NOV 1 4 1984

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
Ontario Council of University Libraries

http://www.archive.org/details/talmudbavliseder01gold

Der babylonische Talmud.

Erster Band.

85

945

תלמוד בבלי

בהכלל ששה סדרי המשנה

נדפס על פי ההוצאה הראשונה של דניאל בומברג בוויניציאה (רפ״-רפ״ג) הנקייה מכל שנויי הזוקק והשמטותיו
עם חלופי גרסאות ושנויי נוסחאות של ספרי התלמוד שהגיהו המהרש״ל והגרי״ב והב״ח וזולתם
ועם ח״נ של כתב היד הנמצא באוצר ספרי המלוכה שבבאואריה
מתורגם גרמנית ומבואר על ידי הערות קצרות

כל אלה עשה

אליעזר גולדשמידט

כרך ראשון:

מס׳ ברכות, משנה סדר זרעים, מס׳ שבת

ברלין

בבית מסחר הספרים של ס׳ קאלוארי ושותפיו

ה׳תרנ״ז

LIBRARY
7
1984
UNIVERSITY OF TORONTO

BM
499
.5
G4
1897
Bd. 1

DER

BABYLONISCHE TALMUD

MIT EINSCHLUSS DER VOLLSTAENDIGEN MIŠNAH

HERAUSGEGEBEN NACH DER ERSTEN, ZENSURFREIEN BOMBERGSCHEN AUSGABE (VENEDIG 1520—23), NEBST VARIANTEN DER SPAETEREN, VON S. LORJA, J. BERLIN, J. SIRKES U. AA. REVIDIRTEN AUSGABEN UND DER MUENCHENER TALMUDHANDSCHRIFT, MOEGLICHST SINN- UND WORTGETREU UEBERSETZT UND MIT KURZEN ANMERKUNGEN VERSEHEN

VON

LAZARUS GOLDSCHMIDT

V. 1 ,U.303

ERSTER BAND:

BERAKHOTH, MIŠNAH ZERAÎM, ŠABBATH.

BERLIN
S. CALVARY & Co.
1897.

בשכבי על מטתי ישתעשעתי תרדמה בחפזון. אז נפקחו עיני ואראה בחזון: ואני עומד על כבר רחב ידים.
המשתרע לפני לארבע רוחות השמים: ואשא עיני ואראה היכל בית חומה. גדול ונשא ורם הקומה: והיכל סגור כל
פתח אין. ואף אשגב וחלון לא נראה לעין: ואני עומד מחריש ומתבונן. ואל כל עבר מבטי אכונן: אולי אראה רק
סדק יחיד. והנה קול קורא אלי לאמר: בן אדם המלטה על נפשך. ואל הבית הזה אל תגשנה רגליך: תנים יושבי בכל
עבריו. ושעירים ירקדו בתאיו וחדריו: פחד ומאים מלא על כל גויתי. וכל חלאה אצורה באצירותיו: ואשתומם
לדברים שאזני שמעו. וכאשר האיש הדובר עיני ראו: ואדבר אליו כאלה הדברים. הגידה אדוני מי גלה לך מסתרים:
האם אל תוכו עיניך הדרו. ועיניך ראו כל בו נאצרו: הלא סגור הבית מכל עבריו. ואיך ראית את אשר בחדריו: בבית
הזה לא הייתי מעודי. ואשר בתוכו לא ראיתי כל ימי גודי: ואת כל הדברים אשר ידעתי. מפי אנשים אחרים באזני
שמעתי: והאנשים האלה בבית הזה באו. וכל אשר ספרתי לך בעיניהם ראו: ובעוד האיש מדבר אלה הדברים. נגשו
אלינו עוד אנשים זרים: וכאשר דבריו אלה אזניהם שמעו. אז כלם קול אחד אלי קראו: כנים דברי האיש ואמרותיו
נאמנו. גלוים המה וידועים לכלנו: טמא הבית ממסדו ועד טפחותיו. ויודו אנשים טמאים בנגוי אשיותיו: תנים בבית
ורחות רעים. הבר הוות וקטב ישוד צהרים: וכשמעי כל אלה הברים לקחתי. ואת השאלה הזאת לפניהם ערכתי:
החדר איש מכם אל שעריו. הראה איש את אשר בחדריו: הידע איש את מוצאו. או הנגלה לו מבואו: מי ראה בעיני
כל ספוניו. ולמי נגלו לו כל מצפוניו: והאנשים האלה לשאלתי זאת התפלאו. ולדברי אלה תמה תמהו: וכאשר עיניהם
בי העיפו. אז לדבר אלי הוסיפו: הדבר הזה לך אדוני למה. לדעת אם היה איש בבית שמה: כל הדברים אשר אליך
דברנו. וכל אשר באזנך ספרנו: לכל איש המה ידועים. ולכל היושב בקרבנו גלוים: למה לנו לראות כל אלה בעינינו.
ולשאוף רוח רקבון באפינו: וגם לוא היתה זאת את נפשנו. גם אז לא השגנו את חפצנו: כי חתום הבית מכל עבריו.
ואין איש ממנו יודע שעריו: אולם אנשים מעטים בבית באו. המה את הכל בעיניהם ראו: המה על הדברים האלה
העידו. וכל אשר ספרנו לנו הגידו: ולפני מאתים שנה היה איש גדול בדלת. ויודו הכם הרשים וכל חבמה בידו: ויבא
בתוך הבית הצליח בבינה. וישם מבטו בכל עבר ופינה: לפניו נפתחו כל שעריו. ויבא עבר כל תאיו וחדריו: והאיש
הזה הדה את ידו. ומכל אשר בבית לקח עמדו: ואת כל אשר הביא ראינו בעינינו. כי שב האיש איתם לפנינו: פרי
ומאים מרמה וכל רפש. המעירים בלב איש רק געל נפש: והנה עמנו עוד אנשים רבים. אשר בבית הביטו חד־
חורים ואשנבים: וגם המה ראו רק חלאה ונבלה. וריח באשה באפם עלה: אז שמעו אדני באזניהם קראתי. כי איש
אחד ביניכם לא מצאתי: אשר היה בבית ובעיניו ראה. את כל הדברים שאזני שמעה: אנא הואילו עד שארתי רעיית.

אם תרשי איש לי תבנית: איש תבא תמיד בבית פנימה. ויידע אותי ידיעה תמימה: את יציעיו ואת תאיו ואת שעריו. ואת כל הנמצא בתוך חדריו: כן אדני אך כלם ענו. רק איש אחד נודע לני: הוא האיש אשר לו הבית. אך קרבו הוות ובו שמיר ושית: מפתח ההיכל נמצא בידו. אך לא יתננו לאיש בלעדו: והיא אמנם ירבה לשבח היכלו. ובפיו ישמיע תמיד מהלליו: כי יפים חדריו ועליותיו מרווחים. וכי מלא היא סגלית מלכים: כי כל סגולות מימים עברו. בבית הזה יחד נאצרו: אך מי פתי יאמין לכל דבריו. ומי מכל ישים לב לכל שקריו: הן לוא אמת האיש דבר. כי אז בריחי ביתו שבר: ולכל עובר פתח שעריו. למען יוכל כל איש לבא חדריו: ואם ככה איננו עושה. אות הוא כי בצל השקר חוסה: ובעוד אני עם האנשים מתוכחה. נגש אלי איש זקן ושחוח: והאיש זקן במאד וככסף שערו. ויפתח פיו ויאיר דבריו: אנכי האיש הנצב עתה לפניך: הנני אדני הבית שראו עיניך: ואתה אדוני אל תקשב לדברים. שמספרים באזניך אנשים זרים: אלה האנשים שקר בביתי העידו. וכזב בפיהם לך הגידו: קודש לי הבית וקדושים אבניו. זכר קדומים היא ירושת אב לבניו: שארית הפלטה מאבותי היקרים. כי יתר נחלתי היה לזרים: ואם את האמת לדעת חפצת. ולהתחקות על דבר בלבך חרצת: אז בא אחרי אל ביתי פנימה. ועל הכל את עיניך תשימה: וכדברו אחז הזקן בידי. ואבא הביתה והוא עמדי: והנה מחזה חדש נגלה לפני. אשר משך עליו את כל מעיני: בבית הזה יחד נאספו. חפצים עתיקי ימים שכבר ספו: כלי עץ ואבן וכלי אדמה. כלי בית וכלי קרב ומלחמה: רומח וכידון מגן וקשת. ויתר כלי קרב ברזל ונחשת: חרמש ואת ומחרשת ומזמרה. גרזן וקרדים ומקבת ומגירה: כלי זהב וכסף אף בדיל ועופרת. אין כל מתכת אשר שמה נעדרת: וכל אבן יקרה נאספה שמה. ספיר ויהלום לשם שבו ואחלמה: אפוד ומעיל וחגורה ומצנפת. ציץ ופארה ונזם וטוטפת: גליונים ורדידים וסדינים וצניפות. עכסים ושביסים ושירות ונטיפות: עוגב ומצלתים ושמינית וחלילים. חצוצרה וכנור ושופרות ונבלים: צלצלי שמע וגם תף עב הכרס. ויתר כלי שיר שמה למשמרת: ובין אלה העתיקים מרהיבי הנפש. אשר הדרת השיבה עליהם חופפת: ראיתי עצמות יבשות בלי כל לח. לא נחמדים למראה וכרקב הריח: גם אבני גיר וחרשי שברים. שערכם לא אדע ולעיני מוזרים: וכל אלה החפצים הנחמדים והיקרים. מעורבים יחד בלי משטר וסדרים: ואתפלא במאד בראותי כל אלה. ואדבר אל האיש בדברים האלה: אנא אדוני פתרה נא החידה. אנא את זאת נא לי הגידה: בטח לאזניך כל הדבות הגיעו. אשר על ביתך האנשים הוציאו: כי מלא הוא סחי על כל גדותיו. וכי רק תיעבה כמוסה באצרותיו: אנא פתחה נא לו שער. למען ירא כל איש זקן ונער: כי כל שכיות החמדה בבית נאספו. אוסף הוא לעתיקים מימים חלפו: וכל איש חכם וחכם חרשים. ירבה לו תהלה וכבוד לו ישים: ואם גם עצמות יבשות בו תמצאנה. אשר ריח הרקבון בבית תרבינה: הלא ידע כל חכם ואיש תבונה. העוסק בחכמה באמת ואמונה: כי כל חפצי הבית אשר בו נאספים. מצבות זכרון המה משנות אלפים. ומי חכם יחשב את זאת לעון. כי חפצים אחדים יעלו ריח רקבון: אז קרא הזקן לא אוכל עשות. ככל דבריך וככל העצה הזאת: חלוני הבית בריחי ברזל סגרו. דלתותיו כלם בקוצים נגדרו: על יד שעריו סלונים וברקנים. כל תאיו ואילמיו סגרו באבנים: ולקרוע החלונות והדלתות לפתוח. רבה המלאכה ומי יעצר כח: לקחת על שכם את המלאכה הגדולה. אשר על כל המלאכות בגדלה עולה: אנכי זקנתי וכשלג שערותי. באתי בימים וכבר אפסו כחותי: אך עוד יקום איש נאזר בגבורה. איש חילים ואש קנאה בלבו עצורה: הוא יקנא לביתי וזכרו בלבי יעלה. היא יחל במלאכה וגם יכלה: ואקרא ברגש ואת ידי הרמיתי. הנני האיש בשם אל חוסי: אאזר בגבורה וחילים אגבר. דלתית אפתחה ובריחי ברזל אשבר: כחי במתני ובשרירי בטני אני. ולפתח הבית זה עז רצוני:

EINE ganz besondere und merkwürdige Erscheinung bildet das grosse, monumentale Werk, das den stolzen Namen „Talmud“ — Lehre — tragt, in der Weltliteratur. Wer kennt es nicht? — wer aber kennt es wol? Von der einen Seite verehrt, verherrlicht, geheiligt und zur göttlichen Offenbarung gestempelt, von der anderen Seite verfolgt, verachtet, verschmäht und als Buch des Teufels gekennzeichnet. Von den einen zum Born der Tugend und zum Kompendium des gesamten Wissens erhoben, von den andern als Quell alles Lasters und als Sammelsurium erbärmlicher, alberner Spitzfindigkeiten bezeichnet. Kaum giebt es ein theologisches Werk, in dem der Talmud nicht Erwähnung fände, und doch ist es gerade ein gelehrter Theologe (der Kapuziner Henricus Seynensis), der von einem „Rabbinus Talmud“ spricht, also nicht weiss, dass der Talmud ein Buch ist.

Und auch jetzt noch, in unserem Jahrhundert, wo die assyrisch-babylonischen Keilschriften keine Geheimnisse mehr enthalten, wo die Hieroglyphen Aegyptens für uns keine Mysterien mehr bilden, ist der Talmud immer noch eine terra incognita für den gebildeten Laien.

Und doch, obgleich niemand von seinen Gegnern in seine Tiefen gedrungen war, obgleich keinem seiner Bekämpfer sein Inhalt bekannt war, wurde er verfolgt und geächtet wie kein anderes literarisches Erzeugnis auf der ganzen Erdenfläche. Bereits im Jahr 553, also sofort nach seinem Abschluss, wurde er vom Kaiser Justinian durch eine besondere Novelle verboten, und so fuhren Beherrscher der Kirche und des Staats in einer Reihe von tausend Jahren fort, dieses unglückselige Buch zu verfolgen und seine Existenz zu vernichten. Allein, gleich seinen Verfassern und seinen Anhängern legte auch der Talmud eine gewaltige Zähigkeit und eine ungeheure Widerstandsfähigkeit an den Tag; obgleich Kaiser und Päpste sich gegen ihn vereinigt haben, obgleich er unzählige Male konfiscirt wurde, obgleich wiederholt für ihn Scheiterhaufen errichtet worden sind, so gelang es doch nicht, ihn vom Erdboden zu vertilgen, nicht einmal ein einziges Jota verschwinden zu lassen.

Ueber die schweren Kämpfe, die der Talmud im Lauf eines Jahrtausends, seit seiner Abfassung bis zu seiner Drucklegung zu bestehen hatte, ist bereits viel geschrieben worden, und auch ich hoffe an anderer Stelle auf diesen Kampf ums Dasein zurückzukommen, an dieser Stelle jedoch will ich dies aber übergehen.

Die Drucklegung des Talmuds beginnt mit dem Jahr 1484; in diesem Jahr erschien der erste Talmudtraktat, Berakhoth, zu Soncino in der Lombardei; diesem folgten noch viele andere Einzeltraktate, jedoch hat man es nicht gewagt, eine vollständige Talmudausgabe zu veranstalten, da auf dem Talmud noch ein päpstliches Verbot lastete, wodurch die ganze Auflage, die ungeheure Opfer erfordert haben würde, der Gefahr der Konfiskation ausgesetzt

wäre. Und selbst im Orient, wo bereits hebräische Buchdruckereien vorhanden waren, ist dies ausgeblieben, wahrscheinlich aus Mangel an einer finanziellen Kraft. Erst 1520, als Papst Leo X. (Johann von Medici), bekannt durch seine gutmütige Natur und seine Liebe zur Kunst und Wissenschaft und seine Förderung derselben, die Bulle seiner Vorgänger gegen den Talmud aufhob und die Drucklegung desselben erlaubte, veranstaltete der Buchdrucker DANIEL BOMBERG, unterstützt von gelehrten und tüchtigen Korrektoren, eine Ausgabe des vollständigen Talmuds, nebst den damals bekannten Kommentaren. In erstaunlich kurzer Zeit, in drei Jahren, wurde die Drucklegung des ganzen Werks fertig; drei Jahre später liess derselbe Buchdrucker eine zweite Auflage erscheinen, später auch eine dritte. Dass bei dieser Ueberstürzung und bei der damaligen mangelhaften Technik des Buchdrucks die Korrektur eine sehr schlechte ist, dürfte wol einleuchtend sein. Einen Konkurrenten fand Bomberg in MARCO ANTONIO JUSTINIAN; auch dieser um die Förderung der hebräischen Literatur sehr verdiente venezianische Buchdrucker liess um diese Zeit, 1546—1551, eine vollständige Talmudausgabe erscheinen, die in Ausstattung die BOMBERGsche übertrifft.

Nachdem der Talmud bis zur Mitte des xvi. Jahrhunderts mit Erlaubnis des Vatikans bereits viermal erschienen war, erfolgte wiederum ein heftiger Angriff gegen ihn. Eine neue Bulle des Papstes JULIUS III. vom 10. August 1553 legte nicht nur die zu Sabbioneta neubegonnene, musterhafte, prächtig ausgestattete Talmudausgabe lahm, sondern ordnete auch die Verbrennung und vollständige Vernichtung des Talmuds an. Im September 1553 wurde zu Rom für den Talmud ein Scheiterhaufen errichtet, dann auch in Mailand, Ferrara, Mantua, Venedig und vielen anderen Städten Italiens, was eine fast vollständige Ausrottung des Talmuds aus Italien zur Folge hatte.

Die Drucklegung des Talmuds wurde in Italien vollständig eingestellt, dagegen erschienen neue Ausgaben in Polen und der Türkei (Lublin 1559 ff., Saloniki ca. 1563, Constantinopel ca. 1580); diese Ausgaben waren jedoch für die Juden in Deutschland nur schwer, für die Juden Italiens überhaupt nicht erreichbar. Eine neue Erlaubnis zur Drucklegung des Talmuds gelang den Juden 1564 vom Papst PIUS IV. zu erwirken, freilich unter sorgfältigster Revision der Censur, ja, der Name Talmud durfte gar nicht genannt werden; diese Erlaubnis erlosch jedoch mit dem Tod des genannten Papstes.

Die nächste Auflage des Talmuds erschien zu Basel 1578—81. Diese Ausgabe, die Mutter aller folgenden, ist bekannt durch die vielen Verstümmelungen, unsinnigen Aenderungen und Ausmerzungen des Censors MARCO MARINO; der Traktat „Aboda zara" (vom Götzenkult) wurde ganz fortgelassen. Ueber diesen Censor bemerkt EM. DEUTSCH (*Der Talmud*) treffend: „Dieser würdige Beamte brachte in seiner Angst, den Glauben vor aller und jeder Gefahr zu schützen, die merkwürdigsten Dinge zustande, denn natürlich nahm man an, dass der Talmud selbst unter den anscheinend unschuldigsten Worten und Sätzen bittere Anspielungen gegen das Christentum verbergen müsse. Wenn er z. B. fand, dass in dem Buch irgend ein alter Römer beim Kapitol oder beim Jupiter Roms schwur, so ahnte er sogleich Böses. Sicherlich war mit diesem Römer ein Christ, mit dem Kapitol der Vatikan, mit dem Jupiter der Papst gemeint. Und augenblicklich strich er Rom und ersetzte es durch den Namen irgend eines anderen Orts, der ihm gerade einfiel. Einer seiner Lieblingsplätze scheint Persien gewesen zu sein; zuweilen nennt er es aber auch Aram oder Babel. Auf diese Weise schwört der ehrenwerte Römer bis heutigen Tags beim Kapitol von Persien oder beim Jupiter von Aram und Babel. Wenn aber gar das Wort Heide [Goj] genannt wurde, so ergriff furcht-

barer Schrecken den armen Censor. Ein Heide konnte da überhaupt nur ein Christ bedeuten, gleichviel, ob er in Indien oder Athen, in Rom oder in Kanaan lebte, ob er ein guter Heide, — wie im Talmud viele vorkommen, — oder ein böser war. Er wurde aber unverzüglich getauft, und zwar taufte ihn der Censor ganz nach augenblicklicher Eingebung einen Aegypter, einen Chaldäer, einen Amalakiter, Araber, auch wol Neger; zuweilen erhielt er auch den Namen eines ganzen Volks. Wir sprechen hier ohne jede Uebertreibung; alles dies ist buchstäblich wahr und findet sich noch in unseren letzten Ausgaben so vor." Diese willkürlichen Aenderungen, ganz unbekümmert um Zeit, Geschichte und Verhältnis, sind nicht nur lächerlich, sondern haben auch manche böse Störungen zur Folge.[1]

Manche dieser Aenderungen und Fortlassungen sind nicht gerade auf christliche Censur zurückzuführen, sondern sind bereits jüdischerseits, — aus Furcht vor Angriffen, — in den Talmudtext gekommen, diese sind jedoch sehr gering an Zahl. Seitens der Juden selbst wurde beim Talmud noch eine weitere Censur vorgenommen, eine aus Pietät, zur Ehrenrettung gefeierter Persönlichkeiten; von diesen sind indess noch weniger Spuren vorhanden.[2]

Seit dieser Zeit sind vom Talmud zahlreiche Ausgaben erschienen, fast in allen Ländern Europas[3] (Polen, Deutschland, Oesterreich, Holland, Frankreich, Russland und Türkei), sämtlich jedoch nach der Baseler verstümmelten Ausgabe. Alle diese Ausgaben suchen sich gegenseitig durch eine Unmasse von Kommentaren, Anmerkungen, Randglossen u. s. w. zu überbieten, keine aber machte den Versuch, den Text zu säubern und die Verstümmelungen der Censur, wenn auch nur teilweise, zu beseitigen.[4] Im Lauf dieses Jahrhunderts wurden einzelne Traktate auch von Männern moderner Fachbildung übersetzt, zwei Traktate auch mit nebenstehendem hebräischem Text, keiner aber legte auf die Correctheit des Textes Gewicht, niemandem ist es eingefallen, eine der alten, zensurfreien, von eingebürgerten Druckfehlern weniger beeinflussten Ausgaben zu Rat zu ziehen; ob dies Absicht oder Fahrlässigkeit war, mag dahingestellt bleiben.[5]

Die erste Anregung und auch der Versuch zur Ausgabe eines kritischen Talmudtextes ging von F. LEBRECHT aus. In einer separaten Broschüre[6] wies er auf eine Anzahl verderbter Stellen hin; seine Auswahl, besonders aber seine „Verbesserungen" sind jedoch meist sehr unglückliche; wo es gilt, eine von ihm verfochtene Ansicht zu verteidigen, schrickt er vor den kühnsten und gewagtesten Emendationen nicht zurück.[7] Am Schluss dieser Broschüre fügte er einen Aufsatz über „die Notwendigkeit einer kritischen Ausgabe des Talmud-Textes" bei, in welchem er eine solche, einen nach der ersten, zensurfreien BOMBERGschen Ausgabe hergestellten Text nebst einem Apparatus criticus, einer Sammlung von Varianten aus handschriftlichem und gedrucktem Material, auch ankündigt. Dieses weitausschauende, viel versprechende Unternehmen ist jedoch nicht zur Verwirklichung gelangt, es blieb bei der Vorbereitung zur Drucklegung der ersten Bogen. Ob der

[1] Vgl. F. LEBRECHT, *Kritische Lese verbess. Lesarten etc.* p. 37 ff.

[2] Vgl. ibid. p. 4 ff.

[3] Vgl. RAPH. RABBINOWICZ, *Maamar al hadpasath hatalmud.* München 1876. Ein ausführliches Verzeichnis werde ich an anderer Stelle geben.

[4] LORJA, SIRKES, BERLIN, ELJAS WILNA u. s. w. haben ihre Konjekturen nicht auf Anregung der Buchdrucker, bezw. Herausgeber geschrieben; davon weiter.

[5] Textkritische Ausgaben einiger Mišnahtraktate besorgte H. L. STRACK (Sabbath, Leipzig 1890; Joma, Berlin 1888; Aboda zara, Berlin 1888; Aboth, Berlin 1888), diese haben jedoch für den Talmud eine kaum nennenswerte Bedeutung.

[6] *Kritische Lese verbesserter Lesarten und Erklärungen zum Talmud.* Berlin 1864.

[7] Vgl. u. a. meine Bemerkungen auf SS. 48, 331, 417.

Tod seiner Arbeit ein Ziel gesetzt hat oder noch vorher andere Gründe die Abbrechung derselben erheischt haben, ist mir nicht bekannt.

Wirkliche Verdienste um die Textkritik des Talmuds erwarb sich RAPH. RABBINOWICZ durch sein grossartig angelegtes Werk *„Variae lectiones in Mischnam et in Talmud Babylonicum“* (15 Bände, München 1868—1886 (Bd. 9 Mainz 1878); ein 16. Bd. erschien nach dem Tod des Verfassers). Im genannten Werk giebt er nicht nur die Abweichungen und Ergänzungen der bekannten, in der Münchener Staats- und Hofbibliothek sich befindenden Talmudhandschrift, die von unserem Text stark variirt, sondern bietet in den Noten auch eine Fülle wichtiger Varianten aus alten seltenen Ausgaben (auch aus der ed. pr.), sowie aus vielen anderen Werken der einschlägigen Literatur. Dieses für jeden Fachmann, ob Talmudforscher oder Linguist, so wertvolle Werk erstreckt sich jedoch nur über ungefähr zwei Drittel des ganzen Talmuds (Zeraîm, Moêd, Neziqin und Qodŝim), das Werk zu vollenden hat ihn der Tod verhindert.[8]

Neuerdings wurde die Herausgabe eines „kritischen Talmudtextes“ nach den textkritischen Principien der modernen Philologie in Anregung gebracht. Die handschriftlichen und gedruckten Texte neben einander vergleichen und die als richtig festgestellte Lesart in den Text aufnehmen, ist meines Erachtens eine sehr gewagte Sache. Die Aufnahme einer Lesart als der richtigen ist und bleibt eine Sache subjectiven Ermessens, der ein Anderer mit demselben Recht eine andere entgegensetzen kann. Der Talmud lässt sich überhaupt nicht nach philologischen Principien beurteilen. Die erste Bedingung für die Feststellung eines richtigen Textes ist die Voraussetzung, dass der Verfasser des betreffenden Werks die sprachlichen Regeln und den allgemeinen Sprachgebrauch seiner Zeit zur Anwendung gebracht hat. Darnach lassen sich Fehler, welche durch Fahrlässigkeit oder Unwissenheit der Abschreiber entstanden sind, als solche erkennen und beseitigen. Diese Voraussetzung trifft jedoch beim Talmud nicht zu. Der Talmud ist kein von **einer** Person bezw. **einer** Korporation abgefasstes Werk, ja nicht einmal ein in **einer** Zeitepoche vollständig abgeschlossenes Ganzes, es ist vielmehr eine Compilation von vielen mündlich und schriftlich überlieferten Thematen, die auf eine Reihe von vielen Jahrhunderten entfallen. Zwar ist der Talmud von sog. Redaktoren niedergeschrieben, diese aber haben nicht nur den Inhalt, sondern auch den Wortlaut der mündlichen oder schriftlichen Tradition genau wiedergegeben. Irgend welche Sorgfalt beim Niederschreiben, oder die Verfolgung einer einheitlichen Form, wie sie bei der Miŝnah anzutreffen ist, war ihnen vollständig fremd. Die Autoren des Talmuds ihrerseits waren Männer aus verschiedenen Ländern, die sich zwar einer gemeinsamen Sprache, eines aramäischen Kauderwelsches, von hebräischen, persischen, griechischen und anderen Bestandteilen durchsetzt, bedienten, sie wichen jedoch nicht nur in ihrem Dialect, sondern auch in Sprachgebrauch, Stil und Ideengang von einander bedeutend ab.[9] Nach Allem ist weder eine Einheitlichkeit der Sprache, noch eine nach grammatisch-etymologischen Regeln geordnete Wort- und Satzbildung zu erwarten, noch weniger eine festgesetzte Orthographie. Es könnte einem zwar gelingen, mit Hilfe der hebräischen, aramäisch-syrischen, persischen und griechi-

[8] Manche Kleinkrämer versuchen die Verdienste R.s herabzusetzen, indem sie gegen ihn den Vorwurf erheben, er hätte die Münchener Handschrift nicht sorgfältig genug geprüft. Dieser Vorwurf entbehrt jedoch jeder Berechtigung; wiederholt betont der Verfasser und versichert, er habe jeden **Buchstaben** mit der peinlichsten Sorgfalt untersucht. Eine Nachlese dürfte sehr spärlich und wertlos ausfallen.

[9] Vgl. Tos. zu **Kethuboth** 2b sv. בשיש.

schen Sprachen viel Falsches aus dem Talmud zu beseitigen, an manchen Stellen sogar auf irgend eine Variante gestützt, er wird jedoch nicht behaupten können, dies sei der richtige, überlieferte Talmud.

Vom Talmud sind uns jetzt noch viele Handschriften erhalten, die oft sogar sehr stark von einander abweichen; indess kann sich keine von ihnen des Vorzugs vor den anderen rühmen: die eine bietet an dieser Stelle die bessere, wahrscheinlich richtigere Lesart, an andrer Stelle hingegen eine schlechtere, die andre entgegengesetzt. Wäre der Talmud ein neuaufgefundenes Werk, so stände der Herausgeber vor einer schwierigen Frage: welches von diesen allen, von einander abweichenden Recensionen ist nun die echte? welche hat er als Grundtext zu wählen? Diese Frage existiert jedoch für den jetzigen Herausgeber nicht. Der jetzt im Umlauf befindliche Text ist vorhanden und acceptiert. Dass man bei der ersten Drucklegung dieses für die Juden so bedeutenden Werks nicht eine der erstbesten Handschriften, die dem Herausgeber unter die Finger kam, als Original benutzt hatte, dürfte als selbstverständlich erscheinen; wol will damit nicht gesagt sein, dass jede Zeile kritisch geprüft wurde, jedoch ist es als feststehend zu betrachten, dass dazu die relativ beste und zuverlässigste gewählt wurde. Alle folgenden Ausgaben sind fast stereotyp nach der ersten gedruckt, die Abweichungen bestehen nur in unsinnigen Censuränderungen, neuen Druckfehlern, falschen Auflösungen und wenigen Emendationen, selbst die genaue Foliierung wurde bis auf den heutigen Tag beibehalten. Im Lauf der letzten vier Jahrhunderte wurde der Talmud ungefähr 70 mal vollständig aufgelegt, einzelne Traktate sind hunderte Male erschienen; in dieser Form fand er seine Verbreitung, und keine talmudische Autorität würde einen nach Handschriften oder nach eigenem Gutdünken „verbesserten" Text als zuverlässig erachten, oder überhaupt als Talmudtext anerkennen.

Dass aber der im Umlauf befindliche Text von zahlreichen Fehlern wimmelt, wurde bereits seitens der Rabbinen gemerkt, und grosse Talmudgelehrte, besonders SALOMON LORJA, JOEL SIRKES, JESAJAS BERLIN, ELJAS WILNA, erlaubten sich trotz der eingebürgerten Verehrung der Buchstaben Konjekturen und Emendationen im Talmud vorzunehmen, von denen manche in den Text selbst, andere dagegen nur als Randglossen aufgenommen wurden. Diese Korrekturen beschränken sich fast ausschliesslich auf den Stoff, auf die sprachliche Korrektheit wurde keine Rücksicht genommen;[10] ferner sind diese nur an offenbar falschen Stellen anzutreffen, Fehler, die sich irgendwie rechtfertigen lassen, hat man zu verbessern nicht gewagt. Die Verstümmelungen der Censur zu beseitigen, bezw. die von derselben ausgemerzten Stellen wieder in den Text aufzunehmen, wurden, aus wolbekannten Gründen, gar keine Versuche gemacht.

Als ich den Entschluss gefasst hatte, eine wissenschaftliche Ausgabe des Talmuds zu veranstalten, habe ich daher davon Abstand genommen, einen „kritischen" Text zu redigieren, d. h. jede sachlich oder sprachlich bessere Lesart in den Text aufzunehmen; ein solcher könnte einerseits, wie ich bereits dargethan habe, nur einen beschränkten Wert haben, zweitens würde er geeignet sein, mir die gehässigsten und erbittertsten Angriffe zuzuziehen. Ich habe es vielmehr vorgezogen, einen vollständigen Talmudtext, d. h. die erste, von der Censur verschont gebliebene BOMBERGsche Edition zu geben, natürlich mit Beseitigung der vielen Druckfehler, von denen sie wimmelt (nach den neueren Ausgaben), nebst einem reichhaltigen Apparat von Varianten, der die Abweichungen der Münchener Talmudhandschrift, die Lesarten und die Randglossen der neueren Ausgaben und Lesarten

[10] Vgl. z. B. LEBRECHT, *Lesarten etc.* p. 40.

aus verschiedenen anderen talmudischen Werken enthält, zu geben; solch ein vollständiger Text ist genügend zuverlässig und für jeden Fachmann brauchbar.

Dass die Korrektur der editio princeps nicht nur eine schlechte, sondern geradezu eine lüderliche ist, dass jede Seite von zahlreichen Fehlern wimmelt, dass aus dieser eine „Orthographie der Rabbinen des Mittelalters“ nicht zu entnehmen ist,[11] dass die biblischen Citate für die Textkritik des Alten Testaments nicht von geringster Bedeutung sind,[12] habe ich bereits an anderer Stelle nachgewiesen. Ich zog es daher vor, die Orthographie der biblischen Citate nach dem massoretischen Text herzustellen, jedoch mit Beibehaltung etwaiger Abweichung des Wortlauts, und die groben orthographischen Verstösse zu beseitigen. Vorliegende Ausgabe ist also eine genaue Wiedergabe der ersten BOMBERGschen Ausgabe, alle anderen Lesarten, selbst bessere, sind am Fuss als Varianten gegeben, am Text selbst wurde nicht gerüttelt; an Stellen jedoch, wo die Lesart der ed. pr. eine offenbar falsche ist, oder wo es klar auf der Hand liegt, dass sie nur auf einem Druckfehler beruht, wurde die Lesart der neueren Ausgaben in den Text gesetzt, während die der ed. pr. in die Varianten aufgenommen wurde; sinnlose Buchstabenfehler wurden stillschweigend verbessert; oft sind zu streichende Worte in () und fehlende in [] gesetzt. Auf die Korrectur des Textes wurde die peinlichste Sorgfalt verwendet. Einen Vorschlag, den Text zu interpunktiren, habe ich nach reiflicher Ueberlegung ablehnen müssen; dies wäre zwar für ein Lehrbuch oder eine Chrestomathie fördernd, nicht aber für eine vollständige Ausgabe. Es mag wol sein, dass Manchem eine Interpunktion auch bei vorliegender Ausgabe willkommen wäre, für die meisten würde sie jedoch nur störend gewirkt haben. Der Fachmann wünscht einen kritischen, bezw. für die Kritik brauchbaren Text möglichst in der Weise zu haben, wie ihn der Verfasser niedergeschrieben hat, ohne irgend welche Zuthaten des Herausgebers. Durch das Interpunktionszeichen wird die Auffassung, die Erklärung des Herausgebers mit dem Text verschmolzen, — eine solche möchte sich der Fachmann nicht aufdrängen lassen. Die einzelnen Themata habe ich von einander durch Doppelpunkte, das specifisch hebräische Trennungszeichen, von einander geteilt.

Die Uebersetzung ist eine möglichst sinn- und wortgetreue; jedoch habe ich mich nicht sklavisch an den Text gehalten (eine Ausnahme bilden die ersten paar Bogen); an Stellen, wo die talmudische Redeweise sich mit der deutschen durchaus nicht verträgt, habe ich die talmudische bevorzugt. Da es dem Leser nicht nur darum zu thun ist, den Inhalt des Talmuds zu kennen, sondern auch mit seinem Charakter und seiner Eigenthümlichkeit bekannt zu werden, so war ich stets bemüht, Alles, was zur Charakteristik des Talmuds gehört, beizubehalten, und sogar auf Kosten des guten Stils. Dass es eine Sache der Unmöglichkeit ist, den Talmud in ein fliessendes Deutsch zu übersetzen, braucht kaum erwähnt zu werden; auch die Uebersetzung muss das talmudische Gepräge

[11] Vgl. W. A. NEUMANN, Oesterr. Litteraturblatt 1896. No. 23.

[12] Da manche, die wahrscheinlich das Original der ed. pr. nie zu Gesicht bekommen haben, auf die Abweichungen der Bibelcitate in der ed. pr. ganz verpicht sind, so möchte ich nochmal betonen, dass selbst die Abweichungen im Wortlaut nur Fehler sind; ob diese bereits in die Handschriften oder erst in den gedruckten Text gekommen sind, ist für die Kritik ganz einerlei. Als Beispiel mögen folgende Proben dienen. Auf S. 225 Z. 26 vorliegender Ausgabe frägt der Talmud, weshalb das Wort וייצר (Gn. 2, 7) mit zwei Jod (so im mass. Text) geschrieben wird, im Citat der ed. pr. hat das וייצר nur ein Jod! S. 379 wird מקרין (Ps. 69, 32) citirt, sofort wird jedoch hingewiesen, die Lesart sei מקרן. S. 483 wird Lv. 4, 2 אחת citirt, während aus der Partitivpartikel מ (der mass. Text hat מאחת) ein Schluss gefolgert wird. S. 516 wird Jes. 1, 18 כשני citirt, weiter (S. 525 Z. 23) frägt der Talmud: es hätte ja כשני, nicht כשנים heissen sollen!

tragen, wie dies auch bei jedem anderen Fachwerk der Fall ist. Die Terminologie und Nomenklatur sind überall rein technisch und fachmännisch,[13] auch wenn diese Ausdrücke dem Laien unbekannt sind. Der Talmud ist auch in seiner Uebersetzung keine Unterhaltungslektüre. Die Uebersetzung macht ihn auch demjenigen zugänglich, der den schwierigen Jargon und die komplicirten, elliptischen Redewendungen des Talmuds nicht beherrscht, eine gewisse Energie und Ausdauer muss er dennoch besitzen, wenn er in die völlig unbekannte Welt der alten jüdisch-babylonischen Schule eindringen will. Die Erklärungen und Bemerkungen, in möglichster Kürze gehalten, sind rein sachlich und sprachlich; jede Apologetik oder Polemik, bezw. Erklärungen solchen Charakters wurden grundsätzlich unterlassen,[14] auch wo sie am Platz wären, um jeden Anschein der Parteinahme zu vermeiden. Im Allgemeinen habe ich Erklärungen nach Möglichkeit vermieden; nur an denjenigen Stellen habe ich solche gegeben, wo ohne sie deren Verständnis dem Laien überhaupt unmöglich wäre; wo aber die Schwierigkeit durch Nachdenken oder Nachschlagen überwunden werden kann, habe ich eine Erklärung für entbehrlich gehalten; oft habe ich auf eine andere Stelle hingedeutet, aus der eine Erklärung zu combiniren ist.

Ich habe es unterlassen, diesem Band eine wissenschaftliche Einleitung in den Talmud beizugeben, da eine solche, sollte sie den an sie zu stellenden Ansprüchen genügen, denselben Umfang wie vorliegender Band haben muss und nur als Band für sich erscheinen kann. Eine solche Einleitung, die eine ausführliche Geschichte der Entstehung und Entwickelung des Talmuds, die Talmud-Literatur, Geschichte des Talmud-Textes nebst ausführlicher Bibliographie, System und Hermeneutik, biographisches Lexicon der Talmud-Autoren und einen Generalindex enthalten soll, hoffe ich beim Abschluss des ganzen Werks erscheinen zu lassen. Diese Arbeit zu zerstückeln, hielt ich nicht für angebracht. Eine kurze Einleitung, die dem Laien über Wesen und Inhalt des Talmuds Aufschluss giebt, existirt bereits.[15] Der Vollständigkeit halber habe ich die Einleitung von SAMUEL IBN NAGDILA und MOSES MAIMONIDES, die allen Talmudausgaben beigedruckt werden, auch vorliegender Ausgabe beigefügt, eine Uebersetzung zu geben, habe ich aus mehreren Gründen unterlassen, zumal sie für den deutschen Leser kaum mit Einleitung zu benamsen sind. Uebrigens ist eine deutsche Uebersetzung der Einleitung MAIMONIDES' von R. I. FÜRSTENTHAL bereits separat erschienen.[16] Die Einleitung ist nach der ersten Ausgabe (Neapel 1492), verglichen mit anderen, gedruckt; besondere Sorgfalt habe ich der Textkritik nicht gewidmet, da sie ja nur eine Uebersetzung ist.[17]

Ich glaube im Vorstehenden die Punkte, die vorliegende Ausgabe sowol, als auch die Uebersetzung betreffen, genügend erörtert zu haben; nun noch ein Wort über den Talmud selbst.

[13] Bei der Uebersetzung des agrikulturellen Teils dieses Bands (סדר זרעים) leistete mir der Herr Geh. Regierungsrat L. WITTMACK, Professor an der landwirtschaftl. Hochschule zu Berlin, bedeutende Hilfe, wofür ihm an dieser Stelle mein Dank ausgesprochen sei.

[14] So z. Bs. übersetze ich das Wort גוי, über welches Anti- und Philosemiten sich heute noch in den Haaren liegen, dem Sinn nach mit „Nichtjude." Der Censor, welcher wusste, dass nach der philologischen Bedeutung dieses Worts darunter auch ein Christ gemeint sein kann, änderte es überall in עכו״ם Planetenanbeter, Götzendiener; der gute Mann scheint garnicht daran gedacht zu haben, dass zur Zeit der Miŝnah noch keine Christen vorhanden waren.

[15] H. L. STRACK, *Einleitung in den Talmud.* 2. Aufl. Leipzig 1894.

[16] *Das jüdische Traditionswesen etc.* Breslau 1842.

[17] Das arabische Original (mit hebr. Lettern) edirte ED. POCOCKE unter dem Titel *Porta Mosis.* Oxoniae 1655.

Den Talmud als das unschätzbare, über alles erhabene, alle Schätze der Wissenschaft und Moral umfassende Werk darstellen, à la EM. DEUTSCH, ist nicht nur Schönfärberei, sondern eine direkte Täuschung, sittlich anfechtbare Stellen rechtfertigen — eine Mohrenwäsche, in alberne Erzählungen und Ammenmärchen einen tiefen Sinn hineinbringen — eine Sisyphosarbeit. Diejenigen aber, die einzelne anfechtbare Stellen aus diesem gewaltigen Riesenwerk heraussuchen, harmlose Stellen aus ihrem Zusammenhang reissen und ihnen eine falsche Deutung geben, wodurch sie es zum Zerrbild, zur Karrikatur, zur Zielscheibe des Hohns und der Verachtung machen, sind ganz erbärmliche Wichte und ehrlose Betrüger.

Der Talmud ist eine Sammlung von Debatten, Lehren, Sentenzen, Erzählungen, Anekdoten etc., von denen viele, — wol der grössere Teil, — sehr sinnig und lehrreich, viele aber, — nach unseren Begriffen, — albern und banal sind; das ganze aber bildet ein schätzbares Werk von höchstem literarischen und antiquarischen Interesse. Dieses Buch ist eine Fundgrube von weitesten Dimensionen, in dem jeder Das findet, was er zu finden wünscht. Vornehmlich ist es ein Gesetzbuch, welches das synagogale und das bürgerliche Recht der Juden behandelt, also der Theologie und der Jurisprudenz gewidmet, jedoch findet auch jede andere Wissenschaft, ob Medicin oder Geschichte, ob Philologie oder Agrikultur, in ihm einen Beitrag. Ueber die Ethik und Moral des Talmuds sind ganze Bücher geschrieben worden, manche Anthologien seiner Sprüche und Sentenzen machen ihn zum Ideal menschlicher Vollkommenheit, aber auch jenes verächtliche, verabscheuenswürdige Zerrbild, das andere von ihm geben, hat, wenn auch nur teilweise, seine Stützpunkte. Manche[18] Verteidiger des Talmuds behaupten, die sittlich anfechtbaren Stellen im Talmud wären nicht echt, sondern spätere Einschiebungen seiner Gegner, um ihn in den Augen Andersgläubiger verächtlich zu machen. Ueber die Unwahrheit dieser Rechtfertigung verlohnt es sich kaum ein Wort zu verlieren; der Talmud wurde so niedergeschrieben, wie er uns vorliegt, spätere Einschiebungen, abgesehen von den halachischen Zusätzen der Saburäer, sind in ihm nicht enthalten. Wer aber kann es ihm zur Last legen, wenn seine Redaktoren, die das Werk in Eile und Ueberstürzung niedergeschrieben haben, auch manches aufgenommen haben, was lieber fortgelassen werden sollte? Uebrigens dürfen diese orientalischen Literaturprodukte aus den ersten Jahrhunderten durchaus nicht nach unseren heutigen Begriffen beurteilt werden; eine ähnliche Lese würde sich auch aus den Kirchenvätern zusammenstellen lassen. Und was die moralisch anfechtbaren Stellen betrifft, so sind sie meist Privatansichten, ihnen lassen sich leicht entgegengesetzte gegenüberstellen. Die Wissenschaft aber will weder die Lichtseiten, noch die Schattenseiten dieses Riesenwerks hervorheben, für sie ist es in seinem ganzen Umfang ein Monumentalwerk von höchstem literar- und kulturhistorischen Interesse

[18] Vgl. M. L. RODKINSON in der Zeitschrift נר המערבי H. H. 4—6. Beachtenswert auf diesem Gebiet ist das Werkchen אור נגה על שמי התלמוד von B. KATZ. Warschau 1895.

EINLEITUNG IN DEN TALMUD VON SAMUEL IBN NAGDILA.

מבוא התלמוד

לרבי שמואל הנגיד [נגדילא] בר יוסף הלוי.

אמר המחבר. התלמוד נחלק לשני חלקים: משנה ופירוש המשנה והמשנה היא הנקראת תורה שבעל פה היא יסוד התורה שהעתיקו ממשה רבינו עליו השלום עד ימי רבינו הקדוש עליו השלום והוא רבי יהודה הנשיא [ונקרא קדוש שמימיו לא הכניס ידו מן האבנט ולמטה. שבת דף קי״ח ב׳] כי כתבה למען תעמוד ימים רבים פן תשכח מלב הקוראים ותאבד. והפירוש הזה יתחלק גם הוא לשני חלקים האחד הלכה מקויימת. והשני הלכה דחויה. המקויימת היא שלמדו מפי משה רבינו עליו השלום ומשה מפי הגבורה בין שתהא דברי יחיד בין שתהא דברי רבים כמו שאפרש במקומו וכמו כן המחלוקת הדחויה היא שלא נעתקה מאמר מקויים בין שתהא דברי יחיד או דברי רבים. ואם יטעון הטוען למה כתב רבינו הקדוש עליו השלום דברים שאינם הלכה והלא מיטב לכתוב דבר הלכה. תוכל להשיבו כי החכמים הקדמונים כל אחד ואחד העתיק לנפשו מה שלמד בין דבר שהוא הלכה בין שאינה הלכה. וכשבא רבינו הקדוש להעתיק הוצרך לכתוב אותן הדברים שאינם הלכה כדי שלא יהא רשות למי שלמד מהם לומר כך וכך למדתי מפי פלוני ופלוני. ואם יאמר. ישיבוהו שאינה הלכה מקויימת. וכן אמרו חז״ל במסכת עדיות פרק א׳ למה הוזכרו דברי יחיד בין דברי רבים לבטלה. שאם יבא אדם ויאמר כך וכך שמעתי יאמרו לו מאיש פלוני שמעת כלומר ואינה הלכה:

והחלק השני משני החלקים של פירוש המשנה (הוא הגמרא) יתחלק לעשרים ואחד חלקים ואלו הן: תוספתא. ובריתא. פירוש. שאלה. ותשובה. וקושיא. ופירוק. ותיובתא. וסיוע. ורמיה. והתקפתא. והצרכה. ומעשה. ושמעתא. וסוגיא. והלכה. ותיקו. והגדה. והוראה. ושיטה. ושנוי.

התוספתא היא שיור המשנה. וסימנו תאנא. וכשתבא בעקבי המשנה היא הלכה מקויימת:

והברייתא כל הספרים שהעתיקו הקדמונים אחר המשנה כמו משנת רבי חייא ומשנת רבי אושעיא ומשנת רבי אליעזר בן יעקב ומכילתא דרבי ישמעאל ואותיות דרבי עקיבא. ותורת כהנים הוא ספרא והוא ספר ויקרא לבד. וספרי במדבר סיני ואלה הדברים ויוצא בהם. וסימן הברייתא תנו רבנן. ותני חדא. ותניא אידך. ומה שלא נחלקו עליו מכל הדברים האלה היא הלכה מקויימת ומה שנחלקו עליו הלך בו אחר פסק ההלכה:

ופירוש הוא הבא בעקבי המשנה להבין ענייני המשנה כשיבא עליו מאי כי יבא הפירוש עליו:

ושאלה היא בעיא. ממנה שהיא שאלה כלל לכלל וסימנו איבעיא להו. וממנה שאלת כלל מן יחיד והיא בעי מיניה. וממנה מיחיד ליחיד והיא בעא מיניה. והלכה בשאלה לפי התשובות:

תשובה היא באה על השאלות האלה ותתקיים לפי פסק ההלכה:

הקושיא היא המחלוקת הבא על השמועות ולא יחלוק החולק בהלכה מקויימת. ואם היו החולקים לרבים הסימן מיתיבי. ואם ליחיד איתיביה:

והפירוק הוא פירוש הקושיא וכשלא נחלקו היא הלכה מקויימת:

ותיובתא היא מבטלת ההלכה בראיה ברורה. והלכה כפי חוזק ראיית התיובתא:

והסיוע היא הבא לחזק ההלכה ולקיימה להיותה הלכה מקויימת מחוזקת וסימנו לימא מסייע ליה:

ורמיה היא הבאה [שלא] לקיים שני ענינים וסימן ורמינהי:

והצרכה היא הבאה לקיים שני ענינים וסימן צריכא:

והתקפתא היא מענין הקושיא והיא לאמוראים והם האחרונים וסימנו מתקיף לה רבי פלוני והלכה בה כמו המיתיבי ואיתיביה:

ומעשה היא הבא על ההלכה והמעשה יעשה על ההלכה ותתקיים:

ושמעתתא היא שם כל הלכה שתבא בענין תורה ולא כדבר אחר:

וסוגיא היא קריאת הגמרא על דברי השאלות והתשובות:

והילכתא כשיחלקו בשום דבר הלכה הקבוע תהיה הילכתא כרבי:

ותיקו כספק שיתפרש התלמוד בשום דבר הלכה ואין יודע הפשט עליו ונשאר הדבר בספק אם היא בענין ממון לקולא ואם היא בענין אסור לחומרא ונמצין המשכר בספק הולכים אחר בעלי הדין בשעה ויש אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה ורבי אבין ורבי נשיבא בספק הוי ועומדין על ראבר

ושנוי היא כשהדחק על שום חכם וישנה כדי להוציא עצמו מן הדחקות ולקיים את דבריו וצריך החולק על המשנה לקיים את דבריו בראיה ברורה. וסימן השנוי הא מני רבי פלוני היא:

והגדה היא כל פירוש שיבא בתלמוד על שום ענין שלא יהיה מצוה זו היא הגדה: ואין לך ללמוד ממנה אלא מה שיעלה על הדעת. ויש לך לדעת שכל מה שקיימו חז״ל הלכה בענין מצוה שהיא מפי משה רבינו עליו השלום שקבל מפי הגבורה אין לך להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו. אבל מה שפירשו בפסוקים כל אחד כפי מה שנזדמן לו ומה שראה בדעתו ולפי מה שיעלה על הדעת מן הפירושים האלו לומדים והשאר אין סומכין עליהם:

הוראה היא השמועות שנתחדשו לחכמים בקהילות ומדרשות בענין מצוה והיא נקראת הוראה:

ושיטה היא קהלת חכמים שאין הלכה כמותם כשאמרו רבי פלוני ורבי פלוני כולהו סבירא להו. וכן כל כהאי גונא שיטה ואין הלכה כחד מהם ויש לך לדעת שהתלמוד נחתם בימי רבינא ורב אשי והם למדונו הסודות הללו ונמצא בהם:

מחלוקת התנאים יחיד ורבים הלכה כרבים: מחלוקת דמתניתין ואחר כך סתם הלכה כסתם. סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם והני מילי בחדא מסכתא אבל בתרתי לא אמרינן. מחלוקת דברייתא וסתם משנה הלכה כסתם משנה מחלוקת במתניתין וסתם בברייתא אין הלכה כסתם דברייתא. והיינו דאמרינן אם רבי לא שנאה רבי חייא מנין לו:

סתם מתניתין רבי מאיר. סתם תוספתא רבי נחמיה. סתם ספרא רבי יהודה. סתם ספרי רבי שמעון וכולהו אליבא דרבי עקיבא שתלמידיו היו. רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה. רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. רבי מאיר ורבי שמעון הלכה כרבי שמעון. רבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. יש אומרים רבי נתן. אחרים רבי מאיר. כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו. חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה. ובכל מקום הלכה כמותו [רבי]מחבירו. רבי ורבי שמעון בן אלעזר הלכה כרבי. רבי ורבי יוסי בר יהודה הלכה כרבי. רבי ורבי ישמעאל ברבי יוסי הלכה כרבי. ובזמן שאמר בשם אביו הלכה כאביו. רבי ורבן שמעון בן גמליאל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. כל מקום ששנה רבי שמעון בן אלעזר [בלא] מחלוקת הלכה כמותו. רבי ורבי יהודה הלכה כרבי. רבי ורבי מאיר הלכה כרבי. רבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע. רבי אליעזר ורבן גמליאל הלכה כרבן גמליאל ואין הלכה כתלמידי רבי אליעזר חוץ משמונה הלכות. בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל חוץ מששה דברים שאמרו חכמים לא כדברי זה ולא כדברי זה ושלש שהלכה כבית שמאי. כל מקום שנאמר במה דברים אמורים מאותו ובזמן באמת הלכה למשה מסיני: ואין למדין לא מפי משנה ולא מפי תלמוד בזמן שהלכה בצידה אבל בזמן שאינה בצידה מפי תלמוד הלכה היא ומחלוקת האמוראים רב ושמואל הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדיני:

והתנאים הם מעתיקי המשנה וקוראים אותם תנא: רב חסדא ורב הונא הלכה כרב הונא רב ששת ורב נחמן הלכה כרב ששת באיסורי. וכרב נחמן בדיני. ובכל מקום[אין] הלכה כתלמיד במקום הרב. קמאי ובתראי שחולקין הלכה כבתראי [מאביי ורבא ואילך]. רב יהודה ורבה הלכה כרב יהודה. רבה ורב יוסף הלכה כרבה חוץ משלש הלכות. רב אחא ורבינא הלכה כרבינא חוץ משלש אומצא ביעי ומיזרקי. ובתראי שחברו התלמוד הם רב אשי ורבינא וסיעתם ובימיהם נחתם התלמוד. מר בר רב אשי הלכה כמותו בזמן שאין מחלוקת לרבו:

כל היכא דאיכא[והא]א תמר והא תנן תנן ורמינהי והתניא קושיא היא ולפרוקי קאתי. וכל היכא דאיתמר תיובתא דרבי פלוני תיובתא אין הלכה כמותו:

ותיובתא שבירה היא חכם ששובר דבריו. וכל היכא דאיכא מפנה או לא מפנה רצונו לומר פנוי הוא פסוק זה או לא. כל מחלוקת שלא חייב המחלוקת במעשה אלא בדעת לבד לא נגדור בו הלכה כפלוני:

כבר הראו החכמים לדעת, כי הספר מבוא התלמוד לר״ש הנגיד לא בא אלינו בשלמותו (עיין דברי הרה״ח שי״ר בתולדות רח״ג, ענינים אחדים מחלקו השני, בסדר תנאים ואמוראים, מובאים בספר יוחסין השלם (הוצאת רצ״ף עמוד פ״ה).

EINLEITUNG IN DIE MIŠNAH VON MOSES MAIMONIDES.

מבוא המשנה[1]

להרב רבינו משה בן מיימון הספרדי

הקדמת המתרגם.

נאום יהודה בן שלמה הספרדי הידוע בן חריזי:

נקרא נקראתי בעיר מרשיליא אשר על מבואת ים יושבת ובית נתיבות נצבת ובמבחר המקומות נחצבת ושמעה יוצא בכל הארץ ואליה גוים יבואו מאפסי הארץ. ושם קהל גוים מזרע הקדש עובדי עבודת הקדש. מלאכתם מלאכת ה׳. וערב ובקר שתולים בבית ה עולים במעלות גבוהים. אנשי חיל יראי אלהים עומדים באורחות יושר ומעמידין. ומעלין בקדש ואין מורידין. ותהי עלי שם יד רבותי אציליה ושועיה. נקובי ראשית בחכמה וידועיה. לפרש להם בלשון הקדש פירוש המשניות שחיבר רב הגדול נר ישראל. וברבון התורה משנה ליקותיאל. הוא עין הדעת אשר תאוה היא לעינים כגן ה כארץ מצרים. אשר העלה מזוהר התלמוד מנורות. והיו למאורות. לפקוח עינים עורות. המחזיקים ידי גלות ספרד ופתח קבריהם. ונפח רוח חכמה בהם. ותבא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם: רבנא משה נ ר בן הרב רבי מיימון ז ל. ורב משה. יהודה כל מדבר ויפי מעיניו ידום ויחשה. נביא חכמות שמו נקרא ולא קם נביא חכמות בישראל כמשה:

וכאשר דבריהם הבינותי חשתי ולא התמהמהתי ומצותם הקימותי. והעתקתי פירוש זה הרב. ללשון הקדש מלשון ערב. והפכתי מאוריו למזרח מן המערב והשיבותי אל שפתינו הפנימה הפנימה החודרת. שפת ידיעת מליצתו החיצונה הקיצונה במחברת והעתקתיו מלשון קדר הקודרת. אל לשון הזהב והאדרת. כי קנאתי לאלה הפרושים אשר ילדה התורה ולהם משפט הבכורה וילדו על ברכי הגר שפחת שרי ותהי שרי עקרה. ותמהתי ואמרתי איך קדש וחול יחד נחבר וממשך. ואיזה דרך ישכן אור וחשך. אבל כוונת החכם היתה לתת לפתאים ערמה ולא חברו כי אם לאשר לא ידעו לשון הקדש כי אם הגרית. ולשונם רצי מדברת אשדודית ואינם מכירים ידבר בלשון יהודית. ועל כן התאמצתי. ועוז התאזרתי והסירותי מאמר קדש מלשון זרים. ויצא למלוך מבית האסורים. ורחץ במים טהורים ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים. ומליו באמרי צחות העתקתי ובצופ לשון קדש טעמו המתקתי. וזה משפט ההעתקה אשר אני נוטה אליה והדרך אשר אנכי הולך עליה. אני מעתיק ברוב המקומות מלה כנגד מלה. אבל ארוץ להשיג הענין תחלה. ולא אחרי לרדוף אחריו ורעיוניהו במסלה. עד המקום אשר היה שם אהלו בתחלה. וכשאמצא בלשון ערב מלה בודדת ועלי מורדת ודרך מרי לוקחת כשפחה בורחת חרוצי זממי ירדפוה עד השברים. וכל רודפיה השיגוה בין המצרים. וכשיזדמן לי בלשון קדש מלה קשה בזולתה אמירנה ומגביהה אסירנה. ומלכותה אתן לרעותה הטובה ממנה וכל מלה מלשון ערב אשר אני רוצה לפרש אזמן לה ארבע מלות או שלש והמובחר אשר בכן אדרוש אבחור דרכם ואשב ראש ומלשון קדש מריו המתוקים אלקט ואחטוף ומראש ינקותיו רך אקטוף כדי שיהיו דבריו נכנסין בלב המאזין וכולם נכונים למבין: וחכמי כל אומה הסכימו כי אי

לאדם להעתיק ספר עד ידע ג׳ דברים סוד הראשון אשר יעתיק ממנו וסוד הלשון אשר הוא מעתיק אליה וסוד החכמה אשר הוא מפרש מליה: ובשלשה אלה דבר המליצה ירתק וחוט המשולש לא במהרה ינתק ואם רבו מן החכמה נעור וריק כגפן בוקק והדעת ממני נשגבה ועד השלשה לא בא אשיב כל מאדי לשמור הענין ולתקן הבנין וזה יהיה קרבן שגגתי ובשגיתי אצא ידי חובתי והאל המגיה עורים ימרקן לשון ארמים. וינצור לשוני בתגווני ויהיו לפי בהטפי ויהיו לרצון אמרי פי. כמו שידעתי כי הגוני המה הנוטים וממריי הם מלומדים. כמו שנאמר[*] ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה לפניך וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם:

התקבצו חכמים ועמדו על עמדכם. כי נבר טוב אובדכם. לכו בנים שמעו לי יראת ה׳ אלמדכם. שמעו שמוע אלי ואכלו טוב. היה נפשכם כגן רטוב. מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב. אשר לא תעלה עליו מלך גדול ולא[2] שחה תחתיו ולא השיגוהו משואיו ולא היה מספותיו. וישם על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו. יסור הנה אל טבחי אשר טבחתי. ואל ייני אשר נסכתי. ואל שלחני אשר ערכתי. לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. והנה בו מכל פרי מגדים חדשים גם ישנים. ויין הרקח עסיס רמונים. דובב שפתי ישנים. והיא תרומת ייני. וראשית כל דגני. מדישתי ובן גרני. ויין מכרם בקרן בן שמן. ולחמו להם אבירים כל אוכליו חלק ושמן. וטעמו כטעם לשד השמן. אכלו משמנים ושתו ממתקים בני. אכלו רעים שתו ושכרו נבוני. זה השלחן אשר לפני אדני. והוא פירוש המשנה אשר שננו אבותיכם ובאור הגזרות אשר גזרו הרועים מנהלי עדתיכם. ועקרי היסודות אשר הניחו יסודותיכם. והמנהגות והגזרות והתקנות אשר תקנו בעלי גבורותיכם. מן היום אשר צוה ה׳ והלאה לדורותיכם: והנה הוא כמגדל דוד עומד על תליו. אלף המגן תלוי עליו. עם כל כלי מלחמת הגבורים. כל שלטי הגבורים. אני משה בן מיימון הספרדי בניתיו. וממים התלמוד משיתיו. ומספרי התוספתא יסדתיו. ובספר ספרא בצרתיו. ומשרים ספרי עדתיו. ובדברי הגאונים סמכתיו. ובכסף הצרוף יחדתיו.

(*

ומבטן לבי יצרתיו. והנה היא ככרם חמד ונטע שעשועים נטעתיהו. ושתי ידי נצרתיהו. ובמים רבים השקיתיהו. עד אשר נצניו נגמלו. ואשכלותיו בשלו. וכל הסמדר פתח. וכל עץ בו פרח. והדודאים נתנו ריח. פתחתי את שעריו ולא נעלתיהו. ויומם ולילה לא סגרתיהו. ולכל ישר ונבר שמרתיהו. ומנהר אל התלמידים שלחתיהו. והנני אסרתיהו. על כל אשר בידין מעתיק. ליושבים לפני ה׳ יהיה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק:

דע כי כל מצוה שנתן הקב״ה למשה רבינו ע״ה נתנה לו בפירושה. היה אומר לו המצוה ואחר כך אומר לו פירושה וענינה. וכל מה שהוא כולל ספר התורה. וענין למודו לישראל היה כפי שאומר היה משה נכנס באהלו ונכנס אליו בתחלה אהרן ומשה היה אומר לו המצוה הנתונה לו פעם אחת ולימדהו פירושה ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבינו ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו והיה משה אומר להם מה שאמר לאהרן ויסתלקו וישב האחד לשמאל משה רבינו והשני לימין אהרן ואחרי כן יבאו שבעים זקנים וילמדם משה כמו שלמד לאהרן ובניו ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקש ה׳ וישים לפניהם המצוה ההיא עד ישמעו הכל מפיו. נמצא אהרן שומע המצוה ההיא מפי משה ד׳ פעמים ובניו ג׳ פעמים והזקנים שתי פעמים ושאר העם פעם אחת. ויסתלק משה וחזר אהרן לפרש המצוה ההיא אשר למד ששמע מפי משה ד׳ פעמים כמו שאמרנו על כל הנמצאים ויסתלק אהרן מאתם אחרי ששמעו המצוה בניו ד׳ פעמים ג׳ פעמים מפי משה ואחד מפי אהרן. והוזרין אלעזר ואיתמר אחרי שנסתלק אהרן ללמד המצוה ההיא לכל העם הנמצאים ונסתלקו מללמד. ונמצאו שבעים הזקנים שומעים המצוה ארבעה פעמים שתי פעמים מפי משה ואחת מפי אהרן ואחת מפי אלעזר ואיתמר. והוזרים הזקנים גם הם אחר כן להורות המצוה להמון פעם אחת נמצאו כל הקהל שומעים המצוה ההיא ארבע פעמים פעם מפי משה ופעם מפי אהרן ושלישית מפי בניו ורביעית מפי הזקנים. ואחר כן היו כל העם הולכים ללמדה איש לאחיו מה ששמעו מפי משה וכותבים המצוה ההיא במגלות וישוטטו השרים על כל ישראל ללמד ולהבין עד שידעו בגירסא המצוה ההיא וירגילו לקרותה ואחר כן למדים פירוש המצוה ההיא הנתונה מאת השם. והפירוש ההוא היה כולל ענינים והיו כותבים המצוה ולומדים על פה הקבלה. וכן אמרו רבותינו ז״ל בברייתא וידבר ה׳ אל משה בהר סיני מה תלמוד לומר בהר סיני והלא כל התורה

כולה נאמרה מסיני. אלא לומר לך מה שמטה נאמרה בכלליה ובפרטיה ודקדוקיה מסיני אף כל המצות נאמרו בכלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני. והנה לך משל שהקב״ה

Lv 23,42 אמר למשה °בסכת תשבו שבעת ימים אחר כן הודיע שהסוכה הזאת חובה על הזכרים לא על הנקבות ושאין החולים חייבין בה ולא הולכי דרך. ושלא יהיה סכוכה אלא בצמח הארץ ולא יסככנה בצמר ולא במשי ולא בכלים אפילו מאשר תצמח הארץ. כגון הכסתות והכרים והבגדים. והודיע שהאכילה והשתיה והשינה בה כל שבעה חובה. ושלא יהיה בחללה פחות משבעה טפחים אורך על שבעה טפחים רוחב. ושלא יהיה גובה הסוכה פחות מעשרה טפחים. וכאשר בא הנביא ע״ה נתנה לו המצוה הזאת ופירושה וכן השש מאות ושלש עשרה מצות הם ופירושם. המצות בכתב והפירוש על פה. ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש בר״ח שבט הקהיל את העם ואמר להם הגיע זמן מותי ואם יש בכם מי ששמע הלכה ושכחה יבא וישאלני ואבאר אותה וכל מי

Dt 1,5 שנסתפקה עליו שאלה יבא ואפרשנה לו כמה שנאמר °הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. וכן אמרו חכמים בספרי כל ששכח הלכה אחת יבא וישנה וכל שיש לו לפרש יבא ויפרש. ולקחו מפיו ברור ההלכות ולמדו הפרושים כל הזמן ההוא שהוא מר״ח שבט עד שבעה באדר. וכשהיה לפני מותו החל לכתוב התורה בספרים וכתב י״ג ספרי תורה גוילים

Bb 15a כולם מב״ית בראשית עד למ״ד לעיני כל ישראל °ונתן ספר לכל שבט ושבט להתנהג בו וללכת בחוקותיו והספר הי״ג נתן

Dt 31,26 ללוים ואמר להם °לקח את ספר התורה הזה. אח״כ עלה אל

Meg 13b ההר בחצי היום השביעי °לחדש אדר כפי אשר דקדקה הקבלה. והיה המקרה ההוא אשר קרהו מות בעינינו בשביל שחסרנו ופקדנו אותו וחיים לו לכבוד המעלה שעלה אליה

Sot 13b וכן אמרו °משה רבינו ע״ה לא מת אלא עלה ומשמש במרום והדברים באלו הענינים ארוכים מאוד ואין זה מקומם. וכאשר מת ע״ה אחר שהנחיל ליהושע מה שנאצל עליו מן הפירוש והחכים והתבונן בו יהושע ואנשי דורו. וכל מה שקבל ממשה הוא או אחד מן הזקנים אין לדבר עליו ולא נפלה בו מחלוקת ומי שלא שמע בו פירוש מפי הנביא ע״ה מן הענינים המשתרגים מהם הוציא דינים בסברות במדות השלש עשרה הנתונות על הר סיני שהתורה נדרשת בהם. ובאותם הדינים שהוציאו יש דברים שלא נפלה בהן מחלוקת אבל הסכימו עליהם ויש מהם מה שנפלה בו מחלוקת בין שתי דעות זה אומר ככה וזה אומר ככה וזה סובר סברא ונתחזקה לדעתו וזה סובר סברא ונתחזקה לדעתו כי מידות ההיקש שעל

דרך התוכחת יקרה בסברותיהם המקרה הזה וכשהיתה נופלת המחלוקת היו הולכים אחרי הרוב כמו שנאמר אחרי רבים להטת: Ex. 23,2

ודע שהנבואה אינה מועילה בפירושי התורה ובהוצאת ענפי המצות בשלש עשרה מדות אבל מה שיעשה יהושע ופנחס בענין העיון והסברא הוא שיעשה רבינא ורב אשי. אבל יתרון הנביא ופעלו במצוה אם תשאל עליו הוא חי נפשי מן העיקרים הגדולים והעצומים שעליו משען הדת ויסודה. ואני רואה שזה המקום ראוי לבאר בו העיקר הזה. ואי אפשר אלא אחרי אשר נחלק טענת התיחש הנביאים לנבואה ובמה תצדק הנבואה שזה כמו כן עיקר גדול. וכבר ישגו בו כל המון האדם גם מתי מספר מיודעיהם שהם מדמים בנפשם שהנבואה לא תתקיים לכל המתיחש אליה עד עשיתו אות מופלא כגון אות מאותות של משה רבינו ז״ל וישנה מנהג כמו שעשה אליהו זכור לטוב בהחיותו את בן האשה האלמנה או כמו שנודע לכל אדם מאותות אלישע עליו השלום וזה אינו עיקר אמת שכל מה שעשו אליהו ואלישע וזולתם מהנביאים מהאותות לא עשאום כדי לקיים נבואתם שהנבואה כבר נתקיימה להם קודם לכך. אבל עשו האותות ההם לצרכיהם ולרוב קרבתם אל הקב״ה השלים חפצם כמו שהבטיח לצדיקים ותגזר אמר ויקם לך אבל תתקיים הנבואה במה שנספר בדבר שהחלנו לדבר בו. ואומר בתחלה שעיקר דתנו בענין הנבואה על מה שאומר. והוא שהמתיחשים לנבואה נחלקים בתחלה לשני חלקים מתנבא בשם עבודת כוכבים או מתנבא בשם. ונבואת עבודת כוכבים תחלק לשני חלקים:

החלק הראשון שיקום נביא ויאמר כוכב פלוני נתן עלי רוחו ואמר לי עבוד אותי בכך או קרא אלי בכך ואענך. וכן אם יקרא כני איש לעבוד לבעל או לדמות מן הדמותים ויאמר הדמות הודיעני בכך והגיד לי כך וצוה עלי לצוות בעבודתו על ענין פלוני. כמו שהיו עושין נביאי הבעל ונביאי האשרה:

והחלק השני שיאמר היה אלי דבר השם לעבוד הבעל פלוני או להוריד כח מלכת השמים הפלוני לענין פלוני. ויגד להם ענין מעניני העבודות והפעלים שעושים אותם עובדי העבודה ההיא כמו שנתיסר אצלנו בתורה. וגם זה מתנבא בשם עבודת כוכבים שזה השם כולל מי שיאמר שהיא בעצמה צוה לעבוד אותה או מי שיאמר שהקב״ה צוה לעבוד שום דבר מהם. וכשנשמע מן המתיחש בנבואה אחת משני הדעות האלה והעידו עליו עדים כפי שנאמר בתורה דינו שיהרג בחנק כמו שאמר הקב״ה והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת. ואין לנו להביט להתיחסו לנבואה ולא נבקש ממנו אות ואילו יעשה מן האותות והמופתים לקיים לו הנבואה מה שלא שמענו מופלאים מהם יחנק ואין להביט לאותותיו שטעם קיום האותות ההם הוא שאמר הכתוב כי מנסה ה׳ אלהיכם אתכם. ועוד השכל המכזב עדותו יותר נאמן מעד העין שהוא רואה אותותיו שכבר נתבאר במופת אצל בעלי השכל שאין לכבד ולעבוד זולתי האחד הממציא כל הנמצאים והמתאחד בכלל השלמות. והמתנבא בשם יחלק גם כן לשני חלקים:

החלק הראשון שיתנבא בשם האל ויקרא המון להאמין בו ויצוה על עבודתו ויאמר שהקב״ה הוסיף במצות מצוה או גרע מצוה מכלל המצות שאספו אותם ספר התורה. ואין הפרש בין שיוסיף ויגרע על הפסוק ובין שיוסיף ויגרע על הפירוש המקובל. וענין שיוסיף או יגרע מן הכתוב כגון שיאמר שהקב״ה אמר אלי כי הערלה היא שתי שנים ואחר שתי שנים מותר לאכול הפירות הנטועות. או שיאמר הקב״ה אמר אלי שהערלה אסור לאכול אותה ד׳ שנים הלא מה שאמר הקב״ה שלש שנים יהיה לכם ערלים ובדומה לו. או ישנה בקבלה כלום ואפילו יסייענו פשט הכתוב כגון שיאמר שזה האמור בתורה וקצתה את כפה הוא כריתת יד באמת ואינו קנס המבייש כמו שבא בקבלה ויסמך הדבר ההוא לנבואה ויאמר שהקב״ה אמר לי שזו המצוה שאמר וקצותה את כפה הוא כפשוטו גם זה יהרג בחנק שהוא נביא שקר והוא סומך אל הקב״ה מה שלא אמר לו. ואין להביט גם בזה לאות ולמופת שהרי הנביא אשר הלאה כל מתי העולם באותותיו והכנים בלבבנו להצדיקו ולהאמין בו כמו שאמר הכתוב וגם בך יאמינו לעולם הוא הגיד לנו בשם הקב״ה שלא תבא מאת הבורא תורה אחרת מלבד זאת והיא מה שאמר לא בשמים היא ואמר בפיך ובלבבך לעשתו. וענין בפיך המצוה הידוע על פה. וענין בלבבך הסברות שהוציאו בעיון שהוא מכלל הכחות הנמשכות אל הלב. והזהירנו גם כן מלהוסיף בם ולגרוע מהם כמו שנאמר לא תסף עליו ולא תגרע ממנו. ועל כן אמרו ע״ה אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ואחר שידענו שטענתו טענת שקר על הקב״ה ויסמך לו מה שלא דבר לו נתחייב להורגו כמו שאמר הכתוב והנביא אשר יזיד וגו׳ ומת הנביא ההוא:

והחלק השני בענין הנביא כגון שיקרא לבני אדם לעבוד את השם ויצוה על מצותיו ויזהיר לשמור התורה בלי תוספות ומגרעת כמו שאמר הנביא מסיים הנביאים זכרו תורת

משקר עברי יבטיח למי שיעשנה בגמולות טובות ויזהיר לכל
העובר עליה בעונש כמו שעשו ישעיה ירמיה יחזקאל וזולתם
יצוה בציים ויאסור איסורים בדברי שאינו מן התורה כמו שיאמר
להלחם על עיר פלונית או עם אומה פלונית עתה כמו שצוה
שמואל לשאול להלחם בעמלק או ימנע מלהרוג כמו שמנע
אלישע ליהורם מהרוג חיל ארם הנכנס לשומרון כפי הענין
הידוע וכמו שמנע ישעיה מלהביא המים מבית לחומה וכמו
שמנע ירמיה את ישראל מללכת לארץ ישראל[7]. וכדומה
לענין זה. ובשביל זה כשיטעון הנביא טענת נבואה ולא
יסמוך אותה לעבודת כוכבים ולא יוסיף בתורה ולא יגרע ממנה
אבל יאמר דברים אחרים כמו שספרנו נצטרך אז לבחון אותו
כדי שיתבאר לנו עדותו שכל מי שנתקיימה עדות נבואתו
ראוי לעשות כל מה שיצוה מדבר קטן ועד גדול. וכל העובר
על צווי מצוותיו חייב מיתה בידי שמים כמו שאמר הקב"ה במי
Dt.18,19 שיעבור על צווי הנביא °אנכי אדרוש מעמו. ואם לא תתקיים
עדותו יומת בחנק. וקיום עדות הנביא יהיה כפי שאגיד.
כשיתיחש אדם לנבואה כמו שבארנו ויהיה הגון לה כגון
שיהיה מאנשי החכמה והאמונה והנזירות והשכל ונועם המדות
Sab 92a כאשר העיקר אצלנו °שאין הנבואה שורה אלא על חכם גבור
ועשיר ויתרונות רבות בזה הענין אי אפשר לכנוס אותם יחד
ולדבר בהם והראיה על כל אחת מהם בפסוקים מספרי התורה
ובדברי נביאים ויצטרך לענין הזה ספר בפני עצמו ואולי השם
יסייענו עליו עם מה שראוי להתחבר לענין ההוא. ובהיות
המתנבא הגון לנבואה כפי מה שראוי נאמר לו הבטיחנו
ביעודים והגד לנו דברים מאשר למדך הקב"ה ויגיד ויבטיח ואם
יתקיימו יעודיו כולם אז נדע שכל נבואתו אמת. ואם ישקר
בה או נפל אחד מדבריו ואפילו דבר קטן נדע שהוא נביא
Dt.18,21 שקר. וזה כתוב בתורה בענין דבחינה הזאת °וכי תאמר
בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה' אשר ידבר
הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא. וכשיצדק לנו
בהבטחה אחת או בשתים אין לנו להאמין בו ולומר שנבואתו
אמת אבל יהיה עניננו תלוי עד ירבו מופתיו האמתים בכל
אשר ידבר בשם ה' פעם אחר פעם ועל כן אמר בענין
שמואל כשנתפרסם ונתברר כי כל מה שידבר בא יבא כמו
I Sam 3,20 שנאמר °וידע כל ישראל וגו' כי נאמן שמואל לנביא לה'.
ולא היה מתחדש אצלם דבר שלא היו שואלים עליו[9] לנביאים
בכל עניניהם ולולי זה לא בא שאול לשמואל בעד אבידה
שאבדה ממנו בהתחלת ענינו. ואין ספק שהדבר כך. כי
הקב"ה הקים לנו נביאים חלף חוברי שמים והמעוננים
והקוסמים כדי שנשאלם בכללים ובפרטים[10] ויודיענו בכל
הדברים הנאמנים מהאל כמו שיגידו הקוסמים ההם דברים
Dt.18,14 שאפשר שיתקיימו ואפשר שלא יתקיימו כמו שנאמר °כי
הגוים האלה אשר אתה יורש וגו' נביא מקרבך מאחיך כמוני
וגו'. ובשביל ענינים אלו היו קוראים שם הנביא רואה כי היה
I Sam 9,9 רואה העתידות קודם היותם כמו שאמר °כי לנביא היום יקרא
לפנים הרואה. ופן יחשוב חושב ויאמר אם בקיום הודעת
החדושים והעתידות תתקיים הנבואה לטוען אותה הנה כל
הקוסמים והוברי שמים ובעלי הכחות הנפשיות יכולין לטעון
טענת נבואה שאנו רואים אותם עין בעין כל היום מגידים מה
שעתיד להיות. וזה חי נפשי פרק גדול וראוי לבאר אותו כדי
שיתבאר ההפרש בין דברי המתנבא בשם אלהים ודברי בעלי
הכחות. ואני אומר שהקוסמים והוברי שמים ואנשי החבורה
ההיא יגידו העתידות ההוות אבל יצדק קצתם וישקר קצתם
בהכרח וזה הדבר אנו רואים אותו תמיד ויסכימו עליו ג"כ
אנשי המלאכה ההיא ואותותם לא ינכרו. אבל יתרון כל איש
מהם על חבירו בהיות כל שקרי איש אחד פחות משקרי
זולתו אך שיצדקו בכל דקדוקי העתידות זה אי אפשר להיות.
ובעלי הכחות האלו לא יכנו נפשם ולא יתהללו שיצדקו בכל
חלקי הדברים אבל אומרים שזאת השנה יהיה בצורת ושלא
ירד גשם כלל ונמצא שיהיה בה גשם מעט. או יאמר שמחר
ירד גשם ונמצא שירד ליום שלישי וכדומה לו וזה הדבר
יקרה לו כשיהיה בקי מאוד[11] מן הידועים בשם אשר דברו
Jes.47,13 עליהם בספרים וזה ענין דברי ישעיהו לבבל °יעמדו נא
ויושיעך הברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים וגו'
ואמרו רבותינו מאשר ולא כל אשר ואין[12] מועדי הנביאים
והבטחתם כן אבל יצדק הכל עד מלה האחרונה ולא יפול
דבר מדבריהם לא קטן ולא גדול כל ימי עולם בכל אשר
ידברו בו בשם האל. ועל כן כשישוב ריקם דבר מדבריו נדע
II Reg 10,10 שקרו והוא מה שאמר °כי לא יפל מדבר ה' ארצה. ולענין
זה רמז ירמיהו בחולמים שיצדקו במראיתם שהיו מודיעים מה
שיראו להם החלומות על דרך הנבואה והיה מוכיחם ומשחית
Jer 23,28 טענותם באמרו °הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר
דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה' ופירשו
החכמים[13] הענין הזה שהנבואה היא ברורה ואין בה תערובת
מן הכזב כמו הבר המתבורר מן התבן. והחלומות וכיוצא בהן
מן הידעונים רובם כזב כתבן שיש בו גרגרי חטה. ואמרו
Ber.55a °כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא
דברים בטלים. ונשאר בכאן פרק גדול ראוי לנו לבארו.
והוא שהנביא כשיתנבא בצרות[14] ומאורעות לעם שהם חייבים
כגון שיזהירם ברעב או חרב או שתהפך ארצם או ירדו עליהם

אבני אלגביש וכדומה לו ואחר כן לא יתקיים דבר מן הענין ההוא ורחמו מן השמים ועמדו כל ענייניהם בשלום ובשלוה. לא יודע בו כזב הנביא ואין ראוי לומר שהוא נביא שקר ושיהיה חייב מיתה מפני שהקב"ה ניחם על הרעה ואפשר שעשו תשובה וסרו מנאצותם או איחר גמולם הקב"ה בחמלתו והאריך אפו להם עד זמן אחר כמו שעשה לאחאב באמרו ע"י אליהו לא אביא הרעה בימיו בימי בנו אביא הרעה. או ירחם עליהם למען זכות שקדמה להם. ולא אמר על דבר כזה לא יהיה הדבר ולא יבוא. אבל אם הבטיח בבשורות טובות שיתחדשו לזמן קצוב ויאמר בשנה זו יהיה השקט ושלוה והיו בה מלחמות או יאמר שנה זו תהיה גשומה וברוכה והיו בה רעב ובצורת וכדומה לו. נדע שהוא נביא שקר ויתקיים ביטול טענתו ושקרו. ועל זה אמר הכתוב בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו. ר"ל אל יפחידך ואל יבהילך מלהרוג אותו אמונתו וישרו וחכמתו אחרי אשר מלאו לבו להעיד דבר גדול כזה ודבר סרה על השם יתברך. שהקב"ה כשיבטיח אומר בבשורות טובות על ידי נביא אי אפשר שלא יעשם כדי שתתקיים נבואתו לבני אדם והוא מה שאמרו ע"ה כל דבר שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר בו. אבל ענין פחד יעקב אחר שהבטיחו הקב"ה בבשורות טובות כמו שנאמר והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והיה מפחד פן ימות כמו שנאמר ויירא יעקב מאד ויצר לו אמרו חכמים ז"ל בענין ההוא שהיה מפחד מענין שמא יהיה גורם לו מיתה והוא מה שאמרו קסבר שמא יגרום החטא. יורה זה שהקב"ה יבטיח בטובה ויגברו העונות ולא יתקיים הטוב ההוא ויש לדעת שענין זה אינו אלא בין הקב"ה ובין הנביא. אבל כשיאמר הקב"ה לנביא להבטיח לבני אדם בבשורה טובה במאמר מוחלט בלא תנאי ואחר כן לא יתקיים הטוב ההוא זה בטל ואי אפשר להיות. בשביל שלא יהיה נשאר לנו מקום לקיים בו אמונת הנבואה והקב"ה נתן לנו בתורתו עיקר שהנביא יבחן כשיאמנו הבטחותיו. ואל העיקר הגדול הזה רמז ירמיהו במחלקתו עם חנניה בן עזור. מפני שירמיהו היה מתנבא לרעה ולמות ואמר שנבוכדנצר יגבר ויצליח ויחריב בית המקדש וחנניה בן עזור היה מתנבא לטובה ולשוב כלי בית ה' לירושלים המובאים בבלה ואמר לו ירמיהו כשנתוכח עמו על דרך העקרים השמורים שאם לא תתקיים נבואתו ולא יגבר נבוכדנצר וישובו כלי בית ה' כמו שאתה אומר אין זה הדבר מכחיש לנבואתי אולי הקב"ה ירחם עליכם אבל אם לא יתקיים דבריך ולא ישובו כלי בית ה' בזה יתברר שנבואתך שקר ולא תתקיים לך נבואה עד

I Reg 21,29 — Dt 18,22 — Ber 7a — Gn 28,15 — Gn 32,8 — Ber 4a

יתקיימו המיעדים הטובים שהבטחת בהם. והוא מה שאמר אך שמע נא הדבר הזה אשר אנכי דובר באזניך ובאזני כל העם הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן העולם ויתנבאו אל ארצות רבות ועל ממלכות גדולות למלחמה ולרעה ולדבר הנביא אשר ינבא לשלום בבא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו ה' באמת. ר"ל כדבר הזה שהנביאים היו המתנבאים לטוב ולרע ולא נוכל לדעת מכל הדברים שהתנבאו הרע אם צדקו בעדותם או כזבו. אבל נדע אמתת דבריהם כשיבטיחו בטובה ויתקיים. וכשתתקיים נבואת הנביא ע"פ אשר יכירנו ויצא לו שם כמו שמואל ואליהו וזולתם יש לנביא ההוא יכולת לעשות בתורה דבר שלא יוכל כל בשר זולתו לעשותו. והוא מה שאני אומר כשיצוה לבטל איזו מצוה מכל המצות ממצות עשה או יצוה להתיר דבר אסור ממצות לא תעשה לפי שעה חובה עלינו לשמוע לדבריו ולעשות מצותו וכל העובר עליו חייב מיתה בידי שמים חוץ מעבודת כוכבים כמו שמפורש לחכמים בתלמוד והוא מה שאמרו בכל אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה שמע לו חוץ מעבודת כוכבים אבל (אם) על תנאי שלא יעמוד הדבר ההוא לעד ולא שיאמר כי הקב"ה צוה לבטל המצוה ההיא כל ימי עולם אבל יצוה לבטל המצוה לסבה לצורך שעה. והנביא בעצמו כשישאלוהו בצותו לעבור על מצוה מכל המצות אשר צוה ה' אותנו על ידי משה תהיה תשובתו שביטול זו המצוה אינו קיים אבל ראוי לעשותה עתה בלבד לפי שעה כגון מה שעושין בית דין בהוראת שעה. וכמו שעשה אליהו בהר הכרמל שהקריב עולה בחוץ וירושלים עומדת ובה בית המקדש בנוי וזה מעשה כל העושה אותו בלא מצות הנביא חייב כרת והקב"ה הזהיר עליו בתורה ואמר השמר לך פן תעלה עולתיך בכל מקום אשר תראה ועשהו חייב כרת כמו שאמר על המקריב בחוץ דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת אבל היא ע"פ אליהו וישאלוהו בשעת הקרבתו בהר הכרמל ואמרו לו הנוכל לעשות כמעשה הזה כל ימי עולם היה אומר שאינו מותר וכל המקריב בחוץ חייב כרת אבל זה המעשה היא לפי שעה לגלות כזב שקרות נביאי הבעל ולהשבית מה שבידם. וכמו שעשה אלישע בצותו להלחם עם מואב להכרית כל עץ עושה פרי כמו שאמר וכל עץ טוב תפילו והשם מנענו מלעשות כן באמרו לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן ואילו ישאלו את אלישע אם בטלה המצוה הזאת ואם התיר הוא בעקור הכרית האילנות העושות פרי כשנצור על עיר היה אומר שאינו מותר אבל זה המעשה נעשה עתה לצורך שעה. ואני אביא לך משל יתבאר בו זה העיקר בכל המצות. איזה איש נביא

שנתברר אצלנו נבואתו כמו שאמרנו יאמר לנו ביום שבת שנלכו כלנו נשים ואנשים ונבער איש ונתקן בה כלי מלחמה ונחגר איש את כלי מלחמתו ונלחם אם אנשי מקום פלוני ביום זה שהוא יום שבת ונשלל שללם ונכבש נשיהם היה חובה עלינו אנחנו המצווים בתורת משה לקיים מיד ולא נתעכב כאשר צונו ונעשה כל מה שצוה בזריזות ובהבה יתירה בלא ספק ובלא עכוב ונאמין בכל מה שנעשה ביום ההוא ואע"פ שהוא יום שבת מהדלקת האש ועשיית המלאכות וההריגה והמלחמה שהוא מצוה. ונקוה עליה גמול טוב מהקב"ה בשביל שעשינו מצות הנביא שהיא מצות עשה לעשות דברו כמו שנאמר על ידי משה °נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו (Dt. 18, 15) תשמעון. ובאה הקבלה בכל אם יאמר לך הנביא עבור על דברי תורה שמע לו חוץ מעבודת כוכבים כגון אם יאמר לנו עבדו היום הזה בלבד זה הצלם או הקטירו לזה הכוכב בשעה זאת לבדה יהרג ואין לשמוע ממנו. ואם איש יחשוב[17] בנפשו שהוא צדיק וירא שמים ויהיה זקן בא בימים ויאמר הנה אני זקנתי באתי בימים ולי שנים כך וכך ולא עברתי בהם על מצוה מכל המצות לעולם ואיך אקום ביום זה שהוא יום שבת ואעבור על איסור סקילה ואלך להלחם ואני אין בי יכולת לעשות טובה או רעה וימצאו אחרים במקומי ובני אדם רבים לעשות הדבר הזה. האיש ההוא מורד ועובר על דברי האל והוא חייב מיתה בידי שמים מפני שעובר על אשר צוה הנביא. ומי שצוה השבת הוא צוה לשמוע אל דברי הנביא ומה שיגזור וכל העובר על דברו חייב כמו שזכרנו. והוא מה שאמר הכתוב °והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר (Dt. 18, 19) ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו ובכלל זה כל מי שיקשור קשר קיים ביום שבת זה בעשותו המלאכות האלה ממה שלא יצטרך להיות לו עזר בעשיית המצוה אשר צוה הנביא חייב סקילה. וזה הנביא אשר צונו מה שצוה ביום שבת זה ועשינו דברו אם יאמר לנו שתחום שבת אלפים אמה פחות אמה או אלפים אמה ואמה ויסמך הדבר ההוא שעל דרך נבואה נאמר לו לא על דרך עיון וסברא. נדע שהוא נביא שקר ויהרג בחנק. ועל זה הענין יש לך שתהיה סובר כל מה שיצוה אותך כי הנביא. וכל שתמצא במקרא מענין הנביא שהוא סותר דבר מן המצות. וזה העיקר מפתח לכל הענין ההוא ובזה לבדו יבדל הנביא משאר בני אדם במצות. אבל בעיון ובסברא ובהשכל המצות הוא כשאר החכמים שהם כמוהו שאין להם נבואה. שהנביא כשיסבור סברא ויסבור כמו כן מי שאינו נביא סברא ויאמר הנביא כי הקב"ה אמר אלי שסברתי אמת לא תשמע אליו רק אלף נביאים כלם כאליהו ואלישע יהיו סוברין סברא אחת ואלף חכמים וחכם סוברין הפך הסברא ההיא. אחרי רבים להטות והלכה כדברי האלף חכמים וחכם לא כדברי האלף הנביאים הנכבדים. וכן אמרו החכמים °האלהים (Hol 124a) אילו אמרה לי יהושע בן נון בפומיה לא צייתנא ליה ולא שמענא מיניה. וכן עוד אמרו °אם יבא אליהו ויאמר חולצין (Jab. 102a) במנעל שומעין לו בסנדל אין שומעין לו. ירצו לומר שאין להוסיף ולא לגרוע במצוה על דרך נבואה בשום פנים וכן אם יעיד הנביא שהקב"ה אמר אליו שהדין במצוה פלונית כך וכי[18] סברת פלוני אמת יהרג הנביא ההוא שהוא נביא שקר כמו שיסדנו. שאין תורה נתונה אחרי הנביא הראשון ואין להוסיף ואין לגרוע כמו שנאמר לא בשמים היא. ולא הרשנו הקב"ה (Dt. 30, 12) ללמוד מן הנביאים אלא מן החכמים אנשי הסברות והדעות. לא אמר ובאת אל הנביא אשר יהיה בימים ההם רק °ובאת אל (ib. 17, 9) הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם וכבר הפליגו החכמים לדבר בענין זה מאוד והוא האמת:

וכאשר מת יהושע בן נון ע"ה למד לזקנים מה שקבל מן הפירוש ומה שהוציאו בזמנו מן הדינים ולא נפל עליו מחלוקת. ואשר נפלה בו מחלוקת פסקו בו הדין על פי רוב הזקנים. ועליהם אמר הכתוב °וכל ימי הזקנים אשר (Jos 24, 31) האריכו ימים אחרי יהושע. ואחר כן למדו הזקנים ההם מה שקבלו מפי יהושע אל הנביאים ע"ה והנביאים למדו זה לזה. ואין זמן שלא היה בו התבוננות וחדוש הענינים. והיו חכמי כל דור משימים דברי הקודמין עיקר והיו לומדין מהם[19] מלים ומחדישים ענינים. והעיקרים המקובלים לא נחלקו בהם. עד הגיע הזמן לאנשי כנסת הגדולה והם חגי זכריה ומלאכי ודניאל וחנניה מישאל ועזריה ועזרא הסופר ונחמיה בן חכליה ומרדכי וזרובבל בן שאלתיאל ונלוו לאלה הנביאים השלמת מאה ועשרים זקן מן החרש והמסגר ודומיהם והתבוננו גם הם כאשר עשו הקודמים להם וגזרו גזירות והתקינו תקנות והאחרון מן החבורה הטהורה ההיא הוא ראשית החכמים הנזכרים במשנה והוא שמעון הצדיק והיה כהן גדול בדור ההוא. וכאשר הגיע הזמן אחריהם אל רבינו הקדוש ע"ה והיה יחיד בדורו ואחד בזמנו איש שנמצאו בו כל החמודות והמדות הטובות עד שזכה בהם אצל אנשי דורו לקרותו רבינו הקדוש ושמו יהודה. והיה בחכמה ובמעלה בתכליתם כמו שאמרו °מימות משה רבינו ועד רבי לא ראינו תורה וגדולה במקום (Git 59a) אחד. והיה בתכלית החסידות והענוה והרחקת התענוגים כמו שאמרו גם כן °משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא והיה צח (Sot. 49b) לשון ומופלג מכל האדם בלשון הקדש עד שהחכמים ע"ה היו לומדים פירוש מה שנשתבש עליהם מאותיות המקרא

מדברי עבדיו ומשרתיו וזה מפורסם בתלמוד והיה לו מן
העושר והחן והכבוד היכולת מה שנאמר בו אדרעייתא דרבי
הוה עתיר מן שבור מלכא ומן הרהיב הוא על אנשי החכמה
ומבקשיה והבין תורה בישראל ואסף ההלכות ודברי החכמים
והמחלוקת המקובלות מימות משה רבינו עד ימותיו. והוא
הוא בעצמו מן המקבלים שהוא קבל משמעון אביו. ושמעון
מגמליאל אביו. והוא משמעון. והוא מהלל. והוא משמעיה
ואבטליון רבותיו. והם מיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח.
והם מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. והם מיוסי בן יועזר
איש צרידה ויוסי בן יוחנן. והם מאנטיגנוס איש סוכו. והוא
משמעון הצדיק. והוא מעזרא שהיה משירי אנשי כנסת
הגדולה. ועזרא מברוך בן נריה רבו. וברוך מירמיה. וכן

קבל ירמיה בלי ספק מאשר קדמוהו מן הנביאים נביא מפי
נביא עד הזקנים המקבלים מפי יהושע בן נון והוא מפי משה.
ואשר כלל הדעות והדברים הללו לחבר המשנה שהוא כוללת
פירוש כל המצות הכתובות בתורה. מהם קבלות מקובלות
מפי משה ע"ה. ומהם הדעות היוצאים בדרך הסברא ואין
עליהם מחלוקת. ומהם הדעות שנפלה עליהם מחלוקת בין
שתי הסברות וכתב אותם במחלוקותיהם פלוני אומר כך
ופלוני אומר כך. ואילו היה האחד חולק על רבים הזכיר
דברי האחד ודברי הרבים. ועשה הדבר הזה לענינים
מועילים מאד ונזכרו במשנה בעדיות ואני אזכרם אבל אחרי
עיקר גדול ראיתי לזכרו והוא שיכול אדם לומר אם הם
פירושי התורה כפי אשר יסדנו מקובלים מפי משה כמו
שאמרנו מדבריהם כל התורה נאמרו כללותיה ופרטותיה
ודקדוקיה מסיני אם כן מה אלו ההלכות הידועות שנאמר בהם
הלכה למשה מסיני. זה עיקר יש לו לעמוד על בוריו. והוא
שהפירושים המקובלים מפי משה[22] כמו שאמרנו מדבריהם אין
מחלוקת בהם בשום פנים שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו
מחלוקת נפלה בזמן מן הזמנים מימות משה ועד רב אשי בין
החכמים כדי שיאמר אחד המוציא עין חבירו יוציאו את עינו
שנאמר עין בעין ויאמר השני אינו אלא כופר בלבד שחייב
לתת. ולא מצאנו ג"כ מחלוקת במה שאמר הכתוב פרי עץ
הדר כדי שיאמר אחד שהוא אתרוג ויאמר אחד שהוא הפרישים
או הרמונים או זולתו. ולא מצאנו ג"כ מחלוקת בענין עבות
שהוא הדס. ולא מצאנו מחלוקת בדברי הכתוב וקצותה את
כפה שהוא כופר. ולא במה שאמר הכתוב ובת איש כהן
כי תחל לזנות וגו' באש תשרף שזו השריפה אין לנו לעשות
אותה אלא אם היתה אשת איש וכו'. וכן נערה שכתוב
בנערה אשר לא נמצאו לה בתולים שסקילה לא מצאנו חולק
בה ממשה ועד עתה על מי שאמר שזה לא יהיה אלא אם
היתה אשת איש והעידו עדים עליה שאחר הקידושין זינתה
בעדים והתראה. וכיוצא בזה בכלל המצות אין מחלוקת בהן

וז"ל בהקדמתו לספר היד וירמיה מצפניה וצפניה מחבקוק
וחבקוק מנחום ונחום מיואל ויואל ממיכה ומיכה מישעיה וישעיה
מעמוס ועמוס מהושע והושע מזכריה וזכריה מיהוידע ויהוידע מאלישע
ואלישע מאליהו ואליהו מאחיה ואחיה מדוד ודוד משמואל ושמואל
מעלי ועלי מפנחס ופנחס מיהושע ויהושע ממשה רבינו ומשה רבינו
מפי הגבורה נמצא שכולם מה' אלהי ישראל. ע"ש מרב אשי שחיבר
הגמרא עד משה רבינו ע"ה ארבעים דורות ואילו הן רב אשי מרבא
ורבא מרבה ורבה מרב הונא ורב הונא מרבי יוחנן ורב ושמואל ור' י
ורב ושמואל מרבינו הקדוש ורבינו מרבי שמעון אביו ור"ש אביו כו':

ע"ש ומימות משה רבינו עד רבינו הקדוש ע"ה לא חיברו חיבור
שמלמדין אותו ברבים בתורה שבע"פ אלא שבכל דור והדור ראש בית
דין או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע
מרבותיו והוא מלמד על פה. וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו כפי כחו
מבאור התורה ומהלכותיה כמו ששמע ומדברים שנתחדשו בכל דור
במדה מי"ג מדות והסכימו עליהם בית דין הגדול (והתלמידים עשו
סימנין למשנתם וכותבין אותם מפני השכחה המצויה בדברים והיו
מסתירין אותם וקראום מגילת סתרים מפני שהדברים שבע"פ אינן
רשאים לאומרם בכתב דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית
וכן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ והטעם כתב
בהליכות עולם משום דאיכא מילי טובא דמדרשי מתוך הכתב כגון
חסרות ויתרות וקרי ולא כתיב ודכוותייהו ואי אמרת להו בע"פ בצרי
להו וכן הדברים שבע"פ א"א בכתב שאם הלשון קצר התלמיד לא יבין
ואם הוא רחב ידמה שהדברים פשוטים ולא יחקור גם לא ילך אצל הרב
וישאר ערום מן העיקרים הנמסרים בע"פ ויהעדר ספר יכולם) והיה
הדבר נוהג כן עד שבא רבינו הקדוש והוא קיבץ כל השמועות וכל
הביאורים והפרושים ששמעו מפי משה רבינו ושלמדו בית דין בכל דור
ודור וחיבר מהכל ספר משנה ושננו לחכמים ברבים ונגלה לכל ישראל
וכתבוהו כולם ורבצו בכל מקום כדי שלא תשתכח תורה שבע"פ
מישראל. ולמה עשה רבינו הקדוש כך ולא הניח הדבר כמות שהיה
לפי שראה שהתלמידים מתמעטים והולכין והצרות מתחדשות ובאות
ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת וישראל מתגלגלין והולכין
לקצוות חיבר חבור להיות ביד כולם כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח
(וסמך על מקרא שכתוב עת לעשות לה')

וכתב בספר כריתות כלל ל"ש ב' סימן נ"ח אע"פ שרבי סודר
המשניות כדורות היו קודם לכן אלא שסתם הלכתא וגם ע"פ (עשרים
בני ת"ה) [ערי בני הישיבה] זה אומר ככה וזה היה אומר ככה והוא
בחר את אשר ישר בעיניו אבל המשנה והמסכת לא זזה ממקומה וסדרה
הוא כבראשונה ולא הוסיף ולא גרע מלשון המקובל לו וראיה מהא

הפרק קמא דיבמות דף ט ע"א דקאמר אמר ליה רבי לרבי מאי איריא
דתני ט"ו ליתני ט"ז ולא קאמר מאי איריא דתנינא ט"ו ליתני ט"ז
משמע דמקשה המשנה ולא לרבי. גם אמר בפלוגתא לא קא מיירי ולא
אמר בפלוגתא לא איירינן וש"מ כדפרשינו שרבי תנא סדר שלפניו
אלא תיקן החשון על פי החכמות. וגם לא שנה רבי את הדבר
המקובל במשנה אא"כ היה הדבר ההוא מוסכם הסכמת חכמים שהיו
עמו שהרי תניא בתוספתא ובייתי לה בריש סנהדרין דיני ממונות
בשלשה רבי אומר בחמשה ולא הזכיר רבי דבריו במשנה וכן נמצא
דברי רבי בכמה ברייתות שאינם במשנה וכן מצינו כתב ולא ברייתות
מפני שרוב החכמים הסכימו כך. ע"ש ביוסי ע"ש א' כיוצא בו שהיו
רבי הוא ת"ר סדרי משנה ובא רבי יהודה ואחריו ששנו בריש פרקים ובנה
אמרו ג' שורות בפירקה

שבילין פירושים מקובלים מפי משה. ועליהם ועל דומיהם אמרו כל התורה נאמרה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני. אבל אע״פ שהן מקובלין ואין מחלוקת בהם מחכמת התורה הנתונה לנו נוכל להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברות והאסמכתות והראיות והרמזים המצויים במקרא. וכשתראה אותם בתלמוד מעיינים וחולקין זה על זה במערכת העיון ומביאין ראיות על אחד מאלו הפירושים והדומה להן כגון מה שאמרו במאמר הכתוב פרי עץ הדר אולי יהיה רמונים או חבושים או זולתם עד שהביאו ראיה עליו ממה שנאמר פרי עץ הדר ואמרו עץ שטעם עצו ופריו שוה. ואמר אחר פרי הדר באילנות משנה לשנה ואמר אחר פרי הדר על כל מים אלו הראיות לא הביאום מפני שנשתבש עליהם הענין עד שנודע להם מהראיות האלה. אבל ראינו בלא ספק מיהושע עד עתה שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב בכל שנה ואין בו מחלוקת אבל חקרו על הרמז הנמצא בכתוב לזה הפירוש המקובל וכן היא ראייתם על ההדס °וראייתם על דיני אברים בעונש ממון °והוא מה שחייב למי שהשחית אבר מאברי חבירו וראייתם גם כן על בת איש כהן הנשרפת לשם שהיא אשת איש °וכל הדומה לו שהוא נוהג על העיקר הזה. וזה ענין מה שאמרו כללותיה ופרטותיה רצו לומר הענינים שנוכל להוציאם בכלל ופרט ובשאר י״ג מדות והם מקובלים מפי משה מסיני וכולם אע״פ שהם מקובלים מפי משה לא נאמר בהם הלכה למשה מסיני שאין לומר פרי עץ הדר הוא אתרוג הלכה למשה מסיני או חובל בחברו משלם ממון הלכה למשה מסיני. שכבר נתברר לנו שאלו הפירושים כולם מפי משה ויש להם רמזים במקרא או יוציאו אותם בדרך מדרכי הסברא כמו שאמרנו ועל כן כל דבר שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו ואי אפשר להוציאו בדרך מדרכי הסברא עליו לבדו נאמר הלכה למשה מסיני. ובשביל זה כשאמרנו שיעורין הלכה למשה מסיני הקשו עלינו ואמרו °מפני מה אתם אומרים שהם הלכה למשה מסיני והנה שיעורין נרמז עליהם בפסוק באמרו °ארץ חטה ושעורה. היתה התשובה שהיא הלכה למשה מסיני ואין לשיעורין עיקר להוציא אותם ממנו בדרך סברא ואין להם רמז בכל התורה אבל נסמכה זאת המצוה לזה הפסוק לסימן כדי שיהא נודע ונזכר ואינו מענין הכתוב. וזה ענין מה שאמרו קרא אסמכתא בעלמא בכ״מ שיזכרוהו. ואני אכלול בכאן רוב הדינין שנאמר בהן הלכה למשה מסיני ואפשר שיהיה הכל ויתבאר לך אמיתת מה שאמרתי שאין מהן אפילו אחת שהוציאוה בדרך סברא ואי אפשר לסמוך אותה לפסוק אלא על דרך אסמכתא כמו שבארנו ולא מצאנו לעולם שחקרו בהן סברות או הביאו עליהם ראיות אלא לקחום מפי משה כמו שצוה אותו הקב״ה [חצי] לוג שמן לתודה ורביעית (יין) [שמן] לנזיר י״א ימים שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני. גוד ולבוד ודופן עקומה הלכה למשה מסיני. שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. תפילין על קלף ומזוזה על דוכסוסתוס וספר תורה על הגויל הלכה למשה מסיני. ש״ן של תפילין וקשר של תפילין ורצועות שחורות ותפילין מרובעות ומעברתא דתפילין הלכה למשה מסיני. נכרכות בשערן ונתפרות בגידן הלכה למשה מסיני. כותבין ס״ת בדיו ומסורגל הלכה למשה מסיני. פחותה מבת שליש (שנים) אין ביאתה ביאה הלכה למשה מסיני. העושה שדהו שני מיני חטין עשאן גורן אחת נותן פאה אחת שני גרנות נותן שתי פאות הלכה למשה מסיני. זרעוני גינה שאינן נאכלין מצטרפין אחד מעשרים וארבעה בנופל לתוך בית סאה הלכה למשה מסיני. עשר נטיעות מפוזרות לבית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן הלכה למשה מסיני. עגול של דבילה שנטמא מקצתו תורמין מן הטהור שיש בו הלכה למשה מסיני. °החזן רואה מהיכן התינוקות קוראין הלכה למשה Sab.11a
מסיני. האשה חוגרת בסינר בין מלפניה בין מלאחריה הלכה למשה מסיני. °ביין התירו לערב קשה ברך הלכה למשה ib.92b
מסיני. °עמון ומואב מעשרין מעשר (שני) [עני] בשביעית Hg.3b
הלכה למשה מסיני. ובכל מקום שיבא אחת מאלו ההלכות במה שאנו עתידין לפרש מן המשנה שם אפרשנה במקומה בעזרת השם לפיכך היו חלקי הדינין המיוסדים בתורה על העיקרים האלה שהקדמנו נחלקים לחמשה חלקים:

החלק הראשון פירושים מקובלים מפי משה ויש להם רמז בכתוב ואפשר להוציאם בדרך סברא וזה אין בו מחלוקת אבל כשיאמר האחד כך קבלתי אין לדבר עליו:

החלק השני הם הדינים שנאמר בהן הלכה למשה מסיני ואין ראיות עליהם כמו שזכרנו וזה כמו כן אין חולק עליו:

החלק השלישי הדינין שהוציאו על דרכי הסברא ונפלה בם מחלוקת כמו שזכרנו ונפסק הדין בהם על פי הרוב וזה יקרה כש שתנה העיון ומפני כך אומרים °אם הלכה נקבל Jab.76b
ואם לדין יש תשובה. אבל נפלה המחלוקת והעיון בדבר שלא נשמע בו הלכה ותמצא בכל התלמוד שהם חוקרים על טעם הסברא שהוא גורם המחלוקת בין החולקים ואומרים במאי קא מיפלגי או מאי טעמא דרבי פלוני או מאי בינייהו. והם מביאים אותו על ענין זה ברוב מקומות. וזוכרים הטעם הגורם למחלוקת כגון שיאמרו רבי פלוני מחזיק טענה פלונית. ופלוני מחזיק טענה פלונית ובדומה לו. אבל מי שיחשוב

שהדינין שנחלקין בהם כמו כן מקובלים מפי משה והושבים שנפלה המחלוקת מדרך טעות ההלכות[25] או השכחה או מפני שאחד מהם קבל קבלת אמת והשני טעה בקבלתו או שכח או לא שמע מפי רבו כל מה שצריך לשמוע ויביא ראיה על זה
Syn. 88 מה שנאמר °משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות. וזה דבר מגונה מאוד. והוא דברי מי שאין לו שכל ואין בידו עיקרים ופוגם באנשים אשר נתקבלו מהם המצות וכל זה שוא ובטל. ומה שהביאו להאמין באמונה הזאת הנפסדת הוא מיעוט הסתכלותו בדברי החכמים הנמצאים בתלמוד שהם מצאו שכל הפירוש המקובל מפי משה והוא אמת ולא נתנו הפרש בין העיקרים המקובלים ובין תולדות הענינים שיוציאו אותם בעיון. אבל אתה אל יכנס בלבך ספק שמחלוקת ב"ש וב"ה באמרם
Ber 5 °מכבדין את הבית ואחר כן נוטלין לידים או נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית ותחשוב שאחד משני הדברים האלו אינו מקובל מפי משה מסיני. אבל הטעם שהוא גורם להיות
ib 52b חולקים הוא מה שנזכר בתלמוד °שאחד מהם אוסר להשתמש בעם הארץ והשני מתיר. וכל מה שידמה לאלו המחלוקות שהם ענפי הענפים. אבל מה שאמרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכם רבתה מחלוקת בישראל ענין זה מבואר שכל ב' אנשים בהיותם שוים בשכל ובעיון ובידיעת העקרים שיוציאו מהם הסברות לא תפול ביניהם מחלוקת בסברתם בשום פנים ואם נפלה תהיה מעוטה. כמו שלא נמצא שנחלקו שמאי והלל אלא בהלכות יחידות. וזה מפני שדעות שניהם היו קרובות זה לזה בכל מה שיוציאו בדרך סברא והעיקרים כמו כן הנתונים לזה כמו העיקרים הנתונים לזה. אבל כאשר רפתה שקידת התלמידים על החכמה ונחלשה סברתם נגד סברת הלל ושמאי[26] ובהם נפלה מחלוקת ביניהם בעיון על דברים רבים שסברת כל אחד ואחד מהם היתה לפי שכלו ומה שיש בידו מן העיקרים. ואין להאשימם בכל זאת. שלא נכריח אנחנו לשני חכמים מתוכחים בעיון להתוכח בשכל יהושע ופנחס ואין לנו ספק כמו כן במה שנחלקו בו אחרי שאינם כמו שמאי והלל או כמי שהוא למעלה מהם שהקב"ה לא צונו בעבודתו על ענין זה אבל
Dt. 17 צונו לשמוע מחכמי הדור כמו שאמר אל השפט אשר יהיה בימים ההם. ועל הדרכים האלו נפלה המחלוקת לא מפני שטעו בהלכות ושהאחד אומר אמת והשני שקר. ומה מאוד מבואר ענין זה לכל המסתכל בו. ומה יקר וגדול זה העיקר במצות:

והחלק הרביעי הם הגזרות שתקנו הנביאים והחכמים בכל דור ודור כדי לעשות סייג לתורה. ועליהם צוה הקב"ה לעשותם והוא מה שאמר במאמר כללי ושמרתם את משמרתי ובאה בו הקבלה °עשו משמרת למשמרתי. והחכמים יקראו אותם גזרות. ולפעמים תפול בהם מחלוקת לפי שהחכם שהוא אוסר כך מפני כך ולא יסכים עליו חכם אחר. וזה הרבה בתלמוד שאומרים רבי פלוני גזר כך משום כך ורבי פלוני לא גזר. וזה כמו כן סבה מסבות המחלוקת. שהרי בשר עוף בחלב הוא גזרה מדרבנן כדי להרחיק מן העבירה ולא נאסר בתורה אלא בשר בהמה וחיה אבל אסרו חכמים בשר עוף כדי להרחיק מן האיסור ויש מהם מי שלא יגזור גזרה זו שרבי °יוסי [הגלילי] היה מתיר בשר עוף בחלב וכל אנשי עירו היו אוכלים אותו כמו שנתפרסם בתלמוד. וכשתפול הסכמה על אחת מן הגזרות אין חולק עליה בשום פנים. וכשיהיה פשוט איסורה בכל ישראל אין לחלוק על הגזרה ההיא אפילו הנביאים בעצמם לא היו רשאים לבטל אותה וכן אמרו בתלמוד שאליהו ז"ל לא היה יכול לבטל אחד מי"ח דבר שגזרו ב"ש וב"ה. והביאו טעם על זה לפי שאיסורן פשט בכל ישראל:

והחלק החמישי הם הדינים העשוים על דרך חקירה והסכמה בדברים הנוהגים בין בני אדם. שאין בם תוספת במצוה ולא גרעון. או בדברים שהם תועלת לבני אדם בדברי תורה. וקראו אותם תקנות ומנהגים. ואסור לעבור עליהם וכבר אמר שלמה ע"ה על העובר עליהם °ופורץ גדר ישכנו נחש. ואלו התקנות רבות מאד ונזכרות בתלמוד ובמשנה מהם בענין איסור והיתר ומהם בענין הממונות. ומהם תקנות שתקנו נביאים כמו תקנות משה ויהושע ועזרא כמו שאמרו °משה תקן להם לישראל שיהיו שואלים ודורשים בהלכות פסח בפסח ואמרו °משה תקן הזן בשעה שירד המן לישראל אבל תקנות יהושע ועזרא הם רבות. ומהם תקנות מיוחסות ליחידים מן החכמים כמו שאמרו התקין הלל פרוזבול °התקין רבן גמליאל הזקן °התקין רבן יוחנן בן זכאי והרבה בתלמוד התקין ר' פלוני התקין ר' פלוני. ויש מהם תקנות מיוחסות להמון החכמים כמו שאמרו °באושא התקינו או כמו שנאמר תקנו חכמים או תקנת חכמים וכיוצא לזה הרבה:

אם כן כל הדינין הנזכרין במשנה נחלקים על אלו החמשה חלקים. מהם פירושים מקובלים מפי משה ויש להם רמז בכתוב או אפשר להוציאם עליהם סברא. ומהם הלכה למשה מסיני. ומהם מה שהוציאו בדרך היקש וסברא ובו נפלה המחלוקת. ומהם גזרות. ומהם תקנות. והטעם שהצריכם לכתוב המחלוקת הנופלת בין שתי הדעות היא מה

שאומר שההלכות אלו אילו נכתבו פסוקות שאין בהם מחלוקת ונדחו דברי החכם שאין הלכה כמותו אפשר שיבא אחר כן מי שקבל הפך הדבר שעליו נפסקה ההלכה מהחכם החולק על הדעה ההיא או ממי שהוא נוטה לדעתו ותכנס ספקא בנפשותינו ונאמר איך יקבל זה האיש והוא איש אמת שדבר פלוני אסור והמשנה אומרת שהוא מותר או הפך הענין הזה ובשביל זה כשיהיו לנו כתובות אלו הדעות יהיה נגדר זה הפרץ כי כשיאמר המקבל שמעתי שכך וכך אסור נאמר לו כן דברת וזהו דעת פלוני אבל רבים חולקין עליו או פלוני חלק עליו וההלכה כדעת החולק מפני שסברתו יותר נכונה או מפני שמצאנו דבר אחד מסייעהו. אבל הטעם שהצריכם לכתוב דברי יחיד ורבים הוא מפני שאפשר להיות הלכה כיחיד וע"כ בא ללמדך כשתהיה סברא פשוטה ואפילו ליחיד שומעין לו ואע"פ שחולקין עליו רבים. והטעם שהצריכם לכתוב דעת איש אחד ואחר כן חוזר מן הדעת ההיא כגון שאמרו בש"א כך ובה"א כך וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש כדי להודיעך אהבתם האמת והגברת הצדק והאמונה שהרי אלו אנשים הנכבדים החסידים הנדיבים המופלגים בחכמה כשראו דברי החולק עליהם טובים מדבריהם ועינו נכון הודו לו וחזרו לדעתו כל שכן שאר האנשים בראותם האמת נוטה עם בעל דינו יהיה כמו כן נוטה לאמת ואל יקשה עורף וזהו דברי הכתוב
צדק צדק תרדף. ועל זה אמרו חכמים הוי מודה על האמת Dt 16,20
ר"ל אף ע"פ שתוכל להציל נפשך בטענות תוכחיות כשתדע שהם אמת דברי חבירך אשר טענתך עליו גלויה מפני חולשתו או מפני יכולתך להטעות האמת חזור לדבריו והריב נטוש:

וכאשר חשב המחבר לחבר זה הספר על זאת התכונה ראה לחלק אותו לששה חלקים:

החלק הראשון במצות המחויבות בצמח הארץ כמו כלאים שמטה וערלה ותרומות ומעשרות ושאר חקי המתנות:

והחלק השני בפרקי זמני השנה והמועדים ומה שנתחייב בהם והשתנות משפטיהם והאסור בהם והמותר ומה שנכון לחבר בכל פרק מהם מן הדינים והמצות:

והחלק השלישי בבעילות וההפרש שיש בדינין בין האנשים והנשים כגון היבום והחליצה והכתובה והקדושין והגיטין ומה שהוא ראוי לומר בכל פרק מהם:

והחלק הרביעי בדינין ובמריבות שבין אדם לחבירו ובסחורות ובמשא ובמתן ובשותפות הקרקעות והדומה לו:

והחלק החמישי בעניני הקרבנות כפי השתנות משפטיהם ורוב עניניהם:

והחלק הששי בענין טהרות והפכם. וקרא כל חלק מהם סדר. החלק הראשון נקרא סדר זרעים. והשני סדר מועד. והשלישי סדר נשים. והרביעי סדר נזיקין. והחמישי סדר קדשים. והששי סדר טהרות. והתחיל בסדר זרעים מפני שהוא כולל מצות מיוחדות בזרע הארץ וזרע הארץ הוא מחיה לכל בעלי חיים וכיון שאי אפשר לאדם לחיות בלא אכילת מזון לא יתכן לו עבודת השם[27] ובשביל כך הקדים לדבר במצות המיוחדות בזרע הארץ. ואח"כ דבר על סדר מועד שדרך
סדורם בתורה כן הוא כמו שנאמר שש שנים תזרע (ישדך Ex 23,10
ושש שנים תזמור כרמך) [את ארצך] ואספת את תבואתה
והשביעית תשמטנה ונטשתה ואמר אחר כן ששת ימים ib.v.12
תעשה מעשיך ואחר כן שלש רגלים תחג לי בשנה. ואחר ib.v 14
כן ראה להקדים דיני נשים קודם דיני נזיקין כדי ללכת אחרי
הכתוב שאמר כי ימכר איש את בתו לאמה וכי ינצו אנשים ib 21,7 ib.v 22
ונגפו אשה הרה ואחר כן כי יגח שור את איש ובשביל זה ib v.28
הקדים סדר נשים על סדר נזיקין. וספר ואלה שמות כולל אלו הארבעה ענינים ענין סדר זרעים וסדר מועד וסדר נשים וסדר נזיקין. ואחרי אשר דבר על ענין ואלה שמות דבר על ענין ויקרא כפי סידורם וסדר אחרי נזיקין קדשים. ואחריו טהרות שכך סדרם הכתוב והקדים דין הקרבנות קודם דין הטומאות והטהרות שהרי הטהרות התחיל בהם בפרשת ויהי ביום השמיני. וכשאסף כל אלו הששה מינים הכוללים המצות ראה לחלק כל מין כללי מהם אל מינים פרטיים כפי מה שהוא ראוי וקרא שם כל מין מהפרטים מסכת אחר כן חלק המאמר שיש בכל מין פרטי לפרקים וקרא שם כל אחד פרק. אחר כן חלק מאמר כל פרק לפרקים קטנים נכוחים להבין וקלים לדעתם על פה ולהורותם וקרא שם כל אחד מאלו הפרקים הקטנים הלכה. וחלק המאמר בסדר זרעים כמו שאומר. התחיל במסכת ברכות. והטעם שהצריכהו להתחיל בה שהרופא הבקי כשירצה לשמור בריאות הבריא על תכונתה שהיא עומדת עליו יקדים תיקון המזון בתחלת רפואותיו ועל כן ראה החכם הזה להתחיל בברכות שכל מי שיאכל אין לו רשות לאכול עד שיברך וראה לסדר בתחלת דבריו ברכות כדי לתקן המזון תיקון שיש לו ענין. אחר כך ראה לתקן דבריו כדי שלא יהיה חסר בענין מן הענינים ולפיכך דבר על כלל הברכות שאדם חייב בהם על המזונות ועל המצות ואין לך מצוה שאדם חייב בה בכל יום אלא קריאת שמע בלבד ואין נכון לדבר בברכת ק"ש קודם שידבר על ק"ש עצמה לפיכך התחיל מאימתי קורין את שמע וכל מה שנתחבר אליו*ואח"כ

[27] וז"ל רבינו ישעיה אחרון ז"ל. ראשית חכמה יראת ה' על כן היה סדר רבותינו הקדושים להתחיל סדר המשנה ביחודו של הקב"ה

חזר לענין הסדר והוא לדבר במצות זרע הארץ. והתחיל במסכת פאה אחר ברכות בשביל שכל המתנות שאדם חייב בהם על הזרע לא יתחייב בהן אלא אחר קצירו והאדמה חייבת בפאה והיא עדיין בקרקע ובשביל זה הקדים לדבר בה. וסדר אחר פאה מסכת דמאי בשביל שיש בו לעניים זכות כמו שיש להם בפאה וכן אמרו מאכילים את העניים דמאי. ואחר דמאי כלאים שכך סדרם הכתוב בסדר קדושים תהיו לא תכלה פאת Lv. 19,19
שדך ואחריו שדך לא תזרע כלאים. וסדר אחר כלאים שביעית ib. 19
והיה נכון להיות מסכת ערלה אחר כלאים שכך סדורים בתורה לולי שראה שהערלה אינה מן המצות שאדם מוכרח לעשותה שכ״ז שלא נטע לא יתחייב בערלה והשביעית היא מן המצות שאדם מוכרח לעשותה ועוד שהשמטה יש בה סדר מיוחד מן התורה ולפיכך הקדים לדבר בשמטה. וסדר אחר שביעית מסכת תרומה גדולה מפני שהתרומה היא מתנה ראשונה שמוציאין מן הזרע. וסדר אחר תרומה מעשר ראשון מפני שהוא במעלה שניה לתרומה בדין הפרשה. וסדר אחר מעשר ראשון מעשר שני על סדר מעלותם. וסדר אחר כן מסכת חלה בשביל שאחר שמוציאין מן הזרע כל אלו המתנות שהם תרומה ומעשר ראשון ושני ואז יטחנוהו ויעשין אותו קמח ולשין אותו ואז יתחייב בחלה. וכשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו החל לדבר בענין הפירות וסדר אחר מסכת חלה מסכת ערלה. ואחר כך בכורים שכך סדרם הכתוב הערלה בספר ויקרא והבכורים בפרשת כי תבא. ועלו מספר החלקים בסדר זרעים לעשתי עשרה מסכתות: ואחר כך חלק סדר מועד למיניו הפרטים כמו שעשה בסדר זרעים והתחיל במסכת שבת מפני שהוא קדמון במעלה ומפני שהוא בכל שבעת ימים ותרבה תקופתו בזמן גם כן התחיל בתורה בפרשת מועדות. וסדר אחר שבת עירובין מפני שהוא מענין שבת. ואחריו פסחים שהוא תחלת המצות הנתונות על ידי משה והוא כמו כן מצוה שניה לשבת בפרשת מועדות. וסדר אחר כן שקלים כמו שנסדרו בתורה. וסדר כפורים אחר שקלים כפי סדורם שמצות שקלים בפרשת כי תשא וכפורים בפרשת אחרי מות. ואח״כ בא לסיים דבריו בשלש רגלים וקודם זה דבר על פסחים ונשאר לו לדבר על ענין סוכות ושבועות ולא נמצא לו מה שידבר בשבועות אלא דברים מיוחדים בכל יו״ט והיא מסכת ביצה והקדים סוכה על ביצה לרוב המצות שיש בסוכות. ולא נשאר לו מן הפרקים הנזכרים בכתוב אלא ראש השנה בלבד ואחרי ביצה דבר על ראש השנה. וכשהשלים דבריו

על המועדים האמורים בתורה חזר לדבר על זמני התעניות הנזכרים בספרי הנביאים והם הצומות שתקנו הנביאים וסדר אחר כך ענין תענית. וסדר אחר תענית מגלה מפני שגם היא תיקון הנביאים שהיו אחרונים לאשר תקנו תענית. וסדר אחר מגלה מועד קטן מפני שיש בינו ובין ימי הפורים הצטרפות שבשניהם אסור התענית וההספד. וכאשר השלים לדבר על הזמנים המקודשים וכל מה שנתחבר עליהם חתם הענין במסכת חגיגה שענינה בחובת שלש רגלים והניחה לאחרונה בשביל שאינו ענין בפני עצמו ובשביל שאינו מדבר אלא על הזכרים כמו שנאמר יראה כל זכורך. ועלו חלקי המאמר בסדר מועד לשתים עשרה מסכתות: אחר כך חלק המאמר שיש בסדר נשים והתחיל במסכת יבמות וטעם שהצריכו להתחיל ביבמות ולא התחיל במסכת כתובות ויש השכל נותן שהיתה ראויה להקדים. אבל נעשה זה מפני שהנשואין הוא דבר עומד ברשות אדם ורצונו ואין חובה על אדם עד שישא אשה אבל היבום הוא מוכרח לעשותו ויוצא לו או חליצה או יבום והתחלה בדברים המוכרחים הוא יותר והראוי מן הדברים שאינם מוכרחים ועל כן התחיל ביבמות. וסדר אחר כן כתובות. ואחר כתובות נדרים שפרשת נדרים בתורה והתבוננות שיש בה היא נדרי נשים כמו שנאמר בין איש לאשתו בין אב לבתו ובשביל הנשואין נמצין יותר האשה נכנסת לחופה יש לבעלה רשות להפר נדריה ומפני זה סמך נדרים לכתובות. וסדר אחר נדרים נזירות מפני שנזירות גם כן מכלל נדרים וכשהאשה נודרת בנזיר יכול הבעל להפר ולפיכך סדר אחר נדרים נזירות. וכשהשלים לדבר על הנשואין ומה שיתחייב בשבילן מהפרת הנדרים התחיל בענין הגירושין שאחרי הנשואין באין הגירושין וסדר גטין אחר נזירות. ואחר גטין סוטה שענינה מענין הגירושין שהסוטה בשבועה יש לכוף האיש והאשה על הגירושין כמו שנבאר במקומו. וסדר אחר סוטה קדושין ויש לשאול כאן מפני מה סדר קדושין באחרונה והיה הנכון להקדים ולהיות סדרים קודם כתובות ואם תאמר שלא סדר אותם קודם כתובות בשביל שרצה שלא יפריש בין יבמות לכתובות שענינם אחד והוא ענין [illegible] ושהיו הדברים נקשרים [illegible] קודם גטין כדי שיבא על הסדר [illegible] גטין והיה סדרם נכון. [illegible] מפני שהיה רצונו לילך על הכתוב [illegible] נשואין והוא מה שאמר הכתוב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר [illegible] שאמר והיתה לאיש אחר [illegible]

ולקבל עליו עול מלכות שמים ועול תורה והמצות ערב ובקר שנאמר ובשכבך ובקומך עכ״ל.

שנתבאר בתלמוד מקיש הויה ליציאה. ועלו חלקי המאמר
בסדר נשים לשבע מסכתות: אח"כ חלק המאמר בנזיקין
וחלק המסכת הראשונה לשלשה חלקים והתחיל בבבא קמא
שענינה לדבר על נזקין כגון שור ובור ומבעה והבער ודין החובל ואין
לשופט ראוי להקדים דבר קודם שיסיר ההזק מבני אדם
ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינין. ואח"כ
בבא מציעא שענינה לדבר על הטענות והפקדונות ושכירות
ודין השואל והשוכר וכל מה שהוא ראוי לחבר לזה הענין
כמו שעשה הכתוב שאחר דיני שור ובור והבער °וכי ינצו
אנשים דבר על ארבעה שומרים. ואח"כ בבא בתרא וענינו
לדבר בחלוקת הקרקעות והדינין בענין הדירות המשותפות
והשכנות וביטול מקח וממכר במום הנמצא ולדבר בענין
הממכרים והקנינים והיאך ראוי לדון אותם והערבות והירושות
וסדר החלק הזה באחרונה בשביל שכולו קבלה ודברי סברות
ולא התבאר מן התורה. וכשהודיע ענין הדינין התחיל לדבר
על הדיינין ודיני הגזירות והדינין ההם וסדר אחר ב"ב סנהדרין.
אבל מסכת מכות היא נקשרת בנוסחאות עם מסכת סנהדרין
ובכללה היא מנויה ואמרו שבשביל שאמר ואלו הן הנחנקין
הדביק אליו ואלו הן הלוקין ואין זה טעם אמת אבל היא
מסכת בפני עצמה ונסמכה לסנהדרין מפני שאין רשות לבני
אדם לענוש ולהלקות אלא השופטים בעצמם כמו שאמר
הכתוב °והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו. וסדר אחר
מכות שבועות מפני שבין סוף המסכת שעברה ותחלת זו
המסכת יש דמיונים בדיניהם ומשפטיהם והם דומים אלו לאלו
כמו שנזכר בתלמוד והחבירוהו לענין ההוא מפני שהוא גם
כן ממעשה הדיינים שאין רשות לכוף על השבועה אלא
לשופט. וכשהשלים לדבר על הדינים והדיינים וכל מה
שהוא מעשה הדיינים מיוחד בו מן המחלוקת וחיוב השבועות
בא לדבר בענין עדיות ורוב ענין זאת המסכת הוא לזכור בה
כל ההלכות שהעידו עליהם אנשים ברורים נאמנים ושעדותם
ראוי לסמוך עליה והוא שער מן הדינים שהעדיות צריך לזכרם
לפני הדיינים וכן כל עדות מהם היו מעידים אותו בב"ד וסדר
אותה אחר מסכת שבועות בשביל שמסכת שבועות יש צורך
אליה תמיד ועדיות הם הודעת הדברים שהעידו בם לפני
השופטים בעתים ידועים וקבלו אותם מהם. אח"כ התחיל
לדבר על עבודה זרה לפי שענינה דבר מוכרח לשופט שידענו
ואז יהיה שלם כשידע גימוסי העבודות ההם וחוקותיהם ומה
שצריך עליהם ואז ידע היאך ידון עליהם כי כל מי שיעבוד
לכוכב שבתאי בעבודת כוכב נוגה או יתפלל לכוכב צדק
בתפלת מאדים אינו חייב מיתה כמו שבאה הקבלה הברורה

והניח זו המסכת לאחרונה מפני שלא יקרה ענין עבודה זרה
אלא באחד מני אלף ולימים רחוקים. וכאשר נשלם לו מה
שהיה צריך אליו השופט התחיל באבות ועשה זה לשני
ענינים האחד כדי להודיע שההסכמה והקבלה אמת ונכונה
וקבלוה עם מעם ולפיכך ראוי לכבד החכם מהם ולהושיבו
במעלה נכברת בשביל שהגיעה ההוראה אליו שהוא בדורו
כמו אלו בדורם וכן אמרו אם באנו לחקור אחרי בית דינו של *Rh 25a*
ר"ג וכו' ואמרו °שמשון בדורו [כאהרן בדורו יפתח בדורו] *ib.*
כשמואל בדורו ובענין זה יש מוסר גדול לבני אדם שלא
יאמרו מדוע נקבל משפט פלוני או תקנת דיין פלוני. ואין
הדבר כן שהמשפט אינו לפלוני השופט אלא להקב"ה שצוה
אותנו בו כמו שנאמר °כי המשפט לאלהים הוא אבל הכל *Dt 1,17*
משפט אחד וקבלוהו איש מפי איש על הדורות החולפים
והענין השני שהוא רצה לזכור במסכת זו מוסר כל חכם מן
החכמים ע"ה כדי שנלמד מהם המדות הטובות ואין אדם צריך
לזה הדבר כמו הדיינים שעמי הארץ כשלא יהיו בעלי מוסר
אין ההיזק לכל ההמון אלא לבעליו בלבד אבל השופט כשלא
יהיה בעל מוסר וצנוע יזיק עצמו ויזיק לבני אדם לפיכך היה
תחלת דבריו במסכת אבות מוסר הדיינין כמו שאמר הוו
מתונים בדין. וצריך שיוסר השופט בכל הענינים שיש
במסכת אבות כגון שיהיה מתון בדין ואל ימהר פסק דין
שאפשר שיהיה בדין ההוא ענין נסתר כמו שאמרו ע"ה דין
מרומה ואין לו להאריך הדין כמו כן כשידע שאין בו
דבר נסתר שזה נקרא ענוי הדין ויש לו להשתדל בחקירת
העדים ולהזהר בשעת החקירה שלא ילמדו העדים מדבריו מה
שיסייעם על ענינם ואין לו ללמד טענה לבעל הריב וזה נקרא
עורכי הדיינין ואל יהלל נפשו בחברת עמי הארץ שמא יהיה
לבוז ואל יתעלם מבני אדם עד שלא יוכלו לראותו בכל עת
שיצטרכו אליו שמא יאבד האביון ואל יבקש מנוחה ותענוגים
פן יאבד האמת ואל תמשכהו התאוה ואל יהי רוצה להתקדם
בין חביריו לדין ואל ילהין עצמו להכנס בדיינות שמא יהיה
השוד וצריך להיות [מהדר] בכל דיניו אחר הפשרה ואם יוכל
שלא יפסוק דין בכל ימיו אבל שיעשה פשרה בין שני
המריבים הנה מה טוב ומה נעים ואם אינו יכול אז יחתך הדין
ואל יטריח אבל יתן זמנים ארוכים לבעל הריב ויניחהו לבקש
על נפשו כל היום ואע"פ שירבה דברים וידבר הוללות וסכלות
ואם אי אפשר זה לפי מה שיראה מטענותם יגזור הדין מיד.
כמו שאנו רואים רבותינו עושים בענין קשירת הידים והכאת
השוטר ללקות ולעניש והפשט הבגדים וקריעת השטרות
הקיימות כשימצאו בהם מה שיחייב לעשות זה והרבה כמו זה

וכדומה לזו המצוה אומרים °יקוב הדין את ההר. ועל דרך Sev 06
כלל צריך שיהיה השופט כרופא בקי שכל זמן שיוכל לרפא
במזונות לא ירפא ברפואות אבל כשיראה שהחולי חזק ולא
להתרפא במזונות ירפא ברפואות קלות קרובות אל טבע
המזון כגון המשקים והמרקחות המבושמות והמתוקנות ואם
יראה שהחולי יתחזק ואלו הדברים אינם מכניעים אותו ואינם
כנגדו יזהור לרפאותו ברפואת חזקה וישקנו רפואה משלשלת
כגון סקמוני"א וכדומה לו מן הרפואות המרות והרעות. כן
השופט ישתדל לעשות פשרה ואם אינו יכול ישפוט בנחת
וירצה לבעל הריב בדבר רך ואם לא יוכל מפני אכזריות אחד
מהמריבים ושהוא רוצה להתגבר בעול וחמס יתחזק עליו
ויהדוף רשעים תחתיו. וצריך לשופט שלא ירבה לרדוף אחרי
[תענוגי] העולם ואהבת העושר והמעלה כמו שאמר הכתוב
°שנאי בצע ואמרו ע"ה מלך במשפט יעמיד ארץ וגו׳ אם Ex 18, Ket.10
דומה הדיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה
לכהן המחזיר על הגרנות יהרסנה. ואחר שנראה שהשופט
צריך לכל אלו המוסרים כדי להוסר בהם אם כן מה נחמד
ונכון היה תקון מסכת אבות אחרי מסכת סנהדרין ומה שנלוה
אליה לפי שהיא כוללת אלה המוסרים ועוד נוסף עליהם
ענינים אחרים מביאים לידי פרישות מן העולם וכבוד העולם
ובעליה ומעשה היושר והיראה. וכאשר השלים מוסר הדיינים
החל לבאר שגיאותיהם כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם אי
אפשר שלא יטעה ויחטא לפיכך סדר הוריות אחר אבות ובה
התם סדר נזיקין. ועלו חלקי המאמר בנזיקין לח׳ מסכתות:
אחר כן חלק המאמר בענין קדשים והחל בקרבנות הכהנים
שהם מסכת זבחים ואחר זבחים מנחות כפי סדורם בתורה.
וכשהשלים ענין זבחי קדשים ומה שנלוה עליהם דבר על ענין
Dt 12 שחיטת שאר הזבחים על סדר הכתוב שהרי אחר שאמר והיה
ib v 1 המקום אשר יבחר ה׳ [וגו׳] שמה תביאו וגו׳ אמר °רק בכל אות
נפשך תזבח ואכלת בשר והביא אחר מנחות חולין. ואחר חולין
בכורות על סדר הכתוב כמו כן כי אחר שאמר רק בכל אות
ib v 17 נפשך אמר לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך
ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך. וכשהשלים לדבר בעניני
הקדושות סדר דמי הערכים שהם כמו כן קדש והביא אחר
בכורות ערכין. ואחר ערכין תמורה על פי סדורם בכתוב כמו
כן. וכשהשלים לדבר על המינין האלו הביא אחר כן מסכת
כריתות ודבר בה על כל המצות שיתחייב בהם כרת וכל הנלוה
לאותו הענין והטעם שבשבילו סדר המין הזה בקדשים שכל
דבר שחייבין על זדונו כרת חייבים על שגגתו חטאת אלא
במעט כמו שיתבאר שם. והביא אחר כריתות מעילה מפני
שהדברים שחייבין עליהם מעילה יותר קלים מהדברים
שחייבים עליהם חטאת. והביא אחר מעילה מסכת תמיד
והניח אותה באחרונה בשביל שאין בה דבור לא על דרך
חכמה ולא על איסור ועל היתר אלא כספור שהוא אומר היאך
היו מקריבין התמיד כדי לעשות כן תמיד. והביא אחר תמיד
מדות ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זכר מדת המקדש
וצורתו ובנינו וכל ענינו. והתועלת שיש[31] בענין ההוא כי
כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההיא
והתכניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקדש כמו שאמר
°הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל. וכשהשלים לדבר בקרבנות
הבהמות ובכל הנלוה עליהם ותבנית הבית שמקריבין בו אותן
הקרבנות סדר אחריו מסכת קנים ואין ענין במסכת ההיא אלא
לדבר בתערובי העופות כשיתערבו קרבנות העופות אלו עם
אלו והניח זה הענין באחרונה מפני שאינו מצוה לפי שאפשר
שיתערבו ולא יתערבו ועוד שהדבור עליו מעט מאד כמו
שיתבאר במקומו. ובזה חתם סדר קדשים. ועלו חלקי המאמר
בסדר קדשים לעשתי עשרה מסכתות: אחר כן החל המאמר
בטהרות והתחיל במסכת כלים וענינו שהוא כולל עיקרי
הטומאות ולהזכיר כל מה שהוא מקבל טומאה ושאינו מקבל
טומאה כי כשיזכיר לנו מה שהוא מקבל טומאה נדע כל
הדברים שהם מקבלים טומאה ושאינם מקבלים. והביא אחר
כלים אהלות וענינו לדבר על טמאת מת והקדים זאת המסכת
בשביל שהיא קשה מכל הטומאות ואחריה נגעים וענינו
שהוא מדבר בטומאת צרעת שהמצורע יטמא באהל ויש בו
קצת המין מטומאת מת כמו שיתבאר במקומו וכשהשלים
טומאת מת והדומה לו בא לדבר בענין טהרה והיא פרה אדומה
והביא אחר נגעים מסכת פרה. וכשהשלים לדבר על הטומאות
החמורות והיאך ענין טהרתם דבר בענין הטומאות הקלות שאין
בם אלא הערב השמש וסדר אחר פרה מסכת טהרות וקרא
שמה טהרות בלשון נקיה שהדבור בה היא בטהרת הטומאה
ועוד שידיעת הטומאות מצריך לדעת ענין טהרה ושמא יחשב
החושב שענין קריאת שם הסדר סדר טהרות וקרא שם מסכת
ממנו טהרות שהוא תפישה על המחבר ואני אומרים שאינו
תפישה אצל חכמי הדין שהם קוראים המין הפרטי בשם
המין הכולל אותו וכשהשלים הטומאות הטהרות והיאך תקנת
הטהרה מהם דבר על טומאות קלות הביא אחר כך ענין טהרה
וסדר אחר טהרות מקואות וסדר נדה אחר כך אחר הטומאות
מפני שאינה טומאה כוללת לכל מין האדם וסדר אחר
מקואות נדה. ואחר נדה מכשירין והניח הוא הסדר אחר נדה
זבים אבל הקדים מכשירין על זבים כמו שהזכיר הכתוב שהדבר

מטמאיו בפרשת ויהי ביום השמיני ונגעים בפרשת זאת תהיה
תורת המצורע. וסדר אחר זבים טבול יום כמו שאמר הכתוב
ואת [ותהיה] תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ואלו
הטמאות הנזכרות כולן הן כוללות הגוף ר"ל כשיגע בהם
אדם יטמא כל גופו ובשביל זה בא לדבר על טומאת כל אבר
ואבר בפני עצמו וסדר אחר טבול יום ידים. ואחר ידים עוקצין
ונתנה האחרונה מפני שהוציאה בדרכי הסברא ואין לה
עיקר בכתוב וכבר נתם ספרו. ועלו חלקי המאמר בטהרות
לשנים עשר מסכתות. והוו מספר כל מסכתות המשנה
ששים ואחת ופרקים חמש מאות ושלשה ועשרים:

אחר כן ראה להסתפק משמות המקובלים על הקרובים
אליו משמעון הצדיק והוא רבינו במשנה דבר קצר וכולל
ענינים רבים והיה הכל מבואר לו לחדוד שכלו אבל למי שהוא
פחות ממנו הענין ההוא עמוק בעיניו שהחכמים הקדומים לא
היו מחברים אלא לנפשותם. לפיכך ראה אחד מתלמידיו והוא
רבי חייא לחבר ספר וללכת בו אחר רבו ולבאר מה שנשתבש
מדברי רבו והיא התוספתא וענינו לבאר המשנה ותוספתא
אפשר להוציא טענה מהמשנה אחר יגיעה רבה והוא הוציאם
ללמדנו היאך נגלה ונוציא ענינים מן המשנה וכן עשה רבי
אושעיא. ורב חבר ברייתא והיא ספרא וספרי ורבים זולתם
כמו שאמרו כי אתא רבי פלוני אתא ואייתי מתניתא בידיה.
ואולם לא היו אלה הברייתות כלם בצחות דברי המשנה ולא
בתקון ענינה וקצור מליה ועל כן היתה עיקר ר"ל המשנה.
וכל החבורים עולים אחריה ושניים אליה והיא המכובדת אצל
הכל וכשעריכו אותה לחבורים ההם ראוה בנות ויאשרוה.
וכל הבא אחריו אחר החבורה הנכבדת ההיא לא שם לבו
ומאודו אלא להתבונן בדברי המשנה ולא חדל דור אחר דור
להתבונן ולחקור בה ולפרש אותה כל חכם לפי חכמתו ובינתו.
ונחלקו בפירוש קצת הלכות ממנה לפי רוב השנים. ואין
חבורה מהם שלא חקרה והתבוננה במשנה וגלתה חדושים
והביאה ממנה הדינים על ענינים אחרים עד שהגיע הזמן
לרבינא ורב אשי שהם האחרונים מחכמי התלמוד והתבודד
רב אשי לחבר התלמוד וראה בעצתו לעשות בדברי כל
הבאים אחרי רבינו הקדוש כמו שעשה רבינו הקדוש בדברי
כל הבאים אחרי משה. וכלל כל דברי המדברים ושכל
המתבוננים ופירוש המפרשים ודקדוק ההלכות וקבצם וכבש
הכל בחכמתו ובינה שנתן לו הקב"ה מנפש פשוטה ובכבוד
החבור וחבר התלמוד. והיתה כוונתו בו ארבעה דברים. האחד
פירוש המשנה וכל מה שנפל בה מדברים המקבלים ענינים
רבים ומחלוקת הפירושים וטענות כל מפרש על חבירו וגלוי
טענת האמת וזה ראשית הכוונות שנתכוון. והשני פסק הדין
על דעת האחד משני החולקים שנחלקו בדברי המשנה או
בפירושה או בחדושים שנתחדשו בה ושחברו עליה. והשלישי
בחידושי הענינים שהוציאו חכמי כל דור מן המשנה וגלוי
העיקר והראיות שהורו בהן וסמכו עליהן התנאים המדברים
על דברי המשנה עד שנסדר מדבריהם מה שנסדר והגזירות
והתקנות העשויות מאחרי רבינו הקדוש עד המחבר הזה.
והרביעי הדרשות שהם ראויות לפי ענין כל פרק שנזדמן להיות
בו דרש. וזה הענין הרביעי ר"ל הדרש הנמצא בתלמוד אין
ראוי להשוב שמעלתו מעוטה ותועלתו חסרה. אבל יש בו
תבונה גדולה מפני שהוא כולל חידות פליאות וחמודות
נפלאות. כי הדרשות ההם כשיסתכלו בהם הסתכלות שכלי
יובן בהם מהטוב האמיתי מה שאין למעלה ממנו ויגלה מהם
מן הענינים האלהיים ואמתת הדברים מה שהיו אנשי החכמה
מעלימים אותו ולא רצו לגלותו וכל מה שכלו בו הפילוסופים
דורותיהם ואם תביט אותו על פשוטו תראה בו ענינים רחוקים
מן השכל שאין למעלה מהם. ועשו דבר זה לענינים נפלאים.
האחד מהם ללטוש רעיוני התלמידים וללבב לבותם. ועוד כדי
לעור עיני הכסילים שלא יזהירו לבותם לעולם ואלו[32] הייתו
מראה להם זוהר האמיתות יסבו פניהם מהם כפי חסרון
טבעיהם שנאמר בהם ובדומיהם אין מגלין להן את הסוד מפני
שאין שכלם שלם כדי לקבל האמתות על בוריים. וכן החכמים
לא היו רוצים לגלות קצתם לקצתם סודות החכמה וכבר זכרו
שאיש מן החכמים[33] נחבר לאנשים בקיאים בחכמת מעשה Hg 13a
בראשית והוא היה בקי במעשה מרכבה ואמר להם למדוני
מעשה בראשית ואלמדכם מעשה מרכבה ואמרו טוב הדבר
וכאשר למדוהו מעשה בראשית נמנע הוא מללמד להם מעשה
מרכבה וחס ושלום שעשה זה מפני רוע לב למנוע החכמה
או בשביל שיהיה לו יתרון עליהם. שהמדות האלה מגונים
באחד מהטפשים קל וחומר באילו החסידים הנכבדים אבל
עשה הדבר בשביל שראה בעצמו ראוי לקבל מה שיש אצלם
ושאינם ראוים לקבל מה שיש אצלו. והביא [ראיה] על ענין
זה דברי שלמה° דבש וחלב תחת לשונך ופירשו עליהם השלום Cnt 4,11
ואמרו שענין דבר זה שהחכמות המתוקות שהנפש תנעם בהם
כמו שינעם החיך בדבש וחלב צריכים להסתירם ושלא ידובר
בהם ואל יעלו על שפת לשון בשום פנים וזהו שאמר תחת
לשונך שהענינים האלה אינם ממה שראוי ללמוד ולהגות בם
בישיבות החכמה. ואולם ירמזו בכתוב מהם רמזים נעלמים
וכשיגלה הקב"ה מסוה הסכלות מלב מי שירצה אחרי אשר
יגע וירגיל בחכמות אז יבין מהם כפי שכלו. ואין לאדם עם

החכמה ודרישתה וההשתדלות אלא לעזוב ענייני בית הבורא
ולהתפלל אליו ולהתחנן לבוננהו ולהורותו ולגלות לו הסודות
Ps.119 הגנוזות בכתוב כמו שמצאנו דוד ע"ה עושה כן באמרו גל עיני
ואביטה נפלאות מתורתך. וכשיגלה הקב"ה את עיני האדם
ויראה לו מה שהראה ראוי לו לגנוז כמו שאמרנו. ואם ירמוז
מהם במעט ירמוז למי שיש לו שכל שלם ונודע אמתי
כמו שבארו וגלו במעשיות רבות בתלמוד. ועל כן אין ראוי
לאיש חכם לגלות מה שידע מן הסודות אלא למי שהוא
גדול ממנו או כמוהו שאם יגלה אותו לכסיל אע"פ שלא יגנהו
Pr.23 לא ייטב בעיניו. ועל כן אמר החכם באזני כסיל אל תדבר כי
יבוז לשכל מליך. ועוד שהלימוד להמון העם צריך שיהיה בדרך
חידה ומשל כדי שיהיה כולל הנשים והנערים והקטנים עד
אשר ישלם שכלם ואז יתבוננו וישכילו ענייני הרמזים ההם
Pr.1,6 ולענין זה רמז שלמה עליו השלום באמרו להבין משל ומליצה
דברי חכמים וחידותם. ומפני אלו הסבות סדרו החכמים ע"ה
דבריהם בדרישות על ענין שירחיקהו שכל הכסיל לפי מחשבתו.
ואין ראוי לסמוך החסרון אל הדרוש ההוא אבל יש לחשוב
שהחסרון בא משכלו וכשיראה משל ממשליהם שהוא קשה
להשכיל אפילו פשוטו ראוי לו להשתומם מאד על שכלו
שלא הבין הענין עד אשר[34] הורו בעיניו האמונות בתכלית הרחוק.
שהרי הדעות יש להם יתרון זה על זה כפי יתרונות המזגים
וכמו שנמצא מזג איש אחד שהוא ישר ממזג איש אחר כן
יש שכל איש אחד שלם משכל איש אחר. ואין ספק שאין
שכל מי שידע דבר נכבד כשכל מי[35] שיסכל הדבר ההוא שאחד
נקרא שכל בפועל והאחד שכל בכח ובשביל זה יש דברים
שהם בעיני אנשים בתכלית האמת והביאור ואצל איש אחר
הם רחוקים ונמנעים מהיותם על פי המעלה בחכמה: והנני
נותן לך בו משל מבואר כגון שנשאל לאיש מאנשי חכמות
הרפואה והחשבון והנגון ומהיר בחכמת הטבע ונבוב ומשכיל
והוא נעור ורק מחכמת התשבורת וחכמת הכוכבים ונאמר לו
מה אתה אומר באיש שהוא טוען שגוף השמש שאנו רואים
כאילו הוא עגולה קטנה ויאמר שהוא גוף כדור וגודל הכדור
ההוא כגודל כדור הארץ מאה וששים וששה פעם ושלישה
שמיני פעם וכדור הארץ שבמדתה עשינו המדות האלה היא
כדור שיש בהקפו ארבעה ועשרים אלף מיל. והיה על
הדרך הזה מגיע לדעת כמה מילין יש במדת גודל כדור
השמש. אין ספק שהאיש ההוא זך הרעיון אשר השכיל מן
החכמות כל מה שאמרנו לא ימצא בנפשו מקום לקיים זאת
האמונה וכל זה דבר רחוק בעיניו בלי מישג. והטענה
השכלית תבאר לו בתחלת המחשבה שהטענה הזאת בטלה

כי איך אפשר להיות האדם על מקום כפי זרת אחד מן הארץ
וידע שגוף גרם השמש יהקף ומדת שטחה עד אשר תהיה
דעתו כוללת אותו כמו שהיא כוללת מדת חלק מחלקי הארץ.
ועוד יאמר איך אפשר זה והנה גרם השמש בשמים בתכלית
המרחק ואפילו ראיית גרם השמש על נכון אי אפשר הגי ירא
נשיגהו אלא זיו בלבד ואיך יגיע אדם למעלה שיכל המדה
אותו וידקדק מדתו בשלשה שמיני פעם. וזה דבר שוא שאין
כמוהו. ולא יהיה בלבו ספק על היות זאת הטענה בטלה
ושלא תוכל להיות. אבל כשירגיל נפשו בלמוד ספרי המדות
וחכמות מה שהוא ראוי בתכונות התקופות וילמדם מן העקרים
הנערכים עד הזה ויעתק משם אחר כן אל ספר המספיק בענין
זה והדומה אליו ר"ל ספר תכונת הגלגלים הידוע בספר
אלמגסטי. אז יתברר אצלו זאת הטענה ויתישב לו שענה אמת
שאין בה ספק שיש עליה מופת ולא יהיה אצלו הפרש בין
שגוף השמש הוא כשעור הזה או שהשמש הוא מצוי ויכול
שכלו להאמין הדבר שהיה בתחלה מרחיק הרחקה גדולה
ויאמין בו אמונה גמורה הנה זה יוכל להיות. ואנחנו רא
הסכמנו על האיש ששאלנוהו זה הענין שיהיה חסר מן
החכמות האחרות אבל שיהיה טוב השכל זך הטבע חכם.
והשאלה אשר שאלנוהו משאלות הלמודים שהיא מן המדרגה
שעלו בה לאלהות. קל וחומר יהיה הענין במי שאין לו
חכמה כלל ולא הרגיל נפשו בדרך מדרכי חכמות הלמודים
אבל היה נסוע משכל אמו לשכל אשתו שנשאלהו שאלה
משאלות האלהות שהם צפונות בדרשות אין ספק שהם
רחוקים בעיניו ברחוק השמים מן הארץ ויקצר שכלו להבין
דבר מהם ועל כן ראוי שנדין הדרשות ההם לכף זכות ונשוב
לעיין בהם. ואל נמהר להרחיק דבר מהם אבל כשירחק
בעינינו דבר מדבריהם נרגיל נפשנו בחכמות עד שנבין ענינים
בדבר ההוא אם יוכלו להגיע לכוונת הדבר הגדול ההוא שהרי
החכמים אע"פ שהיה להם מן התאוה ללמוד וטוב הרעיון
והגיעה וחברת החסידים הנכבדים והרחקת העולם בכל מה
שיש בו. היו מיחסים החסרון לנפשם כשהם מעריכים
נפשותם לפי מה שקדם אותם. והוא מה שאמרו לבם של
ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים אפילו כמחט סדקית.
וכ"ש אנחנו שהחכמה נעדרת ממנו כאשר הודיענו הכתוב
ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר וזה הכתוב כולו
אחד ממני בארבעה דברים. בשלשה השכל ויהיה התאוה
עצלות בבקשת החכמה. והיותה בבצע העולם ארבעת
שפטי העולם. ואיך לא נסמיך החסר לנפשותינו כשנבקש
אותו עלינו. ומפני אשר ידעו עליהם השלום בעניין זה שבר

דבריהם ברורים ונקיים ואין בהם סיגים צוו עליהם והזהירו
שלא ילעג אדם עליהם ואמרו °כל המלעיג על דברי חכמים Git. [illegible]b
נידון בצואה רותחת כי אין לך צואה רותחת גדולה מן
הכסילות אשר השיאתו להלעיג. ועל כן לא תמצא לעולם
מדחק דבריהם אלא איש מבקש תאוה ונותן יתרון להנאות
הגופניות אשר לא האיר לבו בדבר מן המאורים הבהירים.
ומפני שידעו אמתת דבריהם כלו בעסק ההוא כל ימיהם וצוו
לשבור עליו כל הלילה ומקצת היום וישימוהו תכלית החכמה
וכן היא. ואמרו אין להקב״ה בעולמו אלא ארבע אמות של Ber. 8a
הלכה בלבד. וחשב לבך לזה הדבר שאם תסתכל אותו על
פשוטו תמצאנו רחוק מאד מן האמת כאילו ד׳ אמות של
הלכה בלבד היא התכונה הנדרשת ושאר החכמות והדעות
מושלכות אחר גו. ובזמן שם ועבר ואחריו שלא היתה שם
הלכה הנוכל לומר שאין להקב״ה חלק בעולם כלל. אבל אם
תעיין זה הדבר עיון שכלי תראה בו מן החכמות דבר פלא
ותמצאנו אוסף כלל גדול מן המושכלות: ואני אבאר לך
כדי שיהיה לך דמיון לשאר מה שיבא לידך ולכן שים לבך
אליו כראוי:

דע כי הקדמונים חקרו חקירה עצומה כאשר נתן להם
מן החכמה וטוב המחשבה עד נתקיים אצלם שכל דבר נמצא
יצטרך עכ״פ להיות לו תכלית אשר בשבילה היתה מציאותו.
כי לא לדבר רק נמצאו הנמצאים. וכאשר נתקיים להם זה
הדין התחילו לחלק כל הנמצאים לדעת תכלית כל מין
מן המינים הנבראים. וראו כי כל נמצא שהוא מלאכותי ר״ל
מעשי המלאכה היא תכלית עשייתו ידועה ואין צריך בענין
ההוא החקירה שהאומנים לא יעשו מלאכה אלא אם כן
שתכליתה מצוייר בנפש האומן המשל בזה כמו שאומר
שהמשור לא עשאו הנפח אלא אחרי אשר חשב בלבו איך
יוכל להפריד חלקי העץ עד נגלה ללבו צורת המשור והחל
לעשותו כדי להתיר כי אם כן נדע כי כוונת המשור להגיע
על ידו כוונת הדברים להתיר בו וכוונת המחט להחביר בו
בגד הבגד וכן לכל הדברים הנמצאים מציאה מלאכותית אבל
מה שהמציאתו המלאכה האלהית והחכמה הטבעית כגון
מיני האילנות והעשבים ומיני מחצבי האדמה ומיני האבנים
ומיני החיות יש מהם אשר תכלית מציאותו נעלמת ואין יודע
אותו כלל אלא א״כ הודע בנבואה או בכח ידעת העתידות אבל
בחכמת הדעת לא. מפני שאין ביכולת האדם לחקור עד
שיבין וידע האיך טעם המציא הטבע קצת הנמלה בכנפים
ומהם בלי כנפים ולאיזה טעם המציא גם כן התולעים מרבי
רגלים ואחרים מעטי רגלים ומה היא תכלית זאת התולעת

וזאת הנמלה. אבל בדברים שהם גדולים מאלה ופעלם יותר
גלוי אמנם בידיעת תכלית בריאתם יגלה יתרון אנשי החכמה
ועל פי שיהיה יותר חכם וגדול התשוקה וזך הרעיון ללמוד כן
תהיה ידיעתו יותר גמורה וע״כ כשנתן הקב״ה לשלמה מן
החכמה מה שהבטיחו בה ידע מסודות בריאת אלה המינין מה
שאפשר לאדם לדעת מדרך שהוא אדם. ודבר על תכלית
יצירת האילנות והעשבים ומיני החיים כמו שאמר הכתוב °וידבר I Reg. 5,13
על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יצא בקיר
וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים והיה זה
לעד שהיתה בו רוח אלהית ואמר אח״כ °ויבאו מכל העמים ib. v. 14
לשמע את חכמת שלמה. אך על דרך כלל יש לדעת שכל
הנמצאים שתחת גלגל הירח נמצאו בשביל האדם לבדו. וכל
מיני החיות יש מהם למאכלו כצאן ובקר וזולתם. ויש מהם
לתועלתו בזולת המאכלים כמו החמור לשאת עליו מה שלא
יוכל להוליך בידו והסוסים להגיע בהם מהלך דרך רחוקה
בימים מועטים. ומהם מינים שלא נדע להם תועלת ויש בהם
תועלת לאדם ולא יכיר אותה. וכן האילנות והצמחים
מהם למאכלו ומהם לרפאותו ממחלותיו וכן העשבים ושאר
המינים. וכל מה שתמצא מן החיות והצמחים שאין להם
תועלת ואין בו מזון לפי מחשבתך דע שהדבר ההוא לחולשת
שכלנו. ואי אפשר לכל עשב ולכל פרי ולכל מין מבעלי
החיים מן הפילים עד התולעים שלא יהיה בהם תועלת לאדם.
והמופת על זה שהרי בכל דור ודור יגלו לנו עשבים ומיני
פירות שלא נגלו לקדמונינו ויש בהם תועלות גדולות. ואין
ביכולת אדם להיות דעתו כוללת תועלות כל צמח הארץ
ואולם נגלה ענינם בדרך הנסיון על הדורות החולפים. אבל
אם תאמר מדוע נבראו הסמים הממיתים כגון עשב הנקרא
בייש ועשב הדם אשר ימות בה האדם ואין בהם תועלת ראוי
לך לדעת שיש בהם תועלות שאם תמית בעת שיאכלו אותה
לא תמית בעת שירכבו בה ע״ג הגוף וכשתכיר כי תועלת
גדולה יש לאדם באפעה ובנחשים קל וחומר במה שהם
מועטים מהם בהזיק. וכאשר מצאו שתכלית כל אלו הענינים
היא למציאת האדם הוצרכנו לחקור כמו כן למה נמצא האדם
ומה היתה כוונת יצירתו. וכאשר האריכו לחקור בענין זה
מצאו לאדם פעלים רבים מאד שהרי כל מיני בעלי חיים
והאילנות יש להן פעל א׳ בלבד או ב׳ פעלים כמו שאנו
רואין הדקלים שאין להן פעל אלא להוציא התמרים וכן שאר
האילנות. וכן החיות נמצא מהם מי שיארוג בלבד כמו
העכביש ומי שיבנה כמו השממית והיא צפור דרור המקננת
בבתים בזמן החום. ומי שיטרוף כאריה. אבל האדם יעשה

מעשים רבים משתנים זה מזה וחקרו על כל פעולותיו פעל פעל לדעת תכלית בריאתו מאלה הפעלים ומצאו כי תכליתו פעל א' בלבד ובשבילו נברא ושאר פעליו הם לקיום עמידתו כדי שישלם בו הפעל האחד ההוא והפעל הזה הוא לצייר בנפשו הסודות המושכלות ולדעת האמתות על פי מה שהם עליו שהדעת נותן ששוא ושקר להיות תכלית האדם לאכילה ושתיה ולבעילה או לבנות קיר כי כל אלה מקרים מתחדשים עליו לא יוסיפו על כחו[1] הפנימי ועוד שהוא משתתף בזה עם רוב הברואים. והחכמה היא אשר תוסיף על כחו[2] הפנימי ותעתיק אותו ממעלת בזו למעלת כבוד שהרי היה האדם בכח וחזר אדם בפועל והאדם קודם שישכיל וידע הוא נחשב כבהמה לא נבדל משאר מיני החיות אלא בהגיון[3] רוצה לומר בהגיון שהוא מצייר לנפשו המושכלות. והנכבד שבמושכלות לצייר לנפשו אחדות הקב"ה וכל הנלוה לענין ההוא מהאלהיות ששאר החכמות אינם אלא להרגיל בהם עד יגיע לדעת האלהי והדיבור בזה הענין על בלותו יאריך מאד. אבל עם ציור המושכלות יתחייב להרחיק רוב התענוגים הגופיים כי תחלת השכל יצייר שחרבן הנפש בתקון הגוף ותקון הנפש בחרבן הגוף. שהאדם כשיהיה רודף תאוות ומגביר המרגשות על המושכלות[4] ומעביר שכלו לתאותו עד יהיה כבהמה אשר לא תצייר לנפשה אלא האכילה והשתיה והתשמיש. אז לא יתודע הכח האלהי רוצה לומר השכל. וישוב אז כאלו היא בריה גזורה שוחה בתוך ים ההיולי ופירש ים היולי תהו. ונתברר מאלה המוקדמות כי תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש חכם וטוב וכאשר יתברר לאיש שהוא ממיני האדם הדעת והמעשה. ר"ל בדעת לצייר בשכלו אמתת הדברים על פי מה שהם עליו ולהשיג כל מה שאפשר לאדם להשיגו. והמעשה הוא תקון ויישור הדברים הטבעיים ושלא יהיה שטוף בתענוגים ושלא יקח מהם אלא מה שיהיה בו תקון גופו ותקון המדות כלם ועל כן האיש שיהיה על ענין זה הוא התכלית והוא החפץ. וזה הדבר לא נודע מאת הנביאים בלבד אבל חכמי האומות הקודמים אשר לא ראו הנביאים ולא שמעו דבריהם כבר ידעו גם הם שאין האדם שלם אלא כשיהיה כולל הדעת והמעשה. ודי לך בדברי החכם המפורסם בפילוסופיא שאמר חפץ האל ממנו להיות נבונים חסידים. שהאדם כשיהיה חכם נבון מבקש תאוות אינו חכם על האמת. שתחלת החכמה מחייבת שלא יקח אדם ממעדנים הגופיים אלא מה שיש בו תקון צורך גופו. וכשנפרש מסכת אבות נשלים זה הענין ונבארהו כפי מה שהוא ראוי. וכן מצאנו הנביא האומר והשב לענין למי שיתהלל שהוא חכם והוא

מורד במצוה ומבקש תאות שני. והוא מה שאמר איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת ה' אתנו. וכן אם יהיה האדם כמו בן עובר ענוי ומרחיק המעדנים ולא יקח ממה שיצטרך לתקון גופו ויהלך במנהגים הטבעיים כמו על קו המישור ומרחיק בנועם המדות כלם אבל אין לו חכמה גם זה חסר השלמות. אבל הוא יותר שלם מן הראשון אך מעשיו שהוא עושה אינם על דרך נכונה ולא על דרך אמת. ועל כן אמרו חכמים ע"ה אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד. ישר באמרו. וכל מי שיאמר בעם הארץ שהוא חסיד הוא מכזב בענין זה גזרה נחתכת. והוא מכוון השכל כמו כי כן תמצא הצווי בכל התורה ולמדתם ועשיתם מביא הדבר קודם המעשה שבהדבור יגיע האדם למעשה. והמעשה לא יגיע בו אל החכמה. וזהו מה שאמרו ע"ה שהתלמוד מביא לידי מעשה. ונשאר כאן שאלה אחת והיא שיכול אדם לומר אתם כבר אמרתם שהחכמה האלהית לא המציאה דבר ריק אלא לענין. וכי כל היצורים שמתחת גלגל הירח הנבראים מפני הוא האדם. ותכלית היות האדם לצייר לנפשו המושכלות. ואם כן מדוע המציא הקב"ה כל האנשים אשר לא יציירו מושכל לנפשם. ואנו רואים שרוב בני אדם ערומים מן הערמה ריקים מן החכמה מבקשים התאוה. ושהאיש החכם המואס בעולם הוא יחיד בין רבים. לא ימצא אלא אחד בדור מהדורות. התשובה על זה שהאנשים ההם נמצאו לשתי סבות. האחת להיותם משמשים לאחד ההוא. שאלו יהיו כל בני אדם מבקשים חכמה ופילוסופיא נשחת תקון העולם ואבד מין בעלי חיים מן העולם בימים מועטים מפני שהאדם חסר מאד ויצטרך לדברים רבים והיה נצרך ללמוד החרישה והקצירה ולדוש ולטחון ולאפות ולתקן כלים למלאכות האלה כדי להשלים בהן תקון מזונו. וכן יהיה צריך ללמוד הטויה והאריגה כדי לארוג מה שילבש וללמוד בנין הבנין מקום להסתר שם. ולעשות כלים לכל אלו המלאכות. ואין בחיי מתושלח מה שיספיק ללמוד אלו המלאכות שהאדם מצטרך במדותיו לגמרי צורך מוכרח. ומתי יהיה מוצא פנאי ללמוד ולקנות חכמה. על כן נמצאו שאר בני אדם לתקן אלו המעשים הצריכים אליהם במדינה כדי שימצא החכם צרכי מזונו ותתישב הארץ ותהיה החכמה מצויה. ומה טוב אמר האומר לולי המשתגעים נשאר העולם חרב. שאין בעולם שגעון גדול משגעון האדם. שהוא חלוש הנפש ודל הרכבה והוא נוסע מתחלת הגלגל השני משמעי גלילות וישוב עד כוס הששי. והוא עובר ימים בזמן החורף ויורד בארץ הראובית בזמן החורב ויקיים ומסתכן בנפשו להיות העשיר והרשעים

כדי שירויח דינרים. כשיקבץ [illegible] לום מן הזהובים שמכר בהם בה [illegible] נפשותיו השליש והחצי [illegible] מהם חלק יתחיל לחלק אותם על אומנים לבנות לו ביתו [illegible] מבור הארץ בסיד ואבנים כדי להקים עליו קיר שיעמוד [illegible] שנים רבות. והוא יודע שלא נשאר משנות חייו מה שיספיק [illegible] לבלות בנין עשוי מן הגמא. והיש שטות ושגעון כזה. [illegible] כן כל הענינים העולם הם הוללות וסכלות גמור אבל הם סבה [illegible] לישוב העולם. ועל כן קראו חכמים ע"ה מי שאין בו חכמה [illegible] עם הארץ כלומר לא נמצאו כי אם לישוב הארץ [illegible] מיחסים שמם לארץ ואם יאמר איש שהרי אני [illegible] שוטה וכסיל והוא שוקט בעולם לא ייגע בה ואחרים [illegible] אותו ומתעסקים בעסקיו ואפשר שיהיה המשתמש בעסקיו איש חכם ונבון ואין הדבר כאשר יחשוב שמנוחת הכסיל ההוא כמו בן עובד ומכין הטוב ההוא לאיש אשר חפץ הבורא לתתו לו. שאע"פ שהוא נח ברוב ממונו או רכושו יצוה לעבדיו לבנות ארמון כליל יופי ולנטוע כרם חשוב כמו שיעשו המלכים וכל הדומה להם ואפשר שיהיה הארמון ההוא מזומן לאיש חסיד יבא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות ההם ויהיה לו סבה להנצל ממות כמו שאמר יכין וצדיק ילבש. או יקחו מן הכרם ההוא כוס יין יום א לעשות ממנו צרי הנקרא תריאקה וימלט בו מן המות איש תמים ושלם אשר נשכו האפעה. וכן מנהג הקב"ה וחכמתו אשר העביר בה הטבע עצת מרחוק אמונה אומן. וזה הענין ביארוהו חכמים ע"ה אמרו כי בן זומא היה עומד על הר הבית והיה רואה ישראל העולים לחוג ואומר ברוך שברא כל אלה לשרתני. כי היה ע"ה יחיד בדורו. והסבה השנית במציאות מי שאין בו חכמה מפני שאנשי החכמה הם מעטים מאד וזה הדבר נתחייב בדרך החכמה האלהית ואין לומר באשר חייבה החכמה הראשונית מדוע היה כך. כמו שאין לשאול למה היו הגלגלים תשעה וכוכבי לכת שבעה והיסודות ארבעה. שאלו כולם והנהגים מנהגיהם נתחייבו להיות כך במציאה הראשונה והנה חכמים ע"ה כבר ביארו זה. ואמר רבי שמעון בן יוחאי על אנשי דורו ואע"פ שהיו נכבדים רובם ראיתי בני עליה והם מועטים אם שנים הם אני ובני הם ועל כן נבראו ההמון לעשות חברה להכמים שלא ישארו שוממים. ואולי תחשוב שזאת התועלת קטנה אבל היא צריכה וראוי יותר מן הראשונה. שהרי הקב"ה העמיד הרשעים בארץ ישראל כדי לעשות להם חברה ולהסיר שממון נפשות החסידים הוא מה שנאמר לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה וזה ענין פירשו חכמים ז"ל ואמרו מאי כי זה כל האדם כל העולם [כולו] לא נברא אלא לצוות לזה פירוש להסיר עצבו

ושממון יחידותו וא"כ נתבאר מכל אשר אמרנו שהכונה בבריאת כל מה שיש בתוך העולם ההוה והנפסד אינו אלא איש שלם כולל החכמה והמעשה כמו שאמרנו. וכשתתבונן ותלמד מדבריהם ע"ה אלו שני הענינים ר"ל החכמה והמעשה מאשר בארוהו ורמזוהו תדע כי על נכון אמרו שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. וכבר יצאנו מענין שהיינו מתעסקים בו. אבל הבאתי אלו הדברים מפני שהם מיפים האמונה ומעוררים על בקשת החכמה ואינם נקלים לפי מה שאני רואה. והנני חוזר לעניני:

וכשהשלים רב אשי לחבר חבור התלמוד על מה שהוא עליו היה הפלגת חבורו ועוצם תועלתו לעד נאמן עליו די רוח אלהין קדישין ביה. ומה שנמצא מחבור רב אשי בתלמוד הם חמש ושלשים מסכתות. ולא מצאנו לו דבר בסדר זרעים אלא ברכות בלבד. ולא במסכת שקלים מסדר מועד. ולא על מסכת עדיות ולא מסכת אבות מסדר נזיקין. ולא מסכת מדות ומסכת קנים מסדר קדשים. ולא מצאנו לו דבר ג"כ בסדר טהרות אלא במסכת נדה בלבד. אחר כן נפטר רב אשי אחר שגמר התלמוד כאשר זכרנו בבבל. וכן עשו חכמי ארץ ישראל מה שעשה רב אשי וכתבו התלמוד הירושלמי. והמחברו הוא רבי יוחנן. ונמצא מן הירושלמי חמשה סדרים שלמים. אבל סדר טהרות לא נמצא לו תלמוד בשום ענין לא בבלי ולא ירושלמי אלא מסכת נדה כמו שזכרנו. אבל יכול אדם לפרש הסדר ההוא אחר יגיעה רבה ועמל גדול ושיסייעוהו התוספתא והברייתות וילקט ההלכות הבאות על ענינו בכל התלמוד ויוציא בשכלו העקרים של מסכתות ועניניהם מן ההלכות ההם. כפי שתראה כשנפרש הסדר ההוא בעז"ה. וכשמתו כל החכמים ע"ה שאחרון מהם היה רבינא ורב אשי והתלמוד כבר נגמר וכל אשר קם אחריו היתה תכלית כונתו וכל מאדו להבין דבריהם שכתבו בלבד ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. וחברו הגאונים פירושים רבים אבל לא הספיק אחד מהם להשלים פירוש כל התלמוד לפי[41] דעתנו. ויש מהם מי שמנעו קוצר ימי חייו. ומהם מי שמנעו עסקי בני אדם בדיניהם. וחברו כמו כן חבורים בהלכות פסוקות מהם בלשון ערב ומהם בלשון הקודש. כגון הלכות גדולות והלכות[42] קטועות והלכות פסוקות והלכות רב אחא משבחא וזולתם. וההלכות אשר עשה הרב הגדול רבינו יצחק ז"ל הספיקו בעד כל החבורים ההם מפני שהם כוללות לכל תועלת הפסקים והדינים שצריך אליהם בזמננו זה ר"ל זמן הגלות. ובאר שם כל הטעיות אשר נמצאו לאשר היו לפניו בפסקיו ואין תפישה עליו בהם אלא בהלכות מועטות לא

ויגיעו עד עושר בישום פנים. אבל הפירושים המצואים לכל הגאונים יתודע יתרון כל אחד כפי יתרון ישכל בעליהם והאיש הנבון המעיין בתלמוד יכול להשכיל די שכל כל גאון וגאון מדבריו ומפירושיו. וכאשר הגיע הזמן אלינו הלכנו על המנהג שמצאנו החולפים מן החקירה והדרישה והשתדלות כפי היכולת כדי לקבל במה שנקוה להועיל בו ישכר מאת הבורא. וקבצתי כל אשר בא לידי מפירושי אדוני אבי ז"ל וזולתו עד רבינו יוסף הלוי כי לב האיש ההוא בתלמוד מבעית למי שיסתכל בדבריו ועומק שכלו בעיון עד אשר כמעט נאמר בו וכמוהו לא היה לפניו מלך במנהגו ודרכו. ואספתי גם כן מה שמצאתי לו מן ההלכות בפירושו לנפשו ומה שנראה לי אני כמו כן מן הפירושים כפי חולש יכלתנו ומה שלמדנו מן החכמה וחברתי פירוש בתלתא סדרי מועד ונשים ונזיקין. לבד מארבע מסכתות אני חושב עתה בהם לחבר אותם ועוד לא מצאתי פנאי לדבר בהם. וחברתי כמו כן פירוש חולין לרוב הצורך אליו וזה הוא עסקינו אשר היינו עוסקים עם רוב הדרישה לכל מה שדרשנו. ואחר כן ראיתי לחבר במשנה חבור שיש צורך גדול אליו על הענין שאבאר בסוף דברי זה:

ואשר קראני לחבר זה החבור הוא אשר ראיתי התלמוד שהוא עושה במשנה דבר שאי אפשר להשיגו בסברא לעולם שהוא מביא עקרים ויאמר כי זו המשנה העידה על ענין כך וכך. או שזאת המשנה חסרה מלים ותקון דבריה ראוי להיות כך או שזאת המשנה היא לפלוני ודעתו כך. ועוד שהוא מוסיף במליה ומחסר מהם ויגלה טעמיה. וראיתי כשיהיה עשוי זה החבור על הענין אשר אבאר על כל המשנה יהיו בו ד' תועלות גדולות. האחת שאנו מלמדים פירוש המשנה על נכון יבאור מליה שאילו שאלת לגדול שבגאונים בעד פירוש הלכה מן המשנה לא יוכל לומר בה דבר אלא אם ידע על פה תלמוד ההלכה ההיא או יאמר לך אראה מה שיש בה מן הדברים בתלמוד ואין ביכולת אדם לדעת על פה כל התלמוד וכל שכן בהיות הלכה אחת מן המשנה מפורשת בארבעה עלים וחמשה כי יבא דבר על דבר וטענות וקושיות ותשובות עד שלא ידע לברור הברור מפירוש המשנה ההיא אלא אדם בקי בעיון. והנה מה יעשה בהלכה אחת כי לא ישלם פירושה ופסקי הדין בה אלא משתי מסכתות או שלשה. והתועלת השנית הם הפסקים שאומר לך בפירוש כל הלכה על דעת מי נפסקה ההלכה. והתועלת השלישי[ת] להיות כמבוא לכל המתחיל בעיון החכמה ויקבין לו ממנו דרך בדיקת הדבור ובאורו ויהיה אז כמו שכלל בדעתו כל התלמוד ויהיה לו לעזר גדול בכל התלמוד. והתועלת הרביעית שיהיה למזכרת למי שקרא וידע ויהיה כל מה שקרא נצב בין עיניו תמיד ותהיה משנתו ותלמודו סדורה על פיו. וכאשר ציירתי לנפשי הענינים האלה נערתי חצני לחבר אשר זממתי לעשות. וענינו בזה החבור פירוש המשנה כמו שפירש התלמוד ואני בורר הפירושים האמתיים ומדלג הפירושים אשר נראה שהם נדחים בתלמוד. ואגלה העלות והטעמים אשר בשבילם נפלה המחלוקת בין החולקים בקצת המחלוקת. ועל דעת מי ההלכה כפי אשר יתבאר בתלמוד. ואשמור בכל הענין ההוא לקצר המלות כדי שלא ישתבש לקורא שאין פירושנו לבנין האבנים אבל לבנין מי שיש לו לב להבין. וראיתי שיהיה סדור דברי על המנהג שנהגו כל המפרשים והוא שאכתוב דברי המשנה עד סוף ההלכה אחר כן אדבר על פירוש ההלכה ההיא כפי אשר יערבני ואחר כן אקח הלכה שניה כמו כן עד סוף המשנה וכל הלכה שתהיה ידועה ומבוארת אכתבנה ולא נצטרך לדבר בה. ודע שכל מקום שהם חולקים ב"ש וב"ה הלכה כב"ה אלא בדברים ידועים שהלכה כב"ש ובהלכות ההם בלבד אומר לך כשאפרשם הלכה כב"ש. וכן כל משנה סתם שאין מחלוקת בה תהיה ההלכה כפי שהיא אומרת אלא פעם אחת בין רבים. ובאותם ההלכות הזרות אומר לך שזה הסתם נדחה ואינה הלכה. אבל שאר המחלוקת לא נצטרך בהם לרבות מחשבה אבל מיד אומר לך הלכה על דעת מי היא ואפילו יהיו יחיד ורבים אומר לך הלכה כרבים. והאל יורני לנכח האמת ויחזיקני מהפכו בעזרתו אל רם ונשא:

וראיתי להביא פרקים עשרה קודם שאתחיל לפרש והם באמונה האל אין בהם תועלת גדולה בנגד הענין שאנו עוסקים בו ייטב לעמוד עליהם למי שירצה להיות שלם במשנה: הפרק הראשון במנין החכמים הנזכרים במשנה ונקראו ההלכות על שמם. הפרק השני במנין החכמים הנזכרים במשנה בשביל מעשה שהיתה בזמן אחד או למוסר שלמדו ממנו או דרש שאמרו. הפרק השלישי להודיע מה שנתפרסם מיחס חכמי המשנה. הפרק הרביעי בחכמים שהיו בדור אחד והדורות שהשיגו קצת החכמים לקצתם. הפרק החמישי בביאור שם התלמוד והרב מהם כפי אשר נתפרסם. הפרק הששי בהודעת שמותם הסתומים והדומים בידיעתם. הפרק השביעי בבירור מעלתם כפי שעשה המחבר. הפרק השמיני ביחסם לארצות ולמלאכות ולאנשים ולמשפחות. הפרק התשיעי באנשים שנפלה ביניהם מחלוקת ברוב הדברים. הפרק העשירי בהלוך הלכותיהם ברוב או במיעוט:

הפרק הראשון במנין החכמים הנזכרים במשנה ונקראו ההלכות בשמותם. כבר אמרנו בפתיחת דברינו שמחבר המשנה קצר דבריו בספור שמות האנשים המקובלים להחל משמעון הצדיק ורעיו והקבלה כלה תורת לשמעון מנין אלו האנשים אשר בשמם נכתבו כל הדינים והקושיות והתקנות והגזרות בכל המשנה אחד ותשעים איש ואלו הם: ר' אליעזר בן הורקנוס. רבי אליעזר בן יעקב. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי. יהושע בן פרחיה. רבי יהושע בן חנניה. רבי יהושע בן קרחה. ר' יהושע בן בתירא. ר' יהושע בן הורקנוס. ר' אלעזר בן עזריה. רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא. רבי אלעזר ב״ר צדוק. רבי אלעזר בן שמוע. רבי אלעזר חסמא רבי אלעזר בן פרטא. רבי אלעזר ב״ר שמעון. רבי אלעזר בן פאבי. רבי יהודה ב״ר אלעאי. רבי יהודה בן בתירא. רבי יהודה בן בבא. ר' יהודה בן אבא. יהודה בן טבאי. רבן שמעון בן גמליאל. רבי שמעון בן יוחאי. רבי שמעון השזורי. ר' שמעון בן ננס ר' שמעון בן הסגן. שמעון בן שטח. שמעון התימני. ר' שמעון בן עזאי. ר' שמעון בן זומא רבי שמעון בן אלעזר. רבי שמעון בן יהודה. רבי שמעון בן בתירא. [רבי] שמעון אחי עזריה. רבי חנניא סגן הכהנים. רבי חנינא בן אנטיגנוס. חנניה בן חכינאי. רבי חנניה בן גמליאל. רבי נחוניא בן[43] אלנתן איש כפר הבבלי. רבי ישמעאל. רבי נחמיה. ר' נחמיה איש[44] כפר הבבלי. רבי יוחנן בן נורי. יוחנן כהן גדול. רבן יוחנן בן זכאי. רבי יוחנן בן ברוקא. יוחנן בן גודגדא. רבי יוחנן הסנדלר. ר' יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא.[45] רבי יוסי. ר' יוסי בן משלם. רבי יוסי בן החוטף אפרתי. רבי יוסי הגלילי. יוסף בן יועזר. יוסף בן יוחנן. רבי יוסי ב״ר יהודה. ר' יוסי הכהן. יוסף בן חוני. רבן גמליאל. רבן גמליאל הזקן. דוסתאי איש כפר דמאי. ר' דוסתאי ב״ר ינאי. אבא שאול. ר' טרפון. רבי מאיר. ר' עקיבא. רבי חוצפית. רבי נתן. נחום הלבלר. ר' מיאשא. רבי צדוק. נחום המדי. ר' דוסא בן הרכינס. ר' אלעאי. [ר'] כוברי. ר' פפיאס. רבי מתיא בן חרש. נתאי הארבלי. שמעיה ואבטליון. הלל ושמאי. ר' זכריה בן הקצב. אדמון. חנן בן אבשלום. רבי ידוע הבבלי. עקביא בן מהללאל. רבי יקים איש הדיד. מנחם בן[46] הנטאי. רבי יעקב. ולא שמרנו בזכרון שמותם סדר ומניהם:

הפרק השני במנין החכמים הנזכרים במשנה בשביל מעשה שהיה בזמן אחד מהם או מוסר שיסר בו או פסוק שאמר בו דרש. כבר הביאו במשנה זכרון רוב החכמים ולא בשביל שסמך להם דבר מן הלכות באיסור או היתר אבל נזכרו בשביל דבר אשר קרה בזמן אחד מהם או למד מוסרים כנין הנזכרים באבות ולמדו ממנו המוסר ההוא או הדרש אשר דרש אינו מורה על איסור והיתר וכתבו הענין על שמו. ומנין האנשים אשר בא זכרונם על אחד מהענינים שזכרנו ודומיהם שבעה ושלשים איש ואלו הם. רבי יהושע בן [לוי]. רבי אלעזר הקפר. רבי אלעזר בן ערך. רבי אלעזר המודעי. יהודה בן תימא. ר' שמעון בן נתנאל. רבי שמעון בן עקשיא. ר' שמעון בן חלפתא. חנינא בן דוסא. חנניא בן חזקיה בן גרון. רבי חנניא בן תרדיון. רבי נחוניא בן הקנה. רבי ישמעאל בן פאבי. יוחנן בן החורוני. רבי יוסי ב״ר יהודה איש כפר הבבלי. רבי יוסי בן דורמסקית. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא. רבי שמעון איש המצפה. חוני המעגל רבי הורקנוס. רבי ינאי. ר' נהוראי. אנטיגנוס איש סוכו. רבי חלפתא איש כפר חנניא. רבי לויטס איש יבנה. רבי יונתן. שמואל הקטן. בן בג בג. בן הא הא. אליהועיני בן הקף. חנמאל המצרי. ר' שמעון בן מנסיא. אבא שאול בן בטנית. זכריה בן קבוטל. בבא בן בוטא. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא. רבי ישמעאל ב״ר יוסי. ולא כוונתי דברי כמו כן לזכור אלה על סדר זמנם. א״כ כלל מספר החכמים הזכורים במשנה מאה ושמונה ועשרים. ושני אנשים הביאו זכרם והם אלישע אחר ולא ספרנו אותו בכלל אלו הטהורים בשביל הענין שנודע לו ומנחם חבירו של שמאי ולא ספרנו אותו כמו כן שלא נמצא לו במשנה דבר בשום פנים להיות נלוה לכל הדברים אשר ספרנו:

הפרק השלישי באשר נתפרסם מיחש חכמי המשנה מהן רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא ורבי יהודה הנשיא בן[47] רבן גמליאל בן רבן שמעון בן רבן גמליאל הזקן בן רבן שמעון בן הלל הנשיא והוא הלל הבבלי אשר אליו נסמכה כת מן החכמים האחרונים ועל דעתו היתה ונקראת בית הלל. והלל זה הוא מבני שפטיה בן אביטל בן דוד ואלה השבעה חכמים כבר התבאר שהם מזרע דוד ומהם ארבעה מקהל הגרים והם שמעיה ואבטליון ורבי עקיבא ורבי מאיר. ומהם כהנים שמעון הצדיק אשר אליו חזרו ההלכות כלן לקיים מה שנאמר °יורו משפטיך ליעקב ורבי אלעזר בן עזריה Dt 33,10 גם הוא עשירי לעזרא. ושמעון דודו והוא הידוע שמעון אחי עזריה. ורבי אלעזר בן שמוע. ורבי חנינא סגן הכהנים. ור״ש בנו והוא הידוע ר״ש בן הסגן. וישמעאל בן פאבי. ויוחנן כהן גדול. ורבן יוחנן בן זכאי. ויוסי בן יועזר. ורבי יוסי הכהן. ורבי טרפון. אליהועיני בן הקף חנמאל המצרי. ושאריתם מישראל ולא נודע בהם במה שאני יודע יחס:

הפרק הרביעי באנשים שהיו בדור אחד מן החכמים

והשיגו קצתם לקצתם. שמעון הצדיק ורבי דוסא בן הרכינס היו בדור אחד והאריך ימים רבי דוסא בן הרכינס עד שהשיג לרבי עקיבא ואנשי דורו וזו היא החבורה הראשונה. אבל השניה אנטיגנוס איש סוכו ורבי אלעזר בן חרסום. והחבורה השלישית יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים. והחבורה הרביעית יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. והחבורה החמישית חוני המעגל ואליהועיני בן הקף ויהודה בן טבאי ושמעון בן שטח. והחבורה הששית עקביא בן מהללאל ושמעיה ואבטליון וחנן ואדמון ורבי מיאשא. והחבורה השביעית שמאי והלל ומנחם ויהודה בן בתירה ורבי פפיאס ורבי יוחנן בן בג בג וחנניה בן חזקיה בן גרון ונחוניא בן הקנה ובבא בן בוטא ורבי יוחנן בן החורוני ורבן גמליאל הזקן ונחום הלבלר. ואלו שבע כתות היו בבית שני מתחלתו ועד סופו ולא ראו החורבן. אבל החבורה אשר אחרי אלו שראו החורבן הם רבי אליעזר בן יעקב ורבי צדוק ור"א בנו ורבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו ורבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול אבא שאול ור"א המודעי ורבי חנינא סגן הכהנים ורבן גמליאל ורבי שמעון בנו ורבי חנינא בן אנטיגנוס ורבי חנינא בן דוסא ורבי חנניא בן תרדיון ושמואל הקטן ור"א בן פרטא ורבי אלעזר בן דמא וחנניא בן חכינאי ורבי יהודה בן[48] אבא. והכת השנית אחר החורבן רבי טרפון רבי עקיבא ורבי אלעזר המודעי ורבי אלעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי יהושע בן קרחה וחנניא איש אונו ושמעון בן ננס ויוחנן בן ברוקא ורבי ישמעאל בנו ורבי יוחנן בן נודגדא ורבי אלעזר חסמא ור"י בן תימא. והחבורה השלישית ר"מ ור"י ורבי יוסי ורבי נתן ורבי יוחנן הסנדלר ורבי יוסי הגלילי ורבי אלעזר בן שמוע ושמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ורבי חוצפית המתורגמן. והחבורה הרביעית רבי יהודה הנשיא ורבן גמליאל ורבי שמעון בניו ורבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו ורבי שמעון בן אלעזר ורבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי יונתן. וזאת החבורה היא האחרונה מחבורות המשנה:

הפרק החמישי בביאור שם התלמוד ורוב מהם כפי אשר נתפרסם. כבר הקדמנו בפתיחת דברינו שרבינו הקדוש מחבר המשנה תלמיד אביו היה ובן כל אחד מהם עד הלל עד שמעון הצדיק כמו שזכרנו ורבן יוחנן בן זכאי עד הלל ותלמידי רבי יוחנן בן זכאי חמשה ר"א בן הורקנוס הנודע ענוי ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ור"ש בן נתנאל ור"א בן ערך והוא הכת אשר נתבשרו בחיי העולם הבא כמו שנתפרסם בתלמוד הם ה'תלמידים. ור"ע תלמיד ר"א בן הורקנוס והוא רבו מובהק והיה לו לר"ע קצת למוד אצל רבי טרפון אבל אינו רבו אלא חבירו והיה רבי עקיבא מכבד רבי טרפון ואומר לו רבי והיה רבי טרפון אומר לו לר"ע עקיבא וכבר אמר לו רבי עקיבא הרשיני לומר לפניך דבר ממה שלמדתני מבואר. ורבי מאיר ורבי שמעון בן יוחאי תלמידים לרבי עקיבא והוא רבם המובהק והיה לרבי מאיר קצת למוד אצל (ר"ע) [רבי ישמעאל] וזולתו. ורבי יהודה קרא לרבי אלעזר [בן עזריה] בן עזריה והוא רבו המובהק. וכל מה שתמצא במשנה רבי פלוני בשם רבי פלוני דע שהוא תלמידו ולפיכך קבל ממנו. והיה לרבינו הקדוש קצת למוד לפני רבי אלעזר בן שמוע וסומכוס תלמיד רבי מאיר וחשב ללמוד לפני רבי יהודה אחר מיתו ולא היה כן:

הפרק הששי לגלות הסתום משמותם ולהוסיף בם פרסום עד שיהיו נקובים. ר"א סתם הנזכר במשנה הוא ר"א בן הורקנוס תלמיד רבן יוחנן בן זכאי. ורבי יהושע סתם הוא רבי יהושע בן חנניא תלמיד רבן יוחנן בן זכאי. ורבי יהודה סתם הנזכר במשנה הוא ר' יהודה בר' אלעאי שעליו נאמר בתלמוד מעשה בחסיד אחד והוא שמו מפורסם אצלם. ורבי אלעזר סתם הוא רבי אלעזר בן שמוע הכהן שהיה בימי של רבן גמליאל שרצה לקרות לפני רבינו הקדוש ולא הניחו תלמידיו לקרות לפניו אלא מעט. ורבי שמעון הנזכר במשנה סתם הוא רבי שמעון בן יוחאי תלמיד רבי עקיבא שנודע ענינו עם קיסר. ורבי אלעזר (ור"ש הוא רבנו) [בר"ש הוא בנו] ובן עזאי ובן זומא ובן ננס הם שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ושמעון בן ננס. ובן בתירא הוא רבי יהושע בן בתירא[49]. ובן בג בג הוא רבי יוחנן. ויוחנן כהן גדול הוא יוחנן בן מתתיה הידוע הנזכר בתפלות במלחמות מלכי יון. ויצא רבי מאיר ורבי נתן לבית רבן גמליאל אביו של רבינו הקדוש עד דבר יאמר להדיח ענינו והחזיקם רבי גמליאל מישיבתו. ובשביל אומרים הלכה על שם אחר מהם אם היתה בשם רבי מאיר יאמרו אחרים אומרים ואם היתה בשם רבי נתן יאמרו יש אומרים. אך מה שאמר במשנה רבי משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא והוא רבי מאיר. ומה שאמרו הדיין לפני חכמים הם חמשה אנשים רבי שמעון

[48] וכתב בתוספות עולם סוכה רבי בתירא היו רבי יהושע ב"ב וכתב בן בתירא הוא רבי יהודה ארא ... אמר בפ"ק דתענית תניא בר' יהושע ב"ב:

[49] ובספר כריתות ... שבשלשה אמר ... בשם ארישן ... אביה אשר בשם אחר ... אז היו אומרים עדיין אחרים אומרים ותוספות כתבו הך אחרים אין ... ... אחרים ... בהדי רבי איבא ... ...

בן עזאי ורבי שמעון בן זומא ורבי שמעון בן ננס וחנן והנניה איש אונו ורבי מאיר נקרא גם הוא ר׳ נהוראי והענין אחד ושמו בעירו רבי נחמיה. אבל מה שנאמר במשנה חכמים ר״ל כי לפעמים יכנה בחכמים בשביל אחד מן האנשים שהרחמני שמותם ופעמים יוצה לומר בשביל כל המון החכמים ופעמים יבאר בתלמוד ויאמר מאן חכמים רבי פלוני ואולם יעשה זה בהיות המקבלים רבים שקבלו מן החכם ההוא ובעבור היות אנשי הדעת ההיא רבים יקראם חכמים ואפילו שיהיה לאיש אחד. ואולם מה שאמרו בית שמאי ובית הלל רצוני לזכור החבורה הנוטה לדעת שמאי והחבורה הנוטה לדעת הלל שתלמידי האדם הם אנשי ביתו. ורבי הוא רבינו הקדוש והוא רבי יהודה הנשיא[50] הששי להלל הזקן והוא המחבר המשנה. וכל מקום שנאמר במשנה באמת אמרו הוא הלכה למשה מסיני. אבל סתם משנה הוא מה שהסכים עליו דעת רבים והשתוה עיונם בו ולא נפלה בו מחלוקת או שיקבלוהו רבים מפי רבים עד משה כפי אשר חלקנו בפתיחת דברינו [*] והמקבל הקרוב שנתיחס אליו המאמר הוא רבי מאיר. והו ענין שאמרו סתם משנה רבי מאיר. אלא במקצת סתומות שאפשר שהם לרבי מאיר לבדו ועליו מחלוקת או יהיו לאיש אחר חוץ מרבי מאיר והתלמוד יבאר אותם. וכשנפסק ההלכה על דעת מי היא בכל הלכה מהלכות המשנה אז תגיע לתכלית שאלתך בענין זה:

הפרק השביעי בסדר מעלותם כמו שעשה המחבר. חלק מעלות האנשים הנזכרים במשנה שהם מאה ושמונה ועשרים לשליש מעלות שכל מי שיהיה בעיניו נכבד מאד במעלתו על כל המעלות קראו בשמו כגון שאמר הלל ושמאי ושמעיה ואבטליון וזה לגדולתם וכבוד מעלתם בשביל שאי אפשר למצוא כנוי ראוי להם לכבד את שמם כמו שאין כינוי לנביאים. אבל החכמים שהיו בעיניו למטה מן המעלה הזו יכנה אותם ברבן כגון רבן גמליאל ורבן יוחנן בן זכאי. ושהיו בעיניו למטה מן המעלה הזאת יכנה את שמם רבי כמו שאמר רבי מאיר ור׳׳. והיה מכנה אנשי המעלה הזאת כמו בן אבא כמו שהוא אומר אבא שאול. ולפעמים יעביר הכנוי מהם ואינו חושש כגון שהוא אומר שמעון אחי עזריה ואלעזר איש ברתותא. וכלל האנשים אשר יקראו בשמם על דרך כבוד ולא כנה אותם אלו הן. שמעון הצדיק. אנטיגנוס איש סוכו. יוסי בן יועזר. יוסי בן יוחנן כהן גדול. יהושע בן פרחיה. נתאי הארבלי. חוני המעגל. אליהועיני בן הקף. חנמאל המצרי. יהודה בן טבאי שמעון בן שטח. שמעיה ואבטליון. חנן. ואדמון. ועקביא בן מהללאל. הלל. ושמאי. נחום הלבלר. חנניה בן חזקיה בן גרון בבא בן בוטא. וכל מי שנזכר בשמו מלבד אלה העביר כנויו משמו ולא הקפיד עליהם:

הפרק השמיני בהתיחסם לארצות ולמלאכות ולאנשים ולמשפחות. כל אלו האנשים המקבלים הוסיף להם מחבר המשנה ידיעה ופרסום על פי ענינים. יש מהם מי שיחס אותם למלאכה כדי לפרסם שמו כגון שאמר נחום הלבלר. ורבי שמעון השזורי ומהם שיחס לארצו כגון שאמר איש הדיר ואיש אונו ואיש ברתותא וענין שאמר איש צרידה ואיש ירושלים וזולתם מן המקומות מפני שהוא יודע המקום ההוא וכבודו כלומר כי זה האיש אשר הוא מאנשי המקום ההוא באמת ראוי לקרותו איש. ומהם מי שיודיעוהו בשם אביו או אחיו כגון מאמרו ר׳ פלוני בן פלוני או ר׳ פלוני אחי פלוני וזה הרבה ומהם מי שיודיעוהו במשפחתו כגון שאמר פלוני הכהן:

הפרק התשיעי באנשים אשר בינם נפלה מחלוקת ברב המקומות. האנשים אשר תמצא ביניהם מחלוקת במשנה ברב הדברים אלו הן. רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי אלה הארבעה נפל מחלוקת בין כל שנים מהם ובין

[*] וסתימת שמות אמוראים הם אלו (ועיי׳ בסנהדרין ד׳ י״ז:) רבותינו שבארץ ישראל רבי אבא. רבותינו שבבבל רב ושמואל. למדין לפני חכמים לוי מר׳. דייני גולה קרנא. דייני א״י ר׳ אמי ורב אסי. דייני דסורא רב הונא ורב יצחק. דייני דפומבדיתא רב פפא בר שמואל. דייני דנהרדעא רב אחא בר מניומי. סבי דסורא רב הונא ורב חסדא. סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא. חריפי דפומבדיתא עיפא ואבימי בני רחבה. אמוראי דפומדיתא רבה ורב יוסף אמוראי דנהרדעא רבי חמא. וכתבו תוס׳ בב״ב דף ז׳ דשמואל נמי הוי נהרדעי. אמרי בי רב רב המנונא. וכתבו תוספות בסנהדרין שם דסבי דבי רב היינו רב הונא. אמרי במערבא רבי ירמיה. אמרו עליו בערבא רבי חנינא. מחכו עליה במערבא רבי יוסי בר חנינא. נהרבלאי מתני רב ביבי בר ביזנא. שלחו מתם ר׳ אליעזר. סיני הוא רב יוסף שהיה בקי במשניות כנתינתם מסיני. עוקר הרים רבה חבירו שהיה חריף ומפולפל. קטינא חריך שקי הוא רבי זירא שהיה איש קצר ונקרא כן לפי שהיה בודק עצמו בכבשן אש אי שלטא ביה אור של גיהנם יומא חד יהבי ביה רבנן עינייהו ואיחרכו שקיה. קהלא קדישא הם ר״ש בן מנסיא ורבי יוסי בן משולם שהיו משליכים ימותם שליש בתורה שליש בתפלה שליש במלאכה. בנן של קדושים הוא ר׳ מנחם בר׳ סימון דלא הוי מסתכל אפילו בצורתא דזוזא. כל היכא דאיכא תני רב ספרא משום הד דבי רבי חד המיוחד בבניו ינינו ר״ג. כתב בש״ל באות ו׳ והאמר מר כל מקום שתמצא בתלמוד בה״ג רב בר אחוה ובר אחתי׳ דר׳ חייא בן מצאתי עכ״ל. רב בר אחוה דרבי חייא דאיהו בר אחתי׳ דרבי חייא ועיקר שמו אבא ותלמידיו קורין לו רב ורבי חייא קורא לו בר פחתי כלומר בן נשיא והיא קורא לר׳ חייא חביבי כלומר יקירי ואוהבי או דודי. שמואל היו קורין לו אריוך ע״ש שהלכה כמותי בדינים ואריוך מלך היה ודינא דמלכותא דינא. וסימנך אריוך מלך אלסר הוא נוטריקון אל אסור דבאיסורא לית הלכתא כוותיה רבה בה״א בדגשות הבי״ת הוא חבירו של רב יוסף והוא רבו של אביי ורבא ורבא באל״ף בלי דגשות הבי״ת הוא חבירו של אביי. כתב ביצירות ר״א (משמיה דרבי יוחנן הב) אף שלא יאמר א״ר אליעזר א״ר יוחנן.

ארבעתם גם כן. ורבי אלעזר כמו כן תמצאנו חולק עם כל אחד מאלו הארבעה אבל פחות מן המחלוקת הנופלת בין הארבעה. וכן רבי עקיבא ורבי אליעזר ורבי יהושע תמצא מחלוקת בין כל אחד מהם ובין שלשתם כמו כן אבל פחות ממחלוקת הארבעה הנזכרים. ותמצא מחלוקת כמו כן בין רבי עקיבא ורבי ישמעאל ורבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה פחות מן המחלוקת אשר הקדמנו. ואחריהם במעט המחלוקת בית שמאי ובית הלל. ואחריהם במחלוקת רבן גמליאל או רבן שמעון בן גמליאל או רבי עם כל אחד מהם מהנזכרים עתה ובין אלו האנשים היא המחלוקת ברוב המשנה אלא בענינים זרים:

הפרק העשירי בחלוק הלכותיהם בין רב למעט.

אלו החכמים המקבלים המשנה כאשר חלקנו יש מהם מי שנכתבו על שמו הלכות רבות כמו רבי מאיר ורבי יהודה. ויש מהם מי שנכתבו בשמו הלכות מועטות כמו רבי אליעזר בן יעקב כאשר אמרו משנתו של רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי ר״ל מעטים הם והלכה כמותם. וסדר רוב הלכותיהם ומיעוטם כפי אשר זכרנו בפרק הקודם מרוב מחלוקתם ומיעוטם. ויש מהם מי שלא נכתבה לו במשנה אלא הלכה אחת בלבד ולא הוסיפו לשנות שמו בדבר ממשפטי המצות והם שבעה ושלשים איש. נחום הלבלר ורבי מיאשא במסכת פאה (פ״ב מ״ו) בלבד ולא נשנה להם דבר שני בשום פנים במקום אחר. וחנניה בן חכינאי ורבי יוסי בן החוטף אפרתי בכלאים (פ״ג מ״ז ופ״ד מ״ח) בלבד. ורבי אליעזר חסמא ורבי יוסי בן משולם בתרומות (פ״ג מ״ה ופ״ד מ״ז) בלבד. א) ורבי הוצפית בשביעית (פ״י מ״ו). ורבי אליעזר בן יהודה איש ברתותא ויוסתאי איש כפר[1] הבבלי בערלה (פ״א מ״ז ופ״ב מ״ה) בלבד. נחום המדי בשבת (פ״ב מ״א) בלבד. ורבי (אליעזר) [אלעאי] ורבי דוסתאי ברבי ינאי בעירובין (פ״ב מ״ו ופ״ח מ״ד) ו״ש [בן] הסגן ובן בכרי בשקלים (פ״א מ״ד ופ״ח מ״ה) בלבד. יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח ויוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן ונתאי הארבלי ויהושע בן פרחיה בחגיגה (פ״ב מ״ב) בלבד. ושמעון התימני ונחמיה איש בית דלי ביבמות (פ״ד מ״ג ופט״ז מ״ז) בלבד. ורבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ורבי יהושע בן הורקנוס בסוטה (פ״ה מ״ג ה) בלבד. ויוסף הבבלי במציעא (פ״ז מ״ט) בלבד. רבי שמעון בן יהודה בשבועות (פ״א מ״ה בלבד ב). ורבי שמעון בן בתירא ורבי נחוניא בן אלנתן איש כפר הבבלי ורבי יוסי הכהן ורבי יקים איש הדר ומנחם בן סגנאי בעדיות (פ״ו מ״ב ופ״ז מ״ג מ״ה ופ״ח מ״א ב) בלבד. ושמעון אחי עזריה ויוסי בן חוני בזבחים (פ״א מ״ב) בלבד. ורבי אלעזר ברבי שמעון בתמורה (פ״ד מ״ד ג) בלבד. ורבי יעקב בנגעים ד) בלבד. ורבי אלעזר בן פאבי במסכת טהרות (פ״ז מ״ט) בלבד. ורבי יוחנן בן יהושע בן חמיו של ר״ע בידים (פ״ג מ״ה) בלבד. אלה האנשים כולם הספורים אין לאחד מהם בכל ענין המשנה אלא הלכה אחת במסכת אשר זכרנו. ובזה נשלם לנו הענין אשר רצינו להקדים אותו. ואנחנו עתה מתחילין לפרש כפי מה שיעזרנו:

א) ועי׳ ג״כ פ״ה מ״ה [illegible] נגעים פי״ג מ״ג פ״ז מ״ב ובכבר הזכיר הגאון בעל סה״ד שנזכר עוד בבכורות פ״ג מ״י ופ״ו מ״א. ב) ועי׳ נגעים פ״י מ״ח. ג) ועי׳ נגעים פי״ב מ״ג. ד) גם תוי״ט [illegible] כתב שהוא תנא בפ״ד דנגעים והעיר בעל סה״ד [illegible] ונראה שזה [illegible] וצ״ל בפ״ד דאבות משנה ט׳.

הערות וחלופי נוסחאות להקדמת הרמב״ם.

1. ההקדמה הזאת נדפסת בראש פירוש המשנה לסדר זרעים, ונקראת בשם הקדמת סדר זרעים. ובאמת ההקדמה הזאת היא מבוא להמשנה בכלל, ודבר אין לה עם עניני סדר זרעים בפרט. 2. נ״א [illegible]. 3. נ״א קדמונינו. 4. נ״א [illegible]. 5. נ״א שמעתיהו. 6. נ״א הראה כל אנשי. 7. כלומר, לפני עבור שבעים שנה עיין ירמיה [illegible]. 8. ס״א דברה המלה ונתברר. 9. נ״א לנביא [illegible] היה מנהגם [illegible]. 10. נ״א [illegible]. 11. נ״א כמו. 12. נ״א יעודו. [illegible] 13. [illegible] 14. [illegible] 15. נ״א היעודים (עיין הערה 12). 16. נ״א [illegible]. 17. ואני [illegible]. 18. [illegible]. 19. [illegible]. 20. נ״א בהם. 21. נ״א נכתבין. 22. בד״א חסר כמו שאמרנו מדבריהם. 23. נ״א שמענו. 24. נ״א הלכה. 25. בד״א חסר או השכחה. 26. נ״א ובכו; ובצדק תקן הריעב״ץ [illegible]. 27. [illegible]. 28. [illegible]. 29. [illegible]. 30. [illegible]. 31. נ״א במין. 32. נ״א היו מראים. 33. נ״א נכבד פתח לאנשים. 34. נ״א חסרון. 35. נ״א שישכיל. 36. נ״א מזון ואין בו לפי מחש׳ [שום תועלת]. 37. נ״א הפנימית. 38. [illegible]. 39. [illegible]. 40. [illegible]. 41. [illegible]. 42. נ״א קטנות. 43. נ״א ארי. נתן. וש״ס. 44. נ״א בית דין. 45. [illegible]. 46. [illegible]. 47. [illegible]. 48. נ״א בבא. 49. נ״א [illegible] ואלה השמונה חכמים. 50. [illegible].

I. Section.

Seder Zeraîm.

Von den Sämereien.

I. Berakhoth.

Von den Segensprüchen.

1. Abschnitt. I. **Zeit des Šemâlesens am Abend** (1). — Wann Priester nach dem Reinigungsbad wieder Hebe essen dürfen (2). — Zeit der Dämmerung (3). — Die Einteilung der Nacht. — Das Beten in einer Ruine (4). — Weswegen man nicht in eine Ruine eintreten darf (5). — Dass man an der Bahre eines Toten keine Worte der Gesetzlehre spreche. — David verbringt die Hälfte der Nacht in Andacht (6). — Die Frömmigkeit und Bescheidenheit Davids (7). — Weswegen man das Šemâ vor Mitternacht lesen soll (8). — Dass man zwischen Gebet und Šemâ nicht unterbrechen darf. — Dass man den Psalm 145 dreimal täglich lese (9). — Weswegen im genannten Psalm das נ fehlt. — Ueber den Grad der Engel. — Dass man das Šemâ auch im Bett lesen muss (10). — Das Šemâlesen vor dem Schlaf schützt vor bösen Geistern. Das Studium der Gesetzlehre schützt vor Züchtigungen (11). — Weswegen Züchtigungen den Menschen heimsuchen. — Verherrlichung der Gesetzlehre (12). — Einige Erzählungen zur Beleuchtung des Früheren (13). — Dass man unmittelbar an der Wand bete. — Wer mit seinem Gebet früher fertig wird, warte auf seinen Nächsten (14). — Der Mensch ist von Gespenstern umgeben. — Wie man sich von ihrer Existenz überzeugen kann. — Dass man das Gebet in einem Bethaus verrichte (15.) — Die hohe Bedeutung der Tephillin (16). — Gott zürnt, wenn im Bethaus keine vollständige Gemeinde vorhanden ist. — Dass man für das Gebet einen bestimmten Platz habe. — Dass man beim Verlassen des Bet- und Lehrhauses keine grossen Schritte mache. — Dass man am Bethaus nicht vorübergehe (17). — Einiges über das Nachmittaggebet. — Dass man zur Erheiterung des Brautpaars beitrage. — Die hohe Bedeutung der Gottesfurcht (18). — Die Bedeutung des Friedens. — Auch Gott betet. — Dass Gott einen Augenblick auch zürnt (19). — Diesen Augenblick wollte Bileâm zum Verfluchen der Jisraëliten benutzen. — Die Bedeutung der Reue (20). — Mošeh bittet um Aufklärung über das anscheinend ungerechte Schicksal der Frommen und Gottlosen. — Die Auszeichnung Mošehs. — Auch die eventuelle Verheissung Gottes geht in Erfüllung (21). — Dass man Niemand bei seinem Zornausbruch zu besänftigen suche. — Homiletische Auslegung einiger Personennamen. — Die schlechte Zucht im Haus (22). — Dass man die Frevler reizen darf (23). — Dass man Umgang mit den Gelehrten pflege. — Ueber das gemeinschaftliche Gebet. — Ueber das Verweilen im Bet- und Lehrhaus (24). — Die Bedeutung der Frau für den Mann. — Die hohe Bedeutung des Lehrhauses (25). — Dass man in der Umgebung seines Lehrers wohne. — Dass man beim Recitiren der Gesetzlehre das Bethaus nicht verlasse. — Dass man das Lesen des Wochenabschnitts nicht unterlasse (26). — Dass man die Nähe einer Aramäerin meide. — Gute Züge von den Medern. — Gute Züge von den Persern (27). — Dass man manches mal das Šemâ zweimal lesen muss (28). — Um welche Stunde der Auszug aus Aegypten begonnen hat (29). — Ueber die Beute der Jisraëliten bei ihrem Auszug aus Aegypten.

II. **Zeit des Šemâlesens am Morgen (30).** — Bestimmungszeichen für den Sonnenaufgang. — Man sei bestrebt dem Empfang von Königen beizuwohnen. Die Bedeutung des unmittelbaren Anschlusses von Semå und Gebet (31). — Man bete nicht um die Vertilgung der Sünder, sondern um ihre Besserung (32). Verherrlichung Davids (33). — Die Seele besitzt göttliche Eigenschaften. — Ješaja und Aḥab (34). — Der Mensch gebe niemals die Hoffnung auf. — 6 Verfügungen Ḥizkijas (35). — Man berufe sich beim Gebet nicht auf die eigenen Verdienste. — Šemuël und Elišâ (36). — Man sei gastfreundlich gegen Gelehrte. — Man wähle einen niedrig gelegenen Platz für das Gebet. — Das Stehen beim Gebet. — Man geniesse nichts vor dem Gebet. — III. **Die Stellung beim Gebet.** — Wer durch die Ausübung eines Gebots zerstreut ist, braucht das Šemå nicht zu lesen (38). — Stellung beim Gebet. — Man richte sich nach der Schule Hillels (39). — IV. **Die Segenspruche vor und nach dem Šemà.** — Die Segensprüche vor dem Studium der Gesetzlehre. — Wortlaut derselben (40). — Der Gottesdienst im Tempel. — Das Lesen der zehn Gebote im Tempel (41). — Irrtümer beim Segenspruch (42). — Das Bücken beim Beten. — Man flehe für seinen Nächsten. — Wer sich der Sünde schämt, dem wird sie verziehen (43). — Die Bibelabschnitte beim täglichen Gebet (44). — V. **Die Erwähnung des Auszuges aus Aegypten beim Abendgebet.** — Einiges über die künftige Erlösung (45). —

2. Abschnitt. I—II. **Die Unterbrechung des Studiums wegen des Šemâ; das Grüssen während des Šemâlesens; die Absätze des Šemâ.** — Das Lesen des Šemå in fremder Sprache (46). — Die Andacht beim Šemå (47). — Die Stellung beim Šemà. Dass man die himmlische Herrschaft auf sich nehme (48). — Wenn man zur Zeit des Šemå vom Schlaf befallen wird. — Wegen welcher Grüsse und an welcher Stelle man das Šemå unterbricht (49). — Das Kosten von Speisen am Fasttag. — Dass man vor dem Beten seinen Nächsten nicht grüsse. — Der traumlose Schlaf (50). — Die Reihenfolge der Šemâabsätze (51). — Das Händewaschen und das Anlegen der Tephillin vor dem Šemå (52). — Die Reinigung der Hände bei Mangel an Wasser. — III. **Das laute und deutliche Lesen des Semâ.** — Ob man seine Pflicht erfüllt hat, falls man das Šemå in Gedanken gelesen hat (53). — Die Ausübung von Geboten durch einen Taubstummen, Blödsinnigen oder Minderjährigen (54). Ob auch andere Segensprüche laut gelesen werden müssen. — Beweis für die Auferstehung aus der Schrift (55). — Das deutliche Lesen. — Das Irren beim Šemå (56). — IV—V. **Das Lesen des Šemâ, während man sich auf einem Baum oder einem Gerüst befindet; das Lesen des Šemâ in der Brautnacht.** — Welche Segensprüche Tagelöhner zu lesen und welche sie zur Unterlassung der Arbeit fortzulassen haben (57). — Befreiung vom Šemâ wegen Ausübung anderer Gebote. — VI—VIII. **R. Gamaliël als Leidtragender; ob in der Brautnacht das Šemâlesen erlaubt ist.** — Die Trauer über Sklaven und Mägde (58). — Ehrenbezeugung gegenüber Sklaven und Mägden. — Gebete verschiedener Gelehrter nach dem obligatorischen Gebet: R. Eleâzars, R. Joḥanans, R. Zeras (59), R. Ḥijas, Rabhs, Rabbis, R. Saphras, R. Alexandris, Rabas, des Mar b. Rabina (60), R. Šešeths. — Sprüche verschiedener Gelehrter über die Gottesfurcht, Nächstenliebe (61), die messjanische Zeit. Wünsche verschiedener Gelehrter bei der Verabschiedung (62). — Die Freigebigkeit. — Ob man nichtobligatorische Handlungen wegen Anscheins von Grossthuerei zu unterlassen hat (63). —

3. Abschnitt. I—III. **Leidtragende sind vom Šemâ frei. Die am Begräbnis Beteiligten. Frauen, Sklaven und Kinder.** — Der Leidtragende ist von den Geboten frei (64). — Der den Leichnam Bewachende. — Dass man dem Toten das Geleit gebe. — Die Ausübung von Geboten in Gegenwart eines Toten (65). — Ob die Toten von den Vorgängen dieser Welt wissen. — Einige Beispiele zür Beleuchtung (66). — Beleidigung des Toten. — Wegen Beleidigung des Lehrers wird man in den Bann gethan (68). — Andere Vergehen, wegen welcher man in den Bann gethan wird (69). — Der Trauernde erkenne die Gerechtigkeit Gottes an. — Man lasse keine bösen Aeusserungen aus dem Mund. — Welche von den am Begräbnis Beteiligten vom Semå frei sind. — Anlässe zur Uebertretung eines Gebots (70). — Die Hingebung an Gott steht höher, als die Gesetzeskunde. — Die Nachkommen Josephs haben das böse Auge nicht zu fürchten (72). — III. **Zu welchen Geboten Frauen, Knechte und Minderjährige verpflichtet sind.** — Ob diese auch Andere ihrer Pflicht entledigen

können (73). — Gott zieht Jisraël wegen seiner eifrigen Beobachtung der Gebote vor. — IV. **Der Samenergussbehaftete bezügl. des Šemâ.** — Ob das Denken dem Sprechen gleich ist (74). — Der Tischsegen nach dem Speisen. — Wenn man im Zweifel ist, ob man das Šemâ gelesen hat. — Wer beim Gebet sich erinnert, dass er bereits gebetet hat (75). — Wenn jemand, der das Gebet bereits verrichtet hat, die Gemeinde beim Gebet antrifft. — Der Samenergussbehaftete darf sich mit der Gesetzlehre nicht befassen (76). — Das Reinigungsbad für Samen- und Blutflussbehaftete. — Samenflussbehaftete und Aussätzige dürfen sich mit der Gesetzlehre befassen — Die Gesetzlehre ist für Unreinheit nicht empfänglich (78). — Das tägliche Reinigungsbad am Morgen (79). — Ueber das Reinigungsbad (80). — V. **Wenn man während des Gebets sich erinnert, dass man samenergussbehaftet ist.** — Wenn man beim Gebet Kot vor sich findet (81). — Man bete nicht, wenn man seine Notdurft zu verrichten hat (82). — Man trete mit den Tephillin nicht in den Abort ein. — Man lasse die Tephillin nicht auf einem freien Platz liegen (83). — Man darf beim Gebet weder Tephillin, noch eine Gesetzrolle in der Hand halten. — Man darf mit den Tephillin nicht schlafen (84). — Man nehme die Tephillin vor der Mahlzeit ab. — Weitere Vorschriften über die Heilighaltung der Tephillin (85). — Ob es erlaubt ist, das Šemâ im Bett zu lesen, wenn man mit jemand zusammen schläft (86). — Man darf eine Frau nicht betrachten. — Das Niesen, Rülpsen, Räuspern, Ausspucken u. s. w. beim Gebet (87). — Man bete ganz leise. — Der Segenspruch nach Verrichtung der Notdurft. — Man darf sich an schmutzigen Oertern auch in Gedanken nicht mit der Gesetzlehre befassen (88). — Man darf mit blossem Körper weder das Šemâ lesen, noch beten. — Man muss für die Reinheit des Körpers beim Gebet Sorge tragen (89). — Man darf in der Nähe von Schmutz und Unrat, in der Nähe eines Schweins oder eines schlechten Geruchs das Gebet nicht verrichten (90). — Es ist verboten, das Gebet vor einem Nachtgefäss zu verrichten (91). — Man darf vor einem nackten Menschen das Šemâ nicht lesen (92). — Ob der Zwischenraum von weniger als 3 Handbreiten ein Hindernis für die Vereinigung bildet. — Man darf den Beischlaf nicht in einem Zimmer verrichten, in dem sich eine Gesetzrolle befindet (93). — Der unbenutzte Abort und die unbenutzte Badestube werden als solche betrachtet. — VI. **Das Reinigungsbad für den Samenflussbehafteten, der Samenerguss hat** (94).

4. Abschnitt. I. **Zeit des Morgen-, Nachmittag- und Abendgebets.** — Wenn man irrtümlich ein Gebet ausgelassen hat (95). — Die Gebete wurden von den Erzvätern angeordnet (96). — Nähere Zeitangabe für das Nachmittaggebet. — Das [illegible] (97). — Zeit des täglichen Morgenopfers. — Weiteres über das Nachmittaggebet (98). — Man bete nicht in der Nähe seines Lehrers. — Das Gebet am Vorabend des Šabbaths. — Der Weihsegen und der Unterscheidungsegen (99). — Näheres über die Zeit des Nachtgebets. — Ob das Nachtgebet Pflicht oder Freigestelltes ist. — Zwist zwischen R. Gamaliël und R. Jehošuâ. — R. G. wird wegen schlechter Behandlung R. J.s abgesetzt; an seine Stelle wird R. Eleâzar b. Âzarja zum Oberhaupt eingesetzt (100). — Erweiterung des Lehrhauses unter R. Eleâzar. — Am selben Tag wurde der Tractat Èdioth redigiert. — Controverse über die Aufnahme der Amoniter ins Judentum (101). — R. Gamaliël und R. Jehošuâ versöhnen sich. — Wiedereinsetzung R. Gamaliëls. — Das Zusatzgebet (102). — II. **Gebet beim Eintritt ins Lehrhaus und beim Verlassen desselben.** — Wortlaut dieser Gebete (103). — Die Schüler besuchen R. Eliêzer bei seinem Hinscheiden. — III—VI. **Das Achtzehngebet** (104), **das Gebet „Habinenu“, das Gebet auf der Reise.** — Das Bücken beim Achtzehngebet. — Die Redaction des Achtzehngebets (105). — Das Siebengebet am Šabbath. — Wortlaut des Habinenugebets. — Gelegenheit zur Verrichtung desselben (106). — Die gelegentlichen Einschaltungen in das Achtzehngebet. — Das Gebet in der Regenzeit. — Das Gebet am Neumondstag (107). — Die Inbrunst beim Gebet. — Das kurze Gebet an gefährlichen Orten (108). — Das Reisegebet. — Die Himmelsrichtung beim Gebet (109). — VII. **Weiteres über das Zusatzgebet** (110). — Man bete an der Stelle, wo man studirt. — Das irrtümliche Auslassen von Gebeten (111). —

5. Abschnitt. I. **Die Andacht beim Gebet.** — Man sei stets ernst (112). — Man bete stets nur bei ernster Stimmung. — Weiteres über die Verwerflichkeit der Ausgelassenheit (113). — Das Betragen beim Gebet. — Einschaltung von persönlichen Wünschen in das

[illegible] (114). — Das [illegible] (115). — Das [illegible] Hannah [illegible] Mose stiess Worte gegen Gott aus (117). — Die Verirrung Israels. [illegible] (118). — Die Lobpreisung auf Gott. — Das Gebet steht höher als [illegible] des Fasten [illegible]. — Hohe Bedeutung des Gebets. — Die Ausdehnung des Gebets (120). —Verherrlichung Israëls(121). — Man sammle sich [illegible] (122). — Das Unterbrechen des Gebets bei Lebensgefahr. — II. **Die Einschaltung des Unterscheidungsegens** in das Achtzehngebet (123). — [illegible] — Unterscheidungsegen über den Becher (124). — Das Irren beim Unterscheidungsegen (125). — Unterscheidung- [illegible] — III. **Verbotene Segensprüche; das Irren beim Vorbeten.** — Verbot der überschwenglichen Lobpreisung auf Gott. — Die Gottesfurcht (126). — Verbot der unnützen Wiederholung von Worten. — IV. **Verbotene Segensprüche; das Irren und die Verwirrung beim Vorbeten.** — Bei welchem Segenspruch der Irrende wieder beginne (127). — In welche Segensprüche man persönliche Bitten einschalte. — Man dehne und kürze das Gebet nicht allzusehr. Bei welchen Segensprüchen man sich bücke. — Die verschiedenen Arten des Bückens (128). — Bei welchen Segensprüchen das Bücken verboten ist. — V. **Das Irren beim Beten ist ein böses Omen.** — Die Bedeutung der Schriftgelehrten. — Die messjanischen Tage. — Die Bedeutung der Bussfertigen (129). — Das Paradies. — Die Zeichen für die Erhörung des Gebets. — Wer für den Nächsten betet, braucht dessen Namen nicht zu nennen. — Man zähle seine Sünden nicht auf (130). —

6. Abschnitt. I. **Segensprüche über verschiedene Genussmittel.** — Der Vierjahrsweinberg (131). — Man darf ohne Segenspruch nichts geniessen (132). — Das Studium der Gesetzlehre verdränge nicht die Erwerbsthätigkeit (133). — Die Segensprüche über Wein und Oel (134). — Segensprüche über Mehlspeisen und Kraut (135). — Vierjahrspflanzen ausserhalb des heil. Landes. — Mischfrucht (136). — Siebentjahrspflanzen (137). — Segensprüche über Pfeffer, verschiedene Mehlspeisen (138), gekochte Speisen, [illegible] (139). — Die 7 Arten. — Segensprüche über einige Mehlspeisen (140), Dattelsyrup, Fruchtspeisen (141) und verschiedene Getränke. — Der Segenspruch über das Brot. — Wortlaut desselben (142). — Segensprüche über Kräuter und Gemüse (143). — Man lese den Segenspruch über das ganze Brot (146). — Einige Anordnungen beim Speisen. Anempfehlung gewisser Genussmittel (147). — II. **Die Segensprüche über Baum- und Bodenfrüchte.** — Durch welche Frucht Adam verleitet wurde (148). — Man spreche nur die festgesetzten Segensprüche. — In jedem Segenspruch muss des Namens Gottes Erwähnung gethan werden. — III—IV. **Segensprüche über Nichtvegetabilien** (149), **worüber man den Segen spricht, falls man mehrere Genussmittel vor sich hat.** — Der Segenspruch über Fleisch, Milch, Eier, Käse u. verdorbene Speisen. — Erklärung verschiedener Pflanzennamen (150). — Worüber man den Segen zuerst spricht, falls man mehrere Genussmittel verschiedenen Segenspruchs vor sich hat. — Brot befreit jede Art von Speise und der Wein jede Art von Getränk (152). — Die verschiedenen zur Mahlzeit gehörenden Speisen erfordern keine besonderen Segensprüche. — Aufhebung der Mahlzeit (153). — V—VI. **Das Brot befreit die Zuspeise; der Segenspruch bei einer gemeinschaftlichen Mahlzeit** (154). — Die Tafelordnung (155). — Der Segenspruch über das Räucherwerk bei Tafel. — Segensprüche über wohlriechende Oele und Spezereien (156). — Das Erscheinen der Gespenster (157). — Man beleidige nicht seinen Nächsten. — Was für einen Schriftgelehrten unpassend ist (158). — VII. **Die Hauptspeise befreit die Nebenspeise.** — Die genezaretischen Früchte. — Die Feigenkultur unter König Jannaus (159). — VIII. **Weintrauben, Feigen und Granatäpfel; Segenspruch nach dem Genuss von Wasser.** — Wortlaut des Segenspruchs nach Genuss der 7 Arten (160). — Der Genuss von Eiern. — Hygienischer Wert verschiedener Speisen (161).

7. Abschnitt. I—II. **Der gemeinschaftliche Tischsegen; wer zum gem. Tischsegen mitgezählt werden kann.** — Das Amen (163). — Der gemeinsame Tischsegen der davon Ausgeschlossenen (164). — Die Hinzuziehung zum gem. Tischsegen (165). — Der Segen des Gastes zu Ehren des Gastgebers. — Die Abschnitte des Tischsegens (166). — Segen bei Unglücksfällen. — Ehrenbezeugungen und Ordnung bei Tafel (167). — Das Händewaschen nach dem Speisen. — Der Vortritt. —

Höflichkeit bei Tafel. — Das Amen (168). — Wer zum gemeinen Volk gehört (170). — Die Freilassung des Sklaven. — Was zur Gemeinschaft mitgezählt wird (171). — König Jannäus und Ṡimôn b. Ṡataḥ. — Was man genossen haben muss, um bez. des Tischsegens zur Gemeinschaft mitgezählt zu werden (172). — Ueber die Anordnung der Segensprüche des Tischsegens. — Die Reihenfolge derselben. — Der Tischsegen ist ein biblisches Gebot (173). — Der Segen über die Gesetzlehre. — Man benedeie Gott für das Böse, wie für das Gute. — Die Erwähnung des Davidischen Hauses im Tischsegen (174). — Die Schlussformel der Segensprüche. — Der Tischsegen an Neumonds- und Festtagen (175). — Irrtümliches Auslassen der Erwähnung der Neumonds- und Festtage im Gebet und Tischsegen (176). — Wieviel man gegessen haben muss, um zum Tischsegen mitgezogen zu werden. — III. **Die Aufforderungsformeln zum Tischsegen** (177). — Näheres für die Aufforderung zum gem. Tischsegen (178). — IV—V. **Ob eine Tischgesellschaft sich vor dem Tischsegen trennen darf; ob mehrere Tischgesellschaften sich zum gem. Tischsegen vereinigen** (179). — Der Segenspruch über den Wein. — Einiges über das Brot. — Wenn man vergessentlich etwas ohne Segenspruch in den Mund genommen hat (180). — Wenn man ohne Segenspruch gegessen hat. — Einiges über den Spargeltrank (181). — Dinge, die man wegen der bösen Geister zu unterlassen hat. — Einiges über den Becher des Tischsegens (182).

8. Abschnitt. I—VIII. **Controversen zwischen der Ṡammajschen und der Hillelschen Schule bez. der Mahlzeit, des Tischsegens und des Unterscheidungsegens** (184). — Die Reihenfolge der Segensprüche des Unterscheidungsegens (185). — Das Händewaschen vor dem Tischsegen (186). — Die Abräumung des Tisches (187). — Wortlaut des Segenspruchs über das Licht. — Ueber welches Licht man den Unterscheidungsegen sprechen darf (188). — Das Licht in der Ferne oder im Bet- und Lehrhaus (189). — Ob jeder den Segen über das Licht besonders sprechen soll. — Der Segen über die Wolgerüche (190). — Ort des Tischsegens (191). — Wie lange der Tischsegen Zeit hat. — Das Amen nach dem Segenspruch von Kindern (192). — Das Oel zur Reinigung der Hände. —

9. Abschnitt. I—V. **Segensprüche an Orten, an denen Wunder &c. geschehen sind, über Naturerscheinungen, Naturwunder, gute und böse Nachrichten und den Erwerb neuer Gegenstände. Gebet wegen geschehener Dinge. Das Gebet beim Betreten und Verlassen einer Stadt** (193). **Die vollständige Unterwerfung unter Gott. Achtung vor dem Tempelberg. Die Erwähnung des Gottesnamens bei der Begrüssung.** — Segensprüche an einem Ort des privaten Wunderereignisses. — Aufzählung biblischer Wunderorte und -gegenstände (194). — Ôg will über die Jisraëliten einen Berg werfen; Tod desselben (195). — Die Frau Loṭs. — Wer weiter zum Dankgebet verpflichtet ist (196). — Wer der beständigen Bewachung bedarf. — Das Verweilen beim Gebet. — Das Verweilen bei der Mahlzeit. — 10 Dinge verursachen Unterleibschmerzen (197). — Dinge, die das Leben verkürzen. — Dinge, wegen welcher man beten muss. — Dinge, die Gott selbst bekannt giebt. — Man setze einen Gemeindeverwalter nur mit Genehmigung der Gemeinde ein. — Einiges über die Weisheit Beçalëls (198). — Ueber Träume. — Der gute und der böse Traum (199). — Die Traumdeutung. — Gebet anlässlich eines Traums (200). — Mittel gegen das böse Auge. — Das Verhalten beim Unwolsein. — Die Erfüllung der Träume hängt von der Deutung ab. — Träume, welche in Erfüllung gehen (201). — Man träumt von dem, woran man denkt. — Bar Hedja, der Traumdeuter, deutet Abajje und Raba ihre Träume (202). — Raba verflucht B. H. wegen seiner Böswilligkeit (204). — Einige Traumdeutungen. — Die Bedeutung gewisser Gegenstände, Tiere (205), Personen, Ereignisse (209) und biblischer Bücher im Traum (210). — Dinge, die für den Kranken von guter Bedeutung sind. — Heilend wirkende Speisen; Speisen von recidiver Wirkung. — Segenspruch an einem Ort, an dem Abgötterei ausgerottet wurde (211). — Segensprüche bei Betretung Babyloniens. — Segenspruch bei Ansicht grosser Volksscharen. — Betrachtungen über Culturerrungenschaften (212). — Der gute und der schlechte Gast. — Segensprüche bei Ansicht von Gelehrten und Königen. — Man sei bestrebt, Königen entgegenzueilen (213). — Die irdische Obrigkeit gleicht der himmlischen. — Notwehr ist erlaubt (214). — Segensprüche bei Ansicht jisraëlitischer und nichtjüdischer Ansiedelungen in ihrem Bestehen

[illegible] — Trostworte bez. zerstörter jüdischer Ansiedelungen (215). — Segensprüche bei Ansicht jisraëlitischer und nichtjüdischer Grabstätten. — Segenspruch bei Begegnung eines Freundes nach längerer Trennung. — S. bei Ansicht anormaler Personen und ungewöhnlicher Creaturen. — Ueber die [illegible] (216). — [illegible] Betrachtungen — Meteorologische Betrachtungen (217). — Der Donner, die Stürme, der Blitz, der Regenbogen (218). — Der Sonnencyklus. — Der Wortlaut des S.s über den R[illegible] (219). — [illegible] (220). — Gebete in den verschiedenen Stadien der Schwangerschaft (221). — Die Furcht eine Folge der Sünde. — Wortlaut der SS. beim Betreten und Verlassen einer Stadt. — Der S. beim Eintritt in die Badestube (222). [illegible] beim Aderlass und beim Betreten des Aborts. — Gebet beim Schlafengehen (223). — Gebet beim Erwachen. — [illegible] (224). — [illegible] alles [illegible]. — Der gute und der böse Trieb (225). — Ueber die Beschaffenheit des ersten Menschen (226). — Ueber die Beschaffen[illegible] (227). — [illegible] mancher körperlichen Organe. — Die Gerechten und die Gottlosen. — Die Aufopferung für Gott (228). — Die Hinrichtung R. Âqibas (229). — Die Verhaltungsregeln bei Verrichtung der Notdurft. — Das Verstossen gegen die gute Sitte zum Zweck des Lernens. — Die Wertschätzung der rechten Hand (230). — Die Keusch[illegible] (231). — [illegible] Verhaltungsmassregeln (232). — Saül und David (233). — Das Betragen auf dem Tempelberg. — Das Amen im Tempel (234). — Die stete Vergegenwärtigung Gottes. — Die [illegible] (235). — Anempfehlung des Gesetzes. — Die Intercalirung in der Diaspora (236). — Die Verherrlichung des Gastgebers. — Die Verherrlichung der Gesetzlehre (237). — Das Verhalten des Lehrers gegenüber seinem Schüler. — Die Verherrlichung des Gast[illegible] — Huldigung der Schriftgelehrten (239). — Die Grussformel bei der Verabschiedung; die Geleitformel für den Toten. — Die Schriftgelehrten.

II. Peah.

Vom Eckenlass.

1. Abschnitt. Dinge, die biblisch kein festgesetztes Mass haben. — Rabbanitisches Mindestmass für den Eckenlass. — Stelle des Eckenlasses. — Was eckenlasspflichtig ist. — In welchem Stadium die Früchte eckenlasspflichtig werden (241).

2. Abschnitt. Was das Feld bezügl. des Eckenlasses teilt. — Ob man von jeder Gattung besonders den Eckenlass giebt. — Unter welchen Umständen man vom Eckenlass frei ist (242).

3. Abschnitt. Ob einzelne, mit verschiedenen Arten bebaute Teile des Felds eckenlasspflichtig sind. — Eckenlass von einzelnen, besonders gemähten Teilen. — Eckenlass von einem gemeinschaftlichen Feld. — Bedeutung der Immobilien bei Verschreibungen, Testamenten, Morgengut und Geschenken (243).

4. Abschnitt. Art der Verteilung, Art der Aneignung des Eckenlasses. — Anzahl der Verteilungen im Tag. — In welchen Fällen man vom Eckenlass frei ist. — Ob man für einen Anderen Eckenlass erwerben kann. — Was als Nachlese betrachtet wird (244).

5. Abschnitt. Weitere Bestimmung dessen, was zur Nachlese gehört. — Wer zum Nehmen von Eckenlass und anderen Armengaben berechtigt ist. — Verbot der Bevorzugung des einen Armen. — Ueber das Vergessene (245).

6. Abschnitt. Ueber Freigut und Vergessenes. — Das Vergessene am Anfang einer Reihe. — Das Quantum, welches noch als Vergessenes betrachtet wird (246). — Vereinigung bezügl. des Vergessenen.

7. Abschnitt. Auszeichnung einzelner Oliven bezw. Olivenbäume bezügl. des Vergessenen. — Was als Abfall betrachtet wird (247). — Welche Trauben als Nachlesetrauben betrachtet werden. — Vom vierjährigen Weinberg. — Der aus lauter Nachlesetrauben bestehende Weinberg. — Der geweihte Weinberg bezügl. der Nachlesetrauben.

8. Abschnitt. Von welcher Zeit ab die Nachlese für jeden frei ist (248). — Das Mindestmass der Armengabe bei verschiedenen Früchten. — Das Quantum des Brots für einen reisenden Armen. — Bei welchem Besitz man keine Armenunterstützungen nehmen darf (249).

III. Demaj.

Vom Zweifelhaften.

1. Abschnitt. Bei welchen Früchten man es mit dem Demaj leichter nimmt. — Die Erleichterungen beim Demaj gegenüber dem Zehnt. — Unter welchen Umständen man vom Demaj frei ist (250).

2. Abschnitt. Von welchen Früchten der Demaj überall zu entrichten ist. — Die Pflichten des Zuverlässigen und des Genossen bezügl. des Zehnts. — Die Gross- und Kleinhändler bezügl. des Verkaufs von Demaj.

3. Abschnitt. Wem man Demaj zu essen geben darf. — Funde und Geschenke bezl. der Verzehntung (251). — Die Glaubwürdigkeit des Nichtjuden, des Manns aus dem gemeinen Volk, der Gastwirtin und der Schwiegermutter bezügl. der Verzehntung.

4. Abschnitt. Der Śabbath bezügl. des Demaj (252). — Auf wessen Aussage man sich bezügl. der Verzehntung verlassen darf.

5. Abschnitt. Wie man vom Demaj die Gaben entrichtet. — In welchen Fällen man den Zehnt von jeder Sorte besonders geben muss und in welchen Fällen von einer Sorte für alle anderen (253).

6. Abschnitt. Das gepachtete Feld bezüglich der Gaben (254). — Gemeinschaftliches Feld in derselben Hinsicht. — Früchte in Syrien bezügl. des Zehnts (255).

7. Abschnitt. Wie man verfährt, wenn man bei einem bezügl. der Zehnte Unbeglaubten speist. — Das Absondern des Zehnts etc. in gewissen Fällen (256).

IV. Kilajim.

Von der Mischfrucht.

1. Abschnitt. Welche Pflanzen miteinander Mischsaat bilden. Welche Tiere miteinander Mischlinge bilden (257). — Das Pfropfen verschiedener Arten.

2. Abschnitt. Welches Quantum bei Vermengung Mischfrucht bildet. Wie man die Bildung von Mischfrucht verhindert (258). — Das Besäen der Feldgrenze. — Das stellenweise Bebauen des Felds mit verschiedenen Arten (259).

3. Abschnitt. Wieviel Arten man auf einem Beet von bestimmter Grösse säen darf. — Feldsaaten und Krautarten auf einem Beet. — Das reihenweise Besäen. — Das Säen in einer Vertiefung (260). — Kürbisse neben anderen Kräutern und neben Getreide.

4. Abschnitt. Wann man im Weinberg andere Arten säen darf. Die Platte des Weinbergs, das Vorland des Weinbergs. — Die Umzäunung als Trennung für Mischfrucht. — [illegible] Weinstöcken ein Weinberg gebildet wird (261). — Abstände zur Vermeidung von Mischfrucht.

5. Abschnitt. Vom eingegangenen Weinberg. — Vom Graben und der Keltergrube im Weinberg (262). — Wieviel Weinstöcke durch das Pflanzen einer anderen Art genussunfähig werden.

6. Abschnitt. Definition der Śpalieranlage. — Die herabhängende Spalieranlage (263). — Vom Teilen einer Spalieranlage.

7. Abschnitt. Vom Senken der Weinstöcke (264). — Das Bilden von Mischfrucht gegen den Willen des Besitzers. — Vom durchlochten Blumentopf (265).

8. Abschnitt. Gesetze bezügl. der Mischungen. — Das Zusammenspannen von Tieren verschiedener Gattungen.

9. Abschnitt. Vom Mischgewebe. Wodurch Mischgewebe entsteht. — Seide und Barège. — Wobei das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt hat (266). — Das Gesponnene und Gewebte. — Filz, Franzen und Wäscherzeichen bezügl. des Mischgewebes.

V. Sebiîth.

Vom Siebentjahr.

1. Abschnitt. Wie lange Baumfelder beackert werden dürfen. — Definition des Baumfelds (267). — Die Vereinigung von Bäumen verschiedener Besitzer. — Sämlinge und Kürbisse.

2. Abschnitt. Wie lange man das Getreidefeld beackern darf. — Ende der Arbeit im Gurken- und Kürbisfeld (268). — Zeitgrenze für die übrigen Feldarbeiten (269).

3. Abschnitt. Wann man wieder düngen darf. — Das Eröffnen eines Steinbruchs (270).

4. Abschnitt. Das Sammeln im eignen und im fremden Feld. — Welche Felder im Nachsiebentjahr bebaut werden dürfen (271). — Von wann an man die Früchte des Siebentjahrs essen darf.

5. Abschnitt. Das Siebentjahr der weissen Feigen. — Das Verwahren in der Erde im Siebentjahr (272). — Lauch des Vorsiebentjahrs und im Nachsiebentjahr. — Was man im Siebentjahr nicht verkaufen darf.

6. Abschnitt. Die 3 Länder bezügl. des Siebentjahrsgesetzes (273).

7. Abschnitt. Was dem Siebentjahrsgesetz unterliegt (274).

8. Abschnitt. Die Verwendung der Siebentjahrsfrüchte. — Art des Verkaufs derselben. — Wann der Lohn für Siebentjahrsarbeit gestattet ist. — Ablöhnung mit S.früchten. Art der Bearbeitung von S.früchten. — Was man für den Erlös von S.früchten kaufen darf (276).

9. Abschnitt. Welche Früchte man im S. kaufen darf. — Die 3 Länder bezügl. der Wegräumung. — Wie lange man S.früchte essen darf (277).

10. Abschnitt. Erlass von Darlehen. — Was nicht erlassen wird. — Der Prosbul schützt vor Erlass. — Definition des Prosbul. — Worauf der Prosbul ausgestellt wird (278). — Vom Bezahlen und Empfangen einer Schuld im S.

VI. Terumoth.

Von den Heben.

1. Abschnitt. Wer zum Absondern der Hebe nicht geeignet ist. — Das Absondern vom Unfertigen für das Fertige (279). — Wovon die Hebe nicht abgesondert werden darf. — Die 5, die nicht absondern sollen, deren Absonderung trotzdem gültig ist. — Womit man nicht absondern darf. — Das Absondern vom Fertigen für das Unfertige.

2. Abschnitt. Das Absondern vom Reinen für das Unreine und umgekehrt (280). — Das Absondern von einer Art für eine andere. — Die Regel vom Absondern.

3. Abschnitt. Wann man die Hebe 2 mal absondern muss (281). — Reihenfolge der Gaben. — Das irrtümliche Absondern der Gaben ausser der Reihe. — Irrtum bei der Benennung der Gaben (282).

4. Abschnitt. Das Mass der Hebe. — Wie der zum Absondern Beauftragte es mit dem Mass zu halten hat. — Das höchste Mass für die Hebe. — Mass und Arten, welche die Hebe bei Vermischung aufgehen lassen (283).

5. Abschnitt. Vermischung der reinen und unreinen Hebe mit reinem oder unreinem Profanen. — Mehrmalige Vermischung (284).

6. Abschnitt. Wenn man Hebe mit Milch isst. Wovon sie ersetzt wird (285). — Das Ersetzen durch Früchte einer anderen Art.

7. Abschnitt. Wenn man Hebe absichtlich isst. Allgem. Regel bezügl. des Ersatzes (286). — Ueber zweifelhafte Vermischung.

8. Abschnitt. Das Essen von Hebe nach Erlöschen der Berechtigung (287). — Aufgedeckt gestandenes Wasser. — Zweifel bezügl. der Verunreinigung von Hebe. — Eine Frau lasse sich lieber töten, nicht aber schänden (288).

9. Abschnitt. Wenn man von Hebe gesäet hat. — Welche Gaben hierbei statt haben. — Welcher Ertrag noch Hebe ist.

10. Abschnitt. Wann der angezogene Geschmack von Hebe das Profane genussunfähig macht (289).

11. Abschnitt. Wie weit man Hebe gebrauchen darf (290).

VII. Maâsroth.

Von den Zehnten.

1. Abschnitt. Allgem. Regel, welche Früchte zehntpflichtig sind. — In welchem Stadium die Früchte zehntpflichtig werden (292).

2. Abschnitt. Befreiung vom Zehnt beim Geniessen einzelner Früchte, beim Führen derselben (293) und bei der Beschäftigung mit denselben (294).

3. Abschnitt. Zehntfreiheit bei gefundenen Früchten. — Welche Räumlichkeiten durch das Einführen in sie zum Zehnt verpflichtend sind (295).

4. Abschnitt. In welcher Zubereitung die Früchte auf dem Feld zehntpflichtig werden. — Weitere Fälle, in denen man vom Zehnt frei ist (296).

5. Abschnitt. Dass man zehntpflichtig gewordene Früchte an bezügl. der Zehnte Unbeglaubte nicht unverzehntet verkaufen darf. — Arten, die nicht zehntpflichtig sind (297).

VIII. Maâser šeni.

Vom zweiten Zehnt.

1. Abschnitt. Die Unverkäuflichkeit und Unpfändbarkeit des 2. Zehnts. — Der 2. Zehnt im Gegensatz zum Erstgeborenen vom Vieh. — Wann die Haut von zum Friedensopfer bestimmten Tieren und das Weingefäss profan werden. — Was man für das Geld vom

2. Zehnt nicht kaufen darf. — Was zu thun, wenn man es gekauft hat (298).

2. Abschnitt. Wozu das Geld vom 2. Zehnt verwendet werden darf. — Einzelnes über die Verwendung der Früchte vom 2. Zehnt. — Wenn das Geld vom 2. Zehnt sich mit profanem Geld vermischt hat (299). — Ueber das Wechseln des Gelds vom 2. Zehnt.

3. Abschnitt. Der 2. Zehnt darf selbst für das Führen desselben nicht als Lohn gezahlt werden (300). — In welcher Gestalt der 2. Zehnt aus Jerušalem zurückgebracht werden darf. — Wenn 2. Zehnt in J. unrein wurde (301). — Ob die Gefässe des 2. Zehnts zum Inhalt gehören.

4. Abschnitt. Ueber die Auslösung des 2. Zehnts (302). — Wenn während der Auslösung der Preis sich ändert. — Ueber die ausdrückliche Bezeichnung seiner Handlung. — Ueber das Finden gezeichneter Gefässe (303).

5. Abschnitt. Die Kennzeichnung zum Genuss verbotener Bäume. — Aus welcher Entfernung die Früchte des vierjährigen Weinbergs nach J. gebracht werden müssen. — Ueber das Auslösen der Viertjahrsfrüchte. — Ueber den Wegräumungstag im Viert- und Siebentjahr (304). — Wie man die Gaben von seinen Früchten bei Abwesenheit entrichtet. — Das Bekenntnis (305).

IX. Ḥallah.

Von der Teighebe.

1. Abschnitt. Von welchen Arten man die Teighebe entrichten muss. — Andere Gebote bei denselben Arten. — Bei welchen Früchten nur das Gesetz von der Teighebe, oder nur das Gesetz vom Zehnt statt hat (306). — Welche Teige von der Teighebe frei sind. — Todesstrafe wegen Hinterziehung der Teighebe.

2. Abschnitt. Ausländische Früchte bezügl. der Teighebe. — Die Reinheit bei der Absonderung der Teighebe (307). — Quantum des zur T. pflichtigen Teigs. Mass der Teighebe.

3. Abschnitt. In welchem Stadium der Teig zur T. verpflichtet wird. Wer von der Teighebe frei ist (308). — Die Mischung aus zur T. verpflichteter und nichtverpflichteter Arten.

4. Abschnitt. Ueber die Vereinigung zweier Teige (309). — Jisraelitischer Pächter u. Syrien. [illegible] bezügl. der T. — Priestergaben, die jedem Priester zukommen. — Teighebe aus dem Ausland wird nicht angenommen (310).

X. Ȯrlah.

Vom Ungeweihten.

1. Abschnitt. Wobei das Gesetz vom Ungeweihten nicht statt hat. — Setzlinge von Ungeweihtem, die sich mit anderen vermischt haben (311).

2. Abschnitt. Vermischung von Ungeweihtem, Hebe etc. (312).

3. Abschnitt. Gewänder, die man mit Schalen vom Ungeweihten gefärbt hat. Ungewissheit bezügl. des Ungeweihten in Palaestina und Syrien (314).

XI. Bikkurim.

Von den Erstlingen.

1. Abschnitt. Wer zur Darbringung der Erstlinge, wer zur Lesung des bezüglichen Abschnitts verpflichtet ist — Von welchen Früchten die Erstlinge dargebracht werden (315). — Wenn die abgesonderten Erstlinge verderben oder abhanden kommen.

2. Abschnitt. Todesstrafe ist wegen der Hebe und der Erstlinge gesetzt. Worin sich Zehnt, Erstlinge und Hebe gleichen und wodurch sie sich von einander unterscheiden (316). — Ueber den Koj.

3. Abschnitt. Wie man die Erstlinge absondert und nach J. bringt (317). — Darstellung der Feierlichkeiten des Erstlingsfestes. — Schmückung der Erstlinge (318). — Die Erstlinge werden als Eigentum des Priesters betrachtet.

4. Abschnitt. Die Stellung und das Verhältnis des Zwitters zu den Normalen (319).

II. Section.

Seder Moêd.

Von den Festtagen.

I. Šabbath.

Der Ruhetag.

1. Abschnitt. I. **Das Tragen aus einem Gebiet in das andere.** — Die Arten des Schwörens. — Die Aussatzmale (323). — Das Tragen auf dem Körper (324). — Die Hand des Menschen als Gebiet (325). — Brot aus dem Ofen herausnehmen. — Die Absicht bei Ausübung des Verbots. — Das Fortbewegen und Niederlegen. — Ob das Aufgenommensein im Raum dem Liegen gleicht (326). — Das Werfen und Reichen. — Die Höhe des Gebiets (327). — Zwei Ausübungen durch eine Person. — Das Auffangen von Regentropfen (328). — Die Vereinigung von Oel und Wasser. — Das Herumtragen, ohne stehen zu bleiben. — Das Tragen von einem Winkel nach einem anderen. — Das Tragen durch eine Säulenhalle (329). — Die 4 Gebiete bez. des Š.s (330). — Die 39 Hauptarbeiten (331). — Das Meer, die Ebene und die Halle. — Der Vorraum. — Ein einzelner Backstein als Gebiet (332). — Die Bedachung als Ergänzung zur erforderlichen Höhe des Hauses (333). — Die Nische als Gebiet. — Die ideelle Ergänzung zur erforderlichen Tiefe. — Der Pfahl als Gebiet. — Der Bienenkorb (334). — Die Benutzung im Notfall. — Der Sumpf (335). — Die Schwelle. — Die Thüröffnung (336). — II. **Beginn einer Thätigkeit am Freitag gegen Abend.** — Nähere Bestimmung dieser Zeit (337). — Die Vorbereitung zum Gebet. — Verherrlichung der Rechtsprechung (338). — Zeit der Mahlzeit. — Das Beten, Šemâlesen, Tephillintragen und die Begrüssung in der Badestube (339). — Benachrichtigung des Beschenkten — Man ziehe ein Kind den übrigen nicht vor. — Man wohne in einer neu erbauten Stadt (340). — Die Privathäuser dürfen nicht höher sein, als das Bethaus. — Die Schwierigkeit des Umgangs mit Waisen und Witwen. — Die Abstufung verschiedener Krankheiten und Uebel. — Gedankentiefe der Obrigkeit. — Das Fasten gegen böse Träume. — Das Unterbrechen des Studiums wegen des Šemâ und des Gebets (341). — III. **Was am Freitag vor Einbruch der Dunkelheit verboten ist** (342). — Was man bei sich nicht tragen darf. — Das Tragen der Tephillin am Freitag gegen Abend (343). — Das Töten von Ungeziefer am Š. — Die Reinigung der Kleider und die Bereitung eines Brechmittels auf offener Strasse. — Liebesthätigkeit am Š. — Krankenbesuch (344). — Das Verbot, in aramäischer Sprache zu beten. — Gott pflegt den Kranken. — Das Lesen und das Abspülen von Gefässen vor Lampenlicht (345). — Die Absonderung von dem gemeinen Volk. — Das Serviren von Milch und Fleisch auf einem Tisch (346). — Das Sichfernhalten von der Menstruirenden. — IV. **Die Anordnungen im Söller des Ḥananja b. Garon.** — Die Fastenrolle. — Ḥananja b. Ḥizqija rechtfertigt das Buch Ezechiel. — Aufzählung der 18 Verordnungen (348). — Das Reinigungsbad. — Weiteres über die Reinheitsgesetze (349). — Controversen zwischen Šammaj und Hillel (350). — Ueber das Land der fremden Völker wird Unreinheit verhängt (351). — Glasgefässe bez. der Unreinheit (352). — Metallgefässe bez. der Unreinheit (353). — Streit zwischen Šammaj und Hillel (354). — Brot, Oel, Wein und Töchter der Nichtjuden. — V—IX.

Der Beginn von Arbeiten am Freitag, die am Š. von selbst fortgesetzt werden können (355). — Das Verkaufen und Verleihen an Nichtjuden vor Š. Das Schicken von Briefen durch Nichtjuden vor Š. (358). — Das Antreten einer Reise zu Schiff vor Š. Die Belagerung vor Š. — Das Waschen ausserhalb des Hauses vor Š. — Das Auspressen von Früchten am Vorabend des Š.s (359). — X—XI. **Braten und Backen am Vorabend des Š.s** (360). — Das Anfachen des Feuers (361).

2. Abschnitt. I. **Oele und Dochte, die man am Š. brennen darf** (362). — Die Ḥanukalampe und die Zahl ihrer Flammen. — Historisches über das Ḥanukafest. — Schadenfeuer durch die Ḥanukalampe (365). Ort für die Ḥanukalampe. — Benutzung des Ḥanukalichts. — Benutzung des Schmucks der Festhütte (366). — Das Rücken von Stubengeräten am Š. — Weiteres über die Ḥanukalampe (367). — Segenspruch über die Ḥanukalampe. — Die Beteiligung des Miteinwohners an der Ḥanukalampe. — Die Oele für die Ḥanukalampe. — Das Oel zur Bereitung von Tinte (368). — Ob die Ḥanukalampe bei jedem Eingang erforderlich ist. — Die Rücksicht auf den Verdacht. — Eine Lampe mit mehreren Dillen (369). — Wertschätzung des Šabbathlichts. — Das Brennen von unrein gewordenem Oel am Š. (370) — Die Erwähnung des Ḥanukaereignisses im Tischsegen. — Die Erwähnung des Neumondstags im Tischsegen. — Die Erwähnung des Ḥanukaereignisses im Zusatzgebet. — Die Erwähnung des Neumondstags im Š.segen beim Recitiren des Propheten (371). — Die Erwähnung des Š.s im Schlussgebet am Versöhnungstag. — Die Erwähnung des Festtags im Š.gebet. — II. **Das Brennen von Theeröl und Naphta und anderen Oelen am Š.** — Das Brennen von unrein gewordenem Oel am Š. (372). — Das Brennen von übelriechenden Oelen am Š. — Das Baden am Vorabend des Š.s (373). — Definition des Reichtums. — Was man am Š. nicht brennen darf. — Die Balsam- und Purpurschneckencultur in Palaestina. — Das Brennen von Balsam am Š. (374). — Oele, die für die Š.lampe zu benutzen sind. — Wolle und Flachs bez. der Unreinheit. — Mass für die Verunreinigungsfähigkeit (375). — Gewänder, welche dem Çiçithgebot unterworfen sind. — III,1. **Baumprodukte bez. des Brennens und der Unreinheit.** — Die Unreinheit durch Bezeltung (377). — Die Verunreinigung [illegible] Bezeltung (378). — Welche [illegible] verwendbar sind. — Weiteres [illegible] Einiges über die Seekuh. III,2. **Der Streifen eines Gewands bez. des Brennens und der Unreinheit** (379). — Womit man am Š. [illegible] (38[illegible]) Vom Vorbereiteten. — IV. **Die Lampe darf am Š. nicht gespeist werden** (381). — Das Rücken von Stubengeräten am Š. — Das Tragen [illegible] aus Mischgewebe (382). — V. **Das Auslöschen des Lichts am Š.** — Der Mensch befasse sich mit der Gesetzlehre und übe die Gebote aus, so lange er noch imstande ist. — Die Satzungen Mošehs sind für ewig (383). — David bittet um ein Zeichen der Vergebung seiner Sünde. — David bittet, ihm seinen Sterbetag kund zu thun (384). — Legende über den Tod Davids. — Die Seele des Menschen wird Leuchte genannt. — Widersprüche im Buch Qoheleth. [illegible] Gottesfürchtige (385). — Die freudige Stimmung. — Ehrfurcht vor dem Lehrer. — Widersprüche im Buch der Sprüche. — Analogien der Wunder der künftigen Welt (386). — Erzählungen von der Sanftmütigkeit und der Geduld Hillels und dem Jähzorn Šammajs (387). — Die Nächstenliebe ist nach Hillel die Basis des ganzen Gesetzes. — Die 6 Sectionen des Talmuds (388). — Die Gottesfurcht (389). — Das Niederreissen zum Zweck des Aufbauens. — VI. **Die 3 Pflichten der Frauen.** — Die gefährliche Situation beschwört das Gericht herauf (390). — Bei Erkrankung denke man an sein Seelenheil. — Die grosse Bedeutung des Verdienstes vor dem himmlischen Gericht (391). — Verbot von Gelübden. — Die Uebertretung von Gelübden hat den Tod der Kinder zur Folge. — Die hohe Bedeutung des Çiçithgebots (392). — Vom grundlosen Hass. — Die Teigheben. Heben und Zehnte. Raub. Rechtsverdrehung und Fahrlässigkeit bei Gericht (393). Das unnütze Schwören. Blutvergiessen. Hurerei und Götzendienst. Frivole Redensarten (394). — Das Laster der Ausschweifung. — Die Ursachen der Wassersucht. — Die Ursachen der Bräune (395). — Politisches Vergehen des R. Šimón b. Joḥai [illegible] Flucht und sein Aufenthalt in der Höhle (396). — Beim Verlassen derselben wird er von seinem Schwiegervater empfangen. — VII. **Dinge, die man vor Eintritt des Š.s anzuordnen hat. Die Abhebung des Zehnts am Vorabend des Š.s** (397) — Die Bezeltung des

[illegible] — Das Warmstellen von Speisen am Freitag abend [illegible] (398). — Dauer derselben (399). [illegible] — Das Baden der Priester bei Dämmerung. — Das Posaunenblasen am Vorabend des [illegible]. — Die Einstellung der Arbeit am Vorabend des [illegible]. — Das Fortbewegen des Fläschchens am [illegible] (401).

3. Abschnitt. I. **Das Aufstellen von Speisen auf einen geheizten Herd** (402). — Das Stehenlassen von [illegible] Speisen auf einem [illegible] Herd (404). — II. **Ofen und Herd bez. des Warmstellens am Ṡ.** (407). III—IV,1. **Das Backen eines Eies am Ṡ., die Benutzung des am Ṡ. und Festtag aufgewarmten Wassers** (408). — Das Aufbewahren von Speisen in einer Grube. — Ueber die Warmbrunnen Tiberjas (409). — Das Waschen in warmem Wasser (410). — Das Baden in einer Badestube am Ṡ. (411). — Das Frottiren. — Das Aufwärmen von Wasser und [illegible]. — Das [illegible] Worte der Gesetzlehre in der Badestube und im Abtritt (412). — Das Verhalten beim Wasserlassen. — Das Kämmen und Seifen am Ṡ. (413). — Profanes in der Heiligensprache ausdrücken. — Hygienische Regeln. — IV,2—V,1. **Benutzung von Kochmaschinen und Kesseln am Ṡ.** (414). — Die unbeabsichtigte Thätigkeit. — Das Löschen von Kohlen. — Das Mischen von warmem und kaltem Wasser. — V,2. **Das Würzen gekochter Speisen** (415). — Erstes [illegible]. — VI,1. **Das Auffangen des aus der Lampe herabtriefenden Oels und die Benutzung desselben am Ṡ.** — Das Retten von Speisen am Ṡ. — Vorbeugung von Schäden (416). — Die Verwendung von Gegenständen, die am Ṡ. zu ihrem eigentl. Gebrauch nicht benutzt werden dürfen (Ab[illegible]) (417). — [illegible] am Ṡ. — Das Fortbewegen auf ungewöhnl. Art. VI,2. **Das Fortbewegen einer Lampe am Ṡ.** (418). — Das wegen des [illegible] (419). — Das [illegible] (420). — Das [illegible] am Ṡ. (421). — Das am Ṡ. [illegible] (422). — Das [illegible] einer Oel- und Naphtalampe. — Was als Abgesondertes betrachtet wird (423). — Die Auflösung von Gelübden. — Das Rücken von Stubengeräten. — Die unbeabsichtigte Ausübung eines Verbots. — Das mittelbare Tragen eines verbotenen Gegenstands. — Das wegen des Ekels Abgesonderte (424). VI,3. **Das Auffangen von** [illegible] (425).

4. Abschnitt. I,1. **Worin man Speisen warmstellen darf** (426). — Das am Boden Haftende. — Die Unreinheit von Geräten. — Zusammengesetzte Geräte bez. der Unreinheit (427). — I,2. Die Reinheit des Körpers beim Anhaben der Tephillin. — II,1. **Das Herausnehmen von warmgestellten Speisen** (428). — Unterschied zwischen den Geräten eines Handwerkers und eines Laien. — Ueber die Zahl der Hauptarbeiten am Ṡ. (429). — Die Verrichtung der Arbeit bei der Aufstellung der Stiftshütte. — Die Bestimmung über die Verwendung von Gegenständen (430). — Das Reinigen von Gegenständen. — Die unbeabsichtigte Thätigkeit. — Was man beim Waschen am Ṡ. benutzen darf (431). — Die Sauberkeit zu Ehren Gottes. — II,2. **Das Zudecken von Speisen** (432). — Das Kaltstellen am Ṡ. — Von der Ehrenbezeugung der Schriftgelehrten untereinander (433). — Das Zerreiben von Schnee und Hagel am Ṡ. —

5. Abschnitt. I. **Womit man das Vieh austreiben darf** (434). — Das Treiben und das Führen (435). — Das Geschirr bez. der Unreinheit (436). — Die Verwendung des Geräts. — Unterschied zwischen vollständigem und unvollständigem Gerät. — II. **In welcher Weise man Schafe austreiben darf** (437). — Das Tragen eines Amuletts am Ṡ. — Heilende Mittel am Ṡ. (439). — Das Wunder vom säugenden Mann. — Erzählung von der Keuschheit eines Ehepaars (440). III. **Mit welchen Geschirren man das Vieh nicht austreiben darf.** — Fesseln und Binden (441). — Mischgewebe. — IV. **In welcher Weise man Vieh und Geflügel nicht austreiben darf** (442). Geburtshilfe bei Tieren. — Die Pflicht der Zurechtweisung (443). — Die Strafe bei Unterlassung derselben (444). — Das Verdienst der Vorfahren. — Besiegelung des Tods. — Tod als Folge der Sünde (445). — Ehrenrettung des Reüben. — Ehrenrettung der Söhne Ėlis (446). — Ehrenrettung der Söhne Šemuëls. — Ehrenrettung Davids (447). — Von der Verleumdung (448). — Ehrenrettung Šelomohs. Šelomoh und die Tochter Parôhs (449). — Mit der Sünde Šelomohs wird Rom begründet. — Ehrenrettung Jošijahus. — Die Bussfertigen.

6. Abschnitt. 1. **Mit welchen Schmucksachen eine Frau nicht ausgehen darf** (450). — Was beim Reinigungsbad eine Trennung bildet (451). — Vom Stemma. — Das Tragen zusammengerollter Kleider

auf der Schulter (452). — Der Siegel am Gewand. — Die Glocke bez. des Tragens am Š. und der Unreinheit (453). — Das Läuten am Š. — Uneigentlicher Gebrauch eines Geräts bez. der Unreinheit. — Unreinheit des Tretens (454). — Was als Schmuck und was als Last angesehen wird (455). — Die Aussprüche der Gerechten gehen in Erfüllung. — Der Siegelring bez. des Š.s und bez. der Unreinheit (456). — II. **Womit der Mann nicht ausgehen darf.** — Vom Nagelschuh (457). — Vom An- und Ausziehen des Schuhs. — Bevorzugung der Glieder beim Waschen und Salben. — Die Tephillin am Š. (459). — Vom bewährten und unbewährten Amulett. — Die Heiligkeit des Amuletts (460). — Die Heiligkeit der Tephillin. III. **Womit die Frau am S. nicht ausgehen darf.** — Ob die Frauen eine besondere Kaste bilden (461). — Der Verbrauch von Wein und Oel bei den biblischen Jisraëliten (462). — Unzucht der Jisraëliten im biblischen Zeitalter. — Dinge, die Armut bringen. — Der unsittliche Lebenswandel der jerušalemitischen Frauen (463). — Die Frivolität der Jerušalemiten. — IV. **Waffen, mit denen der Mann am Š. nicht ausgehen darf.** — Die Waffen in den messjanischen Tagen. — Weiteres über die messjanische Zeit (464). — Ob die Waffe als Schmuck betrachtet wird. — Die hohe Bedeutung gelehrter Discussionen. — Verherrlichung der Gesetzlehre. — Die Gelassenheit bei gelehrten Streitigkeiten. — Von der Befolgung der Gebote (465). — Von der Unterhaltung in der Halakha. — Ueber die Wolthätigkeit und Gefälligkeit. — Vom Verhalten des Schriftgelehrten. — Das Verbot, einen bösen Hund zu halten (466). — Die Verwendung der Schenkelbänder. — Das Stirnblatt des Hohepriesters. — Verunreinigungsfähigkeit des Gewebes (467). — Ueber die Wortanalogie (468). — Verbot des lüsternen Blicks. — V. **Womit die Frau am Š. ausgehen darf** (469). — Eine Frau mache sich ihrem Manne nicht widerlich. — Was des Anscheins wegen verboten ist, ist auch im Verborgenen verboten. — Mittel gegen den Mundgeruch (470). — Das Tragen eines falschen Zahns am Š. — VI—VII. **Das Tragen von Hüllen und Schleiern am S.** — Mittel gegen Podagra. — Verhütung der Masturbation bei Mädchen (471). — Die Anwendung einer List bei verbotener Arbeit. — VIII. **Die orthopädischen Gegenstände bez. des Š.s und der Unreinheit.** — Einiges über die Haliça (472). — IX. **Womit Kinder am Š. ausgehen dürfen.** — Die heilende Wirkung der Krappbinden. — Mittel gegen die Sehnsucht eines Kinds nach seinen Eltern (473). — Mittel gegen die [illegible] — Das W[illegible] der Kinder am Š. — [illegible] — Das Tragen eines Schutzsteins am Š. — Mittel gegen Fieber (474), gegen Geschwüre, gegen Besessenheit, gegen Gespenster und verschiedene Beschwörungsformeln (475). — **X. Das Tragen von Sympathiemitteln am Š.** — Der Gebrauch von Sympathiemitteln. — Mittel zur Kräftigung des Baums. — Mittel beim Verschlucken von Knochen und Gräten (476). — Verbot verschiedener emoritischer Sitten. — Erlaubte Sympathiemittel.

7. Abschnitt. I. **Vorsatz und Vergessenheit bei der Ausübung von Verboten am Š.** (477). — Aufzählung allgem. Regeln. — Definition der Vorsätzlichkeit und der Vergessenheit (478). — Die Vorsätzlichkeit beim Genuss der Hebe. — Wer sich auf der Reise befindet und nicht weiss, wann Š. ist (481). — Die Unterbrechung bereits begonnener verbotener Arbeiten am Š. — Das Feuermachen am Š. (482). Nähere Bestimmung der Vergessenheit (483). — Die Ausübung mehrerer Arbeiten zusammen (484). — Teilung des das Verbot bedingenden Masses (485). — Das Schuldopfer. — Verwechselungen bei Ausübung des Verbots (486). — Das Š.gesetz im Vergleich mit anderen Gesetzen (487). — Das Grenzgesetz. — II. **Aufzählung der 39 Hauptarbeiten** (488). — Unterordnung der Nebenarbeiten unter die Hauptarbeiten (489). — Mehrere Sündopfer wegen einer Arbeit. — Das Weben der Vorhänge bei Errichtung der Stiftshütte. — Verbot, von den Magiern etwas zu lernen (491). — Bedeutung des Wortes „Magie“. — Beschäftigung mit den kalendarischen Berechnungen. — Die Purpurschnecke (492). — III. **Allgemeine Regel über das Hinaustragen** (493). — IV. **Das Hinaustragen von Viehfutter und Speisen.** — Grösse verschiedener Stoffe bezügl. der Verunreinigungsfähigkeit (494). —

8. Abschnitt. I. **Das Hinaustragen von Getränken.** — Das Verschneiden des Weins (495). — Alles Geschaffene hat seinen Zweck. — 5 Fälle der Furcht des Stärkeren vor dem Schwächeren (496). — Namensdeutung verschiedener Gegenstände. — Tiere, die mit steigendem Alter an Stärke zunehmen. — Das S[illegible]

am Š. (497). — Getränke als Heil- und Genussmittel. — Mittel gegen Augenkrankheiten (498). — II—IV. **Grösse des Objects bezügl. des Hinaustragens am Š.** (499). — Das Aufbewahren eines bezahlten Schuldscheins (500). — Grösse verschiedener Stoffe bezügl. der Verunreinigungsfähigkeit. — Die verschiedenen Pergamentarten (502). — Die Teilung und Vereinigung der verbotenen Arbeit (503). — Enthaarungsmittel (504). — V. **Das Quantum des Thons bezügl. des Hinaustragens am Š.** (505). — VI. **Das Quantum von Knochen und Glas.** — Die Verwendung von Schollen und Scherben (506). — Dinge, die Unterleibschmerzen verursachen. — Berücksichtigung der Š.gesetze bei Verrichtung natürlicher Bedürfnisse. — Das Fortbewegen des Pflanzentopfs (507). — Die Benutzung der Scherbe bei natürlichen Bedürfnissen. — Hygiene bei Verrichtung der Notdurft. — VII. **Die Grösse einer Scherbe bezügl. des Hinaustragens am Š.** (509).

9. Abschnitt. I. **Die Unreinheit des Götzen** (510). — Die einzelnen Teile und der Zubehör des Götzen (511). — Baal-Zebub (512). — II,1. **Die Verunreinigungsfähigkeit des Schiffs.** — Dass man sich dem Lehrhaus nicht entziehe (513). — Die Verunreinigung des Tretens (514). — II,2. **In welchem Fall man verschiedene Sämereien in einem Beet säen darf.** — Nähere Bestimmung über die Grösse eines solchen Beets (515). — III—IV. **Frauenunreinheit; das Baden des Kinds am 3. Tag nach der Beschneidung; das Verbot des Salbens am Versöhnungstag** (516). — Nähere Angaben über den Aufstieg Mošehs auf den Sinaj. — Die Unreinheit des Samens (517). — Die Vorbereitung zum Empfang der Gesetzlehre (518). — Nähere Daten über den Auszug der Jisraëliten aus Miçrajim (519). — Ueber den Tag, an dem die Stiftshütte eingeweiht wurde. — Ueber den Tag des Auszugs aus Miçrajim (520). — Der Zwang zur Annahme der Gesetzlehre. — Das Bestehen des Weltalls ist von der Annahme der Gesetzlehre abhängig. — Der den Jisraëliten bei Empfang der Gesetzlehre verliehene und später abgenommene Schmuck (521). — Die Bereitwilligkeit und der Eifer der Jisraëliten beim Empfang der Gesetzlehre. — Die Demut und die Liebe. — Die hohe Bedeutung der Gesetzlehre (522). — Einzelheiten vom Empfang der Gesetzlehre und über die göttlichen Worte. — Eifersucht der Engel gegen die Jisraëliten und ihr Bestreben, die Verleihung der Gesetzlehre an die Jisraëliten zu verhindern (523). — Mošeh widerlegt die Einwendungen der Engel. — Mošeh schliesst Freundschaft mit den Himmlischen. — Der Satan sucht die Gesetzlehre (524). — Der Satan verwirrt die Jisraëliten durch den angeblichen Tod Mošehs. — Erklärungen des Namens Sinaj. — Die Jisraëliten suchen einen Fürsprecher unter den Erzvätern (525). — Jiçḥaq verteidigt die Jisraëliten. — V. **Mindestmass verschiedener Gegenstände bez. des Hinaustragens am S.** (526). — Die Vereinigung mehrerer Pflanzen desselben Namens, oder umgekehrt. — Aufzählung verschiedener Waschmittel. — VI. **Das Hinaustragen von Specereien etc. am S.** (527). Die Rabenscheuche des Tempeldachs. — Maden und Motten sind lebensgefährlich. — VII. **Das Hinaustragen von Gewürzen, Samenkörnern und Heuschrecken am Š.** (528). — Mittel zur Erlangung von Weisheit.

10. Abschnitt. I. **Das Hinaustragen von aufbewahrten Gegenständen** (529). — Wenn ein Gegenstand in best. Grösse eingeschrumpft oder aufgedunsen wird (530). — II. **Speisen und Früchte auf die Schwelle hinaustragen.** — Unterschied zwischen grossen und kleinen Früchten (531). — Das Ansichziehen eines Teils des Objekts bezüglich des Šabbaths und des Stehlens (532). — III. **Das Hinaustragen auf gewöhnliche und auf ungewöhnliche Weise.** — Das Tragen oberhalb 10 Handbreiten. — Das Tragen auf dem Haupt. — IV. **Wenn sich das Objekt beim Tragen nach vorn oder hinten verschiebt** (533). — V,1. **Das Hinaustragen zweier Personen.** — Die teilweise Ausübung einer Thätigkeit (335). — Die gleichzeitige Verunreinigung mehrerer Gegenstände durch eine Person. — Das entbehrliche Mithelfen (536). — Ueber die von zwei Personen ausgeübte Thätigkeit. V,2. **Das Hinaustragen des Nebensächlichen zum Hauptobjekt** (537). — Das Hinaustragen von Tier und Geflügel. — Das Hinaustragen eines Gegenstands in eignem Interesse (538). — Das Ausreissen der Unreinheitshaare. — VI,1. **Das Abkneifen der Nägel und Stutzen der Haare. Flechten, Kämmen, Schminken.** — Ausführlicheres über die Ausübung dieser Arbeiten (539). — Verbot des Ausrupfens der grauen Haare unter den schwarzen. — Gott flocht die Ḥavah, bevor er sie zu Adam brachte. — Melken

buttern, käsen, fegen, sprengen am Š. (540). — Einreihung der genannten Arbeiten unter die 39 Hauptarbeiten. — Mittel am Š. das Zimmer zu sprengen. — VI,2. **Das Pflücken aus einem Pflanzentopf.** — Der Pflanzentopf bezügl. der Unreinheit. — Das Loch des Pflanzentopfs (541). — Die fünf Stufen der Durchlochung eines Thongefässes bezügl. der Unreinheit (542).

11. Abschnitt. I—II,1. **Das Werfen und das Hinüberreichen aus einem Gebiet in das andere.** — Wo sich das Verbot des Tragens in der Gesetzlehre befindet. — Unterschied zwischen Haupt- und Nebenarbeit (543). — Das Werfen oberhalb 10 Handbreiten.

Die Ausübung mehrerer Arbeiten bei einer Vergessenheit (544). — Man darf die Vergehen von Personen nicht verraten, die die Gesetzlehre verheimlicht hat. — Wer Unschuldige verdächtigt, wird gestraft. — Die Liebesthat Gottes tritt schneller ein, als seine Strafe. — Ob das Aufgenommensein dem Liegen gleicht (545). — Das Tragen von einem Gebiet in das andere, wo beide Einem gehören. — Zwei Gegenstände, die weniger als 3 Handbreiten voneinander entfernt sind, werden als vereinigt betrachtet. — Das Werfen aus öffentl. Gebiet nach einem öffentl., dazwischen sich ein privates befindet (546). — Wegen des Tragens aus einem Gebiet in das andere ist man zweifach schuldig (547). — Wenn man in der Absicht, 8 Ellen zu werfen, 4 wirft. — Das Tragen in einem öffentl. Gebiet mit Bedachung. — Die Form der Bretter der Stiftshütte (548). — Die Vorhänge der Stiftshütte. — Die Unterschwellen und die Haken und Schleifen der Stiftshütte (549). — Die unteren und die oberen Vorhänge. — Die Wagen beim Bau der Stiftshütte. — II,2. **Der Schuttwall und der Felsen als Gebiet für sich** (550). — Veränderung des Gebiets durch die Ausübung des Verbots. — Wenn der geworfene Gegenstand ein Gebiet für sich bildet (551). — Die Vereinigung von Oel und Wein. — III,1. **Wenn der geworfene Gegenstand an der Wand kleben bleibt.** — Das ideelle Vertiefen, um das Mass zu ergänzen. — Der ansteigende Haufe (552). — III,2. **Wenn der geworfene Gegenstand innerhalb oder ausserhalb der 4 Ellen fortrollt.** — IV. **Das Werfen auf dem Meer und in das Meer.** — V. **Das Werfen vom Meer aufs Land und vom Land aufs Meer** (553). — Das Tragen aus einem Schiff in das zweite (555). — VI. **Wenn man innerhalb des Werfens sich des Verbots bewusst wird, oder der geworf. Gegenstand sein Ziel nicht erreicht hat.** — Wenn man 2 Ellen absichtlich und 2 vergessentlich wirft (556). — V. [illegible] einmaligen verbotenen Essens 4—5 Sündopfer schuldig ist. —

12. Abschnitt. I. **Bauen und Behauen von Steinen am Š.** (557). — Nebenarbeiten [illegible] — Uebung des Handwerks am Š. (558). — II. **Pflügen, gäten, ausschneiden und beschneiden.** — III. **Schreiben, zeichnen.** — **Das Schreiben mit der linken Hand** (559). — Das Schreiben einzelner Buchstaben und das Verrichten eines Teils der Arbeit. — Bohren und abkratzen (560). — Die genaue Unterscheidung der ähnlichen Buchstaben beim Schreiben der Gesetzrolle. — Das Final-Mem. — Die wunderbare Haltung der Buchstaben ם und ס auf den Bundestafeln (561). — Die 5 Finalbuchstaben. — Die Schrift auf den Bundestafeln konnte man auf der Vorder- und auf der Rückseite lesen. — Symbolische Deutungen der Buchstaben des hebr. Alphabets (562). — Deutungen der Reihenfolge des hebr. Alphabets. — IV—V. **Das Schreiben zweier Buchstaben bei einer Vergessenheit.** — **Die versch. Schreibstoffe.** — **Das Tättowiren.** — **Das ungewöhnliche Schreiben.** — **Das Schreiben zweier Buchstaben auf 2 Gegenstände** (563). — Der Sohn Satedas brachte Zauberkünste aus Miçrajim durch Tättowirungen mit. — Wenn man irrtümlich den Gottesnamen schreibt. — Das Corrigiren (564). — Das Notarikon. — VI. **Das Schreiben zweier Buchstaben bei 2 Vergessenheiten.** — Das Bewusstwerden für die Hälfte des festgesetzten Masses (565). —

13. Abschnitt. I—II. **Das Weben u. dgl.** — Ausführlicheres über das Weben (566). — III—IV. **Das Reissen in der Wut. Das Verderben im Allgem. — Das Mass beim Bleichen, Zupfen etc.** — Das Reissen aus Trauer. — Pflicht über den [illegible] zu trauern. — [illegible] willen ausgeübte Thätigkeit (567). — Verbot in der Wut Schaden anzurichten. — Das Weinen über den Tod des Rechtschaffenen. — Das Betrauern des Schriftgelehrten. — Wenn einer aus der Gesellschaft stirbt, sei die ganze Gesellschaft besorgt. — Das Verwunden und Verbrennen am Š. (568). — V. **Das Einfangen von Tieren.** [illegible]

Das Einfangen eines alten, lahmen, kranken oder schlafenden Tieres. — Das Einfangen von Insekten. — VI. **Das Abschliessen einer Stube, in dem sich ein Tier befindet.** — VII. Das Absperren der Thüröffnung durch 1 oder 2 Personen, um das Tier in der Stube gefangen zu halten. — Das Gefangenhalten eines Vogels, der unter seinen Schlagfittig gerät (570). — Drei Arbeiten, die am Š. von vornherein erlaubt sind. —

14. Abschnitt. I. **Das Einfangen und das Verwunden der 8, in der Gesetzlehre genannten Kriechtiere** (571). — Die Haut dieser Kriechtiere bezügl. der Unreinheit. — Das Töten von Ungeziefer und Kriechtieren am Š. (772). — Gott ernährt alle Geschöpfe. — Das Herausziehen eines Fisches aus dem Wasser. — Das Entreissen eines Gegenstands von seinem Wachstum. — Das Schreiben von Tephillin auf Geflügelhaut (573). — Das Schreiben der Tephillin auf Fischhaut. — Die Gräten und die Haut der Fische bezügl. der Unreinheit. — Qarna, Šemuël und Rabh (574). — Woher, dass die Beschneidung an diesem Glied vollzogen werde? — Aus welchen Häuten, Sehnen etc. die Tephillin hergestellt werden dürfen. — II. **Die Bereitung von Salztunke am Š.** (575). — Die Bereitung von Salzwasser am Š. — Das Salzen von Rettigen und Eiern. — Früchte bezw. Speisen, die den Därmen unzuträglich sind. — Salziges Wasser als Heilmittel für die Augen (576). — Ein Pflaster auf das Auge am Š. legen. — Das Waschen morgens und abends. — Man darf morgens mit ungewaschenen Händen die Glieder des Körpers nicht berühren. — Wirkungen des Stibiums. — Versch. Pflanzen als Heilmittel (577). — Eine Wunde am Š. abwaschen. — In welchen Gewässern man am Š. baden darf, und in welchen dies verboten ist (578). — III. **Heilende Kräuter, die man am Š. essen, und die man nicht essen darf.** — Gattungen des Isop. — Heilende Wirkung der genannten Kräuter und Zubereitung derselben. — Mittel gegen Schlangengift (579) — Mittel gegen den Biss einer Schlange. — Mittel gegen versch. andere Gefährdungen der Schlange (580). — Mittel gegen Verstopfung und Durchfall. — Der Unfruchtbarkeitstrank (581). — Mannigfache Mittel für die Blutflussbehaftete. — Mannigf. Mittel gegen Gelbsucht (582). — Die Kastration. — IV. **Der Genuss heilender Getränke am S.** (583). — Das Verstopfen des Bottichs am Festtag. — Die Thätigkeit, die vom Verbot untrennbar ist (584).

15. Abschnitt. I. **Knoten, derentwegen man am Š. schuldig ist.** — II,1. **Knoten, derentwegen man nicht schuldig ist** (585). — Knüpfen und Lösen der Schuhriemen. Die defecte Sandale bezügl. des Tragens am Š., der Unreinheit und der Ḥaliça (586). — Die Verunreinigungsfähigkeit der Gefässe von Privatleuten (587). — Die Unreinheit des Tretens. — Die Verehrung der Alten. — II,2. **Einen Gurt an einen Eimer binden** (588). — Das Fortbewegen von Webegeräten. — III. **Das Rollen von Kleidungstücken, das Bettmachen und die Aufdämpfung des Opferfetts.** — Man ehre den Š. durch ein besonderes Gewand (589). — Man zeichne den Š. auch durch Gang und Sprache aus. — Der grosse Schritt ist dem Auge schädlich. — Das Essen von Erde am Š. — Die Sintflut hat alle Geschöpfe nach Babylonien hingeschwemmt. — Schädlichkeit des Erdessens (590). — Die Tugenden der Ruth. — Würdigung der anständigen Kleidung (591). — Anstand gegenüber dem Lehrer. — Der Schriftgelehrte trage keine geflickten Schuhe. — Der Fettfleck als Trennung beim Reinigungsbad. — Wer zu den Schriftgelehrten gezählt wird (592). — Der Tote werde weder in kostbaren, noch in schlechten Kleidern bestattet. — Das Š.opfer am Versöhnungstag. — Das Posaunenblasen am Vorabend des Š.s (593). — Das Abkneifen von Kräutern am Versöhnungstag, der mit einem Š. zusammenfällt. — Das Zubereiten von Früchten am Abend des Versöhnungstags. —

16. Abschnitt. I,1. **Rettung der heil. Schriften bei einer Feuersbrunst am Š.** (594). — Ueber die hl. Schriften in fremder Sprache. — Verbot des Lesens bibl. Bücher in fremder Sprache (595). — Das Retten von Segensprüchen und Amuletten. — Verbot, solche zu schreiben. — Unterschied zwischen der Esterrolle und der Gesetzlehre. — Grösse des zu rettenden Abschnitts (596). — Die Zahl der Bücher Mosis. — Der unbeschriebene Rand der Gesetzrolle (597). — Das Evangelium und die Minäerbücher. — Verbot, mit den Minäern und Sectirern zu verkehren und ihre Versammlungen zu besuchen (598). — Das Verhältnis des neuen Testaments zum alten. — Das Lesen der Propheten. — I,2. **Das Retten des Futterals mit dem hl. Buch bezw. den Tephillin** (599). — Das Abschinden des Pesaḥopfers am Š. — Das Fortbewegen des verbotenen Gegenstands mit dem erlaubten. — Die vom Verbot untrennbare Thätigkeit (600).

— Die durchbrochene und undurchbrochene Halle. — II. **Wieviel Speise bezw. Futter man am Š. retten darf.** — Das Auffangen ausfliessender Getränke (601). — Wenn ein Vieh und sein Junges am Festtag in eine Grube fallen. — Wenn man beim Eintritt des Š.s Brot im Ofen vergessen hat. — Vorschriften bezügl. der Š.mahlzeiten. — Die Zahl der Mahlzeiten am Š. (602). — Wer aus den Armenkassen Unterstützung nehmen darf. — Welche Unterstützungen man dem wandernden Armen zukommen lasse. — Das Abspülen von Gefässen am Š. — Das Halten der 3 Mahlzeiten am Š. (603). — Die Pflicht, den Š. in Wonne zu feiern, die Belohnung dafür, und worin diese Wonne besteht. — Belohnung für die vorschriftsmässige Beobachtung des Š.s (604). — Die 5 Söhne R. Joses. — Die Keuschheit und Bescheidenheit R. Joses. — Die genaue Befolgung eines Gebots (605). — Die Liebe Abbajjes zu den Schriftgelehrten. — Der Empfang des Š.s. — Persönliche Verrichtung der Arbeit zu Ehren des Š.s. — Erzählung von Joseph, dem Š.verehrer (606). — Die Verdienste der Reichen Jisraëls in verschiedenen Ländern. — Die Š.speisen. — Die Ehrung des Versöhnungstags. — Specielles über die Feier des Š.s (607). — Zwei Engel begleiten den Menschen am Š.abend. — Die Mahlzeit am Š.ausgang. — Das Amen. — Die Entweihung des Š.s. — Weswegen Jerušalem zerstört wurde (608). — Die hohe Bedeutung des Unterrichts der Schulkinder (609). — Die Wahrheitsliebe. — III—IV. **Das Retten ganzer Körbe mit Speisen; wohin man diese retten darf** (610). — Die Bezahlung für am Š. geleistete Hilfe. — V. **Schutz vor Weitergreifen des Feuers am Š.** (611). — Das indirekte Löschen. — Die Veranlassung zum Auslöschen. — Das absichtslose Ausmerzen des Gottesnamens (612). — Die Trennung. — Die Frist zum Reinigungsbad. — VI. **Das Beauftragen zum Löschen** (613). — Die Pflicht, den Minderjährigen von der Ausübung eines Verbots zurückzuhalten. — VII. **Das Stülpen eines Tellers, um der Gefahr vorzubeugen** (614). — Das Töten schädlicher Tiere am Š. — Das Verscharren des Speichels am Š. — Das Fortbewegen einer Lampe am Š. (615). — Unterschied zwischen schweren und leichten Gegenständen bezügl. des Tragens am Š. — VIII. **Das Benutzen einer von einem Nichtjuden verrichteten Arbeit am Š.** — Das Baden in einer am Š. geheizten Badestube (616). — Das Benutzen eines Lichts, das ein Nichtjude für sich angesteckt hat.

17. Abschnitt. I—II. **Das Fortbewegen von Hausgeräten samt den Deckeln; das Fortbewegen verbotener Gegenstände zu am Š. erlaubten Arbeiten.** — Das Aus- und Einheben von Thüren und Deckeln am Š. (617). — Bedingungen beim Fortbewegen versch. Gegenstände am Š. — Das Fortbewegen auf ungewöhnliche Weise (618). — Unterschied zwischen einer vollständigen und einer unvollst. Nadel bezügl. des Š.s und der Unreinheit. — III. **Die Olivenkeule bezügl. der Unreinheit.** — Ungeformte Holzstücke. — IV,1. — **Das Fortbewegen von Geräten** (619). — Unterschied zwischen Gegenständen, die zu erlaubten, und solchen, die zu verbotenen Arbeiten bestimmt sind, bezw. wenn sie zu ihrem eignen Behuf oder des Platzes wegen fortbewegt werden. — Das Abschinden des Pesahopfers am Š. — Das Vorschieben eines Riegels am Š. (620). — IV,2. **Das Fortbewegen von Geräten zu ihrem Gebrauch und nicht zum Gebrauch** (621). — Anordnung eines Verbots für den Festtag mit Rücksicht auf den Š. — Wenn ein Tier und sein Junges am Festtag in eine Grube fallen. — Das Fortbewegen unnötiger Gegenstände (622). — V. **Das Fortbewegen von Bruchstücken und Scherben.** — Das Heizen mit Geräten und Bruchstücken. — Das Fortbewegen von Backsteinen (623). — Aufzählung verschiedener Gegenstände und Bruchstücke, die man fortbewegen und die man nicht fortbewegen darf (624). — Der unbewegliche Ofen bezügl. der Unreinheit. — VI—VII. **Die Benutzung eines Gefässes, in dem sich ein verbotener Gegenstand befindet; das Schliessen einer Luke** (625). — Die Benutzung eines Gegenstands, den man vor Š zum Gebrauch bestimmt hat, und worin diese Bestimmung besteht. — Das Errichten einer Bezeltung. — Welche Riegel man am Š. vorschieben darf (626). — VIII. **Welche Deckel man am Š. fortbewegen darf** (627).

18. Abschnitt. I—II,1. **Aus welchem Anlass und in welchem Fall man Stroh, Getreide und Reiser forträumen bezw. fortbewegen darf** (628). — Lob der Gastfreundschaft. — Die Zuvorkommenheit Gottes (629). — Dinge, deren Früchte der Mensch auf dieser Welt geniesst, während das Kapital für die zukünft. Welt erhalten bleibt. — Die günstige Beurteilung seines Nächsten. — Verschied. diesbezügl. Erzählungen

(630). — Die von den Halmen abgehobenen Abgaben (631). — Das Fortbewegen verschiedener Pflanzen. — Die Jisraëliten werden in halachischer Beziehung als Fürstenkinder betrachtet (632). — Fleisch und Fische, die man fortbewegen und die man nicht fortbew. darf. — II.2. **Einen Korb für die Küchlein hinstellen; ein Huhn einfangen** (633). — Ein Tier aus einem Wassergraben retten. — III. **Die Geburtshilfe bei Tier und Mensch am Š.** — Art und Weise der Geburtshilfe (634). — Wie lange, in welchen Fällen und auf welche Weise man für die Wöchnerin den Š. entweihen darf (635). — Der Aderlass (636). — Handlungen, bei denen das Stehen gefährlich ist. — Tage und Zeiten, an denen man sich nicht zu Ader lasse (637). — Das Aufbewahren der Nachgeburt. — Hilfeleistungen bei der Geburt, die am Š. erlaubt sind (638). —

19. Abschnitt. I. **Die Besorgung von Beschneidungsgeräten am Š.** — Weshalb man das Beschneidungsmesser am Š. öffentlich tragen muss (639). — Das Essen von Geflügel mit Milch. — Folgen der mit Freuden und der mit Unwillen angenommenen Gebote. Die Tephillin erfordern einen reinen Körper (640). — Das Fortbewegen in einem Durchgangsraum (641). — Bei welchen Geboten deren Erfordernisse den Š. verdrängen (642). — Das Gebot verdrängt das Verbot (647). — Die vom Verbot untrennliche Thätigkeit. — Die Beschneidung am Festtag (648). — Welche Arbeiten den Šabbath verdrängen. — II. **Das Verrichten der zur Beschneidung gehörenden Arbeiten am Š.** — Man übe die Gebote auf das Allerschönste aus (649). — Die Entweihung des Š.s wegen der Heiligung des Monds. — Die Hautfasern bei der Beschneidung. — Das Absaugen des Bluts bei der Beschneidung (650). — Wachs und Talg als Heilmittel gegen jede Wunde. — Das Vermischen von Oel und Wein für einen Kranken am Š. — Die Bereitung versch. Speisen am Festtag (651). — Die Eichelhülle. — Mittel gegen versch. Abnormitäten eines neugeborenen Kinds. — Die Beschneidung eines blutarmen, bezw. blutreichen Kinds. — III. **Das Baden des Kinds vor und nach der Beschneidung** (652). — Das Abwaschen und das Bestreichen einer Wunde am Š. — Die Besch. eines ohne Vorhaut geborenen Kinds (654). — Die Entweihung des Š.s. wegen eines Siebenmonatskinds. — Welches Kind nicht am 8. Tag beschnitten zu werden braucht (655). — Die Beschneidung des Leibeignen. — Die Fehlgeburt bei Mensch u. Tier (656). — Der Zwitter. — IV. **Die irrtümliche Beschneidung am 7. bezw. 9. Tag** (658). — V. **In welchen Fällen ein Kind am 9., 10., 11. od. 12. beschnitten wird** (659). — Das kranke Kind. VI. **Was die Beschneidung ungültig macht.** — Die Segensprüche bei der Beschn. eines Kinds (660). — Die Segenspr. b. der Beschn. von Proselyten u. Sklaven.

20. Abschnitt. **Die Benutzung eines Seihers am Š.** — Unterschied zwischen dem Š. u. dem Festtag (661). — Das Aufschlagen eines Zeltdachs (662). — Verrichtungen, die als das Aufschlagen eines Zelts betrachtet werden. — Die Gesetzlehre wird dereinst in Vergessenheit geraten (663). — Die bösen Richter (664). — Hopfen als Mischfrucht (665). — Der Leichnam am Š. — Die Anwendung einer List bei versch. Verboten am Festtag. — II. Das Seihen von Wein und die Bereitung von Honigwein am Š. (666). — Die Bereitung von Speisen auf ungewöhnliche Weise (667). — Die Bereitung von Honig- und Oelwein am Š. — III. **Pflanzen weichen; Stroh sieben.** — Asant als Heilmittel (668). — Das Gewand am Š. reiben. — Versch. Ratschläge für unbemittelte Jünger (669). Verhaltungsregeln für die Frau, ihrem Mann gegenüber. IV. — **Das Ausraffen und Fortschieben des Futters** (670). — V. Das Aufschütteln von Stroh. — Das Lösen der Walkpresse. — Rettig aus der Erde ziehen. — Pfefferkörner stossen. — Schmutz abwaschen (671). — Den Körper oder die Schuhe mit Oel schmieren. — Der nichtpassende oder zerrissene Schuh am Š. (672). —

21. Abschnitt. I. **Das Mittragen eines verbot. Gegenstands** (673). — Die Vermischung von Hebe unter profane Früchte (674). — II. **Das indirekte Fortschaffen verbotener Gegenstände.** — Das Klauben (675). — Das Fortbewegen verbotener Gegenstände mit den erlaubten. — III. **Speisereste vom Tisch fortträumen.** — **Die Benutzung des Schwamms** (676). — Die vom Verbot untrennbare Thätigkeit.

22. Abschnitt. I. **Das Retten von Flüssigkeiten.** — **Früchte auspressen** (677). — Die Unreinheitsbefähigung der Getränke (678). — Die Gepflogenheit einzelner Personen, bezw. Gegenden als Usus. — Das Olivenöl bezügl. der Unreinheit (679). — Die Getränke als Speisen (680). — Das Pressen von eingelegten und gekochten Früchten (681). — Die Zeugnisgültigkeit

der Frau. — II. **Speisen am Ṡ. mit warmem Wasser abspülen** (682). — Das fette Geflügel Babyloniens — Die fröhlichen Feste in Babylonien. — Die Beschmutzung des menschlichen Geschlechts durch die Schlange (683). — III. **Das Zerbrechen des Gefässes, um die Speise zu erhalten.** — Das Oeffnen des Fasses (684). — Das Tragen einer Bettdecke. — IV. **Gekochte Speisen aufbewahren. — Nasse Kleider trocknen.** — Was des Anscheins wegen verboten ist, ist auch im Verborgenen verboten. — Ein Kleidungstück abstauben (686). — Zusammengerollte Kleider auf der Schulter tragen. — Das Gewand zusammenfalten. — V - VI. **Das Abtrocknen mit einem Handtuch. — Salben, frottiren etc. am S.** (688). — Die heilende Wirkung der Thermen. — Einem Kind die Glieder einrenken (689). — Einen Bruch in die richtige Lage bringen. —

23. Abschnitt. I. **Borgen und Leihen am Ṡ.** (690). — Die Arbeiten am Festtag auf ungewöhnliche Weise verrichten (691). — Die Einforderung des am Festtag Verborgten. — Der Erlass am Siebentjahr. — Die Besorgung des Pesahlamms am Ṡ. (692). — II. **Aufzählung der Gäste und Verteilung der Portionen am Ṡ.** — Das Lesen am Ṡ. (693). — Die Benutzung eines Spiegels am Ṡ. — Verbot, Gemälde und Büsten zu betrachten. — Wucher (694). — Schändlichkeiten Nebukhadneçars (695). — III. **Tagelöhner am Ṡ. mieten.** — Ob das Denken dem Sprechen gleicht (696). — Verbot, vor einem Nackten das Gebet zu verrichten. — Rechnungen und Beschäftigungen, die am Ṡ. erlaubt sind (697). — Der Unterscheidungsegen (698). IV. **Die Entweihung des Ṡ.s im Interesse eines Leichnams.** — Die Benutzung einer Badeanstalt am Ṡ. (699). — V,1. **In wie weit man sich am Ṡ. mit einem Leichnam befassen darf.** — Das Schicksal des Körpers nach dem Tod. — V,2. **Verbot, dem Sterbenden die Augen zu schliessen.** — Der Lebende und der Tote (700). — Die Tiere fürchten den Menschen. — Man thue Gutes, [illegible] — Die Armut. — Die Barmherzigkeit (701). — Die Thränen. — Das Stibium. — Die Gebrechlichkeit im Alter. — Streit zwischen R. Jehošuȧ b. Qorḥa und einem Minäer (702). — Die Glieder und die Sinne stellen im Alter ihre Funktion ein (703). — Die Seele nach dem Tod (704). — Schicksal der Frommen und der Frevler nach dem Tod. — Die Trauer über den Verstorbenen (705). — Der Mensch lebe stets in Busse (706).

24. Abschnitt. I. **Wenn man sich Freitag, bei Einbruch der Dunkelheit auf dem Weg befindet.** — Verbotene Arbeit am Ṡ. durch Andere verrichten lassen (707). — Der Tag der 18 Anordnungen. — Das Antreiben eines Tiers (708). — Die vorsätzliche und vergessentliche Arbeit am Ṡ. (709). — Das Abladen am Ṡ. — Das Seitliche (710). — II. **Strohbündel lösen oder zerreiben** (711). — Die Bereitung von Speisen und Futter. — III. Tiere und Geflügel mästen oder füttern (712). — Die Nahrung des Hunds (713). — Das Durchrühren von Speisen und Futter. — Die Bereitung versch. Getränke (714). — Die Einwirkung des Glücksterns der Wochentage und der Stunde auf das Geschick und die Eigenschaft des Menschen (715). — Die Jisraëliten unterliegen dem Glückstern nicht. — Einige Erzählungen als Beläge dafür (716). — IV. **Kürbisse für das Vieh, oder ein Aas für die Hunde zerschneiden.** — Das Fortbewegen vom Abgesonderten am Ṡ. (717). — Die verschiedenen Arten vom Abgesonderten. — V. **Das Auflösen von Gelübden am Ṡ. — Messen und Knoten machen.** — Die Frist zum Auflösen von Gelübden (718). — Die unnötige Arbeit am Ṡ. (719).

Transscription.

א ˆ über dem betreff. Vocal (nur als Cons. in der Mitte des Wortes); ב b (bh); ג g; ד d; ה h; ו v; ז z; ח ḥ; ט ṭ; י j; כ k (kh); ל l; מ m; נ n; ס (שׂ) s; ע ˆ über dem betreff. Vocal; פ p (ph); צ ç; ק q; ר r; שׁ š; ת t; bei Wörtern bezw. Namen nicht semitischer Abstammung ist die übliche Orthographie beibehalten.

Signatur der Varianten.

M: Talmudhandschrift der kgl. Hof- u. Staatsbiblioth. zu München (nach Raph. Rabbinowicz, Variae Lectiones in Mischnam et Talmud Babylonicum etc. Monachii mdccclxviii—mdccclxxxvi) || P: editio princeps (erste vollständige Ausgabe, Venedig 1520—1523) || B: die neueren Ausgaben, revidirt und corrigirt von SLorja, JBerlin, JSirkes uAA. || V: Lesarten mancher Ausgaben, und aus anderen talmud. Werken || N: editio princeps der Mišnah (Neapel 1492) || +: Zusatz || —: Defect || ⁝: Defect des Cod. M, am Rand ergänzt || [ ]: LA. am Rand des Cod. M. ( ): im Cod. selbst parenthetisch. Censuränderungen werden nicht markirt. Citate aus der Bibel werden, was die Orthographie betrifft, nach dem massor. Text corrigirt.

Abkürzungen
der biblischen und talmudischen Büchernamen.

I (= j) vor den Traktatnamen bedeutet *Jerušalmi*, citirt nach Abschnitt und Halakha (ed. Krotoschin), das *t* bedeutet *Tosephta*, citirt nach Abschnitt. An Stellen, auf die mit ›gl.‹ verwiesen wird, werden die Parallelen vollständig aufgezählt.

Ab.: Aboth || Ah.: Ahiluth || Am.: Amos || Ar.: Ârakhin || Az.: Âboda zara || Bb.: Baba bathra || Bek.: Bekhoroth || Ber.: Berakhoth || Beç.: Beça || Bik.: Bikkurim || Bm.: Baba Meçiâ || Bq.: Baba qamma || Can.: Canticum canticorum || Chr.: Chronicorum || Dan.: Daniel || Dem. (Dm.): Demaj || Der.: Derekh ereç rabba || Dez.: Derekh ereç zuṭa || Dt. Deuteronomium || Ecc.: Ecclesiastes || Edj.: Êdijoth || Er.: Êrubin || Est.: Ester || Ex.: Exodus || Ez.: Ezechiel || Ezr.: Ezra || Git.: Giṭṭin || Gn. (Gen.) Genesis || Hab.: Habakuk || Hag.: Haggaj || Hal.: Ḥalla || Hg.: Ḥagiga || Hol.: Ḥollin || Hor.: Horajoth || Hos.: Hosea || Ij.: Ijob || Jab.: Jabmuth || Jad.: Jadajim || Jer.: Jeremia || Jes.: Jesaia || Jo.: Joel || Jom.: Joma || Jon.: Jona || Jos.: Josua || Jud.: Judicum || Kel.: Kelim || Ker.: Kerethoth || Ket.: Kethuboth || Kil.: Kiläjim || Lev. (Lv.): Leviticus || Mas.: Maâsroth || Mak.: Makkoth || Mal.: Maleachi || Meg.: Megilla || Mei: Meîla || Men.: Menaḥoth || Mich.: Micha || Mid.: Middoth || Miq.: Miqvaôth || Mk.: Makhširin || Mq.: Moêd qaṭan || Ms.: Maâser šeni || Nah.: Nahum || Naz.: Nazir || Ned.: Nedarim || Neg.: Negaîm || Neh.: Nehemia || Nid.: Nidda || Num (Nm.): Numeri || Ob.: Obadja || Orl.: Ôrla || Par.: Para || Pes.: Pesaḥim || Pr.: Proverbia || Ps.: Psalmi || Qid.: Qiddušin || Qin.: Qinnim || Reg.: Regum || Rh.: Roš hašana || Rt.: Ruth || Sab.: Šabbath || Sam.: Samuel || Sb.: Šebiîth || Seb.: Šebuôth || Sem.: Semaḥoth || Seq.: Šeqalim || Soph.: Sopherim || Sot.: Soṭa || Suk.: Sukka || Syn.: Synhedrin || Tah.: Ṭaharuth || Tam.: Tamid || Tan.: Taânith || Tem.: Temura || Ter.: Terumoth || Thr.: Threni || Tj.: Ṭebul jom || Uqç.: Ûqçin || Zab.: Zabim || Zch.: Zacharja || Zeb.: Zebaḥim || Zph.: Zephania.

I. SECTION

סדר־זרעים

VON DEN SÆMEREIEN

מסכת ברכות

VON wann an liest man das Šemâ[1] am Abend? Von der Stunde an, da die Priester[2] eintreten, von ihrer Hebe[3] zu essen, bis zum Schluss derersten Nachtwache[4] — Worte des Rabbi Eliêzer. Die Weisen[5] sagen: bis Mitternacht. Rabban Gamaliël sagt: bis die Morgenröte aufsteigt. Es geschah, dass seine Söhne vom Gastmahl kamen und sprachen zu ihm: ‚wir haben [noch] das Šemâ nicht gelesen‘. Da sagte er zu ihnen: ‚wenn die Morgenröte noch nicht aufgestiegen, seid ihr zu lesen verpflichtet‘. Und nicht nur diesbezüglich sagten sie es[6], sondern Alles, worüber die Weisen |es habe Zeit| bis Mitternacht» sagten, gilt dessen Gebot, bis die Morgenröte aufsteigt. Das Gebot der Aufdämpfung des Fetts und der Glieder[7] reicht, bis die Morgenröte aufsteigt, und das Gebot dess, was an einem Tag[8] gegessen werden soll, reicht, bis die Morgenröte aufsteigt. Wenn so, warum sagten die Weisen «bis Mitternacht»? Um den Menschen von der Uebertretung fern zu halten.

GEMARA. W[illegible] bezieht sich der Tanna[9], dass [illegible] lehrt: ‚Von wann [illegible]‘ Ferner, warum lehrt er [illegible] vom Abend, sollte er doch zuerst vom Morgen lehren? — Der Tanna bezieht sich auf den Schriftvers: [10]*Bei deinem Schlafengehen und bei deinem Aufstehen*, [illegible] lehrt er: wann [beginnt] die Zeit des Šemâlesens beim Schlafengehen? — von der Stunde an, da die Priester eintreten, von ihrer Hebe zu essen. Und wenn du willst, sage ich: er lernt dies[11] von der Weltschöpfung, denn so heisst es: [12]*Es ward Abend und es ward Morgen, ein Tag.* — Wenn so, sollte er [illegible] Am Morgen sagt er zwei Segenssprüche vorher[14] und einen nachher [illegible] Der Tanna beginnt mit dem Abend und lehrt nachher über den Morgen, [illegible] vom Morgen spricht, erklärt er die Gegenstände des Morgens und erst nachher erklärt er die Gegenstände des Abends.

מאימתי קורין את שמע בערבים משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף [1]האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים עד חצות רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר מעשה [2]ובאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע אמר להם אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות ולא זו בלבד אמרו אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות [3]מצותן עד שיעלה עמוד השחר הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר [4]וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר אם כן למה אמרו חכמים עד חצות [5]כדי להרחיק אדם מן העבירה:

גמרא. תנא היכא קאי דקתני מאימתי ותו מאי שנא דתני [6]בערבית ברישא לתני [7]דשחרית ברישא תנא אקרא קאי דכתיב בשכבך ובקומך והכי [8]קתני זמן קריאת שמע דשכיבה אימת משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ואי בעית אימא [9]יליף מברייתו של עולם דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אי הכי סיפא דקתני בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה לתני [10]ערבית ברישא תנא [11]פתח בערבית והדר תני [12]בשחרית עד דקאי בשחרית [13]פריש מילי דשחרית והדר [14]פריש מילי דערבית:

Meg 2.. Pes 68..

Tan 2..

Dt 6,7

Gen 1..

Ber 11..

B1 האשמורה M2 שבאו M3 מצותן M4 כל M5 אלא, כדי להרחיק את האדם M6 בערבין M7 בשחרין M8 קאמר M9 + תנא M10 בערב. B דערבית M11 תני ערבית ברישא M12 שחרית ואדקאי M13 מפרש כל M14 מפרש.

1. [illegible] Stellen des Pentateuchs (Dt. 6,4–10 [illegible] 2. [illegible] Priester [illegible] Hebe [illegible] Vgl. Lev. 22,4–7. 3. Vgl. Num. 18,8. 4. Die Nacht wird in drei Wachen geteilt; hierüber weiter Fol. 3a. 5. Mišnahlehrer (Tannaím): unter dieser Be-[illegible] 6. Die Weisen [illegible] Gebot bis Mitternacht reicht. 7. Der Opfer; vgl. Lev. 6,5. 8. Z. Bsp. Opferteile; Lev. 7,15. 9. Lehrer, spec. Mišnahlehrer, Mišnahautor. 10. Dt. 6,7. 11. Zuerst den Abend zu nennen. 12. Gen. 1,5. 13. [illegible] 14. [illegible] dem Šemâ.

[illegible] Bd. I

אמר מר[1] משעה שהכהנים נכנסים לאכול[2] בתרומה[3] מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה משעת צאת הכוכבים[4] לתני משעת צאת הכוכבים מלתא אגב אורחיה קמשמע לן כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים *Kel 1,5 Neg 14,3 Lev 22,7 והא קמשמע לן דכפרה לא מעכבא[5] כדתניא ובא השמש וטהר ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה Jab 74b וממאי דהאי ובא השמש Col.b ביאת[6] השמש והאי וטהר טהר יומא דילמא ביאת[7] אורו הוא ומאי וטהר טהר גברא אמר רבה בר רב שילא אם כן לימא[8] קרא ויטהר ומאי וטהר[9] טהר יומא כדאמרי אינשי איערב שמשא ואדכי יומא במערבא הא דרבה בר רב שילא לא שמיע להו ובעו לה מבעיא[10] האי ובא השמש ביאת שמשו הוא ומאי וטהר טהר יומא[11] או דילמא ביאת אורו הוא ומאי וטהר טהר גברא[12] והדר פשטו לה מברייתא מדקתני בברייתא סימן לדבר[13] צאת הכוכבים שמע מינה ביאת שמשו הוא ומאי וטהר טהר יומא: אמר מר משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ורמינהי Ber 1 °מאימתי קורין את שמע בערבין[14] משעה שהעני נכנס לאכול פתו במלח[15] עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו סיפא ודאי פליגא אמתניתין רישא מי[16] לימא פליגא אמתניתין[17] לא עני וכהן חד שיעורא הוא[18] ורמינהו מאימתי מתחילין לקרות קרית שמע[19] בערבית Ber 1,1 משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים משעה שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן סימן לדבר[13] צאת הכוכבים ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר Neh 4,15 ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר Neh 4,16 והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה מאי ואומר וכי תימא מכי[20] ערבא שמשא ליליא הוא[21] ואינהו דמחשכי ומקדמי

M1 מתני׳ MB2 בתרומתן M3 _ מכדי...הכוכבים M4 נתני M5 + [להו] M6 שמשו הוא ומאי P7 אורה M8 לכתוב M9 ש״מ ביאת שמשו הוא M10 ממאי דהאי M11 ודלמא M12 ופשטו P פשיט M13 + עד M14 משעה שהעני M15 ועד M16 אמרינן דפליגא M17 [דלמא] M18 + ועני וכהן חד שיעורא הוא M19 בערבין M20 מעלות השחר לאו יממא ומכי איערב M21 ומשום בנין בית המקדש מקדמי ומחשכי.

Der Meister[1] sagte: [illegible] Priester eintreten, von ihrer Hebe [illegible] wann essen die Priester die Hebe? [illegible] an, da die Sterne hervortreten [illegible] Von der Stunde an, da die Sterne hervortreten. Beiläufig bemerkt er ein Zweites: [illegible] Priester von der Hebe? Von der Stunde an, da die Sterne hervortreten, und damit bemerkt er, dass die Sühne [illegible] nicht hindernd, wie auch gelehrt wird: [4]*Und wenn die Sonne untergegangen, so ist er rein* [illegible] Sonnenuntergang hindert ihn, von der Hebe zu essen, nicht aber hindert ihn seine Sühne[5], von der Hebe zu essen. — Woher aber, dass dieser [Satz] «*Wenn die Sonne untergegangen*» auf den [völligen] Untergang der Sonne[6], und der [Satz] «*so ist er rein*» auf das Reinsein des Tags[7] hinweist; vielleicht ist hier das Schwinden des Sonnenlichts[8] und (was heisst: «*er ist rein*»?) das Reinwerden der Person zu verstehen? — Da antwortete Rabba b.[9] R. Šila: wenn so, dann hätte die Schrift sagen sollen: *Er soll rein werden*, was ist: *Er ist rein*? [verstehe] das Reinsein des Tags, so spricht auch das Volk: die Sonne ist untergegangen und der Tag ist gesäubert. Im Westen[10] hatten sie nicht von der Erklärung des Rabba b. R. Šila gehört; sie stellten daher folgende Frage: *Wenn die Sonne untergegangen*, ist hier der [völlige] Untergang der Sonne und (was heisst: *er ist rein*?) das Reinsein des Tags oder (vielleicht) das Schwinden des Sonnenlichts und (was heisst: *er ist rein*?) das Reinwerden der Person zu verstehen? Sie erklärten dies nachher aus einer Barajtha[11], da eine Barajtha lehrt: Ein Zeichen dafür[12] ist das Hervortreten der Sterne; so schliesse daraus, dass hier der [völlige] Untergang der Sonne und (was heisst: *er ist rein*?) das Reinsein des Tags zu verstehen ist.

Der Meister sagte: «Von der Stunde an, da die Priester eintreten, von ihrer Hebe zu essen». Ich will Widerspruch erheben: «Von wann an liest man das Šemá am Abend? Von der Stunde an, da der Arme eintritt, sein Brot mit Salz zu essen bis zur Stunde, da er aufsteht, sich von seiner Mahlzeit zu entfernen». Der Schlussfatz widerspricht der Mišnah gewiss; ist es anzunehmen, dass auch der Anfangsatz der Mišnah widerspricht? — Nein; für den Armen und den Priester ist eine Zeit festgesetzt[13]. — Ich will Widerspruch erheben: «Von wann an beginnt man das Šemá am Abend zu lesen? Von der Stunde an, da die Leute an den Vorabenden[14] der Sabbathe eintreten, ihr Brot zu essen. — Worte des R. Meïr; die Weisen sagen: von der Stunde an, da die Priester berechtigt sind, von ihrer Hebe zu essen. Ein Zeichen dafür ist das Hervortreten der Sterne. Und obgleich für diese Sache kein Beweis da ist, so giebt es doch eine Andeutung dafür, denn es heisst: [15]*Und wir waren arbeitend bei dem Werke, und ihre Hälfte war an den Lanzen haltend vom Anfang der Morgenröte bis zum Hervortreten der Sterne*. Wiederum heisst es: [16]*Es war uns die Nacht zur Wache und der Tag zur Arbeit*». Wozu das «Wiederum»? — Wenn du sagen wolltest, die Nacht beginne thatsächlich mit dem Sonnenuntergang, nur sie[17] hätten früh und

1 Unter מר ist der Lehrer, der dem Schüler, bezw. den Schülern vorträgt, zu verstehen. 2 [illegible] תניא werden nur Barajtoth (nicht als Norm geltende Lehrsätze) citiert. 4 Lev. 22,7. 5 [illegible] dargebracht. 6. Mit dem Hervortreten der Sterne. 7. Von jeglichem Tageslicht. 8. D. h. der Sonnenuntergang. — So nach den Tosaphisten zu übersetzen; die Erklärung RSJ's wird von den Tosaph. widerlegt, auch ist sie sprachlich nicht zu billigen. 9. Bar od. ben *Sohn*. 10. Palästina, weil westlich von Babylonien. 11. S. Note 3. 12. Wann die Priester ihre Hebe essen. 13. Wörtl. „Armer“ und „Priester“ ist ein Mass. 14. Da Alles vorrätig ist, wird früh gespeist. 15. Neh. 4,15. 16. Neh. 4,16. 17. [illegible] seine Leute.

[illegible] Es war uns die Nacht zur Wache und der Tag zur Arbeit[1]. Du glaubst wohl, dass der Arme und die [gewöhnlichen] Menschen eine Zeit haben[2]; wenn du nun sagen wolltest, dass der Arme und der Priester haben eine Zeit, so wären die Weisen [derselben Ansicht wie] R. Meïr[3]. Vielmehr schliesse daraus, dass der Arme eine besondere Zeit und der Priester eine besondere Zeit hat. — Nein, der Arme und der Priester haben eine Zeit, der Arme und die [gewöhnlichen] Menschen aber nicht eine Zeit. — Der Arme und der Priester haben eine Zeit? Ich will Widerspruch erheben. Von wann an beginnt man das Šema am Abend zu lesen? Von der Stunde an, da der Tag heilig wird an den Vorabenden der Sabbathe. — Worte des R. Eliêzer. R. Jehošuâ sagt: von der Stunde an, da die Priester rein geworden sind, an ihrer Hebe zu essen. R. Meïr sagt: von der Stunde an, da die Priester baden, um an ihrer Hebe zu essen. R. Jehuda sprach zu ihm[4]: baden denn die Priester nicht, während es noch Tag ist[5]? R. Ḥanina sagt: von der Stunde an, da der Arme eintritt, sein Brot mit Salz zu essen. R. Aḥaj, nach Anderen R. Aḥa, sagt: von der Stunde an, da die meisten Menschen eintreten, um sich anzulehnen[6]. Nun wenn du sagst, der Arme und der Priester haben eine Zeit, so wäre ja R. Ḥanina [derselben Ansicht wie] R. Jehošuâ? Ist nicht vielmehr daraus zu schliessen, dass die Zeit des Armen eine besondere, und die Zeit der Priester eine besondere ist? — Schliesse dies daraus.

Welche von ihnen[7] ist später? Es ist anzunehmen, dass die des Armen später ist, denn wolltest du sagen, die des Armen wäre früher, so wäre doch R. Ḥanina [derselben Ansicht wie] R. Eliêzer? Ist nicht vielmehr daraus zu schliessen, dass die des Armen später ist? — Schliesse dies daraus.

Der Meister sagte: R. Jehuda sprach zu ihm[4]: baden denn die Priester nicht, während es noch Tag ist? Zu[illegible] R. Jehuda dem R. Meïr? R. Meïr [illegible] Glaubst du etwa, dass [illegible] Abenddämmerung [illegible]; ich denke an die Abenddämmerung des R. Jose. Denn R. Jose sagt: die Abenddämmerung währt einen Augenblick; dieser[9] kommt und jener[10] geht, es ist nicht möglich, sie von einander zu trennen[11]. — Es ist doch eine Frage von R. Meïr auf R. Meïr[12]. — Zwei Tannaïm sind [im Streite] über die Ansicht R. Meïrs. — Es ist doch eine Frage von R. Eliêzer auf R. Eliêzer[13]. — Zwei Tannaïm sind [im Streite] über die Ansicht R. Eliêzers. [illegible], wenn du willst, sage ich: der Anfangsatz[14] ist nicht nach R. Eliêzer[15].

«Bis zum Schluss der ersten Nachtwache.» Wie denkt R. Eliêzer? Denkt er etwa, die Nacht sei [in] drei Nachtwachen [geteilt], so sollte er ja sagen: bis vier Stunden; denkt er aber, die Nacht sei [in] vier Nachtwachen [geteilt], so sollte er sagen: bis drei Stunden. — Er ist thatsächlich der Ansicht, die Nacht sei

תא שמע והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה קא סלקא דעתך [1]דעני ובני אדם חד שיעורא הוא ואי [2]אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא [3]חכמים היינו רבי מאיר אלא שמע מינה [4]עני שיעורא להוד [5]וכהן שיעורא להוד לא [6]עני וכהן חד שיעורא הוא [7]ועני ובני אדם לאו חד שיעורא הוא ועני וכהן חד שיעורא הוא ורמינהו מאימתי מתחילין לקרות שמע בערבין משעה שקדש היום בערבי שבתות דברי רבי אליעזר ורבי יהושע אומר משעה שהכהנים [8]מטוהרים לאכול בתרומתן רבי מאיר אומר משעה שהכהנים טובלין לאכול בתרומתן אמר ליה רבי יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים רבי חנינא אומר משעה שעני נכנס לאכול פתו במלח רבי אחאי ואמרי לה רבי אחא אומר משעה [9]שרוב בני אדם נכנסין להסב ואי [10]אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא רבי חנינא היינו רבי יהושע אלא לאו [11]שמע מינה שיעורא דעני לחוד ושיעורא דכהן לחוד [11]שמע מינה הי מינייהו מאוחר [12]מסתברא דעני מאוחר דאי [10]אמרת [13]עני מוקדם רבי חנינא היינו רבי אליעזר אלא [14]לאו שמע מינה דעני מאוחר שמע מינה: אמר מר אמר [15]ליה רבי יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר [16]ורבי מאיר הכי קאמר ליה מי סברת [17]דאנא אבין השמשות דידך קא אמינא [18]אנא בין השמשות דרבי יוסי קא אמינא דאמר רבי יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא [19]ואי אפשר לעמד עליו קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר תרי תנאי אליבא דרבי מאיר קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר [20]תרי תנאי אליבא דרבי אליעזר [21]ואיבעית אימא רישא לאו רבי אליעזר היא: עד סוף [22]האשמורת: מאי קסבר [23]רבי אליעזר אי קסבר שליש משמרות הוי הלילה [24]לימא עד ארבע שעות ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה

Sab 34b Nid 53a

Fol. 3

1 M דבני אדם בערבי שבתות היינו עניים 2 M ס ד 3 M רבנן 4 M שיעורא דעני 5 M ושיעורא דכהן 6 M + [לעולם] 7 M [ורוב בני אדם לאו היינו עניים] 8 M טהורים נכנסין 9 M שבני אדם 10 M סלקא דעתך 11 M ש מ 12 M + אמר רב נחמן בר יצחק 13 BM דעני 14 M לאו 15 M לי 16 M א ל ר׳ מאיר 17 M דאנא 18 M אבהש מ 19 M במאי קמפלגי בבהש מ קמפלגי ר י סבר בהש מ טובא הוי הלכך מבעוד יום טובלין ור מ סבר לה כרבי יוסי דאמר בהש מ כהרף עין זה נכנס וזה יוצא 20 M אב א כיפא ר א רישא לאו ר א ואב א תרי תנאי אליבא דר א 21 P לישנא אחרינא 22 B האשמורה 23 M ר א 24 M ניתני עד שלישית הלילה.

1 [illegible] 2 Zum Abendessen, [illegible] am Vorabend des Sabbaths [illegible] 4 Z. R. Meïr. 5 So muss [illegible] das Šema doch [illegible] 7 [illegible] 8 [illegible] Definition der Abenddämmerung. 9 Die [illegible] 12 Seine Ansicht über die Zeit des Šemalesens [illegible] 13 Seine Ansicht über die Zeit [illegible] 14 [illegible] Mišna. 15 Die Worte des R. Eli[illegible]

[1]לימא עד שליש שעות לעולם קסבר שליש משמרות הוי הלילה [2]והא קמשמע לן [3]איכא משמרות ברקיעא ואיכא משמרות בארעא דתניא רבי אליעזר [4]אומר שליש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי שנאמר °השם ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שנייה כלבים צועקים שלישית [5]תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה מאי קחשיב רבי אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף [6]משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי [7]סימנא יממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה [8]ואמצעית דאמצעיתא ואי בעית אימא [9]כלהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך [10]ולמאי נפקא מינה למקרי קרית שמע [11]למאן דגני בבית אפל [12]ולא ידע [13]זמן קריאת שמע [14]אימת כיון [15]דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי:

Jer 25,30

[16]אמר רב יצחק [17]בר שמואל משמיה דרב שליש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי ואומר אוי [18]שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי [19]והגליתי את בני לבין אומות העולם: תניא אמר רבי יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח [20]והמתין לי עד שסיימתי את תפלתי [21]לאחר שסיימתי את תפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי [22]היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא [23]הייתי שמא [24]יפסיקו בי עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסים לחורבה ולמדתי שמתפללים בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת

M 1 נית' עד רבייעית הלילה M 2 ומלתא אגב אורחיה קמ"ל כי היכי דאיכא ג' משמר' בארעא ה"נ איכא ג' ברק' B 3 דאיכא M 4 +[הגדול] M 5 אשה מס' עם בעל' ותי' יונק משדי אמו P 6 משמרה P 7 סימניה. M 9 סימנא ל"ל צפרא הוא כי קחשיב M 8 ואמצעיתה של אמצעית M 10 לעולם B 10 למאי M 11 כגון דגני M 12 +ומטיא ליה זמן ק"ש M 13 +דמטיא ליה M 14 אימת M 15 דכי חזי הני סימני תינוק יונק משדי אמו ואשה מספ' עם בעלה לידע דמטי ליה זמן ק"ש וליקו' M 16 + אתמר נמי M 17 בריה דר"ש בר מרתא B 18 לבנים שבעונת' M לי שהח' B 19 והגליתים M 20 והמתין לי M 21 כשיצאתי M 22 + בני M 23 אני M 24 יפסיקוני.

[in] drei Nachtwachen [geteilt], aber er lehrt uns: es giebt Nachtwachen im Himmel und es giebt Nachtwachen auf Erden. Denn es wird gelehrt: R. Eliézer sagt: Die Nacht ist [in] drei Nachtwachen [geteilt], in jeder Nachtwache sitzt der Heilige, gebenedeiet sei er, und brüllt wie ein Löwe, denn es heisst: [1]*Der Ewige brüllt von der Höhe, und aus der Wohnung seines Heiligtums giebt er seine Stimme, brüllen brüllt er in Betreff seines Wohnortes.*[2] Ein Zeichen dafür ist [das Folgende]: in der ersten Nachtwache schreit der Esel, in der zweiten bellen die Hunde, in der dritten saugt der Säugling an der Brust seiner Mutter und die Frau plaudert [schon] mit ihrem Manne. Woran denkt R. Eliézer? denkt er an den Beginn der Nachtwachen, denn wozu (mir) alsdann ein Zeichen für die erste Nachtwache, es ist ja Abend! denkt er aber an den Schluss der Nachtwachen, wozu (mir) denn ein Zeichen für das Ende der letzten Nachtwache, es ist ja Tag!? Aber nein, er bezeichnet den Schluss der ersten, den Beginn der letzten und die Mitte der mittleren Nachtwache. Wenn du aber willst, sage ich: er bezeichnet den Schluss aller Nachtwachen, und wenn du sagen würdest, die letzte [zu bezeichnen] ist ja nicht nötig, und was geht daraus hervor? — das Lesen des Šemâ für den, der im dunklen Zimmer schläft und die Zeit des Šemâlesens nicht weiss; sobald die Frau [schon] mit ihrem Manne plaudert und der Säugling [schon] an der Brust seiner Mutter saugt, stehe er auf und lese.

Es sagte R. Jiçhaq b. Šemuél im Namen Rabhs: Die Nacht ist [in] drei Nachtwachen [geteilt], in jeder Nachtwache sitzt der Heilige, gebenedeiet sei er, und brüllt wie ein Löwe, er sagt: Wehe, dass ich mein Haus zerstört, meinen Tempel verbrannt und meine Kinder unter die Völker verbannt habe. Es wird gelehrt: R. Jose erzählte: Ich war einst auf Reisen, da trat ich in eine Ruine von den Ruinen Jerušalems ein, um zu beten. Da kam Elijahu[3] und erwartete mich am Eingang und verweilte da, bis ich mein Gebet beendet. Nachdem ich mein Gebet beendet, sprach er zu mir: „Friede sei mit dir, mein Herr!" Darauf erwiderte ich ihm: Friede sei mit dir, mein Herr und Meister! Er sagte dann zu mir: „Mein Sohn, weshalb bist du in diese Ruine eingetreten?" Ich erwiderte ihm: um zu beten. Da sprach er zu mir: „Du hättest ja auf der Strasse beten können." Ich erwiderte ihm: ich befürchtete, von den Vorübergehenden gestört zu werden. Darauf sprach er zu mir: „Du hättest ja das kurze Gebet[4] verrichten können." — In dieser Stunde lernte ich von ihm drei Dinge: ich lernte, dass man in eine Ruine nicht eintreten soll; ich lernte, dass man auf der Strasse beten darf; und ich lernte, dass derjenige, der auf der Reise betet, das kurze Gebet zu verrichten hat. — Er sprach ferner zu mir: „Mein Sohn, was sagte[5] die Stimme, die du in dieser Ruine gehört?" Ich erwiderte ihm: ich hörte den Wiederhall einer Stimme[6], die wie eine Taube girrte und sprach: Wehe,

1 Jer 25,30. 2. Die dreimalige Wiederholung des Worts „brüllen" weist auf die [illegible] 4. Ueber das kurze Gebet (תפלת הביננו) vgl. weiter Fol. 29a. 5. Wörtl. welche Stimme [illegible] 6. בת קול wird verschiedenartig erklärt (vgl. Pinner, Einleitung z. d. Talm. p. 24 ff.) [illegible] wie in vorlieg. Uebersetz.

wehe mir, dass ich mein Haus zerstört, meinen Tempel verbrannt und meine Kinder unter die Völker verbannt habe. Ich schwöre bei deinem Leben und beim Leben deines Hauptes, nicht allein zu dieser Stunde spricht sie so, sondern dreimal an jedem Tag spricht sie so). Und nicht nur das, sondern auch zur Stunde, da die Israeliten in die Bet-[1] und Lehrhäuser eintreten und antworten: gebenedeit sei sein grosser Name, schüttelt der Heilige, gebenedeit sei er, sein Haupt und spricht: Wohl dem König, den man in seinem Hause so preist; wehe dem Vater, der seine Kinder vertrieben, und wehe den Kindern, die vom Tische ihres Vaters vertrieben wurden.

Es lehrten die Rabbanan: Aus drei Gründen soll man in eine Ruine nicht eintreten: wegen Verdachts[2], wegen Einsturzes und wegen der Gespenster[3]. — Wegen Verdachts? es genügt ja wegen Einsturzes![4] — Bei einer neuen[5]. — Es genügt ja wegen der Gespenster![4] — Bei Zweien[6]. — Bei Zweien giebt es ja auch keinen Grund zum Verdacht! — Bei zwei Zügellosen[7]. — Wegen Einsturzes? es soll ja genügen wegen Verdachts und wegen der Gespenster![4] — Bei zwei Rechtschaffenen[8]. — Wegen der Gespenster? es genügt ja wegen Verdachts und wegen Einsturzes![4] — Bei einer neuen Ruine und zwei Rechtschaffenen[9]. — Bei Zweien giebt es ja auch keine Furcht vor Gespenstern! — An ihrem Aufenthaltsorte haben wir sie wohl zu fürchten[10]. Und wenn du willst, sage ich: es handelt sich zwar um eine Person, aber bei einer neuen Ruine, die im Felde steht; hier giebt es keinen Verdacht, da eine Frau sich im Felde nicht aufhält, wohl aber ist vor Gespenstern zu fürchten.

Es lehrten die Rabbanan: [In] vier Nachtwachen ist die Nacht [geteilt] — Worte des Rabbi[11]. R. Nathan sagt: in drei. — Was ist die Begründung R. Nathans? — Weil es heisst: [12]*Und es kam Gideon und die hundert Mann, welche mit ihm waren, an das Ende des Lagers zu Beginn der mittleren* [13]*Nachtwache*. Er lehrt: es giebt keine Mittlere, wenn nicht eine vorher und eine nachher da ist. — Und Rabbi[14]? — Was heisst «Mittlere», eine von den Mittleren (unter den Mittleren). — Und R. Nathan? — Heisst es denn etwa die «Mittlere von den Mittleren»? es heisst ja die Mittlere. — Was ist die Begründung Rabbis? — Es sagte R. Zeriqa im Namen R. Amis, im Namen R. Jehošua b. Levis: ein Schriftvers sagt: [15]***Um Mitternacht stehe ich auf, dir für deine gerechten Urteile zu danken;*** ein andrer Schriftvers aber sagt: [16]***Meine Augen kommen den Nachtwachen zuvor;*** in welchem Falle kann dies sein? nur wenn die Nacht [in] vier Nachtwachen [geteilt] ist[17]. — Und R. Nathan[18]? — Er ist der Ansicht R. Jehošuas. Denn wir lernten «R. Jehošua sagt: bis drei Stunden[19], denn es ist die Gewohnheit der Könige, in der dritten Stunde aufzustehen: sechs [Stunden] der Nacht und zwei des Tags, sind zwei Nacht-

בוגה ואומרת אוי [18]שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי [19]והגליתי את בני לבין האומות ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך ולא [1]זו בלבד אלא בשעה שישראל [2]נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין [3]אמן יהא שמיה [4]רבא מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע [5]ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך [6]אוי לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם : תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני [7]חשד מפני המפולת ומפני המזיקין

Col. b מפני חשד ותיפוק ליה משום מפולת בחדתי ותיפוק ליה משום מזיקין בתרי אי [8]בתרתי חשד נמי ליכא בתרי ופריצי מפני המפולת ותיפוק ליה משום חשד ומזיקין בתרי וכשרי מפני המזיקין ותיפוק ליה מפני [9]חשד ומפולת בחורבה חדתי ובתרי וכשרי אי בתרי [10]מזיקין נמי ליכא [11]במקומן חיישינן ואי בעית אימא לעולם בחד ובחורבה [12]חדתי דקאי בדברא [13]דהתם משום חשד ליכא דהא אשה בדברא לא שכיחא ומשום מזיקין איכא : תנו רבנן ארבע משמרות הוי הלילה דברי רבי רבי נתן אומר שלש מאי טעמא דרבי נתן דכתיב

Jud. 7,19 ויבא גדעון ומאה איש אשר אתו בקצה המחנה ראש האשמורת התיכונה תנא אין תיכונה אלא [14]שיש לפניה ולאחריה ורבי [15]מאי תיכונה אחת מן [16]התיכונה שבתיכונות ורבי נתן מי כתיב תיכונה שבתיכונות תיכונה כתיב מאי טעמא דרבי אמר רבי זריקא אמר רבי אמי אמר [17]רבי יהושע בן לוי כתוב

Ps. 119,62 אחד אומר חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך

Ib. v. 148 וכתוב אחד אומר קדמו עיני אשמורות הא כיצד ארבע משמרות

Ber. 9b הוי הלילה ורבי נתן סבר לה כרבי יהושע דתנן רבי יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך [18]מלכים לעמוד בשלש שעות [19]שית דליליא ותרתי דיממא הוו להו שתי משמרות רב אשי

1. [illegible] Versammlungs- [illegible] Gemeindehäuser. 2. Dass man mit einem Weibe verbotenen Umgang pflege. 3. Die sich nach dem [illegible] in der Ruine aufhalten. 4. Wozu sind denn drei Gründe nöthig. 5. D. h. bei der man vor Einsturz nicht zu fürchten hat. 6. Zwei Personen gegenüber sind die Gespenster machtlos. 7. Eine Frau darf mit zwei Personen allein sein. Vgl. Quidd. Fol. 80 b. 8. Die weder vor Verdacht noch vor Gespenstern zu fürchten haben. 9. Die weder vor Verdacht noch vor Einsturz zu fürchten haben. 10. Auch zwei Personen. 11. R. Jehudah, „der Fürst" od. „der Heilige", Redactor der Mišnah; [illegible] Rabbi genannt. 12. Jud. 7,19. 13. Woraus zu [illegible], dass es drei sind. 14. Wie erklärt er das Wort «Mittlere»? 15. Ps. 119,62. 16. Ps. 119,148. 17. Nach letzterem Verse stand David auf, als noch Nachtwachen — also zwei — folgen sollten; diese Zeit nennt er in ersterem Verse «Mitternacht», woraus zu schliessen ist, dass die ganze Nacht vier Nacht- [illegible] 19. Nach Sonnenaufgang liest man das Šemá am Morgen.

M 1 עוד || M 2 + עושין רצונו של מקום ו || B 3 אמן || B 4 הגדול מבורך || M 5 + את || B 6 מה || M 7 החשד || M 8 בתרי אפי׳ || M 9 חשדא בתרי אי וכ׳ || M 10 + אפילו || M 11 בדוכתא דקביעי || M 12 הרתא דקיימ׳ || M 13 חשדא ומפולת ליכא [ואשה בדברא לא שכיחא] אבל משום מזיק׳ איכא || M 14 אלא אחת משליש ויש לפניה אחת ואחת לאחריה || M 15 + אמר ידך || M 16 שתי התיכונות || M 17 ריש לקיש || M 18 + בני || M 19 + עד ולא עדו׳ ו קחשיב.

אמר משמרה ופלגא נמי [1]משמרות קרו [2]להו : ואמר רבי
Sem 3,7 זריקא אמר רבי אמי אמר [3]רבי יהושע בן לוי אין אומרין
בפני המת אלא דבריו של מת אמר רבי אבא בר כהנא לא [4]אמרן
אלא [5]בדברי תורה אבל מילי דעלמא לית לן בה ואיכא דאמרי
אמר רבי אבא בר כהנא לא [4]אמרן אלא [6]בדברי תורה וכל
שכן מילי דעלמא : ודוד בפלגא דליליא הוה קאי מאורתא
Ps 119,147 הוה קאי דכתיב קדמתי בנשף ואשועה וממאי דהאי נשף
Pr 7,9 אורתא הוא דכתיב בנשף בערב יום באישון לילה ואפילה
אמר רבי אושעיא [7]אמר רבי אחא הכי קאמר דוד מעולם לא
עבר עלי חצות לילה בשינה רבי זירא אמר עד חצות לילה
Suk 26b היה [8]מנמנם כסוס מכאן [ו]אילך [9]היה מתגבר כארי רב אשי
אמר עד חצות לילה היה [10]עוסק בדברי תורה מכאן ואילך
בשירות ותשבחות ונשף אורתא הוא הא נשף צפרא הוא
I Sam. 30,17 דכתיב ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם מאי לאו [11]מצפרא
[12]ועד לילה [13]לא מאורתא [12]ועד אורתא אי הכי לכתוב מהנשף
ועד הנשף [14]או מהערב ועד הערב [15]אלא אמר [16]רבא תרי
נשפי הוו נשף ליליא ואתי יממא נשף יממא ואתי ליליא
[17]ודוד מי [18]הוה ידע פלגא דליליא אימת השתא משה רבינו
Ex. 11,4 לא הוה ידע דכתיב כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים מאי
Git. 6b כחצות אילימא דאמר ליה [19]קודשא בריך הוא כחצות מי איכא
ספיקא [20]קמי שמיא אלא דאמר ליה [21](למחר) בחצות [21](כי
השתא) ואתא איהו ואמר כחצות [22]אלמא מספקא ליה ודוד
Syn 16a jBer. 1,1 [23]הוה ידע [24]דוד סימנא הוה ליה דאמר רב [25]אחא בר ביזנא
אמר רבי שמעון חסידא כנור היה [26]תלוי למעלה ממטתו של
דוד וכיון שהגיע חצות לילה [27]בא רוח צפונית ונושבת בו
ומנגן מאליו מיד [28]היה עומד [29]ועוסק בתורה עד [30]שיעלה עמוד
השחר כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו
[31]אמרו לו אדוננו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה אמר להם

M 1 + תרתי M 2 ליה M 3 ר״ל M 4 נצרכא M 5 לדבר הלכה
B 6 + אפילו. M לד ת [ולא מיבעיא] מ״ד M 7 ואמרי לה א״ר
אליעזר א״ר אושעיא כך אמר דוד לפני הקב״ה רבש״ע מימי לא
M 8 יושב ומנמנם. B מתנמנם M 9 היה M 10 יושב ועוסק
בת׳ M 11 + כמאן דאמר M 12 דהאידנא עד אורתא דלמחר
P 13 אלא M 12 דהאידנא עד אור׳דלמחר M 14 א״נ
M 15 + ואי כתיב הכי הוה אמינא מאורתא דהאידנא עד אורתא
דלמחר א״נ מצפרא דהאידנא עד צפרא דלמחר) M 16 רב אשי
M 17 + והאי נשף דהכא אורתא דכתיב קדמתי בנשף M 18 הוה
M 19 קוב״ה M 20 ברקיע M 21 ( ) M 22 -- אלמא
מספ׳ לי׳ M 23 + מידע M 24 + אלא . P דוד M 25
חנה M 26 לו 27 באת ר״צ ומנשבת M 28 - היה
M 29 + דוד B 30 שעלה M 31 ואומרים.

wachen[1] R. Aši sagt [illegible] Nachtwache [illegible] halbe nennt man ebenfalls Nachtwache[2].

Ferner sagte R. Zerіqa [illegible] R. [illegible] Namen R. Jehošuá b. Levis: M[illegible] Toten nichts als Worte [illegible] R. Abba b. Kahna: Dieses Verbot [illegible] Worte der Lehre[3] bei weltlichen Dingen [illegible] wir nichts dagegen. Es sind aber [illegible] so habe R. Abba b. Kahna gesagt: [illegible] zieht sich sogar auf Worte der Lehre [illegible] weltliche Dinge.

Und David, ist er denn um Mitternacht [illegible] er ist ja schon am Abend aufgestanden [illegible]: [4]*Ich bin in der Dämmerung aufgewacht und [illegible]*. Und woher, dass hier unter *Dämmerung* [illegible] gemeint ist? denn es heisst [5]*In der Dämmerung, am Abend des Tags, in der Tiefe der Nacht und der Dunkelheit.* Es sagte R. Ošaja im Namen R. Aḥas: so sprach David: Niemals ist mir die Mitternachtzeit im Schlaf vergangen. R. Zera sagt: bis Mitternacht schlummerte er wie ein Pferd[6], von da an und weiter stärkte er sich wie ein Löwe. R. Aši sagt: bis Mitternacht beschäftigte er sich mit (Worten) der Lehre, von da an und weiter mit Liedern und Lobgesängen. — Und unter Dämmerung [illegible] denn darunter der Abend zu verstehen, mit Dämmerung ist ja der Morgen gemeint!? denn es heisst ja: [8]*Es schlug sie David von der Dämmerung bis zum Abend, am folgenden Tag;* ist etwa nicht gemeint: von Morgen bis Abend!? — Nein, von Abend bis Abend. — Wenn so, sollte es doch heissen von Dämmerung bis Dämmerung, oder, von Abend bis Abend! — Vielmehr, sagte Rabba, es giebt zweierlei Dämmerungen, eine Dämmerung der Nacht worauf der Tag folgt, und eine Dämmerung des Tags worauf die Nacht folgt. — Und David hat er denn gewusst, wann die [genaue] Mitternachtzeit ist, selbst unser Lehrer Mošeh wusste dies ja nicht, denn es heisst: [9]*Gegen Mitternacht ziehe ich durch Micraím.* Warum *gegen Mitternacht*? wollte man sagen, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihm[10] *gegen Mitternacht* gesagt habe, giebt es denn etwa Zweifel [illegible] von dem Himmel? Vielmehr [illegible] er[11] sagte zu ihm: um Mitternacht, darauf sagte er[12]: gegen Mitternacht, woraus zu ersehen ist, dass ihm dies[13] zweifelhaft war, und David soll dies gewusst haben!? — David hatte ein Kennzeichen. Denn es sagte R. Aḥa b. Bizna im Namen R. Šimôn des Frommen: Ueber dem Bette Davids hing eine Harfe, und sobald die Mitternachtzeit herankam, wehte der Nordwind und blies daran, und sie spielte von selbst; alsdann stand er auf und studirte die Lehre, bis die Morgenröte aufstieg. Sobald die Morgenröte aufgestiegen war, traten die Weisen Jisraëls bei ihm ein; sie sprachen zu ihm: Unser Herr und König, dein Volk Jisraël bedarf der Nahrung; er entgegnete ihnen: Geht hin, und ernährt euch Einer vom Andern. Sie sprachen darauf zu ihm: Die Handfülle sättigt nicht den Löwen, und die Grube wird von ihrem eigenen Schutt nicht angefüllt. Er erwiderte ihnen: Geht, und streckt eure Arme im Heere[14].

1. Die Nachtwache hat nach R. Nathan vier Stunden. 2. Daher die Pluralform [illegible] nehmen könnte, was ihm zur Schande gereichen würde. 4. Ps. 119,147. 5. Pr. 7,9. 6. [illegible] 60 Atemzüge (Suk. 26b). 7. Aboth v,20. 8. i Sam. 30,17. 9. Ex. 11,4. 10. Zu Moseh. 11. Gott. 12. [illegible] Mitternachtzeit. 14. Nahrung durch Feldzüge erwerben.

[illegible] Mutter [illegible] *Benajahu, Sohn Jojadas* [illegible] *Feldherrn des Königs* [illegible] Ratgeber [illegible] *Ratschlag Ahithophels, den er in einer Zeit* [illegible] *man das Wort Gottes befragt* [illegible] *Benajahu, Sohn Jojadas, war über das Krethi und Plethi* [illegible] Krethi und Plethi [illegible] Krethi [illegible] Plethi [illegible] Worte [illegible][11] erst [illegible] Feldherr des Königs genannt [illegible] R [illegible] nach Anderen sagte [illegible] R Jiçhaq [illegible] R [illegible] Schattens [illegible][12] hin [illegible] *Wache auf meine Ehre, erwache Psalter und Harfe, ich will das Morgenrot wecken.* R Zera sagt [illegible] Mošeh [illegible][13] wusste und David [illegible] Wenn aber David dies [illegible] Harfe [illegible] um ihn aus dem [illegible] Und wenn Mošeh es wusste [illegible] Mitternacht [illegible] Mošeh [illegible] Astrologen Pharaohs irren[15] und [illegible] Mošeh sei ein Lügner. Denn der [illegible] Lehre deine Zunge zu sprechen [illegible] als Lügner erscheinen [illegible] R Aši sagt es war [illegible] zum Vierzehnten und [illegible] Mošeh [illegible] Israeliten. Es spricht der [illegible] morgen um Mitternacht [illegible] Zeit [illegible] durch Miçrajim ziehen.

[illegible] *Bewahre meine Seele, denn ich bin fromm* [illegible] R [illegible] Der Eine sagt [illegible] Heiligen gebenedeiet sei er [illegible] bin ich etwa nicht fromm [illegible] sämtliche [illegible] des Westens schlafen bis [illegible] *Ich stehe um Mitternacht auf, um dich zu preisen.* Der Zweite sagt [illegible] sprach [illegible] Heiligen gebenedeiet sei er: Herr der Welt, bin ich etwa nicht fromm? sämtliche Könige des Ostens und des Westens sitzen schaarenweise in ihrer Herrlichkeit, ich aber, meine Hände sind stets vom Blute [der] Eihäute und Nachgeburten beschmutzt, um eine Frau ihrem Manne rein zu sprechen[22]. Und nicht nur dies, sondern Alles, was ich thue, überlege ich zuerst mit meinem Lehrer Mephibošeth[23] und spreche zu ihm: Meister Mephibošeth, habe ich recht gerichtet? habe ich recht schuldiggesprochen? habe ich recht freigesprochen? habe ich recht reingesprochen? habe ich recht unrein-

לכו והתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי
ואין הבור מתמלא מחוליתו אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד *Ber 3b*
מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין [1]ושואלין באורים
ותומים אמר רב יוסף מאי קראה ואחרי אחיתופל [2]בניהו בן *I Chr 27,34*
יהוידע ואביתר ושר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא
אומר ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל *II Sam 16,23*
(איש)בדבר האלהים בניהו בן יהוידע אלו סנהדרין [3]ואביתר *Fol.4*
אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי *II Sam 20,23*
ועל הפלתי ולמה נקרא שמם כרתי ופלתי כרתי שכורתים
דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם [4]ואחר כך שר צבא למלך
יואב אמר רב יצחק [5]בר אדא ואמרי לה אמר רב יצחק בריה
דרב אידי מאי קראה עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה *Ps 57,9*
שחר. [6]רבי זירא אמר [7]משה לעולם הוה ידע ודוד נמי הוה
ידע וכיון דדוד הוה ידע כנור למה ליה לאתעורי משנתיה
[8]וכיון דמשה הוה ידע למה ליה למימר כחצות משה קסבר
שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא דאמר מר
למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז רב אשי
אמר [9]בפלגא אורתא [10]דתליסר נגהי ארבסר הוה [11]קאי והכי
[12]קאמר משה לישראל [13]אמר הקדוש ברוך הוא למחר כחצות
הלילה כי האידנא אני יוצא בתוך מצרים: לדוד שמרה נפשי *ib 86,2*
כי חסיד אני לוי ורבי יצחק חד אמר כך אמר דוד לפני הקדוש
ברוך הוא רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח
ומערב ישנים עד שליש שעות ואני חצות לילה אקום להודות *ib 119,62*
לך ואידך [14]כך אמר [15]דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של
עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות
אגודות [16]בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם [17]ובשפיר ובשליא
כדי לטהר אשה לבעלה ולא עוד אלא כל [18]מה שאני עושה
אני נמלך במפיבושת רבי ואומר לו מפיבושת רבי יפה דנתי
יפה חייבתי יפה זכיתי יפה טהרתי יפה טמאתי ולא בושתי

M 1 ונשאלין ‖ 2 יהוידע בן בניהו ‖ M 3 וכה א ובניהו בן יהוידע עהכוה פ אביתר אדו או ת ורמה ‖ M 4 + ולמה נקרא שמם או ת אורים שמאירים את דבריהם ותומים שמשלימין את דבריהם ‖ M 5 בריה דרב ‖ M 6 + כך אמר דוד צפרא מיתער יקרא דאינשי יקרא דידי מיתער צפרא ‖ M 7 לעולם תהויתו ידעי הוד סימנא ‖ M 8 ומשה מידע ידע והאי דקאמר כחצות קסבר ‖ M 9 בפרגא ‖ 10 [10]דתריסר ‖ M 11 קאי ‖ M 12 אמר להם ‖ M 13 הייה אחרת כחצות הלילה הזה קוב"ה מתגלי עליכן ‖ M 14 כך ‖ M 15 דוד ‖ 16 עירם ‖ M + וכתריהן על ראשיהן ‖ M 17 שפיר ‖ M 18 דבר ודבר.

[illegible] אורים ותומים [illegible] 27,34. 4. Des Jehojada, Sohn Benajahus [illegible] Erklärung der [illegible] Die Mitglieder des Synedriums [illegible] פרא [illegible] 11. [illegible] Ahithophel, das Synedrium und das Orakelschild befragt worden, zogen sie zum Krieg hinaus. 12. Auf die Harfe Davids. 13. Ps. 57,9. 14. Die genaue Mitternacht- [illegible] 17. Die Partikel כ heisst *gegen*, wie בחצות הלילה *gegen Mitternacht* [illegible] 20. In der Tag vgl. oben S. 5 Z.27. 21. Ps. 119,62. 22. David beschäftigte sich nicht nur mit politischen, sondern auch mit religiösen Gegenständen. 23. Eine [illegible]

(Ps. 119.46) אמר רבי[1] יהושע בריה דרב אידי מאי קראה ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבויש תנא לא מפיבשת שמו אלא איש בשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו כלאב[2] ואמר רבי יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ועליו אמר שלמה בחכמתו (Pr. 23.15) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר (ib. 27.11) חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר ודוד מי קרי לנפשיה חסיד והכתיב (Ps 27.13) לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים ותנא משמיה דרבי יוסי למה נקוד על לולא[3] אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מובטח אני בך שאתה[4] משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא אבל איני יודע אם[5] יש לי חלק ביניהם ואם לאו[6] שמא יגרום החטא[7] (Syn. 98b) כדרבי יעקב בר אידי° דרבי יעקב בר אידי רמי כתיב (Gen. 28.15; ib. 32.8) והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתב ויירא יעקב מאד[8] אמר שמא יגרום החטא[9] כדתניא (Ex. 15.16) עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית (Sot 36a) עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה[10] מכאן אמרו חכמים ראוים היו ישראל לעשות להם נס[11] בימי עזרא[12] כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא: וחכמים אומרים עד חצות: חכמים כמאן סבירא להו אי כרבי אליעזר סבירא להו לימרו כרבי אליעזר ואי כרבן גמליאל סבירא להו לימרו (Col. b) כרבן גמליאל לעולם כרבן גמליאל סבירא להו והא דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה כדתניא חכמים עשו סייג לדבריהם כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר[13] אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא ואחר כך אקרא קרית שמע ואתפלל[14] וחוטפתו שינה [15]ונמצא ישן כל הלילה[16] אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם[17] רגיל לקרות קורא ואם[17] רגיל לשנות שונה וקורא קרית שמע ומתפלל ואוכל פתו ומברך[18]° (Er 21b) וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה מאי שנא בכל דוכתא דלא

M 1 שישא M 2 שהיה מכלים פני מפיבושת בהלכה אר"י M 3 + כך M 4 עתיד לשלם M 5 אני [נוטל שכר] בתוכם ואם M 6 + קסבר M 7 כי הא דריב א רמי כתי' M 8 קסבר M 9 וכדתניא M 10 אמור מעתה M 11 + בביאת שניה M 12 כביאה ראשונה בימי M 13 אכנס M 14 ואם הוטפתו M 15 נמצא M 16 כולו אלא M 17 + היה M 18 + תחלה וסוף.

gesprochen?' — Ich schämte [illegible] R. Jehošuâ, Sohn des R. Idi [illegible] darauf hin]: [1]*Vor Königen spreche ich über deine Zeugnisse, und schäme mich dessen nicht.* [illegible] gelehrt: Nicht Mephibošeth (war sein Name), [illegible] Išbošeth[2] war sein Name; weshalb aber wird er (mit dem Namen) Mephibošeth genannt? — weil er [in] der Halakha[3] das Gesicht Davids zu beschämen pflegte[4]. Dadurch verdiente es David, dass von ihm Kilâb[5] gezeugt wurde. Es sagt R. Joḥanan: Nicht Kilâb (war sein Name), sondern Daniel war sein Name; weshalb aber wird er (mit dem Namen) Kilâb genannt? — weil er das Gesicht des Mephibošeth [in] der Halakha zu beschämen pflegte[6]. Über ihn sprach Šelomoh in seiner Weisheit: [7]*Mein Sohn, wenn dein Herz weise ist, wird sich auch mein Herz freuen.* Ferner: [8]*Sei weise, mein Sohn, und erfreue mein Herz, auf dass ich meinen Lästerern Antwort gebe.* — Und David, wieso kann er sich Frommer genannt haben, es heisst ja: [9]*Wenn ich nicht glaubte, im Lande des Lebens die Güte des Herrn zu schauen.* Und warum, wird im Namen des R. Jose gelehrt, stehen Punkte auf dem Worte «wenn nicht»? — es sprach David vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, ich vertraue auf dich, dass du in der Zukunft den Gerechten eine gute Belohnung geben wirst, ich weiss aber nicht, ob ich unter ihnen einen Anteil habe oder nicht. Vielleicht wird dies die Sünde verursachen. Nach [der Lehre des] R. Jâqob b. Idi. Denn R. Jâqob b. Idi wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: [10]*Siehe, ich bin mit dir, und werde dich behüten überall, wo du hingehst;* dagegen aber heisst es: [11]*Und Jâqob fürchtete sehr* — er sagte, es könnte vielleicht die Sünde verursachen. Denn es wird auch gelehrt: [12]*Bis hinübergezogen dein Volk, o Herr, bis hinübergezogen das Volk, das du erworben.* — *Bis hinübergezogen dein Volk, o Herr,* das deutet auf den ersten Einzug[13], *bis hinübergezogen das Volk, das du erworben,* das deutet auf den zweiten Einzug[14]. Hieraus folgern die Weisen: die Jisraëliten waren würdig, dass ihnen in den Tagen Ezras Wunder geschähen, wie in den Tagen Jehošuâs, dem Sohne Nuns; allein die Sünde hat es verursacht.

Die Weisen sagen: bis Mitternacht. Wessen Ansicht vertreten die Weisen? sind sie der Ansicht des R. Eliêzer, so sollten sie lehren wie R. Eliêzer, sind sie aber der Ansicht des Rabban Gamaliël, so sollten sie doch lehren wie Rabban Gamaliël. — Freilich sind sie der Ansicht des Rabban Gamaliël, nur deshalb lehren sie «bis Mitternacht» — um den Menschen von der Übertretung fern zu halten. Denn es wird gelehrt: Die Weisen machten eine Umzäunung für ihre Worte, damit nicht ein Mensch Abends von der Arbeit[15] komme und spreche: ich gehe nach Hause, esse ein wenig, trinke ein wenig und schlafe ein wenig, nachher erst werde ich das Šemâ lesen und beten; denn wenn ihn der Schlaf überwältigt, könnte er die ganze Nacht hindurch schlafen. Vielmehr, wenn ein Mensch von der Arbeit[15] kommt, gehe er in das Bethaus; ist er gewöhnt zu lesen, so lese er, ist er gewöhnt zu studieren, so studiere er, dann lese er das Šemâ und bete, erst nachher esse er sein Brot und spreche den Segen. Jeder aber, der die Worte der Weisen übertritt, verdient den Tod.

1 Ps 119,46 2 Die Tosaph. (Jab. I· 79a) lesen Išbaal, was [illegible] 3 *Gang, Wandel*: [illegible] 4 מפי *aus meinem Munde* בושת *Schande* 5 Vgl. II Sam 3,3 6 כלאב, Compos. v. מכלים אב *beschämt den Vater* 7 [illegible] 8 Prov 27.11. 9 Ps 27.13 10 Gen 28.15 11 Gen 32,8 12 Ex 15.16 13 I. Palästina durch Jehošuâ 14 Durch Ezra [illegible]

קתני [1]חייב מיתה ומאי שנא הכא דקתני [1]חייב מיתה אי בעית אימא משום [2]דאיכא אונס שינה [3]ואי בעית אימא לאפוקי ממאן דאמר תפלת ערבית רשות קא משמע לן דחובה: אמר מר [4]קורא קרית שמע ומתפלל מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר [5]רבי יוחנן איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה [6]לתפלה של ערבית [7]רבי יהושע בן לוי אומר תפלות באמצע תקנום במאי קמפלגי אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא אי בעית אימא סברא דרבי יוחנן סבר גאולה [8]מאורתא נמי הוי אלא גאולה מעלייתא לא הויא אלא עד צפרא ורבי יהושע בן לוי סבר כיון דלא הויא אלא מצפרא לא הוי גאולה מעלייתא ואי בעית אימא קרא [9]ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב בשכבך ובקומך רבי יוחנן [10]סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה קרית שמע ואחר כך תפלה אף שכיבה [11]נמי קרית שמע ואחר כך תפלה רבי יהושע בן לוי [10]סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה [12]קרית שמע סמוך למטתו אף שכיבה [11]נמי [12]קרית שמע סמוך למטתו מתיב מר בריה דרבינא [13]בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה ואי אמרת בעי [14]לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא בעי למימר השכיבנו [15]אמרי כיון דתקינו רבנן השכיבנו [16]כגאולה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי שחרית היכא מצי סמיך [17]והא אמר רבי יוחנן בתחילה [18]אומר ה׳ שפתי תפתח ובלסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי אלא [19]התם כיון [20]דתקינו רבנן [21]למימר ה׳ שפתי תפתח [22]כתפלה אריכתא דמיא הכא נמי כיון [23]דתקינו רבנן למימר השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא: אמר רבי אלעזר [24]אמר רבי אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום שליש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי טעמא אילימא משום דאתיא באל״ף בי״ת ונימא אשרי תמימי דרך דאתיא בתמניא [25]אפין

M 1 + כל העובר על ד״ח ‖ M 2 דאיכא ‖ M 3 + דלמא פשע ‖ M 4 וקורא ‖ M 5 ר״י ‖ M 6 + של ערבית ‖ M 7 + [וכ״ש של שחרית] ‖ M 8 באורתא הואי וריב״ל סבר גאולה [מעלייתא] באורתא לא הואי אלא עד צפרא ‖ M 9 ושני מ״א דרשו ‖ M 10 סבר ‖ M 11 נמי ‖ M 12 סמוך למטתו ק״ש ‖ M 13 + בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה וב׳ אמאי והא לא קסמך גאולה לתפלה א״ל וליסמך תפלת שחר דהא ודאי בעי למסמך גאולה לתפ׳ והא קבעי מפסיק ה׳ שפתי תפתח [דא״ר יוחנן בתחלה אומר ה׳ שפתי וכ׳] אלא כיון דתקינו רבנן ה׳ שפתי תפתח בתפלה כתפלה אריכתא דמיא [לישנא אחרינא] מתיב מר בריה דרבינא ‖ M 14 למסמך גאולה לתפלה בערב היכי מצי למיסמך גאו׳ לתפ׳ והא בעי ‖ M 15 אלא הכי קאמר ר׳ יוחנן ליקרי ק״ש ברישא ואח״כ מתפלל ונימא בהאי לישנא אלא לעולם מיסמך ממש אלא כיון דקבעי רב׳ ‖ M 16 + בגאולה ‖ M 17 + גאולה לתפלה ‖ M 18 + הוא ‖ M 19 התם ‖ M 20 דכי קבעי ‖ M 21 למימר ‖ M 22 כגאולה ‖ M 23 דקבעו ‖ M 24 בר ‖ M 25 אלף בית.

Was ist der Unterschied zwischen allen [anderen] Stellen, wo er nicht lehrt: er verdient den Tod, und (was ist der Unterschied) dieser Stelle, wo er lehrt: er verdient den Tod? — Wenn du willst, sage ich: weil [hier] die Gewalt des Schlafs [zu fürchten] ist; wenn du aber willst, sage ich: um die Ansicht desjenigen auszuschliessen, welcher sagt, das Abendgebet ist ein Freigestelltes, er lässt uns aber hören, dass es Pflicht ist.

Der Meister sagte: Man lese das Šemà und bete. Dies ist eine Stütze für R. Johanan, denn R. Johanan sagte: Wer ist ein Kind der zukünftigen Welt? — derjenige, welcher die Erlösungsbenediction[1] an das Abendgebet anschliesst. R. Jehošuà b. Levi sagt: die Gebete sind in die Mitte angereiht. Worauf [stützt sich] ihre Meinungsverschiedenheit? — Wenn du willst, sage ich: auf einen Schriftvers, wenn du aber willst, sage ich: auf einen Vernunftgrund. (Wenn du willst, sage ich:) auf einen Vernunftgrund: R. Johanan ist der Ansicht, die Erlösung[2] habe schon am Abend begonnen, die vollständige Erlösung geschah aber erst am Morgen; R. Jehošuà b. Levi hingegen ist der Ansicht, da sie[3] erst am Morgen geschah, so ist die vorherige Erlösung keine wirkliche. (Wenn du aber willst, sage ich:) auf einen Schriftvers, und zwar folgern beide aus einem Vers, denn es heisst: [4]*Bei deinem Schlafengehen und deinem Aufstehen*. R. Johanan ist der Ansicht, man vergleiche das *Schlafengehen* mit dem *Aufstehen*: wie man beim Aufstehen zuerst das Šemà liest und dann das Gebet verrichtet, so lese man beim Schlafengehen ebenfalls zuerst das Šemà und verrichte dann das Gebet. R. Jehošuà b. Levi aber ist der Ansicht, man vergleiche darin das *Schlafengehen* mit dem *Aufstehen*: wie man beim Aufstehen das Šemà in der Nähe des Betts liest[5], so lese man das Šemà beim Schlafengehen ebenfalls in der Nähe des Betts[6]. Mar b. Rabina fragte: Am Abend sagt er zwei Segensprüche vorher und zwei nachher; wie kannst du nun sagen, dass man die Erlösungsbenediction an das Gebet anschliessen [müsse], man kann ja nicht anschliessen (die Erlösungsbenediction an das Gebet), da man doch [das Gebet] „*Lass uns niederlegen*“[7] hersagen muss! — Sie erwiderten: Da die Rabbanan [das Gebet] „*Lass uns niederlegen*“ einmal angeordnet haben, so wird es als verlängerte Erlösungsbenediction betrachtet, denn wolltest du nicht so[8] sagen, wie könnte man dann Morgens anschliessen, es sagt ja R. Joḥanan, dass man beim Beginn[9] *Herr öffne meine Lippen*[10] und beim Schluss[9] *Es mögen die Worte meines Mundes zum Wohlgefallen sein*[11] sagen soll?! Allein ebenso wie dort [die Formel] „*Herr öffne meine Lippen*“ als verlängertes Gebet betrachtet wird, weil die Rabbanan sie angeordnet haben, so wird auch hier [das Gebet] „*Lass uns niederlegen*“ als verlängerte Erlösungsbenediction betrachtet, weil die Rabbanan es angeordnet haben.

R. Eleâzar sagte im Namen des R. Abina: Jeder der dreimal täglich [den Psalm] „*Loblied Davids*“ liest, sei dessen sicher, dass er ein Kind der zukünftigen Welt ist. — Aus welchem Grund? Wollte man sagen, weil dieser [Psalm] alphabetisch ist, so lese man doch lieber [den Psalm] „*Heil den Vollkommnen im Wandel*“,

1. [illegible] vor dem Achtzehngebet. 2. Aus Aegypten. 3. Die vollständige Erlösung. 4. Dt 6,7. 5. Sofort [illegible] zu beten. 6. [illegible] 7. Anfang des in Rede stehenden [illegible] Gebet zum Hauptgebet gehöre. 9. Des Morgengebets. 10. Ps 51,17. 11. Ps 19,15.

אלא משום דאית ביה פותח את ידך[1] נימא הלל הגדול
[2]דכתיב ביה נותן לחם לכל בשר אלא משום דאית ביה
תרתי אמר רבי[3] יוחנן מפני מה לא נאמרה נו״ן באשרי מפני
Am 5,2 [4]שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב נפלה לא תוסיף
קום בתולת ישראל[5] במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף
לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נחמן בר יצחק[6] אפילו
Ps.145,14 הכי חזר דוד[7] וסמכן ברוח הקודש שנאמר סומך ה׳ לכל
הנופלים : [8]אמר רבי אלעזר בר אבינא גדול מה שנאמר
במיכאל יותר ממה שנאמר בגבריאל[9] דאלו במיכאל כתיב
Jes.6,6 Dan 9,21 ויעף אלי אחד מן השרפים ואלו גבי גבריאל כתיב והאיש
גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף וג׳[10] מאי משמע
דהאי אחד מיכאל הוא אמר רבי יוחנן אתיא אחד אחד כתיב
ib 10,13 הכא ויעף אלי אחד מן השרפים וכתיב התם והנה מיכאל אחד
(מן) השרים הראשונים בא לעזרני . תנא מיכאל באחת גבריאל
בשתים אליהו בארבע ומלאך המות בשמנה ובשעת המגפה
jBer 1,1 באחת : אמר רבי יהושע בן לוי אף על פי שקרא אדם
קרית שמע בבית הכנסת מצוה לקרותו על מטתו[11] אמר רבי
Ps.4,5 [12]יוסי מאי קראה[13] רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם
Fol.5 ודומו סלה ואמר רב נחמן אם תלמיד חכם הוא[14] אין צריך אמר
אביי אף תלמיד חכם[15] מיבעי ליה למימר[16] חד פסוקא דרחמי
Ps 31,6 כגון בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי[17] ה׳ אל אמת : אמר רבי
לוי בר[18] חמא[19] אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגיז אדם
יצר טוב על יצר הרע שנאמר רגזו ואל תחטאו אם נצחו מוטב
ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב
ואם לאו יקרא קרית שמע שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב
ואם לאו יזכור[20] לו יום המיתה שנאמר ודמו סלה : ואמר רבי
Ex 24,12 לוי בר[18] חמא[21] אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב ואתנה
לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם[22] לחות
[23]אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה[24] זו משנה אשר
Meg 19b כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה[25] גמרא מלמד שכולם
נתנו[26] למשה[27] מסיני : אמר רבי[28] יצחק כל הקורא קרית שמע

M 1 ולימא || M 2 דאית || M 3 הנין || M 4 שיש בה || M 5 — במערבא... ישראל || M 6 ואעפ״כ || M 7 וסמכו || M 8 ואמר || M 9 — דאלו... M 10 בשלמא גבריאל כתיב ביה בהדיא אלא מיכאל ממאי דהאי || M 11 + מפני המזיקין || M 12 אסי || M 13 + דכתיב || M 14 אינו || M 15 צריך || 16 M פסוקי || P 17 ה׳ || M 18 לחמא || M 19 אמר...לקיש || M 20 — לו || M 21 ואיתימא רשב״ל || M 22 + תנא || M 23 האבן זו תורה והתורה אלו משנה והמצוה אלו מצות כמשמען || P 24 זה || M 25 תלמוד || M 26 + לו || M 27 בסיני || M 28 אליעזר.

der achtfach alphabetisch ist, falls aber [illegible] heisst: *Er öffnet seine (deine) Hand,* [illegible] lieber den grossen Lobpsalm[1] [illegible] heisst: *Allem Fleische giebt er Nahrung.* [illegible] weil darin Beides ist. R. Johanan sagte: [illegible] fehlt das Nun[2] in [Psalm] *Heil denen* [illegible] demselben die Niederlage der Feinde[4] Jisraels [illegible] denn es heisst: [5]*Gefallen ist sie, nicht wird sie mehr aufstehen, die Jungfrau Jisrael.* Im Westen erklären sie diesen Vers so: *Gefallen ist sie,* [illegible] *nicht wird sie mehr* fallen; *aufstehen* sollst du, *Jungfrau Jisrael.* R. Nahman b. Jiçhaq sagte: Dennoch [illegible] darauf[6] hin, indem er sie im heiligen Geiste stützte, denn es heisst: [8]*Es stützt der Herr die Fallenden.*

R. Eleâzar b. Abina sagte: Grosser ist das, was von Mikhaël gesagt wird, als das, was von Gabriël gesagt wird, denn von Mikhaël heisst es: [9]*Es flog zu mir einer der Seraphim,* während es von Gabriël heisst: [10]*Der Mann Gabriel, den ich im Traumgesicht gesehen, flog in Flugen*[11] [illegible] Wieso aber ist es erwiesen, dass der Eine Mikhaël war? Darauf erwiderte R. Johanan: dies zeigt die Bezeichnung *Einer;* hier heisst es: *Es flog zu mir einer der Seraphim,* und ebenso heisst es dort: [12]*Siehe, Mikhaël, einer der ersten Fürsten, kam, mir beizustehen.* Es wird gelehrt: Mikhaël [fliegt] in einem [Fluge], Gabriël in zweien, Elijahu in vieren und der Todesengel in achten, zur Zeit der Seuche aber in einem.

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Obgleich man das Šemâ im Bethause gelesen, so ist es dennoch Gebot, es im Bett wieder zu lesen. Darauf sagte R. Jose: welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — [13]*Zürnet und fehlet nicht, sprechet in eurem Herzen, auf eurem Lager, und schweiget, Selah.* R. Nahman sagte: wer Schriftgelehrter[14] ist, hat dies nicht nötig. Abajje sagte: auch ein Schriftgelehrter hat einen Vers des Gebets zu lesen, wie zum Beispiel: [15]*In deine Hand befehle ich meine Seele; du, o Herr, Gott der Wahrheit, hast mich erlöst.*

R. Levi b. Hama sagte im Namen des R. Šimôn b. Laqiš: Stets soll der Mensch den Trieb zum Guten erzürnen gegen den Trieb zum Bösen, denn so heisst es: *Zürnet und fehlet nicht.* Hat er ihn besiegt, so ist es gut, wenn nicht, so studiere er die Gesetzlehre, denn es heisst: *Redet in eurem Herzen;* hat er ihn besiegt, so ist es gut, wenn nicht, so lese er das Šemâ, denn es heisst: *Auf eurem Lager;* hat er ihn dann besiegt, so ist es gut, wenn nicht, so erinnere er ihn an den Tod, denn es heisst: *Und schweiget, Selah.*

Ferner sagte R. Levi b. Hama im Namen des R. Šimôn b. Laqiš: Was bedeutet der Schriftvers: [16]*Ich will dir geben die Steintafeln, die Lehre und das Gebot, das ich geschrieben, um sie zu belehren?* — *Die Tafeln,* das sind die zehn Gebote; *die Lehre,* das ist die Schrift; *das Gebot,* das ist die Mišnah; *das ich geschrieben,* das sind die Prophetenbücher und die Hagiographen; *um sie zu belehren,* das ist die Gemara; dies lehrt, dass sie sämtlich dem Mošeh auf dem Sinaj überliefert wurden.

1. Der 136 Psalm. 2. Ein mit dem Buchstaben Nun beginnender Vers. 3. Der 145 Psalm [illegible] Verse, mit Heil denen beginnend, vorgesetzt werden. 4. [illegible] Jisrael selbst. 5. Am 5,2 [illegible] Nun. 6. Auf die Niederlage Jisraels. 7. In der [illegible] Prophet [illegible] 8. Ps 145,14 [illegible] Engel M. in einem Fluge flog. 12. Dan 10,13. 13. Ps 4,5. 14. Wört. *Schüler des Gelehrten* [illegible] Ex 24,12.

R. Jiçḥaq sagte: Wenn man das Šema im Bett liest, so ist es gleich, als hielte man ein zweischneidiges Schwert in der Hand[1], denn es heisst: [2]Die Erhabenheit Gottes in ihrer Kehle und ein zweischneidiges Schwert in ihrer Hand. Woraus ist dies erwiesen[3]? Es antwortete Mar Zuṭra, nach Anderen R. Aši: Aus dem Anfang des Satzes [ist dies erwiesen], denn es heisst: [4]Jauchzen werden die Frommen in Ehren, jubeln werden sie auf ihren Lagern; und darauf folgt: Die Erhabenheit Gottes in ihrer Kehle, und ein zweischneidiges Schwert in ihrer Hand.

Ferner sagte R. Jiçḥaq: Wenn jemand das Šema auf seinem Bett liest, so weichen die Gespenster, denn es heisst: [5]Die Schwirrenden[6] erheben sich zum Fliegen; Fliegen bedeutet nichts Anderes als die Gesetzlehre, denn es heisst: [7]Lassest du deine Blicke darüber fliegen, so ist es nicht mehr; und Schwirrende bedeutet nichts Anderes als Gespenster, denn es heisst: [8]Verschmachtet vor Hunger und aufgezehrt von den Schwirrenden[9]. R. Šimón b. Laqiš sagte: Jeder, der sich mit der Gesetzlehre befasst, von dem bleiben die Züchtigungen fern, denn es heisst: Die Schwirrenden erheben sich zum Fliegen; Fliegen bedeutet nichts Anderes als die Gesetzlehre, denn es heisst: [10]Lassest du deine Blicke darüber fliegen, so ist es nicht mehr; und Schwirrende bedeutet nichts Anderes als Züchtigungen, denn es heisst: Verschmachtet vor Hunger, und aufgezehrt von den Schwirrenden[11]. R. Johanan sagte zu ihm: [illegible] das wissen ja selbst Schulkinder, denn es heisst: [12]Er sprach: wenn du hörest auf die Stimme des Herrn, deines Gottes, und thuest was recht ist in seinen Augen, und horchest auf seine Gebote, und beobachtest all seine Gesetze, so werde ich all die Krankheiten, die ich auf Miçrajim gebracht, auf dich nicht bringen, denn ich, der Herr, bin dein Arzt. Vielmehr über jeden, der die Möglichkeit hat, sich mit der Gesetzlehre zu befassen, und sich damit nicht befasst, bringt der Heilige, gebenedeiet sei er, ekelhafte Züchtigungen, die ihn betrüben, denn so heisst es: [13]*Ich wurde zum Schweigen verstummt, schwieg vom Guten, und mein Schmerz war betrübend;* und nichts Anderes bedeutet „Gut“ als die Gesetzlehre, denn es heisst: [14]*Eine gute Belehrung habe ich euch gegeben, meine Lehre sollt ihr nicht verlassen.*

R. Zera, nach Anderen R. Ḥanina b. Papa sagte: Komme und siehe, das Verfahren des Menschen gleicht nicht dem Verfahren des Heiligen, gebenedeiet sei er. Das Verfahren des Menschen: wenn ein Mensch seinem Nächsten einen Wertgegenstand verkauft, so ist der Verkäufer traurig, der Käufer aber freut sich; nicht so der Heilige, gebenedeiet sei er; er übergab an Jisraël die Gesetzlehre und freute sich dabei, wie es heisst: *Eine gute Belehrung habe ich euch gegeben, meine Lehre sollt ihr nicht verlassen.*

Raba, nach Anderen R. Ḥisda sagte: Wenn der Mensch sieht, dass Züchtigungen über ihn hereinbrechen, so untersuche er seine Handlungen; denn es heisst: [15]*Wir wollen unseren Wandel untersuchen und prüfen, und wir wollen uns dem Herrn zuwenden;* hat er untersucht und nichts[16] gefunden, so schreibe er sie der Vernachlässigung [des Studiums] der Gesetzlehre zu, denn es heisst: [17]*Heil dem Mann, den du züchtigst, o Herr, und ihn aus deiner Gesetzlehre belehrst;* hat er auch dazu keinen Grund gefunden, so sind es gewiss Züchtigungen der Liebe, denn es heisst: [18]*Wen der Herr liebt, den züchtigt er.* Raba sagte

Ps 149,6 על מטתו כאלו אוחז חרב של[1] שתי[2] פיות בידו שנאמר רוממות
אל בגרונם וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא
Ps 149,5 ואיתימא רב אשי מרישא דעניינא דכתיב יעלזו חסידים בכבוד
ירננו על משכבותם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב
פיפיות בידם : ואמר רבי יצחק כל הקורא קרית שמע על
Ij 5,7 מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף אין
Pr 23,5 עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא
Dt 32,24 מזיקין שנאמר מזי רעב ולחומי רשף : אמר רבי שמעון בן
לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף
יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיננו
ואין רשף אלא יסורין שנאמר מזי רעב ולחומי רשף אמר ליה
Git 20a Hul 81 רבי יוחנן הא אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר
Ex 15,26 ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה
והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי
במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא[3] כל[4] שאפשר
לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקדוש ברוך הוא מביא עליו
Ps 39,3 יסורין מכוערין ועוכרין אותו שנאמר נאלמתי דומיה החשיתי
Ber 48 Pr 4,2 מטוב וכאבי נעכר ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב
נתתי לכם תורתי אל תעזובו : אמר רבי זירא ואיתימא רבי
חנינא בר פפא[5] בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת
בשר ודם[6] מדת בשר ודם אדם מוכר[7] חפץ[8] לחבירו מוכר
עצב ולוקח שמח אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן נתן[9] להם
תורה לישראל ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי
אל תעזובו : אמר רבא[10] ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם
Thr 3,40 שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנאמר נחפשה דרכינו
ונחקורה ונשובה עד ה'[11] פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה
Ps 94,12 שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו[12] ואם
Pr 3,12 תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר כי את
אשר יאהב ה' יוכיח :[13] אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב

M 1 שתי || PM 2 פיפיות || M 3 + אימא הכי || M 4 + מי || M 5 + ואמרי לה במערבא משמיה דר' אבא בר מרי || M 6 מדת ב ו || M 7 + כלי || M 8 לחבירו || M 9 להם || M 10 א ר כחורה א ר הונא אם || M 11 + אם || M 12 ואם || M 13 ואמר.

1. [illegible] 2. Ps. 149,6. 3. Dass man das Šema im Bett lese. 4. Ps. 149,5. 5. Ij. 5,7. 6. רשף nach [illegible] *Funken*. 7. Pr. 23,5. 8. Dt. 32,24. 9. [illegible] mit *Glut* übersetzt; der Talmud versteht in beiden Stellen *Gespenster*. 10. Ob. 11. Unter *Schwirrende* versteht er Züchtigungen. 12. Ex. 15,26. 13. Ps. 39,3. 14. Pr. 4,2. 15. Thr. 3,40. 16. Tadelhaftes. 17. Ps. 94,12. 18. Pr. 3,12.

תנא כל [1]שהקדוש ברוך הוא חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר
וה׳ חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם [2]מאהבה תלמוד Jes.53,10
לומר אם תשים אשם נפשו מה[3]אשם לדעת אף יסורין לדעת ib.
אם קבלם [4]מה שכרו [5]יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא ib.
שתלמודו מתקיים בידו שנאמר וחפץ ה׳ בידו יצלח[6]פליגי בה ib.
רבי יעקב בר אידי ורב אחא בר[7]חנינא חד אמר [8]אלו הם
יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה [9]שנאמר אשרי Ps.94,12
הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו[10]חד אמר אלו הם
יסורין[11]של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר ברוך Ps.66,20
אלהים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא
בריה דרבי חייא בר אבא[12]הכי אמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר Pr.3,12
יאהב ה׳ יוכיח אלא[13]מה תלמוד לומר ומתורתך תלמדנו אל
תקרי תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו קל וחומר
משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם[14]עבד יוצא
בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם[15]על אחת כמה
וכמה והיינו [16]דרבי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן
לקיש נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית
במלח דכתיב ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין Lev.2,13
[17]דכתיב[17] אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח מלח Dt.28,69
ממתקת את[18]הבשר אף ברית האמור ביסורין[19]יסורין ממרקין
[20]כל עונותיו של אדם : תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר
שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא
נתנו אלא על ידי יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם
הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך
תלמדנו ארץ ישראל דכתיב כי כאשר ייסר איש את בנו ה׳ ib.8,5
אלהיך מיסרך וכתיב בתריה כי ה׳ אלהיך מביאך אל ארץ
טובה העולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים Pr.6,23

M 1 +מי M 2 +עליו M 3 +קרבן M 4 +עליו מאהבה M 5 + הווין לו בנים זכרים שנא׳ M 6 +ומה הן יסור׳ של אהבה M 7 חיננא M 8 —אלו הן יס׳ של אה׳ M 9 וח א כל שאין בהן בטול תפלה מ״ד כל שאין בהם בטול תורה דכת׳ אשרי M 10 ומ ד כל שאין P 11 של אהבה M 12 הכי...אבא M 13 אני מקיים M 14 +אמרה תור׳ M 15 לא כש״כ ‖ M 16 —דרשב״ל ‖ M 17 והעברתי[צ״ל והבאתי]אתכם במסורת הברית M 18 הקרבן P 19 יסורין M 20 +את החטא מה מלח ממתקת את הבשר אף יסורין ממרקין.

im Namen des R. Š. b. [illegible] R. H[illegible] wem der Heilige, gebenedeiet sei er, [illegible] Wolgefallen hat den drückt er durch Züchtigungen nieder, w[ie] es heisst [1]*Und der Herr hatte Wolgefallen [an ihm], er drückte ihn durch Krankheit nieder.* Man könnte glauben [illegible] gelte, auch wenn er sie nicht [aus] Liebe [auf]nimmt daher heisst es [1]*Wenn seine Seele sich als Schuldopfer hingiebt;* wie das Schuldopfer mit gutem Willen [dargebracht wird, so sollen] auch die Züchtigungen mit gutem Willen [aufgenommen werden.] Hat er sie [in Liebe] aufgenommen was ist dann seine Belohnung — [1]*Er wird Nachkommenschaft sehen, und lange leben.* Und nicht nur das auch sein Studium bleibt in seiner Gewalt, wie es heisst: [1]*Und der Wille Gottes wird in seiner Hand gelingen.* R. Jáqob b. Idi und R. Aḥa b. Ḥanina sind darin verschiedener Ansicht, der Eine sagt: das sind Züchtigungen der Liebe, durch welche [das Studium] der Gesetzlehre nicht vernachlässigt wird, denn es heisst: [3]*Heil dem Mann, den du züchtigst, o Herr, und ihn aus deiner Gesetzlehre belehrst;* der Andere aber sagt: das sind Züchtigungen der Liebe, durch welche das Gebet nicht vernachlässigt wird, denn es heisst: [4]*Gebenedeiet sei der Herr, der mein Gebet und seine Gnade von mir nicht weichen liess.* R. Abba, Sohn des R. Ḥija b. Abba sagte zu ihnen So sprach R. Ḥija b. Abba im Namen des R. Joḥanan Sowol diese, als auch jene sind Züchtigungen der Liebe denn es heisst: *Wen der Herr liebt, den züchtigt er.* Warum aber heisst es: *Und aus deiner Gesetzlehre belehrst du ihn!* — lies nicht, *Du belehrst ihn,* sondern *Du lehrst uns.* Du lehrst uns dies aus deiner Gesetzlehre, als Wichtiges von Geringem[5], von Zahn und Auge[6]: Zahn und Auge sind ja nur einzelne Glieder des Menschen, dennoch zieht ein Sklave durch sie in die Freiheit aus[7], um wie viel mehr müssen [die] Züchtigungen bewirken, die den ganzen Körper des Menschen aufreiben. Und dies ist es, was R. Šimôn b. Laqiš sagte, denn R. Šimôn b. Laqiš sagte: Das „Bündnis" wird beim Salz erwähnt, und ebenso wird das „Bündnis" bei den Züchtigungen erwähnt das „Bündnis" wird beim Salz erwähnt, denn es heisst: [8]*Nicht sollst du aufhören lassen das Bündnis des Salzes;* und das „Bündnis" wird bei den Züchtigungen erwähnt, denn es heisst: [9]*Diese sind die Worte des Bündnisses.* Wie (in Betreff des Bündnisses, das beim Salz erwähnt wird,) das Salz das Fleisch schmackhaft macht, so auch (in Betreff des Bündnisses, das bei den Züchtigungen erwähnt wird,) läutern die Züchtigungen den Menschen von allen seinen Sünden.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Joḥâj sagt: Drei gute Gaben schenkte der Heilige, gebenedeiet sei er, an Jisraël; sie alle aber wurden nur durch Züchtigungen erworben. Diese sind: die Gesetzlehre, das Land Jisraëls und die zukünftige Welt. Woher [wissen wir dies] von der Gesetzlehre? — denn es heisst: ***Heil dem Mann, den du züchtigst, o Herr, und ihn aus deiner Gesetzlehre belehrst.*** Das Land Jisraëls? — denn es heisst: [10]*Wie ein Mann seinen Sohn züchtigt, so züchtigt dich der Herr, dein Gott;* und darauf folgt: *Denn der Herr, dein Gott, bringt dich in ein gutes Land.* Die zukünftige Welt? — denn es heisst: [11]*Denn eine Leuchte ist das Gebot, und die Lehre ein Licht; ein Weg zum Leben sind die Züchtigungen.*

1. Jes. 53,10. 2. Zu Gott, d. h. mit Zufriedenheit. 3. Ps. 94,12. 4. Ps. 66,20. 5. קל וחומר *Leicht und schwer*, S[illegible] ad minorem, bezw. a minore ad majorem. 6. Vgl. Ex. 21,26. 7. Wenn ihm sein Herr ein Auge oder einen Zahn [illegible]. 9. Dt. 28,69. Schluss des Kapitels, in welchem die Züchtigungen aufgezählt werden, die bei Ver[illegible] Jisraël hereinbrechen werden. 10. Dt. 8,5. 11. Pr. 6,23.

[illegible] vor R. Johanan: Jeder, der sich mit der Gesetzlehre und mit Liebeshandlungen befasst und wer seine Kinder begräbt, dem vergiebt man alle seine Sünden. — R. Johanan sagte zu ihm: Zugegeben dies von der Gesetzlehre und der Liebeshandlungen, denn es heisst: [1]*Durch Gnade und Wahrheit wird die Sünde verziehen;* Gnade, das ist Liebeshandlung, denn es heisst: [2]*Wer nach Freigiebigkeit und Gnadenerweisung strebt, findet Leben, Recht und Ehre.* Wahrheit, das ist die Gesetzlehre, denn es heisst: [3]*Wahrheit erwirb und verkaufe nicht;* woher aber weisst du dies von dem, der seine Kinder begräbt? — Da lehrte ihn ein Greis im Namen des R. Šimôn b. Johaj: Dies folgt aus dem Ausdruck «Sünde»; hier heisst es: *Durch Liebe und Wahrheit wird die Sünde verziehen;* und dort heisst es: [4]*Er zahlt heim die Sünde der Väter in den Schoss ihrer Kinder.*

R. Johanan sagte: Aussatz und Kinderlosigkeit sind keine Züchtigungen aus Liebe. — Aussatz ist es nicht?! es wird ja gelehrt: Jeden, an dem eine der vier Aussatzfarben[5] vorhanden ist, [darf glauben,] dass es nichts Anderes ist als ein Altar der Sühne! — Ein Altar der Sühne ist es wol, Züchtigungen aus Liebe aber nicht. Wenn du aber willst, sage ich: dies bei uns und jenes bei ihnen[6]. Wenn du aber willst, sage ich auch: dies bei Verborgenem[7] und jenes bei Oeffentlichem[8]. — Kinderlosigkeit ist es nicht?! — wie ist dies gemeint, wollte man sagen, dass er welche hatte, und sie starben, — so sagte ja R. Johanan: das ist ein Knochen[9] von [meinem] zehnten Sohn! — Vielmehr, dies, wo er gar keine hatte, und jenes, wo er welche hatte, die ihm starben.

R. Hija b. Abba war leidend, und R. Johanan besuchte ihn. Da sprach er zu ihm: Sind dir die Züchtigungen lieb? Er antwortete: Weder sie selbst, noch ihre Vergütung. Da sprach er zu ihm: Reiche mir deine Hand. Er reichte sie ihm, und jener richtete ihn auf. R. Johanan war leidend, und R. Hanina besuchte ihn. Da sprach er zu ihm: Sind dir die Züchtigungen lieb? Er antwortete: Weder sie selbst, noch ihre Vergütung. Da sprach er zu ihm: Reiche mir deine Hand. Er reichte sie ihm, und jener richtete ihn auf. Wozu dies? sollte sich R. Johanan selbst aufrichten. — Sie erwiderten: Der Gefesselte kann sich nicht selbst aus dem Gefängnis befreien. R. Eliêzer war leidend, und R. Johanan besuchte ihn. Da er ihn in einem dunklen Zimmer liegen sah, entblösste er[10] seinen Arm, aus welchem Licht hervorstrahlte. Da bemerkte er, dass R. Eliêzer weinte, und sprach zu ihm: warum weinst du? ist es deswegen, weil du dich nicht viel mit der Gesetzlehre befasst hast, so haben wir ja gelernt: «Einerlei, ob man viel oder wenig thut, wenn man nur seine Gedanken auf den Himmel[11] richtet»; wenn wegen Nahrungsorgen — nicht Jedermann erlangt zwei Tische[12]; wenn aber wegen Kinderlosigkeit — hier ist ein Knochen von meinem zehnten Sohn. Er antwortete ihm: Ich weine darüber, dass diese Schönheit einst in der Erde modern soll. — Da sprach jener: Darüber weinst du mit Recht. Sie weinten dann beide. Während dessen fragte er ihn: Sind dir die Züchtigungen lieb? Er erwiderte ihm:

תוכחות מוסר: תני תנא קמיה דרבי יוחנן כל העוסק בתורה
Col. b ובגמילות חסדים וקובר את בניו מוחלין לו על כל עונותיו אמר
Pr 16,6 ליה רבי יוחנן בשלמא תורה וגמילות חסדים דכתיב בחסד
ib 21,21 ואמת יכופר עון חסד זו גמילות חסדים שנאמר רודף צדקה
ib 23,23 וחסד ימצא חיים [צדקה] וכבוד אמת זו תורה שנאמר אמת
קנה ואל תמכור אלא קובר את בניו [1]מנין תנא ליה ההוא סבא
[2]משום רבי שמעון בן יוחאי אתיא עון עון כתיב הכא בחסד
Jer 32,18 ואמת יכופר עון וכתיב התם ומשלם עון אבות אל חיק בניהם
אמר רבי יוחנן נגעים ובנים אינן יסורין של אהבה[3]ונגעים לא
והתניא כל מי שיש בו אחד מארבעה[4]מראות נגעים הללו אינן
אלא מזבח כפרה[5]מזבח כפרה הוו יסורין של אהבה לא הוו
Ber 44.. Bq 14.. ואי בעית אימא הא לן והא להו ואי בעית אימא הא בצנעא
Bm 10.. Bb 147.. הא בפרהסיא ובנים[6]לא היכי דמי אילימא דהוו[7]ליה ומתו והא
Bb 116a אמר רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר[8]אלא הא דלא הוו
ליה כלל והא דהוו ליה ומתו: רבי[9]חייא בר אבא חליש על
לגביה רבי יוחנן אמר ליה חביבין עליך יסורין אמר ליה לא
הן ולא שכרן אמר ליה הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה רבי
יוחנן חליש על לגביה רבי חנינא אמר ליה חביבין עליך יסורין
אמר ליה לא הן ולא שכרן אמר ליה הב לי ידך יהב ליה
Ned 7b Syn 95 ידיה ואוקמיה אמאי לוקים רבי יוחנן לנפשיה אמרי אין חבוש
מתיר עצמו מבית האסורין רבי[10]אליעזר חליש על לגביה רבי
יוחנן[11]חזא דהוה קא גני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא
[12]חזייה דהוה קא בכי[13]רבי אליעזר אמר ליה אמאי קא בכית
Ber 17a Sab 90 אי משום[14]תורה דלא אפשת שנינו אחד המרבה ואחד
Jom 4.. Mn 110 הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ואי משום מזוני[15]לא כל
אדם זוכה לשתי שלחנות אי משום בני דין גרמא דעשיראה
ביר אמר ליה[16]להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא אמר ליה
על דא ודאי קא בכית[17]ובכו תרוייהו אדהכי והכי אמר ליה

M 1 מנלן M 2 מדבי M 3 ונג׳ לא M 4 + מיני M 5 + לכל ישראל M 6 אינן יסורין של אהבה והאר׳ י׳ P 7 להו M 8 לא קשיא M 9 רבי יוחנן חליש על לגביה ר׳ ח׳ לשיולי ביה א׳ ל׳...ואוק׳ אמאי ליקום ר׳ יוח׳ לנפש׳ דהא רחב׳ א׳ חליש על לגב׳ ר׳ י׳ לשיו׳ ביה א׳ ל׳...ואוקמ׳ אין חב׳ M 10 אליעזר M 11 לשיולי ביה אשכחיה דהוה גני M 12 + אזי׳ M 13 ר׳ א׳ M 14 דלא תפשת באורייתא M 15 אין כל|אדם M 16 אנא על האי שופ׳ דידך קא חזינא ובכינא דאזו ובלי בעפ׳ M 17 ובכו...ואוקמ׳.

1. Pr. 16,6. 2. Pr. 21,21. 3. Pr. 23,23. 4. Jer. 32,18. 5. Vergl. hierüber Neg. i,1. 6. In Palästina wurden die Aussätzigen [illegible] (vergl. Lev. K. 14), daher wird der Aussatz von R. Johanan [illegible] da die Aussätzigen vom gesellschaftlichen [illegible] betrachtet werden [illegible] natürlich die Babylonier zu verstehen. 7. Wenn der Aussatz sich auf bekleid. Körperstellen befindet. 8. An unbekl. Körperstellen. 9. Wahrsch. [illegible] 10. R. J. war von [illegible] Schönheit (vgl. Bm 84a), so dass durch die Entblössung seines Körpers das Zimmer beleuchtet wurde. 11. Gott. 12. Reichtum hienieden und Seligkeit droben.

חביבין עליך יסורים אמר ליה לא הן ולא שכרן אמר ליה הב
לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה : רב הונא[1]תקיפו ליה ארבע
מאה דני דחמרא[2]על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא[3]חסידא
ורבנן ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן[4]ואמרו ליה לעיין מר
במיליה אמר להו ומי חשידנא בעינייכו[5]אמרי ליה מי חשיד
הקדוש ברוך הוא דעביד[6]דינא בלא דינא אמר להו[7]אי איכא
מאן דשמיע [8]עלי מלתא[9]לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא
יהיב מר שבישא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי
מיניה[10]הא קא גניב לי כולי אמרי ליה היינו דאמרי אינשי בתר
גנבא גנוב וטעמיה טעים אמר להו[11]קבילנא[12]עלי דיהיבנא
ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר
חלא ואיזדבן בדמי[13]דחמרא :[14]תניא אבא בנימין אומר על
שני דברים הייתי מצטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני
מטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום על תפלתי
שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש
jBer.4,4 והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי[15] מנין
Jes.38,2 למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין[16]הקיר שנאמר °ויסב
חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל[17]לא תימא לפני מטתי אלא
אימא סמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום
דאמר רבי חמא ברבי חנינא[18]אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו
Ps.17,14 בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר °(ממתים ידך ה'
ממתים מחלד חלקם בחיים) וצפונך תמלא בטנם [ישבעו בנים]
רב נחמן בר יצחק אמר אף אין אשתו מפלת נפלים כתיב הכא
Gen.25,24 וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם °וימלאו ימיה ללדת והנה
תומים בבטנה : תניא אבא בנימין אומר שנים שנכנסו
[19]להתפלל וקדם אחד מהם[20]להתפלל ולא המתין את חברו ויצא
Ij.18,4 טורפין לו תפלתו בפניו שנאמר טורף נפשו באפו הלמענך
תעזב ארץ[21]ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל
ib. שנאמר °ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקדוש ברוך הוא

M 1 הוה M 2 +תקוף [והוו חלא] M 3 —הסידא M 4 אמרו M 5 +דעבידנא מלתא בלא דינא M 6 מילתא M 7 +שמעו רבנן מילתא דעבדי בלא דינא M 8 ליה M 9 +מן חבריה M 10 - הא...כולי | 11 M +מיכאן ואילך 12 עילואי דיהבינהו לה לכלהי M 13 חמרא | 14 M +תרין ותרין דיהיב רשותא לצלויי סימן | M 15 +ואמרי לה במתני' תנא אבא בנימין אומר M 16 הכותל ת"ל | M 17 +אל' אמר רבא | 18 M ואיתימ' ר"י M 19 +לבהכ"נ M 20 וסיים ויצ' ולא המת' א' לחב' M 21 ולא...ממקומו.

Weder sie selbst noch ihr V[illegible]. Er sprach zu ihm: Reiche mir deine Hand. Er reichte sie ihm und jener richtete ihn auf.

Dem R. Hona wurden vierhundert Fass Wein sauer. Es kamen zu ihm R. Jehuda, Bruder des R. Sala des Frommen, und die Rabbanan, nach Anderen, R. Ada b. Ahbah und die Rabbanan. Sie sprachen zu ihm: Es möge der Herr seine Thaten prüfen. Er erwiderte ihnen: Bin ich etwa verdächtig in euren Augen? Darauf antworteten sie ihm: Ist denn etwa der Heilige, gebenedeiet sei er, im Verdacht, eine Strafe ohne Recht zu vollziehen? Er erwiderte ihnen: Wenn Jemand da ist, der Etwas[1] über mich gehört, möge er es sagen. Sie sprachen zu ihm: Dies haben wir gehört, der Herr giebt seinem Gärtner keine Weinranken[2]. Er erwiderte ihnen: Lässt er mir denn etwas davon übrig? er stiehlt sie mir ja ganz. Sie sprachen zu ihm: Das ist es eben, was die Leute sagen: „Stiehl vom Dieb, und du wirst den Geschmack empfinden"[3]. Da sprach er zu ihnen: Ich nehme auf mich [die Verpflichtung], sie ihm zu geben. Manche sagen, der Essig[4] wurde wieder Wein, manche aber sagen, der Essig wurde so teuer, dass er zum Weinpreis verkauft wurde.

Es wird gelehrt: Abba Binjamin sagt: Um zwei Dinge war ich in meinem ganzen Leben besorgt: dass mein Gebet vor meinem Bett verrichtet werde, und dass mein Bett in der Richtung von Norden nach Süden gesetzt werde[6]. «Dass mein Gebet vor meinem Bett verrichtet werde», wie ist dies («vor meinem Bett») zu verstehen? wollte man es etwa wörtlich nehmen: unmittelbar vor meinem Bett, so sagte ja R. Jehuda im Namen Rabhs, nach Anderen R. Jehošuâ b. Levi: Woher wissen wir, dass den Betenden Nichts von der Wand trennen darf? — denn es heisst: [7]*Hizkijahu kehrte sein Gesicht zur Wand und betete!* Sage daher nicht: vor meinem Bett, sondern: in der Nähe meines Betts[5]. «Und dass mein Bett in der Richtung von Norden nach Süden gesetzt werde», denn R. Ḥama b. R. Ḥanina sagte im Namen des R. Jiçḥaq: Jeder, der sein Bett in der Richtung von Norden nach Süden setzt, bekommt männliche Kinder[8], denn es heisst: [9]*Durch deinen Norden*[10] *füllst du ihren Leib, sie werden Söhne in Fülle haben.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: auch gebärt dessen Frau keine Fehlgeburt; denn hier heisst es: ***Durch deinen Norden füllst du ihren Leib,*** und dort[11] heisst es: ***Und es waren ihre Tage voll, zum Gebären, und siehe da, Zwillinge in ihrem Leib.***

Es wird gelehrt: Abba Binjamin sagt: Wenn zwei hineingehen[12], um zu beten, und einer von ihnen wird zuerst mit dem Gebet fertig, und geht hinaus, ohne auf seinen Nächsten zu warten, so zerschlägt man ihm sein Gebet vor seinem Gesicht: denn es heisst: [13]***Er zerschlägt seine Seele***[14] ***vor seinem Gesicht; soll um deinetwillen die Erde verlassen werden!?*** Und noch mehr, er veranlasst auch, dass die göttliche Niederlassung sich von Jisraël entziehe, denn es heisst: [15]*Es wurde entrückt der Fels von seinem Ort.* Unter

1. Tadelhaftes. 2. Von welchen der Gärtner (oder Gartenpächter) laut Vorschrift (Bm. Fol. 103b) einen Teil bekommt. 3. Auch wer von einem Dieb stiehlt, hat einen Diebstahl begangen. 4. D. h. der sauer gewordene Wein des R. H. 5. D. h. gleich nach dem Aufstehen, ohne vorher etwas Anderes zu thun. 6. Damit die Füsse nicht nach dem Osten oder Westen, in welchen Richtungen sich die Manifestation Gottes befindet, gerichtet seien. 7. Jes. 38,2. 8. Was im Orient als besonderer Segen betrachtet wird. 9. Ps. 17,14. 10. So übersetzt R. J., die eigentliche Uebersetzung dieses Verses ist: *Mit deinem Schatz füllst du ihren Leib etc.* 11. Gen. 25,24. 12. In das Bethaus. 13. Ij. 18,4. 14. Unter „Seele" wird das Gebet verstanden; auch hier ist die Auslegung des Verses eine willkürliche, die richtige Uebersetzung ist: *Er vernichtet seine Seele in seinem Zorn etc.* 15. Fortsetz. des vorher citirt. Verses.

Fels ist aber nichts Anderes zu verstehen, als der Heilige, gebenedeiet sei er, denn es heisst: [1]*Den Fels, der dich gezeugt, vergisst du.* Wenn er aber wartet, was ist dann seine Belohnung? Er erlangt, sagte R. Jose b. R. Hanina, folgende Segnungen, wie es heisst: [2]*Wenn du auf meine Gebote geachtet hättest, so würde einem Strom gleich dein Friede sein, und den Wellen des Meeres gleich dein Sieg; und wie der Ufersand dein Same und die Sprösslinge deines Leibs etc.*

Es wird gelehrt: Abba Binjamin sagt: Wäre dem Auge die Macht verliehen worden, Alles zu sehen, so könnte kein Geschöpf bestehen vor [dem Anblick der] Gespenster. Abajje sagte: Sie sind zahlreicher als wir, sie stehen um uns herum wie eine Furche um das Beet. R. Hona sagte: Ein jeder von uns hat deren Tausend an seiner Linken und Myriaden an seiner Rechten. Raba sagte: Dieses Gedränge bei der Vorlesung[4] rührt von ihnen her; dass die Kniee matt werden, rührt von ihnen her; dass die Kleider der Rabbanan schäbig werden, rührt von ihrer Reibung her; dass die Füsse wanken, rührt von ihnen her. Wer von ihnen Kenntnis haben will, der nehme gesiebte Asche, und streue sie um das Bett; am Morgen wird er Fussſpuren wie von einem Hahne bemerken. Wer sie sehen will, der nehme die Nachgeburt einer Katze, einer schwarzen, von einer schwarzen geboren, einer erstgeborenen, von einer erstgeborenen geboren, verbrenne sie im Feuer, zerreibe sie und streue sich davon etwas in die Augen, dann wird er sie sehen. Man schütte sie dann in ein eisernes Rohr, und versiegle es mit einem eisernen Siegelring, sie[5] könnten sonst davon etwas stehlen; man soll aber auch den Mund schliessen, damit man nicht beschädigt werde. R. Bebaj b. Abajje that dies, aber er wurde beschädigt. Da beteten die Rabbanan für ihn, und er genas.

Es wird gelehrt: Abba Binjamin sagt: Das Gebet des Menschen wird nirgends als im Bethaus erhört, denn es heisst: [6]*Den Gesang und das Gebet zu hören;* am Orte des Gesangs sei auch das Gebet.

Rabin b. R. Ada sagte im Namen des R. Jiçḥaq: Woher dies, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, sich im Bethaus aufhält? — denn es heisst: [7]*Gott steht in der Gottesgemeinde.* Und woher dies, dass bei zehn Betenden sich die göttliche Niederlassung befindet? denn es heisst: [7]*Gott steht in der Gottesgemeinde.* Und woher dies, dass bei drei beim Gericht Sitzenden sich die göttliche Niederlassung befindet? — denn es heisst: [7]*Er richtet in der Mitte der Richter.* Und woher dies, dass bei Zweien die sitzen und sich mit der Gesetzlehre befassen, sich die göttliche Niederlassung befindet? — denn es heisst: [9]*Dann unterhielten sich die Gottesfürchtigen, einer mit seinem Nächsten, und der Herr horchte* ct. Was bedeutet [9]»*die da denken an seinen Namen*«? R. Aši antwortete: Wenn der Mensch dachte, ein Gebot auszuüben, und durch einen Notfall verhindert ward, es auszuüben, so rechnet die Schrift es ihm an, als hätte er es ausgeübt. Und woher dies, dass sich auch bei Einem, der sich mit der Gesetzlehre befasst, die göttliche Niederlassung befindet? — denn es heisst: [10]*An jedem Ort, wo ich meinen Namen erwähnt wissen werde, werde ich zu dir kommen und dich segnen.* — Wenn

שנאמר צור ילדך תשי ואם הממתין לו מה שכרו אמר רבי יוסי Dt 32, Fol. 6
ברבי חנינא זוכה לברכות הללו שנאמר לוא הקשבת למצותי ויהי Jes 48,
כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך וגו׳:
[1]תניא אבא בנימין אומר אלמלא נתנה רשות לעין לראות אין
כל בריה יכולה לעמוד [2]מפני המזיקין אמר [3]אביי אינהו נפישי
מינן וקיימי [4]עלן כי כסלא [5]לאוגיא [6]אמר רב הונא כל חד
וחד מינן אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה אמר [7]רבא האי
דוחקא [8]דהוי בכלה מינייהו הוי הני ברכי דשלהי מינייהו הני
מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו הני כרעי דמנקפן מינייהו האי
מאן דבעי [9]למידע להו לייתי קיטמא נהילא [10]ונהדר אפורייה
ובצפרא חזי כי כרעי דתרנגולא [11]האי מאן דבעי למחזינהו
לייתי שלייתא דשונרתא אוכמתא [12]בת אוכמתא בוכרתא בת
בוכרתא ולקליה [13]בנורא ולשחקיה ולימלי עיניה [14]מיניה וחזי
להו[15] ולישדייה בגובתא דפרזלא ולחתמיה [16]בגושפנקא דפרזלא
[17]דילמא גנבי מיניה ולחתום פומיה כי היכי דלא ליתזק [18]רב
ביבי בר אביי עבד הכי [19]ואתזק בעו רבנן רחמי עליה ואתסי[20]:
תניא אבא בנימין אומר אין [21]תפלה של אדם נשמעת אלא
בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום I Reg 8,28
רנה שם תהא תפלה [22]אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק
מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר אלהים Ps 82,
נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין [23]ששכינה עמהם
שנאמר אלהים נצב בעדת אל [24]ומנין לשלשה שיושבין בדין
ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים ib
שיושבים ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר אז נדברו Mal 3,
יראי ה׳ איש אל רעהו ויקשב ה׳ וגו׳ מאי ולחושבי שמו אמר ib
רב [25]אשי חשב [26]אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה Sab 6 / Qid 4
עליו הכתוב כאלו עשאה ומנין [27]שאפילו אחד שיושב ועוסק
בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את Ex 20
שמי אבוא אליך וברכתיך וכי מאחר דאפילו [28]חד תרי מבעיא

P 1 תנא ‖ M 2 בפני ‖ M 3 רב יוסף ‖ M 4 לן ככסלא ‖ M 5 לאוגיא ‖ 6 בב׳ י׳ מונאכו חסר המאמר פה והובא לקמן ‖ M 7 אביי ‖ M 8 דכלה ‖ 9 M למחזי לכרעינהו ‖ M 10 לפורייה ונהדר לפורייה מאחוריה וצפרא ‖ M 11 והאי ‖ M 12 בת אוכ׳ ‖ M 13 בנורא ‖ M 14 מיניה ‖ M 15 ולישויה ‖ M 16 + לקניה ‖ 17 ואיזדהר נפשיה כי היכי ‖ M 18 כי הא דר׳ ב ‖ B 19 + חזא ‖ M 20 + אמר רב חיננא כל חד וחד מינן מקפי ליה אלפא משמאליה ורברותא מימיניה שנ׳ יפו׳ מצדך וגו׳. על רבי בנישתא אחור תפילי כי דרגיל סימן ‖ M 21 תפלתו ‖ M 22 + נשמעת ‖ M 23 בבהכ״נ ‖ M 24 + ומנין לעשרה שקרוין עדה שנ׳ עד מתי לעדה הרעה הזאת ‖ 25 M אסי אפילו ‖ M 26 ‖ P. אדם ‖ אדם...מצוה ‖ M 27 לאחד ‖ 28 בדד

[illegible] 4. כלה Brev. [illegible] die öffentlichen [illegible] 6. I Reg. 8,28. 7. Ps. 82,1. 8. Zehn Personen [illegible]

תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספר
הזכרונות וכי מאחר דאפילו תרי[1] תלתא[2] מבעיא מהו דתימא
דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמשמע לן דדינא
נמי היינו תורה וכי מאחר דאפילו[3] תלתא עשרה מיבעיא עשרה
קדמה שכינה ואתיא[4] תלתא עד דיתבי: [5]אמר רב אבין בר רב
אדא אמר [6]רבי יצחק מנין שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין
Jes.62,8 שנאמר נשבע ה׳ בימינו ובזרוע עזו [7]בימינו זו תורה שנאמר
Dt.33,2 Ps.29,11 מימינו אש דת למו ובזרוע עזו אלו תפילין שנאמר ה׳ עוז
Dt.28,10 לעמו יתן [8]ומנין שהתפילין עוז הם לישראל [9]דכתיב וראו כל
Ber.57a Men.35b עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך ותניא רבי אליעזר
הגדול אומר אלו תפילין שבראש אמר ליה רב נחמן בר יצחק
לרב חייא בר אבין[10] הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו
I Chr.17,21 אמר ליה ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ [11]ומי משתבח
Dt.26,17 קודשא בריך הוא בשבחייהו דישראל אין דכתיב את ה׳ האמרת
Meg.16b Sot.17a Hul.89a היום וכתיב וה׳ האמירך היום אמר להם הקדוש ברוך הוא
לישראל אתם[12] עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם
חטיבה אחת בעולם אתם[12] עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר
Dt.6,4 שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ואני אעשה אתכם חטיבה
אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ אמר
ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר
ib.4,7 ib.4,8 ib.33,29 בתי מאי אמר ליה[13] כי מי גוי גדול ומי גוי גדול אשריך ישראל
ib.4,34 ib.26,19 או הנסה אלהים ולתתך עליון אי הכי נפישי להוא טובי בתי
אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דדמיין להדדי בחד ביתא
אשריך ישראל ומי כעמך ישראל בחד ביתא או הנסה אלהים
Col.b בחד ביתא ולתתך עליון בחד ביתא [14]וכולהו כתיבי באדרעיה:
[15]אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק כל הרגיל לבא לבית
הכנסת [16]ולא בא יום אחד הקדוש ברוך הוא [17]משאיל בו

איכא שכינה בהדיה בתרי צריכי למימר אמ׳ בתרי מכתב כתיבי מילי׳
M 1 + איכא שכינה בהדייהו M 2 צריכא למימר M 3 בג׳ איכא שכינ׳
בהדייהו י׳ צ״ל אמרי בי׳ קדמה שכינה ואתיא ברישא והדר אתו נינהו
בג׳ אתו נינהו ברישא והדר אתיא שכינה P 4 תלתא M 5 ואמ׳ רבין
M 6 רב M 7 תנא ימינו M 8 − ומנין...לישרא׳ M 9 וכתיב M 10
בתפילי M 11 א״ל וכי משתבח הקב״ה בתושבחתא דישרא׳ א״ל הן
M 12 עשיתם לי M 13 + מסתברא M 14 וכולהו...באדרעיה M 15
M ואמר M 16 ועבר עליו יום א׳ [שלא בא] M 17 שואל.

dies aber schon bei Einem geschieht, ist es denn bei Zweien nötig[1]? — Bei Zweien werden deren Worte in das Gedenkbuch eingetragen, bei Einem aber werden dessen Worte in das Gedenkbuch nicht eingetragen. — Wenn aber dies sogar bei Zweien ist, ist es denn bei Dreien nötig? — Du könntest sagen, das Gericht sei nur ein Friedensakt, bei dem sich die göttliche Niederlassung nicht befindet, daher lässt er uns hören, dass das Gericht auch zur Lehre gehört. — Wenn aber dies sogar bei Dreien ist, ist es denn bei Zehnen nötig? — Bei Zehnen kommt die göttliche Niederlassung zuerst, bei Dreien aber, als sie schon sitzen.

R. Abin b. R. Ada sagte im Namen des R. Jiçḥaq: Woher dies, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, Tephillin[2] anlegt? — denn es heisst: [3]*Der Herr hat bei seiner Rechten geschworen, und bei seinem mächtigen Arm.* „*Seine Rechte*", dies bedeutet die Gesetzlehre, wie es heisst: [4]*An meiner Rechten ist ein Feuer des Gesetzes für sie;* und „*bei seinem mächtigen Arm*", dies bedeutet die Tephillin, wie es heisst: [5]*Der Herr wird seinem Volk Macht verleihen.* Woher aber dies, dass die Tephillin eine Macht sind für Jisraël? — denn es heisst: [6]*Und es werden alle Völker der Erde sehen, dass der Name des Herrn über dich genannt wird, und sie werden vor dir fürchten,* worüber gelehrt wird: R. Eliézer der Grosse sagt: dies[7] sind die Tephillin des Hauptes. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte zu R. Ḥija b. Abin: Was steht in den Tephillin des Herrn der Welt geschrieben? Er erwiderte: [8]*Wer ist wie dein Volk Jisraël ein einziges Volk auf Erden.* Prahlt denn etwa der Heilige, gebenedeiet sei er, mit dem Ruhme Jisraëls? — Freilich, es heisst ja: [9]*Du hast den Herrn heute versprechen lassen* und darauf folgt: *Und der Herr hat dich heute versprechen lassen.* Es sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Jisraël: Ihr habt mich als einen Herrscher auf der Welt anerkannt, daher werde auch ich euch zu einer herrschenden [Nation] in der Welt machen. Ihr habt mich als einen Herrscher auf der Welt anerkannt, denn es heisst: [10]*Höre Jisraël, der Herr, unser Gott, ist ein einziger Herr;* und auch ich mache euch zu einer einzigen herrschenden Nation auf der Welt, denn es heisst:[11] *Wer ist wie dein Volk Jisraël ein einziges Volk auf Erden.* R. Aḥa b. Raba sprach zu R. Aši: Richtig wäre dies von dem einen Gehäuse[12], in den übrigen Gehäusen aber, was [steht darin]? Er antwortete ihm: [13]*Denn wer ist ein grosses Volk* und: [14]*Welches grosse Volk;* [15]*Heil dir Jisraël;* [16]*Hat ein Gott etwa versucht;* [17]*Dass er dich zum Höchsten mache.* Wenn so, müssten es doch mehr[18] Gehäuse sein? — Aber so: *Denn wer ist ein grosses Volk,* und: *Welches grosse Volk,* die des gleichen [Inhalts] sind, in einem Gehäuse; *Heil dir Jisraël,* und: *Wer ist wie dein Volk Jisraël,* ebenfalls in einem Gehäuse; *Hat ein Gott etwa versucht,* in einem Gehäuse; und: *Dass er dich zum Höchsten mache* in einem Gehäuse. Und diese alle[19] sind auch in der [Tephilla] des Arms geschrieben.

Rabin b. R. Ada sagte im Namen des R. Jiçḥaq: Wer gewöhnt ist, [täglich] in das Bethaus zu gehen und

1. Wenn die göttl. Manifest. sich bei Einem sich mit der Lehre befassenden befindet, [illegible] Zweien der Fall ist? 2. Zwei Pergamentkapseln, welche während des Gebets mittels Riemen oberhalb der Stirn [illegible] Oberarm befestigt werden. Die Kopfkapsel besteht aus vier „Gehäusen" (Abteilungen), [illegible] Parašah aus dem Pentateuch (Dt. 6,4–9; ib. 11,13–21; Ex. 13,1–10; ib. 13,11–16) enthaltend, befinden. Die Handkapsel, die aus einem Gehäuse besteht, enthält diese vier Parašen auf einer Pergamentrolle. 3. Jes. 62,8. 4. Dt. 33,2. 5. Ps. 29,11. 6. Dt. 28,10. 7. Was die Völker mit Ehrfurcht sehen; vgl. Tosaphoth. 8. I. Chr. 17,21. 9. Dt. 26,17. 10. Dt. 6,4. 11. I. Chr. 17,21. 12. Der Kopfkapsel. 13. Dt. 4,7. 14. Ib. 4,8. 15. Ib. 33,29. 16. Ib. 4,34. 17. Ib. 26,19. 18. [illegible]

[illegible] ...*der da ... im Finstern* ... [illegible] ... *Das vertraue auf den Namen des Herrn* ... [illegible]

R. [illegible] ... [illegible]

R. H[illegible] ... [illegible] ... *Und Abraham* ... [illegible] ... *Und Pinḥas stand auf und betete.* [illegible]

R. [illegible] ... *Lasset uns nach ... dem Herrn zu erkennen.* R. Zera sagte: [illegible] ... *Dem Herrn* ... [illegible]

R. Zera sagte: Das Verdienstliche [illegible] ... Das Verdienstliche der öffentlichen Vorlesung besteht im Gedränge. Raba sagte: Das Verdienstliche der Lehre besteht im vernünftigen Nachdenken. R. Papa sagte: Das Verdienstliche der Beileidbezeugung besteht im Schweigen. Mar Zuṭra sagte: Das Verdienstliche des Fastens besteht im Almosengeben. R. Šešeth sagte: Das Verdienstliche des Betrauerns besteht im Erheben [der Stimme]. R. Aši sagte: Das Verdienstliche beim Hochzeitsfest besteht im Unterhalten.

R. Hona sagte: Wer hinter dem Bethaus betet, wird ein Gottloser genannt, wie es heisst: [8]*Ringsum wandeln die Gottlosen.* Hierzu bemerkte Abajje: Dies ist nur dann gesagt, wenn er sein Gesicht nicht nach dem Bethaus wendet, wenn er aber sein Gesicht dem Bethaus zuwendet, dann ist uns daran nichts gelegen. Ein Mann betete einst hinter dem Bethaus, und wandte sein Gesicht nicht dem Bethaus zu; da ging Elijahu an ihm vorbei und sah ihn, und erschien ihm wie ein Araber. Er sprach zu ihm: Mit dem Rücken[9] gewendet stehst du vor deinem Herrn!? Er zog sein Schwert und tötete ihn.

[illegible] R. Ḥelbo b. Manaf [illegible] R. Ḥelbo [illegible] R. Naḥman [illegible]

שנאמר מי בכם ירא ה׳ שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים
ואין נגה לו אם לדבר מצוה הלך [1]נגה לו ואם לדבר הרשות
הלך אין נגה לו [2]יבטח בשם ה׳ מאי טעמא משום דהוה ליה
לבטוח בשם ה׳ ולא בטח: אמר רבי יוחנן בשעה שהקדוש
ברוך הוא בא לבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא
כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה: אמר
רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי
אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו
של אברהם אבינו ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב
וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה
אלא תפלה שנאמר ויעמד פנחס ויפלל: אמר רבי חלבו אמר
רב הונא היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה אמר
אביי לא [11]אמרן אלא [12]למיפק אבל למיעל מצוה למרהט
שנאמר נרדפה לדעת את ה׳ אמר רבי זירא מריש כי הוה
חזינא להו [14]לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא אמינא קא
מחללין רבנן שבתא כיון דשמענא להא [17]דרבי תנחום אמר
רבי יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו
בשבת שנאמר אחרי ה׳ ילכו כאריה ישאג אנא נמי רהיטנא:
אמר רבי זירא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה
דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא אגרא
דבי טמיא שתיקותא אמר מר זוטרא אגרא דתעניתא צדקתא
אמר רב ששת אגרא דהספדא דלויי אמר רב [20]אשי אגרא
דבי הלולי מילי: [21]אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בית
הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון: אמר
אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל
מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה: ההוא גברא [22]דהוה
מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף
[24]אליהו חזייה אידמי ליה כטייעא אמר ליה כדו בר קיימת קמי
מרך שלף ספסרא וקטליה [26]אמר ליה ההוא מרבנן לרב ביבי

[illegible]

בר אבין ואמרי לה[1] רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי כרום Ps.12,9
זלות לבני אדם אמר[2] ליה אלו דברים שעומדים ברומו של
עולם ובני אדם מזלזלין בהן רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי
תרוייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום
שנאמר כרום זלות לבני אדם מאי כרום[3] כי אתא רב דימי אמר
[4] עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת
מתהפך לכמה גוונין רבי אמי ורבי אסי דאמרי תרוייהו כאלו
נדון בשני דינים[5] אש ומים שנאמר הרכבת אנוש לראשנו ib.66,12
באנו באש ובמים[6] ואמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא
אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת
המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא[7] ויאמר I Reg. 18,36f
וגו' ענני[8] ה' ענני ענני שתרד אש מן השמים ועננּי שלא Ber 9b
יאמרו מעשה כשפים הם רבי[9] יונתן אמר אף בתפלת ערבית
שנאמר תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב רב Ps.141,2
נחמן בר יצחק אמר אף[10] תפלת שחרית שנאמר ה' בקר ib.5,4
תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה: ואמר רבי חלבו אמר רב
הונא כל הנהנה מסעודת חתן[11] ואינו[12] משמחו עובר בחמשה
קולות שנאמר קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה Jer.33,11
קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם[12] משמחו מה שכרו אמר
רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר
ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד Ex.19,16
על ההר וקול שופר וגומר ויהי קול השופר וגומר והאלהים
יעננו בקול אטו הא כתיב וכל העם רואים את הקולות[13] אותן Ex.20,15
קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאלו[14] הקריב
תודה שנאמר מביאים תודה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר Jer.33,11
כאלו בנה[15] אחת מחורבות ירושלים שנאמר כי אשיב את ib.
שבות הארץ כבראשונה אמר ה': ואמר רבי חלבו אמר רב
הונא כל אדם[16] שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר
סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגומר מאי כי זה כל Ecc.12,13 ib.

M 1 ירי ביבי ב ר נחמן מאי || M 2 יהו || P 3 + זלות || M 4 + רבי יוחנן || M 5 איש ומים || P 6 אמר || M 7 ויאמר...הם || P 8 ה' || M 9 נתן B. || M 10 יוחנן בתפלת || M 11 + וכלה || M 12 משמחן || M 13 + תנא || M 14 בנה מזבח והקריב עליו קרבן || M 15 + הורבה || M 16 שהוא י ש סוף דבריו.

Jiçḥaq: Was [bedeutet] [illegible] ¹*Wie da Erhaben-[illegible] den Menschenkindern* [illegible]. Er antwortete ihm: [illegible] der Welt stehen [illegible] gering. R. Joḥanan und R. E[lea]zar [illegible] ein Mensch der Men[schen illegible] sein Gesicht wie der Kerum [illegible]: *Kerum [wie] das Erh[...] den Menschenkindern als Geringschätzigkeit*. Was [ist] K[erum]? R. Dimi kam, erklärte er: [illegible] Vogel in den [über]seeischen Ländern[4] [illegible] ist, und der, sobald die Sonne [illegible], seine Farbe verwandelt. R. Ami und R. Asi sagen: [illegible] Als ob er[5] von zwei Strafgerichten, vom Feuer [und] Wasser heimgesucht worden wäre, [denn] es heisst: ⁷*Du hast den Menschen auf unserem Haupt reiten l[assen], wir sind in Feuer und Wasser geraten.*

Ferner sagte R. Ḥelbo im Namen [des] R. H[ona]: [illegible] soll der Mensch mit dem Nachmittaggebet achtsam sein, denn Elijahu wurde ja auch nur durch das Nachmittaggebet erhört, wie es heisst: ⁸*Und es war zur Zeit, wo das Nachmittagopfer[9] dargebracht wird, da trat der Prophet Elijahu hin und sprach [illegible] Erhöre mich, o Herr, erhöre mich;* [illegible] ein Feuer vom Himmel herab[ko]mme, und [illegible] dass sie nicht sagen, [es] sei [ein] Zauberwerk. R. Jo[na]than sagt: Auch mit dem Abe[nd]gebet[10], [denn] es heisst: ¹¹*Mein Gebet möge wie Räucherwerk vor dir [illegible] sein, die Erhebung meiner Hände wie das Abendopfer.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: Auch mit [dem] Morg[e]ngebet[10], [denn] es heisst: ¹²*Am Morgen erhöre meine Stimme, o Herr, am Morgen rüste ich mi[ch] vor dir und harre.*

Ferner sagte R. Ḥelbo im Namen des R. Hona: Wer vom Gastmahl eines Bräutigams geniesst, ohne ihn zu erheitern[13], der übertritt [illegible] Stimmen[14], [denn] es heisst: ¹⁵*Stimme der Wonne und Stimme der Freude, Stimme des Bräutigams und Stimme der Braut,* **Stimme derer, die da sprechen: Danket dem Herrn der Heerscharen.** Wenn er ihn aber erheitert, was ist dann seine Belohnung? R. Jehošuá b. Levi sagte: Ihm wird die Gesetzlehre, [die] [illegible] fünf Stimmen gegeben wurde, zuteil, wie es heisst: ¹⁶*Und es geschah am dritten Tag, des Morgens, da waren Stimmen[17] **und Blitze und schweres Gewölk auf dem Berg und die Stimme der Posaune** ct; **und es war die Stimme der Posaune** ct; **und Gott antwortete ihm mit der Stimme.*** — Es ist doch nicht so[18], es heisst ja auch: ¹⁹***Und das ganze Volk sah die Stimmen!*** — Diese Stimmen waren vor der Gesetzgebung. R. Abahu sagte: Es gleicht, als hätte er Dankopfer dargebracht, denn es heisst: ²⁰***Sie bringen Dankopfer in das Haus des Herrn***[21]. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Es gleicht, als hätte er eine von den Ruinen Jerušalems aufgebaut, denn es heist: ²²***Denn ich werde die Gefangenschaft des Lands zurückführen wie ehemals, spricht der Herr.***

Ferner sagte R. Ḥelbo im Namen des R. Hona: Wer gottesfürchtig ist, dessen Worte werden erhört, wie es heisst: ²³***Endlich, alles wird dem erhört, der Gott fürchtet*** ct. Was bedeutet: ²³***Denn dies ist der ganze***

---

1. Ps. 12,9. 2. Das Gebet, welches in die Höhe steigt. 3. Gr. *χρῶμα* [illegible] כרימא [illegible] kürlich oder zutreffend ist, ist fraglich. 4. Bezeichnung für das L[and] [illegible] Welt [illegible] Hülfsbedürftige. 7. Ps. 66,12. 8. I Reg. 18,36. 9. מנחה *Opfergabe*, [illegible] *Nachmittagopfer* [illegible] das Gebet an die Stelle des Opfers getreten ist. 10. Soll man beachten [illegible] 11. Ps. 141,2. [illegible] seiner Erheiterung bei. 14. Er geringschätzt den folgenden Vers, in dem das Wort „Stimme“ fünfmal vorkommt. 15. Jer. 33,11. 16. Ex. 19,16 ff. 17. Donner. 18. Dass das Wort „Stimme“ [illegible] קולות [illegible] Stimme [illegible] 19. Ex. 20,15. 20. Jer. 33,11. 21. Dieser Vers folgt dem [illegible] R. H[illegible]

[illegible]

Augen nicht geringschätzig sein soll.

האדם אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא כל העולם כולו
לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה
כנגד כל העולם כולו [1]רבי שמעון בן עזאי ואמרי לה [1]רבי
שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה :
ואמר רבי חלבו אמר רב הונא [2]כל שיודע בחבירו שהוא רגיל
ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר בקש שלום ורדפהו
ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר ואתם בערתם הכרם
Fol. 7 גזלת העני בבתיכם : אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי מנין
שהקדוש ברוך הוא מתפלל שנאמר והביאותים אל הר קדשי
ושמחתים בבית תפלתי [3]תפלתם לא נאמר אלא תפלתי [4]מכאן
שהקדוש ברוך הוא מתפלל מאי מצלי אמר רב זוטרא בר
טוביא אמר רב יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי
[5]ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת [6]הרחמים ואכנס
להם לפנים משורת הדין : תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע
פעם אחת נכנסתי [7]להקטיר קטרת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל
יה ה׳ צבאות [8]שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי
ישמעאל בני ברכני אמרתי [9]לו יהי רצון מלפניך שיכבשו
רחמיך את כעסך [5]ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך
במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי
בראשו [11]וקמשמע לן שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך :
ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי [12]מנין שאין מרצין לו לאדם
בשעת כעסו דכתיב פני ילכו והנחותי לך אמר לו הקדוש ברוך
הוא למשה המתן [13]לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך ומי
איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא אין [14]דתניא ואל זועם
בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע [15]אחד מחמשת רבוא
[16]ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים [17]ושמנה בשעה וזו
היא רגע ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם
הרשע דכתיב ביה ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא
הוה ידע דעת עליון הוה ידע אלא [18]מלמד שהיה יודע לכוין
אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה והיינו דאמר להו

[illegible]

Ferner sagte R. Joḥanan im Namen des R. Jose: Woher dies, dass man einen Menschen während seines Zornausbruchs nicht zu besänftigen suchen soll? — denn es heisst: [9]*Mein Zorn wird vorübergehen, und ich werde mich dir beruhigen.* Es sprach der Heilige, gebenedeiet sei er zu Mošeh: Warte ein wenig, bis das zornige Gesicht vorüber ist, und ich willfahre dir. Giebt es etwa Zorn beim Heiligen, gebenedeiet sei er? — Gewiss, denn es wird gelehrt: [10]*Und Gott zürnt jeden Tag.* Und wie lange dauert sein Zorn? — Einen Augenblick. Und wieviel ist ein Augenblick? — Der achtundfünfzigtausendachthundertachtundachtzigste Teil einer Stunde; dies ist ein Augenblick. Und kein Geschöpf kann diese Zeit abpassen, nur der ruchlose Bileám [vermochte es]; denn von ihm heisst es: [11]*Er kannte die Gedanken des Höchsten.* — Wenn er nicht einmal die Gedanken seines Tiers[12] kannte, wie konnte er die Gedanken des Höchsten kennen? — Allein dies lehrt, dass er die Stunde abzupassen wusste, in welcher der Heilige, gebenedeiet sei er, zürnt. Dies ist es,

[illegible]

Mich. 6,5 נביא לישראל [1]עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו'
ib [1]מאי למען דעת צדקות ה' אמר רבי אלעזר אמר[2]להן הקדוש
ברוך הוא לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי
בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי[4]לא נשתייר משונאיהם
Num 23,8 של ישראל שריד ופליט והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק [3]מה
אקוב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' מלמד שכל אותם
הימים לא זעם[5] וכמה זעמו רגע וכמה רגע אמר רבי אבין ואיתימא
Ps. 30,6 רבי אבינא רגע כמימריה ומנא לן דרגע רתח שנאמר [4]כי רגע
Jes 26,20 באפו חיים ברצונו ואיבעית אימא מהכא [5]חבי כמעט רגע עד
יעבור זעם ואימת רתח אמר אביי [7]בהנך תלת שעי קמייתא כי
חוורא כרבלתא דתרנגולא וקאי אחד כרעא כל שעתא [8]ושעתא
נמי קאי הכי כל שעתא אית ביה שוריקי סומקי בההיא שעתא
לית ביה שוריקי סומקי : ההוא מינא דהוה בשבבותיה דרבי
יהושע בן לוי הוה קא מצער ליה[9]טובא בקראי יומא חד שקל
תרנגולא ואוקמיה בין כרעיה דערסא ועיין ביה סבר כי מטא
ההיא שעתא אלטייה כי מטא ההיא שעתא ניים[10]אמר שמע
Ps. 145,9 מיניה לאו אורח ארעא למעבד הכי [11]ורחמיו על כל מעשיו כתיב
Pr. 17,26 [12]וכתיב גם ענוש לצדיק לא טוב תנא משמיה דרבי מאיר בשעה
[11]שהחמה זורחת וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם
בראשיהם ומשתחוים לחמה מיד כועס[12]הקדוש ברוך הוא :
ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של
Hos 2,9 אדם יותר מכמה מלקיות שנאמר [14]ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה
אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וריש
Pr 17,10 לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר [15]תחת גערה במבין
מהכות כסיל מאה : ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי שלשה
דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו בקש
Ex. 33,16 שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר[13] [16]הלא בלכתך
Bb. 15b עמנו בקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם ונתן לו
Ex 33,16 שנאמר [16]ונפלינו אני ועמך בקש להודיעו[14]דרכיו[15]של הקדוש

M 1 ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים ועד הגלגל למען דעת צדקות ה M 2 רו M 3 +לנביא לך אמור להם M 4 + בימי בלעם הרשע M 5 תנא כל M 6 + ה M 7 בתלת M 8 נמי מהוורא כי שעתא פיישי בה כוריקי כומקי בההיא שעתא לא פיישי בה שורייקי M 9 בקראי טיבא בעא למלטייה אזל אנקט תרנגולא ואסר כרעיה לפורייה ויתיב קמיה אמר כי מטיא ההיא M 10 + לכי מיתער M 11 שכל מלכי מו מ M 12 הקב ה M 13 ילך נא ה' בקרבנו M 14 +את M 15 —של הקב"ה.

was der Prophet [illegible] Jisraël sagte: [1]*Mein Volk, [illegible] doch, was Balaq, der König von Moab, [illegible]* Was bedeutet [1]*Um zu [illegible] die Wohltaten des Herrn*? R. Eleázar sagte: [illegible] Jisraël: Wisset [illegible] ich nicht gewesen habe in den Tagen des ruchlosen Bileám [illegible] so wäre von den Feinden[2] Jisraëls [illegible] noch Entronnener übrig geblieben. [illegible] was Bileám zu Balaq gesagt hat: [3]*Wie [illegible] dem Gott nicht flucht, und wie [illegible] Gott nicht zürnt.* Dies lehrt, dass er [illegible] Tage nicht zürnt. Und wie lange [illegible] Zorn? Einen Augenblick. Und wieviel ist ein Augenblick? [illegible] R. Abin, nach Anderen, R. Abina sagte: [illegible] man [das Wort] Regá[4] ausspricht. Woher [illegible] dass er einen Augenblick [illegible] [5]*Denn einen Augenblick ist er in seinem Zorn, [illegible] länglich in seinem Wohlwollen.* Wenn [illegible] sage ich aus Folgendem: [6]*Verbirg dich nur einen Augenblick, bis der Zorn vorübergeht.* Wann [illegible] er im Zorn? Abajje sagt: [illegible] zur Zeit, wenn dem Hahn der Kamm weiss wird und er auf einem Fuss steht. — Zu jeder [illegible] steht[8] er ja ebenfalls so? — Zu jeder anderen [illegible] hat er rote Streifen, in dieser Stunde hat er [illegible] roten Streifen.

Ein Minäer[9] der in der Nachbarschaft des R. Jehošuä b. Levi wohnte, quälte diesen sehr [illegible] Eines Tags nahm er einen Hahn [illegible] zwischen die Füsse des Betts und beobachtete [illegible] dachte, sobald diese Stunde [illegible] tluchen. Als aber diese Stunde [illegible] schlief er [illegible] Da sprach [illegible] es ist [illegible] es keine Lebensart ist [illegible] wie es heisst: [11]*Seine Liebe ist mit allen seinen Geschöpfen.* [illegible] ferner: [12]*Auch ist es dem Gerechten nicht gut, zu strafen.* Im Namen des R. Meïr wird gelehrt: Zur Stunde, wo die Sonne hervorstrahlt, und alle Könige [illegible] Ostens und Westens ihre Kronen auf das Haupt setzen und die Sonne anbeten, [illegible] der Heilige, gebenedeiet sei er.

Ferner sagte R. Joḥanan im Namen des R. Jose: Besser ist eine Züchtigung[13] im Herzen des Menschen, als viele Geisselhiebe; denn es heisst: [14]*Sie setzt ihren Buhlen nach* &c. *und sie spricht: ich will gehen und zurückkehren zu meinem ersten Mann, denn besser erging es mir damals als jetzt.* R. Šimôn b. Laqiš sagt: Besser als hundert Geisselhiebe; denn es heisst: [15]*Tiefer dringt ein Vorwurf bei Verständigen, als hundert Schläge bei Thoren.*

Ferner sagte R. Joḥanan im Namen des R. Jose: Drei Dinge erbat sich Mošeh vo[illegible] sei er, und er gewährte sie ihm. Er bat, dass die göttliche Niederlassung auf Jisraël ruhen möge, und er gewährte es ihm, wie es heisst: [16]*Fürwahr, wenn du mit uns gehest.* Er bat, dass die göttliche Niederlassung auf den Völkern der Welt nicht ruhe, und er gewährte es ihm, wie es heisst: [16]*Damit wir ausgezeichnet sind, ich und dein Volk.* Er bat, ihn erkennen [illegible]

1 Mich. 6,5. 2 S. Seite 10 Note 1. 3 Num. 23,8. 4 Augenblick [illegible] מיגרא [illegible] wird der Kamm weiss. 9 מין Sectirer, Häretiker [illegible] u. A. W. Gold[illegible], Monatsschrift f. G. u. W. d. J. XXX p. 1 ff., Schorr, He[illegible] verfängliche Fragen. 11 Ps. 145,9. 12 Pr. 17,26 [illegible] Gewissensbisse, R[illegible]

[illegible]

ברוך הוא ונתן לו שנאמר הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה יש צדיק שטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע שטוב לו יש רשע ורע לו אמר לו משה צדיק שטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע רשע שטוב לו רשע בן צדיק רשע ורע לו רשע בן רשע: אמר מר צדיק שטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע איני והא כתיב פוקד עון אבות על בנים וכתיב ובנים לא יומתו על אבות ורמינן קראי אהדדי ומשנינן לא קשיא הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אלא הכי קאמר ליה צדיק שטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע שטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור ופליגא דרבי מאיר דאמר רבי מאיר שתים נתנו לו ואחת לא נתנו לו שנאמר וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו הגון: ויאמר לא תוכל לראות את פני תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה[10] אני רוצה ופליגא דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בשכר שלש זכה לשלש בשכר ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים בשכר כי ירא זכה[11] ויראו מגשת אליו בשכר מהביט זכה לתמונת ה' יביט והסירותי את כפי וראית את אחורי אמר רב[12] חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין: ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לטובה אפילו על תנאי[13] לא חזר בו מנא לן ממשה רבינו שנאמר הרף ממני ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי עצום אף על גב דבעא משה רחמי עלה דמלתא ובטלה אפילו הכי אוקמה בזרעיה שנאמר בני משה גרשום

1 M משה לפני הקב״ה | רבש״ע 2 M הקב״ה למשה 3 M איני 4 M ואמרינן קשיא 5 M כאן 6 M נתן 7 M כדכתיב 8 M בן 9 M למשה 10 M אי אני 11 M וייראו 12 M דביזנא 13 M אינו חוזר.

[illegible] Qorḥa gelehrt: So sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh: Als ich wollte[8], hast du nicht gewollt; jetzt, wenn du willst, will ich nicht. Dieses widerspricht dem von R. Šemuël b. Naḥmani im Namen des R. Jonathan Gesagten, denn R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen des R. Jonathan: Als Belohnung für drei Dinge ist Mošeh mit drei Dingen bedacht worden; als Belohnung für: [9]*Und Mošeh verbarg sein Antlitz*, wurde er mit [strahlendem] Antlitz bedacht, als Belohnung dafür, dass: *er fürchtete*[9], erreichte er, dass: [10]*sie fürchteten, ihm zu nahen*, und als Belohnung dafür, dass: *er vom Schauen [sich enthielt]*[11], wurde ihm beschieden, dass: [12]*er schaute das Gesicht des Herrn.* — [13]*Und ich will meine Hand entfernen, und du wirst meine Rückseite schauen;* hierüber sagte R. Ḥana b. R. Bizna im Namen R. Šimôn des Frommen: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, dem Mošeh den Knoten[14] der Tephillin gezeigt hat.

Ferner sagte R. Joḥanan im Namen des R. Jose: Jedes Gutes verheissende Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, kommt, wenn auch nur bedingungsweise, wird von ihm nicht widerrufen[15]. Woher uns dies? — von Mošeh, unserem Meister; denn es heisst: [16]*Lass mich, ich will sie vertilgen* &c. *und dich zum mächtigen Volk machen*; obgleich Mošeh in dieser Angelegenheit um Erbarmen flehte und [dieses Verhängniss] abwandte, dennoch erfüllte er [seine Verheissung] an dessen Nachkommen, wie es heisst: [17]*Die Söhne des Mošeh*

[illegible]

אליעזר והיו בני אליעזר רחביה הראש וגו׳ ובני רחביה רבו
למעלה וגו׳ ותני[1] רב יוסף למעלה מששים רבוא אתיה רבית
Ex 1,7 רבית כתיב הכא רבו למעלה וכתיב התם ובני ישראל פרו
Col.b וישרצו וירבו : אמר[2] רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי
מיום שברא הקדוש ברוך הוא את[3] העולם לא היה אדם שקראו
להקדוש ברוך הוא אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר
Gen 15,8 ויאמר אדני [ה׳] במה אדע כי אירשנה אמר רב אף דניאל
Dan 9,17 לא נענה אלא[4] בשביל אברהם שנאמר ועתה שמע אלהינו אל
תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השמם למען
אדני למענך מבעי ליה אלא למען אברהם שקראך אדון :
ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מנין שאין מרצין
Ex 33,14 לו לאדם בשעת כעסו שנאמר פני ילכו והנחתי לך : ואמר
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מיום שברא הקדוש ברוך
הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד
Gen 29,35 שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה׳ : ראובן
אמר רבי אלעזר אמרה לאה ראו מה בין בני לבן חמי דאלו
בן חמי אף על גב דמדעתיה זבניה לבכירותיה דכתיב
Ib. 25,33; Ib. 27,41 וימכר את בכורתו ליעקב חזו מה כתיב ביה וישטום עשו
Ib. 27,36 את יעקב וכתיב ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה
פעמים וגו׳ ואלו בני אף על גב דעל כרחיה שקליה יוסף
I Chr 5,1 לבכירותיה מיניה דכתיב ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו
Gen 37,21 ליוסף אפילו הכי לא אקנא ביה דכתיב וישמע ראובן ויצלהו
מידם : רות מאי רות אמר רבי יוחנן[10] שזכתה ויצא ממנה
דוד שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות מנא לן
Ps 46,9 דשמא גרים אמר רבי[11] אלעזר דאמר קרא לכו חזו מפעלות ה׳
אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות : ואמר
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי קשה תרבות רעה בתוך
Ps 3,1 ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג[12] שנאמר מזמור לדוד
Ib 3,2 בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב בתריה ה׳ מה רבו צרי רבים
Ib 2,1 קמים עלי ואלו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב למה רגשו גוים

M 1 מאי למעלה תני ר׳ י׳ שרבו למעלה M 2 + אדוי מרצין לאה תרבות רשעים קובע שימושה ר׳ י׳ משום רשב״י סימן; M 3 עולמו M 4 בזכות M 5 שנתן הודאה M 6 + מאי ראובן א״ר אר׳ M 7 דכת׳...בכורתו M 8 וכת׳...וגו׳ M 9 שקרו בכ מיניה ויהביה ליוסף M 10 + למה נקרא שמה רות B 11 אליעזר M 12 דאלו גבי מלחמ׳ גו מ כתיב [למה רגשו גוים וג׳] יתיצבו מלכי ארץ (ולא כתיב ה׳ מה רבו צרי) ואלו גבי תרבות רעה כת׳ מז׳ לדוד בברחו מפני אבש׳ בנו וכת׳ ה׳ מה רבו צרי.

[illegible] *ich werde mich dir beruhigen.*

[illegible] *dem Joseph gegeben,* dennoch beneidete er ihn nicht, wie es heisst: [12]*Als Reûben dies hörte, rettete er ihn aus ihrer Hand.*

Ruth; warum [heisst sie] Ruth? R. Johanan sagte: Weil es ihr beschieden war, dass David, der den Heiligen, gebenedeiet sei er, mit Liedern und Lobgesängen pries, ihr entstammte. Woher uns dies, dass Namen bewirken? R. Eleâzar antwortete: Denn es heisst: [13]*Gehet, schauet die Werke des Herrn, der Šamoth [Verwüstungen] auf Erden gemacht hat;* lies nicht *Šamoth*, sondern *Šemoth [Namen].*

Ferner sagte R. Johanan im Namen des R. Simôn b. Johaj: Schlimmer ist böse Zucht im Haus des Menschen, als der Krieg mit Gog und Magog[14] [illegible] ***Sohn Abšalom floh,*** worauf weiter folgt: ***Herr, wie zahlreich sind meine Feinde, wie viel, die gegen mich auftreten!*** Vom Krieg mit Gog und Magog aber heisst es blos: [16]***Warum toben die Völker, und die Nationen***

1. Ex. 1,7. 2. Vgl. Ex. 12,37. 3. Gen. 15,8. 4. Dan. 9,17. 5. Daniël meinte. 6. Ex. 33,14. 7. Gen. 29,35. 8. Aus ראה *sehen* בן *Sohn.* 9. Gen. 27,41. 10. Ib. v. 36. 11. i. Chr. 5,1. 12. Gen. 37,21. 13. Ps. 46,9. 14. G. u. M. (mit Bezug auf Ez. 38,2 ff.) [illegible]

לאומים יהגו ריק ואלו מה רבו צרי לא כתיב: מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו מזמור לדוד קינה לדוד מבעי ליה אמר רבי שמעון בן אבישלום משל למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח אף כן דוד כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא הנני מקים עליך רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי כיון דחזא דאבשלום הוא שמח משום הכי אמר מזמור: ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם תניא נמי הכי רבי דוסתאי בר מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והא כתיב אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום איני והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר כל צורריו יפיח בהם לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואבעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו ואבעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו וכי רשע בולע צדיק והא כתיב ה' לא יעזבנו בידו וכתיב לא יאנה לצדיק כל און אלא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואבעית אימא שעה משחקת לו שאני ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו שנאמר ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז עוד ולא יוסיפו

M 1 בכיה וקינה M 2 אבשלום M 3 ... M 4 שהיו אומרים ... שהוא ... M 7 בר ... M 9 ... M 10 הוא M 11 רהיב M 12 שראה שאבשלום בנו הוא מיד פתח במזמור ואמר שירה אמר כל היכא דאית ברא רחומי מרחם M 13 ובן ... M 14 בר ... M 16 ... אינא אינו כן M 17 שרודה בשונאיו M 18 בדרב הונא M 19 ... M 20 ... —ואב"א...שאני.

gelegenheiten. Wenn du aber willst, sage ich: sowol dieses wie jenes bezieht sich auf göttliche Angelegenheiten, nur bezieht sich dieses auf einen Frevler, dem das Glück lächelt, jenes aber auf einen Frevler, dem das Glück nicht lächelt. Und wenn du willst, sage ich: Sowol dieses wie jenes bezieht sich auf einen Frevler, dem das Glück lächelt, nur handelt dieses von einem vollkommen Gerechten, jenes aber von einem unvollkommen Gerechten. Denn R. Hona sagte: Wieso heisst es: [9]*Warum siehst du die Treulosen an, schweigest, wenn der Frevler den gerechteren als er verschlingt*, kann etwa der Frevler den Gerechten verschlingen? es heisst ja: [10]*Der Herr verlässt ihn nicht in seiner Hand*, ferner: [11]*Dem Gerechten begegnet kein Unheil*! — Jedoch, einen der gerechter ist als er, verschlingt er wol, einen vollkommen Gerechten aber verschlingt er nicht. Wenn du aber willst, sage ich: wenn ihm das Glück lächelt, ist es etwas Anderes[12].

Ferner sagte R. Joḥanan im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj: Wer zu seinem Gebet einen Platz bestimmt, dem unterliegen seine Feinde, denn es heisst: [13]*Und ich werde einen Platz für mein Volk Jisraël bestimmen, ich pflanze es, dass es an seiner Stätte verharre; nicht wird es fortan beunruhigt werden, und nicht werden*

בני עולה לענותו כאשר בראשונה רב הונא רמי כתיב לענותו
וכתיב לכלותו[1] בתחלה לענותו ולבסוף לכלותו: ואמר רבי
יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי גדולה שמושה של תורה
II Reg 3,11 יותר מלמודה שנאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על
ידי אליהו למד לא נאמר אלא יצק[2] מלמד שגדולה שמושה
יותר מלמודה: אמר ליה רב יצחק לרב נחמן מאי טעמא
לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי אמר ליה לא יכילנא אמר
ליה לכנפי[3] למר עשרה ולצלי אמר ליה טריחא לי מלתא
ולימא ליה מר לשלוחא[4] דצבורא בעידנא דמצלי צבורא ליתי
ולודעי למר אמר ליה[5] מאי כולי האי אמר ליה[6] דאמר רבי
Ps 69,14 | 8 יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי [7] מאי דכתיב ואני תפלתי לך
ה׳ עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין רבי
Jes 49,8 יוסי ברבי חנינא אמר מהכא כה אמר ה׳ בעת רצון עניתיך
Ij 36,5 [8] רבי אחא ברבי חנינא אמר מהכא הן אל כביר ולא ימאס
Ps 55,19 [9] וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי תניא
נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס
בתפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס[10] וכתיב
פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו׳ אמר הקדוש ברוך הוא כל
העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל[11] עם הצבור מעלה
אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם: [12] אמר
ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס
Jer 12,14 [13] שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר כה אמר ה׳ על כל
שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל
ולא עוד אלא שגורם גלות[14] לו ולבניו שנאמר הנני נותשם
מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: אמרו ליה
Dt 11,21 לרבי יוחנן איכא סבי בבבל תמה אמר[15] למען ירבו ימיכם
וימי בניכם על האדמה[16] כתיב אבל בחוצה לארץ לא כיון
דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו
[17] כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי
כנישתא כי היכי דתורכו חיי[18] אמר רבי אחא ברבי חנינא

M 1 + אלא M 2 הא דמהת M 3 + ליה M 4 א״ר מודעיה דמר כעיד
דמצלו צבורא ומצלי M 5 למה לך כ״ה M 6 הכי א״ר י׳ M 7 אין תפי׳
של אדם נשמעת אלא בשעה שהצבור מתפללין שנא׳ ואני M 8 ר׳ נחמן
בר יצחק M 9 וכתיב. עמדי M 10 ואומר M 11 [עם הצב״ר] בבית
הכנסת M 12 + ר״ל כנסת בעירו הסדא שני פתחים כימין M 13 להת
בה M 14 לבניו עד סוף כל הדורו׳ M 15 + כי כתיב M 16 הוא דכתי׳
M 17 שפיר קאמריתו כדא׳ ריב״ל לבניו אקדימו ואחשיכו לבי M 18
ויתקיים תלמודייכו בידיכו| א״ר אחא בר אדא.

e ferner die Bosmatten [illegible] *zu Tochter* [illegible] Herr fragte [illegible] *zu beugen*; dort[1] [illegible] *zu vernichten* [illegible] es zu beugen [illegible]

Ferner sagt R. Johanan im Namen des R. [illegible] b. Johaj: Wichtiger ist [illegible] das Studium derselben [illegible] *Hier ist Elišá, Sohn des Šaphat, der auf die Hände* [illegible] *Wasser gegossen hat*. [illegible] *gelernt hat*, sondern: *der gegossen hat* [illegible] Pflege wichtiger ist als ihr Studium.

R. Jiçhaq fragte den R. Naḥman: Aus welchem [illegible] ist der Herr nicht [illegible] in den Bethaus gekommen um zu beten? Er antwortete ihm: Ich konnte nicht [illegible] sprach jener zu ihm: So hätte der Herr [illegible] versammeln sollen, und beten. [illegible] Sache wäre mir zu beschwerlich. [illegible] Herr den Gemeindediener sagen, dass er zur Zeit, da die Gemeinde betet, [illegible] und es dem Herrn mitteile. Er erwiderte ihm: Wozu dies Alles? [illegible] antwortete: Weil R. Johanan im Namen des R. Šimôn b. Johaj gesagt hat: Was bedeutet der Schriftvers: *[7]Und ich richte mein Gebet zu dir, o Herr, zur Zeit des Wolwollens*, wann ist die Zeit des Wolwollens? [illegible] der Stunde da die Gemeinde betet. R. Jose b. R. Ḥanina schliesst dies aus Folgendem: *[7]So spricht der Herr, zur Zeit des Wolwollens habe ich dich erhört*. R. Aḥa b. R. Ḥanina aus Folgendem: *[8]Fürwahr, Gott verachtet des Mächtigen[9] nicht*; ferner heisst es: *[10]Er erlöste meine Seele in Frieden aus dem Ansturm gegen mich, denn Viele waren mit mir*. Aehnlich wird auch gelehrt: R. Nathan sagt: Woher dies, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, das Gebet Vieler nicht verachtet? weil es heisst: *Gott verachtet des Mächtigen nicht*, ferner heisst es: *Er erlöste meine Seele in Frieden aus dem Ansturm gegen mich* [illegible]. Der Heilige, gebenedeiet sei er, hat gesagt: Wer sich mit der Gesetzlehre und mit Liebeswerken befasst, [illegible] Gemeinde betet, dem rechne ich es an, als hätte er mich und meine Kinder von den Völkern[11] der Welt erlöst.

R. Šimôn b. Laqiš sagte: Wer in seiner Stadt ein Bethaus hat und dort nicht hineingeht [illegible] ein böser Nachbar genannt, wie es heisst: *[11]So spricht der Herr: Über alle meine bösen Nachbarn, die das Erbteil, das ich meinem Volk Jisraél zuerteilt habe, antasten*. Und nicht nur das, er verursacht auch Verbannung sich und seinen Kindern, wie es heisst: *[12]Siehe, ich reisse sie aus ihrem Land heraus, und das Haus Jehuda reisse ich aus ihrer Mitte*.

Man erzählte dem R. Johanan, dass es Greise in Babylonien gebe. [illegible] Es heisst ja: *[13]Auf dass sich mehren eure Tage und die Tage eurer Kinder im Land*, nicht aber ausserhalb des Lands[14]. Als man ihm aber sagte, dass sie früh Morgens und spät Abends im Bethaus verweilen, rief er: das ist es eben, was sie dazu verhilft; denn so pflegte auch R. Jehošuâ b. Levi zu seinen Söhnen zu sagen: Morgens früh geht hin, und Abends spät verweilet] im Bethaus [illegible]

---

1. Gen 17,9. 2. Im [illegible] Text heisst [illegible] כדיבור [illegible] liegt ein Schreibfehler vor. 3. Als [illegible] 4. Der [illegible] 8. Ij 36,5. 9. Zahlreicher, d. i. das Gebet der Gemeinde [illegible] dem Exil. 12. Jer 12,14. 13. Dt 11,21. 14. Palästina.

[illegible]

nis: R. Hanina sagte hierzu: Welcher Schriftvers [deutet

[illegible]

man, die Ansicht des Mar Zuṭra sei die beste von allen.

מאי קרא אשרי אדם שומע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר מזוזת פתחי וכתיב בתריה כי מצאי מצא חיים: אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת שני פתחים סלקא דעתך אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל: על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר רבי חנינא לעת מצא זו אשה שנאמר מצא אשה מצא טוב במערבא כי נסיב איניש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רבי נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר כי מצאי מצא חיים וגו' רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנאמר למות תוצאות תניא נמי הכי תשע מאות ושלשה מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר למות תוצאות תוצאות בגימטריא הכי הוו קשה שבכלן אסכרא ניחא שבכלן נשיקה אסכרא דמיא כחיזרא בגבבא דעמרא דלאחורי נשרא איכא דאמרי כפיטורי בפי ושט נשיקה דמיא כמשחל בניתא מחלבא רבי יוחנן אמר לעת מצא זו קבורה אמר רבי חנינא מאי קראה השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר אמר רבה בר רב שילא היינו דאמרי אינשי לבעי איניש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייתא שלמא מר זוטרא אמר לעת מצא זה בית הכסא אמרי במערבא הא דמר זוטרא עדיפא מכלהו: אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות והיינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד ואמר אביי מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש

[illegible]

Raba sprach zu Raphram b. Papa: Möge doch der Herr einen von den schönen Aussprüchen sagen, die er im Namen des R. Ḥisda im Betreff des Bethauses gesagt hat. Er erwiderte ihm: So sagte R. Ḥisda: Was bedeutet der Schriftvers: [13]*Es liebt der Herr die Pforten Çijons vor allen Wohnungen Jáqobs?* — es liebt der Herr die Pforten, welche durch die Halakha ausgezeichnet[14] sind, mehr als die Bet- und Lehrhäuser. Dies ist es, was R. Ḥija b. Ami im Namen des Ûla gesagt hat: Seit dem Tag, da das Heiligtum zerstört wurde, hat der Heilige, gebenedeiet sei er, in seiner Welt nichts weiter als die vier Ellen[15] der Halakha. Auch Abaije sagte: Anfangs pflegte ich zu Hause zu lernen und im Bethaus zu beten, als ich aber das hörte, was R. Ḥija b. Ami im Namen des Ûla gesagt hat, seit dem Tag, da das Heiligtum zerstört wurde, hat der Heilige, gebene-

[illegible]

בהך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוו להו[1] תליסר בי כנישתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים דאלו גבי ירא שמים כתיב אשרי איש ירא את ה׳ ואלו גבי נהנה מיגיעו כתיב יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה: [4]ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה והתניא אל ידור לא קשיא הא דכייף ליה הא דלא כייף ליה: [6]אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר רבי אמי מאי דכתיב ועוזבי ה׳ יכלו זה המניח ספר תורה ויוצא רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא בעי רב פפא בין פסוקא לפסוקא מהו תיקו רב ששת מהדר אפיה וגריס אמר אנן בדידן ואינהו בדידהו: אמר רב הונא בר יהודה [7]אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון [8]שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו[9] רב ביבי בר אביי סבר לאשלמינהו לפרשייתא דכולה שתא במעלי יומא דכפורא תנא ליה חייא בר רב מדפתי כתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב וכי בתשעה מתענין והלא בעשרה מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו מתענה תשיעי ועשירי סבר לאקדומינהו אמר ליה ההוא סבא[10] תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר[11] כדאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה אשלימו פרשיותייכו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום והזהרו בורידין כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אנסו[12] דאמרינן לוחות ושברי לוחות מונחות בארון[13]: אמר

1 M תריסר 2 M + הוו 3 M [ואילו בי ש] 4 M + ידור ישלים ומשלים
הר הונא בר יהודה א ר מנחם א ר אמי סימן 5 M + היה 6 א ר חייא
בר אמי משמיה דעולא מ ד ועוזבי ה׳ יכלו אלו ב א שמניה ס ת ויוצ׳
7 M + א ר מנחם 8 M וא ר הונא בר יהודה א ר מנחם א ר אמי בר
9 M + א ר ריב ל לבנוי אשלימו פרשייכו בהדי צבור תרי מק׳ וחד תרג
בי היכי דת רבו חיי 10 M תנינא 11 M יבך א ר׳ אביי לבניה אשלימו
פר בהדי צב רא תרי מק׳ וחד תרג. אפי עטר ודיבון כ ה דתורכו יומי
12 M שאין נוהגין בו מנהג בזיון דאמר מר לוח 13 M + מכאן לזקן
ששכח תלמודו מחמת אנסו שאין נוה׳ בו מנהג בזיון.

sagt du, einem jeden [illegible] am neunten isst und trinkt [illegible]
sowol wie am zehnten gefastet [illegible]
gelehrt [illegible] Nun soll man sie weder früher noch später [illegible]
Beendet eure Wochenabschnitte mit der Gemeinde, zweimal Text und einmal Uebersetzung; seid vorsichtig mit den Halsadern[11]; wie R. Jehuda, denn es wird gelehrt: «R. Jehuda sagt: bis die Halsadern durchgeschnitten sind» und seid aufmerksam gegen einen Greis, der sein Wissen durch Zwang[12] vergessen, wir wissen[13] ja, dass die Tafeln und die Bruchstücke[14] der Tafeln in der Bundeslade liegen.

1 Ps. 112,1. 2 Ib. 128,2 [illegible] ספר תורה [illegible] תשבי יקרין קושיות ואבעיות [illegible] תיקו [illegible] 12 [illegible]
Mošeh zerbrochen; vgl. Ex. 32,19; Dt. 10,2.

[illegible]

beraten, so beraten sie sich nur auf dem Feld. R.

[illegible]

geweiht und bereitet sind für die Hölle[6].

Rabban Gamaliël sagt. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Die Halakha ist wie Rabban Gamaliël. Es wird gelehrt: R. Šimón b. Johaj sagte: Manchmal liest jemand das Šemá zweimal bei Nacht, einmal *vor* (Aufgang der Morgenröte) und einmal *nach* Aufgang der Morgenröte, und erfüllt damit seine Pflicht; [es gilt] einmal für den Tag und einmal für die Nacht. — Dies widerspricht ja sich selbst: du sagst: «Manchmal [illegible] nach Aufgang der Morgenröte zur

להו רבא לבניה כשאתם חותכים בשר אל תחתכו על גב היד
איכא דאמרי משום סכנה ואיכא דאמרי משום [illegible]
ואל תשבו על מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכנסת
בשעה שהצבור מתפללין ואל תשבו על מטת ארמית איכא
דאמרי לא תגני בלא קרית שמע ואיכא דאמרי דלא תנסבי
גיורתא ואיכא דאמרי ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא
דרב פפא אזל לגבי ארמית הוציאה לו מטה אמרה לו שב אמר
לה איני יושב עד שתגביהי את המטה הגביהו את המטה
ומצאו שם תינוק מת מכאן אמרו חכמים אסור לישב על
מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור
מתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע
בן לוי אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת בשעה
שהצבור מתפללין אמר אביי ולא אמרן אלא דליכא פתחא
אחרינא אבל איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא
דליכא בי כנישתא אחרינא אבל איכא בי כנישתא אחרינא
לית לן בה ולא אמרן אלא דלא דרי טונא ולא רהיט ולא
מנח תפילין אבל איכא חד מהנך לית לן בה: תניא אמר
רבי עקיבא בשלשה דברים אוהב אני את המדיים כשחותכין
את הבשר אין חותכין אלא על גבי השלחן כשנושקין אין
נושקין אלא על גב היד כשיועצין אין יועצין אלא בשדה
אמר רבי אדא בר אהבה מאי קראה וישלח יעקב ויקרא
לרחל וללאה השדה אל צאנו: תניא אמר רבן גמליאל
בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן
וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר: אני צויתי למקדשי
תני רב יוסף אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם: רבן
גמליאל אומר וכו׳: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן
גמליאל תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר פעמים שאדם קורא
קריאת שמע שני פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד
השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא בהן ידי חובתו
אחת של יום ואחת של לילה הא גופא קשיא אמרת פעמים

1 M אל תחתכו בשר ע״ג היד א״ד על פיסת היד ואל תשבו וכ׳ ואל תלכו אחורי
בהכ״נ וכו׳ אל תחתכו בשר על פיסת היד א״ד משום סכנתא וא״ד [illegible]

[illegible]

שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה[1] אלמא לאחר שיעלה עמוד השחר ליליא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא יממא הוא לא לעולם ליליא הוא והא דקרי ליה[2] יום דאיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא אמר רב אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון בן יוחאי: איכא דמתני להא דרב אחא בר חנינא אהא דתניא רבי שמעון בן יוחאי אומר משום רבי עקיבא פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים ביום[3] אלמא קודם הנץ החמה יממא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה
Fol. 9 אלמא ליליא היא לא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה ליליא[4] דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא אמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון[5] שאמר משום רבי עקיבא אמר רבי זירא ובלבד שלא יאמר השכיבנו כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דההוא זוגא דרבנן דאשתכור בהלולא דבריה דרבי יהושע בן לוי[6] אתו [7] לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק[8]: מעשה שבאו בניו וכו׳: [9] ועד השתא לא שמיע להו[10] הא דרבן גמליאל[11] הכי קאמרי ליה רבנן[12] פליגי עלוך ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה אמר להו[13] רבנן כוותי סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: ולא זו בלבד אמרו[14] אלא וכו׳: ורבן גמליאל מי קאמר עד חצות דקתני ולא זו בלבד אמרו[15] אלא הכי קאמר להו רבן גמליאל לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה עד שיעלה עמוד השחר והאי דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: הקטר חלבים וכו׳: ואלו אכילת פסחים לא קתני

M 1 +אחת וכו׳ ואחת וכו׳ ואחת וכו׳ M 2 יממא משום M 3 +אחת וכו׳ ואחת וכו׳ M 4 +משום M 5 +בן יוחי M 6 +לא קרו ק ש M 7 +שאילו M 8 +[בשע״הד אין שלא בשע״הד לא M 9 ובניו דר״ג עד] M 10 + מיניה M 11 +אלא M 12 מיפלג M 13 +ר ג M 14 אלא... העבירה. [ומי קאמר ר ג עד חצות דקאמר ולא זו והא ר ג הוא דאמר עד שיעלה עה ש ה ק ר ג אפילו רבנן דפליגי עלי עד שיעלה ע ה ש ל והא דקאמרי] B 15 אלא.

[illegible] Nacht gehört [illegible] mit seine Pflicht [illegible] Nacht [illegible] hören [illegible] Halakha ist wie R. Šimon [illegible]

Manche beziehen die Worte des R. Aḥa [illegible] das Folgende [illegible] R. Šimon [illegible] sagte im Namen des R. Äqiba [illegible] das Šema zweimal am Tage [illegible] Sonnenaufgang und einmal nach Sonnenaufgang [illegible] seine Pflicht [illegible] einmal für die Nacht [illegible] selbst [illegible] zweimal am Tage [illegible] Sonnenaufgang zum Tage gehört [illegible] erfüllt damit seine Pflicht [illegible] und einmal für die Nacht [illegible] Nacht gehören [illegible] Zeit [illegible] es Leute giebt [illegible] R. Ḥanina sagte im Namen des R. Jehošuá b. Levi: Die Halakha ist wie R. Šimon [illegible] R. Äqiba gelehrt [illegible] [des Gebet] [illegible] R. Jiṣḥaq b. Joseph [illegible] R. Ḥanina im Namen des R. Jehošuá b. Levi [illegible] hat wurde nicht ausdrücklich gelehrt [illegible] dem Zusammenhang geschlossen [illegible] einst einige der Rabbanan [illegible] Hochzeit [illegible] Sohns des R. Jehošuá b. Levi [illegible] dann vor R. Jehošuá b. Levi [illegible] R. Šimon, dass man sich [illegible] Zwangslage [illegible] verlasse.

Es geschah, dass seine Söhne [illegible] denn bis dahin die Lehre Rabban Gamaliëls nicht gekannt [illegible] Streiten die Rabbanan wider dich, und ein Einzelner gegen Viele [illegible] Halakha [illegible] vielleicht [illegible] Rabbanan [illegible] sagen blos [illegible] habe Zeit [illegible] bis Mitternacht [illegible] Menschen von der Uebertretung fern zu halten? Darauf erwiderte er ihnen: Die Rabbanan sind meiner Ansicht, und ihr seid [noch] zu lesen verpflichtet; dass sie aber sagen, «es habe Zeit [nur] bis Mitternacht», ist blos, um den Menschen von der Uebertretung fern zu halten.

Und nicht nur diesbezüglich sagten sie es: Hat denn Rabban Gamaliël gesagt, es habe Zeit bis Mitternacht, dass er lehrt: «Und nicht nur diesbezüglich sagten sie es»?! — Aber nein, so sprach R. Gamaliël zu seinen Söhnen: Selbst nach Ansicht der Rabbanan, welche sagen «bis Mitternacht», gilt dessen Gebot bis die Morgenröte aufgestiegen, dass sie aber sagen «bis Mitternacht», geschieht nur, um den Menschen von der Uebertretung fern zu halten.

Das Gebot der Aufdämpfung des Fetts. [illegible]

1 [illegible] 4 [illegible] *[illegible]* 12 [illegible]

ותניא[1] קרית שמע ערבית והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי אלעזר בן עזריה הא רבי עקיבא דתניא ואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר ליה רבי עקיבא והלא כבר נאמר בחפזון עד שעת חפזון אם כן מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לרבי אלעזר בן עזריה דאית ליה גזרה שוה אצטריך למכתב ליה הזה אלא לרבי עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סלקא דעתך אמינא הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שני לילות במקום שני ימים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד קמשמע לן בלילה הזה בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר[10] ואידך בקר כתיב למעוטי (יום) לילה אחר לא צריך קרא[11] ואידך אי מדהם הוה אמינא מאי בקר בקר שני[12] ואידך אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא והני תנאי כהני תנאי דתניא שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים רבי אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים אמר[1] רבי אבא הכל מודים[13] כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה[1] על מה נחלקו על שעת חפזון רבי אלעזר

du das Pesaḥopfer schlachten, am Abend bei Sonnenuntergang, in der Zeit deines Auszugs aus Miçrajim. Hierüber sagte R. Eliêzer: Am Abend sollst du es schlachten, bei Sonnenuntergang sollst du es essen und in der Zeit deines Auszugs aus Miçrajim[8] sollst du es verbrennen[9]. R. Jehošuâ aber sagte: Am Abend sollst du es schlachten, bei Sonnenuntergang beginnst du zu essen, und wie lange darfst du mit dem Essen fortfahren? — bis zur Zeit deines Auszugs aus Miçrajim. R. Abba sagte: Alle geben zu, dass (als) die Jisraëliten aus Miçrajim (erlöst wurden, sie) am Abend erlöst wurden, denn es heisst: [10]*Es hat dich der Herr, dein Gott, Nachts aus Miçrajim geführt;* und dass (als sie auszogen,) sie am Tag auszogen, denn es heisst: [11]*Am Morgen nach dem Pesaḥfest zogen die Kinder Jisraël mit erhobener Hand aus;* worüber aber streiten sie? — über die Zeit der Eile. R. Eleâzar b. Âzarjath ist der Meinung, unter „Eile" verstehe man die Eile Miçrajims[12]. R.

בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי
חפזון חפזון דישראל תניא נמי הכי הוציאך ה' אלהיך ממצרים
לילה וכי בלילה יצאו והלא[1] לא יצאו אלא ביום שנאמר
ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד
שהתחילה להם גאולה מבערב: דבר נא באזני העם וג' אמרי
דבי רבי ינאי אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקדוש ברוך
הוא למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם
שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו צדיק ועבדום
וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים
בהם אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו משל לאדם שהיה חבוש
בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר
מבית האסורים ונותנין לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה
מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום: וישאלום אמר רב אמי
מלמד שהשאילום בעל כרחם איכא דאמרי בעל כרחם דמצרים
ואיכא דאמרי בעל כרחם דישראל מאן דאמר בעל כרחם דמצרים
דכתיב ונות בית תחלק שלל מאן דאמר בעל כרחם דישראל משום
משוי: וינצלו את מצרים אמר רב אמי מלמד שעשאוה[10] כמצודה
שאין בה דגן וריש לקיש אמר[11] עשאוה כמצולה שאין בה
דגים: אהיה אשר אהיה[12] אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה
לך אמור להם לישראל אני[13] הייתי עמכם בשעבוד זה ואני
אהיה עמכם בשעבוד מלכיות אמר לפניו רבונו של עולם
דיה לצרה בשעתה אמר לו הקדוש ברוך הוא[14] לך אמור
להם[15] אהיה שלחני אליכם: ענני ה' ענני אמר רבי[16] אבהו למה
אמר אליהו ענני שתי פעמים מלמד שאמר אליהו לפני הקדוש
ברוך הוא רבונו של עולם ענני שתרד אש מן השמים[17] ותאכל
כל אשר על המזבח וענני[18] שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו
[19]מעשה כשפים הם[20] שנאמר ואתה הסבות את לבם אחורנית.

מאימתי קורין את שמע[21] בשחרין[22] משיכיר בין
תכלת ללבן רבי אליעזר אומר[23] בין תכלת לכרתי

M 1 ביום יצאו 2 M א כ מה ת ל הוציאך ה אלהיך ממצרים לילה
מלמד שהתחילה להם גאולה בערב והוציאן ביום שנ' ביד רמה
ועיני כל מצרים 3 M בבקשה ממך 4 M + ושמלות כדי 5 M למחר
מוציאין אותך ונותנין וכו' 6 M אמר 7 M עכשיו 8 P ואיני 9 M +
מכם 10 M כמצורה 11 M שעשעוה במצודה 12 M + א ר אמי
13 M אהיה 14 M + למשה 15 M + לישראל 16 M אמי אמר אליהו
לפני וכו' 17 M ותאכל...המזבח 18 M שיסיחו מדעתם נביאי הבעל
19 M + תוהו וביהו הן 20 M שנ'... אחורנית 21 בן עיקר;
וכן במשניות נאפולי ובכ"י מינכן; והמדפיסי' האחרונים נסחו בשחרית,
כי כך כתוב בשה 22 M משיכירו 23 M משיכירו בין תכלת
לכרתי עד.

[illegible]

nach dem Pesahfest zogen die Kinder Jisraél mit er-
[illegible]

[2]*Rede doch in die Ohren des Volks* ct. In der
[illegible]
von den Miçrijim Gold- und Silbergeräte, damit nicht
[illegible]
sie knechten und bedrücken, hat er an ihnen erfüllt;
[illegible]
Besitztum ausziehen, hat er an ihnen aber nicht er-
[illegible]
selbst hinauskommen könnten! Dies ist gleich, als
[illegible]
fesselt ist, sagen würden: Morgen wird man dich be-
freien und dir viel Geld geben; dieser würde ihnen
[illegible]
[illegible]
Hauses teilt die Beute, und manche sagen, wider den
[illegible]

[illegible]
körner mehr hat; R. Simôn b. Laqiš sagte: Sie machten
es wie eine Meerestiefe[10], die keine Fische hat.

[11]*Ich werde sein, der ich sein werde*. Der Heilige,
gebenedeiet sei er, sprach zu Mošeh: Gehe hin und
[illegible]
Gegenwart genug. Darauf erwiderte der Heilige, ge-
[illegible]
sein werde, hat mich zu euch geschickt.

[1]*Erhöre mich, o Herr, erhöre mich*. R. Abahu sagt [illegible]
Dies lehrt, dass Elijahu vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, sprach: Herr der Welt, erhöre mich, dass ein
Feuer vom Himmel herabkomme und Alles [illegible]
dass du ihre [bösen] Gedanken abwendest, auf dass sie nicht sagen, es sei ein Zauberwerk; daher heisst es
[19]*Und du hast ihr Herz rückwärts gewendet*.

[ii] **VON** wann an liest man das Šemâ am Morgen? Sobald man zwischen purpurblau und weiss unterscheiden kann, R. Eliêzer sagt: zwischen purpurblau und lauchgrün; und man beendet

[illegible]

bis Sonnenaufgang. R. Jehosua sagt: bis drei Stunden, denn so ist die Art der Könige, in der dritten Stunde aufzustehen. Wer von da ab und weiter liest, hat nichts verloren; es gleicht, als ob jemand in der Gesetzlehre liest.

GEMARA. [illegible]

הנץ החמה רבי יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך מלכים לעמוד בשלש שעות הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה

גמרא. מאי בין תכלת ללבן אילימא בין עמרא דחיורא לעמרא דתכלתא הא בליליא נמי מידע ידעי אלא בין תכלת שבה ללבן שבה תניא רבי מאיר אומר משיכיר בין זאב לכלב רבי עקיבא אומר בין חמור לערוד ואחרים אומרים משיראה את חברו רחוק ארבע אמות ויכירנו אמר רב הונא הלכה כאחרים אמר אביי לתפלה כאחרים לקרית שמע כותיקין דאמר רבי יוחנן ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה תניא נמי הכי ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום אמר רבי זירא מאי קראה ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים העיד רבי יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל היום כולו איני והא אמר רבי זירא אנא סמכי ואיתזקי אמר ליה במאי איתזקת דאמטיית אסא לבי מלכא התם נמי מבעי לך למיתב אגרא למחזי אפי מלכא דאמר רבי יוחנן לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם אמר ליה רבי אלעא לעולא כי עיילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה דאדם גדול הוא ושמח במצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסק חוכא מפומיה כוליה יומא היכי מצי סמיך והא אמר רבי יוחנן בתחלה הוא אומר ה׳ שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי וגו׳ אמר רבי אלעזר התם בתפלה של ערבית והא אמר רבי יוחנן איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית אלא אמר רבי אלעזר הכא בתפלת המנחה רב אשי אמר אפילו תימא בכולהו כיון דקבעו

M 1 בני ‖ M 2 אובמא דתכלתא ועמרא דחיורא ‖ M 3 תנא ‖ M 4 כדי שיכיר ‖ M 5 כדי שיכיר ‖ M 6 כדי שיראה את חבירו ‖ [illegible] ‖ M 7 דתפילין ‖ M 8 תניא ‖ M 9 שבני ‖ [illegible] ‖ M 11 דאמטי ‖ M 12 אגרא ‖ M 13 [illegible] ‖ M 14 [illegible] ‖ M 15 [illegible] ‖ M 16 [illegible] ‖ M 17 אלעזר ‖ M 18 [illegible] ‖ M 19 בתורה ‖ M 20 [illegible] ‖ M 21 [illegible] ‖ M 22 תנא ‖ M 23 אמי ‖ M 24 [illegible] ‖ כיון דתקינו רבנן ה׳ שפתי תפתח

[illegible] gehst, so grüsse meinen Bruder R. Bruna in Gegenwart der ganzen Versammlung, denn er ist ein grosser Mann und freut sich der Gebote. Als er einmal das Gebet an die Erlösungsbenediction angeschlossen hatte, hörte den ganzen Tag das Lachen in seinem Mund nicht auf. Wie kann man es denn anschliessen? [illegible] *Herr, öffne meine Lippen* [illegible] *Es mögen* [illegible] erwiderte R. Eleázar, beim Abendgebet. — R. Johanan hat ja aber gesagt: Wer ist ein Kind der zukünftigen Welt? Wer die Erlösungsbenediction des Abends an das Gebet des Abends anschliesst! — Das Richtige ist, sagte R. Eleázar, es geschähe dies beim Nachmittaggebet. R. Aši sagte: Du kannst sogar sagen, dass dies bei allen [Geboten] geschähe, da sie[11], indem die Rabbanan sie zum Gebet angeordnet haben, einer Verlängerung des

[illegible]

רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמיא[1]דאי לא תימא הכי ערבית היכי מצי סמיך והא בעי למימר השכיבנו אלא כיון דתקינו רבנן השכיבנו בגאולה אריכתא דמיא הכא נמי כיון דקבעוה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמיא מכדי האי יהיו לרצון אמרי פי משמע[2]לבסוף ומשמע מעיקרא דבעינא למימר מאי טעמא תקנוהו רבנן לאחר שמנה עשרה ברכות לימרו מעיקרא אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי הואיל ולא אמרו דוד אלא לאחר שמנה עשרה פרשיות[3]לפיכך תקנו רבנן לאחר שמנה עשרה ברכות הני תמניסרי תשסרי הויין

Bl 10 אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא דאמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי[4]מאה ושלש פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים שנאמר

Ps 104,35 יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה׳ הללויה הני[5]מאה ושלש מאה וארבע הויין אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא דאמר רבי

10 שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל פרשה[6]שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח[7]באשרי

Ps 1,1; Ps 2,12 דכתיב אשרי האיש וסיים[8]באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא[9]הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו

Ps 104,35 אמרה ליה ברוריה דביתהו מאי דעתך[10]משום דכתיב יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם[11]כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם [12]אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה[13]ורשעים עוד אינם בעי רחמי עלויהו והדרו בתשובה: אמר לה ההוא

Is 54,1 מינא לברוריה כתיב רני עקרה לא ילדה משום[14]דלא ילדה רני אמרה ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא[15]דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה׳ אלא מאי [עקרה] לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו כתיב

Ps 3,1; 57,1 מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב[16] לדוד מכתם

M 1 דאי דמיא ‖ M 2 מעיקרא ומשמע לבסוף לימרינהו מעיקרא טעמא מאי תקינו רבי ‖ M 3 אף חכמים לא תקנוהו אלא ‖ M 4 מאה | וששים ותשע | פרי׳ ‖ M 5 מאה | ול׳ ט ק ב | ‖ M 6 יונתן ‖ M 7 שהיא ‖ M 8 + בה ‖ M 9 שמתינהו בעא לאבדינהו אמרה ‖ M 10 + אי ‖ M 11 כיון... אינם ‖ M 12 אדרבא תיבעי ‖ M 13 וריש׳...אינם ‖ M 14 דעקרה | ולא ילדה | ‖ M 15 דכתיב ‖ M 16 P M מזמור לדוד.

Gebet [illegible] wie [illegible] jedoch [illegible] allein [illegible] legen [illegible] betrachtet wird [illegible] R. [illegible] so wird sie[1] auch [illegible] R. [illegible] zum Gebet angeordnet [illegible] Gebets betrachtet [illegible] zum Wohlgefallen sein die Worte [illegible] kann man ja [illegible] Beginn [illegible] welchem Grunde haben [illegible] sie nach dem Achtzehngebet [illegible] vorher sagen? R. Jehuda [illegible] R. Simon [illegible] wortete: Da David sie erst [illegible] gesagt hat [illegible] haben auch die Rabbanan [illegible] Achtzehngebet angeordnet. [illegible] ja neunzehn? [illegible] [Der Psalm] *Heil dem Mann* [illegible] [der Psalm] *Warum toben die Völker* [illegible] Abschnitt. Denn R. Jehuda b. R. Simon [illegible] Hundertunddrei Psalmen hat David [illegible] sagte er nicht eher Halleluja [illegible] lage der Frevler gesehen [illegible] *Es mögen die Sünder von der Erde verschwinden, und die Frevler nicht mehr da sein; preise, meine Seele, den Herrn, Halelujah.* [illegible] drei? es sind ja hundert und vier [illegible] daraus dass [der Psalm] *Heil dem Mann* [illegible] [der Psalm] *Warum toben die Völker* [illegible] Abschnitt bilden. Ebenso sagte auch R. Semuel b. Nahmani im Namen des R. Johanan: David begann jeden Psalmabschnitt, der ihm besonders lieb war, mit [dem Wort] „Heil“, und schloss ihn mit [dem Wort] „Heil“. Er begann mit „Heil“, wie es heisst: *Heil dem Mann*, und schloss mit „Heil“, wie es heisst: [6]*Heil allen, die in ihm Schutz suchen.*

In der Nachbarschaft des R. Meïr wohnten [illegible] wichter, die ihn sehr quälten, und R. Meïr flehte wider sie, dass sie stürben. [illegible] zu ihm: Woran denkst du? [illegible] *Es mögen vernichtet werden die Sünder* [illegible] Sünder [illegible] blicke hinab auf den Schluss des Verses: *Und die Frevler werden nicht mehr da sein:* sobald die Sünden vernichtet werden, sind auch keine Frevler mehr da; flehe vielmehr für sie, dass sie Busse thun. Da flehte er für sie, und sie thaten Busse.

Ein Minäer sprach zu Berurjah: Es heisst: [8]*Juble, Unfruchtbare, die nicht geboren;* weil sie nicht geboren, soll sie jubeln? Sie antwortete ihm: Thor, blicke hinab auf den Schluss des Verses, wo es heisst: *Denn zahlreicher sind die Kinder der Verlassenen, als die Kinder der Vermählten, spricht der Herr;* warum aber: Unfruchtbare, die nicht geboren? — er meint: Juble Gemeinde Jisraël, welche einer unfruchtbaren Frau gleicht, die nicht, wie ihr, Kinder für die Hölle geboren hat.

Ein Minäer sprach zu R. Abahu: Es heisst: [9]*Ein Lied Davids, als er vor* [illegible] und später heisst es: [10]*Ein Lied Davids, als er vor Saül in die Höhle floh;* welches Ereignis war zuerst?

1. Die Formel [illegible] יהיו לרצון [illegible] 5. Ps. 104 [illegible] 6. Ps. 2,12 [illegible] Ps. 57,1

[illegible]

lage der Frevler sah, stimmte er ein Lied an, wie es heisst: [11]*Es mögen die Sünden von der Erde verschwinden, und die Frevler nicht mehr da sein; benedeie, meine Seele, den Herrn; Halelujah.* Als er den Tag des Sterbens betrachtete, stimmte er ein Lied an, wie es heisst: [12]*Benedeie, meine Seele, den Herrn; o Herr, mein Gott, du bist sehr gross, mit Glanz und Herrlichkeit bekleidet.* — Wodurch ist es erwiesen, dass sich dies auf den Tag des Sterbens bezieht? Rabba b. R. Šilo antwortete: Dies geht aus der Fortsetzung hervor, wo es heisst: [13]*Verbirgst du dein Antlitz, so erschrecken sie* et.

R. Šimi b. Ûqaba, nach Anderen Mar Ûqaba, war anwesend bei R. Šimôn b. Pazi, der[14] vor R. Jehošuâ b. Levi Agada zu lesen[15] pflegte. Er sprach zu ihm: Was bedeutet der Schriftvers: *Benedeie, meine Seele, den Herrn, und all mein Inneres seinen heiligen Namen?* Er antwortete ihm: Komm und sieh, nicht wie die Handlungsweise des Heiligen, gebenedeiet sei er, ist die Handlungsweise des Menschen. Die Hand-

מבדי מפני שאול במערה הו' מעשה דוד ברישא מבדי
מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון
דלא דרשיתון סמיכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמיכין לא
קשיא לן דאמר רבי יוחנן סמיכין מן התורה מנין שנאמר
סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר למה נסמכה פרשת
אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש
עבד שמורד ברבו אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד
באביו אלא הוה הכא נמי הוה : אמר רבי יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחאי מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על
לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד
דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו
ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם
קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר
שירה שנאמר ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע
בקול דברו ברכו ה' כל צבאיו וגו' ינק משדי אמו ונסתכל
בדדיה ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי
כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר רבי אבהו שעשה לה דדים
במקום בינה טעמא מאי אמר רב יהודה כדי שלא יסתכל
במקום ערוה רב מתנה אמר כדי שלא יינק ממקום הטנופת
ראה במפלתן של רשעים ואמר שירה שנאמר יתמו חטאים
מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה
נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה'
ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע דעל יום
המיתה נאמר אמר רבה בר רב שילא מסיפא דעניינא דכתיב
תסתיר פניך יבהלון וגו' : רב שימי בר עוקבא ואמרי לה
מר עוקבא הוה שכיח קמיה דרבי שמעון בן פזי והוה מסדר
אגדתא קמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב ברכי
נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא
כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה

1 M מניחו קדים מעשה דאבשלום קדים אי מעשה דשאול קדים [פשיטא דמעשה דשאול נקדמיה ונכתביה ברישא] 2 M + קראי 3 M קראי אהדדי 4 M אליעזר [illegible]
אף אתה [illegible] 11 M [illegible] 12 M ונסתכל בדדיה [illegible] 14 M [illegible] 16 M אמר רב [illegible] 18 M מתנא [illegible] 20 M בסיפא דעניינא [illegible] 21 M ואמ' 22 M עוקבא [illegible] 24 M [illegible]
אדם.

[illegible]

¹על גבי הכותל²ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים³והקדוש ברוך הוא אינו כן צר צורה בתוך צורה ⁴ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה אין קדוש כה׳ כי אין בלתך ואין צור כאלהינו מאי אין צור כאלהינו⁵אין צייר כאלהינו ° מאי כי אין בלתך אמר רבי יהודה⁶בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתך אלא אין לבלותך⁷שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו⁸והקדוש ברוך הוא מבלה⁹מעשיו אמר ליה אנא הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי¹⁰אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקדוש ברוך הוא וכנגד נשמה מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם¹¹אף¹²נשמה מלאה¹³את כל הגוף¹¹מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כולו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא טהור אף נשמה טהורה [מה] הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים¹⁴יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב ° מי כהחכם [ומי] יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו ¹⁵גבאי דהכי אשכחן באליהו דאזל לגבי אחאב¹⁶שנאמר ° וילך אליהו להראות אל אחאב ישעיהו אמר ליתי חזקיהו¹⁷גבאי דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע מה עשה הקדוש ברוך הוא הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר [אליו] כה אמר ה׳ צבאות צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו׳ מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה¹⁸מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה ¹⁹אמר ליה משום דחזאי²⁰לי ברוח הקודש²¹דנפקי מינאי בנין

ISam.2,2 — Ec.8,1 — IReg.18,2

M 1 בתוך M 2 ואינו M 3 אבל הקב״ה צר M 4 ונותן M 5 א״ר יהודה בן מנשי א״ת צור אלא צייר M 6 בן מנשי M 7 מנהגו של אדם מעשה וכו׳ M 8 אבל הקדוש M 9 + את M 10 כנגד מדותיו של הקב״ה מה M 11 + כולו M 12 הנשמה M 13 - את M 14 אמר דוד תבא נשמה שיש בה חמש דברים הללו ותודה ותשבח למי M 15 לגבי כי היכי דאזל אליהו לגבי M 16 - שנ׳...אחאב M 17 לגבאי כ״ה דאזל יב״א לגבי אלישע אמר הקב״ה עלי לעשות פשרה ביניהם M 18 אמאי M 19 + דלא נסבת אשה ולא הוו לך בנין M 20 - לי M 21 דלא נפקי מני זרעא מעליא.

lingweise [illegible] Menschen [illegible] Figur an die Wand [illegible] Inneres und Eingeweide [illegible] nicht so aber der Heilige [illegible] eine Figur in eine Figur [illegible] und Seele, Inneres und Eingeweide [illegible] was Hannah gesagt hat [illegible] *wie der Herr, denn niemand [illegible] es giebt keinen Schöpfer* [illegible] das: *Es giebt keinen Schöpfer* [illegible] es giebt keinen Bildner [illegible] deuten, ferner [die Worte]: *denn niemand* [illegible] *dir*? R. Jehuda b. Menasja sagte: [illegible] giebt niemand *biltekha* [illegible] niemand *lebalotheka* [illegible] nicht wie die Eigenschaft des Heiligen, gebenedeiet sei er, ist die Eigenschaft des Menschen [illegible] des Menschen ist, dass seiner Hände Werk [illegible] dauert³, der Heilige, gebenedeiet sei er, [illegible] seine Werke. Darauf sprach [illegible] zu ihm: [illegible] du Folgendes sagen. Bezüglich wessen hat David fünf-mal „Benedeie meine Seele" gesagt? [illegible] auf keinen Anderen, als den Heiligen, gebenedeiet sei er, und auf die Seele. Wie der Heilige, gebenedeiet sei er, die ganze Welt füllt, so füllt auch die Seele den ganzen Körper; wie der Heilige, gebenedeiet sei er, sieht und nicht gesehen wird, so sieht auch die Seele und wird nicht gesehen; wie der Heilige, gebenedeiet sei er, die gesamte Welt ernährt, so ernährt auch die Seele den ganzen Körper; wie der Heilige, gebenedeiet sei er, rein⁴ ist, so ist auch die Seele rein; wie der Heilige, gebenedeiet sei er, in den innersten Gemächern wohnt, so wohnt auch die Seele in den innersten Gemächern. Komme daher die [illegible], in der diese fünf Eigenschaften vereinigt sind, [illegible] preise denjenigen, in dem diese fünf Eigenschaften vereinigt sind.

R. Hamnuna sagte: Was bedeutet [illegible] Schrift: ⁵*Wer ist dem Weisen gleich, und wer weiss die Deutung einer Sache*? [illegible] wer ist [illegible] Heilige, gebenedeiet sei er, gleich, der Bewusste [illegible] zwischen zwei Frommen, zwischen Hizqijahu und Ješājahu [illegible] herbeizuholen. Hizqijahu [illegible] sagte: Ješājahu besuche mich, denn so finden wir es auch bei [illegible] Elijahu, dass er Aḥāb besuchte, wie es heisst: ⁷*Und Elijahu ging hin, um vor Aḥāb zu erscheinen;* Ješājahu dagegen sagte: Ḥizqijahu besuche mich, denn so finden wir es auch bei Jehoram [illegible] Sohn Aḥābs [illegible] er den Elišā besuchte. Was that der Heilige, gebenedeiet sei er? er brachte Schmerzen über Ḥizqijahu und sprach dann zu Ješājahu: Gehe hin und besuche den Kranken, wie es heisst: ⁸*In jenen Tagen erkrankte Hizqijahu zum Sterben, und es kam zu ihm der Prophet Ješajahu, der Sohn des Amoṣ, und sprach zu ihm: So sprach der Herr der Heerscharen: Bestelle dein Haus, denn sterben wirst du und nicht leben.* Was bedeutet: *Denn sterben wirst du und nicht leben?* Sterben wirst [illegible] Welt, und nicht leben in der zukünftigen Welt. Jener sprach zu ihm: Warum dies Alles? Er erwiderte ihm: Weil du nicht die Fortpflanzung⁹ gepflegt hast. Er sprach: Weil ich im heiligen Geist geschaut, dass

1. I Sam 2,2. 2. צור wie צייר, aus der Wurzel צור *malen;* [illegible] הקיף [illegible] בדיר [illegible] hat hier, wie an vielen anderen Stellen, [illegible] Bedeutung [illegible] פשרה [illegible] dem Worte פשר [illegible] Reg [illegible] Wort [illegible]

[illegible]

דלא מעלי אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי
דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה[1] קודשא בריך
הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר[2] דגרמא
זכותא דידי ודידך ונפקי מינאי בני דמעלי אמר ליה כבר
נגזרה עליך גזרה אמר ליה בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך
[3] מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צוארו
של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים אתמר[4] נמי רבי יוחנן
ורבי[5] אליעזר דאמרי תרוייהו אפילו חרב חדה מונחת על
צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר הן
יקטלני לו איחל אמר רבי חנן[7] אפילו בעל החלומות אומר לו
לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר כי
ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא[8] מיד
ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה׳ מאי קיר אמר
רבי שמעון בן לקיש[9] מקירות לבו שנאמר מעי מעי אוחילה
קירות לבי וגו׳ רבי[10] לוי אמר על עסקי[11] הקיר אמר לפני
רבונו של עולם ומה שונמית שלא עשתה[12] אלא קיר[13] אחת
קטנה[14] החיית את בנה אבי אבא שחפה את ההיכל כולו
[15] בכסף ובזהב על אחת כמה וכמה: זכר נא את אשר התהלכתי
לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי[16] מאי והטוב
בעיניך עשיתי אמר רב יהודה[17] אמר רב שסמך גאולה
לתפלה רבי לוי אמר שגנז ספר רפואות: [18] תנו רבנן ששה
דברים עשה חזקיהו[19] המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה
לא הודו לו[20] על שלשה הודו לו גנז ספר רפואות והודו לו
כתת נחש הנחשת והודו לו גירר עצמות אביו על מטה של
חבלים והודו לו ועל שלשה לא הודו לו סתם מי גיחון ולא
הודו לו קצץ דלתות[21] היכל ושגרם למלך אשור ולא הודו לו
עבר ניסן בניסן ולא הודו לו[22] ומי לית ליה לחזקיהו החודש

1 M לוחוי א ל׳ 2 M מינך ומינך תפתויין מלתא דנפקא מינך זרעא דמעלי 3 M — הא קאמינא לך צו לביתך ואת אמרת לי הב לי ברתך 4 M אני מקובל 5 M שני הן יקטלני לו אי 6 M אליעזר 7 M אם בא בעל החלום [ואדם] ואמר לו 8 M + לפום יהב ליה ברתיה נפק מינה מנשה ורב שקה ויומא חד ארכבינהו אכתפיה וקא ממטי להו לבי כנישתא [מדרשא] חד אמר יפה קרחא דאבא למיתבר בה אמגוזי [למשוי בה גולדני] וחד אמר למשוי בה נוני [לאקרובי ערה תקרובתא רע״ז] הבטינהו שדא יתהו לארעא רב שקה מית מנשה לא מית קרי עליהו יבורו אשר כליו רעיב והוא מוצמית יעץ 9 M + שהתפלל 10 M וירבן 11 M קיר קטנה 12 M + לפניו 13 M ארת 14 M + לאלישע 15 M בכברואת של זהב על 16 M מאי...עשיתי 17 M אמר רב 18 M כדתנן 19 M מלך יהודה 20 P על ג׳ הודו לו 21 M + של 22 M וריח.

[illegible] König Ḥizqijahu getroffen; in dreien stimmte man ihm bei, in dreien stimmte man ihm nicht bei. In dreien stimmte man ihm bei: er versteckte das Heilmittelbuch, und man stimmte ihm bei; er zertrümmerte die kupferne Schlange[12], und man stimmte ihm bei; er schleifte die Gebeine seines Vaters auf einer Strickbahre[13] und man stimmte ihm bei. In dreien stimmte man ihm nicht bei: er sperrte das Wasser des Giḥon[14] ab, und man stimmte ihm nicht bei; er zerschlug die Tempelthüren und schickte sie dem König von Ašur[15], und man stimmte ihm nicht bei; er machte den Nisan[16] im Nisan zum

[illegible] ...83. 11. Angebl. vom König Šelomoh geschrieben. 12. Vgl. Num. 21,9; beide Verfügungen, damit das Volk nur auf Gott vertraue. 13. Zum Grab. 14. Vgl. ii. Chr. 32,30. 15. Vgl. ii. Reg. 18,16. 16. Name des 7. resp. 1. Monats im jüd. Kalender.

הוה לבם ראש חדשים זה ניסן ואין אחר ניסן אלא[1] טעה בדשמואל דאמר שמואל אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן[2] סבר הואיל וראוי[3] לא אמרינן: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרים תולין[4] לו בזכות עצמו משה תלה בזכות אחרים שנאמר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך[5] תלו לו בזכות עצמו שנאמר ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית חזקיה תלה בזכות עצמו דכתיב זכר נא את אשר התהלכתי לפניך[6] תלו לו בזכות אחרים שנאמר וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי והיינו[7] דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב הנה לשלום מר לי מר אפילו בשעה ששיגר לו הקדוש ברוך הוא שלום[8] מר הוא לו: נעשה נא עליית קיר קטנה[9] רב ושמואל חד אמר עלייה פרועה היתה וקירוה וחד אמר אכסדרה גדולה היתה וחלקוה לשנים בשלמא למאן דאמר אכסדרה היינו דכתיב קיר אלא למאן דאמר עלייה מאי קיר שקירוה בשלמא למאן דאמר עלייה היינו דכתיב עליית אלא למאן דאמר אכסדרה מאי עליית מעולה שבבתים: ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה אמר[10] אביי ואיתימא רב יצחק הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ושאינו רוצה ליהנות אל יהנה כשמואל[10] הרמתי שנאמר ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ואמר רבי יוחנן שכל מקום שהלך שם ביתו עמו: ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש: [11] קדוש הוא מנא ידעה רב ושמואל חד אמר שלא ראתה זבוב עובר על שלחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה[12] על מטתו ולא ראתה קרי עליו: קדוש הוא אמר רבי יוסי ברבי חנינה הוא קדוש[13] ומשרתו אינו קדוש שנאמר

M 1 חזקיהו בדשמואל טעה || M 2 + חזקיהו || M 3 — לקובעו ניסן || P 4 לו || M 5 + לפניך || M 6 דכתיב ל || M 7 + לחזקיה || M 8 + מאי עליית קיר קטנה || M 9 רבא בר יצחק הרוצה [אביי ואיתימא ר' י] || M 10 כל הרוצה ליהנות יהנה כאלישע דכת' ונשים לו שם מטה ושלחן כסא ומנורה ושאינו רוצה ליהנות אל יהנה כשמואל דכת' ותשובתו וגו' מאי כי שם ביתו א"ר י' כ"מ שהיה הולך שמואל ביתו עמו || M 11 איש אלהים || M 12 לו תחתיו ולא || M 13 ואין משרתיו קדושים שנאמר.

[illegible] ein anderer[2] Nisan sein? — Nein, er irrte nur in [der Lehre [illegible] jahr, weil es geschehen kann, dass man ihn[3] zum Nisan hinzuzieht[4]; er[5] aber war der Ansicht, dass wir nicht [illegible]

[illegible] Wer sich auf sein eigenes Verdienst beruft, den ver- [illegible] Verdienst Anderer, wie es heisst: [6]*Gedenke doch deiner Knechte Abraham, Jiçḥaq und Jisraël*, und man verwies ihn auf sein eigenes Verdienst, wie es heisst: [7]*Er gedachte sie zu vertilgen, wenn ihm nicht sein Auserwählter, Mošeh, in den Riss getreten wäre, um seinen Grimm abzuwenden, dass er nicht verderbe.* Ḥizqijahu hingegen berief sich auf sein eigenes Verdienst, wie es heisst: [8]*Gedenke doch, dass ich vor dir gewandelt bin*, und man verwies ihn auf das Verdienst Anderer, wie es heisst: [9]*Ich werde diese Stadt schützen, sie zu retten, um meinetwillen und um meines Knechts David willen.* Das ist es, was R. Jehošuá b. Levi gesagt hat: [10]*Siehe, um den Frieden ist es mir bitter, o bitter*: obgleich der Heilige, gebenedeiet sei er, ihm Frieden geschickt hatte [illegible] bitter.

[11]*Wir wollen ein [illegible] richten.* Rabh und Šemuël: der Eine sagt: Es war ein offenes Obergemach, das sie bedeckten; der Andere sagt: Es war eine grosse Halle, die sie in zwei Teile teilten. — Richtig ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war eine Halle, dass geschrieben steht „Gewänd"[12]; nach demjenigen aber, welcher sagt, es war ein offenes[13] Obergemach, was soll das Wort „Gewänd" bedeuten? — Dass sie es bedeckten[14]. Richtig ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Obergemach, dass geschrieben steht „Obergemach"; nach demjenigen aber, welcher sagt, es war eine Halle, warum heisst es Obergemach [illegible] *Bett, einen Tisch, einen Stuhl und eine Lampe hinstellen.* Abajje, nach andern R. Jiçḥaq, sagte: Wer geniessen will, der geniesse, wie Elišá, wer aber nicht geniessen will, der geniesse nichts, wie Šemuël aus Ramah, denn es heisst: [15]*Und er pflegte nach Ramah zurückzukehren, denn dort hatte er sein Haus*, worüber R. Joḥanan sagte: Ueberall, wo er hinging, führte er sein Haus mit sich. [16]*Und sie sprach zu ihrem Mann: Siehe, ich weiss ja, dass er ein Gottesmann, ein Heiliger, ist.* R. Jose b. Ḥanina sagte: Hieraus geht hervor, dass die Frau die Gäste besser erkennt als der Mann. *Er ist ein Heiliger.* Woran erkannte sie dies? — Rabh und Šemuël: Der Eine sagt: Weil sie niemals eine Fliege auf seinem Tisch bemerkte; der Andere sagt: Weil sie ein Linnentuch über sein Bett ausgebreitet, und niemals daran Samenfluss bemerkt hatte. *Er ist ein Heiliger.* R. Jose b. Ḥanina sagte [illegible]

[illegible footnotes 1–16]

R. Jehosuâ sagt: bis drei Stunden.

Wer von da ab und weiter liest, hat nichts verloren.

Das ist eine Widerlegung des R. Ḥisda, eine Widerlegung. Manche sagen, so sagte R. Ḥisda im Namen des Mar Ûqaba: Was heisst «er hat nichts verloren»: er hat die Segensprüche nicht verloren. Ebenso wird auch gelehrt: Wer von da ab und weiter liest, hat nichts verloren; es gleicht dies, als wenn jemand in der Gesetzlehre liest; jedoch soll er zwei Segensprüche vorher und einen nachher hersagen. R. Mani sagte: Grösser ist, wer das Šemâ zur Zeit liest, als der, welcher sich mit der Gesetzlehre befasst; denn da er lehrt: «Wer von hier ab und weiter liest, hat nichts

ראש נזקין להדפה אמר[1] רבי יוסי ברבי חנינא שאחזו בהוד יפיה · עיני עליני תמיד אמר רבי יוסי ברבי חנינא[2] משום רבי אליעזר בן יעקב כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו[3] ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו[4] מקריב תמידין : ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב · אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ תניא נמי הכי לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך יתפלל לפי שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ וכתיב תפלה לעני כי יעטף : ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר ורגליהם רגל ישרה ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב מאי דכתיב לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם · אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן[10] אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל עליו הכתוב אומר ואותי השלכת אחרי גוך אל תקרי גוך אלא גאיך אמר הקדוש ברוך הוא לאחר[11] שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים : רבי יהושע אומר עד שלש שעות : אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהושע : הקורא מכאן ואילך לא הפסיד : אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ובלבד שלא יאמר יוצר אור מיתיבי הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם[12] שקורא בתורה אבל מברך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה תיובתא דרב חסדא תיובתא איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי לא הפסיד[13] שלא הפסיד ברכות תניא נמי הכי הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה אבל מברך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה אמר רבי מני גדול הקורא קרית שמע בעונתה יותר מהעוסק בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם[12] הקורא בתורה מכלל[14] דקורא בעונתה עדיף.

1 M ריש לקיש מיכן שהדפה בהוד 2 M משום ראב י 3 M המכניס 4 M ומאכילהו ומשקהו 5 M התקריב 6 M שנ׳ עיבר עליני תמיד ישרה ממעמקים הדם ריב ה כוכן 7 M מנין רמה שלא יעמוד לא על גבי מטה ולא ע ג כפסר ולא ע ג מקום גבוה רפי זה ואין פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנ׳ ממעמקים וכתוב תפלה זכ תנ ה מנין למתפלל שלא יעמוד ע ג מטה ולא ע ג כפסר ולא ע ג שרפרף ולא ע ג מקום גבוה ויתפלל שנ׳ ממעמקים זכו 8 M + איכא דאמרי 9 M אר יא ר יוחנן 10 M ואמר 11 M אר י בר ח 12 M שנאמר ישתה נתגאה 13 M שקורא 14 M הוא 15 M בברכות 16 M דק ש בעונתה עדיף טפי.

iii| בית שמאי אומרים בערב כל אדם [1]יטו ויקראו ובבוקר [2]יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך ובית הלל אומרים [3]כל אדם [4]קורא כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך [5]שעברת על דברי בית הלל:

Fol.11 גמרא. [6]בשלמא בית הלל [7]קא מפרשי [8]טעמייהו וטעמא דבית שמאי אלא בית שמאי מאי טעמא לא אמרי כבית הלל אמרי לך בית שמאי [9]אם כן נימא קרא בבקר ובערב [10]מאי בשכבך ובקומך [11]בשעת שכיבה שכיבה ממש ובשעת קימה קימה ממש [12]ובית שמאי [13]האי ובלכתך בדרך [14]מאי עביד להו ההוא מבעי להו לכדתניא בשבתך בביתך פרט [15]לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט [16]לחתן מכאן אמרו הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב פפא [17]כי דרך מה דרך רשות אף כל רשות [18]מי לא עסקינן דקא אזיל לדבר מצוה ואפילו הכי [19]אמר רחמנא לקרי אם כן לכתוב רחמנא בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך בשבת דידך ובלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת אי הכי [20]אפילו [21]כונס את האלמנה נמי האי טריד [22]והאי לא טריד אי משום טרדא [23]אפילו טבעה ספינתו בים [24]נמי וכי תימא הכי נמי אלמא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהם פאר [25]שנאמר פארך חבוש עליך [26]התם טריד טרדא דמצוה הכא טריד טרדא דרשות [27]ובית שמאי ההוא מבעי להו פרט לשלוחי מצוה ובית הלל [28]אמרי ממילא שמעת מינה [29]דאפילו

B1 ויטה ויקרא B2 ויעמוד M3 + לעולם] | M4 קוראין כדרכן M5 + על | M6 + בש א בערב כל אדם יטו M7 קא M8 טעמא דידהו M9 אי כ ד להכי הוא דאתא ליכתוב רחמנא M10 מאי M11 + ל ל [ארא] ש מ M12 + | וב ה הא כתיב ובלכתך בדרך M13 הכתיב M14 מאי ע ר M15 [רהתן] M16 [ריעוסק במצוה] 17 M בדרך M18 + ראפוקי האי דבמצוה קעסיק M19 חייביה רחמנא דליקרי א כ לימא קרא בלכת מאי בלכתך בלכת דידך M20 + מ ש הכונס את הבתולה M21 בתולה M22 ואלמנה M23 אפי 24 דטריד ה נ דפטור אימא M25 שנ.. עליך M26 אמרי התם טרדא דרשות הכא טרדא דמצוה M27 וב ש...מצוה M28 אמרי 29 M דבדרך.

DIE Schule Sammajs lehrt: Am Abend lehne[1] man sich an, am Morgen stehe man und lese [das Šemâ], denn es heisst: *Wenn du dich niederlegst und wenn du aufstehst.* Die Schule Hillels lehrt: Ein jeder lese nach seiner Art[2], denn es heisst: *Wenn du auf dem Weg gehst*; warum aber heisst es: *Wenn du dich niederlegst und wenn du aufstehst?* — zur Stunde, da sich die Leute niederlegen, und zur Stunde, da die Leute aufstehen. R. Triphon erzählte: Ich befand mich einst auf dem Weg und lehnte mich an, um das Semâ nach der Lehre der Schule Šammajs zu lesen, und kam durch Räuber in Gefahr. Man erwiderte ihm: Du hast es verdient, dich selbst zu beschuldigen, weil du die Lehre der Schule Hillels übertreten hast.

GEMARA. Zugegeben sei es der Schule Hillels, da sie ja ihren Grund wie auch den Grund der Schule Šammajs angiebt; aus welchem Grund aber lehrt die Schule Šammajs nicht wie die Schule Hillels? — Die Schule Šammajs kann dir Folgendes erwidern: Wenn so, müsste es heissen „am Morgen und am Abend“, warum aber „wenn du dich niederlegst und wenn du aufstehst“? — zur Zeit des Niederlegens wirklich liegend, und zur Zeit des Aufstehens wirklich stehend. Was macht aber die Schule Šammajs mit dem [Satz] „*bei deinem Gehen auf dem Weg*“? — Dieses verwendet sie zu dem, was gelehrt wird: «*Bei deinem Sitzen im Haus*, ausgenommen derjenige, der sich mit der Ausübung eines Gebots befasst; *bei deinem Gehen auf dem Weg*, ausgenommen der Bräutigam. Hieraus folgerten die Weisen: Wer eine Jungfrau ehelicht, ist befreit[4], wer eine Witwe, ist verpflichtet.» — Wieso ist dies erwiesen[5]? R. Papa antwortete: Aus dem [Wort] „Weg“; wie der Weg ein Freigestelltes ist, so sollen auch alle anderen [Handlungen] freigestellte sein. Könnte es sich nicht um einen, der zur Ausübung eines Gebots geht, handeln, und dennoch sagt der Allbarmherzige, dass er das Šemâ lesen soll? — Wenn so, müsste der Allbarmherzige schreiben „beim Sitzen und beim Gehen“, warum aber „bei deinem Sitzen und bei deinem Gehen“? — wenn du in deinem Interesse sitzest und in deinem Interesse gehst, bist du verpflichtet, wenn aber zur Ausübung eines Gebots, bist du befreit. — Wenn so, sollte auch derjenige, der eine Witwe ehelicht, [befreit sein]? — Jener ist zerstreut, dieser aber nicht. — Wenn es von der Zerstreuung abhängt, sollte ja auch der [befreit sein], dessen Schiff im Meer unterging[6]? Wolltest du aber sagen, es sei wirklich so, — warum denn sagte R. Abba b. Zabda im Namen Rabhs: Der Leidtragende ist allen in der Gesetzlehre genannten Geboten unterworfen, mit Ausnahme der Tephillin, weil sie Kopfschmuck genannt werden, wie es heisst: [7]*Lege dir deinen Schmuck an*? — Dort ist er durch die Ausübung eines Gebots zerstreut, hier aber durch ein Freigestelltes. Und die Schule Šammajs[8]? — Diesen Satz verwendet sie, um denjenigen, der im Interesse eines Gebots geht, auszuschliessen. Und die Schule Hillels[9]? — Diese erwidert: Dies ist schon von selbst

1. Nicht wie Pinner: *liegend*; vgl. [illegible] 2. B[illegible] 3. Dt. 6,7. 4. Vom Šemâ [illegible] 5. [illegible] der mit der Ausübung eines Gebots befasst, vom Šemâ befreit ist. 6. [illegible] 7. Ez. 24,17. 8. [illegible] Satz *wenn du auf dem Wege gehst* [illegible] den Passus ה בו vor den Passus ש בו [illegible] ganz willkürlich [illegible] 9. [illegible]

Haupt und dem grösseren Teil seines Körpers in der Festhütte, während sein Tisch in der Wohnung stand.

gelehrt: R. Triphon erzählte: Ich befand mich einst auf dem Weg und lehnte mich an, um das Šemâ nach der Lehre der Schule Šammajs zu lesen, und kam durch Räuber in Gefahr. Man erwiderte ihm: Du hast es verdient, dich selbst zu beschuldigen, weil du die Lehre der Schule Hillels übertreten hast.

AM Morgen spricht man zwei Segensprüche vorher und einen nachher; am Abend spricht man zwei vorher und zwei nachher, einen längeren und einen kürzeren. Wo man einen langen Segen-

ואחת קצרה מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר
[1]לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום
שלא לחתום אינו רשאי לחתום:

גמרא. [2]מאי מברך אמר רבי יעקב[3] אמר רבי[4]אושעיא
Col.1b Jes.45,7 יוצר אור ובורא חשך[5]לימא יוצר אור ובורא נוגה כדכתיב
קאמרינן אלא מעתה[6] עושה שלום ובורא רע[7]מי קא אמרינן
כדכתיב אלא כתיב רע וקרינן הכל[8]לישנא מעליא הכא נמי
[9]לימא נוגה לישנא מעליא[10]אלא אמר רבא[11] כדי להזכיר מדת
יום בלילה ומדת לילה ביום[12]בשלמא מדת לילה ביום
[13]כדאמרינן יוצר אור ובורא חשך אלא מדת יום בלילה
[14]היכי משכחת לה אמר אביי גולל אור מפני חשך וחשך
מפני אור ואידך מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל אהבה
Mj.2a רבה וכן אורי ליה רבי אלעזר לרבי פדת בריה אהבה רבה
[15]תניא נמי הכי[16]אין אומרין[17]אהבת עולם אלא אהבה רבה
Jer.31,3 ורבנן אמרי אהבת עולם וכן הוא אומר ואהבת עולם אהבתיך
Pes.118 על כן משכתיך חסד: אמר רבי יהודה אמר שמואל השכים
לישנות[18]עד שלא קרא קרית שמע צריך לברך[19]משקרא
קרית שמע אין צריך לברך[20]שכבר נפטר באהבה רבה אמר
רב הונא[21]למקרא ולמדרש צריך לברך לתלמוד אין צריך
לברך ורבי אלעזר אמר למקרא ולתלמוד צריך לברך למשנה
אין צריך לברך ורבי יוחנן אמר אף למשנה נמי צריך לברך
Ber.14b דאמר רב חייא בר אשי זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב
לתנויי[22]פרקים בספרא דבי רב הוה[23]מקדים וקא משי ידיה
[24]ובריך ומתני לן פרקין מאי מברך אמר רבי יהודה[25]אמר
שמואל[26]אשר קדשנו במצותיו וצונו[27]לעסוק בדברי תורה
ורבי יוחנן מסיים בה[28]הכי הערב נא[29]ה׳ אלהינו את דברי
תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו
וצאצאי עמך בית ישראל[30] כלנו יודעי שמך[30]ועוסקי תורתך

M1 +מקום שאמרו M2 +בשחר מברך וכ׳ M3 +בר אידי M4 הושעיא M5 ונימא M6 + [עושה שלום ובורא את הכל] ה״נ נימא M7 מי קא אמ׳ M8 בלישנא M9 נימא יוצר אור ובורא נוגה בלישנא M10 אלא M11 + בר עולא M12 בטעות חסר פה בד״ו המאמר בשלמא מלב י ונדפס קודם ואידך M13 כדאמרינן M14 מאי היא M15 +ורבנן אמרי אהבת עולם M16 + ר׳ נתן אומר M17 אהבה רבה אלא אהבת עולם וכה א M18 קודם ק ש M19 לאחר שקרא ק ש M20 + מ ט M21 למק׳ צריך לברך למשנה ולמדרש א צ לברך רא א אף למדרש נמי צריך לברך לתלמוד א צ לברך רי א אפילו לתלמוד נ צ לברך א ר חב א. B למקרא צריך לברך ולמדרש א צ לברך ורא א למקרא ולמדרש צריך לברך למשנה א צ לברך ורי א אף למשנה נ צ לברך [אבל לתלמוד א צ לברך] ורבא אמר אף לתלמוד צריך (לחזור) ולברך דא ר חב א M22 ספרא M23 קדים ומשי M24 ומברך ומתני M25 א ש M26 +בריך M27 על ד״ת M28 הכי M29 ה׳ אלהינו M30 כלנו ועוסקי תורתך.

spruch angeordnet hat, darf man nicht abkurzen, und wo man einen kurzen angeordnet hat, darf man nicht verlängern. Wo eine Schlussformel da ist, darf man sie nicht weglassen, wo keine Schlussformel da ist, darf man eine solche nicht hinzufugen.

GEMARA. Welchen Segenspruch spricht er? R. Jâqob sagte im Namen des R. Ošâja: *Er bildet das Licht und schafft die Finsternis.* — Sage er lieber: „*Er bildet das Licht und schafft den Glanz*"! — Wir sprechen, wie es in der Schrift heisst[1]. — Sprechen wir etwa auch „*Er stiftet Frieden und schafft Boses*", wie es in der Schrift heisst[2]? wir lesen vielmehr „*Alles*"[3]! obgleich es in der Schrift *Boses* heisst, als beschönigenden Ausdruck, so spreche man auch *Glanz*[4] als beschönigenden Ausdruck. — Vielmehr, sagte Raba, um das Kennzeichen des Tags bei Nacht und das Kennzeichen der Nacht bei Tag zu erwähnen. Richtig ist das Erwähnen des Kennzeichens der Nacht bei Tag, denn wir sagen ja: *Er bildet das Licht und schafft die Finsternis*, wieso aber das Kennzeichen des Tags bei Nacht? — Abaje antwortete: [Man spricht in der Nacht:] *Er rollt hinweg das Licht vor der Finsternis und die Finsternis vor dem Licht.* — Welcher ist der zweite [Segenspruch]? — R. Jehuda antwortete im Namen Šemuêls: [Das Gebet] *Mit grosser Liebe*. So lehrte auch R. Eleâzar seinem Sohn R. Pedath: *Mit grosser Liebe*. Aehnlich wird auch gelehrt: Man sage nicht: *Mit ewiger Liebe*, sondern: *Mit grosser Liebe*. Die Rabbanan aber sagen, man sage: *Mit ewiger Liebe*, denn so heisst es: *Ich liebte dich mit ewiger Liebe, daher zog ich dich mit Gnade heran.* R. Jehuda sagte im Namen Šemuêls: Wer früh aufsteht, um zu lernen, bevor er das Šemâ gelesen hat, muss einen Segenspruch sagen, wenn er aber schon das Šemâ gelesen hat, braucht er keinen zu sagen, denn durch [das Gebet] *Mit grosser Liebe* ist er bereits davon befreit. R. Hona sagte: Zum Studium der Schrift oder des Midraš muss man einen Segenspruch sagen, zum Studium des Talmud braucht man keinen zu sagen. R. Eleâzar sagte: Zum Studium der Schrift oder des Talmud muss man einen Segenspruch sagen, zum Studium der Mišnah braucht man keinen zu sagen. R. Johanan sagte: Auch zum Studium der Mišnah muss man einen Segenspruch sagen. Denn R. Ḥija b. Aši erzählte: Sehr oft stand ich vor Rabh, um Abschnitte aus dem Buch der Schule Rabhs zu lernen. Er wusch zuerst seine Hände, [sprach] den Segenspruch und dann erst lehrte er den Abschnitt. — Wie lautet der Segenspruch? — R. Jehuda sagte im Namen Šemuêls: *Der uns geheiligt hat durch seine Gebote und uns befohlen hat, uns mit den Worten der Gesetzlehre zu befassen.* R. Johanan schloss den Segenspruch also: *Lass angenehm sein, o Herr, unser Gott, die Worte deiner Gesetzlehre in unserem Mund, sowie in dem Mund deines Volks, des Hauses Jisraël. Mögen wir alle, unsere Nachkommen und die Nachkommen deines Volks, des Hauses Jisraël doch deinen Namen erkennen und uns mit deiner Gesetzlehre befassen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der seinem*

1. So heisst es Jes. 45,7. 2. Ib. 3. Die Benediction lautet: Er bildet das Licht und schafft die Finsternis, er stiftet Frieden und schafft Alles. 4. St. Finsternis. 5. Die angezogene Benediction wird [illegible]

[illegible]

ברוך [1]אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל ורב המנונא
אמר אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך
[1]אתה ה' נותן התורה [1]אמר רב המנונא זו היא מעולה
שבברכות [1]הלכך לימרינהו לכולהו: תנן התם אמר להם
הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו [1]וקראו עשרת הדברים
שמע והיה אם שמוע ויאמר [1]וברכו את העם שלש ברכות
אמת ויציב ועבודה [1]וברכת כהנים ובשבת מוסיפין ברכה
אחת למשמר היוצא מאי ברכה אחת כי הא [1]דרבי אבא
ורבי יוסי בר אבא איקלעו להתוא [10]אתרא בעו מינייהו
מאי ברכה אחת לא הוה בידייהו [11]ואתו שיילוה לרב
מתנה לא הוה בידיה אתו [12]שיילוה לרב יהודה אמר
להו הכי אמר שמואל אהבה רבה [1]ואמר רבי זריקא אמר
רבי אמי אמר רבי שמעון בן לקיש יוצר אור כי אתא רב
יצחק בר יוסף אמר הא דרבי זריקא לאו בפירוש אתמר
אלא מכללא אתמר דאמר רבי זריקא אמר רבי אמי אמר
רבי שמעון בן לקיש זאת אומרת ברכות אין מעכבות זו
את זו [14]דאי אמרת בשלמא יוצר אור [15]הוו אמרי היינו
דברכות אין מעכבות זו את זו דלא קא אמרי אהבה רבה
אלא אי אמרת [16]אהבה רבה הוו אמרי מאי ברכות אין מעכבות
Fol. 12
זו את זו דלמא האי דלא אמרי יוצר אור משום דלא מטא
זמן יוצר אור וכי מטא זמן יוצר אור הוו אמרי ואי מכללא
מאי [17]דאי מכללא לעולם אהבה רבה הוו אמרי וכי מטא זמן
יוצר אור הוו אמרי ליה ומאי ברכות אין מעכבות זו את זו
[18]סדר ברכות: [19]וקורין עשרת הדברות שמע והיה אם
שמוע ויאמר [20]אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים אמר
רב יהודה אמר שמואל אף בגבולין בקשו [21]לקרות כן אלא
שכבר בטלום מפני תרעומת המינין [22]תניא נמי רבי נתן
אומר בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר בטלום מפני
תרעומת המינין רבה בר [23]בר חנה סבר למקבעינהו בסורא
אמר ליה רב חסדא כבר בטלום מפני תרעומת המינין אמימר

P 1 אתה ה' || M 2 המנונא] הונא || M 3 זו היא מעולה || M 4 + א' ר' פפא || M 5 + ברכה אחת] || M 6 הדברים || M 7 + אמת ויציב || M 8 + והודאה] || M 9 דרבא ורב יוסף || M 10 הונא || M 11 אתו קמי דר' יהודה || M 12 לקמיה דר' מתנה || M 13 ורבי || M 14 אי || M 15 [illegible] || M 16 דאמרי [illegible] || M 17 [illegible] || M 18 לכפרין || M 19 וקראו [illegible] הדברים || M 20 אמת...כהנים || M 21 ועשרת || M 22 תניא [illegible] || M 23 [illegible] רב הונא

«Und sie lasen die zehn Gebote, „Šemâ-vehaja-vajjomer", „Wahr und feststehend", den Tempeldienstsegen und den Priestersegen». R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Auch in der Umgebung[8] wollte man dies lesen[9], allein wegen der Nachrede der Minäer[10] nahm man davon Abstand. Ebenso wird gelehrt: R. Nathan sagte: In der Umgebung wollte man dies lesen, allein wegen der Nachrede der Minäer nahm man davon Abstand. Rabba b. Bar-Ḥana wollte es in Sura einführen, da sprach R. Ḥisda zu ihm:

[illegible]

סבר למקבעינהו בנהרדעא אמר ליה רב אשי כבר בטלום מפני תרעומת המינין: ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא מאי ברכה אחת אמר רבי חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה שלום וריעות: מקום שאמרו להאריך: פשיטא היכא [1]דקא נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך אדעתא דשכרא[2]וסיים בדחמרא יצא[3]דאי נמי אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא דהא תנן [Ber 40a] על כולם אם[4]אמר שהכל נהיה בדברו יצא אלא היכא[1]דקא נקיט כסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח ובריך אדעתא דחמרא[5]וסיים בדשכרא מאי בתר עיקר ברכה אזלינן או בתר[6]חתימה אזלינן תא שמע[7]שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא ערבית פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור לא יצא פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים יצא כללו של דבר הכל הולך אחר החתום שאני התם דקאמר ברוך[8]יוצר המאורות הניחא לרב דאמר כל ברכה שאין בה [Ber 40b] הזכרת השם אינה ברכה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה מאי איכא למימר[9]אלא כיון דאמר רבה בר עולא כדי להזכיר מדת יום בלילה ומדת לילה ביום[10]כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא[11]אתרוייהו קאמר תא שמע מסיפא[12]כללו של דבר הכל הולך אחר[6]החתום כללו של דבר לאתויי מאי לאו לאתויי[13]הא דאמרן לא לאתויי[14]נהמא ותמרי היכי דמי אילימא דאכל נהמא וקסבר דתמרי אכל [15]ופתח אדעתא דתמרי וסיים בדנהמא היינו[16]הך[17]לא צריכא כגון דאכל תמרי וקסבר נהמא[18]אכל[15]ופתח בדנהמי וסיים בדתמרי[19]יצא [דאפילו סיים בדנהמי נמי יצא] מאי טעמא

M 1 דנקט M2 +ואמר בא י אמ ה שנ ב יצא ככא דחמ׳ בידיה וקסבר דשכרא הוא פתח ובריך אדעתא דשכרא. P ומסיים אדעתא דחמרא M 3 דאפילו סיים בדשכרא נמי יצא דתנן M 4 מברך P 5 ומסיים M 6 חתום ברכות M 7 +דתניא M 8 +אתה ה׳ M 9 +(אלא לאו לעולם בתר פתיחה אזלינן והכא מ ט דיצא דהוי פתיחה מעליא) M 10 ה נ כיון דקאמר M 11 [אדעתא דתרווייהו] M 12 +דאמר מר M 13 כי האי גונא M 14 +[כגון] דאכל P 15 פתח BM 16 בעיין M 17 אלא כגון M 18 הוא ובריך אדעתא דנהמא וסיים M 19 יצא

Man hat wegen der Nachrede der Minäer [illegible] Abstand genommen. Als man [illegible] in Nehardea [illegible] einführen [illegible], da sprach R. Aši zu ihnen: Man hat [illegible] wegen der Nachrede der Minäer längst abgeschafft. [illegible]

Am Sabbath setzten sie einen Segenspruch [illegible] für die abtretende Priesterwache hinzu. Was für einen Segenspruch? [illegible] R. Helbo sagte: Die abtretende Priesterwache sprach zu der eintretenden [Priesterwache]: Der seinen Namen in diesem Hause wohnen lässt, lasse unter euch Liebe, Brüderschaft, Frieden und Freundschaft wohnen.

Wo man einen langen Segenspruch angeordnet hat. Selbstverständlich ist es, dass jemand, der einen Becher Wein in der Hand hält im Glauben, es sei Met, und seinen Segenspruch in diesem Sinn beginnt, ihn aber mit der Formel des Weins schliesst, seine Pflicht erfüllt hat; denn auch mit [der Formel] *„Alles entsteht durch sein Wort“* erfüllt man sie[1], da [illegible] gelehrt wird: Bei allen [Genüssen] erfüllt man seine Pflicht[2], wenn man [die Formel] *„Alles entsteht durch sein Wort“* gesagt hat. Wo aber jemand einen Becher Met im Glauben, es sei Wein, in der Hand hält und den Segenspruch in diesem Sinn beginnt, ihn aber mit der Formel des Mets schliesst, richten wir uns da nach dem Hauptsegenspruch, oder richten wir uns) nach dem Schluss[3]? — Komm und höre: «Wenn man morgens mit [dem Gebet] *„Er bildet das Licht“* beginnt, und mit *„Er lässt die Abende dämmern“* schliesst, hat man seine Pflicht nicht erfüllt; wenn man aber mit [dem Gebet] *„Er lässt die Abende dämmern“* beginnt und mit *„Er bildet das Licht“* schliesst, hat man seine Pflicht wohl erfüllt. Wenn man abends mit [dem Gebet] *„Er lässt die Abende dämmern“* beginnt und mit *„Er bildet das Licht“* schliesst, hat man seine Pflicht nicht erfüllt, wenn man aber mit [dem Gebet] *„Er bildet das Licht“* beginnt und mit *„Er lässt die Abende dämmern“* schliesst, hat man seine Pflicht wohl erfüllt. Die Regel hierbei ist: Alles richtet sich nach dem Schluss». — Hier ist es etwas Anderes, weil man ja *„Gebenedeiet sei der Schöpfer des Lichts“* sagt. Recht ist dies[4] nach Rabh, welcher sagt: Ein Segenspruch, in dem der Gottesname nicht erwähnt wird, ist kein Segenspruch; was ist aber nach R. Johanan, welcher sagt: Ein Segenspruch, in dem das Königtum Gottes[5] nicht erwähnt wird, ist kein Segenspruch, einzuwenden?![6] Aber nein, da Rabba b. Ûla ja gesagt hat: Es sei, um das Kennzeichen des Tags bei Nacht und das Kennzeichen der Nacht bei Tag zu erwähnen, so bezieht sich der Segenspruch samt der Erwähnung des Königtums von vornherein auf Beides[7]. Komm und höre: Aus dem Schlussfatz: «Die Regel hierbei ist: Alles richtet sich nach dem Schluss». Was sollen [die Worte] „Die Regel hierbei ist“ einschliessen? schliessen sie nicht etwa das von uns Behandelte ein?! Nein; sie schliessen [einen Fall wie bezüglich] Brot und Datteln ein. Auf welche Weise? wollte man sagen, es ass jemand Brot im Glauben, er esse Datteln, und begann [seinen Segenspruch] in diesem Sinn, schloss ihn aber mit dem des Brots, — das wäre ja genau dasselbe[8]. Nein, nötig ist sie für den Fall, wo jemand Datteln ass im Glauben, er esse Brot, und [den Segenspruch] mit dem des Brots begann, ihn

1. Denn unter dem Ausdruck „Alles“ ist auch der Wein zu verstehen [illegible] Wein [illegible] dazu bestimmten Segenspruch giebt. 2. Es ist eine Pflicht, vor jedem Genuss einen Segenspruch [illegible] 3. Da [illegible] M[illegible] einen abgeschlossenen Segenspruch hat das Morgengebet, während [illegible] Met bezieht. 4. Dieser Einwand. 5. Die Formel „König der Welt“. 6. Da [illegible] ברוך יוצר המאורות [illegible] sich ist, weil darin das Königtum Gottes nicht erwähnt wird. 7. Erwähnung des Tags und [illegible] Nacht [illegible] Baraitha nicht zu entscheiden. 8. Der Segenspruch [illegible] Datteln [illegible]

[illegible] der Dattel [illegible] dieser hat seine Pflicht [illegible] mit dem des Brots [illegible] Pflicht erfüllt haben [illegible] Datteln [illegible] Rabbi [illegible] Rabbi [illegible] Gebet] *Wahr und feststehend* [illegible] abends [das Gebet] *Wahr und treu* [illegible] Pflicht nicht [illegible] *Deine Gnade am Morgen zu verkünden und deine Treue in den Nächten.*

[illegible] Rabbi [illegible] im Namen Rabbis [illegible] *Gebenedeiet* [illegible] Gottesnamens [illegible] Rabbis [illegible] *Der Herr richtet die Gebeugten auf* [illegible] *Und vor meinem Namen beugt er sich.* [illegible] meinem Namen [illegible] Semuél [illegible] Rabbi [illegible] Gelehrtensohn, ich will dir einen schönen Satz, den dein Vater gesagt [illegible] Vater gesagt: Wenn [illegible] [Wort] *Gebenedeiet* [illegible] richte man sich beim [illegible] Gottesnamens auf. Als sich R. Seseth [illegible] wie ein Dornstrauch, als er sich [illegible] richtete er sich wie eine Schlange auf[7].

[illegible] sagte Rabbi [illegible] des Greisen im Namen Rabbis [illegible] Jahr hindurch sage man im [illegible] „*Heiliger Gott*“ [illegible] „*Gerechtigkeit und Recht liebender König*“ [illegible] die zehn Tage vom [illegible] Versöhnungstag [illegible] man im [illegible] „*Heiliger König*“ [illegible] „*König des Rechts*“ sagt [illegible] „*Heiliger Gott*“ gesagt [illegible] Pflicht erfüllt [illegible] heisst [illegible] im Recht [illegible] *durch Gerechtigkeit* [illegible] „*Heiliger Gott*“ [illegible] „*Gerechtigkeit und Recht liebender König*“ [illegible] „*Heiliger König*“ [illegible] „*König des Rechts*“ [illegible]

[illegible] sagte Rabba [illegible] Barmherzigkeit zu bitten [illegible] er bittet nicht [illegible] *Auch sei es mir fern, mich gegen den Herrn zu versündigen* [illegible] Schriftgelehrter ist, so muss man sich [illegible] *für euch zu beten.* [illegible] weil es heisst: [11]*Niemand von euch härmt sich für mich, und niemand offenbart es meinem Ohr* [illegible] vielleicht ist es bei einem König etwas Anderes. — Nein, durch folgende Stelle: [12]*Ich aber, wenn sie krank waren, legte einen Sack an*[13].

[illegible] Rabba [illegible] Greisen im Namen Rabbis: Wer eine Sünde begangen hat und sich [illegible]

דתמרי נמי מיין ויני[1](פתח בדגמי וסיים בדתמרי מאי אמרת סוף סוף כי קא פתח אדעתא דיין קא פתח ולאו אדעתא דעל פרי העץ ואפילו הכי נמי יצא מאי טעמא תמרי נמי מיין ויני): [2]אמר[3] רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל[4] שלא אמר אמת ויציב[5] שחרית ואמת ואמונה[6] ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות: ואמר[3] רבה בר חיננא משמיה דרב המתפלל כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם אמר שמואל מאי טעמא דרב דכתיב ה' זוקף כפופים מיתיבי ומפני שמי נחת הוא מי כתיב בשמי מפני שמי כתיב[7] אמר ליה שמואל לחייא בר רב בר[8] אוריאן תא ואימא לך מילתא מעלייתא[9] דאמר אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם רב ששת כי[10] כרע כרע כחיזרא כי[11] קא זקיף זקיף כחויא: ואמר[12] רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל השנה כולה[13] אדם מתפלל האל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה [14]ויום הכפורים שמתפלל[15] המלך הקדוש והמלך המשפט ורבי אליעזר אמר אפילו[16] אמר האל הקדוש[17] יצא[18] שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה אימתי ויגבה ה' צבאות במשפט אלו עשרה ימים [19]שמראש השנה ועד יום הכפורים וקאמר האל הקדוש מאי הוי עלה [20]אמר רב יוסף האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והלכתא כרבה: ואמר רבה בר[21] חיננא סבא משמיה דרב כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדל להתפלל בעדכם אמר [22]רבא אם תלמיד חכם[23] הוא צריך שיחלה עצמו[24] עליו מאי טעמא אילימא משום דכתיב ואין חולה מכם עלי וגולה את אזני דלמא מלך שאני אלא מהכא ואני בחלותם לבושי שק וגו': ואמר רבה בר[21] חיננא סבא משמיה דרב כל העושה דבר [25]עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו שנאמר למען

B M 1 פתח...זייני ‖ 2 M + אמת כורע השנה חוטא ומתבייש דרבא בר חנינא סבא סימן ‖ 3 M רבא בר חנינא. P רבה בר חנינא ‖ 4 M שאינו אומר ‖ 5 M בשחרית ‖ 6 M בערבית ‖ 7 M + מקמי דנמטי לשמי ‖ 8 M אוריא ‖ 9 M דהוה קעביד אבוך כשהוא ‖ 10 M + הוה ‖ 11 M הוה ‖ 12 M רבא בר חנינא ‖ 13 M מתפלל אדם האל הקדוש והאל המשפט ‖ 14 M ליום ‖ 15 M + אדם ‖ 16 M + בי' ימים שבין ר ה ליוה ך אם ‖ 17 M + [והאל המשפט] ‖ 18 M + מ ט ‖ 19 M שבין ר ה ליוה כ ‖ 20 M ר א האל הקדוש והאל המשפט ‖ 21 M חנינא ‖ 22 M רבה ‖ 23 M הוא ‖ 24 M על חבירו מנלן אילימא משאול דכ ‖ 25 M עבירה.

תזכרי ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך
בכפרי לך לכל אשר עשית נאם ה׳ אלהים דלמא צבור
I Sam. 28,15 שאני אלא מהכא ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני
להעלות אותי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי
[1]ואלהים סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם
בחלומות ואקראה לך להודיעני מה אעשה ואלו אורים
ותומים לא קאמר[2]משום דקטליה לנוב עיר הכהנים ומנין
ib v.19 דאחילו ליה[3]מן שמיא שנאמר (ויאמר שמואל אל שאול)
Er.53b מחר אתה ובניך עמי [4] ואמר רבי יוחנן עמי במחיצתי ורבנן
II Sam. 21,6 אמרי מהכא והוקענום לה׳ בגבעת שאול בחיר ה׳[5]יצתה בת
קול ואמרה בחיר ה׳ אמר רבי[6]אבהו בן זוטרתי אמר רבי יהודה בר
זבידא בקשו לקבוע פרשת בלק בקרית שמע ומפני מה לא
קבעוה[7]משום טורח צבור מאי טעמא אילימא משום דכתיב
Num. 23,22 בה אל מוציאם ממצרים לימא פרשת רבית ופרשת משקלות
דכתיב בהן יציאת מצרים אלא[8]אמר רבי יוסי בר אבין משום
ib 24,9 דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו
ולימא [9]האי פסוקא ותו לא גמירי כל פרשה [10]דפסקה
משה רבינו פסקינן דלא פסקה משה רבינו לא פסקינן
[11]פרשת ציצית מפני מה קבעוה אמר רבי יהודה בר חביבא
Tän.27b Meg.22a מפני שיש בה חמשה דברים[12]מצות ציצית יציאת מצרים
עול מצות[13]ומינות הרהור עבירה והרהור עבודה זרה בשלמא
Num. 15,39 [14]הני תלת מפרשן עול מצות דכתיב וראיתם אותו וזכרתם
ib v.38 את כל מצות ה׳ ציצית דכתיב ועשו להם ציצית וגומר יציאת
ib v.41 מצרים דכתיב אשר הוצאתי וגו׳ אלא דעת מינים הרהור
עבירה והרהור עבודה זרה מנלן[15]דתניא אחרי לבבכם זו מינות
Ps.14,1 וכן הוא אומר אמר נבל בלבו אין אלהים אחרי עיניכם זו
Jud.14,3 הרהור עבירה שנאמר ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי
ib 8,33 כי היא ישרה בעיני אתם זונים[16]זה הרהור עבודה זרה וכן
הוא אומר ויזנו אחרי הבעלים :

M P 1 וכ׳ M 2 ליה מ ט משום דקטל לנוב ע ה ומנלן דאחילו M 3 מן שמיא M 4 מאי עמי א ר M 5 (יצתה...ה׳ [+ בחר ה׳ לא נאמר אלא בחיר ה׳] M 6 בר זוטרתי א ר יוסי בר זבידא M 7 מפני M 8 א״ר. אבין M 9 הני תרתי פסוקי M 10 דלא פסקה מ׳ ר [באורייתא] אנן לא פסקי׳ ליה M 11 ופ״צ מ״ט קבעוה רבנן א״ר יוסי בר זבידא M 12 + הללו M 13 - ומינות B ודעת מינים M 14 יציאת מצרים וציצית בהדיא כתיב אלא עול מצות הרהור M 15 דתני רב יוסף וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה׳ זו עול מצות ולא תתורו אחרי לבבכם זו דרך מינות.

[illegible] schämst, [illegible] wie es heisst: [1]*Damit du [illegible] schämst, und vor Schämen [illegible] mehr [illegible] Mund authust, wenn [illegible] gethan hast, spricht Gott [illegible]* [illegible] ist es [illegible] mehr [illegible] folgende Stelle: [2]*Und Šemuél [illegible] zu Šaul: Ich bin sehr bedrängt, die Pelistim [illegible] gegen mich, und der Herr ist von mir gewichen, er gab mir keine Antwort, weder durch die Propheten, noch durch Träume; daher [illegible] mich wissen zu lassen, was ich thun soll.* [illegible] Orakelschild nannte er nicht [illegible] wohner der Priesterstadt Nob [illegible] Woher, dass ihm vom Himmel vergeben [illegible] Denn es heisst: [3]*Und Šemuél [illegible] Morgen bist du samt deinen Söhnen bei mir* [illegible] R. Johanan erklärte [illegible] Die Rabbanan aber schliessen [illegible] [4]*Wir wollen sie vor dem Herrn aufhängen, am Hügel Šauls, des Auserwählten Gottes;* [illegible] derhall [illegible] Gottes.

R. Abahu b. Zuṭarti sagte [illegible] R. Jehuda b. Zebida [illegible] Man hatte [illegible] Balaq-Abschnitt[6] dem Šema [illegible] hat man ihn nicht angelegt [illegible] wegen der Belästigung der Gemeinde. [illegible] Aus welchem Grunde [illegible] sagen, weil es darin heisst: *Der Gott, der [illegible] aus Miçrajim geführt hat,* [illegible] Wucher-Abschnitt[7] sowie [illegible] Gewichte-Abschnitt anfügen, in welchen der Auszug aus Miçrajim ebenfalls erwähnt wird. [illegible] R. [illegible] b. Abin, weil darin folgender Vers steht: *Er [illegible] liegt wie ein Löwe oder eine Löwin, wer [illegible] ihn auf.* So sollte man [illegible] lesen! [illegible] Es ist überliefert: [illegible] Abschnitt [illegible] unser Meister Mošeh teilte [illegible] Meister Mošeh nicht teilt [illegible] Warum wurde der Çiçith-Abschnitt [illegible] R. Jehuda b. Habiba antwortete: [illegible] Gegenstände vorkommen [illegible] Çiçithgebot, der Auszug aus Miçrajim, die Gesetzeslast, die Haeresie und die Sünden- und Götzendienstgedanken. Richtig ist dies von den drei [illegible] die Gesetzeslast, indem es heisst: *Ihr sollt es ansehen und euch an alle Gebote des Herrn erinnern*; das Çiçithgebot, indem es heisst: *Und sie sollen sich Çiçith machen* ꝛc; der Auszug aus Miçrajim, indem es heisst: *Dass ich herausgeführt habe* ꝛc; inwiefern aber die Haeresie und die Sünden- und Götzendienstgedanken? — Es wird gelehrt: [die Worte] *nach eurem Herzen* deuten auf die Haeresie, wie es heisst: [11]*Der Ruchlose spricht in seinem Herzen: es giebt keinen Gott.* [Die Worte] *nach euren Augen* deuten auf die Sündengedanken, wie es heisst: [12]*Und Šimšon sprach zu seinem Vater: Nimm mir diese, denn sie ist gefällig in meinen Augen.* [Die Worte] *„denen ihr nachbuhlet"* [illegible] es heisst: [13]*Und sie buhlten nach den Baálgötzen.*

1. Ez. 16,63. 2. I. Sam. 28,15. 3. Ib. V. 19. 4. [illegible] Sam. 21,6 [illegible] 6. Num. Cap. 22. 7. Wollte man [illegible] Abschnitt zum Šema [illegible] ציצית [illegible] vgl. Num. 15,38 ff. 11. Ps. 14,1. 12. Jud. 14,3. 13. Ib. 8,33.

MAN gedenkt des Auszugs aus Miçrajim [auch] nachts[1]. R. Eleâzar b. Âzarja sprach: Obgleich ich einem Siebzigjährigen gleich bin, dennoch konnte ich [die Zustimmung] nicht erlangen, dass man auch nachts den [Abschnitt vom] Auszug aus Miçrajim lese. Ben Zoma aber erforschte dies aus der Schrift, denn es heisst: *Damit du des Tags [illegible] Auszugs aus Miçrajim alle Tage deines [illegible]* Die Tage deines Lebens wurde bedeuten: die Tage, alle Tage deines Lebens bedeutet: auch die Nächte. Die Weisen aber sagen: Die Tage deines Lebens wurde bedeuten: diese Welt; Alle Tage deines Lebens, dies schliesst auch die messianischen Tage ein.

GEMARA. [illegible] Ben Zoma sprach zu [illegible] Wird man etwa in den messianischen [illegible] Auszugs aus Miçrajim gedenken? es heisst [illegible] *Siehe, Tage kommen, spricht der Herr, und man [illegible] nicht mehr sagen: So wahr der Herr lebt, der [illegible] Kinder Jisraël aus Miçrajim geführt hat, [illegible] So wahr der Herr lebt, der die Kinder [illegible] aus dem Nordland und aus allen Landen, [illegible] ich sie verstossen habe, herausgeführt und [illegible] hat.* Sie antworteten ihm: [Das beweist] [illegible] Erwähnung des Auszugs aus Miçrajim [illegible] werden wird, sondern dass die [Erlö-] [illegible] Knechtschaft der Regierungen Hauptsache, [illegible] aus Miçrajim Nebensache sein wird. [illegible] *Nicht sollst du mehr mit dem Namen Jâqob genannt werden, Jisraël soll dein Name sein,* womit nicht gemeint ist, dass der Name [illegible] werde, sondern dass Jisraël [illegible] Jâqob Nebenname sei. Auch heisst [illegible] *Nicht gedenket des Ersteren und nach dem Früheren sehet euch nicht um.* Nicht gedenket des [illegible] ist die Knechtschaft der Regie- [illegible] nach dem Früheren sehet euch [illegible] ist der Auszug aus Miçrajim [illegible]

[illegible] Neues eintreten, jetzt soll es [illegible] [illegible] lehrte R. Joseph. [illegible] Gog und Magog. Ein Gleichnis [illegible] Mit einem Menschen, der auf dem Weg gehend von einem Wolf angefallen und gerettet wurde, und immerfort das Ereignis mit dem Wolf erzählte. Als er hierauf von einem Löwen angefallen und gerettet wurde, erzählte er immerfort das Ereignis mit dem Löwen. Als er aber endlich von einer Schlange angefallen und ebenfalls gerettet wurde, so vergass er das Ereignis mit jenen beiden und erzählte fortan das Ereignis mit der Schlange. So auch bei Jisraël, die späteren Leiden bringen die ersteren in Vergessenheit.

[7]*Abram, das ist Abraham;* zuerst war er Oberhaupt von Aram[8], später wurde er Oberhaupt der gesamten Welt. Saraj, das ist Sarah; zuerst war sie Fürstin ihres Stamms, später wurde sie Fürstin der gesamten Welt. Bar Cappara lehrte: Wer den Abraham Abram nennt, der übertritt ein Gebot, denn es heisst: [9]*Dein Name soll Abraham sein;* R. Eliêzer sagte: er übertritt ein Verbot, denn es heisst: [9]*Du sollst fortan nicht mit dem Namen Abram genannt werden.* Demnach sollte dies auch der Fall sein, wenn man die Sarah Saraj

[v] מזכירין יציאת מצרים בלילות אמר רבי [1]אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר
Dt.16, יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי חייך הימים כל [2]ימי חייך הלילות וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

Ber גמרא. תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירין
Jer.23 יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה׳ ולא יאמרו עוד חי ה׳ אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה׳ אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא [3]שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל [4]לו
Gn35 כיוצא בו אתה אומר לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם
Fol.13 ישראל יהיה שמך לא שיעקר יעקב ממקומו אלא [5]ישראל
Jes.43 עיקר ויעקב טפל [4]לו [6]וכן הוא אומר אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זה שעבוד מלכיות
ib. וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים [7]הנני עושה חדשה עתה
Ber תצמח תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג משל [8]למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו [9]זאב [10]וניצל ממנו [11]והיה מספר והולך מעשה [9]זאב פגע בו [12]ארי וניצל ממנו [13]והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכח מעשה שניהם והיה [14]מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל
I Ch צרות אחרונות משכחות את הראשונות: אברם הוא אברהם בתחלה [15]נעשה אב לארם ולבסוף [15]נעשה אב לכל העולם כלו שרי היא שרה בתחלה [16]נעשית שרה לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כלו: [17]תני בר קפרא כל הקורא
Gn לאברהם אברם עובר [18]בעשה שנאמר והיה שמך אברהם
ib. רבי אליעזר אומר עובר [19]בלאו שנאמר ולא יקרא עוד שמך אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכא נמי התם [20]קודשא

PM 1 אליעזר M 2 ימי חייך [להביא] M 3 שיהא M 4 לו M 5 + שיהא M 6 ואומר M 7 + וכן הוא אומר M 8 למהד״ד M 9 ארי P 10 ונוצל. וכן להלן M 11 היה הולך ומספר M 12 דוב M 13 שכח מעשה ארי והולך ומספר מעשה דוב M 14 הולך ומספר M 15 נעשה M 16 נעשית M 17 דרש ב״ק הקורא M 18 בלאו שנ׳ לא וכ׳ M 19 בעשה שנ׳ והיה וכ׳ M 20 לאברהם קמזהיר ליה רחמנא דכת׳ שרי.

[illegible] Auszug [illegible] in dem der Ausz. aus Mi. erwähnt wird, angefügt. [illegible]
[illegible] Jes. 43,18 [illegible] 127 8 Vgl. Gen. 17,11 9 Gen. 17,5

Gn.17,15 בריך הוא אמר לאברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה
שרי כי שרה שמה אלא מעתה הקורא[1] ליעקב יעקב הכי נמי
Ib.46,2 שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב ויאמר אלהים
לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב מתיב רבי יוסי
Neh.9,7 בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא[2] אתה הוא ה׳ האלהים
אשר בחרת באברם[3] אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר
לשבחיה[4] דרחמנא מה דהוה מעיקרא:

M1 לישראל M2 + אטו אב׳ מי לא אהדריה קרא והכתיב M3 אמרי M4 דאבר׳ קמי קוב״ה וקאמר הכי הוה אברהם [מעקרא] והכי שויתיה.

nennt? — Dort hat der Heilige, gebenedeiet sei er, nur zu Abraham gesprochen: [1]*Deine Frau Sarai sollst du fortan nicht mit dem Namen Saraj nennen, denn Sarah soll ihr Name sein.* Demnach sollte dies auch der Fall sein, wenn man Jaqob Jaqob nennt? — Dort ist es etwas Anderes, denn die Schrift selbst wiederholte ihn nachher, wie es heisst: [2]*Und Gott redete zu Jisraël in der Nachterscheinung und sprach Jâqob, Jâqob!* R. Jose b. Abin, nach Anderen R. Jose b. Zebida, wandte ein: [3]*Du, o Herr, Gott, hast den Abram erwählt.* Man antwortete ihm: Dort trägt der Prophet zur Verherrlichung des Allbarmherzigen vor, was von Anbeginn war.

ZWEITER ABSCHNITT

Rh.28b היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא
[1] בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב ובאמצע שואל
מפני היראה ומשיב דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר
באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים
[ii] שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם: אלו הן[2] בין
הפרקים בין ברכה ראשונה לשניה בין שניה לשמע בין
שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר בין
ויאמר לאמת ויציב רבי יהודה אומר בין ויאמר לאמת
ויציב לא יפסיק אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה
פרשת שמע לוהיה אם שמוע[3] כדי שיקבל עליו עול מלכות
שמים[4] תחלה ואחר כך[5] מקבל עליו עול מצות והיה אם
שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג[6] בין ביום ובין בלילה
ויאמר אינו נוהג אלא ביום[7] בלבד:

Er.95b Pes.114b גמרא. [8] שמע מיניה מצות צריכות כונה[9] מאי אם כיון
לבו לקרות[10] לקרות והא קא קרי בקורא להגיה: תנו רבנן
Sot.32b Meg.17a. קרית שמע ככתבה דברי רבי וחכמים אומרים בכל לשון מאי
טעמא דרבי אמר קרא והיו בהויתן יהו ורבנן מאי טעמייהו

M1 + ואם לאו לא יצא M2 בין M3 + אלא M4 — תחלה M5 יקבל M6 ביום ובלילה M7 בלבד, M8 + היה קורא וכ׳ מאי אם כיון לבי אילימא אם כיון לבו לצאת M9 + אלא M10 הא קרי.

Wer in der Gesetzlehre[4] liest, und die Zeit des Šemâlesens heranreichte, hat, falls er dies[5] beabsichtigt hat, seine Pflicht erfüllt. Zwischen den Abschnitten darf man aus Ehrerbietung grüssen und einen Gruss erwidern; in der Mitte darf man nur aus Furcht grüssen und einen Gruss erwidern. — Worte des R. Meïr. R. Jehuda aber sagt: In der Mitte darf man aus Furcht grüssen und aus Ehrerbietung einen Gruss erwidern; zwischen den Abschnitten hingegen darf man aus Ehrerbietung grüssen, und Jedermann seinen Gruss erwidern. Folgende Stellen sind Absätze: zwischen dem ersten und dem zweiten Segenspruch, zwischen dem zweiten Segenspruch und „*Höre Jisraël*", zwischen „*Höre Jisraël*" und „*Wenn ihr hören werdet*", zwischen „*Wenn ihr hören werdet*" und „*Er sprach*", zwischen „*Er sprach*" und „*Wahr und feststehend*". R. Jehuda aber sagt, man darf zwischen „*Er sprach*" und „*Wahr und feststehend*" keine Unterbrechung eintreten lassen. R. Jehošuâ b. Qorḥa lehrte: Weshalb geht der Abschnitt „*Höre Jisraël*" dem Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" voran? — damit man zuerst die Last der himmlischen Herrschaft und hernach die Gesetzeslast auf sich nehme. Und der Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" geht dem Abschnitt „*Er sprach*" voran, weil der Erstere[6] sowol am Tag, wie in der Nacht, der Letztere[7] aber nur am Tag Geltung hat.

GEMARA. Schliesse hieraus[8], dass die Ausübung der Gebote der Absichtlichkeit bedarf. — Nein, was er beabsichtigen muss, ist das Lesen selbst. Er liest ja doch! — Wenn er berichtigungshalber liest.

Die Rabbanan lehrten: Man lese das Šemâ in seiner Ursprache. — Worte des Rabbi; die Weisen aber sagen: in jeder Sprache. Was ist der Grund des Rabbi? — Es heisst in der Schrift: [10]*Sie sollen sein,* nämlich, sie sollen in ihrer Beschaffenheit bleiben. — Was ist der Grund der Rabbanan? — Es heisst in der

1. Gen. 17,15. 2. Ib. 46,2. 3. Neh. 9,7. 4. Den Abschnitt, der das Šemâ enthält. 5. [illegible] 6. Welcher vom Studium der Gesetzlehre spricht. 7. [illegible] 8. [illegible] Worten, falls er dies beabsichtigt. 9. [illegible] Schrift. 10. Dt. 6,6.

schnitt: [1]Höre, nämlich in jeder Sprache, die du hörst. Und Rabbi? — es heisst ja Höre[2]! — Hieraus erklärt er: Lasse deine Ohren hören, was du aus deinem Munde hervorbringst. Und die Rabbanan? — Sie sind der Ansicht desjenigen, welcher sagt: Auch wenn man die Ohren nicht hören liess, hat man seine Pflicht erfüllt. — Und die Rabbanan? — es heisst ja: Sie sollen sein! — Hieraus erklären sie, dass man das Šemá nicht rückwärts lesen darf. — Woraus schliesst Rabbi, dass man das Šemá nicht rückwärts lesen darf? — Er folgert dies aus dem Ausdruck diese[3] Worte, da es doch heissen könnte: die Worte. — Und die Rabbanan? — Sie verwenden den Ausdruck diese Worte nicht zur Forschung. — Es ist anzunehmen, dass Rabbi der Ansicht ist, die ganze Gesetzlehre darf in jeder Sprache gelesen werden, denn wolltest du sagen, dass man sie nur in der Heiligensprache lesen dürfe, wozu wären dann die Worte *sie sollen sein*, die der Allbarmherzige niederschrieb, nötig? — Diese sind daher nötig, weil es heisst *höre*[4]. — Es ist anzunehmen, dass die Rabbanan der Ansicht sind, die ganze Gesetzlehre darf nur in der Heiligensprache gelesen werden, denn wolltest du sagen, man dürfe sie in jeder Sprache lesen, wozu wäre dann das Wort *höre*, dass der Allbarmherzige niederschrieb, nötig? — Nein, dieses ist deshalb nötig, weil es heisst: *sie sollen sein*[5].

Die Rabbanan lehrten: *Sie sollen sein*, hieraus, dass man nicht rückwärts lesen darf. *diese Worte in deinem Herzen* — man könnte meinen, der ganze Abschnitt bedarf der Andacht, deshalb heisst es *diese*: nur bei diesem Vers ist Andacht erforderlich, von hier ab und weiter aber ist die Andacht nicht mehr erforderlich — Worte des R. Eliézer. R. Áqiba sprach zu ihm: Es heisst ja: *das ich dir heute befehle, sei in deinem Herzen*; hieraus ersiehst du, dass der ganze Abschnitt der Andacht bedarf. Rabba b. Bar Hana sagte im Namen des R. Johanan: Die Halakha ist wie R. Áqiba. Manche beziehen dies[6] auf das Folgende. Es wird gelehrt: Wer das Šemá liest, muss seinen Sinn darauf richten. R. Aha sagt im Namen des R. Jehuda: Wenn er beim ersten Abschnitt den Sinn darauf gerichtet, ist es weiter nicht mehr nötig. Hierauf sagte Rabba b. Bar Hana im Namen des R. Johanan: Die Halakha ist wie R. Aha, der im Namen des R. Jehuda lehrte. Wiederum wird gelehrt: *Sie sollen sein*, hieraus, dass man nicht rückwärts lesen darf; *in deinem Herzen*, hieraus schliesst R. Zuṭra: bis zu diesem Vers erstreckt sich das Gebot der Andacht, von Folgendem ab beginnt das Gebot des Lesens. R. Jošija sagt: bis zu diesem Vers erstreckt sich das Gebot des Lesens, von Folgendem ab beginnt das Gebot der Andacht. Warum beginnt mit dem Folgenden das Gebot des Lesens? — weil es darin[7] heisst: *davon zu sprechen*; es heisst ja auch dort[8]: *du sollst davon sprechen*! — So ist es gemeint: Bis zu diesem Vers erstreckt sich das Gebot der Andacht und des Lesens, von Folgendem ab genügt das Lesen ohne Andacht. Warum erstreckt sich bis zu diesem Vers das Gebot der Andacht und des Lesens? — weil es darin[7] heisst: *in deinem Herzen* sowie *du sollst davon sprechen*; es heisst ja auch dort[8]: *in eurem Herzen* sowie *davon zu sprechen*! — Jener Vers deutet auf die Lehre des R. Jiçhaq hin, welcher lehrt: "*Ihr sollt diese meine*

אמר קרא שמע בכל לשון שאתה שומע[1] ולרבי נמי הא כתיב שמע ההוא מבעי ליה[2] השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ורבנן סברי להו[3] כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא ולרבנן נמי הא כתיב והיו ההוא מבעי להו שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא למפרע מנא ליה נפקא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים[4] לא דרשי למימרא דסבר רבי דכל התורה כלה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקדש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי אצטרך משום דכתיב שמע[5] למימרא דסברי רבנן דכל התורה כלה בלשון הקדש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא למה לי אצטריך משום דכתיב והיו: תנו רבנן והיו שלא יקרא למפרע הדברים[6] על לבבך יכול תהא כל הפרשה[7] צריכה כונה תלמוד לומר האלה עד כאן צריכה כונה [8]מכאן ואילך אין צריכה כונה דברי רבי אליעזר אמר ליה רבי עקיבא הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך [9]מכאן אתה למד שכל הפרשה כולה צריכה כונה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי עקיבא איכא דמתני לה אהא דתניא הקורא את שמע צריך שיכוין[10] את לבו רב אחא משום רבי יהודה אומר כיון שכיון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרב[11] אחא שאמר משום רבי יהודה תניא אידך והיו שלא יקרא למפרע[12] על לבבך[13] רבי זוטרא אומר עד כאן מצות כונה מכאן ואילך מצות קריאה[14] רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כונה[15] מאי שנא מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר בם הכא נמי הא כתיב ודברת בם הכי קאמר עד כאן מצות כונה וקריאה מכאן ואילך קריאה בלא כונה ומאי שנא עד כאן[16] מצות כונה וקריאה דכתיב על לבבך ודברת בם[17] התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר[18] ושמתם את דברי

1 M ורבי 2 M להשמיע 3 כר׳ יהודה דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצא ורבי סבר לה כר׳ יוסי ורבנן נמי וכו׳ 4 M לית 5 M לימא קסברי רבנן. והוא קודם למימ׳ דסבר רבי 6 M + האלה 7 M + כולה תהא 8 M מכאן...כונה 9 M לימד על הפרשה כולה שצריכה 10 M לבו בכולה רב אחאי אומר משום ר׳ י׳ 11 M אחאי 12 M + הדברים 13 M ר׳ אליעזר 14 M ר׳ יהושע 15 M + א״מ ר״א א״ע כ מצות כונה מכאן ואילך מצות קריאה 16 M דבעינן כונה דכתיב 17 M הכא 18 M ר׳ יצחק כדי שתהא.

1. Dt. 6,4. 2. Die Worte [illegible] 3. Dt. 6,6. 4. Damit man es [illegible] 6. Den Vers [illegible] 7. Im zweiten Ab[illegible] 8. Dt. 11,18.

אלה צריכה שתהא שימה כנגד הלב: אמר מר[1]רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כונה מאי שנא מכאן ואילך מצות כונה[2]משום דכתיב על לבבכם הכא נמי הא כתיב על לבבך הכי קאמר עד כאן מצות קריאה וכונה מכאן ואילך[3]כונה בלא קריאה ומאי שנא עד כאן מצות קריאה וכונה דכתיב[4]על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב[5]על לבבכם לדבר בם[6]ההוא בדברי תורה כתיב והכי קאמר רחמנא אגמירו בנייכו תורה[7]כי היכי דליגרסו בהו: תנו רבנן
Dt.6,4 °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד עד כאן צריכה[8]כונת הלב
jBer 2,1 דברי רבי מאיר אמר רבא הלכה כרבי מאיר: תניא °סומכוס
[9]אומר כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר רב אחא בר יעקב ובדל"ת אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחי"ת רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי[10]חזייה דהוה מאריך טובא אמר ליה[11]כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת: אמר רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה על לבבך בעמידה על לבבך סלקא דעתך אלא אימא עד על לבבך[12]בעמידה מכאן ואילך לא ורבי יוחנן אמר כל הפרשה כולה בעמידה ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרב[13]אחא שאמר משום רבי יהודה: [14]תנו רבנן שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד זו קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא אמר ליה רב לרבי חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל[15]עליה מלכות שמים אמר ליה בר פחתי בשעה שמעביר ידיו על[16]פניו מקבל עליו עול מלכות שמים חוזר וגומרה או אינו חוזר וגומרה בר קפרא אומר אינו חוזר וגומרה רבי שמעון ברבי אומר חוזר וגומרה אמר ליה בר קפרא לרבי שמעון ברבי בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה היינו דמהדר רבי[17]אשמעתא דאית בה יציאת מצרים אלא לדידך דאמרת חוזר וגומרה[18]למה ליה לאהדורי כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה: אמר רבי[19]אילא בריה

M1 ר' יהושע | M2 —משום | M3 +מצות | M4 —על לבבך | M5 —על לבבכם | M6 ההוא...כתיב ו | M7 ונגרסו בה | M8 כונה דב' | M9 +בן יוסף | M10 +זירא. B +חייא בר אבא | M11 ל"ל כולי האי א"ל אלא עד כמה כדי שתמליכוהו עליך בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם || M12 —בעמידה...לא || M13 אחאי || M14 א"ר יהודה אמר שמואל שמע | M15 עליו עול || M16 גבי עיניו | M17 על שמעתתא דאית בהו | M18 אמאי מהדר על שמעתתא דאית בהו יצ' מצרים א"ל כדי | M19 יצחק בר שמואל [בר מרתא].

Worte [in euer Herz] bringen: es bezieht sich auf die Handtephilla, die dem Herzen gegenüber angelegt werden soll.

Der Meister sagte: R. Josija sagt: Bis zu diesem Vers erstreckt sich das Gebot des Lesens, von Folgendem ab beginnt das Gebot der Andacht. — Warum beginnt mit dem Folgenden das Gebot der Andacht? — weil es dann heisst *in eurem Herzen;* es heisst ja auch hier: *in deinem Herzen!?* — So ist es gemeint: Bis zu diesem Vers erstreckt sich das Gebot des Lesens und der Andacht, von Folgendem ab genügt die Andacht ohne das Lesen. — Warum erstreckt sich bis zu diesem Vers das Gebot des Lesens und der Andacht? — weil es dann heisst *in deinem Herzen* und *du sollst davon sprechen;* es heisst ja auch dort: *in eurem Herzen* und *davon zu sprechen!?* — Jener Vers spricht von der Gesetzlehre; so meint der Allbarmherzige: Unterrichtet eure Söhne in der Gesetzlehre, damit sie davon sprechen.

Die Rabbanan lehrten: [1]*Höre Jisraël, der Herr, unser Gott, ist ein einziger Herr;* bis hierher ist die Andacht nötig. — Worte des R. Meïr. Raba sagte: Die Halakha ist wie R. Meïr. Es wird gelehrt: Symmachos sagte: Wer das Wort *einzig* langgedehnt ausspricht, dem werden Tage und Jahre verlängert. Und zwar, sagte R. Aḥa b. Jàqob, das Daleth[2]. Jedoch, sagte R. Aši, verschlucke man das Heth[2] nicht. R. Jirmeja sass einst vor Rabbi[3]. Als dieser ihn es sehr lange dehnen hörte, rief er ihm zu: Sobald du ihn als König oben und unten, sowie in allen vier Himmelsgegenden anerkannt hast, so brauchst du nicht länger. R. Nathan b. Mar Ùqaba sagte im Namen R. Jehudas: Die Worte *in deinem Herzen* lese man stehend[4]. — Nur die Worte *in deinem Herzen,* wie kommst du auf diesen Sinn!? — Nein, sage: Bis zu den Worten *in deinem Herzen* lese man stehend, von da ab aber weiter ist dies nicht mehr nötig. R. Johanan aber sagt: Man lese den ganzen Abschnitt stehend. R. Johanan vertritt hierin seine Ansicht, denn Rabba b. Bar Hana sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Aḥa, der im Namen des R. Jehuda lehrte.

Die Rabbanan lehrten: *Höre Jisraël, der Herr, unser Gott, ist ein einziger Herr;* dies ist das Šemà des R. Jehuda, des Fürsten. Rabh sprach zu R. Ḥija: Ich sah Rabbi nicht die himmlische Herrschaft auf sich nehmen[6]. Jener erwiderte ihm: Fürstensohn[7]! während er mit den Händen über das Gesicht fährt, nimmt er die Last der himmlischen Herrschaft auf sich. — Pflegte er es[8] nachher zu beenden, oder pflegte er es nicht zu beenden? Bar Cappara sagte, er pflegte es nicht zu beenden; R. Šimôn b. Rabbi sagte, er pflegte es wol zu beenden. Bar Cappara sprach zu R. Šimôn b. Rabbi: Recht ist es nach mir, da ich sage, dass er es nicht zu beenden pflegte, warum Rabbi [täglich] eine Vorlesung hielt, in der der Auszug aus Miçrajim erwähnt wurde; nach dir aber, da du ja sagst, dass er es nachher wol zu beenden pflegte, wozu hielt er [täglich] eine Vorlesung, in der der Auszug aus Miçrajim erwähnt wurde? — Um des Auszugs aus Miçrajim zur festgesetzen Zeit zu gedenken.

1. Dt. 6,4; mit diesem V. beginnt das Šemà. 2. Des Worts אחד. 3. P. unrichtig, [illegible] Hillelschen Schule (vgl. oben S. 38, Z. 2). 5. Dass der erste Abschnitt des Šemà der Andacht bedarf [illegible] nicht ein, als die Zeit des Šemà heranreichte. 7. Mit dieser Anrede redet R. Ḥija seinen Vetter Rabbi [illegible] 29a, Naz 59a). Da diese Anrede etwas befremdend, auch die Lesart unsicher (Àruch בר פאתי [illegible] Lebrecht Lesarten p. 1ff). בר אחתי Schwestersohn, Neffe. Jer. (Bez. [illegible]) hat בן פיחה [illegible]

R. Ila b. R. Šemuél b. Martha lehrte im Namen Rabhs: Wer beim Vers *Höre Jisraél, der Herr unser Gott, ist ein einziger Herr* las, und vom Schlaf übermannt wurde, hat seine Pflicht erfüllt. R. Naḥman sprach zu seinem Diener Dan[iel]: Beim ersten Vers quäle mich[1], weiter aber quäle mich nicht. R. Joseph fragte den R. Joseph b. Raba: Wie pflegte es dein Vater zu machen? Jener antwortete: Beim ersten Vers pflegte er sich zu quälen, weiter pflegte er sich nicht zu quälen. R. Joseph sagte: Ein auf dem Rücken Liegender darf das Šemá nicht lesen. Ist nur das Šemálesen nicht erlaubt, das Schlafen auf dem Rücken aber wol? R. Jehošuá b. Levi fluchte ja demjenigen, der auf dem Rücken[2] schläft! Man erwiderte: Schlafen ist in etwas seitlicher Lage erlaubt, aber das Šemálesen ist auch in etwas seitlicher Lage verboten. — R. Joḥanan pflegte ja das Šemá in etwas seitlicher Lage zu lesen! — Bei R. Joḥanan ist es ganz etwas Anderes, er war wohlbeleibt.

Zwischen den Abschnitten darf man grüssen. Bei welcher Veranlassung darf man den Gruss erwidern: wollte man sagen: aus Ehrerbietung — in diesem Fall ist ja zu grüssen erlaubt, selbstverständlich einen Gruss zu erwidern! Falls man aber aus Ehrerbietung grüsst und Jedermann seinen Gruss erwidert — wie verhält sich dann der Schlusssatz: In der Mitte darf man nur aus Furcht grüssen und einen Gruss erwidern. Bei welcher Veranlassung darf man erwidern? wollte man sagen: aus Furcht — in diesem Fall ist ja zu grüssen erlaubt, selbstverständlich einen Gruss zu erwidern! Falls aber aus Ehrerbietung — dies wäre ja die Ansicht R. Jehudas, wie gelehrt wird: «R. Jehuda aber sagt: In der Mitte darf man aus Furcht grüssen und aus Ehrerbietung einen Gruss erwidern, zwischen den Abschnitten hingegen darf man aus Ehrerbietung grüssen und Jedermann seinen Gruss erwidern.» — Sie ist lückenhaft[3], sie lautet wie folgt: Zwischen den Abschnitten darf man aus Ehrerbietung grüssen und selbstverständlich einen Gruss erwidern, in der Mitte darf man aus Furcht grüssen und selbstverständlich einen Gruss erwidern — Worte des R. Meír. R. Jehuda aber sagt: In der Mitte darf man aus Furcht grüssen und einen Gruss erwidern, zwischen den Abschnitten hingegen darf man aus Ehrerbietung grüssen und Jedermann seinen Gruss erwidern. Aehnlich wird gelehrt: Wem beim Lesen des Šemá sein Lehrer oder ein vornehmer Mann begegnet ist, der darf ihn zwischen den Abschnitten aus Ehrerbietung grüssen und selbstverständlich seinen Gruss erwidern; in der Mitte aber darf man nur aus Furcht grüssen und selbstverständlich einen Gruss erwidern — Worte des R. Meír. R. Jehuda aber sagt: In der Mitte darf man aus Furcht grüssen und aus Ehrerbietung den Gruss erwidern; zwischen den Abschnitten hingegen darf man aus Ehrerbietung grüssen und Jedermann den Gruss erwidern. Aḥi, ein Schüler aus der Schule des R. Ḥija, fragte den R. Ḥija: Darf man das Lesen des Loblieds[4] und der Esterrolle[5] [durch Gruss] unterbrechen? Folgern wir es als Geringes von Wichtigem: da man das Šemá, welches ein biblisches Gebot ist, unterbrechen darf, um so eher das Loblied, das nur eine Anordnung der Rabbanan ist; oder ist vielleicht das Bekanntmachen

דרב שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ונאנס בשינה יצא אמר ליה רב נחמן[1] לדניאל עבדיה בפסוקא קמא צערן[2] טפי לא תצערן אמר ליה רב [3]יוסף לרב יוסף בריה[4] דרבא אבוך היכי הוי עביד אמר ליה בפסוקא קמא הוה קא מצער נפשיה[5] טפי לא הוה מצער

Nid.14 נפשיה אמר רב יוסף פרקדן לא יקרא קרית שמע [6]מקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא שפיר דמי והא רבי יהושע בן לוי לייט אמאן דגני אפרקיד[7] אמרי מיגנא כי מצלי [8]שפיר דמי מקרא[9] אף על גב דמצלי נמי אסיר והא רבי יוחנן[10] מצלי וקרי שאני רבי יוחנן דבעל בשר הוה: ובפרקים שואל וכו׳:

משיב מחמת מאי אילימא מפני הכבוד השתא מישאל שאיל אהדורי מיבעיא אלא[11] שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב משיב מחמת מאי אילימא מפני היראה השתא משאל שאיל אהדורי מיבעיא אלא[12] מפני הכבוד היינו דרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד[13] ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם חסורי מחסרא והכי קתני בפרקים שואל מפני הכבוד ואינו צריך לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואינו צריך לומר שהוא משיב דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר באמצע

Fol.14 שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם תניא נמי הכי הקורא את שמע ופגע בו רבו או[14] גדול הימנו[15] בפרקים שואל מפני הכבוד ואינו צריך לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואינו צריך לומר שהוא משיב דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא בהלל ובמגילה מהו שיפסיק[16] אמרינן[17] קל והומר קרית שמע דאורייתא פסיק

Sab 2.. הלל[18] דרבנן מבעיא או דילמא פרסומי ניסא עדיף[19] אמר ליה

M 1 + בר יצחק ‖ M 2 מכאן ואילך ‖ M 3 [נחמן בר יצחק] לר״י ‖ B 4 דרבה ‖ M 5 טפי...נפשיה [מכאן ואילך לא מצער נפשיה] M 6 ק״ש הוא דלא מקרי M 7 אמרי M 8 + פורתא M 9 ואפי׳ דמצלי אסור M 10 [+ דמצלי וגני] M 11 פשיטא שהוא משיב שלום M 12 פשיטא משיב מחמת הכבוד היינו [ר״י דקתני] סיפא ר״י אומר ‖ 13 בד ו חסר עד סוף העמוד M 14 [מי שגדול] M 15 [+ בחכמה] M 16 + מי ‖ M 17 — ק״ו ‖ M 18 + ומגילה ‖ M 19 [+ ל״א מי אמרינן הא מדאורייתא הא מדרבנן והכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה א ד כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון].

1. [illegible] 2. [illegible] 3. In der Mischna fehlen Worte. 4. Das Loblied (Hallel) besteht aus den Psalmen 113–118 und wird an Festtagen gelesen; an manchen fallen die Pss. 115,1–11 u. 116,1–11 aus. 5. Die liturgische Recitation des Buchs Ester am Purimfest.

פוסק ואין בכך כלום : אמר[1]רבה ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל[2]בין פרק לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפילו באמצע[3]הפרק פוסק איני והא[4]רב בר שבא איקלע לגביה דרבינא[5]וימים שאין היחיד גומר את ההלל[6]הוה ולא פסיק ליה שאני[4]רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא : בעי מיניה[7]אשיאן תנא דבי רבי אמי מרבי אמי הישרוי בתענית מהו שיטעום[8]אכילה ושתיה קביל עליה והא[9]ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא [10]איכא אמר ליה טועם ואין בכך כלום תניא נמי הכי מטעמת אינה[11]טעונה ברכה והישרוי בתענית טועם ואין בכך כלום[12]עד כמה רבי אמי ורבי אסי[13]טעמי עד שיעור רביעתא: אמר רב[14]כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו עשאו Jes.2,22 במה שנאמר °חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא[15]אל תקרי במה אלא במה ושמואל אמר במה חשבתו לזה ולא לאלוה מתיב רב[16]ששת בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב תרגומה רבי אבא במשכים לפתחו [17]אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל העושה חפציו קודם שיתפלל כאלו בנה במה אמר ליה במה אמרת אמר ליה לא אסור קא אמינא וכדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין[18]אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם Ps.85,14 שיתפלל שנאמר °צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן כל המתפלל ואחר כך יוצא לדרך הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו:[19]ואמר רבי יונה אמר רבי Ber 55b זירא °כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא[20]רע שנאמר Pr.19,23 °ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע אמר ליה רבי[21]אחא בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי חייא[22]אמר רבי יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע : אלו הן

M1 רבא [+הלכתא] M2 [בפרקים פוסק] M3 —הפרק M4 רבא בר רב שבא איקלע לבי רבינא „ M5 בזמן שיחיד גומר M6 —הוה ‖ M7 +ר׳ יצחק בר ‖ M8 +מי אמרינן ‖ M9 לא אכיל [ושתי] M10 קא מתהני M11 צריכה P12 עד כמה M13 דאמרי תרוייהו עד רביעתא [+א״ד רבמי ורבסי טעמי עד רביעיתא] M14 —כל M15 אל...אלא במה M16 נחמן [+בר יצחק] M17 בשלום לן יונה ור׳ זירא סימן. א״ר זירא א״ר יונה כל הנותן שלום לחבירו קודם...במה ואמרי לה כאילו עשאו במה במה אמרת א״ל אסור אמינא כדר׳...לאדם שיתן שלום לחבירו קודם שיתפ׳ שנ׳ צדק לפניו יהלך אמר ראב״א אר יב״א אסור לו לאדם לעשות צרכיו לצאת לדרך קודם... M18 אר״י ב״א M19 א״ר זירא א״ר יונה PM20 רשע M21 אבא M22 +בר אבא.

der Wunderthaten[1] bedeuten, ist? Jener antwortete ihm. Man unterbricht, es liegt nichts daran.

Rabba lehrte: An den Tagen, an welchen man[2] das ganze Loblied liest[3], darf man zwischen Abschnitt und Abschnitt wol unterbrechen nicht aber darf man in der Mitte des Abschnitts unterbrechen; an den Tagen hingegen, an welchen man das Loblied nicht ganz liest darf man sogar in der Mitte des Abschnitts unterbrechen. — Dem ist ja nicht so! Rabh b. Šaba traf ja einst bei Rabina ein, es war gerade in den Tagen da man das Loblied nicht ganz liest und dieser hat [das Lesen] nicht unterbrochen. — Etwas Anderes ist es bei Rabh b. Šaba, er war Rabina gegenüber nicht bedeutend.

Ašjan, ein Schüler des R. Ami, fragte den R. Ami: Darf der Fastende eine Speise kosten[4]? Hat er sich des Essens und Trinkens entzogen, und dies ist ja keins von beiden, oder hat er sich des Genusses entzogen, und dies ist wol einer? Dieser antwortete ihm Er darf kosten, es liegt nichts daran. Desgleichen wird gelehrt: Die Kostende braucht keinen Segenspruch zu lesen; der Fastende darf kosten, es liegt nichts daran. — Wieviel? — R. Ami und R. Asi kosteten bis zum Mass eines Viertellog[5].

Rabh lehrte: Wenn jemand seinen Nächsten grüsst, bevor er gebetet, so ist es gleich, als hätte er ihn zum Götzenaltar gemacht, denn es heisst: [6]*Lasst ab von dem Menschen, der ein Odem in der Nase hat, denn womit wird er geachtet*; lies nicht *bhamme [womit]*, sondern *Bamah [Götzenaltar]*. Šemuël erklärte: Womit[7] hast du diesen geschätzt, Gott aber nicht. R. Šešeth erhob Widerspruch: «Zwischen den Abschnitten darf man aus Ehrerbietung grüssen und einen Gruss erwidern». R. Abba erklärte[8]: Wenn er ihm die Begrüssung zur Thür entgegenbringt[9].

R. Jona lehrte im Namen R. Zeras: Wenn jemand seine Geschäfte verrichtet, bevor er gebetet, so ist es gleich, als hätte er einen Götzenaltar errichtet. Man fragte ihn: Meinst du, dass dies der Errichtung eines Götzenaltars gleich ist?! Er erwiderte: Nein, ich meine nur, dass es verboten ist, wie dies R. Idi b. Abin lehrte. Denn R. Idi b. Abin lehrte im Namen des R. Jiçḥaq b. Ašjan: Es ist dem Menschen verboten, seine Geschäfte zu verrichten, bevor er gebetet, wie es heisst: [10]*Rechtschaffenheit gehe vor ihm einher, und er lenke seine Schritte zum Weg.* Ferner lehrte R. Idi b. Abin im Namen des R. Jiçḥaq b. Ašjan: Wer zuerst betet und erst dann seine Reise antritt, dem erfüllt der Heilige, gebenedeiet sei er, seine Wünsche, wie es heisst: *Rechtschaffenheit gehe vor ihm einher, und er lenke seine Schritte zum Weg.*

Ferner lehrte R. Jona im Namen des R. Zera: Wer sieben Tage ohne einen Traum übernachtet, wird ein Böser genannt, denn es heisst: [11]*Wer sabheâ [gesättigt] übernachtet, ohne bedacht zu werden, ist ein Böser*[12], lies nicht *sabheâ [gesättigt]*, sondern *šebhâ [sieben]*. R Aḥa b. R. Ḥija b. Abajje sprach zu ihm: Folgendes sagte R. Ḥija im Namen des R. Joḥanan: Wer sich zuerst mit Worten der Gesetzlehre sättigt und dann schläft, dem verkündet man keine schlechten Botschaften, wie es heisst: *Wer gesättigt schläft, wird mit Bösem nicht bedacht*.

1. Im Loblied und in der Esterr. 2. Vgl. Tosaphoth. 3. Vgl. Ărakh Fol. 10a. 4. Vgl. Tosaphoth. 5. Hohlmass einen halb Liter enthaltend. 6. Jes. 2,22. 7. Warum. 8. Die Lehre von Rabh und Šemuel. 9. Viell. die Morgenbegrüssung nach rom. Sitte, vgl. Lubker, Reallex. 833. 10. Ps. 85,14. 11. Pr. 19,23. 12. Willkürliche Auslegung

Folgende Stellen sind Absätze. R. Abahu lehrte im Namen des R. Johanan: Die Halakha ist wie R. Jehuda, welcher lehrt, man unterbreche nicht zwischen den Worten: *euer Gott*[1] und *Wahr und feststehend*[2]. R. Abahu sagte im Namen des R. Johanan: Was ist der Grund des R. Jehuda? — weil es heisst: [3]*Gott, der Herr, ist wahr*. — Wiederholt[4] man das Wort *wahr*, oder wiederholt man das Wort *wahr* nicht? — R. Abahu sagt im Namen des R. Johanan: man wiederholt das Wort *wahr*. Rabba sagt: man wiederholt das Wort *wahr* nicht. Einst trat[5] jemand [vor das Vorbetpult] in Gegenwart Rabbas; als Rabba ihn das Wort *wahr* zweimal aussprechen hörte, rief er: Wahr, wahr hat diesen ergriffen. R. Joseph sagte: Wie vortrefflich ist die Lehre, welche R. Šemuël b. Jehuda, als er hierher kam, gebracht hat, dass man nämlich im Westen abends liest: *Spreche zu den Kindern Jisraël und sage ihnen: Ich bin der Herr, euer Gott, wahr*[6]. Abajje sprach zu ihm: Worin besteht die Vortrefflichkeit? R. Qahana sagte ja im Namen Rabhs, man beginne [den dritten Abschnitt] überhaupt nicht, hat man ihn aber begonnen, dann lese man ihn ganz. Wolltest du indess einwenden, die Worte «*und sage ihnen*» seien kein Beginn, so hat ja R. Šemuël b. Jiçhaq im Namen Rabhs gesagt: Die Worte «*Spreche zu den Kindern Jisraël*» sind kein Beginn, wol aber sind die Worte «*und sage ihnen*» ein Beginn! R. Papa antwortete: Im Westen sind sie der Ansicht, dass auch die Worte «*und sage ihnen*» kein Beginn sind, bis auf den Satz: «*Sie sollen sich Çiçith machen*». Abajje sagte: Da sie [diesen Abschnitt] im Westen beginnen, so beginnen auch wir, und sobald wir ihn beginnen, lesen wir ihn schon ganz, denn R. Qahana sagte im Namen Rabhs: man beginne ihn nicht, hat man ihn aber begonnen, so lese man ihn ganz.

Hija b. Rabh lehrte: Hat man die Worte «*Ich bin der Herr, euer Gott*[7]» gelesen, dann muss man auch [das Loblied] «*Wahr*»[8] lesen, hat man die Worte «*Ich bin der Herr, euer Gott*» nicht gelesen, so lese man [das Loblied] «*Wahr*» ebenfalls nicht. Man soll ja aber des Auszuges aus Miçrajim gedenken! — Man lese Folgendes: ***Wir danken dir, o Herr, unser Gott,*** *dass du uns aus Miçrajim geführt, aus dem Sklavenhaus befreit und uns am Meer Wunder und Grossthaten erwiesen hast; wir sangen dir ein Lied*[9]. —

R. Jehošuâ b. Qorḥa lehrte: Weshalb geht der Abschnitt „*Höre Jisraël*" voran? &c. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Johaj sagte: Mit Recht geht der Abschnitt „*Höre Jisraël*" dem Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" voran, denn in diesem wird das Lernen, in jenem das Lehren geboten, der Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" geht dem Abschnitt „*Er sprach*" voran, denn in diesem wird das Lehren, in jenem das Ausüben geboten. Wird denn im Abschnitt „*Höre*" nur das Lernen, nicht auch das Lehren und das Ausüben geboten, es heisst ja dann: *Du sollst sie lehren. Du sollst sie anknüpfen. Du sollst sie schreiben*! Ferner wird denn im Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" nur das Lehren, nicht auch das Ausüben geboten, es heisst ja darin: *Ihr sollt sie anknüpfen. Ihr sollt sie schreiben*! Er meint es vielmehr so: Mit Recht geht der Abschnitt „*Höre*" dem Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*" voran, denn in diesem wird das Lernen, das Lehren

בין הפרקים וכו׳: אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה[1] דאמר בין אלהיכם לאמת ויציב לא יפסיק[2] אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן מאי טעמיה דרבי יהודה דכתיב וה׳ אלהים אמת חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן חוזר ואומר אמת[3] רבה אמר אינו חוזר ואומר אמת: ההוא דנחית קמיה[4] דרבה שמעיה רבה דאמר אמת אמת תרי זימני אמר[5] רבה כל אמת אמת תפסיה [6] להאי אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא[7] ערבית דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה׳ אלהיכם אמת אמר ליה אביי מאי מעליותא והא אמר רב כהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר וכי תימא ואמרת אליהם לא הויא התחלה והאמר רב שמואל בר[8] יצחק[9] אמר רב דבר אל בני ישראל לא הויא התחלה ואמרת אליהם הויא התחלה אמר רב פפא קסברי [10] במערבא ואמרת אליהם נמי לא הויא התחלה עד דאמר ועשו להם ציצית אמר אביי הלכך אנן אתחולי מתחלינן דקא מתחלי במערבא וכיון דאתחלינן מגמר נמי גמרינן דהא אמר רב כהנא אמר רב[11] לא יתחיל ואם התחיל גומר[12] חייא בר רב אמר אמר אני ה׳ אלהיכם צריך לומר אמת לא אמר אני ה׳ אלהיכם אינו צריך לומר אמת[13] והא בעי לאדכורי יציאת מצרים דאמר הכי מודים אנחנו לך ה׳ אלהינו[14] שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך: אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע וכו׳: תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר בדין הוא [15] שיקדים שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וזה ללמד והיה אם שמוע לויאמר שזה ללמד וזה לעשות אטו שמע ללמוד[16] אית ביה ללמד ולעשות[17] לית ביה והא כתיב ושננתם וקשרתם וכתבתם [18] ותו והיה אם שמוע ללמד הוא דאית[19] ביה ולעשות לית ביה והא כתיב וקשרתם וכתבתם[20] אלא הכי קאמר בדין הוא שתקדים שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וללמד ולעשות

Col. 1
Jer. 10

M 1 —דאמר...יפסיק || M 2 ואמר || M 3 ורבא || M 4 דרבא ואמר א״א || M 5 רבה || M 6 + ליה || M 7 ערבית || M 8 + רב || M 9 [illegible] || M 10 בני מערבא אמר רב || M 11 לא יתחיל ו || M 12 אמר חב״ר [—אמר רב] || M 13 [+ואמונה] || M 14 אשר הוצאתנו || M 15 שתקדים || M 16 הוא דאית בה || M 17 אין בה || M 18 ותו || M 19 בה לעשות אין בה || M 20 ה״ק שמע יש בה ללמוד וכו׳

1 [illegible] 2 Beginn des dem Šemâ folg. Lobgeb. 3 Jer. 10,10. 4 Falls man unterbricht. 5 נחת *herabsteigen* [illegible] 6 Beginn u. Schluss des 3. Šemâabschn. 7 D. h. den 3. Abschnitt. 8 Das sich an das Šemâ schliesst. 9 [illegible] *Wer ist wie du [illegible]* (Ex. 15,11) [illegible] gelesen wird, folgen.

והיה אם שמוע[1]לויאמר שזה יש בה ללמד ולעשות ויאמר אין בה אלא לעשות בלבד ותיפוק ליה[2]מדרבי יהושע בן קרחה חדא ועוד קאמר חדא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים [3]תחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצות ועוד משום דאית בה הני[4]מילי אחרנייתא רב משי ידיה[5]וקרא קרית שמע ואנח תפילין וצלי והיכי עביד הכי והתניא החופר כוך למת[6]בקבר פטור מקרית שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה הגיע זמן קרית שמע עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קרית שמע ומתפלל הא גופא קשיא[7]רישא אמר פטור וסיפא חייב הא לא קשיא סיפא בתרי ורישא בחד מכל מקום קשיא לרב[8]רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה דאמר[9]עול מלכות שמים[10]תחלה ואחר כך[11]עול מצות אימר דאמר רבי יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה קריאה לעשיה מי[12]שמעת ליה ותו מי סבר ליה כרבי יהושע בן

Ber.11a קרחה °והאמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב[13]ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין[14]ומנח תפילין והדר קרי קרית שמע וכי תימא[15]בדלא מטא זמן קרית שמע אם כן מאי אסהדתיה דרב חייא בר אשי לאפוקי ממאן דאמר למשנה[16]אין צריך לברך קמשמע לן דאף למשנה נמי צריך לברך מכל מקום קשיא[17]לרב שלוחא הוא דעוית: אמר עולא כל הקורא קרית שמע בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו[18]אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כאלו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים:[19]ואמר רבי יוחנן

Fol.15 הרוצה[20]שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה °יפנה[21]ויטול ידיו[22]ויניח תפילין[23]ויקרא קרית שמע[24]ויתפלל זו היא [25]מלכות שמים שלימה[26]אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קרית שמע ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן

Ps.26,6 דכתיב °ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה׳ אמר ליה

M 1 לויאמר שזה M 2 משום דר׳ M 3 -- תחלה...מצות M 4 מילי אחרנייתא M 5 וקרי ק״ש ומנח תפ׳ ומצלי M 6 בקיר M 7 אמרת רישא M 8 [+ וכי תימא] M 9 + ריב״ק כדי שיקבל עליו M 10 -- תחלה M 11 + יקבל עליו M 12 אמר ועוד רב מי כ״ל M 13 לתנויי בספרא דבי רב והוה מקדים וקאי ומשי M 14 — ומנח...שמע || M 15 שאני התם דלא || M 16 + נמי [למשנה ולתלמוד צריך לברך למדרש א״צ לברך קמ״ל דאף למדרש צ״ל] M 17 אלא רב שלוחיה M 18 אמר M 19 אמר רבה בר חנה אר״י M 20 לקבל עול M 21 ונוטל M 22 ומניח M 23 וקורא M 24 ומתפלל M 25 [+ קבלת עול] M 26 ואמר.

und das Ausüben geboten, der Abschnitt „*Wenn ihr hören werdet*“ geht dem Abschnitt „*Er sprach*“ voran, weil in diesem das Lehren und das Ausüben, während im Abschnitt „*Er sprach*“ nur das Ausüben geboten wird. — Dasselbe geht ja schon aus der [Erklärung] des R. Jehošuâ b. Qorha hervor!? — Er giebt zu der einen [Erklärung] noch eine andere: einmal, damit man zuerst die Last der himmlischen Herrschaft und hernach die Gesetzeslast auf sich nehme, sodann weil hierbei noch diese anderen Dinge in Betracht kommen.

Rabh wusch die Hände, las das Šemâ, legte die Tephillin an und betete. Wieso aber durfte er in dieser Weise verfahren? es wird ja gelehrt: Wer für den Toten eine Gruft gräbt[1], ist vom Šemâlesen, vom Gebet, von den Tephillin und von sämtlichen Geboten, die in der Gesetzlehre genannt werden, befreit; reicht die Zeit des Šemâlesens heran, so steige er herauf, wasche die Hände, lege die Tephillin an und lese dann das Šemâ! — Dies selbst ist ja schon schwierig, im Anfangsatz heisst es, dass er frei ist, im Schlussfatz hingegen, dass er verpflichtet ist. — Das ist keine Schwierigkeit: der Schlussfatz bezieht sich auf Zwei[2], der Anfangsatz aber auf Einen. — Jedenfalls bleibt ja die Frage gegen Rabh. — Rabh ist der Ansicht des R. Jehošuâ b. Qorha, welcher lehrt: zuerst die Last der himmlischen Herrschaft, dann erst die Gesetzeslast. — R. Jehošuâ b. Qorha sagte ja aber nur, dass das Lesen dem Lesen[3] vorangehe, hast du von ihm etwa gehört, dass das Lesen der Ausübung[4] vorangehe? Ferner, wieso ist er der Ansicht des R. Jehošuâ b. Qorha, R. Hija b. Aši erzählte ja: Oftmals stand ich vor Rabh, und er pflegte die Hände zu waschen, den Segenspruch zu lesen, uns den Unterricht zu erteilen, die Tephillin anzulegen und nachher erst das Šemâ zu lesen!? Wolltest du aber einwenden, es war die Zeit des Šemâlesens noch nicht herangereicht, welche Bedeutung hatte dann die Bezeugung des R. Hija b. Aši? — Um die Ansicht desjenigen auszuschliessen, welcher sagt, dass man zum Studium der Mišnah keinen Segenspruch zu lesen brauche, erzählt er uns, dass man auch zum Studium der Mišnah einen Segenspruch lesen muss. Allenfalls bleibt ja die Frage wider Rabh. — Sein Bote hat es verschuldet[5].

Ûla sagte: Wenn jemand das Šemâ liest, ohne Tephillin angelegt zu haben, so gleicht dies, als hätte er falsches Zeugnis gegen sich abgelegt; R. Hija b. Abba sagte im Namen des R. Johanan, dies gleicht, als hätte er ein Brandopfer ohne Speiseopfer[6], oder ein Schlachtopfer ohne Trankopfer[7] dargebracht.

Ferner sagte R. Johanan: Wer die Last der himmlischen Herrschaft vollkommen auf sich nehmen will, der reinige sich, wasche die Hände, lege die Tephillin an, lese das Šemâ und bete. Dies ist die Last der himmlischen Herrschaft in ihrer Vollkommenheit.

R. Hija b. Abba sagte im Namen des R. Johanan: Wer sich reinigt, seine Hände wäscht, Tephillin anlegt, das Šemâ liest und betet, dem rechnet die Schrift es an, als hätte er einen Altar errichtet und darauf ein Opfer dargebracht, denn es heisst: [8]*Ich wasche meine Hände rein und umkreise deinen Altar, o Herr!* Raba sprach zu ihm: Glaubt der Meister nicht, dass dies auch gleich ist, als hätte man sich ren-

1. בקבר wird eine Glosse sein. 2. Wo einer den zweiten vertreten kann. 3. Zuerst den Abschnitt von der Last der himml. Herrsch., nachher den der Gebote. 4. Anlegen der Tephillin. 5. Verspätete sich mit den Tephillin und da Rabh die Zeit des Šemâ nicht versäumen wollte, las er zuerst. 6. Vgl. Num. 28,5. 7. Vgl. Num. 28,14. 8. Ps. 26,6.

gebadet? es heisst ja: *ich wasche* und nicht: *ich begiesse*.

Rabina fragte Raba: Hat der Herr den Gelehrtenjünger gesehen, der aus dem Westen kam und gesagt hat: Wer kein Wasser zum Waschen der Hände hat, der reibe seine Hände mit Sand, Kies oder Spänen ab? Dieser antwortete: Er hat recht; heisst es denn: *ich wasche mit Wasser*, es heisst ja: *ich wasche rein*, also mit allem, was reinigt. Denn auch R. Ḥisda fluchte demjenigen, der zur Zeit des Gebets nach Wasser sucht. Dies ist aber nur vom Šemâ gesagt, zum Beten soll man wol danach suchen. — Wie weit? — Eine Parasange weit[1]. Dies jedoch nur vorwärts, zurück aber gehe man nicht einmal ein Mil[2]. — Ein Mil gehe man nicht zurück, weniger als ein Mil gehe man aber wol zurück.

WER das Šemâ liest, ohne es seinem Ohr hörbar zu machen, hat seine Pflicht erfüllt; R. Jose sagt, er hat sie nicht erfüllt. Wer es gelesen, aber die Buchstaben nicht genau ausgesprochen hat, hat nach R. Jose seine Pflicht erfüllt, nach R. Jehuda hat er sie nicht erfüllt. Wer rückwärts liest, hat seine Pflicht nicht erfüllt. Wer gelesen und sich verirrt hat, fange von der Stelle wieder an, wo er sich verirrt hat.

GEMARA. Was ist der Grund des R. Jose? — Weil es heisst: *Höre*, lass also deine Ohren hören, was du aus deinem Mund hervorbringst. Und der erste Tanna? — Er erklärt das Wort *Höre*, in jeder Sprache, die du verstehst. Und R. Jose? — Man kann beides daraus schliessen.

Dort wird gelehrt: Ein Tauber, welcher spricht, aber nicht hört, darf die Hebe nicht entrichten, hat er sie aber entrichtet, so ist seine Hebe gültig. — Wer lehrte, dass die Verrichtung eines Tauben, welcher spricht, aber nicht hört, Geltung hat, wenn sie bereits geschehen ist, dass er sie aber von vornherein nicht verrichten darf[3]? R. Ḥisda antwortete: Dies ist [nach] R. Jose. Denn es wird gelehrt: Wer das Šemâ liest, ohne es seinem Ohr hörbar zu machen, hat seine Pflicht erfüllt — Worte des R. Jehuda; R. Jose sagt: er hat sie nicht erfüllt. Nur hier, beim Šemâlesen, sagte R. Jose, dass er seine Pflicht nicht erfüllt hat, weil es ein biblisches Gebot ist, das Hindernis bei der Hebe hingegen, ist ja nur der Segenspruch, der ein rabbanitisches Gebot ist, während die Sache selbst vom Segenspruch nicht abhängt. — Woher aber, dass sie[4] nach R. Jose ist, vielleicht ist sie nach R. Jehuda, welcher der Ansicht ist, dass man auch beim Šemâlesen nur dann seine Pflicht erfüllt hat, wenn es bereits geschehen ist, von vornherein sei dies[5] aber verboten? — Beachte, dass er ja lehrt: «Wer es liesst», also, wenn es schon geschieht, von vornherein aber nicht. Man erwiderte: Er lehrt deshalb: «Wer es liest», um dir die entgegengesetzte Ansicht des R. Jose hervorzuheben: selbst wenn es bereits geschehen ist, hat man seine Pflicht nicht erfüllt. Nach R. Jehuda aber wäre es auch von vornherein erlaubt. — Du hast sie[4] auf R. Jose zurückgeführt, wie ist es nun mit der folgenden Lehre: Der Mensch lese das Tischgebet[6] nicht in seinem Herzen; hat er es bereits gelesen, so hat er seine Pflicht erfüllt. Wer ist dieser Ansicht? weder R. Jose, noch R. Jehuda: nach

[1]רבא לא סבר לה מר כאלו טבל[2]דכתיב ארחין ולא כתיב ארחיין אמר ליה[3]רבינא לרבא חזי מר האי[4]צורבא מדרבנן דאתא ממערבא ואמר מי שאין לו מים[5]לרחוץ ידיו[6]מקנח ידיו בעפר ובצרור ובקסמית[7]אמר ליה שפיר קאמר מי כתיב ארחין במים בנקיון כתיב כל מידי דמנקי[8]דהא רב חסדא לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן[9]צלותא והני מילי לקרית שמע אבל לתפלה מיהדר ועד כמה עד פרסה והני מילי לקמיה אבל לאחוריה אפילו מיל אינו חוזר מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: Ber. 2. Pes. 4 Ḥul. 1.

[iii] **הקורא** את שמע ולא השמיע[10]לאזנו יצא רבי יוסי אומר לא יצא קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא הקורא למפרע לא יצא קרא וטעה יחזור למקום שטעה:

גמרא. מאי טעמא דרבי יוסי[11]משום דכתיב שמע השמע לאזנך מה שאתה מוצא מפיך ותנא קמא[12]סבר שמע בכל לשון שאתה שומע[13]ורבי יוסי[14]תרתי שמע מינה: תנן התם חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה מאן תנא חרש[15]המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אמר רב חסדא רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא[16]דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר לא יצא[17]עד כאן לא קאמר רבי יוסי לא יצא אלא גבי קרית שמע דאורייתא אבל תרומה משום ברכה הוא וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא וממאי דרבי יוסי היא דילמא רבי יהודה היא[18]ואמר גבי קרית שמע נמי דיעבד אין לכתחלה לא[19]תדע דקתני הקורא דיעבד אין לכתחלה לא אמרי האי דקתני הקורא להודיעך כחו דרבי יוסי דאמר דיעבד נמי לא דאי רבי יהודה אפילו לכתחלה נמי יצא במאי אוקימתא כרבי יוסי ואלא הא דתניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם ברך יצא מני לא רבי יוסי ולא רבי יהודה Ter. 1 Meg.

1 M רבה 2 M [+כל גופו] נמי 3 M [רבא לרפרם בר פפא]
4 M צורבא 5 M ליטול 6 M יקנח 7 M [+ודיו] 8 M כי הא
דר׳ 9 M ק ש 10 M לאזניו 11 M משום 12 M סבר
13 M + הוא דאתא 14 M אמר לך לאו ממילא ש מ בכל לשון
שאתה שומע ות ק מ ט אמר קרא הדברים על לבבך הלך אחר
כונת הלב הן הן הדברים 15 M המדבר וא ש 16 M דר׳ י
17 M והני מילי ק ש דאורייתא אבל ברכת תרומה דרבנן לא וממאי
18 M ובק׳ש דיעבד 19 M וכי תימא ר׳ י אפילו לכתחלה נמי
שרי והא דקתני...יוסי דאפילו דיעבד נמי לא אלא הא דתניא.

1 [illegible] Wegmass [illegible] Meilen. 2 Wegmass, 2000 Ellen. 3 Bezieht sich auf die citirte Mišnah, die [illegible] 4 Die M[illegible] der Hebe. 5 Jene, [illegible] seinem Ohr hörbar zu machen. 6 Das Tischgebet ist ein biblisches Gebot.

דאי רבי יהודה[1] הא אמר לכתחלה נמי[2] יצא אי רבי יוסי
דיעבד נמי לא[3] אלא מאי רבי יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא
אלא הא דתני רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי חרש
המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני לא רבי יהודה ולא
רבי יוסי[4] אי רבי יהודה הא אמר דיעבד אין לכתחלה לא אי
רבי יוסי הא אמר דיעבד נמי לא אלא לעולם רבי יהודה
ואפילו לכתחלה[5] נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה
[6] דתנן רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא
את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר[7] שמע ישראל ה׳ אלהנו
ה׳ אחד אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך
היום על לבבך[8] אחר כונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית
להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה[9] ולא קשיא
Meg.19b הא רבי מאיר הא רבי יהודה: תנן התם הכל כשרים לקרות
את המגילה חוץ מחריש שוטה וקטן[10] ורבי יהודה מכשיר בקטן
מאן תנא חריש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא
דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא[11] דברי רבי
יהודה רבי יוסי אומר לא יצא ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד
Col.b נמי לא °דילמא רבי יהודה היא ולכתחלה הוא דלא הא
דיעבד שפיר דמי לא סלקא דעתך דקתני חרש דומיא דשוטה
וקטן מה שוטה וקטן דיעבד נמי לא אף חרש דיעבד נמי
לא[12] ודילמא הא כדאיתא והא כדאיתא[13] ומי מצית[14] לאוקמה
כרבי יהודה והא[15] מדקתני סיפא רבי יהודה מכשיר בקטן
מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא ודילמא כולה רבי יהודה
היא ותרי גווני קטן[16] וחסורי מיחסרא והכי קתני הכל כשרין
לקרות את המגילה חוץ מחריש שוטה וקטן[17] במה דברים
אמורים בקטן שלא הגיע לחנוך אבל קטן שהגיע לחינוך
[18] אפילו לכתחלה כשר דברי רבי יהודה שרבי יהודה מכשיר
בקטן במאי אוקימתא כרבי יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא אלא
הא דתני רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו
שומע תורם לכתחלה מני לא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי רבי

M 1 אפילו לכ׳ M 2 —יצא M 3 במאי אוק׳ כר״י M 4 דאי ר״י דיע׳... ואי ר׳ יוסי דיע׳ M 5 ודק׳ק ל לא יברך הא M 6 דתני׳ M 7 הסכ׳ ושמ׳ ישר׳ M 8 בכונת הלב הכת׳ מדבר [+והן הן הדב׳] M 9 והא דתני ר״י בר׳ דרשב״פ ר״מ היא M 10 ר׳ M 11 דר י M 12 [+מידי איריא] דלמא || M 13 ○ ומי...כר״י || M 14 [מוק׳ לה] || M 15 מדסי׳ ר״י ריש׳ לאו ר״י [האי מאי קוש׳] דלמא כולה || M 16 +קתני כאן בקטן שהג׳ לחינ׳ כאן בקטן שלא הגל״ח || M 17 +דיע׳ אין לכת׳ לא || M 18 קורא ואפ׳ לכת׳ דר״י.

R. Jehuda wäre dies von vornherein erlaubt, nach R. Jose hätte auch das bereits Geschehene keine Geltung. — Führst du sie auf R. Jehuda zurück, wonach das bereits Geschehene Geltung hat, von vornherein aber nicht zulässig ist — wie ist es aber alsdann mit der folgenden Lehre des R. Jehuda b. R. Šimôn b. Pazi? Ein Tauber, welcher spricht und nicht hört, darf von vornherein die Hebe entrichten. Wer ist dieser Ansicht? weder R. Jehuda, noch R. Jose; R. Jehuda ist ja der Ansicht, das bereits Geschehene hat Geltung, von vornherein ist es nicht erlaubt; und R. Jose ist ja der Ansicht, auch das bereits Geschehene hat keine Geltung. — Freilich ist sie auf R. Jehuda zurückzuführen, und zwar, dass es auch von vornherein erlaubt ist, jedoch ist hier keine Schwierigkeit, das Eine vertritt seine Ansicht, das Andere die seines Lehrers. Denn es wird gelehrt: R. Jehuda sagt im Namen des R. Eleâzar b. Âzaria: Wer das Šemâ liest, muss es seinem Ohr hörbar machen, wie es heisst: *Höre Jisrael, der Herr, unser Gott, ist ein einziger Herr.* R. Meïr sprach zu ihm: Es heisst ja: [2]*Das ich dir heute befehle, sei in deinem Herzen*! die Worte hängen also von der Andacht ab. Jetzt, da du zu diesem Resultat gekommen bist, kannst du sogar sagen, dass auch R. Jehuda der Ansicht seines Lehrers ist, dennoch ist hier keine Schwierigkeit, denn diese[3] vertritt die Ansicht des R. Meïr, jene[2] die des R. Jehuda.

Dort wird gelehrt: Alle sind zulässig die Esterrolle vorzulesen, ausgenommen der Taube, der Blödsinnige und der Minderjährige[4]; nach R. Jehuda ist der Minderjährige wol zulässig. Wer lehrt, dass beim Tauben das bereits Geschehene keine Geltung hat? R. Mathna antwortete: Dies ist auf R. Jose zurückzuführen, denn es wird gelehrt: Wer das Šemâ liest, ohne es seinem Ohr hörbar zu machen, hat seine Pflicht erfüllt — Worte des R. Jehuda. R. Jose sagt: er hat sie nicht erfüllt. Woher aber, dass sie[5] vom Geschenen handelt, somit die Ansicht des R. Jose ausspricht, vielleicht spricht sie die Ansicht des R. Jehuda aus, und nur von vornherein ist ihm dies verboten, das Geschehene aber hat wol Geltung? — Dies ist nicht anzunehmen, denn er lehrt ja vom Tauben gleichlautend, wie vom Blödsinnigen und Minderjährigen, und da beim Blödsinnigen und Minderjährigen auch das bereits Geschehene keine Geltung hat, so gilt auch beim Tauben das bereits Geschehene nicht. — Vielleicht aber wird von diesem im einen Fall, von jenen im anderen Fall gesprochen? — Du kannst sie auf R. Jehuda überhaupt nicht zurückführen, er lehrt ja im Schlussfatz: Nach R. Jehuda ist der Minderjährige wol zulässig, woraus hervorgeht, dass der Anfangsatz nicht auf R. Jehuda zurückzuführen ist. Vielleicht ist sie ganz auf R. Jehuda zurückzuführen, handelt aber von zwei Arten Minderjähriger, ist also lückenhaft und muss folgendermassen lauten: Alle sind zulässig, die Esterrolle vorzulesen, ausgenommen der Taube, der Blödsinnige und der Minderjährige; diese Worte beziehen sich nur auf einen Minderjährigen, der für die Unterweisung noch nicht reif ist, ein Minderjähriger aber, der für die Unterweisung reif ist, ist von vornherein zulässig — Worte des R. Jehuda; denn R. Jehuda hält den Minderjährigen für zulässig. — Du hast sie auf R. Jehuda zurückgeführt: das Geschehene habe Geltung, von vornherein sei er aber nicht zulässig — wie ist es nun mit jener Lehre des R. Jehuda b. R. Šimôn b. Pazi: Ein Tauber, welcher spricht und nicht hört, darf von vornherein die Hebe entrichten. Auf wen ist sie zurückzuführen? weder auf R. Jehuda, noch

1. Die Barajtha vom Tischgebet 2. Dt 6,6. 3. Die Lehre des RJbRŠbP 4. Unter 13 Jahre alt 5. Die Mišnah von der Esterrolle

auf R. Jose? R. Jehuda sagt ja, das Geschehene hat Geltung, von vornherein aber ist es nicht zulässig, nach R. Jose hingegen gilt auch das Geschehene nicht. — Wie denn? etwa auf R. Jehuda, dass es auch von vornherein zulässig ist — wie ist es nun mit jener Lehre: Der Mensch lese das Tischgebet nicht in seinem Herzen, hat er es bereits gelesen, so hat er seine Pflicht erfüllt? Auf wen ist sie zurückzuführen: weder auf R. Jehuda noch auf R. Jose; R. Jehuda sagt ja, auch von vornherein ist es erlaubt, nach R. Jose hingegen hat ja sogar das bereits Geschehene keine Geltung? — Freilich ist sie auf R. Jehuda zurückzuführen, dass dies auch von vornherein erlaubt ist, dennoch ist hier keine Schwierigkeit: das Eine spricht seine Ansicht aus, das Andere die seines Lehrers. Denn es wird gelehrt: R. Jehuda sagt im Namen des R. Eleàzar b. Àzarja: Wer das Šemà liest, muss es seinem Ohr hörbar machen, denn es heisst: *Höre Jisraël.* R. Meïr sprach zu ihm: Es heisst ja: *Das ich dir heute befehle, sei in deinem Herzen:* die Worte hängen also von der Andacht ab! Jetzt, da du zu diesem Resultat gekommen bist, kannst du sogar sagen, dass auch R. Jehuda der Ansicht seines Lehrers sei; dennoch ist hier keine Schwierigkeit, denn das Eine vertritt die Ansicht des R. Jehuda, das Andere die des R. Meïr.

R. Ḥisda lehrte im Namen des R. Šila: Die Halakha ist wie R. Jehuda im Namen des R. Eleàzar b. Àzarja und wie R. Jehuda selbst. Und beides ist nötig. Wenn er nur gelehrt hätte: die Halakha ist wie R. Jehuda, könnte man glauben, dass es auch von vornherein erlaubt sei, daher sagt er auch: die Halakha ist wie R. Jehuda im Namen des R. Eleàzar b. Àzarja; wenn er aber nur gesagt hätte: die Halakha ist wie R. Jehuda im Namen des R. Eleàzar b. Àzarja, könnte man glauben, [man] muss, es gäbe gar keine Erlassung, daher sagt er auch: die Halakha ist wie R. Jehuda.

R. Joseph sagte: Der Streit bezieht sich nur auf das Šemàlesen, bezüglich der übrigen Gebote stimmen alle überein, dass man seine Pflicht nicht erfüllt hat, denn es heisst: [1]*Merke auf und höre, Jisraël!* Man wendete ein: Der Mensch lese das Tischgebet nicht in seinem Herzen, hat er es bereits gelesen, so hat er seine Pflicht erfüllt. — Vielmehr, wurde dies auch gelehrt, so wird es folgendermassen gelehrt worden sein: R. Joseph sagte: Der Streit bezieht sich nur auf das Šemàlesen, denn es heisst: *Höre Jisraël,* bezüglich der übrigen Gebote stimmen alle überein, dass man seine Pflicht erfüllt hat. — Es heisst ja aber: *Merke auf und höre, Jisraël!?* — Dies bezieht sich auf Worte der Gesetzlehre.

Wer gelesen und die Buchstaben nicht genau ausgesprochen hat. R. Ṭabi sagte im Namen des R. Jošija: Die Halakha ist wie die erleichternde Ansicht[2] beider.

Ferner sagte R. Ṭabi im Namen des R. Jošija: Was bedeutet das, was geschrieben steht: [3]*Drei sind unersättlich: Das Grab und der verschlossene Mutterschoss*, in welchem Verhältnis steht das Grab zum Mutterschoss? — um dir zu sagen: wie der Mutterschoss aufnimmt und zurückgiebt, so nimmt auch das Grab auf und giebt zurück. Ist es nicht als Wichtiges vom Geringen zu folgern: wenn der Mutterschoss, der im Stillen aufnimmt, unter Lärmen zurückgiebt, um wieviel mehr sollte nicht das Grab, welches unter Lärmen aufnimmt, unter Lärmen zurückgeben! Hieraus eine Widerlegung derer, die behaupten, die Auferstehung

1. Dt. 27,9. 2. Wenn er nämlich beim Lesen des Šemà die Worte nicht deutlich ausgesprochen, bezw. es dem Ohr nicht hörbar gemacht hat, so hat er seine Pflicht erfüllt. 3. Pr. 30,15f.

יהודה דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי יוסי דיעבד נמי לא[1] אלא מאי רבי יהודה ואפילו לכתחלה נמי אלא הא דתניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם ברך יצא מני לא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי רבי יהודה הא אמר אפילו לכתחלה נמי ואי רבי יוסי הא אמר אפילו דיעבד נמי לא לעולם רבי יהודה היא ואפילו לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא[2] אמר רבי יהודה משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר שמע ישראל[3] אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך [4]אחר כונת הלב[5] הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סביר ליה[6] ולא קשיא הא רבי יהודה הא רבי מאיר: אמר רב חסדא אמר[7] רב שילא הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה והלכה כרבי יהודה וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יהודה הוה אמינא אפילו לכתחלה[8] קמשמע לן הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה ואי אשמעינן הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה הוה אמינא צריך ואין לו תקנה קמשמע לן הלכה כרבי יהודה: אמר רב יוסף מחלוקת בקרית שמע אבל בשאר מצות דברי הכל לא יצא דכתיב הסכת ושמע ישראל Dt.27 מיתיבי לא יברך[9] ברכת המזון בלבו ואם ברך יצא[10] אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב יוסף מחלוקת בקרית שמע דכתיב שמע ישראל אבל בשאר מצות דברי הכל יצא[11] והכתיב הסכת ושמע ישראל ההוא בדברי תורה כתיב: קרא ולא דקדק באותיותיה: אמר רבי[12] טבי אמר רבי יאשיה הלכה כדברי שניהם להקל: ואמר רבי[12] טבי אמר רבי יאשיה מאי דכתיב Syn. שלש הנה לא תשבענה שאול ועוצר רחם וכי מה ענין Pr.30 שאול אצל רחם אלא לומר לך מה רחם מכניס ומוציא אף שאול מכניס ומוציא והלא דברים קל וחומר ומה רחם שמכניסין בו בחשאי מוציאין ממנו[13] בקולי קולות שאול שמכניסין בו בקולי קולות אינו דין שמוציאין ממנו בקולי

M 1 אלא...דיעבד נמי לא M 2 ר׳ י׳ משום ראב״ע או׳ | M 3 + ורהלין הוא או׳ הסכת ושמע ישׂ׳ M 4 בכו׳ הלב M 5 [+ הכתוב מדבר ו] M 6 והא דתני ר׳ י׳ ברביה דרשב״ם ר׳ מ׳ היא M 7 מר עוקבא הלכה כר׳ י׳ וא׳ ר׳ חסדא אמר מר עוקבא הלכה כר׳ י׳ שאמר משום ראב״ע | M 8 + נמי | V 9 + אדם M 10 אלא..הכי אתמר M 11 + תנ״ה לא יברך אדם בהמ״ז בלבו ואם ברך יצא | M 12 טובי M 13 בקולות

קולות מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה:
תני [1]רב אושעיא קמיה דרבא וכתבתם הכל בכתב אפילו
Sot.17a צואות אמר ליה דאמר לך מני רבי יהודה היא דאמר [2]גבי
Num.5,23 סוטה אלות כותב צואות אינו כותב והתם [3]הוא דכתיב °וכתב
את האלות האלה אבל הכא דכתיב וכתבתם אפילו צואות
נמי [4]אטו טעמיה דרבי יהודה משום דכתיב וכתב [5]טעמיה דרבי
יהודה [6]משום דכתיב [7]אלות אלות אין צואות לא אצטריך
סלקא דעתך אמינא נילף כתיבה כתיבה [8]מהתם מה התם
אלות אין צואות לא אף הכא נמי צואות לא כתב רחמנא
וכתבתם אפילו צואות: תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמדתם
[9]שיהא למודך תם [9]שיתן ריוח בין הדבקים עני רבא בתריה כגון
על לבבך על לבבכם בכל לבבך בכל לבבכם עשב בשדך
ואבדתם מהרה הכנף פתיל אתכם מארין: אמר רבי חמא ברבי
חנינא כל הקורא קרית שמע [10]ומדקדק באותיותיה מצננין לו
Ps.68,15 גיהנם שנאמר °בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון אל תקרי
בפריש אלא [11]בפרש אל תקרי בצלמון אלא בצלמות: ואמר
Fol.16 רבי חמא בר חנינא למה נסמכו °אהלים לנחלים דכתיב
Num.24,6 °כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע וגו׳ לומר לך מה
נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים [12]מעלין
את האדם מכף חובה לכף זכות: הקורא למפרע לא יצא:
רבי אמי ורבי אסי הוו קא קטרין ליה גננא לרבי אלעזר אמר
להו [13]אדהכי והכי איזיל ואשמע מילתא דבי מדרשא
ואיתי ואימא לכו אזל אשכחיה לתנא דקתני קמיה
(Ber.2 דרבי יוחנן °קרא [14]וטעה ואינו יודע להיכן טעה [15](יחזור
לתחלת הפרק) באמצע הפרק יחזור [16]לתחלת הפרק בין פרק
לפרק יחזור לפרק ראשון בין כתיבה לכתיבה יחזור לכתיבה
ראשונה אמר ליה רבי יוחנן לא [17]שנו אלא שלא פתח בלמען
ירבו ימיכם אבל פתח בלמען ירבו ימיכם סרכיה [18]נקט
Er.24b Ab 41a ואתי אתא ואמר להו אמרו ליה °אלו לא באנו אלא לשמוע
דבר זה דיינו:

M 1 רב יאשיה M 2 — גבי סוטה M 3 טעמא מאי משום דכ׳ M 4 + [וממאי דטעמיה דר״י] M 5 + [דלמא] M 6 + התם M 7 אלה א M מסוטה M 9 + כדי M 10 — ומדקדק M 11 בפירוש M 12 + ובתי כנסיות ובתי מדרשות M 13 עד דגניתון לי גננא איזיל ואש׳ מל׳ מבי ‖ P 14 — וטעה ‖ BM 15 — () ‖ B 16 לראש בין ‖ M 17 אמרן ‖ M 18 נקטיה אמר אלמלא לא באתי אלא לשמ׳ ד״ז די.

der Toten sei in der Gesetzlehre nicht angedeutet.

R. Ošâja lernte vor Raba: [1]*Du sollst sie schreiben*, Alles werde geschrieben, selbst die Befehlsausdrücke[2]. Jener sprach zu ihm: Dies hast du wol nach der Lehre des R. Jehuda, welcher sagt, man schreibe bei einer Ehebruchverdächtigen nur die Flüche, nicht aber (schreibe man) die Befehlsausdrücke, also nur dort, weil es ausdrücklich heisst: [3]*Er soll diese Flüche schreiben*, hier hingegen heisst es ja: *Du sollst sie schreiben*, also auch die Befehlsausdrücke. Nun, ist etwa der Grund des R. Jehuda der, dass es heisst: *Er soll schreiben*? sein Grund ist ja, dass es *Flüche* heisst: Flüche wol, Befehlsausdrücke aber nicht. Es ist wol nötig[4]. Man könnte glauben, da sich das Wort *Schreiben* hier wie dort befindet, sei daraus zu schliessen: wie man dort nur die Flüche, nicht aber die Befehlsausdrücke schreibt, so schreibe man auch hier die Befehlsausdrücke nicht, daher sagt der Allbarmherzige: *Ihr sollt sie schreiben*: auch die Befehlsausdrücke.

R. Òbadja lernte vor Raba: [5]*Ihr sollt sie lehren* deine Lehre sei eine ganze[6], man lasse Zwischenraum zwischen Worten, die sich aneinander schliessen[7]. Raba ergänzte ihn: wie zum Beispiel, *«ál-lebhabhkha»*, *«ál-lebhabhkhem»*, *«bekhol-lebhabhkha»*, *«bekhol-lebhabhkhem»*, *«ésebh-besadkha»*, *«vaäbadtem-meherah»*, *«hakanaph-pethil»*, *«ethkhem-meçreç»*.

R. Ḥama b. R. Ḥanina sagte: Wer das Šemâ liest und dessen Buchstaben mit Genauigkeit ausspricht, dem kühlt man die Hölle, denn es heisst: [8]*Beim Absondern des Allmächtigen, worin Könige*[9] *sind, wirst du das Totenreich abkühlen*; denn man lese nicht *bephares* [*zerstreuen*], sondern *bepharès* [*Absondern*], ferner lese man nicht *beçalmon* [*Schatten*], sondern *beçalmaveth* [*Totenreich*].

Ferner sagte R. Ḥama b. Ḥanina: Warum wurden Zelte und Bäche aneinandergestellt, wie es heisst: [10]*Wie Bäche sich hinstrecken, wie Gärten am Fluss, wie Zelte aufgeschlagen* etc.? — um dir zu sagen: Wie die Bäche den Menschen aus der Unreinheit in die Reinheit befördern, so befördern auch die Zelte[11] den Menschen aus der Wagschale der Verschuldung in die Wagschale des Verdienstes.

Wer rückwärts liest, hat seine Pflicht nicht erfüllt. R. Ami und R. Asi errichteten einen Hochzeitsbaldachin für R. Eleâzar. Er sprach zu ihnen: Mittlerweile will ich ins Lehrhaus gehen, um etwas zu hören; ich komme zurück und sage es euch. Er ging hin und traf einen Schüler vor R. Joḥanan lernen: Wer beim Šemâ-lesen sich verirrt und nicht weiss, an welcher Stelle er sich verirrt hat, (fange wieder vom Beginn des Abschnitts an) so fange er, falls es in der Mitte des Abschnitts geschehen, mit diesem, falls zwischen zwei Abschnitten, mit dem ersten Abschnitt wieder an; falls an einem der beiden Sätze *Ihr sollt sie schreiben*, so beginne er mit dem ersten. R. Joḥanan rief ihm zu: Sie lehrten dies nur, wo er noch den Satz: *Damit sich mehren eure Tage* nicht begonnen, hat er ihn aber begonnen, so wird er wol gewohnheitsmässig fortgesetzt haben. Er kam zurück und sagte es ihnen. Da sprachen sie zu ihm: Wären wir nur gekommen, um diese Sache zu hören, so hätten wir genug.

Dt. 6,9. 2. Worte wie וקשרתם, וכתבתם u. dgl. 3. Num. 5,23. 4. Einen Beweis aus der Schrift anzuführen, dass auch die Befehlsausdrücke geschrieben werden. 5. Dt. 11,19. 6. ולמדתם = למד + תם. 7. Vor einem Wort, dessen Anlaut dem Auslaut des vorhergehenden gleich ist, soll man innehalten. 8. Ps. 68,15. 9. Schorr (Heḥaluç xiii, p. 127) erklärt מלכים בה ὁμώνυμος, ähnliche Wörter und βοή laut lesen. 10. Num. 24,6. 11. Lehrhäuser.

DIE Arbeiter dürfen auf der Spitze des Baums, oder auf der Höhe des Gerüstes das Semâ lesen, nicht aber so das Gebet verrichten. Der Bräutigam ist in der ersten Nacht, und falls er den Akt noch nicht vollzogen hat, bis zum Sabbathausgang, vom Semâlesen befreit. Es ereignete sich, dass Rabban Gamaliel, als er eine Frau nahm, in der ersten Nacht das Semâ las. Da sprachen seine Schüler zu ihm: Meister, du hast uns ja gelehrt, dass ein Bräutigam vom Semâlesen befreit ist! Er erwiderte ihnen: Ich gebe euch nicht nach, dass ich die himmlische Herrschaft auch nur eine Stunde von mir ablege.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Die Arbeiter [illegible] auf der Spitze des Baums und auf der Höhe [illegible] das Semâ lesen, sowie auf der Spitze [illegible] des Feigenbaums beten [illegible] Bäumen müssen sie herabsteigen [illegible]. Der Eigentümer hingegen muss [illegible] beten, weil seine Gedanken [illegible] R. Mari, Sohn der Tochter des Šemuel [illegible] Es wird gelehrt: Die Arbeiter dürfen [illegible] Spitze des Baums und auf der Höhe des Gerüstes das Semâ lesen[1]; man bedarf also der Andacht [illegible] hielt ich Folgendes entgegen: Wer das Semâ liest, muss seine Gedanken darauf richten, denn [illegible] heisst: [2]*Höre Jisraél*, und weiter[3] *Merke auf und höre Jisraél*, wie hier mit Aufmerksamkeit, so [illegible] mit Aufmerksamkeit. Jener schwieg. Dann sprach er [illegible] ihm: Hast du hierüber etwas gehört? Dieser antwortete: R. Šešeth sagte, sie unterbrechen die Arbeit und lesen. Es wird ja aber gelehrt: Die Schule Hillels sagt, man liest Arbeit verrichtend? [illegible] ist keine Frage, das Eine spricht vom ersten [illegible] das Andere vom zweiten Abschnitt.

Die Rabbanan lehrten: Tagelöhner, die für den Eigentümer Arbeit verrichten, lesen das Semâ samt [illegible] und folgenden Segenssprüchen, essen ihr Brot und [illegible] vor und nachher die Segenssprüche und beten das Achtzehngebet, sie dürfen aber vor das Vorbetpult nicht treten und die Hände [zum Priestersegen] nicht erheben. Es wird ja aber gelehrt [illegible] den Inhalt des Achtzehngebets[4] beten? R. Šešeth antwortete: Das ist keine Frage, das Eine [illegible] Rabban Gamaliel, das Andere nach R. Jehošuá. [illegible] R. Jehošuá ist dies ja aber einem jeden erlaubt, [illegible] Arbeiter? – Vielmehr, das Eine wie das Andere ist nach Rabban Gamaliel, dennoch ist hier [illegible] Frage, das Eine, wo sie für Lohn, das Andere, wo sie nur für das Essen arbeiten. So wird auch [illegible] Tagelöhner, welche für den Eigentümer Arbeit verrichten, lesen das Semâ, beten und essen ihr Brot [illegible] den ersten Segensspruch vor- [illegible] Segensspruch und nachher nur zwei, und zwar [illegible] Segen *Erbauer* [illegible] mit dem Landessegen[5] begonnen und man schaltet hinein den Segen *Erbauer Jerusalems* ein. Diese Worte gelten nur, wo sie für Lohn arbeiten, arbeiten sie aber nur für das Essen, oder speist der Eigentümer mit ihnen, so lesen sie [alle] Segenssprüche vorschriftmässig.

האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה: חתן פטור מקרית שמע[1] לילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה[2] מעשה ברבן גמליאל שנשא אשה[3] וקרא לילה הראשון אמרו לו תלמידיו[4] למדתנו רבינו שחתן פטור מקרית שמע[5] אמר להם איני שומע לכם לבטל[6] ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת:

גמרא. תנו רבנן האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך ומתפללין בראש הזית ובראש התאנה[7] ושאר כל האילנות יורדים למטה ומתפללין ובעל הבית בין כך ובין כך יורד למטה ומתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו רמי ליה רב מרי ברה דבת שמואל לרבא תנן האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך אלמא לא בעי כונה[8] ורמינהי[9] הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו שנאמר שמע ישראל ולהלן הוא אומר הסכת ושמע ישראל מה להלן בהסכת אף כאן בהסכת אשתיק[10] אמר ליה מידי שמיע לך בהא אמר ליה [11]הכי אמר רב [12]ששת והוא שבטלין ממלאכתן וקוראין והתניא בית הלל אומרים עוסקין במלאכתן וקורין לא קשיא הא בפרק ראשון הא בפרק שני: תנו רבנן הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית קורין קרית שמע[13] ומברכין לפניה ולאחריה ואוכלין פתן ומברכין לפניה ולאחריה ומתפללין תפלה של שמנה עשרה אבל אין יורדין לפני התיבה ואין נושאין כפיהם והתניא מעין שמנה עשרה אמר רב ששת לא קשיא הא רבן גמליאל הא רבי יהושע[14] אי רבי יהושע מאי איריא פועלים אפילו כל אדם נמי אלא אידי ואידי רבן גמליאל ולא קשיא כאן בעושין[15] בשכרן כאן בעושין בסעודתן והתניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית קורין קרית שמע ומתפללין ואוכלין פתן[16] ואין מברכין לפניה אבל מברכין לאחריה שתים כיצד ברכה ראשונה כתיקנה שניה פותח בברכת הארץ [17]וכוללין בונה ירושלים[18] בברכת הארץ במה דברים אמורים בעושין בשכרן אבל [19]עושין בסעודתן או שהיה בעל הבית מיסב עמהם מברכין כתיקנן[20]: תני

1 M ברייה ראשונה ‖ 2 M מעשה ‖ 3 M אשה, וקרא ברייה ראש שנשאה ‖ 4 M + לא ‖ 5 M + בלילה ראשונה ‖ 6 M ממני [עול] ‖ 7 M אבל בדקלין ובשאר אילנות ‖ 8 M למימרא דלא בעינן ‖ 9 M + ר׳ ש׳ בן יוחי אומר ‖ 10 M − ולא אמר ליה ולא מידי ‖ 11 M + אין ‖ 12 M הייא [בר אבא א״ר יוחנן] ‖ 13 M ומתפללין, י״ח ברכות] ואוכלין פתן ומבר׳ לפני׳ ולאח׳ אבל ‖ 14 M + דתנן ר״ג אומר בכל יום אדם מתפלל י״ח ר״י אומר מעין י״ח ‖ 15 M − מלאכתן ‖ 16 M ומברכין לאחריה ב׳ ברכות ‖ 17 M וכולל בה ‖ 18 M + ירושלים ‖ 19 M בזמן שעושין בס׳ או שבה ב׳ ‖ 20 M + ארבע

1 [illegible] 2 Dt. 6,4. 3 Dt. 27,9. 4 Das kurze Gebet הביננו. 5 Segensspruch des [illegible]

Ber.11a Suk.25a פטור מקרית שמע : ׳תנו רבנן בשבתך בביתך פרט לעוסק
Ket.6a במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו הכונס את
הבתולה פטור [1]ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב
פפא [2]כי דרך מה דרך רשות אף [3]הכא נמי רשות מי לא
עסיקנא דקאזיל לדבר מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי
אם כן [4]לימא קרא [5]בלכת מאי בלכתך שמע מינה בלכת
Col.b דידך הוא דמחייבת [6]הא דמצוה פטירת אי הכי מאי איריא
הכונס את הבתולה אפילו [7]כונס את האלמנה נמי [8]הכא טריד
והכא לא טריד אי משום טרדא אפילו טבעה ספינתו בים
[9]נמי אלמה אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל
מצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין [10]שהרי נאמר בהן פאר
Ez 24,17 שנאמר פארך חבוש עליך וגו׳ אמרי התם טרדא דרשות הכא
טרדא דמצוה :

[vi] רחץ [11]לילה הראשון שמתה אשתו אמרו לו [12]תלמידיו
Syn.19a למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ אמר להם איני
[vii] כשאר בני אדם אסטניס אני : וכשמת טבי עבדו קבל עליו
תנחומין אמרו לו [12]תלמידיו למדתנו רבינו שאין מקבלין
תנחומין על העבדים אמר להם אין טבי עבדי כשאר כל
[viii] העבדים כשר היה : ׳חתן אם רוצה לקרות [13]קרית שמע
לילה הראשון קורא רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל
הרוצה ליטול את השם יטול :

גמרא. [14]אלמא קסבר אנינות [15]לילה דרבנן דכתיב
Am 8,10 ׳ואחריתה כיום מר [16]ובמקום אסטניס לא גזרו ביה רבנן :
וכשמת טבי עבדו וכו׳ : תנו רבנן [17]עבדים ושפחות אין
עומדים עליהם בשורה ואין אומרים עליהם ברכת אבלים
Sem 1,10 [18]ותנחומי אבלים מעשה ומתה שפחתו של רבי אליעזר נכנסו
[19]תלמידיו לנחמו כיון שראה אותם עלה לעלייה [20]ועלו אחריו
[21]נכנס לאנפילון נכנסו אחריו נכנס לטרקלין נכנסו אחריו אמר
להם כמדומה אני שאתם נכווים בפושרים [22]עכשיו אי אתם נכווים

M1 + מק ש M2 בדרך M3 כאן רשות לאפוקי האי דבמצוה קעסיק
מ ר עסקינן M4 לכתוב M5 [בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך
בשבת דידך מחייבת הא בשבת דמצוה פטירת] M6 אבל לדבר מצוה
M7 כונס M8 לא יקרא בתולה טריד אלמנה M9 הואיל דטרוד
ה נ דפטור וכ ת ה נ והאמר ר א M10 הואיל ונאמר M11 בלילה הראשונ׳
M12 לא למד׳ M13 את שמע B14 מ טדרשב ג M15 דלילי מדרבנן M16
ורבנן הוא דגזרי בלילה ואסטניס 17 בכ י מ ונאכו העבדים והשפחות בכל
הגליון M18 ולא ת א M19 + אצלו M20 ונכנסו M21 + נכנס לבית
ונכנסו אחריו M22 ועכשיו אפילו ברותחין אין אתם נכוין.

Der Bräutigam ist vom Semâlesen befreit. Die Rabbanan lehrten: [1]*Bei deinem Sitzen im Hause*, ausgeschlossen ist der mit einer Pflicht Beschäftigte; *bei deinem Gehen auf dem Weg*, ausgenommen der Bräutigam. Hieraus folgerten sie: Wer eine Jungfrau heiratet, ist befreit, wer eine Witwe, ist verpflichtet. Wieso ist dies erwiesen? R. Papa antwortete: Wie der [Weg]. Wie der Weg ein Freigestelltes ist, ebenso (hier) auch [die anderen Handlungen] freigestellt. Könnte es sich nicht um einen Weg zur Ausübung eines Gebots handeln, und dennoch sagt der Allbarmherzige, dass er das Šemâ lesen soll? — Wieso müsste der Schriftvers sagen: beim Gehen, warum aber «bei deinem Gehen»? nämlich, wenn du in deinem Interesse gehest, bist du verpflichtet, wenn aber zur Ausübung eines Gebots, bist du befreit. — Wieso, warum ist derjenige, der eine Jungfrau ehelicht, und nicht auch derjenige, der eine Witwe ehelicht [befreit]? — Jener ist zerstreut, dieser aber nicht. — Wenn es von der Zerstreuung abhängt, sollte ja auch der [befreit] sein, dessen Schiff im Meer unterging! Warum sagt nun aber R. Abba b. Zabda im Namen Rabhs: Der Leidtragende ist allen in der Gesetzlehre genannten Geboten unterworfen, mit Ausnahme der Tephillin, weil sie Kopfschmuck genannt werden, wie es heisst: [2]*Lege dir deinen Schmuck an &c.*? — Man erwiderte: Dort ist es die Zerstreuung bei Freigestelltem, hier ist es die Zerstreuung bei einem Gebot.

ER[3] badete in der ersten Nacht, da seine Frau gestorben war. Da sprachen seine Schüler zu ihm: ‚Du hast uns ja gelehrt, Meister, der Leidtragende darf nicht baden!‘ Er erwiderte ihnen: ‚Ich gleiche nicht den anderen Menschen, ich bin verweichlicht.‘ Als sein Knecht Ṭabi gestorben war, nahm er Beileidbezeugungen entgegen. Da sprachen seine Schüler zu ihm: ‚Du hast uns ja gelehrt, Meister, man nehme über [den Tod von] Knechten keine Beileidbezeugungen entgegen.‘ Er erwiderte ihnen: ‚Mein Knecht Ṭabi glich nicht all den anderen Knechten, er war tugendhaft.‘ Der Bräutigam darf, falls er will, auch in der ersten Nacht das Šemâ lesen. Rabban Šimôn b. Gamaliël aber sagt, nicht ein jeder, der sich den Ruf[4] beilegen will, darf sich ihn beilegen.

GEMARA. Er[3] ist also der Ansicht, die Trauer der Nacht ist nur eine Anordnung der Rabbanan, denn es heisst: [5]*Und ihr Ende, wie ein Tag des Trauerns*, bei einem Verweichlichten aber haben die Rabbanan dies nicht angeordnet.

Als sein Knecht Ṭabi gestorben war &c. Die Rabbanan lehrten: Wegen Knechte und Mägde stellt man sich nicht in eine Reihe[6] und sagt ihretwegen nicht den Segenspruch der Leidtragenden[7], noch die Trostworte für Leidtragende. Es ereignete sich, dass die Magd des R. Eliêzer starb. Seine Schüler traten ein, ihn zu trösten. Als er sie sah, ging er in den Söller, und sie folgten ihm, er trat in das Vorzimmer, und sie folgten ihm; er trat in den Saal, und sie folgten ihm. Da sprach er zu ihnen: „Ich glaubte, ihr würdet euch mit lauem Wasser verbrühen, jetzt aber — ihr verbrüht euch nicht einmal mit heissem Wasser. Habe

1. Dt 6,7. 2. Ez. 24,17. 3. R. Gamaliel. 4. [illegible] 5. Am 8,10. 6. [illegible] tragenden in Reihen (von mind. 10 Personen) [illegible]

[illegible]

weiter werden sie nicht mehr geschätzt.

[illegible]

אפילו בחמי טבריא כדשנינן לכם עבדים ושפחות אין עומדין עליהם בשורה ואין אומרים עליהם ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים אלא[1] מה אומרים עליהם כשם שאומרים לו לאדם על שורו ועל חמורו שמתו המקום ימלא[2] לך חסרונך כך אומרים לו על עבדו ועל שפחתו המקום ימלא לך חסרונך : [3]תניא אידך עבדים ושפחות אין מספידין אותן רבי יוסי אומר אם עבד כשר הוא אומר עליו הוי איש טוב ונאמן ונהנה מיגיעו אמרו לו אם כן מה הנחת לכשרים : תנו רבנן אין קורין אבות אלא לשלשה ואין קורין אמהות אלא לארבעה אבות מאי טעמא אילימא משום דלא ידעינן אי מראובן קא אתינן אי משמעון קא אתינן אי הכי אמהות נמי לא ידעינן אי מרחל קא אתינן אי מלאה קא אתינן אלא עד הכא חשיבי טפי לא חשיבי : תניא אידך עבדים ושפחות אין קורין אותם אבא פלוני ואמא פלונית ושל רבן גמליאל היו קורין אותם אבא פלוני ואמא פלונית[10] מעשה לסתור משום דחשיבי : Sam. i.

אמר רבי אלעזר מאי דכתיב כן אברכך בחיי בשמך אשא כפי כן אברכך בחיי זו קרית שמע בשמך אשא כפי זו תפלה ואם עושה כן עליו הכתוב אומר כמו חלב ודשן תשבע נפשי ולא עוד אלא שנוחל שני[11] עולמים העולם הזה והעולם הבא שנאמר °ושפתי רננות יהלל פי[12] : Ps. 63 ib.

רבי אלעזר בתר[13] דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך יי[14] אלהינו שתשכן בפורינו אהבה ואחוה ושלום ורעות ותרבה גבולנו בתלמידים[15] ותצליח סופנו אחרית ותקוה ותשים חלקנו בגן עדן ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא יחול לבבנו[16] ליראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשנו לטובה : רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך יי[14] אלהינו שתציץ בבשתנו ותביט ברעתנו ותתלבש[17] ברחמיך ותתכסה בעזך ותתעטף בחסידותך ותתאזר בחנינותך ותבא לפניך מדת טובך וענותנותך[18] : רבי זירא בתר[19] דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך יי[14] אלהינו[20] שלא נחטא ולא נבוש ולא

[illegible]

dass du uns in deiner Welt mit gutem Umgang und gutem Trieb rüstest, dass wir aufstehen und das Verlangen unseres Herzens finden, deinen Namen zu fürchten, [illegible] dass vor dich unser Seelenwunsch zum Guten komme.

Als R. Johanan sein Gebet beendete, [illegible] Es möge dein Wille sein, o Herr unser Gott, dass du auf unsere Schmach blickest und auf unser Elend schauest, dass du dich mit deinem [illegible] hüllst und mit deiner Gnade umgürtest; so möge doch vor dich deine Eigenschaft der Güte und der Sanftmut treten.

[illegible] Es möge dein Wille sein, o Herr, unser [illegible]

נכלם מאבותינו: רבי חייא בתר דמצלי אמר הכי יהי רצון
מלפניך ה׳ אלהינו שתהא תורתך אומנותנו ואל ידוה לבנו
ואל יחשכו עינינו: רב בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך
ה׳ אלהינו שתתן[1] לנו חיים ארוכים חיים של שלום[2] חיים של
טובה חיים של ברכה חיים של פרנסה[3] חיים של חלוץ
עצמות חיים[4] שיש בהם יראת חטא חיים שאין בהם בושה
וכלימה[5] חיים של עושר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה
ויראת שמים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה:
Sab.30a רבי בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו
ואלהי[6] אבותינו שתצילני מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע
ומפגע[7] רע מיצר רע מחבר רע משכן רע ומשטן המשחית
ומדין קשה ומבעל דין קשה בין[8] שהוא בן ברית ובין שאינו
בן ברית ואף על גב דקיימי קצוצי עליה דרבי: רב ספרא
בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתשים
Fol.17 שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין התלמידים
העוסקין בתורתך בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה
וכל[9] העוסקין שלא לשמה יהי רצון[10] שיהיו עוסקין לשמה:
רבי אלכסנדרי בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה׳
אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה ואל
ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו איכא דאמרי הא רב המנונא
מצלי לה ורבי אלכסנדרי[11] בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים
גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור
שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך[12] שתכניעם
[13]מלפנינו ומאחרינו[14] ונשוב לעשות[15] חקי רצונך בלבב
Jom 87b שלם[16]: רבא בתר צלותיה אמר הכי[17] אלהי עד שלא
נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני
בחיי קל וחומר במיתתי[18] הרי אני לפניך ככלי מלא בושה
וכלימה יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי שלא אחטא[19] עוד ומה
שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין
[20]וחלאים רעים והיינו וידוי[21] דרב המנונא זוטא ביומא דכפורי:
מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי אלהי נצור

M 1 לי ‖ M 2 חש ט ‖ M 3 חשה ע ‖ M 4 של ית ‖ M 5 חיים . לטובה ‖ M 6 וא א ‖ M 7 ומחבר רע ומד ק ובי ‖ M 8 — שהוא ‖ M 9 והעוסקין ‖ M 10 + מלפניך ה׳ אלהי ‖ M 11 — בתר דמצלי ‖ M 12 + ה׳ אלהי ‖ M 13 מלפניך ‖ M 14 + ותשבית יצה״ר ממנו ותכניעהו מלבנו ‖ M 15 חקי ‖ M 16 + ותרצנו ‖ M 17 רבון העולמים ‖ M 18 הרי .. וכלימה ‖ M 19 עוד ‖ M 20 — וח״ר ‖ M 21 + דרבא דכולי שתא ו

Gott, dass wir nicht sündigen und uns nicht vor unseren Vätern schämen ... werden.

R. Ḥija pflegte, nachdem er gebetet, Folgendes zu sagen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass deine Gesetzlehre unsere Beschäftigung sei, dass unser Herz nicht betrübt und unsere Augen nicht verdunkelt werden.

Rabh pflegte nach seinem Gebet Folgendes zu sagen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du uns ein langes Leben giebst, ein Leben des Friedens, ein Leben der Güte, ein Leben des Segens, ein Leben des Erwerbs, ein Leben der Körperkraft, ein Leben, in dem Sündenscheu ist, ein Leben ohne Scham und Schmach, ein Leben des Reichtums und der Ehre, ein Leben, in dem Liebe zur Gesetzlehre und Gottesfurcht in uns ist, ein Leben, in dem du uns alle unsere Herzenswünsche zum Guten erfüllest.

Rabbi pflegte nach seinem Gebet Folgendes zu sagen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott und Gott unserer Väter, dass du mich schützest vor Frechen und vor Frechheit, vor einem bösen Menschen, und bösen Ereignis, vor dem bösen Trieb, vor schlechtem Umgang, vor einem bösen Nachbar, vor dem verderbenden Satan, vor strengem Gericht und vor einem hartherzigen Gegner bei Gericht, sei er Glaubensgenosse oder sei er kein Glaubensgenosse. Obgleich Rabbi Beamten umgeben haben.

R. Saphra pflegte nach seinem Gebet Folgendes zu sagen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du Frieden stiftest in der oberen und in der unteren Familie und unter den Schülern, die sich mit deiner Gesetzlehre befassen, sei es, dass sie es um ihrer selbst willen, sei es, dass sie es nicht um ihrer selbst willen thun; Alle aber, die sich [mit derselben] nicht um ihrer selbst willen befassen mögen, so sei es dein Wille, sich [mit ihr] um ihrer selbst willen befassen.

R. Alexandri pflegte nach seinem Gebet Folgendes zu sagen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du uns stellest in eine Ecke des Lichts und (stelle uns) nicht in eine Ecke der Finsternis, dass unser Herz nicht betrübt und unsere Augen nicht verdunkelt werden. Nach Anderen pflegte dies R. Hamnuna zu sagen, R. Alexandri aber pflegte, nachdem er gebetet, Folgendes zu sagen: Herr der Welten! Offen und bekannt ist es vor dir, dass es unser Wille ist, deinen Willen zu vollziehen; wer aber verhindert dies? — das Saure im Teig[1] und die Knechtschaft der Regierungen. Möge es dein Wille sein, dass du sie vor und hinter uns unterwirfst, und dass wir zurückkehren, die Gesetze deines Willens mit ganzem Herzen auszuüben.

Raba pflegte nach seinem Gebet Folgendes zu sagen: Mein Gott! Bevor ich gebildet wurde, war ich nicht wert, auch jetzt, da ich gebildet worden bin, ist es, als wäre ich nicht gebildet worden. Staub bin ich bei meinem Leben, um so mehr bei meinem Tod. Siehe, ich bin vor dir wie ein Gefäss voll Scham und Schmach. Es möge dein Wille sein, o Herr, mein Gott, dass ich nimmer sündige, was ich aber vor dir gesündigt habe, spüle weg mit deiner grossen Barmherzigkeit, jedoch nicht durch Züchtigungen und böse Krankheiten. Dies war auch das Sündenbekenntnis R. Hamnuna des Kleinen am Versöhnungstag.

Als Mar b. Rabina sein Gebet beendete, pflegte er Folgendes zu sagen: Mein Gott! Bewahre meine Zunge

1. Der böse Trieb

[illegible] Besser [illegible] meine Lippen [illegible] R. [illegible] [illegible]

[illegible] [1]Besser ist ein Name als gutes Oel, und der Tag des Sterbens als der Tag seiner Geburt.

Ein Wahlspruch war es im Mund R. Meirs: [illegible] mit deinem ganzen Herzen und mit deiner ganzen Seele, um meine Wege zu erkennen, und an die Thüren [illegible]

Ein Wahlspruch war es im Munde der Rabbanan [illegible] überhebe ich mich nicht seiner Arbeit gegenüber. Vielleicht aber sagst du: ich thue viel, er aber wenig, so haben wir ja gelernt: «Einerlei, ob man viel oder wenig thut, wenn man nur seine Gedanken auf den Himmel richtet».

Ein Wahlspruch war es im Mund Abajjes: Stets sei der Mensch klug in der Gottesfurcht. Eine sanfte Antwort stillt den Zorn. Er mehre Frieden mit seinen Brüdern, mit seinen Verwandten und mit Jedermann, selbst mit einem Nichtjuden auf der Strasse, damit er oben beliebt und unten gefällig sei, und wolgelitten unter den Menschen. Man erzählte von R. Johanan b. Zakkaj, dass ihm niemals ein Mensch mit einem Gruss zuvorgekommen ist, nicht einmal ein Nichtjude auf der Strasse.

לשוני מרע[1] ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי [2]ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי: רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו[7] ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך[8] שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאלו הקרבתיו לפניך על גבי המזבח ותרצני[10]: [11]רבי יוחנן כי הוה מסיים [12]ספרא דאיוב אמר הכי סוף[13] אדם למות[14] וסוף בהמה לשחיטה הכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם [15]ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו: [16]מרגלא בפומיה דרבי מאיר גמור בכל לבבך ובכל נפשך[17] לדעת[18] את דרכי ולשקוד על דלתי תורתי [19]נצור תורתי[20] בלבך ונגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חטא[21] וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל[22] מקום: מרגלא בפומייהו דרבנן[23] דיבנה אני בריה וחברי בריה אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתו כשם[24] שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך[25] אני איני מתגדר במלאכתו ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים: מרגלא בפומיה דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה מענה רך משיב חמה ומרבה שלום [26]עם אחיו[27] ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם גוי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה[28] ויהא מקובל על הבריות: אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו גוי בשוק: מרגלא בפומיה דרבא

M 1 וישפתי ‖ M 2 ותצילני .בעירב ‖ M 3 + ותשב גמולם על ראשם והשמידם ותכניעם מלפני ותצילני מצרות רעות ומשעות קשות ומכל מיני פורעניות היוצאות המתרגשות בעולם ‖ M 4 [illegible] ‖ M 5 [illegible] ‖ M 6 הטאת ‖ M 7 אני יושב בתעניתי ‖ M 8 + ה׳ אלהי ‖ M 9 כמונח ע״ג ‖ M 10 + ההוא תרגימא דבתר דמצלי אמר הכי עצום עיני מראות ברע ואזני משמוע דברים בטלים ולבי מלהרהר בדבר רע וכליותי מהשיב עבירה והדרך רגלי אל מצותיך ואל צדקותיך ויפנו רחמיך עלי להיות מן הנותרים ונשארים הדבים בירושלים ‖ M 11 + אמר ‖ M 12 + ר׳ מאיר ‖ M 13 + כל ‖ M 14 וסוף רישה ‖ M 15 ועליו הודו ‖ M 16 + מאיר גמיר רבנן וחבירי אביי ערום דבא בחכמה רב [illegible] ‖ M 17 + ובכל מאודך ‖ M 18 את ‖ M 19 + שמור מצותי ותוקותי ‖ M 20 בפיך ‖ M 21 וטהר ‖ M 22 [illegible] ובכל מקום ‖ M 23 דיבנה ‖ M 24 שאין הוא ‖ M 25 אין אני ‖ M 26 + ודובר אמת ‖ M 27 + ועם אוהביו ‖ M 28 ומתקבל.

תכלית חכמה[1]תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא [2]ושונה[2]ובועט באביו ובאמו וברבו[3]ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר °ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל (Ps. 111,10) עושיהם [4]ללומדיהם לא נאמר אלא [5]לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל [6]העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא · מרגלא בפומיה דרב [7]העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה [8]ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא [9]צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו שכינה שנאמר °ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: (Ex. 24,11) [10]גדולה הבטחה שהבטיחן הקב״ה ברוך הוא לנשים יותר מן האנשים שנאמר °נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה (Jes. 32,9; Sot. 21a) אמרתי אמר ליה רב לרבי חייא[11]נשים במאי זכיין[12]באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן ונטרן לגברייהו עד דאתו מבי רבנן: כי הוו מפטרי רבנן מבי רבי[13]אמי ואמרי לה מבי רבי חנינא אמרי[14]ליה הכי עולמך תראה בחייך ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים[15]לבך יהגה תבונה פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות עפעפיך ישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כזוהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלזנה מישרים ופעמיך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין: כי הוו מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי רבי שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי °אלופינו (Ps. 144,14) מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורין °אין פרץ שלא תהא סיעתנו כסיעתו של[16]שאול שיצא ממנו (Col. b) [17]דואג האדומי ואין יוצאת שלא תהא סייעתינו כסיעתו של [18]דוד שיצא ממנו [19]אחיתופל ואין צוחה שלא תהא סיעתינו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו גחזי ברחובותינו שלא יהא לנו בן או תלמיד[20]שמקדיח תבשילו ברבים כגון הנוצרי: °שמעו (Jes. 46,12)

M1 [+יראת שמים] ‖ M2 +הרבה ‖ M3 או במי שג' ‖ M4 לכל לומד'. B לעושים M5 לכל עוש' M6 העושים וכ' להם שלא נבראו B7 + לא כהעולם הזה העוה ב M8 ולא רביה ולא משא ולא מתן [לא קנאה] ולא שנאה ולא איבה PV9 ויושבין צדיקין M10 + ת״ר M11 הני נשי M12 [באק בנ לבכ נ] וממטיין בנייהו לבי רב ונטרן M13 אמי M14 הכי רבי עול' וכ' לחיי עולם M15 פיך ידבר הכמות כליותיך יביעו דעת לשונך ירחיש רננות לבך יהגה בינה ושפתותיך תעלוזנה מישרים עיניך יאירו במאור תורה ועפעפיך יישירו נגדך פניך יזהירו כזוהר הרקיע ופעמיך B16 דוד " B17 אחיתופל ' B18 שאול B19 דואג האדומי M20 שיקדיח

Ein Wahlspruch war es im Munde Rabhs: Der Endzweck der Weisheit ist Busse und gute Handlungen, dass der Mensch nicht lerne und lese, und sich dann widersetze gegen Vater und Mutter, gegen seinen Lehrer und gegen einen, der grösser ist als er an Weisheit und Zahl[1]. Wie es heisst: [2]*Der Weisheit Anfang ist die Gottesfurcht, ein gutes Ansehen für alle, die sie ausüben*; es heisst nicht lernen, sondern ausüben; nur denen, die sie um ihrer selbst willen ausüben, nicht aber denen, die sie nicht um ihrer selbst willen ausüben. Jedem aber, der sie nicht um ihrer selbst willen ausübt, wäre es besser, er wäre nicht erschaffen worden.

Ein Wahlspruch war es im Munde Rabhs: In der zukünftigen Welt ist weder Essen und Trinken, noch Fortpflanzung und Vermehrung, noch Kauf und Verkauf, noch Neid, Hass und Streit. Es sitzen vielmehr die Gerechten mit ihren Kronen auf ihren Häuptern, und weiden sich an dem Glanz der göttlichen Niederlassung, wie es heisst: [3]*Sie schauten Gott, und assen und tranken.*

Grösser ist die Versicherung, die der Heilige, gebenedeiet sei er, den Frauen gegeben, als die, welche er den Männern gegeben hat. Denn es heisst: [4]*Stehet auf, sorglose Frauen, höret auf meine Stimme; ihr zuversichtlichen Töchter, horchet auf meine Rede.* Rabh sprach zu R. Ḥija: Wodurch erwerben die Frauen ihre Verdienste? — Dass sie ihre Kinder im Bethaus unterrichten lassen, ihre Männer im Lehrhaus (der Rabbanan) studieren lassen und auf ihre Männer warten, bis sie aus der Schule heimkehren.

Als die Rabbanan sich vom Haus des R. Ami, nach Anderen des R. Ḥanina, verabschiedeten, sprachen sie zu ihm Folgendes: Mögest du während deines Lebens deine Welt schauen, dein Ende sei für das Leben der zukünftigen Welt und deine Hoffnung für alle Zeitkreise. Dein Herz möge Einsicht denken, dein Mund Weisheit sprechen, deine Zunge Jubelgesänge lispeln, deine Wimpern geradeaus vor dir hinsehen, deine Augen im Licht der Gesetzlehre leuchten, dein Gesicht wie der Glanz des Himmels glänzen, deine Lippen Erkenntnis sprechen, dein Inneres im Recht aufjauchzen und deine Schritte mögen laufen, die Worte des Hochbetagten zu hören.

Als die Rabbanan sich vom Haus des R. Ḥisda, nach Anderen des R. Šemuël b. Naḥmani, verabschiedeten, sprachen sie zu ihm Folgendes: [5]*Unsere Lehrer sind überbürdet* &c. Rabh und Šemuël, nach Anderen R. Joḥanan und R. Eleâzar: der Eine sagte: Unsere Lehrer in der Gesetzlehre sind überbürdet mit Geboten; der Andere sagte: Unsere Lehrer in der Gesetzlehre und in den Geboten sind überbürdet mit Züchtigungen. *Kein Riss*: es sei unsere Gesellschaft nicht wie die Gesellschaft des Šaül, aus welcher Doëg, der Edomit, hervorging; *kein Durchlass*: es sei unsere Gesellschaft nicht wie die Gesellschaft des David, aus welcher Aḥithophel hervorging; *kein Jammergeschrei*: es sei unsere Gesellschaft nicht wie die Gesellschaft des Elišâ, aus welcher Geḥazi hervorging; *in unseren Strassen*: dass wir keinen Sohn oder Schüler haben mögen, der seine Speise öffentlich anbrennen lässt[6], wie zum Beispiel der Nazarener.

1 Jahr., Alter. 2 Ps. 111,10. 3 Ex. 24,11. 4 Jes. 32,9. 5 Ps. 144,14. 6 [illegible]

"Höret auf mich, ihr Hartherzigen, die ihr fern seid von Frömmigkeit". [illegible] Der Bräutigam darf, falls er will [illegible] [illegible] als einen Gelehrten[8]. Nun ist ja eine Frage von Rabban [illegible] nicht als Grossthuerei, dort aber, wo [illegible] Arbeit thut, er aber nicht, so erscheint dies als Grossthuerei. Von Rabban Šimòn b. Gamaliël auf R. Šimòn b. Gamaliel ist ebenfalls keine Frage, da es hier ja von der Andacht abhängt und wir Zeugen sind, dass er seinen Sinn nicht andächtig stimmen kann. Dort aber sagt, wer dies sieht, er habe keine Beschäftigung; gehe und sieh, wie viele Müssiggänger auf der Strasse sind.

אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר[1]כל העולם כולו נזונין בצדקה והן נזונין בזרוע וחד אמר כל העולם כולו נזונין בזכותן והם אפילו בזכות עצמן אין נזונין[2]כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כולו[3]נזונין בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת ופליגא דרב יהודה דאמר רב יהודה מאן אבירי לב גובאי טפשאי אמר[4]רב יוסף תדע[5]דהא לא איגייר גיורא מינייהו אמר רב אשי[6]בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דקא חזו[7]יקרא דאורייתא תרי זימני בשתא ולא[10]קמגייר גיורא מינייהו: חתן אם רוצה לקרות וכו': למימרא דרבן שמעון בן גמליאל חייש ליוהרא ורבנן לא חיישי ליוהרא והא איפכא שמעינן להו דתנן מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושים מקום שנהגו שלא לעשות אין עושים ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם יעשה[11]כל אדם[12]את[13]עצמו כתלמיד חכם קשיא דרבנן אדרבנן קשיא דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל אמר רבי יוחנן מוחלפת השטה רב שישא בריה דרב אידי אמר לעולם לא[14]תחליף דרבנן אדרבנן לא קשיא קרית שמע כיון דכולי עלמא קא קרו ואיהו נמי קרי לא מיחזי כיוהרא[15]הכא כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה ואיהו לא קא עביד מיחזי כיוהרא דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל לא קשיא[16]התם בכונה תליא מילתא ואנן סהדי דלא מצי[17]לכווני דעתיה אבל הכא הרואה אומר מלאכה הוא דאין לו פוק חזי כמה בטלני איכא בשוקא:

M 1 ארו בני אדם שבר הע נזון מן הצד || M 2 כגון רחב ד מפייע ריה לר יהודה || M 3 — || ומכרזת M 4 || אינו נזון אלא M 5 || יהוסף M 6 || אביי M 7 || דלא מגייר M 8 + הני || M 9 בשבתא דמתיבתא [וביקרא] || M 10 מגיירי || M 11 כל || M 12 את || P 13 עצמם כתלמידי חכמים || M 14 תיפוך || M 15 והתם || M 16 הא בכונת הלב || M 17 מכוין ואי אמר מצינא מכוונא דעתאי מיחזי כיוה׳ והתם אע״ג דכולי עלמא קעבדי מלאכה והוא לא קעביד לא מחזי כיוהרא מימרא אמרי מלאכה הוא דלית ליה

[illegible] 4 *Kajin*, [illegible] 7 Fasten- und Fasttag [illegible] Zerstörung des jüd. Reiches [illegible]

DRITTER ABSCHNITT

Sem. x מי שמתו מוטל לפניו פטור מקריאת שמע ומן התפלה[1] ומכל[2] מצות האמורות בתורה נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלפני המטה צורך בהם פטורין ואת שלאחר[4] המטה צורך בהן חייבין[5] ואלו ואלו פטורים מן התפלה: [ii] קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו העומדים בשורה הפנימיים פטורים והחיצונים חייבים: [iii] נשים ועבדים וקטנים פטורים מקרית שמע ומן התפילין וחייבין בתפילה ובמזוזה ובברכת המזון:

גמרא. מוטל לפניו אין ושאינו מוטל לפניו לא[6] ורמינהי M1 23b Sem. x מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר[7] ואם אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו[7] ואם אין לו בית[8] חברו עושה מחיצה[9] ואוכל[7] ואם אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב Fol. 18 [10] ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואינו מברך ואינו מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו ופטור מקרית שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין[11] ומברך ומזמן ומברכין עליו ומזמנין עליו וחייב[12] בכל המצות האמורות בתורה רבן[13] שמעון בן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר רבי יוחנן[14] מאי בינייהו [15] תשמיש המטה איכא בינייהו[16] קתני מיהת פטור מקרית שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה אמר רב פפא תרגומא אמהדר פניו ואוכל רב אשי אמר[17] כיון Gn. 23,3 שמוטל עליו לקוברו כמוטל לפניו דמי שנאמר[18] ויקם אברהם מעל פני מתו[19] כל זמן שמוטל עליו לקוברו כמוטל לפניו

M1 התפילין ‖ B2 + ומן התפילין ‖ M3 שלמטה ‖ M4 שאין למטה ‖ M5 ... אלו ‖ M6 והתניא ‖ M7 ואם ‖ M8 לחבירו ‖ M9 [+ עשרה] ‖ M10 — ואוכל ‖ P11 ומברכין ‖ M12 בק״ש ובתפלה ובכל מצות ‖ M13 שמעון בן ‖ M14 מ״ב ‖ M15 [דברים שבצנעה] ‖ M16 קתני...בתורה ‖ M17 כל זמן ‖ M18 ואקברה את מתי מלפני אטו ההיא שעתא קמיה הואי קמיא אלא כיון שמוטל ‖ B19 + ונאמר ואקברה מתי מלפני.

Wer seinen Toten vor sich liegen hat, ist vom Šemâlesen, vom Gebet und von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten befreit. Die Träger der Bahre, ihre Ablöser und die Ablöser ihrer Ablöser, die vor der Bahre, sowie die hinter der Bahre die vor der Bahre sind, falls man sie braucht, befreit, die hinter der Bahre sind, auch falls man sie braucht, verpflichtet. Sowol diese wie jene sind vom Gebet befreit. Haben sie den Toten bestattet und sind zurückgekehrt falls sie anfangen und beenden können, bevor sie noch in die Reihe[1] kommen, so fangen sie an, falls aber nicht, so fangen sie nicht an. Von den in der Reihe Stehenden sind die inneren befreit, die äusseren verpflichtet. Frauen, Knechte und Minderjährige sind vom Šemâlesen und von den Tephillin befreit. zum Gebet, zur Mezuza[2] und zum Tischsegen verpflichtet.

GEMARA. Nur wenn er ihn vor sich liegen hat nicht aber wenn er ihn vor sich nicht liegen hat? ich will Widerspruch erheben: «Wer seinen Toten vor sich liegen hat, esse in einem anderen Zimmer, hat er kein anderes Zimmer, so esse er im Haus seines Nächsten. hat er das Haus seines Nächsten nicht [zur Verfügung], so mache er eine Scheidewand und esse, hat er keinen Gegenstand, eine Scheidewand zu machen so wende er das Gesicht ab und esse. Er darf nicht lehnend speisen, er esse kein Fleisch und trinke keinen Wein, lese den Segenspruch nicht, lade[3] zum gemeinsamen Tischsegen nicht, auch lese man für ihn den Segenspruch nicht und lade ihn zum gemeinsamen Tischsegen nicht mit ein; ferner ist er vom Šemâlesen, vom Gebet, von den Tephillin und von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten befreit. Am Sabbath aber darf er lehnend speisen, Fleisch essen Wein trinken, den Segenspruch lesen und zum gemeinsamen Tischsegen laden; auch darf man für ihn den Segenspruch sprechen und ihn zum gemeinsamen Tischsegen mit einladen; er ist ferner zu sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten verpflichtet. R. Simôn b. Gamaliël sagt: da er zu diesen [Geboten] verpflichtet ist, so ist er schon zu sämtlichen verpflichtet». Worin besteht ihre Meinungsverschiedenheit — sagte R. Joḥanan — bezüglich der Bettpflicht[4]. Gleichwol wird ja gelehrt, dass er vom Šemâlesen, vom Gebet, von den Tephillin und von sämtlichen in der Gesetzlehre genannten Geboten befreit ist!? R. Papa antwortete: Dies ist [auf den Fall] zu beziehen, wo er sein Gesicht abwendet und isst. R. Aši antwortete: Da es ihm obliegt, ihn zu bestatten, so gleicht es, als hätte er ihn vor sich, wie es heisst: [5]*Abraham stand auf vom Gesicht seines Toten.* — Sobald es ihm obliegt, ihn zu bestatten, gleicht es, als hätte er ihn vor sich: also

1. Siehe S. 65, Not. 6. 2. Wörtl. *Pfosten* [illegible], die oberhalb des rechten Thürpfostens angebracht ist. (Vgl. Dt. 6,9. 11,20.) 3. Vgl. [illegible] 4. [illegible] auch zur ehelichen Pflicht verpflichtet. 5. Gen. 23,3.

[illegible]

... tritt: *Wer des Armen spottet, lästert seinen Schöpfer.* [illegible] seine Belohnung? R Asi sagte: Ueber ihn spricht der [illegible] *Es ehrt ihn wer dem Dürftigen mildtätig ist.*

[illegible] R. Jonathan [illegible] *Die Toten* [illegible] sie zu uns, jetzt aber spotten sie unser. Jener sprach: Wissen sie denn all dies, es heisst ja [illegible] so hast du nicht wiederholt, hast du es auch wieder- [illegible] *Und Benajahu, der Sohn Jehojadas, der Sohn eines lebenden.* [illegible]

דמי מתו אין אבל משמרו לא והתניא המשמר את המת אף על פי שאינו מתו פטור מקרית שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה[1] משמרו אף על פי שאינו מתו מתו אף על פי שאינו משמרו מתו ומשמרו אין אבל מהלך בבית הקברות לא והתניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא ואם עושה כן עובר משום לועג לרש חרף עושהו[2] התם תוך ארבע[3] הוא דאסיר חוץ לארבע[4] אמות[5] חייב דאמר מר מת תופס ארבע אמות לקרית שמע הכא חוץ לארבע אמות נמי[7] פטור: גופא המשמר את המת ואף על פי שאינו מתו פטור מקרית שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה היו שנים זה משמר וזה קורא וזה משמר וזה קורא בן עזאי אומר [8]היו באים בספינה מניחו בזוית זו[9] ומתפללין שניהן בזוית אחרת מאי בינייהו אמר רבינא חוששים לעכברים איכא בינייהו מר סבר חיישינן ומר סבר לא חיישינן: תנו רבנן המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא יתנם[10] בדיסקיא ויתנם על גבי החמור וירכב עליהם מפני שנוהג בהם מנהג בזיון [11]ואם היה מתירא מפני גוים[12] ומפני לסטים מותר וכדרך שאמרו בעצמות כך אמרו בספר תורה אהייא אילימא ארישא [13]פשיטא מי גרע ספר תורה מעצמות אלא אסיפא[14]: אמר [15]רחבה אמר רבי יהודה[16] כל הרואה[17] המת ואינו מלוהו [18]עובר משום לועג לרש חרף עשהו ואם הלוהו מה שכרו [19]אמר רב אסי עליו הכתוב אומר מלוה ה׳ חונן דל ומכבדו חונן אביון: [20]רבי חייא ורבי יונתן הוו[21] שקלי ואזלי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתיה דרבי יונתן[22] אמר ליה רבי חייא דלייה[23] כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו[24] אמר ליה ומי ידעי[25] כולי האי והא כתיב והמתים אינם יודעים מאומה אמר ליה אם קרית לא שנית אם שנית לא שלשת אם שלשת לא פירשו לך[26] כי החיים יודעים שימותו אלו [27]צדיקים שבמיתתן נקראו חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן

1 M מתו אין פ שאינו משמרו משמרו אף פ שאינו מתו ‖ 2 M + בו ‖ 3 M + אמרי ‖ 4 M אמות ‖ 5 M אמות ‖ 6 M יצרי ‖ 7 M [אבורן ‖ 8 M + אם ‖ 9 M וקורא בזו ‖ 10 M בדיסקיא וירכב ע ג החמור ‖ 11 M אבל אם ‖ 12 M או מפני הלסטים ‖ 13 M + דקתני לא יתנם בדיס' וכו ‖ 14 M + דקתני אם היה מת וכו' ‖ 15 M רחבא ‖ 16 M + אמר רב ‖ 17 M − את ‖ 18 M + ד אמות ‖ 19 M א"ר א ‖ 20 M + חייא ובני ר חייא זעירי ואבוה דשמואל כו' ‖ 21 M קאזלו ‖ 22 M + עילוי קברי ‖ 23 M כדי ‖ 24 P א"ל ‖ 25 M כולי האי ‖ 26 M + הכמים ‖ 27 M הצדיק שאפילו במיתתו קרויין חיים.

איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הכה את שני אריאל מואב
Col. b והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג בן איש חי
אטו כולי עלמא בני מתי נינהו אלא בן איש חי שאפילו
במיתתו קרוי חי רב פעלים מקבצאל שריבה וקבץ פועלים
לתורה והוא הכה את שני אריאל מואב שלא הניח כמותו לא
במקדש ראשון ולא במקדש שני והוא ירד והכה את הארי
בתוך הבור ביום השלג איכא דאמרי דתבר גזיזי דברדא
ונחת וטבל איכא דאמרי דתנא ספרא דבי רב ביומא
דסיתוא והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבחייהן
Ez.21,30 קרויין מתים שנאמר ואתה חלל רשע נשיא ישראל ואיבעית
Dt.17,6 אימא מהכא על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת
חי הוא אלא המת מעיקרא : בני רבי חייא נפוק לקריתא
אייקר להו תלמודייהו הוו קא מצערי לאדכוריה אמר ליה
חד לחבריה ידע אבון מהאי צערא אמר ליה אידך מנא
Ij.14,21 ידע והא כתיב יכבדו בניו ולא ידע אמר ליה אידך ולא ידע
ib.v.22 והא כתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ואמר רבי
Sab.13b ib.152a יצחק קשה רמה בבשר המת כמחט בבשר החי אמרי
בצערא דידהו ידעי בצערא דאחרינא לא ידעי ולא והתניא
Syn.48b מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני
בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע שתי
רוחות שמספרות זו לזו אמרה חדא לחברתה חברתי בואי
ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם
אמרה לה חברתה איני יכולה שאני קבורה במחצלת של
קנים אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי הלכה היא
ושטה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי
הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד
מלקה אותו הלך הוא וזרע ברביעה שניה של כל העולם כלו
לקה שלו לא לקה לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות
ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו אמרה חדא
לחברתה בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה
פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי לא כך אמרתי לך איני
יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים אלא לכי את ומה

M1 הי׳ בן איש וגו׳ כתיב אטו בכ י בן איש חי הוא וכו׳ ע M2
+ בן M3 פעלים M4 אמרי לה M5 וא״ל M6 [+ זוטא]
M7 [+ ומאי בתוך הבור שירד לעומקה של הלכה] M8 הרש׳
שאפילו בה׳ M9 + וכי מת הוא והא חי הוא P10 + על פי 11
M + וכי מת הוא M12 שהוא מת M13 לקרייתא ואתעקר מינייהו
תלמ׳ והוו יתבי ומצטערי א׳ ל׳ M14 + אבתי M15 ומי BM16 למת
M17 א״ל M18 ובצערא דאחריני לא ידעי והתני׳ M19 עם זו 20
M + מפני M21 + ושמעי M22 ושמעה ובאת אמרה M23 שהיו
אומרים כל| M24 + שמע אותו חסיד M25 שתי M26 לה חברתי
M27 — לא...לך.

thatenreichen Manns aus Qabçeel, er schlug die zwei Ariel Moab und er stieg hinab und erschlug den Löwen in der Grube, am Schneetag. Der Sohn eines lebenden Manns – und die ganze Welt sind Kinder von Toten? – vielmehr der Sohn eines lebenden Manns, der auch nach seinem Tod Lebender genannt wird. «Eines thatenreichen aus Qabçeel», der Thatkräfte für die Gesetzlehre vermehrte und sammelte. «Er schlug die zwei Ariel Moab», er hinterliess seines gleichen weder zur Zeit des ersten Heiligtums noch des zweiten Heiligtums. «Und er stieg hinab und erschlug den Löwen in der Grube am Schneetag», manche erklären: er zerschlug Eisschollen, stieg hinab und nahm ein Reinigungsbad; manche erklären: er lernte das Buch der Rabbischen Schule[1] an einem Wintertag. *Die Toten wissen von nichts*, das sind die Frevler, die auch bei ihren Lebzeiten «Tote» genannt werden, denn es heisst: [2]*Und du erschlagener Frevler, Fürst Jisraels.* Wenn du willst, folgere ich von hier: [3]*Nach Aussage zweier oder dreier Zeugen soll der Tote getötet werden*, er lebt ja noch!? – aber er ist von vornherein ein Toter.

Die Söhne R. Ḥijas gingen aufs Land[4], sie vergassen ihr Studium und quälten sich ab, sich desselben zu erinnern. Da sprach Einer zum Anderen: Weiss unser Vater von dieser Qual? Der Andere antwortete: Woher soll er es wissen, es heisst ja: [5]*Seine Kinder sind in Ehren, und er weiss nicht.* Jener versetzte: Er weiss nicht!? [illegible] es heisst ja: [6]*Solange sein Fleisch auf ihm, schmerzt ihn und seine Seele trauert in ihm*, worüber R. Jiçḥaq gesagt hat: Schmerzhaft ist der Wurm im Fleisch des Toten, wie eine Nadel im Fleisch des Lebenden. Man erwiderte: Ihren eigenen Schmerz empfinden sie wol, vom Schmerz Anderer wissen sie aber nichts. Nichts!? [illegible] es wird ja erzählt: Es ereignete sich mit einem Frommen, dass er am Vorabend des Neujahrs [illegible] in einem Hungerjahr einem Armen einen Denar[7] schenkte, worüber seine Frau mit ihm zankte. Er ging fort und übernachtete auf dem Begräbnisplatz und hörte zwei Geister sich mit einander unterhalten. Der Eine sprach zum Zweiten: Freund, komme wir wollen in der Welt umherstreifen und von hinter dem Vorhang[8] hören, welche Heimsuchung über die Welt kommen wird. Jener antwortete: Ich kann nicht, denn ich bin in einer Rohrmatte bestattet, vielmehr, gehe du, und erzähle mir, was du hörest. Er ging, streifte umher und kam zurück. Da rief jener: Freund, was hast du von hinter dem Vorhang gehört? Dieser antwortete: Ich hörte, Alles was man beim ersten Regenfall[9] säen wird, wird der Hagel niederschlagen. Er ging und säete am zweiten Regenfall, der ganzen Welt wurde niedergeschlagen, seine wurde nicht niedergeschlagen. Am nächsten Jahr ging er wieder hin und übernachtete auf dem Begräbnisplatz und hörte abermals die beiden Geister sich mit einander unterhalten. Der Eine sprach zum Zweiten: Komme, wir wollen in der Welt umherstreifen und von hinter dem Vorhang hören, welche Heimsuchung über die Welt kommen wird. Jener antwortete: Freund, habe ich dir etwa

1 Benennung des Buchs Leviticus. 2 Ez. 21,30. 3 Dt. 17,6. […] 8 Des Himmels. 9 Frühregen. Vgl. Taan. 6b.

[illegible] nicht gesagt, dass ich nicht kann, denn ich bin in einer Rohrmatte bestattet? Vielmehr gehe du und erzähle mir, was du hörest. Er ging, streifte umher und kam [illegible]. Jener rief: Freund, was hast du von hinter dem Vorhang gehört? Dieser erwiderte: Ich hörte: Alles, was man beim [illegible] Regenfall säen wird, wird der Kornbrand vernichten. Er ging und säete beim [illegible] Regenfall; [illegible] der ganzen Welt wurde vernichtet, seine wurde nicht vernichtet. Da sprach seine Frau zu ihm: Warum wurde im Vorjahr der ganzen Welt [illegible] und deine nicht, und jetzt ebenfalls der ganzen Welt vernichtet und deine nicht vernichtet? Da erzählte er ihr alle jene Ereignisse. Man erzählt: Es verstrichen nur wenige Tage, da brach ein Streit aus zwischen der Frau des genannten Frommen und der Mutter jenes Mädchens. Jene rief ihr zu: Komme, ich will dir deine Tochter zeigen, die in einer Rohrmatte bestattet ist. Im nächsten Jahr ging er wieder [illegible] und übernachtete auf dem Begräbnisplatz und hörte jene beiden Geister wiederum mit einander sprechen. Die Eine sprach: Freund, komme, wir wollen in der Welt umherstreifen und von hinter dem Vorhang hören, welche Heimsuchung über die Welt kommen wird. Jener sprach: Freund, lass mich, das Gespräch zwischen mir und dir ist schon längst unter den Lebenden bekannt. Hieraus, dass sie wol wissen! Vielleicht [illegible] ein anderer Mensch, welcher [unterdessen] starb und erzählte es ihnen.

Komme und höre: Zeeri gab bei seiner Wirtin Geld aufzubewahren. Als er aus der Schule zurückkam, [und] ging, war sie gestorben. Da ging er zu ihr auf den Friedhof und sprach zu ihr: Wo ist das Geld? Sie erwiderte ihm: Gehe, hole es dir aus der unteren Thürpfanne, an jenem Ort; sage auch meiner Mutter, dass sie mir meinen Kamm und mein Schminkbüchschen durch jene, die morgen herkommt, schicke. Hieraus, dass sie wol wissen! Vielleicht hat es [illegible] vorher verkündet.

Komme und höre: Beim Vater des Semuel hat man Waisengelder aufbewahrt. Als er starb, war Semuel nicht zugegen; man nannte ihn Sohn des Waisengeld-Verzehrers. Da ging er zu ihm auf den Friedhof und sprach zu ihnen: Ich suche Abba. Man erwiderte ihm: Es giebt hier viele Abba. — Ich suche Abba bar Abba. Man erwiderte ihm: Auch Abba bar Abba giebt es hier viele. Da sagte er zu ihnen: Ich suche Abba bar Abba, den Vater des Semuel, wo ist er? Man erwiderte ihm: Er ging in das Collegium des Himmels hinauf. Indess sah er Levi ausserhalb sitzen. Da frug er ihn: Warum sitzest du ausserhalb? warum bist du nicht hinaufgegangen? Dieser erwiderte: Es wurde mir beschieden: So viele Jahre, wie du das Collegium des R. Aphes nicht besucht und ihm dadurch Kummer bereitet hast, lassen wir dich in das Collegium des Himmels nicht hinauf. Während dessen kam sein Vater; er sah ihn weinen und lachen. Er fragte ihn: [illegible] Dieser antwortete: Weil du bald herkommen musst. — Warum freust du dich? — Weil

שאת שומעת בואי ואמרי לי הלכה[1] ושמה ובאה ואמרה לה חברתה[2] חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו[3] הלך הוא זרע ברביעה ראשונה של כל העולם כלו נשדף ושלו לא נשדף אמרה לו אשתו מפני מה אשתקד של כל העולם כלו לקה ושלך לא לקה ועכשיו של כל העולם כלו נשדף ושלך לא נשדף סח לה כל[4] הדברים הללו אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד[5] ובין אמה של אותה ריבה אמרה לה[6] לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו אמרה לה חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי[8] הניחני דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים אלמא ידעי דלמא[9] איניש אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו: תא שמע דזעירי[10] הוה מפקיד זוזי גבי אושפיזכתיה עד דאתי ואזיל לבי רב שכיבה אזל בתרה לחצר מות אמר לה זוזי היכא אמרה ליה[11] זיל שקלינהו מתותי בצנורא דדשא בדוך פלן ואימא לה לאימא תשדר לי[12] מסרקאי וגובתאי דכוחלא בהדי פלניתא דאתיא למחר אלמא ידעי[13] [דלמא] דומה[14] קדים ומכריז להו: תא שמע דאבוה דשמואל הוו[15] קא מפקדי גביה זוזי דיתמי כי נח נפשיה לא הוה שמואל גביה הוו קא קרו ליה בר[16] אכיל זוזי דיתמי אזל[17] אבתריה לחצר מות אמר להו בעינא אבא אמרו ליה אבא טובא איכא הכא בעינא אבא בר אבא אמרו ליה אבא בר אבא נמי טובא איכא הכא אמר להו בעינא אבא בר אבא אבוה דשמואל[18] היכא אמרו ליה סליק למתיבתא דרקיעא אדהכי[19] חזייה ללוי דיתיב אבראי אמר ליה[20] אמאי יתבת אבראי[21] מאי טעמא לא סלקת אמר ליה דאמרי לי כל כי הנך שני דלא[22] סליקת למתיבתא דרבי אפס[23] ואחלישתיה לדעתיה לא מעיילינן לך למתיבתא דרקיעא אדהכי והכי אתא אבוה חזייה[24] דהוה קא בכי ואחיך אמר ליה מאי טעמא קא בכית אמר ליה דלעגל[25] אתית[26] מאי

M 1 ושמעה ובאת ואמרה M 2 הברתה M 3 שהיו אומרים כל M 4 ז שמע אותו חסיד M 5 המאורע לימים נפלת M 6 לאמה M 7 [בואי ו] אראיך M 8 הניחי לי שדברים שבינינו נשמעו M 9 שכיב איניש התם ואזל וקאמר M 10 אפקיד זוזי גבי בת אושפוזכניה עד דאתא מבי ר נח נפשה [דריביתא] ולא פקידה אזל M 11 מתותי צד ד בד פ זיל שק M 12 גובתא דכוכלא ומסרקאי בידה דפלניתה M 13 + אמרי. P דלמא M 14 + הוא ד M 15 מפקדי זו י גביה עד דאתא שמ׳ מבי רב נ נ דאבוה והוו M 16 [← מאן ד] M 17 [בתריה] א ל בעינא אב׳א א ל אב א טובא M 18 היכא M 19 ← והכי M 20 מ ט דית׳ M 21 מ ט ל״ס M 22 עיילת M 23 והלישתיה M 24 בכא ואחיך B 25 + קא M 26 דקריבו יומך למית ואמאי חייכת א ל דחש׳ טובא בה ע א ל א ה כולי האי מעיילו ללוי דברי ללוי ועיילוה

[illegible] [illegible] Totenreich [illegible] mit dem Lenkzügel [illegible] Dahme [illegible] der Zoroaster zusammen [illegible]

טעמא אחיכת דחשיבת בהאי עלמא טובא אמר ליה אי
חשיבנא נעיילוה ללוי ועיילוה אמר ליה זוזי דיתמי היכא[1] אמר
ליה זיל שקלינהו באמתא דרחיא עילאי[2] ותתאי דידן ומיצעי
דיתמי אמר ליה מאי טעמא עבדת הכי אמר ליה אי גנבי גנבי
מגנבו מדידן אי אכלה ארעא אכלה מדידן אלמא[3] דידעי[4] דלמא
Ket.77b שאני שמואל[5] כיון דחשיב[6] קדמי ומכרזי[7] פנו מקום ואף
רבי יונתן הדר ביה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
Dt 34,4 יונתן מנין למתים שמספרים זה עם זה שנאמר° ויאמר ה׳
אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר
מאי לאמר אמר[8] הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור להם לאברהם
ליצחק וליעקב שבועה שנשבעתי לכם[9] כבר קיימתיה לבניכם
Fol.19 ואי סלקא דעתך דלא ידעי כי אמר להו מאי הוי אלא מאי
דידעי למה ליה[10] למימרא להו[11] לאחזוקי ליה טבותא למשה:
[12] אמר רבי יצחק כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי
האבן איכא דאמרי דלא ידעי ואיכא דאמרי דידעי ולא איכפת
להו איני והא[13] (אמר) רב פפא[14] אישתעי[15] מילתא בתריה דמר
שמואל ונפל קניא מטללא ובזעא לארנקא דמוחיה[16] שאני
צורבא מרבנן דקודשא בריך הוא תבע ביקריה[17] אמר רבי
יהושע בן לוי כל המספר אחר מטתן של תלמידי חכמים נופל
Ps 125,5 בגיהנם שנאמר° והמטים עקלקלותם יוליכם ה׳ את פעלי
האון[18] שלום על ישראל אפילו בשעה ששלום על ישראל
יוליכם ה׳ את פועלי האון תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית
תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום
[19] שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא[20] ודאי עשה
תשובה[21] והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר
[22] למריה: [23] ואמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה
מקומות[24] בית דין מנדין על כבוד הרב וכולן שנינו במשנתינו
אמר ליה רבי אלעזר היכא אמר ליה לכי תשכח נפק דק
ואשכח תלת המזלזל בנטילת ידים והמספר אחר מטתן של
תלמידי חכמים והמגיס דעתו כלפי מעלה המספר אחר מטתן

1 M יהיבי באמתא 2 M דידך ותתאי דידך ואמצעי דיתמי דאי גנבי ליגנבו מדידך ואי אכלה ארעא ליכול מדידך 3 M ידעי + 4 M דלמא 5 M דאדם חשוב הוא 6 M [וקדמי] 7 עיילויה [פנו מקום] ואף 8 M + לו 9 M ככר 10 B למימר 11 M הא ידעי (ואלא) כדי להחזיק לו 12 M + יצחק מספר ריב״ל מטה אצל ר׳ ישמעאל ריב״ל בעשרים סימן | 13 M -- אמר | 14 B + חד || 15 M בתר ערסיה דשמואל ונפל קניא משמי טללא ובעיא למבזעי 16 + אמרי 17 M דאמר 18 M שלום...האון 19 M + (והיישינן) 20 M + אימא 21 M א ר הכדא לא אמרן אלא בדברים 22 M + ליה 23 M אמר | 24 M + בית דין.

du in dieser Welt sehr geachtet bist. Er sprach: Wenn ich wol geachtet bin, so [illegible] man Levi hinauf. Man liess Levi hinauf. Er sprach zu [illegible] ihm: Wo ist das Waisengeld? Dieser erwiderte: Suche, hole es du aus der Mühlsteinpfanne; das [illegible] gehört uns, das mittlere den Waisen. Er sprach zu ihm: Warum hast du es so gemacht? Dieser erwiderte: Würden Diebe stehlen, so stehlen sie das Unsrige; würde die Erde zerfressen, so [illegible] das Unsrige. Hieraus, dass sie wol wissen. — Vielleicht ist es bei Šemuel ganz anders, da er hochgeachtet war, [illegible] sagt man zuerst an: Machet Platz!

Und auch R. Jonathan[1] ist davon abgekommen. Denn R. Šemuel b. Naḥmani sagte im Namen des R. Jonathan: Woher dies, dass die Toten sich miteinander unterhalten? — weil es heisst: [2]*Und der Herr sprach zu ihm: das ist das Land, welches ich Abraham, Jiçḥaq und Jâqob zugeschworen habe, zu sagen*; worauf deutet das «zu sagen»? — es sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh: Gehe und sage Abraham, Jiçḥaq und Jâqob: den Schwur, den ich euch geschworen, habe ich bereits an euren Kindern erfüllt. Wenn Du nun sagen wolltest, sie wissen von nichts, was nutzt es, wenn er ihnen auch mitteilt?! — Wie denn, sie wissen wol? wozu braucht er es ihnen mitzuteilen?! — Um dem Mošeh eine Gefälligkeit zuzuschreiben.

R. Jiçḥaq sagte: Wenn man dem Toten Böses nachsagt, gleicht es, als sagte man einem Stein nach. Manche sagen: weil sie davon nichts wissen, manche sagen: sie wissen wol, aber es liegt ihnen nichts daran. Dem ist ja nicht so?! R. Papa (sagte[3]) erzählte einst etwas über Mar Šemuel, da fiel eine Stange vom Dach und spaltete ihm die Hirnschale. — Anders ist es bei einem Gelehrten; der Heilige, gebenedeiet sei er, nimmt sich seiner Ehre an.

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wer Schriftgelehrten hinter ihrer Bahre Böses nachsagt, verfällt der Hölle, denn es heisst: [4]*Die auf krummen Wegen wandeln, wird der Herr mit den Uebelthätern wegführen: Friede über Jisraël*: auch wenn Friede über Jisraël, dennoch wird sie der Herr mit den Uebelthätern wegführen. In der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: Hast du einen Schriftgelehrten nachts eine Sünde begehen sehen, denke über ihn tags nicht nach, er hat vielleicht Busse gethan. «Vielleicht»?! wie kannst du daran zweifeln?! — Vielmehr, er hat gewiss Busse gethan. Dieses gilt nur von seinen körperlichen Angelegenheiten, bei Geldangelegenheiten aber, erst wenn er dem Eigentümer zurückerstattet hat.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: An vierundzwanzig Stellen [wird erwähnt], dass der Gerichtshof wegen Ehrverletzung eines Gelehrten den Bann verhänge; von diesen allen haben wir in unserer Mišnah gelesen. R. Eleâzar sprach zu ihm: Wo? Jener erwiderte: Du kannst sie finden. Er ging, forschte und fand drei: Wenn man das Händewaschen[5] geringschätzt, wenn man Schriftgelehrten hinter ihrer Bahre Böses nachsagt

1 Vgl. oben S. 65. 2 Dt. 34,4. 3 Hier ist d. Wort אמר, in den späteren Ausgaben [illegible] Wort חד [illegible] R. Papa nicht als Sünder und Opfer, sondern als Erzähler dieses Ereignisses [illegible] Vgl. [illegible] 4 Ps. 125,5. 5 Vor der Mahlzeit, [illegible] vom König Šelomoh angeordnet.

[illegible]

ihm dennoch seinen Willen thut. Ueber dich spricht [illegible] *Freuen mögen sich dein Vater und deine Mutter, frohlocken deine Gebärerin.* [illegible] R. Joseph lehrte [illegible] Zeigeböckchen [illegible]

ja eine Barajtha. In der Mišnah giebt es nicht mehr?

של תלמידי חכמים מאי היא דתנן הוא היה אומר אין משקין [1]לא את הגיורת [2]ולא את המשוחררת וחכמים אומרים משקין [3]ואמרו לו מעשה בכרכמית [4]שפחה משוחררת [5]בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון [6]אמר להם [7]דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו בית דין את ארונו [8]ומהו: [9]בנטילת ידים מאי היא דתנן אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה [10]ובטהרה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל [11]אלא את מי נדו את [12]אליעזר בן [13]הנוך שפקפק בנטילת ידים וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן [14]גדולה על ארונו ללמדך שכל המתנדה ומת בנדויו בית דין סוקלין את ארונו: המגיס דעתו כלפי מעלה [15]מאי היא דתנן שלח לו שמעון בן שטח לחוני המעגל צריך אתה להתנדות [16]ואלמלא חוני אתה גוזרני עליך נדוי [17]אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום [18]ועושה לך רצונך כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו [19]ועליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך ותו ליכא [20]והא איכא דתני רב יוסף תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי [21]להאכילן גדיים מקולסין בלילי פסחים שלחו לו [22]אלמלא תודוס אתה [23]גוזרני עליך נדוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ [24]במשנתינו קאמרינן והא ברייתא היא [25]ובמתניתין ליכא והא איכא הא דתנן חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים וזהו תנורו של עכנאי [26]מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל (מלמד) שהקיפוהו הלכות כעכנא זה וטמאוהו [27]ותניא אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום [28]לפניו ולבסוף ברכוהו אפילו הכי נדוי במתניתין לא תנן אלא

M1 — לא ‖ M2 ואת ‖ M3 אמרו ‖ M4 בשפחה אחת | M5 + שהיתה | M6 אמר | M7 + עקביה בן מהללאל | M8 [illegible] והמזרוז. | [illegible] דתנן | P [illegible] יוסי | M10 ובטהרה | M11 והמזרזל בנט' י | מאי היא | מי נדו | M12 [illegible] ר' | M13 חנך. P חצר | M14 גדולה | M15 מאי היא | M16 אלמלא | M17 + שאפ שנים כשני אליהו ומפתחות של גשמים משלו בידך לא היה שם שמים מתחלל עליך | M18 ועושה לך רצ' | M19 + אומר לו אני צריך לאפרסקין ונותן לו אני צריך לרמונים ונותן לו | M20 והתניא א"ר יוסי תודוס | M21 לאכול | M22 + הכבים | B [illegible] שמעון בן שטח | B P 23 גוזרני | M24 [illegible] קדשים | M25 ותו במתניתין ליכא והתנן היתה [illegible] | M26 [illegible] נקרא שמו עכנאי שהקיפוהו כדבר כעכנא זו | M27 ואותו היום [illegible] | P ותנן | M28 באש ולבסוף נמנו [עליו] וברכוהו

es giebt ja. was gelehrt wird: Hat man ihn[12] in Schichten geteilt, und zwischen Schicht und Schicht Sand gethan, so ist er nach R. Eliëzer ewigrein, nach den Weisen verunreinigungsfähig; das ist ein Schlangenofen[13]. Warum Schlangenofen? — R. Jehuda erwiderte im Namen Semuëls: (Dies lehrt) weil man ihn gleich einer Schlange mit Halakhoth umringt hat, und man erklärte ihn als verunreinigungsfähig. Hierüber wird erzählt: Am selben Tag brachte man alles Reingesprochene, was R. Eliëzer reingesprochen hatte, und verbrannte [illegible] Bann[14] — Vom Bann jedoch haben wir [illegible]

[illegible] אבטליא [illegible] אבטולמים [illegible] דכמה [illegible]

[illegible] und Eingeweiden gebraten. Vgl. Ex. 12,9. 11. Jerušalems. 12. Einen Ofen, der sonst verunreinigungsfähig ist. 13. Nach [illegible] Reg. 21,10 [illegible]

[1]בעשרים וארבעה מקומות היכי משכחת לה רבי יהושע בן לוי
מדמה מילתא למילתא ורבי אלעזר לא מדמה מילתא למילתא:
Sem x נושאי המטה וחלופיהן : תנו רבנן[3] אין מוציאין את המת
סמוך לקרית שמע ואם התחילו אין מפסיקין איני והא רב
Sab 51 / u s o יוסף אפקוהו סמוך לקרית שמע אדם חשוב שאני : [2]שלפני
המטה ושלאחר המטה : תנו רבנן[3] העוסקים בהספד בזמן
שהמת מוטל לפניהם נשמטין אחד אחד וקורין[4] והוא יושב
והומם הם עומדים ומתפללים והוא עומד ומצדיק עליו את
הדין ואומר רבון העולמים הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת
ממני[6] אחד מני אלף יהי רצון מלפניך ה׳ [7]אלהינו שתגדור
פרצותינו ופרצות כל עמך בית ישראל ברחמים אמר אביי
לא מיבעי ליה לאיניש למימר הכי[9] דאמר רבי שמעון בן
Ket 8b / Ber 60a לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו
Jes 1,9 לשטן[10] ואמר רב יוסף מאי קראה[11] שנאמר כמעט כסדום
היינו מאי[12] אהדר להו נביא שמעו דבר ה׳ קציני סדום :
קברו את המת וחזרו וכו׳ : אם יכולים[13] להתחיל ולגמור
את כולה אין[14] אבל פרק אחד או פסוק אחד לא[15] ורמינהי
[16]קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור אפילו פרק
אחד או פסוק אחד הכי נמי קאמר אם יכולין להתחיל ולגמור
[17]אפילו פרק אחד או[17] אפילו פסוק אחד עד[18] שלא יגיעו
Col. b לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו: העומדים בשורה וכו׳ :
(Ber. 2 / Sem x) תנו רבנן שורה הרואה[19] פנימה פטורה ושאינה רואה[20] פנימה
חייבת רבי יהודה אומר הבאים מחמת האבל פטורין מחמת
[21]עצמן חייבין : אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים
Pr 21,30 בבגדו[22] פושטן אפילו בשוק[23] מאי טעמא אין חכמה ואין
Er 63a / San 82a / Seb 30a תבונה ואין עצה לנגד ה׳ כל מקום שיש[24] חלול השם אין
חולקין[24] כבוד לרב[25] מיתיבי קברו את המת וחזרו[26] ולפניהם
שני דרכים אחת טהורה ואחת טמאה[27] בא בטהורה
באין עמו בטהורה בא בטמאה באין עמו בטמאה
מישום כבודו אמאי לימא אין חכמה[28] ואין תבונה לנגד
Er 30b / Pes 92a / Mq 5b ה׳ תרגומה רבי אבא בבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה

Hag 25b / Ket 28b / Bek 29a / Nid 57a
M 1 כ״ד מק׳ היכא M 2 + את M 3 העם העסוקין BM 4 + אין המת מוטל לפניהם הן יושבין וקורין M 5 לפניו רבונו של עולם 6 M אחת M 7 אלהי M 8 ישר׳ לחיים ולשלום M 9 + דלא ליפתח פומיה לשטן M 10 אמר M 11 דכתיב M 12 אהדרו M 13 להתחיל ו M 14 הא M 15 והתניא M 16 קברו . ולגמור M 17 אפילו 18 M שיגיעו M 19 את הפנים M 20 פנימה M 21 כבוד M 22 פושטו M 23 שנאמר ‖ M 24 + בו ‖ M 25 + קבר צדיק גדול נתעלם סימן ‖ 26 M היו לפני שתי דרכים אחת טמאה ואחת טהורה M 27 [אם היו באין בטהורה בא עמהן בטה׳ בטמאה בא עמהן בטמאה משום כבודם] 28 M + ואין עצה.

i[illegible] der Mišnah [illegible] vierundzwanzig Stellen. R. J[illegible] b. Levi vergleicht Sache zur Sache[1], R. E[illegible] [illegible] Sache zur Sache.

Die Träger der Bahre und ihre Ablöser. [illegible] Rabbanan lehrten: Man [illegible] Šemālesen nicht hinaus [illegible] so unterbricht man nicht [illegible] kurz vor dem Šemālesen hinausgetragen [illegible] es bei einem angesehenen Manne.

Die vor der Bahre und die hinter der Bahre. Die Rabbanan lehrten: Die sich mit [illegible] befassen, ziehen sich, solange der Tote vor ihnen [illegible] einer nach dem Anderen, zurück [illegible] sitze und schweige. Sie stehen auf und beten [illegible] stehe auf und erkenne an [illegible] Herr der Welten! Viel habe ich [illegible] gesündigt, und du hast es mir nicht [illegible] Tausend [illegible] gezahlt; möge es doch dein Wille sein, o Herr [illegible] Gott, dass du unsere Risse und die Risse deines ganzen Volkes, des Hauses Jisraél, erbarmungsvoll verzäunest. Abajje sagte: Der Mensch spreche nicht so [illegible] R. Šimón b. Laqiš sagte, auch wurde es im Namen des R. Jose gelehrt: Nimmer öffne der Mensch seinen Mund vor dem Satan. R. Joseph sagte: Welcher Schriftvers [deutet] darauf hin? [illegible] es heisst: [2]*Fast wären wir wie Sedom*, was erwidert ihnen der Prophet? [3]*Höret das Wort des Herrn, Fürsten Sedoms.*

Haben sie den Toten bestattet und sind zurückgekehrt etc. Falls sie es anfangen und ganz beenden können, dann wol, falls aber nur einen Abschnitt oder einen Vers, dann nicht — ich will Widerspruch erheben: «Haben sie den Toten bestattet und sind zurückgekehrt, falls sie anfangen und beenden können, auch nur einen Abschnitt oder einen Vers.» — Hier meint er ebenso. Falls sie anfangen und beenden können, nämlich auch nur einen Abschnitt oder einen Vers, bevor sie in die Reihe kommen, so fangen sie an, falls aber nicht, so fangen sie nicht an.

Die in der Reihe stehenden etc. Die Rabbanan lehrten: Die Reihe, die den Innenraum sieht, ist befreit, die aber den Innenraum nicht sieht, ist verpflichtet. R. Jehuda sagt: die im Interesse des Leidtragenden kommen, sind befreit, die aber in ihrem eigenen Interesse, sind verpflichtet.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wer in seinem Gewand Mischgewebe[4] findet, lege es ab, selbst auf offener Strasse. Aus welchem Grund? — [5]*Keine Weisheit, keine Einsicht und keinen Ausweg wider den Herrn*: Ueberall, wo Entweihung des göttlichen Namens entstehen könnte, erweise man auch einem Lehrer keine Ehre. Man wandte ein: «Haben sie den Toten bestattet, kehren zurück und haben zwei Wege vor sich, einen reinen und einen unreinen — geht er den reinen, so gehen sie mit ihm den reinen, geht er den unreinen, so gehen sie mit ihm den unreinen, ihm zu Ehren». Warum denn? — sage man: «Keine Weisheit, keine Einsicht wider den Herrn»! — R. Abba bezieht dies auf einen Grabstätten-Acker[6], der nur durch Anordnung der Rabbanan [verunreinigend] ist. Denn

1. Streitfälle wie des R. El[illegible] 2. Jes. 1,9. 3. Ib. V. 10. 4. [illegible] פרס [illegible] *schlagen, zerbröckeln*, nicht (L[illegible] MIWJ [illegible] 227) aus *πύρος*, [illegible] *stätte, Scheiterhaufen*. Ein Gefild, auf welchem [illegible]

[illegible] Völker der Welt unterscheiden können. Warum denn? — [illegible] von Faustgrösse, doch haben die Rabbanan auch über [illegible] dies nicht angeordnet.

[illegible] *Du sollst nicht abweichen* gestützt, wo aber die Ehre in [illegible]

[illegible] [9]*Du darfst dich ihrer entziehen* [illegible] darfst du dich ihrer nicht entziehen; in welchem Fall? — [illegible] nicht für seine Ehre geziemt, oder wenn dadurch sein Verlust[7] grösser wäre als der seines Nächsten; daher heisst es: *Du darfst dich ihrer entziehen.* Warum denn? — sage man «Keine Weisheit, keine Einsicht und keinen Ausweg wider den Herrn»! — Anders ist es dort; es heisst ja: *Du darfst dich ihrer entziehen.* Schliesse man hieraus[8]! — Aus Geldangelegenheiten auf Verbote schliessen wir nicht.

Komme und höre: [9]*Und wegen seiner Schwester.* Was lehrt dies? — man könnte glauben, dass wer sein Pesahopfer zu schlachten, oder seinen Sohn zu beschneiden geht, und hört, dass ihm jemand starb, umkehren und sich verunreinigen solle, daher heisst es: [9]*er darf sich nicht verunreinigen*: man könnte nun glauben, wie an jenen, so dürfe er sich auch wegen eines Pflichttoten[10] nicht verunreinigen, daher heisst es: *Und wegen seiner Schwester*: nicht soll er sich wegen seiner Schwester verunreinigen, wol aber verunreinige er sich wegen eines Pflichttoten. Warum denn? — sage man: «Keine Weisheit, keine Einsicht und keinen Ausweg

אמר שמואל מנפח אדם [1]בית הפרס והולך [2]אמר רבי יהודה בר אשי משמיה דרב בית הפרס שנדוש טהור תא שמע דאמר רבי אלעזר בר צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים [3]לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם אמאי לימא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳ כדרבא דאמר רבא דבר תורה אהל כל שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה ושאין בו חלל טפח אינו חוצץ בפני הטומאה ורוב ארונות יש בהן חלל טפח וגזרו על שיש בהן משום שאין בהן ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן תא שמע גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה ואמאי לימא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳ תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור אחיכו עליה לאו דלא תסור דאורייתא היא אמר רב כהנא גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור ומשום כבודו שרו רבנן תא שמע והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם מהם ופעמים שאין אתה מתעלם מהם הא כיצד אם היה כהן והיא בבית הקברות או היה זקן ואינו לפי כבודו או שהיתה מלאכתו מרובה משל חברו לכך נאמר והתעלמת אמאי לימא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳ שאני התם דכתיב והתעלמת מהם ולגמר מינה איסורא מממונא לא ילפינן תא שמע ולאחותו מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יחזור ויטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה תלמוד לומר ולאחותו לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה אמאי לימא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳ שאני התם דכתיב ולאחותו ולגמר מינה שב ואל

1 M בבית. 2 M ר׳ יהודה בר אבי משמיה דר׳ יהודה אמר. 3 M רבי שלא נישף ברגל ומתמעט משיעורה. 4 M לרוץ | לצאת | יקר מלכים. 5 M דא׳ר׳ יוחנן לעולם ישתדל אדם | יצאת | לקראת מלכים. 6 M + פני. 7 M התם כדרבה. 8 M רבה. 9 M ד׳ ת׳ כל. 10 M דרבנן. 11 M בו. 12 M + את. 13 M + להו. 14 M דכל אסמכתא דרבנן אלאו דל׳ ת׳ אסמ׳ רבנן. 15 M מהם. 16 M מדב הא. 17 M והיא. 18 M היה. 19 M ואינה. 20 P שהיה. 21 M אבידה שלו. 22 M יכול שלא יתעלם. 23 M ונגמר. 24 P לומר. 25 M יחזור. 26 M אפילו. 27 M למ״מ לכ״מ מטמא. 28 M ולאחותו ונגמור.

[illegible]

תעשה ישאני: [1]אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא [2]ראשונים דמתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום [3]תנוי בשני דרב יהודה כולי תנוי בנזיקין הוה ואנן קא [4]מתנינן שיתא [5]סדרי וכי הוה מטי רב יהודה [6]בעוקצין °האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה °זיתים שכבשן בטרפיהן [7]טהורים אמר [8]הויות דרב ושמואל קא חזינן הכא ואנן קא מתנינן [9]בעוקצין תליסר מתיבתא ואלו רב יהודה כי [10]שליף חד מסאניה [11]אתי מטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוחה קא צוחינן ולית דמשגח בן אמר ליה קמאי הוו קא מסרי נפשייהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם כי הא דרב אדא בר אהבה חזייה להיא [12]גויה דהוית לבישת [13]כרבלתא [14]בשוקא [15][סבר דבת ישראל היא] קם [16]קרעיה מינה אגלאי מילתא דגויה היא [17]שיימוה [18]בארבע מאה זוזי [19]אמר לה מה שמך אמרה ליה מתון אמר לה מתון מתון ארבע מאה זוזי שוה: רב גידל הוה [20]רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי [21]דטבילה אמר להו הכי טבלה והכי טבלה אמרי ליה רבנן לא קא מסתפי מר מיצר הרע אמר להו דמיין באפאי כי קאקי חיורי רבי יוחנן הוה [2]רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי [22]דטבילה אמר כי סלקן בנות ישראל [23]ואתיין מטבילה מסתכלן בי ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי אמרו ליה רבנן לא קא מסתפי מר מעינא בישא אמר להו אנא מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב °בן פרת יוסף בן פרת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין [24]רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא °וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסין [25]עליהם ואין עין הרע שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהן [26]ואיבעית אימא עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו אין עין הרע שולטת בו:

Joh ii,1 Uq ii,1 — Bm 84a — Br 55b Bm 84a — Gn 49,22 — Gn 48,16

M1 + ר פבניסא גודרו ור יאשערי טבילה סימן M2 קמאי דאתרחיש M3 תורה אנן עדיפי מינייהו בשני M4 תנינן M5 כדרי M6 גבי האשה M7 _ טהורים M8 הוויא M9 שיתא בתליסר B10 +הוה M11 הוה אתיא מיטרא ואלו אנן צווחינן כולי יומא ולא אתיא מיטרא [ואפילו יום המעונן] א ל רחמנא לבא בעי דכ׳ האדם יראה לעינים וה׳ יראה ללבב ואמאי דאינהו מצערי אנן נמי מצערינן ומטרדינן ולא משגחי בן M12 איתתא גויה דהות לבישא. B כותית דהות | VV דהויא, דהוה) לבישה V13 סרבלתא M14 + וקיימא P15 סבר... היא M16 קרעה עילוה M17 + וקריבא דמלכא הות M18 ארבע M19 פרעה מיניה ד׳ מאה זוזי [א ל מה שמך מתון] אמר היינו דאמרי אנשי מתון [מתון] ד׳ מאה זוזי ישוי M20 רגיל דהוה קא M21 טבילה כי הוה הוי לבנות יש׳ דקא מטבלן הוה מחוי להו הלכות טבילה וא ל הכי טבילו והכי טבילו M22 טבילה M23 מן נהרא ליסתכלון בי וליהוי M24 עין שלא...שלה לכך אין...בו ריב ח אמר. M25 אותן M26 — ואב״א.

gegen den Herrn [illegible] wegen seiner Schwester [illegible] Anders ist es bei einer [illegible][1]

R. Papa sprach zu Abaji: [illegible] Früheren, dass ihnen W[illegible] anders sind wir, dass [illegible] W[illegible] Sollte es auf das Studium [illegible] ja in den Jahren R. Jehudas [illegible] Abteilung von den Entschädigungen [illegible] sechs Abteilungen studiren. Und als R. Jehuda im Traktat Uqcin[2] zu: Eine Frau, die K[illegible] Topf eingelegt hat [illegible] Andere [illegible] man mit ihren Blättern eingelegt hat [illegible] kam [illegible] die Verhandlungen Rabhs und S[illegible] finden wir hier! während wir Uqcin [illegible] Vorlesungen lernen. Und dennoch, sobald R. Jehuda einen Schuh abzuziehen pflegte[4], kam Regen [illegible] uns und schreien, doch achtet [illegible] auf [illegible] erwiderte: Die Früheren haben für die Heiligung des Gottesnamens ihr Leben eingesetzt, wir aber [illegible] unser Leben für die Heiligung des Gottesnamens [illegible] ein. Wie zum Beispiel R. Ada b. Ahaba; er sah einst eine Nichtjüdin auf der Strasse einen Talbar tragen, da er glaubte, sie sei eine Jisraelitin[5], so machte er sich auf und riss ihn ihr ab. Als es sich herausgestellt, dass sie Nichtjüdin war, schätzte man ihn [illegible] mit vierhundert Zuz. Er fragte sie: Wie heisst du? Sie erwiderte: Mathan. Da sprach er zu ihr: [illegible] gelassen, dies hat einen Wert von vierhundert Zuz[6].

R. Gidel pflegte gewöhnlich hinzugehen und sich vor den Thüren der Reinigungsbäder zu setzen; er belehrte sie[7]: so taucht unter und so taucht unter. Die Rabbanan sprachen zu ihm: Fürchtet der Herr nicht von dem bösen Triebe? Er erwiderte ihnen: Sie [illegible] mir vor wie die weissen Löffler.

R. Johanan pflegte gewöhnlich hinzugehen [illegible] sich vor den Eingängen der Reinigungsbäder zu setzen. Er sagte nämlich: wenn die Töchter Jisraels heraustreten und vom Bad kommen, so mögen sie auf mich sehen, damit sie Kinder bekommen, die so schön sind, wie ich. Die Rabbanan sprachen zu ihm: Fürchtet der Herr nicht vom bösen Auge? Er erwiderte ihnen: Ich stamme vom Samen Josephs [illegible] böse Auge keine Macht hat [illegible] heisst: *Ein fruchttragendes Reis ist Joseph, ein fruchttragendes Reis an einer Quelle*, worüber R. Abahu gesagt hat: lies nicht *àle-àjin [an einer Quelle]*, sondern *òle àjin [das Auge übersteigend]*. R. Jose b. Ḥanina folgert dies aus Folgendem: *Sie mögen sich wie Fische auf Erden vermehren*: wie über die Fische im Meer das Wasser bedeckt, und das böse Auge keine Macht über sie hat, so hat auch über die Kinder Josephs das böse Auge keine Macht. [illegible] ich: Ueber das Auge, welches von Fremdem nicht geniessen wollte[10], soll das böse Auge keine Macht haben.

1. Wenn Jemand Mischgewebe trägt [illegible] ist das Unreinwerden wieder [illegible] 2. St[illegible] 3. Schwierige Disputationen. 4. [illegible] untersagt ist. 6. Offenbar ein Volkssprichwort [illegible] מאתן [illegible] vierhundert. 7. Die badenden Frauen. 8. Gen 49,22. 9. Ib. 48,16. [illegible]

[iii]

FRAUEN, Knechte und Minderjährige sind vom Šemâlesen und von den Tephillin befreit, sie sind aber zum Gebet, zur Mezuza und zum Tischsegen verpflichtet.

GEMARA. Inwiefern unterscheidet sich das Šemâlesen und die Tephillin? — Weil dies Gebote sind, die von der Zeit abhängen, und von Geboten, die von der Zeit abhängen, sind die Frauen befreit; das Gebet, die Mezuza und der Tischsegen aber sind Gebote, die von der Zeit nicht abhängen, von diesen sind Frauen verpflichtet.

Das Šemâlesen. Das ist ja selbstverständlich, da es ein Gebot ist, das von der Zeit abhängt, und von den Geboten, die von der Zeit abhängen, sind die Frauen befreit! — Du könntest sagen, da darin die Verkündigung der himmlischen Regierung enthalten ist[1] — daher lässt er uns hören.

Und von den Tephillin. Das ist ja selbstverständlich! — Du könntest sagen, da man sie mit der Mezuza vergleicht — daher lässt er uns hören.

Sie sind aber zum Gebet verpflichtet. Das ist ja ein Flehen! — Du könntest sagen, da es von ihm heisst: ²*Abends, morgens und mittags*, so gleiche es den Geboten, die von der Zeit abhängen, daher lässt er uns hören.

Zur Mezuza. Selbstverständlich! — Du könntest sagen, da sie doch mit dem Studium der Gesetzlehre verglichen wird — daher lässt er uns hören.

Zum Tischsegen. Selbstverständlich! — Du könntest sagen, weil es ja heisst: ³*Der Herr wird euch am Abend Fleisch zu essen geben, am Morgen Brot, zur Sattheit*, so vergleiche man es mit den von der Zeit abhängenden Geboten, daher lässt er uns hören.

R. Ada b. Ahaba sagte: Frauen sind nach der Gesetzlehre zum Weihsegen[4] des Tags verpflichtet. Warum denn? dies ist ja ein von der Zeit abhängendes Gebot, und von den von der Zeit abhängenden Geboten sind ja die Frauen befreit! Abajje erwiderte: Nach Anordnung der Rabbanan. Raba sprach zu ihm: Er sagt ja «nach der Gesetzlehre»! Ferner, könnte man sie ja demnach, nach Anordnung der Rabbanan zu allen Geboten verpflichten! — Vielmehr, sagte Raba, es heisst ⁵*gedenke* und es heisst ⁶*beobachte*: wer zur Beobachtung verpflichtet ist, ist auch zum Gedenken verpflichtet, und da diese Frauen zur Beobachtung verpflichtet sind[7], so sind sie auch zum Gedenken verpflichtet.

Rabina fragte Raba: Sind die Frauen zum Tischsegen nach der Gesetzlehre, oder nur auf Anordnung der Rabbanan verpflichtet? Was soll daraus hervorgehen? — ob sie eine Gemeinschaft ihrer Pflicht entledigen können: sagst du, nach der Gesetzlehre, so kann der aus der Gesetzlehre Verpflichtete einen aus der Gesetzlehre Verpflichteten seiner Pflicht entledigen; sagst du aber, auf Anordnung der Rabbanan, so wären sie dazu nicht verpflichtet, und wer selbst zu etwas nicht verpflichtet ist, kann davon die Gemeinschaft nicht entledigen. Wie ist es nun? — Komme und höre: Tatsächlich sagten sie, dass ein [minderjähriger] Sohn für seinen Vater, ein Knecht für seinen Herrn und eine Frau für ihren Mann den Tischsegen sprechen darf, aber die Weisen sagten: Fluch treffe den Menschen, dem seine Frau oder seine Kinder den Tischsegen

נשים ועבדים וקטנים פטורין מקרית שמע ומן התפילין וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

גמרא. [1]מאי שנא קרית שמע ותפילין דמצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות תפלה ומזוזה וברכת המזון דמצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות קרית שמע פשיטא מצות עשה שהזמן גרמא הוא[3]וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מהו דתימא הואיל ואית בה מלכות שמים [4]קמשמע לן: ומן התפילין: פשיטא מהו דתימא הואיל ואיתקש [5]למזוזה[6]קמשמע לן: [7]וחייבין בתפלה: דרחמי נינהו מהו דתימא הואיל וכתיב בה ערב ובקר וצהרים כמצות עשה שהזמן גרמא דמי קמשמע לן: ובמזוזה: פשיטא מהו דתימא הואיל ואיתקש [8]לתלמוד תורה [9]קמשמע לן: ובברכת המזון: פשיטא [10]מהו דתימא הואיל וכתיב בתת ה׳ לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע כמצות עשה שהזמן גרמא [11]דמי קמשמע לן: [12]אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה אמאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא [13]וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אמר אביי מדרבנן אמר ליה רבא והא דבר תורה קאמר ועוד כל מצות עשה [14]נחייבינהו מדרבנן אלא אמר רבא אמר קרא זכור ושמור [15]כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה [16]אמר [17]ליה רבינא [18]לרבא נשים בברכת המזון [19]דאורייתא או דרבנן למאי נפקא מינה [20]לאפוקי רבים ידי חובתן אי אמרת [21]דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא (אלא) אי אמרת דרבנן הוי שאינו מחויב בדבר וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן מאי תא שמע באמת אמרו בן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה [22]לאדם שאשתו ובניו מברכין לו אי אמרת בשלמא

B1 — מאי חייבות. M מ ט דק ש ותפ הוי להו מ ע M2 דהוי מ ע M3 — וכל. פטורות M4 + ליחייבינהו M5 + תפילין M6 + מה מזוזה מחייבי אף תפילין מחייבי M7 וחייבין. קמ ל M8 + מזוזה M9 + מה ת ת פטירי אף מזוזה פטירי M10 + דמ ע שרא הז ג הוא M11 הוא M12 + מ ש ק ש ותפילין דלא דמ ע שהז ג הוא וכל מ ע שהז ג נשים פטורות תפלה ומזוזה ובהמ ז מ ע שלא הז ג הוא ומשום הכי חייבות M13 וכל פטורות M14 + שהז ג מדאור׳ לא ניחייבי מדרבנן ניחייבי M15 [+ בדבור אחד נאמרו] M16 + דתנן כל מצות ל ת בין שהז ג בין שאין הז ג נשים חייבות M17 — ליה M18 — לרבא M19 מדא׳ או מדר׳ M20 להוציא P21 + בשלמא M22 על אדם.

1. [illegible] 2. Ps. 55,18. 3. Ex. 16,8. 4. Der Segenspruch beim Eintritt des Sabbats [illegible]. 5. Ex. 20,8. 6. Dt. 5,12. 7. Die Frauen sind sämt. Verboten unterworfen.

דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא אלא אי אמרת
דרבנן אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ולטעמיך קטן בר[1]חיובא
ה"א אלא הכא במאי עסקינן כגון דאכל שיעורא דרבנן דאתי
דרבנן ומפיק דרבנן: [2]דרש רב עוירא זמנין אמר לה
משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי אמרו
מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב
בתורתך °אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד והלא אתה נושא Dt 10,17
פנים לישראל דכתיב °ישא ה' פניו אליך אמר להם[3]וכי לא Nu 6,26
אשא פנים לישראל[4]שכתבתי להם בתורה °ואכלת ושבעת Dt 8,10
וברכת את ה' אלהיך והם[5]מדקדקים[6]עצמם[7]עד כזית ועד
כביצה:

iv | בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו רבי יהודה אומר מברך לפניהם ולאחריהם[8]:

גמרא. אמר רבינא זאת אומרת הרהור כדבור דמי דאי
סלקא דעתך[9]לאו כדבור דמי למה מהרהר אלא מאי הרהור
כדבור דמי יוציא בשפתיו[10]לא כדאשכחן בסיני[11]ורב חסדא
אמר [12]הרהור לאו כדבור דאי סלקא דעתך הרהור כדבור דמי Sab 150a
יוציא בשפתיו[13]ואלא מאי הרהור לאו כדבור דמי למה מהרהר
אמר רבי[14]אלעזר כדי שלא יהו כל[15]העולם עוסקין בו והוא
יושב ובטל ויקרי בפרקא אחרינא אמר רב אדא בר אהבה
בדבר שהצבור[16]עוסקין בו °והרי תפלה[17]דדבר שהצבור עסוקין Fol. 21
בו ותנן °היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק Ber 22b
אלא יקצר טעמא דאתחיל הא לא אתחיל לא יתחיל שאני
תפלה דלית בה מלכות שמים והרי ברכת המזון[18]לאחריו
דלית בה מלכות שמים ותנן על המזון מברך לאחריו ואינו
מברך לפניו אלא[19]קרית שמע וברכת המזון דאורייתא ותפלה
דרבנן: אמר רב יהודה °[20]מנין לברכת המזון לאחריה מן Ber 48b

M 1 אפוקי רבים נינהו M 2 כדדרש M 3 הקב"ה ולא M 4 שכתוב בתורתי M 5 דקדקו B M 6 + על M 7 + אפילו 8 בד"ו באה פה ראשית המשנה הבאה M 9 + הרהור B M 10 — לא M 11 + מה סיני דבור אסור הרהור מותר אף האי נמי דבור אסור הרהור מותר M 12 + זאת אומרת M 13 אלא V 14 אליעזר M 15 העם עסוקין M 16 עסוקין M 17 דדבר M 18 — לאחריו M 19 היינו טעמא דק"ש אית בה מלכות שמים ובהמ"ז דאור' לאפוקי תפלה דרב' ולית בה מ"ש M 20 + אמר רב.

lesen. Nun recht ist dies, wenn du sagst, sie seien nach der Gesetzlehre verpflichtet, denn es kommt der nach der Gesetzlehre Verpflichtete und entledigt den nach der Gesetzlehre Verpflichteten; wenn du aber sagst, nach Anordnung der Rabbanan, so kann ja der nach Anordnung der Rabbanan Verpflichtete nicht den nach der Gesetzlehre Verpflichteten entledigen. — Und auch nach deiner Ansicht: ist etwa ein Minderjähriger pflichtfähig?! — Vielmehr handelt es sich hier, wenn er nur ein von den Rabbanan festgesetztes Mass[1] gegessen hat; da kann eine Anordnung der Rabbanan einer Anordnung der Rabbanan entledigen.

R. Ávira trug vor, zuweilen im Namen R. Amis, zuweilen im Namen R. Asis: Die Dienstengel sprachen vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, es heisst in deiner Gesetzlehre: [2]*Der das Gesicht nicht zuwendet*[3] *und keine Bestechung annimmt*, du wendest ja dein Gesicht Jisraél zu, wie es heisst: [4]*Der Herr wende dir sein Gesicht zu*! Da sprach er zu ihnen: Soll ich ihnen etwa mein Gesicht nicht zuwenden, ich habe ihnen in der Gesetzlehre geschrieben: [5]*Wenn du gegessen und dich gesättigt hast, sollst du den Herrn, deinen Gott, benedeien*, sie aber nehmen es so genau bis zur Grösse einer Olive und eines Eies[6].

DER Samenergussbehaftete denkt |das Šemá| in seinem Herzen, liest aber die Segensprüche weder vorher noch nachher. Beim Speisen liest er die Segensprüche nachher, nicht aber vorher. R. Jehuda sagt: Er liest vorher und nachher.

GEMARA. Rabina sagte: Dies beweist, dass das Denken dem Sprechen gleich ist; denn wolltest du sagen, es sei dem Sprechen nicht gleich, — was nützt sein Denken?! — Wie also? das Denken ist dem Sprechen gleich, — soll er es auch über seine Lippen bringen?! — Weil wir es so beim Berg Sinai finden[7]. R. Ḥisda aber sagt: Das Denken ist dem Sprechen nicht gleich; denn wolltest du sagen, das Denken sei dem Sprechen wol gleich, so könnte er es doch über seine Lippen bringen. — Wie also? das Denken ist dem Sprechen nicht gleich, — was nützt ihm sein Denken?! R. Eleâzar antwortete: Damit nicht die ganze Welt sich damit befasse, und er müssig dasitze. Soll er doch einen anderen Abschnitt lesen! R. Ada b. Ahaba antwortete: Mit der Sache, womit die Gemeinschaft sich befasst. Aber das Gebet ist ja auch eine Sache, womit sich die Gemeinschaft befasst, und dennoch haben wir gelernt: Wer beim Gebet steht und sich erinnert, dass er samenergussbehaftet ist, breche sein Gebet nicht ab, sondern kürze es. Also nur wenn er bereits begonnen, hat er aber nicht begonnen, so beginne er nicht! — Anders ist das Gebet, da darin die Anerkennung der himmlischen Herrschaft nicht enthalten ist. Aber im Tischsegen (nachher) ist ja die Anerkennung der himmlischen Herrschaft ebenfalls nicht enthalten, und dennoch haben wir gelernt: Beim Speisen liest er die Segensprüche nachher, nicht aber vorher! — Vielmehr, das Šemálesen und der Tischsegen sind Gebote der Gesetzlehre, das Gebet aber ist eine Anordnung der Rabbanan.

R. Jehuda sagte: Woher, den Segenspruch nach dem Speisen aus der Gesetzlehre zu entnehmen? — denn

1. In der Grösse einer Olive, nach R. Meír, od. eines Eies, nach R. Jehuda (Ber 45a), während man nach der Gesetzlehre sich sattgegessen haben muss, um zum Tischsegen verpflichtet zu sein. 2. Dt 10,17. 3. Wört. schont. 4. Num 6,26. 5. Dt 8,10. 6. Vgl. [illegible] Note 1. 7. Vgl. Ex 19,10. Die Jisraéliten mussten sich von ihren Frauen absondern, [illegible] Worte Gottes [illegible] gedacht hatten.

heisst: [1] *Wenn du gegessen und dich gesättigt hast, sollst du benedeien.* Woher, den Segenspruch [vor dem Lesen] der Gesetzlehre aus der Gesetzlehre zu entnehmen? — denn es heisst: [2] *Denn den Namen des Herrn will ich nennen, gebet Ehre unserem Gott.* R. Johanan sagte: Wir können den Segenspruch nach dem Lesen der Gesetzlehre vom Tischsegen, und den Segenspruch vor dem Speisen vom Segenspruch der Gesetzlehre folgern. [illegible] Es heisst ja [3] *Bei deinem Schlafengehen und bei deinem Aufstehen.* Abaje erwiderte ihm: Dies [illegible] *Wahr und feststehend* [illegible]

Dt 8,10 התורה שנאמר ואכלת ושבעת וברכת מנין לברכת[1]התורה
ib 32,3 לפניה מן התורה שנאמר כי שם ה׳ אקרא הבו גדל לאלהינו
אמר רבי יוחנן למדנו[2]ברכת התורה לאחריה[3]מברכת המזון
[4]וברכת המזון לפניה מן ברכת התורה[5]ברכת התורה לאחריה
מן[6]המזון[7]קל וחומר ומה מזון שאין טעון לפניו טעון לאחריו
תורה שטעונה לפניה אינו דין שטעונה לאחריה וברכת
המזון לפניה[7]מן התורה[8]קל וחומר ומה תורה שאין טעונה
לאחריה טעונה לפניה מזון שהוא טעון לאחריו אינו דין
[9]שיהא טעון לפניו איכא למפרך מה למזון שכן נהנה[10]ומה
לתורה שכן חיי עולם[11]ועוד תנן[12]על המזון מברך לאחריו
ואינו מברך לפניו תיובתא: [13]אמר רב יהודה[14]ספק קרא קרית
שמע ספק לא קרא[15]אינו חוזר וקורא[15]ספק אמר אמת ויציב
ספק לא אמר[16]חוזר ואומר אמת ויציב מאי טעמא[17]קרית שמע
Dt 6,7 דרבנן אמת ויציב דאורייתא מתיב רב יוסף[18]ובשכבך ובקומך
אמר ליה אביי ההוא בדברי תורה כתיב תנן בעל קרי מהרהר
בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ועל המזון מברך
לאחריו ואינו מברך לפניו ואי סלקא דעתך אמת ויציב
דאורייתא[19]לברך לאחריה מאי טעמא מברך אי משום יציאת
מצרים הא אדכר ליה בקרית שמע ונימא הא ולא לבעי הא
קרית שמע עדיפא דאית ביה תרתי[20]ורבי אלעזר אמר ספק
קרא קרית שמע ספק לא קרא[21]חוזר וקורא קרית שמע ספק
התפלל ספק לא התפלל אינו חוזר ומתפלל ורבי יוחנן אמר
Ps 55,18 [22] ולואי שיתפלל אדם[23]כל היום כלו: ואמר רב יהודה אמר
שמואל היה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל פוסק ואפילו
באמצע ברכה איני והאמר רב נחמן כי הוינן בי רבה בר אבוה
[24]בעון מיניה הני בני רב דטעו ומדכרי דחול בשבת מהו
שיגמרו ואמר לן גומרין כל אותה ברכה[25]הכי השתא התם
גברא בר חיובא הוא ורבנן הוא דלא אטרחוה משום כבוד

M 1 המזון ‖ M 2 ברכות המזון לפניה מתורה ובה ת לאח׳ ממזון בה ת לאחריה ממזון ומה מזון ‖ B 3 מן ברכת ‖ B 4 – מק ו ‖ B 5 – ברכת ‖ B 6 מק ו ‖ M 7 מתורה ‖ B מן ברה ת ‖ M 8 ק ו ‖ B מק ו ‖ M 9 שטעון ‖ M 10 – תאמר לתורה שאינו נהנה ‖ M 11 – תאמר למזון שכן חיי שעה ‖ M 12 – בעל קרי מהר׳ בלבו וא מ׳ רא לפניה ולא לאח ו ‖ M 13 + ספק עמה והתפלל סימן ‖ M 14 + אמר שמואל ‖ M 15 + ק ש ‖ M 16 – או י ‖ M 17 קסבר א׳ י דאור׳ ק ש דרבנן ‖ M 18 + והכתיב ‖ M 19 מברך לאח׳ אמאי לא מידי הוא טעמא אלא משום דאית בה יצ מ׳ וכיון דאידכר ליה בק ש תו ל״צ א ה נימא או י ולא בעי ק ש ק ש עדיפא משום דאית ‖ M 20 א ר אל׳ ‖ M 21 + ק ש ‖ M 22 + חוזר ומתפלל ‖ M 23 + והולך ‖ M 24 איבעיא לן מיניה [הני] בני [בי] רב דטעו ומתחלי בתפלת חול בש׳ מהו לגומרה ‖ M 25 שאני התם דבדין הוא דאיבעו ליה לצלויי י ח ומשום כבוד שבת לא אטרחוה רבנן

R. Eleazar aber sagt: Wer im Zweifel ist, ob er das [illegible] weil [illegible] enthalten ist. [illegible] nicht gelesen hat, muss das Semá wieder lesen. Wer im Zweifel ist, ob er gebetet oder nicht [illegible] nicht wieder zu beten. R. Johanan hingegen sagt: Dass doch der Mensch den ganzen Tag bete! [illegible] sagte R. Jehuda im Namen Semuéls: Wer im Gebet steht und sich erinnert, dass er schon gebetet [illegible] Dem ist ja nicht so! R. Nahman erzählte ja: Als wir [illegible] Segenspruchs [illegible] Wenn die Jünger sich geirrt und [illegible] Segen- [illegible] Sie beenden [illegible] Er erwiderte uns: Sie beenden [illegible] die Person eine Verpflichtete; die Rabbanan [illegible]

שבת אבל הכא הא צלי ליה : ואמר רב יהודה אמר שמואל
התפלל ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין אם יכול
לחדש[1] בה דבר יחזור ויתפלל ואם לאו אל יחזור ויתפלל וצריכא
Col.b דאי אשמעינן קמייתא[2] הני מילי יחיד ויחיד [3]°צבור וצבור
אבל יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי[4] קמשמע לן ואי
אשמעינן הכא [5] משום דלא אתחיל בה אבל התם[6] דאתחיל
בה אימא[7] לא צריכא אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת
ומצא צבור שמתפללין אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע
שליח צבור למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל[8] רבי יהושע בן
לוי אמר אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור
לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל במאי קא מפלגי[9] מר
סבר יחיד אומר[10] קדושה[11] ומר סבר אין יחיד אומר[10] קדושה
Meg.23b [12] וכן אמר רב אדא בר אהבה [13] מנין שאין היחיד אומר[10] קדושה
Lev 22,32 שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא
יהא פחות מעשרה[14] מאי משמע דתני רבנאי אחוה דרבי חייא
בר אבא אתיא תוך תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל
Num 16,21 וכתיב התם °הבדלו מתוך העדה הזאת מה להלן עשרה אף
כאן עשרה ודכולי עלמא מיהת[15] מפסק לא פסיק איבעיא להו
מהו להפסיק ליהא[16] שמו הגדול מבורך כי אתא רב דימי אמר
רבי יהודה ורבי שמעון[17] תלמידי דרבי יוחנן[18] אמרי לכל אין
מפסיקין חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך שאפילו עוסק
במעשה מרכבה פוסק[19] ולית הלכתא[20] כוותיה : רבי יהודה
אומר מברך לפניהם : למימרא[21] דקסבר רבי יהודה בעל
קרי מותר בדברי תורה והאמר רבי יהושע בן לוי מנין לבעל
Dt.4,9 קרי שאסור בדברי תורה שנאמר °והודעתם לבניך ולבני בניך
ib.v.10 וסמיך ליה יום אשר עמדת וגומר מה להלן בעלי קריין אסורין
Pes.28a אף כאן בעלי קריין אסורין וכי תימא רבי יהודה לא דריש
Jab.4a סמוכים והאמר רב יוסף אפילו מאן דלא דריש סמוכים בכל
התורה[22] במשנה תורה דריש דהא רבי יהודה לא דריש

M 1 דבר בתפלתו יתפלל וא״ל אל יתפלל וצריכי M 2 [+ הוה אמינא] B 3 + או M 4 — קמ״ל M 5 [הוה אמינא] הנ״מ היכא דלא M 6 + כיון M 7 ניגמרה אמר M 8 ור׳ M 9 ר׳ הונא 10 B קדושה M 11 ור׳ יהושע M 12 + וכן אמר ר׳ יצחק M 13 + אין היחיד אומר קדוש דא״ר אדא ב״א ואיתימא ריב״ל P 14 + מנא הני מילי M 15 [מיפסק לא פסקינן] M 16 שמיה רבא מברך M 17 תלמידיו של ר״י P 18 אמר M 19 + ועונה M 20 כוותייהו M 21 דר״י סבר M 22 + כולה.

belästigten sie jedoch nicht wegen der Ehre des Sabbaths, hier aber hat er bereits gebetet.

Ferner sagte R. Jehuda im Namen Šemuels: Wer, nachdem er bereits gebetet hat, in das Bethaus geht und eine Gemeinschaft beten findet, soll, falls er etwas Neues hinzufügen kann, wieder beten, falls nicht, bete er nicht wieder. Und [beide Lehren sind] nötig. Hätte er uns nur die erste mitgeteilt, [so könnte man glauben,] nur wo er allein und wieder allein, oder mit der Gemeinschaft und wieder mit der Gemeinschaft [betet], betete er aber allein, später mit der Gemeinschaft, sei es gleich, als hätte er nicht gebetet, daher lässt er uns [die zweite Lehre] hören. Hätte er uns nur die zweite mitgeteilt, [könnte man glauben,] nur wo er noch nicht begonnen hat, nicht aber dort, wo er bereits begonnen hat, daher sind [beide] nötig.

R. Hona sagte: Wer in das Bethaus kommt und eine Gemeinschaft beten findet, — falls er anfangen und beenden kann, ehe der Vorbeter[1] zu *Wir danken*[2] heranreicht, so bete er, falls nicht, bete er nicht. R. Jehošuá b. Levi sagt: Falls er anfangen und beenden kann, ehe der Vorbeter zum Huldigungsegen[3] heranreicht, so bete er, falls nicht, bete er nicht. Worin besteht ihre Meinungsverschiedenheit? — Der Eine ist der Ansicht, der Einzelne sage „*Heilig*“[4], der Andere aber ist der Ansicht, der Einzelne sage nicht „*Heilig*“. So sagte auch R. Ada b. Ahaba: Woher dies, dass der Einzelne „*Heilig*“ nicht sagt? — denn es heisst: [5]*Auf dass ich in der Mitte der Kinder Jisraél geheiligt werde*; jeder Heiligungsakt erfordert nicht weniger als zehn [Personen]. Wieso ist dies erwiesen? — Rabbanaj, Bruder des R. Ḥija b. Abba lehrte, das geht aus dem Wort „Mitte“ hervor; hier heisst es: *Auf dass ich in der Mitte der Kinder Jisraél geheiligt werde*, dort heisst es: [6]*Scheidet aus aus der Mitte dieser Gemeinde*; wie dort zehn [waren], so auch hier zehn. Darin jedoch sind alle einig, [das Gebet] unterbreche man nicht. Sie stellten die Frage: Darf man zu [7]„*Benedeiet sei sein grosser Name*“ unterbrechen? — Als R. Dimi kam, sagte er: R. Jehuda und R. Šimón, die Schüler des R. Joḥanan, sagen, man unterbreche nirgends als zu „*Benedeiet sei sein grosser Name*“, wozu man unterbricht, auch wenn man sich mit der Himmelkreislehre[8] befasst. Die Halakha ist aber nicht wie er.

R. Jehuda sagt: Er liest vorher. Hieraus zu entnehmen, dass R. Jehuda der Ansicht ist, der Samenergussbehaftete dürfe sich mit Worten der Gesetzlehre befassen. R. Jehošuá b. Levi sagt ja aber: woher dies, dass der Samenergussbehaftete sich mit Worten der Gesetzlehre nicht befassen darf? — weil es heisst: [9]*Du sollst sie deinen Söhnen und den Söhnen deiner Söhne mitteilen*, und unmittelbar darauf: [10]*Den Tag, den du gestanden* etc, wie hier Samenergussbehaftete ausgeschlossen waren[11], so sind auch hier Samenergussbehaftete ausgeschlossen! Wolltest du indess sagen, R. Jehuda verwende das Aneinanderstehen [der Schriftverse] nicht zur Forschung, so sagte ja aber R. Joseph: auch derjenige, der in der ganzen Gesetzlehre das Aneinander-

1 Wörtl. Gemeindebote. 2 Anfang des 17. Segenspruches im Achtzehngebete. 3 [illegible] Vorbeter, dem sich die Gemeinde anschliesst, nach Beendigung des dritten Segenspruches im Achtzehngebete [illegible]. 4 [illegible] des Huldigungsegens. 5. Lev. 22,32. 6. Num. 16,21. 7. Der von der Gemeinde mit[illegible] מרכבה [illegible] Levy (NHWB. III 252) *Wagen, der Gotteswagen*, dieses W[illegible] *Kreis* [illegible] גלגל). Vgl. das äthiop. saragalā *Wagen*, auch *Kreis* [illegible] *Wirbelwind* [illegible]. 9. Dt. 4,9. 10. Ib. V. 10. 11. [illegible]

[illegible] zur Forschung nicht verwendet, verwendet es aber im Deuteronomium. Denn auch R. Jehuda, obgleich er in der ganzen Gesetzlehre das Aneinanderstehen zur Forschung nicht verwendet, verwendet es im Deuteronomium. Woher, dass er es in der ganzen Gesetzlehre zur Forschung nicht verwendet? — Denn es wird gelehrt: Ben Azai sagt: es heisst: [1]*Eine Zauberin sollst du nicht leben lassen*, und es heisst [darauf]: [2]*Wer ein Vieh beschläft, soll des Tods sterben*; dies wurde neben einander gereiht, um zu lehren: wie derjenige, der ein Vieh beschläft, durch Steinigung, so auch die Zauberin durch Steinigung. R. Jehuda sprach zu ihm: Sollen wir etwa deshalb, weil sie aneinander stehen, diese zur Steinigung hinausführen? Vielmehr, Totenbeschwörer und Wahrsager gehören ja mit zu den Zauberern, warum aber wurden sie hervorgehoben? — um sie mit jenen zu vergleichen, und dir zu sagen: wie der Totenbeschwörer und Wahrsager durch Steinigung [hingerichtet werden], so auch die Zauberin durch Steinigung. Woher nun, dass er es im Deuteronomium zur Forschung verwendet? — Denn es wird gelehrt: R. Eliézer sagt: Der Mensch darf die Genotzüchtigte seines Vaters und die Verführte seines Vaters, sowie die Genotzüchtigte seines Sohns und die Verführte seines Sohns heiraten. R. Jehuda verbietet dies bei der Genotzüchtigten seines Vaters und der Verführten seines Vaters. Und was ist der Grund des R. Jehuda? — sagte R. Giddel im Namen Rabhs: weil es heisst: [3]*Es soll ein Mann nicht die Frau seines Vaters nehmen und die Decke seines Vaters nicht aufdecken*. Die Decke, die sein Vater gesehen, soll er nicht aufdecken. Woher nun, dass hier von einer Genotzüchtigten seines Vaters gesprochen wird? — weil es voran heisst: [4]*Es gebe der Mann, der sie beschlafen hat* [illegible]. Man erwiderte: Allerdings verwendet er es im Deuteronomium zur Forschung aus dem Aneinanderstehen jener Schriftverse, aber folgert er eine [illegible] von R. Jehošuá b. Levi vertretene Lehre. Denn R. Jehošuá b. Levi sagte: Wer seinen Sohn in der Gesetzlehre unterrichtet, dem rechnet die Schrift es an, als hätte er sie vom Berg Horeb empfangen, denn es heisst: [6]*Du sollst sie deinen Söhnen und den Söhnen deiner Söhne mitteilen*, und darauf folgt: [7]*Den Tag, den du vor dem Herrn, deinem Gott, am Horeb gestanden hast*.

סמוכים¹בכל התורה כולה ובמשנה תורה דריש יבכל התורה כולה מנא לן דלא דריש²דתניא בן עזאי אומר נאמר מכשפה לא תחיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו לומר מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה ³נמי בסקילה אמר⁴ליה רבי יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו ⁵נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל⁶כל המכשפים היו ולמה יצאו⁷להקיש לכן ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנא לן דדריש ⁸דתניא רבי אליעזר אומר נושא אדם⁹אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה וממאי¹⁰דבאנוסת אביו כתיב דסמיך ליה ונתן האיש השוכב עמה ונומר¹¹אמרי אין במשנה תורה דריש והני סמוכים מבעי ליה לאידך דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כל המלמד לבנו תורה¹²מעלה עליו הכתוב כאלו קבלה מהר¹³חורב שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך¹⁴וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ¹⁵תנן זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת וראתה¹⁶דם צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר עד כאן לא פטר רבי יהודה¹⁷אלא בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא¹⁸אבל בעל קרי גרידא מחייב וכי תימא¹⁹הוא הדין דאפילו בעל קרי גרידא נמי פטר²⁰ורבי יהודה והאי דקא מפלגי בזב שראה קרי להודיעך כחן דרבנן²¹אימא סיפא משמשת וראתה דם צריכה טבילה למאן קתני לה אילימא לרבנן פשיטא השתא ומה זב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא מחייבי רבנן משמשת וראתה דם דמעיקרא בת טבילה היא²²לא כל שכן אלא לאו רבי יהודה היא²³והוקא

M 1 [בעלמא] M 2 + סמוכין M 3 נמי M 4 לו M 5 אתה מוציא זה M 6 [שאר] מכש' P 7 להקיש M 8 דתנן נושא P 9 אנוסות M 10 דבאנוסה כת דכתי' מעליויה דקרא ונתן M 11 לעולם במ"ת מידרש דריש סמ' והני קראי מיבעי' M 12 – מעה כ' M 13 סיני M 14 וסמיך ליה M 15 ורמינהי M 16 נדה M 17 + התם M 18 אבל . מיחייב M 19 + ר' יהודה M 20 – ר' י' M 21 דאפ' בזב שראה קרי נמי מחייבי ת"ש מסיפא המשמ' וראתה נדה צריכה טבילה ור' י' פוטר המשמשת למאן M 22 על אחת כמה וכמה M 23 [וטעמא דראת הא לא ראת צריכה טבילה] וזב שראה קרי [משום] דמעיקרא לאו בעל טבילה הוא פטר ר"י הא ב"ק גר' מה ארא ר' ת

Es wird gelehrt: Der Samenflussbehaftete der Samenerguss hatte, die in Monatsblutung Befindliche, die Samen ausgestossen hat, und die Begattete, die Blut bemerkt, bedürfen eines Reinigungsbads[8]; R. Jehuda befreit sie davon. R. Jehuda befreit also nur den Samenflussbehafteten, der Samenerguss hatte, der von vornherein nicht reinigungsbadfähig ist, wol aber verpflichtet er einen, der nur samenergussbehaftet ist. [illegible] R. Jehuda befreit allerdings auch einen nur mit Samenerguss Behafteten, dass sie aber über einen Samenflussbehafteten, der Samenerguss hatte, streiten, geschah nur um die entgegengesetzte Ansicht der Rabbanan hervorzuheben — wie nun der Schlussfatz: die Begattete, die Blut bemerkt, bedarf eines Reinigungsbads? — Wessen Ansicht lehrt er hier? wollte man sagen die der Rabbanan? — selbstverständlich! sie verpflichten ja den Samenflussbehafteten, der Samenerguss hatte, welcher von vornherein nicht reinigungsbadfähig ist, um so mehr eine Begattete, die Blut bemerkt, welche von vornherein reinigungsbadfähig ist! ist es nicht vielmehr die des R. Jehuda!? und nur meint er: nur die Begattete, die Blut bemerkt, braucht keines

[illegible]

Fol. 22 קתני לה °משמשת וראתה נדה אינה צריכה טבילה אבל בעל קרי גרידא מחייב לא תימא מברך אלא[1] מהרהר ומי אית ליה לרבי יהודה הרהור והתניא בעל קרי שאין לו מים לטבול קורא קרית שמע ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ואוכל פתו ומברך לאחריה ואינו מברך לפניה[2] אבל מהרהר בלבו ואינו מוציא בשפתיו דברי רבי מאיר[3] רבי יהודה אומר בין כך ובין כך מוציא בשפתיו אמר רב נחמן בר יצחק עשאן רבי יהודה Mq. 15a כהלכות דרך ארץ[4] דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה׳ אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן אמרו הזבים והמצורעים[5] ובועלי נדות[6] מותרים לקרות Ber. a בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה[7] ובתלמוד ובהלכות[8] ובאגדות אבל בעלי קריין אסורים רבי יוסי אומר שנה הוא ברגיליות ובלבד שלא יציע[9] את המשנה רבי יונתן[10] בן יוסף אומר[11] מציע הוא את המשנה ואינו מציע את התלמוד רבי נתן בן אבישלום אומר אף מציע את התלמוד ובלבד שלא יאמר אזכרות שבו רבי יוחנן הסנדלר תלמידו של רבי עקיבא משום רבי עקיבא אומר לא יכנס למדרש כל עיקר[12] ואמרי לה לא יכנס לבית המדרש כל עיקר רבי יהודה אומר[13] שונה הוא בהלכות דרך ארץ[14] מעשה ברבי יהודה שראה קרי והיה מהלך על גב הנהר אמרו לו תלמידיו רבינו שנה לנו פרק אחד בהלכות דרך ארץ ירד וטבל[15] ושנה להם אמרו לו לא כך למדתנו[16] רבינו שונה הוא בהלכות דרך ארץ אמר להם אף על פי[17] שמיקל אני על אחרים מחמיר אני על עצמי:

[18] תניא רבי יהודה בן בתירא[19] היה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה[20] מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם[21] למעלה מרבי יהודה בן בתירה אמר ליה בני פתח פיך[22] ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר °הלא כה דברי כאש Jer 23,29 נאם ה׳ מה אש[23] אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה: [24] אמר מר מציע את המשנה ואינו מציע את

M 1 + אימא M 2 - אבל M 3 רבי... בשפתיו.] ר״י אומר אף מוציא בשפתיו M 4 + מאי כהלכות ד״א B 5 ובאין על M 6 + ויולדות M 7 + ובמדרש M 8 ובהגדות ובעלי M 9 — את המשנה M 10 ב״ר M 11 אף מציע [את המשנה] ובלבד שלא יציע את המדרש ר׳ אליעזר בן שמוע או׳ אף מציע את המדרש ובלבד שלא יזכיר את האזכרות שבו M 12 (ואמרי ..עיקר M 13 + אבל M 14 ומעשה M 15 ועלה ואת כ שנה M 16 אבל שונה M 17 שאני מיקל M 18 — תניא M 19 — היה M 20 ומעשה M 21 + וקורא M 22 והאיר M 23 אינה מקבלת M 24 א״מ וכ׳ מסייע. התלמוד. [א״מ מציע הוא את המ׳ וא״מ את המדרש א״ר אלעאי א״ר אבא בר אחא משום וכ׳ וא״מ את המדרש].

Reinigungsbads, wol aber verpflichtet er den Samenergussbehafteten.' Sage nicht er liest [den Segensspruch], sondern er denkt[1]. Aber gilt denn nach R. Jehuda das Denken, es wird ja gelehrt: Der Samenergussbehaftete, der kein Wasser hat, sich reinzubaden, liest das Šemâ, (liest) aber nicht die Segenssprüche, weder vorher noch nachher; er isst sein Brot und liest den Segensspruch nachher, aber nicht (liest er) vorher, jedoch denkt er ihn in seinem Herzen, ohne ihn über seine Lippen zu bringen, Worte des R. Meir; R. Jehuda hingegen sagt: Sowol diesen wie jenen bringt er über seine Lippen. R. Nahman b. Jiçhaq antwortete: R. Jehuda stellt die den Gesittungslehren gleich, denn es wird gelehrt: [2]*Du sollst sie deinen Söhnen und den Söhnen deiner Söhne mitteilen*, darauf folgt [3]*Den Tag, den du vor dem Herrn, deinem Gott, am Horeb gestanden hast*: wie dort mit Angst, mit Furcht, mit Zittern und mit Schrecken, so auch hier mit Angst, mit Furcht, mit Zittern und mit Schrecken. Hieraus folgern sie: die Samenflussbehafteten, die Aussätzigen, und die, welche in Monatsblutung Befindliche begatten, dürfen den Pentateuch, die Prophetenbücher und die Hagiographen lesen und Mišnah, Talmud, Halakhoth und Agadoth[4] studiren, nicht aber dürfen es die Samenergussbehafteten. R. Jose sagt: er darf das ihm Geläufige studiren, nicht aber Mišnah auslegen. R. Jonathan b. Joseph sagt: er darf Mišnah auslegen, darf aber nicht Talmud auslegen. R. Nathan b. Abišalom sagt: er darf auch Talmud auslegen, nur soll er die [darin vorkommenden] Gottesnamen nicht aussprechen. R. Johanan der Sandaler, Schüler R. Âqibas, sagt im Namen R. Âqibas: er soll sich mit der Schriftforschung überhaupt nicht befassen; nach Anderen: er soll in das Lehrhaus überhaupt nicht gehen. R. Jehuda sagt: er befasst sich mit der Gesittungslehre. Es ereignete sich dem R. Jehuda, dass er Samenerguss hatte und am Fluss einherging. Da riefen seine Schüler zu ihm: Meister, lehre uns doch einen Abschnitt in der Gesittungslehre. Da stieg er hinab, tauchte unter, und lehrte ihnen. Sie sprachen zu ihm: Hast du uns nicht so gelehrt, Meister, dass er sich mit der Gesittungslehre befassen darf? Er erwiderte ihnen: Obgleich ich es anderen erleichtere, so erschwere ich es doch mir selbst.

Es wird gelehrt: R. Jehuda Ben Bethera[5] hat gesagt: Worte der Gesetzlehre nehmen keine Unreinheit an. Es ereignete sich, dass ein Jünger vor R. Jehuda Ben Bethera murmelte[6]; da sprach dieser zu ihm: Mein Sohn, öffne deinen Mund und lasse deine Worte leuchten; Worte der Gesetzlehre nehmen keine Unreinheit an, denn es heisst: [7]*Ist nicht mein Wort wie das Feuer? spricht der Herr*: wie das Feuer keine Unreinheit annimmt, so nehmen auch Worte der Gesetzlehre keine Unreinheit an.

Der Meister sagte: «er darf Mišnah auslegen, darf aber nicht Talmud auslegen.» Dies ist eine Stütze für

1. In der Mišnah S. 74. 2. Dt. 4,9. 3. Ib. V. 10. 4. Ethische und homiletische Schrifterklärungen, Sagen und Erzählungen, alles was nicht zur Halakha gehört. 5. Vielleicht Bathura, Pathura. Kortmann (...) im Kod. des Jer. (ed. Krot.) Synh. vii,19) will im Vorwort eines alten handschriftlichen Midras gefunden haben, dass er dessen Namen des ... pathura *Tisch* vorliege, worüber Jer. Synh. l. c. zu vergleichen ist. 6. Hatte Pollution und scheute sich, Worte der Gesetzlehre zu sprechen. 7. Jer. 23,29.

[illegible]

man Tage und Jahre.

[illegible] Was ist der Grund derer die Morgens ein Reinigungsbad nehmen? — Was ist [illegible]

התלמוד מסייע ליה לרבי אלעאי דאמר רבי אלעאי אמר רב אחא בר יעקב משום רבינו הלכה מציע את המשנה ואינו מציע את התלמוד כתנאי מציע את המשנה ואינו מציע את התלמוד[1] דברי רבי מאיר רבי יהודה בן גמליאל אומר משום רבי חנינא בן גמליאל זה וזה אסור ואמרי לה זה וזה מותר מאן דאמר זה וזה אסור כרבי יוחנן הסנדלר מאן דאמר זה וזה מותר כרבי יהודה בן בתירה: אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא[1] כהני תלת סבי כרבי אלעאי בראשית הגז כרבי יאשיה בכלאים כרבי יהודה בן בתירה בדברי תורה כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כרבי יאשיה בכלאים דתניא רבי יאשיה אומר לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד כרבי יהודה בן בתירה בדברי תורה דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה כי אתא זעירי אמר בטלוה לטבילותא ואמרי לה בטלוה לנטילותא מאן דאמר בטלוה לטבילותא כרבי יהודה בן בתירה מאן דאמר בטלוה לנטילותא כי הא דרב חסדא לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא: תני רבנן בעל קרי[10] שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור נחום איש גם זו לחשה לרבי עקיבא ורבי עקיבא לחשה לבן עזאי ובן עזאי יצא ושנאה לתלמידיו בשוק פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד תני שנאה וחד תני לחשה מאן דתני שנאה משום בטול[11] תורה ומשום בטול פריה ורביה ומאן דתני לחשה שלא יהו[12] תלמידי חכמים מצויים אצל נשותיהם כתרנגולין אמר רבי ינאי שמעתי שמחמירין בה ושמעתי שמקילין בה וכל המחמיר בה[13] על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו: אמר רבי יהושע בן לוי מה טיבן של טובלי שחרין[14] מה טיבן[15] הא איהו דאמר בעל קרי אסור בדברי תורה הכי קאמר[16] מה טיבן בארבעים סאה אפשר בתשעה קבין מה טיבן בטבילה אפשר בנתינה אמר רבי חנינא גדר גדול[17] גדרו בה דתניא מעשה באחד שתבעו[18] אשה לדבר עבירה אמרה לו[19] ריקא יש לך ארבעים סאה[20] שאתה טובל בהן מיד פירש: אמר להו רב הונא לרבנן רבותי מפני מה אתם מזלזלין בטבילה[21] הו אי משום צינה אפשר במרחצאות

1 M המדרש 2 M משום רחב ג אומר 3 M + האידנא 4 M כתלת 5 P אליעזר בכ״י מונאכו הסדר כריב ב כר י כר א. וכן להלן 6 B כדכתי כרמך לא תזרע כלאים ר י 7 M + כר׳ הסדא 8 M מאן 9 M ק״ש 10 M [הולה] שנפלו 11 M בדמ׳ ד [ל׳ א משום בטול פו ר] 12 M תלמידים 13 M ע״ע 14 M + הללו 15 M הא [ריב ל] הוא 16 M מה. קבין 17 P גזרו 18 M את האשה 19 M [ריקא] כלום 20 M שתטבול בהם 21 M זו

[illegible]

Tân 13a אמר ליה רב חסדא וכי יש טבילה[1] בחמין אמר ליה[2] רב אדא בר אהבה[3] קאי כותך: רבי זירא הוה יתיב באגנא דמיא בי מסותא אמר ליה לשמעיה זיל[4] ואייתי לי תשעה קבין[5] ושדי עלואי אמר ליה רבי [6]חייא בר אבא למה ליה למר כולי האי והא יתיב [7]בגוייהו אמר ליה [8]כארבעים סאה מה ארבעים סאה בטבילה ולא בנתינה אף תשעה קבין בנתינה ולא בטבילה [9]רב נחמן תקין חצבא בת תשעה קבין כי אתא רב דימי אמר רבי עקיבא ורבי יהודה [10]גלוסטרא אמרו לא שנו אלא[11] לחולה לאונסו אבל[11] לחולה המרגיל ארבעים סאה אמר רב יוסף אתבר הצביה דרב נחמן כי אתא רבין אמר באושא Col.b הוה[12] (עובדא) בקילעא דרב אושעיא אתו ושאלו לרב אסי אמר להו לא שנו אלא לחולה המרגיל אבל לחולה לאונסו פטור מכלום אמר רב יוסף אצטמיד חצביה דרב נחמן: מכדי כולהו אמוראי ותנאי בדעזרא קא מפלגי ונחזי עזרא היכי תקין אמר אביי עזרא תקן לבריא המרגיל ארבעים סאה ובריא לאונסו תשעה קבין ואתו[13] אמוראי ופליגי בחולה[14] מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל[15] וחולה לאונסו כבריא לאונסו[16] ומר סבר חולה המרגיל כבריא לאונסו[16] וחולה לאונסו פטור מכלום[17] אמר Bq 82a רבא נהי דתקון עזרא טבילה נתינה מי תקון והאמר מר עזרא תקון[18] טבילה לבעלי קריין אלא אמר רבא עזרא תקון טבילה לבריא המרגיל ארבעים סאה ואתו רבנן[19] והתקינו לבריא לאונסו תשעה קבין[20] ואתו אמוראי וקא מפלגי בחולה מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו ומר סבר[21] לבריא המרגיל ארבעים סאה וחולה המרגיל ובריא לאונסו תשעה קבין אבל[22] לחולה לאונסו פטור מכלום[23] אמר רבא הלכתא בריא המרגיל וחולה המרגיל ארבעים סאה ובריא לאונסו תשעה קבין אבל לחולה לאונסו פטור מכלום: Ber 2 תנו רבנן בעל קרי[24] שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה רבי יהודה אומר

M 1 בכליב [ל א בחמין] M 2 +איכא M 3 דקאי M 4 אייתי M 5 + מיא M 6 - חייא בר M 7 + מר M 8 דומיא דארבעים M 9 אתקין ר נ הוצבא (וכן להלן) M 10 קלסתראה M 11 בחולה M 12 [עובדא] אקירעא דר א וא ל אקילעא דר׳ הושעיא אתו ושיילו ליה לר׳ אמי M 13 [תנאי ואמוראי] M 14 + המרגיל ובריא לאונסו M 15 + מ׳ סאה M 16 + ט׳ קבין M 17 אמו עזרא נתינה תקן טבילה תקן דאמר מר M 18 - טבילה M 19 ותקינו M 20 ופליגי בה אמוראי ותנאי בחה״מ ובל א M 21 — לבריא...סאה ו M 22 חולה M 23 — אמר... מכלום M 24 חולה שנפלו.

wegen der Kälte, so ist dies ja in Warmbädern ermöglicht. R. Hisda sprach zu ihm: Gibt es denn ein Reinigungsbad im Warmen?! Jener erwiderte: R. Ada b. Ahaba ist deiner Ansicht.

R. Zera sass im Badehaus in einer Wanne; da sagte er zu seinem Diener: Gehe, hole mir neun Kab und giesse über mich. Da sprach R. Hija b. Abba zu ihm: Wozu hat der Herr all dies nötig, er sitzt ja darin. Jener erwiderte: Im Vergleich mit den vierzig Seáh: die vierzig Seäh sind zum Untertauchen, nicht zum Begiessen, so die neun Kab. zum Begiessen und nicht zum Untertauchen.

R. Nahman liess einen Krug von neun Kab anfertigen[1]. Als R. Dimi kam, sagte er: R. Âqiba und R. Jehuda Kolaster[2] sagten, dies wurde nur bezüglich eines Kranken[3] ohne Verschuldung gelehrt, bezüglich eines Kranken bei Verschuldung aber sind vierzig Seäh erforderlich. Da rief R. Joseph: Zerbrochen ist nun der Krug des R. Nahman. Als Rabin kam, erzählte er: Ein Kranker fand sich einst in der Vorhalle des R. Ošâja ein[4], man kam und man fragte R. Asi, er erwiderte ihnen, dies wurde nur bezüglich eines Kranken bei Verschuldung gelehrt, ein Kranker ohne Verschuldung aber ist von Allem befreit. Da rief R. Joseph: Ganz ist wieder der Krug des R. Nahman.

Merke, die allen Tannaím und Amoraím streiten bezüglich der Anordnung Ezras[5], wollen wir doch sehen, wie Ezra es angeordnet hat. Abajje erwiderte: Ezra hat für einen Gesunden bei Verschuldung vierzig Seäh und für einen Gesunden ohne Verschuldung neun Kab angeordnet; da kamen die Amoraïm und stritten bezüglich eines Kranken: der Eine ist der Ansicht, der Kranke bei Verschuldung gleicht dem Gesunden bei Verschuldung, und der Kranke ohne Verschuldung gleicht dem Kranken ohne Verschuldung, der Andere ist der Ansicht, der Kranke bei Verschuldung gleicht dem Gesunden ohne Verschuldung, während der Kranke ohne Verschuldung von allem befreit ist. Raba sagte: Angenommen, Ezra habe das Untertauchen angeordnet, aber hat er denn etwa das Begiessen angeordnet? der Meister sagte ja: Ezra hat für Samenergussbehaftete das Reinigungsbad angeordnet. Vielmehr sagte Raba, Ezra hat für den Gesunden bei Verschuldung ein Reinigungsbad von vierzig Seäh angeordnet, da kamen die Rabbanan und ordneten für den Gesunden ohne Verschuldung neun Kab an, hierauf kamen die Amoraïm und stritten bezüglich eines Kranken: der Eine ist der Ansicht, der Kranke bei Verschuldung gleicht dem Gesunden bei Verschuldung, und der Kranke ohne Verschuldung gleicht dem Gesunden ohne Verschuldung; der Andere ist der Ansicht, für den Gesunden bei Verschuldung sind vierzig Seäh, für den Kranken bei Verschuldung und für den Gesunden ohne Verschuldung sind neun Kab erforderlich, der Kranke ohne Verschuldung aber ist gänzlich befreit. Raba sagte: Die Halakha ist: für den Gesunden bei Verschuldung sowie für den Kranken bei Verschuldung vierzig Seäh; für den Gesunden ohne Verschuldung neun Kab; der Kranke ohne Verschuldung hingegen ist von allem befreit.

Die Rabbanan lehrten: Ein Samenergussbehafteter, über den neun Kab Wasser gegossen wurden, ist rein; diese Worte gelten nur für ihn selbst, für andere[6] aber sind vierzig Seäh erforderlich. R. Jehuda sagt: vierzig

1. Zum Waschen für die samenergussbehaft. Talmudjünger. 2. So richtig nach Cod. M. zu lesen [illegible] Koraster(?), Züchtiger. 3. Samenflussbehafteter [illegible] 4. Vgl. Rabbinowicz VI, i 108. 5. Ueber die 10 Verord. Ezras s. Bq. 82a. 6. [illegible]

Seah sind in jedem Fall erforderlich. R. Johanan und R. Jehošuâ b. Levi, R. Eleâzar und R. Jose b. R. Ḥanina. Einer von diesem Paar und Einer von jenem Paar [streiten] über den Anfangsatz: der Eine sagt, die Worte «diese Worte gelten nur für ihn selbst, für Andere[1] aber sind vierzig Seâh erforderlich» beziehen sich nur auf einen Kranken bei Verschuldung, für einen Kranken ohne Verschuldung aber genügen neun Kab; der Andere hingegen sagt, bei einem Kranken ohne Verschuldung wie bei Andern sind vierzig Seâh erforderlich. Ferner [streiten] Einer von diesem Paar und Einer von jenem Paar über den Schlussatz: der Eine sagt, was R. Jehuda sagt, vierzig Seâh sind in jedem Fall erforderlich, gilt nur, wenn es sich auf dem Boden, nicht aber wenn es sich in Gefässen befindet, der Andere hingegen sagt, auch wenn in Gefässen. Recht ist es nach dem, welcher sagt auch wenn in Gefässen, dass gelehrt wird: R. Jehuda sagt, vierzig Seâh sind in jedem Fall erforderlich; was soll aber nach demjenigen, welcher sagt, nur auf dem Boden, nicht aber in Gefässen, das «in jedem Fall» einschliessen? — Dies schliesst geschöpftes Wasser ein[2].

R. Papa, R. Hona b. R. Jehošuâ und Raba b. Šemuël assen beisammen ihr Brot. R. Papa sprach: Lasset mich den Segenspruch lesen, denn es sind über mich neun Kab gegossen worden. Da rief Raba b. R. Šemuël: Wir haben ja gelernt: Diese Worte gelten nur für ihn selbst, für Andere aber sind vierzig Seâh erforderlich, lasset mich vielmehr den Segenspruch lesen, über mich kamen vierzig Seâh. Darauf sprach R. Hona: Lasset mich den Segenspruch lesen, denn ich brauchte weder das Eine noch das Andere. R. Ḥama pflegte am Rüsttag des Pesahfestes ein Reinigungsbad zu nehmen, um Andere ihrer Pflicht zu entledigen. Die Halakha ist aber nicht wie er.

ארבעים סאה מכל מקום [1]רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי ורבי [2]אליעזר ורבי יוסי ברבי חנינא חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא ארישא [3]חד אמר הא דאמרת במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה לא שנו אלא [4]לחולה המרגיל אבל [5]לחולה לאונסו תשעה קבין וחד אמר [6]חולה לאונסו כלאחרים עד דאיכא ארבעים סאה וחד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא אסיפא חד אמר הא [7]דאמר רבי יהודה [8]ארבעים סאה מכל מקום לא שנו אלא בקרקע אבל בכלים לא וחד אמר אפילו בכלים נמי בשלמא למאן דאמר אפילו בכלים היינו [9]דקתני רבי יהודה אומר ארבעים סאה מכל מקום אלא למאן דאמר בקרקע אין בכלים לא מכל מקום לאתויי מאי לאתויי מים שאובין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבא [9]בר שמואל כריכי ריפתא בהדי הדדי אמר להו רב פפא [10]הבו לי לידי לבריך דנפול עלואי תשעה קבין אמר להו [11]רבא [12]ברבי שמואל תנינא במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה [13]אלא הבו לי לידי לבריך דנפיל עלואי ארבעים סאה אמר להו רב הונא הבו לי לידי לבריך דליכא עלואי לא האי ולא האי רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן ולית הלכתא כותיה:

|v| WER beim Beten steht und sich erinnert, dass er samenergussbehaftet ist, breche [das Gebet] nicht ab, sondern kürze es ab. Wer zum Reinigungsbad hinabgestiegen ist, falls er noch vor Sonnenaufgang heraufsteigen, sich bekleiden und das Šemâ lesen kann, so steige er herauf, bekleide sich und lese, falls aber nicht, so bedecke er sich durch das Wasser und lese. Er bedecke sich aber nicht durch schmutziges Wasser, noch durch Einweichwasser[3], solange er kein [frisches] Wasser hinzugegossen hat. Wie weit entferne man sich hiervon, sowie vom Kot? — vier Ellen.

|v| Ber. היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות [14]ולקרות עד שלא [15]תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא [16]ולא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה Meg. ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות[17]:

גמרא. תנו רבנן היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר היה קורא בתורה ונזכר שהוא בעל קרי [18]אינו מפסיק ועולה אלא מגמגם [19]וקורא רבי מאיר אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר משלשה פסוקים [20]תניא אידך היה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו מהלך לפניו עד שיזרקנה לאחוריו ארבע אמות והתניא לצדדין לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר [21]היה מתפלל ומצא צואה

1 M + פליגי בה | 2 M אליעזר | 3 P ח א | 4 M + וחד מה׳ ז וחד מה׳ ז אסיפא חד מה׳ז ארישא | 4 M בחולה | 5 B כל לאחרים אפ׳ חולה לאונסו | 6 M דאמרינן | 7 M + אומר | 8 M דאתי ר׳ י למימר | 9 B | ברבי | 10 M איבריך אנא | 11 M רבה ב׳ ש׳ | 12 B בר | 13 M איבריך אנא דטבילנא בכ׳ סאה א׳ ר׳ הונא בריה דר׳ יהושע איבריך אנא דלא האי ולא האי ר׳ הונא הוה טביל בר מעלי יוד פ מאי נ׳ מ׳ לאפוקי רבים | 14 M ולקרות | 15 M יעלה | 16 M אבל לא | 17 בכ״י מונאכן נדפסה פה גם המשנה הבאה | 18 M לא יהא מקצר אלא | 19 M וקורא | 20 M ב׳ ק׳ ראה ומצא מים צריך או א׳ צ׳ סימן ת״ר היה | 21 M ת״ר המתפלל ונמצאת צואה במק׳ הואיל והתפלל אפ

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wer beim Gebet steht und sich erinnert, dass er samenergussbehaftet ist, breche [das Gebet] nicht ab, sondern kürze es ab. Wer in der Gesetzlehre liest und sich erinnert, dass er samenergussbehaftet ist, unterbreche nicht und gehe weg, sondern murmele [schnell] zuende. R. Meïr sagt, ein Samenergussbehafteter darf in der Gesetzlehre nicht mehr als drei Verse lesen. Ein Zweites wird gelehrt: Wer beim Gebet steht und Kot vor sich erblickt, gehe vorwärts, bis er ihn vier Ellen hinter sich hat. Es wird ja aber gelehrt: Man gehe seitwärts! — Das ist kein Widerspruch; dies, wo es möglich ist, jenes, wo es nicht möglich ist. Hat er gebetet und auf der betreffenden Stelle Kot gefunden, so gilt sein Gebet,

1 Anderen vorzutragen. 2 Kein Quellwasser. 3. In welchem Wäsche, Flachs udgl. eingeweicht wurde.

במקומו אמר רבה אף על פי שחטא תפלתו תפלה[1] מתקיף
Pr.21,27 ליה רבא והא זבח רשעים תועבה אלא אמר רבא[2] הואיל[3]
וחטא אף על פי שהתפלל תפלתו תועבה[4] מאי תקנתיה
להדר ולצלי: תנו רבנן היה עומד בתפלה ומים שותתין
על ברכיו[5] פוסק עד שיכלו המים וחוזר[6] ומתפלל להיכן חוזר
רב חסדא ורב המנונא חד אמר חוזר לראש וחד אמר[7] למקום
Fol.23 Ber.24b שפסק לימא בהא קמפלגי מרסבר אם שהה כדי לגמור את
Rh.34b כולה חוזר לראש ומר סבר[8] למקום שפסק אמר רב אשי
האי אם שהה אם לא שהה מבעי ליה אלא דכולי עלמא
אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש[9] והתם בדלא
שהה קמפלגי[10] דמר סבר גברא דחויא הוא[11] ואין ראוי ואין
תפלתו תפלה ומר סבר גברא חזיא הוא[12] ותפלתו תפלה: תנו
רבנן[13] הנצרך לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה
אמר רב זביד ואיתימא רב יהודה[14] לא שנו אלא שאינו יכול
לשהות[15] בעצמו[15] אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה
ועד כמה[16] אמר רב ששת עד פרסה איכא דמתנילה[17] אמתניתא
במה דברים אמורים בשאין יכול לעמוד על עצמו אבל אם
יכול לעמוד על עצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב זביד
עד פרסה: [18] אמר רבי[19] שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
†Ber.2 Am.4,12 הנצרך לנקביו הרי זה לא יתפלל משום שנאמר °הכון
לקראת אלהיך ישראל: [20] ואמר רבי שמואל בר נחמני
Ecc.4,17 אמר רבי יונתן מאי דכתיב °שמר רגליך כאשר תלך אל בית
האלהים שמור[21] עצמך[22] כדי שלא תחטא[23] ואם תחטא הבא
קרבן לפני וקרב לישמוע[24] אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי
חכמים[25] שאם חוטאים מביאים קרבן ועושים תשובה[26] מתת
הכסילים אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואין
עושים תשובה כי אינם יודעים לעשות[27] רע אי הכי צדיקים
נינהו אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואינם
יודעים אם על[28] הטובה הם מביאים אם על[29] הרעה הם מביאים
אמר הקדוש ברוך הוא בין טוב לרע אין מבחינים והם מביאים

M1 אמר רבא הא ז״ר תועבה הוא P 2 רבה M3 הואיל וחטא M4 B מאי... ולצלי M5 ממתין M6 ומתפלל M7 חוזר למקום שהוא פוסק M8 חוזר למקום שהוא פוסק מתקיף לה ר״א הא שהה ולא שהה מ״ל אלא א״ר אשי דכ״ע M9 והכא M10 + ובהא קמפלגי M11 ואין.. תפלה M12 — ותפת״פ M13 היה צריך M14 בד״א בשאינו M15 את עצמו M16 אר״ש M17 הכי ת״ר הנצרך לנק׳ ה״ז לא יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה בד״א שא״י לעכב עצמו אבל יכול לעכב עצמו M18 + ואיתימא ר׳ יהודה M19 תניא אידך היה צריך לנקב׳ M20 אמר M21 רגלך [בתורה] 22 M B כדי M23 משתחטא ותביא קר׳ B24 + דברי חכמים | M25 שמביאין M26 ואל תהי ככס׳ שמביאין P27 רעה | M28 טובה P תשובה | M29 רעה.

sagte Rabba, obgleich ... gesündigt ... als Gebet. Raba wandte ein: Es heisst ja: [1]*Das Opfer der Frevler ist Ekel!* Vielmehr, sagte Raba, da er gesündigt, so ist sein Gebet, obgleich er gebetet hat, dennoch Ekel. Was giebt es für eine Besserung? ... man lese nochmal.

Die Rabbanan lehrten: Wer beim Gebet steht, und das Wasser ihm über die Kniee rinnt, bricht ab, bis das Wasser zu rinnen aufgehört hat, und beginnt alsdann wieder zu beten. Wo beginnt er? R. Hisda und R. Hamnuna; der Eine sagt, er beginnt vom Anfang, der Andere sagt, er beginnt, wo er abgebrochen hat. Es ist anzunehmen, dass ihr Streitpunkt hierin besteht: der Eine ist der Ansicht, wenn man so lange innegehalten hat, dass man das ganze [Gebet] hätte beenden können, so beginne man vom Anfang, der Andere ist der Ansicht, wo man abgebrochen hat. R. Aši sagte: Warum, wenn man so lange innegehalten? wenn man nicht so lange innegehalten, sollte doch angeführt werden! Vielmehr, wo man so lange innegehalten, dass man das ganze [Gebet] hätte beenden können, geben alle zu, dass man vom Anfang beginnt, worüber aber streiten sie hier? — wo man nicht so lange innegehalten: der Eine ist der Ansicht, der Mann ist überhaupt zurückgestossen und nicht würdig, sein Gebet gilt daher nicht als Gebet, der Andere ist der Ansicht, der Mann ist wol würdig, und sein Gebet gilt als Gebet.

Die Rabbanan lehrten: Wer seine Notdurft verrichten muss, bete nicht, hat er aber gebetet, so ist sein Gebet ein Ekel. R. Zebid, nach Anderen R. Jehuda, sagte: Dies gilt nur, wo er sich nicht enthalten kann, kann er sich aber enthalten, so gilt sein Gebet als Gebet. Wie lange?[2] R. Šešeth sagte: Bis zu einer Parasange. Manche versetzen dies[3] in die Barajtha: Dies bezieht sich nur, wo er sich nicht enthalten kann, wenn er sich aber enthalten kann, so gilt sein Gebet als Gebet. Wie lange? R. Zebid sagte: Bis zu einer Parasange.

R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen des R. Jonathan: Wer seine Notdurft verrichten muss, der bete nicht, weil es heisst: [4]*Rüste dich, Jisraël, vor deinem Gott.*

Ferner sagte R. Šemuël b. Naḥmani im Namen des R. Jonathan: Was bedeutet der Schriftvers: [5]*Bewahre deinen Fuss, wenn du in das Haus Gottes gehest?* bewahre dich, dass du nicht sündigst; hast du aber gesündigt, so bringe mir ein Opfer dar. ***Sei nahe zu hören;*** Raba erklärte, nähere dich, die Worte der Weisen zu hören; denn, wenn sie sündigen, bringen sie ein Opfer dar und thun Busse. *Als die Gabe der Thoren*: gleiche nicht den Thoren, die, wenn sie sündigen, Opfer darbringen, aber keine Busse thun. *Denn sie wissen nicht, dass sie Böses thun.* Wenn so, sind sie ja Gerechte! — Vielmehr: gleiche nicht den Thoren, die, wenn sie sündigen und Opfer darbringen, nicht wissen, ob sie es wegen des Guten oder wegen des Bösen darbringen; der Heilige, gebenedeiet sei er, spricht: sie wissen nicht, zwischen Gutem und Bösem zu unterscheiden, und bringen mir Opfer dar! R. Aši.

1. Pr. 21,27. 2. Muss er sich enthalten können. 3. Den im Namen RZs ... Wahrscheinl. ist hier במתניתא st. אמתניתא zu lesen, vgl. Cod. M. 4. Am. 4,12. 5. Ecc. 4,17.

nach Anderen R. Ḥanina b. Papa, erklärte: Hüte dich, dein Bedürfnis der Notdurft[1], wenn du beim Gebet stehst.

Die Rabbanan lehrten: Wer in den Abtritt geht, lege in einer Entfernung von vier Ellen seine Tephillin ab und trete ein. R. Aḥa b. R. Huna sagte im Namen des R. Šešeth: Dies bezieht sich nur auf einen ständigen Abtritt, bei einem gelegentlichen Abtritt aber lege er ab und verrichte seine Notdurft unmittelbar; beim Herausgehen entferne er sich vier Ellen und lege sie an, da er ihn nunmehr zum Abtritt bestimmt hat. Sie stellten die Frage: Ist es erlaubt, dass der Mensch mit den Tephillin in einen ständigen Abtritt eintrete, um Wasser zu lassen? Rabina erlaubte dies, R. Ada b. Mathna verbietet es. Sie gingen und fragten es Raba. Er antwortete ihnen: Es ist verboten, weil wir befürchten, er könnte darin seine Notdurft verrichten; nach Anderen, er könnte darin Blähungen haben. Ein Anderes wird gelehrt: Wer in einen ständigen Abtritt hineingeht, lege in einer Entfernung von vier Ellen seine Tephillin ab, lege sie in eine an der Strasse gelegene Fensteröffnung und trete ein; wenn er herausgeht, entferne er sich vier Ellen und lege sie wieder an. — Worte der Schule Šammajs. Die Schule Hillels sagt, man halte sie in der Hand und trete ein. R. Äqiba sagt, man halte sie im Gewand und trete ein. — In seinem Gewande, wie denkst du nun daran? er könnte sie manchmal vergessen und sie fallen lassen! — Vielmehr, sage so: Er halte sie in seinem Gewand mit der Hand und trete ein. Er lege sie nicht in eine nahe der Strasse gelegene Lücke, vielleicht würden Vorübergehende sie fortnehmen, wodurch er in Verdacht kommen könnte. Es ereignete sich auch mit einem Jünger, dass er seine Tephillin in eine nahe der Strasse gelegene Lücke legte; da kam eine Hure, nahm sie fort, ging in das Lehrhaus und sagte: Sehet, was mir jener als Belohnung gegeben hat. Als jener Jünger dies hörte, stieg er auf die Spitze des Daches, stürzte sich herab und starb. In jener Stunde verordneten sie, dass man sie im Gewand mit der Hand festhalte und eintrete.

Die Rabbanan lehrten: Anfangs pflegte man die Tephillin in nahe am Abtritt gelegenen Löchern zu legen; es kamen die Mäuse und schleppten sie fort. Da verordneten sie, dass man sie in nahe der Strasse gelegene Fensteröffnungen lege, da kamen Vorübergehende und nahmen sie fort. Darauf verordneten sie, dass man sie in der Hand halte und eintrete.

R. Meaša b. R. Jehošuá b. Levi sagte: Die Halakha ist, man rolle sie wie ein Buch[2] zusammen und halte sie in der Hand gegenüber dem Herzen. R. Joseph b. Minjomi sagte im Namen des R. Naḥman: Man achte darauf, dass der Riemen[3] nicht eine Handbreit aus seiner Hand herabhänge. R. Jáqob b. Aḥa sagte im Namen R. Zeras: Dies ist nur der Fall, wenn man noch im Tag Zeit hat, sie anzulegen; hat man aber am Tag keine Zeit sie anzulegen, so mache man für sie eine Art Beutel von Faustgrösse[4]

קרבן לפני רב [1]אשי ואיתימא רב [2]חנינא בר פפא אמר שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה [3]לפני: תנו רבנן הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין ברחוק ארבע אמות ונכנס [4]אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע אבל [5]בית הכסא עראי חולץ ונפנה לאלתר וכשהוא יוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן מפני שעשאו בית הכסא קבוע: איבעיא להו מהו שיכנס אדם [6]בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים [7]רבינא שרי רב אדא בר מתנא אסר אתו שיילוה לרבא אמר להו אסור [8]שחיישינן שמא יפנה בהן [9]ואמרי לה שמא יפיח בהן [10]תניא אידך הנכנס לבית הכסא קבוע חולץ תפיליו ברחוק ארבע אמות [11]ומניחן בחלון הסמוך לרשות הרבים ונכנס וכשהוא יוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אוחזן בידו ונכנס רבי עקיבא אומר אוחזן בבגדו ונכנס בבגדו סלקא דעתך זמני [12]משתלי להו ונפלי אלא אימא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס [13]ולא יניחם בחורים הסמוכים לרשות הרבים שמא יטלו אותם עוברי [14]דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפילין בחורים הסמוכים לרשות הרבים ובאת זונה אחת ונטלתן [15]ובאתה לבית המדרש ואמרה ראו מה נתן לי פלוני [16]בשכרי כיון ששמע אותו תלמיד [17]כך עלה [18]לראש הגג ונפל ומת באותה שעה התקינו שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס [19]: תנו רבנן בראשונה היו מניחין תפילין בחורין הסמוכין לבית הכסא ובאין עכברים ונוטלין אותן התקינו שיהא מניחין אותן בחלונות הסמוכות לרשות הרבים ובאין [20]עוברי דרכים ונוטלין אותן [21]התקינו שיהא אוחזן בידו ונכנס אמר רבי מיישא [22]בריה דרבי יהושע בן לוי [23]הלכה גוללן כמין ספר [24]ואוחזן בימינו כנגד לבו [25]אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי זירא [26]לא שנו אלא שיש שהות ביום [27]ללבשן אבל אין שהות ביום [27]ללבשן עושה להן כמין כיס טפח ומניחן

M 1 אסי || M 2 חנינא בר || M 3 לפניו || M 4 + וכשהוא יוצא מרחיק ד״א ומניחן || M 5 בבית || M 6 בתפיליו [בתפילין] || M 7 + מי חיישינן שמא יפנה בהם או לא || M 8 גזירה || M 9 ואמרי. בהן || M 10 ת״ר || M 11 ומניחן. ונכנס || M 12 דמשתלי ונפלי אלא אוחזן || M 13 B + ומניחם בחורים הסמוכים לבית הכסא || M 14 רה״ר || M 15 והלכה אצל חכמים || M 16 באתנני || M 17 כך || M 18 לגג || M 19 + ואמרו אסור לאדם שיהלך ד״א בלי תפליו עמו || M 20 עוברים ושבים || M 21 + התקינו שיהו תולין אותן באילנות ועדיין באין עוברין וג״א || M 22 + בר || M 23 M + משום דריב״ל || M 24 + תורה || M 25 ונכנס || M 26 בבי׳ מונאכו בא פה מאמר ר׳ יוחנן, ואצל ר״י מאמר ר׳ זירא || M 27 בדי

1. Das [illegible] Wort רגליך, vgl. 1 Sam. 24,4. 2. [illegible] M. [illegible] ספר תורה [illegible] da auch die übrigen Bücher hatte man in Rollen [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible]

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ביום גוללן כמין ספר [1]ומניחן בידו כנגד לבו ובלילה עושה להן כמין כיס טפח ומניחן אמר אביי לא שנו אלא [2]בכלי שהוא כליין אבל [3]בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי תדע שהרי פכין קטנים מצילין באהל המת: [4]ואמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן [5]כי הוה בעי למיעל לבית הכסא כי הוה נקיט ספרא דאגדתא הוה יהיב לן כי הוה נקיט [6]תפילין לא הוה יהיב לן אמר הואיל Col.b ושרונהו רבנן [7]נינטרן: אמר רבא כי הוה אזלינן בתריה דרב נחמן [8]כי הוה נקיט ספרא דאגדתא [9]יהיב לן כי הוה נקיט תפילין לא יהיב לן אמר הואיל ושרונהו רבנן [7]נינטרן: תנו רבנן לא יאחז אדם תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל Suk.41b ולא ישתין בהן מים ולא יישן בהן לא שנת קבע ולא שנת עראי אמר שמואל סכין ומעות וקערה וככר הרי אלו כיוצא בהן אמר רבא אמר רב ששת לית הלכתא כי האי מתניתא [10]דבית שמאי היא דאי בית הלל [11]השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי מבעיא [12]מיתיבי דברים שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן [13]מאי לאו [14]תפילין אי אמרת בשלמא בית הלל [15]התרתי לך כאן קבוע אסרתי לך כאן בית הכסא עראי אלא אי אמרת בית שמאי הא לא שרו [16]ולא מידי כי תניא ההיא לענין טפח וטפחים דתני חדא כשהוא [17]נפנה מגלה לאחריו טפח [18]ולפניו טפחים ותניא אידך [19]לאחריו טפח [18]ולפניו ולא כלום מאי לאו אידי ואידי באיש [20]ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים ותסברא אי בקטנים לאחריו טפח למה לי אלא אידי ואידי בגדולים ולא bm 95a קשיא הא באיש הא באשה אי הכי [21]הא דקתני עלה זהו קל וחומר שאין עליו תשובה [22]מאי אין עליו תשובה [23]דרכא דמלתא הכי איתא אלא לאו תפילין ותיובתא דרבא אמר רב ששת תיובתא [24]מכל מקום קשיא השתא בית הכסא קבוע

M 1 תורה ואוחזן בימינו M 2 + שהניחם. M 3 + הניחם M 4 אמר M 5 וכעי למיזל M 6 כיכתא דתפילין M 7 — נינטרן [לנטרן] M 8 + וכעי למיזל לבה״כ M 9 + הוה M 10 ומני ב״ש M 11 + היא M 12 והתניא M 13 + וזהו קל וחומר שאין עליו תשובה M 14 + דברים שהתרתי לך M 15 דברים שהתרתי לך בבה״כ קבוע אסרתי לך בבה״כ עראי M 16 ולא מידי. + אי משום הא לא איריא M 17 נפנה M 18 ומלפניו M 19 + כשהוא [נפנה] מגלה M 20 והא בגדולים והא בקטנים M 21 (היינו) M 22 אמאי M 23 (ומאי ק״ו איכא) אורחא דמ׳ הכי הוא M 24 וטעמא מאי בה״כ קבוע דאכרי רבנן לאנחינהו ארישיה שרו להו רבנן למקנטינהו בידיה ואי אסור מאי נעביד בה״כ עראי שרו לך רבנן לאנחינהו אסור למקנטינהו בידיה מ״ט משום נצוצות א״ה זה ק״ו שאין עליו תשובה לאו ק״ו מעלייתא היא ה״ק איתית לי בתורת.

und lege sie dann[hin]. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen des R. Johanan: Am Tag rolle man sie wie ein Buch zusammen und halte sie in der Hand gegenüber dem Herzen, für die Nacht[1] mache man für sie eine Art Beutel von Faustgrösse und lege sie dahin. Abajje sagte: Dies ist nur der Fall bei einem Besteck, das eigens für sie bestimmt ist, bei einem Besteck aber, das nicht eigens für sie bestimmt ist, genügt auch weniger als Faustgrösse. Mar Zuṭra, nach Anderen, R. Aši, sagte: Bemerke, kleine Fläschchen schützen ja auch [von Verunreinigung] im Zelt des Toten[2].

Rabba b. Bar Ḥana erzählte ferner: Als wir R. Johanan folgten, und er in den Abtritt hineingehen wollte, hielt er ein agadisches Buch, so gab er es uns, hielt er aber Tephillin, so gab er es uns nicht; er sagte: da ja die Rabbanan es erlaubt haben, so sollen sie[3] mich beschützen. Raba erzählte: Als wir R. Naḥman folgten, hielt er ein agadisches Buch, so gab er es uns, hielt er aber Tephillin, so gab er es uns nicht, er sagte: da die Rabbanan es erlaubt haben, so sollen sie mich beschützen.

Die Rabbanan lehrten: Der Mensch halte nicht Tephillin in seiner Hand oder eine Gesetzrolle auf seinem Arm und bete; auch halte er sie nicht, während er Wasser lässt, schlafe nicht mit ihnen, weder einen regelmässigen Schlaf, noch einen ungewöhnlichen Schlaf. Šemuél sagte: Das Messer, das Geld, die Schüssel und das Brot sind hierin[4] jenen gleich. Raba sagte im Namen des R. Šešeth: Die Halakha ist nicht wie diese Lehre, denn diese ist nach der Schule Šammajs[5], wäre sie nach der Schule Hillels — nach dieser ist es ja bei einem ständigen Abtritt erlaubt, um wieviel mehr bei einem gelegentlichen! Man wandte ein: «Dinge, die ich dir hier erlaubt, habe ich dir dort verboten», gilt das nicht von den Tephillin? recht wäre dies nun nach der Schule Hillels: was ich dir hier erlaubt, sogar bei einem ständigen Abtritt, habe ich dir dort verboten, sogar bei einem gelegentlichen Abtritt; wolltest du aber sagen, es sei nach der Schule Šammajs — die erlaubt ja nirgends! — Was dort gelehrt wird, bezieht sich auf Handbreite und zwei Handbreiten. Das Eine lehrt: Wenn man sich reinigt, entblösse man sich hinten eine Handbreite, vorn zwei Handbreiten; ein Anderes lehrt: Hinten eine Handbreite, vorn aber gar nicht. Offenbar handeln beide vom Mann, und dennoch ist hier kein Widerspruch: das Eine handelt von grosser, das Andere von kleiner [Notdurft]. — Wenn nach deiner Ansicht, bei kleiner, wozu hinten eine Handbreite? Vielmehr handeln beide von grosser, dennoch ist hier kein Widerspruch: das Eine handelt vom Mann, das Andere von der Frau. Wenn so, wie kann er im Schlussſatz lehren: «Das ist eine Folgerung aus Geringem und Wichtigem, gegen welche keine Widerlegung möglich ist»; wieso keine Widerlegung möglich? dies liegt ja in der Natur der Sache! Vielmehr bezieht sich dies auf Tephillin, und ist somit eine Widerlegung gegen Raba, im Namen des R. Šešeth! Eine Widerlegung. Allenfalls ist es ja eine Frage: wenn es bei einem ständigen Abtritt erlaubt ist, um so eher sollte dies

1. Wo die T. bis Morgen liegen bleiben. 2. Wenn sie auch weniger als Faustgrösse haben. 3. Die Tephillin; so nach RŠJ; fehlt in M. 4. Man darf sie während des Gebets nicht in den Händen halten, weil die Befürchtung, sie fallen zu lassen, die Andacht stören würde. 5. Vgl. oben S. 83.

bei einem gelegentlichen der Fall sein? — So meint er es: bei einem ständigen Abtritt, wo keine Bespritzungen vorkommen, ist es erlaubt, bei einem gelegentlichen Abtritt, wo Bespritzungen vorkommen, ist es verboten. — Wenn so, warum «gegen welche keine Widerlegung möglich ist» — dies ist ja eine treffliche Widerlegung! — So meint er es: für diese Sache hast du einen Grund, du brauchst es nicht durch eine Folgerung aus Leichtem und Geringem zu schliessen; wolltest du es aber durch Folgerung aus Leichtem und Geringem schliessen, so wäre gegen diese Folgerung aus Leichtem und Geringem keine Widerlegung.

Die Rabbanan lehrten: Wer zu einer regelmässigen Mahlzeit gehen will, gehe zuerst zehnmal vier Ellen, oder viermal zehn Ellen, reinige sich und dann gehe er. R. Jiçhaq sagte: Wer zu einer regelmässigen Mahlzeit gehen will, lege die Tephillin weg, dann gehe er. Dies widerspricht R. Ḥija, denn R. Ḥija sagte: man lege sie auf den Tisch, so geziemt es sich. Bis wie lange? — R. Naḥman b. Jiçhaq antwortete: Bis zur Zeit des Segenspruchs.

Das Eine lehrt: Der Mensch wickelt seine Tephillin samt seinem Geld in sein Kopftuch ein, ein Anderes lehrt: Man wickle nicht ein. Das ist kein Widerspruch: das Eine, wo er es dafür bestimmt hat, das Andere, wo er es dafür nicht bestimmt hat. Denn R. Ḥisda sagte: In einem Tephillinbeutel, den man zur Aufbewahrung der Tephillin bestimmt und darin Tephillin aufbewahrt hat, darf man Geld nicht verwahren; hat man ihn dafür bestimmt, aber in ihm nicht verwahrt, oder in ihm verwahrt, aber ihn dafür nicht bestimmt, so darf man in ihm Geld verwahren. Nach Abajje aber, welcher sagt, die Bestimmung ist wesentlich: auch wenn man ihn dafür bestimmt hat, obgleich man in ihm nicht verwahrt hat, hat man in ihm verwahrt, so ist es verboten, wenn man ihn dafür bestimmt hat, nicht verboten, wenn man ihn dafür nicht bestimmt hat.

R. Joseph b. R. Neḥunja fragte R. Jehuda: Darf der Mensch seine Tephillin unter sein Kopflager legen? Unter sein Fusslager ist es mir überhaupt nicht fraglich, da er dadurch mit ihnen in verächtlicher Weise verfahren würde, fraglich ist es mir nur, ob unter sein Kopflager. Dieser erwiderte ihm: So sagte Šemuël: Es ist erlaubt, selbst wenn seine Frau bei ihm ist. Man wandte ein: «Der Mensch lege seine Tephillin nicht unter sein Fusslager, weil er dadurch mit ihnen in verächtlicher Weise verfahren würde, er darf sie aber unter sein Kopflager legen; ist seine Frau bei ihm, so ist dies verboten. Ist eine Stelle da, welche drei Handbreiten höher oder drei Handbreiten niedriger gelegen ist, so ist es erlaubt.» Dies ist eine Widerlegung gegen Šemuël, eine Widerlegung. Raba sagte: Obgleich gelehrt wird «eine Widerlegung gegen Šemuël», so ist die Halakha dennoch wie er. Aus welchem Grund? — Je mehr Bewachung, desto besser. Wo lege man sie hin? R. Jirmeja sagte: Zwischen Polster und Kissen, aber nicht zu Häupten. R. Ḥija lehrte ja aber, man lege sie in einer Kapuze unter das Kopflager? — Wo er die Spitze der Kapuze nach aussen hervorzieht. Bar Qappara wickelte sie in den Bettvorhang und zog das Ende nach aussen hervor. R. Šešeth b. R. Idi legte sie auf den Schemel und breitete ein Tuch über sie aus. R. Hamnuna b. R. Joseph erzählte: Einst stand ich vor

שרי בית הכסא עראי לא כל שכן הכי קאמר בית הכסא קבוע דליכא נצוצות שרי בית הכסא עראי דאיכא נצוצות אסרי אי הכי אמאי אין עליו תשובה תשובה מעליתא היא הכי קאמר הא מלתא תיתי לה בתורת טעמא ולא תיתי לה [1]בקל וחומר דאי אתיא לה בתורת קל וחומר זהו קל וחומר שאין עליו תשובה: [2] תנו רבנן הרוצה ליכנס לסעודת קבע מהלך עשרה פעמים ארבע אמות או ארבע פעמים עשר אמות ויפנה ואחר כך נכנס: אמר רבי יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ואחר כך נכנס ופליגא דרבי חייא דאמר רבי חייא מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק עד זמן ברכה: תני חדא צורר אדם תפיליו עם מעותיו [3]באפרקסותו ותניא אידך לא יצור לא קשיא הא דאזמניה הא דלא אזמניה [4]דאמר רב חסדא האי סודרא [5]דתפילין דאזמניה [6]למיצר ביה [7]תפילין צר ביה תפילין אסור [6]למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי [6]למיצר ביה [8]זוזי ולאביי דאמר הזמנה מלתא היא אזמניה אף על גב דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה [9]אסיר אי לא [10]אזמניה לא: בעא מניה רב יוסף בריה דרב [11]נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפיליו תחת מראשותיו תחת מרגלותיו לא קא מבעיא לי [12]שנוהג בהן מנהג בזיון [13]כי קא מבעיא לי תחת מראשותיו מאי אמר ליה הכי אמר שמואל מותר [14]אפילו אשתו עמו מיתיבי לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני שנוהג בהן [15]דרך בזיון אבל מניחן תחת מראשותיו ואם היתה אשתו עמו אסור היה [16]מקום שגבוה שלשה טפחים או נמוך שלשה טפחים מותר תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבא אף על גב דתניא תיובתא דשמואל הלכתא כותיה מאי טעמא כל לנטורינהו טפי עדיף [17]והיכא מנח להו אמר רבי ירמיה [18]בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו [19]דמפיק ליה למורשא דכובע לבר [20]בר קפרא צייר להו בכילתא ומפיק למורשהון לבר רב [21]ששת בריה דרב אידי מנח להו אשרשיפא ופריס סודרא עלוייהו: אמר רב [22]המנונא בריה דרב יוסף [23]זימנא חדא הוה קאימנא קמיה

Sab. — Syn. — ib. 47b Meg. Men. — Fol.

M 1 בתורת ק״ו M 2 ת״ר [ת״ר הנכנס לס״ק יהלך י׳ פעמים ד׳ פסיעות וא״ל ד׳ פ׳ י״פ ונפנה ונכנס ויושב במקומו אסר] M 3 באפקריסותו + M 4 כדר״ח M 5 — דתפילין M 6 למיצרר M 7 תפילי וצר M 8 פשיטי M 9 אין M 10 אזמניה M 11 נחמיה M 12 + מפניו M 13 אבל מניחין תחת M 14 ואפ׳ M 15 מנהג M 16 שם מקום גבוה M 17 להו והיכן מניחן M 18 + מניחן [אפזיינא] M 19 + התם M 20 כדרב פפא דר״פ צריר להו „ V M 21 ששא „ M 22 נחמיה || M 23 יומא חד.

דרבא ואמר לי זיל אייתי לי[1]תפילין ואישכחיתינהי בין כר
לכסת שלא כנגד ראשו והוה ידענא דיום טבילה הוה
Sab.54a Bez.29b ולאגמרן[2] הלכה למעשה הוא דעביד : בעי מיניה רב יוסף
Bb.130b Az.74a בריה דרב[3]נחוניא מרב יהודה שנים[4]שישנים במטה אחת מהו
Syn.11a [5]שזה יחזיר פניו ויקרא קרית שמע [6]וזה יחזיר פניו ויקרא
קרית שמע אמר ליה הכי אמר שמואל [7]ואפילו אשתו עמו
Ket.60a Men.93b מתקיף לה רב יוסף [8]אשתו ולא מבעיא אחר אדרבה אשתו
Bek.35b כגופו אחר לאו כגופו מיתיבי שנים שישנים במטה אחת זה
מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר פניו וקורא [9]ותניא אחריתי הישן
במטה ובניו ובני ביתו בצדו הרי זה לא יקרא קרית שמע אלא
אם כן היתה טלית מפסקת[10]ביניהן ואם היו בניו ובני ביתו
קטנים מותר בשלמא לרב יוסף [11] הא באשתו והא
באחר אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל[12]ולרב יוסף מי
ניחא והתניא היה ישן במטה ובניו ובני ביתו[13]במטה לא
יקרא קרית שמע אלא אם כן היתה[14]טליתו מפסקת ביניהם
אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא לדידי
נמי[15]תנאי היא : אמר מר זה מחזיר פניו וקורא קרית שמע
[16]והא איכא עגבות[17]מסייעליה לרב הונא דאמר רב הונא עגבות
Hal.2,3 אין בהן משום ערוה לימא מסייעליה[18]לרב הונא האשה יושבת
וקוצה[19]לה חלתה ערומה[20]מפני שיכולה לכסות[21]פניה בקרקע
אבל לא האיש תרגומה רב נחמן בר יצחק[22]כגון שהיו פניה
טוחות בקרקע : אמר מר אם היו בניו ובני ביתו קטנים מותר
ועד כמה[23]אמר רב חסדא תנוקת בת שלש שנים ויום אחד
ותנוק בן תשע שנים ויום אחד איכא דאמרי תנוקת בת אחת
עשרה שנה[24]ויום אחד ותנוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד
Qid.81b Ez.16,7 אידי ואידי עד[25]כדי שדים נכונו ושערך צמח אמר ליה רב
כהנא לרב אשי התם אמר רבא אף על גב[26]דתיובתא דשמואל
הלכתא כותיה[27]דשמואל הכא מאי אמר ליה אטו כולהו
[28]בחדא מחתא מחתינהו[29]אלא היכא דאתמר אתמר והיכא
דלא אתמר לא אתמר אמר ליה רב מרי לרב פפא[30]שער יוצא
[31]בבגדו מהו קרא עליה שער שער : אמר רבי יצחק טפח

M 1 תפילי אזלי ואש׳ M 2 ולגמורי M3 נחמיה M 4 + שהיו ישנים M 5 שיח׳ זה || M 6 ויח׳ זה M 7 + מותר M 8 — אשתו M 9 [+ ובלבד שיוציא ראשו לחוץ] || M10 + בינו ו || B11 + ל״ק V12 לר׳ M13 בצדו ה״ז לא M14 טלית M15 + אחר 16 M + וזה מ״פ וקורא ק״ש M17 מסייע... דאר״ה M 18 - לר״ה M19 את M20 + אבל לא האיש אשה מ״ט M21 את עצמה אבל M22 והוא שיהו כל פניה M23 + אמר רפרם בר פפא P24 - ויום א׳ || M25 שיהו || M26 דתניא תיוב׳ | M27 — דשמ׳ || M28 חדא מחיתא M29 — אלא M30 + היה לו M31 מתחת בגדו.

Raba, da sprach er zu mir: Gehe und hole mir die Tephillin. Ich fand sie zwischen Kissen und Polster nicht zu Häupten, ich wusste, dass es ein Reinigungstag[1] war. Er that dies um mir eine Halakha zur Ausübung zu lehren.

R. Joseph b. R. Nehunja fragte R. Jehuda: Wie ist es, wenn zwei in einem Bett schlafen, darf dieser das Gesicht abwenden und das Šemâ lesen, und jener das Gesicht abwenden und das Šemâ lesen? Jener erwiderte ihm: So sagte Šemuël: Sogar, wenn seine Frau bei ihm ist. R. Joseph entgegnete: Wenn seine Frau, um so mehr ein Anderer? im Gegenteil, seine Frau ist wie sein eigener Körper, ein Anderer aber ist nicht wie sein eigener Körper! Man wandte ein: «Wenn zwei in einem Bett schlafen, so wendet dieser das Gesicht ab und liest, und jener wendet das Gesicht ab und liest.» Ein Anderes lehrt: Wer im Bett schläft, wo seine Kinder und Familienangehörigen an seiner Seite sind, der lese das Šemâ nicht, ausser wenn ein Gewand sie trennt; wenn aber seine Kinder und seine Familienangehörigen klein sind, so ist es erlaubt. Richtig wäre es nun nach R. Joseph: das Eine handelt von seiner Frau, das Andere von einem Fremden, nach Šemuël aber ist es ja ein Widerspruch! — Šemuël kann dir Folgendes erwidern: Ist es etwa nach R. Joseph richtig? — es wird ja gelehrt: Wer im Bett schläft, und seine Kinder und Familienangehörigen mit ihm (im Bett), der lese das Šemâ nicht, ausser wenn ein Gewand sie trennt. Was vielmehr kannst du erwidern? — nach R. Joseph sind hinsichtlich der Frau Tannaïm [streitend]; auch nach mir sind die Tannaïm [streitend].

Der Meister sagte: Man wende das Gesicht ab und lese. Da sind ja die Hinterbacken [die sich berühren]! Dies ist also eine Stütze für R. Hona, welcher der Ansicht ist, die Hinterbacken sind nicht als Scham zu betrachten. Man kann auch sagen, Folgendes sei eine Stütze für R. Hona: Eine nackte Frau darf sitzend Teighebe[2] abschneiden, weil sie das Gesicht[3] durch den Boden verdecken kann, der Mann aber darf dies nicht. R. Naḥman b. Jiçḥaq bezog dies [auf den Fall], wo ihr ganzes Gesicht in die Erde versenkt ist.

Der Meister sagte: Wenn seine Kinder und seine Familienangehörigen klein sind, so ist dies erlaubt. Bis welchem Alter? R. Ḥisda antwortete: Bei einem Mädchen, bis drei Jahren und einem Tag, bei einem Knaben, bis neun Jahren und einem Tag; nach Anderen: bei einem Mädchen, bis elf Jahren und einem Tag, bei einem Knaben, bis zwölf Jahren und einem Tag; bei diesem und jenem bis: [4]*Deine Brüste gewölbt, und dein Haar gewachsen.* R. Kahana sprach zu R. Aši: Dort[5] sagte Raba: obgleich Šemuël widerlegt wurde, dennoch ist die Halakha wie Šemuël, wie ist es nun hier? Jener erwiderte: Willst du etwa Alles in ein Gewebe zusammenweben?! vielmehr, wo dies gesagt wurde, ist es gesagt, wo dies nicht gesagt wurde, ist es nicht gesagt. R. Mari fragte R. Papa: Wie ist es, wenn ein Haar durch sein Kleid hervorragt? Dieser rief ihm zu: Haar ist Haar.

R. Jiçḥaq sagte: Eine Handbreite bei einem Weib ist Scham. In welcher Hinsicht? wollte man sagen,

1. Seiner Frau, woraus er auf אשתו עמו geschlossen hat. 2. Vgl. Num. 15,20. 3. Euph. für Scham. 4. Ez. 16,7. 5. S. 85, Zeile 26.

באשה ערוה למאי [1]אילימא [2]לאיסתכולי בה והאמר רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל [3]באצבע קטנה של אשה כאלו מסתכל במקום [4]התורף אלא באשתו [5]ולקרית שמע: [6]אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר גלי שוק עברי נהרות וכתיב [7]תגל ערותך וגם תראה חרפתך [8]אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך ערב ומראך נאוה אמר רב ששת שער באשה ערוה שנאמר שערך כעדר העזים: אמר רבי חנינא אני ראיתי את רבי שתלה [9]תפיליו מתיבי התולה [10]תפילין יתלו [11]לו חייו דורשי [12]חמורות אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו לא קשיא [13]הא ברצועה [14]הא בקציצה ואיבעית אימא לא שנא רצועה ולא שנא קציצה [14]אסור וכי תלה רבי בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא [15]תבעי הנחה כספר תורה קמשמע לן: ואמר רבי חנינא אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק [16]ונתעטש ורק ומשמש בבגדו אבל לא היה מתעטף וכשהוא מפהק [17]היה מניח ידו על סנטרו מתיבי המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר [18]מגהק ומפהק הרי זה מגסי הרוח המתעטש בתפלתו סימן רע לו ויש אומרים ניכר שהוא מבוער הרק בתפלתו כאלו רק בפני המלך בשלמא [19]מגהק ומפהק לא קשיא כאן לאונסו כאן לרצונו אלא [20]מתעטש אמתעטש קשיא [21]מתעטש אמתעטש נמי לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה דאמר רבי זירא הא מלתא אבלעא לי [22]בי רב המנונא ותקילא לי כי כולי תלמודאי המתעטש בתפלתו סימן יפה לו כשם שעושין לו נחת רוח מלמטה כך עושין לו נחת רוח מלמעלה אלא רק ארק קשיא רק ארק [23]נמי לא קשיא אפשר כדרב יהודה דאמר רב יהודה היה עומד בתפלה ונזדמן לו רוק מבליעו בטליתו ואם [24]טלית נאה הוא מבליעו [25]באפרקסותו [26]רבינא הוה קאי אחורי דרב אשי נזדמן לו רוק פתקיה לאחוריה אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב יהודה [27]מבליעו באפרקסותו אמר ליה אנא [28]אנינא

1 M + הלכתא 2 M להסתכל 3 M + אפילו 4 M התורפה 5 M ובדברי תורה ל״א ל״ק הא באשתו ובקרית 6 M בכ״י מונאכו הסדר אר״ש אר״ח א״ש 7 M + בתריה 8 M + מה גל׳ האמור שב ערוה אף גל׳ האמור כאן ערוה 9 M + את 10 M + את B תפיליו 11 M את 12 M רשומות 13 M כאן 14 M + דאסיר ור׳ כי תלה 15 M איבעי לאנוחינהו 16 M והתעטש ורק וממשמש בבגדו בתפלתו אבל לא התעטף 17 M — היה 18 M המגהק והמפהק בתפלתו 19 M גיהוק ופיהוק 20 M עיטוש אעיטוש 21 M מתעטש אמת׳ 22 M בכוליה תלמודאי מרב המנונא המת׳ 23 M נמי 24 M היתה טליתו 25 M באפקרסותו 26 M אמר רבינא הואי קאימנא אחוריה דר״א ונז׳ לי רוק ופת׳ לאח׳ אמרי 27 M אמר לי אנינא דעתאי 28 P אמינא

wenn man [ein fremdes Weib] betrachtet, so sagte ja R. Šešeth: dass die Schrift[1] die äusserlichen Schmucksachen mit den verborgenen Schmucksachen beisammen aufzählt, besagt dir: wenn man den kleinen Finger eines Weibs betrachtet, so gleicht dies, als hätte man dessen Scham betrachtet. — Vielmehr bei seinem eigenen Weib, und zwar hinsichtlich des Šemálesens. R. Ḥisda sagte: Die Wade bei einem Weib ist Scham, denn es heisst: [2]*Entblösse die Wade und durchwate Ströme*, und es folgt: [3]*Dass deine Scham aufgedeckt, und deine Schande gesehen wird.* Šemuel sagte: Die Stimme bei einem Weib ist Scham, denn es heisst: [4]*Denn deine Stimme ist süss, und deine Gestalt ist lieblich.* R. Šešeth sagte: Das Haar bei einem Weib ist Scham, denn es heisst: [5]*Dein Haar wie der Ziegenheerde.*

R. Ḥanina erzählte: Ich sah Rabbi, wie er seine Tephillin aufhängte. Man wandte ein: «Wer die Tephillin aufhängt, dem wird das Leben aufgehängt». Die Schrifterklärer sagten: [6]*Dein Leben wird von dir fern hängen*, dies bezieht sich auf denjenigen, der seine Tephillin aufhängt. — Das ist kein Einwand: das Eine — an dem Riemen, das Andere — an der Kapsel. Und wenn du willst, sage ich: Sowol am Riemen wie auch an der Kapsel ist es verboten; wenn aber Rabbi sie aufgehängt hat, so hat er sie mit dem Beutel aufgehängt. — Wenn so, wozu erzählt er dies? — Man könnte glauben, man müsse sie niederlegen, wie eine Gesetzrolle, daher erzählt er es uns.

Ferner erzählte R. Ḥanina: Ich sah Rabbi, dass er [beim Beten] rülpste, gähnte, nieste, spie und sein Gewand ordnete, aber sich nicht wieder umhüllte[7], und als er gähnte, legte er seine Hand an sein Kinn. Man wandte ein: Wer bei seinem Gebet seine Stimme hören lässt, gehört zu den Kleingläubigen; wer seine Stimme bei seinem Gebet erhebt, gehört zu den falschen Propheten; wer rülpst oder gähnt, gehört zu den Ungesitteten; wer bei seinem Gebet niest, für den ist es ein böses Zeichen, manche sagen: er ist als ekliger Mensch erkennbar; wenn man bei seinem Gebet spuckt, so gleicht dies, als spucke man vor dem König. — Richtig ist es bezüglich des Rülpsens und Gähnens: hier wider Willen, dort mit Willen, aber bezüglich des Niesens ist ja ein Widerspruch! — Bezüglich des Niesens ist ebenfalls kein Widerspruch: dort von oben, hier von unten, denn R. Zera sagte: Folgende Sache wurde mir in der Schule des R. Hamnuna eingeschärft und ist mir so gewichtig wie meine ganze Lehre: wer bei seinem Gebet niest, für den ist es ein gutes Zeichen: wie man ihm drunten eine Annehmlichkeit bereitet, so bereitet man ihm auch droben eine Annehmlichkeit. — Bezüglich des Ausspeiens ist ja aber ein Widerspruch! — Bezüglich des Ausspeiens ist ebenfalls kein Widerspruch: man kann nach R. Jehuda verfahren, denn R. Jehuda sagte: Wer beim Gebet steht und ihm Schleim kommt, lasse ihn in seinen Mantel verschwinden. Ist es ein wertvoller Mantel, so lasse er ihn in sein Kopftuch verschwinden. Rabina stand hinter R. Aši, und ihm kam Schleim, da warf er ihn hinter sich. Jener sprach zu ihm: Ist der Herr nicht der Ansicht des R. Jehuda, man lasse ihn in das Kopftuch verschwinden? Dieser erwiderte: Ich ekele mich.

1 Vgl. Jes. 3,18–24. 2 Jes. 47,2. 3 Ib. V. 3. 4 Cant. 2,14. 5 Ib. 4,1. 6 Dt. 28,66. 7 Als es herunterfiel, so nach den Tosaphisten.

דעתאי: [1]המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה אמר רב הונא לא שנו אלא שיכול לכוין את [2]לבו בלחש אבל אין יכול לכוין את [2]לבו בלחש מותר [3]והני מילי ביחיד אבל בצבור אתי למיטרד צבורא: רבי אבא הוה [4]קא משתמיט מיניה דרב Sab.41a Ket.110b יהודה [5]דהוה קא בעי למיסק לארעא דישראל° דאמר רב יהודה Jer 27,22 כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר° בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה׳ [6]אמר איזיל ואשמע [7]מיניה מלתא [8]ואתי אזל אישכחיה לתנא דקתני קמיה דרב יהודה היה עומד בתפלה [9]ונתעטש [10]ממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל [11]איכא דאמרי [12]היה עומד בתפלה ובקש להתעטש [13]מרחיק לאחריו ארבע אמות ומתעטש וממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל ואומר רבונו של עולם [14]יצרתנו נקבים נקבים [15]חללים חללים גלוי וידוע לפניך חרפתינו וכלימתינו בחיינו [16]ובאחריתנו רימה ותולעה ומתחיל [17]ממקום שפסק אמר Ber.16a Sab 41a [18]ליה° אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי: תנו רבנן היה ישן בטליתו ואינו יכול להוציא את ראשו מפני הצנה חוצץ בטליתו על צוארו וקורא קרית שמע ויש אומרים על לבו [19]ותנא קמא הרי לבו רואה את הערוה קסבר לבו רואה את הערוה מותר אמר רב הונא אמר רבי יוחנן היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא קרית שמע אמר [20]ליה רב חסדא האלהים [21] אם אמרה לי רבי יוחנן בפומיה לא צייתנא ליה איכא דאמרי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא קרית שמע אמר ליה רב חסדא האלהים [21]אם אמרה לי רבי יהושע בן לוי בפומיה לא צייתנא ליה ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא תלמיד חכם אסור [22]לו לעמוד במקום הטנופת לפי שאי אפשר לו [23]לעמוד בלי הרהור תורה לא קשיא כאן Sab.40b ib.150a בעומד כאן במהלך ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר° רבה בר בר Jd 33a Az 44b חנה אמר רבי יוחנן בכל מקום מותר להרהר [24]בדברי תורה Zeb 102b חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא וכי תימא הבא נמי [25]כאן בעומד Rh 34b כאן במהלך איני° והא רבי אבהו הוה [26]קא אזיל בתריה דרבי יוחנן והוה קא קרי קרית שמע כי מטא [27]במבואות המטונפות

M 1 + אמר מר M 2 דעתו M 3 ולא אמרן אלא בינו לב״ע אבל בצבור אסור מ״ט דלמא אתי M 4 — קא M 5 וקבעי למיסק. P מבבל לא״י. V דקבעי M6 + כי אתא לפטורי מיניה M7 — מיניה B8 מבית ועדא והדר אפיק אזל. M מבי מדרשא והדר איפסק M 9 + ונצרך M10 פוסק ומרחיק ד״א וממתין M11 ואיכא M12 + הכי תנא קמיה דר״י M13 פוסק ומרח׳ ד׳ א וממ׳ P14 יצרתני B15 חלולים M16 חרפה וכלימה ואחריתנו M17 למקום || M18 — ליה || M19 ולתנא || M20 — ליה || M21 אי אר״י מפומיה M22 — לו || M23 — לעמוד || M24 — בד״ת || M 25 + לא קשיא M 26 שקיל ואזיל M 27 למבהמ״ט פסק א״ל מהו לגומרה אמר.

«Wer bei seinem Gebet seine Stimme hören lasst gehört zu den Kleingläubigen. R Hona sagte Dies wurde nur gelehrt, wo er auch im Flüstern sein Herz andächtig stimmen kann, wo er aber im Flüstern sein Herz nicht andächtig stimmen kann, ist es erlaubt und zwar nur, wenn er allein ist. in einer Gemeinschaft dagegen, könnte er dadurch die Gemeinschaft stören

R Abba suchte dem R Jehuda auszuweichen, weil er nach dem Land Jisraëls gehen wollte, während R. Jehuda gesagt hat wer von Babylonien nach dem Land Jisraëls geht, übertritt ein Gebot, denn es heisst: [1]*Nach Babylonien sollen sie gefuhrt werden und daselbst bleiben, bis zum Tag, da ich ihrer denken werde, so spricht der Herr.* Da sagte er, ich will hingehen und von ihm etwas erlauschen, [dann gehe ich hinaus]. Er ging und fand einen Schüler vor R. Jehuda lernen Wer beim Gebet steht und niest, warte bis der Geruch verschwunden ist, und beginne wieder zu beten Nach Anderen: Wer beim Gebet steht und niesen will, entferne sich vier Ellen rückwärts, niese und warte bis der Geruch verschwunden ist, dann beginne er wieder zu beten und sage Folgendes: Herr der Welt! Du hast uns Oeffnung an Oeffnung, Höhlung an Höhlung geschaffen, offen und bekannt ist vor dir unsere Schande und unsere Schmach bei Lebzeiten, und dass wir nach unserem Tod Maden und Würmer sind Dann beginne er, wo er abgebrochen hat. Da sprach er: Wäre ich nur gekommen, um diese Sache zu hören so hätte ich genug.

Die Rabbanan lehrten: Wer in einem Gewand schlaft und der Kälte wegen den Kopf nicht hervorstrecken kann, bilde durch das Gewand eine Scheidewand um seinen Hals und lese das Šemâ, manche sagen um sein Herz Nach dem ersten Tanna aber das Herz sieht ja die Scham! Er ist der Ansicht wo das Herz die Scham sieht, ist es erlaubt.

R. Hona sagte im Namen R. Johanans Wer in schmutzigen Höfen einhergeht, lege die Hand auf seinen Mund und lese das Šemâ. R. Ḥisda sprach zu ihm: Bei Gott! Hätte mir R Johanan dies mit eigenem Mund gesagt, ich würde ihm nicht gehorchen Nach Anderen sagte Rabba b. Bar Ḥana im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wer in schmutzigen Höfen einhergeht, lege die Hand auf seinen Mund und lese das Šemâ. R. Ḥisdā sprach zu ihm: Bei Gott! Hätte mir R. Jehošuâ b Levi dies mit eigenem Mund gesagt ich würde ihm nicht gehorchen. Aber kann R. Hona dies denn gesagt haben? R. Hona sagte ja: ein Schriftgelehrter darf an einem schmutzigen Ort nicht stehen, weil es ihm nicht möglich ist, ohne Nachsinnen in der Gesetzlehre zu stehen. — Dies ist keine Frage: das Eine, wo er steht, das Andere, wo er einhergeht. Aber kann R. Joḥanan dies denn gesagt haben? Rabba b. Bar Ḥana sagte ja im Namen des R. Joḥanan: überall ist es erlaubt, über die Worte der Gesetzlehre nachzusinnen, ausser in der Badstube und im Abtritt; wolltest du aber hier ebenfalls einwenden: das Eine, wo er steht, das Andere, wo er einhergeht, so ist ja R. Abahu dem R. Joḥanan gefolgt, während er das Šemâ las, und als sie an schmutzige Höfe herankamen,

1. Jer. 27,22.

[illegible] R. Ḥisda sagt: er darf das Šemá [illegible] *Alles was Odem hat lobe den Herrn.* R. Ḥisda sagt: er darf das Šemá [illegible] es heisst: *Alle meine Gebeine sprechen: Herr, wer ist dir gleich!*

[illegible] Ausgangspunkt[1] hat — R. Hona sagt: man entferne [illegible] vier Ellen von der Stelle wo der schlechte Geruch [illegible] Šemá [illegible] R. Ḥisda [illegible] gelehrt: Man lese nicht das Šemá vor Menschenkot [illegible]

[illegible] *So gab ich auch ihnen Gesetze, die nicht gut sind, und Rechte, mit denen sie nicht leben sollen.* R. As[i] sagt: *Weh denen, die die Sünde mit Banden des Truges heranziehen.* R. A[da b.] A[haba] sagt: [illegible] *Denn das Wort des Herrn hat er verachtet.* [illegible] *und um dessentwillen werdet ihr lange leben.*

R. Hona sagt: Hat er sein Gewand um seine Hüften gegürtet, so ist es erlaubt, das Šemá zu lesen. [illegible] Gewand aus Kleiderstoff [illegible] um seine Hüften gegürtet, so ist es erlaubt, das Šemá zu lesen; zum Gebet [illegible] muss auch das Herz bedeckt sein.

Ferner sagt R. Hona: Wer vergessen hat und mit [illegible] Abtritt [illegible] ist [illegible] bis er fertig ist. Bis er ganz fertig [illegible] Vielmehr wie R. Naḥman [illegible] mit dem ersten [illegible] Wegen des Ausspruchs des R. Šimón b. Gamaliel [illegible] R. Šimón b. Gamaliél sagte: [illegible] bringt den Menschen [illegible] bringt den Menschen [illegible]

[illegible] Kot an seinem Leib [illegible] im Abtritt[?] R. Hona sagt: er darf das Šemá lesen; R. Ḥisda sagt: er darf das Šemá nicht lesen. Raba sagt: Was ist der Grund R. Honas? [illegible] es heisst: *Alles was Odem hat [lobe den Herrn.]* [illegible] Was ist der Grund R. Ḥisdas? [illegible]

איתשיק אמר ליה לרבי יוחנן להיכן אהדר אמר ליה אם שהית כדי לגמור את כולה [1]חוזר לראש דבי קאמר ליה לדידי לא סבירא לי [2]לדידך [3]דסבירא לך אם שהית כדי לגמור את את כולה [4]חוזר לראש תניא כותיה דרב הונא תניא כותיה דרב חסדא תניא כותיה דרב הונא [5]המהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו [6]וקורא קרית שמע תניא כותיה דרב חסדא היה מהלך במבואות המטונפות לא יקרא קרית שמע ולא עוד אלא [7]שאם היה קורא ובא פוסק [8]לא פסק מאי אמר רבי [9]מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים בל יחיו [10]רבי אסי אמר [11]הוי מושכי העון בחבלי השוא רב אדא בר אהבה אמר מהכא כי דבר ה' בזה [12]ואם פסק מה שכרו אמר רבי אבהו עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים: אמר רב הונא היתה טליתו חגורה לו על מתניו [13]מותר לקרות קרית שמע תניא נמי הכי היתה טליתו של בגד ושל עור ושל שק חגורה[14] על מתניו [15]מותר לקרוא קרית שמע[16] אבל לתפלה עד שיכסה את לבו[17]: ואמר רב הונא שכח ונכנס[18] בתפילין לבית הכסא מניח ידו עליהן עד שיגמור עד שיגמור סלקא דעתך אלא[19] כדאמר רב נחמן[20] בר יצחק עד שיגמור עמוד[21] ראשון [22]וליפסיק לאלתר וליקום משום דרבן שמעון בן גמליאל דתניא רבן [שמעון בן] גמליאל אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון:

אתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרוא קרית שמע רב חסדא אמר אסור [23]לקרוא קרית שמע אמר רבא [24]מאי טעמא דרב הונא [25]דכתיב כל הנשמה תהלל יה ורב חסדא אמר אסור לקרוא קרית שמע מאי טעמא דרב חסדא דכתיב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך: אתמר ריח רע שיש לו עיקר רב הונא אמר מרחיק [26]ארבע אמות וקורא קרית שמע ורב חסדא אמר מרחיק ארבע אמות ממקום שפסק הריח וקורא קרית שמע תניא כותיה דרב חסדא לא יקרא אדם קרית שמע לא כנגד צואת אדם

M1 הוי הוזר || M2 + למפסק אלא || M3 אי סבירא לך למפסק אם || M4 הוי הוזר || M5 היה מהלך || M6 וקורא || M7 אפילו || M8 + ואי || B9 מיאשא || 10 בכ״י מינאבו קדם מאמר ראב״א ידי״א || M11 + מהכא || M12 פסק מאי אמר || M13 קורא || M14 − לו || B15 לקרות || M16 ולתפלה || M17 + ובמאי קמפלגי מ״ס לבו רואה את הערוה מותר ומ״ס לבו רואה את הערוה אסור || M18 רבה ב״ח ותפילין עמו || M19 אמר || M20 − בר יצחק || M21 הראשון || M22 ונפסוק וניקום לאלתר [משום] דתניא || MB23 לקרות וכן להלן || M24 − מאי שמע. [מ״ט דר״ה דכ׳ כתה יוה״מ ט דר״ח] || P25 כתיב || M26 עד מקום שיכלה הריח וקורא וכו׳.

[illegible] הדרוקן [illegible]

ולא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת תרנגולין ולא כנגד [1]צואת אשפה שריחה רע [2]ואם היה [3]מקום גבוה עשרה [4]טפחים או נמוך עשרה טפחים [5]יושב בצדו וקורא [6]קרית שמע ואם לאו מרחיק [7]מלא עיניו וכן לתפלה ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ארבע אמות ממקום [8]הריח וקורא קרית שמע אמר רבא לית הלכתא כי הא מתניתא [9]בכל הני שמעתתא אלא כי הא דתניא לא יקרא אדם קרית שמע לא כנגד צואת אדם [10]ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת כלבים בזמן [11]שנתן עורות לתוכן: [12]בעי מניה מרב ששת ריח רע שאין לו עיקר מהו [13]אמר ליה אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי [14]והני מילי בדברי תורה אבל בקרית שמע לא [15]ודברי תורה נמי לא אמרן אלא [16]דחבריה אבל דידיה לא:

[17]אתמר צואה עוברת אביי אמר מותר לקרא קרית שמע רבא אמר אסור לקרא קרית שמע אמר אביי מנא אמינא לה [18]דתנן הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא [19]טהור עומד תחת האילן [20]וטמא עובר טהור [21]ואם עומד טמא וכן באבן המנוגעת ורבא אמר לך התם בקביעותא תליא מלתא [22]דכתיב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הכא [23]והיה מחניך קדוש אמר רחמנא והא ליכא: אמר רב פפא פי חזיר כצואה עוברת [24]דמי פשיטא לא צריכא אף על גב [25]דסליק מנהרא: אמר רב יהודה ספק צואה [26]אסורה ספק מי רגלים [27]מותרים איכא דאמרי אמר רב יהודה ספק צואה בבית [28]מותרת באשפה [29]אסורה ספק מי רגלים אפילו באשפה [30]נמי מותרין סבר לה [31]כי הא דרב המנונא דאמר רב המנונא לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד וכדרבי [32]יונתן דרבי יונתן רמי כתיב ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ וכתיב ויתד תהיה לך וגומר [33]הא כיצד כאן בגדולים כאן בקטנים אלמא קטנים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפיל [34]לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו [35]בהו רבנן בודאן אבל בספקן לא גזרו [36]ובודאן עד כמה אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שמטפיחין וכן אמר רבה בר בר חנה [37]אמר

M 1 צואת — M 2 ואם — M 3 + שם — M 4 - טפחים M 5 עומד — M 6 ק ש — M 7 כמלא — M 8 + שיכלה M 9 — בכ ה שמעי — M 10 - ולא...חזי — M 11 שיש בהן עורות M 12 בעא — M 13 א ל פוק חזי הני — M 14 ולא אמרן אלא בד״ת M 15 ובדברי — M 16 בדה׳ אבל בדידיה — P 17 — אתמר — VPM 18 דתניא — M 19 הטהור — M 20 והטמא — M 21 עמד טמא הטהור טמא M 22 דרחמנא אמר — M 23 בעינא והמ ק וליכא — M 24 — דמי׳ M 25 דקסליק ואתי מנהרא — M 26 בבית אסור — M 27 מותר — M 28 מותר — M 29 אסור — M 30 מותר — M 31 כדרב — M 32 יותנן דר׳ יוחנן M 33 לא קשיא — M 34 + להו — M 35 - בהו — M 36 + רבנן — M 37 - אר י.

noch von Hühnermist [illegible] Geruch. Ist dieser [illegible] höher oder zehn Handbreiten [illegible] man sich daneben und [illegible] nicht, entferne man sich [illegible] Dies auch bezüglich [illegible] schlechten Geruch, der einen [illegible] fern man sich vier Ellen [illegible] schlechte Geruch [aufhört] [illegible]

Raba sagte: Die Halakha [illegible] bezüglich all dieser Lehren, vielmehr [illegible] das gelehrt wird: Der Mensch lese nicht [illegible] Menschenkot, noch von Schweinekot [illegible] Hundekot, wenn Häute darin sind. Man fragte R. Šešeth: Wie ist es bei einem schlechten Geruch, der keinen Ausgangspunkt hat? Er erwiderte: Kommt [illegible] Matten in den Lehrhäusern, auf [illegible] und manche lernen[1]. Dies bezieht sich [illegible] Studium der Gesetzlehre, nicht aber auf das Šema [illegible] und auch beim Studium der Gesetzlehre gilt dies nur von dem[2] seines Nächsten, nicht aber von seinem eigenen.

Es wurde gelehrt: Vor vorüberziehendem Kot, sagt Abajje, darf man das Šema lesen, Raba aber sagt, es ist verboten, das Šema zu lesen. Abajje sagte: Woher entnehme ich dies? [illegible] dem es wird gelehrt: Steht der Unreine unter dem Baum und der Reine geht vorüber, so wird er unrein; steht der Reine unter dem Baum, und der Unreine geht vorüber, so ist er rein; bleibt er aber stehen, so wird er unrein. So auch beim aussätzigen Stein[3]. Und Raba? Er kann dir Folgendes erwidern: Dort hängt es ja vom ständigen Aufenthalt ab, wie es heisst: [4]*Getrennt soll er sitzen ausserhalb des Lagers sei sein Aufenthalt*; hier aber sagt der Allbarmherzige: [5]*Heilig sei dein Lager*, was hier nicht der Fall ist.

R. Papa sagte: Die Schnauze des Schweines gleicht vorüberziehendem Kot. Selbstverständlich! — Dies ist nötig, selbst wenn es vom Fluss heraufkommt.

R. Jehuda sagte: Ungewiss, ob Kot, ist es verboten; ungewiss, ob Fusswasser, ist es erlaubt. Nach Anderen sagte R. Jehuda: Ungewiss, ob Kot, ist es im Zimmer erlaubt, auf einem Misthaufen verboten; ungewiss, ob Fusswasser, ist es auch auf dem Misthaufen erlaubt. Er ist der Ansicht R. Hamnunas; denn R. Hamnuna sagte: die Gesetzlehre hat nur vor dem Strahl[6] verboten. So auch R. Jonathan; denn R. Jonathan zeigte auf einen Widerspruch hin: es heisst: [7]*Du sollst ausserhalb des Lagers einen Platz haben, dass du dort zum Bedarf hinausgehst;* dagegen heisst es: [8]*Und eine Schaufel sollst du haben* etc. Wie ist dies [zu erklären]? — das Eine bei grosser, das Andere bei kleiner [Notdurft]. Hieraus, dass bei kleiner die Gesetzlehre nur vor dem Strahl verboten hat, wo er aber schon zur Erde gefallen ist, es erlaubt. Die Rabbanan aber sind es, welche verboten haben, und zwar haben sie nur bei Gewissem verboten, nicht aber haben sie bei Zweifelhaftem verboten. Bei Gewissem bis wie lange? — R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Solange er feucht ist. So sagte auch Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Johanans: Solange er feucht ist;

1. Obgleich die Schlafenden [illegible] Geruch verbreiten. 2. [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible] 5. [illegible]
6. Des Urins. 7. Dt. 23,13. 8. Ib. V. 14.

so sagte auch Ula: Solange er feucht ist. Geniba sagt im Namen Rabhs: Solange Spuren wahrnehmbar sind. Hierauf sagte R. Joseph: Möge der Herr dem Geniba verzeihen[1]. [illegible] bei Kot R. Jehuda im Namen Rabhs gesagt hat, es sei erlaubt, sobald sich oben eine Rinde gebildet hat, um so mehr bei Fasswasser! Abaje sprach zu ihm: Was siehst du, dass du dich darauf verlässt, verlasse dich auf das Folgende, was Rabba b. R. Hona im Namen Rabhs gesagt hat: bei Kot ist es verboten, wenn er auch einer Scherbe gleicht. – Was versteht man unter scherbengleichem Kot? – Es wurde gelehrt: Rabba b. Bar Hana sagte im Namen des R. Johanan: wenn man ihn wirft und er nicht zerbröckelt; nach Anderen: wenn man ihn wälzt und er nicht zerbröckelt. Rabina erzählte: Ich stand einmal vor R. Jehuda aus Diphte und er bemerkte Kot, da sprach er zu mir: Siehe nach, ob sich oben eine Rinde gebildet hat oder nicht. Nach Anderen hat er ihm gesagt: Siehe nach, ob er gesprungen ist. Was bleibt nun damit? – Es wurde gelehrt: Vor scherbenhartem Kot sagt Amemar, dass es verboten ist, Mar Zuṭra, dass es erlaubt ist. Raba sagte: Die Halakha ist: vor Kot, sei er auch scherbenhart, ist es verboten, vor Fasswasser nur solange es feucht ist. Man wandte ein: Vor Fasswasser ist es verboten, solange es feucht ist, erlaubt, wenn es aufgesogen oder ausgetrocknet ist. Wahrscheinlich doch aufgesogen in gleicher Weise wie ausgetrocknet: wie beim Austrocknen keine Spuren zurückbleiben, so sollen auch beim Aufsaugen keine Spuren zurückbleiben, wo aber Spuren zurückbleiben, ist es verboten, auch wenn es nicht feucht ist. – Und auch nach deiner Auffassung [illegible] der Anfangsatz: Nur solange es feucht ist, ist es verboten, wo aber nur Spuren zurückgeblieben sind, ist es also erlaubt. Folglich ist von hier überhaupt nicht zu schliessen.

[illegible]

רבי יוחנן כל זמן שמטפיחין [1]וכן אמר עולא כל זמן שמטפיחין גניבא משמיה דרב אמר כל זמן שרישומן ניכר אמר רב יוסף שרא ליה מריה לגניבא השתא צואה אמר רב יהודה אמר רב כיון שקרמו פניה מותר מי רגלים מבעיא אמר ליה אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רבה בר [2]רב הונא אמר [3]רב צואה אפילו כחרס אסורה [4]והיכי דמי צואה כחרס [5]אתמר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל [6]זמן שזורקה ואינה נפרכת [7]ואיכא דאמרי כל [6]זמן שמגלגלה ואינה נפרכת אמר רבינא הוה [8]קאימנא קמיה דרב [9]יהודה מדפתי חזא צואה אמר לי [10]עיין אי קרמו פניה [11]אי לא איכא [12]דאמרי הכי אמר ליה [13]עיין אי מפלאי אפלויי מאי הוה עלה אתמר צואה כחרס אמימר אמר [14]אסורה ומר זוטרא אמר [15]מותרת [16]אמר רבא הלכתא צואה כחרס [17]אסורה ומי רגלים כל זמן שמטפיחין מתיבי מי רגלים כל זמן שמטפיחין אסורין נבלעו או יבשו מותרין מאי לאו נבלעו דומיא דיבשו מה יבשו דאין רישומן ניכר אף נבלעו דאין רישומן ניכר הא רישומן ניכר אסיר [18]אף על גב דאין מטפיחין ולטעמך אימא רישא כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רישומן ניכר שרי אלא מהא ליכא למשמע מינה: לימא כתנאי כלי שנשפכו ממנו [19]מימי רגלים אסור לקרוא קרית שמע כנגדו ומי רגלים עצמן שנשפכו נבלעו [20]מותרין לא נבלעו [21]אסורין רבי יוסי אומר כל זמן שמטפיחין מאי נבלעו ומאי לא נבלעו [22]דקאמר [23]אילימא נבלעו דאין מטפיחין לא נבלעו דמטפיחין ואתא רבי יוסי למימר כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רישומן ניכר שרי היינו תנא קמא אלא נבלעו דאין רישומן ניכר לא נבלעו דרישומן ניכר ואתא רבי יוסי למימר כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רישומן ניכר שרי לא דכולא עלמא כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רישומן ניכר שרי והכא [24]בטופח על מנת להטפיח איכא בינייהו[25]: ירד לטבול אם יכול לעלות וכו׳: לימא [26]תנא סתמא כרבי אליעזר [27]דאמר עד הנץ החמה אפילו תימא רבי יהושע ודלמא

[illegible]

Wer zum Reinigungsbad hinabgestiegen ist ... falls er noch heraufsteigen kann [illegible]

[illegible]

M 1 — וכן...שמטפ׳ || M 2 בר חנה || M 3 ר׳ יוחנן || M 4 היכי || BM 5 אתמר || M 6 זמן || M 7 ואמרי לה || M 8 יתיבנא || M 9 ירמיה || M 10 חזי אי מקרמי || M 11 אי לא || P 12 דאמר || M 13 זיל הזי אי אפלאי אפלויי צואה || M 14 אסור כיון || M 15 מיתר || M 16 רבא אמר אסור אביי אמר מותר || M 17 אסור || M 18 אע״פ שאין || BM 19 מים || B 20 מותר || M 21 אסור || M 22 דקא || B 23 [illegible] || M 24 טופח || M 25 [illegible] על מנת להטפיח מותר [illegible] להטפיח אסיר || M 26 תנן || M 27 דתנן ר׳ א אומר עד [illegible]

Ber 9b; Jb 20a כותיקין דאמר רבי יוחנן ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה[1] : ואם לאו יתכסה במים ויקרא : והרי לבו רואה את הערוה [2]אמר רבי אלעזר ואיתימא רבי אחא בר אבא[3] משום רבינו במים עכורין שנו [4]דדמו כארעא סמיכתא שלא יראה לבו ערותו : תנו רבנן מים צלולין ישב בהן עד צוארו וקורא [5]ויש אומרים עוכרן ברגלו ; תנא קמא והרי לבו רואה את הערוה קסבר לבו רואה את הערוה מותר והרי עקבו רואה את הערוה קסבר עקבו רואה את הערוה מותר [6]אתמר עקבו רואה את הערוה מותר נוגע אביי אמר אסור ורבא אמר מותר רב זביד מתני לה[7]להא שמעתא הכי רב חיננא בריה דרב איקא מתני [8]לה הכי נוגע דברי הכל אסור רואה אביי אמר אסור *Jom 30a; Qid 54a; Mei 14b* רבא אמר מותר לא נתנה תורה למלאכי השרת והלכתא נוגע אסור רואה מותר : [9]אמר רבא צואה בעששית מותר לקרות קרית שמע כנגדה ערוה בעששית אסור לקרות קרית שמע כנגדה [10]צואה בעששית [11]מותר לקרות קרית שמע כנגדה דצואה בכסוי תליא מלתא והא מכסיא ערוה בעששית *Dt 23,15* אסור לקרות קרית שמע כנגדה ולא יראה בך ערות דבר אמר רחמנא והא קא מתחזיא : אמר[12]אביי צואה כל שהוא מבטלה ברוק אמר רבא וברוק עבה אמר רבא צואה בגומא מניח סנדלו עליה וקורא קרית שמע בעא מר בריה דרבנא[13]צואה דבוקה בסנדלו מאי תיקו : אמר [14]רב יהודה גוי ערום אסור לקרות קרית שמע כנגדו מאי אריא גוי אפילו ישראל נמי[15]גוי אצטריכא *Ez 23,20* ליה מהו דתימא הואיל וכתיב בהו אשר בשר חמורים בשרם אימא[16]כחמור בעלמא קמשמע לן[17]דאינהו נמי איקרו ערוה *Gn 9,23* דכתיב וערות אביהם לא ראו: [18]ולא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים[19] : וכמה מיא רמי ואזיל אלא הכי קאמר לא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה כלל[20]ומי רגלים עד שיטיל לתוכן מים[21]ויקרא : *Naz 38a* תנו רבנן כמה יטיל לתוכן מים כל שהוא רבי זכאי אומר רביעית אמר רב נחמן מחלוקת לבסוף אבל [22]בתחלה כל שהן ורב יוסף אמר מחלוקת לבתחלה אבל לבסוף דברי הכל רביעית

1 M + תנ ה ותיקין היו גומ׳ אותה עם הנץ החמה 2 M מסיע ליה לר׳ אליעאי דא״ר אליעאי וא ר אבא בר אחא) [ואיתימא ר׳ חייא בר אבא] מיש ר בעכורין שנינו 3 B + בר אחא 4 M - דדמו...ערותו 5 M + ק ש 6 M דאתמר 7 M יהאי שמעתתא בהאי לישנא ר׳ חנינא 8 M - לה 9 בכ י מונאכו בא מאמר רבא אחר מאמר אביי (ור י) 10 M מ ט צואה בכיסוי ת מ [דכ׳ והיה מחנך קדוש] והאיכא הכא כתיב ולא יר והא מתחזיא 11 P מותר׳ 12 M ר׳ יוחנן 13 M -- צואה 14 M רבא 15 B + ישראל פשיטא ליה דאסור אלא 16 M חמור 17 M דערוה כתיב בהו 18 בד ו נסמן בטעות לפני הפסקא ׳מתני׳׳ ולאחריו גמ׳ 19 P + וכמה ..ד א 20 M + ויקרא ק ש 21 M - ויקרא 22 M לכתחלה דברי הכל כל שהו.

Frommen, denn R. Johanan sagte: die Frommen pflegten es mit Sonnenaufgang zu beenden.

Wo nicht, bedecke er sich durch das Wasser und lese. Sein Herz sieht ja aber die Scham! — R. [illegible] nach Anderen R. Aḥa b. Abba sagte [illegible] Meisters: Dies wurde bezüglich trüben Wassers gelehrt, das fester Erde gleicht, sodass sein Herz die Scham nicht sieht.

Die Rabbanan lehrten: In klarem Wasser setze er sich bis zum Hals und lese; manche sagen [illegible] mit dem Fuss. Nach dem ersten Tanna [illegible] Herz sieht ja die Scham! — Er ist der Ansicht [illegible] wo sein Herz die Scham sieht, ist es erlaubt. Seine Ferse sieht ja aber die Scham! — Er ist der Ansicht, auch wo seine Ferse die Scham sieht, ist es erlaubt. Es wurde auch gelehrt: Wo seine Ferse die Scham sieht, ist es erlaubt, wo sie jene berührt, sagt Abajje, dass es verboten ist, Raba, dass es erlaubt ist. So wird diese Lehre von R. Zebid gelehrt. R. Ḥenana b. R. Iqa aber lehrt sie wie folgt: Berührt sie jene, ist es nach Allen verboten, sieht sie jene, so ist es nach Abajje verboten, nach Raba aber erlaubt, da die Gesetzlehre nicht für die Dienstengel gegeben ist. Die Halakha ist: Berührt sie, ist es verboten, sieht sie, ist es erlaubt.

Raba sagte: Vor Kot hinter einer Glaswand[1] ist es erlaubt, das Šemå zu lesen, vor Scham hinter einer Glaswand ist es verboten, das Šemå zu lesen. Vor Kot hinter einer Glaswand ist es erlaubt, das Šemå zu lesen, weil es beim Kot vom Bedecken abhängt, und er ist ja bedeckt; vor Scham hinter einer Glaswand ist es verboten, das Šemå zu lesen, weil der Allbarmherzige gesagt hat: *Dass keine Scham unter dir gesehen werde*, während es ja hier gesehen wird. Abajje sagte: Unbedeutenden Kot macht man durch Speichel zu Nichts. Hierzu sagte Raba: Und zwar mit dickem Speichel. Raba sagte: Kot in einer Rinne bedecke man mit seiner Sandale und lese das Šemå. Mar b. Rabina fragte: Wie ist es, wenn Kot an seiner Sandale haftet? Diese Frage bleibt dahingestellt.

R. Jehuda sagte: Vor einem nackten Nichtjuden ist es verboten, das Šemå zu lesen. Warum vor einem Nichtjuden? Dies ist ja auch bei einem Jisraéliten [illegible] Fall! — Dies ist nötig, da es ja von ihnen heisst: *Deren Fleisch dem Fleisch des Esels gleicht*, so könnte man glauben [illegible]; daher lässt er uns hören, dass [illegible] Scham gesprochen wird, wie es heisst: *Und die Scham ihres Vaters sahen sie nicht.*

Er bedecke sich aber nicht durch schmutziges Wasser, noch durch Einweichwasser, solange er kein [frisches] Wasser hinzugegossen hat. Wieviel Wasser soll er [illegible] es vielmehr so: er bedecke sich durch schmutziges Wasser oder durch Einweichwasser [illegible] Fusswasser[5] aber soll er zuerst Wasser hineingiessen und dann lesen.

Die Rabbanan lehrten: Wieviel Wasser soll man hineingiessen? [illegible] R. Zakkai sagt: ein Viertellog. R. Naḥman sagte: Der Streit besteht nur, wo nachher [das Wasser] hineingegossen wird, wo aber vorher, geben Alle zu, dass irgend wieviel genügt. R. Joseph [illegible]

1. Wörtl. Latern, Glasgefäss. 2. [illegible]

[illegible]

[illegible] welches niedriger ist als drei [Handbreiten], wird wie [illegible]

[illegible] R. Jehuda sagt: die Halakha ist nicht wie R. Šimón b. Eleázar.

R. Aḥaj beschäftigte sich [mit der Hochzeitsfeier] seines Sohns im Haus des R. Jiçḥaq b. Šemuël b. Martha. Er führte ihn zum Baldachin, aber diesem gelang die Sache nicht. Jener kam zu ihm, um nachzusehen, und fand eine Gesetzrolle liegen. Da sprach er: Wäre ich jetzt nicht gekommen, hättet ihr meinen Sohn gefährdet; [illegible] Tephillin befindet, darf man eher die [illegible] gethan hat. Abajje sagt: Dieses bezieht sich nur auf ein nicht dazu bestimmtes Gefäss, bei einem eigens dazu

[1]אמר ליה רב יוסף לשמעיה [2]אייתי לי רביעיתא דמיא [3]כרבי זכאי: תנו רבנן גרף של רעי ועביט של [4]מימי רגלים אסור לקרות קרית שמע כנגדן ואף על פי שאין בהן כלום ומי רגלים עצמן עד שיטיל לתוכן מים [5]וכמה יטיל לתוכן מים כל שהוא רבי זכאי אומר רביעית בין לפני המטה בין לאחר המטה רבן שמעון בן גמליאל אומר לאחר המטה קורא לפני המטה אינו קורא [6]אבל מרחיק הוא ארבע אמות וקורא רבי שמעון בן אלעזר אומר אפילו בית מאה אמה לא יקרא עד שיוציאם או שיניחם תחת המטה: אבעיא להו היכי [7]קאמר אחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ארבע אמות וקורא או דלמא [8]הכי קאמר לאחר המטה מרחיק ארבע אמות וקורא לפני המטה אינו קורא כלל תא שמע [9]דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ארבע אמות [10]רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בית מאה אמה לא יקרא עד שיוציאם או שיניחם תחת המטה בעין איפשיטא [11]לן מתניתא קשיין אהדדי איפוך בתרייתא ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא מאן שמעת ליה דאמר כוליה בית בארבע אמות דמי רבי שמעון בן אלעזר [12]היא: אמר רב יוסף בעאי מיניה מרב הונא מטה פחות משלשה [13]כלבוד דמי [14]פשיטא לי [15]שלשה ארבעה חמשה [16]ששה שבעה שמנה תשעה מהו אמר לי לא ידענא [17]עשרה [18]ודאי לא מבעיא לי אמר אביי שפיר עבדת [19]דלא אבעיא לך כל עשרה רשותא אחריתי היא אמר רבא הלכתא פחות משלשה כלבוד דמי עשרה רשותא אחריתי היא משלשה עד [20]עשרה היינו דבעא מיניה רב יוסף מרב הונא ולא פשט ליה אמר [21]רב הלכה כרבי שמעון בן אלעזר [22]וכן אמר באלי אמר רב יעקב [23]בריה דבת שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר [24]ורבא אמר אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: רב [25]אחאי אעסק ליה לבריה בי רב יצחק בר שמואל בר מרתא [26]עיילה לחופה ולא הוה מסתייעא מלתא אזל בתריה לעיוני הוא ספר תורה [27]דמנח [28]אמר [29]להו איכו השתא לא [30]אתאי סכנתין לברי דתניא בית שיש בו ספר תורה או תפילין אסור [31]לשמש בו את המטה עד שיוציאם או [32]שיניחם כלי בתוך כלי אמר אביי לא שנו

[1] P ואמר [2] M עייל [3] M + במשבלתא [4] BM מי [5] M [illegible] וכמה [6] M מים [illegible] אבל וקורא [7] M קתני לאחר [8] M [illegible] ה ק [9] M דתניא [10] M — וקורא [11] M לן [12] M היא [13] B פשיטא לי דכלבוד דמי [14] M [illegible] [15] P פשיטא לי [16] P שלשה וששה [17] P עשר [18] M [ודאי] לא איב [19] M דלא איב לך [20] M תשעה [21] M רבה [22] M — וכן א ר יעקב בריה דבת שמואל הלכה כרשב א [23] P בריה [24] M ורבא [illegible] [25] M אהילאי [26] M אזל למיגבב ולא איתשייעא מילתא למיגבבה עייל בתריה [27] B דמנחא [28] M + כביתיה [29] M [illegible] [30] M חזאי [illegible] אתיא [31] M בתשמיש [32] M + עד

אלא [1]בכלי שאינו כליין אבל [2]בכלי שהוא כליין אפילו עשרה
Fol. 26 מאני כהד מאנא דמי אמר רבא גלימא [3]בקמטרא ככלי בתוך
כלי דמי: אמר רבי יהושע בן לוי ספר תורה צריך לעשות לו
מחיצה עשרה [4]מר זוטרא אקלע לבי רב אשי חזייה לדוכתיה
דמר בר רב אשי [5]דמנח ביה ספר תורה ועביד ליה מחיצה
עשרה אמר ליה כמאן כרבי יהושע בן לוי אימר דאמר רבי יהושע בן
לוי דלית ליה [6]ביתא אחרינא מרהא אית ליה ביתא אחרינא אמר
Sab. 95a Er. 59b ליה לאו אדעתאי: כמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות:
Ber. 22a Qid. 33a אמר רבא אמר רב סחורה [7]אמר רב הונא לא שנו אלא
ib. 81b Ket. 60b לאחריו אבל לפניו [8]מרחיק מלא עיניו וכן לתפלה איני והא
Syn. 5b Men. 35b [9]רפרם בר פפא אמר רב חסדא עומד אדם כנגד בית הכסא
Hul. 7a ומתפלל [10]הכא במאי עסקינן בבית הכסא [11]שאין בו צואה איני
Sab. 10a והאמר רב יוסף בר חנינא בית הכסא שאמרו אף על פי שאין
בו צואה ובית המרחץ שאמרו אף על פי שאין בו אדם [11]אלא
ib. Ned. 7a הכי במאי עסקינן בחדתי והא [12]מבעיא ליה לרבינא הזמינו
לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון [13]כי קא מבעיא ליה
לרבינא למיקם [14]עליה לצלויי בגויה אבל כנגדו לא אמר רבא
הני בתי כסאי דפרסאי [15]אף על גב דאית [16]בהו צואה כסתומין
דמי:

[vi] Ber. 21b בעל קרי שראה זיבה ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת
[17]שראתה נדה צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר:

גמרא. אבעיא להו בעל קרי שראה זיבה [18]לרבי יהודה
מהו [19]כי פטר רבי יהודה התם [20]בזב שראה קרי דמעיקרא
לאו בר טבילה הוא אבל [21]בבעל קרי שראה זיבה דמעיקרא בר
טבילה הוא מחייב או דלמא לא שנא תא שמע [22]המשמשת
וראתה נדה צריכה טבילה ורבי יהודה פוטר והא משמשת
וראתה נדה [23]כבעל קרי שראה זיבה דמיא וקא פטר רבי יהודה
שמע מיניה תני רבי חייא בהדיא בעל קרי שראה זיבה צריך
טבילה ורבי יהודה פוטר:

M 1 + שהניח; M 2 + הניחן B 3 אקמטרא M 4 + טפחים M 5 דהוה שריא ומנח בה M 6 בית אחר אבל אית ליה בית אחר לא P 7 אמר M א״ר הונא M 8 כמ״א M 9 B + אמר M 10 בדליכא ביה צואה איני והא א״ר יוסי ב ח M 11) אלא הבמ״ע M 12 איבעויי איבעיא ליה M 13 + ולא איפשיטא ליה M 14 בגויה לצלויי כי קאמרינן הכא כנגדו קאמרינן אמר M 15 אף ... צואה B 16 ביה M 17 וראתה P 18 לר׳ י M מהו לר׳ י M 19 עד כאן לא פטר M 20 + אלא 21 הכא דב״ט הוא M 22 + מסיפא M 23 דכי בע״ר.

bestimmten Gefäss [illegible] ein Gefäss betrachtet. R. [illegible] auf einer Kiste wird wie Gefäss im Gefäss betrachtet. R. Jehošuâ b. Levi sagte: Vor einer Gesetzrolle soll man eine zehn [Faust] h[illegible] Zuṭra kam zu R. Aši, er [illegible] Mars, des Sohns R. Ašis, eine Gesetzrolle liegen, vor welcher jener eine zehn [Faust] hohe Scheidewand machte. Da sprach er zu ihm: Wol nach der Ansicht des R. Jehošuâ b. Levi — R. Jehošuâ b. Levi sagt dies aber nur dann, wo man keine andere Stube hat, mein Herr hat ja aber eine andere Stube. Jener erwiderte: Ich dachte nicht daran.

Wie weit entferne man sich hiervon, sowie von Kot? — vier Ellen. Raba sagte im Namen R. Seḥoras im Namen R. Honas: Dies ist nur gelehrt worden, wenn er es hinter sich hat, wenn aber vor sich, entferne man sich, soweit das Auge reicht; dies gilt auch hinsichtlich des Gebets. Dem ist ja nicht so! Raphram b. Papa sagte ja im Namen des R. Ḥisda: der Mensch darf vor einem Abtritt stehen und beten. — Hier wird von einem Abtritt gesprochen, in dem kein Kot vorhanden ist. Dem ist ja nicht so! R. Joseph b. Ḥanina sagte ja: Wenn sie vom Abtritt sprechen, so gilt es auch, wenn darin kein Kot vorhanden ist; wenn sie vom Badehaus sprechen, so gilt es auch, wenn [illegible] Mensch darin ist. — Vielmehr, hier wird von einem neuen gesprochen. Bezüglich eines solchen fragte ja aber Rabina: wie ist es, wenn man ihn nur als Abtritt bestimmt hat, gilt die Bestimmung, oder gilt die Bestimmung nicht? — Was Rabina gefragt hat, bezog sich darauf, ob man sich darin hinstellen und beten darf, nicht aber, ob daneben. Raba sagte: Die persischen Abtritte sind, wenn auch Kot darin da ist, als verschlossene zu betrachten.

EIN Samenflussbehafteter, der Samenerguss hatte, eine in Monatsblutung Befindliche, die Samen ausgestossen und eine Begattete, die Monatsblutung bemerkt, bedürfen des Reinigungsbads. R. Jehuda befreit sie davon.

GEMARA. Sie stellten die Frage: Wie [illegible] R. Jehuda, wenn ein Samenergussbehafteter Samenfluss bemerkt? ist es anzunehmen, dass R. Jehuda nur einen Samenflussbehafteten, der Samenerguss hatte, befreit, weil er von vornherein nicht reinigungsbadfähig ist, ein Samenergussbehafteter, der Samenfluss bemerkt, hingegen, war ja wol reinigungsbadfähig, er sei daher verpflichtet, oder ist hierin kein Unterschied? — Komme und höre: Die Begattete, die Monatsblutung bemerkt, bedarf des Reinigungsbads, R. Jehuda befreit sie davon. Eine Begattete, die Monatsblutung bemerkt, gleicht ja einem Samenergussbehafteten, der Samenfluss bemerkt, und R. Jehuda befreit sie davon. Schliesse hieraus. R. Ḥija lehrte ausdrücklich: Ein Samenergussbehafteter, der Samenfluss bemerkt, bedarf des Reinigungsbads; R. Jehuda befreit ihn davon.

VIERTER ABSCHNITT

DAS Morgengebet [hat Zeit] bis Mittag; R. Jehuda sagt: bis vier Stunden; das Nachmittaggebet [hat Zeit] bis zum Abend. R. Jehuda sagt: bis zur Hälfte [der Zeit] des Nachmittaggebets. Das Abendgebet hat keine festgesetzte Zeit. Das Zusatzgebet [hat Zeit] den ganzen Tag; R. Jehuda sagt: bis sieben Stunden.

GEMARA. [illegible] *Krummes kann nicht grade werden, das Fehlende kann nicht vollzählig werden.* [illegible] [bezieht sich] auf den, der das Semálesen des Abends oder das Semálesen des Morgens oder das Gebet des Abends oder das Gebet des Morgens unterlassen hat, das Fehlende kann nicht mitgezählt werden bezieht sich auf den, welchen seine Genossen zu einer Sache des Gebots mitgezählt haben, er aber [illegible] R. Jehuda im Namen des R. Johanan erwiderte: Hier handelt es sich um den, der es absichtlich unterlassen hat. R. Aši sagte: Dies ist auch erwiesen, denn es heisst ja: wer unterlassen [illegible]

[illegible] Wer sich geirrt und am Sabbathvorabend das Nachmittaggebet nicht verrichtet [illegible] Wer sich geirrt und am Sabbath das Nachmittaggebet nicht verrichtet [illegible]

תפלת השחר עד חצות רבי יהודה אומר עד ארבע שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע ושל מוספין כל היום[1] רבי יהודה אומר עד שבע שעות:

גמרא. ורמינהי מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום כי תניא ההיא לותיקין דאמר רבי יוחנן ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה ובולי עלמא עד חצות ותו לא והאמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים[1] שחרית מתפלל במנחה שתים בולי יומא מצלי ואזיל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בזמנה מכאן ואילך שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתים אם תימצי לומר טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים משום דחד יומא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו בטל קרבנו או דלמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל תא שמע דאמר רב[10] הונא בר יהודה אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל[11] ערבית שתים ואין בזה משום[12] דעבר יומו בטל קרבנו מתיבי[13] מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות מעות לא יוכל לתקן זה שבטל קרית שמע של[14] ערבית וקרית שמע של שחרית או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן[15] הכא במאי עסקינן שבטל במזיד אמר רב אשי דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני טעה שמע מינה: תנו רבנן טעה ולא התפלל[16] מנחה בערב שבת מתפלל בליל שבת שתים

M1 + כלו M2 + תנ ה ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה M3 בריה דר״ב א M4 + טעה ולא התפלל M5 + צלויי M6 + אלא M7 דכולי יומא חד הוא [דכ׳ ויהי ערב וי׳ ב] ואת ל׳ טעה ולא התפ שחרית מתפ׳ במנחה ב׳ דחד יומא הוא ידכתיב ויהי ערב וי׳ ב יום א אבל הכא כיון דלא צלי מנחה קרינן ביה עבר יומו M8 + בעלמא M9 ואזיל M10 יהודה אמר רב טעה B11 בערבית M12 עבר M13 - מעות...להמנות M14 שח׳ או ק״ש של ער׳ או תש״ש או תש״מ או תש״ע M15 כגון M16 בע״ש במנחה.

מעד ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצאי שבת שתים של חול מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה [17]שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו למימרא דכיוןדלא אבדיל בקמייתא כמאן דלא[18]צלי דמי [19]ומהדרינן ליה ורמינהי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים ושאלה בברכת השנים מחזירין אותו הבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס [20]קשיא: אתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום [21]תניא כותיה דרבי יוסי ברבי חנינא ותניא כותיה דרבי יהושע בן לוי תניא כותיה דרבי יוסי ברבי חנינא אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר [22]תפלה לעני כי יעטף ולפני ה׳ ישפך שיחו יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי [23]תניא כותיה דרבי יהושע בן לוי מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות שהרי תמיד של שחר [24]קרב והולך עד ארבע שעות ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב שהרי תמיד של בין הערבים [24]קרב והולך עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שהרי תמיד של בין הערבים [24]קרב והולך עד פלג המנחה ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופדרים [25]שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה ומפני מה אמרו [26]של מוספין כל היום שהרי [27]קרבן של מוספין [24]קרב כל היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות שהרי [28]קרבן מוסף קרב והולך עד שבע שעות ואיזהו מנחה

M 17 + ר׳ אומר‎ ‖ M 18 מצלי ‖ M 19 אמאי לא עלתה לו תהוי ראשונה דמנחה ושניה דחול משום דאתי למימר בדין הוא דלא איבעי ליה לצלויי תרי זימני והתם היינו טעמא דאצרכוה רבנן תרי זימני משום דלא אמר הבדלה בראשונה מהדרינן ליה ‖ M 20 + לא קשיא ‖ + כיון דלא אבדיל בראשונה ואבדיל בשניה גלי בדעתיה דכי קמצלי אדעתא דשבת קא מצלי ‖ M 21 ריב ח אומר תפלות אבות תקנום אבר׳ ‖ M 22 אשפוך לפניו שיחי ‖ ואומר תפלה לעני וכ׳ ‖ 23 B ותניא ‖ M 24 + היה ‖ M25 שלא נת׳ מבערב ‖ M26 ומוספין ‖ M27 קרבנות מוספין קריבין והולכין כל ‖ M28 קרבנות מוספין קריבין עד.

[illegible] Erkenntnis [illegible] weil [illegible] Eine Frage [illegible]

Es wird gelehrt [illegible] R. H. [illegible] Gebete haben [illegible] R. J. b. L. v. sagt [illegible] entsprechend angeordnet. Es wird [illegible] R. J. [illegible] R. H. gelehrt, und es wird wie R. J[eh]oš[uá] b. Levi [illegible] Es wird wie R. J[ose] [illegible] H[anina] gelehrt: Abraham [illegible] das Morgengebet angeordnet [illegible] heisst: [8]*Und Abraham machte sich früh am Morgen auf zu dem Ort woselbst er gestanden*, und [illegible] bedeutet stehen als beten [illegible] heisst [9]*Und Pinhas stand auf und betete*. Jishaq hat das Nachmittaggebet angeordnet [illegible] es heisst [10]*Und Jishaq ging gegen Abend ins Feld hinaus, um nachzusinnen*, und nichts Anderes bedeutet [illegible] denn es heisst [11]*Ein Gebet des Armen, wenn er verschmachtet, und vor Gott seine Gedanken ausschüttet*. Jáqob hat das Abendgebet [illegible] es heisst [12]*Er kam an den Ort heran*, [illegible] Anderes bedeutet herankommen [illegible] es heisst [13]*Und du sollst für dieses Volk nicht beten, keine Klage und kein Gebet für sie erheben, und mir mit Fürbitte nicht herankommen*. Es wird [illegible] R. Jehošuá b. Levi gelehrt: Warum sagten sie, das Morgengebet habe Zeit bis Mittag? — weil das tägliche Opfer des Morgens bis Mittag Zeit hatte; R. J[ehuda] sagt: bis vier Stunden, weil das tägliche Opfer des Morgens bis vier Stunden Zeit hatte. Und warum sagten sie, das Nachmittaggebet habe Zeit bis zum Abend? — weil das tägliche Opfer der Abenddämmerung bis zum Abend Zeit hatte; R. Jehuda sagt: bis zur Hälfte [der Zeit] des Nachmittaggebets, weil das tägliche Opfer der Abenddämmerung bis zur Hälfte [der Zeit] des Nachmittaggebets Zeit hatte. Und warum sagten sie, das Abendgebet habe gar keine festgesetzte Zeit? — weil die Verzehrung der am Abend noch nicht verzehrten Opferteile und des Fetts[14] die ganze Nacht Zeit hatte. Und warum sagten sie, das Zusatzgebet habe den ganzen Tag Zeit? — weil das Zusatzopfer den ganzen Tag Zeit hatte; R. Jehuda sagt: bis sieben Stunden, weil das Zusatzopfer bis sieben Stunden Zeit hatte. Und

1. Am Ausgang des Šabbaths und der Festtage wird ein Unter[illegible] des 18gebets eingeschaltet. 2. Wörtl. die Macht des Regen[illegible] [illegible] Tau und Regen. 5. Das 9. des 18gebets. 6. Schliesst[illegible] 4. des 18gebets [illegible] Unterscheidungsegen, wird später in Verbindung mit [illegible] Sgspr. über den Genuss eines Getränks erforderlich ist. 8. Gen. 19,27. 9. Ps. 106,30. 10. Gen. 24,63. 11. Ps. 102,1. 12. Gen. 28,11. 13. Jer. 7,16. 14. Verleren Opfer[illegible]

R. Jehuda sagt: bis vier Stunden.

vorüber! Also wie? (bis und bis) einschliesslich! —

— Glaubst du etwa, dass er mit der Hälfte [der Zeit] Wann hört die erste ein Viertel vorüber sind. R. Naḥman sagte: dass man die Minderjährige zur Wei- zur Heirat zulässt; dass ein getötet hatte, dass vierzigtägiger Wein auf

גדולה משש שעות ומחצה ולמעלה ואיזו היא מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה ולמעלה: [29]אבעיא להו רבי יהודה פלג מנחה קמא קאמר או פלג מנחה אחרונה קאמר תא שמע דתניא רבי יהודה אומר פלג [30]המנחה אחרונה[31] אמרו והיא אחת עשרה שעות חסר רביע נימא תהוי תיובתיה דרבי יוסי ברבי חנינא אמר לך רבי יוסי ברבי חנינא [32]לעולם אימא לך תפלות אבות תקנום[33] ואסמכינהו רבנן אקרבנות דאי לא תימא הכי תפלת [34]מוסף לרבי יוסי ברבי חנינא מאן תקנה אלא [35]תפלות אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות: רבי יהודה אומר עד ארבע שעות: אבעיא להו[36] עד ועד בכלל או דלמא עד ולא עד בכלל תא שמע[37] רבי יהודה אומר עד פלג המנחה אי אמרת בשלמא עד ולא עד בכלל היינו דאיכא בין רבי יהודה לרבנן [38]אלא אי אמרת עד ועד בכלל[39] רבי יהודה היינו רבנן אלא מאי עד ולא עד בכלל [40]אימא סיפא ושל מוספין כל היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות ותניא היו לפניו שתי תפלות אחת של[41] מוסף ואחת של מנחה מתפלל של מנחה ואחר כך [42]של מוספין שזו תדירה וזו אינה תדירה רבי יהודה אומר מתפלל של[43] מוסף ואחר כך[44] של מנחה שזו[45] עוברת וזו[45] אינה עוברת אי אמרת בשלמא עד ועד בכלל היינו דמשכחת להו שתי תפלות בהדי הדדי אלא אי אמרת עד ולא עד בכלל היכי משכחת[46] להו שתי תפלות בהדי הדדי בין דאתיא לה של מנחה אזלא לה של מוספין אלא[47] מאי עד ועד בכלל[48] קשיא רישא[48] מאי איכא בין רבי יהודה לרבנן מי סברת[49] דהאי פלג מנחה פלג אחרונה קאמר פלג ראשונה קאמר והכי קאמר אימת נפיק פלג ראשונה ועייל פלג אחרונה מכי נפקי אחת עשרה שעות חסר רביע אמר רב נחמן[50] אף אנן נמי תנינא [51]רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים שממאנין את [52]הקטנה ומשיאין את האשה על פי עד אחד ועל תרנגול שנסקל בירושלים על שהרג את הנפש ועל היין בן ארבעים

M 29 אבעיא . אומר B 30 מנחה M 31 אמרו והיא M 32 לעולם א״ל M 33 ואתו רבנן ואסמ׳ אתמידין דאי M 34 המוספין M 35 אתו רבנן ואסמכ׳ אקרבנות ה״ג אסמכ׳ אתמידין M 36 + רבי יהודה M 37 + תה״מ עד הערב M 38 + שעתא ורביעא M 39 מאי איכא בין ר׳ י׳ לרבנן M 40 + אי הכי M 41 מנחה וא״ש מוספין M 42 + מתפלל B 43 מוסף M 44 מוספין M 45 — מצוה M 46 לה לשתי M 47 דאי M 48 — מאי. לרבנן M 49 דר״י פלג מנחה אחרון קאמר לא פלג ראשון קאמר וה״ק מאימת שלים פלג ראשון ועייל פלג אחרון M 50 + בר יצחק M 51 העיד ריב״ב על ה׳ M 52 הקטנות.

יום שנתנסך על גבי המזבח ועל תמיד של שחר שקרב [53]בארבע שעות שמע מינה עד ועד בכלל שמע מינה אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה: [54]ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות מאן תנא להא [55]דתנן וחם השמש ונמס בארבע שעות[56] אתה אומר בארבע שעות או אינו אלא בשש שעות כשהוא אומר כחום היום הרי שש שעות אמור הא מה אני מקיים וחם השמש ונמס בארבע שעות מני לא רבי יהודה ולא רבנן אי רבי יהודה עד ארבע שעות[57] נמי צפרא הוא אי רבנן עד[58] חצות נמי צפרא הוא אי בעית אימא רבי יהודה אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבנן אמר קרא בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים ואי בעית אימא רבי יהודה[59] האי בקר יתירא להקדים לו שעה אחת[60] דכולי עלמא מיהא וחם השמש ונמס בארבע שעות מאי משמע אמר[61] רב אחא בר יעקב אמר קרא וחם השמש[62] ונמס איזו הוא שעה שהשמש חם והצל צונן הוי אומר בארבע שעות: תפלת המנחה עד הערב וכו׳: אמר ליה רב חסדא לרב [63]יצחק התם אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה הכא מאי אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי אמר רב חסדא נחזי אנן מדרב מצלי של שבת בערב שבת [64]מבעוד יום שמע מינה הלכה כרבי יהודה [65]אדרבה מדרב הונא ורבנן לא[66] הוו מצלו עד אורתא שמע מינה [67]אין הלכה כרבי יהודה השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד: רב אקלע לבי גניבא וצלי של שבת בערב שבת והוה מצלי רבי ירמיה בר אבא [68]לאחוריה דרב וסיים רב ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה [69]שמע מינה תלת שמע מינה מתפלל אדם של שבת בערב שבת ושמע מינה מתפלל תלמיד אחורי רבו ושמע מינה אסיר לעבור כנגד המתפללין[70] מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין איני והא רבי אמי ורבי אסי חלפי רבי אמי ורבי אסי היין לארבע אמות הוא

Git. 4b; Bk. 20a; Ex. 16,21; Gen. 18,1; Ex. 16,21

M 53 + והולך || M54 — ועל...שעות || M 55 דת״ר || M56 + הכתוב מדבר || M 57 בימָמא צפ׳ || M 58 שש שעות צפ׳ || M 59 אמר לך ר״י להכי כתב רחמנא בקר || M 60 + קודם לבקר || B 61 רבי || M 62 [מכלל דצל צונן] אימת היא השעה שהשי׳ חם והצל || M63 + נחמן בר || M 64 — מבע״י || M 65 אדרבא מדרה || M 66 — הוו || M 67 הלכה כרבנן || M 68 אחוריה קדים וסיים || M 69 + בר אבא || M70 — מסייע... המתפללין.

den Altar gegossen [illegible] Opfer des Morgens in der vierten Stunde [illegible] wurde[1]. Schliesse hieraus, [illegible] einschliesslich[1]. Schliesse hieraus: R. Kahana [illegible] die Halakha ist wie R. Jehuda, weil wir in der Behirta [illegible] haben.

Und dass das tägliche Opfer des Morgens in der vierten Stunde dargebracht wurde. Wer hat [illegible] gelehrt: [3]*Und als die Sonne wärmend wurde, schmolz es zusammen* in der vierten Stunde [illegible] der vierten, war es nicht in der sechsten [illegible] Wenn es heisst: [4]*Als der Tag warm wurde*, ist es die sechste Stunde; wenn es aber heisst: *als die Sonne wärmend wurde, schmolz es zusammen*, so ist es die vierte Stunde. Wie wer? weder wie R. Jehuda noch wie die Rabbanan; nach R. Jehuda gehört ja [die Zeit] bis zur vierten Stunde zum Morgen, nach den Rabbanan gehört ja auch [die Zeit] bis Mittag [zum] Morgen! Wenn du willst, sage ich: wie R. Jehuda; wenn du willst, sage ich: wie die Rabbanan. Wenn du willst, sage ich: wie die Rabbanan, denn die Schrift sagt: [5]*Morgen für Morgen*, teile ihn also in zwei Morgen[6]. Wenn du willst, sage ich: wie R. Jehuda; das überflüssige Wort „Morgen" deutet an, dass es eine Stunde früher geschah. Alle jedoch geben zu, dass *wenn die Sonne wärmend wurde, schmolz es zusammen*, dies in der vierten Stunde geschah. Woher ist dies erwiesen? R. Aha b. Jâqob sagte: Es heisst: *als die Sonne wärmend wurde, schmolz es zusammen*; welche ist die Zeit, wo die Sonne wärmend, der Schatten aber kühlend ist? sage: zur vierten Stunde.

Das Nachmittaggebet [hat Zeit] bis zum Abend [illegible] R. Hisda sprach zu R. Jichaq: Dort[7] sagte R. Kahana, dass die Halakha wie R. Jehuda ist, weil so in der Behirta gelehrt wurde, wie ist es nun hier? Er schwieg und erwiderte ihm nichts. Da sprach R. Hisda: Dies ersehen wir ja daraus, dass Rabh am Šabbathvorabend, als es noch Tag war, schon das Šabbathgebet zu verrichten pflegte, woraus folgt, dass die Halakha wie R. Jehuda ist. — Im Gegenteil, da R. Huna und die Rabbanan das Gebet nicht vor Abend zu verrichten pflegten, so folgt hieraus, dass die Halakha nicht wie R. Jehuda ist. Jetzt nun, da die Halakha nicht entschieden wurde, weder wie dieser, noch wie jener, so hat, wer nach Ansicht des Einen gehandelt, recht gethan, und wer nach Ansicht des Anderen gehandelt, recht gethan.

Rabh befand sich bei Geniba und verrichtete am Šabbathvorabend das Šabbathgebet; R. Jirmeja b. Abba stand hinter ihm und verrichtete das Gebet ebenfalls. Als Rabh beendet hatte, unterbrach er R. Jirmeja nicht[8]. Hieraus sind drei Dinge zu schliessen: es ist zu schliessen, dass der Mensch schon am Šabbathvorabend das Šabbathgebet verrichtet; es ist zu schliessen, dass ein Schüler hinter seinem Lehrer betet; und es ist zu schliessen, dass es verboten ist, vor dem Betenden vorüberzugehen. Dies ist eine Stütze für R. Jehošuâ b. Levi; denn R. Jehošuâ b. Levi sagte, es ist verboten, vor dem Betenden vorüberzugehen. Dem ist ja nicht so! R. Ami und R. Asi gingen ja wol vorüber! — R. Ami und R. Asi gingen ausserhalb [der] vier Ellen vorüber. Wieso aber

1. Also bis einschliesslich, hier wird auch die Ansicht RJs vertreten. 2. [illegible] dieses Tr. sind die Zeugnisse traditionaler Lehren gesammelt. 3. Ex. 16,21. 4. Gen. 18,1. 5. Ex. 16,21. 6. [illegible] bezieht sich auf die erste Hälfte, bis zur 3. Stunde. 7. Beim Morgengebet [illegible] Zeit. 8. [illegible]

that R. Jirmeja dies? R. Jehuda sagte ja im Namen Rabhs: Nie bete der Mensch vor seinem Lehrer, noch hinter seinem Lehrer; ferner wird gelehrt: R. Eliézer sagt: Wer hinter seinem Lehrer betet, wer seinen Lehrer grüsst[1], wer seinem Lehrer den Gruss erwidert, wer gegen die Schule seines Lehrers Streit führt und wer etwas sagt, was er aus dem Munde seines Lehrers nicht gehört hat, der verursacht, dass die göttliche Niederlassung sich von Jisraél abwendet. — Anders ist es bei R. Jirmeja b. Abba; er war Schüler und zugleich Genosse [Rabhs]. Das ist es auch, warum R. Jirmeja b. Abba zu Rabh sagte: Hast du etwa aufgehört?[2] er antwortete: Jawohl, ich habe schon aufgehört; er sagte nicht: Hat der Meister schon aufgehört. — Aber hat er denn aufgehört, R. Abin erzählte ja, einstmals verrichtete Rabbi am Sabbathvorabend das Sabbathgebet, ging dann ins Bad, kam heraus und lehrte uns den Abschnitt, es war aber noch nicht dunkel!? Raba antwortete: Er ging nur, um zu schwitzen, und zwar war dies vor der Anordnung. — Dem ist ja nicht so, Abajje erlaubte ja dem R. Dimi b. Livaj Körbe auszuschwefeln[1]. — Das war ein Irrtum. — Wiederholt man denn eines Irrtums wegen? Abidan erzählte ja: einst überzog sich der Himmel mit Wolken, da glaubte das Volk, es sei schon finster, trat in das Bethaus und verrichtete das Gebet des Sabbathausgangs am Sabbath. Später teilten sich die Wolken und die Sonne leuchtete hervor. Sie kamen und fragten Rabbi, dieser erwiderte: da sie schon gebetet haben, so haben sie ihr Gebet verrichtet. — Anders ist es bei einer Gemeinschaft, diese belästigen wir nicht.

R. Hija b. Abin erzählte: Rabh verrichtete am Sabbathvorabend das Sabbathgebet. R. Josija verrichtete das Gebet des Sabbathausgangs am Sabbath. — Rabh verrichtete am Sabbathvorabend das Sabbathgebet, liest er auch den Weihsegen über den Becher oder liest er den Weihsegen über den Becher nicht? — Komme und höre: R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte im Namen Šemuéls: Der Mensch verrichtet am Sabbathvorabend das Sabbathgebet und liest auch den Weihsegen über den Becher. Die Halakha ist wie er. — R. Josija verrichtete das Gebet des Sabbathausgangs am Sabbath; liest er den Unterscheidungssegen über den Becher oder liest er den Unterscheidungssegen über den Becher nicht? — Komme und höre: R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Der Mensch verrichtet das Gebet des Sabbathausgangs am Sabbath und liest auch den Unterscheidungssegen über den Becher. R. Zera sagte im Namen R. Asis im Namen R. Eleázars im Namen R. Ḥaninas im Namen Rabhs: An der Seite dieser Säule verrichtete R. Jišmáél b. R. Jose am Sabbathvorabend das Sabbathgebet. Als Úla kam, sagte er: Es war an der Seite einer Palme, nicht an der Seite einer Säule, ferner war es nicht R. Jišmáél b. R. Jose, sondern R. Eleázar b. R. Jose, auch war es nicht das Sabbathgebet am Sabbathvorabend, sondern das Gebet des Sabbathausgangs am Sabbath.

Das Abendgebet hat keine festgesetzte Zeit. Was ist unter: hat keine festgesetzte Zeit, zu verstehen

דחלפי ורבי ירמיה היכי עביד הכי והא אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יתפלל אדם[70] לא כנגד רבו ולא אחורי רבו ותניא רבי אליעזר[71] אומר המתפלל אחורי רבו[72] והנותן שלום לרבו והמחזיר שלום לרבו והחולק על ישיבתו של רבו והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שאני רבי ירמיה בר אבא דתלמיד חבר היה[73] והיינו דקאמר ליה רבי ירמיה בר אבא לרב מי בדלת אמר ליה אין בדילנא ולא[74] אמר מי בדיל מר ומי בדיל והאמר[75] רבי אבין פעם אחת התפלל רבי של שבת בערב שבת[76] ונכנס למרחץ ויצא ושנה לן פרקין ועדיין לא חשכה אמר רבא הוא[77] נכנס להזיע וקודם גזירה הוה איני והא אביי שרא ליה לרב דימי[78] בר ליואי לכברויי סלי[79] ההוא טעותא הואי וטעותא מי הדרא והא אמר אבידן פעם אחת נתקשרו שמים בעבים כסבורים העם לומר[80] חשכה הוא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת[81] ונתפזרו העבים וזרחה החמה ובאו ושאלו את רבי ואמר[82] הואיל והתפללו התפללו[83] שאני צבור דלא מטרחינן להו: אמר[84] רבי חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת רבי יאשיה[85] מצלי של מוצאי שבת בשבת[86] רב מצלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס תא שמע דאמר רב[87] נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס[88] והלכתא כוותיה רבי יאשיה[89] מצלי של מוצאי שבת בשבת[90] אומר הבדלה על הכוס או אינו אומר הבדלה על הכוס תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הבדלה על הכוס[91] אמר רבי זירא אמר רבי[92] אסי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא[93] אמר רב בצד עמוד זה התפלל רבי ישמעאל ברבי יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה[94] היה[95] ולא בצד עמוד היה ולא רבי ישמעאל ברבי יוסי היה אלא רבי אלעזר ברבי יוסי היה ולא של שבת בערב שבת היה אלא של מוצאי שבת בשבת[96] היה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה

M 71 + בן הסמיא ‖ 72 M — וכנגד רבו ‖ 73 M [והיינו] דאמר ‖ 74 M קאמר ליה ‖ 75 M אבדן ‖ 76 M נכנס לבה"כ ויצא ושנה לי פרקי ‖ 77 M דנכנס ‖ 78 M — בר ליואי ‖ 79 M [אפניא דמעלי שבתא] התם טעותא ‖ 80 M שחשיכה ונכנסו לבתי כנסיות ‖ 81 M ואח"כ נתפזרו ‖ 82 M + להו ‖ 83 M התם טורח צבור שאני ‖ 84 M רב חייא בר אשי ‖ 85 M צלי ‖ 86 M איבעיא להו אומר וכו' ‖ 87 M יהודה ‖ 88 M — והל' כוותיה ‖ 89 M + איבעיא להו ‖ 90 M הבדלה ‖ 91 M + אתמר נמי א"ר תחליפא בר אבדימי אמר שמואל מתפלל אדם של מוצ"ש בשבת ואומר הבדלה על הכוס ‖ 92 M אבי ‖ 93 M אמר רב ‖ 94 M היה ‖ 95 M ולא בצ"ע הוה ‖ 96 M היתה.

1. [illegible]

2. [illegible]

קבע אילימא דאי בעי מצלי [97]כולי ליליא ליתני תפלת הערב
Ber.4b כל הלילה אלא מאי אין לה קבע[98]כמאן דאמר °תפלת ערבית
רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל
Jom.87b אומר חובה רבי יהושע אומר °רשות [99]והלכה כדברי האומר
חובה[1]ורב אמר[2]הלכתא כדברי האומר רשות: תנו רבנן מעשה
בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע אמר ליה תפלת ערבית
רשות או חובה אמר ליה רשות בא לפני רבן גמליאל[3]אמר לו
תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה חובה[4] והלא
Bek.30a רבי יהושע אמר לי רשות אמר ליה °המתן עד שיכנסו בעלי
תרסין לבית המדרש[5]כשנכנסו בעלי תרסין עמד השואל ושאל
תפלת ערבית רשות או חובה אמר לו רבן גמליאל חובה אמר
להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם[6]שחולק בדבר זה
אמר ליה רבי יהושע לאו אמר ליה[7]והלא[8]משמך אמרו לי רשות
אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמד רבי יהושע
על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש
את המת[9]ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש
את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ורבי יהושע עומד על
רגליו עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד
אמרו עד כמה[10]נצעריה וניזיל בראיש השנה אישתקד צעריה
בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא
ונעבריה [11]מאן נוקים [12]ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה
הוא נוקמיה לרבי עקיבא[13]דלמא עניש ליה[14]דלית ליה זכות
אבות אלא נוקמיה לרבי אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא
עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי[15]מקשי ליה מפרק
ליה והוא עשיר דאי[16]אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אזיל
ופלח והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש
ליה[17]אתו ואמרו ליה ניחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר
להו איזיל ואמליך באינשי ביתאי[18]אזל ואמליך בדביתהו אמרה
Fol.28 ליה °דלמא מעברין לך אמר לה [19]מעלין בקודש ולא מורידין
דלמא עניש לך אמר לה יומא[20]חדא בכסא דמוקרא ולמחר

97 M + ואזיל. 98 M + אינה קבע. 99 B אמר אביי הלכה. 1 M רב B ורבא ‖ 2 BM הלכה ‖ 3 M — אמר...חובה ‖ 4 BM + א״ל ‖ 5 M כיון שנכ׳ 6 M חולק 7 M + ר״ג ‖ 8 M בשמך 9 M עכשיו 10 M ליצעריה וליזל אתא בבכורות צעריה במעשה דר׳צ אישתקד בר ה צעריה הכא צעריה 11 M + אמרו 12 M נוקים לר״י הוה ליה ב מ 13 M — דלמא 14 M דל״ל ז״א אלא 15 M איכא דמקשי ליה מצי מפ׳ 16 M אזיל איהו ופלח לב׳ק איהו נמי 17 M א״ל יראב ע ניקום מר ונמליך 18 M א ל לחיי אזל ואמליך באינשי ביתיה א׳ל אתתיה ודלמא מפייסי ליה ומעברי לך 19 M + גבירי. B לישתמש אינש יומא 20 M חד בכמן יקר.

wollte man sagen, wenn man will, bete man die ganze Nacht, so sollte er ja lehren: das Abendgebet hat die ganze Nacht Zeit! Vielmehr: dieses hat keine festgesetzte Zeit; er spricht also die Ansicht desjenigen aus, welcher sagt, das Abendgebet ist ein Freigestelltes. R. Jehuda sagte im Namen Šemuels: Das Abendgebet ist, wie Rabban Gamaliël sagt, eine Pflicht, wie R. Jehošuâ sagt, ein Freigestelltes. Die Halacha ist wie der, welcher sagt, eine Pflicht. Rabh sagt, die Halacha ist wie der, welcher sagt, ein Freigestelltes.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich, dass ein Jünger vor R. Jehošuâ trat und ihn fragte: Ist das Abendgebet ein Freigestelltes oder eine Pflicht? Er erwiderte ihm: Ein Freigestelltes. Jener kam hierauf vor R. Gamaliël und fragte ihn: Ist das Abendgebet ein Freigestelltes oder eine Pflicht? Er erwiderte: Eine Pflicht. — R. Jehošuâ sagte mir ja, ein Freigestelltes! Jener erwiderte ihm: Warte bis die Waffenmänner[1] in das Lehrhaus kommen. Als die Waffenmänner kamen, stellte der Fragesteller sich hin und fragte: Ist das Abendgebet ein Freigestelltes oder eine Pflicht? R. Gamaliel antwortete: Eine Pflicht. Dann sprach R. Gamaliël zu den Weisen: Giebt es jemand, der dies bestreitet? R. Jehošuâ antwortete: Nein. Jener sprach: Man sagte mir ja in deinem Namen, es sei ein Freigestelltes! Er sprach ferner: Jehošuâ, stell dich hin (auf deine Füsse), damit man gegen dich zeuge. R. Jehošuâ stellte sich (auf seine Füsse) hin und sprach: Wäre ich lebendig und er tot, so könnte der Lebende den Toten Lügen strafen, nun aber, da ich lebe und er ebenfalls lebt, wie kann der Lebende den Lebenden Lügen strafen? R. Gamaliël sass und trug vor, und R. Jehošuâ stand auf seinen Füssen, bis das Volk zu murren begann und dem Dolmetsch Ḥuçpith zurief: Halt. Er hielt inne. [Das Volk] sprach: Wie lange noch wird er fortfahren, ihn zu quälen? Wegen des Neujahrsfestes quälte er ihn im Vorjahr[2], wegen der Erstgeburt, bei dem Ereigniss mit R. Çadoq[3], quälte er ihn, jetzt quält er ihn wieder; wolan, wir setzen ihn ab[4]. Wen setzen wir nun ein? Setzen wir etwa R. Jehošuâ ein — er ist ja der Mann des Ereignisses; setzen wir R. Âqiba ein — vielleicht verfolgt er ihn, da er ja keine Ahnenverdienste hat; wir setzen vielmehr den R. Eleâzar b. Âzarja ein, denn er ist weise, er ist reich und er ist das zehnte Glied seit Ezra. Er ist weise, wenn man an ihn eine Frage richtet, so beantwortet er sie. Er ist reich, wenn es nötig wird, im kaiserlichen Hof aufzuwarten, so kann er hingehen und aufwarten. Er ist das zehnte Glied seit Ezra, er hat also Ahnenverdienste, und jener kann ihn nicht verfolgen. Sie kamen und sprachen zu ihm: Ist es dem Herrn gefällig, Oberhaupt des Collegiums zu werden? Er erwiderte ihnen: Ich will gehen und mich mit meinen Familienangehörigen beraten. Er ging und beriet sich mit seiner Frau. Sie sprach zu ihm: Vielleicht setzt man dich ab? Er erwiderte: Beim Heiligen erhöht man, aber man erniedrigt nicht. — Vielleicht verfolgt er dich? Er erwiderte: Einen Tag einen Murrha-Becher[6], wenn er auch morgen zer-

1. Die Gelehrten. 2. Vgl. RH. 25a. 3. Vgl. Bek. 36a. [illegible] בראיש השנה [illegible] בבכורות [illegible] 4. Von seinem Amt. [illegible]
6. [illegible] מוקרא mit Murrha [illegible] vgl. weiter F. 31a.

[illegible]

ליתבר [21]לית לך חוורתא ההוא יומא בר תמני סרי שני [22]איתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא [23]היינו דקאמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים [24]שנה ולא [25]בן שבעים [24]שנה: תנא [26]אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי אמר רבי יוחנן פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה ספסלי הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל אמר דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל אחזו ליה בחלמיה חצבי חוורי דמליין קטמא ולא היא ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה: תנא עדיות בו ביום נשנית וכל היכא דאמרינן בו ביום ההוא יומא הוה ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש [27]דתנן בו ביום [28]בא יהודה גר [29]העמוני לפניהם בבית המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל אמר ליה רבן גמליאל אסור אתה [30]לבא בקהל אמר ליה רבי יהושע מותר אתה [30]לבא בקהל אמר ליה רבן גמליאל והלא כבר נאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳ אמר לו רבי יהושע וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין [31]כבר עלה סנחריב [32]מלך אשור ובלבל את כל האומות שנאמר ואסיר גבולות עמים [33]ועתידתיהם שושתי ואוריד כאביר יושבים וכל דפריש מרובא פריש אמר לו רבן גמליאל והלא כבר נאמר ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון [33]נאם ה׳ וכבר שבו אמר [34]ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר הנני משיב את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו מיד התירוהו לבא בקהל אמר [35]רבן גמליאל הואיל והכי הוה איזיל ואפייסה לרבי יהושע כי מטא לביתיה חזינהו לאשיתא דביתיה דמישחרן אמר ליה מכותלי ביתך [36]אתה ניכר שפחמי אתה אמר לו אוי לו לדור שאתה פרנסו [37]שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים במה הם [38]מתפרנסים ובמה

B 21 + אמרה ליה ‖ M 22 הדרי ליה ‖ M 23 כבן שבעין שנין היינו דתנן מז׳ יצ׳ מ׳ ברייתות אמר ר׳ א׳ ‖ M 24 שנה ‖ M 25 + אמר ‖ M 26 מסכת עדיות בו ביום נשנית וכל בו ביום דאמרינן ההוא יומא הוה וכו׳ ב׳ נסתלקו שומרי הפתח ונתנה רשות לתל׳ ליכנס שהיה ר׳ ג׳ מכריז כל ת׳ ח׳ שאין תכ׳ ב׳ אל יכנס וכו׳ ב׳ נתוספו כמה ספסלי אמרי לא היתה הלכה תלויה בבית׳ דישרא׳ פירשוה אר׳ י׳ פליגי בה תרי אמוראי אב׳ ד׳ ורבנן ח׳ א׳ אתוספו ש׳ ספסלי וח׳ א׳ איתוספו ת׳ ש׳ ספסלי הוה קא חלשא ליה דעתיה דר׳ ג׳ אמר שמא ח׳ ו׳ מנעתי תורה הוא׳ א׳ ר׳ בחלמיה ח׳ ח׳ דמליין כריקותא ולא מירתא היא אלא ליתובי דעתיה ברילמיה אחזי ליה ואף ר׳ ג׳ ‖ B 27 + אפילו שעה אחת ‖ M 28 עמד ‖ B 29 עמוני ‖ M 30 לבא בקהל ‖ M 31 + והלא ‖ M 32 מלך אשור ‖ P 33 בראשונה אמר ה׳ ‖ B 34 לו ‖ M 35 איקום ואיזיל ואפייסיה כי אתא לגביה חזנהו לכותלי ביתיה דהוו קא משחרי א׳ ל׳ ‖ M 36 אתה ‖ M 37 שאין א׳ י׳ בצער ‖ M 38 עסוקים.

Sogleich erlaubten sie, ihn in die Gemeinde aufzunehmen. R. Gamaliël sprach dann: Da es nun so ist, [illegible] R. Jehošua [illegible] Hause kam, sah er, dass die Wände seines Hauses schwarz waren; da sprach er zu ihm: An den Wänden deines Hauses ist es zu erkennen, dass du ein Köhler[6] bist. Dieser versetzte: Wehe dem Geschlecht, dessen Vorsteher du bist, du kennst ja [illegible]

הם נזונים אמר לו נעניתי לך מחול לי לא אשגח ביה [39]עישה
בישביל כבוד [40]אבא פיים[41]אמרו מאן ניזיל ולימא להו לרבנן
אמר להו ההוא כובס אנא אזילנא שלח[42]להו רבי יהושע לבי
מדרישא מאן דלבייש מדא ילביש מדא ומאן דלא לבייש מדא
יימר[43]ליה למאן דלבייש מדא ישלח[44]מדך ואנא אלבישיה אמר
להו רבי עקיבא לרבנן טרוקו גלי דלא ליתו עבדי דרבן גמליאל
ולצערו לרבנן [45]אמר רבי יהושע מוטב דאקום ואיזיל אנא
לגבייהו אתא[46]טרף אבבא אמר[47]ליה מזה בן מזה יזה[48]ושאינו
לא מזה ולא בן מזה יאמר [49]למזה בן מזה מימיך מי מערה
ואפרך אפר מקלה אמר לו רבי עקיבא [50]רבי יהושע נתפייסת
כלום עשינו אלא [51]בישביל כבודך למחר אני ואתה נשכים
(Sab 21b, Jom 12b, 70a) לפתחו [52]אמרי היכי נעביד נעבריה °גמירי מעלין בקדש ואין
(Meg 9b, 21b) מורידין נדרוש מר הדא ישבתא ומר הדא שבתא אתי לאקנויי
(Hor 12b, Men 39a) אלא לדרוש רבן גמליאל תלתא שבתי ורבי אלעזר בן עזריה
(99a, Hg 3a) הדא שבתא והיינו דאמר מר °שבת של מי היתה של רבי
אלעזר בן עזריה היתה ואותו תלמיד רבי שמעון בן יוחאי הוה:
ושל מוספין כל היום: אמר רבי יוחנן[53]ונקרא פושע:
תנו רבנן היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של
[54]מוסף מתפלל של מנחה ואחר כך[55]מתפלל של מוסף שזו
תדירה וזו אינה תדירה רבי יהודה אומר מתפלל של מוסף
ואחר כך[55]מתפלל של מנחה שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה
(Zeb 12a, 91a) עוברת °אמר רבי יוחנן הלכה מתפלל של מנחה ואחר כך
מתפלל של מוסף: רבי[56]זירא כי הוה חליש מגרסיה הוה אזיל
ויתיב אפתחא[57]דרבי רבי נתן בר טובי אמר כי[58]חלפי רבנן[59]אז
איקום מקמיהו ואקבל אגרא נפק אתא רבי נתן בר טובי[60]אמר
ליה מאן אמר [61]הלכה בי מדרישא אמר ליה הכי אמר רבי
יוחנן אין הלכה כרבי יהודה דאמר מתפלל אדם של מוסף
ואחר כך מתפלל של מנחה אמר ליה רבי יוחנן אמרה אמר
(Pes 27a, Meg 7b) ליה אין °תנא מיניה ארבעין זמנין אמר ליה חדא היא לך או
(Ket 22b, 5a) חדת היא לך אמר ליה חדת היא לי מישום דמספקא לי ברבי

M 39 + עכשיו M 40 בית אבא א״ל מחול לך M 41 — אמרו... אזילנא M 42 להו M 43 לגברא M 44 מדא ואנא אלבשיניה M 45 — אמר...לגבייהו M 46 + ר׳ י M 47 — ליה M 48 מי שאינו מזה M 49 + לו M 50 לרבי M 51 לכבודך M 52 אעפ״כ יהבו ליה לר״ג תרתין שבתא ולראב״ע חדא שבתא והיינו דתנן שבת M 53 ואפילו הכי נקרא M 54 מוספין, וכן להלן M 55 — מתפלל M 56 זעירא M 57 דרבי M 58 נפקי M 59 אז M 60 + לאפיה M 61 במ״ד הלכה מת׳ של מנחה ואח״כ של מוסף מאן אמרה א״ל ר׳ יתנא מיניה מ׳ זימני ודמיא ליה כמאן דמנחא בכיסתיה א״ל חדא.

Jener erwiderte: Ich [illegible]. Dieser beachtete ihn nicht: [illegible] der Ehre meiner Ahnen. [illegible] Sie sprachen: Wer soll gehen [illegible] R. [illegible] mitteilen? Da sprach ein Wäscher[1]: [illegible] gehen. — Alsdann schickte R. Jehošuâ [illegible]: Wer den Ehrenmantel zu tragen pflegte, [illegible] fernerhin den Ehrenmantel tragen; [illegible] den Ehrenmantel nicht zu tragen pflegte, [illegible] den Ehrenmantel zu tragen pflegte, sagen [illegible] den Ehrenmantel, ich will ihn anziehen? [illegible] R. Âqiba zu den Rabbanan: Schliesst die [illegible], damit nicht die Diener des R. Gamaliel herkommen [illegible] die Rabbanan quälen. Sodann sprach R. Jehošuâ: [illegible] ist besser, ich mache mich auf und gehe selbst [illegible] ihnen. Er kam, klopfte an die Thür und sprach: [illegible] Sprengender[2], Sohn eines Sprengenden, soll auch fernerhin sprengen; soll denn etwa der, welcher selbst kein Sprengender, noch Sohn eines Sprengenden ist, [illegible] dem Sprengenden, Sohn des Sprengenden sagen: [illegible] Wasser ist Wasser einer Höhle[3], und deine Asche ist Asche[4] vom Herd!? R. Âqiba erwiderte ihm: R. Jehošuâ, du hast dich besänftigen lassen! wir haben ja nur deiner Ehre wegen gehandelt, morgen machen wir uns auf, ich und du, und gehen an seine Thür. Sie sprachen: Was machen wir nun? sollen wir jenen absetzen, so ist es ja überliefert: beim Heiligen erhöht man, aber man erniedrigt nicht; soll der Eine an einem Šabbath und der Andere am zweiten Šabbath vortragen, so würde er ihn ja beneiden, vielmehr, soll R. Gamaliel drei Šabbathe und R. Eleâzar b. Âzarja einen Šabbath vortragen. Dies ist es, was der Meister sagte: wessen Šabbath war es? — es war des R. Eleâzar b. Âzarja. Und jener Schüler war R. Šimôn b. Johai.

Das Zusatzgebet [hat Zeit] den ganzen Tag. R. Johanan sagte: Er wird jedoch Uebertreter genannt.

Die Rabbanan lehrten: Wer zwei Gebete, das Nachmittag- und das Zusatzgebet vor hat, verrichtet das Nachmittaggebet und nachher (verrichtet er) das Zusatzgebet, denn das Erstere ist ein ständiges, das Letztere [illegible] kein ständiges. R. Jehuda sagt: er verrichtet das Zusatzgebet und nachher (verrichtet er) das Nachmittaggebet, denn das Erstere ist ein versäumbares, das Letztere [illegible] kein versäumbares. R. Johanan sagte: Die Halakha ist: er verrichtet das Nachmittaggebet und nachher (verrichtet er) das Zusatzgebet.

Als R. Zera von seinem Studium müde war, pflegte er hinzugehen und sich vor der Thür des R. Nathan b. Ṭobi zu setzen, er sagte nämlich, wenn die Rabbanan vorüberziehen, so werde ich vor ihnen aufstehen und dafür Belohnung erhalten. Er ging hinaus. Als R. Nathan b. Ṭobi herankam, sprach er zu ihm: Wer lehrte die[5] Halakha im Lehrhaus? Dieser erwiderte: So sagte R. Joḥanan: die Halakha ist nicht wie R. Jehuda, welcher lehrt, der Mensch bete zuerst das Zusatzgebet und nachher das Nachmittaggebet. Jener sprach: Hat dies R. Joḥanan gesagt? Dieser erwiderte: Jawol, dies wurde von ihm vierzigmal gelehrt. Jener fragte: Ist es dir einzig oder ist es dir neu[6]? Dieser erwiderte: Es ist mir neu, denn ich zweifelte, ob sie nicht von R. Jehošuâ b. Levi sei.

1. Das כובסין wird im [illegible], auch [illegible] 131 [illegible] משלות כובסין W[illegible] ed. Kl[illegible]. 2. Priester, der im Tempel das Wasser sprengt. 3. Kein [illegible] Sp[illegible]. 4. [illegible] K. 19. 5. Vgl. Cod. M. u. RSJ. 6. D. h. hast du diese [illegible] Lehre von RJ. [illegible]

[illegible]

herangereicht, ist es dem Menschen verboten, etwas zu [illegible]

R. NEHUNJA b. Haqana pflegte bei seinem Eintreten in das Lehrhaus und bei seinem Herausgehen ein kurzes Gebet zu verrichten. Sie fragten ihn: Was fur ein Bewandtnis hat es mit diesem Gebet? Er erwiderte ihnen: Bei meinem Eintreten bete ich, dass sich durch mich kein Anstoss ereigne, bei meinem Herausgehen statte ich fur mein Los Dank ab.

יהושע בן לוי: אמר רבי יהושע בן לוי כל המתפלל תפלה של מוספין לאחר שבע שעות לרבי יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא כדמתרגם רב יוסף תברא אתי על שנאיהון דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלם אמר רבי אלעזר כל המתפלל תפלה של שחרית לאחר ארבע שעות לרבי יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממך מאי משמע דהאי נוגי לישנא דצערא הוא דכתיב דלפה נפשי מתוגה רב נחמן בר יצחק אמר מהכא בתולתיה נוגות והיא מר לה: רב אויא חליש ולא אתא לפרקא דרב יוסף למחר כי אתא בעא אביי לאנוחיה דעתיה דרב יוסף אמר ליה מאי טעמא לא אתא מר לפרקא אמר ליה דהוה חליש לבאי ולא מצינא אמר ליה אמאי לא טעמת מידי ואתית אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דאמר רב הונא אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המוספין אמר ליה אבעי ליה למר לצלויי צלותא דמוספין ביחיד ולטעום מידי ולמיתי אמר ליה ולא סבר לה מר להא דאמר רבי יוחנן אסור לו לאדם שיקדים תפלתו לתפלת הצבור אמר ליה לאו אתמר עלה אמר רבי אבא בצבור שנו ולית הלכתא לא כרב הונא ולא כרבי יהושע בן לוי כרב הונא הא דאמרן כרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה:

רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי:

גמרא. תנו רבנן בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא יכשלו בי חברי בדבר הלכה ואשמח בהם ביציאתו מהו אומר מודה אני לפניך ה׳ אלהי ששמת חלקי

M 62 תפלת המוספין M 63 ואר א כל המתפלל .ממך מ מ כדמתרגם ר י תברא על תברא דאתי על ..דבירושלים רנב י וכ M 64 תפלת השחר M 65 לא על לפירקיה דר י ואידכר שמיה ר י שדריה ר י לרב דימי בר יוסף א״ל M 66 דהוה M 67 למיתי א ל איבעי [לכר] לטעום מידי ומיתי M 68 M 69 מוסף M 70 לך M 71 צלותא דמוסי M 72 + דר י M 73 לעולם אל יקדים אדם תפילתו M 74 רבא M 75 + היה מתפלל M 76 + תלמידיו M 77 תפלה M 78 + תפלה M 79 — דבר M 80 אכשל בדבר הלכה ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסיר ולא על אסור מותר [ולא על זכאי חייב ולא על חייב זכאי] ואל יכשלו חברי בדבר הלכה והם ישמחו בי ואני אשמח עמהם.

GEMARA. [illegible] Was spricht er bei seinem Eintreten? — Es möge dein Wille sein, [illegible] dass ich in einer Halakha nicht irre und [illegible] das Unreine nicht reinspreche und das Reine nicht unrein- [illegible] Halakha nicht irre und dass ich mich ihrer freue [illegible] Herausgehen? — Ich danke dir, o Herr, mein Gott, dass du meinen Anteil unter [illegible]

[illegible]

מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ [81]לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת: תנו רבנן כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבי למדנו ארחות חיים [82]ונזכה בהן לחיי העולם הבא אמר להם הזהרו בכבוד חביריכם ומנעו בניכם מן ההגיון [83]והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים [84]ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא [85]וכשחלה רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל [86]לבכות אמרו לו תלמידיו [87]נר ישראל עמוד הימני [88]פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם [89]אלו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין [90]מיתתי מיתת עולם [91]ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון אף על פי כן הייתי [92]בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא [93]שהוא חי וקים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני [94]מיתתו מיתת עולם [95]ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת [96]של גן עדן ואחת [97]של גיהנם ואיני יודע באיזה [98]מהן מוליכין אותי ולא אבכה אמרו לו [99]רבינו ברכנו אמר להם יהי [1]רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן [2]אמר להם ולואי [3]תדעו כשאדם עובר עבירה [4]אומר שלא יראני אדם בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה [5]שבא:

[iii] רבן גמליאל אומר בכל יום [6]ויום מתפלל אדם שמנה עשרה רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה רבי עקיבא אומר אם שגורה תפלתו בפיו מתפלל שמנה עשרה

81 M לגן עדן 82 M כדי שנזכה 83 M — והושיבום...חכמים 84 M שבשביל כך אתם זוכים 85 M + א ל רבינו ברכנו א ל י ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא ב ו א״ל עד כאן ותו לא א ל ולואי 86 M והיה בוכה 87 M + רבינו 88 M פטה׳ ח 89 M אלמלא היו מוליכין אותי לפני מלך ב״ו 90 M [מתיתני] 91 M ויכול אני לשחדו 92 M מתיירא ממנו 93 M — שהוא 94 V מיתתי 95 M ואין אני יכול לשחדו במ׳ ולפ׳ בדב׳ 96 M לגן 97 M לגיה׳ 98 B — מהן 99 M + תלמידיו 1 M — רצון שתהא 2 M [+ ותו לא] 3 M דעו שאדם 4 M בסתר ואמר לא יראני האדם ואע״פ שיודע שהכל גלוי לפניו אינו מתי׳ ואינו מונע מלעשות בשעת 5 M — שבא 6 M — ויום.

[illegible] jene laufen: ich laufe zum Leben der zukünftigen Welt, jene laufen zur Grube des Verderbens.

Die Rabbanan lehrten: Als R. [illegible] kamen seine Schüler herbei, ihn zu besuchen. Sie sprachen zu ihm: Meister, lehre uns die Wege des Lebens, damit wir durch sie zum Leben der zukünftigen Welt gelangen. Er erwiderte ihnen: Seid behutsam mit der Ehre eurer Genossen; haltet eure Kinder vom Nachsinnen[2] zurück und setzet sie in den Schoss der Schriftgelehrten; und wenn ihr das Gebet verrichtet, [illegible] stehet. Dadurch werdet ihr zum Leben der [illegible] Welt gelangen.

Und als R. Johanan b. Zakkaj [illegible] Schüler zu ihm herbei, ihn zu besuchen. Als [illegible] sah, fing er zu weinen an. Seine Schüler sprachen [illegible] ihm: Leuchte Jisraels, rechte Säule, mächtiger Hammer, warum weinst du? Er erwiderte ihnen: Wenn man mich vor einen König von Fleisch und Blut führte, der heute hier und morgen im Grab ist, dessen Zorn, wenn er über mich zürnt, kein ewiger Zorn ist, dessen Fessel, wenn er mich fesselt, keine ewige Fessel ist, dessen Töten, wenn er mich tötet, kein ewiges Töten ist, den ich auch mit Worten besänftigen und mit Geld bestechen kann, würde ich dennoch weinen; jetzt, da man mich vor den König der Könige, den Heiligen, gebenedeiet sei er, führt, welcher in alle Ewigkeit lebt und besteht, dessen Zorn, wenn er über mich zürnt, ein ewiger Zorn ist, dessen Fessel, wenn er mich fesselt, eine ewige Fessel ist, dessen Töten, wenn er mich tötet, ein ewiges Töten ist, den ich mit Worten nicht besänftigen und mit Geld nicht bestechen kann, und nicht nur das, da es auch vor mir zwei Wege giebt, einen zum Edengarten und einen zur Hölle, und ich nicht weiss, welchen von ihnen man mich führen wird, soll ich da nicht weinen?! Sie sprachen zu ihm: Meister, segne uns! Er erwiderte ihnen: Es möge der Wille sein, dass die Furcht vor dem Himmel in euch so sei, wie die Furcht vor Fleisch und Blut. Seine Schüler sprachen zu ihm: Nur so weit?! Er erwiderte ihnen: O, dass ihr doch wisset! wenn der Mensch eine Sünde begeht, spricht er: dass mich doch ein Mensch nicht sehe! Bei seinem Hinscheiden sprach er zu ihnen: Räumet die Hausgeräte fort, wegen der Verunreinigung[3] und bereitet einen Stuhl für Ḥizqijahu, König Jehudas, welcher gekommen ist.

R. GAMALIËL sagt: An jedem Tag betet der Mensch das Achtzehngebet; R. Jehosuâ sagt: den Inhalt des Achtzehngebets; R. Âqiba sagt: ist ihm das Gebet im Mund geläufig, so bete er das

1. Nach RSJ. Handler, Wiesner (Scholien [illegible]) findet in קרנות [illegible] Mussiggänger. 2. Nach Schorr (Heḥaluṣ XII 52) [illegible] Kinder [illegible] wahrscheinlich auch hier, bez. הגיון das philosophische [illegible]

Achtzehngebet, wo nicht, so bete er den Inhalt des Achtzehngebets. R. Eliêzer sagt: Wer sein Gebet als Fes gesetztes betrachtet, dessen Gebet ist kein Flehen. R. Jehosuâ sagt: Wer an einem Ort der Gefahr einhergeht, bete ein kurzes Gebet, er spreche: Hilf, o Herr, deinem Volk, dem Ueberrest Jisraels; mögen ihre Bedurfnisse auf allen Scheidewegen dir gegenwärtig sein. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört. Wer auf **einem Esel reitet, steige ab und bete, kann er nicht** absteigen, so wende er sein Gesicht [gen Jerušalem], kann er sein Gesicht nicht wenden, so richte er seinen Sinn auf das Allerheiligenhaus. Wer zu Schiff oder auf einem Floss[1] reist, richte seinen Sinn auf das Allerheiligenhaus.

iv ואם לאו מעין שמנה עשרה רבי אליעזר אומר העושה
תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים רבי יהושע אומר ההולך
במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה׳ את
עמך את שארית ישראל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם
v לפניך ברוך אתה ה׳ שומע תפלה היה רוכב על החמור
ירד ויתפלל ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו
יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד בית קדשי
vi הקדשים היה מהלך בספינה או באסדא יכוין את לבו
כנגד בית קדשי הקדשים :

GEMARA. [illegible] ... [Segenssprüche]? R. Hillel, Sohn des R. Semuêl b. Nahmani, sagt: [illegible] ... *Gebet dem Herrn, ihr Götter-söhne* [illegible] ... R. Jehosuâ b. Levi sagt [illegible] ... Wirbeln im Rückgrat.

Ferner sagte R. Tanhum im Namen des R. Jehosuâ b. Levi: Wer betet, muss sich bücken, bis alle Wirbel im Rückgrat erschüttert werden. [illegible] ... R. Hanina sagt: Wenn er nur mit dem Haupt nickt, hat er nicht nötig. Raba bemerkte: Dies ist nur ... [illegible]

[illegible] ... R. Levi [illegible] ... *Der Gott der Ehre lässt donnern* [illegible] ... [Wort] *einziger* im Sem ... R. Tanhum im Namen des R. Jehosuâ b. Levi [illegible] ... im Rückgrat.

Die Rabbanan lehrten: [illegible] ... R. Gamliel ... [illegible]

גמרא. הני שמנה עשרה כנגד מי אמר [12]רבי הלל בריה
דרבי שמואל בר נחמני כנגד שמנה עשרה אזכרות שאמר
דוד בהבו לה׳ בני אלים רב יוסף אמר כנגד שמנה עשרה
אזכרות שבקרית שמע [13]רבי תנחום אמר רבי יהושע בן
לוי כנגד שמנה עשרה חוליות שבשדרה : ואמר רבי תנחום
אמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך שיכרע עד [14]שיתפקקו
כל חוליות שבשדרה עולא אמר עד [15]כדי שיראה איסר כנגד
לבו רבי חנינא אמר כיון שנענע ראשו שוב אינו צריך אמר
רבא והוא דמצער נפשיה [16]ומחזי כמאן דכרע : הני תמני סרי
תשסרי הויין אמר רבי לוי ברכת המינין ביבנה תקנוה כנגד
מי תקנוה אמר רבי לוי [17]בריה דרבי שמואל בר נחמני לרבי
הלל כנגד אל הכבוד הרעים לרב יוסף כנגד אחד שבקרית
שמע לרבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד חוליא קטנה
שבשדרה : תנו רבנן שמעון הפקולי [18]הסדיר שמנה עשרה
ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם רבן
גמליאל לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינין עמד
שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה והשקיף בה [19]שתים
ושלש שעות ולא העלוהו אמאי לא העלוהו והאמר רב יהודה
אמר רב טעה בכל הברכות כלן אין [20]מעלין אותו בברכת
המינין [21]מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא שאני שמואל
הקטן דאיהו תקנה וניחוש דלמא הדר ביה אמר אביי גמירי
טבא לא הוי בישא ולא והכתיב ובשוב צדיק מצדקתו ועשה
עול ההוא רשע [22]מעיקרו אבל צדיק מעיקרו לא [23]ולא והא

M 7 המהלך — 8 M וכל פת׳ ע׳ יהו צרכי׳ 9 M ויתפלל 10 M [illegible] — 11 M יחזור 12 M — רבי 13 B — אמר + 14 M שיתפקפקו 15 M כדי 16 M ומחזי כמד כ׳ 17 M הלל בריה דרשב״נ 18 M סדר 19 M יותר משתים 20 מעלין 21 M [illegible] 22 M מעיקרא הוה 23 M הדר

[illegible] ... Da stand Semuêl der Kleine auf und ordnete ihn an. Im folgenden Jahr vergass er denselben, und dachte [illegible] ... man hiess ihn nicht abtreten. Warum hiess man ihn nicht abtreten? R. Jehuda sagte ja im Namen Rabhs: wer bei allen anderen Segen-sprüchen [illegible] ... beim Minäersegen aber heisst man ihn wiederholen. [illegible] ... Semuêl dem Kleinen, er hat ihn ja selbst angeordnet. [illegible] ... Es ist überliefert, der Gute wird nicht schlecht. Nicht? ... es heisst ja: *Und wenn der Gerechte von seiner Gerechtigkeit zurücktritt und Unrecht thut!* — Dies bezieht sich auf einen, der ursprünglich ein Frevler war, nicht aber auf einen, der ursprünglich ein Gerechter war. Nicht? [illegible] ... bis zu deinem

[illegible]

Ab. ii,4 Jom 9a תנן אל תאמן בעצמך עד יום מותך שהרי יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמנים שנה ולבסוף נעשה צדוקי אמר אביי הוא ינאי הוא יוחנן רבא אמר ינאי לחוד ויוחנן לחוד ינאי רשע מעיקרו ויוחנן צדיק מעיקרו[23] הניחא לאביי[24] אלא לרבא קשיא[25] אמר לך רבא צדיק מעיקרו נמי דלמא הדר ביה אי הכי אמאי לא אסקוהו שאני שמואל[26] הקטן דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה: הני שבע דשבתא כנגד מי אמר רבי חלפתא[27] בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים הני תשע דראש השנה כנגד מי אמר[28] רבי יצחק דמן קרטיגנין כנגד תשעה אזכרות שאמרה R.h. 11a Jab. 64b חנה בתפלתה דאמר מר °בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה הני עשרים וארבע דתעניתא כנגד מי אמר רבי חלבו כנגד Sab. 30a עשרים וארבעה רננות שאמר °שלמה בשעה שהכניס ארון לבית קדשי הקדשים אי הכי כל יומא נמי נמרינהו[29] אמר ליה אימת[30] אמרינהו שלמה ביומא דרחמי אנן נמי ביומא דרחמי אמרי להו: רבן גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם שמנה עשרה וכו׳: מאי מעין שמנה עשרה רב אמר[31] מעין כל ברכה וברכה ושמואל אמר הביננו ה׳ אלהינו לדעת דרכיך ומול את לבבנו ליראתך[32] ותסלח לנו להיות גאולים ורחקנו[33] ממכאובינו ודשננו בנאות ארצך ונפוצותינו מארבע[34] תקבץ[35] והתועים על דעתך[36] ישפטו ועל הרשעים תניף ידיך וישמחו צדיקים בבנין עירך[37] ובתקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך טרם נקרא[38] ואתה תענה ברוך Pes. 104a Hul. 26b אתה ה׳ שומע תפלה: °לייט[39] עלה אביי[40] אמאן דמצלי הביננו Meg. 17b Jul. 33b [41] אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כולה מתפלל אדם הביננו חוץ ממוצאי שבת[42] וממוצאי ימים טובים מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת מתקיף לה[43] רבה בר שמואל ונימרה Br. 33b Nid. 8a ברכה רביעית[44] בפני עצמה מי לא תנן °רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי אליעזר אומר בהודאה אטו כל השנה כולה מי עבדינן כרבי עקיבא דהשתא[45] נמי נעבד[46] כל השנה כולה מאי טעמא לא עבדינן כרבי עקיבא תמני סרי

M 23 בשלמא ‖ M 24 + ניהא ‖ M 25 אמר...אסקוהו ‖ M 26 דהוא תקנה ואתחיל ‖ M 27 בר ‖ M 28 רבא דמן קרטגני ‖ B 29 - א ל ‖ M 30 כיון דשלמה בשעת רחמי אמרינהו אף אנן בש״ר נימרינהו ‖ M 31 תהלת כד בו י״ב וסוף כל בו ב ‖ M 32 לסלות ‖ M 33 ממכאוב ‖ M 34 + כנפות ‖ V 35 והטועים ‖ M 36 ישפוטו ‖ M 37 ותקון וצמיחת ועריכת ‖ B 38 אתה ‖ M 39 עלה ‖ M 40 מאן ‖ M 41 + במתא ‖ M 42 ומוצאי יום הכפורים ‖ M 43 רבא בר ישמעאל ‖ M 44 בעצמה ‖ M 45 נמי ‖ M 46 + כר ע

Sterbetag, denn Joḥanan der Hochpriester versah achtzig Jahre das Hochpriesteramt und zuletzt wurde er Ṣadduzäer. Hierüber sagt Abajje: Jannaj ist dies Joḥanan, Raba aber sagte: Jannaj ist ein anderer und Joḥanan ist ein anderer; Jannaj war ursprünglich ein Frevler und Joḥanan war ursprünglich ein Gerechter. Recht ist es nach Abajje, nach Raba aber ist es ja eine Frage! — Raba kann dir erwidern: bei einem Gerechten vom Anfang an befürchte man ebenfalls, er könnte zurückgetreten sein. Wenn dem so ist, warum liess man ihn denn nicht abtreten? — Anders war es bei Šemuël dem Kleinen, er hatte ihn ja begonnen; denn R. Jehuda sagte im Namen Rabhs, nach Anderen im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Dies wurde nur gelehrt, wenn er ihn nicht begonnen hat, hat er ihn aber begonnen, so beendet er ihn.

Wem entsprechend sind die sieben [Segenssprüche] am Šabbath? R. Ḥalaphta b. Šaül antwortete: Entsprechend den sieben Stimmen, welche David über das Wasser[1] gelesen hat. Wem entsprechend sind die neun am Neujahrsfest? R. Jiçḥaq aus Karthagena antwortete: Entsprechend den neun Nennungen [des Gottesnamens], die Ḥannah in ihrem Gebet erwähnte, denn der Meister sagte: Am Neujahrsfest wurden Sara, Raḥel und Ḥannah bedacht. Wem entsprechend sind die vierundzwanzig am Fasttag? R. Ḥelbo sagte: Entsprechend den vierundzwanzig Lobgesängen, die Šelomoh sagte, als er die Bundeslade in das Allerheiligste hineinbrachte. Wenn so, sollte man sie an jedem Tag ebenfalls lesen! — Er erwiderte: Šelomoh sagte sie ja nur an einem Tag des Flehens, daher lesen auch wir sie nur an einem Tag des Flehens.

R. Gamaliël sagt: An jedem Tag betet der Mensch das Achtzehngebet &c. Wie ist es gemeint: den Inhalt des Achtzehngebets? — Rabh sagt: aus jedem Segensspruch besonders[2], Šemuël sagt Folgendes: Mache uns verständig, o Herr, unser Gott, deine Wege zu erkennen, beschneide unser Herz, dich zu fürchten, vergieb uns, dass wir erlöst werden, halte uns von (unseren) Schmerzen fern, sättige uns auf den Auen deines Lands, unsere Zerstreuung sammle aus den vier [Weltenden], Irrende lasse nach deinem Sinn richten, über die Frevler erhebe deine Hand, die Gerechten mögen sich erfreuen an dem Aufbau deiner Stadt, an der Herstellung deines Tempels, an dem Erblühen des Glanzes deines Knechts David und an der Aufrichtung einer Leuchte für den Sohn Jišajs, deinen Gesalbten; ehe wir noch rufen, antworte du. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört.

Abajje fluchte dem, welcher betete *„Mache uns verständig"*. R. Naḥman sagte im Namen Šemuëls: Das ganze Jahr hindurch bete der Mensch: *„Mache uns verständig"*, ausgenommen am Šabbathausgang und am Ausgang der Festtage, weil man in [den Segenspruch] *„Der Erkenntnis verleiht"* den Unterscheidungsegen einschalten muss. Rabba b. Šemuël wandte ein: Lese man den vierten Segenspruch besonders! haben wir etwa nicht gelernt: R. Âqiba sagt: man liest ihn als vierten Segenspruch besonders, R. Eliêzar sagt: in dem Danksegen?! — Verfahren wir denn das ganze Jahr nach R. Âqiba, dass wir es auch jetzt thun sollten? aus welchem Grund verfahren wir das ganze Jahr nicht nach R. Âqiba? — weil achtzehn angeordnet sind, neun-

1. der 29. Psalm. 2. Beginn und Schluss eines jeden Segenspruchs.

[illegible] ... sind [illegible] ... sind [illegible] ... angeordnet. Mar Zutra [illegible] ... Schabbath [illegible] ... Heiligen [illegible] ... unterscheidet'. Eine Frage.

R. Bebaj b. Abaje sagte: Das ganze Jahr hindurch betet der Mensch *Mache uns verständig*, ausgenommen die Regenzeit, weil man die Bitte in den Segenspruch des Jahrs einschalten muss. Mar Zutra wandte ein: Schaltet man sie folgendermassen ein: 'Sättige uns mit den Auen deines Landes und gieb Tau und Regen'. Man [illegible] ... Wenn so, könnte man ja bei der [illegible] ... des Unterscheidungsegens in *Der Erkenntnis verleiht* ebenfalls [illegible]. Man erwiderte: [illegible] ... Segen des Gebets eingeschaltet wird, ist es nicht [illegible] ..., hier aber, wo es in der Mitte des Gebets eingeschaltet wird, ist es irreleitend. R. Asi [illegible] ... Schalte man sie in *Der das Gebet erhört* [illegible] ... R. Tanhum sagte im Namen R. Asis: Wer geirrt und des Regens im Auferstehungsegen nicht erwähnt hat, den heisst man wiederholen, wegen der Bitte im Segen des Jahrs heisst man ihn nicht wiederholen, weil er sie in „*Der das Gebet erhört*“ einschalten kann; wegen des Unterscheidungsegens in „*Der Erkenntnis verleiht*“ heisst man ihn nicht wiederholen, weil er ihn über den Becher[1] lesen kann. Anders ist es, wenn er bereits geirrt hat.

Der Text. R. Tanhum sagte im Namen R. Asis: Wer geirrt und des Regens im Auferstehungsegen nicht erwähnt hat, den heisst man wiederholen, wegen der Bitte im Segen des Jahrs heisst man ihn nicht wiederholen, weil er sie in „*Der das Gebet erhört*“ einschalten kann, wegen des Unterscheidungsegens in „*Der Erkenntnis verleiht*“ heisst man ihn nicht wiederholen, weil er ihn über den Becher lesen kann. Man wandte ein: «Wer geirrt und des Regens im Auferstehungsegen nicht erwähnt hat, den heisst man wiederholen, wegen der Bitte im Segenspruch des Jahrs heisst man ihn wiederholen, wegen des Unterscheidungsegens in „*Der Erkenntnis verleiht*“ heisst man ihn nicht wiederholen, weil er ihn über den Becher lesen kann». [illegible] ... bei einem Einzelnen, das Andere bei einer Gemeinschaft. Warum [wiederholt man] nicht bei einer Gemeinschaft? — weil man sie vom Vorbeter hört, weshalb man begründet er: weil er sie in „*Der das Gebet erhört*“ einschalten kann», er sollte ja begründen: weil er sie vom Vorbeter hört?! — Vielmehr, sowol das Eine, wie das Andere [illegible] ..., dennoch ist hier kein Widerspruch, das Eine, wenn er sich vor „*Der das Gebet erhört*“ erinnert, das Andere, wenn er sich nach „*Der das Gebet erhört*“ erinnert.

R. Tanhum sagte im Namen R. Asis im Namen des R. Jehošuá b. Levi: Wer geirrt und des Neumonds im Tempeldienstsegen[2] nicht erwähnt hat, und sich dessen im Danksegen erinnert, beginne wieder mit dem Tempeldienstsegen; [illegible] ... „*Verleihe Frieden*“, so beginne er mit dem Tempeldienstsegen; hat er beendet, [illegible] ... vom Anfang an. R. Papa b. R. Aha b. Ada sagte: Was gelehrt wird: hat er beendet, [illegible] ... vom Anfang an, bezieht sich nur auf den Fall, wo er seine Füsse bereits fortbewegt hat, wo er [illegible] ... fortbewegt hat, beginne er mit dem Tempeldienstsegen. Jener sprach zu ihm: Woher hast

תקין תשסרי לא תקין הבא נמי שבע תקין תמני לא תקין מתקיף לה [47]רב זוטרא ונכללה מכלל הביננו ה׳ אלהינו [48]המבדיל בין קדש לחול קשיא: אמר רב ביבי בר אביי כל השנה כולה מתפלל אדם הביננו חוץ מימות הגשמים מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים מתקיף לה מר זוטרא ונכללה מכלל ודישננו בנאות ארצך ויתן טל ומטר [49]אתי לאטרודי אי הכי הבדלה [50]בחונן הדעת נמי אתי לאטרודי אמרי [51]התם כיון [52]דאתיא בתחלת צלותא לא מטריד [53]הכא כיון דאתיא באמצע צלותא מטריד מתקיף לה רב אשי ונימרה בשומע תפלה [54]דאמר רבי תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה [55]והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס טעה שאני: גופא אמר רבי תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס מיתיבי טעה ולא [56]הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים מחזירין אותו [57]והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס לא קשיא הא ביחיד הא בצבור [58]בצבור מאי טעמא [59]לא משום [60]דשמעה משליח צבור אי הכי [61]האי מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה [62]מפני ששומע משליח צבור מבעי ליה אלא אידי ואידי ביחיד ולא קשיא הא דאדכר קודם [63]שומע תפלה הא דאדכר [64]בתר שומע תפלה: אמר רבי תנחום [65]אמר רבי אסי אמר רבי יהושע בן לוי טעה ולא הזכיר של ראש חדש בעבודה [66]ונזכר בהודאה חוזר לעבודה בשים שלום חוזר לעבודה [67]ואם סיים [68]חוזר לראש אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקר רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה אמר ליה מנא לך הא אמר ליה

47 VM מר ‎48 M והמבדיל ‎49 M + דלמא ‎50 M בחנן ה׳ ‎51 M התם ‎52 M דבתחלת צלותיה ‎53 M הכא, מטריד ‎54 M ... לא א ר ‎55 M והבדלה הכוס ‎56 M אמר שאלה בבה ש ‎57 M הבדי ‎58 M בצבור ‎59 M לא ‎60 M דשמע לה משד צ ‎61 M האי ‎62 M משום דשמע לה משד צ ‎63 M + דאמר ‎64 M לאחר ‎65 M אר א ‎66 B חוזר לעבודה נזכר ‎67 M ואם ‎68 M [+ תפלתו]

[illegible]

מאבא מרי שמיע לי יאבא מרי מרב[69]אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמרן עקר רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר [70]תפלתו חוזר לעבודה איכא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמר[71]כי לא עקר רגליו חוזר לעבודה לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש[72]: רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו׳ : מאי קבע אמר רב יעקב בר אידי אמר רב[73]אושעיא כל שתפלתו דומה עליו כמשוי ורבנן אמרי כל[74]מי שאינו אומרה בלשון תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר אמר רבי זירא אנא יכילנא לחדושי[75]בה מלתא ומסתפינא דלמא מטרידנא אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרויהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מצוה להתפלל עם דמדומי חמה[76]ואמר רבי זירא מאי קראה ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים לייטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה מאי טעמא[77]דלמא מטרפא ליה שעתא : רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה [וכו׳ בכל פרשת העבור] : מאי פרשת העבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שאתה [78]מתמלא עליהם עברה כאשה עוברת[79]יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי[80]אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה [81]שהם עוברים על דברי[82]תורה יהיו כל צרכיהם לפניך : תנו רבנן המהלך במקום גדודי[83]חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה[84]איזהו תפלה קצרה רבי אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך[85]מתחת והטוב בעיניך עשה ברוך[86]אתה ה׳ שומע תפלה[87]רבי יהושע אומר[88]שמע שועת עמך[89]ישראל ועשה מהרה בקשתם ברוך אתה ה׳ שומע תפלה רבי אליעזר ברבי צדוק אומר שמע צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם ברוך אתה ה׳ שומע תפלה אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתתן לכל אחד[90]ואחד[91]כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה[92]די מחסורה ברוך אתה ה׳ שומע תפלה אמר רב

M 69 + ורב מרי הייא ור ח מרבי P 70 תפלה M 71 אבל אם לא M 72 + מכלל דכי עקר רגליו אע ג דרגיל לומר תחנונים הוזר לראש M 73 הושעיא M 74 מי M 75 בה מלתא M 76 אמר M 77 שמא נטרפה לו שעה M 78 מלא M 79 יהו צר׳ M 80 אר תאמ ע M 81 שישראל M 82 תורתך M 83 היות 84 + ואומר הושע את עמך וכו׳ איזהו. B איזה הוא M 85 מלמטה M 86 אתה ה׳. וכן להלן M 87 + ר׳ יוסי אומר שעה [שמע] תפלת עמך ישר׳ ועשה מהרה בקשתם ברוך ש ת M 88 שעה M 89 + בית P 90 ואחד M 91 די M 92 כדי

[illegible] Abba Mari [illegible] Abba Mari [illegible] Rab. R. Naḥman b. Jiṣḥaq sagte: Was [illegible] fortbewegt [illegible] vom Anfang [illegible] auf den Fall, wo es nicht seine Gepflogenheit ist, nach seinem Gebet Bitten zu richten [illegible] Gepflogenheit nach seinem Gebet [illegible] so beginnt er mit dem Tempeldienstsegen [illegible] sagen: R. Naḥman b. Jiṣḥaq sagte: Was gelehrt wird: hat er seine Füsse nicht fortbewegt [illegible] dem Tempeldienstsegen, bezieht sich nur auf den Fall, wo es seine Gepflogenheit ist, nach seinem Gebet Bitten zu richten, ist es aber nicht seine Gepflogenheit, nach seinem Gebet Bitten zu richten, so beginnt er vom Anfang.

R. Eliêzer sagt: Wer sein Gebet als Festgesetztes betrachtet [illegible] Was heisst Festgesetztes? R. J[illegible] b. [illegible] im Namen R. Oš̄ajas antwortete: Wem [illegible] sein Gebet einer Last gleicht. Die Rabbanan sagen: Wenn man es nicht flehentlich liest. Rabba und R. Joseph sagen beide: Wenn man darin nichts Neues einzuschalten weiss. R. Zera sagte: Ich wäre imstande, etwas Neues einzuschalten, fürchte aber, ich könnte irren. Abajje b. Abin und R. Ḥanina b. Abin sagen beide: Wenn man das Gebet nicht bei Sonnenröte verrichtet [illegible] R. Ḥi[illegible] b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Es ist Gebot, das Gebet bei Sonnenröte zu verrichten. R. Zera sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — *Sie mögen dich mit der Sonne fürchten, und vor dem Mond, von Geschlecht zu Geschlecht.* Im Westen fluchten sie über denjenigen [illegible] das Gebet[1] bei Sonnenröte verrichtet, weil man dadurch die Zeit versäumen kann.

R. Jehošuâ sagt: Wer an einem Ort der Gefahr einhergeht, bete ein kurzes Gebet [[illegible]**t auf allen Scheidewegen].** Was heisst Scheidewege? R. Ḥisda sagte im Namen Mar Ùqabas: Auch wenn du über sie voll Zorn bist, wie eine schwangere Frau[2], mögen ihre Bedürfnisse gegenwärtig sein. Nach Anderen: R. Ḥisda sagte im Namen Mar Ùqabas: Auch wenn sie die Worte der Gesetzlehre übertreten[2], mögen ihre Bedürfnisse gegenwärtig sein.

Die Rabbanan lehrten: Wer an einem Ort [illegible] und Räuberscharen [illegible] verrichte [illegible] Gebet. Welches ist dieses kurze Gebet? R. Eliêzer sagt: Thue deinen Willen im Himmel droben, [illegible] spende Annehmlichkeit denen, die dich fürchten, drunten, und thue, was gefällig ist in deinen Augen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört. R. Jehošuâ sagt: Erhöre den Hilfruf deines Volks Jisraël und erfülle bald ihr Verlangen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört. R. Eliêzer b. R. Ṣadoq sagt: Erhöre den Schrei deines Volks Jisraël und erfülle bald ihr Verlangen. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört. Andere sagen: Der Bedürfnisse deines Volks Jisraël sind viel, ihr Wissen aber gering; möge es doch dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du jedem Einzelnen genügenden Erwerb und jedem Körper Genügeleistung seiner Bedürfnisse gewährst. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört. R. Hona sagte: Die Halakha ist wie diese Anderen.

1 Das Nachmittagsgebet. 2 Wegen der Aehnlichkeit der Wörter עיברים, עוברת, עברה, עבור.

Elijahu sprach zu R. Jehuda, dem Bruder des R. Sala: Zürne nicht und du wirst nicht sündigen, trinke nicht viel und du wirst nicht sündigen, und wenn du dich auf den Weg begiebst, berate dich mit deinem Schöpfer und gehe hinaus. Was heisst: berate dich mit deinem Schöpfer und gehe hinaus? R. Jâqob im Namen R. Ḥisdas erklärte: Das ist das Reisegebet. Auch sagte R. Jâqob im Namen R. Ḥisdas: Wer sich auf den Weg begiebt, soll das Reisegebet verrichten. Welches ist dieses Reisegebet? — Möge es dein Wille sein, o Herr, mein Gott, dass du mich in Frieden führst, dass du mich in Frieden schreiten lässt, dass du mich in Frieden stützest, dass du mich aus der Hand jedes Feinds und jedes Wegelauerers errettest, dass du Segen in meiner Hände Arbeit sendest, dass du mich Gunst, Gnade und Erbarmen in deinen Augen und in den Augen aller, die mich sehen, finden lassest. Gebenedeiet seist du, o Herr, der das Gebet erhört.

Abaje sagte: Stets vereinige sich der Mensch mit der Gesamtheit, wie sage er? — Möge es dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du uns in Frieden führest etc. Wann bete man? R. Jâqob sagte im Namen R. Ḥisdas: Von der Stunde, da man seine Reise antritt. Wie weit[1]? R. Jâqob sagte im Namen R. Ḥisdas: Bis zu einer Parasange. Wie bete man? R. Ḥisda sagt: stehend. R. Šešeth sagt: auch gehend.

R. Ḥisda und R. Šešeth gingen auf dem Weg, da blieb R. Ḥisda stehen und betete. R. Šešeth fragte seinen Diener: Was thut R. Ḥisda? Dieser erwiderte: Er steht und betet. Da sprach jener: Lass mich ebenfalls stehen bleiben und ich werde beten; kannst du ein Guter sein, lass dich nicht einen Schlechten nennen.

Was ist der Unterschied zwischen „*Mache uns verständig*“ und dem kurzen Gebet? Zu „*Mache uns verständig*“ ist es erforderlich, die drei ersten und die drei letzten [Segensprüche][2] zu lesen, und wenn man nach Haus kommt, ist es nicht nötig, nochmal zu beten, beim kurzen Gebet aber ist es nicht erforderlich, die drei ersten und die drei letzten zu lesen, und wenn man nach Haus kommt, muss man nochmal beten. Die Halakha ist: „*Mache uns verständig*“ [bete man] stehend, das kurze Gebet sowol stehend, wie gehend.

Wer auf einem Esel reitet etc. Die Rabbanan lehrten: Wer auf einem Esel reitet und die Zeit des Gebets reicht heran, steige ab und bete, falls er jemand hat, der ihm den Esel hält, falls nicht, bleibe er auf seinem Platz sitzen und bete. Rabbi sagt: Ob so oder so, er bleibe auf seinem Platz sitzen und bete, weil er seine Gedanken nicht beisammen hat. Raba, nach Anderen R. Jehošuâ b. Levi, sagte: Die Halakha ist wie Rabbi.

Die Rabbanan lehrten: Ein Blinder oder einer, der sich nach den Windrichtungen nicht zu richten vermag, richte sein Herz auf seinen Vater im Himmel, denn es heisst: [3]*Sie werden zum Herrn, ihrem Gott, beten*. Steht er ausserhalb des Landes, so richte er sein Herz auf das Land Jisraels, denn es heisst: [4]*Sie werden zu dir beten, durch ihr Land*. Steht er im Land Jisraels, so richte er sein Herz auf Jerušalem, denn

הונא הלכה כאחרים: אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא[93] לא תרתח ולא תחטי לא תרוי ולא תחטי ובשעה שאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא[94] מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך: ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך יהי רצון מלפניך ה' [95]אלהי שתוליכני לשלום [96]ותצעידני לשלום ותסמכני לשלום ותצילני מכף[97] כל אויב ואורב[98] בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי[99] ברוך אתה ה' שומע תפלה: אמר אביי לעולם[1] לישתף איניש נפשיה בהדי [2]צבורא היכי נימא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוליכנו לשלום וכו' אימת מצלי[3] אמר רבי יעקב אמר רב[4] חסדא משעה[5] שמהלך בדרך עד כמה אמר רבי יעקב[6] אמר רב חסדא עד פרסה והיכי מצלי לה[7] רב חסדא אמר מעומד רב ששת אמר אפילו מהלך: רב חסדא ורב ששת הוו קאזלי באורחא[8] קם רב חסדא וקא מצלי אמר ליה רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר ליה קאי ומצלי אמר ליה אוקמן[9] נמי לדידי ואצלי מהיות טוב אל תקרי רע: מאי איכא בין הבינני לתפלה קצרה הביננו בעי[10] לצלויי תלת קמייתא ותלת בתרייתא וכי מטי לביתיה לא בעי למהדר לצלויי בתפלה קצרה לא בעי לצלויי לא תלת קמיתא ולא תלת בתריתא וכי מטי לביתיה בעי למהדר לצלויי [11]והלכתא הביננו מעומד תפלה קצרה בין [12]מעומד בין מהלך: היה רוכב על החמור וכו': תנו רבנן היה רוכב על החמור והגיע זמן תפלה אם יש[13] לו מי שיאחז את חמורו ירד[14] למטה ויתפלל ואם לאו ישב במקומו ויתפלל רבי אומר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו אמר[15] רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי[16] הלכה כרבי: תנו רבנן סומא [17]ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות יכוין [18]לבו [19]כנגד אביו שבשמים שנאמר והתפללו אל ה' (אלהיהם) היה עומד [20]בחוצה לארץ יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר והתפללו אליך דרך ארצם היה עומד בארץ ישראל יכוין את

93 B + חסידא ‖ 94 M אריב״א היוצא לדרך מצוה להמלך בקונו מאי להמלך בקונו א״ר יצחק זו תה״ד מאי מצלי אר״ח יה״ר ‖ 95 M אלהינו ‖ 96 M ותחזירני לשלום ותסל״ש ותצעיד לש' ותציל' ‖ 97 M כל ‖ 98 M — בדרך. ידי ‖ 99 M + ותחזירני לביתי לשלום שמח וטוב לב כי אתה שומע תפלת כל פה ‖ 1 M לישתתף ‖ 2 M היכי וכו' ‖ 3 M + לה ‖ 4 M חסדא ‖ 5 M שההזיק בד ויעד ‖ 6 M אר״ח ‖ 7 M אר״ח מעומד ‖ 8 M הוה קאי ר״ח ומצלי ‖ 9 M לדידי נמי ומצילנא ‖ 10 M שלש לפניה וג' לאחריה ת״ק לא בעי הביננו כי הדר אתי ליישוב לא בעי ואזיל (? לצלויי ת״ק בעי לצלויי ‖ 11 M והלכתא ‖ 12 M עומד ‖ 13 M אחר עמו שיאח' ‖ 14 M למטה ‖ 15 M רב ‖ 16 M + ואמרי לה כדי ‖ 17 M ושאינו ‖ 18 M + את ‖ 19 M לאביו ‖ 20 M + בתפלה.

1. [illegible] 2. Die Eulogien. 3. I Reg. 8,44. 4. Ib. V. 48.

II Chr. 6,34 לבו כנגד ירושלם שנאמר והתפללו אליך דרך העיר[הזאת]אשר בחרת בה היה עומד בירושלם יכוין את לבו כנגד בית המקדש
ib. 6,32 שנאמר והתפללו (אליך) אל הבית הזה (והתחננו אליך) היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים
I Reg 8,35 [21]שנאמר והתפללו אל המקום הזה היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד[22]בית הכפורת היה עומד אחורי [22]בית הכפורת[23]יראה עצמו כאלו לפני הכפורת נמצא[24]עומד במזרח [25]מחזיר פניו למערב במערב[25]מחזיר פניו למזרח בדרום [25]מחזיר פניו לצפון בצפון[25]מחזיר פניו לדרום נמצאו כל[26]ישראל מכוונין את לבם למקום אחד אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא
Cant 4,4 מאי קראה כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות תל[27]שהכל פונים [28]לו : אבוה דשמואל ולוי כי הוו בעו למפק לאורחא [29]הוו מקדמי[30]ומצלו וכי הוה מטי זמן קרית שמע קרו כמאן כי האי
(Ber. 3) תנא דתניא השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגלה וקורא בה[31] וכשיגיע זמן קרית שמע קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל [32]וכשיגיע זמן קרית שמע קורא רבי שמעון בן אלעזר אומר בין כך ובין כך קורא קרית שמע ומתפלל [33]כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמיך גאולה לתפלה עדיף : מרימר ומר זוטרא[34] הוו מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלו והדר נפקי לפרקא רב אשי מצלי[35]בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אתי לביתיה [36]הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן[37]ולעביד מר כמרימר ומר זוטרא אמר להו טריחא לי מלתא[38]ולעביד מר כאבוה דשמואל ולוי אמר להו לא חזינן להו לרבנן קשישי[39]מינן דעבדי הכי :

[vii] רבי אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר וחכמים אומרים בחבר עיר ושלא בחבר עיר רבי יהודה אומר משמו כל מקום שיש [40]שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין :

גמרא. רבי יהודה היינו תנא קמא איכא בינייהו יחיד שלא

M 21 — שני...הזה M 22 · בית M 23 יחזיר פניו כנגד בהכ פ M 24 + היה M 25 הופך M 26 כולם למקום אחד מתפללין B 27 שכל פיות B M 28 בו M 29 הוו M 30 + וקיימי M 31 + ומתפלל B 32 ולכשיגיע M 33 כדי...לתפלה M 34 בשד ר מכנפי להו ב ע M 35 מיושב בהד צ M 36 - הדר ו M 37 + לרב אשי M 38 א ל ניעבד M 39 — מינן M 40 שם.

es heisst: [1]*Sie werden zu dir beten, durch diese Stadt, die du erwählt hast.* Steht er in Jerušalem, so richte er sein Herz auf das Heiligtum, denn es heisst: [2]*Sie werden zu diesem Haus beten.* Steht er im Heiligtum, so richte er sein Herz auf das Allerheiligste, denn es heisst: [3]*Sie werden zu diesem Ort beten.* Steht er im Allerheiligsten, so richte er sein Herz auf die Gnadenkammer[4]. Steht er hinter der Gnadenkammer[5], so denke er sich, er stehe vor der Gnadenkammer. Es ergiebt sich: wer östlich steht, wendet das Gesicht nach dem Westen, wer westlich, wendet das Gesicht nach dem Osten, wer südlich, wendet das Gesicht nach dem Norden, wer nördlich, wendet das Gesicht nach dem Süden, folglich richtet ganz Jisraël sein Herz nach einem Punkt. R. Abin, nach Anderen R. Abina, sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? [6]*Wie der Davidsturm ist dein Hals, giebelartig gebaut,* ein Giebel, gegen den sich Alles richtet.

So oft der Vater Šemuëls und Levi sich zur Reise vorbereiteten, machten sie sich früh auf und beteten, und als die Zeit des Šemâlesens heranreichte, lasen sie. Nach wessen Ansicht? — des folgenden Tanna, denn es wird gelehrt: Wer sich früh aufmacht, um eine Reise anzutreten, dem bringt man das Horn[7], und er bläst, [beziehungsweise] den Lulab[8], und er schüttelt, die Esterrolle[9], und er liest, und wenn die Zeit des Šemâlesens heranreicht, liest er. Wer sich früh aufmacht, sich in einen Wagen oder in ein Schiff zu setzen, der bete, und wenn die Zeit des Šemâlesens heranreicht, lese er. R. Šimôn b. Eleâzar sagt: Ob so oder so, er lese zuerst das Šemâ und bete nachher, um an die Erlösungsbenediktion das Gebet anzuschliessen. Worin besteht ihr Streitpunkt? — Der Eine ist der Ansicht, das Beten im Stehen[10] ist wichtiger, der Andere ist der Ansicht, das Anschliessen der Erlösungsbenediktion an das Gebet ist wichtiger.

Meremar und Mar Zutra pflegten an einem Festsabbath[11] zehn [Personen] zu sammeln, zu beten und dann zur Vorlesung zu gehen. R. Aši pflegte vor der Versammlung[12] sitzend einzeln zu beten, und als er nach Haus kam, betete er nochmal stehend. Die Rabbanan sprachen zu ihm: Möge doch der Herr wie Meremar und Mar Zutra thun! Er erwiderte ihnen: Dies ist mir zu beschwerlich. — Der Herr kann doch aber wie der Vater des Šemuël und Levi thun! Er erwiderte ihnen: Wir haben es von den Rabbanan, die älter sind als wir, nicht gesehen, dass sie so gethan hätten.

R. ELEÂZAR b. Âzarja sagt: das Zusatzgebet hat nur in einer Stadtgemeinde statt, die Weisen aber sagen: in der Stadtgemeinde und ausser der Stadtgemeinde. R. Jehuda sagt in dessen Namen: überall, wo sich eine Stadtgemeinde befindet, ist der Einzelne vom Zusatzgebet befreit.

GEMARA. R. Jehuda ist ja der Ansicht des ersten Tanna! — Eine Meinungsverschiedenheit besteht zwischen

1. ii. Chr. 6,34. Die folgg. Citate sind corrupt. 2. ii. Chr. 6,32. 3. i Reg. 8,35. 4. So nach Pes. Vulg. Luth.; nach LXX u.A. *Deckelkammer* (vgl. Ex 25,17 ff.). 5. Westlich. 6. Cant. 4,4. 7. Am Neujahrsfest, vgl. Num 29,1. 8. Palmzweig zum liturg. Gebrauch am Hüttenfest, vgl. Lev. 23,40 ff. 9. Am Purimfest. 10. Mit Andacht. 11. D.h. der Sabbath vor dem Fest, an welchem sie im Lehrhaus vorzutragen hatten. 12. Während der Dolmetsch vortrug.

ihnen bezüglich eines Einzelnen, wo sich keine Stadtgemeinde befindet; der erste Tanna ist der Ansicht, er ist befreit, R. Jehuda ist der Ansicht, er ist verpflichtet. R. Hona b. Henana sagte im Namen des R. Ḥija b. Rabh: Die Halakha ist wie R. Jehuda, der im Namen des R. Eleâzar b. Âzarja lehrte. R. Ḥija b. Abin sprach zu ihm: Du hast recht (gesagt), denn auch Šemuël sagte: In meinem Leben habe ich in Nehardeâ das Zusatzgebet als Einzelner nicht verrichtet, ausser an jenem Tag, da das Heer des Königs in die Stadt kam, und die Rabbanan in Verwirrung kamen und nicht beteten; damals betete ich als Einzelner; ich war ein Einzelner in einer Stadtgemeinde.

R. Ḥanina Bibelleser sass vor R. Jannaj, (er sass) und sagte: Die Halakha ist wie R. Jehuda, der im Namen des R. Eleâzar b. Âzarja lehrte. Dieser sprach zu ihm: Gehe draussen hinaus und trage deine Bibelverse vor, denn die Halakha ist nicht wie R. Jehuda, der im Namen des R. Eleâzar b. Âzarja lehrte. R. Johanan erzählte: Ich sah R. Jannaj beten und wieder beten[1]. Da sprach R. Jirmeja zu R. Zera: Vielleicht hatte er zuerst seine Gedanken nicht andächtig gestimmt, später aber seine Gedanken andächtig stimmen wollen? Dieser erwiderte ihm: Bedenke doch, welch ein grosser Mann dies bezeugt.

R. Ami und R. Asi beteten, obgleich sie in Tiberias dreizehn Bethäuser hatten, dennoch nirgends als zwischen den Säulen, wo sie zu lernen pflegten. Es wurde gelehrt: R. Jiçḥaq b. Evdämi sagte im Namen unseres Lehrers[2]: Die Halakha ist wie R. Jehuda, der im Namen des R. Eleâzar b. Âzarja lehrte. R. Ḥija b. Abba betete, und betete wiederum. R. Zera sprach zu ihm: Weshalb thut der Herr dies? hat der Herr etwa seine Gedanken nicht andächtig gestimmt, so sagte ja R. Eleâzar: Stets prüfe sich der Mensch, kann er sein Herz andächtig stimmen, so bete er, wo nicht, so bete er nicht; hat der Herr aber des Neumonds nicht erwähnt, so haben wir ja gelernt: Hat jemand geirrt und des Neumonds im Abendgebet nicht erwähnt, heisst man ihn nicht wiederholen, weil er dessen im Morgengebet erwähnen kann, wenn im Morgengebet, heisst man ihn nicht wiederholen, weil er dessen im Zusatzgebet erwähnen kann, wenn im Zusatzgebet, heisst man ihn nicht wiederholen, weil er dessen im Nachmittaggebet erwähnen kann! Jener erwiderte ihm: Ist hierüber etwa nicht gelehrt worden: R. Johanan sagt: Dies wurde nur bezüglich einer Gemeinschaft gelehrt?!

בחבר עיר תנא קמא סבר פטור ורבי יהודה סבר חייב אמר רב הונא בר חיננא אמר רב חייא בר רב הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה אמר ליה רב חייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא לבר מההוא יומא דאתא פולמוסא דמלכא למתא ואטרידו רבנן ולא צלו וצלי לי ביחיד והואי יחיד שלא בחבר עיר: יתיב רבי חנינא קרא קמיה דרבי ינאי ויתיב וקאמר הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה אמר ליה פוק קרא קראיך לברא דאין הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה אמר רבי יוחנן אני ראיתי את רבי ינאי דצלי והדר צלי אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא ודלמא מעיקרא לא כוין דעתיה ולבסוף כוין דעתיה אמר ליה חזי מאן גברא רבה קא מסהיד עליה: רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוו להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא הוו מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי אתמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו אמר הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה רבי חייא בר אבא צלי והדר צלי אמר ליה רבי זירא מאי טעמא עביד מר הכי אילימא משום דלא כוין מר דעתיה והאמר רבי אליעזר לעולם ימוד אדם את עצמו אם יכול לכוין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל אלא דלא אדכר מר דריש ירחא והתניא טעה ולא הזכיר של ראש חדש בערבית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשחרית בשחרית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במוספין במוספין אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במנחה אמר ליה לאו אתמר עלה אמר רבי יוחנן בצבור שנו: כמה ישהה בין תפלה לתפלה רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתתחונן דעתו עליו וחד אמר כדי שתתחולל דעתו עליו מאן דאמר כדי שתתחונן דעתו עליו דכתיב ואתחנן אל ה' ומאן דאמר כדי שתתחולל דעתו עליו דכתיב ויחל משה: אמר רב ענן אמר רב טעה ולא הזכיר של ראש חדש ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין בית דין מקדשין את החדש אלא ביום אמר אמימר מסתברא מילתיה

M 41 חנינא ב"ר חנינא ‖ M 42 אמר רב ‖ M 43 [illegible] ‖ M 44 בנה ‖ בנהרדעא ואיטריד עלמא וצליתי ביחיד אנא יתיב ‖ M 45 קרי קרייך לברא דאין ‖ M 46 שהתפלל וחזר והתפלל ‖ M 47 [illegible] ‖ M 48 השתא ‖ M 49 רבה דקא ‖ M 50 תלת עשרה ‖ M 51 אמר משום ‖ M 52 כראב"ע ‖ M 53 עביד מר הכי ‖ M 54 מר ‖ M 55 מעיקרא משום דטעה ולא אדכר ראש חדש ‖ M 56 של ‖ M 57 [illegible] ‖ M 58 + אבל ביחיד חוזר ‖ M 59 + אדם ‖ M 60 שתחול ‖ M 61 בלילה ‖ M 62 ב"ד.

Wie lange warte man zwischen Gebet und Gebet[3]? R. Hona und R. Ḥisda; der Eine sagt, bis seine Gedanken zum Flehen gestimmt sind, der Andere sagt, bis seine Gedanken zum Beten gestimmt sind. Welcher sagt, bis seine Gedanken zum Flehen gestimmt sind — denn es heisst: [4]*Und ich flehete zum Herrn*; welcher sagt, bis seine Gedanken zum Beten gestimmt sind — denn es heisst: [5]*Und Moseh betete.*

R. Ânan sagte im Namen Rabhs: Hat sich jemand geirrt und des Neumonds im Abendgebet nicht erwähnt, heisst man ihn nicht wiederholen, weil das Gerichtskollegium den Neumond nur am Tag festsetzt. Amemar

1 W[illegible] 2 [illegible] Z[illegible] R[illegible] 3 W[illegible] nachgeholt hat. 4 Dt 3,23. 5 Ex 32,11.

דרב בחדש מלא אבל בחדש חסר[63]מחזירין אותו: אמר ליה רב אשי לאמימר מכדי[64]רב טעמא קאמר מה לי חסר מה לי מלא אלא לא שנא :

M 63 לא M 64 טעמא קא״ר לפי שאין מקדשין את החדש ארא ביום מ׳ ל׳ מלא מ׳ל׳ חסר.

sagte. Es ist anzunehmen, dass die Worte Rabbas sich auf einen vollzähligen Monat[1] beziehen, bei einem unvollzähligen Monat aber heisst es, dass er es wiederholen [illegible]. R. Aši sagte zu Amemar: Da Rabba [illegible] Grund angiebt, was liegt nun daran, ob unvollzählig oder vollzählig; vielmehr ist kein Unterschied.

FÜNFTER ABSCHNITT

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכונו [1]לבם לאביהם שבשמים[2]אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק :

MAN stellt sich nicht anders zum Beten hin, als mit gesenktem[2] Haupt. Die früheren Frommen pflegten eine Stunde zu verweilen und dann zu beten, um zuvor ihr Herz zu ihrem Vater im Himmel zu richten. Selbst wenn ihn der König grüsst, erwidere er ihm nicht, selbst wenn sich eine Schlange um seine Ferse gewunden hat, unterbreche er nicht.

I Sam 1,10 גמרא. מנא הני מילי אמר רבי אלעזר דאמר קרא °והיא מרת נפש ממאי דלמא חנה[3]שאני דהוה מרירא לבה טובא

Ps 5,8 אלא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מהכא °ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ממאי דלמא דוד שאני[4]דהוה מצער נפשיה[5]ברחמי טובא אלא אמר רבי יהושע

Ib 29,2 בן לוי מהכא °השתחוו לה׳ בהדרת קדש אל תקרי בהדרת [6]אלא בחרדת[6]ממאי דלמא לעולם אימא לך [7]הדר ממש כי הא דרב יהודה הוה מציין נפשיה [8]והדר מצלי אלא אמר רבי

Ps 2,11 נחמן[9]בר יצחק מהכא °עבדו את ה׳ ביראה וגילו ברעדה[10] מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר מתנא[11]אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה: אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזיה דהוה קא בדח טובא אמר[12]וגילו ברעדה כתיב[13]רבי ירמיה הוה יתיב

Pr 14,23 קמיה דרבי זירא חזיה דהוה קא בדח טובא אמר ליה[14] °בכל עצב יהיה מותר[15]כתיב אמר ליה אנא תפלין מנחנא: מר בריה דרבינא עבד[16]הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קבדחי טובא

Fol 31 °אייתי כסא[17]דמוקרא בת ארבע מאה זוזי ותבר קמייהו ואעציבו:

1 M+ את 2 M ואפ׳ 3 M שניא 4 M דקא 5 M ברחמי 6 M + קדש 7 M B הדרת 8 M ומצלי 9 P ברבי 10 M מאי וגב ר 11 M א ר 12 M + ליה P גילה 13 M B + א״ל אנא תפילין מנחנא 14 M + לא סבר לה מר 15 M כתיב 16 M + ליה 17 M דמן יקר דשויא ד׳.

GEMARA. Woher dies? R. Eleázar sagte: Weil es heisst: [3]*Und sie war betrübten Gemüts*. Wieso? – vielleicht war es bei Hannah etwas Anderes, da sie ja sehr betrübten Gemüts war?! Vielmehr, sagte R. Jose b. R. Hanina, aus Folgendem: [4]*Ich aber komme durch die Fülle deiner Liebe in dein Haus, in Furcht vor dir bücke ich mich zum Tempel deiner Heiligkeit*. Wieso? – vielleicht war es bei David etwas Anderes, da er sich ja sehr um Barmherzigkeit abhärmte. Vielmehr, sagte R. Jehošuá b. Levi, aus Folgendem: [5]*Bücket euch vor dem Herrn im Glanz der Heiligkeit*; lies nicht *behadrath [im Glanz]*, sondern *beḥerdath [in Angst]*. Wieso? – man lese vielleicht wirklich *Glanz*, denn R. Jehuda pflegte sich zuerst zu schmücken und nachher das Gebet zu verrichten?! Vielmehr, sagte R. Naḥman b. Jiçḥaq, aus Folgendem: [6]*Dienet dem Herrn in Furcht und frohlocket mit Beben*. Was bedeutet «*frohlocket mit Beben*»? – R. Ada b. Matna sagte im Namen Rabbas: Wo die Freude, dort das Beben.

Abajje sass vor Rabba; er sah, dass er sehr heiter war. Da sprach er zu ihm: Es heisst ja: *Und frohlocket mit Beben*! R. Jirmeja sass vor R. Zera; er sah, dass er sehr heiter war. Da sprach er zu ihm: Es heisst ja: [7]*Wo Kummer, folgt Ueberfluss*! Dieser erwiderte: Ich habe Tephillin angelegt.

Mar b. Rabina feierte die Hochzeit seines Sohns. Als er bemerkte, dass die Rabbanan sehr heiter waren, brachte er einen Murrha-Becher, im Wert von vierhundert Zuz, und zerbrach ihn in ihrer Gegenwart; da wurden sie betrübt.

1 Wo der vorhergeh. Monat 30 Tage hatte; in diesem Fall hat der kom. Monat [illegible] 2 Abend nachholen, der unvollzähl. Monat hat 29 Tage. 2. Wörtl. Schwere des Haupts. 3. I Sam. 1,10. 4. Ps. 5,8. 5. Ib. 29,2. 6. Ib. 2,11. 7. Pr. 14,23.

R. Aši feierte die Hochzeit seines Sohns. Als er bemerkte, dass die Rabbanan sehr heiter waren, brachte er einen Becher von weissem Krystall und zerbrach ihn in ihrer Gegenwart; da wurden sie betrübt. Die Rabbanan sprachen zu R. Hamnuna dem Kleinen auf der Hochzeitsfeier seines Sohns Mar: Möge uns der Meister etwas vorsingen! Da sprach er zu ihnen: Wehe uns, dass wir sterben, wehe uns, dass wir sterben! Sie riefen dann: Was sollen nun wir, nach dir, sagen? Er sprach zu ihnen: Wo ist denn die Gesetzlehre, wo die Gebote, die uns zu beschützen?

R. Johanan sagte im Namen des R. Šimʿon b. Johaj: Es ist dem Menschen verboten, auf dieser Welt mit vollem Mund zu lachen, denn es heisst: [1]*Dann wird unser Mund mit Lachen voll, und unsere Zunge mit Jubel*. Wann? — zur Zeit, [1]*da man unter den Völkern sprechen wird: Grosses hat der Herr an diesen gethan*. Man erzählte von R. Šimʿon b. Laqiš, dass er seitdem er dies von seinem Lehrer R. Johanan gehört hatte, in seinem Leben nicht mit vollem Mund gelacht hat.

Die Rabbanan lehrten: Man stellt sich nicht zum Beten hin, weder nach einer Rechtsverhandlung, noch nach einer Halakhaerörterung, vielmehr nach einer abgeschlossenen Halakha. Was heisst „abgeschlossene Halakha“? Abajje sagte: Wie zum Beispiel die des R. Zera; denn R. Zera sagte: Die Töchter Jisraëls haben es sich erschwert; wenn sie einen Bluttropfen, auch nur wie ein Senfkorn, bemerken, so sitzen sie daraufhin sieben Reinheitstage[2]. Raba sagte: Wie zum Beispiel die des R. Hošâja, denn R. Hošâja lehrte: Der Mensch darf mit seinem Getreide listig verfahren, indem er es mit der Spreu einbringt[3], damit sein Vieh davon essen kann, ohne dass er zum Sackzehnt verpflichtet ist. Wenn du willst, sage ich: Wie zum Beispiel die des R. Hona; denn R. Hona sagte im Namen des R. Zeêra: Wenn man einem Heiligengut-Vieh aderlässt, so ist die Nutzniessung [des Bluts] verboten und man veruntreut dadurch[4]. Die Rabbanan handelten nach der Mišnah, R. Aši handelte nach der Barajtha.

Die Rabbanan lehrten: Man stellt sich nicht zum Beten hin, weder in Traurigkeit, noch in Trägheit, noch im Scherzen, noch im Geplauder, noch in leichtfertigem Treiben, noch im eitlen Geschwätz, vielmehr in Gebotsfreude. Ebenso verabschiede sich der Mensch nicht von seinem Nächsten, weder im Geplauder, noch im Scherzen, noch in leichtfertigem Treiben, sondern mit Worten einer Halakha, denn so finden wir es auch bei den früheren Propheten, dass sie ihre Reden mit Lob- und Trostworten zu beendigen pflegten. Ebenso lehrte Mari b. Bh R. Hona b. R. Jirmeja b. Abba: Der Mensch verabschiede sich von seinem Nächsten nicht anders als mit Worten der Halakha, denn dadurch erinnert er sich seiner. Wie Folgendes: R. Kahana begleitete R. Šimi b. Aši von Pum-Nahara bis Be-Çinjata in Babylonien. Als er dort herankam, sprach er zu ihm: Ist es wahr, was die Menschen sagen, dass diese Steinpalmen Babyloniens schon seit Adam (dem Ersten) bis jetzt bestehen? Dieser sprach: Du hast

רב אשי עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קא בדחי טובא אייתי כסא דזוגיתא חיורתא ותבר קמייהו ואעציבו: אמרי ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא דמר בריה דרבינא לישרי לן מר אמר להו ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן אמרי ליה אנן מה נעני בתרך אמר להו הי תורה והי מצוה דמגני עלן: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז ימלא שחק פינו ולשוננו רנה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה׳ לעשות עם אלה אמרו עליו על ריש לקיש שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה מכי שמעה מרבי יוחנן רביה: תנו רבנן אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה והיכי דמי הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דרבי זירא דאמר רבי זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים רבא אמר כי הא דרב הושעיא דאמר רב הושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואי בעית אימא כי הא דרב הונא דאמר רב הונא אמר רבי זעירא המקיז דם בבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו רבנן עבדי כמתניתין רב אשי עביד כברייתא:

תנו רבנן אין עומדים להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה וכן לא יפטר אדם מחבירו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין וכן תנא מרי בר בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו כי הא דרב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניתא דבבל כי מטא להתם אמר ליה מר ודאי דאמרי אינשי הני צניתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא אמר ליה אדכרתן מלתא דרבי יוסי ברבי

M 18 זוטי 19 M נישרי 20 M + נישרי לן מר 21 M דמייתינן 22 M מאי נימא אבתרך 23 M + א״ר אי תורה ואי מצוה דבטלי מינן א״ד הכי קא 24 M + לו 25 M פיו שחוק 26 M שישא מילא פיו שחוק מימיו מכי 27 M רביה 28 M לא. הלכה 29 M האי 30 M [+ ימים] 31 M כדרי 32 M V אושעיא 33 M א״כ כדר ה׳ 34 M + אמר זעירי 35 M זעירי 36 P רבנן עבדי 37 P כמתניתא 38 V + שימי בר 39 M עצבות ול״מ עצל ול״מ 40 M ול״מ שיחה 41 M + דבר 42 M של מצוה 43 M + שנא׳ ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה׳ וכן הלכה 44 M הראשונים 45 M תני מרי בריה 46 M + לעולם 47 M זוכרו למובה 48 M הונא 49 M מר 50 M כדר

1 Ps. 126,2. 2 [illegible] 4 Vgl. Lev. 5,15.

Jer 2,6 חנינא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב° בארץ אשר לא
עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר [51]היאך
ישב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב
נתישבה[52] וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא
נתישבה רב מרדכי אלוייה לרב שימי בר אשי מהגרוניא ועד בי
כיפי[53] ואמרי לה עד בי[54] דורא : תנו רבנן המתפלל צריך שיכוין
Ps 10,17 [55]את לבו [56]לשמים אבא שאול אומר סימן לדבר °תכין לבם
Ber 3 תקשיב אזניך : תניא °אמר רבי יהודה כך היה מנהגו של רבי
עקיבא כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה [57]מפני
טורח צבור וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בזוית זו
ומוצאו בזוית אחרת וכל כך למה מפני [58]כריעות והשתחויות :
Ber 34b [59]אמר רבי חייא בר אבא לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו
Dan 6,11 חלונות שנאמר °וכוין פתיחן לה בעליתה לקבל ירושלם: [60]יכול
ib. יתפלל אדם כל היום כלו כבר מפורש על ידי דניאל[61] וזמנין תלתה
ביומא [הוא] ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה[62] יכול יתפלל
ib. אדם לכל רוח שירצה תלמוד לומר וכוין פתיחן לה [בעליתה]
ib. לקבל ירושלם יכול משבא לגולה הוחלה[63] כבר נאמר °כל קבל
די הוא עבד מן קדמת דנה יכול יהא כוללן בבת אחת כבר
Ps 55,18 מפורש על ידי דוד דכתיב °ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה
יכול ישמיע[64] קולו בתפלתו כבר מפורש על ידי חנה שנאמר
I Sam. 1,13 וקולה לא ישמע יכול °ישאל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל
Az 7b
I Reg. 8,28 כבר מפורש על ידי שלמה שנאמר °לשמוע אל הרנה ואל
[65]התפלה רנה זו תפלה[66] תפלה זו בקשה אין אומרים דבר בקשה
אחר אמת ויציב אבל [67]אחר [68]התפלה אפילו כסדר [69]ודוי של
יום הכפורים אומר [70]אתמר נמי אמר רב חייא בר אשי אמר
Az 8a רב °אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אם
בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר של יום הכפורים אומר :
אמר רב המנונא כמה הלכתא [71]גברוותא איכא למשמע מהני
I Sam 1,13 קראי דחנה וחנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל[72] צריך
ib. שיכוין[73] לבו רק שפתיה נעות מכאן למתפלל[74] שיחתוך בשפתיו
ib. וקולה לא ישמע מכאן[75] שאסור להגביה קולו בתפלתו ויחשבה

M 51 מהיכן M 52 ושלא M 53 קופאי M 54 דיירא P. M 55 - את M 56 — לשמים M 57 בפני כולן דודא M 58 הכרעות M 59 - - אר ח.. ירושלם M 60 + יום בא וכש' אחת ישמע ישאל סימן M 61 +שני' 62 בהוצאות החדשות הסדר, יכול משבא וכ' יכול יתפ' וכ' M 63 ת ל M 64 + אדם M 65 התחנה M 66 תחנה M 67 + אם בא לומר M 68 תפלתו M 69 וידוי של M 70 אתמר...אומר M 71 גברתא P 72 צריך... למתפלל M שצריך M 73 + את M 74 + צריך M 75 למתפלל צריך שתהא תפלתו בלחש.

mich an ein Wort [illegible] R. J[illegible] R. Ḥan[illegible], denn R. Jose b. R. Ḥan[ina] sagte: Was heisst es: [1]*In einem Land, das kein Mensch durchzogen, darin kein Mensch geweilt*; wenn [illegible] es nicht [illegible], wie könnte jemand darin weilen? [illegible] vielmehr: jedes Land, welches Adam, der Erste, zum Bewohnen bestimmt hat, wurde bewohnt, und jedes Land, das Adam, der Erste, nicht zum Bewohnen bestimmt hat, wurde nicht bewohnt. R. Mordekhaj begleitete R. Šimi b. Aši von Hagronja bis Be-Kipe [illegible] Anderen, bis Be-Dura.

Die Rabbanan lehrten: Der Betende muss sein Herz zum Himmel richten. Abba Šaül sagte: Eine Andeutung dafür: [2]*Du richtest ihr Herz und lässt dein Ohr horchen.* Es wird gelehrt: R. Jehuda erzählte: Folgendes war die Gepflogenheit R. Aqibas: betete er in Gemeinschaft, so pflegte er wegen der Belästigung der Gemeinschaft abzukürzen und heraufzusteigen[3]; betete er aber für sich allein, [illegible] liess ihn ein Mensch in diesem Winkel, so fand er ihn in jenem Winkel, und alldies wegen der Kniebeugungen und Niederwerfungen.

R. Ḥija b. Abba sagte: Stets bete der Mensch in einer Stube, wo Fenster da sind, denn es heisst: [4]*Und die Fenster in seinem Söller waren gen Jerušalem geöffnet.*

Man könnte meinen, der Mensch bete den ganzen Tag, so ist längst durch Daniel erklärt: [4]*Und dreimal täglich fiel er auf seine Kniee, betete und dankte seinem Herrn.* Man könnte meinen, der Mensch bete nach jeder beliebigen Windrichtung, so heisst es: *Die Fenster waren gen Jerušalem geöffnet.* Man könnte meinen, erst als er in die Gefangenschaft gekommen war, habe er zu beten begonnen, so heisst es längst: [4]*Wie er von jeher zu thun pflegte.* Man könnte meinen, man vereinige sie alle zusammen, so ist es längst durch David erklärt, indem es heisst: [5]*Abends, morgens und mittags klage ich und jammere ich.* Man könnte meinen, man lasse beim Gebet die Stimme hören, so ist es längst durch Hannah erklärt, indem es heisst: [6]*Und ihre Stimme wurde nicht gehört.* Man könnte meinen, der Mensch bitte zuerst um seine Bedürfnisse, nachher verrichte er das Gebet, so ist es längst durch Šelomoh erklärt, indem es heisst: [7]*Auf den Gesang und auf das Beten zu hören.* Gesang, das ist das Gebet; Beten, das ist die Bitte. Man thue keine Bitte nach „*Wahr und feststehend*“, nach dem Gebet dagegen sogar eine, wie das Sündenbekenntnis des Versöhnungtags. So wurde auch gelehrt: R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Man sagte zwar, der Mensch bitte um seine Bedürfnisse in „*Der das Gebet erhört*“, will er aber nach dem Gebet eine Bitte thun, so kann er selbst eine solche, wie die Bekenntnisreihe des Versöhnungtags thun.

R. Hamnuna sagte: Wie viele wichtige Halakhoth sind aus jenen Versen bezüglich Ḥannah zu entnehmen: ***Sie redete in ihrem Herzen***; hieraus, dass der Betende sein Herz andächtig stimmen muss. [8]***Nur ihre Lippen bewegten sich***; hieraus, dass der Betende mit seinen Lippen deutlich spreche. [8]***Und ihre Stimme wurde nicht gehört***; hieraus, dass man beim Beten die Stimme nicht erheben darf. [8]***Und Eli hielt sie für eine Betrunkene;***

1. Jer. 2,6. 2. Ps. 10,17. 3. Vgl. S. 37, Z. 6. 4. Dan. 6,11. 5. Ps. 55,18. 6. I Sam. 1,13. 7. I Reg. 8,28. 8. I Sam. 1,13.

hieraus, dass der Betrunkene das Gebet nicht verrichten darf: *Und er sprach zu ihr: Wie lange noch wirst du trunken sein? thue ab deinen Wein von dir!* R. Eleazar sagte: Hieraus, dass einer, der an seinem Nächsten Unschickliches bemerkt, diesen zur Rede stelle. *Und Hannah rief und sprach: Nein, mein Herr!* Ula, nach Anderen R. Jose b. R. Hanina, sagt: Sie sprach zu ihm: Du bist kein Herr in dieser Sache; nach Anderen sprach sie zu ihm wie folgt: Bist du denn kein Herr, ist denn die göttliche Niederlassung und der heilige Geist nicht bei dir, dass du mich zum Schlechten und nicht zum Guten beurteilst? weisst du denn nicht, dass *ich eine schwermütige Frau bin?* *Wein und Met habe ich nicht getrunken.* R. Eleazar sagte: Hieraus, dass jemand, der einer Sache verdächtigt ist, die er nicht begangen hat, (ihm) dies bekannt machen soll. *Halte deine Magd nicht für ein nichtswürdiges Weib.* R. Eleazar sagte: Hieraus, wenn ein Betrunkener das Gebet verrichtet, so gleicht dies, als hätte er Götzenkult gepflegt; denn hier heisst es: *für ein nichtswürdiges Weib*, und dort heisst es: *Es sind aus deiner Mitte nichtswürdige Leute hervorgegangen*; wie dort Götzenkult, so auch hier [illegible]. *Und Eli rief und sprach: Gehe in Frieden.* R. Eleazar sagte: Hieraus, dass jemand, der seinen Nächsten einer Sache verdächtigt, die dieser nicht begangen hat, ihn besänftige, und nicht nur dies, sondern er segne ihn auch, wie es heisst: *Und der Herr Jisraels möge deine Bitte gewähren.* *Und sie that ein Gelübde und sprach: Herr der Heerscharen!* R. Eleazar sagte: Seit dem Tag, da der Heilige, gebenedeiet sei er, seine Welt erschaffen, gab es keinen Menschen, der den Heiligen, gebenedeiet sei er, [Herr der] Heerscharen genannt hätte, bis Hannah kam und ihn [Herr der] Heerscharen nannte. Hannah sprach nämlich vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, erscheint es dir denn so schwierig, mir von all den Scharen der Scharen, die du in deiner Welt geschaffen hast, einen einzigen Sohn zu geben? Ein Gleichnis, womit diese Sache zu vergleichen ist: mit einem König aus Fleisch und Blut, der für seine Diener ein Mahl bereitet hat; da kam ein Armer, stellte sich an die Thür und sprach zu ihnen: Gebet mir ein Stückchen [Brot]! Man beachtete ihn nicht. Da drängte er sich vor, trat vor den König und sprach zu ihm: Herr und König, erscheint es dir denn so schwierig, mir von der ganzen Mahlzeit, die du bereitet hast, ein Stückchen [Brot] zu geben? *Wenn du schauen wirst.* R. Eleazar sagte: Hannah sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! Besser ist es, wenn du schauen wirst; solltest du aber nicht schauen, so will ich gehen und mich vor meinem Manne Elqanah verbergen, und wenn ich mich verborgen habe, wird man mich das Fluchwasser trinken lassen, und du wirst doch deine Gesetzlehre nicht als falsch erscheinen lassen, und es heisst ja: *Sie bleibt rein und wird befruchtet.* Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, wenn sie kinderlos war, so wird sie bedacht; nach demjenigen aber, welcher sagt, wenn sie sonst mit Schmerzen gebar, so gebärt sie mit Leichtigkeit, wenn sonst Mädchen, so gebärt sie Knaben, wenn sonst Schwarze, so gebärt sie Weisse, [illegible]

[illegible] 9 Num. 5,28. 10 Bezüglich einer [illegible]

עלי לשכורה מכאן ששכור אסור להתפלל ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך אמר רבי אלעזר מכאן[76] לרואה בחברו דבר שאינו הגון[77] צריך להוכיחו ותען חנה ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא אדון אתה בדבר זה [78] איכא דאמרי הכי אמרה ליה לא אדון אתה לאו איכא שכינה ורוח הקודש גבך שדנתני [79] לכף חובה ולא דנתני [80] לכף זכות מי לא ידעת דאשה קשת רוח אנכי: ויין ושכר לא שתיתי אמר רבי אלעזר מכאן [81] לנחשד בדבר שאין בו שצריך להודיעו: אל תתן את אמתך לפני בת בליעל אמר רבי [82] אלעזר מכאן [83] לשכור שמתפלל כאלו עובד עבודה זרה כתיב הכא לפני בת בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מקרבך מה להלן עבודה זרה אף כאן עבודה זרה: ויען עלי ויאמר לכי לשלום אמר רבי[82] אלעזר מכאן[84] לחושד את חברו בדבר [85] שאין בו שצריך לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר ואלהי ישראל יתן את שלתך: ותדר נדר ותאמר ה' צבאות אמר רבי אלעזר מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא צבאות עד שבאת חנה וקראתו צבאות אמרה [86] חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך [87] קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שעשה סעודה [88] לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח [89] אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגיחו עליו דחק ונכנס [90] אצל המלך אמר ליה אדוני המלך מכל[91] סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת: אם ראה תראה[92] אמר רבי אלעזר אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא[93] רבונו של עולם אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה ואי אתה עושה תורתך פלסתר [94] שנאמר ונקתה ונזרעה זרע הניחא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח[95] נקבות יולדת זכרים

M 76 הרואה דבר בחבירו ‖ M 77 שצריך ‖ B 78 + ולא רוה ק שורה עליך שאתה חושדני בדבר זה ‖ M + ולא רוה ק שורה עליך. ‖ M 79 א ד גבך לחובה ‖ M 80 לזכות ‖ M 81 החושד את חבירו בדבר ואין בו צריך ‖ P 82 אליעזר ‖ M 83 ששכור המתפלל ‖ M 84 החושד ‖ M 85 ואין בו צריך ‖ M 86 לפניו רבש ע ‖ M 87 לא תתן לי בן אחד ביניהם ‖ M 88 לכל שריו ועבדיו ‖ M 89 ובקש פת ולא נתנו לו דחק ‖ M 90 לפני ‖ B 91 הסעודה ‖ M 92 מאי אם ראה תראה אמרה חנה ‖ M 93 רבש ע ‖ M 94 דכי ‖ M 95 נקבות ארוכים.

שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איכא למימר
Sot 26a דתניא ונקתה ונזרעה זרע מלמד שאם היתה עקרה נפקדת דברי
רבי ישמעאל אמר ליה רבי עקיבא [99]אם כן ילכו כל העקרות
[97]כולן ויסתתרו וזו שלא[98]קלקלה נפקדת אלא מלמד שאם
היתה יולדת בצער יולדת בריוח[99]קצרים יולדת ארוכים שחורים
vgl. Jab. 71a יולדת לבנים אחד יולדת שנים: מאי אם ראה תראה° דברה
תורה בלשון בני אדם. בעני אמתך אל תשכח את אמתך ונתת
לאמתך אמר רבי יוסי ברבי חנינא שלש[1]אמתות הללו למה
Sab. 32a אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם° שלשה
בדקי מיתה בראת באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה[2]ואלו
I Sam. 1,11 הן נדה וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחת מהן: °ונתת
לאמתך זרע אנשים מאי זרע אנשים אמר רב גברא בגוברין
ושמואל אמר זרע שמשח שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד
[3]ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן אינון
Ps 99,6 משה ואהרן שנאמר° משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו
ורבנן אמרי[4]זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי
אמר לא ארוך ולא גוץ ולא[7]קטן ולא אילם[6]ולא עור ולא צחור
I Sam 1,26 ולא גיחור ולא חכם ולא טפש: °אני האשה הנצבת עמכה בזה
[7]אמר רבי יהושע בן לוי מכאן שאסור לישב בתוך ארבע אמות
Ib. 1,27 של תפלה: °אל הנער הזה התפללתי אמר רבי אלעזר [8]שמואל
Ib. 1,25 מורה הלכה[9]לפני רבו היה שנאמר וישחטו את הפר ויביאו
הנער אל עלי משום[10]דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי
אלא אמר[11]להן עלי קראו כהן ליתי ולישחוט חזנהו שמואל
דהוו מהדרי בתר כהן למשחט אמר להו למה לכו לאהדורי
בתר כהן למשחט שחיטה בזר כשרה אייתוה לקמיה דעלי
Zeb. 32a Lev. 1,5 אמר ליה מנא לך הא אמר ליה° מי כתיב ושחט הכהן °והקריבו
הכהנים כתיב מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה
שכשרה בזר אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה
Er. 63a בפני רבך את °וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה אתיא

M 96 — א״כ M 97 —כולן M 98 נסתרה הפסידה M 99 נקבות יולי זכרים שחורים יולי לבנים קצרים יולי ארוכים [אחד יולדת שנים] מאי איכא למימר 1 M אמהות 2 M + בראת באשה 3 איכא דאמרי זרע 4 M —זרע אנשים 5 M אוכם ולא חיור [אד ג גיחור] ל״ח ול״ט אלא בינוני 6 B — ולא עור 7 M אמר ריב״ל 8 M+מכאן ש 9 M בפני ר׳ הוה 10 M דשחטו 11 M עלי אייתיאו תורא לקרבנא א ל שמואל שחטוה אמרו ניתי כהן ונישחוט א ל מי כתיב ושחט הכהן את בן הבקר ושחט את בה״ב כת׳ והדר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם מקו״א מצות כה׳ לימד על השחיטה שהיא כשרה בזר שחטוה אמרוה קמיה דעלי אמר להו מימר שפיר קאמר מיהו ה ל מורה הלכה בפני רבו וכל.

wenn sonst Kurze, so gebärt sie Lange; wenn [illegible] ist das zu erklären? Denn es wird gelehrt: *Sie bleibt rein und wird befruchtet.* [illegible] wird sie bedacht — Worte R. Jišmaels. R. Aqiba sprach zu ihm: Wenn dem so wäre, so würden ja alle Kinderlosen hingehen und sich verbergen, und diejenige, die nicht gefehlt hat, würde bedacht werden! Vielmehr lehrt dies: wenn sie sonst mit Schmerzen gebar, so gebärt sie mit Leichtigkeit; wenn sonst Kurze, so gebärt sie Lange; wenn sonst Schwarze, so gebärt sie Weisse; wenn sonst Einzelne, so gebärt sie Zwillinge. Was bedeutet *Wenn du (schauen) schauen wirst?* — Die Gesetzlehre spricht in der üblichen Redensart[1] der Menschen. [2]*Auf das Elend deiner Magd; nicht vergessen wirst du deiner Magd; und geben wirst du deiner Magd.* R. Jose b. R. Ḥanina sagte: Warum diese drei „Magd"? — Ḥannah sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! Folgende drei Untersuchungen des Tods, Andere sagen drei Ursachen des Tods, hast du der Frau geschaffen: die Monatsblutung, die Teighebe und das Lichtanzünden[3]; habe ich etwa eins von diesen übertreten?! [4]*Und wirst deiner Magd Mannessamen geben.* Was heisst Mannessamen? Rabh erklärt: einen Mann unter den Männern; Šemuël erklärt: einen Nachkommen, der zwei Männer gesalbt hat; wer sind diese? — Šaúl und David. R. Joḥanan erklärt: einen Nachkommen, der zwei Männer aufwiegt; wer sind diese? — Mošeh und Ahron, denn es heisst: [5]*Mošeh und Ahron unter seinen Priestern und Šemuel unter denen, die seinen Namen anrufen.* Die Rabbanan erklären *Mannesamen*: einen Nachkommen, der unter Menschen verschwindet. Als R. Dimi kam, erklärte er[6]: Weder zu lang noch zu kurz, noch zu klein[7], weder stumm[8] noch blind, weder zu weiss noch zu rot, weder zu klug, noch zu dumm. [9]*Ich bin die Frau, die hier mit dir gestanden.* R. Jehošuá b. Levi sagte: Hieraus, dass es verboten ist, innerhalb der vier Ellen des Gebets[10] zu sitzen. [11]*Um diesen Knaben habe ich gebetet.* R. Eleázar sagte: Šemuel hatte eine Halakha vor seinem Lehrer gelehrt, denn es heisst: [12]*Sie schachteten den Farren und brachten den Knaben zu Êli.* Hat man den Knaben etwa deshalb zu Êli gebracht, weil man den Farren geschachtet hatte? Vielmehr: Êli sprach zu ihnen: Rufet nun einen Priester, er komme und schächte. Als Šemuël sah, dass sie einen Priester zum Schächten suchten, sprach er zu ihnen: Warum sucht ihr nach einem Priester zum Schächten? das Schächten durch einen Gemeinen ist ja gültig! Man führte ihn vor Êli. Dieser sprach zu ihm: Woher hast du dies? Jener erwiderte: Heisst es denn etwa, der Priester soll schächten? es heisst ja nur: [13]*Die Priester sollen darbringen*: vom Auffangen [des Bluts] ab und weiter ist es Gebot der Priesterschaft; hieraus, dass das Schächten eines Gemeinen gültig ist. Dieser sprach zu ihm: Du hast zwar richtig gesprochen, jedoch bist du einer, der eine Halakha vor seinem Lehrer lehrt, und wer eine Halakha vor seinem Lehrer lehrt, ist des Tods schuldig.

1. Die Wiederholung eines Worts, bzw. die Hinzufügung des Infinitivs zum Verbum (wie hier ראה תראה) hat meist eine exeget. Bedeutung (vgl. z. Bsp. Bm. 31a f.); hier wird dies ausgeschlossen. 2. i. Sam. 1,11. 3. Am Sabbatabend. 4. i. Sam. 1,11. 5. Ps. 99,6. 6. Die Worte der Rabbanan. 7. ולא קטן scheint eine Glosse zu sein; גוץ *klein* wird [illegible] gegens. zu ארוך *gross* gebraucht. 8. B. hat אלם *dick, corpulent*. 9. i. Sam. 1,26. 10. Des Betenden. Vgl. [illegible] 11. i. Sam. 1,27. 12. Ib. 1,25. 13. Lev. 1,5.

[12]חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו׳ אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי : °וחנה היא מדברת על לבה אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה[13] לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואזנים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידים לעשות בהם מלאכה רגלים להלך בהן דדים להניק בהן דדים[14] הללו שנתת על לבי למה לא להניק [15]בהן תן לי בן ואניק[16] בהן : ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה[17] ואף על פי כן חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת מאי תקנתיה [18]אמר רב נחמן בר יצחק ליתיב תעניתא [19]לתעניתא : [20]ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר °ותתפלל על ה׳[21] מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה : ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר °ואתה הסבות את לבם אחורנית אמר רבי שמואל בר [22]רב יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו[23] לאליהו דכתיב °ואשר הרעותי ואמר רב חמא ברבי חנינא °אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו [24]רגלי שונאיהם של ישראל חד [25]דכתיב ואשר הרעותי [26]וחד [25]דכתיב °הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל [26]וחד [25]דכתיב °והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פפא אמר [27]מהכא °ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו : ואמר רבי אלעזר משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר [28] °ויפלל אל ה׳ אל תקרי אל ה׳ אלא על ה׳ שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב °קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין דבי רבי ינאי אמרי מהכא °ודי זהב מאי ודי זהב אמרי דבי °רבי ינאי [29]כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בשביל כסף הזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די [30]הוא גרם[31] שעשו את העגל אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר [32]רבי אושעיא משל לאדם שהיתה לו[33] פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין [34]והיתה מבעטת בו

M 12 אימיה וקא בכייה קמיה א״ל אני האשה הנצ׳ וכ׳ אחיל ליה אמר לה ניזל האי ואנא ואת מבעי רחמי ויהבין לך דעדיף מיניה ‖ M 13 חנה לפני הקב״ה כל ‖ M 14 שבראת לי ‖ M 15 מהן ‖ M 16 — בהן ‖ M 17 א״ר נחמן בר יצחק וחוזרין ‖ M 18 — ארנב״י ‖ M 19 על תע׳ ‖ M 20 אמר ‖ M 21 + אל ה׳ ל״כ ‖ M 22 רב״ ‖ M 23 לאל׳ ‖ B 24 רגליהם של שונאי ישר׳ ‖ M 25 — דכתי׳ ‖ M 26 ואידך ‖ M 27 מהאי קרא נמי ‖ M 28 ואתפלל. B ויתפלל משה ‖ M 29 כך ‖ M 30 הוא ‖ M 31 להם אלהי זהב משל אין ‖ 32 רב הושעיא ‖ M 33 בהמה אחת כח׳ ‖ M 34 + התחילה.

Darauf kam Hannah und schrie vor ihm: *Ich bin die Frau, die hier mit dir gestanden* &c. Er sprach zu ihr: Lass mich ihn strafen, sodann will ich flehen, und man giebt dir einen besseren[1] als er. Sie erwiderte: *Um diesen Knaben habe ich gebetet.* [2]*Und Hannah sprach in ihrem Herzen.* R. Eleàzar sagte im Namen des R. Jose b. Zimra: In der Angelegenheit ihres Herzens. Sie sprach vor ihm: Herr der Welt! von Allem, was du an der Frau erschaffen, hast du nichts zwecklos erschaffen: Augen zum Schauen, Ohren zum Hören, eine Nase zum Riechen, einen Mund zum Sprechen, Hände, um Arbeit zu verrichten, Füsse zum Gehen, Brüste zum Säugen. Hast du mir etwa die Brüste an meinem Herzen nicht zum Säugen gegeben? gieb mir also ein Kind, dass ich es (mit ihnen) säuge!

Ferner sagte R. Eleàzar im Namen des R. Jose b. Zimra: Jedem, der am Šabbath im Fasten weilt, zerreisst man seine Verurteilung der siebzig Jahre[3], dennoch zieht man ihn später zur Rechenschaft, wegen [Störung] der Sabbathfreude. Wodurch macht er es gut? R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Er faste ob des Fastens.

Ferner sagte R. Eleàzar: Hannah hat Worte gegen oben ausgestossen, es heisst: [4]*Hannah betete uber Gott.* Dies lehrt, dass sie gegen oben Worte ausgestossen hat.

Ferner sagte R. Eleàzar: Elijahu hat Worte gegen oben ausgestossen, denn es heisst: [5]*Und du hast ihr Herz ruckwärts gewendet.* R. Šemuël b. R. Jiçḥaq sagte: Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, zurückgetreten und Elijahu zugestimmt hat? Denn es heisst: [6]*Und dem ich Böses gethan habe.* Auch sagte R. Ḥama b. R. Ḥanina: Wenn nicht folgende drei Verse, würden die Füsse der Feinde Jisraëls wanken. Der eine, wo es heisst: *Dem ich Böses gethan habe,* der eine, wo es heisst: [7]*Siehe, wie der Thon in der Hand des Töpfers, so seid ihr in meiner Hand, Haus Jisrael,* und der eine, wo es heisst: [8]*Ich entferne das steinerne Herz aus eurem Leib und gebe euch ein fleischernes Herz.* R. Papa sagte: Aus Folgendem: [9]*Ich will meinen Geist in euch geben und ich will machen, dass ihr in meinen Satzungen wandelt.*

Ferner sagte R. Eleàzar: Mošeh hat Worte gegen oben ausgestossen, denn es heisst: [10]*Mošeh flehte zu Gott;* lies nicht zu Gott, sondern über[11] Gott, denn in der Schule des R. Eliêzer b. Jâqob lesen sie das „Aleph“ wie „Àjin“ und das „Àjin“ gleichlautend mit „Aleph“. In der Schule R. Jannajs sagten sie: Aus Folgendem: [12]*Und Di-zahab*[13]. Was bedeutet Di-zahab? Dies erklärten sie in der Schule R. Jannajs: So sprach Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, das viele Silber und Gold, das du Jisraël in Ueberfluss gegeben hast, bis sie genug sagten, hat es verursacht, dass sie das Kalb machten. In der Schule R. Jannajs sagten sie ferner: Der Löwe brüllt nicht über einen Haufen Stroh, sondern über einen Haufen Fleisch. R. Ošàja sagte: Ein Gleichnis mit einem Menschen, der eine magere Kuh mit hervorstehenden Knochen hatte, die er mit Wicken fütterte und di[e]

1. Wort: grösser. 2. i. Sam 1,13. 3. Des normalen Menschenlebens, vgl. jedoch RSJ. 4. i. Sam 1,10. 5. i. Reg 18,3[7]. [6]. Mi[cha] 4,6. 7. Jer 18,6. 8. Ez 36,26. 9. Ib. V. 27. 10. [i.] Sam 11,2 (?). 11. Lies: על über statt אל zu, ... Gebet ... [illegible] ..., s. [illegible] p. 47. 12. Dt. 1,1. 13. *Und genug Goldes*

אמר לה מי גרם [35]ליך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משל לאדם [36]אחד שהיה לו בן[37]הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו[38]ותלה לו כיס[39] על צוארו והושיבו על פתח[40]של זונות מה יעשה[41]אותו הבן שלא יחטא אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי[42]שנאמר כמרעיתם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני רב נחמן [43]בר יצחק אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה׳ ורבנן אמרי מהכא ואכל ושבע ודשן ופנה ואי בעית אימא מהכא וישמן ישרון ויבעט אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר וכסף הרביתי [44]לה וזהב עשו לבעל: ויאמר ה׳ אל משה לך רד מאי לך רד [45]אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה [46]משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו [47]ישראל חטאו אתה למה לי מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר[48]וכיון שאמר הרף ממני ואשמידם [49]אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד[50]ונתחזק בתפלה [51]ובקש רחמים משל למלך שכעס על בנו [52]והיה מכהו מכה גדולה והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא לומר לו דבר אמר המלך אלמלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד והצילו: ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו׳ אמר רבי[53]אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו [54]מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם [55]שהוא תופס את חברו בבגדו ואמר לפניו רבונו של עולם[56]אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם: ואעשה אותך לגוי גדול וגו׳ אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד [57]לפניך בשעת כעסך כסא של רגל אחד [58]על אחת כמה וכמה ולא עוד אלא שיש[59]בי בשת פנים מאבותי עכשיו יאמרו ראו פרנס[60]שהעמיד עליהם בקש גדולה לעצמו

M 35 לי שתבעטי בי לא כרש׳ M 36 - אחד M 37 + אחר. M 38 + הרח׳ וככו והלבישהו M 39 בצ׳ M 40 בית M 41 זה שלא M 42 + ואיב׳ א מהכא B 43 - בר יצחק B 44 להם. P לה׳ M 45 אר״א M 46 לך רד M 47 שיש׳ חטאו גדולה למה לך M 48 כיון שא׳ לו M 49 -- אמר. בי M 50 ונתחזק M 51 ובקש רחמים M 52 והכהו והיה אוהבו של מלך מתירא לומר דבר א׳ לאלמלא פלוני אוהבי הר׳ היום אמר הדבר ת״ב עמד והציל את בן המלך M 53 אליעזר M 54 + כביכול מלמד M 55 שתופס בחבירו אמר M 56 איני M 57 מפני כע׳ M 58 היאך יכול לעמוד לפניך מפני כעסך ולא M 59 לי M 60 שעמד להם לישראל.

nach ihm [illegible] Er [illegible] Was veranlasste dich [illegible] nicht [illegible] Wirken, womit [illegible] R. Ḥ[illegible] b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: [illegible] einem Menschen, [illegible] Sohn hatte, [illegible] gebadet, gesalbt, gespeist und getränkt [illegible] Beutel an den Hals gehängt und [illegible] eines Hurenhauses gesetzt hat. Was [illegible] Sohn thun, wenn nicht sündigen? R. Aḥa [illegible] R. H[illegible] sagte im Namen des R. Šešeth: Das ist es, was die Leute sagen: Wessen Bauch voll, ist schlechter Arten; wie es auch heisst: [1]*Sie weideten und wurden satt; als sie satt waren, erhob sich ihr Herz; daher vergassen sie mich.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Aus Folgendem: [2]*Es erhebt sich dein Herz, und du vergisst den Herrn.* Die Rabbanan sagen: Aus Folgendem: [3]*Er isst, wird satt und fett und wendet sich ab.* Und wenn du willst, sage ich: aus Folgendem: [4]*Ješurun wurde fett und er schlug aus.* R. Šemuél b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, zurückgetreten und Mošeh zugestimmt hat? — Denn es heisst: [5]***Silber habe ich ihr*** *viel gegeben, auch Gold, das sie zum Baál verwendete.*

[6]*Und der Herr sprach zu Mošeh: Geh, steig hinab.* Was bedeutet: Geh, steig hinab? R. Eleázar sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Mošeh: Mošeh, steige von deiner Würde hinab! habe ich dir nicht blos Jisraéls wegen Würde verliehen? jetzt nun, da Jisraél gesündigt, wozu brauche ich deiner? Sogleich erschlaffte die Kraft Mošehs, und er hatte keine Kraft zum Reden. Als er aber sprach: [7]*Lasse ab von mir, ich will sie vertilgen,* sagte Mošeh: Es hängt also von mir ab! Sogleich richtete er sich auf, stärkte sich im Gebet und flehte um Erbarmen. Ein Gleichnis mit einem König, der seinem Sohn zürnte und ihm starke Schläge versetzte. Sein Freund sass vor ihm, fürchtete aber, ihm ein Wort zu sagen. Als der König aber sagte: Wenn nicht dieser mein Freund, der vor mir sitzt, so hätte ich dich erschlagen, sagte jener: Es hängt also von mir ab, sogleich richtete er sich auf und rettete ihn.

[8]*Jetzt lass mich, dass mein Zorn über sie ergrimme, und ich sie verzehre; ich will dich zum grossen Volk machen* &c. R. Abahu sagte: Wäre dies nicht ein niedergeschriebener Vers, so könnte man es nicht sagen; denn dies lehrt, dass Mošeh den Heiligen, gebenedeiet sei er, gefasst hat, wie ein Mensch seinen Genossen an seinem Gewand erfasst, und vor ihm sprach: Herr der Welt, ich lasse dich nicht eher los, als bis du ihnen vergeben und verziehen hast! [8]***Ich will dich zum grossen Volk machen*** &c. R. Eleázar sagte: Folgendes sprach Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, wenn ein Stuhl mit drei[9] Füssen in der Stunde deines Zorns vor dir nicht bestehen kann, um wie viel weniger ein Stuhl mit einem Fuss! Und nicht nur das, ich müsste mich auch vor meinen Vätern schämen, sie würden dann sagen: Sehet den Verwalter, den er über sie gesetzt hat, er suchte Grösse für sich,

1. Hos. 13,6. 2. Dt. 8,14. 3. Ib. 31,20. 4. Ib. 32,15. 5. Hos. 2,10. 6. Ex. 32,7. 7. Dt. 9,14. 8. Ex. 32,10. 9. Damit sind die drei Erzväter gemeint.

nicht, aber suchte er Erbarmen für sie. [1]Und Mošeh betete vor dem Angesicht des Herrn. R. Eleazar sagte: Dies lehrt, dass Mošeh so lange vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, im Gebet dastand, bis er ihn ermüdete. Raba sagt: bis er ihm sein Gelübde löste, denn hier heisst es: vajeḥal, und dort heisst es: Er löse [jeḥal] sein Wort nicht auf, worüber der Meister sagte: er selbst darf es nicht auflösen, wol aber dürfen ihn Andere auflösen. Šemuel sagt: Dies lehrt, dass er sich für sie dem Tod ausgesetzt hat, denn es heisst: [4]Wenn nicht, so streiche mich aus deinem Buch. Raba im Namen R. Jiçḥaqs sagte: Dies lehrt, dass er die Eigenschaft des Erbarmens auf sie gewälzt hat. Die Rabbanan sagen: Dies lehrt, dass Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, Folgendes gesprochen hat: Herr der Welt, es wäre eine Entweihung für dich, dies zu thun. Und Mošeh betete vor dem Angesicht des Herrn. Es wird gelehrt: R. Eliézer der Grosse sagte: Dies lehrt, dass Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, im Gebet dastand, bis ihn ein Fieber ergriff. Was heisst Fieber? R. Eleazar sagte: Ein Feuer der Knochen. Was heisst Feuer der Knochen? Abajje sagte: Knochenfieber. [7]Gedenke doch deiner Knechte Abraham, Jiçḥaq und Jáqob, denen du bei dir geschworen hast. Warum: bei dir? R. Eleazar sagte: Folgendes sprach Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! Hättest du ihnen bei Himmel und Erde geschworen, so könnte ich sagen: wie Himmel und Erde einst aufhören werden, so kann auch dein Schwur aufhören; du hast ihnen aber bei deinem grossen Namen geschworen: wie dein grosser Name in alle Ewigkeiten lebt und besteht, so besteht auch dein Schwur in alle Ewigkeiten. [7]Du hast zu ihnen gesprochen: Ich will euren Samen wie die Sterne des Himmels vermehren; und dies ganze Land, von dem ich gesprochen habe. "Von dem ich gesprochen habe"? "von dem du gesprochen hast" sollte es ja heissen! R. Eleazar sagte: Bis hierher sind es Worte des Schülers, von hier ab und weiter sind es Worte des Meisters. R. Šemuel b. Naḥmani aber sagt: Sowol dieses wie jenes sind Worte des Schülers, aber Mošeh sprach Folgendes vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! Die Worte, welche du mir befohlen hast: gehe, sage es Jisraél in meinem Namen, ging ich und sagte es ihnen in deinem Namen; was soll ich ihnen aber jetzt sagen? [8]Weil es ausser Macht des Herrn ist. "Ausser Macht"? es sollte ja heissen: [nicht] vermag der Herr! R. Eleazar sagte: Folgendes sprach Mošeh vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Die Völker der Welt würden nun sagen: seine Kraft ist wie die eines Weibes erschlafft, er vermag nicht zu retten. Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach dann zu Mošeh: Haben sie nicht bereits die Wunder und Grossthaten gesehen, die ich ihnen am Meer erwiesen habe? Da rief Mošeh: Herr der Welt! Noch immer können sie einwenden: gegen einen König konnte er bestehen, gegen einunddreissig Könige kann er nicht bestehen. R. Joḥanan sagte: Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, später Mošeh zustimmte? Denn es heisst:

ולא בקש עליהם רחמים: ויחל משה את פני ה' אמר רבי אלעזר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקב"ה עד שהחלהו ורבא אמר עד שהפר לו נדרו כתיב הכא ויחל וכתיב התם לא יחל דברו ואמר מר הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו ושמואל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר ואם אין מחני נא מספרך אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שהחלה עליהן מדת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם חולין הוא לך מעשות כדבר הזה: ויחל משה את פני ה' תניא רבי אליעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקב"ה עד שאחזתו אחילו מאי אחילו אמר רבי אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אישתא דגרמי: זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך מאי בך אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם אלמלא נשבעת להם בשמים וארץ הייתי אומר כשם שהשמים וארץ בטלים כך שבועתך בטלה ועכשיו נשבעת להם בשמך הגדול מה שמך הגדול חי וקים לעולם ולעולמי עולמים כך שבועתך קימת לעולם ולעולמי עולמים: ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי האי אשר אמרתי אשר אמרת מבעי ליה אמר רבי אלעזר עד כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו ואלו דברי תלמיד אלא כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור להם לישראל בשמי הלכתי ואמרתי להם בשמך עכשיו מה אני אומר להם: מבלתי יכלת ה' האי יכול ה' מבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם עכשיו יאמרו אמות העולם תשש כחו כנקבה ואינו יכול להציל אמר הקב"ה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים אמר לפניו רבונו של עולם עדיין יש להם לומר למלך אחד יכול לעמד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמד אמר רבי יוחנן מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה שנאמר ויאמר ה'

[illegible] שהחלהו B .שחלה M 61 || לפני הקב"ה M 62 || והרגן [illegible] M [illegible] אביי אמר עד שהחלהו להקב"ה בתפלה ר"א עד [illegible] || ויחנן [illegible] M [illegible] || [illegible] M 71 || רבש"ע [illegible] M 70 || [illegible] M 69 || [illegible] M 72 || לפני הקב"ה M 73 || אישא [illegible] M 74 || ארץ M 76 || שהן כמו M 77 || האי M 78 || הן [illegible] M 79 || [illegible] M 80 || האי M 81 || יכולת ה' M 82 || איתב M 83 || [illegible] M 84 || משה M 85 || כבר M 86 || לישראל [illegible] M || עכשיו יאמרו || [illegible] M 87 || בפני [illegible] || שהודה הקב"ה למשה.

[illegible]

סלחתי כדברך תנא דבי רבי ישמעאל[89]כדבריך עתידים אומות
העולם לומר[90]כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו: °ואולם חי אני Num. 14,21
אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ברוך הוא
למשה מישה החייתני בדברים: דריש רבי שמלאי לעולם יסדר Az. 7b
אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך יתפלל מנלן ממשה
[91]דכתיב °ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא וכתיב ה׳ אלהים אתה Dt. 3,23
החלת להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי
אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך וכתיב בתריה
אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגומר: (סימ״ן מעשי״ם
צדק״ה קרב״ן כה״ן תעני״ת מנע״ל ברז״ל) °אמר רבי אלעזר Col. b
גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך [92]גדול במעשים
טובים יותר ממשה[93]רבינו אף על פי כן לא נענה אלא בתפלה
שנאמר °אל תוסף דבר אלי וסמיך ליה עלה ראש הפסגה: Dt. 3,26
ואמר רבי אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה מאי טעמא
זה בגופו וזה בממונו: ואמר רבי אלעזר גדולה תפלה יותר
מן הקרבנות [94]שנאמר °למה לי רב זבחיכם וכתיב °ובפרשכם Jes. 1,11 Ib. 15
כפיכם[95]אמר רבי יוחנן כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את
כפיו שנאמר °ידיכם דמים מלאו: ואמר רבי אלעזר מיום שחרב ib.
בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר °גם כי אזעק ואשוע Thr. 3,8
שתם תפלתי ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה
לא ננעלו שנאמר °שמעה תפלתי ה׳ שועתי האזינה ואל דמעתי Ps. 39,13
אל תחרש רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנאמר
°סכתה בענן לך מעבור תפלה: ואמר רבי אלעזר מיום שחרב Thr. 3,44
בית המקדש נפסקה[96]חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים
שנאמר °ואתה קח לך מחבת ברזל ונתת אותה קיר ברזל בינך Ez. 4,3
ובין העיר: אמר רב חנין[97]אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו
אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנאמר
°[98]ואתפלל אל ה׳ וכתיב [99]בתריה °וישמע ה׳ אלי גם בפעם Dt. 9,26 Ib. 10,10
ההיא [1]איני והא °אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל Ib. 55a
המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר
°תוחלת ממשכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנאמר Pr. 13,12
°ועץ חיים תאוה באה[2]ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ ib.

M 89 +מאי ‖ M 90 כדבריך ‖ M 91 +רבינו ‖ M 92 +אדם ‖ M 93 רבינו ‖ M 94 +כולן ‖ M 95 — אמר...מלאו ‖ M 96 מחיצת ‖ M 97 ואיתימא ‖ M 98 ואתנפל לפני ה׳ וכ׳ ‖ M 99 — בתריה ‖ M 1 איני והא ‖ M 2 מנלן דע״ח היא תורה.

[1]*Der Herr sprach: Vergeben habe ich gemäss deinem Wort.* In der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: «Gemäss deinem Wort» — so werden die Völker der Welt dereinst sagen, wol dem Schüler, dem sein Meister zustimmt. [2]*Indess, so wahr ich lebe.* Raba im Namen R. Jiçhaqs sagte: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh sprach: Mošeh, du hast mich durch Worte belebt.

R. Šamlaj trug vor: Stets trage der Mensch zuerst die Lobpreisung des Heiligen, gebenedeiet sei er, vor und nachher bete er. Woher uns dies? — von Mošeh, denn es heisst: [3]*In dieser Zeit flehte ich vor dem Herrn;* dann heisst es: *Herr, Gott! du hast begonnen deinem Knecht deine Grösse und deine starke Hand zu zeigen. Denn wo ist ein Gott im Himmel oder auf Erden, der gleich deinen Werken und deinen Grossthaten thun könnte.* Nachher[4] heisst es: *Ich möchte doch hinübergehen und das schöne Land sehen* &c.

R. Eleâzar sagte: Grösser ist das Gebet, als gute Thaten, denn du hast ja keinen grösseren in guten Thaten als unseren Lehrer Mošeh, dennoch wurde er nur durch das Gebet erhört, wie es heisst: [5]*Fahre nicht fort, weiter zu mir zu reden,* und darauf folgt: [6]*Steige hinauf auf den Gipfel des Pisga.*

Ferner sagte R. Eleâzar: Grösser ist das Fasten als Almosengeben. Aus welchem Grund? — dieses [übt er] mit seinem Körper, jenes mit seinem Geld.

Ferner sagte R. Eleâzar: Grösser ist das Gebet als die Opfer, denn es heisst: [7]*Wozu mir die Menge eurer Schlachtopfer,* und es heisst ferner: [8]*Auch wenn ihr eure Hände ausbreitet.* R. Johanan sagte: Ein Kohen, der einen Menschen erschlagen hat, erhebe seine Hände nicht[9], denn es heisst: [8]*Eure Hände sind voll Blut.*

Ferner sagte R. Eleâzar: Seit dem Tag, da das Heiligtum zerstört wurde, sind die Pforten des Gebets verschlossen, wie es heisst: [10]*Auch wenn ich schreie und wehklage, verschloss er mein Gebet.* Wenn aber die Pforten des Gebets auch verschlossen sind, die **Pforten der Thränen sind nicht verschlossen, denn es** heisst: [11]*Erhöre mein Gebet, o Herr, horche auf mein Wehklagen, zu meinen Thränen wirst du ja nicht schweigen!* Raba pflegte an einem wolkigen Tag kein Fasten anzuordnen, weil es heisst: [12]*Du hast dich mit einer Wolke bedeckt, dass kein Gebet durchdringe.*

Ferner sagte R. Eleâzar: Seit dem Tag, da das Heiligtum zerstört wurde, wurde die eiserne Wand zwischen Jisraël und seinem Vater im Himmel durchbrochen[13], denn es heisst: [14]*Und du nimm eine eiserne Pfanne und lass sie eine eiserne Wand sein zwischen dir und der Stadt.*

R. Hanin sagte im Namen R. Haninas: Wer sein Gebet lange ausdehnt, dem kehrt das Gebet nicht unerfüllt zurück. Woher uns dies? — von unserem Lehrer Mošeh, denn es heisst: [15]*Ich betete zum Herrn,* sodann folgt: *Und der Herr erhörte mich auch diesmal.* Dem ist ja nicht so! R. Hija b. Abba sagte ja im Namen R. Johanans: Wer sein Gebet lange ausdehnt und darauf sinnt, bekommt endlich Herzweh, denn es heisst: [16]*Hingezogenes Hoffen*[17] *macht das Herz weh.* Was giebt es für ein Mittel? — man befasse sich mit der Gesetzlehre, denn es heisst: [16]*Aber ein Baum des Lebens ist der erfüllte Wunsch,* und nichts

1. Num. 14,20. 2. Ib. V. 21. 3. Dt. 3,23. 4. Ib. V. 25. 5. Ib. V. 26. 6. Ib. V. 27. 7. Jes. 1,11. 8. Ib. V. 15. 9. Zum Priester[illegible]segen. 10. Thr. 3,8. 11. Ps. 39,13. 12. Thr. 3,44. 13. Zu beachten ist hier die Verhältnisse [illegible] 14. Ez. 4,3. 15. Dt. 9,26. 16. Pr. 13,12. 17. תוחלת (aus יחל *hoffen*) wird mit חלה *bitten, besänftigen* zusammengestellt.

Verheissung ist ein Baum des Lebens, die Gesetzlehre, denn es heisst: [1]*Ein Baum des Lebens ist sie denen, die an ihr festhalten.* Das ist ja ein Widerspruch. [illegible] dieses, wenn er es lange ausdehnt und darauf sinnt, jenes, wenn er es lang ausdehnt und nicht darauf sinnt. R. Ḥama b. R. Ḥanina sagte: Wenn ein Mensch sieht, dass er gebetet und nicht erhört wurde, so wiederhole er und bete nochmals, denn es heisst: [2]*Hoffe auf den Herrn, sei stark, dein Herz fasse Mut und hoffe auf den Herrn.*

Die Rabbanan lehrten: Vier Dinge bedürfen der Stärke, diese sind: die Gesetzlehre, die guten Thaten, das Gebet und die Landessitte. Woher dies von der Gesetzlehre und von den guten Thaten? — denn es heisst: [3]*Nur sei stark und sehr fest, zu beobachten und zu üben wie die ganze Gesetzlehre*; sei stark in der Gesetzlehre, fest in den guten Thaten. Woher dies vom Gebet? — denn es heisst: *Hoffe auf den Herrn, sei stark, dein Herz fasse Mut, und hoffe auf den Herrn.* Woher dies von der Landessitte? — denn es heisst: [4]*Sei stark und lass uns stark sein für unser Volk* &c.

Und Çijon sprach: Verlassen hat mich der Herr, der Herr hat mich vergessen! Dasselbe was »verlassen« ist ja auch »vergessen«. R. Š. b. Laqiš sagte: Die Gemeinschaft Jisraél sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, wenn ein Mann ein Weib nach seinem ersten Weib heiratet, so gedenkt er der Thaten seines ersten Weibs; du aber hast mich verlassen und vergessen! [5]*Vergisst denn ein Weib ihres Säuglings?!* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach dann zu ihr: Meine Tochter! zwölf Sternbilder erschuf ich an der Himmelswölbung, jedem Sternbild erschuf ich dreissig Heere[6], jedem Heer erschuf ich dreissig Legionen, jeder Legion erschuf ich dreissig Rotten, jeder Rotte erschuf ich dreissig Cohorten, jeder Cohorte erschuf ich dreissig Castren, und jedem Castrum habe ich dreihundertfünfundsechzigtausend Myriaden Sterne angehängt, entsprechend den Tagen des Sonnenjahrs. [illegible] erschuf ich nur deinetwegen, und du sagst: verlassen und vergessen hast du mich! *Vergisst denn ein Weib ihres Säuglings.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Kann ich etwa der Brandopfer [illegible] Widder und Erstgeborenen vergessen, welche du mir in der Wüste dargebracht hast? Sie sprach dann zu ihm: Herr der Welt, da es ja keine Vergessenheit vor dem Thron deiner Herrlichkeit giebt, vielleicht vergisst du mir auch das Ereignis mit dem Kalb nicht? Er erwiderte ihr: [7]*Auch diese*[8] *werden vergessen.* Sie sprach dann vor ihm: Herr der Welt, da es ja Vergessenheit vor dem Thron deiner Herrlichkeit giebt, vielleicht vergisst du mir auch das Ereignis am Sinaj? Er erwiderte ihr: [10]*Ich*[11] *aber vergesse deiner nicht.* [illegible] R. Eleázar im Namen R. Oŝaja sagte: Was es heisst: *Auch diese werden vergessen*, bezieht sich auf das Ereignis mit dem Kalb; *Ich aber vergesse deiner nicht*, bezieht sich auf das Ereignis am Sinaj.

Die früheren Frommen pflegten eine Stunde zu verweilen. Woher dies? R. Jehošuá b. Levi sagte:

חיים היא למחזיקים בה [3]לא קשיא הא דמאריך ומעיין [4]הא דמאריך ולא מעיין [5]אמר רבי חמא ברבי חנינא אם [6]ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה׳ חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה׳: תנו רבנן ארבעה צריכין חזוק [7]אלו הן תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ תורה ומעשים טובים מנין שנאמר [8]רק חזק [ואמץ] מאד לשמר ולעשות ככל התורה חזק בתורה ואמץ במעשים טובים תפלה מנין [שנאמר] קוה אל ה׳ חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה׳ דרך ארץ [מנין] שנאמר [9]חזק ונתחזק בעד עמנו וגו׳: ותאמר ציון עזבני ה׳ וה׳ שכחני היינו עזובה היינו שכוחה אמר ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא [8]רבונו של עולם אדם נושא אשה על אשתו [9]ראשונה זוכר מעשה הראשונה אתה עזבתני ושכחתני [6]התשכח אשה עולה אמר [10]לה הקדוש ברוך הוא [11]בתי שנים עשר מזלות בראתי [12]ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי [13]לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי [14]שלשים לגיון [15]ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני התשכח אשה עולה [16]אמר הקדוש ברוך הוא כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים [17]שהקרבת לפני במדבר אמרה לפניו רבונו של עולם הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח [18]לי מעשה העגל אמר לה גם אלה תשכחנה אמרה לפניו רבונו של עולם הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח [18]לי מעשה סיני אמר לה ואנכי לא אשכחך [19]והיינו דאמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא מאי דכתיב גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני: חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת: מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי [20]אמר קרא אשרי יושבי

M 3 איני והא ר חייא בר אבא א ר יוחנן ג דברים מאריכ׳ ימיו של אדם א״ה המאריך בתפלתו והמ׳ בשלחנו והמא בבה כ התם מאריך ולא מעיין הכא מאריך ומעיין ‖ B 4 + בה ‖ M 5 הייא ‖ M 6 רואה אדם שמתפ׳ ואינו ‖ M 7 א ה ‖ M 8 מנהגו ש ע אפ׳ מלך ב ו נושא ‖ M 9 – ראשונה ‖ M 10 - יה ‖ M 11 לנביא לך אמור לה לכנ י ב ‖ M 12 בשמים כנגד י ב שבטים ‖ M 13 בו ‖ B 14 + לו ‖ M 15 והטון וע כ רו ר בראתי בו ל׳ לגיון וע״כ לו ל ב ב ל׳ גיסטרא וע כ ו ג ב כ ל׳ קרטון וע כ קו ק ב ב שס ה [רבוא] כוכבים ‖ M 16 אמר הקב ה ‖ M 17 שהקריבו ישראל במדבר מ׳ שנה ‖ M 18 לי ‖ M 19 תנ ה גם ‖ M 20 דאמר.

1 Prov. 3,18. 2 Ps. 27,14. 3 Jos. 1,7. 4 II Sam. 10,12. 5 Jes. 49,14. 6 Ib. V. 15. 7 Eigentl. Heeresabteilung. [illegible] 8 Jes. 49,15. [illegible] 10 Jes. 49,15. 11 [illegible] Anspiel auf d [illegible]

ביתך: ואמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך לשהות שעה אחת אחר תפלתו שנאמר °אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך (Ps. 140,14) [21]תניא נמי הכי המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו קודם תפלתו מנין שנאמר אשרי יושבי ביתך לאחר תפלתו מנין דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך: תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים שעה אחת וחוזרים ושוהים שעה אחת וכי מאחר [22]ששוהים תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשה אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת: אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו: אמר רב יוסף לא שנו אלא[23]למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם פוסק מתיבי המתפלל וראה[24]אנס בא כנגדו[25]ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק[26]אלא מקצר ועולה לא קשיא הא דאפשר[27]לקצר יקצר ואם לאו פוסק: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו[28]שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו אמר ליה ריקא [29]והלא כתוב בתורתכם °רק השמר לך ושמר נפשך (Dt. 4,9) [30]וכתיב °ונשמרתם מאד לנפשתיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת (ib. 4,15) לי שלום אם הייתי חותך [31]ראשך בסייף מי [32]היה תובע את דמך [33]מידי אמר ליה [34]המתין לי עד שאפייסך בדברים אמר ליה אלו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית °מחזיר לו אמר ליה לאו ואם היית מחזיר לו מה (Fol. 33) היו עושים לך אמר ליה היו חותכים את[35]ראשי בסייף אמר ליה והלא דברים קל וחומר ומה [36]אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם °שהיום כאן ומחר בקבר כך[37]אני שהייתי עומד (Ber. 28b) לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא [38]שהוא חי וקים [39]לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה מיד נתפייס אותו הגמון ונפטר אותו חסיד[40]לביתו לשלום: אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק: אמר רב ששת לא שנו אלא נחש

M 21 ⌐ תניא...פניך M 22 דט׳ שעות ביום לתפלתן M 23 מלכי M 24 הגמון M 25 [+אנס בא כנג׳] M 26 +ועולה M 27 הא דל״א אי אפשר לקצר מק׳ אי לא פוסק M 28 — שלום M 29 לא כתיב בתורה M 30 מפני מה נתתי לך שלום ולא החזרת לי אם M31+ את M 32 — היה M 33 — מידי M 34 מרי P 35 ראשו M 36 אם היית M 37+ היו עושין לך M 38 - שהוא M 39 לעולם M 40+והלך לו.

Der Schriftvers sagt: [1]*Heil denen, die in deinem Haus weilen.* Ferner sagte R. Jehošuá b. Levi: Der Betende soll eine Stunde nach seinem Gebet verweilen, denn es heisst: [2]*Wahrlich, die Gerechten werden deinem Namen danken, und die Redlichen werden vor deinem Angesicht weilen.* Ebenso wird gelehrt: Der Betende soll eine Stunde vor seinem Gebet und eine Stunde nach seinem Gebet verweilen. Woher, dass vor seinem Gebet? — denn es heisst: *Heil denen, die in deinem Haus weilen.* Woher, dass nach seinem Gebet? — denn es heisst: *Wahrlich, die Gerechten werden deinem Namen danken und die Redlichen werden vor deinem Angesicht weilen.*

Die Rabbanan lehrten: Die früheren Frommen pflegten eine Stunde zu verweilen, eine Stunde zu beten, dann wiederum eine Stunde zu verweilen. Wenn sie sich aber neun Stunden täglich mit ihrem Gebet aufzuhalten pflegten, wieso wurde ihr Studium bewahrt und wie wurde ihre Arbeit verrichtet? Doch, da sie Fromme waren, wurde ihr Studium bewahrt und ihre Arbeit gesegnet.

Selbst wenn ihn der König grüsst, erwidere er ihm nicht. R. Joseph sagte: Dies haben sie nur in Bezug auf Könige Jisraéls gelehrt, bei Königen der Völker der Welt unterbreche man wol. Man widerlegte: «Wer da betet und einen Gewaltthäter[3] auf sich zukommen sieht, oder einen Wagen auf sich zukommen sieht, unterbreche nicht, sondern kürze ab und gehe weiter.» — Das ist kein Einwand: (dies) wo man kürzen kann, kürze man, wo nicht, unterbreche man.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich mit einem Frommen, dass er auf dem Weg betete. Da kam ein Hegemon[4] und grüsste ihn, jener aber erwiderte ihm den Gruss nicht. Dieser wartete, bis er sein Gebet beendete; nachdem er sein Gebet beendet hatte, sprach er zu ihm: Wicht, heisst es etwa nicht in eurer Gesetzlehre: [5]*Nur hüte dich und bewahre deine Seele;* ferner heisst es: [6]*Hütet euch sehr für eure Seelen?* Nachdem ich dich gegrüsst, warum hast du mir den Gruss nicht erwidert? Wenn ich dein Haupt mit einem Schwert abgeschlagen hätte, wer hätte dein Blut von meiner Hand gefordert?! Jener erwiderte: Warte (mir), ich will dich mit Worten besänftigen. Er sprach zu ihm: Wenn du vor einem König von Fleisch und Blut stündest und dein Freund käme und dich grüsste, würdest du ihm erwidern? Dieser sprach: Nein. Und wenn du ihm erwidert hättest, was würde man dir thun? Dieser erwiderte: Man würde mir mein Haupt mit einem Schwert abschlagen. Jener sprach dann zu ihm: Ist es nicht eine Sache, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann?! Wenn du vor einem König von Fleisch und Blut stündest, der heute hier und morgen im Grab ist, würdest du so verfahren, um wieviel mehr ich, der ich vor dem König aller Könige, vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er, der ja in alle Ewigkeit lebend und bestehend ist, gestanden habe! Sogleich wurde jener Hegemon besänftigt, und der Fromme verabschiedete sich in Frieden nach seinem Haus.

Selbst wenn sich eine Schlange um seine Ferse gewunden hat, unterbreche er nicht. R. Šešeth sagte

1. Ps. 84,5. 2. Ib. 140,14. 3. Pinner übersetzt אנס *Esel (groß?)*, Cod. M. macht dies hinfällig. 4. Gr. [illegible] *herr, Befehlshaber*), übertragen für Herrscher, Fürst. Die Censur fand dieses W. [illegible] 5. [illegible] 6. Ib. V. 15.

Dies lehrten sie nur bezüglich einer Schlange, wegen eines Skorpions aber unterbreche man wol. Man wandte ein: «Fiel jemand in eine Löwenhöhle, so bezeugt man über ihn nicht, dass er tot sei; fiel jemand aber in eine Grube voll Schlangen oder Skorpione, so bezeugt man über ihn, dass er tot ist.» — Anders ist es dort, sie verletzen ihn wegen des Drucks. R. Jiçḥaq sagte: Wer Ochsen [auf sich zukommen] sieht, unterbricht; denn R. Ošâja lehrte: Man entferne sich von einem unschädlichen[1] Ochsen fünfzig Ellen und von einem berüchtigten[1] Ochsen soweit das Auge reicht. Im Namen R. Meïrs wird gelehrt: Vor einem Ochsenkopf im Heukorb steige auf das Dach und wirf die Leiter hinter dir um. Šemuël sagte: Dies gilt nur von einem schwarzen Ochsen und in den Tagen des Nisan[2], weil dann der Satan zwischen seinen Hörnern umherspringt.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich, dass an einem Ort eine Wasserschlange[3] hauste, welche die Menschen verletzte. Man kam und erzählte es R. Hanina b. Dosa. Er sprach zu ihnen: Zeiget mir ihr Schlupfloch. Man zeigte ihm ihr Schlupfloch. Er setzte seine Ferse auf die Oeffnung des Schlupflochs, da kam sie heraus und biss ihn; die Wasserschlange krepirte. Er nahm sie auf seine Schulter, brachte sie in das Lehrhaus und sprach zu ihnen: Sehet, meine Kinder, nicht die Wasserschlange tötet, sondern die Sünde tötet. In dieser Stunde sagte man: Wehe dem Menschen, dem die Wasserschlange begegnet, und wehe der Wasserschlange, der R. Hanina b. Dosa begegnet.

MAN erwähnt des Regens[4] im Auferstehungsegen, der Bitte[5] im Segen des Jahrs, und des Unterscheidungsegens[6] in „*Der Erkenntnis verleiht*". R. Âqiba sagt: man liest ihn als vierten Segenspruch besonders, R. Eliêzer sagt: im Danksegen.

GEMARA. «Man erwähnt des Regens» — aus welchem Grund? R. Joseph sagte: Da er der Auferstehung (der Toten) gleich ist, so hat man ihn in den Segen von der Auferstehung (der Toten) eingeschaltet. «Der Bitte im Segen des Jahrs» — aus welchem Grund? R. Joseph erwiderte: Da diese den Erwerb betrifft, so hat man sie in den Segenspruch vom Erwerb eingeschaltet. «Den Unterscheidungsegen in „*Der Erkenntnis verleiht*"» — aus welchem Grund? R. Joseph erwiderte: Da ja dies eine Weisheit ist, so hat man ihn in den Segen von der Weisheit eingeschaltet. Die Rabbanan sagen: Da er vom Profanen spricht, so hat man ihn in den Wochentagsegen eingeschaltet.

R. Ami sagte: Gross ist die Erkenntnis, dass sie zu Beginn des Wochentagsegens gesetzt wurde.

Ferner sagte R. Ami: Gross ist die Erkenntnis, dass sie zwischen zwei Gottesnamen[7] gesetzt wurde, denn es heisst: [8]*Ein Gott [der] Erkenntnis [ist der] Herr.*

R. Eleâzar sagte: Gross ist das Heiligtum, dass es zwischen zwei Gottesnamen gesetzt wurde, denn es heisst: [9]*Du hast errichtet, Herr, [das] Heiligtum, Herr.*

אבל עקרב פוסק ׳מתיבי נפל לגוב אריות אין מעידין עליו שמת נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו שמת שאני התם דאגב איצצא מזקי אמר רבי יצחק[41]ראה שוורים פוסק דתני רב [42]אושעיא ׳מרחיקין משור תם חמישים אמה ומישור מועד כמלא עיניו[43]תנא משמיה דרבי מאיר רייש תורא בדקולא[44]סליק לאגרא ושדי דרגא מתותך אמר שמואל הני מילי בשור שחור וביומי ניסן [45]מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו: תנו רבנן ״מעשה במקום אחד שהיה[46]ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו [47]לו לרבי חנינא בן דוסא אמר להן [48]הראו לי[49]את חורו הראוהו[49]את חורו נתן עקבו על פי[50]החור יצא [51]ונשכו ומת אותו ערוד נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש אמר להם[52]ראו בני אין ערוד ממית אלא [53]החטא ממית באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי [54]לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא:

מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים [55]ושאלה בברכת השנים והבדלה בחונן הדעת ׳רבי עקיבא [56]אומר אומרה ברכה רביעית[57]בפני עצמה רבי אליעזר אומר בהודאה:

גמרא. מזכירין גבורות גשמים מאי טעמא אמר רב יוסף ׳מתוך[58]ששקולה כתחיית המתים לפיכך קבעוה בתחיית המתים [55]ושאלה בברכת השנים מאי טעמא אמר רב יוסף מתוך שהיא פרנסה [59]לפיכך קבעוה בברכת פרנסה [60]הבדלה בחונן הדעת מאי טעמא [61]אמר רב יוסף מתוך שהיא חכמה קבעוה בברכת חכמה ורבנן אמרי מתוך שהיא[62]חול לפיכך קבעוה בברכת חול: [63]אמר רבי אמי גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה של חול: [64]ואמר רבי אמי ׳גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר ׳כי אל דעות ה׳[65]: אמר רבי אלעזר גדול מקדש שנתן בין שתי אותיות שנאמר ׳פעלת ה׳ מקדש ה׳: ואמר רבי

41 M+בר יהודה אב 42 M הושעיא 43 בכ״י מונאכו קדם מאמר שמואל לדר״מ 44 M כק 45 M + בשעה שעולה מן האגם 46 M +בו 47 M את ר׳ 48 M + בניי 49 M את 50 M הורו 51 M +אותו ערוד 52 M ראו 53 M חטא 54 M+לו 55 M ושואלין את הגשמים בברכת 56 P אומר 57 M בעצמה 58 M שהיא שק׳ 59 M לפיכך 60 M והבד׳ 61 M מפני שהיא חול קב 62 M חכמה קבע׳ 63 M — אמר...חול 64 M א״ר אליעזר 65 B+וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנ׳ כי לא עם בינות הוא ע״כ לא ירחמנו עושהו. M ואמר.

1 תם *fromm*, d. h. ein Ochs, der keine drei Mal gestossen (vgl. Ex. 21,35), als Gegensatz zu מועד *gewarnt* (vgl. ib. V. 29), d.h. [illegible] R. Jehuda, vier) Mal gestossen hat, vgl. B. [illegible] 23b. 2. Da er im Frühling ausgelassen wird. 3. Der hier [illegible] עָרוֹד [illegible] (Scholien i 74) aus עָדַר, [illegible] verstellt, vgl. Hol 127a. [illegible] חברבר [illegible] 4. Vgl. S. 96 N. 2. 5. Vgl. S. 96 N. 4. 6. Vgl. S. 96 N. 1. 7. Wörtl. Buchstaben. 8. i. Sam. 2,3. 9. Ex. 15,27.

אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו [66]דעה נתנה בין שתי[67]אותיות מקדש נתן בין שתי [67]אותיות מתקיף לה רב [68]אחא קרחינאה אלא מעתה גדולה נקמה
Ps 94,1 שנתנה בין שתי אותיות שנאמר°אל נקמות ה׳ אמר ליה[69]אין [70]למילתה[71]מיהא גדולה היא והיינו דאמר עולא שתי נקמות
Dt 33,2 הללו למה אחת לטובה ואחת לרעה לטובה דכתיב °הופיע מהר פארן לרעה דכתיב אל נקמות ה׳ אל נקמות הופיע: רבי עקיבא אומר [אומרה] ברכה רביעית כו׳: אמר ליה רב שמן בר אבא לרבי יוחנן מכדי אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות [72]נחזי היכן תקון אמר ליה בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס
Sab 150b Pes 105b 107a [73]העני הזרו וקבעוה בתפלה והם אמרו°המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אתמר נמי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות[74]בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס [75]חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אמר רבא ומותבינן
Ber 3 Ber 23b 29a [76]אשמעתין °טעה ולא [77]הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים ושאלה בברכת השנים מחזירין אותו והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה [78]על הכוס לא תימא מפני שיכול לאומרה על הכוס אלא אימא [79]מפני שאומרה על הכוס אתמר נמי אמר רבי בנימן בר יפת שאל רבי [80]יוסי את רבי יוחנן בצידן ואמרי לה רבי שמעון בן יעקב דמן צור[81]את רבי יוחנן ואנא שמעית [82]המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס[83]ואמר ליה צריך שיבדיל על הכוס: אבעיא להו המבדיל[84]על הכוס מהו שיבדיל בתפלה אמר רב נחמן בר יצחק קל וחומר מתפלה ומה תפלה דעיקר תקנתא היא [85]אמרי המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס [86]המבדיל על הכוס דלאו עיקר תקנתא היא לא כל שכן: תני רבי[87]אחא

M 66 שדיעה M 67 תיבות M 68 אדא בר אהבה M 69 אין | B 70 במילתה M 71 ה״נ כדעולא דאמר M 72 [+ר״א ור״ע במאי קמפלגי] ○ נחזי [עזרא] ה״ת M 73 חזרו והענו קבע׳ M 74 — בתחלה קביעוה M 75 ○ חזרו...הכוס B 76 אשמעתיה M 77 אמר שאלה בבה״ש וג״ג בתה מ M 78 עה כ M 79 הואיל ואומרה M 80 אסי || M 81 — את ר״י || M 82 + מיניה || BM 83 + או לא || M 84 + בתפלה צריך שיבדיל על הכוס והמבדיל M 85 אמרו M 86 כוס שהוא טפל לכ ש M 87 חייא.

Ferner sagte R. Eleázar: Jeder Mensch, der Erkenntnis hat, wird angesehen, als wäre das Heiligtum in seinen Tagen erbaut worden, denn Erkenntnis wurde zwischen zwei Gottesnamen gesetzt und Heiligtum wird zwischen zwei Gottesnamen [illegible]. R. Aḥa Qorḥinensei wandte ein: Demnach ist ja auch die Rache gross, da sie ebenfalls zwischen zwei Gottesnamen gesetzt wurde, denn es heisst: [1]*Ein Gott [der] Rache [ist der] Herr.* Jener erwiderte ihm: Gewiss, wo es erforderlich, ist sie wol gross, das ist es eben, was Ula gesagt hat: Warum dieses zweimalige[2] Rache? eins zum Guten und eins zum Bösen; zum Guten, denn es heisst: [3]*Er erschien vom Berg Paran,* zum Bösen, denn es heisst: *Ein Gott der Rache ist der Herr, als Gott der Rache erschien er.*

R. Âqiba sagt: man liest ihn als vierten Segenspruch et. R. Šaman b. Abba sprach zu R. Joḥanan: Merke, die Männer der Grosssynode haben ja für Jisraël die Segensprüche, Gebete, Weihsegen und Unterscheidungsegen angeordnet, soll man nun sehen, wo jene ihn[4] angeordnet haben. Dieser erwiderte ihm: **Anfangs hatte man ihn in das Gebet gesetzt, als sie reich wurden, hat man ihn über den Becher angeordnet, als sie wieder arm wurden, hat man ihn zurück in das** Gebet gesetzt; jene[5] aber sagten: Auch wer den Unter-**scheidungsegen im Gebet gelesen hat, soll ihn über** den Becher lesen. Ebenso wurde auch gelehrt: R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Die Männer der Grosssynode ordneten für Jisraël die Segensprüche, Gebete, Weihsegen und Unterscheidungsegen an; anfangs hatte man ihn in das Gebet gesetzt, als sie reich **wurden, ordnete man ihn über den Becher an, als sie** wieder arm wurden, setzte man ihn zurück in das Gebet; jene aber sagten: Auch wer den Unterscheidung-**segen im Gebet gelesen hat, soll ihn über den Becher** lesen. So wurde auch gelehrt: Rabba und R. Joseph sagen beide: Auch wer den Unterscheidungsegen im Gebet gelesen hat, soll ihn über den Becher lesen. Raba sagte: Wir haben gegen diese Lehre eingewendet: Wer sich geirrt und des Regens im Auferstehung-**segen, oder der Bitte im Segen des Jahrs nicht er-**wähnt hat, den heisst man wiederholen, wegen des Unterscheidungsegens im Segenspruch *„Der Erkenntnis verleiht“*, heisst man ihn nicht wiederholen, weil er ihn auch über den Becher lesen kann.» — Sage nicht: «weil er ihn auch über den Becher lesen kann», sage vielmehr: weil er ihn über den Becher liest. So wurde auch gelehrt: R. Binjamin b. Jepheth erzählte: R. Jose fragte R. Joḥanan in Çajdan, manche sagen, R. Šimôn b. Jâqob aus Çur fragte R. Joḥanan, und ich habe dies gehört: Braucht derjenige, der den Unterscheidungsegen im Gebet gelesen hat, ihn über den Becher zu lesen? worauf dieser erwiderte: Er soll ihn über den Becher lesen.

Sie stellten die Frage: Braucht derjenige, der den Unterscheidungsegen über den Becher gelesen hat, ihn auch im Gebet zu lesen? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Man folgere dies, als Wichtiges von Geringem, vom Gebet: im Gebet war ja die ursprüngliche Anordnung, dennoch sagen sie, auch wer den Unterscheidungsegen im Gebet gelesen hat, soll ihn über den Becher lesen, um so eher soll derjenige, der den Unterscheidungsegen über den Becher gelesen hat, wo ursprünglich die Anordnung nicht war, [ihn im Gebet lesen]!

1 Ps. 94,1. 2. נקמות im Plur. 3 Dt. 33,2. 4 Den Unterscheidungsegen. 5 Di[illegible]

R. Aḫa der Lange lehrte vor R. Ḥenana: Wer den Unterscheidungsegen im Gebet liest, ist lobenswerter als der, welcher ihn über den Becher liest; hat er den Unterscheidungsegen bei diesem und jenem gelesen, so mögen Segnungen auf seinem Haupt ruhen. Dies widerspricht sich ja selbst! Du sagst, wer den Unterscheidungsegen im Gebet liest, ist lobenswerter als der, welcher ihn über den Becher liest, folglich genügt es ihn im Gebet [zu lesen]; später sagt er: hat er den Unterscheidungsegen bei diesem und jenem gelesen, so mögen Segnungen auf seinem Haupt ruhen. Wenn er schon einmal seine Pflicht erfüllt hat, so ist er ja befreit, es wäre also ein unnötiger Segenspruch; wollten doch Rabh nach Anderen R. Š. b. Laqiš gesagt hat, manche sagen, R. Joḥanan und R. Š. b. Laqiš sagten, es begehe, wer einen unnötigen Segenspruch liest, [das Verbot]: [1]*Du sollst nicht aussprechen*! Sage vielmehr, wie folgt: Hat er den Unterscheidungsegen bei diesem und nicht bei jenem gelesen, so mögen Segnungen auf seinem Haupt ruhen. R. Ḥisda fragte R. Šešeth: Wie ist es, wenn er sowol bei diesem, wie bei jenem geirrt hat? Dieser erwiderte: Hat er sowol bei diesem, wie bei jenem geirrt, so beginne er vom Anfang. Rabina sprach zu Raba: Wie ist die Halakha? Dieser erwiderte: Gleich dem Weihsegen; wie man den Weihsegen, obgleich man ihn im Gebet liest, auch über den Becher liest, so lese man auch den Unterscheidungsegen, obgleich man ihn im Gebet liest, auch über den Becher.

R. Eliêzer sagt: im Danksegen. R. Zera ritt auf einem Esel, R. Ḥija b. Abin ging sich unterhaltend hinter ihm einher. Er sprach zu ihm: Ist es wahr, dass ihr im Namen R. Joḥanans gesagt habt, die Halakha sei wie R. Eliêzer, wenn ein Festtag auf den Šabbath folgt? Jener erwiderte: Gewiss. Ob so die Halakha ist — streitet denn jemand dagegen?! Bestreitet man dies etwa nicht? die Rabbanan bestreiten dies ja! — Die Rabbanan bestreiten dies wol bei den übrigen Tagen des Jahrs, aber bestreiten sie es denn etwa, wenn ein Festtag auf den Šabbath folgt?! Aber R. Âqiba bestreitet dies ja! — Verfahren wir denn das ganze Jahr nach R. Âqiba, dass wir jetzt nach seiner Ansicht festsetzen und verfahren sollten? Aus welchem Grund verfahren wir das ganze Jahr nicht nach R. Âqiba? — weil achtzehn angeordnet sind, neunzehn nicht angeordnet sind; ebenso hier, sieben sind angeordnet, acht sind nicht angeordnet. Jener sprach zu ihm: Nicht dass die Halakha so ist, wurde gelehrt[2], sondern, dass man sich danach richtet. Denn es wurde gelehrt: R. Jiçḥaq b. Evdämi sagt im Namen unseres Lehrers: so die Halakha; manche sagen: so richte[3] man sich; R. Joḥanan sagt: sie[4] gaben es zu; R. Ḥija b. Abba sagt: so scheint[5] es. R. Zera sagte: Halte an der [Ansicht] des R. Ḥija b. Abba, denn er erwägt und lernt die Lehre aus dem Mund seines Lehrers sehr genau; wie Reḥaba Pumbeditenser. Denn Reḥaba sagte im Namen R. Jehudas: Der Tempelberg war eine Doppelgallerie, eine Gallerie innerhalb einer Gallerie[6]. R. Joseph sagt: Weder weiss ich das Eine, noch weiss ich das Andere, aber das des Rabh und Šemuël weiss ich.

אריבא קמיה דרבחיננא המבדיל בתפלה משובח יותר[89] ממי שמבדיל על הכוס ואם הבדיל[90] בזו ובזו ינוחו לו ברכות על ראשו הא גופא קשיא אמרת המבדיל בתפלה משובח יותר[91] ממי שיבדיל על הכוס אלמא תפלה[92] לחודה סגי והדר תני אם הבדיל[93] בזו ובזו ינוחו לו ברכות על ראשו[94] וכיון דנפק ליה בחדא אפטר והויא ברכה שאינה צריכה ואמר רב ואי תימא ריש לקיש ואמרי לה רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא אלא אימא הכי אם הבדיל בזו ולא הבדיל בזו ינוחו לו ברכות על ראשו: בעא מיניה[95] רב חסדא מרב ששת טעה[96] בזו ובזו מהו אמר ליה טעה[96] בזו ובזו חוזר לראש אמר ליה רבינא לרבא הלכתא מאי אמר ליה כי[97] קדוש מה קדוש אף על גב דמקדש בצלותא מקדש אכסא אף הבדלה נמי אף על גב דמבדיל בצלותא מבדיל אכסא: רבי אליעזר אומר בהודאה: רבי זירא הוה רכיב חמרא הוה קא[99] שקיל ואזיל רבי חייא בר אבין בתריה אמר ליה[1] ודאי דאמריתון משמיה דרבי יוחנן הלכה כרבי אליעזר ביום טוב שחל להיות אחר שבת אמר ליה[1] אין הלכה מכלל דפליגי ולא פליגי והא פליגי רבנן אימר דפליגי רבנן בשאר ימות השנה ביום טוב שחל להיות אחר השבת מי פליגי[2] והא פליג רבי עקיבא[3] אטו כל השנה[4] כולה מי עבדינן כרבי עקיבא דהשתא[5] ניקו ונעבד כותיה כל השנה כולה מאי טעמא לא עבדינן כרבי עקיבא דתמני סרי תקון תשסרי לא תקון הכא נמי שב תקון תמני לא תקון[6] אמר ליה לאו הלכה אתמר אלא מטין אתמר[7] דאתמר רב יצחק בר[8] אבדימי אמר משום רבינו הלכה ואמרי לה מטין רבי יוחנן אמר מודים[10] ורבי חייא בר אבא אמר[11] נראין אמר רבי זירא נקוט דרבי חייא בר אבא בידך דדייק וגמר שמעתא[12] מפומא דמריה שפיר כרחבא דפומבדיתא דאמר רחבא אמר רבי יהודה הר הבית סטיו כפול היה[13] והיה סטיו לפנים מסטיו אמר רב יוסף[14] אנא לא האי ידענא ולא האי ידענא אלא מדרב ושמואל ידענא דתקינו לן

M88 הונא || M89 משהבדיל B. ממי שיב׳ | M90 בזה או בזה || M91 משהב׳ || M 92 עיקר והדר | M 93 אלמא כי הדדי נינהו ל״ת בזה או בזה א״א אימא אם הבד׳ בזה ובזה ינודו | והא ה״ל ברכה שא״צ וא״ר יוחנן ואית ר״ל וא״ל רב ושמואל דאמרי תר. ל״ת את שם אלהיך לשוא ה״ק המבד׳ בתפלה ול״ה עה״כ משובח ממי שהבדיל עה״כ ולא הבד בתפלה ואם הבד׳ בזוב זינוהו וכו | M94 וגו | M95 אביי | M 96 ולא הזכיר בזה ובזה | M 96 בזה ובזה | M 97 קידוש מה קיד׳ אתפלה ואכסא | M 98 | שקיל ו M 99 + מר | M 1 אין | M 2 + ול״פ | M 3 + אי משום הא ל״א למימר הלכתא | MP 4 כולה | M 5 ניקו | V ניקום | M 6 אמר . מטין אתמר | M 7 אתמר | M 8 אבודימי מש״ר אמר | M 9 + נראין אתמר ר׳ אבי אמר | M 10 ר׳ | M 11 + מטין ריב״ה אמר | M 12 מפומיה דר׳ יוחנן רביה כרחבא | M 13 והיה | M 14 אנן נמי לא הא ידעינן ולא הא ידעינן כבר תקינו לן רו״ש מרנ׳.

1 Lv. 20,7. 2 Die Ansicht im Lehrhaus vorgetragen. 3 Wenn ein Einzelner nach der Halakha fragt. 4 Die Weisen dem [illegible] 5 [illegible] 6 Wörtl. [illegible]

מרגניתא בבבל ותודיענו[15] משפטי צדקך[16] ותלמדנו לעשות חקי רצונך ותנחילנו זמני ששון וחגי נדבה ותורישנו קדושת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת והבדלת [17]ותתן לנו [וכו׳] :

[iii] *Meg 25a* [18] האומר °על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו ולא יהא סרבן באותה שעה מהיכן הוא מתחיל ממקום שטעה זה :

גמרא. בשלמא מודים מודים משתקין אותו משום דמחזי כשתי רשויות ועל טוב יזכר שמך[19] נמי משמע על הטובה ולא על הרעה ותנן °חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך *Ber 54b* על הטובה אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מאי טעמא [20]פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני[21] שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני [22]שעושה מדותיו [23]של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזרות : ההוא דנחית קמיה דרבה ואמר אתה חסת על קן צפור אתה חוס ורחם עלינו[24] אמר רבה כמה ידע האי[25] צורבא מרבנן לרצויי[26] למריה אמר ליה אביי[27] והא משתקין אותו תנן *Er 13b* °ורבה נמי לחדודי לאביי הוא דבעי : ההוא דנחית קמיה דרבי *Meg 25a* *Naz 59b* חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא והאדיר[28] והעזוז והיראוי *Zeb 13a* *Hul 43b* החזק והאמיץ והודאי והנכבד המתין לו עד דסיים כי סיים *Nid 4b* *45a* אמר ליה סיימתינהו לכולהו שבחי דמרך למה לי כולי האי אנן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמרינהו משה רבינו[29] באורייתא ואתו[30] אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא[31] הוינן יכולין למימרא[32] להו ואת אמרת כולי האי[33] ואזלת משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף[34] אלפי דינרי זהב[35] והיו מקלסין אותו[36] בשל *Meg 25a* *Nid 16b* כסף והלא גנאי הוא לו : °[37]אמר רבי חנינא הכל בידי שמים *Dt 10,12* חוץ מיראת שמים שנאמר °ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שאל

B 15 +ה׳ אלהינו את || M 16 — ורלמדנו...קדשת וכו׳ || B 17 +וקדשת את עמך ישראל בקדושתך || M 18 + האומר יברכוך טובים ה״ז דרכי מינות || M 19 - נמי || M 20 +לא אמר עולא || M 21 שהוא מטיל || M 22 שהוא עושה || M 23 —של הקב״ה || M 24 +אתה חסת על אותו ואת בנו אתה חוס ורחם עלינו || M 25 — צורבא || M 26 + שבחיה || M 27 והאנן תנן משת׳ אותו ולא היא רבה לח׳ || M 28 [החזק] היראוי העזוז והאמיץ נטר ליה עד״ס א״ל סיימתיה לשבחיה דמרך אנן הני ג׳ קמייתא האל הגדול הגבור והנורא אלמלא דאמ׳ || M 29 ○באור׳ || M 30 ○אנשי || M 31 אמרינן להו || P 32 לה || M 33 אמשול לך משל [למהד״ד] || M 34 אלפים || M 35 ומקלסין || M 36 באלף אלפים דינרי כסף לא [שבח הוא לו אלא] גנאי || M 37 +א״ר חנינא הכל בד״ש חוץ מצינים פחים שנ׳ צינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם. BM ואמר.

die uns Köstliches in Babylonien angeordnet haben: «Du hast uns erkennen lassen die Gesetze deiner Gerechtigkeit, und hast uns gelehrt, die Satzungen deines Willens zu üben. Du hast uns zu Teil werden lassen Zeiten der Freude und Feste der Freiwilligkeit, und hast uns erben lassen die Heiligkeit des Šabbaths, die Herrlichkeit des Feiertags und die Feier des Fests Zwischen der Heiligkeit des Šabbaths und der Heiligkeit des Festtags hast du gesondert, und den siebenten Tag hast du vor den sechs Werktagen geheiligt und gesondert. Du hast uns gegeben &c.»

WER da spricht: „Bis auf ein Vogelnest[1] erstreckt sich dein Erbarmen“, oder: „Ob des Guten sei deines Namens gedacht“, oder: „Wir danken, wir danken“, den heisst man schweigen, Wenn jemand vor das Vorbetpult tritt und irrt, so trete ein Anderer an seine Stelle. Man sträube sich bei dieser Gelegenheit nicht. Von wo beginnt dieser? — wo jener geirrt hat.

GEMARA. Recht ist es, dass man ihn schweigen heisst, wenn er liest „Wir danken, wir danken“, weil es den Anschein hat, als [glaube er an] zwei Herrschaftprincipien, ebenso wegen „Ob des Guten sei deines Namens gedacht“, weil das heissen würde: nur wegen des Guten, nicht aber wegen des Schlechten, während wir ja gelernt haben: Der Mensch ist verpflichtet für das Schlechte zu benedeien, wie er für das Gute benedeiet; warum aber wegen „Bis auf ein Vogelnest erstreckt sich dein Erbarmen“? — Hierüber streiten im Westen zwei Emoraim, R. Jose b. Abin und R. Jose b. Zebida; der Eine sagt: weil er dadurch in der Schöpfung Neid erregt, der Andere sagt: weil er die Gebote[2] des Heiligen, gebenedeiet sei er, zu Barmherzigkeiten macht, während sie ja Verordnungen sind.

Einst trat jemand in Gegenwart Rabbas vor und betete: Du hast ja des Vogelnests geschont, schone auch und erbarme dich unser! Da sprach Rabba: Wie sehr versteht es dieser Jünger, seinen Herrn zu besänftigen. Abajje sprach zu ihm: Wir haben ja gelernt: man heisst ihn schweigen! Rabba aber wollte Abajje nur prüfen[3].

Einst trat jemand in Gegenwart R. Ḥaninas vor und betete: Gott, der Grosse, der Mächtige, der Furchtbare, der Starke, der Kräftige, der Gefürchtete, der Feste, der Mutige, der Zuverlässige und der Verehrte. Dieser wartete, bis er beendete. Als er beendet hatte, sprach er zu ihm: Bist du mit sämtlichen Lobpreisungen deines Herrn zuende? Wozu mir diese alle? sogar diese drei,[4] die wir sagen, dürften wir nicht sagen, hätte sie unser Lehrer Mošeh in der Gesetzlehre nicht gesagt, und wären die Männer der Grossfynode nicht gekommen und hätten sie im Gebet angeordnet, und du fährst fort und sagst diese alle! Gleich einem König von Fleisch und Blut, der Millionen Golddenarien besässe, und man ihn wegen silberner priese — wäre dies nicht eine Beschämung für ihn?!

R. Ḥanina sagte: Alles liegt in den Händen des Himmels, ausgenommen die Gottesfurcht, wie es heisst: [5]*Und nun Jisrael, was verlangt der Herr, dein Gott, von dir, als ihn zu fürchten.*

1. Vgl. Dt. 22,6 ff. 2. Wortl. Eigenschaften, vgl. Jeruš. Ber 5,3. 3. Wortl. schärfen, den Scharfsinn erwecken. 4. Epitheta Gottes (הגדול הגבור והנורא). 5. Dt 10,12

Ist denn aber die Gottesfurcht eine Kleinigkeit? R. Ḥanina sagte ja im Namen des R. Šimôn b. Joḥaj: Nichts hat der Heilige, gebenedeiet sei er, in seiner Schatzkammer, als den Schatz der Gottesfurcht, wie es heisst: [1]*Die Gottesfurcht, das ist sein Schatz.* — Gewiss, für Moseh war es eine Kleinigkeit, denn R. Ḥanina sagte: Dies gleicht, als verlange man von einem Menschen ein grosses Gerät, das er hat, das kommt ihm wie ein kleines Gerät vor, ein kleines, das er nicht hat, das kommt ihm wie ein grosses Gerät vor.

„**Wir danken, wir danken**", **den heisst man schweigen.** R. Zera sagte: Wenn man „Höre Höre" sagt, so ist es gleich, als sage man „Wir danken, wir danken". Man wandte ein: «Wenn man das Šemâ liest und es wiederholt, so ist dies verwerflich», dies ist also nur verwerflich, schweigen aber heisst man ihn nicht! — Das ist kein Einwand; dieses, wo er Wort nach Wort wiederholt, jenes, wo er Satz nach Satz wiederholt. R. Papa sprach zu Abaje: Vielleicht hatte er anfangs seine Gedanken nicht andächtig gestimmt, später aber seine Gedanken wol andächtig gestimmt? Dieser erwiderte: Giebt es denn etwa Geselligkeit gegenüber Gott?! hat er anfangs seine Gedanken nicht andächtig gestimmt, so schlagen wir ihn mit einem Schmiedehammer, bis er seine Gedanken andächtig stimmt.

SAGT man: „Die Guten mögen dich benedeien", so ist es eine Art Haeresie. Wenn jemand vor das Vorbetpult tritt und irrt, so trete ein Anderer an seiner Stelle vor. Man sträube sich bei dieser Gelegenheit nicht. Von wo beginnt dieser? — vom Anfang des Segenspruchs, bei welchem jener geirrt hat. Wer vor das Vorbetpult getreten ist, sage nicht Amen nach [dem Segen] der Kohenim, wegen etwaiger Verwirrung. Wenn dort kein anderer Kohen als er da ist, erhebe er seine Hände nicht[2], ist er aber sicher, dass er die Hände erheben und das Gebet fortsetzen kann, so ist es ihm erlaubt.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wer vor das Vorbetpult tritt, soll sich sträuben; sträubt er sich nicht, so gleicht dies einem Brei ohne Salz, sträubt er sich mehr als nötig, so gleicht dies einem Brei, der angesalzen wurde. Wie aber soll er verfahren? — beim ersten Mal sträube er sich, beim zweiten Mal rege er sich, beim dritten Mal strecke er die Füsse aus und trete vor.

מעמך כי אם ליראה אטו יראת שמים מלתא זוטרתא היא והאמר רבי[38]חנינא משום רבי שמעון בן יוחאי אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא[39]אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ה׳ היא אוצרו אין לגבי משה[40]מלתא זוטרתא היא [41]דאמר רבי חנינא משל לאדם [42]שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול: מודים מודים משתקין אותו: [43]אמר רבי זירא כל האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי מתיבי הקורא את שמע וכופלה הרי זה מגונה מגונה הוא דהוי[44]שתוקי לא משתקינן ליה לא קשיא הא דאמר מלתא מלתא[45]ותני לה והא דאמר פסוקא פסוקא [46]ותני ליה אמר ליה רב פפא לאביי ודלמא מעיקרא לא כוין דעתיה[47]ולבסוף כוין דעתיה אמר ליה חברותא כלפי שמיא [48]מי איכא אי לא [49]כוין דעתיה [50]מעיקרא מחינן ליה[51] במרזפתא דנפחא עד דמכוין דעתיה:

[52]האומר יברכוך טובים הרי זה דרכי מינות העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו ולא יהא [53]סרבן באותו שעה מהיכן הוא מתחיל[54] מתחלת הברכה שטעה זה העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטרוף ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו ואם הבטחתו [55]שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי:

גמרא. [56]תנו רבנן העובר לפני התיבה צריך לסרב ואם אינו מסרב דומה לתבשיל שאין בו מלח ואם מסרב יותר מדאי דומה לתבשיל שהקדיחתו מלח [57]הא כיצד [58]הוא עושה פעם ראשונה[59]יסרב שניה מהבהב שלישית פושט את[60]רגליו ויורד: תנו רבנן שלשה[61]רובן קשה ומיעוטן יפה[62]ואלו הן שאור ומלח וסרבנות: אמר רב הונא טעה בשלש ראשונות חוזר לראש באמצעיות חוזר[63]לאתה חונן באחרונות חוזר לעבודה ורב אסי אמר אמצעיות אין להן סדר מתיב רב ששת מהיכן הוא[64]חוזר מתחלת ברכה שטעה זה[65]תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא

38 M יוחנן אין 39 M אוצר של 40 M + רבינו 41 P ואמר M דאר ח 42 M שהיו מבקשין 43 M אמר .דמי 44 M + הא 45 M וכופלה הא 46 M ותנא אמר 47 M והשתא מכוין 48 M מי איכא 49 M מכוין 50 M - מעיקרא 51 M בארזפתא 52 M האומר...מינות 53 M מכרב 54 M מברכה 55 M שנושא 56 M + העובר לפני התיבה: באותה שעה הוא דאינו מכרב אבל בשעה אחרת מכרב תנינא להא ד 57 B הא 58 M הוא עושה 59 M מכרב 60 M + ידיו ו 61 M + דברים 62 M ואלו הן 63 M לחונן הדעת 64 M מתחיל 65 M ולרב אסי ניחא ולרב הונא תיובתא דר״א תיובתא ולר״ה קשיא ליכא תהוי תיוב׳ דר״ה

Die Rabbanan lehrten: Bei Dreien ist das Viel unzuträglich und das Wenig zuträglich, diese sind der Sauerteig, das Salz und das Sträuben.

R. Hona sagte: Hat jemand in den drei ersten [Segensprüchen] geirrt, so beginnt er wieder vom Anfang; wenn in den mittleren[3], so beginnt er wieder von *„Du verleihst"*; wenn in den letzten[4], so beginnt er wieder vom Tempeldienstsegen. R. Asi sagt: Die mittleren haben keine [bestimmte][5] Reihenfolge. R. Šešeth wandte ein: «Von wo beginnt dieser? — vom Anfang des Segenspruchs, bei welchem jener geirrt hat»; dies ist ja eine Widerlegung gegen R. Hona! — R. Hona kann dir Folgendes sagen: Die mittleren sind allesamt ein Segenspruch.

1 [illegible] 2 Zum Priester[illegible] 3 [illegible] 4 [illegible] 5 Vgl. [illegible]

[66]אמצעיות כלהו חדא ברכתא נינהו : אמר רב יהודה[67]לעולם
אל ישאל אדם צרכיו לא בשליש ראשונות ולא בשליש
אחרונות אלא באמצעיות [68]דאמר רבי חנינא ראשונות[69]דומה
לעבד שמסדר שבח[70]לפני רבו אמצעיות[69]דומה לעבד שמבקש
פרס מרבו אחרונות [69]דומה לעבד[71]שקבל פרס מרבו ונפטר
[72]והולך לו : תנו רבנן מעשה בתלמיד אחד [73]שירד לפני
התיבה [74]בפני רבי אליעזר והיה מאריך [75]יותר מדאי אמרו
לו תלמידיו[76]רבינו כמה ארכן הוא זה אמר להם כלום[77]מאריך
Dt.9,25 יותר ממשה רבינו דכתיב ביה [78]°ארבעים [ה]יום ואת ארבעים
הלילה וגו׳ שוב מעשה בתלמיד אחד [79]שירד לפני התיבה
בפני רבי אליעזר והיה מקצר יותר מדאי אמרו לו [80]תלמידיו
כמה קצרן הוא[81]זה אמר להם כלום[82]מקצר יותר ממשה רבינו
Nu12,13 דכתיב°אל נא רפא נא לה אמר רבי יעקב[83]אמר רב חסדא כל
המבקש רחמים על חברו אין צריך להזכיר את שמו [84]שנאמר
אל נא רפא נא לה[85]ולא קא מדכר שמה דמרים : תנו רבנן
(Ber.1 אלו ברכות שאדם שוחה בהן באבות תחלה וסוף [86]בהודאה
תחלה וסוף ואם בא [87]לישוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת
כל ברכה וברכה מלמדין אותו שלא ישחה אמר רבי שמעון
בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא הדיוט כמו
Col.b שאמרנו°כהן גדול[88]בסוף כל ברכה וברכה והמלך תחלת כל
ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה אמר רבי יצחק בר נחמני
לדידי מפרשא לי מניה דרבי יהושע בן לוי הדיוט כמו
שאמרנו כהן גדול תחלת כל ברכה וברכה המלך כיון שכרע
I Reg. 8,54 שוב אינו זוקף שנאמר°ויהי ככלות שלמה להתפלל קם מלפני
Sab.10b Meg.22b מזבח ה׳ מכרוע על ברכיו : תנו רבנן°קידה על אפים שנאמר
I Rg.1,31 °ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים שנאמר מכרוע
Gn 37,10 על ברכיו השתחואה זו פישוט ידים ורגלים שנאמר°הבוא נבוא
אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה אמר רב חייא בריה דרב
הונא חזינא להו לאביי ורבא דמצלו אצלויי תנא חדא הכורע
בהודאה הרי זה משובח ותניא אידך הרי זה מגונה לא קשיא
הא בתחלה הא לבסוף רבא כרע[89]בהודאה תחלה וסוף[90]אמרי
ליה רבנן אמאי קא עביד מר הכי אמר[91]להו חזינא לרב נחמן

M 66 כולהי אמצ׳ 67 M +אמר רב 68 M מ״ט א ר הונא ראש׳ 69 M +למה הוא 70 M לרבו 71 M שמקבל. V שנטל 72 M והלך 73 M(שירד לפני התיבה 74 M לפני 75 M +ברחמים 76 M — רבינו 77 M ארכן הוא 78 M ואשב בהר מ׳ יום ומ׳ לילה 79 M שהיה מקצר 80 M תלמידיו 81 M זה 82 M קצרן הוא 83 M אר״ח 84 M מנלן ממ ר דכתיב 85 M — ולא...דמרים 86 M(בהודאה תו ס 87 M לישחות בכל בו״ב מלמ׳ 88 M בתחלת כל בו״ב וסוף כל בו״ב א״ר נחמן בר יצחק המלך כיון 89 M בהודאה 90 M — אמרי...הכי 91 M -להו.

R. Jehuda sagte: Nie bitte der Mensch um seine [persönlichen] Bedürfnisse in den drei ersten, oder in den drei letzten [Segensprüchen], sondern in den mittleren, denn R. Ḥanina sagte: Bei den ersten gleicht er einem Diener, der seinem Herrn Lob spendet, bei den mittleren gleicht er einem Diener, der von seinem Herrn Lohn erbittet; bei den letzten gleicht er einem Diener, der von seinem Herrn Lohn erhalten hat, sich verabschiedet und fortgeht.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich einst mit einem Schüler, dass er in Gegenwart R. Eliêzers vor das Vorbetpult trat und [das Gebet] mehr als nötig in die Länge zog. Da sprachen seine Schüler zu ihm: Meister, wie langdehnend ist doch dieser! Er erwiderte ihnen: Dehnt er etwa länger als unser Lehrer Mošeh, bei dem es heisst: [1]*Die vierzig Tage und die vierzig Nächte!* Wiederum ereignete es sich mit einem Schüler, dass er in Gegenwart R. Eliêzers vor das Vorbetpult trat und [das Gebet] mehr als nötig kürzte. Da sprachen seine Schüler zu ihm: Meister, wie kürzend ist doch dieser! Er erwiderte ihnen: Kürzt er etwa mehr als unser Lehrer Mošeh? wie es heisst: [2]*O Gott, heile sie doch!* R. Jâqob sagte im Namen R. Ḥisdas: Wer für seinen Nächsten um Erbarmen bittet, braucht dessen Namen nicht zu erwähnen, denn es heisst: *O Gott, heile sie doch!* er erwähnte aber nicht den Namen Mirjams.

Die Rabbanan lehrten: Folgende sind die Segensprüche, bei welchen sich der Mensch bücken soll: beim Vätersegen[3], am Anfang und am Ende; beim Danksegen, am Anfang und am Ende. wenn jemand am Anfang eines jeden Segenspruchs und am Ende eines jeden Segenspruchs sich bücken will, so belehrt man ihn, sich nicht zu bücken. R. Šimon b. Pazi sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi im Namen Bar Capparas: Der Laje [bückt sich], wie wir bereits gesagt haben, der Hohepriester am Ende eines jeden Segenspruchs und der König am Anfang eines jeden Segenspruchs und am Ende eines jeden Segenspruchs. R. Jiçḥaq b. Naḥmani sagte: Mir wurde von R. Jehošuâ b. Levi erklärt: Der Laje [bückt sich], wie wir bereits gesagt haben, der Hohepriester am Anfang eines jeden Segenspruchs und der König, sobald er sich gebückt hat, richtet sich nicht wieder auf, denn es heisst: [4]*Und als Šelomoh beendet hatte, zu beten [ct], stand er auf von dem Altar des Herrn, von seinem Knien (auf den Knieen).*

Die Rabbanan lehrten: „Sichniederwerfen" heisst: mit dem Gesicht [zur Erde], wie es heisst: [5]*Bath-Šebâ warf sich mit dem Gesicht zur Erde nieder;* „Knien" heisst: auf den Knieen liegen, wie es heisst: *von seinem Knien (auf den Knieen);* „Sichhinstrecken" heisst: Hände und Füsse ausstrecken, wie es heisst: [6]*Sollen wir etwa kommen — ich, deine Mutter und deine Brüder — uns vor dir zur Erde hinzustrecken?!* R. Ḥija b. R. Hona erzählte: Ich sah Abajje und Rabba, dass sie sich [blos] seitwärts neigten. Das Eine lehrt: wer beim Danksegen kniet, ist lobenswert; das Andere hingegen lehrt: er ist tadelnswert! — Das ist kein Widerspruch: das Eine, am Anfang, das Andere, am Ende. Raba pflegte beim Danksegen am Anfang und am Ende zu knieen Die Rabbanan sprachen zu ihm: Weshalb verfährt der Herr so? Er erwiderte ihnen: Ich habe R. Naḥman

1. Dt. 9,25. 2. Num 12,13. 3. Erster Segenspr. des 18geb. 4. I Reg 8,54. 5. Ib. 1,31. 6. Gen 37,10.

[illegible]

WER betet und sich irrt, für den ist es ein böses Zeichen; geschieht es dem Vorbeter, so ist es ein böses Zeichen für seine Entsender, denn der Bevollmächtigte des Menschen ist diesem gleichbedeutend. Man erzählte von R. Ḥanina b. Dosa, dass er für die Kranken zu beten und dann zu sagen pflegte: Dieser wird leben, dieser wird sterben. Man fragte ihn: Woher weisst du dies? Da erwiderte er: Wenn mir mein Gebet im Mund geläufig ist, so weiss ich, dass es angenommen, wenn nicht, so weiss ich, dass es zerschlagen wurde.

GEMARA. Auf welchen[2] bezieht sich dies? R. Ḥija sagte im Namen R. S[illegible] im Namen [illegible] der Schule Rabbis: auf den Vatersegen. Manche [illegible] es auf folgende Barajtha: Der Betende soll bei allen seine Gedanken andächtig stimmen, kann er dies nicht bei allen, so soll er bei einem seine Gedanken andächtig stimmen; auf welchen? [hierüber] sagte R. Ḥija im Namen R. Saphras im Namen [illegible] der Schule Rabbis: auf den Vatersegen.

Man erzahlte von R. Ḥanina :: Woher dies? R. Jehošuá b. Levi sagte: Der Schriftvers spricht: *Er schafft[4] die Rede der Lippen: Friede, Friede dem Fernen und dem Nahen, spricht der Herr; ich werde ihn heilen.*

R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Sämtliche Propheten haben über nichts Anderes geweissagt, als über den, der seine Tochter mit einem Schriftgelehrten vermählt, der für den Schriftgelehrten das Geschäft betreibt und der von seinen Gütern den Schriftgelehrten geniessen lässt; was aber die Schriftgelehrten selbst betrifft — [5]*Es hat ausser dir, o Gott, kein Auge geschaut, was er denen tut, die auf ihn harren.*

Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Sämtliche Propheten haben über nichts Anderes geweissagt, als über die messianischen Tage; was aber die zukünftige Welt betrifft — *Es hat ausser dir, o Gott, kein Auge geschaut.* Dies widerspricht der Lehre Šemuëls; denn Šemuël sagte: Es giebt keinen anderen Unterschied zwischen dieser Welt und den messianischen Tagen, als nur die Knechtschaft der Regierungen, denn es heisst: *Nie wird der Dürftige im Land aufhören.*

Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Sämtliche Propheten haben über keinen Anderen geweissagt, als über die Bussfertigen; was aber die vollkommen Gerechten betrifft — *Es hat ausser dir, o Gott, kein Auge geschaut.* Dies widerspricht der Lehre des R. Abahu, denn R. Abahu sagte: Dort, wo die Bussfertigen stehen, stehen die vollkommen Gerechten nicht, denn es heisst: *Friede, Friede dem Fernen und dem Nahen:* zuerst dem Fernen, dann dem Nahen. Und R. Joḥanan? — Er kann dir Folgendes

הכורע והיינא ליה לרב ששת[8] קא עביד רבי והתניא הכורע בהודאה הרי זה מגונה[9] ההיא בהודאה[10] שבהלל והתניא[11] הכורע בהודאה ובהודאה של הלל[12] הרי זה מגונה כי תניא ההיא בהודאה[13] דברכת המזון:

[v] **המתפלל** וטעה סימן רע לו ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששלוחו של אדם כמותו: אמרו[14] עליו על רבי חנינא בן דוסא[1] שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף:

גמרא. אהייא אמר רבי חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות איכא דמתני לה אברייתא המתפלל צריך שיכוין את לבו בכולן ואם אינו יכול לכוין בכולן יכוין את לבו באחת אהייא אמר רבי חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות: אמרו עליו על רבי חנינא וכו': מנא הני מילי אמר רבי[10] יהושע בן לוי דאמר קרא בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה׳ ורפאתיו[11] אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמידי חכמים מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו: ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך: ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ: ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דאמר רבי אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין[12] צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקריב ורבי[13] יוחנן אמר לך מאי רחוק[14] שהיה

8 M דכורע 9 M + כי תניא 10 M של הלל 11 M הכורע 12 M ... 13 M ... M למשרתיו רפו ... עליו 1 M כשהיה 2 M אומר 3 M שמקובל 4 M שמטורף ... M 6 ... M 7 + מתן B אהייא ... M 8 ... M 9 + וכאי כי תניא ההיא 10 M חייא בר אבא א׳ ר׳ יוחנן בורא 11 M דאמר 12 M אין צ׳ ג׳ עומדין ובולין לעמוד] 13 M דבא 14 M רחוק מעבירה ומאי קרוב קרוב לעבירה ונתרחק מאי ...

[illegible] ברא [illegible]

והוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר
Syn.99a עבירה ונתרחק ממנו השתא: °מאי עין לא ראתה [15]אמר רבי
יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית
רבי שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין [16]כל
בריה שמא תאמר אדם הראשון היכן היה בגן ושמא תאמר
Gn.2,10 [17]הוא גן הוא עדן תלמוד לומר °ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן
[18]גן לחוד ועדן לחוד: תנו רבנן מעשה שחלה בנו של רבן
גמליאל שגר שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא
לבקש עליו רחמים כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו
רחמים [19]בירידתו אמר להם לכו [20]שחלצתו חמה אמרו לו וכי
Am 7,14 נביא אתה אמר להן °לא נביא אנכי ולא בן נביא [21]אנכי אלא
כך מקובלני אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל
ואם לאו יודע אני שהוא מטורף ישבו וכתבו וכונו אותה שעה
[22]וכשבאו אצל רבן גמליאל אמר להן העבודה לא [23]חסרתם
ולא הותרתם אלא כך היה מעשה באותה שעה חלצתו חמה
[24]ושאל לנו מים לשתות: [25]ושוב מעשה ברבי חנינא בן
דוסא [26]שהלך ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי וחלה בנו
של רבן יוחנן בן זכאי אמר לו חנינא [27]בני בקש [28]עליו רחמים
ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחיה אמר רבן
יוחנן בן זכאי אלמלא [29]הטיח בן זכאי [30]את ראשו בין ברכיו
[31]כל היום כלו לא היו משגיחין עליו [32]אמרה לו אשתו וכי חנינא
גדול ממך אמר לה לאו אלא [33]הוא דומה כעבד לפני המלך
Ber.31a ואני דומה כשר לפני המלך: °[34]ואמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן [35]אל יתפלל אדם אלא בבית שיש [36]שם חלונות
Dan 6,11 שנאמר °וכוין פתיחן לה בעליתה לקבל ירושלם: [37]אמר
Ber.34a רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן °כל המבקש רחמים על
Nm 12,13 חבירו אינו צריך להזכיר שמו מנלן ממשה רבינו שנאמר °אל
נא רפא נא לה [38]ולא קא מדכר שמה דמרים: אמר רב כהנא
Sot.7b חציף [39]עלי מאן דמצלי [40]בבקתא: [41]ואמר רב כהנא °חציף [39]עלי
Ps 32,1 מאן דמפריש חטאיה שנאמר °אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

15 M אריב״ל [אמר ר׳ ל׳] 16 M מעולם ואם תאמר 17 M -- הוא 18 M - גל׳ ח ועל׳ ח 19 M +והיה 20 M +[לשלום] 21 M - אנכי 22 M כיון שבאו 23 M בדיתם ולא הות׳ ולא חס׳ באותה 24 M ושאלני 25 M ת״ר 26 M שירד 27 M בני 28 M רחמים עליו הניח 29 M הניח 30 M -- את 31 M כמה פעמים לא 32 M +מן השמים 33 M חנינא 34 M אמר 35 M +לעולם 36 M בו 37 B אמר...דמרים 38 M ולא...דמרים 39 M עלן 40 M בפקתא 41 M א״ר ששת.

erwidern. Was heisst „dem Fernen"? — der seit ehe von der Sünde fern war, und was heisst „dem Nahen"? — der der Sünde nah war und sich jetzt entfernt hat.

Was heisst „kein Auge hat geschaut"? — R. Jehošuá b. Levi sagte: Das ist der seit den sechs Schöpfungstagen in seinen Trauben aufbewahrte Wein. R. Šemuél b. Naḥmani sagt: Das ist der Éden, der dem Auge irgend eines Geschöpfs nie unterworfen war. Vielleicht wendest du ein: wo war denn Adam (der Erste)? — im Garten. vielleicht wendest du ein, der Garten, das ist ja der Éden? so heisst es: [1]*Und ein Strom geht von Éden aus, den Garten zu tränken*; der Garten für sich, der Éden für sich.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich, dass der Sohn des R. Gamaliël krank war. Da sandte er zwei Schriftgelehrte zu R. Hanina b. Dosa, dass er für ihn um Erbarmen flehe. Sobald dieser sie sah, stieg er auf den Söller und flehte für ihn um Erbarmen. Als er herabstieg, sprach er zu ihnen: Gehet, die Hitze hat ihn verlassen. Sie sprachen zu ihm: Bist du denn ein Prophet? Er erwiderte: [2]*Weder bin ich ein Prophet, noch der Sohn eines Propheten;* allein so ist es mir überliefert: ist mir das Gebet im Mund geläufig, so weiss ich, dass es angenommen, wo nicht, so weiss ich, dass es zerschlagen wurde. Sie liessen sich nieder, schrieben und vermerkten diese Stunde. Als sie zu R. Gamaliël kamen, sprach er zu ihnen: Bei Gott[3]! weder habt ihr vermindert noch vermehrt, grade so geschah es, in dieser Stunde verliess ihn die Hitze, und er bat uns um Wasser, um zu trinken.

Wiederum ereignete es sich, dass R. Ḥanina b. Dosa zu R. Joḥanan b. Zakkaj die Gesetzlehre studiren ging und der Sohn des R. Joḥanan b. Zakkaj erkrankte. Dieser sprach zu ihm: Ḥanina, mein Sohn, flehe doch für ihn um Erbarmen, dass er genese! Da legte er sein Haupt zwischen seine Kniee und flehte für ihn um Erbarmen, und jener genas. Da sprach R. Joḥanan b. Zakkaj: Hätte Ben Zakkaj den ganzen Tag seinen Kopf zwischen seinen Knieen gedrückt, man würde ihn nicht beachtet haben. Seine Frau sprach zu ihm: Ist denn Ḥanina bedeutender, als du? Er erwiderte ihr: Nein, allein er ist wie ein Diener vor dem König, ich aber wie ein Fürst vor dem König.

R. Ḥija b. Abba sagte (ferner): Der Mensch bete nicht anders, als in einer Stube, wo Fenster da sind, denn es heisst: [4]*Und die Fenster in seinem Söller waren gen Jerušalem geöffnet.*

R. Jâqob b. Idi sagte im Namen R. Joḥanans: Wer für seinen Nächsten um Erbarmen bittet, braucht dessen Namen nicht zu erwähnen; woher uns dies? — von unserem Lehrer Mošeh, denn es heisst: [5]*O Gott, heile sie doch,* er erwähnte aber nicht den Namen Mirjams.

R. Kahana sagte: Frech ist mir derjenige, der in einer [freien] Ebene betet. Ferner sagte R. Kahana: Frech ist mir derjenige, der seine Sünden aufzählt, denn es heisst: [6]*Heil dem, dessen Fehler verdeckt, dessen Sünde verborgen ist.*

1 Gen 2,10. 2 Am 7,14. 3 Wörtl. beim Cult. 4 Dan. 6,11. 5 Num 12,13. 6 Ps 32,1.

SECHSTER ABSCHNITT

WELCHEN Segenspruch spricht man uber Fruchte? Ueber Baumfruchte spricht man „*Der die Baumfrucht erschafft*“, ausgenommen der Wein, denn uber den Wein spricht man „*Der die Rebenfrucht erschafft*“. Ueber Bodenfruchte spricht man „*Der die Bodenfrucht erschafft*“, ausgenommen das Brot, denn uber das Brot spricht man „*Der Brot aus dem Boden hervorbringt*“. Ueber Kräuter spricht man „*Der die Bodenfrucht erschafft*“. R. Jehuda sagt „*Der allerlei Grasarten erschafft*“.

GEMARA. Woher dies Alles? — denn die Rabbanan lehrten: [1]*Heilig. Lobpreisungen des Herrn*, dies lehrt, dass sie zweier Segenssprüche bedürfen, vorher und nachher. Hieraus folgerte R. Áqiba, dass es dem Menschen verboten ist, etwas zu geniessen, bevor er [illegible] Segenspruch gesprochen hat. Ist denn aber dieses *Heilig. Lobpreisungen* hierfür zu verwenden? es ist [illegible] zu Folgendem erforderlich: erstens, dass der Allbarmherzige angeordnet hat auslösen[2] und erst dann essen, zweitens [illegible], was einen Lobgesang erfordert, [illegible] des Auslösens, was keinen Lobgesang erfordert [illegible] des Auslösens nicht. Wie R. Šemuel b. Naḥmani [illegible] Namen R. Jonathans, denn R. Šemuel b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Woher dies, dass man [illegible] nichts Anderes als über den Wein einen Lobgesang[?] singt? denn es heisst: [3]*Die Rebe sprach zu ihnen: Soll ich meinen Most lassen, der Gott und Menschen erfreut?!* [illegible] er auch Menschen erfreut, [illegible] erfreut er Gott. Hieraus, dass man [illegible] nichts Anderes als über den Wein einen Lobgesang singt. Recht ist es [illegible] nach demjenigen, [illegible] «Pflanze im vierten Jahr» liest, wie aber nach demjenigen, welcher «Weinberg im vierten Jahr» liest? [illegible] gelehrt: R. Ḥija und R. Šimón b. Rabbi [illegible] «Weinberg im vierten Jahr» liest der andere «[illegible] Pflanze im vierten Jahr». Auch selbst nach demjenigen, welcher liest «Weinberg im vierten Jahr», [illegible] der Wortanalogie folgert, denn es wird gelehrt: Rabbi sagt: hier[7] heisst es [illegible] *euch einen Ertrag zu vermehren*, und dort[8] heisst es: *Und der Ertrag des Weinbergs*; wie dort vom [illegible] hier, somit bleibt ihm eine Lobpreisung um [die Pflicht] des Segenspruchs [illegible] Wortanalogie nicht verwendet, woraus folgert er nun [die Pflicht] des Segen[illegible]? [illegible] der Wortanalogie folgert, so finden wir nun [die Pflicht] des nachherigen [illegible] Das ist keine Frage; dies wird als Wichtiges von Geringem gefolgert: wenn man einen Segenspruch spricht, wo man satt ist, um so eher, wo man hungrig ist. Wir finden es beim Weinberg, woher aber von den übrigen Gattungen? — Er folgert dies vom Weinberg: wie der Weinberg [illegible]

[illegible] 7. Lev. 19,25. 8. Dt. 22,9.

Fol. 35

בּצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּירוֹת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן [1]הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל פֵּירוֹת הָאָרֶץ [2]הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת [1]הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ וְעַל הַיְּרָקוֹת [1]הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים:

גמרא. [4]מנא הני מילי דתנו רבנן קדש הלולים לה׳ מלמד [5]שטעונין ברכה [6]לפניהם ולאחריהם מכאן אמר רבי עקיבא אסור [7]לאדם שיטעום כלום קודם שיברך והאי קדש הלולים להכי הוא דאתא [8]האי מבעי ליה [9]חד דאמר רחמנא אחליה והדר אכליה ואידך דבר הטעון שירה טעון חילול [10]ושאינו טעון שירה אין טעון חלול וכדרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים [11]אם אנשים משמח [12]אלהים במה משמח [13]מכאן [14]שאין אומרים שירה אלא על היין הניחא למאן דתני נטע רבעי [15]אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא למימר [16]דאתמר רבי חייא ורבי שמעון ברבי חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי ולמאן דתני כרם רבעי הניחא אי יליף גזרה שוה דתניא רבי אומר נאמר כאן להוסיף לכם תבואתו ונאמר להלן ותבואת הכרם מה להלן כרם אף כאן כרם אייתר ליה חד הלול לברכה [17]ואי לא יליף גזרה שוה [18]ברכה מנא ליה ואי נמי יליף גזירה שוה אשכחן לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא [19]דאתיא בקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן אשכחן כרם שאר מינין מנין דיליף מכרם מה כרם דבר שנהנה וטעון ברכה אף

1 M הוא 2 M הוא אומר 3 M מברך 4 M מנה מ״ד 5 M שטעון 6 M לפניו ולאחריו 7 M + לו 8 M הא 9 M + להלולים 10 M דבר שאין V שאין 11 M אם 12 M + דשתו ליה 13 M + הוי אומר בשירה 14 M אמרו אין 15 M + היינו דאיתר להו חד הלול לברכה 16 M דאתמר נטע רבעי 17 M אלא אי 18 M מאי איכא למימר ואי 19 M דמייתי לה מק״ו.

כל דבר [20]שנהנה [21]טעון ברכה איכא למפרך מה לכרם שכן חייב בעוללות קמה תוכיח מה לקמה שכן חייבת בחלה כרם יוכיח *Vgl Jad.2,10* וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן דבר[20]שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר [20]שנהנה טעון ברכה מה להצד השוה שבהן שכן יש [22]בו צד מזבח ואתי נמי זית[23]דאית ביה צד מזבח זית[24]מצד מזבח אתי[25]והא *Jud.15,5* בהדיא כתיב ביה [26]כרם דכתיב ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית אמר רב פפא כרם זית אקרי כרם סתמא לא אקרי *Bm 87b* מכל מקום קשיא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח אלא דיליף לה משבעת המינין[27]מה שבעת המינין דבר [20]שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה מה [28]לשבעת המינין שכן חייבין בבכורים [29]ועוד התינח לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתיא בקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן ולמאן דתני נטע רבעי הא תינח [30]כל דבר נטיעה דלאו [31]נטיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה אלא סברא הוא[32]אסור[33]לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה: תנו רבנן אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה *tBer.4* וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל[34]חכם[35]ילך אצל חכם מאי עביד[36]ליה הא עבד [36]ליה איסורא [37]אלא אמר רבא ילך אצל [34]חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה: אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנהנה[38]מן העולם הזה בלא ברכה *Ps 24,1* כאלו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה׳ הארץ ומלואה רבי לוי *Ib.115,16* רמי כתיב לה׳ הארץ ומלואה וכתיב השמים שמים לה׳ והארץ *Col. b* נתן לבני האדם לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה: [39]אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה *Pr.28,24* כאלו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו

20 M הנהנה 21 B וטעון 22 M בהן 23 M — דאית ביה צד מזבח 24 M במה הצד אתי 25 זית בהד׳ 26 M כרם 27 M — מה ז׳ המינין 28 P לשבעה 29 M ועוד...לכ״ש 30 M דבר שגידולו מן הארץ דבר שאין ג׳ מ הקרקע כגון בשר וחלב וגבינה מנלן 31 B + בר 32 M דאסור לו לא׳ לטעום כלום קודם שיברך 33 V לו 34 M + תלמיד 35 M יא׳ח. [ת״ח] 36 M — ליה 37 M — אלא 38 M בעולם 39 בכ״י מונאכו קדם ר״ח רמי למימרא הזאת

ein Gegenstand des Genusses ist und einen Segenspruch erfordert, so erfordert Alles, was Gegenstand des Genusses ist, einen Segenspruch. Man kann zwar einwenden: wol der Weinberg, weil er zur Nachlese[1] verpflichtet, dies aber widerlegt das Getreide[2]. [Wendet man ein:] wol das Getreide, weil es zur Teighebe verpflichtet, so widerlegt dies der Weinberg[3]; die Schlussfolgerung geht nun [zum Ausgangspunkt] zurück: der Gesichtspunkt des Einen gleicht nicht dem Gesichtspunkt des Anderen, und der Gesichtspunkt des Anderen gleicht nicht dem Gesichtspunkt des Ersten, das Uebereinstimmende an ihnen ist, [dass sie] Gegenstand des Genusses [sind und] einen Segenspruch erfordern, folglich erfordert auch alles, was Gegenstand des Genusses ist, einen Segenspruch. Das Uebereinstimmende an ihnen ist aber, dass sie Beziehungen zum Altar haben, somit komme die Olive hinzu, die auch Beziehungen zum Altar hat. — Die Olive komme wegen ihrer Beziehungen zum Altar hinzu, von ihr heisst es ja ausdrücklich «Weinberg», denn es heisst: [4]*Und er brannte nieder vom Garbenhaufen bis zum Getreide und Olivenweinberg.* R. Papa erwiderte: «Olivenweinberg» wird sie allerdings genannt, «Weinberg» schlechthin aber nicht. Allenfalls bleibt ja die Frage, das Uebereinstimmende an ihnen ist, dass sie Beziehungen zum Altar haben. — Vielmehr, er folgert dies von den sieben Arten[5]: wie die sieben Arten Gegenstand des Genusses sind und einen Segenspruch erfordern, so erfordert auch Alles, was Gegenstand des Genusses ist, einen Segenspruch. Warum die sieben Arten — weil sie zur Erstlingshebe verpflichten. — Ferner, recht wäre es bezüglich des nachherigen [Segenspruchs], woher aber bezüglich des vorherigen?! — Das ist keine Frage, denn dies folgt als Wichtiges von Geringem: wenn man einen Segenspruch spricht, wo man satt ist, um so eher, wo man hungrig ist. Und auch nach demjenigen, welcher «Pflanze im vierten Jahr» liest, ist es recht bezüglich alles, was eine Pflanze ist, woher aber bezüglich dessen, was keine Pflanze ist, als Fleisch, Eier, Fische?! — Vielmehr, es ist etwas Einleuchtendes, dass es dem Menschen verboten ist, von dieser Welt ohne Segenspruch zu geniessen.

Die Rabbanan lehrten: Es ist dem Menschen verboten, von dieser Welt ohne Segenspruch zu geniessen; und wer von dieser Welt ohne Segenspruch geniesst, der veruntreut. Womit kann er es gut machen? Er gehe zu einem Gelehrten. «Er gehe zu einem Gelehrten», was kann dieser ihm helfen? er hat ja das Verbotene bereits verübt! Vielmehr, sagte Raba, er gehe von vornherein zu einem Gelehrten; dieser wird ihm die Segensprüche lehren, damit er zu keiner Veruntreuung komme.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Geniesst jemand von dieser Welt ohne Segenspruch, so gleicht dies, als geniesse er vom Heiligengut des Himmels, denn es heisst: [6]*Dem Herrn gehört die Erde und ihr Inhalt.* R. Levi wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *Dem Herrn gehört die Erde und ihr Inhalt*, hingegen heisst es: [7]*Der Himmel ist Himmel des Herrn, die Erde aber gab er den Menschenkindern.* — Das ist kein Widerspruch: hier vor dem Segen[8], dort nach dem Segen.

R. Ḥanina b. Papa sagte: Geniesst jemand von dieser Welt ohne Segenspruch, so gleicht dies, als beraube er den Heiligen, gebenedeiet sei er, und die Gemeinschaft Jisraël, denn es heisst: [9]*Wer Vater und Mutter*

1. Vgl. Lev. 19,10. 2. Das zur Nachlese nicht verpflichtet und dennoch einen Segenspruch erfordert. 3. Der zur Teighebe nicht verpflichtet und dennoch einen Segenspruch erfordert. 4. Jud. 15,5. 5. Vgl. Dt. 8,8. 6. Ps. 24,1. 7. Ib. 115,16. 8. [illegible] wahrscheinlich nicht vom Segenspruch, sondern vom Segen, den Gott dem Menschen erteilt hat, vgl. Gen. 1,28. 9. Pr. 28,24.

beraubt und spricht: kein Verbrechen ist Genosse des Verderbenden. Vater bedeutet nichts Anderes als den Heiligen, gebenedeiet sei er, wie es heisst: [1]*Ist er nicht dein Vater, der dich erworben?* Mutter bedeutet nichts Anderes als die Gemeinschaft Jisraël, denn es heisst: [2]*Höre, mein Sohn, die Strafrede deines Vaters und verlasse nicht die Lehre deiner Mutter.* Was bedeutet: ist Genosse des Verderbenden? R. Ḥanina b. Papa sagte: Er ist Genosse des Jerabeám, Sohn Nebaṭs, der Jisraël seinem Vater im Himmel verdorben hat. R. Ḥanina b. Papa wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: [3]*Und ich nehme fort mein Korn zu seiner Zeit* etc. dagegen heisst es: [4]*Du wirst dein Korn einbringen.* — Das ist kein Widerspruch: dies, wo Jisraël den Willen Gottes ausübt, jenes, wo Jisraël den Willen Gottes nicht ausübt.

Die Rabbanan lehrten: *Du wirst dein Korn einbringen,* was lernst du daraus? — da es ja heisst: [5]*Nicht soll dieses Buch der Gesetzlehre von deinem Mund weichen,* so könnte man glauben, man nehme diese Worte buchstäblich, daher heisst es: *Du wirst dein Korn einbringen:* verfahre ausserdem nach der Landessitte — Worte R. Jiŝmáêls. R. Šimón b. Joḥaj sagt: Ist es denn möglich, dass der Mensch zur Zeit des Pflügens pflüge, zur Zeit des Säens säe, zur Zeit des Mähens mähe, zur Zeit des Dreschens dresche und zur Zeit des Winds worfele? was sollte dann aus der Gesetzlehre werden? Vielmehr, zur Zeit, da Jisraël den Willen Gottes thut, wird seine Arbeit durch Andere verrichtet, wie es heisst: [6]*Es werden Fremde auftreten und eure Schafe weiden* etc. zur Zeit aber, da Jisraël den Willen Gottes nicht thut, wird seine Arbeit durch ihn selbst verrichtet, wie es heisst: *Du wirst dein Korn einbringen,* und nicht nur das, sogar die Arbeit Anderer wird durch ihn verrichtet, wie es heisst: [7]*Du wirst deinen Feinden dienen.* Abajje sagte: Viele thaten wie R. Jiŝmáêl und es gelang ihnen, wie R. Šimón b. Joḥaj und es gelang ihnen nicht. Raba sprach zu den Rabbanan: Ich bitte euch, erscheinet vor mir nicht in den Tagen des Nisan und des Tiŝre[8], damit ihr wegen eures Erwerbs das ganze Jahr nicht zu sorgen habt.

Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans im Namen des R. Jehuda b. R. Eleâj: Komme und siehe, dass nicht wie die früheren Geschlechter die späteren Geschlechter sind. Die früheren Geschlechter machten ihre Lehre zur Hauptbeschäftigung und ihre Arbeit zur Nebenbeschäftigung, so blieb sowol dieses wie jenes in ihrer Hand bestehen; die späteren Geschlechter aber machten ihre Arbeit zur Hauptbeschäftigung und ihre Lehre zur Nebenbeschäftigung, und so blieb weder dieses, noch jenes in ihrer Hand bestehen.

Ferner sagte Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans im Namen des R. Jehuda b. R. Eleâj: Komme und siehe, dass nicht wie die früheren Geschlechter die späteren Geschlechter sind. Die früheren Geschlechter pflegten ihre Früchte durch das offene Thor zu bringen, um sie zum Zehnt pflichtig zu machen, die späteren Geschlechter aber bringen ihre Früchte über Dächer, über Höfe und über Umzäunungen, um sie vom Zehnt frei zu machen. Denn R. Jannaj sagte: Ungezehntetes[9] ist nicht zehntpflichtig, als bis es das Haus gesehen hat,

ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך מאי חבר הוא לאיש משחית אמר רבי חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים: רבי חנינא בר פפא רמי כתיב ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתיב ואספת דגנך וגו' לא קשיא כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום: תנו רבנן ואספת דגנך מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך[40] יכול דברים ככתבן תלמוד לומר ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל רבן שמעון בן יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח[41] תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על[42] ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנאמר ועבדת את אויבך וגו': אמר אביי[43] הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן אמר להו רבא לרבנן במטותא מינכו [44]ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזוניכו כולא שתא: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [45]משום רבי יהודה ברבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים [46]עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי [47]זו וזו נתקיימו בידן דורות האחרונים [48]שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי [47]זו וזו לא נתקיימו בידן: [49]ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים [50]היו מכניסין פירותיהן דרך[51] טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים [50]מכניסין פירותיהן דרך גגות[52] דרך חצרות דרך[53] קרפיפות כדי לפטרן מן המעשר דאמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר

M 40 שומע אני M 41 תורתו M 42 ידן M 43 הוו רבנן דעבדין כר׳ י ואקיים בידייהו ורבנן דעבדין כר׳ ש ולא אקיים בידייהו M 44 דלא תהוו קמאי לא בי׳ נ ולא בי׳ ת דלא M 45 משום ריב״א M 46 עושין M 47 זהוזה M 48 עושין ת׳ ע ומ׳ ק M 49 אמר M 50 הכניסו M 51 טרסקמון M 52 — דרך חצ׳ דרך M 53 וקרפיפ׳.

1. Dt. 32,6. 2. Pr. 1,8. 3. Hos. 2,11. 4. Dt. 11,14. 5. Jos. 1,8. 6. Jes. 61,5. 7. Dt. 28,48. 8. [illegible]
9. [illegible]

(Dt 26,13) עד שיראה פני הבית שנאמר [1]בערתי הקדש מן הבית ורבי (ib v. 12) יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו: חוץ מן היין וכו׳: [54]מאי שנא יין אילימא משום דאשתני לעלויא אשתני [55]לברכה והרי שמן [56]דאשתני לעלויא ולא (Ber 36a) אשתני לברכה [2]דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ אמרי התם משום דלא אפשר היכי [57]נבריך נבריך בורא פרי הזית פירא גופיה זית אקרי ונבריך עליה בורא פרי עץ זית אלא אמר מר זוטרא חמרא זיין משחא לא זיין ומשחא לא זיין (Er 26b, 30a) והתנן [3]הנודר מן המזון מותר במים [58]ומלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא אקרי מזון [59]הא כל מילי אקרי מזון נימא תהוי תיובתיה דרב ושמואל דאמרי [60]אין מברכין בורא מיני מזונות אלא [61]בחמשת המינין בלבד ואמר רב הונא באומר כל הזן עלי [62]אלמא משחא זיין אלא חמרא סעיד ומשחא לא סעיד (Pes 107b) וחמרא [63]מי סעיד [4]והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי טובא גריר [64]פורתא סעיד ומי סעיד כלל (Ps 104,15) והכתיב [5]ויין ישמח לבב אנוש וגו׳ נהמא [65]הוא דסעיד חמרא לא סעיד [66]אלא חמרא אית ביה תרתי סעיד ומשמח נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח [67]אי הכי נבריך עליה שליש ברכות לא [68]קבעי אינשי סעודתיהו עלויה אמר ליה רב נחמן [69]בר יצחק לרבא [70]אי קבע עלויה סעודתיה מאי אמר ליה לכשיבא אליהו ויאמר אי הויא קביעותא (Pes 44a, Suk 4a) [71]השתא מיהא בטלה דעתו אצל כל אדם: גופא אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ היכי דמי אילימא דקא שתי (Ter 11,3) ליה משתא אחוקי [72]מזיק ליה [73]דתניא [6]השותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש [74]הסך שמן של תרומה משלם את הקרן ומשלם את החומש אלא דקא אכיל ליה [75]על ידי פת אי הכי הויא [76]ליה פת עיקר והוא טפל ותנן (Ber 41a, 44a) [7]זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה אלא [77]דקא שתי ליה על ידי אניגרון דאמר [78]רבה

M 54 מ מ ט אילי׳ M 55 + נמי M 56 + זית M 57 נעביד B 58 ובמלח M 59 אבל שאר מיני M 60 + תרוייהו M 61 על ה׳ M 62 אלמא מ ז M 63 מיסעד סעיד וה׳ ר שתי חמ׳ במעלי יו״פ כולי יומי כ ה דגריר ליה לביה וניטעום טעם מצה M 64 קליש סעיד וקליש מי סעיד M 65 הוא ד M 66 — אלא M 67 אלא מיעתה ניברוך M 68 עביד איניש דקבע סעודתיה אחמרא M 69 — ב״י M 70 אנא בעינא דקבענא עלויה מאי M 71 או לא: M 72 + קא M 73 P׳ דתנן M 74 הסך. החומש M 75 עם הפת M 76 ליה M 77 דקאכיל M 78 רב יהודה א״ש.

denn es heisst: [1]*Ich habe das Heilige aus dem Hause geräumt.* R. Johanan aber sagt: Auch der Hof ist bestimmend, denn es heisst: [2]*Sie sollen in deinen Thoren essen und satt sein.*

Ausgenommen der Wein &c. Womit anders ist der Wein? wollte man sagen, weil er sich zum Vorteil verändert, verändert sich auch bezüglich des Segenspruchs, so verändert sich ja das Oel ebenfalls zum Vorteil, und verändert sich bezüglich des Segenspruchs nicht; denn R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls, ebenso sagte R. Jiçhaq im Namen R. Johanans: Ueber das Olivenöl spricht man den Segenspruch „*Der die Baumfrucht erschafft*“. Man erwiderte: Dort ist es ja nicht anders möglich, was für einen Segenspruch könnte man sprechen? spräche man „*Der die Olivenfrucht erschafft*“, so wird ja die Frucht selbst Olive genannt. Spreche man über es aber: „*Der die Olivenbaumfrucht erschafft*“?! — Vielmehr, sagte Mar Zuṭra, Wein nährt, Oel dagegen nährt nicht. Oel nährt nicht? es wird ja gelehrt: Wer gelobt, sich der Speise zu enthalten, dem ist Wasser und Salz erlaubt; wir hatten eingewendet: also nur Wasser und Salz werden nicht „Speise“ genannt, wol aber wird alles Andere „Speise“ genannt — da müssen wir ja sagen, dass dies eine Widerlegung gegen Rabh und Šemuël ist, welche sagen, dass man „*Der allerlei Speisen erschafft*“ nur über die fünf Getreidearten[3] spricht, und R. Hona erklärte dies: wo er gesagt hat „Alles, was nährt, sei mir verboten“; hieraus, dass auch Oel nährt! — Vielmehr, Wein kräftigt, Oel aber kräftigt nicht. Aber kräftigt denn der Wein? Raba pflegte ja an jedem Rüsttag des Pesahfestes Wein zu trinken, um seinen Appetit[4] zu reizen und desto besser Maçça essen zu können! —. Viel reizt, wenig kräftigt. Aber kräftigt er denn überhaupt? es heisst ja: [5]*Wein erheitert des Menschen Herz*[6] &c, also nur Brot kräftigt, Wein aber kräftigt nicht! — Vielmehr, beim Wein ist beides vorhanden, er kräftigt und er erheitert. Brot dagegen kräftigt zwar, erheitert aber nicht. Wenn so, sollte man über ihn die drei Segensprüche[7] lesen?! — Die Leute setzen ihn nicht als Mahlzeit an. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach zu Raba: Wie ist es, wenn jemand ihn als Mahlzeit ansetzt? Dieser erwiderte: Wenn Elijahu kommen wird, wird er entscheiden, ob dies eine Mahlzeit ist, vorläufig aber verschwindet seine Ansicht bei den anderen Menschen.

Der Text. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls, so sagte auch R. Jiçḥaq im Namen R. Joḥanans: Ueber Olivenöl spricht man den Segenspruch „*Der die Baumfrucht erschafft.*“ Wie meint er es? wollte man sagen, wo er es trinkt, so ist dies ja schädlich[8], denn es wird gelehrt: Wer Oel von der Hebe trinkt, zahlt den Grundwert, nicht aber zahlt er das Fünftel[9]; wer sich mit Oel von der Hebe salbt, zahlt den Grundwert und zahlt das Fünftel. — Aber gewiss, wenn er es zum Brot gegessen hat. Wenn aber so, ist ja das Brot Hauptsache und dies nur Nebensache, und es wird ja gelehrt: Das ist die Regel: Bei Allem, was Hauptsache ist und eine Nebensache hat, spricht man den Segenspruch über die Hauptsache und befreit die Nebensache. — Aber gewiss, wo er es mit Inogaron getrunken hat. Rabba b. Semuël erklärte: Inogaron heisst

1. Dt. 26,13. 2. Ib. V. 12. 3. Weizen, Gerste, Dinkel, Hafer und Spelt. 4. Wörtl.: Herz. 5. Ps. 104,15. 6. Schluss des Verses: Und Brot kräftigt das Herz des Menschen. 7. Nachher. 8. In einem solchen Fall ist er ja vom Segenspruch befreit. 9. Vgl. Lev. 22,14.

die Sauce von Mangold. Oxygaron heisst die Sauce aller anderen gekochten Kräuter. Wenn so, ist ja aber das Hygaron Hauptsache und das Oel Nebensache, und es wird ja gelehrt: Das ist die Regel: Bei Allem, was Hauptsache ist und eine Nebensache hat, spricht man den Segenspruch über die Hauptsache und befreit die Nebensache. — Hier sprechen wir, wenn jemand Halsschmerzen hat. Denn es wird gelehrt: Wer Schmerzen im Hals hat, der gurgele nicht direkt am Sabbath[1], vielmehr thue er viel Oel in Hygaron und schlucke es hinunter. Selbstverständlich! — Man könnte glauben, da er es als Heilmittel beabsichtigt, so spreche er gar keinen Segenspruch; daher lässt er uns hören, da er davon einen Genuss hat, muss er einen Segenspruch sprechen.

Ueber Weizenmehl[2]: R. Jehuda sagt: „*Der die Bodenfrucht erschafft*". R. Nahman sagt: „*Alles entsteht durch sein Wort*". Raba sprach zu R. Nahman: Bestreite nicht das des R. Jehuda, denn R. Johanan und Semuel sind seiner Ansicht. Denn R. Jehuda sagte im Namen Semuels, ebenso sagte R. Jiçhaq im Namen R. Johanans: Ueber Olivenöl spricht man den Segenspruch: „*Der die Baumfrucht erschafft*", also: obgleich es verändert wurde, bleibt es im Wesen dennoch dasselbe, ebenso hier, obgleich es verändert wurde, bleibt es im Wesen dasselbe. Ist dies denn gleich? dort giebt es ja keine weitere Erhöhungsstufe, hier aber giebt es noch eine weitere Erhöhungsstufe, zum Brot. Spricht man denn über einen Gegenstand, der noch eine weitere Erhöhungsstufe hat, nicht den Segenspruch „*Der die Erdfrucht erschafft*", sondern den Segenspruch „*Alles entsteht durch sein Wort*"? R. Zera sagte ja im Namen R. Mathnas im Namen Semuels: Ueber rohen Kurbis und über Gerstenmehl spricht man den Segenspruch „*Alles entsteht durch sein Wort*". Ist nicht [hieraus zu schliessen], dass man über Weizenmehl „*Der die Erdfrucht erschafft*" spricht? — Nein, über Weizenmehl [spricht man] ebenfalls „*Alles entsteht durch sein Wort*". Sollte er doch lehren von Weizenmehl und [man würde folgern:] umsomehr über Gerstenmehl! — Hätte er dies vom Weizenmehl gelehrt, so könnte man sagen: dies gilt nur vom Weizenmehl, über Gerstenmehl aber lese man gar keinen Segenspruch; daher lässt er uns hören. Sollte dieses denn geringer sein als Salz und Salztunke? es wird ja gelehrt: Ueber Salz und über Salztunke spricht man „*Alles entsteht durch sein Wort*". — Es ist notwendig; man könnte sagen: es ist wol die Art des Menschen, Salz und Salztunke nach dem Mund zu führen, Gerstenmehl aber ist ja wegen der Darmschmarotzer schädlich, so spreche man aber es gar keinen Segenspruch; daher lässt er uns hören, dass es, da man einen Genuss davon hat, einen Segenspruch erfordert.

Ueber Palmenkraut: R. Jehuda sagt: „*Der die Erdfrucht erschafft*". Semuel sagt: „*Alles entsteht durch sein Wort*". R. Jehuda sagt: „*Der die Erdfrucht erschafft*", denn es ist eine Frucht. Semuel sagt: „*Alles entsteht durch sein Wort*", weil es später hart wird. Semuel sprach zu R. Jehuda: Scharfsinniger! [illegible] denn der Rettig wird ja später ebenfalls hart, und dennoch spricht man über den Segenspruch: „*Der die Erdfrucht erschafft*". Das ist aber nichts; wol pflanzen die Leute den Rettig [illegible]

בר שמואל אניגרון מיא דסלקא ׳אנסיגרון מיא דכולהו שלקי ״אם כן הוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפל ותנן זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה הכא במאי עסקינן בחושש בגרונו ״דתניא החושש בגרונו לא יערענו בשמן תחלה ״בשבת אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע פשיטא מהו דתימא כיון דלרפואה קא מכוין לא לבריך עליה ״כלל קמשמע לן כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי: קמחא דחטי רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ורב נחמן אמר שהכל נהיה בדברו ״אמר ליה רבא לרב נחמן לא תפלוג עליה דרב יהודה דרבי יוחנן ושמואל קיימי כוותיה דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ אלמא אף על גב דאישתני במלתיה קאי הכי נמי אף על גב דאישתני במלתיה קאי מי דמי התם לית ליה עלויא אחרינא הכא אית ליה עלויא אחרינא בפת ״וכי אית ליה עלויא אחרינא לא מברכינן עליה בורא פרי האדמה אלא שהכל ״והאמר רבי זירא אמר רב מתנא אמר שמואל ״אקרא חייא וקמחא דשערי מברכינן עליהו שהכל נהיה בדברו מאי לאו דחטי בורא פרי האדמה לא ״דחטי נמי שהכל נהיה בדברו ולישמעינן דחטי וכל שכן דשערי ״אי אשמעינן דחטי הוה אמינא הני מילי דחטי אבל דשערי לא נברוך עליה כלל קמשמע לן ומי ״גרע ממלח ומית ״דתנן על המלח ועל הזמית אומר שהכל נהיה בדברו אצטריך סלקא דעתך אמינא מלח וזמית עביד איניש דשדי לפומיה אבל קמחא דשערי ״הואיל וקשה לקוקיאני לא לברוך ״עליה כלל קמשמע לן כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי: קורא ״רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ״פירא הוא ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו הואיל וסופו להקישות ״אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא כותך מסתברא דהא צנון סופו להקישות ומברכינן עליה בורא פרי האדמה

79 M אכסיגרון ‖ 80 M א ה ‖ 81 M דתנן ‖ 82 M בשבת ‖ 83 M כלל ‖ 84 M + והלכתא שמן זית מברכין עליו בפה״ע הנ מ דרמיא במיא דסילקא דבלע ליה בהדי הדדי והנ מ דכאיב ליה הנכיה וקא מכוין לרפואה אבל לא כאיב חנכיה ולא מכוין לרפואה אלא לאכילה בעלמא מיא דסילקא פטר ליה לא בעי לברוכי עילויה שמן זית דתנן זה הכלל כל שהוא עיקר וכו׳ א״נ שתי ליה מישתיא אזוקי מזיק ליה ולא בעי ברוכי ומיא דסילקא מברכין עילויה בפה א דק ל מיא דסילקא כסילקא והנ מ דבלע להו למיא דסילקא באפי נפשייהו אבל דקא בלע להו ע י לפתא ברכה דלפתא פטרת להו ‖ 85 M + רי א בפה א פירא הוא רנ א שהנ ב הואיל ואשתני אשתני ‖ 86 M וכיון דאית ‖ 87 M [illegible] ‖ 88 M קרתינאה [קרא חייא ו] קמחא ‖ 90 M + איצטריך ‖ 91 M גריעי ‖ 92 M כיון דקשי לקוקני לא עביד איניש דשדי לפומיה ולא ‖ 93 M עליה כלל ‖ 94 M רב . בדברו ‖ 95 M אוכלא ‖ 96 M לאו אוכלא הוא

ולא היא צנון נטעי אינשי אדעתא דפוגלא דיקלא לא[97]נטעי אינשי אדעתא דקורא וכל היכא דלא [97]נטעי אינשי אדעתא [98]דהכי לא מברכינן עליה [99]והרי צלף [1]דנטעי אינשי אדעתא דפרחא[2]ותנן על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העין אמר רב נחמן בר יצחק צלף [3]נטעי אינשי אדעתא דישותא דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא ואף על גב דקלסיה שמואל לרב יהודה הלכתא כותיה דשמואל: אמר רב יהודה אמר רב צלף של ערלה בחוצה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין למימרא [4]דאביונות פרי [5]וקפריסין לאו פירי [6]ורמינהו על מיני נצפה על העלים ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ [7]הוא דאמר כרבי עקיבא דתנן רבי[8]אליעזר אומר צלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשר אלא אביונות בלבד מפני שהוא פירא ונימא הלכה כרבי עקיבא[9]אי אמר הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אפילו בארץ [10]קמשמע לן כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ [11]אבל בארץ לא [12]ונימא הלכה כרבי עקיבא בחוצה לארץ[13]דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אי [14]אמר הכי הוה אמינא הני מילי גבי מעשר אילן דבארץ גופה מדרבנן אבל גבי ערלה דבארץ [15]מדאוריתא אימא בחוין לארין נמי נגזור [16]קמשמע לן: רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק [17]אביונות [18]וקא אכיל[17]קפריסין אמר ליה מאי דעתך כרבי עקיבא[19]דמיקל [20]ונעביד מר כבית שמאי דמקילי טפי דתנן צלף בית שמאי אומרים כלאים בכרם ובית הלל [21]אומרים אין כלאים בכרם אלו ואלו מודים[22]שחייב בערלה הא גופא קשיא אמרת צלף בית שמאי [21]אומרים כלאים בכרם אלמא מין ירק הוא והדר תני אלו ואלו מודים [22]שחייב בערלה אלמא מין אילן הוא הא לא קשיא בית שמאי ספוקי מספקא להו ועבדי הכא לחומרא והכא לחומרא מכל מקום[23]לבית שמאי הוה ליה ספק

Mas.iv,6 · Sab.13a · Kil.v,8 (Randverweise)

97 M נטע איניש 98 M דההוא מידי לא 99 M + בפה״א 1 P
דנטע M דלא נטע איניש 2 M ותניא כל מיני 3 M + פרחא 4 M +
מאי 5 M + הוי 6 M והתניא 7 M + רב 8 M אליעזר 9 M א א
הלכה כר ע 10 M + ישראל 11 M אבל בא׳ לא 12 M
ולישמעינן 13 M — דכל...לארץ 14 M אשמעינן 15 M + גופה
16 M + עליה 17 M + את ה 18 V M ואכיל 19 M — דמיקל
20 M + אלמא קסבר מר כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו ל
21 P אומר 22 M שחייבין 23 M — לב״ש.

wegen des jungen Rettigs, nicht aber pflanzen Leute die Palme wegen des Palmkrauts. Spricht man denn über das, was die Leute beim Pflanzen nicht beabsichtigen, nicht den [bezüglichen] Segensspruch? Da ist ja der Kapernstrauch, den die Leute wegen der Blüten pflanzen, und doch wird gelehrt: Ueber die Erzeugnisse der Kaper über die Blätter und über die Blütenknospen, spricht man „*Der die Erdfrucht erschafft*", über die Kerne und über die Schalen spricht man „*Der die Baumfrucht erschafft*". R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte: Kapern pflanzen die Leute wegen der Sprossen, die Palme aber pflanzen die Leute nicht wegen des Palmkrauts[1]. Obgleich Šemuël den R. Jehuda gelobt hat, dennoch ist die Halakha wie Šemuël.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Ausserhalb des Lands werfe man von ungeweihten[2] Kapern die Kerne weg und man esse die Schalen. Dies besagt, dass die Kerne eine Frucht, die Schalen aber keine Frucht sind — ich will Widerspruch erheben: «Ueber die Erzeugnisse der Kaper, über die Blätter und über die Blütenknospen, spricht man „*Der die Erdfrucht erschafft*", über die Kerne und über die Schalen spricht man „*Der die Baumfrucht erschafft*"». Er ist der Ansicht R. Âqibas, denn es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt: von der Kaper sind die Blütenknospen, die Kerne und die Schalen zehntpflichtig. R. Âqiba sagt: nur die Kerne sind zehntpflichtig, weil sie eine Frucht sind. Sollte er aber sagen, die Halakha ist wie R. Âqiba?! — Hätte er gesagt, die Halakha ist wie R. Âqiba, so könnte man sagen, auch innerhalb des Lands, daher lässt er uns hören: wenn jemand es auch für innerhalb des Lands erleichtert, so ist die Halakha wie er für ausserhalb des Lands, nicht aber für innerhalb des Lands. Sollte er aber sagen, die Halakha ist wie R. Âqiba für ausserhalb des Lands, denn wenn jemand es auch für innerhalb des Lands erleichtert, so ist die Halakha wie er allenfalls für ausserhalb des Lands?! — Hätte er so gesagt, so könnte man sagen, dies sei nur vom Baumzehnt der Fall, da Letzterer auch innerhalb des Lands selbst nur [eine Verordnung] der Rabbanan ist, das Ungeweihte aber ist ja innerhalb des Lands [ein Verbot] der Gesetzlehre, so sei es auch ausserhalb des Lands zu verbieten — daher lässt er uns hören.

Rabina traf Mar b. R. Aši, als er die Kerne wegwarf und die Schalen ass, da sprach er zu ihm: Du bist wol der Ansicht R. Âqibas, der es erleichtert — der Herr könnte ja nach der Schule Šammajs verfahren, die es noch mehr erleichtert! Denn es wird gelehrt: Die Kaper ist wie die Schule Šammajs lehrt, Mischsat[3] im Weinberg, wie die Schule Hillels lehrt, keine Mischsat im Weinberg; sowol diese wie jene giebt zu, dass bei derselben das Gesetz vom Ungeweihten statt hat. Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst sagst du, dass die Kaper nach der Schule Šammajs Mischsat im Weinberg ist, woraus zu schliessen ist, dass sie eine Art Kraut ist, nachher lehrt er: sowol diese wie jene giebt zu, dass bei derselben das Gesetz vom Ungeweihten statt hat, woraus zu schliessen ist, dass sie eine Baumart ist. — Das ist kein Widerspruch, der Schule Šammajs ist es zweifelhaft, sie verfährt daher hier erschwerend und dort erschwerend. Allenfalls ist sie nach der Schule Šammajs ein Ungewisses bezüglich des Ungeweihten und es wird ja gelehrt: Ein Ungewisses

1 Durch das Ausschneiden des Palmstaats verdorrt der Baum. 2 Baumfrüchte werden im vierten Jahr geweiht, die Früchte der ersten drei Jahre, ערלה, sind für den Genuss verboten. Vgl. Lev. 19,23. 3 Vgl. Dt. 22,9.

bezüglich des Ungeweihten ist im Land Jisraels verboten und in Syrien erlaubt; ausserhalb des Landes darf man gehen und kaufen, nur darf man ihn[1] nicht lesen sehen. — Wir verfahren wol wie R. Aqiba gegen R. Eliézer, die Schule Šammais gegen die Schule Hillels; ändert aber nichts. — Es soll doch aber in Betracht kommen, dass sie[2] ein Schutz für die Frucht ist, und der Allbarmherzige sagt ja: *Ihr sollt ihn als Ungeweihtes verrufen mit seiner Frucht*, — *Mit*, auch was zur Frucht gehört, nämlich was die Frucht beschützt. Raba erwiderte: Wann nennen wir es Schutz für die Frucht, wo es sich sowol an Abgepflücktem wie an [dem Baum] Anhaftendem befindet, hier aber befindet sie[2] sich ja nur an der anhaftenden, nicht aber an der abgepflückten. Abaje wandte ein: Der Knopf des Granatapfels wird mitgerechnet[3], dessen Blüte wird nicht mitgerechnet; da er nun sagt, dessen Blüte wird nicht mitgerechnet, so ist ja zu schliessen, dass diese nicht etwas Essbares ist; und in Bezug auf das Ungeweihte wird gelehrt: Bei Schalen des Granatapfels und dessen Blüten, sowie bei Nusschalen und Fruchtkernen hat das Gesetz von Ungeweihtem statt. Vielmehr, sagte Raba, wo nennen wir es Schutz der Frucht, wo es auch bei der Reife der Frucht vorhanden ist, diese Kapernschalen sind ja bei der Reife der Frucht nicht mehr vorhanden. — Dem ist ja aber nicht so! R. Naḥman sagte ja im Namen des Rabba b. Abahu: die Dattelschoten von Ungeweihtem sind verboten, weil sie ein Schutz für die Frucht sind, ein Schutz für die Frucht sind sie ja nur, wenn diese noch in der Blüte ist, dennoch nennt er sie Schutz für die Frucht! — R. Naḥman ist der Ansicht R. Joses, denn es wird gelehrt: R. Jose sagt: Weintraubenansatz ist verboten[4], weil er eine Frucht ist, die Rabbanan aber streiten gegen ihn. R. Šimi Nehardeenser wandte ein: Streiten denn die Rabbanan bezüglich anderer Bäume? es wird ja gelehrt: Vonwann an darf man die Fruchtbäume im Brachjahr[5] nicht mehr abhauen? die Schule Šammais sagt: alle Bäume, sobald sie [Frucht] hervorbringen, die Schule Hillels sagt: den Johannisbrotbaum, sobald er kettenartig herunterhängt, Weinstöcke, sobald sie Kerne[6] haben, Oliven, sobald sie blühen, sämtliche anderen Bäume, sobald sie [Frucht] hervorbringen. Hierzu sagte R. Asi: Unreifes, Kernbringendes und die weisse Bohne sind dasselbe. — Und die weisse Bohne — wie kommst du darauf? — Sage vielmehr so: dessen Mass ist, wie die weisse Bohne; wer soll der Ansicht sein, dass das Unreife wol [eine Frucht sei], der Weintraubenansatz aber nicht? — die Rabbanan! — und er lehrt ja: bei den übrigen Bäumen, sobald sie Frucht hervorbringen! Vielmehr, sagte Raba, wo sagen wir, dass sie ein Schutz der Frucht ist, wo die Frucht abstirbt, wenn man den Schutz entfernt, hier aber stirbt ja die Frucht nicht ab, wenn man ihn auch entfernt. Es kam vor, dass man die Blüte eines Granatapfels entfernt hat, und der Granatapfel verdorrte, dass man die Blüte [eines Blumenkelchs] entfernt hat und der Blumenkelch blieb erhalten. Die Halakha ist wie Mar b. R. Aši, der die Kerne weggeworfen und die Schale gegessen hat. Und da sie bezüglich des Ungeweihten keine Früchte sind, so sind sie bezüglich des Segenspruchs ebenfalls keine Früchte, man spricht daher

1 Den Gärtner? 2 Die Schale. 3 Bezüglich der Vereinigung vgl. [illegible] 4 Als Ungeweihtes. 5 Wörtl. das [illegible] vgl. Bd I [illegible] 6 [illegible]

(Orl. ii; Orl. 3) ערלה ותנן ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר
(Col. I) ובחוץ לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט[24]רבי עקיבא
(Bez. ii; Jab. 9a) במקום רבי אליעזר עבדינן כותיה ובית שמאי במקום בית
הלל אינה משנה ותיפוק ליה דנעשה שומר לפרי [25]ורחמנא
(Lev. 19,23) אמר וערלתם ערלתו את פריו את הטפל לפריו ומאי ניהו
שומר לפרי אמר רבא היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי היכא
דאיתיה בין בתלוש בין במחובר הכא במחובר איתיה בתלוש
(Uqc. i; Hol. i) ליתיה [26]איתיביה אביי פיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו
אין מצטרף מדקאמר הנץ שלו אין מצטרף אלמא[27]דלאו אוכל
(Orl. i) הוא[28]ותניא [29]גבי ערלה קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים
והגרעינין חייבין בערלה[30]אלא אמר רבא היכא אמרינן דנעשה
[31]להו שומר לפירי [32]היכא דאיתיה בשעת גמר פירא [33]האי
קפרס ליתיה בשעת גמר פירא איני והאמר רב נחמן אמר רבה
(Pes.) בר אבוה הני מתחלי דערלה אסירי[34]הואיל ונעשו שומר לפירי
ושומר לפירי אימת הוי בכופרא וקא קרי ליה שומר לפירי
(Orl. i) רב נחמן[35]סבר לה כרבי יוסי[36]דתנן רבי יוסי אמר סמדר אסור
מפני שהוא פרי ופליגי רבנן עליה מתקיף ליה רב שימי
(Shi.; Pes.) [37]מנהרדעא ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה[38]והתנן מאימתי
אין קוצצין את האילנות בשביעית בית שמאי אומרים [39]כל
האילנות משיוציאו ובית הלל אומרים החרובין משישרשרו
והגפנים משיגרעו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו
ואמר רב[40]אסי הוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן פול הלבן
סלקא דעתך אלא אימא שיעורו כפול הלבן מאן[41]שמעת ליה
דאמר בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני[42]שאר כל האילנות
משיוציאו אלא אמר רבא היכא [43]אמרינן דהוי שומר לפירי
היכא[44]דכי שקלת ליה לשומר מיית פירא הכא כי שקלת ליה
לא מיית פירא הוה עובדא ושקלוה לנץ דרמונא ויביש רמונא
ושקלוה[45]לפרחה[46]ואיקיים ביטיתא והלכתא כמר בר רב אשי
דזריק את האביונות ואכיל את הקפריסין ומדלגבי ערלה לאו
[47]פירי נינהו לגבי ברכות נמי לאו פירי נינהו ולא מברכינן

M 24 הכי השתא התם ר״ע עבדינן כוותיה בכל התורה כולה אבל ב״ש במק׳ M 25 דתניא וער׳ M 26 +לא הוי שומר לפרי M 27 לאו אוכלא הוא VV 28 ותנן, ותנא M 29 + אידך M30 + וגין ליתיה בתלוש M 31 להו M 32 +הנ מ] M 33 אבל היכא דליתיה בשג פ לא הוי שומר לפירי איני M 34 משום דהוו להו של פ אימת ה ל של פ בכופ׳ M 35 דאמר PM 36 דתניא M 37 +בר אשי M 38 דרבי יוסי והתניא M 39 כל האלנות M 40 אשי M 41 +תנא ד M 42 ושאר VV M 43 אמר, אמרת M 44 דשקלת לנין ולא מקיים פירא אבל היכא דכי שקלת ליה לנין ומקיים פירא לא הוי ליה שומר לפירי M 45 לניצא דפרחא והויא ביטיתא B 46 +דביטיתא M 47 פירא הוא גבי ברכה נמי לא הוי פירא.

עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה: פלפלי רב ששת אמר שהכל רבא אמר ולא כלום ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא כס פלפלי ביומא דכפורי פטור כס[47]זנגבילא ביומא *Yom 81b* דכפורי פטור °מתיבי היה רבי מאיר אומר ממשמע שנאמר *ib. Suk 35a* °וערלתם ערלתו את פריו איני יודע שעץ מאכל הוא אלא מה *Lev. 19,23* תלמוד לומר עץ מאכל [49]להביא עץ שטעם עצו ופריו שוה [50]ואיזהו זה הפלפלין ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה וללמדך שאין ארץ ישראל חסרה כלום שנאמר °ארץ אשר לא במסכנת *Dt. 8,9* תאכל בה לחם לא תחסר כל בה לא קשיא הא ברטיבתא הא ביבשתא [51]אמרי ליה [52]רבנן למרימר [53]כס [48]זנגבילא ביומא דכפורי פטור והא אמר רבא °האי[54]המלתא דאתיא מבי הנדואי *Yom 81b* שריא [55]ומברכינן עליה בורא פרי האדמה לא קשיא [56]הא ברטיבתא הא ביבשתא[57]: חביין קדרה וכן דיסא רב יהודה אמר שהכל נהיה בדברו רב כהנא אמר בורא מיני מזונות בדיסא גרידא כולי עלמא לא פליגי [58]דבורא מיני מזונות כי פליגי בדיסא כעין חביין קדרה רב יהודה אמר שהכל סבר דובשא עיקר רב כהנא אמר בורא מיני מזונות סבר סמידא עיקר אמר רב יוסף [59]כותיה דרב כהנא מסתברא דרב ושמואל דאמרי תרויהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליהן בורא מיני מזונות: גופא רב ושמואל דאמרי תרויהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות ואתמר נמי רב ושמואל דאמרי תרויהו כל שהוא מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות וצריכא דאי אשמעינן כל שהוא[60]הוה אמינא משום דאיתיה בעיניה אבל על ידי תערובות לא °קמשמע לן כל שיש **Fol. 37** בו ואי אשמעינן כל שיש בו הוה אמינא כל שיש בו[61]חמשת המינין אין אבל אורז ודוחן לא[62]משום דעל ידי תערובת אבל איתיה בעיניה נימא אפילו אורז ודוחן[63]נמי מברכינן [64]עליה [65]בורא מיני מזונות קמשמע לן כל שהוא מחמשת המינים הוא דמברכינן עליו בורא מיני מזונות לאפוקי אורז ודוחן דאפילו איתיה בעיניה [66]נמי לא מברכינן [67]בורא מיני מזונות ואורז [68]לא מברכינן [69]בורא מיני מזונות והתניא הביאו לפניו

48 P זנגבילא 49 M - להביא 50 P ואיזה 51 V אמרו. 52 M רבינא. V רבינא לר׳ אשי 53 M + ומי אמר רבא אמר M הכי 54 M חמלתא [הימלתא] V אמלתא 55 B ומברכין 56 M כאן 57 M + זנגבילא רטיבא מברך עליה בפה״א זנגבילא יבשתא ולא כלום אמר רבא כס זנגבילא ביד״כ פטור [כס פלפלי ביד״כ פטור] אלמא לאו אוכלא הוא ולא מברכינן עלויה ולא מידי והלכתא כרבא 58 M [דמברכינן עילויה במ״מ] 59 M נקוט דר״כ בידך דדייק וגמיר שמעתא מפומיה דמריה דרו״ש 60 M + מחה״מ. 61 M ה״א מחמשת 62 M כי הוי ע״י תע׳ אבל כי איתיה בעיניה אימא 63 M נמי 64 M עליה 65 M — במ״מ 66 B נמי 67 M — במ״מ 68 B + ודוחן 69 M + עליה.

über sie nicht „*Der die Baumfrucht erschafft*", sondern „*Der die Erdfrucht erschafft*".

Pfeffer — R. Šešeth sagt: „*Alles entsteht durch sein Wort*", Raba sagt: gar keinen. Raba richtet sich hierin nach seiner Ansicht, denn Raba sagte: Wer am Versöhnungstag Pfeffer kaut, ist straflos, wer Ingwer am Versöhnungstag kaut, ist straflos. Man wandte ein: «R. Meïr hat gesagt: Weiss ich denn nicht schon aus dem Vers: [1]*Ihr sollt ihn als Ungeweihtes verrufen mit seiner Frucht*, dass ein Baum essbarer Frucht gemeint ist? wozu heisst es noch [1]*Baume essbarer Frucht*? — um einen Baum einzuschliessen, bei dem der Geschmack seines Holzes und seiner Früchte gleich ist, nämlich, die Pfefferpflanze; dich zu lehren, dass bei der Pfefferpflanze das Gesetz von Ungeweihtem statt hat, und dich zu lehren, dass es im Land Jisraëls an nichts fehlt, wie es heisst: [2]*Ein Land, in welchem du nicht in Dürftigkeit Brot essen wirst, darin an nichts mangelt.*» — Das ist kein Einwand, das Eine bei eingemachtem, das Andere bei trockenem. Die Rabbanan sprachen zu Meremar: «Wer Ingwer am Versöhnungstag kaut, ist straflos», Raba sagte ja: das Ingwermus, das aus Indien kommt, ist erlaubt[3] und man spricht über es: „*Der die Erdfrucht erschafft*"! — Das ist keine Frage, das Eine bei eingemachtem, das Andere bei trockenem.

Ueber Topfpudding[4] sowie Graupenbrei — R. Jehuda sagt: „*Alles entsteht durch sein Wort*", R. Kahana sagt: „*Der allerlei Speisen erschafft*". Bezüglich des gewöhnlichen Graupenbreis bestreitet niemand, dass: „*Der allerlei Speisen erschafft*"; worüber aber streiten sie — über einen Graupenbrei nach Art eines Topfpuddings — R. Jehuda sagt: „*Alles*", er ist der Ansicht, dass der Honig die Hauptsache ist; R. Kahana sagt: „*Der allerlei Speisen erschafft*", er ist der Ansicht, dass das Mehl die Hauptsache ist. R. Joseph sagte: Die Ansicht R. Kahanas ist wahrscheinlicher, denn Rabh und Šemuël sagen beide: Ueber Alles, darin eine der fünf Getreidearten enthalten ist, spricht man „*Der allerlei Speisen erschafft*".

Der Text. Rabh und Šemuël sagen beide: Ueber Alles, darin eine der fünf Getreidearten enthalten ist, spricht man „*Der allerlei Speisen erschafft*". Wiederum wurde gelehrt: Ueber Alles, was aus einer der fünf Getreidearten besteht, spricht man „*Der allerlei Speisen erschafft*". Und [beide Lehren] sind nötig; hätte er uns hören lassen: «Alles, was besteht», so könnte man sagen, weil, es noch sein Wesen behalten hat, nicht aber bei Vermischungen, daher lässt er uns hören; «Alles, darin enthalten ist»; hätte er uns dagegen hören lassen: «Alles, darin enthalten ist», so könnte man sagen, wol Alles, darin eine der fünf Arten enthalten ist, nicht aber Reis und Hirse, indess nur, wo es in einer Vermischung enthalten ist, wo es dagegen sein Wesen noch behalten hat, sei anzunehmen, dass man auch über Reis und Hirse „*Der allerlei Speisen erschafft*" spreche, daher lässt er uns hören, dass man nur über Alles, was aus den fünf Arten b e s t e h t, „*Der allerlei Speisen erschafft*" spricht, was Reis und Hirse [vollständig] ausschliesst, man spricht über sie, auch wo sie ihr Wesen behalten haben, nicht „*Der allerlei Speisen erschafft*". Spricht man denn über Reis nicht „*Der allerlei Speisen erschafft*"? es wird ja

1. Lev. 19,23. 2. Dt. 8,9. 3. Für den Genuss. 4. Eine Speise aus Mehl, Honig und Oel bereitet

gelehrt. Hat man ihm Reisbrot oder Hirsebrot vorgesetzt, so spricht er über dieses einen Segensspruch vorher und einen nachher, wie über eine Topfspeise; und bezüglich der Topfspeise wird ja gelehrt: Vorher spricht man über sie „*Der allerlei Speisen erschafft*“, nachher spricht man über sie den dreifältigen[1] Segensspruch!? — Gleich der Topfspeise und nicht gleich der Topfspeise; gleich der Topfspeise: man spricht über sie einen Segensspruch vorher und einen nachher; nicht gleich der Topfspeise: über die Topfspeise spricht man ja vorher „*Der allerlei Speisen erschafft*“ und nachher den dreifältigen Segensspruch, über diese aber spricht man vorher „*Alles entsteht durch sein Wort*“ und nachher „*Der viele Seelen und ihre Bedürfnisse erschafft, für alles, was er erschaffen hat*“. Gehört etwa der Reis nicht zu den Topfspeisen!? es wird ja gelehrt: Folgende sind Topfspeisen: [2]Speltgraupe, Weizengraupe, Dinkelgraupe (Mehl), Gerstengraupe und Reis!? — Dies ist nach R. Johanan b. Nuri, denn es wird gelehrt: R. Johanan b. Nuri sagte: Reis ist eine Getreideart, man zieht sich die Ausrottung[3] zu, wenn man ihn gesäuert am Pesah isst, und der Mensch erfüllt mit ihm seine Pflicht am Pesah. Die Rabbanan aber sind nicht dieser Ansicht. Sind denn die Rabbanan nicht dieser Ansicht!? es wird ja gelehrt: Wer Weizen kaut, spricht den Segensspruch „*Der die Erdfrucht erschafft*“; hat man ihn gemahlen, gebacken und gekocht, so spricht man, falls noch ganze Stücke da sind, vorher „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*“ und nachher spricht man die drei Segensprüche, wenn aber keine ganzen Stücke mehr da sind, vorher „*Der allerlei Speisen erschafft*“ und nachher (spricht man) den dreifältigen Segensspruch. Wer Reis kaut, spricht „*Der die Erdfrucht erschafft*“; hat man ihn gemahlen, gebacken und gekocht, so spricht man, selbst wenn noch ganze Stücke da sind, vorher „*Der allerlei Speisen erschafft*“ und nachher den dreifältigen Segensspruch. Wie wer? wollte man sagen, wie R. Johanan b. Nuri, welcher sagt, dass der Reis eine Getreideart ist, so sollte man über ihn ja „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*“, sowie die drei Segensprüche sprechen, vielmehr wie die Rabbanan, und dies ist somit eine Widerlegung gegen Rabh und Šemuél. Eine Widerlegung.

Der Meister sagte: „Wer Weizen kaut, spricht den Segensspruch „*Der die Erdfrucht erschafft*““. Es wird ja aber gelehrt: „*Der allerlei Samenkörner erschafft*“!? — Das ist keine Frage, dies wie R. Jehuda, jenes wie die Rabbanan, denn es wird gelehrt: Ueber Kräuter spricht man „*Der die Erdfrucht erschafft*“, R. Jehuda sagt: „*Der allerlei Gräser erschafft*“.

Der Meister sagte: „Wer Reis kaut, spricht „*Der die Erdfrucht erschafft*“; hat man ihn gemahlen, gebacken und gekocht, so spricht man, selbst wenn noch ganze Stücke da sind, vorher „*Der allerlei Speisen erschafft*“ und nachher den dreifältigen Segensspruch.“ Es wird ja aber gelehrt: Nachher gar keinen!? R. Šešeth erwiderte: Das ist keine Frage, dies wie R. Gamaliel, jenes wie die Rabbanan, denn es wird gelehrt: Das ist

[70]פת אורז[70]ופת דוחן מברך עליו תחלה וסוף כמעשה קדרה ונבי מעשה קדרה[71]תניא[72]בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש כמעשה קדרה ולא כמעשה קדרה כמעשה קדרה דמברכין עליו תחלה וסוף ולא כמעשה קדרה דאלו כמעשה קדרה בתחלה[72]בורא מיני מזונות ולבסוף[73]ברכה אחת מעין שלש ואלו[74]הכא בתחלה מברך עליו שהכל נהיה בדברו ולבסוף[73]בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה[75]שברא ואורז לאו מעשה קדרה הוא והתניא אלו הן מעשה קדרה חילקא טרגיס[76]סלת[77]זריז ועדסן ואורז הא מני רבי יוחנן בן נורי היא דתניא רבי יוחנן בן נורי אומר אורז מין דגן הוא וחייבין על חמוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח[78]אבל רבנן לא ורבנן לא והתניא הכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה טחנה אפאה ובישלה בזמן שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליה שלש ברכות אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף[79]מברך עליה ברכה אחת מעין שלש הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה טחנו אפאו ובישלו אף על פי שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש מני אילימא רבי יוחנן בן נורי[80]היא דאמר[81]אורז מין דגן הוא המוציא לחם מן הארץ[82]ושלש ברכות בעי ברוכי אלא לאו רבנן היא ותיובתא דרב ושמואל תיובתא:

אמר מר הכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה והתניא בורא מיני זרעים[83]לא קשיא הא רבי יהודה והא רבנן דתנן ועל[84]ירקות אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: אמר מר הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה טחנו אפאו ובשלו אף על פי שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש והתניא לבסוף ולא כלום אמר רב ששת לא קשיא הא רבן גמליאל והא רבנן דתניא זה הכלל כל שהוא

Pes. 114b

M 70 פת, ופת ‖ M 71 תנן ‖ M 72 בתחלה. ולבסוף ‖ M 73 + מברך עליו ‖ M 74 או ד ‖ M 75 שבראת | + דכל שתחלתו במ״מ סופו ב״א מעין ג׳ וכל שתחלתו שהכל סופו בנ״ר וחס׳ ע״כ מש ב ‖ M 76 סלת ‖ M 77 זריד ‖ M 78 + והלכתא חביץ קידרא ודייסא כעין ח״ק מב׳ עליו במ״מ אלמא סמידא עיקר כדקי״ל כדרו׳ ש דאמרי תרו׳ כל שיש בו מחה מ מברך עליו במ״מ: מאי ח״ק קמחא ודובשא ומשחא דעבדי אברושך ודייסא דכעין ח״ק חיטי דמתברי באסיתא ודובשא דעבדינהו בקידרא: והלכ׳ חילקא טירגוס סלת זריד ערסן דעבדינהו בקידרא מב׳ עלויהו במ״מ חילקא חיטי דמתברי באסיתא תרתי תרתי טרגוס תלת זריד ארבע ערסן חמש חמש אבל היכא דשליק ליה חיטי בעינייהו דלא תברינהו כלל מב׳ בפה״א מ״ט בעינייהו קיימי: כל אורז לא מברכינן עליה במ״מ דלא קי״ל כר״י בן נורי אלא שהנ״ב הנ״מ היכא דבשלינהו בקידרה אבל אורזא חייא דכסי מיכס בפה״א ור״י בן נורי אומר במ״מ. ורבנן לא ‖ M 79 - מ״ע ‖ M 80 כיון ‖ M 81 + ריב נ ‖ M 82 וג בר׳ ‖ M 83 + א״ר הונא ‖ M 84 הירק׳ מברך.

1. Nämlich der drei Segensprüche des Tischgebets; vgl. weiter Fol. 44a. 2. Zur Erkl. vgl. Mq. 13b. 3. Vgl. Ex. 12,19.

משבעת המינים רבן גמליאל אומר שליש ברכות וחכמים
אומרים ברכה אחת מעין שליש ומעשה ברבן גמליאל[85]והזקנים
שהיו מסובין בעלייה ביריחו והביאו לפניהם כותבות[86]ואכלו
ונתן רבן גמליאל רשות לרבי עקיבא לברך קפץ[87]וברך רבי
עקיבא ברכה אחת מעין שליש אמר ליה רבן גמליאל עקיבא
עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת אמר ליה[88]רבינו
אף על פי שאתה אומר כן וחביריך אומרים כן למדתנו רבנו
Ber.9a Sab.60b °יחיד ורבים הלכה כרבים רבי יהודה אומר משמו כל שהוא
Col.b 130b משבעת המינים°ולא[89]מין דגן[90]הוא או[89]מין דגן[91]ולא עשאו
Bes.11a Jom.30b פת רבן גמליאל אומר שליש ברכות וחכמים אומרים ברכה
Jab.40a 47a אחת[92]כל שאינו[93]לא משבעת המינים ולא[89]מין דגן כגון פת
Bq.102a Az.7a אורז[94]ודוחן רבן גמליאל אומר ברכה אחת מעין שליש וחכמים
Bek.37a Nid.30b אומרים ולא כלום במאי אוקימתא כרבן גמליאל אימא סיפא
49a [95]דרישא אם אין[96]הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא
מיני מזונות ולבסוף[97]מברך עליה ברכה אחת מעין שליש[98]מני
אי רבן גמליאל השתא אכותבות ואדייסא אמר רבן גמליאל
שליש ברכות אם אין הפרוסות קיימות מבעיא אלא פשיטא
רבנן אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן[99]אלא לעולם רבנן ותני גבי
אורז ולבסוף אינו מברך עליו ולא כלום : אמר רבא האי רהטא
דחקלאי דמפשי ביה קמחא[1]מברך בורא מיני מזונות מאי טעמא
[2]דסמידא עיקר דמחוזא דלא מפשי ביה קמחא[3]מברך[4]שהכל
cgl. Sab.93b נהיה בדברו מאי טעמא דובשא עיקר°[5]והדר אמר[6]רבא אידי
ואידי בורא מיני מזונות דרב ושמואל דאמרי תרויהו כל שיש
בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות[7] : אמר רב
Men.75b יוסף°האי חביצא דאית ביה פרורין[8]כזית בתחלה מברך עליו
המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליו שליש ברכות דלית
ביה פרורין כזית בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף
[9]ברכה אחת מעין שליש אמר רב יוסף מנא אמינא לה[10]דתניא
ib. °היה עומד ומקריב מנחות בירושלם אומר ברוך שהחיינו
וקיימנו[11]והגיענו לזמן הזה נטלן לאכלן[12]מברך המוציא להם
מן הארץ ותני עלה וכולן[13]פתיתן[14]כזית אמר ליה אביי אלא

85 M ור׳ע 86 M ואכלום נתן 87 M ר״ע וברך, 88 M שר׳ אומר כך ורבנן אומ׳ כך למדתני אחרי רבים להטות ועוד יו״ר | 89 M ממין. 90 M – הוא 91 M + ולא אפאו 92 M + מעין שליש ו 93 M – לא 94 M ופת דוחן 95 M דרישא 96 P הפרוסה קיימת 97 M – מ״ע 98 M ואי 99 M לא תימא גבי אורז ברכה מעין ג׳ אלא אימא גבי אורז ולבסוף ול״כ 1 M – מברך 2 M קמחא 3 M – מברך 4 B + עליו 5 M הדר; 6 M – רבא 7 M + וקיי״ל כרו״ש | 8 M + דהוו | 9 M + מברך עליו; 10 VP דתנן, 11 M והג׳ | 12 M אומר | 13 BM פותתן. V פתיתין 14 M כזתים.

die Regel: Ueber Alles was zu den sieben Arten gehört, spricht man, wie R. Gamaliël sagt, die drei Segensprüche, wie die Weisen sagen, den dreifältigen Segenspruch. Es ereignete sich, dass R. Gamaliël und die Aeltesten in Jeriho zusammen in einem Söller speisten; man setzte ihnen Datteln vor, und sie assen. R. Gamaliël erteilte dem R. Àqiba Erlaubnis, den Segenspruch zu lesen, R. Àqiba richtete sich auf und sprach den dreifältigen Segenspruch R. Gamaliel sprach zu ihm: Àqiba, wie lange noch wirst du deinen Kopf in Streitigkeit stecken?! Dieser erwiderte: Meister! obgleich du so sagst und deine Genossen anders, so hast du uns ja gelehrt: ein Einzelner gegen Viele — die Halakha wie die Vielen. R. Jehuda sagt in dessen Namen Ueber Alles, was zu den sieben Arten gehört, aber keine Getreideart ist, oder wenn es auch eine Getreideart ist, aber man hat daraus kein Brot gemacht, spricht man, wie R. Gamaliël sagt, die drei Segensprüche, wie die Weisen sagen, einen Segenspruch. Ueber Alles, was nicht zu den sieben Arten gehört, noch eine Getreideart ist, wie zum Beispiel Reisbrot oder Hirsebrot, spricht man, wie R. Gamaliël sagt, den dreifältigen Segenspruch, wie die Weisen sagen, gar keinen. Mit wem hast du sie in Uebereinstimmung gebracht? — mit R. Gamaliël, wie nun der Schluss des Anfangsatzes «wenn aber keine ganzen Stücke mehr da sind, vorher „Der allerlei Speisen erschafft“ und nachher (spricht man) den dreifältigen Segenspruch»? — wie wer? wollte man sagen, wie R. Gamaliël — nach ihm spricht man ja sogar über Datteln und Graupenbrei die drei Segensprüche, ist es denn nötig [zu lehren], wo keine ganzen Stücke da sind? Vielmehr wie die Rabbanan — nun ist es ja ein Widerspruch zwischen den Rabbanan und den Rabbanan? — Thatsächlich, wie die Rabbanan, lies aber bezüglich des Reises: nachher spricht man keinen Segenspruch.

Raba sagte: Ueber einen ländlichen Pudding, in den man viel Mehl thut, spricht man *„Der allerlei Speisen erschafft“*, aus welchem Grund? — weil darin das Mehl Hauptsache ist; über einen städtischen, in welchen man nicht viel Mehl thut, spricht man *„Alles entsteht durch sein Wort“*, aus welchem Grund? — weil darin der Honig Hauptsache ist. Später aber sagte Raba: Sowol über diesen, wie über jenen spricht man *„Der allerlei Speisen erschafft“*, denn Rabh und Šemuël sagten beide: Ueber Alles, darin eine der fünf Getreidearten enthalten ist, spricht man *„Der allerlei Speisen erschafft“*.

R. Joseph sagte: Ueber einen Brotpudding, in dem olivengrosse Brocken da sind, spricht man vorher *„Der Brot aus dem Boden hervorbringt“* und nachher die drei Segensprüche; über einen, in dem keine olivengrossen Brocken da sind, spricht man vorher *„Der allerlei Speisen erschafft“* und nachher den dreifältigen Segenspruch. R. Joseph sagte: Woher entnehme ich dies? — es wird gelehrt: Wenn jemand[1] in Jerušalem steht und Speiseopfer darbringt, so spricht er *„Gebenedeiet sei er, der uns leben, bestehen und diese Zeit erreichen liess“*; hat jener[2] sie zum Verspeisen erhalten, so spricht er *„Der Brot aus der Erde hervorbringt“*, worüber gelehrt wird: Die Brocken[3] müssen olivengross sein Abaje sprach zu ihm: Dem-

1. Ein Gemeiner 2. Der Priester. 3. Vgl. Lev. 2,6,

nach soll man ja nach der Lehre der Schule R. Jišmâéls, welche lehrt, er[1] zerreibe sie wieder zu Mehl, „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*“ nicht sprechen. Wolltest du aber sagen, so sei es auch, so wird ja gelehrt: Hat jemand von allem[2] bis zur Grösse einer Olive gesammelt und gegessen — sind sie Gesäuertes, so wird er mit Ausrottung bestraft; sind sie Maṣṣa, so erfüllt der Mensch mit ihnen seine Pflicht am Pesaḥ. — Hier handelt es sich, wo er sie wieder zusammengeknetet hat. Wenn so, wie nun der Schlussatz: Dies nur, wo er sie in einer Zeit, während welcher man ein Peras[4] aufessen kann, gegessen hat; hätte er sie nun zusammengeknetet, warum dann „wo er sie gegessen hat“, es sollte ja heissen: wo er es gegessen hat!? — Hier handelt es sich vielmehr, wo sie von einem nicht ganz zerbröckelten[5] Brot herrühren. Was bleibt nun damit? R. Šešeth sagte: Ueber einen Brotpudding spricht man aus „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*“, obgleich darin keine olivengrossen Krumen da sind. Raba sagte: Dies nur, wo er das Aussehen des Brots hat.

Ṭroqanin ist zur Teighebe pflichtig. Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Joḥanans: Ṭroqanin ist frei von der Teighebe. Was ist Ṭroqanin? Abajje sagte: eine Bodenloch[speise][6]. Ferner sagte Abajje: Ṭerita[7] ist frei von der Teighebe. Was ist Ṭerita? Manche sagen: Pfannkuchen[8], manche sagen: indisches Brot[9], und manche sagen: Brot, das für den Quark[10] bereitet wird[11]. R. Ḥija lehrte: Das Brot, das für den Quark bereitet wird, ist frei von der Teighebe. Es wird ja aber gelehrt, dass es zur Teighebe pflichtig ist!? — Dort hat es seinen Grund, wie ausdrücklich gelehrt wird: R. Jehuda sagt: Die Zubereitung entscheidet; ist es in Küchelchen zubereitet, so ist es pflichtig, ist es in Plätzchen zubereitet, so ist es frei. Abajje sprach zu R. Joseph: Welchen Segenspruch spricht man über Bodenloch[speise]? Dieser erwiderte: Glaubst du etwa, es sei Brot? es ist nur eine Teigmasse, man spricht darüber „*Der allerlei Speisen erschafft*“. Mar Zuṭra bestimmte es zu seiner Mahlzeit und sprach darüber „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*“, sowie die drei Segensprüche. Mar b. R. Aši sagte: Der Mensch erfüllt damit seine Pflicht am Pesaḥ, aus welchem Grund? — [12]*Brot der Armut* ist darauf zu beziehen.

Ferner sagte Mar b. R. Aši: Ueber Dattelsyrup spricht man „*Alles entsteht durch sein Wort*“; aus welchem Grund? — es ist nichts, als eine Ausschwitzung. Wie wer? — wie folgender Tanna; denn es wird gelehrt: Wegen des Dattelsyrups, Apfelweins, Weintraubenessigs und anderer Fruchtgetränke, wenn sie Hebe sind, verpflichtet R. Eliézer zur Zahlung des Grundwerts und des Fünftels[13], R. Jehošuâ befreit davon.

Einer der Rabbanan fragte Raba: Welchen [Segenspruch spricht man] über Trimma[14]? Raba verstand nicht, was dieser zu ihm gesprochen hat. Rabina, der vor Raba sass, sprach zu jenem: Meinst du aus Mohn, oder aus

מעתה[15] לתנא דבי רבי ישמעאל[16] דאמר פורכן עד[17] שמחזירן לסלתן הכי נמי דלא בעי ברוכי המוציא לחם מן הארץ וכי תימא הכי נמי והתניא לקט מכולן כזית ואכלן אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשערסן אי הכי אימא סיפא[18] והוא[19] שאכלן בכדי אכילת פרס ואי בשערסן האי[20] בשאכלן שאכלו מבעי ליה הכא במאי עסקינן בבא מלחם גדול[21] מאי הוי עלה אמר רב ששת האי חביצא אף על גב דלית ביה פרורין[22] כזית מברך עליו המוציא לחם מן הארץ אמר רבא והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא: [23] טרוקנין חייבין בחלה וכי אתא רבין אמר רבי יוחנן טרוקנין פטורין מן החלה מאי[24] טרוקנין אמר[25] אביי כובא דארעא[26] ואמר אביי טריתא[27] פטורה מן החלה מאי טריתא איכא דאמרי[28] גביל מרתח ואיכא דאמרי נהמא דהנדקא ואיכא דאמרי לחם העשוי לכותח תני רבי חייא לחם העשוי לכותח[29] פטור מן החלה והא תניא[30] חייב בחלה התם כדקתני טעמא[31] רבי יהודה אומר מעשיה מוכיחין עליה[32] עשאן כעבין חייבין כלמודים פטורים אמר ליה אביי לרב יוסף[33] האי כובא דארעא מאי מברכין עלויה אמר ליה מי סברת נהמא הוא גובלא בעלמא הוא ומברכינן עלויה בורא מיני מזונות[34] מר זוטרא[35] קבע[36] סעודתיה עלויה ובירך עלויה המוציא[37] לחם מן הארץ ושלש ברכות אמר מר בר רב אשי ואדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח מאי טעמא לחם עוני[38] קרינן ביה: ואמר מר בר רב אשי האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל נהיה בדברו מאי טעמא זיעה בעלמא הוא כמאן כי האי תנא[39] דתנן דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ[40] ספוניות ושאר[41] מי פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר: אמר ליה ההוא מרבנן לרבא טרימא מהו לא הוה[42] אדעתיה דרבא מאי קאמר ליה יתיב רבינא קמיה דרבא אמר ליה[43] דישומשמי

15 M הא דתנא 16 M ־ דאמר 17 M שמגיע 18 M + דקתני 19 M שאוכל 20 M ב 21 M ־ מה״ע 22 M + שיש בהן 23 M כי אתא רב דימי אמר טרקנין חייבת בחלה 24 M טרקנין 25 M רב יוסף 26 M ־ וא א 27 M חייב בחלה 28 M מ״ג 29 M פטורה 30 M חייבת 31 M + דתניא 32 M עשאה כעכים חייבת בחלה לימודין פטורה 33 M האי 34 M + אמר 35 M +אי 36 M עליה סעוד׳ מברך עליה 37 M למה א 38 אמר רחמנא והא עניא הוא 39 VP דתניא 40 M כתוניות 41 M + כל מיני פי׳ 42 M ידע רבא מ״ק הוה יתי׳ 43 M דקור׳ ק א או דתמרי ק א או דש׳ ק א.

1 Der Priester das Speiseopfer. 2 Nach RSJ von den Krumen des Speiseopfers, nach Joseph von den fünf Getreidearten. [illegible] 8 מרתחא *Pfanne*. [illegible] 14 *Tpíµµa*, *Geriebenes*, [illegible] *Früchte*.

קא אמרת או דקורטמי קא אמרת או דפורצני קא אמרת
[44]אדהכי והכי אסקיה רבא לדעתיה אמר ליה חשילתא [45]ודאי
קא אמרת[46]ואדכרתן מלתא[47]הא דאמר רב אסי [48]האי תמרי
של תרומה מותר לעשות מהן טרימא ואסור לעשות מהן שכר
והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכינן עלויהו בורא פרי העץ
מאי טעמא במלתיהו קיימי כדמעיקרא: ישתיתא רב אמר שהכל
נהיה בדברו ושמואל אמר בורא מיני מזונות אמר רב חסדא
ולא פליגי הא בעבה הא ברכה עבה לאכילה עבדי לה רכה
Sab.156a לרפואה[49]קא עבדי לה מתיב[50]רב יוסף ושוין שבוחשין את
השתות בשבת ושותין זיתום המצרי ואי סלקא דעתך לרפואה
קא מכוין רפואה בשבת מי שרי אמר ליה אביי ואת לא תסברא
Sab.109b Jom.49a והא תנן כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת וכל המשקים
שותה[51]אלא מאי אית לך למימר גברא לאכילה קא מכוין הכי
נמי גברא לאכילה קא מכוין: לישנא אחרינא אלא מאי אית
לך למימר גברא לאכילה קא מכוין ורפואה ממילא קא הויא
הכי נמי לאכילה קא מכוין ורפואה ממילא קא הויא [52]וצריכא
דרב ושמואל דאי מההיא הוה אמינא לאכילה קא מכוין
Ber.36a ורפואה ממילא קא הויא אבל הכא כיון דלכתחלה לרפואה
קא מכוין לא לברוך עלויה כלל קמשמע לן כיון דאית ליה הנאה
מיניה בעי ברוכי: שעל הפת הוא אומר המוציא וכו':
תנו רבנן [53]מה הוא אומר המוציא לחם מן הארץ רבי נחמיה
אומר מוציא לחם מן הארץ אמר רבא במוציא כולי עלמא לא
Nm.23,22 פליגי דאפיק משמע דכתיב אל מוציאם ממצרים כי פליגי
Dt.8,15 בהמוציא רבנן סברי המוציא [54]דאפיק משמע דכתיב המוציא
לך מים מצור החלמיש ורבי נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע
Ex.6,7 שנאמר המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ורבנן[55]ההוא הכי
קאמר[56]להו קודשא בריך הוא לישראל כד מפיקנא לכו עבידנא
לכו מלתא [57]כי היכי דידעיתו [58]דאנא הוא דאפיקית יתכון
ib. ממצרים דכתיב וידעתם כי אני ה׳ אלהיכם המוציא:[59]משתבחין
ליה רבנן לרבי זירא [60]בר[61]רב זביד אחוה דרבי שמעון בר רב

M 44 — אדהכי...לדעתיה | M 45 — ודאי | M 46 אדכ׳ || M 47 — הא || M 48 תמרים | M 49 — קא | M 50 רבא | M 51 לרפואה א״ל מי סברת לרפואה קא מכוין ולא לאכילה אלא לאכ׳ קא מכו׳ ורפ׳ ממילא קא הויא אבל היכא דמכו׳ לרפואה מעיקרא לא ליברך עליה קמ״ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי: ל״א || M 52 - וצריכא...ברוכי. + והלכתא שתיתא עבי ועביד סמיכתא אומר במ״מ קלישתא ועביד כמיא בעלמא אומר שהנ״ב מ״ט לרפואה קא מכוין דמעיקרא לאו לאכילה עבדא וכיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי || M 53 על הפת הוא M 54 + נמי, M 55 - ההוא | M 56 הקב״ה לישׂ׳ בתר דמפרקנא עביד׳ | M 57 — כ״ה || M 58 דאפקינתכו ממצי׳ | M 59 משבחין | B 60 + את | M 61 אבוה [כ]ר׳ שמעון בר זב׳

Satflor, oder aus Weintraubenkernen. Während dessen verstand ihn Raba und sprach zu ihm: Zerriebenes meinst du gewiss, da hast du mich an etwas erinnert, das R. Asi gesagt hat: Aus Datteln der Hebe darf man Trimma bereiten, es ist aber verboten, aus ihnen Met zu bereiten[1]. Die Halakha ist: Hat man aus Datteln Trimma bereitet, so spricht man darüber „*Der die Baumfrucht erschafft*"; aus welchem Grund? — sie bleiben in ihrem Wesen bestehen, wie vorher.

Ueber Šetita[2] Rabh sagt „*Alles entsteht durch sein Wort*", Šemuël sagt: „*Der allerlei Speisen erschafft*". R. Ḥisda sagte: Sie streiten aber nicht; der Eine spricht von hartem, der Andere von weichem, den harten bereitet man zum Speisen, den weichen bereitet man zu Heilzwecken. R. Joseph wandte ein: «Sie sind einig, dass man Šetita am Šabbath umrühren und ägyptisches Bier[3] trinken darf»; sagtest du nun, man verfolge damit Heilzwecke — ist denn [die Bereitung] eines Heilmittels am Šabbath erlaubt?! Abajje erwiderte ihm: Du bist nicht dieser Ansicht? — es wird ja gelehrt: Der Mensch darf jegliche Speise am Šabbath zu Heilzwecken essen, ebenso jegliches Getränk trinken! Wie kannst du dies vielmehr erklären? — der Mensch beabsichtigt das Essen — auch hier beabsichtigt er das Essen. Eine andere Lesart. Wie kannst du dies vielmehr erklären? — der Mensch beabsichtigt nur das Essen, und ein Heilmittel ist es nebenbei — auch hier beabsichtigt er nur das Essen, und ein Heilmittel ist es nebenbei. Und auch die [Lehre] Rabhs und Šemuëls ist nötig, von jener[4] könnte man sagen: er beabsichtigt ja das Essen, und ein Heilmittel ist es nebenbei, hier aber, wo man von vornherein Heilzwecke verfolgt, spreche man darüber gar keinen Segenspruch — daher lässt er uns hören: da man einen Genuss davon hat, so ist ein Segenspruch erforderlich.

Denn über das Brot spricht man „*Der [Brot aus der Erde] hervorbringt*". Die Rabbanan lehrten: Wie spricht man? — der Brot aus der Erde hervorbringt *[hamoçi]*; R. Neḥemja sagt: der Brot aus der Erde hervorgebracht hat *[moçi]*. Raba sagte: Bezüglich [des Worts] *moçi* streitet niemand, dass es die Bedeutung *bereits hervorgebracht* hat, denn es heisst: [5]*Der Gott, der sie aus Miçrajim herausgeführt [moçiäm] hat*, worüber aber streiten sie? — bezüglich [des Worts] *hamoçi*: die Rabbanan sind der Ansicht, *hamoçi* hat die Bedeutung *bereits hervorgebracht*, denn es heisst: [6]*Der dir Wasser aus einem Kieselstein hervorgebracht [hamoçi] hat*, R. Neḥemja aber ist der Ansicht, *hamoçi* hat die Bedeutung *hervorbringen thut*, denn es heisst: [7]*Der euch aus der Knechtschaft Miçrajims herausführen wird [hamoçi]*. Und die Rabbanan? — In jenem Vers spricht der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Jisraël, wie folgt: Als ich euch herausgeführt haben werde, vollbringe ich euch eine That, damit ihr erkennen sollt, dass ich es bin, der euch aus Miçrajim herausgeführt hat, wie es auch heisst: [7]*Ihr sollt erkennen, dass ich, der Herr, euer Gott bin, der herausgeführt hat.*

Die Rabbanan lobten den Vater[8] des R. Šimôn b. R. Zebid vor R. Zera b. Rabh, dass er ein bedeutender Mann

1. Daraus dass T. noch als Frucht betrachtet wird. 2. RSJ. Eine Speise aus gerösteten Aehren und Honig. 3 Ein Getränk aus gerösteten Gersten; vgl. Pes. 42b. 4, Cit. Mišnah. 5 Num. 23,22. 6. Dt. 8,15. 7. Ex. 6,7. 7 Rich. אבוה st. אחוה zu lesen, vgl. Rabb., VL. i p. 208t.

und in den Segensprüchen kundig sei. Da sprach er zu ihnen: Wenn er ein Mal zu euch kommt, so bringet ihn zu mir. Einst trat er bei ihm ein. Man setzte ihm Brot vor, und er begann und sprach: *„Der hervorgebracht hat (moçi)“*. Da rief jener: Der ist es, über den man sagt, er sei ein bedeutender Mann und in den Segensprüchen kundig? hatte er *„hervorbringt (hamoçi)“* gesagt, so wurde er uns die Erklärung[1], und dass die Halakha wie die Rabbanan ist mitgeteilt haben; was aber lässt er uns nun hören, wo er *„hervorgebracht (moçi)“* sagt? Er aber that dies um sich einer Streitigkeit zu entziehen. Die Halakha ist: *„Der Brot aus dem Boden hervorbringt (hamoçi)“*, denn es steht bei uns fest, wie die Rabbanan, welche sagen, dass es die Bedeutung *hervorbringt* hat.

Ueber Kräuter spricht man &c. Er lehrt über Kräuter gleich dem Brot: wie das Brot durch das Feuer verändert wurde, ebenso bezüglich der Kräuter, auch wenn sie durch das Feuer verändert wurden. Rabbanaj sagte im Namen Abajjes: Dies lehrt, dass man über gekochtes Gemüse *„Der die Bodenfrucht erschafft“* spricht. Woher dies? — Da er ja lehrt Kräuter gleich dem Brot.

R. Ḥisda trug im Namen unseres Meisters — das ist Rabh — vor: Ueber gekochtes Gemüse spricht man *„Der die Bodenfrucht erschafft“*, unsere Lehrer, die aus dem Land Jisraëls herabgekommen sind — das ist Úla im Namen R. Joḥanans — lehren: Ueber gekochtes Gemüse spricht man *„Alles entsteht durch sein Wort“*, ich sage: über Alles, worüber man sonst *„Der die Bodenfrucht erschafft“* spricht[2], spricht man wenn es gekocht ist *„Alles entsteht durch sein Wort“*, und über Alles, worüber man sonst *„Alles entsteht durch sein Wort“* spricht[3], spricht man, wenn es gekocht ist *„Der die Bodenfrucht erschafft“*. Einleuchtend ist, über Alles, worüber man sonst *„Alles entsteht durch sein Wort“* spricht, spricht man wenn es gekocht ist *„Der die Bodenfrucht erschafft“*, dies kann bei Kohl, Mangold und Kürbis der Fall sein, aber über Alles, worüber man sonst *„Der die Bodenfrucht erschafft“* spricht, spricht man, wenn es gekocht ist *„Alles“*, wie kann dies der Fall sein? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Dies kann bei Knoblauch und Lauch der Fall sein.

R. Naḥman trug im Namen unseres Meisters — das ist Šemuël — vor: Ueber gekochtes Gemüse spricht man *„Der die Bodenfrucht erschafft“*; unsere Genossen, die aus dem Land Jisraëls herabgekommen sind — das ist Úla im Namen R. Joḥanans — lehren: Ueber gekochtes Gemüse spricht man *„Alles entsteht durch sein Wort“*, ich sage: das wird in folgender Streitigkeit gelehrt. Denn es wird gelehrt: Man entledigt sich der Pflicht[4] durch einen eingeweichten oder gekochten Kuchen, der nicht zergangen ist — Worte R. Meirs. R. Jose sagt: man entledigt sich der Pflicht durch einen eingeweichten Kuchen, nicht aber durch einen gekochten, auch wenn er nicht zergangen ist[5]. Das ist aber nichts; thatsächlich sind Alle der Ansicht, man spreche über gekochtes Gemüse *„Der die Bodenfrucht erschafft“*, denn nur dort sagt R. Jose dies[6], weil ja der Maçcageschmack erforderlich ist, was dort nicht vorhanden ist, hier aber giebt (selbst) R. Jose zu.

R. Ḥija b. Abba sagt im Namen R. Joḥanans: über gekochtes Gemüse spricht man *„Der die Bodenfrucht erschafft“*

1. [illegible] 2. Wenn man es roh isst. 3. Wenn man es gekocht isst. 4. Maçça zu essen — am Pesaḥ. 5. Sie streiten also, ob [illegible] 6. Dass man sich durch das Gekochte der Pflicht nicht entledigt.

זביד דאדם גדול הוא ובקי בברכות [62]הוא אמר להם לכשיבא לידכם הביאוהו לידי זמנא חדא אקלע לגביה אפיקו ליה ריפתא פתח ואמר מוציא [63]אמר זה הוא שאומרים עליו [64]דאדם גדול הוא ובקי בברכות [62]הוא בשלמא [65]אי אמר המוציא [66]אשמעינן טעמא ואשמעינן דהלכתא כרבנן אלא דאמר מוציא מאי קמשמע לן ואיהו דעבד לאפוקי נפשיה מפלוגתא [67]והלכתא המוציא לחם מן הארץ דקיימא לן כרבנן דאמרי [68]דאפיק משמע: ועל הירקות אומר וכו׳: [69]קתני ירקות דומיא דפת מה פת [70]שנשתנה על ידי האור אף ירקות [71]נמי שנשתנו על ידי האור אמר רבנאי משמיה דאביי [72]זאת אומרת שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה ממאי מדקתני ירקות דומיא דפת: דריש רב חסדא משום רבינו ומנו רב שלקות מברכין עליהם בורא פרי האדמה ורבותינו היורדין מארץ ישראל [73]ומנו עולא משמיה דרבי יוחנן [74]אמר שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו ואני אומר כל שתחלתו בורא פרי האדמה שלקו שהכל נהיה בדברו וכל שתחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בורא פרי האדמה בשלמא כל שתחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בורא פרי האדמה משכחת לה בכרבא וסלקא וקרא אלא כל שתחלתו בורא פרי האדמה שלקו שהכל [75]היכי משכחת לה אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה בתומי וכרתי: דריש רב נחמן משום רבינו ומנו שמואל שלקות מברכין עליהם בורא פרי העץ וחבירינו היורדים מארץ ישראל ומנו עולא משמיה דרבי יוחנן [74]אמר שלקות מברכין [76]שהכל נהיה בדברו ואני אומר [77]במחלוקת שנויה דתניא °יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נמוח דברי רבי מאיר [78]ורבי יוסי אומר יוצאים ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נמוח ולא היא [79]דכולי עלמא שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה ועד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא אבל הכא אפילו רבי יוסי מודה: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה ורבי בנימין בר

Col.b

Pes.

M 62 הוא M 63 + למה א M 64 אדם M 65 דאמר M 66 למה״א ואמר לן טעמא וקמ״ל דהלכה M 67 + הוא דעביד M 68 + המוציא M 69 אמר רב יר׳ M 70 [שנשתנת] M 71 נמי M 72 ז״א M 73 לבבל ומאי נינהו M 74 אמרי 75 + נב״ד M 76 B + עליהן P 77 כמחלוקת שנייה M 78 ר׳ M 79 — דכולי...האדמה ו.

יפת אמר רבי יוחנן שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו אמר רב נחמן בר יצחק קבע עולא לשבשתיה כרבי בנימין בר יפת תהי בה רבי זירא וכי מה ענין רבי בנימין בר יפת אצל רבי חייא
Ber.33a Pes.52b בר אבא רבי חייא בר אבא °דייק וגמיר שמעתה מרבי יוחנן רביה
Hol.86b Ker.27a [80]ורבי בנימין בר יפת לא דייק ועוד רבי חייא בר אבא[81] כל° תלתין יומין מהדר תלמודיה קמיה דרבי יוחנן רביה ורבי בנימין בר
Bez.25b יפת לא מהדר ועוד בר מן דין ובר מן דין דההוא תורמוסא° דשלקי לה שבעה זמנין בקדירה ואכלי לה בקנוח סעודה אתו ושאלו לרבי יוחנן ואמר להו מברכינן עלויה בורא פרי האדמה ועוד אמר רבי חייא בר אבא[82] אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל זית מליח ובריך עליו תחלה וסוף אי אמרת[83] בשלמא שלקות במלתיהו קיימי בתחלה מברך עליו בורא פרי העץ ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש אלא אי אמרת[84] שלקות [85]לאו[83] במלתיהו קיימי בשלמא בתחלה מברך עליו שהכל נהיה בדברו אלא לבסוף מאי מברך דלמא בורא נפשות רבות
Pes.30a וחסרונן על כל מה שברא מתיב רב[86] יצחק בר שמואל[87]° ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח יוצא בהן ובקלח שלהן אבל לא כבושין ולא שלוקים ולא מבושלין ואי סלקא דעתך[88] במלתיה קאי שלוקין אמאי לא שאני התם[89] דבעינן טעם מרור וליכא אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא[90] רבי יוחנן היכי מברך על זית
Fol.39 מליח כיון דשקילה לגרעיניה °בצר ליה שיעורא[91] אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית בינוני בעינן והא איכא וההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאף על גב דשקלוה
Kel. xvii,8 לגרעינותיה פש ליה שיעורא דתנן °זית שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני וזהו אגורי[92] ואמר רבי אבהו לא אגורי שמו אלא[93] אברוטי שמו ואמרי לה[94] סמרוסי שמו ולמה נקרא שמו אגורי ששמנו אגור בתוכו: [95]נימא כתנאי דהנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא הביאו[96] לפניו כרוב[97] ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך קפץ ובירך על הפרגיות לגלג עליו חבירו כעס בר קפרא[98] אמר לא על המברך

M 80 + שפיר | M 81 הוה מה׳ תלמ׳ קמיה דר״י כל ל׳ יומין · M 82 אנא חזינא לר׳ , M 83 במלתיה קאי M 84 — שלקות P 85 לא , M 86 שמואל בר יצחק | M 87 — ירקות ...שלהן M 88 שלקות במלתייהו קיימי. B במלתייהו M 89 + משום , M 90 והיכי מברך ר״י אזית . M 91 — אמר...שיעורא [מ״ס זית קטן האי ז״ג הוה דכי נמי שקלת לגרעיניה איתיה לשעוריה] M 92 אמר , M 93 אברוסי M 94 סברוסי V 95 לימא. M [הנהו תרי] M 96 לפניהם M 97 [דורמסקנין] , M 98 ואמר.

frucht erschafft“. R. Binjamin b. Jepheth aber sagt im Namen R. Joḥanans: über gekochtes Gemüse spricht man: „*Alles entsteht durch sein Wort*“. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach: Û́la hat sich seinen Irrtum nach R. Binjamin b. Jepheth, eingeprägt. R. Zera staunte darüber: welche Bedeutung hat R. Binjamin b. Jepheth gegenüber R. Ḥija b. Abba?! R. Ḥija b. Abba erwägt und lernt die Halakha von seinem Lehrer R. Joḥanan. R. Binjamin b. Jepheth aber erwägt nicht; ferner, R. Ḥija b. Abba wiederholt alle dreissig Tage sein Studium vor seinem Lehrer R. Joḥanan, während R. Binjamin b. Jepheth nicht wiederholt, abgesehen von diesem und abgesehen von jenem, geschah es ferner, dass man wegen einer Feigenbohne, die man siebenmal in einem Topf gekocht und zum Nachtisch gegessen hatte, zu R. Joḥanan kam und ihn fragte und er erwiderte. Man spricht über sie „*Der die Erdfrucht erschafft*“. Und ferner erzählte R. Ḥija b. Abba: Ich habe R. Joḥanan gesehen, wie er eine eingesalzene[1] Olive gegessen und über sie je einen Segenspruch vorher und nachher gesprochen hat. Erklärlich ist dies nun, wenn du sagst, gekochtes Gemüse behält sein Wesen, alsdann spricht man vorher „*Der die Baumfrucht erschafft*“ und nachher spricht man den dreifältigen Segenspruch; sagst du aber, gekochtes Gemüse behält sein Wesen nicht, so kann man zwar vorher sprechen „*Alles entsteht durch sein Wort*“, welchen Segenspruch spricht man aber nachher?! — Vielleicht: „*Der viele Wesen und ihre Bedürfnisse erschafft, für Alles, was er erschaffen hat.*“ R. Jiçḥaq b. Šemuël wandte ein: «Mit [bitteren] Kräutern, mit denen sich der Mensch seiner Pflicht am Pesaḥ entledigt, entledigt er sich sowol mit ihnen selbst, wie auch mit ihrem Strunk, nicht aber mit eingemachten, mit gekochten und mit gesottenen»; sagtest du nun, dass sie ihr Wesen behalten, warum dann nicht mit gekochten?! — Anders ist es dort; erforderlich ist ja der Geschmack des Bitteren[2], was nicht vorhanden ist.

R. Jirmeja sprach zu R. Zera: Wieso sprach R. Joḥanan den Segenspruch über eine eingesalzene Olive? da man ihr den Stein genommen hat, fehlt ihr ja das Mass[3]! — Dieser erwiderte ihm: Glaubst du etwa, dass die Grösse einer grossen Olive erforderlich ist? die einer mittelgrossen Olive ist ja nur erforderlich, und diese war vorhanden, da die dem R. Joḥanan vorgesetzte eine grosse Olive war, und obgleich man ihr den Stein genommen hatte, so blieb das Mass trotzdem. Denn es wird gelehrt: Die Olive, von deren Grösse sie sprechen, ist weder eine kleine, noch eine grosse, sondern eine mittelgrosse, das ist Aguri.[4] Hierzu sagt R. Abahu: Nicht Aguri ist deren Name, sondern Abrosi[5] ist deren Name; manche sagen: Semirusi[6] ist deren Name; warum aber wird sie Aguri genannt? — weil das Oel in ihr gesammelt ist.

Man kann sagen, dass hierüber Tannaïm streiten; denn zwei Schüler sassen vor Bar Cappara, und man setzte ihnen Kohl, damascenische Frucht und Geflügel vor. Bar Cappara erteilte dem Einen die Erlaubnis, den Segenspruch zu sprechen. Dieser richtete sich auf und sprach den Segenspruch über das Geflügel. Sein Genosse lachte ihn aus. Da zürnte Bar Cappara. Er sprach: Nicht über den, der den Segenspruch gesprochen

1. Das Eingesalzene gleicht hierin dem Gekochten. 2. Vgl. Ex. 12,8. 3. Was kleiner ist als eine Olive erfordert keinen Segenspruch. 4. Nach Wiesner (Scholien I 84), ἀγήρως, *nicht alternd, jung, frisch*; nach Levy (NHWB. I 25) [illegible] *glänzend*. 5. So nach Cod. M., ἁβρός, *üppig, blühend, saftig*. 6. Nach Wiesner (l. c.) semirudis, *halbreif*

hat, [illegible] ich [illegible] vielmehr über den, der gelacht hat; wenn dem Genosse scheint als hätte er nie den Geschmack des Fleisches gekostet, was [illegible] du da über ihn? Darauf sprach er wieder: Nicht über den, der gelacht hat, zürne ich, ich zürne vielmehr über den, der den Segenspruch gesprochen hat. Er sagte: Wenn schon Weisheit hier nicht vorhanden ist, so ist auch Alter nicht vorhanden. — Es wird gelehrt: Beide überlebten das Jahr nicht. Bestand nicht ihr Streit in Folgendem: der den Segenspruch gelesen hat, war der Ansicht, man spreche sowol über gekochtes Gemüse wie auch über Geflügel „*Alles entsteht durch sein Wort*", demnach ist das Beliebtere zu bevorzugen; der gelacht hat, war dagegen der Ansicht, man spreche über gekochtes Gemüse „*Der die Bodenfrucht erschafft*", über Geflügel „*Alles entsteht durch sein Wort*", demnach ist die Frucht zu bevorzugen. — Nein, thatsächlich sind Alle der Ansicht, man spreche sowol über gekochtes Gemüse, wie auch über Geflügel „*Alles entsteht durch sein Wort*", hier aber waren sie in folgendem Punkt streitig: der Eine war der Ansicht, das Beliebtere sei zu bevorzugen, der Andere war der Ansicht, der Kürbis sei zu bevorzugen, weil er nährt.

R. Zera erzählte: Als ich bei R. Hona war, sprach er zu uns: Ueber Rübenköpfe, die man in grosse Stücke zerstückelt hat, [spricht man] „*Der die Bodenfrucht erschafft*", die man in kleine Stücke zerstückelt hat, „*Alles entsteht durch sein Wort*". Als wir aber zu R. Jehuda kamen, sprach er zu uns: Ueber diese, wie über jene spricht man „*Der die Bodenfrucht erschafft*", denn dass man sie mehr zerstückelt, geschieht nur um ihren Geschmack zu erhöhen. R. Aši sagte: Als wir bei R. Kahana waren, sprach er zu uns: Ueber Mangoldbrühe, worin man nicht viel Mehl thut, [spricht man] „*Der die Bodenfrucht erschafft*", über Rübenbrühe, worin man viel Mehl thut, „*Der allerlei Speisen erschafft*". Später sagte er: Ueber diese, sowie über jene „*Der die Bodenfrucht erschafft*", denn dass man darin viel Mehl thut, geschieht nur, um sie dick zu machen.

R. Ḥisda sagte: Mangoldbrühe ist gut für das Herz und gut für die Augen und noch mehr für die Gedärme. Abajje sagte: Dies nur, wo sie auf dem Kamin steht und „tuch tuch"[1] macht. R. Papa sagte: Es ist mir gewiss, dass die Mangoldsauce dem Mangold selbst, die Rübensauce der Rübe selbst und die Sauce aller gekochten Gemüsearten dem Gemüse selbst gleicht. R. Papa fragte: Wie ist es bezüglich der Dillsauce? thut man ihn hinein, um den Geschmack zu erhöhen, oder thut man ihn hinein, um den Schaum zu entfernen? — Komme und höre: Der Dill kann, sobald er im Topf einen Beigeschmack verursacht hat, nicht mehr Hebe sein, noch ist er zur Speisenverunreinigung fähig. Schliesse hieraus, dass man ihn hineinthut, um den Geschmack zu erhöhen. Schliesse hieraus.

R. Ḥija b. Aši sagte: Ueber verdorrtes Brot in einer Schüssel [eingeweicht] spricht man „*Der hervorbringt*". Er streitet gegen R. Ḥija, denn R. Ḥija sagte: der Segenspruch soll mit dem Brot beendet werden. Raba wandte ein: Warum anders ist das verdorrte Brot, dass nicht? — weil man den Segenspruch, als man ihn beendet, über ein Angebröckeltes beendet; bei einem [ganzen] Brot, als man ihn beendet, beendet man ihn ja ebenfalls über ein Angebröckeltes! — Vielmehr, sagte Raba, zuerst spricht man den

אני כועס אלא על המלגלג אני כועס אם חבירך דימה כמי שלא טעם טעם בשר[99]מעולם אתה על מה לגלגת [1]עליו חזר ואמר לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני כועס [2]ואמר אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן תנא ושניהם לא הוציאו שנתן מאי לאו בהא קא מפלגי דמברך סבר שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך חביב עדיף [4]ומלגלג סבר שלקות בורא פרי האדמה [5]פרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך [6]פירא עדיף לא דכולי עלמא שלקות [7]ופרגיות שהכל נהיה בדברו והכא [7]בהאי סברא קמפלגי מר סבר חביב עדיף ומר סבר כרוב עדיף דזיין:

אמר רבי זירא כי הוינא בי רב הונא [8]אמר לן הני גרגלידי דלפתא פרמינהו [9]פרימא רבא בורא פרי האדמה [10]פרימא זוטא שהכל נהיה בדברו וכי אתאן [11]לבי רב יהודה אמר לן אידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דפרמינהו טפי כי היכי דנמתיק טעמיהו אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר לן [12]תבשילא דסלקא [13]דלא מפשו [14]בה קמחא בורא פרי האדמה [15]דלפת דמפישו בה קמחא טפי בורא מיני מזונות והדר אמר אידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דשדו בה קמחא טפי לדבוקי בעלמא עבדי לה:

Er. אמר רב חסדא תבשיל של תרדין יפה ללב וטוב לעינים

Pes. וכל שכן לבני מעים אמר אביי והוא דיתיב אבי תפי ועביד תוך תוך אמר רב פפא [16]פשיטא לי מיא דסלקא כסלקא ומיא דלפתא כלפתא [17]ומיא דכלהו שלקי כשלקי בעי רב פפא מיא דשיבתא מאי למתוקי טעמא [18]עבדי או לעבורי זוהמא עבדי לה תא שמע השבת משנתנה טעם בקדירה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלים שמע מניה למתוקי טעמא עבדי לה שמע מניה:

אמר רב חייא בר אשי פת [19]צנומה בקערה מברכים עליה המוציא ופליגא דרב חייא [20]דאמר רב חייא [20]צריך שתכלה ברכה עם הפת מתקיף לה רבא מאי שנא צנומה דלא משום דכי כליא ברכה אפרוסה קא כליא [21]על הפת נמי כי קא גמרה [22]אפרוסה [23]גמרה אלא אמר

M 99 מעולם | M 1 הדר אמר | M 2 ואמר | M 3 ופרי | M 4 ומאן דמלגלג | M 5 פרגי. בדברו | M 6 חשוב | M 7 בסברא | M 8 הוה אמרינן | M 9 פרימי רברבי | M 10 פרימי זוטרי | M 11 לקמיה דר׳ | M 12 +האי | M 13 [+ כיון] | M 14 ביה מיהא אימר | M 15 והאי תבשילא דלפתא דמ׳ ביה מיחא טפי מברך עליו במ׳ מ | M 16 פשיטא לי | P 17 ומים | M 18 הוא דעבידי | M 19 צנומה. | M 20 שנא [+ בר אבא א״ר יוחנן] | M 21 עם | M 22 +ברכה | M 23 +קא.

1. Nachahmung des Schalls beim Kochen. 2. Mit dem Abschneiden oder Durchbrechen des Brots.

רבא מברך ואחר כך בוצע נהרדעי עבדי כרבי חייא ורבנן עבדי
כרבא אמר רבינא אמרה לי אם אבוך עביד כרבי חייא[24]דאמר
רבי חייא צריך שתכלה ברכה עם הפת ורבנן עבדי כרבא
והלכתא כרבא[25]דאמר מברך ואחר כך בוצע : [26]הביאו לפניהם
פתיתין ושלמין אמר רב הונא מברך על הפתיתין ופוטר את
השלמין ורבי יוחנן אמר[27]שלמה מצוה מן המובחר אבל פרוסה
של חטין ושלמה [28]מן השעורין דברי הכל מברך על הפרוסה
של חטין ופוטר את השלמה של שעורין אמר רבי ירמיה
(Ter ii,5) בר [29]אבא כתנאי °תורמין בצל קטן שלם אבל לא חצי
בצל גדול רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול מאי
לאו בהא קא מפלגי דמר סבר חשוב עדיף ומר סבר שלם
עדיף [30]היכא דאיכא כהן כולי עלמא לא פליגי[31]דחשוב עדיף
(ib. Men.55a) כי פליגי דליכא כהן דתנן °כל מקום שיש כהן תורם מן היפה
[32]וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים רבי [33]יהודה
אומר[34]אין תורם אלא מן היפה אמר רב נחמן בר יצחק
(Sab.61a) °וירא שמים יוצא ידי שניהן ומנו מר בריה דרבינא [35]דמר
בריה דרבינא מניח פרוסה בתוך[36]השלמה ובוצע: [37]תני תנא
קמיה [38]דרב נחמן בר יצחק מניח הפרוסה בתוך השלמה
ובוצע ומברך אמר ליה מה שמך אמר ליה שלמן אמר ליה
שלום אתה [39]ושלמה משנתך ששמת שלום בין התלמידים :
אמר רב פפא הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלמה
(Dt.16,3; Sab.117b) ובוצע מאי טעמא °לחם עוני[40]כתיב : °אמר[41]רבי אבא ובשבת
(Ex.16,22) חייב אדם לבצוע על שתי ככרות מאי טעמא °לחם משנה[40]כתיב:
[42]אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתי ובצע
חדא רבי זירא הוה בצע אכולא שירותא אמר ליה רבינא לרב
(Kel.96b) אשי °והא קא מתחזי כרעבתנותא אמר [ליה] כיון דכל יומא לא
קא עביד הכי והאידנא קא עביד לא מתחזי כרעבתנותא :
(Sab.117b) °רב אמי ורב אסי כי [43]הוה מתרמי להו רפתא דערובא מברכין
עליה המוציא לחם מן הארץ אמרי הואיל ואתעביד ביה מצוה
(Fol. 40) [44]חדא נעביד ביה מצוה אחריתי: °אמר [45]רב טול [46]ברוך טול

M 24 — דאמר...הפת , M 25 — דאמר...בוצע B 26 + אתמר M 27 מברך על השלמין מצוה , M 28 של שע' ‖ M 29 רב M 30 +כל M 31 — דח"ע M 32 ואם אין שם כהן · M 33 — יהודה ‖, M 34 + לעולם הוא תורם M 35 — דמבד"ר M 36 של' M 37 + וכן M 38 דר' יוחנן פו"ש מניח פר' בתוך של' ובוצע אמר ‖ M 39 ושלום | M 40 אמר רחמנא ‖ M 41 רבא ; M 42 ר' זירא...לא עביד לא מתחזי כרעבת' אר"א כי הוינן בי ר"כ הוה שקיל ב' ובצע א' אמר לקטו כתיב ולא אכלו ר' אמי M 43 מיקלע | M 44 ליתעבד בה מצוה אחרינא M 45 רבינא M 46 בריך.

Segenspruch, dann erst bricht man an. Die Nehardeënser verfahren nach R. Ḥija, die Rabbanan verfahren nach Raba. Rabina sagte: Die Mutter erzählte mir: dein Vater verfuhr nach R. Ḥija; denn R. Ḥija sagte, der Segenspruch soll mit dem Brot beendet werden, die Rabbanan hingegen verfahren nach Raba. Die Halakha ist wie Raba, welcher sagt, man spreche erst den Segenspruch, dann breche man an.

Hat man ihnen Brocken und Ganze vorgesetzt, so spricht man, wie R. Hona sagt, den Segenspruch über die Brocken, und man befreit die Ganzen[1], R. Joḥanan hingegen sagt: über ein Ganzes ist es ein Gebot von den Besten. Ist aber das Stück aus Weizenmehl, das Ganze aus Gerstenmehl, so geben Alle zu, dass man den Segenspruch über das Stück aus Weizenmehl spricht und das Ganze aus Gerstenmehl befreit. R. Jirmeja b. Abba sagte: Hierüber streiten Tannaïn: «Man entrichtet die Hebe mit einer kleinen ganzen Zwiebel, nicht aber mit einer halben grossen Zwiebel. R. Jehuda sagt: nicht doch! nur mit der halben grossen. Streiten sie etwa nicht in Folgendem: der eine ist der Ansicht, das Bessere ist zu bevorzugen, der Andere ist der Ansicht, das Ganze ist zu bevorzugen? Wo ein Priester anwesend ist, bestreitet niemand, dass das Bessere zu bevorzugen ist, sie streiten nur, wo kein Priester da ist, denn es wird gelehrt: Ueberall, wo ein Priester anwesend ist, entrichtet man die Hebe von dem Besseren, und überall, wo kein Priester anwesend ist, entrichtet man die Hebe von dem Dauerhafteren; R. Jehuda sagt, man entrichtet die Hebe von nichts Anderem, als vom Besseren. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Der Gottesfürchtige entledigt sich seiner Pflicht nach Ansicht beider. Wer ist dieser? — Mar b. Rabina; denn Mar b. Rabina pflegt das Stück unter das Ganze zu legen und anzubrechen.

Ein Schüler lernte vor R. Naḥman b. Jiçḥaq: Man lege das Stück unter das Ganze, breche an und spreche den Segenspruch. Dieser sprach zu ihm: Wie ist dein Name? Er erwiderte: Šalmon[2]. Da sprach er: Friede bist du und Friede ist deine Lehre, denn Frieden hast du zwischen den Schülern gestiftet.

R. Papa sagte: Alle geben zu, dass man am Pesahfest das Stück unter das Ganze legt und anbricht, aus welchem Grund? — weil es heisst: [3]*Brot der Armut*. R. Abba sagte: Der Mensch ist verpflichtet, am Šabbath zwei Brote anzubrechen; aus welchem Grund? — weil es heisst: [4]*Doppeltes Brot*. R. Aši erzählte: Ich sah R. Kahana, dass er zwei hielt und eins anbrach. R. Zera brach ein Brot an, das für die ganze Mahlzeit reichte. Rabina sprach zu R. Aši: Dies sieht ja wie eine Gefrässigkeit aus! Dieser erwiderte: Da er nur heute so verfährt, nicht aber verfährt er so an jedem anderen Tag, so sieht dies nicht wie eine Gefrässigkeit aus. Wenn sich R. Ami und R. Aši ein Erubbrot[5] darbot, pflegten sie über es „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*" zu sprechen; sie sagten nämlich, da damit ein Gebot bereits ausgeübt wurde, so wollen wir ein zweites Gebot damit ausüben.

Rabh sagt: [spricht jemand:][6] „Nimm, der Segenspruch gesprochen, nimm, der Segenspruch gesprochen",

1. Wenn sie kleiner sind als die Brocken. 2. Der Friedliche. 3. Dt. 16,3. 4. Ex. 16,22. 5. Es ist verboten, am Šabbath mehr als 2000 Ellen zu gehen; man kann jedoch vor Eintritt des Šs. am Ende der 2000 Ellen eine Speise niederlegen, dadurch wird diese Stelle als seine Wohnung betrachtet, und es ist somit erlaubt, am Š. weitere 2000 Ellen zu gehen. Diese Speise wird Erub genannt. 6. Nachdem er den Segenspr. gesprochen hat, da er, bevor er gekostet hat, nicht unnötigerweise unterbrechen darf.

[illegible] braucht er nicht den Segenspruch [wieder] zu sprechen. Bringe Salz, bringe Zukost, so muss er den Segenspruch [wieder] sprechen. R. Johanan sagt selbst wenn [man gesprochen hat]: Bringet Salz, bringet Zukost, braucht man ebenfalls nicht den Segenspruch [wieder] zu sprechen. [Spricht jemand,] „Mische ein für die Ochsen, mische ein für die Ochsen", so muss man den Segenspruch [wieder] sprechen. R. Šešeth aber sagt selbst wenn [man spricht,] „Mische ein für die Ochsen", braucht man ebenfalls nicht den Segenspruch [wieder] zu sprechen, denn R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Es ist dem Menschen verboten, zu essen, bevor er seinem Vieh Futter gegeben, denn es heisst, [1]*Und ich werde Gras auf deinem Feld für dein Vieh geben*, nachher erst [1]*und du wirst essen und satt werden.*

Raba b. Šemuël sagte im Namen R. Ḥijas: Wer [das Brot] anbricht, darf nicht eher anbrechen, als bis man für jeden einzelnen Salz oder Zukost gebracht hat. Raba b. Šemuël war beim Exiloberhaupt[2] eingetroffen, man setzte ihm Brot vor, und er brach es sofort an. Man sprach zu ihm: Ist der Herr von seiner Lehre zurückgekommen? Da erwiderte er ihnen: Dieses da erfordert kein Warten[3].

Ferner sagte Raba b. Šemuël im Namen R. Ḥijas: Das Fusswasser wird nicht anders entleert, als im Sitzen[4]. R. Kahana sagte: Auf lockerer Erde auch stehend. Wo keine lockere Erde da ist, stelle man sich auf einen hohen Platz und lasse Urin auf einen erdigen[5] Ort.

Ferner sagte Raba b. Šemuël im Namen R. Ḥijas: Nach jedem Essen esse Salz, und nach jedem Trinken trinke Wasser, so wirst du nie zu Schaden kommen. Ebenso wird gelehrt: Nach jedem Essen esse Salz, und nach jedem Trinken trinke Wasser, so wirst du nie zu Schaden kommen. Ein Zweites lehrt: Wer irgend eine Speise gegessen und kein Salz gegessen hat, wer irgend ein Getränk getrunken und kein Wasser getrunken hat, der sei am Tag wegen üblen Geruchs aus dem Mund (besorgt) und bei Nacht wegen der Bräune besorgt.

Die Rabbanan lehrten: Wer sein Essen im Wasser schwimmen lässt, bekommt kein Leibweh. Wieviel? — Einen Trinkbecher[6] für ein Brot.

R. Mari sagte im Namen R. Johanans: Wer einmal in dreissig Tagen Linsen [zu essen] pflegt, der hält die Bräune von seinem Haus fern, jeden Tag [esse man] aber nicht. Aus welchem Grund? — weil es wegen üblen Geruchs aus dem Mund schädlich ist. Ferner sagte R. Mari im Namen R. Johanans: Wer einmal in dreissig Tagen Senf zu essen pflegt, der hält böse Krankheiten von seinem Haus fern, jeden Tag [esse man] aber nicht. Aus welchem Grund? — weil es wegen Herzschwäche schädlich ist.

R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Wer kleine Fische zu essen pflegt, bekommt kein Leibweh, und nicht nur das, kleine Fische lassen auch gedeihen, nähren und stärken den ganzen Körper des Menschen. R. Ḥama b. Ḥanina sagte: Wer Schwarzkümmel zu essen pflegt, bekommt keine Herzschmerzen. Man wandte ein: R. Šimon b. Gamaliel sagte: Der Schwarzkümmel ist eines der sechzig tötlichen Gewürze, und wer an Osten von dessen Tenne schläft, dessen Blut fällt auf sein eigenes Haupt». — Das ist kein [illegible]

[46]ברוך אינו צריך לברך [47]הבא מלה [47]הבא לפתן צריך לברך ורבי יוחנן אמר אפילו הביאו מלח הביאו לפתן[48]נמי אין צריך לברך גביל לתורי גביל לתורי צריך לברך ורב ששת אמר אפילו גביל לתורי[49]נמי אינו צריך לברך דאמר רב יהודה אמר רב אסור[49]לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך [50]והדר ואכלת ושבעת: אמר רבא בר שמואל [51]משום רבי חייא אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן [52]לפני כל אחד ואחד רבא בר שמואל אקלע לבי ריש גלותא אפיקו ליה רפתא ובצע להדיא אמרו ליה הדר מר משמעתיה אמר להו לית דין צריך בשש: ואמר רבא בר שמואל משום רבי חייא אין מי רגלים כלים אלא בישיבה [53]אמר רב כהנא ובעפר תיחוח אפילו בעמידה [54]ואי ליכא עפר תיחוח יעמוד במקום[55]גבוה וישתין למקום מדרון: ואמר [56]רבא בר שמואל משמיה דרבי חייא אחר כל אכילתך אכול מלח[57]ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק תניא נמי הכי אחר כל אכילתך אכול מלח[57]ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק תניא אידך אכל כל מאכל ולא אכל מלח שתה כל [58]משקין ולא שתה מים ביום ידאג [59]מן ריח הפה ובלילה [60]ידאג מפני אסכרה: תנו רבנן המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעים [61]וכמה אמר רב חסדא קיתון לפת: אמר רב מרי אמר רבי יוחנן הרגיל בעדשים [62]אחת לשלשים יום מונע אסכרה מתוך ביתו אבל כל יומא לא [65]מאי טעמא משום [63]דקשה לריח הפה: ואמר רב מרי אמר רבי יוחנן הרגיל בחרדל[62]אחת לשלשים יום מונע חלאים [64]מתוך ביתו אבל כל יומא לא[65]מאי טעמא משום [66]דקשה לחולשא דלבא: אמר רב חייא בר אשי אמר רב הרגיל בדגים קטנים אינו בא לידי חולי מעים ולא עוד אלא שדגים קטנים מפרין ומרבין [67]ומברין כל גופו של אדם: אמר רבי חמא ברבי חנינא הרגיל בקצח אינו בא לידי כאב לב מתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר קצח אחד מששים[68]סמני המות[69]הוא והישן [70]למזרח גרנו דמו בראשו לא קשיא הא בריחו הא בטעמו

Gn. 1,29 — Dt. 11,15 — Ber

M 47 הביאו ‖ M 48 — נמי ‖ M 49 + לו ‖ M 50 — והדר ‖ M 51 משמיה דרי ‖ M 52 + לפניו ו ‖ M 53 — אר כ ‖ M 54 א ר כהנא ובמקום קשה דליכא ‖ M 55 גבוה ויש׳ למקום ‖ M 56 רבה ‖ M 57 + ואי אתה ניזוק אחר ‖ M 58 משקה ‖ M 59 מפני ‖ M 60 — ידאג ‖ M 61 וכמה ‖ M 62 אחד ‖ M 63 — דקשה ל ‖ M 64 + רעים ‖ M 65 מ״ט ‖ M 66 דקשו לחולי ‖ M 67 ומברין כל ‖ M 68 + ב ‖ M 69 הוא ‖ M 70 במז׳.

[illegible] Brot kann man auch ohne Zukost essen. 4 RSJ [illegible] 5. [illegible] Aeltarop meder, *Erde*, ähnlich im Arab. u. Syr. 6. *Kiros, bauchiges Gefäss, Becher.*

[71]אימיה דרבי ירמיה אפיא ליה רפתא ומדבקא ליה ומקלפא
ליה: רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: [72]אמר רבי
Suk.40a זירא ואיתימא רבי חיננא בר פפא אין הלכה כרבי יהודה ° ואמר
רבי זירא ואיתימא רבי[73]חיננא בר פפא מאי טעמא דרבי יהודה
Ps.68,20 [74]אמר קרא ° ברוך ה׳ יום יום וכי ביום מברכין אותו[75]ובלילה אין
מברכין אותו אלא לומר לך כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו[76]הכא
Suk.46a נמי כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו: ° ואמר רבי[72]זירא ואיתימא
רבי [73]חיננא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא
מדת בשר ודם מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק
אבל[77]הקדוש ברוך הוא אינו כן מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק
Ex.15,26 שנאמר ° ויאמר אם שמוע תשמע אם שמוע תשמע ואם לאו
לא תשמע דבר אחר אם שמוע בישן תשמע בחדש ואם
יפנה לבבך שוב לא תשמע[78]:

[ii] בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל
Ber.12a פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא ° ועל כולם
אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא:

גמרא. מאן תנא דעיקר [79]אילן ארעא היא [80]אמר רב
Bik.i,6 נחמן בר יצחק רבי יהודה היא דתנן ° יבש המעיין ונקצץ האילן
מביא ואינו קורא רבי יהודה אומר מביא וקורא: על פירות
הארץ וכו׳: פשיטא אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא
Syn 70a לרבי יהודה דאמר חטה מין אילן היא דתניא ° אילן שאכל ממנו
אדם הראשון[81]רבי מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא
Gn 9,21 יללה על[82]האדם אלא[83]יין[84]שנאמר ° וישת מן היין וישכר רבי
נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו
ib.3,7 [85]שנאמר ° ויתפרו עלה תאנה רבי יהודה אומר חטה היתה
שאין התינוק יודע[86]לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם [87]דגן
סלקא דעתך אמינא [88]הואיל ואמר רבי יהודה חטה מין אילן
היא לבריך עליה בורא פרי העץ קמשמע לן [89]היכא מברכינן
בורא פרי העץ היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגווזא
Col.b [90]והדר מפיק ° אבל היכא דכי שקלת ליה לפירי ליתיה לגווזא

M 71 ר״י הוה אכיל ומדביק ליה בריפתא ומקלפא ליה בסכין [ר״י אפיא ל׳ אימיה רפתא ומדבקא ליה לקצח ברפתא היכי דניתיב טעמיה והדר מקלפא בשעת אכילה כ״ה דלא ניתיב ריחא] M 72 – אמר...יהודה ו׳ | M 73 חנינא M 74 דכתיב ׳ M 75 ולא בלילה אלא ל״ל בכל M 76 הכי...ברכותיו M 77 + מדתו של || M 78 +אתמר נמי א״ר חייא בר אשי אמר רב דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים כתוב בתורה הא דאמרן שנוי בנ׳ דכ׳ ואמרת אליהם השומע ישמע והחדל יחדל השומע בעה״ז ישמע בעה״ב והחדל בעה״ז יחדל בעה״ב | M 79 – אילן M 80 ארנב״י M 81 – רמ״א M 82 – ה | M 83 + מי ששתה M 84 שנ׳...וישכר ׳ M 85 שנ׳...תאנה | M 86 לומר M 87 חטה M 88 – הואיל...היא | M 89 כי מב׳ עלויה || M 90 דהדר

Einwand, das Eine bezüglich seines Geruchs, das Andere bezüglich seines Geschmacks. Die Mutter R. Jirmejas buck ihm Brot, streute ihn herauf und kratzte ihn wieder ab.

R. Jehuda sagt: *„Der allerlei Grasarten erschafft“.* R. Zera, nach Anderen R. Ḥenana b. Papa sagte: Die Halakha ist nicht wie R. Jehuda. Ferner sagte R. Zera, nach Anderen R. Ḥenana b. Papa: Was ist der Grund R. Jehudas? — der Schriftvers sagt: [1]*Gebenedeiet sei der Herr Tag für Tag;* benedeiet man ihn denn nur am Tag, und benedeiet ihn nicht in der Nacht? Vielmehr, dies besagt: Tag für Tag gieb ihm seine entsprechenden Segensprüche; ebenso hier, für jede Art gieb ihm seine entsprechenden Segensprüche.

Ferner sagte R. Zera, nach Anderen R. Ḥenana b. Papa: Komme und siehe, dass nicht wie beim Heiligen, gebenedeiet sei er, ist es beim Menschen: beim Menschen nimmt ein leeres Gefäss auf, ein volles nimmt nicht auf, beim Heiligen, gebenedeiet sei er, ist es aber nicht so, das Volle[2] nimmt auf, das Leere nimmt nicht auf; denn es heisst: [3]*Und er sprach: Wenn hören, wirst du hören*: wenn du bereits gehört hast, wirst du auch hören, wenn aber nicht, so wirst du nicht hören. Eine andere Erklärung: Hast du das Alte gehört, so wirst du auch das Neue hören, wendet sich aber dein Herz weg, so wirst du nichts mehr hören.

HAT jemand über Früchte des Baums *„Der die Bodenfrucht erschafft“* **gesprochen, so ist er seiner Pflicht entledigt; wenn über Früchte des Bodens** *„Der die Baumfrucht erschafft“*, **so ist er seiner Pflicht nicht entledigt. Bei Allen aber hat man sich der Pflicht entledigt, wenn man** *„Alles entsteht durch sein Wort“* **gesprochen hat.**

GEMARA. Wer lehrt, dass der Boden die Hauptsache beim Baum ist? R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Das ist nach R. Jehuda; denn es wird gelehrt: Ist die Quelle versiegt, oder der Baum abgehauen worden, so bringt er dar[4], liest aber nicht; R. Jehuda sagt: er bringt dar und liest auch[5].

Wenn über Früchte des Bodens ct. Selbstverständlich! R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Dies war nötig wegen des R. Jehuda, welcher sagt, dass der Weizen eine Baumart ist; denn es wird gelehrt: Der Baum von dem Adam (der Erste) ass, war, wie R. Meïr sagt, ein Weinstock, denn du hast nichts, was über den Menschen Wehklage bringt, als den Wein, wie es heisst: [6]*Und er trank von dem Wein und wurde trunken;* R. Neḥemja sagt, es war ein Feigenbaum, denn womit sie verdorben wurden, damit wurde es ihnen wieder gut gemacht, wie es heisst: [7]***Und sie nähten Feigenblätter zusammen***; R. Jehuda sagt, es war Weizen, denn das Kind kann nicht eher Vater und Mutter sprechen, als bis es den Geschmack des Getreides gekostet hat[8]. Man könnte glauben, da ja R. Jehuda sagt, der Weizen sei eine Baumart, so spreche man über ihn *„Der die Baumfrucht erschafft“*, daher lässt er uns hören, dass man nur da *„Der die Baumfrucht erschafft“* spricht, wo der Zweig, wenn man die Frucht abpflückt, bleibt und wieder [Früchte] hervorbringt, wo aber, wenn man die Frucht abpflückt, kein Zweig

1. Ps. 68,20. 2. Der Gelehrte, der mit Wissen voll ist. 3. Ex 15,26. 4. Die Erstlingsfrüchte. 5. Weil der Boden noch da ist. Vgl. Bik. i,6. 6. Gen. 9,21. 7. Ib. 3,7. 8. Deshalb „Baum der Erkenntnis“.

zurückbleibt, der wieder [Früchte] trägt, spricht man nicht „*Der die Baumfrucht erschafft*“, sondern „*Der die Bodenfrucht erschafft*“.

Bei Allen aber — wenn man „*Alles*“ &c. Es wurde gelehrt: R. Hona sagt: ausser dem Brot und dem Wein. R. Johanan sagt: Brot und Wein ebenfalls. Es ist anzunehmen, dass sie hierin wie die folgenden Tannaím streiten: «Hat jemand Brot gesehen und gesprochen: wie schön ist dieses Brot, gebenedeiet sei Gott, der es erschaffen hat! so ist er seiner Pflicht entledigt; hat jemand eine Feige gesehen und gesprochen: wie schön ist diese Feige, gebenedeiet sei Gott, der sie erschaffen hat! so ist er seiner Pflicht entledigt — Worte R. Meïrs. R. Jose aber sagt: wer das Gepräge ändert, das die Weisen bei den Segenssprüchen festgesetzt haben, hat seine Pflicht nicht erfüllt.» Es ist nun anzunehmen, dass R. Hona der Ansicht R. Joses, und R. Johanan der Ansicht R. Meïrs ist. — R. Hona kann dir Folgendes erwidern: Ich kann es sogar mit R. Meïr halten, denn nur dort vertritt R. Meïr seine Ansicht, wo man ja den Namen des Brots genannt hat, wo man aber den Namen des Brots nicht genannt hat, giebt auch R. Meïr zu. R. Johanan hingegen kann dir Folgendes erwidern: Ich kann es sogar mit R. Jose halten, denn nur dort vertritt R. Jose seine Ansicht, da man ja einen Segenspruch gesprochen hat, den die Rabbanan nicht angeordnet haben, wo man aber „*Alles entsteht durch sein Wort*“ gesprochen hat, was ja die Rabbanan angeordnet haben, giebt auch R. Jose zu.

Binjamin der Hirt ass sein Brot und sprach: Gebenedeiet sei der Herr dieses Brots! Rabh sagte, dass er seiner Pflicht entledigt ist. Rabh sagte ja aber, ein Segenspruch, in dem der Gottesname nicht genannt wird, ist kein Segenspruch! — Wo er gesprochen hat: Gebenedeiet sei der Allbarmherzige, der Herr dieses Brots. Es sind ja aber drei Segensprüche erforderlich. — Was Rabh «entledigt» sagt, meint er es auch nur, des ersten Segenspruchs entledigt. Was lässt er uns somit hören? — Obgleich er ihn in profaner Sprache gesprochen hat. Dieses wurde ja schon gelehrt! Folgendes kann in jeder Sprache gelesen werden: der Abschnitt der Ehebruchverdächtigen, das Bekenntnis beim Zehnt[1], das Šemâ, das Gebet und der Tischsegen. — Es ist wol nötig; man könnte sagen, dies sei nur der Fall, wo man in profaner Sprache genau so gesagt hat, wie ihn die Rabbanan in der Heiligensprache angeordnet haben, wo man ihn aber in der profanen Sprache nicht so gesagt hat wie ihn die Rabbanan in der Heiligensprache angeordnet haben, sei dies nicht der Fall — daher lässt er uns hören.

Der Text. Rabh sagt: jeder Segenspruch, in dem der Gottesname nicht erwähnt wird, ist kein Segenspruch. R. Johanan sagt: jeder Segenspruch, in dem das Königtum [Gottes] nicht erwähnt wird, ist kein Segenspruch. Abajje sagte: Wie Rabh ist es wahrscheinlicher, denn es wird gelehrt: [Es heisst:] [2]*Deine Gebote habe ich nicht übertreten, noch vergessen*, nicht übertreten, dich zu benedeien, noch vergessen, deinen Namen zu nennen; er lehrt aber nicht: dein Königtum darüber [zu nennen].

UEBER das, was nicht aus der Erde wächst, spricht man „*Alles entsteht durch sein Wort*“. Ueber den Essig, über Abgefallenes und über Heuschrecken spricht man „*Alles entsteht durch sein*

דהדר מפיק לא מברכינן עליה בורא פרי העץ [91]אלא בורא פרי האדמה: ועל כולם אם אמר שהכל וכו׳: אתמר [92]רב הונא אמר חוץ מן הפת ומן היין ורבי יוחנן אמר אפילו פת ויין נימא כתנאי [93]ראה פת ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה יצא ראה תאנה ואמר כמה נאה תאנה זו ברוך המקום שבראה יצא דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו נימא רב הונא דאמר כרבי יוסי ורבי יוחנן דאמר כרבי מאיר אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפילו לרבי מאיר עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא היכא דקא מדכר שמיה דפת אבל היכא דלא קא מדכר שמיה דפת אפילו רבי מאיר מודה ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבי יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא משום דקאמר ברכה דלא תקינו רבנן אבל [94]אמר שהכל נהיה בדברו [95]דתקינו רבנן אפילו רבי יוסי מודה: בנימן רעיא [96]כרך רפתא ואמר בריך מריה דהאי [97]פיתא אמר רב יצא [98]והאמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה דאמר בריך רחמנא מריה דהאי [97]פיתא [99]והא בעינן שלש ברכות מאי יצא דקאמר רב נמי יצא ידי ברכה ראשונה מאי קמשמע לן אף על גב דאמרה בלשון חול תנינא [1]ואלו נאמרים בכל לשון [2]פרשת סוטה ודוי מעשר וקרית שמע ותפלה וברכת המזון [3]אצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש אימא לא קמשמע לן: גופא אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אמר אביי כותיה דרב מסתברא [4]דתניא לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי לא [5]עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך [6]ומלכותך עליו [7]ולא קתני [8]:

על [9]דבר שאין גדולו מן הארץ [1]אומר שהכל נהיה בדברו על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי אומר

91 M - אלא בפה״א 92 M + ר׳ האמר חוץ מן הפת ור״י אמר אפילו פת א״ד 93 M + היה ר׳ אומר 94 M + אי 95 M + ברכה 96 M אכל נהמא אמר | 97 M ריפתא 98 M + ומי אמר רב הכי | 99 M + ולר׳ יוחנן דאמר בריך רחמנא מלכא מרי דהאי פיתא || 1 M - ו | 2 P פרשה 3 M ושבועת העדות ושבועת הפקדון ואצטריך סד״א התם אע״ג דאמרה בל״ח הוא דאמרה כ״ה דתקינו לה רבנן אבל הכא אם אמרה כ״ה דלא תקינו ליה רבנן אימא לא קמ״ל | 4 M דתנן | 5 M שכחתי מלברכך ומלהזכיר BM 6 ומלכותך 7 B + ואלו מלכות. M ול״ק מלהזכיר שמך ומלכ׳ עליו 8 B + ורבי יוחנן תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו 9 M + כל 10 M - אומר.

1. Vgl. Dt Kap. 26. 2. Dt 26,13.

שהכל[11]נהיה בדברו רבי יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו: [iv] היו לפניו הרבה מינין רבי יהודה אומר אם יש ביניהן[12]מין שבעה עליו הוא מברך וחכמים אומרים מברך על[13]איזה מהן שירצה[14]:

גמרא. תנו רבנן על[9]דבר שאין גדולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיות ועופות ודגים אומר שהכל נהיה בדברו על החלב ועל הבצים ועל הגבינה אומר שהכל [15] Bh.95b על הפת שעפשה ועל היין שהקרים ועל התבשיל[16]שעבר צורתו אומר שהכל ועל המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטריות אומר שהכל למימרא דכמהין ופטריות לאו גדולי קרקע נינהו והתניא Ned.55a הנודר מפירות הארץ אסור בפירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר [17]כל גדולי קרקע[18]עלי אסור[19]אף בכמהין ופטריות אמר אביי מרבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא והא על דבר שאין גדולו מן הארץ קתני תני על דבר שאין יונק מן הארץ: ועל הנובלות: מאי נובלות[20]רבי זירא ורבי אילעא חד אמר בושלי [21]כמרא וחד אמר תמרא דזיקא תנן רבי יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא היינו דקרי ליה מין קללה אלא למאן דאמר תמרי דזיקא מאי מין קללה[22]אשארא איכא דאמרי בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא היינו דמברכינן עלויהו שהכל אלא למאן דאמר תמרי דזיקא שהכל בורא פרי העץ[23]מבעי ליה לברוכי אלא בנובלות סתמא כולי עלמא לא פליגי דבושלי כמרא נינהו כי פליגי Dem.1,1 בנובלות תמרה דתנן הקלין שבדמאי השיתין והרימין והעוזרדין בנות שוח ובנות שקמה וגופנין ונצפה [24]ונובלות תמרה שיתין[25]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מין תאנים Rh.15b Az.14a [26]רימין כנדי העחרדין טולשי בנות שוח אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן תאיני חוורתא בנות שקמה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [27]דובלי גופנין שילהי גופני נצפה פרחה נובלות תמרה רבי אילעא ורבי זירא חד אמר בושלי כמרא וחד אמר תמרי זיקא בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא [28]היינו דקתני הקלין שבדמאי ספיקן הוא דפטור הא ודאן חייב אלא

M 11 — נב״ד | M 12 ממין || M 13 אחד , 14 בד״ו נדפסה פה גם המשנה הבאה עד «מעשה קדרה» | M 15 + נהיה בדברו על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי [אומר שהנ״ב ר״א כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו] || M 16 שעיברה צורתו | M 17 + יאסרו עלי || M 18 — עלי | M 19 — אף | M 20 ר׳ אילעאי ור״ז || M 21 [כומרא], וכן להלן | M 22 + איכא כי קתני | M 23 בעי ברוכי || M24 ○ ונו״ת || M 25 — אמר...יוחנן | M 26 תאני [רימין פרנדי] | M 27 תאני דולבי גופנין שלהי | M 28 דמאי הוא דלא מעשרינן הא ודאי מעשרינן אלא.

Wort". R. Jehuda sagt: über Alles, was eine Art Fluch ist, spricht man keinen Segenspruch. Wer vor sich mehrere Arten hat R. Jehuda sagt: falls darunter eine von den sieben Arten vorhanden ist, so spreche er über diese den Segenspruch; die Weisen sagen: er spreche, über welche er will.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten Ueber das, was nicht aus der Erde wächst, als (Vieh-) Fleisch, Wild, Geflügel und Fische, spricht man „*Alles entsteht durch sein Wort*"; über Milch, Eier und Käse spricht man „*Alles*", über verschimmeltes Brot, versauerten Wein und verdorbene[1] Kochspeise spricht man „*Alles*", über Salz, Salztunke, Pilze und Morcheln spricht man „*Alles*". Hieraus zu entnehmen, dass Pilze und Morcheln keine Erdgewächse sind es wird ja aber gelehrt: Wer gelobt, keine Bodenfrüchte zu geniessen, dem sind Bodenfrüchte verboten, Pilze und Morcheln erlaubt; hat er aber gesagt: alle Erdgewächse seien mir verboten, so sind ihm auch Pilze und Morcheln verboten! Abajje erwiderte: sie wachsen wol aus der Erde, ihre Nahrung ziehen sie aber nicht aus der Erde. Er lehrt ja aber: Ueber das, was nicht aus der Erde wächst?! — Lies: Ueber das, was nicht aus der Erde seine Nahrung zieht.

Ueber Abgefallenes. Was heisst Abgefallenes? — R. Zera und R. Ileâ; der Eine sagt, durch die Hitze verdorrt, der Andere sagt, Datteln, die der Wind abgeschüttelt. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: über Alles, was eine Art Fluch ist, spricht man keinen Segenspruch. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, «durch die Hitze verdorrt», dass er es eine Art Fluch nennt, was für eine Art Fluch ist es aber nach demjenigen, welcher sagt «Datteln, die der Wind abgeschüttelt»?! — Dies bezieht sich auf die übrigen. Manche sagen, Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt «durch die Hitze verdorrt», dass man über dasselbe „*Alles*" spricht, warum aber spricht man über dasselbe „*Alles*" nach demjenigen, welcher «Datteln, die der Wind abgeschüttelt» sagt, man sollte ja „*Der die Baumfrucht erschafft*" sprechen?! — Vielmehr bezüglich „Abgefallenes" schlechthin streitet niemand, dass darunter das durch die Hitze verdorrte gemeint ist, worüber aber streiten sie — über „das Abgefallene der Dattelpalme"; denn es wird gelehrt: Das bezüglich des Demaj[2] leichter zu nehmende: Sitin, Rimin, Ôzardin, Benot šuah, Benot šiqma, Guphnin, Niçpa, Noblot temara [das Abgefallene der Dattelpalme]. — Sitin: wie Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans sagt, eine Art Feigen; Rimin: Artischockenfrüchte[3]; Ôzardin: Speierlingfrüchte; Benot šuah: wie Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans sagt, weisse Feigen; Benot šiqma: wie Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans sagt, die Platane[4]; Guphnin: späte Weintrauben; Niçpa: Kapernfrucht; Noblot temara [das Abgefallene der Dattelpalme]: R. Ileâ und R. Zera; der Eine sagt, durch die Hitze verdorrt, der Andere sagt, Datteln, die der Wind abgeschüttelt. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt «durch die Hitze verdorrt», dass er «das bezüglich des Demaj leichter zu nehmende» lehrt, denn nur, wo ein Zweifel vorliegt, sind sie befreit

1. Wörtl.: deren Aussehen vorüber ist. 2. Alles, wovon es zweifelhaft ist, ob der Zehnt &c. entrichtet wurde. 3. Richt. mit Árukh כינרי zu lesen. 4. Richt. mit Cod. M. דולבי zu lesen. Diese Erkl. RbBHs. ist nicht zutreffend. Nach Maimonides (Dem. i,1) sind B. šiq. wilde Feigen.

למאן דאמר תמרי זיקא[29] וראן חייב הפקרא נינהו הכא במאי עסקינן שעשאן ֯גורן דאמר רבי יצחק [30]אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב הלקט והשכחה והפאה שעשאן גורן הוקבעו למעשר איכא דאמרי ֯בשלמא למאן דאמר תמרי זיקא היינו דהכא קרי לה נובלות סתמא והתם קרי לה תמרה אלא למאן דאמר בושלי כמרא ניתני אידי ואידי נובלות תמרה או אידי ואידי נובלות סתמא קשיא: היו לפניו מינין הרבה וכו׳: אמר עולא מחלוקת בשברכותיהן שוות[31] דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי[32] מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה מתיבי היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית הכי במאי עסקינן [33]כשהצנון עיקר אי הכי אימא סיפא רבי יהודה אומר מברך על הזית שהזית ממין שבעה לית ליה לרבי יהודה הא דתנן[34]° כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה וכי תימא הכי נמי דלית ליה והתניא רבי יהודה אומר אם מחמת צנון בא הזית מברך על הצנון ופוטר את הזית[35] לעולם[36] צנון עיקר עסקינן וכי פליגי רבי יהודה ורבנן במלתא אחריתי פליגי[37] וחסורי מחסרא והכי קתני היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית במה דברים אמורים כשהצנון עיקר אבל אין הצנון עיקר דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה ושני מינין[38] בעלמא שברכותיהן שוות[39] מברך על איזה מהן שירצה רבי יהודה אומר מברך על הזית שהזית ממין שבעה פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי[32] מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת בשלמא למאן דאמר בשברכותיהן שוות מחלוקת שפיר אלא למאן דאמר בשאין ברכותיהן שוות[40] פליגי במאי פליגי[41] אמר רבי

Sol.4 — Fol.4[...] — Br.3, 44a

M 29 דאי מי מחייב הפ׳ נינהו לא צריכא שע׳ ‖ M 30 בן אליעזר משום ‖ M 31 + כגון אתרוג וזית ‖ M 32 מין׳ ‖ M 33 כשהיה צנון ‖ M 34 + זה הכלל ‖ M 35 לעולם.. אחריתי פליגי ‖ B 36 בצנון׳ ‖ M 37 חסורי ‖ M 38 בעלמא׳ ‖ M 39 + כגון אתרוג וזית ‖ M 40 מחלוקת ‖ M 41 (אר״י.

die gewiss [ungezehnteten] hingegen sind pflichtig. warum aber sollen nach demjenigen, welcher sagt «Datteln, die der Wind abgeschüttelt», die gewiss [ungezehnteten] pflichtig sein, sie sind ja Freigut?' Hier handelt es sich, wo er sie schon in die Tenne gesammelt hat, denn R. Jiçḥaq sagte im Namen R. Joḥanans, im Namen des R. Eliézer b. Jâqob: Nachlese, Vergessenes[1], Eckenlass[1], in die Tenne gesammelt, sind zum Zehnten bestimmt. Manche sagen: Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt «Datteln, die der Wind abgeschüttelt», dass er es hier „Abgefallenes" schlechthin (nennt) und dort „[Abgefallenes] der Dattelpalme" nennt; nach demjenigen aber, welcher sagt «durch die Hitze verdorrt», sollte er ja hier wie dort „Abgefallenes der Dattelpalme", oder hier wie dort „Abgefallenes" schlechthin lehren?' — Eine Frage.

Wer vor sich mehrere Arten hat ct. Ûla sagte: Der Streit besteht nur, wo ihre Segensprüche die gleichen sind: R. Jehuda ist der Ansicht, was zu den sieben Arten gehört, ist zu bevorzugen, die Rabbanan hingegen sind der Ansicht, das Beliebtere ist zu bevorzugen; wo aber ihre Segensprüche nicht die gleichen sind, geben Alle zu, dass man zuerst über das Eine, dann über das Andere den Segenspruch spricht. Man wandte ein: «Wer vor sich einen Rettig und eine Olive hat, spricht den Segenspruch über den Rettig und befreit die Olive»! — Hier handelt es sich, wo der Rettig Hauptsache ist. Wenn so, wie nun der Schlussfatz: «R. Jehuda sagt: man spricht den Segenspruch über die Olive, weil die Olive von den sieben Arten ist»? hält denn R. Jehuda nicht daran, was gelehrt wird: Bei Allem, was Hauptsache ist und eine Nebensache hat, spricht man den Segenspruch über die Hauptsache und befreit die Nebensache?! wolltest du indess sagen, so sei es auch, er hält nicht daran, so wird ja gelehrt: R. Jehuda sagt: ist die Olive des Rettigs wegen da, so spricht er den Segenspruch über den Rettig und befreit die Olive! — Thatsächlich handelt es sich hier, wo der Rettig Hauptsache ist. R. Jehuda und die Rabbanan streiten aber bezüglich einer anderen Sache, sie[2] ist nämlich lückenhaft und muss, wie folgt, lauten: Wer vor sich einen Rettig und eine Olive hat, spricht den Segenspruch über den Rettig und befreit die Olive, diese Worte gelten nur, wo der Rettig Hauptsache ist, wo aber der Rettig nicht Hauptsache ist, geben Alle zu, dass er zuerst über das Eine (den Segenspruch spricht), dann über das Andere den Segenspruch spricht, wo ihm aber zwei Arten vorliegen, deren Segensprüche die gleichen sind, so spricht er den Segenspruch, über welche er will. R. Jehuda hingegen sagt, er spricht über die Olive, da die Olive zu den sieben Arten gehört. Hierüber streiten R. Ami und R. Jiçḥaq der Schmied. Der Eine sagt, der Streit besteht nur, wo ihre Segensprüche die gleichen sind, denn R. Jehuda ist der Ansicht, das aus den sieben Arten sei zu bevorzugen, während die Rabbanan der Ansicht sind, das Beliebtere sei zu bevorzugen, wo aber ihre Segensprüche nicht die gleichen sind, geben Alle zu, dass man zuerst über das Eine (den Segenspruch spricht), dann über das Andere den Segenspruch spricht. Der Andere sagt, der Streit besteht auch in dem Fall, wo ihre Segensprüche nicht die gleichen sind. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, der Streit besteht nur, wo ihre Segensprüche die gleichen sind, worin aber besteht ihr Streit nach demjenigen, welcher sagt, der Streit besteht auch, wo ihre Segensprüche nicht die gleichen sind[3]? R. Jirmeja erwiderte. Worüber

1 Vgl. Lev. 19,9. 2 Die Barajta. 3 Da auch R.J. zugibt, dass das Eine, wenn es auch zu den 7 Arten gehört, das Andere nicht befreien kann.

ירמיה להקדים דאמר רבי יוסף ואיתימא רבי יצחק כל המוקדם
Dt.8,8 בפסוק זה [42]מוקדם לברכה שנאמר °ארץ חטה ושעורה וגפן
Er.4a Suk.5b ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ופליגא דרב [43]חנין °דאמר
Hol.71b Neg. xiii.9 רב חנין [44]כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן °הנכנס
לבית המנוגע וכליו על כתפיו[45]וסנדליו[46]בידיו וטבעותיו בקומצו
הוא והן טמאין מיד היה לבוש כליו[47]וסנדליו ברגליו וטבעותיו
[48]בידיו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת
פרס פת חטין ולא פת שעורין מסב [49]ואוכלן בלפתן שעורה
דתנן עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל
גפן כדי רביעית יין לנזיר תאנה כגרוגרת להוצאת שבת רמון
Sab.112b Er.4a Suk.6a Kel. xvii,1 [50]כדתנן °כל כלי בעלי בתים °שעורן כרמונים ארץ זית שמן
אמר רבי יוסי ברבי חנינא ארץ שכל שעוריה כזתים כל
Col.b שעוריה סלקא דעתך[51]והא איכא הנך דאמרן אלא ארץ שרוב
שעוריה כזתים דביש ככותבת הגסה ביום הכפורים ואידך[52]הני
שעורין בהדיא מי כתיבי אלא[53]מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:
רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי בסעודתא אייתו לקמיהו תמרי
ורמוני שקל רב המנונא בריך אתמרי ברישא אמר ליה [54]רב
חסדא לא[55]סבר לה מר [56]להא דאמר רב יוסף ואיתימא רבי
יצחק כל המוקדם בפסוק[57]זה קודם לברכה אמר ליה זה שני
לארץ וזה חמישי לארץ אמר ליה מאן יהיב לן נגרי דפרזלא
ונשמעינך: אתמר הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה
[58]אמר רב הונא טעונים ברכה לפניהם ואין טעונים ברכה
לאחריהם וכן אמר רב נחמן טעונים ברכה לפניהם ואין טעונים
ברכה לאחריהם ורב ששת אמר טעונים ברכה בין לפניהם בין
לאחריהם שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה
לאחריו אלא פת הבאה בכסנין בלבד ופליגא דרבי חייא דאמר
Hol.111b רבי חייא °פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין
אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך
הסעודה[59]אין טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ושלא

M42 + הוא || 43 B חנן || 44 M פסוק זה || 45 M וטבעתו וסנדלו בידו || 46 B וטבעותיו בידיו || 47 M וטבעתו בידו וסנדלו ברגלו || 48 B באצבע || M49 ואוכלה || M50 דתנן || M51 הא איכא הני דא׳ אלא אימא רוב || M52 — הני || M53 הלכתא || P54 — ר״ח || B 55 סבירא ליה || M 56 — להא || יצחק... || M 57 מוקדם || M 58 ר״ה אמר || M 59 אינו מברך לא.

man zuerst spricht Denn R. Joseph, nach Anderen R. Jiçhaq, sagte: was zuerst im Schriftvers genannt wird, kommt auch bezüglich des Segenspruchs zuerst wie es heisst [1]*Ein Land, darin sind Weizen, Gerste, Weinstöcke, Feigenbäume, Granatäpfel, ein Land der Oelbäume und des Honigs.* Er streitet gegen R. Ḥanin denn R. Ḥanin sagte, dass dieser ganze Schriftvers der Masse wegen da ist Weizen — denn es wird gelehrt: Tritt jemand in ein aussätziges Haus[2] und hält seine Kleider auf der Schulter, seine Sandalen in der Hand und seine Ringe in der Faust, so ist er samt diesen sofort unrein, wenn er aber seine Kleider [auf dem Körper], seine Sandalen auf den Füssen und seine Ringe auf den Händen anhat, so ist er sofort unrein, sie aber bleiben rein, bis er so lange verweilt, dass man ein Peras Weizenbrot, nicht Gerstenbrot, und zwar angelehnt und mit Zukost[3] aufessen kann. Gerste — denn es wird gelehrt: Ein Knochen[4] in der Grösse einer Gerste verunreinigt durch das Berühren und durch das Tragen, nicht aber verunreinigt er im Zelt[5]. Weinstöcke — das Mass eines Viertellog Wein für den Geweihten[6]. Feigenbäume — das Mass einer getrockneten Feige bezüglich des Heraustragens am Šabbath.[7] Granatäpfel — denn es wird gelehrt: Das Maas aller Gefässe eines Hausbesitzers[8] ist wie die Grösse eines Granatapfels[9]. Ein Land der Oelbäume R. Jose b. R Ḥanina sagte: ein Land, dessen sämtliche Masse von Olivengrösse sind. «Dessen sämtliche Masse»? wie ist das zu verstehen? da sind ja die ebengenannten! — Vielmehr, dessen meisten Masse von Olivengrösse sind. Honig — die Grösse einer grossen Honigdattel am Versöhnungstag. Und jener? — Sind denn diese Masse ausdrücklich niedergeschrieben? sie sind ja nichts, als eine Anordnung der Rabbanan, und der Vers nur eine Stütze.

R. Ḥisda und R. Hamnuna sassen bei einer Mahlzeit, und man setzte ihnen Datteln und Granatäpfel vor. R. Hamnuna langte zu und sprach den Segenspruch über die Datteln zuerst. R. Ḥisda sprach zu ihm: Hält nicht der Herr an das, was R. Joseph, nach Anderen R. Jiçhaq, gesagt hat, dass nämlich, was im Schriftvers zuerst genannt ist, auch bezüglich des Segenspruchs zuerst kommt? Jener erwiderte: Dieses ist das zweite nach [dem Wort] „Land", jenes ist das fünfte nach [dem Wort] „Land". Da sprach dieser: Dass uns doch jemand eiserne Füsse gebe, damit wir dich bedienen können!

Es wurde gelehrt: Hat man ihnen während der Mahlzeit Feigen und Weintrauben vorgesetzt, so erfordern diese, wie R. Hona sagt, einen Segenspruch vorher, nicht aber erfordern sie einen Segenspruch nachher; ebenso sagte R. Naḥman, sie erfordern einen Segenspruch vorher, nicht aber erfordern sie einen Segenspruch nachher; R. Šešeth aber sagt, sie erfordern einen Segenspruch sowol vorher, als nachher, denn du hast ja nichts, was vorher einen Segenspruch erfordert, und nachher keinen Segenspruch erfordert, ausser dem Brot[10] zu den Rostähren. Er streitet gegen R. Ḥija, denn R. Ḥija sagte, das Brot befreit jede Art von Speise und der Wein befreit jede Art von Getränk. R. Papa sagte: Die Halakha ist: Zur Mahlzeit Gehöriges[11], in der Mahlzeit genossen, erfordert keinen Segenspruch, weder vorher noch nachher;

1. Dt. 8,8. 2. Vgl. Lev. Kap. 14. 3. Wodurch das Essen weniger Zeit erfordert 4. Ungewiss, ob von einer menschlichen Leiche. 5. Dh. das Zusammensein in einem Zelt 6. Vgl. Num. 6,3 ff. 7. Vgl. Sab 75b. 8. Als Ggs. zum Handwerker, der das Gefäss herstellt. 9. Wenn das Gefäss ein Loch in der Grösse eines Granatapfels bekommt, ist es nicht mehr verunreinigungsfähig. 10. RSJ. Mit Mandeln, Nüssen, Gewürzen udgl. zubereitet, zum Dessert mit Rostähren gegessen. 11. Dh. eine Zukost

nicht zur Mahlzeit Gehöriges u. der Mahlzeit genossen erfordert einen Segenspruch vorher, nicht aber erfordert es einen Segenspruch nachher; nach der Mahlzeit genossen, erfordert es einen Segenspruch sowol vorher wie auch nachher. Man fragte Ben Zoma: Warum sagten sie, zur Mahlzeit Gehöriges u. der Mahlzeit genossen erfordere keinen Segenspruch, weder vorher noch nachher? Er erwiderte ihnen: Weil das Brot es befreit. Wenn so, sollte ja auch das Brot den Wein befreien? — Anders ist es beim Wein, er veranlasst ja für sich selbst zu Segensprüchen[1].

R. Hona ass dreizehn Brötchen[2] von je drei im Kab und las den Tischsegen nicht. R. Nahman sprach zu ihm: Diese sind schon für den Hunger; worüber aber Andere eine Mahlzeit ansetzen, muss man ja den Segenspruch lesen.

R. Jehuda beschäftigte sich [mit der Hochzeitsfeier] seines Sohns im Haus des R. Jehuda b. Ḥabiba. Man setzte ihnen Rostähren-Brot vor. Als er kam, hörte er sie *hamoçi* sprechen, da sprach er zu ihnen: Was für ein *çi-çi* höre ich da, ihr habt vielleicht „*Der Brot aus der Erde hervorbringt [hamoçi]*" gesprochen? Sie erwiderten: Jawol, es wird ja gelehrt: R. Mona sagt im Namen R. Jehudas: über das Rostähren-Brot spricht man „*Der hervorbringt*", und Šemuel sagte, dass die Halakha wie R. Mona ist. Er sprach zu ihnen: Es wurde gelehrt, dass die Halakha nicht wie R. Mona ist. Sie sprachen zu ihm: Der Herr ist es ja selbst, der im Namen Šemuëls gesagt hat, dass man Eisenkuchen zum Erub verwendet und über sie „*Der hervorbringt*" spricht! — Anders ist es dort, wo man es als Mahlzeit ansetzt, wo man es aber nicht als Mahlzeit ansetzt, dort nicht.

R. Papa war bei R. Hona b. R. Nathan eingetroffen; als sie ihre Mahlzeit beendet hatten, brachte man ihnen etwas zum Essen. R. Papa langte zu und ass. Da sprachen sie zu ihm: Ist der Herr nicht der Ansicht, wenn man beendet hat, ist es zu essen verboten[3]? Er erwiderte ihnen: Es wurde ja gelehrt: wo man schon abgeräumt hat. Raba und R. Zera waren beim Exilsoberhaupt eingetroffen; nachdem man den Tisch vor ihnen abgeräumt hatte, schickte man ihnen vom Exilsoberhaupt noch einen Gang. Raba ass, R. Zera ass nicht. Dieser sprach zu ihm: Ist der Herr nicht der Ansicht, dass es zu essen verboten ist, wenn man schon abgeräumt hat? Jener erwiderte: Wir verlassen uns ja auf die Tafel des Exilsoberhaupts.

Rabh sagte: Wer an Oel gewöhnt ist, den hält das Oel noch auf[4]. R. Aši erzählte: Als wir bei R. Kahana waren, sprach er zu uns: Uns beispielsweise, da wir an Oel gewöhnt sind, hält das Oel auf. Die Halakha ist aber nicht wie alle diese Lehren, vielmehr wie Folgendes, das R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs gesagt hat: Drei unmittelbare Aufeinanderfolgen giebt es: unmittelbar nach dem Handauflegen[5] folgt das Schlachten, unmittelbar nach der Erlösungsbenediktion folgt das Gebet und unmittelbar nach dem Händewaschen folgt der Segenspruch. Abaje sagte: Wir wollen noch sagen: unmittelbar mit dem Schriftgelehrten

מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפניהם [60]ואין טעונים ברכה לאחריהם [61]לאחר הסעודה טעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם: שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה [60]אינם טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם אמר להן הואיל ופת פוטרתן אי הכי יין נמי [62]נפטריה פת שאני יין דגורם ברכה לעצמו: Fol. 42
רב הונא אכל תליסר [63]ריפי [64]בני תלתא תלתא בקבא ולא בריך אמר [65]ליה רב נחמן עדי כנפא [66]אלא כל שאחרים קובעין עליו סעודה צריך לברך: רב יהודה [67]הוה עסיק ליה לבריה בי רב [68]יהודה בר חביבא אייתו לקמיהו פת הבאה בכסנין [69]כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא אמר להו [70]מאי ציצי דקא ישמענא דלמא המוציא לחם מן הארץ קא מברכיתו אמרי ליה אין דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה פת הבאה בכסנין [71]מברכין עליה המוציא [72]ואמר שמואל הלכה כרבי מונא אמר להו אין הלכה [73]כרבי מונא אתמר אמרי ליה והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא [74]שאני התם דקבע סעודתיה עליהו [75]אבל היכא דלא קבע סעודתיה עליהו לא: רב פפא אקלע לבי רב הונא בריה דרב נתן בתר דגמרי סעודתיהו [76]אייתו לקמיהו מידי למיכל ישקל רב פפא וקא אכיל אמרי ליה לא סבר לה מר גמר אסור מלאכול אמר להו סלק אתמר: [77]רבא ורבי זירא אקלעו לבי ריש גלותא לבתר דסליקו תכא מקמיהו [78]ישדרו להו ריתסנא מבי ריש גלותא רבא אכיל ורבי זירא לא אכיל אמר ליה לא סבר לה מר סלק אסור מלאכול אמר ליה אנן אתכא דריש גלותא סמכינן: אמר רב [79]הרגיל בשמן שמן מעכבו אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר לן [80]כגון אנן דרגילינן במשחא מעכבא לן ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי [81]אמר רב °שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לגאולה תפלה תכף לנטילת ידים ברכה אמר [82]אביי אף אנו נאמר תכף

M 60 ולא לאחר׳ M 61 — לאחר. לאהריהם [לאחר הסעודה צריכין ברכה לפני׳ ולאח׳] M 62 אמר להם יין גורם B M 63 ריפתי M 64 מתרת תלת לקבא M 65 ליה M 66 ר״נ לטעמיה דאר׳ כל M 67 איעסק ליה M 68 יהודה בר M 69 שמע דהוו מבר׳ המלמה״א M 70 — מאי. הארץ M 71 מברך M 72 — למה א M 73 כר׳מ M 74 וג׳ ברכות התם דקבע [סעודתיה] עלי׳ M 75 אבל...לא M 76 שדא להו מידי קמייהו יתיב ר פ M 77 רבה M 78 שדא להו ר ג דיסתנא M 79 + אתי M 80 כגון. במשחא M 81 אמר רב M 82 ר׳ אשי.

1. Man ... Zwischen ... Zwecke ... des ... beabsichtigt vgl. auch ... 2. Von feinem Dessertbrot ... [illegible] ... 4. Ia darf noch ohne Segenspruch ... [illegible] ... 5. Auf den Kopf des Opfertiers vgl. Lev. ... [illegible]

1 30,27 [83]לתלמידי חכמים ברכה שנאמר °ויברכני ה׳ בגללך אבעית
ib 30,5 אימא מהכא °ויברך ה׳ את בית המצרי בגלל יוסף[84]:

[v] בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ברך על [85]הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון ברך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת בית שמאי אומרים אף לא מעשה קדרה: [vi] היו יושבין כל אחד [86]מברך לעצמו
Fol.b היסבו אחד מברך לכולן °בא להן יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו [87]אחר המזון אחד מברך לכולן והוא אומר על המוגמר ואף על פי שאין מביאין את המוגמר [88]אלא לאחר סעודה[89]:

גמרא. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בשבתות וימים טובים [90]הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס אתמר נמי אמר[91]רבה בר מרי אמר רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא בשבתות וימים טובים ובשעה שאדם יוצא[92]מבית המרחץ ובשעת הקזת דם הואיל ואדם קובע [93]סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס: רבה [94]בר מרי אקלע לבי [95]רבא בחול חזייה דבריך לפני המזון והדר בריך לאחר המזון אמר ליה °יישר וכן אמר רבי יהושע בן לוי[96]:

ib 53a, 03b, r 32b, s 53b, m 51a, 100a, b 40a, 54b, Tol.17b, Sb.70b

רב יצחק בר יוסף אקלע לבי [97]אביי ביום טוב [98]חזייה דבריך אכל כסא וכסא אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבי יהושע בן לוי אמר ליה נמלך אנא[99]: אבעיא להו בא להם יין בתוך המזון מהו שיפטור את היין שלאחר המזון [1]אם תמצי לומר ברך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון משום דזה לשתות וזה לשתות אבל הכא דזה לשתות וזה לשרות לא או דלמא לא שנא [2]רב אמר פוטר ורב כהנא אמר אינו פוטר [3]רב נחמן אמר פוטר ורב ששת אמר אינו פוטר רב הונא[4]ורב יהודה וכל תלמידי דרב אמרי [5]אינו פוטר איתיביה רבא לרב נחמן בא להן יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר

M 83 לתלמיד הכם ברכה במעשי ידיו M 84 + מקשי בה ההוא תלמידא ומה מצרי נתברך בשביל יוסף דכ׳ ויברך ה׳ את בית המצרי בגלל יוסף ישראל דכ׳ בהם כי זרע ברך ה׳ עאכו״כ ועוד ק״ו ומה ישראל שכתוב בהם כי הם זרע ברך ה׳ כך תלמ׳ חכמים שכתוב אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם להם לבדם נתנה הארץ עאכו״כ M 85 פרפראות, וכן להלן M 86 + ואחד M 87 לאחר M 88 עד M 89 + הביאו לפניהם שמן והדס ב״ש אומ׳ מברך על השמן ואח״כ מברך על ההדס וב״ה אומ׳ מברך על ההדס ואח״כ מברך על השמן אר״ג אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיכתו והדס זכינו לריחו לסיכתו לא זכינו M 90 —הואיל...היין M 91 רב מרי M 92 למרחץ M 93 סעודה M 94 בר מרי M 95 אביי ביו״ט בריך אכסא קמא ותו לא בריך א ל M 96 + יישר M 97 רבא M 98 בריך אכל כוס וכוס M 99 + א״ד וכתני׳ דקתני ברך עה י שלפה׳ מ פטר את היין שלאח מ במאי מוקים לה א״ל נמלך אנא M 1 כי אמרינן התם הוא דזה P 2 רבה M 3 + ושמואל אמר אינו פוטר M 4 ור״י M 5 אינו

kommt Segen, wie es heisst [1]*Und der Herr segnete mich um deinetwillen.* Und wenn du willst, sage ich aus Folgendem: [2]*Und der Herr segnete das Haus des Miçri um Josephs willen*

HAT man den Segenspruch uber den Wein vor der Mahlzeit gesprochen, so befreit es den Wein nach der Mahlzeit. Hat man den Segenspruch über die Zuspeise vor der Mahlzeit gesprochen, so befreit es die Zuspeise nach der Mahlzeit. Hat man den Segenspruch über das Brot gesprochen, so befreit es die Zuspeise, wenn über die Zuspeise, so befreit es das Brot nicht; die Schule Sammajs sagt: selbst Topfspeisen nicht. Sassen sie [zu Tisch], so spricht jeder den Segenspruch für sich, lehnten sie sich an, so spricht Einer den Segenspruch für Alle. Wurde ihnen während der Mahlzeit Wein vorgesetzt, so spricht jeder den Segenspruch für sich, wenn nach der Mahlzeit, so spricht Einer für Al'e. Derselbe spricht auch über das Räucherwerk, obgleich man das Räucherwerk erst nach der Mahlzeit zu bringen pflegt.

GEMARA. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Dies wurde nur bezüglich der Šabbathe und der Festtage gelehrt, da der Mensch dann Wein zu seiner Mahlzeit bestimmt, an den übrigen Tagen des Jahrs aber spreche man den Segenspruch über jeden Becher besonders. Ebenso wurde auch gelehrt Rabba b. Mari sagte im Namen des R. Jehošuȧ b. Levi. Dies wurde nur bezüglich der Šabbathe und der Festtage gelehrt, sowie wenn der Mensch aus dem Badehaus kommt, oder sich aderlässt, da der Mensch dann Wein zu seiner Mahlzeit bestimmt, an den übrigen Tagen des Jahrs aber spreche er den Segenspruch über jeden Becher besonders. Rabba b. Mari befand sich an einem Wochentag bei Raba und sah ihn, dass er einen Segenspruch vor der Mahlzeit (sprach) und wieder einen nach der Mahlzeit sprach. Da sprach er zu ihm: Recht so! So gebot es auch R. Jehošuȧ b. Levi. R. Jiçḥaq b. Joseph befand sich an einem Feiertag bei Abajje und sah ihn, dass er über jeden Becher besonders den Segenspruch sprach. Da sprach er zu ihm: Hält denn der Herr nicht daran, was R. Jehošuȧ bei Levi gesagt hat? Jener erwiderte: Es ist mir eben eingefallen.[3]

Sie stellten die Frage: Wie ist es, wenn ihnen Wein während der Mahlzeit vorgesetzt wird, kann dieser den Wein nach der Mahlzeit befreien? Sagst du vielleicht, dass man, wenn man den Segenspruch über den Wein vor der Mahlzeit gelesen hat, den Wein nach der Mahlzeit deshalb befreit, weil dieser zum Trinken und jener ebenfalls zum Trinken bestimmt ist, nicht aber hier, wo ja dieser zum Trinken, und jener zum Anfeuchten bestimmt ist, oder ist hierin kein Unterschied? Rabh sagt: er befreit ihn, und R. Kahana sagt: er befreit ihn nicht; R. Naḥman sagt: er befreit ihn, und R. Šešeth sagt: er befreit ihn nicht; R. Hona und R. Jehuda, sowie sämtliche Schüler Rabhs sagen: er befreit ihn nicht. Raba widerlegte R. Naḥman: «Wurde ihnen während der Mahlzeit Wein vorgesetzt, so spricht jeder den Segen für sich, wenn nach der Mahlzeit, so

1 Gen 30,27. 2 ib 39,5. 3 Noch einen Becher zu trinken

spricht Einer für Alle[1]. Dieser erwiderte: So meint [illegible] wurde ihnen der Wein nicht während der Mahlzeit, sondern nach der Mahlzeit vorgesetzt, so spricht Einer den Segenspruch für Alle.

Hat man den Segenspruch über das Brot gesprochen, so befreit es die Zuspeise [illegible] Sie stellten die Frage: Streitet die Schule Šammais bezüglich des Anfangsatzes, oder streitet sie vielleicht bezüglich des Schlusssatzes. bezüglich des Anfangsatzes: der erste Tanna sagt ja, wenn man den Segenspruch über das Brot gesprochen hat, so befreit es die Zuspeise, um so eher eine Topfspeise, dagegen kommt die Schule Šammais und wendet ein, dass es nicht nur die Zuspeise nicht befreit, sondern nicht einmal eine Topfspeise; oder vielleicht bezüglich des Schlusssatzes: er lehrt ja, wenn man den Segenspruch über die Zuspeise gesprochen hat, so befreit es das Brot nicht, das Brot befreit es nicht, wol aber eine Topfspeise, dagegen kommt die Schule Šammais und wendet ein, dass es auch eine Topfspeise nicht befreit. Diese Frage bleibt dahingestellt.

Sassen sie [zu Tisch], so spricht jeder den Segenspruch für sich [illegible] Wo sie sich anlehnten, wol; wo sie sich nicht anlehnten, nicht. [illegible] ich will Widerspruch erheben: Wenn Zehn zusammen einen Weg gehen, so spricht ein jeder den Segenspruch für sich, selbst wenn sie von einem Laib essen; setzten sie sich hin, so spricht Einer den Segenspruch für Alle, selbst wenn ein jeder von seinem eigenen Laib isst; hier lehrt er [illegible] setzten sie sich hin, auch wenn sie sich nicht anlehnten! R. Naḥman b. Jiṣḥaq erwiderte: Wo sie gesagt haben, wir wollen gehen und an jenem Ort Brot essen[2].

Als die Seele Rabhs zur Ruhe eingekehrt war, gaben ihm seine Schüler das Geleit. Als sie zurückkehrten, sprachen sie: Wir wollen gehen und am Strom Denaq Brot essen. Nachdem sie gespeist hatten, blieben sie sitzen und warfen die Frage auf: Wird durchaus gelehrt [illegible] lehnten sie sich an und nicht wo man sich hinsetzt, oder ist es, wo man gesagt hat: wir wollen gehen und an jenem Ort Brot essen, gleich, als hätte man sich angelehnt? Sie wussten es nicht. Da stand R. Ada b. Ahaba auf, drehte seinen Riss[3] rückwärts um und machte einen zweiten Riss und sprach: Die Seele Rabhs ist zur Ruhe eingekehrt, und wir haben die Speise-Segensprüche nicht erlernt! Darauf kam ein Greis und wies auf den Widerspruch zwischen der Mišnah und der Barajtha hin, und erklärte dieselben: wenn man sagt, wir wollen gehen und an jenem Ort Brot essen, ist es gleich, als lehnte man sich an.

Lehnten sie sich an, so spricht Einer den Segenspruch. Rabh sagt: Dies wurde nur bezüglich des Brots gelehrt, dass es nämlich ein Anlehnen erfordert, der Wein aber erfordert kein Anlehnen. R. Johanan [illegible] Manche sagen Rabh sagt: dies wurde nur bezüglich des Brots [illegible] beim Wein aber hilft auch das Anlehnen nicht. R. Johanan sagt: [illegible] hilft das Anlehnen. Man wandte ein: Wie ist die Ordnung beim Anlehnen? Die [illegible] und setzen sich auf Bänken und auf Stühlen bis alle eingetreten sind. Nachdem ihnen Wasser ge-

המזון אחד מברך לכולם[6] אמר ליה הכי קאמר אם לא בא להם
יין בתוך המזון אלא לאחר המזון אחד מברך לכולם: ברך על
הפת פטר את הפרפרת: אבעיא להו בית שמאי ארישא
פליגי או[7] דלמא אסיפא פליגי[8] ארישא פליגי דקאמר תנא קמא
ברך על הפת פטר את הפרפרת וכל שכן מעשה קדרה ואתו
בית שמאי למימר לא מבעיא פרפרת דלא[9] פטרה[10] להו פת
אלא אפילו מעשה קדרה נמי לא[11] פטרה או דלמא אסיפא
פליגי דקתני ברך על הפרפרת לא פטר את הפת הוא דלא
פטר[12] אבל מעשה קדרה פטר ואתו בית שמאי למימר[13] ואפילו
מעשה קדרה נמי לא פטר תיקו: היו יושבין כל אחד ואחד
וכו': היסבו אין לא היסבו לא ורמינהי עשרה[14] שהיו הולכים
בדרך אף על פי שכולם אוכלין מככר אחד כל אחד ואחד
מברך לעצמו ישבו[15] לאכול אף על פי שכל אחד ואחד אוכל
מככרו אחד מברך לכולם[16] קתני ישבו אף על פי שלא היסבו
אמר רב נחמן בר יצחק כגון דאמרי ניזיל וניכול[17] לחמא בדוך
פלן: כי נח נפשיה דרב[18] אזלו תלמידיה בתריה כי הדרי אמרי
ניזיל וניכול[19] לחמא אנהר דנק בתר דכריכי יתבי וקא מבעיא
להו היסבו דוקא[20] תנן אבל ישבו לא או דלמא[21] כיון דאמרי ניזיל
וניכול רפתא בדוכתא פלניתא כי היסבו דמי לא הוה בידיהו
קם רב אדא בר אהבה אהדר קרעיה לאחוריה וקרע קריעה
אחרינא[22] אמר נח נפשיה דרב וברכת מזונא לא גמרינן[23] עד
דאתא ההוא סבא רמא להו מתניתא אברייתא ושני להו[24] כיון
דאמרי ניזיל וניכול לחמא בדוך פלן כהיסבו דמי: היסבו אחד
מברך: אמר רב לא שנו אלא פת[25] דבעי היסבה אבל יין לא
בעי היסבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין נמי בעי היסבה איכא
דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת[26] דמהניא ליה היסבה אבל
יין לא מהניא ליה היסבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין נמי
[27] מהני ביה היסבה מתיבי כיצד סדר[28] היסבה אורחין נכנסין
ויושבין על גבי ספסלים ועל גבי קתדראות[29] עד שיכנסו כולם

6 M — א״ל | 7 M דלמא | 8 B — ארישא פליגי | 9 M פטר | 10 M — להו פת | 11 P פטרה | 12 M הא | 13 M אפ׳ מ ק לא | 14 M בני אדם שהיו מהלכין | 15 M לאכול | 16 M קתני.. הסבו | 17 M נהמא בדוכתא פלן דהוו לן כמאן דקבעיי | 18 P אזול תלמידיה | 19 M נהמא בנהר אנק כי מטו להתם יתבי | 20 M תנן | 21 M לא שנא לא | 22 M + מקמיה | 23 M עד ד | 24 M כי אמרו נו נ נהמא בדוכתא | 25 M דמה ליה הסבה | 26 M דבעי הסבה | 27 M מהניא ליה | 28 M הסב | 29 M עד שיכ׳ כלם.

1. [illegible] Wird ihnen Wein während der Mahlzeit vorgesetzt, so [illegible] Mahlzeit [illegible] vorgesetzt wird, so spricht Einer für Alle. 2. Das [illegible] eines Lehrers [illegible] 3. [illegible]

[30]בא להם מים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת[31]בא להם יין כל אחד ואחד מברך לעצמו עלו והיסבו [32]ובא להם מים אף על פי שכל אחד ואחד נטל ידו אחת [33]חוזר ונוטל שתי ידיו[31]בא להם יין אף על פי שכל אחד ואחד ברך לעצמו אחד מברך לכלן ולהאיך ליישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דבעיא היסבה אבל יין לא בעי היסבה[34]קשיא רישא שאני אורחין דדעתיהו למעקר ולהאיך ליישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה היסבה [35]אבל יין לא מהניא ליה היסבה [36]קשיא סיפא שאני התם דמגו דקא מהניא ליה היסבה לפת מהניא ליה [37]היסבה ליין: בא להם יין בתוך המזון:°שאלו את בן זומא (Ber.4) מפני מה אמרו בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו[32]לאחר המזון אחד מברך לכלם אמר להם[39]הואיל ואין בית הבליעה פנוי: והוא אומר על המוגמר כו׳: [40]מכלל דאיכא עדיף מיניה [41]ואמאי הואיל והוא נטל ידיו תחלה (Ber.40b) באחרונה מסייע ליה לרב דאמר רב חייא בר אשי°אמר רב [42]הנוטל ידיו תחלה באחרונה הוא מזומן לברכה:°רב ורבי חייא (ib.) הוו יתבי קמיה דרבי בסעודתא אמר ליה רבי לרב קום משי ידך[43]חזייה דהוה מרתת אמר ליה רבי חייא [44]בר פחתי עיין בברכת מזונא קאמר לך: אמר רבי זירא[45]אמר רבא בר ירמיה מאימתי מברכין על [46]הריח משתעלה תמרתו אמר ליה רבי זירא[47]לרבא בר ירמיה והא לא קא ארח אמר ליה ולטעמיך המוציא לחם מן הארץ [48]דמברך והא לא אכל אלא [49]דעתיה למיכל הכא נמי[49]דעתיה לארוחי: אמר רבי חייא בריה[50]דאבא בר נחמני אמר רב חסדא[51]אמר רב ואמרי לה אמר רב חסדא אמר זעירי[52]כל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים חוץ [53]ממושק שמין היה הוא שמברכין עליו בורא מיני בשמים מתיבי אין מברכין בורא עצי בשמים אלא על אפרסמון של בית רבי ועל אפרסמון של בית קיסר ועל הדס שבכל מקום תיובתא: אמר ליה רב חסדא לרב [54]יצחק האי משחא דאפרסמא מאי[55]מברכין עלויה אמר ליה הכי אמר רב

30 B הביאו 31 M הביאו 32 M וה יאו 33 M — חוזר ו 34 M והא קתני כל או״א מברך לעצמו שאני 35 P – אבל... הסבה 36 M והא קתני אחד מברך לכולן מגו דמהניא ליה 37 M היסבה 38 M — לאחר...לכלם 39 M לפי שאין 40 M + הוא. B + מדקתני והוא אומר על המוגמר 41 M — ואמאי... באחרונה 42 M + כל 43 M הזייה ד 44 M + לרב 45 M ואיתימא רבה ב״י 46 M המוגמר 47 M לרבה ב״י וה׳ ל ארח 48 M מאי איכא למימר הא 49 M דבעי 50 M דרבה 51 M + בר זע׳ 52 M על המוג׳ כולן 53 M ממושך שמב׳ עליו במ״ב [הואיל ומין חיה הוא] 54 M יוסף 55 M מברכינן עליה.

reicht wurde, wäscht jeder Einzelne eine Hand, nachdem ihnen Wein gereicht wurde, spricht jeder den Segenspruch für sich. Sodann steigen sie hinauf[1] und lehnen sich an. Nachdem ihnen abermals Wasser gebracht wurde, wäscht jeder, obgleich er eine Hand bereits gewaschen hat, beide Hände, und nachdem ihnen wiederum Wein gereicht wurde, spricht Einer den Segenspruch für Alle, obgleich jeder bereits den Segenspruch für sich gesprochen hat. Nach der Lesart nun, nach welcher Rabh gesagt hat, «dies wurde nur bezüglich des Brots gelehrt, dass es nämlich ein Anlehnen erfordert, der Wein aber erfordert kein Anlehnen», ist ja der Anfangsatz schwierig! — Anders ist es bei Gästen, ihr Sinn ist ja aufzubrechen. Nach der Lesart, nach welcher Rab gesagt hat, «dies wurde nur bezüglich des Brots gelehrt, bei diesem hilft das Anlehnen, beim Wein aber hilft auch das Anlehnen nicht», ist ja der Schlussfatz schwierig! — Anders ist es hier, da das Anlehnen für das Brot geholfen hat, so hilft es auch für den Wein.

Wurde ihnen während der Mahlzeit Wein vorgesetzt. Man fragte Ben Zoma: Aus welchem Grund sagten sie: wenn ihnen der Wein während der Mahlzeit gereicht wurde, so spricht jeder den Segenspruch für sich, und wenn nach der Mahlzeit, spricht Einer für Alle? Er erwiderte: Weil der Schlund nicht frei ist[2].

Derselbe spricht auch über das Räucherwerk &c. Also auch, wo ein würdigerer als er anwesend ist, und zwar, weil er zuerst nach dem Essen die Hände gewaschen hat, somit ist dies eine Stütze für Rabh, denn R. Ḥija b. Aŝi sagte im Namen Rabhs: Wer nach dem Essen zuerst die Hände wäscht, der ist der Bestimmte zum Segen. Rabh und R. Ḥija sassen vor Rabbi bei Tisch. Da sprach Rabbi zu Rabh: Stehe auf, wasche deine Hände. Er bemerkte, dass er erschrak[3]. Da sprach R. Ḥija zu ihm: Fürstensohn! er sagt dir ja nur, dass du dich zum Tischsegen vorbereitest.

R. Zera sagte im Namen des Raba b. Jirmeja: Wann spricht man den Segenspruch über den Geruch[4]? — wenn seine Rauchsäule aufsteigt. R. Zera sprach zu Raba b. Jirmeja: Man hat ja noch nicht gerochen! Dieser erwiderte: Und nach deiner Ansicht — man spricht ja auch „*Der Brot aus der Erde hervorbringt*", wo man noch nicht gegessen hat! — also weil man willens ist zu essen, ebenso hier, weil man willens ist zu riechen. R. Ḥija b. Abba b. Naḥmani sagte im Namen R. Ḥisdas, im Namen Rabhs, nach Anderen sagte es R. Ḥisda im Namen Zeèris: Ueber jedes Räucherwerk spricht man „*Der Wolgeruchbäume erschafft*", ausgenommen der Moschus, der von einem Tier herkommt, über den man „*Der allerlei Wolgerüche erschafft*" spricht. Man widerlegte: «Ueber nichts Anderes spricht man „*Der Wolgeruchbäume erschafft*", als über die Balsamstauden des Hauses Rabbis und über die Balsamstauden des kaiserlichen Hofs, sowie über die Myrte, gleichviel an welchen Ort.» — Eine Widerlegung.

R. Ḥisda sprach zu R. Jiçḥaq: Welchen Segenspruch spricht man über das Balsamöl? Dieser erwiderte: So

1. Auf das Lager — nach orient. Sitte. 2. Dh. der Sinn ist auf das Essen, nicht auf den Segenspruch gerichtet. 3. Er glaubte nämlich, seine Hände seien schmutzig, oder er habe zu viel gegessen. 4. Des Räucherwerks.

sagte R. Jehuda: „*Der das Oel unseres Landes erschafft*". Jener sprach: Ausser R. Jehuda, dem das Land Jisraels beliebt war, welchen spricht die ganze Welt? Dieser erwiderte: So sprach R. Johanan: „*Der wolriechendes Oel erschafft*". R. Ada b. Ahaba sagte: Ueber den Costus spricht man: „*Der Wolgeruchbäume erschafft*", nicht aber über das Oel, in welchem er geweicht wurde. R. Kahana sagte: auch über das Oel, in welchem er geweicht wurde, nicht aber über das Oel, in welchem er gemahlen wurde; die Nehardeénser sagten: sogar über das Oel, in welchem er gemahlen wurde.

R. Giddel sagte: Ueber den Jasmin[1] spricht man: „*Der Wolgeruchbäume erschafft*". R. Hananel sagte im Namen Rabhs: Ueber den Rosmarin[2] spricht man: „*Der Wolgeruchbäume erschafft*". Mar Zuṭra sagte: Welcher Schriftvers [belegt dies]? — [3]*Und sie führte sie auf das Dach und verbarg sie unter dem Baumflachs*[4]. R. Mešaršeia sagte: Ueber die Garten-Narcisse spricht man: „*Der Wolgeruchbäume erschafft*", über die Feld-Narcisse: „*Der Wolgeruchgräser erschafft*". R. Šešeth sagte: Ueber Veilchen spricht man: „*Der Wolgeruchgräser erschafft*". Mar Zuṭra sagte: Wer an einem Etrog oder an einer Quitte riecht, spricht: *Gebenedeiet sei der, welcher den Früchten Wolgeruch verlieh*. R. Jehuda sagte: Wer in den Tagen des Nisan[5] hinausgeht und die blühenden Bäume sieht, spreche: *Gebenedeiet sei er, der es in seiner Welt an nichts fehlen liess, und in derselben schöne Geschöpfe und schöne Bäume erschaffen hat, die Menschen an ihnen sich ergötzen zu lassen*.

R. Zuṭra b. Ṭobija sagte im Namen Rabhs: Woher, dass man über den Geruch einen Segenspruch spricht? — denn es heisst: [6]*Jede Seele preise den Herrn*. was ist es, wovon die Seele einen Genuss hat, der Körper aber keinen (Genuss hat)? — sage, das ist der Geruch.

Ferner sagte R. Zuṭra b. Ṭobija im Namen Rabhs: Dereinst werden die Jünglinge Jisraels einen Wolgeruch verbreiten, wie der Libanon, denn es heisst: [7]*Es erweitern sich seine Reiser, seine Schönheit gleicht dem Oelbaum und einen Duft hat er, wie der Libanon*.

Ferner sagte R. Zuṭra b. Ṭobija im Namen Rabhs: Was bedeutet das, was geschrieben steht: [8]*Alles hat er schön gemacht in seiner Zeit*? — dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, jeden an seiner Beschäftigung Gefallen finden liess. R. Papa sagte: Das ist es, was die Leute sagen: Hänge jenem[9] ein Palmreis um den Hals, er thut dennoch das Seinige.

Ferner sagte R. Zuṭra b. Ṭobija im Namen Rabhs: Bei einer Fackel gleich zwei[10], beim Mond gleich drei. [illegible] die Frage: Ist die Fackel gleich zwei mit ihm, oder ist die Fackel gleich zwei ausser ihm? — [illegible] beim Mond gleich drei; recht ist es nur, wenn du sagst, mit ihm, sagst du aber, ausser [illegible] der Meister sagte ja: Einem kann es[11] erscheinen und schaden, Zweien kann [illegible] erscheinen, aber nicht schaden, Dreien kann es überhaupt nicht erscheinen, ist nicht vielmehr hieraus [illegible]

יהודה בורא שמן ארצנו אמר ליה [56]בר מיניה דרב יהודה דחביבא ליה ארץ ישראל [57]לכולי עלמא מאי אמר ליה רבי אמר רבי יוחנן בורא שמן ערב אמר רבי אדא בר אהבה האי כשותא [58]מברכין עליה בורא עצי בשמים אבל משחא כבישא לא ורב כהנא אמר אפילו משחא כבישא אבל משחא טחינא לא נהרדעי אמרי אפילו משחא טחינא: אמר רב גידל אמר רב האי סמלק [55]מברכין עליה בורא עצי בשמים אמר רב חננאל אמר רב הני הלפי דימא [55]מברכין עליהו בורא עצי בשמים אמר מר זוטרא מאי קראה והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: [59]רב משרשיא אמר האי נרקים [60]דגנייתא מברכין עליה בורא עצי בשמים דדברא בורא עשבי בשמים: [61]אמר רב ששת הני סיגלי מברכין עליהו בורא עשבי בשמים: אמר [62]מר זוטרא האי מאן דמורח באתרוגא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות: אמר רב יהודה האי מאן דנפיק [63]ביומא ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר [64]בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות [65]להתנאות בהן בני אדם: [66]אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על [67]הריח שנאמר כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנת ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה [67]הריח: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידים בחורי ישראל [68]שיתנו ריח [69]טוב כלבנון שנאמר ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ואמר רב זוטרא בר טוביה [70]אמר רב מאי דכתיב את הכל עשה יפה בעתו [71]מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב״ה ברוך הוא אומנותו בפניו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלה ליה [72]קורא לדבר אחר ואיהו דידיה עביד: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבוקה כשנים ירח כשלשה אבעיא להו אבוקה כשנים [73]בהדי דידיה או דלמא [74]אבוקה כשנים לבר מדידיה תא שמע ירח כשלשה אי אמרת בשלמא בהדי דידיה שפיר אלא אי אמרת לבר מדידיה [75]ארבעה למה לי והאמר מר לאחד נראה ומזיק לשנים נראה ואינו מזיק לשלשה אינו נראה כל עיקר אלא לאו שמע מינה אבוקה

Jos. 2,6 (margin, beside line 10)
Rh. ua (margin, beside line 14)
Ps. 150,6 (margin, beside line 19)
Hos. 14,7 (margin, beside line 21)
Ecc. 3,11 (margin, beside line 23)

M 56 התינח׳ י׳ 57 M כולי 58 B גדל 59 M אר׳ מ׳ האי נרכום דגנוניא מברך עליהם 60 B דגנוניתא 61 M אמר...בשמים 62 M רבא ה׳ מ׳ דבעי לאורוהי באת׳ ובחב׳ 63 M + לדברא 64 M מעולמו 65 M ליהנות כהן 66 M + ריח בחורים יפה ככבשן סימן 67 M ריח טוב 68 M + שלא כעכו טעם רמא 69 M טוב 70 M א׳ ר׳ 71 M שיפה הקב״ה אומנתו בפני כאו״א 72 M קירא לד״א והיא בדידה הוה ידע 73 M בהד׳ ד׳ 74 M הוא ואבוקה כשנים ת״ש 75 M ל׳ ל׳ כולי האי והא׳.

1 [illegible] Scholien [illegible] 2 הלפא כמבק [illegible] כמירק [illegible] Sch. [illegible] 3 Jos. 2,6. 4 Daran, das auch Stengelpflanzen „Baum" od. [illegible] Cyme. Vgl. [illegible] 5 [illegible] Frühling. 6 Ps. 150,6. 7 Hos. 14,7. 8 Ecc. 3,11. 9 Einem Sorgenden. 10 Man soll nichts wegen [illegible] 11 Das Gespenst.

Ket 67b, Sot 10b, Bm 59a, Gn 38,25 כשנים בהדי דידיה שמע מינה: °ואמר רב זוטרא בר טוביה [76]אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן[76]משום רבי שמעון בן יוחאי ניח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מתמר[77]שנאמר °היא מוצאת וגו׳: תנו רבנן הביאו לפניו שמן והדס בית שמאי אומרים מברך על השמן ואחר כך מברך על ההדס ובית הלל אומרים מברך על ההדס ואחר כך מברך על השמן אמר רבן[78]גמליאל אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיכתו הדס לריחו זכינו לסיכתו לא זכינו אמר רבי יוחנן הלכה כדברי המכריע: רב פפא אקלע לבי רב [79]הונא בריה דרב[80]איקא אייתו לקמייהו שמן והדס[81]שקל רב פפא בריך אהדס ברישא[82]והדר בריך אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכה כדברי המכריע אמר ליה הכי אמר רבא הלכה כבית הלל ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד: תנו רבנן הביאו לפניהם שמן ויין בית שמאי אומרים אוחז [83]השמן בימינו ואת היין בשמאלו מברך על השמן[84]וחוזר ומברך על היין[85]בית הלל אומרים אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו מברך על היין[84]וחוזר ומברך על השמן וטחו בראש השמש ואם[86]שמש תלמיד חכם הוא טחו בכותל [87]מפני שגנאי[88]הוא לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבוסם: תנו רבנן[89]ששה דברים גנאי[90]לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבוסם לשוק ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים המטולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש[91]ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה אל יצא כשהוא מבוסם לשוק אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא[92]אמר רבי יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה אמר רב פפא °ושערו כבגדו דמי ואמרי לה כגופו דמי ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא ולא אמרן אלא דלא קביע[93]ליה עדנא אבל קביע ליה עדנא מידע ידיע דלעדניה קא אזיל[94]ואל יצא במנעלים המטולאים[95]איני והא רבי חייא בר אבא נפיק

Dez vi, Zeb 19a

M 76 משרשב״י ‖ M 77 –שנא׳...וגו׳ ‖ M 78 +שמעון בן ‖ M 79 הנה ‖ M 80 איקא ‖ M 81 – שק׳ ר פ ‖ M 82 וה ב אשמן ‖ M 83 + את ‖ M 84 ואח כ מברך ‖ M 85 וב״ה ‖ M 86 השמש ‖ M 87 כדי שלא יצא כשהוא מבושם לשוק ‖ B 88 — הוא ‖ M 89 שמנה ‖ M 90 הוא ‖ M 91 ואל יפס׳ ‖ M 92 —אר י ‖ M 93 —ליה עדנא ‖ P 94 ולא ‖ B 95 +מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דארחב״א גנאי הוא לת ח שיצא במנעלים המטולאים. M + דארחב״א וכו׳.

zu schliessen, dass es bei einer Fackel gleich [illegible] mit ihm ist. [illegible] Schliesse hieraus.

Ferner sagte R. Zutra b. [illegible] im Namen [illegible], nach Anderen sagte dies R. Ḥ[illegible] b. Bi[illegible] im Namen R. Šimón des Frommen, nach Anderen, sagte dies R. Joḥanan im Namen des R. Šimón b. Joḥai: [illegible] für den Menschen, dass er sich in einen Glühofen werfe, [illegible] nur nicht das Gesicht seines Nächsten öffentlich erbleichen zu lassen. Woher uns dies? [illegible] von Tamar; denn es heisst: [1] *Und sie wurde hinausgeführt*[2] [illegible]

Die Rabbanan lehrten: Hat man ihm Oel und eine Myrte vorgesetzt, so spricht er, wie die Schule Sammajs sagt, zuerst den Segenspruch über das Oel, dann spricht er über die Myrte, wie die Schule Hillels sagt, spricht er zuerst über die Myrte, dann spricht er über das Oel. R. Gamaliél sagte: Ich werde entscheiden: vom Oel haben wir den Wolgeruch, auch haben wir von ihm die Salbung, von der Myrte haben wir zwar den Wolgeruch, nicht aber haben wir von ihr die Salbung. R. Joḥanan sagte: Die Halakha ist wie der Ausspruch des Entscheidenden.

R. Papa war anwesend bei R. Hona b. R. Iqa. Man brachte ihnen Oel und eine Myrte. R. Papa nahm und sprach zuerst den Segenspruch über die Myrte, dann sprach er ihn über das Oel. Da sprach jener zu ihm: Ist der Herr nicht der Ansicht, dass die Halakha wie der Ausspruch des Entscheidenden ist? Dieser erwiderte: So sagte Raba: die Halakha ist wie die Schule Hillels. Das ist aber nichts; er wollte sich damit nur rechtfertigen.

Die Rabbanan lehrten: Hat man ihnen Oel und Wein vorgesetzt, so nimmt man, wie die Schule Sammajs sagt, das Oel in die Rechte, den Wein in die Linke und man spricht den Segenspruch über das Oel, dann spricht man ihn über den Wein; wie die Schule Hillels sagt, nimmt man den Wein in die Rechte, das Oel in die Linke und man spricht den Segenspruch über den Wein, dann spricht man ihn über das Oel, und man wischt es am Kopf des Tischdieners ab, ist aber der Tischdiener ein Schriftgelehrter, so wischt man es an der Wand ab, weil es für einen Schriftgelehrten unpassend ist, auf die Strasse parfümirt hinauszutreten.

Die Rabbanan lehrten: Sechs Dinge sind unpassend für einen Schriftgelehrten: er gehe nicht parfümirt auf die Strasse hinaus, er gehe nicht nachts allein hinaus; er gehe nicht in geflickten Schuhen aus; er unterhalte sich nicht mit einem Weib auf offener Strasse; er verweile nicht in einer Gesellschaft von Unwissenden; und er komme nicht als Letzter ins Lehrhaus. Manche sagen: er mache auch keine grossen Schritte und er gehe nicht in emporgerichteter Haltung. «Er gehe nicht parfümirt auf die Strasse hinaus»; hierüber sagt R. Abba b. R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: In einem Ort, wo man wegen männlichen Beischlafs verdächtig ist. R. Šešeth sagte: Dies wurde bezüglich der Kleider gesagt, auf dem Körper aber entfernt es ihm den Schweiss. R. Papa sagte: Das Haar gleicht hierin dem Kleid; Andere sagen, es gleicht dem Körper. «Er gehe nicht nachts allein hinaus», wegen des Verdachts; dies wurde nur gesagt, wo er nicht gerade seine festgesetzte Stunde hat, hat er aber gerade seine festgesetzte Stunde, so weiss man, dass er zu seiner Stunde geht. «Er gehe nicht mit geflickten Schuhen aus»; dem ist ja nicht so, R. Ḥija b. Abba

1. Gen. 38,25. 2. Und hat dennoch den Namen Jehudas nicht ausdrücklich genannt.

[illegible] weiß aus? Mar Zutra b. R. Naḥman erwiderte: [illegible] denen Flick auf Flick sitzt, dies ist nur vom Oberleder gesagt, bei der Sohle aber ist uns daran nicht gelegen, und auch bezüglich des Oberleders ist dies nur gesagt auf der Strasse, im Haus aber ist uns daran nicht gelegen; ferner ist dies nur gesagt im Sommer, in der Regenzeit ist uns daran nicht gelegen. — Er unterhalte sich nicht mit einem Weib auf offener Strasse. R. Ḥisda sagte: Selbst wenn es seine Frau ist. Ebenso wird gelehrt: Selbst wenn es seine Frau ist, selbst wenn es seine Tochter ist, selbst wenn es seine Schwester ist, weil nicht Alle in seiner Verwandtschaft kundig sind. — Er verweile nicht in einer Gesellschaft von Unwissenden, aus welchem Grund? [illegible] könnte sich von ihnen verleiten lassen. — Er komme [illegible] als Letzter ins Lehrhaus, weil man ihn Uebertreter nennen würde. — Manche sagen, er mache auch [illegible] grossen Schritte, denn der Meister sagte, ein grosser Schritt raubt ein Fünfhundertstel vom Augenlicht des Menschen. Welches Mittel giebt es? — man bringt es wieder durch den Weihsegen am [Sabbath-] Abend. — Er gehe nicht in emporgerichteter Haltung, [illegible] der Meister sagt, wenn jemand auch nur vier [illegible] in emporgerichteter Haltung geht, so gleicht dies, als verdränge er die Füsse der göttlichen Niederlassung, denn es heisst: [1]*Die ganze Welt füllt seine Herrlichkeit.*

SETZT man ihm Eingesalzenes zuerst und Brot dazu vor, so spricht er den Segenspruch über das Eingesalzene und befreit das Brot, denn das Brot ist eine Nebensache dazu. Das ist die Regel: Bei Allem, was Hauptsache ist und eine Nebensache hat, spricht man den Segenspruch über die Hauptsache und befreit die Nebensache.

GEMARA. Giebt es denn etwas, wo das Eingesalzene Hauptsache und das Brot Nebensache ist? R. Aḥa b. R. Avira im Namen R. Asis erwiderte: Dies wurde bezüglich desjenigen gelehrt, der genezaretische [illegible] gegessen hatte[2]. Rabba b. Bar Ḥana erzählte: Als wir R. Joḥanan folgten, um genezaretische Früchte zu essen, so pflegten wir, wenn wir hundert waren, je zehn zu nehmen, waren wir zehn, so pflegten wir je hundert zu nehmen, und jedes Hundert von [illegible] fasste nicht ein Korb von drei Seah. Er ass sie [illegible] dass er noch nichts Essbares gekostet hat [illegible] wie meinst du das? — sage vielmehr [illegible] R. Abahu ass sie, bis ihm eine Fliege [illegible] R. Ami und R. Asi assen sie, [illegible] R. Simón b. Laqiš ass sie bis er rasend wurde. Da zeigte R. Johanan dies [illegible] R. Jehuda dem Nasi, schickte Wachleute nach ihm, die ihn nach Haus brachten. [illegible] Als R. Dimi kam, erzählte er: Der König Jannai hatte eine Stadt auf dem Königsberg, aus der man [illegible] zu Sabbathvorabend sechzig Myriaden Becken Thunfische für die Feigenleser hin[illegible]. Als Rabin kam, erzählte er: Der König Jannai hatte einen Baum auf dem Königsberg, [illegible] Geschmack [illegible]

אמר [96]מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי ולא אמרן אלא בפנתא אבל [97]בגילדא לית לן בה [98]ובפנתא לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה ולא אמרן אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה ואל יספר עם אשה בשוק אמר רב חסדא[99]ואפילו היא אשתו תניא נמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו[1]לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו ואל יסב בחבורה של עמי הארץ [2]מאי טעמא דלמא אתי לאמשוכי בתריהו ואל יכנס[3]באחרונה לבית המדרש [4]משום דקרו ליה פושע ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה [5]להדריה בקדושא דבי שמשי[6]ואל יהלך בקומה זקופה[7]דאמר מר המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאלו דוחק רגלי שכינה דכתיב מלא כל הארץ כבודו: Sab 113b Jes 6,3

[vii] Fol. 44

Ber 35b ib 41a

הביאו[8]לפניו מליח[9]תחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת [10]שהפת טפלה לו זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה:

גמרא. ומי איכא מידי דהוי [11]מליח עיקר ופת טפלה [12]אמר רב אחא[13]בריה דרב עוירא אמר רב אשי באוכל פירות גנוסר שנו: אמר רבה בר בר חנה כי הוה [14]אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי הוינן בי מאה מנקטינן ליה [15]עשרה עשרה וכי הוינן בי עשרה מנקטינן ליה [16]מאה מאה וכל מאה מינהו [17]לא [18]הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי ואכיל להו[19]ומשתבע דלא טעים זיונא זיונא סלקא דעתך אלא אימא מזונא רבי אבהו אכיל עד [20]דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה ורב אמי ורב אסי [21]הוו אכלי עד [22]דנתיר מזייהו רבי שמעון בן לקיש[23]הוה אכיל עד דמריד [24]ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה: כי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאנים מערב שבת לערב שבת: כי אתא רבין אמר[25]אילן אחד היה לו לינאי המלך בהר המלך Er 30a Meg 6a

M 96 מ׳ז בריה ד׳ || M 97 בורקתא || M 98 ובפנתא...ביה ג׳ || M 99 ואפילו וכ׳ תנ׳ה אשתו || M 1 : או אשתו || M 2 מ׳ט || B 3 אחר׳ || M 4 דלמא השדי ליה בפושעים ואל יפ׳ || M 5 הדרא ליה || M 6 + ודאבדיה || M 7 + אפילו ד׳ אמות || M 8 לחם || M 9 תחלה || M 10 + בפני || M 11 הוא || M 12 + לו || M 13 בר רב עולא א׳ר אבי באוכלי פ׳ ג׳ שנינו || M 14 עיילינן || B 15 - לכל חד וחד || B 16 + כל דו׳ ה׳ || B 17 לא || M 18 הוה || M 19 ומשבועתא דלא טעימנא || M 20 דשריא דורבא מאפ׳ || M 21 הוי || M 22 דנתר שער דישדרו || M 23 הוה || M 24 ליה ומשדרי דבי נשיא ומייתי ליה באלושי בי || M 25 ארז.

[1] Jes. 6,3. [2] [illegible]

שהיו מורידין ממנו ארבעים סאה גוזלות משליש בריכות בחדש [26]כי אתא רבי יצחק אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל [27]וגופנין שמה [28]שהיו בה שמנים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו [29]רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו [30]בר מבנתיה דרב חסדא דהוו [31]נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא ואף על גב דאינהי הוו כהנתא אינהו לא הוו כהני: אמר רב כל סעודה שאין בה [32]מלח אינה סעודה [33]ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל סעודה שאין בה [34]שריף אינה סעודה:

[viii] אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש רבי עקיבא אומר [35]אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך [36]עליו שלש ברכות השותה מים לצמאו [37]מברך שהכל נהיה בדברו רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן: Er.14b

גמרא. מאי טעמא דרבן גמליאל דכתיב ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון [38]וכתיב ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם וכתיב [39]ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך ורבנן [40]ארץ הפסיק הענין ורבן גמליאל נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה [41]למעוטי הכוסס את החטה: [42]אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי חנינא כל שהוא מחמשת המינין [43]בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה [44]אחת מעין שלש [45]: אמר רבה בר מרי אמר רבי יהושע בן לוי כל שהוא משבעת המינין [46]בתחלה מברך [47]עליו בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש: אמר ליה אביי לרב דימי [48]מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש אמר ליה אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל [49]תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה [50]שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה׳ אלהינו על [51]ישראל עמך ועל ירושלם עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלם עיר קדשך במהרה בימנו והעלנו לתוכה ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל: דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה וכו׳ וחותם על הארץ ועל המחיה

Dt 8,8 · ib. 8,9 · ib. 8,10

26 M ארי׳ 27 B וגופנית 28 M והיו 29 M — רבנן 30 M לבר מתרתין בנתיה 31 M נסיבי למר ולרמי בני חמא ואע״ג דאינהי כהנתא 32 M מליח 33 B אר״ה 34 M שרף 35 M — אפי׳ 36 M [אחריו] 37 M אומר 38 M — וכתיב...לחם 39 M + בתריה 40 M + אמרי 41 M לכוסס 42 M דאמר 43 M + ובשלו 44 P — אחת 45 M טחנו אפאו ובשלו בתחלה מברך עליו המוציא ולבסוף ג׳ ברכות שלמות וכל 46 M + והוא מין אילן 47 B עלין 48 M ברכה אחת מע״ש מאי היא א״ל על ה׳ המינין עהמ״ח ועה״כ ועל ז׳ המינין ה״א עה״א 49 M [+ על השדה] ו 50 M שנתת לנו ה׳ אלהינו לאכול 51 M עירך ועל עמך ועל נחלתך ובנה יר׳ עירך במב״י והעלנו בתוכה ושמ׳ בה ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה כי אתה.

von dem man monatlich von den Bruten vierzig Seah junger Tauben herunterzuholen pflegte. Als R. Jiçhaq kam, erzählte er: Im Lande Jisraëls war eine Stadt, Guphnin war deren Name, in der achtzig kohenitische Brüderpaare an achtzig kohenitische Schwesternpaare verheiratet waren. Die Rabbanan suchten von Sura bis Nehardeà und fanden keine, als die Töchter des R. Ḥisda, die an Rami b. Ḥama und Mar Ûqaba b. Ḥama verheiratet waren, und wenn auch jene Kohenitinnen waren, so waren diese keine Kohenim.

Rabh sagte: Jede Mahlzeit, der Salz fehlt, ist keine Mahlzeit. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Jede Mahlzeit, der Suppe fehlt, ist keine Mahlzeit.

HAT jemand Weintrauben, Feigen und Granatäpfel gegessen, so spricht er nachher die drei Segensprüche Worte R. Gamaliëls; die Weisen sagen: den dreifältigen Segenspruch; R. Âqiba sagt: selbst wenn jemand gekochtes Gemüse als Mahlzeit isst, spricht er die drei Segensprüche. Wer des Dursts wegen Wasser trinkt, spricht „*Alles entsteht durch sein Wort*“, **R. Triphon sagt:** „*Der viele Seelen und ihre Bedurfnisse erschafft*“.

GEMARA. Was ist der Grund R. Gamaliëls? — es heisst: [1]*Ein Land, darin sind Weizen, Gerste, Weinstöcke, Feigen und Granatäpfel*, dann heisst es [2]*In welchem du nicht in Durftigkeit Brot essen wirst*, und darauf folgt: [3]*Wenn du gegessen und dich gesättigt hast, sollst du den Herrn, deinen Gott benedeien.* Und die Rabbanan? — Das [Wort] „Land“ hat den Zusammenhang unterbrochen. Und nach R. Gamaliël, das [Wort] „Land“ hat ja den Zusammenhang unterbrochen! — Er verwendet es, um denjenigen auszuschliessen, der Weizen kaut.

R. Jâqob b. Idi sagte im Namen R. Ḥaninas: Ueber Alles, was zu den fünf Getreidearten gehört, spricht man vorher „*Der allerlei Speisen erschafft*“ und nachher den dreifältigen Segenspruch. Rabba b. Mari sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Ueber Alles, was zu den sieben Arten gehört, spricht man vorher „*Der die Baumfrucht erschafft*“ und nachher den dreifältigen Segenspruch. Abajje sprach zu R. Dimi: Wie lautet der dreifältige Segenspruch? Dieser erwiderte: Ueber Baumfrüchte: „*Fur den Baum und fur die Frucht des Baums, und fur den Ertrag des Felds, und fur das weite, gute und köstliche Land, das du unsere Vater erben liessest, von dessen Frucht zu essen und sich von dessen Gut zu sättigen. Erbarme dich, o Herr, unser Gott, deines Volks Jisraël, deiner Stadt Jerušalem, deines Tempels und deines Altars. Erbaue schnell, in unseren Tagen, deine heilige Stadt Jerušalem und führe uns in sie und erfreue uns an ihr; denn du bist gut und wolthätig für Alle*“. Ueber die fünf Getreidearten: „*Für die Ernährung und für die Speisung und für den Ertrag des Felds* etc.“, und man beendet „*Für das Land und für die Ernährung*“.

1 Dt 8,8 2 Ib. V. 9 3 Ib. V. 10

Wie beendet man über Früchte? — Als R. Dimi kam, sagte er: Rabh pflegte am Neumondstag zu beenden: *Gebenedeit sei er, der Jisraël heiligt und die Neumonde*.[1] Wie ist es nun hier? — R. Ḥisda sagt: *Für das Land und seine Früchte*. R. Joḥanan sagt: *Für das Land und die Früchte*. R. Amram sagte: Sie streiten nicht, das Eine für uns, das Andere für sie. R. Naḥman b. Jiçḥaq wandte ein: Sie essen und wir sollen den Segenspruch sprechen?[2] — Kehre vielmehr um: R. Ḥisda sagt: *Für das Land und seine Früchte*. R. Joḥanan sagt: *Für das Land und die Früchte*.

R. Jiçḥaq b. Evdämi sagte im Namen unseres Meisters: Über ein Ei und über [illegible] Fleischarten spricht man vorher: *Alles* und nachher[3]: *Der viele Seelen erschafft etc.*, über Kräuter aber nicht. R. Jiçḥaq sagt: Über Kräuter ebenfalls, über Wasser aber nicht. R. Papa sagt: Selbst über Wasser. Mar Zuṭra pflegte nach R. Jiçḥaq b. Evdämi zu verfahren, R. Šimi b. Aši pflegte nach R. Jiçḥaq zu verfahren; ein Zeichen dafür: einer wie zwei und zwei wie einer. R. Aši sagte: Wenn ich daran denke, pflege ich zu thun wie Alle. Es wird gelehrt: Alles was nachher einen Segenspruch erfordert, erfordert einen Segenspruch vorher; es giebt aber was vorher einen Segenspruch erfordert und nachher keinen Segenspruch erfordert. Recht ist dies nun nach R. Jiçḥaq b. Evdämi, dies schliesst Kräuter aus, auch nach R. Jiçḥaq, dies schliesst Wasser aus, was aber wird nach R. Papa ausgeschlossen? — Dies schliesst die Gebote[4] aus. Was schliesst es aber für die Leute im Westen aus, die, nachdem sie ihre Tephillin abgelegt haben, sprechen: *Der uns durch seine Gebote geheiligt hat und uns geboten hat, seine Gesetze zu beobachten*? — Dies schliesst Wohlgerüche aus.

R. Jannaj sagte im Namen Rabbis: Das Ei ist besser als Alles, was dem Ei gleich ist. Als Rabin kam, sagte er: Besser ist ein gerolltes[5] Ei als sechs Holzlöffel[6] Mehl. Als R. Dimi kam, sagte er: Besser ist ein gerolltes Ei als sechs gebackene, ein gebackenes, als vier gekochte. [illegible] ist das Ei besser als Alles was dem Ei gleich ist, ausgenommen das Fleisch.

R. Aqiba sagt: hat er gekochtes Gemüse etc. Giebt es denn ein gekochtes Gemüse, das eine nahrhafte Speise ist? R. Aši erwiderte: Das wurde vom Kohlstrunk gelehrt. Die Rabbanan lehrten: Die Milz ist gut für die Zähne aber schädlich für die Gedärme; der Lauch ist schädlich für die Zähne, aber gut für die Gedärme; alles Grüne macht grün[7], alles Kleine[8] macht klein, alles Lebende erfrischt das Leben. Alles was [dem Sitz] des Lebens am nächsten ist, erfrischt das Leben. Kohl als Nahrungsmittel, Mangold als Heilmittel; wehe dem Hause[9] in das Rüben hineinkommen. Der Meister sagte: Die Milz ist gut für die Zähne aber schädlich für die Gedärme. Welches Mittel giebt es? — Man zerkaue sie und werfe sie weg. Der Lauch ist schädlich für die Zähne, aber gut für die Gedärme. Welches Mittel giebt es? — Man koche ihn gut und verschlinge ihn. Alles Grüne macht

[52]אפירי במאי חתים כי אתא רב דימי אמר[53]רב חתים בראש חדש ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי[54]רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה ורבי יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות אמר רבי[55]עמרם ולא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אינהו אכלי ואנן מברכינן אלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ורבי יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה: אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו על הביצא ועל[56]מיני קופרא בתחלה מברך[57]שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות וכו׳ אבל ירקא לא ורבי יצחק אמר אפילו ירקא אבל מיא לא ורב פפא אמר אפילו מיא מר זוטרא עביד כרב יצחק בר אבדימי ורב שימי בר[58]אשי עביד כרבי יצחק וסימנך חד כתרי ותרי כחד: אמר רב אשי אנא[59]זמנא דכי מדכרנא עבידנא כבולהו[60]תנן כל שטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו בשלמא לרב יצחק בר אבדימי לאפוקי ירקא לרבי יצחק לאפוקי מיא אלא לרב פפא[61]לאפוקי מאי לאפוקי מצות ולבני מערבא דבתר דמסלקי תפילייהו מברכי אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חקיו לאפוקי מאי לאפוקי ריחני: אמר רבי ינאי אמר רבי[62]כל שהוא כביצה ביצה טובה[63]ממנו[64]כי אתא רבין אמר טבא ביעתא מגולגלתא משיתא קייסי סולתא כי אתא רב דימי אמר טבא ביעתא מגולגלתא משיתא מטויתא[65]מארבע מבושלתא[66]כל שהוא כביצה ביצה טובה הימנו לבר מבשרא: רבי עקיבא אומר[67]אפילו אכל שלק כו׳: ומי איכא מידי דהוה שלק[68]מזוני אמר רב אשי בקלה של כרוב[69]שנו: תנו רבנן טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים כרישין קשין לשנים ויפין לבני מעים כל ירק[70]מוריק וכל קטן מקטין וכל נפש משיב את הנפש וכל[71]קרוב לנפש משיב את הנפש כרוב למזון ותרדין לרפואה אוי לו לבית שהלפת עוברת בתוכו: אמר מר טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים מאי תקנתיה נלעסיה ונשדייה כרישין קשין לשינים ויפין לבני מעים מאי תקנתיה נשלקינהו

Sab 9b Bes 5a Jom 21b Suk 45 Tan 4b Qid 20 Col. b Nid 51 Sab

52 B M מיתחם [ב B] מאי 53 M בר״ח מסיים מקדש 54 M + אתמר 55 M נחמן הא 56 M הקופרא 57 M + עלין 58 M חייא 59 M זימנין דמדכרנא ועבידנא 60 M מיתיבי כל הטעון 61 M למיעוטי מאי לר׳ פ׳ למיעוטי מצות 62 M + זירא 63 M היימנה 64 M — כי ..סולתא 65 M + וחדא מטויתא 66 M + ושליקאתא ו 67 M — אפילו 68 M מזונו 69 M שנינו 70 B + חי 71 M הקרי.

1. [illegible] nur Eines ausgedrückt werden soll. 2. Uns [illegible] die Baby[illegible] 3. Nachher. 4. Man spricht einen Segenspruch vor der [illegible] 5. [illegible] auf dem heissen Herd ganz weich gebacken. 6. Holzlöffel. Nach [illegible] ein gebackenes als vier gekochte. Alles, was dem Ei [illegible] 7. Die [illegible] 8. [illegible] 9. Dem Bauch.

[72]ונבלעינהו: כל ירק[71]מוריק אמר רבי יצחק בסעודה ראשונה [73]שלאחר הקזה ואמר רבי יצחק כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו [74]מאי טעמא משום ריחא ואמר רבי יצחק אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות: אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי [75]אייתו קמיהו ירק חי קודם ארבע שעות אמימר ורב אשי אכול ומר זוטרא לא אכל אמרו ליה מאי דעתיך דאמר רבי יצחק כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו [76]משום ריחא והא אנן דקא אכלינן וקא משתעת בהדן אמר להו אנא כאידך דרבי יצחק סבירא לי דאמר רבי יצחק אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות: כל קטן מקטין אמר רב חסדא אפילו גדיא בר זוזא[77]ולא אמרן אלא דלית ביה רבעא אבל אית ביה רבעא לית לן בה: כל נפש משיב [78]נפש אמר רב פפא אפילו גילדני דבי גילי: כל הקרוב לנפש משיב את הנפש אמר רב אחא בר יעקב [79]עונקא אמר ליה [80]רבא לשמעיה כי מייתת לי אומצא דבישרא טרח ואייתי לי[81]מהיכא דמקרב לבי ברוך: כרוב למזון ותרדין לרפואה כרוב למזון אין[82]ולרפואה לא והא תניא° ששה Ber.57b
דברים מרפאין את החולה מחליו ורפואתן רפואה ואלו הן כרוב [83]ותרדין ומי [84]סיסין ודבש וקיבה והרת ויותרת הכבד [85]אלא אימא[86]כרוב אף למזון: או לו לבית שהלפת עוברת בתוכו איני והא אמר ליה [80]רבא לשמעיה כי חזית לפתא בשוקא לא תימא לי במאי כרכת רפתא אמר אביי מבלי בשר ורבא אמר מבלי יין[87]אתמר רב אמר מבלי בשר ושמואל אמר מבלי עצים ורבי יוחנן אמר מבלי יין אמר ליה רבא לרב פפא [88]סודני[89]אנן תברינן לה בבשרא וחמרא [90]אתון דלא [91]נפיש לכו חמרא במאי תבריתו לה אמר ליה בציבי כי הא דביתהו דרב[92]פפא בתר דמבשלא לה[93]תברא לה בתמני אופי פרסייתא: תנו רבנן דג קטן מליח פעמים שהוא ממית בשבעה בשבעה עשר ובעשרים ושבעה ואמרי לה בעשרים[94]ושלשה ולא אמרן אלא [95]במטוי ולא מטוי אבל[96]מטוי שפיר לית לן בה ודלא [96]מטוי שפיר[97]לא אמרן אלא דלא שתה[98]בתריה שכרא אבל

72 M וניכלינהו אגב קידרא ׀ 73 M ובהקזת דם 74 M — מאי... שעות 75 M בכיעודתא אמימר 76 M והאנן קמישתעינן בהדך ואי משום ריחא אנן הא קא אכלינן דאר״י אסור 77 M- ולא...ל״ל בה 78 M+את ה 79 M אונקא ׀ 80 M רב׳ ׀ 81 M מבי ברוך 82 M לר׳ 83 M - ותר׳ 84 M סובין 85 M — אלא 86 M אף כרוב למזון ותרדין לרפואה אין למזון לא 87 M אתמר...יין 88 P סורני 89 M אנן...וחמרא 90 M + כגון ; 91 M שכיח ; 92 M יוסף | 93 M שריא 94 M ושמונה 95 M דלא בשיל שפיר אבל ׀ 96 M בשיל || 97 M+נמי || 98 M שכר בתריה.

grün.» R. Jiçḥaq sagte: Bei der ersten Mahlzeit nach dem Aderlass. Ferner sagte R. Jiçḥaq: Wer vor der vierten Stunde Kräuter isst, mit dem soll man nicht sprechen. Aus welchem Grund? — wegen des Geruchs. Ferner sagte R. Jiçḥaq: Es ist dem Menschen verboten, vor der vierten Stunde rohe Kräuter zu essen. Amemar, Mar Zuṭra und R. Aši sassen beisammen. Man setzte ihnen — vor vier Stunden — rohe Kräuter vor. Amemar und R. Aši assen, Mar Zuṭra ass nicht. Da sprachen diese zu ihm: Du bist gewiss der Ansicht R. Jiçḥaqs, dass es mit demjenigen, der vor der vierten Stunde Kräuter isst, wegen des Geruchs verboten ist zu sprechen, wir haben ja gegessen und dennoch sprichst du mit uns! Er erwiderte ihnen: Ich halte es mit dem anderen Ausspruch R. Jiçḥaqs; denn R. Jiçḥaq sagte, dass es dem Menschen verboten ist, vor der vierten Stunde rohe Kräuter zu essen. «Alles Kleine macht klein.» R. Ḥisda sagte: Selbst ein Böcklein im Wert eines Zuz[1]. Dies wurde nur gesagt, wo es noch nicht ein Viertel[2] hat, hat es aber ein Viertel, so ist uns daran nicht gelegen. «Alles Lebende erfrischt das Leben.» R. Papa sagte: Selbst kleine Schilf-Fische. «Alles, was [dem Sitz] des Lebens am nächsten ist, erfrischt das Leben.» R. Aḥa b. Jâqob sagte: Der Hals. Rabba sprach zu seinem Diener: Wenn du mir rohes Fleisch bringst, bemühe dich und bringe mir von dem, was der Segensspruchstelle[3] am nächsten ist. «Kohl als Nahrungsmittel, Mangold als Heilmittel.» Der Kohl dient also nur als Nahrungsmittel, nicht als Heilmittel — es wird ja gelehrt: Sechs Dinge heilen den Kranken von seiner Krankheit und ihre Heilung ist eine wirkliche Heilung, nämlich, der Kohl, der Mangold, der Sisinsaft[4], der Honig, der Magen, die Gebärmutter und das Lebernetz[5]. — Sage vielmehr, der Kohl **auch** als Nahrungsmittel. «Wehe dem Haus, in das Rüben hineinkommen.» Dem ist ja nicht so! Raba sagte ja zu seinem Diener: Wenn du Rüben auf dem Markt siehst, so frage mich nicht. Womit wirst du das Brot essen — Abajje sagte: ohne Fleisch; Raba sagte: ohne Wein. Es wurde gelehrt: Rabh sagt: ohne Fleisch, Semuel sagt: ohne Holz[6] und R. Joḥanan sagt: ohne Wein. Raba sprach zu R. Papa: Metbrauer! wir verschlagen sie[7] durch Fleisch und Wein, womit aber verschlaget ihr sie, die ihr nicht viel Wein habt? Dieser erwiderte: Durch das Holz. Wie zum Beispiel die Frau R. Papas, als sie diese zu kochen pflegte, sie durch acht persische Holzkloben verschlug.

Die Rabbanan lehrten: Ein kleiner eingesalzener Fisch tötet manchmal am siebenten, am siebzehnten oder am siebenundzwanzigsten[8]; manche sagen, am dreiundzwanzigsten. Dies ist nur gesagt, wo er gebraten und nicht gebraten ist; ist er aber gut gebraten, so ist uns daran nicht gelegen. Und selbst bei einem nicht gut gebratenen ist es nur gesagt, wo man nachher kein Met getrunken; hat man aber nachher Met getrunken, so ist uns daran nicht gelegen.

1. Dh. auch wenn es ein sehr gutes ist. 2. Der natürl. Grosse. 3. Beim Schächten. 4. סיסין. [illegible] syr. Gewächs, dessen Same als Gewürz und als Heilmittel diente. RSJ. übersetzt פוליאול (Poley). 5. Unter יותרת ist viell. die Leberkapsel od. die Appendices der L. zu verstehen. 6. Nicht genug gekocht. 7. [illegible] des Einsalzens.

Wer des Dursts wegen Wasser trinkt [illegible] Was soll [illegible] R. Idi b. Abin erwiderte: Dies schliesst [den Fall] aus, wenn ein Stück Fleisch einen würgt. R. Triphon sagt: *Der viele Seelen und ihre Bedürfnisse erschafft.* Raba b. R. Hanan sprach zu Abaje [illegible] zu R. Joseph: Wie ist die Halakha? Dieser erwiderte: Gehe und sehe, wie das Volk verfährt.

שתה[99] בתריה שברא לית לן בה: השותה מים לצמאו וכו׳:
Fol. 45 לאפוקי מאי אמר רב אידי בר אבין לאפוקי[99] למאן דחנקתיה
אומצא: רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן:
Er 14b °אמר ליה[1] רבא בר רב[2] חנן[3] לאביי ואמרי לה לרב יוסף הלכתא
ib Pes 54a Men 35b מאי אמר ליה °פוק חזי[4] מאי עמא דבר:

99 M היכא 1 M רבה 2 M חנין 3 M לאביי וא״ר 4 M מה

SIEBENTER ABSCHNITT

WENN drei zusammen gespeist haben, so sind sie verpflichtet, sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorzubereiten. Wer Demaj, oder den ersten Zehnt, dessen Hebe entrichtet wurde, sowie den zweiten Zehnt, oder Heiligengut, die ausgelöst wurden, gegessen hat, ferner der Tischdiener, wenn er ein Olivengrosses gegessen hat, sowie ein Samaritaner, werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet. Wer Ungezehntetes, oder den ersten Zehnt, dessen Hebe nicht entrichtet wurde, sowie den zweiten Zehnt, oder Heiligengut, die nicht ausgelöst wurden, ferner der Tischdiener, wenn er weniger als ein Olivengrosses gegessen hat, sowie ein Fremdling[1], werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mitgerechnet. Frauen, Sklaven und Minderjährige werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mitgerechnet. Wieviel [muss man gegessen haben], um zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet zu werden? — bis zur Grösse einer Olive; R. Jehuda sagt: bis zur Grösse eines Eies.

GEMARA. Woher dies? — R. Aši sagte: Der Schriftvers sagt: [2]*Preiset den Herrn mit mir, wir wollen seinen Namen gemeinsam erheben.* R. Abahu sagt: Aus Folgendem: [3]*Denn den Namen des Herrn will ich nennen, gebet Ehre unserem Gott.*

Ber. 50a שלשה שאכלו[1] כאחת חייבין לזמן אכל דמאי ומעשר
ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו
והשמש שאכל כזית והכותי מזמנין עליו אבל טבל ומעשר
ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו
[ii] והשמש שאכל פחות מכזית והנכרי אין מזמנין עליו: °נשים
Pes. 49b Jom. 79a ועבדים וקטנים אין מזמנין [2] עליהם °עד כמה מזמנין עד
כזית רבי יהודה אומר עד כביצה:
Ps. 34,4 גמרא. מנא הני מילי[3] אמר רב אסי דאמר קרא °גדלו לה׳
Dt. 32,3 אתי ונרוממה שמו יחדיו [4] רבי אבהו אמר מהכא °כי שם ה׳
אקרא הבו גדל לאלהינו: אמר רב חנן בר[5] אבא מנין לעונה
אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר גדלו לה׳ אתי
ונרוממה שמו יחדיו אמר רבי שמעון בן פזי[6] מנין שאין המתרגם
Ex. 19 רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר
והאלהים יעננו בקול שאין תלמוד לומר בקול ומה תלמוד לומר
בקול בקולו של משה תניא נמי הכי אין המתרגם רשאי להגביה
קולו יותר מן הקורא ואם אי אפשר למתרגם להגביה קולו
כנגד הקורא ימעך הקורא קולו ויקרא: אתמר שנים שאכלו
[7] כאחת[8] רב ורבי יוחנן חד אמר אם רצו לזמן מזמנין וחד אמר
Ber. אם רצו לזמן אין מזמנין תנן °שלשה שאכלו כאחת חייבין

1 M על שלחן אחד 2 M — עליהם 3 M — אר״א [א״ר אשי] 4 M רב בהו 5 M רבא 6 M מנין למתרגם שאין...הכי 7 M כאחת 8 B + פליגי.

R. Hanan b. Abba sagte: Woher, dass derjenige, welcher Amen antwortet, seine Stimme nicht lauter erheben darf, als derjenige, welcher den Segenspruch [illegible]? — es heisst: *Preiset den Herrn mit mir, wir wollen seinen Namen gemeinsam erheben.* R. Simon b. Pazi sagte: Woher, dass der Dolmetsch seine Stimme nicht lauter erheben darf, als der Vorleser? — es heisst: [4]*Moseh redete und Gott antwortete ihm mit der Stimme.* Es hätte ja nicht [illegible] heisst es „mit der Stimme"? — mit der Stimme Mošehs. [illegible] „mit der Stimme", warum aber heisst es „mit der Stimme"? [illegible] gelehrt: Der Dolmetsch darf seine Stimme nicht lauter erheben als der Vorlesende; wenn der Dolmetsch hingegen seine Stimme gegenüber der des Vorlesenden nicht genug erheben kann, so dämpfe der [illegible] Stimme und lese.

[illegible] zwei, die zusammen gespeist haben, [streiten] Rabh und R. Johanan, der [illegible] Bezüglich zweier, die zusammen gespeist haben, [illegible] bereiten sie sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen vor, der Andere sagt, [illegible] bereiten sie sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht vorbereiten. Es [illegible], dürfen sie sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen [illegible] Wenn drei zusammen gespeist haben, so sind sie verpflichtet, sich zum gemeinschaft-[illegible]

[illegible]

לזמן שלשה אין שנים לא התם חובה הכא רשות תא שמע שלישה שאכלו כאחת[9]חייבין לזמן ואין רשאין לחלק שלשה אין שנים לא שאני התם דקבעו להו בחובה מעיקרא תא שמע השמש שהיה משמש על השנים הרי זה אוכל עמהם אף על פי שלא נתנו לו רשות היה משמש על השלשה הרי זה אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות שאני התם°דניחא Col.b להו דמקבע להו בחובה [10]מעיקרא תא שמע°נשים מזמנות Ar.3a לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן נשים ועבדים וקטנים אם רצו לזמן אין מזמנין[11]והא נשים אפילו מאה והא מאה נשי[12]כתרי גברי דמיין וקתני נשים מזמנות לעצמן[13]ועבדים מזמנין לעצמן שאני התם דאיכא דיעות אי הכי אימא סיפא נשים ועבדים [14]אם רצו לזמן אין מזמנין אמאי לא והא איכא דיעות שאני התם משום פריצותא: תסתיים דרב[15]דאמר אם רצו לזמן אין מזמנין דאמר רב דימי בר יוסף אמר רב שלשה שאכלו [16]כאחת ויצא אחד מהן לשוק קוראין לו ומזמנין עליו טעמא דקוראין לו הא[17]לא קוראין לו לא שאני התם דאקבעו להו בחובה מעיקרא [18]אלא תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אם רצו לזמן אין מזמנין דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שנים שאכלו[16]כאחת אחד [19]מהן יוצא בברכת חבירו והוינן בה מאי קא משמע לן תנינא°שמע ולא ענה יצא ואמר רבי זירא לומר Suk.38b שאין ברכת[20]הזמון ביניהם תסתיים אמר ליה[21]רבא בר רב הונא לרב הונא והא רבנן דאתו ממערבא אמרי אם רצו לזמן מזמנין מאי לאו דשמיע להו מרבי יוחנן לא דשמיע להו מרב מקמיה [22]דנחית לבבל: גופא אמר רב דימי בר יוסף אמר רב שלשה שאכלו [16]כאחת ויצא אחד מהן לשוק קוראין לו ומזמנין עליו אמר אביי והוא דקרו ליה ועני אמר מר זוטרא[23]ולא אמרן אלא בשלשה[24]אבל בעשרה עד דניתי מתקיף לה רב אשי אדרבה איפכא מסתברא תשעה נראין כעשרה [25]שנים אין נראין

9 M—חייבין לזמן ו | 10 — מעיקרא M 11 — והא...מאה | M 12 דכי תרי, M 13 · ועב׳ מז׳ לעצ׳ || M 14 +וקטנים | M 15 +הוא | M 16 —כאחת M 17 אין M 18 — אלא M 19 — מהן M 20 זמון, M 21 רבה לר״ה M 22 דניתי M 23 לא, M 24 דליכא שם שמים אבל עשרה דאיכא ש״ש בעינן עד דניתיב || 25 +אע״ג דלא יתבו ו.

lichen Tischsegen vorzubereiten, also drei wol, zwei aber nicht! — Hier ist es eine Pflicht, dort ein Freigestelltes: Komme und höre. Wenn drei zusammen gespeist haben, so sind sie verpflichtet sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorzubereiten, sie dürfen sich nicht trennen, also nur drei, zwei aber nicht[1]! Anders ist es hier, wo sie von vornherein verpflichtet waren[2]. Komme und höre: Der Tischdiener, welcher zwei bedient, speise mit ihnen, auch wenn sie ihm keine Erlaubnis erteilt haben, wenn er drei bedient, so speise er mit ihnen nicht, ausser, wo sie ihm Erlaubnis erteilt haben! — Anders ist es hier, sie wünschen es, dass es ihnen von vornherein zur Pflicht werde. Komme und höre: Frauen bereiten sich unter sich selbst zum gemeinschaftlichen Tischsegen vor, Sklaven bereiten sich unter sich selbst zum gemeinsamen Tischsegen vor. Frauen, Sklaven und Minderjährige dürfen sich, auch wenn sie es wollen, nicht zusammen zum gemeinsamen Tischsegen vorbereiten. (Die Frauen, auch wenn sie hundert sind[3].) Auch hundert Frauen gleichen ja nur zwei Männern — und er lehrt ja: Frauen bereiten sich unter sich selbst zum gemeinschaftlichen Tischsegen vor; Sklaven bereiten sich unter sich selbst zum gemeinschaftlichen Tischsegen vor! — Anders ist es hier, es sind ja [viele] Personen vorhanden. Wenn so, wie nun der Schlussfatz: Frauen und Sklaven dürfen sich, auch wenn sie es wollen, nicht zusammen zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorbereiten; warum nicht? es sind ja [viele] Personen vorhanden! — Anders ist es hier: wegen der Unsittlichkeit.

Es ist zu schliessen, dass Rabh es ist, welcher sagt, auch wenn sie es wollen, dürfen sie sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht vorbereiten; denn R. Dimi b. Joseph sagte im Namen Rabhs: Wenn drei zusammen speisten, und einer von ihnen auf die Strasse hinausging, so rufen sie ihn und rechnen ihn zum gemeinschaftlichen Tischsegen mit[4]; also nur, wenn sie ihn rufen, nicht aber, wenn sie ihn nicht rufen! — Anders ist es hier, wo es ihnen von vornherein eine Pflicht war. Es ist aber anzunehmen, dass R. Joḥanan es ist, welcher sagt, dass sie, auch wenn sie es wollen, sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht vorbereiten dürfen; denn Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Wenn zwei zusammen essen, so entledigt sich der Eine seiner Pflicht durch den Segen seines Genossen; wir hatten dagegen eingewendet: was lässt er uns da hören?! es wird ja gelehrt: Wer zugehört hat, selbst wenn er nicht geantwortet hat, ist seiner Pflicht entledigt; und hierüber sagte R. Zera: dies lehrt, dass es bei diesen keine Vorbereitung zum gemeinschaftlichen Tischsegen giebt. — Dies ist anzunehmen. Raba b. R. Hona sprach zu R. Hona: Die Rabbanan, die aus dem Westen gekommen sind, sagen ja, dass sie, wenn sie es wollen, sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorbereiten; dies werden sie doch wol von R. Joḥanan gehört haben! — Nein, sie hörten dies von Rabh, bevor er nach Babylonien herabkam.

Der Text. R. Dimi b. Joseph sagte im Namen Rabhs: Wenn drei zusammen speisten, und einer von ihnen auf die Strasse hinausging, so rufen sie ihn, und rechnen ihn zum gemeinschaftlichen Tischsegen mit. Abajje sagte: Dies nur, wenn sie ihn rufen, und er ihnen antwortet. Mar Zuṭra sagte: Dies wurde nur bezüglich drei gesagt, wenn sie aber zehn sind, nur wenn er herankommt. R. Aši wandte ein: Im Gegenteil, das Umgekehrte ist ja einleuchtender: neun erscheinen wol wie zehn, nicht aber erscheinen zwei wie

1. Da sie sich nicht trennen dürfen. 2. Ein verpflichtendes Gebot ist bedeutender als ein freigestelltes. 3. Dieser Satz war ein Custos in der Soncinoschen Ausgabe, und wurde später irrtümlich in den Text eingeschoben; vgl. Rabb. VI, p. 241. 4. Auch, wenn er nicht herankommt.

drei. Die Halakha ist wie Mar Zutra. aus welchem Grund? — weil man den Namen Gottes erwähnen muss[1], und dies ist bei weniger als Zehn nicht Sitte (des Lands). Abaije sagte: Es ist uns erhalten: wenn zwei zusammen speisen, so ist es Gebot, dass sie sich trennen[2]. Ebenso wird gelehrt: Wenn zwei zusammen essen, so ist es Gebot, dass sie sich trennen. diese Worte sind nur gesagt, wenn beide Schriftgelehrte[3] sind, wenn aber einer Schriftgelehrter, der Andere dagegen ein Unwissender ist, so spricht der Schriftgelehrte den Segen und der Wissenlose entledigt sich damit seiner Pflicht.

Raba sagte: Folgende Lehre habe ich gelehrt, auch wurde sie, übereinstimmend mit mir, im Namen R. Zeras gelehrt: Wenn drei speisen, so unterbricht einer für zwei[4], nicht aber unterbrechen zwei für einen. Nicht? R. Papa zusammem mit noch jemandem, hat ja für seinen Sohn Abba Mar unterbrochen! — Anders war es bei R. Papa, er hat innerhalb der Rechtslinie verfahren.

Jehuda b. Meremar, Mar b. R. Aši und R. Aḥa Diphtenser assen zusammen ihr Brot. Es war unter ihnen keiner, der bedeutender war als sein Genosse, dass er ihnen den Segenspruch lesen sollte. Sie sassen und stellten die Frage[5]: Was gelehrt wird: Wenn drei zusammen gespeist haben, so sind sie verpflichtet, sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen vorzubereiten — ist dies gemeint, wo ein bedeutender Mann anwesend ist, wo sie aber alle gleich sind, ist die Trennung bei den Segensprüchen vorzuziehen, und es lese jeder die Segensprüche für sich? Da traten sie vor Meremar. Dieser sprach zu ihnen: Ihr habt euch der Pflicht des Tischsegens entledigt, nicht aber der Pflicht der Vorbereitung zum gemeinschaftlichen Tischsegen, wolltet ihr aber sagen: wir kehren zurück und bereiten uns zum gemeinschaftlichen Tischsegen vor, so giebt es rückwärts keine Vorbereitung.

Was spricht derjenige, welcher hereinkommt und sie bei [der Vorbereitung zum gemeinschaftlichen] Tischsegen antrifft mit ihnen mit? R. Zebid sagt: „*Gebenedeiet und gepriesen*“. R. Papa sagt: er antwortet „Amen“. Sie streiten aber nicht, das Eine, wo er sie trifft, als sie sagen „*Wir wollen benedeien*“, das Andere, wo er sie trifft, als sie sagen „*Gebenedeiet*“. Trifft er sie, als sie sagen „*Wir wollen benedeien*“, so spricht er: „*Gebenedeiet und gepriesen*“; trifft er sie, als sie sagen „*Gebenedeiet*“, so antwortet er „Amen“.

Das Eine lehrt: Wer nach seinen eigenen Segensprüchen „Amen“ spricht, ist lobenswert, und ein Anderes lehrt: Er ist tadelnswert! — Das ist keine Frage: das Eine, nach „*Der Jerušalem erbaut*“, das Andere nach den übrigen Segensprüchen. Abajje pflegte es[6] laut zu sprechen, damit die Tagelöhner hören und sich entfernen sollen, denn „*Der Gute und Wolthätige*“ ist ja kein Gebot der Gesetzlehre. R. Aši pflegte ihn leise zu sprechen, damit sie [den Segenspruch] „*Der Gute und Wolthätige*“ nicht geringschätzen sollen.

R. Zera ward krank. Als ihn R. Abahu besuchte, nahm er auf sich, wenn der Kleine mit den versengten Schenkeln[7] genesen sollte, den Rabbanan ein Fest zu veranstalten. Dieser genas und er veranstaltete ein Fest für alle Rabbanan. Als es zum Anbrechen kam, sprach er zu R. Zera: Möge doch der Herr für uns anbrechen! Dieser sprach: Hält denn der Herr nicht daran, was R. Johanan gesagt hat, dass nämlich der

כישלשה[26]והלכתא כמר זוטרא[27]מאי טעמא כיון דבעי לאדכורי שם שמים בציר מעשרה לאו אורח ארעא אמר אביי נקיטינן Meg 23b
שנים שאכלו[16]כאחת מצוה ליחלק תניא נמי הכי °שנים שאכלו כאחת מצוה ליחלק במה דברים אמורים[28]כששניהם סופרים Hol 106
אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא: אמר רבא °הא מלתא[29]אמריתה אנא[30]ואתמר[31]משמיה דרבי זירא כוותי Men 40
שלשה שאכלו[32]אחד מפסיק לשנים ואין שנים מפסיקין לאחר ולא והא רב פפא אפסיק[33]ליה לאבא מר בריה איהו
והד שאני רב פפא °דלפנים משורת הדין הוא דעבד: יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי ורב אחא מדפתי[34]כרכי רפתא בהדי B r 7b
הדדי[35]לא הוה בהו חד דהוה מופלג מחבריה לברוכי להו יתבי וקא מבעיא להו הא[36]דתנן שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן
הני מילי היכא דאיכא[37]אדם גדול אבל היכי דהדדי נינהו חלוק[38]ברכות עדיף בריך איניש לנפשיה אתו לקמיה דמרימר
אמר להו ידי ברכה יצאתם ידי זמון לא יצאתם וכי תימרו נהדר ונזמן °אין זמון למפרע: בא ומצאן כשהן מברכים מה הוא Ber 50
אומר אחריהם רב זביד אמר ברוך[39]ומבורך רב פפא אמר עונה אמן[40]ולא פליגי הא דאשכחינהו דקא אמרי נברך והא
דאשכחינהו דקא אמרי ברוך אשכחינהו דקא אמרי נברך אומר ברוך ומבורך אשכחינהו דקא אמרי ברוך עונה אמן: תני חדא
העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משובח ותניא אידך הרי זה מגונה לא קשיא הא[41]בבונה ירושלם הא בשאר ברכות:
אביי עני ליה בקלא כי היכי דלשמעו פועלים ולקומו[42]דהטוב והמטיב לאו דאורייתא רב אשי עני ליה בלחישא[43]כי היכי
דלא[44]נזלזלו בהטוב והמטיב: °רבי זירא חלש[45]על לגביה רבי אבהו קביל עליה אי מתפח קטינא חריך שקי עבידנא יומא Fol.
טבא לרבנן אתפח עבד סעודתא לכלהו רבנן כי מטא למשרא[46]אמר ליה לרבי זירא לישרי לן מר אמר ליה לא סבר לה מר

26 M + עד דיתבי 27 M — מאי...ארעא 28 M בש׳ 29 P אמרינן 30 B ואתמרה 31 M + במערבא 32 B + כאחת 33 M הוא ואחרינא לאבא בריה דר׳ יהודה שאני ר״פ דמילתא יתירתא הר״ע לגבי מר בריה דר״י ומר ב מ וכ׳ 34 M + הוו 35 M ולא הוה להו גדול לברוכי יתבי 36 VP דתנא 37 M — ארם 38 M מצוה 39 M המב׳ 40 M — ולא...אמן 41 M בעונה אמן בסוף כל בו ב הא בעונה אמן אחר כ״י 42 M — דהטוב...דאור׳ 43 M — כ״ה 44 M ליזי 45 M על...אי 46 M שרא להו א ל לא ס״ל מר בעה״ב בוצע בתר דכרוך רפתא כי.

1 Vgl. [illegible] 49b. 2 Damit jeder selbst die Sspr. vorher und nachher lese. 3 Wörtl. Schreiber (γραμματεῖς) [illegible] 4 W[illegible] zum gemeinsch[illegible] Tischsegen vorbereiten wollen, muss er seine Mahlzeit unterbrechen. 5. Dieser Satz giebt im Zu[illegible] [illegible] gekommen haben, die [illegible] sprechen. 6 Das Amen nach dem genannten Sspr. 7 Vgl. Bm. 85a [illegible]

להא דרבי יוחנן דאמר בעל הבית בוצע שרא להו כי מטא לברוכי אמר ליה[47]נבריך לן מר אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא [48]דמן בבל דאמר בוצע מברך ואיהו כמאן סבירא ליה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי בעל הבית בוצע ואורח מברך בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח מברך כדי שיברך [49]בעל הבית מאי מברך [50]יהי רצון[51]שלא יבוש בעל הבית[52]בעולם הזה ולא יכלם[53]לעולם הבא ורבי מוסיף בה דברים ויצלח מאד בכל נכסיו ויהיו נכסיו [54]ונכסינו מוצלחים וקרובים לעיר ואל ישלוט שטן לא במעשי ידיו ולא במעשי ידינו ואל יזדקר לא לפניו ולא לפנינו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם: עד היכן ברכת [55]הזמון רב נחמן אמר עד נברך ורב ששת אמר עד הזן[56]נימא כתנאי[57]דתני חדא [58]ברכת המזון[59]שנים ושלשה ותניא אידך [60]שלשה וארבעה סברוה דכולי עלמא הטוב והמטיב לאו דאורייתא היא מאי לאו בהא קא מפלגי מאן דאמר שתים ושלש קסבר עד הזן ומאן דאמר שלשה וארבעה קסבר עד נברך לא רב נחמן מתריץ לטעמיה ורב ששת מתריץ לטעמיה רב נחמן מתריץ לטעמיה דכולי עלמא עד נברך מאן דאמר שלש וארבע שפיר ומאן דאמר שתים ושלש אמר לך הכא בברכת פועלים Ber.16a עסקינן דאמר מר °פותח [61]בהזן וכולל בונה ירושלם בברכת הארץ רב ששת מתריץ לטעמיה דכולי עלמא עד הזן מאן דאמר שתים ושלש שפיר ומאן דאמר שלש וארבע קסבר ib.40a °הטוב והמטיב דאורייתא [62]היא: אמר רב[63]יוסף תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי פועלים עוקרים אותה אמר רב [64]יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי פותח בה בברוך ואין חותם בה בברוך Pes.104b [65]כדתניא °כל הברכות כולן פותח בהן[66]בברוך וחותם בהן בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה

47 M ליברוך מר אמרו ליה | 48 M + דאר״ה 49 M לבעל 50 + אומר 51 M + מלפניך ה׳ אלהינו 52 M — בעולם 53 M לא בעוה״ז ולא בעה״ב 54 M מצליחים קר׳ 55 M זמון 56 M לימא 57 V דתניא 58 M — בהמ״ז 59 M שתים ושלש מברכין 60 P שלש וארבע 61 M בבהמ״ז וכולל בב״י וחותם בבה״א 62 M — היא 63 M יצחק בר שמואל בר מרתא 64 M יוסף הדע 65 M תניא נמי כל 66 M — בברוך.

Hausherr anbricht?!" Da brach er an. Als es zum Tischsegen kam, sprach er zu ihm: Möge doch der Herr den Segen lesen. Dieser erwiderte: Hält denn der Herr nicht daran, was R. Hona aus Babylonien gesagt hat, dass nämlich, wer angebrochen hat, den Tischsegen liest?! Wessen Ansicht war er? — Der des R. Johanan, welcher im Namen des R. Simôn b. Johaj gesagt hat: Der Hausherr breche an, und der Gast lese den Tischsegen. Der Hausherr breche an, damit er mit wolwollendem Auge anbreche, der Gast lese den Tischsegen, damit er den Hausherrn segne. Welchen Segen spricht er? — „Möge es wolgefällig sein, dass der Hausherr in dieser Welt nicht beschämt und in zukünftiger Welt nicht zu Schanden werde." Rabbi fügte noch Worte hinzu: „Möge er in all seinem Besitztum viel Glück haben, seine sowie unsere Güter mögen gedeihen und der Stadt nahe sein. Möge der Satan keine Macht haben über die Werke seiner Hände, noch über die Werke unserer Hände. Kein Gedanke der Sünde, der Uebertretung und des Vergehens komme ihm, sowie uns in den Weg, von jetzt an und in Ewigkeit."

Wie weit reicht die gemeinschaftliche Vorbereitung beim Tischsegen[1]? — R. Naḥman sagt: bis „*Wir wollen benedeien*". R. Šešeth sagt: bis „*Der da ernährt*[2]". Es ist anzunehmen, dass sie hier wie die folgenden Tannaïm streiten, das Eine lehrt: Den Tischsegen [lesen] zwei oder drei[3], das Andere lehrt: Drei oder vier. Sie nahmen an, dass Alle der Ansicht sind, der Segenspruch „*Der Gute und Wolthätige*" sei kein Gebot der Gesetzlehre, somit besteht ihr Streit in Folgendem: derjenige, welcher sagt «zwei oder drei», ist der Ansicht, [die Gemeinschaft beim Tischsegen reiche] bis „*Der da ernährt*", und derjenige, welcher sagt «drei oder vier», ist der Ansicht, bis „*Wir wollen benedeien*". — Nein; R. Naḥman bringt sie in Uebereinstimmung nach seiner Ansicht und R. Šešeth bringt sie in Uebereinstimmung nach seiner Ansicht. R. Naḥman bringt sie in Uebereinstimmung nach seiner Ansicht: Alle sind der Ansicht, [die Gemeinschaft beim Tischsegen reiche] bis „*Wir wollen benedeien*"; nach demjenigen, welcher sagt «drei oder vier» ist es gewiss richtig, und auch nach demjenigen, welcher sagt «zwei oder drei», kann er dir sagen, dass es sich hier bezüglich des Tischsegens der Tagelöhner handelt, denn der Meister sagte: Man beginnt mit „*Der da ernährt*", und man schaltet den Segen „*Der Jerušalem erbaut*" in den Landsegen ein. R. Šešeth bringt sie in Uebereinstimmung nach seiner Ansicht: Alle sind der Ansicht: bis „*Der da ernährt*"; nach demjenigen, welcher sagt «zwei oder drei», ist es gewiss richtig, und derjenige, welcher sagt «drei oder vier» ist der Ansicht, auch „*Der Gute und Wolthätige*" ist Gebot der Gesetzlehre.

R. Joseph sagte: Wisse, dass „*Der Gute und Wolthätige*" kein Gebot der Gesetzlehre ist, denn Tagelöhner lassen ihn ja weg. R. Jiçḥaq b. Šemuël b. Martha sagte im Namen Rabhs: Wisse, dass „*Der Gute und Wolthätige*" kein Gebot der Gesetzlehre ist, denn man beginnt ihn ja mit „*Gebenedeiet*" und schliesst ihn nicht mit „*Gebenedeiet*"; wie gelehrt wird: Alle Segensprüche werden mit „*Gebenedeiet*" begonnen, und werden mit „*Gebenedeiet*" geschlossen, ausgenommen die Segensprüche über Früchte, die Segensprüche über die Gebote, ein Segenspruch, der sich an den nächsten anschliesst und der letzte Segenspruch des Šemâ. Es

1. Wie lange der sich zum gemeinsch. Tischsegen anschliessende seine Mahlzeit unterbrechen muss. So nach den Toss. 2. Erster Sspr. des Tischsegens. 3. Dh. er wird ergänzt, wenn jeder der Tischgenossen nur einen Segen liest. So nach den Toss.

[illegible] gibt manche unter ihnen, welche man mit *Gebenedeiet* [illegible] beginnt aber nicht mit *Gebenedeiet* schliesst, und es gibt manche unter ihnen welche man mit *Gebenedeiet* schliesst aber nicht mit *Gebenedeiet* beginnt und da man den Segenspruch *Der Gute und Wolthätige* mit „*Gebenedeiet*" beginnt ihn aber nicht mit *Gebenedeiet* schliesst, so ist ja zu entnehmen, dass er ein Segenspruch für sich ist. R. Nahman b. Jichaq sagte: Wisse dass „*Der Gute und Wolthätige*" kein Gebot der Gesetzlehre ist, denn man lässt ihn ja im Haus des Leidtragenden weg, wie gelehrt wird: Was spricht man im Haus des Leidtragenden? „*Gebenedeiet sei der Gute und Wolthätige*". R. Aqiba sagt: „*Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit*". Nur „*Der Gute und Wolthätige*", nicht aber „*Richter der Wahrheit*"? — Sage vielmehr: Auch „*Der Gute und Wolthätige*".

Mar Zutra kam zu R. Asi bei dem sich ein Unglücksfall ereignet hatte. Da begann er folgenden Segenspruch zu sprechen: „Der Gute und Wolthätige, ein Gott der Wahrheit, ein Richter der Wahrheit, der mit Gerechtigkeit richtet, mit Recht nimmt und in seiner Welt waltet, um nach seinem Willen zu verfahren. Alle seine Wege sind Recht, denn Alles ist sein, und wir sind sein Volk und seine Knechte und für Alles sind wir verpflichtet ihm zu danken und ihn zu benedeien. Er, der die Risse in Jisrael verzäunt, möge auch diesen Riss in Jisrael verzäunen zum Leben." Wo beginnt man wieder[1]? — R. Zebid sagte im Namen Abajjes, man beginne vom Anfang; die Rabbanan sagen, man beginne von der Stelle, wo man abgebrochen hat. Die Halakha ist: von der Stelle, wo man abgebrochen hat.

Das Exilsoberhaupt sprach zu R. Šešeth: Obgleich ihr alte Rabbanan seid, so sind die Perser in den Gebräuchen der Mahlzeit erfahrener als ihr. (Zur Zeit,) wo zwei Lager vorhanden sind, lehnt sich der Grössere zuerst an und der Andere oberhalb seiner, (zur Zeit,) wo drei vorhanden sind, lehnt sich der Grössere in der Mitte an, der Andere oberhalb seiner und der Dritte unterhalb seiner. [illegible] Jener sprach zu ihm: Und wenn er mit ihm[2] sprechen will, so müsste er sich gerade aufrichten und hinsetzen und dann sprechen? Jener erwiderte: Anders sind die Perser, sie verständigen sich durch den Wink. — Bei wem beginnt das Vortisch-Waschen? Jener erwiderte: Beim Grösseren. — Soll nun der Grössere [illegible] und seine Hände halten, bis alle die Hände gewaschen haben? Jener erwiderte: Man bringt ihm sofort seinen Tisch. — Bei wem beginnt das Nachtisch-Waschen? Jener erwiderte: Beim Kleinsten. — Soll [illegible] der Grössere mit beschmutzten Händen sitzen bis Alle die Hände gewaschen haben? Jener erwiderte: Man trägt seinen Tisch nicht eher fort als bis man ihm Wasser gebracht hat. Da sprach R. Šešeth: Ich [illegible] folgende Lehre: Wie ist die Ordnung beim Anlehnen? — (zur Zeit,) wo zwei Lager vorhanden sind, [illegible] der Grössere zuerst an und der Andere unterhalb seiner, (zur Zeit,) wo drei Lager vorhanden sind, [illegible] sich der Grössere zuerst an, der Andere oberhalb seiner und der Dritte unterhalb seiner. Das [illegible]-Waschen beginnt beim Grösseren, das Nachtisch-Waschen beginnt, wenn sie [bis] fünf sind, beim [illegible] aber [bis] hundert sind so beginnt es beim Kleinsten, bis es zum fünften herankommt [illegible]

[illegible]

וברכה אחרונה שבקריית שמע יש מהן שפותח בהן בברוך
ואין חותם[67] בברוך ויש מהן שחותם בהן בברוך ואין פותח Col b
[67] בברוך והטוב והמטיב פותח בברוך ואין חותם[67] בברוך[68] מכלל
דברכה בפני עצמה היא[69] ואמר רב נחמן בר יצחק תדע דהטוב
והמטיב לאו דאורייתא שהרי עוקרין אותה בבית האבל
כדתניא מה הן אומרים[70] בבית האבל[71] ברוך הטוב והמטיב רבי Sem xii
עקיבא אומר[71] ברוך דיין[72] האמת הטוב והמטיב אין דיין אמת
לא אלא אימא אף הטוב והמטיב: מר זוטרא אקלע לבי רב
אשי אתרע[73] ביה מלתא[74] פתח[75] וברוך הטוב והמטיב
[76] אל אמת דיין אמת שופט[77] בצדק לוקח[78] במשפט ושליט ib
בעולמו לעשות[79] בו כרצונו[80] כי כל דרכיו משפט שהכל שלו
ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו גודר
פרצות[81] בישראל הוא יגדור[82] את הפרצה הזאת[83] בישראל לחיים
להיכן הוא חוזר רב זביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש
ורבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק: אמר ליה
ריש גלותא לרב ששת אף על גב דרבנן קשישי[84] אתון פרסאי
בצרכי סעודה בקיאי מינייכו בזמן שהן שתי מטות גדול מסב
בראש ושני לו[85] למעלה הימנו ובזמן שהם שלש גדול מסב
באמצע שני לו למעלה הימנו[86] שלישי[87] לו למטה הימנו אמר
ליה וכי בעי אשתעויי בהדיה מתריץ תרוצי ויתיב[88] ומשתעי
בהדיה אמר ליה שאני פרסאי דמחוי ליה במחוג מים ראשונים
מהיכן מתחילין אמר ליה מן הגדול[89] יישב גדול וישמור ידיו
עד שנוטלין כולן אמר ליה לאלתר מייתו תכא קמיה מים
אחרונים מהיכן מתחילין אמר ליה מן הקטן[90] וגדול[91] יתיב וידיו
מזוהמות[92] עד שנוטלין כולן אמר ליה לא מסלקי תכא מקמיה
עד דנמטי מיא לגביה אמר[93] רב ששת אנא מתניתא ידענא
דתניא כיצד סדר היסבה בזמן שהן שתי מטות גדול מסב tBer.
בראש ושני לו למטה הימנו בזמן שהן שליש[94] מטות גדול מסב
[95] בראש שני לו למעלה הימנו[86] שלישי[87] לו למטה הימנו מים
הראשונים מתחילין מן הגדול מים[96] אחרונים בזמן שהם חמשה
מתחילין מן הגדול ובזמן שהם מאה מתחילין מן הקטן עד

67 M+בהן 68 M– מכלל...היא 69 M אמר 70 M בברכת 71 M ברוך 72 M אמת ות״ק הטוב 73 M ליה 74 M+בברא 75 M ואמר ברוך 76 M א״א 77 M צדק ולוקח 78 M במשפט 79 M בו 80 M והכל שלו שאנחנו עבד׳ ובכל 81 M ישׂ׳ 82 M– את 83 M בישׂ׳ 84 M+ אנן בצ״ס [פרסאי] ידעי טפי בזמן 85 M למטה 86 M ושׂ׳ 87 M—לו 88 M ומשׁ׳בהד׳ 89 M ועד הקטן א״ל וג׳ יושב ומשמר עד שנוט׳ ידיהן כולן א״ל ויתוב לאלתר ומעיילין תכא לקמיה 90 M+א״ל 91 M יושב 92 M עד שנ׳כ 93 M ליה אנא 94 M– מטות 95 M באמצע 96 M האח׳.

שמגיעים אצל חמשה והוזרין ומתחילין מן הגדול ולמקום שמים [96]אחרונים חוזרין לשם ברכה חוזרת מסייע ליה לרב דאמר רב חייא בר אשי אמר רב[97]°כל הנוטל ידיו באחרונה Ber.43a תחלה הוא מזומן לברכה: רב ורבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה דרבי אמר ליה רבי לרב קום משי ידך חזייה[98]דקא מרתת אמר ליה בר פחתי [99]עיין בברכת מזונא קאמר לך: Fol.47 תנו רבנן אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים °ולא בידים מזוהמות[1]: רבין ואביי הוו קא אזלי באורחא קדמיה חמריה דרבין לדאביי [2]ולא אמר ליה ניזיל מר אמר מדסליק האי מרבנן ממערבא גס[3]ליה דעתיה כי מטא[4]לפתחא דבי כנישתא אמר ליה ניעל מר אמר ליה ועד השתא לאו מר אנא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בה מזוזה דאית בה מזוזה אין דלית בה מזוזה לא אלא מעתה [5]בית הכנסת ובית המדרש דלית בהו מזוזה הכי נמי דאין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אין המסובין רשאין [6]לאכול כלום עד שיטעום הבוצע יתיב רב ספרא וקאמר לטעום אתמר Sab.15a [7]למאי נפקא מינה[8]°שחייב אדם לומר בלשון רבו: תנו רבנן Edj.i.3 Bek.5a °שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין[9]הבוצע הוא Ber.5 Git.59b פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו [10]הרשות בידו: רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב [11]שמואל בר רב קטינא קדים [12]ויתיב וקא מתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים [13]רב חסדא אמר מפי רוב העונין אמר ליה[14]רמי בר חמא מאי שנא רובא [15]דאכתי לא[16]כליא ברכה מיעוטא נמי לא [16]כליא ברכה אמר ליה שאני אומר כל העונה [17]אמן יותר מדאי אינו אלא טועה: תנו רבנן °אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה Meg.3 ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו בן עזאי אומר [18]כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך[19]באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו:

M 97 — כל || M 98 + ר״ח || M 99 + כאי קאמר לך || M 1 + [אלא בפתח שיש בו מזוזה דאית ביה אין דל״ב לא אלא בפתח הראוי למזוזה] כי הא ד M 2 ולא...מר M 3 — ליה M 4 לבכ״נ M 5 בתי כנס׳ ובתי מדרשות דאין בהן M 6 לטעום M 7 + רבינא אמר לטעום אתמר 8 + חייב M 9 + תנא הבוצע פושט ידיו M 10 + בחכמה M 11 דניאל M 12 אותיב קא מתני M 13 + אמן. — ר״ח...העונין [א״ל הכי אר״ח מפי רוב העונין] || 14 ר׳ אמי ב״ח לר״ח || M 15 דלא M 16 סליק | M 17 — אמן M 18 — כל M 19 ב באמן.

dann beginnt es wieder beim Grösseren, und bei wem das Nachtisch-Waschen wieder beginnt, der liest auch den Tischsegen. Dies ist eine Stütze für Rabh, denn R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Wer nach dem Essen zuerst die Hände wäscht, der ist der Bestimmte zum Segen.

Rabh und R. Ḥija sassen vor Rabbi bei Tisch. Da sprach Rabbi zu Rabh: Stehe auf und wasche deine Hände. Er bemerkte, dass er erschrak; da sprach er zu ihm: Fürstensohn! er sagt dir ja nur, dass du dich zum Tischsegen vorbereitest.

Die Rabbanan lehrten: Man erweist keine Ehrerbietung[1] auf der Strasse, noch auf Brücken, noch bei beschmutzten Händen[2]. Rabin und Abajje gingen auf dem Weg; da schritt der Esel Rabins vor dem des Abajje, jener sprach aber nicht: möge der Herr [voran] gehen. Da dachte dieser: Seitdem dieser Jünger aus dem Westen kam, ist er stolz geworden. Als sie zur Thür eines Bethauses herankamen, sprach jener zu ihm: Möge doch der Herr eintreten! Dieser erwiderte: Und bis jetzt war ich kein Herr?! Da sprach jener: So sagte R. Joḥanan: Nirgends erteile man Ehrerbietung, als vor einer Thür, an der eine Mezuza vorhanden ist. Nur, wo eine Mezuza vorhanden ist, nicht aber, wo keine Mezuza vorhanden ist? demnach erweise man auch vor einem Bethaus, oder einem Lehrhaus, wo ja keine Mezuza vorhanden ist, ebenfalls keine Ehrerbietung! — Sage vielmehr so: Vor einer Thür, welche für die Mezuza geeignet ist.

R. Jehuda b. R. Šemuël b. Šilath sagte im Namen Rabhs: Die Tischgenossen dürfen nicht eher etwas essen, als bis der Anbrechende gekostet hat. R. Saphra sass dabei und sprach: «etwas kosten» wurde gelehrt. Was geht daraus hervor? — dass der Mensch verpflichtet ist, nach dem Wortlaut seines Lehrers zu sprechen.

Die Rabbanan lehrten: Zwei warten auf einander bei der Schüssel, drei warten nicht. Wer anbricht, streckt seine Hand zuerst aus, wenn er aber seinem Lehrer, oder einem Grösseren als er, Ehre erweisen will, so ist es ihm erlaubt. Rabba b. Bar Ḥana befasste sich [mit der Hochzeitsfeier] seines Sohns im Haus des R. Šemuël b. R. Qaṭina. Da setzte er sich vorher und lehrte seinem Sohn: Der Anbrechende darf nicht eher anbrechen, als bis das „Amen" aus dem Mund der Antwortenden verklungen ist. R. Ḥisda sagte: Aus dem Mund der Mehrheit der Antwortenden. Da sprach Rami b. Ḥama zu ihm: Warum der Mehrheit? — weil der Segenspruch noch nicht zu Ende ist[3], bei der Minderheit ist ja der Segenspruch ebenfalls noch nicht zu Ende! — Jener erwiderte: Ich sage, wer das Amen mehr als nötig [ausdehnend] antwortet, ist nur im Irrtum.

Die Rabbanan lehrten: Man antworte kein verschlucktes Amen, noch ein abgerissenes Amen, noch ein verwaistes Amen[4]; ferner schleudere man nicht den Segenspruch aus dem Mund. Ben Âzaj sagte: Wer ein verwaistes Amen antwortet, dessen Kinder werden Waisen; wer ein verschlucktes Amen antwortet, dem werden seine Tage verschluckt; wer ein abgerissenes Amen antwortet, dem werden seine Tage abgerissen; und wer das Amen lange spricht, dem verlängert man Tage und Jahre.

1. Durch Ueberlassung des Vortritts. 2. Beim Nachtisch-Waschen. 3. Das Amen gehört ebenfalls zum Segenspruch. 4. Ohne den Segenspruch gehört zu haben.

[illegible]

Wer Demaj gegessen [illegible]

Den ersten Zehnt, dessen Hebe entrichtet wurde. [illegible]

Den zweiten Zehnt oder Heiligengut, die ausgelöst wurden. [illegible] **das Fünftel hindert nicht.**

Der Tischdiener, wenn er ein Olivengrosses gegessen hat. Selbstverständlich! — Man könnte glauben, [illegible]

Sowie der Samaritaner, werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet. Warum aber? [illegible] Samaritaner, der Genosse ist. Raba [illegible] Wer gehört zum [illegible] R. Meir [illegible] Zehnt [illegible]

רב ושמואל הוו יתבי בסעודתא אתא רב שימי בר חייא הוה קא מסרהב ואכיל אמר ליה [20]רב מה דעתך לאצטרופי בהדן אנן [22]אכלינן לן אמר ליה שמואל אלו מייתי לי ארדיליא וגוזליא לאבא מי לא [24]אכלינן: תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא על [25]אתא רב [26]אמרי אתא [27]גברא רבא דמברך לן אמר להו מי סבריתו דגדול מברך עיקר [28]שבסעודה מברך והלכתא גדול מברך אף על גב דאתא לבסוף: אבל דמאי וכו': הא לא חזי ליה [31]כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה [33]דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי [34]ואמר רב הונא [35]תנא [36]בית שמאי אומרים אין מאכילים את העניים [37]ואת האכסניא דמאי: מעשר ראשון שנטלה תרומתו: פשיטא לא [38]צריכא אלא שהקדימו בשבלים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וכדרבי אבהו דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ליה רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו ומאי חזית דאי ארבן והאי לא אדגן: מעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא הכא במאי עסקינן כגון [39]שנתן את הקרן ולא נתן את החומש והא קמשמע לן דאין חומש מעכב: השמש שאכל כזית: פשיטא מהו דתימא שמש [40]לא קבע קמשמע לן: והכותי מזמנין עליו: אמאי לא יהא אלא עם הארץ [41]ותניא אין מזמנין על עם הארץ [42]אביי אמר בכותי חבר רבא אמר אפילו תימא בכותי עם הארץ והכא בעם הארץ דרבנן [43]דפליגי עליה דרבי מאיר עסקינן דתניא איזהו עם הארץ כל שאינו אוכל [44]חוליו בטהרה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שאינו מעשר פירותיו [45]כראוי והני כותאי

[illegible]

w

עישורי מעשר[46] כדחזי דבמאי דכתיב באוריתא מזהר זהירי
Git 10a Qid 70a Hol 4a [47]דאמר מר כל מצוה שהחזיקו בה בותיים הרבה מדקדקין בה
Sot 22a יותר מישראל: תנו רבנן איזהו עם הארץ כל שאינו קורא
קרית שמע ערבית ושחרית דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר
כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו [48]ציצית
בבגדו[49]ורבי נתן אומר כל שאין מזוזה על פתחו רבי [50]יונתן
[51]בר יוסף אומר כל שיש לו בנים ואינו מגדלן לתלמוד תורה
ib. אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים
[52]הרי זה עם הארץ [53]אמר רב הונא הלכה כאחרים: רמי בר
חמא לא אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא [54]דתני ספרא
וספרי והלכתא כי נח נפשיה דרמי בר חמא אמר רבא לא נח
נפשיה דרמי בר חמא אלא דלא אזמין ארב מנשיא בר תחליפא
והתניא אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי
חכמים הרי זה עם הארץ שאני רב מנשיא בר תחליפא[55]דמשמע
להו לרבנן ורמי בר חמא הוא דלא דק אבתריה לישנא אחרינא
[56]דשמע שמעתתא מפומיהו דרבנן וגריס להו כצורבא מרבנן
דמי[57]: אכל טבל ומעשר וכו': טבל פשיטא לא[58]צריכא בטבל
טבול מדרבנן [59]הכי דמי בעציץ שאינו נקוב: מעשר ראשון
וכו': פשיטא לא [60]צריכא כגון שהקדימו בכרי מהו דתימא
[61]כדאמר ליה רב פפא לאביי קמשמע לן כדשני ליה: מעשר
שני וכו': פשיטא [62]לא צריכא שנפדו ולא נפדו כהלכתן
Dt 14,25 מעשר שני כגון שפדאו על גבי אסימון [63]ורחמנא אמר °וצרת
Bm 47b הכסף בידך[64]° כסף שיש [65]לו עליו צורה הקדיש שחללו על גבי
Lv 27,19 קרקע[66] ולא פדאו בכסף [67]ורחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו:
והשמש שאכל פחות מכזית: פשיטא איידי דתני רישא
כזית תנא [67]סיפא פחות מכזית: והנכרי אין מזמנין עליו:
Jeb 46a פשיטא הכא במאי עסקינן בגר שמל ולא טבל [68]דאמר° רבי [69]
זירא אמר רבי יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכמה
דלא טבל גוי הוא: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם:

M 46 עשמ׳ ע׳ כדחזי ד׳ || M 47 דאמר...מישראל ׳48 M + || M 49 מזוזה בפתחו ו׳ רב.. פתחו || M 50 B נתן || M 51 ברבי יוסי || M 52 וזהו || M 53 אמר...כאח׳ || M 54 דתני...נפשיה || M 55 דמישמע..אחרינא || M 56 + כיון || M 57 +| ורמב ה הוא דלא דק| || M 58 |נצרכא אלא| || M 59 |שזרעו בעצ׳| || M 60 נצרכא || M 61 כדאקשי || M 62 לעולם דנפדו || M 63 דרח׳ || M 64 דבר || M 65 לו || M 66 ול׳ פ בכסף || M 67 + || M 68 נמי || M 69 כדר׳ הייא בר אבא דארחב א לעולם

in der Gesetzlehre steht beachten, so genau wie der Meister sagt: Mit jedem Gebote, das sie beobachten, nehmen sie es viel genauer als die Israeliten.

Die Rabbanan lehrten: Wer gehört zum gemeinen Volk? — wer morgens und abends das Šema nicht liest — Worte R. Eliezers. R. Jehošua sagt: wer keine Tephillin anlegt. Ben Azaj sagt: wer keine Çiçith an seinem Gewand hat. R. Nathan sagt: wer keine Mezuza an seiner Thür hat. R. Jonathan b. Joseph sagt: wer Kinder hat und sie nicht zum Studium der Gesetzlehre erzieht. Andere sagen: selbst wenn er gelernt und studirt, aber keine Schriftgelehrten bedient[1] hat, gehört er zum gemeinen Volk. R. Hona sagt: Die Halakha ist wie die Anderen.

Rami b. Ḥama zählte den R. Menasja b. Taḥlipha, der Siphra, Siphre[2] und Halakha studirt hat, zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mit. Als die Seele des Rami b. Ḥama zur Ruhe einkehrte, sprach Raba: Rami b. Ḥama starb nur, weil er R. Menasja b. Taḥlipha nicht zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgezählt hat. — Es wird ja aber gelehrt: Andere sagen: selbst wenn er gelernt und studirt, aber keine Schriftgelehrten bedient hat, gehört er zum gemeinen Volk! — Anders verhält es sich mit R. Menasja b. Taḥlipha, er hat ja die Rabbanan bedient. Rami b. Ḥama hatte sich aber nach ihm nicht genau erkundigt. Eine andere Lesart: Er hat die Lehre aus dem Mund der Rabbanan gehört und studirte sie, er ist daher einem Gelehrten gleich.

Wer Ungezehntetes oder den Zehnt gegessen hat etc. Bei Ungezehntetem ist es ja selbstverständlich! — Dies ist nur nötig bezüglich des Ungezehntetes nach Anordnung der Rabbanan, wie zum Beispiel in einem undurchlöcherten Topf [Gezogenes].

Den ersten Zehnt etc. Selbstverständlich! — Dies ist nur nötig, wo er[3] ihm zuvorkam und vom Getreidehaufen [den Zehnt erhoben hat]; man konnte glauben, es sei, wie R. Papa zu Abajje gesagt hat, daher lässt er uns hören, dass es so ist, wie dieser ihm erwidert hat.

Den zweiten Zehnt etc. Selbstverständlich! — Dies ist nur nötig, wo man sie ausgelöst, aber nicht der Halakha gemäss ausgelöst hat; wenn man beispielsweise den ersten Zehnt durch ein ungemünztes Silberstück ausgelöst hat, während der Allbarmherzige ja sagt: [4]*Du sollst das Geld in deiner Hand binden*: Geld auf welchem sich eine Figur[5] befindet; oder wenn man das Heiligengut in ein Grundstück umgetauscht, aber nicht durch Geld ausgelöst hat, während der Allbarmherzige ja sagt: [6]*Er gebe das Geld, und er hat es erstanden.*

Der Tischdiener, der weniger als ein Olivengrosses gegessen hat. Selbstverständlich! — Weil er im Anfangsatz «Olivengrosses» lehrt, so lehrt er im Schlussatz «weniger als ein Olivengrosses».

Und der Fremdling, werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mitgerechnet. Selbstverständlich! — Hier handelt es sich um einen Neubekehrten, der schon beschnitten ist, sich aber noch nicht reingebadet hat; denn R. Zera sagte im Namen R. Joḥanans: Nicht eher ist er ein Neubekehrter, als bis er beschnitten ist und sich reingebadet hat; und solange er sich nicht reingebadet hat, ist er ein Nichtjude.

Frauen, Sklaven und Minderjährige werden zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mitgerechnet.

1. Mit Bed. ist der Umgang mit Schriftgel. gemeint. 2. Siphra [illegible] Leviticus, gew. „Das Buch der Rabbiner-Schule" genannt; Siphre, die Bücher [illegible] Numeri und Deuteronomium. Vgl. oben S. 66. 3. der Levi dem Kohen. 4. Dt. 14, 25. 5. צורה *Figur* aus וצרת entnommen. 6. Lev. 27, 19.

R. [illegible] sagte: Ein Kind, das im Kindbett(?) liegt, wird zum Tischsegen mitgerechnet. [illegible] Frauen, Sklaven und Minderjährige werden zum Tischsegen nicht mitgerechnet [illegible] Es ist die Ansicht des R. Jehošuá b. Levi, denn R. Jehošuá b. Levi sagte: Obgleich sie gesagt haben, ein Kind, das im Kindbett liegt, wird zum Tischsegen nicht mitgerechnet, so macht man es dennoch zum Anhängsel der Zehnzahl.

Ferner sagte R. Jehošuá b. Levi: Neun und ein Sklave werden zusammengerechnet. Man wandte ein: [illegible] ereignete sich, dass R. Eliézer ins Bethaus trat und [illegible] seinen Sklaven und [illegible] mit ihm die Zehnzahl [illegible] wenn man [illegible] nicht, aber wenn man [illegible] nicht [illegible]

[illegible] mit dem [illegible] er sich der Pflicht. Aber wieso that er [illegible] R. Jehuda sagte ja: Wer seinen Sklaven [illegible] ein Gebot, denn es heisst: *Ewig sollt ihr sie zur Arbeit halten.* — Zu einer Angelegenheit [illegible] ist es anders. — Es ist ja aber ein Gebot, das mit einer Übertretung zusammenfällt! — Das Gebot, das Viele betrifft, ist etwas Anderes.

Ferner sagte R. Jehošuá b. Levi: Stets mache sich der Mensch früh nach dem Bethaus auf, damit er das Verdienst haben soll, unter den ersten Zehn gezählt zu werden, denn selbst wenn nach ihm hundert kommen, erhält er die Belohnung Aller. — Die Belohnung Aller, wie kommst du darauf? — Sage vielmehr: man giebt ihm einen Lohn wie Allen zusammen.

R. Huna sagte: Neun und die Lade werden zusammengezählt. R. Nahman sprach zu ihm: Ist denn die Lade eine Person? — Vielmehr, sagte R. Huna, neun, [illegible] wie zehn erscheinen, werden zusammengezählt. Manche erklären: wenn sie zusammen sind, manche erklären: wenn sie zerstreut sind. R. Ami sagte: Zwei und der Sabbath werden zusammengezählt. R. Nahman sprach zu ihm: Ist denn der Sabbath eine Person? — Vielmehr, sagte R. Ami, zwei Schriftgelehrte, die sich gegenseitig in der Halakha schärfen, werden zusammengezählt. R. Hisda bemerkte: Wie zum Beispiel ich und R. Šešeth. R. Šešeth bemerkte: Wie zum Beispiel ich und R. Hisda.

R. Johanan sagte: Ein in der Schwebe befindlicher Knabe wird zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet. Ebenso wird gelehrt: Ein Minderjähriger, der zwei Haare bekommen hat, wird zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet, der noch keine zwei Haare bekommen hat, wird zum gemeinschaftlichen Tischsegen nicht mitgerechnet. Man nimmt es beim Minderjährigen nicht genau. Dies widerspricht [illegible] wenn er Haare bekommen hat, nicht aber, wenn er sie nicht bekommen [illegible] beim Minderjährigen nicht genau? was soll dies einschliessen? [illegible] Die Halakha ist aber nicht wie alle diese Lehren, sondern [illegible] R. Nahman lehrte: Der Minderjährige, welcher versteht, wen man benedeiet, wird zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet.

[illegible] Rabba [illegible] Rabba. Da fragte Rabba sie: Wen benedeiet man? Sie erwiderten: den

אמר רבי [69]יוסי קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו יהא תנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם היא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי אף על פי שאמרו קטן [70]המוטל בעריסה אין מזמנין עליו אבל עושין אותו [71]סניף לעשרה:

Git 38b ואמר רבי יהושע בן לוי תשעה ועבד מצטרפין מתיבי מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא [72]עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא [73]תרי אצטריכו

ib. [74]שחרר חד ונפיק בחד והיכי עביד הכי והא אמר רב יהודה כל

Men 40a(?) המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעלם בהם תעבדו לדבר

Suk 30a; Bq 94a מצוה שאני [75]מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרבים שאני:

ואמר רבי יהושע בן לוי לעולם ישכים אדם [76]לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באים

Meg 23a אחריו [77]קבל עליו שכר כלם שכר כלם סלקא דעתך אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כלם: אמר רב הונא תשעה וארון מצטרפין אמר ליה רב נחמן [78]וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מכנפין ואמרי לה כי מבדרי: אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין מחוי רב חסדא כגון אנא ורב ששת מחוי רב ששת כגון אנא ורב חסדא:

[79]אמר רבי יוחנן קטן פורח מזמנין עליו תניא נמי הכי קטן שהביא שתי שערות מזמנין עליו ושלא הביא שתי שערות אין מזמנין עליו ואין מדקדקין בקטן [80]הא גופא קשיא אמרת הביא [81]שערות אין לא הביא לא והדר תני אין מדקדקין

Fol. 48 בקטן לאתויי מאי [82]לאו לאתויי קטן פורח ולית הלכתא ככל

Ar 3a הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב נחמן קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו: אביי [83]ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר

69 M אשי 70 M המוטל בער׳ 71 M סניפין ומשליכין רו 72 M + שבם 73 M + ר א 74 M + ליה 75 M + והא 76 M ויקדם + 77 M נוטר שכר כורן מוטל ש כ 78 M ובי ארון ג ה אמר ר׳ אמי ב׳ ושבת מצט א ר׳ ושבת ג ה אלא אר ה ט׳ וארון נראין ומצט׳ (והתניא אין מצט׳) א ל דמכנפי כנופי וא ר דמבדרי בדורי א ר חסדא א ר יוחנן ב׳ ת ח המח׳ בהלכה זא ז מצט׳ 79 M ... א ר חסדא 80 M הא . בקטן 81 B + שתי 82 M ... ראו 83 M ורב בריה דר׳ חנן.

[illegible] ארון נראין [illegible] ואחד רואה ואיני נראה. [illegible] וארון [illegible] שונה ושונים [illegible] בדברי תורה [illegible] שבת [illegible]

לְהוּ רבה לְמי מברכין אמרי ליה לרחמנא ורחמנא היכא יתיב ⁸⁴רבא אחוי לשמי טללא אביי נפק לברא אחוי כלפי שמיא אמר להו ⁸⁵רבה תרויכו רבנן הויתו היינו דאמרי אינשי ⁸⁶בוצין בוצין מקטפיה ידיע: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר ⁸⁷שילת משמיה דרב תשעה אכלו דגן ואחד ⁸⁸אכל ירק מצטרפין אמר רבי ⁸⁹זירא בעאי מיניה מרב יהודה ⁹⁰שמנה מהו שבעה מהו אמר ליה לא שנא ששה ⁹¹ודאי לא ⁹²מבעיא לי אמר ליה רבי ירמיה שפיר עבדת דלא אבעית לך התם טעמא מאי משום דאיכא רובא הכא נמי איכא רובא ⁹³ואיהו סבר רובא דמנכר בעינן: ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי ⁹⁴ומדקטל להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו אמר ⁹⁵לה לדביתהו מאן יהיב לן גברא דמברך לן אמרה ליה ⁹⁶דביתהו ⁹⁷אישתבע לי דאי מייתינא לך גברא ⁹⁸דלא מצערת ליה אישתבע לה אייתיתיה לשמעון בן שטח ⁹⁹אחוה אותביה בין דידיה לדידה אמר ליה ¹חזית כמה יקרא עבידנא לך אמר ליה לאו את קא מוקרת לי אלא אוריתא ²היא ³דמיקרא לי דכתיב °סלסלה ותרוממך ובין נגידים תושיבך ⁴אמר ליה קא חזית דלא מקבלי מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אבריך ברוך ⁵שאכל ינאי וחביריו משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחרינא ובריך אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ⁶שמעון בן שטח ⁷דעבד לגרמיה הוא דעבד ⁸דהכי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן לעולם אינו מוציא ⁹את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן מתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר עלה והיסב עמהם אפילו לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף אצטרופי מצטרף אבל להוציא את הרבים ידי ¹⁰חובתן עד שיאכל כזית דגן אתמר נמי אמר רב ¹¹חנא בר יהודה משמיה דרבא ¹²אפילו לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף ולהוציא את הרבים ידי חובתן אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן

Az.37b — Pr 4,8 — Sab.38b, M.p.25b, Tan.14b — Col.1.b

M 84 אביי אחוי ידיה לש ט ורב נפיק לברא אחוי לשמיא M 85 רבה M 86 בוצינא מקיטפיה ידיע M 87 שילא M 88 אכל M 89 הונא M 90 ז ותי M 91 ודאי M 92 בעיי מיניה א ר אביי M 93 ולא היא רובא M 94 ומקטל להו לר׳ ולית איניש M 95 לה לדב B 96 דבית M 97 + מאי אעביד לך דקטלתינהו לרבנן M 98 |+ רבא| M 99 אחוה M 1 רזי M 2 קא מוקרא V 3 דמוקרת M 4 קא חזינא דלא יהבי לי כסא א ר בריך מאי אבריך M 5 |שהאכיל| P 6 +אר י M + ר M 7 +מאי M 8 אלא הכי M 9 את הובי M 10 חובתו |אינו מוציא| עד שיהא בו כז"ד M 11 הונא M 12 אפילו...דרבא.

Allbarmherzigen. W[o] [illegible] A[llbarmherzige] [illegible] zeigte nach [illegible] Z[immerdecke] [illegible]. A[bajje] [illegible] hinaus und zeigte [illegible] Da [illegible] R[aba] zu ihnen. Ihr seid beide R[abbanan] [illegible] die Leute sagen: Jede G[urke] [illegible] pflücken.

R. Jehuda b. R. Semuél b. Sila sagte [illegible] Rab: Wenn neun Getreide [illegible] und einer Kraut [illegible] haben, so vereinigen sie sich. R. Zera [illegible] R. Jehuda: wie ist es bezüglich acht [illegible] erwiderte (ihm): es ist hierin kein Unterschied [illegible] lich sechs war es mir (gewiss[1]) nicht [illegible]. R. Jirmeja sprach zu ihm: Du hast gut gethan, dass du nicht gefragt hast, aus welchem Grunde ist es [kein] Unterschied] [illegible] weil eine Mehrheit vorhanden [illegible] hier ist ebenfalls eine Mehrheit vorhanden. Jener aber hatte gedacht: eine deutliche Mehrheit ist erforderlich.

Der König Jannäus und die Königin speisten zusammen, und da er die Rabbanan getötet hatte[2], so war kein Mensch da, ihnen den Tischsegen zu lesen. Da sprach er zu seiner Frau: Wer schafft uns einen Mann her, der uns den Segen lesen könnte? Seine Frau erwiderte: Schwöre mir, dass du, wenn ich dir einen solchen Mann schaffe, ihm nichts zu Leid thun wirst. Er schwor ihr. Da brachte sie ihren Bruder Šimôn b. Šataḥ. Er liess ihn Platz nehmen zwischen sich und ihr und sprach zu ihm: Siehst du, welche Ehre ich dir erweise?! Dieser erwiderte: Nicht du erweisest mir die Ehre, die Gesetzlehre ist es vielmehr, die mir die Ehre erweist, wie es heisst: *Halte sie hoch, so wird sie dich erheben und zwischen Fürsten setzen*. Jener versetzte: Du siehst ja, dass sie[4] die Herrschaft nicht anerkennen! Man reichte ihm dann den Becher, den Segen zu lesen, da sprach er: Wie soll ich den Segen lesen? etwa: Gebenedeiet sei er, dessen Jannäus und seine Genossen gegessen haben? Da trank er diesen Becher aus, und sie reichten ihm einen anderen Becher, über welchen er den Tischsegen las. R. Abba b. R. Ḥija b. Abba sagte: Šimôn b. Šataḥ hat dies nur für sich selbst gethan, denn Folgendes sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Man kann eine Gesamtheit nicht eher ihrer Pflicht entledigen, als bis man ein Olivengrosses von einer Getreidespeise gegessen hat. Man wandte ein: «R. Šimôn b. Gamaliël sagt: Wenn man heraufsteigt und sich mit ihnen [bei Tisch] anlehnt, selbst wenn man mit ihnen nur etwas in Tunke eingetaucht, oder (mit ihnen) nur eine Feige gegessen hat, so wird man mitgerechnet»! — Mitgerechnet wird man allerdings, aber um die Gesamtheit ihrer Pflicht zu entledigen, muss man ein Olivengrosses von einer Getreidespeise mitgegessen haben. Ebenso wurde gelehrt: R. Ḥana b. Jehuda sagte im Namen Rabas: Selbst wenn man mit ihnen nur etwas in Tunke eingetaucht, oder (mit ihnen) nur eine Feige gegessen hat, so wird man mitgerechnet; aber die Gesamtheit ihrer Pflicht entledigen, kann man nicht eher (entledigen) als bis [illegible]

1. ודאי giebt keinen guten Sinn [illegible] älteren Commentatoren [illegible] W[illegible] Auflösung [illegible] ודא ... ור אוכלין ירק [illegible] Spiel [illegible] RSJ [illegible] dieses W[illegible] an solchen Stellen [illegible] 3. B. hat hier Pr. 4,8 [illegible] in der alten HSS. [illegible] 2. H[illegible] [illegible] Gestalt belassen.

[illegible] der Getreidespeise gegessen hat. R. Hana b. Jehuda sagte im Namen Rabas: Die Halakha ist: hat man ein Krautblatt mitgegessen, oder einen Becher Wein getrunken, so wird man mitgerechnet, aber den Pflichtigen kann man nicht eher entlassen, als bis man eine Olivengrösse von der Getreidespeise mitgegessen hat.

R. Nahman sagte: Moseh hat für Jisraél den Segenspruch „*Der da ernährt*" eingeführt, als ihnen das Manna herabfiel; Jehošuá führte ihnen den Landsegen ein, als sie in das Land eingezogen waren; David und Selomoh führten „*Der Jerusalem erbaut*" ein. David führte ein: „*Ueber dein Volk Jisraél und über deine Stadt Jerusalem*", Selomoh führte ein: „*Ueber das grosse und heilige Haus*". „*Der Gute und Wolthätige*" wurde in Jamnia angeordnet, als der Erschlagenen in Bitther [illegible]. R. Mathna sagte: An dem Tag, an welchem die Erschlagenen zu Bitther zum Begräbnis freigegeben wurden, ordnete man in Jamnia „*Der Gute und Wolthätige*" an: der Gute, dass sie nicht verwest waren, der Wolthätige, dass sie zum Begräbnis freigegeben wurden.

Die Rabbanan lehrten: Die Reihenfolge des Tischsegens ist wie folgt: Der erste Segenspruch, der Segen „*Der da ernährt*", der zweite der Landsegen, der dritte „*Der Jerusalem erbaut*", der vierte „*Der Gute und Wolthätige*". Am Sabbath beginnt man mit Trost, schliesst mit Trost und erwähnt der Weihe des Tags in der Mitte. R. Eliezer sagt, wenn er ihrer im Trostsegen[1] erwähnen will, so erwähne er, wenn im Landsegen, erwähne er, wenn im Segen, den die Weisen in Jamnia angeordnet haben, erwähne er. Die Weisen sagen, man erwähne ihrer nirgends als im Trostsegen. Die Weisen sind ja [identisch mit] dem ersten Tanna? — Einen Unterschied gibt es zwischen ihnen bei bereits Geschehenem.

Die Rabbanan lehrten: Woher den Tischsegen aus der Gesetzlehre zu entnehmen? — denn es heisst: *Wenn du gegessen und dich gesättigt hast, sollst du benedeien*: dies ist der Segenspruch „*Der da ernährt*"; *den Herrn, deinen Gott*: dies ist der Vorbereitungssegen; *für das Land*: dies ist der Landsegen; *das gute*, dies für „*Der Jerusalem erbaut*", denn so heisst es auch: *Dieses gute Gebirge und der Libanon*; *das er dir gegeben hat*: dies für „*Der Gute und Wolthätige*". [illegible]

אמר רב הנא בר יהודה משמיה דרבא הלכתא אכל עלה ירק ושתה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן: אמר רב נחמן משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ דוד ושלמה תקנו[1] בונה ירושלם דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלם עירך[1] ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש הטוב והמטיב ביבנה תקנוה[1] כנגד הרוגי ביתר דאמר רב מתנא אותו היום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה: תנו רבנן סדר[1] ברכת המזון כך היא ברכה ראשונה[1] ברכת הזן שניה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלם רביעית הטוב והמטיב ובשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה[1] ואומר קדושת היום באמצע רבי אליעזר אומר[1] רצה לאומרה בנחמה אומרה[2] בברכת הארץ אומרה בברכה שתקנו חכמים[2] ביבנה אומרה וחכמים אומרים אינו אומרה אלא בנחמה בלבד[2] חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דיעבד: תנו רבנן מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת[2] הזן את יי׳ אלהיך זו ברכת הזמון על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלם וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך זו הטוב והמטיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין אמרת קל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן רבי אומר[2] ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן אבל ברכת הזמון מגדלו ליי׳ אתי[2] נפקא על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלם וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון הטוב והמטיב ביבנה תקנוה אין לי אלא לאחריו לפניו מנין תלמוד לומר אשר נתן לך[2] משנתן לך רבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר וברך את לחמך ואת מימיך אל תקרא וברך אלא וברך ואימתי קרוי להם קודם שיאכלנו רבי נתן[2] אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר כן תמצאון אתו בטרם יעלה הבמתה לאכל כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח ואחרי כן יאכלו הקראים

13 M | עד 14 M + ועד מרבות זו 15 M | + כנגד מי תקנוה | כנגד ה ב | + תקנוה | 16 M ברכות כך 17 M עד הזן 18 M וקדושת שבת 19 M הרוצה 20 M בברכה ראשונה 21 M ביבנה 22 M | + ולא יברך בהמ׳ ז ברכו ואם בירך יצא | 23 M | הזמון 24 M | אינו צריך M | הרי הוא אומר 25 M נפקא 26 M משנתן לך 27 M שיאכלנו 28 M + בר אבי.

[illegible] dies für den Landsegen: *das gute*, dies für „*Der Jerusalem erbaut*", denn so heisst es auch: *Dieses gute Gebirge und der Libanon*. „*Der Gute und Wolthätige*" hat man in Jamnia angeordnet. Ich weiss nun, dass [illegible] *das er dir gegeben hat* [illegible] *Er wird dein Brot und dein Wasser* [illegible] *Wenn ihr in die Stadt kommt* [illegible] *Denn das Volk speist nicht, ehe* [illegible] *Opfer spricht; erst dann speisen die Geladenen.* [illegible]

וכל כך למה [29]לפי שהנשים דברניות הן ושמואל אמר כדי להסתכל ביפיו של שאול דכתיב משכמו ומעלה גבוה מכל העם[30]ורבי יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא: ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין [31]אמר רבי ישמעאל קל וחומר על חיי שעה מברך על חיי עולם[32]הבא לא כל שכן רבי חייא בר[33]נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר °על הארץ הטובה אשר נתן לך[34]ולהלן הוא אומר °ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה וגומר רבי מאיר אומר מנין שכשם[35]שמברך על הטובה כך[36] מברך על הרעה[37]תלמוד לומר אשר נתן לך ה׳ אלהיך דיינך בכל דין שדנך[38]בין מדה טובה ובין מדת פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה טובה זו תורה וכן הוא אומר °כי לקח טוב נתתי לכם [39]הטובה זו בנין ירושלם וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון: תניא רבי[40]אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלם לא יצא ידי חובתו נחום הזקן אומר צריך [41]שיזכור בה[42]ברית רבי יוסי אומר צריך שיזכור בה תורה פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות °וזו נתנה 49 בשלש עשרה בריתות רבי אבא אומר צריך שיאמר בה הודאה תחלה וסוף והפוחת לא יפחות מאחת [43]וכל הפוחת מאחת הרי זה מגונה וכל החותם מנחיל ארצות בברכת הארץ ומושיע [44]את ישראל בבונה ירושלם הרי זה בור וכל שאינו אומר [45]ברית ותורה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלם לא יצא ידי חובתו [46]מסייע ליה לרבי אילעא דאמר רבי אילעא אמר רבי[47]יעקב בר אחא משום [48]רבינו כל שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ ומלכות בית דוד [49]בבונה ירושלם לא יצא ידי חובתו: פליגי בה[50]אבא יוסי בן דוסתאי ורבנן חד אמר הטוב והמטיב צריכה מלכות וחד אמר אינה צריכה מלכות מאן דאמר צריכה מלכות קסבר דרבנן ומאן

M 29 אמר רב מכאן שהנ׳ M 30 עלו כי כהיום תמצאון אותו אר״י מכאן שאין M 31 ר׳ י׳ אומר M 32 — הבא M 33 אבא תלמיד דר״י משום ר׳ י׳ אומר M 34 ~ ולהלן...רמ״א...ה״ה אומר M 35 [שאתה מברך] M 36 [+אתה] M 37 [שני] M 38 [אחת מ״ט ואחת] M 39 — הטובה...והלבנון M 40 — אריעזר V 41 שיזכיר M 42 ◯ ברית...בה M 43 [+ והמוסיף אל יוסיף משתיב] M 44 את M 45 + ארץ חמדה טובה ורחבה ‖ M 46 ◯ מסייע...חובתו ‖ M 47 [—יעקב בר] M 48 [רבנן] M 49 [בנחמה] 50 ר׳ דוסא ור׳.

dies Alles? — Weil die Frauen geschwätzig sind. Semuël sagt: um die Schönheit Sauls betrachten zu können, denn es heisst: [1]*Von seiner Schulter an überragte er das ganze Volk*. R. Johanan sagt: weil die eine Regierung die andere nicht um ein Haar breit verdrängt[2].

Ich weiss dies nur vom Segensspruch über Speise, woher dies aber vom Segensspruch über die Gesetzlehre? — R. Jišmaël sagt: dies ist als Wichtiges vom Geringeren zu folgern: wenn man über das, was zeitliches Leben gewährt, einen Segensspruch spricht, um so mehr über das, was das zukünftige ewige Leben gewährt. R. Ḥija b. Naḥmani, Schüler R. Jišmaëls, sagte im Namen R. Jišmaëls: Dies ist ja gar nicht nötig, es heisst: [3]*Für das gute Land, das er dir gegeben hat*, und dort[4] heisst es: *Ich will dir geben die Steintafeln, die Lehre und das Gebot* etc. R. Meir sagte: Woher, dass man für das Schlechte ebenso benedeien soll wie man für das Gute benedeiet? — es heisst: *Das dir der Herr, dein Gott, gegeben hat*; er ist dein Richter[5] bei jedem Urteil, durch welches er dich richtet, sei es nach dem Prinzip der Güte, sei es nach dem Prinzip der Vergeltung. R. Jehuda b. Bethera sagte: Dies ist ja gar nicht nötig, es heisst ja: [6]*gutes* und [7]*das gute*; „gutes" bezeichnet die Gesetzlehre, denn so heisst es: [8]*Eine gute Belehrung habe ich euch gegeben*; „das gute" bezeichnet [den Segen von der] Erbauung Jerušalems, denn so heisst es: [9]*Das gute Gebirge und der Lebanon*.

Es wird gelehrt: R. Eliézer sagte: Wer im Landsegen nicht gesagt hat: *Das köstliche, gute und weite Land*, und in „*Der Jerušalem erbaut*" [*Ueber*] *das Reich des Hauses David*, hat seine Pflicht nicht erfüllt. Naḥum der ältere sagte: Man soll darin des [Beschneidungs-]Bündnisses erwähnen. R. Jose sagte: Man soll darin der Gesetzlehre erwähnen. Pelimo sagte: Man soll des [Beschneidungs-]Bündnisses vor der Gesetzlehre erwähnen, denn diese wurde mit drei „Bündnissen"[10] gegeben, jenes aber (wurde gegeben) mit dreizehn[11] „Bündnissen". R. Abba sagte: Man soll einen Dank am Anfang und am Ende sprechen, und wer abkürzt, darf nicht mehr als einen abkürzen, wer aber mehr als einen abkürzt, ist tadelnswert. Wer den Landsegen schliesst mit: „Der die Länder erben lässt", oder „*Der Jerušalem erbaut*" mit „Der seinem Volk Jisraël hilft", ist ein Unwissender; und wer des [Beschneidungs-]Bündnisses und der Gesetzlehre im Landsegen oder des Reichs des Hauses David in „*Der Jerušalem erbaut*" nicht erwähnt hat, ist seiner Pflicht nicht entledigt. Dies ist eine Stütze für R. Ileâ; denn R. Ileâ sagte im Namen des R. Jâqob b. Aḥa, im Namen unseres Meisters: Wer des [Beschneidungs-]Bündnisses und der Gesetzlehre im Landsegen, oder des Reichs des Hauses David in „*Der Jerušalem erbaut*" nicht erwähnt hat, ist seiner Pflicht nicht entledigt.

Hierin streiten Abba Jose b. Dostaj und die Rabbanan; einerseits wird gelehrt, „*Der Gute und Wolthätige*" erfordere [die Nennung] des Königtums Gottes, andererseits wird gelehrt, es erfordere nicht [die Nennung] des Königtums Gottes. Wer sagt, es erfordere [die Nennung] des Königtums Gottes, ist der Ansicht, es

1. Ib. V. 2. 2. Die Zeit, während welcher Saul mit den Frauen sprach, gehörte noch zur Regierung Semuëls. 3. Dt 8,10. 4. Ex. 24,12. 5. יהוה bed. die Eigensch. des Erbarmens, אלהים die Eig. des Rechts. 6. Dt. 8,7. 7. Ib. V. 10. 8. Pr. 4,2. 9. Dt 3,25. 10. An 3 Orten wurde den Jisr. das Gesetz gegeben (auf dem Berg Sinaj, auf dem Berg Gerizim und im Gefild Moabs). 11. Im bezügl. Abschnitt (Gen. 17) wird das Wort Bündnis 13 Mal genannt.

דאמר אינה צריכה מלכות קסבר דאוריתא: תנו רבנן מהו חותם בבנין ירושלם רבי יוסי ברבי יהודה אומר מושיע ישראל מושיע ישראל אין בנין ירושלם לא אלא אימא אף מושיע ישראל: רבה בר רב הונא אקלע לבי ריש גלותא פתח בחדא וסיים בתרתי אמר רב חסדא גבורתא למחתם בתרתי והתניא רבי אומר אין חותמין בשתים: גופא רבי אומר אין חותמין בשתים איתיביה לוי לרבי על הארץ ועל המזון ארץ דמפקא מזון על הארץ ועל הפירות ארץ דמפקא פירות מקדש ישראל והזמנים ישראל דקדשינהו לזמנים מקדש ישראל וראשי חדשים ישראל דקדשינהו לראשי חדשים מקדש השבת ישראל והזמנים חוץ מזו ומאי שנא הכא חדא היא התם תרתי כל חדא וחדא באפי נפשה ושעמא מאי אין חותמין בשתים לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות מאי הוי עלה אמר רב ששת פתח ברחם על ישראל עמך חותם במושיע ישראל פתח ברחם על ירושלם חותם בבונה ירושלם ורב נחמן אמר אפילו פתח ברחם על ישראל חותם בבונה ירושלם משום שנאמר בונה ירושלם ה׳ נדחי ישראל יכנס אימתי בונה ירושלם ה׳ בזמן שנדחי ישראל יכנס: אמר ליה רבי זירא לרב חסדא ניתי מר ונתני אמר ליה ברכת מזונא לא גמירנא ותנויי מתנינא אמר ליה מאי האי אמר ליה דאקלעי לבי ריש גלותא ובריכי ברכת מזונא וזקפיה רב ששת לקועיה עלי כחויא ואמאי דלא אמרי לא ברית ולא תורה ולא מלכות ואמאי לא אמרת כדרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא ברית לפי שאינה בנשים תורה ומלכות לפי שאינן לא בנשים ולא בעבדים ואת שבקת כל הני תנאי ואמוראי ועבדת כרב: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הטוב והמטיב צריכה מלכות מאי קמשמע לן כל ברכה שאין בה מלכות לא שמה ברכה והא אמר רבי יוחנן חדא זימנא אמר רבי זירא לומר שצריכה שתי מלכות חדא דידה וחדא

… auf Sklaven Bezug haben. Du hast also alle jene Tannaïm und Emoraïm übergangen und nach Rabh verfahren“. „Der Gute und Wolthätige“ erfordert [die Nennung]

דבונה ירושלם אי הכי נבעו[76] תלת הדא[77] דידה והדא דבונה ירושלם והדא דברכת הארץ אלא[78] דברכת הארץ מאי טעמא לא משום דהויא לה ברכה הסמוכה לחברתה[79] בונה ירושלם נמי לא תבעי דהויא לה ברכה הסמוכה לחברתה[80] הוא הדין דאפילו בונה ירושלם[81] נמי לא[82] בעיא אלא איידי דאמר[83] מלכות בית דוד לאו אורח ארעא דלא אמר[84] מלכות שמים רב פפא אמר[84] הכי קאמר צריכה שתי מלכיות לבר מדידה:

יתיב רבי זירא אחורי דרב[85] גדל ויתיב רב גדל קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר טעה ולא הזכיר של שבת אומר ברוך שנתן[86] שבתות למנוחה לעמו ישראל[87] באהבה לאות ולברית ברוך מקדש השבת אמר ליה מאן אמרה רב[88] הדר יתיב וקאמר טעה ולא הזכיר של יום טוב אומר ברוך שנתן ימים טובים לעמו ישראל[89] לששון[90] ולזכרון ברוך מקדש ישראל והזמנים אמר ליה מאן אמרה רב הדר יתיב וקאמר טעה ולא הזכיר של ראש חדש אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון ולא ידענא אי[91] אמר בה שמחה אי לא אמר בה שמחה אי חתים בה אי לא חתים בה אי דידיה אי דרביה: [92] גדל בר מניומי הוה[93] קאי קמיה דרב נחמן[94] טעה רב נחמן והדר (Fol. b) לרישא אמר ליה מאי טעמא עביד מר הכי אמר ליה דאמר רבי שילא[95] אמר רב טעה חוזר לראש והא אמר רב הונא אמר רב טעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו אתמר עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא[96] אמר רב לא שנו אלא שלא פתח בהטוב והמטיב אבל פתח בהטוב והמטיב חוזר לראש:

[97] אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן[98] אמר שמואל טעה ולא הזכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב[99] אבין לרב עמרם מאי שנא[1] תפלה ומאי שנא ברכת המזון אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב נחמן ואמר לי[2] מיניה דמר שמואל לא שמיע[3] לי אלא נחזי אנן תפלה דחובה היא מחזירין[4] אותו ברכת מזונא דאי בעי[5] אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה[6] שבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי

76 M + ליה 77 M — דידה ..והדא 78 M דבי' 79 M בונה.. לחברתה 80 M ובדין 81 M נמי 82 M תבעי 83 M + בה 84 M — ה ק 85 M גידל ורב גידל 86 M שבת ומנוחה 87 M כאשר דבר ברוך 88 M והו קאמר 89 M + לששון ו 90 M + ולברכה 91 M חתים בה א ל ה ב א ד אד ר ולא ידענא אי אמר בה שמחה אי לא 92 M גידל 93 M יתיב 94 M וקבריך וטעה [ר נ] הדר לרישא א ל מאי כולי האי דאר״ש 95 M א ר טעה [+ ולא הזכיר של שבת] 96 M משמיה דרב 97 M אתמר ר א 98 M א״ש 99 M + אידי בר 1 M הכא ומ׳ ש הכא 2 M [מרב ושמואל] 3 M רין 4 P אותו 5 M אכיל א ב 6 M בש.

und einmal für „*Der Jerusalem erbaut*“. Wenn so, sollte ja eine dreimalige erforderlich sein, einmal für sich selbst, einmal für „*Der Jerusalem erbaut*“ und einmal für den Landsegen. — Warum aber [erfordert er] keine für den Landsegen? — Weil er ein Segenspruch ist, der sich an den nächsten anschliesst. — Demnach erfordere er auch keine für „*Der Jerusalem erbaut*“, weil er ein Segenspruch ist, der sich an den nächsten anschliesst! — Eigentlich ist sie für „*Der Jerusalem erbaut*“ auch nicht erforderlich, da man aber darin des Reichs des Hauses David erwähnt, so ist es nicht Sitte (des Lands), darin des Königtums Gottes nicht zu erwähnen. R. Papa aber sagt: So meint er es: es erfordert eine zweimalige Nennung des Königtums Gottes, nämlich ausser seiner eigenen.

R. Zera sass hinter R. Gidel, und R. Gidel sass vor R. Hona (er sass) und sagte: Wer geirrt und des Šabbaths nicht erwähnt hat, spreche: „Gebenedeiet sei er, der seinem Volk Jisraël in Liebe Sabbathe zur Ruhe gegeben hat, zum Zeichen und zum Bündnis. Gebenedeiet sei er, der den Šabbath heiligt.“ Dieser fragte ihn: Wer sagte dies? — Rabh. Er (sass und) sagte ferner: Wer geirrt und der Festtage nicht erwähnt hat, spreche: „Gebenedeiet sei er, der seinem Volk Jisraël Festtage zur Freude und Erinnerung gegeben hat. Gebenedeiet sei er, der Jisraël und die Zeiten heiligt.“ Dieser fragte: Wer sagte dies? — Rabh. Er (sass und) sagte ferner: Wer geirrt und des Neumonds nicht erwähnt hat, spreche: „Gebenedeiet sei er, der seinem Volk Neumonde zur Erinnerung gegeben hat.“ Ich weiss aber nicht[1], ob er darin der Freude erwähnt, ob er darin der Freude nicht erwähnt hat, ob er ihn[2] geschlossen[3], ob er ihn nicht geschlossen hat, ob es von ihm selbst, ob es von seinem Lehrer ist.

Gidel b. Minjomi stand vor R. Naḥman. R. Naḥman irrte und begann wieder vom Anfang. Jener sprach zu ihm: Weshalb thut der Herr dies? — Dieser erwiderte: R. Šila sagte im Namen Rabhs: wer geirrt hat, beginne wieder vom Anfang. — R. Hona sagte ja aber im Namen Rabhs: wer geirrt hat, spreche: „Gebenedeiet sei er, der gegeben hat[, etc.]“! Da erwiderte dieser: Ist etwa hierüber nicht gelehrt worden: R. Menasja b. Taḥlipha sagte im Namen Rabhs: dies wird nur gelehrt, wo man noch „*Der Gute und Wolthätige*“ nicht begonnen, hat man aber „*Der Gute und Wolthätige*“ begonnen, so beginnt man wieder vom Anfang?!

R. Idi b. Abin sagte im Namen R. Âmrams, im Namen R. Naḥmans, im Namen Šemuëls: Hat jemand geirrt und des Neumonds im Gebet nicht erwähnt, so heisst man ihn wiederholen, wenn im Tischsegen, so heisst man ihn nicht wiederholen. R. Abin sprach zu R. Âmram: Womit anders ist das Gebet und womit anders ist der Tischsegen? Dieser erwiderte: Auch mir war dies fraglich und ich fragte es R. Naḥman, er sagte mir, dass er es von Meister Šemuël nicht gehört habe; aber wir wollen es selbst sehen: beim Gebet, wo es eine Pflicht ist, heisst man ihn wiederholen, beim Tischsegen, wo er, wenn er will, isst, wenn er will, nicht isst, heisst man ihn nicht wiederholen. Demnach sollte man aber an den Šabbathen und an den Festtagen, wo das Nichtessen nicht angebracht ist, ebenfalls wiederholen, falls man geirrt hat! Dieser erwiderte:

1. Dem R. Zera. 2. Den letztgenannten Segensspruch. 3. Mit einer Benediktionsformel.

Wieviel [muss man gegessen haben], um zum gemeinschaftlichen Tischsegen mitgerechnet zu werden?

נמי דאי בעי הדר ואמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב טעה הדר לראש והא אמר רב דימא אמר רב טעה אומר ברוך שנתן לא אתמר עלה לא שני אלא שלא פתח בהטוב והמטיב אבל פתח בהטוב והמטיב הדר לראש: עד כמה מזמנין וכו׳: למימרא דרבי מאיר חשיב ליה כזית ורבי יהודה כביצה והא איפכא שמעינן להו דתנן וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שהיה בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה עד כמה הם חוזרין רבי מאיר אומר זה וזה בכביצה ורבי יהודה אומר זה וזה בכזית אמר רבי יוחנן מוחלפת השטה אביי אמר לעולם לא תיפוך הכא בקראי פליגי רבי מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה התם בסברא פליגי רבי מאיר סבר חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ורבי יהודה סבר חזרתו כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית:

כיצד מזמנין בשלשה אומר נברך בשלשה והוא אומר ברכו בעשרה אומר נברך אלהינו בעשרה והוא אומר ברכו אחד עשרה ואחד עשרה רבוא במאה הוא אומר נברך ה׳ אלהינו במאה והוא אומר ברכו באלף הוא אומר נברך לה׳ אלהינו אלהי ישראל באלף והוא אומר ברכו ברבוא אומר נברך לה׳ אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו ברבוא והוא אומר ברכו כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך ה׳ אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו רבי יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הם מברכים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה׳ ממקור ישראל אמר רבי עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובים ואחד מועטים אומר ברכו את ה׳ רבי ישמעאל אומר ברכו את ה׳ המבורך:

M 7 ... M 11 ... M 12 ... M 13 ... M 14 ... M 15 ... M 16 ... M 17 ... M 21 ... M 22 ... M 24 ... P 25 ... P 26 ... אל צב.

WIE lautet die Vorbereitung zum gemeinschaftlichen Tischsegen? Bei drei spricht er[4]: Wir wollen benedeien; drei und er, spricht er: Benedeiet. Bei zehn spricht er: Wir wollen unseren Gott benedeien! zehn und er, spricht er: Benedeiet; gleichviel ob zehn oder zehn Myriaden. Bei hundert spricht er: Wir wollen den Herrn, unseren Gott, benedeien; hundert und er, spricht er: Benedeiet. Bei tausend spricht er: Wir wollen den Herrn, unseren Gott, den Gott Jisraels benedeien; tausend und er, spricht er: Benedeiet. Bei einer Myriade spricht er: Wir wollen den Herrn, unseren Gott, den Gott Jisraels, den Gott der Heerscharen, der über den Kherubim thront, für die Speise, welche wir genossen haben, benedeien; eine Myriade und er, spricht er: Benedeiet. Wie er benedeiet, demgemäss antworten sie, [beziehungsweise:] Gebenedeiet sei der Herr, unser Gott, der Gott Jisraels, der Gott der Heerscharen, der über den Kherubim thront für die Speise, die wir genossen haben. R. Jose Galiläer sagt: gemäss der Menge der Versammlung benedeiet man, denn es heisst: *In Versammlungen ... Gott, den Herrn, ihr aus der Quelle Ji[sraels]*. R. Áqiba sagt: wie wir es im Bethaus finden: gleichviel ob viel oder wenig, spricht er immer: Benedeiet den Herrn. R. Jismáel sagt: Benedeiet den Herrn, den Vielgepriesenen.

גמרא. אמר שמואל לעולם אל יוציא אדם את עצמו
Fol 50 מן הכלל תנן בשלשה והוא אומר ברכו אימא אף ברכו[27] ומכל
מקום נברך עדיף דאמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב תנינא
ששה נחלקין עד עשרה אי אמרת בשלמא נברך עדיף משום
הכי נחלקין אלא אי אמרת ברכו עדיף אמאי נחלקין[28] אלא
Ber. 5 לאו שמע מיניה נברך עדיף שמע מיניה: תניא נמי הכי °בין
ib. שאמר ברכו בין שאמר נברך אין תופסין אותו על כך °והנדקדנין
תופסין אותו על כך[29] ומברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד
חכם הוא אם[30] לאו כיצד רבי אומר ובטובו הרי זה תלמיד חכם
II Sam. 7,29 ומטובו הרי זה בור אמר ליה אביי לרב דימי והכתיב °ומברכתך
יבורך את בית עבדך לעולם בשאלה שאני בשאלה נמי הכתיב
Ps 81,11 °הרחב פיך ואמלאהו ההוא בדברי תורה כתיב: [31]תניא רבי
אומר[32] בטובו חיינו הרי זה תלמיד חכם חיים הרי זה בור
Syn 17b °[33] נהרבלאי[34] מתני איפכא ולית הלכתא[35] כנהרבלאי: אמר
רבי יוחנן נברך שאכלנו משלו הרי זה תלמיד חכם למי
שאכלנו משלו הרי זה בור אמר ליה רב אחא[36] בריה דרבא
Ps. 116b לרב אשי והא אמרינן °למי שעשה[37] לאבותינו ולנו את כל
הנסים האלו אמר ליה התם מוכחא מלתא מאן עביד ניסי
קודשא בריך הוא אמר רבי יוחנן ברוך שאכלנו משלו הרי
זה תלמיד חכם על המזון שאכלנו הרי זה בור אמר רב הונא
בריה דרב יהושע לא אמרן אלא בשלשה[38] דליכא שם שמים
אבל בעשרה[39] דאיכא שם שמים מוכחא מלתא כדתנן כענין
שהוא מברך כך עונין אחריו[40] ברוך ה׳ אלהי ישראל אלהי
הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו: אחד עשרה ואחד
עשרה רבוא: הא גופא קשיא אמרת אחד עשרה ואחד עשרה
רבוא אלמא כי הדדי נינהו והדר קתני במאה אומר באלף אומר
ברבוא אומר אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי יוסי הגלילי הא
רבי עקיבא[41] דתנן רבי יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הם
Ps. 68,27 מברכין שנאמר °במקהלות ברכו אלהים: [42]אמר רבי עקיבא
מה מצינו בבית הכנסת וכו׳: ורבי עקיבא האי קרא דרבי

27 M אלא לעולם נברך עדיף א״ר — 28 M א״ל 29 M מב
30 M עם הארץ 31 M תניא 32 M בטובו 33 M נהרביליאי
34 M אמרי 35 M כנהרביליאי 36 M — בריה דרבא 37 M נסים
ניסא שאני דמוכרא מלתא דרחמנא עביד ניסא וא״ר י נברך שאכלנו ה״ז
38 M דליכא ש״ש 39 M כיון דבעי למימר אלהינו מוכחא
40 M ברוך ..שאכלנו 41 P דתניא 42 M — א״ר ע׳...וכו׳.

GEMARA. Šemuél sagte: Nie schliesse sich ein Mensch aus der Gemeinschaft aus, denn wir haben gelernt: wenn drei miteinander speisen, so spricht er: *Benedeiet*, nicht aber auch *Benedeiet*. Besser ist aber: *Wir wollen benedeien*. Denn R. Ada b. Ahaba sagte: In der Schule Rabhs: Es wird gelehrt: Sechs können sich bis zehn trennen[1]; recht ist es nun, wenn du sagst, *Wir wollen benedeien* sei vorzuziehen, daher heisst es, wenn du aber sagst *Benedeiet* sei vorzuziehen, weshalb dürften sie sich trennen? Ist hieraus etwa nicht zu schliessen, dass *Wir wollen benedeien* vorzuziehen ist? — Schliesse hieraus. Ebenso wird gelehrt: Sei es, dass er gesagt hat *Benedeiet*, sei es, dass er gesagt hat *Wir wollen benedeien*, man behelligt ihn deswegen nicht, die Wortklauber aber behelligen ihn deswegen. Und an den Segensprüchen des Menschen ist auch zu erkennen, ob er ein Schriftgelehrter ist oder nicht. Inwiefern? — Rabbi sagte: [Sagt jemand:] „*in seiner Güte*“, so ist er ein Schriftgelehrter, wenn „*von seiner Güte*“, so ist er ein Unwissender. Abajje sprach zu R. Dimi: Es heisst ja aber: [4]*Und von deinem Segen werde das Haus deines Knechts ewig gesegnet!* — Anders ist es bei einer Bitte. — Bei einer Bitte heisst es ja aber ebenfalls: [5]*Öffne deinen Mund, dass ich ihn fülle!* — Dies bezieht sich auf Worte der Gesetzlehre. Es wird gelehrt: Rabbi sagt: [Sagt jemand:] „*In seiner Güte leben wir*“, so ist er ein Schriftgelehrter, wenn „*leben sie*“, so ist er ein Unwissender. Die Neharbelaenser lehren das Umgekehrte. Die Halakha ist aber nicht wie die Neharbelaenser.

R. Johanan sagte: [Sagt jemand:] „*Wir wollen benedeien, dessen wir gegessen haben*“, so ist er ein Schriftgelehrter, wenn „*denjenigen, dessen wir gegessen haben*“, so ist er ein Unwissender. R. Aha b. Raba sprach zu R. Asi: Wir sagen ja: „*Denjenigen, der unseren Vätern und uns alle diese Wunder vollbracht hat*“! — Dieser erwiderte: Hier ist ja die Sache klar, dass nur der Heilige, gebenedeiet sei er, es ist, der die Wunder vollbringt. R. Johanan sagte: [Sagt jemand:] „*Gebenedeiet sei er, dessen wir gegessen haben*“, so ist er ein Schriftgelehrter, wenn „*Für die Speise, die wir gegessen haben*“, so ist er ein Unwissender. R. Hona b. R. Jehošuá sagte: Dies wurde nur bezüglich drei gesagt, wo man den Namen Gottes nicht nennt, bei zehn aber, wo der Name Gottes genannt wird, ist es ja klar; wie wir ja gelernt haben: Wie er benedeiet, demgemäss antworten sie [beziehungsweise]: „*Gebenedeiet sei der Herr, der Gott Jisraëls, der Gott der Heerscharen, der über den Kherubim thront, für die Speise, die wir gegessen haben.*“

Gleichviel ob zehn oder zehn Myriaden. Dies widerspricht sich ja selbst; zuerst sagst du: Gleichviel ob zehn oder zehn Myriaden, woraus zu entnehmen ist, dass das gleich ist, nachher aber lehrt er: Bei hundert spricht er [so], bei tausend, spricht er [so], bei einer Myriade, spricht er [so]! R. Joseph erwiderte: Das ist kein Widerspruch; dies nach R. Jose Galiläer, jenes nach R. Áqiba; denn es wird gelehrt: R. Jose Galiläer sagt: gemäss der Menge der Versammlung benedeiet man, denn es heisst: [6]*In Versammlungen benedeiet Gott.*

R. Áqiba sagte: wie wir es im Bethaus finden ct. Was macht aber R. Áqiba mit dem Vers des R. Jose

1. In der Weise, dass mind. je 3 beisammen bleiben. 2. Da die Formel [illegible] seine Güte nur zum Teil spendet. 4. II Sam. 7,29. 5. Ps. 81,11. 6. Ps. 68,27.

יוסי הגלילי מאי עביד ליה? [43]מבעי ליה לכדתניא היה רבי מאיר אומר מניין שאפילו עוברין שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה׳ ממקור ישראל ואידך ממקור נפקא[44] אמר רבא הלכה כרבי עקיבא: רבינא ורב חמא בר [45]בוזי אקלעו לבי ריש גלותא קם רב חמא[46] וקא מהדר אבי מאה אמר ליה רבינא לא [47]צריכת הכי אמר רבא הלכה כרבי עקיבא: אמר רבא כי [48]אכלינן ריפתא בי ריש גלותא מברכינן תלתא תלתא וליברכו עשרה עשרה שמע ריש גלותא ואקפד וניפקו בברכתא דריש גלותא [49]איידי דאיישו כולי עלמא לא שמעי אמר רבה תוספאה הני תלתא דכרכי ריפתא בהדי הדדי וקדים חד מניהו ובריך לדעתיה[50] אינן נפקין בזימון דידיה איהו לא נפיק בזימון דידהו לפי שאין זימון למפרע:

[51]רבי ישמעאל אומר: רפרם בר פפא אקלע לבי[52] כנישתא דאבי [53]גובר קם קרא בספרא ואמר ברכו את ה׳ ואישתיק ולא אמר המבורך [54]אוושו כולי עלמא ברכו את ה׳ המבורך אמר רבא פתיא אוכמא בהדי פלוגתא למה לך ועוד [55]הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל:

[iv] שלשה שאכלו כאחת אינן רשאין ליחלק וכן ארבעה וכן חמשה ששה נחלקין עד עשרה ועשרה אין

[v] נחלקין עד [56]שיהו עשרים: שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מברכין:

גמרא. מאי קמשמע לן תנינא חדא זימנא שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן [57]הא קמשמע לן כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל שלשה שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו אינן רשאין ליחלק לישנא אחרינא אמר [58]רבי אבא אמר שמואל הכי קתני שלשה שישבו לאכול כאחת אף על פי [59]שכל אחד ואחד אוכל מככרו אינן רשאין ליחלק אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא שלשה[60] שבאו משלש חבורות אינן רשאים ליחלק אמר רב חסדא והוא שבאו משלש חבורות

43 M + ההוא 44 M | + א״ר עקיבא מה מצינו בברכ׳ כ״ו | 45 M מאיר 46 M בר מאיר הוה מהדר 47 M צריכא 48 M הוה מיקלעי בי ר״ג כי הוינן בי מאה מיפלגינן י׳ י׳ ומיפר׳ כי הייןן בי י׳ מפר׳ לג׳ ג׳ ומברכינן ולברכי בהדי הדדי שמע ר״ג 49 M איוש כ״ע ולא אישתמע יהו אמר רבא תוספ׳ 50 M אינהו מזמני עלייהו ואיהו לא מזמין עלוהו דאין זמון 51 M אר״ע מ״מ בברכ׳ 52 M ריש 53 M גובר 54 M אוושו עליה כ״ע אמר 55 M דאידנא 56 B 57 M שיהו 58 M הא. אדרינא 59 M רבא 60 M שלא אכלו מככר אחת + בני אדם.

... R. Jismâel sagt: ...

WENN drei zusammen gegessen haben, so dürfen sie sich nicht trennen, ebenso vier, ebenso fünf; sechs bis zehn dürfen sich trennen, zehn aber dürfen sich nicht trennen, bis sie zwanzig sind. Wenn zwei Gesellschaften in einem Zimmer speisen, so vereinigen sie sich zum gemeinschaftlichen Tischsegen, falls sie sich teilweise gegenseitig sehen können, falls aber nicht, so lesen diese den gemeinschaftlichen Tischsegen für sich und jene lesen den gemeinschaftlichen Tischsegen für sich. Man spricht den Segenspruch über den Wein nicht eher, als bis man Wasser hineingethan hat — Worte R. Eliêzers; die Weisen sagen: man spricht wol.

GEMARA. ... Wenn drei zusammen gespeist ... Folgendes lässt er ... zum Essen hingesetzt haben ... sich nicht mehr trennen. Eine andere Lesart ... zum Essen hingesetzt haben ... sich nicht mehr trennen ... oder, was R. Hona ge... Gesellschaften zusammengekommen sind ... so dürfen sie sich nicht mehr trennen. R. Ḥisda sagte: Dies nur, wenn ... drei Gesellschaften von je drei

Col. b של שלשה בני אדם אמר רבא ולא אמרן אלא דלא אקדימו
הנך[61] ואזמין עלייהו בדוכתייהו אבל אזמין עלייהו בדוכתייהו
Kel 18,9 פרח זמון מינייהו אמר רבא מנא אמינא לה דתנן מטה שנגנבה
חציה או שאבדה חציה או שחלקוה[62] אחין או שותפין טהורה
החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע
לא אלמא כיון דפלגיה פרח לה טומאה מינה הכי נמי[63] כיון
דאזמין עלייהו פרח זמון מינייהו: שתי חבורות וכו׳: תנא אם
יש שמש ביניהם שמש מצרפן: אין מברכין על היין: תנו
Ber 4 רבנן יין עד[64] שלא נתן לתוכו מים אין מברכין עליו בורא פרי
הגפן אלא בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים משנתן לתוכו
מים מברכין עליו בורא פרי הגפן[65] ואין נוטלין ממנו לידים
דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים בין כך ובין כך מברכים עליו
Sanh 14a בורא פרי הגפן ואין נוטלין הימנו לידים כמאן אזלא הא דאמר
Bez 2b שמואל עושה אדם כל צרכיו בפת כמאן כרבי אליעזר אמר
Ber 5 רבי יוסי ברבי חנינא מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של
של ברכה שאין מברכים עליו עד שיתן לתוכו מים מאי טעמא
אמר רב אושעיא בעינן מצוה מן המובחר ורבנן למאי חזי אמר
Der. er. 9 רבי זירא חזי לקורייטי: תנו רבנן ארבעה דברים נאמרו בפת
אין מניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת
ואין[66] מורקין את הפת ואין סומכין את הקערה בפת: אמימר
ומר זוטרא ורב אשי[67] כרכו ריפתא בהדי הדדי אייתו לקמייהו
תמרי ורמוני שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב אשי דסתנא
אמר ליה לא סבר לה מר להא דתניא אין[68] מורקין את האוכלין
Sof 3 ההיא בפת תניא והתניא כשם שאין[69] מורקין את הפת כך אין
מורקין את האוכלין אמר ליה והתניא אף על פי שאין מורקין
את הפת אבל מורקין את האוכלין אלא לא קשיא הא במדי
Sem דממאיס הא במדי דלא[71] ממאיס: תנו רבנן ממשיכין יין
[72]בצנורות לפני חתן ולפני כלה וזורקין לפניהם קליות ואגוזים
בימות החמה אבל לא בימות הגשמים אבל לא[73] גלוסקאות
לא בימות החמה ולא בימות הגשמים: אמר רב יהודה שכח
והכניס אוכלין לתוך פיו[74] בלא ברכה[75] מסלקן[76] לצד אחד ומברך

61 M ואזמינו עלי׳ אבל אקדימו הנך ואזמינו להנך עלייהו פרחה זמון מהני אמר 62 M אחין או 63 M פרחה זימון מהני 64 M + שיתן 65 M ונוטלין 66 BM זורקין 67 M הוו יתבי בסעודתא זרק ר׳ א רומנא לפני ר׳ א ... עביד מר הכי והתניא כשם 68 M - 69 M - אבל 70 M דמאיס 71 M מאיס 72 M + ושפין 73 M + חתיכות ולא 74 M בלא ברכה 75 M + מהו ש 76 M + לתוך פיו.

Personen genommen [illegible] R. [illegible] hat gesagt [illegible] Ort zum gemeinschaftl[ichen] [illegible] haben jene sie [illegible] Tischsegen mitgerechnet, so [illegible] Pflicht [illegible] Tischsegens von ihnen gewichen. R[illegible] Woher entnehme ich dies [illegible] Bett, dessen Hälfte gestohlen wurde [illegible] oder das Brüder oder Teilhaber getheilt haben [illegible] setzt man es wieder zusammen [illegible] unreinfähig. Also nur fortan [illegible] heraus, sobald man es getheilt hat [illegible] heit von ihm gewichen [illegible] schon zum gemeinschaftlichen Tischsegen [illegible] hat, so ist von ihnen die Pflicht zum gemeinschaftlichen Tischsegen gewichen.

Wenn zwei Gesellschaften [illegible]. Es wird gelehrt: Haben sie einen gemeinschaftlichen Tischdiener, so verbindet sie der Tischdiener.

Man spricht den Segenspruch uber den Wein nicht eher [illegible]. Die Rabbanan lehrten: Ueber Wein, in den man noch kein Wasser gethan hat, spricht man nicht *Der die Rebenfrucht erschafft*, sondern *Der die Baumfrucht erschafft*; ferner darf man mit ihm die Hände waschen; sobald man denselben Wasser gethan hat, spricht man über ihn: *Der die Rebenfrucht erschafft*, und darf mit ihm nicht die Hände waschen. — Worte R. Eliézers; die Weisen sagen: [illegible] spricht man über ihn *Der die Rebenfrucht erschafft* und man wäscht mit ihm nicht die Hände. Mit wem übereinstimmend ist das, was Šemuel gesagt hat, dass nämlich der Mensch das Brot zu jeglichem Gebrauch verwenden darf? [illegible] mit R. Eliézer. R. Jose b. R. Ḥanina sagte: Die Weisen geben R. Eliézer zu, dass man über den Becher des Tischsegens nicht eher den Tischsegen spricht, als bis man in denselben Wasser gethan hat. Aus welchem Grunde? R. Ošija sagte: Bei einem Gebot ist das Beste erforderlich. [illegible] Rabbanan [illegible] verwendbar [illegible] mit Kaviar verwendet werden.

Die Rabbanan lehrten: Vier Dinge wurden bezüglich des Brots gelehrt: Man lege kein rohes Fleisch auf das Brot, man führe keinen vollen Becher über das Brot; man werfe das Brot nicht; und man stütze die Schüssel nicht mit dem Brot. Amemar, Mar Zutra und R. Aši speisten zusammen, und man setzte ihnen Datteln und Granatäpfel vor. Da nahm Mar Zuṭra und warf dem R. Aši ein Stück zu. Dieser sprach zu ihm: Hält denn der Herr nicht daran, was gelehrt wird: Man werfe keine Speise?! — Das wurde bezüglich des Brots gelehrt. — Es wird ja aber gelehrt: Wie man kein Brot werfen darf, so darf man auch keine [anderen] Speisen werfen! Jener erwiderte: Es wird ja aber gelehrt: Obgleich man kein Brot werfen darf, so darf man dennoch [andere] Speisen werfen. — Dies aber ist kein Widerspruch: das Eine bezüglich Dinge, die widerlich werden, das Andere bezüglich Dinge, die nicht widerlich werden.

Die Rabbanan lehrten: Man lässt vor dem Bräutigam und der Braut Wein in Röhren fliessen, und im Sommer wirft man vor ihnen mit Röstähren und Nüssen, nicht aber in der Regenzeit; [illegible] darf man nicht werfen, weder im Sommer, noch in der Regenzeit.

R. Jehuda sagte: Hat jemand vergessen und ohne Segenspruch Speisen in seinen Mund gebracht, so bringe er

[illegible]

תני הדא בולען ותניא אידך פולטן ותניא אידך מסלקן לא קשיא הא דתניא בולען במשקין הא דתניא פולטן בכדי דלא ממאיס והא דתניא מסלקן בכדי דממאיס בכדי דלא ממאיס נמי ליסלקינהו לצד אחד ולבריך תיובתא רב יצחק קסקסאה קמיה דרבי יוסי ברבי אבין משמיה דרבי יוחנן משום שנאמר ימלא פי תהלתך: בעו מיניה מרב חסדא מי שאכל ושכח ולא בירך מהו שיחזור ויברך אמר להו מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף אמר רבינא הלכך אפילו גמר סעודתו יחזור ויברך דתניא טבל ועלה אומר בעלייתו ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה ולא היא התם מעיקרא גברא לא חזי הכא מעיקרא גברא חזי והואיל ואדחי אדחי: תנו רבנן אספרגוס יפה ללב וטוב לעינים וכל שכן לבני מעים והרגיל בו יפה לכל גופו והמשתכר הימנו קשה לכל גופו מדקתני יפה ללב מכלל דבחמרא עסקינן וקתני וכל שכן לבני מעים והתניא ללע״ט יפה לרמ״ת קשה כי תניא הדיא במיושן כדתנן קונם יין שאני טועם שהיין קשה לבני מעים אמרו לו והלא מיושן יפה הוא לבני מעים ושתק אסור בחדש ומותר במיושן שמע מיניה: תנו רבנן ששה דברים נאמרו באספרגוס אין שותין אותו אלא כשהוא חי ומלא מקבלו בימין ושותהו בשמאל ואין משיחין אחריו ואין מפסיקין בו ואין מחזירין אותו אלא למי שנתנו לו ורק אחריו ואין סומכין אותו אלא במינו ותניא אין סומכין אותו אלא בפת לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא תני הדא ללע״ט יפה לרמ״ת קשה ותניא אידך לרמ״ת יפה ללע״ט קשה לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא

*לע״ט=לב עינים טחול. **רמ״ת=ראש מעים תחתונות.

77 B תניא 78 M והד״ת 79 M ולא מאיס נמי מסלק ליה א ומברך תרגמיה 80 M סקאה 81 V קטוסקאה, קרקוסאה, קטיסכאה 81 M משמיה דר״י 82 M כי פי יגיד תה׳ 83 M ויהא ריחו נודף ויחזר 84 M בעלייתו מהו אומר 85 M דלא חזי גברא הכא גברא חזי ת״ר 86 M איספרגוס, וכן להלן 87 M מטיב לו ולכל גופו והמשתכר בו קשה לב גו 88 M מכלל ד׳ 89 M דתנן יפה ללב וכ״ש לב מ התניא לראש ולתחתוניות רעה כי 90 דתנן קונם יין שאיני טועם שהיין רע לב מ 91 M הוא 92 M והותר במיושן ת״ר 93 M אלא 94 M ואין שותין אותו כשהוא חסר אלא כשהוא מלא ונותנו בימין 95 M ואין לו אחריו 96 P אותו 97 M וסומכין אותו בימינו והתניא סומכן בפת 98 M בחמ׳ הא בש׳ 99 M קשה ותניא אידך איפכא ל״ק

die Gedärme; und für den, der daran gewöhnt ist,

keinen Wein kosten werde, da der Wein für die Ge- ... Gealterter ist ja gut für die Gedärme, und er schwieg

תני הדא רק אחריו לוקה ותניא אידך לא רק אחריו לוקה לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא אמר רב אשי השתא דאמרת לא רק אחריו לוקה מימיו נזרקין אפילו[1]בפני המלך: אמר רבי[2]ישמעאל בן אלישע שלשה דברים סח לי[3]סוריאל שר הפנים אל תטול הלוקך[4]בשחרית מיד השמש ותלביש ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר[5]כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני[6]שתכספית ואמרי לה איסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד: אמר רבי יהושע בן לוי [7]שלשה דברים סח לי מלאך המות אל תטול הלוקך שחרית מיד השמש [8]ותלבש ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו ואל[9]תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת מפני שאני מרקד ובא לפניהן והרבי בידי ויש לי רשות להבל [10]ואי פגע מאי תקנתיה [11]לינשוף מדוכתיה ארבע אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרינא ליזיל בה ואי איכא גודא ליקו אחורה[12]ואי לא ליהדר אפיה ולימא °ויאמר ה׳ אל השטן יגער ה׳ בך וגו׳ עד דחלפי מיניה: אמר רבי זירא אמר רבי אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדחה ושטיפה [13]חי ומלא עיטור ועיטוף נוטלו בשתי ידיו ונותנו[14]בימין ומגביהו מן הקרקע טפח ונותן עיניו בו [15]ויש אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו אמר רבי יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד הדחה שטיפה חי ומלא תנא הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ: אמר רבי יוחנן כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר °ומלא ברכת ה׳ ים ודרום ירשה רבי יוסי ברבי חנינא אומר זוכה ונוחל [16]שני עולמים העולם הזה והעולם הבא: עיטור רב יהודה [17]מעטרהו בתלמידים רב חסדא מעטר ליה בנטלי אמר רבי חנן [18]ובחי אמר רב ששת [19]ובברכת הארץ: עיטוף רב פפא מעטף ויתיב רב[20]אסי[21] פריס סודרא על רישיה: נוטלו בשתי ידיו אמר רבי

Zach. 3,2 — Dt. 33,23

M 1 לפני מלך M 2 שמעון בן אליעזר M 3 — סוריאל. M 4 מן השמש שחרית M 5 · כוס M 6 שאיסתלתגות של מ״ח וא״ל דוכבסו׳ של רוח רעה מצפה ואומרת מי יתן שיבא אדם לדברים אלו וילכד M 7 שבעה M 8 |+שלא נטל ידיו| M 9 תחזיר איספרגוס אלא למי שנתנו לך ואל תכנס יחידי |לבה״כ שאין מלמדין בה תנוקות מפני שאני מפקיד כלי שם ובזמן שיש| דבר בעיר אל תהלך באמצע הדרך |אלא מן הצד ובזמן ש|שלום בעיר אל תהלך בצדי רה״ר |אלא באמצע| ואל תעמוד בפני הנשים בשעה שהן הוזרות מאח׳ המת שאני מרקד בפניהם וייש M 10 ואי פגע M 11 לינש׳...אמות M 12 וליהדר אפיה לגודא ולימא |ואי לא לימא הכי| ויאמר יגער ה׳ בך השטן עד דחליף מיניה M 13 חי M 14 לימין ומג׳ מן השלחן טפח M 15 ומשגרו לאנשי ביתו במתניתא תנא א״ר אנו א״ל אלא ד׳ דברים בלבד M 16 שתי עולמות אחד העוה״ז וא׳ העוה״ב V 17 מעטרה M 18 ובחי M 19 ומוסיפין בברכת הארץ M 20 +- ומברך M 21 . אשי.

getrunken], ausgespien, so wird man gestraft, das Andere hingegen lehrt: Hat man, nachdem [man ihn getrunken], nicht ausgespien, so wird man gestraft! — Das ist kein Widerspruch; das Eine bei Wein, das Andere bei Met. R. Aši sagte: Jetzt nun, da du sagtest, wenn man nicht ausgespien hat nachdem [man ihn getrunken], werde man gestraft, so darf man ihn selbst vor dem Gesicht des Königs ausspeien.

R. Jišmåèl b. Elišå erzählte: Drei Dinge sagte mir Suriël, der Fürst vor dem Angesicht Gottes: Du sollst morgens dein Hemd nicht aus der Hand des Dieners nehmen und anziehen, wasche deine Hände nicht durch Vermittlung desjenigen, der seine Hände noch nicht gewaschen hat, und gebe den Spargelbecher keinem Anderen zurück, als dem, der ihn dir gegeben hat, weil Taxephith, nach Anderen Istalganith, [eine Schar] von verderbenden Engeln auf den Menschen wartet, und spricht: Wann wird ein Mensch doch eines dieser Dinge begehen und gefasst werden?

R. Jehošuå b. Levi erzählte: Drei Dinge sagte mir der Todesengel: Du sollst morgens dein Hemd nicht aus der Hand des Dieners nehmen und anziehen, wasche deine Hände nicht durch Vermittlung desjenigen, der seine Hände noch nicht gewaschen hat, und stehe vor den Frauen nicht zur Zeit, wo sie von einem Leichenzug zurückkehren, weil ich vor ihnen mit meinem Schwert in der Hand einhertanze und die Erlaubnis habe, zu verderben. Welches Mittel giebt es, wenn man ihnen begegnet? — Man weiche vier Ellen von seiner Stelle zurück. Giebt es einen Fluss, so überschreite man ihn, giebt es einen anderen Weg, so schlage man ihn ein, giebt es eine Wand, so stelle man sich hinter dieselbe, anderenfalls wende man das Gesicht ab und spreche: [1]*Und der Herr sprach zum Satan: Möge dich der Herr anfahren, o Satan*, et., bis sie an ihm vorbei sind.

R. Zera sagte im Namen R. Abahus, nach Anderen wurde dies in einer Barajtha gelehrt: Zehn Dinge wurden vom Becher des Tischsegens gelehrt. Er bedarf des Ausspülens und des Abspülens, er sei roh und voll, er bedarf der Bekränzung und der Umhüllung, man ergreife ihn mit beiden Händen und fasse ihn mit der Rechten, man erhebe ihn eine Handbreite vom Boden[2], und richte die Augen auf ihn; manche sagen auch, man schicke ihn seinen Hausleuten als Gabe. R. Johanan sagte: Wir haben nur vier: Das Ausspülen und Abspülen, roh und voll. Es wird gelehrt: Ausspülen — von innen, abspülen — von aussen. R. Johanan sagte: Wer über einen vollen Becher den Tischsegen liest, dem giebt man ein Erbteil ohne Grenzen; denn es heisst: [3]*Voll des Segens des Herrn; Westen und Norden wird sein Besitz sein.* R. Jose b. R. Hanina sagte: Es ist ihm beschieden, beide Welten, diese Welt und die zukünftige Welt, zu erben. «Der Bekränzung.» R. Jehuda sagt: man bekränze ihn mit Schülern, R. Hisda sagt: man bekränze ihn mit Gläsern. R. Hanan sagte: Aber mit rohem[4]. R. Šešeth sagte: Beim Landsegen. «Der Umhüllung.» R. Papa pflegte sich zu umhüllen und hinzusetzen, R. Aši pflegte sich ein Gewand über das Haupt auszubreiten.

1 Zach. 3,2. 2. Bezw. von der Unterlage. 3 Dt. 33,23. 4 Dieser Satz hat [illegible] Zusammenhang, [illegible] fehlt er ganz.

Man reiche ihn mit beiden Händen. R. Ḥinena b. Papa sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]: [1]*Erhebet eure Hand in Heiligkeit, und preiset den Herrn.* Und fasse ihn mit der Rechten. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Die Früheren fragten: Darf die Linke die Rechte unterstützen? R. Aši sagte: Da dies den Früheren fraglich war und ihnen nicht entschieden wurde, so verfahren wir nach dem Strengeren. Und man erhebe ihn eine Handbreite vom Boden. R. Aḥa b. R. Ḥanina sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]: [2]*Einen Becher des Heils erhebe ich, und den Namen des Herrn rufe ich an.* Man richte die Augen auf ihn. Damit man seine Aufmerksamkeit von ihm nicht ablenke. Und man schicke ihn seinen Hausleuten als Gabe. Damit seine Frau gesegnet werde.

Ula war bei R. Naḥman anwesend; er speiste, las den Tischsegen und gab R. Naḥman den Becher des Segens. Da sprach R. Naḥman zu ihm: Möge doch der Herr den Becher des Segens an Jalta schicken. Dieser erwiderte: So sprach R. Joḥanan: Die Leibesfrucht der Frau wird nur durch die Leibesfrucht des Mannes gesegnet, denn es heisst: [3]*Er wird deine Leibesfrucht segnen*, es heisst aber nicht ihre Leibesfrucht, sondern deine Leibesfrucht. Ebenso wird auch gelehrt: R. Nathan sagte: Woher, dass die Leibesfrucht der Frau nur durch die Leibesfrucht des Mannes gesegnet wird? — denn es heisst: *Er wird deine Leibesfrucht segnen*, es heisst aber nicht ihre Leibesfrucht, sondern deine Leibesfrucht. Währenddessen hörte Jalta dies; da stand sie im Zorn auf, ging in das Weinzimmer und zerschlug vierhundert Fass Wein. R. Naḥman sprach zu ihm: Möge der Herr ihr doch einen anderen Becher schicken. Da liess er ihr sagen: Dies Alles gehört zum Becher des Segens. Sie erwiderte ihm hierauf: Von Herumtreibern kommt Geschwätz, und von Lumpen Ungeziefer.

R. Asi sagte: Man spricht nicht beim Becher des Tischsegens. Ferner sagte R. Asi: Man spricht über einen Unglücksbecher nicht den Segen. Was heisst ein Unglücksbecher? R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Ein zweiter Becher[4]. Ebenso wird gelehrt: Wer Paare trinkt, lese nicht den Segen, weil es heisst: [5]*Bereite dich deinem Gott vor, o Jisrael!* dieser aber thut es nicht geziemend[6]. R. Abahu sagte, nach Anderen wurde dies in einer Barajtha gelehrt: Wer beim Essen herumgeht, liest den Tischsegen stehend, wer stehend isst, liest den Tischsegen sitzend, und wer angelehnt isst, setzt sich hin und liest den Tischsegen. Die Halakha ist: in allen Fällen liest man den Tischsegen sitzend.

חיננא בר פפא [22]מאי קראה שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳: Ps 134,2
ונותנו לימין אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע [23]לימין אמר רב אשי הואיל
וראשונים [24]אבעיא להו ולא איפשט להו אנן נעביד לחומרא: Col. 1b
ומגביהו מן הקרקע טפח אמר רבי [25]אחא ברבי חנינא מאי
קראה כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא ונותן עיניו בו [26]כי Ps 116,13
היכי דלא ניסח דעתיה מיניה ומשגרו לאנשי ביתו במתנה [27]כי היכי דתתברך דביתהו: עולא אקלע לבי רב נחמן [28]כריך ריפתא בריך ברכת מזונא יהב ליה כסא דברכתא [29]לרב נחמן אמר ליה רב נחמן [30]לישדר מר כסא דברכתא לילתא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין פרי בטנה של אשה [31]מתברך אלא
מפרי בטנו של איש שנאמר וברך פרי בטנך פרי בטנה לא Dt 7,13
נאמר אלא פרי בטנך [32]תניא נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנאמר וברך פרי בטנך פרי בטנה לא נאמר אלא פרי בטנך אדהכי [33]שמעה ילתא קמה בזיהרא [34]ועלתה לבי חמרא ותברא ארבע מאה דני דחמרא [35]אמר ליה רב נחמן נשדר לה מר כסא אחרינא שלח לה כל האי [36]נבגא דברכתא היא שלחה ליה מהדורי מילי [37]ומסמרטוטי כלמי: אמר רב [38]אסי אין מסיחין [39]על כוס של ברכה ואמר רב [38]אסי אין מברכין [39]על כוס של פורענות מאי כוס של פורענות אמר רב נחמן בר יצחק כוס שני תניא נמי הכי השותה כפלים לא יברך משום שנאמר
הכון לקראת אלהיך ישראל [40]והאי לא מתקן אמר רבי אבהו Am 4,12
ואמרי לה במתניתא תנא [41]האוכל ומהלך מברך מעומד וכשהוא אוכל מעומד מברך מיושב וכשהוא מיסב [42]ואוכל יושב ומברך והלכתא בכולהו יושב ומברך:

M 22 אמר קרא || M 23 —לימין || M 24 —אבעי׳ להו ו || M 25 חיננא אמר קרא || M 26 כ״ה || M 27 כי.. דביתהו — || M 28 כרוך רפתא || M 29 לר״נ || M 30 לא כבר לה מר נישדר כסא לילתא || M 31 מתברכת || M 32 תניא בטנך || M 33 + והכי || M 34 אזלא || M 35 א״ל .. אחרינא || M 36 גבגי || B 37 ומסמרטוטי || M 38 אשי || M 39 בכוס || M 40 והאי לא מתי || M 41 אוכל כשהוא מהלך יושב ומב׳ עומד ואוכל יושב ומברך יושב ואו׳ מיסב ומברך מיסב ואוכל מתעסק ומב׳ והר || P 42 + מסב.

1. Ps. 134,2. 2. Ib. 116,13. 3. Dt. 7,13. 4. Die gerade Zahl gilt als gefährlich wegen der Dämonen; vgl. Pes. 110a. 5. Am. 4,12. 6. [illegible] תקן [illegible] כון [illegible]

ACHTER ABSCHNITT

Pes 114a
Suk 50a אלו דברים שבין בית שמאי[1] ובית הלל בסעודה בית
שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך
על היין ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך
[ii] על היום: בית שמאי אומרים נוטלין לידים ואחר כך
מוזגין את הכוס ובית הלל אומרים מוזגין את הכוס ואחר
[iii] כך נוטלין[2] לידים: בית שמאי אומרים מקנח ידיו במפה
[iv] ומניחה על השלחן ובית הלל אומרים[3] על הכסת: בית שמאי
אומרים מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין[2] לידים ובית
הלל אומרים נוטלין[2] לידים ואחר כך מכבדין את הבית:
[v] Pe[illegible] 103 בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה ובית הלל
אומרים נר ובשמים מזון והבדלה בית שמאי אומרים
שברא[4] מאור האש ובית הלל אומרים בורא מאורי האש:
[vi] אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של גוים[5] ולא
על הנר ולא על הבשמים של מתים[5] ולא על הנר ולא על
הבשמים של עבודה זרה ואין מברכין על הנר עד שיאותו
[vii] לאורו: מי שאכל ושכח ולא ברך בית שמאי אומרים
יחזור למקומו ויברך ובית הלל אומרים יברך במקום
שנזכר[6] ועד מתי מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו:
[viii] בא להן יין אחר המזון[7] אם אין שם אלא אותו כוס בית
שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון
ובית הלל אומרים מברך על המזון ואחר כך מברך על
היין[8] ועונין[9] אמן אחר ישראל המברך[10] ואין עונין[9] אמן אחר
כותי המברך[10] עד שישמע כל הברכה[11] כולה:

[illegible]B r 5
[illegible]es. 114a גמרא. תנו רבנן דברים שבין בית שמאי[12] ובית הלל
בסעודה בית שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך
על היין שהיום גורם ליין שיבא וכבר קדש היום ועדיין יין
לא בא ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על

M 1 לב״ה .B ובין ב׳ה   M 2 את הידים   M 3 +מניחה   M 4 מאורי
M 5 לא   M 6 עד אימת הוא מבר׳ עד שית׳ המז׳ במעיו   M 7 ואין
M 8 עונין   M 9 - אמן   M 10 +אמן   M 11 כולה   M 12 ובין ב״ה.

Folgende sind die Streitpunkte zwischen der Schule Sammajs und der Schule Hillels in Betreff der Mahlzeit: **Die Schule Sammajs sagt: man spricht zuerst den Segen [zur Weihe] des Tags, nachher spricht man den Segen über den Wein; die Schule Hillels sagt: man spricht zuerst den Segen über den Wein, nachher den Segen [zur Weihe] des Tags. Die Schule Šammajs sagt: man wäscht zuerst die Hände, nachher schenkt man den Becher ein; die Schule Hillels sagt: man schenkt zuerst den Becher ein, nachher wäscht man die Hände. Die Schule Šammajs sagt: man trocknet die Hände mit dem Tuch, und legt es auf den Tisch; die Schule Hillels sagt: auf das Polster. Die Schule Šammajs sagt: man fegt zuerst die Stube[1], dann wäscht man die Hände; die Schule Hillels sagt: man wäscht zuerst die Hände, nachher fegt man die Stube. Die Schule Šammajs sagt: Licht, Speise, Wolgerüche, Unterscheidungsegen[2]; die Schule Hillels sagt: Licht, Wolgerüche, Speise, Unterscheidungsegen. Die Schule Šammajs sagt: [man spreche:]** *„Dass er das Licht des Feuers erschaffen hat“*, **die Schule Hillels sagt:** *„Der die Lichter des Feuers erschafft“*. **Man spricht nicht den Segen über Licht, sowie über Wolgerüche der Nichtjuden, noch über Licht, sowie über Wolgerüche der Leichen, noch über Licht, sowie über Wolgerüche einer Abgötterei; auch spreche man über das Licht nicht eher den Segen, als bis man von seinem Licht Nutzen hat. Wer gespeist und vergessen hat, den Tischsegen zu lesen — die Schule Šammajs sagt: er kehre zu seinem Platz zurück und lese ihn; die Schule Hillels sagt: er lese ihn an der Stelle, wo er sich erinnert hat. Bis wie lange muss man noch den Tischsegen lesen? bis die Speise im Darm verdaut ist. Setzt man ihnen Wein nach der Mahlzeit vor, und sie haben nur den einen Becher — die Schule Šammajs sagt: man spricht zuerst den Segenspruch über den Wein, nachher den Segen für die Mahlzeit; die Schule Hillels sagt: man spricht zuerst den Segen für die Mahlzeit, nachher den Segenspruch über den Wein. Man antwortet „Amen“, wenn ein Jisraëlit einen Segenspruch liest, nicht aber antwortet man „Amen“, wenn ein Samaritaner einen Segenspruch liest, wenn man nicht den ganzen Segenspruch gehört hat.**

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Folgende sind die Streitpunkte zwischen der Schule Šammajs und der Schule Hillels in Betreff der Mahlzeit: Die Schule Šammajs sagt: man spricht zuerst [illegible] nachher spricht man den Segen über den Wein, denn der Tag veranlasst ja, dass der W[illegible] bereits die Feier des Tags eingetreten, als der Wein noch nicht da war; die Schule Hillels sagt: man spricht zuerst den Segenspruch über den Wein, nachher spricht man den Segenspruch [zur Weihe] des Tags, denn der

1. Bezw. den Tisch, wenn man am Tisch gespeist hat. 2. R[illegible]

Wein veranlasst ja den Weihsegen zu lesen. Eine andere Begründung: Der Segen über den Wein ist ja beständig, der Segen [zur Weihe] des Tags ist nicht beständig, und wo Beständiges und Nichtbeständiges vorhanden sind, geht das Beständige vor. Die Halakha ist wie die Lehre der Schule Hillels. Was ist die andere Begründung? — Du könntest vielleicht sagen, dort giebt es ja zwei Begründungen, hier ist nur eine, daher auch hier die zweite Begründung: Der Segen über den Wein ist ja beständig, der Segen [zur Weihe] des Tags ist nicht beständig, und wo Beständiges und Nichtbeständiges vorhanden sind, geht das Beständige vor. — Die Halakha ist wie die Lehre der Schule Hillels. — Selbstverständlich, ein Widerhall hat ja entschieden!? — Wenn du willst, sage ich: vor dem Widerhall [wurde dies gelehrt], wenn du willst, sage ich: thatsächlich nach dem Widerhall, dies aber ist nach R. Jehošuá, welcher sagt, man beachte den Widerhall nicht. — Ist denn aber die Schule Šammajs der Ansicht, dass der Segen [zur Weihe] des Tags vorzuziehen ist, es wird ja gelehrt: Wer am Sabbathausgang in sein Haus tritt, spricht den Segenspruch über den Wein, über das Licht, über die Wolgerüche, nachher liest er den Unterscheidungssegen; wenn er aber nur einen Becher hat, so lässt er ihn bis nach der Mahlzeit und reiht sie nachher alle an!? — Woher aber weisst du, dass hier die Ansicht der Schule Šammajs vertreten ist, vielleicht die der Schule Hillels!? — Dies ist nicht anzunehmen, da er ja lehrt: über das Licht, nachher erst über die Wolgerüche, und von wem hast du diese Ansicht vertreten gehört? von der Schule Šammajs. Denn es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht über den Segen der Speise, dass er zuerst, und den Unterscheidungssegen, dass er zuletzt [gelesen wird]; worüber vielmehr streiten sie? — Ueber den Segen des Lichts und den der Wolgerüche; die Schule Šammajs sagt: zuerst über das Licht, nachher über die Wolgerüche, die Schule Hillels sagt: zuerst über die Wolgerüche, nachher über das Licht. — Woher aber weisst du, dass sie auf die Schule Šammajs zurückzuführen, und zwar aus dem Ausspruch R. Jehudas, vielleicht ist sie auf die Schule Hillels zurückzuführen, und zwar aus dem Ausspruch R. Meïrs[2]?! —

היום שהיין גורם[13] לקדושה שתאמר. דבר אחר ברכת היין תדירה
וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם
והלכה כדברי בית הלל. מאי דבר אחר[14] וכי תימא התם
תרתי והכא חדא[15] הכי נמי תרתי[16] נינהו ברכת היין תדירה
וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והלכה
כדברי בית הלל. פשיטא דהא נפקא בת קול איבעית אימא
קודם בת קול ואיבעית אימא לאחר בת קול ורבי יהושע היא
דאמר אין משגיחין בבת קול. וסברי בית שמאי[17] דברכת היום
עדיפא[18] והתניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין
ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה ואם אין לו
אלא כוס אחד מניחו[19] לאחר המזון ומשלשלן כולן[20] לאחריו
והא ממאי דבית שמאי היא דלמא בית הלל היא לא סלקא
דעתך דקתני מאור ואחר כך בשמים[21] ומאן שמעת ליה דאית
ליה האי סברא בית שמאי דתניא אמר רבי יהודה לא נחלקו
בית שמאי ובית הלל על המזון שבתחלה ועל הבדלה שהיא
בסוף על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים בית שמאי
אומרים מאור ואחר כך בשמים ובית הלל אומרים בשמים
ואחר כך מאור[22] וממאי דבית שמאי[23] היא ואליבא דרבי יהודה
דלמא[24] בית הלל[25] היא ואליבא דרבי מאיר לא סלקא דעתך
דקתני[26] הכא במתניתין בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים
והבדלה ובית הלל אומרים נר ובשמים מזון והבדלה[27] והתם
[28] בברייתא קתני אם אין לו אלא כוס אחד מניחו[19] לאחר המזון
ומשלשלן כולן לאחריו[29] שמע מינה דבית שמאי היא ואליבא
דרבי יהודה ומכל מקום קשיא קא סברי בית שמאי שאני
עיולי יומא מאפוקי יומא עיולי יומא[30] כמה דמקדמינן ליה עדיף
אפוקי יומא כמה דמאחרינן ליה עדיף כי היכי דלא להוי עלן
כמשוי. וסברי בית שמאי[31] ברכת המזון טעונה כוס[32] והא תנן
בא להם יין[33] לאחר המזון[34] אם אין שם אלא אותו כוס בית
שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון מאי
לאו דמברך עליה ושתי ליה לא דמברך עליה ומנח ליה.

M 13 יקידוש || M 14 מהו דתימא || M 15 + קמ״ל ד || M 16 אית ליה || M 17 והלכה || M 18 ברכת || M 19 ורמינהי || M 20 + עד || M 21 ומאן בשמים || M 22 + א״ר יוחנן נהגו העם כב״ה ואליבא דר׳ יהודה || M 23 היא || M 24 כב״ה || M 25 היא || M 26 הבא. ובה א || M 27 ובריי׳ || P 28 בריתא || M 29 אלמא מזון עיקר ארא יש מ ר״י היא ואליבא דב ש מ מ קשיא שאני || M 30 מהבבינן ליה אפוקי יומא מאחרינן ליה כ״ה || M 31 בהמ״ז || M 32 ורמינהי || M 33 בתוך || M 34 ואם אין להם אלא.

Dies ist nicht anzunehmen, er lehrt ja hier in unserer Mišnah: Die Schule Šammajs sagt: Licht, Speise, Wolgerüche, Unterscheidungssegen, die Schule Hillels sagt: Licht, Wolgerüche, Speise, Unterscheidungssegen, und dort, in der Barajtha lehrt er: Wenn er aber nur einen Becher hat, so lässt er ihn bis nach der Mahlzeit und reiht sie nachher alle an; ich schliesse hieraus, dass sie auf die Schule Šammajs zurückzuführen ist und zwar aus dem Ausspruch R. Jehudas. Allenfalls bleibt ja aber ein Widerspruch!? — Die Schule Šammajs ist der Ansicht, dass der Eintritt des Tags anders ist als der Ausgang des Tags; beim Eintritt des Tags ist je früher desto besser, beim Ausgang des Tags ist je später desto besser, damit er ihm nicht wie eine Last erscheine. Ist aber die Schule Šammajs der Ansicht, dass der Tischsegen des Bechers erfordert, es wird ja gelehrt: Wurde ihnen Wein nach der Mahlzeit gereicht und ist dort nur ein einziger Becher vorhanden, so sagt die Schule Šammajs: man spreche den Segenspruch über den Wein, nachher lese man den Segen für die Mahlzeit. Ist es etwa nicht gemeint, dass man über ihn den Segenspruch spricht und ihn austrinkt?! — Nein, man spricht den [illegible]

[illegible]

(Er. 60b Pes 105b) והאמר מר המברך צריך שיטעום[35] דטעים ליה והאמר מר טעמו פגמו דטעים ליה בידיה והא אמר מר כוס של ברכה צריך שיעור[36] והא קא פחית ליה משיעוריה דנפיש ליה טפי משיעוריה והא אם אין שם אלא אותו כוס קתני תרי לא הוי ומחד נפיש והא תני רבי חייא בית שמאי אומרים מברך על היין ושותהו ואחר כך מברך [37] ברכת המזון אלא[38] תרי תנאי ואליבא דבית שמאי: (Ber. 5) בית שמאי אומרים וכו׳: תנו רבנן בית שמאי אומרים נוטלין לידים [39] ואחר כך מוזגין את הכוס שאם אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה גזרה שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת[40] ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס וליטמו ידים לכוס ידים (Par. viii, 5 Tah. ii, 3 Hol. 33a) שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין אלא על ידי משקין ובית הלל אומרים מוזגין את הכוס [39] ואחר כך נוטלין לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה גזרה שמא יטמאו משקין שבידים מחמת הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וניטמי כוס לידים אין כלי מטמא אדם[41] וניטמי למשקין שבתוכו הכא בכלי (Hg. 22b Bek. 38a) שנטמא אחוריו במשקין עסקינן דתוכו טהור[42] וגבו טמא דתנן (Kel. xxv, 6 Nid. 7b) כלי שנטמאו אחוריו במשקין[43] אחוריו טמאין תוכו ואוגנו[44] ואזנו (Col. b) וידיו טהורין נטמא תוכו נטמא כולו במאי קא מפלגי בית שמאי סברי אסור להשתמש בכלי שנטמאו אחוריו במשקין גזרה משום נצוצות [45] וליכא למגזר שמא יטמאו המשקין שבידים בכוס ובית הלל סברי[46] מותר להשתמש בכלי שנטמאו אחוריו במשקין[47] [48] אמרי נצוצות לא שכיחי [49] ואיכא למיחש שמא יטמאו משקין שבידים מחמת הכוס דבר אחר תכף לנטילת ידים סעודה מאי דבר אחר הכי קאמר להו בית הלל לבית שמאי לדידכו דאמריתו אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאין דגזרינן משום נצוצות אפילו הכי הא עדיפא דתכף לנטילת (Ber. 5) ידים סעודה: (ib.) בית שמאי אומרים מקנח וכו׳: תנו רבנן בית שמאי אומרים מקנח ידיו במפה ומניחה על השלחן שאם

35 M ומי בצי טעים וראמר 36 M דאית ביה שיעור והא 37 M על המזון 38 M + שיב׳ 39 M + תחלה 40 B ידיו 41 M וליטמו המשקין 42 M וגבו טמא 43 M אח׳ טמ׳ 44 M ואזנו 45 M וליכא...בכוס 46 B שמ׳ 47 M במשקין 48 M אמרי 49 M ואיכא...הכוס.

Segensspruch und man lässt ihn kosten. Der Meister sagt ja aber, wer den Segensspruch spricht, muss auch kosten!? — Nachdem er gekostet hat. Der Meister sagte ja aber, hat man von ihm gekostet, so macht man ihn untauglich!? — Wenn er aus der Hand gekostet hat. Der Meister sagte ja aber, der Becher des Tischsegens müsse das erforderliche Mass haben, und er hat ja das Mass vermindert!? — Wenn mehr als das Mass vorhanden war. Er lehrt ja aber: wenn nur dieser eine Becher vorhanden!? — Zwei sind nicht vorhanden, aber mehr als einer. R. Ḥija lehrte ja aber: Die Schule Šammajs sagt, man spreche den Segensspruch über den Wein und trinke ihn aus, nachher lese man den Tischsegen!? — Vielmehr, zwei Tannaím streiten über die Ansicht der Schule Šammajs.

Die Schule Šammajs sagt &c. Die Rabbanan lehrten: Die Schule Šammajs sagt: Man wäscht zuerst die Hände, nachher schenkt man den Becher ein, denn wolltest du sagen, man schenke zuerst den Becher ein, so ist ja zu befürchten, es könnte die Flüssigkeit an der Aussenseite des Bechers durch die Hände verunreinigt werden und sodann den Becher verunreinigen. Es könnten ja aber die Hände selbst den Becher verunreinigen!? — Die Hände sind nur im zweiten Grad[1] [unrein], und das Zweitgradige kann bei Profanem ein Drittgradiges nicht machen, als mittels Flüssigkeit. Die Schule Hillels sagt: Man schenkt zuerst den Becher ein, nachher wäscht man die Hände, denn wolltest du sagen, man wasche zuerst die Hände, so ist ja zu befürchten, es könnte die Flüssigkeit an der Hand durch den Becher verunreinigt werden und sodann die Hände verunreinigen. Es könnte ja aber der Becher selbst die Hände verunreinigen!? — Ein Gefäss kann einen Menschen nicht verunreinigen. Er könnte ja aber die an ihm befindliche Flüssigkeit verunreinigen!? — Hier kann es sich um ein Gefäss handeln, dessen Aussenseite durch Flüssigkeit verunreinigt wurde, wo seine Innenseite rein, seine Aussenseite aber unrein ist. Denn es wird gelehrt: Wenn ein Gefäss, von seiner Aussenseite durch Flüssigkeit verunreinigt wurde, so ist seine Aussenseite unrein, seine Innenseite rein; sein Rand, sein Henkel und seine Griffe sind unrein; wenn aber seine Innenseite verunreinigt wurde, so ist es gänzlich unrein. Worin besteht ihr Streit? — Die Schule Šammajs ist der Ansicht, dass es verboten ist, sich eines Gefässes zu bedienen, dessen Aussenseite durch Flüssigkeit verunreinigt wurde, weil man Tropfen befürchtet[2], daher ist nicht mehr zu befürchten, es könnte die Flüssigkeit an der Hand durch den Becher verunreinigt werden. Die Schule Hillels ist der Ansicht, dass es erlaubt ist, sich eines Gefässes zu bedienen, dessen Aussenseite durch Flüssigkeit verunreinigt wurde, sie sagen nämlich, Tropfen sind nicht häufig, es ist daher zu befürchten, es könnte die Flüssigkeit in der Hand durch den Becher verunreinigt werden. Eine andere Begründung: Gleich auf das Händewaschen folgt die Mahlzeit. Wozu die andere Begründung? — So sprach die Schule Hillels zu der Schule Šammajs: Selbst nach eurer Ansicht, dass es verboten ist, sich eines Gefässes zu bedienen, dessen Aussenseite verunreinigt wurde, weil man Tropfen zu befürchten hat, ist dies trotzdem vorzuziehen, weil unmittelbar auf dies Händewaschen die Mahlzeit folgt.

Die Schule Šammajs sagt: man trocknet &c. Die Rabbanan lehrten: Die Schule Šammajs sagt: man trocknet die Hände mit dem Tuch und man legt es auf den Tisch, denn wolltest du sagen, auf das Polster,

1. Diese sehr komplizierte Reinheits[illegible]
2. Es könnte etwas vom Inhalt des Bechers [illegible] die Hand verunreinigen.

אתה אומר על הכסת גזרה שמא יטמאו משקין שבמפה מחמת הכסת ויחזרו ויטמאו את הידים ונטמייה כסת למפה אין כלי מטמא כלי ונטמייה כסת לגברא גופיה אין כלי מטמא אדם ובית הלל אומרים על הכסת שאם אתה אומר על השלחן גזרה שמא יטמאו משקין שבמפה מחמת השלחן ויחזרו ויטמאו את האוכלין וליטמא שלחן לאוכלין שבתוכו הבא בשלחן שני עסקינן ואין שני עושה שלישי בחולין אלא על ידי משקין במאי קא מפלגי בית שמאי סברי אסור להשתמש בשלחן שני גזרה משום אוכלי תרומה ובית הלל סברי מותר להשתמש בשלחן שני אוכלי תרומה זריזין הם דבר אחר אין נטילת ידים לחולין מן התורה מאי דבר אחר וכי תימא מאי שנא גבי אוכלין דחיישינן ומאי שנא גבי ידים דלא חיישינן אפילו הכי הא עדיפא דאין נטילת ידים לחולין מן התורה מוטב שיטמאו ידים דלית להו עיקר מדאוריתא ואל יטמאו אוכלין דאית להו עיקר מדאוריתא:

בית שמאי אומרים מכבדין וכו': תנו רבנן בית שמאי אומרים מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה נמצא אתה מפסיד את האוכלין אבל נטילת ידים לבית שמאי תחלה לא סבירא להו מאי טעמא משום פרורין ובית הלל אומרים אם שמש תלמיד חכם הוא נוטל פירורין שיש בהן כזית ומניח פרורין שאין בהן כזית מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן פרורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד במאי קא מפלגי בית הלל סברי אסור להשתמש בשמש עם הארץ ובית שמאי סברי מותר להשתמש בשמש עם הארץ אמר רבי יוסי בר חנינא אמר רב הונא בכוליה פרקין הלכה כבית הלל בר מהא דהלכה כבית שמאי ורבי אושעיא מתני איפכא ובהא נמי הלכה כבית הלל: בית שמאי אומרים נר ומזון וכו': רב הונא בר יהודה אקלע לבי רבא חזייה לרבא דבריך אבשמים ברישא אמר ליה מכדי בית שמאי ובית הלל אמאור לא פליגי

M 50 כלי לאדם M 51 למפה אין כלי מטמא כלי וליטמו אוכלים שבת. שלחן שני עסקינן דאין M 52 בכלי M 53 גזרה B 54 + לחולין M 55 מן התורה M 56 אבל פירורין M 57. היה M 58 הוא V 59 יצחק ב״ח M יוסי ב״ר ח M 60 כי היכי דתיקום הלכה M 61 ב״י M 62 רב איתי לקמיה מאיר וב״ש שקיל רב ובריך אבש׳ ברישא א״ל ר״ה מאי היא יהא בין ב״ה ובין ב״ש מזון ובש׳ דתניא.

[illegible] Hause verunreinigt [illegible] die Polster [illegible] Tisch [illegible]

[illegible] Menschen [illegible] Die Schule Hillels sagt: [Man legt es] auf das Polster, denn wolltest du sagen [illegible] auf den Tisch, so ist [illegible] befürchten [illegible] durch den Tisch verunreinigt werden [illegible] der Tisch [illegible] verunreinigt [illegible] Speisen verunreinigen [illegible]

[illegible] Tisch im zweiten Grad [der Verunreinigung] und bei Profanem kein [illegible] vom Zweitgradigen ein Drittgradiges nicht machen [illegible] Worin besteht ihr Streit? — Die Schule Sammajs ist der Ansicht, dass es verboten ist, sich eines Tisches im zweiten Grad [der Verunreinigung] zu bedienen, aus Rücksicht auf die, welche Hebe essen. Die Schule Hillels ist der Ansicht, dass es erlaubt ist, sich eines Tisches im zweiten Grad zu bedienen, diejenigen, die Hebe essen, sind aufmerksam. Eine andere Begründung: Das Händewaschen ist keine Pflicht der Gesetzlehre. Was ist die andere Begründung? — So sagte die Schule Hillels zur Schule Sammajs: Wolltest du sagen, worin ist es bei den Speisen anders, dass man beachtet, und worin ist es bei den Händen anders, dass man nicht beachtet, so ist dieses immerhin vorzuziehen, denn da das Händewaschen bei Profanem nicht aus der Gesetzlehre ist, so ist es besser, dass die Hände verunreinigt werden, wofür keine Grundlage in der Gesetzlehre vorhanden ist, als dass die Speisen verunreinigt werden, wofür in der Gesetzlehre eine Grundlage vorhanden ist.

Die Schule Sammajs sagt: man fegt [illegible] Die Rabbanan lehrten: Die Schule Sammajs sagt: man fegt [illegible] Hände [illegible] Speisen [illegible] (Die Schule Sammajs ist aber nicht der Ansicht [illegible] aus welchem Grunde? — wegen der Brocken.) Die Schule Hillels sagt: [illegible] sammelt er die olivengrossen Brocken fort und lässt [illegible] Olive haben. Dies ist eine Stütze für R. Johanan, [illegible] Olive haben, darf man mit Händen vernichten. Worin besteht ihr Streit? — Die Schule Hillels ist der Ansicht, dass es verboten ist, sich eines Tisch[illegible] Die Schule Sammajs ist der Ansicht, dass es erlaubt ist, [illegible] R. Jose b. Hanina sagte im Namen R. [illegible] mit Ausnahme dieser [Lehre], wo die Halakha ist, wie die Schule Sammajs. R. Óšâja lehrt dies umgekehrt, die Halakha ist sodann auch hierin [illegible]

Die Schule Sammajs sagt: Licht, Speise [illegible] R. Huna b. Jehuda war bei Raba anwesend und bemerkte [illegible] Da sprach er zu ihm: Merke, sogar [illegible] Lichts? denn es wird ja gelehrt [illegible]

דתנן בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה ובית הלל אומרים נר ובשמים מזון והבדלה ענ׳ [63]רבא בתריה ה׳ דברי רבי מאיר אבל רבי יהודה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא [64]בסוף על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים שבית שמאי אומרים [65]על המאור ואחר כך בשמים ובית הלל אומרים בשמים ואחר כך מאור ואמר רבי יוחנן נהגו העם כבית הלל אליבא דרבי יהודה: בית שמאי אומרים שברא וכו׳: אמר רבא בברא כולי עלמא לא פליגי דברא משמע כי פליגי בבורא בית שמאי סברי בורא דעתיד למברא ובית הלל סברי בורא נמי דברא
Jes 45,7 משמע מתיב רב יוסף °יוצר אור ובורא חשך [66]°יוצר הרים
Am 4,13
Jes 42,5 ובורא רוח °בורא השמים ונוטיהם אלא אמר רב יוסף בברא ובורא כולי עלמא לא פליגי [67]דברא משמע כי פליגי במאור ומאורי דבית שמאי סברי הדא נהורא איכא בנורא ובית הלל סברי טובא נהורי איכא בנורא תניא נמי הכי אמרו להם בית הלל לבית שמאי הרבה מאורות יש באור: אין מברכין כו׳: בשלמא נר [68]משום דלא שבת אלא בשמים מאי טעמא [69]לא אמר רב יהודה אמר רב הכא [70]במסבת גוים עסקינן [71]מפני שסתם מסבת גוים לעבודה זרה היא הא מדקתני סיפא אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עבודה זרה מכלל דרישא לאו בעבודה זרה עסקינן אמר רבי [72]חנינא מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של גוים [73]מפני שסתם מסבת גוים לעבודה זרה: תנו רבנן אור ששבת מברכין עליו ושלא שבת אין מברכין עליו מאי שבת
Fol. 53 ומאי לא שבת °אי נימא לא שבת מחמת מלאכה אפילו ממלאכה דהיתרא והתניא אור של חיה [74]ושל חולה מברכין עליו אמר רב נחמן [75]בר יצחק [76]מאי שבת ששבת מחמת מלאכת עבירה תניא נמי הכי עששית שהיתה דולקת [77]והולכת כל היום כלו למוצאי שבת מברכין עליה: תנו רבנן גוי שהדליק מישראל וישראל שהדליק מגוי מברכין עליו גוי מגוי

M 63 רב אבת׳ M 64 לבסוף M 65 על ה M 66 — י״ה וב״ר M 67 - דברא משמע M 68 משום M 69 - לא M 70 בהסבת M 71 סתם הסבת M 72 אשי מ״ט אין מבר׳ M 73 לפי שסתם הסבת M 74 ואור של M 75 -- ב״י 76 שלא שבת מחמת מל׳ עבודה M 77 — והולכת.

Die Schule Šammajs sagt: Licht, Speise, Wolgerüche, Unterscheidungsegen; die Schule Hillels sagt: Licht, Wolgerüche, Speise, Unterscheidungsegen. Da ergänzte ihm Raba: Das sind die Worte R. Meirs, R. Jehuda aber sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels streiten nicht, dass man [den Segenspruch über] die Speise zuerst und den Unterscheidungsegen zuletzt spricht, worüber aber streiten sie? — bezüglich des Lichts und der Wolgerüche, die Schule Šammajs sagt: zuerst über das Licht, nachher über die Wolgerüche, die Schule Hillels sagt: zuerst über die Wolgerüche, nachher über das Licht, und hierüber sagte R. Johanan: Das Volk verfährt nach der Schule Hillels, und zwar nach dem Ausspruch R. Jehudas.

Die Schule Šammajs sagt: *Dass er geschaffen* &c. Raba sagte: Bezüglich [des Worts] *bara*, streitet niemand, dass es die Bedeutung *bereits erschaffen* hat, worüber aber streiten sie? — Bezüglich [des Worts] *bore*: Die Schule Šammajs ist der Ansicht, *bore* hat die Bedeutung *wird erschaffen*, die Schule Hillels aber ist der Ansicht, auch *bore* hat die Bedeutung *bereits erschaffen*. R. Joseph wandte ein: [Es heisst ja:] [1]*Er bildet das Licht und erschafft [bore] die Finsternis.* [2]*Er bildet Gebirge und erschafft [bore] den Wind.* [3]*Er erschafft [bore] den Himmel und spannt ihn aus*! — Vielmehr, sagte R. Joseph, bezüglich [der Worte] *bara* und *bore* streitet niemand, dass sie die Bedeutung *bereits erschaffen* haben, worüber aber streiten sie? — bezüglich [der Worte] *Licht* und *Lichter*, die Schule Šammajs ist der Ansicht, das Feuer hat eine Lichtart, die Schule Hillels ist der Ansicht, das Feuer hat mehrere Lichtarten[4]. Desgleichen wird auch gelehrt: Die Schule Hillels sprach zu der Schule Šammajs: Im Feuer sind mehrere Lichtarten enthalten.

Man spricht nicht &c. Einleuchtend ist dies bezüglich des Lichts, da es ja nicht geruht hat[5], warum aber nicht über Wolgerüche?! R. Jehuda im Namen Rabhs erwiderte: Hier handelt es sich um eine Tischgesellschaft von Nichtjuden, und eine Tischgesellschaft von Nichjuden ist gewöhnlich der Abgötterei gewidmet. Da er aber im Schlussfatz lehrt: man spricht nicht den Segenspruch über ein Licht, noch über Wolgerüche einer Abgötterei, so ist ja zu entnehmen, dass der Anfangsatz nicht von einer Abgötterei spricht?! — R. Ḥanina Surenser erwiderte: Er giebt den Grund an[6]: aus welchem Grund spricht man den Segenspruch nicht über das Licht, noch über Wolgerüche der Nichtjuden?! — weil eine Tischgesellschaft von Nichtjuden gewöhnlich der Abgötterei gewidmet ist.

Die Rabbanan lehrten: Ueber ein Licht, das geruht hat, spricht man den Segenspruch, das nicht geruht hat, spricht man den Segenspruch nicht. Was heisst «geruht» und was heisst «nicht geruht»? wollte man sagen, es hat zwecks einer Arbeit nicht geruht, selbst einer erlaubten Arbeit, so wird ja gelehrt: Ueber ein Licht bei einer Wöchnerin, oder bei einem Kranken spricht man den Segenspruch! R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Was heisst «geruht»? — es hat für verbotene Arbeit geruht. Desgleichen wird auch gelehrt: Ueber eine Lampe, die den ganzen Tag hindurch gebrannt hat, spricht man am Ausgang des Šabbath den Segenspruch.

Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Nichtjude an einem Licht eines Jisraëliten, oder ein Jisraëlit an einem Licht eines Nichtjuden angezündet hat, so spricht man darüber den Segenspruch; wenn ein Nichtjude an einem Licht

1. Jes 45,7. 2. Am 4,13. 3. Jes 42,5. 4. RSJ: Die versch. Farben an der Flamme. 5. Es ist vorausgesetzt, dass der Nichtjude es am Sabb. hat brennen lassen. 6. Der Schlussatz ist die Begründung des Anfangsatzes.

eines Nichtjuden, so spricht man darüber nicht den Segenspruch. Warum nicht, wenn ein Nichtjude an einem Licht eines Nichtjuden angezündet hat, weil dasselbe nicht geruht hat, demnach sollte es doch auch [verboten sein], wenn ein Jisraélit an einem Licht eines Nichtjuden angezündet hat, es hat ja nicht geruht!? Wolltest du aber erwidern, [jenes Licht], das verbotene, war ist ja fort, dieses ist ja ein anderes und zwar wurde es in der Hand eines Jisraéliten erzeugt, — wie erklärt sich die folgende Lehre: Wer eine Flamme nach der Strasse herausträgt[1], ist strafbar; warum ist er denn strafbar, was er herausgetragen, hat er ja nicht hineingetragen, und was er hineingetragen hat, hat er ja nicht herausgetragen!? — Vielmehr, das verbotene [Licht] besteht allerdings weiter, er aber spricht den Segenspruch über das Hinzugekommene, was erlaubt ist. Wenn so, sollte es doch, wenn ein Nichtjude an einem Licht eines Nichtjuden anzündet, ebenfalls erlaubt sein!? — Thatsächlich ist es auch so, das ist aber nur eine Massregel wegen eines einzigen[2] Nichtjuden mit einer einzigen[2] Flamme.

Die Rabbanan lehrten: Wer ausserhalb der Stadt geht und Licht sieht, soll, wenn die Mehrzahl [ihrer Bewohner] Nichtjuden sind, den Segenspruch nicht sprechen, wenn die Mehrzahl Jisraéliten sind, den Segenspruch sprechen. Dies widerspricht sich ja aber selbst; du sagst ja, wenn die Mehrzahl Nichtjuden sind, so spreche er den Segenspruch nicht, also wenn halb gegen halb, spreche er wol den Segenspruch; darauf aber lehrt er: wenn die Mehrzahl Jisraéliten sind, spreche er den Segenspruch, also wenn halb gegen halb, spreche er den Segenspruch nicht!? — Dem Gesetz nach soll man, wenn halb gegen halb, ebenfalls den Segenspruch sprechen, da er aber im Anfangsatz [die] Mehrzahl Nichtjuden lehrt, so lehrt er auch im Schlussatz [die] Mehrzahl Jisraéliten.

Die Rabbanan lehrten: Wer ausserhalb der Stadt geht und ein Kind mit einer Fackel in der Hand sieht, untersuche er: ist es ein jisraélitisches, so spreche er den Segenspruch, ist es ein nichtjüdisches, so spreche er den Segenspruch nicht. Warum gerade ein Kind? dies ist ja auch bei einem Erwachsenen der Fall!? R. Jehuda im Namen Rabhs erwiderte: Hier handelt es sich, wo es kurz vor Sonnenuntergang ist; bei einem Erwachsenen ist es ersichtlich, dass er ein Nichtjude ist, bei einem Kind aber kann es auch sein, dass es ein jisraélitisches ist, und es ist nur ein Zufall, dass es [die Fackel] hält.

Die Rabbanan lehrten: Wer ausserhalb der Stadt geht und ein Feuer sieht, soll, wenn es dick wie das eines Glühofens ist, den Segenspruch sprechen, wenn nicht, den Segenspruch nicht sprechen. Das Eine lehrt: Ueber das Licht eines Glühofens spricht man den Segenspruch, ein Anderes hingegen lehrt, dass man darüber den Segenspruch nicht spricht!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine am Anfang[3], das Andere am Schluss. Das Eine lehrt: Ueber das Licht eines Ofens und eines Herds spricht man den Segenspruch, ein Anderes hingegen lehrt, dass man darüber den Segenspruch nicht spricht!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine am Anfang, das Andere am Schluss. Das Eine lehrt: Ueber das Licht eines Bethauses, sowie eines Lehrhauses, spricht man den Segenspruch, ein Anderes hingegen lehrt, dass man darüber den Segenspruch nicht spricht!? — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo ein hochgeachteter Mann anwesend ist[4], das Andere, wo kein hochgeachteter Mann anwesend ist. Wenn du willst, sage ich, sowol das Eine wie das Andere, wo ein hochgeachteter Mann anwesend ist, dennoch ist es kein Widerspruch, das Eine, wo ein [illegible] das Andere, wo ein hochgeachteter Mann anwesend ist [illegible]

[illegible]

אין מברכין עליו: מאי שנא גוי מגוי דלא משום דלא שבת
אי הכי ישראל מגוי נמי הא לא שבת וכי תימא הך איסורא
אזל ליה והא אחרינא הוא וגבירא דישראל קא מתילדא אלא
הא דתניא המוציא שלהבת לרשות הרבים חייב אמאי חייב
מה שעקר לא הניח ומה שהניח לא עקר אלא לעולם דאיסורא
נמי איתיה וכי קא מברך אתוספתא דהיתרא קא מברך אי הכי
גוי מגוי נמי אין הכי נמי גזרה משום גוי ראשון ועמוד ראשון:
תנו רבנן היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם רוב גוים אינו
מברך אם רוב ישראל מברך הא גופא קשיא אמרת אם רוב
גוים אינו מברך הא מחצה על מחצה מברך והדר תני אם רוב
ישראל מברך הא מחצה על מחצה אינו מברך בדין הוא דאפילו
מחצה על מחצה נמי מברך ואיידי דתנא רישא רוב גוים תנא
סיפא רוב ישראל: תנו רבנן היה מהלך חוץ לכרך וראה תינוק
ואבוקה בידו בודק אחריו אם ישראל הוא מברך אם גוי הוא
אינו מברך מאי איריא תינוק אפילו גדול נמי אמר רב יהודה
אמר רב הכא בסמוך לשקיעת החמה עסקינן גדול מוכחא
מלתא דודאי גוי הוא תינוק אימר ישראל הוא אקרי ונקיט:
תנו רבנן היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם עבה כפי
הכבשן מברך עליו ואם לאו אינו מברך עליו תני חדא אור
של כבשן מברכין עליו ותניא אידך אין מברכין עליו לא
קשיא הא בתחלה הא לבסוף תני חדא אור של תנור ושל
כירים מברכין עליו ותניא אידך אין מברכין עליו לא קשיא
הא בתחלה הא לבסוף תני חדא אור של בית הכנסת
ושל בית המדרש מברכין עליו ותניא אידך אין מברכין עליו
לא קשיא הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב ואי
בעית אימא הא והא דאיכא אדם חשוב ולא קשיא הא דאיכא

M 78 גוי שהדליק מישר' דהא שבת ארא יש' מגוי הא ל' ש וכ ת האי דאיס' אזיל והאי אחר הוא אלא הא || M 79 + והוינן בה || M 80 אלא || M 81 ומשום עמ' || M 82 למדינה || M 83 אימא סיפא אם || M 84 מברך אלא איידי דתנא רישא אם ר ג תנא נמי סיפא אם ר י || M 85 קטן || M 86 רי א || M 87 בשה ח עסק' גדול ודאי גוי הוא תינוק דלמא יש' הוא ונפיק ת ר || M 88 כאור || M 89 כאן בתחלה כאן בסוף || M 90 ת ח || M 91 ושל בהמ' ד || 92 בב מ הסדר: הזגא, כהרא א ה.

חונא הא דליכא חונא ואי בעית אימא הא והא דאיכא חונא ולא קשיא הא דאיכא סהרא והא דליכא סהרא: תנו רבנן היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם בית שמאי אומרים כל אחד ואחד מברך לעצמו ובית הלל אומרים אחד מברך לכולן משום שנאמר °ברוב עם הדרת מלך בשלמא בית הלל מפרשי [93]טעמייהו אלא בית שמאי מאי טעמייהו קסברי [94]מפני בטול בית המדרש תניא נמי הכי של בית רבן גמליאל לא היו אומרים [95]מרפא בבית המדרש מפני בטול בית המדרש: Pr. 14,28

אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של מתים: מאי טעמא נר לכבוד הוא דעבידא בשמים לעבורי ריחא הוא דעבידי [96]אמר רב יהודה אמר רב כל שמוציאין [97]לפניו ביום ובלילה אין מברכין עליו [98]וכל שאין מוציאין לפניו אלא בלילה מברכין עליו אמר רב הונא בשמים של בית הכסא ושמן העשוי להעביר את הזוהמא אין מברכין עליו [99]למימרא דכל היכא דלאו לריחא עבידא [1]לא מברכין עלויה מתיבי הנכנס לחנותו של בשם והריח ריח אפילו ישב שם כל היום [2]כלו אינו מברך אלא פעם [3]אחת נכנס ויצא נכנס ויצא מברך על כל פעם ופעם והא [4]הכא דלאו לריחא הוא דעבידא וקא מברך אין לריחא נמי הוא דעבידא כי היכי דניריחו אינשי וניתו וניזבון מניה: תנו רבנן היה מהלך [5]חוץ לכרך והריח ריח אם רוב גוים אינו מברך [6]אם רוב ישראל מברך [7]רבי יוסי אומר [8]אפילו רוב ישראל נמי אינו מברך מפני שבנות ישראל מקטרות לכשפים אטו כולהו [9]לכשפים מקטרן הוה ליה מעוטא לכשפים ומעוטא נמי לגמר את הכלים אישתכח רובא דלאו לריחא עביד [10]וכל רובא דלאו לריחא עביד לא מברך: [11]אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המהלך בערבי שבתות בטבריא ובמוצאי שבתות בצפורי והריח ריח אינו מברך מפני שהוקתו אינו עשוי אלא לגמר בו את הכלים: תנו רבנן היה מהלך בשוק של עבודה זרה [12]ונתרצה להריח

93 P B טעמא 94 M משום 95 M אכותא מפני 96 M - אר׳ י׳ 97 M — לפניו ביום ו 98 M כל שלפ׳ אין מוצ׳ ביום בלילה מב׳ עליו ולא ביום א״ר יהודה 99 בכ״י מונאכו באה פה הברייתא ״ת״ר נחלים עוממות״ עד ״בגן אלהים״ והיא בעמוד ב׳ 1 M אין מבר׳ עליו ורמינהי הנכנס לחנוני של בשמים 2 M —כלו; 3 B אחד 4 M חנותו של בשב לאו לריחא עבידא אמר לך ר״י לריחא הוא דעביד כ״ה דנירחו וניתו וניזבניה ת״ר 5 M +בדרך 6 M +עליו ו 7 M + מחצה ע״מ מברך 8 M מע״מ לאיברך 9 M מקט׳ לכשפים נינהו כיון דאיכא מיעוט לגמר ומיעוט מחצה להוציא ואשתכח 10 M וכל... מברך || 11 בכ״מ קדמה הברייתא דמהלך בשוק למימרא דרחב״א 12 M והריח ריח ומתרצה ה״ז.

Kastellan vorhanden ist[1], das Andere, wenn kein Kastellan vorhanden ist, und wenn du willst, sage ich: [illegible] das Eine wie das Andere, wo ein Kastellan vorhanden ist, dennoch ist es kein Widerspruch: das Eine, wo Mondschein vorhanden ist, das Andere, wo kein Mondschein vorhanden ist.

Die Rabbanan lehrten: Sitzen sie im Lehrhaus und man bringt ihnen Licht, so spricht, wie die Schule Sammajs sagt, ein jeder den Segensspruch für sich, die Schule Hillels sagt: einer spricht den Segensspruch für Alle, denn es heisst: [2]*In der Masse des Volks ist die Pracht des Königs.* Einleuchtend ist die Ansicht der Schule Hillels, sie giebt ja ihren Grund an, was ist aber der Grund der Schule Sammajs? — Sie ist dieser Ansicht wegen der Störung im Lehrhaus[3]. Desgleichen wird auch gelehrt: Die aus dem Haus R. Gamaliels pflegten im Lehrhaus nicht „zur Genesung" zu sagen wegen der Störung im Lehrhaus.

Man spricht den Segensspruch nicht über das Licht, sowie über Wolgerüche der Leichen. Aus welchem Grund? — Das Licht wird ihm zu Ehren angezündet, die Wolgerüche sind, um den Geruch zu vertreiben. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Würde man [für die Leiche] sowol am Tag, wie bei Nacht [Licht] vorantragen, so spricht man über es[4] nicht den Segensspruch; würde man aber für dieselbe nur bei Nacht [Licht] vorantragen, so spricht man über es den Segensspruch. R. Hona sagte: Ueber Wolgerüche im Abtritt[5] und über Oel, mit welchem man den Schmutz entfernt[6], spricht man nicht den Segensspruch. Hieraus zu entnehmen, dass man über Alles, was nicht zum riechen bereitet wird, den Segensspruch nicht spricht — dagegen wandte man ein: «Wer in den Laden eines Gewürzkrämers eintritt und einen Duft riecht, spricht den Segensspruch ein einziges Mal, auch wenn er dort den ganzen Tag sitzt; wenn er aber immerfort hinein und hinaus geht, so spricht er den Segensspruch jedesmal.» Hier wurde es ja aber nicht zum Riechen bereitet, und dennoch spricht man den Segensspruch! — Auch hier ist es zum Riechen bereitet, damit die Leute riechen, und dann kommen und bei ihm kaufen.

Die Rabbanan lehrten: Geht jemand ausserhalb der Stadt und riecht einen Duft, so soll er, wenn die Mehrzahl [ihrer Einwohner] Nichtjuden sind, den Segensspruch nicht sprechen, wenn die Mehrzahl Jisraëliten sind, den Segensspruch sprechen; R. Jose sagt: auch wenn die Mehrzahl Jisraëliten sind, spreche er den Segensspruch ebenfalls nicht, weil die Töchter Jisraëls zwecks Zauberei räuchern. Aber räuchern denn alle zwecks Zauberei?! — Ein Teil räuchert zwecks Zauberei, ein Teil auch, um die Kleider auszuräuchern, so ergiebt sich, dass dies grösstenteils nicht des Geruchs wegen geschieht, und wo es grösstenteils nicht des Geruchs wegen geschieht, spricht man den Segensspruch nicht. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Wer an den Vorabenden des Šabbaths in Ṭiberjas oder an den Ausgangsabenden des Šabbaths in Sepphoris einhergeht und einen Duft riecht, spricht keinen Segensspruch, weil es fest steht, dass er nur, um die Kleider zu räuchern, bereitet wurde. Die Rabbanan lehrten: Geht jemand in einer Strasse, wo sich eine Stätte der Abgötterei befindet, und riecht mit Willen, so ist er ein Sünder.

1. Der bei diesem Licht zugleich seine Arbeit verrichtet. 2. Pr. 14,28. 3. Wenn einer [illegible] spricht, müssen alle übrigen ihr Studium unterbrechen. 4. Das Licht; daraus ist zu schliessen, dass man das Licht nur zu Ehren des Toten angezündet hat. 5. Die nur den Zweck haben, den schlechten Geruch zu vertreiben. 6. [illegible]

Man spricht über das Licht nicht eher den Segen, als bis man von seinem Licht Nutzen hat. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Nicht dass man thatsächlich sein Licht benutzte, sondern auch wenn man in der Ferne steht, falls man in der Nähe stehend dessen Licht benutzen konnte. Ebenso sagt auch R. Aši. Wir haben gelehrt: auch wenn man in der Ferne steht. [illegible] Hat jemand ein Licht in seinem [illegible] versteckt oder in einer Laterne, oder er sah eine Flamme und benutzte deren Licht nicht, oder wenn er deren Licht benutzte, aber die Flamme nicht sah, so spricht er nicht eher den Segenspruch, als bis er die Flamme gesehen und deren Licht benutzt hat. [illegible] ist der Fall, wenn er deren Licht benutzt, die Flamme selbst aber nicht sieht; dies kann vorkommen, wenn er um die Ecke steht. Wie kann es vorkommen, dass er die Flamme sieht, deren Licht aber nicht benutzt? — nicht etwa, wenn sie in der Ferne ist? — Nein, wenn sie immer dunkler wird.

Die Rabbanan lehrten: Ueber knisternde Kohlen spricht man den Segenspruch, über verglimmende spricht man den Segenspruch nicht. Was heisst knisternde? R. Ḥisda erwiderte: Wenn man einen Span hineinwirft [illegible] sich von selbst entzündet. Sie stellten die Frage: *Omemoth* [illegible] *Omemoth*[1] [illegible] Komme und höre: R. Ḥisda b. Abdimi citirte: [2]*Zedern verdunkeln [āmemuhu] ihn nicht im Garten Gottes.* Raba aber sagte: bis man es thatsächlich benutzt hat. Wie weit? [illegible] sagte: Bis man zwischen einem Assar[3] und einem Pondion unterscheidet. Ḥizqija sagte: Bis man zwischen einem tiberiatischen Meluzma[4] und einem sepphoritischen Meluzma unterscheidet. R. Jehuda pflegte den Segenspruch zu sprechen über [das Licht] im Haus [illegible]; Raba pflegte den Segenspruch zu sprechen über [das Licht] im Haus des Gorja b. Ḥama[6]; Abajje pflegte den Segenspruch zu sprechen über [das Licht] im Haus des b. Abuha. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Man sucht nicht nach dem Licht, wie man [bei den] Geboten sucht. R. Zera sagte: [illegible] pflegte ich zu suchen, als ich aber dies hörte, was R. Jehuda im Namen Rabhs gesagt hat, suche ich ebenfalls nicht, sondern, wenn es sich mir gerade trifft, spreche ich den Segenspruch.

(Col. b) הרי זה חוטא: ואין מברכין על הנר עד שיאותו: אמר רב יהודה אמר רב לא יאותו[13] יאותו ממש אלא כל שאלו עומד[14] בקרוב ומשתמש[15] לאורו ואפילו[16] ברחוק מקום וכן אמר רב[17] אשי ברחוק מקום שנינו מתיבי היתה לו נר טמונה[18] בחיקו או[19] בפנס או שראה שלהבת ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת אינו מברך עד שיראה שלהבת וישתמש לאורה[20] בשלמא משתמש לאורה ולא ראה שלהבת משכחת לה דקימא בקרן זוית אלא ראה שלהבת ולא נשתמש לאורה היכי משכחת לה לאו דמרחקא לא[21] כגון דעמיא ואזלא: תנו רבנן גחלים לוחשות מברכין עליהן אוממות אין מברכין עליהן הכי דמי לוחשות אמר רב חסדא כל שאלו מכניס[22] לתוכן קיסם ודולקת מאליה אבעיא להו אוממות[23] או עוממות[23] תא שמע דאמר רב[24] חסדא בר אבדימי ארזים לא עממוהו בגן אלהים: ורבא אמר[25] יאותו ממש וכמה[26] אמר עולא כדי שיכיר בין איסר לפונדיון חזקיה אמר כדי שיכיר בין מלוזמא[27] של טבריא למלוזמא של צפורי רב יהודה מברך אדבי אדא דיילא[28] רבא מברך אדבי[29] גוריא בר חמא אביי מברך אדבי בר[30] אבוה אמר רב יהודה אמר רב אין מחזרין על האור כדרך שמחזרין על המצות אמר רבי זירא מריש הוה מהדרנא כיון דשמענא להא[31] דרב יהודה אמר רב אנא נמי לא מהדרנא אלא אי מקלע לי ממילא מבריכנא: מי שאכל וכו׳: אמר רב[32] זביד ואיתימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשכח אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך פשיטא ושכח תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו במזיד והאי דקתני ושכח להודיעך כחן דבית שמאי קמשמע לן: תניא אמרו להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח[33] וירד ולא ברך יחזור[34] לראש הבירה ויברך אמרו להן בית שמאי לבית הלל לדבריכם מי ששכח ארנקי[35] בראש הבירה לא[36] יעלה ויטלנה לכבוד עצמו הוא עולה

(Pes. 53b; Sab. 70; Ez. 31,8)

M 13 יאותו M 14 בקרוב B 15 לאורה ‖ M 16 במקום רחוק M 17 אסי במ׳ ר׳ עסקינן M 18 ‑ לו M 19 בפנים וראה M 20 בשלמא...נשת׳ לאורה M 21 דקא עמיא 22 קיסם לתוכו ומדלקת M 23 תנן ‖ M 24 יצחק M 25 עד שיאות לאורו ממש M 26 א״ע׳ P 27 של ‑ M 28 רבה M 29 גודא M 30 דבו M 31 דאר י א ר אין מחזרין על האור כדרך שמחזרין על המצות לא מהדרנא כי M 32 יהודה בר אבין מחלי M 33 וירד M 34 + ויעלה 35 M ברה ב M 36 יחזור ויטלנו לכ׳ ע׳ עולה.

Wer gegessen hat etc. R. Zebid, nach Anderen R. Dimi b. Abba, sagte: Der Streit besteht nur, wenn man [illegible] hat, geschah es aber absichtlich, geben Alle zu, dass man auf seinen Platz zurückkehre und den Segenspruch spreche. Selbstverständlich, es wird ja gelehrt: vergessen! — Man könnte glauben, dies sei auch, wenn es absichtlich geschah, der Fall, und dass er vergessen lehrt, geschieht nur, um dir die entschiedene Ansicht der Schule Sammajs hervorzuheben, daher lässt er uns hören. Es wird gelehrt: Die Schule Hillels sprach zu der Schule Sammajs: Nach eurer Ansicht sollte jemand, der auf der Zinne einer Burg ass und vergass und herabstieg, ohne den Segenspruch gelesen zu haben, wieder auf die Zinne der Burg steigen und den Segenspruch lesen? Die Schule Sammajs erwiderte der Schule Hillels: Und wer auf der Zinne einer Burg einen Geldbeutel vergessen hat, nicht [illegible] steigt etwa jemand, der [illegible] um so eher zur Ehre des [illegible] wenn er dies [illegible] sich zu Nutzen thut.

[illegible] 2 [illegible] Kapitel [illegible] אמם [illegible] עמם [illegible] *Hafen, Ital* [illegible] 7 Wörtl. [illegible]

לכבוד שמים לא כל שכן: הנהו תרי תלמידי חד עביד בשוגג [37]כבית שמאי ואשכח[38]ארנקא דדהבא וחד עביד במזיד כבית הלל ואכליה אריא: רבה בר בר חנה הוה קא אזיל[39]בשיירתא אכל ואשתלי ולא בריך אמר היכי אעביד אי אמינא [40]להו אנשאי לברך [41]אמרין לי בריך [42]כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת מוטב [43]דאמרינא להו אנשאי יונה דדהבא אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא אזיל ובריך ואשכח יונה דדהבא
Sab.45a Git.45a Syn.95a מאי שנא °יונה דמתליא כנסת ישראל [44]ליונה דכתיב °כנפי
Ps 68,14 יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונה אינה נצולת אלא בכנפיה אף [45]ישראל אינן נצולין אלא במצות: עד איכתי הוא וכו': [46]כמה שיעור [47]עיכול אמר רבי יוחנן כל זמן [48]שלא רעב וריש לקיש אמר כל זמן [49]שיצמא מחמת אכילתו אמר ליה רב יימר בר [50]שלמיא למר זוטרא ואמרי לה רב יימר בר שזבי למר זוטרא מי אמר ריש לקיש הכי והאמר רב אמי אמר ריש לקיש [51]כמה שיעור עכול כדי להלך ארבע מילין לא קשיא כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת: [52]בא להם יין וכו': למימרא דישראל אף על גב דלא שמע [53]כולה ברכה עונה וכי לא שמע היכי נפיק אמר [54]חייא בר רב בשלא אכל עמהן וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
Naz.66b בשלא אכל עמהן °אמר ליה רב לחייא בריה ברי חטוף ובריך וכן אמר רב הונא[55]לרבה בריה חטוף ובריך למימרא[56]דמברך עדיף ממאן דעני אמן[57]והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך אמר ליה רבי[58]נהוראי השמים [59]כן הוא תדע שהרי גולייריו [60]יורדין ומתגרין [61]וגבורים [62]יורדין ומנצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך יותר מן העונה אמן: [63]בעי מיניה שמואל מרב מהו לענות אמן אחר תינוקות של בית רבן אמר ליה אחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויין והני מילי בדלא עידן מפטריהו אבל בעידן מפטריהו עונין: תנו רבנן שמן מעכב את הברכה דברי [64]רבי זילאי רבי זיואי

M 37 + משום אונס שהזר M 38 ארנקי וח ע במ׳ כב״ה שלא הזר ואכלו אריה M 39 באורחא בשיירה M 40 בכזי דקורנס חלף ואי אמינא אישתלי לברוכי B M 41 אמרי M 42 + הכא M 43 דאימא להו נטרו לי דאנשיי יונה דדהבא ומ״ש יונה משום דמתילא כ״י P 44 כיונה M 45 + כנסת M 46 וכמה M 47 — עכול M B 48 שאינו M 49 שיצטרך למים מח׳ M 50 שלמיה M 51 לעיכול עד כדי מהלך M 52 עונין אמן וכ׳ M 53 כ״ב עונה M 54 רב חייא בר שילא שלא אכל וכ א רבה בר אבוה שלא אכל א ״ רבא לר״ח בריה הו״ב חו״ב M 55 לבריה M 56 + דמאן M 57 ורמינהי גדול M 58 נהוראי M 59 כך M 60 · יורד׳ ו M B 61 + במלחמה M 62 מנצחין כי קאמרי אינהו אליבא דהאי תנא דת׳ B 63 בעא M 64 + ר׳ מאיר.

Himmels? Es waren zwei Jünger, der Eine verfuhr in einem unbeabsichtigten Fall nach der Schule Šammajs und fand einen Beutel mit Goldgeld, der Andere verfuhr in einem beabsichtigten Fall nach der Schule Hillels und ein Löwe frass ihn. Rabba b. Bar Ḥana zog mit einer Karawane, er ass und vergass den Tischsegen zu lesen. Da sagte er: was soll ich nun thun? sage ich ihnen, dass ich vergessen habe den Tischsegen zu lesen, so werden sie mir antworten: lese ihn [hier], wo du ihn liest, liest du ihn ja dem Allbarmherzigen; es ist besser, ich sage ihnen, dass ich eine goldene Taube vergessen habe. Darauf sprach er zu ihnen: Wartet auf mich, ich habe eine goldene Taube vergessen. Er kehrte zurück, las den Tischsegen und fand eine goldene Taube. Warum gerade eine Taube? — Weil die Gemeinschaft Jisraëls mit einer Taube verglichen wird, wie es heisst: [1]*Wie die Flügel einer Taube, mit Silber bedeckt, und ihre Fittige mit dem Rotgelb des Golds.* Wie die Taube sich durch ihre Flügel rettet, so rettet sich Jisraël nur durch die Gebote.

Bis wie lange &c. Wie lange währt die Verdauung? R. Joḥanan sagte: Solange man nicht wieder hungrig geworden ist. RŠ. b. Laqiš sagte: Solange man von seinem Essen Durst hat. R. Jemar b. Šalmija sprach zu Mar Zuṭra, nach Anderen, R. Jemar b. Šezbi zu Mar Zuṭra: Hat denn RŠ. b. Laqiš dies gesagt? R. Ami sagte ja im Namen des RŠ. b. Laqiš: wie lange währt die Verdauung? — solange man vier Mil gehen kann. — Das ist keine Frage, das Eine nach einem kräftigen Essen, das Andere nach einem leichten Essen.

Setzt man ihnen Wein vor &c. Hieraus zu entnehmen, dass man bei einem Jisraëliten, auch wenn man den ganzen Segenspruch nicht gehört hat, [Amen] antwortet — wie kann man sich aber der Pflicht entledigen, wenn man ihn nicht gehört hat? Ḥija b. Rabh erwiderte: Wenn man mit ihnen nicht gespeist hat[2]. Ebenso sagte R. Naḥman im Namen des Rabba b. Abuha: wenn man mit ihnen nicht gespeist hat. Rabh sprach zu seinem Sohn Ḥija: Mein Sohn, hasche [den Becher] und spreche den Segen. Ebenso sagte R. Hona zu seinem Sohn Rabba: Hasche [den Becher] und spreche den Segen. Hieraus zu entnehmen, dass wer den Segen spricht, besser thut als der, welcher Amen antwortet — es wird ja aber gelehrt: R. Jose sagte: Besser thut, wer Amen antwortet, als der den Segen spricht! R. Nehoraj sprach zu ihm: Beim Himmel, so ist es auch; merke, die Kämpfer steigen herab und eröffnen die Schlacht, und die Helden steigen herab und erringen den Sieg. — Hierüber streiten Tannaïm; denn es wird gelehrt: Sowol wer den Segenspruch spricht, wie auch wer Amen antwortet, ist damit gemeint[3], nur dass man den, der den Segenspruch spricht, schneller [belohnt] als den, der Amen antwortet.

Šemuël fragte Rabh: Antwortet man Amen, wenn Schulkinder [den Segen] lernen? Dieser erwiderte: Nach jedem [Segen] sagt man Amen, ausgenommen nach dem der Schulkinder, da sie ihn nur lernweise hersagen. Dies nur, wenn sie nicht gerade die Haphṭara lesen, wenn sie aber die Haphṭara lesen, so antwortet man [Amen].

Die Rabbanan lehrten: Das Oel[4] hält den Tischsegen auf — Worte R. Zilajs. R. Zivaj sagt, es hal

1 Ps. 68,14. 2 [illegible] 4 Zum Reinigen der Hände nach der Mahlzeit.

[illegible] acht auf: R. Aḥa sagt: wohlriechendes Öl hält auf. R. Zuhamaj sagt: wie ein Beschmutzter beim Tempeldienst unzulässig ist, so sind beschmutzte Hände unzulässig beim Tischsegen. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Ich kenne weder Zuhamaj, noch Zuhamaj, noch Zuhamaj; ich kenne vielmehr folgende Lehre, denn R. Jehuda sagte im Namen Rabhs, nach Anderen wurde dies in einer Barajtha gelehrt: *Ihr sollt euch heiligen*, dies für das Vortisch-Waschen; *ihr sollt heilig sein*, dies für das Nachtisch-Waschen; ***denn heilig***, dies für das Öl; *ich, der Herr euer Gott*, dies für den Segen.

אומר אינו מעכב רבי אחא אומר שמן טוב מעכב רבי זוהמאי אומר כשם שמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אמר רב נחמן בר יצחק אנא לא זוהמאי ולא זוהמאי ולא זוהמאי ידענא אלא מתניתא ידענא דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן אני ה׳ אלהיכם זו ברכה:

M 6 אינו | —

NEUNTER ABSCHNITT

SIEHT jemand einen Ort, an dem Jisraël Wunder geschehen sind, so spricht er: „*Gebenedeiet sei er, da er unseren Vätern an diesem Ort Wunder erwiesen hat*“, wenn einen Ort, an dem Abgötterei ausgerottet wurde, so spricht er: „*Gebenedeiet sei er, dass er die Abgötterei aus unserem Land ausgerottet hat*“. Ueber Kometen, Erdbeben, Donner, Sturme und Blitze spricht man: „*Gebenedeiet sei, dessen Kraft und dessen Macht die ganze Welt voll ist*“. Ueber Berge, Hügel, Meere, Flüsse und Wusten spricht man: „*Gebenedeiet sei der das Schöpfungswerk vollbracht hat*“. R. Jehuda sagt: wer das grosse Meer sieht spricht: „*Gebenedeiet sei, der das grosse Meer erschaffen hat*“, und zwar nur, wenn er es zeitweise sieht. Ueber den Regen, sowie uber gute Nachrichten spricht man: „*Gebenedeiet sei der Gute und Wolthatige*“. Ueber schlechte Nachrichten spricht man: „*Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit*“. Wer ein neues Haus gebaut, oder neue Kleider gekauft hat spricht: „*Gebenedeiet sei er, dass er uns leben, bestehen und zu dieser Zeit heranreichen liess*“. Man benedeiet fur das Schlechte, das mit Gutem zusammenfallt, und fur das Gute, das mit Bösem zusammenfallt. Flehet jemand uber Geschehenes, so ist es ein vergebliches Gebet. Ist seine Frau schwanger, und er spricht: „Möge es wolgefallig sein, dass meine Frau einen Knaben gebäre“, so ist dies ein vergebliches Gebet. Kommt er vom Weg und hört ein Geschrei in der Stadt und spricht: „Möge es wolgefallig sein, dass dies nicht in meinem Haus sei“, so ist dies ein vergebliches Gebet. Wer eine Grossstadt passiren muss, spricht zwei Gebete: das eine bei seinem Einzug, das andere bei seinem Auszug; Ben Ázaj sagt: vier: zwei bei seinem Einzug, eines bei seinem Auszug, sowie ferner einen Dank fur das Vergangene und ein Gebet fur das Kommende. Der Mensch ist verpflichtet, für das Schlechte ebenso zu benedeien, wie er fur das Gute benedeiet, denn es heisst: [3] *Du sollst den Herrn,*

Fol. 54a i הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה[1] מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו:

ii [2] על הזיקין ועל הזועות ועל הרעמים ועל הרוחות ועל הברקים אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה [3] בראשית רבי יהודה אומר [4] הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואהו [5] לפרקים על הגשמים ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב

iii Pes. והמטיב על [6] בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה מברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה והצועק [7] לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע [7] קול צוחה [8] בעיר ואומר יהי רצון שלא [8] תהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא:

iv הנכנס לכרך [9] מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ארבע שתים בכניסתו [10] ואחת ביציאתו

v Ber. 60b; Meg. 25a; Dt. 6,5 [11] ונותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר ואהבת

1 M + הרואה 2 M + מעשה 3 M על הים 4 הוא או: V 4 שמועות 5 M על מה שעברה זו 6 M קול 7 M בעיר 8 M יהא ארון בביתי 9 M צריך 10 B ושתים 11 B נותן M ועל מה שעבר נותן הודאה וצועק על מה שעתיד להיות

[illegible]

את ה׳ אלהיך בכל לבבך וגו׳ בכל לבבך בשני יצריך
ביצר טוב וביצר [12]רע בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך
בכל מאדך בכל ממונך דבר אחר בכל מאדך בכל מדה
ומדה שהוא מודד לך [13]הוי מודה לו לא יקל אדם את ראשו
כנגד שער [14]המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים
Jab 6a ולא יכנס [15]להר הבית במקלו [16]ובמנעלו ובפונדתו ובאבק
שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל
חותמי ברכות [17]שבמקדש היו אומרים עד העולם משקלקלו
המינים ואמרו אין [18]עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים
מן העולם ועד העולם התקינו שיהא אדם שואל [19]את שלום
Rt 2,4 חברו בשם שנאמר °והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים
Jud 6,12 ה׳ עמכם ויאמרו לו יברכך ה׳ ואומר °ה׳ עמך גבור החיל
Pr 23,22 ואומר °אל תבוז כי זקנה אמך ואומר °עת לעשות לה׳ הפרו
Ps 119,126 תורתך [20]רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה׳:

Ex 18,10 **גמרא.** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא °ויאמר
יתרו ברוך ה׳ אשר הציל וגו׳ אניסא דרבים [21]מברכינן אניסא
דיחיד לא [21]מברכינן [22]והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר
[23]ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואתצל מניה אתא
לקמיה דרבא ואמר ליה כל אימת דמטית להתם בריך ברוך
שעשה לי [24]נס במקום הזה [25]ומר בריה דרבינא הוה קא אזיל
בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא [26]אברי ליה
עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קא אזיל ברסתקא
דמחוזא ונפל עליה גמלא [27]פריצא אתפריקא ליה אשיתא על
[28]לגוה כי מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס [29]בערבות
ובגמל כי מטא לרסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי [24]נס
בגמל ובערבות [30]אמרי אניסא דרבים כולי עלמא מחייבי לברוכי
אניסא דיחיד איהו חייב לברוכי: תנו רבנן הרואה מעברות
הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד
בית חורון ואבן [31]שבקש לזרוק עוג מלך הבשן [32]למשה ואבן
שישב עליה משה [33]בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק
ואשתו של לוט [34]וחומת יריחו שנבלעה במקומה [35]על כולן

12 B הרע 13 M בכי הד מודה לו מאד מאד לא 14 M בית הנ׳לת 15 M + אדם 16 M ובתרמילו ובפונדיתו 17 M שהיו במ׳ לא היו 18 M העולם אלא לאחד 19 M בשלום 20 M רבי...לה׳ 21 M מברכין 22 M + איני 23 M ירדנא ונפל אריא עליה ואית׳ מיניה ואתא 24 M נסים 25 M מר 26 M איברייא ליה עינא דמיא ושתי כי הוה מטי לער׳ בריך ברוך שעשה לי נסים בער׳ ותו 27 M פריקא 28 M לגויה ואיתצל מניה 29 M במקום הזה ובגמל 30 M על ניסי הרבים כ״ע צריכי לבר על ניסי יחיד הוא נהלי צריך לברך כ״ע לא צריכי לברוכי 31 M שזרק 32 M במשה B על ישראל 33 M בשעת מלחמת עמלק 34 M והומות יר׳ שנבלעו במקומן 35 M כולן צריכין שיתנו שבח.

deinen Gott, mit deinem ganzen Herzen lieben &c. *mit deinem ganzen Herzen* mit deinen beiden Trieben, mit dem Trieb zum Guten und mit dem Trieb zum Bösen; *mit deiner ganzen Seele* selbst wenn er dir deine Seele nimmt; *mit deinem ganzen Vermögen*: mit deiner ganzen Habe; eine andere Erklarung: *mit deinem ganzen Vermögen* danke[1] ihm für jedes Mass, mit dem er dir misst. Der Mensch benehme sich nicht leichtsinnig vor dem Ostthor [des Tempels], weil es sich genau gegenüber dem Allerheiligsten befindet. Man gehe nicht auf den Tempelberg mit Stock, Stiefeln, Geldgürtel und Staub auf den Füssen. Man mache ihn ferner nicht zum Durchgang, und als Wichtiges von Geringem folgere man, dass man dort nicht ausspucken darf. Alle, die im Tempel den Segen zu beendigen pflegten, sagten: „Bis Ewigkeit“; als aber die Minäer ausarteten und sagten, es gäbe nur eine Welt[2], ordnete man an, zu sagen: „Von Ewigkeit zu Ewigkeit“. Man ordnete auch an, dass der Mensch seinen Nächsten mit dem Gottesnamen grusse, wie es heisst: [3]*Und siehe, Boaz kam aus Beth-Lehem und sprach zu den Schnittern Der Herr sei mit euch. Da erwiderten sie: Der Herr segne dich.* Ferner heisst es: [4]*Der Herr sei mit dir, tapferer Held.* Ferner heisst es: [5]*Verachte nicht deine Mutter, dass sie alt geworden ist.* ferner: [6]*Da es galt, für den Herrn zu wirken, missachteten sie deine Gesetzlehre.* R. Nathan sagt: Sie missachteten deine Gesetzlehre, weil es galt, für den Herrn zu wirken.

GEMARA. Woher uns dies? R. Johanan sagte: Weil es heisst: [7]*Und Jitro sprach: Gebenedeiet sei der Herr, der errettet hat* &c. Aber benedeiet man denn für ein Wunder, das Vielen geschieht, und nicht (benedeiet man) für ein Wunder, das einem Einzelnen geschieht? Es ereignete sich ja, dass ein Mann in Eber Jemina ging, und ein Löwe fiel ihn an, und es geschah ihm ein Wunder, dass er errettet wurde; da kam er vor Raba, und dieser sprach zu ihm: So oft du dort vorübergehst, sprich: Gebenedeiet sei er, dass er mir an dieser Stelle ein Wunder that. Ebenso ging Mar b. Rabina im Thal von Àraboth und lechzte nach Wasser. Da geschah ihm ein Wunder, und es wurde ihm eine Wasserquelle erschaffen, aus der er trank. Ein anderes Mal ging er in der Umgebung von Meḥoza und ein tolles Kamel fiel ihn an, da öffnete sich ihm eine Mauer, und er flüchtete sich darin. So oft er nach Àraboth kam, sprach er: „Gebenedeiet sei er, dass er mir in Àraboth und mit dem Kamel ein Wunder that“, und so oft er nach der Umgebung von Meḥoza kam, sprach er: „Gebenedeiet sei er, dass er mir mit dem Kamel und in Àraboth ein Wunder that.“ Man erwiderte: Ueber ein Wunder, das Vielen geschah, ist alle Welt zu benedeien verpflichtet, über ein Wunder, das einem Einzelnen geschah, ist nur er zu benedeien verpflichtet.

Die Rabbanan lehrten: Wer die Furt des Meers, die Furt des Jardens, die Furt der Arnonbäche, die Elgabiš-Steine am Abhang zu Beth-Ḥoron, den Stein, den Og, König von Basan auf Mošeh werfen wollte, den Stein, auf dem Mošeh sass, als Jehošuâ gegen Àmaleq kämpfte, die Frau Lots, die Mauer von Jeriḥo, die an ihrem Ort versunken ist, sieht, muss für jedes Dank und Lob vor Gott abstatten. Einleuchtend ist

1. Wegen der Aehnlichkeit der Worte מאד, מדה u. מודה. 2. עולם Welt [illegible] 3. Rt 2,4. 4. Jud 6,12. 5. Pr 23,22. 6. Ps 119,126. 7. Ex 18,10.

צריך שיתן הודאה וישבח לפני המקום: בשלמא מעברות הים דכתיב ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ויעמדו הכהנים נשאי ארון ה' בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה עד תם כל העם לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים הוו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי עבדו להון נקירתא ויתבי בהון אמרי כי חלפי ישראל הכא נקטלינהו ולא הוו ידעי דארון הוה מסגי קמיהו דישראל והוה ממיך להו טורי מקמיהו כיון דאתא ארון אדבקו טורי בהדי הדדי וקטלינהו ונחת דמיהו לנחלי ארנון כי אתו את והב חזו דמא דקא נפיק מביני טורי אתו ואמרי להו לישראל ואמרו שירה היינו דכתיב ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב: אבני אלגביש: מאי אבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש עמדו על גב איש זה משה דכתיב והאיש משה ענו מאד וכתיב ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה ירדו על גב איש זה יהושע דכתיב קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וכתיב ויהי בנסם מפני (בני) ישראל הם במורד בית חורן וה' השליך עליהם אבנים גדלות: אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק למשה גמרא גמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואישדי עליהו ואיקטלינהו אזל עקר טורא בר תלתא פרסי ואייתי על רישיה ואייתי הקב"ה קמצי ונקבוה ונחית בצואריה הוה בעי למשלפא משכי שניה להאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפא והיינו דכתיב שני רשעים שברת וכדרבי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבבת משה כמה הוי עשר אמות שקל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחייה בקרסוליה וקטליה: ואבן שישב עליה משה דכתיב וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו

M 36 בשלמא ביבשה | M 37 ברית | M 39 ארא | M 40 ובי הוו ישראל מחלפי | M 41 מישו יתהון בבתר ארנון ועבדו להו נהורתא ויתיבו בהון | B 42 ומשו בהון | M 44 הוה | M 45 קמיה דישראל דהוה | M 46 מקמיהו | M 47 ונחת | M 48 את והב אתו ישראל ואמרו | M 50 מאי אבני | M 51 אבנים | M 52 היכן ירדו במורד בית חורון | M 53 שורק עמה | M 55 בהדי הדדי | M 56 קיבצי | M 57 למישלפיה | M 58 וכדרבי | M 59 שברת | M 60 אמין | M 61 ויאמר ה' אליו אל תירא אתו

... Die Hände Mošehs waren schwer geworden, da ... sich daraufB ... zerbrochen ...

«Den Stein, auf welchem Mošeh sass». Wie es heisst: 12Die Hände Mošehs waren schwer geworden, da nahmen sie einen Stein, setzten ihn unter ihn und er setzte sich darauf. «Die Frau Lots» ...

אלגביש = עָל-גַב-אִיש

... 12 Ex. 17,12

וישב עליה[61]: ואשתו של לוט שנאמר °ותבט אשתו מאחריו Gn 19,26
ותהי נציב מלח: [62]וחומת יריחו שנבלעה דכתיב °ותפול החומה Jos 6,20
תחתיה: בשלמא [63]כולהו ניסא אלא אשתו של לוט[64]פורענותא
היא[65]אימא ברוך דיין האמת והא הודאה ושבח קתני תני על
לוט ועל אשתו מברכין שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת
ועל לוט אומר ברוך זוכר הצדיקים: אמר רבי יוחנן אפילו
בשעת כעסו של הקדוש ברוך הוא זוכר את הצדיקים שנאמר
°ויהי בשחת אלהים את ערי הככר ויזכר אלהים את אברהם Gn 19,29
וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו׳: [66]וחומת יריחו שנבלעה
וחומת יריחו נבלעה והא נפלה[67]שנאמר °ויהי כשמע העם את Jos 6,20
קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה
כיון דפותיה ורומה כי הדדי נינהו מישום הכי[68]אבלעה בלועי:
אמר רב יהודה [69](אמר) [70]ארבעה צריכין להודות יורדי הים
הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית
האסורים[71]ויצא: יורדי הים מנלן דכתיב °יורדי הים באניות Ps 107,23 ff
המה ראו מעשה ה׳ ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו
תהומות ואומר יחוגו וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה׳ בצר
להם וממצוקותיהם יוציאם ואומר יקם סערה לדממה ואומר
וישמחו כי ישתקו ואומר יודו לה׳ חסדו ונפלאותיו לבני אדם:
הולכי מדברות מנלן דכתיב תעו במדבר בישימון דרך עיר
מושב לא מצאו ויצעקו אל ה׳ וידריכם בדרך ישרה יודו לה׳
חסדו: מי[72]שחלה ונתרפא מנלן[73]דכתיב אוילים מדרך פשעם
ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם ויצעקו אל ה׳ בצר להם
ממצוקותיהם יצילם ישלח דברו וירפאם וגו׳ יודו לה׳ חסדו:
מי שהיה חבוש בבית האסורין מנלן דכתיב יושבי חשך וצלמות
כי המרו אמרי אל וגו׳ ואומר ויכנע בעמל לבם וגו׳ ואומר
ויצעקו אל ה׳ בצר להם ואומר יוציאם מחשך וצלמות וגו׳
ואומר יודו לה׳ חסדו: מאי מברך אמר רב יהודה ברוך גומל
חסדים טובים [74]אביי אמר וצריך לאודויי קמי עשרה דכתיב
וירוממוך בקהל עם וגו׳ [75]מר זוטרא אמר ותרין מיניהו רבנן
שנאמר ובמושב זקנים יהללוהו מתקיף לה [76]רב אשי ואימא

M 61 + וכי לא היה לו כר או כסת לישב אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרוין בצער אני אהיה עמהם בצער M 62 חומות יר׳ שנבלעו במקומן M 63 כולהו נסיא M 64 פורענות ה ק על לוט ועל אשתו מברך שתים B 65 דאמר M 66 והומות יריחו שנבלעו נבלעו והא נפלו M 67 שנ׳. תחתיה M 68 נבלעו M 69 אמר B 70 + רב M 71 ויצא M 72 שהיה חולה BP 73 מנלן M 74 + שגמלם כל טוב M 75 אמר מ ז והוא דאיכא תרי רבנן בינייהו M 76 רבא.

heisst: [1]*Seine Frau schaute hinter sich und sie ward eine Salzsäule*. Die Mauer von Jericho, die versunken ist. Wie es heisst: [2]*Die Mauer fiel unter sich zusammen*. [illegible] die Wunderthaten bei der Frau Lots [illegible] Strafe!? — Sage: [man] spreche: [*Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit*]. — Er lehrt ja [illegible] Lob!? — Lies: Ueber Lot und seine Frau spricht man zwei Segensprüche, über seine Frau spricht man: *Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit*, bei Lot spricht man: *Der der Gerechten gedenkt*. R. Johanan sagte: Sogar in seinem Zorn gedenkt der Heilige, gebenedeiet sei er, der Gerechten, wie es heisst: [3]*Und es geschah, als Gott die Städte des Umkreises verdarb, da gedachte Gott Abrahams und schickte Lot aus der Zerstörung weg*. «Die Mauer von Jericho, die versunken ist». — Aber ist denn die Mauer von Jericho versunken? sie ist ja eingestürzt! denn so heisst es: [4]*Und es geschah, als das Volk die Stimme der Posaune hörte, da erhob das Volk einen grossen Freudenlärm, und die Mauer stürzte unter sich zusammen*. — Da ihre Breite und ihre Höhe gleich waren, so muss sie versunken sein.

R. Jehuda sagte: Vier müssen einen Danksegen sprechen: die das Meer befahren, die in der Wüste reisen, wer krank war und genas und wer im Gefängnis gefangen war und frei wurde. Woher von denen, die das Meer befahren? — denn es heisst: [5]*Die zu Schiff das Meer befahren. Sie schauten die Thaten des Herrn*. Ferner: *Und er liess einen Sturmwind entstehen. Sie steigen bis zum Himmel und sinken bis zum Abgrund*. Ferner: *Sie taumeln und wanken gleich einem Trunkenen*. Ferner: *In ihrer Not schrieen sie zum Herrn, er errettete sie aus ihrer Bedrängnis*. Ferner: *Er bringt den Sturm zum Schweigen*. Ferner: *Sie freuen sich, dass sie ruhig geworden*. Ferner: *Sie mögen dem Herrn für seine Güte danken, und wegen seiner Wunder für die Menschenkinder*. Woher von denen, die in der Wüste reisen? — denn es heisst: [6]*Sie irrten in der Wüste umher, auf ödem Weg und fanden keine bewohnte Stadt. Da schrieen sie zum Herrn und er führte sie auf den geraden Weg. Sie mögen dem Herrn für seine Güte danken*. Woher von dem, der krank war und genas? — denn es heisst: [7]*Thoren werden durch ihren frevelhaften Wandel und durch ihre Sünden geplagt. Jegliche Speise verabscheut ihre Seele. In ihrer Not schrieen sie zum Herrn. Er sendet sein Wort und heilt sie* &c. *Sie mögen dem Herrn für seine Güte danken*. Woher von dem der im Gefängnis gefangen war? — denn es heisst: [8]*Die in Finsternis und Dunkelheit sitzen. Weil sie den Worten Gottes zuwidergehandelt* &c. Ferner: *Und er beugte ihr Herz durch Mühsal* &c. Ferner: *Sie schrieen in ihrer Not zum Herrn*. Ferner: *Er führt sie aus Finsternis und Dunkelheit heraus* &c. Ferner: *Sie mögen dem Herrn für seine Güte danken*. — Wie lautet der Segen? R. Jehuda sagte: *Gebenedeiet sei er, der Liebesthaten angedeihen lässt*. Abajje sagte: Man soll vor zehn [Personen] den Danksegen sprechen, denn es heisst: [9]*Sie erheben dich* [10]*vor einer Versammlung des Volks* &c. Mar Zuṭra sagte: Zwei von diesen müssen Rabbanan sein, denn es heisst: [9]*Und in der Sitzung von Aeltesten preisen sie ihn*.

1. Gen. 19,26. 2. Jos. 6,20. 3. Gen. 19,29. 4. Jos. 6,20. 5. Ps. 107,23 ff. 6. Ib. V. 4 ff. 7. Ib. V. 17 ff. 8. Ib. V. 10 ff. 9. Ib. V. 32. 10. Im Text וירוממוהו *sie erheben ihn*.

R. As[illegible] Dennoch müssen sie ja [illegible] Rabbinen [illegible] Heisst es etwa [illegible] einer Versammlung von Aeltesten [illegible] es heisst [illegible] Versammlung des Volkes? [illegible] Mithin [illegible] von zehn aus dem Volke und zwei Rabbinen [illegible] Eine Frage.

R. Jehuda war krank [illegible] R. Hona [illegible] und die Rabbinen [illegible] und sprachen [illegible] der Allbarmherzige, dass er dich uns wiedergegeben, und dich nicht dem Staube übergeben hat. Da sprach er [illegible] Ihr habt mich der Pflicht des Dankessegens entledigt. [illegible] sagte [illegible] dass man vor [illegible] [Personen] den Dankessegen sprechen [illegible] Er antwortete [illegible] Amen.

R. Jehuda sagte: Drei bedürfen der Bewachung, diese sind: der Kranke, der Bräutigam und die Braut. [illegible] Barajtha wird gelehrt: Der Kranke, die Wöchnerin, der Bräutigam und die Braut. Manche sagen: Auch der Leidtragende. Manche sagen: Auch Schriftgelehrte in der Nacht.

Ferner sagte R. Jehuda: Drei Dinge verlängern die Tage und die Jahre des Menschen. Wer sein Gebet in die Länge zieht, wer lange bei Tisch verweilt und wer lange im Abort verweilt. — Ist es denn was Gutes, wenn man sein Gebet in die Länge zieht? R. Ḥija b. Abba sagte ja im Namen R. Joḥanans: Wer sein Gebet [illegible] und darauf sinnt, bekommt schliesslich Herzweh, denn es heisst: [1]*Hingezogenes Hoffen macht das Herz weh*. Ferner sagte auch R. Jiçḥaq: Drei Dinge bringen die Sünden des Menschen in Erinnerung, diese sind: eine sich neigende Wand, das [illegible] beim Gebet und wenn jemand seinen Nächsten beim Himmel anklagt? — Das ist kein Widerspruch; dieses, wo er darauf sinnt, jenes, wo er [illegible] nicht sinnt. Wie macht man dies? — Man [illegible] Gebete. — Wer lange bei Tisch verweilt. Vielleicht kommt ein Armer, dem er etwas geben kann, denn es heisst: [2]*Der Altar war aus Holz, drei Ellen hoch* [illegible] heisst es: *Er sprach zu mir: Das ist der Tisch vor dem Herrn*; warum beginnt er mit „Altar" und schliesst mit „Tisch"? R. Joḥanan und R. Eleaẓar sagten beide: Solange das Heiligtum bestanden, pflegte der Altar für Jisrael [illegible], jetzt aber sühnt der Tisch des Menschen. [illegible] Ist es denn was Gutes, wenn man lange im Abort verweilt? es wird ja gelehrt: Zehn Dinge bringen dem Menschen Unterleibsschmerzen, wenn man [illegible] Weidenblätter [illegible] das [illegible] Fleisch [illegible] nicht genügend gekochten gesalzenen Fisch isst, oder wenn [illegible] das Rückgrat des Fisches [illegible] mit Kalk, einer Scherbe, oder mit einer Scholle, die sein Nächster [illegible] Manche sagen: Auch wenn man länger als nötig im Abort kauert. — Das ist [illegible] Manche sagen: [illegible] jenes, wo man sich nicht kauernd lange aufhält; dieses, wo man kauernd sich lange aufhält. [illegible] sagte auch eine Matrone zu R. Jehuda b. Eleaj: Dein Gesicht gleicht dem der Schweinezüchter [illegible] Da sprach er zu ihr: Wahrhaftig, beides ist mir verboten, aber vierundzwanzig Aborte [illegible] und wenn ich gehe, untersuche ich mich in jedem [illegible].

בלהו רבנן מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם כתיב[77] ואימא בי עשרה שאר עמא ותרי רבנן קשיא: רב יהודה חליש[78] ואתפח על לגביה רב[79] חנא בגדתאה ורבנן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא אמר להו[80] פטרתון יתי מלאודויי והא אמר אביי[81] בעי אודויי באפי עשרה[82] דעני בתריהו אמן: אמר רב יהודה שלשה צריכין שימור ואלו הן חולה וחתן וכלה במתניתא תנא[84] חולה חיה חתן וכלה ויש אומרים אף אבל ויש אומרים אף[85] תלמידי חכמים בלילה: ואמר רב יהודה שלשה דברים[86] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא והמאריך בתפלתו מעליותא היא והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממשכה מחלה לב[87] ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם אלו הן קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חברו לשמים הא לא קשיא הא דמעיין בה הא דלא מעיין בה והיכי עביד דמפיש ברחמי והמאריך על שלחנו דלמא אתי עניא ויהיב ליה דכתיב המזבח עץ שלש אמות גבוה וכתיב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה׳ פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרויהו[88] כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר[89] על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו והמאריך בבית הכסא מעליותא הוא והתניא עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות האוכל עלי[90] קנים ועלי גפנים ולולבי גפנים ומוריגי בהמה[91] ושדרו של דג ודג מליח שאינו מבושל כל צרכו והשותה שמרי יין והמקנח בסיד ובחרסית והמקנח בצרור שקנח בו חבירו ויש אומרים אף התולה עצמו בבית הכסא יותר מדאי לא קשיא הא דמאריך ותלי הא דמאריך ולא תלי[92] כי הא דאמרה ליה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה ברבי אלעאי פניך דומים למגדלי חזירים ולמלוי ברבית אמר לה הימנותא[93] לדידי תרויהו אסירן[94] אלא עשרים[95] וארבעה בית הכסא[96] איכא מאושפיזאי לבי מדרשא דבי אזילנא בדיקנא נפשאי בכלהו:

77 M מתקיף לה רבינא אימא י׳ משאר עמא ובתרי מרבנן בדכ ובמושב זקנים יהללוהו קשיא || 78 M ואתי || 79 M הונא || 80 M פטריתו רי || 81 M צריך רא׳ || 82 B + דהוו בי י׳ והא איהו לא קא מודה לא צריך. M + כגון || 83 P בהדיהו || 84 M הולה || 85 M תלמיד חכם || 86 B + המאריך בהן || 87 M ל״ק הא דמעיין בה והא דלא מע״ב היכי עביד דמפיש ברחמי וא״ר יוחנן ג׳ מזכ וכו׳ ומ״ד על חבירו והמאר || 88 M בזמן || 89 M עליו ועכשיו שאין בהמ״ק קיים שלח׳ || 90 M קנים. ולולבי || 91 M + בלא מלח || 92 M + וה״ק רב יהודה דבדיק נפשיה בכל שעתא ושעתא || 93 M לדידי || 94 M + לי || 95 M וארבע בתי כסאות || 96 M אית לי באושפיזי עד לבי כנישתא כי אז׳.

1. Pr. 13,12. 2. [illegible] מחרת [illegible] 41,22. [illegible] Erwerb, und [illegible] daher wohlgenährt.

ואמר רב יהודה [97]שלשה דברים מקצרים ימיו [98]ושנותיו של אדם מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא כוס של ברכה לברך ואינו מברך והמנהיג עצמו ברבנות [99]ספר תורה לקרות ואינו קורא דכתיב כי היא חייך וארך ימיך כוס של ברכה לברך ואינו מברך דכתיב ואברכה מברכיך והמנהיג עצמו ברבנות [1] דאמר רבי חמא בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות: ואמר רב יהודה אמר רב שלשה צריכים רחמים [2]מלך טוב שנה טובה וחלום טוב [3] מלך טוב דכתיב פלגי מים לב מלך ביד ה׳ שנה טובה דכתיב תמיד עיני ה׳ אלהיך בה מרשית השנה וגו׳ חלום טוב דכתיב ותחלימני [4]ותחייני: אמר רבי יוחנן שלשה דברים [5]מכריז עליהם הקדוש ברוך הוא בעצמו ואלו הן רעב ושובע ופרנס [6]טוב רעב דכתיב כי קרא ה׳ לרעב וגו׳ שובע דכתיב וקראתי אל הדגן והרבתי אותו פרנס [7]דכתיב ויאמר ה׳ אל משה ראה קראתי בשם בצלאל וגו׳ אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר [8]לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר ליה [9]אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו [10]לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בצלאל על [11]שם חכמתו נקרא בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור [12]לו לבצלאל עשה [13]לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר לו משה [14]רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך [15]מכניס לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי כלים וארון ומשכן כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים אמר לו [16]שמא בצל אל היית וידעת: אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא ויִמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת וכתיב

97 M + אמר רב ‖ 98 M — ושנותיו ‖ 99 M — ספר...ברבנות ‖ 1 M ואמר ר׳ חייא מפני ‖ 2 M + ואלו הן ‖ 3 M + כי היכי דנתקיימו ‖ 4 M והחייני ‖ 5 M הקב״ה קורא עליהם בעצ׳ ‖ 6 M טוב ‖ 7 B + טוב ‖ 8 M לפניו אם לפי׳ הגון עלי לא כ״ש ‖ 9 M לך המלך בהם בישראל היינו דכתיב ויאמר משה אל ב״י. בצלאל אמר להם משה לישי׳ ‖ 10 M משה רבינו לפני הקב״ה הגון עלינו לכ״ש ‖ 11 M שמו של הקב״ה נקרא ‖ 12 M לו ‖ 13 M לי ‖ 14 M רבינו ‖ 15 M עושה כלים ומכניסן ואתה אומר לי עשה כואו מ׳ כשאני אעשה כלים להיכן ‖ 16 M הן.

Ferner sagte R. Jehuda: Drei Dinge verkürzen die Tage und Jahre des Menschen. Wenn man einem das Gesetzbuch zum Lesen vorlegt, und er nicht liest, oder einem den Becher des Tischsegens vorsetzt, dass er den Segen spreche, und er nicht spricht, und wenn sich einer herrisch gebahrt. Das Gesetzbuch zum Lesen, und er nicht liest, denn es heisst: [1]*Siehe, das ist dein Leben und die Verlängerung deiner Tage.* Den Becher des Tischsegens, dass er den Segen spreche, und er nicht spricht, denn es heisst: [2]*Ich werde segnen, die dich segnen.* Wer sich herrisch gebahrt, denn R. Ḥama b. R. Ḥanina sagte: Warum starb Joseph früher als seine Brüder? — weil er sich herrisch gebahrte.

Ferner sagte R. Jehuda im Namen Rabhs: Drei Dinge erfordern das Flehen: Ein guter König, ein gutes Jahr und ein guter Traum. Ein guter König, denn es heisst: [3]*Gleich Wasserflüssen ist das Herz des Königs in der Hand des Herrn.* Ein gutes Jahr, denn es heisst: [4]*Die Augen des Herrn, deines Gottes, sind stets darauf gerichtet, vom Anfang des Jahrs* &c. Ein guter Traum, denn es heisst: [5]*Lass mich träumen und lass mich leben.*

R. Joḥanan sagte: Drei Dinge ruft der Heilige, gebenedeiet sei er, selbst aus, diese sind: Hungersnot, Ertragsfülle und ein guter Gemeindeverwalter. Hungersnot, denn es heisst: [6]*Der Herr hat die Hungersnot herbeigerufen* &c. Ertragsfülle, denn es heisst: [7]*Ich will das Getreide herbeirufen und es vermehren.* Ein Gemeindeverwalter, denn es heisst: [8]*Der Herr sprach zu Mošeh: Siehe, ich habe Beçalel mit Namen berufen* &c.

R. Jiçḥaq sagte: Man setzt über die Gemeinde keinen Verwalter, solange man sich mit der Gemeinde nicht beraten hat, denn es heisst: *Siehe, ich habe Beçalel mit Namen berufen.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Mošeh: Mošeh, ist dir Beçalel recht? Dieser erwiderte: Herr der Welt! wenn er dir recht ist, um so mehr mir. Jener sprach: Dennoch, gehe und sage es ihnen. Da ging er und sprach zu Jisraël: Ist euch Beçalel recht? Sie erwiderten: Wenn er dem Heiligen, gebenedeiet sei er, und dir recht ist, um so mehr uns. R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Beçalel[9] wurde er wegen seiner Weisheit genannt. Als der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh sprach: Gehe, sage Beçalël, dass er mir eine Wohnung, eine Lade und Geräte mache, ging Mošeh und sagte es ihm verkehrt: Mache eine Lade, Geräte und eine Wohnung. Jener sprach zu ihm: Meister Mošeh! In der Welt ist es Sitte, dass der Mensch zuerst ein Haus baut, nachher bringt er darin Geräte hinein, du aber sprichst: Mache mir eine Lade, Geräte und eine Wohnung. Wohin bringe ich die Geräte, die ich anfertige? Vielleicht aber hat dir der Heilige, gebenedeiet sei er, folgendermassen gesagt: Mache eine Wohnung, eine Lade und Geräte?! Dieser erwiderte: Du warst wahrscheinlich im Schatten Gottes, und hast dies erfahren.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Beçalël hat es verstanden, die Buchstaben zusammenzusetzen, mit denen Himmel und Erde erschaffen wurden; denn hier[10] heisst es: *Und der göttliche Geist erfüllte ihn mit Weisheit, Einsicht und Erkenntnis* und dort[11] heisst es: *Der Herr gründete die Erde mit Weisheit.*

1. Dt. 30,20. 2. Gen. 12,3. 3. Pr. 21,1. 4. Dt. 11,12. 5. Jes. 38,16. 6. ii Reg. 8,1. 7. Ez. 36,29. 8. Ex. 31,1 f. 9. בצל אל im Schatten Gottes. 10. Ex. 35,31. 11. Pr. 3,19.

mit Einsicht errichtet er den Himmel. Ferner: *Mit seiner Einsicht wurden die Tiefen gespalten.* R. Johanan sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, verleiht nur demjenigen Weisheit, der schon Weisheit besitzt, denn es heisst: *Er verleiht Weisheit den Weisen und Erkenntnis den Einsichtsvollen.* R. Tahlipha aus dem Westen hörte dies und sagte es vor R. Abahu. Dieser sprach zu ihm: Ihr entnehmt es aus diesem, wir entnehmen [illegible] es heisst: *In das Herz jedes Weisen habe ich Weisheit gethan.*

R. Hisda sagte: Jeder Traum [bedeutet etwas], ausgenommen ein solcher, bei dem [illegible] kommt. Ferner sagte R. Hisda: Ein ungedeuteter Traum gleicht einem ungelesenen Brief. Ferner sagte R. Hisda: Weder geht ein guter Traum ganz in Erfüllung, noch geht ein schlechter Traum ganz in Erfüllung. Ferner sagte R. Hisda: Ein schlechter Traum ist besser als ein guter. R. Hisda: Bei einem schlechten Traum genügt schon die Betrübnis[4], bei einem guten Traum genügt schon die Freude. R. Joseph sagte: Sogar bei mir macht die Heiterkeit den guten Traum [illegible]. Ferner sagte R. Hisda: Ein schlechter Traum ist schlechter als Geisselung, denn es heisst: *Gott that es, damit man ihn fürchte*; worüber Rabba b. Bar Hana sagte: Dies bezieht sich auf einen schlechten Traum.

Ein Prophet, der einen Traum hat, verkünde den Traum, der aber mein Wort hat, verkünde mein Wort in Wahrheit. Was soll das Stroh beim Korn? Spruch des Herrn. Was hat eine Bewandtnis haben Korn und Stroh zum Traum? — Vielmehr, sagte R. Johanan im Namen des R. Šimón b. Johaj: Wie es kein Korn ohne Stroh giebt, so giebt es keinen Traum [illegible] R. Berakhja sagte: Wenn auch ein Traum teilweise in Erfüllung geht, so geht er doch nicht ganz in Erfüllung. Woher dies? [illegible] Joseph, denn es heisst: *Und siehe, die Sonne, der Mond* [illegible] und zu jener Zeit war ja seine Mutter [illegible].

R. Levi sagte: Der Mensch hoffe stets bis zweiundzwanzig Jahren auf die Erfüllung eines guten Traumes. Woher [illegible] Joseph. Es heisst: *Das ist die Geschlechtsfolge Jaqobs. Joseph war siebzehn Jahre alt* [illegible] ferner: *Joseph war dreissig Jahre alt, als er vor Pareh stand* [illegible] Wieviel sind es von siebzehn bis dreissig? — dreizehn; dazu noch die sieben [illegible] Ueberfluss[jahre] und zwei der Hunger[jahre], so sind es zweiundzwanzig.

R. Huna sagte: Einen guten Menschen lässt man keinen guten Traum sehen, einen schlechten Menschen [lässt] man keinen schlechten Traum sehen. Desgleichen wird auch gelehrt: In seinem ganzen Leben[11] sah David [keinen] guten Traum, [und in seinem] ganzen Leben sah Ahitophel keinen schlechten Traum. Es heisst ja aber: *Dir wird nichts Böses begegnen.* [illegible] R. Hisda im Namen des R. Jirmejah b. Abba erklärte: es werden dich [illegible] Vielmehr [illegible] er selbst sieht einen solchen [illegible] Vorzug, wenn er selbst keinen sieht [illegible] R. [illegible] denn es heisst [illegible]

התם ה׳ בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתיב בדעתו תהומות נבקעו: אמר רבי יוחנן אין הקב״ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה שמעה רב תחליפא בר מערבא[17] ואמרה קמיה דרבי אבהו אמר ליה אתון[18] מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה דכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה: אמר רב חסדא כל חלום[19] ולא טוות ואמר רב חסדא[20] חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא ואמר רב חסדא לא חלמא טבא מקיים כוליה ולא חלמא בישא מקיים כוליה ואמר רב חסדא חלמא בישא עדיף מחלמא טבא ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה חלמא טבא[21] חדויה מסתייה אמר רב יוסף חלמא טבא אפילו לדידי בדיחותיה[22] מפכחא ליה ואמר רב חסדא חלמא[23] בישא קשה מנגדא שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זה חלום רע: הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי באמת מה לתבן את הבר נאם ה׳ וכי מה[24] ענין בר ותבן אצל חלום[25] אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים אמר רבי ברכיה חלום אף על פי שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים מנלן מיוסף דכתיב והנה השמש והירח וגו׳[26] והתיא שעתא אימיה לא הוות: אמר רבי לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב[27] עד עשרים ושתים שנה מנלן מיוסף דכתיב אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו׳ וכתיב ויוסף בן שלשים שנה[28] בעמדו לפני פרעה וגו׳ מן שבסרי עד תלתין כמה הוי תלת סרי ושב דשבעא ותרתי דכפנא[29] הא עשרין ותרתין: אמר רב הונא לאדם טוב אין מראין לו חלום טוב ולאדם רע אין מראין לו חלום רע תניא נמי הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו של אחיתופל לא ראה חלום רע[30] והכתיב לא תאנה אליך רעה ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהורים רעים[31] אלא איהו לא חזי ליה אחריני חזו ליה וכי לא חזא[32] איהו מעליותא היא והאמר רבי[33] זעירא כל הלן שבעה ימים בלא חלום נקרא

M 17 ואזל אמרה — M 18 מהכא — M 19 בלא — M 20 האי חילמא דלא מיקרייא — M 21 הדויה ..לדידי — M 22 לפתותי — M 23 קשי מתגרא דכ׳ — M 24 ענין — M 25 ארא — M 26 ואלו אמיה לא הות — M 27 עד — M 28 בע...וגו׳ — M 29 + שני כי זה שנתים הרעב — M 30 + איני — MB 31 + ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך כספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך — M רא קשיא — M 32 איהו — M 33 זירא א״ר ינאי.

Pr 19,23 רע שנאמר °שבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא[34] שבע
אלא[35] כי קאמר דחזא ולא ידע מאי חזא: אמר רב הונא[36] בר
אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה
ילך ויפתרנו בפני שלשה[37] יפתרנו והאמר רב חסדא חלמא
דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא אלא אימא יטיבנו בפני שלשה
לייתי תלתא[38] ולימא להו חלמא טבא חזאי ולימרו ליה הנך
[39] טבא הוא וטבא ליהוי רחמנא לשוייה לטב שבעה זמנין
לגזרו[40] עלך מן שמיא דלהוי טבא ולהוי טבא ולימרו שליש
Ps 30,12 הפכות ושליש פדיות ושליש שלומות שליש הפכות °הפכת
Jer 31,13 מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה °אז תשמח
בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון וגו'
Dt 23,6 °ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו' שליש פדיות
Ps 55,19 Is 35,10 [41] דכתיב °פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו'[42] °ופדויי ה' ישובון
I Sam. 14,45 וגו'[42] °ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה את התשועה
Jes 57,19 וגו' שליש שלומות דכתיב °בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק
I Chr. 12,19 ולקרוב אמר ה' ורפאתיו °ורוח לבשה את עמשי ראש וגו'
I Sam. 25,6 °ואמרתם כה לחי אתה שלום וביתך שלום וגו': אמימר ומר
זוטרא[43] ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד[44] מינן
לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד[45] מנייהו ואמר
האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום[46] קמיה כהני
בעדנא דפרסי ידיהו ולימא הכי[47] רבונו של עולם אני שלך
וחלומותי שלך[48] חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי
אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם
טובים הם חזקם ואמצם[49] כחלומותיו של יוסף ואם צריכין רפואה
רפאם כמי מרה על ידי משה[50] וכמרים מצרעתה וכחזקיה מחליו
וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע
[51] לברכה כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה[52] ומסיים בהדי
כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא הכי אדיר במרום שוכן
בגבורה אתה שלום[53] ושמך שלום יהי רצון[54] מלפניך שתשים
עלינו שלום: פתח אידך ואמר האי מאן דעייל[55] למתא ודחיל
מעינא בישא לנקוט זקפא[56] דידא דימיניה[57] בידא דשמאליה

M 34 שבע הנ' מ הוא דלא חזא כלל אבל הזא ולא מ״ח שפיר דמי B 35 הכי M 36 ב א M 37 יפתרנו...שלשה M 38 + ודרחמי ליה M 39 + תלתא M 40 ליה M 41 - דכת' M 42 + וכת' M 43 ור״א M 44 מנהון מילתא ולא דשמיע ליה טפי מחבריה M 45 מני' M 46 קדם כהנא M 47 רבון העולמים P 48 - ח״ת. M 49 + י״ר בין חל' לי בין שחלמו אח' עלי איני יודע מהו אם טובים ויתקיימו B 50 + רבינו M 51 לטובה כן תהפך עלי כל חל' לטו' M 52 ומכוון דעתיה על ה כהני בהדי צבורא אמן וכי מהדרי כהני אפייהו לימא אדיר M 53 ועמך M 54 שתשלים לנושל' M 55 לביתא P 56 דבידיה M 57 אטרפא דנחיריה דשמ' וזקפא דידיה דשמ' אטרפיה דנחיריה דימיניה.

[1] *Wer šabhêa [gesättigt] übernachtet, ohne bedacht zu werden, ist ein Böser*, lies nicht *šabhêa [gesättigt]*, sondern *šebhâ [sieben]*. — Vielmehr, er meint, er sieht wol, weiss aber nicht, was er gesehen.

R. Hona b. Ami sagte im Namen R. Pedaths im Namen R. Johanans: Wer einen Traum sieht und seine Seele ist betrübt, gehe und lasse ihn von dreien deuten. — Deuten? R. Hisda sagte ja, ein ungedeuteter Traum gleicht einem ungelesenen Brief! — Sage vielmehr: Von dreien zum Guten auslegen. Er lasse drei kommen und spreche vor ihnen: Ich habe einen guten Traum gesehen, und jene erwidern: Gut ist er, gut möge er sein, und der Allbarmherzige möge ihn zum Guten wenden, siebenmal beschliesse man über dich im Himmel, dass er gut sein möge und er wird gut sein. Sodann lesen sie drei „Verwandlungen“, drei „Erlösungen“ und drei „Frieden“. Drei „Verwandlungen“: [2]*Du hast mir mein Klagen in Tanz verwandelt, du hast meinen Sack gelöst und mich mit Freude umgürtet.* [3]*Dann freut sich die Jungfrau im Tanz, Jünglinge und Greise zusammen, ich werde ihre Trauer in Jubel verwandeln* &c. [4]*Und der Herr, dein Gott, wollte auf Bileâm nicht hören, er verwandelte* &c. Drei „Erlösungen“ (es heisst): [5]*Er erlöste meine Seele in Frieden, aus dem Andrang gegen mich* &c. [6]*Die Erlösten des Herrn kehren zurück* &c. [7]*Und das Volk sprach zu Saul: Soll Jonathan sterben, der die Rettung vollbracht hat?* &c. Drei „Frieden“ (es heisst): [8]*Er erschafft die Sprache der Lippen; Friede, Friede dem Fernen und dem Nahen, spricht der Herr, ich werde ihn heilen.* [9]*Und ein Geist kam über Ămašaj den Hauptmann* &c. [10]*Und sprechet: So für das Leben! Friede mit dir und Friede mit deinem Haus* &c.

Amemar, Mar Zuṭra und R. Aši sassen beisammen. Sie sagten: Ein jeder von uns soll etwas sagen, das seinem Genossen nicht bekannt war. Da begann einer von ihnen und sprach: Wer einen Traum gesehen und nicht mehr weiss, was er gesehen hat, trete vor die Priester, zur Zeit wenn sie ihre Hände ausbreiten,[11] und spreche Folgendes: Herr der Welt! ich bin dein und meine Träume sind dein, ich habe einen Traum geträumt und weiss nicht was er bedeutet. Sei es, dass ich über mich selbst geträumt habe, sei es, dass meine Genossen über mich geträumt haben, oder sei es, dass ich über Andere geträumt habe — Sind sie gut, so stärke sie und befestige sie, wie die Träume Josephs; wenn sie aber einer Heilung bedürfen, so heile sie wie das Wasser zu Marah durch Mošeh, wie Mirjam von ihrem Aussatz, wie Ḥizqijahu von seiner Krankheit und wie das Wasser zu Jeriḥo durch Elišâ. Und wie du den Fluch des ruchlosen Bileâm zum Segen verwandelt hast, so verwandle mir alle meine Träume zum Guten.“ Er beendige dies gleichzeitig mit den Priestern, damit die Gemeinde Amen antworte. Wenn nicht, so spreche er Folgendes: „Allmächtiger in der Höhe, in Kraft Thronender! du bist Friede und dein Name ist Friede, möge es dein Wille sein, über uns Frieden zu verhängen.“ Darauf begann der Andere und sprach: Wer in eine Stadt eintritt und vor einem bösen Auge fürchtet, nehme den Daumen

1 Pr 19,23 2 Ps 30,12 3 Jer 31,13 4 Dt 23,6 5 Ps 55,19 6 Jes 35,10 7 I Sam 14,45 8 Jes 57,19 9 I Chr 12,19. 10 I Sam 25,6 11 Beim Priestersegen

[illegible] *Wenn dein Feind fällt, freue dich nicht, wenn er wankt, jauchze dein Herz nicht, es könnte ihn der Herr sehen und es könnte ihm missfallen, und er wendet dann seinen Zorn von ihm ab.*

Wenn Semuel einen schlechten Traum sah, pflegte er zu sagen: *Die Träume reden Nichtigkeit*; wenn er aber einen guten Traum sah, pflegte er zu sagen: *Die Träume reden [etwa] Nichtigkeit?!* es heisst ja: *Im Traum rede ich mit ihm.* Raba wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *Im Traum rede ich mit ihm*, dagegen heisst es: *Die Träume reden Nichtigkeit!* — Das ist kein Widerspruch; das Eine durch einen Engel, das Andere durch einen Dämon.

R. Bizna b. Zabda erzählte im Namen R. Aqibas, im Namen R. Pandas, im Namen R. Nahums, im Namen R. Birajims, im Namen eines Greises, nämlich R. Benaahs: Vierundzwanzig Traumdeuter waren in Jerusalem [illegible]

זקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלניא בר פלניא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר בן פרת יוסף בן פרת עלי עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא וידגו לרב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין הרע שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דיליה ליחזי אטרפא דנחיריה דשמאליה: פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך אמר ליה לשמעיה פוק אכריז רבא חליש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני ליה לחדי לי וכתיב בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו: שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר החלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא טבא אמר וכי החלומות השוא ידברו והכתיב בחלום אדבר בו רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתיב החלומות השוא ידברו לא קשיא כאן על ידי מלאך כאן על ידי שד: אמר רבי ביזנא בר זבדא אמר רבי עקיבא אמר רבי פנדא אמר רבי נחום אמר רבי בירים משום זקן אחד ומנו רבי בנאה עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה ואטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא אין וכדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מנין שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר ויהי כאשר פתר לנו כן היה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר איש כחלמו פתר וירא שר האופים מנא ידע אמר רבי אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלומו ופתרון חלומו של חבירו: אמר רבי יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זה נביאה קטנה: ואמר רבי יוחנן שלשה חלומות מתקיימין חלום של שחרית וחלום שחלם לו חבירו וחלום

[illegible]

7. Gen. 41,13. 8. Ib. V. 12. 9. Ib. 40,16

שנפתר בתוך חלום ויש אומרים אף חלום[71]שנשנה שנאמר
Gn 41,32 ועל השנות החלום וגו': אמר [72]רבי שמואל בר נחמני אמר
רבי יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר
Dan 2,29 אנת מלכא רעיונך על משכבך סלקו ואיבעית אימא מהכא
ib. v. 30 ורעיוני לבבך תנדע אמר [73]רבא תדע דלא[74]מחוו ליה לאיניש
Fol 56 לא דקל דדהבא ולא פילא דעייל בקופא דמחטא: אמר ליה
קיסר לרבי יהושע ברבי חנינא אמריתו דחכמיתו טובא אימא
לי מאי חזינא בחלמאי אמר ליה [75]חזית דמשחרי לך פרסאי
וגרבי[76]לך[77]ורעיי בך שקצי בחוטרא דדהבא הרהר כולי יומא
ולאורתא חזא: אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו
דחכמיתו טובא אימא לי מאי חזינא בחלמאי אמר ליה[78]חזית
דאתו רומאי ושבו לך וטחני בך קשייתא ברחיא דדהבא הרהר
כולי יומא ולאורתא חזא: בר הדיא מפשר חלמי הוה מאן
דיהיב ליה[79]אגרא מפשר ליה [80]למעליותא ולמאן דלא יהיב
ליה[81]אגרא מפשר ליה[82]לגריעותא אביי ורבא חזו חלמא אביי
יהב ליה זוזא ורבא לא יהב ליה[83]אמרי ליה[84]אקרינן בחלמין
Dt 28,31 שורך טבוח לעיניך וגו' לרבא אמר ליה [85]פסיד עסקך ולא
אהני לך למיכל מעוצבא דלבך לאביי אמר ליה מרווח עסקך
ib. v. 41 ולא אהני לך למיכל מחדוא דלבך אמרי ליה אקרינן בנים
ובנות תוליד וגו' לרבא[86]אמר ליה כבישתיה לאביי אמר ליה
בנך ובנתך נפישי ומנסבן בנתך לעלמא ומדמיין באפך כדקא
ib. v. 32 אזלן בשביה [87]אקריין בניך ובנותיך נתנים לעם אחר לאביי
Ned. 23a, Qid. 45b אמר ליה בנך ובנתך נפישין[88]את אמרת לקריבך והיא אמרה
לקריבה ואכפה לך ויהבת להון לקריבה דהוי כעם אחר לרבא
אמר ליה [89]דביתהו שכיבא ואתו בניה ובנתיה לידי אתתא
Jab. 63b אחריתי דאמר רבא [90]אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב מאי
דכתיב בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשת האב [91]אקרינן
Ec. 9,7 בחלמין לך אכול בשמחה לחמך לאביי אמר ליה[92]מרווח עסקך
ואכלת ושתית וקרית פסוקא מחדוא דלבך לרבא אמר ליה
[93]פסיד עסקך טבחת ולא אכלת[94]ושתית וקרית[95]פסוקי לפכוחי

M 71 שנשתנה 72 רבא מנין שאין מראין לאדם M 73 רב יוסף M 74 הזי אינש לא הלא דדהבא, M 75 משחדי, B 76 בך M 77 וטחני בך קשייתא בריחיא דדה' M 78 משחדי לך רומאי ורעי בך הזירי בחוטרא דדהבא M 79 זוזא M 80 טבא ומאן M 81 — אגרא M 82 בישא M 83 + זוזא M 84 הזינן דאקריין בחילמא M 85 כבישתיה לאביי א"ל כטיבותיה לא' א"ל מרווחא עסקך ואהני לך למיכל בישרא לר' א"ל מיפסדא עסקך ולא אהני לך בשרא למיכל M 86 אמר...בשביה M 87 א"ל חזינן דקרין בחלמא בניך M 88 ונייתי דקרתא אחרינא ונסבין לבנתך ומדמיין באפוי כדקא משתקלי בעמא נוכראה M 89 איתתך מתה בנך ובנתך מסירין לידי M 90 א"ר...דכתיב M 91 הזינן בחילמא M 92 טבחת ואכלת M 93 — פסיד עס' M 94 ולא שתית B 95 פסוקי.

Manche sagen, auch ein Traum, der sich wiederholt, denn es heisst: [1]*Und wegen der Wiederholung des Traums* &c. R. Semuel b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Man zeigt dem Menschen nichts anderes als die Gedanken seines Herzens, denn es heisst: [2]*Du, o König, deine Gedanken stiegen dir auf dem Lager auf*; wenn du aber willst, entnehme ich es aus Folgendem: [3]*Die Gedanken deines Herzens sollst du wissen.* Raba sagte: Du kannst es daraus entnehmen, man zeigt ja einem Menschen weder eine goldene Palme noch einen Elefanten, der durch ein Nadelöhr geht.

Der Kaiser sprach zu R. Jehošuá b. R. Ḥananja: Ihr sagt ja, dass ihr sehr weise seid, so sage mir, was ich in meinem Traum sehen werde. Dieser erwiderte: Du wirst sehen, dass die Perser dich zum Frohndienst einziehen, dich berauben und dich gemeine Tiere mit einem goldenen Stab weiden lassen. Er dachte den ganzen Tag daran, und nachts träumte er dies. Der König Sapor sprach zu Šemuél: Ihr sagt ja, dass ihr sehr weise seid, so sage mir, was ich in meinem Traum sehen werde. Dieser erwiderte: Du wirst sehen, dass die Römer kommen, dich gefangen nehmen und dich harte Kerne in einer goldenen Mühle mahlen lassen. Er dachte den ganzen Tag daran, und nachts träumte er dies.

Bar Hedja war Traumdeuter; wer ihm Lohn gab, dem deutete er zum Guten, wer ihm keinen Lohn gab, dem deutete er zum Bösen. Abajje und Raba hatten einen Traum. Abajje gab ihm ein Zuz, Raba gab ihm nicht. Sie sprachen zu ihm: Wir lasen[4] im Traum: [5]*Dein Ochs wird vor deinen Augen geschlachtet.* Da sprach er zu Raba: Dein Geschäft wird Schaden erleiden, und vor Herzensgram wirst du keine Lust zum Essen haben; zu Abajje aber sprach er: Dein Geschäft wird sich erweitern, und vor Herzensfreude wirst du keine Lust zum Essen haben. Sie sprachen zu ihm: Wir lasen: [6]*Söhne und Töchter wirst du zeugen* &c. Dem Raba deutete er nach seiner schlechten Weise; zu Abajje aber sprach er: Deine Söhne und deine Töchter werden zahlreich sein, deine Töchter werden sich in alle Welt verheiraten, und dies wird dir erscheinen, als gingen sie in die Gefangenschaft. Wir lasen: [7]*Deine Söhne und deine Töchter werden einem anderen Volk gegeben.* Da sprach er zu Abajje: Deine Söhne und deine Töchter werden zahlreich sein, du wirst sagen, mit deinen Verwandten, und sie[8] wird sagen, mit ihren Verwandten, sie wird dich besiegen, dass du sie ihren Verwandten giebst, die dir gleich einem anderen Volk sind; zu Raba aber sprach er: Deine Frau wird sterben, und ihre Söhne und ihre Töchter werden in die Hände einer anderen Frau kommen. Denn Raba sagte im Namen des R. Jirmeja b. Abba, im Namen Rabhs: Worauf bezieht sich: *Deine Söhne und deine Töchter werden einem anderen Volk gegeben*? — auf die Stiefmutter. — Wir lasen im Traum: [9]*Geh, iss dein Brod mit Freuden.* Da sprach er zu Abajje: Dein Geschäft wird sich erweitern, und du wirst aus Herzensfreude essen, trinken und Schriftverse lesen; zu Raba aber sprach er: Dein Geschäft wird Schaden erleiden, du wirst schlachten und nicht essen, und um deinen Kummer zu verscheuchen, wirst du trinken und Schriftverse lesen. — Wir lasen:

1. Gen. 41,32. 2. Dan. 2,29. [illegible]
[illegible]

[illegible] *Nun sonst du aus den Füssen kommen.* [illegible] Rabba [illegible] *Gebracht* [illegible] Rabba [illegible] *Hüter der Frei* [illegible] Raba [illegible] Wir sahen Lattich [illegible] Fasses [illegible] Raba [illegible] Wein wird [illegible] Fleisch [illegible] Wir sahen ein Fass an einer Dattelpalme hängen [illegible] Dein Geschäft wird sich wie die [illegible] Raba aber sprach er: Dein Geschäft wird wie eine Dattel süss sein. Sie sprachen zu ihm: Wir sahen einen Granatapfel an der Oeffnung eines Fasses wachsen. Da sprach er zu Abajje: Deine Waare wird wie der Granatapfel teuer sein [illegible] Raba [illegible] sprach er: Dein Geschäft wird wie der Granatapfel [illegible] werden. Sie sprachen zu ihm: Wir sahen [illegible] Da sprach er zu Abajje: Dein Geschäft wird gesucht werden, wie man sagt [illegible] Raba aber sprach er: Dein Geschäft [illegible] Sie sprachen [illegible] Wir sahen [illegible] Haupte [illegible] Raba aber sprach er: [illegible] *Die Erstgeburt eines Esels* [illegible] Tephilla ausgemerzt. Dieser versetzte: Ich habe ja [illegible] *pe.er hamor* [illegible]

פחדך אקריין[96] ורע רב תרצא תשרה לאביי אמר ליה[1] מרישיה לרבא אמר ליה מסיפיה[97] אקריין ותם יתוי לך בכל גבולי ימי לאביי אמר ליה מרישיה לרבא אמר ליה מסיפיה[98] אקריין וראו כל עמי הארץ וגו׳ לאביי אמר נפק[1] ליה שמא דריש מתיבתא הוית אימתך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה בדייני דמלכא אתבר ומתפסת בגנבי ודייני כולי עלמא קל וחומר מנך לבתר דאתבר בדייני דמלכא ואתו ותפשי ליה לרבא אמרי ליה[2] חזן חסא על פום דני לאביי אמר[1] ליה עיף עסקך כחסא לרבא אמר[1] ליה מריר עסקך כי חסא אמרי ליה[3] חזן בשרא על פום דני לאביי אמר[4] ליה בסים חמרך ואתו כולי עלמא[5] למיזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר[4] ליה[6] תקיף חמרך ואתו כולי עלמא למיזבן בשרא למיכל ביה אמרי ליה[2] חזן חביתא דתליא בדקלא לאביי אמר ליה מדלי עסקך[9] כדקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך[10] כתמרי אמרי ליה חזן רומנא דקדחא אפום דני לאביי אמר ליה[11] עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה[12] קאוי עסקך כרומנא אמרי ליה חזן[13] חביתא דנפל לבירא לאביי אמר ליה[14] מתבעי עסקך כדאמר נפל פתא בבירא ולא אשתכח לרבא אמר[1] ליה פסיד עסקך ושדיא ליה לבירא אמרי ליה חזינן[16] בר חמרא דקאי [17]אאיסדן ונוער לאביי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך לרבא אמר ליה[18] פטר חמור גהיט מתפילך אמר ליה לדידי חזי לי ואיתיה אמר ליה ואו דפטר חמור[19] דאי גהיט מתפילך [20]לסוף אזל רבא לחודיה לגביה אמר ליה חזאי[21] דשא ברייתא דנפל אמר ליה[22] אשתך שכבא אמר ליה חזאי[23] ככי ושיני דנתור אמר ליה בניה ובנתיה שכבן אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן אמר ליה תרי נשי מגרשת אמר ליה חזאי[24] תרי גרגלידי דלפתא[25] אמר ליה[26] תרין קולפי בלעת אזל רבא ההוא יומא ויתיב בי מדרשא כולי יומא אשכח הנהו תרי סגי נהורי דהוו

M 96 + בחלמין || M 97 רישא דקרא לרבא סיפיה דקרא [illegible] בכי״מ בא המאמר הזה אחר ותפסין לרבא [illegible] M 1 שמך דר מ׳ והחלי כ״ע מינך ל״ר אמר מזונא דמלכא איתבר ואתו ותפשי לך כ״ע ואמרין לרבא תפסין ידידן לכ״ש למחר אתבר מזונא דמלכא ואתו ותפסין לרבא א״ל חזינן בחלמין ויתיב וכ׳ M 2 חזינן M 3 דקדרא אפום M 4 ליה M 5 ומיעפא M 6 כנים M 7 וזבני בש׳ למיכל מיניה ל״ר M 8 פסיד עסקך בבשרא אמ׳ M 9 כדקלא M 10 בתמרי M 11 כורית עס׳ M 12 פסיד עס׳ וקאזיל ברימונא M 13 הנא דחמרא דנפל בבירא M 14 מיבעי עס׳ כי הני מידי דנפל לבירא P 15 ליה M 16 בר M 17 איכדן M 18 פטר. ליה M 19 ודאי M 20 עיין רבא והזאי הגהים [illegible] M 21 [illegible] אשיתא M 22 אתתא שכיבא M 23 תרין בנאי דפתיר ונפיל א״ל תרין בנך מייתן M 24 רישי דפתות P 25 א״ר M 26 קולפי בלעת דמהר אזל ר׳ לבי מדרשא אשכח הני תרי דקא מיצעי אהדדי אזר דפר אתו ומהוהו תרי בקולפא בעא למדייה אחרינא א״ל מיכתייא תרוייהו דחזאי אזל רבאי יהיב ליה זוזא א״ר חזאי דשא ברייתא דאיתבר ונפיר א״ל נכבי בלא מיצרא.

[illegible] Schliesslich ging Raba allein zu ihm und sprach: Ich sah [illegible] Jener sprach: Ich sah [illegible] Deine Frau wird sterben. [illegible] Sohn und Tochter sterben [illegible] Du wirst dich von zwei [illegible] Dieser erwiderte: Zwei Stockhiebe wirst [illegible] Raba [illegible] Dieser erwiderte [illegible] in Lehrhaus [illegible]

קא מנצי בהדי הדדי אזל רבא לפיוסינהו ומחוהו לרבא תרי דלי למחייה אחריתי אמר מסתיי תרין חזאי לסוף אתא רבא ויהיב ליה אגרא אמר ליה חזאי אשיתא דנפל אמר ליה נכסים בלא מצרים קנית אמר חזאי אפדנא דאביי דנפל[27] וכסיין אבקיה אמר ליה אביי שכיב ומתיבתיה אתיא לגבך אמר ליה חזאי אפדנא דידי דנפל ואתו כולי עלמא [28]שקיל לבינתא לבינתא אמר ליה שמעתתך מבדרן בעלמא אמר ליה חזאי[29] דאבקע רישי ונתר מוקרי [30]אמר ליה [31]אודרא מבי סדיא נפיק אמר ליה [32]אקריון הללא מצראה בחלמא אמר לו ניסי מתרחשין לך[33] הוה קא אזיל בהדיה[34] בארבא אמר[35] בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא סליק[36] נפל[37] ספרא[38] מניה אשכחיה רבא וחזא דהוה כתיב ביה כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע בדידך[39] קיימא וצערתן כולי האי כולה מחילנא לך בר[40] מברתיה דרב חסדא[41] יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר[42] מאי אעביד גמירי דקללת חכם אפילו[43] בחנם היא באה וכל שכן רבא דבדינא קא לייט אמר איקום ואגלי[44] דאמר מר גלות מכפרת[45] עון קם גלא לבי רומאי[46] אזל יתב אפתחא דרייש טורזינא דמלכא רייש טורזינא חזא חלמא אמר ליה חזאי חלמא דעייל מחטא באצבעתי אמר ליה הב[47] לי זוזא ולא[48] יהיב ליה לא אמר ליה ולא מידי אמר ליה חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי אמר ליה הב[47] לי זוזא ולא יהיב ליה ולא אמר ליה חזאי דנפל תכלא בכולה ידא אמר ליה נפל תכלא בכולהו שיראי [49]שמעי בי מלכא ואתיוה לרייש טורזיא קא קטלי ליה אמר להו אנא אמאי אתיוה להאי דהוה ידע ולא אמר אתיוה לבר הדיא אמר ליה אמטו זוזא דידך[50] חרבו שיראי דמלכא [51]כפיתו תרין ארזי בחבלא אסור חד כרעיה לחד ארזא וחד כרעיה לחד ארזא ושרו להבלא עד[52] דאסתליק רישיה אזל כל חד וחד[53] וקם אדוכתיה ואצטליק ונפל בתרין: שאל בן[54] דמא

M 27 ואהותו אבקן ומכסיין א״ל א׳ שכיב ואתא מתיב׳ גבך || M 28 ומשלפינהו לבנותא ולכסותא || M 29 דבזע רישי ונתר מן קריי || P 30 א״ל || M 31 אורדא || M 32 אקריין לי בחלמא הלילא דמצראי א״ל ניסא מיתרחיש || M 33 + ריסוה || M 34 במברא || M 35 + ליה אנא || M 36 + לגודא || M 37 + מיניה || M 38 מיניה חזא רבא || M 39 תליא מילתא וצערן לי כ״ה עד כולהון || M 40 מבנוי ובנתיה וברתיה || M 41 אמר י״ר דליתמסר הה״ג דמלכותא דלא ליחוסו עילויה || M 42 מאי איע׳ || M 43 עד תנאי באה || M 44 + אפשר דמכפר לי || M 45 + הצי || M 46 אתא ההוא גברא דהוה מיפקד עילויה שיראי דמלכא אמר חזאי תכלא דנפל באצבעתיה || P 47 - לי || M 48 א״ל כלום א״ל חזאי דנפל תכלא בכולי ידאי א״ל עילויה כאי אפקדת א״ל עילויה שיראי א״ל נפל || M 49 לסוף אשתמע מילתא אמר קיסר איתי לרייש טריא קא קטיר ליה א״ל אנא אבראי אייתי להאי בר הדיא דהוה ידע ולא א״ל ולא מידי אמטו זוזא א״ל אמטו || M 50 מדרבת || M 51 איתיוה לבר ה׳ כפיתין ליה בתרי ארזי אסרוה ח״ב לחוד וח״כ לחוד ושבקיה עד דאיסתלק אמר רבא לא מחילנא לך עד דאיכת רישיה || B 52 דאצטליק || M 53 מינן וקם בדוכתיה || M 54 דמה.

Bünde miteinander zu[illegible] ... Raba [illegible] einander zu[illegible] und sie versetzten [illegible] Schläge; als sie ihm weiter schlagen [illegible], sprach er: nur zwei habe ich gesehen. [illegible] Raba gab ihm einen Lohn. [illegible] sprach: Ich sah die Wand einstürzen. Jener erwiderte: Güter ohne Grenzen wirst du erwerben. Dieser sprach: Ich sah das Haus Abajjes einfallen und mich mit Staub bedecken. Jener erwiderte: Abajje wird sterben, und seine Schule wird dir zufallen. Dieser sprach: Ich sah mein Haus einfallen und alle Welt kommen und sich einzelne Ziegel holen. Jener erwiderte: Deine Lehren werden sich in der Welt verbreiten. Dieser sprach: Ich sah, dass mein Haupt gespalten war und mein Hirn herausfloss. Jener erwiderte: Die Federn fallen aus deinem Kopfkissen heraus. Dieser sprach zu ihm: Man las mir im Traum das Loblied von Miçrajim[1] vor. Jener erwiderte: Es werden dir Wunder geschehen. Einst bestieg er mit ihm zusammen ein Schiff. Da sagte er: was soll ich mit einem Mann, dem Wunder geschehen?[2] Während er heraufstieg, entfiel ihm das [Traum]-Buch. Raba fand es und sah, dass darin geschrieben war: Alle Träume richten sich nach dem Mund. Da sprach er: Ruchloser, das hängt also von dir ab, und du hast mir so viel Schmerz bereitet! Alles verzeihe ich dir, ausser wegen der Tochter R. Ḥisdas. Möge es der Wille [Gottes] sein, dass dieser Mensch in die Hände der Regierung falle, die sich seiner nicht erbarmen wird. Da sprach jener: Was thu ich nun? es ist ja überliefert, dass der Fluch eines Gelehrten, wenn sogar grundlos, eintrifft, um so mehr der Rabas, der ja mit Recht geflucht hat. Ich will nun gehen, sprach er, und auswandern, denn der Meister sagte, dass die Verbannung die Schuld sühne. Da machte er sich auf und wanderte zu den Römern aus. Er setzte sich vor der Thür des königlichen Oberschatzmeisters. Der Oberschatzmeister sah einen Traum und sprach zu ihm: Ich sah im Traum eine Nadel in meinen Finger fahren. Dieser erwiderte: Gieb mir ein Zuz. Jener gab ihm nicht, da gab ihm dieser keine Antwort. Jener sprach weiter: Ich sah einen Wurm auf meine zwei Finger fallen. Dieser erwiderte: Gieb mir ein Zuz. Jener gab ihm nicht, da gab ihm dieser keine Antwort. Jener sprach ferner: Ich sah einen Wurm auf meine ganze Hand fallen. Dieser erwiderte: Motten fielen in alle Seidengewänder.[3] Man erfuhr dies beim König und man holte den Oberschatzmeister, um ihn zu töten. Dieser sprach: Warum mich? bringe man den, der dies gewusst und nicht gesagt hat! Man brachte Bar Hedja und sprach zu ihm: Wegen deines Zuz gingen die Seidengewänder des Königs zugrunde. Da band man zwei Cedern mit einem Strick zusammen, und man band ihm das eine Bein an die eine Ceder und das andere Bein an die andere Ceder, und löste den Strick. Als ihm der Kopf abgenommen wurde, ging jede [Ceder] zurück und kam an ihren Ort, und er wurde in zwei Teile geteilt.

1. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible]

בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל ראיתי שני לחיי שנשרו אמר שני גדודי רומי יעצו עליך רעה ומתו: אמר ליה בר קפרא לרבי ראיתי חוטמי שנשר אמר ליה חרון אף נסתלק ממך. אמר ליה ראיתי שני ידי שנחתכו אמר ליה לא תצטרך למעשה ידיך. אמר ליה ראיתי שני רגלי שנקטעו אמר ליה על סוס אתה רוכב חזאי דאמרי לי באדר מיתת וניסן לא חזית אמר ליה באדריא מיתת ולא אתית לידי נסיון: אמר ליה ההוא מינא לרבי ישמעאל ראיתי שאני משקה שמן לזיתים אמר ליה אמו בעל אמר ליה חזאי דקטיף לי כוכבא אמר ליה בר ישראל גנבת אמר ליה חזאי דבלעתיה לכוכבא אמר ליה בר ישראל זבנתיה ואכלת לדמי אמר ליה חזאי עיני דנשקן אהדדי אמר ליה אחותו בעל אמר ליה חזאי דנשקי סהרא אמר ליה אשת ישראל בעל אמר ליה חזאי דדריכנא בטינא דאסא אמר ליה נערה המאורסה בעל אמר ליה חזאי מינא מעלאי ודיא מתתאי אמר ליה משכבך הפך אמר ליה חזאי עורבי דהדרי לפורייה אמר ליה אשתך זנתה מאנשים הרבה אמר ליה חזאי יוני דהדרי לפורייה אמר ליה נשים הרבה טמאת אמר ליה חזאי דנקיט תרי יוני ופרחן אמר ליה תרתי נשי נסבת ופטרתינהו בלא גט אמר ליה חזאי דקליפנא ביעי אמר ליה שכבי קא משלחת אמר ליה כולהו איתנהו בי בר מהא דליתיה אדהכי והכי אתיא ההיא איתתא ואמרה ליה האי גלימא דמכסת תבירא פלניא היא דמית ואשלחתיה אמר ליה חזאי דאמרי לי שבק לך אבוך נכסי בקפודקיא אמר ליה אית לך נכסי בקפודקיא אמר ליה לאו אזל אבוך לקפודקיא אמר ליה לאו אם כן קפא בשירא דיקא עשרה זיל חזי קפא דרישי עשרה שהיא מלאה זוזי אזל אשכח שהיא מלאה זוזי: אמר רבי חנינא הרואה באר בחלום רואה שלום שנאמר ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים רבי נתן אומר מצא תורה שנאמר כי

[illegible]

התם כי מוצ׳ וכו׳.

[illegible]

Dein Vater hinterliess dir Güter in Kappadocien. Dieser

[illegible]

מיצאי מצא חיים וכתיב הכא באר מים חיים רבא אמר חיים ממש: אמר רבי[1] חנן שלש שלומות הן נהר צפור וקדרה נהר דכתיב הנני נוטה אליה כנהר שלום צפור דכתיב ׳כצפרים עפות כן יגן [2] עליה ה׳ צבאות וגומר קדרה דכתיב ה׳ תשפת שלום לנו אמר רבי חנינא ובקדרה שאין בה בשר [5] שנאמר ׳ופרשו כאשר בסיר וכבשר בתוך קלחת: אמר רבי יהושע בן לוי הרואה [6] נהר בחלום ישכים ויאמר הנני נוטה אליה כנהר שלום קודם שיקדמנו פסוק אחר כי יבא כנהר צר הרואה צפור בחלום ישכים ויאמר כצפרים עפות כן יגן וגו׳ קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳כצפור נודדת מקנה וגומר הרואה קדרה בחלום ישכים ויאמר ה׳ תשפת שלום לנו קודם שיקדמנו פסוק אחר שפת הסיר שפת הרואה ענבים בחלום ישכים ויאמר כענבים במדבר קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳ענבמו ענבי רוש הרואה הר בחלום ישכים ויאמר ׳מה נאוו על ההרים רגלי מבשר קודם שיקדמנו פסוק אחר על ההרים אשא בכי ונהי הרואה שופר בחלום ישכים ויאמר ׳והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול קודם שיקדמנו פסוק אחר תקעו שופר בגבעה הרואה כלב בחלום ישכים ויאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳והכלבים עזי נפש הרואה ארי בחלום ישכים ויאמר אריה שאג מי לא יירא קודם שיקדמנו פסוק אחר עלה אריה מסבכו הרואה תגלחת בחלום ישכים ויאמר ויגלח ויחלף שמלתיו קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳כי אם גלחתי וסר ממני כחי הרואה באר בחלום ישכים ויאמר ׳באר מים חיים קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳כהקיר ביר מימיה הרואה קנה בחלום ישכים ויאמר ׳קנה רצוץ לא ישבור קודם שיקדמנו פסוק אחר ׳הנה בטחת על משענת קנה הרצוץ: תנו רבנן הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנאמר קנה חכמה קנים יצפה לבינה שנאמר ׳ובכל קנינך קנה בינה אמר רבי זירא קרא קירא קרא קניא כולהו מעלו לחלמא [ ]תניא אין מראין דלועין אלא [ ]למי

M 81 הנינא שלשה :: M 82 עלינו. B (עליהם) :: 83 בד״ו והדפוסים החדשים שנינו ונפשט בטעות מן שני כמו שהוא בכי מ׳ :: 84 הסדר בכי מ׳: באר, נהר, צפור, קדרה, כלב, הר, ענבים, שופר, שור. ארי, התיל, תגלחת, קנה, ישמעאל, גמל, הכפד, חמור, פיל, הונא, הנכנס לאגם, היושב בעריבה, המגלח, הדס, לולב, אתרוג, המתפלל, העונה יהא, הקורא ק״ש, המנח תפילין, הבא על אמו, אחותו, א״א, נה מ׳, חטים, שעורים, גפן, שורקת, ענבים לבנות, תאנים, רמון, זתים, תמרים, עזים, אווז, תרנגול, ביצה, לבקך, המקרע בגדיו, ערוב, הנפנה, העולה לגג, לפרדיוט, הרואה נחש, המקיז דם :: M 85 תני רב יוסף :: M 86 לירא.

lebendigen W[illegible] [illegible] R. H[illegible] sagte: [illegible] Strom [illegible] Vogel [illegible] heisst: [3]*Siehe, ich [illegible]* *Frieden zu [illegible]* [illegible] *den Vögeln [illegible] der Herr [illegible]* Topf, denn es heisst: *Herr, [illegible]* *angedeihen*[4]. R. Hanina [illegible] Fleisch ist [illegible] heisst: [5]*[illegible]* *das, was im Topf ist, und wie das Fleisch im Kessel.*

R. Jehosua b. Levi sagte: Wer einen Strom [illegible] sieht, stehe morgens auf und spreche: [3]*Siehe, [illegible] ihr gleich einem Strom Frieden zu*, ehe ihm [illegible] Vers einfällt: [6]*Gleich einem Strom kommt der [illegible]*. Wer einen Vogel im Traum sieht, [illegible] und spreche: *Gleich flatternden Vögeln wird [illegible] schützen*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [7]*Gleich einem Vogel, der aus seinem Nest [illegible]*. Wer einen Topf im Traum sieht, [illegible] und spreche: *Herr, du lässt uns Frieden angedeihen*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [8]*Setze [illegible] Topf, setze auf*. Wer Trauben im Traum sieht, [illegible] morgens auf und spreche: [9]*Gleich Trauben in der Wüste*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [10]*[illegible] Trauben sind Gifttrauben*. Wer einen Berg im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [11]*Wie reizend sind auf den Bergen die Tritte des Heilsboten*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [12]*Auf den Bergen erhebe ich Jammer und Klage*. Wer eine Posaune im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [13]*Und es wird geschehen, an jenem Tag wird in eine grosse Posaune gestossen werden*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [14]*Stosset in die Posaune in Gibea*. Wer einen Hund im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [15]*Und gegen alle Kinder Jsrael wird ein Hund seine Zunge nicht [illegible]*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [16]*Die Hunde sind gierig*. Wer einen Löwen im Traum sieht, stehe [illegible] und spreche: [17]*Der Löwe brüllt, wer [illegible] nicht?* ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [18]*Der Löwe [illegible] von seinem Dickicht herauf*. Wer Haarschneiden im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [19]*Er schor sich das Haar und wechselte seine Kleider*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [20]*Wenn ich geschoren werde, so weicht meine Kraft von mir*. Wer einen Brunnen im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [21]*Ein Brunnen lebendigen Wassers*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [22]*Wie ein Brunnen sein Wasser quellen lässt*. Wer ein Rohr im Traum sieht, stehe morgens auf und spreche: [23]*Ein geknicktes Rohr zerbricht er nicht*, ehe ihm ein anderer Vers einfällt: [24]*Siehe, du hast auf die Stütze eines geknickten Rohrs vertraut*.

Die Rabbanan lehrten: Wer ein Rohr im Traum sieht, hoffe auf Weisheit, denn es heisst: [25]*Erwerbe* [26]*Weisheit*. Wer Rohre [sieht], hoffe auf Vernunft, denn es heisst: [27]*Unter all deinen Erwerbungen, erwirb Vernunft*. R. Zera sagte: Kürbis, Palmkraut, Wachs und Rohr sind allesammt gutbedeutend im Traum. Es wird gelehrt: Man lässt niemanden Kürbis sehen, als den, der mit ganzer Kraft Gott fürchtet. Wer

1. Jes. 66,1[illegible] 2. Ib. [illegible] 3. Ib. [illegible] 4. [illegible] שפת [illegible] Topfs aufs Feuer gebraucht. 5. Mich. 3,3. 6. Jes. 59,19. 7. Pr. 27,8. 8. Ez. 24,3. 9. Hos. 9,10. 10. Dt. 32,23. 11. Jes. 52,7. 12. Jer. 9,9. 13. Jes. 27,13. 14. Hos. 5,8. 15. Ex. 11,7. 16. Jes. 56,11. 17. Am. 3,8. 18. Jer. 4,7. 19. Gen. 41,14. 20. Jud. 16,17. 21. Cant. 4,15. 22. Jer. 6,7. 23. Jes. [illegible]

שהוא ירא שמים· בכל כתבי הרואה שור בחלום ישכים ויאמר
בכור שורו הדר לו קודם שיקדמנו פסוק אחר כי יגח שור את
איש: תנו רבנן חמשה דברים נאמרו בשור האוכל מבשרו
מתעשר נגחו הויין ליה בנים שמנגחים בתורה נשכו יסורים
באים עליו בעטו דרך רחוקה נזדמנה לו רכבו עולה לגדולה·
והתניא רכבו מת לא קשיא הא דרכביה איהו להיא הא דרכיב
תורא לדידיה הרואה חמור בחלום יצפה לישועה שנאמר
הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור
הרואה חתול בחלום באתרא דקרו ליה שונרא נעשית לו
שירה נאה שונרא נעשה לו שינוי רע הרואה ענבים בחלום
לבנות בין בזמנן בין שלא בזמנן יפות שחורות בזמנן יפות
שלא בזמנן רעות הרואה סוס לבן בחלום בין בנחת בין ברדיפה
יפה לו אדום בנחת יפה ברדיפה קשה הרואה ישמעאל בחלום
תפלתו נשמעת· והוא ישמעאל בן אברהם אבל טייעא בעלמא
לא הרואה גמל בחלום מיתה נקנסה לו מן השמים ונצול
ממנה אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי קרא אנכי ארד עמך
מצרימה ואנכי אעלך גם עלה רב נחמן בר יצחק אמר מהכא
גם ה׳ העביר חטאתך לא תמות הרואה פינחס בחלום פלא
נעשה לו· הרואה פיל בחלום פלאות נעשו לו פילים פלאי
פלאות נעשו לו· והתניא כל מיני חיה יפין לחלום חוץ מן הפיל
ומן הקוף לא קשיא הא דמסרג הא דלא מסרג· הרואה הונא
בחלום נס נעשה לו חנינא חנניא יוחנן נסי נסים נעשו לו
הרואה הספד בחלום מן השמים חסו עליו ופדאוהו והני מילי
בכתבא העונה יהא שמיה רבא מברך מובטח לו שהוא בן
העולם הבא הקורא קרית שמע ראוי שתשרה עליו שכינה
אלא שאין דורו זכאי לכך המניח תפילין בחלום יצפה לגדולה
שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ותניא
רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש המתפלל בחלום
סימן יפה לו· והני מילי דלא סיים הבא על אמו בחלום יצפה

… Trauerfeier im Traum sieht, der ist im Himmel verschont und erlöst worden. … „Dessen grosser Name sei gebenedeiet“ antwortet, der ist sicher, dass …

לבינה שנאמר כי אם לבינה תקרא הבא על נערה המאורסה יצפה לתורה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורשה הבא על אחותו בחלום יצפה לחכמה שנאמר אמר לחכמה אחתי את הבא על אשת איש בחלום מובטח לו שהוא בן העולם הבא והני מילי דלא ידע לה ולא הרהר בה מאורתא אמר רבי חייא בר אבא הרואה חטים בחלום ראה שלום שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו שנאמר וסר עונך וחטאתך תכפר אמר רבי זירא אנא לא סלקי מבבל לארץ ישראל עד דחזאי שערי בחלמא הרואה גפן טעונה בחלום אין אשתו מפלת נפלים שנאמר אשתך כגפן פוריה שורקה יצפה למשיח שנאמר אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו הרואה תאנה בחלום תורתו משתמרת בקרבו שנאמר נצר תאנה יאכל פריה הרואה רמונים בחלום זוטרי פרי עסקיה כרמונא רברבי רבי עסקיה כרמונא פלגי אם תלמיד חכם הוא יצפה לתורה שנאמר אשקך מיין הרקח מעסיס רמני ואם עם הארץ הוא יצפה למצות שנאמר כפלח הרמון רקתך מאי רקתך אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון הרואה זיתים בחלום זוטרי פרי ורבי וקאי עסקיה כזתים והני מילי פרי אבל אילני הויין ליה בנים מרובים שנאמר בניך כשתלי זתים וגו׳ איכא דאמרי הרואה זית בחלום שם טוב יוצא לו שנאמר זית רענן יפה פרי תאר קרא ה׳ שמך הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר ויקחו אליך שמן זית זך הרואה תמרים בחלום תמו עונותיו שנאמר תם עונך בת ציון אמר רב יוסף הרואה עז בחלום שנה מתברכת לו עזים שנים מתברכות לו שנאמר ודי חלב עזים ללחמך הרואה הדס בחלום נכסיו מצליחין לו ואם אין לו נכסים ירושה נופלת לו ממקום אחר אמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא והוא דחזא בכניהו הרואה אתרוג בחלום הדור הוא לפני קונו שנאמר פרי עץ הדר כפת תמרים הרואה לולב בחלום אין לו אלא לב אחד

B 9 מא — M 10 + בהדי — M 11 ברבו — M 12 ארח ב — M 13 יצפה לישי — M 14 פרהו — M 15 אי לא הדזאי שעורים בדילמא יא סליקי מבבל לא׳ י — M 16 ·טעונה — M 17 + הרואה — M 18 + בחלום — M 19 האיכל תאנים — M 20 בו — M 21 האיכל רמון בה׳ זוטרתי פרה ורבה עס׳ — M 22 מאי רקתך — M 23 פרה ורבה עס׳ כו רברבי קאי עס כו הנ מ פירא אבל אילנא הו ל בני זכרים — M 24 הר ז בר׳ — M 25 עלין — M 26 הרואה זך — M 27 תני — M 28 עזים בה׳ שנותיו בית שנ׳ — M 29 ר׳ יהושע והוא דקאים בגויה אתרוג נעשה הדור לפני קונו הרואה לולב

[illegible] Jisrael [illegible] es heisst: *Die Gemeinde Jaqobs [illegible] befohlen ein Erbteil für die Gemeinde [illegible]* [Erbteil] [illegible] seine Schwester im Traum [illegible] denn es heisst: *Sprich zur Weisheit: Du bist meine Schwester.* Wer [illegible] beschlafen [illegible] ist sicher, dass er [illegible] Welt ist [illegible] abends nicht gedacht hat.

R. Hija b. Abba sagte: Wer Weizen im Traum sieht, sieht Frieden, denn es heisst: *Der Frieden in deinen Grenzen schafft, und dich mit dem Fett des Weizens sättigt.* Wer Gerste im Traum sieht, dessen Missethaten gewichen, denn es heisst: *Deine Missethat ist gewichen und deine Sünde wird vergeben.* R. Zera sagte: Ich zog nicht [illegible] aus Babylonien [illegible] bis ich Gerste im Traum [illegible]. Wer einen Weinstock im Traum beladen [illegible] Frau gebiert keine Fehlgeburten, denn es heisst: *Deine Frau gleicht einem fruchtbaren Weinstock.* Wer einen Rebenzweig [sieht], hoffe auf den Messias, denn es heisst: *Der an den Weinstock seinen Esel bindet und an den Rebenzweig seinen jungen Esel.* Wer einen Feigenbaum im Traum sieht, dem bleibt die Gesetzlehre in seinem Innern bewahrt, denn es heisst: *Wer den Feigenbaum pflegt, isst seine Frucht.* Wer Granatäpfel im Traum sieht — wenn kleine, so [illegible] sein Geschäft wie ein Granatapfel vermehren, wenn grosse, so wird sich sein Geschäft wie ein Granatapfel vergrössern, wenn halbe, so hoffe er, falls er Schriftgelehrter ist, auf die Gesetzlehre, denn es heisst: *Ich will dich mit gewürztem Wein tränken, mit dem Saft der Granatäpfel*, falls er aus dem gemeinen Volk ist, hoffe er auf die Gebote, denn es heisst: *Wie die Hälfte des Granatapfels ist deine Wange [raqathekh]*. was heisst raqathekh — sogar die Leeren [reqanin] unter dir sind wie ein Granatapfel voll mit Geboten. Wer Oliven im Traum sieht — wenn sie gross [illegible] sind, so vermehrt und vergrössert sich sein Geschäft und gedeiht wie die Oliven, [illegible] Bäume, so bekommt er viele Kinder, denn es heisst: *Deine Kinder wie die Sprösslinge der Olivenbäume* ct. Manche sagen: Wer einen Olivenbaum im Traum sieht, von dem wird sich ein guter Ruf verbreiten, denn es heisst: [11]*Einen belaubten Olivenbaum, schön an Frucht und Gestalt, hat der Herr deinen Namen genannt.* Wer Olivenöl im Traum sieht, hoffe auf das Licht der Gesetzlehre, denn es heisst: [12]*Dass sie dir klares Olivenöl* bringen. Wer Datteln im Traum sieht, dessen Missethaten verschwinden, denn es heisst: [13]*Verschwunden ist deine Missethat, Tochter Çijon.* R. Joseph sagte: Wer eine Ziege im Traum sieht, dem wird das Jahr gesegnet, wer Ziegen [sieht], dem werden Jahre gesegnet, denn es heisst: [14]*Und genug Ziegenmilch zu deiner Nahrung.* Wer eine Myrte im Traum sieht, dem werden seine Güter glücklich gedeihen, wenn er aber keine Güter hat, so wird ihm eine Erbschaft aus anderer Stelle zufallen. Úla sagte, nach Anderen wurde es in einer Barajtha gelehrt: Dies nur, wenn er sie an ihrem Stamm sieht. Wer einen Etrog im Traum sieht, ist seinem Herrn wolgefällig, denn es heisst: [15]*Früchte des gefälligen Baums, Palmzweige.* Wer einen Lulab im

[illegible]

[illegible] Vater im [illegible] Wer eine Gans im Traum sieht, hoffe auf Weisheit, denn es heisst: *Die Weisheit ruft auf der Strasse*; wer sie beschläft, wird Schuloberhaupt. R. Aši sagte: Ich sah sie und beschlief sie und bin zur Würde gelangt. Wer einen Hahn im Traum sieht, hoffe auf ein männliches Kind; wer Hähne [sieht], hoffe auf männliche Kinder; wer eine Henne [sieht], hoffe auf [illegible] Wer Eier im Traum sieht, dessen Bitte [illegible] Schwebe [illegible] zerbrochen [illegible] Gurken [illegible] Zerbrech- [illegible] werden [illegible] *Er führte sie [illegible]* Wer sein Haupt im Traum [illegible] gutes Zeichen [illegible] Wer in einem kleinen Boot sitzt [illegible] ein guter Rat [illegible] Familie [illegible] auf hoher See befindet. Wer sich im Traum reinigt [illegible] ein gutes Zeichen, denn es heisst: *Der Unterdrückte eilt sich loszulösen* [illegible] wenn er sich nicht ab- [illegible] Wer im Traum auf ein Dach steigt, ge- [illegible] wer herabsteigt [illegible] seiner Würde [illegible] Abajje und Raba sagen beide: Sobald er hinaufstieg, ist er hinaufgestiegen. Wer im Traum seine Kleider zerreisst, dem zerreisst man das über ihn gefällte Urteil. Wer im Traum nackt steht, wenn in Babylonien, so steht er bar von Sünden, wenn im Lande Jisraël, so steht er bar von Geboten. Wer von der Polizei ergriffen wird, dem wird Schutz zuteil werden, hat man ihm Halsfesseln angelegt, so wird ihm Schutz über Schutz zuteil werden; indess nur eine Halsfessel, nicht aber gewöhnliche Stricke. Wer im Traum in einen Sumpf geht, wird Schuloberhaupt; wer in einen Wald [geht], wird Oberhaupt der Hörer. R. Papa und R. Hona b. R. Jehošuá sahen einen Traum. R. Papa, der in einen Sumpf ging, wurde Schuloberhaupt; R. Hona b. R. Jehošuá, der in einen Wald ging, wurde Oberhaupt der Hörer. Wie manche sagen, gingen beide in einen Sumpf, aber R. Papa, der eine Pauke trug, wurde Schuloberhaupt; R. Hona b. R. Jehošuá, der keine Pauke trug, wurde Oberhaupt der Hörer. R. Aši sagte: Ich ging in einen Sumpf, trug eine Pauke und schlug damit Lärm.

Ein Schüler lernte vor R. Nahman b. Jiçhaq: Wer sich im Traum aderlässt, dem werden seine Missethaten verziehen. Es wird ja aber gelehrt: Seine Missethaten werden ihm geordnet?! — Was heisst geordnet? — geordnet zum Verzeihen. Ein Schüler lernte vor R. Šešeth: Wer eine Schlange im Traum sieht, dem liegt sein Erwerb bereit; biss sie ihn, so wird er ihm verdoppelt; tödtete er sie, so geht ihm sein Erwerb verloren. R. Šešeth sprach zu ihm: Um so eher wird ihm sein Erwerb verdoppelt. Das ist aber nichts, denn R. Šešeth hatte eine Schlange im Traum gesehen und sie erschlagen. Ein Schüler lernte vor R. Johanan: Alle Arten Getränke sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen der Wein; mancher trinkt ihn und dies ist

[30]לאביו שבשמים הרואה אוז בחלום יצפה לחכמה שנאמר חכמות בחוץ תרנה[31]הבא עליה הוי ראש ישיבה אמר רב אשי אני ראיתיה ובאתי עליה וסלקית לגדולה הרואה תרנגול בחלום יצפה לבן זכר תרנגולים יצפה לבנים זכרים[32]תרנגולת יצפה[33]לתרביצא נאה[34]וגילה הרואה[35]ביצים בחלום תלויה בקשתו[36]נשתברו נעשית בקשתו[37]וכן אגוזים וכן קשואים[38]וכן כל כלי זכוכית וכן כל הנשברים[39]כאלו הנכנס לכרך[40]נעשו לו חפציו שנאמר וינחם אל מחוז חפצם המגלח ראשו[41]בחלום סימן יפה לו ראשו וזקנו לו ולכל משפחתו היושב בעריבה קטנה שם טוב יוצא[42]לו בעריבה גדולה לו ולכל משפחתו[43]והני מילי דמליא דלויי הנכנס בחלום[44]סימן יפה לו שנאמר מהר צועה להפתח והני מילי[45]דלא קנה העולה לגג בחלום עולה לגדולה ירד[46]ירד מגדולתו אביי ורבא דאמרי תרוייהו כיון שעלה עלה[47]הקורע בגדיו בחלום קורעין לו גזר דינו העומד ערום בחלום בבבל[48]עומד בלא חטא בארץ ישראל[49]ערום בלא מצות[50]הנתפש לסרדיוט שמירה נעשית לו נתנוהו בקולר הוסיפו לו שמירה על שמירתו[51]והני מילי בקולר אבל חבלא בעלמא לא הנכנס לאגם[52]בחלום נעשה ראש ישיבה[53]ליער[54]נעשה ראש[55]לבני כלה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע חזו חלמא רב פפא דעייל לאגמא נעשה ראש ישיבה רב הונא בריה דרב יהושע דעייל ליער נעשה ראש לבני כלה איכא דאמרי תרוייהו לאגמא עיילי אלא רב פפא דתלי טבלא נעשה ראש ישיבה רב הונא בריה דרב יהושע דלא תלי טבלא נעשה ראש לבני כלה אמר רב אשי אנא[56]עיילית לאגמא ותלאי טבלא וגבהי בה גבוהי: תני תנא קמיה דרב נחמן[57]בר יצחק המקיז דם בחלום עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סדורין לו מאי סדורין סדורין לימחל: תני תנא קמיה דרב ששת הרואה נחש בחלום פרנסתו מזומנת לו נשכו[58]נכפלה לו הרגו אבדה פרנסתו אמר ליה רב ששת כל שכן שנכפלה פרנסתו ולא היא רב ששת הוא דחזא חויא בחלמיה וקטליה[59]: תני תנא קמיה[60]דרבי יוחנן כל[61]מיני משקין יפין לחלום חוץ מן היין יש שותהו וטוב

M 30 כנגד אביו M 31 בא עליה יצפה לגדולה אר״א אנא בעיי וסלקי M 32 תרנגולת. וגילה P 33 תר׳ P 34 גילה M 35 ביצה M 36 נשברת M 37 וכן אג׳ M 38 + וכן דלועין M 39 — כאלו M 40 בה׳ יצפה שחפציו נעשין לו M 41 שם טוב לו M 42 עליו ולכל M 43 וה״מ. דלויי M 44 צרכיו נעשין שנ׳ M 45 + הוא M 46 ירד מגדולה M 47 המקרע בג׳ בח׳ ג״ד נקרע M 48 — עומד M 49 ערום M 50 הנמסר M 51 וה״מ ..לא M 52 בחלום M 53 + רב הונא בריה דר״י אמר הנכנס M 54 + בחלום M 55 לכל בני גולה M 56 תלאי טבלא ועיילי לאגמא M 57 — ב״י M 58 פרנסתו נכפלת M 59 + אבל נשכו ודאי נכפלה פרנסתו M 60 דרב נחמן M 61 המשקין.

[illegible] 2 תרביצא [illegible] 3 Ps. 107,30 4 Jes. 51,14 5 צועה st. צואה.

Ps 104,15 · Pr 31,6 · Pr 9,5 · Cf. Lb · B… 55b · Ber 56b

לו ויש שותהו ורע לו יש שותהו וטוב לו שנאמר ויין ישמח לבב אנוש ויש שותהו ורע לו שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש אמר[62] ליה רבי יוחנן[63] לתנא תני[64] תלמיד חכם לעולם טוב לו שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי[65]:

אמר רבי יוחנן השכים ונפל פסוק לתוך פיו הרי זה נבואה קטנה: [66]תנו רבנן שלשה מלכים הם הרואה דוד בחלום יצפה לחסידות שלמה יצפה לחכמה אחאב[67] ידאג מן הפורענות שלשה נביאים הם הרואה[68] ספר מלכים יצפה לגדולה יחזקאל [69]יצפה[70] לחכמה ישעיה יצפה לנחמה ירמיה ידאג מן הפורענות שלשה כתובים גדולים הם הרואה ספר תהלים יצפה לחסידות משלי יצפה לחכמה איוב ידאג מן הפורענות שלשה כתובים קטנים הם הרואה שיר השירים [71]יצפה לחסידות קהלת יצפה לחכמה קינות ידאג מן הפורענות [72]והרואה מגלת אסתר [69]נס נעשה לו שלשה חכמים הם הרואה רבי[73] בחלום יצפה[74] לחכמה רבי אלעזר בן עזריה יצפה[75] לעשירות רבי ישמעאל בן אלישע ידאג מן הפורענות שלשה תלמידי חכמים הם הרואה בן עזאי [76]בחלום יצפה לחסידות בן זומא יצפה לחכמה אחר ידאג מן הפורענות: כל מיני חיות [77]יפות לחלום חוץ מן הפיל והקוף [78]והקפוד והאמר מר הרואה פיל בחלום [79]פלא נעשה לו לא קשיא הא דמסרג הא דלא מסרג: כל מיני מתכת יפין לחלום חוץ ממר פסל וקרדום והני מילי דחזנהו בקתיהו: כל מיני פירות יפין לחלום חוץ מפגי תמרה כל מיני ירקות יפין לחלום חוץ מראשי לפתות[80] והאמר רב[81] לא איעתרי עד דחזאי ראשי לפתות כי חזא בכניהו חזא כל מיני צבעונין יפין לחלום חוץ מן התכלת[82] כל מיני עופות יפין לחלום חוץ[83] מן קריא וקפופא וקורפראי: [84]הגו"ף הגו"ף מעי"ן משיבי"ן ומרחיבי"ן סימן: [85]שלשה נכנסין לגוף ואין הגוף נהנה מהן[86] גרגדניות וכפניות ופגי תמרה שלשה אין נכנסין לגוף והגוף נהנה מהן אלו הן רחיצה וסיכה ותשמיש: שלשה [87]מעין העולם הבא אלו הן שבת שמש ותשמיש[88] תשמיש דמאי

M 62 – ליה M 63 לתנא תני M 64 לעולם לת"ח M 65
+ אב"א מהכא אשקך מיין הרקח 66 הסדר בכי"מ: כ"מ
פירות, ירקות, חיות, שרצים, עופות, מתכות, צבעים. ת"ר מת בבית...
וחרדרא, ת"ר ג' מלכים ..אחר יד' מן הפור' M 67 + בן עמרי M 68
ספר. לגדולה M 69 + בחלום M 70 לחסיד' יש' יצ' לחכמה M 71
B + בחלום M 72 הרואה M 73 + עקיבא M 74 לחסידות M 75
לגדולה ולעושר M 76 — בחלום M 77 יפין, וכן להלן M 78
והקיפוף M 79 פלאות נעשו לו פילין פלאי פלאות נעשו לו M 80
+ איני M 81 אשי אנא כל זמן דלא חזינא ליפתא לא איעתרי התם דחזי
בבנייהו M 82 + כל מיני שרצים יפין לחלום חוץ מקיפדאי M 83
מקדיא וקפופא: כ"מ צבעונין ..מן התכלת: ת"ר מת...סימן יפה לו ולכל
בני הבית ותרגומה מסנא וסנדלא אר פ כל דשקיל...דיהיב שיכ' בחלום
מעלי...וחרדרא M 84 הגוף...סימן M 85 + ת"ר M 86 + אילו
הן M 87 הנשמה נהנית מהן ואין הגוף נהנה מהן אלו הן קול וכו
ג' מרחיבין וכו' ג' מעין עוה"ב וכו' M 88 והא תה"מ צער הוא אלא
אימא תש' נקבים.

ist ihm gutbedeutend, mancher trinkt ihn, und es ist für ihn schlechtbedeutend. Mancher trinkt ihn, und dies ist für ihn gutbedeutend, denn es heisst:[1] *Der Wein erheitert das Herz des Menschen*; mancher trinkt ihn, und dies ist für ihn schlechtbedeutend, denn es heisst:[2] *Gebet Berauschendes dem Untergehenden und Wein den Betrübten*. Da sprach R. Johanan zum Tanna: Lehre: Für den Schriftgelehrten ist er immer gutbedeutend, denn es heisst:[3] *Kommet, esset von meinem Brote und trinket von meinem gewürzten Weine*. R. Johanan sagte: Steht jemand morgens auf, und ein Schriftvers kommt ihm in den Mund, so ist dies eine kleine Prophetie.

Die Rabbanan lehrten: Drei Könige sind es: wer David im Traum sieht, hoffe auf Frömmigkeit; wer Šelomoh [sieht], hoffe auf Weisheit; wer Aḥab [sieht], befürchte Strafe. Drei Propheten sind es: wer das Buch der Könige sieht, hoffe auf Würde; wer Jeḥezqël [sieht], hoffe auf Weisheit; wer Ješâja [sieht], hoffe auf Trost; wer Jirmeja [sieht], befürchte Strafe. Drei grosse Hagiographenbücher sind es: wer das Buch der Psalmen sieht, hoffe auf Frömmigkeit; wer [das Buch] der Sprüche [sieht], hoffe auf Weisheit; wer [das Buch] Ijob [sieht], befürchte Strafe. Drei kleine Hagiographenbücher sind es: wer das Lied der Lieder sieht, hoffe auf Frömmigkeit; wer Qoheleth [sieht], hoffe auf Weisheit; wer die Klagelieder [sieht], befürchte Strafe; und wer die Esterrolle [sieht], dem geschieht ein Wunder. Drei Weisen sind es: wer Rabbi im Traum sieht, hoffe auf Weisheit; wer R. Eleâzar b. Âzarja [sieht], hoffe auf Reichtum; wer R. Jišmâël b. Elišâ [sieht], befürchte Strafe. Drei Schriftgelehrte sind es: wer Ben Âzaj im Traum sieht, hoffe auf Frömmigkeit; wer Ben Zoma [sieht], hoffe auf Weisheit; wer Aḥer[4] [sieht], befürchte Strafe.

Alle Arten Tiere sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen der Elefant, der Affe und die Meerkatze. Der Meister sagte ja aber: Wer einen Elefanten im Traum sieht, dem geschieht ein Wunder!? — Das ist kein Widerspruch; dieses, wo er einen Reitkorb aufhat, jenes, wo er keinen Reitkorb aufhat. Alle Arten Metallgeräte sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen die Hacke, das Hobeleisen und die Axt; dies gilt aber nur, wenn man sie mit den Griffen sieht. Alle Arten Früchte sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen die unreifen Datteln. Alle Arten Kräuter sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen die Rübenköpfe. Rabh sagte ja aber: Ich bin nicht eher reich geworden, als bis ich Rübenköpfe gesehen hatte!? — Die er sah, waren an ihrem Stamm. Alle Arten Farben sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen das Blaugrün. Alle Arten Geflügel sind im Traum gutbedeutend, ausgenommen die Ohreule, die Nachteule und die Fledermaus.

Drei Dinge kommen in den Körper, und der Körper geniesst von ihnen nichts: Kirschen, schlechte Feigen und unreife Datteln. Drei Dinge kommen nicht in den Körper, und der Körper hat von ihnen einen Genuss, nämlich, das Baden, das Salben und die Bettpflicht. Drei Dinge haben etwas von der zukünftigen Welt nämlich, der Šabbath, die Sonne und der Auswurf[5]. Welcher Auswurf? wollte man sagen der bei der Bettpflicht

1. Ps. 104,15. 2. Pr. 31,6. 3. Ib. 9,5. 4. Elišâ b. Abuja; s. Hagiga 15a. 5. תשמיש wird sonst in dieser Bedeutung nur für den Beischlaf gebraucht.

[illegible]

אילימא תשמיש המטה הא מבהיל בהיל אלא תשמיש נקבים: שלשה משיבים דעתו של אדם אלו הן קול ומראה וריח: שלשה מרחיבים דעתו של אדם אלו הן דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים: חמשה וששה ועשרה סימן: חמשה אחד מששים אלו הן אש דבש ושבת ושינה וחלום אש אחד מששים לגיהנם דבש אחד מששים למן שבת אחד מששים לעולם הבא שינה אחד מששים למיתה חלום אחד מששים לנבואה: ששה דברים סימן יפה לחולה אלו הן עטוש זיעה שלשול קרי ושינה וחלום עטוש דכתיב עטישותיו תהל אור זיעה דכתיב בזעת אפך תאכל לחם שלשול דכתיב מהר צועה להפתח ולא ימות לשחת קרי דכתיב יראה זרע יאריך ימים שינה דכתיב ישנתי אז ינוח לי חלום דכתיב ותחלימני והחייני: ששה דברים מרפאין את החולה מחליו ורפואתו רפואה אלו הן כרוב ותרדין וסיסין יבשין וקיבה והרת ויותרת הכבד ויש אומרים אף דגים קטנים ולא עוד אלא שדגים קטנים מפרין ומברין כל גופו של אדם: עשרה דברים מחזירין את החולה לחליו וחליו קשה אלו הן האוכל בשר שור בשר שמן בשר צלי בשר צפרים וביצה צלויה ותגלחת ושחלים והחלב והגבינה והמרחץ ויש אומרים אף אגוזים ויש אומרים אף קשואין תנא דבי רבי ישמעאל למה נקרא שמן קשואין מפני שקשין לגוף כחרבות איני והכתיב ויאמר ה׳ לה שני גיים בבטנך אל תקרי גיים אלא גיים ואמר רב יהודה אמר רב אלו אנטונינוס ורבי שלא פסק משלחנם לא צנון ולא חזרת ולא קשואין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי: תנו רבנן מת בבית שלום בבית אכל ושתה בבית סימן יפה לבית נטל כלים מן הבית סימן רע לבית תרגמא רב פפא במסאנא וסנדלא כל דשקיל שכבא מעלי בר ממסאנא וסנדלא כל דיהיב שכבא מעלי בר מעפרא וחרדלא: מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה: תנו רבנן הרואה מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו וכשם שנעקרה ממקום זה כן תעקר מכל מקומות ישראל והשב לב עובדיהם

M — חמישה. סימן | M דברים מעין ששים | M בגיהנם | יבן להלן | M מעיים | M ושינה | M יפין | M ורפואתו | M ומי סיסין יבש | M ומרבין | M האדם | M האוכל | M בשר שור | M והמרחץ אגוזים | M שקשין | M גאים | זה אנט ורבי שלא פסקו מעל שולחנם | M בדרים | מחקירים | אומר ברוך שנתן ארך אפים לעוברי רצונו | M שנעקרה ממנו | כן תעקר

[illegible] gefehlt hat weder im [illegible] das Andere bezug- [illegible]

Die Rabbanan lehrten: Kommt der Tote ins Haus, so bedeutet dies Frieden im Haus; hat er im Haus gegessen und getrunken, so ist dies ein gutes Zeichen für das Haus; nahm er Geräte vom Haus fort, so ist dies ein schlechtes Zeichen für das Haus. R. Papa bezog dies auf Schuhe und Sandalen: Alles, was der Tote fortnimmt, ist gutbedeutend, ausgenommen Schuhe und Sandalen; Alles, was der Tote giebt, ist gutbedeutend, ausgenommen Erde und Senf.

Einen Ort, an dem Abgötterei ausgerottet wurde. Die Rabbanan lehrten: Wer einen Ort sieht, an welchem [illegible] die Abgötterei aus unserem Land [illegible] werde sie auch aus allen Orten [illegible]

לעבדך ובחוצה לארץ אין צריך לומר⁸והשב לב עובדיהם לעבדך מפני שרובם גוים רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בחוצה לארץ צריך לומר⁹כן מפני שעתידים להתגייר שנאמר °אז אהפך אל עמים שפה ברורה: דריש רב המנונא הרואה בבל הרשעה צריך לברך חמש ברכות ראה בבל אומר ברוך שהחריב¹⁰בבל הרשעה ראה ביתו של ¹¹נבוכדנצר אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע ראה גוב של אריות או כבשן האש אומר ברוך שעשה נסים¹²לאבותינו במקום הזה ראה מרקוליס אומר ברוך שנתן ארך אפים לעוברי רצונו ראה מקום שנוטלים ממנו עפר אומר ברוך אומר ועושה גוזר ומקיים: רבא כי הוה חזי ¹³חמרי דשקלי עפרא ¹⁴טריף להו ידא על גבייהו ואמר רהוטו צדיקי למעבד רעותא דמריכו מר בריה דרבינא כי¹⁵הוה מטי לבבל הוה שקיל עפרא בסודריה¹⁶ושדי לברא לקיים מה שנאמר °וטאטאתיה במטאטא השמד אמר רב אשי אנא ¹⁷הא דרב המנונא לא שמיע לי אלא מדעתאי בריכתינהו לכולהו: אמר רבי ירמיה בן אלעזר נתקללה בבל נתקללו שכניה נתקללה שומרון נתברכו שכניה נתקללה בבל נתקללו שכניה דכתיב °ושמתיה למורש קפד ואגמי מים נתקללה שומרון נתברכו שכניה דכתיב °ושמתי שמרון לעי השדה למטעי כרם וגו׳: ¹⁸ואמר רב המנונא הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים אוכלוסי אומות העולם אומר °בושה אמכם חפרה יולדתכם: תנו רבנן הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים¹⁹שאין דעתן דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומין זה לזה בן זומא ²⁰ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלו לשמשני: הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול ²¹חרש זרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואחר כך אכל ואני משכים ומוצא²²כל אלו מתוקנים לפני²³וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש ²⁴גזז ולבן ונפץ וטוה וארג ואחר כך מצא בגד ללבוש ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני

Zph. 3,9 · Jes. 14,23 · Fol. 58 · Er. 18b · Jes. 14,23 · Mich. 1,6 · Jer. 50,12 · Hor. 6

8 M — והשב...לעבדך 9 M והשב לב עובדיהם לעובדך אע״פ שמעוט ישראל שנ׳ 10 M + מרכות 11 M אותו רשע 12 M לצדיקים 13 M לחמרי 14 M אמר רהיטי 15 M — הוה 16 M ושדייה 17 M מרב 18 B ואמר. M — אמר...יולדתכם 19 M לפי שאין פניהן דומין זל״ז ואין דעתן שוות זה לזה 20 M כשראה אוכ׳ בהר הבית אמר ברוך שנתן כל אלו לשרתני הה״א הרבה 21 M — חרש.. אכל 22 M כולם מוכנים 23 M הוא היה אומר הרבה יג׳ 24 M עד שגזז וליבן ונפץ וטווה וארג ותפר ואח״כ לבש.

Jisraëls ausgerottet und lasse die Herzen ihrer Diener sich zu deinem Dienst wenden. Ausserhalb des Landes braucht er nicht zu sagen: „Und lasse die Herzen ihrer Diener sich zu deinem Dienst wenden", [illegible] die Mehrheit aus Nichtjuden besteht. R. Šimo[n] b. [Eleâzar] sagt: auch ausserhalb des Landes [illegible], weil jene sich dereinst bekehren werden, denn es heisst: ¹*Dann werde ich den Völkern eine lautere Sprache zuwenden.*

R. Hamnuna trug vor: Wer das ruchlose Babylonien sieht, soll fünf Segensprüche sprechen. Sieht er Babylonien, so spreche er: „Gebenedeiet sei er, dass er das ruchlose Babylonien zerstört hat". Sieht er das Haus Nebukhadneçars, so spreche er: „Gebenedeiet sei er, dass er das Haus des ruchlosen Nebukhadneçar zerstört hat." Sieht er die Löwengrube oder den Glutofen, so spreche er: „Gebenedeiet sei er, dass er unseren Vätern an diesem Ort Wunder getan hat." Sieht er eine Merkurstatue, so spreche er: „Gebenedeiet sei er, dass er denen, die seinen Willen übertreten, Langmut gewährt." Sieht er einen Ort, von welchem man Erde holt, so spreche er: „Gebenedeiet sei der da spricht und thut, befiehlt und vollzieht." Wenn Raba Esel Erde tragen sah, klopfte er ihnen mit der Hand auf den Rücken und sprach: Laufet, ihr Gerechten, den Willen eures Herrn zu thun. Wenn Mar b. Rabina nach Babylonien kam, pflegte er Erde in sein Gewand zu nehmen, und sie dann fortzuwerfen, damit erfüllt werde, das da heisst: ²*Und ich fege es fort mit einem Besen der Vertilgung.* R. Aši sagte: Ich habe das des R. Hamnuna nicht gehört, aber aus eigener Ansicht habe ich alle diese Segensprüche gesprochen. R. Jirmeja b. Eleâzar sagte: Als Babylonien verflucht wurde, wurden auch seine Nachbarn verflucht, als Šomron verflucht wurde, wurden seine Nachbarn gesegnet. Als Babylonien verflucht wurde, wurden auch seine Nachbarn verflucht, denn es heisst: ³*Ich mache sie zum Besitztum des Stachelschweins und zu wässerigen Sümpfen.* Als Šomron verflucht wurde, wurden seine Nachbarn gesegnet, denn es heisst: ⁴*Ich mache Šomron zu Trümmerhaufen des Felds und zu Weinbergpflanzungen* etc.

Ferner sagte R. Hamnuna: Wer Scharen von Jisraëliten sieht, spreche: „Gebenedeiet sei der Allwissende aller Geheimnisse"; wer Scharen von den Völkern der Welt sieht, spreche: „⁵*Beschämt ist eure Mutter, zu Schanden, die euch geboren hat.*" Die Rabbanan lehrten: Wer Scharen von Jisraëliten sieht, spreche: „Gebenedeiet sei der Allwissende aller Geheimnisse"; denn die Gesinnung des Einen gleicht nicht der des Andern und das Gesicht des Einen gleicht nicht dem des Andern. Ben Zoma sah eine Schar auf einer Höhe des Tempelbergs, da sprach er: „Gebenedeiet sei der Allwissende aller Geheimnisse" und „Gebenedeiet sei er, der diese alle erschaffen hat, um mich zu bedienen."

Dieser pflegte zu sagen: Wie viel Mühe hatte Adam (der erste), bis er Brot zum Essen erhielt! Er pflügte, säete, mähete, band Garben, drosch, wurfelte, siebte, mahlte, beutelte, knetete und buck, dann erst ass er; ich aber stehe morgens auf und finde all dies vor mir zubereitet. Und wie viel Mühe hatte Adam (der erste), bis er ein Kleid zum Anziehen erhielt! Er schor, wusch, hechelte, spann und webte, dann erst erhielt er ein Kleid zum Anziehen; ich aber stehe morgens auf und finde all dies vor mir zubereitet

1. Zeph. 3,9. 2. Jes. 14,23. 3. Jes. 14,23. 4. Mich. 1,6. 5. Jer. 50,12.

[illegible]

Scherben?! Jener erwiderte ihm: Komme und siehe. [illegible] vorüberzog und Geräusch machte, sprach der Minäer: [illegible] Als die zweite Schar vorüberzog und [illegible] erwiderte R. Šešeth: Er kommt noch nicht. [illegible] Der König kommt noch [illegible] kommt der König. Da sprach R. Šešeth [illegible] sprach R. Šešeth: Aber jetzt kommt der König. [illegible] Jener erwiderte: Das Reich auf Erden gleicht dem Reich im [illegible] *Gehe hinaus und tritt an den Berg vor den Herrn, und siehe, der Herr zieht vorüber, und ein grosser und mächtiger Wind, Berge zerreissend und Felsen zertrümmernd, kommt vor dem Herrn; aber nicht im Wind kommt der Herr, und nach dem Wind ein Getös, aber nicht im* [illegible]

[illegible] אומניות *Handwerker* [illegible] 36,24

[illegible]

[25]כל אומות שוקדות ובאות לפתח ביתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני: הוא היה אומר אורח טוב מהו אומר כמה [26]טרחות טרח בעל הבית בשבילי [27]כמה בשר הביא לפני כמה יין הביא לפני כמה גלוסקאות הביא לפני [28]וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי [29]אבל אורח רע מהו אומר מה טורח טרח בעל הבית זה פת אחת אכלתי חתיכה אחת אכלתי כוס אחד שתיתי כל [30]טורח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל
Job 36,24 אשתו ובניו על אורח טוב מהו אומר זכר כי תשגיא פעלו
Job 37,24 אשר שררו אנשים [31]על אורח רע כתיב לכן יראוהו אנשים
I Sam 17,12 וגו': והאיש בימי שאול זקן בא באנשים אמר [32]רבא ואיתימא
[illegible] רב זביד ואיתימא רב אושעיא זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא אמר עולא נקיטינן אין אוכלוסא בבבל [33]תנא אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא:

תנו רבנן הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו חכמי אומות העולם אומר ברוך [34]שנתן מחכמתו [35]לבשר ודם הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו מלכי אומות העולם אומר ברוך [34]שנתן מכבודו [35]לבשר ודם: אמר רבי יוחנן לעולם [36]ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם:

רב ששת [37]סגי נהור הוה הוו קאזלי כולי עלמא לקבולי [38]אפי מלכא וקם אזל בהדייהו רב ששת אשכחיה ההוא מינא אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא אמר ליה תא חזי דידענא טפי מינך חלף גונדא קמייתא [39]כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא אתא מלכא אמר ליה רב ששת לא קאתי חלף גונדא תניינא כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא השתא קא אתי מלכא אמר ליה רב ששת לא קא אתי מלכא חליף תליתאי כי קא שתקא אמר ליה רב ששת ודאי השתא אתי מלכא אמר ליה ההוא מינא מנא לך הא אמר ליה דמלכותא דארעא כעין
I Reg 19,11 מלכותא דרקיע דכתיב צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עבר ורוח גדולה [וחזק] מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש

M 25 כל .אומר — M 26 טורח — M 27 כמה ... לפני — M 28 כל שטרח בעה"ב לא — M 29 אבל — M 30 מה שטרח לא — M 31 עד וגו — M 32 רב ואיתימא ר' אבהו זה — M 33 + שמועטין מס' רבוא הן — M 34 שחלק — B 35 לבריותיו — M 36 ירוץ אדם לקראת פני מרכים ולא — M 37 הוה אזיל למחזי אפי מלכא א"ל ההוא מינא בר בי רב חצבא לנהרא באגני גריא א"ל השתא חזית דאנא ידענא טפי מינך — P 38 אפירו — M 39 שמעו קל אוושא אמרו ליה אתא מלכא א"ל ר"ש לא שמעו קל אוושא אחריתי א"ל אתא מלכא א"ל לא שמעו קל דממה א"ל ר"ש השתא אתא מלכא א"ל מנא ידעת א"ל דמל'.

לא באש ה׳ ואחר האש קול דממה[40]דקה כי אתא מלכא פתח רב ששת וקא מברך ליה אמר ליה ההוא מינא למאן דלא חזית ליה קא מברכת ומאי הוי עליה דההוא מינא איכא דאמרי
Sab 34a Bb 75a Syn.100a [41]חברוהי כחלינהו לעיניה ואיכא דאמרי רב ששת נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות: רבי שילא [42]נגדיה לההוא גברא דבעל גויה אזל אכל ביה קורצי[43]בי מלכא אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הרמנא דמלכא ישדר עליה פריסתקא כי אתא אמרי ליה מאי טעמא נגדתיה להאי אמר להו [44]דבעל חמרתא [45]אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו אדמי ליה כאיניש ואסהיד אמרי ליה אי הכי בר קטלא הוא אמר להו [46]אנן מיומא [47]דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל אתון [48]מאי דבעיתון עבידו ביה [49]עד דמעייני
1Chr 29,11 ביה בדינא פתח רבי שילא ואמר לך ה׳ הגדולה והגבורה וגו׳ אמרי ליה מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא בריך רחמנא דיהב מלכותא [50]בארעא כעין מלכותא [51]דרקיעא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא אמרו חביבא עליה יקרא דמלכותא כולי האי יהבי ליה קולפא אמרו ליה דון דינא כי הוה נפיק [52]אמר ליה ההוא גברא עביד רחמנא ניסא לשקרי[53]הכי אמר ליה רשע
Ez 23,20 [54]לאו חמרי אקרו דכתיב אשר בשר חמורים בשרם חזייה דקאזיל למימרא להו דקרינהו חמרי אמר האי רודף הוא
Ber 62b Syn 72a והתורה אמרה אם בא להרגך השכם להרגו מחייה[55]בקולפא וקטליה אמר הואיל ואתעביד לי ניסא בהאי קרא דרישנא
Ij 9,10 ליה [56]לך ה׳ הגדולה זו מעשה בראשית וכן הוא אומר עושה
Ex 14,31 גדולות עד אין חקר והגבורה זו יציאת מצרים שנאמר [57]וירא ישראל את היד הגדולה וגו׳ והתפארת זו חמה ולבנה[58]שעמדו
Jos 10,13 לו ליהושע שנאמר וידם השמש וירח עמד וגו׳ והנצח זו
Jes 63,3 [59]מפלתה של רומי וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי וגו׳ וההוד
Num 21,14 זו מלחמת נחלי ארנון שנאמר על כן יאמר בספר מלחמת ה׳ את והב בסופה וגו׳ כי כל בשמים ובארץ [60]זו מלחמת סיסרא
Jud 5,20 שנאמר מן השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו׳ לך ה׳

M 40 דקה..מברכת M 41 הבדיל כוחהו וא ד ר ש הב ביה מילתא ונפק בוטיתא דנורא ונכבינהו ריעיניה וא ד ר״ש הב ביה עיניה ועשאו M 42 חזא לההוא דבעל גוית ונגדיה M 43 רבי קיסר אמר איכא גברא מיהודאי מאן דבעי עביד לא ספתא עליה אימתא דמלכותא שדר קיסר קרייה א ל אמאי תעביד הכי א ל דבעל חמרא B 44 דבא על M 45 —א ל...ואסהיד M 46 —אנן M 47 דגלינו מארענא M 48 כל מה M 49 עד...בדינא M 50 דארעא M 51 דשמיא ויהב ליה שולטן ורחמי בדינא א״ל הואיל וחשבינהו עלייהו כולי האי נותביה אבבא ולידון דינא י ל קולפא ואותבוה אפיתחיה דרומי ודאין דינא M 52 אתא הה ג ואמר עבד M 53 —הכי M 54 בקושטא קאמרי ולא חמרי M 55 בקולפיה דפרזלא M 56 + אזל לבי מדרשא ודריש M 57 או הנסה אלהים וגו M 58 שעמד בשביל יהושע M 59 מלכות הרשעה ישנא M 60 זו...הממלכה.

Getös kommt der Herr; und nach dem [illegible] *ein Feuer, aber nicht im Feuer kommt der Herr; und nach dem Feuer ein stilles* [illegible]. Als der König herankam, begann R. Šešeth [illegible] ihm den Segen. Da sprach [illegible] Du sprichst ja den Segen über einen [illegible]. Was geschah mit jenem [illegible]? [illegible] liess seine Genossen ihm die Augen [illegible]; [illegible] sagen, lass R. Šešeth auf ihn seine Augen [illegible] er ein Knochenhaufen wurde.

R. Šila geisselte einen Mann, der eine [illegible] beschlafen hatte. Dieser ging und verleumdete ihn beim König; er sprach: Es giebt unter den [illegible] Mann, der ohne Genehmigung des Königs [illegible]. [illegible] schickte dieser einen Beamten nach ihm. Als er [illegible], sprach man zu ihm: Warum hast du diesen gegeisselt? Er erwiderte: Er hat eine Eselin beschlafen. [illegible] sprachen: Hast du Zeugen? Er erwiderte: Ja. Da kam Elijahu, der ihnen wie ein Mensch erschien [illegible], bezeugte dies. Da sprachen jene: Wenn dem so ist, so verdient er ja den Tod. Er erwiderte: Seitdem wir aus dem Land vertrieben worden, haben wir [illegible] Freiheit, zu töten, ihr aber thut mit ihm, was ihr wollt. Während sie das Urteil erwogen, begann R. Šila und sprach: [1]*Dein, o Herr, ist die Grösse und die Macht* ct. Jene fragten ihn: Was sprachst du da? Er erwiderte: Folgendes sprach ich: Gebenedeiet sei der Allbarmherzige, der die Regierung auf Erden so eingerichtet hat, wie die Regierung im Himmel und euch Macht und Gerechtigkeitsliebe verliehen hat. Sie sprachen: er liebt ja sehr die Herrlichkeit der Regierung, da übergaben sie ihm einen Stab und sprachen zu ihm: Richte. Als er fortging, sprach [illegible] Mann zu ihm: Der Allbarmherzige lässt den Lügnern Wunder geschehen! Er erwiderte: Ruchloser, werden sie denn nicht Esel genannt? es heisst ja: [2]*Deren Fleisch dem Fleisch der Esel gleich ist.* Er sah ihn hinausgehen, um ihnen zu erzählen, dass er sie Esel genannt habe, da sprach er: Dieser ist ja ein Verfolger, und das Gesetz sagt: Wenn dich jemand töten will, so komme ihm zuvor und töte ihn. Da schlug er ihn mit dem Stab und tötete ihn. Nun sprach er: Da mir durch jenen Vers ein Wunder geschah, so will ich ihn auslegen. „*Dein, o Herr, ist die Grösse*", das ist das Schöpfungswerk, wie es heisst: [3]*Er thut Grosses, das nicht zu erforschen ist.* „*Und die Macht*", das ist der Auszug aus Miçrajim, wie es heisst: [4]***Und Jisraël sah die mächtige Hand*** ct. „***Und die Herrlichkeit***", das ist die Sonne und der Mond, die für Jehošuâ stehen geblieben sind, wie es heisst: [5]***Und die Sonne stand still und der Mond blieb stehen*** ct. „***Und der Sieg***", das ist der Fall Roms, wie es heisst: [6]***Er spritzte ihren Sieg auf mein Gewand*** ct. „***Und die Schönheit***", das ist der Krieg an den Bächen von Arnon, wie es heisst: [7]***Daher heisst es in dem Buch von den Kämpfen des Herrn:*** [8]***Gegeben in Supha*** ct. „***Denn Alles im Himmel und auf Erden***", das ist der Krieg mit Sisra, wie es heisst: [9]***Vom Himmel herab stritten sie, die Sterne aus ihren Bahnen*** ct. „***Dein, o Herr, ist das Reich***", das

1. i. Chr. 29,11. 2. Ez. 23,20. 3. Ij. 9,10. 4. Ex. 14,31. 5. Jos. 10,13. 6. [illegible] 7. Num. 21,14. 8. Vgl. [illegible] Note 4. 9. Jud. 5,20.

[illegible] König [illegible] *Dein ist* [illegible] *Das Königreich* [illegible] König [illegible] Magog [illegible] *Und er erhebt sich zum Haupt* [illegible] *über alles*. [illegible] R. Ḥanan b. Rabba im Namen R. Joḥanans [illegible] Gemeindeverwalter [illegible] vom Himmel [illegible] im Namen R. Aqibas gelehrt: *Dein, o Herr, ist die Grösse*, das ist die Spaltung des Schilfmeers; *und die Macht*, das ist die Plage der Erstgeborenen; *und die Herrlichkeit*, das ist die Gesetzgebung; *und der Sieg*, das ist Jerusalem; *und die Schönheit*, das ist das Heiligtum.

Die Rabbanan lehrten: Wer Häuser von Jisraél [illegible] bewohnt sieht, spreche: Gebenedeiet [illegible], der die Grenze der Witwe aufrichtet; [illegible] zerstört, spreche: Gebenedeiet [illegible] Richter der Wahrheit. [illegible] der weltlichen Völker [illegible] bewohnt [illegible] spreche: *Das Haus der Stolzen wird der Herr niederreissen*; [illegible] zerstört, spreche er: *Ein Gott der Rache ist der Herr, als Gott der Rache erscheint er*.

[illegible] R. Ḥisda gingen auf dem Wege. Als sie an die Tür des Hauses des R. Ḥana b. Ḥanilaj herankamen, [illegible] R. Ḥisda zusammen und seufzte. Da sprach [illegible] zu ihm: Weshalb seufzest du, der Seufzer [illegible] Rab sagt, einen halben Körper des Menschen [illegible], denn es heisst: *Und du Menschenkind, seufze, mit Brechen der Lenden* [illegible]; und wie R. Joḥanan sagt, den ganzen Körper des Menschen, denn es heisst: *Und wenn sie dich fragen: Warum seufzest du? so antworte: Wegen des Gerüchts, [das eingetroffen ist], und schmelzen wird jedes Herz* [illegible] *ist jeder Mut* [illegible]. Dieser erwiderte: Wie soll ich nicht seufzen! ein Haus, in dem sich sechzig Bäcker bei Tag und sechzig Bäcker bei Nacht befanden, die für jeden, der es nötig hatte, zu backen [illegible], die Hand nicht aus dem Beutel zu [illegible], da er dachte, vielleicht kommt ein Armer aus guter Herkunft, der sich schämen wird [illegible] bis ich zum Beutel greife, wo ferner vier Türen nach den vier Weltgegenden geöffnet waren, [illegible] wer hungrig hineinging, kam gesättigt heraus, wo [illegible] in den Hungerjahren Weizen und Gerste [illegible] und wer sich schämte am Tag [illegible] bei Nacht [illegible] jetzt ist es [illegible] Trümmer verfallen, und ich soll nicht seufzen!

והממלכה זו מלחמת עמלק [61]וכן הוא אומר כי יד על כס יה
והמתנשא זו מלחמת גוג ומגוג [62]וכן הוא אומר הנני אליך
גוג נשיא ראש משך ותובל לכל לראש אמר רב חנן בר רבא
אמר רבי יוחנן [63]אפילו ריש גרגיתא מן שמיא מני ליה במתניתא
תנא משמיה דרבי עקיבא לך ה׳ הגדולה זו קריעת ים סוף
והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים
וההוד זו בית המקדש[64]: תנו רבנן הרואה [65]בתי ישראל
בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה [66]בחורבנן אומר ברוך
דיין האמת [67]בתי אומות העולם בישובן אומר בית גאים יסח
ה׳ בחורבנן אומר אל נקמות ה׳ אל נקמות הופיע: עולא ורב
חסדא הוו [68]קאזלי באורחא כי מטו אפתחא דבי רב חנא בר
חנילאי נגד רב חסדא ואתנח אמר ליה עולא אמאי קא מתנחת
[69]והאמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר ואתה
בן אדם האנח בשברון מתנים וגו׳ [70]ורבי יוחנן אמר אף כל
גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח
ואמרת אל שמועה [כי באה] ונמס כל לב וגו׳ עד ונהיתה כר
הוה וגו׳ אמר ליה היכי לא אתנח [71]ביתא דהוו [72]ביה שיתין
אפייתא ביממא ושיתין אפייתא בליליא [73]ואפיין לכל מאן
דצריך ולא שקיל ידיה מן כיסא דסבר דלמא אתי עני בר טובים
ואדמטו ליה לכיסא קא מכסיף ותו הוו פתיחן ליה ארבע בבי
לארבע רוחתא דעלמא וכל דהוה עייל כפין נפיק כי שבע
[74]והוו שדו ליה חטי ושערי בשני בצורת אבראי דכל מאן
דכסיפא מלתא למשקל ביממא אתי ושקיל בליליא השתא
נפל בתלא ולא אתנח אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן מיום שחרב
בית המקדש נגזרה גזרה על בתיהן של צדיקים שיחרבו שנאמר
באזני ה׳ צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדולים וטובים Jes. 5,9
מאין יושב [75]ואמר רבי יוחנן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן
[76]לישובן שנאמר שיר המעלות לדוד הבטחים בה׳ כהר ציון Ps. 125,1
מה הר ציון עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו [77]לישובו אף בתיהן
של צדיקים עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן [78]לישובן חזייה
דלא [79]מיישבא דעתיה אמר ליה דיו לעבד שיהא כרבו: תנו

M 61 שני מלחמה לה בעמלק. M 62 שני. M 63 גדגידתא. M 64 + שיבנה במהרה בימינו: אריב״ל הרואה ושבוב: ת״ר הרואה בתי. M 65 ביתו של ישראל בישובו. M 66 בחורבנה. M 67 + הרואה. M 68 הלפי אפיתחא דרב הונא בריה דרב חנילאי. M 69 ולא כבר לה מר להא דאמר רב. M 70 ר׳ נתן אומר כל גופו שני. M 71 +כי חזאי. M 72 קיימי ביה. M 73 בליליותא נפקי צנא דנהמא דהיטי ודשערי ודתמרי דמאן דהוה ליה כיסופא אתי ושקיל ולא מיכסף והוי בה אפיתחי ותלו בה כיפי בלא שנצי כי הוה אתי עני כ״מ עייל בהאי ונפיק בהאי ושקיל ולא מיכסף השתא נפל ליה כתלא. B 74 והוו שדו. M 75 א״ר נחמן ועתיד. M 76 ולישובו. M 77 ולישבן. M 78 מתיישבא. M 79 להיות.

[illegible] Trümmer verfallen, und ich soll nicht seufzen! Dieser erwiderte: [illegible] sagte R. Joḥanan: Seit dem Tag, da das Heiligtum zerstört wurde, ist über die Häuser der Gerechten ein Beschluss gefasst worden, dass sie zerstört werden, wie es heisst: *Vor meinen Ohren [sprach] der Herr der Heerscharen: Ob nicht viele Häuser zur Oede werden, grosse und gute, ohne Bewohner*. R. Joḥanan sagte aber auch, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, sie dereinst wieder bewohnt machen wird, denn es heisst: *Stufenlied Davids: Die auf den Herrn vertrauen, sind wie der Berg Çijon*; wie der Heilige, gebenedeiet sei er, dereinst den Berg Çijon wieder bewohnt machen wird, so wird der Heilige, gebenedeiet sei er, dereinst auch die Häuser der Gerechten wieder bewohnt machen. Er bemerkte, dass sein [illegible] da sprach er: Es genügt dem Knecht, wenn es ihm so ergeht wie seinem Herrn.

[illegible]

רבנן הרואה קברי ישראל אומר ברוך אשר יצר אתכם בדין [80]וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין[81]ואסף אתכם בדין ועתיד להקימכם בדין מר בריה דרבינא מסיים בה משמיה דרב נחמן [82]ויודע מספר כולכם [83]והוא עתיד להחיותכם ולקיים אתכם ברוך מחיה המתים [84]קברי אומות העולם אומר °בושה אמכם Jer.50,12 הפרה יולדתכם וגו׳: אמר רבי יהושע בן לוי הרואה את חבירו לאחר שלשים יום אומר[85]ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לאחר שנים עשר חדש אומר [86]ברוך מחיה המתים אמר רב אין המת משתכח מן הלב[87]אלא לאחר שנים עשר חדש Mq.8b [87]שנאמר °נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אבד: רב פפא ורב Ps.31,13 הונא בריה דרב יהושע הוו[88]קא אזלי באורחא פגעו ביה ברב חנינא בריה דרב איקא אמרו ליה בהדי דחזינך בריכינן עלך תרתי[89]ברוך אשר חלק מחכמתו ליריאיו ושהחיינו אמר להו אנא נמי כיון[90]דחזיתינכו[91]חשביתו עלואי כשיתין רבוון[92]ישראל ובריכנא עליכו תלתא הנך תרתי וברוך חכם הרזים אמרי ליה חכימת כולי האי יהבי ביה עיניהו ושכיב: אמר רבי יהושע Bb.14a בן לוי הרואה את[93]הבהקנין אומר ברוך משנה[94]הבריות מתיבי [95]°ראה את הכושי ואת הגיחור ואת[96]הלווקן ואת[97]הקפח ואת ¹Br.6 הננס ואת[98]הדרניקוס אומר ברוך משנה את הבריות את הקטע ואת הסומא ואת [99]פתויי הראש ואת החגר ואת המוכה שחין ואת[1]הבהקנין אומר ברוך דיין האמת לא קשיא[2]הא[3]ממעי אמו הא בתר דאתיליד[4]דיקא נמי דקתני דומיא דקטע שמע מינה: [5]תנו רבנן הרואה פיל קוף וקפוף אומר ברוך משנה את הבריות [6]ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו: על הזיקין: מאי זיקין אמר שמואל כוכבא דשביט ואמר שמואל נהירי לי שבילי [7]דשמיא כשבילי דנהרדעא לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו וגמירי דלא עבר [8]כסלא ואי עבר [8]כסלא חרב עלמא והא קא חזינן דעבר זיויה הוא דעבר ומתחזי כדעבר איהו רב הונא בריה דרב [9]יהושע אמר וילון הוא [10]דמקרע דמגלגל [11]ומחזי נהורא דרקיע רב אשי אמר כוכבא הוא דעקר

M 80 וזן את׳ בדין ‖ M 81 והוא עתיד להקים אתכם בדין
M 82 + בר יצחק ‖ M 83 הוא עתיד להקימכם ברוך ‖ M 84 +
הרואה ‖ M 85 – ברוך ‖ M 86 עד ‖ M 87 מאי קראה א״ר אחא בריה
דר׳ יעקב נשכ׳ ‖ M 88 יתבי בהדי הדדי חלף קמייהו ר׳ חיננא בריה
M 89 שהח׳ וברוך שחלק מחכ׳ ‖ M 90 דחזית יתכון בריכון עליכון ג׳
ברוך חח״ר ושהח׳ ושחילק אמר להו השיביתון עלי כס׳ רבוון ובריכנא
ואע ג דכי אתמר באוכלסא אתמר כיון דנפיש חכמתכם כאוכ׳ חשביתו
אמרו ‖ B 91 חשבתינכו ‖ B 92 + בית ‖ M 93 הבוהקנים ‖ M 94
+ את ‖ M 95 הרואה ‖ M 96 הלוהקן ‖ M 97 הקיפח ‖ M 98 הרדינקס
M 99 פתוי ‖ M 1 הבוהקני ‖ M 2 + הא לכתחלה הא לבסוף ואב״א
ל״ק ‖ M 3 במעי אמן ‖ M 4 ה״נ מסתברא מדקתני ‖ M 5 א״ר יהודה
הרואה את הפיל ואת הקוף ואת הקפוף ‖ M 6 ת״ר הרואה ‖ M 7
דרקיע ‖ M 8 כוסלא ‖ M 9 יהודה ‖ M 10 —דמקרע.

Die Rabbanan lehrten: Wer Gräber von Jisraëliten sieht, spreche: „Gebenedeiet sei, der euch nach Recht erschaffen, euch nach Recht ernährt, euch nach Recht versorgt und euch nach Recht versammelt hat, er wird euch dereinst auch nach Recht auferstehen lassen." Mar b. Rabina beendigte noch im Namen R. Naḥmans: „Er kennt die Zahl von euch allen und er wird euch dereinst beleben und auferstehen lassen. Gebenedeiet sei, der die Toten belebt." Wer Gräber der Völker der Welt [sieht], spreche: „*Beschämt ist eure Mutter, zu Schanden, die euch geboren hat* &c."

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wer seinen Genossen nach dreissig Tagen sieht, spreche: „Gebenedeiet sei, der uns leben, bestehen und an diese Zeit heranreichen liess." Nach zwölf Monaten, spreche er: „Gebenedeiet sei, der die Toten belebt." Rabh sagte: Der Tote wird nicht vor zwölf Monaten (aus dem Herzen) vergessen, denn es heisst: [1]*Ich wurde wie ein Toter aus dem Herzen vergessen, ich bin gleich einem verlorenen Gerät.*

R. Papa und R. Hona b. R. Jehošuâ gingen auf dem Weg und begegneten R. Ḥanina b. R. Iqa. Da sprachen sie zu ihm: Als wir dich sahen, sprachen wir über dich zwei Segensprüche: „Gebenedeiet sei, der von seiner Weisheit denen, die ihn fürchten, mitgeteilt hat" und „Der uns leben liess." Er sprach dann zu ihnen: Als ich euch sah, betrachtete ich euch wie sechzig Myriaden Jisraëliten und sprach über euch drei Segensprüche; jene zwei und „Gebenedeiet sei der Allwissende aller Geheimnisse." Darauf sprachen sie zu ihm: Du bist ja so sehr weise! Sie richteten auf ihn ihre Augen, und er starb.

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wer einen mit Flechten behafteten sieht, spreche: „Gebenedeiet sei, der die Geschöpfe verändert." Man wandte ein: «Wer einen Neger, einen Roten, einen blendend Weissen, einen sehr Schlanken, einen Zwerg oder einen Rosenroten sieht, spreche: „Gebenedeiet sei, der die Geschöpfe verändert." [Sieht jemand] einen Verstümmelten, einen Blinden, einen Breitköpfigen, einen Lahmen, einen Aussätzigen oder einen mit Flechten behafteten, so spreche er: „Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit."» — Das ist kein Widerspruch; das Eine, wo er sie vom Mutterleib an hat, das Andere, wo er sie nach seiner Geburt bekam. Dies ist auch erwiesen, er lehrt ja [von diesen] im Zusammenhang mit dem Verstümmelten.

Die Rabbanan lehrten: Wer einen Elefanten, einen Affen oder eine Meerkatze sieht, spreche: „Gebenedeiet sei, der die Geschöpfe verändert." Wer schöne Geschöpfe oder schöne Bäume sieht, spreche: „Gebenedeiet sei er, dass er in seiner Welt solches hat.

Ueber Kometen. Was sind Kometen? Šemuël erklärte: Der Schwanzstern. Ferner sagte Šemuël: Die Strassen des Himmels sind mir ebenso bekannt, wie die Strassen Nehardeâs, mit Ausnahme des Schwanzsterns, von dem ich nicht weiss, was er ist. Es ist mir indess überliefert, dass er an den Kesil[2] nicht vorüberzieht, würde er aber am Kesil vorüberziehen, so würde die Welt zerstört werden. Wir sahen ihn ja vorüberziehen?! — Nur sein Schein zog vorüber, und es schien, als zöge er vorüber. R. Hona b. R. Jehošuâ sagte: Er[3] reisst den Vorhang durch, rollt ihn fort, und das Licht des Himmels wird sichtbar. R. Aši sagte:

1. Ps. 31,13. 2. Nach *LXX* der Orion. 3. Der Komet.

[illegible] ... *Er sagt Kimah und Kesil* ... [illegible]

... *Nichts Neues gibt es unter der Sonne.* R. Nahman sagte: [illegible] ... *Aš wird sich aber seine Kinder trösten.*

Erdbeben. [illegible] R. Qattina [illegible] ... beschwörers herankam, entstand eine Erschütterung. Da sprach er: Weiss der Totenbeschwörer, was diese [illegible] ... warum soll ich dies nicht wissen?! Zur Zeit, da der [illegible] ... unter den Völkern der Welt weilen, lässt [illegible] ... Schall wird von einem Ende der Welt bis zum anderen [illegible] ... Da sprach R. Qattina: Der Totenbeschwörer ist ein [illegible] ... Erschütterung auf Erschütterung [illegible] ... R. Qattina [illegible] ... *Auch ich werde Hand an Hand schlagen.* [illegible] ... *Ich habe an* [illegible]

מהאי גיסא דכסלא והוי ליה הבריה מהך גיסא ומבעית ומחיי כמאן דעבר: שמואל רמי כתיב עשה עש כסיל וכימה וכתיב עשה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא חמה של כסיל [11]לא נתקיים עולם מפני צנה של כימה ואלמלא צנה של כימה [12]לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל [13]וגמירי [14]אי לאו עוקצא דעקרבא דמנח בנהר[15]דינור כל מאן [16]דטריק ליה עקרבא לא הוה חיי והיינו[17]דקאמר ליה רחמנא לאיוב התקשר מעדנות כימה ומושכות כסיל תפתח מאי כימה אמר שמואל כמאה ככבי אמרי לה דמכנפי ואמרי לה[18]דמבדרין מאי עש אמר רב יהודה[19]יותא מאי[19]יותא אמרי לה זנב טלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא כמאן דאמר זנב טלה[20]דכתיב ועיש על בניה תנחם אלמא חסרא ומתחזיא כטרפא דשריף[21]והאי דאזלא בתרה דאמרה לה הב לי בני שבשעה[22]שהקדוש ברוך הוא בקש להביא מבול לעולם נטל שני ככבים מכימה והביא מבול לעולם וכשבקש לסתמה נטל שני ככבים מעיש וסתמה וליהדר לה אין הבור מתמלא מחוליתו[23]אי נמי אין קטיגור נעשה סניגור וליברי לה תרי ככבי אחריני אין כל חדש תחת השמש [24]אמר רב נחמן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לה שנאמר ועיש על בניה תנחם: ועל הזועות: [25]מאי זועות אמר רב קטינא[26]גוהא רב קטינא הוה קאזיל[27]באורחא כי מטא אפתחא דבי אובא טמיא[28]גנח גוהא אמר[29]מי ידע אובא טמיא האי גוהא מהו רמא ליה קלא קטינא קטינא אמאי לא ידענא בשעה שהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו ששרויין בצער בין אומות העולם מוריד שתי דמעות[30]לים[31]הגדול וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו והיינו גוהא אמר רב קטינא אובא טמיא[32]כדיב הוא ומיליה[33]כדיבין אי הכי גוהא גוהא מבעי ליה[34]ולא היא גוהא גוהא עביד והאי דלא אודי ליה כי היכי דלא ליטעו כולי עלמא אבתריה ורב קטינא דידיה אמר סופק כפיו[35]שנאמר גם אני אכה כפי אל כפי והנחתי חמתי רבי נתן אמר[36]אנחה

11 M ומיתהוי נהוריה כנהורא דרק 12 M אין העולם מתקיים 13 M + דבעידנא דליכא כימה אזיל עוקצא דעקרבא ויתיב בכסיל ואיקיר ליה 14 M אי 15 M דמנח 16 M דינא M טריק ליה חויא לא 17 M דקאמרו ליה הבריה לא 18 M דמבדרי 19 M אתא 20 M רב 21 M הסרא ידאי 22 M בני שהביא הקב״ה 23 M ואין הקימין משביעין את הארי וכו׳ 24 M + והא דקא רהטין בתרה אמרה לה הב לי בני 25 M מאי זועות 26 M גוהא ובן דהוי 27 M באור כי מטא 28 M גנא 29 M אי איכא דאמר ליה והאי האי גוהא דגנא מי ידע רמא 30 M + והורכנות 31 M הגד 32 M כידבא 33 M אין 34 M + זה על זה 35 M אתנידי 36 M מתנגד רבה

(Ez 5,13) מתאנח שנאמר והנחתי חמתי בם והנחמתי ורבנן אמרי בועט (Jer 25,30) ברקיע שנאמר הידד כדורכים יענה אל [כל] יושבי הארץ רב אחא בר יעקב אמר דוחק את רגליו תחת כסא הכבוד שנאמר (Jes 66,1) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי: ועל הרעמים: (Ps 77,19) מאי רעמים אמר שמואל ענני בגלגלא שנאמר קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ [37]ורבנן אמרי (Jer 10,13) ענני דשפכי מיא להדדי שנאמר לקול תתו המון מים בשמים רב אחא בר יעקב אמר ברקא תקיפא דבריק בעננא [38]ומתבר גזיזי דברזא רב אשי אמר ענני חלחולי מחלחלי ואתי זיקא ומנשב אפומייהו ודמי כזיקא על פום דני ומסתברא כרב אחא בר יעקב דבריק ברקא ומנהמי ענני ואתי מטרא: ועל הרוחות: [39]מאי רוחות אמר אביי [40]זעפא ואמר אביי גמירי דזעפא בליליא לא הוי והא קא חזינן דהוי ההיא [41]דאתחילי ביממא: ואמר אביי גמירי [42]דזעפא תרתי שעי לא קאי לקיים מה (Nah 1,9) שנאמר לא תקום פעמים צרה והא קא חזינן דקאי דמפסיק בני ביני: ועל הברקים [43]אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם: מאי ברקים אמר רבא ברקא [44]ואמר רבא ברקא יחידאה וברקא חיורא וברקא [45]ירוקתא וענני דסלקן בקרן מערבית ואתיין מקרן דרומית ותרתי ענני דסלקן חדא לאפי חברתה כולהו קשיין למאי נפקא מינה למבעי רחמי והני מילי [46]בליליא אבל בצפרא לית בהו מששא: [47]אמר רב שמואל בר יצחק הני (Hos 6,4) ענני דצפרא לית בהו מששא דכתיב וחסדכם כענן בקר וגו' אמר ליה [48]רב פפא לאביי [49]הא אמרי אינשי כמפתח בבי מטרא בר חמרא מוך שקך וגני לא קשיא הא דקטר בעיבא הא [50]דקטר בעננא: אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית [51]שבלב שנאמר (Koh 3,14) והאלהים עשה שייראו מלפניו: ואמר רבי אלכסנדרי אמר רבי [52]יהושע בן לוי הרואה את הקשת בענן צריך שיפול על (Ez 1,28) פניו שנאמר כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו' ואראה ואפל (Qid.33b) על פני לייטי עלה במערבא [53]משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא אבל ברוכי ודאי מברך מאי מברך ברוך זוכר הברית [54]במתניתא

M 36 ב י | M 37 רב אמר תרי ענני דש' מיא הד להבריה | M 38 ומתבר בזיזי דנורא | M 39 מאי רוחות | M 40 זעפא אביי | M 41 דאתחיל | M 42 דתרתי | M 43 אומר...ברקא | M 44 אמר רב | P 45 ירוקתי M ירקרקי קשיין ותרי ענני דסלקן חדא להברתה קשיין ענני דסלקן ואתיין מקרן דר' ומער' קשיין למאי | M 46 כולהי לילה אבל דצפרא | M 47 אמר. מששא | M 48 רבא | M 49 והא א א מיטרא במפתח אבבא בר | M 50 דאתא | M 51 כמה | M 52 יוחנן הר' | M 53 +אמאן דנפל על פניו | P 54 במתניתין

[illegible] im [illegible] Grimm [illegible] [illegible] Himmel [illegible] *Wein* [illegible] *[illegible] die Sonne meiner Füsse.*

Donner. Was ist [illegible] Kreisende Wolken, wie es heisst: [3]*Bei der Stimme deines Donners im Kreis erhellten Blitze das Weltall, die Erde zittert und bebt.* Die Rabbanan [illegible] statten: Es sind Wolken, die aufeinander Wasser giessen, wie es heisst: [4]*Bei dem Getöse, da er [illegible] das Wasser im Himmel rauschen lässt.* R. Aḥa b. Jâqob erklärte: Ein starker Blitz, der in den Wolken leuchtet und die Hagelklumpen zerschlägt. R. Aši erklärte: Die Wolken erheben [illegible] Wind [illegible] bläst gegen ihre Oeffnung [illegible] Wind gegen die Oeffnung [illegible] Wahrscheinlicher ist es wie R. Aḥa b. Jâqob [illegible] dann rauschen die Wolken [illegible] Regen.

Sturme. Was sind Sturme? Abajje erklärte: Heftige Winde. Ferner sagte Abajje: [illegible] dass nachts keine heftigen Winde stattfinden. Wir sehen ja aber, dass sie stattfinden! — Die haben schon tags begonnen. Ferner sagte Abajje: Es ist uns überliefert, dass ein heftiger Sturm keine zwei Stunden anhält, um zu bestätigen, das da heisst: [5]*Nicht in Zweien besteht das Leid.* Wir sehen ja aber, dass er anhält! — Er lässt von Zeit zu Zeit nach.

[Ueber] Blitze spricht man: *Gebenedeiet sei dessen Kraft und dessen Macht die Welt voll ist.* Was sind Blitze? Raba sagte: Ein Glänzen. Ferner sagte Raba: Der einzelne Blitz, der weisse Blitz, der gelbe Blitz, Wolken, die in der westlichen Ecke aufsteigen und aus der südlichen Ecke kommen, und zwei Wolken, die gegeneinander aufsteigen, diese alle sind schadenbringend. Was geht daraus hervor? — Dass man um Erbarmen flehe. Dies aber nur nachts; tags dagegen haben sie keine Bedeutung. R. Semuêl b. Jiṣḥaq sagte: Die Wolken am Morgen haben keine Bedeutung, wie es heisst: [6]*Und eure Liebe ist wie eine Wolke am Morgen* &c. R. Papa sprach zu Abajje: Die Leute sagen ja aber: Wenn du beim Oeffnen der Thür Regen siehst, o Eseltreiber, breite deinen Sack aus und schlafe[7]! — Das ist kein Einwand; das Eine, wo [der Himmel] mit dicker Wolke überzogen ist, das Andere, wo er mit durchsichtiger Wolke überzogen ist. R. Alexandri sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Zu nichts Anderem sind die Donner geschaffen worden, als um die Verstocktheit des Herzens zu entfernen, wie es heisst: [8]*Dies that Gott, damit man vor ihm fürchte.* Ferner sagte R. Alexandri im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wer den Regenbogen in der Wolke sieht, soll auf dem Gesicht niederfallen, denn es heisst: [9]*Wie die Erscheinung des Regenbogens, der in der Wolke ist* &c. *ich sah und fiel auf meinem Gesicht.* Im Westen fluchten sie darüber, weil es den Anschein hat, als bücke man sich vor dem Regenbogen. Aber einen Segenspruch muss man allenfalls sprechen. Was für einen spricht man? — „Gebenedeiet sei, der des Bündnisses gedenkt." In einer Barajtha wird gelehrt:

1 Ez 5,13. 2 Jer 25,30. 3 Jes 66,1. 4 Ps 77,19. 5 Jer 10,13. 6 Nah 1,9. 7 Hos 6,4. [illegible] beides sinken wird. 8 Koh 3,14. 9 Ez 1,28.

Ueber Berge, Hügel.

R. Jehuda sagt: wer das grosse Meer sieht

תנא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמן בבריתו וקיים במאמרו אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרוייהו ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו: על ההרים ועל הגבעות: אטו כל הני דאמרן עד השתא לאו מעשה בראשית נינהו והכתיב ברקים למטר עשה אמר אביי כרוך ותני רבא אמר התם מברך תרתי ברוך שכחו מלא עולם ועושה מעשה בראשית הכא עושה מעשה בראשית איכא שכחו מלא עולם ליכא: אמר רבי יהושע בן לוי הרואה רקיע בטהרתה אומר ברוך עושה בראשית אימתי אמר אביי כי אתא מטרא כולי ליליא ובצפרא אתא אסתנא ומגליא להו לשמים ופליגא דרפרם בר פפא אמר רב חסדא דאמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בית המקדש לא נראת רקיע בטהרתה שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם: תנו רבנן הרואה חמה בתקופתה לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית ואימת הוי אמר אביי כל עשרין ותמניא שנין ומהדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבעא: רבי יהודה אומר הרואה את הים וכו': לפרקים עד כמה אמר רמי בר אבא אמר רבי יצחק עד שלשים יום: ואמר רמי בר אבא אמר רבי יצחק הרואה פרת אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית והאידנא דשנויה פרסאי מבי שבור ולעיל רב יוסף אמר מאיהי דקירא ולעיל: ואמר רמי בר אבא הרואה דגלת אגשרא דשביסתנא אומר ברוך עושה בראשית מאי חדקל אמר רב אשי שמימיו חדין וקלין מאי פרת שמימיו פרין ורבין: ואמר רבא האי דחריפי בני מחוזא משום דשתו מיא דדגלת האי דגיחורי משום דמשמשי ביממא והאי דמנידי עינייהו משום דדיירי בבית אפל: על הגשמים וכו': ועל הגשמים הטוב והמטיב מברך והא אמר רבי אבהו ואמרי לה במתניתא תנא מאימתי מברכין על הגשמים משיצא חתן לקראת כלה מאי מברכין אמר רב יהודה מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו ורבי יוחנן מסיים בה הכי אלו פינו

Ueber den Regen et. Spricht man denn aber über den Regen ... wurde dies in einer Barajtha gelehrt: Wann spricht man den Segen über den Regen?

מלא שירה כים [81]ולשוננו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע וגו׳ אין אנו מספיקין להודות לך ה׳ אלהינו עד תשתחוה ברוך אתה ה׳ רוב ההודאות ולא כל ההודאות [82]אמר רבא [83]אימא האל ההודאות [84]אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרויהו רוב ההודאות והאל ההודאות ואלא קשיא לא קשיא הא דשמע משמע הא דחזא מחזי [85]דשמע משמע היינו בשורות טובות ותנן על [86]בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב אלא אידי ואידי דחזא מחזי ולא קשיא הא דאתא פורתא הא דאתא טובא ואי בעית אימא הא והא דאתא טובא ולא קשיא הא דאית ליה ארעא [87]הא דלית ליה ארעא [88]אית ליה ארעא [87]הטוב והמטיב מברך והא תנן בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו [89]וקיימנו והגיענו לזמן הזה שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב לא קשיא הא [90]דאית ליה שותפות הא דלית ליה שותפות והתניא קצרו של דבר על שלו הוא אומר [91]ברוך שהחיינו [92]וקיימנו על שלו [93]ושל חבירו אומר [91]ברוך הטוב והמטיב וכל היכא [94]דלית לאחרינא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב והתניא אמרו לו [95]ילדה אשתו זכר אומר [91]ברוך הטוב והמטיב [96]התם נמי [97]דאיכא אשתו בהדיה דניחא לה בזכר תא שמע [98]מת אביו והוא יורשו [99]בתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב [1]התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה תא שמע שינוי יין אין צריך לברך שינוי מקום צריך לברך ואמר רב יוסף [2]בר אבא אמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו שינוי יין אין צריך לברך אבל [3]אומר [91]ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא [4]בני חבורה דשתו בהדיה: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו׳: אמר רב הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהם אבל יש לו כיוצא בהם אין צריך לברך ורבי יוחנן אמר אפילו יש לו כיוצא בהם צריך לברך מכלל [5]דכי קנה וחזר וקנה דברי הכל אין צריך לברך 60 [6]ואיכא דאמרי אמר רב הונא לא שנו אלא שלא קנה וחזר

B 81 ולשוננו . רקיע M 82 + אלא M 83 אימא M 84 — אמר...קשיא M 85 א ת היינו M 86 + הגשמים ועל M 87 + לדידיה M 88 + לדידיה ואי M 89 וקיימ...והמטיב M 90 דאיכא שותפי בהדיה הא דליכא שותפי בהדיה כדתניא כללו של M 91 — ברוך M 92 וקיימנו B 93 ועל של M 94 דלא אחר׳ M 95 מת אביו וכו׳ M 96 הכא M 97 הא M 98 ילדה וכו׳ M 99 לכתחלה הוא או׳ 1 הכא דאית ליה אחי דקיירתיה בהד׳ M 2 אמר רב אף M 3 מברך M 4 אינשי דשתו M 5 דקנה M 6 לישנא אחרינא אמרי לה אמר.

des Gesange[illegible] wie [illegible] Meer [illegible] Zunge [illegible] des Jubels wie [illegible] Brausen [illegible] Lippen voll [illegible] Lobes, wie [illegible] Weite [illegible] Himmels [illegible] es würde [illegible] nicht hinreichen [illegible] Herr, unser Gott [illegible] bis [illegible] setest du, o Herr [illegible] viel [illegible] Nicht aller Dank! Raba [illegible] Gott des Danks. R. Papa sagt [illegible] Beides: Dem viel Dank gebührt [illegible] Gott des [illegible] nun ist es ja ein Widerspruch! [illegible] sprach, das Eine, wo er [illegible] hört [illegible] er ihn sieht. Wenn er den hört [illegible] ist es ja eine gute Nachricht, und es wird [illegible] gelehrt: Über gute Nachrichten spricht man: [illegible] sei der Gute und Wolthätige! [illegible] nicht [illegible] das Eine wie das Andere [illegible] wo er ihn sieht [illegible] ist hier kein Widerspruch, das Eine [illegible] wo es wenig regnet, das Andere, wo es stark regnet, wenn du willst sage ich: das Eine wie das Andere [illegible] wo es stark regnet [illegible] ist hier kein Widerspruch, das Eine, wo er Land besitzt, das Andere, wo er kein Land besitzt. Aber spricht er denn, wo er Land besitzt: „Der Gute und Wolthätige“? es wird ja gelehrt: Wer ein neues Haus gebaut, oder neue Kleider gekauft hat, spricht: „Gebenedeiet sei er, dass er uns leben, bestehen und an diese Zeit heranreichen liess“, aber das, was ihm und noch Anderen gehört, spricht er: „Der Gute und Wolthätige“. — Das ist kein Widerspruch, dieser hat Mitbeteiligte, jener hat keine Mitbeteiligte, so wird auch gelehrt: Die kurze Regel hierbei ist: Ueber das, wovon er geniesst, spricht er: „Gebenedeiet sei er, dass er uns leben und bestehen liess“, über das, wovon er und sein Nächster geniesst, spricht er „Gebenedeiet sei der Gute und Wolthätige“. Aber spricht er denn, wo kein Anderer mit ihm geniesst, nicht „Der Gute und Wolthätige“? es wird ja gelehrt: Teilt man ihm mit, dass seine Frau einen Knaben gebar, so spricht er: „Gebenedeiet sei der Gute und Wohlthätige“! — Dort kommt ebenfalls noch seine Frau hinzu, die einen Knaben wünscht. Komme und höre: Stirbt jemandem sein Vater und er beerbt ihn, so spricht er zuerst: „Gebenedeiet sei der Richter der Wahrheit“, nachher spricht er: „Gebenedeiet sei der Gute und Wolthätige“! — Dort sind ebenfalls Brüder vorhanden, die mit ihm erben. Komme und höre: Wegen der Veränderung des Weins[2] braucht man nicht nochmal den Segenspruch zu sprechen, wegen der Veränderung des Platzes, spreche man wol den Segenspruch nochmal; hierzu sagte R. Joseph b. Abba im Namen R. Johanans: Obgleich sie gesagt haben, dass man wegen der Veränderung des Weins den Segenspruch nicht nochmal zu lesen braucht, spreche man dennoch: „Gebenedeiet sei der Gute und Wolthätige“! — Dort sind ebenfalls Tischgenossen vorhanden, die mit ihm trinken.

Wer ein neues Haus gebaut, oder neue Kleider gekauft hat &c. R. Hona sagte: Dies wurde nur in dem Fall gelehrt, wo er solches nicht hatte, hatte[3] er aber solches, so braucht er den Segenspruch nicht zu sprechen. R. Johanan sagte: Auch wo er solches bereits hatte, spreche er den Segenspruch. Hieraus zu entnehmen, dass, wo er einmal bereits gekauft hat, und jetzt wiederum kauft, Alle zugeben, dass er den Segenspruch nicht zu sprechen braucht. Manche sagen: R. Hona sagt: Dies wurde nur in dem Fall gelehrt, wo er nicht bereits einmal gekauft hat, und jetzt wiederum kauft, wo er aber einmal bereits gekauft

1. Bekannt[illegible] Gebet, das am Sabb[illegible] gelesen wird. 2. Da[illegible] wenn man ein anderen Wein [illegible]

Man benedeiet fur das Schlechte

Und uber das Gute

Ist seine Frau schwanger, und er spricht: Möge es wolgefallig sein, dass sie gebare, so ist dies ein vergebliches Gebet.

וקנה אבל קנה וחזר וקנה אין צריך לברך ורבי יוחנן אמר אפילו קנה וחזר וקנה צריך לברך מכלל דכי יש לו וקנה דברי הכל צריך לברך מתיבי בנה בית חדש ואין לו כיוצא בו קנה כלים חדשים ואין לו כיוצא בהם צריך לברך יש לו כיוצא בהם אין צריך לברך דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בין כך ובין כך צריך לברך בשלמא ללישנא קמא רב הונא כרבי מאיר ורבי יוחנן כרבי יהודה אלא ללישנא בתרא בשלמא רב הונא כרבי יהודה אלא רבי יוחנן[10] דאמר כמאן לא כרבי מאיר ולא כרבי יהודה אמר לך רבי יוחנן הוא הדין דלרבי יהודה קנה וחזר וקנה[11] נמי צריך לברך והא[12] דקא מפלגי ביש לו וקנה להודיעך כחו דרבי מאיר דאפילו קנה ויש לו אין צריך לברך[13] וכל שכן קנה וחזר וקנה דאין צריך לברך וליפלגי בקנה וחזר וקנה דאין צריך לברך להודיעך כחו דרבי יהודה כח דהיתרא עדיף ליה: מברך על הרעה וכו׳: היכי דמי כגון דשקל בדקא בארעיה אף על גב[14] דטבא היא לדידיה דמסקא ארעא שירטון ושבחה השתא מיהא רעה היא: ועל הטובה וכו׳: היכי דמי כגון דאשכח מציאה[15] אף על גב דרעה היא לדידיה[16] דאי שמע בה מלכא שקיל לה מיניה השתא מיהא טובה היא: היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד זכר הרי זו תפלת שוא: [17]ולא מהני רחמי מתיב רב [18]יוסף ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה מאי ואחר[19] אמר רב לאחר שדנה לאה דין בעצמה[20] ואמרה שנים עשר שבטים עתידין לצאת מיעקב ששה יצאו ממני וארבעה מן השפחות[21] הרי עשרה אם זה זכר לא תהא אחותי[22] רחל כאחת השפחות מיד[23] נהפכה לבת שנאמר ותקרא את שמה דינה אין מזכירין מעשה נסים ואיבעית אימא מעשה דלאה בתוך ארבעים יום הוה כדתניא שלשה ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח משלשה ועד ארבעים יבקש רחמים שיהא זכר מארבעים[24] יום ועד שלשה חדשים יבקש רחמים שלא יהא סנדל משלשה חדשים ועד ששה יבקש רחמים שלא יהא נפל מששה[25] ועד תשעה יבקש רחמים שיצא[26] בשלום ומי מהני

M 7 דיש ‖ M 8 ויש ‖ M 9 צריך בהם ‖ M 10 דאמר ‖ M 11 נמי ‖ M 12 דקאמר ביש ‖ M 13 וכל עדיף ליה ‖ M 14 דטובה היא לדידיא ומסקא ארעא שרטון ‖ M 15 + בארעיה ‖ M 16 דשמע מלכא ושקלא מיניה ‖ M 17 ור׳ מ׳ רחמי ‖ M 18 אבא ‖ M 19 א״ר ‖ M 20 אמרה לפניו רבש״ע ‖ M 21 הרי ‖ M 22 רחל ‖ M 23 הפך זכר לנקבה אבא א׳ אין ‖ M 24 יום ‖ M 25 + חדשים ‖ M 26 + משם.

Und nachher gebar

Nid 25b, 31a רחמי והא אמר רבי יצחק[27] בריה דרב אמי איש מזריע תחלה
Lv 12,2 יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שנאמר אשה כי
תזריע וילדה זכר הכא במאי עסקינן כגון שהזריעו שניהם בבת
אחת: היה בא בדרך: תנו רבנן מעשה בהלל[28] הזקן שהיה
בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטח אני שאין זה
Ps 112,7 בתוך ביתי ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון
Ber 63a, Sym 70a לבו בטח בה׳ אמר [29] רבא כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה
לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה
מדריש משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטח
בה׳ מסיפיה לרישיה מדריש נכון לבו בטוח בה׳ משמועה
רעה לא יירא: ההוא תלמידא דהוה קא אזיל בתריה דרבי
ישמעאל ברבי יוסי [30] בשוקא דציון חזייה דקא מפחיד אמר
Is 33,14, Git 58a ליה[31] חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים אמר ליה והכתיב
Pr 28,14 אשרי אדם מפחד תמיד[32] אמר ליה ההוא בדברי תורה כתיב:
[33] יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא אתנח
אמר ליה יסורים בעי [34] ההוא גברא לאתויי אנפשיה דכתיב
Jb 3,25 כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי[35] והא כתיב אשרי
אדם מפחד תמיד [36] ההוא בדברי תורה כתיב: הנכנס לכרך:
תנו רבנן בכניסתו מה הוא אומר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי
שתכניסני לכרך זה לשלום נכנס אומר מודה אני לפניך ה׳
אלהי שהכנסתני[37] לכרך זה לשלום בקש לצאת אומר יהי רצון
מלפניך [38] ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתוציאני מכרך זה לשלום
יצא אומר [39] מודה אני לפניך ה׳ אלהי שהוצאתני מכרך זה
לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כך תוליכני לשלום ותסמכני
לשלום ותצעידני לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך
[40] אמר רב מתנה לא שנו אלא בכרך שאין [41] דנין והורגין בו
אבל בכרך שדנין והורגין בו[42] לית לן בה איכא דאמרי אמר רב
מתנה אפילו בכרך שדנין והורגין בו[43] זמנין דלא מתרמי[44] ליה
איניש דיליף ליה זכותא: תנו רבנן הנכנס לבית המרחץ אומר
יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי [44] שתצילני מזה וכיוצא בו ואל

M 27 דבי ר א [illegible] דכת׳ אשה כי תז׳ וי׳ ז אם אשה מז ת י ז ואם איש מז ת י נ הב ע שהוריעו 28 M שבא מהדרך 29 M רבה האי פסוקא [illegible] 30 M רצייה חזי׳ 31 M מ ט קא מפחדת והכתיב 32 M א ל 33 M ר י בריה דר נ הוה שקיל בואותריה דרבי בשיקא דטבריא חזייה דקא מפחיד ומיתנה א ל 34 M אתויי [illegible] 35 M א ל 36 M בכרך 37 M ה׳ אבותי 38 M יהי [illegible] בשם שהוצאתני מן הכרך הזה לשלום 39 M [illegible] יתני [illegible] ובעיני כל רואי בא י שומע תפלה 40 M בו דיינין 41 M א צ לברך א ד אר מ ל ש אלא בכרך שאין בו דייני אבל [illegible] שיש בו דייני [illegible] 42 M צריך לברך 43 M איניש דמליץ עליה 44 M שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מזה וכו׳ [illegible] ואם יארע בי תקלה יתרצני [illegible] תפלח ותהא מיתתי כפרה על עונותי.

[illegible] ein Mensch [illegible] geboren [illegible] *Wenn eine Frau Samen [illegible]* [illegible] handelt es [illegible] Frucht habe.

Kommt er vom Weg. [illegible] ereignete sich mit Hillel dem [illegible] Weg kam, und ein Geschrei [illegible] sprach er: Ich bin dessen sicher [illegible] meinem Haus ist. Ueber diesen [illegible] *Vor bösem Gerücht fürchtet er nicht* [illegible] *Herz, vertrauend auf den Herrn.* R. [illegible] Immer, wenn du diesen V[ers] [illegible] seinen Anfang nach seinem S[chluss] [illegible] seinem Schluss nach seinem Anfang erklären; du kannst ihn von seinem Anfang nach [illegible] Schluss [illegible] *Vor bösem Gerücht fürchtet er nicht* [illegible] *Herz fest ist und auf Gott vertrauend* [illegible] seinem Schluss nach seinem Anfang [illegible] *Fest ist sein Herz vertrauend auf den Herrn* [illegible] *vor bösem Gerücht fürchtet er nicht.* Ein Schüler folgte R. Jismael b. R. Jose auf der Strasse [illegible] dieser bemerkte, dass er sich ängstigt [illegible] [illegible] Du bist ein Sünder [illegible] *Die Sünder in Cijon ängstigen sich.* [illegible] Es heisst ja: *Heil dem Mann, der sich stets ängstigt* [illegible] Da erwiderte [illegible] Das bezieht sich [illegible] Worte der Gesetzlehre. — Jehuda b. Nathan folgte R. Hamnuna [illegible] sich mit ihm unterhalten [illegible] Leiden will dieser Mann auf sich heraufbeschwören, denn es heisst: *Die Angst, wovor ich mich ängstigte, traf mich; das, wovor ich [illegible] kam über mich.* Es heisst ja aber: *Heil dem Mann, der sich stets ängstigt* [illegible] bezieht sich [illegible] Worte der Gesetzlehre.

Wer eine Grossstadt passiren muss. Die Rabbanan lehrten: Was spricht er bei seinem Einzug? „Möge es dein Wille sein, o Herr, mein Gott, dass [illegible] danke dir, o Herr, mein Gott, dass du mich aus dieser Grossftadt in Frieden hinausgeführt hast, und wie du mich in Frieden hinausgeführt hast, so leite mich in Frieden, stütze mich in Frieden und lasse mich in Frieden schreiten, und errette mich aus der Hand jedes Feinds und Wegelagerers." R. Matna sagte: Dies wurde nur bezüglich einer Grossftadt gelehrt, in der man ohne Urteilsspruch hinrichtet, in einer Grossftadt aber, in der man nur mit Urteilsspruch hinrichtet, ist uns nicht daran gelegen. Nach Anderen sagte R. Matna: Sogar in einer Grossftadt, in der man nur mit Urteilsspruch hinrichtet; denn zuweilen trifft sich ihm niemand, der ihn verteidigt.

Die Rabbanan lehrten: Wer in ein Badehaus eintritt, spreche: „Möge es dein Wille sein, o Herr, mein Gott, [illegible]

[illegible] Lev 12,2 [illegible]

יארע בי דבר קלקלה ועון ואם יארע בי דבר קלקלה ועון יהא מיתתי כפרה לכל עונותי אמר אביי לא לימא איניש הכי דלא ליפתח פומיה לשטן דאמר ריש לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קראה דכתיב כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר להו נביא שמעו דבר יי קציני סדום וגו׳ כי נפיק מאי אמר אמר רבי אחא מודה אני לפניך יי אלהי שהצלתני מן האור רבי אבהו על לבי בני אפדית בי בני מחוזא אתרחיש ליה ניסא קם על עמודא שזב מאה ותרי גברי בחד אבריה אמר היינו דרבי אחא: הנכנס להקיז דם אומר יהי רצון מלפניך יי אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני כי אל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות אלא שנהגו אמר אביי לא לימא איניש הכי דתנא דבי רבי ישמעאל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות כי קאי מאי אמר רבי אחא ברוך רופא חנם: הנכנס לבית הכסא אומר התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון תנו כבוד לאלהי ישראל הרפו ממני עד שאכנס ואעשה רצוני ואבא אליכם אמר אביי לא לימא איניש הכי דלמא שבקי ליה ואזלי אלא לימא שמרוני שמרוני עזרוני עזרוני סמכוני סמכוני המתינו לי המתינו לי עד שאכנס ואצא שכן דרכן של בני אדם כי נפיק אומר ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך מאי חתים אמר רב רופא חולים אמר שמואל קא שוינהו אבא לכולי עלמא קצירי אלא רופא כל בשר רב ששת אמר מפליא לעשות אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרויהו רופא כל בשר ומפליא לעשות: הנכנס לישן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע ואומר ברוך המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין יהי רצון מלפניך יי אלהי שתשכיבני לשלום ותן חלקי בתורתך ותרגילני לידי מצוה ואל תרגילני לידי עבירה

ואל תביאני[71] לא לידי חטא[72] ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון[73] ואל ישלוט בי יצר הרע[74] ותצילני מפגע רע ומחלאים רעים ואל יבהילוני חלומות רעים והרהורים רעים ותהיה מטתי שלמה לפניך[75] והאר עיני פן אישן המות[76] ברוך אתה ה'[77] המאיר לעולם כלו בכבודו: כי מתער אמר אלהי נשמה שנתת בי[78] טהורה אתה יצרתה בי אתה נפחת בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים: כי שמע קול תרנגולא[79] לימא ברוך אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה: כי פתח עיניה[80] לימא[81] ברוך פוקח עורים: [82] כי תריץ ויתיב לימא ברוך מתיר אסורים: כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים: כי זקיף לימא ברוך זוקף כפופים: כי [83] נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים: כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר: כי סיים מסאניה[84] לימא ברוך שעשה לי כל צרכי: כי אסר המייניה[85] לימא ברוך אוזר ישראל בגבורה: כי פריס סודרא על רישיה לימא ברוך עוטר ישראל בתפארה: כי מעטף בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית: כי מנח תפילין אדרעיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין: ארישיה לימא[86] ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין: כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים: כי משי אפיה לימא ברוך המעביר[87] שינה מעיני ותנומה מעפעפי ויהי רצון מלפניך ה'[88] אלהי שתרגילני בתורתך[89] ודבקני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא[90] ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון וכוף את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה ה' גומל חסדים

71 B לא 72 M B + ולי ליעון 73 B + וישלוט בי יצר טוב 74 M והעמידני ממטתי לשלום ותהא מטתי 75 M והאר...המות 76 M אתה ה' 77 M מאיר לע' כי מית לימא הכי 78 M בטהרה 79 M אומר ברוך שנתן 80 M אומר 81 M — ברוך, וכן יהרן 82 M — כי...אסורים 83 M אסר המייניה וכ' כי מבסי גלימא אומר בא י אמ"ה אקב"ו להתעטף בציצית כי פריס סודרא א' ברוך עוטה אור כשלמה כי פשיט כרעיה לסגויי א ברוך רוקע וכ' כי מהלך א' המכין וכ' כי מכיים מס' א' שעשית לי וכ' כי משי ידיה או אקב"ו 84 P לימא 85 P אומר 86 P ברוך 87 B + חבלי 88 M אלהינו וא' אבותינו שתר' במצותך עד גומל לחייבין טובים: חייב 89 B — ודב' בתור' 90 B + ולי ליעון.

aber nicht zur Uebertretung; lasse mich nicht zur Sünde kommen, noch zur Versuchung, noch zur Schmach. Lasse den bösen Trieb mich nicht beherrschen und beschütze mich vor bösen Schädigungen und vor bösen Krankheiten; schlechte Träume und böse Gedanken sollen mich nicht beunruhigen, und mein Lager sei makellos vor dir; und erleuchte meine Augen, damit ich nicht des Tods entschlafe. Gebenedeiet seist du, o Herr, der die ganze Welt mit seiner Herrlichkeit erleuchtet."

Wenn man aufwacht, spreche man: „Mein Gott, die Seele, die du mir verliehen hast, ist rein; du hast sie gebildet, du hast sie mir eingehaucht und du bewahrst sie in mir; du wirst sie einst von mir nehmen und du wirst sie mir in Zukunft wiedergeben. Solange die Seele in mir ist, danke ich dir, o Herr, mein Gott, und Gott meiner Väter, Gebieter aller Welten und Herr aller Seelen. Gebenedeiet seiest du, o Herr, der den toten Körpern die Seelen wiedergiebt." Wenn man das Krähen des Hahns hört, spreche man: „Gebenedeiet sei, der dem Hahn Verstand verliehen, zwischen Tag und Nacht zu unterscheiden." Wenn man die Augen öffnet, spreche man: „Gebenedeiet sei, der die Blinden sehend macht." Wenn man sich aufrichtet und hinsetzt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der die Gefesselten löst." Wenn man sich ankleidet, spreche man: „Gebenedeiet sei, der die Nackten bekleidet." Wenn man sich hinstellt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der die Gebeugten aufrichtet." Wenn man den Boden betritt, spreche man: „Gebenedeit sei, der die Erde auf dem Wasser ausspannt." Wenn man einen Schritt macht, spreche man: „Gebenedeiet sei, der die Schritte des Menschen richtet." Wenn man die Schuhe anzieht, spreche man: „Gebenedeiet sei, der mir all meinen Bedarf gewährt." Wenn man sich den Gürtel umlegt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der Jisraël mit Stärke umgürtet." Wenn man das Gewand um das Haupt windet, spreche man: „Gebenedeiet sei, der Jisraël mit Herrlichkeit krönt." Wenn man sich in das Çiçithgewand hüllt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns geboten hat, sich in die Çiçith zu hüllen." Wenn man die Tephillin an den Arm anlegt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns Tephillin anzulegen befohlen hat." [Wenn man die Tephillin] an sein Haupt anlegt, spreche man: „Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns das Tephillingebot anbefohlen hat." Wenn man die Hände wäscht, spreche man: „Gebenedeiet sei, der uns durch seine Gebote geheiligt und uns das Händewaschen befohlen hat." Wenn man das Gesicht wäscht, spreche man: „Gebenedeiet sei, der Schlaf von meinen Augen und Schlummer von meinen Lidern entfernt. Möge es auch dein Wille sein, o Herr, mein Gott, dass du mich an deine Gesetzlehre gewöhnest; lasse mich an deine Gesetzlehre festhalten und an deine Gebote festhalten; lasse mich nicht zur Vergehung kommen, noch zur Versuchung, noch zur Schmach, und beuge meinen Trieb, sich dir zu unterwerfen, und halte mich fern von bösen Menschen und böser Gesellschaft; lasse mich festhalten an dem guten Trieb und an guter Gesellschaft; lasse mich heute und jeden Tag Gunst, Wolwollen und Erbarmen finden in deinen Augen und in den Augen Aller, die mich sehen, und lasse mir (gute) Wolthaten angedeihen. Gebenedeiet seiest du, o Herr, der seinem Volk Jisraël gütiges Wolwollen angedeihen lässt."

Der Mensch ist verpflichtet, — zu benedeien [illegible]

[illegible] R. Aha sagte [illegible] *Gnade und Recht will ich singen, dich, o Herr,* [illegible] R. Šemuel b. Naḥmani sagte: Aus Folgendem: *Mit dem Herrn will ich preisen das Wort, mit Gott will ich preisen das Wort; mit dem Herrn will ich preisen das Wort,* [illegible] *mit Gott will ich preisen das Wort,* [illegible] R. Tanḥum sagte: Aus [illegible] *Erhebe ich einen Becher des Heils, so rufe ich den Namen des Herrn an; widerfährt mir Leid und Trauer, so rufe ich den Namen des Herrn an.* Die Rabbanan sagen: Aus Folgendem: *Der Herr hat gegeben, der Herr hat genommen, der Name des Herrn sei gebenedeiet.*

R. Hona sagte im Namen Rabhs, im Namen R. Meïrs [illegible] R. Äqibas gelehrt: Der Mensch pflege stets zu sagen: Alles, was der Allbarmherzige thut, thut er zum Guten. Wie es sich mit R. Äqiba ereignete: Er ging auf dem Weg, kam in [illegible] Stadt, bat um Beherbergung, und man [illegible] da sprach er: Alles, was der Allbarmherzige thut, thut er zum Guten. Er ging und [illegible] Feld. Er hatte bei sich einen Hahn, einen Esel und eine Kerze; da kam ein Wind [illegible] Kerze aus, es kam eine Katze und [illegible] Hahn, und es kam ein Löwe und frass den [illegible] sprach er wiederum: Alles, was der Allbarmherzige thut, thut er zum Guten. In derselben Nacht [illegible] Stadt [illegible] Habe ich euch etwa [illegible]

Ferner sagte R. Hona im Namen Rabhs, im Namen R. Meïrs: Die Worte [illegible] gebenedeiet sei er, sollen stets wenig sein, denn es [illegible] *Übereile dich nicht mit deinem Mund, und dein Herz eile nicht, vor Gott Worte auszu*[illegible] *denn Gott ist im Himmel und du bist auf Erden, darum mögen deine Worte wenig sein.* [illegible] Vers: *Und der Herr, Gott, bildete den Menschen* [illegible] zwei Triebe erschuf [illegible] Trieb [illegible] Demnach hat das Vieh [illegible] R. Šimôn b. Pazi sagte [illegible] meinem Trieb [illegible] Oder auch [illegible]

טובים לעמו ישראל: חייב אדם לברך וכו׳: מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת אמר רבא לא נצרכא אלא לקבולינהו בשמחה אמר רב אחא משום רבי לוי מאי קראה חסד ומשפט אשירה לך ה׳ אזמרה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא בה׳ אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה׳ אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה׳ אקרא ורבנן אמרי מהכא ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך: אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא[1] הוה קא אזיל באורחא[2] מטא לההיא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא לטב עביד אזל ובת בדברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריא אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב[3] ביה בליליא אתא גייסא[4] שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה: ואמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקדוש ברוך הוא שנאמר אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים: דריש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב וייצר ה׳ אלהים את האדם בשני יודין שני יצרים[5] ברא הקדוש ברוך הוא אחד יצר טוב ואחד יצר רע מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה[6] בהמה דלא כתיב בה וייצר לית לה יצרא והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא אלא[7] כדרבי שמעון בן פזי דאמר רבי שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי

Fol. 61

91 M חייב הטובה 92 M דרעה דה א אמר 93 M לקבולי עליה בשמחה מנה מ א ר זירא משום ר׳ לוי 94 M ושמעאל בר נתן 95 M כהכא 96 M הונא 97 M א ר 98 M ואמרי לה במתניתא תנא 99 M עביד 1 B דהוה 2 M הוה בהדיה תר חמ׳ ושר כי מטא לההוא בעא למבת בליליא לא יהבי ליה אוש׳ נפק ובת בדברא אתא אריא ואכליה לח׳ אתא תעלא ואכליה לתר׳ אתא זיקא כבייה לשרגא אמר 3 B עביד 4 M בית בל׳ 5 M שבוי׳ לביתא אמר היינו דאמרי לכו כל דעב׳ רח׳ לטב 6 M וכן תנא משמיה דר׳ מ׳ 7 M יש באדם [illegible] 8 M גבי בהמה דכ׳ וייצר ה׳ כ׳ דלא שליט בה יה״ר והא קחזינא דאכלה ונשכא 9 M כדרבי נבי׳.

אי נמי כדרבי ירמיה בן אלעזר דאמר רבי ירמיה בן אלעזר "דו פרצופין ברא הקדוש ברוך הוא באדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני: ויבן ה' אלהים את הצלע רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למאן דאמר זנב מאי אחור וקדם צרתני כדרבי אמי דאמר רבי אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות בשלמא אחור למעשה בראשית דלא אברי עד [11]מעלי [12]שבתא אלא וקדם לפורענות פורענות דמאי אילימא פורענות דנחש והתניא רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול [13]ובקללה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב וידבר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו הנותרים קחו וגו' בקללה מתחילין מן הקטן בתחלה נתקלל נחש [14]ולבסוף נתקללה חוה [15]ולבסוף נתקלל אדם אלא פורענות דמבול דכתיב וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה ברישא אדם [15]והדר בהמה בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב וייצר [16]בשני יודין אלא למאן דאמר זנב מאי וייצר כדרבי שמעון בן פזי דאמר רבי שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב זכר ונקבה בראם אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה בראם כדרבי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתיב כי בצלם אלהים עשה את האדם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב ויסגר בשר תחתנה אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגר בשר תחתנה אמר רבי ירמיה ואיתימא רב זביד ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא נצרכא אלא למקום חתך בשלמא למאן דאמר זנב היינו דכתיב ויבן אלא למאן דאמר פרצוף מאי ויבן [17]לכדרבי שמעון בן מנסיא [18]דדריש רבי שמעון בן מנסיא מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקדוש ברוך הוא לחוה והביאה [19]לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בניתא דבר אחר ויבן אמר רב

M 10 שני || M 11 + אדם || M 12 + פניא || M 13 ובקלקלה || M 14 ואחר || M 15 ולבסוף || M 16 · בב יודין || M 17 + ההוא מיבעי ליה || M 18 דדריש הצלע || M 19 אצל אדם שכן

R. Jirmeja b. Eleazar, denn R. Jirmeja b. Eleazar sagte: Zwei Gesichter hat der Heilige, gebenedeiet sei er, an Adam (dem ersten) erschaffen[1], denn es heisst: *Hinten und vorn hast du mich gebildet*.

[3]*Und der Herr, Gott, baute die Rippe.* Rab und Šemuel; der Eine sagt, es[4] war ein Gesicht, der Andere sagt, es war ein Schwanz. Einleuchtend ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht, dass es heisst: *Hinten und vorn hast du mich gebildet*, wieso aber heisst es: *Hinten und vorn hast du mich gebildet*, nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Schwanz?! — Dies ist nach R. Ami zu erklären, denn R. Ami sagte: Als letzten beim Schöpfungswerk und als ersten bei der Vergeltung. Einleuchtend ist es, »als letzten beim Schöpfungswerk«, denn er wurde ja erst am Sabbathvorabend geschaffen, wieso aber »als ersten bei der Vergeltung«, bei welcher Vergeltung? Wollte man sagen, bei der Vergeltung [beim Ereignis mit] der Schlange, so wird ja gelehrt: Rabbi sagte: Bei einer Würde beginnt man mit dem Grössten und bei einem Fluch beginnt man mit dem Kleinsten. Bei einer Würde beginnt man mit dem Grössten, denn es heisst: [6]*Und Mošeh sprach zu Ahron und zu Eleazar und Ithamar, seinen am Leben gebliebenen Söhnen, nehmet* etc. Bei einem Fluch beginnt man mit dem Kleinsten, denn zuerst wurde die Schlange verflucht, nachher wurde Ḥava verflucht, nachher wurde Adam verflucht! — Vielmehr ist hier die Vergeltung der Sintflut gemeint, wie es heisst: [7]*Und er vernichtete alles Bestehende, das auf der Oberfläche der Erde war, von Mensch bis Vieh;* also zuerst den Menschen, dann das Vieh. Einleuchtend ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht, dass [das Wort] *vajjiçer* mit zwei Jod geschrieben ist, warum aber heisst es *vajjiçer* nach demjenigen, welcher sagt, dass es ein Schwanz war?! — Dies ist nach R. Šimôn b. Paz. zu erklären, denn R. Šimôn b. Paz. sagte: Wehe mir vor meinem Schöpfer [*joçri*] und wehe mir vor meinem Triebe [*jiçri*]. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht, dass es heisst: [8]*Mann und Weib hat er sie erschaffen*[9], wieso aber heisst es: *Mann und Weib hat er sie erschaffen*, nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Schwanz?! — Dies ist nach R. Abahu zu erklären; denn R. Abahu wies auf einen Widerspruch hin: es heisst: *Mann und Weib hat er sie erschaffen*, dagegen heisst es: [10]*Im Ebenbild Gottes erschuf er den Menschen*! Wie ist dies [in Uebereinstimmung zu bringen]? — zuerst war es sein Wille zwei zu erschaffen, schliesslich aber wurde nur einer erschaffen. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht, dass es heisst: [11]*Und er schloss Fleisch an ihre Stelle*, wieso aber heisst es: *Er schloss Fleisch an ihre Stelle*, nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Schwanz?! R. Jirmeja, nach Anderen R. Zebid, nach Anderen R. Naḥman b. Jiçḥaq, sagte: Dies bezieht sich nur auf die Stelle des Schnitts. Recht ist es nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Schwanz, dass es heisst: *Er baute*, wieso aber heisst es: *Er baute*, nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht[12]?! — Dies ist nach R. Šimôn b. Menasja zu erklären, denn R. Šimôn b. Menasja trug vor: Was bedeutet: *Und der Herr baute die Rippe*? dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, die Ḥavah flocht und sie zu Adam (dem ersten) brachte, wie man auch in den überseeischen Städten das Geflecht »Gebäude« nennt. [illegible]

1. [illegible] Gesicht vorn und hinten [illegible] und bildete die Ḥava [illegible] geschaffen wurde [illegible] hinteres und vorderes [illegible] 6. Lev. 10,12. 7. Gen. 7,23. 8. Ib. [illegible] Frau. 10. Gen. 9,6. 11. Ib. 2,21. 12. Es war ja bereits fertig.

הכדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקדוש ברוך הוא להיות כבנין אוצר מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות [19] אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד: ויביאה אל האדם [20] אמר רבי ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקדוש ברוך הוא שושבין [21] לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ [22] שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ירע לו [23] ולמאן דאמר פרצוף הי מיניהו סגי ברישא אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דגברא סגי ברישא דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה [24] בדרך ואפילו אשתו נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין [25] וכל העובר אחורי אשה בנהר [26] אין לו חלק לעולם הבא: תנו רבנן המרצה מעות [27] לאשה מידו לידה [28] כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר יד ליד לא ינקה רע [29] לא ינקה מדינה של גיהנם אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו מתקיף לה רב [31] נחמן בר יצחק אלא מעתה [32] גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה [33] אחרי אשתו גבי אלישע דכתיב ויקם וילך אחריה הכי נמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה [34] הכי נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה אמר רב אשי ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח [35] אפילו [36] בי רב נמי לא קרא שנאמר ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש [37] אחרי האיש ולא לפני האיש: אמר [38] רבי יוחנן [39] אחורי ארי ולא אחורי אשה אחורי אשה [40] ולא אחורי עבודה זרה אחורי עבודה זרה ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא [41] דלא דרי מדי ואם דרי מדי לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח תפילי אבל מנח תפילי לית לן בה: אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב [42] בין שני מפתחי הלב שנאמר זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חטה

19 M כך 20 M ... 21 M אריב א 22 M ראה ר 23 M שיעשה גדול שושבין לקטן 24 M א ר ירמיה בן אלעזר דו פרצופין ברא הקב ה באדם הראשון א ר צרתני הי מינייהו אזיל ברישא 25 M אפילו הוא אשתו אפי היא אחותו אפ היא בתו נזד 26 M שבר 27 M רא ינקה מדינה של גיהנם 28 M לאשה 29 M או מידה לידו על מנת להסתכל בה אף קבל תורה מסיני כמ ר אינו ניצול מד 30 M רא גיהנם 31 M נחמן בר 32 M גבי 33 M ה כ והכת ויהי איש א מן הרמ צופים שנתנבאו לישראל אלא 34 M הכי עצתה 35 B + ע ה היה 36 M ב ר נמי 37 B אחרי האיש. M 38 M אה א ורא לה א 39 M + ר נחמן ואית + M וא ר במתניתא תנא 40 M ורא אע ז אע ז 41 M דליכא פתחא אח אבל איכא פ א וכ דלא דרי מונא אבל ד ט וכ דרא מנח תפילי וכ דרא רכיב חמרא אבל ר ח רל ב אחורי כורן ולא אחורי ע ז 42 M על פי

Gn 4,7 [43]הוא דומה שנאמר לפתח חטאת רובץ: תנו רבנן שתי כליות
יש בו באדם אחת[44]יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא
Ec 10,2 דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב לב חכם לימינו ולב כסיל
Sab 33b Hol 11a לשמאלו: תנו רבנן כליות יועצות לב מבין[45]לשון מחתך פה
Col b גומר ושט מכניס [46]ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול ריאה
שואבת כל מיני משקין כבד כועס מרה זורקת בו טפה ומניחתו
טחול שוחק קרקבן טוחן קיבה ישנה אף נעור הישן יישן
הנעור נמוק והולך לו תנא ; ישניהם ישנים או ישניהם נעורים
מיד מת: [47]תניא רבי יוסי הגלילי אומר צדיקים יצר טוב
Ps 109,22 שופטן שנאמר ולבי חלל בקרבי רשעים יצר רע שופטן
ib. 36,2 שנאמר נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד
ib. 109,31 עיניו בינוניים זה וזה שופטן שנאמר יעמוד לימין אביון
להושיע משפטי נפשו אמר רבא כגון אנו בינוניים אמר ליה
[48]אביי לא שביק מר חיי לכל בריה: ואמר רבא לא איברי
עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי גמורי [49]אמר רבא לידע
איניש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו[50]אמר רב לא איברי
עלמא אלא לאחאב בן עמרי ולרבי חנינא בן דוסא לאחאב
בן עמרי העולם הזה ולרבי חנינא בן דוסא העולם הבא:
Pe 15a Sn 74a Jom 82a ואהבת את ה׳ אלהיך: תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר
בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה
נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם[51]שגופו חביב עליו
ממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב
עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך רבי עקיבא אומר [52]בכל
נפשך אפילו נוטל את נפשך: תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות
הרשעה[53]שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס בן יהודה ומצאו
לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה אמר לו
עקיבא אי אתה מתירא[54]מפני מלכות הרשעה אמר ליה אמשול
לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על[55]גב הנהר
וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה

M 43 — ה ד M 44 של ימין ואחת של שמאל ש י יועצתו לטובה
ויש יש יוע׳ לרעה M 45 פה מחתך לשון גומר M 46 ומוציא
M 47 תנא דבי ריה ג צדיק M 48 אביי M 49 יודע איניש אם איש
צ ג הוא איש ר ג הוא M 50 וא׳ רבא לא נברא העולם אלא בשביל
אב ע ובשביל רחב ד אח׳ העוה ז ר ה העוה ב M 51 שנפשו חביבה
M 52 בכ נ M 53 שגזר על יש׳ שלא יעס׳ בת הקהיל קהילות
ברבים ישב ועסק בתורה בא פב י ומצאו שהיה יושב ועוסק M 54
מאומה זו א ר אתה הוא פב י שאומ׳ עליך חכם אתה אלא אי אתה אלא
טפש אמשול M 55 שפת הים ראה דג שמת׳ בים ורצין א״ל למה
אתם רצין א״ל מפ׳ הרשתות והמכמורות שעושין לנו בה א א״ל עלו ליב׳.

Weizen, wie es heisst: [1]*Vor der Thür lagert die Sünde.*

Die Rabbanan lehrten: Zwei Nieren sind im Menschen, die eine rät ihm zum Guten, [illegible] zum Bösen, und es ist wahrscheinlich, [illegible] zu seiner Rechten und die böse zu seiner Linken [sich] befindet], denn es heisst: [2]*Das Herz des Weisen ist zu seiner Rechten, und das Herz des Thoren ist zu seiner Linken.*

Die Rabbanan lehrten: Die Nieren raten, das Herz prüft, die Zunge schneidet zurecht[3], der Mund vollendet, die Speiseröhre nimmt alle Arten von Speisen ein und giebt sie weiter, die Luftröhre bringt die Stimme hervor, die Lunge saugt alle Arten von Flüssigkeiten auf, die Leber erregt Zorn, die Galle wirft in ihn einen Tropfen und beruhigt ihn, die Milz erregt Lachen, der Kropf zermalmt, der Magen erregt Schlaf, die Nase bewirkt das Erwachen. Wenn das, was Schlaf bewirkt, Erwachen bewirkte, oder das, was Erwachen bewirkt, Schlaf bewirkte, so würde man dahinsiechen. Es wird gelehrt: Sollten beide Schlaf oder beide Erwachen bewirken, so würde man sofort sterben.

Es wird gelehrt: R. Jose Galiläer sagt: Die Gerechten richtet der gute Trieb, wie es heisst: [4]*Mein Herz ist in mir erschlagen*, die Ruchlosen richtet der böse Trieb, wie es heisst: [5]*Es spricht der Frevel zum Ruchlosen – so denke ich in meinem Herzen — dass keine Furcht Gottes vor seinen Augen sei*, die Mittelmässigen richtet dieser wie jener, wie es heisst: [6]*Er steht zur Rechten des Bedrückten, ihm zu helfen von denen, die seine Seele richten.* Raba sagte: Wir zum Beispiel sind Mittelmässige. Darauf sprach Abajje zu ihm: Der Herr lässt ja keinem Geschöpf das Leben[7]! Ferner sagte Raba: Die Welt wurde nur für die vollkommen Frevler oder für die vollkommen Gerechten erschaffen. Raba sagte: Jeder Mensch wisse bei sich, ob er ein vollkommen Gerechter ist oder nicht. Rabh sagte: Die Welt wurde nur für Aḥāb b. Omri und für R. Ḥanina b. Dosa erschaffen, für Aḥāb b. Omri[8] diese Welt und für R. Ḥanina b. Dosa[9] die zukünftige Welt.

Du sollst den Herrn, deinen Gott, lieben. Es wird gelehrt: R. Eliézer sagte: Wenn es heisst: *Mit deiner ganzen Seele*, wozu heisst es: *Mit deinem ganzen Vermögen*? und wenn es heisst: *Mit deinem ganzen Vermögen*, wozu heisst es: *Mit deiner ganzen Seele*? Allein wenn es einen Menschen giebt, dem sein Körper lieber ist als sein Geld, so heisst es: *Mit deiner ganzen Seele*, wenn es dagegen einen Menschen giebt, dem sein Geld lieber ist als sein Körper, so heisst es: *Mit deinem ganzen Vermögen.* R. Âqiba sagte: *Mit deiner ganzen Seele*: sogar, wenn er deine Seele nimmt.

Die Rabbanan lehrten: Einst hatte die ruchlose Regierung einen Befehl erlassen, dass die Jisraëliten sich mit der Gesetzlehre nicht befassen sollen. Da kam Papos b. Jehuda und traf R. Âqiba, wie er öffentlich Versammlungen abhielt und sich mit der Gesetzlehre befasste. Da sprach er zu ihm: Âqiba, fürchtest du denn nicht vor der ruchlosen Regierung? Dieser erwiderte: Ich will dir ein Gleichnis erzählen. Womit ist diese Sache zu vergleichen? — mit einem Fuchs, der an einem Fluss einherging und sah, wie Fische sich von Ort zu Ort versammelten. Er sprach zu ihnen: Wovor flüchtet ihr euch? Sie erwiderten: Vor den

1. Gen. 4,7. Dies aus der Aehnlichkeit der Worte חטה *Weizen* und חטאת *Sünde*. 2. Ecc. 10,2. 3. [illegible] 4. Ps. 109,22. 5. Ib. 36,2. 6. Ib. 109,31. 7. Wenn R. nur zu den Mittelmässigen gehören sollte, so gäbe es überhaupt [illegible] sehr reich war, vgl. I. Reg. 20,3. 9. Der sehr arm war, vgl. oben S. 63 Z. 6.

Er baute hierüber sagte R. Ḥisda, nach Anderen wurde dies in einer Barajtha gelehrt: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, die Ḥawah nach Art eines Speichers baute; wie der Speicher oben schmal und unten breit ist, um die Früchte aufzunehmen, so ist auch die Frau oben schmal und unten breit, um das Kind aufzunehmen. — [1]*Und er brachte sie zu Adam.* R. Jirmeja b. Elea̒zar sagte: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, bei Adam (dem ersten) der Brautführer war. Hiermit lehrt die Gesetzlehre eine Anstandsregel, dass der Vornehme beim Geringen die Brautführung übernehme und dies sei ihm nicht leid.

Wer ging vorwärts nach demjenigen, welcher sagt, es war ein Gesicht? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Wahrscheinlicher ist es, dass der Mann vorwärts ging, denn es wird gelehrt: Der Mensch gehe nicht hinter einer Frau auf dem Weg, selbst, wenn sie seine eigne Frau ist. Trat er sie auf einer Brücke, so lasse er sie seitwärts, und wer hinter einer Frau durch einen Fluss geht, hat keinen Anteil an der zukünftigen Welt.

Die Rabbanan lehrten: Wer von seiner Hand in die Hand einer Frau Geld zählt, um sie zu betrachten, wird, auch wenn er die Gesetzlehre und gute Werke gleich unserem Meister Mošeh besitzt, von dem Höllengericht nicht verschont bleiben, denn es heisst: [2]*Hand zu Hand — bleibt vor Bösem nicht verschont;* bleibt vom Höllengericht nicht verschont. R. Naḥman sagte: Manoah war ein Mann aus dem gemeinen Volk, denn es heisst: [3]*Und Manoah ging hinter seiner Frau.* R. Naḥman b. Jiçḥaq wandte ein: Es heisst ja auch bei Elqanah: [4]*Und Elqanah ging hinter seiner Frau,* ebenso heisst es bei Eliša: [5]*Er machte sich auf und ging hinter ihr,* ist denn hier etwa zu verstehen wirklich hinter ihr? vielmehr: nach ihren Worten und nach ihrem Ratschlag, ebenso dort: nach ihren Worten und nach ihrem Ratschlag. — R. Aši sagte: Nach dem Ausspruch R. Naḥmans hat Manoah sogar in der Schule nichts gelernt, denn es heisst ja: [6]*Und Ribqah machte sich auf mit ihren Mägden und sie ritten auf den Kamelen und sie zogen hinter dem Mann,* hinter dem Mann, aber nicht vor dem Mann.

R. Joḥanan sagte: Hinter einem Löwen, aber nicht hinter einer Frau, hinter einer Frau, aber nicht hinter einem Abgötterei, hinter einem Abgötterei, aber nicht hinter einem Bethaus zur Stunde, wo die Gemeinde betet. Dies aber ist nur gesagt, wo er nichts trägt, wo er aber etwas trägt, ist uns nichts daran gelegen; auch ist dies nur gesagt, wo keine andere Thür da ist, wo aber eine andere Thür da ist, ist uns nichts daran gelegen; ferner ist dies nur gesagt, wo er nicht gerade auf einem Esel reitet, wenn er aber auf einem Esel reitet, ist uns nichts daran gelegen; ferner ist dies nur gesagt, wo er keine Tephillin anhat, hat er aber Tephillin an, so ist uns nichts daran gelegen.

Rab sagte: Der böse Trieb gleicht einer Fliege und sitzt zwischen den beiden Oeffnungen des Herzens, denn es heisst: [7]*Tote Fliegen machen das würzige Oel stinkend und gährend.* Šemuel sagte: Er gleicht einem Weizen...

חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקדוש ברוך הוא לחוה כבנין אוצר מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות[20]אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד: ויביאה אל האדם[21]אמר רבי ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקדוש ברוך הוא שושבין[22]לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ[23]שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ירע לו[24]למאן דאמר פרצוף הי מיניהו סגי ברישא אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דגברא סגי ברישא דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה[25]בדרך ואפילו היא אשתו נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין[26]וכל העובר אחורי אשה בנהר[27]אין לו חלק לעולם הבא: תנו רבנן המרצה מעות[28]לאשה מידו לידה[29]כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר יד ליד לא ינקה רע[30]לא ינקה מדינה של גיהנם אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו מתקיף לה רב[31]נחמן בר יצחק אלא מעתה[32]גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה[33]אחרי אשתו גבי אלישע דכתיב ויקם וילך אחריה הכי נמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה[34]הכי נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה אמר רב אשי ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח[35]אפילו[36]בי רב נמי לא קרא שנאמר ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש[37]אחרי האיש ולא לפני האיש: אמר[38]רבי יוחנן[39]אחורי ארי ולא אחורי אשה אחורי אשה[40]ולא אחורי עבודה זרה אחורי עבודה זרה ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא[41]דלא דרי מדי ואם דרי מדי לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח תפילי אבל מנח תפילי לית לן בה: אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב[42]בין שני מפתחי הלב שנאמר זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חטה

M 20 כך ‖ M 21 אריב״א ‖ M 22 לאה״ר ‖ M 23 שיעשה גדול שושבין לקטן ‖ M 24 א״ר ירמיה בן אלעזר דו פרצופין ברא הקב״ה באה״ר שנ׳ אח״ק צרתני הי מינייהו אזיל ברישא ‖ M 25 אפילו היא אשתו אפי׳ היא אחותו אפ׳ היא בתו נזד׳ ‖ M 26 שכר ‖ M 27 לא ינקה מדינה של גיהנם ‖ M 28 — ‖ M 29 לאשה או מידה לידו על מנת להס׳ בה אפ׳ קבל תורה מסיני כמ״ר אינו נ׳ צול מד׳ ‖ M 30 לא . גיהנם ‖ M 31 נחמן בר ‖ M 32 גבי ‖ M 33 ה״נ והכת׳ ויהי איש א׳ מן הרמ׳ צופים שנתנבאו לישראל אלא ‖ M 34 הכי עצתה ‖ B 35 + ע״ה היה ‖ M 36 — ב״ר נמי ‖ B 37 אחרי האיש. M אה״א ורא לה״א ‖ M 38 + ר׳ נחמן ואית ‖ M 39 + וא״ר במתניתא תנא ‖ M 40 ולא ע״ז אע״ז ‖ M 41 דליכא פתחא אח׳ אבל איכא פ״א וכ׳ דלא דרי טונא אבל ד״ט וכ׳ דלא מנח תפילי וכ׳ דלא רכיב חמרא אבל ר״ח לל״ב אחורי כולן ולא אחורי ע״ז ‖ M 42 על מפ

1 Gen. 2,22. 2 Pr. 11,21. 3 Jud. 13,11. ... Verf. findet sich ... Tos. bemerkt, in der Bibel nicht ... 5 Lev. 19,1 ...

Gn.4,7 [43]הוא דומה שנאמר°לפתח חטאת רובץ: תנו רבנן שתי כליות
יש בו באדם אחת[44]יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא
Ecc.10,2 דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב°לב חכם לימינו ולב כסיל
Sab.33b Hol.11a לשמאלו: תנו רבנן°כליות יועצות לב מבין[45]לשון מחתך פה
Col.b גומר ושט מכנים [46]ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול°ריאה
שואבת כל מיני משקין כבד כועס מרה זורקת בו טפה ומניחתו
טחול שוחק קרקבן טוחן קיבה ישנה אף נעור נעור הישן ישן
הנעור נמוק והולך לו תנא אם שניהם ישנים או שניהם נעורים
מיד מת: [47]תניא רבי יוסי הגלילי אומר צדיקים יצר טוב
Ps.109,22 שופטן שנאמר°לבי חלל בקרבי רשעים יצר רע שופטן
ib.36,2 שנאמר°נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד
ib.109,31 עיניו בינוניים זה וזה שופטן שנאמר°יעמוד לימין אביון
להושיע משפטי נפשו אמר רבא כגון אנו בינוניים אמר ליה
[48]אביי לא שביק מר חיי לכל בריה: ואמר רבא לא אברי
עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי גמורי [49]אמר רבא לידע
איניש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו[50]אמר רב לא אברי
עלמא אלא לאחאב בן עמרי ולרבי חנינא בן דוסא לאחאב
בן עמרי העולם הזה ולרבי חנינא בן דוסא העולם הבא:
Pes.25a Syn.74a Jom.82a ואהבת את ה׳ אלהיך: °תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר
בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה
נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם[51]שגופו חביב עליו
ממטונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב
עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך רבי עקיבא אמר [52]בכל
נפשך אפילו נוטל את נפשך: תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות
הרשעה[53]שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס בן יהודה ומצאו
לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה אמר לו
עקיבא אי אתה מתירא[54]מפני מלכות הרשעה אמר ליה אמשול
לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על[55]גב הנהר
וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה

M 43 - ה״ד | M 44 של ימין ואחת של שמאל ש״י יועצתו לטובה
וש״ש יוע׳ לרעה M 45 פה מחתך לשון גומר | M 46 — ומוציא |
M 47 תנא דבי ריה״ג צדיק׳ | M 48 — אביי M 49 יודע איניש אם איש
צ״ג הוא איש ר״ג הוא M 50 וא׳ רבא לא נברא העולם אלא בשביל
אב״ע ובשביל רחב״ד אח׳ העוה״ז ר׳ ח העוה״ב M 51 שנפשו חביבה
M 52 בכ״נ M 53 שמד על ישי׳ שלא יעס׳ בת׳ הקהיל קהילות
ברבים ישב ועסק בתורה בא פב״י ומצאו שהיה יושב ועוסק | M 54
מאומה זו א״ל אתה הוא פב״י שאומ׳ עליך חכם אתה אלא אי אתה אלא
טפש אמשול M 55 שפת הים ראה דג׳ שמת׳ בים ורצין א״ל למה
אתם רצין א״ל מפ׳ הרשתות והמכמורות שעושין לנו בה״א א״ל עלו ליב׳.

Weizen, wie es heisst: [1]*Vor der Thür lagert die Sünde.*

Die Rabbanan lehrten: Zwei Nieren sind im Menschen, die eine rät ihm zum Guten und die andere rät ihm zum Bösen, und es ist wahrscheinlich, dass die gute zu seiner Rechten und die böse zu seiner Linken [sich befindet], denn es heisst: [2]*Das Herz des Weisen ist zu seiner Rechten, und das Herz des Thoren ist zu seiner Linken.*

Die Rabbanan lehrten: Die Nieren raten, das Herz prüft, die Zunge schneidet zurecht[3], der Mund vollendet[4], die Speiseröhre nimmt alle Arten von Speisen auf und giebt sie weiter, die Luftröhre bringt die Stimme hervor, die Lunge saugt alle Arten von Flüssigkeiten auf, die Leber erregt Zorn, die Galle wirft in ihn einen Tropfen und beruhigt ihn, die Milz erregt Lachen, der Kropf zermalmt, der Magen erregt Schlaf, die Nase bewirkt das Erwachen; wenn das, was Schlaf bewirkt, Erwachen bewirkte, oder das, was Erwachen bewirkt, Schlaf bewirkte, so würde man dahinsiechen. Es wird gelehrt: Sollten beide Schlaf oder beide Erwachen bewirken, so würde man sofort sterben.

Es wird gelehrt: R. Jose Galiläer sagt: Die Gerechten richtet der gute Trieb, wie es heisst: [4]*Mein Herz ist in mir erschlagen*; die Ruchlosen richtet der böse Trieb, wie es heisst: [5]*Es spricht der Frevel zum Ruchlosen — so denke ich in meinem Herzen — dass keine Furcht Gottes vor seinen Augen sei*; die Mittelmässigen richtet dieser wie jener, wie es heisst: [6]*Er steht zur Rechten des Bedruckten, ihm zu helfen von denen, die seine Seele richten.* Raba sagte: Wir zum Beispiel sind Mittelmässige. Darauf sprach Abajje zu ihm: Der Herr lässt ja keinem Geschöpf das Leben[7]! Ferner sagte Raba: Die Welt wurde nur für die vollkommen Frevler oder für die vollkommen Gerechten erschaffen. Raba sagte: Jeder Mensch wisse bei sich, ob er ein vollkommen Gerechter ist oder nicht. Rabh sagte: Die Welt wurde nur für Aḥâb b. Ômri und für R. Ḥanina b. Dosa erschaffen, für Aḥâb b. Ômri[8] diese Welt und für R. Ḥanina b. Dosa[9] die zukünftige Welt.

Du sollst den Herrn, deinen Gott, lieben. Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagte: Wenn es heisst: *Mit deiner ganzen Seele*, wozu heisst es: *Mit deinem ganzen Vermögen?* und wenn es heisst: *Mit deinem ganzen Vermögen*, wozu heisst es: *Mit deiner ganzen Seele?* Allein wenn es einen Menschen giebt, dem sein Körper lieber ist als sein Geld, so heisst es: *Mit deiner ganzen Seele*, wenn es dagegen einen Menschen giebt, dem sein Geld lieber ist als sein Körper, so heisst es: *Mit deinem ganzen Vermögen.* R. Âqiba sagte: *Mit deiner ganzen Seele*: sogar, wenn er deine Seele nimmt.

Die Rabbanan lehrten: Einst hatte die ruchlose Regierung einen Befehl erlassen, dass die Jisraëliten sich mit der Gesetzlehre nicht befassen sollen. Da kam Papos b. Jehuda und traf R. Âqiba, wie er öffentlich Versammlungen abhielt und sich mit der Gesetzlehre befasste. Da sprach er zu ihm: Âqiba, fürchtest du denn nicht vor der ruchlosen Regierung? Dieser erwiderte: Ich will dir ein Gleichnis erzählen. Womit ist diese Sache zu vergleichen? — mit einem Fuchs, der an einem Fluss einherging und sah, wie Fische sich von Ort zu Ort versammelten. Er sprach zu ihnen: Wovor flüchtet ihr euch? Sie erwiderten: Vor den

1. Gen. 4,7. Dies aus der Aehnlichkeit der Worte חטה *Weizen* und חטאת *Sünde*. 2. Ecc. 10,2. 3. Die Laute. 4. Ps. 109,22. 5. Ib. 36,2. 6. Ib. 109,31. 7. Wenn R. nur zu den Mittelmässigen gehören sollte, so gäbe es überhaupt keinen vollk. Gerechten. 8. Der sehr reich war, vgl. i Reg. 20,3. 9. Der sehr arm war, vgl. oben S. 63 6 Z.

אתם בורחים אמרו לו מפני רשעות שמביאין עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו ליה אתה הוא שאומרין עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חייתנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה כי הוא חייך ואורך ימיך כך אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו פפוס מי הביאך לכאן אמר ליה אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא זו תורה וזו שכרה ממתים ידך ה׳ ממתים וגו׳ אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא: לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים וכו׳: אמר רב יהודה אמר רב לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה אתמר נמי אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי יוחנן לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה ובשאין גדר ובזמן שהשכינה שורה: תנו רבנן הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל לא יפנה אלא מזרח ומערב ורבי יוסי מתיר שהיה רבי יוסי אומר לא אסרו אלא ברואה ובמקום שאין גדר ובזמן שהשכינה שורה וחכמים אוסרים הכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו צדדין

M 56 + שאתה M 57 ועכשיו אין אתה ארא שוטה M 58 אם ובמה M 59 על מה הביאך M 60 [illegible] M 61 [illegible] M 62 [illegible] אמרו כשהוציאו: P 63 [illegible] את M 64 ליחוד: M 65 במסרק M 66 [illegible] בכוונת M 67 [illegible] זה M 68 נפשך M 69 אמרו זה הפסוק [illegible] עד M 70 [illegible] יצתה באחד M 71 + רבש״ע M 72 מזומן M 73 [illegible] M 74 אבהו אמר רבינא בריה דרבא [illegible] אבא [illegible] M 75 ובמקום שאין שם גדר [illegible] M 76 [illegible] אלא [illegible] M 77 [illegible] P 78 [illegible] M 79 [illegible] מן הצופים ולפנים M 80 + שם M 81 [illegible]

[illegible]

Der Mensch benehme sich nicht leichtfertig vor dem Ostthor [des Tempels], weil es sich genau gegenüber dem Allerheiligsten befindet [illegible]

[illegible] R. Abba b. R. [illegible]

[illegible] zwischen Osten und Westen, sondern zwischen Norden und Süden, in Galiläa thue man dies nur [in der Richtung] zwischen Osten und Westen. R. Jose erlaubt dies, denn R. Jose sagte: Sie haben es nur dann verboten, wo man freie Aussicht hat, wo kein Zaun vorhanden ist, und wenn die göttliche Niederlassung dort wohnt. Die Weisen aber [illegible] Es giebt eine [Meinungsver- [illegible]

תניא אידך הנפנה[82] ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל צפון ודרום אסור[83] מזרח ומערב מותר ורבי[84] יוסי מתיר שהיה רבי[84] יוסי אומר לא אסרו אלא[85] ברואה רבי יהודה אומר בזמן שבית המקדש קיים אסור בזמן שאין בית המקדש קיים מותר רבי עקיבא אוסר בכל מקום רבי עקיבא היינו תנא קמא איכא בינייהו חוצה לארץ: [86] רבה הוו שדיין ליה לבני מזרח ומערב [87] אזל אביי שדנהו [88] צפון ודרום על [89] רבה תרצנהו אמר מאן האי דקא מצער לי אנא כרבי עקיבא

Fol. 62 Pes 7ii

סבירא לי דאמר בכל מקום אסור: תניא אמר רבי עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר רבי יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום [90] ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב [91] ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל [92] אמר לו בן עזאי עד כאן העזת פניך ברבך אמר ליה תורה היא וללמוד אני צריך: תניא בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל אמר לו רבי יהודה עד כאן העזת פניך [93] ברבך אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך: רב כהנא [94] על גנא תותיה פורייה דרב שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו אמר ליה דמי פומיה [95] דאבא כדלא שריף תבשילא אמר ליה כהנא [96] הכא את פוק [97] דלאו אורח ארעא אמר ליה תורה היא וללמוד אני צריך: מפני מה אין מקנחין בימין [98] אלא בשמאל אמר רבא מפני [99] שהתורה נתנה בימין שנאמר מימינו אש דת למו רבה בר בר חנה אמר[1] מפני[2] שהיא קרובה לפה ורבי שמעון בן לקיש אמר מפני [3] שקושר בה תפילין רב נחמן בר יצחק אמר מפני[4] שמראה בה טעמי תורה [5] כתנאי רבי אליעזר אומר מפני שאוכל בה רבי יהושע אומר מפני שכותב בה רבי עקיבא אומר מפני שמראה בה טעמי תורה: אמר רבי תנחום בר חנילאי כל הצנוע בבית הכסא

82 M בכל מקום 83 M —מו׳ מ׳ מותר 84 M יהודה 85 M מן הצופים ולפנים וברואה ובמקום שאין שם גדר ובזמן שבהמ״ק קיים ור׳ ע׳ אוסר 86 M רבא רמא להו לבני 87 M + כי היכי דליפני אלא צפון ודרום 88 M + ניהליה 89 M רבא 90 M ושאין נפנין 91 M ושאין 92 M — אמר.. בשמאל 93 M בדבר 94 M בתריה דרב לדבר אחר גנא תותיה שמ׳ 95 M דרב דלא כריה ליה תב׳ 96 M — ה א 97 M + זיל 98 M — אלא בש׳ 99 M התורה שנתנה 1 M + ר׳ יוחנן 2 M שקרובה 3 M שקושרין בה קשר של תפ׳ 4 M שמראין 5 M — כתנאי...תורה.

schiedenheit] zwischen ihnen [illegible] thun, hat Ein Anderer [illegible] reinigt, thue dies nicht [in der Richtung] zwischen Osten und Westen, sondern zwischen Norden und Süden, in Galiläa ist es [in der Richtung] zwischen Norden und Süden verboten, zwischen Osten und Westen erlaubt. R. Jose erlaubt dies, denn R. Jose sagt: Sie haben es nur dann verboten, wo man freie Aussicht hat. R. Jehuda sagt: Wenn das Heiligtum besteht, ist es verboten, wenn das Heiligtum nicht besteht, ist es erlaubt. R. Àqiba verbietet es überall. R. Àqiba ist ja [derselben Ansicht wie] der erste Tanna!? — Es gibt [eine Meinungsverschiedenheit] zwischen ihnen: ausserhalb des Lands. Für Rabba legte man Steine hin [in der Richtung] zwischen Osten und Westen. Da ging Abajje und legte sie [in der Richtung] zwischen Norden und Süden um[2]; da ging Rabba, legte sie zurecht und sprach: Wer ist es, der mich kränkt? Ich halte der Ansicht R. Àqibas, welcher sagt, dass es überall verboten ist.

Es wird gelehrt: R. Àqiba erzählte: Einst folgte ich R. Jehošuâ in den Abort; da lernte ich von ihm drei Dinge: ich lernte, dass man sich nicht reinigt [in der Richtung] zwischen Osten und Westen, sondern zwischen Norden und Süden, ich lernte, dass man sich nicht stehend entblösst, sondern sitzend, und ich lernte, dass man sich nicht mit der Rechten abwischt, sondern mit der Linken. Ben Àzaj sprach zu ihm: So weit hast du dich gegen deinen Lehrer erfrecht!? Jener erwiderte: Das ist ja eine Lehre, ich wollte es lernen. Es wird gelehrt: Ben Àzaj erzählte: Einst folgte ich R. Àqiba in den Abort, da lernte ich von ihm drei Dinge: ich lernte, dass man sich nicht reinigt [in der Richtung] zwischen Osten und Westen, sondern zwischen Norden und Süden, ich lernte, dass man sich nicht stehend entblösst, sondern sitzend, und ich lernte, dass man sich nicht mit der Rechten abwischt, sondern mit der Linken. R. Jehuda sprach zu ihm: So weit hast du dich gegen deinen Lehrer erfrecht!? Jener erwiderte: Das ist ja eine Lehre, ich wollte es lernen.

R. Kahana legte sich unter das Bett Rabhs. Er hörte, dass er plauderte, scherzte und das Nötige verrichtete. Er sprach zu ihm: Es hat den Anschein, als hätte der Mund Abbas[3] noch nie eine Speise gekostet. Jener sprach zu ihm: Kahana, hier bist du! gehe hinaus, es ist nicht schicklich. Dieser erwiderte: Es ist ja eine Lehre, ich will dabei lernen.

Weshalb wischt man sich nicht mit der Rechten ab, sondern mit der Linken? — Raba sagte: Weil die Gesetzlehre mit der Rechten gegeben wurde, wie es heisst: [4]*Von seiner Rechten kommt ihnen das Feuer des Gesetzes.* Rabba b. Bar Ḥana sagte: Weil sie dem Mund nahe ist[5]. R. Šimôn b. Laqiš sagte: Weil man mit dieser die Tephillin befestigt. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Weil man mit dieser die Lesezeichen in der Gesetzlehre zeigt. Wie schon Tannaîm hierüber streiten: R. Eliêzer sagt: Weil man mit dieser isst; R. Jehošuâ sagt: Weil man mit dieser schreibt; R. Àqiba sagt: Weil man mit dieser die Lesezeichen in der Gesetzlehre zeigt.

R. Tanḥum b. Ḥanilaj sagte: Wer sich im Abort züchtig verhält, wird vor drei Dingen bewahrt: vor

1. Nicht genau in der Richtung gegen Jerusalem ist es nach den Rabb[illegible] erlaubt. 2. [illegible] zu sehen, ob es R. mit dieser Vorschrift genau nimmt. 3. Rabhs. 4. Dt. 33,2. 5. Man isst mit dieser.

ניצול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין ויש אומרים אף חלומותיו מיושבים עליו: תניא בית הכסא דהוה בטבריא כי הוו עיילי ביה בי תרי אפילו ביממא מתזקי רבי אמי ורבי אסי הוו עיילו[7] ביה חד חד ולא מתזקי אמרי להו רבנן לא מסתפיתו אמרי להו אנן[8] קבלה גמירינן קבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא קבלה דיסורי שתיקותא ובעי רחמי אביי מרביא ליה[9] אמרא למיעל בהדיה לבית הכסא[10] ולרביא ליה גדיא[11] שעיר בשעיר מיחלף רבא מקמי[12] דהוה רישא מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלקנא בתר[13] דמלך עבדא ליה כוותא ומנחא ליה ידא ארישיה: אמר עולא אחורי הגדר[14] נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעטש ואין חברו שומע [15]איסי בר נתן מתני אחורי הגדר כל זמן שמתעטש ואין חברו שומע ובבקעה כל זמן שאין חברו רואהו מתיבי[16] יוצאין מפתח בית הבד ונפנין לאחורי הגדר והן טהורין בטהרות הקלו תא שמע כמה[17] והלא יהו רחוקין כדי שיהא רואהו שאני אוכלי טהרות דאקילו בהו רבנן רב אשי אמר מאי כל זמן שאין חברו רואהו דקאמר[18] איסי בר נתן כל זמן שאין חברו רואה את פרועו אבל להדיה חזי ליה: ההוא ספדנא דנחית קמיה דרב נחמן אמר האי[19] צנוע באורחותיו הוה אמר ליה[19] רב נחמן את עיילת בהדיה לבית הכסא וידעת אי צנוע[20] אי לא דתניא אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא ורב נחמן מאי[21] נפקא ליה מינה[22] משום דתניא[23] כשם שנפרעין מן[24] המתים כך נפרעין מן הספדנין ומן העונין אחריהן: תנו רבנן איזהו צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא[25] יהא צריך להתרחק ותו רבא[26] ביממא הוה אזיל עד מיל ובליליא אמר ליה לשמעיה פני לי[27] דוכתא ברחובא דמתא[28] וכן אמר ליה רבי זירא לשמעיה חזי מאן דאיכא אחורי בית הכנסת דבעינא למפני לא תימא במקום אלא אימא כדרך שנפנה ביום רב אשי אמר אפילו תימא במקום

M 6 הנהו תרי בת ב דהוו בטבריא דכי עיילו בהו תרי M 7 ביה M 8 קבלא גמירי אמיה לה אמיה לרבי בר חמא לא בעית איניש דעייל בהדך רבה ב א ר אנא קבלא גמירא ומאי קבלא דבה ב שתיקותא וצניעותא M 9 ‡ אמיה M 10 ולרבי M 11 משום דמיתחלים שב ש M 12 דמליך מק M 13 כי מלך והוה רישיה מיתובתא עב M 14 גדר נפנין M 15 ר — M 16 תן ייצ דיין ופתח M 17 ירחק וי מ כדי וזמן שרואהו שאני אכילת טהר M 18 + פלוני M 19 ר ; M 20 + הוא P 21 נפקת M 22 משום M 23 + ישב ; אימר M 24 המת M 25 יתרחק M 26 אזיל ביממא עד מילא לאורתא M 27 מקום M 28 ורבי זירא ביממא הוה אזיל מילא ובליליה נפק ברחובא דמתא וא ר ז רייש פנו דוכתא אחורי הכנסת לא

[illegible]

den Trauerrednern und an denen, die mit einstimmen.

[illegible]

לא נצרכא אלא לקרן זוית: גופא אמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם[29] עצמו שחרית וערבית כדי שלא[28] יהא צריך להתרחק תניא[30] נמי הכי בן עזאי אומר השכם וצא העריב וצא כדי שלא תתרחק משמש[31] וישב ואל תשב ותמשמש שכל היושב וממשמש אפילו עושין כשפים באספמיא באין עליו ואי אנשי ויתיב[32] ואחר כך משמש מאי תקנתיה כי קאי לימא הכי[33] לא לי לא לי לא[34] תחים ולא תחתים לא הני ולא מהני לא חרשי דחרשא ולא חרשי דחרשתא: תניא בן עזאי אומר על כל משכב שכב חוץ מן הקרקע על כל מושב שב חוץ מן הקורה אמר שמואל שינה בעמוד השחר[35] כאסטמא לפרזלא[36] יציאה בעמוד השחר[35] כאסטמא לפרזלא בר קפרא הוה מזבן מילי בדינרי עד דכפנת אכול עד דצחית שתי עד דרתחא קדרך שפוך קרנא[37] קריא ברומי בר מזבן תאיני[38] תאני[38] ראבוך זבין אמר להו אביי לרבנן כי עיילתו[39] בשבילי דמחוזא למיפק ביה בחקלא לא תחזו לא להך גיסא ולא להך גיסא דלמא יתבי[40] נשי ולאו אורח ארעא לאסתכולי בהו: רב ספרא[41] על לבית הכסא אתא רבי אבא נחר ליה אבבא אמר ליה ליעול מר בתר דנפק אמר ליה עד[42] השתא לא עיילת[43] לשעיר וגמרת[44] לך מילי דשעיר לאו הכי תנן מדורה היתה שם[45] ובית הכסא של כבוד[46] וזה היה כבודו מצאו נעול בידוע שיש שם אדם מצאו פתוח בידוע שאין שם אדם אלמא לאו אורח ארעא[47] הוא והוא סבר מסוכן הוא דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון רבי[48] אלעזר על לבית הכסא אתא ההוא רומאה דחקיה קם רבי[49] אלעזר ונפק אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה קרי עליה[49] רבי אלעזר ואתן אדם תחתיך אל תקרי אדם אלא אדום: ואמר להרגך ותחס עליך ואמר ואמרתי מבעי ליה ותחס[49] והסתי מבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר לו דוד לשאול מן התורה[50] בן הריגה אתה שהרי רודף אתה והתורה אמרה[51] בא להרגך השכם להרגו אלא צניעות שהיתה

29 M + את 30 M היה ב ע 31 M ואח״כ תשב ואל תשב ואח כ תמשמש שאפ׳ עושין לו כש 32 M ומשמש 33 M הכי 34 M תחום ולא תתחום לא אהני 35 M כאסטימא 36 M + ואמר שמואל 37 M קריא 38 M דאמך 39 M דשבילא דביחד למיסק ביה בדברא 40 M ביה אינשי דלאו 41 M הוה עייל 42 M כאן 43 M + ־ך 44 M לך 45 M + בעזרה 46 M היה שם וזה כב׳ 47 M ואיהו סבר 48 M אליעזר 49 M ואחוס 50 M מותר להרגך מ מדרודף 51 M + אם

Der Text. R. Jehuda sagte im N[illegible] Rabhs: [illegible] Mensch mache es sich zur Reg[illegible] spätabends hinauszugehen, damit er [illegible] sich weit zu entfernen. Eben[illegible] sagte: Mache dich [illegible] abends spät und gehe hinaus [illegible] entfernen brauchst, betaste dich [illegible] hin, aber nicht sollst du dich [illegible] dann dich betasten, denn wer [illegible] dann sich betastet, dem schaden Zaubere[ien] [illegible] sie in Spanien[1] gegen ihn verübt w[erden] [illegible] Mittel giebt es, wenn man vergessen [illegible] gesetzt und dann sich betastet hat [illegible] aufsteht, sage man Folgendes: Nicht [illegible] weder Tahum noch Tahtam[2] [illegible] Erfolg haben sollen die Zaubereien [illegible] und die Zaubereien der Zauberin.

Es wird gelehrt: Ben Azaj sagte: [illegible] dich hin, ausser auf den Fussboden [illegible] dich hin, ausser auf einen Balken. S[amuel] [illegible] Der Schlaf am Morgen ist wie das Stahl[illegible] Entleerung am Morgen ist wie das Stah[l] [illegible] Eisen. Bar Cappara verkaufte Sprüche [illegible] Iss solange du noch Hunger hast [illegible] du noch Durst hast. Wenn der Topf heiss [illegible] ihn aus[4]. Wenn das Horn in Rom ertönt [illegible] Sohn des Feigenhändlers, die Feigen deines Vaters. Abajje sprach zu den Rabbanan: Wenn ihr durch die Gässchen von Meḥoza geht, um aufs Feld zu [illegible] so schauet weder nach der einen Seite, noch nach der anderen Seite, vielleicht sitzen da Frauen, [illegible] ja nicht schicklich sie zu betrachten.

R. Saphra war in den Abtritt hineingegangen; [illegible] R. Abba kam und räusperte sich an der Thür. [illegible] jener: Möge der Herr eintreten. Als er herauskam, sprach dieser zu ihm: Bis jetzt hast du [illegible] nicht hereingebracht[5] und da hast die Weise des Bocks gelernt! wird etwa nicht gelehrt: Eine Flamme war dort und ein Abtritt der Ehrbarkeit, [illegible] Ehrbarkeit bestand darin: fand man ihn [verschlossen], wusste man, dass jemand darin ist, fand man ihn offen, wusste man, dass niemand darin ist, [illegible] dies[6] nicht anständig ist! Jener aber dachte, dass es[7] gefährlich ist, denn es wird gelehrt: R. Šim[on] b. Gamaliël sagte: Die zurückgehaltene Säule bringt den Menschen zur Wassersucht, der zurückgehaltene Strahl bringt den Menschen zur Gelbsucht. R. Eleâzar trat in einen Abtritt ein, da kam ein Römer und stiess ihn; R. Eleâzar stand auf und ging hinaus, darauf kam ein Drache und riss jenem den Mastdarm [illegible] R. Eleâzar über ihn: [8]*Und ich gebe einen Menschen statt deiner*, lies nicht *Adam (Menschen)*, [illegible] *Edom*[9]. [10]*Er*[11] *sagte, dich zu erschlagen, aber sie*[12] *schonte deiner.* «Er sagte»? ich sagte, müsste es ja heissen! «sie schonte»? ich schonte, müsste es ja heissen! Hierüber sagte R. Eleâzar: Folgendes sprach David zu Šaül: Dem Gesetz nach bist du ein Mann des Tods, denn du bist ja ein Verfolger, und das Gesetz sagt: wenn jemand dich töten will, so komme ihm zuvor und töte ihn; aber die Züchtigkeit [illegible]

1. אספמיא wird im T. stets als der entfernteste Ort angeführt [illegible] Riogiana, Hauptstadt der Landschaft Ch[illegible] 2. Nach RSJ [illegible] Namen [illegible] manche von diesen. 4. Man verrichte die Notdurft, sobald [illegible] 7. Das Zurückhalten der Notdurft. 8. Jes. 43,4. 9. Edom ist die Bezeichnung Rom[s]. 10. [illegible] ויאמר [illegible] schonend. ותחס עיני

...war, hat sich beschützt. Woraus bestand sie? ...dem es heisst: [1]*Er kam zu den Umzäunungen der Schafe auf dem Weg und daselbst war eine Höhle, da ging Saul hinein seine Füsse zu bedecken.* Hierüber wird gelehrt: Ein Zaun hinter einem Zaun, eine Höhle innerhalb einer Höhle. *zu bedecken.* hierüber sagte R. Eleázar: Dies lehrt, dass er sich wie eine Hütte bedeckt hat.

[2]*Und David stand auf und schnitt leise einen Zipfel vom Gewand Sauls.* R. Jose b. R. Hanina sagte: Wer Kleider verachtet, hat später von ihnen keinen Nutzen, wie es heisst: [3]*Der König David ward alt und betagt; und sie bedeckten ihn mit Kleidern, aber es wurde ihm nicht warm.*

[4]*Wenn dich der Herr gegen mich aufgereizt hat, so wird er eine Opfergabe riechen.* R. Eleázar sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu David: Du hast mich Aufreizer genannt! ich werde dich an einer Sache straucheln lassen, die sogar Schulkinder kennen, wie es heisst: [5]*Wenn du die Zahl der Kinder Jisraél aufnimmst, so gebe ein jeder ein Sühnegeld für seine Seele.* Alsbald: [6]*Da erhob sich ein Widersacher gegen Jisraél.* Ferner heisst es: [7]*Und er reizte gegen sie den David auf, indem er sprach: Gehe und zähle Jisraél;* und als er sie zählte, nahm er von ihnen kein Sühnegeld. Ferner heisst es: [8]*Und der Herr brachte eine Seuche über Jisraél, vom Morgen bis zur bestimmten Zeit.* Was bedeutet: bis zur bestimmten Zeit? Šemuél der Greis, Schwiegersohn R. Ḥaninas, sagte im Namen R. Ḥaninas: Von der Zeit des Schlachtens des beständigen Opfers bis zur Zeit des Blutsprengens. R. Johanan sagte: Bis Mittag.

[9]*Und er sprach zu dem Engel, der im Volk würgte: Genug!* R. Eleázar sagte: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zum Engel: Nehme den Grössten[10] unter ihnen, der geeignet ist, viele ihrer Schulden zu sühnen[11]. In dieser Stunde starb Abhišaj b. Ceruja, der die Mehrheit des Synedriums aufwog. [12]*Und als er würgte, sah der Herr und bereute.* Was sah er? Rabh sagte: Er sah unseren Vater Jáqob, bei dem es heisst: [13]*Und Jáqob sprach, als er sie sah.* Šemuél sagte: Er sah die Asche Jiçhaqs, bei dem es heisst: [14]*Gott wird sich das Lamm ersehen.* R. Jiçhaq der Schmied sagte: Er sah das Sühnegeld, wie es heisst: [15]*Und nehme das Sühnegeld von den Kindern Jisraél &.* R. Johanan sagte: Er sah das Heiligtum, wie es heisst: [16]*Auf dem Berg des Herrn wird er sich sehen lassen.* Hierin streiten R. Jáqob b. Idi und R. Šemuél b. Naḥmani, der Eine sagt: er sah das Sühnegeld, der Andere sagt: er sah das Heiligtum. Wahrscheinlicher ist es, wie derjenige, welcher sagt, dass er das Heiligtum sah, denn es heisst: [1]*Dass heute gesprochen wird: Auf dem Berg des Herrn wird er sich sehen lassen.*

Man gehe nicht auf dem Tempelberg mit Stock &c. Was heisst Copendaria [Durchgang]? Raba sagte: Abkürzungs-Weg[17], wie der Name besagt. R. Ḥana b. Ada sagte im Namen des R. Sama b. R. Mari: ...wenn jemand sagt: Anstatt über Strassen einen Umweg zu machen[18], gehe ich hier durch. R. Naḥman sagte im Namen des Rabba b. Abahu: Wer in das Bethaus tritt, nicht in der Absicht, es als Durch-...

בך היא חסה עליך[52] ומאי היא דכתיב ויבא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה ויבא שאול להסך את רגליו תנא גדר לפנים מן גדר ומערה לפנים ממערה להסך אמר רבי אלעזר מלמד שסכך עצמו כסכה: ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט אמר רבי[53] יוסי ברבי חנינא כל המבזה[54] את הבגדים סוף אינו נהנה מהם שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחם לו: אם ה׳ הסיתך בי ירח מנחה[55] אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד[56] מסית קרית לי הרי אני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן[57] יודעים אותו דכתיב כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו וגו׳[58] מיד ויעמד שטן על ישראל וכתיב ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל וכיון דמננהו לא שקל מיניהו כפר[59] וכתיב ויתן ה׳ דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד מאי עד עת מועד אמר[60] שמואל סבא חתניה דרבי חנינא[61] משמיה דרבי חנינא משעת שחיטת התמיד עד שעת זריקתו ר׳ יוחנן אמר עד חצות[62] ממש: ויאמר למלאך המשחית בעם רב[63] אמר רבי אלעזר אמר ליה הקדוש ברוך הוא למלאך טול[64] לי רב שבהם שיש[65] בו ליפרע מהם כמה[66] חובות באותה שעה מת אבישי בן צרויה ששקול[67] כרובה של סנהדרין: ובהשחית ראה ה׳ וינחם מאי ראה אמר רב ראה יעקב אבינו דכתיב ויאמר יעקב כאשר ראם ושמואל אמר אפרו של יצחק ראה שנאמר אלהים יראה לו השה רבי יצחק[68] נפחא אמר כסף כפורים ראה שנאמר[69] ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל וגו׳ רבי יוחנן אמר בית המקדש ראה דכתיב בהר ה׳ יראה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי[70] שמואל בר נחמני חד אמר כסף הכפרים ראה וחד אמר בית המקדש ראה[71] ומסתברא כמאן דאמר בית המקדש ראה שנאמר אשר יאמר היום בהר ה׳ יראה: לא יכנס אדם להר הבית במקלו: מאי קפנדריא[72] אמר רבא קפנדריא כשמה ורב חנא בר אדא משמיה דרב סמא בריה דרב מרי[73] אמר[74] כמא דאמר אינש עד אדמקיפנא אדרי איעול בהא אמר רב נחמן אמר רבה בר

M 52 ומ׳ ה׳ — || M 53 יוסי ברבי || M 54 בבגד׳ אינו || M 55 — אר א || M 56 דוד קראת לי מסית הייך אני מסיתך בדבר || M 57 מכירין || M 58 מיד ..ישראל || B 59 דכתיב || M 60 ר׳ ישמעאל || M 61 משום ר׳ || M 62 ממש || M 63 + מאי רב || M 64 לך הרב. B רי לרב || M 65 לי || M 66 עונות || M 67 כנגד רובה || M 68 נפחא || M 69 והיה לבני לזכרון ר׳ י׳ || M 70 ישמעאל בר נחמן || M 71 ומסתברא. || M 72 ראה כשמה א׳ ר׳ הונא בר אדא מש׳ || M 73 כמה דאמרי אינשי || B 74 כמאן דא א׳ ארמ׳.

[1] ISam. 24,4. [2] Ib. 24,5. [3] IReg. 1,1. [4] ISam. 26,19. [5] Ex. 30,12. [6] IChr. 21,1. [7] IISam. 24,1. [8] Ib. 24,15. ... [13] Gen. ... [14] Ib. 22,8. [15] Ex. 30,16. ... רב ... [17] ... קפנדריא ... אדרי | מקפנא.
...

אבוה הנכנס לבית הכנסת [75]על מנת שלא לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא רבי אבהו אמר אם היה שביל מעיקרו מותר אמר רב חלבו אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת
Ez 46,9 להתפלל [76]מותר לעשותו קפנדריא שנאמר °ובבוא עם הארץ
לפני ה׳ במועדים וגו׳: ורקיקה מקל וחומר: אמר רב ביבי אמר רבי [77]יהושע בן לוי כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה כאלו
I Reg 9,3 [78]רוקק בבת עינו שנאמר °והיו עיני ולבי שם כל הימים אמר
רבא רקיקה בבית הכנסת [79]שריא מדי דהוה אמנעל מה מנעל בהר הבית אסור בבית הכנסת מותר אף רקיקה בהר הבית [80]הוא דאסור בבית הכנסת [79]שרי אמר ליה רב פפא לרבא ואמרי לה רבינא לרבא ואמרי לה רב אדא בר מתנא לרבא אדיליף ממנעל נילף מקפנדריא אמר ליה תנא יליף ממנעל
Ber. 9 ואת אמרת [81]מקפנדריא מאי היא דתניא °לא יכנס אדם להר
הבית לא במקלו שבידו ולא במנעלו שברגלו [82]ולא במעות הצרורים לו בסדינו ובפונדתו מופשלת לאחוריו ולא יעשנה קפנדריא ורקיקה מקל וחומר [83]ממנעל ומה מנעל שאין בו
Ex 3,5 [84]דרכי בזיון [85]אסור דאמרה תורה °של נעלך מעל רגליך רקיקה
שהיא דרך בזיון לא כל שכן רבי יוסי [86]בר יהודה אמר אינו
Est 4,2 צריך הרי הוא אומר °כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק
והלא דברים קל והומר ומה שק שאינו [87]מאוס לפני בשר ודם כך רקיקה שהיא מאוסה [88]לפני מלך מלכי המלכים לא כל שכן אמר ליה אנא הכי קאמינא [89]נימא הכא להומרא והכא
Fol. 63 להומרא [90]ואימא הר הבית דאסור במנעל [91]לילפה ממנעל
אבל בית [92]הכנסת דשרי במנעל [93]אדיליף ממנעל ולהיתר נילף מקפנדריא ולאסור אלא אמר [94]רבא כי ביתו מה ביתו אקפנדריא קפיד איניש ארקיקה ומנעל לא קפיד איניש אף בית הכנסת קפנדריא הוא דאסיר רקיקה ומנעל שרי: כל חותמי ברכות שבמקדש וכו׳: [95]כל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש
Taan 16b, Sot 40b °ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר °קומו וברכו את
Neh 9,5, ib. [96]אלהיכם מן העולם ועד העולם ואומר °ויברכו [97]את שם כבודך

M 75 ע״מ | M 76 מצוה | M 77 אסי כל הרק | M 78 רק בפני המלך | M 79 מותר | M 80 הוא ד | M 81 + ליליף | M 82 ובמעות צרורין לו בס׳ ובס׳ המופ׳ לו מאחוריו | M 83 והלא דברים ק״ו ומה | M 84 — דרכי. B דרך | M B 85 אסור ד | M 86 - ב״י | M 87 דרך מיאוס. P מאוסה | M 88 — לפני ממה ה | M 89 — נימא הל״ח והל״ח | M 90 הנ״מ בהר | M 91 לילפה ממנ׳ | 92 בד״ו כתוב «ב״ה» ובדפוסים החדשים פשטו במעות «בית המקדש» | M 93 לילפא מקפ׳ ולחומרא אלא | V P 94 רב | M 95 ת״ר מניין | M 96 + ה׳ | M 97 את.

gang zu benutzen, darf es als Durchgang benutzen. R. Abahu sagte: War dort ein Weg von jeher[1], so ist es erlaubt. R. Ḥelbo sagte im Namen R. Honas: Wer in das Bethaus eintritt, um dort zu beten, darf es als Durchgang benutzen, denn es heisst: [2]*Und wenn das Volk des Lands an den Festtagen vor den Herrn kommt* &c.

Und als Wichtiges von Geringem folgere man, dass man nicht Ausspucken darf. R. Bebaj sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi: Wenn man in der Jetztzeit auf dem Tempelberg ausspuckt, so gereicht dies, als spucke man in seinen[3] Augapfel, denn es heisst: [4]*Meine Augen und mein Herz werden dort alle Tage sein.* Raba sagte: Das Ausspucken im Bethaus ist erlaubt, es ist mit [dem Tragen von] Schuhen zu vergleichen, wie [das Tragen von] Schuhen auf dem Tempelberg verboten, im Bethaus aber erlaubt ist, ebenso ist das Ausspeien nur auf dem Tempelberg verboten, im Bethaus aber erlaubt. R. Papa sprach zu Raba, nach Anderen, Rabina zu Raba, nach Anderen, R. Ada b. Matna zu Raba: Warum folgert man dies aus [dem Tragen von] Schuhen, folgere man es vom Durchgang[5]! Dieser erwiderte: Der Tanna folgert aus [dem Tragen von] Schuhen, und du sagst, [man folgere] vom Durchgang! — Wo denn? — Es wird gelehrt: Der Mensch gehe nicht auf den Tempelberg mit seinem Stock in der Hand, noch mit den Schuhen auf den Füssen, noch mit Geld, eingebunden im Tuch oder im Geldbeutel, hinten nachschleppend, man mache ihn ferner nicht zum Durchgang, und dass man nicht ausspucken darf, folgere man als Wichtiges von Geringem, aus [dem Tragen von] Schuhen: das Tragen von Schuhen hat ja nichts Verächtliches, dennoch ist es verboten, wie die Gesetzlehre sagt: [6]*Ziehe deine Schuhe von deinen Füssen ab*, — wie nun erst das Ausspucken, das etwas Verächtliches an sich hat. R. Jose b. Jehuda sagt: Dies ist gar nicht nötig. Es heisst ja: [7]*Denn man darf nicht mit einem Sack bekleidet in das Thor des Königs kommen.* Das sind ja Dinge, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann: wenn dies bei einem Sack der Fall ist, der ja nichts Verächtliches hat, dazu noch vor Fleisch und Blut, wie nun erst das Ausspucken, das ja etwas Verächtliches an sich hat, dazu noch vor dem König aller Könige. Jener erwiderte: So meine ich es: folgere man von hier das Erschwerendere, und folgere man von dort das Erschwerendere: bezüglich des Tempelbergs, wo das Tragen von Schuhen verboten ist, folgere man es[8] aus [dem Tragen von] Schuhen; bezüglich des Bethauses, wo [das Tragen von] Schuhen erlaubt ist, anstatt es aus [dem Tragen von Schuhen] zu folgern, und zwar, dass es erlaubt ist, folgere man es vom Durchgang, und zwar, dass es verboten ist! — Vielmehr, sagte Raba, wie bei seinem eigenen Haus; wie der Mensch in seinem Haus den Durchgang verbietet, nicht aber (verbietet der Mensch) das Ausspeien und [das Tragen von] Schuhen, so ist auch im Bethaus nur der Durchgang verboten, das Ausspeien und [das Tragen von] Schuhen aber erlaubt.

Alle, die im Tempel den Segen zu beendigen pflegten &c. Warum dies Alles? — Weil man im Tempel Amen nicht antwortet. — Woher, dass man im Tempel Amen nicht antwortet? — Es heisst: [9]*Stehet auf, benedeiet euren Gott von Ewigkeit zu Ewigkeit.* Ferner: [9]*Sie sollen deinen herrlichen Namen*

1. Bevor das Bh. erbaut wurde. 2. Ez 46,9. 3. Euphemistisch. 4. i Reg 9,3. 5. Es ist verboten, [illegible] als Durchgang zu benutzen; vgl. Meg. 29a. 6. Ex 3,5. 7. Est 4,2. 8. Dass das Ausspucken verboten ist. 9. Neh 9,5.

preisen, der über allen Segen und alles Lob erhaben ist. Man [illegible] glauben, alle Segensprüche haben nur ein [illegible] Lob; [illegible] heisst es: *erhaben über allen Segen und alles Lob*, für jeden Segen [illegible] ihm ein anderes Lob.

Man ordnete auch an, dass der Mensch seinen Nächsten grüsse [illegible]. Wenn das Ferner heisst es: [illegible] Du könntest vielleicht sagen, Boaz habe es aus eigenem Ermessen gethan, so komme und höre: *Der Herr sei mit dir, tapferer Held*; wenn du aber sagen wolltest, dem Gideon hat ja nur der Engel verkündet, so komme und höre: *Verachte nicht deine Mutter, dass sie alt geworden ist*; ferner: *Da es galt, für den Herrn zu wirken, missachteten sie deine Gesetzlehre.* Raba sagte: Diesen Vers kann man von seinem Anfang nach seinem Schluss auslegen, und von seinem Schluss nach seinem Anfang auslegen. Man kann ihn von seinem Anfang nach seinem Schluss auslegen: *Es galt für den Herrn zu wirken*, weil sie deine Gesetzlehre missachteten. Man kann ihn von seinem Schluss nach seinem Anfang auslegen: *Sie missachteten deine Gesetzlehre,* weil *es galt für den Herrn zu wirken.*

Es wird gelehrt: Hillel der Aeltere sagte: Zur Zeit, wo aufgesammelt wird, streue du aus; zur Zeit, wo ausgestreut wird, sammle du auf. (Und) wenn du ein Zeitalter siehst, dem die Gesetzlehre lieb ist, so streue aus, wie es heisst: *Mancher streut aus und wird noch reicher*; und wenn du ein Zeitalter siehst, dem die Gesetzlehre nicht lieb ist, so sammle, denn es heisst: *Da es galt, für den Herrn zu wirken, missachteten sie deine Gesetzlehre.*

Bar Qappara trug vor: Ist es billig, so sammle und kaufe davon. In einem Ort, wo kein Mann da ist, sei du ein Mann. Abaje sagte: Hieraus entnehme man, wo ein Mann da ist, trete nicht als Mann auf. Selbstverständlich? — Nötig ist dies, wo sie Beide gleich sind. Bar Qappara trug vor: Welches ist ein kleiner Abschnitt in der Gesetzlehre, von dem alle Bestandteile der Gesetzlehre abhängen? — *In allen deinen Wegen achte auf ihn, und er wird deine Pfade ebnen.* Raba sagte: Selbst bei einer Uebertretung. Bar Qappara trug vor: Stets lehre der Mensch seinen Sohn ein [illegible] Handwerk, das rein und leicht ist. Welches ist das? R. Ḥisda sagte: Nadelstickerei.

Es wird gelehrt: Rabbi sagte: Der Mensch mehre nicht Freunde in seinem Haus, denn es heisst: *Ein Mann von Freunden ist zum Gefährden.* Es wird gelehrt: Rabbi sagte: Der Mensch setze keinen Verwalter in sein Haus ein, denn hätte Potiphar den Joseph nicht zum Verwalter in sein Haus eingesetzt, so wäre er nicht zu jener Angelegenheit gekommen. Es wird gelehrt: Rabbi sagte: Warum ist der Abschnitt vom Naziräer dem Abschnitt von der Ehebruchverdächtigten angereiht worden? — um dir zu sagen: wer die Ehebruchverdächtigte in ihrer Entartung sieht, der entziehe sich vom Wein. Ḥizqija b. R. Parnakh sagte im Namen R. Parnakhs im Namen R. Johanans: Warum ist der Abschnitt von der Ehebruchverdächtigten dem Abschnitt von der Hebe und den Zehnten angereiht worden? — um dir zu sagen: wer [illegible] Hebe und Zehnten [illegible] hat und sie dem Priester nicht giebt, der bedarf schliesslich des Priesters [illegible] seiner Frau; denn es heisst: *Der Mann, der seine Heiligtümer für sich [zurückge-*

ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול כל הברכות כולן תהא לתן תהלה אחת תלמוד לומר ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: התקינו שיהא אדם שואל בשלום חבירו וכו׳: מאי ואומר וכי תימא בעז מדעתיה דנפשיה קאמר תא שמע[1] ה׳ עמך גבור החיל וכי תימא מלאך הוא דקאמר ליה לגדעון תא שמע אל תבוז כי זקנה אמך ואומר עת לעשות לה׳ הפרו תורתך אמר רבא[2] האי קרא מרישיה לסיפיה[3] מדריש מסיפיה לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה מדריש עת לעשות לה׳ מה טעם משום הפרו תורתך מסיפיה לרישיה מדריש הפרו תורתך מה טעם משום עת לעשות לה׳: תניא הלל הזקן אומר בשעת המכניסין פזר[4] בשעת המפזרים כנס ואם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר שנאמר יש מפזר ונוסף עוד ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס שנאמר עת לעשות לה׳ הפרו תורתך: דריש בר קפרא זולת קבוץ קנה מינה באתר דלית גבר[5] תמן הוי גבר[7] אמר אביי שמע מינה באתר דאית גבר תמן לא תהוי גבר פשיטא לא[8] נצרכא אלא בששניהם שוין: דריש בר קפרא איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחתיך אמר רבא אפילו לדבר עבירה: דריש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקייה וקלה מאי היא אמר רב[9] חסדא מחטא דתלמיותא: תניא רבי אומר[10] לעולם אל ירבה אדם ריעים בתוך ביתו שנאמר איש רעים להתרועע תניא רבי אומר[11] אל ימנה אדם אפוטרופוס בתוך ביתו[12] שאלמלא לא[13] מינה פוטיפר את יוסף אפוטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין אמר חזקיה בריה דרבי פרנך[14] אמר רבי פרנך אמר רבי[15] יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך[16] כל שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותנן לכהן[17] סוף נצרך לכהן על ידי אשתו שנאמר איש את קדשיו לו יהיו וסמיך ליה איש איש כי

98 M תהיה תהלה 99 M הוא דקאמר 1 M + מדקאמר ליה מלאך לגדעון 2 M + כל היכי דדרשת ליה ? 3 M ומסיפיה 4 M בשעת המפ׳ כנס ו 5 M זלא קמין קניה ובאתר 6 M תמן 7 M אמר ...תהוי גבר 8 M צריכא בשוין 9 M יהודה 10 M — לעולם 11 M + לעולם 12 M + שמא ינהיג אשתו לדבר עבירה מנלן מיוסף 13 M מינהו פוטי׳ ליוסף לא בא לידו אותן דברים 14 B אר פ 15 M יוחנן 16 M שכל 17 M לסוף.

[illegible] Jud. 6,12. [illegible] Die Worte des [illegible] [illegible] 6. Pr. 11,24. 7. Ib. 3,6. [illegible] 10. Num. 5,10 [illegible] פרגמטיא [illegible]

תישטה אשתו וכתיב והביא האיש את אשתו וגו׳ [1]ולא עוד אלא סוף שנצרך להן שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיו אמר [19]רב נחמן בר יצחק ואם נותנן סוף מתעשר שנאמר °ואיש אשר (Num 5,10) יתן לכהן לו יהיה לו יהיה ממון הרבה: אמר רב הונא בר ברכיה משום רבי אלעזר הקפר כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנאמר °והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך (Ij 22,25) רבי שמואל בר נחמני אמר פרנסתו [20]מעופפת לו כצפור שנאמר וכסף תועפות לך: אמר רבי[21]טבי אמר רבי יאשיה כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה שנאמר °התרפית ביום צרה צר כחכה אמר רבי [22]אמי בר מתנה אמר (Pr 24,10) שמואל אפילו מצוה[23]אחת שנאמר התרפית מכל מקום: אמר רב ספרא רבי אבהו הוה משתעי כשירד[24]חנניה בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שגרו אחריו שני תלמידי חכמים רבי יוסי בן [25]כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו לו ללמוד תורה באנו הכריז[26]אנשים[27]הללו[28]גדולי הדור הם ואבותיהם שמשו בבית המקדש [29]כאותה ששנינו °זכריה (Jom 18b) בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו [30]בספר דניאל התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא[31]אוסר והם מתירים הכריז עליהם אנשים הללו[32]של שוא הן של תהו הן[33]אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור [34]כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרין אני אוסר ואתם מתירין אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ אמר להם והלא עקיבא בן יוסף[35]היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ אמרו לו הנה[36]רבי עקיבא שלא הניח כמותו [37]בארץ ישראל אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי [37]בארץ ישראל אמרו לו [38]גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרונו[39]אצלך וכן אמרו[40]לנו לכו ואמרו לו בשמנו אם[41]שומע מוטב ואם לאו יהא בנדוי ואמרו לאחינו שבגולה (Col. b) אם שומעין מוטב ואם לאו יעלו להר[42]אחיה יבנה מזבח חנניה

M 18 א״ר יוחנן כל שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותנן לכהן לסוף נצרך. [19] M רבא ואם נתנן לכהן סוף M 20 מעופף עליו שנ׳ כתועפות הרים לו || M 21 שמואל בר מתנה א״ר || M 22 טבי || M 23 קלה P B 24 חנינא ׳ M 25 קיפר ׳ V M 26 +עליהם ׳ M 27 + גדולים M 28 + בני M 29 שהרי שנינו M 30 בדניאל P 31 אסור M 32 + אנשים M 33 + הן ואבותיהן טמאו כהונה גדולה ׳ M 34 – כבר...לפרוץ M 35 שמעבר ׳ M 36 לר׳ M 37 בכל א״י M 38 שנעשו להם קר׳ M 39 אליך P 40 לכו M 41 חוזר בו מוטי M 42 אחייה.

halten] hat, und darauf folgt: [1]*Ein Mann, dessen Frau untreu wird*, ferner [2]*Und es bringe der Mann seine Frau* etc. Und nicht nur das, sondern schliesslich wird er derselben bedürftig, denn es heisst: *Der Mann, der seine Heiligtümer für sich [nötig] hat.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Wenn er sie aber entrichtet, wird er schliesslich reich, denn es heisst: [3]*Der Mann, der dem Priester giebt, wird haben*, er wird viel Geld haben.

R. Hona b. Berakhja sagte im Namen des R. Leíazar Haqappar: Wer den Namen des Himmels mit seiner Not verbindet[4], dem verdoppelt man seinen Erwerb, denn es heisst: [5]*Wenn der Allmächtige bei deiner Not sein wird, so wird doppeltes*[6] *Silber dein eigen sein.* R. Šemuël b. Naḥmani sagte: Sein Erwerb fliegt ihm wie ein Vogel zu, denn es heisst: *so wird fliegendes*[7] *Silber dein eigen sein.*

R. Ṭabi sagte im Namen des R. Jošija: Wer in der Gesetzlehre erschlafft, hat keine Kraft, am Tag der Not bestehen zu können, denn es heisst: [8]*Warest du erschlafft, so ist am Tag der Not deine Kraft gesunken.* R. Ami b. Matna sagte im Namen Šemuëls: Sogar wenn bei einem einzigen Gebot, denn es heisst: *Warest du erschlafft*, also in jedem Fall.

R. Saphra sagte: R. Abahu hat Folgendes erzählt. Als Ḥananja, Brudersohn R. Jehošuâs, sich zu der Gefangenschaft[9] begab, setzte er daselbst, ausserhalb des Lands, Schaltjahre ein und setzte die Monate fest. Da schickte man ihm zwei Schriftgelehrte nach[10], den R. Jose b. Kipper und den Enkel des Zekharja b. Qebuṭal. Als er sie sah, sprach er zu ihnen: Wozu seid ihr hergekommen? Sie erwiderten: Wir sind hergekommen, die Gesetzlehre zu studiren. Da liess er bekannt machen: Diese Männer gehören zu den Grössten des Zeitalters, ihre Vorfahren haben im Heiligtum den Dienst versehen, wie wir gelernt haben: Zekharja b. Qebuṭal erzählte: Oft habe ich ihm aus dem Buch Daniël vorgelesen. Es kam, dass er als unrein erklärte und jene als rein erklärten, dass er verbot und jene erlaubten. Da liess er von ihnen bekannt machen: Diese Männer sind lügenhaft, sie sind nichtig. Sie sprachen zu ihm: Du hast ja bereits gebaut und kannst nicht mehr niederreissen, du hast bereits umzäunt und kannst nicht mehr durchbrechen. Darauf fragte er sie: Warum sprechet ihr rein, was ich unrein spreche? warum erlaubt ihr, was ich verbiete? Sie erwiderten: Weil du ausserhalb des Lands Schaltjahre einsetzest und die Monate festsetzest. Da entgegnete er: Aber Âqiba b. Joseph pflegte ja ausserhalb des Lands Schaltjahre einzusetzen und die Monate festzusetzen. Sie erwiderten: Lasse doch den R. Âqiba, der im Land Jisraëls seines gleichen nicht hinterlassen hat. Da sprach er: Auch ich habe ja im Land Jisraëls meines gleichen nicht hinterlassen. Sie erwiderten: Die Böcklein, die du hinterlassen hast, sind gehörnte Ziegenböcke geworden; diese haben uns zu dir geschickt und sprachen zu uns folgendermassen: Gehet hin und sagt es[11] ihm in unserem Namen, gehorcht er, so ist es gut, wo nicht, so sei er im Bann; auch sagt dies unseren Brüdern in der Gefangenschaft, wenn sie gehorchen, so ist es gut, wo nicht, so mögen sie auf einen Berg gehen, Aḥija möge einen Altar errichten, Ḥananja auf der Harfe spielen,

1. Ib. V. 12. 2. Ib. V. 15. 3. Ib. V. 10. 4. Dh. er benedeiet für das Schlechte. 5. Ij 22,25. 6. תועפות vom aram. עף, עוף verdoppeln. 7. תועפ׳ vom hebr. עוף fliegen. 8. Pr 24,10. 9. גולה Diaspora, Benennung der babylon. Jud. im Gegs. zu der palästinensischen. 10. Gegen ihn zu protestiren. 11. Dass es verboten ist, ausserhalb Palästinas das Jahr zu interkaliren und die Neumonde festzusetzen.

ינגן בכנור[43] ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק באלהי ישראל מיד געו כל העם בבכיה ואמרו[44] חס ושלום יש לנו חלק באלהי ישראל וכל כך למה משום שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלים[45] בשלמא הוא מטהר והם מטמאין לחומרא אלא הוא מטמא והם מטהרין היכי הוי והא תניא חכם שטמא אין חברו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר קסברי כי היכי דלא נגררו בתריה: תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היו שם רבי יהודה ורבי יוסי ורבי נחמיה ורבי[46] אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי פתחו כולם בכבוד אכסניא[47] ודרשו פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה והלא דברים קל וחומר ומה[48] ארון ה׳ שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל אמרה תורה והיה כל מבקש ה׳ יצא אל אהל מועד תלמידי חכמים [49]שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אחת כמה וכמה: [50]ודבר ה׳ אל משה פנים אל פנים אמר רבי יצחק אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה[51] משה אני ואתה נסביר פנים בהלכה איכא דאמרי כך אמר לו[52] משה כשם שאני הסברתי לך פנים כך אתה הסבר פנים לישראל והחזר האהל למקומו: ושב אל המחנה וגו׳ אמר רבי אבהו אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עכשיו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס [53]ישראל מה תהא עליהם[54] אם אתה מחזיר[55] האהל[56] למקומו מוטב ואם לאו יהושע בן נון[57] תלמידך משרת תחתך והיינו דכתיב ושב אל המחנה אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל: ועוד פתח רבי יהודה[58] בכבוד תורה ודרש הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה אלא[59] ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה [60]מהר סיני אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו תדע שהרי אדם קורא קרית שמע שחרית וערבית [61]ערב אחד

M 43 ואתם עלו בראש ההר וכפרו ואמרו אין לנו חלק בא׳ י׳ לעזה ב געו M 44 ה׳ ו׳ M 45 בשלמא. בתריה P 46 אליעזר M 47 ודרשו M 48 ישרי שלא היו מרוחקין ארא ג׳ פרסאות M 49 שנושאין משאוי על כתפם והולכין M 50 ועוד פתח ר׳ ודרש M 51 בכבוד אתה שאני הסברתי לך פנים להבינך אלא כשם שאני מסביר לך פנים אף אתה מסביר הסבר פנים והחזר אהל מועד ומיד ושב אל B 52 הקב״ה M 53 תורה וכל [illegible] M 54 אי [illegible] עליהן את M 56 למקומו M 57 תלמידך. האהל M 58 כבי ת M 59 לומר לך שכל יום ויום חביבה תורה M 60 כי תורה לישראל M 61 ויא א ק

Und sein Diener, Jehošua, der Sohn Nuns, ein

Merke auf und höre Jisrael! an diesem

אינו קורא[62]דומה כמי שלא קרא קרית שמע מעולם[63]הסכת [64]עישו כתות כתות ועסקו בתורה [65]לפי שאין התורה נקנת *Tan.7a Mak.10a* אלא בחבורה כדרבי יוסי ברבי חנינא °דאמר רבי יוסי ברבי *Jer.50,36* חנינא מאי דכתיב °חרב על הבדים ונאלו חרב על[66]שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקין בתורה ולא *Nm.12,11* עוד אלא שמטפשין[67]כתיב הכא ונאלו[68]וכתיב התם °אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאין[69]שנאמר ואשר חטאנו איבעית *Jes.19,13* אימא מהכא °נואלו שרי צען דבר אחר הסכת ושמע ישראל *Sab.83b Git.57b* [70]כתתו עצמכם על דברי תורה [71]כדריש לקיש °דאמר ריש לקיש[72]מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית *Nm.19,14* עצמו [73]עליה שנאמר °זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר *Az.19b* אחר הסכת ושמע ישראל [74]הס ואחר כך כתת כדרבא °דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה[75]: אמרי דבי רבי *Pr.30,33* ינאי מאי דכתיב °כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב במי אתה מוציא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה ומיץ אף יוציא דם כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור ומיץ אפים יוציא ריב כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושותק זוכה להבחין בין *Bb.175b* דיני ממונות לדיני נפשות °דתנן רבי ישמעאל אומר הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר *Pr.30,32 Nid.27a* מהן שהן כמין נובע אמר[76]רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב °אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה[77]כל המנבל עצמו על דברי תורה [78]סופו להתנשא ואם זמם יד לפה: [79]פתח רבי נחמיה *1Sam.15,6* בכבוד אכסניא ודרש[80]מאי דכתיב °ויאמר שאול אל הקני לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל והלא דברים קל וחומר ומה יתרו שלא קרב את משה אלא [81]לכבוד עצמו כך המארח תלמיד חכם [82]בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו[83]ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה:

M 62 ודומה כמי שלא קראה מעולם ¦ M 63 +ד״א ¦ M 64 +ושמע ישי׳ א״ל הקב״ה ליש׳ ¦ M 65 שלא נתנה תורה אלא בחב׳ כי הא דאר״י ¦ M 66 צאורי ש״ש ישראל ¦ M 67 שנא׳ ¦ M 68 —וכת׳...נואלנו ¦ M 69 כת׳ הכא ונואלו וכת״ה אשר נואלנו ואשר חט׳ ¦ M 70 +א״ל משה ליש׳ ¦ B 71 כדאמר ר״ל ¦ M 72 — מנין ש ¦ M 73 עליהן ¦ M 74 +א״ל הקב״ה ליש׳ ¦ M 75 +בה. — אמר דר״י ¦ M 76 + רבא ואיתימא ¦ M 77 אם אדם מנבל ¦ M 78 סוף מתנשא ואם לאו יד ¦ M 79 ועוד פתח ר״א בנו של ריה״ג. (והוא אחר הפתיחתא דר״י) ¦ M 80 —מ״ד ¦ M 81 לצורך ¦ M 82 — בתוך ביתו ¦ M 83 —ומה׳ מנכסיו.

Teilet euch in Abteilungen[1] und[2] befasst euch mit der Gesetzlehre, denn die Gesetzlehre wird nur in einer Genossenschaft erworben, dies nach R. Jose b. R. Ḥanina; denn R. Jose b. R. Ḥanina sagte: Es heisst: *Ein Schwert über die einzelnen, sie werden thöricht!* Ein Schwert über die Feinde[3] der Schriftgelehrten, die einzeln sitzen und sich mit der Gesetzlehre befassen, und nicht nur das, sondern sie werden auch thöricht, denn hier heisst es: *Sie werden thöricht* und dort[4] heisst es: *Dass wir uns bethören liessen*, und nicht nur das, sondern sie sündigen auch, wie es heisst: [4]*Und dass wir gesündigt haben.* Und wenn du willst, entnehme ich dies aus Folgendem: [5]*Bethört werden die Fürsten von Çoȧn.* Eine andere Erklärung: *Merke auf und höre Jisraël*: Zerstosset[6] euch für die Worte der Gesetzlehre; dies nach R. Šimȯn b. Laqiš, denn R. Šimȯn b. Laqiš sagte: Woher, dass Worte der Gesetzlehre nur demjenigen erhalten bleiben, der sich für sie töten lässt? Denn es heisst: [7]*Das ist das Gesetz: wenn ein Mensch im Zelt stirbt.* Eine andere Erklärung: *Merke auf und höre Jisraël.* Schweige und nachher zerstosse[8]; dies nach Raba, denn Raba sagte: Zuerst lerne der Mensch die Gesetzlehre und nachher erörtere er sie.

In der Schule R. Jannajs sagte man: Was bedeutet, das geschrieben steht: [9]*Die Pressung der Milch bringt Butter hervor, die Pressung der Nase bringt Blut hervor und die Pressung des Zorns bringt Hader hervor?* — dass man nur bei dem die Butter der Gesetzlehre findet, der ihretwegen die Milch, die er aus den Brüsten seiner Mutter gesogen hat, ausbricht. *Und die Pressung der Nase bringt Blut hervor:* wenn ein Schüler von seinem Lehrer einmal angefahren wird und schweigt, so ist es ihm beschieden, zwischen unreinem Blut[10] und reinem Blut unterscheiden zu können. *Und die Pressung des Zorns bringt Hader hervor:* wenn ein Schüler von seinem Lehrer einmal und zweimal angefahren wird und schweigt, so ist es ihm beschieden zwischen dem Privatrecht[11] und Strafrecht unterscheiden zu können; denn es wird gelehrt: R. Jišmȧël sagte: Wer weise werden will, der befasse sich mit dem Privatrecht, denn du hast in der Gesetzlehre kein umfassenderes Gebiet, das ist wie eine unversiegbare Quelle. R. Šemuël b. Naḥmani sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [12]*Wenn du schändlich warst durch Erhebung und Böses gesonnen hast, so lege die Hand auf den Mund?* — wer sich für die Worte der Gesetzlehre schändet, wird später hochgestellt werden, wer aber schweigt[13], wird später die Hand vor den Mund legen müssen.

R. Neḥemja begann und trug zur Ehre des Gastgebers vor: Was bedeutet der Schriftvers: [14]*Und Šaül sprach zum Qeni: Gehe, weiche und ziehe fort aus der Mitte Ȧmaleqs, dass ich dich nicht mit ihm zusammen vertilge, wo du ja allen Kindern Jisraël Liebesthaten erwiesen hast*; das sind ja Dinge, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann. Wenn dies bei Jitro der Fall war, der ja den Mošeh nur sich zu Ehren an sich gezogen hat, um wieviel mehr ist dies der Fall bei einem, der einen Schriftgelehrten in seinem Haus bewirtet, ihm zu essen und zu trinken giebt und ihn von seinen Gütern geniessen lässt!

1. הסכת=כתות+עישו. 2. Jer. 50,36. 3. Euphemistisch. 4. Num. 12,11; dieser Vers belegt, dass ונואלו von אול *thöricht sein* abzuleiten ist. 5. Jes. 19,13. 6. הסכת=כתת+עישו. 7. Num. 19,14. 8. הסכת=כתת+הס. 9. Pr. 30,33. 10. Menstruationsblut; vgl. oben S. 7 Z. 26. 11. Wörtl.: Gelderrecht, dh. Alles, was Geldangelegenheiten betrifft. 12. Pr. 30,32. 13. זמם *zaumen*, dh. wer [illegible] fragen sich schämt. 14. 1. Sam. 15,6.

Darauf begann R. Jose und trug zu Ehren des Gast- [illegible] vor: *¹Du sollst den Edomiter nicht verabscheuen, denn er ist dein Bruder; du sollst den Mi[ç]ri nicht verabscheuen, denn ein Fremdling warst du in seinem Land.* Das sind ja Dinge, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann: wenn dies bei [illegible] der Fall ist, welche die Jisraéliten nur [illegible] eigenen Bedarf an sich gezogen haben, wie [illegible] heisst: *²Und wenn du weisst, dass unter ihnen wackere Männer da sind, so setze sie ein als Aufseher über mein Vieh*, um wieviel mehr ist dies der [illegible], der einen Schriftgelehrten in seinem [illegible], ihm zu essen und zu trinken giebt und [illegible] bewirtet [illegible] von seinen Gütern geniessen lässt!

[illegible] begann R. Eleázar b. R. Jose Galiläer und trug [illegible] Ehren des Gastgebers vor: *³Und der Herr segnete [illegible] Óbed Edom aus Gath wegen der Lade Gottes.* [illegible] sind ja Dinge, die man als Wichtiges von Geringem folgern kann: wenn dies bei der Lade der [illegible] hat, [illegible] weder gegessen noch getrunken hat, [illegible] Ehren vor ihm lagerte⁴, um wieviel mehr [illegible] der Fall bei einem, der einen Schriftgelehrten [illegible] Haus bewirtet, ihm zu essen und zu trinken [illegible] und ihn von seinen Gütern geniessen lässt! Was [illegible] der Segen, den er ihm angedeihen liess? R. Jehuda [illegible] sagte: Dass Ḥam[ôth]⁵ und ihre acht Schwieger[töchter] je sechs (in einem Leib) gebaren, wie es heisst: *⁶Peúltaj, der achte*; ferner: *⁷Denn Gott segnete ihn*; *⁸Diese alle entstammen dem Óbed Edom; ihre Söhne und ihre Brüder waren wackere Männer und kräftig zur Arbeit: zweiundsechzig von Óbed Edom*⁹.

R. Abin der Levite sagte: Wer das Geschick⁹ drängt, [illegible] drängt das Geschick, und wer sich von seinem [illegible] zurückdrängen lässt, von dem lässt sich das Geschick zurückdrängen. So bei Rabba und R. Joseph: R. Joseph war ein Vielwissender¹⁰, während Rabba ein Scharfsinniger¹¹ war, und die Zeit bedarfte ihrer¹². Da fragte man dort¹³ an: Ein Vielwissender und ein Scharfsinniger, wer von ihnen ist vorzuziehen? Jene [illegible]: Der Vielwissende ist vorzuziehen, denn [illegible] bedürfen des Weizenbesitzers. Dennoch nahm R. Joseph [das Amt] nicht an, weil ihm die Kaldäer sagten, dass er zwei Jahre herrschen wird¹⁴. So herrschte Rabba zuerst zweiundzwanzig Jahre, dann herrschte R. Joseph zweiundeinhalb Jahre. Während aller Jahre, [die] Rabba herrschte, liess jener nicht einmal den Heilgehülfen nach seiner Wohnung kommen¹⁵.

[illegible] sagte R. Abin der Levite: Was bedeutet der Schriftvers: *¹⁶Es erhöre dich der Herr am Tag der Not, es stärke dich der Name des Gottes Jáqobs?* Des Gottes Jáqobs, nicht des Gottes Abrahams und [Jiçhaqs]! [illegible] hieraus, dass der Besitzer des Balkens an die dicke Stelle des Balkens herangehe¹⁷.

[illegible] sagte R. Abin der Levite: Wenn jemand von einer Mahlzeit geniesst, bei der ein Schriftgelehrter [illegible], so ist es gleich, als hätte er vom Glanz der göttlichen Niederlassung genossen, denn es heisst: *¹⁸Und Ahron und alle die Aeltesten Jisraéls kamen, um mit dem Schwiegervater Mošehs vor Gott Brot zu essen.* Haben sie etwa vor Gott gegessen? sie haben ja von Mošeh gegessen! allein dies besagt dir [illegible]

Dt 23,8 פתח רבי יוסי בכבוד אכסניא ודרש °לא תתעב אדמי כי אחיך הוא ולא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים קל וחומר ומה מצריים שלא⁸⁴קרבו את ישראל אלא לצורך עצמן שנאמר
Gn 47,6 °ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה: ⁸⁵פתח רבי אלעזר בנו של רבי
IISam 6,11 יוסי הגלילי בכבוד אכסניא ודרש °ויברך ה׳ את עבד אדם הגתי בעבור ארון האלהים והלא דברים קל וחומר ומה ארון שלא אכל ושתה אלא כבד ורבץ לפניו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה מאי היא ברכה שברכו אמר רב יהודה בר ⁸⁶זבידא זו
Fol.64 חמות ושמונה כלותיה שילדו ⁸⁷ששה ששה ⁸⁸בכרס אחד °שנאמר
IChr 26,5 פעלתי השמיני ⁸⁹וכתיב °כי ברכו אלהים כל אלה לעבד אדם המה בניהם ואחיהם אנשי חיל בכח לעבדה ⁹⁰ששים ושנים
Er 13 לעבד אדם: אמר רבי אבין ⁹¹הלוי כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה ⁹²נדחת מפניו מרבה
Hor 14 ורב יוסף °דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים אצטריכא להו שעתא °שלחו להתם סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם שלחו
Bb 145 להו סיני קודם °שהכל צריכין למרי חטיא אף על פי כן לא קבל ⁹³עליו רב יוסף דאמרי ליה כלדאי מלכת תרתין שנין ⁹⁴מלך רבה עשרין ותרתין שנין מלך רב יוסף תרתין שנין ופלגא כל הנך שני דמלך רבה ⁹⁵אפילו אומנא לביתיה לא
Ps 20,2 קרא: ⁹⁶ואמר רבי אבין הלוי מאי דכתיב °יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה: ואמר רבי אבין ⁹⁷הלוי כל הנהנה ⁹⁸מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאלו
Ex 18,12 נהנה מזיו שכינה שנאמר °ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים וכי לפני אלהים אכלו והלא לפני משה אכלו אלא לומר לך כל הנהנה ⁹⁹מסעודה

M 84 קבלו ‖ M 85 + ועוד ‖ M 86 זבדא זו חמותה ‖ M 87 + לו ‖ M 88 + בנים ‖ M 89 וכתיב..לעבודה ‖ M 90 + ואומר ‖ M 91 הלוי ‖ M 92 עומדת לו כי הא דרבה ור׳ יוסף דקיימא להו שע׳ ‖ M 93 עליה מלכותא דא״ל כלד׳ לר׳ יוסף מלכת ‖ M 94 ־ן אמר אי אמליך תחלה איכות לסוף תרתין שנין א״ל אין לא קביל עליה מלכותא ‖ M 95 + ור׳ י׳ ‖ M 96 ואמר..קורה ‖ M 97 א״ר לוי ‖ M 98 מסעודת ת״ח ‖ M 99 כאלו ‖ M 99 מסעודת ת״ח.

1. [illegible] 2. Gen. 47,6. 3. II Sam. 6,11. 4. Viell. ist כבד ורבץ auf Ob. zu beziehen: er fegte und besprengte ihn. 5. [illegible] 6. [illegible] 62. 9. Wörtl. die Stunde. [illegible] 7. [illegible] 8. [illegible] hatte [illegible] eine Frau u. 8 Schwiegert[öchter] [illegible] 10. [illegible] kennt. 11. Wörtl. Berge versetzend. 12. Man hatte einen [illegible] 13. In Palästina. 14. [illegible] 15. Um jeden Verdacht des Herrschens zu vermeiden. [illegible] 16. Ps. 20,2. 17. [illegible] an der eigentlichen Stammesstelle. 18. Ex. 18,12.

Mq 29a שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה: °ואמר
רבי אבין הלוי הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום אלא
Ex 4,18 לך לשלום שהרי יתרו שאמר לו למשה °לך לשלום עלה
II Sam. 15,9 והצליח דוד שאמר לו לאבשלום לך בשלום והלך ונתלה:
[1]ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום
Gn 15,15 אלא לך בשלום שנאמר ואתה תבא אל אבתיך בשלום: אמר
רבי [2]לוי בר חייא היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש
Mq 29a Ps 84,8 [3]ועוסק בתורה זוכה[4]ומקבל פני שכינה שנאמר °ילכו מחיל אל
חיל יראה אל אלהים בציון: אמר רבי [5]חייא בר אשי אמר רב
Mq 29a תלמידי חכמים אין להם מנוחה [6]לא בעולם הזה ולא בעולם
Jab 122b Naz 66b הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: °אמר
Tam 32b Ker 28b רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם
Je 54,13 [7]שנאמר °וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך אל תקרי בניך
Ps 119,165 אלא בוניך [8]°שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול
Ps 122,7 יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך למען אחי ורעי אדברה נא
Ps 29,11 שלום בך למען בית ה׳ אלהינו אבקשה טוב לך[9] ה׳ עז לעמו
יתן ה׳ יברך את עמו בשלום:

1 M ת״ר הנפטר 2 M חייא בר אבא א״ר יוחנן כל היוצא 3 M ויעוסק בתורה 4 M להקביל 5 M לוי ת״ח 6 M לעתיד לבא שנ׳ 7 M הזה 8 M שלום . בארמנותיך 9 M וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

dass, wenn jemand von einer Mahlzeit geniesst, bei der ein Schriftgelehrter [illegible] hätte er vom Glanz der göttl[illegible] nossen.

Ferner sagte R. Abin der L[illegible] seinem Genossen verabschiedet [illegible] Gehe in Frieden, sondern: Gehe zum [illegible] Jitro sprach zu Mošeh [1]*Gehe zum Frieden*, [illegible] gelangte zur Grösse und war glücklich. [illegible] sprach zu Abšalom [2]*Gehe in Frieden* [illegible] fort und wurde erhängt.

Ferner sagte R. Abin der Levite [illegible] Leiche Abschied nimmt spreche nicht: Gehe zum Frieden, sondern: Gehe in Frieden, wie es heisst: [3]*Und du wirst in Frieden zu deinen Vätern kommen.*

R. Levi b. Ḥija sagte: Wer aus dem Bethaus [illegible] und in das Lehrhaus geht und sich da mit der Gesetzlehre befasst, dem ist es beschieden [illegible] Gottheit zu empfangen, denn es heisst: [4]*Sie* [illegible] *von Heer zu Heer, sie erscheinen vor Gott in* [illegible]

R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Die Schriftgelehrten haben keine Ruhe, weder in [illegible] Welt noch in der zukünftigen Welt, denn es heisst: *Sie gehen von Heer zu Heer, sie erscheinen vor Gott in Çijon.* R. Eleâzar sagte im Namen R. Ḥaninas: Die Schriftgelehrten vermehren den Frieden in der Welt denn es heisst: [5]*Und alle deine Kinder sind Gottesgelehrte, und viel ist der Friede deiner Kinder*, lies nicht: *banajikh [deiner Kinder]*, sondern *bonajikh [deiner Erbauer]*. [6]*Viel Frieden denen, die deine Gesetzlehre lieben, sie treffe kein Anstoss.* [7]*Friede möge in deinen Mauern sein und Sicherheit in deinen Palästen. Um meiner Brüder und Freunde willen will ich dir Frieden wünschen. Wegen des Hauses des Herrn, unseres Gottes, flehe ich Gutes für dich.* [8]*Der Herr verleihe Macht seinem Volk, der Herr segne sein Volk mit Frieden.*

1 Ex 4,18. 2 II Sam 15,9. 3 Gen 15,15. 4 Ps 84,8. 5 Jes 54,13. 6 Ps 119,165. 7 ib. 122,7-9. 8 [illegible]

נשלמה המסכת ברכות
בעשרים לחדש תמוז
שנת ה׳ תרנ ו ליצירה.

מסכת פאה

FOLGENDE Dinge haben kein festgesetztes Mass[1]: der Eckenlass, die Erstlinge, das Erscheinen[2], die Wolthätigkeit und das Studium der Gesetzlehre. Von folgenden Dingen geniesst der Mensch die Früchte in dieser Welt und das Kapital bleibt ihm für die zukünftige Welt erhalten: die Ehrerbietung gegen Vater und Mutter, die Wolthätigkeit und die Friedensstiftung zwischen dem Menschen und seinem Genossen; das Studium der Gesetzlehre aber wiegt sie alle auf. II. Man vermindere den Eckenlass nicht unter einem Sechzigstel, obgleich man gelehrt hat, dass der Eckenlass kein festgesetztes Mass hat; [man richte sich aber] nach der Grösse des Felds, nach der Menge der Armen und nach der Grösse des Ertrags. III. Man kann den Eckenlass auch am Anfang oder in der Mitte des Felds geben. R. Šimón sagt: jedoch lasse man am Ende das festgesetzte Mass[5] zurück. R. Jehuda sagt: hat man [an der Ecke] auch nur einen Halm zurückgelassen, so stütze man sich darauf, wo nicht, so hat er es[6] nur als Freigut gegeben. IV. Folgende Regel sagten sie beim Eckenlass: Alles was eine Speise ist[7], was bewahrt wird[8], was seine Nahrung aus der Erde zieht[9], was mit einem Mal eingeerntet wird[10] und was man zur Aufbewahrung einbringt[11], ist eckenlasspflichtig. Das Getreide und die Leguminosen sind in dieser Regel einbegriffen. V. Von Bäumen sind der Gerbersumach[12], die Johannisbrotbäume, Nussbäume, Mandelbäume, Weinstöcke, Granatapfelbäume, Olivenbäume und Dattelpalmen eckenlasspflichtig. VI. Man gibt stets Eckenlass[14], ohne ihn zu verzehnten, solange man nicht glattgestrichen hat. Man gibt [von der Frucht] als Freigut und ist von den Zehnten befreit, solange man nicht glattgestrichen hat. Man darf ferner dem Vieh, dem Wild und dem Geflügel zu essen geben und ist von den Zehnten frei, solange man nicht glattgestrichen hat. Man darf solange von der Tenne zur Aussaat nehmen, ohne zu verzehnten, solange man nicht glattgestrichen hat — Worte R. Áqibas. Wenn ein Priester oder ein Levite von der Tenne kaufte, bevor es glattgestrichen wurde, so behalten sie die Zehnten für sich. Wer [die Frucht] dem Heiligtum weiht und sie wieder auslöst, ist zu den Zehnten verpflichtet, ausser wenn der Schatzmeister glattgestrichen hat.

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה[1] אלו דברים שאדם[2] אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם: II אין פוחתין לפאה מששים ואף על פי שאמרו אין לפאה שיעור הכל לפי גודל השדה ולפי רוב העניים ולפי רוב הענוה: III נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה רבי שמעון אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור רבי יהודה אומר אם שייר קלח אחד סומך לו משום פאה ואם לאו אינו נותן אלא משום הפקר: IV כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפאה והתבואה והקטנית בכלל הזה: V ובאילן האוג והחרובין האגוזים והשקדים הגפנים והרמונים והזיתים והתמרים חייבין בפאה: VI לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח ומאכיל לבהמה לחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי רבי עקיבא כהן ולוי שלקחו את הגורן המעשרות שלהן עד שימרח המקדיש ופודה חייב במעשרות עד שימרח הגזבר:

1 M ואלו 2 M עושה אותם 3 M לו 4 M העניה 5 M [illegible] 6 M באחד 7 B והקטנית 8 M ונותן שימרח 9 V והפודה הבקר

1 [illegible] 2 [illegible] 4 Im Tempel [illegible] an den drei Festen des [illegible] 11 [illegible] 15 Der Kohen [illegible]

ZWEITER ABSCHNITT.

Pq 61a Bb 55a Men 71b **אילו** מפסיקין לפאה הנחל [1]והשלולית דרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים הבור והניר וזרע אחר [2]והקוצר לשחת מפסיק דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש: II אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת רבי יהודה אומר מפסקת וכל ההרים אשר במעדר יעדרון אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו הוא נותן פאה לכל: III הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר ואם היה [3]שיער כותש [4]אינו מפסיק אלא נותן פאה לכל: IV ולחרובין כל הרואין זה את זה אמר רבן גמליאל נוהגין היו בית אבא נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח ולחרובין כל הרואין זה את זה רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו אף לחרובין שהיו להן בכל העיר: V הזורע את שדהו מין אחד אף על פי שהוא [5]עושהו שתי גרנות נותן פאה אחת זרעה שני מינין אף על פי [6]שעשאן גורן אחת נותן שתי פאות הזורע את שדהו שני מיני חטים [7]עשאן גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות: VI מעשה שזרע רבי שמעון Naz 56b איש המצפה לפני רבן גמליאל ועלו ללשכת הגזית ושאלו אמר נחום [8]הלבלר מקובל אני מרבי [9]מיאשא שקבל מאבא שקבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני בזורע שדהו שני מיני חטים אם עשאן גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות: VII שדה שקצרוה גוים [10]קצרוה לסטים [11]קרסמוה נמלים שברתה הרוח או בהמה פטורה קצר חציה וקצרו לסטים חציה פטורה שחובת הפאה בקמה: VIII [12]קצרוה לסטים חציה וקצר [13]הוא חציה נותן פאה [14]ממה שקצר קצר חציה ומכר חציה הלוקח נותן פאה לכל קצר חציה והקדיש חציה הפודה מיד הגזבר [15]הוא נותן פאה לכל:

1 M N והשי 2 M +והזורע לישחת 3 MB שער 4 M אינו מפ׳ אלא 5 M עושה 6 M שהוא עושה 7 M +אם 8 M הבבלי 9 M מיישא 10 M שקצ׳. PN קצרוהו 11 M כרס׳ 12 M קצרו 13 M –הוא 14 M למה 15 M –הוא.

ZWEITER ABSCHNITT.

FOLGENDE Dinge bilden eine Trennung hinsichtlich des Eckenlasses[1]: der Fluss, der Strom, der Privatweg[2], der öffentliche Weg, der öffentliche Steg, der Privatsteg, der im Sommer als auch in der Regenzeit als solcher bestimmt ist, das Brachfeld, das bestellte Feld und eine andere Saat. Wenn man als Grünfutter mähet, so bildet dies eine Trennung. — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen: es bildet nur dann eine Trennung, wenn man [das Feld] umgeackert hat. II. Der Wassergraben, dessen beide Ufer man nicht zusammen[3] mähen kann, ist, wie R. Jehuda sagt, eine Trennung. Wo Berge vorhanden sind, die man mit dem Hakenpflug aufgraben muss, wo das Rind mit dem Pflug überhaupt nicht hinüber kann, giebt man den Eckenlass nur einmal für das Ganze. III. Diese alle bilden eine Trennung bei Saaten, bei Bäumen aber bildet nur der Zaun[4] eine Trennung; wenn aber die Zweige verflochten sind, so bildet auch er keine Trennung und man giebt den Eckenlass einmal für das Ganze. IV. Bei Johannisbrotbäumen, wenn sie sich gegenseitig sehen[5]. R. Gamaliël sagte: Meine Vorfahren pflegten von Oliven je einmal den Eckenlass zu geben von jeder Seite [des Felds], und von Johannisbrotbäumen, wenn sie sich gegenseitig sahen. R. Eliëzer b. R. Çadoq sagte in seinem Namen: Auch von den sämtlichen Johannisbrotbäumen, die sie in der ganzen Stadt hatten. V. Wer sein Feld mit einer Pflanzenart bebaut, giebt den Eckenlass, auch wenn er zwei Tennen gemacht hat; hat er es mit zwei Arten bebaut, so giebt er den Eckenlass zweimal, auch wenn er eine Tenne gemacht hat. Wer das Feld mit zwei Arten von Weizen bebaut, gibt den Eckenlass einmal, wenn er eine Tenne gemacht hat; zweimal (den Eckenlass), wenn er zwei Tennen gemacht hat. VI. Es ereignete sich, dass R. Šimôn aus Miçpa [so] gesäet hatte. [Er trat] vor R. Gamaliël; sie gingen nach der Quaderhalle[6] und fragten. Da sprach Nahum der Schreiber: Es ist mir von R. Mejaša überliefert worden, dem es von seinem Vater überliefert wurde, dem es wieder von den Paaren[7] überliefert wurde, denen die Propheten überliefert haben: es ist eine Halakha, die Mošeh am Sinaj erhalten hat: wer sein Feld mit zwei Arten von Weizen bebaut, giebt den Eckenlass einmal, wenn er eine Tenne gemacht hat; zweimal (den Eckenlass), wenn er zwei Tennen gemacht hat. VII. Ein Feld, das Nichtjuden (gemähet) oder Räuber gemähet, das die Ameisen zerfressen haben, das der Wind oder ein Vieh gebrochen hat, ist [vom Eckenlass] frei; hat er die Hälfte gemähet und Räuber die andere Hälfte, so ist es [vom Eckenlass] frei, denn die Eckenlasspflicht erstreckt sich auf das Halmgetreide. VIII. Haben Räuber die eine Hälfte gemähet und er die andere Hälfte, so giebt er den Eckenlass von dem, was er selbst gemähet hat. Hat er die eine Hälfte gemähet und die andere Hälfte verkauft, so giebt der Käufer den Eckenlass für das Ganze. Hat er die eine Hälfte gemähet und die andere Hälfte dem Heiligtum geweiht, so giebt derjenige, welcher vom Schatzmeister auslöst, den Eckenlass für das Ganze.

1. Jeder Teil erfordert den Eckenlass besonders. 2. Der Privatweg hat die Breite von 4, der öffentliche von 16 Ellen. 3. An dem einen Ufer stehend. 4. Mind. 10 Handbreiten hoch. 5. D.h. wenn man von dem einen Baum aus den zweiten sieht. 6. Sitzungssaal des Synedriums, vgl. Mid. v,4. 7. In den letzten 2 Jahrhunderten v. Chr. standen je 2 Gelehrte an der Spitze des Synedriums, die Paare genannt werden.

DRITTER ABSCHNITT.

VON [illegible] ... [illegible]

Ackerfläche von einem Viertel Kab Aussaat ist ecken- [illegible] ... auf sechs Handbreiten. R. Jehuda b. Bethera sagt [illegible] ... R. Aqiba sagt eine [illegible] ... [illegible]

DRITTER ABSCHNITT.

מלבנות התבואה שבין הזיתים בית שמאי אומרים פאה מכל[1]אחד ואחד בית הלל אומרים[2]מאחד על הכל ומודים שאם[3]היו ראשי שורות מעורבין שהוא נותן פאה מאחד על הכל: II המנמר את שדהו ושייר קלחים לחים רבי עקיבא אומר[4]נותן פאה מכל אחד ואחד וחכמים אומרים מאחד על הכל ומודין חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל בשלשה מקומות שהוא נותן פאה לכל אחד ואחד: III המחליק בצלים לחים לשוק ומקיים יבישים לגורן נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן וכן באפונין וכן בכרם המידל נותן מן המשואר על מה ששייר והמחליק[5]מאחת יד נותן מן המשואר על הכל: IV האמהות של בצלים חייבות בפאה ורבי יוסי פוטר מלבנות הבצלים שבין הירק רבי יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת וחכמים אומרים מאחת על הכל: V האחין שחלקו נותנין שתי פאות חזרו ונשתתפו נותנין פאה אחת שנים שלקחו את האילן נותנין פאה אחת לקח זה צפונו וזה דרומו זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו המוכר[6]קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה מכל אחד ואחד אמר רבי יהודה אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה אבל אם שייר בעל השדה הוא נותן פאה לכל: VI רבי אליעזר אומר קרקע בית רובע חייבת בפאה רבי יהושע אומר[7]העושה סאתים רבי טרפון אומר ששה על ששה טפחים רבי יהודה בן בתירה אומר כדי לקצור ולשנות והלכה כדבריו רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות עמו נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה: VII הכותב נכסיו שכיב מרע שייר קרקע כל שהוא מתנתו[10]מתנה לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו[10]מתנה הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא[11]אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אף על פי שלא כתב לה איבדה כתובתה: VIII הכותב נכסיו לעבדו יצא בן חורין

1 M אחת ואחת 2 M מאחת 3 B היו 4 M פאה לכל 5 M באחת 6 M קילחי 7 M בעושה A בהעושה 8 M יהושע 9 M יש בו שבתב נכסיו לאחרים || 10 M קיימת || 11 M איבדה.

[illegible]

שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר[13] הרי כל נכסי[14] נתונין לאיש פלוני עבדי חוץ מאחד[15] מריבוא שבהן:

VIERTER ABSCHNITT.

הפאה ניתנת במחובר לקרקע בדלית ובדקל בעל הבית מוריד ומחלק לעניים רבי שמעון אומר אף בחליקי אגוזים אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבזה לזה שומעין שאמר כהלכה: II בדלית ובדקל אינו כן אפילו תשעים ותשעה אומרים לבזו ואחד אומר לחלק לזה
Fm 10a שומעין שאמר כהלכה: III נטל מקצת פאה[1] וזרק על השאר אין לו בה כלום נפל לו עליה[2] ופירש טליתו עליה מעבירין אותה הימנה[3] וכן בלקט וכן בעומר השכחה: IV פאה אין קוצרין אותה במגלות ואין עוקרין אותה בקרדומות כדי שלא יכו איש את רעהו: V שלש[4] אבעיות ביום בשחר ובחצות ובמנחה רבן גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו רבי עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו של בית נמר היו מלקטין על החבל ונותנין פאה מכל אומן ואומן: VI נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה רבי יהודה מחייב בשכחה שאין השכחה אלא בשעת העמור: VII הקדיש קמה ופדה קמה חייב עומרין ופדה עומרין חייב קמה ופדה
Hal iii.4 עומרין פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה: VIII כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבים משבאו לעונת המעשרות ופדאן[5] חייבין הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגזבר ואחר כך פדאן פטורים שבשעת
Git 11b, bm 9b חובתן היו פטורין: IX מי שלקט את הפאה ואמר הרי זו[6] לאיש פלוני עני רבי אליעזר אומר זכה לו וחכמים אומרים
Git. 47a יתננה לעני[7] שנמצא ראשון הלקט והשכחה והפאה של נכרי
Bez 35b חייב במעשרות אלא אם כן[8] הפקיר: X איזהו לקט הנושר בשעת הקצירה היה קוצר[9] מלא ידו תלש מלא קמצו הכהו קוץ[10] ונפל מידו לארץ הרי הוא של בעל הבית תוך היד ותוך

M 13 — הרי M 14 כתובין לפלוני M 15 בריבוא.
P 1 וזורק M 2 פירס M 3 ממנו M 4 הובעיות | N P 5 פטורין M 6 זה לפלוני M 7 הנמצא | M 8 הבקיר M 9 +קצר M 10 הקוץ נפל.

seinem Sklaven verschreibt, so wird dieser frei; wenn er aber etwas Boden zurückbehält, so wird er nicht frei. R. Šimôn sagt: er wird in jedem Fall frei, ausser wo jener sagt: Alle meine Güter, mit Ausnahme eines Zehntausendstel, seien diesem meinem Sklaven geschenkt.

VIERTER ABSCHNITT.

DER Eckenlass wird von dem, was am Boden haftet, gegeben. Beim Weinstock und bei der Dattelpalme nimmt der Besitzer [die Früchte] herab und verteilt unter die Armen. R. Šimôn sagt: auch bei den Juglandeen. Selbst wenn neunundneunzig [der Armen] für das Verteilen stimmen und einer für das Raffen, so folgt man diesem, weil er nach Vorschrift der Halakha gestimmt hat. II. Anders ist es beim Weinstock und bei der Dattelpalme: selbst wenn neunundneunzig für das Raffen stimmen und einer für das Verteilen stimmt, so folgt man diesem, weil er nach Vorschrift der Halakha gestimmt hat. III. Wenn jemand etwas vom Eckenlass nimmt und es auf das übrige wirft[1], so gehört ihm garnichts. Wenn er sich selbst darauf wirft oder darüber sein Gewand ausbreitet, so schafft man es herunter. Dasselbe gilt auch von der Nachlese[2] und von der vergessenen Garbe. IV. Den Eckenlass darf man weder mit Sicheln mähen noch mit Grabeisen ausreissen, damit die Leute einander nicht schlagen. V. Drei Verteilungszeiten finden täglich statt: morgens, mittags und abends. R. Gamaliël sagt: man bestimmte dies nur als das wenigste; R. Âqiba sagt: man bestimmte dies nur als das höchste. In Beth Namer pflegten sie nach der Messschnur zu ernten und von jeder Reihe den Eckenlass zu geben. VI. Wenn ein Fremdling sein Feld mähet und sich darauf bekehrt, so ist er von der Nachlese, vom Vergessenen[3] und vom Eckenlass frei. R. Jehuda verpflichtet ihn zum Vergessenen, denn das Gebot vom Vergessenen findet erst zur Zeit des Garbenbindens statt. VII. Wenn jemand Halmgetreide dem Heiligtum weiht und es als Halmgetreide auslöst, so ist er verpflichtet[4], wenn als Garben und es als Garben auslöst, so ist er verpflichtet, wenn als Halmgetreide und es als Garben auslöst, so ist es frei, denn zur Pflichtzeit war es ja frei. VIII. Ebenso: wenn jemand seine Früchte dem Heiligtum weiht, bevor es zur Pflicht des Verzehntens[5] gekommen ist, und sie nachher auslöst, so sind sie zehntpflichtig; wenn es schon zur Pflicht des Verzehntens gekommen war, und er sie auslöst, so sind sie zehntpflichtig; wenn er sie aber dem Heiligtum geweiht hat, als sie noch nicht reif waren, und sie erst im Besitz des Schatzmeisters reif wurden, und er löst sie nachher aus, so sind sie zehntfrei, denn zur Pflichtzeit waren sie ja frei. IX. Wenn jemand[6] den Eckenlass sammelt und spricht: Dies sei für jenen Armen, so sagt R. Eliêzer, dass er für jenen erwirbt, die Weisen aber sagen: er gebe es dem Armen, der sich zuerst einfindet. Nachlese, Vergessenes und Eckenlass eines Fremdlings ist zehntpflichtig, es sei denn, dass er es preisgiebt. X. Was heisst Nachlese? — was beim Mähen herabfällt. Wenn jemand eine Hand voll mähet, oder ein Haufen voll ausreisst und sich an einen Dorn schlägt, so dass es aus seiner Hand zur Erde fällt, so gehört es dem Besitzer. Was an der Innenseite der Hand und an der Innenseite der Sichel herabfällt, gehört den Armen;

1. Um es sich anzueignen. 2. Vgl. Lev 19,9. 3. Vgl. Dt 24,19. 4. Das Vergessene [illegible] 5. Vgl. [illegible] Lev [illegible]
6. Kein Armer, vgl. Peah viii, 8

[illegible] was aber an der Rückseite der Hand und an der [illegible] Rückseite der Sichel herabfällt gehört dem Besitzer. Was von den Fingerspitzen oder von der Spitze der Sichel herabfällt gehört, wie R. Jišmâ'ël sagt, den Armen, wie R. 'Aqiba sagt, dem Besitzer. XI. Was sich innerhalb des Halmgetreides in den Ameisenlöchern befindet, gehört dem Besitzer, hinter den Schnittern gehört das Obere[1] den Armen, das Untere dem Besitzer. R. Meïr sagt: Alles gehört den Armen, [illegible] zweifelhafte Nachlese ist Nachlese.

המגל לעניים אחר היד ואחר המגל לבעל הבית ראש היד וראש המגל רבי [11]ישמעאל אומר לעניים רבי עקיבא אומר לבעל הבית: XI הורי הנמלים שבתוך הקמה הרי הן של בעל הבית שלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים [12]של בעל הבית רבי מאיר אומר הכל לעניים שספק לקט לקט:

FÜNFTER ABSCHNITT.

WENN unter einer Dieme die Nachlese noch nicht abgeleitet wurde, so gehört Alles, was die Erde berührt, den Armen. Wenn der Wind die Garben zerstreut hat, so schätzt man, wie viel Nachlese es[2] abwerfen konnte, und giebt es den Armen. R. Šim'ôn b. Gamliel sagt: er gebe den Armen, was gewöhnlich [illegible]. II. Eine Aehre, die man beim Mähen [stehen liess] und deren Spitze bis zum Halmgetreide [reicht], — wenn sie mit dem Halmgetreide zusammen gemähet wird, so gehört sie dem Eigentümer, wo nicht, so gehört sie den Armen. Wenn eine Aehre aus der Nachlese sich in der Dieme vermengt hat, so verzehnte man eine Aehre und gebe sie ihm[4]. R. Eli'ezer entgegnete: Wie sollte der Arme einen Gegenstand vertauschen, den er nicht in seinem Besitz hat?" vielmehr lasse er zuerst den Armen der ganzen Dieme teilhaftig werden, sodann verzehnte er eine Aehre und gebe sie ihm. III. Man vermenge [das Feld] nicht mit Sattler[illegible] — Worte R. Meïrs, die Weisen erlauben dies, weil es ja möglich ist[6]. IV. Wenn ein Besitzender von Ort zu Ort wandert und genötigt ist, Nachlese, Vergessenes, Eckenlass und Armenzehnt zu nehmen, so nehme er [und] bezahle aber, wenn er nach Hause kommt — Worte R. Eli'ezers, die Weisen sagen: [illegible] dieser Zeit war er ja ein Armer. V. Wenn jemand mit den Armen tauscht[7], so ist das Seinige frei, das der Armen aber [zum Zehnt] verpflichtet. Wenn zwei [Arme] ein Feld in Halbpacht nehmen, so giebt dieser jenem seinen Anteil Armenzehnt und jener diesem seinen Anteil Armenzehnt. Wenn jemand ein Feld zum Mähen übernimmt, so ist ihm die Nachlese, das Vergessene, der Eckenlass und der Armenzehnt verboten. R. Jehuda sagt: dies nur, wo er es von ihm [illegible] die Hälfte, ein Drittel oder ein Viertel des Ertrags übernommen hat, hat er ihm aber gesagt: Ein Drittel von dem, was du mähest, gehört dir, so ist ihm die Nachlese, das Vergessene und der Eckenlass erlaubt, der Armenzehnt aber verboten[8]. VI. Wenn jemand sein Feld verkauft, so ist es[9] dem Verkäufer [illegible], dem Käufer aber verboten. Der Mensch darf keinen Tagelöhner mit der Bedingung mieten, dass [illegible] den [illegible] hinter ihm nachlese. Wenn jemand die Armen nicht nachlesen lässt, oder den einen zu[illegible] oder dem einen mithilft, so beraubt er die Armen, hierüber heisst es: [illegible] „Verrücke nicht die Grenze der Heraufgekommenen"[11]. VII. Eine Garbe, die die Tagelöhner vergessen haben,

FÜNFTER ABSCHNITT.

גדיש שלא לוקט תחתיו כל[1]הנוגע בארץ הרי הוא של עניים הרוח שפזרה את העמרים אומדין אותה כמה לקט היא ראויה לעשות ונותן לעניים רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לעניים[2]כבדי [3]נפלה: II שבלת שבקציר וראשה מגיע לקמה אם[4]נקצרה עם הקמה הרי[5]היא של בעל הבית ואם לאו הרי[5]היא של עניים שבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שבלת אחת ונותן לו אמר רבי אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו אלא מזכה את העני בכל הגדיש ומעשר שבלת אחת ונותן לו: III אין מגלגלין בטופח דברי רבי מאיר וחכמים מתירין מפני שאפשר: IV בעל הבית שהיה עובר ממקום למקום וצריך[6]ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני [7]יטול וכשיחזור לביתו ישלם דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים עני היה באותה שעה: V המחליף עם העניים [8]בשלו פטור ובשל עניים חייב שנים שקיבלו את השדה באריסות זה נותן לזה חלקו מעשר עני וזה נותן לזה חלקו מעשר עני המקבל שדה לקצור אסור בלקט שכחה ופאה ומעשר עני אמר רבי יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו למחצה לשליש ולרביע אבל אם אמר לו שליש מה שאתה קוצר שלך מותר בלקט ובשכחה ובפאה ואסור במעשר עני: VI המוכר את שדהו המוכר מותר והלוקח אסור לא ישכור אדם[9]את הפועלים על מנת שילקט בנו אחריו מי שאינו מניח את העניים ללקט או שהוא מניח את אחד [10]ואחד [11]לא או שהוא מסייע את אחד מהן הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר אל תסג גבול עולים: VII העומר ששכחוהו פועלים ולא [12]שכחו בעל הבית [13]שכחו בעל הבית ולא שכחוהו פועלים עמדו עניים בפניו או שחיפוהו בקש הרי זה אינו שכחה:

M 11 שמעי. M 12 לבעל.

M 1 הנוגעות בא הרי הן. M 2 כדי. B M 3 נפירה. N M 4 נקצרת. M 5 היא. M 6 יטול. M 7 יטול. M 8 שלו פטו של. M 9 פועל. M 10 ואת א'. N M 11 לאו. B 12 שכח. M 13 שכחו.

1 [illegible] 4. Den Armen, da er ihm [illegible] 6. [illegible] Nachlese vom besseren abfällt. 7. Er giebt dem Armen für seine Getreide [illegible] 8. Der Armenzehnt wird von bereits Geerntetem entrichtet. 9. Des Empfangen der [illegible]

VIII המעמר[14]לכובעות ולכומסאות לחירה ולעמרים אין לו שכחה ממנו ולגורן יש לו שכחה[15]העומר לגדיש יש לו שכחה ממנו ולגורן אין לו שכחה זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו שכחה ממנו ולגורן אין לו שכחה למקום שאינו גמר מלאכה אין לו שכחה ממנו ולגורן יש לו שכחה:

SECHSTER ABSCHNITT.

Bm.30b Ed.iv,3 בית שמאי אומרים[1] הבקר לעניים[1]הבקר ובית הלל אומרים אינו[2] הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמטה כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבעת קבין ושכחו בית שמאי אומרים אינו שכחה ובית הלל אומרים שכחה:

Ed.iv,4 II העומר שהוא סמוך[3]לגפה ולגדיש לבקר ולכלים ושכחו בית שמאי אומרים אינו שכחה ובית הלל אומרים שכחה:

III ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח העומר שהחזיק בו להוליכו אל העיר ושכחו מודים שאינו שכחה:

IV ואלו הן ראשי שורות שנים שהתחילו מאמצע השורה זה[5]פניו לצפון וזה[4]פניו לדרום ושכחו לפניהם ולאחריהם[5]את שלפניהם שכחה[6]ואת שלאחריהם אינו שכחה[7]יחיד שהתחיל *Bm.11a* מראש השורה ושכח לפניו ולאחריו שלפניו אינו שכחה *Dt.24,19* ושלאחריו שכחה מפני שהוא[8]בבל תשוב זה הכלל כל שהוא[8]בבל תשוב שכחה[9]ושאינו בבל תשוב אינו שכחה:

Bb.72b Sn.88a V שני עמרים שכחה ושלשה אינם שכחה שני צבורי זתים והחרובין שכחה ושלשה אינן שכחה שני הוצני פשתן שכחה ושלשה אינן שכחה שני גרגרים פרט ושלשה אינן פרט שני שבלים לקט ושלשה אינן לקט אלו כדברי בית הלל ועל כולן בית שמאי אומרים שלשה לעניים וארבעה לבעל הבית:

Bb.72b VI העומר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה שני עמרים ובהם סאתים רבן גמליאל אומר לבעל הבית וחכמים אומרים לעניים אמר רבן גמליאל וכי מרוב העמרים[10]יופי כח של בעל הבית או הורע כחו אמרו לו[10]יופי כחו אמר להם ומה אם בזמן שהוא עומר אחד ובו סאתים ושכחו אינו שכחה שני

14 M לאבעות | 15 MB המעמר.
1 N הפקר 2 M הבקר עד שיבקר ; 3 M לגפא ולגדר לבקר
4 N פנה 5 M — את 6 M ושל אח 7 M ויחיד 8 M בלא
9 M וכל שאינו בלא 10 M ייפה כחו.

nicht aber der Eigentümer, oder die der Eigentümer vergessen hat, nicht aber die Tagelöhner, die welche die Armen verstellt oder mit Stroh bedeckt haben, ist kein Vergessenes. VIII. Wenn man Garben zu Haufen, Mieten, Mandeln oder grösseren Garben sammelt, so giebt es hierbei kein Vergessenes, von hier aus nach der Tenne giebt es Vergessenes. Sammelt man Garben, um sie nach der Dieme zu bringen, so giebt es hierbei Vergessenes, [von hier] nach der Tenne kein Vergessenes. Die Regel ist: Wenn man Garben sammelt, um sie nach einem Ort zu bringen, wo die Arbeit zuende ist, so giebt es hierbei Vergessenes, von hier aus nach der Tenne giebt es kein Vergessenes; wenn nach einem Ort, wo die Arbeit nicht zuende ist, so giebt es hierbei kein Vergessenes, von hier aus nach der Tenne aber giebt es Vergessenes.

SECHSTER ABSCHNITT.

DIE Schule Sammajs sagt, was den Armen freigegeben wird, ist Freigut[1]; die Schule Hillels sagt: es heisst nur dann Freigut, wenn es auch den Reichen freigegeben ist, gleich den Früchten des Brachjahrs. Wenn alle Garben des Felds je einen Kab enthalten, eine aber vier Kab enthält, und diese vergessen wurde, so ist sie, wie die Schule Šammajs sagt, kein Vergessenes, wie die Schule Hillels sagt, wol Vergessenes. II. Eine Garbe, die sich nahe der Wand oder der Dieme befindet und vergessen wurde, ist wie die Schule Šammajs sagt, kein Vergessenes, wie die Schule Hillels sagt, wol Vergessenes. III. Bei den Anfängen der Reihen entscheidet die gegenüberliegende Garbe. Wenn man eine Garbe vergessen, die man bereits angefasst hatte, um sie in die Stadt zu bringen, so geben sie zu, dass sie kein Vergessenes ist. IV. Folgendermassen verhält es sich mit den Anfängen der Reihen: wenn zwei in der Mitte der Reihe anfangen, der Eine nach Norden (gewendet) und der Andere nach Süden gewendet, und von dem, was vor (ihnen) und hinter ihnen lag vergessen, so ist das, was vor ihnen lag, Vergessenes, das, was hinter ihnen lag, kein Vergessenes. Wenn ein Einzelner mit dem Anfang der Reihe beginnt und von dem vergisst, was vor (ihm) und hinter ihm lag, so ist das, was vor ihm liegt, kein Vergessenes, das, was hinter ihm liegt, Vergessenes, weil hier [das Verbot]: [2]*Du sollst nicht zurückkehren* statt hat. Die Regel hierbei ist: Was [dem Verbot] *Du sollst nicht zurückkehren* unterliegt, ist Vergessenes, was [dem Verbot] *Du sollst nicht zurückkehren* nicht unterliegt, ist kein Vergessenes. V. Zwei Garben sind Vergessenes, drei sind kein Vergessenes. Zwei Haufen Oliven oder Johannisbrot sind Vergessenes, drei sind kein Vergessenes. Zwei Flachsstengel sind Vergessenes, drei sind kein Vergessenes. Zwei Beeren sind Abfall[3], drei sind kein Abfall. Zwei Aehren sind Nachlese, drei sind keine Nachlese. Dies nach der Ansicht der Schule Hillels die Schule Šammajs aber sagt in Betreff Aller: drei gehören den Armen, vier dem Besitzer. VI. Eine Garbe von zwei Seäh, die man vergessen hat, ist kein Vergessenes; zwei Garben von zwei Seäh gehören, wie R. Gamaliël sagt, dem Besitzer, wie die Weisen sagen, den Armen. R. Gamaliël sprach: Wurde durch die Mehrheit der Garben das Recht des Eigentümers verbessert oder geschmälert? Sie erwiderten: Sein Recht wurde verbessert[4]. Darauf sprach er zu ihnen: Wenn nun eine Garbe von zwei Seäh, die vergessen wurde, kein Vergessenes ist, um so mehr sollten zwei Garben von zwei Seäh kein Vergessenes sein! Jene sprachen

1. Freigut zehntfrei. 2. Dt 24,19. 3. Einzelne Beere, welche während der Lese abfällt. Vgl. Lev 19,10. 4. Vgl. Mišna V

[illegible] bei einer Garbe [illegible] bei zwei Garben [illegible] VII. Halmgetreide [illegible] vergessen hat [illegible] VIII. [illegible] IX. [illegible] Seah geschnittenes Getreide [illegible] Zwiebeln [illegible] R. [illegible] wenn der Arme zwischen ihnen [illegible] werden sie nicht vereinigt. [illegible] X. Bei Getreide, [illegible] zum Garbenbinden mähet [illegible] Knoblauch und Zwiebeln, giebt es kein Vergessenes. Bei Allem, was in der Erde versteckt ist, als Lauch, [illegible] Zwiebeln, giebt es, wie R. Jehuda sagt, [illegible] Vergessenes, die Weisen aber sagen, es giebt [illegible] Vergessenes. XI. Bei einem, der nachts [illegible] sowie bei einem Blinden giebt es [illegible] Vergessenes. Beabsichtigt er aber, die Grösseren zu [illegible] so giebt es hierbei kein Vergessenes. Sagt [illegible] Ich mähe mit der Absicht, Alles abzuholen, [illegible] so giebt es hierbei dennoch Vergessenes.

SIEBENTER ABSCHNITT.

[illegible] Olivenbaum, der auf dem Feld einen besonderen Namen [illegible] selbst ein Olivenbaum, der nur [illegible] Zeit [illegible] den man vergessen hat, ist kein Vergessenes. Dies ist nur dann der Fall, wo er durch [illegible] Namen, [illegible] oder durch seinen Platz [ausgezeichnet ist], durch seinen Namen, wenn er ein Ueberströmender oder ein Saftloser ist; durch [illegible] wenn er viel trägt, durch seinen [illegible] an der Kelter oder an einem Mauer- [illegible] Oliven sind zwei Vergessenes [illegible] R. Jose sagt [illegible] II. Bei [illegible] drei [illegible] vergessen hat, giebt es kein Vergessenes. Ein Olivenbaum [illegible] den man vergessen hat, ist kein Vergessenes. Dies ist nur der [illegible] hat, hat man aber begonnen und vergessen, so ist er [illegible] Zeit [illegible] Vergessenes [illegible] R. Meïr sagt [illegible] III. Was [illegible] beim Winzern eine Weintraube abschneidet [illegible] gehört sie dem [illegible] Weinstock [illegible] den Armen [illegible]

עמרים ובהם סאתים אינו דין שלא[11] יהא שכחה אמרו לו לא אם אמרת בעומר אחד שהוא כגדיש תאמר בשני עמרים שהן[12] כבריכות: VII קמה שיש בה סאתים ושכחה אינה שכחה אין בה סאתים[13] אבל היא ראויה לעשות סאתים אפילו היא של טופח רואים אותה כאלו[14] היא[1] ענה של שעורים: VIII הקמה מצלת את העומר ואת הקמה העומר אינו מציל לא את העומר ולא את הקמה איזו היא קמה[15] שהיא מצלת את העומר כל שאינה שכחה אפילו קלח אחד: IX סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה וכן באילן והשום והבצלים אינן מצטרפין לסאתים[17] אלא של עניים הם רבי יוסי אומר אם באת רשות העני באמצע אינן מצטרפין ואם לאו הרי אלו מצטרפין: X תבואה שנתנה לשחת או לאלומה וכן באגודי השום ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה וכל הטמונים בארץ[1] כגון הלוף והשום והבצלים רבי יהודה אומר אין להם שכחה וחכמים אומרים יש להם שכחה: XI הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה ואם היה מתכוין ליטול את הגס[19] הגס אין לו שכחה[20] אם אמר הרי אני קוצר על מנת מה שאני שוכח אני אטול יש לו שכחה:

SIEBENTER ABSCHNITT.

כל זית שיש לו שם[1] בשדה אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה במה דברים אמורים בשמו ובמעשיו ובמקומו בשמו[2] שהיה שפכוני או בישני במעשיו שהוא עושה הרבה במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה ושאר כל הזיתים שנים שכחה ושלשה אינן שכחה רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים: II זית שנמצא עומד בין שליש שורות של שני מלבנים ושכחו אינו שכחה זית שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו אבל[3] אם התחיל בו אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו יש לו שכחה כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו רבי מאיר אומר[1] משתלך המחבא: III איזהו פרט הנושר בשעת הבצירה היה בוצר עקץ את[1] האשכול הוסבך בעלים נפל[1] מידו לארץ ונפרט הרי[1] הוא של בעל הבית המניח[1] את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר° אל

11 M יהו 12 B.M כבריכות 13 M אם ראויה היא 14 M היה 15 M עניה N עיוה V ענבה 16 M שמוצי 17 M אלא..הם 18 N + אין לעניים בהם כלום 19 M הגס 20 B ואם

1 M כזית נטופה בשעתו 2 M שהוא שפכוני או ביישני 3 M אם 4 M משתהלך 5 M | כל 6 M מידו 7 M הן 8 M את ה.

תסג גבול עולים: IV איזהו עוללת כל שאין לה לא כתף
ולא נטף [9]אם יש לה כתף או נטף של בעל הבית אם ספק
לעניים עוללת שבארכובה אם[10]נקרצת עם האשכול הרי היא של
בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים גרגר יחידי רבי יהודה אומר
אשכול וחכמים אומרים עוללת: V °המדל בגפנים[11]כשם Mi 4,6
שהוא מדל בתוך שלו [12]כן הוא מדל בשל עניים דברי רבי
יהודה רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל
עניים: VI °כרם רבעי בית שמאי אומרים אין לו חומש Ms 5,3 Qid 54b
ואין לו ביעור ובית הלל אומרים יש לו בית שמאי אומרים יש Ed 4,5
לו פרט ויש לו עוללות והעניים פודין לעצמם ובית הלל
אומרים כולו לגת: VII כרם שכולו עוללות רבי אליעזר
אומר לבעל הבית רבי עקיבא אומר לעניים אמר רבי אליעזר
°וכי תבצר לא תעולל אם אין בציר מניין עוללות אמר לו Dt 24,21
רבי עקיבא °וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות אם כן למה Lv 19,10
נאמר כי תבצר לא תעולל אין לעניים בעוללות קודם הבציר
המקדיש את כרמו עד שלא נודעו[13]בו העוללות אין העוללות
לעניים משנודעו[13]בו העוללות העוללות לעניים רבי יוסי אומר
[14]יתנו שכר [15]גידוליו להקדש אי זה היא שכחה בעריס כל
[16]שאינו יכול לפשוט את ידו וליטלה ובירגליות משיעבור הימנה:

ACHTER ABSCHNITT.

°מאימתי כל אדם מותרין בלקט[1]משילכו הנמושות Tan 6b Bm 21b
בפרט ובעוללות משילכו העניים בכרם ויבואו ובזיתים משתרד
רביעה שניה אמר רבי יהודה והלא יש שאינם מוסקין את
זיתיהם אלא לאחר רביעה שניה אלא כדי שיהא העני יוצא
ולא יהא מביא [2]בארבעה איסרות: II נאמנים על הלקט
ועל השכחה ועל הפאה בשעתן ועל מעשר עני בכל [3]שנתו
[4]ובן לוי נאמן לעולם אינן נאמנין אלא על דבר[5]°שבני אדם Tan 6b
נוהגין כן: III נאמנין על החטים ואין נאמנין [6]על הקמח

M 9 אם...הבית ‖ M 10 נקצרת ‖ M 11 כדרך ‖ M 12 כך ‖ M 13 —בו ‖ M 14 +א״כ ‖ M 15 גידולין ‖ M 16 שהוא.
M 1 משיהלכו ‖ M 2 + אלא ‖ M 3 שנתן ‖ M 4 וכן ‖ M 5 שכך בני ‖ M 6 + לא.

spricht der Vers: [1]*Verrücke nicht die Grenze der Heraufgekommenen.* IV. Was heisst Nachlesetraube? — Alles, was weder Traubenzweige noch Achsenspitze hat. Hat es Traubenzweige oder Achsenspitze, so gehört es dem Besitzer, ist es zweifelhaft, so gehört es den Armen. Die Nachlesetrauben am Astwinkel gehören, falls sie mit der Weintraube weggeschnitten werden, dem Besitzer, wenn nicht, den Armen. Vereinzelte Weinbeeren[3] sind, wie R. Jehuda sagt, eine Traube, wie die Weisen sagen, Traubennachlese. V. Wenn jemand Weinreben ausbeert, so beert er auch die der Armen[4] aus, wie er die seinigen ausbeert — Worte R. Jehudas; R. Meïr sagt: wohl darf er dies bei den seinigen, nicht aber bei denen der Armen. VI. Beim vierjährigen Weinberg[5] hat[6], wie die Schule Sammajs sagt, weder das Fünftel[7], noch die Wegräumung[8] statt; wie die Schule Hillels sagt, haben sie statt. Die Schule Šammajs sagt: es giebt bei diesem Abfall und Traubennachlese, und die Armen lösen diese für sich aus; die Schule Hillels sagt: Alles kommt in die Kelter[9]. VII. Ein Weinberg, der ganz aus Nachlesetrauben besteht, gehört, wie R. Eliêzer sagt, dem Besitzer, wie R. Âqiba sagt, den Armen. R. Eliêzer sprach: [10]*Wenn du winzerst, so sollst du nicht nachlesen;* wenn keine Weinlese vorhanden ist, woher eine Nachlese?! Da erwiderte R. Âqiba: [11]*Deinen Weinberg sollst du nicht nachlesen:* selbst wenn er ganz aus Nachlesetrauben besteht; warum aber heisst es, *Wenn du winzerst, so sollst du nicht nachlesen?* — vor der Weinlese haben die Armen kein Anrecht an den Nachlesetrauben. Wenn jemand seinen Weinberg dem Heiligtum weiht, bevor die Nachlesetrauben zu erkennen sind, so gehören die Nachlesetrauben nicht den Armen; wenn schon die Nachlesetrauben zu erkennen sind, so gehören die Nachlesetrauben den Armen. R. Jose sagt: diese müssen jedoch an das Heiligtum eine Zahlung für das Wachsen entrichten. Was heisst Vergessenes bei der Spalieranlage? — was man beim Handausstrecken nicht mehr erlangen kann; bei dem auf der Erde liegenden Weinstock? — an das man vorübergegangen ist.

ACHTER ABSCHNITT.

WANN steht jedem Menschen die Nachlese frei? — sobald schon wiederholt Nachlese gehalten worden ist' beim Abfall und bei den Nachlesetrauben? — sobald die Armen nach dem Weinberge gegangen und wieder gekommen sind; bei Oliven? — sobald der Herbstregen[12] gefallen ist. R. Jehuda wandte ein: Es giebt ja Leute, die erst nach dem Herbstregen ihre Oliven pflücken! vielmehr, sobald der Arme hinausgeht, und nicht mehr im Wert von vier Assarien heimbringt. II. Man glaubt ihnen in der betreffenden Jahreszeit [wenn sie sagen,] es sei Nachlese, Vergessenes oder Eckenlass[13]; während des ganzen Jahrs, [wenn sie sagen,] es sei Armenzehnt; der Levite ist immer beglaubt[14]. Man glaubt ihnen aber nur in Betreff eines Gegenstands, bei dem es die Gepflogenheit der Leute ist [ihn ihnen zu geben]. III. Man glaubt ihnen bezüglich des

1 Pr. 22,28, vgl. oben V, 6. 2. Vgl. Lev 19,10. 3. Eine Traube mit einzelnen Beeren. 4 Als Eckenlass. 5 Vgl. Lev 19,23 f. 6. Wenn man die Früchte auslöst. 7 Das man bei der Auslösung mancher Heiligtümer zu entrichten hat, vgl. Lev 27,31. 8 Vgl. Dtn. 26,13. 9. Es ist Heiligengut, woran die Armen keinen Anteil haben. 10. Dt 24,21. 11 Lev 19,10. 12 Wörtl. der zweite Regenfall. 13. Wenn der Arme Getreide verkauft, braucht der Käufer event. es nicht zu verzehnten. 14 Da er den Zehnten entrichtet hat.

ולא על הפת נאמנין על השעורה של אורז ואין נאמנין עליו בין חי בין מבושל נאמנין על הפול ואין נאמנין על הגריסין [7]לא חיין [7]ולא מבושלין נאמנין על השמן לומר של מעשר עני הוא ואין נאמנין עליו לומר של זיתי־ניקוף הוא: IV נאמנים על הירק חי ואין נאמנין על המבושל אלא אם כן היה [9]לו דבר [10]מועט שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו: V °אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים רבי מאיר אומר חצי קב קב וחצי כוסמין וקב גרוגרות או מנה דבלה רבי עקיבא אומר פרס חצי לוג יין רבי עקיבא אומר רביעית רביעית שמן רבי עקיבא אומר שמינית [11]ושאר כל הפירות אמר אבא שאול כדי שימכרם ויקח בהן מזון [12]שתי סעודות: VI מדה זו אמורה בכהנים [13]בלויים ובישראלים היה מציל נוטל מחצה ונותן מחצה היה לו דבר [10]מועט נותן לפניהם [14]והן מחלקין ביניהן: VII אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה שבת נותנין לו מזון שלש סעודות [15]ומי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי מזון ארבע עשרה [16]סעודות לא יטול מן הקופה °והקופה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה: VIII °מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנין לו כאחת הרי זה יטול היו ממושכנים לבעל חובו או [17]לכתובת אשתו הרי זה יטול אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו: IX מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם הרי זה לא יטול וכל מי שאינו צריך ליטול נוטל אינו [18]נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות וכל מי [19]שצריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס [20]אחרים משלו ועליו הכתוב אומר °ברוך הגבר אשר יבטח בה׳ והיה ה׳ מבטחו [21]כן דיין שדן דין אמת לאמתו וכל מי שאינו לא חגר ולא סומא ולא פסח ועושה עצמו כאחד מהם אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם שנאמר °צדק צדק תרדף [22]וכל דיין שלוקח שוחד ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה עד [23]שעיניו כהות שנאמר °ושחד לא תקח כי השחד יעור עיני חכמים וגו׳:

7 M בין ‖ 8 M נקוף ‖ 9 M לו ‖ 10 M ממועט ‖ 11 M בשאר ‖ 12 M שלש ‖ 13 P N ולויים ‖ 14 M ומחי׳ ‖ 15 M מי ‖ 16 N סעוד׳ ‖ 17 M בכת׳ ‖ 18 M מת מן הזקנה ‖ 19 M שהוא צריך ‖ 20 M לאה משלו על זה נאמר ‖ 21 M וכן...תרדוף ‖ 22 M וכך ‖ 23 M שיהו עיניו.

Weizens, nicht aber glaubt man ihnen bezüglich des Mehls noch des Brots, man glaubt ihnen bezüglich der Reisgraupen, nicht aber glaubt man ihnen bezüglich [des Reises] selbst, weder roh noch gekocht, man glaubt ihnen bezüglich der Bohnen, nicht aber glaubt man ihnen bezüglich gemahlener Bohnen, weder roh noch gekocht. Bezüglich des Öls glaubt man ihnen, wenn sie sagen, es sei Armenzehnt, nicht aber glaubt man ihnen, wenn sie sagen, es sei von abgeschlagenen Oliven. IV. Man glaubt ihnen bezüglich roher Kräuter, nicht aber glaubt man ihnen bezüglich gekochter, es sei denn, dass er davon nur ein Weniges hat, [illegible] dass der Eigentümer [den Armenzehnt] aus dem Kessel entnimmt. V. In der Tenne gebe man den Armen nicht weniger als einen halben Kab Weizen, einen Kab Gerste, R. Meir sagt einen halben Kab, anderthalb Kab Dinkel, einen Kab getrockneter Feigen, oder eine Mine gepresster Feigen. R. Áqiba sagt eine halbe, ein halbes Log Wein. R. Áqiba sagt ein Viertellog, und ein Viertellog Öl. R. Áqiba sagt ein Achtellog. Von allen anderen Früchten — sagt Abba Saúl — gebe man so viel, dass er es verkaufen und dafür Speise für zwei Mahlzeiten erhalten kann. VI. Dieses Mass ist für Priester, Leviten und Jisraéliten festgesetzt. Wer zurückbehalten will, behalt eine Hälfte zurück und verteilt eine Hälfte. Hat er nur wenig, so legt er es vor sie hin, und sie verteilen es unter sich. VII. Einem von Ort zu Ort umherwandernden Armen gebe man nicht weniger als ein Pondionbrot, falls vier Seah [Getreide] um einen Selá verkauft werden. Uebernachtet er, so gebe man ihm das Erforderliche zu einem Nachtlager. Am Sabbath gebe man ihm Speise für drei Mahlzeiten. Wer Speise für zwei Mahlzeiten hat, der nehme nicht aus der Armenschüssel, zu vierzehn Mahlzeiten, der nehme nicht aus der Almosenbüchse. Die Almosenbüchse wird durch zwei gesammelt und durch drei verteilt. VIII. Wer zweihundert Zuz besitzt, der nehme weder [illegible] noch Vergessenes, noch Eckenlass, noch Armenzehnt. Wer zweihundert Denaren weniger einen hat, darf, wenn man ihm mit einem Mal giebt, auch tausend annehmen. Ist sein Vermögen seinem Gläubiger oder der Morgengabe seiner Frau verpfändet, so darf er [illegible]. Man nötigt ihn nicht, sein Haus oder seine [kostbaren] Geräte zu verkaufen. IX. Wer [illegible] Zuz besitzt und damit Handel treibt, der nehme [Armengaben] nicht. Wer zu nehmen nicht benötigt [illegible], der scheidet nicht aus der Welt, ohne der Mitmenschen bedürftig zu sein. Wer [illegible] zu nehmen benötigt ist und nicht nimmt, der stirbt nicht aus Altersschwäche, ohne Andere aus dem [illegible] unterhalten zu haben. Ueber einen [solchen] spricht der Schriftvers: *Gesegnet sei der Mann, der auf den Herrn vertraut, der Herr wird seine Zuversicht sein*; ebenso ein Richter, der ein richtiges Urteil [illegible]. Wer kein Lahmer, kein Blinder, kein Hinkender ist, und sich für einen solchen [illegible], der stirbt nicht aus Altersschwäche, bevor er wirklich ein solcher geworden ist, denn es heisst: *[illegible] zur Gerechtigkeit sollst du nachtreten.* Jeder Richter aber, der Bestechung nimmt und das [illegible], stirbt nicht an Altersschwäche, bevor seine Augen blöde geworden sind, wie es heisst: *Bestechung sollst du nicht nehmen, denn die Bestechung blendet die Augen der Weisen* etc.

[illegible] 5. Jer. 17,7. 6. Dt. 16,20. 7. Ex. 23,8.

מסכת דמאי

Ber.40b הקלים [1] שבדמאי השיתין והרימין והעוזרדין ובנות שוח ובנות שקמה[1] ונובלת התמרה והגופנין והנצפה וביהודה
Er.18a האג והחומץ[2] שביהודה והכסבר רבי יהודה אומר [2] כל השיתין פטורין [3] הוץ מישל[4] דופרה כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה כל בנות שקמה פטורות חוץ מן [5] המוסטפות:
Bm.54a Ms.iii.6 II [6] הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור ונאכל לאונן [7] ונכנס לירושלם [6] ויוצא [7] ומאבדין את מעוטו בדרכים [8] ונותנו לעם הארץ
Bm.55b ויאכל כנגדו ומחללים אותו כסף על כסף נחשת על נחשת כסף על נחשת [9] ונחשת על [10] הפירות ובלבד שיחזור ויפדה את הפירות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו הפירות ויאכלו בירושלם:
Hol.7b III [11] הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות שמן לנר שמן לסוך בו את הכלים פטור מן הדמאי[11] מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי חלת עם הארץ והמדומע והלקוח בכסף מעשר [12] שני ושירי [13] המנחות פטורין מן הדמאי שמן ערב בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין:
Sab.23b IV [14] הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכים עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום [14] בין השמשות [15] הא אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום שמן שהגרדי סך [16] באצבעותיו חייב בדמאי ושהסורק נותן בצמר פטור מן הדמאי:

ZWEITER ABSCHNITT.

[1] ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום הדבילה והתמרים [2] וההרובים הארוז והכמון האורז שבחוצה לארץ כל

1 N P ונובית 2 N M – שביה׳ 3 N הוין 4 P דופרת. M דיפיא 5 M המסוטפות 6 N M ויוציא 7 M + ונפדה ונאכל 8 M ונותנין אותו לע ה ואוכל 9 M + ונחושת על כסף 10 M פי׳ 11 M מן גזיב 12 M —שני ‖ 13 M כנ׳ 14 M ובין 15 M ואם 16 M +בו.
1 M אלו 2 M והחלבין.

DIE bezüglich des Demaj[1] leichter zu nehmenden sind: wilde Feigen, die Artischocke, der Speierling, weisse Feigen, gepfropfte Feigen, abgefallene Datteln, späte Weintrauben und die Kaper; in Judäa: der Gerbersumach, der judäische Essig und der Koriander. R. Jehuda sagt: alle wilden Feigen sind frei, ausgenommen die Remontanten; alle Artischocken sind frei, ausgenommen die Šiqmonäische Artischocke; alle gepfropften Feigen sind frei, ausgenommen die aufplatzenden. II. Beim Demaj[2] hat weder das Fünftel[3] noch die Wegräumung[3] statt; auch darf es der Leidtragende[4] essen[5]; man darf es in Jerušalem bringen[6] und zurück hinausführen, man darf ein wenig auf dem Weg verloren gehen lassen, man darf es einem Mann aus dem gemeinen Volk geben, und seinen Wert [in Jerušalem] verzehren; man darf es[7] ferner eintauschen: Silber in Silber, Kupfer in Kupfer, Silber in Kupfer und Kupfer in Früchte, man löse aber die Früchte wieder aus — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen: man führe die Früchte nach Jerušalem und esse sie dort. III. Was man zur Aussaat oder für das Vieh kauft, sowie Mehl zur Bearbeitung von Häuten, oder Oel zur Beleuchtung oder (Oel) Geräte zu ölen ist von der Demajpflicht frei. Was aus Kezib und weiter hinaus herrührt, ist von der Demajpflicht frei. Die Teighebe[8] eines Mannes aus dem gemeinen Volk, das Vermischte[9], das, was man für Geld des zweiten Zehnt kauft, und Ueberreste des Speiseopfers sind von der Demajpflicht frei. Das Balsamöl[10] ist nach der Schule Šammajs [zum Demaj] verpflichtet, nach der Schule Hillels frei davon. IV. Man darf vom Demaj einen Ėrub[11] bereiten, sich durch dasselbe vereinigen[12], über dasselbe den Segen sprechen und sich zum gemeinsamen Tischsegen vorbereiten[13]. Man darf ferner [die Abgaben] von demselben nakt[14], sowie bei Dämmerung[15] entrichten. Auch liegt nichts daran, wenn man von demselben den zweiten Zehnt vor dem ersten entrichtet hat. Das Oel, womit der Weber seine Finger bestreicht, unterliegt der Demajpflicht, was aber der Krämpler in die Wolle thut, ist davon frei.

ZWEITER ABSCHNITT.

FOLGENDE Früchte müssen als Demaj überall verzehntet werden: gepresste Feigen, Datteln, Johannisbrot, Reis und Kümmel; nichtpalästinensischer Reis — alles was man aus ihm bereitet — ist frei. II. Wer

1. D. heissen Felderzeugnisse, die man von Personen kauft, welche verdächtig [illegible] entrichtet zu haben; der Gewissenhafte muss daher nachträglich den Zehnt entrichten. [illegible] Die folgenden minderwertigen Früchte unterliegen nicht der Demajpflicht, [illegible] können sie vom Freigut herrühren und somit überhaupt zehntfrei sein, zweitens [illegible] 2. [illegible] Zehnt des D. 3. Vgl. oben S. 248 XX. 7 u. 8. 4. אונן heisst der L., der den Toten [illegible] 5. Vgl. Dt. 26,14. 6. [illegible] auslösen. 7. Das Lösegeld des zweiten Zehnt vom D. 8. Vgl. Num. 15,20 f. 9. Wenn sich Hebe in gemeine Früchte (nicht unter 1 Proc.) vermischt, so ist Alles heilig. 10. Vgl. oben S. 156 Z. 30 ff. 11. Vgl. oben S. 146 Note 5. 12. Es ist verboten, am Šabbath von einem Hof nach dem anderen zu tragen, es sei denn, dass die Eigentümer [illegible] seinen Anteil giebt, vereinigen. 13. Vgl. oben S. 163. 14. Weil man beim D. [illegible] 15. [illegible]

ein Zuverlässiger[1] sein will, muss den Zehnt entrichten von dem, was er isst, was er verkauft und was er kauft, auch nehme er von einem Manne aus dem gemeinen Volke keine Gastfreundschaft an. R. Jehuda sagt: Wer von einem Manne aus dem gemeinen Volke Gastfreundschaft annimmt, kann dennoch ein Zuverlässiger sein. Man wandte gegen ihn ein: Wenn er für sich selbst nicht zuverlässig ist, wie sollte er es für andere sein? III. Wer Genosse[2] sein will, darf einem Manne aus dem gemeinen Volke weder Feuchtes noch Trockenes verkaufen, auch kaufe er von ihm kein Feuchtes, ferner nehme er von einem Manne aus dem gemeinen Volke keine Gastfreundschaft an, noch gewähre er ihm solche, wenn er sein Gewand an hat. R. Jehuda sagt, er züchte auch kein Kleinvieh, sei nicht leichtsinnig im Geloben und im Scherzen, verunreinige sich nicht an Toten, und bediene[4] im Lehrhause. Man wandte gegen ihn ein: Das gehört ja nicht hierher. IV. Den Bäckern hat man nur die Pflicht auferlegt, das Mass der Zehnthebe[5] und die Teighebe abzusondern. Die Kleinhändler dürfen kein Demaj verkaufen, alle Grosshändler dürfen Demaj verkaufen. Grosshändler sind beispielsweise (folgende): die Proviant- und Getreidehändler. V. R. Meir sagt: wenn man etwas, das sonst mit grossem Mass gemessen wird, mit kleinem Mass misst, so ist das kleine Nebensächliches gegenüber dem grossen[6]; wenn man etwas, das sonst mit kleinem Mass gemessen wird, mit grossem misst, so ist das grosse Nebensächliches gegenüber dem kleinen. Was heisst ein grosses Mass? — drei Kab bei Trockenem und der Wert von einem Denar bei Flüssigem. R. Jose sagt: Körbe mit Feigen, Körbe mit Weintrauben, sowie Bunde Kräuter sind, wenn man sie nach Augenmass verkauft, frei.

המשתמש ממנו פטור: II המקבל עליו להיות נאמן מעשר את שהוא אוכל[3]ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח ואינו מתארח אצל עם הארץ רבי יהודה אומר אף המתארח אצל עם הארץ נאמן אמרו לו על עצמו אינו נאמן כיצד יהא נאמן על[4]של אחרים: III המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש ואינו לוקח ממנו לח ואינו מתארח אצל עם הארץ ולא[5]מארחו[6]אצלו בכסותו רבי יהודה אומר אף לא יגדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בנדרים ובשחוק ולא יהיה מטמא למתים ומשמש בבית המדרש[7]ואמרו לו לא באו אלו לכלל: IV הנחתומים לא חייבו אותם חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה החנונין אינן רשאין למכור[8]את הדמאי כל המשפיעים במדה גסה רשאין למכור[9]את הדמאי אלו הן המשפיעין במדה גסה כגון הסיטונות ומוכרי תבואה: V רבי מאיר אומר את שדרכו להמדד[10]בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה[11]את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה טפלה[12]גסה לדקה איזו היא מדה גסה ביבש שלשת קבין ובלח דינר רבי יוסי אומר סלי תאנים וסלי ענבים וקופות של ירק כל זמן שהוא מוכרן[13]אכסרה פטור:

Jom..

DRITTER ABSCHNITT.

MAN darf den Armen (Demaj) und den einquartierten Truppen Demaj zu essen geben. R. Gamaliel pflegte seinen Tagelöhnern Demaj zu essen zu geben. Die Almosenverwalter geben, wie die Schule Šammajs sagt, Verzehntetes denjenigen, die den Zehnt nicht entrichtet, Unverzehntetes denjenigen, die den Zehnt entrichtet, folglich isst jeder rituell Zubereitetes; die Weisen aber sagen: man sammle rücksichtslos und man verteile rücksichtslos, und wer rituell zubereiten will, der bereite zu. II. Wer von Kräutern die Blätter abschneiden will, um seine Last zu erleichtern, werfe sie nicht fort, ehe er sie verzehntet hat. Wer Kräuter auf dem Markt gekauft hat und sich überlegt, sie zurückzugeben, gebe sie nicht zurück, ehe er sie verzehntet hat, denn [illegible] als das Zählen. Steht er beim Unterhandeln, und bemerkt indessen eine bessere [illegible], so darf er zurücktreten, da er sie ja noch nicht an sich gezogen hat. III. Wer Früchte auf dem Weg findet und sie zum Essen aufgenommen hat, und sich dann überlegt sie aufzubewahren, bewahre sie nicht auf, ehe er sie verzehntet hat. Wenn er sie aber von vornherein nur deshalb aufgenommen, damit sie nicht [illegible], ist er frei. Alles, was man als Demaj nicht verkaufen darf, darf man auch seinem [illegible] nicht [illegible]. R. Jose erlaubt es bei gewiss Unverzehntetem, nur teile er ihm dies mit.

vgl Ber

DRITTER ABSCHNITT.

מאכילין את העניים דמאי ואת[1]האכסניא דמאי רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי גבאי צדקה בית שמאי אומרים נותנין את המעושר לשאינו מעשר ואת שאינו מעושר למעשר נמצאו כל[1]האדם אוכלין מתוקן וחכמים אומרים גובין סתם ומחלקין סתם והרוצה לתקן יתקן: II הרוצה לחום עלי ירק להקל ממשאו לא ישליך עד שיעשר הלוקח ירק מן השוק ונמלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר שאינו[2]מחוסר אלא מנין היה עומד ולוקח וראה טוען[3]אחר יפה ממנו מותר להחזיר מפני שלא משך: III המוציא פירות בדרך ונטלן לאכלן ונמלך להצניע לא יצניע עד שיעשר[4]ואם מתחלה נטלן בשביל שלא[5]יאבדו פטור[6]כל דבר שאין אדם רשאי למכרן דמאי לא ישלח לחבירו דמאי רבי יוסי

N 3 — וא״ש מוכר M 4 — של 5 N P מארה אצלו ובכ M 6 [illegible] M 7 V אמרו עמו M 8 — את M 9 דמאי ואלו M 10 דקה לגסה בדקה ומדדו N 11 — את...לדקה M 12 — גסה לדקה N M 13 אכסדרה.

M 1 ה M 2 מעושר. N P מחסר || N 3 אחר || M 4 אם || N 5 יאכל || M 6 וכ״ד שאינו רשאי.

[illegible] 3. Vgl. Lev. 11,34. 4. Vgl. oben S. 170 N. 1. 5. Zu [illegible] סימון [illegible] ist eigent. [illegible] 6. [illegible] כיסיגות [illegible] vgl. [illegible] ist [illegible] viell. [illegible] obgleich [illegible] 9 D. h. er hat an Kräutern bereit durch das Aufheben er- [illegible] נתנה [illegible] תבואה מיברי [illegible]

Git.61b מתיר בודאי ובלבד שיודיענו: IV המוליך[7] חטים[8] לטוחן כותי או[8] לטוחן עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית[8] לטוחן
Bek.11b [9]נכרי דמאי: המפקיד פירותיו אצל הכותי[10] או אצל עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית [10]אצל הנכרי כפירותיו רבי
Az.31a Hol.6b שמעון אומר דמאי: V הנותן לפונדקית מעשר את שהוא
Git.61a נותן לה ואת שהוא נוטל[11] ממנה מפני שחשודה[12] לחלוף אמר רבי יוסי אין אנו אחראין לרמאים אינו מעשר אלא מה שהוא
ib. נוטל[11] ממנה[13]: VI הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל [11]ממנה מפני שהיא חשודה לחלוף את המתקלקל[14] אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית שאינה חשודה[15] להחליף להאכיל את בתה שביעית:

IV. Wenn jemand Weizen zu einem Müller bringt, der Samaritaner oder ein Mann aus dem gemeinen Volk ist, so bleibt er in seinem Zustand hinsichtlich der Zehnte und der Siebentjahrfrüchte[1], wenn aber zu einem Müller, der Fremdling ist, so ist er Demaj. Wenn jemand seine Früchte bei einem Samaritaner oder bei einem Mann aus dem gemeinen Volk aufbewahrt, so bleiben sie in ihrem Zustand hinsichtlich der Zehnte und der Siebentjahrfrüchte, wenn bei einem Fremdling, so gleichen sie dessen[2] Früchten; R. Šimôn sagt: sie sind Demaj. V. Wer seiner Wirtin etwas [zum Zubereiten] giebt, verzehnte, was er ihr giebt und was er von ihr bekommt, weil sie im Verdacht steht, umgetauscht zu haben. R. Jose sagt: wir tragen für Betrüger keine Sorge, man verzehnte vielmehr nur das, was man von ihr bekommt. VI. Wer seiner Schwiegermutter etwas [zum Zubereiten] giebt, verzehnte, was er ihr giebt und was er von ihr bekommt, weil sie im Verdacht steht, das Verdorbene umgetauscht zu haben. R. Jehuda erklärte: weil sie den Vorteil ihrer Tochter wünscht und sich vor ihrem Schwiegersohn schämt. Dagegen giebt R. Jehuda zu, dass, wenn jemand im Siebentjahr seiner Schwiegermutter etwas [zum Zubereiten] giebt, sie nicht im Verdacht steht, umzutauschen und ihrer Tochter Siebentjahrfrüchte essen zu lassen.

VIERTER ABSCHNITT.

הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן[1] ושאלו בשבת יאכל על פיו[2] חשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר לא מצאו אמר לו[3] אחד שאינו נאמן על המעשרות מעושרין הן אוכל על פיו[4] חשכה מוצאי שבת לא
Men.30b Hol.75b יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה רבי שמעון שזורי אומר אף בחול שואלו[5] ואוכל על פיו:
II המדיר את חבירו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות אוכל עמו[6] בשבת הראשונה ואף על פי שאינו מאמינו על המעשרות ובלבד שיאמר לו מעושרין הן ובשבת שנייה אף על פי[7] שנדר ממנו הנייה לא יאכל עד שיעשר:
Ned.84a Mak.17b III רבי אליעזר אומר אין אדם צריך לקרות שם [8]למעשר עני של דמאי והכמים אומרים קורא שם ואינו צריך להפריש:
IV מי שקרא שם לתרומת מעשר [9]של דמאי [10]ולמעשר עני של ודאי לא יטלם בשבת [11]ואם היה כהן או עני למודים
Bek.30b לאכול אצלו יבואו ויאכלו ובלבד שיודיעם: V האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן וממי

7 P החט׳ ‖ 8 N לטחון ‖ 9 N הנכרי ‖ 10 M ואצל ‖ 11 M הימנה ‖ 12 N לחלה ‖ 13 BNM + בלבד ‖ 14 M ר״א ר״ה לתקן את בתה ‖ 15 M —להח׳.

1 M שואלו בש׳ ואוכלן 2 PN וחשיכה 3 N אחר 4 PN חשיכה 5 B ואוכלו 6 M ש׳ רא׳ אף 7 M שהוא נודר הימנו ‖ 8 M על מע׳ 9 N ושל מעשר 10 P מע׳ 11 M אם היה.

VIERTER ABSCHNITT.

WER von einem, der hinsichtlich der Zehnte nicht zuverlässig ist, Früchte gekauft und zu verzehnten vergessen hat, und ihn dieserhalb am Šabbath befragt, darf auf dessen Versicherung davon essen, tritt Dunkelheit am Šabbathausgang ein, so darf er nicht mehr essen, als bis er den Zehnt abgesondert hat. Trifft er diesen nicht, und ein anderer, der hinsichtlich der Zehnte ebenfalls nicht zuverlässig ist, sagt ihm, dass sie verzehntet sind, so darf er davon auf dessen Versicherung essen; tritt Dunkelheit am Šabbathausgang ein, so darf er nicht mehr essen, als bis er den Zehnt abgesondert hat. Wenn die Zehnthebe von Demaj wieder unter dasselbe kommt, so darf man, wie R. Šimôn Šezori sagt, ihn sogar am Wochentag fragen und auf seine Versicherung essen. II. Wenn jemand durch Gelöbnis seinen Nächsten veranlasst, bei ihm zu speisen, dieser ihm aber hinsichtlich der Zehnte nicht traut, so speise er bei ihm am ersten Šabbath, obgleich er ihm hinsichtlich der Zehnte nicht zuverlässig ist; doch muss er ihm versichert haben, dass es verzehntet ist. An einem zweiten Šabbath aber darf er, obgleich sich jener die Entziehung jedes Genusses[3] gelobt, nicht eher speisen, als bis er den Zehnt abgesondert hat. III. R. Eliêzer sagt: man braucht den Armenzehnt von Demaj nicht mit Namen[4] zu bezeichnen[5]; die Weisen sagen: man bezeichne ihn wol, nicht aber braucht man ihn abzusondern. IV. Wenn jemand die Zehnthebe vom Demaj oder den Armenzehnt von gewiss Unverzehntetem mit Namen bezeichnet[6], so darf er sie am Šabbath nicht abheben; wenn aber bei ihm ein Kohen oder ein Armer gewöhnlich zu speisen pflegt, so darf dieser kommen und essen, nur muss er ihm dies[7] mitteilen V. Wenn jemand zu einem, der hinsichtlich der Zehnte nicht zuverlässig ist, spricht: „Hole mir etwas von einem, der zuverlässig ist und der den Zehnt ab-

1. Sie sind nicht verdächtig, den Weizen vertauscht zu haben. 2. Die Früchte eines Nichtjuden sind ja überhaupt zehntfrei. 3. Von diesem — falls er seinen Wunsch, bei ihm zu speisen, nicht erfüllt. 4. Vgl. ua. Ter. iii,5 5. Dh. man braucht ihn nicht zu entrichten. 6. Am Wochentag. 7. Dass sie das Ihrige essen, damit es nicht den Anschein habe, er setze seinen Gästen Hebe- und Zehntfrüchte vor.

[illegible] so ist er nicht beglaubt. [illegible] so ist er beglaubt. [illegible] VI Kommt einer in eine Stadt [illegible] ist hier ein Zuverlässiger [illegible] VII Wenn [illegible] einer Stadt [illegible] ist alt, meines ist nicht rituell [illegible] meines Genossen ist rituell [illegible] R. Jehuda sagt [illegible] beglaubt.

שהוא מעשר אינו נאמן מאיש פלני הרי זה נאמן הלך ליקח ממנו ואמר לו לא מצאתיו ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן אינו נאמן: VI הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם אמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר אמר לו אחד אני [12]איני נאמן איש פלני נאמן הרי זה נאמן הלך [13]ליקח ממנו אמר לו מי כאן [14]מוכר ישן אמר לו מי [15]ששלחך אצלי אף על פי שהן כגומלין זה את זה הרי אלו נאמנים: VII החמרים שנכנסו לעיר אמר אחד [16]שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינן נאמנין רבי יהודה אומר נאמנין:

FÜNFTER ABSCHNITT.

WIE [illegible] vom Bäcker kauft [illegible] das Mass der Zehnthebe [illegible] Hebe ab [illegible] spreche: Ein Hundertstel von dem was hier da ist soll auf dieser Seite Zehnt[4] sein, der übrige Zehnt daneben, und dasjenige, was ich zuerst als Zehnt bestimmt habe, sei dessen Zehnt[illegible] [illegible] das andere sei Hebe, nördlich oder südlich [illegible] sei auch der zweite Zehnt bestimmt und zugleich in Geld eingetauscht. II Wer die Hebe und die Zehnthebe zugleich absondern will[6], hebe ab einen Teil von dreiunddreissig und einem Drittel[7] er spreche: [illegible] ein Teil von hundert [illegible] von dem was hier vorhanden ist [illegible] an dieser Stelle als Unverzehntetes[8], [illegible] Rest [illegible] Hebe für das Ganze. Das hier vorhandene Hundertstel, das als Unverzehntetes bezeichnet wurde, sei an dieser Stelle Zehnt[10], der übrige Zehnt daneben und dasjenige, was ich zuerst als Zehnt bezeichnet habe, sei dessen Zehnthebe, das Andere sei Teighebe, [illegible] nördlich oder südlich sei auch der zweite Zehnt bestimmt und zugleich in Geld eingetauscht. III. Wer von einem Bäcker kauft, darf vom Frischgebackenen für das Altgebackene und vom Altgebackenen für das Frischgebackene den Zehnt absondern, sogar von verschiedenen Formen — Worte R. Meirs; R. Jehuda verbietet [illegible], weil ich annehmen kann, der Weizen vom gestrigen [Brot] rühre vom diesem und der des heutigen von einem anderen her[11]. R. Simon verbietet dies hinsichtlich der Zehnthebe, gestattet es aber hinsichtlich der Teighebe[12]. IV Wer von einem Brothändler kauft, verzehnte jede Form besonders — Worte R. Meirs. R. Jehuda sagt: eine für alle. Wenn man aber von einem Monopolisten kauft, so giebt auch R. Jehuda zu, dass man jedes Einzelne besonders verzehnte. V. Wer von einem Bettler kauft, ebenso der Bettler, dem man

FÜNFTER ABSCHNITT.

הלוקח מן הנחתום כיצד [1]הוא מעשר נוטל כדי תרומת מעשר וחלה ואומר אחד ממאה [2]ממה שיש כאן הרי בצד זה מעשר ושאר [3]המעשר [4]סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי [5]תרומת מעשר עליו והשאר חלה ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל על המעות: II הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר [6]כאחת נוטל אחד משלשים [7]ושליש ואומר אחד ממאה [8]ממה שיש כאן הרי [9]זה בצד זה חולין [10]והשאר תרומה על הכל [11]ומאה חולין שיש כאן הרי [12]זה בצד זה מעשר ושאר [12]מעשר סמוך לו זה [13]שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו [14]והשאר חלה ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל על המעות: III הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה אפילו מטפוסין הרבה דברי רבי מאיר רבי יהודה [15]אוסר שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה: IV הלוקח מן הפלטר מעשר מכל טפוס וטפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחת על הכל מודה רבי יהודה בלוקח מן המנפל שהוא מעשר מכל אחד ואחד: V הלוקח מן העני וכן העני

12 N P אינו 13 M ולקח הימנו 14 M מוכרי 15 N שירדך 16 M +מהב.

1 M הוא 2 M במה 3 M מעשר 4 N P הסמ׳ 5 M + הוא 6 M כאחד 7 M ושלשה 8 N M במה 9 M זה 10 P ושאר 11 M מהחולין 12 M +זה 13 P שעשיתו 14 M והש׳ חלה 15 N אומר.

שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבילה מעשר מכל אחד ואחד
ובתמרים ובגרוגרות בולל[16](ואוכל)ונוטל אמר רבי יהודה אימתי
בזמן[17]שמתנה מרובה אבל בזמן[17]שמתנה מועטת מעשר מכל
אחד ואחד: VI הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה
לא יעשר מזה על זה אפילו מאותו הסוג אפילו מאותו המין
נאמן הסיטון לומר משל אחד הם: VII הלוקח מבעל
הבית וחזר ולקח ממנו שניה מעשר מזה על זה אפילו משתי
קופות אפילו משתי עיירות בעל[18]הבית שהיה מוכר ירק בשוק
בזמן שמביאין לו מגנותיו מעשר [19]מאחת על הכל ומגנות
אחרות מעשר מכל[20]אחד ואחד: VIII הלוקח טבל משני
מקומות מעשר מזה על זה אף על פי[21]שאמרו אין אדם רשאי
Men.60b למכור טבל אלא לצורך: IX °מעישרין משל ישראל על
של גוים משל גוים על של ישראל[22]משל ישראל על של
כותים [22]משל כותים על של כותים רבי [23]אליעזר אוסר משל
כותים על של כותים: X עציץ נקוב הרי [24]זה כארץ תרם
[25]מהארץ על עציץ נקוב מעציץ נקוב על הארץ תרומתו
Jab.70b Kid.40b תרומה°משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום מן הנקוב
Men.70a על שאינו נקוב תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומות
ומעשרות: XI תרם מן הדמאי על הדמאי [26]מדמאי על
הודאי תרומה ויחזור ויתרום מן הודאי על הדמאי תרומה ולא
תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות:

SECHSTER ABSCHNITT.

המקבל שדה מישראל מן הנכרי מן הכותי [1]יחלק
לפניהם החוכר שדה מישראל תורם ונותן לו אמר רבי יהודה
אימתי בזמן שנתן לו [2]מאותה השדה ומאותו המין אבל אם
נתן לו [3]משדה אחרת או ממין אחר מעשר ונותן לו:
Bm.101a II החוכר שדה מן הנכרי מעשר ונותן לו°רבי יהודה אומר
אף המקבל שדה אבותיו מן הגוי מעשר ונותן לו: III כהן

|| M 16 — ואוכל || M 17 שהמ׳ || P 18 — הבית || M 19 מאחד ||
M 20 אחת ואחת | V 21 שאמר || M 22 ושל || N 23 אליעזר ||
M 24 הוא | M 25 מן הא׳ | M 26 תרם מן הדמאי.
M 1 חולק | M 2 מן אותה שדה או מאותו | M 3 משדות אחרות.

Brotstücke, oder Schnitte gepresster Feigen gegeben hat, verzehnte jedes einzelne Stück besonders, Datteln oder getrocknete Feigen vermische er durcheinander (esse) und verzehnte. R. Jehuda sagte: Dies nur, wo es grössere Gaben sind, von kleineren Gaben verzehnte er jede besonders[1]. VI. Wenn jemand von einem Provianthändler kauft, dann von ihm wiederum kauft, so verzehnte er nicht von Einem für das Andere, sei es auch von derselben Partie und von derselben Art. Der Provianthändler ist beglaubt zu sagen, dass es von einem und demselben herrührt. VII. Wenn jemand von einem Landwirt kauft, dann von ihm wiederum kauft, so darf er von Einem für das Andere verzehnten, sei es auch aus verschiedenen Haufen oder zwei Städten. Wenn ein Landwirt Kräuter auf dem Markt verkauft, so verzehnte man, falls man diesem aus seinem eigenen Garten liefert, von Einem für Alles, wenn aber von fremden Garten, so verzehnte man jedes Einzelne besonders. VIII. Wenn jemand Unverzehntetes an zwei Stellen kauft, so darf er von Einem für das Andere verzehnten. Obgleich man dieses lehrte, so ist es dennoch verboten, Unverzehntetes zu verkaufen, ausser im Notfall. IX. Man verzehntet von dem, was von einem Jisraëliten gekauft wurde, für das von einem Nichtjuden Gekaufte; von dem, was von einem Nichtjuden gekaufte wurde, für das von einem Jisraëliten Gekaufte, von dem, was von einem Jisraëliten gekauft wurde, für das von einem Samaritaner Gekaufte und von dem, was von einem Samaritaner gekauft wurde, für das von einem Samaritaner Gekaufte. R. Eliëzer verbietet, von dem, was von einem Samaritaner gekauft wurde, für das von einem [anderen] Samaritaner Gekaufte zu verzehnten. X. Ein durchlochter Pflanzentopf gleicht dem Erdboden. Hat man von dem im Boden Gezogenen für das im durchlochten Pflanzentopf Gezogene oder von dem im durchlochten Pflanzentopf Gezogenen für das im Boden Gezogene die Hebe entrichtet, so ist die Hebe gültig. Wenn von einem undurchlochten für einen durchlochten, so ist [das Abgesonderte] Hebe, man entrichte sie aber wiederum; wenn von einem durchlochten für einen undurchlochten, so ist [das Abgesonderte] Hebe, man darf es aber nicht essen, als bis man Hebe und Zehnt entrichtet hat. XI. Hat man von Demaj für Demaj oder von Demaj für gewiss Unverzehntetes die Hebe entrichtet, so ist [das Abgesonderte] Hebe, man entrichte sie aber wiederum; wenn von gewiss Unverzehntetem für Demaj, so ist [das Abgesonderte] Hebe, man darf es aber nicht essen, als bis man Hebe und Zehnt entrichtet hat.

SECHSTER ABSCHNITT.

WENN jemand ein Feld von einem Jisraëliten, von einem Fremdling oder von einem Samaritaner in Halbpacht nimmt, so lege er ihnen ihren Anteil vor; wenn jemand ein Feld von einem Jisraëliten in Pacht nimmt, so sondere er zuerst die Hebe ab und gebe ihm. R. Jehuda sagte: dies nur, wo er ihm vom selben Feld und von der selben Art zahlt; zahlt er ihm aber von einem anderen Feld oder von einer anderen Art, so verzehnte er es zuerst und gebe ihm dann. II. Wenn jemand ein Feld von einem Fremdling in Pacht nimmt, so verzehnte er, bevor er ihm giebt. R. Jehuda sagt: Auch wer ein Feld seiner Vorfahren von einem Nichtjuden in Halbpacht nimmt, entrichte zuerst den Zehnt und gebe ihm dann[2]. III. Wenn

1. Kl. Gaben scheinen von einem Geizhals herzurühren, der wahrscheinlich den Zehnt nicht entrichtet, so nach Maim. 2 Diese erschwerende Verordnung (vgl. M. i), damit er sich bestrebe, das Feld seiner Vorfahren zurück zu erwerben.

ein Kohen oder ein Levite ein Feld von einem Jisraeliten in Halbpacht nimmt, so teilen sie die Hebe[1], wie sie das Profane teilen. R. Eliézer sagt, die Zehnte gehören ihnen[2], denn unter dieser Voraussetzung haben sie es ja übernommen. IV. Wenn ein Jisraelit ein Feld von einem Kohen oder einem Leviten in Halbpacht nimmt, so gehören die Zehnte den Eigentümern. R. Jišmáel sagt, wenn ein Provinziale ein Feld von einem Jerušalemer in Halbpacht nimmt, so gehört der zweite Zehnt dem Jerušalemer. Die Weisen sagen, der Provinziale kann ihn ja nach Jerušalem bringen und dort verzehren. V. Wenn einer[3] Olivenbäume in Halbpacht nimmt, um Oel zu gewinnen, so teilen sie die Hebe, wie sie das Profane teilen. R. Jehuda sagt, wenn ein Jisraelit Olivenbäume zur Gewinnung des Oels gegen die Hälfte des Reinertrags pachtet, so gehören die Zehnte den Eigentümern. VI. Die Schule Šammajs sagt, man verkaufe seine Oliven keinem Anderen als einem Genossen, die Schule Hillels sagt, auch einem, der den Zehnt entrichtet. Jedoch pflegten die Strenggenommenen aus der Schule Hillels nach der Lehre der Schule Šammajs zu verfahren. VII. Wenn zwei, einer, der den Zehnt entrichtet und einer, der den Zehnt nicht entrichtet, ihre Weinberge gewinzert und nach einer Kelter gebracht haben, so verzehnte derjenige, der zu verzehnten pflegt, das Seinige, und seinen Anteil hat er, wo derselbe sich auch befindet. VIII. Wenn zwei ein Feld in Halbpacht genommen oder geerbt haben, oder ein solches gemeinschaftlich besitzen, so ist der Eine zu sagen berechtigt: Nimm du den Weizen an dieser Stelle und ich nehme den Weizen an jener Stelle, du den Wein an dieser Stelle und ich den Wein an jener Stelle, er darf ihm aber nicht sagen: Nimm du den Weizen und ich nehme die Gerste, nimm du den Wein und ich nehme das Oel. IX. Wenn ein Genosse und ein Mann aus dem gemeinen Volk ihren Vater, einen Mann aus dem gemeinen Volk, beerben, so ist jener zu sagen berechtigt: Nimm du den Weizen an dieser Stelle und ich nehme den Weizen an jener Stelle, du den Wein an dieser Stelle und ich den Wein an jener Stelle, er kann ihm aber nicht sagen: Nimm du den Weizen und ich nehme die Gerste, nimm du das Feuchte und ich nehme das Trockne. X. Wenn ein Neubekehrter und ein Nichtjude ihren Vater, einen Nichtjuden, beerben, so ist jener zu sagen berechtigt: Nimm du die Götzen[illegible], ich nehme das Geld, du den Wein und ich die Früchte. Ist es bereits in den Besitz des Neubekehrten gekommen, so ist dieses [Verteilen] verboten. XI. Wenn jemand Früchte in Syrien verkauft, [illegible] so muss man sie verzehnten; sagt er aber, [illegible] derselbe Mund, der sie als verboten erklärt hat, ist es ja. [illegible] so muss man sie verzehnten. [sagt [illegible] derselbe Mund, der sie als verboten erklärt hat. Ist es [illegible] dass er in Syrien ein Feld besitzt, so muss man sie [illegible] zu einem Genossen sagt: Kaufe mir ein Bündel [illegible] XII. Wenn ein Mann aus dem gemeinen Volk [illegible] und ist zehntfrei[illegible], hatte er sie aber bezeichnet [illegible]

ולוי שקבלו שדה מישראל בשם שהולקין בחולין כך חולקין בתרומה רבי אליעזר אומר [4]את המעשרות שלהן שעל [5]מנת כן באו: IV ישראל שקבל[6]מכהן[7]ומלוי המעשרות לבעלים רבי ישמעאל אומר הקרתני שקיבל שדה מירושלמי [8]מעשר שני של ירושלמי וחכמים אומרים יכול הוא הקרתני [9]לעלות ולאכלו בירושלים: V המקבל זתים לשמן בשם שהולקין בחולין כך חולקין[10]לתרומה רבי יהודה אומר ישראל שקבל מכהן ומלוי זתים לשמן [11]למחצית שכר המעשרות לבעלים: VI בית שמאי אומרים לא ימכור אדם את זיתיו אלא לחבר בית הלל אומרים אף למעשר וצנועי בית הלל היו נוהגין כדברי בית שמאי: VII שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת אחד מעשר ואחד שאינו מעשר המעשר מעשר את שלו וחלקו בכל מקום שהוא: VIII שנים שקבלו [12]שדה באריסות או שירשו או שנשתתפו יכול הוא[13]לומר טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים טול אתה יין ואני אטול [12]שמן: IX חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ יכול הוא לומר לו טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים טול אתה הלח ואני אטול את היבש: X גר וגוי שירשו את אביהם גוי יכול הוא לומר[14]טול אתה עבודה זרה ואני מעות אתה יין [15]ואני פירות ואם משבאו לרשות[16]הגר אסור: XI המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הן חייב לעשר מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר[17]משלי הן חייב לעשר מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם ידוע שיש לו שדה [18]אחר בסוריא חייב לעשר: XII עם הארץ שאמר לחבר [19]קח לי אגודת ירק קח לי

M 4 אף | M 5 מנת | M 6 + שדה | M 7 ולוי | M 8 נותן מ ש לירוש׳ | M 9 לעלותו | VM 10 בחר | M 11 + או | M 12 + את ה | M 13 שיאמר לו | M 14 + לו | M 15 + נכך | M 16 הגוי | M 17 – משלי.. שהתיר | VM 18 אחת, אחד | VV אחר. | M 19 ק״ל א״י

[illegible] 4 Das Jis von einem K. oder L. [illegible] 6 In Syrien kamen grösstenteils Früchte [illegible] 9 [illegible] dem Manne [illegible]

גלוסקן[20] אחד לוקח סתם ופטור ואם אמר שלי[21] זה וזה של חברי ונתערבו חייב לעשר ואפילו הן מאה:

SIEBENTER ABSCHNITT.

המזמין את חבירו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות אומר מערב השבת[1] מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו וזה שעשיתי מעשר[2] עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל על המעות: II מזגו לו את הכוס אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס[3] הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בפיו[4] ומחולל על המעות: III פועל שאינו מאמין לבעל הבית נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר[5] על תשעים שאני אוכל זו עשויה תרומת מעשר עליהן ומעשר[6] שני באחרונה ומחולל על המעות[7] וחושך גרוגרת אחת רבן שמעון בן גמליאל אומר לא[8] יחשוך מפני שהוא ממעט מלאכתו[9] של בעל הבית רבי יוסי אומר[10] לא יחשוך מפני שהוא תנאי בית דין: IV °הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשרה מעשר ותשעה[11] מעשר שני[12] מחל ושותה: V היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש או בשדה אומר מה[13] שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר ותשע[11] מעשר שני היו דמאי אומר מה שאני עתיד להפריש למחר[14] הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה[15] שעשיתי מעשר עשוי[16] תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל על המעות: VI °היו לפניו[17] שני כלכלות של טבל ואומר מעשרות זו בזו הראשונה מעושרת של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת מעשרותיהן[18] מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם[19]: VII מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד[20] מאה טבל מאה מעשר[21] נוטל מאה ואחד מאה חולין מתוקנין

Er.30b
Jom.55b
Suk.23b
Git.25a
Bq.69b
Hul.14a
Mei.22b
Tem.4a

M 20 גלוסקא אחת. M 21 לו זו שלי וזו.
M 1 שבת M 2 למעשר M 3 +הזה M 4 + עליו M 5 +תרו׳ M 6 עני M 7 וחותך M 8 יחתוך M 9 + את M 10 יחתוך M 11 + ראשון M 12 V ומיחל M 13 ב׳ תאנים שאני M 14 – למחר M 15 מה M 16 עשוי M 17 שתי M 18 מעשר. P מעושר׳ M 19 + אחד M 20 ואחת M 21 — נוטל...מעשר.

das ist meines und jenes ist meines Freunds und sie vermischten sich dann, so muss er sie verzehnten auch wenn es hundert [gegen eines] sind.

SIEBENTER ABSCHNITT.

WENN jemand seinen Freund einladet, bei ihm [am Sabbath] zu speisen, dieser ihm aber hinsichtlich der Zehnte nicht traut, so spreche er am Vorabend des Sabbaths: Was ich morgen absondern muss, sei jetzt Zehnt[1], der übrige Zehnt daneben, und dasjenige, was ich zuerst als Zehnt bezeichnet habe, sei dessen Zehnthebe, nördlich oder südlich sei auch der zweite Zehnt bestimmt und zugleich in Geld eingetauscht. II. Hat man ihm den Becher eingeschenkt, so spreche er: Was ich am Boden des Bechers zurücklassen werde, sei Zehnt, der übrige Zehnt daneben, und dasjenige, was ich zuerst als Zehnt bezeichnet habe, sei dessen Zehnthebe, am Rand sei auch der zweite Zehnt bestimmt, und zugleich in Geld eingetauscht. III. Wenn ein Tagelöhner seinem Arbeitgeber [hinsichtlich der Zehnte] nicht traut, so nehme er eine getrocknete Feige und spreche: Diese und die neun folgenden seien Zehnt für neunzig, die ich essen werde, diese sei ferner Zehnthebe für jene; der zweite Zehnt sei in der letzten und sei zugleich in Geld eingetauscht. Eine Feige[2] legt er dann zurück[3]. R. Šimôn b. Gamaliël sagt: er darf sie nicht zurücklegen, weil er dadurch[4] die Arbeit des Arbeitgebers verringert; R. Jose sagt: er braucht sie nicht zurück zu legen, weil dies[5] ja ein gerichtlicher Pakt ist. IV. Wenn jemand Wein bei Samaritanern kauft, so spreche er[6]: Zwei Log, die ich absondern werde, sollen als Hebe, zehn als Zehnt, neun als zweiter Zehnt bestimmt sein, sodann lasse er ihn in Geld eingetauscht sein und trinke[7]. V. Hat jemand ungezehntete Feigen zu Haus, und befindet sich im Lehrhaus oder im Feld[8], so spreche er: Was ich absondern muss, sei Hebe, zehn seien Zehnt und neun seien zweiter Zehnt. Hat er Demaj, so spreche er: Was ich morgen absondern muss, sei jetzt Zehnt, der übrige Zehnt daneben, und dasjenige, was ich zuerst als Zehnt bezeichnet habe, sei dessen Zehnthebe; nördlich oder südlich sei auch der zweite Zehnt bestimmt und zugleich in Geld eingetauscht. VI. Hat jemand zwei Körbe mit Unverzehntetem vor sich und spricht: Die Zehnten von diesem seien in jenem, so ist der erste verzehntet; [sagt er]: Von diesem in jenem und von jenem in diesem, so ist der erste verzehntet[9]; [sagt er]: Die Zehnte sollen von dem einen Korb für den anderen entrichtet werden, so hat er einen Namen genannt[10]. VII. Sind hundert Teile des Unverzehnteten mit hundert Teilen des Profanen[11] vermischt worden, so hebe man hundert und einen Teil ab[12]. Sind hundert Teile des Unverzehnteten mit hundert Teilen des Zehnts vermischt worden, so hebe man hundert und einen Teil ab. Sind hundert Teile des Profanen, fertig zubereitet, mit hundert Teilen Zehnt vermischt worden, so hebe man hundert und

1. Vgl. oben Seite 253 Note 4 ff. 2. Von der reserv. Mahlzeit [illegible] 3. Die [illegible] 4. [illegible] bleibt, — er kaufe sich vielmehr eine Feige für eigenes Geld. 5. Dass der [illegible] 6. Am Sabb., wo man den Zehnt nicht entrichten darf. 7. Das Wort מחל bez. ומיחל [illegible] auch giebt es gar keinen Sinn, es ist wahrscheinlich eine Verballhornung der Formel ומחולל על המעות. 8. [illegible] 9. Sobald der erste zehntfrei ist, so kann er weiter nicht verzehntet werden. 10. [illegible] Zehnt von einem Korb für den zweiten, er hat ihn aber nicht von [illegible] 11. [illegible] bleiben טבל, während die 99 Teile חולין werden.

[illegible] zehn Teile als Speise haben, und neunzig Teile des Zehnts, oder neunzig Teile des Unverzehnteten mit achtzig Teilen des Zehnts vermischt worden, so hat man hierbei nichts verloren. Die Regel hierbei ist: Sobald das Unverzehntete mehr ist, hat man nichts verloren. VIII. Wenn jemand zehn Reihen von je zehn Fässern Wein hat, und spricht: Eines aus der äusseren Reihe sei Zehnt, und er weiss nicht, aus welcher, so nehme er von zwei Fässern aus den entgegengesetzten Winkeln[1]. [Sprach er:] Eines aus der halben äusseren Reihe sei Zehnt und er weiss nicht, aus welcher, so nehme er von vier Fässern aus den vier Winkeln. [Sprach er:] Eines aus einer Reihe sei Zehnt, und er weiss nicht, aus welcher, so nehme er von einer Reihe querlaufend[2]. [Sprach er:] Eines aus einer halben Reihe sei Zehnt, und er weiss nicht, aus welcher, so nehme er von zwei Reihen querlaufend. [Sprach er:] Ein Fass sei Zehnt, und er weiss nicht, welches, so nehme er von jedem Fass.

מאה מעשר נוטל מאה ועשר מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל ושמונים מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום: VIII מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי חביות לוכסן חצי שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל ארבע חביות מארבע זויות שורה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל שורה אחת לוכסן חצי שורה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי שורות לוכסן חבית אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל מכל חבית וחבית:

מסכת כלאים

WEIZEN und Zunin[4] untereinander sind keine Mischfrucht[5]. Gerste und Hafer, Spelt und Roggen, die Bohne und die Kichererbse, die Platterbse und der Sattlor, die weisse Bohne und die Langbohne[6] untereinander sind keine Mischfrucht. II. Gurken und Apfelmelonen untereinander sind keine Mischfrucht; R. Jehuda sagt: sie sind wol Mischfrucht. der Marrettig und der wilde Marrettig, Endivien und wilde Endivien, der Lauch und der wilde Lauch, der Koriander und der wilde Koriander, der Senf und der egyptische Senf, der egyptische Kürbis und der bittere Kürbis[7], die egyptische Bohne und die Johannisbrodbohne untereinander sind keine Mischfrucht. III. Rüben und Steckrüben, Kohl und Blumenkohl, Mangold und Melde untereinander sind keine Mischfrucht. R. Âqiba setzte hinzu: der Knoblauch und der wilde Knoblauch, die Zwiebel und die wilde Zwiebel, Lupinen und wilde Lupinen untereinander sind keine Mischfrucht. IV. Bei den Baumfrüchten: Die Birne und der Goldapfel, die Quitte und der Speierling untereinander sind keine Mischfrucht. Der Apfel und der Holzapfel, der Pfirsich und die Mandeln, der Judendorn und die Artischocke untereinander sind, obgleich sie einander ähnlich sind, Mischfrucht. V. Der Rettig und die Steckrübe, der Senf und der Andorn[8], der griechische mit dem egyptischen [illegible] und dem bitteren Kürbis ist, obgleich sie einander ähnlich sind, eine Mischfrucht. VI. Der Wolf [illegible]

החטים והזונין אינן כלאים זה בזה השעורים ושבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר[1] הפורקדן והטופח ופול הלבן[2] והשעועית אינם כלאים זה בזה: II הקישות[3] והמלפפון אינם כלאים זה בזה רבי יהודה אומר כלאים[4] הזרת וחזרת גלים עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי והלעת[5] המצרי והרמוצה ופול המצרי[6] והחרוב אינם כלאים זה בזה: III הלפת[7] והנפוץ והכרוב והתרובתור[8] התרדים והלעונים [9]אינם כלאים זה בזה הוסיף רבי עקיבא השום והשומנית הבצל והבצלצול והתורמוס[10] והפלסלוס אינן כלאים זה בזה: IV ובאילן האגסים[11] והקרסתומלין והפרישים והעוזרדין אינם כלאים זה בזה התפוח[12] והחזרד[13] הפרסקין השקדין[14] והשיזפין והרימין אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה: V הצנון והנפוץ[15] החרדל והלפסן והלעת יונית עם המצרית[16] והרמוצה אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה: VI הזאב

1 M הפרקדן 2 B והשעועים 3 MP והמילפפון 4 M + זה בזה 5 M מצרית 6 M המצרי 7 M והנפים 8 M והתרובתור 9 M — אי כל׳ זב׳ ז׳ 10 M והפריסרות 11 M והקרוסטמילין B והקרסתמל׳ 12 M ההזור B והחזרד 13 M האפר 14 M השיפין 15 MN והנפוס 16 M והרמוצא

[illegible footnotes]

והכלב כלב הכופרי והשועל העזים והצבאים היעלים והרחלים הסוס והפרד הפרד והחמור החמור והערוד אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה: VII אין מביאין אילן באילן ירק בירק ולא אילן בירק ולא ירק באילן רבי יהודה מתיר ירק
Er 34b באילן: VIII אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה°אין מרכיבין [17]פיגם על גבי קדה לבנה מפני שהוא ירק באילן אין נוטעין יחור של תאנה [18]לתוך החצוב שיהא מקירו אין תוחבין זמורה של גפן לתוך האבטיח שתהא זורקת מימיה לתוכו מפני שהוא אילן בירק אין נותנין זרע דלעת לתוך
Sab 50b 113a החלמית שתהא משמרתו מפני שהוא ירק בירק: IX°הטומן
Er 77a Jab 113a לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצת[19]עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשרות וניטלין בשבת הזורע חטה ושעורה כאחת הרי זה כלאים רבי יהודה אומר[20]אינו כלאים עד שיהו שני חטים ושעורה או חטה ושתי שעורים או חטה ושעורה וכוסמת:

ZWEITER ABSCHNITT.

Mq 6a Bb 94a °כל סאה שיש[1]בו רובע ממין אחר ימעט רבי יוסי אומר יבור בין ממין אחד בין משני מינין רבי שמעון אומר לא אמרו אלא ממין אחד וחכמים אומרים כל שהוא כלאים בסאה מצטרף לרובע: II במה דברים אמורים תבואה בתבואה וקטנית בקטנית תבואה בקטנית וקטנית בתבואה באמת אמרו זרעוני גנה שאינן נאכלין מצטרפין אחד מעשרים וארבע בנופל לבית סאה רבי שמעון אומר כשם שאמרו להחמיר[2]כך אמרו להקל הפשתן בתבואה מצטרפת אחד מעשרים וארבעה בנופל לבית סאה: III היתה שדהו זרועה חטים ונמלך [3]לזורעה שעורים ימתין לה עד שתתליע ויופך ואחר כך יזרע אם[4]צימחה לא יאמר אזרע ואחר כך אופך אלא הופך ואחר כך זורע כמה יהא חורש[5]כתלמי הרביעה אבא שאול אומר כדי שלא ישייר רובע לבית סאה: IV זרועה ונמלך [6]לנוטעה לא יאמר אטע ואחר כך אופך אלא הופך ואחר כך נוטע

17 P N פיגם ‖ 18 M בתוך החצ׳ שתהא מקרו ‖ 19 N עלין M העלין 20 M אינן.

1 M בה ‖ 2 M אף להקל ‖ 3 B לזרעה ‖ 4 M צמחה ‖ 5 N —כתלמי. P בחלמי ‖ 6 B לנטעה.

und der Hund, der Jagdhund und der Fuchs, Ziegen und Rehböcke, Gemsen und Schafe, das Pferd und das Maultier, das Maultier und der Esel, der Esel und der Waldesel miteinander sind, obgleich sie einander ähnlich sind, Mischtiere. VII. Man pfropfe nicht eine Baumart auf eine [andere] Baumart, noch eine Krautart auf eine [andere] Krautart, noch eine Baumpflanze auf eine Krautpflanze, noch eine Krautpflanze auf eine Baumpflanze. R. Jehuda gestattet die Krautpflanze auf eine Baumpflanze. VIII. Man pflanze keine Kräuter auf einen Sykomorenstumpf. Man pfropfe nicht Raute auf weisse Kassia, weil dies Krautpflanze auf Baumpflanze ist. Man pflanze nicht ein Feigenbaumreis in Epheu[1], damit dieser es beschatte, auch stecke man nicht einen Rebenzweig in eine Melone, damit sie ihren Saft in diesen steigen lasse, weil dies Baumpflanze auf Krautflanze ist. Man thue nicht Kürbissamen in Malve, damit diese ihn erhalte, weil dies Krautart auf Krautart ist. IX. Wenn jemand Rüben oder Rettig unter einem Weinstock versteckt, so hat er, falls ein Teil der Blätter unbedeckt bleibt, kein Bedenken zu tragen wegen Mischsaat, sowie wegen des Siebentjahrs[2] und der Zehnte[3], auch darf man sie am Šabbath herausnehmen. Wenn man Weizen und Gerste zusammen säet, so ist dies Mischsaat; R. Jehuda sagt: es heisst nicht eher Mischsaat als bis man zwei Weizenkörner und ein Gerstenkorn, oder ein Weizenkorn und zwei Gerstenkörner, oder ein Weizenkorn, ein Gerstenkorn und ein Dinkelkorn untereinander säet.

ZWEITER ABSCHNITT.

WENN in einer Seäh [Aussaat] ein Viertelkab[4] anderer Art vorhanden ist, so vermindere man diese[5]. R. Jose sagt: man lese sie ganz heraus, bestehe sie aus einer oder aus zwei Arten; R. Šimôn sagt: dies sagten sie nur bezüglich einer Art; die Weisen sagen: alles, was mit dieser Seäh Aussaat Mischfrucht ist, wird zu einem Viertelkab vereinigt. II. Diese Worte gelten nur bei Getreide unter Getreide, Leguminosen unter Leguminosen, Getreide unter Leguminosen und Leguminosen unter Getreide[6]. Thatsächlich sagten sie, dass bei der Aussaat nicht essbarer Gartensämereien[7] schon ein Vierundzwanzigstel des Platzes[8], wo eine Seäh [Weizen] ausgesäet wird, hinreicht. R. Šimôn sagt: wie man dies erschwerend, so hat man dies auch erleichternd angeordnet: Flachs unter Getreide erfordert ebenfalls ein Vierundzwanzigstel des Platzes[9], wo eine Seäh [Weizen] ausgesäet wird. III. War das Feld mit Weizen bebaut, und man überlegt sich, dasselbe mit Gerste zu bebauen, so warte man bis derselbe keimt, dann pflüge man es um und säe. Hat er schon zu wachsen begonnen, so sage man nicht: Ich will zuerst säen und dann umpflügen, sondern man pflüge es zuerst um und säe dann. Wie viel pflüge man um? — wie die Furchen beim Regenfall[10]; Abba Šaûl sagt: Man lasse nicht eine Ackerfläche eines Viertelkab Aussaat auf der einer Seäh ungepflügt. IV. War es besäet und man überlegt sich, es zu bepflanzen[11], so sage man nicht: Ich will zuerst pflanzen und dann umpflügen, sondern man pflüge es zuerst um und pflanze dann. War es bepflanzt[11], und man

1. Nach Ārukh אדרא Hedera Helix L. 2. Man darf dies auch im Brachjahr thun. 3. Man entrichtet beim Herausnehmen keinen Zehnt. 4. Die Seäh hat 6 Kab: ein Vierundzwanzigstel. 5. Man vermindere die eine oder vermindere die andere Art. 6. Bei denen eine Seäh Aussaat die gleiche Ackerfläche, 2500 Quadratellen, erfordert. 7. Wie zBs. Rüben und Doldenpflanzen. 8. Gartensämereien erfordern bei der Aussaat das Vierfache des für Getreide und Leguminosen festgesetzten Raums. 9. F. erford. bei der Auss. ein Drittel des festges. Raums. 10. Wo der Boden nur leicht aufgerissen wird. 11. N. [illegible] gemeint sein.

[illegible] sich es zu besäen, so sage man nicht: Ich will erst säen und dann entwurzeln, sondern man entwurzele es zuerst, und säe dann. Wenn man aber will, [illegible] man die Reihe bis weniger als eine Handbreite [illegible], dann säe man und entwurzele nachher. V. War das Feld mit Harz oder Lauch bebaut, so säe man darauf überhaupt nichts Anderes, weil diese bis drei Jahren wachsen. Wenn unter Getreide Waid von selbst aufgegangen ist, ebenso wenn auf den Tennenplätzen mehrere Arten untereinander aufgeschossen sind, ebenso wenn Bockshornkraut[1] allerlei Gewächs mitheraufgebracht hat, so verpflichtet man ihn nicht [illegible]; hat er aber bereits gejätet oder abgeschnitten, so spricht man zu ihm: Reiss alles aus, mit Ausnahme einer Art. VI. Wenn jemand sein Feld in Beete mit verschiedenen Pflanzen einteilen will, so lasse er, wie die Schule Sammais sagt, [zwischen den Beeten die Breite von] drei Ackerfurchen frei, wie die Schule Hillels sagt, die des Pflugs für die Ebene. Die Worte dieser kommen den Worten jener nahe. VII. Wenn die Winkelspitze eines Weizenfelds an ein Gerstenfeld stösst, so ist dies erlaubt, weil es den Anschein hat, als sei dies das Ende seines Felds. Wenn sein Feld mit Weizen und das seines Nachbars mit einer anderen Pflanze bebaut ist, so ist es ihm erlaubt, an sein Feld diese Pflanze zu bauen[2]; war sein Feld mit Weizen, und das seines Nachbars ebenfalls mit Weizen bebaut, so ist es ihm erlaubt, dazwischen eine Furche mit Flachs zu bauen[3], nicht aber eine Furche mit einer anderen Pflanze. R. Simon sagt, seien es Leinsamen, seien es andere Pflanzen[4]. R. Jose sagt: auch in der Mitte des Felds ist es erlaubt, eine Furche Flachs probeweise zu bauen. VIII. An das Getreidefeld baue man keinen Senf oder wilden Safran[5], wol aber darf man Senf und wilden Safran an ein Gemüsefeld bauen. Man darf [zwei verschiedene Pflanzen] neben einander bauen, wenn sie getrennt sind durch ein brachliegendes Ackerstück, durch ein gepflügtes Ackerstück, durch eine Steinwand, durch einen Durchgang, durch einen zehn Handbreiten hohen Zaun, durch einen zehn [Handbreiten] tiefen und vier [Handbreiten] breiten Graben, durch einen sich nach der Erde ziehenden Baum oder durch einen zehn [Handbreiten] hohen und vier [Handbreiten] breiten Felsen. IX. Wenn jemand sein Feld in viereckige Platten einteilen und auf diese verschiedene Arten pflanzen will, so mache er vierundzwanzig Platten in einer Ackerfläche von einer Seäh Aussaat, jede Platte von einem Viertelkab Aussaat, und säe darin jede beliebige Art. Eine oder zwei Platten [illegible] darf er mit Senf besäen, drei darf er nicht mit Senf besäen, weil dies wie ein Senffeld aussieht — Worte R. Meirs; die Weisen sagen: neun sind noch erlaubt, zehn aber sind verboten[6]. R. Eliezer b. Jaqob sagt: Wenn das ganze Feld auch ein Kor Aussaat gross ist, so darf man darin nicht mehr als eine Platte machen. X. Alles, was sich innerhalb der Ackerfläche eines Viertelkab Aussaat [illegible] wird zur selben mitgerechnet, der Baumkranz, das Grab und der Fels wird zur selben mitgerechnet. [illegible] von Getreide um den Raum eines Viertelkab Aussaat; Kraut von Kraut — sechs Handbreiten; Getreide von Kraut und Kraut von Getreide um den Raum eines Viertelkab Aussaat;

נטועה ונמלך לזורעה לא יאמר אזרע ואחר כך אשריש אלא משריש ואחר כך זורע אם רצה גומם עד פחות מטפח וזורע ואחר כך משריש: V היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף לא יהא זורע ובא על גביהם שאינן עושין אלא לשליש [7]שנים תבואה שעלו בה ספחי אסטס וכן מקום הגרנות שעלו בהן מינין הרבה וכן תלתן [8]שהעלה מיני [9]צמחים אין מחייבין אותו לנכש [10]אם נכש או כיסח אומרים לו עקור את הכל חוץ ממין אחד: VI הרוצה לעשות שדהו משר משר [11]מכל מין בית שמאי אומרים שלשה תלמים של פתיח ובית הלל אומרים מלא העול השרוני וקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו: VII היה ראש תור חטים [12]נכנס בתוך של שעורים מותר מפני שהוא נראה [13]כסוף שדהו שלו חטים ושל חבירו מין אחר מותר לסמוך לו [14]מאותו המין שלו חטים ושל חברו חטים מותר לסמוך לו תלם של פשתן ולא תלם [15]של מין אחר רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד כל המינין רבי יוסי אומר אף באמצע שדהו מותר לבדוק בתלם של פשתן: VIII אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע אבל סומכים לשדה ירקות חרדל וחריע וסומך לבור ולניר [16]ולגפה ולדרך ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים ולחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה ולאילן שהוא מיסך על הארץ ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה: IX הרוצה לעשות שדהו קרחת [17]קרחת מכל מין עושה עשרים וארבעה קרחות לבית סאה מקרחת לבית רובע וזורע בתוכה כל מין שירצה היתה קרחת אחת או שתים זורעם חרדל שלש לא [18]יזרע חרדל מפני [19]שהיא נראית כשדה חרדל דברי רבי מאיר וחכמים אומרים תשע קרחות מותרות עשר אסורות רבי אליעזר בן יעקב אומר אפילו כל שדהו [20]בית כור לא יעשה בתוכה חוץ מקרחת אחת: X כל שהוא בתוך [21]רובע עולה במדת בית רובע אכילת הגפן והקבר והסלע עולין במדת בית רובע תבואה בתבואה בית רובע ירק בירק ששה טפחים

Bq 8,

B 7 השנים ‖ 8 M N שהעלת ‖ 9 M עשבין ‖ 10 M — אם ‖ 11 M מכל מין ‖ 12 M ונכנס לתוך ‖ 13 M בסוף ‖ 14 M — מאותו... לו ‖ 15 M ממין ‖ 16 M ולגפא ‖ 17 M — קרחת ‖ 18 M יזרעם ‖ 19 M שהוא נראה ‖ 20 N — בית ‖ 21 M + בית.

1 [illegible] 2 [illegible] Aussehen, als gehöre dies zum Feld des Nachbars. 3 Eine Furche ist es erlaubt, [illegible] dies [illegible] geprüft wurde. 4 Nach AA zu ergänzen: [illegible] dem selben Eigentümer gehören, weil niemand einem anderen [illegible] Felds zu bauen. 6 Wenn das Feld in 5 Reihen von je 5 Beeten geteilt ist, so säe man das 1., 3. und 5. Beet der 1., 3. u. 5. Reihe.

תבואה בירק ירק בתבואה בית רובע רבי אלעזר אומר ירק בתבואה ששה טפחים: XI תבואה נוטה על גבי תבואה וירק על גבי ירק תבואה על גבי ירק ירק על גבי תבואה הכל מותר חוץ מדלעת יונית רבי[22]מאיר אומר אף הקישות ופול המצרי ורואה אני את דבריהם מדברי:

DRITTER ABSCHNITT.

ערוגה שהיא ששה טפחים על ששה טפחים זורעין בתוכה חמשה זרעונים ארבע בארבע רוחות[1]הערוגה ואחת באמצע היה לה[2]°גבול גבוה טפח זורעין בתוכה שלשה עשר שלשה על כל גבול וגבול ואחד באמצע לא יטע ראש הלפת[3]בתוך הגבול מפני שהוא ממלאהו רבי יהודה אומר ששה באמצע: II כל מין זרעים אין זורעין בערוגה וכל מין ירקות זורעין בערוגה החרדל ואפונים השופים מין זרעים אפונים[4]הגמלנין מין ירק גבול שהיה גבוה[5]טפח ונתמעט כשר שהיה כשר מתחלתו התלם ואמת המים שהם עמוקים טפח זורעים לתוכן שלש זרעונין אחד[6]מיכן ואחד מיכן ואחד באמצע: III היה ראש תור ירק נכנס לתוך שדה ירק אחר מותר מפני שהוא נראה[7]כסוף שדהו היתה שדהו זרוע ירק[8]והוא מבקש ליטע בתוכו שורה של ירק אחר רבי[9]ישמעאל אומר עד שיהא התלם מפולש מראש השדה ועד[10]ראשו רבי עקיבא אומר אורך ששה טפחים[11]ורוחב מלואו רבי°יהודה אומר רוחב כמלא רוחב הפרסה: IV הנוטע שתי שורות של קשואין שתי שורות של דלועים שתי שורות של פול המצרי מותר שורה של קשואים שורה של דלועים שורה של פול המצרי אסור שורה של קשואים שורה של דלועים שורה של פול המצרי ושורה של קשואים רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: V נוטע אדם קישות ודלעת לתוך גומא אחת ובלבד שתהא זו נוטה לצד זו וזו נוטה לצד זו[12]ונוטה שער של זו לכאן ושער של זו לכאן שכל מה שאסרו חכמים לא גזרו אלא מפני מראית העין: VI היתה שדהו זרועה בצלים[13]ומבקש ליטע בתוכה שורות של דלועים רבי ישמעאל אומר עוקר שתי שורות ונוטע שורה אחת ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות ועוקר שתי שורות ונוטע שורה אחת רבי עקיבא אומר עוקר שתי שורות ונוטע שתי שורות ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות ועוקר שתי שורות ונוטע שתי שורות וחכמים אומרים אם אין בין שורה לחברתה שתים עשרה אמה לא

Sab 84b, Pes 39a · Pes 39b · Sab 85b · [illegible]

22 M -- מאיר.

1 M — הערוגה 2 M גובל (וכן בכל המשנה ובבאה) 3 M בתוכה מפני 4 M N הגמלוני 5 N טפח 6 M מכאן 7 M כוף 8 M ובקש 9 M שמע׳ 10 M כופו 11 M לרוחב מלאו 12 M - ונוטה...העין 13 M N ובקש.

R. Eleázar sagt: Kraut von Getreide — sechs Handbreiten. XI. Wenn Getreide sich über Getreide, Kraut über Kraut, Getreide über Kraut oder Kraut über Getreide neigt, so ist alles erlaubt, ausgen. den griechischen Kürbis. R. Meír sagt: auch die Gurke und die ägyptische Bohne. Ich ziehe ihre Ansicht der meinigen vor.

DRITTER ABSCHNITT.

AUF ein Beet von sechs Handbreiten auf sechs Handbreiten kann man fünf Arten von Saaten säen, vier an den vier Seiten des Beets und eine in der Mitte. Hat es einen Rain in der Höhe einer Handbreite, so kann man darauf dreizehn [Arten] säen[1], drei auf jeden Rain und eine in der Mitte, jedoch pflanze man keinen Rübenkopf auf den Rain, weil er ihn ganz füllen würde. R. Jehuda sagt: man säe sechs Arten in die Mitte. II. Alle Feldsaaten darf man auf ein [solches] Beet nicht säen, alle Krautarten darf man auf ein [solches] Beet säen. Senf und die glatten Bohnen sind Feldsaaten, die grossen Bohnen sind eine Krautart. Ein Rain von einer Handbreite, der gesunken ist, ist giltig, da er ja von vornherein giltig war. In eine Furche oder in einen Wassergraben von der Tiefe einer Handbreite darf man drei verschiedene Pflanzen säen, eine an dieser Seite, eine an jener Seite und eine in der Mitte. III. Wenn die Winkelspitze eines Gemüsefelds an ein Feld anderer Gemüseart stosst, so ist es erlaubt, weil es den Anschein hat, als wäre es das Ende des Felds. War sein Feld mit einer Krautart bebaut, und er will in der Mitte eine Reihe einer anderen Krautart säen, so muss die [trennende] Furche, wie R. Jišmâël sagt, von einem Ende des Felds bis zum anderen hindurchgehen, wie R. Àqiba sagt, sechs Handbreiten lang und ebenso breit, und wie R. Jehuda sagt, eine Fussohle breit sein. IV. Säet man zwei Reihen Gurken, zwei Reihen Kürbisse und zwei Reihen ägyptischer Bohnen, so ist es erlaubt, wenn aber eine Reihe Gurken, eine Reihe Kürbisse und eine Reihe ägyptischer Bohnen, so ist es verboten; eine Reihe Gurken, eine Reihe Kürbisse, eine Reihe ägyptischer Bohnen und eine Reihe Gurken, ist nach R. Eliézer erlaubt, nach den Weisen verboten. V. Man darf Gurken und Kürbisse zusammen in eine Vertiefung pflanzen, nur muss das Eine nach der einen Seite und das Andere nach der anderen Seite sich neigen. Man neige die Ranken der einen her und die Ranken der anderen hin, denn alles, was die Weisen hierbei verboten haben, ist nur des Anscheins wegen angeordnet. VI. War sein Feld mit Zwiebeln bepflanzt, und er wünscht in der Mitte einige Reihen Kürbisse zu pflanzen, so reisse er, wie R. Jišmâël sagt, zwei Reihen aus, bepflanze eine Reihe und lasse zwei Reihen Zwiebeln zurück, dann reisse er wiederum zwei Reihen aus und bepflanze eine Reihe[2]; R. Àqiba sagt: er reisse zwei Reihen aus, bepflanze die zwei Reihen und lasse zwei Reihen von den Zwiebeln zurück, dann reisse er wiederum zwei Reihen aus und bepflanze die zwei Reihen; die Weisen sagen: wenn zwischen einer Reihe und der zweiten keine zwölf Ellen vorhanden sind, darf er die Pflanzen dazwischen

1. Der Rain zählt mit. 2. Die Reihe hat eine Breite von vier Ellen, demnach [illegible] 12 Ellen entfernt, nach R. [illegible]

nicht stehen lassen.[1] VII Kürbis neben [anderen] Kräutern [illegible] dem Kraut[2] neben Getreide lasse man einen Raum von einem Viertelkab Aussaat. Wat [illegible] Feld mit Getreide bebaut, [illegible] Mitte eine Reihe Kürbisse [illegible] so lasse man zur Bearbeitung einen Raum von sechs Handbreiten [illegible] R. Jose sagt [illegible] Bearbeitung einen Raum von vier Ellen. [illegible] Wat [illegible] Weinstock [illegible] Weinstock lässt man zur **Bearbeitung nur sechs Handbreiten, während man dem** [illegible] Kürbis [illegible] Raum von einem Viertelkab Aussaat lasse. R. Meïr sagt im Namen R. Jišmaëls [illegible] Kürbisse [illegible] Aussaat [illegible] R. Jose b. Haḥoṭeph Ephrathi sagt im Namen R. Jišmaëls [illegible] Kürbisse sich auf der Aussatfläche eines Kor Aussaat befinden, darf man auf diese Aussatfläche keine Sämereien säen.

VIERTER ABSCHNITT.

DIE Platte des Weinbergs muss wie die Schule Šammajs sagt [illegible] Ellen, wie die Schule Hillels sagt, sechzehn Ellen haben.[1] Das Vorland des Weinbergs muss, wie die Schule Šammajs sagt, sechzehn Ellen, wie die Schule Hillels sagt, zwölf Ellen haben. Was heisst die Platte des Weinbergs? — was in der Mitte des Weinbergs zugrunde ging. Sind da keine sechzehn Ellen vorhanden, so darf man keine Sämereien darauf säen; sind da sechzehn Ellen vorhanden, so lasse man den Raum zur Bearbeitung frei und besäe den Rest. II. Was heisst Vorland des Weinbergs? — was zwischen dem Zaun und dem Weinberg liegt. Sind da keine zwölf Ellen vorhanden, so darf man keine Sämereien darauf säen; sind da zwölf Ellen vorhanden, so lasse man den Raum zur Bearbeitung frei und besäe den Rest. III R. Jehuda sagte: Ein solches ist ja nur der Rand des Weinbergs, was aber heisst Vorland des Weinbergs? — [der Raum] zwischen zwei Weinbergen. **Welcher Zaun wird als Abgrenzung betrachtet? — der** zehn Handbreiten hoch ist, und welcher Graben? — **der zehn Handbreiten tief und vier breit ist. IV. Ein** [illegible] von Staken zu Staken keine drei Handbreiten, dass eine Ziege durchgehen könnte, [illegible] wird als Scheidewand betrachtet. Wenn in einem Zaun ein Riss bis zehn Ellen vorhanden ist, [illegible] so ist es verboten, gegenüber dem Riss zu säen. Sind mehrere [illegible] verboten, wenn das [illegible] so ist es erlaubt, wenn das Stehende mehr ist als das Eingebrochene [illegible] V Wenn jemand eine Reihe von fünf Weinstöcken pflanzt, so [illegible] die Schule Šammajs sagt [illegible] Weinberg; die Schule Hillels sagt: es ist nur dann ein Weinberg, [illegible] der innerhalb der vier Ellen[7] Sämereien ge[illegible] Reihen gepflanzt ist [illegible] wie die Schule Hillels sagt, zwei [illegible] die Schule Šammajs sagt, eine Reihe [illegible] gemacht [illegible] und einen als Schweif [illegible] gemacht. VI Pflanzt man zwei [Weinstöcke] gegenüber zweien und einen als Schweif

יקיים[14] את הזרע של בנתיים: VII ידלעת בירק בירק ובתבואה נותנין לה בית רובע היתה שדהו זרועה תבואה ובקש ליטע לתוכה שורה של דלועין נותנין לה[15] עבודתה ששה טפחים ואם הגדילה יעקר מלפניה רבי יוסי אומר נותנין לה עבודתה ארבע אמות אמרו לו התחמיר זו מן הגפן אמר להן מצינו שזו חמורה מן הגפן שלגפן יחידית נותנין לה עבודתה ששה טפחים ולדלעת יחידית[16] נותנין לה בית רובע רבי מאיר[17] אומר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית סאה לא יביא זרע לתוך בית סאה רבי יוסי בן החוטף אפרתי אמר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית כור לא יביא זרע לתוך בית כור:

VIERTER ABSCHNITT.

קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות ובית הלל אומרים שש עשרה אמה מחול הכרם בית שמאי אומרים שש עשרה אמה ובית הלל אומרים שתים עשרה אמה ואיזו היא קרחת הכרם כרם שחרב[1] מאמצעו אם אין שם שש עשרה אמה לא יביא זרע לשם[2] היו שם שש עשרה אמה נותנין לה עבודתה וזורע את המותר: II איזו היא מחול הכרם בין כרם לגדר אם אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם[3] היו שם שתים עשרה אמה נותנין לו עבודתו וזורע את המותר: III רבי יהודה אומר אין זה אלא גדר הכרם[4] ואיזו היא מחול הכרם בין שני[5] הכרמים ואיזה הוא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים והריין שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה: IV מחיצת הקנים אם אין בין קנה לחברו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי הרי[6] זו כמחיצה וגדר שנפרץ עד עשרה אמות הרי[7] היא כפתח יתר מיכן כנגד הפרצה אסור נפרצו בו פרצות הרבה אם העומד מרובה על הפרוץ מותר ואם הפרוץ מרובה על העומד כנגד הפרצה אסור: V הנוטע שורה של חמש גפנים בית שמאי אומרים כרם ובית הלל אומרים אינו כרם עד[7] שיהו שם שתי שורות לפיכך הזורע ארבע אמות שבכרם בית שמאי אומרים קידש שורה[8] אחת ובית הלל אומרים קידש שתי שורות: VI הנוטע שתים כנגד

14 M זרע שבינ 15 M עבי 16 M נות' לה 17 M משום ר' שמעון או'.

1 B באמצ 2 M היה 3 B היה 4 B ואיזה 5 M כרמים 6 M הוא 7 M שיהא 8 M אחת.

[illegible] M. 1 ... 6 Handbreiten [illegible] 2 Ellen [illegible] 6 Z. Bearbeitung des [illegible] 4 [illegible]

שתים ואחת יוצאת זנב הרי זה כרם שתים כנגד שתים[9]ואחת [10]בינתים או שתים כנגד שתים[9]ואחת באמצע אינו כרם עד שיהו שתים[11]כנגד שתים[12]ואחת יוצאת זנב: VII הנוטע שורה אחת בתוך שלו ושורה אחת בתוך של חברו ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע וגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים הרי אלו מצטרפות גבוה מעשרה טפחים אינן מצטרפות רבי יהודה אומר אם ערסן מלמעלה הרי אלו מצטרפות: VIII הנוטע שתי שורות אם אין ביניהם שמונה אמות לא יביא זרע לשם היו שלש אם אין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה לא יביא זרע לשם רבי אליעזר בן יעקב אומר משום [13]חנינא בן חכינאי אפילו חרבה האמצעית ואין בין שורה לחברתה[14]שש עשרה אמה לא יביא זרע לשם שאלו מתחלה נטען[15]הרי זה מותר בשמונה אמות:

Bb.82b IX הנוטע את כרמו[16]שש עשרה[17]אמה על שש עשרה אמה מותר להביא זרע לשם אמר רבי יהודה מעשה [18]בצלמין [19]באחד שנטע את כרמו[20]על שש עשרה [21]שש עשרה אמה והיה הופך שער שתי שורות לצד אחת וזורע את הניר ובשנה האחרת היה הופך את השער למקום[22]אחר וזורע את הבור

ib.83a ובא מעשה לפני חכמים והתירו °רבי מאיר ורבי שמעון [23]אומרים אף הנוטע את כרמו על שמנה[24]אמות[25]מותר:

FÜNFTER ABSCHNITT.

כרם שחרב אם יש בו [1]ללקט עשר גפנים לבית סאה ונטועות כהלכתן הרי זה נקרא[2]כרם כרם דל שהוא נטוע ערבוביא אם יש בו לכוין שתים[3]כנגד שלש הרי זה כרם ואם לאו אינו כרם רבי מאיר אומר הואיל והוא נראה כתבנית [4]הכרמים הרי זה כרם:

Er.3b Bb.37b 83a102b II °כרם שהוא נטוע על פחות [5]פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים[6]רואין את האמצעיות כאלו אינן: III חריין שהוא עובר בכרם עמוק עשרה ורחב ארבעה רבי אליעזר בן יעקב אומר אם היה[7]מפולש מראש [8]הכרם ועד [9]סופו הרי זה נראה כבין שני כרמים וזורעים בתוכו ואם לאו הרי הוא כגת והגת שבכרם עמוקה עשרה[10]ורחב ארבעה רבי אליעזר אומר זורעים בתוכה וחכמים אוסרים[11]שומרה שבכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבע זורעין [12]בתוכה ואם היה שער כותש אסור: IV גפן

N 9 ואחד ‖ M 10 —בינ׳...ואחת ‖ B 11 נגד ‖ PN 12 ואחד יוצא ‖
M 13 חנניה N 14 חמשה | M 15 היה מו׳ ‖ M 16+על ‖ M 17
— אמה על | M B 18 בצלמון | M 19 — באחד | M 20 — על
M 21 + על. P שש עשרה | M 22 הזרע. N אחד | N P 23
אומר M 24 + שמנה | M 25—מותר.
M 1 + כדי ‖ B 2 כרם דל כרם. N — דל | B 3 נגד | M 4
כרמ׳ M 5 — פחות | M 6+כרם ו | M 7 — מפולש | M 8+מן.
M 9 ראשו | M 10 ורחבה M 11 שומירה ‖ M 12 בראשה.

auslaufend, so ist dies ein Weinberg, wenn zwei gegenüber zweien und einen dazwischen oder zwei gegenüber zweien und einen in der Mitte, so ist dies kein Weinberg; es muss durchaus zwei gegenüber zweien und einer als Schweif auslaufend sein. VII. Wenn jemand eine Reihe auf seinem Grundstück pflanzt und eine Reihe auf dem seines Nachbars, so werden sie, obgleich sich dazwischen ein Privatweg oder ein öffentlicher Weg oder ein Zaun niedriger als zehn Handbreiten, befindet, vereinigt, wenn ein höherer als von zehn Handbreiten so werden sie nicht vereinigt. R. Jehuda sagt: hat er sie oben gewölbartig verflochten, so werden sie vereinigt. VIII. Wenn jemand zwei Reihen pflanzt und dazwischen keine acht Ellen vorhanden sind, so darf er da keine Sämereien säen, waren es drei, so darf man, falls von einer Reihe bis zur anderen keine sechzehn Ellen vorhanden sind, dazwischen keine Sämereien säen. R. Eliêzer b. Jâqob sagt im Namen des R. Ḥanina b. Ḥakhinaj: selbst wenn die mittelste [Reihe] zugrunde gegangen ist, darf man, falls von einer Reihe bis zur anderen keine sechzehn Ellen vorhanden sind, dazwischen keine Sämereien säen, obgleich dies mit acht Ellen erlaubt wäre, hätte man von vornherein so gepflanzt. IX. Wenn jemand seinen Weinberg in Zwischenräumen von je sechzehn Ellen bepflanzt[1], so ist es erlaubt, die Zwischenräume zu besäen. R. Jehuda erzählte: Es ereignete sich, dass jemand in Çalmin seinen Weinberg in Zwischenräumen von je sechzehn Ellen gepflanzt hatte und die Zweige von je zwei Reihen zusammengezogen und den Acker besäet hat; im nächsten Jahr zog er die Zweige nach der entgegengesetzten Seite zusammen und besäete das [im Vorjahr] Brachgelegene. Die Sache kam vor die Weisen und sie erlaubten dies. R. Meïr und R. Šimôn sagen: auch wenn jemand seinen Weinberg in Zwischenräumen von je acht Ellen pflanzt, ist es erlaubt[2].

FÜNFTER ABSCHNITT.

EIN zugrunde gegangener Weinberg, in dem noch zehn nach Vorschrift gepflanzte[3] Weinstöcke auf einer Seahfläche abzulesen vorhanden sind, heisst noch Weinberg. Ein armer[4] Weinberg, [in dem die Weinstöcke] ordnungslos gepflanzt sind, heisst Weinberg, falls sich die Stellung von zweien gegenüber dreien denken lässt, wo nicht, so ist er kein Weinberg; R. Meïr sagt: da er das Aussehen eines Weinbergs hat, so heisst er auch Weinberg. II. Ein Weinberg, der in Zwischenräumen von weniger als vier Ellen bepflanzt ist[5], heisst, wie R. Šimôn sagt, kein Weinberg; die Weisen sagen: er heisst wol Weinberg, man betrachtet die Zwischenstehenden als nicht vorhanden. III. Ein zehn [Handbreiten] tiefer und vier breiter Graben, der durch den Weinberg läuft, wird, wie R. Eliêzer b. Jâqob sagt, falls er vom Anfang des Weinbergs bis dessen Ende offen ist, als zwischen zwei Weinbergen liegend betrachtet, und man darf darin säen; wenn aber nicht, so wird er als Keltergrube betrachtet. In einem zehn [Handbreiten] tiefen und vier breiten Keltergraben darf man, wie R. Eliêzer b. Jâqob sagt, säen; die Weisen verbieten dies. Auf eine zehn [Handbreiten] hohe und vier breite Anhöhe darf man säen; wenn über derselben

1. Dh. jede Reihe ist von der nächsten sechzehn Ellen entfernt. 2. Die Zwischenräume zu besäen. 3. Vgl. Kil. iv, 6. 4. Der wenig Stöcke hat. 5. Die Reihen im Weinb. müssen von einander mind. 4 Ellen (zur Bearbeitung) entfernt sein.

Baumzweige verflochten sind, ist es verboten. IV. Wenn ein Weinstock in einem Keltergraben oder in einem Schlund gepflanzt ist, so lässt man Raum zu seiner Bearbeitung¹ und besäet den Rest. R. Jose sagt: sind dort keine vier Ellen vorhanden, so darf man da keine Samereien säen. In einem Gartenhaus darf man säen. V. Wenn jemand in einem Weinberg Kraut pflanzt oder wachsen lässt, so kann er fünfundvierzig Weinstöcke genussunfähig machen. In welchem Fall? — wenn sie in [Abständen von] je vier oder fünf [Ellen] gepflanzt sind². Sind sie in [Abständen von] je sechs oder sieben [Ellen] gepflanzt, so werden sechzehn Ellen nach jeder Seite hin genussunfähig, im Kreis, nicht im Quadrat.

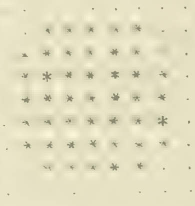

VI. Wenn jemand Kräuter im Weinberg bemerkt und spricht: „Wenn ich an diese komme, pflücke ich sie," so ist es erlaubt, „wenn ich zurückkomme, pflücke ich sie," so ist es, falls sie um ein Zweihundertstel gewachsen sind, verboten. VII. Wenn jemand durch den Weinberg geht und Saatkörner ihm entfallen, oder wenn sie mit dem Dung oder mit der Bewässerung kommen, oder, wenn jemand säet, und der Wind ihm [die Saatkörner auf den Garten] rückwärts wehet, so ist es erlaubt. Hat sie der Wind vorwärts gewehet, so sagt R. Âqiba: ist Gras hervorgewachsen, so pflüge man um, sind Aehren hervorgekommen, so vernichte man sie, sind schon Körner gereift, so verbrenne man Alles. VIII. Wenn jemand in seinem Weinberg Disteln stehen lässt, so hat er, wie R. Elièzer sagt, [den Weinberg] genussunfähig gemacht³; die Weisen sagen: genussunfähig macht nur das, was man [in betreffender Gegend] wachsen lässt. Die Irispflanze⁴, die Zaunrebe⁵ und die Königslilie, sowie alle Arten von Saaten sind im Weinberg keine Mischfrucht⁶. Hanf ist, wie R. Triphon sagt, keine Mischfrucht, wie die Weisen sagen, Mischfrucht. Der Kindos⁷ ist im Weinberg Mischfrucht.

SECHSTER ABSCHNITT.

WAS heisst eine Spalieranlage¹? — wenn man eine Reihe von fünf Weinstöcken an die Seite eines zehn Handbreiten hohen Zauns, oder an die Seite eines zehn Handbreiten tiefen und vier breiten Grabens pflanzt, einer solchen lässt man vier Ellen zur Bearbeitung. Die Schule Sammais sagt: man messe diese vier Ellen vom Stamm der Weinstöcke bis zum Feld, die Schule Hillels sagt vom Zaun bis zum Feld. R. Johanan b. Nuri sagte: Es irren alle diejenigen, welche dies⁸ sagen; vielmehr, wenn vom Stamm der Weinstöcke bis zum Zaun vier Ellen vorhanden sind, so lässt man ihm Raum zur Bearbeitung und besäet das Uebrige. Und wieviel Raum ist zur Bearbeitung des Weinstocks erforderlich? — sechs Handbreiten nach jeder Seite; R. Âqiba sagt: drei. II. Wenn eine Spalieranlage von einer Terrasse herabhängt, so erstreckt sich, wie R. Elièzer b. Jâqob sagt, falls man sie, auf der Erde stehend, ganz ablesen kann, das Verbot auf die vier [angrenzenden] Ellen, falls nicht, so erstreckt sich das Verbot nur auf den [unten] gegenüberliegenden [Platz]. R. Elièzer sagt: (auch) wenn jemand eine [Reihe] auf der Erde und eine auf der Terrasse pflanzt, so werden sie, falls diese zehn Handbreiten von der Erde hoch

שהיא נטועה בגת או בנקע נותנין לה עבודתה [13]וזורע את
המותר רבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות לא יביא זרע
לשם והבית שבכרם זורעין בתוכו: V הנוטע ירק בכרם או
[14]מקיים הרי זה מקדיש ארבעים וחמשה גפנים אימתי [15]שהיו
נטועות [16]על ארבע ארבע או [17]על חמש חמש היו נטועות [18]על
שש שש או [19]על שבע שבע הרי זה מקדיש שש עשרה אמה
לכל רוח עגולות ולא מרובעות: VI הרואה ירק בכרם ואמר
כשאגיע לו אלקטנו מותר כשאחזור אלקטנו אם הוסיף במאתים
אסור: VII היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים או שיצאו
עם הזבלים או עם המים הזורע [20]וסיערתו הרוח לאחריו מותר
[21]סיערתו הרוח לפניו רבי עקיבא אומר אם עשבים יופך ואם
אביב ינפץ ואם הביאה דגן תדלק: VIII המקיים קוצים *Sab 14 Bb.157*
בכרם רבי אליעזר אומר קדש וחכמים אומרים לא קדש אלא
דבר שכמוהו מקיימין הארוס [22]והקיסים ושושנת המלך וכל
מיני זרעים אינם כלאים בכרם הקנבס רבי טרפון אומר אינו
כלאים וחכמים אומרים כלאים [23]והקינדס כלאים בכרם:

SECHSTER ABSCHNITT.

א׳ זהו עריס הנוטע שורה של חמש גפנים בצד [1]הגדר
שהוא גבוה עשרה טפחים או בצד חריץ שהוא עמוק עשרה
טפחים ורחב ארבעה נותנין לו עבודתו ארבע אמות בית שמאי
אומרים מודדין ארבע אמות מעיקר [2]הגפנים לשדה ובית הלל
אומרים מן הגדר [3]לשדה אמר רבי יוחנן בן נורי טועים כל
האומרים [4]כן אלא אם יש שם ארבע אמות [5]מעיקר גפנים ולגדר
נותנין לו את עבודתו וזורע את המותר וכמה [6]היא עבודת הגפן
ששה טפחים לכל רוח רבי עקיבא אומר שלשה: II עריס
שהוא יוצא מן המדרגה רבי אליעזר בן יעקב אומר אם עומד
בארץ ובוצר את כולו הרי זה אוסר ארבע אמות בשדה ואם
לאו אינו אוסר אלא כנגדו רבי [7]אליעזר אומר אף הנוטע אחת
בארץ ואחת במדרגה אם גבוה [8]מן הארץ עשרה טפחים אינה

13 M +ד׳ אמות | 14 M המקיים | 15 M בזמן שהן | 16 M P ד׳ על ד׳ | 17 M ה׳ על ה׳ | 18 M ו׳ על ו׳ | 19 M ז׳ על ז׳ | 20 P N וסוע׳ | 21 N P סיעתו | 22 B והקיסוס | 23 M והקנדס. B והקינרס.
1 M גדר | 2 M גפני׳ ולש׳ | 3 M ולש׳ | 4 M כך | 5 M — מע״ג ולגדר | 6 B הוא | 7 V אליעזר | 8 M — מן הארץ.

1 [illegible] 2 Wenn die Weinstöcke [illegible] je 4 Ellen entfernt sind, so werden (16 Ellen nach jeder Richtung) [illegible] ebenfalls 45 verboten. 3 [illegible] bei einer Entfernung von 5 Ellen werden des Anscheins wegen [illegible] 4 Nach AA Ingwer, Krausemünze. 5 Nach Bezeichn. [illegible] 6 [illegible] 7 *Kindos*, [illegible] wohlriechende Pflanze. 8 Dass nach der Schule Hs [illegible]

מצטרפת עמה ואם לאו הרי זו מצטרפת עמה: III המדלה את הגפן על מקצת[9]אפיפירות לא יביא זרע[10]אל תחת המותר אם הביא לא קדש ואם הלך החדש אסור וכן המדלה על מקצת אילן סרק: IV המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל מותר להביא זרע אל תחת המותר ואם הלך החדש יחזירנו מעשה שהלך רבי יהושע אצל ר׳ ישמעאל לכפר עזיז והראהו גפן[11]מודלה על מקצת תאנה אמר לו מה אני להביא זרע אל תחת המותר אמר לו מותר והעלהו משם לבית [12]המגנייה והראהו גפן שהוא מודלה על מקצת הקורה [13]וסדן של שקמה ובו קורות הרבה אמר לו תחת [14]הקורה זו אסור והשאר מותר: IV איזהו אילן סרק כל שאינו עושה פירות רבי מאיר אומר הכל אילן סרק חוץ מן הזית והתאנה רבי יוסי אומר כל שאין כמוהו נוטעין שדות שלמות הרי זה אילן סרק: VI פסקי ערים שמנה אמות ועוד וכל מדות שאמרו חכמים בכרם אין בהם ועוד חוץ מפסקי ערים[15]אלו הן פסקי ערים ערים שחרב [16]מאמצעו ונשתיירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן אם יש שם שמנה אמות לא יביא זרע לשם שמונה [17]אמות ועוד נותנין לו כדי עבודתו וזורע את המותר: VII ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך[18]הקרן וכלה נותנין לו עבודתו וזורע את המותר רבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות לא יביא זרע לשם: VIII הקנים היוצאים מן הערים וחס עליהם לפסקן כנגדן מותר עשאן כדי שיהלך עליהן [19]החדש אסור: IX הפרח היוצא מן הערים רואין אותו כאלו[20]מטוטלת תלויה בו[21]כנגדו אסור וכן בדלית המותח זמורה מאילן לאילן תחתיה אסור ספקה בחבל או בגמי תחת הספק מותר עשאו כדי שיהלך עליו החדש אסור:

SIEBENTER ABSCHNITT.

Bh 19b המבריך את הגפן בארץ אם אין עפר על גבה שלשה טפחים לא יביא זרע עליה אפילו הבריכה בדלעת או בסילון הבריכה בסלע אף על פי שאין עפר על גבה אלא

ib 83b שלש אצבעות מותר להביא זרע עליה הארכובה שבגפן אין

9 M אפיפיורות 10 M — אל 11 M + שהיא 12 M המגניא 13 M בתוך סדן 14 M קורה 15 M- א״ה פסק׳ ערים 16 M באמצע 17 M — אמות 18 M N קרן 19 N בחדש 20 M מטולטלת || 21 M כנגדן.

ist, nicht vereinigt, wenn nicht, so werden sie vereinigt. III. Wenn jemand Weinranken auf einen Teil des Spaliers aufzieht, so säe er auch unter dem Rest keine Sämereien; hat er bereits gesäet, so sind sie nicht genussunfähig, sind sie zugewachsen, so ist es verboten. Ebenso ist es, wenn jemand sie auf einen Teil eines leeren Baums aufzieht. IV. Wenn jemand Weinranken auf einen Teil eines Fruchtbaums aufzieht, so ist es erlaubt, unter den Rest Sämereien zu säen; sind sie zugewachsen, so biege man sie zurück. Es ereignete sich, dass R. Jehošuâ zu R. Jišmâêl nach Kephar Âziz ging, und dieser ihm einen Weinstock zeigte, der auf einem Teil eines Feigenbaumes aufgezogen war. Darauf sprach er zu ihm: Darf ich unter dem Rest Sämereien säen? Jener erwiderte: Dies ist erlaubt. Von dort brachte er ihn nach Beth Hameganja und zeigte ihm einen Weinstock, der auf einem Teil eines Balkens und des Sykomorenstumpfs aufgezogen war, an dem noch viele andere Balken befestigt waren. Jener sprach: Unter diesem Balken ist es verboten, unter den anderen ist es erlaubt. V. Welcher heisst leerer Baum? — jeder, der keine Früchte trägt; R. Meïr sagt: alle Bäume ausser dem Olivenbaum und dem Feigenbaum heissen leere; R. Jose sagt: jeder [Baum], mit dem man nicht ganze Felder bepflanzt, heisst ein leerer. VI. Die Teile einer Spalieranlage erfordern acht Ellen und einen Ueberschuss[1]. Alle Masse, die die Weisen bezüglich des Weinbergs angeordnet haben, erfordern keinen Ueberschuss, ausgenommen die Teile der Spalieranlage. Teile einer Spalieranlage entstehen, wenn eine Spalieranlage in der Mitte zugrunde gegangen, und fünf Weinstöcke auf der einen Seite und fünf Weinstöcke auf der zweiten Seite geblieben sind; sind dazwischen acht Ellen frei, so darf man da keine Sämereien säen, wenn aber acht und ein Ueberschuss, so lässt man einen Platz zur Bearbeitung frei und besäet den Rest. VII. Wenn eine Spalieranlage von einer Wand in einem Winkel vorspringt und dann ausläuft, so lässt man einen Platz zu deren Bearbeitung und besäet den Rest. R. Jose sagt: sind keine vier Ellen vorhanden, so darf man da keine Sämereien säen. VIII. Wenn Spalierstäbe aus der Spalieranlage hervortreten und man sie aus Schonung[2] nicht abschneiden will, so ist es erlaubt, [unten] gegenüber [zu säen]; [wenn man sie stehen lässt,] damit sich an ihnen die jungen Reben heraufwinden, so ist es verboten. IX. Wenn aus der Spalieranlage eine Ranke ausläuft, so betrachtet man es, als hinge ein Senkblei an ihr, und unten gegenüber ist es verboten; ebenso bei einer einzigen aufgezogenen Weinrebe. Wenn man eine Ranke von einem Baum zum anderen ausspannt, so ist es darunter [zu säen] verboten; hat man sie mit einem Strick oder Bast ergänzt[3], so ist es unterhalb der Ergänzung erlaubt; hat man es gethan, damit sich darauf die jungen Reben aufwinden, so ist es verboten.

SIEBENTER ABSCHNITT.

WENN jemand eine Weinrebe durch die Erde senkt, so darf er, falls über derselben keine drei Handbreiten Erde vorhanden sind, über derselben keine Sämereien säen, nicht einmal, wenn er sie durch einen Kürbis oder durch eine Rinne senkt. Senkt er sie durch einen Felsen, so ist es erlaubt, darüber Sämereien zu säen, wenn darüber auch nur drei Fingerbreiten Erde vorhanden ist. Bei einem Senker

1. Eine Handbreite. 2. Man beabsichtigt nicht, sie als Spalier zu benutzen [illegible]

[illegible] man vom zweiten Stamm. II. Wenn jemand [illegible] Weinstöcke (durch die Erde) senkt, und die Wurzeln sichtbar bleiben, so werden sie, wie R. Eleázar b. R. Çadoq sagt, falls zwischen ihnen [der Raum] von vier bis acht Ellen vorhanden ist, vereinigt[1], wenn nicht, so werden sie nicht vereinigt. An einem verdorrten Weinstock ist es [zu säen] verboten, derselbe macht aber nicht genussunfähig. R. Meír sagt, auch [illegible] Baumwollstaude [im Weinberg zu pflanzen] ist verboten, [illegible] macht aber nicht genussunfähig. R. Eleázar b. R. Çadoq sagt in dessen Namen: auch über dem [gesenkten] Weinstock ist es nur [zu säen] verboten, [illegible] macht aber nicht genussunfähig. III. An folgenden [Stellen] ist das Säen verboten, doch wird die Frucht dadurch nicht genussunfähig: auf dem Rest[2] einer [illegible] Stelle im Weinberg, auf dem Rest des [illegible][3] im Weinberg, auf dem Ueberschuss [illegible] einer Spalierlaube[4], auf dem Rest der Spaliere[5]. Säet man aber unter dem Weinstock, innerhalb des Raums zur Bearbeitung des Weinstockes und innerhalb der vier Ellen des Weinbergs, so ist die Frucht genussunfähig. IV–V. Wenn jemand mit seinem Weinstock das Getreide seines Nachbars bedeckt[?], so hat er es genussunfähig gemacht und ist zur Entschädigung verpflichtet. R. Jose und R. Šimón sagen: Der Mensch kann nicht genussunfähig machen, was nicht ihm gehört. [V.] R. Jose erzählte: Es ereignete sich einst, dass jemand seinen Weinberg im Siebentjahr besäete; da kam die Sache vor R. Áqiba, und er sagte: Der Mensch kann nicht genussunfähig machen, was nicht ihm gehört[6]. VI. Wenn ein Gewaltthäter einen [geraubten] Weinberg besäet und ihn dann verlassen hat, so mähe [der Besitzer das Gesäete] selbst am Fest[mittel]tag ab. Bis wieviel ist er verpflichtet, den Tagelöhnern [eventuell] überzuzahlen[7]? — bis zu einem Drittel. [Verlangen sie] mehr, so mähe er gewohnheitsmässig, selbst wenn es sich bis nach dem Fest verzögert. Wann geht er in den Besitz des Gewaltthäters über? — sobald [der Name des Besitzers] in Vergessenheit kommt. VII. Wenn der Wind Weinstöcke auf Getreide geneigt hat, so verzäune man sie sofort; war man verhindert, so ist es erlaubt. Wenn sich das Getreide nach dem Weinstock hinneigt — ebenso Kräuter —, so biege man es zurück, es wird dadurch überhaupt nicht genussunfähig. Von wann an ist das Getreide geeignet, genussunfähig zu werden[8]? — sobald es wurzelt; Weinbeeren? — sobald sie die Grösse einer weissen Bohne erreicht haben. Getreide, das schon vollständig getrocknet ist, sowie Weinbeeren, die vollkommen reif sind, sind nicht mehr geeignet, genussunfähig zu werden. VIII. Ein durchlochter Pflanzentopf in einem Weinberg macht ihn genussunfähig, ein undurchlochter macht ihn nicht genussunfähig. R. Šimón sagt: beide sind verboten, machen ihn aber nicht genussunfähig. Wenn jemand einen durchlochten Pflanzentopf durch einen Weinberg[7] getragen hat, so ist er[8], falls er um ein Zweihundertstel zugenommen hat, verboten.

מודדין [1]לה אלא מן העיקר השני: II המבריך שלשה גפנים ועקריהם נראים רבי [2]אלעזר ברבי צדיק אומר אם יש ביניהם מארבע אמות ועד שמנה הרי אלו מצטרפות ואם לאו אינן מצטרפות גפן שיבשה אסורה [3]ואינה מקדשת רבי מאיר אומר אף צמר גפן אסור ואינו מקדיש רבי [2]אלעזר ברבי צדוק אומר משמו אף על גבי הגפן אסור ואינו מקדיש: III אלו [4]אוסרין ולא מקדישין מותר חרבן הכרם מותר מחול הכרם מותר פסקי ערים מותר [5]אפיפירות אבל תחת הגפן ועבודת הגפן וארבע אמות שבכרם הרי אלו מקדישות: IV – V המסכך [6]את גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה קדש וחייב באחריותו [7]רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית ובא מעשה לפני רבי עקיבא ואמר אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: VI האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו קוצרו אפילו במועד עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש יתר מכאן קוצר כדרכו והולך אפילו לאחר המועד מאימתי [8]הוא נקרא אנס משישקע: VII הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד אם ארעו אונס מותר תבואה שהיא נוטה תחת הגפן וכן בירק מחזיר ואינו מקדיש מאימתי תבואה מתקדשת [9]משתשריש וענבים משיעשו כפול הלבן תבואה שיבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן [10]אין מתקדשות: VIII עציץ נקוב מקדיש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדיש [11]ורבי שמעון אומר זה וזה [4]אוסרין ולא מקדישין °המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף [12]במאתים אסור:

ACHTER ABSCHNITT.

כלאי הכרם אסורין מלזרוע [1]°ולקיים ואסורין בהנאה כלאי זרעים אסורין מלזרוע ומלקיים ומותרין באכילה [2]וכל שכן בהנאה כלאי בגדים מותרין בכל דבר ואינן אסורין אלא

M 1 לה — M 2 אליעזר 3 P N אינה 4 M אסורין 5 M אפיפיורות. V אפיפריות 6 M — את 7 M — רבי...שלו 8 M הוא 9 M משתשליש 10 M N אינן 11 M + בכרם 12 M מאתים.

M 1 ומלקיים 2 M — וכ״ש בהנאה.

ACHTER ABSCHNITT.

MISCHFRUCHT darf man im Weinberg weder säen, noch stehen lassen, auch ist die Nutzniessung derselben verboten[?]; Mischfrucht anderer Pflanzen darf man weder säen, noch stehen lassen, man darf sie aber essen und [illegible]. Mischgewebe ist zu jedem Behuf erlaubt, verboten ist nur, sich damit zu bekleiden [illegible]

[illegible]

מללבוש כלאי בהמה מותרין לגדל ולקיים ואינן אסורין אלא מלהרביע כלאי בהמה אסורין זה[3]בזה: II בהמה עם בהמה וחיה עם חיה בהמה עם חיה וחיה עם בהמה טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה אסורין לחרוש ולמשוך ולהנהיג: III °המנהיג סופג את (Bm 31b) הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים רבי מאיר פוטר והשלישית[4] שהיא קשורה לרציעות אסורה: IV אין קושרין את הסוס לא[5]לצדדי הקרון ולא לאחר הקרון ולא את[6]הלובדקס לגמלים °רבי יהודה אומר כל הנולדים מן הסוס אף על פי (Hol 79a) שאביהן חמור מותרין זה עם זה[7]וכן הנולדים מן החמור אף על פי שאביהם סוס מותרין זה עם זה אבל הנולדין מן הסוס עם הנולדים[8]מחמור אסורין זה עם זה: V הפרוטיות אסורות והרמך מותר[9]ואדני השדה חיה רבי יוסי אומר מטמאות באהל כאדם הקופד והולדת הסניים חיה הולדת הסניים רבי יוסי אומר[10]בית שמאי[11]אומרים מטמא כזית במשא וכעדשה במגע: VI °שור בר מין בהמה ורבי יוסי אומר מין חיה כלב מין חיה (Hol 80a) רבי מאיר אומר מין בהמה חזיר מין בהמה ערוד מין חיה הפיל והקוף מין חיה °ואדם מותר עם כולם למשוך ולחרוש[12]ולהנהיג: (Sab 54a, Bj 54b)

NEUNTER ABSCHNITT.

אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים °ואינו (Sab 27b) מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים אין הכהנים לובשין לשמש [1]בבית המקדש אלא צמר ופשתים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה[2]בזה אם רוב מן הגמלים מותר ואם רוב מן הרחלים אסור מחצה[3]למחצה אסור וכן הפשתן והקנבס שטרפן זה [2]בזה: II השיריים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים מפני מראית העין הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא[4]יהיה בשרו נוגע בהם °אין עראי לכלאים °ולא (Bm 41b, Bj 11a) ילבש[5]כלאים אפילו על גבי עשרה אפילו לגנוב את המכס: III מטפחות הידים מטפחות הספרים מטפחות הספג אין בהם משום כלאים רבי[6]אלעזר אוסר ומטפחות הספרים אסורות משום כלאים: IV תכריכי המת ומרדעת[7]של חמור אין בהם משום כלאים לא יתן[8]המרדעת על כתיפו אפילו להוציא עליה[9]זבל:

3 B עם זה 4 M +היושב בקרון 5 M בצידי ולא 6 M הליבדקס. P הלובדקס. N הלוברקס 7 M וכל. N אבל 8 M מן החי׳ 9 V ואבני 10 M - בית 11 M N —אומ׳ 12 M ולהנהיג.
1 P N בית 2 M עם זה 3 B על מחצה 4 M יהא 5 M לכל׳ על 6 M אליעזר 7 M החמור 8 M + את 9 M + את ה.

Mischlinge darf man züchten und erziehen, verboten ist nur die Begattung. Mischlinge darf man mit einander nicht begatten. II. Vieh mit Vieh, Tier mit Tier, Vieh mit Tier, Tier mit Vieh, ein unreines Tier mit einem unreinen, ein reines Tier mit einem reinen, ein unreines Tier mit einem reinen und ein reines Tier mit einem unreinen darf man zusammen nicht pflügen oder ziehen lassen, auch nicht führen. III. Wer [Mischtiere] lenkt, erhält die vierzig[1] [Geisselhiebe], auch wer im Wagen sitzt, erhält die vierzig [Geisselhiebe]. R. Meïr befreit den letztern. Ein drittes[2] Tier nebenher anzubinden ist verboten. IV. Man darf ein Pferd weder zur Seite eines Rinderwagens, noch hinter denselben anbinden; ferner [spanne man] nicht einen lybischen Esel mit Kamelen zusammen. R. Jehuda sagt: Alle von einer Stute Geworfenen, wenn auch deren Vater ein Esel war, sind mit einander[3] erlaubt, ebenso alle von einer Eselin Geworfenen, wenn auch deren Vater ein Hengst war, sind mit einander erlaubt, die von einer Stute Geworfenen sind aber mit den von einer Eselin Geworfenen verboten. V. Junge Maultiere[4] sind mit einander verboten, der Rammakh[5] ist erlaubt[6]. Der Adoni-hassade[7] gehört zum Wild. R. Jose sagt: er ist[8] gleich einem Menschen im Zelt verunreinigend. Der Igel und das Wiesel gehören zum Wild. R. Jose sagt im Namen der Šammajschen Schule: wenn man ein Olivengrosses vom Wiesel trägt, oder ein Linsengrosses berührt, so ist dies verunreinigend[9]. VI. Der Auerochs gehört zum Vieh. R. Jose sagt: zum Wild. Der Hund gehört zum Wild. R. Meïr sagt: zum Vieh. Das Schwein gehört zum Vieh; der Waldesel gehört zum Wild; der Elefant und der Affe gehören zum Wild. Der Mensch darf mit allen [Tieren] zusammen ziehen, pflügen und führen.

NEUNTER ABSCHNITT.

ALS Mischgewebe verboten ist nur Wolle mit Flachs zusammen; das Aussatzmal ist nur bei Wolle und Flachs verunreinigend[10], die Priester ziehen beim Dienst im Heiligtum nur Wolle und Flachs an. Kamelhaar mit Schafwolle zusammen gehechelt, ist, falls mehr Kamelhaar dabei ist, [mit Flachs] erlaubt, falls mehr Schafwolle dabei ist, verboten, halb und halb ist verboten. Ebenso Flachs mit Hanf zusammen gehechelt[11]. II. Bei Seide und Barège[12] hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt, es ist dennoch des Anscheins wegen verboten. Bei Kissen und Polstern hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt, man darf sie aber mit blossem Leib nicht berühren. Mischgewebe darf man auch vorübergehend nicht anlegen, selbst über zehn [Kleidern] und selbst, um dem Zoll zu entgehen. III. Bei Handtüchern, bei Mäntelchen der Gesetzrolle, sowie bei Frottiertüchern hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt. R. Eleâzar verbietet es auch bei diesen. Bei Barbiertüchern ist das Mischgewebe verboten. IV. Bei Totenkleidern, bei Eselsdecken hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt; man darf aber eine solche Decke auf die Schulter nicht nehmen, selbst um auf

1 Eigentl. 39 — wegen Uebertretung eines bibl. Verbots. 2. Vgl. Maimon. z. St. 3. Nicht wie Sammter [illegible], vgl. Hol. 79a, wo ausdrücklich hervorgeht, dass RJ von der Begattung spricht. 4. Die nicht genug entwickelt sind, von denen man nicht weiss, ob sie Maultiere od. Maulesel sind. 5. Eine Art Maultier. 6. Mit dem Pferd. 7. Jeruš. (Kil. viii, 5): בר נש דטור *Bergmensch* (Bergmännchen?); ein Geschöpf, über welches in der talmud. sowie in der übrig. morgenländ. Litt. fabelhafte Erzählungen bekannt sind. Wahrsch. mit Orang-Utang ident. 8. Als Leiche. 9. Letzteres findet sonst nur bei den Kriechtieren statt. 10. Vgl. Lev. 13,47. 11. Wenn mehr Flachs, so ist es mit Wolle verboten. 12. Die richt. Uebers. des כלך unklar (eine Art [illegible]) versch. Erkll. bei Rieger, Technol. u. Terminol. der Handwerke i. d. Mišnah p. [illegible], wahrsch. eine Art [illegible]

[illegible] Mist zu tragen. V Kleiderhändler dürfen [Mischgewebe] wie gewöhnlich verkaufen[1], sie dürfen aber nicht beabsichtigen, [sich] bei Sonnenschein gegen die Sonne oder im Regen gegen den Regen [zu schützen]; die Strenggläubigen aber pflegen es auf einem Stab zu tragen. VI Schneider nähen es wie gewöhnlich, sie dürfen aber nicht beabsichtigen, [sich] bei Sonnenschein gegen die Sonne oder im Regen gegen den Regen [zu schützen]; die Strenggläubigen pflegen es beim Nähen auf dem Boden zu halten. VII Man darf kein Umschlagetuch[?] und Hüllen anlegen, seine wollenen Bettdecken und Filzhüte anlegen, bevor man sie untersucht hat. R. Jose sagt: [illegible] die von den Küstenstädten und aus den überseeischen Ländern kommen, braucht man nicht zu untersuchen, weil sie vermutlich mit Hanf angefertigt sind. Bei Pantoffeln hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt. VIII Als Mischgewebe verboten ist nur, was [illegible] gesponnen und gewebt ist, denn es heisst: *Du sollst Mischgewebe nicht anziehen*, eine Sache, die gekrempelt, gesponnen und gezwirnt ist. R. Simon b. Eleazar sagt: er[?] wendet sich ab und lässt seinen Vater im Himmel sich abwenden. IX Filz ist verboten, weil er gekrempelt ist. Eine Wollenfranse an einem Linnengewand ist verboten, weil dies wie angewebt aussieht. R. Jose sagt: purpurwollene Gurte sind verboten[8], weil man sie gewöhnlich anheftet, bevor man sie umbindet. Man knüpfe nicht einen wollenen Strick an einen leinenen, um ihn um die Lenden zu binden, selbst wenn ein Lederriemen dazwischen ist. X. Die Zeichen der Krempler und der Wäscher sind als Mischgewebe verboten. Wenn jemand einen einzigen Nadelstich macht, so heisst dies keine Anheftung, das Gesetz vom Mischgewebe hat dabei nicht statt, und wer ihn am Sabbath herauszieht, ist straffrei. Hat man beide Enden [des Fadens] nach einer Seite durchgezogen, so heisst dies eine Anheftung, hierbei hat das Gesetz vom Mischgewebe statt, und wer ihn am Sabbath herauszieht, ist strafbar. R. Jehuda sagt: erst wenn man einen dritten [Stich] macht. Ein Sack oder eine Tasche werden bezüglich des Mischgewebes mitgerechnet.

V °מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועים מפשילין במקל: VI תופרי כסות תופרין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועים תופרים בארץ: VII [10]הברסין והברדסין והדלמטיקיון ומנעלות הפינון לא ילבש בהן עד שיבדוק רבי יוסי אומר[1]הבאים מחוף הים וממדינת הים אינן צריכין בדיקה מפני שחזקתן בקנבוס ומנעל של [11]זרד אין בו משום כלאים: VIII אין אסור משום כלאים אלא °טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי [12]ונוז רבי שמעון בן אלעזר אומר נלוז ומליז הוא [13]את אביו שבשמים עליו: IX הלבדים אסורין מפני שהם שועים פיף של צמר בשל פשתן אסור מפני[14]שהם חוזרין בארוג רבי יוסי אומר משיחות של ארגמן אסורות מפני שהוא מולל עד[15]שלא קושר לא יקשור[16]סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו את מתניו אף על פי שהרצועה באמצע: X אותות הגרדין ואותות [17]הכובסין אסורות משום כלאים התוכף תכיפה אחת אינה חיבור ואין בה משום כלאים והשומטה בשבת פטור עשה [18]שני ראשיה לצד אחד חיבור ויש בה משום כלאים והשומטה בשבת חייב רבי יהודה אומר עד שישלש השק והקופה מצטרפין לכלאים:

Sab. 40b Pes. — Nid. Dt. — Sab. Jab. Men.

M 10 הבדסין || M 11 זרב || M 12 +וארוג || M 13 —את || M 14 שחוזרין לארוג || M 15 שהוא || M 16 כרק || M 17 של כובסין אסורין || M 18 שתי ראשי בצד.

מסכת שביעית

WIE lange darf man das Baumfeld im Vorsiebentjahr pflügen? — Die Schule Sammajs sagt: so lange es für die [diesjährige] Frucht [illegible]. Die Schule Hillels sagt: bis zum Versammlungsfest[?]. Die Worte dieser kommen den Worten [illegible] II Welches heisst Baumfeld? — das drei Bäume auf einem Vierzigstel eines Seah Aussaat hat. [illegible] einen Feigenkuchen von sechzig italischen Minen hervorzubringen, so pflüge man ihretwegen [illegible]

°עד אימתי חורשין [1]בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו: II איזהו שדה האילן כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים

M 1 שדה.

krempeln שוע [illegible] שעטנז [illegible] 4 Dt 22,11 [illegible] [illegible] [illegible] נוז [illegible] נרוז [illegible] Mittel [illegible] über einem [illegible]

[illegible] פלדס [illegible] ברדס [illegible]

[illegible]

כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין להן אלא[2]מלא
האורה וסלו חוצה לו: III אחד אילן סרק ואחד אילן
מאכל רואין אותן כאילו הם תאנים אם ראוין לעשות ככר
דבלה של ששים מנה באיטלקי חורשין כל בית סאה בשבילן
פחות מיכאן אין חורשין להם אלא[3]לצרכן: IV היה אחד
עושה ככר דבלה[4]ושנים אין עושין או שנים עושין[5]ואחד אינו
עושה אין חורשין להם אלא לצרכן עד שיהיו משלשה ועד
תשעה היו עשרה מעשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן
Ex 34,21 עושין חורשין כל בית סאה בשבילן שנאמר °בחריש ובקציר
Rh 9a M 13b תשבת °אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית אלא חריש
Mak 9b של ערב שביעית[6]שהוא נכנס בשביעית וקציר של שביעית
ib. Men 72a שהוא יוצא[7]למוצאי של שביעית°רבי ישמעאל אומר מה חריש
Bb 26b רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר: V °שלשה אילנות
של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין וחורשין כל בית סאה
בשבילן וכמה יהא ביניהם רבן[8]גמליאל אומר כדי שיהא הבקר
ib. Tan 3a עובר בכליו: VI °עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה
Suk 34a 44a חורשין כל בית סאה [9]בשבילן עד ראש השנה היו עשויות
M 13b Zeb 110b שורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן:
VII הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה רבן שמעון
בן גמליאל אומר [10]כל עשרה דלועים לבית סאה חורשים כל
בית סאה עד ראש השנה: VIII עד אימתי נקראו נטיעות
רבי[11]אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו רבי יהושע אומר[12]בת
שבע שנים רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה אילן [13]שנגמם
והוציא חליפין מטפח[14]ולמטה כנטיעה מטפח[15]ולמעלה כאילן
דברי רבי שמעון:

ZWEITER ABSCHNITT.

Mq 3b °עד אימת חורשים בשדה הלבן ערב שביעית עד
שתכלה הליחה כל זמן שבני אדם חורשים ליטע[1]במקשאות
ובמדלעות אמר רבי שמעון נתת תורת כל אחד ואחד [2]בידו
אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת:
II מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה וכן

2 M — מלא " 3 M צרכן (וכן בכל הפרק) " 4 M — וב' אין עושין "
5 M — וא' אין עושה 6 M שנכנס 7 M עם מוצאי 8 M -|- שמעון
בן 9 M - בשב' 10 M — כל 11 V אליעזר 12 M עד תשע
שנים 13 M שנפגם 14 M ולמטן 15 M ולמעל'.
1 M מקשות ומדלאות 2 M לעצמו.

wegen die ganze Seàhfläche, wenn aber weniger als dies, so pflüge man[1] ihretwegen nur den Raum, den der Pflückende mit seinem Korb, wenn er ihn nach aussen hält, einnimmt. III. Sowohl ein fruchtloser Baum wie auch ein Baum essbarer Früchte wird wie ein Feigenbaum betrachtet: sind sie geeignet einen Feigenkuchen von sechzig italischen Minen hervorzubringen, so pflüge man ihretwegen die ganze Seàhfläche, wenn aber weniger als dies, so pflüge man[1] nur, wieviel sie erfordern. IV. Ist einer geeignet einen [solchen] Feigenkuchen hervorzubringen, die anderen zwei aber nicht, oder zwei sind geeignet, der eine aber nicht, so pflüge man nur, soviel sie erfordern; dies, wenn drei bis neun vorhanden sind. Sind zehn oder mehr als zehn vorhanden, so pflüge man ihretwegen die ganze Seàhfläche, ohne Unterschied, ob sie dies hervorbringen oder nicht, denn es heisst: [2]*Während der Zeit des Pflugens und des Erntens sollst du ruhen*; dies ist ja bezüglich des Pflügens und Erntens im Siebentjahr nicht nötig[3], vielmehr ist dies zu beziehen auf das Pflügen im Vorsiebentjahr, das sich in das Siebentjahr hineinzieht und auf das Ernten im Siebentjahr, das sich in das Nachsiebentjahr hineinzieht. R. Jišmâël sagt: wie das Pflügen ein Freigestelltes ist, so muss auch das Ernten ein Freigestelltes sein, ausgenommen das Ernten der Erstlingsgarbe[4]. V. Drei Bäume dreier Eigentümer werden vereinigt, und man pflügt ihretwegen [die ganze Seàhfläche. Wieviel [Raum] muss zwischen ihnen sein? R. Gamaliël sagt, dass das Rind mit seinem Gespann durchgehen kann. VI. Sind zehn Sämlinge auf einer Seàhfläche zerstreut vorhanden, so pflüge man ihretwegen die ganze Seàhfläche bis zum Neujahrsfest. Sind sie in einer geraden Reihe oder in einem Halbkreis aneinander gereiht, so pflüge man nur, wieviel sie erfordern. VII. Sämlinge und Kürbisse auf einer Seàhfläche werden zusammengerechnet. R. Šimôn b. Gamaliël sagt: sind je zehn [griechische] Kürbisse auf einer Seàhfläche vorhanden, so pflüge man die ganze Seàhfläche bis zum Neujahrsfest. VIII. Wie lange heissen sie Sämlinge? — R. Eleâzar b. Âzarja sagt, bis sie genussfrei sind[5]; R. Jehošuâ sagt: bis sieben Jahre; R. Âqiba sagt: Sämling, wie dies der Name besagt[6]. Wenn ein Baum, der abgeschnitten wurde, neue Schösslinge hervorbringt, so werden sie, falls er niedriger als eine Handbreite ist, als Schösslinge, falls er höher ist, als Baum betrachtet — Worte R. Šimôns.

ZWEITER ABSCHNITT.

BIS wie lange darf man das Getreidefeld[7] im Vorsiebentjahr pflügen? — bis die Feuchtigkeit [des Bodens] aufhört, nämlich, so lange Leute noch Gurken- und Kürbisgärten zur Beflanzung pflügen. R. Šimôn wandte ein: Du hast ja also jedem das Gesetz nach Willkür überlassen! Vielmehr, das Getreide pflüge man bis zum Pesaḥfest, das Baumfeld dagegen bis zum Versammlungsfest. II. Gurken- und Kürbisfelder darf man bis zum Neujahrsfest düngen und umgraben; ebenso das künstlich bewässerte Feld. Man darf bis

1. Um die Bäume. 2. Ex. 34,21. Dieser Vers wird als Beleg für den ersten Satz der Mischna angezogen. 3. Da dies auch an anderer Stelle (Lev. 25,4) geboten wird. 4. Vgl. Lev. 23,10 ff. Nach RJ bezieht sich der angef. Vers auf den Sabbat und weist darauf hin, dass man der Erstlingsgabe wegen den Sabb. entweihen darf. 5. Im 4. bezw. 5. Jahr, vgl. Lev. 19,23 ff. 6. [illegible] Jahr. 7. Wörtl.: weisses Feld.

[3]כבית השלחין מזבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית: III מסקלין עד ראש השנה מקרסמין מזרדין מפסלין עד ראש השנה רבי יהושע אומר כזירדה[4] וכפיסולה של חמישית כך של ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפיסולו: IV מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים ומשקין אותן עד ראש השנה רבי[5]אלעזר ברבי צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף בשביעית אבל לא[6]את העקר: V סכין את הפגים ומנקבים אותם עד ראש השנה פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית לא סכין ולא מנקבין אותן רבי יהודה אומר מקום שנהגו לסוך אינן סכין מפני שהיא עבודה מקום שנהגו שלא לסוך סכין רבי שמעון מתיר באילן מפני שהוא רשאי בעבודת האילן: VI אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע או הבריך או הרכיב[7]יעקר רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות: VII האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה: VIII רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה כיוצא בהן רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין כיוצא בהם רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין[8]משתרמלו לפני ראש השנה: IX הבצלים[9]הסריסים ופול המצרי שמנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה ושל בעל[10](הבית) שמנע מהם[11]מים שתי עונות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שלש: X הדלועין שקיימן לזרע אם הקשו לפני ראש השנה ונפסלו מאוכל אדם[12]מותר לקיימן בשביעית ואם לאו[13]אסור לקיימן בשביעית התמרות שלהם אסורות בשביעית ומרביצין בעפר לבן דברי רבי[14]שמעון רבי אליעזר בן יעקב אוסר ממרסין באורז[15]בשביעית רבי שמעון אומר אבל[16]אין מכסחין:

M 3 בית השי׳ מזבלין מפ׳ | P 4 וכפיסולת | B 5 אליעזר | M 6 על | M 7 ייעקר | M 8 שתירמלו | P 9 ותס. M הכרוסים | B M 10 הבית | M 11 — מים | M 12 מותרין | M 13 אסורין | M 14 ישמע׳ | M 15 — בש׳ רש״א | M 16 לא.

[zum] Neujahrsfest Maserbildungen ausscheiden, die Blätter entfernen, die Wurzel mit Erde bedecken und die Bäume beräuchern. R. Šimôn sagt: selbst im Siebentjahr darf man die welken Blätter von der Traube entfernen. III Man darf bis zum Neujahrsfest [das Feld] entsteinigen, ebenso darf man die Bäume bis zum Neujahrsfest ausschneiden, beschneiden und abkratzen. R. Jehošua sagt: wie lange das Beschneiden und das Abkratzen des fünften Jahrs reicht, so lange ist es auch im sechsten Jahr erlaubt. R. Šimôn sagt: so lange ich das Baumfeld bestellen darf, darf ich ihn auch pflegen. IV Man darf die Sämlinge bis zum Neujahrsfest mit Mist bestreichen, umwickeln, abstutzen, mit Schutzhütten versehen und begiessen. R. Eleazar b. Çadoq sagt: man darf im Siebentjahr den Wipfel begiessen, nicht aber den Stamm. V. Man darf die jungen Feigen bis zum Neujahrsfest mit Oel bestreichen und durchlöchern. Junge Feigen aus dem Vorsiebentjahr, die bis in das Siebentjahr hinein oder die aus dem Siebentjahr, die bis in das Nachsiebentjahr hinein stehen geblieben sind, darf man weder mit Oel bestreichen noch durchlöchern. R. Jehuda sagt: an einem Ort, wo es gebräuchlich ist, sie zu bestreichen, darf man sie nicht bestreichen, weil dies zur Bestellung gehört, an einem Ort, wo es nicht gebräuchlich ist, sie zu bestreichen, darf man sie wol bestreichen. R. Šimôn erlaubt dies beim Baum selbst, weil ihm[1] die Bestellung des Baumfelds erlaubt ist. VI Innerhalb dreissig Tage vor dem Neujahrsfest darf man im Vorsiebentjahr nicht mehr pflanzen, noch senken, noch pfropfen; hat man gepflanzt, gesenkt oder gepfropft, so reisse man es aus. R. Jehuda sagt: Jedes Pfropfen, das innerhalb dreier Tage nicht wurzelt, wurzelt nicht mehr. R. Jose und R. Šimôn sagen: innerhalb zweier Wochen. VII. Reis, Hirse, Mohn[2] und Sesam[3], die vor dem Neujahrsfest gewurzelt haben[4], werden wie die vorjährigen Früchte verzehntet[5] und sind im Siebentjahr erlaubt, wenn aber nicht, so sind sie im Siebentjahr verboten und werden wie die diesjährigen Früchte verzehntet. VIII R. Šimôn Šezori sagt: Die egyptische Bohne, die man von vornherein als Saat säet, gleicht hierin jenen. R. Šimôn sagt: auch die grossen Bohnen gleichen hierin jenen. R. Eleazar sagt: bei den weissen Bohnen ist dies nur der Fall, wenn vor dem Neujahrsfest Hülsen vorhanden waren. IX Schalotten und egyptische Bohnen, die man dreissig Tage vor dem Neujahrsfest nicht bewässert hat, werden wie die vorjährigen Früchte verzehntet und sind im Siebentjahr erlaubt, wenn aber nicht, so sind sie im Siebentjahr verboten und werden wie die diesjährigen Früchte verzehntet. Ebenso bezüglich eines natürlich bewässerten Feldes, bei dem man zwei Bewässerungszeiten vorbeigelassen hat — Worte R. Meïrs, die Weisen sagen: drei. X Kürbisse, die man zur Saat stehen lässt, darf man im Siebentjahr aufbewahren, falls sie noch vor dem Neujahrsfest hart und für Menschen als Speise unbrauchbar geworden sind, wenn aber nicht, so darf man sie im Siebentjahr nicht aufbewahren. Die Knospen derselben sind im Siebentjahr verboten. Man darf [im Siebentjahr] den [trockenen] Boden besprengen — Worte R. Šimôns. R. Eliézer b. Jaqob verbietet dies. Man darf im Siebentjahr Reisfelder bewässern. R. Šimôn sagt: man darf sie aber nicht entblättern.

[illegible]
[illegible]

DRITTER ABSCHNITT.

מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות[1]משיפסקו[2]עוברי עבירה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר משייבש המתוק רבי יוסי אומר משיקשר: II עד כמה מזבלין עד שלש שלש אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות רבי שמעון אומר אף על האשפתות: III עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות[3]לבית סאה יתר מכאן[4]מחציב דברי רבי שמעון וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה °עושה אדם את זבלו אוצר רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה היה לו דבר[5]מועט מוסיף עליו והולך רבי אלעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע: IV המדייר את שדהו[6]עושה סהר לבית סאתים עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית נמצא מדייר בית ארבעת סאין רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונת סאין היתה כל שדהו בית ארבעת סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן[7]הסהר ונותן לתוך שדהו כדרך המזבלין: V לא יפתח אדם מחצב בתחילה לתוך שדהו עד שיהיו בו שלש מורביות שהם שלש על שלש על רום שלש שיעורן עשרים ושבע אבנים: VI גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו שיעור גדר עשרה טפחים פחות מיכן מחצב וגוממו[8]עד פחות[9]מהארץ טפח במה דברים אמורים מתוך שלו אבל מתוך של חברו מה שהוא רוצה[10]יטול במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל: VII אבנים שזעזעתן המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ[11]וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי אלו ינטלו: VIII אין בונין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית[12]משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן לשביעית אבל בונה הוא בשביעית

Mq 4b

1 M משיפסקו 2 B עוברי עבודה "3 P X בית "4 M — מחציב V מותר 5 M ממועט 6 M ועושה כחר 7 M הסחר. 8 M עַב 9 M מן הא׳ 10 M נוטל 11 M — וכן...בארין 12 M משיפסקו גש׳.

DRITTER ABSCHNITT.

VON wann an darf man [im Siebentjahr] den Dung nach dem Dunghaufen hinausfahren? — sobald die Uebertreter[1] die Landarbeit eingestellt haben. Worte R. Meirs; R. Jehuda sagt, sobald das Süsse[2] eintrocknet, R. Jose sagt, sobald er bindet[3]. II. Wieviel Dung darf man hinausführen? — bis drei Haufen von je zehn Körben zu einem Letekh auf die Seähfläche. Man darf die Zahl der Körbe vermehren, nicht aber die der Haufen. R. Šimòn sagt, auch die der Haufen. III. Man bringe auf das Feld drei Haufen Dung für die Seähfläche, wenn mehr, so lege man sie in einen Kreis — Worte R. Šimòns, die Weisen verbieten dies, es sei denn, dass man sie drei [Handbreiten] tiefer oder drei höher legt. Man darf den Dung auch in einem Haufen sammeln, R. Meïr verbietet dies, es sei denn, dass man ihn drei [Handbreiten] tiefer oder drei höher legt. Hat man nur wenig, so thue man allmälig hinzu; R. Eleàzar b. Àzarja verbietet dies, es sei denn, dass man ihn drei [Handbreiten] tiefer oder drei höher legt, oder dass man ihn auf einen Felsen legt. IV. Wenn jemand sein Feld pferchen will, so mache er eine Hürde auf einem Acker von zwei Seäh Aussaat; dann reisse er [die Wände] an drei Seiten ab und lasse eine [mittlere] stehen[4], folglich kann er eine Ackerfläche von vier Seäh pferchen; R. Šimòn b. Gamaliël sagt: eine Ackerfläche von acht Seäh[5]. Hat das ganze Feld nur vier Seäh, so lasse man des Anscheins wegen ein Stück frei. Aus dem Pferch führe man [den Dung] nach dem Feld, nach der Vorschrift bezüglich des Düngens. V. Man darf keinen Steinbruch in seinem Feld eröffnen, falls daselbst von früher keine drei Steinhaufen, von je drei [Ellen] Länge, drei Breite und drei Höhe — das beträgt siebenundzwanzig Steine — waren. VI. Wenn eine Steinwand zehn Steine hat, von denen zwei Menschen je einen tragen müssen, so dürfen sie fortgenommen werden. Das Mass einer solchen Steinwand ist zehn Handbreiten; wenn weniger, so ist sie ein Steinbruch und man darf sie bis weniger als eine Handbreite über der Erde niederreissen. Diese Worte gelten nur bei seinem eigenen [Feld], aber aus dem seines Nächsten nehme man, wieviel man will, auch gelten diese Worte nur dann, wo man im Vorsiebentjahr noch nicht angefangen hat, hat man aber bereits im Vorsiebentjahr angefangen, so nehme man wieviel man will. VII. Steine, die der Pflug aufgewühlt hat, oder die verdeckt waren und blosgelegt wurden, dürfen weggebracht werden, falls unter ihnen zwei vorhanden sind, die von je zwei Menschen getragen werden müssen. Wenn jemand sein Feld entsteinigen will, so nehme er die oberen fort und lasse die den Boden berührenden zurück. Dasselbe gilt auch von einem Kieselgeröll oder einem Steinhaufen, man nehme die oberen fort und lasse die den Boden berührenden zurück. Wenn sich unten ein Fels oder Stroh befindet, so dürfen sie ganz fortgenommen werden. VIII. Im Vorsiebentjahr darf man, sobald der Regen aufgehört hat, keine Treppen zu den Wasserthälern mehr errichten, weil man sie dadurch zum Siebent-

1. Die im S. die Landwirthschaft nicht einstellen. 2. Bedeutung des W.s מתוק unklar; Jel. (S. b. m.) erkl. פקיעה דבקעתא *Feldspalte* od. *Feldschwamme*; nach Maim. (zSt.) ist es Name einer Pflanze, Koloquinte, das entspr. dem ... מר ... ist darunter der Dung, der die Früchte süss macht, nach Lipsch. die Feuchtigkeit der Erde, zu verstehen. 3. Erkl. ... sobald der Dung in Knoten [Knollen] zusammenklebt. 4. Und baue dann 3 Wände an ... Seite ... Wand. 5. Exclus. die erste 2 Seäh, 2 an jeder Seite.

[illegible] Jahr [illegible] man darf sie aber im Siebentjahr [illegible] [illegible] Regen aufgelöst hat einrichten, weil man sie dadurch für das Nachsiebentjahr bereitet; man darf sie auch nicht mit Schutt ausfüllen, sondern mache man [illegible] Scheidewand. Jeden Stein, den man mit Hand [illegible] ausstrecken und [illegible] darf man nehmen. IX Schulter[illegible] steine dürfen von jedem Ort genommen werden [illegible] Bauunternehmer darf von jedem Ort nehmen. Schulter[illegible] steine heissen diejenigen, welche nicht mit der Hand getragen werden können. Worte R. Meirs. R. Jose sagt: Schultersteine, wie dies der Name besagt, solche, von denen man zwei drei auf die Schulter nimmt. X Wenn jemand eine Mauer zwischen seinem Grundstück und [illegible] öffentlichen Platz bauen will, so ist es ihm erlaubt, bis auf den Felsen zu graben. Was macht er mit dem Schutt? — er schütte ihn auf einen öffentlichen Platz und [illegible] ihn nachher. — Worte R. Jehošuas. R. Aqiba sagt: wie man einen öffentlichen Platz nicht [be]schädigen darf, so darf man ihn auch nicht [be-schädigen mit der Absicht, um nachher zu] verbessern. Was macht er denn mit dem Schutt? — er häufe ihn auf sein Feld nach der Vorschrift bezüglich des Düngens. Ebenso, wenn jemand eine Grube, einen Graben oder eine Höhle gräbt.

מִשֶּׁפָּסְקוּ גְשָׁמִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקֵּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית [13]וְלֹא יִסְמוֹךְ בֶּעָפָר אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא [14]חַיִץ וְכָל אֶבֶן שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִיטְּלָהּ הֲרֵי זוֹ תִנָּטֵל: IX אַבְנֵי כָתֵף בָּאוֹת מִכָּל מָקוֹם [15]וְהַמְּקַבְּלָן מֵבִיא מִכָּל מָקוֹם וְאֵלּוּ הֵם אַבְנֵי כָתֵף כָּל שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִינָּטֵל בְּאַחַת יָד דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַבְנֵי כָתֵף כִּשְׁמָן כָּל שֶׁהֵן נִטָּלוֹת שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ עַל הַכָּתֵף: X הַבּוֹנֶה גָדֵר בֵּינוֹ [16]וּבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים מוּתָּר לְהַעֲמִיק עַד הַסֶּלַע מַה יַּעֲשֶׂה בֶעָפָר צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמְתַקְּנוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין מְקַלְקְלִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים כָּךְ לֹא [17]יְתַקְּנוּ מַה יַּעֲשֶׂה בֶעָפָר צוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין וְכֵן הַחוֹפֵר בּוֹר וְשִׁיחַ וּמְעָרָה:

VIERTER ABSCHNITT.

Anfangs hatte man angeordnet, dass man Holz, Steine und Gräser und zwar wenn man die grösseren heraussucht, aus dem eigenen Feld sammeln darf[2], wie man dies im Feld seines Nachbars thun darf. Als aber Uebertreter sich mehrten, da ordnete man an, dass nur dieser aus dem Feld von jenem und jener aus dem Feld von diesem ohne Gegenleistung sammeln darf, selbstverständlich darf er ihm dann keine Kost bestimmen. II. Ein Feld, welches [im Siebentjahr] entdornt wurde, darf im Nachsiebentjahr bebaut werden. [ein Feld] welches bestellt oder gepfercht[4] wurde, darf im Nachsiebentjahr nicht bebaut werden. Die Früchte von einem im Siebentjahr bestellten Feld darf man, wie die Schule Sammais sagt, nicht essen, wie die Schule Hillels sagt, wohl essen. Die Schule Sammais sagt: man darf die Früchte des Siebentjahrs nicht gegen Dank essen, die Schule Hillels sagt: man darf sie gegen Dank und ohne Dank essen. R. Jehuda sagt: Umgekehrt sind ihre Ansichten. [Dies] [gehört zu] den Gesetzen], bei denen die Schule Sammajs die leichtere und die Schule Hillels die strengere Ansicht vertritt. III. Man darf ein im Siebentjahr gepflügtes Feld von einem Nichtjuden pachten, nicht [illegible] von einem Israeliten. Man darf im Siebentjahr den Nichtjuden [durch Worte] unterstützen, nicht aber den Israeliten; [illegible] begrüsse man sie des freundlichen Verkehrs wegen. IV Wenn jemand Olivenbäume [illegible] will, so darf er sie, wie die Schule Sammais sagt, nur fällen, wie die Schule Hillels sagt, auch entwurzeln. [illegible] gibt aber zu, dass man nur dann fällen darf, falls man ganz lichtet. Was heisst Lichten? — [illegible] ganz lichten? — drei nebeneinanderstehende [Bäume fällen]. Diese Worte gelten nur von [illegible] Feld; im fremden Feld aber darf man auch beim vollständigen Lichten [die Bäume] entwurzeln. V Wenn jemand von einem Olivenbaum Holz abspaltet, so bedecke er die Wundfläche nicht mit Erde, [illegible] mit Steinen oder Stroh bedecken. Wenn jemand Sykomorenstämme beschneidet, so be-

VIERTER ABSCHNITT.

בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים [1]וַאֲבָנִים וַעֲשָׂבִים [2]מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ [3]אֶת הַגַּס הַגַּס מִשֶּׁרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵירָה הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה וְזֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה שֶׁלֹּא בְטוֹבָה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיְּקַצֵּץ לָהֶם מְזוֹנוֹת: II שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַצְּצָה תּוֹרַע [5]בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית שֶׁנִּטַּייְבָה אוֹ שֶׁנִּדַּיְירָה לֹא תוֹרַע [6]בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית [7]שָׂדֶה שֶׁנִּטַּייְבָה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פֵּירוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אוֹכְלִין בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פֵּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים [8]אוֹכְלִין בְּטוֹבָה וְשֶׁלֹּא בְטוֹבָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חִלּוּף הַדְּבָרִים זוֹ מִקּוּלֵּי בֵית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל: III חוֹכְרִין נִירִין מִן הַגּוֹיִם בַּשְּׁבִיעִית אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזִיקִים יְדֵי גוֹיִם בַּשְּׁבִיעִית אֲבָל לֹא [9]יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם: IV הַמֵּדַל בְּזֵיתִים בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים [10]יָגוֹם וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יְשָׁרֵשׁ וּמוֹדִים בְּמַחֲלִיק עַד [10]שֶׁיָּגוֹם אֵי זֶה הוּא הַמֵּדַל אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם הַמַּחֲלִיק שְׁלֹשָׁה זֶה בְצַד זֶה בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ אַף הַמַּחֲלִיק יְשָׁרֵשׁ: V הַמְבַקֵּעַ בְּזַיִת לֹא יְחַפֵּהוּ בֶעָפָר אֲבָל [11]מְכַסֶּה הוּא בָאֲבָנִים אוֹ בְקַשׁ

M 13 לא יסמוך M 14 הריין כל M 15 והמקבלין, B והקבלן M 16 לבני M 17 יתקן

M 1 ואבנים B 2 בתוך M 3 את M 4 וזה זה M 5 מוצ M 6 למוצ׳ M 7 שדה וגבה אאיכלין M 8 אוכלין P N 9 +על P N 10 יגום. שיגום M 11 מכסהו באב׳.

[illegible]

הקוצץ קורות שקמה לא יחפהו בעפר אבל[11]מכסה הוא באבנים
Bb 80b Ni I,85 או בקש °אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא
עבודה רבי יהודה אומר כדרכה אסור אלא או מגביה עשרה
טפחים או גומם[12]מעל הארץ: VI המזנב בגפנים והקוצץ
[13]קנים רבי יוסי הגלילי אומר ירחיק טפח רבי עקיבא אומר
קוצץ כדרכו בקרדום[14]או במגל ובמגירה ובכל מה שירצה
אילן שנפשח קושרין אותו בשביעית לא שיעלה אלא שלא
יוסיף: VII מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגים
[15]משהזריחו אוכל בהם פתו בשדה[16]ביחלו כונס לתוך ביתו
וכן[17]כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות:
VIII [18]הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה הבאיש
כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבין
במעשרות: IX זתים[19]משיכניסו רביעית לסאה פוצע ואוכל
בשדה הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה[20]הכניסו שליש
כותש בשדה וכונס לתוך ביתו וכן כיוצא בהם[21]ובשאר שני
שבוע חייבין במעשרות ושאר כל פירות האילן[22]כעונתן
Ber 36b Pes 52b למעשרות כן עונתן לשביעית: X °מאימתי אין קוצצין[23]את
האילן בשביעית בית שמאי אומרים כל האילן משיוציאו
ובית הלל אומרים החרובין משישלשלו והגפנים משיגרעו
והזיתים משינצו ושאר כל[24]אילן משיוציאו וכל האילן כיון
Bq 91b שבא[25]לעונת המעשרות מותר לקוצצו °כמה יהא בזית ולא
[26]יקוצצו רובע רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי הזית:

FÜNFTER ABSCHNITT.

Rh 15b °בנות שוח שביעית שלהן שניה שהן עושות לשליש
שנים רבי יהודה אומר[1]הפרסאות שביעית שלהן מוצאי
שביעית שהן עושות לשתי שנים אמרו לו לא אמרו אלא
[2]בנות שוח: II הטומן את הלוף בשביעית רבי מאיר אומר
לא יפחות מסאתים[3]עד גובה שלשה טפחים וטפח[4]עפר על
גביו וחכמים אומרים לא יפחות[5]מארבעה קבים עד גובה טפח
וטפח[4]עפר על גביו וטומנו במקום דריסת אדם: III לוף

12 M מן 13 M בקנים 14 M — או 15 B משיזריחו 16 M
האילן. N ביהילו 17 M — כיו״ב 18 בכי׳ מ חסרת המשנה הזאת
19 M שהכניכו 20 M — הכ׳...בשדה 21 B ושאר 22 N P כעונתו
23 M — את || 24 M האילנות משיוציאו || 25 P N לענות || 26 M
יקצצנו. N יקוצנו.

1 M הפרסיות 2 M בבנות 3 M על 4 M אחר 5 P N
מארבעת.

decke er die Wundfläche nicht mit Erde, wol aber darf er sie mit Steinen oder Stroh bedecken. Man darf die Jungfern-Sykomore im Siebentjahr nicht behauen, weil dies zur Melioration gehört. R. Jehuda sagt: in gewöhnlicher Weise ist es verboten, man darf aber zehn Handbreiten und höher, oder dicht an der Erde abschneiden. VI. Wenn jemand Weinstöcke abstutzt oder Sträucher beschneidet, soll er, wie R. Jose Galiläer sagt, [den Schnitt] eine Handbreite [vom Boden] entfernen; R. Âqiba sagt: er behaue wie gewöhnlich, mit einer Axt, mit einer Sichel oder mit einer Säge, sowie mit jedem beliebigen Gegenstand. Wenn ein Baum sich spaltet, so darf man ihn im Siebentjahr verbinden, dass er sich nicht weiter spaltet, nicht aber so, dass er zusammenwachse. VII. Von wann an darf man die Baumfrüchte des Siebentjahrs essen? — junge Feigen darf man auf dem Feld mit seinem Brot essen, sobald sie rötlich werden; sind sie reif geworden, so darf man sie nach Haus bringen, ebenso [bei anderen Früchten] ihresgleichen. In jedem anderen Jahr werden sie [in diesem Zustand] zehntpflichtig. VIII. Junge Weinbeeren darf man, sobald sie Feuchtigkeit haben, auf dem Feld mit seinem Brot essen; sind sie reif geworden, so darf man sie nach Haus bringen, ebenso [bei anderen Früchten] ihresgleichen. In jedem anderen Jahr werden sie [in diesem Zustand] zehntpflichtig. IX. Oliven darf man, sobald eine Seäh ein Viertellog [Oel] giebt, auf dem Feld aufspalten und essen; bringen sie ein halbes Log, so darf man sie auf dem Feld zerdrücken und sich damit schmieren, bringen sie ein Drittel[1], so darf man sie auf dem Feld zerdrücken und nach Haus bringen; ebenso [bei anderen Früchten] ihresgleichen. In jedem anderen Jahr werden sie [in diesem Zustand] zehntpflichtig. Alle anderen Baumfrüchte werden im Siebentjahr zur selben Zeit zum Essen reif, wie sonst zu den Zehnten. X. Von wann an darf man die Fruchtbäume im Siebentjahr nicht mehr abhauen? — die Schule Sammajs sagt: jeder Baum, sobald er [Frucht] hervorbringt; die Schule Hillels sagt: den Johannisbrotbaum, sobald er kettenartig herunterhängt, Weinstöcke, sobald sie Kerne haben, Oliven, sobald sie blühen, jeden anderen Baum, sobald er [Frucht] hervorbringt. Jeden Baum darf man abhauen, sobald er den Zustand der Zehntpflicht erreicht hat. Wieviel muss der Olivenbaum noch tragen, um ihn nicht abhauen zu dürfen[2]? — ein Viertelkab; R. Simôn b. Gamaliël sagt: ganz nach Verhältnis des Olivenbaums.

FÜNFTER ABSCHNITT.

BEI den weissen Feigen kann das Gesetz vom Siebentjahr im zweitfolgenden Jahr statt haben, da sie nach drei Jahren reifen. R. Jehuda sagt: bei den persischen Feigen kann das Gesetz vom Siebentjahr im Nachsiebentjahr statt haben, da sie nach zwei Jahren reifen. Man erwiderte ihm: Dies wurde nur bezüglich der weissen Feigen gelehrt. II. Wenn jemand Lauch im Siebentjahr in die Erde vergräbt, so nehme er, wie R. Meïr sagt, nicht weniger als zwei Seäh, auch müssen sie drei Handbreiten hoch sein, und eine Handbreite Erde darüber; die Weisen sagen: man nehme nicht weniger als vier Kab, eine Handbreite hoch und eine Handbreite Erde darüber. Auch vergrabe man es an einem Ort, wo Menschen darauf

1. Giebt keinen guten Sinn, [illegible] erklärt שליש gleich שלשה [illegible] 2 Vgl [illegible]

[illegible] III. Wenn [illegible] im Siebentjahr [illegible] gebrochen ist [illegible] R. [illegible] Armen [illegible] R. Je[illegible] Armen [illegible] IV. [illegible] Siebentjahr [illegible] Schule Sammajs [illegible] Schule Hillels [illegible] Spaten [illegible] V. [illegible] R. Jehuda [illegible] VI. [illegible] Handwerker im Siebentjahr nicht ver[illegible] einen Pflug mit Zubehör [illegible] Wurfschaufel und eine Grabschaufel [illegible] eine Sichel, eine Sense und einen Wagen mit Zubehör [illegible] Die Regel hierbei ist: Jedes [Gerät], das ausschliesslich zu [im Siebentjahr] verbotenen Arbeit bestimmt ist, ist verboten, [illegible] zur verbotenen [illegible] erlaubten Arbeit bestimmt ist, ist erlaubt. VII. Der Töpfer darf fünf Oelkrüge und fünfzehn Weinkrüge verkaufen, denn so viel pflegt man aus dem Freigegebenen zu bringen; hat jemand mehr gebracht, so ist es erlaubt. Man darf [nach Belieben] innerhalb des Lands an Nichtjuden und ausserhalb des Lands an Jisraëliten verkaufen. VIII. Die Schule Sammajs sagt, Man darf ihm[2] keine Ackerkuh im Siebentjahr verkaufen; die Schule Hillels erlaubt dies, weil er sie ja schlachten kann. Er darf ihm Früchte, selbst zur Zeit des Säens, verkaufen; er darf ihm ferner sein [illegible] selbst wenn er weiss, dass er [illegible] hat [illegible] Geld [illegible] selbst wenn er weiss, dass er Tagelöhner hat. [illegible] IX. Eine Frau darf ihrer Nachbarin, die bezüglich des Siebentjahrverbots verdächtig ist, ein Mehlsieb, ein Kornsieb, eine Handmühle [illegible] Ofen borgen; sie darf ihr aber nicht lesen oder mahlen helfen. Die Frau eines Genossen [illegible] der Frau eines Menschen aus dem gemeinen Volk ein Mehlsieb oder ein Kornsieb borgen, auch darf sie [illegible] mahlen und sieben helfen; sobald sie aber schon das Wasser [auf das Mehl] gegossen hat, darf [illegible] weil man die Uebertreter nicht unterstützen darf. Alles [illegible] ist nur des Friedens wegen. Man darf im Siebentjahr Nichtjuden [durch Worte] unterstützen, nicht aber den Jisraëliten; ebenso begrüsse man sie des freundlichen Verkehrs wegen.

שעברה עליו שביעית רבי אליעזר אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו [6]יעשה חשבון עם העניים רבי יהושע אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו אין לעניים [7]עליו חשבון: IV לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית וכן בצלים הקיצונים וכן [8]פואה של עידית בית שמאי אומרים עוקרין אותן [9]במארופות של עץ ובית הלל אומרים בקרדומות של מתכות ומודים [10]בפואה של צלעית שעוקרין אותה בקרדומות של מתכות: V מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית רבי יהודה אומר מיד וחכמים אומרים משירבה החדש: VI אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר[11] ועגלה וכל כליה זה הכלל כל שמלאכתו [12]מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר: VII היוצר מוכר חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין שכן דרכו להביא [13]מן ההפקר ואם הביא יותר מכאן[14] מותר ומוכר לגוים בארץ ולישראל בחוצה לארץ: VIII בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית ובית הלל מתירין מפני שהוא יכול לשחטה מוכר לו פירות[15] בשעת הזרע ומשאיל לו סאתו אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן ופורט לו[16] מעות אף על פי[17] שהוא יודע שיש לו פועלים וכולן בפירוש אסורין: IX משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל [18]המים לא תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום[19] ומחזיקין ידי גוים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

SECHSTER ABSCHNITT.

שלש ארצות לשביעית כל שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל ועד[1] כזיב לא נאכל ולא נעבד וכל שהחזיקו עולי מצרים [2]מכזיב ועד הנהר ועד[3] אמנה נאכל אבל לא נעבד

[6] M יעשה לאו [7] M עניי [8] M באה [9] M בחרופות [10] M בפיאה [11] M ועגלה וכ׳ כ׳ [12] M לעבודה אם [13] M המבקר \ מן ההבקר [14] M והיתיר לו [15] M + אפילו [16] M מעות [17] M שיודע לו [18] M + את [19] M אבל מחזיקין
[1] M גויב. \ גזיב [2] M מגויב. \ מגזיב [3] M אמנם.

SECHSTER ABSCHNITT.

DREIERLEI [illegible] Siebentjahrverbot: Im Gebiet, das die aus Baby[lonien illegible] Land Jisraël bis Kezib, darf weder die Frucht gegessen, [illegible] Mi[ç]rajim Gekommenen in Besitz genommen, [illegible] hat die Frucht zwar gegessen, das Land aber nicht be[arbeitet illegible]

1 [illegible]

[1]מן הנהר ומאמנה ולפנים נאכל ונעבד: II עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר דשים וזורין[5] ודורכין ומעמרין אבל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקין כלל אמר רבי עקיבא כל שכיוצא בו מותר בארץ[6] ישראל עושין אותו בסוריא:

Ned.58a III בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו העלין שלהן שחורין אסורין הוריקו הרי אלו מותרין רבי[7] חנינא בן אנטיגנוס אומר אם אינם יכולין להיתלש בעלין שלהן אסורין וכנגד כן במוצאי שביעית מותרין: IV מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר הותר האפיל רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד: V אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש[9] שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוצה לארץ: VI אין מביאין תרומה מחוצה לארץ[10] אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש שמביאין[11] מסוריא ואין מביאין[12] מחוצה לארץ:

SIEBENTER ABSCHNITT.

Sab.68a כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא [1]מאכל אדם [2]ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואי זה

Nid.51b זה[3] עלה הלוף השוטה ועלה [4]הדנדנה העולשין והכרישים

Bq.101b והרגילה ונץ החלב[2] ומאכל בהמה החוחים והדרדרים° וממין הצובעין ספיחי [5]אסטים [6]וקוצה יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להם ביעור ולדמיהן ביעור: II ועוד כלל אחר אמרו כל [7]שאינו [8]מאכל אדם [9]ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו ביעור

Nid.51b [10]ואין לדמיו ביעור[11] אי זהו° עקר הלוף השוטה ועקר[12] הדנדנה והערקבנין והחלבצין[13] והבכריא וממין הצובעין הפואה[14] והרכפא יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור רבי מאיר אומר דמיהן מתבערין עד ראש השנה אמרו לו להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן: III קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים והגלעינין יש להם שביעית

M 4 מהנ׳ ומאמנה לפנים M 5 וזוררין ומסמרין M 6 — ישׂ׳ M 7 חנניה | M 8 V -- אינ׳ M 9 בפירוש M 10 + לארין M 11 כס׳ M 12 בח׳.
M 1 מאוכל M 2 ומאוכל || M 3 + זה M 4 הדנדנא הע׳ והכרשין והרגלא N 5 אסטים. P אסיטי׳ | M 6 וקוצא | M 7 שהוא M 8 N מאוכל M 9 N ומאוכל M 10 ולא || M 11 איזה זה זה M 12 הדנדנא הער׳ M 13 וה ובריא M 14 והארכפה.

arbeitet werden, im Gebiet vom Fluss und Amana einwärts[1] darf sowol die Frucht gegessen, sowie das Land bearbeitet werden. II In Syrien darf man bei bereits geschnittenem Getreide arbeiten, nicht aber bei noch wachsendem, man darf also dreschen, worfeln, keltern und garben, nicht aber mähen, winzern oder Oliven pflücken. R. Àqiba sagte hierbei eine Regel: Was [nach biblischem Gesetz] im Land Jisraël erlaubt ist, darf man in Syrien thun. III Wenn auf Zwiebeln[2] der Regen gefallen ist und sie gewachsen sind, so sind sie verboten, falls die Blätter dunkel geworden sind, erlaubt, falls diese grüngelb geworden sind. R. Ḥanina b. Antigonos sagt, wenn man sie an den Blättern (nicht) ausziehen kann, so sind sie verboten; dem entsprechend sind sie im Nachsiebentjahr erlaubt. IV. Von wann an darf man im Nachsiebentjahr Kräuter kaufen? — Sobald solche schon reif sind. Sind die Frühreifen schon vorhanden, so sind auch die Spätreifen erlaubt. Rabbi erlaubte Kräuter im Nachsiebentjahr sofort zu kaufen. V. Man darf Oel, das verbrannt werden muss[3], sowie Früchte des Siebentjahrs nicht aus dem Land nach ausserhalb hinausführen. R. Šimòn sagte: Ich habe ausdrücklich gehört, dass man nach Syrien hinausführen und nach ausserhalb nicht hinausführen darf. VI. Man darf keine Hebe von ausserhalb nach dem Land bringen. R. Šimòn sagte: Ich habe ausdrücklich gehört, dass man aus Syrien bringen und von ausserhalb nicht bringen darf.

SIEBENTER ABSCHNITT.

EINE allgemeine Regel sagten sie bezüglich des Siebentjahrs: Bei Allem, was Speise für Menschen, Viehfutter oder Färbepflanze ist, und was nicht in der Erde stehen bleibt, sowie bei seinem Erlös[4] hat das Gesetz vom Siebentjahr statt, ebenso hat bei ihm, sowie bei seinem Erlös das Gesetz von der Wegräumung statt. Welche sind es? — die Blätter vom Lauch, die Blätter der Minze[5], Endivien, wilder Schnittlauch, Portulak und die Milchblume[6], vom Viehfutter: Dornen, Disteln, von den Färbepflanzen: Waidkraut, Qoça[7], bei diesen allen, sowie bei ihrem Erlös, hat das Gesetz vom Siebentjahr statt; ebenso hat bei ihnen, sowie bei ihrem Erlös, das Gesetz von der Wegräumung statt. II Noch eine andere Regel sagten sie: Bei Allem, was nicht Speise für Menschen, Viehfutter oder Färbepflanze ist und in der Erde stehen bleibt, sowie bei seinem Erlös, hat das Gesetz vom Siebentjahr statt, nicht aber hat bei ihm, sowie bei seinem Erlös, das Gesetz von der Wegräumung statt. Welche sind es? — die Wurzel des wilden Schnittlauchs, die Wurzel der Minze, Àrqabnin[8], Ḥalbeçin[9], Bokharja[10]; von den Färbepflanzen: Krapp, Rikhpa[11]; bei diesen allen, sowie bei ihrem Erlös hat das Gesetz vom Siebentjahr statt, nicht aber hat bei ihnen, sowie bei ihrem Erlös das Gesetz von der Wegräumung statt. R. Meïr sagt: ihr Erlös muss bis zum Neujahrsfest fortgeschafft sein. Jene entgegneten: Bei diesen selbst hat ja das Gesetz der Wegräumung nicht statt, um so weniger bei ihrem Erlös! III. Bei den Schalen des Granatapfels und bei dessen Blüten, sowie bei Nussschalen und Fruchtkernen, sowie bei ihrem Erlös, hat das Gesetz vom Siebentjahr statt. Der Färber darf

1. Richt.: auswärts; vgl. Bert zSt. 2. Aus dem 6 Jahr, die im Siebentj. stehen geblieben sind. 3. Unrein gewordene Hebe. 4. Vgl. Dt. 14,28; 26,13. 5. So nach Maim. 6. Euphorbia [illegible] 7. Eine Art [illegible] 8. [illegible] עקרבנין, viell. aus עקרב. Skorpion-Kronenwicke? 9. Jer. (Seb. vii,2) erklärt ביצי נין חלב Eier (Knollen, Wurzel?) der Milchblume. 10. Viell. [illegible] Bacchar (mit unserem Gnaphalium odoratissimum od. Gn. sanguineum Z. identtisch). 11. Vgl. M. [illegible] [illegible]

[illegible] Gebrauch [illegible] Sehenden [illegible] mit Helleb[illegible] mit [illegible] mit Knoch[illegible] [illegible] hat man nicht [illegible] [illegible] Markt verkaufen, weil [illegible] ist es [illegible] dass er [illegible] [illegible] hat [illegible] man für sich gesammelt und [illegible] so ist es [illegible] erlaubt. IV. Wenn jemand ein [illegible] [illegible] zu einem [illegible] [illegible] so darf [illegible] es nicht mehr [illegible] hat, so darf [illegible] es verkaufen. Wenn Jäger von Wild und Ge[illegible] Vögel oder Fischen unreiner Arten [illegible] so ist es [illegible] erlaubt sie zu verkaufen. R. Jehuda sagt: wenn [illegible] solche gelegentlich treffen, so ist es ihm erlaubt, sie zu kaufen und verkaufen, nur darf man [illegible] kein Gewerbe treiben, die Weisen verbieten [illegible]. V. Bei Blütenreisern von Zeraḥim[4] und Johannis[illegible] sowie bei ihrem Erlös hat das Gesetz vom Siebentjahr statt, ebenso hat bei ihnen, sowie bei ihrem Erlös das Gesetz von der Wegräumung statt. Bei den Blütenreisern der Eiche, der Pistazie und des Weissdorns, sowie bei ihrem Erlös hat das Gesetz vom Siebentjahr statt, nicht aber hat bei ihnen, sowie bei ihrem Erlös das Gesetz von der Wegräumung statt. Bei den Blättern hat aber das Gesetz von der Wegräumung wol statt, weil sie von ihrem Stamm abfallen. VI. Bei der Rose, der Gewürznelke[5], der Balsamstaude und der Latma[6], sowie bei ihrem Erlös hat das Gesetz vom Siebentjahr statt. R. Simôn sagt: Bei der Balsamstaude hat das Gesetz vom Siebentjahr nicht statt, weil sie keine Frucht ist. VII. Wenn man[7] eine diesjährige Rose in vorjähriges Oel eingelegt hat, so nehme man die Rose heraus, wenn aber eine vorjährige in diesjähriges, so hat hierbei das Gesetz der Wegräumung statt. Wenn man diesjähriges Johannisbrot in vorjährigen Wein einlegt oder auch vorjähriges in diesjährigen, so hat hierbei das Gesetz der Wegräumung statt. Die Regel hierbei ist: Genussmittel verschiedener Art müssen fortgeschafft werden[8], wenn das Verbotene einen Geschmack verleiht, derselben Art — wenn nur etwas hinzukommt. Bezüglich Siebentjahrfrucht ist es bei derselben Art verboten, wenn nur etwas hinzukommt, anderer Art — wenn es einen Geschmack verleiht.

ולדמיהן שביעית הצבע צובע לעצמו ולא יצבע בשכר שאין
עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא
בנבלות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא ברמשים [15]ולא יהיה
לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על
ידו לקח לעצמו והותיר מותר [16]למכרו: IV לקח בכור
למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו מותר למכרו צדי חיה Pes.
עופות ודגים [17]שנזדמנו להם מיני טמאין מותר למכרן רבי יהודה
אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא
תהא אומנותו [18]בכך וחכמים אוסרין: V לולבי זרדים והחרובין
יש להם שביעית ולדמיהן שביעית [19]יש להן ביעור ולדמיהן
ביעור לולבי האלה [20]והבטנה והאטדין יש להם שביעית
ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור אבל
לעלין יש ביעור מפני [21]שנושרין מאביהן: VI הורד [22]והכפר Nid.
והקטף [23]והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית רבי שמעון ib. Sh
אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי: VII ורד חדש
שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד וישן בחדש חייב בביעור
חרובין חדשים שכבשן ביין ישן וישנים בחדש חייבין בביעור
זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער מין בשאינו מינו
ומין במינו כל שהוא שביעית אוסרת כל שהוא במינה ושלא Ned
במינה בנותן טעם:

ACHTER ABSCHNITT.

כלל גדול אמרו בשביעית כל המיוחד [1]למאכל אדם
אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ואין צריך לומר לבהמה וכל Suk. bq.
שאינו מיוחד למאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל
לא לבהמה וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל
בהמה חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו
חומרי אדם וחומרי בהמה חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים
כגון [2]הסיאה והאזוב [3]והקורנית: II שביעית ניתנה לאכילה Sa

15 M לא יהא 16 M למוכרו. B למכרן 17 M שנתמנו להם מינים
18 M לכך 19 M – יש...ולד' ביעור 20 M והבוטנא. P והבטנב
21 M שהן נושי 22 M והכופר 23 M והלטם.
1 M לאוכל (וכן להלן) 2 M הסאה והאיזוב 3 B והקורנים.

ACHTER ABSCHNITT.

EINE allgemeine Regel sagten sie bezüglich des Siebentjahrs: Von Allem, was als Speise für Menschen bestimmt ist, darf man für einen Menschen kein Pflaster bereiten, selbstredend nicht für ein Vieh, von Allem, was nicht als Speise für Menschen bestimmt ist, darf man ein Pflaster für einen Menschen, nicht aber für [illegible] Viehfutter bestimmt ist — hat [illegible] Vieh bereiten. Wenn es aber weder als Speise für Menschen noch als Viehfutter bestimmt ist [illegible] [illegible] es als Genussmittel für Menschen und Tiere zu verwenden, so wird hierbei [illegible] erschwerende Seite vom Viehfutter[9] angewendet. [illegible] so wird es wie Holz betrachtet, dies [illegible] II. Früchte des Siebentjahrs sind zum Essen, zum Trinken und [illegible]

[illegible] Verletzungen zum Genuss ver[illegible] [illegible] 4. Nach Maim. und זרדים [illegible] abgeschnittenen [illegible] vgl. [illegible] bei Levy NHWB ii p. 53[illegible] 7. Im [illegible] 10. Nach AA wilder Rosmarin [illegible]

ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרומה *Ter xi,3* [4]ובמעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר: III אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל בית שמאי אומרים אף לא אגודות ובית הלל אומרים את שדרכו[5]לאגד בבית אוגדין אותו בשוק כגון הכרישין וגין החלב: IV האומר *Az 62a* לפועל[6]הא לך איסר זה ולקט לי ירק היום[7]שכרו מותר לקט לי בו ירק היום שכרו אסור לקח מן הנחתום ככר [8]בפונדיון כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר לקח ממנו סתם לא ישלם לו[9]מדמי שביעית שאין[10]פורעין חוב מדמי שביעית: V אין נותנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן אבל נותן הוא לבייר לשתות[11]ולכולן הוא נותן מתנת חנם: VI תאנים של שביעית אין[12]קוצין אותן במוקצה אבל[13]קוצה אותם בחרבה[14] אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא[15]בעריבה ואין עושין זיתים בבד[16]ובקוטב אבל כותש[17]הוא ומכניס לבודידה[18] רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית הבד ומכניס לבודידה[19]: VII אין מבשלין ירק של שביעית בשמן *Zeb 70a* של תרומה שלא יביאנו לידי פסול רבי שמעון מתיר[19] ואחרון *Fr 58a Suk 40b* אחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו אסור: VIII אין *Az 54b Bek 9b* לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית ואם לקח יאכל כנגדן אין מביאין קיני זבים וקני זבות וקני יולדות מדמי שביעית ואם הביא יאכל כנגדן אין סכין כלים בשמן של שביעית ואם סך יאכל[20]כנגדו: IX עור שסכו בשמן של שביעית רבי אליעזר אומר ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו[20]: אמרו לפני רבי עקיבא אומר היה רבי אליעזר עור שסכו בשמן של שביעית ידלק אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה רבי אליעזר אומר בו: X ועוד אמרו לפניו אומר היה רבי אליעזר האוכל פת כותים כאוכל בשר חזיר אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה[21]שרבי אליעזר אומר בו: XI מרחין

4 M ומי׳ 5 M לאוגדו 6 M הילך 7 M שכרו...היום 8 M —בפ׳ 9 M אחר שבי׳ 10 M פוסקין חוב משביעית 11 P ולבלן מתנת || 12 M קוצצין | 13 B M קוצין | 14 M הוא | 15 M בעריבה || 16 M ובקוטבי 17 M הוא || 18 M לבודירא || 19 M האח׳. והא׳ 20 M כנגדן 21 M רבי.

zum Schmieren verwendbar [illegible] gewöhnlich genossen [illegible] zum Genießen, was [illegible] gewöhnlich schmiert, zum Schmieren. Man darf Wein [illegible] nicht zum Schmieren verwenden, wohl aber Oel, [illegible] auch von Hebefrüchten und vom zweiten Zehnt [illegible] nimmt man es bei Früchten vom Siebentjahr, [illegible] zur Beleuchtung verwenden darf. III. Man darf Früchte des Siebentjahrs nicht nach Maß, Gewicht oder Zahl verkaufen, selbst nicht Feigen nach Zahl oder Kräuter nach Gewicht[1]. Die Schule Sammajs sagt: selbst nicht in Bündeln, die Schule Hillels sagt: was man sonst beim Nachhausebringen in Bündel bindet, darf man auch für den Markt in Bündel binden, wie zum Beispiel den Schnittlauch oder die Milchblume. IV. Wenn jemand zu einem Tagelöhner spricht: „Da hast du einen Assar und sammle mir heute Kräuter", so ist der Lohn erlaubt, „sammle mir dafür heute Kräuter", so ist der Lohn verboten. Wenn jemand vom Bäcker ein Brod für einen Pondion nimmt und spricht: „Wenn ich Feldkräuter sammle, so bringe ich dir", so ist dies erlaubt; hat er aber ohne Weiteres gekauft, so darf er ihm nicht mit dem Erlös von Siebentjahrfrüchten bezahlen, weil man keine Schuld mit Siebentjahrfrüchten bezahlen darf. V. Man darf [vom Erlös der Siebentjahrfrüchte] nicht den Wasserträger, den Bademeister, den Barbier oder den Schiffer bezahlen, wohl aber darf man davon den Wasserträger bezahlen, damit er Wasser zum Trinken bringe. Diesen Allen darf man aber davon als Geschenk geben. VI. Feigen vom Siebentjahr darf man nicht mit einem Feigenmesser schneiden, man schneide sie vielmehr mit einem Schwert. Trauben darf man nicht in der Kelter pressen, man presse sie vielmehr in einer Mulde. Oliven darf man nicht in der Oelpresse mit dem Pressbalken pressen, sondern zerquetsche sie und bringe sie nach der kleinen Kelter. R. Simôn sagt: man darf sie auch in der Oelkelter mahlen und nach der kleinen Kelter bringen. VII. Man darf Kräuter des Siebentjahrs nicht in Hebeöl kochen, damit sie nicht der Vernichtung ausgesetzt werden[2]. R. Simôn erlaubt dies. Dem Gesetz des Siebentjahrs verfällt immer der letzte Erlös[3], die Siebentjahrfrucht selbst ist aber immer verboten. VIII. Für den Erlös der Siebentjahrfrüchte darf man weder Sklaven, noch Grundstücke, noch unreines Vieh kaufen; hat man bereits gekauft, so verzehre man ihren Wert. Für den Erlös der Siebentjahrfrüchte darf man keine Geflügelopfer für Samenflussbehaftete, Blutflussbehaftete[4] und Wöchnerinnen[5] darbringen; hat man bereits dargebracht, so verzehre man ihren Wert. Mit Oel aus dem Siebentjahr darf man keine Geräte einölen; hat man bereits eingeölt, so verzehre man in diesem Wert. IX. Das Fell, welches man mit Oel vom Siebentjahr eingeschmiert hat, muss, wie R. Eliêzer sagt, verbrannt werden, die Weisen sagen: man verzehre in diesem Wert. Man erzählte dem R. Âqiba, dass R. Eliêzer gesagt habe, ein Fell, das man mit Oel vom Siebentjahr eingeschmiert hat, müsse verbrannt werden; da sprach er: Schweiget, ich will euch nicht sagen, was R. Eliêzer diesbezüglich gelehrt hat. X. Ferner erzählte man ihm, dass R. Eliêzer gesagt habe, wenn man Brot eines Samaritaners isst, so gleiche dies, als ässe man Schweinefleisch; da erwiderte er ihnen: Schweiget, ich will euch nicht sagen, was R. Eliêzer diesbezüglich gelehrt hat. XI. In einem Bad, das mit Stroh und Stoppeln vom Siebentjahr [illegible]

1 D. h. selbst in ungewöhnlicher Weise ist es verboten. 2 Wenn Hebe [illegible] 3 Wenn man den Erlös wiederum eintauscht. 4 Vgl. Lev. Kap. 15. 5 Vgl. Lev. 12,8

[illegible]

NEUNTER ABSCHNITT.

RAUTE, [illegible]

[illegible] ... Netopha[2] ausgehen. VI. Wer grüne Gräser sammelt, [darf sie geniessen], bis das Süsse[1] trocken wird, wer ... Blätter von Standen und Weinstöcken — bis sie von ihrem ... bis zum zweiten Regenfall. R. Aqiba sagt bei Allen ... VII. [illegible] ... bis zur Regenzeit ... von seinem Nächsten bis zum ... [illegible]

[illegible] ... S. 270 Note 2.

שהוסקה בתבן [22]או בקש של שביעית מותר לרחוץ בה ואם [23]מתחשב הוא הרי זה לא ירחוץ:

NEUNTER ABSCHNITT.

I [1]הפיגם והירבוזין השוטים והלליגות כוסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגר של אפר פטורין מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהם נשמר רבי יהודה אומר ספיחי חרדל מותרין שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה רבי שמעון אומר כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהם בירקות שדה וחכמים אומרים כל הספיחים אסורין: II שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלש שלש ארצות לכל אחת ואחת גליל העליון וגליל התחתון והעמק מכפר חנניה ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון ומכפר חנניה ולמטן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון ותחום טבריא והעמק וביהודה ההר השפלה והנגב ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת: III ולמה אמרו שלש ארצות שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה רבי שמעון אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה ושאר כל הארצות כהר המלך וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים: IV אוכלין על [10]המופקר אבל לא על השמור רבי יוסי [11]מתיר אף על השמור אוכלין על [12]הספיחים ועל [13]הדיפרא אבל לא על הסתווניות רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו עד [14]שלא יכלה הקיץ: V הכובש שלשה כבשים בחבית אחת רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון רבי יהושע אומר אף על האחרון רבן גמליאל אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית [15]והלכה כדבריו רבי שמעון אומר כל [16]ירק אחד לביעור אוכלין ברגילה עד שיכלו [17]סגריות מבקעת בית נטופה: VI המלקט עשבים לחים עד שיבש המתוק והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה [18]עלי קנים ועלי גפנים עד שישירו מאביהן והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה רבי עקיבא אומר בכולן עד שתרד רביעה שניה: VII כיוצא בו המשכיר בית לחברו עד הגשמים עד שתרד רביעה שניה [19]המודר הנאה מחברו עד הגשמים עד שתרד רביעה שניה

22 M ובקש 23 M במתחשב.

1 N הפגם B הפיגם 2 M שאין נחשדין 3 M והע׳ השפלה 4 B M והעמק 5 B M כשפ 6 B M בהר 7 M שיהו 8 N P שלישה 9 M ארצות אחת 10 M המובקר 11 M אומר 12 N P המפחים 13 P הירי B ההופרא M היפרא 14 M שיכלה 15 M והלכה כדבריו 16 M הירק 17 M הגרוות B סגריות 18 M עלי.. שנה 19 M המודר.. שנה

עד אימתי עניים נכנסים לפרדסות עד שתרד רביעה שניה
Tan.6b Ned 62b °מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית משתרד רביעה שניה: VIII מי שהיו לו פירות שביעית[20]והגיע שעת הבעור מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד[21]ואחד ועניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור: IX מי שהיו לו פירות שביעית שנפלו לו[22]בירושה או שנתנו לו[23]במתנה רבי אליעזר אומר ינתנו לאוכליהן וחכמים אומרים אין החוטא נשכר אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהם
Bek 12b יתחלקו לכל אדם °האוכל[24]מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה:

ZEHNTER ABSCHNITT.

Git 37b °שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר הקפת החנות אינה משמטת ואם עשאה מלוה הרי[1]זה משמט רבי יהודה אומר הראשון משמט שכיר שביר אינו משמט ואם עשאו מלוה הרי זה משמט רבי יוסי אומר כל מלאכה[2]שפוסקת בשביעית משמטת ושאינה פוסקת בשביעית
Sab 148b אינה משמטת: II °השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה אם היה החדש מעובר משמט ואם לאו אינה משמט האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין[3]אין משמטין
Git 37b Mak 3b °המלוה על המשכון והמוסר[4]שטרותיו לבית דין אינן משמטין:
Git 36a III °פרוזבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה[5]ועוברין על על מה שכתוב בתורה [6]°השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך
ib. בליעל וגו׳ התקין[7] לפרוזבול[8]: IV °זה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם[9]איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי[10]שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמין[11]למטה או
Rh 28a Bm 17a העדים: V פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול °שטרי
Bb 157b 171b חוב המוקדמים פסולים והמאוחרין כשרים אחד לוה מחמשה [12]כותב פרוזבול לכל אחד ואחד חמשה לווין מאחר אינו כותב
Git 37a Syn 32a אלא פרוזבול אחד לכולם: VI °אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע אם אין לו[13]מזכה הוא בתוך שדהו כל שהו היתה

M 20 בזמן הזה והגיעה עונת הב׳ מחלקן ‖ P 21 —ואחר ‖ M 22 ירושה ‖ M 23 מתנה ‖ M 24 עיסת.

M 1 N זו משמטת ‖ M 2 שהיא פוס׳ ‖ M 3 אינן משמיטין ‖ P 4 שטרות ‖ M 5 ועברו ‖ M 6 + שני ‖ M 7 B N + הלל ‖ M 8 פרוז׳ ‖ M 9 — איש ‖ M 10 + עליו ‖ M 11 למטן ‖ M 12 כותבין ‖ M 13 מזכהו בתוך.

in die Gärten sammeln gehen[1] — bis zum zweiten Regenfall. Von wann an darf man von Stroh und Stoppeln des Siebentjahrs Gebrauch machen und sie verbrennen? — sobald der zweite Regen fällt. VIII. Wenn jemand Früchte des Siebentjahrs hat, wenn die Zeit der Wegräumung heranreicht, so verteile er für jeden einzigen [seiner Angehörigen] Nahrung für drei Mahlzeiten. Arme dürfen nach der Wegräumung essen, Reiche[1] aber nicht — Worte R. Jehudas, R. Jose sagt sowol Arme als auch Reiche dürfen nach der Wegräumung essen. IX. Wenn jemand Früchte des Siebentjahrs hat, die er als Erbschaft oder als Geschenk erhalten, so gebe er sie, wie R. Eliêzer sagt, jedem, der sie essen will; die Weisen sagen: der Sünder darf nicht bevorteilt werden, man verkaufe sie vielmehr jedem, der sie essen will, und das Geld muss an jedermann verteilt werden. Wer vom Teig des Siebentjahrs geniesst, bevor die Teighebe davon abgesondert wurde, verdient den Tod.

ZEHNTER ABSCHNITT.

DAS Siebentjahr erlässt jedes Darlehen[2], ob gegen Schuldschein oder ohne Schuldschein. Was man im Laden borgt, wird nicht erlassen; wenn man es aber in ein Darlehen umwandelt, so wird es erlassen. R. Jehuda sagt: das Vorhergehende wird immer erlassen[3] Der Lohn des Mietlings wird nicht erlassen, wenn man ihn in ein Darlehen umwandelt, so wird er erlassen; R. Jose sagt: muss die Arbeit im Siebentjahr eingestellt werden, so wird er erlassen; braucht sie im Siebentjahr nicht eingestellt zu werden, so wird er nicht erlassen. II. Wenn jemand eine Kuh schlachtet und sie am Neujahrstag aushäckert, so wird die Schuld erlassen, falls der [vorangehende] Monat voll war[4], wenn aber nicht, so wird die Schuld nicht erlassen. Strafgelder des Notzüchters[5], des Verführers[6], des Verläumders[7], sowie alle gerichtlichen Erkenntnisse werden nicht erlassen. Wenn man auf ein Pfand leiht, oder man seine Schuldscheine dem Gericht übergiebt, so wird die Schuld nicht erlassen. III. Der Prosbul schützt vor Erlass. Dies ist eine von den Verordnungen, die Hillel der Aeltere angeordnet hat. Als er nämlich bemerkte, dass die Leute es verweigerten, einander ein Darlehen zu gewähren, und somit den Schriftvers: [8]*Hüte dich, dass nicht in deinem Herzen ein nichtswürdiger Gedanke aufsteige* &c. übertraten, da führte er den Prosbul ein. IV. Folgendes ist der Inhalt des Prosbul: „Ich, der und der, übergebe es euch, ihr Richter des Orts so und so, dass ich jede mir ausstehende Schuld zu jeder beliebigen Zeit einfordern darf“. Die Richter, beziehungsweise die Zeugen[9], unterzeichnen. V. Ein vordatirter Prosbul ist gültig, ein nachdatirter ist ungültig[10]. Vordatirte Schuldscheine sind ungültig[11], nachdatirte sind gültig. Wenn einer von fünf Personen leiht, so muss man für jede einen besonderen Prosbul schreiben; wenn fünf Personen von einem leihen, so schreibt er für Alle nicht mehr als einen Prosbul. VI. Einen Prosbul schreibt man nur, wenn [der Schuldner] ein Grundstück besitzt; hat er nicht, so überlässt ihm [der Gläubiger] etwas von seinem Feld.

1. Die die Früchte aus eig. Feld gesammelt 2. Vgl. Dt. 15,1 ff. 3. Wenn man mehrmals borgt 4. Der erste Neujahrstag gehört zum vorhergehenden Monat (Ellul), falls dieser 30 Tage hat. 5. Dt. 22,28 f. 6. Vergl. Ex. 22,15. 7. Vgl. Dt. 22,13 ff. 8. Dt. 15,9. 9. Dies kann auch vor Laien, sogar mündlich abgemacht werden. 10. Er konnte inzwischen Geld verliehen haben 11. Man würde die inzwischen vom Schuldner verkauften Hypotheken mit Unrecht dem Käufer abnehmen.

לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי [14]אפוטרופין: VII °כוורת דבורים רבי אליעזר אומר הרי היא כקרקע וכותבין עליה פרוזבול ואינה מקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת חייב וחכמים אומרים אינה [15]כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת פטור: VIII °המחזיר[16]חוב בשביעית יאמר לו משמט אני אמר לו אף על פי כן יקבל ממנו שנאמר °וזה דבר השמטה °כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם שנאמר °וזה דבר הרוצח: IX המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה[17]ממנו °הלווה מן הגר שנתגיירו בניו עמו לא יחזיר לבניו ואם החזיר רוח חכמים נוחה[17]ממנו כל המטלטלין נקנין במשיכה וכל המקיים את דבריו רוח חכמים נוחה[17]ממנו:

14 M אפוטרופוס 15 N קרקע 16 N החוב 17 M הימנו.

besitzt er ein in der Stadt verpfändetes Grundstück, so schreibt man darüber einen Prosbul. R. Huçpith sagt: man schreibt ihn dem Ehemann, wenn seine Frau, für die Mündel, wenn der Vormund ein Grundstück besitzt. VII. Ein Bienenstock wird, wie R. Eliezer sagt, als Grundstück betrachtet: man schreibt über ihn einen Prosbul, er nimmt, auf seinem Ort stehend, keine Unreinheit an, und wer aus ihm am Sabbath Honig nimmt, ist strafbar. Die Weisen sagen, er wird nicht als Grundstück betrachtet, man schreibt über ihn keinen Prosbul, er nimmt, an seinem Ort stehend, Unreinheit an, und wer aus ihm am Sabbath Honig nimmt, ist straffrei. VIII. Wenn jemand im Siebentjahr eine Schuld[1] bezahlt, so sage jener: „Ich erlasse sie“, antwortet dieser: „Dennoch [bezahle ich sie]“, so nehme er an, denn es heisst: [2]*Dieses ist das Wort des Erlasses.* Ebenso, wenn ein Totschläger[3] sich in eine Asylstadt flüchtet, und die Stadtleute ihm Ehrenbezeugungen erweisen wollen, so spreche er zu ihnen: „Ich bin ein Totschläger“, antworten diese: „Dennoch“, so nehme er sie von ihnen an, denn es heisst: [4]*Dieses ist das Wort des Totschlägers.* IX. Wenn jemand im Siebentjahr eine Schuld bezahlt, so findet er Wolwollen bei den Weisen. Wenn jemand von einem Neubekehrten, dessen Kinder sich mit ihm bekehrt haben[5], geborgt hat, so braucht er seinen Kindern nicht zu bezahlen, wenn er ihnen aber bezahlt, so findet er Wolwollen bei den Weisen. Alle beweglichen Güter werden nur durch das Ansichziehen erworben, wer aber sein Wort hält, findet Wolwollen bei den Weisen.

מסכת תרומות

חמשה °לא יתרמו ואם תרמו [2]אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו [3]ונכרי שתרם את [4]של ישראל אפילו ברשות אין [5]תרומתו תרומה: II °חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה °חרש שדברו [6]בו חכמים בכל מקום שאינו [7]לא שומע ולא מדבר: III °קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו תרומה רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו תרומה: IV אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן [8]בהם ובית

1 P חמש 2 N —אין 3 B P נכרי 4 N P —של 5 M תרומתן 6 M —בו 7 M —לא 8 M +יש.

FÜNF [Arten] dürfen die Hebe nicht absondern, haben sie [sie] bereits abgesondert, so ist ihre Hebe ungültig: Der Taube, der Blödsinnige und der Minderjährige, wer Fremdes [als Hebe] absondert, und ein Fremdling, der [vom Getreide] des Israeliten absondert, selbst wenn er ihn bevollmächtigt, ist seine Hebe ungültig. II. Ein Tauber, der zwar spricht, aber nicht hört, darf die Hebe nicht absondern, hat er sie aber abgesondert, so ist seine Hebe gültig. Der Taube, von dem die Weisen überall sprechen, [ist ein solcher], der weder hört noch spricht. III. Die Hebe eines Minderjährigen, der noch nicht zwei Haare[6] bekommen hat, ist, wie R. Jehuda sagt, gültig. R. Jose sagt: hat er das Alter zum Bestehen seiner Gelübde nicht erreicht[7], so ist seine Hebe ungültig, hat er das Alter zum Bestehen seiner Gelübde erreicht, so ist seine Hebe gültig. IV. Man darf die Hebe von Oliven für Oel oder von Weintrauben für Wein nicht absondern; hat man be[reits abgesondert], so ist, wie die Schule Schammais sagt, die Hebe für sie[8] selbst darin enthalten, die Schule Hillels sagt:

1 [illegible] 2 Dt 15,2. 3 Vgl. Num 35,11 ff., Dt 19,3 ff. 4 Dt 19,4. 5 In diesem Fall [illegible] 6 [illegible] 7 Vgl. Num 30,3 ff.; dieses Alter wird bei Knaben mit [illegible] bei Mädchen mit 12 Jahren und einem Tag erreicht. 8 Die Oliven bezw. Weintrauben.

הלל אומרים אין תרומתן תרומה: V אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן [9]ההפקר ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש[10] שלא נפדו ולא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על

Qid.62a הישן ולא מן הישן על החדש ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ ואם תרמו אין תרומתן תרומה: VI חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה: VII אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין אבל תורם הוא את המדוד ואת השקיל ואת המנוי אין תורמין [11]בסל ובקופה שהם של מדה אבל תורם הוא [12]בחן הצין [13]ושלישן לא יתרום בסאה [14]הציה שהציה מדה: VIII אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים הנדרכות ואם תרם תרומה ויחזור ויתרום הראשונה מדמעת בפני עצמה וחייבין עליה חומש אבל לא שניה: IX ותורמין שמן[15] על זיתים הנכבשים ויין על ענבים לעשותם צמוקין[16] הרי שתרם שמן על זיתים לאכילה וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים על ענבים לאכילה ונמלך [17]להדרכן אינו צריך להרים: X אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו [18]ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ואם תרמו תרומתן תרומה:

ZWEITER ABSCHNITT.

אין תורמין מטהור על הטמא ואם תרמו תרומתן תרומה באמת אמרו העגול של דבילה שנטמא מקצתו תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו וכן אגודה של ירק וכן ערימה היו שני עגולים [1]שני אגודות ושתי ערמות אחת טמאה ואחת טהורה לא יתרום מזה על זה רבי אליעזר אומר

Pes.33a Men.25b תורמין מן הטהור על הטמא: II אין תורמין מן הטמא על

9 M ההבקר 10 B M שלא 11 M לא בסל ולא בק' 12 M בחן 13 M או של 14 M הציה 15 N של 16 M מי 17 M + עליהן 18 M - ולא ע ד של נ מלאכתו. 1 M שתי.

die Hebe ist überhaupt ungültig. V. Man darf die Hebe nicht absondern[1] von Nachlese, Vergessenem, Eckenlass oder Freigut; ferner nicht von erstem Zehnt, dessen Hebe entrichtet worden ist, noch von zweitem Zehnt oder Heiligengut, das nicht ausgelöst worden ist; noch vom Zehntpflichtigen für das Zehntfreie, noch vom Zehntfreien für das Zehntpflichtige, noch vom Gepflückten für das am Boden Haftende, noch vom am Boden Haftenden für das Gepflückte, noch vom Neuen für das Alte, noch vom Alten für das Neue, noch von Früchten des Lands für Früchte des Auslands, noch von Früchten des Auslands für Früchte des Lands; hat man die Hebe bereits abgesondert, so ist sie ungültig. VI. Fünf dürfen die Hebe nicht absondern, haben sie aber bereits abgesondert, so ist ihre Hebe gültig: Der Stumme, der Betrunkene, der Nackte, der Blinde und der Samenergussbehaftete; alle diese dürfen von vornherein die Hebe nicht absondern, haben sie aber bereits abgesondert, so ist ihre Hebe gültig. VII. Man darf die Hebe nicht nach Mass, Gewicht oder Zahl absondern, wol aber darf man die Hebe vom Gemessenen, Gewogenen oder Gezählten absondern. Man darf ferner die Hebe nicht mit einem Korb oder einer Kiepe von bestimmtem Mass absondern, wol aber darf man die Hälfte oder ein Drittel eines solchen mit Hebefrucht füllen. Ferner darf man nicht die Hälfte eines Seähmasses mit Hebefrucht füllen, da die Hälfte ebenfalls ein Mass ist. VIII. Man darf die Hebe nicht vom Oel für gepresste Oliven, oder vom Wein für gekelterte Weinbeeren absondern; hat man bereits abgesondert, so ist die Hebe gültig, man sondere sie aber nochmals ab. Die erstere Hebe für sich bewirkt Vermischung[2], und man muss, [wenn man von derselben isst] das Fünftel[3] zahlen, nicht aber hat dies bei der zweiten statt. IX. Man darf vom Oel für eingelegte Oliven[4], oder vom Wein für Rosinentrauben[4] die Hebe absondern. Wenn jemand vom Oel für Speiseoliven, von Oliven für Speiseoliven, von Wein für Speiseweinbeeren oder von Weinbeeren für Speiseweinbeeren die Hebe abgesondert hat, und sich dann überlegt, sie zu pressen, so braucht er nicht die Hebe abermals abzusondern. X. Man darf weder von einer Sache, die bereits fertig zubereitet ist, für eine Sache, die noch nicht fertig zubereitet ist, noch von einer Sache, die noch nicht fertig zubereitet ist, für eine Sache, die bereits fertig zubereitet ist, noch von einer Sache, die noch nicht fertig zubereitet ist, für eine Sache, die noch nicht fertig zubereitet ist, die Hebe absondern, hat man sie bereits abgesondert, so ist sie gültig.

ZWEITER ABSCHNITT.

MAN darf vom Reinen für das Verunreinigte die Hebe nicht absondern, hat man bereits abgesondert, so ist die Hebe gültig. Thatsächlich sagten sie: Wenn an einem Feigenkuchen etwas unrein geworden ist, so darf man die Hebe vom reinen Teil für den unreinen absondern; dasselbe gilt auch von einem Kräuterbündel und einem Getreidehaufen. Waren es zwei Feigenkuchen, zwei Bündel, zwei Getreidehaufen, das Eine unrein und das Andere rein, so darf man von dem Einen für das Andere die Hebe nicht absondern; R. Eliêzer sagt: man darf vom Reinen für das Verunreinigte die Hebe absondern

1 [illegible] 2 [illegible] aus einem Kasten erlaubt. 3. Vgl. [illegible] 4 [illegible]

II. [illegible] man darf daher von der einen für die andere die Hebe [illegible] R. Jehuda [illegible] die Hebe ab, nicht aber von Dorfzwiebeln für Stadt- [illegible] ist. VI. Ferner darf man von Oeloliven für Einlege- [illegible] für Oeloliven, von ungekochtem Wein für ge- [illegible] Die Regel hierbei ist: bei Gegenständen, die mit einander [illegible] nicht absondern, selbst nicht vom Besseren für das [illegible] keine Mischfrucht sind, darf man vom Besseren für das [illegible] für das Bessere die Hebe absondern; hat man die Hebe vom [illegible] so ist die Hebe gültig, nicht aber, wenn man sie etwa von Zunan [illegible] Die Gurke und die Apfelmelone sind eine Art. R. Jehuda sagt: zwei Arten.

הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה ומזיד לא עשה כלום וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל היה מפריש עליו והולך שוגג מה שעשה עשוי מזיד לא עשה כלום רבי יהודה אומר אם היה יודע בו בתחלה אף על פי שהוא שוגג לא עשה כלום: III המטביל כלים בשבת שוגג ישתמש בהם מזיד לא ישתמש בהם המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא יאכל הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקר ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקר: IV אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה כל מין חטים אחד כל מין תאנים וגרוגרות והדבלה אחד ותורם מזה על זה כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה: V תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכפרים אבל לא מן הכפרים על בני המדינה מפני שהוא מאכל פליטקין: VI ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש ולא זיתי כבש על זיתי שמן יין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה הכלל כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע וכל שאינו כלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים שאינן אוכל והקישות והמלפפון מין אחד רבי יהודה אומר שני מינין:

DRITTER ABSCHNITT.

התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה אם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה אם ספק תרומה ויחזור יתרום הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה ואין חייבין עליה

M 2 + ולא M 3 מתחלה M 4 + כ M 5 אחת ותתרם M 6 אבל לא P 7 גדולה M 8 פליטיקים M 9 והמלפפון

DRITTER ABSCHNITT.

WENN jemand eine Gurke als Hebe absondert, und sie sich als bitter herausstellt, oder eine Melone, [illegible] herausstellt, so ist die Hebe gültig, man sondere sie aber nochmals ab. Wenn [illegible] Wein als Hebe absondert, und er sich als Essig herausstellt, so ist die Hebe ungültig, [illegible] Essig war, bevor man ihn als Hebe abgesondert hat, falls er Essig geworden [illegible] so ist die Hebe gültig, ist es aber zweifelhaft, so ist die Hebe gültig, [illegible] Die erstere für sich bewirkt keine Vermischung[1] und

[illegible]

חומש ומן השניה: II נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן נפלו שתיהן למקום[1] אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן: III °השותפין שתרמו זה אחר זה רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכמים אומרים[2] תרומת הראשון תרומה רבי יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה: IV במה דברים אמורים בשלא דבר אבל הרשה את בן[3] ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום תרומתו תרומה °בטל אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה ואם משתרם בטל תרומתו תרומה הפועלים אין להן רשות לתרום חוץ מן הדורכות[4] שהן מטמאין את הגת מיד: V °האומר[11] תרומת הכרי זה בתוכו ומעשרותיו בתוכו[5] תרומת מעשר זה בתוכו רבי שמעון אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר בצפונו או בדרומו רבי אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת[6] מעשר עליו קרא שם: VI °המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון אף על פי שהוא עובר בלא תעשה מה שעשה עשוי שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר: VII ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית אלא יקדמו בכורים שהן בכורים לכל והתרומה לראשון שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית: VIII °המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה עולה ואמר שלמים שלמים ואמר עולה[7] שאיני נכנס לבית זה ואמר[8] לזה[7] שאיני נהנה לזה ואמר לזה לא אמר כלום עד[9] שיהו פיו ולבו שוין: IX °הנכרי והכותי תרומתן תרומה[10] ומעשרותיהן מעשר והקדשן הקדש רבי יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי וחכמים אומרים יש לו[11] תרומת הנכרי מדמעת וחייבים עליה חומש ורבי שמעון פוטר:

Margin references: Tem 13a (III), Kid 50b (IV), Er 37b (V), Tem 5b (VI), Pes 63a (VIII), Kid 41b, Git 23b (IX), Kid 41b.

1 N אחר 2 M—תרומת.. כשיעור 3 M בתו 4 M+מפני 5 M תרומת..בתוכו 6 M — מעשר 7 M שאני 8 M לבית זה שאני 9 M שיהא. V שיהיו 10 M ומעשרותיהן 11 P תרומה.

[wenn man von derselben isst] [illegible] nicht, ebenso die andere. II. [illegible] in profane Früchte, so bewirkt [illegible] fällt die andere [in profane Früchte] [illegible] diese keine Vermischung [illegible] Stelle, so wird eine Vermischung [illegible] kleineren bewirkt. III. Wenn [illegible] dem anderen die Hebe abgesondert hat [illegible] R. Àqiba sagt, die Hebe beider gilt[1] [illegible] sagen, blos die des ersten. R. J[illegible] erste das erforderliche Mass abgesondert, so ist die Hebe des anderen ungültig, hat der erste aber nicht das erforderliche Mass abgesondert, so ist auch die Hebe des anderen gültig. IV. Dies[2] ist nur [illegible] Fall, wo [der andere Teilhaber] es nicht [illegible] hat, hat er aber die Hebe abzusondern bevollmächtigt [illegible] nur einen Familienangehörigen oder einen Sklaven sowie eine Magd, so ist die [erste] Hebe gültig. Hat er widerrufen, bevor die Hebe abgesondert wurde, so ist die Hebe ungültig, wenn nachdem sie abgesondert wurde, so ist die Hebe gültig. Tagelöhner sind nicht befugt, die Hebe abzusondern, ausgenommen die Kelterer, weil jene[3] die Kelter sofort unrein machen würden. V. Wenn jemand spricht: Die Hebe dieses Haufens sei in demselben enthalten, die Zehnte desselben seien in ihm enthalten oder die Zehnthebe desselben seien in ihm enthalten, so hat er, wie R. Šimôn sagt, einen Namen bestimmt[4], die Weisen sagen: nur wenn er bezeichnet hat nördlich oder südlich. R. Eleàzar Hisma sagt: auch wenn man gesagt hat: Die Hebe dieses Haufens sei aus demselben für denselben, so hat man einen Namen bestimmt. R. Eliêzer b. Jàqob sagt: sagt jemand: Das Zehntel dieses Zehnts sei Zehnthebe, so hat er einen Namen bestimmt. VI. Wenn jemand die Hebe früher als die Erstlingsgabe, den ersten Zehnt früher als die Hebe, oder den zweiten Zehnt früher als den ersten absondert, so ist das Gethane gültig, obgleich er ein Verbot übertreten hat, denn es heisst[6] *Deine Vollfrucht und deine Kelterabgaben sollst du nicht verspäten.* VII. Und woher, dass die Erstlingsgabe vor der Hebe zu entrichten ist, zumal das Eine (sowol „Hebe" wie auch „Erstling" genannt wird), wie das Andere sowol „Hebe" wie auch „Erstling" genannt wird? — Doch, die Erstlinge gehen voran, weil sie ja von Allen die ersten sind, die Hebe geht dem ersten Zehnt voran, weil sie ja auch „Erstling" genannt wird, und der erste Zehnt geht dem zweiten voran, weil darin das Erste[7] enthalten ist. VIII. Wenn jemand beabsichtigt, „Hebe" auszusprechen, und spricht „Zehnt" aus, „Zehnt" und spricht „Hebe", „Ganzopfer" und spricht „Friedensopfer", „Friedensopfer" und spricht „Ganzopfer", ebenso wenn er zu sprechen beabsichtigt: „dass ich in dieses Haus nicht eintreten werde", und jenes nannte, „dass ich von diesem nichts geniessen werde" und jenen nannte, so hat das Gesagte keine Geltung. Mund und Herz müssen durchaus übereinstimmend sein. IX. Die Hebe eines Fremdlings oder eines Samaritaners gilt als Hebe, ebenso gelten ihre Zehnte als Zehnt und ihre dem Heiligtum geweihten Gegenstände als Heiligengut. R. Jehuda sagt: bei einem Weinberg eines Nichtjuden hat das Gesetz vom vierjährigen Weinberg[8] nicht statt, die Weisen sagen: es hat wol statt. Die Hebe eines Nichtjuden bewirkt Vermischung und man muss [wenn man sie isst,] das Fünftel zahlen; R. Šimôn befreit [vom Letzteren].

1. Zur Hälfte. 2. Bezieht sich auf die Worte R.Á.s in voriger Mišnah. 3. Die nicht zu den „Genossen" gehörenden Tagelöhner [illegible] 4. Der Zehnt muss nur von diesem Haufen abgesondert werden. 5. Vgl. Mid. Rabba, Lev. 28,4. 6. Ex. 22,28. 7. Die Zehnthebe[illegible] 8. Vgl. Lev. 19,24.

VIERTER ABSCHNITT.

WENN [illegible] R. Meïr [illegible] II. Wenn [illegible] R. Meïr [illegible] III. Das Mass [illegible] IV. Wenn [illegible] R. Jehuda sagt: es braucht [illegible] IV. Wenn [illegible] V. Wenn [illegible] R. Eliêzer sagt, bis zu einem Zehntel als Hebe [illegible] R. Jišmâêl sagt: man darf sogar die Hälfte [illegible] Profanes lassen und die andere Hälfte als Hebe [illegible] R. Tryphon und R. Aqiba sagen: man braucht nur etwas Profanes zurückzulassen. VI. Zu drei Zeiten [illegible] zur Zeit der Erstlinge, der Spätlinge und in der Mitte des Sommers. Das Zählen [illegible] ist lobenswerter, das Messen ist noch lobenswerter, und das Wiegen ist noch lobenswerter als jene drei[4]. VII. R. Eliêzer sagt: Hebe geht unter hundertundeinem auf; R. Jehošuâ sagt: unter hundert und etwas, und [illegible] etwas hat kein Mass. R. Jose b. Mešalam sagt: dieses etwas muss bei hundert Seäh einen Kab be[illegible] Sechstel der beigemischten Hebe. VIII. R. Jehošuâ sagt: schwarze Feigen lassen die weissen auf[illegible] weisse lassen die schwarzen aufgehen, grosse Feigenkuchen lassen die kleinen aufgehen, kleine lassen [illegible] runde lassen die viereckigen aufgehen, viereckige lassen die runden aufgehen. R. Eliêzer [illegible] R. Aqiba sagt: weiss man was für eine [Hebefeige] sich beigemischt hat, so gehen sie unter [illegible] nicht auf; weiss man aber nicht weiss, was für eine sich beigemischt hat, so gehen sie unter [illegible] IX. In welcher Weise? — wenn unter fünfzig schwarze und fünfzig weisse Feigen eine schwarze [illegible] die schwarzen verboten, die weissen aber erlaubt, ist eine weisse hineingefallen, so [illegible]

1 [illegible] 2 [illegible] Einheiten des Bruchzeiners um 10 vermehrt od. vermindert. [illegible] 4 [illegible] Hebe, während hier vom Zehnt und von der Zehnthebe gesprochen wird.

VIERTER ABSCHNITT.

המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא [1]למקום אחר רבי מאיר אומר אף מוציא הוא [2]למקום אחר תרומה ומעשרות: II מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני מפריש עוד שמנה סאין ואוכלן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון: III שיעור תרומה עין יפה אחת מארבעים בית שמאי אומרים משלשים והבינונית מחמשים והרעה מששים תרם ועלה בידו אחד מששים תרומה ואינו צריך לתרום חזר והוסיף חייב במעשרות עלה בידו מששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום [3]כמות שהוא למוד במדה ובמשקל ובמנין רבי יהודה אומר אף שלא מן המוקף: IV האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית [4]אחת מחמשים פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה אם נתכוין להוסיף אפילו [5]אחת אין תרומתו תרומה: V המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה כתרומת מעשר יותר מכאן יעשנה [6]תרומת מעשר אבל לא [7]למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין: VI בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן: VII רבי [8]אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד וזה אין לו שיעור רבי יוסי בן [9]משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע: VIII רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות [10]ולבנות מעלות את השחורות עיגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלין את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אוסר ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו [11]וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו: IX כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים [12]לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מותרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות

1 V ממקום | 2 V P ממקום | M — ממקום אחר | 3 M כמו | 4 M אחד | 5 M אחת | 6 N בתרי | 7 N P ממקום | 8 M מאיר | 9 M משלם | 10 M והל׳. N ול׳ | 11 P וכשי׳ | 12 M + תאנים.

מותרות בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל: X ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר °בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו [13]ידוע איזהו רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד[14]-שיהא שם מאה[15]כד: XI סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי [16]מאה סאה תעלה באחד ומאה ורבי יהושע אומר לא תעלה סאת תרומה שנפלה על פי מגורה [17]יקפיאנה ואם כן למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה אם אינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה: XII שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה [18]לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזו מהן נפלה מעלות זו את זו רבי שמעון אומר אפילו הם [19]בשתי עיירות מעלות זו את זו: XIII אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגודות של ירק שנפלה אחת[20]מהם לתוכן חציה תרומה ואמרתי לפניו[21]תעלה לא שתרומה תעלה בחמשים ואחד אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

sind die weissen verboten [illegible] [illegible] weiss man aber nicht, was [illegible] gehen sie unter einander auf. R. [illegible] hierbei, R. Jehošuâ erleichtert. X. [illegible] aber erleichtert R. Elièzer, während R. Jehošuâ erschwert. Wenn jemand eine Litra[1] [illegible] Feigen über der Oeffnung eines [illegible] und man weiss nicht, in welches [illegible] gefallen ist], so werden sie, wie R. [illegible] sagt, als lose betrachtet, und die oberen gehen [illegible] auf; R. Jehošuâ sagt: sie gehen nicht auf, es sei denn, dass hundert Gefässe[2] vorhanden sind. XI. Wenn eine Seäh Hebe in einen Tass gefallen ist, und man sie abgehoben hat, so geht sie, wie R. Elièzer sagt, falls im (abgehobenen) Haufen hundert Seäh vorhanden sind, in hundertundeinem auf. R. Jehošuâ sagt: sie geht nicht auf. Wenn eine Seäh Hebe in einen Tass fällt, so hebe man sie ab[3]. Wenn dem so ist, warum heisst es, dass Hebe in hundertundeinem aufgeht? — wenn man nicht weiss, ob sie sich nicht vermengt hat, oder auf welche Stelle sie gefallen ist. XII. Wenn in einen von zwei Getreidehaufen oder von zwei Tassen eine Seäh Hebe gefallen ist, und man nicht weiss, in welchen, so gehen sie unter einander auf; R. Šimôn sagt: selbst wenn sie sich in zwei verschiedenen Städten befinden, gehen sie unter einander auf. XIII. R. Jose erzählte: Einst kam vor R. Âqiba ein Fall, dass unter fünfzig Bündel Kräuter eines fiel, das zur Hälfte Hebe war. Da entschied ich in seiner Gegenwart, dass diese aufgeht, und zwar nicht etwa, weil Hebe unter einundfünfzig aufgeht, sondern weil da hundertundzwei Hälften vorhanden waren.

FÜNFTER ABSCHNITT.

Ned 59 °סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין או למעשר ראשון או למעשר שני או להקדש בין טמאין בין טהורין ירקבו ואם טהורה היתה [1]אותה הסאה ימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה[2]ואם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר ואם למעשר שני או להקדש נפלה הרי אלו יפדו ואם טמאים היו אותן החולין יאכלו [3]נקודים או קליות או ילושו במי פירות או יתחלקו לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: II °סאה תרומה טמאה שנפלה[4]לתוך Bek 22a מאה חולין טהורין רבי אליעזר אומר תרום ותשרף שאני אומר [5]סאה שנפלה היא[5]סאה שעלתה וחכמים אומרים תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות או תתחלק [6]לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: III סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות או תתחלק לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: IV סאה תרומה טמאה

Bez 3a, Zeb 73a

M 13 ידוע — B 14 שיהו — B 15 כדים — M 16 מאה סאה — M 17 יקיפנה — M 18 בתוך — M 19 שתי — M 20 —מהם — M 21 עולה.

P 1 —אותה — M 2 —ואם...מעשר — M 3 ניקורין (וכן להלן) — M 4 ימאה — M 5 תרומה — M 6 לעיסות (וכן בכל הפרק).

FÜNFTER ABSCHNITT.

WENN eine Seäh unreiner Hebe in weniger als hundert Seäh Profanes oder ersten Zehnt, zweiten Zehnt, Heiligengut, ob unrein oder rein, gefallen ist, so lasse man das Ganze verfaulen; wenn diese Seäh rein war, so verkaufe man das Ganze abzüglich dieser einen Seäh einem Priester zum Preis von Hebefrüchten. Ist sie in ersten Zehnt gefallen, so bestimme man ihn als Zehnthebe. Ist sie in zweiten Zehnt oder Heiligengut gefallen, so löse man das Ganze aus[4]. War das Profane[5] unrein, so dürfen sie es nur getrocknet, geröstet oder mit Fruchtsaft geknetet essen[6]; oder man verteile es unter andere Teige, damit an einer Stelle nicht ein Eigrosses beisammen bleibe. II. Wenn eine Seäh unreiner Hebe in hundert Seäh Profanes gefallen ist, so bleiben diese rein; R. Elièzer sagt: sie muss abgehoben und verbrannt werden, da ich annehmen kann, dass die hineingefallene Seäh dieselbe ist, die abgehoben wurde; die Weisen sagen: man hebe sie ab und esse sie getrocknet, geröstet oder mit Fruchtsaft geknetet, oder man verteile sie unter andere Teige, damit an einer Stelle nicht ein Eigrosses beisammen bleibe. III. Wenn eine Seäh reiner Hebe in hundert Seäh unreines Profanes gefallen ist, so geht sie auf, und man esse sie getrocknet, geröstet oder mit Fruchtsaft geknetet, oder man verteile sie unter andere Teige, damit an einer Stelle nicht ein Eigrosses beisammen bleibe. IV. Wenn eine Seäh unreiner Hebe in hundert Seäh reiner Hebe gefallen ist

1. *Litra*, im T. nur als Gewichtmass gebraucht. 2. Mit 100 L. prot. Feigen gefüllt. 3. Nebst dem unmittelbar [illegible] Liegenden. 4. Und verkaufe es ausserdem einem Kohen. 5. In welches die Hebe fiel. 6. Damit die Hebe keine [illegible]

[illegible] VII Wenn eine Seäh Hebe in [illegible] hundert gefallen ist, und nachdem man diese abgehoben hat, wieder eine andere hineingefallen ist, und [illegible] VIII Wenn [illegible] R. Simon [illegible] IX Wenn eine Seäh Hebe in hundert [illegible] geworden ist. Wenn eine Seäh Hebe in weniger als hundert gefallen ist, und man hat sie gemahlen, wo- [illegible] so ist es verboten, da die Hebe ebenso (mehr geworden ist,) wie das Profane mehr [illegible] Weizen ergiebiger war, als der der Hebe, so ist es [illegible] hundert gefallen ist, nachher aber noch Profanes hinzu- [illegible] verboten, wenn absichtlich geschehen ist.

שנפלה למאה סאה תרומה טהורה בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמרו בית הלל לבית שמאי הואיל וטהורה אסורה לזרים וטמאה אסורה לכהנים מה טהורה עולה אף טמאה תעלה אמרו להם בית שמאי לא אם העלו החולין הקלין המותרין לזרים את הטהורה תעלה תרומה החמורה האסורה לזרים את הטמאה לאחר שהודו רבי אליעזר אומר תרום ותשרף וחכמים אומרים אבדה במיעוטה: V סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומה ודאי וחכמים אומרים אינה מדמעת אלא לפי חשבון: VI סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומה ודאי וחכמים אומרים אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון ואין המים שאובים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון: VII סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת הגביהה ונפלה אחרת הרי זו מותרת עד שתרבה תרומה על החולין: VIII סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה רבי שמעון מתיר: IX סאה תרומה שנפלה למאה וטחנן ופחתו כשם שפחתו החולין כך פחתה התרומה מותר סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וטחנן והותירו כשם שהותירו החולין כך הותירה התרומה ואסור אם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר כן נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור:

SECHSTER ABSCHNITT.

Pes. 31b / Bm 54

האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל אחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חומשה וחומש חומשה אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים והם נעשין תרומה והתשלומים תרומה אם רצה הכהן למחול אינו מוחל: II בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת לכהן אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה

7 M + להן 8 M + ה 9 M עולה 10 N - התרומה 11 M - ממאה 12 N P כתרומה 13 M להולין 14 M B ומחנן 15 B ומותר 16 M כך 17 P תרומת.
1 M — הכהן.

SECHSTER ABSCHNITT.

WENN [illegible] Hebe isst, so muss er den Grundwert und ein Fünftel ersetzen; einerlei ob [illegible] ob reine Hebe oder unreine, ersetzt er immer das Fünftel [illegible] sondern mit fertig zubereitetem Profanen zahlen, [illegible] weitere Ersatz[6] Hebe. Der Kohen darf, wenn er auch [illegible] Hebe gegessen hat und dann an einen [illegible] II Wenn die Tochter [illegible] Hebe gegessen [illegible] ein Priester noch nicht erworben hatte, [illegible]

[illegible] Hebe. 3 Wenn [illegible] Sauerteig von [illegible] Reinigungsbad [illegible] Fünftel gegessen 6 Wenn er den Ersatz gegessen [illegible]

משלמת קרן וחומש לעצמה ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן לבעלים וחומש לעצמה מפני שאמרו האוכל תרומה שוגג משלם קרן לבעלים וחומש [2]לכל מי שירצה: III המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה הוא משלם את הקרן והם משלמין את החומש דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הם משלמין קרן וחומש והוא משלם להם דמי סעודתן: IV הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל [3]דמי תרומה *Bk.54a* אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן שאין בהקדש [4]תשלומי כפל: V אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן [5]ההבקר ולא ממעשר ראשון [6]שלא נטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש [7]שלא נפדו שאין הקדש פודה את הקדש דברי רבי מאיר וחכמים מתירין באלו: VI רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו בלבד שישלם מן היפה על הרע ורבי עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קישואין של ערב שביעית ימתין לקישואין של מוצאי שביעית וישלם מהם ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר שנאמר ונתן לכהן את *Lev.22,14* הקדש כל שהוא ראוי [8]להיות קדש דברי רבי אליעזר ורבי *Pes.32b* עקיבא אומר ונתן לכהן את הקדש קדש שאכל:

SIEBENTER ABSCHNITT.

האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין אם רצה הכהן למחול מוחל: II *Syn.51a Ker.7a* °בת כהן [1]שנשאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש ומיתתה בשריפה [2]נשאת לאחד [3]מכל הפסולין משלמת קרן וחומש ומיתתה בחנק דברי רבי מאיר וחכמים אומרים זו וזו [4]משלמות את הקרן ואינן משלמות את החומש ומיתתן בשריפה: III המאכיל את בניו קטנים ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים האוכל [5]תרומת חוצה לארץ והאוכל פחות מכזית תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש והתשלומין חולין אם רצה הכהן למחול [6]מוחל: IV זה הכלל כל המשלם קרן וחומש התשלומין תרומה אם רצה הכהן למחול אינו מוחל וכל המשלם את

2 M למי 3 M מדמי 4 M + משלם 5 B התפקר. P הבקר, 6 B M שנטלה 7 B M שנפדו 8 M להעשות. V לעשות.

1 M שניסת 2 M ניסת 3 M מן 4 P N משלמת | 5 P N תרומה || 6 M ימחול.

den Grundwert [illegible] selbst, wenn aber Hebe, [illegible] Kohen [illegible] worben hatte, den Grundwert [illegible] Fünftel dagegen sich selbst [illegible] sehentlich Hebe gegessen hat [illegible] dem Eigentümer das Fünftel [illegible] III. Wenn jemand seinen [illegible] Gästen Hebe zu essen gegeben hat [illegible] Grundwert und diese ersetzen das Fünftel — Worte R. Meïrs, die Weisen sagen: [illegible] Grundwert wie auch das Fünftel [illegible] ihnen den Wert ihrer Mahlzeit. IV. Wenn [illegible] Hebe gestohlen und nicht gegessen hat [illegible] den Doppelersatz im Wert von Hebe. Hat er sie gegessen, so ersetzt er zweimal den Grundwert und das Fünftel: einen Grundwert und das Fünftel aus Profanem, und einen Grundwert im Wert von Hebe. Wenn jemand Hebe, die dem Heiligtum geweiht war, gestohlen und gegessen hat, so ersetzt er zwei Fünftel und einmal den Grundwert, da es beim Heiligengut keinen Doppelersatz giebt. V. Man zahlt den Ersatz weder mit Nachlese, noch mit Vergessenem, noch mit Eckenlass, noch mit Freigut, noch mit erstem Zehnt, dessen Hebe nicht abgesondert werde, noch mit zweitem Zehnt oder Heiligengut, die nicht ausgelöst wurden, da Heiliges nicht Heiliges auslösen kann — Worte R. Meïrs, die Weisen erlauben mit diesen. VI. R. Eliezer sagt: Man darf von einer Art für eine andere Art ersetzen, nur muss man vom Besseren für das Schlechtere ersetzen. R. Àqiba sagt: man darf nur von derselben Art ersetzen; daher warte derjenige, der Gurken [von Hebe] des Vorsiebentjahrs gegessen hat, mit dem Ersatz, bis er Gurken des Nachsiebentjahrs hat, und bezahle dann. Aus derselben Stelle, aus der R. Eliezer seine erleichternde Ansicht folgert, folgert R. Àqiba seine erschwerende Ansicht; denn es heisst [1]*Er gebe dem Kohen das Geheiligte*, nämlich, alles was geeignet ist, Geheiligtes zu werden — Worte R. Eliezers. R. Àqiba erklärt: *Er gebe dem Kohen das Geheiligte*, nämlich, das Geheiligte, das er gegessen hat.

SIEBENTER ABSCHNITT.

WENN jemand wissentlich Hebe isst, so ersetzt er den Grundwert, nicht aber das Fünftel. Der Ersatz bleibt Profanes; wenn der Kohen erlassen will, darf er es. II. Wenn die Tochter eines Kohen an einem Jisraëliten vermählt wurde und nachher Hebe gegessen hat, so ersetzt sie den Grundwert, nicht aber das Fünftel; ihre Hinrichtung[2] geschieht durch Verbrennung. Wurde sie an einem der Illegitimen vermählt, so ersetzt sie den Grundwert und das Fünftel; ihre Hinrichtung[2] geschieht dann durch Erdrosselung — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen: diese wie jene ersetzt nur den Grundwert, nicht aber das Fünftel; beider Hinrichtung geschieht durch Verbrennung. III. Wenn jemand seinen minderjährigen Kindern oder seinen Sklaven, ob grossen oder kleinen, [Hebe] zu essen giebt, oder wenn jemand Hebe aus Ausserhalb (des Lands) isst, oder wenn jemand von Hebe weniger als ein Olivengrosses isst, so ersetzt er den Grundwert, nicht aber das Fünftel; der Ersatz ist Profanes, und wenn der Kohen will, kann er ihn erlassen. IV. Die Regel hierbei ist: Wenn man den Grundwert und das Fünftel ersetzen muss, so ist der Ersatz Hebe, und wenn der Kohen erlassen will, so darf er dies nicht; wenn man aber nur den Grundwert, nicht aber das Fünftel zahlt, so

1. Lev. 22,14. 2. Wenn sie ehebrüchig war.

[illegible] V. Wenn [illegible] Hebe [illegible] VI. Ist [illegible] wie Hebe be- [illegible] R. Meïr. R. Jose befreit da- [illegible] VII. Hat man [illegible] das Andere muss wie Hebe [illegible] R. Meïr. R. Jose befreit [illegible] Hat ein Zweiter das Andere gesät, so ist er [illegible] hat einer Beide gesät, so ist es [illegible] Früchten, deren Samen in der Erde zergehen, [illegible] Früchten, deren Samen in der Erde be- [illegible].

ACHTER ABSCHNITT.

WENN man der Frau [eines Kohens], während sie [illegible] Hebe isst, kommt und sagt: Dein Mann ist gestorben, [illegible] Dein Mann hat dich geschieden; ebenso wenn [illegible] während er Hebe isst, kommt [illegible] Dein Herr ist gestorben, oder: Er hat dich [illegible] verkauft, oder verschenkt [illegible] ebenso, wenn ein [illegible] Hebe isst, erfährt, dass er der [illegible] Geschiedenen oder einer Ḥaluça[1] ist, so [illegible] R. Eliézer zum Ersatz des Grundwerts [illegible] R. Jehošuá befreit ihn davon. [illegible] Priester während er am Altar [illegible] erfährt, dass er der Sohn einer Geschiedenen oder einer Ḥaluça ist, so sind [illegible] die er auf dem Altar dargebracht hat, wie R. Eliézer sagt, ungültig, nach R. Jehošuá, gültig. Er- [illegible] er mit einem Körperfehler behaftet ist, so ist sein Tempeldienst ungültig. II. Wenn sie die [illegible] im Munde haben, so sollen sie dieselbe, wie R. Eliézer sagt, herabschlucken, wie R. Jehošuá sagt, [illegible] Die Hebe ist unrein geworden, so soll er, wie [illegible] Sagt man ihm: Du bist unrein geworden, oder: Die Hebe ist unrein geworden, so soll er, wie R. Jehošuá sagt, ausspucken. [Sagt man ihm:] Du bist unrein, oder: [illegible] unverzehntet oder erster Zehnt ist, dessen Hebe nicht [illegible] wenn er erfährt, dass es zweiter Zehnt oder Heiligengut, die nicht ausgelöst wurden, und ebenso wenn er [illegible] einer Wanze im Munde empfindet, so spucke er aus. III. Wenn jemand an einer Traube [illegible] aus dem Garten in den Hof geht[2], so soll er das Essen, wie R. Eliézer sagt, beenden, wie R. Jehošuá [illegible] Wenn der Vorabend des Sabbaths[3] eintritt, so soll er das Essen, wie R. Jehošuá sagt, be- [illegible]

1. [illegible] Dt 24,5–10. 2. Dieser [illegible]

הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין אם רצה הכהן למחול[7]מוחל: V שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה אין ידוע איזו היא של תרומה ואיזו היא של חולין אכל את אחת מהן פטור והשניה נוהג בה בתרומה וחייבת בחלה דברי רבי מאיר רבי יוסי[10]פוטר אכל אחר את השניה פטור אכל אחד את שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן: VI נפלה אחת מהם לתוך החולין אינה מדמעתן והשניה נוהג בה בתרומה וחייבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי יוסי פוטר נפלה שניה למקום[11]אחר אינה מדמעתן נפלו שתיהם למקום אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן: VII זרע את אחת מהן פטור והשניה נוהג בה בתרומה וחייבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי יוסי פוטר זרע[11]אחר את השניה פטור זרע אחד את שתיהם בדבר שזרעו כלה מותר ובדבר שאין זרעו כלה אסור:

ACHTER ABSCHNITT.

האשה שהיתה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה מת בעליך או גרשך וכן העבד שהיה אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או מכרך לישראל או נתנך במתנה או עשאך בן חורין וכן כהן שהיה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר היה עומד[1]ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבח פסולים ורבי יהושע מכשיר נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה: II וכלם שהיתה תרומה[2]בתוך פיהם רבי אליעזר אומר יבלעו ורבי יהושע אומר יפלטו אמרו לו נטמאת ונטמאת תרומה רבי אליעזר אומר[3]יבלע ורבי יהושע אומר[4]יפלוט [5]טמא היית וטמאה היתה תרומה או נודע שהוא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו[6]ומעשר שני והקדש שלא נפדו או שטעם טעם פשפש לתוך פיו הרי זה יפלוט: III היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רבי אליעזר אומר יגמור ורבי יהושע אומר לא יגמור חשיכה לילי שבת

M 7 + של. 8 M + שתי קופות ; 9 M — את. 10 B פוטרה (וכד ו קו על הריש והוא מיותר). 11 P אחד.
M 1 — ומקריב. 2 M לתוך. 3 M יבליעו. 4 M יפלטו. 5 M + אמרו. 6 M או מעי.

רבי[7]יהושע אומר יגמור ורבי[8]אליעזר אומר לא יגמור: IV יין של תרומה שנתגלה ישפך ואין[9]צריך לומר של חולין°שלשה משקין אסירין משום גלוי המים והיין והחלב ושאר כל המשקין מותרין כמה ישהו ויהו אסורין כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה: V שיעור המים המגולים כדי[10]שתאבד בהם המרה רבי יוסי אומר בכלים כל שהן ובקרקעות ארבעים סאה: VI נקורי תאנים וענבים וקשואין והדלועים והאבטיחים והמלפפונות אפילו הם ככר[11]אחד גדול ואחד קטן אחד תלוש ואחד מחובר כל שיש בו ליחה אסור[12]ונשיכת הנחש[13]אסור מפני סכנת נפשות: VII°המשמרת של יין אסורה משום גלוי רבי נחמיה מתיר: VIII°חבית של תרומה שנולד[14]בה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום תורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום מוצנע יניחנה במקום[15]תורפה ואם היתה מכוסה יגלנה רבן גמליאל אומר אל יחדש בה[16]דבר: IX°חבית שנשברה בגת העליונה[17]והתחתונה טמאה מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכולים להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו רבי אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה בידיו: X ובן חבית של שמן שנשפכה מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו רבי אליעזר אומר תרד ותבלע ואל[18]יבלענה בידיו: XI[19]ועל זו אמר רבי יהושע לא זו היא תרומה שאני מוזהר עליה מלטמאה אלא מלאכלה[20]וכל תטמאה כיצד היה עובר ממקום למקום וככרות של תרומה בידו אמר לו נכרי תן לי אחת מהן[21]ואטמאה ואם [22]לא הרי אני מטמא את[23]כולן רבי אליעזר אומר יטמא את [23]כולן ואל יתן לו אחת מהן[24]ויטמא רבי יהושע אומר יניח לפניו אחת[25]מהן על הסלע: XII ובן נשים שאמרו להם גוים תנו לנו אחת מכם[26]ונטמאה ואם לאו הרי אני מטמאין את כולכם יטמאו את כלן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

Hol.10a 49a; Suk 50a Bq.115b; Pes.15a 20b; Bek.33b; Pes 15a 20b Men.48a

NEUNTER ABSCHNITT.

הזורע תרומה שוגג יופך ומזיד יקיים אם הביאה שליש

7 M N אליעזר ‖ 8 M N יהושע ‖ 9 M B צריך ‖ 10 M שתוכר ‖ 11 M + גדול 12 V ונשובת 13 M אסורה 14 M לה 15 N תרפה 16 M N + כל 17 M ובתחתונה חולין טמאים 18 M יטמאנה 19 B + על זו 20 M — וב״ת כיצד 21 B ואטמאנה ‖ 22 M לאו אטמא 23 כ״ה בכי״מ ובד״נ «כול׳» ובטעות נפשט בד״ו «כולה» 24 M —ויטמא 25 M —מהן 26 P ונטמא.

enden, wie R. Eliêzer sagt, nicht beenden. IV. Wein von Hebe, der aufgedeckt gestanden hat, giesse man aus, und selbstredend profanen Wein. Drei Getränke sind verboten, wenn sie aufgedeckt gestanden haben, das Wasser, der Wein und die Milch, andere Getränke sind erlaubt. Wie lange müssen sie aufgedeckt gestanden haben, um verboten zu sein? — dass ein Reptil aus einem nahe gelegenen Ort herankommen und trinken kann. V. Das Mass des offen gestandenen Wassers [um noch erlaubt zu sein] ist, dass sich das Gift darin verlieren kann. R. Jose sagt: in Gefässen ist jedes Quantum, im Boden bis vierzig Seah [verboten]. VI. Angenagte Feigen, Weinbeeren, Gurken, Kürbisse, Melonen oder Apfelmelonen, auch wenn sie ein Kikar[1] gross sind, sind, ob gross oder klein, ob gepflückt oder haftend, sobald in ihnen nur Saft vorhanden ist, verboten; ein von einer Schlange gebissenes [Vieh] ist wegen der Lebensgefahr verboten. VII. Wenn der Wein mit einem Seiher bedeckt ist, so ist er dennoch wegen Offenstehens verboten, R. Neḥemja erlaubt ihn. VIII. Wenn bei einem Fass mit Hebe ein Zweifel wegen Verunreinigung entsteht, so soll man es, wie R. Eliêzer sagt, falls es auf einer freien Stelle gestanden hat, in eine geborgene Stelle legen, und falls es offen gestanden hat, bedecken. R. Jehošuâ sagt: hat es in einer geborgenen Stelle gestanden, so stelle man es an eine freie Stelle[2], war es zugedeckt, so decke man es auf. R. Gamaliêl sagt: man nehme gar keine Aenderung vor. IX. Wenn ein Fass [Hebe] in der oberen Kelter zerbricht, und [der Wein,] der unten steht, unrein ist, so muss man, wie R. Eliêzer und R. Jehošuâ übereinstimmend zugeben, wenn es möglich ist, ein Viertellog in Reinheit zu retten, es retten, wo nicht, so lasse man, wie R. Eliêzer sagt, ihn herabfliessen und unrein werden, verunreinige ihn aber nicht mit den Händen. X. Ebenso, wenn ein Fass Oel von [Hebe] ausgegossen wird, so soll man, wie Eliêzer und R. Jehošuâ übereinstimmend zugeben, falls er ein Viertellog in Reinheit retten kann, es retten; falls aber nicht, so lasse er es, wie R. Eliêzer sagt sich in die Erde einziehen, man nehme es aber nicht mit den Händen auf. XI. R. Jehošuâ sagte hierzu: Das ist nicht die Hebe, deren Verunreinigung, sondern deren Genuss mir verboten wird. In welchem Fall aber ist das Verbot der Verunreinigung anzuwenden? — wenn jemand von einem Ort nach einem anderen geht, während Brote von Hebe sich bei ihm befinden, und ein Fremdling zu ihm spricht: Gieb mir eines von diesen, dass ich es verunreinige, sonst verunreinige ich alle, — hierüber sagt R. Eliêzer: mag jener auch alle verunreinigen, doch übergebe er ihm keines, R. Jehošuâ sagt: er lege ihm eines auf einen Stein hin. XII. Ebenso wenn Nichtjuden zu Frauen sagen: Liefert uns eine von euch aus, dass wir sie schänden, sonst schänden wir euch Alle, so mögen sie sich Alle schänden lassen, nicht aber sollen sie ihnen eine Person aus Jisraël ausliefern.

NEUNTER ABCHNITT.

WENN jemand versehentlich Hebe säet, so pflüge er das Feld um, wenn aber wissentlich, so muss er es stehen lassen[3]. Ist schon ein Drittel gewachsen, so lasse man es, ob versehentlich oder wissentlich.

1. Das ככר ist hier ganz unverständl., auch die Erkl. Maim. giebt keinen Sinn, man lese בכבר *selbst wenn sie sich in einem Gefäss befinden.* 2 Damit es unrein werde u. man es verbrennen kann. 3. Der Ertrag ist Hebe.

stehen. [illegible] muss man, selbst wenn [illegible] wesentlich un[illegible]. II Hierher gehört es Nachlese, Vergessenes [illegible] Armen [illegible] Priester [illegible] R. Tryphon sagt [illegible] Armen [illegible] R. Aqiba [illegible] III [illegible] Zehnt und Armenzehnt [illegible] Priester [illegible] IV. Der Ertrag von Hebeaussaat ist Hebe, der Ertrag dieses [illegible] ist Profanes; dagegen ist der Ertrag von Unverzehntetem, ersten Zehnt, Wiederwuchs des Siebentjahres, ausländischer Hebe, Vermischtem und Erstlingen Profanes. Der Ertrag von Heiligengut und zweitem Zehnt ist Profanes, man löse sie aber zur Zeit des [illegible]. V. Sind hundert Beete Hebesaat und [illegible] ist Profanes, so sind alle erlaubt bei Saaten, die in der Erde zergehen; bei Saaten dagegen, die in der Erde nicht zergehen, sind alle verboten, selbst wenn hundert Profanes und eines Hebe sind. VI. Der Ertrag des Unverzehnteten ist nur bei Saaten erlaubt, die in der Erde zergehen, bei Saaten aber, die in der Erde nicht zergehen, ist sogar der Ertrag des Ertrags [illegible]. Welche zum Beispiel sind Saaten, die in der Erde nicht zergehen? [illegible] Lauch, Knoblauch und Zwiebeln; R. Jehuda sagt: der Knoblauch gleicht [illegible] Gerste. VII. Wenn jemand bei einem Fremdling unter Gewürzkräutern jätet, so darf er gelegentlich [illegible] essen, [illegible] Früchte unver[illegible] [illegible] Hebe unrein ge[illegible] [illegible] wieder [illegible] hat [illegible] [illegible] verunreinigen, essen darf man sie aber nur, wenn man das Essbare weggeschnitten hat; R. Jehuda sagt: man muss zweimal weggeschnitten haben.

בין שוגג בין מזיד יקיים ובפשתן מזיד יופך: II וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה[1] ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם [2]רבי טרפון אומר לא ילקטו אלא [3]עניי כהנים [4]שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם אמר לו רבי עקיבא אם כן לא ילקטו אלא טהורים: III וחייבת במעשרות ובמעשר עני ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם החובט משובח והדש כיצד יעשה תולה [5]כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה: IV גדולי תרומה תרומה וגדולי גדולין חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת חוצה לארץ והמדומע והבכורים גדוליהן חולין גדולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם [6]בזמן זרעם: V מאה [7]לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחד של תרומה כלן אסורין: VI הטבל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין איזהו דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים רבי יהודה אומר השום [8]כשעורים: VII המנכש עם הנכרי בחסיות אף על פי שפירותיו טבל אוכל מהם עראי שתילי תרומה שנטמאו [9]שתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול עד שיגום את האוכל רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה:

ZEHNTER ABSCHNITT.

בצל שנתנו [1]בתוך עדשים אם שלם מותר ואם חתכו בנותן טעם ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך בנותן טעם רבי יהודה מתיר [2]בצחנה שאינו אלא [3]ליטול את הזוהמא: II תפוח שרסקו ונתנו לתוך עיסה וחמצה הרי זו אסורה שעורים שנפלו לתוך הבור של מים אף על פי שהבאישו מימיו [4]מימיו מותרין: III הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין של תרומה רבי מאיר אוסר ורבי יהודה מתיר רבי יוסי מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני

1 N 4- ובמעשר עני 2 N M אר ם 3 M עניי 4 M טהורים שמא אלא 5 M קפיפות 6 M בדמי 7 V M לגינה 8 M בשיעורין 9 M ושתלן.

1 M לתוך 2 M בצחנא 3 M להטיל 4 M מימיו.

ZEHNTER ABSCHNITT.

WENN [illegible] Zwiebel [von Hebe] in Linsen gethan hat, so sind sie bei einer ganzen erlaubt, bei [illegible] [verboten]. Alle andere Speisen sind, [illegible] wenn sie einen Geschmack verliehen hat, [verboten]. [illegible] Geschmack verliehen hat [verboten]. R. Jehuda er[illegible] [illegible] gelegt hat, wo sie nur den üblen Geruch zu entfernen [illegible] II. [illegible] [von Hebe] [illegible] und in den Teig gelegt hat, wodurch dieser gesäuert [illegible]. Wenn Gerste [von Hebe] in eine Kufe mit Wasser gefallen ist, so ist das Wasser [illegible] III. Wenn jemand warmes Brot aus dem Ofen [illegible] mit Wein von Hebe [illegible] ist es nach R. Meïr verboten, nach R. Jehuda [illegible] Gerstenbrot, weil die Gerste [illegible] IV. Wenn [illegible]

Az.66b שהשעורים שואבות: IV °תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת [5]הפת מותרת שאין [6]טעם כמון אלא ריח כמון: V תלתן שנפלה לתוך הבור של יין בתרומה [7]במעשר שני אם יש [6]בזרע כדי ליתן טעם אבל לא בעין בשביעית ובכלאי הכרם והקדש אם יש בזרע ובעין כדי ליתן טעם:

Orl.iii,6 B ç.13b VI °מי שהיו לו הבילי תלתן [8]בכלאי הכרם ידלקו היו לו הבילי תלתן של טבל כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש [9]את הזרע ואינו צריך להפריש [9]את העין אם הפריש לא יאמר אכתוש ואטול את העין ואתן את הזרע אלא נותן [10]העין עם הזרע: VII זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה פצועי חולין עם פצועי תרומה פצועי חולין עם שלימי תרומה או במי תרומה אסור אבל שלימי חולין עם פצועי תרומה מותר: VIII דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו [11]משקל עשרה זוז ביהודה שהן חמש סלעים

Hol.99b בגליל °דג טמא צירו אסור רבי יהודה אומר רביעית בסאתים ורבי יוסי אומר אחד מששה עשר בו: IX [12]חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צירם העיד רבי צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור: X כל הנכבשין זה עם זה מותרים אלא עם [13]החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר: XI רבי יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אסורים מפני שהם נותנין את הטעם רבי שמעון אומר [14]כרוב של שקיא עם כרוב של בעל [15] אסור מפני שהוא בולע רבי [16]יהודה אומר כל המתבשלין זה

Hol.11,b עם זה מותרים אלא עם הבשר רבי יוחנן בן נורי אומר °הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת: XII ביצה [17]שנתבלה בתבלין אסורין אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע מי שלקות ומי כבשים של תרומה אסורים לזרים:

ELFTER ABSCHNITT.

אין נותנין דבילה וגרוגרות לתוך המוריים מפני שהוא מאבדן אבל נותנין את היין למוריים ואין מפטמין את השמן אבל עושים את היין [1]יינומילין אין מבשלין יין של תרומה

5 M מותר ‖ 6 M + בו ‖ 7 M ומעשר ‖ 8 M של כלאי ‖ 9 M מן ‖ 10 M + את 11 N משקה י' זוז ‖ 12 בכי"מ חסרה כל המשנה 13 M ההיכות של חולין ושל תר' אסור אבל חיכות 14 M — כרוב ...עם 15 M +ה ית 16 M עקיבא 17 M שנתבשלה.
1 M אטמלין [=אנומ־ין] B יינומלים.

man einen Ofen mit Kümmel von Hebe geheizt und darin Brot gebacken hat, so ist das Brot erlaubt, weil es nicht den Geschmack des Kümmels, sondern nur den Geruch desselben annimmt. V. Wenn Bockshornklee in eine Kufe Wein fällt, [ist er] Hebe oder zweiter Zehnt, [so ist er verboten], nur wenn die Samen ohne Stengel einen Geschmack mitteilen; [ist] er Siebentjahrfrucht, Mischfrucht des Weinbergs oder Heiligengut, [so ist er verboten], selbst wenn die Samen samt den Stengeln einen Geschmack mitteilen. VI. Wenn jemand Bündel Bockshornklee als Mischfrucht des Weinbergs hat, so verbrenne er sie [vollständig]; hat er Bündel Bockshornklee als Unverzehntetes, so entkörne er sie, berechne, wieviel Samen darin enthalten sind und sondere [den Zehnt] nur von den Samen, nicht aber von den Stengeln ab. Hat er aber bereits abgesondert, so kann er nicht sagen: Ich will entkörnen, die Stengel zurückbehalten und nur für die Samen entrichten, vielmehr muss er für die Samen samt den Stengeln entrichten. VII. Wenn man Oliven von Profanem mit Oliven von Hebe zusammen einlegt — ob das Profane gespalten und die Hebe gespalten, ob das Profane gespalten und die Hebe ganz — oder man auch nur in Fruchtsaft von Hebe einlegt, so ist es verboten; ist aber das Profane ganz und die Hebe gespalten, so ist es erlaubt. VIII. Wenn man einen unreinen Fisch unter reine Fische eingelegt hat, so ist die Salse verboten, falls sich in einem Fass, das zwei Seäh enthält, das Gewicht von zehn Zuz[1] in Judäa, gleich fünf Selâ in Galiläa, vom unreinen Fisch befindet. R. Jehuda sagt, nur wenn sich ein Viertellog[2] in zwei Seäh befindet; R. Jose sagt: nur wenn ein Sechzehntel. IX. Unreine Heuschrecken, die man zusammen mit reinen eingelegt hat, machen die Salse nicht unrein. R. Çadoq bezeugte, dass die Salse von unreinen Heuschrecken rein ist. X. Alles, was zusammen eingelegt wird[3], ist erlaubt, ausgenommen sind Gewürzkräuter. Gewürzkräuter von Profanem, die man mit Gewürzkräutern von Hebe, oder Kräuter von Profanem, die man mit Gewürzkräutern von Hebe eingelegt hat, sind verboten; Gewürzkräuter von Profanem, die man mit Kräutern von Hebe eingelegt hat, sind erlaubt. XI. R. Jose sagt: [Nur], was mit [verbotenem] Mangold gebrüht wird, ist verboten, weil dieser einen Geschmack mitteilt. R. Šimôn sagt: Kohl aus trockenem Boden mit Kohl aus feuchtem Boden ist verboten, weil jener einsaugt. R. Jehuda sagt: Alles, was zusammen gekocht wird, ist erlaubt, ausgenommen Fleisch. R. Joḥanan b. Nuri sagt: Die Leber lässt Anderes verboten sein, kann aber durch Anderes nicht verboten werden, weil sie ausstösst und nicht einsaugt. XII. Wenn ein Ei mit verbotenen Gewürzen gekocht wurde, so ist sogar der Dotter verboten, weil er einsaugt. Tunke, in welcher Hebe gebrüht oder eingelegt wurde, ist Laien verboten.

ELFTER ABSCHNITT.

MAN darf gepresste oder getrocknete Feigen [von Hebe] nicht in Gallert legen, weil man sie dadurch vernichtet[4], wol darf man aber Wein in Gallert thun. Oel [von Hebe] darf man nicht würzen, wol aber darf man aus Wein Weinhonig bereiten. Wein von Hebe darf man nicht kochen, weil man ihn dadurch vermindert;

1. $\frac{1}{960}$ (Seah = 24 Log, L. = [illegible] Litra, L. = 100 Zuz). 2. $\frac{1}{192}$. 3. Profanes mit Hebe. 4. Sie werden, nachdem man sie [illegible], fortgeworfen.

מפני שהוא ממעטו רבי יהודה מתיר מפני שהוא משביחו: II דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ[2]סתוניות ושאר כל מי פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר ורבי אליעזר מטמא משום משקה אמר רבי יהושע לא מנו חכמים שבעה משקין [3]כמוני [4]פטמים אלא אמרו שבעה משקין טמאים ושאר כל המשקין טהורין: III אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא סתוניות חומץ ושאר כל הפירות אין משנין אותם מברייתן בתרומה ובמעשר שני אלא זיתים וענבים בלבד אין סופגין[5]ארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים [6]אין מביאין בכורים משקין אלא [7]היוצא מן הזיתים ומן הענבים ואינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים ואין מקריבין על גבי המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים: IV עוקצי תאנים וגרוגרות [8]הכליסים והחרובין של תרומה אסורים לזרים: V [9]גרעיני תרומה בזמן שהוא מכנסן אסורות ואם השליכן מותרות וכן עצמות הקדשים בזמן שהוא מכנסן אסורין ואם השליכן מותרין המורסן מותר סובין של חדשות אסורות ושל ישנות מותרות ונוהג בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין המסלת קב או קבים לסאה לא יאבד[10]את השאר אלא יניחנו במקום המוצנע: VI מגורה שפנה ממנה חטי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת אלא מכבד כדרכו ונותן [11]לתוך החולין: VII וכן חבית של שמן שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין: VIII המערה מכד לכד ונוטף שלש טפים ונותן לתוך החולין הרכינה[12]ומיצה הרי זו תרומה [13]וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמנה לשמינית: IX כרשיני תרומה מאכילין אותם לבהמה ולחיה ולתרנגולים °ישראל ששכר פרה מכהן [14]מאכילה כרשיני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אף על פי שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה וכהן ששם פרה מישראל מאכילה כרשיני תרומה: X מדליקין [15]שמן שרפה בבתי כנסיות

2 M סתונית | 3 M מיני | 4 N במיני. P כמי | 5 M בשמים | 6 M + את ה | 7 B + על | 8 M והכליסין | 9 M גרעיני | 10 M - את | 11 B לתוכה חולין | 12 M ומצת | 13 M כמה יהא | 14 M הרי זה יאכילנה | 15 M בשמן.

R. [illegible] erlaubt dies, weil man [illegible] verbessert. II. Wegen Dattelhonigs, [illegible] Wein[illegible] und [illegible] anderer Fruchtsäfte von Hebe verpflichtet R. [illegible] zur Zahlung des Grundwerts und des Fünftels, R. Jehošuá [illegible]. R. [illegible] erklärt sie als Getränk [illegible] der Verunreinigung. R. Jehošuá entgegnete: Haben etwa nicht die Weisen [illegible] alle übrigen Getränke sind [illegible]. III. [illegible] [von Hebe] darf man keinen [illegible] Wein, aus Aepfeln [illegible] Essig [illegible]. Bei allen anderen Früchten von [illegible] Hebe [illegible] darf man den natürlichen [illegible] ausgenommen sind Oliven [illegible]. Man erhält die vierzig [Geissel-hiebe] wegen Genusses des Ungeweihten nur bei Saft von Oliven und Weintrauben; man darf keinen Fruchtsaft als Erstlinge darbringen, ausgenommen den von Oliven und Weintrauben; kein anderer Fruchtsaft ist verunreinigungsfähig, als der von Oliven und Weintrauben. Nichts Anderes darf man auf dem Altar darbringen, als das, was von Oliven und Weintrauben kommt. IV. Die Stiele von Feigen, gepressten Feigen, [illegible][4] und das Johannisbrot von Hebe ist den Laien verboten. V. Fruchtkerne von Hebe sind verboten, wenn [der Priester] sie aufbewahrt, erlaubt, wenn er sie fortwirft; ebenso sind Knochen vom Heiligengut verboten, wenn er sie aufbewahrt, erlaubt, wenn er sie fortwirft. Die Schalenkleie ist erlaubt, Grieskleie ist vom neuen Getreide verboten, vom alten erlaubt. Man kann mit der Hebe ebenso verfahren, wie man mit Profanem verfährt. Wenn jemand aus einer [illegible] einen oder zwei Kab feines Mehl ausbeutelt, so lasse er den Rest nicht verloren gehen, sondern thue ihn in einen verwahrten Ort. VI. Wenn [illegible] aus einem Speicher Weizen von Hebe fortgeräumt hat, so verpflichtet man ihn nicht, sich niederzusetzen und [illegible] Körnchen aufzulesen, vielmehr fege er wie [illegible] aus und thue Profanes darein. VII. Ebenso, wenn [illegible] ein Fass Oel [von Hebe] ausgegossen wurde, so verpflichtet man ihn nicht, sich niederzusetzen und es mit den Händen aufzusammeln, vielmehr verfahre er damit, wie man mit Profanem verfährt. VIII. Wenn jemand [Flüssigkeiten von Hebe] von [illegible] Krug in den zweiten gegossen hat, so darf er, sobald drei Tropfen herabgerieselt sind, in diesen [illegible] Profanes thun. Hat er ihn auf die Seite gelegen [illegible], wodurch sich etwas angesammelt hat, so ist dies Hebe. [illegible] von [unreiner] Zehnthebe vom Demaj verpflichtet ihn, es zum Kohen zu bringen? [illegible] Abteilung. IX. Wicken von Hebe darf [der Priester] dem Vieh, dem Wild und den [illegible] geben. Wenn ein Jisraëlit von einem Kohen eine Kuh mietet, so darf er ihr Wicken [illegible] geben; wenn aber ein Kohen von einem Jisraëliten eine Kuh mietet, so darf er ihr, obgleich [illegible] obliegt, keine Wicken von Hebe zu essen geben. Wenn ein Jisraëlit von einem [illegible] Kuh zum Mästen übernimmt, so darf er ihr keine Wicken von Hebe zu essen geben; wenn [illegible] von einem Jisraëliten eine Kuh zum Mästen übernimmt, so darf er ihr Wicken von Hebe [illegible]. X. Oel, [illegible] verbrannt werden muss, darf man in Bethäusern, in Lehrhäusern, in dunklen [illegible]

[illegible] 2 Vgl. M. [illegible] 3 Vgl. S. [illegible] 4 Levy [illegible] במיני [illegible] Art Feigen. 5 Wörtl. [illegible] schätzen, da das Vieh vor- und nach- [illegible] Hebe, [illegible]

mm*

ובכתי מדרשות ובמבואות האפלין ועל גבי החולין ברשות כהן בת ישראל שנשאת לכהן והיא למודה[16]אצל אביה[17]אביה מדליק ברשותה מדליקין בבית המשתה אבל לא בבית האבל דברי רבי יהודה ורבי יוסי אומר בבית האבל אבל לא בבית המשתה רבי מאיר אוסר כאן וכאן רבי שמעון מתיר כאן וכאן:

M 16 +לבא M 17 —אביה.

Gängen und, wenn ein Kohen zugegen ist, auch bei Kranken brennen. Wenn die Tochter eines Jisraëliten an einen Kohen vermählt ist und ihren Vater besucht, so darf dieser es in ihrer Gegenwart brennen. Man darf es ferner bei einem Festmahl brennen, nicht aber bei einem Leidtragenden — Worte R. Jehudas; R. Jose sagt: wol bei einem Leidtragenden, nicht aber bei einem Festmahl. R. Meïr verbietet sowol hier, wie auch dort, R. Šimôn erlaubt hier, wie auch dort.

מסכת מעשרות

Sab.68a Nid.50a כלל אמרו במעשרות °כל שהוא אוכל ונשמר [1]וגדולין מן הארץ חייב במעשרות ועוד כלל אחר אמרו כל [2]שתחלתו אוכל וסופו אוכל אף על פי שהוא שומרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול וכל שאין תחלתו אוכל אבל סופו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל: II °מאימתי הפירות חייבות Nid.47a במעשרות התאנים[3]משבחלו[4]בו תאנים [5]והאבשים משהבאישו האוג והתותים משיאדימו וכל האדומים משיאדימו הרמונים משימסו התמרים משיטילו שאור האפרסקים משיטילו[6]גידים האגוזים משיעשו מגורה רבי יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה: III החרובין [7]משינקדו וכל השחורים [7]משינקדו האגסים [8]והקרסטמלין והפרישין[9]והחוררין משיקרחו וכל הלבנים משיקרחו °התלתן [10]כדי שתצמח התבואה והזתים Rh.12a משיכניסו שליש: IV ובירק הקשואים והדלועים והאבטיחים והמלפפונות התפוחין והאתרוגין חייבים גדולים וקטנים °רבי Suk.30a שמעון פוטר את האתרוגין בקטנן °החייב בשקדים המרים פטור Hol.25b במתוקים החייב במתוקים פטור [11]מן המרים: V °איזהו גרנן Bec.13b Tem.88b למעשרות הקשואים והדלועים משיפקסו ואם אינו מפקס משיעמיד ערימה אבטיח משישלק ואם אינו משלק [12]עד שיעשה מוקצה ירק הנאגד משיאגד אם אינו אוגד[13]עד שימלא את הכלי ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו כלכלה[14]עד שיחפה ואם אינו מחפה[13]עד שימלא את הכלי ואם

M 1 וגדולו M 2 שהוא תח' M B 3 משיבחילו N B 4 —בו תאנים.+ הענבים P 5 והאבשום M 6 גרים P N 7 משינקרו, B 8 והקריס'. M והקרוסטמ' B 9 והעוזר'. M והחזררין B 10 משתצ' M 11 במרים M 12 משיעשה M 13 משימלא M 14 משיחפה.

Eine Regel sagten sie hinsichtlich der Zehnte. Alles, was eine Speise[1] ist, was bewahrt wird und seine Nahrung aus der Erde zieht, ist zehntpflichtig. Eine weitere Regel sagten sie: Alles, was beim Beginn der Reife, wie auch im Zustand der Reife zur Speise dient[2], obgleich man es noch wachsen lässt, damit es zunehme, ist, ob klein oder gross zehntpflichtig; was aber nicht beim Beginn der Reife, sondern erst im Zustand der Reife zur Speise dient[3], ist erst dann zehntpflichtig, wenn es bereits eine Speise geworden ist. II. Wann werden Baumfrüchte zehntpflichtig? — Feigen, sobald sie[4] gereift sind. Weintraubenherlinge, sobald sie durchscheinend sind, der Gerbersumach und der Maulbeerbaum, sobald die Früchte rot sind, und ebenso andere rote Früchte, sobald sie rot sind, Granatäpfel, sobald sie weich werden, Datteln, sobald sie anschwellen, Pfirsiche, sobald sie Streifen bekommen, Nüsse, sobald sie Zellenschale bekommen; R. Jehuda sagt: Nüsse und Mandeln, sobald sie fertige Schalen haben. III. Johannisbrot, sobald es Punkte bekommt, und ebenso alle anderen schwarzen Früchte, sobald sie Punkte bekommen; Birnen, Goldäpfel, Quitten und Holzäpfel, sobald sie kahl werden, und ebenso alle anderen weissen Früchte, sobald sie kahl werden; Bockshornklee, sobald er zur Aussaat tauglich ist; Getreide und Oliven, sobald sie ein Drittel des Ertrags gebracht haben. IV. Von Kräutern sind Gurken, Kürbisse, Melonen, Apfelmelonen, ferner Aepfel und Ethrogim[5], sowol grosse wie auch kleine, zehntpflichtig; R. Simôn befreit die Ethrogim, solange sie klein sind. Der Zustand, der bittere Mandeln zum Zehnt verpflichtet, befreit die süssen, der die süssen verpflichtet, befreit die bittern. V. Wann sind sie zehntpflichtig? — Gurken und Kürbisse, sobald sie die Fäserchen verlieren; wenn man aber auf den Verlust der Fäserchen nicht wartet — sobald man sie zusammenhäuft; Melonen, sobald sie die Härchen verlieren; wenn man aber auf den Verlust der Härchen nicht wartet — sobald man sie auf den Trockenplatz bringt. Kräuter, die man gewöhnlich bindet, sobald man sie gebunden hat; wenn man sie aber nicht bindet — bis man ein Gefäss gefüllt hat; wenn man ein solches überhaupt nicht füllt — bis man nach Bedarf gesammelt hat; der Fruchtkorb, sobald man ihn bedeckt hat; wenn man ihn aber

1. Vgl. S. 241 N. 7 ff. 2. Kräuter, Gemüse. 3. Früchte. 4. Nach P zu übersetzen: sobald an ihnen Feigen herangereift sind. 5. Citrus medica var. rugosa, vulgo Paradiesapfel, od. Adamsapfel. Vgl. Risso, Hist. nat. des Oranges t. p. 203, u. t. 105.

[illegible] und zu trinken; das Oel, sobald es in die Vertiefung [illegible]

ZWEITER ABSCHNITT.

WENN [illegible] daher muss man sie, wenn man sie nach Haus [illegible] Nehmet und bringt nach Haus, so darf man [illegible] wenn man sie nach Haus bringt, wie Demai ver- [illegible] und dieser spricht zu ihnen: Nehmet [illegible] II [illegible] oder des Ladens aber ist verpflichtet; [illegible] Gesicht weggewendet oder seinen Platz gewechselt [illegible] oder nach Jerusalem mitbringt, so darf [illegible] III [illegible] erreicht hat, und ebenso in Judaa[1]. R. Meir sagt: [illegible] die von Ort zu Ort umherziehen, dürfen so lange von [illegible] R. Jehuda sagt: das erste Haus gilt hierbei als sein [illegible] hat, bevor sie [behufs Verzehntung] fertig [illegible] IV [illegible] gelegentlich zu essen[2], die Weisen erlauben [illegible] Korb mit Feigen, von dem die Hebe ab- [illegible]

אינו ממלא את הכלי [15]עד שילקט כל צרכו במה דברים אמורים במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו: VI הפרד [16]והצמוקין והחרובין משיעמיד ערימה הבצלים [17]משיפקל ואם אינו [18]מפקל משיעמיד ערימה התבואה משימרח ואם אינו ממרח [19]עד שיעמיד ערימה הקטניות משיכבור ואם אינו כובר עד שימרח אף על פי שמרח נוטל מן הקוטעים ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל: VII היין משיקפה אף על פי שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושותה השמן משירד לעוקה אף על פי שירד נוטל מן העקל [20]ומבין הממל ומבין [21]העצים ונותן [22]לחמטה ולתמחוי אבל לא יתן לקדרה [23]ולאלפס כשהם רותחין רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: VIII העגול משיחליקנו מחליקים בתאנים ובענבים של טבל רבי יהודה אוסר המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר הגרוגרות משידוש ומגורה משיעגל היה דש [24]בחבית ומעגל במגורה נשברה החבית ונפתחה המגורה לא יאכל מהם עראי רבי יוסי מתיר:

Ber 6[illegible] Sab 42 Pes 40 Sab 14[illegible]

ZWEITER ABSCHNITT.

היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין לפיכך אם הכניסו לבתיהם מתקנים ודאי טלו והכניסו [25]לבתיכם לא יאכלו מהם עראי לפיכך אם הכניסו לבתיהם אינן מתקנין אלא דמאי: II היו יושבין בשער או בחנות ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין ובעל השער ובעל החנות חייבין רבי יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו או עד שישנה [1]מקום ישיבתו: III המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלם אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך וכן [2]ביהודה רבי מאיר אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה והרוכלין המחזירין בעיירות אוכלין עד [3]שמגיעים למקום הלינה רבי יהודה אומר הבית הראשון הוא ביתו: IV פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן רבי אליעזר אוסר מלאכול מהם עראי וחכמים מתירין חוץ מכלכלת תאנים כלכלת תאנים שתרמה רבי שמעון מתיר

Ber 3[illegible]

M 15 משילקט N 16 והצמוקין M 17 משיקפלו M 18 מקפל
M 19 משיעמיד M 20 ומן B ומבית M 21 הפצים N הבצים
B הפסים M 22 ל־מיטה M 23 ולאילפס שהן מרותחין B 24 בחבית
P 25 ובתיהם M 1 + את B M 2 בחזירה M 3 שהם מגיעין

וחכמים אוסרים: V האומר לחברו הילך איסר זה ותן לי[4]בו חמיש תאנים לא יאכל עד שיעשר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אוכל אחת אחת פטור ואם צירף חייב אמר רבי יהודה מעשה בגנת ורדים שהיתה בירושלם והיו[5]תאנים נמכרות מישליש ומארבע באיסר ולא הופריש[6]ממנה תרומה ומעשר מעולם: VI האומר לחברו הילך איסר זה[7]בעישר תאנים שאבור לי בורר ואוכל באישכול שאבור לי מגרגר ואוכל ברמון שאבור לי פורט ואוכל באבטיח שאבור לי סופת ואוכל אבל אם אמר לו בעישרים תאנים אלו בישני אישכלות אלו בישני רמונים אלו בישני אבטיחים אלו אוכל כדרכו[8]ופטור מפני שקנה במחובר לקרקע: VII

Bm 92a °השוכר את הפועל לקצות [9]עמו בתאנים אמר לו על מנת שאוכל תאנים אוכל ופטור על מנת שאוכל אני ובני [10]ביתי או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל [11]ופטור ובנו אוכל [11]וחייב על מנת שאוכל[12]בישעת הקציעה ולאחר הקציעה בישעת הקציעה אוכל[13]ופטור[11]ולאחר הקציעה אוכל[13]וחייב שאינו אוכל מן התורה[14](חייב) זה הכלל האוכל מן התורה פטור ושאינו אוכל מן התורה חייב: VIII

Ned.50b °היה עושה[15]בלבסים לא יאכל בבנות שבע[16]בבנות שבע לא יאכל בלבסים אבל °מונע הוא את עצמו עד שמגיע למקום היפות

Bm 91a

Bez 35b ואוכל °המחליף עם חברו זה לאכול וזה לאכול-זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי יהודה אומר המחליף לאכול חייב ולקצות פטור:

DRITTER ABSCHNITT.

Bez 34b °המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלים ופטורין הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות[1]אוכלין ופטורין אבל אם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו: II המוציא פועליו לשדה בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין[2]ופטורים ואם יש להם עליו מזונות אוכלים אחת אחת מן התאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה: III השוכר את הפועל לעשות בזיתים אמר לו על מנת[3]לאכול זיתים אוכל

M 4 — בו || M 5 תאיניה || M 6 — ממנה || M 7 בעשרים || N P 8 פטור || M 9 — עמו || M 10 — ביתי || M 11 — ו || M P 12 — בשה"ק ולאה"ק || M P 13 — ו || M B 14 — חייב || V 15 בכלוסין || P 16 בנות. || M 1 — אוכלים...מזונות || M 2 — ופטורים...אוכלין || M 3 שאוכל.

gesondert wurde, ist nach R. Meïr zu essen erlaubt[1], nach den Weisen verboten. V. Wenn jemand zu seinem Nächsten spricht: Da hast du einen Assar und gieb mir dafür fünf Feigen, so darf er sie nicht essen bevor er sie verzehntet hat — Worte R. Meïr's. R. Jehuda sagt: wenn er einzelne Feigen nimmt, so ist er frei, erhält er einige zusammen, so ist er verpflichtet. R. Jehuda erzählte: In einem Rosengarten zu Jerušalem pflegte man je drei bis vier Feigen um einen Assar zu verkaufen, und so wurde da niemals Hebe und Zehnt entrichtet. VI. Wenn jemand zu seinem Nächsten spricht: Da hast du einen Assar, wofür ich mir zehn Feigen aussuchen will[2], so darf er sie einzeln aussuchen und essen; — wofür ich mir eine Traube[2] aussuchen will, so darf er einzelne Beeren ablesen und essen; — wofür ich mir einen Granatapfel aussuchen will, so darf er einzelne Kerne herausnehmen und essen, — wofür ich mir eine Melone aussuchen will, so darf er stückweise essen. Sagt er aber: — für diese zwanzig Feigen, für diese zwei Trauben, für diese zwei Granatäpfel, für diese zwei Melonen, so darf er wie gewöhnlich essen und ist frei, weil er sie am Boden haftend gekauft hat. VII. Wenn jemand einen Tagelöhner mietet, bei ihm Feigen zu trocknen und dieser spricht: Mit der Bedingung, dass ich Feigen essen darf, so darf er zehntfrei essen; — mit der Bedingung, dass ich mit meinen Familienangehörigen essen darf, oder, dass mein Sohn für meinen Lohn essen darf, so darf er zehntfrei essen; wenn aber sein Sohn isst, so ist er zum Zehnt verpflichtet. Mit der Bedingung, dass ich während des Schneidens und nach dem Schneiden essen darf, so darf er während des Schneidens zehntfrei essen, wenn er aber nach dem Schneiden isst, so ist er verpflichtet, da er dann nicht mehr auf Grund biblischer Vorschrift isst[3]. Die Regel hierbei ist: Wer nach biblischer Vorschrift zu essen berechtigt ist, isst zehntfrei, wer nicht auf Grund biblischer Vorschrift isst, ist zum Zehnt verpflichtet. VIII. Arbeitet er bei einer schlechten Feigenart, so darf er nicht von der guten Feigenart essen, wenn bei einer guten Feigenart, so darf er nicht von der schlechten Feigenart essen; wol aber darf er sich enthalten, bis er zur Stelle der guten kommt, und dann essen. Wenn jemand mit seinem Nächsten tauscht, dass dieser bei ihm [frische Feigen] isst, und er bei diesem, dass dieser bei ihm getrocknete Feigen isst, und er bei diesem, oder dass dieser bei ihm [frische Feigen], und er bei diesem getrocknete isst, so sind sie zum Zehnt verpflichtet; R. Jehuda sagt: tauscht man bei [frischen Feigen], so ist man zum Zehnt verpflichtet, bei getrockneten ist man zehntfrei.

DRITTER ABSCHNITT.

WENN jemand durch seinen Hof Feigen zum Trocknen führt, so dürfen seine Kinder und seine Familienangehörigen zehntfrei essen; seine Tagelöhner dürfen zehntfrei essen, wenn ihm ihre Beköstigung nicht obliegt; wenn ihm aber ihre Beköstigung obliegt, so dürfen sie nicht essen. II. Wenn jemand seine Tagelöhner [zu anderen Arbeiten] auf das Feld hinausführt, so dürfen sie, wenn ihm ihre Beköstigung nicht obliegt, zehntfrei essen; wenn ihm aber ihre Beköstigung obliegt, so dürfen sie von den Feigen einzeln essen, nicht aber aus dem Korb, aus der Kiepe, oder vom Trockenplatz. III. Wenn jemand einen Tagelöhner mietet, bei Oliven zu arbeiten, und [dieser] spricht: Mit der Bedingung, dass ich Oliven essen darf, so darf er einzeln zehnt-

1. Vor dem Verzehnt. 2. Am Baum haftend. 3. Vgl. Dt. 23,25.

אחד אחד פטור ואם צירף חייב לכנוס בבצלים אמר לו על מנת לאכול ירק מקרטם עלה עלה ואוכל ואם צירף חייב: IV °מצא [4]קציעות בדרך אפילו בצד שדה [5]קציעות וכן תאנה שהיא נוטה [6]על הדרך ומצא תחתיה תאנים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות [7]ובזיתים ובחרובים חייבים מצא גרוגרות אם דרסו רוב בני אדם חייב ואם לאו פטור מצא פלחי דבילה חייב שהדוע שהן מדבר גמור והחרובים עד שלא כנסם לראש הגג מוריד מהם לבהמה פטור מפני שהוא מחזיר את המותר: V °אי זוהי חצר שהיא חייבת במעשרות רבי ישמעאל אומר חצר הצורית שהכלים נשמרים בתוכה רבי עקיבא אומר כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה רבי נחמיה אומר כל שאין אדם בוש [8]מלאכול בתוכה חייבת רבי יוסי אומר כל שנכנס [9]לה ואין אומר לו מה אתה מבקש פטורה רבי יהודה אומר [10]שני חצרות זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה: VI הגגות פטורין אף על פי [11]שהם של חצר החייבת בית שער אכסדרה ומרפסת הרי אלו כחצר אם חייבת חייבין ואם פטורה פטורין: VII הצריפין והבורגנין [12]והאלקטיות פטורין סוכת [13]גניסר אף על פי שיש בו רחים ותרנגולים פטורה °סוכת היוצרים הפנימית חייבת והחיצונה פטורה רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה °סוכת החג בחג רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין: VIII תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת [14]אחת ופטור ואם צירף חייב רבי שמעון אומר אחת בימינו ואחת בשמאלו ואחת בפיו עלה לראשה ממלא חיקו ואוכל: IX גפן שהיא נטועה בחצר נוטל את כל האשכול וכן ברמון וכן באבטיח דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר מגרגר באשכול ופורט ברימון וסופת באבטיח [15]כסבר שהיא זרועה בחצר מקרטם עלה עלה ואוכל ואם צירף חייב [16]°הסאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרים חייבין: X תאנה שהיא עומדת בחצר [17]ונוטה לגנה [18]ואוכל [19]כדרכו [20]פטור °עומדת בגנה ונוטה לחצר אוכל אחת

Bm 21b · Nid.47b · Suk 8? · Jom.10? · Nd.5? · Bm.8?

4 M קציעות 5 M ידרך 6 M הז והה 7 M ראבור 8 B לה 9 P B M יו 10 M שתי 11 M של שתן חייבת 12 M והאלנקטיות 13 B גנוכר 14 N אחת 15 M כיסבר 16 B הסיאה 17 M ונוטה 18 B M אוכל 19 M כרכו 20 B ופטור.

[illegible] so ist er [illegible] [Man ist ihm] [illegible] Mit der Bedingung, dass [illegible] Kräuter [illegible] Blätter [illegible] abzubrechen, [illegible] wenn aber mehrere zusammen, [illegible] ist er zum Zehnt verpflichtet. IV. Wenn man [illegible] geschnittene Feigen auf dem Weg findet, selbst neben einem Feigenfeld [illegible], wenn man unter einem über den Weg sich [illegible] Feigenbaum Feigen findet, so sind sie er[illegible] als freies Eigentum betrachtet zu werden, [illegible] Johannisbrot sind [illegible] verpflichtet. Wenn man eine gepresste Feige findet, [illegible] [zum Zehnt] verpflichtet, wenn die meisten Leute bereits gepresst haben, wenn aber nicht, so ist [illegible] Stücke von Feigenkuchen [illegible] zum Zehnt verpflichtet, da sie gewiss von [illegible] Johannisbrot darf man, solange [illegible] [zum Trocknen] gebracht hat, [illegible] das Vieh nehmen, da man das Uebrig[illegible]. V. Was für ein Hof ist zum Zehnt verpflichtend? — R. Jišmáel sagt: zum Beispiel [illegible] Hof, in dem Geräte aufbewahrt werden; R. Aqiba sagt: [illegible], den der Eine schliesst und [illegible] ist nicht verpflichtend. R. Nehemja sagt: [illegible], in dem man sich zu essen nicht schämt, [illegible] Zehnt verpflichtend. R. Jose sagt: einer, in [illegible] ohne dass jemand fragt: Was suchst [illegible] ist nicht verpflichtend. R. Jehuda sagt: von zwei Höfen, einer innerhalb des zweiten, ist der innere zum Zehnt verpflichtend, der äussere nicht verpflichtend. VI. Die Dächer sind nicht verpflichtend, selbst wenn [illegible] zum Zehnt verpflichtenden Hof [illegible]. Der Hofeingang, die Vorhalle [illegible] dem Hof selbst, ist er zum Zehnt [illegible], sind sie es auch, ist er nicht [illegible] ebenfalls nicht. VII. Die [illegible] Wächterhütten und Lauben sind nicht verpflichtend, [illegible] Hütten [illegible] nicht verpflichtend, [illegible] die Handmühle oder Hühner befinden. Von den Töpferhütten ist die innere zum Zehnt verpflichtend, die äussere nicht verpflichtend; R. Jose sagt: was nicht eine Sommer- und Winter[illegible], ist nicht verpflichtend. Die Festhütte am Fest ist nach R. Jehuda zum Zehnt ver[illegible] Weisen nicht verpflichtend. VIII. Von einem Feigenbaum, der im Hof steht, darf [illegible] Feigen einzeln essen; nimmt man mehrere zusammen, so ist man verpflichtet. R. Šimón [illegible] in der Rechten, eine in der Linken und eine im Mund [ist erlaubt]. Steigt man auf den [illegible] Schoss füllen und essen. IX. Von einem Weinstock, der im Hof wächst, darf [illegible] Traube nehmen und essen, ebenso einen ganzen Granatapfel oder eine ganze Melone — [illegible] R. Aqiba sagt: man darf von der Traube die Beeren nur einzeln, vom Granatapfel die [illegible] und von der Melone [illegible] essen. Vom Koriander, der im Hof wächst, darf man [illegible] nimmt man mehrere zusammen, so ist man zum Zehnt verpflichtet. [illegible] im Hof [illegible] verwahrt werden, zehntpflichtig. X. Von [illegible] Feigenbaum darf man in gewöhnlicher Weise [illegible] dem Hof sich hinneigenden, darf man [Feigen] [illegible] ist man zum Zehnt verpflichtet. Steht der Baum [illegible]

[illegible]

אחת פטור ואם צירף חייב עומדת בארץ ונוטה לחוצה לארץ
[21]בחוצה לארץ ונוטה לארץ הכל הולך אחר העקר[22]ובבתי
ערי חומה הכל הולך אחר העקר[23]ובערי מקלט הכל הולך אחר Mak 12a
הנוף ובירושלם הכל הולך אחר הנוף:

VIERTER ABSCHNITT.

הכובש השולק המולח בשדה חייב [1]המכמן באדמה
פטור [2]המטבל בשדה פטור הפוצע זיתים שיצא מהם השרף
פטור הסוחט זיתים על בשרו פטור אם סחט ונתן לתוך ידו
חייב המקפא לתבשיל פטור לקדרה חייב מפני שהוא כבור
קטן: II תינוקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן Te. 34b
לא יאכלו למוצאי שבת עד[3]שיתעשרו °כלכלת שבת בית שמאי Ed.iv,10
פוטרין ובית הלל מחייבין רבי יהודה אומר אף הלוקט [4]את
הכלכלה לשלח לחברו לא יאכל עד [5]שיתעשר: III °הנוטל Bez.35a
זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל אם מלח ונתן
לפניו חייב רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב ומן הטמא
פטור מפני שהוא מחזיר את המותר: IV °שותין על הגת Sa. 11b Er. 99b
בין על החמין בין על הצונן [6]פטור דברי רבי מאיר [7]רבי אלעזר
ברבי צדוק מחייב וחכמים אומרים על החמין חייב ועל הצונן
פטור: V °המקלף [8]שעורים מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף Bez. 13b
ונתן לתוך ידו חייב °המולל מלילות של חטים [9]מנפה מיד ib. 12b
ליד ואוכל ואם [10]נפה ונתן לתוך חיקו חייב [11]כסבר שזרעה
לזרע ירקה פטור זרעה לירק מתעשרת זרע וירק °רבי [12]אליעזר Az. 7b
אומר השבת מתעשרת זרע וירק וזירים וחכמים אומרים אינו
מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרגיר בלבד: VI רבן
[13]שמעון בן גמליאל אומר תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול
הלבן חייבות [14]במעשר °רבי אליעזר אומר הצלף מתעשר תמרות Ber. 36a
ואביונות וקפרס רבי עקיבא אומר אין מתעשר אלא אביונות
מפני שהן פרי:

FÜNFTER ABSCHNITT.

העוקר שתלים מתוך שלו [1]ונטע לתוך שלו פטר לקח

21 M + או 22 M - ובבתי...העקר 23 M ערי.
1 M המכמיר 2 M — המט' בש' פטור 3 B P שיעשרו
4 M — את ה 5 M שיעשר 6 M ופטור 7 M — רבי...מחייב
8 M בשעורים 9 M מנפיח. B מנפה 10 B נפח 11 M כוסבר
12 M P אלעזר 13 M שמעון בן 14 M במעשרות.
1 M ונוטע בתוך.

im Land und neigt sich nach Aussen hin, oder steht er ausserhalb des Landes und neigt sich nach dem Land, so richtet man sich nach dem Stamm; ebenso richtet man sich bei einem [illegible] Festungsstadt[1] immer nach dem Stamm. Bei der Asylstadt[2] richtet man sich nach den Wipfel[3], auch bezüglich Jerušalems richtet man sich nach dem Wipfel[4].

VIERTER ABSCHNITT.

WENN man Früchte auf dem Feld [illegible] oder einsalzt, so werden sie zehntpflichtig. Legt man Früchte in die Erde, so sind sie frei; wenn man Früchte auf dem Feld eintunkt[5], so sind sie frei; wenn man Oliven aufspaltet, damit der scharfe Saft herausfliesse, so sind sie frei; wenn man Oliven auf dem Leib zerdrückt, so sind sie frei; wenn man sie aber in die Hand ausdrückt, so sind sie zehntpflichtig. Wenn man den Wein abschäumt, um ihn in gekochte Speise zu thun, so ist er frei; wenn aber, um ihn in den Topf zu thun, so ist er zehntpflichtig, weil dieser als kleine Kufe betrachtet wird. II. Wenn Kinder [auf dem Feld] Feigen für den Šabbath verwahrt und zu verzehnten vergessen haben, so darf man sie [selbst] nach dem Šabbath nicht unverzehntet essen. Ein Fruchtkorb, der für den Šabbath bestimmt ist, ist nach der Schule Šammajs nicht zum Zehnt verpflichtend, nach der Schule Hillels wol verpflichtend. R. Jehuda sagt: auch wenn man Früchte in einen Korb thut, um sie seinem Nächsten zu senden, darf man sie nicht unverzehntet essen. III. Wenn jemand Oliven aus dem Behälter nimmt, so darf er sie unverzehntet einzeln in Salz tunken und essen; wenn er aber [einige] eintunkt und vor sich legt, so ist er zum Zehnt verpflichtet. R. Eliêzer sagt: wenn [ein Unreiner] sie aus einem reinen Behälter nimmt, so ist er zum Zehnt verpflichtet, wenn aber aus einem unreinen, so ist er zehntfrei, weil er die bleibenden zurücklegen kann. IV. Man darf den Wein über der Kelter gebogen zehntfrei trinken, ob gekochten oder kalten — Worte R. Meïrs. R. Eleâzar b. R. Çadoq verpflichtet zum Zehnt, die Weisen sagen: der gekochte ist zehntpflichtig, der kalte ist zehntfrei. V. Wenn jemand Gerste schält, so darf er einzeln schälen und essen, wenn er aber [einige] schält und in die Hand legt, so muss er sie verzehnten. Wenn jemand Weizenähren zerreibt, so darf er durch die Hände sieben und essen; siebt er sie aber und thut sie in ein Gefäss[6], so muss er sie verzehnten. Wenn man Koriander der Saat wegen säet, so ist sein Kraut zehntfrei; hat man ihn des Krauts wegen gesäet, so muss die Saat nebst dem Kraut verzehntet werden. R. Eliêzer sagt: vom Dill muss die Saat nebst dem Kraut und den Saatstengeln verzehntet werden; die Weisen sagen: Nur von Kresse und Rauke wird die Saat nebst dem Kraut verzehntet. VI. R. Šimôn b. Gamaliël sagt: die Blütenknospen des Bockshornklees, des Senfs und der weissen Bohne sind zehntpflichtig. R. Eliêzer sagt: von der Kaper sind die Blütenknospen, die Kerne und die Schale zehntpflichtig; R. Âqiba sagt: nur die Kerne sind zehntpflichtig, weil sie die Frucht sind.

FÜNFTER ABSCHNITT.

WENN jemand Setzlinge aus seinem Feld ausreisst und sie in ein anderes Feld, das ihm gehört, pflanzt, so sind sie zehntfrei; kauft man etwas, am Boden haftend, so ist es zehntfrei; sammelt man etwas, um

1. Wenn sich ein Baum auf einem zur Festungsstadt gehörigen Grund [illegible] Vgl. [illegible] 2. Vgl. [illegible] 3. Sobald der Totschläger unter den Wipfel eines Baums gekommen ist, der [illegible] geschützt. 4. Der Boden unter dem Wipfel [illegible] Oliven in Salz u. Wein [illegible]

במחובר לקרקע פטור לקט השלח החבוי פטור רבי אליעזר בן עזריה אומר אם יש כיוצא בהם נמכרים בשוק הרי אלו חייבין: II העוקר לפת וצנונות מתוך שלו ונטע לתוך שלו לזרע חייב מפני שהוא גורן בצלים משהשרישו בעליה טהרו מלטמא נפלה עליהם מפולת והם מגולים הרי אלו כנטועים בשדה: III לא ימכור אדם את פירותיו משבאו לעונת המעשרות למי שאינו נאמן על המעשרות ולא בשביעית למי שהוא חשוד על השביעית ואם בכרו נוטל את [1]המבכרות ומוכר את השאר: IV לא ימכור אדם את תבנו ואת גפתו ואת[11]זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה שהתורם בלבו על הקטועים על הצדדים ועל מה שבתוך התבן: V הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב ומשבא לעונת המעשרות פטור ולוקט כדרכו והולך רבי יהודה אומר אף ישכיר פועלים וילקט אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע אבל בזמן שלא קנה קרקע[12]אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור רבי אומר אף לפי חשבון: VI המחמד נותן מים בחמד ומצא כדי מדתו פטור רבי יהודה מחייב מצא יתר על[13]כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון: VII [14]חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת הרי אלו חייבים שידוע שמגורן הגמורה [15]גוררין כל הלילה: VIII שום בעל בכי ובצל של[16]רכפא[17]וגריסין הקילקין והעדשים המצריות רבי מאיר אומר אף[18]הקרקס רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית זרע לוף העליון זרע כרישים זרע בצלים זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית שאף על פי שאביהן תרומה הרי אלו יאכלו:

M 2 פטור || V 3 אליעזר || M 4 לפת || M 5 בתוך || M 6 גרנו || M 7 שהשרישו || N 8 עד שלא באו || M 9 ולא השביעית || B 10 הבכורות || N P 11 וזגיו || M 12 אם שלא || M 13 כדי || M 14 חורי || M 15 היו || P N 16 הרכפא || M 17 והגר והקלקין ועד || B 18 הקרקס, הקרקס. N הקירקיס. V הקרקס.

[illegible] R. [illegible] II [illegible] III [illegible] IV [illegible] V [illegible] R. [illegible] Gamaliël sagte: Dies ist nur der Fall, wenn er den [illegible] VI Wenn jemand [illegible] das Wasser nach Mass hineingethan und dasselbe Mass gefunden hat [illegible] R. Jehuda [illegible]; findet er aber mehr, als er hineingethan hat, so verzehnte er [illegible] VII [illegible] in der Nähe [illegible] dass die Ameisen während [illegible] haben. VIII. Der thränenreizende [illegible] die ägyptischen Linsen, wie R. Meir sagt [illegible] im Siebentjahr von [illegible] R. [illegible] Rüben- und Rett[illegible] und dürfen im [illegible] Hebe herrühren, dürfen sie dennoch [illegible]

[illegible] קרקס [illegible]

מסכת מעשר שני

Sab 22b מעשר שני אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו ולא שוקלין כנגדו ולא יאמר אדם לחבירו בירושלם הילך יין ותן לי שמן וכן שאר כל הפירות אבל נותנין זה לזה מתנת חנם: II מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים[1] חי ולא בעל מום חי ושחוט ואין מקדשין בו את האשה Bq 12b °הבכור מוכרים אותו תמים[1] חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו[2] האשה אין מחללין מעשר שני על אסימון ולא על המטבע שאינו יוצא ולא על המעות שאינן ברשותו: III הלוקח בהמה לזבחי שלמים[3] או חיה לבשר תאוה יצא העור לחולין אף על פי שהעור מרובה על הבשר כדי יין סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין האגוזים Hol 25a והשקדים יצאו קליפיהם לחולין °התמד עד שלא החמיץ אינו נלקח בכסף מעשר[4] ומשהחמיץ נלקח בכסף מעשר: Men 82a IV °הלוקח חיה לזבחי שלמים[5] בהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין[6] כדי יין פתוחות או סתומות מקום[7] שדרכו לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין סלי[8] זיתים וסלי ענבים עם הכלי לא יצאו דמי[9] הכלי לחולין: V הלוקח מים ומלח ופירות המחוברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלם לא קנה מעשר הלוקח פירות שוגג יחזרו הדמים למקומן מזיד יעלו ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו: Kid 56a VI[10] °הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן מזיד תעלה ותאכל במקום ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה: ib. VII °אין לוקחין עבדים שפחות[11] וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן אין מביאין קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות מדמי מעשר שני ואם הביא יאכל כנגדם[12] וזה

1 M והי׳ 2 M+ את 3 M וחיה לבי התאוה 4 M—ומשהח׳ ...מעשר 5 M ובהמה לבי התאוה 6 N + אע״פ שהעור מרו׳ על הבשר 7 M שדרכן 8 M תאנים 9 M הסלים 10 בכי״מ חסרה כל המשנה 11 M—וקרקעות 12 M—וזה...כנגדו.

Den zweiten Zehnt darf man weder verkaufen, noch verpfänden, noch vertauschen, noch als Gewicht benutzen; selbst in Jerušalem darf niemand zu seinem Nächsten sprechen: Da hast du Wein, gieb mir Oel, und ebenso bei allen anderen Früchten; es ist aber erlaubt, dass Einer ihn dem Anderen als Geschenk gebe. II. Den Zehnt vom Vieh darf man, wenn er fehlerfrei ist, nicht lebendig, und wenn er fehlerhaft ist, weder lebendig, noch geschlachtet verkaufen; ferner darf man vermittelst desselben keine Frau ehelichen[1]. Das Erstgeborene darf man, wenn fehlerfrei, lebendig, wenn fehlerhaft sowol lebendig, wie geschlachtet verkaufen; ferner darf man damit eine Frau ehelichen. Den zweiten Zehnt darf man nicht in ein ungeprägtes Geldstück oder in eine unpassirbare Münze eintauschen, sowie in Geld, welches sich nicht in seinem Besitz befindet. III. Wenn jemand ein Vieh zum Friedensopfer oder ein Wild zum freien Genuss des Fleisches kauft, so ist das Fell Profanes, auch wenn es mehr wert ist, als das Fleisch. Von geschlossenen Weinkrügen sind die Krüge Profanes, in Orten, wo man sie geschlossen verkauft. Von Nüssen und Mandeln sind die Schalen Profanes. Lauerwein darf, bevor er gezogen hat, für den Erlös des Zehnts nicht gekauft werden, wenn er aber gezogen hat, so darf er für den Erlös des Zehnts gekauft werden. IV. Wenn jemand ein Wild zum Friedensopfer oder ein Vieh zum freien Genuss des Fleisches kauft, so ist das Fell kein Profanes. Von offenen Krügen Wein, in Orten, wo man sie gewöhnlich offen verkauft, auch von geschlossenen, sind die Krüge kein Profanes. Von Körben mit Oliven oder mit Weinbeeren, die man samt dem Korb kauft, ist der Wert des Korbs kein Profanes. V. Wenn jemand [für Zehntgeld] Wasser, Salz, am Boden haftende Früchte, oder Früchte, die nach Jerušalem nicht gebracht werden können, kauft, so hat er kein Zehnt erworben[2]. Wenn jemand dafür versehentlich Früchte kauft, so muss ihm das Geld zurückgegeben werden; wenn vorsätzlich, so muss er sie nach dem Ort[3] bringen und dort essen; ist kein Heiligtum vorhanden, so lasse er sie verfaulen. VI. Wenn jemand ein Vieh versehentlich kauft, so muss ihm das Geld zurückerstattet werden; wenn vorsätzlich, so muss man es nach dem Ort[3] bringen und essen; ist kein Heiligtum vorhanden, so muss man es[4] mit der Haut begraben. VII. Für das Geld des zweiten Zehnt darf man weder Sklaven, noch Mägde, noch Grundstücke, noch ein unreines Vieh kaufen; hat man aber gekauft, so verzehre man den Betrag desselben. Für das Geld des zweiten Zehnt darf man keine Geflügelopfer für Samenflussbehaftete, Blutflussbehaftete und Wöchnerinnen, keine Sündopfer und keine Schuldopfer darbringen

1. Eine Frau wird u.a. durch die Uebergabe eines Wertgegenstandes geehelicht. 2. Das Gekaufte ist Profanes, während das Geld zweiter Zehnt bleibt. 3. Jerušalem. 4. Wenn es verendet.

[illegible] hat man bereits dargebracht, so verrechne man den Betrag. Die Regel hierbei ist: Hat man für das Geld vom zweiten Zehnt etwas gekauft, was nicht zum Essen, zum Trinken oder zum Schmieren dient, so verrechne man den Betrag [illegible].

ZWEITER ABSCHNITT.

DER zweite Zehnt ist zum Essen, zum Trinken und zum Schmieren bestimmt, [illegible] was man gewöhnlich genossen [illegible], zum Schmieren, was man gewöhnlich schmiert. Man darf sich nicht mit Wein oder Essig nicht schmieren, weil aber schmieren man sich mit Öl. [illegible] Das Öl vom zweiten Zehnt darf man nicht [illegible] würzen, auch darf man für das Geld des zweiten Zehnt kein gewürztes Öl kaufen, wohl aber darf man [illegible] den Wein würzen. Ist Honig [illegible] in Wein daran gefallen und hat ihn verbessert, so wird der Mehrwert nach Verhältnis berechnet. Wenn man Fisch mit Porreeköpfen vom zweiten Zehnt gekocht hat und sie [illegible] werden, so wird der Mehrwert nach Verhältnis berechnet. Wenn man Teig vom zweiten Zehnt gebacken hat[1] und er [illegible] besser wurde, so ist der Mehrwert zweiter Zehnt. Die Regel hierbei ist: Wo die Verbesserung [äusserlich] zu erkennen ist, wird sie nach Verhältnis berechnet, wo aber die Verbesserung [äusserlich] nicht zu erkennen ist, ist [illegible] zweiter Zehnt. II. R. Šim'on sagt: man darf sich mit Öl vom zweiten Zehnt in Jerusalem nicht schmieren, die Weisen erlauben [illegible]. Diese sprachen zu R. Šim'on: Wenn man es [illegible] bei der sonst strengen Hebe leichter genommen hat, wie sollten wir es nicht [illegible] bei dem sonst leichter zweiten Zehnt [illegible] leichter nehmen? Dieser erwiderte ihnen: Nicht [illegible] bei der sonst strengen Hebe wird es auch [illegible] Wicken und Bockshornkraut leichter genommen, [illegible] zweiten Zehnt leichter nehmen bei dem [illegible] Wicken und Bockshornklee nicht [illegible] genommen hat. III. Bockshornklee vom zweiten Zehnt darf nur als grüne Pflanze gegessen [illegible], wie die Schule Šammais sagt, in jeder Beziehung, ausser wenn man [illegible]; die Schule Hillels sagt, es kann in jeder Beziehung [illegible] in Unreinheit behandelt werden. IV. Wicken vom zweiten Zehnt [illegible], wenn man sie nach Jerušalem bringt, zurück [illegible] unter anderen Teig, die [illegible] wie R. Tryphon sagt [illegible], wie die Schule Šammajs sagt, nur in Reinheit [illegible]; die Schule Hillels sagt, man weiche [illegible] auch in Unreinheit als Futter geben [illegible]. Šammaj [illegible] in Reinheit [illegible] dem Vieh als Futter geben, darf man auch in Unreinheit. [illegible] in Unreinheit be[illegible]. R. Akiba sagt: in jeder Beziehung darf man sie in Unreinheit [illegible]. V. Wenn Geld vom Profanen und vom zweiten Zehnt verstreut wurde, so ist das, was man [illegible] zweiten Zehnt, bis zum Betrag [illegible], der Rest ist Profanes; war es vermischt und hat [illegible]. Die Regel hierbei ist: Liest man es einzeln [illegible], so berechnet man nach Verhältnis [illegible] gemacht [in Haufen] und [illegible] zweiten Zehnt [illegible] mit einem vom Profanen vermischt hat, so bringe [illegible]. VI. [illegible] Sela' vom zweiten Zehnt sei, wo er sich auch befinde, [illegible]

1 [illegible]

הכלל כל שהוא היין לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני יאכל כנגדו:

ZWEITER ABSCHNITT.

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה [1]ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן אין מפטמין שמן של מעשר שני ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפוטם אבל מפטם הוא את היין נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו השבח לפי חשבון דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו השבח לפי חשבון עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני זה הכלל כל ששבחו נכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו נכר השבח לשני: II רבי שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלם וחכמים מתירין אמרו לו לרבי שמעון אם הקל בתרומה [2]חמורה לא נקל במעשר שני הקל אמר להם מה [3]אם לא הקל בתרומה החמורה מקום שהקל בכרשינים ובתלתן נקל במעשר שני הקל [4]מקום שלא הקל בכרשינים ובתלתן: III תלתן של מעשר שני תאכל צמחונים ושל תרומה בית שמאי אומרים כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה ובית הלל אומרים כל מעשיה בטומאה חוץ משריותה: IV כרשיני מעשר שני יאכלו [5]צמחונין ונכנסין לירושלם ויוצאין נטמאו רבי טרפון אומר יתחלקו [6]לעסות וחכמים אומרים יפדו ושל תרומה בית שמאי אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה ובית הלל אומרים שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה [7]שמאי אומר יאכלו צריד רבי עקיבא אומר כל מעשיהן בטומאה: V מעות חולין ומעות מעשר שני שנתפזרו מה שלקט לקט למעשר שני עד שישלים והשאר חולין אם בלל וחפן לפי חשבון זה הכלל המתלקטים למעשר שני והנבללין לפי חשבון: VI סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות

1 M ולסיכה ולרחיצה לאכול 2 M המורה 3 V אם. B לא אם 4 M — מקום 5 P V צימה 6 M לעסות 7 M בית שמאי או׳ יאכל.

האלו ובורר את היפה שבה ומחלל עליה מפני שאמרו מחללין
כסף על נחושת מדוחק [8]ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם
Bm 44b על הכסף: VII °בית שמאי אומרים לא יעשה אדם [9]את
סלעיו [10]דינרי זהב ובית הלל מתירין אמר רבי עקיבא אני
עשיתי לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כספן דינרי זהב:
Bm 45a Fd i,6 VIII °הפורט סלע [11]ממעות מעשר שני בית שמאי אומרים
Bek 50b [12]°בכל הסלע מעות ובית הלל אומרים שקל כסף ושקל מעות
רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים
Bm 45a מתירין: IX °הפורט סלע של מעשר שני בירושלם בית
שמאי אומרים [12]בכל הסלע מעות ובית הלל אומרים שקל כסף
ושקל מעות [13]הדנין לפני חכמים אומרים בשלשה [14]דינר כסף
[15]ודינר מעות רבי עקיבא אומר [16]שלשה דינרים כסף [17]וברביעית
[18]מעות רבי טרפון אומר [19]ארבע אספרי כסף שמאי אומר
יניחנה בחנות ויאכל כנגדה: X מי שהיו מקצת בניו טמאין
ומקצתן טהורין מניח את הסלע ואומר מה שהטהורים שותים
סלע זו מחוללת [20]על זו ונמצאו טהורים וטמאין שותין מכד אחד:

DRITTER ABSCHNITT.

Az 62a °**לא** יאמר אדם לחברו העל את הפירות האלו לירושלם
להלק אלא אומר לו העלם שנאכלם [1]ונשתם בירושלם אבל
Zeb 76a נותנים זה לזה מתנת חנם: II °אין לוקחין תרומה בכסף
מעשר [2]מפני שהוא ממעט באכילתו ורבי שמעון מתיר אמר
להם רבי שמעון מה אם היקל בזבחי שלמים שהוא מביאן
לידי פגול ונותר וטמא לא נקל בתרומה אמרו לו [3]מה אם
היקל בזבחי שלמים [4]שכן מותרין לזרים נקל בתרומה שהיא
אסורה לזרים: III מי שהיו לו מעות בירושלם וצריך [5]לו
ולחברו פירות אומר לחברו הרי המעות האלו מחוללים על
פירותיך נמצא זה אוכל פירותיו בטהרה והלה עושה צרכו
במעותיו ולא יאמר כן לעם הארץ אלא בדמאי: IV פירות
בירושלם ומעות במדינה אומר הרי המעות ההם מחוללין על פירות
האלו מעות בירושלם ופירות במדינה אומר הרי המעות האלו
מחוללין על פירות ההם ובלבד שיעלו הפירות ויאכלו בירושלם:

8 M לא שיקיים 9 M — את 10 N P דינר 11 P מעות 12 M בכל 13 B והדנין 14 B דינרי 15 M ובדינר 16 M בשלשה 17 P N ורביעיות. V וברביעי ‖ 18 M + כסף וברביעית 19 M ארבעה אצטרי ‖ 20 M עליו נמצאו.

1 M ושנשתם 2 M — מפני 3 M לא הקל 4 M שכן 5 M להם.

in diese Scheidemünzen eingetauscht. Sodann wähle man den besseren von ihnen und tausche ihn gegen diesen ein, da sie gesagt haben, im Notfall tausche man Silber in Kupfer ein, nicht damit es dabei bleibe, sondern dass man es wieder in Silber eintausche. VII. Die Schule Šammajs sagt: Man tausche seine Selaìm nicht in Golddenarien ein, die Schule Hillels erlaubt dies. R. Àqiba erzählte: Ich habe für R. Gamaliel und R. Jehošuà Silbergeld in Golddenarien eingetauscht. VIII. Wenn jemand ein Selà vom zweiten Zehnt in Scheidemünzen wechselt, so nehme er, wie die Schule Šammajs sagt, für den ganzen Selà Scheidemünzen, wie die Schule Hillels sagt, einen Silberšeqel und für einen Šeqel Scheidemünzen. R. Meir sagt: Man darf weder Silber noch Früchte in Silber eintauschen, die Weisen erlauben dies. IX. Wenn jemand einen Selà vom zweiten Zehnt in Jerušalem in Scheidemünzen wechselt, so nehme er, wie die Schule Šammajs sagt, für den ganzen Selà Scheidemünzen, wie die Schule Hillels sagt, einen Silberšeqel und für einen Šeqel Scheidemünzen, wie die vor den Weisen Rechtsprechenden[1] sagen, drei Silberdenarien und für ein Denar Scheidemünzen, wie R. Àqiba sagt, drei Silberdenarien und für ein Viertel[2] Scheidemünzen, wie R. Triphon sagt, vier Silber-Asperien[3]. Šammaj sagt: er hinterlege ihn im Laden und verzehre nach seinem Wert. X. Wenn ein Teil seiner Söhne rein, ein anderer Teil unrein ist, so hinterlege er den Selà und sage: für das, was die Reinen trinken werden, sei dieser Selà eingetauscht; folglich dürfen die Reinen und Unreinen aus einem Krug trinken.

DRITTER ABSCHNITT.

MAN spreche nicht zu seinem Nächsten: Führe diese Früchte nach Jerušalem gegen einen Anteil, sondern spreche: Führe sie hin und wir werden sie in Jerušalem zusammen essen oder trinken. Jedoch darf man sie einander als Geschenk geben. II. Man kaufe keine Hebe für das Geld vom zweiten Zehnt, weil man dadurch das Verzehrungsrecht vermindert. R. Šimon erlaubt dies. R. Šimon sprach zu ihnen: wenn man hierbei erleichtert hat, dass man dafür Friedensopfer kaufen darf, die ja dem Verwerflichwerden, Uebrigbleiben und der Verunreinigung ausgesetzt sind, sollen wir da nicht erleichtern und die Hebe erlauben?! Jene erwiderten ihm: Wenn es hierbei bezüglich der Friedensopfer erleichtert ist — weil diese für Laien erlaubt sind, — sollen wir darum auch bezüglich der Hebe erleichtern, die für Laien verboten ist?! III. Wenn jemand in Jerušalem Geld [vom zweiten Zehnt] hat, und es [für profane Bedürfnisse] braucht, so spreche er zu seinem Genossen, der Früchte hat: Dieses Geld sei in deine Früchte eingetauscht; nunmehr isst dieser seine Früchte in Reinheit, und jener verfügt über sein Geld nach Bedarf. Man spreche dies aber nicht zu einem Mann aus dem gemeinen Volk, es sei denn, dass das Geld vom Demaj herrührt. IV. Hat er Früchte in Jerušalem und Geld in der Provinz, so spreche er: Jenes Geld sei in diese Früchte eingetauscht; hat er Geld in Jerušalem und Früchte in der Provinz, so spreche er: Dieses Geld sei in jene Früchte eingetauscht; die Früchte müssen aber nach Jerušalem

1. Bezeichnung der vier Schüler R. Àqibas (Šimon b. Àzaj, Šimon b. Zoma, [illegible] — auch Šimon Temani —), die in ihrer Jugend (während des Krieges [illegible]) [illegible] Prädikat Rabbi [illegible] langt haben. 2. Nach Maim. eines Šeqel, ½ Denar, nach R. Šim[illegible] ein Denar. 3. [illegible]

gebracht und da verzehrt werden. V. Geld, das nach Jerušalem gebracht wird, darf herausgeführt werden, Früchte aber, die dahin gebracht werden, dürfen nicht herausgeführt werden. R. Šimon b. Gamliel sagt, auch Früchte, die man dahin bringt, dürfen herausgeführt werden. VI. Wenn zehntreife Früchte[1] durch Jerušalem geführt worden sind, so muss der zweite Zehnt wieder nach Jerušalem gebracht und da verzehrt werden; waren sie noch nicht zehntreif, wie zum Beispiel Körbe Weinbeeren, die nach der Kelter, Körbe Feigen, die nach dem Trockenplatz geführt werden, so muss deren zweiter Zehnt, wie die Schule Šammajs sagt, ebenfalls wieder nach Jerušalem gebracht werden; die Schule Hillels sagt, man kann sie auslösen und überall essen. R. Šimon b. Jehuda sagte im Namen R. Joses: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels stritten nicht, ob man Früchte, die noch nicht zehntreif sind, auslösen und überall essen darf, vielmehr stritten sie bezüglich der Früchte, die zehntreif sind; die Schule Šammajs sagt, man bringe deren zweiten Zehnt nach Jerušalem und verzehre ihn da, während die Schule Hillels sagt, dass man ihn auslösen und überall essen darf. Demaj, der eingeführt wird, darf herausgeführt und ausgelöst werden. VII. Wenn ein Baum innerhalb[2] steht und sich nach aussen neigt, oder ausserhalb[2] steht und sich nach innen neigt, so gilt der Teil von der Mauer einwärts zu innerhalb, von der Mauer auswärts zu ausserhalb. Die Oelmühlen[3], deren Thüren sich innerhalb und deren Räume sich ausserhalb, oder deren Thüren sich ausserhalb und deren Räume sich innerhalb befinden, werden, wie die Schule Šammajs sagt, als zu innerhalb gehörig betrachtet; die Schule Hillels sagt, von der Mauer einwärts gilt als zu innerhalb, von der Mauer auswärts gilt als zu ausserhalb gehörig. VIII. Von den Hallen, welche innerhalb des Tempelhofs gebaut sind und deren Thüren nach aussen gehen, ist der innere Raum profan, das Dach aber heilig; von denen, welche ausserhalb gebaut sind und deren Thüren nach dem Heiligtum geöffnet sind, ist der innere Raum heilig, das Dach aber profan; von denen, welche nach dem Heiligtum und nach aussen gebaut sind und deren Thüren ebenfalls nach dem Heiligtum und nach aussen geöffnet sind, ist der innere Raum nebst dem Dach, soweit sie sich innerhalb des Tempelhofs befinden, heilig, soweit sie sich ausserhalb befinden, profan. IX. Wenn in Jerušalem eingeführter zweiter Zehnt unrein wurde, sei es, dass er durch eine Hauptunreinheit[4], sei es durch ein Erstverunreinigtes unrein geworden, sei es erst innerhalb oder bereits ausserhalb geschehen, so muss er, wie die Schule Šammajs sagt, ausgelöst und innerhalb gegessen werden, es sei denn, dass er bereits ausserhalb durch eine Hauptunreinheit unrein wurde; wie die Schule Hillels sagt, ausgelöst und auch ausserhalb gegessen werden, es sei denn, dass er durch ein Erstverunreinigtes erst innerhalb unrein wurde. X. Wenn das für den [illegible] des zweiten Zehnt Gekaufte unrein wird, so löse man es aus. R. Jehuda sagt, man begrabe es. Jene sprachen zu R. Jehuda: Wenn zweiter Zehnt selbst, der unrein geworden, ausgelöst wird, um so mehr sollte das für den Erlös des zweiten Zehnt Gekaufte, wenn es unrein wird, ausgelöst werden? Dieser erwiderte: Nein. [illegible]

V מעות נכנסות לירושלם ויוצאות ופירות נכנסין ואינן יוצאים רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין ויוצאין: VI פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלם יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלם ושלא נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת וסלי תאנים למוקצה בית שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלם ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן שבית שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלם ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום והדמאי נכנס ויוצא ונפדה: VII אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ בתי הבדים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים בית שמאי אומרים הכל כלפנים ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ: VIII הלשכות בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קדש בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש וגגותיהן חול בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקדש ולחול תוכן וגגותיהן מכנגד הקדש ולקדש קדש מכנגד החול ולחול חול: IX מעשר שני שנכנס לירושלם ונטמא בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ ובית הלל אומרים הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים: X הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו לרבי יהודה ומה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה אמר להם לא אם

6 M ביר 7 B ואין 8 M יגת 9 M או ודחוין 10 X רחוין 11 M וחללן לפנים 12 X P תוכו 13 P לקדש 14 M הכל יאכל 15 X P הלוקח 16 X שיטמא.

[illegible] אבי אבות הטומאה [illegible] אב הטומאה [illegible] ראשון [illegible] שלישי [illegible]

אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה [17]בטהור ברחוק
מקום[18]תאמרו בלקוח [19]בכסף מעשר [20]שאינו נפדה [17]בטהור
ברחוק מקום: XI צבי שלקחו בכסף מעשר ומת יקבר על
ידי עורו רבי שמעון אומר יפדה לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה
רבי יוסי אומר יקבר לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות:
XII המשאיל [21]קנקנין למעשר [22]שני אף על פי שגפן לא
קנה מעשר זלף לתוכן סתם עד שלא גפן לא קנה מעשר מישגפן
קנה מעשר עד שלא גפן עולות באחד ומאה ומשגפן מקדשות
בכל שהן עד שלא גפן תורם מאחת על הכל ומשגפן תורם מכל
אחת ואחת: XIII בית שמאי אומרים[23]מפתיח ומערה לגת
ובית הלל אומרים[23]מפתיח ואינו צריך לערות במה דברים
אמורים במקום שדרכן לימכר סתומות אבל במקום שדרכן לימכר
פתוחות לא יצא קנקן לחולין אבל אם רצה להחמיר על עצמו
למכור במדה יצא קנקן לחולין רבי שמעון אומר אף האומר
לחברו חבית זו אני[24]מוכרה לך חוץ[25]מקנקניה יצא קנקן לחולין:

VIERTER ABSCHNITT.

המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול
או ממקום הזול למקום היוקר [1]פודהו כשער מקומו המביא
פירות מן הגורן לעיר וכדי יין מן הגת לעיר השבח לשני
ויציאות מביתו: II פודין מעשר שני בשער הזול כמות
שהחנוני לוקח לא כמות שהוא[2]מוכר[3]כמות שהשולחני פורט
ולא כמות שהוא מצרף ואין פודין מעשר שני אכסרה את[4]שדמיו
Syn.14b ידועים יפדה על פי עד אחד ואת °שאין דמיו ידועים יפדה על פי
שלשה כגון היין [5]שקרם ופירות שהרקיבו ומעות [6]שהחלידו:
III בעל הבית אומר בסלע ואחר אומר בסלע בעל הבית
Ar.27b קודם מפני שהוא מוסיף חומש °בעל הבית אומר בסלע ואחר
אומר בסלע ואיסר את של סלע ואיסר קודם מפני שהוא מוסיף
Kid.54b Bm.55b על הקרן °הפודה מעשר שני שלו מוסיף עליו [7]חמישית בין
שהוא שלו ובין שנתן לו במתנה: IV °מערימין על מעשר
Git.65a שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים לעבדו ולשפחתו

17 M טהור. N וטהור 18 P שאמרו בלקח 19 N P בכסף 20 M
+ שני 21 M קנקניו 22 M — שני 23 M מפתח 24 M N
מוכר 25 M מקנקנה.
1 M פודה 2 N P מוכרי 3 N — כמות 4 M — שדמיו...
ואת 5 M שקסם 6 B P שהחליאו 7 M חמשתו.

wenn dies beim zweiten Zehnt selbst, der ja auch im reinen Zustand fern vom Ort ausgelöst werden kann, der Fall ist, sollte dies auch bei dem für den zweiten Zehnt Gekauften, das im reinen Zustand fern vom Ort nicht gegessen werden darf, der Fall sein. XI. Wenn ein Hirsch, den man für den Erlös des zweiten Zehnt gekauft, verendet, so muss er samt seiner Haut begraben werden; R. Šimôn sagt, er darf ausgelöst werden. Hat man ihn lebendig gekauft und geschlachtet, so darf man ihn, wenn er unrein wird, auslösen, R. Jose sagt: er muss begraben werden. Hat man ihn geschlachtet gekauft, und er wird unrein, so gleicht er Früchten. XII. Wenn jemand Krüge zum zweiten Zehnt verleiht, so gehören sie, auch wenn er sie verspundet hat, nicht zum zweiten Zehnt, hat er sie ohne Weiteres[1] gefüllt, so gehören sie, ehe er sie verspundet, nicht zum zweiten Zehnt, sobald er sie verspundet hat, gehören sie wol zum zweiten Zehnt. [Weinkrüge] gehen, ehe man sie verspundet, in hundert und einem[2] auf, sobald man sie verspundet hat, machen sie in jedem Verhältnis heilig. Ehe man sie verspundet, kann man von einem für alle anderen die Hebe absondern, sobald man sie verspundet hat, muss man von jedem besonders absondern. XIII. Die Schule Šammajs sagt, man öffne und schütte in die Kelter[3], die Schule Hillels sagt, man öffne, braucht aber nicht auszuschütten. Dies gilt in Orten, wo man gewöhnlich verspundet verkauft; wo man aber gewöhnlich offen verkauft, bleibt der Weinkrug nicht profan, wenn man es aber streng nehmen will, den Wein nach Mass zu verkaufen, so bleibt der Krug profan. R. Šimôn sagt: auch wenn jemand zu seinem Nächsten spricht: Ich verkaufe dir das Fass Wein ohne das Gefäss, so bleibt dasselbe profan.

VIERTER ABSCHNITT.

WENN jemand Früchte vom zweiten Zehnt von einem Ort, wo sie teuer sind, nach einem Ort, wo sie billig sind, oder von einem Ort, wo sie billig sind, nach einem Ort, wo sie teuer sind, führt, so löse er sie aus nach dem Preis seines Aufenthaltsorts. Wenn jemand Früchte von der Tenne nach der Stadt oder Krüge mit Wein von der Kelter nach der Stadt bringt, so gehört der Mehrwert zum zweiten Zehnt, während die Auslagen aus seiner Tasche bestritten werden. II. Man darf den zweiten Zehnt im billigern Preis auslösen; wie der Krämer einkauft, nicht wie er verkauft, was der Wechsler zahlt, nicht was er bekommt. Man darf den zweiten Zehnt nicht nach Augenmass auslösen. Was einen bestimmten Preis hat, löse man nach Schätzung eines Zeugen aus, was aber keinen bestimmten Preis hat, löse man nach Schätzung dreier Zeugen aus, wie zum Beispiel sauer gewordenen Wein, faule Früchte oder verschimmelte Münzen. III. Wenn der Eigentümer einen Selâ bietet und ein anderer ebenfalls einen Selâ bietet, so hat der Eigentümer das Vorrecht, weil er das Fünftel zulegt; wenn der Eigentümer einen Selâ, ein Anderer einen Selâ und einen Assar bietet, so hat dieser das Vorrecht, weil er den Grundwert steigert. Wenn jemand den ihm gehörigen zweiten Zehnt auslöst, so lege er ein Fünftel zu, ob er ursprünglich sein eigen war, oder er ihn als Geschenk erhalten hat. IV. Man kann sich beim zweiten Zehnt einer List bedienen. Wieso? Man sage seinem erwachsenen Sohn oder seiner erwachsenen Tochter, seinem ebräischen Sklaven oder seiner ebräischen Sklavin: Da hast du das Geld und

1. Ohne Bem., dass der Wein zweiter Zehnt ist. 2. Vgl. Ter. Absch. v. 3. Der für den Erlös des 2. Zehnt gek. Wein [illegible] die Krüge profan bleiben.

[illegible] Man hat aber [illegible] V. Wenn [illegible] stand [illegible] VI Wenn [illegible] Zehnt [illegible] Hat er [illegible] VII Wenn [illegible] Zehnt auslöst, ohne es mit Namen [illegible] R. Jose sagt, genügend. R. Jehuda sagt, er muss es ausdrücklich bezeichnen. [illegible] mit einer Frau in Angelegenheit ihrer [illegible] spricht, und ihr ihren Scheide[illegible] ihres Trauschein ohne ausdrückliche Be[illegible] so ist das, wie R. Jose sagt, genügend. R. Jehuda sagt, er muss ausdrücklich bezeichnen. VIII Wenn jemand einen Assar hinterlegt und für [illegible] die Hälfte gegessen hat, und darauf nach einem andern Ort geht, wo dieser als Pondion geht, so esse er [illegible] nach einen Assar. Wenn jemand einen [illegible] hinterlegt und für die Hälfte gegessen hat, so [illegible] nach einem andern Ort geht, wo dieser nur als [illegible] genommen wird, so muss er noch für einen [illegible] [Assar] darauf essen. Wenn jemand einen Assar vom zweiten Zehnt hinterlegt, so isst er bis auf [illegible] des Assars [bei Demai] und bis auf [illegible] Teil desselben [bei Gewissunver-[illegible]]. Die Schule Sammais sagt: von allem bis [illegible] Zehntel; die Schule Hillels sagt: bei gewissem [illegible] Zehntel. IX Alles gefundene Geld ist profan, sogar ein Gold[illegible] mit Silber- und Scheidemünzen; findet man eine Scherbe darunter, worauf *Zehnt* geschrieben ist, [illegible] Zehnt. X. Findet man ein Gefäss mit der Aufschrift *Opfer*, so ist es, wie R. Jehuda sagt, falls [illegible] ist, Profanes, sein Inhalt aber ist Heiligengut, falls es ein metallenes ist, so ist es selbst Heiligengut, der Inhalt aber ist Profanes. Man entgegnete ihm: es ist nicht die Gepflogenheit der Leute, [illegible] Profanes in das Heiligengut zu tun. XI Findet man ein Gefäss mit Q^{5} gezeichnet, so ist es Heiligen[gut] [illegible] mit M [illegible] Zehnt, mit D, so ist es Demai, mit T^{6}, so ist es [Unverzehntetes], mit T^{7}, so ist es [illegible] *Terumah* v. T abzukürzen pflegte. R. Jose sagt: sie sind alle [Anfangs-[illegible]] Personennamen. R. Jose sagt: Wenn man sogar ein Fass mit Früchten findet, auf welchem *Hebe* [illegible] Profanes, da ich annehmen kann, dass es einst mit Hebe[illegible] XII Wenn jemand seinem Sohn sagt: der zweite Zehnt [illegible] Winkel [Früchte] findet, so sind sie Profanes, [illegible]

[illegible] Rest des Geldes profan, weil dieser keine [illegible] Rest weniger als eine Peruta beträgt [illegible] nicht entrichtet sind 7. Terumah, Hebe 8. Religions[illegible]

העברים הילך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זה אבל לא יאמר כן לבני ולבתי הקטנים לעבדי ולשפחתי הכנענים מפני [9]שידן כידו: V היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר להברו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה חזר ואומר הרי [10]אלו מחוללין על מעות שבבית: VI משך[11]ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן לו סלע ומשתכר בסלע[12]ומעשר שני שלו משך[11]ממנו מעשר בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע נותן לו סלע [13]מחולין וסלע של מעשר שני שלו אם היה עם הארץ נותן לו[14]מדמאי: VII הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש: VIII המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג המניח איסר של מעשר שני[15]אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה ובית הלל אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה: IX כל המעות[16]הנמצאים הרי אלו חולין אפילו[17]דינר זהב עם הכסף ועם המעות מצא בתוכן חרש וכתוב עליו מעשר הרי זה מעשר: X המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם[18]היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין אמרו לו אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן: XI °המוציא כלי וכתוב עליו ק קרבן מ מעשר ד דמאי ט טבל ת תרומה שבשעת סכנה היו כותבים ת תחת תרומה רבי יוסי אומר כולם[19]שמות בני אדם הם אמר רבי יוסי אפילו מצא חבית והיא מלאה פירות וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה: XII האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית

M 8 שני [9] M שהן [10] M הן [11] M הימנו [12] M וסלע שר מ״ש [13] M מחולין [14] M X מדמיו [15] M ואוכל [16] M הנמצאות [17] M דינרי [18] M של חרש הוא של חולין [19] M שמותיו.

אחרת הרי אלו חולין היה שם[20]מאה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא מנה הכל מעשר:

FÜNFTER ABSCHNITT.

Bq. 60a כרם רבעי מציינין אותו בקוזות אדמה ושל ערלה בחרסית ושל קברות בסיד וממחה ושופך אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית והצנועים מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה[1]יהא מחולל על המעות האלו: Bez. 5a Rh. 31b II כרם רבעי היה עולה לירושלם מהלך יום אחד לכל צד[2]ואי זו היא תחומה אילת מן הדרום[3]ועקרבת מן הצפון לוד מן המערב והירדן מן המזרח ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה ותנאי היה הדבר[4]שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה[5]התנאי הזה ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה: Pea VII,6 Ed. IV,5 III [6]כרם רבעי בית שמאי אומרים אין לו חומש[7]ואין לו ביעור ובית הלל אומרים יש לו בית שמאי אומרים יש לו פרט ויש לו עוללות והעניים פודין לעצמן ובית הלל אומרים כולו לגת: IV כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל על פי שלשה ואומר כמה אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת להוציא יציאות מביתו מניח את המעות ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות האלו [8]בכך סלים בסלע: V ובשביעית פודהו בשויו אם היה הכל[9]מופקר אין לו אלא שכר לקיטה הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו Hd. 54b Sm. 55b חמישיתו בין שהוא שלו ובין שנתן לו [10]מתנה: VI ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור כיצד [11]נותנין תרומה ותרומת מעשר [12]לבעליה ומעשר ראשון לבעליו [13]ומעשר עני לבעליו ומעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום רבי שמעון אומר הבכורים[14]נתנין לכהנים כתרומה התבשיל בית שמאי אומרים צריך לבער ובית הלל אומרים הרי הוא כמבוער: VII מי שהיו לו פירות בזמן הזה והגיעה שעת הביעור בית שמאי אומרים צריך לחללן על הכסף ובית הלל אומרים אחד שהן כסף ואחד שהן פירות: VIII אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים [15]שבמדינות מהרו והתקינו [16]את פירותיכם עד שלא תגיע

M 20 מנה M 1 — יהא M 2 איזה תח׳ B 3 ועקרבה M 4 אימ׳ M 5 תנאי זה שיבנה בה׳ מ׳ M 6 — כרם רבעי P 7 אין X 8 מכך ומכך סלים בס. M מכאן ומכאן סאין בס׳ M 9 מובקר M 10 במתנה M 11 + היה בעור B 12 לבעליב M 13 -X ומ׳ ע׳ לבעליו M 14 נותנין M 15 שבמדינה M 16 — את.

Waren dort hundert [Zuz] und er findet zweihundert, so ist der Rest Profanes; waren es zweihundert und er findet hundert, so ist das Ganze Zehnt.

FÜNFTER ABSCHNITT.

DEN vierjährigen Weinberg bezeichnet man mit Erdschollen, den Ungeweihten mit Töpferlehm, die Grabstätten bezeichnet man mit Kalk, den man löscht und hinaufgiesst. R. Šimôn b. Gamalièl sagte: Dies ist nur im Siebentjahr der Fall[1]. Die Strenggläubigen hinterlegen das Geld und sagen: Was hier gesammelt werden sollte, sei durch dieses Geld ausgelöst. II. Die Frucht des vierjährigen Gartens hat man von allen eine Tagereise entfernten Orten um Jerušalem nach Jerušalem bringen müssen. Welche sind die Grenzen? — Elath im Süden, Âqrebath im Norden, Lud im Westen und der Jarden im Osten. Als aber die Früchte im Ueberfluss gebracht wurden, ordnete man an, dass man [einen Garten] selbst nahe der Stadtmauer auslösen darf. Dieses unterlag aber einem Vorbehalt, dass es zu jeder Zeit wieder eingeführt werden kann, wie es vorher war. R. Jose sagte: Diese Bestimmung wurde nach der Zerstörung des Heiligtums angeordnet; der Vorbehalt war, dass, sobald das Heiligtum erbaut wird, es wieder eingeführt werde, wie es vorher war. III. Beim vierjährigen Weinberg giebt es, wie die Schule Šammajs sagt, kein Fünftel und keine Wegräumung, wie die Schule Hillels sagt, giebt es wol; die Schule Šammajs sagt: es giebt hierbei Abfall und Nachlesetrauben und die Armen lösen selbst aus, die Schule Hillels sagt: Vollständig in die Kelter. IV. In welcher Weise löst man den vierjährigen Garten aus? — man legt einen Korb dreien [Sachverständigen] vor und frägt sie, wieviel solcher Körbe jemand für einen Selâ erhalten muss, falls er alle Unkosten aus seiner Tasche bestreitet; sodann hinterlegt er das Geld und spricht: Alles, was hier gesammelt werden wird, sei durch dieses Geld ausgelöst, so und so viel Körbe um einen Selâ. V. Früchte vom Siebentjahr muss man im vollen Wert auslösen[2]. Wenn die Früchte[3] freigegeben werden, so hat man nur den Lohn des Einsammelns abzuziehen. Wer ihm gehörige Früchte des vierjährigen Weinbergs auslöst, lege ein Fünftel zu, ob sie ursprünglich sein eigen waren, oder er sie als Geschenk erhalten hat. VI. Am Vorabend des ersten Pesaḥfests des Viert- und des Siebentjahrs fand die Wegräumung statt. Wie geschah diese? — Man entrichtete die Hebe und die Zehnthebe denjenigen, denen sie zukommt, den ersten Zehnt denjenigen, denen er zukommt, den Armenzehnt denjenigen, denen er zukommt, und der zweite Zehnt, sowie die Erstlinge werden überall weggeräumt. R. Šimôn sagt: die Erstlinge gebe man, gleich der Hebe, den Kohenim. Gekochtes muss man, wie die Schule Šammajs sagt, ebenfalls wegräumen, die Schule Hillels sagt: es wird als weggeräumt betrachtet. VII. Wenn jemand in der Jetztzeit Früchte hat, und die Zeit der Wegräumung heranreicht, so muss er sie, wie die Schule Šammajs sagt, in Geld eintauschen, die Schule Hillels sagt: es ist ja gleich, ob es Geld oder Früchte sind. VIII. R. Jehuda berichtete: Vormals pflegte man zu den Eigentümern in der Provinz zu entsenden: Beeilet euch und bereitet eure Früchte zu, bevor die Zeit der Wegräumung

1 Wo die Früchte Freigut sind. 2 Da man nicht bewachen darf, und daher keine Vorlage hat. 3 Des vier. Weinbergs.

[illegible] Später trat R. Aqiba auf und lehrte, dass Früchte, die zur Zeit des Vernichtens noch nicht zehntpflichtig [illegible] sind, dem Gesetz der Wegräumung nicht unterliegen. IX. Wenn jemand seine Früchte fern von sich hat, so muss er ihnen Namen [illegible][1] [illegible] sich einst, dass R. Gamaliel und die Aeltesten sich auf einem Schiff befanden. Da sprach R. Gamaliel: Der Zehnt, den ich abmessen werde, sei dem Jehošua gegeben und auch der Platz sei ihm vermietet. Der andere Zehnt, den ich abmessen werde, sei dem Aqiba b. Joseph gegeben, dass er ihn für die Armen erwerbe, und auch der Platz sei ihm vermietet. Alsdann sprach R. Jehošua: Der Zehnt, den ich abmessen werde, sei dem Eleazar b. Azarja gegeben und auch der Platz sei ihm vermietet. Hierauf liessen sie sich gegenseitig das Mietgeld [illegible]. X. Am letzten Tage des Festes zur Zeit des Abendopfers pflegten sie das Bekenntnis abzulegen. In welcher Weise geschah dies? [illegible] *ich habe das Heilige aus dem Haus geräumt*, nämlich den zweiten Zehnt und die Vierjahrsfrucht; *ich habe es dem Leviten gegeben*, nämlich den der Leviten zukommenden Zehnt; *auch (gegeben)*, nämlich die Hebe und die Zehnthebe; *dem Fremdling, dem Waisenkind und der Witwe*, nämlich den Armenzehnt, die Nachlese, das Vergessene und den Eckenlass [illegible] obgleich das Bekenntnis von diesen nicht abhängt —; [illegible] *aus dem Haus*, nämlich die Teighebe. XI [2]*In genauer Befolgung des Gebots, das du mir befohlen hast;* wenn man aber den zweiten Zehnt vor dem ersten entrichtet hat, so kann man das Bekenntnis nicht ablegen. *ich habe keins deiner Gebote übertreten*, — ich habe weder von einer Art für die andere noch vom Gepflückten für das Haftende noch vom Haftenden für das Gepflückte, noch vom Neuen für das Alte noch vom Alten für das Neue [die Abgaben] abgesondert, *und habe nichts vergessen*, — ich habe nicht vergessen, dich zu benedeien und [illegible] deines Namens zu gedenken. XII [3]*Ich habe nichts davon gegessen, als ich in Trauer war;* wenn man aber davon in Trauer gegessen hat, so kann man das Bekenntnis nicht ablegen. *ich habe nichts davon in Unreinheit weggeräumt;* wenn man aber davon in Unreinheit abgesondert hat, so kann man das Bekenntnis nicht ablegen. *und nicht davon für einen Toten hergegeben*, — ich habe nichts davon zu einem Sarg oder zu Totengewändern verwendet, noch [illegible] anderen Leidtragenden gegeben. *ich habe auf die Stimme des Herrn, meines Gottes, gehorcht* — ich habe es nach dem Tempel[4] gebracht. *ich habe Alles befolgt, was du mir geboten hast*, — ich habe mich und andere damit erfreut. XIII [5]*Blicke herab von deiner heiligen Wohnung vom Himmel*, — wir haben gethan, was du uns befohlen hast, so thue auch du, was du uns versprochen hast. *Blicke herab von deiner heiligen Wohnung, vom Himmel, und segne dein Volk Jisrael* — mit Söhnen und Töchtern, *und das Land, das du uns verliehen hast* — mit Thau und Regen und Fruchtbarkeit des Viehs, *wie du unseren Vätern geschworen hast, ein Land, in dem Milch und Honig überfliesst* — dass du den Früchten [illegible] Geschmack verleihst. XIV Hieraus folgerten sie: [illegible] Israeliten[6] und Uneheliche das Bekenntnis [illegible] nicht aber Proselyten und freigelassene Sklaven, weil diese keinen Anteil am Land haben. R. Meïr sagt: auch nicht Priester und Leviten, weil sie keinen Anteil am Land erhalten haben. R. Jose sagt [illegible]

[illegible] 4. Wörtl. Haus der Auserwählung. 5. Dt 26,15 6. Vgl. [illegible]

שעת הביעור עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור: IX מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך [17]לקרוא להם שם מעשה ברבן גמליאל[18]והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף [19]שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו מושכר לו ונתקבלו זה מזה שכר: X במנחה ביום טוב [20]האחרון היו מתודים כיצד היה הוידוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין את הוידוי מן הבית זו חלה: XI ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש[21]ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו: XII לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו [22]באנינה אינו יכול להתודות ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות ולא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת ולא נתתיו לאוננים אחרים שמעתי בקול ה׳ אלהי הבאתיו לבית הבחירה [23]עשיתי ככל אשר צויתני [24]שמחתי ושמחתי בו: XIII השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל בבנים [25]ובנות ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר [26]ובוולדות בהמה כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש כדי שתתן טעם בפירות: XIV מכאן אמרו ישראל [27]וממזרים מתודים אבל לא גרים ולא עבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ רבי מאיר אומר אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ

M 17 יקרות M 18 וזקנים M 19 +כדי M 20 האת M 21 ולא שכחתי M 22 באנינות M 23 עשיתי M 24 ששמחתי ושמחתי בו M 25 ובבנות P 26 ובילד B 27 וממ

Sot.47a רבי יוסי אומר יש להם ערי מגרש: XV °יוחנן כהן גדול
העביר[2]°הודיית המעשר אף הוא בטל את המעוררים ואת
Mq.11a הנוקפים°ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלם ובימיו אין אדם
צריך לשאול על הדמאי:

הודיות. V 28

Letztere haben ja die [illegible] erlaubt[1]. XV. Johanan der Hohepriester hat das Bekenntnis für den Zehnt abgeschafft[2]. Derselbe schaffte auch die Wecker[3] und die Betäubenden[4] ab. Bis zu seiner Zeit war in Jerušalem der Hammer in Thätigkeit[5]; auch brauchte man zu seiner Zeit nicht wegen des Demaj zu fragen[6].

מסכת חלה

Men 70a חמשה דברים חייבין בחלה° החטים והשעורים והכוסמים
ושבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין
זה עם זה ואסורין בחדש מלפני[1] הפסח ומלקצור מלפני העומר
ואם[2]השרישו קודם לעומר העומר מתירן ואם לאו אסורין עד
שיבא העומר הבא: II האוכל מהם כזית מצה בפסח יצא
ידי חובתו כזית חמץ חייב בה כרת נתערב אחד מהם בכל
Ned.25a המינים הרי זה עובר בפסח° הנודר מן הפת ומן התבואה אסור
בהם דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור
אלא מהן וחייבין בחלה ובמעשרות: III אלו חייבין בחלה
ופטורים מן המעשרות הלקט והשכחה והפאה[3]וההפקר ומעשר
ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו ומותר
העומר ותבואה שלא הביאה שליש רבי[4]אלעזר אומר[5]תבואה
שלא הביאה שליש פטורה מן החלה: IV אלו חייבין
במעשרות ופטורין מן החלה האורז והדוחן והפרגין והשומשמין
Pes.37a והקטניות ופחות מחמשת רבעים בתבואה° הסופגנין והדובשנין
והאסקריטין וחלת[6]המשרת והמדומע פטורין מן החלה:
V עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה
תחלתה[7]עיסה וסופה סופגנין תחלתה סופגנין וסופה עיסה
Pes.37b חייבת בחלה וכן[8]הקנובקאות חייבות: VI °המעיסה בית
שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין

M 1 העומר ומלק' מלפני הפסח M 2 הושרשו קו' העומר
M 3 וההבקר B 4 :ליעזר M 5 — תב'...שליש M 6 המסרת
M 7 סופגנין וסופה עסה או איפכא חיי' N 8 הקנובקואות.

Bei fünf Arten hat das Gesetz von der Teighebe[7] statt; beim Weizen, bei der Gerste, beim Dinkel, Hafer und Roggen. Diese unterliegen dem Gesetz der Teighebe, sie werden mit einander vereinigt, sie sind als neue Frucht vor dem Pesahfest verboten und dürfen vor der Darbringung der Erstlingsgarbe[8] nicht geerntet werden. Haben sie vor der Darbringung der Erstlingsgarbe gewurzelt, so werden sie durch die Erstlingsgarbe erlaubt, wo nicht, so sind sie bis zur nächsten Erstlingsgarbe verboten. II. Wenn jemand Maçça in der Grösse einer Olive, aus diesen Getreidearten bereitet, am Pesahfest isst, so hat er seine Pflicht erfüllt, wenn gesäuertes Brot in der Grösse einer Olive so zieht er sich dadurch die Ausrottung zu. Hat sich eine dieser Arten einer anderen Art beigemischt, so übertritt man dadurch das Verbot[9] am Pesahfest. Wenn jemand sich durch Gelübde dem Genuss des Brots oder des Getreides entzieht, so darf er von diesen nicht geniessen — Worte R. Meïrs, die Weisen sagen: selbst demjenigen, der sich dem Genuss des Korns entzieht, sind nur diese Arten verboten. Diese unterliegen der Teighebe und den Zehnten. III. Folgende unterliegen der Teighebe und sind von den Zehnten frei: Nachlese, Vergessenes, Eckenlass, Freigut, erster Zehnt, dessen Hebe abgesondert wurde, zweiter Zehnt und Heiligengut, die ausgelöst wurden, der Ueberrest der Erstlingsgarbe und Getreide, das noch nicht ein Drittel getragen hat; R. Eleâzar sagt. Getreide, das noch nicht ein Drittel getragen hat, ist auch von der Teighebe frei. IV. Folgende unterliegen den Zehnten und sind von der Teighebe frei: Reis, Hirse, Mohn, Sesam, Leguminosen und Getreide, weniger als fünf Viertelkab. Kuchenteig[10], Honigteig, Gussteig, Pfannteig und Teig vom Vermischten[11] sind von der Teighebe frei. V. Teig, der Anfangs zum Kuchen bereitet wurde und auch später dazu verwendet wird, ist von der Teighebe frei; wenn er anfangs gewöhnlicher Teig war und später zum Kuchen bereitet wird, oder anfangs Kuchenteig war und später zum gewöhnlichen Teig bereitet wird, so hat hierbei die Teighebe statt; ebenso hat bei Honiggräupchen die Teighebe statt. VI. Mehlbrei ist nach der Schule Sammajs [von der Teighebe] frei, nach der Schule Hillels dazu verpflichtet. Mehlbrei[12]

1 Vgl. Num. 35,2 ff. 2. Da nach einer Verordnung Ezras der Zehnt nicht an die Leviten, sondern an die [illegible] entrichtet wurde. 3. Die Priester, die den Vers ‚Erwache Herr etc.' (Ps. 44,24) zu singen pflegten. 4. Man pflegte das Opfer vor dem Schlachten zu betäuben. Was Weiss (Zur Gesch. d. jüd. Trad. in Kap. 4) zu dieser Stelle bemerkt, ist nichts weiter, als talm. Sophistik. 5. Man pflegte in den Zwischenfeiertagen zu arbeiten. 6. Er ordnete an, dass der Käufer nur die Zehnthebe und event. den zweiten Zehnt zu entrichten hat. 7. Vgl. Num. 15,20. 8. Vgl. Lev. 23,10. 9. Kein Gesäuertes zu besitzen. 10. Eigentl.: Schwammartiges, Poröses. 11. Wenn sich mind. 1 Proc. Hebe in Profanes gemischt hat. 12. Nach Angabe des Tal. (Jer. Hal. i,7) ist מעיסה u. חליטה dieselbe Speise (ein Untersch. best. jed. in der Zubereitung; Erst. Mehl in Wasser, Zweit. Wasser in Mehl). Beide Fälle beruhen auf 2 entgegengesetzten Traditionen.

[illegible] bereiten, sich dadurch nicht vereinigen, darüber den Segen nicht sprechen, sich darüber zum gemeinsamen [illegible] IX [illegible] [illegible] 25 [illegible]

ובית הלל פוטרין חלות תודה ורקיקי נזיר ⁹עשאן לעצמו פטור למכור בשוק חייב: VII נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה נשים שנתנו לנחתום לעשות ¹⁰להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה: VIII עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ¹¹ומברכין עליה ומזמנין עליה ונעשית ביום טוב ויוצא בה ¹²אדם ידי חובתו בפסח ¹³אם אין הרועים אוכלין ממנה אינה חייבת בחלה ואין מערבין בה ואין משתתפין בה ואין מברכין עליה ואין מזמנין עליה ואינה נעשית ביום טוב ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח בין כך ובין כך מטמא טומאת אוכלין: IX °החלה והתרומה °חייבין ¹⁴עליה מיתה וחומש ואסורין לזרים והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש ואין ¹⁵נטלין מן הטהור על הטמא ¹⁶אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת:

ZWEITER ABSCHNITT.

FRÜCHTE [illegible] R. Eliêzer pflichtig, nach R. Âqiba frei. II. Erde, [illegible] Schiff nach dem Land gebracht hat, macht zu den Zehnten und dem Gesetz des Siebentjahrs pflichtig; R. Jehuda sagte: Dies nur, wo das Schiff den Grund berührt. Teig [illegible] pflichtig und darf mit [rituell] unreinen Händen ge[illegible] III [illegible] weil sie sich bedecken kann[10], nicht [illegible] so zerteile er ihn in Stücke [illegible] R. Âqiba sagt: er bereite ihn [illegible] Kab zerteilen, denn wie man [illegible] Teighebe, wobei der Name Gottes genannt [illegible] einzelne Kab-Stücke aber haben [illegible] IV [illegible] Kab-Stücken bereitet, und diese einander berühren, so sind sie von der Teighebe frei, es sei denn, dass sie zusammen kleben. R. Eliêzer [illegible] in den Korb thut, so verbindet sie auch der [illegible] V [illegible] Mehl [illegible], so ist dies keine [illegible] Teig selbst bleibt zur [illegible]

ZWEITER ABSCHNITT.

פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים בחלה יצאו מכאן לשם רבי אליעזר מחייב ורבי עקיבא פוטר: II עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת עיסה שנילושה במי פירות ¹חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות: III °האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני ²שהיא יכולה לכסות ³עצמה אבל לא האיש מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה ורבי עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים שכשם שהוא קורא לטהורה כך הוא קורא לטמאה לזו קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם אבל קבים אין להם ⁴חלק בשם: IV °העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה: V המפריש חלתו קמח אינה

9 M שעשאן | 10 M בהם | 11 P N מבר | 12 M אדם | 13 M אם...בפסח | 14 M עליה; | 15 B נוטלין | 16 M + ואינם נוטלין;
1 M חייב | 2 M שיכולה | 3 M + את | 4 M חלה לשם.

[illegible] 6 Wenn ein [illegible] Vgl. oben S. 1 Note 2 [illegible]

Sab.76b Pes.48b Er.81a Sot.30a

חלה וגזל ביד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה והקמח אם יש בו כשיעור[1] חייבת בחלה ואסורה לזרים דברי רבי יהושע אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף הוא קלקל לעצמו ותיקן לאחרים: VI °חמשת רבעים קמח חייבין בחלה הם ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבין ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין: VII °שיעור החלה אחד מעשרים וארבעה העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אחד מארבעים ושמנה נטמאת עיסתה שוגגת או אנוסה אחד מארבעים ושמנה נטמאת מזידה אחד מעשרים וארבעה כדי שלא יהא חוטא נשכר: VIII °רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא[5] הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף והכמים אוסרין:

DRITTER ABSCHNITT.

Nid.6b Men.67a Pea iv.8

אוכלין[1] עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים גלגלה בחטים וטימטמה בשעורים האוכל ממנה[2] חייב מיתה כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד[3] שיהא שם חמשה רבעים קמח: II נדמעה עיסתה עד שלא גלגלה פטורה שהמדומע פטור ומשגילגלה חייבת °נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה ומשגלגלה תעשה בטהרה: III °הקדישה עיסתה עד שלא גילגלה ופדאתה חייבת ומשגילגלה פדאתה חייבת הקדישתה שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואחר כך פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה: IV כיוצא בו °המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן[4] חייבין ומשבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגזבר ואחר כך פדאן פטורין שבשעת חובתן היו פטורין: V נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגל חייב ומשגלגל פטור

5 B הורם 1 בכי״מ חסר כל הפרק הזה ‖ 2 B ממנו ‖ 3 V שלא יהא ‖ 4 P N פטורם.

Teighebe pflichtig, das Mehl ebenfalls zur Teighebe pflichtig, falls es das erforderliche Mass hat, und ist den Laien verboten — Worte R. Jehošuás. Man wandte gegen ihn ein: Es ereignete sich ja, dass ein gelehrter[1] Laie solches ass! Dieser erwiderte: Thatsächlich hat dieser sich geschadet und anderen genützt. VI. Fünf Viertelkab Mehl sind zur Teighebe pflichtig, es selbst, der Sauerteig, die Grieskleie und die Schalenkleie, fünf Viertelkab davon sind pflichtig. Hat man davon die Schalenkleie entfernt und dann wieder hineingethan, so ist es frei. VII. Das Mass der Teighebe ist ein Vierundzwanzigstel; ob man den Teig nur für sich selbst oder zu einer Familienfestlichkeit bereitet, giebt man immer ein Vierundzwanzigstel. Der Bäcker, der für den Marktverkauf, oder eine Frau, die für den Marktverkauf bereitet, giebt nur ein Achtundvierzigstel. Ist ihr der Teig durch Versehen oder durch Notfall[1] unrein geworden, so giebt sie nur ein Achtundvierzigstel[2]; hat sie ihn mit Vorsatz unrein werden lassen, so giebt sie ein Vierundzwanzigstel, damit der Sünder nicht bevorteilt werde. VIII. R. Eliézer sagt: Man kann [die Teighebe] vom Reinen für das Unreine absondern; auf welche Weise? — hat man reinen und unreinen Teig, so nimmt man [vom reinen] den ganzen Betrag der Teighebe von dem Teig, dessen Teighebe noch nicht abgesondert war, lege aber [ein Stückchen Teig,] kleiner als ein Ei, in die Mitte, damit man vom Zusammenliegenden[3] nehmen kann; die Weisen verbieten dies.

DRITTER ABSCHNITT.

MAN darf vom Teig, aus Weizenmehl, bevor er umgerührt, aus Gerstenmehl, bevor er durchgeknetet ist, gelegentlich geniessen. Ist der Teig aus Weizenmehl bereits umgerührt und der aus Gerstenmehl durchgeknetet, so ist, der davon isst, des Tods schuldig. Sobald sie das Wasser hineingethan hat, sondert sie die Teighebe ab, vorausgesetzt, dass es fünf Viertelkab Mehl sind. II. Wenn sich dem Teig vor dem Umrühren Hebe beimischt, so ist er frei, weil das Vermischte [von der Teighebe] frei ist; wenn nach dem Umrühren, so ist er pflichtig. Entsteht vor dem Umrühren ein Zweifel wegen Unreinheit, so darf sie ihn in Unreinheit zubereiten, wenn nach dem Umrühren, so muss sie ihn in Reinheit zubereiten. III. Hat sie den Teig vor dem Umrühren dem Heiligtum geweiht und dann ausgelöst, so ist er pflichtig; wenn nach dem Umrühren und dann ausgelöst, so ist er pflichtig. Hat sie ihn aber vor dem Umrühren dem Heiligtum geweiht, und hat ihn der Schatzmeister umgerührt, worauf sie ihn auslöst, so ist er frei, denn zur Pflichtzeit war er ja frei. IV. Ebenso, wenn jemand seine Früchte dem Heiligtum weiht, bevor sie zur Zeit des Verzehntens herangereicht sind, und sie dann auslöst, so sind sie zehntpflichtig; wenn sie schon zur Zeit des Verzehntens herangereicht sind, und er sie dann auslöst, so sind sie zehntpflichtig. Wenn er sie aber dem Heiligtum weiht, bevor sie zur Zeit des Verzehntens herangereicht sind, und sie reichten im Besitz des Schatzmeisters heran, worauf er sie auslöst, so sind sie zehntfrei; denn zur Pflichtzeit waren sie ja frei. V. Wenn ein Fremdling einem Jisraëliten [Mehl] giebt, ihm Teig zu bereiten, so ist dieser von der Teighebe frei. Hat er ihm als Geschenk gegeben, so ist er, wenn vor dem Umrühren, pflichtig, wenn nach dem Umrühren, frei. Wenn jemand zusammen mit einem Fremdling Teig bereitet, so ist er, wenn

1. Wörtl. alter. 2. Da die T. verbrannt wird. 3. Das Stückchen T. verbindet sie, jedoch kann es, da kl. als ein Ei, die Unreinh. nicht übertragen.

העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל בשיעור חלה פטורה מן החלה: VI גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשת עד שלא נתגייר פטור ומשנתגייר חייב ואם ספק חייב ואין חייבין עליה חומש רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור: VII העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח ואם אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח: VIII הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל: IX כיוצא בו זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף ענבי בציר עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון: X הנוטל שאור מעיסת חיטים ונותן לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה ואם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא במינו ושלא במינו בנותן טעם:

Hol 134a, Men 70a — *Zeb 78a* — *Az 73b*

VIERTER ABSCHNITT.

שתי נשים שעשו שני קבים ונגעו זה בזה אפילו הם ממין אחד פטורין ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור: II איזה הוא מין במינו החיטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמים השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החיטים רבי יוחנן בן נורי אומר שאר המינים מצטרפין זה עם זה: III שני קבים וקב אורז או קב תרומה באמצע אינן מצטרפין דבר שנטלה חלתו באמצע [1] מצטרפים שכבר נתחייב בחלה: IV קב חדש וקב ישן [2] שנשכו זה בזה רבי [3] ישמעאל אומר יטול מן האמצע וחכמים אוסרים הנוטל חלה מן הקב רבי עקיבא אומר חלה וחכמים אומרים אינה חלה: V שני קבים שנטלה [4] חלתו [5] של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו חזר [6] ועשאו עיסה אחת רבי עקיבא פוטר וחכמים מחייבין נמצא חומרו קולו: VI נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה

P 5 שחייב | N P 6 ענפי | B 7 אב
M 1 מצרפן | M 2 שנגעו | M 3 שמע | M 4 חלתן | N 5 +
M 6 | בין ועשאן.

[illegible] Anteil des Israeliten das erforderliche Mass nicht [illegible] von der Teighebe frei. VI Wenn ein Neubekehrter [illegible] Teig hat, der vor seinem Uebertritt zubereitet wurde, so ist er frei, wenn aber nach seinem Uebertritt, so ist er pflichtig; ist es zweifelhaft, so ist er pflichtig, doch ist man bei diesem zur Zahlung des Fünftels nicht verpflichtet. R. Áqiba sagt: Alles hängt davon ab, wann das Brot im Ofen Kruste bekommt. VII Wenn jemand Teig aus Weizen und Reis bereitet, so ist er, falls er Getreidegeschmack[1] hat, zur Teighebe pflichtig, auch entledigt man sich damit der Pflicht am Pesah; hat er keinen Getreidegeschmack, so ist er zur Teighebe nicht pflichtig, auch entledigt man sich damit nicht der Pflicht am Pesah. VIII Wenn jemand Sauerteig von einem Teig nimmt, von dem die Teighebe [illegible] abgesondert wurde, so lege er, falls er noch Vorrätiges hat, bis zum Verhältnis[2] zu, wo nicht, so sondere er die Teighebe vom Ganzen ab. IX. Ebenso, wenn sich gepflückte Oliven mit [von Armen] abgeschlagenen[3], oder gewinzerte Weintrauben mit Nachlesetrauben[3] vermischt haben, so lege man, falls man noch Vorrätiges hat, bis zum Verhältnis[2] zu, wo nicht, so sondere man vom Ganzen die Hebe und die Zehnthebe ab, den übrigen Zehnt und den zweiten Zehnt entrichte man nach Verhältnis. X. Wenn jemand Sauerteig vom Weizenteig nimmt und ihn in Reisteig thut, so ist er, falls er Getreidegeschmack hat, zur Teighebe pflichtig, wo nicht, so ist er frei. Wenn dem so ist, warum sagten sie, dass wenn nur ein Etwas, von dem die Abgaben nicht abgesondert wurden, dabei ist, das Ganze verboten ist? — dies nur bei derselben Art, bei einer anderen Art aber, nur wenn sie einen Geschmack verleiht.

VIERTER ABSCHNITT.

WENN zwei Frauen zwei Teige von je einem Kab bereiten, die einander berühren, so sind sie, selbst wenn sie aus derselben Art sind, frei; gehören sie aber einer Frau, so sind sie, wenn aus zusammengehörenden Arten bestehend, pflichtig, wenn aus verschiedenen, frei. II Welche heissen zusammengehörende Arten? Weizen wird mit keiner anderen [illegible] als mit Dinkel vereinigt; Gerste wird mit allen andern ausser mit Weizen vereinigt. R. Johanan b. Nuri sagt: die übrigen Arten werden mit einander vereinigt. III Wenn zwischen zwei Teigen von je einem Kab ein Kab Reisteig oder Hebe sich befindet, so werden sie nicht vereinigt, wenn sich dazwischen etwas befindet, von dem die Teighebe bereits abgesondert wurde, so werden sie wol vereinigt, da dasselbe vorher zur Teighebe pflichtig war. IV Wenn ein Kab Teig aus neuem und ein Kab Teig aus altem Mehl einander berühren, so nehme man, wie R. Jišmáel sagt, aus der Mitte, die Weisen verbieten dies. Wenn jemand [illegible] Kab Teighebe absondert, so ist [illegible] wie R. Áqiba sagt, Teighebe, wie die Weisen sagen, [illegible]. V Wenn jemand von zwei Teigen von je einem Kab von jedem besonders die Teighebe [illegible] und dann zu einem Teig gemacht hat, so ist dieser nach R. Áqiba frei, nach den [illegible]. VI Man darf die erforderliche Teig[illegible] für andere [unreine] Demajteige [illegible], denn beim Demaj darf man [illegible] Reinheit [illegible]

[illegible] 2 Bis zum erforderl. Mass [illegible] Die zehntfrei sind. 4 Wenn [illegible]

והולך חלת דמאי עד שתסרח שחלת דמאי נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף: VII ישראל שהיו אריסין לגוים בסוריא רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית ורבן גמליאל פוטר רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא ורבי אליעזר אומר חלה אחת אחזו קולו של רבן גמליאל וקולו של רבי אליעזר חזרו לנהוג [7]כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים: VIII רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה מארץ ישראל ועד כזיב חלה אחת מכזיב ועד הנהר ועד[8]אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור Hol.10,4a ושל כהן אין לה שיעור מן הנהר° ועד[8]אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדה וליולדות ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן: IX ואילו ניתנין לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז ושמן שרפה וקדשי המקדש והבכורים רבי יהודה אוסר בבכורים כרשיני תרומה רבי עקיבא מתיר וחכמים אוסרים: X [9]נתאי איש תקוע הביא חלות [10]מביתר ולא קבלו ממנו אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהם מאלכסנדריא ולא קבלו מהם אנשי [11]הר צבועים הביאו [12]בכוריהם קודם Ex 23,16 לעצרת ולא קבלו מהם מפני הכתוב [13]שבתורה °וחג הקציר Tem 21a בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה: XI °בן [14]אנטינוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו אף הוא העלה את בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלם והחזירוהו שלא יקבע הדבר חובה אריסטון הביא Git.8a [15]בכוריו מאפמיא וקבלו ממנו מפני שאמרו °הקונה בסוריא כקונה[16]בפרוור שבירושלם[17]:

7 M כרבן 8 M אמנם 9 M ניתאי 10 P מביתיר. N מבייתור ‖ 11 M צביעין 12 M בכורים 13 M בת׳ 14 M אטיטס 15 M ביכורין באספמיא 16 M בפרוורי ירוש׳ 17 M + עשרים וארבע מתנות נתנו לכהנים עשר במקדש וארבע בירושלם ועשר בגבולין אלו עשר שבמקדש חטאת וחטאת העוף אשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ומותר העומר ושתי לחם ולחם הפנים ושירי מנחות: אלו ארבע שבירושלם הבכורות והבכורים והמורם מתודה ואיל נזיר ועורות הקדשים: אלו עשר שבגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה.

die Teighebe vom Unreinen für das Reine und vom nicht Zusammenliegenden absondern. VII. Wenn Jisraëliten von Nichtjuden in Syrien ein Feld in Halbpacht nehmen, so unterliegen die Früchte nach R. Eliezer dem Gesetz der Zehnte und des Siebentjahrs, nach R. Gamaliël sind sie davon frei. Ferner sagt R. Gamaliël man sondere in Syrien zwei Teigheben ab. R. Eliezer sagt: eine Teighebe. Man hielt sich an die erleichternde Ansicht R. Gamaliëls und an die erleichternde R. Eliezers, nachher aber verfuhr man nach R. Gamaliël in beiden Fällen. VIII. R. Gamaliël sagte: drei Ländereien giebt es bezüglich der Teighebe: vom Land Jisraël bis Kezib giebt es eine Teighebe, von Kezib bis zum Fluss und bis Amana giebt es zwei Teigheben, eine fürs Feuer[1] und eine für den Kohen, die fürs Feuer hat ein bestimmtes Mass, die für den Kohen hat kein bestimmtes Mass, vom Fluss und Amana innewärts giebt es zwei Teigheben, eine fürs Feuer und eine für den Kohen, die fürs Feuer hat kein bestimmtes Mass, die für den Kohen hat ein bestimmtes Mass. Der am Tag durch ein Bad Gereinigte[2] darf jene essen[3]. R. Jose sagt: er bedarf sogar des Bads nicht. Ferner ist diese dem Samenflussbehafteten, der Blutflussbehafteten, der Menstruirenden und der Wöchnerin verboten; sie darf aber mit einem Laien an einem Tisch gegessen, und jedem Kohen gegeben werden. IX. Folgendes darf jedem Kohen gegeben werden: das Banngut[4], die Erstgeburten[5], das Lösegeld für einen erstgeborenen Sohn[6], das Lösegeld für die Erstgeburt des Esels[6], das Vorderbein[7], die Kinnbacken[7], der Magen[7], die Erstschur[8], das zu verbrennende Oel[9], die Heiligtümer des Tempels[10] und die Erstlinge[11]; R. Jehuda verbietet die Erstlinge. Wicken von Hebe dürfen nach R. Àqiba [jedem gegeben werden], nach den Weisen ist dies verboten. X. Nitaj aus Teqoâ brachte Teighebe aus Bitther und man nahm sie von ihm nicht entgegen; die Leute aus Alexandria brachten ihre Teigheben aus Alexandria, und man nahm sie von ihnen nicht entgegen; die Leute aus dem Gebirge Çeboim brachten ihre Erstlinge vor dem Versammlungsfest, und man nahm sie von ihnen nicht entgegen, weil es in der Gesetzlehre heisst: [12]*Und das Fest der Kornernte, der Erstlinge deiner Arbeit, die du auf dem Feld betreibst.* XI. Der Sohn des Antinos brachte Erstgeburten aus Babylonien, und man nahm sie von ihm nicht entgegen; Joseph der Priester brachte Erstlingsgaben vom Wein und vom Oel, und man nahm sie von ihm nicht entgegen. Derselbe brachte auch seine Söhne und Familienangehörigen nach Jerušalem, um daselbst den Kleinpesaḥ[13] zu feiern, man wies ihn aber ab, damit man es nicht als Pflicht festsetze[14]. Ariston brachte Erstlinge aus Apamea, und man nahm sie von ihm an, weil man angeordnet hat: wenn jemand ein Feld in Syrien kauft, so gleicht dies, als hätte man es in der Umgegend Jerušalems gekauft.

1. Da das Ausland verunreinigend ist. Der K. erhält jedoch eine zweite T., damit er nicht um seine Abgabe komme. (Die Erkl. sämtl. Comm., damit dieses Gesetz nicht in Vergessenheit gerate, ist unwahrsch., da dies schon durch die erste T. vermieden wird.) 2. Vor Sonnenuntergang; vergl. S. 1 Note 2. 3. Die zu verbrennende T. im letzten Gebiet. 4. Vgl Num. 18,14. 5. Fehlerhafte, die als Opfer unbrauchbar sind. 6. Vgl. Ex. 13,13 7. Vgl. Dt. 18,3. 8. Ib. V. 4. 9. Unrein gewordenes. 10 Opferstücke etc., die nur in der Tempelhalle gegessen werden dürfen. 11. Vgl. Ex. 23,19. 12. Ex. 23,16. 13. Od zweites Pesaḥfest; vgl. Num. 9,10 ff 14. Dass auch Familienangehörige zur Wallfahrt am 2. P. verpflichtet seien.

מסכת ערלה

הַנּוֹטֵעַ לְסְיָג וּלְקוֹרוֹת פָּטוּר מִן הָעָרְלָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִלּוּ[1] אָמַר הַפְּנִימִי לְמַאֲכָל וְהַחִיצוֹן לְסְיָג הַפְּנִימִי חַיָּב וְהַחִיצוֹן פָּטוּר׃ II [2]עֵת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ מָצְאוּ נָטוּעַ פָּטוּר נָטְעוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִבְּשׁוּ חַיָּב הַנּוֹטֵעַ לָרַבִּים חַיָּב רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר הַנּוֹטֵעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהַנָּכְרִי שֶׁנָּטַע וְהַגַּזְלָן שֶׁנָּטַע וְהַנּוֹטֵעַ בִּסְפִינָה וְהָעוֹלֶה מֵאֵלָיו חַיָּב בָּעָרְלָה׃ III אִילָן שֶׁנֶּעְקַר וְהַסֶּלַע עִמּוֹ שְׁטָפוֹ נָהָר וְהַסֶּלַע עִמּוֹ אִם יָכוֹל לִחְיוֹת פָּטוּר וְאִם לָאו חַיָּב נֶעְקַר הַסֶּלַע מִצִּדּוֹ[4]אוֹ שֶׁזִּעְזְעַתּוּ הַמַּחֲרֵישָׁה[5]אוֹ שֶׁזִּעְזְעוֹ וַעֲשָׂאוֹ כְּעָפָר אִם יָכוֹל לִחְיוֹת פָּטוּר וְאִם לָאו חַיָּב׃ IV אִילָן שֶׁנֶּעְקַר וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שֹׁרֶשׁ פָּטוּר וְכַמָּה יְהֵא[6]הַשֹּׁרֶשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה[7]אִישׁ[8]בַּרְתּוֹתָא כְּמַחַט שֶׁל[9]מִיתוּן׃ V אִילָן שֶׁנֶּעְקַר וּבוֹ בְּרִיכָה וְהוּא חַיָּה מִמֶּנָּה חָזְרָה הַזְּקֵנָה[10]לִהְיוֹת כִּבְרִיכָה הִבְרִיךְ שָׁנָה אַחַר שָׁנָה וְנִפְסְקָה מוֹנֶה מִשָּׁעָה שֶׁנִּפְסְקָה סִפּוּק הַגְּפָנִים[11]וְסִפּוּק עַל גַּבֵּי סִפּוּק אַף עַל פִּי[12]שֶׁהִבְרִיכָן בָּאָרֶץ מֻתָּר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מָקוֹם שֶׁכֹּחָהּ יָפֶה מֻתָּר וּמָקוֹם שֶׁכֹּחָהּ רַע אָסוּר[13]וְכֵן בְּרִיכָה שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פֵּרוֹת אִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר׃ VI נְטִיעָה שֶׁל עָרְלָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בִנְטִיעוֹת הֲרֵי זֶה לֹא יְלַקֵּט וְאִם לִקֵּט יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם[14]וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לְלַקֵּט רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף יִתְכַּוֵּן לְלַקֵּט[15]יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם׃ VII הֶעָלִים וְהַלּוּלָבִים וּמֵי

Sot 43b

Pes 23a

Sot 43a

Git 5...

M 1 אמר M 2 עין N P 3 מצאו M 4 אויש P 5 או M 6 בשרש M 7 בן P 8 ברתותא M 9 מיתון N 10 + ממנה N M 11 סיפוק M 12 שהבריכה M 13 וכן M 14 ובלבד...ומאתים B 15 ויעלה.

Wenn [illegible] Bäume als Hecke oder zu Balken [illegible] pflanzt, so unterliegen diese nicht dem Gesetz von Ungeweihtem[1]. R. Jose sagt: selbst wenn man [illegible] [des Baumes] zum Genuss und die [illegible] hat, unterliegt nur die [illegible] diesem Gesetz, während die Aussenseite [illegible] ist. II. Zur Zeit als unsere Vorfahren ins Land [illegible] waren und gepflanzte Bäume vorgefunden haben, so unterliegen diese nicht dem Gesetz von Ungeweihtem, die sie selbst gepflanzt haben, unterliegen diesem Gesetz, auch als sie noch das ganze Land nicht erobert hatten. Wenn jemand [einen Baum] für die öffentliche Nutzniessung pflanzt, so unterliegt dieser diesem Gesetz. R. Jehuda befreit ihn. Was man auf öffentlichem Gebiet pflanzt, was ein Fremdling pflanzt, was ein Räuber pflanzt, was man auf einem Schiff pflanzt und was von selbst wächst, unterliegt dem Gesetz von Ungeweihtem. III. Wenn ein Baum samt seinem Boden entwurzelt[2], oder samt seinem Boden vom Fluss fortgeschwemmt wurde[2], so unterliegt er nicht dem Gesetz von Ungeweihtem, falls er vom eignen Boden seine Nahrung ziehen kann, wenn aber nicht, so unterliegt er diesem Gesetz. Wurde nun der Boden an der Seite fortgerissen, oder wenn ihn der Pflug aufgewühlt hat, oder er gleich Staub locker gemacht wurde, so unterliegt er diesem Gesetz nicht, falls er seine Nahrung weiter ziehen kann; wenn aber nicht, dann wol. IV. Wenn ein Baum herausgezogen [illegible] Wurzel zurückgeblieben ist, so unterliegt er nicht dem Gesetz von Ungeweihtem. Wie stark muss diese Wurzel sein? R. Simôn b. Gamaliël sagte im Namen des R. Eleâzar b. Jehuda aus Bartotha: Wie die Aufspannenadel des Webers. V. Wenn ein Baum entwurzelt wurde, aber einen Senker hat, von dem er seine Nahrung zieht, so wird der alte Baum wie ein Senker betrachtet. Senkt man jeden Senker von Jahr zu Jahr weiter, und trennt sich einer ab, so zählt man[3] von der Stunde, da er sich abgetrennt hat. Die eingeimpften Reben, oder die, die in einen Impfling geimpft sind, selbst wenn man sie in die Erde gesenkt hat, unterliegen dem Gesetz von Ungeweihtem nicht. R. Meïr sagt: wo die Impflinge kräftig sind, unterliegen sie diesem Gesetz nicht, wo aber die Impflinge nicht kräftig sind[4], unterliegen sie ihm wol. Ebenso, wenn ein mit Früchten [illegible] Senker abgetrennt wurde und um ein Zweihundertstel zugenommen hat, so unterliegt er diesem [illegible]. VI. Wenn Setzlinge von Ungeweihtem oder von Mischfrucht (des Weinbergs) sich unter andere Setzlinge [illegible] haben, so darf man sie nicht abernten; hat man bereits abgelesen, so gehen [die Früchte] [illegible], man darf dies aber von vornherein nicht thun. R. Jose sagt, man darf sogar [illegible] und einen aufgehen. VII. Blätter, junge Reiser, Saft [illegible]

[illegible] Früchte bereits gewesen waren, wieder an andrer Stelle [illegible] 4 Wenn sie ihre Nahrung aus der Erde ziehen müssen.

גפנים[16]וסמדר מותרות בערלה וברבעי ובנזיר ואסורים באשרה Ber. 36b Pes. 52b Nid. 8b Az 35b רבי °יוסי אומר הסמדר אסור מפני שהוא פרי °רבי אליעזר אומר המעמיד בשרף הערלה אסור[17]אמר רבי יהושע שמעתי[18]בפירוש שהמעמיד בשרף העלים בשרף העקרים מותר בשרף הפגים אסור מפני שהם פרי: VIII [19]ענקוקלות Ber. 36b והחרצנים[20]והזגים והתמד שלהם °קליפי[21]רימון והנץ שלו קליפי אגוזים[22]והגרעינים אסורים בערלה ובאשרה ובנזיר ומותרין ברבעי והנובלות כלם אסורות: Az 48b IX °רבי יוסי אומר נוטעים יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואין מרכיבין בכפניות של ערלה:

der Weinstöcke, Weintraubenansatz sind als Ungeweihte und Vierjahrspflanze, sowie dem Naziräer erlaubt und als Ašera verboten. R. Jose sagt: Weintraubenansatz ist verboten, weil er eine Frucht ist. R. Eliézer sagt: wenn jemand [Milch] durch Harz von Ungeweihtem gerinnen lässt, so ist diese verboten. R. Jehôšuâ sagte: Ich habe ausdrücklich gehört: wenn man durch den Harz der Blätter oder der Wurzeln gerinnen lässt, so ist es erlaubt, wenn durch den Harz der jungen Früchte, so ist es verboten, weil diese als Frucht betrachtet werden. **VIII.** Unreif gebliebene Trauben, die Schalen und die Kerne, sowie der daraus bereitete Lauer, Schalen des Granatapfels und dessen Blüten, sowie Nussschalen und Fruchtkerne sind als Ungeweihtes und als Ašera, sowie dem Naziräer verboten. IX. R. Jose sagt: man darf ein Reis von Ungeweihtem pflanzen, nicht aber darf man eine Nuss von Ungeweihtem pflanzen, weil diese die Frucht ist, ferner darf man kein Reis mit unreifen Datteln von Ungeweihtem pfropfen.

ZWEITER ABSCHNITT.

Mei 15b Az 68b Mei 18a °התרומה ותרומת מעשר של דמאי החלה והבכורים עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים °הערלה וכלאי הכרם עולים באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ואין צריך להרים רבי שמעון אומר אינן מצטרפין רבי[1]אלעזר אומר מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאסור: II התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואחר כך נפלו שלשה קבים ערלה[2]ושלשה קבים[3]כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה[4]את התרומה: III הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה או סאה ועוד של כלאי הכרם זו היא שהערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה: IV כל המחמיץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה[5]ובכלאי הכרם אסור ובית שמאי אומרים אף מטמא ובית הלל אומרים לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה: V דוסתאי איש כפר[6]יתמה היה מתלמידי בית שמאי ואמר[7]שמעתי[8]משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה: Hol 99a VI °ולמה אמרו כל המחמיץ והמתבל והמדמע להחמיר מין במינו להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו[9]כיצד שאור של חטים שנפל[10]לתוך[11]עיסה של חטים ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו לעלות באחד ומאה ובין שאין בו לעלות באחד ומאה אסור

16 והסמדר מותרין 17 N P אומר 18 P בפירות 19 M פנקוקלות. 20 N P והזוגים 21 M רימונים והנץ שלהם 22 M והגלעינן. 1 B אליעזר 2 M או שלשת 3 M + של 4 M + מעלה 5 M ובכלאי הכ׳ אוסר ב״ש 6 M יתמא 7 M שאלתי את שמאי הזקן ואמר 8 N משלאי 9 M + להחמיר בין במינו 10 M לתוך 11 N P עיסת חטי׳ עיסת.

HEBE, Zehnthebe von Demaj, Teighebe und Erstlinge gehen in hundert und einem auf — auch werden sie mit einander vereinigt —, jedoch muss man sie abheben. Ungeweihtes und Mischfrucht (des Weinbergs) gehen in zweihundert und einem auf — auch werden sie miteinander vereinigt —, jedoch braucht man sie nicht abzuheben. R. Šimôn sagt: sie werden mit einander nicht vereinigt; R. Eleâzar sagt: sie werden mit einander vereinigt, wenn sie einen Geschmack verleihen, nicht aber, um sonst[1] unerlaubt zu machen. **II.** Die Hebe lässt das Ungeweihte und das Ungeweihte lässt die Hebe aufgehen. Wieso? — wenn eine Seâh Hebe unter hundert[2] gefallen ist, nachher darunter noch drei Kab von Ungeweihtem oder Mischfrucht (des Weinbergs) gefallen sind, — das ist es, wieso die Hebe das Ungeweihte und das Ungeweihte die Hebe aufgehen lässt. III. Das Ungeweihte lässt die Mischfrucht, die Mischfrucht lässt das Ungeweihte und das Ungeweihte lässt das Ungeweihte[3] aufgehen. Wieso? — wenn eine Seâh von Ungeweihtem unter zweihundert gefallen ist, nachher darunter noch eine Seâh und darüber von Ungeweihtem oder noch eine Seâh und darüber Mischfrucht gefallen ist; — das ist es, wieso das Ungeweihte die Mischfrucht, die Mischfrucht das Ungeweihte und das Ungeweihte das Ungeweihte aufgehen lässt. IV. Alles, was man mit Hebe, Ungeweihtem oder Mischfrucht (des Weinbergs) säuert, würzt oder mischt[4], ist verboten. Die Schule Šammajs sagt: es ist [beziehungsweise] auch verunreinigend; die Schule Hillels sagt: was nicht die Grösse eines Eies hat, ist nicht verunreinigend. V. Dostaj aus Kephar Jithma, ein Schüler der Sammajschen Schule, sagte: Ich hörte von Šammaj dem Aeltesten: was nicht die Grösse eines Eies hat, ist nicht verunreinigend. VI. Bezüglich wess sagten sie: Alles, was säuert, würzt und vermischt? — dass man es bei einerlei Art strenger nehme, bei verschiedenen Arten, oft leichter und oft strenger nehme. Wieso? — Wenn Sauerteig aus Weizenmehl in Weizenteig gekommen ist, und soviel enthält, dass er säuern kann, so ist er verboten, gleichviel ob er so gross ist, dass er unter hundert und einem aufgeht oder nicht;

1. Bei trockenen Früchten, wo sie keinen Geschmack verleihen. 2. Inclus. 3. Mit dem einen Un ist wahrsch. die Vierjahrspflanze gemeint. 4. Hebe; — bei Feuchtem, wo es einen Geschmack verleiht

אין בו לעלות במאה ואחד בין שיש בו כדי לחמץ בין שאין בו כדי לחמץ אסור: VII לחקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד[12]כגון גריסים שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנותן טעם בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה אסור אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה מותר: VIII שאור של חולין שנפל לתוך עיסה ויש בו כדי לחמץ ואחר כך נפל שאור של תרומה או שאור של כלאי הכרם ויש בו כדי לחמץ אסור: IX שאור של חולין שנפל לתוך עיסה וחמצה ואחר כך נפל שאור של תרומה או שאור של כלאי הכרם ויש בו כדי לחמץ אסור רבי שמעון מתיר: X תבלין שנים ושלשה שמות ממין אחד או[13]משלשה מינין אסור ומצטרפין רבי שמעון אומר[14]שנים ושלשה שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אינן מצטרפין: XI שאור של חולין ושל תרומה שנפלו[15]בתוך עיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ נצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר האחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל[16]שאור בתחלה בין[17]בסוף לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ: XII יועזר איש הבירה היה מתלמידי בית שמאי ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח ואמר לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ: XIII כלים שסכן בשמן טמא [18]וחזר וסכן בשמן טהור או שסכן בשמן טהור [18]וחזר וסכן בשמן טמא רבי אליעזר אומר[19]אחר הראשון אני בא וחכמים אומרים אחר האחרון: XIV שאור של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך עיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו אסור לזרים ומותר לכהנים רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים: XV תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו [20]בקדרה לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל ונצטרפו ותבלו אסור לזרים ומותר לכהנים רבי שמעון מתיר לכהנים ולזרים: XVI חתיכה של קדשי קדשים של פגול ושל נותר שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים: XVII בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים[21]שנתבשלו עם בשר התאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים:

M 12 כגון | N 13 משלשה. M משלשה מינין 14 M שני שמות B 15 לתוך 16 M איסור 17 M + שנפל איסור 18 M ואחר כך בשי' 19 M —אחר...אומרים 20 M לקדרה 21 M שנתבשל

[illegible] gross, [illegible] ist es verboten [illegible]. VII [illegible] ist es bei verschiedenen Arten [illegible] verboten [illegible] gleichviel [illegible] erlaubt gleichviel [illegible]. VIII Wenn [illegible] Sauerteig von Profanem [illegible] IX Wenn Sauerteig von Profanem [illegible] X Gewürze [illegible] verschiedenen Namen[1], oder [illegible] dreierlei Arten [von einem Namen] werden vereinigt und machen Etwas verboten. R. Simón sagt: zwei oder drei Namen von einer Art, oder zwei Arten von einem Namen werden nicht vereinigt. XI Wenn Sauerteig von Profanem und von Hebe, von denen weder der eine, noch der andere zur Säuerung hinreicht, in Teig gekommen sind, und zusammen ihn gesäuert haben, so richte ich mich, wie R. Eliézer sagt, nach dem Letzteren. die Weisen sagen: gleichviel, ob der [verbotene] Sauerteig zuerst oder später hineingekommen ist, niemals kann er eher verboten machen, als bis er allein zur Säuerung hinreicht. XII Joézer der Tempelherr, ein Schüler der Sammajschen Schule, erzählte: Ich fragte einst R. Gamaliel den Aelteren, als er vor dem Ostthor stand, und dieser erwiderte: niemals kann er eher verboten machen, als bis er allein zur Säuerung hinreicht. XIII. Wenn man Geräte mit unreinem, dann mit reinem Oel, oder mit reinem, dann mit unreinem Oel geschmiert hat, so richte ich mich, wie R. Eliézer sagt, nach dem Ersteren, wie die Weisen sagen, nach dem Letzteren. XIV Wenn Sauerteig von Hebe und von Mischfrucht (des Weinbergs) von denen weder der eine noch der andere zur Säuerung hinreicht, in Teig gekommen sind, und zusammen ihn gesäuert haben, so ist er Laien verboten, Kohenim aber erlaubt. R. Simón erlaubt ihn sowol Laien, wie auch Kohenim. XV. Wenn Gewürze von Hebe und von Mischfrucht (des Weinbergs) von denen weder das eine, noch das andere zur Würzung hinreicht, in den Topf gefallen sind und zusammen ihn gewürzt haben, so ist [die Speise] Laien verboten, Kohenim aber erlaubt. R. Simón erlaubt sie sowol Kohenim wie auch Laien. XVI. Wenn ein Stück [illegible] zusammen mit anderen Stücken gekocht wurde, so ist es Laien verboten, Priestern aber erlaubt. R. Simón erlaubt es sowol Laien, wie auch Priestern. XVII Wenn Fleisch von Allerheiligsten und Fleisch von Minderheiligem[5] mit gewöhnlichem Fleisch zusammen gekocht worden, so ist es Unreinen verboten, Reinen aber erlaubt.

[illegible] Vgl. Lev. [illegible] 4 Vgl. [illegible] 5 Opfer [illegible]

DRITTER ABSCHNITT.

Bq.101a °בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים כלם ידלקו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [1]יעלה באחד ומאתים: II הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואין ידוע איזה הוא רבי מאיר אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים: Tem.34a III °האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד ומשער הנזיר מפטר החמור בשק ידלק השק ובמוקדשין מקדשין כל שהן: IV תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים: Pes.26b V °תנור שהסקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת תדלק הפת נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים: Beç.3b Jab.81a Zeb.72a VI °מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרים כלם ידלקו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים: VII שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ורבי עקיבא אומר שבעה ואלו הם אגוזי פרך רמוני [2]בדן וחביות סתומות [3]וחלפות תרדין וקלסי כרוב ודלעת יונית רבי עקיבא אומר אף ככרות של בעל הבית °הראוי לערלה ערלה [4]לכלאי הכרם כלאי הכרם: Az.24a VIII [5]כיצד נתפצעו האגוזים נתפרדו הרמונים נתפתחו החביות [6]נתחתכו הדלעים נתפרסו הככרות יעלו באחד ומאתים: Qer.36a Kid.38b IX °ספק [7]הערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט כרם [8]נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד °החדש ib אסור מן התורה בכל מקום והערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים:

1 M יעלו 2 M באדן 3 M והלפי 4 M + הראוי 5 M — כיצד 6 M נתפתחו הדילועין נתפתחו הככ׳ 7 M ערלה 8 M + שהוא.

EIN Gewand, das man mit Schalen von Ungeweihtem gefärbt hat, muss verbrannt werden; wurde es mit anderen vermischt, so müssen alle verbrannt werden — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen, es geht unter zweihundert und einem auf. II. Wenn man [einen Faden] in der Länge eines Sit[1] mit Schalen von Ungeweihtem färbt und ihn in ein Gewand einwebt, und man nicht weiss, welcher es ist, so muss das Gewand, wie R. Meïr sagt, verbrannt werden; die Weisen sagen, er geht unter zweihundert und einem auf. III. Wenn man einen Sit langen Faden aus Wolle einer Erstgeburt[2] in ein Gewand einwebt, so muss es verbrannt werden. Wenn man vom Haar eines Naziräers oder einer Erstgeburt des Esels u. einen Sack einwebt, so muss der Sack verbrannt werden. Wenn es Heiligengut ist, so macht schon etwas das Ganze heilig. IV. Eine Speise, die man mit Schalen von Ungeweihtem gekocht hat, muss verbrannt werden, wurde sie unter andere vermischt, so geht sie unter zweihundert und einem auf. V. Wenn man einen Ofen mit Schalen von Ungeweihtem geheizt und darin Brot gebacken hat, so muss das Brot verbrannt werden; wurde es unter andere Brote vermischt, so geht es unter zwei hundert und einem auf. VI. Wenn jemand Bündel Bockshornklee von Mischfrucht (vom Weinberg) hat, so müssen sie verbrannt werden, wurden sie unter andere vermischt, so müssen alle verbrannt werden — Worte R. Meïrs, die Weisen sagen: sie gehen unter zweihundert und einem auf. VII. R. Meïr sagte nämlich: Was man gewöhnlich [beim Verkauf] zählt, macht genussunfähig, die Weisen aber sagen, nur sechs Gegenstände machen genussunfähig. R. Âqiba sagt: sieben. Folgende sind es: Zerreibbare Nüsse[3], bedanische Granatäpfel, verspundete Fässer [mit Wein], die Blätter von Mangold, Kohltriebe und ägyptischer Kürbis, wie R. Âqiba sagt, auch selbstgebackene Brote. Diejenigen, bei denen das Gesetz von Ungeweihtem statt hat, machen Anderes als Ungeweihtes verboten, bei denen das Gesetz von Mischfrucht statt hat, machen Anderes als Mischfrucht verboten. VIII. (Wieso? —) Wurden die Nüsse aufgeknackt, die Granatäpfel zerteilt, die Fässer geöffnet, die Kürbisse zerschnitten, die Brote durchgebrochen, so gehen sie ebenfalls unter zweihundert und einem auf. IX. Ein Ungewisses bezüglich des Ungeweihten ist im Land Jisraëls verboten und in Syrien erlaubt, ausserhalb des Lands darf man gehen und kaufen, nur darf man ihn[4] nicht lesen sehen. Wenn in einem Weinberg, in dem Kräuter wachsen, Kräuter verkauft werden, so sind sie im Land Jisraëls verboten und in Syrien erlaubt, ausserhalb des Lands darf man gehen und sammeln lassen, nur darf man mit eigener Hand nicht sammeln. Neue Feldfrucht ist nach der Gesetzlehre überall verboten. Ungeweihtes[5] ist eine [überlieferte] Halakha, und die Mischfrucht[5] ist eine Verordnung der Schriftkundigen.

1. Längenmass, wie die Entfernung zwischen Daumen und Zeigefinger. 2. Vgl. [illegible] 3. Viell. [illegible] Maim. u. AA. ist פרך ein Ortsname. 4. Den Gärtner. 5. Dass das Verbot sich auch auf das Ausland erstreckt.

מסכת בכורים

MANCHE bringen die Erstlinge dar und lesen[1], manche bringen sie dar und lesen nicht und manche bringen sie überhaupt nicht dar. Folgende brauchen sie nicht darzubringen: Wer im eigenen Feld gepflanzt und die Pflanze in ein privates oder öffentliches Feld gesenkt hat, ebenso wer eine Pflanze, die auf einem privaten oder öffentlichen Feld wächst, in das seinige senkt. Wenn jemand in seinem Feld gepflanzt und die Pflanze in das seinige gesenkt hat, dazwischen aber ein privater oder öffentlicher Weg liegt, so braucht er sie nicht darzubringen; R. Jehuda sagt: in diesem Fall bringt man sie wol dar. II. Aus welchem Grund braucht man in einem solchen Fall nicht darzubringen? weil es heisst: *Die Erstlinge der Reife **deines Ackerbodens***: der ganze Wuchs muss nämlich aus deinem Ackerboden sein. Halbpächter, Pächter, Gewalthaber und Räuber bringen die Erstlinge aus demselben Grund nicht dar, denn es heisst: *Die Erstlinge der Reife **deines Ackerbodens***. III. Man bringt die Erstlinge nur von den sieben Arten[3] dar; ferner nicht von den Datteln aus den Gebirgen, nicht von Früchten aus den Thälern und nicht von den Oeloliven, die nicht von den besten sind. Man bringt die Erstlinge nicht vor dem Versammlungsfest. Die Leute aus dem Berg Zeboim brachten ihre Erstlinge vor dem Versammlungsfest und man nahm sie von ihnen nicht entgegen, weil es im Gesetzbuch heisst: *Und das Fest der Kornernte, der Erstlinge deiner Arbeit, die du auf dem Feld bereitest.* IV. Folgende bringen die Erstlinge dar, lesen aber nicht: Der Neubekehrte bringt sie dar und liest nicht, da er nicht sagen kann: *Deren Verleihung er unseren Vorfahren **zugeschworen hat;*** wenn aber seine Mutter Jisraëlitin ist, so bringt er dar und liest auch. Wenn derselbe allein betet, so sage er: Der Gott der Vorfahren Jisraëls, wenn aber im Bethause, so sage er: Der Gott eurer Vorfahren; wenn aber seine Mutter Jisraëlitin ist, so sage er: Der Gott unserer Vorfahren. V. R. Eliézer b. Jaqob sagt: eine von Neubekehrten stammende Frau darf in den Priesterstand nicht hineinheiraten, es sei denn, dass ihre Mutter Jisraëlitin ist. Einerlei, ob Neubekehrte oder freigelassene Sklaven, selbst im zehnten Geschlecht nicht, wenn nicht die Mutter Jisraëlitin ist. Der Vormund, der Bote, der Sklave, die Frau, der Geschlechtslose und der Zwitter bringt sie dar, darf aber nicht lesen, da diese nicht sagen können: *Das du, o Herr, mir verliehen hast.* VI. Wer zwei Bäume im Feld seines Nächsten kauft, bringt sie dar und liest nicht; R. Meír sagt, er bringt sie dar und liest auch. Ist die Quelle versiegt, oder ist der Baum abgehauen, so bringt er sie dar und liest nicht; R. Jehuda sagt, er bringt dar und liest auch. Vom

יש מביאין בכורים וקוראין מביאין ולא קורין ויש שאינן מביאין[1] אלו שאינן מביאין הנוטע[2] לתוך שלו והבריך[3] לתוך של יחיד או לתוך של רבים וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע הרי זה אינו מביא רבי יהודה אומר [4]כזה מביא: II מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך עד[5] שיהו כל הגדולין מאדמתך האריסין[6] והחכירות והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך: III אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינן מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי[7] הר צבועים הביאו [8]בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם מפני[9] הכתוב שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה: IV אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבתינו לתת לנו ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא בבית הכנסת אומר [10]אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר [10]אלהי אבותינו: V רבי אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל אחד גרים ואחד עבדים משוחררים ואפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל האפוטרופוס והשליח והעבד והאשה וטומטום ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין שאינן יכולין לומר אשר נתת לי השם: VI הקונה[11] שתי אילנות בתוך של חברו מביא ואינו קורא רבי מאיר אומר מביא וקורא יבש המעין נקצץ האילן מביא ואינו קורא רבי יהודה אומר מביא וקורא[12]:

1 M אלו שאין מב 2 M בתוך 3 M והמבריך 4 B בזה 5 M שיהו 6 M P וההכירות 7 M צבועיי 8 M בכורים 9 M שבתוב בתורה 10 M — ה 11 M שני 12 B + מעצרת ועד החג מביא וקורא.

[illegible]

6. Dt 26,10.

החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא רבי יהודה בן בתירא אומר מביא וקורא: VII הפריש בכוריו ומכר[13] שדהו מביא ואינו קורא והשני מאותו המין אינו מביא ממין אחר מביא וקורא רבי יהודה אומר אף מאותו המין מביא וקורא: VIII הפריש בכוריו נבזזו נמקו נגנבו אבדו או שנטמאו מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא והשניים אינם חייבין עליהם חומש נטמאו בעזרה[14] נופין ואינו קורא: IX ומנין שהוא חייב[15] באחריותו עד שיביאם להר הבית שנאמר °ראשית בכורי אדמתך תביא (Ex.23,19) בית ה' אלהיך מלמד[16] שחייב באחריותם עד שיביאם להר הבית הרי שהביא ממין אחד וקרא וחזר והביא ממין אחר[17] אינו קורא: X ואלו מביאין וקורין מן העצרת ועד החג משבעת המינים[18] מפירות שבהרים מתמרות שבעמקים ומזיתי שמן מעבר[19] הירדן רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין בכורים מעבר[19] הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש: XI הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו מביא וקורא רבי מאיר אומר אפילו שנים °קנה אילן וקרקעו מביא וקורא רבי יהודה אומר (Git.48a bb.27a) אף בעלי אריסות[20] וחכירות מביאין וקורין:

ZWEITER ABSCHNITT.

(Hg.18b Jab.73a) °התרומה והבכורים חייבין עליהם מיתה וחומש (Bm.52a) ואסורין לזרים והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב השמש הרי אלו בתרומה ובכורים מה שאין כן במעשר: II °יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה (Jab.73a) שהמעשר והבכורים טעונים הבאת מקום וטעונים ודוי °ואסורין (ib. Pes 36b) לאונן[1] ורבי שמעון מתיר וחייבין בביעור ורבי שמעון פוטר ואסורים כל שהן מלאכול בירושלם וגדוליהן אסורים[2] מלאכול בירושלם אף לזרים ולבהמה ורבי שמעון מתיר הרי אלו במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה: III יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בבכורים[3] כי התרומה והמעשר אוסרין את הגורן ויש להם שיעור ונוהגים בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית ובאריסין ובחכורות ובסקריקון ובגזלן הרי אלו בתרומה ובמעשר מה שאין כן בבכורים: IV ויש בבכורים מה שאין[4] בתרומה ובמעשר שהבכורים נקנים במחובר לקרקע

13 M +את ‖ 14 M מביא ‖ 15 M באחריותן ‖ 16 M שהוא חייב
17 M +הרי זה 18 M מתמ' שבהרים ומפי' שבעמ' 19 M לירדן
20 X וחכורות.
1 P B ר' 2 M — מלא' ביר' 3 M שהתרומה 4 M + כן.

[Hütten-]Fest bis Hanuka bringt man dar und liest nicht, R. Jehuda b. Bethera sagt: man bringt dar und liest auch. VII. Wer seine Erstlinge abgesondert und dann sein Feld verkauft hat, bringt sie dar, liest aber nicht; der Andere[1] bringt von derselben Art nicht dar, von einer anderen Art bringt er dar und liest auch. R. Jehuda sagt: auch von derselben Art muss er darbringen und lesen. VIII. Wenn jemand seine Erstlinge abgesondert hatte, und sie geraubt, verfault, gestohlen wurden, verloren gingen oder unrein wurden, so bringt er an deren Stelle andere dar, liest aber nicht, diese verpflichten aber nicht zur Zahlung des Fünftels. Sind sie erst im Tempelhof unrein geworden, so wirft er sie fort und liest nicht. IX. Und woher, dass er für die Erstlinge haftet, bis er sie nach dem Tempelberg gebracht hat? — denn es heisst [2]*Die Erstlinge der Reife deines Ackerbodens sollst du in das Haus des Herrn, deines Gottes, bringen*, dies lehrt, dass er für sie haftet, bis er sie nach dem Tempelberg gebracht hat. Wenn man von einer Art dargebracht und gelesen hat, dann von einer zweiten Art darbringt, so liest man nicht. X. Folgende bringen dar und lesen auch: Wer zwischen dem Versammlungsfest und dem [Hütten-]Fest bringt, — von den sieben Arten, von den Früchten der Gebirge, von den Datteln der Thäler und den Oeloliven jenseits des Jarden. R. Jose Galiläer sagt: von jenseits des Jarden bringt man keine Erstlinge, weil es kein „von Milch und Honig überfliessendes Land" ist. XI. Wer drei Bäume im Feld seines Nächsten kauft, bringt sie dar und liest auch. R. Meïr sagt: selbst wenn nur zwei. Wer einen Baum mit dem dazu gehörenden Boden kauft, bringt sie dar und liest auch. R. Jehuda sagt: auch Halbpächter und Pächter bringen sie dar und lesen.

ZWEITER ABSCHNITT.

WEGEN der Hebe und der Erstlinge macht man sich des Tods[3], beziehungsweise der Zahlung des Fünftels schuldig; ferner sind sie Laien verboten, sie sind Eigentum des Kohens, sie gehen unter hundert und einem auf und sie erfordern Händewaschen und Sonnenuntergang. Dies hat bei der Hebe und den Erstlingen statt, nicht aber beim [zweiten] Zehnt. II. Manches hat beim Zehnt und bei den Erstlingen statt, nicht aber bei der Hebe: der Zehnt und die Erstlinge müssen nach dem Ort gebracht werden, sie erfordern das Bekenntnis, sie sind dem Leidtragenden verboten — R. Šimôn erlaubt dies[4] —, sie müssen fortgeräumt werden — R. Šimôn befreit[4] davon —, innerhalb Jerušalems macht das Geringste[5] davon das Essen verboten und was davon wächst, ist auch in Jerušalem[6] den Laien und dem Vieh zu essen verboten. R. Simôn erlaubt dies —. Dies hat beim Zehnt und bei den Erstlingen statt, nicht aber bei der Hebe. III. Manches hat bei der Hebe und beim Zehnt statt, nicht aber bei den Erstlingen: die Hebe und der Zehnt veranlassen, dass die Tenne verboten[7] ist, sie haben ein festgesetztes Mass und haben bei allen Früchten statt, bei Bestehen des Tempels und, wenn er nicht besteht, bei Halbpächtern und Pächtern, bei Gewaltthätern und Räubern. Dies hat bei der Hebe und beim Zehnt statt, nicht aber bei den Erstlingen. IV. Manches hat bei den Erstlingen statt, nicht aber bei der Hebe und beim Zehnt: die Erstlinge werden es am Boden haftend; man darf das ganze Feld als

1. Der Käufer. 2. Ex. 23,19. 3. Vgl. die Noten zu Hal. 1,9. 4. [illegible] 5. [illegible] 6. [illegible] Profanes. 7. Solange sie nicht abgesondert wurden.

Erstlinge bestimmen, man ist für sie verantwortlich und sie erfordern ein Opfer, Gesang, Aufheben[1] und Uebernachtung[2]. V. Die Zehnthebe gleicht in zwei Hinsichten den Erstlingen und in zwei Hinsichten der Hebe: sie darf vom Reinen für das Unreine, sowie vom Nichtzusammenliegenden abgesondert werden, gleich den Erstlingen, und sie veranlasst, dass die Tenne verboten ist, und hat ein festgesetztes Mass, gleich der Hebe. VI. Der Ethrog gleicht in drei Hinsichten dem Baum und in einer Hinsicht dem Kraut: er gleicht dem Baum hinsichtlich des Ungeweihten, der Vierjahrspflanze und des Siebentjahrs, in einer Hinsicht dem Kraut, dass er beim Pflücken verzehntet wird — Worte R. Gamaliels. R. Eleázar sagt, er gleicht dem Baum in jeder Hinsicht. VII. Das Blut von Zweifüsslern gleicht dem Blut des Viehs, dass es Saaten [zur Unreinheit] empfänglich macht, und dem Blut des Kriechtiers, dass man sich deswegen nicht schuldig macht[3]. VIII. Der Koj gleicht in mancher Hinsicht dem Wild, in mancher Hinsicht dem Vieh, in mancher Hinsicht dem Vieh, sowie dem Wild und in mancher Hinsicht weder dem Vieh noch dem Wild. IX. Wieso gleicht er dem Wild — sein Blut muss gleich dem Blut des Wilds zugedeckt werden, man darf ihn daher nicht am Feiertag schlachten, hat man ihn geschlachtet, so darf man das Blut nicht zudecken, sein Talg ist gleich dem des Wilds wie ein Aas verunreinigend, seine Verunreinigung ist aber nur zweifelhaft, auch darf man durch ihn die Erstgeburt des Esels nicht auslösen. X. Wieso gleicht er dem Vieh? — sein Talg ist gleich dem Talg des Viehs verboten, doch zieht man sich dadurch die Ausrottung nicht zu, er darf für den Erlös des zweiten Zehnts nicht gekauft werden, um ihn in Jerušalem zu verzehren, man muss von ihm das Vorderbein, die Kinnbacken und den Magen entrichten. R. Eliézer befreit davon, denn wer von seinem Nächsten zu fordern hat, der muss auch den Beweis erbringen. XI. Wieso gleicht er weder dem Wild noch dem Vieh? — er ist Mischtier, sowohl mit dem Wild, als auch mit dem Vieh: wenn jemand sein Wild und Vieh seinem Sohn verschreibt, so ist der Koj nicht einbegriffen; wenn jemand sagt: Ich bin Nazaräer, wenn dieser nicht ein Wild oder ein Vieh ist, so ist er Nazaräer. In anderen Hinsichten gleicht er dem Wild und dem Vieh, er bedarf des Schlachtens wie beide, und wie beide ist er als Aas verunreinigend, und ein Stück von seinem lebendigen Körper ist verboten.

DRITTER ABSCHNITT.

AUF welche Weise sondert man die Erstlinge ab? — wenn jemand in sein Feld geht und eine reife Feige, eine reife Traube oder einen reifen Granatapfel bemerkt, so umbinde er sie mit einem Bast, und spreche: Diese seien Erstlinge. R. Simon sagt, Dennoch muss er sie, als sie schon vom Boden gepflückt sind, nochmals als Erstlinge bestimmen. II. Auf welche Weise brachte man die Erstlinge hin? — von allen Städten im Kreis[7] versammelte man sich in der Kreisstadt, übernachtete auf der Strasse (der Stadt) und trat in die Häuser [illegible]

[illegible] 1 Der Genuss des Erstblutes ist verboten, des Reptils ist nur [illegible] [illegible] Ansichten vorhanden. Maim. vertritt [illegible] K. ein Vieh ist. 7. Wörtl. [illegible] Kreisstadt [illegible]

ועושה אדם כל שדהו בכורים וחייב באחריותם ושעונים קרבן
ושיר ותנופה ולינה: V תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי
דרכים ולתרומה בשתי דרכים[5]נטלת מן הטהור על הטמא ושלא
מן המוקף כבכורים ואוסרת את הגורן ויש לה שיעור כתרומה:
VI°אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים ולירק בדרך אחד שוה Kil.1,4 Suk.3 Orl.1
לאילן בערלה וברבעי ובשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת
לקיטתו עשורו דברי רבן גמליאל רבי[6]אליעזר אומר שוה לאילן
בכל דבר: VII דם מהלכי שתים שוה לדם בהמה להכשיר
את הזרעים ודם השרץ אין חייבין עליו: VIII כוי יש בו Orl.2 Hol.6
דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה ויש בו דרכים
שוה לבהמה ולחיה ויש בו דרכים שאינו שוה לא לבהמה
ולא לחיה: IX כיצד שוה לחיה דמו טעון כסוי כדם חיה
°ואין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסים את דמו Bez.1 Hol.6 Sgh
וחלבו מטמא[7]בטומאת נבלה כחיה וטומאתו בספק ואין פודין
בו פטר חמור: X כיצד שוה לבהמה °חלבו אסור כחלב Hol.1
בהמה ואין חייבים עליו כרת ואינו נלקח בכסף מעשר[9]לאכול
בירושלם וחייב בזרוע[10]ולחיים וקבה רבי[11]אליעזר פוטר
שהמוציא מחבירו עליו הראיה: XI כיצד אינו שוה לא
לחיה ולא לבהמה אסור משום כלאים עם החיה ועם הבהמה
הכותב חיתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי[12]אם אמר
°הריני נזיר שזה חיה[13]או בהמה הרי[14]הוא נזיר ושאר כל Naz.
[15]דרכיו שוים לחיה ולבהמה וטעון שחיטה[16]כזה וכזה ומטמא
משום נבלה ומשום אבר מן החי[17]כזה וכזה:

DRITTER ABSCHNITT.

כיצד מפרישין[1]הבכורים יורד אדם[2]בתוך שדהו ורואה
תאנה[3]שבכרה אשכול שביכר רימון שביכר[4]קושרו בגמי ואומר
הרי אלו בכורים ורבי שמעון אומר אף על פי כן חוזר וקורא
אותם בכורים מאחר[5]שיתלשו מן הקרקע: II כיצד מעלין
את הבכורים כל העיירות שבעמד מתכנסות[6]לעיר של מעמד
ולנין[7]ברחובות של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולמשכים היה

5 P ניטלה | 6 M אליעזר 7 M לו 8 M טומאת P כט 9 P N
מלאכול | 10 M ובלח' ובק' 11 M אליעזר 12 M אם 13 M
ובהמה | 14 M זה 15 M הדרכים 16 N כזה וכזה 17 N
בזוב ז. M כזוכ"ז.

1 M + את | 2 M לתוך 3 N בכורה 4 N וקושר M וקושרן
5 M שתלש | 6 M לעירו 7 M ברחוב.

הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל בית ה׳ אלהינו:
III הקרובים מביאים התאנים והענבים והרחוקים מביאין
גרוגרות וצמוקים והשור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב
ועטרה של זית בראשו החליל מכה לפניהם עד [9]שמגיעים
קרוב לירושלם הגיעו קרוב לירושלם שלחו לפניהם ועטרו
את [10]בכוריהם הפחות הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם לפי
כבוד הנכנסים היו יוצאים °וכל בעלי אומניות [11]שבירושלם Qid.33a Hol.54b
עומדים [12]לפניהם ושואלין בשלומם [13]אחינו אנשי המקום
פלוני[14]באתם לשלום: IV החליל מכה לפניהם עד שמגיעין
להר הבית הגיעו להר הבית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל
על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה הגיע לעזרה ודברו הלוים
בשיר °ארוממך ה׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי: V °הגוזלות Ps 30,2 Men.58b
שעל גבי הסלים היו עולות ומה שבידם [15]נתנים לכהנים:
VI עודהו הסל על כתפו קורא °מהגדתי היום לה׳ אלהיך עד Dt.26,3
[16]שגומר כל הפרישה רבי יהודה אומר [17]עד ארמי אבד אבי הגיע
לארמי אבד[18]אבי מוריד הסל[19]מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן
מניח [20]ידו תחתיו ומניפו וקורא מארמי אבד אבי עד[21]שהוא
גומר [22]כל הפרישה [23]ומניחו בצד המזבח והשתחוה ויצא:
VII בראשונה כל מי[24]שיודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע
לקרות מקרין אותו נמנעו מלהביא התקינו[25]שהיו מקרין את מי
שיודע ואת מי שאינו יודע: VIII°[26]העשירים מביאים בכוריהם Bq.92a
בקלתות של כסף ושל זהב והעניים [27]מביאין אותם בסלי
[28]נצרים של ערבה קלופה והסלים והבכורים נתנין לכהנים:
IX רבי שמעון בן ננס אומר מעטרין את הבכורים חוץ
משבעת המינים רבי עקיבא אומר אין מעטרין את הבכורים
אלא משבעת המינים: X רבי שמעון אומר שלש מדות
בבכורים הבכורים ותוספת הבכורים ועיטור הבכורים תוספת
הבכורים מין במינו ועיטור הבכורים מין בשאינו מינו תוספות
הבכורים נאכלת בטהרה ופטורה מן הדמאי ועטור הבכורים
חייב בדמאי: XI אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורים
בזמן שהיא באה מן הארץ ואם אינה באה מן הארץ אינה
כבכורים: XII °למה אמרו הבכורים[29]כנכסי כהן שהוא קונה Hol.131b

8 M עולה עמהם 9 M שהיו מגיעין 10 M הבכורים 11 M — שבירו׳ 12 M מפני 13 M + ואומרים 14 M באכם, 15 M היו נותנין 16 M שהוא גומר 17 M - עד 18 P — אבי 19 M מכתפו 20 M את ידיו 21 V שגומר 22 M + את 23 M + כולה 24 M שהוא יודע 25 B שיהיו 26 P N + את 27 M — מבי׳ אותן 28 M נסרים 29 M נכסי.

nicht ein. Morgens rief der Beamte: [1]Auf, lasset uns nach Çijon gehen, in das Haus des Herrn, unseres Gottes. III. Die in der Nähe Wohnenden brachten Feigen und Weinbeeren, die in der Ferne Wohnenden brachten getrocknete Feigen und Rosinen. Der Ochse, die Hörner mit Gold bedeckt und mit einem Olivenkranz auf dem Kopf, ging vor ihnen her, und die Flöte ertönte voran, bis sie nahe Jerusalem anlangten. Sobald sie da angelangt waren, schickten sie [Boten] voran und schmückten die Erstlinge. Die Verwalter, die Vertreter der Priester und die Schatzmeister kamen ihnen sodann entgegen, und zwar in dem Verhältnis, wie es die Bedeutung der Ankommenden erforderte, alle Handwerker Jerušalems standen vor ihnen auf und begrüssten sie: Brüder, Männer aus jenem und jenem Ort, in Frieden sei euer Kommen! IV. Die Flöte tönte weiter, bis sie an den Tempelberg herankamen, sobald sie da herankamen, nahm selbst König Agrippa seinen Korb auf die Schulter und trat ein bis sie zur Vorhalle kamen, wo die Leviten das Lied anstimmten: [3]*Ich will dich erheben, o Herr, dass du mich heraufgezogen hast und meine Feinde sich nicht über mich freuen liessest.* V. Die Tauben, die auf den Körben waren, wurden als Brandopfer dargebracht, und was sie sonst in der Hand hielten, wurde den Priestern gegeben. VI. Während man noch den Korb auf der Schulter hatte, las man von: [4]*Hiermit bezeuge ich heute dem Herrn, deinem Gott* bis zum Schluss des Abschnitts, R. Jehuda sagt: bis: *Ein umherirrender Aramaer war mein Vater.* Sobald man zu: *Ein umherirrender Aramaer war mein Vater* gekommen war, nahm man den Korb von der Schulter und fasste ihn am Rand, sodann legte der Priester seine Hand darunter, hob ihn auf und las ebenfalls von *Ein umherirrender Aramaer war mein Vater* bis zum Schluss des Abschnitts. Alsdann setzte man ihn an die Seite des Altars, warf sich nieder und ging hinaus. VII. Ehemals pflegte derjenige, der zu lesen verstanden hat, selbst zu lesen, und wer nicht zu lesen verstanden hat, dem pflegte man vorzulesen. Als manche deshalb das Darbringen unterliessen, ordnete man an, dass man jedem vorlese, ob er zu lesen versteht, oder nicht. VIII. Die Reicher brachten ihre Erstlinge in silbernen und goldenen Körben, die Armen aber in geflochtenen Körben aus geschälten Weidenruten und gaben sie den Priestern samt den Erstlingen. IX. R. Šimôn b. Nannos sagt: man schmücke die Erstlinge auch mit Früchten, die nicht zu den sieben Arten gehören, R. Âqiba sagt: man schmücke die Erstlinge nur mit Früchten, die zu den sieben Arten gehören. X. R. Šimôn sagt: drei Abteilungen giebt es bei den Erstlingen: die Erstlinge selbst, die Zulage zu den Erstlingen und die Schmückung der Erstlinge. Die Zulage muss von derselben Art sein, die Schmückung kann auch von andrer Art sein; die Zulage muss in Reinheit gegessen werden, und unterliegt nicht dem Gesetz vom Demaj, die Schmückung unterliegt ihm wol. XI. Wo sagten sie, dass die Zulage zu den Erstlingen den Erstlingen selbst gleich ist, wenn sie vom Inland herkommen, kommen sie aber nicht vom Inland her, so sind sie den Erstlingen nicht gleich. XII. In welcher Beziehung sagten sie, die Erstlinge werden wie das Eigentum des Priesters betrachtet? — dass er dafür Sklaven, Grundstücke und unreines

1. Vgl. Jes. 2,3. 2. Als Opfer bestimmt. 3. Ps. 30,2. 4. Dt. 26,3.

מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו ואשה בכתובתה [30]בספר תורה ורבי יהודה אומר אין נותנין [31]אותם אלא לחבר בטובה וחכמים אומרים נותנין אותם לאנשי משמר והם מחלקין ביניהם בקדשי המקדש:

30 M N וספר | 31 M אותם

[illegible] Heiligtümern des Tempels.

פרק אנדרוגינוס*

אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ויש בו דרכים [1]אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים: II כיצד שוה לאנשים מטמא בלובן כאנשים [2]וזקק ליבום כאנשים ומתעטף ומסתפר כאנשים ונושא אבל לא נישא כאנשים [3]וחייב בכל מצות האמורות בתורה כאנשים: III כיצד שוה לנשים מטמא באודם כנשים ואינו מתיחד עם האנשים כנשים ואינו[4]עובר על בל תקיף ולא על בל תשחית ולא על בל תטמא למתים כנשים ופסול מן העדות כנשים ואינו נבעל בעבירה כנשים [5]ונפסל מן הכהונה כנשים: IV כיצד שוה לאנשים ולנשים חייבים על מכתו ועל קללתו כאנשים וכנשים [6]וההורגו שוגג גולה ומזיד נהרג כאנשים [7]וכנשים ויושבת עליו דם [8]טמא ודם [9]טוהר כאנשים וכנשים [10]וחולק בקדשי קדשים כאנשים וכנשים ונוחל [11]בכל הנחלות כאנשים וכנשים ואם אמר הריני נזיר שזה איש ואשה הרי זה נזיר: V כיצד אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבין [12]לא על מכתו ולא על קללתו לא כאנשים ולא כנשים ואינו נערך לא כאנשים ולא כנשים [13]ואם אמר הריני נזיר [14]שזה לא איש ולא אשה [15]אינו נזיר רבי[16]מאיר אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם [17]הוא איש או אשה אבל טומטום אינו כן פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה:

1 M שאינו | 2 M וזוקק ומכה באנשים | 3 M וחייב באנשים | 4 M חולק עם הכהנים כנשים ואינו חולק בקדשי מקדש כנשים ופסול לעדות | 5 M ואינו זוקק ליבום כנשים | 6 M וחייבין על נזקין בין ניזק ובין מזיק כאנשים וכנשים | 7 M וכנשים | 8 M טמא | 9 B טהור | 10 M וחולק | 11 B לכל | 12 M על טומאתו ואין שורפין על טומאתו לא בא | 13 M ואינו נמכר בעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים | 14 M שאין זה | 15 M הרי זה | 16 M יוסי | 17 M איש הוא או אשה הוא

DER [illegible] verpflichtet, wie [illegible] III. Wieso gleicht er den Frauen? [illegible] wie der der [illegible] Frauen [illegible] mit Männern [illegible] Du sollst [illegible] nicht ver- [illegible] er ist nicht [illegible] das Gesetz von [illegible] der Blutschande hat bei ihm statt wie bei den Frauen [illegible] vom Priesterstand ausgestossen werden [illegible] die Frauen. IV. Wieso ist er den Männern und den Frauen gleich? [illegible] Ich will Naziräer sein, wenn dieser ein Mann oder eine Frau [illegible] wenn man ihn schlägt [illegible] der Frauen? [illegible] er wird nicht abgeschätzt [illegible] bei Männern und Frauen [illegible] Ich will Naziräer sein, wenn dieser kein Mann [illegible] R. Meír sagt: der Zwitter ist ein Geschöpf für sich, und die [illegible] eine Frau ist; beim Geschlechtslosen aber ist [illegible] oftmals eine Frau.

[illegible] יש סדר המשנה [illegible] Vgl. Lev. 19,27 [illegible]

נשלם סדר זרעים
כ״ו מרחשון
ה׳תרנ״ז

II. SECTION

סדר-מועד

VON DEN FEIERTAGEN

מסכת שבת

DAS Hinaustragen[1] am Šabbath findet in zwei Arten statt, die in vier zerfallen, für den, der sich innen befindet; und in zwei Arten, die wiederum in vier zerfallen, für den, der sich draussen befindet. Wieso? — Wenn [zum Beispiel] der Arme draussen und der Hausherr innen steht, und der Arme seine Hand nach innen reicht und etwas in die Hand des Hausherrn legt, oder aus dieser etwas nimmt und herausbringt, so ist der Arme schuldig, der Hausherr aber frei[2]. Wenn der Hausherr seine Hand nach aussen reicht und etwas in die Hand des Armen legt, oder etwas aus derselben nimmt und hereinbringt, so ist der Hausherr schuldig, der Arme aber frei. Wenn der Arme seine Hand nach innen reicht und der Hausherr aus derselben etwas nimmt, oder in dieselbe etwas legt, worauf jener es nach aussen bringt, so sind beide frei. Wenn der Hausherr seine Hand nach aussen reicht und der Arme aus derselben etwas nimmt oder in dieselbe etwas legt, worauf jener es nach innen nimmt, so sind beide frei.

יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור: פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוציא שניהם פטורין: °פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה והכניס שניהם פטורין:

GEMARA. [illegible] gelehrt: Das Schwören[3] findet [illegible] zwei Arten statt, die in vier zerfallen; das [illegible] [illegible] finde in zwei Arten statt, die in vier zerfallen; der Aussatzmale sind zwei, [illegible] in vier zerfallen, das Hinaustragen am Šabbath [illegible] zwei Arten statt, die in vier zerfallen. [illegible] weshalb ist es nun hier anders, dass er lehrt: «zwei Arten, die [illegible] in zwei Arten, die in vier zerfallen, für den, der sich [illegible], und in zwei Arten, die in vier zerfallen, für den, der sich draussen befindet», und weshalb ist es dort anders, dass er lehrt: «zwei Arten, die in vier zerfallen», und weiter [illegible]. Hier, wo es hauptsächlich vom Šabbath handelt, lehrt er von den Hauptarbeiten und von den Nebenarbeiten; dort aber, wo es nicht hauptsächlich vom Šabbath handelt, lehrt er nur von den Hauptarbeiten, nicht [illegible] von den Nebenarbeiten. Was heisst Hauptarbeit? [illegible] das Hinaustragen, dies findet ja nur in zwei Fällen [illegible] die Fälle der Strafbarkeit und die Fälle der Straflosigkeit[6] ein- [illegible] aber sagen, dass darunter die Fälle der Strafbarkeit [illegible] und wie da jeder Fall strafbar ist[7], [illegible] lehrt er ja dies gleichlautend wie von den Aussatzmalen [illegible] Fälle handeln. Vielmehr, sagte R. Papa, hier, wo es hauptsächlich [illegible] den straffreien Fällen, dort aber, wo es nicht haupt- [illegible] lehrt er von den straffreien [illegible].

גמרא. °תנן התם °שבועות שתים שהן ארבע °ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע °מראות נגעים שנים שהן ארבעה יציאות השבת שתים שהן ארבע °מאי שנא הכא דתני שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ[1] ומאי שנא התם דתני שתים שהן ארבע ותו לא הכא דעיקר שבת היא תני אבות[2] ותני תולדות התם דלאו עיקר שבת היא אבות תני תולדות לא תני אבות מאי ניהו יציאות ויציאות[3] תרי הויין וכי תימא מהן לחיוב ומהן לפטור והא דומיא דמראות נגעים קתני מה התם כולהו לחיובא אף הכא[4] נמי כולהו לחיובא אלא אמר רב פפא הכא דעיקר שבת[5] היא תני חיובי ופטורי התם דלאו

1 M והתם קתני 2 M ותול' 3 M תרתי 4 M נמי 5 V הוא.

[illegible] Vgl. Jer. 17,21 ff.
1 [illegible] unvorsätz. Uebertretung handelt [illegible] Stattfinden erforderlich wären [illegible] Heiligtum trat [illegible]

עיקר שבת[5]הוא חיובי תני ופטורי לא תני חיובי מאי ניהו יציאות יציאות תרתי הויין שתים דהוצאה ושתים דהכנסה והא יציאות קתני אמר רב אשי תנא[6]הכנסה נמי הוצאה קרי לה
Sab.72a [7]ממאי מדתנן°המוציא מרשות לרשות חייב מי לא עסיקנן דקא מעייל[8]מרשות הרבים לרשות היחיד וקא קרי לה הוצאה וטעמא מאי כל עקירת חפץ ממקומו תנא הוצאה קרי לה אמר רבינא מתניתין נמי דיקא דקתני יציאות וקא מפרש הכנסה לאלתר שמע מינה רבא אמר רשויות קתני רשויות[9]שבת שתים[10]: אמר ליה רב[11]מתנה לאביי[12]הא תמני הויין תרתי סרי הויין וליטעמך ישיתסרי הויין[13]אמר ליה הא לא קשיא
Fol.3 בשלמא°בבא דרישא פטור ומותר לא[14]קתני אלא בבא דסיפא דפטור אבל אסור קשיא[15]מי איכא בכולי שבת פטור ומותר
Sab.107a והאמר שמואל°כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני' תלת דפטור ומותר[16]צידת צבי וצידת נחש ומפיס מורסא כי איצטריך ליה לשמואל פטורי דקא עביד מעשה פטורי דלא קא עביד מעשה איכא טובא מכל מקום תרתי סרי הויין[17]פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קא חשיב[18]דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת לא קא חשיב שניהן פטורין והא איתעבידא מלאכה
ib 92b
Lv.4,27 מבינייהו: תניא רבי אומר°מעם הארץ בעשתה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה יחיד ועשה אותה חייב שנים[19]ועשו אותה פטורין איתמר נמי אמר רבי חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו בעשותה יחיד שעשאה חייב שנים שעשאוה פטורין: בעי מיניה רב מרבי הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו עקירת גופו כעקירת חפץ[20]ממקומו דמי ומיחייב או[21]דילמא לא אמר ליה חייב[22]ואינו דומה לידו
Col.b מאי טעמא גופו נייח ידו לא נייח[23]°אמר ליה רבי חייא לרב °בר פחתי לאו אמינא לך כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי[24]דילמא לאו אדעתיה[25]דאי לאו דרבי גברא רבה הוא כספתיה[26]דמשני לך שינויא דלאו

M 6 להב׳ || M 7 וממאי מדקתני || M 8 + עיולי || M 9 ○שבת || M 10 [+שהן ארבע] || M 11 +אדא בר || M 12 הני || M 13 —א״ל || M 1 קשיא לי || M 15 +לי ו || M 16 הצד צ׳ הצד נ׳ והמפיס || M 17 [+א״ל] || M 18 + פטורי || M 19 שעשאוה || M 20 —ממק׳ || M 21 — דילמא || M 22 לפי שאינו || M 23 +ידו בתר גופו גרירא ובעינא עקירה גופו מינח נייח ולא בעי עקירה || M 24 ○ד״ל אד׳ || M 25 [+ומשני שינויא...] || M 26 —דמ׳...הוא.

sächlich von Šabbath handelt, lehrt er nur von den strafbaren, nicht aber von den straffreien Fällen. Welche sind die strafbaren Fälle? — die vom Hinaustragen; deren sind ja nur zwei! — Zwei des Hinaustragens und zwei des Hereintragens. Es heisst ja aber das Hinaustragen?! R. Aši antwortete: der Tanna nennt das Hereintragen ebenfalls Hinaustragen; woher dies? — da gelehrt wird: wer von einem Gebiet nach einem andern Gebiet hinausträgt, ist schuldig. — könnte es sich hier nicht handeln, wo jemand etwas aus einem öffentlichen nach einem privaten Gebiet hereinbringt? und dennoch nennt er dies Hinaustragen! und zwar, weil der Tanna jedes Fortbewegen eines Gegenstands von seinem Ort Hinaustragen nennt. Rabbina sagte: Dies geht auch aus unserer Mišnah hervor, er lehrt zuerst Hinaustragen und gleich darauf erklärt er dies durch Hereintragen; schliesse dies hieraus. Raba sagt: Er lehrt ja überhaupt „Gebiete": der Gebiete bezüglich des Šabbaths sind zwei.

R. Matna sprach zu Abajje: Diese acht Fälle sind ja zwölf[1]! — Nach deiner Ansicht sind es ja sechzehn[1]! Jener entgegnete: Das ist keine Frage, die straffreien und von vornherein erlaubten Fälle im Anfangsatz zählt er nicht mit, die Frage ist aber bezüglich der straffreien, von vornherein aber verbotenen Fälle im Schlussfatz. — Giebt es denn aber beim ganzen Šabbathgesetz eine Arbeit, die straffrei und von vornherein erlaubt ist? Šemuël sagte ja, die straffreien Arbeiten beim Šabbath sind sämtlich von vornherein verboten, ausgenommen folgende drei, die von vornherein erlaubt sind: das Fangen eines Hirsches, das Fangen einer Schlange und das Aufstechen einer Pustel. — Die straffreien Fälle, von denen Šemuël spricht, sind solche, bei denen man eine Thätigkeit ausübt, aber straffreier Fälle ohne Ausübung einer Thätigkeit sind viele vorhanden[2]. Allenfalls bleibt ja die Frage: es sind ja zwölf[1]! — Die straffreien Fälle, bei denen man zu einem Sündopfer verpflichtet werden kann[3], werden mitgezählt, bei denen man aber zu einem Sündopfer nicht verpflichtet werden kann, werden nicht mitgezählt. — «Beide sind straffrei?» es wird ja durch sie eine Arbeit vollbracht! — Es wird gelehrt: Rabbi sagt: [4]*Einer aus dem Volk, wenn er verübt*: nur wer das Ganze verübt, nicht aber wer einen Teil verübt, wenn einer etwas verübt, ist er schuldig, wenn zwei zusammen dasselbe verüben, so sind sie frei. Ebenso wird auch gelehrt: R. Ḥija b. Gamda sagte: Aus dem Mund der Genossenschaft ging es hervor: ***wenn er verübt:*** wenn einer etwas verübt, ist er schuldig, wenn zwei zusammen dasselbe verüben, so sind sie frei.

Rabh fragte Rabbi: Wie ist es, wenn ein Anderer ihm Speisen und Getränke aufladet, und er sie so hinausträgt; gleicht die Fortbewegung des Körpers der Fortbewegung eines Gegenstands, und ist somit schuldig, oder nicht? Jener erwiderte: Er ist schuldig, dies gleicht nicht [der Fortbewegung] seiner Hand[5] — aus welchem Grund? — weil sein Körper ruht, während seine Hand nicht ruht. Darauf sprach R. Ḥija zu Rabh: Fürstensohn! habe ich dir etwa nicht gesagt, dass, wenn Rabbi sich mit dem einen Traktat befasst, du ihn etwas aus einem anderen Traktat nicht fragen sollst?! vielleicht hat er es nicht im Gedächtnis; wäre Rabbi nicht ein grosser Mann, so würdest du ihn dadurch in Verlegenheit bringen, indem er dir eine

1. In der Mišnah werden je 4 strafbare u. 8 (od. 12) straflose Fälle aufgezählt. 2. In den ersten 4 straffreien Fällen unserer M. wird keine Thätigkeit ausgeübt. 3. Das Hinaus- od. Hereintragen eines Gegenstands von Gebiet zu Gebiet erfordert eine Fortbewegung (עקירה) u. ein Niederlegen (הנחה) desselben, beim Fortbewegen kann man zu einem Sündopfer verpflichtet werden, wenn man ihn auch niederlegt, nicht aber ist dies beim Niederlegen (wo ein anderer ihn fortbewegt hat) der Fall. 4. Lev. 4,27. 5. Vgl. M. [illegible]

שינויא הוא השתא מיהת שפיר [27]משני לך דתניא היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוציאן לחוץ משחשיכה חייב לפי שאינו דומה לידו: אמר אביי פשיטא לי ידו של אדם אינה לא כרשות הרבים ולא כרשות היחיד כרשות הרבים לא דמיא מידו דעני כרשות היחיד לא דמיא מידו דבעל הבית בעי אביי ידו של אדם מהו שתעשה ככרמלית מי[28]אסרוה רבנן לאהדורי לגביה או לא תא שמע היתה ידו מלאה פירות[29]והוציאה לחוץ תני חדא אסור להחזירה [30]ותני אידך מותר להחזירה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ככרמלית דמיא ומר סבר לאו ככרמלית דמיא לא דכולי עלמא ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן למטה מעשרה כאן למעלה מעשרה ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מעשרה ולאו ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשיכה מבעוד יום לא קנסוה רבנן משחשיכה קנסוה רבנן אדרבה איפכא מסתברא מבעוד יום דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת[31]ליקנסוה[32]רבנן משחשיכה דאי שדי ליה אתי[33]בהו לידי חיוב חטאת לא ליקנסוה[32]רבנן ומדלא קא משנינן הכי °תפשוט [34]דרב ביבי בר אביי דבעי רב ביבי בר אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא התירו תפשוט דלא התירו הא לא קשיא ותפשוט ואיבעית אימא לעולם לא תפשוט ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד בשוגג לא קנסוה רבנן במזיד קנסוה רבנן ואיבעית אימא אידי ואידי בשוגג°[35]והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי מר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו

Er. Git.

27 M שני ‖ 28 B קנסוה ‖ 29 P והוציאן ‖ 30 M ותניא ‖ 31 P ליקנסה ‖ 32 M—רב' ‖ 33 M — בהו ‖ 34 M הא דבעי ‖ 35 M ∪ והכא...קמפלגי.

... unrichtige Antwort[1] geben konnte. Jetzt jedoch hat er die richtige erwidert, denn es wird gelehrt: Wer bereits am Tag[2] mit Speisen oder Getränken beladen war und sie, wenn es finster geworden ist, hinausträgt, ist schuldig, weil dies [der Fortbewegung] seiner Hand nicht gleicht.

Abaje sagte: Das ist mir gewiss, dass die Hand des Menschen weder wie ein öffentliches Gebiet, noch wie ein privates Gebiet betrachtet wird[3]; dass sie dem öffentlichen Gebiet nicht gleicht, geht aus der Hand des Armen[4] hervor; dass sie dem privaten Gebiet nicht gleicht, geht aus der Hand des Hausbesitzers[4] hervor. Demnach richtete Abaje die Frage, ob die Hand des Menschen wie ein Vorraum[5] betrachtet werden kann, ist es verboten, die Hand zurückzuführen oder nicht[6].

— Komme und höre: War seine Hand voll Früchte, und er streckte sie draussen hinaus, so darf er sie, wie das Eine lehrt, nicht zurückführen, wie das Andere lehrt, wol zurückführen. — wahrscheinlich sind sie in folgendem streitig: das Eine ist der Ansicht, dass sie einem Vorraum gleicht, das Andere ist der Ansicht, dass sie einem Vorraum nicht gleicht. — Nein, alle sind der Ansicht, dass sie einem Vorraum wol gleicht, dennoch ist hier kein Widerspruch: das Eine handelt, wo man sie niedriger als zehn [Handbreiten], das Andere, wo man sie höher[7] als zehn [Handbreiten] hält. Wenn du aber willst, sage ich: das Eine wie das Andere handelt, wo er sie niedriger als zehn [Handbreiten] hält, beide sind auch der Ansicht, dass sie einem Vorraum nicht gleicht, dennoch ist hier kein Widerspruch; das Eine handelt nämlich, wo er sie bereits am Tag, das Andere, wo er sie erst, als es schon finster war, [hinausgestreckt hat]; wenn bereits am Tag, so haben ihn die Rabbanan nicht bestraft, wenn aber, als es schon finster war, so haben ihn die Rabbanan bestraft[8]. — Im Gegenteil, es müsste ja umgekehrt sein, wenn er bereits am Tag herausgestreckt hat, so kann er ja, falls er den Gegenstand fortwirft, zu einem Schuldopfer nicht verpflichtet werden[9], man sollte ihn daher bestrafen, wenn aber, nachdem es bereits finster war, so kann er ja, falls er den Gegenstand fortwirft, zum Schuldopfer verpflichtet werden, man sollte ihn daher nicht bestrafen[10] — da dies aber nicht eingewendet wurde, so wäre dadurch eine Frage des R. Bebaj b. Abajje entschieden. Denn R. Bebaj b. Abajje fragte: Ist es demjenigen, der Brot an den Ofen[11] geklebt hat, erlaubt, dasselbe herauszunehmen, bevor er zu einem Schuldopfer verpflichtet wird[12], oder ist dies nicht erlaubt? es wäre also entschieden, dass dies nicht erlaubt ist! — Da ist kein Widerspruch vorhanden, und entscheide sie auch. Wenn du aber willst, sage ich: thatsächlich kannst du diese Frage hieraus nicht entscheiden, dennoch ist hier kein Widerspruch: das Eine handelt, wo er es versehentlich, das Andere, wo er es vorsätzlich gethan hat; wenn versehentlich, haben ihn die Rabbanan nicht bestraft, wenn vorsätzlich, haben ihn die Rabbanan bestraft. Wenn du aber willst, sage ich: das Eine wie das Andere handelt, wo er es versehentlich gethan, hier besteht der Streit darin, ob man das Versehen des Vorsatzes wegen bestraft: das Eine ist der Ansicht, man bestrafe das Versehen des Vorsatzes wegen, das Andere ist der Ansicht, man bestrafe nicht ...

1. [illegible] Antwort [illegible] 2. Freitag. 3. [illegible] richtet sich nicht nach seinem Körper, einerlei, ob er sich in einem [illegible] ist er straffrei. 4. [illegible] aus der Hand des Armen nimmt, bezw. umgekehrt [illegible] im Traktat [illegible] übertragen für ein Gebiet, das kein richtiges [illegible] כרמלית [illegible] von vornherein verboten. Ueber die 4 Gebiete [illegible] 7. Höher als 10 Hb wird [illegible] und so hinaus in hinausgestreckt hat. [illegible] seine Hand nicht zurückführen darf, ist nur [illegible] 9. Da er am S. keine Fortbewegung gemacht hat [illegible] hatten die Gestalt eines grossen umgekehrten [illegible] während auf dem unteren Boden die glühenden Kohlen [illegible]

שוגג אטו מזיד ואיבעית אימא [36]לעולם לא קנסו ולא קשיא
Fol.4 כאן לאותה חצר °כאן לחצר אחרת כדבעא מיניה רבא מרב
נחמן היתה ידו מלאת פירות והוציאה לחוץ מהו להחזירה
לאותה חצר אמר ליה מותר לחצר אחרת מהו אמר ליה אסור
Er 30a Hol 12a 112a ומאי שנא לכי °תיכול עלה כורא דמילחא התם לא איתעבידא
מחשבתו הכא איתעבידא מחשבתו: גופא בעי רב ביבי בר
אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי
חיוב חטאת או לא התירו אמר ליה רב אחא בר אביי לרבינא
היכי דמי אילימא בשוגג ולא אידכר[37]ליה למאן[38]התירו [39]ואלא
Sab 102a לאו דאיהדר ואידכר מי מחייב והתנן °כל חייבי חטאות אינן
חייבין עד שתהא תחלתן[40]שגגה וסופן שגגה אלא במזיד קודם
[41]שיבא לידי[42]איסור סקילה מיבעי ליה[43]אמר רב שילא
לעולם בשוגג ולמאן התירו[44]לאחרים מתקיף לה רב[45]ששת
Jid 55b Men 48a °וכי אומרים לו לאדם[46]חטא כדי שיזכה חבירך אלא אמר רב
אשי לעולם במזיד ואימא קודם שיבא לידי איסור סקילה רב
אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא אמר רב ביבי בר אביי
הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור
סקילה: פשט העני את ידו: [47]אמאי חייב והא בעינן עקירה
והנחה מעל גבי מקום ארבעה[48]על ארבעה וליכא אמר[49]רבא הא
מני רבי עקיבא דאמר לא בעינן מקום ארבעה [48]על ארבעה
Sab 96a [50]°דתנן הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים
באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרים רבי עקיבא סבר
ib 97a Git. 79a Bq.70b אמרינן °קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן סברי לא אמרינן
[51]קלוטה כמי שהונחה דמיא למימרא דפשיטא ליה[52]לרבא
Col.b דבקלוטה כמי שהונחה דמיא[53]° ובתוך עשרה פליגי והא מיבעיא
בעי לה [49]רבא דבעי [49]רבא למטה מעשרה פליגי ובהא פליגי
דרבי עקיבא סבר[54]קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן סברי לא
אמרינן [51]קלוטה כמי שהונחה דמיא אבל למעלה מעשרה
דברי הכל פטור [55]ודכולי עלמא לא ילפינן זורק ממושיט או
דילמא למעלה מעשרה פליגי ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר

M 36 דכ״ע ל״ק שוגג אטו מזיד ולא || M 37 —ליה ; M+38 כו || M 39 אלא דאיה׳ ; M 40 —שגגה ″ P 41 ישיבי׳ ″ M 42+חיוב חטאת קודם שיבא לידי M 43 אלא לעולם , M 44 לאחר M 45 V אשי M 46 צא וחטא בשביל שתזכה חב׳ M 47 —אמאי חי׳ M 48 —על ד׳ B 49 רבה M 50 [+וקלוטה כמי שהונחה דמיא] M 51 —קלוטה...דמיא B 52 לרבה M 53 —ובת׳ י׳ פל׳ M 54+אמרינן M 55 דלא ילי׳.

das Versehen des Vorsatzes wegen. Wenn du aber willst, sage ich: thatsächlich haben sie nicht bestraft, dennoch ist hier kein Widerspruch; das Eine handelt vom selben Hof, das Andere von einem anderen Hof. Wie bereits Raba R. Naḥman gefragt hat: Darf jemand, der seine Hand voll Früchte hat und dieselbe draussen hinausstreckt, diese nach demselben Hof zurückführen? Dieser erwiderte: Es ist erlaubt. — Nach einem anderen Hof? — Dieser antwortete: Es ist verboten. — Was ist der Unterschied? — Wenn du ein Kor Salz messen wirst, dort ist seine Absicht nicht in Erfüllung gegangen[1]; hier ist seine Absicht wol in Erfüllung gegangen.

Der Text. R. Bebaj b. Abajje fragte: Ist es demjenigen, der Brot an den Ofen geklebt hat, erlaubt, dasselbe herauszunehmen, bevor er zu einem Schuldopfer verpflichtet wird, oder ist dies nicht erlaubt? R. Aḥa b. Abajje sprach zu Rabina: Für welchen Fall? wollte man sagen, beim Versehen, und zwar, dass er vergessen hat — wem würde dies denn erlaubt sein? wie denn, dass er sich nachher erinnert hat — wieso kann er denn schuldig sein? es wird ja gelehrt: Alle, die zu einem Schuldopfer verpflichtet sind, sind es nur, wo der Anfang der Handlung, sowie das Ende derselben aus Versehen verübt wurde! wenn aber bei Vorsatz so müsste er ja sagen: «Bevor das Verbot die Steinigungsstrafe zur Folge hat». R. Šila sagte: Thatsächlich bezieht sie sich auf einen versehentlichen Fall, wem aber ist [das Herausnehmen] erlaubt? — einem Anderen. R. Šešeth wandte ein: Spricht man etwa zu einem Menschen: Uebertrete du, damit dies deinem Nächsten zugute komme?! Vielmehr, sagte R. Aši, thatsächlich bezieht sie sich auf einen vorsätzlichen Fall, und zwar bevor das Verbot die Steinigungsstrafe zur Folge hat. R. Aḥa b. Raba lehrte so ausdrücklich: R. Bebaj b. Abajje sagte: Wenn jemand Brot an den Ofen geklebt hat, so hat man ihm erlaubt, dasselbe herauszunehmen, bevor das Verbot die Steinigungsstrafe zur Folge hat.

Und der Arme seine Hand [nach innen] reicht. Wieso aber kann er schuldig sein? das Fortbewegen und das Niederlegen erfordern ja einen Raum von vier auf vier Handbreiten, was hier nicht vorhanden ist! Raba erwiderte: Hier wird die Ansicht R. Âqibas vertreten, welcher sagt, dass ein Raum von vier auf vier Handbreiten nicht erforderlich ist. Denn es wird gelehrt: Wer etwas von einem privaten Gebiet in ein privates Gebiet, zwischen denen sich ein öffentliches Gebiet befindet, wirft, ist nach R. Âqiba schuldig, nach den Weisen frei. R. Âqiba ist der Ansicht, wir sagen, sobald es aufgenommen[2] ist, so ist es gleich, als läge es, die Weisen sind der Ansicht, wir sagen nicht, sobald es aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge es. — Hieraus zu entnehmen, es sei Raba gewiss, dass ihr Streit darin besteht, ob die Aufnahme dem Liegen gleiche und dass es hier innerhalb der zehn [Handbreiten][3] handelt — dies war ja Raba fraglich! Denn Raba fragte: Handelt es hier innerhalb der zehn [Handbreiten], ihr Streit besteht somit in Folgendem: R. Âqiba ist der Ansicht, sobald es aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge es, während die Rabannan der Ansicht sind, wir sagen nicht, sobald es aufgenommen ist, so gleicht es, als läge es; oberhalb der zehn [Handbreiten] aber geben Alle zu, dass er frei ist, da Alle der Ansicht sind, dass wir das Werfen aus dem Zureichen nicht folgern[4]; oder handelt es hier oberhalb der zehn [Handbreiten], ihr Streit besteht somit

1. Da er die Hand nach demselben Hof zurückführt. 2. In der Luft des Raums, da diese zum unten befindlichen Gebiet gehört. 3. Vgl. oben S. 32[illegible] Note 7. 4. Beim Zureichen ist man auch oberhalb der 10 Hb. schuldig.

im Folgendem: R. Áqiba ist der Ansicht, wir folgern das Werfen aus dem Zureichen, während die Rabbanan der Ansicht sind, wir folgern das Werfen aus dem Zureichen nicht. unterhalb der zehn [Handbreiten] aber geben Alle zu, dass er schuldig ist, weil wir sagen, sobald es aufgenommen ist, so gleicht es als läge es. — Das ist keine Frage. nachdem ihm dies fraglich war, wurde es ihm entschieden, dass [nur] R. Áqiba der Ansicht ist, sobald es aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge es. — Vielleicht aber ist R. Áqiba nur der Ansicht, dass das Niederlegen es[1] nicht erfordert, wol aber das Fortbewegen. — Vielmehr, sagte R. Joseph, hier ist die Ansicht Rabbis vertreten. Welche Ansicht Rabbis? wollte man sagen folgende, wo gelehrt wird: Wer etwas wirft, das auf einem Vorsprung, irgend wie gross, liegen bleibt, ist nach Rabbi schuldig, nach den Weisen frei, so handelt es ja hier — wie wir weiter sagen werden — nach der Erklärung Abajjes, denn Abajje sagte: hier handelt es sich um einen Baum, der in einem privaten Gebiet steht, dessen Zweige sich nach dem öffentlichen Gebiet neigen, und er etwas geworfen hat, das auf einem Zweig liegen geblieben ist. Rabbi ist der Ansicht, wir sagen, der Zweig gehört zum Stamm, während die Rabbanan der Ansicht sind, wir sagen hierbei nicht, der Zweig gehört zum Stamm. Wenn aber folgende Ansicht Rabbis, wo gelehrt wird: Wer etwas von einem öffentlichen Gebiet nach einem anderen öffentlichen Gebiet, die durch ein privates Gebiet getrennt sind, wirft, ist nach Rabbi schuldig, nach den Weisen frei, worüber R. Jehuda im Namen Šemuéls gesagt hat, dass ihn Rabbi doppelt schuldig erklärt, einmal wegen des Hinausbringens und einmal wegen des Hereinbringens, woraus zu ersehen wäre, dass weder das Fortbewegen, noch das Niederlegen einen Raum von vier auf vier [Handbreiten] erfordert, so wurde ja hierüber gelehrt: Rabh und Šemuél sagen beide, dass ihn Rabbi nur in einem Privatgebiet mit Bedachung für schuldig erklärt, da wir den Zimmerraum als gefüllt betrachten, nicht aber bei einem ohne Bedachung. wolltest du aber einwenden, es handle sich hier ebenfalls um ein Gebiet mit Bedachung, so wäre dies zwar bei einem Privatgebiet mit Bedachung richtig, wieso aber kann man bei einem öffentlichen Gebiet mit Bedachung schuldig sein. R. Šemuél b. Jehuda sagte ja im Namen R. Abbas im Namen R. Honas im Namen Rabhs: Wer einen Gegenstand in einem mit Bedachung versehenen Gebiet vier [Ellen] trägt, ist frei, weil dies nicht [dem Tragen] der Fahnen in der Wüste gleicht[2]. Vielmehr, sagte R. Zera, hier wird die Ansicht der Anderen vertreten, denn es wird gelehrt: Andere sagen, wenn jemand etwas, auf seinem Ort stehend, auffängt, so ist [der Werfer] schuldig; wenn er es aber, seinen Ort verlassend, auffängt, ist er frei. wieso ist er nun schuldig, wenn jemand, auf seinem Ort stehend, aufgefangen hat, es ist ja kein Raum von vier [Handbreiten] vorhanden. schliesse daher hieraus, dass ein Raum von vier [Handbreiten] erforderlich ist, was hier nicht vorhanden ist. — Vielleicht aber ist dieser nur beim Niederlegen nicht erforderlich, wol aber beim Fortbewegen, und vielleicht sogar auch beim Niederlegen [und zwar handelt es sich, wenn er seinen Schlagfittig ausgebreitet und es aufgefangen hat, somit ist dieser auch beim Niederlegen vorhanden. R. Abba erwiderte: Unsere Mišnah handelt (ebenfalls), wo er es mit einem Handkorb genommen und in einen Handkorb gelegt hat, somit ist [der erforderliche Raum] auch beim Niederlegen vorhanden.

1. ... 4 Hdb. grossen Raum befinden m... 2. Vgl. ...

ילפינן זורק ממושיט[56] ורבנן סברי לא ילפינן[57] זורק ממושיט אבל למטה מעשרה דברי הכל חייב מאי טעמא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא[58] הא לא קשיא בתר דאיבעיא הדר אפשיטא ליה[59] [60] דסבר רבי עקיבא קלוטה כמי שהונחה דמיא ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא אלא אמר רב יוסף[61] הא

Sab. מני רבי היא הי רבי אילימא הא רבי[62] דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטרין התם כדבעינן למימר

ib. 8a לקמן[63] כדאביי דאמר אביי הכא באילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמרינן

ib. Bm שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר

Sab. עיקרו אלא הא[64] רבי דתניא[65] זרק מרשות הרבים לרשות הרבים

Git. ורשות היחיד באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרין ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה אלמא לא בעי[66] עקירה ולא הנחה על גבי מקום ארבעה על ארבעה הא איתמר עלה רב ושמואל דאמרי

Fol. תרוייהו לא[67] חייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמליא דמיא אבל שאינו מקורה לא וכי תימא הכא נמי במקורה התינח ברשות היחיד מקורה[68] ברשות הרבים מקורה

Sab. מי[69] מחייב והאמר רב[70] שמואל בר יהודה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב המעביר[71] חפץ ארבע אמות ברשות הרבים מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר אלא אמר רבי זירא הא מני אחרים היא דתניא אחרים אומרים עמד במקומו וקבל חייב[72] עקר ממקומו וקבל פטור עמד במקומו וקבל חייב הא בעינן הנחה על גבי מקום ארבעה וליכא אלא שמע מינה לא בעינן מקום ארבעה ודילמא הנחה הוא דלא בעינן הא עקירה בעינן והנחה נמי דילמא דפשיט כנפיה וקיבלה[73] דאיכא נמי הנחה אמר[74] רבי אבא מתניתין[75] נמי בגון[76] שקבלה בטרסקל[77] והניח על גבי טרסקל דאיכא נמי הנחה והא ...

M 56 . ור׳...ילפי׳ 57 M — זמ״מ 58 M — הל׳ ק׳ 59 M — ליה... דמיא. [רב המנונא לר״ח דבלרשה מי׳ ובקלוטה פליגי אבל למע׳ מי׳ ד״ה פטור וממאי] 60 V + נהי 61 M — ה״מ 62 M P דתנן 63 M קמן כדא׳ אביי דא׳ 64 P רבי 65 M הזורק 66 M + רבי לא 67 B מחייב 68 M + אבל 69 V חייב 70 M יהודה בר שמואל בר אבא א״ר יהודה א׳ רב 71 M הפין 72 M נעקר וכן בכל העמוד) 73 M — דא נ׳ הנחה 74 M רב[ה] מת׳ 75 B ... נמי 76 B שקבל 77 M וחניח...תני טרס׳.

קתני תני טרסקל שבידו התינח[78]טרסקל ברשות היחיד אלא טרסקל שברשות הרבים רשות היחיד[79]הוא לימא דלא כרבי Sab.101a Er.33b יוסי ברבי יהודה דתניא °רבי יוסי ברבי יהודה אומר נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל [80]וזרק ונח על גביו חייב דאי כרבי יוסי [81]ברבי יהודה פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני אמאי חייב מרשות היחיד לרשות היחיד קא מפיק אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה התם למעלה מעשרה הכא למטה מעשרה קשיא ליה לרבי אבהו מי קתני טרסקל שבידו[82]והא ידו קתני אלא אמר רבי אבהו כגון ששלשל ידו למטה מישלשה וקבלה והא עומד קתני בשוחה ואיבעית אימא בגומא ואיבעית אימא בננס אמר רבא איכפל תנא לאשמועינן Ket.31b כל הני אלא אמר רבא °ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה: [83]אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן זרק חפץ[84]ונחה בתוך ידו של חברו חייב מאי קמשמע לן ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה והא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא מהו דתימא הני מילי היכא דאחשבה[85]הוא לידיה אבל[86]היכא דלא אחשבה הוא לידיה אימא לא קא משמע לן[87]אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן עמד במקומו וקיבל חייב עקר ממקומו וקיבל פטור[88]תניא נמי הכי אחרים אומרים עמד במקומו וקבל חייב עקר ממקומו וקבל פטור: בעי רבי יוחנן זרק[71]חפץ ונעקר הוא ממקומו והור וקיבלה מהו מאי קמבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה[89]שני כחות באדם אחד קא מבעיא ליה שני כחות באדם אחד כאדם אחד דמי וחייב או דילמא כשני בני אדם דמי ופטור תיקו: [87]אמר רבי אבין[90]אמר רבי יוחנן הכנים ידו[91]לתוך חצר חבירו וקיבל מי גשמים והוציא[92]חייב מתקיף לה רבי זירא מה לי הטעינו חבירו מה לי הטעינו שמים [93]איהו לא עביד עקירה לא תימא קיבל אלא [94]קלט והא בעינן עקירה

78 M —טר׳ 79 P היא 80 B זרק 81 P ב״ר יודא 82 M—והא 83 M + סימן זרק ועמד הכנים וטען 84 M והלך ונח 85 M—הוא לידי׳ 86 P הכא 87 M ואי׳ 88 M —תניא...פטור 89 P שתי 90 + א״ר אילעאי 91 M לחצר וק׳ 92 בד״ו נכפל בטעות «ידו לתוך חצר חב׳ וקיבל מ״ג והוציא» 93 M —איהו...עקירה 94 M + אימא.

handen. Es heisst ja aber Hand[?] — Lies Korb in der Hand. — Richtig ist es nun bei einem Handkorb im privaten Gebiet, wieso aber bei einem Handkorb im öffentlichen Gebiet, dieses ist ja Privatgebiet? es ist somit anzunehmen, dass unsere Mišnah nicht die Ansicht des R. Jose b. Jehuda vertritt; denn es wird gelehrt: R. Jose b. Jehuda sagt, wenn einer auf öffentlichem Gebiet einen Stab [in die Erde] steckt und oben einen Korb befestigt, und jemand etwas wirft, das darin liegen bleibt, so ist dieser schuldig. wieso kann nun nach R. Jose b. Jehuda der Hausherr, der seine Hand nach aussen streckt und etwas in die Hand des Armen legt, schuldig sein, er bringt es ja von Privatgebiet nach Privatgebiet?! — Du kannst auch sagen, dass hier R. Jose b. Jehuda vertreten ist, denn dort handelt es oberhalb der zehn Handbreiten[1], hier innerhalb der zehn Handbreiten. R. Abahu wandte ein: Heisst es denn «Korb in der Hand»? es heisst ja «Hand». Vielmehr, sagte R. Abahu, hier handelt es, wo er die Hand innerhalb dreier Handbreiten ausgestreckt und es genommen hat. Es heisst ja aber «steht»[illegible] wo er sich bückt. Wenn du willst, sage ich, wo er in einem Graben steht. Wenn du willst, sage ich, bei einem Zwerg. Raba entgegnete: Würde sich denn der Tanna veranlasst fühlen, uns bezüglich solcher Fälle zu lehren?! Vielmehr, sagte Raba, dem Menschen ist seine Hand geachtet, als wäre sie ein Raum von vier auf vier [Handbreiten]. Als Rabin kam, sagte er ebenso im Namen R. Johanans: Dem Menschen ist seine Hand geachtet, als wäre sie ein Raum von vier auf vier Handbreiten.

R. Abin sagte im Namen R. Ileâjs im Namen R. Johanans: Wenn jemand einen Gegenstand wirft, und dieser in der Hand seines Nächsten liegen bleibt, so ist er schuldig. — Was lehrt er uns damit? etwa, dass dem Menschen seine Hand geachtet ist, als wäre sie ein Raum von vier auf vier [Handbreiten], dies sagte R. Johanan bereits einmal! — Man könnte glauben, dies sei nur, wo er selbst seine Hand als solchen betrachtet[2], nicht aber, wo er selbst sie nicht als solchen betrachtet, daher lehrt er es uns. R. Abin sagte im Namen R. Ileâjs, im Namen R. Johanans: Wenn jemand etwas, auf seinen Ort stehend, auffängt, so ist [der Werfende] schuldig, wenn er es aber seinen Platz verlassend auffängt, so ist jener frei. Ebenso wird gelehrt: Andere sagen: Wenn jemand etwas, auf seinem Ort stehend, auffängt, so ist [der Werfende] schuldig, wenn er es, seinen Ort verlassend, auffängt, so ist jener frei.

R. Johanan fragte: Wie ist es, wenn jemand einen Gegenstand wirft, dann seinen Ort verlässt und ihn wieder auffängt? Worin besteht eigentlich die Frage?. R. Ada b. Ahaba erwiderte: Seine Frage ist bezüglich zweier Ausübungen einer Person: werden zwei Ausübungen einer Person wie die That einer Person betrachtet und sind somit strafbar, oder werden sie wie die That zweier Personen betrachtet und sind somit straflos? — Die Frage bleibt dahingestellt.

R. Abin sagte im Namen R. Johanans: Wer seine Hand in den Hof seines Nächsten streckt, Regen auffängt und hereinnimmt, ist schuldig. R. Zera wandte ein: Was ist denn der Unterschied, ob ihm sein Nächster aufladet, oder ihm der Himmel aufladet; er hat ja die Fortbewegung nicht gemacht?! — Sage nicht «auffängt», sondern «aufnimmt»[3]. Die Fortbewegung erfordert doch aber einen Raum von vier

1. Der Raum über 10 Hb gehört nicht mehr zum öffentl. Gebiet, somit wird der Korb als Privatgebiet betrachtet. 2. Die Mišnah spricht, wo er selbst den Gegenstand in die Hand seines Nächsten legt. 3. [illegible]

[Ha]ndbreite[?] [illegible] was hier [illegible] vorhanden ist. R. Hu[na] [illegible] R. H[un]a antwortete: W[enn] er [den Regen] von der Wand auffängt. — An der Wand hat [er] [illegible] aber [illegible] [illegible] Wie einst Raba [illegible] es [illegible] an einer schiefen Wand [illegible] [illegible] Wand. — Woher hat Raba dies gesagt[?]

— Es wird gelehrt: Wenn jemand auf einer Schwelle eine Rolle liest und dieselbe aus seiner Hand rollt[?] [illegible] so rolle er sie zu sich; wenn jemand auf dem Dach [illegible] sie [illegible] liest und diese aus seiner Hand rollt, so rolle er sie [zu] sich, falls sie die zehn Handbreiten [vom Boden] nicht erreicht hat; wenn aber wohl, so drehe er sie um [auf die] Schriftseite[?] nach unten. Hierbei fragten wir: [illegible] Schriftseite nach unten [illegible] Weshalb muss er sie mit der Schrift nach unten umwenden [illegible] — hat ja nicht geruht? da erwiderte Raba: [illegible] Vielleicht [illegible] bei einer schiefen Wand. — Vielleicht sagte Raba dies nur bei einer Rolle, die zu ruhen [pflegt], bleibt denn aber das Wasser ruhen? Vielmehr, sagte Raba, hier handelt es, wo er Wasser aus einer Vertiefung genommen hat. Wenn aus einer Vertiefung, so ist es ja selbstverständlich? — Man könnte glauben, dass es bei Wasser auf Wasser gar kein Ruhen giebt, daher lehrt er uns dies. Raba vertritt hierin seine Ansicht, denn Raba sagte: Beim Wasser auf Wasser giebt es ein Ruhen, bei einer Nuss auf Wasser giebt es kein Ruhen. Abajje fragte: Wie ist es, wenn eine Nuss in einem Gefäss liegt, und das Gefäss auf dem Wasser herumschwimmt, richten wir uns hierbei nach der Nuss, und diese ruht ja, oder richten wir uns nach dem Gefäss, und dieses bewegt sich ja und ruht nicht? — Die Frage bleibt dahingestellt. Bezüglich Oel, das auf Wein schwimmt, streiten R. Johanan b. Nuri und die Rabbanan. Denn es wird gelehrt: Wenn jemand der am selben Tag ein Reinigungsbad genommen hat, Oel, das auf Wein herumschwimmt, berührt, so hat er nur das Oel unbrauchbar gemacht. R. Johanan b. Nuri sagt, beide sind miteinander verbunden.

R. Ab[ba] sagte im Namen R. Ileâjs im Namen R. Johanans: Wer mit Speisen und Getränken beladen ist und so den ganzen Tag herein- und herausgeht, ist nicht schuldig, als bis er stehen bleibt. Abajje sagte: Und zwar nur, wenn er stehen bleibt, um auszuruhen. — Woher dies? — weil der Meister gesagt hat: Wenn er[4] innerhalb der vier Ellen stehen bleibt, um auszuruhen, so ist er frei, wenn aber, um die Last [zu] [illegible], so ist er schuldig; ausserhalb der vier Ellen, wenn um auszuruhen, so ist er schuldig, [wenn] um die Last zu [illegible], so ist er frei. — Was lehrt er uns damit, dass die Fortbewegung anfangs [nicht] zu diesem Behuf war? — dies sagte ja R. Johanan bereits einmal! denn R. Saphra sagte im Namen R. A[mmi]s im Namen R. Johanans: Wer Gegenstände von Winkel zu Winkel trägt und sich dann überlegt, sie [hinauszubringen], so ist er frei, weil die Fortbewegung anfangs nicht zu diesem Behuf war. — Es sagten dies [illegible] Emoräer, der eine sagte es in dieser Art, der andere in anderer Art[5].

Die Rabbanan lehrten: Wer etwas aus dem Laden durch die Säulenhalle nach der Strasse trägt, ist [schuldig] nach Ben Âzaj, frei. Richtig ist es nach Ben Âzaj, denn er ist der Ansicht, das Gehen sei dem [Stehen] gleich, [illegible] den Rabbanan aber, selbst wenn sie auch der Ansicht wären, das Gehen gleiche dem Stehen, [illegible] auf solche Weise schuldig ist[?] R. Saphra erwiderte [illegible]

מעל גבי מקום ארבעה וליבא אמר״רבי חייא בריה דרב הונא כגון שקלט מעל גבי הכותל״על גבי כותל נמי ידא לא נח כדאמר רבא בכותל משופע הכא נמי בכותל משופע והיכא איתמר דרבא אהא דתנן˚היה קורא בספר על האיסקופה ונתגלגל הספר Col. b Er 97a מידו גוללו אצלו היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב והוינן בה״ אמאי הופכו על הכתב הא לא נח Er 98 ואמר[98]רבא בכותל משופע איכור דאמר רבא בספר דעביד דנייח מים מי עבידי דנייחי אלא אמר רבא כגון שקלט מעל גבי גומא נומא פשיטא מהו דתימא מים על גבי מים לאו[99]הנחה הוא קמשמע לן ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא מים על גבי מים היינו הנחתן אגוז על גבי מים לאו היינו הנחתו בעי[1]אביי ˚אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים[2]בתר אגוז אזלינן והא נייח אי Sab. דילמא בתר כלי אזלינן והא[3]לא נייח דנייד תיקו: שמן שצף על גבי יין מחלוקת רבי יוחנן בן נורי ורבנן דתנן˚שמן שצף Er 71 Tj ii על גבי יין ונגע[4]טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד רבי יוחנן בן נורי אומר שניהם מחוברים זה לזה אמר רבי אבין אמר רבי[5]אילעאי אמר רבי יוחנן היה טוען אוכלין ומשקין ונכנס ויוצא כל היום כולו אינו חייב עד שיעמוד אמר אביי והוא שעמד לפוש ממאי מדאמר מר תוך ארבע אמות עמד לפוש פטור לכתף חייב חוץ לארבע אמות[6]עמד לפוש חייב לכתף פטור מאי קמשמע לן שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא˚דאמר רב[7]ספרא Ket. Er. אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן המעביר ˚חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אמוראי נינהו מר אמר לה בהאי לישנא ומר אמר לה בהאי לישנא[8]: ˚תנו רבנן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו Sab. חייב ובן עזאי פוטר בשלמא ˚בן עזאי קסבר מהלך כעומד Ket. Er. דמי אלא רבנן נהי נמי דקסברי מהלך לאו כעומד דמי היכא אשכחנא כי האי גוונא דחייב אמר רב ספרא אמר רב אמי

95 M רב || 96 M על...גמי || 97 M אמאי הכתב || 98 M ‏ר׳ אבא || 99 M הנחתן; P הנה׳ || 1 B רבא || 2 M + מהו || 3 M ‏- לא || 4 M בו ט׳ י לא נייח ד || 5 P אליעזר || 6 M ‏- עמד || 7 M פפי || 8 P חפץ; M כלים || 9 M + ולא פליגי.

1 [illegible] Hand zu [illegible] 2 [illegible] hat sie nicht zu sich zusammenrollen. 3 Vor Sonnenuntergang [illegible] schuldig, wenn man 4 Ellen ununterbrochen trägt. 4 [illegible] Gegenstand auf [illegible] trägt [illegible] 5 [illegible] Strasse [illegible] durch die Säulenhalle getrennt.

Fol.6 אמר רבי יוחנן ° מידי דהוה אמעביר חפין ברשות הרבים התם לאו אף על גב דכמה דנקיט ליה ואזיל פטור כי מנח ליה חייב הכא נמי לא שנא מי דמי התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא הכא אי מנח ליה בסטיו מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמעביר חפין מתחלת ארבעה לסוף ארבעה התם לאו אף על גב דאי מנח ליה בתוך ארבע אמות פטור כי מנח ליה בסוף ארבע אמות חייב הכא נמי לא שנא מי דמי התם לגבי דהאי גברא מקום פטור הוא לכולי עלמא מקום חיוב הוא הכא לכולי עלמא מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך צדי רשות הרבים התם לאו אף על גב דאי מנח ליה[10]אצדי רשות הרבים פטור[11]כי מנח ליה ברשות הרבים חייב הכא נמי לא שנא מתקיף לה רב פפא הניחא

Er.4a Ke.31 לרבנן דאמרי ° צדי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמי אלא לרבי אליעזר[12]בן יעקב דאמר צדי רשות הרבים כרשות הרבים דמי מאי איכא למימר[13]אמר ליה רב אחא בריה דרב[14]איקא אימור דשמעת לרבי אליעזר בן יעקב[15]דאמר צדי רשות הרבים כרשות הרבים דמי היכא דליכא חיפופי[16]אבל היכא דאיכא

Er.9a חיפופי מי שמעת ליה הלכך להא דמיא ° אמר רבי יוחנן ומודה בן עזאי בזורק תניא נמי הכי המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכנים ואחד הזורק ואחד המושיט בן עזאי אומר המוציא והמכנים פטור המושיט והזורק חייב:

Sa.1 ° תנו רבנן ארבע רשויות לשבת רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור ואיזו היא רשות היחיד חריץ שהוא עמוק עשרה[17]ורחב ארבעה[18]וכן גדר שהוא גבוה עשרה[19]ורחב ארבעה זו היא רשות היחיד גמורה ואיזו היא רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רשות הרבים גמורה אין מוציאין מרשות היחיד זו לרשות הרבים זו ואין מכניסין מרשות הרבים זו לרשות היחיד זו ואם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית[20]אינן לא כרשות הרבים ולא כרשות היחיד ואין נושאין ונותנין[21]בתוכה[22]ואם נשא ונתן בתוכה פטור ואין[23]מוציאין מתוכה לרשות הרבים ולא מרשות הרבים[21]לתוכה[24]ואין מכניסין מרשות היחיד לתוכה ולא מתוכה

M 10 בצידי B 11 וכי M 12 — ב׳ י׳ M 13 מתקיף לה M 14
M 15 — דא׳ M 16 — אבל P 17 ורוחב. M + טפחים אידי
M 18 וכן...ד׳ P 19 ורוחב B 20 אינה. P אינ׳ M 21 לתוכן
M 22 ואם...פטור M 23 מכניסין מתוכן M 24 — ואין...לרה״י [ולא מת׳ לרה״י ולא מרה״י לתוכן].

im Namen R. Amis im Namen R. Johanans: Es sei dies gleich, als trüge jemand etwas auf öffentlichem Gebiet, wo er frei ist, solange er es trägt und dennoch schuldig ist, sobald er es niederlegt; ebenso auch hier. — Ist es denn aber gleich, hier ist er ja schuldig, auf welche Stelle er auch niederlegt, während er dort frei ist, falls er es in der Säulenhalle niederlegt!? Vielmehr, es sei dies gleich, als trüge jemand etwas vier Ellen auf öffentlichem Gebiet, wo er frei ist, falls er es innerhalb der vier Ellen niederlegt, dennoch schuldig ist, sobald er es ausserhalb der vier Ellen niederlegt; ebenso auch hier. — Ist es denn aber gleich, hier ist ja nur er auf diesem Raum frei, jeder Andere aber ist schuldig, dort aber ist ja jeder im betreffenden Raum frei!? Vielmehr, es sei dies gleich, als trüge jemand etwas von einem Privatgebiet nach der Strasse über den Rand der Strasse, wo er frei ist, falls er es auf den Rand der Strasse niederlegt, dennoch schuldig ist, sobald er es in der Strasse niederlegt; ebenso auch hier. R. Papa wandte ein: Richtig ist es nun nach den Rabbanan, die der Ansicht sind, der Rand der Strasse wird nicht wie die Strasse selbst betrachtet, wie ist es aber nach R. Eliêzer b. Jâqob zu erklären, welcher der Ansicht ist, der Rand der Strasse wird wie die Strasse selbst betrachtet!? R. Aha b. R. Iqa erwiderte: Vielleicht sagt R. Eliêzer b. Jâqob, dass der Rand der Strasse wie die Strasse selbst betrachtet wird, nur, wo keine Schanzpfähle vorhanden sind, hast du ihn dies etwa sagen gehört, wo Schanzpfähle vorhanden sind!? daher ist es auch damit zu vergleichen. R. Johanan sagte: Ben Âzaj giebt aber zu[1], wo man es wirft. Ebenso wird auch gelehrt: Wer etwas aus dem Laden durch die Säulenhalle nach der Strasse trägt, ist schuldig, einerlei ob er hinausträgt, hereinträgt, wirft oder hinüberreicht. Ben Âzaj sagt: Wer hinausträgt oder hereinträgt ist frei, wer hinüberreicht oder wirft ist schuldig.

Die Rabbanan lehrten: Vier Gebiete giebt es bezüglich des Sabbathgesetzes: Das öffentliche Gebiet, das private Gebiet, der Vorraum und der freie Raum[2]. Welches ist ein privates Gebiet? — ein zehn [Handbreiten] tiefer und vier Handbreiten breiter Graben, ebenso ein zehn Handbreiten hoher und vier Handbreiten breiter Zaun, diese sind eigentliche Privatgebiete. Was heisst ein öffentliches Gebiet? — eine Landstrasse, eine grosse Strasse, offene Eingangshallen, diese sind eigentliche öffentliche Gebiete. Man darf aus einem solchen privaten Gebiet nach einem solchen öffentlichen Gebiet nicht hinausbringen, ebenso nicht aus einem solchen öffentlichen Gebiet in ein solches Privatgebiet hereinbringen; hat man hinausgebracht oder hereingebracht, — wenn versehentlich, so ist man zur Darbringung eines Schuldopfers verpflichtet, wenn vorsätzlich, so wird man mit Ausrottung, beziehungsweise[3] mit Steinigung bestraft. Aber das Meer, die Ebene, die Säulenhalle und der Vorraum gleichen weder dem öffentlichen, noch dem privaten Gebiet, man darf da weder empfangen noch hinüberreichen, hat man da aber in Empfang genommen oder hinübergereicht, so ist man frei. Ferner darf man von hier nach dem öffentlichen Gebiet, oder vom öffentlichen Gebiet nach hier nichts herausbringen, auch darf man nichts vom privaten Gebiet nach hier, oder von hier nach dem privaten Gebiet hereinbringen; hat man aber herein- oder hinaus-

1. Dass man schuldig ist. 2. Wört. Raum, wo man frei ist. [illegible] 3. Wenn man gewarnt wurde.

gebracht, so ist man frei. Gemeinsame Höfe, nicht durchgehende Eingänge sind erlaubt, wenn sie sich durch einen Erub vereinigt haben, verboten, wenn sie sich durch einen Erub nicht vereinigt haben. Wenn jemand auf der Schwelle steht, so darf er etwas vom Hausbesitzer nehmen oder ihm geben, vom Armen nehmen oder ihm geben; nur darf er nicht vom Hausbesitzer nehmen und dem Armen geben, oder vom Armen nehmen und dem Hausbesitzer geben; hat er aber genommen oder gegeben, so sind alle drei frei. Manche sagen, die Schwelle kann beide Gebiete vertreten: ist die Thür offen, so wird sie wie der Innenraum, ist die Thür geschlossen, so wird sie wie der Aussenraum betrachtet. Wenn die Schwelle aber zehn [Handbreiten] hoch und vier breit ist, so ist sie ein Gebiet für sich.

Der Meister sagte: Diese sind eigentliche Privatgebiete. Was soll dies ausschliessen? — Das schliesst die Lehre R. Jehudas aus, denn es wird gelehrt: Noch mehr sagte R. Jehuda: Wer zwei Häuser auf beiden Seiten der Strasse hat, darf einen Ständer an der einen Seite und einen Ständer an der anderen Seite[1], oder einen Balken an der einen Seite und einen Balken an der anderen Seite hinstellen und in der Mitte nehmen oder geben. Jene sprachen zu ihm: Dadurch kann man das öffentliche Gebiet nicht vereinigen. — Warum nennt er jene eigentliche öffentliche Gebiete? — Man konnte glauben, die Rabbanan streiten gegen R. Jehuda und sagen, dass es kein privates Gebiet ist, nur bezüglich des Tragens, geben ihm aber bezüglich des Werfens zu, daher lehrt er uns dies.

Der Meister sagte: Diese sind eigentliche öffentliche Gebiete. Was soll dies ausschliessen? — Dies schliesst eine andere Lehre R. Jehudas aus, denn es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: Wenn ein öffentlicher Weg sie trennt[2], so verlege man ihn seitwärts; die Weisen sagen, man braucht dies nicht. Warum nennt er sie eigentliche? — Da er die des Anfangsatzes eigentliche nennt, so nennt er auch die des Schlussatzes eigentliche. — Er sollte aber auch die Wüste mitzählen! denn es wird ja gelehrt: Was heisst ein öffentliches Gebiet? — die Landstrasse, die grosse Strasse, offene Eingangshallen und die Wüste. Abajje erwiderte: Das ist keine Frage; hier handelt es von der Zeit, da die Jisraëliten in der Wüste weilten, dort aber handelt es von gegenwärtiger Zeit.

Der Meister sagte: Hat man hinausgebracht oder hereingebracht — wenn versehentlich, so ist man zur Darbringung eines Schuldopfers verpflichtet, wenn vorsätzlich, so wird man mit Ausrottung, beziehungsweise mit Steinigung bestraft. — Wenn versehentlich, so ist man zur Darbringung eines Schuldopfers verpflichtet, selbstverständlich! — Er will nur hervorheben, dass man bei Vorsatz mit Ausrottung beziehungsweise Steinigung bestraft wird. — Aber dies ist ja ebenfalls selbstverständlich! — Er lehrt uns damit folgende Lehre Rabhs, denn Rabh sagte: Ich fand eine Geheimrolle bei R. Ḥija, in der es heisst: Isi b. Jehuda sagt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine, und man ist mehr als einmal nicht schuldig. Dem ist doch aber nicht so, es wird ja gelehrt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine; hierüber fragten wir: wozu die Zahl? und R. Joḥanan erwiderte: dass man wegen jeder einzelnen besonders schuldig ist ...

[illegible]

לרשות היחיד ואם הוציא והכניס פטור חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורין [25]אדם עומד על האיסקופה נוטל מבעל הבית ונותן לו [26]נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעל הבית [27]ונותן לעני מעני [28]ונותן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורים אחרים אומרים איסקופה משמשת שתי רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואם היתה איסקופה גבוהה עשרה [29]ורחבה ארבעה הרי זו רשות לעצמה: אמר מר זו היא רשות היחיד [30]למעוטי מאי למעוטי הא דרבי יהודה דתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך ואמאי קרי ליה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הויא רשות היחיד הני מילי לטלטל אבל לזרוק[31]מודו ליה[32]קמשמע לן: אמר מר זו היא רשות הרבים למעוטי מאי למעוטי אידך דרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך[33]ואמאי[34]קרי ליה גמורה איידי דתנא רישא גמורה תנא נמי סיפא גמורה ולחשוב נמי מדבר[35]דהא תניא איזו היא רשות הרבים[36]סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין והמדבר אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזמן הזה: אמר מר אם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת[36]במזיד ענוש כרת ונסקל בשוגג חייב חטאת פשיטא במזיד ענוש כרת ונסקל איצטריכא ליה הא נמי פשיטא [37]הא קמשמע לן כדרב דאמר [38]רב מצאתי מגלת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת [39]ואינו חייב אלא אחת איני והתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי [40]ואמר

M 25 + איזה מקום פטור] M 26 נוטל M 27 ויתן M 28 ונותן M 29 + מפתחים M 30 + גמורה M 31 + אימא M 32 + דהויא רה״י P M 33 ומאי M 34 ק״ל M 35 מי לא תנ׳ M 36 במזיד. חטאת M 37 הא M 38 רב M 39 ואם עשאן כולן בהעלם אחת אינו חייב אלא א׳ P 40 אמר

רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם [41]אחד חייב על כל אחת
ואחת [42]אלא אימא אינו חייב על אחת מהן והא קמשמע לן
הא מהנך דלא מספקן: [43]אמר מר אבל ים ובקעה והאיסטוונית
והכרמלית אינן לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים ובקעה
Bb.15,3b Tah.vi,6 אינה[44]לא כרשות היחיד[45]ולא כרשות הרבים והא תנן הבקעה
בימות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה
בימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן אמר עולא לעולם
כרמלית הויא ואמאי קרי לה רשות היחיד לפי שאינה רשות
Fol.7 הרבים רב אשי אמר כגון דאית[46]לה מחיצות [47]וכי הא דאמר
Er.67b עולא אמר רבי יוחנן קרפיף יותר מבית סאתים שלא הוקף
לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב [48]מחיצה
היא אלא שמחוסרת דיורין [49]בשלמא רב אשי לא אמר
[50]כעולא אלא עולא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה אמר לך
אי דאית לה מחיצות בקעה קרי לה קרפף היא ורב אשי
[51]רשות היחיד קתני: והכרמלית אטו כולהו[52]נמי לאו כרמלית
נינהו[53]כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לקרן
זוית הסמוכה לרשות הרבים דאף על גב דזימנין דדחקי ביה
רבים ועיילי לגוה כיון דלא ניחא תשמישתיה[54]כי כרמלית דמי
כי אתא[55]רב דימי אמר רבי יוחנן בין העמודים נידון ככרמלית
[56]מאי טעמא אף על גב דדרסי בה רבים כיון דלא [57]מסתגי
להו בהדיא ככרמלית דמיא אמר רבי זירא אמר רב [58]ירמיה
איצטבא שלפני העמודים נידון ככרמלית למאן דאמר בין
העמודים כל שכן איצטבא למאן דאמר איצטבא [59]איצטבא
הוא דלא ניחא תשמישתיה אבל בין העמודים [60]דניחא
תשמישתיה [61]לא לישנא אחרינא אבל בין העמודין דזימנין
דדרסי ליה רבים כרשות הרבים דמיא: אמר רבה בר שילא
אמר רב חסדא לבינה זקופה ברשות הרבים וזרק ונח בפניה
חייב על גבה פטור אביי ורבא דאמרי תרוייהו והוא שגבוהה
שלשה[29]דלא דרסי לה רבים[62]אבל היזמי והיגי אף על גב דלא
גביהי שלשה[63]וחייא בר רב אמר אפילו היזמי והיגי אבל צואה
לא ורב[64]אשי אמר אפילו צואה[65]אמר רבה דבי רב שילא כי

41 V אחת ‖ 42 M +לא תימא אינו חייב אלא אחת | 43 P — M ○ אמר מר · 44 M —לא | 45 M — ולא כרה״ר | 46 P ליה, 47 M וכדאמר [+ עולא א״ר יוחנן דאמר] | 48 B + מ״ט ; 49 M ועולא מ״ט | 50 B כדעולא | 51 M +מ״ט לא אמר כדעולא | 52 M —נמי, 53 M +[כרמ׳] לאתויי מאי · 54 M +[בהדיא] | 55 M רבין 56 M — מ״ט | 57 P מס׳ לי. M מסתגו בה | 58 B יהודה · 59 M דוקא א׳ דלא, 60 M + כיון, 61 M — לא...רבים | 62 M + אבל אם אין גבוהה ג׳ דזימנין דדרסי לה רבים כרה״ר דמי] ‖ 63 M [+פטור] ‖ 64 M מנשי ‖ 65 M + לענין שבת. אמר...שילא.

wenn man sie durch einmaliges Versehen ausgeübt hat. — nun, müssen wir sagen, man lese: man ist wegen einer von ihnen nicht schuldig, d. h.: er lehrt uns, dass diese[1] zu denen gehört, über welche kein Zweifel obwaltet.

Der Meister sagte. Aber das Meer, die Ebene, die Säulenhalle und der Vorraum gleichen weder dem privaten, noch dem öffentlichen Gebiet. Die Ebene gleicht also weder dem privaten, noch dem öffentlichen Gebiet?! — es wird ja gelehrt: Die Ebene wird im Sommer bezüglich des Sabbathgesetzes als privates und bezüglich der Unreinheit[2] als öffentliches Gebiet, in der Regenzeit aber bezüglich beider als privates Gebiet betrachtet! Ûla erwiderte: Thatsächlich wird sie wie ein Vorraum betrachtet, warum aber nennt er sie „Privatgebiet"? — weil sie kein öffentliches Gebiet ist. R. Aši erwiderte: Hier handelt es, wo sie eine Umzäunung hat, und zwar nach der Lehre des Ûla im Namen R. Johanans, dass man schuldig ist, wenn man [aus einem öffentlichen Gebiet] auf einen umzäunten Platz wirft, der grösser als eine Zweiseahfläche ist, selbst in der Grösse eines Kor, oder sogar zweier Kor [Aussaat], auch wenn er nicht mit der Wohnung zusammenliegt, weil er ein geschlossener Raum ist, nur dass ihm die Beherbergung fehlt. Erklärlich ist es nun, warum R. Aši nicht wie Ûla erwidert hat[3], warum aber hat Ûla nicht [wie R. Aši], mit Rücksicht auf seine eigene Lehre erwidert? — Er kann Folgendes einwenden: Hätte sie eine Umzäunung, wieso würde er sie Ebene genannt haben, das wäre ja ein umzäunter Platz?! — Und R. Aši? — Er lehrt ja Privatgebiet.

Der Vorraum. Werden denn aber jene alle nicht wie ein Vorraum betrachtet?! Als R. Dimi kam, erklärte er im Namen R. Johanans: Dies wird nur bezüglich eines Winkels an einem öffentlichen Gebiet gelehrt, obgleich sich die Menge oftmals durchdrängt und da hineingeht, dennoch wird er, da seine Benutzung schwierig ist, als Vorraum betrachtet. Als R. Dimi kam, sagte er im Namen R. Johanans: [Der Raum] zwischen den Marktpalissaden wird als Vorraum betrachtet. — Aus welchem Grund? — Da, obgleich die Menge hier verkehrt, man hier nicht frei gehen kann, so wird er wie ein Vorraum betrachtet. R. Zera sagte im Namen R. Jirmejas: Die Bank vor den Marktpalissaden wird wie ein Vorraum betrachtet. Nach demjenigen, welcher dies vom [Raum] zwischen den Palissaden lehrt — um so mehr die Bank; wer aber dies von der Bank lehrt — nur die Bank, da deren Benutzung schwierig ist, nicht aber [der Raum] zwischen den Palissaden, dessen Benutzung leichter ist. Eine andere Lesart: Aber [der Raum] zwischen den Säulen wird, da hier die Menge oft verkehrt, wie ein öffentliches Gebiet betrachtet.

Rabba b. Šila sagte im Namen R. Ḥisdas: Wenn ein Backstein auf der Strasse steht, und jemand etwas [vier Ellen] wirft, das an diesem kleben bleibt, so ist er schuldig, wenn aber auf diesem, so ist er frei. Abajje und Raba sagen beide: Nur, wenn er drei [Handbreiten] hoch ist, da auf ihn die Leute nicht treten; bei Dornen und Disteln aber, — auch wenn sie keine drei [Handbreiten] hoch sind. Ḥija b. Rabh sagt: sogar bei Dornen und Disteln[4], bei Koth aber nicht. R. Aši sagt: selbst bei Koth. Rabba, aus der

1. Das Heraus- u. Hereinbringen. 2. Vgl. Jad. Absch. vi. 3. Die Antwort [illegible] 4. [illegible] 3 Hb. hoch sein, weil man ... drauf tritt.

Scheule R. Silas, sagte: Als R. Dimi kam, sagte er im Namen R. Johanans, dass es keinen Vorraum unter vier [Handbreiten] giebt. Hierzu sagte R. Seseth: Er erstreckt sich bis zehn [Handbreiten in die Höhe]. Wie ist es gemeint: er erstreckt sich bis zehn? wollte man sagen, dass er eine Umzäunung hat, [illegible] er [illegible] dass er nur mit zehn [Handbreiten] als Vorraum betrachtet wird, wo aber nicht, so wird er also nicht als solcher betrachtet — R. Giddel sagt ja im Namen des R. Hija b. Joseph im Namen Rabhs: wenn ein Haus im Lichten keine zehn [Handbreiten] hoch ist und seine Bedachung es bis zehn ergänzt, so darf man auf dem ganzen Dach Gegenstände bewegen, innen aber nur vier Ellen? — Vielmehr, wie ist es gemeint: er erstreckt sich bis zehn? — bis zehn [Handbreiten] gehört zum Vorraum, aber zehn Handbreiten [in die Höhe] gehört nicht mehr zum Vorraum. Und zwar, wie Šemuel zu R. Jehuda gesagt hat: Scharfsinniger, frage nicht bei den Dingen des Sabbaths über zehn. Was soll daraus hervorgehen? wollte man sagen, dass es höher als zehn [Handbreiten] kein Privatgebiet mehr giebt, so sagte ja R. Hisda: Wenn jemand auf privatem Gebiet einen Pfahl [in den Boden] steckt, und jemand [aus einem öffentlichen Gebiet] etwas wirft, das oben liegen bleibt, so ist dieser schuldig, auch wenn er hundert Ellen hoch ist, weil das private Gebiet sich bis zum Himmel ausdehnt. Wolltest du sagen, dass es höher als zehn Handbreiten kein öffentliches Gebiet mehr giebt, so ist dies ja eine Mišnah, denn es wird gelehrt: Wenn jemand etwas vier Ellen wirft, und es an einer Wand haften bleibt — wenn oberhalb der zehn Handbreiten, so ist es, als hätte er in die Luft geworfen, wenn unterhalb der zehn Handbreiten, als hätte er auf die Erde geworfen. — Vielmehr bezieht sich dies auf den Vorraum, dass es nämlich höher als zehn Handbreiten nicht keinen Vorraum giebt. die Rabbanan haben hierbei die erleichternde Seite des Privatgebiets, sowie die erleichternde Seite des öffentlichen Gebiets angewendet: die erleichternde Seite des Privatgebiets — dass er nur dann als Vorraum betrachtet wird, wo er einen Raum von vier [Handbreiten] bildet, wo nicht, so wird er als freier Raum betrachtet; die erleichternde Seite des öffentlichen Gebiets — dass er nur bis [zur Höhe von] zehn Handbreiten als Vorraum betrachtet wird, oberhalb zehn Handbreiten gehört nicht mehr zum Vorraum.

Der Text. R. Giddel sagte im Namen des R. Hija b. Joseph im Namen Rabhs: Wenn ein Haus im Lichten keine zehn [Handbreiten] hoch ist und seine Bedachung es bis zehn ergänzt, so darf man auf dem ganzen Dach Gegenstände bewegen, innen aber nur vier Ellen. Abajje sagte: Wenn man darin aber eine Vertiefung von vier auf vier [Handbreiten] gegraben und [die Höhe] dadurch bis zehn ergänzt hat, so darf man im ganzen Innenraum Gegenstände bewegen. Aus welchem Grund? — weil dies einer Nische gleicht, die wie Privatgebiet betrachtet wird, denn es wird ja gelehrt: Nischen nach dem Privatgebiet werden wie Privatgebiet betrachtet, nach dem öffentlichen Gebiet werden sie, wie Abbajje sagt, wie öffentliches Gebiet, wie Raba sagt, nicht wie öffentliches Gebiet betrachtet. Raba sprach zu Abajje: Deiner Ansicht nach, dass Nischen nach dem öffentlichen Gebiet wie öffentliches Gebiet betrachtet werden, [illegible] als er kam — im Namen R. Johanans [illegible] einem öffentlichen Gebiet gelehrt, dieser sollte [illegible] bezüglich einer Wand [illegible] — Dort ist dessen Benutzung schwierig, hier aber [illegible] nach dem öffentlichen Gebiet [illegible]

אתא רב דימי אמר רבי יוחנן אין כרמלית פחותה מארבעה Er. 9a
ואמר[66] רב ששת ותופסת עד עשרה מאי ותופסת עד עשרה
אילימא דאי איכא מחיצה עשרה הוא דהוי כרמלית ואי לא
לא הוי כרמלית ולא והאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף
אמר רב בית שאין בתוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה על
גגו מותר לטלטל בכולו בתוכו [67]אין מטלטלין בו אלא בארבע
אמות אלא מאי ותופסת עד עשרה דעד עשרה הוא דהויא
כרמלית למעלה מעשרה טפחים לא הוי כרמלית וכי הא דאמר
ליה שמואל לרב יהודה שיננא לא תיהוי במילי דשבתא למעלה
מעשרה למאי הלכתא אילימא דאין רשות היחיד למעלה
מעשרה והאמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח Git. 70a
על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב מפני שרשות היחיד עולה Er. 33b 34b
עד לרקיע אלא דאין רשות הרבים למעלה מעשרה מתניתין Col. b
היא דתנן הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה [68]טפחים Sab. 99b 100a
כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ אלא אכרמלית
דאין כרמלית למעלה מעשרה ואקילו בה רבנן מקולי רשות
היחיד ומקולי רשות הרבים מקולי רשות היחיד דאי איכא
מקום ארבעה הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור בעלמא
הוא [69]מקולי רשות הרבים דעד עשרה טפחים הוא דהויא
כרמלית למעלה מעשרה טפחים לא הויא כרמלית: גופא
אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב בית שאין תוכו
עשרה וקרויו משלימו לעשרה על גגו מותר לטלטל בכולו
בתוכו אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות אמר אביי ואם חקק
בו ארבעה על ארבעה והשלימו לעשרה מותר לטלטל בכולו
מאי טעמא הוי חורי רשות היחיד וחורי רשות היחיד כרשות
היחיד דמו דאיתמר חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו חורי
רשות הרבים אביי אומר כרשות הרבים דמו רבא אומר לאו
כרשות הרבים דמו אמר ליה רבא לאביי לדידך דאמרת [70]חורי
רשות הרבים כרשות הרבים דמו [71]מאי שנא [72]מהא דכי אתא
רב דימי אמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה
לרשות הרבים [73]ותיהוי כחורי רשות הרבים התם לא ניחא

M 66 אמר || P 67 מטרטי׳ אין || M 68 טפחי׳ וכן בכל הדף || M 69 + דאין כרמלית פחותה מד׳ || M 70 — דחורי׳ה ר׳ || M 71 והא כי אתא || P 72 מיהא || M 73 ואמאי תהי׳

Sab.99b 10a [74]תשמישתיה הכא ניהא [74]תשמישתיה [75]תנן הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה [76]כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ והויגן בה [77]מאי כזורק בארץ והא לא נח [78]ואמר רבי יוחנן בדבילה שמינה שנו ואי סלקא דעתך [79]חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו למה לי לאוקמה בדבילה שמינה לוקמה [79]בחור וזימנין משני לה [80]שאני צרור וחפץ דמיהדר ואתי וזימנין משני לה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא[81]זרק למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר[82]ואי סלקא דעתך בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר[83]הא נח בחור וכי תימא[84]מתניתין דלית[85]בהו ארבעה על ארבעה והאמר Sab.99b רב יהודה אמר[86]רבי חייא זרק למעלה מעשרה טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן[87]דרבי מאיר ib.100a Jom.11b סבר חוקקין להשלים [88]ורבנן סברי אין חוקקין להשלים אלא 33b 101b [89]לאו שמע מינה בכותל דלית ביה חור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב מפני שרשות היחיד עולה עד לרקיע לימא רב Sab.4b חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא רבי מחייב Fol.8 Sab.4b וחכמים פוטרים[90]אלמא לא בעינן מקום ארבעה על ארבעה אמר אביי ברשות היחיד דכולי עלמא לא פליגי כדרב חסדא אלא הכא באילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים וזרק ונח ib. אנופו [91]דרבי סבר [92]אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו: אמר אביי זרק כוורת לרשות הרבים גבוהה עשרה ואינה רחבה ששה חייב רחבה ששה פטור רבא אמר אפילו אינה רחבה ששה פטור [93]מאי טעמא אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מעשרה כפאה על פיה [94]שבעה ומשהו חייב שבעה ומחצה פטור

74 M תשמישתיהו 75 M איתביה 76 V טפחים כזורק באויר והוינן בה אמאי 77 M רמטה מי כזורק 78 P אמר 79 B + בצרור והפין ודנה 80 M+ בכותל דאית ביה חור ו 81 M זרק 82 M | + ופטור] 83 M לוקמה בה: 84 M — מתי 85 M בה חורי ד' [על ד'] 86 M רב זרק 87 M דמ ס 88 M ומ ס 89 M — לאו 90 M אלמא..על ד' וריש ל מ ז 91 M + קמפלגי 92 M אמ 93 M מ ט 94 M + גבוה.

nicht. — Es wird gelehrt: Wenn jemand etwas vier Ellen wirft, und es an einer Wand kleben bleibt — wenn oberhalb der zehn [Handbreiten], so gleicht es, als hätte er in die Luft geworfen, wenn innerhalb der zehn Handbreiten, als hätte er auf die Erde geworfen; dagegen wandten wir ein: wieso kann es gleich sein, als hätte man auf die Erde geworfen, es bleibt ja nicht liegen![1] und R. Johanan erklärte, es handle sich hier um ein klebriges Stück Feigenkuchen. — Wenn du nun sagst, dass Nischen nach dem öffentlichen Gebiet als öffentliches Gebiet betrachtet werden, wozu braucht es sich um ein klebriges Stück Feigenkuchen zu handeln, sollte er es auf eine Nische beziehen?! — Oftmals erwiderte er: ein Stein oder ein Gegenstand prallt zurück, oftmals erwiderte er: Hier muss es sich um eine Wand handeln, die keine Nische hat. — Wieso ist dies erwiesen? — Er lehrt ja im Anfangsatz: wenn oberhalb zehn Handbreiten, so ist es gleich, als hätte er in die Luft geworfen, wenn du nun sagen würdest, es handle, wo die Wand eine Nische hat — wieso ist es denn gleich, als hätte er in die Luft geworfen, es bleibt ja in der Nische liegen?! Wolltest du aber einwenden, die Mišnah handle, wo sie keinen Raum von vier auf vier, [Handbreiten] hat, so sagte ja R. Jehuda im Namen R. Ḥijas: Wenn jemand etwas oberhalb der zehn Handbreiten wirft und es in einer Nische, irgend wie gross, liegen bleibt, so haben wir hierbei einen Streit zwischen R. Meïr und den Rabbanan; R. Meïr ist der Ansicht: man vertiefe, um zu ergänzen[2], die Rabbanan sind der Ansicht, man vertiefe nicht, um zu ergänzen. Vielmehr ist hieraus zu schliessen, dass es sich um eine Wand handelt, die keine Nische hat. Schliesse dies hieraus.

Der Text. R. Ḥisda sagte: Wenn jemand auf privatem Gebiet einen Pfahl [in den Boden] steckt, und jemand [aus einem öffentlichen Gebiet] etwas wirft, das oben liegen bleibt, so ist dieser schuldig, auch wenn es hundert Ellen hoch ist, weil das Privatgebiet sich bis zum Himmel ausdehnt. Es ist anzunehmen, dass R. Ḥisda der Ansicht Rabbis ist; denn es wird gelehrt: Wer etwas wirft, das auf einem Vorsprung, irgend wie gross, liegen bleibt, ist nach Rabbi schuldig, nach den Weisen frei, hieraus zu ersehen, dass ein Raum von vier auf vier [Handbreiten] nicht erforderlich ist. Abajje entgegnete: Wo er sich in einem privaten Gebiet befindet, bestreitet überhaupt niemand die Ansicht R. Ḥisdas, hier aber handelt es sich um einen Baum, der in einem Privatgebiet steht, dessen Zweige in das öffentliche Gebiet hinausragen, und er etwas geworfen hat, das auf einen Zweig liegen geblieben ist; Rabbi ist der Ansicht, wir sagen, der Zweig gehört zum Stamm, während die Rabbanan der Ansicht sind, wir sagen hierbei nicht, der Zweig gehört zum Stamm.

Abajje sagt: wer einen Bienenkorb, selbst wenn er zehn [Handbreiten] hoch, aber keine sechs[3] breit ist, in ein öffentliches Gebiet wirft, ist schuldig; ist er sechs Handbreiten breit, so ist er frei[4]. Raba sagt, auch wenn er keine sechs [Handbreiten] breit ist, ist er frei — aus welchem Grund? — weil es nicht möglich ist, dass die Rohrstäbe die Höhe von zehn [Handbreiten] nicht überragen sollen[5]. Stülpt er ihn mit der Oeffnung nach unten um, so ist er schuldig, wenn er sieben [Handbreiten] und einen Ueberschuss lang ist, aber frei, wenn er siebeneinhalb lang ist[6].

1. Es springt ja von der Wand ab. 2. Wenn eine Nische udgl. [illegible] [illegible] ein Gebiet für sich.

[illegible]

לא צריכא אלא הילוך [9]תרי זימני למה לי אלא [10]לאו שמע מינה הילוך על ידי הדחק שמיה הילוך תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש שמע מינה: אמר רב יהודה האי זירזא דקני רמא[11]וזקפיה[12]רמא וזקפיה לא מיחייב עד דעקר ליה[13]:

Sab.6a אדם עומד על האסקופה נוטל מבעל הבית ונותן לו [14]נוטל מעני ונותן לו [15]האי [16]אסקופה [17]מאי אילימא אסקופת רשות הרבים נוטל מבעל הבית הא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים ואלא אסקופת רשות היחיד נוטל מן העני הא קא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד אלא [18]אסקופת כרמלית [19]נוטל ונותן לכתחלה סוף סוף איסורא [20]מיהא[21]איתא[22]אלא אסקופה מקום פטור בעלמא הוא כגון דלית ביה ארבעה על

Er.9a 77a 85b 101b ארבעה וכי הא דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו [23]אמר [24]מר ובלבד שלא יטול מבעל הבית וניתן לעני מעני ונותן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורין לימא תיהוי תיובתא

Er.98a דרבא דאמר רבא המעביר חפץ מתחילת ארבעה לסוף ארבעה

Fol.9 [25]ברשות הרבים אף על פי שהעבירו דרך עליו חייב התם לא

Sab. 6a נח הכא נח: [26]אחרים אומרים אסקופה משמשת [27]שתי רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול[28]כלחוץ ואף על

Er.9a גב דלית ליה לחי והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו וכי תימא דלית ביה ארבעה על ארבעה והאמר רב[29]חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח אף על פי שאין בו ארבעה על ארבעה צריך לחי אחר להתירו אמר רב יהודה אמר רב הכא באיסקופת מבוי עסיקנן חציו מקורה וחציו שאינו מקורה [30]וקירוי כלפי פנים פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ רב אשי אמר לעולם באיסקופת בית עסיקנן וכגון שקירה בשתי קורות שאין בזו ארבעה ואין בזו ארבעה ואין בין זו לזו שלשה[31]ודלת באמצע פתח פתוח כלפנים[32]פתח

Sab.6a נעול כלחוץ: ואם היתה איסקופה גבוהה עשרה ורחבה

M 8 + איכא ‖ M 9 +הילוך ‖ M 10 —לאו ‖ P 11 וזקפה ‖ M 12 — רו״ז ‖ M 13 +ממקומו. B +אמר מר ‖ M 14 — נוטל ‖ M 15 + ובלבד שלא יטול מבעה״ב ויתן לעני ‖ P 16 אסקופת ‖ M 17 היכי דמיא ‖ P 18 אסקופה ‖ M 19 —נו״נ לכתי ‖ M 20 +מדרבנן ‖ P 21 איתיה. M איכא ‖ M 22 — אלא...הוא [אלא אס׳ מ״פ וכגון] ‖ M 23 —אמר...לבעה״ב ‖ P 24 רב ‖ M 25 ○ברה״ר ‖ M 26 [+א״מ] ‖ 27 M ליש׳ ‖ P 28 כבחוץ ‖ M 29 חנין בר אבא. V חנן בר רבא ‖ M 30 V וקירויו ‖ M 31 +טפ׳ ‖ M 32 +דכל פחות מג׳ כלבוד דמי.

lehrt er Beides; wozu aber lehrt er zweimal [durch den ein öffentlicher Weg] führt? — gewiss ist hieraus zu schliessen, dass nur das Gehen im Notfall Gehen heisst, nicht aber heisst die Benutzung im Notfall Benutzung. Schliesse dies hieraus. R. Jehuda sagte: Wenn man ein Gebund Rohr hinwirft und aufrichtet, hinwirft und aufrichtet[1], so ist man nicht eher schuldig, als bis man es vom Boden aufhebt.

«Wenn jemand auf der Schwelle steht, so darf er etwas vom Hausbesitzer nehmen, oder ihm geben vom Armen nehmen, oder ihm geben.» Was für eine Schwelle ist hier gemeint? wollte man sagen eine Schwelle, die öffentliches Gebiet ist — wieso darf er nun vom Hausbesitzer nehmen, er bringt ja von einem Privatgebiet nach einem öffentlichen Gebiet?! Wenn eine Schwelle, die Privatgebiet ist — wieso darf er nun vom Armen nehmen, er bringt ja von einem öffentlichen Gebiet nach einem Privatgebiet?! Wenn aber eine Schwelle die ein Vorraum ist — wieso darf er nun von vornherein nehmen und geben, schliesslich ist dies ja ebenfalls verboten. — Hier ist vielmehr eine Schwelle gemeint, die nur ein freier Raum ist, wenn sie beispielsweise keine vier auf vier [Handbreiten] hat, und zwar wie R. Dimi — als er kam — im Namen R. Johanans sagte: In einem Raum, der keine vier auf vier Handbreiten hat, dürfen diejenigen, die sich im Privatgebiet und diejenigen, die sich im öffentlichen Gebiet befinden, ihre Last ordnen, nur dürfen sie sie nicht austauschen.

Der Meister sagte: Nur darf er nicht vom Hausbesitzer nehmen und dem Armen geben, oder vom Armen nehmen und dem Hausbesitzer geben; hat er aber genommen oder gegeben, so sind alle drei frei. Dies ist also ein Einwand gegen Raba, denn Raba sagte: Wer etwas auf öffentlichem Gebiet vier Ellen trägt, selbst wenn er es ganz hoch[2] trägt, ist schuldig. Hier bleibt es ja nicht liegen, während es dort liegen bleibt.

«Manche sagen: die Schwelle kann beide Gebiete vertreten; ist die Thür offen, so wird sie wie der Innenraum, ist die Thür geschlossen, so wird sie wie der Aussenraum betrachtet.» Selbst wenn sie keinen Ständer hat? R. Ḥama b. Gurja sagte ja im Namen Rabhs: Die Thürhöhlung erfordert noch einen anderen Ständer, um erlaubt zu sein! wolltest du sagen, wo sie keine vier auf vier [Handbreiten] hat, so sagte ja R. Ḥama b. Gurja im Namen Rabhs: die Thürhöhlung erfordert, selbst wenn sie keine vier auf vier [Handbreiten] hat, einen anderen Ständer, um erlaubt zu sein! R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Hier handelt es sich um die Schwelle einer Eingangshalle, die zur Hälfte, nach der Innenseite, eine Oberschwelle hat, und zur Hälfte keine Oberschwelle hat; wenn die Thür offen ist, so wird sie wie der Innenraum, wenn die Thür geschlossen ist, so wird sie wie der Aussenraum betrachtet. R. Aši sagte: Thatsächlich handelt es sich hier um eine Stubenschwelle, und zwar, wo zwei Oberschwellen vorhanden sind, von denen weder die eine, noch die andere vier [Handbreiten] hat, und die weniger als drei [Handbreiten] von einander entfernt sind, und die Thür sich in der Mitte befindet; wenn die Thür offen ist, so wird sie wie der Innenraum, wenn die Thür geschlossen ist, so wird sie wie der Aussenraum betrachtet[3].

«Wenn die Schwelle aber zehn [Handbreiten] hoch und vier breit ist, so ist sie ein Gebiet für sich.» Dies

1 Und so fortbewegt. 2 Höher als 10 H. 3 Die Thür verändert [illegible]

ist also eine Stütze für R. Jiçhaq b. Evdämi. denn R. Jiçhaq b. Evdämi sagte, R. Meïr habe gesagt: Ueberall, wo du zwei Gebiete findest, die aber ein Gebiet sind, wie zum Beispiel eine zehn [Handbreiten] hohe und vier breite Säule in einem Privatgebiet, ist es verboten darauf die Last zu richten; das ist eine Anordnung wegen eines Haufens auf öffentlichem Gebiet[1].

ארבעה הרי זו רשות לעצמה מסייע ליה לרב יצחק בר [33]אבדימי דאמר רב יצחק בר [33]אבדימי אומר היה רבי מאיר ° כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן[34] רשות אחת כגון עמוד ברשות היחיד גבוה עשרה ורחב ארבעה אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברשות הרבים: Ex.80a 90b

MAN setze sich kurz vor der Zeit des Nachmittaggebets nicht vor den Barbier, bevor man das Gebet verrichtet hat. Auch gehe man [um diese Zeit] weder ins Bad, noch in die Gerberei, noch zu Tisch, noch zu Gericht; hat man aber bereits begonnen, so braucht man nicht zu unterbrechen. Man unterbreche, um das Šemâ zu lesen, nicht aber, um das Gebet zu verrichten.

Col.b [ii] לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל לא יכנס[35] אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין ° ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין[36] לקרות קרית שמע ואין מפסיקין לתפלה: Suk.38a

GEMARA. Kurz vor welchem Nachmittaggebet? wollte man sagen vor dem grossen Nachmittaggebet[2] — warum denn nicht? es ist ja noch am Tag Zeit genug vorhanden! vielmehr, kurz vor dem kleinen Nachmittaggebet! [dennoch heisst es:] hat man aber bereits begonnen, so braucht man nicht zu unterbrechen, somit ist dies eine Widerlegung [der Lehre] des R. Jehošuâ b. Levi. denn R. Jehošuâ b. Levi sagte: Sobald die Zeit des Nachmittaggebets heranreicht, ist es verboten, etwas zu kosten, bevor man das Nachmittaggebet verrichtet hat. — Nein, thatsächlich vor dem grossen Nachmittaggebet, hier aber handelt es sich um eine Haarfrisur [nach Art] des Ben Eleâsa[3]; nicht ins Bad, nämlich, um alle Proceduren des Bads vorzunehmen; noch in die Gerberei, nämlich, in eine grosse Gerberei; noch zu Tisch, nämlich, zu einer grossen Mahlzeit, noch zu Gericht, nämlich, bei Beginn der Gerichtsverhandlung. R. Aḥa b. Jâqob sagt: Thatsächlich handelt es sich um unsere [gewöhnliche] Haarschur, man darf sich aber von vornherein nicht setzen, da die Schere zerbrechen könnte; nicht ins Bad, auch nicht, um nur zu schwitzen, von vornherein nicht, vielleicht wird man ohnmächtig; noch in eine Gerberei, auch nicht, um etwas nachzusehen, von vornherein nicht, vielleicht bemerkt man einen Schaden und wird zerstreut; noch zu Tisch, auch nicht zu einer kleinen Mahlzeit, von vornherein nicht, vielleicht verzögert sie sich; noch zu Gericht, auch nicht beim Schluss der Verhandlung, von vornherein nicht, vielleicht wird ein Grund hervorgehoben, das Urteil hinfällig zu machen. — Wann hat das Haarschneiden begonnen[4]? R. Abin erwiderte: Sobald man das Barbiertuch auf den Schoss gelegt hat. — Wann hat das Baden begonnen? R. Abin erwiderte: Sobald man die Kopfhülle abnimmt. — Wann hat das Gerben begonnen? Sobald man [die Schürze] auf die Schulter befestigt hat. — Wann hat die Mahlzeit begonnen? Rabh sagt: Sobald man die Hände gewaschen hat, R. Ḥanina sagt: Sobald man seinen Gürtel gelöst hat. Sie streiten aber nicht: das Eine für uns, das Andere für sie[5].

גמרא. הי סמוך למנחה אילימא[37] למנחה גדולה אמאי לא האיכא שהות [38]ביום טובא אלא סמוך למנחה קטנה אם התחילו אין מפסיקין נימא תיהוי תיובתא דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי ° כיון שהגיע זמן תפלת[39] המנחה אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה[40] לא לעולם סמוך למנחה גדולה ובתספורת בן אלעשה [41]ולא למרחין [42]אכולה מילתא דמרחין ולא לבורסקי לבורסקי גדולה ולא לאכול בסעודה גדולה ולא לדין בתחלת דין רב אחא בר יעקב אמר לעולם בתספורת דידן לכתחלה אמאי לא [43]ישב גזירה שמא ישבר הזוג ולא למרחין להזיע בעלמא לכתחלה אמאי לא גזירה שמא יתעלפה ולא לבורסקי לעיוני בעלמא לכתחלה אמאי לא דילמא חזי פסידא [44]ומטריד ולא לאכול בסעודה קטנה לכתחלה אמאי לא דילמא אתי לאימשוכי[45] ולא לדין [46]בגמר הדין לכתחלה אמאי לא דילמא חזי טעמא וסתר דינא מאימתי התחלת תספורת אמר רב אבין משיניח מעפורת של ספרין על ברכיו ומאימתי התחלת מרחץ אמר רב אבין משיערה מעפרתו הימנו ומאימתי התחלת בורסקי [47]משיקשור בין כתיפיו ומאימתי התחלת אכילה רב אמר משיטול ידיו ורבי חנינא אמר משיתיר חגורה ° ולא פליגי הא לן והא להו Vgl. Ber.. אמר[48] אביי הני חברין בבלאי למאן דאמר ° תפלת ערבית רשות כיון דשרא ליה המייניה לא מטרחינן ליה ולמאן דאמר חובה מטרחינן ליה והא תפלת מנחה דלכולי עלמא חובה [49]היא Ber.. 27b

Abajje sagte: Nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass das Abendgebet ein Freigestelltes ist, belästigen wir unsere Genossen in Babylonien nicht, sobald sie den Gürtel gelöst haben. — Belästigen wir sie denn etwa nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass es eine Pflicht ist? Das Nachmittaggebet ist ja nach Aller

M 33 אבודימי | M 34 — רשות | M 35 — אדם | M 36 לק״ש | M 37 + סמוך | M 38 — ביום | P 39 דמי | M 40 — לא | M 41 + אמאי אם התחילו אין מפסקי דאיכא שהות טובא] | B 42 לכולא | M 43 — ישב | B M 44 + בזבינה | M 45 +[ביון] | M 46 + אפיי] | M 47 + א״ר אבין | M 48 זעירי | M 49 היא.

1. Der zu (bei erforderlicher Grösse) Privatgebiet ist. 2. Vgl. oben Seite 96 Z. 29ff. 3. Eine besonders luxuriöse, die viel [illegible] Zeit [illegible] erforderte. Vgl. hierüber Ned. 51a, Sot. 22b. 4. Um nicht unterbrechen zu brauchen. 5. Babylonier u. [illegible] Bei [illegible] pflegte man den Gürtel fester umzubinden. Vgl. Ez. 23,15.

ותנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רבי חנינא משיתיר חגורו
Fol.10 °התם לא שכיחא שכרות הכא שכיחא שכרות אי נמי במנחה
כיון דקביעא לה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון
דכולא ליליא זמן[50] ערבית לא מירתת ואתי למפשע מתקיף לה
רב ששת טריחותא למיסר המייניה ועוד לקו הכי וליצלי משום
Am.4,12 שנאמר °הכון לקראת אלהיך ישראל[51] רבא בר רב הונא[52] רמי
[53] פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגו' רבא שדי גלימיה
[54] וכפר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה אמר רב אשי
חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא [55] בעלמא שדי גלימיה
[54] וכפר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה כי איכא שלמא
לביש [56] ומתכסי ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך
ישראל רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר
Sab.33a Beç.15b Taan.21a °מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה[57] והוא סבר זמן תפלה
לחוד וזמן תורה לחוד רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא
[58] והוו עסקי בשמעתא נגה לצלויי והוה קא מסרהב רבי ירמיה
Pr.28,9 קרי עליה רבי זירא °מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה
[59] מאימתי התחלת דין רבי ירמיה ורבי יונה חד אמר משיתעטפו
הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים ולא פליגי הא דעסקי
ואתו בדינא הא דלא[60] עסקי ואתו בדינא: רב אמי ורב אסי
הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוו טפחי
אעיברא דדישא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי:
רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא הוה
Ex.18,13 קא חליש לבייהו תנא להו[61] רב חייא בר רב מדפתי °ויעמד
העם על משה מן הבקר ועד הערב וכי תעלה על דעתך
שמשה יושב ודן כל היום כלו תורתו מתי נעשית אלא לומר
Syn.7a Meg.15b לך °כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו
הכתוב כאלו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית
כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב
Gn.1,5 התם °ויהי ערב ויהי בקר יום אחד עד מתי יושבין בדין[62] אמר
Ec.10,16 רב ששת עד זמן סעודה אמר רב[63] חמא מאי קרא[64] דכתיב °אי
לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו אשריך ארץ שמלכך

M 50 תפלה | M 51 רבה | M 52 מינקיט פרזמקי | P 53 פיז' | M 54 B ופכר , M 55 — בעי' | M 56 ומכסי ומעטף | M 57 איהו | M 58 זמנא חדא נגה לצ' וקמסרהב ר"י א"ל מסיר | M 59 [+ וא"ס זמן תורה לחוד וז'תפלה לחוד] | P 60 עסיקי , | M 61 — רב | M 62 — אר"ש [א"ר יוסף] | M 63 חמא | M 64 — דכ'.

Ansicht eine Pflicht, denn sie wird gelehrt: Hat man bereits begonnen, so braucht man nicht zu unterbrechen, worüber R. Ḥanina gesagt hat: sobald man den Gürtel gelöst hat? — Hier hat man vor Trunkenheit keine Sorge zu tragen, dort[1] aber hat man vor Trunkenheit Sorge zu tragen. Oder auch: da das Nachmittaggebet eine festgesetzte Zeit hat, so ist man besorgt, und kommt somit nicht zu einer Uebertretung, wegen des Abendgebets aber ist man, da es die ganze Nacht Zeit hat, nicht besorgt, so kann man zu einer Uebertretung kommen. R. Šešeth wandte ein: Ist denn das Umbinden des Gürtels etwa eine Belästigung? Ferner möge man sich doch so hinstellen und beten! — Weil es heisst: [2]*Bereite dich vor, Jisraél, deinem Gott gegenüberzutreten.*

Raba b. R. Hona pflegte Schuhe anzuziehen und dann zu beten; er sagte nämlich: *Bereite dich vor* &c. Raba pflegte das Obergewand abzulegen, die Hände zu reiben und dann zu beten; er sagte nämlich: Wie ein Sklave vor seinem Herrn. R. Aši erzählte: Ich bemerkte, dass R. Kahana, wenn Unglück auf der Welt war, das Obergewand abzulegen und die Hände zu reiben und dann zu beten pflegte; er sagte: Wie ein Sklave vor seinem Herrn. Als Frieden auf der Welt war, pflegte er sich zu bekleiden, zu bedecken und einzuhüllen und dann zu beten; er sagte: *Bereite dich vor, Jisraél, deinem Gott gegenüberzutreten.* Raba bemerkte, wie R. Hamnuna sein Gebet in die Länge zog; da sprach er: Sie lassen das ewige Leben und befassen sich mit dem zeitlichen Leben[3]. Jener aber war der Ansicht, die Zeit des Gebets apart, und die Zeit des Gesetzstudiums apart. R. Jirmeja sass vor R. Zera; beide befassten sich mit der Erörterung einer Lehre und verspäteten das Gebet. Da beeilte sich R. Jirmeja. R. Zera las über ihn: [4]*Wer sein Ohr abwendet, um die Gesetzlehre nicht zu hören, dessen Gebet ist ein Greuel.*

Wann hat die Gerichtsverhandlung begonnen? — R. Jirmeja und R. Jona: der Eine sagt: Sobald die Richter sich einhüllen, der Andere sagt: Sobald die Parteien ihre Anträge vortragen. Sie streiten aber nicht: der Eine spricht, wo sie schon vorher Gerichtsverhandlungen vor hatten, der Andere spricht, wo sie vorher keine Gerichtsverhandlung vor hatten. R. Ami und R. Aši sassen und studierten zwischen den Säulen und klopften von Zeit zu Zeit an den Riegel der Thür, indem sie sprachen: Hat jemand eine Prozessfache, so mag er kommen.

R. Ḥisda und Rabba b. R. Hona sassen den ganzen Tag zu Gericht und das Herz wurde ihnen schwach. Da lehrte ihnen R. Ḥija b. Rabh aus Diphte: [5]*Das Volk trat vor Mošeh vom Morgen bis zum Abend.* Ist es etwa anzunehmen, dass Mošeh den ganzen Tag da sass und Recht sprach? wann hätte er dann die Gesetzlehre studiert? dies sagt dir vielmehr, dass es jedem Richter, der ein richtiges Urteil der Wahrheit wegen fällt, wenn auch nur eine Stunde, angerechnet wird, als wäre er mit dem Heiligen, gebenedeiet sei er, am Schöpfungswerk beteiligt; denn hier heisst es: *Das Volk trat vor Mošeh vom Morgen bis zum Abend* und dort[6] heisst es: *Es ward Abend und es ward Morgen, ein Tag.*

Wie lange sitzt man zu Gericht? R. Šešeth sagte: Bis zur Mahlzeit. R. Ḥama sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — es heisst: [7]*Wehe dir Land, dessen König ein Knabe ist, und dessen Fürsten[8] am*

1. Beim Abendgebet. 2. Am. 4,12 3. Durch das Gebet um die zeitl. Bedürfnisse wird das Studium der Gesetzlehre vernachlässigt. 4. Pr. 28,9. 5. Ex. 18,13. 6 Gen 1,5. 7. Ecc. 10,16 8. Unter K. u. F. werden hier die Richter verstanden

Morgen schmausen. Heil dir Land, dessen König ein Edler ist, und dessen Fürsten zu rechter Zeit speisen, in Mannhaftigkeit und nicht in Völlerei; in der Mannhaftigkeit der Gesetzlehre und nicht in der Völlerei des Weins.

Die Rabbanan lehrten: In der ersten Stunde speisen Ludim¹, in der zweiten speisen Räuber, in der dritten speisen Leute, die ihr Vermögen durch Erbschaft erworben haben, in der vierten speisen Tagelöhner, in der fünften speisen gewöhnliche Leute. — Dem ist ja aber nicht so! R. Papa sagte ja: In der vierten speisen gewöhnliche Leute. — Vielmehr, in der vierten speisen gewöhnliche Leute, in der fünften speisen Tagelöhner, in der sechsten speisen Schriftgelehrte. [Speist man] später, so ist das, als wenn man einen Stein in einen Schlauch wirft. Abajje sagte: Dies nur, wo man morgens nichts genossen hat, hat man aber morgens etwas genossen, so liegt uns nichts daran.

R. Ada b. Ahaba sagte: Der Mensch darf sein Gebet im Bad verrichten. Man wandte ein: Wenn man in das Badezimmer² eintritt, in dem die Leute bekleidet sind, so darf man da das Šemá lesen, das Gebet verrichten und selbstredend Frieden wünschen, sowie die Tephillin anlegen und selbstredend braucht man sie nicht abzulegen; wenn in das Badezimmer, in dem die Leute teils nakt, teils bekleidet sind, so darf man da Frieden wünschen, nicht aber das Šemá lesen oder das Gebet verrichten, die Tephillin braucht man da nicht abzulegen, man darf sie aber von vornherein nicht anlegen; wenn in das Zimmer, in dem die Leute nakt sind, so darf man da nicht Frieden wünschen, geschweige denn das Šemá lesen oder das Gebet verrichten, man muss da die Tephillin abnehmen und selbstredend darf man sie nicht anlegen. — Was R. Ada b. Ahaba gesagt hat, bezieht sich auf ein Bad, in dem sich keine Menschen befinden. — R. Jose b. Ḥanina sagte ja: Wenn sie von einem Badehaus sprechen, so gilt es auch, wenn darin kein Mensch ist, wenn sie von einem Abtritt sprechen, so gilt es auch, wenn darin kein Kot vorhanden ist! — Vielmehr, was R. Ada gesagt hat, bezieht sich auf ein neues. — Aber Rabina fragte ja: wie ist es, wenn man ihn als Abtritt nur bestimmt hat, gilt die Bestimmung, oder gilt die Bestimmung nicht, und dies wurde ihm nicht entschieden; gilt denn dies etwa nicht auch bezüglich eines Badehauses? — Nein, vielleicht ist es bei einem Abtritt anders, der ja ekelhaft ist.

— So darf man da nicht Frieden wünschen. Dies ist also eine Stütze für R. Hamnuna, der im Namen Úlas sagte, dass es dem Menschen verboten ist, seinem Nächsten im Badehaus Frieden zu wünschen, denn es heisst³: *Und er nannte es: Der Herr ist Frieden.* — Demnach ist es auch verboten, im Abtritt [das Wort] Wahrheit zu sprechen, da es heisst: ⁴*Der wahrhaftige Gott!* Wolltest du aber sagen, es sei wirklich so, so sagte ja Raba b. Mehasja im Namen des R. Hama b. Gorja im Namen Rabhs, dass es erlaubt ist, im Ab-

בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתיה של יין: Pes.13b °תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל ליסטין ⁶⁵שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית⁶⁶מאכל כל אדם⁶⁷איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא⁶⁸רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל תלמידי חכמים מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה: אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתיבי Ber.3 °הנכנס לבית המרחץ מקום שבני אדם עומדין לבושין יש שם מקרא ⁶⁹קרית שמע ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפילין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושין יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ⁷⁰ותפלה ואינו חולץ⁷¹תפילין ואינו מניח לכתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא⁷⁰ותפלה וחולץ⁷¹תפילין ואין צריך לומר שאינו מניחן Ber.26 כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם⁷²°והא אמר רבי יוסי בר חנינא מרחץ שאמרו אף על פי שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אף על פי שאין בו צואה אלא ⁷³כי קאמר ib. Ned.7 רב אדא⁷⁴בחדתי והא מבעיא בעא ליה⁷⁵רבינא ⁷⁶°הזמינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון ולא איפשיטא ליה ⁷⁷לאו Col.b הוא הדין למרחץ ⁷⁸לא דילמא °שאני בית הכסא ⁷⁹דמאיס: ⁸⁰אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא ⁸¹משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית⁸²המרחץ Jud.6 משום שנאמר °ויקרא לו ה׳ שלום אלא מעתה הימנותא נמי Dt.7 אסור למימר בבית הכסא דכתיב °האל הנאמן וכי תימא הכי נמי והאמר⁸³רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב

P 65 ושי׳ ‖ M 66 + מאכל תל׳ חכמים ששית ‖ M 67 איני ‖ M 68 + איפוך ‖ B 69 — ק״ש ‖ M 70 + ק״ש ‖ M 71 — תפ׳ ‖ M 72 + איני ‖ M 73 + אמר רבא ‖ M 74 + בר אהבה ‖ M 75 רבא ‖ P 76 הזמינה ‖ M 77 + מאי ‖ M 78 — לא ‖ M 79 דנפיש זוהמיה ‖ M 80] + אמר מר] ‖ M 81 דאר״ה משמיה דע׳ אס׳ [לו] לא׳ ‖ M 82 הכסא ‖ M 83 רבה (וכן להלן).

1 לודים [illegible] mit L[illegible] übersetzt, was aber ganz falsch ist; schon aus unserer Stelle geht deutlich genug hervor, [illegible] des Altertums gleich kamen, nicht gemeint sein können (Was Wiesner [illegible] Rosenmüller über die L. bemerkt, konnte man von allen anderen Völkern [illegible] לודים (babyl. לוראי) verkauft hat, [illegible] anderen Stellen hervor. Wenn sich jemand an die [illegible] (Git. [illegible], bab. Git. 46b), so löst man ihn nicht aus, weil er sein Leben preisgab [illegible] Ringkämpfer, Stierkämpfer gemeint. Die sonst [illegible] Schauspieler, insbes. [illegible] der sich an die Ludim verkauft hatte, findet somit ihre Auf[illegible] (Git. 47a), [illegible] Ueber den Sing. לודר vgl. Levy, NHWB II p. 480. 2. Das [illegible] sich an Ringkampf zu [illegible] Badezimmer. 3. Jud. 6,24 [illegible]

שרי[84]למימר הימנותא בבית הכסא התם שם גופיה לא איקרי
[85]הכי דמתרגמינן אלהא מהימנא הכא שם גופיה איקרי שלום
דכתיב ויקרא לו ה׳ שלום: [86]ואמר רבא בר מחסיא אמר רב
חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו
Ex.31,13 שנאמר °לדעת כי אני ה׳ מקדשכם תניא נמי הכי לדעת כי
אני ה׳ מקדשכם אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה[87]מתנה טובה
יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך
והודיעם מכאן אמר רבי[88]שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק
Beç.16a צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה[89]אמר אביי °שאיף ליה
משחא ומלי ליה [90]כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים [91]מאי
ib. אמר רב פפא שאיף ליה מאותו המין איני °והאמר רב חמא
Ex.34,29 בר חנינא הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו שנאמר °ומשה
לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו לא קשיא הא במילתא
דעבידא לאיגלויי הא במילתא דלא עבידא לאיגלויי[92]והא שבת
[93]דעבידא לגלויי מתן שכרה לא עביד לגלויי: רב חסדא
הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא אמר כל [94]מאן דאתי
ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב [95]יהיבנא ליה ניהליה
[96]אמר ליה רבא בר מחסיא הכי אמר רב הנותן מתנה לחבירו
צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה׳ מקדשכם[97]יהבה ניהליה
אמר[98]חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי אמר ליה אין אמר
ליה היינו דאמר רב מילתא אלבישהו יקירא אמר ליה אמר
רב הכי בתריתא עדיפא לי מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי
Meg.16b יהיבנא לך[99]: °ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא
אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל
שני סלעים מילת[1]שנתן יעקב ליוסף[2]יותר משאר בניו נתקנאו
בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: ואמר רבא
בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם יחזור אדם
וישב בעיר שישיבתה קרובה שמתוך שישיבתה קרובה עונותיה
Gn.19,20 מועטין [3]שנאמר °הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא
מצער מאי קרובה אילימא קרובה דמיקרבה וזוטא והא קא חזו
לה[4]למה ליה למימר הכי אלא מתוך שישיבתה קרובה עונותיה

M 84 + ליה לאינש M 85 נאמן האל׳ הנאמן כתיב ומתר׳ M 86 —וארב״מ M 87 + משה M 88 ○ שמעון בן | M 89 — א״א M 90 [+עיניה] M 91 —מאי M 92 — והא M 93 + [נמי] מילתא | M 94 —מאן M 95 [+דלא שמיע לי] M 96 אתא רב״מ א״ל להא יהביני ניהליה P 97 יהבא M 98 — חביבין...אין א״ל M 99 [+אתא לביתיה שדר ליה גרבא דחמרא] M 1 שהוסיף | M 2 —יותר M 3 —שנ׳...דכתיב [א״ר חנין מאי קראה שנא׳ אמלטה נא שמה וגו׳ מאי קרובה והיא מצער אילימא דמקרבא וזוטא הא קחזי לה אלא מתוך שישיבתה קרובה עונותיה מוצערין] B 4 — למה...הכי.

tritt [das Wort] Wahrheit zu sprechen! Hier wird der Name [Gottes] selbst nicht so genannt, denn wir übersetzen ja: *Der wahrhaftige Gott* während dort der Name [Gottes] selbst „Friede" genannt wird, wie es heisst: *Und er nannte es: Der Herr ist Frieden.*

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Wer seinem Nächsten ein Geschenk macht, muss es ihm kund thun, denn es heisst [1]*Um kund zu thun, dass ich der Herr bin, der euch heiligt.* Desgleichen wird auch gelehrt: *Um kund zu thun, dass ich der Herr bin, der euch heiligt*: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich zu Mošeh: Ich habe ein kostbares Geschenk in meiner Schatzkammer, dessen Namen Šabbath ist, und will es den Jisraëliten geben, gehe und thue es ihnen kund. Hieraus folgernd sagte auch R. Gamaliël: Wer einem Kind [ein Stückchen] Brot giebt, soll dies der Mutter kund thun. — Wie macht man dies? Abajje sagte: er bestreiche es mit Oel, oder man trage ihm etwas Schminke auf. — Wie aber jetzt, wo wir Zauberei befürchten? R. Papa sagte: Man bestreiche es mit derselben Art. — Dem ist ja aber nicht so! R. Ḥama b. Ḥanina sagte doch: Wer seinem Nächsten ein Geschenk macht, braucht ihm dies nicht kund zu thun, denn es heisst: [2]*Und Mošeh wusste nicht, dass die Haut seines Antlitzes strahlend geworden war, infolge seiner Unterredung mit ihm!* — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo die Sache auch sonst bekannt wird, das Andere, wo die Sache sonst nicht bekannt wird. — Aber auch der Šabbath ist ja eine Sache, die auch sonst bekannt wurde! — Dessen Belohnung ist nicht bekannt.

R. Ḥisda hielt zwei Priestergeschenke von einem Ochsen[3] in seiner Hand und sprach: Wer da kommt und mir eine neue Lehre im Namen Rabhs sagt, dem gebe ich sie. Da sprach Raba b. Meḥasja zu ihm: Folgendes sagte Rabh: Wenn jemand seinem Genossen ein Geschenk macht, soll er es ihm kund thun; denn es heisst: *Ich bin der Herr, der euch heiligt.* Da gab er sie ihm. Jener sprach: Sind dir die Lehren Rabhs so sehr lieb? Dieser erwiderte: Jawol. Da sprach jener: Das ist es eben, was Rabh gesagt hat: Das Gewand ist seinem Träger wertvoll. Dieser versetzte: Hat dies Rabh gesagt? Das Andere ist mir lieber als das Erste; hätte ich ein zweites [Geschenk] bei mir, so würde ich es dir gegeben haben.

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Nie ziehe ein Vater ein Kind dem andern vor; denn wegen eines Gewands im Gewicht von zwei Selaîm, das Jâqob dem Joseph mehr als seinen übrigen Söhnen gab, beneideten ihn seine Brüder, und daraus entwickelte es sich, dass unsere Vorfahren nach Miçrajim hinabzogen.

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Stets bestrebe sich der Mensch, in einer neubewohnten Stadt zu wohnen, denn, da sie neu bewohnt ist, so sind deren Sünden wenig, wie es heisst: [4]*Siehe, da ist eine Stadt in der Nähe, darin könnte ich fliehen, und sie ist nur geringfügig.* Was heisst nun «in der Nähe»? wollte man sagen, sie ist nahe und klein, so sahen sie es ja, wozu brauchte er es ihnen zu sagen?! vielmehr: sie ist seit kurzem bewohnt, weswegen ihre Sünden geringfügig sind. R. Abin sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — es heisst: [4]*Dorthin möchte ich mich doch flüchten*

1. Ex. 31,13. 2. Ex. 34,29. 3. Vgl. Dt. 18,3; auch oben S. 310 Z. 14ff. 4. Gen. 19,20.

[das Wort] אמלטה[5] hat den Zahlenwert von einund-fünfzig, während Sedom zweiundfünfzig [Jahre bestanden hat], deren Friedensjahre waren sechsundzwanzig, wie es heisst: *Zwölf Jahre hindurch waren sie Kedorlaomer unterthan gewesen und dreizehn Jahre waren sie abgefallen. Im vierzehnten Jahr etc.*

Ferner sagte Raba b. Mehasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Jede Stadt, deren Dächer höher sind als das des Bethauses, wird endlich zerstört, denn es heisst: *Dem Tempel unseres Gottes zu erheben und seine Trümmer herzustellen.* Dies gilt aber nur von gewöhnlichen Häusern; bei Türmen und Mauern aber liegt uns nichts daran. R. Aši sagte: Ich werde es schon besorgen, dass Matha Meḥasja nicht zerstört werde. — Es ist ja aber zerstört worden!? — Dieser Sünde wegen wurde es nicht zerstört.

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Unter einem Araber [unterworfen sein], nicht aber unter einem Nichtjuden; unter einem Nichtjuden, nicht aber unter einem Geber; unter einem Geber, nicht aber unter einem Schriftgelehrten; unter einem Schriftgelehrten, nicht aber unter einem Waisenkind oder einer Witwe.

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Jede andere Krankheit haben, aber keine Darmkrankheit; jedes andere Weh, aber kein Herzweh; alle anderen Schmerzen, aber keine Kopfschmerzen; alles Böse, aber nicht die Böswilligkeit einer Frau.

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Wären alle Meere Tinte, alles Binsenrohr Griffel, die Himmel Pergamentrollen und alle Menschen Schreiber, so würden sie dennoch nicht die Gedankentiefe der Obrigkeit niederzuschreiben vermögen. Welcher Schriftvers deutet darauf hin? R. Mešaršia sagte: *Wie des Himmels Höhe und der Erde Tiefe, so ist auch der Könige Herz unerforschlich.*

Ferner sagte Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs: Gut ist das Fasten für den [bösen] Traum, wie das Feuer für das Werg. R. Ḥisda sagte: Und zwar am selben Tag. R. Joseph sagte: Selbst am Šabbath. R. Jehošuâ b. R. Idi war bei R. Aši anwesend; sie bereiteten ihm ein dreijähriges Kalb und sprachen zu ihm: Möge der Herr etwas kosten. Da erwiderte er ihnen: Ich weile heute im Fasten. Jene sprachen zu ihm: Hält denn der Herr nicht von dem, was R. Jehuda gesagt hat? R. Jehuda sagte nämlich, dass der Mensch das Fasten leihen und bezahlen kann! Da erwiderte er ihnen: Es ist ein Fasten wegen eines Traums, bezüglich dessen Raba b. Meḥasja im Namen des R. Ḥama b. Gorja im Namen Rabhs gesagt hat: Gut ist das Fasten für den Traum, wie das Feuer für das Werg, hierzu sagte R. Ḥisda: Und zwar am selben Tag, und R. Joseph sagte: Selbst am Šabbath.

Hat man aber bereits begonnen, so braucht man nicht zu unterbrechen. Man unterbreche, um das Šemâ zu lesen. Er lehrt ja schon im Anfangsatz, dass man nicht zu unterbrechen braucht?! — Der Schlusssatz [illegible] Studium der Gesetzlehre befasst. Denn es wird gelehrt: [illegible] Fall, wo man sich mit dem Studium der Gesetzlehre befassen, so unterbrechen sie um das Šemâ [illegible] R. Johanan sagte: Dies wurde nur für [illegible]

Gn.19,20 מתערין אמר רבי אבין מאי קרא דכתיב [5]°אמלטה נא שמה נ״א בגימטריא חמשין וחד הוי [6]ושל סדום חמשין ותרין ושלותה Fol. 11 Gn.14,4 °עשרים ושש דכתיב °שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה שנה וגו׳: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה Esr 9,9 גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר °לרומם בית אלהינו ולהעמיד חרבותיו והני מילי [7]בבתי אבל בקשקושי [8]ואברורי לית לן בה אמר רב אשי אנא עבדי [9]למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה: [10]ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת ישמעאל ולא תחת גוי ולא תחת גוי תחת חבר ולא תחת חבר תחת תלמיד חכם תחת תלמיד חכם ולא תחת יתום ואלמנה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל חולי ולא חולי מעים כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש כל רעה ולא [11]רעת אשה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים [12]יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים Pr.25,3 לכתוב חללה של רשות מאי קראה אמר רב משרשיא °שמים Tan. לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת אמר רב חסדא ובו ביום [13]ואמר רב יוסף אפילו בשבת רבי יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי עבדי ליה עיגלא תילתא אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתענית יתיבנא אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא [14]דרב יהודה דאמר רב יהודה לוה אדם תעניתו ופורע אמר [15]להו [16]תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפילו בשבת: ואם התחילו אין מפסיקין ומפסיקין לקרית שמע: הא תנא ליה רישא אין מפסיקין סיפא אתאן לדברי תורה דתניא °חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפלה אמר רבי יוחנן לא שנו

5 M + [ו] א״ר יצחק ישיבתה של צוער נ״א שנה שנא׳ 6 M [ותניא ישיבתה של] 7 B בבתים 8 M ואורורי. V אברואורי 9 M + לה 10 P אמר 11 B אשה רעה 12 M + וארץ 13 M אמר 14 M דאר״י אמר רב לוה 15 B ליה 16 M בת ח יתיבנא וא׳.

[illegible] Abrahams erbaut, während es in seinem 99. [illegible] bezieht sich auf den letzten Satz, nicht [illegible]

אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו שתורתן[17]אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין[18]לקרית שמע ולתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לקרית שמע[19]כי תני[20]ההיא בעיבור שנה דאמר רב אדא בר אהבה וכן[21]תנו סבי דהגרוניא אמר רבי[22]אלעזר בר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקרית שמע ולא לתפלה:

[iii] [Sab. 149a] לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו [Er. 20a, 99a] °ולא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה:

גמרא. תנן התם לא°יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד[23]אבל אם [Col. b] [Er. 99b] הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה[24]מותר°וכן בגת°איבעיא [Bez. 3a] להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא רבא אמר היא גופה גזירה ואנן[35]ניקו ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה דקתני וכן בגת מאי גת אי רשות היחיד תנינא אי רשות הרבים תנינא אלא לאו כרמלית רבא[26]אמר[27]וכן בגת לענין מעשר [Maas iv,4] [Er. 99b] [28]וכן אמר רב ששת וכן בגת לענין מעשר°דתנן שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן ופטור דברי רבי מאיר רבי אלעזר ברבי צדוק מחייב וחכמים אומרים על החמין חייב על הצונן פטור מפני שהוא מחזיר את המותר תנן לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה שמא ישכח ויצא מאי לאו[29]דתחובה לו בבגדו[30]לא דנקיט[31]ליה בידיה תא שמע לא יצא החייט במחטו התחובה לו בבגדו מאי לאו בערב שבת לא[32]כי תניא ההיא בשבת[33]והתניא לא יצא החייט במחטו התחובה[34]בבגדו בערב שבת עם חשכה הא מני רבי יהודה היא דאמר אומן דרך אומנותו חייב°דתניא לא יצא החייט במחטו התחובה לו [Sab.1…]

17 M +זו היא 18 M בין לק״ש בין לתי׳ 19 M הכא במאי עסקינן בעי׳ 20 P ההוא 21 P תני 22 P אליעזר 23 M אלא אם כן הכ׳ 24 M — מותר 25 B ניקום 26 P אומ׳ 27 M [+מאי]. 28 M — וכן...מעשר 29 M התח׳ 30 M + וש״מ גזרינן גזירה לגזירה 31 P לה 32 M —כ״ת ההיא 33 M ת״ש 34 M +לו.

solche, wie R. Šimôn b. Johaj und Genossen gelehrt, deren Berufszweig die Gesetzlehre ist, aber solche wie wir müssen sowol, um das Šemâ zu lesen, wie auch um das Gebet zu verrichten, unterbrechen. — Es wird ja aber gelehrt: Wie man nicht unterbricht, um das Gebet zu verrichten, so unterbreche man auch nicht, um das Šemâ zu lesen! — Was dort gelehrt wird, bezieht sich auf den Fall, wo man sich mit der Intercalation des Jahrs befasst. Denn R. Ada b. Ahaba sagte, auch lehrten es die Aeltesten zu Hagronja: R. Eleâzar b. Çadoq erzählte: Als wir uns in Jamnia mit der Intercalation des Jahrs beschäftigt haben, pflegten wir, weder um das Šemâ zu lesen, noch, um das Gebet zu verrichten, zu unterbrechen.

DER Schneider darf bei einbrechender Dunkelheit[1] nicht mit seiner Nadel ausgehen, er könnte vergessen und ausgehen[2]; ebenso nicht der Schreiber mit seinem Griffel. Man darf ferner bei Lampenlicht die Kleider vom Ungeziefer nicht reinigen, auch nicht lesen. Doch sagten sie, dass der Aufseher zusehen darf, wo die Schulkinder lesen, er selbst darf aber nicht lesen. Ebenso darf auch der Samenflussbehaftete nicht zusammen mit der Blutflussbehafteten speisen, weil dies zur Uebertretung führen könnte.

GEMARA. Dort wird gelehrt: Man darf, im privaten Gebiet stehend, nicht aus öffentlichem Gebiet trinken, im öffentlichen Gebiet stehend, nicht aus privatem Gebiet trinken, wenn man aber den Kopf und den grösseren Teil des Körpers nach dem Gebiet, wo man trinkt, hinübergebeugt hat, so ist es erlaubt. Ebenso bei einer Kelter. Sie stellten die Frage: Wie ist es bezüglich eines Vorraums? Abajje erwiderte: Das ist ja dasselbe. Rabba sagt: Bezüglich dessen selbst ist es ja nur eine rabbanitische Verordnung, sollen wir etwa zu dieser Verordnung noch eine zweite Verordnung hinzufügen?! Abajje sagte: Woher entnehme ich es? weil er lehrt: Ebenso bei einer Kelter; was für eine Kelter? wollte man sagen, ein Privatgebiet[3], so wurde es ja bereits gelehrt; wollte man sagen, ein öffentliches Gebiet, so wurde es ja ebenfalls gelehrt! vielmehr ist hier ein Vorraum gemeint. Raba sagte: Ebenso bei einer Kelter: bezüglich des Verzehntens. Ebenso sagt R. Šešeth: Ebenso bei einer Kelter: bezüglich des Verzehntens. Denn es wird gelehrt: Man darf den Wein über der Kelter gebeugt, zehntfrei trinken, ob gekochten oder kalten — Worte R. Meïrs; R. Eleâzar b. R. Çadaq verpflichtet zum Zehnt; die Weisen sagen: der gekochte ist zehntpflichtig, der kalte ist zehntfrei, weil man das Zurückbleibende in die Kelter giesst. — Es wird gelehrt: Der Schneider darf bei einbrechender Dunkelheit nicht mit seiner Nadel ausgehen, er könnte vergessen und ausgehen, wahrscheinlich auch, wenn sie in seinem Gewand steckt[4]?! — Nein, wo er sie in der Hand hält. Komme und höre: Der Schneider darf mit seiner Nadel, die in seinem Gewand steckt, nicht ausgehen, wahrscheinlich am Vorabend des Sabbaths?! — Nein, was hier gelehrt wird, bezieht sich nur auf den Sabbath. — Es wird ja aber gelehrt: Der Schneider darf am Vorabend des Sabbaths, bei einbrechender Dunkelheit, nicht mit seiner Nadel, die in seinem Gewand steckt, ausgehen?! — Hier wird die Ansicht R. Jehudas vertreten, welcher sagt: Der Handwerker ist, [wenn er einen Gegenstand] nach Art seines Handwerks hinausträgt, schuldig. Denn es wird gelehrt: Der Schneider darf nicht mit einer Nadel, die ihm im Gewand steckt, ausgehen, noch der Schreiner mit seinem Lineal an seinem Ohr, noch der Krämpler mit

1. Am Vorab. des Š.s. 2. Am Š.s. 3. 10 Handbreiten hoch. 4. Was nicht nach bibl. Gesetz, sondern nur nach rabb. Verordnung verboten ist, hieraus, dass man zu einer rabb. Verordnung eine zweite hinzufügt

בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה [35]שבאזנו ולא גרדי באירא שבאזנו ולא צבע בדוגמא [36]שבצוארו ולא שולחני בדינר שבאזנו ואם יצא פטור אבל אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אומן דרך אומנותו חייב ושאר כל אדם פטור תני חדא לא יצא הזב [37]בכיסו ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך לא יצא ואם יצא חייב חטאת [38]אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה אמר [39]ליה אביי אימור דשמעת ליה לרבי מאיר במידי דלאו היינו אורחיה במידי [40]דהיינו אורחיה מי שמעת ליה [41]דאי לא תימא הכי אלא מעתה הדיוט שחקק קב בבקעת בשבת לרבי מאיר הכי נמי [42]דלא מחייב אלא אמר רב המנונא לא קשיא כאן בזב בעל שתי ראיות כאן בזב בעל שליש [43]ראיות מאי שנא [44]זב בעל שתי ראיות דחייב דמיבעי ליה לבדיקה [44]זב בעל שליש נמי מיבעי ליה לספירה לא נצרכא אלא לבו ביום והא מיבעי ליה כדי שלא יטנפו כליו אמר רבי זירא האי תנא הוא דאמר כל

Hol 10a Me'il 14 — אצולי טינוף לא קא חשיב דתנן הכופה קערה על [45]הכותל אם

Fol. 12 — בשביל שתודח [46]הקערה הרי זה בכי יותן אם בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן מי דמי התם לא קא בעי להו להני משקין כלל הכא קא בעי להו להאי כיס לקבולי ביה זיבה הא לא דמיא אלא [47]לסיפא עריבה שירד דלף לתוכה מים הניתזין והנצפין אינן בכי יותן ושבתוכה הרי זה בכי יותן אלא אביי

Sab 73b — ורבא דאמרי תרוייהו לא קשיא הא רבי יהודה והא רבי שמעון[48]: תני דבי רבי ישמעאל יוצא אדם [49]בתפילין בערב

Jom 7b Men 36 — שבת עם חשיכה מאי טעמא כיון דאמר [50]רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה קל וחומר מציץ

Ex 28,38 — מה ציץ שאין בו אלא [51]אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד [52]שלא יסיח דעתו [53]ממנו תפילין שיש בהן [54]אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה הילכך מידכר דכיר להו: תניא חנניה

M 35 שבצוארו | M 36 שבאזנו | M 37 בכיס שלו | M 38 ... אר״י | M 39 אב׳ אימור דשמעינן | M 40 דאור׳ | M 41 וכ״ת הכי נמי אלא | M 42 דפטור | M 43 ראי׳ | M 44 — זב | P 45 כותל | M 46 הק׳ | M 47 להא נתנה תחת ארובה כדי שירד | M 48 + | האר״י דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר״ש דאמר פטור עליה] | M 49 בתפיליו | P 50 רבא | M 51 הז׳ | M 52 — שרא... | ממנו | P 53 מהן.

...dem ... an seinem Ohr, noch der Weber mit der Wolle an seinem Ohr, noch der Färber mit der Probe an seinem Hals, noch der Geldwechsler mit einem Denar an seinem Ohr; ist er ausgegangen, so ist er frei, von vornherein ist es aber verboten — Worte R. Meïrs. R. Jehuda sagt: der Handwerker ist, [wenn er einen Gegenstand] nach Art seines Handwerks trägt, schuldig, jeder Andere aber ist frei. Das Eine lehrt: Der Samenflussbehaftete darf nicht mit seinem Schutzbeutel ausgehen, ist er ausgegangen, so ist er frei, von vornherein aber ist es verboten; ein Anderes hingegen lehrt: Er darf nicht ausgehen, ist er aber ausgegangen, so ist er ein Sündopfer schuldig? R. Joseph erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine vertritt die Ansicht R. Meïrs, das Andere vertritt die Ansicht R. Jehudas. Abajje sprach zu ihm: Wo hast du R. Meïr dies sagen gehört? nur wenn die Gegenstände in ungewöhnlicher Weise getragen werden[1], hast du ihn etwa dies sagen gehört, wenn man einen Gegenstand in gewöhnlicher Weise trägt? denn wolltest du nicht so sagen[2], so wäre ja ein Laie, der am Šabbath eine Vertiefung mit einem Spahn gräbt, nach R. Meïr nicht schuldig? — Vielmehr, sagte R. Hamnuna, das ist kein Widerspruch, das Andere spricht von einem Samenflussbehafteten, der den Samenfluss zweimal bemerkt hat, das Erste spricht von einem Samenflussbehafteten, der den Samenfluss dreimal bemerkt hat. — Womit ist der Samenflussbehaftete, der den Samenfluss zweimal bemerkt hat, anders, dass er schuldig ist, weil er [den Schutzbeutel] zur Untersuchung[3] nötig hat: auch der Samenflussbehaftete, der den Samenfluss dreimal bemerkt hat, hat ihn ja nötig, um [die Reinheitstage] abzuzählen[4]! — Hier handelt es, wo er am selben Tag bemerkt hat. — Er braucht doch aber [den Schutzbeutel], damit seine Kleider nicht schmutzig werden? R. Zera erwiderte: Dieser Tanna ist der Ansicht, der Schutz vor Schmutz wird nicht in Betracht gezogen, denn es wird gelehrt: Wenn man eine Schüssel an die Wand[5] stellt, damit sie ausgespült werde, so ist sie dadurch für Unreinheit empfänglich[7], wenn aber, damit die Wand nicht beschädigt werde, so wird sie dadurch nicht für Unreinheit empfänglich. — Ist es denn aber gleich? dort hat er ja das Wasser selbst nicht nötig, hier aber hat er ja den Schutzbeutel selbst nötig, der den Fluss auffangen soll. Dies gleicht vielmehr dem Schlussfatz: Wenn in eine Mulde Regentraufe fiel, so macht das Wasser, das aus derselben herausspritzt oder überfliesst, für die Unreinheit nicht empfänglich, wol aber macht dies, das sich darin befindet[8]. — Vielmehr, sagten Abajje und Raba zugleich, das ist kein Widerspruch, das Eine vertritt die Ansicht R. Jehudas, das Andere die R. Šimʻons[9].

In der Schule R. Jišmaëls wurde gelehrt: Man darf am Vorabend des Šabbaths, bei einbrechender Dunkelheit mit Tephillin ausgehen. Aus welchem Grund? — Da Rabba b. R. Hona gesagt hat, dass man verpflichtet ist, die Tephillin zu jeder Zeit zu betasten — dies wird nämlich als Wichtiges von Geringem, vom Stirnblatt gefolgert. Das Stirnblatt enthielt nur einmal den Gottesnamen, dennoch heisst es: [10]*Beständig soll es auf seiner Stirn liegen*, dass er nämlich davon seine Gedanken nicht abwende, um wieviel mehr muss dies bei den Tephillin statt haben, die vielmal den Gottesnamen enthalten — so denkt man an sie. Es wird

---

1 Der ... trägt ... in der Hand, ... am Ohr. 2 Dass man in gew. Weise auch nach RM schuldig ... 3 ... und ist zur Darbringung eines Opfers verpflichtet. Vgl. Lev. Kap. 15. 4 Vgl. Lev 15,13 ... (Am ...) ... 6 Von der Wasser herabläuft. 7 Weil das Gesetz von Wird Wasser gethan (Lev. 11,38), hat ... 8 ... betreffende Stelle. Vgl. Tos. 9 Vgl. Sab 93b; s. auch Cod M. 10 Ex 28,38

אמר חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת: לא יפלה את כליו כו׳: איבעיא להו לא יפלה את כליו[54]ביום שמא יהרוג ורבי[55]אליעזר היא דתניא אמר רבי[55]אליעזר °ההורג כינה בשבת Sab.107b כאילו הורג גמל ולא יקרא לאור הנר שמא יטה או דילמא תרוייהו שמא יטה תא שמע אין פולין ואין קורין לאור הנר[56]מי אלימא ממתניתין[57]תא שמע °אין פולין לאור הנר ואין קורין ib.13b לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה[58]בן חזקיה בן[59]גרון שמע מינה דתרוייהו שמא יטה שמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו להבחין בין בגדו[60]לבגדי אשתו אמר רבא לא אמרן אלא דבני מחוזא אבל[61]דבני חקליתא מידע ידעי ודבני מחוזא נמי לא אמרן אלא דזקנות אבל דילדות מידע ידיעי: תנו רבנן אין פולין ברשות הרבים מפני הכבוד כיוצא בו אמר[62]רבי יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אין עושין אפיקטויזין ברשות הרבים מפני הכבוד: תנו רבנן °המפלה את Sab.17 כליו מולל וזורק ובלבד שלא יהרוג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול אמר רב הונא הלכה מולל וזורק וזהו כבודו ואפילו בחול רבה מקטע[63]לה ורב ששת מקטע[63]לה רבא שדי להו[64]לקנא דמיא אמר להו רב נחמן לבנתיה קטולן ואשמעינן לי קלא דסנוותי תניא °רבי שמעון בן אלעזר אומר ib. [65]אין הורגין את המאכולת בשבת דברי בית שמאי ובית הלל מתירין וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי[66]שמעון בן גמליאל אין[67]משדכין[68]את התינוקת לארס[69]ולא את התינוק ללמדו[70]ספר וללמדו אומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין חולין בשבת דברי בית שמאי ובית הלל מתירין: תנו רבנן הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק[71]ורפואה קרובה לבא ורבי מאיר אומר יכולה[72]היא שתרחם °רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל רבי Col.b יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל שבנא[73]איש ירושלם בכניסתו אומר שלום וביציאתו אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין ושבתו בשלום כמאן אזלא

M 54 ○ ביום ‖ M 55 אלעזר | M 56 מאי אולמיה ‖ M 57 + דתנן לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר [דאוקים לה ביום ה״נ ביום] ‖ M 58 ○ ב״ח ‖ M 59 גריון ‖ M 60 לבגד ‖ M 61 דחקל׳ ‖ B P 62 רב ‖ B 63 להו ‖ M 64 ללקנא ‖ M 65 + משום רבן [שמעון בן] גמליאל ‖ M 66 ○ שמ׳ בן ‖ M 67 + פוסקין צדקה על הציבור אפ׳ לישא יתום ויתומה ואין ‖ M 68 על ‖ M 69 ועל ‖ M 70 תורה ‖ B 71 ורפואה ‖ M 72 — היא ‖ M 73 היה בירו׳.

gelehrt: Ḥananja sagt: Man muss am Vorabend des Šabbaths, bei einbrechender Dunkelheit, seine Kleider untersuchen.[1] R. Joseph sagte: Bedeutende Halakhoth hat das Šabbathgesetz.

Man darf ferner nicht die Kleider &c. Sie richteten die Frage: Ist es auch am Tag verboten, die Kleider vom Ungeziefer zu reinigen, und zwar, weil man töten könnte, somit wird hier R. Eliêzer vertreten sein, denn es wird gelehrt: Wenn man am Šabbath eine Laus tötet, ist es ebenso, als hätte man ein Kamel getötet, und man darf vor einer Lampe nicht lesen, weil man sie zu sich neigen könnte, oder sind beide verboten, weil man [die Lampe zu sich] neigen könnte. Komme und höre: Man darf weder die Kleider vom Ungeziefer reinigen, noch lesen vor einer Lampe. Ist dies etwa deutlicher als unsere Mišnah?! — Komme und höre: Man darf weder die Kleider vom Ungeziefer vor einer Lampe reinigen, noch vor einer Lampe lesen; das gehört zu den Halakhoth, die man im Söller des Ḥananja b. Ḥizqija b. Garon angeordnet hat. Schliesse hieraus, dass Beides deswegen verboten ist, weil man die Lampe zu sich neigen könnte. Schliesse dies hieraus. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Selbst nachzusehen, ob es sein Gewand ist, oder das seiner Frau [ist ebenfalls verboten]. Raba sagte: Dies ist nur bei den Gewändern der Städter der Fall, die der Landleute aber erkennt man; und bei denen der Städter ist es auch nur bei solchen von Erwachsenen, aber die von jungen Leuten erkennt man.

Die Rabbanan lehrten: Man darf des Anstands wegen auf öffentlichem Gebiet die Kleider vom Ungeziefer nicht reinigen. Aehnlich sagte auch R. Jehuda, manche sagen, R. Neḥemja: Man darf des Anstands wegen auf öffentlichem Gebiet kein Brechmittel bereiten.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand seine Kleider vom Ungeziefer reinigt, so zerreibe er es und werfe fort, nicht aber darf er es töten; Abba Šaûl sagt: man nehme und werfe es fort, nicht aber darf man es zerreiben. R. Hona sagte: Die Halakha ist, man zerreibe es und werfe fort; dies ist anständig, selbst am Wochentag. Rabba pflegte es zu töten, auch R. Šešeth pflegte es zu töten. Raba pflegte es in ein Becken mit Wasser zu werfen. R. Naḥman sprach zu seinen Töchtern: Tötet sie und lasset mich die Stimme der Ekligen hören. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagt. Man darf die Laus am Šabbath nicht töten — Worte der Schule Šammajs, die Schule Hillels erlaubt dies. Gleichfalls sagt R. Šimôn b. Eleâzer im Namen des R. Šimôn b. Gamaliël Man darf am Šabbath weder eine Verlobung kleiner Kinder vermitteln, noch einen Knaben zum Lernen der Gesetzlehre oder eines Handwerks veranlassen, noch Leidtragende trösten, noch Kranke besuchen — Worte der Schule Šammajs, die Schule Hillels erlaubt dies.

Die Rabbanan lehrten: Wer bei einem Kranken zu Besuch kommt, spreche: Es ist Sabbath, man darf nicht klagen, die Genesung wird bald eintreten. R. Meïr sagt: Er kann Erbarmen veranlassen. R. Jehuda sagt: Gott möge sich deiner und aller Kranken Jisraëls erbarmen. R. Jose sagt: Gott möge sich deiner unter allen Kranken Jisraëls erbarmen. Šebna aus Jerušalem pflegte bei seinem Kommen zu sagen: Friede; bei seinem Gehen: Es ist Šabbath, man darf nicht klagen, die Genesung wird bald eintreten, seine Barmherzigkeit ist gross, feiert euren Šabbath in Frieden. Wessen Ansicht vertritt die Lehre des R. Ḥanina, dass nämlich

1. Und die Taschen entleeren.

[illegible]

Auch nicht vor Lampenlicht lesen. [illegible] *Der Herr wird ihn auf dem Siechbett unterstützen.* [illegible]

neigen. Einst las er und war im Begriff, die Lampe [illegible] die Worte der Weisen, dass man nämlich vor Lampen[illegible] da schrieb er in sein Buch: Ich, [illegible] wenn das Heiligtum erbaut sein [illegible] R. Jišmaél b. Elišá, der sich [illegible] Das Eine lehrt, der Tischdiener darf vor Lampen[illegible] Andere lehrt, dass er nicht besichtigen darf! — [illegible] das Andere, bei einem zeitweiligen Tisch[illegible] ständigen Tischdiener. Dennoch ist es kein [illegible] die Frage: Wie [illegible] Rabh erwiderte: Die Halakha ist [dass

הא דאמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כמאן כרבי יוסי ואמר רבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפיחה זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא יפקדינך לשלם היכי עביד הכי והאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ואמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו דאמר רב ענן אמר רב מנין ששכינה סועד את החולה שנאמר ה׳ יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה שנאמר ה׳ יסעדנו על ערש דוי ואמר רבא אמר רבין מנין שהקדוש ברוך הוא זן את החולה שנאמר ה׳ יסעדנו על ערש דוי: ולא יקרא לאור הנר: אמר רבא אפילו גבוה שתי קומות ואפילו שתי מרדעות ואפילו עשרה בתים זה על גב זה חד הוא דלא ליקרי הא תרי שפיר דמי והתניא לא אחד ולא שנים אמר רבי אלעזר לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים אמר רב הונא ובמדורה אפילו עשרה בני אדם אסור אמר רבא אם אדם חשוב הוא מותר מיתיבי לא יקרא לאור הנר שמא יטה אמר רבי ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם אחת קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר רבי נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה אמר רבי אבא שאני רבי ישמעאל בן אלישע הואיל ומשים עצמו על דברי תורה כהדיוט תני חדא שמש בודק כוסות וקערות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק לא קשיא כאן בשמש קבוע כאן בשמש שאינו קבוע ואיבעית אימא הא והא בשמש קבוע ולא קשיא הא במשחא והא בנפטא: איבעיא להו שמש שאינו קבוע במשחא מהו אמר רב הלכה ואין מורין כן רבי ירמיה

74 M התניא מי 75 [illegible] אליעזר 76 B [illegible] המקום 77 M [illegible] ויה המ 78 M [illegible] לפי 79 M אמי 80 M שהקב ה סועד 81 B כפפר 81 M מרי 82 M [illegible] א ר אבין א רב מנין שהקב ה סועד את החולה שנ׳ ה׳ יסעדנו על ערש דוי 83 M ר׳ אמי א רב 84 B רבה 85 M + לא יקרא 86 M קרי 87 P בשתי 88 M [illegible] 89 M שמא יטה ר׳ 90 M − קריתי.

אמר[91] הלכה ומורין כן רבי ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי קם שמעיה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה[92]דביתהו ומר לא עביד הכי אמר[93]לה שבקיה כרביה סבירא ליה: באמית אמרו החזן כו׳: והאמרת[94] רישא רואה מאי לאו לקרות לא לסדר ראשי[95] פרשיותיו וכן אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי [96]פרשיותיו וכולה פרשה לא °מיתיבי (ol.13 / tSab.1) °רבן שמעון בן גמליאל אומר התינוקות של בית רבן[97]היו מסדרין [98]פרשיות וקורין לאור הנר איבעית אימא ראשי [96]פרשיותיו ואיבעית אימא שאני תינוקות [99]הואיל ואימת רבן עליהן ולא אתי לאצלויי: כיוצא בו לא יאכל הזב: °תניא (ib.) רבי שמעון בן אלעזר אומר בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל שלא שנינו לא יאכל הטהור עם[1]הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ [2]שמא ירגילנו אצלו וכי מרגילו אצלו מאי הוי אלא אימא שמא יאכילנו דברים טמאין אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל אמר אביי גזירה שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנין ורבא אמר °רוב עמי הארץ מעשרין [3]הן אלא (ab.23a / el 24a / ʾit 01b / lec 35b / en.31a) שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דברים טמאין בימי טהרתו: איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו אמר [4]רב [5]יוסף תא שמע °העוף עולה עם הגבינה על (l 104b / Ed.v,2) השלחן ואינו נאכל דברי בית שמאי ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל שאני התם דליכא דיעות הכי נמי מסתברא דהיכא דאיכא דיעות[6]שאני דקתני סיפא °רבן שמעון בן גמליאל אומר (ul.107b) שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה[7]אוכל בשר וזה [7]אוכל גבינה ואין חוששין ולאו אתמר עלה °אמר רב חנין בר אמי (ib.) [8]אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה[9]אסורים והכא נמי מכירין זה את זה נינהו הכי השתא התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי [10]איכא דאמרי תא שמע רבן שמעון בן גמליאל אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה [11]ואתמר

91 B + בר אבא 92 P דביתיה 93 P ליה 94 M — והא׳...וכן
95 P — ראשי 96 M פרשיות 97 M — היו | 98 M פרשיותיהן
לאור 99 M דאימת | 1 M הטמא 2 M — שמא...אימא 3 P —
הן 4 P רבי 5 M יהודה 6 P שני 7 M — אוכל | 8 M — א״ש
9 M אסור 10 M ○ איכא...ואיכא שינוי 11 M [+ ואין חוששין].

es erlaubt ist.] man entscheidet aber nicht so. R. Jirmeja sagte: So ist die Halakha und so entscheidet man auch. R. Jirmeja b. Abba war bei R. Asi anwesend. — Da kam sein Diener und beleuchtete etwas vor der Lampe. Darauf sprach seine Frau zu ihm: Der Herr aber thut dies nicht! Jener erwiderte: Lass ihn, er ist der Ansicht seines Herrn.

Doch sagten sie, dass der Aufseher etc. Du sagtest im Anfangsatz „zusehen", wahrscheinlich doch, um zu lesen?! — Nein, um sich die Abschnittsanfänge einzuprägen[1]. Ebenso sagte Rabba b. Šemuel: Er darf sich aber die Abschnittsanfänge[2] einprägen. — Den ganzen Abschnitt aber nicht? dagegen ist einzuwenden: R. Šimôn b. Gamaliël sagt: Schulkinder dürfen sich vor einer Lampe die Abschnitte einprägen und lesen. — Wenn du willst, sage ich: nur die Abschnittsanfänge; wenn du aber willst, sage ich: anders ist es bei Schulkindern, da sie vor ihrem Lehrer fürchten, so werden sie [die Lampe] nicht neigen.

Ebenso darf der Samenflussbehaftete nicht speisen. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Komme und siehe, wie sehr die Reinheit in Jisraël verbreitet war: es wird nicht gelehrt: der Reine darf nicht zusammen mit der Unreinen speisen, sondern: der Samenflussbehaftete darf nicht zusammen mit der Blutflussbehafteten speisen, weil dies zur Uebertretung führen könnte. Ebenso darf ein Pharisäer, der samenflussbehaftet ist, nicht mit einem Mann aus dem gemeinen Volk, der samenflussbehaftet ist, zusammen speisen, weil er ihn an sich gewöhnen könnte. — Was ist denn aber dabei, wenn er ihn an sich gewöhnt?! — Sage vielmehr: er könnte ihn zum Essen unreiner Speisen verleiten. — Aber isst denn der samenflussbehaftete Pharisäer keine unreinen Speisen[4]?! — Abaje erwiderte: Das ist eine Verordnung, damit er ihn nicht [rituell] unzubereitete[5] Gegenstände essen lasse. Raba sagte: Die Mehrheit der Leute aus dem gemeinen Volk entrichtet zwar wol die Zehnte, aber[6], wenn er ihn an sich gewöhnt, könnte ihm dieser auch in der Zeit, wo er rein ist, unreine Speisen zu essen geben.

Sie richteten die Frage: Darf die Menstruierende zusammen mit ihrem Mann schlafen, wenn sie beide ihre Gewänder anhaben? R. Joseph erwiderte: Komme und höre: Geflügel darf mit Käse auf einen Tisch aufgetragen werden, darf aber mit ihm zusammen nicht gegessen werden — Worte der Schule Šammajs; die Schule Hillels sagt: Weder dürfen sie zusammen aufgetragen, noch zusammen gegessen werden. — Anders ist es hier, es sind ja nicht mehrere Personen vorhanden. — So ist es auch anzunehmen, dass es nämlich anders ist, wo mehrere Personen da sind; denn im Schlussfatz wird gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliël sagt: Zwei Gäste dürfen an einem Tisch, der eine Fleisch und der andere Käse, speisen und haben nichts zu befürchten. — Ist etwa hierüber nicht gelehrt worden: R. Ḥanin b. Ami sagte im Namen Šemuëls: Dies hat nur statt, wo sie sich gegenseitig nicht kennen, wo sie sich aber gegenseitig kennen, ist es verboten?! und hier kennen sie sich ja gegenseitig! — Ist es denn gleich?! dort sind es zwar verschiedene Personen, aber eine Veränderung ist nicht vorhanden, hier aber sind es verschiedene Personen, auch ist eine Veränderung[7] vorhanden. Manche sagen: Komme und höre: R. Simôn b. Gamaliël sagt: Zwei Gäste dürfen an einem Tisch, der eine Fleisch und der andere Käse speisen; hierüber

1. Dieser Satz giebt keinen Sinn, fehlt in M. 2. Damit ihm diese beim Vorlesen aus der Gesetzrolle geläufig seien. Das היו ist zu streichen, fehlt auch in M; vgl. auch Tos. 4. Sie werden ja durch seine Berührung unrein. 5. Speisen, von denen die kohenit. u. levit. Abgaben nicht entrichtet wurden. 6. Deshalb darf er mit ihm nicht speisen. 7. Sie schlafen ja mit den Kleidern.

ist gelehrt worden. R. Hanin b. Ami sagte im Namen Semuels: Dies hat nur statt, wo sie sich gegenseitig nicht kennen, wo sie sich aber gegenseitig kennen, ist es verboten; und hier kennen sie sich ja gegenseitig. — Dort sind es zwar verschiedene Personen, eine Veränderung ist aber nicht vorhanden, hier aber sind es verschiedene Personen, auch ist eine Veränderung vorhanden. — Komme und höre: Der Samenflussbehaftete darf nicht zusammen mit der Blutflussbehafteten speisen, weil dies zu einer Uebertretung führen könnte. — Auch hier sind es zwar verschiedene Personen, eine Veränderung ist aber nicht vorhanden. — Komme und höre: [1]*Der nicht auf den Bergen isst und seine Augen nicht zu den Götzen des Hauses Jisraël erhebt, das Weib seines Nächsten nicht verunreinigt und einem menstruierenden Weib nicht naht.* Die menstruierende Frau wird also der Frau eines Nächsten gleich gestellt: wie es mit der Frau eines Nächsten, auch wenn jeder seine Kleider an hat, [zu schlafen] verboten ist, ebenso ist es mit seiner menstruierenden Frau verboten, auch wenn beide ihre Gewänder an haben. Schliesse dies hieraus. — Er streitet aber gegen R. Pedath. R. Pedath sagte nämlich, dass die Gesetzlehre nur den Beischlaf verboten hat, wie es heisst: [2]*Keiner darf seiner Blutsverwandten nahen, ihre Scham zu entblössen.* Ula pflegte, wenn er aus dem Lehrhaus heimkehrte, seine Schwestern auf die Brust — nach anderen: die Hände — zu küssen. Er befindet sich also mit sich selbst in Widerspruch, denn Ula sagte, dass jede Annäherung verboten ist, denn: weiter, weiter, — sagen wir zum Naziräer, — herum, herum, dem Weinberg nähere dich nicht.

In der Schule des Elijahu wurde gelehrt: Es ereignete sich einst, dass ein Jünger viel gelernt und viel gelesen, auch viel Umgang mit Schriftgelehrten gepflegt hat, und dennoch in der Hälfte seines Lebensalters starb. Da nahm dessen Frau seine Tephillin und brachte sie nach den Bethäusern und nach den Lehrhäusern, und sprach zu ihnen[3]: Es heisst in der Gesetzlehre: [4]*Denn sie ist dein Leben und die Erlängerung deiner Tage;* warum ist nun mein Mann in der Hälfte seines Lebensalters gestorben, der ja viel gelernt und viel gelesen, auch viel Umgang mit Schriftgelehrten gepflegt hat? Es war aber niemand, der ihr erwidern konnte. Einst weilte ich bei ihr, und sie erzählte mir die ganze Begebenheit. Da fragte ich sie: Meine Tochter, wie hat er sich zu dir während der Tage deiner Menstruation benommen? — Sie erwiderte: Bewahre, selbst mit dem kleinen Finger hat er mich nicht berührt. — Wie hat er sich zu dir während der Tage deiner weissen Kleidung[5] benommen? — Er ass mit mir, trank mit mir und schlief mit mir bei Berührung des Leibes, doch kam ihm jene Sache nicht in den Sinn. Darauf sprach ich zu ihr: Gebenedeiet sei Gott, der ihn getötet hat, weil er die Gesetzlehre nicht hoch geachtet hat, denn die Gesetzlehre sagt: [6]*Du darfst einem Weib während ihrer Unreinheit nicht nahen.* Als R. Dimi kam, erzählte er: Es war nur in einem Bett gewesen. Im Westen sagten sie, dass R. Jiçhaq b. Joseph erzählt hat, eine Schürze habe sie von einander getrennt.

עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור והני נמי מכירין זה את זה נינהו התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעה ואיכא שינוי תא שמע[12]לא יאכל הזב עם הזבה[13]משום הרגל עבירה הכא נמי דיעות איכא שינוי ליכא[14]תא שמע °אל (Ez 18,6)
ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא קרב מקיש[15]אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור[16]שמע מינה
°ופליגא דרבי פדת דאמר רבי פדת לא אסרה תורה אלא (Az 17a)
קורבה של גילוי עריות בלבד שנאמר °איש איש אל כל שאר (Lev 18,6)
בשרו לא תקרבו לגלות ערוה °עולא כי הוי אתי מבי רב[17]הוה (Az 17a)
מנשק להו לאחוותיה אבי[18]חדייהו ואמרי לה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא אפילו שום קורבה[19]אסור
משום לך לך[20]אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב: (Pes 40b; Bm 92a)
[21]תנא דבי אליהו מעשה[22]בתלמיד אחד ששנה הרבה וקרא הרבה (Az 17a; 58b; 59a)
ושמש תלמידי חכמים הרבה ומת בחצי ימיו והיתה אשתו (Jab 49b)
נוטלת תפיליו ומחזירתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות[23]ואמרה
להם כתיב בתורה °כי היא חייך וארך ימיך בעלי ששנה הרבה (Dt 30,20)
וקרא הרבה °ושמש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי (Col. b)
ימיו ולא היה[24]אדם[25]מחזירה דבר פעם אחת נתארחתי אצלה[26]והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך אמרה לי חס ושלום אפילו באצבע קטנה לא נגע[27]בימי לבוניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר[28]ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה[29]ברוך המקום שהרגו[30]שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה
תורה ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב כי אתא רב דימי (Lev 18,19)
אמר[31]מטה חדא הואי במערבא אמרי[32]אמר רב יצחק בר יוסף סינר[33]מפסיק בינו לבינה:

iv אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה[34]בן[35]גרון שעלו לבקרו נמנו ורבו בית שמאי על

M 12 +כיו״ב M 13 מפני M 14 +[הכא איכא דיעות ואיכא שינוי P 15 אשת B אשה M 16 ש״מ M 17 הוה B 18 דדייהו M 19 +בעולם M 20 אמרין B 21 תני M 22 באדם B 23 ואמרה M 24 [+שם] M 25 שהחזי V שמה M 26 והיתה . מאורע V 27 + בי M 28 אבל לא עלה על דעתו ד״א M 29 + בתי M 30 שהרי לא M 31 +[ואמרי רה] במתניתא תנא M 32 [וא״ל ר M 33 +היה B 34 +בן חזקיה M 35 גריון:

UND diese gehören zu den Halakhoth, die man im Söller des Ḥananja [b. Ḥizqija] b. Goron festgesetzt hat, als sie ihn besuchten; sie stimmten ab und die Schule Śammajs war zahlreicher als die

1 Ez. 18,6. 2 Lev. 18,6. [illegible] 5 Die Reinigungstage nach der Menstruation, während welcher [illegible]

בית הלל ושמונה עשר דברים גזרו בו ביום:

גמרא. אמר ליה אביי לרב יוסף אלו תנן או ואלו תנן ואלו תנן הני דאמרן או[36]אלו תנן [37]דבעינן למימר קמן תא שמע אין °פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן[38]חזקיה בן[39]גרון שמע מינה [40]ואלו תנן שמע מינה: תנו רבנן מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה[41]וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רבן שמעון בן גמליאל אף אנו מחבבין את הצרות [42]אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין דבר אחר אין שוטה נפגע דבר אחר אין בשר המת מרגיש באיזמל איני °והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר °אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל אמר רב יהודה [43]אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן[44]חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה [45]העלו לו שלש מאות גרבי שמן וישב בעלייה [46]ודרשן: ושמונה עשר דבר גזרו: מאי נינהו שמנה עשר דבר דתנן °אלו פוסלין את התרומה האוכל °אוכל ראשון [47]והאוכל [48]אוכל שני והשותה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו [49]שלשת לוגין מים שאובין והספר והידים והטבול יום [50]והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני מפסל פסילי טמויי °לא מטמו אמר רבה בר בר חנה [51]רבי יהושע היא דתנן °רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון ואוכל [52]אוכל שני שני אוכל שלישי שלישי רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני שלישי שני לקודש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה אוכל[52]אוכל ראשון ואוכל[52]אוכל שני מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה דזמנין דאכיל אוכלין טמאין ושקיל

Margin references: Sab 12a; Ber 18b; Sab.152a; Ij.14,22; Hg 13b; Men 45a; Zab.v,12; Git 10a; Pes.19b; Fol.14; Sab.30a; Hol.33b; Th II.2

M 36 דילמא + ‖ M 37 הני + ‖ P 38 הלקיה. M - חז׳ בן ‖ M 39 גריון ‖ M 40 ○ ואלו..מינה ‖ B 41 + בן חזקיה ‖ M 42 ואם באנו ‖ M 43 א ר -- ‖ P 44 הלקיה ‖ M 45 העלה יש׳ ‖ M 46 ודרש [+ נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים כה׳ הוא דלא אכלי הא יש׳ אכלי אלא מידי דהוה אה-את העוף ס ד אמינא שאר נבילות נמי אכלי קמ ל ‖ M 47 ואו׳ ‖ P M 48 אוכל ‖ B 49 שלשה ‖ P 50 והאוכל ‖ M 51 + א״ר וחנן, ‖ M 52 — אוכל.

Schule Hillels vertreten. **Achtzehn Verordnungen wurden an diesem Tag beschlossen.**

GEMARA. Abajje sprach zu R. Joseph: Heisst es «diese», oder «und diese»? heisst es «und diese», so sind die vorher genannten gemeint, heisst es «diese», so sind die weiter folgenden gemeint. — Komme und höre: Man darf vor einer Lampe weder die Kleider von Ungeziefer reinigen, noch lesen, und diese gehören zu den Halakhoth, die man im Söller des Hananja b. Hizqija b. Goron festgesetzt hat. Schliesse hieraus, dass es «und diese» heisst. Schliesse hieraus.

Die Rabbanan lehrten: Wer hat die «Fastenrolle» geschrieben? — Man sagt, Hananja und seine Genossenschaft, weil sie [die Erinnerung an] die Drangsale geliebt haben. R. Šimòn b. Gamalièl sprach: Auch wir lieben [die Erinnerung an] die Drangsale, was sollen wir aber thun, wollten wir sie aufzeichnen, so würden wir es nicht vermögen. Oder: der Blödsinnige wird nicht geplagt[1], oder: das Fleisch des Toten spürt das Messer nicht. — Dem ist ja aber nicht so! R. Jiçḥaq sagte doch: Schmerzend ist das Gewürm für den Toten, wie die Nadel in das lebendige Fleisch, denn es heisst [2]*Weil er das Fleisch an sich trägt, muss er Schmerzen haben, und weil seine Seele noch bei ihm ist, muss er Leid tragen.* — Sage vielmehr so: das abgestorbene Fleisch des Lebendigen spürt das Messer nicht. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Fürwahr, jenes Manns soll zum Guten gedacht werden, nämlich Hananja b. Hizqijas; wenn nicht er, so wäre das Buch Jeḥezqeël versteckt worden, weil seine Worte den Worten der Gesetzlehre widersprechen. Was that er? — er setzte sich in den Söller, wo man ihm dreihundert Mass Oel brachte, und erklärte sie.

Achtzehn Verordnungen wurden beschlossen. Welche sind diese achtzehn Verordnungen? Es wird gelehrt: Folgende machen die Hebe unbrauchbar: Wer eine erstverunreinigte[3] Speise isst, wer eine zweitverunreinigte Speise isst, wer unreine Getränke trinkt, wer seinen Kopf und den grösseren Teil seines Körpers in geschöpftes Wasser untergetaucht hat[4], der Reine, dem man auf den Kopf und den grösseren Teil seines Körpers drei Log geschöpftes Wasser gegossen hat, ein Buch [aus der heiligen Schrift, ungewaschene] Hände, wer am selben Tag ein Reinigungsbad genommen hat[5], Speisen und Gefässe, die durch Flüssigkeit unrein geworden sind. Wer lehrt, dass derjenige, der erstverunreinigte oder zweitverunreinigte Speisen isst, wol [die Hebe] unbrauchbar macht, sie aber nicht verunreinigt? Rabba b. Bar Hana erwiderte: Hier wird die Ansicht R. Jehošuâs vertreten; denn es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt: Wer eine erstverunreinigte Speise isst, tritt in den Grad des Erstverunreinigten, wer eine zweitverunreinigte Speise isst, tritt in den Grad des Zweitverunreinigten[6] und wer eine drittverunreinigte Speise isst, tritt in den Grad des Drittverunreinigten[7]. R. Jehošuâ sagt: Wer erstverunreinigte oder zweitverunreinigte Speisen isst, tritt in den Grad des Zweitverunreinigten, wer drittverunreinigte Speisen isst, tritt bezüglich heiliger Speisen in den Grad des Zweitverunreinigten, nicht aber bezüglich der Hebe. Dies[8] kann bei Profanem, das in Reinheit der Hebe bereitet wird, statttfinden. — Weshalb haben die Rabbanan bei einem, der erstverunreinigte Speise und bei einem der zweitverunreinigte Speise gegessen hat, Unreinheit angeordnet? — Weil es vorkommen kann, dass man unreine Speisen gegessen hat, und darauf Getränke

1. D. h. die Abhörtung macht [illegible] 2. Ij. 14,22. 3. Vgl. oben S. [illegible] Note [illegible] 4. Nachdem [illegible] ein Reinigungsbad genommen hat. 5. Ohne den Sonnenuntergang abgewartet zu haben. 6. Er macht die Hebe unbrauchbar, verunreinigt sie [illegible] 7. Er macht nur die Speisen unbrauchbar. 8. [illegible] Drittverunreinigtes bei Profanem.

משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו שיתה משקין טמאין מאי טעמא גזרו בית רבנן טומאה הומנין דשתי משקין טמאין ושקיל אוכלין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו הייני הך מהו דתימא הא שכיחא והא לא שכיחא קמשמע לן והבא ראשו ורובו במים שאובין מאי טעמא גזרו בית רבנן טומאה אמר רב ביבי אמר רב אסי שבתחלה היו טובלין במי מערות מכונסין וסרוחין והיו נותנין עליהן מים שאובין התחילו ועשאום קבע גזרו עליהם טומאה מאי קבע אמר אביי שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין אמר ליה רבא מאי נפקא מינה הא קא טבלי ברנך אלא אמר רבא שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין מאי טעמא גזרו בית רבנן טומאה דאי לא הא לא קיימא הא יספר מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה אמר רב משרשיא שבתחלה היו מצניעין את אוכלין דתרומה אצל ספר תורה ואמרו האי קדש והאי קדש כיון דקחזו דקאתו לידי פסידא גזרו ביה רבנן טומאה והידים מפני שהידים עסקניות הן תנא אף ידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דרבי פרנך דאמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום ערום סלקא דעתך אלא אמר רבי זירא ערום בלא מצות בלא מצות סלקא דעתך אלא אימא ערום בלא אותה מצוה הי גזור ברישא אילימא הא גזור ברישא כיון דהך גזור ברישא הא תו למה לי אלא הך גזור ברישא והדר גזור בכולהו ידים וטבול יום טבול יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר ספי מכאן טבול יום והאוכלין שנטמאו במשקין במשקין דמאי אילימא במשקין הבאין מחמת שרץ דאורייתא נינהו דכתיב וכל משקה אשר ישתה אלא במשקין הבאין מחמת ידים וגזרה משום משקין הבאין מחמת שרץ והכלים שנטמאו במשקין כלים דאיטמאו במשקין דמאי אילימא במשקין הזב דאורייתא נינהו

spruchs R. Parnakhs, R. Parnakh sagte nämlich im … anfasst, wird entblösst begraben. — Entblösst begraben?

Lv.15,8 Nid.55b דכתיב °וכי ירוק הזב בטהור °מה שביד טהור טמאתי לך אלא
במשקין הבאין מחמת שרץ וגזירה משום משקין דזב: וידים
תלמידי שמאי והלל גזור דתניא [68]יוסי בן
יועזר איש צרידה [68]ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה
Sab.16b על ארץ העמים ועל כלי זכוכית °שמעון בן שטח תיקן כתובה
לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות שמאי והלל גזרו טומאה
על הידים וכי תימא שמאי וסיעתו [69]הלל וסיעתו והאמר רב
יהודה אמר שמואל שמונה עשר דבר גזרו ובשמונה עשר
[70]נחלקו ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא בשלשה מקומות
Sab.15b [71]דאמר רב הונא °בשלשה מקומות נחלקו[72] ותו לא וכי תימא
ib. אתו אינהו גזור לתלות ואתו תלמידייהו וגזרו לשרוף °והאמר
אילפא ידים תחלת גזירתן לשריפה אלא אתו אינהו גזור ולא
קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזרו וקבלו מנייהו ואכתי שלמה
Er.21b גזר °דאמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה
Pr.23,15 עירובין[73] ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה °בני אם חכם לבך
ib.27,11 ישמח לבי גם אני [74]°חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר
Fol.15 [75]אתא °שלמה גזר לקדשים ואתו אינהו וגזור אף לתרומה:
גופא אמר רב יהודה אמר שמואל [76]שמונה עשר [70]גזרו
ובשמונה עשר נחלקו והתניא הושוו בו ביום נחלקו ולמחר
[77]הושוו: גופא אמר רב הונא בשלשה מקומות נחלקו שמאי
Ed.i,2 והלל °שמאי אומר מקב חלה והלל אומר מקביים וחכמים
אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה [78]חייב
בחלה משהגדילו המדות אמרו [79]חמשת רבעים קמח חייבין
בחלה רבי יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבין ואידך
Ed.i,3 Ber.47a °הלל אומר מלא הין מים שאובים פוסלים את המקוה °שחייב
אדם לומר בלשון רבו שמאי אומר תשעה קבין וחכמים אומרים
לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדיים משער
[80]האשפה שבירושלם והעידו משום שמעיה ואבטליון
ששלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה וקיימו חכמים

M 68 יוסף, ויוסף B 69 וה׳ M 70 +דבר M 71 +בלבד, M 72
+הו״ש M 73 -- ונ״י [וידים] M 74 + ואומר M 75 [+אלא]
P 76 בי״ח | M 77 +חזרו ו M 78 חייבין. P חיי׳ M 79 +חכמים;
M 80 האשפות.

ist diese ja auch nach biblischem Gesetz verunreinigend! denn es heisst: [1]*Wenn der Samenflussbehaftete auf einen Reinen ausspeit*: Alles, was sich in der Hand des Reinen befindet, habe ich dir als unrein erklärt. — Vielmehr, durch Flüssigkeit, die durch ein Kriechtier unrein geworden ist, und zwar ist dies eine Anordnung mit Rücksicht auf die Flüssigkeit eines Samenflussbehafteten.

Haben denn aber die Schüler von Šammaj und Hillel die [Unreinheit der] Hände angeordnet? dies haben ja Šammaj und Hillel selbst angeordnet! denn es wird gelehrt: Jose b. Joëzer aus Çereda und Jose b. Johanan aus Jerušalem haben bei den Ländern der nichtjüdischen Völker und bei Glasgefässen Unreinheit angeordnet[2]. Simòn b. Šataḥ hat eine Morgengabe für die Frau[3] und Verunreinigungsfähigkeit bei Metallgefässen angeordnet. Šammaj und Hillel haben Unreinheit bei den Händen angeordnet. Wolltest du aber sagen, hier sei Šammaj mit seiner Schule und Hillel mit seiner Schule gemeint, so sagte ja R. Jehuda im Namen Šemuëls: Achtzehn Dinge ordneten sie an, und in achtzehn Dingen waren sie streitig, während Šammaj und Hillel nur an drei Stellen streitig waren! denn R. Hona sagte: An drei Stellen waren sie streitig, mehr aber nicht. Wolltest du aber sagen, dass sie selbst nur eine zweifelhafte Unreinheit[4] angeordnet haben, worauf ihre Schüler auftraten, und auch das Verbrennen anordneten, so sagte ja Ilpha: Bei der Unreinheit der Hände wurde von vornherein das Verbrennen angeordnet! — Vielmehr, zuerst traten sie selbst auf und ordneten dies an, jedoch wurde es nicht angenommen, nachher traten ihre Schüler auf und ordneten es wieder an, und es wurde auch angenommen. — Aber dies hat ja bereits Šelomoh angeordnet! denn R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Zur Zeit, da Šelomoh den Èrub und das Händewaschen angeordnet hat, ertönte ein Widerhall und sprach: [5]*Mein Sohn, wenn dein Herz weise wird, bin auch ich in meinem Herzen fröhlich.* [6]*Sei weise, mein Sohn, und erfreue mein Herz, damit ich dem, der mich schmäht, Rede stehen kann.* — Šelomoh hat dies nur hinsichtlich der heiligen Speisen angeordnet, darauf traten jene auf und ordneten es auch hinsichtlich der Hebe an.

Der Text. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Achtzehn Dinge ordneten sie an, und in achtzehn Dingen waren sie streitig. — Es wird ja aber gelehrt: sie waren einig! — An dem einen Tage waren sie streitig, und Tags darauf wurden sie einig.

Der Text. R. Hona sagte: An drei Stellen sind Šammaj und Hillel streitig: Šammaj sagt: die Teighebe wird von einem Kab entrichtet, Hillel sagt: von zwei Kab, die Weisen aber sagen: weder wie dieser, noch wie jener, vielmehr ist man bei anderthalb Kab zur Teighebe verpflichtet. Als die Masse grösser wurden, sagten sie: Bei fünf Viertelkab Mehl ist man zur Teighebe verpflichtet; R. Jose sagt: bei fünf ist man noch frei, bei fünf und einem Ueberschuss ist man verpflichtet. Das Zweite: Hillel sagt: ein Hin geschöpftes Wasser macht das Reinigungsbad unbrauchbar — weil man verpflichtet ist, die Redeweise seines Lehrers zu gebrauchen[7] —; Šammaj sagt: neun Kab; die Weisen aber sagen: weder wie dieser, noch wie jener. Als darauf zwei Weber vom Mistthor zu Jerušalem gekommen sind, und im Namen von Šmàja und Ptolion bezeugt haben, dass drei Log geschöpftes Wasser das Reinigungsbad unbrauchbar machen, bestätigten die

1. Lev. 15,8. 2 Dh. dass sie für Unreinheit empfänglich sind. 3. Dh. er ordnete an, dass der Mann mit seinem ganzen Vermögen für die Morgengabe haftet. 4. Dass man Hebe, die man mit ungewaschenen Händen berührt, weder essen darf, noch zu verbrennen braucht. 5. Pr. 23,15. 6 Ib. 27,11 7 Deshalb gebraucht er das Mass „Hin", das zu seiner Zeit nicht mehr gebräuchlich war.

את דבריהם ואידך °שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן והלל Ed I,1 Nid 2a
אומר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכמים אומרים
לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא[81]מפקידה לפקידה ממעט על
יד מעת לעת ומעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה יתי
ליכא והאיכא הלל אומר לסמוך ושמאי אומר שלא לסמוך כי
קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו
[82]והאיכא °הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר והלל אומר לא Sab 17a Az 39b Hol 36b
הוכשר[83]בר מיניה דההיא דהתם קא שתיק ליה הלל לשמאי:
[88]יוסי בן יועזר איש צרידה[89]ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו
טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית והא רבנן דשמנים
שנה גזור °דאמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי Az 8b
שלחו לו רבי אמור לנו שנים ושלשה דברים שאמרת[84]ולנו
משום אביך שלח להם כך אמר אבא מאה ושמנים שנה עד
שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל שמנים
שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי
זכוכית ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה[85]לה סנהדרין
וישבה לה[86]בחנויות למאי הלכתא אמר רבי יצחק[87]בר אבדימי
לומר שלא דנו דיני קנסות סלקא דעתך אלא אימא
שלא דנו דיני נפשות וכי תימא בשמנים שנה נמי אינהו הוו
והתניא הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן[89]לפני
הבית מאה שנה ואילו[88]יוסי בן יועזר[90]איש צרידה[88]ויוסי בן
יוחנן הוו קדמי טובא °אלא אינהו גזור אגושא לישרוף Col. b
ואאוירא ולא כלום ואתו[91]רבנן דשמנים שנה גזור[92]אאוירא
לתלות[93]למימרא דהדא גזירתא הוה לשריפה °והאמר אילפא Sab 14b
ידים תחלת גזירתן לשריפה[94]ידים הוא[95]דתחלת גזירתן
לשריפה הא מידי אחרינא לא אלא אתו אינהו גזור אגושא
לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו[91]רבנן דשמנים שנה גזור
אגושא לשרוף ואאוירא לתלות ואכתי באושא גזור °דתנן על Nid 33a Tah IV

81 B M מעל״ע ממעט [M ממעטת] ע״י כפי׳ פ וכפר פ כמ׳ ע״י מע״ע ‖ 82 M + התם איכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו ‖ 83 M ב״מ דההיא ד ‖ 84 M לנו ‖ 85 M — לה ‖ 86 M בחנות ‖ 87 M ב״א ‖ 88 P אבורי ‖ 89 M כפני ‖ 90 M א׳צ ‖ 91 M בש׳ ‖ 92 M + אגושא לשרוף ו ‖ 93 M למימרא..לשרפה ‖ 94 M ידים ...לשרפה ‖ 95 P דתחלה.

Weisen die Halakha nach [illegible]. Das Dritte: Sammai sagt, alle Frauen haben an ihrer Zeit genug[1]. Hillel sagt, von einem Untersuchen[2] zum anderen Untersuchen, selbst wenn dieses in einem Zwischenraum von vielen Tagen geschieht. Die Weisen aber sagen: weder wie der eine noch wie der andere, vielmehr von Zeitpunkt zu Zeitpunkt[3], wenn dies weniger ist, als von Untersuchung zu Untersuchung[4], und von Untersuchung zu Untersuchung, wenn dies weniger ist als von Zeitpunkt zu Zeitpunkt. — [illegible] mehr gibt es nicht? es gibt ja noch Folgendes: Hillel sagt, dass man stütze[5]; Sammai sagt, dass man nicht stütze. — R. Hona spricht [illegible] von denjenigen Streitigkeiten, bezüglich welcher die [illegible] mit ihnen nicht stritten. — Es gibt doch [illegible] noch Folgendes: Wenn man Trauben für die Kelter [illegible], so sind die Beeren, wie Sammai sagt, [illegible], wie Hillel sagt, nicht verunreinigungsfähig[7]. — Dieses ist ausgenommen, da Hillel [illegible] [illegible] nicht widersprochen hat.

Jose b. Joëzer aus Çereda und Jose b. Johanan aus Jerušalem haben bei den Ländern der Völker und bei Glasgefässen Unreinheit angeordnet. — Dies aber haben [illegible] die Rabbanan der achtzig Jahre angeordnet! [illegible] R. Kahana sagte: Als R. Jišmáël b. R. Jose erkrankt war, liess man ihn bitten: Meister, sage uns [illegible] zwei oder drei Dinge, die du (uns) im Namen deines Vaters gesagt hast! Da liess er ihnen erwidern: Folgendes hat der Vater gesagt: Hundertundachtzig Jahre vor der Zerstörung des Tempels hat die ruchlose Regierung [ihre Hand] über Jisraél ausgestreckt. Achtzig Jahre vor der Zerstörung des Tempels haben sie bei den Ländern der Völker und bei Glasgefässen Unreinheit angeordnet. Vierzig Jahre vor der Zerstörung des Tempels wanderte das Synedrium aus und nahm seinen Sitz in den Kaufhallen. Welche Halakha geht daraus hervor? — R. Jiçhaq b. Evdámi erwiderte: Um dir zu sagen, dass sie dann keine Strafsachen mehr gerichtet haben. — Keine Strafsachen, wie meinst du [illegible] — Sage vielmehr, sie haben keine Todesurteile mehr gefällt. Wolltest du aber sagen, dass jene in diesen achtzig Jahre gelebt haben? so wird ja gelehrt: Hillel, Simón, Gamaliel und Simón verwalteten das Fürstenamt hundert Jahre bei Bestehen des Tempels, während Jose b. Joëzer aus Çereda und Jose b. Johanan viel früher gelebt haben! — Vielmehr, jene traten auf und ordneten an, dass der Boden das Verbrennen[8] erfordere, die Luft aber nichts bewirke, darauf traten die Rabbanan der achtzig Jahre auf und ordneten an, dass auch die Luft zweifelhaft verunreinigend ist. — Hieraus [illegible] entnehmen, dass man hierbei das Verbrennen von vornherein angeordnet hat. — Ilpha sagte ja aber, dass [illegible] bei der Unreinheit der Hände das Verbrennen von vornherein angeordnet wurde, also nur bei der Unreinheit der Hände wurde das Verbrennen von vornherein angeordnet, bei Anderem aber nicht! — Vielmehr, jene traten auf und ordneten an, dass der Boden zweifelhaft verunreinigend sei, die Luft aber nichts bewirke, darauf traten die Rabbanan der achtzig Jahre auf und ordneten an, dass der Boden das Verbrennen erfordere, [illegible] die Luft zweifelhaft verunreinigend sei. — Aber dies wurde ja in Uša angeordnet! denn es wird ge-

[illegible] dieser Zeit ab verunreinigend. 2. Wenn die Frau bei einer [illegible] ist Alles, was sie während dieser Zeit berührt hat, unrein [illegible] 24 St[illegible]. 4. Sind mehrere Tage seit der letzten Untersuchung verflossen, so ist [illegible] 5. Das Opfertier am Festtag, vgl. Lev. 3,2 uo. 6. Bezüg[illegible] 7. Durch den herausfliessenden Saft. 8. Unrein[illegible]

שׁישׁה ספקות שׁורפין את התרומה על ספק בית הפרס ועל ספק עפר הבא מארץ העמים ועל ספק בגדי עם הארץ ועל ספק כלים הנמצאין ועל ספק הרוקין ועל ספק מי רגלי אדם שׁכנגד מי רגלי בהמה ועל ודאי מגען[96] ועל ספק טומאתן שׁורפין את התרומה רבי יוסי אומר[97] אף על ספק מגען[98] ברשׁות היחיד שׁורפין וחכמים אומרים ברשׁות היחיד תולין ברשׁות הרבים טהורין ואמר עולא[99] שׁשׁה ספיקות באושׁא התקינו אלא אתו אינהו גזור אגושׁא לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו[91] רבנן [1]דבשׁמנים שׁנה גזור [2]אידי ואידי לתלות ואתו באושׁא גזור אגושׁא לשׂרוף ואאוירא כדקאי קאי: כלי זכוכית מאי טעמא גזור בהו רבנן טומאה [3]אמר רבי יוחנן אמר ריש לקיש הואיל ותחלת ברייתן מן החול שׁוינהו רבנן ככלי חרס אלא מעתה

Miq.ix,5 לא תהא להן טהרה במקוה אלמה תנן ואלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית הכא במאי עסקינן כגון שׁניקבו

Sab.60a והטיף [4]לתוכו אבר ורבי מאיר היא דאמר הכל הולך אחר

Rh 19a המעמיד דתניא כלי זכוכית שׁנקבו והטיף לתוכו אבר אמר רבן שׁמעון בן גמליאל רבי [5]מאיר מטמא וחכמים מטהרין אלא

Fol.16 Kel.ii,1 מעתה לא ליטמו מגבן אלמה תנן כלי חרס וכלי נתר טומאתן שׁוה מטמאין ומיטמאין מאויריהן [7]ומטמאין מאחוריהן ואין [7]מטמאין מגביהן ושׁבירתן מטהרתן כלי נתר וכלי חרס הוא

Az.75b [8]דטומאתן שׁוה אבל מידי אחרינא לא [9]אמרי כיון דכי נשׁתברו יש להם תקנה שׁוינהו [10]ככלי מתכות אלא מעתה יחזרו

Ib 52a Kel.xi,1 לטומאתן ישׁנה [11]בכלי מתכות דתנן כלי מתכות פשׁוטיהן ומקבליהן טמאין נשׁברו טהרו [12]חזר ועשׂה מהן כלים חזרו

Kel.ii,1 לטומאתן ישׁנה ואלו גבי כלי זכוכית תנן כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכלי זכוכית פשׁוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין נשׁברו טהרו חזר ועשׂה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא מכאן

96 M וכספק 97 M — אף 98 M ברה״י שׁורפין 99 B + אין 1 B דיש׳ 2 M אגו א׳ יתי 3 M — א״ר י׳ 4 B לתוכן 5 M יהודה 6 M דתנן [illegible] 7 B M ומיט׳, מיט׳ 8 M [illegible] 9 M — אמרי 10 M + רבנן 11 M ככ׳ מ׳ 12 P הזרו.

[Es wird ge]lehrt: In sechs Fällen obwaltenden Zweifels [bezüglich einer Unreinheit] muss man die Hebe verbrennen: ein Zweifel obwaltet über den Grund der [illegible]-Völker[1]; ein Zweifel obwaltet über Erde, die aus dem Lande der Völker herrührt[2]; ein Zweifel obwaltet über die Kleider eines Manns aus dem gemeinen Volke[3]; ein Zweifel obwaltet über vorgefundene Gefässe, ein Zweifel obwaltet über Speichel[4], und ein Zweifel obwaltet über den Harn eines Menschen, selbst wenn er sich gegen dem eines Viehs befindet[5]. Wenn es gewiss ist, dass die Hebe mit einem von diesen in Berührung gekommen ist, so muss man sie verbrennen, obgleich es zweifelhaft ist, ob diese unrein waren. R. Jose sagt, wenn es in einem Privatgebiet ist, muss man sie verbrennen, selbst wenn man nicht weiss, ob sie mit diesem in Berührung gekommen ist; die Weisen sagen, in einem Privatgebiet bleibt sie [in diesem Fall] zweifelhaft, in einem öffentlichen Gebiet bleibt sie rein. Hierüber sagte Ula: Die Unreinheit bei den sechs Fällen obwaltenden Zweifels, wurde in Uša angeordnet. — Vielmehr: Jene haben beim Boden zweifelhafte Unreinheit angeordnet, nicht aber bei der Luft, darauf traten die Rabbanan der achtzig Jahre auf, und ordneten bei beiden zweifelhafte Unreinheit an; später traten sie in Uša auf, und ordneten hinsichtlich des Bodens das Verbrennen an, hinsichtlich der Luft liessen sie es beim Alten bestehen.

Weshalb haben die Rabbanan bei Glasgefässen Unreinheit angeordnet? R. Johanan erwiderte im Namen des Reš Laqiš: Da sie aus Sand bereitet werden, so haben sie die Rabbanan den Thongefässen gleichgestellt. — Demnach sollten sie auch durch ein Reinigungsbad nicht reingewaschen werden können[6]! warum aber wird gelehrt: Folgende bilden eine Trennung[7] bei Gefässen: Harz und Myrrhe bei Glasgefässen! — Hier handelt es, wo sie ein Loch bekommen haben, und man dasselbe mit Blei verlötet hat; und zwar wird hier R. Meïr vertreten, welcher sagt: Alles richtet sich nach dem, was das Gefäss erhält; denn es wird gelehrt: Wenn ein Glasgefäss ein Loch bekommen hat und man darin Blei gegossen hat, so ist es, wie R. Šimôn b. Gamaliël sagt, nach R. Meïr verunreinigungsfähig, nach den Weisen nicht verunreinigungsfähig. — Demnach sollten sie an der Aussenseite nicht verunreinigungsfähig sein! warum aber wird gelehrt: Thongefässe und Natrongefässe sind einander gleich bezüglich der Verunreinigung: sie erteilen und empfangen Unreinheit durch ihre Luft[8], sie sind von der Bodenseite, nicht aber von der Aussenseite verunreinigend und das Zerbrechen macht sie rein; also nur Natron und Thongefässe sind einander bezüglich der Unreinheit gleich, Anderes aber nicht! — Man erwiderte: Da man sie, wenn sie zerbrechen, wieder herstellen kann[9], so hat man sie den Metallgefässen gleich gestellt. — Demnach sollten sie auch, wie Metallgefässe, in den ehemaligen unreinen Zustand zurück versetzt werden[10]! denn es wird gelehrt: Ungeformte Metallgefässe sind verunreinigungsfähig, und wer sie anfasst, ist unrein; zerbrechen sie, so sind sie rein; hat man aus ihnen wieder Gefässe bereitet, so werden sie wieder in ihren ehemaligen unreinen Zustand versetzt; bezüglich Glasgefässe aber wird gelehrt: Ungeformte Holz-, Leder-, Knochen- und Glasgefässe sind nicht verunreinigungsfähig, wer sie aber anfasst, ist unrein; zerbrechen sie, so werden sie rein; hat man aus ihnen wieder Gefässe bereitet, so sind sie von nun ab für die Unreinheit empfänglich;

1. Vgl. oben Seite 70 Note [illegible] 2. [illegible] von einer Grabstätte [illegible] 3. [illegible] Unreinheit berührt haben. 4. Er rührt viell. von einem Samenflussbehafteten her. 5. [illegible] Zweifel obwaltet, 1. viell. von einem Vieh, 2. viell. von einem reinen Menschen. 6. Vgl. Lev. 11,33 7. Beim Untertauchen darf keine Stelle vom Wasser unberührt bleiben. 8. Wenn sich in einem solchen Gefäss ein unreiner bezw. reiner Gegenstand schwebend befindet. 9. Durch Einschmelzen. 10. Wenn sie wieder hergestellt wurden.

also nur von nun ab rückwirken] aber nicht? – Die Unreinheit bei Glasgefässen ist nur [eine Anordnung] der Rabbanan, die Rückkehr in den ehemaligen unreinen Zustand ist ebenfalls nur [eine Anordnung] der Rabbanan und die Rabbanan haben nur bei einem Gegenstand, der nach biblischem Gesetz unrein ist, [rückwirkende] Unreinheit angeordnet, bei einem Gegenstand aber, der nur nach rabbanitischem Gesetz unrein ist, haben sie keine [rückwirkende] Unreinheit angeordnet. – Aber allenfalls sollten sie doch ungeformt verunreinigungsfähig sein, da ja ungeformte Metallgefässe auch nach biblischem Gesetz [unrein sind]! – Die Rabbanan haben hierbei ein Unterscheidungszeichen gemacht, damit man durch ihre Unreinheit keine Hebe oder heilige Speisen verbrenne. R. Aši sagt: Thatsächlich gleichen sie Thongefässen, wenn du aber fragst, so sollten sie doch von aussen nicht verunreinigungsfähig sein? – weil sie durchsichtig sind[1]. – Šimon b. Šatah hat die Morgengabe der Frau und Verunreinigungsfähigkeit bei Metallgefässen angeordnet. – Bei Metallgefässen hat ja die Unreinheit nach biblischem Gesetz statt! wie es heisst: [2]*Aber das Gold, das Silber* &c.

Das bezog sich auf eine ehemalige Unreinheit, denn R. Jehuda erzählte im Namen Rabhs: Es ereignete sich einst mit der Königin Šelaçion[3], dass sie für ihren Sohn eine Mahlzeit bereitete, und ihr ganzes Gefäss unrein wurde. Da zerschlug sie sie und gab sie einem Metallarbeiter, der sie zusammenlötete und daraus neue Gefässe machte. Da sagten die Weisen: Sie treten in ihren ehemaligen unreinen Zustand zurück. Aus welchem Grund? – Dies ist eine Vorsichtsmassregel mit Rücksicht auf das Reinigungswasser[4]. – Richtig ist es nun nach demjenigen, welcher sagt, man habe dies[5] nicht bezüglich aller Unreinheiten sondern nur bezüglich der Unreinheit des Leichnams angeordnet, wie aber ist es nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, man habe dies[5] bezüglich aller Unreinheiten angeordnet?! Abaje erwiderte: Dies ist eine Vorsichtsmassregel, da man vielleicht nicht genügend durchlochen wird, wie es zur Reinheit erforderlich ist. Raba sagt: Dies ist eine Vorsichtsmassregel, damit man nicht sage, das Untertauchen bewirke [Reinheit] noch am selben Tag. – Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? – Ein Unterschied zwischen ihnen besteht, wo man [das Gefäss] ganz zerschlagen hat[6].

Was ist das Andere? – Es wird gelehrt: Wenn man Gefässe unter eine Rinne stellt, um Regenwasser aufzunehmen, ob grosse oder kleine Gefässe, selbst Gefässe aus Stein, Erde oder Viehexcrementen[7], so macht [dieses Wasser] das Reinigungsbad unbrauchbar, einerlei ob man sie absichtlich hinstellt, oder vergessentlich stehen gelassen hat – Worte der Schule Šammais, die Schule Hillels erklärt es als rein, wo man vergessentlich stehen gelassen hat. R. Meir sagte: Man hat abgestimmt und die Schule Šammais war zahlreicher als die Schule Hillels. Jene geben jedoch zu, dass es rein ist, wo man [das Gefäss] im Hof[8] vergessentlich stehen lässt. R. Jose sagte: Der Streit besteht noch (auf seinem Ort). R. Mešaršija sagte im Namen der Schule Amis: Alle geben zu, dass es unbrauchbar macht, wo man sie absichtlich hinstellt, wenn die Wolken sich zusammenziehen, und ebenso, dass es rein ist, wenn zu einer Zeit, wo die Wolken sich zerstreuen; ihr Streit besteht nur, wo man sie zu einer Zeit, wo die Wolken sich zusammenziehen, hingestellt hat, worauf sich die Wolken zerstreut und dann wieder zusammengezogen haben, diese ist der Ansicht, der frühere Wunsch sei

ולהבא אין למפרע לא טומאת כלי זכוכית דרבנן וטומאה ישנה
דרבנן בטומאה דאורייתא אחיתו בה רבנן טומאה בטומאה
דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה פשוטיהן מיהא ליטמא
דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא נינהו עבדי [13]בהו רבנן
היכרא כי היכי דלא לישרוף עלייהו תרומה וקדשים רב אשי Col b
אמר לעולם לכלי חרס דמו ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן
הואיל ונראה תוכו כברו: שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה Sab. 14b; Ket. 82b
וגזר טומאה על כלי מתכות כלי מתכות דאורייתא נינהו דכתיב
°אך את הזהב ואת הכסף וגו׳ לא נצרכא אלא לטומאה ישנה Num. 31,22
דאמר רב יהודה אמר רב מעשה[14]בשל ציון המלכה שעשתה
משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן
[15]ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה
מאי טעמא[16] משום[17]גדר מי חטאת נגעו בה הניחא למאן דאמר
לא לכל [18]הטומאות אמרו אלא לטומאת המת בלבד אמרו
שפיר אלא למאן דאמר לכל[18]הטומאות אמרו מאי איכא למימר
אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו כבדי טהרתו רבא אמר גזירה
°שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה[19]לה מאי בינייהו איכא Hol. 123
בינייהו דרצפינהו מרצף: ואידך מאי היא[20]דתנן °המניח כלים Mq. 11a
תחת הצינור[21]לקבל[22]בהן מי גשמים אחד כלים גדולים ואחד
כלים קטנים[23]ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים פוסלין
את המקוה אחד המניח ואחד השוכח דברי בית שמאי ובית
הלל מטהרין בשוכח אמר רבי מאיר נמנו ורבו בית שמאי על
בית הלל[24]ומודים[25]בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי
עדיין מחלוקת במקומה עומדת אמר רב משרשיא [26]דבי רב
[27]אמי הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים[28]טמאים בשעת
פיזור עבים [29]טהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור
עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר בטלה מחשבתו ומר

M 13 בהו || M 14 בשלציון || M 15 – ועשה...חדשים || M 16 + אמר עולא גזירה || M 17 – גדר || P 18 הטמאות || M 19 רה || M 20 דתנן || M 21 – לקבל. גש׳ || P 22 מהן || M 23 ואחד || M 24 + [וגזרו אף על השוכח] || B 25 + ב״ש || M 26 אמר || B 27 אמרי || M 28 + ר״ה || B M 29 + דברי הכל.

1 [illegible] 2 Num. 31,22. 3 Auch Šelmon, wahrsch. mit Salome od. Salomena, Gattin des Königs J[illegible] 4 Man [illegible] die Unreinheit des Gefässes durch Zerbrechen zu beseitigen. [illegible] 5 Dass das Gefäss [illegible] in den [illegible] Zustand der Unreinheit tritt. 6 In diesem Fall hat [illegible] 7 [illegible] 8 [illegible] unter der Rinne. [illegible]

סבר לא בטלה מהשבתו ולרבי יוסי דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת בצרי להו אמר רב נחמן [30]אף °בנות כותים Nid 31b [31]נדות מעריסתן בו ביום גזרו: ואידך[32]מאי היא[33]דתנן °כל Ah xvi.1 המטלטלים מביאין [34]את הטומאה בעובי המרדע אמר Fol. 17 רבי טרפון °אקפח את בני שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה °האיכר עובר ומרדעו על כתפו ואיהל צדו אחת Sab.116a Zeb.13a על הקבר טימאו אותו[35]אדם משום כלים המאהילים על המת אמר רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים שיהו כל המטלטלים מביאין [34]את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי המרדע ועל עצמן בכל שהן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח ואמר רבי ינאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח וגזרו על היקפו משום עביו ולרבי טרפון דאמר אקפח את בני שהלכה זו מקופחת [36]בצרו להו אמר רב נחמן בר יצחק אף בנות כותים נדות[37]מעריסתן בו ביום גזרו ובאידך סבירא ליה כרבי מאיר: ואידך °הבוצר לגת שמאי אומר Sab.15a Az.39b Hol 36b הוכשר הלל אומר לא הוכשר אמר ליה הלל לשמאי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה אמר ליה אם [38]תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו הרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים °והיה קשה [39]לישראל כיום tSab.1 שנעשה[40]בו העגל[41]וגזור שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזור וקבלו מינייהו מאי טעמא אמר[42]רבי זעירי אמר רבי חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב משקין שפיר אלא למאן דאמר אין כלי טמא הושב משקין מאי איכא למימר אלא אמר זעירי אמר רבי חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות [43]רבא אמר גזירה משום הנושכות[44]דאמר[45]רבה בר נחמן[46]אמר רבה

B 30 +בר יצחק M 31 מטמאות M 32 — מ״ה M 33 —דתי. P דתניא M 34 —את ה B M 35 —אדם M 36 חסר. V בצרי M 37 מטמאות מעריסותיהן || M 38 אתה מקניטני || M 39 +להם || M 40 עגל לישראל M 41 —וגזור...וקבלו מינייהו M 42 —ר׳ M 43 רבה בר שמואל M 44 אמר M B 45 רב נח׳ M 46 + אמר טבו ת]רישבא.

ungültig, jene ist der Ansicht, der frühere Wunsch sei nicht ungültig. — Nach R. Jose aber, welcher sagt, der Streit bestehe noch, so sind es doch weniger[1]! R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Dass die samaritanischen Frauen von Geburt an als Menstruirende betrachtet werden, wurde ebenfalls an diesem Tag angeordnet.

Was ist das Andere? — Es wird gelehrt: Alle Gegenstände, wenn sie nur so gross sind, wie die Dicke eines Ochsensteckens, vermitteln die Unreinheit[2]. R. Triphon sprach: Ich will meine Kinder verstümmeln, wenn diese Halakha nicht eine verstümmelte ist! der Betreffende hörte sie und irrte dabei: Wenn ein Bauer mit dem Ochsenstecken auf der Schulter vorübergeht, und mit einer Seite desselben das Grab überdacht, so hat man diesen Mann als unrein erklärt, wegen des Gesetzes bezüglich Geräte, die einen Leichnam bezelten[3]. Da sprach R. Âqiba: Ich will es in Ordnung bringen, dass die Worte der Weisen bestehen bleiben: alle Gegenstände, die so gross sind, wie die Dicke eines Ochsensteckens, übertragen die Unreinheit auf den Menschen, der sie trägt; auf sich selbst aber, wenn sie irgendwie gross sind; auf andere Personen[4] oder Geräte, nur wenn sie eine Handbreite messen. R. Jannaj sagte: Dieser Ochsenstecken, von dem sie sprechen, hat im Durchmesser keine Handbreite, wol aber im Umfang, die Rabbanan haben daher beim Umfang wegen des Durchmessers [Unreinheit] angeordnet. — Nach R. Triphon aber, der gesagt hat: Ich will meine Kinder verstümmeln, wenn diese Halakha nicht eine verstümmelte ist, sind es ja weniger. R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Dass die samaritanischen Frauen von Geburt an als Menstruirende betrachtet werden, wurde ebenfalls an diesem Tag angeordnet, und bei jener [Anordnung][5] ist er der Ansicht R. Meïrs[6].

Und das Andere? — Wenn man [Trauben] für die Kelter winzert, so sind sie, wie Šammaj sagt, verunreinigungsfähig, wie Hillel sagt, nicht verunreinigungsfähig. Hillel sprach zu Šammaj: Warum denn soll das Winzern in Reinheit geschehen, während das Olivenpflücken nicht in Reinheit geschieht?! Da erwiderte dieser: Wenn du mich erzürnst, verhänge ich Verunreinigungsfähigkeit auch über das Olivenpflücken. Da steckten sie ein Schwert im Lehrhaus auf, und riefen aus: Hereinkommen darf, wer da will, hinausgehen aber darf niemand! An diesem Tag sass Hillel vor Šammaj gebeugt, wie ein Schüler; und schwer war dieser Tag für Jisraël, wie der Tag, an dem das Kalb gemacht wurde[7]. Da ordneten Šammaj und Hillel dies an, und man nahm es von ihnen nicht an; darauf traten ihre Schüler auf und ordneten dies an, und man nahm es an. Was ist der Grund? R. Zeêraj erwiderte im Namen R. Ḥaninas: Das ist eine Anordnung, damit man nicht in unreine Körbe winzern soll. — Richtig ist dies nun nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass das unreine Gefäss die Flüssigkeit empfänglich macht, wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher der Ansicht ist, dass das unreine Gefäss die Flüssigkeit nicht empfänglich macht?! Vielmehr, sagte Zeêraj im Namen R. Ḥaninas, das[8] ist eine Anordnung für den Fall, wo man in dichte[9] Körbe winzert. Raba sagt: Dies ist eine Anordnung wegen der zusammenklebenden Trauben; denn Rabba b. Naḥman sagte im Namen des

1. Als 18 Dinge, über die man abgestimmt habe. 2. Wenn sich das eine Ende eines Gegenstands schwebend über einem Leichnam befindet, so wird ein Gegenstand, der sich unter dem anderen Ende befindet, unrein. 3. Der Bauer ist also unrein, weil er den Gegenstand berührt hat, nicht aber — wie dies vom Betreffenden verstanden wurde — weil der Gegenstand als Bezeltung betrachtet wird. 4. Wenn ein anderer über jemandem einen Gegenstand hält, dessen Ende einen Leichnam überdacht. 5. Oben S. 354 Z. 18. 6. Dass dies zu den 18 Dingen gehört. 7. Vgl. Ex. Kap. 32. 8. Dass der Traubensaft für Unreinheit empfänglich macht. 9. Wörtl. verpichte, in welchen die Flüssigkeit aufgehoben wird.

Rabba b. Abahu: Oftmals geht jemand in seinen Garten, um zu sehen, ob die Trauben zum Winzern schon reif sind oder nicht, und wenn er eine Traube nimmt, um sie auszudrücken, so trieft es auf die Beeren herab und die Flüssigkeit befindet sich auf ihnen noch beim Winzern.

Und das Andere? Tabi der Vogelfänger erwiderte im Namen Šemuéls: Auch dass der Ertrag der Hebe Hebe ist, wurde an diesem Tag angeordnet. — Aus welchem Grund? R. Ḥanina erwiderte: Das ist eine Anordnung wegen reiner Hebe in der Hand eines Jisraéliten[1]. Raba wandte ein: Wären sie dessen verdächtig, so könnte man sie ja ebenso verdächtigen, dass sie die Hebe überhaupt nicht absondern! Vielmehr, sagte Raba, da man ja ein Korn vom ganzen Haufen absondern könnte, — wie es Šemuél erlaubt hat — und dies nicht thut, so ist jeder Jisraélit beglaubt, diese Anordnung aber wurde deshalb festgesetzt, damit der Kohen bei sich keine unreine Hebe verwahren soll, wodurch er zur Uebertretung kommen könnte.

Und das Andere? R. Ḥija b. Ami erwiderte im Namen Úlas: Auch das Gesetz: Wenn sich jemand auf dem Weg befindet[2], während es dunkel wird, so reiche er seinen Geldbeutel einem Nichtjuden, wurde an diesem Tag angeordnet.

Und das Andere? Bali erwiderte im Namen des Abebaj Sanvatenser: Das Gezetz bezüglich ihres[3] Brots, ihres Oels, ihres Weins und ihrer Töchter, gehören sämtlich zu diesen achtzehn Dingen. — Richtig ist es nun nach R. Meír[4], nach R. Jose aber sind es ja nur siebzehn Dinge! — Es giebt noch das, was R. Aḥa b. Ada gesagt hat. R. Aḥa b. Ada sagte nämlich im Namen R. Jiçḥaqs: Man hat bezüglich ihres Brots wegen ihres Oels, bezüglich ihres Oels wegen ihres Weins angeordnet. — «Bezüglich ihres Brots wegen ihres Oels.» Worin besteht denn aber die Bedeutung des Oels gegenüber dem Brot?! — Vielmehr, man hat bezüglich ihres Brots und Oels wegen ihres Weins, bezüglich ihres Weins wegen ihrer Töchter und bezüglich ihrer Töchter, wegen einer anderen Sache[5], und bezüglich jener anderen Sache, wegen einer anderen Sache angeordnet. — Was ist das für eine „andere Sache“? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Man hat angeordnet, dass ein nichtjüdisches Kind wie ein Samenflussbehafteter verunreinigend ist, damit sich ein jisraélitisches Kind von jenem nicht zum männlichen Beischlaf verleiten lasse. — Demnach sind es ja nach R. Meír neunzehn Dinge?! — Die Verordnungen bezüglich Speisen und Getränke, die durch Flüssigkeiten unrein wurden, werden als eine betrachtet.

בר אבוה פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה או לא ונוטל אישכול ענבים לסוחטו ומולף על גבי ענבים ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם: ואידך אמר °[47]טבי ריישבא אמר שמואל אף °גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו מאי טעמא אמר רבי[48]חנינא גזירה משום תרומה[49]טהורה ביד ישראל אמר רבא אי חשידי[50]להכי אפרושי נמי לא ליפרשו אלא[51]אמר רבא ישראל כיון דאפשר למעבד[52]חטה אחת °כדשמואל ולא קעבדי הימוני מהימני אלא גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה גביה ואתי לידי תקלה: ואידך אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא[53]אף °מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו: °ואידך [54]אמר באלי אמר[55]אבימי סנוותאה פתן ושמנן ויינן ובנותיהן כולן משמונה עשר דבר הן דניחא לרבי מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הוין איכא הא דרב אחא בר אדא דאמר רב אחא בר אדא[56]אמר רבי יצחק גזרו על פתן משום שמנן ועל שמנן משום יינן[57]על פתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת אלא[58]גזרו על פתן ושמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום דבר אחר מאי דבר אחר אמר רב נחמן בר יצחק גזרו על תינוק נוי שמטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל[59]אצלן במשכב זכור אי הכי לרבי מאיר[60]נמי תשסרי הוין אוכלין וכלים[61]שנטמאו במשקין בחדרא חשיב להו:

Col.b; Ter.ix,4; Pes.34a; Ned.60a; Qid.58b; Az.73b; Hol.137; Sab 15,; Az 36a

[v] בית שמאי אומרים אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום ובית הלל מתירין:
[vi] °בית שמאי אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט[62]העין ובית הלל מתירין: בית שמאי אומרים אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו
[vii] מבעוד יום ובית הלל מתירין: °בית שמאי אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי

M 47 — מ״ר אמר   M 48 יוחנן   M 49 — מהורה   M 50 — להכי   M 51 — א״ר ישראל   M 52 — חטה אחת   M 53 — אף   M 54 אבימי אמר באלי נתוואה פתן   B 55 אבימי   M 56 משום   P 57 ועל. M + ועל יינן משום בנותיהן   M 58 גזרו   B 59 אצלו   M 60 — נמי   M 61 — שנטמאו במי   M 62 + את.

DIE Schule Šammajs sagt: man darf keine Tintenstoffe, Spezereien oder Wicken einweichen, ausser, wo sie noch während des Tags aufgelöst werden können; die Schule Hillels erlaubt dies. Die Schule Šammajs sagt: man darf keine Flachsbündel in den Ofen thun, ausser, wenn sie noch während des Tags trocknen können; ebenso keine Wolle in den Kessel thun, ausser, wo sie noch [während des Tags] die Farbe einziehen kann; die Schule Hillels erlaubt dies. Die Schule Šammajs sagt: man darf keine Netze ausbreiten, um Wild, Geflügel oder Fische zu fangen, ausser, wo sie noch während des Tags gefangen werden können; die Schule Hillels erlaubt dies. Die Schule Šammajs sagt: man darf einem Fremdling nichts verkaufen, noch darf man ihm aufladen oder aufheben helfen,

1. Er könnte dieselbe [illegible] (wodurch sie verächtet werden), um sie nicht an den Kohen entrichten zu müssen. 2. Am Vorabend des Sabbaths. 3. Der Nichtjuden. 4. Vgl. ob. S. 353 Z. 2. 5. Götzendienst. 6. Kurz vor Eintritt des Sabbaths.

שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין: [viii] °בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן בית הלל מתירין עם °השמש: Fol.18 [ix] °אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו[63]בית אבא שהיו נותנין כלי לבן [64]לכובס נכרי [65]שלשה ימים קודם לשבת ושוין אלו ואלו שטוענין קורת בית הבד ועגולי הגת:

גמרא. [66]מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא [67]שרייתן Sab.155b אמר רב יוסף רבי היא דתניא°אחד נותן את הקמח ואחד נותן [68]את המים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי[69]אומר אינו חייב עד שיגבל· אמר ליה אביי ודילמא [70]עד כאן לא קאמר רבי יוסי[71]אלא בקמח דבר גיבול הוא אבל דיו דלאו בר גיבול הוא [72]אימא ליחייב לא סלקא דעתך דתניא אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר [73]עד שיגבל ודילמא מאי אפר עפר [74]דבר גיבול Er.20b (Sab.1 הוא והתניא אפר והתניא עפר°מידי גבי הדדי תניא: °תנו רבנן פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשכה [75]ומתמלאת והולכת כל היום כולו ומניחין מוגמר תחת הכלים [76]ערב שבת ומתגמרין והולכין כל [77]היום כולו ומניחין גפרית תחת הכלים [78]ערב שבת עם חשכה ומתגפרין והולכין כל השבת כולה ומניחין קילור על גבי העין ואיספלנית על גבי מכה [78]ערב שבת עם חשכה ומתרפאת והולכת כל [77]היום כולו אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום מאי טעמא אמר[79]רבה מפני שמשמעת קול אמר ליה רב Ex.23,13 יוסף ולימא מר משום שביתת כלים דתניא°ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים אלא אמר רב יוסף משום שביתת כלים והשתא דאמרת לבית הלל אית להו שביתת כלים[80]דאורייתא גפרית ומוגמר מאי טעמא שרו [81]משום דלא קעביד מעשה[82]אונין של פשתן מאי טעמא[83]שרו משום דלא עביד מעשה ומינח נייחא[84]מצודת חיה ועוף ודגים דקא עביד

63 M + של ׀ 64 M + שלהם ׀ 65 M + עד ׀ 66 M + בש״א אין שורין כו׳: מ״ט כולהו דגזרו ב׳ ש ומ״ש קורות בית הבד ועגולי הגת דלא גזרו ב״ש כולהו דאי עביד להו בש׳ הייב חטאת גזרו ב״ש ערב שבת עם חשיכה קבה״ב ועה״ג דאי עביד בש׳ לא מחייב חטאת לא גזרו ב׳ ש ע״ש עם חשיכה ׀ 67 M שרייתו וחייב חטאת א״ר ‖ 68 V M + לתוכו ׀ 69 M + בר׳ יהודה ׀ 70 M + לא היא ׀ 71 M + התם ׀ 72 M מנתינת מים ליח׳ ׀ 73 M + אינו חייב ׀ 74 M — דב״ג הוא ׀ 75 P ומתמלא ׀ 76 V M — ע״ש ׀ 77 M השבת כולה ׀ 78 M — ע״ש עם חש׳ ׀ 79 P M רבא ׀ 80 M — דאור׳ ׀ 81 M התם ׀ 82 M — אונין...נייחא ׀ 83 P שרי ‖ 84 M + והא.

ausser, wo er sich nach einem nahen Ort begiebt[1], die Schule Hillels erlaubt dies. Die Schule Šammajs sagt: man darf dem Gerber keine Häute, dem Wäscher keine Kleider - die Fremdlinge sind — geben, ausser, wo sie noch während des Tags fertig werden können. Dies alles erlaubt die Schule Hillels, wenn die Sonne noch scheint. R. Šimôn b. Gamaliël erzählte: Im Haus meines Vaters pflegte man Weisszeug nur drei Tage vor Šabbath dem nichtjüdischen Wäscher zum Waschen zu geben. Darin stimmen Alle überein, dass man die Pressbalken auf die Oelpresse und die Walzen auf die Trotte legen darf.

GEMARA. Welcher Tanna lehrt, dass das Hineinthun des Wassers in die Tintenstoffe als Durchrühren zu betrachten ist[2]? R. Joseph erwiderte: Hier wird die Ansicht Rabbis vertreten; denn es wird gelehrt: Wenn einer das Mehl und ein Anderer das Wasser hineinthut, so ist der Letztere schuldig — Worte Rabbis; R. Jose sagt: man ist nicht eher schuldig, als bis man geknetet hat. Abajje sprach zu ihm: Vielleicht ist R. Jose dieser Ansicht nur beim Mehl, das geknetet wird, bei Tinte aber, die nicht geknetet zu werden braucht, giebt auch er zu, dass man schuldig ist?! — Dies ist nicht anzunehmen; denn es wird gelehrt: Wenn Einer Erde und der Andere das Wasser hineinthut, so ist der Letztere schuldig — Worte Rabbis; R. Jose b. R. Jehuda sagt: er muss geknetet haben. Vielleicht ist mit Erde Thon gemeint, der wol geknetet wird. — In einer Stelle heisst es „Erde", an einer anderen „Thon"?! — Werden sie denn etwa zusammen gelehrt!?

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Vorabend des Šabbaths, wenn es schon dunkel geworden ist, einen Wasserkanal nach dem Garten öffnen, damit dieser den ganzen Tag hindurch gefüllt wird; man darf am Vorabend des Šabbaths Räucherwerk unterhalb der Kleider niederlegen, damit sie den ganzen Tag hindurch durchgeräuchert werden; man darf am Vorabend des Šabbaths, wenn es dunkel wird, Schwefel unter Gefässe niederlegen, damit sie den ganzen Šabbath hindurch durchgeschwefelt werden; man darf am Vorabend des Šabbaths, wenn es dunkel wird, eine Salbe auf das Auge und ein Pflaster auf die Wunde legen, damit sie den ganzen Tag hindurch heilen. Man darf aber keinen Weizen in eine Wassermühle thun, ausser was noch am Tag gemahlen werden kann. Aus welchem Grund? Rabba erwiderte: Weil sie ein Geräusch verursacht[3]. R. Joseph sprach zu ihm: Möge doch der Meister begründen: weil auch Gerätschaften ruhen müssen! denn es wird gelehrt: [4]*Und in Bezug auf alles, was ich euch befohlen habe, nehmet euch in acht*; dies schliesst das Ruhen von Gerätschaften ein. Vielmehr, sagte R. Joseph, [Letzteres ist verboten], weil auch Geräte ruhen müssen. — Jetzt nun, wo du ausgeführt hast, dass die Schule Hillels das Ruhen von Gerätschaften als biblisches Gebot anerkennt, warum haben sie es bezüglich des Schwefels und des Räucherwerks erlaubt? — Weil sie keine Thätigkeit ausüben. — Warum haben sie es bezüglich der Flachsbündel erlaubt? — Weil sie ruhen und keine Thätigkeit ausüben. — Warum haben sie es bezüglich der Netze, um Wild, Geflügel oder Fische zu fangen, wo ja eine Thätigkeit ausgeübt wird, erlaubt? — Dort sind (ebenfalls) Angeln und Reusen[5] ge-

1. Wo er nicht am Š. zu führen bezw. tragen braucht. 2. Schon das Hineinthun, ohne durchzurühren, wird hinsichtl. des Š.s als eine strafbare Arbeit betrachtet. 3. Und dadurch die öffentliche Aufmerksamkeit erregt wird. 4. Ex. 23,13. 5. S. nach RŠJ.

meint die ja keine Thätigkeit ausüben. — Nach R. Ošaja aber, der im Namen R. Asis sagt, dass nur die Schule Šammajs das Ruhen von Geräteschaften als biblisches Gebot anerkennt, nicht aber die Schule Hillels, so ist es nach der Schule Šammajs in jedem Fall verboten, ob eine Thätigkeit ausgeübt wird, oder nicht, nach der Schule Hillels hingegen erlaubt, selbst, wo eine Thätigkeit ausgeübt wird. — Jetzt nun, wo du ausgeführt hast, dass es nach der Schule Šammajs verboten ist, selbst, wo keine Thätigkeit ausgeübt wird, warum denn hat es die Schule Šammajs bezüglich des Räucherwerks und des Schwefels erlaubt? — Dort handelt es, wo sie auf der Erde liegen. — Warum hat es die Schule Šammajs bezüglich einer Kufe [mit Met][1], einer Kerze[2], eines Topfs[3] und eines Spiesses[4] erlaubt? — Wo man sie freigegeben hat. — Welcher Tanna wird in Folgendem, das die Rabbanan gelehrt haben, vertreten? Die Frau darf am Vorabend des Sabbaths, wenn es dunkel wird, nicht einen Topf mit zerstampften Weizen und Feigenbohnen füllen und ihn in den Ofen stellen; hat sie dies gethan, so sind sie um so viel, wie sie zukochen, auch nach dem Sabbath verboten. Ebenso darf der Bäcker nicht am Vorabend des Sabbaths, wenn es dunkel wird, einen Kessel mit Wasser füllen und ihn in den Ofen stellen; hat er dies gethan, so ist es um so viel, wie es zukocht, auch nach dem Sabbath verboten. Es ist anzunehmen, dass hier die Ansicht der Schule Šammajs, nicht die der Schule Hillels vertreten ist. — Du kannst auch sagen, dass hier die Ansicht der Schule Hillels vertreten ist, denn [dieses Verbot] ist eine Anordnung, weil man Kohlen scharren könnte. — Wenn dem so ist, so sollte man auch bezüglich des Räucherwerks und des Schwefels ebenfalls ein Verbot anordnen? — Hierbei wird man nicht scharren, sollte man dies thun, so würde ein Rauch aufsteigen, der [den Kleidern] schädlich ist. — Sollte man aber bezüglich der Flachsbündel ein Verbot anordnen. — Hierbei wird man den Ofen nicht öffnen da ihnen die Luft schädlich ist. — Sollte man aber bezüglich des Hineinthuns von Wolle in einen Kessel ein Verbot anordnen? Šemuël erwiderte: Wenn der Kessel [vom Feuer] fortgenommen ist. — Es ist ja aber zu befürchten, dass man umrühren wird! — Wo er [vom Feuer] fortgenommen und auch verklebt ist. Jetzt nun, da der Meister gesagt hat, dass es nur eine Anordnung ist, weil man Kohlen scharren könnte, so ist es erlaubt, am Vorabend des Sabbaths, wenn es dunkel wird, einen Topf mit roher Speise in den Ofen zu stellen; aus welchem Grund? — da man sie am selben Abend überhaupt nicht essen kann, so denkt man nicht daran, und wird auch nicht zum Kohlenscharren veranlasst. Wenn [die Speise] fertig gekocht ist, so ist es ebenfalls erlaubt, wenn sie aber halb gekocht ist, so ist es verboten, wenn man aber einen rohen Knochen hineingethan hat, so ist auch dieses erlaubt. Jetzt nun, wo der Meister gesagt hat, dass man bei Dingen, denen die Luft schädlich ist, [den Ofen] nicht öffnet, so ist das Fleisch eines Zickleins in einem verklebten Ofen erlaubt[5], das eines Böckleins in einem nicht verklebten Ofen ist verboten, das eines Zickleins in einem nicht verklebten, oder das eines Böckleins in einem verklebten Ofen ist nach R. Aši erlaubt, nach R. Jirmeja aus Diphte verboten. — Wieso aber erlaubt R. Aši, es wird ja gelehrt: Man darf weder Fleisch, noch eine Zwiebel, noch ein Ei braten, ausser, wo sie noch am Tage gebraten werden können? — Da ist das Fleisch eines Böckleins gemeint, wo man den Ofen

מעשה[85]מאי טעמא שרו התם[86]נמי בלחי וקיקי[87]דלא קעביד מעשה והשתא דאמר רב [88]אושעיא אמר רב אסי מאן תנא שביתת כלים דאורייתא בית שמאי היא ולא בית הלל לבית שמאי בין דקעביד מעשה בין דלא קעביד מעשה[89]אסיר לבית הלל[90]אף על גב דקעביד מעשה שרי והשתא דאמרת דלבית
Col.b שמאי [91]אף על גב דלא עביד מעשה אסור[92]אי הכי מוגמר וגפרית מאי טעמא שרו בית שמאי התם [93]מנח אארעא נינהו נר וקדרה ושפוד [94]מאי טעמא שרו בית שמאי דמפקר להו
tSab 4 אפקורי מאן תנא להא דתנו רבנן°לא [95]תמלא אשה קדרה עססיות[96]ותורמוסין [97]ותניה לתוך התנור ערב שבת עם חשכה ואם [98]נתנן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו כיוצא בו לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה ואם עשה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו לימא בית שמאי היא ולא בית הלל אפילו תימא בית הלל גזירה שמא יחתה בגחלים אי הכי מוגמר וגפרית נמי לגזור התם לא מחתי להו דאי מחתי סליק בהו קוטרא וקשי להו אונין של פשתן [86]נמי ליגזור התם [99]כיון דקשי להו זיקא לא מגלו ליה צמר ליורה ליגזור אמר שמואל ביורה עקורה [1]וניחוש שמא מגיס בה בעקורה וטוחה והשתא דאמר מר גזירה שמא יחתה בגחלים האי קדרה חייתא [2]שרי לאנוחה ערב שבת עם חשכה בתנורא מאי טעמא כיון דלא חזי לאורתא אסוחי מסח דעתיה מיניה ולא אתי לחתויי גחלים ובשיל שפיר דמי בישיל ולא בשיל אסיר ואי שדא ביה גרמא חייא שפיר דמי והשתא דאמר מר כל מידי דקשי ליה זיקא לא מגלו ליה האי בשרא דגדיא ושריק שפיר דמי דברחא ולא שריק אסור דגדיא ולא שריק דברחא ושריק רב אשי שרי ורב ירמיה [3]מדיפתי אסיר
Sab 10 ולרב אשי דשרי[4]והתניא°אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי
ib.20 שיצולו מבעוד יום התם דברחא ולא שריק איכא דאמרי°דגדיא

M 85 + וקשרו — מ״ט שרו‖ M 86 — נמי M 87 — דלא קע״מ ‖ M 88 הושי׳ P 89 אסיר M 90 בין קעביד מעשה בין לא קע׳ מעשה M 91 — אע״ג M 92 — א״ה M 93 דמנהו M 94 לב״ש M 95 ימלא אדם B 96 ותורמסין M 97 ויני׳ M 98 נתנה M 99 נמי קשי להו זיקא ולא מגלי להו M 1 ודילמא מגיס ביורה עקורה M 2 — שרי...גחלים P 3 מדפתי M 4 מי ניחא והתנן.

1 [illegible] 2 [illegible] 3 Der vor [illegible] fertig [illegible] am S[illegible] auf dem Herd stehen bleibt. 4 Vgl weiter [illegible] 5 [illegible] zu thun.

בין שריק בין לא שריק שפיר דמי דברחא [5]נמי ושריק שפיר
דמי כי פליגי דברהא ולא שריק דרב אשי שרי ורב ירמיה
מרפתי אסיר ולרב אשי דשרי [4]והתנן אין צולין בשר בצל
וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום התם בבשרא אגומרי אמר
[6]רבינא האי[7]קרא חייא שפיר דמי כיון דקשי ליה זיקא כבשרא
דגדיא דמי: בית שמאי אומרים אין מוכרין: [8]תנו רבנן
[11]בית שמאי אומרים לא ימכור אדם חפצו לגוי ולא ישאילנו
ולא ילונו ולא יתן לו במתנה אלא כדי שיגיע לביתו[9]ובית הלל
אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה רבי עקיבא אומר כדי
שיצא מפתח ביתו אמר רבי יוסי בר יהודה [10]הן הן דברי רבי
עקיבא הן הן דברי בית הלל לא בא רבי עקיבא אלא לפרש
דברי בית הלל: תנו רבנן[11]°בית שמאי אומרים לא ימכור *Pes.21a*
אדם חמצו לגוי אלא אם כן יודע [12]בו שיכלה קודם הפסח
דברי בית שמאי ובית הלל אומרים כל [13]זמן שמותר לאוכלו
מותר למוכרו רבי יהודה אומר °כותח [14]הבבלי וכל מיני כותח **Fol.19**
אסור למכור שלשים יום קודם הפסח: תנו רבנן נותנין
מזונות[15]לפני הכלב בחצר[16]נטלו ויצא אין נזקקין לו כיוצא בו
נותנין מזונות לפני הגוי בחצר [16]נטלו ויצא אין נזקקין לו הא
תו למה לי היינו הך מהו דתימא האי רמי עליה והאי לא רמי
עליה קמשמע לן: תנו רבנן°לא ישכיר אדם כליו לגוי בערב שבת *Sab.14*
ברביעי ובחמישי מותר כיוצא בו אין משלחין איגרות ביד גוי
בערב שבת ברביעי ובחמישי מותר אמרו עליו על [17]רבי יוסי
הכהן ואמרי לה על [17]רבי יוסי החסיד שלא נמצא [18]כתב ידו
ביד גוי מעולם: תנו רבנן אין משלחין איגרת ביד גוי ערב
שבת אלא אם כן קוצין לו דמים בית שמאי אומרים כדי
שיגיע לביתו ובית הלל אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה
והלא קצין אמר רב ששת הכי קאמר ואם לא קצין בית שמאי
אומרים עד שיגיע לביתו ובית הלל אומרים עד שיגיע לבית
הסמוך לחומה והאמרת רישא אין משלחין לא קשיא הא
דקביע [19]בי דואר במתא והא דלא קביע [19]בי דואר במתא:
תנו רבנן אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם

5 M — נמי | 6 M רב הונא | 7 M + קידרא ד | 8 M + סי׳ חפצו חמין כלב וכליו איגרות ספינה ועיירות | 9 M + דברי ב״ש | 10 M — הן הן דר״ע | 11 M — בש״א | 12 M — בו | 13 M שעה שמ׳ לאכול מו׳ למכור | 14 P — הבבלי | 15 M לכלב | 16 M ואם נטלו | 17 M יוסף | 18 M כתבו ביד | 19 M דוואר.

nicht verklebt hat. — Manche sagen: Das Fleisch eines Zickleins ist, ob im verklebten oder nicht verklebten, immer erlaubt; das eines Böckleins ist, wenn man den Ofen verklebt, ebenfalls erlaubt; ihr Streit besteht nur bezüglich des eines Böckleins, wo man den Ofen nicht verklebt: R. Aši erlaubt dies, R. Jirmeja aus Diphte verbietet dies. Wieso aber erlaubt R. Aši dies, es wird ja gelehrt: Man darf weder Fleisch, noch eine Zwiebel, noch ein Ei braten, ausser, wo sie noch am Tag gebraten werden können?! — Hier handelt es, wo man Fleisch auf Kohlen bratet. — Rabina sagte: Rohe Kürbisse sind erlaubt; da die Luft ihnen schädlich ist, so gleichen sie dem Fleisch eines Zickleins.

Die Schule Šammajs sagt: man verkaufe nicht. Die Rabbanan lehrten: Man darf einem Nichtjuden weder einen Gegenstand verkaufen, noch leihen, noch borgen, noch schenken, ausser wenn dieser es nahe nach Haus hat; die Schule Hillels sagt: wenn er noch nach einem Haus nahe der Stadtmauer kommen kann, R. Âqiba sagt: wenn er nur das Haus verlassen kann. R. Jose b. R. Jehuda sagte: Die Worte R. Âqibas, das sind die Worte der Schule Hillels; R. Âqiba erklärt nur die Worte derselben.

Die Rabbanan lehrten: Man darf sein Gesäuertes[1] keinem Nichtjuden verkaufen, ausser wo man weiss, dass es ihm noch vor dem Pesaḥfest ausgehen kann — Worte der Schule Šammajs; die Schule Hillels sagt: Solange man es essen darf, darf man es auch verkaufen. R. Jehuda sagt: Den babylonischen Quarkbrei, sowie jeden anderen Quarkbrei darf man dreissig Tage vor dem Pesaḥfest nicht mehr verkaufen.

Die Rabbanan lehrten: Man darf vor einem Hund Nahrung im Hof niederlegen, und wenn dieser sie nimmt und hinausträgt, so braucht ihn dies nicht anzugehen. Desgleichen darf man im Hof vor einem Nichtjuden Speise niederlegen, wenn dieser sie nimmt und hinausträgt, so braucht ihn dies nicht anzugehen. — Wozu ist denn das andere nötig? es ist ja dasselbe! Man könnte meinen, nur im ersten Fall, wo die Ernährung ihm obliegt, nicht aber, wo sie ihm nicht obliegt, so lässt er uns hören.

Die Rabbanan lehrten: Am Vorabend des Šabbaths darf man einem Nichtjuden keine Gerätschaften vermieten; am Mittwoch und Donnerstag ist es erlaubt. Desgleichen darf man am Vorabend des Šabbaths durch einen Nichtjuden keine Briefe senden; am Mittwoch und Donnerstag ist es erlaubt. Man erzählte von R. Jose dem Kohen, manche sagen von R. Jose dem Frommen, dass sich niemals ein Schriftstück von ihm in den Händen eines Nichtjuden befunden habe[2].

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Vorabend des Šabbaths durch einen Nichtjuden keinen Brief senden, ausser, wo man ihm eine Belohnung bestimmt, und zwar muss er ihn noch, wie die Schule Šammajs sagt, nach der Wohnung des Betreffenden, wie die Schule Hillels sagt, bis zur Stadtmauer bringen können. — Er hat ihm doch eine Belohnung bestimmt?! R. Šešeth erwiderte: So meint er es: falls er ihm keine Belohnung bestimmt hat, so muss er ihn noch, wie die Schule Šammajs sagt, nach der Wohnung des Betreffenden, wie die Schule Hillels sagt, bis zur Stadtmauer bringen können. — Es heisst ja aber im Anfangsatz, dass man überhaupt nicht schicken darf! — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo ein Postamt in der Stadt da ist, das Andere, wo kein Postamt in der Stadt da ist.

1. Vgl. Ex. 12,15 ff. 2. Damit dieser es nicht am Š. trage.

Die Rabbanan lehrten. Weniger als drei Tage vor Sabbath darf man mit einem Schiff keine Reise antreten Diese Worte gelten nur bezüglich einer freigestellten Angelegenheit. wenn es sich aber um die Ausübung eines Gebots handelt so ist es erlaubt. Man muss auch im Voraus verabreden dass er am Sabbath ruhen soll. er braucht aber nicht zu ruhen Worte Rabbis. R. Šimôn b. Gamaliël sagt: man braucht dies nicht Eine Reise von Çor nach Çajdan ist sogar am Vorabend des Sabbaths erlaubt

Die Rabbanan lehrten Weniger als drei Tage vor Sabbath darf man keine nichtjüdischen Städte belagern. hat man bereits begonnen so braucht man [die Belagerung] nicht zu unterbrechen So sagte Šammaj. [1]*Bis sie fällt* selbst am Sabbath.

R. Šimôn b. Gamaliël erzählte: [im Haus meines Vaters] pflegte man ct. Es wird gelehrt R. Çadoq sagte: Folgendermassen war die Gepflogenheit des R Gamalielschen Hauses. Weisszeug pflegte man dem Wascher drei Tage vor dem Sabbath zu geben. bunte Kleider sogar am Vorabend des Sabbaths. Hieraus schliessen wir. dass Weisszeug schwerer zu waschen ist. als bunte Kleider. Abajje gab einem Walker ein buntes Gewand zum Waschen und fragte ihn. wieviel er dafür verlange. Dieser erwiderte Wie für ein weisses. Da sprach er. Die Rabbanan sind dir bereits zuvorgekommen. Abajje sagte: Wer ein Kleidungsstück einem Walker giebt. der gebe ihm nach Mass und empfange nach Mass. findet er es grösser. so hat er es durch Ausrecken verdorben. findet er es kleiner. so hat er es durch Einspringenlassen verdorben.

Darin stimmen Alle überein, dass man legen darf ct. Womit sind alle anderen [Arbeiten] anders, bezüglich welcher die Schule Šammajs ein Verbot angeordnet hat. und womit ist das Hinauflegen der Pressbalken und der Trottwalzen anders. bezüglich dessen die Schule Šammajs kein Verbot angeordnet hat? — Wenn man jene Arbeiten am Šabbath verrichtet. ist man zur Darbringung eines Schuldopfers verpflichtet. daher hat die Schule Šammajs bei ihnen am Vorabend des Šabbaths, wenn es dunkel wird. ein Verbot angeordnet; wenn man aber am Sabbath die Pressbalken oder die Trottwalzen hinauflegt so ist man zur Darbringung eines Schuldopfers nicht verpflichtet. daher hat sie hierbei am Vorabend des Sabbaths kein Verbot angeordnet — Wer ist der Tanna. welcher der Ansicht ist. dass jede Thätigkeit. die von sich selbst ausgeübt wird. erlaubt ist? R. Jose b. Ḥanina erwiderte: Hier wird die Ansicht R. Jišmâels vertreten. denn es wird gelehrt Wenn man Knoblauch. Heerlinge oder Aehren. während es noch Tag ist. zerdrückt so darf man sie. wie R. Jišmâel sagt. wenn es dunkel wird, fliessen lassen; R. Âqiba sagt man darf dies nicht R Eleâzar erwiderte Hier wird die Ansicht R. Eleâzars vertreten; denn es wird gelehrt: Wenn man Honigwaben am Vorabend des Šabbaths öffnet. und der Honig [am Šabbath] von selbst ausfliesst. so ist er verboten. R. Eleâzar erlaubt ihn — Warum erwiderte R. Jose b. Ḥanina nicht wie R. Eleâzar? — Er kann Folgendes einwenden Dort war es vorher eine Speise. und bleibt auch später eine Speise. hier aber war es vorher eine Speise. später aber wird es ja ein Getränk! — Und R. Eleâzar? — Er kann Folgendes einwenden. Wir wissen von R. Eleâzar. dass er auch bei Oliven und Weinbeeren erlaubt. denn als R. Hošâja aus Nehardeá kam, brachte er folgende Lehre mit Wenn man am Vorabend des Šabbaths Oliven oder Weinbeeren

1 Dt. 20,20

לשבת במה דברים אמורים לדבר הרשות אבל לדבר מצוה [20]שפיר דמי ופוסק עמו[21]על מנה לישבות ואינו שובת דברי רבי רבי שמעון בן גמליאל אומר אינו צריך ומצור לצידן (Er.5) אפילו בערב שבת מותר: תנו רבנן °אין צרין על עיירות של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת ואם התחילו אין (Dt.20,20) מפסיקין [22]וכן היה שמאי אומר °עד רדתה אפילו בשבת: (Sab.1) אמר רבן[23]שמעון בן גמליאל נוהגין היו וכו': תניא אמר רבי [24]צדוק כך היה [25]מנהגו של בית רבן גמליאל שהיו נותנין [26]כלי לבן לכובס שלשה ימים קודם לשבת וצבועים אפילו בערב שבת [27]ומדבריהם למדנו שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין אביי הוה יהיב ליה ההוא מנא דצביעא לקצרא אמר ליה כמה בעית עילויה אמר ליה כדחיורא אמר ליה כבר קדמוך רבנן אמר אביי האי מאן דיהיב מנא לקצרא[28]במשחא ניתיב ליה ובמשחא נשקול מיניה דאי טפי אפסדיה דמתחיה ואי בציר אפסדיה דכווציה: ושוין אלו ואלו שטוענין כו': מאי שנא כולהו דגזרו בהו בית שמאי ומאי שנא קורות בית הבד ועיגולי הגת דלא[29]גזרו הנך דאי עביד להו[30]בשבת מחייב חטאת גזרו בהו בית שמאי ערב שבת עם חשכה[31]קורות בית הבד ועיגולי הגת דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת לא גזרו מאן תנא דכל מידי דאתי ממילא שפיר דמי אמר רבי (Ed.ii,6) יוסי בר חנינא רבי ישמעאל היא דתנן השום והבוסר והמלילות שרסקן מבעוד יום רבי ישמעאל אומר יגמור משתחשך ורבי (Col.b) עקיבא אומר °לא יגמור ורבי אלעזר אמר רבי [32]אלעזר היא (Sab.1,4) דתנן °חלות דבש שריסקן בערב שבת ויצאו מעצמן[33]אסור °ורבי [32]אלעזר מתיר ורבי יוסי בר חנינא מאי טעמא לא אמר כרבי אלעזר אמר לך[34]התם[35]הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל הכא מעיקרא אוכל והשתא משקה ורבי אלעזר אמר לך[36]הא שמעינן ליה לרבי[32]אלעזר[37]דאפילו זיתים וענבים [38]נמי ישרי (ib 14) דהא °כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי [39]מתניתא

20 M מותר ופו׳ — 21 M ע״מ — 22 M וכך ה״ש דורש — 23 P שמעון בן׳ — 24 M + אליעזר בן׳ — 25 M מנהגן — 26 M כלים לבנים שלהם לכו׳ נכרי ג׳ — 27 M + מותר — 28 P במישחא. M נימשח וניתב ליה נימשח ונשקול — 29 M גזרי בהו אמרי כולהו דקעביד — 30 P בשבת — 31 M קורות..גזרו — 32 P אלייעזר — 33 M אסורין — 34 M + ריב״ח — 35 M דמעיק׳ אוכלין השתא אוכלין אבל זיתים וענבים דמע׳ אוכלין והשתא משקה לא ור׳ — 36 M הא — 37 M דאמר אפ׳ — 38 M נ״ש — 39 P מתניתין.

בידיה זיתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין
Sab.61b Er.19b ורבי[32]אלעזר ורבי שמעון מתירין ורבי יוסי בר חנינא° ברייתא
Pes.101b Git.45a לא שמיע ליה ורבי[32]אלעזר מאי טעמא לא אמר כרבי יוסי
Ar.30a בר חנינא אמר לך[40]לאו איתמר עלה אמר[41]רבא בר[42]בר
[43]חנינא[44]אמר רבי יוחנן במחוסרין דיכה דכולי עלמא לא
פליגי[45]כי פליגי במחוסרין שחיקה והני נמי כמחוסרין דיכה
דמו הורה רבי[46]חנינא כרבי ישמעאל[47]שמן של בדדין
Sab.156b ומחצלות של בדדין רב אסר ושמואל שרי° הני כרבי דזווי רב
אסר ושמואל שרי אמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה
ותרנגולת לביצתה ותורי דרידיא ותמרי דעיסקא רב אסר
ושמואל[48]אמר מותר וקמיפלגי בפלוגתא דרבי יהודה ורבי
שמעון: ההוא תלמידא דאורי[49]בחרתא דארגיז כרבי שמעון
שמתיה רב המנונא והא כרבי שמעון סבירא לן באתריה דרב
הוה לא איבעי ליה[50]למימר הכי הני תרי תלמידי חד מציל בחד
Sab.120a מנא והד מציל בארבע וחמש מאני וקמיפלגי בפלוגתא[51]° דרבה
בר זבדא ורב הונא:

[x] ib.18b אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי[52]שיתבשלו
ib.37b מבעוד יום[53]° אין נותנין פת לתנור עם השכה ולא
[54]חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה[55]מבעוד
יום רבי אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה:
[xi] Er.103 °משלשלין את הפסח[56]בתנור עם חשכה ומאחיזין את האור
Fol.20 במדורת בית המוקד° ובגבולין כדי[57]שתאחוז האור ברובו
רבי יהודה אומר[58]בפחמין כל שהוא:

גמרא. וכמה אמר רבי[59]אלעזר אמר רב כדי שיצולו
Az.38a [55]מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי איתמר נמי° אמר רב אסי אמר
רבי יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי
Sab.36b גוים° תניא חנניא אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר
להשהותו על גבי כירה ואף על פי[60]שאינה גרופה וקטומה:
אין נותנין את הפת וכו': איבעיא להו תחתון האיך דגבי
תנור או דילמא תחתון האיך דגבי האור תא שמע[61]רבי אליעזר
אומר כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור: משלשלין את

M 40 + ר״א | M 41 רבה | B 42 — בר | M 43 חנה | M 44 — אר״י | M 45 + דאסיר | B 46 + יוסי בר | P 47 של שמן | M 48 שרי | M 49 בהדתא | M B 50 למיעבד | M 51 דר׳ אבא | B 52 שיצולו | M 53 וא״נ את הפת לתוך הת׳ ולא | M 54 + את ה׳ | M 55 — מבע״י | M 56 לת׳ ע״ח ומחזין | M 57 שיצית | M 58 אף בפ׳ כל שהן | M 59 אילעאי | M 60 שאינה גר׳ ושאינה קט׳ | M 61 דתניא אר״א.

zerdrückt, und sie [am Šabbath] von selbst ausfliessen, so sind sie verboten, R. Eleâzar und R. Šimôn erlauben sie. — Und R. Jose b. Ḥanina? — Er hat von dieser Barajtha nicht gehört. — Warum erwiderte R. Eleâzar nicht wie R. Jose b. Ḥanina? — Er kann Folgendes einwenden: Hierüber wurde ja gelehrt: Raba b. Bar Ḥanina sagte im Namen R. Joḥanans: Wo es noch des Zerstossens bedarf, streitet niemand[1], worüber aber streiten sie, wo es nur noch des vollständigen Zermalmens bedarf; und hier gleicht es ja, als bedürfe es noch des Zerstossens. R. Ḥanina entschied wie R. Jišmâël. Das Oel und die Matten der Keltrer[2] ist nach Rabh verboten[3], nach Šemuël aber erlaubt. Die Schiffsmatten sind nach Rabh verboten, nach Šemuël erlaubt. R. Naḥman sagte: Eine Ziege, die zum Melken, ein Schaf, das zur Schur, eine Henne, die zum Legen, ein Ochs, der zum Pflügen steht, sowie Datteln, die zum Handel stehen, sind nach Rabh verboten, nach Šemuël erlaubt; sie führen also denselben Streit, wie R. Jehuda und R. Šimôn[4]. Ein Schüler entschied in Ḥarta[5] zu Argez wie R. Šimôn, da that ihn R. Hamnuna in den Bann. — Wir sind ja aber der Ansicht R. Šimôns! — Es war in der Ortschaft Rabhs, er sollte daher nicht so entscheiden. Es waren zwei Jünger, der Eine rettete[6] in einem Gefäss, der Andere in vier, fünf Gefässen, sie führten also denselben Streit, wie Rabba b. Zabhda und R. Hona[7].

MAN darf weder Fleisch, noch Zwiebeln, noch Eier braten, ausser, wo sie noch am Tag fertig werden können. Man darf, wenn es dunkel wird, kein Brod in den Ofen schieben, noch einen Kuchen auf Kohlen legen, ausser, wo sich oben eine Kruste noch während des Tags bilden kann. R. Eliêzer sagt: auch wenn nur die untere Fläche eine Kruste bekommt. Das Pesaḥopfer darf man, auch wenn es dunkel wird, in den Ofen legen. Auch darf man das Feuer in der Wärmehalle[8] anzünden; ausserhalb aber nur, wo das Feuer noch [am Tag] den grösseren Teil erfassen kann; R. Jehuda sagt: Bei Kohlen genügt, wenn nur ein wenig angezündet wird.

GEMARA. Wieviel? R. Eleâzar sagte im Namen Rabhs: Es muss bereits am Tag wie die Speise des Ben Drusaj[9] gebraten haben. Desgleichen wird auch gelehrt: R. Asi sagte im Namen R. Joḥanans: Wenn die Speise [bei einem Jisraëliten] wie die Speise des Ben Drusaj gekocht hat, so kann sie nicht mehr als Speise eines Nichtjuden betrachtet werden. Es wird gelehrt: Ḥananja sagt: Wenn eine Speise wie die Speise des Ben Drusaj bereits gekocht hat, so darf man sie auf dem Herd stehen lassen, obgleich von diesem die Kohlen nicht entfernt oder diese nicht mit Asche bedeckt sind.

Man darf das Brot nicht schieben &c. Sie richteten die Frage: Meint er die untere Seite [an den Wänden] des Ofens, oder die untere Seite dem Feuer zu[10]? — Komme und höre: R. Eliêzer sagt: Dass die Seite, die am Ofen klebt, eine Kruste bekommt.

1. Dass es verboten ist. 2. Was in den Kelterwinkeln zurückbleibt u. den K[eltrer]n gehört. 3. Am Š fortzubewegen. 4. Vgl. Sab 156b. 5. Nach Wiesner (Scholien ii 42) mit dem alten Hatra od. Chatra in Mesopotamien identisch. 6. Bei einer Feuersbrunst; vgl. hierüber weiter Fol. 120a. 7. Vgl. weiter Fol. 120a. 8. Des Tempels. 9. Er pflegte Fleischspeisen ein Dritte gekocht zu verzehren. 10. Die Brote wurden an die Wände des Ofens geklebt, während sich das Feuer am Boden befand

המדליק צריך שידליק ברוב היוצא סילתי מבעיא אלא אמר
רב יוסף שיבא דארזא רמי בר"אבא אמר זאגא:

erfasst haben, umsomehr [illegible]. R. Joseph [illegible] Cederbast. [illegible]

ZWEITER ABSCHNITT.

במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא [1]בלכש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת האידן ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים ולא בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבושל וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו:

גמרא. [2]לכש שיבא דארזא שובא דארזא עץ בעלמא הוא בעמרניתא דאית ביה: ולא בחוסן: [3]אמר רב יוסף נעורת של פשתן אמר ליה אביי והכתיב והיה החסן לנערת [4]מכלל דחוסן לאו נעורת הוא אלא אמר אביי כיתנא דדייק ולא נפיץ: ולא בכלך: אמר שמואל שאלתינהו לכל נחותי ימא ואמרי [5]ליה כולכא שמיה רב יצחק בר זעירא אמר גושקרא: רבין ואביי הוו יתבי קמיה דרבנא נחמיה [6]אחוה דריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא אמר ליה רבין לאביי היינו כלך דתנן אמר ליה אנן שירא פרנדא קרינן ליה מיתיבי [7]השיראים והכלך והסריקין חייבין בציצית [8]תיובתא דרבין תיובתא איבעית אימא שירא לחוד ושירא פרנדא לחוד[9]: ולא בפתילת האידן: [10]אחוינא: רבין ואביי הוו [11]קאזלו בפקתא דטמרוריתא [12]חזינהו להנהו ארבתא אמר ליה רבין לאביי היינו אידן דתנן אמר ליה [13]האי עץ בעלמא הוא קלפה ואחוי ליה עמרניתא דביני ביני: ולא בפתילת המדבר: שברא: ולא בירוקה שעל כו': מאי היא אילימא אוכמתא

S) M המא" 1 V לגיש" 2 M + מאי" 3 M + מאי דוסן" 4 M מכלל...הוא 5 M לי משמיה דריב"ז גושי' 6 M — אחוה ד 7 P השיריים 8 M — תיו' דרבין 9 V + ואב א פירושא קא מפרש 10 M]+מאי אידן; ארוונא 11 M קשקלי ואזלי בפ' דתרמודיא הזנהו להנהו ערבתא 12 P הזינהי לתנהי 13 B ההוא.

WELCHE Brennstoffe man zur Beleuchtung benutzen darf, und welche man zur Beleuchtung nicht benutzen darf: Man darf weder Lygos brennen, noch Werg, noch Barége, noch Bastdocht, noch einen Docht der Wüstenpflanze, noch Wassermoos; ferner kein Pech, noch Wachs, noch Qiqöl, noch Verbrenn-Oel[1], noch Schwanzfett, noch Talg. Naḥum Medenser sagt: man darf geschmolzenen Talg brennen; die Weisen sagen: man darf ihn weder geschmolzen, noch ungeschmolzen brennen.

GEMARA. Lygos? Cederbast. Aber Cederbast ist ja nur Holz? Die wollartigen Fasern desselben.

Noch mit Werg. R. Joseph erklärte: Werg vom Flachs. Abajje sprach zu ihm: Es heisst ja: [2]*Der Mächtige [ḥason] soll zu Werg werden,* woraus zu schliessen ist, dass Ḥason nicht Werg ist. Vielmehr, sagte Abajje, Flachs, der geklopft, aber nicht gehechelt wurde.

Noch mit Barége. Šemuél sagte: Ich habe alle Seefahrer ausgefragt, und man sagte mir, dass es Kulka genannt wird. R. Jiçḥaq b. Zeèra sagte: Grobe [Seide][4]. Rabin und Abajje sassen vor Rabbana Neḥemja, dem Bruder des Exiloberhaupts. Er bemerkte, dass dieser [ein Gewand aus] Rohseide trug. Da sprach Rabin zu Abajje: Das ist das Kalakh der Mišnah. Dieser erwiderte: Wir nennen dies Parnianseide[5]. Man wandte ein: Seide, Kalakh und Serikon[6] unterliegen dem Çiçithgesetz; dies ist ja eine Widerlegung (des Rabin eine Widerlegung)! — Wenn du willst, sage ich: Seide ist was Anderes, und Parnian ist was Anderes.

Noch Bastdocht. Binsen[7]. Rabin und Abajje gingen im Thal Ṭamruritha und bemerkten da Bachweiden. Da sprach Rabin zu Abajje: Das ist es, das Bastdocht der Mišnah. Dieser sprach: Das ist ja nichts als Holz! Da schälte er sie ab, und zeigte ihm wollartige Fasern dazwischen.

Noch einen Docht der Wüstenpflanze. — Brennessel[8].

Noch Wassermoos. Was ist das? wollte man sagen das Schwarzgrüne auf den Sümpfen — dies bröckelt sich

1. Oel von Hebe, das unrein geworden ist. Vgl. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible] הוכין [illegible] 4. W. [illegible] (Scholien II 45) meint, „es dürfte nicht unwahrscheinlich sein", dass גושקרא [illegible] gewebes corrump sei, dies ist aber sehr unwahrscheinlich, da גושקרא auch sonst [illegible] Art Seidenbrokat; vgl. Fleischer bei Levy NHWB IV 229. 6 Σηρικόν, [illegible] 7. [illegible] zwischen der Rinde und dem Holz. 8. [illegible] אורטי [illegible]

[illegible] Weide und Haar [illegible]

Weder Pech. [illegible] Es wird gelehrt [illegible] Noch [illegible] ist eine Abfallmasse vom Pech. Wachs [illegible] ist eine Abfallmasse vom Honig [illegible] Im Handel!

Die Rabbanan lehrten: Von allen [Brennstoffen], bezüglich welcher sie gesagt haben, dass man sie am Sabbath nicht brenne, darf man ein [illegible] Flamme machen [illegible] es um beim Licht zu benutzen [illegible] Boden [illegible] dem Herd; verboten ist nur, daraus einen Docht für eine Lampe zu bereiten.

Noch Qiqöl. Was ist Qiqöl? Semuel sagte: Ich [illegible] alle Seefahrer ausgefragt, und man sagte mir, dass es in den überseeischen Städten einen Vogel gebe, der Kiq genannt wird. R. Jiçhaq b. R. Jehuda sagte: [illegible] Öl aus den Kernen [illegible] Reš Laqiš [illegible] Aus dem Rizinus des Jona. Rabba b. Bar Hana erzählte: Ich habe den Rizinus des Jona gesehen, er ist dem [illegible] ähnlich, er wächst in den Pfützen [illegible] und man stellt ihn vor die Eingänge der Läden; aus seinen Kernen bereitet man Öl, und unter seinen Zweigen ruhen alle Kranken des Westens.

Raba sagte: Die betreffenden Dochte am Sabbath zu brennen, haben die Weisen verboten, weil an die Flamme [illegible] die betreffenden Öle zu brennen haben die Weisen verboten, weil sie sich in den Docht [illegible] Abajje fragte Rabba: Wie ist es [illegible] Öl in diese Öle, die zu brennen die Weisen [illegible]

[illegible]

דהוציא איפרוני מפרכן אלא אמר רב פפא איצטבא דאיבא
תנא הוסיפו עליהן של צמר ושל שער ותנא דידי צמר מבעין
בעין שער אדרוני מיחרך: ולא בזפת: זפת זיפתא שעוה
קירותא תנא עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים
פשיטא שעוה איצטריכא ליה מהו דתימא דפתילה נמי
לא חזיא קא משמע לן אמר רמי בר אבין עטרנא פסולתא
21a דזיפתא שעוה פסולתא דדובשא למאי נפקא מינה למקח
וממכר: תנו רבנן כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת
אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש
לאורה בין על גבי קרקע בין על גבי כירה ולא אסרו אלא
לעשות מהן פתילה לנר בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי
שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו
לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה דרב
יהודה אמר מישחא דקאנא ריש לקיש אמר קיקיון דיונה
אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה ודצליבא
דמי ומרפשקי ליה על פום חנותא מזרעיה ומפרצידיה
עבדי משחא ובענפוהי נייחן כל בריחי דמערבא: אמר רבא
פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור
מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני
שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אביי מרבה שמנים
שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן
כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדליקי בעינייהו או
לא אמר ליה אין מדליקין מאי טעמא לפי שאין מדליקין
איתיביה כורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין
בו אין מדליקין בו אמר רבן שמעון בן גמליאל של בית אבא
היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין
אמר ליה אדמותבת לי מדרבן שמעון בן גמליאל סייעינהו
מדתנא קמא הא לא קשיא מעשה רב מכל מקום קשיא מאי
לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מאי טעמא דתנא קמא
כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא והכי קתני
כורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין
מדליקין בו במה דברים אמורים להדליק אבל להקפות מותר

[illegible]

... im Hause meines Vaters pflegte man einen Docht [illegible] die man wol anzünden darf? Dieser [illegible] R. Simon b. Gamaliel einwendest, kannst du ja in [illegible] Frage; eine Handlung ist massgebend [illegible] den Docht umwickelt haben] um ihn [illegible] zu lassen [illegible] R. Simon b. Gamaliel zurückzuführen [illegible] einen Stoff, den [illegible] den Fall [wo man ihn [illegible] erlaubt, denn R. Simon [illegible]

שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו כורכין
Sab 24b פתילה על גבי אגוז[33]איני והאמר רב ברונא°אמר רב חלב
מהותך וקרבי דגים שנמוחו [34]אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא
ומדליק הני מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו
רבנן [35]על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך [35]ועל קרבי
דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו וליגזור נמי חלב
מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכו שמן משום חלב
מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכו שמן היא גופה
גזירה ואנן [36]ניקו וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא
פתילות[37]ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין
Ex 27,20 מדליקין בהן במקדש משום שנאמר °להעלת נר תמיד הוא תני
Sab 20a לה והוא אמר לה כדי °שתהא שלהבת עולה מאליה ולא
Jom 23a Suk 51a [38]שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן°מבלאי מכנסי כהנים
ומהמיניהם היו מפקיעין [39]ומהן מדליקין שמחת בית השואבה
שאני תא שמע דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו
מפקיעין [40]אותו ומהן היו עושין פתילות [41]למקדש מאי לאו
דכלאים לא דבוין: אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו
חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה[42]בין
בשבת בין בחול אמר[43]רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה
זקוק לה ומותר להשתמש לאורה[44]ורב חסדא אמר מדליקין
Col.b בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה °אין זקוק לה ומותר
להשתמש לאורה אמר רב זירא[45]אמר רב מתנה[46]ואמרי לה
אמר רב [47]זירא אמר רב פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת
אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה
ואסור להשתמש לאורה אמרוה [48]רבנן קמיה דאביי משמיה
דרבי ירמיה ולא קיבלה [49]כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה
דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי [50]גמירתיה
לשמעתיה מעיקרא והא גמרה [51]נפקא מינה לגירסא דינקותא
Soph. xx,4 וכבתה אין זקוק לה ורמינהי מצותה °משתשקע החמה עד
שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה

M 33 + ומדליקין ‖ M 34 נותן לתוכן ‖ M 35 — על ‖ B 36 ניקום ‖ M 37 — ושמנים ‖ M 38 מחמת ד״א ‖ M 39 ובהן היו מדל׳ ‖ M 40 אותן ובהן ‖ P 41 לקדש ‖ M 42 בב״ש בב״ח ‖ M 43 רבה ‖ M 44 ורב...לאורה ‖ M 45 + א״ר ירמיה ‖ M 46 + אמר רב ‖ M 47 ירמיה ‖ P 48 לרבנן ‖ M 49 וכי א״ר אמרה משמיה דר״י ‖ M 50 קבילתיה מעיק׳ ‖ M 51 + למאי.

b. Gamaliël erzählte: Im Haus meines Vaters pflegte man einen Docht um eine Nuss zu wickeln. — Dem ist ja aber nicht so! R. Bruna sagte ja im Namen Rabhs: Man darf in geschmolzenen Talg oder in aufgelöstes Fischeingeweide etwas Oel thun und es brennen. Diese ziehen sich auch allein in den Docht ein, — während sich jene nicht einziehen — nur die Rabbanan haben geschmolzenen Talg wegen des ungeschmolzenen und aufgelöstes Fischeingeweide wegen des unaufgelösten verboten. — Sollte man aber auch verbieten, wenn man Oel in geschmolzenen Talg oder in aufgelöstes Fischeingeweide thut, wegen des geschmolzenen Talgs oder der aufgelösten Fischeingeweide, in die man kein Oel gethan hat! — Bezüglich ihrer selbst ist es ja nur eine rabbanitische Anordnung, sollten wir etwa zu einer Anordnung noch eine zweite hinzufügen?"

Rami b. Ḥama lehrte: Die Dochte und Oele bezüglich welcher die Weisen gelehrt haben, dass man sie am Sabbath nicht brennen darf, darf man auch im Heiligtum nicht brennen, denn es heisst: [1]*Damit beständig ein Licht aufsteige*. Er lehrte dies, und erklärte es auch selbst: die Flamme muss von selbst aufsteigen, nicht aber durch Vermittlung eines anderen Gegenstands. —— Es wird gelehrt: Aus den Fetzen der Beinkleider und der Gürtel der Priester verfertigte man Dochte und zündete sie an. — Anders ist es beim Fest des Wasserschöpfens[2]. — Komme und höre: Rabba b. Matna lehrte: Von den abgetragenen Kleidern der Priester verfertigte man Dochte für das Heiligtum, wahrscheinlich doch von den Kleidern aus Mischgewebe[3]. — Nein, von denen aus Byssus.

R. Hona sagte: Die Dochte und Oele, bezüglich welcher die Weisen gesagt haben, dass man sie am Šabbath nicht brennen darf, darf man auch am Ḥanuka nicht brennen, einerlei ob am Sabbath oder am Wochentag. Raba sagte: Was ist der Grund R. Honas? — er ist der Ansicht, dass man [die Ḥanukalampe] wieder anzünden muss, wenn sie auslischt, und dass man sich ihres Lichts bedienen darf. R. Ḥisda sagt: man darf sie wol am Wochentag brennen, nicht aber am Šabbath, er ist nämlich der Ansicht, dass man sie nicht wieder anzuzünden braucht, wenn sie auslischt und dass man sich ihres Lichts bedienen darf. R. Zera sagte im Namen R. Matnas, nach Anderen sagte es R. Zera im Namen Rabhs: Die Dochte und Oele, bezüglich welcher die Weisen gesagt haben, dass man sie am Šabbath nicht brennen darf, darf man am Ḥanuka brennen, einerlei ob am Wochentag oder am Šabbath. R. Jirmeja sagte: Was ist der Grund Rabhs? — er ist der Ansicht, dass man sie nicht wieder anzuzünden braucht, wenn sie auslischt und dass man sich ihres Lichts nicht bedienen darf. Die Jünger sagten dies vor Abajje im Namen R. Jirmejas, er nahm es aber nicht an. Als Rabin kam, sagten die Jünger dies vor Abajje im Namen R. Joḥanans, und er nahm es an; er sprach: Wäre es mir beschieden, so hätte ich diese Halakha schon früher studiert. — Er hat sie ja studiert. — Sie ist aber mehr keine Jugendlehre. — «Wenn sie auslischt, braucht man sie nicht wieder anzuzünden»? ich will Widerspruch erheben: Deren Gebot hat statt, sobald die Sonne untergeht, bis der Verkehr auf der Strasse aufhört, wahrscheinlich muss man sie wieder anzünden, wenn sie auslischt! — Nein, wenn man sie nicht angezündet hat, muss man sie [während dieser Zeit] anzünden. Oder, wegen des Masses[4].

1. Ex. 27,20. 2. Ueber diese Procession vgl. Suk. 51a f. 3. M. darf am Sabbath als Docht benutzt werden. 4. Man muss die Lampe genug Oel für die angegeb. Zeit giessen.

(bis) jeder Schritt auf der Strasse aufhört. — Bis wie lange? Rabba b. Bar Hana sagte: Bis die Tarmodäer zu gehen aufhören.[1]

Die Rabbanan lehrten: Das Gebot der Hanuka[lampe] ist: eine Flamme für den Mann und sein ganzes Hauswesen; die Bevorzugenden [die Gebote], eine Flamme für jede Person, und die Bevorzugtesten: die Schule Sammajs sagt: am ersten Tag zündet man acht Flammen an, an den folgenden Tagen immer eine weniger; die Schule Hillels sagt: am ersten Tag eine Flamme und an den folgenden Tagen immer eine mehr. Ulla sagte: Hierüber streiten im Westen zwei Amoräer, R. Jose b. Abin und R. Jose b. Zebida; der eine sagt, der Grund der Schule Sammajs sei ein Kennzeichen für die folgenden Tage und der Grund der Schule Hillels sei ein Kennzeichen für die verflossenen Tage; der Andere sagt, der Grund der Schule Sammajs sei gleich den Opfern am Hüttenfest und der Grund der Schule Hillels sei: beim Heiligen erhöht man, aber man erniedrigt nicht. Rabba b. Bar Hana erzählte im Namen R. Johanans: Zwei Greise waren in Çajdan, einer handelte nach der Ansicht der Schule Sammajs, der andere handelte nach der Ansicht der Schule Hillels. Der erste begründete seine Handlung gleich den Opfern am Hüttenfest, der andere begründete seine Handlung: beim Heiligen erhöht man, aber man erniedrigt nicht.

Die Rabbanan lehrten: Es ist Gebot, die Hanukalampe vor die Thür auswärts hinzustellen; wer in einem Obergeschoss wohnt, stelle sie vor ein Fenster hin, das nach öffentlichem Gebiet geht. Zur Zeit der Gefahr stelle man sie auf den Tisch, und dies genügt. Raba sagte: Jedoch muss man noch eine zweite Lampe haben, um sich ihres Lichts zu bedienen; ist aber [im Zimmer] eine Flamme vorhanden, so ist dies nicht nötig, wenn er aber ein angesehener Mann ist, so ist eine zweite Lampe erforderlich, auch wenn eine Flamme vorhanden ist.

Was bedeutet das Hanukafest? — Die Rabbanan lehrten: Am fünfundzwanzigsten Kislev beginnen die Tage des Hanukafestes; es sind ihrer acht, an denen man keine Trauerreden abhalten, noch fasten darf. Denn als die Griechen in den Tempel eindrangen, verunreinigten sie alle Oele, die im Tempel waren. Nachdem aber die Herrscher des Hauses der Hasmonäer sich ihrer bemächtigt und sie besiegt hatten, suchte man und fand nur ein einziges, mit dem Siegel des Hochpriesters versehenes Krüglein mit Oel, in dem nur so viel vorhanden war, einen einzigen Tag zu brennen. Da geschah ein Wunder, und man brannte davon acht Tage. Im folgenden Jahre ordnete man diese Tage an und bestimmte sie zu Festtagen mit Lobgesang und Dankgebet.

Dort wird gelehrt: Wenn ein Funke unter dem Hammer hervorspringt und Schaden anrichtet, so ist man ersatzpflichtig. Wenn ein Kamel, das mit Flachs beladen ist, durch das öffentliche Gebiet geht, und der Flachs in den Laden hineinkommt, sich an der Lampe des Ladenbesitzers anzündet und das ganze Gebäude in Brand setzt, so ist der Eigentümer des Kamels [zur Entschädigung] verpflichtet. Hatte aber der Ladenbesitzer die Lampe draussen hingestellt, so ist der Ladenbesitzer [zur Entschädigung] verpflichtet. R. Jehuda sagt: Wenn es eine Hanukalampe war, so ist er frei. Rabina sagte im Namen Rabbas: Dies besagt, dass es Gebot ist, die Hanukalampe

[1] [illegible]

לא דאי לא אדליק מדליק ואי נמי לשיעורה: עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה[52] אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי: תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין: אמר רבה בר בר חנה[53] אמר רבי יוחנן שני זקנים היו בצידן אחד[54] עשה כבית שמאי ואחד[55] עשה כדברי בית הלל זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין: תנו רבנן נר חנוכה[56] מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם[57] היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ובשעת הסכנה מניחה על[58] שלחנו ודיו אמר[59] רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה ואי איכא מדורה לא צריך ואי אדם חשוב[60] הוא[60] אף על גב דאיכא מדורה צריך נר אחרת: מאי חנוכה דתנו רבנן בעשרים וחמשה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון[61] ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא[62] להדליק יום אחד נעשה[63] בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום[64] ועשאום ימים טובים בהלל והודאה: תנן התם גץ היוצא מתחת הפטיש ויצא[65] והזיק חייב גמל שטעון פשתן[66] והוא עובר ברשות הרבים ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל הגמל חייב הניח חנוני[67] את נרו מבחוץ חנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור אמר רבינא[68] משום דרבה זאת אומרת נר חנוכה מצוה להניחה

Ber 23a; Jom 12b; Meg 9b; Hor 12b; Men 99a; Soph ii. — Bq 62b; Bb 20a; Bq 22a; 62b

M 52 ... — M 53 ארבב ה — M 54 אר׳ י — M 55 עשה — M 56 צריך להניח — M 57 היה — M 58 השלחן — M 59 (רבה) רב — P 59 צריך נר אחר — M 60 הוא — אף.. מדורה — M 61 ודלא להת — M 62 כהן — M 63 כדי — M 64 בו — M 65 ועש — M 66 והדליק — M 66 ועובר — M 67 את — M 68 ... משמיה דרבא

בתוך עשרה דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה לימא ליה היה
לך להניחה למעלה מגמל ורוכבו ודילמא אי[69]מיטרחא ליה
Bq 62b טובא אתי לאימנועי ממצוה: [70] אמר רב כהנא דריש רב נתן
Fol. 22 בר מניומי משמיה דרבי תנחום נר [71]של חנוכה שהניחה
Hg 3a למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי: ואמר רב כהנא
Gn 37,24 דריש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום מאי דכתיב והבור
רק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו
מים [72]אלא מה תלמוד לומר אין בו מים מים אין בו אבל
נחשים ועקרבים יש בו: אמר [73]רבה נר חנוכה מצוה להניחה
בטפח [74]הסמוכה לפתח והיכא מנח ליה רב אחא בריה דרבא
אמר מימין רב [75]שמואל מדפתי אמר משמאל והילכתא
משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין: אמר
רב יהודה אמר רב [76]אשי [77]אמר רב אסור להרצות מעות כנגד
נר חנוכה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר [78]לי וכי נר [79]קדושה
Hol 87a יש בה מתקיף לה רב יוסף וכי דם קדושה יש בו דתניא
Lv 17,13 ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל [80]שלא יהו
מצות בזויות עליו הכא נמי שלא יהו מצות בזויות עליו:
בעו מיניה מרבי יהושע [81]בן לוי מהו להסתפק מנוי סוכה כל
Er 35b שבעה אמר להו הרי אמרו אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה
Ket 21 אמר רב יוסף מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא סוכה
Br 134b
Sab 45a תניא [82]חנוכה לא תניא [83]דתניא סיככה כהלכתה ועיטרה
Bc 30b
Suk 10a בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים אפרסקין שקדים
(Suk 1 ורמונים ופרכילי ענבים ועטרות של שבלים יינות [84]שמנים
וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג
ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו [85]אלא אמר רב יוסף אבוהון
Men 41b דכולהו דם: איתמר רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל
אמר מדליקין רב אמר אין [86]מתירין [87]ציצית מבגד לבגד
ושמואל אמר [88]מתירין מבגד לבגד רב אמר אין הלכה כרבי
ib. שמעון בגרירה ושמואל אמר הלכה [89]כרבי שמעון בגרירה
Sab 40a אמר אביי כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד
Pes 101a

M 69 מטרחת | M 70 תני ר״כ משמיה דרבא נר | M 71 — של || M 72 אלא M 73 רבא M 74 הסמוך M 75 ירמיה M 76 [illegible] B אסי M 77 [illegible] א ר P 78 ליה M 79 [illegible] + [הנוכה] + M 80 [illegible] אלא כדי M 81 — בר M 82 + נר M 83 + סוכה מאי היא 84 [illegible] B + של M 85 — אלא M 86 מתירין M 87 — ציצית M 88 — מבל״ב | M 89 — כר״ש בגרירה.

ist, die Hanukalampe [illegible] der Erde] zu stellen, denn [illegible] zehn [Handbreiten], so [illegible] hättest sie höher stellen sollen, als das Kamel samt seinem Reiter hinaufreichen. — Vielleicht aber deshalb, weil jemand die Ausübung des [illegible] würde, falls sie ihm zu belästigend w[illegible]

R. Kahana sagte: R. Nathan b. Manjumi trug im Namen R. Tanhums vor: Eine Hanukalampe, die man [illegible] halb zwanzig Ellen gestellt hat, ist unbrauchbar gleich der Festhütte und einem Durchgang[1].

Ferner sagte R. Kahana: R. Nathan b. Manjumi trug im Namen R. Tanhums vor: Warum heisst es[2]: *Die Grube aber war leer und kein Wasser darin* — wenn es schon heisst, *die Grube war leer*, so weiss ich ja, dass kein Wasser darin war! warum aber heisst es dennoch: *und kein Wasser darin*? — Wasser war nicht darin, wol aber waren darin Schlangen und Eidechsen.

Rabba sagte: Es ist Gebot, die Hanukalampe innerhalb einer Handbreite von der Thüröffnung zu stellen. Wohin stelle man sie? R. Aha b. Raba erwiderte: Rechts. Šemuël aus Diphte sagte: Links. Die Halakha ist: links, damit sich die Hanukalampe links und die Mezuza rechts befinden sollen.

R. Jehuda sagte im Namen R. Asis im Namen Rabhs: Es ist verboten, Geld vor der Hanukalampe zu zählen. Als ich dies vor Semuël sagte, sprach er zu mir: Ist denn was Heiliges an der Lampe? R. Joseph wandte ein: Ist denn was Heiliges am Blut? und dennoch wird gelehrt: [3]*Er soll [das Blut] ausgiessen und bedecken*: in derselben Weise, wie er es ausgiesst, soll er es auch bedecken, man darf es nicht mit dem Fusse verscharren, damit er die Gebote nicht verächtlich machen soll — ebenso auch hier, um die Gebote nicht verächtlich zu machen.

Man fragte R. Jehošuâ b. Levi: Darf man von der Ausschmückung[4] der Festhütte innerhalb der sieben Festtage geniessen? Er erwiderte ihnen: Man sagte ja, dass es verboten ist, vor der Hanukalampe Geld zu zählen. R. Joseph sprach: Gott Abrahams, er folgert ja Gelehrtes von Nichtgelehrtem! bezüglich der Festhütte wurde es ausdrücklich gelehrt, bezüglich der Hanukalampe wurde es ja nicht ausdrücklich gelehrt. Denn es wird gelehrt: Hat man sie[5] vorschriftsmässig überdacht, mit Tapeten und gewirkten Teppichen verziert und darin Nüsse, Pfirsiche, Mandeln, Granatäpfel, Weinreben, Aehrenkränze, Weine, Oele und Mehl ausgehängt, so ist es verboten, bis zum Ablauf des letzten Festtags davon zu geniessen; hat er es sich aber von vornherein vorbehalten, so hängt Alles von seinem Vorbehalt ab. Vielmehr, sagte R. Joseph, vom [Zudecken des] Bluts werden jene alle gefolgert.

Es wurde gelehrt: Rabh sagt: man darf an einer Hanukalampe die andere nicht anzünden. Šemuël sagt: man darf wol anzünden; Rabh sagt: man darf die Çiçith von einem Gewand in ein anderes einknüpfen; Šemuël sagt: man darf solche von einem Gewand nicht in ein anderes einknüpfen; Rabh sagt: die Halakha ist wie R. Šimôn bezüglich des Rückens, Šemuël sagt: die Halakha ist bezüglich des Rückens nicht wie R. Šimôn. Abajje erzählte: In jeder Beziehung pflegte der Meister[6] nach der Ansicht Rabhs zu verfahren, ausgenommen folgende drei Dinge, bei denen er nach der Ansicht Semuëls zu verfahren pflegte: man darf an einer Hanuka-

1. Bei der Bereitung eines Erubs. 2. Gn. 37,24. 3. Lv. 17,13. 4. [illegible]
5. Die Festhütte. 6. Rabbah b. N[illegible] Abajes.

[illegible]

כשמואל מדליקין מנר לנר [illegible] שמעון [illegible] דתניא רבי שמעון [illegible] וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות [illegible] קמיה דרב אדא בר אהבה יתיב וקאמר טעמא דרב משום ביזוי מצוה אמר להו לא תציתו ליה טעמא דרב משום דקא מכחיש מצוה מאי בינייהו איכא בינייהו דקא מדליק משרגא לשרגא מאן דאמר משום ביזוי מצוה משרגא לשרגא מדליק מאן דאמר משום אכחושי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור מתיב רב אויא סלע של מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינרי זהב ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר אי אמרת בשלמא בהא פליגי רב ושמואל מנר לנר אבל בקינסא אסר שמואל הא לא תהוי תיובתא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי הא תהוי תיובתא אמר רבא גזירה שמא לא יכוין משקלותיו ודלמא מפיק להו לחולין מתיב רב ששת מחוץ לפרכת העדות יערוך וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדליק קשיא בין למאן דאמר משום ביזוי מצוה בין למאן דאמר משום אכחושי מצוה תרגמא רב פפא בפתילות ארוכות סוף סוף למאן דאמר משום אכחושי מצוה קשיא קשיא מאי הוי עלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה תא שמע דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום שמע מינה הנחה עושה מצוה התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה תא שמע דאמר רבא הדליקה בפנים והוציאה לא עשה ולא כלום אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומה בעינן משום הכי לא עשה ולא כלום אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום

[illegible] 14 M בבמקומה.

[illegible] — Wie bleibt es nun damit? R. Hona b. R. [illegible] so darf man eine Lampe an der [illegible] an der anderen nicht anzünden [illegible] oder besteht es im Herstellen [illegible] so hat er nichts ausgerichtet, [illegible] jeder, der ihn sieht, glauben [illegible] innen angezündet [illegible] wenn du sagst, das Gebot [illegible] hat er nichts ausgerichtet [illegible]

התם נמי הרואה [1]הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה תא שמע
Fol. 23 דאמר רבי יהושע בן לוי עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוצאי שבת מכבה ומדליקה אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה [16]ומדליקה מיבעי ליה ועוד מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר [17]של חנוכה שמע מינה הדלקה עושה מצוה שמע מינה השתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום אשה ודאי מדליקה דאמר רבי יהושע
Pes. 108 Meg. 4a Ar. 3a בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס: אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב [18]משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא בתר דנסיבי [19]איתתא אמינא השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי: אמר רבי יהושע בן לוי כל השמנים כולן יפין לנר ושמן זית מן המובחר אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי אמר האי [20]משיך נהוריה טפי כיון דשמע [21]ליה להא דרבי יהושע בן לוי [22]מהדרא אמשחא דזיתא אמר האי [23]צליל נהוריה טפי: [24]ואמר רבי יהושע בן לוי כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר איבעיא להו לגבל או לעשן תא שמע [25]דתני רב [26]שמואל בר זוטרי כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר בין לגבל בין לעשן [27]רב שמואל בר זוטרא מתני הכי כל העשנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר אמר רב [28]הונא כל השרפין יפין לדיו ושרף [29]קטף יפה
Suk. 46a מכולם: אמר רב חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה [30]אמר הרואה נר של חנוכה צריך
Soph. xx.6 לברך [31]אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך שתים ומדליק מברך שלש מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת מאי ממעט ממעט זמן ונימעוט נס נס כל יומי איתיה מאי מברך [32]מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה
Dt. 17,11 ib. 32,7 והיכן צונו רב אויא אמר מלא תסור רב [33]נחמיה אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מתיב רב עמרם הדמאי מערבין

M 15 — הוא || M 16 +ורוזי || M 17 — ישל || M 18 +הואי || M 19 — איתי || B 20 משך נהורי || M 21 — ליה || M 22 + דאמר ריב״ל ש״ז מצוה מן המובחר || M 33 צליל || P 24 אמר || M 25 — דתני... זוטרי || P 26 ושמואל || M 27 —רב...המובחר || M 28 חננאל || M 29 כשף || M 30 + בר אבא || M 31 +היכי מברך || M32 —מברך || M 33 נחמן בר יצחק.

[illegible] Auch [illegible] glauben, er habe sie zum [illegible]
— Komme und höre: R. Jehošuâ b. Levi sagte: Wenn eine Lampe während des ganzen Sabbaths [illegible] lösche man sie am Ausgang des Sabbaths [illegible] sie wieder an[1]. Richtig ist es nun, wenn [illegible] sagt, das Gebot bestehe im Anzünden, wenn [illegible] aber sagt, das Gebot bestehe im Hinstellen, wieso sagt er nur, dass man auslösche und wieder anzünde, er müsste ja sagen, man lösche sie aus, hebe sie auf, stelle sie hin und zünde sie wieder an!? Ferner, da wir benedeien: „Der uns durch seine Gebote geheiligt und uns das Hanukalicht anzuzünden befohlen hat", so ist ja ersehen, dass das Gebot im Anzünden besteht. — Schliesse dies hieraus. — Da wir nun ausgeführt haben, das Gebot bestehe im Anzünden, so ist [illegible] die That nichtig, wenn sie ein Tauber, ein Blödsinniger oder ein Minderjähriger angezündet hat. Eine Frau darf aber wol anzünden, denn R. Jehošuâ b. Levi sagte: Frauen sind zum Hanukalicht verpflichtet, da sie an jener Wunderthat beteiligt waren.

R. Šešeth sagte: Ein Gast ist zum Hanukalicht verpflichtet. R. Zera sagte: Anfangs, als ich noch das Lehrhaus besuchte, pflegte ich meinen Wirtsleuten einige Münzen als Beitrag zu geben, jetzt, wo ich eine Frau genommen habe, denke ich mir, nun brauche ich dies nicht, da man beim Anzünden zu Haus auch mich mitrechnet.

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Sämtliche Oele sind für die Lampe gut, am besten aber ist Olivenöl. Abaje erzählte: Anfangs pflegte sich der Meister nach Sesamöl umzusehen, er sagte nämlich, dieses brennt länger; seitdem er aber das gehört, was R. Jehošuâ b. Levi gesagt hat, sieht er sich nach Olivenöl um, indem er sagt, dieses giebt ein klareres Licht.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Sämtliche Oele sind zu Tinte gut, am besten aber das Olivenöl. Sie richteten die Frage: Zum Auflösen[2] oder zum Räuchern[3]? — Komme und höre: R. Šemuël b. Zutri lehrte: Sämtliche Oele sind zu Tinte gut, am besten aber ist Olivenöl, sowol zum Auflösen, als auch zum Räuchern. R. Šemuël b. Zutra lehrte wie folgt: Alle Russe sind zu Tinte gut, am besten aber der des Olivenöls. R. Hona sagte: Alle Harze sind zu Tinte gut, am besten aber das Harz des Balsambaums.

R. Ḥija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Wer das Ḥanukalicht anzündet, muss den Segen sprechen; R. Jirmeja sagt: Wer das Ḥanukalicht sieht, muss den Segen sprechen. R. Jehuda sagte: Am ersten Tag spricht derjenige, der das Ḥanukalicht sieht, zwei, und wer sie anzündet drei Segensprüche; von da ab und weiter, spricht derjenige, der es anzündet, zwei Segensprüche, derjenige, der es sieht, einen Segenspruch. Welchen [Segenspruch] lässt man weg? — Man lässt den Segensprnch von der Zeit[4] weg. — Sollte man den Segenspruch von der Wunderthat weglassen! — Die Wunderthat geschah ja an jedem dieser Tage. — Wie lautet der Segenspruch? — „Dass er uns durch seine Gebote geheiligt, und uns befohlen hat, das Ḥanukalicht anzuzünden." — Wo hat er uns dies befohlen?! — R. Ivja erwiderte: Dies geht aus dem Verbot: [5]*Du sollst nicht abweichen* hervor. R. Neḥemja sagt: Aus: [6]*Frage deinen Vater, dass er dir es sagt, deine Greise, dass sie dir es erzählen.* R. Âmram wandte ein: Man darf von Demaj einen Êrub bereiten, sich durch dasselbe vereinigen

1. Als Ḥanukalicht. 2. Den Tintenstoff im Oel. 3. Nach RSJ. (im Namen der [illegible]) [illegible] auf Glas verrauchen, und der Russ wurde als Tintenstoff benutzt. 4. Des Seg. für die Festtage. 5. Dt. 17,11. 6. Ib. 32,7.

[illegible] Segen sprechen, und sich zum [illegible] Lechsegen [illegible] Mir [illegible] von denselben [illegible] wenn [illegible] rabbinisches [illegible] Wenn [illegible] Segenspruch [illegible] es heisst [illegible] *Dein [illegible] Lager soll heilig sein*, was [illegible] nicht der Fall ist [illegible] R. [illegible] Gewisses be- [illegible] zweite hatte be- [illegible] Segenspruch [illegible] rabbinisches Gebet [illegible] Festtag ist [illegible] einen Segen- [illegible] nicht genug hat [illegible] Raba sagte: Das [illegible] des gemeinen Volkes ent- [illegible]

R. Huna sagte: Ein Hof, der zwei Eingänge hat, [illegible] Raba sagte: Dies nur [illegible] zwei Seiten befinden, wenn aber [illegible] ist dies nicht erforderlich. — Aus welchem [illegible] wegen Verdachts [illegible] wegen Verdachts [illegible] aller Welt, so sollte dies doch auch [illegible] an einer Seite befinden, er- [illegible] der Stadtleute, so sollte dies [illegible] auch wenn sich die Eingänge an zwei Seiten befinden, [illegible] erforderlich sein. — Thatsächlich wegen des Verdachts der Stadtleute, denn oftmals gehen manche [illegible] an der einen Seite und nicht an der anderen Seite [illegible] und glauben, dass er wie an dieser Thür auch [illegible] nicht angezündet hat. — Woher ent- [illegible] dass wir vor Verdacht Sorge tragen müssen? [illegible] es wird gelehrt: R. Simon sagte: Wegen [illegible] Ursachen ordnete die Gesetzlehre an den Eckenlass [illegible] des Felds zurückzulassen: wegen Beraubung [illegible] des Zeitverlusts der Armen, wegen [illegible] und wegen: *Du sollst nicht vollenden*. Wegen Beraubung der Armen: damit der Eigentümer [illegible] Zeit abpassen und seinem armen [illegible] den Eckenlass zur Verfügung stellen soll. [illegible] Zeitverlusts der Armen: damit nicht die Armen darauf angewiesen seien, zu warten, bis der Eigentümer [illegible] wegen des Verdachts: damit nicht Vorübergehende sprechen: Fluch möge über [illegible] der auf seinem Feld keinen Eckenlass zurückgelassen, und wegen: *Du sollst nicht vollenden*. [illegible] Raba erwiderte: Wegen [illegible] — Aber auch jene alle sind ja nur wegen [des Verbots]: *Du sollst nicht vollenden*.

R. [illegible] b. [illegible] sagte im Namen R. [illegible]: Mit einer Lampe, die zwei Dillen hat, können zwei Personen sich ihrer Pflicht entledigen. Raba sagte: Wenn man eine Schüssel mit Oel füllt und ringsum [illegible] so entledigen sich dadurch ebensoviele Personen ihrer Pflicht. Falls man sie mit einem Gefäss bedeckt, so wird sie als Fackel betrachtet, und auch [illegible] hat man sie nicht mit einem [illegible] ihrer Pflicht. Raba sagte: Das ist mir gewiss, [wenn jemand nur [illegible] die Hanukalampe zu besorgen, so ist das Licht [illegible] Licht für seine Wohnung, oder [illegible] wegen des Hausfriedens, wenn nur um Licht für seine Wohnung zu bevorzugen, wegen des [illegible] so ist das Licht für seine Wohnung zu [illegible]

בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות[34] ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה [35] רבא בי קאי ערום[36] היכי מברך והא בעינן והיה מחניך קדוש וליכא אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והא יום טוב שני דספק דבריהם הוא[37] ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזלזולי בה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן: אמר רב הונא חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות[38] אמר רבא לא אמרן אלא משתי רוחות אבל מרוח אחת לא צריך מאי טעמא אילימא משום חשדא חשדא דמאן [39] אילימא חשדא דעלמא אפילו[40] ברוח אחת נמי ליבעי אי חשדא דבני מתא אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי לעולם משום חשדא דבני מתא זימנין[41] דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בהך פיתחא נמי לא אדליק ומנא תימרא דחיישינן לחשד דתניא אמר רבי שמעון בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פאה[42] בסוף שדה[43] מפני גזל עניים ומפני ביטול עניים ומפני החשד ומשום[44] בל תכלה מפני גזל עניים שלא יראה בעל הבית שעה פנויה ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה ומפני ביטול עניים שלא יהו עניים יושבין ומשמרין[45] ועכשיו מניח בעל הבית פאה ומפני חשד שלא יהו עוברין ושבין אומרים תבא מארה[46] לאדם שלא הניח פאה[47] בשדהו ומשום[44] בל תכלה אטו כולהו [48] לאו משום[44] בל תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין: אמר רב יצחק בר[49] רדיפה אמר רב[50] הונא נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות[51] כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאה[52] כמין מדורה ואפילו לאחד נמי אינה עולה: אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו

P 34 אי — M 35 הבא. P הב P 36 היאי [האיך] M 37 וקא מברכין P B 38 ואמר M 39 אי M 40 מרוח M 41 דהלפי בהא וי ה בהא M 42 + אדם M 43 V שדהו M 44 לא M 45 ויאמרו עב ינוה M 46 לפרוני M 47 — בשדהו M 48 - - לאו M 49 פפא M 50 — הונא M 51 + אב M 52 כמד' אפ לא אינו.

[illegible]

בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום[53]מהו קידוש היום עדיף
Ber.14a דתדיר או דילמא נר חנוכה עדיף משום °פרסומי ניסא בתר
[54]דבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא:
אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים הזהיר
במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר
בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין: רב הונא הוה רגיל
[55]דהוה הליף ותני אפיתחא[56]דרבי אבין נגרא חזא דהוה[57]רגיל
[58]בשרגא טובא אמר תרי גברא רברבי נפקי מהכא נפקי
מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין רב [59]חסדא הוה
רגיל [55]דהוה הליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי חזא
דהוה [57]רגיל [58]בשרגא טובא אמר גברא רבא נפק מהכא נפק
מינייהו רב שיזבי דביתהו דרב יוסף הות מאחרה[60]ומדלקא לה
1Sot.4 Ex.13,22 אמר לה רב יוסף [61]תנינא °לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד
האש לילה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש [62]ועמוד
האש משלים לעמוד הענן סברה לאקדומה אמר [63]לה ההוא
סבא [64]תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר: אמר רבא
דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן דמוקיר רבנן הוו ליה חתנוותא
רבנן דדחיל מרבנן הוא גופיה הוי[65]צורבא מרבנן ואי לאו בר
הכי הוא משתמען מיליה כצורבא מרבנן: ולא בשמן
שריפה וכו׳: מאי שמן שריפה אמר[66]רבא שמן של תרומה
שנטמא[67]ואמאי קרו לה שמן שריפה[68]הואיל ולשריפה עומד
ובשבת מאי טעמא לא מתוך שמצוה עליו לבערו גזירה שמא
יטה אמר ליה אביי אלא מעתה ביום טוב [69](נמי) לישתרי
Sab.24b אלמא תנן °אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב גזירה יום טוב
אטו שבת רב חסדא אמר לשמא יטה לא חיישינן אלא הכא
ib. Men.40b ביום טוב שחל להיות ערב שבת עסקינן לפי °שאין שורפין
קדשים ביום טוב והא מדקתני סיפא אין מדליקין בשמן
שריפה ביום טוב מכלל דרישא לאו ביום טוב עסקינן אמר
רב חנינא [70]מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מדליקין
[71]שמן שריפה ביום טוב לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב
Fol.24 1Sab.2 °תניא כוותיה דרב חסדא °כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן
בשבת מדליקין [72]ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין

M 53 הי מינייהו עדיף קה״י עד׳ משום תדיר | B 54 דאבעיא | M 55 דהליף ושני אפ׳ | M 56 [דאבין] | M 57 רגילי בש׳ [טובא] | B 58 בישרגי | M 59 חייא | B 60 ומדלקת || B 61 תניא | M 62 — ועמוד...הענן | P 63 לי׳ | M 64 ○ תנינא | M 65 — צורבא מ | B 66 רבה | P 67 ומאי | M 68 משום דלש׳ | B M 69 — נמי | M 70 — מסורא | B 71 בשמן. M — ש״ש ביו״ט | V M 72 + בהם.

Haustriedens. Aber Folgendes fragte Raba: Wie ist es, wenn jemand nur für Hanukalicht oder für [Wein zum] Weihsegen hat: ist der Weihsegen zu bevorzugen, weil er beständig ist, oder ist das Hanukalicht zu bevorzugen wegen der Verbreitung der Wunderthat? Nachdem er dies gefragt, hat er es selbst entschieden: Das Hanukalicht ist zu bevorzugen wegen der Verbreitung der Wunderthat.

R. Hona sagte: Wer an Licht[1] gewöhnt ist, wird schriftgelehrte Söhne haben; wer das Mezuzagebot aufmerksam befolgt, dem ist eine schöne Wohnung beschieden; wer das Çiçithgebot aufmerksam befolgt, dem ist ein schönes Gewand beschieden; wer das Gebot vom Weihsegen aufmerksam befolgt, dem ist es beschieden, Fässer mit Wein zu füllen.

R. Hona pflegte stets an der Thür R. Abins des Schreiners vorüberzugehen; er bemerkte, dass dieser mit der Beleuchtung sehr aufmerksam war. Da sprach er: Von hier werden zwei bedeutende Männer hervorgehen. Und von hier sind R. Idi b. Abin und R. Ḥija b. Abin hervorgegangen. R. Ḥisda pflegte stets an der Thür der Eltern R. Šezbis vorüberzugehen, er bemerkte, dass sie mit der Beleuchtung sehr aufmerksam waren. Da sprach er: Ein bedeutender Mann wird von hier hervorgehen. Und R. Šezbi ging von hier hervor. Die Frau R. Josephs pflegte [das Šabbathlicht] spät anzuzünden, da sprach R. Joseph zu ihr: Es wird gelehrt: [2]*Tags wich die Wolkensäule nicht, und nachts stand die Feuersäule*; dies lehrt, dass die Wolkensäule die Feuersäule und die Feuersäule die Wolkensäule abzulösen pflegte. Darauf wollte sie es ganz früh anzünden, da sprach ein Greis zu ihr: Es wird gelehrt: Nur soll man es weder zu früh, noch zu spät [anzünden].

Raba sagte: Wer die Rabbanan liebt, wird Rabbanan zu Kindern haben; wer die Rabbanan ehrt, wird Rabbanan zu Schwiegersöhnen haben, wer den Rabbanan Ehrfurcht bezeugt, der wird selbst zu den Rabbanan gehören, ist er aber dazu nicht fähig, so werden seine Worte beachtet werden, als gehörte er zu den Rabbanan.

Noch mit Verbrenn-Oel et. — Was heisst Verbrenn-Oel? Raba erwiderte: Oel von Hebe, welches unrein geworden ist. — Weshalb nennt er es Verbrenn-Oel? Weil es zum Verbrennen steht. — Warum darf man es am Šabbath nicht brennen? — Da es ihm obliegt, es zu vernichten, so ist zu berücksichtigen, dass er es neigen könnte. Abajje sprach zu ihm: Demnach sollte es doch aber am Feiertag [zu brennen] erlaubt sein! warum denn wird gelehrt: Man darf Verbrenn-Oel am Feiertag nicht brennen? — Man hat für den Feiertag mit Rücksicht auf den Šabbath ein Verbot angeordnet. R. Ḥisda sagt: Wir befürchten nicht, dass man es neigen könnte, hier aber handelt es sich um einen Šabbathvorabend, der zugleich Feiertag ist, denn es ist verboten, Heiliges[3] am Feiertag zu verbrennen. — Da es aber im Schlussfatz heisst: Man darf Verbrenn-Oel am Feiertag nicht brennen, so ist ja zu schliessen, dass der Anfangsatz nicht von einem Feiertag handelt! R. Ḥanina Surenser erwiderte: Er giebt damit den Grund an: aus welchem Grund darf man Verbrenn-Oel am Feiertag nicht brennen? — weil man am Feiertag kein Heiliges verbrennen darf. Uebereinstimmend mit R. Ḥisda wird auch gelehrt: Alle Gegenstände, bezüglich welcher man gesagt hat, dass man sie am Šabbath nicht brennen darf, darf man am Feier-

1. Šabbathabend. 2. Ex. 13,22. 3. Unrein gewordenes.

שורפין קדשים ביום טוב: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרינן אמר רבא [73]אמר אביי אמר רב סחורה אמר רב הונא אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה רב [74]הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים אמר [75]ליה רב ששת כתפלה מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה: איבעיא להו מהו להזכיר [76]ראש חדש בברכת המזון אם תימצי לומר בחנוכה דרבנן לא צריך ראש חודש דאורייתא צריך או דילמא כיון דלא [77]אסיר בעשיית מלאכה לא [78]מדכרינן רב אמר מזכיר [79]רבי חנינא אמר אינו מזכיר אמר רב זריקא נקוט דרב בידך דקאי רבי אושעיא כוותיה דתני רבי (Ber 3 אושעיא ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ראש חודש וחולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בעבודה ואם [80]לא אמר מחזירין אותו ואין בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון ימים שאין בהן קרבן מוסף כגון שני וחמישי [81]ושני ותעניות ומעמדות [82]שני וחמישי מאי עבידתייהו אלא שני וחמישי [81]ושני של תעניות ומעמדות ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בשומע תפלה ואם [83]לא אמר אין מחזירין אותו ואין בהן קדושה על הכוס ואין בהן הזכרה בברכת המזון: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דלית [84]ביה מוסף [85]בדידיה לא [86]מדכרינן או דילמא יום הוא [87]שחייב בארבע תפלות רב הונא ורב יהודה דאמרי [88]תרוייהו אינו מזכיר רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי [88]תרוייהו מזכיר אמר אביי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה דרב היא דאמר רב גידל אמר רב ראש חדש שחל להיות [89]בשבת המפטיר בנביא בשבת אינו צריך להזכיר של ראש חדש שאילמלא שבת אין נביא בראש חדש מי דמי התם נביא בראש חדש ליכא כלל הכא איתיה בערבית ושחרית ומנחה אלא להא דמיא דאמר

73 B M — א״א ‖ 74 M יצחק נפחא | 75 B להו ‖ 76 M + של ‖ 77 P, אסיר 78 M צריך 79 P רב ‖ 80 M ראו מה ‖ 81 M – ושני ‖ 82 M (שני .ומעמדות 83 M לאו אין ‖ 84 M ליה ‖ 85 M – בדידיה 86 P מברכינן ‖ 87 M שנתחייב ‖ 88 M – תרוייהו 89 M – בשבת.

tag wol brennen, ausgenommen Verbrennungsöl, da man am Feiertag kein Heiliges verbrennen darf.

Sie richteten an ihn die Frage: Muss man der Hanukafeier auch im Tischsegen erwähnen? — braucht man ihrer nicht zu erwähnen, da sie nur eine rabbanitische Anordnung ist, oder muss man ihrer wol erwähnen wegen der Verbreitung der Wunderthat? Raba erwiderte im Namen R. Sehoras im Namen R. Honas: Man braucht ihrer nicht zu erwähnen, wenn man aber erwähnen will, so thue man dies im Danksegen[1]. R. Hona b. Jehuda war bei Raba anwesend, er war im Begriff ihrer im Segen ‚Erbauer Jerušalems' zu erwähnen, da sprach R. Šešeth zu ihm: Wie beim Gebet; wie beim Gebet ihrer im Danksegen erwähnt wird, so wird ihrer beim Tischsegen ebenfalls im Danksegen erwähnt.

Sie richteten an ihn die Frage: Muss man des Neumondstags im Tischsegen erwähnen? — sagen wir, man braucht der Hanukafeier nicht zu erwähnen, weil sie eine rabbanitische Verordnung ist, wol aber erwähne man des Neumondstags, da dieser ein biblisches Gesetz ist, oder aber braucht man seiner nicht zu erwähnen, weil an diesem Tag das Arbeiten nicht verboten ist? — Rabh sagt, man muss seiner erwähnen; R. Hanina sagt, man braucht seiner nicht zu erwähnen. R. Zeriqa sagte: Halte dich an der Ansicht Rabhs, denn auch R. Ošaja ist seiner Ansicht, denn R. Ošaja lehrte: An denjenigen Tagen, da ein Zusatzopfer dargebracht wurde, als am Neumondstag und an den Zwischenfesttagen, bete man abends, morgens und nachmittags das Achtzehngebet, und erwähne des Tagesereignisses im Tempeldienstsegen[2]; hat er nicht erwähnt, so lässt man ihn wiederholen; an diesen Tagen giebt es ferner keinen Weihsegen (über den Becher), und man erwähne auch [des Tagesereignisses] im Tischsegen. An denjenigen Tagen, da kein Zusatzopfer dargebracht wurde, als am Montag, Donnerstag und Montag, an Fasttagen und Beistandstagen[4] — welche Bedeutung haben denn Montag und Donnerstag? — sage vielmehr: am Montag, Donnerstag und Montag, die Fasttage sind, und an Beistandstagen — betet man abends, morgens und nachmittags das Achtzehngebet und man erwähnt des Tagesereignisses in ‚Der das Gebet erhört'[2]; hat er seiner nicht erwähnt, so lässt man ihn nicht wiederholen; ferner giebt es an diesen Tagen keinen Weihsegen (über den Becher), und man erwähnt des Tagesereignisses im Tischsegen nicht.

Sie richteten an ihn die Frage: Muss man der Hanukafeier im Zusatzgebet[5] erwähnen? — braucht man ihrer nicht zu erwähnen, da diese Feier selbst kein Zusatzgebet hat, oder [erwähne man wol], da der Tag vier Gebete hat? — R. Hona und R. Jehuda sagen beide, dass man nicht erwähne; R. Nahman und R. Johanan sagen beide, dass man wol erwähne. Abaje sprach zu R. Joseph: Die Ansicht R. Honas und R. Jehudas rührt von Rabh her, denn R. Gidel sagte im Namen Rabhs: Wenn man an einem Neumondstag, der mit einem Šabbath zusammenfällt, den Segenspruch beim Lesen des Propheten[6] spricht, so braucht man des Neumondstags nicht zu erwähnen, denn wäre es nicht Šabbath, so hätte man am Neumondstag den Propheten nicht gelesen. — Ist es denn gleich? dort wird ja am Neumondstag der Prophet überhaupt nicht gelesen, während hier, [am Hanukafeste], [illegible] abends, morgens und nachmittags erwähnt wird! — Vielmehr, dies gleicht Folgendem.

1. [illegible] S. 175 Z. [illegible] 2. Ueber die einzelnen Gebete des 18gebets vgl. oben S. 10 ff. 3. Bei [illegible] am Montag, am Donnerst. u. am Mont. hintereinander [illegible] Neumondstag. 6. Am S. wird, ausser dem Wochenabschnitt aus [illegible] einem Propheten (Haptara) gelesen.

רב אחדבוי [90]בר בר מתנה אמר רב יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר [91]בנביא במנחה בשבת אינו צריך להזכיר Col.b של יום טוב שאילמלא שבת אין נביא במנחה [92]ביום טוב ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רבי יהושע בן לוי יום הכפורים שחל להיות בשבת המתפלל [93]נעילה צריך להזכיר של שבת יום הוא שנתחייב בארבע תפלות קשיא הילכתא אהילכתא אמרת הילכתא כרבי יהושע בן לוי וקיימא לן [94]הילכתא כרבא דאמר רבא יום טוב שחל להיות בשבת שליח ציבור היורד לפני התיבה ערבית אינו צריך להזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין שליח צבור יורד ערבית ביום טוב הכי השתא התם בדין הוא דאפילו בשבת נמי לא צריך ורבנן הוא דתקוני משום סכנה [95]אבל הכא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות: ולא באליה כו׳: חכמים היינו Sab.21a תנא קמא איכא בינייהו °דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי:

[ii] ib 23b **א**ין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב רבי ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת וחכמים מתירין בכל השמנים בשמן [96]שומשמין בשמן אגוזים בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות בעטרן ובנפט רבי טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד:

tSab.2 Sab 23b **גמרא** °מאי טעמא לפי °שאין שורפין קדשים ביום טוב Men 40b מנהני מילי אמר חזקיה וכן °תנא דבי חזקיה אמר קרא °ולא תותירו Sab 133a Pes 83b ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר שאין תלמוד לומר עד בקר Tem.4b Ex 12,10 מה תלמוד לומר עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי Nm 28,10 אמר אמר קרא °עלת שבת בשבתו °ולא עולת חול בשבת ולא עולת Pes 59b Ex 12,16 חול ביום טוב רבא אמר אמר קרא °הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא [97]מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בקל וחומר Lv 23,3 רב אשי אמר [98]° שבת שבתון [99]° עשה והוה ליה °יום טוב עשה Fol.25 ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ביום טוב Bez 8b הוא דאסיר הא בחול שפיר דמי מאי טעמא אמר [1]רב כ׳שם

90 B א״ר מת׳. M בר ר״מ אר״מ א״ר 91 M—בנביא 92 M דיוםב 93 M+ תפלת 94 M—הלכתא 95 M- אבל 96 P שומששמין 97 M מכשיריו הוא ולא מילה הבאה שלא 98 M- שבת 99 M עשה 1 M רבא.

das R. Aḥadboj b. Bar Mathna im Namen Rabhs gesagt hat: Wenn man an einem Festtag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, beim Nachmittaggebet den Segenspruch beim Lesen des Propheten[1] spricht, so braucht man des Festtags nicht zu erwähnen, denn wäre es nicht Šabbath, so hätte man am Festtag beim Nachmittaggebet den Propheten nicht gelesen. Die Halakha ist aber nicht wie alle diese Lehren, sondern wie die, welche R. Jehošuá b. Levi gesagt hat: Wenn der Versöhnungstag mit einem Šabbath zusammentrifft, so muss man des Šabbaths im Schlussgebet[2] erwähnen, weil der Tag für sich vier Gebete erfordert. — Eine Halakha widerspricht ja der anderen! du sagst, die Halakha sei wie R. Jehošuá b. Levi, während es bei uns feststeht, dass die Halakha wie Raba ist, welcher sagt: Wenn ein Festtag mit einem Šabbath zusammentrifft, so braucht der Vorbeter im Abendgebet[3] des Festtags nicht zu erwähnen, denn wäre es nicht Šabbath, so hätte der Vorbeter das Abendgebet am Feiertag nicht vorgelesen. — Ist es denn gleich? hier, am Šabbath, brauchte man es[4] eigentlich auch nicht, wäre es nicht von den Rabbanan angeordnet wegen der Gefahr[5], während dort der Tag für sich vier Gebete erfordert.

Noch mit Schwanzfett &c. — Die Weisen sagen ja wie der erste Tanna! — Ein Unterschied zwischen ihnen besteht in der Lehre des R. Brona im Namen Rabhs[6]. Es ist aber nicht bekannt[7].

MAN darf am Festtag kein Verbrenn-Oel brennen; R. Jišmâël sagt: man darf wegen der Ehre des Šabbaths kein Teeröl[8] brennen; die Weisen erlauben alle Oele: Sesamöl, Nussöl, Rettigöl, Fischthran[9], Oel wilder Gurken, Teeröl und Naphta. R. Triphon sagt: man darf kein anderes als Olivenöl brennen.

GEMARA. Aus welchem Grund? — Weil man am Festtag Heiliges nicht brennen darf. — Woher dies? — Ḥizqija sagte und ebenso wurde es auch in der Schule Ḥizqijas gelehrt: Der Schriftvers lautet: [10]*Auch sollt ihr nichts davon bis zum Morgen übrig lassen; was davon bis zum Morgen übrig bleibt*, die Worte «bis zum Morgen» brauchten doch nicht wiederholt zu werden, warum aber werden sie dennoch wiederholt? — der Schriftvers giebt dir damit einen zweiten Morgen hinsichtlich des Verbrennens[11]. Abajje sagt: Der Schriftvers lautet: [12]*Ein Brandopfer von Šabbath zu Šabbath*: weder ein Brandopfer des Wochentags am Šabbath, noch ein Brandopfer des Wochentags am Festtag[13]. Raba sagt: Der Schriftvers lautet: [14]*Nur das allein dürft ihr bereiten*: nur das, aber keine Werkzeuge; allein, nicht aber eine verspätete Beschneidung[15], die man sonst als Wichtiges von Geringem folgern würde[16]. R. Aši sagt: [17]*Ein Ruhetag*, das ist ein Gebot — somit giebt es bezüglich des [Feierns am] Festtag ein Gebot und ein Verbot, und das Gebot[18] kann nicht ein Gebot und Verbot zugleich verdrängen. — Dies[19] ist also nur am Feiertag verboten, am Wochentag aber erlaubt — aus

1. Nach RSJ wurde am S. auch beim Nachmittaggebet die Haphtara gelesen; vgl. jedoch Tos. sv. שאלמלא. 2. Ausser dem Morg.-Zusatz- u. Nachmittaggebet wird am V. noch ein Schlussgebet verrichtet. 3. Im vom Vb vorgetragenen Auszug des aus 7 Benedictionen bestehenden Š.gebets. 4. Das gen. Gebet vorzutragen. 5. Die Bethäuser befanden sich ausserhalb der Stadt; das Gebet wird daher absichtl. in die Länge gezogen, damit diejenigen, die spät kommen, nicht allein zurückbleiben. 6. Wenn man Oel beigemischt hat; vgl. oben S. 364 Z. 2. 7. Wer der Ansicht Rabhs ist. 8. Siehe oben S. 363 Z. 6. 9. Nach RŠJ.: „Fett, aus den Eingeweiden der Fische bereitet"; vgl. Tos. zu Sab. 26a sv. איכא. 10. Ex. 12,10. 11. Man warte bis nach dem Fest. 12. Num. 28,10. 13. Dh. Man darf Heiliges am Festtag nicht verbrennen. 14. Ex. 12,16. 15. Die Beschn. am 8. Tag der Geburt findet auch am S. statt, wenn sie aber aus irgend einem Grund hinausgeschoben wurde, so verdrängt sie nicht mehr die Š.feier. 16. Vgl. Sabb. 132b. 17. Lev. 23,3. 18. Unrein gewordene Heiligen zu verbrennen. 19. Die Nutzniessung des zu verbrennenden Oels.

welchem Grund? — Rabh erwiderte: Wie es Gebot ist, unrein gewordene heilige [Opferstücke] zu verbrennen, so ist es auch Gebot, unrein gewordene Hebe zu verbrennen, und die Gesetzlehre sagt, dass man [illegible] beim Verbrennen eine Nutzniessung haben darf. Wo sagt die Gesetzlehre dies? — Dies geht aus der Lehre R. Nahmans hervor, denn R. Nahman sagte im Namen des Rabba b. Abuha: Der Schriftvers lautet: *Und ich meinerseits übergebe dir, was von meinen Heben aufzubewahren ist*; der Schriftvers spricht da von zwei Heben, nämlich von einer reinen und von einer unreinen Hebe, der Allbarmherzige sagt: dir, sie gehört dir, auch deine Speise zu kochen. Wenn du aber willst, sage ich: dies geht aus der Lehre R. Abahus hervor, denn R. Abahu sagte im Namen R. Johanans: *Ich habe nichts davon in Unreinheit verbrannt*; nur davon darfst du nicht verbrennen, wol aber darfst du Oel von Hebe, die unrein geworden ist, brennen. — Vielleicht aber: nur davon darfst du nicht brennen, wol aber darfst du das Oel vom Heiligengut, das unrein geworden ist, brennen. — Ist es denn nicht als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn die Gesetzlehre bezüglich des geringen Zehnts sagt: Ich habe nichts davon in Unreinheit verbrannt, um wieviel mehr sollte dies beim strengen Heiligengut der Fall sein! — Demnach kann man ja [diese Folgerung], als Wichtiges von Geringem, auch auf die Hebe beziehen! — Es heisst doch »davon«. — Was veranlasst dich?[4] — Es leuchtet ein, dass das Heiligengut nicht auszuschliessen sei, denn hierbei haben Verworfenes, Uebriggebliebenes, Opfer, Veruntreuung, Ausrottung statt und es ist dem Leidtragenden verboten. — Im Gegenteil, man schliesse die Hebe nicht aus, da bei ihr statt haben: Tod, Fünftel, Unauslösbarkeit und sie Laien verboten ist! — Jene sind mehr. Wenn du aber willst, sage ich: das Heiligengut ist strenger, da man sich durch dieses die Ausrottung zuziehen kann. R. Nahman b. Jiçhaq sagte: Der Schriftvers lautet: *Du sollst ihm geben*: ihm, aber nicht seinem Feuer; hieraus, dass [die Hebe] zu brennen ist.

R. Jišmâêl sagt [illegible]. Aus welchem Grund? — Rabba erwiderte: **Da es übelriechend ist, so könnte man es** [illegible] und hinausgehen. Abajje sprach zu ihm: Hinausgehen?? Jener erwiderte: Ich bin der Ansicht, dass das Brennen einer Lampe am Sabbath eine Pflicht ist. Denn R. Nahman b. R. Zabhda, nach Anderen R. Nahman b. Raba, sagte im Namen Rabhs: Das Brennen einer Lampe am Sabbath ist eine Pflicht, das Waschen der Hände und Füsse im [illegible] Wasser [am Vorabend] ist ein Freigestelltes, ich aber sage, dass dies ein Gebot ist. — Was für ein Gebot ist es? — R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: So war der Brauch des R. Jehuda b. Elaj: am Vorabend des Sabbaths [illegible] Wanne mit warmem Wasser, er wusch Gesicht, Hände und Füsse und hüllte sich in ein [illegible] und sass da und glich einem Engel des Herrn der Heerscharen. Da ihm verbargen seine Schüler [illegible] Kinder, habe ich euch etwa nicht gelehrt, dass das Laken [illegible] Gebot befreien, und die Halacha ist ja, wie [illegible] Verbot ist wegen des Nachtgewands[5].

ושמצוה[2] לשרוף[3] הקדשים שנטמאו[1] כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת ואמרה תורה בשעת ביעורה תיהני ממנה היכן אמרה תורה[6] מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה[7] אמר קרא ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך ואיבעית אימא מדרבי אבהו דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ולא בערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר[10] שמן של תרומה שנטמאת ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר[11] שמן של קדש שנטמא לאו קל וחומר הוא מה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא קדש חמור לא כל שכן אי הכי תרומה נמי[12] לימא קל וחומר הוא[13] הא כתיב ממנו ומה ראית מסתברא קדש לא ממעיטנא שכן[14] סימן פנ״ק עכ״ס פיגול נותר קרבן מעילה כרת אסור לאונן אדרבה תרומה לא ממעיטנא שכן מחפ״ז[14] סימן מיתה חומש ואין לה פדיון ואסורה לזרים הנך נפישן ואיבעית אימא קדש חמור שכן ענוש כרת רב נחמן בר יצחק אמר אמר קרא תתן לו[15] לו ולא לאורו מכלל דבת אורו היא: רבי ישמעאל אומר כו׳: מאי טעמא אמר[16] רבא מתוך שריחו רע גזירה שמא יניחנה ויצא אמר ליה אביי[17] ויצא אמר ליה שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה דאמר רב[18] נחמן בר רב זבדא ואמרי לה אמר רב נחמן בר[1] רבא אמר רב הדלקת נר בשבת חובה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ואני אומר מצוה מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר רב כך[20] מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ[21] פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה׳ צבאות והיו תלמידיו[22] מחבין ממנו כנפי כסותן אמר להן בני לא כך שניתי לכם סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה כדברי בית הלל ואינהו סברי[23] גזירה

M 2 שאתה מצוה || M 3 + את || P 4 שנטמאו || M 5 אתה || M 6 + איב א מדר״נ ואיב א מדר׳ א׳‑הו איב א || M 7 א״ק || M 8 [illegible] || M 9 + אמר קרא || M 10 בשמן תר׳ || M 11 בשמן ק׳ || M 12 וראי׳ || M 13 + ומה מ״ע הקל אמרה תורה ולא בערתי ממנו בטמא תרומה חמורה לכ״ש || M 14 סימן || M 15 לו || M 16 רבה מפני || M 17 + ויניחנה || M 18 הניין ב״ר חסדא א׳ רב וא״ל א״ר נחמן בר רבא א׳ רבא || V 19 רבה || M 20 + B היה || M 21 + בחמין || M 22 מרפין || M 23 גזירה.

[illegible]

Thr.3,17 משום כסות לילה: °[24]ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאי
ותזנח משלום נפשי אמר רבי אבהו זו הדלקת נר בשבת
נשיתי טובה אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ [25]אמר רבי יוחנן
זו רחיצת ידים ורגלים בחמין רבי יצחק נפחא אמר זו מטה
נאה וכלים נאים שעליה רבי אבא אמר זו מטה מוצעת ואשה
מקושטת [26]לתלמידי חכמים: תנו רבנן איזה עשיר כל שיש
לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר: סימן מטק״ס: רבי
טרפון אומר כל שיש לו מאה כרמים ומאה שדות ומאה
עבדים שעובדין בהן רבי עקיבא אומר כל שיש לו אשה נאה
[27]במעשיה רבי יוסי אומר כל שיש לו בית הכסא סמוך
tSab.2 לשולחנו °תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי
מאי טעמא אמר[28]רבא[29]מתוך שריחו נודף גזרה שמא יסתפק
Fol.26 ממנו אמר ליה אביי°לימא מר מפני שהוא עף הדא ועוד קאמר
חדא מפני שהוא עף ועוד גזירה שמא יסתפק ממנו: ההיא
חמתא [30]דהות [31]סניאה לה לכלתה אמרה לה זיל איקשיט
במשחא דאפרסמא אזלא איקשיט כי [32]אתת אמרה לה זיל
[33]איתלי שרגא אזלא אתלא שרגא אינפח בה נורא ואכלתה:
Jer.52,16 °ומדלת הארץ השאיר נבוזר אדן רב טבחים לכרמים וליגבים
כורמים תני רב יוסף אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא
יוגבים אלו צײדי חלזון [34]מסולמות של צור ועד חיפה: תנו
רבנן אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צריך לומר בשבת
כיוצא בו אין מדליקין בנפט לבן בחול ואין צריך לומר בשבת
בשלמא נפט לבן מפני שהוא עף אבל טבל טמא מאי טעמא
Num.18,8 Sab.25a [35]אמר קרא °ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי °בשתי
תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה
מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף
תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך: גופא
רבי שמעון בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי וכן היה רבי
Ker.6a שמעון בן אלעזר אומר °צרי אינו אלא שרף מעצי הקטף
tSab.2 °רבי [36]ישמעאל אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו רבי
ישמעאל [37]בן ברוקה אומר אין מדליקין אלא ביוצא מן הפרי
רבי טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד עמד רבי

24 M — ותזנח...מאי 25 M + ר׳ חייא בר אבא 26 M לתלמיד חכם
27 B במעשים 28 B רבה 29 M מפני 30 P דהוה ס׳ ליה
31 M סניא לכ׳ ‖ 32 P אתא ‖ 33 M ואיתלי אשרגא אזלא איתלאי
אשרגא ‖ 34 M מצלמא דצור ‖ 35 M + ולא 36 M שמעון ‖ 37 M
+ בנו של ר׳ יוחנן.

[1]*Und du raubtest meiner Seele den Frieden, ich vergass des Glucks.* Was heisst: *Du raubtest meiner Seele den Frieden?* — R. Abahu sagte: Dies ist die Beleuchtung am Šabbath; *ich vergass des Glucks!* R. Jirmeja sagte: Dies ist das Badehaus. R. Johanan sagte: Dies ist das Waschen von Handen und Füssen im warmen Wasser. R. Jiçḥaq der Schmied sagte: Dies ist das schöne Bett mit dem schönen Bettzeug darin. R. Abba sagte: Dies ist das bezogene Bett und das geputzte Weib für die Schriftgelehrten.

Die Rabbanan lehrten: Wer ist reich? — Wer an seinem Reichtum Zufriedenheit findet — Worte R. Meïrs. R. Triphon sagt: Wer hundert Weinberge, hundert Felder und hundert Knechte zu deren Bearbeitung hat. R. Âqiba sagt: Wer eine Frau hat, die schön ist in ihrem Betragen. R. Jose sagt: Wer den Abtritt in der Nähe seines Tisches hat.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagt: Man darf keinen Balsam brennen. — Aus welchem Grund? Raba erwiderte: da er einen Duft verbreitet, so könnte man davon etwas zum Gebrauch nehmen. Abajje sprach zu ihm: Der Meister könnte ja sagen: weil er verfliegt! — Einen und einen zweiten Grund giebt er an, erstens, weil er verfliegt, zweitens, weil man davon etwas zum Gebrauch nehmen könnte.

Es war eine Schwiegermutter, die ihre Schwiegertochter hasste. Einst sprach sie zu ihr: Gehe, schmiere dich mit Balsamöl. Diese ging und that dies. Als sie zurückkam, sprach jene zu ihr: Gehe, zünde Licht an. Als sie das Licht anzündete, erfasste sie das Feuer und verbrannte sie.

[2]*Und von den geringen Leuten im Land liess Nebuzar Adan, der Oberste der Leibwächter, als Winzer und Ackerleute zurück.* Winzer, das sind, wie R. Joseph lehrte, Leute, die von Ên-Gedi bis Ramata den Balsam sammelten. Ackerer[3], das sind Leute, die vom Abhang Çors bis Ḥajpha die Purpurschnecke fingen.

Die Rabbanan lehrten: Unrein gewordenes [Oel], von dem die Abgaben nicht entrichtet wurden, darf man am Wochentag nicht brennen, geschweige denn am Šabbath. Ebenso darf man kein weisses Naphta am Wochentag brennen, geschweige denn am Šabbath. — Einleuchtend ist dies bezüglich des weissen Naphta, weil es verfliegt, warum aber bezüglich des unrein gewordenen Oels, von dem die Abgaben nicht entrichtet wurden? — Der Schriftvers lautet: [4]*Und ich meinerseits überweise dir, was von meinen Heben aufzubewahren ist;* der Schriftvers spricht also von zwei Heben, nämlich, von einer reinen und von einer unreinen Hebe; wie die reine Hebe bewirkt, dass man von den Früchten nicht eher geniessen darf, als bis man sie abgesondert hat, so bewirkt auch die unreingewordene Hebe, dass man von den Früchten nicht eher geniessen darf, als bis man sie abgesondert hat.

Der Text. R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Man darf Balsam nicht brennen; auch sagte R. Šimôn b. Eleâzar: Der Balsam ist nichts Anderes als das Harz des Balsambaums. R. Jišmâêl sagte: Was aus Holz gewonnen wird, darf man nicht brennen. R. Jišmâêl b. Beroqa sagte: Man darf nur das brennen, was aus einer Frucht gewonnen wird. R. Triphon sagte: Man darf nur Olivenöl brennen. Da stellte sich R. Joḥanan b. Nuri hin und

1. Thr. 3,17. 2. Jer. 52,16. 3. גבי *spalten*: die Schneckenfanger pflegten die Tierchen zu spalten, um den Purpurfarbstoff zu gewinnen. 4. Num. 18,8.

sprach: Was sollen nun die Leute in Babylonien thun, die kein anderes als Sesamöl haben? was sollen die Leute in Medien thun, die kein anderes als Nussöl haben? was sollen die Leute in Alexandrien thun, die kein anderes als Rettigöl haben? und was sollen die Leute in Kappadocien thun, die weder dieses noch jenes, sondern nur Naphta haben? vielmehr halte ich nur daran, dass man nur diese nicht brennen darf, von denen die Weisen es gesagt haben. Man darf Fischthran und Teeröl brennen. R. Šimǒn Šezori sagt, man darf Öl von wilden Gurken und Naphta brennen. Symmachos sagt, alles was aus Fleisch gewonnen wird, darf man nicht brennen, ausgenommen Fischthran. — Symmachos sagt ja dasselbe, was der erste Tanna! — Ein Unterschied besteht zwischen ihnen in der Lehre des R. Berona im Namen Rabhs[1]. Es ist aber nicht bekannt[2].

Es wird gelehrt: R. Šimǒn b. Eleázar sagt: Bei Allem, was vom Baum herkommt, hat die Bestimmung von drei auf drei[3] nicht statt und man darf damit die Festhütte bedecken, ausgenommen ist der Flachs. Abajje sagte: R. Šimǒn b. Eleázar und ein Lehrer aus der Schule R. Jišmáéls lehrten eine und dieselbe Lehre. R. Šimǒn b. Eleázar das, was wir bereits gesagt haben. — Was sagt der Lehrer aus der Schule R. Jišmáéls? — In der Schule R. Jišmáéls wurde gelehrt: Da in der Gesetzlehre überall von den Kleidern[4] im allgemeinen gesprochen wird, an einer Stelle aber[5] ausdrücklich Wolle und Flachs genannt werden, so folgern wir: wie es an dieser Stelle Wolle oder Flachs sein muss, so sind überall Wolle oder Flachs gemeint. Raba sagte: Ein Unterschied zwischen ihnen besteht, ob jeder andere Kleiderstoff in der Grösse von drei auf drei [Handbreiten verunreinigungsfähig ist], nach R. Šimǒn b. Eleázar ist er es, nach dem Lehrer aus der Schule R. Jišmáéls ist er es nicht. Alle geben jedoch zu, dass Kleiderstoff aus Wolle oder Flachs von drei auf drei [Fingerbreiten] durch Aussatz verunreinigungsfähig ist — woher dies? — Es wird gelehrt: *Gewand*, ich weiss also nur, dass dies bei einem Gewand statt hat, woher, dass dies auch bei [Kleiderstoff von] drei auf drei [Fingerbreiten] statt hat? — daher heisst es: [6]*Und das Gewand*. — Vielleicht schliesst dies nur drei auf drei [Handbreiten] ein?! — Dies ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn nur ein Gewebe vom Aufzug- und Einschlagfaden verunreinigungsfähig ist, um so mehr [Kleiderstoff von] drei auf drei [Handbreiten]! — Demnach ist ja aber auch die Verunreinigungsfähigkeit bei [Kleiderstoff von] drei auf drei [Fingerbreiten] ebenfalls als Wichtiges von Geringem zu folgern?! — Vielmehr, [die Verunreinigungsfähigkeit bei Kleiderstoffen von] drei auf drei [Handbreiten], der ja für Reich und Arm einen Wert hat, ist als Wichtiges von Geringem zu folgern, von drei auf drei [Fingerbreiten] aber, der nur für Arme, nicht aber für Reiche einen Wert hat, ist als Wichtiges von Geringem nicht zu folgern, — daher nur, weil der Schriftvers sie einbegriffen hat, als Wichtiges von Geringem würden wir sie nicht gefolgert haben. — Vielleicht schliesst sie drei auf drei [Handbreiten] auch anderer Kleiderstoffe ein?! — Der Schriftvers lautet: [7]*Ein Gewand aus Wolle oder Flachs*, also nur Wolle und Flachs, Anderes aber nicht. Vielleicht ist [bei anderen Kleiderstoffen nur die Grösse von] drei auf drei [Fingerbreiten] ausgeschlossen, die von drei auf drei [Handbreiten] ist aber wohl verunreinigungsfähig?! — Es sind hierbei zwei Ausschliessungen vorhanden: [8]*In einem wollenen*

יוחנן בן נורי על רגליו ואמר מה יעשו אנשי בבל שאין להם
אלא שמן שומשמין ומה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא
שמן אגוזים ומה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן
צנונות ומה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא כך ולא כך
אלא נפט אלא אין לך אלא מה[38] שאמרו חכמים אין מדליקין
ומדליקין בשמן דגים ובעטרן רבי שמעון שזורי אומר מדליקין
בשמן פקועות ובנפט סומכוס אומר כל היוצא מן הבשר אין
מדליקין בו אלא בשמן דגים [39]סומכוס היינו תנא קמא איכא
בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי: תניא רבי שמעון
בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על
שלש ומסככין בו חוץ מפשתן אמר אביי רבי שמעון בן Col.b
אלעזר ותנא דבי רבי ישמעאל אמרו דבר אחד רבי שמעון בן
אלעזר הא דאמרן תנא דבי רבי ישמעאל מאי היא דתני דבי Jab.4b Men.39
רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים [40]בתורה סתם ופרט לך
הכתוב באחד מהן צמר ופשתים [41]מה להלן צמר ופשתים אף
כל צמר ופשתים רבא אמר שלשה על שלשה בשאר בגדים
איכא בינייהו [42]דרבי שמעון בן אלעזר אית ליה לתנא דבי רבי
ישמעאל לית ליה דכולי עלמא מידת שלש על שלש בצמר
ופשתים מיטמא [43]בנגעים מנלן דתניא [44]בגד אין לי אלא בגד
שלש על שלש מנין תלמוד לומר והבגד ואימא לרבות שלשה Lev.13
על שלשה לאו קל וחומר הוא [45]השתא שתי וערב [46]מיטמא
שלשה על שלשה מיבעיא אי הכי שלש על שלש נמי ליתי
בקל וחומר [47]אלא שלשה על שלשה דחזו בין לעשירים בין
לעניים אתי בקל וחומר שלש על שלש לעניים הוא דחזיין
לעשירים לא חזיין לא אתי בקל וחומר טעמא [48]דכתביה קרא
הא לא כתביה קרא לא [49]גמרינן בקל וחומר ואימא לרבות
שלשה על שלשה בשאר בגדים אמר קרא בגד צמר ופשתים ib.
בגד צמר ופשתים אין מידי אחריני לא ואימא כי אימעוט
משלש על שלש אבל שלשה על שלשה מיטמא תרי מיעוטי

38 M שמנו ‖ 39 M + בלבד. — סומכוס ‖ 40 P שבתורה ‖ 41 M מה.. ופשתי ‖ 42 M V לר' ‖ 43 M בנגעים ‖ 44 M − בגד ‖ 45 M − השתא ‖ 46 P מטמא ‖ 47 M יא ‖ 48 M דכתיב קרא הכי הא לא כתיב קרא הכי הוה אמינא דלא אמ' ק ו ‖ 49 P אמרינן.

1. Wenn man etwas Öl in Fett thut; vgl. ob. S. ... Z. ... 2. Was der Ansicht Rabhs ist. 3. Ein Stückchen Kleiderstoff ist nur dann verunreinigungsfähig, wenn es drei Finger lang u. ebenso breit ist. 4. Bezüglich der Unreinheit. 5. Vgl. Lev. 13,47 ff. 6. Lev. 13,59. 7. Ib. V. 59. 8. Ib. V. 47.

Lv.13,47 כתיבי בגד צמר או בבגד פשתים חד למעוטי משליש על
שליש וחד למעוטי משלשה על שלשה ולרבא דאמר שלשה
על שלשה בשאר בגדים איכא בינייהו לרבי שמעון בן אלעזר
אית ליה לתנא דבי רבי ישמעאל לית ליה[51] שלשה על שלשה
Fol. 27 Lv.11,32 בשאר בגדים מנא ליה נפקא[52] מאו בגד[53] דתניא בגד אין לי
אלא בגד שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין תלמוד לומר
או בגד ואביי האי או בגד מאי[54] עביד ליה מיבעי ליה לרבות
שלש על שלש בצמר ופשתים דמטמא בשרצים ורבא גלי
רחמנא גבי נגעים והוא הדין לשרצים ואביי איכא למיפרך מה
לנגעים שכן שתי וערב[55] מטמא בהם ואידך אי סלקא דעתך
נגעים חמירי לכתוב רחמנא גבי שרצים וליתו נגעים מינייהו
ואידך[56] נגעים משרצים לא אתו דאיכא למיפרך מה לשרצים
Men.39b שכן[57] מטמא בכעדשה: אמר אביי האי תנא דבי רבי
ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי רבי ישמעאל[58] דתנא דבי
רבי ישמעאל בגד אין לי אלא בגד צמר ופשתים מניין לרבות
צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשירין והכלך
ודסריקין תלמוד לומר או בגד רבא אמר כי לית ליה להך תנא
דבי רבי ישמעאל בשאר בגדים שלש על שלש שלשה על
שלשה אית לית והא רבא הוא דאמר שלשה על שלשה
בשאר בגדים לרבי שמעון בן אלעזר אית ליה לתנא דבי רבי
Bq.67b Seb.29a ישמעאל לית ליה הדר ביה רבא מההיא ואי בעית אימא הא
Bek.54 רב פפא אמרה[59] דאמר רב פפא אף כל לאתויי כלאים כלאים
Dt.22,11 בהדיא כתיבי ביה לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו סלקא
דעתך אמינא הני מילי[60] דרך לבישה אבל בהעלאה כל תרי
מיני[61] אסיר ולאו קל וחומר הוא ומה לבישה דקא מיתהני כולי
גופיה מכלאים[62] אמרת צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא
העלאה לא כל שכן אלא דרב פפא בדותא היא רב נחמן בר
Col.b Dt.22,11 יצחק אמר אף כל לאתויי ציצית ציצית בהדיא כתיב[63] לא תלבש
Ib.v.12 שעטנז[64] צמר ופשתים וכתיב גדלים תעשה לך סלקא דעתך

50 M בגד 51 M — שלשה.. בגדים 52 M + ליה 53 M — דתניא בגד 54 P עבדי 55 M מטא ואידך 56 M — נגעים 57 M מטמאין 58 P דתניא 59 M B ר״פ אמר 60 M בלבישה 61 M + נמי 62 — אמרת 63 M + ביה 64 M — צו״פ וכו׳.

Kleid oder an einem leinenen Kleide; das Eine schliesst drei auf drei [Fingerbreiten] und das Andere schliesst drei auf drei [Handbreiten] aus. — Nach Raba aber, welcher sagt, dass zwischen diesen ein Unterschied besteht, ob jeder andere Kleiderstoff in der Grösse von drei auf drei [Handbreiten verunreinigungsfähig sei], nach R. Šimôn b. Eleâzar sei er es, nach dem Lehrer aus der Schule R. Jišmâêls sei er es nicht, — woher weiss [der Erstere] nun, die Verunreinigungsfähigkeit aller anderen Kleiderstoffe in der Grösse von drei auf drei [Handbreiten] zu entnehmen? — Er folgert dies aus [den Worten] [1]*Oder ein Gewand*, denn es wird gelehrt: *Gewand*, dies also nur von einem Gewand, woher aber, von jedem anderen Kleiderstoff in der Grösse von drei auf drei [Handbreiten]? — daher heisst es: *oder ein Gewand*. — Was aber folgert Abajje aus [den Worten] *oder ein Gewand*? — aus diesen folgert er, dass Stoff aus Wolle oder Flachs in der Grösse von drei auf drei [Fingerbreiten] auch durch Kriechtiere verunreinigungsfähig sind. — Und Raba? — Der Allbarmherzige hat dies bezüglich des Aussatzes offenbart[2], und ebenso gilt dies auch bezüglich der Kriechtiere. — Und Abajje? — Man kann dies widerlegen: nur beim Aussatz, weil bei diesem schon ein Gewebe von Aufzug- und Einschlagfaden verunreinigungsfähig ist. — Und der Andere? — Wäre es beim Aussatz strenger zu nehmen, so könnte die Gesetzlehre ja dies bezüglich der Kriechtiere lehren, woraus wir es bezüglich des Aussatzes gefolgert hätten?! — Und der Andere? — Die Verunreinigungsfähigkeit des Aussatzes könnten wir aus der der Kriechtiere nicht folgern, da man widerlegen kann: wol Kriechtiere, weil bei ihnen schon ein Linsengrosses verunreinigend ist.

Abajje sagte: Dieser Lehrer aus der Schule R. Jišmâêls folgert seine Lehre aus der eines anderen Lehrers aus der Schule R. Jišmâêls; denn in der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: *Gewand*, dies also nur bezüglich eines wollenen oder leinenen Gewands, woher dies auch bezüglich eines Gewands aus Kamelwolle, Hasenwolle, Ziegenhaare, Seide, Barège, oder grober Seide? — deshalb heisst es: *oder ein Gewand*. Raba sagte: Was der Lehrer aus der Schule R. Jišmâêls bezüglich aller anderen Kleiderstoffe gesagt hat, dass sie nämlich nicht verunreinigungsfähig sind, gilt nur von drei auf drei [Fingerbreiten], drei auf drei [Handbreiten] sind nach ihm wol verunreinigungsfähig. — Aber Raba selbst sagte ja, dass alle anderen Kleiderstoffe in der Grösse von drei auf drei [Handbreiten] nach R. Šimôn b. Eleâzar verunreinigungsfähig, und nach dem Lehrer aus der Schule R. Jišmâêls nicht verunreinigungsfähig ist?! — Raba ist von jenem Ausspruch abgekommen. Wenn du aber willst, sage ich: dies hat R. Papa gesagt; denn R. Papa sagte: Die Worte «auch überall»[3] schliessen Mischgewebe ein[4]. — Aber bezüglich des Mischgewebes heisst es ja ausdrücklich: [5]***Du sollst kein Mischgewebe anziehen, aus Wolle und Flachs zusammen***! — Man könnte glauben, dies gelte nur bezüglich des Anziehens, das Ueberwerfen aber sei bei Mischgewebe jeder Art verboten. — Ist denn dies aber nicht als Wichtiges von Geringem zu folgern? wenn du bezüglich des Anziehens, wo der ganze Körper davon geniesst, sagst: nur Wolle und Flachs sei verboten, Anderes aber nicht, um wieviel mehr bezüglich des Ueberwerfens?! — Vielmehr, das, was R. Papa gesagt hat, ist nur Gerede. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: Die Worte «auch überall» schliessen die Çiçith ein[6]. — Aber bezüglich der Çiçith wird dies ja ausdrücklich gelehrt, es heisst: ***Du sollst kein Mischgewebe anziehen, aus Wolle und Flachs zusammen***, und darauf folgt: [7]*Quasten sollst du dir machen*! — Man

1. Lev. 11,32. 2 Die angez. Stelle handelt von Verunreinigung durch Aussatz. 3. Oben S. [illegible] Z. [illegible] 4 Diese Lehre bezieht sich nicht auf die Verunr., sondern auf das Gesetz vom M. 5 Dt. 22,11. 6. Diese Lehre bezieht sich auf das Çiçithgesetz. 7 Dt. 22,12.

אמינא בדרבא דרבא רמי כתיב הבגד מין בגד וכתיב צמר ופשתים יהיו הא כיצד צמר ופשתים מטמאין בין במינן בין שלא במינן שאר בגדים במינן מטמאין שלא במינן אין מטמאין סלקא דעתך בדרבא קמשמע לן אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי תנא דבי רבי ישמעאל מאי שנא לענין טומאה דמרבי שאר בגדים דכתיב או בגד הכא נמי לימא לרבות שאר בגדים מאשר תכסה בה הוא לאתויי כסות סומא הוא דאתא דתניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים ואימא לרבות שאר בגדים מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים: אמר אביי רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רבי שמעון בן אלעזר הא דאמרן סומכוס דתניא סומכוס אומר סיככה בטווי פסולה מפני שמטמאה בנגעים במאן כי האי תנא דתנן שתי וערב מטמא בנגעים מיד דברי רבי מאיר ורבי יהודה אומר השתי משישלק והערב מיד והאונין של פשתן משיתלבנו:

[iii,1] כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן וכל היוצא מן העץ אין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן:

גמרא. מנלן דפשתן איקרי עץ אמר מר זוטרא דאמר קרא והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: Jos. 2,6 וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים: מנלן אמר רבי אלעזר גמר אהל אהל ממשכן כתיב הכא זאת התורה אדם כי ימות באהל Fol. 28a Num. 19,14 וכתיב התם ויפרוש את האהל על המשכן Ex. 40,19 מה להלן קרוי אהל אף כאן קרוי אהל אי מה להלן שזורין והוטן כפול ששה אף כאן שזורין והוטן כפול ששה תלמוד לומר

P 65 אבינא || B 66 כיני || M 67 ב׳ ד׳ בר׳ || M 68 + דית || M 69 בר ר׳ || M 70 + אפילו || M 71 לימא || M 72 רב אשי || M 73 + כסות || M 74 + מאי היא || M 75 ולא שאר בגדים דהא מטמו בנגעים || M 76 דתניא || B 77 משישלה || M 78 והיוצא || B 79 + אלא פשתן || M 80 אתיא || B 81 + של פשתן || M 82 ת״ל.

Das Gewebe von Aufzug- und Einschlag- … Worte R. Meirs. R. Jehuda sagt: der Aufzugfaden, so- … sobald sie gebleicht werden.

VON Allem, was von Bäumen kommt, darf man nur Flachs brennen. Von Allem, was von Bäumen kommt, ist nur Flachs als Zelt verunreinigungsfähig.

GEMARA. … Von Allem, was von Bäumen kommt, ist nur Flachs als Zelt verunreinigungsfähig. …

ארל אהל ריבה אי אהל אהל ריבה אפילו כל מילי נמי אם
בן גזירה שוה[83] מאי אהני ליה ואימא מה להלן קרשים אף
Ex.26,15 כאן קרשים אמר קרא ועשית קרשים למשכן משכן קרוי
משכן[84] ואין קרשים קרויין משכן אלא מעתה ועשית מכסה
לאהל הכי נמי מכסה לא איקרי אהל אלא הא דבעי רבי
אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת השתא עור
בהמה טהורה לא מטמא עור בהמה טמאה מיבעיא שאני התם
Num 4,25 [85] דהדר אהדריה קרא דכתיב ונשאו את יריעות המשכן ואת
אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מקיש עליון
לתחתון מה תחתון קרוי אהל אף עליון קרוי אהל: גופא בעי
רבי אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא טומאת אהלין מאי
קמיבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה תחש שהיה בימי משה
קמיבעיא ליה טמא היה או טהור היה אמר רב יוסף מאי תיבעי
ליה תנינא לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה
בלבד מתיב רבי אבא רבי יהודה אומר שני מכסאות היו[86] אחד
של עורות אילים מאדמים[87] ואחד של עורות תחשים רבי נחמיה
אומר מכסה אחד היה ודומה כמין תלא אילן והא תלא אילן
טמא הוא [88] הכי קאמר כמין תלא אילן[89] הוא שיש בו גוונין
הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור אמר רב
יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן ססגונא ששש בגוונין[90] הרבה
רבא אמר עור בהמה טמאה דמטמא באהל המת מהכא דתניא
Mei 18a [91] או בעור ריבה עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן[92] קצין
Lev.13,48 מכולן ועשה[93] אחת מהן מנין תלמוד לומר או בכל מלאכת
עור[94] ואיכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן
אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור בהמה טהורה
ib 11,32 עור בהמה טמאה מנין תלמוד לומר או עור[94] ואיכא למיפרך
מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה[95] נגעים יוכיחו וחזר הדין
לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן
שעור טמא בהן ועשה עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה

M 83 למה לי אימא M 84 + ומשכן קרוי אהל M 85 — דהו אהדו' קרא M 86 התחתון M 87 והעליון M 88 ה"ק M 89 ולא ת א שיש M 90 שלו B 91 + עור M 92 קיצע M 93 בגד M 94 איכא M 95 [+ תאמר באהל המת שאינו מטמא אלא בכזית].

ist. [illegible] heisst [illegible] Zelt [illegible]. — Wenn die Wiederholung [illegible] ist, so sollte doch auch [illegible] Demnach würde dies [illegible] bleiben. — Vielleicht aber [illegible] Zelt verunreinigungsfähig [illegible] Bretter [illegible] gebildet haben.] — Der Schriftvers [illegible] *Bretter für die Stiftshütte anfertigen* [illegible] Stiftshütte wird „Stiftshütte" genannt [illegible] Bretter „Stiftshütte" genannt. — Es heisst ja aber [illegible] *Du sollst eine Decke für das Zelt machen* [illegible] etwa das Dach nicht „Zelt" genannt? [illegible] R. Eleázar gefragt haben, ob das Fell eines unreinen Viehs über einem Leichnam als Zelt verunreinigungsfähig ist — wenn das Fell eines reinen Viehs nicht verunreinigungsfähig ist, um so weniger das Fell eines unreinen Viehs?! — Anders ist es hier, wo es der Schriftvers später selbst hervorhebt, denn es heisst: [4]*Sie sollen die Teppiche der Stiftshütte tragen und das Offenbarungszelt, seine Decke und die Decke von Seekuhfell, die oben darüber liegt*. Das Daraufliegende wird also dem Unteren gleich gestellt: wie das Untere „Zelt" genannt wird, so wird auch das Darüberliegende „Zelt" genannt.

Der Text. R. Eleázar fragte: Ist die Haut eines unreinen Viehs als Zelt verunreinigend? — Was ist dies für eine Frage? — R. Ada b. Ahaba sagte: Er fragt, ob die Seekuh, die zur Zeit Mošehs lebte, rein oder unrein war. R. Joseph erwiderte: Wieso kann ihm dies fraglich sein, es wird ja gelehrt: Zur Errichtung der göttlichen Arbeit war nur das Fell reiner Tiere tauglich. R. Abba wandte ein: R. Jehuda sagt, es waren zwei Decken, eine aus rotgefärbten Widderfellen und eine aus Seekuhfellen. R. Nehemja sagt, es war eine Decke, [von einem Tier, das] dem Frettchen[5] gleich ist, und das Frettchen ist ja ein unreines Tier! — So meint er es: es ist dem Frettchen darin gleich, dass es vielfarbig ist, aber nicht ist es dem Frettchen [in anderer Beziehung] gleich, denn dieses ist ein unreines, während jenes ein reines Tier ist. R. Joseph sprach: Daher nennen wir es auch Sasgona, weil es sich seiner Vielfarbigkeit freut[6]. Raba sagte: Dass das Fell eines unreinen Viehs als Bezeltung des Leichnams verunreinigend ist, entnehmen wir aus Folgendem. Es wird gelehrt: [7]*Oder in Fell*, dies schliesst das Fell eines unreinen Viehs ein, das in der Hand des Priesters aussätzig geworden ist; woher [wissen wir, dass es unrein wird], wenn man aus allen[8] zusammen ein Gerät zusammengesetzt hat? — weil es heisst: [9]*Oder an irgend etwas aus Leder gefertigtem*. Nun kann man widerlegen: wol beim Aussatz, weil hierbei schon ein Gewebe von einem Aufzug- und Einschlagfaden verunreinigungsfähig ist! vielmehr ist es von [der Unreinheit der] Kriechtiere zu folgern; denn es wird gelehrt: *Fell*, ich weiss also nur, dass ein Fell eines reinen Viehs [verunreinigungsfähig ist], woher dies von einem Fell eines unreinen Viehs? — weil es heisst: [10]*oder in Fell*. Man kann einwenden: wol bei Kriechtieren, weil bei diesen schon ein Linsengrosses verunreinigend ist, — dies aber widerlegt die Unreinheit des Aussatzes; die Schlussfolgerung geht nun [zum Ausgangspunkt] zurück: der Gesichtspunkt des Einen gleicht nicht dem Gesichtspunkt des Anderen, und der Gesichtspunkt des Anderen gleicht nicht dem Gesichtspunkt des Ersten, das Uebereinstimmende an ihnen ist: dass das Fell durch sie unrein wird und, dass hierin das Fell des unreinen Viehs dem des reinen Viehs gleicht, ebenso folgere ich die Bezeltung des Leichnams, dass dadurch das Fell unrein wird und dass hierbei das

1. Ex. 26,15. 2. Ib. V. 14. 3. Zur Decke der Stiftshütte wurden rotgefärbte Widderfelle [illegible] verwendet. 4. Num. 4,25. 5. S. [illegible] der Bezeichnung des Ârukh. 6. ש״ש *freuen*, גונא *Farbe*. 7. Lev. 13,48. 8. Im [illegible] genannten Stelle. 9. Lev. 13,48. 10. Ib. 11,32.

אף אני אביא אהל המת שעיר טמא בו ומעשר בו עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אמר ליה רבא מברניש לרב אשי איכא למיפרך מה להצד דישנו שכן מטמאין בפתית מבוית תאמר במת שאינו מטמא אלא בבוית אלא אמר רבא מברניש אתיא בקל וחומר מנוצה של עזים שאין מטמא (Col. b) בנגעים מטמא באהל המת עור בהמה טמאה שמטמאה בנגעים אינו דין שמטמאה באהל המת ואלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין תפילין בהדיא כתיב בהו למען תהיה תורת (Ex. 13,9) ה' בפיך מן המותר בפיך אלא לעורן והאמר אביי שין של תפילין הלכה למשה מסיני אלא לכורכן בשערן ולתופרן בגידן הא נמי הלכה למשה מסיני היא דתניא תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אלא לרצועותיהן והא אמר רב יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני נהי דגמירי שחורות טהורות מי גמירי מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משה אמר רבי אלעא אמר רבי שמעון בן לקיש אומר היה רבי מאיר תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה היא אם מין בהמה הוא וקרן אחת היתה לו במצחו ולפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנז מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו שמע מינה טהור הוה דאמר רבי יהודה שור שהקריב (Ps. 69,32) אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין ומפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרן כתיב וליפשוט מיניה דמין בהמה הוא כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא ולית ליה אלא חדא קרן איכא למימר מין חיה הוא:

[iii.] פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה רבי אליעזר אומר טמאה היא ואין מדליקין בה רבי עקיבא אומר טהורה היא ומדליקין בה:

גמרא. בשלמא לענין טומאה בהא פליגי דרבי

M 96 — בו 97 M רבינא 98 M מטמאי 99 M מטמא 1 M רב הונא 2 M ; ומה נוצה של עזים 3 M שמטמא בו א ד שיטמא 4 M דמאי 5 P בה 6 P בגידן 7 B דרצועות 8 M רצועות 9 M שהיה בו 10 M ארעאי 11 P בריא 12 M בו 13 M הוא 14 P היה 15 M רא

geboten, der dessen [Fell] bei der Errichtung der Stiftshütte verwendete, worauf es verschwand. Da er nun sagt, dass es ein Horn hatte, so ist ja zu schliessen, [...] R. Jehuda sagte: der Stier, den Adam (der Erste) dargebracht hat, hatte [...] *ein Stier, eine Farre* [...] R. Naḥman b. Jiṣḥaq erwiderte: Es heisst ja [...] *mit Hörnern und Klauen* [...] Da es ja das Einhorn giebt, [...] dieses ein Wild war [...]

WENN man den Streifen eines Gewands zusammengerollt, aber nicht angesengt hat, so ist er, wie R. Eliézer sagt, verunreinigungsfähig und man darf ihn nicht brennen, wie R. Áqiba sagt, rein und man darf ihn wol brennen.

GEMARA. [...] R. Eliézer ist der Ansicht [...]

אליעזר סבר קיפול אינו מועיל[16]ובמילתיה קמייתא קיימא ורבי עקיבא סבר קיפול מועיל ובטולי[17]בטיל אלא לענין הדלקה במאי פליגי אמר רבי אלעזר אמר רבי[18]אושעיא וכן אמר רב אדא בר אהבה הכא בשליש על שליש מצומצמות עסקינן וביום טוב שחל להיות[19]ערב שבת עסקינן דכולי עלמא אית להו דרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ודכולי עלמא אית להו דעולא דאמר עולא המדליק צריך שידליק ברוב היוצא רבי אליעזר סבר קיפול אינו מועיל וכיון דאדליק ביה פורתא הויא ליה שבר כלי וכי קא מדליק בשבר כלי קמדליק[20]ורבי עקיבא סבר קיפול מועיל[21]ואין תורת כלי עליו וכי קמדליק בעץ בעלמא קמדליק אמר רב יוסף היינו דתנינא שליש על שליש מצומצמות ולא ידענא למאי הלכתא ומדקא מתרץ רב אדא בר אהבה אליבא דרבי יהודה שמע מינה כרבי יהודה סבירא ליה ומי אמר רב אדא בר אהבה הכי

Fol.29 והאמר רב אדא בר אהבה °גוי שחקק קב בבקעת ישראל מסיקה[22]ביום טוב[23]ואמאי נולד הוא לדבריהם דרבי אליעזר ורבי עקיבא קאמר ליה וליה לא סבירא ליה רבא אמר היינו טעמא דרבי אליעזר לפי שאין[24]מדליקין בפתילה שאינה מהורכת ולא בסמרטוטין שאינן מהורכין אלא הא[25]דתני רב יוסף שליש על שליש מצומצמות[26]למאי הלכתא לענין טומאה

Kel xxviii,7 [27]דתנן°שליש על שליש שאמרו חוץ מן המלל דברי רבי [28]שמעון וחכמים אומרים שליש על שליש מכוונות: אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים[29]ואין מסיקין בשברי כלים דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר[30]מסיקין באגוזים אכלן אין מסיקין בקליפותיהן דברי רבי יהודה[31]מסיקין בתמרין אכלן אין מסיקין בגרעיניהן דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר וצריכא דאי אשמעינן[32]קמייתא בההיא קאמר רבי יהודה[33]משום דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי והוה ליה נולד ואסור אבל תמרים דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין אימא שפיר דמי ואי אשמעינן גרעינין[34]הוה אמינא דמעיקרא מכסיין והשתא מיגליין אבל קליפי אגוזין דמעיקרא מיגלו והשתא[35]מיגלו אימא

Ber 9a, 11b שפיר דמי צריכא והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא

S.b 30b, 140b; Er 40a, 94a; Jab 66b; Ket 10b; Bq 20b; Bm 30a, 101a; Bb 40b, 126a, 155b; Seb. 21a; Hol. 94a, 95a, 111b; Men. 5b

P 16 ואמילי || M 17 בטלה || M 18 הושי || M 19 בע ש ודכולי || P 20 רבי || M 21 דבטולי בטלה דכי || V 22 בה ואמי || M 23 —ואי נולד הוא || P 24 מדליק || P 25 דתניא || M 26 — למ ה || M 27 כדתנן || M 28 ישמעאל || M 29 אבל אין מס׳ בשבריהם || 30 הרש ל הקדים דתמרים לדאגוזים ע פ הצריכותא דרקמן || B 31 + ור ש מתיר || M 32 + בהאי || M 33 — משום || M 34 ה׳א || M 35 + נמי.

Zusammenrollen bewirke nichts, und [der Streifen] bleibt also im ersten Zustand, während R. Áqiba der Ansicht ist, das Zusammenrollen bewirke wol, und [der erste Zustand] habe somit aufgehört, — so streiten sie bezüglich des Anzündens. R. Eleázar sagte im Namen R. Ošájas, ebenso sagte R. Ada b. Ahaba: Hier handelt es, wo [der Streifen] genau drei auf drei [Fingerbreiten misst], und zwar an einem Festtag, der mit einem Sabbathvorabend zusammentrifft. Alle sind der Ansicht R. Jehudas, dass man nämlich ganze Geräte (zum Heizen verwenden darf), nicht aber Bruchstücke von Geräten zum Heizen verwenden darf, ebenso sind Alle der Ansicht Úlas, welcher sagt, wenn man [den Docht] anzündet, so muss die Flamme die grössere Hälfte des vorstehenden Teils erfasst haben. Nur ist R. Eleázar der Ansicht, das Zusammenrollen bewirke nichts, und sobald man etwas angezündet hat, so heisst es schon Bruchstück eines Geräts, folglich verwendet man ein Bruchstück des Geräts zum Brennen, R. Áqiba aber ist der Ansicht, das Zusammenrollen bewirke wol, somit hat [der Streifen] seine Eigenschaft als Gerät verloren, somit ist es gleich, als brenne man ein Stück Holz. R. Joseph sagte: Das ist es eben, warum mir gelehrt wurde, [die Mišnah handle bezüglich eines Streifens] von genau drei auf drei [Fingerbreiten], und ich wusste nicht, zwecks welcher Halakha. — Wenn R. Ada b. Ahaba sie die Ansicht R. Jehudas vertreten lässt, so ist ja anzunehmen, dass er ebenfalls der Ansicht R. Jehudas ist — aber R. Ada b. Ahaba ist ja gar nicht dieser Ansicht! denn R. Ada b. Ahaba sagte: Wenn ein Nichtjude [am Festtag] eine Vertiefung mit einem Span eines Jisraéliten grabt, so darf man damit am Festtag heizen, warum denn? es ist ja ein [am Festtag] Entstandenes — Er erklärte sie nur nach den Worten R. Eliézers und R. Áqibas, er selbst aber ist nicht dieser Ansicht. Raba sagte: Folgendes ist der Grund R. Eliézers: man darf weder einen unangebrannten Docht, noch einen unangebrannten Fetzen brennen. — Zwecks welcher Halakha lehrte R. Joseph demnach, dass derselbe drei auf drei [Fingerbreiten] messen muss? — Bezüglich der Unreinheit, denn es wird gelehrt: [Dass Mass von] drei auf drei [Fingerbreiten], das sie hierbei bestimmt haben, wird ausser dem Natsaum berechnet — Worte R. Šimóns, die Weisen sagen: genau drei auf drei.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Man darf Geräte zum Heizen verwenden[1], nicht aber darf man Bruchstücke von Geräten zum Heizen verwenden — Worte R. Jehudas, R. Šimôn erlaubt dies; man darf Nüsse zum Heizen verwenden, hat man sie aber gegessen, so darf man die Schalen nicht mehr zum Heizen verwenden — Worte R. Jehudas; man darf Datteln zum Heizen verwenden, hat man sie aber gegessen so, darf man die Kerne nicht mehr zum Heizen verwenden — Worte R. Jehudas, R. Šimôn erlaubt dies. Und alle Fälle sind nötig; hätte er uns nur das erste gelehrt, so würde man sagen können: nur in diesem Fall sagt R. Jehuda so, weil es zuerst ein Gerät war, später aber ein Bruchstück eines Geräts wurde, somit ist es ein neu Entstandenes, daher ist dessen Verwendung verboten, bei den Datteln aber, wo die Kerne auch vorher Kerne waren, sei es erlaubt; hätte er uns bezüglich der Datteln gelehrt, so würde man sagen können, weil diese vorher bedeckt, später aber aufgedeckt sind, bei Nussschalen aber, die vorher aufgedeckt waren, und nachher aufgedeckt blieben

1. Am Feiertag

sei es erlaubt, daher sind alle [illegible]. Die Lehre Rabhs aber wurde nicht ausdrücklich gelehrt, sondern [nur] aus dem Zusammenhang gefolgert: Rabh ass nämlich Datteln und warf die Kerne in den Herd, da sprach R. Hija zu ihm: Urenkel [illegible], am Festtag ist solches verboten. — Hat er ihm hierbei zugestimmt oder nicht? — Komme und höre: Als Rabh nach Babylonien kam, ass er Datteln und warf die Kerne für das Vieh hin; wahrscheinlich waren es doch persische, dennoch hat er ihm hierbei nicht zugestimmt. — Nein, es waren aramäische und [die Kerne] waren auch des Fleisches wegen geniessbar.

R. Semuel b. Bar Hana sprach zu R. Joseph: Wieso sagt R. Jehuda, dass man wol Geräte, nicht aber Bruchstücke von Geräten zum Heizen verwenden darf, — sobald man sie etwas anbrennt, so sind sie ja schon Bruchstücke von Geräten, und wenn man schürt, so schürt man doch Verbotenes! — Man verfährt hierbei nach der Vorschrift R. Mathnas. R. Mathna sagte nämlich im Namen Rabhs: Wenn am Festtag Holz vom Baum in den Ofen gefallen ist, so lege man noch mehr von vorrätigem Holz hinzu und heize ein. R. Hamnuna sagt: Hier handelt es von [den Streifen,] [illegible] weniger als drei auf drei [Handbreiten] misst und zwar wurde es hier bezüglich der Geringfügigkeit des Lappens gelehrt. R. Eliézer vertritt hierin seine Ansicht und R. Âqiba die seinige. Denn es wird gelehrt: [Ein Lappen von] drei auf drei [Handbreiten], den man zum Verstopfen einer Wanne, zum [Anfassen beim] Durchschütteln eines Topfs, oder zum Auswischen einer Handmühle verwendet hat, ob er dazu bestimmt war oder nicht, ist unrein — Worte R. Eliézers. R. Jehošuâ sagt: er ist rein, ob er dazu bestimmt war oder nicht. R. Âqiba sagt: war er dazu bestimmt, so ist er unrein, war er nicht dazu bestimmt, so ist er rein. Hierüber sagte Üla der Grosse, nach Anderen, Rabba b. Bar Hana im Namen R. Johanans: Alle geben zu, dass er rein ist, wenn man ihn auf den Müllhaufen fortgeworfen hat, dass er unrein ist, wenn man ihn in einen Koffer verwahrt hat; der Streit besteht nur, wenn man ihn an einen Pflock gehängt oder hinter die Thür gelegt hat. R. Eliézer ist der Ansicht, dass er für ihn noch einen Wert hat, da er ihn nicht auf den Müllhaufen fortgeworfen hat; dennoch nennt er ihn nicht bestimmt, da er ihn nicht in einen Koffer verwahrt hat; R. Jehošuâ ist der Ansicht, dass er darauf Verzicht geleistet hat, da er ihn nicht in einen Koffer verwahrt hat; dennoch nennt er ihn bestimmt, da er ihn nicht [illegible] Koffer verwahrt hat [illegible] er noch zum Gewand gehört.

איתמר דרב אכל תמרי ושדא קשייתא[36] לבוביא אמר ליה רבי חייא בר פחתי בנגדו ביום טוב אסיר קבלה מיניה או לא קבלה מיניה תא שמע דכי אתא רב לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא מאי לאו בפרסייאתא ולא קיבל[37] לא בארמייאתא הואי[38] וחזי אגב אימיהו: אמר ליה רב שמואל בר[39] בר חנה לרב יוסף לרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים כיון[40] דאדליק בהו פירתא הוי ליה שברי [41]כלי וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך[42] עביד כדרב מתנה דאמר רב מתנה אמר רב עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביום טוב מרבה[43] עצים מוכנין ומסיקן רב המנונא אמר הבא בפחות משלשה על שלשה עסקינן ובקילי מטלניות שני כאן ואזדא רבי אליעזר לטעמיה ורבי עקיבא לטעמיה דתנן פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את המרחץ ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הרחיים בין מן המוכן ובין שאין מן המוכן טמא דברי רבי אליעזר ורבי יהושע אומר בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טהור רבי עקיבא אומר מן המוכן טמא ושלא מן המוכן טהור ואמר עולא[44] רבה ואיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים זרקו באשפה דברי הכל טהור הניחו בקיפסא דברי הכל טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד או שהניחו לאחורי הדלת רבי אליעזר סבר מדלא זרקו באשפה דעתיה עילויה[45] ומאי קרי ליה שלא מן המוכן דלגבי קיפסא לאו מוכן הוא ורבי יהושע סבר מדלא הניחו בקיפסא בטולי [46]בטליה ומאי קרי ליה מוכן דלגבי אשפה מוכן הוא ורבי עקיבא בתלאו במגוד סבר[47] כרבי אליעזר בהניחו אחורי הדלת סבר לה כרבי יהושע והדר ביה רבי עקיבא לגביה דרבי יהושע ממאי אמר רבא מדקתני פתילת הבגד מאי איריא דתני פתילת הבגד ליתני פתילה של בגד[48] מאי פתילת הבגד דעדיין בגד הוא:

לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת ואפילו היא של חרס ורבי יהודה מתיר[49] אבל אם חברה היוצר מתחלה מותר מפני שהוא כלי אחד לא ימלא אדם קערה [50]של

36 B לבוביא 37 M + מיניה 38 M וחזיין 39 M רב 40 M דאורא בית פורי הוה שבר 41 B כלים 42 M דקעביד להו כדר׳ מ׳ דאמר 43 M + עריהם עצים 44 B M רבה — 45 M ואמאי 46 P בטרה 47 M + לה 48 M + אלא 49 M ואם 50 M של

MAN darf nicht eine Eierschale durchlochen, sie mit Oel füllen und über eine Lampe setzen, damit das Oel herabtriefe, auch nicht eine Schale aus Thon; R. Jehuda erlaubt dies. Hat aber der Töpfer von vornherein eine solche angebracht, so ist es erlaubt, da es ja ein Gerät ist. Man darf nicht eine [illegible]

שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת ורבי יהודה מתיר:

גמרא. וצריכא דאי אשמעינן שפופרת של ביצה בהא קאמרי רבנן דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מינה אבל של חרס דמאיסא אימא[51] מודו ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר רבי יהודה אבל בההיא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן הנך תרתי בהני קאמר רבי יהודה משום דלא[52] מיפסק[53] אבל קערה דמיפסקא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן[54] בההיא בההיא קאמרי רבנן אבל בהני תרתי[55] אימא[51] מודו לרבי יהודה צריכא: ואם חברה היוצר מתחלה מותר וכו׳: תנא אם חברה[56] בסיד ובחרסית מותר והאנן יוצר תנן מאי יוצר כעין יוצר: (Sab.2) °תניא אמר רבי יהודה פעם אחת[57] שבתינו בעליית בית נתזה בלוד[58] והביאו לנו שפופרת של ביצה ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה על פי הנר[59] והיו שם רבי טרפון[60] וזקנים ולא אמרו לנו דבר[61] אמרו לו °משם ראיה[62] שאני בית נתזה דזריזין הן: (vgl. Sab 82a) אבין ציפוראה גרר ספסלא בעיליתא דשישא לעילא מרבי יצחק בן[63] אלעזר אמר ליה אי שתוקי לך[64] כדשתיקי ליה חבריא לרבי יהודה נפיק מיניה חורבא גזירה עליתא דשישא אטו עליתא דעלמא רייש כנישתא דבצרה גרר ספסלא לעילא מרבי ירמיה רבה אמר ליה כמאן כרבי שמעון (vgl. Sab 41b) אימר דאמר רבי שמעון בגדולים דלא אפשר בקטנים[65] מי אמר ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הכל מותר מתיב רב יוסף (Sab 22a 46b) °רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ קתני גדולים וקתני קטנים קשיא (Bes 23b Pes 101a Men 41b) [66] לתרוייהו עולא מתרץ לטעמיה ורבי ירמיה [רבה] מתרץ לטעמיה עולא מתרץ לטעמיה מטה דומיא דכסא ורבי ירמיה רבה מתרץ לטעמיה כסא דומיא דמטה מתיב[67] רבה (Kel 13,5 Sab 40b Pes 26b) °מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דאפשר למיעבד כצנועין דכי קטנים דמו וכי לא מתכוין שרי רבי שמעון לכתחלה תיובתא דרבי ירמיה רבה תיובתא:

51 P מודי 52 M + קא 53 M + ולא מודי 54 M קערה 55 P אימר 56 M + בעל הבית בתחילה 57 M שבתנו. V שבבנו 58 M והביאנו 59 V והיה 60 M וחביריו 61 M אמרו... הן 62 P שני 63 M אליאב 64 P כדשתיקי 65 M [+דאפשר] 66 M בין לעולא בין לרי ר 67 M רבא.

Schussel mit Oel fullen, sie an die Seite einer Lampe stellen und das Ende des Dochts darein thun, damit er das Oel einziehe; R. Jehuda erlaubt dies.

GEMARA. Und alle [illegible] nur bezüglich der Eierschale gelehrt [illegible] sagen] nur bezüglich dieser seien [illegible] R. [illegible] Ansicht da dies nicht widerlich ist, [illegible] gebrauchen, bezüglich einer Thonschale [illegible] lich ist geben sie R. Jehuda zu, hätte er uns [illegible] der Thonschale gelehrt [so könnte man sagen] [illegible] züglich dieser sei R. Jehuda seiner Ansicht [illegible] aber gebe er den Rabbanan zu, hätte er uns [illegible] züglich dieser beiden gelehrt, [so könnte man sagen] nur bezüglich dieser ist R. Jehuda seiner Ansicht weil sie [von der Lampe] nicht getrennt sind, bezüglich einer Schüssel aber, die [von der Lampe] getrennt ist, gebe er den Rabbanan zu, hätte er uns wiederum bezüglich dieser gelehrt, [so könnte man sagen] nur bezüglich dieser sind die Rabbanan ihrer Ansicht, bezüglich jener beiden aber geben sie R. Jehuda zu [illegible] daher sind alle Fälle nötig.

Hat aber der Töpfer solche von vornherein angebracht, so ist es erlaubt &c. Es wird gelehrt: Hat er sie selbst mittels Lehm oder Thon angebracht, so ist es erlaubt. Es wird ja aber gelehrt: der Töpfer [illegible] Unter »Töpfer« ist zu verstehen: nach Art eines Töpfers.

Es wird gelehrt: R. Jehuda erzählte: Einst feierten wir den Sabbath im Söller des Hauses des Nithza in Lud. Da brachte man uns eine Eierschale, die wir mit Oel gefüllt, durchlocht und über die Lampe gesetzt haben. R. Triphon und die Aeltesten waren dort anwesend und sagten uns kein Wort. Man erwiderte ihm: Ist etwa hieraus ein Beweis zu entnehmen, anders war es im Haus des Nithza, wo man aufmerksam war. R. Abun Çiporenser rückte eine Bank in einem mit Marmor gepflasterten Söller in Gegenwart des R. Jiçhaq b. Eleazar. Da sprach er zu ihm: Wenn ich es dir schweige, wie die Genossen dem R. Jehuda geschwiegen haben, so kann dadurch Unheil angerichtet werden; es sei daher auch in einem marmorgepflasterten Söller verboten, mit Rucksicht auf einen gewöhnlichen Söller. Der Synagogendiener von Baçra rückte eine Bank in Gegenwart R. Jirmeja des Grossen. Da sprach dieser: Nach wessen Ansicht? nach der R. Šimôns? R. Šimôn sagt dies nur bezüglich eines grossen [Stubengeräts], das man nicht heben kann, hat er dies etwa bezüglich eines kleinen gesagt?! Er streitet somit gegen Ûla, denn Ûla sagte, ihr Streit bestehe nur bezüglich kleiner Stubengeräte, bezüglich grosser aber geben Alle zu, dass es erlaubt ist. R. Joseph wandte ein: R. Šimôn sagte: man darf ein Bett, einen Stuhl, oder eine Bank rücken, nur darf man absichtlich keinen Schramm machen; hier wird also bezüglich grosser, als auch bezüglich kleiner Stubengeräte gelehrt; — dies widerspricht somit beiden! Ûla erklärt dies nach seiner Ansicht und R. Jirmeja der Grosse erklärt dies nach seiner Ansicht; Ûla erklärt dies nach seiner Ansicht: ein Bett ähnlich einem Stuhl, R. Jirmeja der Grosse erklärt dies nach seiner Ansicht: ein Stuhl ähnlich einem Bett. Raba wandte ein: Kleiderhändler dürfen [Mischgewebe] wie gewöhnlich verkaufen; man darf aber nicht beabsichtigen, sich bei Sonnenschein gegen die Sonne oder im Regen gegen den Regen [zu schützen]. Die Strengfrommen pflegen es auf einem Stab zu tragen; hier gleicht es ja, da es möglich ist, nach Art der Strengfrommen zu verfahren, [dem Rücken] von kleinen [Stubengeräten], dennoch erlaubt dies R. Šimôn von vornherein, wo man nichts beabsichtigt! Dies ist eine Widerlegung R. Jirmejas des Grossen. — Eine Widerlegung.

WENN jemand das Licht auslöscht, weil er vor Nichtjuden, vor Räubern, vor einem bösen Geist fürchtet, oder damit der Kranke einschlafe, so ist er frei; wenn aber, um die Lampe, das Oel, oder den Docht zu schonen, so ist er schuldig; R. Jose befreit ihn in jedem Fall, ausgenommen, wenn um den Docht [zu schonen], weil man dadurch Schnuppen macht.

GEMARA. [illegible] Ansicht R. Jehudas vertreten. [illegible] Was aber R. [illegible] Ansicht R. Simons vertreten.

Folgende Frage [illegible] R. Tanhum aus Nave gerichtet: Darf man am Sabbath wegen des Kranken das Licht auslöschen? Da begann er und sprach: [illegible] deine Weisheit, wo ist deine Einsicht? [illegible] dass deine Worte den Worten deines Vaters David widersprechen, sie widersprechen [illegible]. Dein Vater David sprach: *Nicht die Toten rühmen den Herrn*, und du sagtest: *Da pries ich die Toten, die längst gestorben sind*, später [illegible] *Denn einem lebendigen Hund ist es besser, [illegible]*. Das ist aber kein Widerspruch [illegible] was er gesagt hat: *Nicht die Toten rühmen den Herrn* [illegible] stets befasse [illegible] der Gesetzlehre und mit der Ausübung der Gebote [illegible] stirbt denn, sobald er gestorben ist, so existiert er nicht mehr für die Gesetzlehre und für die Gebote, und der Heilige, gebenedeiet sei er, wird durch ihn nicht mehr gepriesen. Das ist es, was R. Johanan gesagt hat: Was bedeutet der Schriftvers: *Mit den Toten frei* — sobald der Mensch gestorben ist, ist er von der Gesetzlehre und von den [illegible]. *Da pries ich die Toten, die längst gestorben sind* — als Jisrael [illegible] gesagt hat [illegible] gebenedeiet sei er, mit vielem Gebet und Flehen [illegible] hat: *Gedenke deiner Knechte Abraham, Jishaq und* [illegible] *Da pries ich die Toten, die längst gestorben sind* [illegible] In der Welt ist es gewöhnlich, dass wenn ein König etwas [illegible] auch annimmt, [illegible] nach seinem Tod [illegible] und diese bestehen [illegible] *Da pries ich die Toten* [illegible] R. Jehuda [illegible] gesagt hat, denn R. Jehuda [illegible] *Da pries ich* [illegible]

[ii] המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני גוים ומפני ליסטים מפני רוח רעה מפני החולה שיישן פטור כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה חייב רבי יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם:

גמרא. מדקתני סיפא חייב שמע מינה רבי יהודה היא רישא במאי עסקינן אי בחולה שאין בו סכנה חייב חטאת מיבעי ליה ואי בחולה שיש בו סכנה מותר מיבעי ליה לעולם בחולה שיש בו סכנה ובדין הוא דליתני מותר ואיידי דבעי למתני סיפא חייב תנא נמי רישא פטור והתני רבי אושעיא אם בשביל החולה שיישן לא יכבה ואם כבה פטור אבל אסור ההיא בחולה שאין בו סכנה ורבי שמעון היא: שאילו שאילה זו לעולא מרבי תנחום דמן נוי מהו לכבות בוצינא דנורא מקמי באישא בשבתא פתח ואמר אנת שלמה אן חכמתך אן סכלתנותך לא דייך שדבריך סותרין דברי דוד אביך אלא שדבריך סותרין זה את זה דוד אביך אמר לא המתים יהללו יה ואת אמרת ושבח אני את המתים שכבר מתו וחזרת ואמרת כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת לא קשיא הא דקאמר דוד לא המתים יהללו יה הכי קאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות שכיון שמת בטל מן התורה ומן המצות ואין להקב"ה שבח בו והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות ודקאמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו שכשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקב"ה ואמר כמה תפלות ותחנונים לפניו ולא נענה וכשאמר זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך מיד נענה ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו דבר אחר מנהגו של עולם מלך בשר ודם גוזר גזרה ספק מקיימין אותה ספק אין מקיימין אותה ואם תמצי לומר מקיימין אותה בחייו מקיימין אותה במותו אין מקיימין אותה ואילו משה רבינו גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות וקיימות הם לעולם ולעולמי עולמים ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים וגו׳: דבר אחר ושבח אני כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב

69 M ובשביל ‖ 70 P שהוא ‖ 70 M אינו והתני ‖ 71 M שאילתא עולא ‖ 72 M נגוה ‖ 73 P רבבי ‖ 74 M דנורא ‖ 75 M ובכ ‖ 76 M — לו. P לקב"ה ‖ 77 M אדם ‖ 78 M מן החיים שכשחטאו ‖ 79 M + בתפלה ‖ 80 M וכ"ג כיון שאמר ‖ 81 M מעצמו ועדיין קיימ

(Ps 86,17) עישה עמי אות לטובה יראו שונאי ויבושו אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא (vgl. Mq. 9a) רבונו של עולם מחול לי על אותו עון אמר לו מחול לך אמר לו עישה עמי אות[82] בחיי אמר לו בחייך איני מודיע[83] בחיי שלמה בנך אני מודיע[84] כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכנים ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר (Ps 24,9) שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה פתח ואמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד רהטו בתריה למיבלעיה אמרו מי הוא זה מלך הכבוד[85] אמר להו ה' עזוז (ib. 8) וגבור[86] חזר ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד (II Chr. 6,42) סלה ולא נענה כיון שאמר ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני[87] כל שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל[88] העם וכל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון ולא יפה אמר שלמה ושבח (I Reg 8,66) אני את המתים שכבר מתו והיינו דכתיב ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב [89] שמחים שמצאו נשותיהן בטהרה[90] דבר אחר שמחים שנהנו מזיו שכינה וטובי לב[91] שנתעברו נשותיהן של כל אחד ואחד וילדה זכר על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו לדוד עבדו שמחל לו[92] על אותו עון ולישראל עמו דאחיל להו [93] עון[94] דיום הכפורים: ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב (Ps 39,5) מאי דכתיב הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא ואדעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הודיעני [95] ה' קצי אמר לו גזרה היא מלפני [96] שאין מודיעין קצו של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת[97] ימיו של אדם ואדעה מה חדל אני אמר לו בשבת תמות [98] אמות באחד בשבת אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך (vgl. Ber. 48b) ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא[99] אמות בערב (Ps 84,11) שבת אמר לו כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד

M 82 לובה M 83 + לך M 84 בשעה שבנה ש' בית קה ק וביקש להכ' ארון לפני ולפנים דבקו M 85 — א"ל M 86 ולא נענה הדר אמר M 87 — כל M 88 — העם וכל M 89 — שמחים...עמו. B וילכו לאלהיב שמצ' B 90 — ד"א P 91 שנתעברה M 92 + על אותו M 93 + הקב"ה , P 94 יום דכפו' M 95 נא M 96 שאיני מודיע ק"ש אדם לעולב ומד' M 97 ימי בו"ד M 98 + א"ל M 99 + אמר.

sagte im Namen Rabhs: Was bedeutet der Schriftvers: [1]*Erweise mir ein Zeichen zum Guten, dass meine Feinde sehen und beschämt werden?* — David sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, vergieb mir jene[2] Sünde! Da antwortete er: Sie sei dir vergeben. Darauf sprach er: So erweise mir doch ein Zeichen bei meinem Leben! Er erwiderte: In deinen Lebtagen will ich dies nicht kund thun, wol aber will ich dies in den Lebtagen deines Sohnes Šelomoh kund thun. Als Šelomoh das Heiligtum erbaut hatte und die Lade in das Allerheiligengemach bringen wollte, schlossen sich die Thore. Da sprach Šelomoh vierundzwanzig Lobgesänge und wurde nicht erhört; er begann und sprach: [3]*Erhebet, ihr Thore, eure Häupter, erhebet euch, ihr ewigen Pforten, dass der König der Herrlichkeit einziehe*, da liefen sie auf ihn zu und wollten ihn verschlingen. Sie sprachen: [4]*Wer ist denn der König der Herrlichkeit?* Darauf erwiderte er: [4]*Der Herr gewaltig und ein Held.* Er wiederholte und sprach: *Erhebet, ihr Thore, eure Häupter, erhebet euch, ihre ewigen Pforten, dass der König der Herrlichkeit einziehe.* [5]*Wer ist denn der König der Herrlichkeit? Der Herr der Heerscharen, er ist der König der Herrlichkeit. Sela;* er wurde dennoch nicht erhört. Als er aber sprach: [6]*Herr, Gott, weise deinen Gesalbten nicht ab, gedenke doch der Gnade, gegenüber deinem Knecht David*, da wurde er sogleich erhört. Zur selben Zeit wurden die Gesichter aller Feinde Davids wie die Topfränder, und das ganze Volk und ganz Jisraël erkannten, dass ihm der Heilige, gebenedeiet sei er, diese Sünde vergeben hat. Und hat Šelomoh nicht zutreffend gesagt: *Da pries ich die Toten, die längst gestorben sind?!* Daher heisst es: [7]*Und es geschah am achten Tag, da entliess er das Volk, und sie segneten den König und gingen fröhlich und guten Muts nach ihren Zelten.* — *Fröhlich*: sie fanden ihre Frauen im Zustand der Reinheit: Eine andere Erklärung: *Fröhlich*: sie hatten vom Glanz der Gottheit genossen. *Und guten Muts*: die Frau eines jeden wurde schwanger und gebar einen Knaben. *Ueber all das Gute, das der Herr seinem Knecht David und seinem Volk Jisraël erwiesen hat. Seinem Knecht David*: dass er ihm jene Sünde vergeben hat; *und seinem Volk Jisraël*: dass er ihnen die Uebertretung des Versöhnungstags[8] vergeben hat.

Was Šelomoh gesagt hat: *Dem lebendigen Hund ist es besser, als dem toten Löwen*, ist nach der Lehre R. Jehudas, die er im Namen Rabhs sagte, zu erklären. R. Jehuda sagte nämlich im Namen Rabhs: Was bedeutet der Schriftvers: [9]*Thue mir kund, o Herr, mein Ende, und welches das Mass meiner Tage ist; dass ich weiss, wann es aus ist mit mir?* — David sprach nämlich vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, thue mir mein Ende kund, Herr! Da erwiderte er: Es ist mein Beschluss, das Ende des „Fleisch und Blut" nicht kund zu thun. — Welches ist das Mass meiner Tage? — Es ist mein Beschluss, das Mass der Tage des Menschen nicht kund zu thun. — Dass ich weiss, wann es aus ist mit mir?! Darauf erwiderte er: Am Sabbath wirst du sterben. — Dass ich doch am Sonntag sterbe! Er erwiderte: Die Herrschaft deines Sohns Šelomoh ist bereits herangenaht, und eine Regierung verdrängt die andere nicht um ein Haar. — So möchte ich doch am Vorabend des Sabbaths sterben! Er erwiderte: [10]*Denn ein Tag in deinen Höfen ist*

1. Ps 86,17. 2. Raub der Frau Urias. 3. Ps 24,9. 4. Ib. V. 8. 5. Ib. V. 10. 6. II Chr. 6,42. 7. I Reg 8,66. 8. Das Einweihungsfest wurde auch am Versöhnungstag gefeiert, an dem sie gegessen und getrunken haben. 9. Ps 39,5. 10. Ib 84,11.

[Besser ist ein Tag in deinen Vorhöfen] als tausend: lieber ist mir der eine Tag, da du sitzest und dich mit der Gesetzlehre befassest, als tausend Brandopfer, die dereinst dein Sohn Šelomoh mir auf dem Altar darbringen wird. Jeden Sabbath pflegte David den ganzen Tag zu studieren. Am Tage, an dem seine Seele zur Ruhe eingehen sollte, trat der Todesengel vor ihn hin, vermochte aber nichts gegen ihn, da sein Mund vom Studium nicht abliess. Da sprach er: Was mache ich nun mit ihm? Da ging der Todesengel in den Garten hinter seiner Wohnung, stieg auf die Bäume und schüttelte sie. Als [David] herausging, um nachzusehen, brach die Treppe, die er bestieg, unter ihm zusammen; da wurde er still und seine Seele kehrte zur Ruhe ein. Da liess Šelomoh im Lehrhaus fragen: Der Vater ist tot und liegt in der Sonne, auch sind die Hunde in meinem väterlichen Hause hungrig; was soll ich nun thun? Man liess ihm sagen: Zerschneide ein Aas und lege es vor die Hunde; auf den Leichnam deines Vaters lege ein Laib Brot oder ein Kind, so darfst du ihn fortbewegen. Hat Šelomoh nicht treffend gesagt: *Besser ist einem lebendigen Hund als einem toten Löwen*? Und bezüglich der Frage, die unter euch gethan worden ist: Die Lampe heisst eine Leuchte und die Seele des Menschen heisst ebenfalls eine Leuchte; lieber erlösche die Leuchte des Fleisch und Bluts, als die Leuchte des Heiligen, gebenedeiet sei er.

R. Jehuda b. R. Šemuel b. Šilath sagte im Namen Rabhs: Die Weisen wollten das Buch Qoheleth verbergen, weil seine Worte einander widersprechen. Warum aber hat man es nicht verborgen? — weil es mit Worten der Gesetzlehre beginnt und mit Worten der Gesetzlehre schliesst. Es beginnt mit Worten der Gesetzlehre, denn es heisst: *Was für Gewinn hat der Mensch bei aller seiner Mühe, womit er sich müht unter der Sonne*, hierzu sagte man in der Schule R. Jannajs: Unter der Sonne hat man keinen, wol aber vor der Sonne. Es schliesst mit Worten der Gesetzlehre, denn es heisst: *Das Endwort des Ganzen lasst uns hören: Fürchte Gott und halte seine Gebote, denn dies ist der ganze Mensch.* Was bedeutet: *Denn dies ist der ganze Mensch*? R. Eleazar sagte: Die ganze Welt ist nur seinetwegen erschaffen worden. R. Abba b. Kahana sagte: Dieser wiegt die ganze Welt auf. R. Šimón b. Azaj, nach Andern R. Šimón b. Zoma sagte: Die gesamte Welt wurde nur dazu erschaffen, um sich mit diesem zu vereinigen.

Wieso widersprechen seine Worte einander? — Es heisst: *Besser ist Zorn als Lachen*, dagegen heisst es: *Zum Lachen sprach ich: gepriesen*; es heisst: *Und ich pries die Freude*, dagegen heisst es: *Und zur Freude: was schafft sie?* — Das ist kein Widerspruch. *Besser ist Zorn als Lachen*: besser ist der Zorn, den der Heilige, gebenedeiet sei er, gegen die Gerechten auf dieser Welt hegt, als das Lachen, das der Heilige, gebenedeiet sei er, über die Frevler auf dieser Welt ausübt. *Zum Lachen sprach ich: gepriesen*: das ist das Lachen, das der Heilige, gebenedeiet sei er, mit den Gerechten in der zukünftigen Welt ausübt. *Ich pries die Freude*: die Freude über [die Ausübung eines Gebotes]; *Und zur Freude: was schafft sie?* damit ist die Freude gemeint, die nicht durch Ausübung eines [Gebotes kommt].

[illegible] der Sonne existirt hatte.

[illegible]

שאתה ¹יושב ועוסק בתורה ²מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח (Col. b) כל יומא דשבתא הוה יתיב וגרים כולי יומא ההוא יומא ³דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות ⁴ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה שלח שלמה לבי מדרישא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה (Sab 151b) שלחו ליה °חתוך נבלה והנח לפני הכלבים ואביך °הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו (ib. 43b, 142b) ולא יפה אמר שלמה כי לכלב חי [הוא] טוב מן האריה המת ולענין שאילה דשאילנא קדמיכון נר קרויה נר ונשמתו של אדם קרויה נר מוטב תכבה ⁵נר של בשר ודם מפני נרו של הקדוש ברוך הוא: אמר רב ⁶יהודה בריה דרב שמואל ⁷בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה תחילתו (Ecc 1) דברי תורה דכתיב °מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו ⁸קודם שמש יש לו סופו דברי תורה דכתיב (ib. 12) °סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם °מאי (Ber) כי זה כל האדם אמר רבי ⁹אליעזר ¹⁰כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו שמעון בן עזאי ¹¹אומר ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה ומאי (Ecc ib. 2) דבריו סותרין זה את זה כתיב °טוב כעס משחוק וכתיב °לשחוק אמרתי מהולל (ib. 8, ib. 2) כתיב °ושבח אני את השמחה וכתיב °ולשמחה מה זו עושה לא קשיא טוב כעס משחוק טוב כעס שכועס הקדוש ¹²ברוך הוא ¹³על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחק הקדוש ¹²ברוך הוא ¹³על הרשעים בעולם הזה ולשחוק אמרתי מהולל ¹⁴זה שחוק שמשחק הקדוש ¹²ברוך הוא עם הצדיקים בעולם הבא ¹⁵ושבח אני את השמחה זו שמחה של מצוה (Pe) ולשמחה מה זו עושה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך

1 M — יושב ו 2 M + לפני 3 M דבעי אעביד ליה [אמאי קא עביד הכי דלא לישלוט ביה מה מ׳ הוא שבתא דבעי למינח נפשיה קם מה״מ קמיה ולא הוה יכיל ליה מאי עביד ליה] 4 M + סליק. M קא בחי׳ באי׳ [שמע דוד קל אוושא אמר איזיל ואחזי מאי איתיה כי קא] נפיק למח׳ קסליק 5 M נרו של אדם 6 M יהודה 7 M ב ש — 8 M + הא 9 M אילא. V אליעזר 10 M + אמר הקב״ה 11 M אומר 12 P — ב״ה 13 M עם 14 M טוב 15 M + משבח וגדילה שנותן לרשי בעוה״ז.

שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא
מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה[16] ולא מתוך
II.Reg. 3,15 דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה[17] שנאמר ° ועתה קחו לי
מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים אמר רב יהודה
[18] וכן לדבר הלכה אמר רבא וכן לחלום טוב איני והאמר רב
גידל אמר רב כל תלמיד[19] חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו
Can. 5,13 נוטפות מר תכוינה שנאמר ° שפתותיו שושנים נטפות מור עבר
Sab. 88b Pes. 117a אל תקרי מור עבר אלא מר עבר ° אל תקרי שושנים אלא
ששונים לא קשיא הא ברבה והא בתלמיד ואיבעית אימא הא
והא ברבה ולא קשיא הא מקמי[20] דלפתח הא לבתר דפתח כי
הא [21] דרבה מקמי דפתח להו לרבנן[22] אמר מילתא דבדיחותא
ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא[23] ופתח בשמעתא: ואף ספר
משלי בקשו [24] לגנוז שהיו דבריו סותרין זה את זה ומפני מה
לא גנזוהו אמרי ספר קהלת[25] לאו עיינינן[26] ואשכחינן[26] טעמא
Pr. 26,4 [27] הכא נמי ליעיינן ומאי דבריו סותרים זה את זה כתיב ° אל
ib. v. 5 תען כסיל באולתו וכתיב ° ענה כסיל באולתו לא קשיא הא
[28] בדברי תורה הא במילי דעלמא כי הא דההוא דאתא לקמיה
דרבי אמר ליה אשתך אשתי ובניך בני אמר ליה רצונך
שתשתה כוס של יין שתה ופקע ההוא דאתא לקמיה דרבי
חייא אמר ליה אמך אשתי ואתה בני אמר ליה רצונך שתשתה
כוס של יין שתה ופקע אמר רבי חייא אהניא ליה צלותיה
Ber. 16b לרבי דלא [29] לישוייה [30] ממזירא דרבי כי הוה מצלי אמר ° יהי
רצון מלפניך ה׳ [31] אלהינו שתצילני היום מעזי פנים ומעזות
פנים בדברי תורה מאי היא כי הא דיתיב רבן [32] גמליאל וקא
Jer. 31,7 דריש עתידה אשה שתלד בכל יום שנאמר ° הרה וילדת יחדו
Ecc. 1,9 ליגלג עליו אותו תלמיד[33] אמר ° אין כל חדש תחת השמש אמר
ליה בא ואראך[34] דוגמתן בעולם הזה נפק [35] אחוי ליה תרנגולת
ותו יתיב רבן[36] גמליאל וקא דריש עתידים אילנות [37] שמוציאין
Ez. 17,23 פירות בכל יום שנאמר ° ונשא ענף ועשה פרי מה ענף בכל יום
אף פרי בכל יום ליגלג עליו אותו תלמיד [38] אמר והכתיב אין
כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך [34] דוגמתן בעולם

M 16 - ולא..בטלים B 17 + של מצוה M 18 + אמר רב
M 19 — הכם M 20 דפתח M 21 דרבא M 22 בשמעתתא
א״ל מירי דבד׳ ולבסוף M 23 והדר M 24 חכמים לג׳ מפני
שד׳ M 25 לאו M 26 + ביה M 27 האי נמי נעיין ביה
ונשכח ביה טעמא M 28 במילי דאור׳ הא במד״ע במאי היא כי
ההוא M 29 שוייה איהו ממ׳ B 30 בני ממזירי M 31 אלהי ואלהי
אבותי שתצ׳ מעזי M 32 + שמעון בן M 33 והכתיב M 34
דוגמתו P 35 אחזי M 36 שמעון M 37 שבארץ יש׳ שיטענו פי׳
M 38 —אמר.

Gebots kommt. Dies lehrt dich, dass die Göttlichkeit auf einem weder bei Traurigkeit, noch bei Trägheit, noch bei Lachen, noch bei Leichtfertigkeit, noch bei Geschwätz, noch bei Geplauder ruht, sondern bei freudiger Stimmung, wie es heisst: [1] *Jetzt aber holt mir einen Saitenspieler! Jedesmal, wenn der Saitenspieler spielte, kam über ihn der Geist Gottes.* R. Jehuda sagte: Dies gilt auch bezüglich einer Halakha. Raba sagte: Dies gilt auch bezüglich eines guten Traums. — Dem ist ja aber nicht so! R. Gidel sagte ja im Namen Rabhs: Wenn ein Schüler vor seinem Lehrer sitzt und seine Lippen nicht Bitterheit träufeln[2], so mögen sie verbrüht werden, denn es heisst: [3] *Seine Lippen, wie die Lilien, fliessende Myrrhe träufelnd*, lies nicht *mor ôber* [*fliessende Myrrhe*], sondern *mar ôber* [*fliessende Bitterheit*], auch lies nicht *šošanim* [*Lilien*], sondern *šešonim* [*welche studieren*]. — Das ist kein Widerspruch, das Eine für den Lehrer, das Andere für den Schüler; wenn du aber willst, sage ich, das Eine wie das Andere für den Lehrer, dennoch ist hier kein Widerspruch, das Eine, bevor er begonnen hat, das Andere, nachdem er begonnen hat. So pflegte auch Rabba, bevor er den Schülern [den Vortrag] eröffnete, etwas Belustigendes zu sprechen, wodurch die Schüler sich zu erheitern pflegten, sodann begann er in ernster Stimmung die Lehre vorzutragen.

Und auch das Buch der Sprüche wollten sie verbergen, weil seine Worte einander ebenfalls widersprechen. Warum aber hat man es nicht verborgen? — Sie sagten nämlich: Haben wir etwa über das Buch Qoheleth nicht nachgedacht und eine Erklärung gefunden? wir wollen auch über dieses nachdenken. — Wieso widersprechen seine Worte einander? — Es heisst: [4] *Antworte dem Thoren nicht nach seiner Narrheit*, dagegen heisst es: [5] *Antworte dem Thoren nach seiner Narrheit.* — Das ist kein Widerspruch, das Eine bezüglich Worte der Gesetzlehre, das Andere bezüglich weltlicher Dinge. So trat jemand einst vor Rabbi und sprach zu ihm: Deine Frau ist die meinige und deine Kinder sind die meinigen. Dieser sprach: Ist es dir gefällig, ein Glas Wein zu trinken? Er trank und barst. Einst trat jemand vor R. Ḥija und sprach zu ihm: Deine Mutter war meine Frau, und du bist mein Sohn. Dieser sprach: Ist es dir gefällig, ein Glas Wein zu trinken? Er trank und barst. Da sprach R. Ḥija: Dem Rabbi half sein Gebet, dass man ihn selbst nicht zum Hurenkind gemacht hat; denn Rabbi pflegte beim Gebet Folgendes zu sprechen: Es möge dein Wille sein, o Herr, unser Gott, dass du mich heute vor Frechlingen und vor Frechheit schützest. — Wieso bezüglich Worte der Gesetzlehre? — Wie in folgendem Fall: Einst sass R. Gamaliël und trug vor: Dereinst wird eine Frau alltäglich gebären, denn es heisst: [6] *Schwangere und Gebärende zusammen.* Da spottete ein Schüler seiner, indem er sprach: [7] *Es giebt nichts Neues unter der Sonne.* Jener erwiderte: Komme, ich will dir dergleichen auch auf dieser Welt zeigen. Da ging er hinaus und zeigte ihm eine Henne. Wiederum sass einst R. Gamaliël und trug vor: Dereinst werden die Bäume täglich Früchte hervorbringen, denn es heisst: [8] *Und er wird Zweige treiben und Frucht bringen*: wie er täglich Zweige treibt, so wird er auch täglich Frucht bringen. Da spottete der Schüler seiner, indem er sprach: *Es giebt nichts Neues unter der Sonne.* Jener erwiderte: Komme, ich will dir dergleichen auch

1. II. Reg. 3,15. 2. D.h. mit Ernst sprechen. 3. Cant. 5,13. 4. Pr. 26,4. 5. Ib. V. 5. 6. Jer. 31,7. 7. Ecc. 1,9. 8. Ez. 17,23.

auf dieser Welt zeigen. Da ging er hinaus und zeigte ihm Kapernstrauch. — Wiederum sass R. Gamliel und trug vor: Dereinst wird das Land Jisraëls Brote und milesische Gewänder [fertig] hervorbringen, denn es heisst: *Es wird Ueberfluss an Korn im Land sein*. Da spottete der Schüler seiner, indem er sprach: *Es giebt nichts Neues unter der Sonne*. Jener erwiderte: Komme, ich will dir dergleichen auch auf dieser Welt zeigen. Da ging er hinaus und zeigte ihm Schwämme und Pilze, und bezüglich der milesischen Gewänder zeigte er ihm den Bast der jungen Palme.

Die Rabbanan lehrten: Stets sei der Mensch sanftmütig wie Hillel und nicht jähzornig wie Sammaj. Es ereignete sich einst, dass zwei Männer eine Wette eingingen; sie sprachen nämlich, wer da hingeht und den Hillel erzürnt, der erhält vierhundert Zuz. Da sprach der Eine: Ich bringe ihn in Zorn. Es war gerade am Vorabend des Sabbaths und Hillel reinigte den Kopf. Da ging dieser hin, trat vor seine Thür und fragte: Ist Hillel anwesend, ist Hillel anwesend? Dieser umhüllte sich, trat ihm entgegen und sprach zu ihm: Mein Sohn, was ist dein Begehr? Jener erwiderte: Ich habe eine Frage zu richten. Dieser sprach: Frage, mein Sohn. Da fragte jener: Weshalb sind die Köpfe der Babylonier rund? Dieser erwiderte: Mein Sohn, du hast eine wichtige Frage gethan, — weil sie keine kluge Hebammen haben. Er ging fort und wartete eine Zeit, dann kam er wieder und fragte: Ist Hillel anwesend, ist Hillel anwesend? Dieser umhüllte sich, trat ihm entgegen und sprach zu ihm: Mein Sohn, was ist dein Begehr? Jener erwiderte: Ich habe eine Frage zu richten. Dieser sprach: Frage, mein Sohn. Da fragte jener: Weshalb sind die Augen der Tadmorenser thränend? Dieser erwiderte: Mein Sohn, du hast eine wichtige Frage gethan, — weil sie in sandiger Gegend wohnen. Er ging fort und wartete eine Zeit, dann kam er wieder und fragte: Ist Hillel anwesend, ist Hillel anwesend? Dieser umhüllte sich, ging ihm entgegen und fragte: Mein Sohn, was ist dein Begehr? Jener erwiderte: Ich habe eine Frage zu richten. Dieser sprach: Frage, mein Sohn. Da fragte er: Weshalb sind die Füsse der Afrikaner platt? Dieser erwiderte: Mein Sohn, du hast eine wichtige Frage gethan, — weil sie in sumpfiger Gegend wohnen. Darauf sprach jener: Ich habe noch viele Fragen zu richten, allein ich fürchte, du könntest zornig werden. Dieser umhüllte sich, setzte sich nieder und sprach zu ihm: Alle Fragen, die du noch hast, kannst du vorbringen. Da sprach jener: Bist du der Hillel, den man Fürst Jisraëls nennt? Dieser erwiderte: Jawol. Darauf versetzte jener: Wenn du es bist, so möge es in Jisraël nicht viele deinesgleichen geben! Dieser fragte: Warum, mein Sohn? Jener antwortete: Weil ich durch dich vierhundert Zuz verloren habe. Da sprach er: Sei behutsam. Hillel ist es wert, dass du durch ihn vierhundert Zuz und noch vierhundert Zuz verlierst, Hillel ist nicht in Zorn zu bringen.

Die Rabbanan lehrten: Einst trat ein Nichtjude vor Sammaj und sprach zu ihm: Wieviel Gesetzlehren habt ihr? Dieser erwiderte: Zwei, eine schriftliche und eine mündliche. Da sprach jener: Die schriftliche Gesetzlehre glaube ich dir, die mündliche glaube ich dir nicht; nimm mich in das Judentum auf, mit der Bedingung, dass du mich nur die schriftliche Gesetzlehre lehrest. Dieser schrie ihn an und entfernte ihn mit einem Ver- [illegible]

הוה נפק אחוי ליה צלף ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר Ke. 111 יהי פסת בר בארץ ליגלג עליו אותו תלמיד ואמר אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק אחוי ליה[39] כמיהין ופטריות[40] ואבלי מילת נברא בר קורא: תנו רבנן לעולם יהא אדם ענותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי Fol.31 מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה אמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יטול ארבע מאות זוז אמר אחד[41] מהם אני אקניטנו אותו היום ערב שבת היה[42] והלל חפף את ראשו הלך ועבר על פתח ביתו אמר[43] מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש אמר לו שאלה יש לי לישאל אמר ליה שאל בני שאל[44] מפני מה ראשיהן של[45] בבליים סגלגלות[46] אמר ליה בני שאלה גדולה שאלת מפני שאין[47] להם חיות פקחות הלך והמתין שעה אחת חזר[43] ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש אמר ליה שאלה יש לי לישאל אמר ליה שאל בני שאל מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות אמר לו בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין החולות הלך והמתין שעה אחת חזר[48] ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר ליה בני מה אתה מבקש אמר ליה שאלה יש לי לישאול אמר ליה שאל בני שאל[44] מפני מה רגליהם של[49] אפרקיים רחבות אמר ליה בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין[50] בין בצעי המים אמר לו שאלות הרבה יש לי לשאול[51] ומתיירא אני שמא תכעוס נתעטף וישב לפניו אמר ליה[52] כל שאלות שיש לך לישאול שאל אמר ליה אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל אמר ליה הן אמר ליה אם אתה הוא[53] לא ירבו כמותך בישראל אמר ליה[54] בני מפני מה[55] אמר ליה מפני שאבדתי על ידך ארבע מאות זוז אמר ליה הוי זהיר ברוחך כדי הוא הלל שתאבד על ידו ארבע מאות זוז וארבע מאות זוז והלל לא יקפיד: תנו רבנן מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים[56] תורה שבכתב ותורה שבעל פה אמר לו שבכתב אני מאמינך ושבעל פה איני מאמינך גיירני על מנת שתלמדני

39 M + גלוסי. 40 M וכלי. 41 M — מהם. 42 M והיה ה חופף את רא׳ הלך ועמד. 43 M מכאן (וכן בכל העמוד). 44 M + א ל. 45 M עגיים כגלגל. 46 M אמר שאלת. 47 M היותיהן פוקחות. 48 M + בא. 49 M פרסיים. 50 M בבצעי. 51 M אבל מתיירא אנכי שלא תקפיד. 52 M + בני. 53 M + הלל. 54 M — בני. 55 M א ל. 56 M אחת שבכ׳ ואחת.

תורה שבכתב גער בו והוציאו בנזיפה בא לפני הלל גייריה
יומא קמא[57]אמר ליה א״ב ג״ד למחר אפיך ליה אמר ליה והא
אתמול לא אמרת לי הכי אמר ליה לאו עלי דידי קא סמכת
דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בגוי אחד שבא לפני
שמאי אמר ליה גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה
כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני
הלל[58]גייריה אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד[59]זו היא כל
התורה כולה ואידך פירושה הוא[60]זיל גמור: שוב מעשה בגוי
אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר[61]שהיה
Ex 28,4 אומר °אלה הבגדים אשר יעשו [62]חשן ואפוד אמר הללו למי
[63]אמר ליה לכהן גדול אמר אותו גוי בעצמו אלך ואתגייר
[64]בשביל שישימוני כהן גדול בא לפני שמאי אמר ליה גיירני
על מנת שתשימני כהן גדול דחפו באמת הבנין שבידו בא
לפני הלל [65]גייריה אמר ליה כלום מעמידין [66]מלך אלא מי
שיודע טכסיסי מלכות [67]לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא
Num 1,51 כיון שהגיע °והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר
אמר ליה אפילו על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר
בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים למקום ומתוך [68]אהבה
Ex 4,22 שאהבם קרא להם °בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב
יומת גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא
לפני שמאי אמר ליה כלום ראוי אני[69]להיות כהן גדול והלא
כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל אמר ליה ענותן
Ber 33a הלל ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתני תחת כנפי
השכינה לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של
שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו
Jes 33,6 תחת כנפי השכינה: אמר ריש לקיש מאי דכתיב °והיה
אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת וגו׳ אמונת[70]זה סדר
זרעים עתיך זה סדר מועד חסן זה סדר נשים ישועת זה סדר
נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפילו הכי
ib. °יראת ה׳ היא אוצרו אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין

M 57 למדיה א״ב M 58 - גייריה M 59 היינו כל M 60 דקגמר M 61 + אחד M 62 בא לפני הכו׳ א״ל פרשיהו לי פירש לו א״ל הללו B 63 אמרו לו M 64 על מנת M 65 + א״ל גיירני ע״מ שישימני כ״ג M 66 + לפני M 67 -- לך למוד ט״מ M 68 אהבתן שחבבן קראן M 69 לכהן והא כת׳ והזר P 70 —זה.

weis. Darauf trat er vor Hillel, und dieser nahm ihn auf. Am ersten Tag lehrte er ihn: *Aleph, Beth, Gimel, Daleth*, am folgenden Tag aber lehrte er ihn umgekehrt. Da sprach jener: Gestern hast du mich ja nicht so gelehrt! Dieser erwiderte: Wenn du dich auf mich verlassen musst, so verlasse dich auf mich auch bezüglich der mündlichen Gesetzlehre.

Wiederum ereignete es sich, dass ein Nichtjude vor Sammaj trat und zu ihm sprach: Nimm mich in das Judentum auf, mit der Bedingung, dass du mich die ganze Gesetzlehre lehrst, während ich auf einem Fusse stehe. Da stiess er ihn mit der Elle, die er in der Hand hatte, fort. Darauf kam er zu Hillel. Dieser nahm ihn auf und sprach zu ihm: Was dir nicht lieb ist, das thue auch deinem Nächsten nicht, das ist die ganze Gesetzlehre, alles Andere ist nur die Erläuterung; gehe und lerne sie.

Wiederum ereignete es sich, dass ein Nichtjude an einem Lehrhaus vorüberging und einen Bibellehrer folgende Stelle vorlesen hörte: [1]*Dies sind die Kleider, die sie anfertigen sollen: Brustschild, Schultergewand.* Da fragte er: Für wen sind diese? Er erwiderte ihm: Für den Hohenpriester. Da dachte dieser Nichtjude bei sich: Ich gehe und lasse mich in das Judentum aufnehmen, auf dass man mich zum Hohenpriester einsetze. Darauf kam er vor Šammaj und sprach: Nimm mich in das Judentum auf, mit der Bedingung, dass du mich zum Hohenpriester einsetzest. Da stiess er ihn mit der Elle, die er in der Hand hatte, fort. Er kam darauf zu Hillel, und er nahm ihn auf. Alsdann sprach er zu ihm: Setzt man etwa einen König ein, bevor er die Regierungsordnung kennt? gehe und lerne die Regierungsordnung. Er ging und las die Schrift. Als er zur [folgenden Stelle] heranreichte: [2]*Ein Fremder, der herantritt, soll getötet werden*, fragte er: Auf wen bezieht sich dieser Vers? Er erwiderte ihm: Selbst auf David, den König Jisraëls. Da bezog dieser Neubekehrte folgende Schlussfolgerung auf sich: Wenn es bezüglich der Jisraëliten, die Gott Kinder nennt, die er, da er sie liebt [3]*Mein erstgeborener Sohn Jisraël*, genannt hat, heisst: *Ein Fremder, der herantritt, soll getötet werden*, um wieviel mehr ist dies auf so einen geringschätzigen Neubekehrten, der mit Stab und Wandersack hergekommen ist, zu beziehen! Er kam wieder zu Šammaj und sprach: Bin ich etwa würdig, Hohepriester zu werden?! es heisst ja in der Gesetzlehre: *Ein Fremder, der herantritt, soll getötet werden.* Darauf kam er wider zu Hillel und sprach: O sanftmütiger Hillel! mögen Segnungen auf deinem Haupt ruhen, denn du hast mich unter die Fittige der Gottheit gebracht. Im Lauf der Tage kamen sie alle drei an einem Ort zusammen; da sagten sie: Der Jähzorn Šammajs wollte uns aus der Welt verstossen, aber die Sanftmut Hillels hat uns unter die Fittige der Gottheit geführt.

Reš Laqiš sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [4]*Und Glaube wird zu deiner Zeit sein, Macht, Heil, Weisheit und Erkenntnis* &c. *Glaube*, das ist die Abteilung von den Sämereien; *Zeit*, das ist die Abteilung von den Feiertagen; *Macht*, das ist die Abteilung vom Frauengesetz; *Heil*, das ist die Abteilung von den Entschädigungen; *Weisheit*, das ist die Abteilung von den Heiligtümern; *Erkenntnis*, das ist die Abteilung von den Reinheitsgesetzen; dennoch: [4]*Die Furcht Gottes ist sein Schatz.* Raba sagte: Zur Zeit, da man den Menschen zu Gericht führt, frägt man ihn: Hast du in Redlichkeit deinen Handel getrieben? Hast

1. Ex. 28,4. 2. Num. 1,51. 3. Ex. 4,22. 4. Jes. 33,6.

[illegible] Hast du das Haus gehütet? [illegible] Hast du [illegible] die Furcht Gottes [illegible] Schatz [illegible]

R. Rabba b. R. Hona sagte: Jeder Mensch, der Gesetzeskunde [illegible] besitzt, gleicht einem Schatzmeister, dem man die inneren Schlüssel [illegible] nicht die [illegible] Schlüssel übergeben hat; wie soll er hereinkommen? R. Jannai rief aus: Wehe dem, der keine Wohnung hat [illegible] und [illegible] macht. R. [illegible] Der Heilige, gebenedeiet sei er, hat seine Welt [illegible], damit man vor ihm fürchte, wie es heisst: *Und Gott machte es, auf dass man ihn fürchte.*

R. Simon und R. Eleázar sassen einst beisammen, und R. Jâqob b. Aha ging an ihnen vorüber. Da sprach einer von ihnen zu seinem Genossen: Wir wollen vor ihm aufstehen, denn er ist ein sündenscheuer Mann. Da sprach der andere: Wir wollen vor ihm aufstehen, denn er ist ein gesetzkundiger Mann. Da rief der erste: Ich sagte dir, dass er sogar ein sündenscheuer Mann ist, und du sagst mir, dass er ein gesetzkundiger Mann ist. — Es ist zu schliessen, dass R. Eleázar es war, welcher gesagt hat, dass er ein sündenscheuer Mann [illegible] R. Johanan sagte im Namen R. Eleázars: Der Heilige, gebenedeiet sei er, hat in seiner Welt nichts [illegible] als die Gottesfurcht, wie es heisst: *Und nun, Jisraél, was verlangt der Herr, dein Gott, von dir, [illegible]* [illegible] *Und zum [illegible]* [illegible] *Wahrlich [illegible]* [illegible]

R. Úla trug vor: Was bedeutet der Schriftvers: *Frevle nicht zu sehr* &c.? also nur zu sehr darf [illegible] Vielmehr soll etwa derjenige, der Knoblauch gegessen hat, dessen [illegible] dass sich dessen Geruch noch mehr verbreite?

[illegible] Was bedeutet der Schriftvers: *Denn bis zum Tod haben sie keine Schmerzen,* [illegible] dass die Frevler den Tag [illegible] Das ist es [illegible] *Die ihr Thun ist eitel Thorheit* [illegible] die Frevler [illegible] Vielleicht willst du [illegible] *Und die Folgen fahren sie im Mund. Sela.* [illegible] ist er der Ansicht R. Jehudas [illegible]

Wenn aber um die Lampe zu schonen [illegible]

[71]אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי[72]יראת ה׳ היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו[73]העלה לי[74]כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו אמר ליה עירבת[75]לי בהן קב[76]חומטון אמר ליה לאו אמר ליה מוטב[77]אם לא העליתה: תנא דבי רבי ישמעאל מערב אדם קב[78]חומטון בכור של תבואה ואינו חושש: אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו[79]בהי עייל מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד[80]אמר רב יהודה לא ברא הקב״ה[81]ברוך הוא את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו[82]שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו: רבי[83]שמעון ורבי אלעזר[84]הוו יתבי חליף ואזיל רבי יעקב בר אחא אמר ליה חד לחבריה[85]ניקו מקמיה דגבר דחיל חטאין הוא אמר ליה אידך[86]ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא אמר ליה אמינא[87]לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את[88]דגבר בר אוריין הוא תסתיים דרבי אלעזר[89]הוא דאמר דגבר דחיל חטאין הוא דאמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר[90]אין לו להקב״ה[91]ברוך הוא[92]בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה[93]וגו׳ וכתיב ויאמר לאדם הן יראת ה׳ היא חכמה וגו׳ שכן בלשון יוני קורין לאחת[94]הן תסתיים: דריש[95]רב עולא מאי דכתיב אל תרשע הרבה וגו׳ הרבה הוא דלא לירשע הא מעט לירשע[92]אלא מי שאכל שום[93]וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף: דריש רבא[94]בר רב עולא מאי דכתיב כי אין חרצבות למותם ובריא אולם אמר הקב״ה[95]ברוך הוא לא דיין לרשעים שאינן חרדין[95]ועצבין מיום המיתה אלא שלבן בריא[96]להן כאולם והיינו דאמר[97]רבה מאי דכתיב זה דרכם כסל למו יודעין רשעים שדרכם למיתה ויש להם חלב על כסלם שמא תאמר שכחה[98]היא מהן תלמוד לומר ואחריהם בפיהם ירצו סלה: כחס על הנר [כו׳]: רבי יוסי כמאן סבירא

71 P אומר 72 M + איכא 73 M + צא ו 74 B + כור 75 M — לי 76 M חומטין 77 M שלא 78 M מהיכן 79 M וכן א רבא לא 80 M — שני מלפניו 81 M שמעון 82 M + בר שמעון 83 M + וקא 84 M ניקום 85 M לך 86 B דגבר 87 P בה 88 M — בעולמו 89 M תסתיים ואומר הן 90 M הנה 91 M רבא 92 M — אלא 93 M ואין ריחו 94 M בר ע 95 M ועצבין 96 M להן 97 M רבא 98 M להן.

Sab.12a 73b ליה °אי כרבי יהודה סבירא ליה אפילו בהנך נמי ליחייב ואי כרבי שמעון סבירא ליה[99] פתילה נמי ליפטר אמר עולא לעולם כרבי יהודה סבירא ליה וקסבר רבי יוסי סותר על מנת לבנות במקומו הוי סותר[1] על מנת לבנות שלא במקומו לא הוי סותר Sab.49b אמר ליה[2] רבא מכדי °כל מלאכות[3] ילפינן להו ממשכן[4] והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא אמר ליה שאני התם Nm.9,18 כיון דכתיב °על פי ה׳ יחנו כסותר על מנת לבנות במקומו[5] דמי ורבי יוחנן אמר לעולם כרבי שמעון סבירא ליה ומאי שנא פתילה[6] כדאמר רב המנונא ואיתימא רב אדא בר אהבה הכא בפתילה שצריך להבהבה[7] עסקינן דבההיא אפילו רבי שמעון מודי[8] דקא מתקן מנא אמר רבא דיקא נמי דקתני[9] שהוא עושה פחם ולא קתני מפני[10] שנעשית פחם שמע מניה:

[vi] על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר:

גמרא. [11] נדה מאי טעמא אמר רבי יצחק היא קלקלה בחדרי בטנה לפיכך תלקה בחדרי בטנה תינח נדה חלה והדלקת הנר מאי איכא למימר כדדריש ההוא גלילאה עליה Sot.5a דרב חסדא אמר הקדוש ברוך הוא °רביעית דם נתתי בכם על Fol.32 עסקי דם הזהרתי אתכם °ראשית קראתי אתכם על עסקי ראשית הזהרתי אתכם נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם אם אתם מקיימים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם[12] ומאי שנא בשעת לידתן[13] אמר רבא נפל תורא [14] חדד לסכינא אביי אמר תפיש תירוס אמתא בחד מחטרא ליתוי רב חסדא אמר שבקיה לרויא דמנפשיה נפיל מר עוקבא אמר רעיא הגרא ועיזי רהטן אבב הוטרא מילי ואבי דרי חושבנא רב פפא אמר אבב חנואתא נפישי אחי[15] ומרחמי אבב בזוני לא אחי ולא מרחמי וגברי היכא מיבדקי אמר ריש לקיש בשעה [16] שעוברין על הגשר גשר ותו לא [17] אימא כעין גשר רב לא [18] עבר במברא [19] דיתיב ביה גוי[20] אמר דילמא מיפקיד ליה[21] דינא עליה ומתפיסנא בהדיה שמואל לא עבר אלא במברא דאית ביה גוי אמר שטנא בתרי אומי לא שליט רבי

99 M אפי׳ בפת׳ ליפ׳ 1 M — ע״מ לבנ׳ 2 B רבה 3 M + [שבת] מהיכן 4 M ומשכן 5 M הוא 6 M ר׳ הונא ואית׳ 7 M — עס׳ 8 M + משום 9 M מפני שעושה 10 M שנעשה 11 M על ג׳ עבר׳ מאי 12 M [+ מדה כנגד מדה] 13 M + סי׳ בסקף 14 M חדדיה 15 M נפישי מר׳ 16 M שעומדין 17 M + אלא 18 M + הוה 19 M דאית 20 M אמר 21 M — ליה.

so sollte man doch bei den [illegible] sein, wenn er aber der Ansicht R. Sim[illegible] man doch auch wegen des Dochts [illegible] widerte: Thatsächlich ist er der Ansicht R. J[illegible], nur ist R. Jose auch der Ansicht [illegible] um an Ort und Stelle zu bauen, [illegible] um an anderer Stelle zu bauen, [illegible] Raba entgegnete ihm: Merke, sämtliche Arbeiten [be]züglich des Sabbaths] entnehmen wir ja von [illegible] Stiftshütte, und da geschah das Niederreissen [illegible] um an anderer Stelle zu errichten[2]?! Dieser erwiderte: Anders ist es hier, da es heisst: *Nach dem Befehl des Herrn lagerten sie*, so gleicht es dem Niederreissen um an Ort und Stelle zu erbauen. R. Johanan sagte: Thatsächlich ist er der Ansicht R. Simôns, warum aber ist es beim Docht anders? [illegible] wie R. Hamnuna, nach Anderen R. Ada b. Ahaba erklärt hat: wo man ihn putzen will, in diesem Fall giebt es auch R. Simôn zu, weil man dadurch ein Gerät ausbessert. Raba sagte: Dies geht ausdrücklich hervor: er lehrt «weil er Schnuppen macht», nicht: weil Schnuppen entstehen. Schliesse hieraus.

DREIER Uebertretungen wegen sterben Frauen beim Gebären: wenn sie nicht aufmerksam sind in Betreff der Monatsblutung, der Teighebe und des Lichtanzündens.

GEMARA. Aus welchem Grund [illegible] in Betreff der Monatsblutung? R. Jiçhaq erwiderte: Diese hat mit dem Innern ihres Leibs verbrochen, sie soll daher mit dem Innern ihres Leibs bestraft werden. Richtig ist dies nun in Betreff der Monatsblutung, wieso aber in Betreff der Teighebe und des Lichtanzündens? Wie ein Galiläer vor R. Hisda vorgetragen hat: Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach: Ein Viertelog Blut habe ich euch gegeben, und bezüglich des Bluts[4] habe ich euch geboten; Erstes[5] habe ich euch genannt, und bezüglich des Ersten[6] habe ich euch geboten; die Seele, die ich euch verliehen habe, wird ein Licht genannt, und bezüglich des Lichts habe ich euch geboten; wenn ihr sie ausüben werdet, so ist es gut, wo nicht, so nehme ich eure Seele zurück. Warum aber gerade bei ihrem Gebären? Raba erwiderte: Ist der Ochs gestürzt, so schleife das Messer. Abajje sagte: Möge die Magd noch so viel Widerspenstigkeit mehren, mit einer Züchtigung wird es ihr vergolten. R. Hisda sagte: Lasse den Betrunkenen, er fällt von selbst hin. Mar Ùqaba sagte: Wenn der Hirt lahm ist und die Ziegen schnell laufen, so giebt es an der Thür der Hürde Worte, am Stall Rechenschaft. R. Papa sagte: An der Thür des Krämers sind Brüder und Freunde zahlreich, an der Thür der Armen sind weder Brüder noch Freunde vorhanden. — Wann findet die Untersuchung bei Männern statt? Reš Laqiš erwiderte: Wenn sie eine Brücke überschreiten. — Nur auf einer Brücke, sonst aber nicht? — So meint er: gleich einer Brücke. Rab fuhr nicht in einer Fähre, in der ein Nichtjude war; er sagte nämlich, vielleicht wird über ihn das Gericht verhängt, und ich werde mit betroffen. Semuël fuhr in keiner Fähre, ausser wenn sich ein Nichtjude darin befand; er sagte nämlich, der Satan herrscht nicht über zwei Nationen. R. Jannaj pflegte [die Fähre] zuerst

1. Eine schadenanrichtende Thätigkeit am S. ist nicht strafbar, wol aber [illegible] Niederreissen, um [illegible] Stelle [illegible]
2. Die Stiftshütte wurde auf den Wanderungen auseinandergenommen und an anderer Stelle [illegible]
4. Menstruationsblut. [illegible] Vgl. Jer. 2,3. [illegible] Teighebe [illegible]

ינאי בדיק ועבר רבי ינאי לטעמיה דאמר לעולם אל יעמיד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו אמר רבי חנין מאי קרא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת רבי זירא ביומא דשותא לא נפיק לביני דיקלי: אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטר אמר מר עוקבא מאי קראה כי יפל הנפל ממנו ממנו להביא ראיה תנא רבי ישמעאל כי יפל הנפל ממנו ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב: תנו רבנן מי שחלה ונטה למות אומרים לו התודה שכן כל המומתין מתודין אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט חש בראשו יהי דומה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר עלה למטה ונפל יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגרדום לידון שכל העולה לגרדום לידון אם יש לו פרקליטין גדולים ניצול אם לאו אינו ניצול ואלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו [ויחננו] ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו׳: רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד לזכות ניצול שנאמר אחד מני אלף: תנו רבנן על שלש עבירות נשים מתות יולדות רבי אלעזר אומר נשים מתות ילדות רבי אחא אומר בעון שמכבסות צואת בניהן בשבת ויש אומרים על שקורין לארון הקדש ארנא: תניא רבי ישמעאל בן אלעזר אומר בעון שני דברים עמי הארצות מתים על שקורין לארון הקדש ארנא ועל שקורין לבית הכנסת בית עם: תניא רבי יוסי אומר שלשה בדקי מיתה נבראו באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה נדה וחלה והדלקת הנר חדא כרבי אלעזר וחדא כרבנן תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר הלכות הקדש

22 M +ר״י 23 M ויאמר עושין 24 M B + נס 25 M [+ תמצי לומר] 26 M + דכתי 27 M ותפטר 28 M — בעיניו 29 M יהי 30 M שנמסר 31 M גדולים תשו 32 M + הוא 33 M אליעזר 34 M מלמד עליו הו׳ וא׳ מלמד עליו זכ׳ הוא ניצ׳ 35 M נשים מתות 36 P יש 37 M שהן קוראות 38 M שמעון 39 M בדקי 40 M נבררין 41 M + ואלו הן 42 P אליעזר

Ber

Sab

R. Eliezer b. R. Jose Galiläer sagt: Auch wenn neunhundertneunundneunzig Teile Böses und einen Teil Gutes spricht

sterben Frauen beim Gebären. R. Eleázar sagt: die dass sie den Schmutz ihrer Kinder am Šabbath R. Jišmáel b. Eleázar sagt. Es wird gelehrt. Weil sie die heilige Lade Leute aus dem gemeinen Volke. Drei Untersuchungen des Tods, nach Es wird gelehrt. Die Monatsblutung, die Teighebe die der Rabbanan. Es R. Eleázars, die Anderen

ארונא *Kasten*.

תרומות ומעשרות הן הן גופי תורה ונמסרו לעמי הארץ תניא Col.b
רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם שנאמר °אם Pr 22,27
אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך רבי אומר °בעון Ket 72a
נדרים בנים מתים כשהן קטנים שנאמר °אל תתן את פיך Ecc 5,5
לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני מלאך כי שגגה הוא (וגו')
למה יקצף אלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך [43]איזה הן
מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו [44]של אדם: תנו
רבנן בעון נדרים בנים מתים דברי רבי אלעזר ברבי שמעון[45]רבי
יהודה הנשיא אומר בעון ביטול[46]תורה בשלמא למאן דאמר
בעון נדרים כדאמרן אלא למאן דאמר °בעון ביטול[46]תורה מאי
[47]קראה דכתיב °לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו רב Jer 2,30
נחמן בר יצחק אמר למאן דאמר בעון נדרים נמי מהכא לשוא
הכיתי את בניכם על עסקי שוא [48]מכדי °רבי יהודה הנשיא Jab 45a Qid.63a
היינו רבי [49]ורבי בעון נדרים קאמר בתר דשמעה מרבי אלעזר
ברבי שמעון[49]פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי[50]יוסי חד אמר
בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה למאן דאמר בעון מזוזה
[51]מקרא נדריש לפניו ולא לפני פניו ולמאן דאמר בעון ביטול
תורה[51]°מקרא נדריש לפניו ולפני פניו: פליגי בה רבי מאיר Rh 9b Qid 15b
ורבי יהודה חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצית בשלמא Bm 95a Zeb.24b
למאן דאמר בעון מזוזה[42]דכתיב °וכתבתם על מזוזות ביתך וכתיב Man.19a Hol.118b
בתריה °למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למאן דאמר בעון Dt.11,20 ib.v.21.
ציצית מאי טעמא אמר רב כהנא ואיתימא שילא מרי[53]דכתיב
°גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים לא במחתרת Jer.2,34
מצאתים רב נחמן בר יצחק אמר למאן דאמר בעון מזוזה נמי
מהכא [54]שעשו [55]פתחיהן כמחתרת אמר ריש לקיש כל הזהיר
בציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמנה מאות עבדים
שנאמר °כה אמר ה' [צבאות] בימים ההם אשר יחזיקו עשרה Zch.8,23
אנשים מכל לשנות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי לאמר

M 43 ואלו M 44 ש״א M 45 + בן יוחאי M 46 + תלמוד M 47 ' היא M 48 - מכדי M 49 — ור'...קאמר M 50 אסי M 51 + קסבר M 52 כדאמרן אלא , M 53 מהכא B 54 + דכת' לא במחת' מצא'. M + מפני || B 55 פתחים.

wird gelehrt. R. Šimôn b. Gamaliel sagt: Die Halakhoth über Heiligtümer, Heben und Zehnten sind Hauptbestandteile der Gesetzlehre, und sind Leuten aus dem gemeinen Volk anvertraut worden. Es wird gelehrt: R. Nathan sagte: Wegen der Uebertretung von Gelübden stirbt die Frau des Menschen, denn es heisst: [1]*Wenn du nichts hast, um zu bezahlen, warum soll man dir dein Lager unter dir wegnehmen?* Rabbi sagt: Wegen der Uebertretung von Gelübden sterben kleine Kinder, denn es heisst: [2]*Gestatte deinem Mund nicht, deinen Leib in Schuld zu bringen, und sage nicht vor dem Engel: es war eine Uebereilung. Warum soll Gott zürnen über dein Gerede und das Werk deiner Hände verderben?* was ist das Werk der Hände des Menschen? — sage: die Söhne und die Töchter desselben.

Die Rabbanan lehrten: Wegen der Uebertretung von Gelübden sterben die Kinder — Worte des R. Eleázar b. R. Šimôn, R. Jehuda der Fürst sagt: wegen der Vernachlässigung [des Studiums] der Gesetzlehre. — Richtig ist es nach demjenigen, welcher sagt: wegen der Uebertretung von Gelübden, wie wir bereits erklärt haben, welcher Schriftvers aber [deutet darauf hin] nach demjenigen, welcher sagt: wegen Vernachlässigung [des Studiums] der Gesetzlehre? — Es heisst: [3]*Habe ich eure Kinder etwa vergeblich geschlagen? nur weil sie keine Zucht angenommen haben*[4]. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Auch nach demjenigen, welcher sagt: wegen der Uebertretung von Gelübden, ist es aus diesem Vers zu folgern: *Vergeblich habe ich eure Kinder geschlagen*: wegen des Vergeblichen[5]. — Merke, R. Jehuda der Fürst ist ja Rabbi, und Rabbi sagte doch: wegen der Uebertretung von Gelübden! — Nachdem er es von R. Eleázar b. Šimôn gehört hat. Hierüber streiten auch R. Ḥija b. Abba und R. Jose; der eine sagt: wegen Uebertretung des Mezuzagesetzes, der andere sagt: wegen Vernachlässigung [des Studiums] der Gesetzlehre. Derjenige, welcher sagt: wegen Uebertretung des Mezuzagesetzes, ist der Ansicht, der Schriftvers werde auf das Vorhergehende[6], nicht aber auf das diesem Vorangehende bezogen, derjenige aber, welcher sagt: wegen Vernachlässigung des Studiums der Gesetzlehre, ist der Ansicht, der Schriftvers werde sowol auf das Vorhergehende, wie auch auf das diesem Vorangehende bezogen. Hierüber streiten auch R. Meïr und R. Jehuda; der eine sagt: wegen der Uebertretung des Mezuzagebots, der andere sagt: wegen der Uebertretung des Çiçithgebots. — Richtig ist es nach demjenigen, welcher sagt: wegen Uebertretung des Mezuzagebots, denn es heisst: [7]*Du sollst sie auf die Pforten deines Hauses schreiben*, und darauf folgt: [8]*Damit sich eure und eurer Kinder Tage vermehren*; welche Begründung aber hat derjenige, welcher sagt: wegen der Uebertretung des Çiçithgebots? R. Kahana, nach Anderen, Šila Mari, erwiderte: Es heisst: [9]*Auch an deinen Schlagfittigen*[10] *befindet sich das Blut unschuldiger Armen; nicht beim Einbruch hast du sie erwischt.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Auch derjenige, welcher sagt: wegen der Uebertretung des Mezuzagebots, kann es hieraus folgern: sie machen nämlich ihre Thüre wie zum Einbrechen[11]. Reš Laqiš sagte: Wer mit dem Çiçitgebot aufmerksam ist, dem ist es beschieden, dass ihm zweitausendachthundert Sklaven bedienen; denn es heisst: [12]*So spricht der Herr der Heerscharen: In jenen Tagen wird es geschehen, dass zehn Männer aus allen Sprachen der Nationen einen Judäer beim Schlagfittig ergreifen und sprechen werden: Wir wollen mit euch ziehen*[13] ct.

1. Pr. 22, 27. 2. Ecc. 5,5. 3. Jer. 2,30. 4. Unter „Zucht" ist die Gesetzlehre zu verstehen. 5. Uebertretung von Gelübden. 6. Der Vers Dt. 11,21 bezieht sich auf V. 20, der von der Mezuza spricht, nicht auf V. 19, der vom Studium der Gesetzlehre spricht. 7. Dt.11,20. 8. Ib. V.21. 9. Jer. 2,34. 10. Deutet auf die Çiçith hin, deren Uebertretung mit dem „Blut der unschuld. Armen" der Kinder geahndet wird. 11. Die keine Pforten zur Mezuza haben. 12. Zach. 8,23. 13. [illegible]

[illegible] R. Nehemja sagt: Wegen des [illegible] Hasses wächst Zwist im Hause [illegible] Frau gebärt Fehlgeburten [illegible] Söhne und seine Töchter sterben [illegible].

R. [illegible] R. [illegible] sagt: Wegen [illegible] [illegible] [illegible] die Mutter [illegible] essen [illegible] es heisst: [illegible] *Schrecken, Schwindsucht und Fieber, die die Augen erlöschen und die Seele schmachten machen; ihr werdet vergeblich euren Samen säen, denn eure Feinde werden [illegible]* [illegible] Wenn [illegible] *Das Erste von eurem Teig sollt ihr dem Kohen geben, um Segen auf dein Haus zu bringen.*

Wegen der Unterlassung der Hebe und der Zehnte [illegible] Himmel [illegible] Regen [illegible] die Leute [illegible] es heisst: *Dürre und Hitze raffen die Schneewasser hinweg, die Unterwelt, die so gesündigt haben.* Wieso geht [illegible] In der Schule R. Jišmaéls [illegible] Wegen dessen, was ich euch zum Sommer [illegible] habt, sollen [illegible] die Regenwasser in der Regenzeit geraubt werden. Wenn man sie aber entrichtet, so wird man gesegnet, [illegible] es heisst: *Bringet den Zehnt ganz in das Schatzhaus, dass ich Zehrung in meinem Haus habe, und versucht es einmal auf diese Weise mit mir, spricht der Herr der Heerscharen, ob ich euch dann nicht die Fenster des Himmels öffne und euch Segen [illegible] bis zum Übermass.* [illegible] bis zum Übermass? [illegible] Rami b. Rabh erwiderte [illegible] [illegible] Rabbis [illegible] Lippen [illegible] werden [illegible].

Wegen des Raubs ziehen die Heuschrecken herauf, der Hunger tritt ein und die Leute verzehren das Fleisch ihrer Söhne und ihrer Töchter, denn es heisst: *Höret dieses Wort, ihr Basanskühe auf den Bergen Šomron, die die Armen berauben und die Dürftigen zertreten.* [illegible] Rabba sagte: Wie zum Beispiel die Frauen von Meḥoza, die [illegible] essen aber nichts thun. Darauf [illegible] *Ich schlug euch mit Brand und Rost [illegible] eure Feigenbäume und Oelbäume zehrte der Nager [illegible]* Ferner: *Was der Nager verschonte, zehrte die Heuschrecke auf, was die Heuschrecke noch verschonte, zehrte der Abschaler auf.* Ferner: [illegible] *zehrte der Abfresser auf, und was auch der Abfresser verschonte, zehrte der Abschaler auf.* [illegible] *Sie frassen rechts ab, und blieben doch hungrig; sie frassen links, und wurden doch nicht satt. Sie frassen ein jeder das Fleisch seines eigenen Arms*; lies nicht *besar zeroó [das Fleisch seines Arms]*, sondern *besar zar‘o [das Fleisch seines Kinds]*.

Wegen [illegible] Rechtsverdrehung, Fahrlässigkeit bei Gericht und Unterlassung des Studiums [illegible] Schwert und Raub, Pest und Dürre brechen herein, die Leute essen und werden [illegible] es heisst: *Ich will ein Schwert über euch kommen* [illegible] und nichts Anderes heisst Bündnis, als die [illegible] *für den [Bruch des] Bündnisses* [illegible]

נלכה עמכם וגו׳: בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו שנאה ישנא חהה תרימה נגלת [illegible] שבועה שיפובתא גיליא ונבלותא: תניא רבי נחמיה אומר בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו[61] של אדם מתים כשהן קטנים:

[57]רבי אלעזר ברבי יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעין[58]זרעים ואחרים אוכלין שנאמר אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם אל תקרי בהלה אלא בחלה ואם נותנין מתברכין שנאמר ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך: בעון[59]ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר והיוקר הווה והשכר אבד ובני אדם רצין אחר פרנסתן ואין מגיעין שנאמר ציה גם חם יגזלו מימי שלג שאול חטאו מאי משמע תנא דבי רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים ואם נותנין מתברכין שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה׳ צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר רב[60]אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די: בעון גזל הגובאי עולה והרעב הווה ובני אדם אוכלים בשר בניהן ובנותיהן שנאמר שמעו את הדבר הזה פרות הבשן אשר בהרי שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים אמר רבא כגון הני נשי[61]דמחוזא דאכלן ולא עבדן וכתיב הכיתי אתכם בשדפון ובירקון [וגו׳] תאניכם וזיתיכם יאכל הגזם וכתיב יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק ויתר הילק אכל החסיל וכתיב ויגזר על ימין ורעב ויאכל על (ה)שמאל ולא שבעו איש בשר זרעו יאכלו אל תקרי בשר זרעו אלא בשר זרעו: בעון עינוי הדין ועוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה חרב וביזה רבה ודבר ובצורת בא ובני אדם אוכלין[62]ואינן שבעין ואוכלין לחמם במשקל[63]דכתיב והבאתי עליכם חרב נוקמת

Lv. 26,16

Ez. 44,30

Jr. 24,4 (?)

Tan. (?)

Mal. 3,10

Tan. 22b

Mak.

Am. 4,1

Pes. Fol.

Am. 4,9

Jo. 1,4

Jes. 9,19

Lv. 26,25

M 56 ובלינה ואשבועה וקטריה על הגרוי ועבור פימיה | M 57 +1 | תניא | M 58 זרעים | M 59 בטול | M 60 + יוד׳ [illegible] | M 61 דבני מח | M 62 + ישתיו | M 63 [+ ונתנין ביד אויב].

[illegible] 5 Zef. [illegible] Lev. 26,16 [illegible] Ez. 44,30 [illegible] Jr. 24,4 [illegible] Mal. 3,10 [illegible]

Ned.32a Jer.33,25 נקם ברית [וגו'] ואין ברית אלא תורה °שנאמר אם לא בריתי
Lv.26,26 יומם ולילה וגו' וכתיב °בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים
ib.v.43 וגו' וכתיב °יען וביען במשפטי מאסו: בעון שבועת שוא
ושבועת שקר וחילול השם וחילול[64] שבת חיה רעה רבה ובהמה
ib.v.23 כלה ובני אדם מתמעטין והדרכים משתוממין שנאמר °ואם
באלה לא תוסרו לי אל תקרי באלה אלא באלה וכתיב
ib.v.22 ib.19,12 °והשלחתי בכם את חית השדה וגו' וכתיב[65] °בשבועת שקר °לא
תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך ובחלול השם
ib.22,32 Ex.31,14 כתיב °ולא תחללו את שם קדשי ובחלול[66] שבת כתיב °מחלליה
Jom.85a מות יומת ויליף חילול חילול משבועת שקר: °בעון שפיכות דמים
Nm.35,33 בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל שנאמר °ולא
ib.v.34 תחניפו וגו' °ולא תטמאו את הארץ אשר אתם ישבים בה אשר
אני שכן בתוכה הא[67] אתם מטמאים אותה אינכם יושבים בה
ואיני שוכן בתוכה: בעון גלוי עריות ועבודה זרה והשמט
שמיטין ויובלות גלות בא לעולם[68] ומגלין אותן ובאין אחרים
Lv.18,27 ויושבין במקומן שנאמר °כי את כל התועבת האל עשו אנשי
ib.v.25 הארץ וגו' וכתיב °ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה וגו' וכתיב
ib.v.28 °ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה ובעבודה זרה כתיב
ib.26,30 ib.v.31 °ונתתי את פגריכם וגו וכתיב °והשמותי את מקדשיכם וגו'
ib.v.33 ib.v.34 °ואתכם אזרה בגוים בשמיטין וביובלות כתיב °אז תרצה הארץ
את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם וגו' וכתיב
ib.v.35 °כל ימי השמה תשבת: בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות
קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים יתומים ואלמנות
Js.9,16 צועקין ואינן נענין שנאמר °על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת
יתמיו ואלמנתיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דבר
Ket.8b נבלה ובכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה °מאי ועוד ידו
נטויה אמר רב חנן בר רבא הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה
אלא כל המנבל[69] פיו[70] אפילו חותמין עליו גזר דין של שבעים
שנה לטובה הופכין עליו לרעה אמר רבה בר[71] שילא אמר רב
Pr.22,14 חסדא כל המנבל את פיו מעמיקין לו גיהנם שנאמר °שוחה
עמקה פי זרות רב נחמן[72] בר יצחק אמר אף שומע ושותק

M 64 שבתות ח"ר באה M 65 + בתריה M 66 שבתות M 67 אם תטמאו אין אני שוכן M 68 ומג' אותן M 69 + את M 70 + ומוציא דבר נבלה מפיו M 71 + רב M 72 — ב"י.

Gesetzlehre, denn es heisst: [1]*Wenn nicht mein Bundnis tags und nachts* &c.; darauf heisst es: [2]*Wenn ich euch die Stutze des Brots zerbreche, so werden zehn Weiber backen* &c.; ferner heisst es: [3]*Dieweil sie meine Rechte verworfen haben.*

Wegen unnützen Schwörens, Meineids, Entweihung des [göttlichen] Namens und Entweihung des Sabbaths vermehren sich die wilden Tiere, das Vieh wird vernichtet, die Menschen vermindern sich und die Strassen werden verödet, denn es heisst: [4]*Und wenn ihr euch dadurch nicht von mir warnen lasset*, lies nicht *baele* [*dadurch*], sondern *beala* [*durch Schwur*], darauf heisst es: [5]*Da werde ich die wilden Tiere auf euch reizen* &c. Bezüglich des Meineids heisst es: [6]*Ihr sollt bei meinem Namen nicht falsch schworen, dass du den Namen deines Gottes entweihest.* Bezüglich der Entweihung des [göttlichen] Namens heisst es: [7]*Und entweihet nicht meinen heiligen Namen.* Bezüglich der Entweihung des Sabbaths heisst es: [8]*Wer ihn entweiht, soll sterben.* Man folgere dies [bezüglich der Letzteren] aus dem Wort „entweihen" von Meineid.

Wegen des Blutvergiessens ist das Heiligtum zerstört und die Gottheit von Jisrael gewichen, denn es heisst: [9]*Und ihr sollt das Land nicht entweihen* &c. [10]*und verunreinigt das Land nicht, in welchem ihr wohnet, da auch ich darin wohne*; wenn ihr es aber verunreinigt, so werdet ihr darin nicht wohnen, und auch ich wohne nicht darin.

Wegen der Hurerei, des Götzendienstes und des [nicht] Erlassens im Erlass- und Jubeljahr kommt Verbannung über die Welt, diese werden verbannt und Andere kommen und lassen sich an ihrer Stelle nieder, denn es heisst: [11]*Denn all die Greuelthaten haben die Bewohner des Lands verübt* &c.; ferner: [12]*Da wurde das Land unrein und ich suchte seine Verschuldung an ihm heim* &c.; ferner: [13]*Dass nicht etwa das Land euch ausspeie, wenn ihr es verunreinigt.* Bezüglich des Götzendienstes heisst es: [14]*Und ich will eure Leichen werfen* &c.; ferner: [15]*Und eure Heiligtümer verwüsten* &c; [16]*euch aber will ich unter die Völker zerstreuen.* Bezüglich des Erlass-und Jubeljahrs heisst es: [17]*Dann wird das Land seine Ruhezeiten ersetzt bekommen die ganze Zeit hindurch, in der es wüste liegt, während ihr im Land eurer Feinde seid* &c; ferner: [18]*Die ganze Zeit hindurch, in der es wüste liegt, wird es Ruhe haben.*

Wegen schändlicher Redensarten wuchern die Leiden, harte Verhängnisse erneuern sich, die Jünglinge der Feinde Jisraëls[19] sterben, Waisen und Witwen schreien und werden nicht erhört, wie es heisst: [20]*Darum freut sich der Herr nicht seiner Jünglinge, und seiner Waisen und Witwen erbarmt er sich nicht; denn sie alle sind Ruchlose und Bösewichter, und jeder Mund redet Schändliches. Bei alledem wandte sich sein Zorn nicht, und blieb seine Hand noch ausgestreckt.* — Was heisst: «Und blieb seine Hand noch ausgestreckt?» R. Ḥanan b. Raba erwiderte: Alle wissen, weshalb die Braut unter den Baldachin geführt wird, allein, wer aus seinem Mund Schändliches hervorbringt, dem wird, selbst wenn ihm ein siebzigjähriger Beschluss zum Guten besiegelt war, dasselbe zum Bösen verwandelt. Rabba b. Šila sagte im Namen R. Ḥisdas: Wer Schändliches aus seinem Mund hervorbringt, dem wird die Hölle tief gemacht, denn es heisst: [21]*Eine tiefe Grube* [für den] *Lästermund.* R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Auch demjenigen, der solches schweigend anhört, denn es

1. Jer. 33,25. 2. Lev. 26,26. 3. Ib. V. 43. 4. Ib. V. 23. 5. Ib. V. 22. 6. Ib. 19,12. 7. Ib. 22,32. 8. Ex. 31,14. 9. Num. 35,33. 10. Ib. V. 34. 11. Lev. 18,27. 12. Ib. V. 25. 13. Ib. V. 28. 14. Ib. 26,30. 15. Ib. V.31. 16. Ib. V. 33. 17. Ib. V. 34. 18. Ib. V. 35. 19. Vgl. oben S. 10 N. 4. 20. Jes. 9,16. 21. Pr. 22,14.

heisst: [1] *Der Verhasste des Herrn fällt darein.* R. Osâja sagte: Wer sich dem Laster hingiebt, über den kommen Wunden und Geschwüre, wie es heisst: [2] *Wunde Geschwüre säubern den Bösewicht.* Und nicht nur das, er wird sogar mit Wassersucht gestraft, wie es heisst: [2] *Und Schläge bis in das Innere des Leibs.* R. Nahman b. Jiçhaq sagte: Die Wassersucht ist ein Zeichen des Lasters.

Die Rabbanan lehrten: Drei Arten von Wassersucht giebt es: infolge des Lasters ist sie hart, infolge des Hungers ist sie angeschwollen, und infolge der Behexung ist sie dünn. Semuel der Kleine litt daran, da sprach er: Herr der Welt, wer wird [illegible]. Und er genas. Abajje litt daran. Da sprach Raba: Ich weiss, dass Nahmani Hunger leidet. Raba litt daran. [illegible] Raba sagte ja selbst: Zahlreicher sind die Toten des Stiches als die vor Hunger Geschwollenen!? [illegible] Raba, die Schüler veranlassten ihn [illegible]. Die Rabbanan lehrten: Vier Zeichen giebt es [illegible] Wassersucht ist ein Zeichen des Lasters [illegible]

[illegible]

eine Idee [illegible] vollendet [illegible] erst der Mund. [illegible] weil man mittels seiner unreine Dinge verzehrt. — Un[illegible] weil man mittels seiner rituell unzubereitete[?] Dinge verzehrt. [illegible] Wegen der Vernachlässigung des Studiums der Gesetzlehre. [illegible] Weil sie ihre Männer stören. Nicht[illegible] Weil sie ihre Väter [illegible] wie R. Gorjon gesagt hat. R. Gorjon, nach [illegible] in einem Zeitalter, wo Gerechte vorhanden sind, werden die [illegible] in einem Zeitalter, wo keine Gerechten vorhanden, so werden [illegible] R. Jiçhaq b. Zeêri, nach Anderen R. Simôn b. Nezira [illegible] [1] *Wenn du es nicht weisst, du schönste unter den Frauen*

[illegible]

Pr. 22,14 שנאמר ˚ועום ה׳ יפול שם: אמר רב אישעיא כל המפקיר עצמו לעבירה חבורות ופצעין יוצאין בו שנאמר ˚חבורת פצע (ib. 20,30) תמרוק ברע ולא עוד אלא שנידון[73] בהדרוקן שנאמר ˚ומכות (ib.) חדרי בטן אמר רב נחמן[72] בר יצחק סימן לעבירה הדרוקן: תנו רבנן שלשה מיני הדרוקן הן של עבירה עבה של רעב תפוח ושל כשפים דק שמואל הקטן חש ביה אמר רבונו של עולם מי מפיס איתסי אביי חש ביה אמר רבא ידענא ביה בנחמני דמכפין נפשיה רבא חש ביה[74] והא רבא הוא דאמר[75] נפישי קטילי קדר מנפיחי כפן שאני רבא דאנסי ליה רבנן בעידניה בעל כורחיה: תנו רבנן ארבעה סימנין הן סימן לעבירה הדרוקן סימן לשנאת חנם ירקון ˚סימן לגסות הרוח עניות סימן ללשון הרע אסכרה: תנו רבנן אסכרה באה[76] לעולם על המעשר רבי אלעזר ברבי יוסי אומר על לשון הרע אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה ˚המלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר תא שמע כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היו שם רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי ורבי שמעון נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו בפני מה מתחלת בבני מעים וגומרת בפה נענה רבי יהודה ברבי אלעאי ראש המדברים[77] בכל מקום ואמר אף על פי ˚שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר[78] ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין[79] בה דברים טמאים דברים טמאים סלקא דעתך אלא שאוכלין[80] בה דברים שאינן מתוקנים[81] נענה רבי שמעון ואמר בעון ביטול תורה אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נכרים יוכיחו שמבטלין את ישראל תינוקות יוכיחו שמבטלין את אביהן תינוקות של בית רבן יוכיחו התם כדרבי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא[1] רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים[2] על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים[2] על הדור אמר רבי יצחק בר זעירי ואמרי לה אמר רבי שמעון בן נזירא מאי קראה ˚אם לא תדעי לך היפה בנשים

73 בכ״י מ׳ הדרקן בכל העמוד. 74 M + איני. 75 M ידענא ביה ואי משום בית הכבא. 76 M [illegible]. 77 M בכ״מ [illegible] בר׳ יוסי אומר. 79 M בה. 80 M ר׳ ש׳ אומר. 81 M ר׳ יוסי בר׳ שמעיי. 82 M בעי.

[illegible]

צאי לך בעקבי הצאן וגו׳[83]ואמרינן גדיים הממושכנין על הרועים שמע מינה אף על לשון הרע[84]נמי קאמר שמע מינה: ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום [85]דיתיב רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון[86]ויתיב יהודה בן גרים גבייהו פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות רבי יוסי שתק נענה רבי שמעון [87]בן
Az.2b יוחאי ואמר כל מה שתקנו לא°[88]תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן [89]עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו [90]דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף
Qid.80b גזירתא אמר ליה לבריה °נשים דעתן קלה עליהן [91]דילמא מצערי לה ומגליא[92]לן אזלו טשו במערתא[93]איתרחיש[94]ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא [95]והוו משלחי מנייהו והוו יתבי עד צוארייהו בחלא כל יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו[96]תריסר שני במערתא אתא אליהו [97]וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן [98]לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי
Sab.10a Bez.15b דקא כרבי וזרעי [99]אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה
Tan.21a כל מקום [1]שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה [2]להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם[3]הדור אזול איתיבו
Ed.ii.10 Rh.17a תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון אמר לו בני די לעולם אני ואתה[4]בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא [5]ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת[6]ותסגי לך בחד[7]חד כנגד זכור וחד כנגד שמור אמר ליה[8]לבריה חזי כמה[9]חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה נפק לאפיה עייליה

83 M גד׳ המתמשכנין 84 M — נמי 85 M דהוה ית׳ V דיתבי 86 M והוה ית׳ 87 M — ב״י 88 M לצרכם תקנו 89 M — עצמן 90 M דביתייהו ריפ׳ [וכד״מ] 91 M קמצ׳ 92 M — לן, 93 M [+דמשה ואליהו], 94 M +להו, 95 M הוו ית׳ עד צוארא בחלא כל יומי וגרסי והן משלחין מנייהו בע״צ נפקי ולבשי ומכסי ונפקי ומצ׳ והד׳ שלחי 96 M תליסר 97 M — וקם 98 M מודעיה 99 M אמרין, 1 M שנתנו, 2 M — להם 3 M — הד׳ אז׳ 4 M — בהדי...שבתא 5 M וקרהיט ואזיל לבין 6 M + א ל 7 M חד... 8 M — לבריה 9 M מצוה חביבה עליהן דיש׳ שמע.

so gehe doch hinaus nach den Spuren der Herde etc. hierüber sagten wir: Die Zicklein, die wegen der Hirten gepfändet werden. Schliesse hieraus, dass er auch wegen der Verleumdung gesagt hat. Schliesse hieraus.

Weshalb wird er „Haupt der Redner an allen Orten" genannt? — Einst sassen R. Jehuda, R. Jose und R. Šimôn beisammen, und Jehuda, ein Sohn von Neubekehrten, war unter ihnen. Da begann R. Jehuda und sprach: Wie schön sind die Werke dieser Nation[1]! sie haben Strassen angelegt, Brücken und Bäder gebaut. R. Jose schwieg. Darauf nahm R. Šimôn b. Johaj das Wort und sprach: Alles, was sie errichtet haben, geschah nur in ihrem Interesse, sie haben Strassen angelegt, um da Huren zu setzen, Bäder gebaut, um sich da zu verzärteln, Brücken gebaut, um Zoll zu erheben. Da ging Jehuda, der Sohn von Neubekehrten, und erzählte ihr Gespräch weiter und es wurde der Regierung bekannt. Diese beschloss: Jehuda, der erhoben hat, soll erhoben werden, Jose, der geschwiegen hat, soll nach Sepphoris verbannt werden und Šimôn, der geschmäht hat, soll hingerichtet werden. Da ging er und verbarg sich mit seinem Sohn im Lehrhaus, dahin brachte ihnen seine Frau täglich Brot und einen Krug Wasser und sie speisten. Als aber strengere Massregeln angewendet wurden, sprach er zu seinem Sohn: Frauen sind leichtsinnig, vielleicht quält man sie, so könnte sie uns verraten. Sie gingen und versteckten sich in eine Höhle; da geschah ihnen ein Wunder, und es wurde für sie ein Johannisbrotbaum und eine Quelle erschaffen. Sie zogen die Kleider aus und setzten sich bis zum Hals in den Sand; den ganzen Tag studierten sie, zur Zeit des Gebets kleideten sie sich an, bedeckten sich und verrichteten das Gebet, nachher aber zogen sie die Kleider wieder aus, damit sie nicht vernichtet werden. Sie sassen zwölf Jahre in dieser Höhle. Da kam Elijahu und stellte sich an den Eingang der Höhle und sprach: Wer verkündet dem Sohn Johajs, dass der Kaiser gestorben und sein Befehl aufgehoben ist? Darauf traten sie heraus und sahen Leute pflügen und säen. Da sprach er: Sie lassen das ewige Leben und befassen sich mit dem zeitlichen Leben. Jeder Ort, auf den sie ihre Augen richteten, ging in Flammen auf. Da ertönte ein Widerhall und sprach zu ihnen: Seid ihr herausgekommen, um meine Welt zugrunde zu richten?! Kehret in eure Höhle zurück. Sie kehrten zurück und sassen da zwölf Monate, ein Jahr. Sodann sprachen sie: Das Gericht der Frevler in der Hölle dauert ja nur zwölf Monate. Da ertönte ein Widerhall und sprach: Verlasset eure Höhle! Da kamen sie heraus. Ueberall, wo R. Eleàzar schlug, heilte R. Šimôn, er sprach zu ihm: Mein Sohn, die Welt hat an mir und dir genug. Am Vorabend des Šabbaths sahen sie einen Greis, zwei Myrtensträusse haltend, bei Dämmerung laufen. Da sprachen sie zu ihm: Wozu sollen dir diese? Er erwiderte ihnen: Zu Ehren des Šabbaths. — Du hast ja aber mit einem genug?! — Der eine sinnbildlich für *Gedenke*, der andere sinnbildlich für *beachte*[2]. Da sprach jener zu seinem Sohn: Siehe, wie bei den Jisraëliten die Gebote beliebt sind! Und sie waren beruhigt. Als sein Schwiegersohn[3] R. Pinḥas b. Jaïr davon hörte, kam er ihm entgegen. Alsdann führte er ihn ins Bad, und als

1. Der Römer. 2. Ex. 20,8 heisst es: gedenke den S. zu heiligen, dagegen heisst es Dt. 5,12 (wo derselbe Abschnitt wiederholt wird): beachte etc. 3. Hier liegt ein Schreibfehler vor, RPbJ. war Schwiegervater d. RŠbJ.

[illegible] Leib bemerkte, weinte er, [illegible] Augen [illegible]. Da sprach er: Wehe mir, [illegible] sehe. Jener erwiderte: Heil dir, [illegible] hättest du mich nicht so gesehen, so würdest du auch in mir das nicht gefunden haben. [illegible] R. Simon b. Jochai eine Frage richtete, [illegible] ihm R. Pinhas b. Jaïr zwölf Antworten; [illegible] R. Simon b. Jochai [illegible] R. Pinhas b. Jaïr [illegible] eine Frage richtete, [illegible] Antworten [illegible]. Da sprach er: Da mir ein Wunder geschehen ist, [illegible] etwas [Nützliches] [illegible] denn es heisst: *Und Jaqob gelangte wohlbehalten*; hierzu sagte Rabh: Wohlbehalten am Leib, wohlbehalten am Geld und wohlbehalten an Gesetzeskunde. *Und er lagerte vor der Stadt*; hierzu sagte Rabh: Er führte ihnen eine Münze ein; Semuël sagte: Er legte ihnen Strassen an; R. Johanan sagte: Er errichtete ihnen Bäder. Da fragte er: Giebt es etwas [illegible]? Man erwiderte ihm: Es giebt hier einen Ort, [illegible] ein Zweifel bezüglich der Unreinheit obwaltet, und den Priestern ist es umständlich, einen Umweg machen zu müssen. Darauf fragte er: Ist jemand da, der es weiss, dass dieser Ort jemals im Zweifel der Reinheit gestanden hat? Ein Greis erwiderte: Hier schnitt Ben Zakkai Feigbohnen von Hebe. Da that er ebenso und erklärte jede harte Stelle für rein und jede weiche Stelle bezeichnete er. Da sprach jener Greis: Ben Jochai hat eine Grabstätte für rein erklärt. Er erwiderte: Würdest du nicht mit uns gewesen sein, oder würdest du auch gewesen sein, aber mit uns nicht übereingestimmt haben, so könntest du Recht haben; jetzt aber, wo du mit uns gewesen bist und mit uns übereingestimmt hast, [illegible] Schülern [illegible]

DREI Dinge muss Jedermann in seinem Haus am Vorabend des Sabbaths, bei einbrechender Dunkelheit, in Erinnerung bringen: Habt ihr den Zehnt abgesondert? Habt ihr einen Ėrub bereitet? Zündet Licht an. Ist es zweifelhaft, ob es bereits Nacht ist oder nicht, so darf man weder von Gewissunverzehntetem den Zehnt absondern, noch Gefässe untertauchen, noch Lichter anzünden; wol aber darf man den Zehnt vom Demaj absondern, einen Ėrub bereiten und warme [Speisen] warm stellen.

GEMARA. [illegible] R. [illegible] *Und so wirst du erfahren* [illegible] *Behausung* [illegible] *nichts*. Rabba b. R. Hona sagte: [illegible] dennoch sanft, damit man [illegible] R. Ašej sagte: [illegible] Rabba b. R. Hona gesagt hat, nicht gehört, doch that [illegible] Drei Dinge muss jedermann [illegible] in Erinnerung bringen; also [illegible]

לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה [10]הוה ביה פילי [11]בגופיה הוה קא בכי וקא [12]נתרי [13]דמעת עיניה וקמציתא ליה אמר ליה אוי לי שראיתיך בכך אמר ליה אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחאי עשרין וארבעה פירוקי אמר הואיל ואתרחיש ניסא [14]איזיל אתקין מילתא דכתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם אמר איכא מילתא [15]דבעי לתקוני אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית [16]להו צערא לכהנים לאקופי אמר איכא [17]איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה אמר ליה ההוא סבא כאן [18]קיצץ בן [19]זכאי תורמסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היכא דהוה קשי טהריה וכל היכא דרפי צייניה אמר ההוא סבא טיהר בן יוחאי בית הקברות אמר ליה אילמלא לא היית עמנו [20]ואפילו היית עמנו ולא נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו תלמידי חכמים לא כל שכן יהב ביה עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין [21]יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות:

Gn. 33,18 · Fol. 34a

[vii] שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר ספק חשכה ספק [22]אין חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות אבל מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין:

גמרא. מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי אמר קרא וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר רבה בר רב הונא אף על גב דאמור רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר [23]צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלינהו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא וקיימתי מסברא הא גופא קשיא אמרת שלשה דברים צריך

10 B + הוי ‖ 11 M בבשריה ‖ 12 P נתרן ‖ 13 M דמעיה ומציירין ליה ‖ 14 M איזיל ‖ 15 M דבעי ‖ 16 M דהוה צערא ‖ 17 M איניש ‖ 18 M + וכאן ‖ 19 M עזאי ‖ 20 M וא ג ‖ 21 M ישנו ‖ 22 M אינה B אינו ‖ 23 M מיבעי ליה.

אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה[24]עם חשכה אין ספק חשכה ספק אינו חשכה לא והדר תני ספק חשכה ספק אינו חשכה מערב: [25]סימן בגופיא וזמרא ציפרא בחבלא דמילתא: אמר [26]רבא אמר רב חייא בר אשי [27]אמר רב לא קשיא כאן בעירובי התחומין כאן בעירובי חצרות: Er.70a ואמר[28]רבא אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום [29]ולאחד עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה שניהם [30]קנו עירוב מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי בין השמשות ליליא הוא קמא ליקני בתרא לא ליקני בין השמשות [31]ספקא הוא וספקא דרבנן לקולא: Er.5b 45b ואמר רבא מפני מה אמרו Bez.3b Sab.51a אין טומנין בדבר שאינו [32]מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא ירתיח אמר ליה אביי אי הכי בין השמשות נמי ניגזר אמר ליה סתם קדירות רותחות הן[33]: ואמר רבא מפני מה אמרו Col.1.b אין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום גזירה שמא יטמין ברמץ שיש בה גחלת אמר ליה אביי ויטמין [34]גזירה שמא יחתה בגחלים: תנו רבנן בין השמשות[35]ספק מן היום ומן הלילה ספק[36]כולה מן היום ספק כולה מן הלילה מטילין אותו לחומר שני ימים ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה [37]וכל זמן שפני מזרח מאדימין הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון[38]זהו לילה דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע Ber.2b Nid.53a החמה חצי מיל רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו: אמר מר מטילין אותו לחומר שני ימים למאי הלכתא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לענין טומאה כדתנן ראה שני ימים בין השמשות ספק

M 24 עשר ערב הא ספק חשכה אינה חשכה אי מערבין " M 25 כי דמילתא B M 26 ר אבא M 27 א ר V 28 ר' אבא P 29 ואחד B 30 קנה M 31 ספק דרבנן הוא M 32 מוציא M 33 + ביה יש M 34 — אלא M 35 — ספק M 36 כולו B 37 כל M 38 זהו.

nur bei einbrechender Dunkelheit nicht aber, wenn es zweifelhaft ist ob es bereits Nacht ist oder nicht, dagegen lehrt er dass man einen Erub bereite, wenn es zweifelhaft ist, ob es bereits Nacht ist oder nicht! Rabba erwiderte im Namen des R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs: Das ist kein Widerspruch das Eine handelt von einem Ėrub [zur Vereinigung zweier] Grenzen, das Andere von einem Ėrub [zur Vereinigung zweier] Höfe.

Ferner sagte Raba: Wenn zwei Personen zu Jemand sprechen: Gehe und bereite für uns einen Ėrub, und er ihn für den Einen, als es noch Tag war, und für den Anderen bei Dämmerung bereitet hat worauf der Ėrub desjenigen, für den er am Tag bereitet wurde, bei Dämmerung, und der Ėrub desjenigen, für den er bei Dämmerung bereitet wurde, als es bereits finster war, verzehrt wurde, so ist der Ėrub eines jeden gültig. Welcher Ansicht bist du? — wird die Dämmerung als Tag betrachtet, so sollte ja nur [der Ėrub] des Andern, nicht aber der des Ersten gültig sein; wenn aber die Dämmerung als Nacht betrachtet wird, sollte nur [der Ėrub] des Ersten, nicht aber der des Andern gültig sein! — Bezüglich der Dämmerung ist es zweifelhaft, und bei einem Zweifel bezüglich eines rabbanitischen Gesetzes nimmt man es leichter.

Ferner sagte Raba: Weshalb sagten sie, dass man [Speisen], sobald es dunkel wurde, nicht in Dinge warmstellen darf, die nicht wärmen? — weil es zu befürchten ist, man könnte sie aufwärmen. Abajje sprach zu ihm: Demnach müsste dies ja auch bei Dämmerung verboten sein! Jener erwiderte: Gewöhnlich sind die Töpfe kochend.

Ferner sagte Raba: Weshalb sagten sie, dass man [Speisen] nicht in wärmende Dinge warmstellen darf, selbst wenn es noch Tag ist? — weil es zu befürchten ist, man könnte sie in heisse Asche warmstellen, in der noch Kohlen vorhanden sind. Abajje sprach zu ihm: Möge er doch warmstellen! — Es ist zu befürchten, er könnte die Kohlen schüren.

Die Rabbanan lehrten: Bezüglich der Dämmerung waltet ein Zweifel ob, ob sie zum Tag und zur Nacht, ob sie ganz zum Tag, oder ob sie ganz zur Nacht gehört; daher wird ihr die erschwerende Seite beider Tage auferlegt. — Welche Zeit heisst Dämmerung? — wenn die Sonne untergeht, solange die Ostseite [des Himmels] rot ist. Wurde das Untere[1] dunkel, das Obere aber nicht, so gehört es zur Dämmerung, wurde auch das Obere gleich dem Unteren dunkel, so gehört es zur Nacht — Worte R. Jehudas; R. Neḥemja sagt: von Sonnenuntergang, solange man ein halbes Mil gehen kann; R. Jose sagt: die Dämmerung währt einen Augenblick, diese[2] kommt und jener[3] geht, es ist unmöglich, sie von einander zu trennen[4].

Der Meister sagte: Daher wird ihr die erschwerende Seite beider Tage auferlegt. Bezüglich welcher Halakha ist dies von Bedeutung? R. Hona b. R. Jehošuâ erwiderte: Bezüglich der Unreinheit. Denn es wird gelehrt: Wenn jemand an zwei Tagen hinter einander, bei Dämmerung, [Samenerguss] bemerkt, so waltet hier ein Zweifel ob bezüglich der Unreinheit und bezüglich des Opfers[5]; wenn jemand an einem Tag, bei Dämmerung

1. Unten (Osten) d. i. Firmament u. Horizont. 2. Die Nacht. 3. Der Tag. 4. So wurde diese Stelle [illegible] übersetzt. Ein Rabulist (D. Hoffmann, Zeitschr. f. hebr. Bibliogr. 1896 p. 102) bemerkte, mein [illegible], die richtige wäre „es ist nicht möglich, ihn (den Augenblick) genau zu bestimmen.“ Allerdings kann ein Unwissender, der den Talmud mit Hilfe eines Lexicons liest, zu dieser Uebersetzung verleitet werden, allein, ein Blick in die statarischen Commentare genügt vollständig, deren Unrichtigkeit zu ersehen. Tos. (sv. רבי יוסי) sagt ausdrücklich: „Ueber die Dämmerung (dh. über die Zeit u. Bestimmung derselben) waltet kein Zweifel ob, «einen Augenblick» dh. sie währt nur solange.“ Ueberhaupt sind die Worte וא״א לעמוד עליו, wie schon M. Lublin bemerkt, nur eine Erklärung des Vorhergehenden, nach J. Sirkes sind sie überhaupt zu streichen. In t Zab. i erklärt R. Jose selbst, die Dämmerung als ein Zusammengesetztes aus zwei Tagen. 5. Wenn 2 Mal [dh. Tagen], wird man schon als S.behafteter betrachtet; vgl. oben S. 343 Note 3.

לטומאה ולקרבן ראה יום אחד בין השמשות ספק לטומאה הא גופה קשיא אמרת איזהו בין השמשות משתשקע החמה [39]כל זמן שפני מזרח מאדימין הא הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון לילה[40] והדר תני הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל כריך ותני איזהו בין השמשות משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין והכסיף התחתון ולא הכסיף העליון נמי בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הכי קתני משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין יום הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ואזדו לטעמייהו דאיתמר שיעור בין השמשות בכמה רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל[41] מאי שלשה חלקי מיל אילימא תלתא פלגי מילא נימא מיל ומחצה אלא תלתא תילתי מילא נימא מיל אלא תלתא ריבעי מילא ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל שני חלקי מיל מאי שני חלקי מיל אילימא תרי פלגי מילא לימא מיל ואלא תרי ריבעי מילא לימא חצי מיל אלא תרי תילתי מילא[42] מאי בינייהו איכא בינייהו פלגא דדנקא והילופה בתלתא דאמר רבה תלתא בת תרי בידי שרי [43]לטלטולה ובת תלתא בידי אסיר לטלטולה ורב יוסף אמר בת תלתא בידי [44]נמי שרי בת ארבעה בידי אסיר אמר אביי בעי מיניה ממר בשעת מעשה ואפילו בת תרי בידי לא שרא לי כמאן כהאי תנא דתנן בורית דקש ובורית דקנים וכור שפיגר אלכסנדרית אף על פי שיש להן שולים ומחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים[45] אמר אביי[46] שמע מינה האי גודשא תילתא[47] הוי אביי הוה קאי קמיה דרבא חזא דקאי למערב אמר ליה והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין אמר ליה מי סברת פני מזרח ממש לא פנים המאדימין את המזרח איכא דאמרי רבא הוה קאי לאביי חזא דקאי למזרח אמר ליה מי סברת פני מזרח ממש[48] פנים המאדימין את המזרח וסימניך כיותא: רבי נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל: אמר רבי חנינא הרוצה לידע שיעורו של רבי נחמיה יניח חמה

Fol.35a

Er.14b; Kel.3,3; Ah.5,6

Er.

39 M הוא ‖ 40 B + אמר ‖ 41 M [illegible] ‖ 42 M [illegible] ‖ 43 M [illegible] ‖ 44 M נמי ‖ 45 M אמר הוי ‖ 46 P שמע [illegible] ‖ 47 P הוי ‖ 48 M + רא

[illegible] bemerkt [illegible] Rabba im Namen R. Jehudas im Namen Semuels [illegible] R. Joseph im Namen R. Jehudas im Namen Semuels sagt: zwei Teile eines Mil [illegible] ein halbes Mil [illegible] Ich habe bei einem solchen [illegible] selbst [illegible] zwei Kor. Wie weit? — Wie folgender [illegible] R. Nehemja sagt [illegible] Mirjam- [illegible] ein halbes Mil gehen kann. R. Hanina sagte: [illegible] herab und tauche [illegible] R. Hija sagte: Wer den [illegible] das Wort אף על פי ähnlich [illegible] gegenüberliegende [illegible]

בראש הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזהו שיעורו [49]של רבי נחמיה אמר רבי חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש[50]הכרמל[51]ויצפה ויראה כמין כברה בים[52]וזו היא בארה של מרים אמר רב[53] מעין[54]המיטלטל טהור וזהו בארה של מרים: אמר רב יהודה אמר שמואל בין השמשות דרבי יהודה כהנים טובלין בו למאן אילימא לרבי יהודה ספקא הוא אלא [55]בין השמשות דרבי יהודה לרבי יוסי כהנים טובלין בו פשיטא מהו דתימא בין השמשות דרבי יוסי מישך שייך בדרבי יהודה קא משמע לן [56]דשלים בין השמשות דרבי יהודה והדר מתחיל בין השמשות דרבי יוסי: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה לענין שבת והלכה כרבי יוסי לענין תרומה בשלמא[57]הלכה כרבי יהודה לענין שבת לחומרא[58]אבל

Col. b

לענין תרומה מאי היא אילימא לטבילה ספקא היא °אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דרבי יוסי: אמר רב יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תניא נמי הכי [59]כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה אמר רבי יוסי[60]לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינוניים אמר רבי יוסי בר[61]זבידא העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך אמר ליה רבא לשמעיה אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן [62]אדשימשא אריש דיקלי אדלו שרגא ביום המעונן [63]מאי במתא חזי תרנגולא בדברא [64]עורבי [65]אי נמי [66]אדני: תנו רבנן שש תקיעות תוקעין[67]ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחנויות[68]שלישית להדליק את הנר [69]דברי רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין ושוהה כדי[70]צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רבי שמעון בן גמליאל מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך[71]מריעין תוקעין ומריעין הוו להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין

49 M — של ר נ 50 M + הר 51 M — ויצ׳ 52 M [+ של טבריא] 53 M + יהודה 54 P המט׳ 55 M ביה״ש 56 M דסייב 57 M — הלכה 58 M אלא הלכה כר״י לעניו 59 M + ר׳ נתן או׳ 60 M V + בר אבין 61 M זבדא 62 M אדאיכא שמ׳ ארישי דדקלי 63 M מאי 64 M ערבי 65 M + באגמא חזו לאדני 66 B אדאני. V הרני 67 M בע״ש תקיעה ראש׳ להב׳ מלאכה.. מלאכה מעיר והנויותיה 68 P ויש׳ 69 M + ותוקע ומריע ותוקע ושובת 70 M לצלות.

brunnen[1] sehen will, der besteige die Spitze des Karmel und schaue, so wird er eine Art Sieb im Meer bemerken, das ist der Mirjambrunnen. Rab sagte: Unter der sich bewegenden Quelle, die [illegible] fähig ist, kann nur der Mirjambrunnen gemeint sein.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Bei der Dämmerung R. Jehudas dürfen Kohenim noch untertauchen. Nach wessen Ansicht? wollte man sagen, nach der R. Jehudas, so ist es ja nach ihm zweifelhaft, wenn etwa bei der Dämmerung R. Jehudas nach der Ansicht R. Joses, so ist dies ja selbstverständlich[2]! — Man könnte glauben, die Dämmerung R. Joses falle mit der R. Jehudas zusammen, so lässt er uns hören, dass zuerst die Dämmerung R. Jehudas zuende ist, und nachher erst die Dämmerung R. Joses beginnt.

Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Jehuda bezüglich des Sabbaths, und die Halakha ist wie R. Jose bezüglich der Hebe. Einleuchtend ist es, dass die Halakha bezüglich des Sabbaths wie R. Jehuda ist, indem man hierbei erschwerend verfährt, in welcher Beziehung aber sagte er es von der Hebe? wenn bezüglich des Untertauchens, so ist es ja zweifelhaft[3]! — Nein, bezüglich des Essens von Hebe, dass nämlich die Kohenim nicht eher Hebe essen dürfen, als bis die Dämmerung R. Joses zuende ist.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Ist ein Stern vorhanden, so ist es Tag, sind zwei Sterne vorhanden, so ist es Dämmerzeit, sind drei Sterne vorhanden, so ist es Nacht. Ebenso wird auch gelehrt: Ist ein Stern vorhanden, so ist es Tag, sind zwei Sterne vorhanden, so ist es Dämmerzeit, sind drei Sterne vorhanden, so ist es Nacht. R. Jose sagte: Weder grosse Sterne, die auch tags zu sehen sind, noch kleine Sterne, die man nur nachts sieht, sondern mittelmässige. R. Jose b. Zebida sagte: Wer an zwei Dämmerzeiten[5] eine Arbeit verrichtet, muss auf jeden Fall ein Schuldopfer darbringen. Raba sprach zu seinem Diener: Ihr kennt ja nicht das Zeitmass der Rabbanan, so zündet das Licht an, wenn die Sonne an den Wipfeln der Bäume ist. — Wie ist es an einem wolkigen Tag? — In der Stadt richte man sich nach den Hühnern, auf dem Feld nach den Raben oder nach der Sonnenblume.

Die Rabbanan lehrten: Sechs Posaunenstösse werden am Vorabend des Šabbaths geblasen: den ersten, um die Leute bei ihrer Feldarbeit zu unterbrechen; den zweiten, die [Arbeit in der] Stadt und in den Läden zu unterbrechen; den dritten, um das Licht anzuzünden — Worte R. Nathans, R. Jehuda der Fürst sagt: den dritten, damit man die Tephillin ablege; sodann warte er solange, als man einen kleinen Fisch braten, oder ein Brod in den Ofen kleben kann, und blase einen einfachen Ton, einen Trillerton und wieder einen einfachen Ton und höre auf. R. Šimôn b. Gamaliël sagte: Was machen wir denn mit den Babyloniern, die einen einfachen Ton und einen Trillerton blasen und mit einem Trillerton aufhören?! — «Einen einfachen Ton und einen Trillerton», so sind es ja nur fünf?! — Vielmehr: einen einfachen Ton und wiederum einen einfachen Ton und einen Trillerton und mit einem Trillerton aufhören?! — Sie halten sich am Brauch ihrer Vorfahren.

1. Der Sage nach (Tan. [illegible]), sei der Brunnen, [illegible] die Isr[illegible] in der Wüste mit Wasser versorgt hat, mit dem Tode Mirjams verschwunden, weshalb er ihren Namen trägt. 2. Kohenim müssen, um noch Hebe [illegible] vor Sonnenuntergang [illegible]. 3. Ob die Dämm. zum Tag gehört. 4. Die Dämm. R. Jehudas [illegible] 5. [illegible] R. [illegible] Sfira[illegible]

R. Jehuda lehrte seinen Sohn R. Jiçhaq: Den zweiten, um das Licht anzuzünden. Nach wessen Ansicht? weder nach der R. Nathans noch nach der R. Jehudas des Fürsten. — Vielmehr den dritten, um das Licht anzuzünden. Nach wessen Ansicht? — nach der R. Nathans.

In der Schule R. Jišma̔els wurde gelehrt: Sechs Posaunenstösse werden am Vorabend des Šabbaths geblasen. Hat er den ersten Stoss gethan, so hören die Feldarbeiter auf zu graben, zu pflügen und jede andere Feldarbeit zu verrichten, und diejenigen, die sich in der Nähe befinden, dürfen nicht [in die Stadt] kommen, als bis die Fernen gekommen sind, sie kommen alle zusammen herein, noch sind aber die Läden geöffnet und die Schalter auf. Beginnt er mit dem zweiten Posaunenstoss, so werden die Schalter fortgenommen und die Läden geschlossen, noch befinden sich aber warmes [Wasser] oder Töpfe auf dem Herd. Beginnt er mit dem dritten Posaunenstoss, so nimmt man fort oder stellt warm[1] und zündet Licht an. Alsdann wartet er solange, wie man einen kleinen Fisch braten, oder ein Brot an den Ofen kleben kann, und bläst einen einfachen Ton, einen Trillerton und einen einfachen Ton und hört auf. R. Jose b. Ḥanina sagte: Ich hörte, dass, wenn jemand nach den sechs Posaunenstössen Licht anzünden will, dies darf, denn die Weisen haben ja dem Gemeindediener noch Zeit gelassen, sein Blashorn nach Haus zu bringen. Man entgegnete ihm: Demnach hat es ja gar kein festgesetztes Mass?! der Gemeindediener hatte vielmehr einen heimlichen Ort auf der Spitze des betreffenden Dachs, wo er sein Blashorn zu verstecken pflegte, weil man weder ein Blashorn noch Trompeten fortbewegen darf. — Es wird ja aber gelehrt: Ein Blashorn darf man fortbewegen, Trompeten darf man nicht fortbewegen. — R. Joseph erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine bei einem Einzelnen, das Andere bei einer Gemeinschaft. Abajje sprach zu ihm: Welche Verwendung hat es für den Einzelnen? — man kann darin einem Kind Wasser zum Trinken geben —, so ist es ja auch für die Gemeinschaft dazu verwendbar, einem Armenkind[4] darin zu trinken zu geben. Ferner, welche Ansicht vertritt folgende Lehre: Wie man das Blashorn fortbewegen darf, so darf man auch Trompeten fortbewegen?! — Das ist keine Frage; das Eine vertritt die Ansicht R. Jehudas, das Andere vertritt die Ansicht R. Šim̔ons und das Dritte vertritt die Ansicht R. Neḥemjas[5], und zwar ist unter Blashorn [illegible] eine Trompete zu verstehen[6], wie dies R. Ḥisda bereits gesagt hat, denn R. Ḥisda sagte: Folgende drei Dinge haben nach der Zerstörung des Tempels ihre Namen gewechselt: Blashorn statt Trompete und Trompete statt Blashorn. — in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — bezüglich des Blashorns zum Neujahrsfest[7]. Rute statt Weide und Weide statt Rute — in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — bezüglich des Lulab[8]. Tischchen statt Tisch und Tisch statt Tischchen, — in welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? im Handel —. Abajje sagte: Auch wir [illegible] Blättermagen[10] statt Pansen, und Pansen statt Blättermagen. — in welcher Beziehung

ומריעין ושובתין מתוך [71]מריעין מנהג אבותיהן בידיהן נתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה לדדליק את הנר כמאן לא כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן: תנא דבי רבי ישמעאל שש תקיעות תוקעין ערב שבת [72]התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו [73]העומדים בשדה מלעדור ומלהרוש ומלעשות [74]כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין ליכנס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחת ועדיין חנויות פתוחות וחריסין מונחין התחיל להקוע תקיעה שניה נסתלקו החריסין וננעלו החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה [75]וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי [76]צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רבי יוסי בר [77]חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו אמרו לו אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו [77]לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין [78]לא את השופר ולא את החצוצרות [79]והתניא שופר [80]מיטלטל וחצוצרות [81]אינם מיטלטלין אמר רב [82]יוסף לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ליה אביי [83]וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק בציבור נמי חזי לגמע [84]לתינוק עני ותו הא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את [85]חצוצרות מני אלא לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון הא רבי נחמיה ומאי שופר [44]נמי הצוצרות כדרב חסדא דאמר רב חסדא הני תלת מילי אישתני שמייהו מכי חרב בית המקדש חצוצרתא [86]שופרא שופרא חצוצרתא למאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה ערבה צפצפה צפצפה ערבה למאי נפקא מינה ללולב פתורה פתורתא פתורתא פתורה למאי נפקא מינה למקח וממכר אמר אביי אף אנו נאמר הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא למאי נפקא מינה למהט

Meg. ... Git ... Bb 29 ... Hol 9 ... 32a ... Fol. 36 ... Suk ... Ket ... Hol 30b

M 71 מריעה | M 72 התי׳ לתקוע | M 73 העם מליי׳ | M 74 — כל | M 75 ○ וקד׳...כירה | M 76 יהודה | M 77 בגגו ששם | M 78 השי׳ ואת החי׳ | M 79 + והתניא כשם שמטלטלין את הש׳ כך מט׳ את הרצ׳ ל״ק הא ר׳ שמעון הא ר׳ נחמיה | P 80 מט׳ M מיטרטלין | M 81 אין כט׳ | B 82 יוסי | M 83 ביהיד מ״ט | M 84 + בו מים | M 85 החי׳ | M 86 שיפורא.

1. [illegible] Wort [illegible] dem Worte [illegible] Massen hingegeben, der Gemeinde [illegible] 4. Dessen Verpflegung der Gemeinde obliegt. 5. Nach [illegible] 6. Nach dem es erlaubt ist am Š. Dinge, deren Benutzung [illegible] verboten ist, vgl. Sab 146a. 8. Diese Ergänzung [illegible] 9. Vgl. oben S. 110 Note 8. Der [illegible] sogar das Blashorn verboten ist [illegible] 10. So [illegible] der Bezeichnung RSJ.s (unter שומן) ist wahr- [illegible]

Suk.34a שנמצאת בעובי בית הכוסות ⁷אמר רב אשי אף אנו נאמר
Fol.b בבל בורסיף בורסיף בבל למאי נפקא מינה לגיטי נשים:

B 7 + דמצד אחד כשירה ומשני צדדים טריפה.

ist dies von Bedeutung? — wenn man eine Nadel in der Wandung des Pansens findet[1]. R. Aši sagte: Auch wir können manches nennen: Borsippa[2] statt Babylon und Babylon statt Borsippa. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — bezüglich Scheidebriefe (der Frauen)[3] —.

DRITTER ABSCHNITT.

כירה שהסיקוה בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין:

גמרא. איבעיא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומני חנניה Sab.20a היא דתניא חנניה אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אף על פי¹ שאינו גרוף ואינו קטום או דילמא לשהות תנן ואי גרוף וקטום אין אי לא לא וכל שכן להחזיר תא שמע מדקתני תרי בבי במתניתין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אי אמרת בשלמא לשהות תנן הכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא משהין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא ישהא עד שיגרוף או עד שיתן² אפר ומה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל וכי היכי דפליגי בלשהות פליגי נמי בלהחזיר שבית שמאי אומרים נוטלין³ אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף

M 1 שאינה גרופה ואינה קטומה M 2 + את ה M 3 ולא.

AUF einen Herd, der mit Stroh oder Strauch geheizt wurde, darf man gekochte Speisen setzen; wenn man ihn mit Trestern oder Holz geheizt hat, so darf man sie nicht eher aufsetzen, als bis man die Kohlen wegscharrt, oder mit Asche bedeckt. Die Schule Šammajs sagt: nur warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen, die Schule Hillels sagt: sowol warmes [Wasser], als auch gekochte Speisen. Die Schule Šammajs sagt: man nimmt fort, darf aber nicht wieder aufsetzen, die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Ist unter diesem »so darf man nicht aufsetzen« zu verstehen, dass man nicht *wieder* aufsetzen, wol aber stehen lassen darf, auch wenn die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt werden, — somit wäre hier Ḥananja vertreten, denn es wird gelehrt: Eine Speise, die wie die Speise des Ben Drusai gekocht hat, darf man auf dem Herd stehen lassen, auch wenn die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden, — oder ist hier das Stehenlassen gemeint, dies ist also nur erlaubt, wenn man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat, wo nicht, verboten, und um so mehr das Aufsetzen? — Komme und höre: Da er in der Mišnah zwei Fälle lehrt: Die Schule Šammajs sagt: nur warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen, die Schule Hillels sagt: sowol warmes [Wasser], als auch gekochte Speisen. Die Schule Šammajs sagt: man nimmt fort, darf aber nicht wieder aufsetzen, die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen —, so ist es, wenn du sagst, dass hier das Stehenlassen gemeint ist, folgendermassen zu erklären: Auf einem Herd, der mit Stroh oder Strauch geheizt wurde, darf man gekochte Speisen stehen lassen; wenn man ihn mit Trestern oder Holz geheizt hat, so darf man sie nicht stehen lassen, es sei denn, dass man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat. Und was darf man nämlich stehen lassen? — die Schule Šammajs sagt: warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen, die Schule Hillels sagt: sowol warmes [Wasser], als auch gekochte Speisen. Und wie sie bezüglich des Stehenlassens streiten, so streiten sie auch bezüglich des Aufsetzens. — die Schule Šammajs sagt nämlich: man nimmt fort, darf aber nicht aufsetzen, die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen. Wenn du aber

scheinl. die innere Muskelschicht zu verstehen; dies ist aber sehr dunkel, da bekanntl. der Magen der Wiederkäuer aus 4 Abteilungen (rumen, reticulum, omasus, abomasus) besteht. 1. Die Wandung des Pansens (rumen) besteht aus der äusseren Magenhaut (seröse Haut) und der inneren Magenhaut (Schleimhaut); wenn die Nadel eine Haut durchlocht, so ist das Tier dennoch rituell geniessbar; da das Loch durch die zweite Haut bedeckt wird. 2. B. ist sonst nur als Vorstadt von Babylon bekannt; zur talm. Zeit hat die ganze Stadt diesen Namen angenommen. 3. In denen man den gegenwärtigen Namen zu [illegible]

sagen willst, dass hier das Aufsetzen gemeint ist, so wäre es folgendermassen zu erklären: Auf einem Herd, den man mit Stroh und Stoppeln geheizt hat, darf man gekochte Speisen setzen; wenn man ihn mit Trestern oder Holz geheizt hat, so darf man sie nicht [wie]der aufsetzen, als bis man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat. Und was darf man nämlich aufsetzen? — Die Schule Sammais sagt: warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen; die Schule Hillels sagt: sowohl warmes [Wasser] als auch gekochte Speisen [illegible] wieder aufsetzen. Die Schule Sammais sagt: man darf fortnehmen und wieder aufsetzen [illegible] die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen. — Thatsächlich kann hier das Wiederaufsetzen gemeint sein, sie ist aber lückenhaft und muss wie folgt lauten: Auf einem Herd, den man mit Stroh oder Stoppeln geheizt hat, darf man gekochte Speisen wieder aufsetzen; wenn er mit Trestern oder Holz geheizt wurde, so darf man nicht eher wieder aufsetzen, als bis man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat; stehen lassen darf man sie aber auch, wenn man die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat. Was darf man stehen lassen? Die Schule Sammais sagt: warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen; die Schule Hillels sagt: sowohl warmes [Wasser], als auch gekochte Speisen. Und das, was bezüglich des Wiederaufsetzens gelehrt wird, wird nicht von Allen vertreten, vielmehr streiten hierüber die Schule Sammais und die Schule Hillels. Die Schule Sammais ist der Ansicht, man nehme fort, darf aber nicht wieder aufsetzen, die Schule Hillels ist der Ansicht, man darf auch wieder aufsetzen. — Komme und höre: R. Helbo sagte im Namen des R. Hama b. Gorja im Namen Rabhs: Dies wurde nur gelehrt, wenn man [die Speisen] auf den Herd setzt, in denselben aber ist es verboten. Richtig ist es nun, wenn du sagst, dass hier bezüglich des Wiederaufsetzens gelehrt wird, dass er zwischen in denselben und auf denselben unterscheidet, welchen Unterschied giebt es aber zwischen in und auf denselben, falls hier vom Stehenlassen gesprochen wird? — Glaubst du etwa R. Helbo beziehe sich auf den Anfangsatz, er bezieht sich auf den Schlussatz: Die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen; hierüber sagt R. Helbo im Namen des R. Hama b. Gorja im Namen Rabhs: Dies wurde nur gelehrt, wo man die Speise auf denselben setzt, in denselben aber ist es verboten. — Komme und höre: Wenn bei einem Doppelherd in dem einen die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden, in dem andern aber nicht, so darf man auf dem stehen lassen, in dem die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden, nicht aber auf dem, in welchem die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden. Was darf man stehen lassen? Die Schule Sammais sagt: nichts; die Schule Hillels sagt: warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen. Hat man fortgenommen, so [illegible] man nicht wieder aufsetzen darf — Worte R. Meïrs; R. Jehuda lehrt: Die Schule Sammais sagt: warmes [Wasser], aber keine gekochten Speisen, die Schule Hillels sagt: sowohl warmes [Wasser] als auch gekochte Speisen. Die Schule Sammais sagt: man nimmt fort, darf aber nicht wieder aufsetzen, die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen. Richtig ist es nun, wenn du sagst, dass hier vom Stehenlassen gelehrt wird, so kann hier R. Jehuda vertreten sein, wenn du aber sagst, dass hier vom Wiederaufsetzen gelehrt wird, so ist ja die Mišnah weder mit R. Jehuda noch mit R. Meïr in Übereinstimmung zu bringen. Nach R. Meïr würde ja die Schule Sammais in einem Fall und die Schule Hillels in zwei Fällen [illegible] Widerspruch [illegible] und nach R. Jehuda würde ja ein Widerspruch bezüg-

מחוירין אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן [2]אפר ומה הן מחזירין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין[3] אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים
Fol. 37 אף מחזירין הא תו למה לי לעולם אימא לך להחזיר תנן וחסורי מיחסרא והכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן את האפר אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל והך חזרה דאמרי לך לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת בית שמאי ובית הלל שבית שמאי אומרים נוטלין ולא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין תא שמע דאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לא שנו אלא על גבה אבל לתוכה אסור אי אמרת בשלמא להחזיר תנן היינו דשני בין תוכה לעל גבה אלא אי אמרת לשהות תנן מה לי תוכה מה לי על גבה מי סברת רבי חלבו ארישא קאי אסיפא קאי ובית הלל אומרים אף מחזירין ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לא שנו אלא
Sab. על גבה אבל תוכה אסור תא שמע שתי כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה[4] ואינה קטומה משהין על גבי גרופה וקטומה [5]ואין משהין על שאינה גרופה ואינה קטומה ומה הן משהין בית שמאי אומרים ולא כלום ובית הלל אומרים חמין אבל לא תבשיל עקר דברי הכל לא יחזיר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אי אמרת בשלמא לשהות תנן מתניתין מני רבי יהודה היא אלא אי אמרת להחזיר תנן מתניתין מני לא רבי יהודה ולא רבי מאיר אי רבי מאיר קשיא לבית שמאי בחדא ולבית הלל בתרתי אי רבי יהודה קשיא גרופה וקטומה לעולם אימא לך

4 M וקטימה 5 M — ואין...קטומה

להחזיר תנן ותנא דידן סבר לה[6]כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כרבי יהודה בחדא בחמין ותבשיל ונוטלין ומחזירין ופליג עליה בחדא דאילו תנא דידן סבר לשהות ואף על פי שאינו גרוף וקטום ורבי יהודה סבר בלשהות נמי[7]גרוף וקטום אין אי לא לא: איבעיא להו[8]מהו לסמוך בה תוכה וגבה[9]אסור אבל לסמוך[10]בה שפיר דמי או דילמא לא שנא תא שמע שתי כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה וקטומה משהין על גבי גרופה וקטומה ואף על גב דקא סליק ליה הבלא מאידך דילמא שאני התם דכיון דמידליא שליט בה אוירא תא שמע דאמר רב ספרא אמר רב חייא קטמה ונתלבתה סומכין לה ומקיימין עליה ונוטלין ממנה ומחזירין לה שמע מינה לסמוך נמי קטמה אין לא קטמה לא וליטעמיך נוטלין[11]ממנה דקתני קטמה אין לא קטמה לא אלא תנא נוטלין משום מחזירין הכא נמי תנא סומכין משום מקיימין הכי השתא התם נוטלין ומחזירין בחד מקום הוא תנא נוטלין משום מחזירין אלא הכא סומכין בחד מקום[12]הוא ומקיימין[13]בחד מקום הוא מאי הוי עלה תא tSab.3 שמע°כירה שהסיקוה בגפת ובעצים סומכין לה[14]ואין מקיימין[15]עליה אלא[16]אם כן גרופה וקטומה גחלים שעממו או שנתן עליה נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה: אמר רבי יצחק בר נחמני[17]אמר רבי אושעיא קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו°שמע Col.b מינה מצטמק ויפה לו מיתר שאני הכא דקטמה אי הכי מאי למימרא הובערה איצטריכא ליה מהו דתימא כיון דהובערה הדרא[18]לה למילתא קמייתא קמשמע לן: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו ואפילו גחלים של רותם שמע מינה מצטמק ויפה לו מותר[19]שאני הכא דקטמה אי הכי מאי למימרא הובערה[20]אצטריכא ליה היינו הך גחלים של

6 M כוותיה בח׳ 7 M + אי 8 M + לר׳ יהודה 9 M + הוא ד . 10 M — בה ‖ 11 M — ממנה ‖ 12 M — הוא ‖ 13 M במקום אחר 14 M + מכל מקום 15 B — עליה 16 M — א״כ 17 M — אר״א ‖ 18 M — לה ‖ 19 P שני ‖ 20 M — אצ׳ ליה.

lich des Falles bestehen, wo man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt'? — Thatsächlich kann hier das Wiederaufsetzen gemeint sein, nur stimmt unser Tanna in einem Fall mit R. Jehuda überein und in einem Fall streitet er gegen ihn, in einem Fall ist er der Ansicht R. Jehudas: bezüglich warmen [Wassers], warmer Speisen und bezüglich des Fortnehmens und Wiederaufsetzens; und in einem Fall streitet er gegen ihn: unser Tanna ist der Ansicht, dass man stehen lassen darf, auch wo man die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat während R. Jehuda der Ansicht ist, dass auch das Stehenlassen erlaubt ist, wo man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat, wenn aber nicht, so ist es verboten.

Sie richteten die Frage: Darf man [Speisen] an die Wand des Herds stützen? ist nur in den Herd und auf denselben Speisen zu setzen verboten, an die Wand zu stützen aber erlaubt, oder ist hierin kein Unterschied? Komme und höre: Wenn bei einem Doppelherd in dem einen die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden, in dem anderen aber nicht, so darf man auf dem stehen lassen, in dem die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden — obgleich von dem anderen Hitze herüber kommt! — Vielleicht ist es hier anders, weil sie oben stehen, so kommt Luft dazwischen. — Komme und höre: R. Saphra sagte im Namen R. Ḥijas: Hat man die Kohlen mit Asche bedeckt, und sie entzündeten sich wieder, so darf man [Speisen] an die Wand des Herds stützen, stehen lassen, fortnehmen und wieder aufsetzen; schliesse hieraus, dass auch an die Wand zu stützen nur dann erlaubt ist, wo man die Kohlen mit Asche bedeckt hat, wenn aber nicht, so ist dies verboten. — Und nach deiner Ansicht? — er lehrt ja auch bezüglich des Fortnehmens: nur wo man die Kohlen mit Asche bedeckt, nicht aber, wo man sie mit Asche nicht bedeckt hat! vielmehr ist zu erklären, dass es bezüglich des Fortnehmens wegen des Wiederaufsetzens gelehrt wird, ebenso wird es bezüglich des Stützens wegen des Stehenlassens gelehrt. Ist es denn gleich? das Fortnehmen und Aufsetzen geschieht ja an einem Ort, daher wird bezüglich des Fortnehmens wegen des Wiederaufsetzens gelehrt; das Stützen aber geschieht ja an einem Ort während das Aufsetzen auf einem andern Ort geschieht! — Wie bleibt es nun damit? — Komme und höre: Wenn man einen Herd mit Trestern oder Holz geheizt hat, so darf man [Speisen] an die Wand stützen, nicht aber darf man sie auf diesen aufsetzen, es sei denn, dass man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat; wenn die Kohlen beim Verlöschen sind, oder wenn man oben etwas feines Werg gethan hat, so ist es gleich, als hätte man sie mit Asche bedeckt.

R. Jiçḥaq b. Naḥmani sagte im Namen R. Ošâjas: Hat man die Kohlen mit Asche bedeckt, und sie entzündeten sich wieder, so darf man [auf dem Herd] warmes [Wasser], das genügend heiss war, oder gekochte Speisen, die genügend gekocht haben, stehen lassen. — Schliesse also hieraus, dass es erlaubt ist, wo [die Speisen] zum Vorteil eingekocht haben! — Anders ist es hier, wo man ja die Kohlen mit Asche bedeckt hat. — Was lehrt er demnach damit?! — Wo sie sich wieder entzünden; man könnte glauben, dass sie, da sie sich wieder entzündet haben, in den früheren Zustand treten, so lässt er uns hören. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Hat man die Kohlen mit Asche bedeckt, und sie entzündeten sich wieder, so darf man [auf dem Herd] warmes Wasser, das genügend heiss ist, oder Speisen, die genügend gekocht haben, stehen lassen, selbst wenn es Ginsterkohlen sind. — Schliesse hieraus, dass es erlaubt ist, wo [die Speisen] zum Vorteil eingekocht haben! — Anders ist es hier, wo man die Kohlen mit Asche bedeckt hat. — Was lehrt er demnach damit?! — Wo sie sich wieder entzünden. — Dies ist ja dasselbe!? — Er lehrt dies auch von Ginsterkohlen.

R. Šešeth sagte im Namen R. Johanans: Auf einem Herd, den man mit Trestern oder Holz geheizt hat, darf man nicht genug heisses [Wasser] und ungenügend gekochte Speisen stehen lassen; hat man sie fortgenommen, so darf man sie nicht wieder aufsetzen, als bis man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat. Er ist also der Ansicht, dass in der Mišnah vom Wiederaufsetzen gelehrt wird; stehen lassen aber darf man auch wenn man die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat. Raba sagte: Beides wurde gelehrt. Bezüglich des Stehenlassens wird gelehrt: Man darf, wenn es finster wird, kein Brot in den Ofen schieben, noch einen Kuchen auf Kohlen legen, ausser wo sich oben eine Kruste [noch während des Tags] bilden kann, ... wenn sich eine bilden kann, ist es also erlaubt. Bezüglich des Wiederaufsetzens wird ebenfalls gelehrt: Die Schule Hillels sagt, man darf auch wieder aufsetzen; die Schule Hillels erlaubt also nur dann, wo man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat, nicht aber, wo man die Kohlen weder weggeschaart, noch mit Asche bedeckt hat. R. Šešeth lässt uns auch nur die Folgerung aus der Mišnah hören.

R. Šemuel b. Jehuda sagte im Namen R. Johanans: Auf einem Herd, den man mit Trestern oder Holz geheizt hat, darf man genügend gekochte Speisen und genügend heisses [Wasser] stehen lassen, selbst, wenn sie zum Vorteil einkochen. Darauf sprach einer der Jünger zu R. Šemuel b. Jehuda: Rabh und Šemuel sagen ja beide, dass es verboten ist, wo die Speisen zum Vorteil einkochen! Dieser erwiderte ihm: Weiss ich denn etwa nicht, was R. Joseph im Namen R. Jehudas im Namen Šemuels gesagt hat? was ich (dir) gesagt habe, ist nach der Ansicht R. Johanans. R. Ûqaba aus Mešan sprach zu R. Asi: Ihr, die ihr euch Rabh und Šemuel nahert, verfahret nach Rabh und Šemuel, wir aber verfahren nach R. Johanan.

Abajje sprach zu R. Joseph: Darf man [Speisen auf dem Herd] stehen lassen[1]? Dieser erwiderte: Für R. Jehuda hat man ja stehen lassen und er hat gegessen. Da sprach jener: Abgesehen von R. Jehuda, da er ein Leidender war, so wäre für ihn selbst am Šabbath zu bereiten erlaubt; wie ist es aber für mich und für dich? Dieser erwiderte: In Sura lassen sie stehen, denn für R. Naḥman b. Jiçḥaq, einen Mann [frommer] Thätigkeit, pflegt man stehen zu lassen und er isst. R. Asi erzählte: Ich war bei R. Hona anwesend, als man für ihn Fischspeise stehen liess und er gegessen hat; jedoch weiss ich nicht, ob er der Ansicht ist, dass es erlaubt ist, wo es zum Vorteil einkocht, oder er der Ansicht ist, dass diese zum Nachteil einkocht, da Mehl darin enthalten ist.

R. Naḥman sagte: Wenn die Speise zum Vorteil einkocht, so ist es verboten, wenn sie zum Nachteil einkocht, so ist es erlaubt. Die Regel hierbei ist: wo Mehl enthalten ist, ist das Einkochen zum Nachteil, ausgenommen die Rübenspeise; auch wenn sie Mehl enthält, kocht sie zum Vorteil ein; dies nur dann, wo Fleisch dabei ist; ist aber kein Fleisch dabei, so geschieht das Einkochen zum Nachteil, und auch wenn Fleisch dabei ist, ist dies nur der Fall, wo man sie nicht Gästen vorsetzt; wenn man sie aber für Gäste nötig hat, so ist das Einkochen zum Nachteil[2]. Feigenspeise, Graupe und Dattelspeisen kochen zum Nachteil ein.

1. Wenn die Kohlen nicht weggescharrt wurden. 2. Da das Fleisch durch das viele Kochen einschrumpft.

רותם איצטריכא ליה: אמר רב ששת אמר רבי יוחנן כירה שהסיקוה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל צורכן ותבשיל שלא בישל כל צורכו עקר לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן [21]אפר קסבר מתניתין להחזיר תנן אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום אמר רבא [22]תרוייהו תננהי לשהות תנינא אין נותנין את הפת בתוך התנור עם חשיכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה הא קרמו פניה [23]שרי להחזיר נמי תנינא בית הלל אומרים אף מחזירין ועד כאן לא קשרו בית הלל אלא בגרופה וקטומה אבל [24]בשאינה גרופה וקטומה לא ורב ששת [25]נמי [26]הוקיא דמתניתין קמשמע לן: אמר רב שמואל בר [27]יהודה אמר רבי יוחנן כירה שהסיקוה בגפת ובעצים משהין עליה תבשיל שבישל כל צורכו וחמין שהוחמו כל צורכן ואפילו מצטמק ויפה לו [28]אמר ליה ההוא מדרבנן לרב שמואל בר יהודה הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו מצטמק ויפה לו אסור אמר ליה אטו לית אנא ידע דאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מצטמק ויפה לו אסור כי קאמינא [29]לך לרבי יוחנן קאמינא אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב [30]אשי אתון דמקרביתו לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל אנן נעביד כרבי יוחנן: אמר ליה אביי לרב יוסף מהו לשהות אמר ליה הא רב יהודה משהו ליה ואכיל אמר ליה בר מיניה דרב יהודה דכיון דמסוכן הוא אפילו בשבת [25]נמי שרי למעבד ליה לי ולך מאי [31]אמר ליה בסורא משהו [32]דהא רב נחמן [33]בר יצחק מרי דעובדא הוה ומשהו ליה ואכיל אמר רב אשי [34]הוה קאימנא קמיה דרב [35]הונא ושהין ליה כסא דהרסנא ואכל ולא ידענא אי משום דקסבר מצטמק ויפה לו מותר אי משום דכיון דאית ביה מיחא מצטמק ורע לו הוא: אמר רב נחמן מצטמק ויפה לו אסור מצטמק ורע לו מותר כללא דמלתא כל דאית ביה מיחא מצטמק ורע לו [36]לבר מתבשיל דליפתא דאף על גב דאית ביה מיחא מצטמק ויפה לו הוא והני מילי דאית ביה בשרא אבל לית ביה בשרא מצטמק ורע לו הוא וכי אית ביה בשרא נמי לא אמרן אלא דלא קבעי לה לאורחין אבל [37]קבעי לה לאורחין מצטמק ורע

Sab 19b

Bez 30a; H. Lin

M 21 + את ה׳ M 22 מתני׳ תננהי ורא את ההררה על ... שפיר דמי להח׳ P 24 בשא׳ M 25 נמי B 26 דיוקא M 27 ... + רב M 28 + מותר M 29 — לך M 30 אבי M 31 ... א ... M 32 — דהא M 33 - ב״י B 34 - הוה M 35 כהנא ושהאי כסא M 36 + הוא P 37 בעי.

לו[36]לפרא דייסא ותמרי מצטמק ורע להן: בעו מיניה מרבי
Fol.38 חייא בר[38]אבא°שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מהו
Ter.ii,3 Bec 17b איישתיק[39]ולא אמר ליה ולא מידי למחר נפק דרש להו°המבשל
Ket.34a Git.53b בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ולא שנא מאי ולא שנא
B.71a Hol.15a רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להיתירא מבשל הוא דקא עביד
tSab.3 מעשה[40]במזיד לא יאכל אבל האי דלא קא עביד מעשה
במזיד נמי יאכל רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא מבשל הוא
דלא אתי לאיערומי בשוגג יאכל אבל האי דאתי לאיערומי
tSab.3 בשוגג נמי לא יאכל מיתיבי°שכח קדירה על גבי כירה ובישלה
בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל במה דברים אמורים
בחמין שלא הוחמו כל צורכן ותבשיל שלא בישל כל צורכו
אבל חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו בין
בשוגג בין במזיד יאכל[41]דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר חמין
שהוחמו כל צורכן מותרין מפני שמצטמק ורע לו ותבשיל
שבישל כל צורכו אסור מפני שמצטמק ויפה לו[42]וכל המצטמק
ויפה לו כגון כרוב ופולים ובשר טרוף אסור וכל המצטמק ורע
לו מותר קתני מיהא תבשיל שלא בישל כל צורכו בשלמא
לרב נחמן בר יצחק לא קשיא כאן קודם גזרה כאן לאחר גזרה
אלא[43]רבה ורב יוסף[44]דאמרי להיתירא אי קודם גזרה קשיא
מזיד אי לאחר גזרה קשיא[25]נמי שוגג קשיא מאי גזירתא דאמר
רב[45]יהודה בר שמואל אמר רבי אבא אמר רב[46]כהנא אמר
רב בתחילה היו אומרים המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד
לא יאכל והוא הדין לשוכח משרבו משהין במזיד ואומרים
שכחים אנו הזרו וקנסו על השוכח קשיא דרבי מאיר אדרבי
מאיר קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דרבי מאיר אדרבי מאיר
לא קשיא הא לכתחילה הא דיעבד דרבי יהודה אדרבי יהודה
נמי לא קשיא כאן בגרופה וקטומה כאן בשאינה גרופה וקטומה:
איבעיא להו עבר ושהה מאי מי קנסוה רבנן או לא תא שמע
דאמר[47]שמואל בר נתן אמר רבי חנינא כשהלך רבי יוסי
לציפורי מצא חמין שנשתהו על גבי כירה ולא אסר להן ביצים
מצומקות[48]שנישתהו על גבי כירה ואסר להן מאי לאו לאותה

M 38 אבין ‖ M 39 — ולא..מידי ‖ P 40 ובמי׳ ‖ M 41 [+ אע״פ שמצטמק ויפה לו] ‖ M 42 — וכל...צרכו ‖ M 43 לר׳ ‖ M 44 — דאמ׳ להית׳ ‖ M 45 שמ׳ בר יהודה ‖ M 46 הונא ‖ M 47 + ר׳ ‖ M 48 + כעוזרדין.

Man fragte R. Ḥija b. Abba: Wie ist es, wenn man einen Topf auf dem Herd vergessen hat und er am Sabbath gekocht hat? Er schwieg und antwortete nichts. Am nächsten Tag trug er ihnen vor: Wenn jemand unwissentlich am Sabbath gekocht hat, so darf er die Speise essen, wenn vorsätzlich, so darf er sie nicht essen, und das ist ja dasselbe. Was heisst: dies ist ja dasselbe[1]? — Rabba und R. Joseph sagen beide erleichternd, nur wenn man vorsätzlich gekocht hat darf man nicht essen weil man eine That ausgeübt hat, dieser aber hat ja keine That ausgeübt, so darf er sie essen, auch wo dies vorsätzlich geschehen ist. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt, erschwerend: unwissentlich gekocht, ist das Essen erlaubt, weil man sich da keiner List bedienen kann, hier aber, wo man sich einer List bedienen kann, ist das Essen verboten, auch wo dies unwissentlich geschehen ist. Man wandte ein: Wenn jemand unwissentlich einen Topf auf dem Herd vergessen und er am Sabbath gekocht hat, so darf er [die Speise] essen, wenn vorsätzlich, so darf er sie nicht essen. Diese Worte gelten nur bezüglich warmen [Wassers], das nicht genug heiss war oder einer Speise, die nicht genügend gekocht hat; wenn aber das Wasser genug heiss war und die Speise genügend gekocht hat, so darf man sie, ob mit oder ohne Vorsatz, essen — Worte R. Meïrs. R. Jehuda sagt: warmes [Wasser], das genug heiss war, ist erlaubt, weil es zum Nachteil einkocht, genügend gekochte Speisen sind verboten, weil sie zum Vorteil einkochen, Alles was zum Vorteil einkocht, als Kohl, Bohnen, oder gehacktes Fleisch, ist verboten und Alles, was zum Nachteil einkocht, ist erlaubt. Hier lehrt er also auch von ungenügend gekochten Speisen, richtig ist es nun nach R. Naḥman b. Jiçḥaq, hierin besteht kein Widerspruch, da das Eine vor der Anordnung, das Andere nach der Anordnung gelehrt wurde, nach Rabba und R. Joseph aber, welche sagen: erleichternd, ist dies ja ein Widerspruch bezüglich des Vorsatzes, falls dies[1] vor der Anordnung gelehrt wurde, wenn nach der Anordnung, so ist es ja auch bezüglich des Versehens ein Widerspruch. — Was ist das für eine Anordnung? — R. Jehuda b. Šemuël sagte im Namen R. Abbas im Namen R. Kahanas im Namen Rabhs: Anfangs hatte man gesagt: wenn jemand am Šabbath unwissentlich kocht, so darf er [die Speise] essen, wenn vorsätzlich, so darf er sie nicht essen, ebenso, wenn man [einen Topf auf dem Herd] vergisst; als aber Viele absichtlich stehen zu lassen begannen und sagten, sie hätten vergessen, dann wurde auch derjenige, der vergessen hat, ebenfalls gemassregelt. — Hier befinden sich ja aber sowol R. Meïr, wie auch R. Jehuda, mit sich selbst im Widerspruch[2]? — R. Meïr befindet sich nicht in Widerspruch: das Eine, von vornherein, das Andere, wo bereits geschehen; R. Jehuda befindet sich ebenfalls nicht in Widerspruch, das Eine, wo man die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat, das Andere, wo man die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat.

Sie richteten die Frage: Wie ist es, wenn jemand [eine Speise auf dem Herd] stehen gelassen hat, haben ihn die Rabbanan gemassregelt oder nicht? — Komme und höre: R. Šemuël b. Nathan erzählte im Namen R. Ḥaninas: Als R. Jose nach Sepphoris kam, fand er warmes [Wasser], das auf dem Herd stehen geblieben ist, und er verbot es nicht, gekochte Eier, die auf dem Herd stehen geblieben waren, und er verbot sie wol; wahrscheinlich doch für diesen Šabbath. — Nein, für den nächsten Šabbath[3]. — Für gekochte Eier ist also

1. Die Lehre R. Ḥijas. 2. Vgl. oben S. 405 Z. [illegible] 3. Er verbot [illegible] für die Zukunft [illegible]

das Einsetzen [illegible] Gewiss. R. Ḥama [illegible] Ḥanina erzählte: Einst kehrte ich und Rabbi[1] zusammen in einen Ort ein; da setzte man uns Eier vor, [illegible] die Speisen [illegible] waren [illegible] und wir assen viel davon.

Die Schule Hillels sagt: man darf auch wieder aufsetzen. R. Šešeth sagte: Nach [illegible], welcher sagt, dass man wieder aufsetzen darf, ist dies sogar am Šabbath[2] erlaubt. Und auch R. Ošâia ist der Ansicht, dass man selbst am Šabbath wieder aufsetzen darf, denn R. Ošâia erzählte: Als wir einst bei R. Ḥija dem Grossen anwesend waren, brachten wir ihm vom unteren Geschoss nach dem oberen einen Kessel mit warmem Wasser herauf, schenkten ihm in das Trinkgefäss ein und stellten ihn auf seine Stelle [illegible], jener sagte uns kein Wort. R. Zeriqa sagte im Namen R. Abbas im Namen R. Tedajs: dies wurde nur gelehrt, wo man noch [das Gefäss] in der Hand hat; hat man es aber auf den Boden gestellt, so ist [das Wiederaufsetzen] verboten. R. Ami sagte: R. Tedaj hat dies [illegible] für sich selbst gethan. R. Ḥija im Namen R. Joḥanans sagte [illegible] wie folgt: selbst wenn man [das Gefäss] auf den Boden gestellt hat, ist [das Wiederaufsetzen] erlaubt. Hierin streiten R. Dimi und R. Šemuel b. Jehuda, und zwar beide im Namen R. Eleâzars; der Eine sagt: nur wenn man es noch in der Hand hält, ist [das Wiederaufsetzen] erlaubt, hat man es aber auf den Boden gestellt, so ist es verboten, der Andere sagt: wenn man es auf den Boden gestellt hat, ist es ebenfalls erlaubt. Ḥizqija sagte im Namen Abajjes: Was gelehrt wird, dass [das Wiederaufsetzen] erlaubt ist, wo man es noch in der Hand hält, bezieht sich nur auf den Fall, wo man beabsichtigt hat, es wieder aufzusetzen, hat man dies aber nicht beabsichtigt, so ist es verboten. Wenn man es aber auf den Boden gestellt hat, ist es wahrscheinlich [illegible], selbst wo man beabsichtigt hat [illegible]. Nach Anderen hat Ḥizqija im Namen Abajjes folgendermassen gesagt: Was gelehrt wird, dass [das Wiederaufsetzen] verboten ist, wo man es auf den Boden gestellt hat, bezieht sich nur auf den Fall, wo man nicht beabsichtigt hat, es [illegible], hat man dies aber beabsichtigt, so [illegible]. Wenn man es aber in der Hand hat, ist es wahrscheinlich erlaubt, auch wenn man nicht beabsichtigt [illegible]. R. Jirmeja fragte: Wie ist es, wenn man es auf einen Stab hängen lässt. [illegible] R. Aši fragte: Wie ist es, wenn man [das Wasser] aus einem Kessel in den andern [illegible]. [illegible]

שבת לא לשבת הבאה מכלל דביצים מצימקות[49]מצטמק ויפה להן[50] ניניהו אין דאמר רבי חמא בר חנינא פעם אחת נתארחתי אני ורבי למקום אחד והביאו לפנינו ביצים מצומקות כעוזרדין ואכלנו[51] מהן הרבה: בית הלל אומרים אף מחזירין: אמר רב[52] ששת לדברי האומר מחזירין[53] אפילו בשבת נמי ואף רבי Col b אושעיא סבר[54] אף מחזירין אפילו בשבת דאמר רבי אושעיא פעם אחת היינו עומדים לפני רבי חייא רבה והעלינו לו קומקמוס של חמין מדיוטא התחתונה לדיוטא העליונה ומזגנו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו ולא אמר לנו דבר אמר רבי זריקא אמר רבי[55] אבא אמר רבי תדאי לא שנו אלא שעודן בידו אבל הניחן על גבי קרקע אסור אמר רבי אמי רבי תדאי °דעבד לנרמיה[56] הוא דעבד אלא הכי אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן[57] אפילו הניחה על גבי קרקע מותר פליגי בה רב דימי ורב שמואל בר יהודה ותרוייהו משמיה דרבי אלעזר אמרי חד אמר עודן בידו מותר על גבי קרקע אסור וחד אמר[58] הניחן על גבי קרקע נמי מותר אמר חזקיה משמיה דאביי הא[59] דאמרת עודן בידו מותר לא אמרן אלא שדעתו להחזיר אבל אין דעתו להחזיר אסור[60] מכלל דעל גבי קרקע אף על פי שדעתו להחזיר אסור איכא דאמרי אמר חזקיה משמיה דאביי הא[59] דאמרת על גבי קרקע אסור לא אמרן אלא שאין דעתו להחזיר אבל דעתו להחזיר מותר מכלל[61] שבעודן בידו אף על פי שאין דעתו להחזיר מותר בעי רבי ירמיה[62] תלאן במקל מהו הניחן על גבי מטה מהו[63] בעי רב אשי פינן ממיחם למיחם מהו תיקו:

°vgl Ber. 48a

[ii] **תנור** שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי זה[64] ככירים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור:

גמרא. תנור שהסיקוהו:[65] סבר רב יוסף למימר תוכו ממש על גביו על גביו ממש אבל לסמוך שפיר דמי איתיביה אביי כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי הוא ככירים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור[66] ואסיר הא בכירה שרי במאי

[49] B מצטמקות || [50] M לו || [51] M מהם || [52] M שמואל || [53] M + מהו׳ כמה פעמים || [54] M אף || [55] M אמי || [56] M עביד האי — בר אבא אר״י || [57] M אף ע״ג || [58] M הניחן || [59] M דאמרת || [60] M — מכלל...אסור || [61] M דעודן || [62] M תלאי || [63] M + בעודן בידו דמי או [דילמא] כשהניחו ע״ג קרקע דמי || [64] M הא || [65] M + ת״ר תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו || [66] M — ואסי׳.

WENN man einen Ofen mit Stroh oder Strauch geheizt hat, so darf man weder in, noch auf diesen [etwas] setzen. Der Topfherd[3], den man mit Stroh oder Strauch geheizt hat, gleicht dem Herd; den man mit Trestern oder Holz geheizt hat, gleicht dem Ofen.

GEMARA. Wenn man einen Ofen geheizt hat. R. Joseph wollte erklären: in diesen, heisse, innerhalb [illegible] Wand [illegible] stützen, sei aber erlaubt. dagegen wandte [illegible] geheizt hat, gleicht dem Herd; den man mit [illegible] Ofen ist es also verboten, bei einem Herd ist dies [illegible]

1. [illegible] R. Ḥamas, war [illegible] jener Zeitgenosse Rabbis. 2. Am Sonn[illegible] 3. [illegible] 4. [illegible]

עסקינן אילימא על גביו ובמאי אילימא [67]כשאינו גרוף וקטום
אלא כירה כי אינה גרופה וקטומה על גביו מי שרי אלא לאו
לסמוך וקתני הרי הוא בתנור[66]ואסיר[68]אמר רב אדא בר אהבה
הכא בכופח גרוף וקטום ותנור גרופה וקטומה[69]עסקינן הרי הוא
כתנור דאף על גב דגרוף וקטום על גביו אסור[70]דאי ככירה כי
גרופה וקטומה שפיר דמי: תניא כוותיה דאביי תנור שהסיקוהו
בקש ובגבבא אין סומכין לו ואין צריך לומר[71]על גביו ואין צריך
לומר[72]לתוכו ואין צריך לומר בגפת ובעצים [73]כופח שהסיקוהו
בקש ובגבבא סומכין לו ואין נותנין על גביו בגפת ובעצים אין
סומכין לו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי כופח
היכי דמי אי ככירה דמי אפילו בגפת ובעצים נמי אי כתנור
דמי אפילו בקש ובגבבא נמי לא אמר ליה נפיש הבליה
מדכירה ווטר הבליה מדתנור [74]היכי דמי כופח [75]היכי [76]דמי
כירה אמר רבי יוסי בר חנינא כופח מקום שפיתת קדרה אחת
כירה מקום שפיתת שתי קדרות אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה
Kel.vii,3 אף אנן נמי תנינא °כירה שנחלקה לאורכה טהורה לרחבה
טמאה כופח בין לאורכו בין לרוחבו טהור:

[iii] אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא
יפקיענה בסודרין ורבי יוסי מתיר ולא יטמיננה
[iv] בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה: °מעשה שעשו אנשי
[77]טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו
להם חכמים [78]בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין
ברחיצה ובשתיה [79]ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב
ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה:

גמרא. איבעיא להו גלגל מאי אמר רב יוסף [80]גלגל
Fol.39 חייב חטאת אמר מר בריה [81]דרבינא אף אנן נמי תנינא °כל
Sab.14,5b שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל
שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת[82]חוץ

67 M בשאינה גרופה וקטומה כירה בשאינה גו״ק מי שרי
68 M הוא דא׳ כרב אדא בר מתנה דא״ר אב״מ הכא 69 M — עכ׳
...וקטוב 70 M ואי ככ׳ דמיא בגרופה 71 M — ע״ג ואצ״ל 72 M
בת׳ 73 M — כופח...אין סומ׳ לו 74 M [+ א״ד א״ל ר״א ברד״ר
לר״א מכדי תנור שהיס׳ בקוב״ג למאן מדמית לה לכופח שהסיק׳ בגפת
ובע׳ מ״ש הכא דשרי ומ״ש הכא דאכיר א׳ ל שאני תנור דנפיש הבליה]
75 M — היכי...כופח 76 P דמיא 77 M טיבריא 78 B + אם.
79 B + אם 80 M — גלגל 81 M דרבא 82 M אבל
אין שורין חוץ מדג מליח הישן.

aber erlaubt. — in welchem Fall? wollte man sagen auf diesem, und zwar, wo die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden, — ist es denn beim Herd erlaubt, wenn man die Kohlen nicht weggescharrt oder mit Asche bedeckt hat? Wahrscheinlich, wenn man an die Wand gestützt hat, dennoch wird gelehrt, dass er dem Ofen gleicht und dies verboten ist?! — R. Ada b. Ahaba erwiderte: Hier handelt es, wo die Kohlen aus dem Topfherd beziehungsweise aus dem Ofen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden; dieser gleicht also dem Ofen, indem das Heraufsetzen verboten ist, auch wenn die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden; auf einen Herd aber ist es erlaubt, wo die Kohlen weggescharrt oder mit Asche bedeckt wurden.

Uebereinstimmend mit Abajje wird gelehrt: Wenn man einen Ofen mit Stroh oder Strauch geheizt hat, so darf man an diesen keine [Speisen] stützen, geschweige denn auf diesen setzen, geschweige denn in diesen, geschweige denn, wenn man ihn mit Trestern oder Holz geheizt hat. Wenn man einen Topfherd mit Stroh oder Strauch geheizt hat, so darf man [Speisen] an diesen stützen, nicht aber darf man sie auf diesen setzen, hat man ihn mit Trestern oder Holz geheizt, so darf man sie auch nicht stützen. R. Aḥa b. Raba sprach zu R. Aši: Wie verhält es sich mit diesem Topfherd? gleicht er einem Herd, so sollte es doch auch, wenn man ihn mit Trestern und Holz geheizt hat, erlaubt sein, gleicht er einem Ofen, so sollte es doch, wenn man ihn mit Stroh und Strauch geheizt hat, ebenfalls verboten sein?! Dieser erwiderte: Er hat mehr Hitze als ein Herd, und weniger als ein Ofen. Was ist ein Topfherd und was ist ein Herd? R. Jose b. Ḥanina sagte: Der Topfherd ist zum Aufsetzen eines Topfs, der Herd zum Aufsetzen zweier Töpfe eingerichtet. Abajje, nach Anderen R. Jirmeja sagte: Auch wir haben gelernt: Wenn ein Herd sich der Länge nach spaltet, so ist er rein, wenn der Breite nach, so ist er verunreinigungsfähig[1]; der Topfherd ist rein, ob der Länge oder der Breite nach.

MAN darf ein Ei nicht an die Seite eines Kessels legen, damit es gerinne; ferner darf man es nicht auf warme Tücher zerschlagen[2], R. Jose erlaubt dies; ferner darf man es nicht in den [heissen] Sand oder in den Staub am Weg einscharren, damit es brate. Einst zogen die Leute von Ṭiberjas eine Röhre kalten Wassers durch einen heissen Kanal. Da sprachen die Weisen zu ihnen: Am Šabbath wird dieses Wasser als am Šabbath aufgewärmt betrachtet, es ist sowol zum Waschen als auch zum Trinken verboten; am Festtag wird es als am Festtag aufgewärmt betrachtet, es ist zum Waschen verboten, zum Trinken erlaubt.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Was ist, wenn man es gerinnen lässt? R. Joseph erwiderte: Hat man es gerinnen lassen, so ist man zu einem Schuldopfer verpflichtet. Mar b. Rabina sagte: Auch wir haben gelernt: Alles[3], was noch vor Šabbath in warmes [Wasser] gelegt wurde, darf man am Šabbath in warmem [Wasser] weichen und Alles, was vor Šabbath in warmes [Wasser] nicht gelegt wurde, darf man am Šabbath mit warmem [Wasser] abspülen, ausser einen alten eingesalzenen Fisch oder einen spanischen Thunfisch, denn

1. Weil auch die Hälfte als Gerät benutzt werden kann. 2. Um es auf diesen backen zu lassen. 3. Gesalzenes, das in Wasser geweicht werden muss.

[illegible]

Ferner darf man es nicht auf warme Tücher zerschlagen. [illegible]

Ferner darf man nicht in Sand einscharren. [illegible]

[illegible]

Es ereignete sich mit den Leuten in Ṭiberjas. [illegible]

מן המליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן שמע מינה: ולא יפקיענה בסודרין: והא תני נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיצננו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן אמר רב נחמן בחמה דכולי עלמא לא פליגי דשרי בתולדות האור כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גזרינן תולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גזרינן: ולא יטמיננה בחול: וליפלוג נמי רבי יוסי בהא רבה אמר גזרה שמא יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמזיז עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח מיתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמא יטמין ברמץ ליכא למיגזר אלא למאן דאמר מפני שמזיז עפר ממקומו ליגזר סיד נמי לית ביה עפר תא שמע מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין וכו׳ בשלמא למאן דאמר גזרה שמא יטמין ברמץ היינו דדמיא להטמנה אלא למאן דאמר מפני שמזיז עפר ממקומו מאי איכא למימר מי סברת מעשה דטבריא אסיפא קאי ארישא קאי ולא יפקיענה בסודרין ורבי יוסי מתיר ורבנן דאמרי ליה לרבי יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דה לית חמה הוא ואסרי רבנן אמר להו ההוא תולדות אור הוא דחלפי אפיתחא דגיהנם אמר רב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להו רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום אמר עולא הלכה כאנשי טבריא אמר ליה רב נחמן כבר תברינהו אנשי טבריא לסילונייהו: מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הא דאסירין הא חמין שהוחמו מערב שבת מותרין והתניא חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא מאי פניו ידיו ורגליו איבא ביפא ביום טוב

[illegible]

[illegible]

בחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא
Bec.21b תנן סתמא כבית שמאי דתנן ° בית שמאי אומרים לא יחם אדם
חמין לרגליו אלא אם כן ראוין לשתיה ובית הלל מתירין אמר
רב איקא[94]בר חנניא להשתטף בהן כל גופו[95]עסקינן והאי תנא
Sab 146b tSab.4 היא דתניא ° לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן
דברי רבי מאיר רבי שמעון מתיר רבי יהודה אומר בחמין
אסור בצונן מותר אמר רב הסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע
דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע[96]הוא ואסרי
להו רבנן אלא אי איתמר הכי איתמר [97]מחלוקת בקרקע אבל
בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר [98]חנה אמר רבי יוחנן
vgl. Sab 29a הלכה כרבי יהודה אמר ליה רב יוסף [99]בפירוש שמיע לך או
מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום אמר רבי[1]יוחנן
אמר רבי ינאי[2]אמר [3]רב כל מקום שאתה מוצא שנים [4]הלוקין
ib. ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ ° מקולי מטלניות שאף
על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא
מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד[5]הוא
Fol.40 Sab 29b ועוד הא ° הדר ביה רבי עקיבא לגביה דרבי יהושע ° ואי מכללא
vgl. Ber.12a מאי דילמא הני מילי במתניתין אבל [6]ברייתא לא אמר ליה
אנא בפירוש שמיע לי אתמר חמין שהוחמו מערב שבת רב
אמר למחר רוחין בהן כל גופו אבר אבר ושמואל אמר לא
התירו לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו מיתיבי חמין שהוחמו
מערב שבת למחר רוחין בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו
[7]תיובתא דרב אמר לך רב לא כל גופו בבת אחת אלא אבר
אבר והא פניו ידיו ורגליו קתני[8]כעין פניו ידיו ורגליו תא שמע
[9]לא התירו לרחוץ בחמין שהוחמו מערב שבת אלא פניו ידיו
ורגליו הכא נמי כעין פניו ידיו ורגליו תניא כוותיה דשמואל
Sab.29b ° חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחין בהן פניו ידיו ורגליו
אבל לא כל גופו אבר אבר ואין צריך לומר חמין שהוחמו
ביום טוב [10]רבה מתני לה להא שמעתא דרב בהאי לישנא

94 M ברי׳ הנינא 95 M עס׳ 96 M הוה ואסרו להם חכמים 97 M + א״ר חסדא 98 P חניני׳ 99 M + לרבב״ח 1 M ר״י בן לוי 2 M א״ר 3 V רבי 4 M חולקין 5 M הוה 6 B בברייי׳ 7 M —תיובי׳ דרב 8 M + אימא 9 M + כשהיתירו לרחוץ 10 M [+ ואצ״ל חמין שהוח׳ בשבת].

der Schlusssatz? Am Festtag wird es als am Festtag aufgewärmtes betrachtet, es ist zum Waschen verboten, zum Trinken erlaubt, somit würde ja in einer abgeschlossenen Mišnah[1] die Ansicht der Schule Šammajs vertreten sein[2]! denn es wird gelehrt: Die Schule Šammajs sagt, man darf kein Wasser zum Waschen der Füsse aufwärmen, es sei denn, dass es auch zum Trinken brauchbar ist; die Schule Hillels erlaubt dies. R. Iqa b. Ḥananja erwiderte: Hier ist das Abspülen des ganzen Körpers gemeint und zwar wird hier die Ansicht des folgenden Tanna vertreten; es wird nämlich gelehrt: Man darf den ganzen Körper nicht abspülen, weder mit warmem noch mit kaltem Wasser — Worte R. Meirs. R. Šimòn erlaubt dies, R. Jehuda sagt: mit warmem ist es verboten, mit kaltem aber erlaubt. R. Ḥisda sagte: Der Streit besteht nur bezüglich eines Gefässes, in einem Bodenkessel ist es aber nach Aller Ansicht erlaubt. — Aber das Ereignis mit den Leuten in Ṭiberjas war ja mit einem Bodenkessel, dennoch haben die Rabbanan es verboten?! — Vielmehr, wenn dies gesagt wurde, so wurde es folgendermassen gesagt: Der Streit besteht nur bezüglich eines Bodenkessels, in einem Gefäss ist es aber nach Aller Ansicht verboten. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Die Halakha ist wie R. Jehuda. Da fragte ihn R. Joseph: Hast du dies ausdrücklich gehört oder aus einer Regel geschlossen? — Welche Regel giebt es hierbei? — R. Tanḥum sagte im Namen R. Joḥanans im Namen R. Jannajs im Namen Rabhs: Ueberall, wo du findest, dass zwei einen Streit führen und ein anderer eine entscheidende Ansicht vertritt, so ist die Halakha wie der Entscheidende, ausgenommen ist die Halakha bezüglich der Geringfügigkeit des Lappens[3], obgleich hierbei R. Eliêzer erschwerender, R. Jehošuâ erleichternder und R. Âqiba entscheidender Ansicht ist, so ist die Halakha dennoch nicht wie der Entscheidende, erstens, weil R. Âqiba Schüler ist, zweitens, weil R. Âqiba von seiner Ansicht zu Gunsten R. Jehošuâs abgekommen ist. — Und was schon, wenn aus einer Regel? — Vielleicht gilt dies nur bezüglich einer Mišnah, nicht aber bezüglich einer Barajtha. Jener erwiderte: Ich habe dies ausdrücklich gehört.

Es wurde gelehrt: Wenn Wasser am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde, so darf man am folgenden Tag, wie Rabh sagt, darin den ganzen Körper, jedoch nur jedes Glied besonders, baden; Šemuël sagt: man hat nur das Baden von Gesicht, Händen und Füssen erlaubt. Man wandte ein: Wenn Wasser am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde, so darf man am folgenden Tag darin Gesicht, Hände und Füsse baden, nicht aber den ganzen Körper; dies ist also eine Widerlegung der Ansicht Rabhs! — Rabh kann dir Folgendes erwidern: «nicht aber den ganzen Körper», nämlich mit einem Mal, wol aber jedes Glied besonders. — Es heisst ja aber: Gesicht, Hände und Füsse! — Nach Art von Gesicht, Händen und Füssen[4]. — Komme und höre: Man hat nur das Baden von Gesicht, Händen und Füssen in warmem Wasser, das am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde, erlaubt! — Hier meint er es ebenfalls: nach Art von Gesicht, Händen und Füssen. Uebereinstimmend mit Šemuël wird auch gelehrt: Wenn Wasser am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde, so darf man am folgenden Tag darin Gesicht, Hände und Füsse baden, nicht aber den ganzen Körper, auch wenn jedes Glied besonders, um so weniger in Wasser, das am Festtag aufgewärmt wurde. Rabba lehrte diese Lehre Rabhs folgendermassen: Wenn Wasser am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde,

1. Vgl. oben S. 91 Note 3. 2. Während die Halakha nach der Schule Hillels entschieden wird. 3. Vgl. oben S. 381 N. 11. 4. Jedes Glied besonders.

so darf man, wie Rabh sagt, am folgenden Tag darin den ganzen Körper mit Ausnahme eines einzigen Glieds baden. Dagegen hielt er ihm alle jene Einwendungen vor. Diese Lehre wurde somit widerlegt.

R. Joseph fragte Abaje: Pflegte Rabba nach der Lehre Rabhs zu verfahren? Dieser erwiderte: Ich weiss dies nicht. — Was aber war ihm dies fraglich, selbstredend pflegte er nicht so zu verfahren, da jener ja widerlegt wurde! — Vielleicht hat er davon nichts gehört. — Wenn er aber davon nicht gehört hat, so würde er ja gewiss so verfahren haben, denn Abaje sagte ja: In jeder Beziehung pflegte der Meister nach der Ansicht Rabhs zu verfahren, ausgenommen folgende drei Dinge, bei denen er nach der Ansicht Šemuels zu verfahren pflegte: man darf die Gerath von einem Gewand an ein anderes ... man darf an einer Hanukalampe die andere anzünden und die Halakha ist bezüglich des Rückens wie R. Šimon. — Nach den erschwerenden Ansichten Rabhs pflegte er zu verfahren, nach den erleichternden Ansichten Rabhs pflegte er nicht zu verfahren.

Die Rabbanan lehrten: Wenn man in einer Badestube die Oeffnungen am Vorabend des Šabbaths verstopft hat, so ist es erlaubt, sofort nach Ausgang des Sabbaths darin zu baden; hat man die Oeffnungen am Vorabend des Festtags verstopft, so darf man gleich am folgenden Tag hineingehen und schwitzen, sodann hinausgehen und sich im Vorzimmer abspülen. R. Jehuda erzählte: Es ereignete sich einst, dass man in Bne Beraq die Oeffnungen der Badestube am Vorabend des Festtags verstopft hatte; am folgenden Tag traten da R. Eleázar b. Ázarja und R. Áqiba ein und schwitzten darin, alsdann gingen sie nach dem Vorzimmer und spülten sich ab, das Warmwasser war da aber mit Brettern bedeckt. Als die Sache vor die Weisen kam, sprachen sie: Wäre das Warmwasser nicht mit Brettern bedeckt, würde es ebenfalls erlaubt sein. Als sich aber Uebertreter mehrten, begann man dies zu verbieten. In grossstädtischen Badeanstalten darf man umhergehen und hat nichts zu befürchten. — Was versteht er hier unter „Uebertreter“? — R. Šimon b. Pazi sagte im Namen des R. Jehošuá b. Levi im Namen Bar Qapparas: Anfangs war es erlaubt, in warmem [Wasser] zu baden, das am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde; als die Bademeister begonnen haben, am Šabbath aufzuwärmen unter dem Vorwand, es sei am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt worden, hat man das Warmwasser verboten, das Schwitzen aber erlaubt; alsdann pflegte man im Warmwasser zu baden unter dem Vorwand, nur geschwitzt zu haben, darauf haben sie auch das Schwitzen verboten, die Warmbäder zu Ṭiberjas jedoch erlaubt; man pflegte aber immer noch in aufgewärmtem Wasser zu baden, unter dem Vorwand, es sei warmes Quellwasser von Ṭiberjas, da verbot man auch das warme Quellwasser von Ṭiberjas und gestattete nur Kaltwasser. Als sie aber einsahen, dass dies keinen Bestand haben kann, erlaubten sie die Warmbäder von Ṭiberjas, und bezüglich des Schwitzens blieb es beim Alten.

Rabba sagte: Wer die Verordnung der Rabbanan übertritt, den darf man Uebertreter nennen. — Nach wessen Ansicht? — Nach der des genannten Tanna: In grossstädtischen Badeanstalten darf man umhergehen und hat nichts zu befürchten. — Hierzu sagte Rabba: Nur in grossstädtischen, in denen der Flecken aber nicht. — Aus welchem Grund? — Da sie klein sind, so ist ihre Hitze stark.

Die Rabbanan lehrten: Man darf sich an der Flamme wärmen, sodann hinausgehen und sich mit Kaltwasser

חמין שהוחמו מערב שבת למחר אמר רב רוחץ אדם כל גופו ומשייר אבר אחד [11]איתיביה כל הני תיובתא תיובתא: אמר ליה רב יוסף לאביי רבה מי קא עביד כשמעתיה דרב אמר ליה לא ידענא מאי תיבעי ליה פשיטא דלא עביד דהא איתותב [12]דילמא לא שמיעא ליה מאי לא שמיעא ליה ודאי עביד °דאמר אביי בכל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת *Sab. 22a Pes. 101a Men. 41b* דעביד כשמואל[13]מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כרבי שמעון בגרירה כחומרי דרב עביד כקולי דרב לא עביד: °תנו רבנן מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת למוצאי שבת רוחץ *Sab. 4* בו מיד פקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף [14]בבית החיצון אמר רב יהודה מעשה במרחץ של בני ברק שפקקו נקביו מערב יום טוב למחר[15]נכנסו רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא והזיעו[16]בו ויצאו ונשתטפו בבית החיצון אלא שחמין שלו מחופין בנסרים [17]כשבא הדבר לפני חכמים אמרו אף על פי שאין חמין שלו מחופין בנסרין [18]ומשרבו עוברי עבירה התחילו לאסור [19]אמבטיאות של כרכין מטייל בהן ואינו חושש מאי עוברי עבירה דאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת דתחילו[20]הבלנים להחם [21]בשבת ואומרים מערב שבת הוחמו אסרו[22]את החמין והתירו [22]את הזיעה ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים מזיעין אנחנו ואסרו להן את הזיעה והתירו [22]חמי טבריה ועדיין היו רוחצין בחמי האור ואומרים בחמי טבריה רחצנו אסרו להן חמי טבריה והתירו להן את הצונן ראו שאין הדבר עומד[23]התירו להן חמי טבריה חזיעה במקומה עומדת: אמר [24]רבה האי מאן דעבר [25]אדרבנן שרי [26]למיקרי ליה עבריינא כמאן °כי האי תנא *Col. b* אמבטיאות של כרכים מטייל בהן ואינו חושש אמר [27]רבא דוקא כרכין אבל דכפרים לא [28]מאי טעמא כיון דזוטרין נפיש [29]הבלייהו: תנו רבנן מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא

M 11 | + ושמואל אמר לא התירו לרח' אלא פיו ר' VM 12 דילמא M 13 מתירין M 14 + בצונן B 15 נכנס M 16 בו M 17 + היו M 18 + מותר M 19 אמבטאות (וכן להלן) P 20 הבלעין M 21 + חמין M 22 + להן B 23 + להן B 24 רבא M 25 אמילי דרי' P 26 למיקריה M 27 רבה M 28 מ"ט M 29 + להו

[30]וישתטף בצונן ובלבד שלא ישתטף בצונן[31] ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו: תנו רבנן מיחם אדם [32]אלונטית ומניחה על בני מעים בשבת ובלבד שלא יביא קומקומוס של [33]מים חמין ויניחנו על בני מעים בשבת ודבר זה אפילו בחול אסור מפני הסכנה: תנו רבנן[34] מביא אדם קיתון [35]מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתן רבי יהודה אומר מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר רבן שמעון בן גמליאל אומר אשה סכה ידה שמן ומחממתה כנגד המדורה וסכה לבנה קטן ואינה חוששת איבעיא להו שמן מה [36]אמר תנא קמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא שמן אף על פי שהיד סולדת בו מותר קסבר [37]תנא קמא שמן אין בו משום בישול ואתא רב יהודה למימר שמן [38]יש בו משום בישול והפישרו לא זה הוא בישולו ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר[39] שמן יש בו משום בישול והפישרו זהו בישולו רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא שמן אף על פי שאין היד סולדת בו אסור קסבר שמן יש בו משום בישול והפישרו זהו בישולו ואתא רבי יהודה למימר הפישרו לא זהו בישולו ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר שמן יש בו משום בישול והפישרו זהו בישולו רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא איכא בינייהו כלאחר יד: אמר רב יהודה אמר שמואל אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר והיכי דמי יד סולדת בו אמר רחבא כל שכריסו של תינוק נכוית אמר רב יצחק בר אבדימי [40]פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי ואמר לי טול[41] בכלי שני ותן שמע מינה תלת [42]שמע מינה שמן יש בו משום בישול ושמע מינה כלי שני אינו מבשל ושמע מינה הפישרו[43] זהו בישולו היכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא וכי תימא בלשון חול אמר לו והאמר אביי [44]דברים של חול מותר לאומרן בלשון קדש [45]דברים של קדש אסור לאומרן בלשון חול אפרושי מאיסורא

30 B ומיש׳ 31 M + ויבא 32 M אלונתית 33 M חמין; B מים המין 34 M ממלא 35 M + של 36 M + לי; B הוא לת״ק 37 M — ת״ק 38 M יש...בשול ו 39 M שמן...בשול ו 40 M | + משום רבינו] 41 B בכ׳ 42 P ושמע 43 M + לא 44 M — דברים...קדש || B45 — דברים.

abspülen, jedoch darf man sich nicht zuerst mit Kaltwasser abspülen und nachher an der Flamme wärmen, weil man dadurch das Wasser auf dem Körper wärmt.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Sabbath ein Frottiertuch wärmen und auf den Unterleib legen, jedoch darf man keinen Kessel mit [warmem] Wasser auf den Unterleib legen; dies ist wegen der Gefahr sogar am Wochentag verboten.

Die Rabbanan lehrten: Man darf einen Krug Wasser vor die Flamme stellen und zwar nicht, damit es warm werde, sondern, damit die Kälte schwinde. R. Jehuda sagt: die Frau darf ein Krüglein Oel vor die Flamme stellen, und zwar nicht, damit es koche, sondern nur damit es lau werde. R. Šimón b. Gamaliel sagt: die Frau darf, ohne zu befürchten, die Hand mit Oel bestreichen, sie vor der Flamme wärmen und ihren kleinen Knaben damit bestreichen. Sie richteten die Frage: Wie ist die Ansicht des ersten Tanna bezüglich des Oels? — Rabba und R. Joseph sagen beide: erleichternd, R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: erschwerend. Rabba und R. Joseph sagen beide: erleichternd, dass es beim Oel erlaubt ist, auch wenn die Hand zu zucken beginnt, er ist nämlich der Ansicht, beim Oel habe das Verbot des Kochens nicht statt, dagegen vertritt R. Jehuda die Ansicht, beim Oel habe das Verbot des Kochens statt, jedoch wird das Aufwärmen nicht als Kochen betrachtet, R. Šimón b. Gamaliel dagegen vertritt die Ansicht, beim Oel habe das Verbot des Kochens statt und zwar werde schon das Aufwärmen als Kochen betrachtet. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: erschwerend, dass es beim Oel verboten ist, auch wenn die Hand nicht zuckt, er ist nämlich der Ansicht, beim Oel habe das Verbot des Kochens statt, und zwar werde das Aufwärmen als Kochen betrachtet, dagegen vertritt R. Jehuda die Ansicht, das Aufwärmen werde nicht als Kochen betrachtet, R. Šimón b. Gamaliel dagegen vertritt die Ansicht, beim Oel habe das Verbot des Kochens statt, und zwar werde das Aufwärmen als Kochen betrachtet. — R. Šimón b. Gamaliel sagt ja dasselbe, was der erste Tanna! — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wenn man [das Oel] auf die Rückseite der Hand nimmt.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Sowol bei Oel, als auch bei Wasser ist es verboten, sobald die Hand zuckt, erlaubt, solange die Hand nicht zuckt. — Wie ist dieses Handzucken gemeint? Reḥaba erwiderte: Sobald sich ein Kind den Leib verbrennen würde. R. Jiçḥaq b. Evdämi erzählte: Einst folgte ich Rabbi in die Badestube; als ich für ihn ein Krüglein Oel in das Bassin stellen wollte, sprach er zu mir: Nimm [vom Wasser] in ein zweites Gefäss[1] und stelle es darin. Hieraus sind drei Dinge zu entnehmen: es ist zu entnehmen, dass beim Oel das Verbot des Kochens statt hat, es ist zu entnehmen, dass es im zweiten Gefäss nicht mehr kocht und es ist zu entnehmen, dass hierbei das Aufwärmen als Kochen betrachtet wird. — Wieso aber that er dies[2], Rabba b. Bar Ḥana sagte ja im Namen R. Joḥanans: überall darf man [über Worte der Lehre] nachdenken, ausser in der Badestube und im Abtritt?! wolltest du aber einwenden, er habe ihm dies in profaner Sprache gesagt, so sagte ja Abajje: profane Gespräche darf man in der Heiligensprache führen, heilige Gespräche darf man [an verbotenen Orten] auch in profaner Sprache nicht führen. — Verbot ist

1 Wo das Wasser abkühlt. 2 Heiliges Bemerkungen in der Badestube [illegible].

[illegible]

ישאני תרע דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ וביקש להדיח [46]קרקע ואמר לו אין מדיחין לסוך לו קרקע אמר לו אין [47]סבין אלמא אפרושי מאיסורא [48]שאני הכא נמי לאפרושי מאיסורא שאני: אמר רבינא שמע מינה המבשל בחמי טבריה בשבת חייב דהא מעשה דרבי לאחר גזירה הוה ואמר ליה טול בכלי שני ותן [49]איני והאמר רב חסדא המבשל בחמי טבריה בשבת פטור מאי חייב נמי דקאמר מכת מרדות [50]אמר רבי זירא אנא חזיתיה לרבי אבהו דשט באמבטי ולא ידענא אי עקר [51]אי לא עקר פשיטא דלא עקר [52]דתניא לא ישוט אדם בבריכה מלאה מים ואפילו עומדת בחצר לא קשיא הא דאית ליה גידודי הא דלית ליה גידודי: ואמר רבי זירא אנא חזיתיה לרבי אבהו שהניח [53]ידיו כנגד פניו של מטה ולא ידענא אי נגע אי לא נגע פשיטא דלא נגע דתניא רבי אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאוה כבילשת דתנן בילשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לא מנסכי הכא נמי כיון דבעית לא [55]אתי להרהורי [56]והכא מאי ביעתותא [57]ביעתותא דנהרא איני והאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו לא קשיא הא כי נחית הא כי סליק כי הא [58]דרבה שחי רבי זירא זקיף רבנן דבי רב אשי כי קא נחתי זקפי כי קא סלקי שחו: רבי זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה דבעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא ואיתי ואיסק אזל אשכחיה דקאי בית באני וקאמר ליה לשמעיה הביאו לי נתר הביאו לי מסרק פתחו פומייכו ואפיקו הבלא ואשתו ממיא דבי באני אמר אילמלא לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי בשלמא

46 M + לו 47 M מסירין 48 P שני 49 M איני 50 M + מדרבנן 51 M + רגליו מן הקרקע 52 M + רגליו 53 M אדם 54 M ידו 55 M מצי 56 M + ביה 57 M + איבא 58 B דרבא

[illegible] dass sie nicht weichen, wo sie in Schrecken sind, ebenso hier [illegible] nicht kommen. Welchen Schrecken giebt es hierbei? [illegible] R. Abba sagte ja im Namen R. Honas im Namen [illegible] legt, so ist es, als hätte er das Bündnis unseres Vaters Abraham verleugnet. [illegible] beim Herabsteigen, das Andere beim Heraufsteigen. So pflegte Rabba sich zu bücken und R. Zera aufrecht zu gehen; die Schüler der Schule R. Asis pflegten auf- [illegible]

R. Zera [illegible] nach dem Lande Jisraels gehen wollte, während R. Je- [illegible] nach dem Land Jisraels geht, übertritt ein Gebot, denn es heisst: [5]*Nach* [illegible] Da sagte er: Ich will hingehen, von ihm etwas [illegible] in der Badestube, als er zu seinem Dienern sprach [illegible] damit der Körper schwitze, und trinket vom [illegible] hätte ich genug. — Einleuchtend

[illegible]

הביאו[59] נתר והביאו[59] מסרק[60] קמשמע לן דברים של חול מותר לאומרם בלשון קדש פתחו פומייכו ואפיקו הבלא נמי כדשמואל דאמר שמואל הבלא מפיק הבלא אלא אשתו מיא דבי באני מאי מעליותא[61] דתניא אכל ולא שתה אכילתו דם וזהו תחילת חולי מעיים אכל ולא הלך ארבע אמות אכילתו מרקבת וזהו תחילת[62] ריח רע הנצרך לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו Sab.82a על גבי אפרו וזהו תחילת ריח זוהמא רחץ בחמין ולא שתה מהן דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן רחץ ולא סך[63] דומה למים על גבי חבית:

ist dies bezüglich der Worte «K[illegible] [illegible]at mir einen Kamm», er lässt uns damit hören, dass man profane Gespräche in der Heiligensprache führen darf, ebenfalls bezüglich der Worte «Oeffnet den Mund, damit der Körper schwitze», wie de[illegible] [illegible] denn Semuel sagte: Hitze treibt Hi[illegible] [illegible] wollte er aber mit den Worten [illegible] Badewasser», welcher Vorteil besteht darin? [illegible] gelehrt: Hat jemand gegessen, ohne dabei zu trinken, [illegible] ist sein Essen Blut, das ist der Beginn der Unterleibschmerzen, hat jemand gegessen, ohne vier Ellen zu gehen, so bleibt die Speise unverdaut, dies ist der Beginn des üblen Geruchs; isst jemand, während er seine Notdurft zu verrichten nötig hat, so ist dies, als hätte man einen Ofen auf der Asche geheizt, dies ist der Beginn des Schmutzgeruchs; badet jemand in warmem Wasser, ohne davon zu trinken, so ist dies, als heizte man einen Ofen von aussen und nicht von innen, badet jemand in warmem Wasser, ohne sich nachher mit kaltem abzuspülen, so ist dies, als legte man das Eisen ins Feuer, ohne es nachher in kaltes Wasser zu legen, badet jemand, ohne sich mit Oel zu schmieren, so gleicht dies, als giesse man das Wasser auf das Fass.

[iv.2] [64] **מוליאר** הגרוף שותין הימנו בשבת אנטיכי אף על פי שגרופה אין שותין[65]:

AUS einem Miliarium, aus dem die Kohlen entfernt wurden, darf man am Šabbath trinken; aus einem Antiche darf man, auch wenn die Kohlen entfernt wurden, nicht trinken.

גמרא. היכי דמי מוליאר הגרוף תנא מים מבפנים וגחלים מבחוץ אנטיכי[66] רב נחמן[67] בר יצחק אמר[68] בי דודי[69] רבה אמר בי כירי מאן דאמר[68] בי דודי כל שכן בי כירי ומאן דאמר בי כירי אבל[68] בי דודי לא תניא כוותיה דרב נחמן אנטיכי אף על פי שגרופה וקטומה אין שותין הימנה[70] מפני שנחושתה מחממתה:

GEMARA. Was ist ein (kohlenfreies) Miliarium? Es wird gelehrt: [ein Gefäss], bei welchem man das Wasser in den inneren Raum und die Kohlen in den äusseren Raum thut. — Antiche? — R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: ein Kochkessel[1], Rabba sagt: ein Herdkessel[2]. Nach demjenigen, welcher sagt: ein Kochkessel, ist dies um so mehr bei einem Herdkessel der Fall, nach demjenigen aber, welcher sagt: ein Herdkessel, ist dies bei einem Kochkessel nicht der Fall. Folgendes wird übereinstimmend mit R. Naḥman gelehrt: Aus einem Antiche darf man nicht trinken, selbst wenn die Kohlen entfernt oder mit Asche bedeckt sind, weil ihn der Boden wärmt.

[v.1] **המיחם** שפינהו[71] לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן[72] הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן:

WENN man einen Kessel fortnimmt, so darf man darin kein kaltes Wasser giessen, damit es warm werde, wol aber darf man solches in diesen oder in ein sonstiges Trinkgefäss schütten, damit es lau werde.

גמרא. מאי קאמר אמר רב אדא בר מתנא הכי קאמר המיחם שפינה[73] ממנו מים[74] חמין לא יתן[75] לתוכו מים מועטים כדי שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן והלא מצרף ורבי שמעון היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר Col.b Sab.29b, 50b, Bez.23b, Pes.25b, Keth.5b, Az.42b, Ker.20b מתקיף לה אביי מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני[76] מיחם שפינהו קתני אלא אמר אביי הכי קאמר המיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחומו אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ורבי יהודה היא

GEMARA. Wie meint er es? R. Ada b. Matna erwiderte: So meint er es: Wenn man aus einem Kessel das heisse Wasser ausschüttet, so darf man darin nicht ein wenig Wasser giessen, damit es heiss werde, wol aber darf man darin viel Wasser giessen, damit es lau werde. — Man stählt ihn ja aber dadurch[3]! — Eine Thätigkeit, die man nicht beabsichtigt, ist erlaubt. Abajje wandte ein: Heisst es denn etwa: wenn man aus einem Kessel das Wasser fortnimmt[4]? es heisst ja: wenn man einen Kessel fortnimmt! Vielmehr, sagte Abbajje, so meint er es: wenn man einen Kessel, in dem sich heisses Wasser befindet, [vom Feuer] fortnimmt, so darf man darin nicht ein wenig heisses Wasser schütten, damit es heiss werde, wol aber darf man darin viel Wasser schütten, damit es lau werde; wenn man aus einem Kessel das Wasser ausgeschüttet hat, so darf man darin überhaupt kein Wasser schütten, weil man ihn dadurch stählt, und zwar ist hier die Ansicht R. Jehudas vertreten, dass nämlich die unbeabsichtigte Thätigkeit verboten ist. Rabh sagt: [illegible]

59 M + לי 60 M — קמ״ל 61 M + איכא 62 M רוח רעה 63 M [+מעיקרא] 64 M מולייר 65 VM + הימנה 66 M + מאי אנטי' 67 M — ב״י 68 M גידודי 69 M רב הונא בר אבדי 70 M + בשבת 71 M אין נותנין 72 M — הוא 73 P ממנה 74 M — חמין 75 B לתוכן 76 M ⊃ מיח' שפ' קתני.

1. Aehnlich dem M., nur dass der Kohlenbehälter sich unten befindet und daher die Hitze besser [illegible] 2. [illegible] eingemauerter Kessel. 3. Wenn man kaltes Wasser in ein heisses Gefäss giesst. 4. [illegible]

[illegible] Rabh sagt: [illegible] Wasser [illegible] Šemuél sagt: [illegible]

Wol aber darf man [es] schütten. Die Rabbanan [lehren]: Man darf Warmes in Kaltes schütten, nicht aber Kaltes in Warmes — Worte der Schule Sammais. [illegible] die Schule Hillels sagt: Sowol Kaltes in Warmes, als [auch] Warmes in Kaltes ist zu schütten erlaubt [illegible] R. Šimón b. Menasja verbietet [illegible]

[illegible] sowol Warmes in Kaltes als auch Kaltes in Warmes, dagegen [illegible] R. Šimón b. Menasja vertritt ja demnach die Ansicht der [illegible] die Schule Sammais und die Schule Hillels überhaupt nicht. [illegible] dass Rabba es mit dem Wasser nicht genau nahm, weil R. Ḥija ge-[lehrt hat] [illegible] ob Warmes in Kaltes oder Kaltes in Warmes. R. [illegible] Wasser thun, ob Warmes in Kaltes oder Kaltes in Warmes [illegible] weil der Krug dazwischen scheidet. Dieser erwiderte: Es heisst [illegible] Wasser schütten, ob Warmes in Kaltes oder Kaltes in Warmes.

WENN man eine Kasserolle oder einen Topf siedend [vom Feuer] nimmt[8], so darf man darin kein Gewurz thun, wol aber darf man es in den Teller oder in die Schussel thun; R. Jehuda sagt:

[illegible] rabb. Gesetz verboten, daher zur [illegible] zu verhuten; dies würde zBs. einem [illegible] Kohler verboten sein.

דאמר דבר שאין מתכוין אסור אמר רב לא שנו אלא להפשיר אבל לצרף אסור ושמואל אמר אפילו לצרף נמי מיתר לצרף לכתחילה מי שרי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא שיעור להפשיר אבל שיעור לצרף אסור ושמואל אמר אפילו שיעור לצרף[77] מותר למימרא דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה והאמר שמואל מכבין[78] גחלת של מתכת ברשות הרבים בשביל שלא יוזקו[79] בה רבים אבל לא גחלת של עץ ואי סלקא דעתך סבר לה כרבי שמעון אפילו של עץ נמי בדבר שאין מתכוין סבר לה כרבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה אמר רבינא הלכך קוץ ברשות הרבים[80] מוליכו פחות פחות מארבע אמות ובכרמלית אפילו טובא: אבל נותן כו׳: תנו רבנן נותן אדם חמין לתוך הצונן ולא הצונן לתוך החמין דברי בית שמאי ובית הלל אומרים בין חמין לתוך הצונן ובין צונן לתוך החמין מותר במה דברים אמורים בכוס אבל באמבטי חמין לתוך הצונן ולא צונן לתוך החמין ורבי שמעון בן מנסיא אוסר אמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא סבר רב יוסף למימר ספל הרי הוא כאמבטי אמר ליה אביי תני רבי חייא ספל אינו כאמבטי ולמאי דסליק[81] אדעתא מעיקרא דספל הרי הוא כאמבטי ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא מי סברת רבי שמעון[82] אכיפא קאי ארישא קאי ובית הלל מתירין בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך החמין ורבי שמעון בן מנסיא אוסר צונן לתוך חמין[83] לימא רבי שמעון בן מנסיא[84] דאמר כבית שמאי הכי קאמר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה: אמר רב הונא[85] בריה דרב יהושע חזינא ליה לרבא דלא קפיד[86] אמיא[87] מדתני רבי חייא נותן אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך חמין אמר ליה רב הונא לרב אשי דילמא שאני התם דמיפסק כלי אמר ליה מערה איתמר[88] מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין:

האילפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי

77 M + נמי 78 P גהלים 79 M בהן 80 P מריבה 81 M אדעתין 82 M + בן מנסיא 83 M — לימא 84 M דאמר 85 M· בדרך י 86 B אמנא. M אמ [אמנא] 87 M ממאי דת 88 M [+דאתמר].

רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר:

גמרא. איבעיא להו רבי יהודה ארישא קאי ולקולא או דילמא אסיפא קאי ולחומרא תא שמע[89]דתניא רבי יהודה אומר לכל אילפסין הוא נותן לכל הקדירות רותחות[90]הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בישלה ובכלי שני לא בישלה אמר ליה אביי תני רבי חייא מלח אינה כתבלין דבכלי שני נמי בישלה ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן צריכא מילחא בישולא כבישרא דתורא ואיכא דאמרי סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון[91]בישלה[92]בכלי שני לא בישלה אמר ליה אביי תני רבי חייא מלח אינה כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בישלה והיינו[93]דאמר רב נחמן צריכא מילחא בישולא כבישרא דתורא:

[vi,1] אין נותנין כלי תחת הנר [94]לקבל בו את השמן ואם נתנוה מבעוד יום מותר ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן:

גמרא. אמר רב חסדא אף על פי[95]שאמרו אין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה אבל כופה עליה כלי שלא תשבר אמר [96]רבא מאי טעמא דרב חסדא קסבר תרנגולת עשויה להטיל ביצתה באשפה ואינה עשויה להטיל ביצתה במקום מדרון והצלה מצויה התירו והצלה שאינה מצויה לא התירו איתיביה אביי והצלה שאינה מצויה לא התירו [97]והתנן נשברה לו[98]חבית של טבל בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה בגולפי חדתי דשכיחי [99]דפקעי [1]איתיביה נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ניצוצות נמי שכיחי [2]איתיביה כופין קערה על [3]הנר שלא [4]יאחז בקורה בבתי גחיני [5]דשכיח בהו דליקה ובן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל [6]ובארוכות המטה בכשורי חדתי דעבידי דפקעי נותנין כלי תחת הדלף בשבת בבתי חדתי דשכיחי דדלפי רב יוסף אמר היינו טעמא דרב חסדא משום דקא מבטל כלי מהיכנו איתיביה אביי חבית של טבל שנשברה מביא כלי [7]אחר ומניח תחתיה אמר ליה טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן [8]נותנין

M 89 דתי' || M 90 ○ הוא נותן || M 91 + מירא || M 92 —בכלי... || M 93 + בשלה || M 94 + דר נ || M 95 כדי || B 96 שאין || B 97 רבה || M 98 והתניא || M 99 + סי' חבית כך קורה יליף || P 1 + בהו || M 2 מיתיבי || M 3 + בהן דליקה — אית' || M 4 + גבי || M 5 תא' || P 6 האור || M 7 דשכיחי דדלקי || M 8 ארובות || — אחר || + מיתיבי

überall darf man es hineinthun, ausser, wo sich Essig oder Salse befindet.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Bezieht sich R. Jehuda auf den Anfangsatz, also erleichternd, oder bezieht er sich auf den Schlussatz, also erschwerend? — Komme und höre: Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: in jede siedende Kasserolle, in jeden siedenden Topf darf man hineinthun, ausser wo sich Essig oder Salse befindet. Anfangs wollte R. Joseph die Ansicht vertreten, Salz gleiche hierin den Gewürzen, da es ebenfalls im ersten Gefäss zerkocht, im zweiten Gefäss nicht zerkocht. Abajje aber sprach zu ihm: R. Hija lehrte: Das Salz gleicht nicht den Gewürzen, es zerkocht auch in einem zweiten Gefäss. — er streitet aber gegen R. Nahman, R. Nahman sagte nämlich, dass Salz ebenso lange wie Ochsenfleisch kochen muss. Manche sagen: R. Joseph wollte die Ansicht vertreten, Salz gleiche Gewürzen, da es ebenfalls im ersten Gefäss zerkocht, im zweiten Gefäss nicht zerkocht; Abajje aber sprach zu ihm: R. Hija lehrte: Das Salz gleicht nicht den Gewürzen, da es auch im ersten Gefäss nicht zerkocht, das ist es eben, was R. Nahman gesagt hat, dass Salz ebenso lange wie Ochsenfleisch kochen muss.

MAN darf kein Gefäss unter die Lampe stellen, um das [herabtriefende] Oel aufzufangen, hat man es aber bereits am Tag hingestellt, so ist es erlaubt, jedoch darf man vom Oel nichts nutzniessen, weil es nicht Vorbereitetes ist.

GEMARA. R. Hisda sagte: Obgleich sie gesagt haben, dass man der Henne kein Gefäss unterlegen darf, um das Ei aufzufangen, so ist es dennoch erlaubt, es mit einem Gefäss zu bedecken, damit es nicht zerbreche. Raba sagte: Was ist der Grund R. Hisdas? — er ist der Ansicht, es ist die Art einer Henne, das Ei auf einem Müllhaufen zu legen, nicht aber ist es ihre Art, das Ei auf hartem Boden zu legen; für das Oeftere haben sie eine Schutzmassregel gestattet, für das Seltenere haben sie keine Schutzmassregel gestattet. Abajje wandte gegen ihn ein: Es wird ja gelehrt: Wurde ihm auf der Spitze seines Dachs ein Fass mit unverzehnteter [Flüssigkeit] zerbrochen, so darf er ein Gefäss holen und darunter stellen! — Hier handelt es bezüglich neuer Kannen, die oft platzen. Er wandte gegen ihn ein: Man darf unter die Lampe ein Gefäss zum Auffangen der Funken setzen! — Funken kommen ebenfalls oft vor. Er wandte gegen ihn ein: Man darf einen Teller über das Licht setzen, damit der Balken kein Feuer fange! — Hier handelt es bezüglich niedriger Häuser, bei denen oft Feuer ausbricht. — Ebenso darf man einen zusammengebrochenen Balken mit einer Bank oder einem Seitenbrett eines Betts stützen. — Hier handelt es bezüglich neuer Balken, die öfter zusammenbrechen. — Man darf am Šabbath ein Gefäss unter die Traufe stellen! — Hier handelt es bezüglich neuer Häuser, in denen es oft trieft. R. Joseph sagt: Dies ist der Grund R. Hisdas: weil man dem Gefäss die Benutzbarkeit[1] entzieht. Abajje wandte gegen ihn ein: Wenn ein Fass mit unverzehnteter [Flüssigkeit] zerbricht, so hole man ein anderes Gefäss, und stelle es darunter! Dieser erwiderte: Das Unverzehntete ist auch am Šabbath ein Vorbereitetes, denn wenn jemand übertreten und den Zehnt abgesondert hat, so ist es ja rituell zubereitet. — Man darf unter die Lampe ein

1. Vorher durfte das Gefäss benutzt werden, jetzt aber nicht.

Gefäss zum Auffangen der Funken setzen. R. Hona [illegible] R. Jehošuá erwiderte: Funken sind nicht von Bedeutung. — Ebenso darf man einen zusammengebrochenen Balken mit einer Bank [illegible] einem [illegible] einer Bettstelle stützen. — Wenn man sie ganz lose stellt, und man sie wenn man will, fortnehmen kann. — Man darf am Sabbath ein Gefäss unter die Traufe stellen. Wenn die Traufe brauchbar ist. — Man darf für die Küchlein einen Korb hinstellen, damit sie auf- und absteigen. — Er ist der Ansicht, dass man ihn fortbewegen darf. Es wird ja aber gelehrt, dass es verboten ist, ihn fortzubewegen! — Während sie noch darauf sitzen. — Es wird ja [illegible] gelehrt: Selbst wenn sie darauf nicht sitzen, ist [das Fortbewegen] verboten. R. Abahu erwiderte: Wenn sie darauf während der ganzen Dämmerzeit gesessen haben; da er für die Dämmerzeit der Benutzung entzogen war, so bleibt er es auch für den ganzen Tag.

R. Jiçhaq sagte: Wie es verboten ist, der Henne ein Gefäss unterzulegen, um das Ei aufzufangen, so ist es [illegible] verboten [illegible] dasselbe ein Gefäss zu legen, damit es nicht zerbreche; er ist also der Ansicht, dass man ein Gefäss nur zum Behuf eines Gegenstands, [illegible] am Sabbath fortbewegen darf [illegible]. Man richtete gegen ihn alle jene Einwendungen, und er erwiderte: Wenn man den Ort [illegible]. — Komme und höre: Einerlei ist es, ob [illegible] am Sabbath oder am Festtag gelegten Ei [illegible] man darf es nicht fortbewegen weder um ein Gefäss damit zu decken, noch die Füsse einer Bettstelle damit zu stützen, wol aber darf man über dasselbe ein Gefäss [illegible] damit es nicht zerbreche. — Hier handelt es [illegible] ebenfalls, wenn man den Ort nötig hat. — Komme und [illegible] Man darf am Sabbath Matten über Steine ausbreiten [illegible] Wenn die Steine [illegible] sind und sie für [illegible] Komme und [illegible] Man darf am Sabbath Matten über Backsteine [illegible] wenn sie von einem Bau zurückgeblieben sind und man sich darauf setzen kann. — Komme [illegible] Man darf am Sabbath eine Matte über einen Bienenschwarm ausbreiten, bei Sonnenschein wegen [illegible] und bei Regen wegen des Regens, jedoch darf man nicht beabsichtigen [die Bienen] einzufangen! — [illegible] R. Uqaba Mesanensis sprach zu R. Aši: Richtig ist dies bezüglich [illegible] Honig vorhanden ist, [illegible] ist dies bezüglich der Regenzeit zu erklären, wo kein [illegible] Honig vorhanden [illegible] zwei Honigscheiben? — Diese sind doch aber Abgesondert [illegible] Hat man sich aber nicht vorbehalten [illegible] verboten [illegible] vorbehalten hat [illegible] jedoch darf man nicht beabsichtigen [die Bienen] [illegible] Unterschied machen: Diese Worte [illegible] Falls selbst einen Unterschied machen [illegible] Folgendes lässt er uns [illegible] sich vorbehalten hat oder nicht, so ist es verboten! — [illegible] vorbehalten hat, darf man nicht beabsichtigen [die Bienen] einzufangen. [illegible] R. Simons, so hat er nach ihm das Gesetz vom Abgesonderten [illegible] R. Jehuda [illegible] was liegt es nun, dass man nicht beabsichtigt, dieser ist ja [illegible]

בלי תחת הנר לקבל ניצוצות אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש ובן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה דרפי ואי בעי שקיל ליה[9]. נותנין כלי תחת הדלף בשבת בדלף הראוי. כופין את הסל לפני האפרוחין שיעלו וירדו[10] קסבר מותר לטלטלו והתניא אסור לטלטלו בעודן עליו והתניא אף על פי שאין עודן עליו אסור אמר רבי אבהו בעודן עליו כל בין השמשות מיגו דאיתקצי לבין השמשות איתקצי[11] לכולי יומא: אמר רבי יצחק כשם שאין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה כך אין כופין עליה כלי[12] בשביל שלא תשבר קסבר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת[13] מיתיבי כל הני תיובתא ושני בצריך למקומו תא שמע אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין[14] לא לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה כלי בשביל שלא תשבר הכא נמי בצריך למקומו תא שמע פורסין מחצלות על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאישתיור מבנינא דחזיין למיזגא עלייהו תא שמע פורסין מחצלת על גבי[15] כוורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד הכא במאי עסקינן דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי תינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים[16] דליכא דבש מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות והא מוקצות נינהו דחשיב[17] עלייהו הא לא חשיב עלייהו מאי אסור אי הכי הא דתני ובלבד שלא יתכוין לצוד ליפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים כשחישב עליהן אבל לא חישב עליהן אסור הא קמשמע לן אף על פי שחישב[17] עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד מני אי רבי שמעון לית ליה מוקצה אי רבי יהודה כי לא[18] מכוין מאי הוי הא[19] דבר שאין מתכוין

9 M ושקיל 10 M במותר 11 M [נמי] כירא 12 M − בשביל 13 M איתיביה 14 M אותה רבי 15 B כוורת 16 M מי איכא דבש לאותן שתי 17 P עליה 18 B מתכוין 19 M + אמר.

[illegible]

אסור לעולם רבי יהודה[20] מאי ובלבד שלא יתכוין לצוד[21] שלא [22]יעשנו במצודה דלישבוק להו רווחא כי היכי דלא[23] ליתצדו ממילא רב אשי אמר מי קתני בימות החמה ובימות הגשמים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה[24] ואיכא צינה ואיכא גשמים ואיכא דבש אמר להו רב ששת פוקו ואמרו ליה לרבי יצחק כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל דאמר רב הונא עושין מחיצה למת בשביל חי ואין עושין מחיצה למת בשביל מת מאי היא דאמר רב שמואל בר יהודה וכן תנא שילא [25]מרי מת המוטל בחמה באים[26] שני בני אדם ויושבין בצדו חם להם מלמטה זה מביא מטה ויושב עליה וזה מביא מטה ויושב עליה חם להם מלמעלה מביאים מחצלת ופורסין עליהן זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו ונמצאת מחיצה עשויה מאליה: איתמר מת המוטל בחמה [27]רב יהודה אמר שמואל הופכו ממטה למטה רב [28]חיננא בר
(Sab.30b 142b) שלמיא משמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו היכא דאיכא ככר או תינוק כולי עלמא לא פליגי [29]דישרי
(ib. 123a 141a) כי פליגי [30]דלית ליה מר סבר טלטול מן הצד שמיה
(Jom 85a) טלטול ומר סבר לא שמיה טלטול לימא כתנאי אין מצילין את המת מפני הדליקה אמר רבי יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה היכי דמי אי דאיכא ככר או תינוק מאי טעמא דתנא קמא אי דליכא[31] מאי טעמא דרבי יהודה בן לקיש אלא לאו בטלטול מן הצד פליגי דמר סבר טלטול מן הצד שמיה טלטול ומר סבר לא שמיה טלטול [32]לא דכולי עלמא טלטול מן הצד שמיה[33] טלטול והיינו טעמא
(Jom 85a) (Fol. 44) דרבי יהודה בן לקיש דמתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבויי אמר רבי יהודה[34] בן שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה בן לקיש במת: אין
(Sab.46b Beç.30b) ניאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן: תנו רבנן מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר:

[vi.2] (Hol 14b) **מטלטלין נר חדש אבל לא ישן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת:**

M 20 + היא ו | M 21 + דקתני | B 22 יעשנה | P 23 ליתצדה | M 24 ואי׳ צינה | M 25 + בר | M 26 — שני | M 27 אר״ש | M 28 חנינא. V הנניא. | M 29 — דישרי | M 30 דליכא מר | M 31 + ככר או תינוק | M 32 — לא | M 33 + לא | M 34 בר שלמיה.

der Ansicht, dass auch die nicht beabsichtigte Thätigkeit verboten ist? — Thatsächlich die R. Jehudas, wie ist es aber zu verstehen: «man beabsichtige nicht [die Bienen] einzufangen»? — man verfahre nicht wie beim Einfangen: man lasse vielmehr leeren Raum, damit sie nicht eingefangen werden. R. Aši erklärte: Lehrt er denn etwa: im Sommer und in der Regenzeit? es heisst ja nur: bei Sonnenschein vor der Sonne und bei Regen vor dem Regen; dies kommt in den Tagen des Nisan und des Tišre vor, wo Sonne, Kälte und Regen da sind, und Honig vorhanden ist. R. Šešeth sprach zu ihnen: Gehet und saget R. Jiçhaq: R. Hona hat sich in Babylonien längst übereinstimmend mit deiner Lehre erklärt. R. Hona sagte nämlich: Man darf für den Toten eine Scheidewand im Interesse des Lebenden machen, nicht aber darf man für den Toten eine Scheidewand im Interesse des Toten machen. — Worauf bezieht sich dies? — R. Šemuël b. Jehuda sagte, ebenso lehrte Šila Mari: Wenn ein Leichnam vor der Sonne liegt, so kommen zwei Leute und setzen sich an beiden Seiten desselben: wird ihnen unten heiss, so hole sich der Eine ein Ruhebett und setze sich darauf, und der Andere thue dies ebenfalls; alsdann, wenn ihnen oben heiss wird, so holen sie eine Matte und breiten sie über sich aus, indem jeder das Ruhebett hinstellt[1], sodann können sie fortgehen; die Umzeltung ist also von sich entstanden.

Es wurde gelehrt: Wenn ein Leichnam vor der Sonne liegt, so hebe man ihn, wie R. Jehuda im Namen Šemuels sagt, von Bett zu Bett[2]; R. Henana b. Šalmja, im Namen Rabhs, sagt: man lege auf ihn einen Laib Brot oder ein Kind, so darf man ihn fortbewegen. Wo ein Laib Brot oder ein Kind vorhanden ist, streitet niemand, ob es erlaubt ist, der Streit besteht nur, wo ein solches nicht vorhanden ist: der Eine ist der Ansicht, das ungewöhnliche Fortbewegen heisse ein Fortbewegen, der Andere ist der Ansicht, das ungewöhnliche Fortbewegen heisse nicht Fortbewegen. Sie führen also den Streit folgender Tannaím: Man darf den Leichnam bei einer Feuersbrunst nicht retten; R. Jehuda b. Laqiš sagte: Ich hörte, dass man den Leichnam bei einer Feuersbrunst wol retten darf. In welchem Fall wollte man sagen, wo ein Laib Brot oder ein Kind vorhanden ist — was wäre dann der Grund des ersten Tanna? ist ein solches nicht vorhanden — was wäre nun der Grund des R. Jehuda b. Laqiš? wahrscheinlich streiten sie also bezüglich des ungewöhnlichen Fortbewegens: der Eine ist der Ansicht, das ungewöhnliche Fortbewegen heisse ein Fortbewegen, der Andere ist der Ansicht, das ungewöhnliche Fortbewegen heisse nicht ein Fortbewegen. — Nein, thatsächlich sind Alle der Ansicht, das ungewöhnliche Fortbewegen heisse ein Fortbewegen, der Grund des R. Jehuda b. Laqiš ist jedoch folgender: da der Mensch wegen seines Toten beunruhigt ist, so könnte er, falls man ihm [das Retten] nicht erlauben würde, [das Feuer] löschen. R. Jehuda b. Šila sagte im Namen R. Asis im Namen R. Johanans: Die Halakha bezüglich des Leichnams ist wie R. Jehuda b. Laqiš.

Jedoch darf man vom Oel nicht nutzniessen, weil es nicht Vorbereitetes ist. Die Rabbanan lehrten: Das in der Lampe oder im Teller zurückbleibende Oel ist verboten; R. Šimôn erlaubt es.

MAN darf eine neue Lampe fortbewegen, nicht aber eine gebrauchte; R. Šimôn sagt: jede Lampe darf man fortbewegen, ausser einer am Šabbath brennenden.

1. An welche die Matte befestigt wird. 2. Bis zu einem schattigen Ort.

GEMARA. [illegible] Rabbanan [illegible] Man darf eine [illegible] Lampe fortbewegen [illegible] eine gebrauchte [illegible] Worte R. Jehudas. R. M[illegible] sagt: man darf jede Lampe fortbewegen, [illegible] die am Sabbath gebrannt hat. R. Simon sagt: [illegible] einer Lampe, [illegible] noch am Sabbath [illegible] so darf man sie fortbewegen, aber ein Trinkgefäss, einen Teller [illegible] Glas darf man von ihrer Stelle nicht fortbewegen. R. Eleazar b. R. Simon sagt: Man darf [das Oel] einer [illegible] verlöschenden Lampe [illegible] das herabtriefende Oel [illegible] gar einer brennenden Lampe gebrauchen. Abaje sagte: R. Eleazar b. R. Simon ist in einem Fall der Ansicht seines Vaters, und in einem Fall streitet er gegen ihn [illegible] ist er der Ansicht seines Vaters: Das Gesetz vom Abgesonderten hat nach ihm nicht statt [illegible] streitet er gegen ihn: sein Vater ist der Ansicht, dass man sie, wenn sie erlischt, fortbewegen [illegible] selbst [illegible] aber ein Trinkgefäss, einen Teller oder ein Glas darf man von ihrer Stelle nicht fortbewegen. Womit sind diese anders? Ula erwiderte: Der Schlusssatz vertritt die Ansicht R. Jehudas. Mar Zutra wandte ein: Wieso heisst es demnach [illegible] erwiderte Mar Zutra: Wird hier thatsächlich die Ansicht R. Simons vertreten, denn was R. Simon erlaubt, bezieht sich nur auf eine kleine Lampe [illegible] bei diesen grossen [illegible] Es wird ja aber gelehrt [illegible] [Das Oel], das in einer Lampe oder in einem Teller zurückbleibt, ist verboten; R. Simon erlaubt es [illegible] Hier handelt es von einem Teller gleich einer Lampe [illegible] aber von einem Teller gleich einem Trinkgefäss. R. Zera sagte: Eine Kandelaberlampe, die man am Sabbath gebraucht hat, ist nach demjenigen, der das Fortbewegen [illegible] erlaubt, fortzubewegen verboten [illegible] demjenigen, der es sonst verbietet, fortzubewegen erlaubt. Hieraus zu entnehmen, dass nach R. Jehuda das Gesetz von der Absonderung des Ekels wegen statt hat, das Gesetz von der Absonderung des Verbotes wegen nicht statt hat [illegible] R. Jehuda sagt: Sämtliche Metallampen darf man fortbewegen, ausgenommen eine Lampe, [illegible] am Sabbath gebrannt hat. Ist dies gesagt worden, so wird es vielmehr folgendermassen lauten: R. Zera sagte: Eine Kandelaberlampe, [illegible] am Sabbath gebrannt hat, ist nach Aller Ansicht fortzubewegen verboten; hat man sie nicht gebrannt, so ist dies nach Aller Ansicht erlaubt.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Ein Ruhebett, das man zum Aufbewahren von Geld bestimmt hat, [illegible] nicht fortbewegen. R. Nahman b. Jiçhaq wandte ein: Man darf eine neue Lampe fortbewegen, nicht [illegible] Lampe, die ja dazu bestimmt ist, wenn sie nicht brennt fortbewegen [illegible] nicht dazu bestimmt ist[illegible] Ist dies gelehrt [illegible] R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Ein Ruhebett, das [illegible] bestimmt hat, [illegible] wenn man auf dasselbe Geld gelegt hat, nicht [illegible] hat man es nicht zum Aufbewahren [illegible] Geld gelegt, [illegible] darf man es fortbewegen, [illegible] auf demselben Geld befindet, nicht fortbewegen, wenn [illegible] dies aber nur, wenn es sich bei Dämmerung [illegible]

גמרא. תנו רבנן מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת רבי שמעון אומר [35]חוץ מן הנר [36]הדלוק בשבת כבתה מותר לטלטלה אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם [37]ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר מסתפק מן הנר הכבה ומן השמן המטפטף ואפילו [38]בשעה שהנר [39]דלוק אמר אביי רבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא סבר [40]לה כאבוה בחדא דלית ליה מוקצה ופליג עליה בחדא דאילו אבוה סבר כבה אין לא כבה לא ואיהו סבר אף על גב דלא כבה [41]אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם מאי שנא [42]הני אמר עולא סיפא אתאן לרבי יהודה מתקיף לה מר זוטרא אי הכי מאי אבל אלא אמר מר זוטרא לעולם רבי שמעון וכי קשרי רבי שמעון בנר זוטא דדעתיה עלויה אבל הני דנפישי לא [43]והתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר התם קערה דומיא דנר הכא קערה דומיא דכוס: אמר רבי זירא פמוט שהדליקו [44]בו בשבת לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר למימרא דרבי יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסור לית ליה Hol.12a והתניא רבי יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו [45]בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבי זירא פמוט שהדליקו עליו [55]בשבת דברי הכל אסור לא הדליקו עליו דברי הכל מותר: אמר רב יהודה אמר רב מטה שיחדה למעות אסור לטלטלה [46]מיתיבי רב נחמן בר יצחק מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ומה נר דלהכי עבידא כי לא הדליק בה שרי לטלטולה מטה דלאו להכי עבידא לא כל שכן אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב מטה שיחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלה לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה לא יחדה למעות יש עליה מעות אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא [47]היה לפניה [48]בין השמשות אמר עולא מתיב

35 M + כל הנרות מטלטלין 36 B הדולק 37 אראב"ש מסתפקין 38 P בשעת 39 B דולק 40 P ליה 41 M |+א מ] 42 P הכי 43 M + ולא 44 M עליו [באותה שבת] 45 M V באותה שבת 46 M מתיב 47 B היו עליה 48 + כי

Sab.40a Kel.xviii,2 רבי[49] אליעזר מובני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה ואין מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא אף על גב דהוו עליה[48] בין השמשות[50] ההיא רבי שמעון היא דלית

Fol.45 ליה מוקצה ורב כרבי יהודה סבירא ליה הכי נמי מסתברא דרב כרבי יהודה סבירא ליה דאמר רב מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב אי אמרת בשלמא דרב כרבי יהודה סבירא ליה היינו דשני בין שבת ליום טוב אלא אי אמרת[51] כרבי שמעון סבירא ליה מה לי שבת ומה לי יום טוב[52] ורב כרבי יהודה סבירא ליה והא בעו מיניה דרב מהו לטלטולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא ואמר להו שפיר דמי[53] שעת הדחק שאני דהא אמרי ליה רב כהנא ורב

Ber.9a Er.46a Git.19a Nid.6a 9b אשי[54] לרב הכי הלכתא אמר להו כדי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק: בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן חטים שזרען בקרקע וביצים שתחת תרנגולת מהו כי לית ליה לרבי שמעון מוקצה היכא דלא דחייה בידים[55] היכא דדחייה בידים אית ליה מוקצה או דילמא לא שנא אמר ליה אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולית ליה הוקצה למצותו

Sab.22a Bez.30b Suk.10a Suk.1 והתניא סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונין[56] ואפרכלי של ענבים ועטרות של שבולין יינות שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו

Bez.30b וממאי[57] דרבי שמעון היא דתני רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה ביום טוב אלא מן הסמוך לה ורבי שמעון מתיר ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו בעין שמן שבנר[58] קאמרינן הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו איתמר נמי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין מוקצה לרבי שמעון אלא בעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה

49 V M אליעזר || 50 M ההוא כר״ש [דדל״מ] || 51 M + רב || 52 M על כרחך רב || 53 M — שעת...דהא || 54 P אסי || 55 M אבל דחייה || 56 M ואפ׳ של ענ׳ || 57 M והאי ממאי || 58 M קאמינא.

nicht darauf befunden hat[1]. Ula sagte: R. Eliezer wandte ein: Das Räderwerk, das man abnehmen kann, wird nicht als mit diesem[2] vereinigt betrachtet, auch wird es nicht mitgemessen, auch ist es als Bezeltung nicht vor Unreinheit durch einen Leichnam [schützend]; ferner darf man es, wenn sich darauf Geld befindet, am Sabbath nicht rücken; wenn sich aber darauf kein Geld befindet, so ist dies erlaubt, auch wenn es sich bei Dämmerung darauf befunden hat. — Hier wird R. Šimón vertreten, nach dem das Gesetz vom Abgesonderten nicht statt hat, während Rabh der Ansicht R. Jehudas ist. — Es leuchtet auch ein, dass Rabh der Ansicht R. Jehudas ist, denn Rabh sagte: Man darf eine Lampe auf eine Dattelpalme am Sabbath[3] setzen, nicht aber darf man eine Lampe auf eine Dattelpalme am Festtag[3] setzen. Richtig ist es nun, wenn du sagst, Rabh ist der Ansicht R. Jehudas, dass er zwischen Sabbath und Festtag unterscheidet, wenn du aber sagst, er sei der Ansicht R. Šimóns, — welchen Unterschied giebt es nun zwischen Sabbath und Festtag?

Aber ist denn Rabh der Ansicht R. Jehudas? man fragte ihn ja, ob man [am Sabbath] wegen der Geber[4] eine Ḥanukalampe fortnehmen darf, und er erlaubte dies! — Anders ist es in einem Notfall. sprachen ja auch R. Kahana und R. Aši zu Rabh: Ist denn so die Halakha? worauf er erwiderte: R. Šimón verdient es, dass man sich im Notfall auf ihn verlasse.

Reš Laqiš fragte R. Joḥanan: Wie ist es bezüglich Weizens, den man (in die Erde) gesät, und Eier, die man der Henne [zum Brüten] untergelegt hat[5]? hat nach R. Šimón das Gesetz vom Abgesonderten nur dann nicht statt, wenn man den Gegenstand nicht direct mit Händen abgesondert hat, wenn man ihn aber direct mit Händen abgesondert hat, hat auch nach ihm das Gesetz vom Abgesonderten statt, oder giebt es hierin keinen Unterschied? Dieser erwiderte: Nach R. Šimón giebt es kein Abgesondertes, als das Oel in der Lampe während des Brennens, denn da [das Oel] für das Gebot abgesondert wurde, so ist es auch bezüglich des Verbots abgesondert. — Aber hat nach ihm das Gebot vom Abgesonderten nicht statt, wo der Gegenstand nur für das Gebot abgesondert wurde? es wird ja gelehrt: Hat man sie[6] vorschriftsmässig überdacht, mit Tapeten und gewirkten Teppichen verziert und darin Nüsse, Pfirsiche, Mandeln, Granatäpfel, Weinreben, Aehrenkränze, Weine, Oele und Mehl ausgehängt, so ist es verboten, bis zum Ablauf des letzten Festtags davon zu geniessen; hat er es sich aber von vornherein vorbehalten, so hängt Alles von seinem Vorbehalt ab; und woher, dass hier die Ansicht R. Šimóns vertreten ist? — denn R. Ḥija b. Joseph lehrte vor R. Joḥanan: Man darf am Festtag kein Holz von einer Laubhütte nehmen, sondern nur vom daneben liegenden. R. Šimón erlaubt dies; darin stimmen sie überein, dass das Holz der Festhütte am Festtag verboten ist. hat er es sich von vornherein vorbehalten, so hängt Alles von seinem Vorbehalt ab. — Nur bezüglich desjenigen, was dem Oel einer Lampe gleicht, sagen wir, da es für das Gebot abgesondert wurde, so ist es auch bezüglich des Verbots abgesondert[7]. Ebenso wird auch gelehrt: R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Nach R. Šimón hat das Gesetz vom Abgesonderten nur bei einem Gegenstand statt, der dem Oel einer brennenden Lampe gleicht, denn, da er für das Gebot abgesondert wurde, so ist er auch bezüglich des Verbots abgesondert.

1. Vgl. oben S. 417 Z. 7. 2. Einen Kastenwagen. — bezüglich der Verunreinigungsfähigkeit, vgl. hierüber Kel. xviii, 2. 3. Db. am Vorabend, damit sie am S[abbath] zu[m] L[icht] brenne. 4. An den pers. Feiertagen, an denen das Privatfeuer verboten war. 5. [ob] dieser Weizen, bevor er keimt, als Abgesondertes verboten ist. 6. Die Festhütte. 7. Sobald die Lampe erlischt, ist das Gebot [zu Ende] und das Gesetz vom Abges. hat hierbei nicht statt, während bei der Festhütte das Gebot den ganzen 8 Tage statt hat.

R. Jehuda sagte im Namen [illegible] Nach R. Simon [illegible]

[illegible]

R. [illegible] Rabbi fragte Rabbi: Wie ist es nach R. [illegible] Feigen? Dieser erwiderte: Nach R. Simon hat das Gesetz vom Abgesonderten nur bei [illegible] und Rosinen statt. — Hat denn aber nach Rabbi das Gesetz vom Abgesonderten nicht statt? es wird ja gelehrt: Man darf nicht die wilden Tiere [illegible] und schlachten, wol aber darf man Haustiere [illegible] und schlachten. Hierbei wird gelehrt: Wilde Tiere heissen diejenigen, die zur Zeit des Pesahfestes [auf den Anger] ausgetrieben und zur Zeit des [ersten] Regenfalls eingetrieben werden. Haustiere heissen diejenigen, die zur Weide ausserhalb der Stadtgrenze ausgetrieben werden und zum Uebernachten innerhalb der Stadtgrenze zurückkommen. Rabbi sagt: diese auch [illegible] heissen Haustiere, wilde heissen diejenigen, die immer auf der Wiese weiden, und weder im Sommer noch in der Regenzeit nach einer bewohnten Gegend [illegible]. — Wenn du willst, sage ich: diese gleichen [illegible] ebenfalls getrockneten Feigen und Rosinen[4]; wenn du willst, sage ich: er sagte dies nach der Ansicht R. Simons, er selbst ist nicht dieser Ansicht; wenn du aber willst, sage ich: er sagte dies nach der Ansicht der Rabbanan: [illegible] hat das Gesetz vom Abgesonderten überhaupt nicht statt, aber auch ihr [illegible] zugeben, dass solche, die zur Zeit des Pesahfestes [auf den Anger] ausgetrieben und zur Zeit des [ersten] Regenfalls eingetrieben werden, Haustiere sind, worauf sie erwiderten: Nein, solche sind wilde Tiere. Rabba b. Bar Hana sagte im Namen R. Johanans: Man sagte, dass die Halakha wie R. Simon ist. — Aber [illegible] R. Johanan dies denn gesagt? [illegible] ein Greis aus Qarva, nach Anderen aus Sarva, fragte ja R. [illegible] Dasselbe ist ja nur [illegible] am Sabbath das Hühnernest fortzubewegen, darf [illegible] und dieser erwiderte [illegible]. — Richtig ist dies nun [illegible] Hier handelt es, wo sich ein totes Küchlein darin befindet. [illegible] Hier handelt es [illegible] dass [das Fortbewegen] toter Tiere [illegible] im Namen Rabas sagte: R. Simon gebe zu, dass [das Fortbewegen] toter Tiere [illegible] R. Joseph erklären, der im Namen Rabas sagte: R. Simon [illegible] erlaubt ist [illegible]. — Hier handelt [illegible] [das Fortbewegen] derselben erlaubt ist [illegible] Gesetz vom Abgesonderten [illegible]

[illegible]

לאיסורו: אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד ומידי אחרינא לא והתניא היה אוכל בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות בענבים והותיר והעלן לגג[59] לעשות מהן צימוקין לא יאכל עד שיזמין וכן אתה אומר באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות מני אילימא רבי יהודה ומה היכא דלא דחייה בידים אית ליה מוקצה היכא דדחייה בידים לא כל שכן אלא לאו רבי שמעון היא[60] לעולם רבי יהודה ואוכל איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא כיון דקאכיל ואזיל לא ליבעי הזמנה קמשמע לן כיון דהעלן לגג אסוחי[61] אסחי לדעתיה מינייהו: בעא מיניה רבי שמעון בר רבי מרבי פצעילי תמרה לרבי שמעון מהו אמר ליה אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקין בלבד ורבי לית ליה מוקצה והתנן אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות ותניא אלו הן מדבריות[62] כל שיוצאות בפסח ונכנסות[63] ברביעה בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן ואלו הן מדבריות כל[64] שיוצאות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצימוקין דמיין ואי בעית אימא לדבריו דרבי שמעון קאמר ליה וליה לא סבירא ליה ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לית לי מוקצה כלל לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דיוצאות בפסח ונכנסות ברביעה דבייתות נינהו ורבנן אמרו ליה לא מדבריות נינהו אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אמרו הלכה כרבי שמעון מי אמר רבי יוחנן הכי והא בעא מיניה ההיא סבא[65] קרויא[66] ואמרי לה סרויא מרבי יוחנן קינה של[67] תרנגולת מהו לטלטולי בשבת אמר ליה כלום עשוי אלא לתרנגולין הכא במאי עסקינן דאית ביה אפרוח מת דניחא למר בר אמימר משמיה[68] דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין[69] אלא למר בריה[70] דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון[71] בבעלי חיים שמתו שהן מותרין מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן[72] בדאית ביה ביצה

Be. 29b; Be. 40a; Col. b; Be. 40a; Sab. 157a; Bes 40a

M 59 לעשותן צימ׳ || 60 M + לא || 61 P אסחה || 62 M — וא ה בייתת מדבריות || 63 P ברביעית || 64 B שרועות. M שיוצאות ורו || 65 M קרויה || 66 M — וא״ל כרויא || 67 M תרנגולין || 68 B דרב || 69 M + שפיר || 70 M דרבא || 71 B + אפילו || 72 M בדאיכא ביצה

Rec.2a והאמר רב נחמן מאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד[73] דלית ליה מוקצה לית ליה נולד[74] דאית ביה ביצת אפרוח כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה ורבי יהושע בן לוי אמר הלכה כרבי שמעון אמר רב יוסף היינו דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אמרו הלכה כרבי שמעון[75] אמרו וליה לא סבירא ליה אמר ליה אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דרבי יוחנן כרבי יהודה הא רבי אבא ורבי אסי איקלעו לבי רבי אבא דמן[76] חיפא ונפל מנרתא על גלימיה דרבי אסי ולא טילטלה מאי טעמא לאו משום[77] דרבי אסי תלמידיה דרבי יוחנן הוה ורבי יוחנן כרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה אמר ליה מנרתא קאמרת מנרתא שאני דאמר רבי[78] אחא בר חנינא[79] אמר רב אסי הורה ריש לקיש בצידן מנורה הניטלת בידו אחת מותר[80] לטלטלה בשתי ידיו אסור לטלטלה ורבי יוחנן אמר אנו אין לנו אלא כנר כרבי שמעון אבל מנורה בין[81] ניטלה בידו אחת בין[82] ניטלה בשתי ידיו אסור לטלטלה וטעמא מאי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הואיל ואדם קובע לה מקום אמר ליה אביי לרב יוסף והרי כילת חתנים דאדם קובע לו מקום ואמר שמואל[83] משום רבי
Sab.138b Er 102a חייא כילת חתנים[84] מותר לנטותה ומותר לפרקה בשבת אלא
Fol.46 אמר[85] רבי אבא בשל חוליות אי הכי מאי טעמא דרבי שמעון בן לקיש דשרי מאי חוליות בעין חוליות דאית בה חידקי הלכך[86] חוליות בין גדולה בין קטנה אסורה[87] לטלטלה גדולה נמי דאית[88] בה חידקי[89] גזירה אטו גדולה דחוליות כי פליגי בקטנה דאית[88] בה חידקי מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן
vgl. Sab.147b ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה
ib.44b Kel xviii.2 ותנן מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה ואין מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות[90] שריא ואף על גב דהוו עליה בין השמשות אמר רבי זירא תהא משנתינו [91] שלא היו עליה מעות כל בין השמשות שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן: אמר רבי[92] יהושע בן לוי פעם אחת הלך רבי

73 M + ומאן | 74 M [+ הב״ע] | 75 M — אמרו | 76 P חיפה | 77 M דתלמידיה | 78 M חייא | 79 M + אמר אביי | 80 P לטלטל | 81 M שניטלת | 82 M שניטלת. P ניטלת | 83 M — משום ר״ח | 84 M מותרת, ומותרת | 85 M ר׳ חייא. B אביי | 86 M דח׳ | 87 M לטל׳ | 88 P ביה | 89 M + אסורה | 90 M גוררין | 91 M בשלא | 92 M אושעיא פעם.

statt hat, hat auch das Gesetz vom Neugeborenen statt, und nach wem das Gesetz vom Abgesonderten nicht statt hat, hat auch das Gesetz vom Neugeborenen nicht statt? — Wenn sich ein Brutei darin befindet. — Als R. Jiçḥaq b. Joseph kam, sagte er im Namen R. Joḥanans: Die Halakha ist wie R. Jehuda, R. Jehošuá b. Levi sagt: Die Halakha ist wie R. Šimón. R. Joseph sagte: Das ist es eben, was Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans gesagt hat: Man sagte, dass die Halakha wie R. Šimón ist, man sagte, er selbst ist aber nicht dieser Ansicht. Abajje sprach zu R. Joseph: Und selbst hast du das nicht gewusst, dass nämlich R. Joḥanan der Ansicht R. Jehudas ist? R. Abba und R. Asi waren [illegible] bei R. Abba aus Ḥajfa anwesend, wo eine Lampe auf das Gewand R. Asis fiel, und er nahm sie nicht fort; aus welchem Grund? — wahrscheinlich, weil R. Asi ein Schüler R. Joḥanans ist, und R. Joḥanan wieder der Ansicht R. Jehudas ist, nach dem das Gesetz vom Abgesonderten statt hat. — Dieser erwiderte: Von einer Lampe wendest du ein? anders verhält es sich bei einer Lampe, denn R. Aḥa b. Ḥanina erzählte im Namen R. Asis, dass Reš Laqiš in Çajdan gelehrt hat: eine Lampe, die man mit einer Hand tragen kann, darf man fortbewegen, die man mit beiden Händen tragen muss, darf man nicht fortbewegen. R. Joḥanan aber sagt: Wir vertreten nur bezüglich einer Lampe die Ansicht R. Šimóns, eine Fusslampe aber darf man, gleichviel ob man sie mit einer Hand oder mit beiden Händen trägt, nicht fortbewegen. — Aus welchem Grund? — Rabba und R. Joseph erklärten beide: weil man für diese einen Platz reservieren muss. Abajje sprach zu R. Joseph: Der Baldachin des Brautpaars ist ja ein Gegenstand, für den man einen Platz reserviert, dennoch sagte Semuël im Namen R. Ḥijas, dass man den Baldachin des Brautpaars am Šabbath ausspannen und auseinandernehmen darf!? — Vielmehr, sagte R. Abba, hier handelt es bei einer aus Gliedern zusammengesetzten Lampe[1]. — Wenn dem so ist, aus welchem Grund erlaubt es R. Šimón b. Laqiš? — Unter Gliedern sind nur Verzierungen, die wie Glieder aussehen, zu verstehen. Folglich darf man [eine Fusslampe], die aus einzelnen Gliedern zusammengesetzt ist, ob gross oder klein, nicht fortbewegen, eine grosse, die Verzierungen hat, ebenfalls nicht, mit Rücksicht auf eine grosse, die wirklich aus Gliedern zusammengesetzt ist; ihr Streit besteht also nur bezüglich einer kleinen, die Verzierungen hat: der Eine ist der Ansicht, man ordne bei dieser ein Verbot an, der Andere ist der Ansicht, man ordne bei dieser kein Verbot an. — Kann denn aber R. Joḥanan dies gesagt haben? er sagte ja, dass die Halakha wie die geschlossene[2] Mišnah ist, und eine solche lehrt ja: Das Räderwerk, das man abnehmen kann, wird nicht als mit diesem vereinigt betrachtet, auch wird es nicht mitgemessen, auch ist es als Bezeltung nicht vor Unreinheit durch einen Leichnam mitbeschützend; ferner darf man es, wenn sich darauf Geld befindet, am Šabbath nicht rücken: — wenn sich aber darauf kein Geld befindet, so ist dies erlaubt, auch wenn es sich bei Dämmerung darauf befunden hat! R. Zera erwiderte: Um nicht den Worten R. Joḥanans zu widersprechen, wird unsere Mišnah zu erklären sein: wo darauf während der ganzen Dämmerung kein Geld vorhanden war[3].

1. Viell. fällt sie auseinander, u. man könnte sie am S. zusammenstellen. [illegible] S. 91 N. [illegible] darauf Geld befindet, bezieht sich auf die Dämmerzeit, bei Beginn des S.

לדייספרא יהיה במנורה כרבי שמעון בנר איבעיא להו הוה במנורה[93] כרבי שמעון[94] בנר להיתרא אי דילמא הוה במנורה לאיסורא וברבי שמעון בנר להיתרא תיקו: רבי מלכיא איקלע לבי רבי שמלאי וטילטל שרגא ואיקפד רבי שמלאי: רבי יוסי גלילאה איקלע לאתריה דרבי יוסי ברבי חנינא טילטל שרגא ואיקפד רבי יוסי ברבי חנינא רבי אבהו כי איקלע *Jab 14a* לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא כי איקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל שרגא מה נפשך אי כרבי יהודה סבירא ליה ליעבד כרבי יהודה אי כרבי שמעון סבירא ליה ליעבד כרבי שמעון לעולם כרבי שמעון סבירא ליה ומשום כבודו דרבי יוחנן הוא דלא הוה עביד: אמר רב יהודה שרגא דמשחא שרי לטלטולה דנפטא אסיר לטלטולה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו דנפטא נמי שרי לטלטולה דהואיל וחזי לכסות ביה מנא: רב אויא איקלע לבי רבא הוה מאיסן[99] בי כרעיה בטינא[1] אתיב אפוריא קמיה דרבא איקפד רבא בעא לצעוריה אמר ליה מאי טעמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שרגא דנפטא[2] נמי שרי לטלטולה אמר ליה הואיל וחזיא לכסויי בה מנא אלא מעתה כל צרורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזיא לכסויי[4] ביה מנא [5]אמר ליה הא איכא תורת כלי עליה הני ליכא תורת כלי [6]עליהן מי לא תניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלים בחצר *Col.1b Mq 12* ואמר עולא מה טעם הואיל [7]ואיכא תורת כלי עליה הכא נמי הואיל ואיכא תורת כלי עליה אמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא דלא כסיפיה [9]רבא לרב אויא [10]הדר אמר ליה אביי [11]לרבה תניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר *Sab.44 Bez.* אלמא לרבי שמעון לית ליה מוקצה ורמינהי רבי שמעון אומר *Bez. 26* כל שאין מומו ניכר מערב יום טוב אין זה מן המוכן דבי השתא[12] התם אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו [13]הכא אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום מימר אמר מי יימר דנפיל ביה מומא ואם תמצי לומר דנפיל ביה מימא מי יימר דנפיל ביה מום קבוע ואם תמצי לומר דנפיל ביה מום קבוע מי יימר דמזדקק ליה חכם מתיב רמי בר חמא מפירין נדרים בשבת *Sab. Ned*

M 93 + להיתרא | M 94 בנר ה | P 95 מלכי | M 96 – ב ר | M 97 – הוה | M 98 דהואיל. מנא | M 99 כר טינא | B 1 אתיבי | M 2 – נמי | P 3 ליה | B 4 בהו | M 5 א | B 6 הדא | P 7 עליה ואיכ׳ | M 8 הא נמי איכא ת״כ עליהם | M 9 רבא | M 10 אמר | M 11 לרבא | M 12 הכא | 13 התם מי אמרינן אדם

… Das Oel wenn es in einer Lampe oder … hervor, dass nach R … der Fehler[4] nicht … Ist es denn gleich … einen Fehler be- … wenn du schon annimmst dass … sein wird, und wenn du schon … ein Sachverständiger … Sabbaths Gelübden auf- … vorher wissen, dass ihr … Erstgeborener, das in eine Grube

[11]לצורך השבת[.] ואמאי לימא מי יימר דמיזדקק לה בעל התם כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת תא שמע נשאלין לנדרים של צורך השבת בשבת[.] ואמאי [16]לימא מי יימר דמזדקק ליה חכם התם אי לא [17]מיזדקק ליה חכם סגיא [18]ליה בשלשה הדיוטות הכא מי יימר דמזדקק ליה חכם רמי ליה אביי לרב יוסף מי אמר רבי שמעון כבתה מותר [19]לטלטלה כבתה אין לא כבתה לא מאי טעמא דילמא בהדי דנקיט לה כבתה הא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר דתניא רבי שמעון אומר גורר אדם כסא מטה וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מיכוין גזר רבי שמעון מדרבנן כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דרבנן כי לא מיכוין שרי רבי שמעון לכתחילה מתיב רבא °מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דכי מיכוין איסורא דאורייתא[20]איכא כי לא מיכוין שרי רבי שמעון לכתחילה אלא אמר רבא °הנח לנר שמן ופתילה הואיל [21]דנעשה בסיס לדבר האסור[22]: אמר רבי זירא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [23]אמר רבי חנינא אמר רבי [24]רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה אמר ליה רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והתנן °נוטל אדם [25]בנו והאבן בידו [26]או כלכלה והאבן בתוכה ואמר[27]רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן[28]בכלכלה מלאה פירות עסקינן טעמא דאית בה פירי הא לית בה פירי לא אישתומם כשעה חדא[29]ואמר הכא נמי דאית בה קרטין אמר אביי קרטין בי רבי מי חשיבי וכי תימא חזו לעניים[30]והתנן[31]° בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים אבל דעניים לעשירים לא אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של ריעי אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא גרף של ריעי מאיס[32]והאי לא מאיס ועוד גרף של ריעי מיגלי והאי מיכסי אלא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה °מטלטלינן כנונא אגב[33]קיטמא ואף על גב דאיכא עליה שברי [34]כלי עצים מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה

B 14 + ונשארין לנדרים שהן M 15 השתא נמי לימא M 16 לימא P 17 מיזקק M 18 —ליה P 19 לטלטל M 20 הוא וכי M 21 ונעשו M 22 + כי׳ דאסא יוחנן ורבי חנינא M 23 —אר׳ ח M 24 מרינוס M 25 + את M 26 —או M 27 ר׳ אבא בר חנינא M 28 + הכא M 29 אמר ליה B 30 והתניא M 31 = ב״ע לע׳ P 32 והא M 33 קטמיה B 34 = כלי.

[illegible] Mann [illegible] sein [illegible] H[illegible] R. P[inḥ]as im Namen Rabas [illegible] R. [Pinḥas] sagte nämlich im Namen Rabas: Jede Gelobende [illegible] im Sinn ihres Manns. — Komm und [höre]: Man darf am Sabbath im Interesse des Sabbaths [die] Auflösung von Gelübden nachsuchen[1]. [Weshalb denn], man [könnte] ja sagen: wer wusste es vorher, ob sich ihm ein Gelehrter treffen wird? — Hier können es auch [drei] Laien machen, wenn sich ihm kein Gelehrter trifft, dort aber weiss man nicht, ob sich ihm ein Sachverständiger treffen wird. Abajje fragte R. Joseph: Kann denn R. Šimòn gesagt haben, dass man sie, wo sie erlischt, fortbewegen darf, also nur, wenn sie erlischt, nicht aber, wenn sie nicht erlischt, und zwar, weil sie während er sie hält, erlöschen kann. [W]ir wissen ja von R. Šimòn, dass er der Ansicht ist, die unbeabsichtigte That sei erlaubt! denn es wird gelehrt: R. Šimòn sagt: man darf ein Bett, einen Stuhl oder eine Bank rücken, nur darf man absichtlich keine Schrammen machen. — In einem Fall, wo die That mit Absicht ein biblisches Verbot sein würde, ordnete R. Šimòn, wenn ohne Absicht, ein rabbanitisches Verbot an, in einem Fall aber, wo die That bei Absicht ein rabbanitisches Verbot sein würde, erlaubt R. Šimòn, wenn ohne Absicht, von vornherein. Raba wandte ein: Kleiderhändler dürfen [Mischgewebe] wie gewöhnlich verkaufen, sie dürfen aber nicht beabsichtigen, [sich] bei Sonnenschein gegen die Sonne oder im Regen gegen den Regen [zu schützen]; die Strengfrommen aber pflegen es rückwärts auf einem Stab zu tragen. Hier ist ja das Tragen mit Absicht ein biblisches Verbot, dennoch erlaubt R. Šimòn, wenn ohne Absicht von vornherein! — Vielmehr, sagte Raba, lasse Lampe, Oel und Docht, diese sind ja ein Untersatz für einen verbotenen Gegenstand[2].

R. Zera sagte im Namen R. Asis im Namen R. Johanans im Namen R. Ḥaninas im Namen R. Romanus: Mir erlaubte Rabbi, eine Räucherpfanne samt der Asche fortzubewegen. Da sprach R. Zera zu R. Asi: Kann R. Johanan dies gesagt haben? es wird ja gelehrt: Man darf sein Kind tragen, während es einen Stein in der Hand hält, einen Korb, in dem sich ein Stein befindet, und hierüber sagte Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Johanans: Hier handelt es, wo der Korb voll Früchte ist, also nur, wenn er mit Früchten gefüllt ist, nicht aber, wenn keine Früchte darin sind. — Eine Weile war er bestürzt, dann erwiderte er: Hier handelt es ebenfalls, wo [in der Räucherpfanne] Weihrauchstückchen zurückgeblieben sind. Abajje wandte ein: Hatten denn die Weihrauchstückchen im Haus Rabbis einen Wert? wolltest du aber einwenden, sie hätten einen Wert für die Armen, so wird ja gelehrt: Kleidungstücke der Armen werden nur für die Armen als Kleider[3] betrachtet, Kleidungstücke der Reichen werden auch für die Reichen als Kleider betrachtet; die der Armen werden also für die Reichen nicht als solche betrachtet?! Vielmehr, sagte Abajje, dies ist mit einem Steckbecken zu vergleichen[4]. Raba sprach: Dagegen giebt es zwei Einwendungen: erstens ist ein Steckbecken ekelhaft, während diese nicht ekelhaft ist, zweitens ist das Steckbecken offen, während diese zugedeckt ist. Vielmehr, sagte Raba, als wir bei R. Naḥman waren, pflegten wir die Kohlenpfanne, der Asche wegen, fortzubewegen, obgleich in derselben Holzstücke vorhanden waren. Man wandte ein: Hierin stimmen sie überein, dass man [eine Lampe] nicht fortbewegen darf, wenn sich

1. Bei einem Gelehrten. 2. Die Flamme. 3. Hinsichtlich der Unreinheit. 4. Das man am Sabbath tragen darf.

[illegible]

שאסור לטלטל אמר אביי בגלילא שנו: לוי בר שמואל אשכחינהו[35] לרבי אבא ולרב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא [36] דבי רב הונא אמר להו מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת אמרו ליה שפיר דמי אתא לקמיה דרב יהודה אמר [37] הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת מיתיבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה [38] סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור רבי סימאי אומר קרן עגולה חייב קרן פשוטה פטור אינהו דאמור כי האי תנא דתניא מלבנות המטה [39] וכרעית המטה ולווחים של סקיבס לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור ולא יתקע ואם תקע חייב חטאת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר בי רב חמא הות מטה [40] גללניתא הוה מהדרי לה ביומא טבא אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרבנן מיהא איכא אמר ליה אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי דאמר אם היה רפוי מותר:

MAN darf unter die Lampe ein Gefass zum Auffangen der Funken setzen, jedoch darf man darin kein Wasser thun, weil man auslöscht.

[vi 3] וְנותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה:

GEMARA. [illegible] Funken sind nicht von Bedeutung [illegible] Jedoch darf man darin kein Wasser thun, weil man dadurch auslöscht. Eine abgeschlossene Mišnah[5] [illegible] verboten [illegible] wolltest [illegible] Man darf am Sabbath [illegible] am Vorabend des Sabbaths, jedoch [illegible] am Sabbath selbst, weil [illegible] Rabbanan vertreten ist, denn hier ist es anders, weil man das Auslöschen direkt verursacht.

גמרא. והא קמבטל כלי מהיכנו אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: לימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור ותסברא אימור דאמר רבי יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכי תימא הכא נמי בשבת והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בערב שבת ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה[41] מערב שבת ואין צריך לומר בשבת אלא אמר רב אשי אפילו תימא רבנן שאני הכא מפני שמקרב את כיבויו:

M 35 לרבינא || M 36 דרב יהודה || M 37 + ליה || M 38 של סייארין || M 39 וכרעי המ׳ ולזובחין של סקבין || V 40 גיליתא. M גלילתא דהוה || M 41 בער.

[illegible] auseinanderzunehmendes Bett. [illegible] Vgl. oben [illegible] (מטה של גלית) [illegible] גיריתא [illegible]

VIERTER ABSCHNITT.

WORIN darf man [Speisen] warmstellen, und worin nicht? — Man darf weder in Trestern, noch in Düngern, noch in Salz, noch in Kalk, noch in Sand, ob feucht oder trocken, noch in Stroh, noch in Traubenschalen, noch in Charpie, noch in Gras, wenn es feucht ist, wol aber wenn es trocken ist.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Wurde dies bezüglich Oliventrestern gelehrt, in Sesamtrestern ist es aber erlaubt, oder wurde dies bezüglich Sesamtrestern gelehrt, und um so eher ist es in Oliventrestern verboten? Komme und höre. R. Zera sagte im Namen von jemandem aus der Schule R. Jannajs: Einen Korb, in dem man [Speisen] warmgestellt hat, darf man auf Oliventrestern nicht stellen; schliesse hieraus, dass dies bezüglich der Oliventrestern gelehrt wurde. — Thatsächlich — kann ich einwenden — ist das Warmstellen auch in Sesamtrestern verboten, Hitze jedoch verbreiten nur Oliventrestern. Sesamtrestern verbreiten keine Hitze.

Rabba und R. Zera waren beim Exiloberhaupt anwesend, und sahen einen Diener einen Krug auf die Oeffnung eines Kessels hinstellen, da schrie ihn Rabba an. Darauf sprach R. Zera: Womit ist dies anders, als [das Aufstellen] eines Kessels auf einen Kessel[1]? Dieser erwiderte: Da erhält er nur die [Wärme], während er sie hier direkt erzeugt. Später sah er ihn ein Kopftuch über die Oeffnung einer Kufe ausbreiten und ein Schöpfgefäss darüber legen: da schrie ihn Raba an. Darauf sprach R. Zera zu ihm: Warum? Dieser erwiderte: Jetzt siehst du es. Und er sah, wie jener es ausdrückte. Da sprach er: Womit ist dies anders, als ein altes Kleidungsstück[2]? Dieser erwiderte: Da kommt es ihm darauf nicht an, hier aber wol.

Noch in Stroh. R. Ada b. Matna fragte Abajje: Darf man Charpie, darin man [Speisen] warmgestellt hat, am Sabbath fortbewegen? Dieser erwiderte: Wird jemand denn einen Haufen Charpie freigeben, aus Mangel an einem Haufen Stroh?! — Folgendes ist also eine Stütze für ihn: Man darf in Wollflocken, in Wollfliedern, in Purpurwollstreifen oder in Charpie warmstellen, man darf sie aber nicht fortbewegen. — Wenn nur dies, so ist es keine Stütze, er meint es folgendermassen: wenn man darin nicht warmgestellt hat, so darf man sie nicht fortbewegen. — Wozu braucht er dies demnach zu lehren? — Man könnte glauben, man kann sich ja daran anlehnen, [illegible] darum lässt er uns hören.

R. Ḥisda erlaubte am Sabbath die Polsterfüllung in das Polster wieder zu stopfen. R. Ḥanan b. Ḥisda richtete gegen R. Ḥisda den Einwand: Man darf die Halsöffnung[3] am Sabbath aufnesteln, nicht aber direkt öffnen, ferner darf man am Festtag nicht die Polsterfüllung in ein Polster oder in ein Kissen thun [illegible]

במה טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחין בין יבשין ולא בתבן ולא בזגין ולא במוכין ולא בעשבין בזמן שהן לחין אבל טומנין בהן כשהן יבשין:

גמרא. איבעיא להו גפת של זיתים תנן אבל דשומשמין שפיר דמי או דילמא דשומשמין תנן וכל שכן דזיתים תא שמע דאמר רבי זירא משום חד דבי רבי ינאי קופה שטמן בה אסור להניחה על [1]גפת של זיתים שמע מינה של זיתים תנן לעולם אימא לך לענין דטמנה דשומשמין נמי אסור
לענין אסוקי הבלא דזיתים מסקי הבלא דשומשמין לא מסקי Fol.48
הבלא: [2]רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא חזייה לההוא [3]עבדא [4]דאנח כוזא דמיא אפומא דקומקומא נזהיה [5]רבה אמר ליה רבי זירא מאי שנא ממיחם על גבי מיחם אמר ליה התם אוקומי קא מוקים הכא אולודי קא מוליד הדר חזייה דפריס [6]סודרא [7]אפומא דחביתא ואנח נטלא עילויה נזהיה [2]רבה אמר ליה רבי זירא [8]אמאי אמר ליה השתא חזית לסוף חזייה [9]דקא מעצר ליה אמר ליה מאי שנא מפורקסא [10]אמר ליה דהתם לא קפיד עילויה הכא קפיד עילויה: ולא בתבן: בעא מיניה רב [11]אדא בר מתנה מאביי מוכין שטמן בהן מהו לטלטלן בשבת אמר ליה וכי מפני שאין לו קופה של תבן עומד ומפקיר [12]קופה של מוכין לימא מסייע ליה טומנין בגיזי צמר ובציפי צמר ובלשונות של ארגמן ובמוכין ואין מטלטלין אותן אי משום הא לא איריא הכי קאמר אם לא טמן בהן אין מטלטלין אותן אי הכי מאי למימרא מהו דתימא הוי למוגא עילויה קמשמע לן: רב חסדא שרי לאהדורי [13]אודרא לבי סדיא בשבתא איתיביה רב [14]חנן בר רב חסדא לרב חסדא מתירין בית הצואר בשבת אבל לא פותחין ואין נותנין את המוכין

1 M גבי זית׳ 2 M רבא 3 M גברא 4 B דאנח 5 M רבא 6 M סודרא 7 P אפומיא B אפומי V אפומיה 8 M מ״ט 9 M ההוה עצר 10 M א״ר 11 M אחא 12 M [+ויבק] 13 V אודרא 14 M רבין בר רב חסדא מת׳.

1. Was erlaubt ist. 2. Womit man eine Wasserkufe am S. bedeckt, was ebenfalls [illegible]

לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביום טוב ואין צריך לומר בשבת לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי תניא נמי הכי אין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביום טוב ואין צריך לומר בשבת נשרו מהן מחזירין אותן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב: [15]אמר רב יהודה אמר רב הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב כהנא [16]מה בין זו למגופת חבית אמר ליה רבא זה חיבור וזה אינו חיבור [17]רמי ליה רבי ירמיה לרבי זירא תנן שלל של כובסין [18]ושלשלת של מפתחות והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה עד שיתחיל להתיר אלמא שלא בשעת מלאכה נמי חיבור ורמינהי מקל [19]שעשאו יד לקורדום חיבור לטומאה בשעת מלאכה בשעת מלאכה אין שלא בשעת מלאכה לא אמר ליה התם שלא בשעת מלאכה [20]אדם עשוי [21]לזורקו לבין העצים הכא שלא בשעת מלאכה נמי ניחא ליה דאי מיטנפי הדר [22]מחוור להו בהדיא [23]מתני לה רבא שמעתא משמיה דרב הונא בפומבדיתא מתני משמיה דרב כהנא ואמרי לה משמיה דרבא [24]מאן תנא הא מלתא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתנן בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה מטמאין במגע ואין מטמאין באויר דברי רבי מאיר ורבי שמעון מטהר בשלמא לרבי שמעון קסבר [25]לאו כבירה דמי אלא לרבי מאיר אי כבירה דמי אפילו באויר נמי ליטמו אי לאו כבירה דמי אפילו במגע נמי לא ליטמו לעולם לאו כבירה דמי ורבנן הוא דגזרו ביה אי גזרו ביה אפילו באויר נמי ליטמו עבדו [26]רבנן היכירא כי היכא דלא אתי למישרף [27]עליה תרומה וקדשים: תנו רבנן מספרת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי ואי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא אמר רבא דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה ושלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה [28]משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה

15 M ואר׳ 16 M + ופי 17 M ... 18 M ושל של מפת׳ 19 V ... M שעשאה בית יד 20 M ... 21 P לזורקה 22 M מחור 23 P מתני 24 M מנא הא מי 25 M + [דמי] 26 M בהו 27 M עילויה 28 M ... החיי הבי׳

... gehören sie nicht zum Herd, so ... Thatsächlich gehören sie nicht zum Herd, ... so sollten sie ... Rabbanan ... haben ... gemacht damit man ihretwegen nicht Hebe und Heiliges verbrenne.

... zusammengesetztes Schermesser und ein Hobeleisen werden be- ... Welcher Ansicht ...

שבשעת מלאכה [29]משום הואה שלא בשעת מלאכה: ולא בעשבים וכו׳: איבעיא להו לחין מחמת עצמן [30]או דילמא לחין מחמת דבר אחר [30]תא שמע לא כתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמא והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין [31]כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה [32]ממרטא דביני אטמי:

[i,2] טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה:

Sab.130a גמרא. אמר רבי ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי [33]טעמא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת [34]גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל המניח תפילין [35]ינקרו את מוחו והיה אלישע [36]מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן [37]מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה [38]פשט את ידו
Ber.53b Git.45a Syn.95a ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים ומאי שנא כנפי יונה [39]משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל
Ps.68,14 ליונה שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף וגו׳ מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו׳: איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי
Sab.51b או אנעורת של פשתן קאי תא שמע [40]דתניא רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי [41]הוא כזבל שמע מינה אנעורת של פשתן קאי שמע מינה:

[ii,1] טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר [42]ואין מטלטלין אותן כיצד [43]הוא עושה [44]נוער את הכסוי והן נופלות רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכמים אומרים נוטל ומחזיר:

29 M + דלא הוי הבור 30 M + תנן 31 M [+ אא״ב לחין מחמת ד״א שפיר אא״א לחין מעצמן] 32 M + משכחת לה [רעבירא] 33 B היא 34 P גזר 35 M ידקרו מוחו 36 M מניח תפילין 37 M — מרי 38 M פתח ידו ומצא 39 M דא״ל ולא דשאר עופ׳ 40 M — דתניא 41 M היא 42 M [+ ובציפי צמר ובלשוני של ארגמן] 43 M — הוא 44 B נוטל.

mit Rücksicht auf die Unreinheit während der Benutzung und bezüglich des Besprengens während der Benutzung mit Rücksicht auf das Besprengen während der Nichtbenutzung angeordnet.

Noch in Gras ꝛc. Sie richteten die Frage: feucht von Natur, oder (durch Anderes) befeuchtet? — Komme und höre: Noch in Stroh, noch in Traubenschalen, noch in Charpie, noch in Gras, wenn es feucht ist. Richtig ist es nun, wenn du sagst (durch Anderes) befeuchtet, wenn du aber sagst feucht von Natur, — giebt es denn Charpie, feucht von Natur?! — Die aus den Hüften gerupfte Wolle. — R. Ošâja lehrte ja: Man darf in einem trockenen Gewand oder in getrockneten Früchten warmstellen, nicht aber in einem feuchten Gewand oder in feuchten Früchten. — giebt es denn ein Gewand feucht von Natur?! — Aus der aus den Hüften gerupften Wolle.

MAN darf [Speisen] in Gewändern, in Früchten, in Taubenfedern, in Hobelspänen und in feinem Flachswerg warmstellen. R. Jehuda verbietet es in feinem, erlaubt es aber in grobem.

GEMARA. R. Jannaj sagte: Die Tephillin erfordern einen reinen Körper, wie Elišâ der Flügelmann. Wie ist dies gemeint? — Abajje sagt: dass man, während man sie anhat, keine Blähungen von sich gebe. Raba sagt: dass man mit ihnen nicht schlafe. — Weshalb nennt man ihn den Flügelmann? — Einst verhängte die ruchlose Regierung Religionsverfolgung über Jisraël, dass man nämlich denjenigen, der Tephillin anlegt, das Gehirn durchbohre; Elišâ aber legte sie an und ging auf die Strasse hinaus. Da bemerkte ihn ein Scherge, und er lief fort. Als dieser ihm nachgesetzt und ihn erfasst hatte, nahm er sie von seinem Haupt und hielt sie in der Hand. Dieser fragte ihn: Was hast du da in der Hand? Er erwiderte: Taubenflügel, er streckte seine Hand aus, und es waren wirklich Taubenflügel. Daher wird er Elišâ der Flügelmann genannt. — Womit sind die Flügel der Taube anders, als die aller anderen Vögel? — Weil die Gemeinschaft Jisraëls mit einer Taube verglichen wird, wie es heisst: [1]*Wie die Flügel einer Taube, mit Silber bedeckt* ꝛc. wie die Flügel die Taube beschützen, so beschützen Jisraël die Gebote.

In Hobelspänen ꝛc. Sie richteten die Frage: Bezieht sich R. Jehuda auf Hobelspäne oder auf Flachswerg? — Komme und höre: Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: feines Flachswerg wird hierin wie Dünger betrachtet; — schliesse hieraus, dass er sich auf Flachswerg bezieht. — Schliesse hieraus.

MAN darf [Speisen] in Fellen warmstellen, auch darf man diese fortbewegen, auch in Wollflocken, welche man aber nicht fortbewegen darf. Wie macht man also? — man hebe den Deckel auf und diese fallen dann herunter. R. Eleâzar b. Azarja sagt: man lege den ganzen Haufen seitwärts und nehme [die Speisen] heraus; denn würde man [die Speisen] herausnehmen, so könnte es sein, dass man sie nachher nicht wieder hineinstellen kann. Die Weisen sagen: man nehme sie heraus und stelle sie wieder hinein.

1 Ps. 68,14

GEMARA. [illegible]

…Und er trat in das Zimmer, seine Arbeit zu … Möge er doch ein Gesetzbuch holen und zählen. … R. Johanans, dass sie[4] ihren Platz nicht verlassen haben. … gezählt haben? Dieser erwiderte: Folgendes ist mir … Und die Arbeit war genug mitgezählt, und jener Vers ist nach demjenigen … Vorhabens[5] auszuführen, oder wird der Vers: Und er … Und die Arbeit war genug ist … mitgezählt und der Vers: … Zimmer, seine Arbeit zu verrichten … Diese Frage bleibt dahingestellt.

… entsprechend den Arbeiten beim Bau der Stiftshütte, wird … einer Arbeit schuldig, dergleichen beim Bau der …

… 2. … zwischen gegerbten und ungeg… … Ex. 36,7. 6. Den Wunsch der …

גמרא. יתיב רבי [45]יונתן בן עכינאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב רבי חנינא בר חמא גבייהו [46]וקא מיבעיא להו שלחין של בעל הבית תנן אבל [47]של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכל שכן של בעל הבית אמר להו רבי יונתן בן אלעזר מסתברא [48]של בעל הבית תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו רבי חנינא בר חמא כך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אבא שלהא היה ואמר [49]הביאו שלחין ונשב עליהן מיתיבי נסרין של בעל הבית מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן ואם חישב ליתן עליהן פת לאורחין בין כך ובין כך מטלטלין [50]שאני נסרים דקפיד [51]עלייהו תא שמע עורות בין עבודין ובין שאין עבודין מותר לטלטלן בשבת לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד מאי לאו לא שנא של בעל הבית ולא שנא של אומן לא של בעל הבית אבל של אומן מאי [52]אין מטלטלין אי הכי הא דתני ולא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד לפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בשל בעל הבית אבל בשל אומן לא כולה בבעל הבית קמיירי בתנאי עורות של בעל הבית מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן רבי יוסי אומר אחד זה ואחד זה מטלטלין אותן: הדור [53]יתבי וקמיבעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו רבי יונתן ברבי אלעזר כך אמר רבי שמעון [54]ברבי יוסי בן לקוניא כנגד מלאכה [55]מלאכתו ומלאכת שבתורה ארבעים חסר אחת בעי רב יוסף [56]ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא או לא אמר ליה אביי וליתי ספר תורה ולימני מי לא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום אמר ליה כי קא מספקא לי משום דכתיב והמלאכה היתה דים [57]ממנינא הוא והא כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס או דילמא ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא והאי [58]והמלאכה היתה דים הכי קאמר דשלים ליה עבידתא תיקו: תניא כמאן דאמר כנגד עבודות המשכן דתניא אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה

Col. b — Sab 6b — Gn 39,11 — Ex 36,7 — Sot 36b

M 45 יוחנן בן עכינאי 46 M+ויתיב 47 M+לא 48 M+ שלחין 49 M+להם לתלמידיו 50 M+אותן 51 P עליה 52 M לא א ה 53 M + הוו 54 M בן יוסף 55 M — מלאכתו 56 M + האי 57 M האי והמ׳ היתה דים ממנ׳ והיאך כמ״ד 58 M והמ׳ ה ד.

במשכן הם זרעו ואתם לא תזרעו הם קצרו ואתם לא תקצרו
הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה ואתם לא תכניסו
מרשות הרבים לרשות היחיד הם הורידו את הקרשים מעגלה
לקרקע ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים הם
הוציאו[59] מעגלה לעגלה ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות
היחיד מרשות היחיד לרשות היחיד מאי קא עביד אביי ורבא
דאמרי תרוייהו ואיתימא רב אדא בר אהבה מרשות היחיד
לרשות היחיד דרך רשות הרבים: בגיזי צמר ואין מטלטלין:
אמר רבא לא שנו אלא שלא טמן בהן אבל טמן בהן
מטלטלין אותן איתיביה ההוא מרבנן[60] בר יומיה לרבא[61] בגיזי
Fol. 50 צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי
והן נופלות אלא [62] אי אתמר הכי אתמר אמר רבא לא שנו
אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין אותן
איתמר נמי[63] כי אתא רבין אמר רבי[64] יעקב אמר רבי אסי בן
שאול אמר רבי לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן
להטמנה מטלטלין[65] אותן רבינא אומר בשל הפתק שנו תניא
Sab. 4 נמי הכי גיזי צמר של הפתק אין מטלטלין אותן ואם התקינן
בעל הבית להשתמש בהן מטלטלין[65] אותן: תנא רבה בר
Sab. 125b 126b בר חנה קמיה דרב הרית של דקל שגדרן לעצים ונמלך
עליהן לישיבה צריך לקשר רבן שמעון בן גמליאל אומר אין
צריך לקשר הוא תני[66] לה והוא[67] אמר לה הלכה כרבן שמעון
בן גמליאל איתמר רב אמר קושר ושמואל אמר חושב [68] ורב
אסי אמר יושב אף על פי[69] שלא קישר ואף על פי שלא חישב
בשלמא[70] לרב הוא דאמר כתנא קמא שמואל נמי[71] הוא
דאמר כרבן שמעון בן גמליאל אלא רב[72] אסי דאמר כמאן
Sab. 6 הוא דאמר כי האי תנא דתניא יוצאין בפקורין ובציפא בזמן
שצבען[73] בשמן וכרכן במשיחה לא צבען[7] בשמן ולא כרכן
במשיחה אין יוצאין בהם ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום
אף על פי שלא צבען[74] בשמן ולא כרכן במשיחה מותר לצאת
Sab. 141a בהן אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא הקש שעל[75] גבי המטה
לא ינענע בידו אבל מנענע בגופו אבל אם היה[76] עליו מאכל

M 59 +את הקר׳ ‖ M 60 - - ב׳ י׳ ‖ B 61 +מומנין ‖ M 62 - אי את׳ הכי את׳ ‖ M 63 +ס׳ בי קיסר ‖ M 64 יהושע ‖ M 65 אותן ‖ M 66 לה ‖ M 67 מפרק ‖ M 68 רב אשי ‖ M 69 שאינו קו׳ אע״פ שאינו חושב ‖ B 70 רב ‖ M 71 — הוא ‖ M 72 אשי ‖ V 73 בש ‖ B 74 בש ‖ M 75 —גבי ‖ M 76 עליו.

Stiftshütte ausgeübt wurde. Jene haben gesäet, ihr sollt nicht säen, jene haben gemäht, ihr sollt nicht mähen; jene haben die Bretter vom Boden auf den Wagen gehoben, ihr sollt aus öffentlichem Gebiet nicht in privates Gebiet bringen, jene haben die Bretter aus dem Wagen auf den Boden gehoben, ihr sollt aus privatem Gebiet nicht in öffentliches Gebiet bringen, jene haben aus einem Wagen in den anderen gehoben, ihr sollt nicht aus privatem Gebiet nach privatem Gebiet bringen. — Aus privatem Gebiet nach privatem Gebiet?! welche Thätigkeit übt er denn aus?! — Abajje und Raba sagten beide, nach Anderen sagte es R. Ada b. Ahaba: Aus privatem Gebiet nach privatem Gebiet durch ein öffentliches Gebiet.

In Wollflocken, welche man aber nicht fortbewegen darf. Raba sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man in diesen nicht warmgestellt hat, hat man darin aber warmgestellt, so darf man sie fortbewegen. Ein Schüler, der erst einen Tag im Lehrhaus war, richtete an Raba den Einwand: In Wollflocken, welche man aber nicht fortbewegen darf. Wie macht man also?! — man hebe den Deckel auf, und diese fallen dann herunter[1]. — Vielmehr, wenn dies gelehrt wurde, so wird es folgendermassen gelehrt worden sein: Raba sagte: dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man sie nicht zum Warmstellen bestimmt hat, hat man sie aber zum Warmstellen bestimmt, so darf man sie fortbewegen. Es wird auch gelehrt: Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Jaqobs im Namen des R. Asi b. Šaül im Namen Rabbis: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man sie nicht zum Warmstellen bestimmt hat, hat man sie aber zum Warmstellen bestimmt, so darf man sie fortbewegen. Rabina sagte: Dies wurde bezüglich Wollflocken aus dem Magazin gelehrt. Ebenso wird auch gelehrt: Wollflocken aus dem Magazin darf man nicht fortbewegen, hat sie der Eigentümer aber zur Benutzung bestimmt, so darf man sie fortbewegen.

Rabba b. Bar Ḥana lehrte vor Rabh: Wenn man getrocknete Palmzweige zum Brennen gesammelt, sich aber nachher überlegt, sie zum Sitzen zu benutzen, so muss man sie [noch vor Šabbath] zusammenbinden; R. Šimôn b. Gamaliël sagt: man braucht sie nicht zusammenzubinden. Er selbst lehrte es und sagte auch, dass die Halakha wie R. Šimôn b. Gamaliël ist. Es wird gelehrt: Rabh sagt: man binde sie zusammen, Šemuël sagt: man denke nur daran[2], R. Asi sagt: man setze sich auf diese, obgleich man sie nicht zusammengebindet und man daran nicht gedacht hat. — Einleuchtend ist es nun nach Rabh, er ist nämlich der Ansicht des ersten Tanna, auch nach Šemuël, er ist nämlich der Ansicht des R. Šimôn b. Gamaliël, wessen Ansicht vertritt aber R. Asi?! — Er vertritt die Ansicht des folgenden Tanna; denn es wird gelehrt: Man darf mit einem Flachspflaster[3] oder Wollpflaster ausgehen: wenn es mit Oel bestrichen und mit einer Schnur befestigt ist; hat man sie aber nicht mit Oel bestrichen und mit einer Schnur befestigt, so darf man damit nicht ausgehen; ist man aber damit eine Stunde vor Abend[4] ausgegangen, so darf man damit ausgehen, auch wenn man sie nicht mit Oel bestrichen und mit einer Schnur befestigt hat. R. Aši sagte: Auch wir haben gelernt: Man darf das Stroh auf dem Bett nicht mit der Hand aufschütteln, wol aber mit dem Körper; wenn sich da aber Viehfutter befindet oder ein Polster oder ein Laken sich oben noch am Tag befunden hat, so

1. Hieraus, dass das Loch verdeckt ist, [illegible] wenn Speise [illegible] umgestellt [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible] Loch [illegible] 4. Wörtl. [illegible] des Tags.

[illegible]

בחמר או שהיה עליו כר או כסת ומכסין את מגוייתן בבלאי
שמע מינה מאן תנא דפליג עליה דרבן שמעון בן גמליאל רבי
חנינא בן עקיבא היא רבי אבא רב יוסי אמר [illegible] אמר רבי
חנינא פעם אחת הלך רבי חנינא בן עקיבא למקום אחד ומצא
קורות של ארז שגודרים ראשם עצים ואמר להם לתלמידיו
צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר הוא דקא אי בית
המשתה הוה אי בית האבל הוה מדקאמר אי בית המשתה
הוה אי בית האבל הוה דקא בית האבל אי בית המשתה
מטרידי אבל הכא קושר אין לא קושר לא: אמר רב יהודה
מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר
זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה והוא שיחד לו קרן זוית
אמרי רבנן קמיה דרב פפא כמאן כרבן שמעון בן גמליאל דאי
כרבנן האמרי בעינן מעשה אמר להו רב פפא אפילו תימא
רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה אלא מידי דבר
עבידא ביה מעשה אבל מידי דלא בר מעבדא ביה מעשה
לא: נימא כתנאי בכל חופפין את הכלים חוץ מבדי בבה
בורתקין והא נתר וחול מותר והתניא נתר וחול אסור מאי
לאו בהא קמיפלגי דמר סבר בעינן מעשה ומר סבר לא בעינן
מעשה לא דכולי עלמא לא בעינן מעשה ולא קשיא הא
רבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הא רבי שמעון
דאמר דבר שאין מתכוין מותר במאי אוקימתא להא דשרי
כרבי שמעון אימא סיפא אבל לא יהיה ברם שערו ואי רבי
שמעון משרא קשרי דתנן רבי שמעון אומר נזיר חופף
ומפספס אבל לא סורק אלא הא והא רבי יהודה ולא תרי תנאי
אליבא דרבי יהודה האי תנא אליבא דרבי יהודה סבר גריר והאי
תנא אליבא דרבי יהודה סבר לא גריר במאי אוקימתא כרבי יהודה
אימא סיפא אבל פניו ידיו ורגליו מותר הא מעבר שיער איבעית
אימא בקטן ואיבעית אימא באשה ואיבעית אימא בסריס: אמר
רב יהודה עפר לבינתא שרי אמר רב יוסף כספא דסמין שרי
אמר רבא עפר פלפלי שרי אמר רב ששת בורא שרי מאי
בורא אמר רב יוסף תילתא אהלא ותילתא אסא ותילתא סיגלי.

[illegible]

[illegible]

[96]אמר רב נחמיה בר יוסף כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי בעו מיניה מרב ששת מהו לפצוע זיתים בשבת אמר [97]להו [98]וכי בחול מי התירו? קסבר משום הפסד אוכלין לימא
Ber.50b Sab.143a Bec.21b פליגא דשמואל דאמר שמואל ˚עושה אדם כל צורכו בפת אמרי פת לא מאיסא הני מאיסי: אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי אייתו [99]לקמייהו ברדא אמימר ורב אשי משו מר זוטרא לא משא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב ששת ברדא ישרי אמר להו רב מרדכי בר מיניה דמר דאפילו בחול נמי לא סבירא ליה [1]סבר לה כי הא דתניא מגרר אדם גלדי צואה וגלדי מכה שעל בשרו בשביל צערו אם בשביל
tB.r.4 ליפות [2]אסור [3]אינהו כמאן סברוה כי הא דתניא ˚רוחץ [4]אדם פניו
Pr.16,4 ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר ˚כל פעל ה' למענהו: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול וכו': אמר רבי אבא אמר רבי חייא [5]בר אשי אמר רב הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר תנן וחכמים אומרים נוטל ומחזיר היכי דמי אי דלא נתקלקלה הגומא [6]פשיטא אלא לאו אף על פי דנתקלקלה הגומא [7]לא לעולם דלא נתקלקלה [8]והכא בחוששין קמיפלגי מר סבר חוששין שמא נתקלקלה הגומא ומר סבר אין חוששין אמר רב הונא האי [9]סליקוסתא דצה שלפה והדר דצה שרי ואי לאו אסיר אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דצה שלפה והדר דצה שרי ואי לאו אסיר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר [10]בגורדיתא דקני שפיר דמי אמר ליה רב מרדכי
Sab.113a Er.77a Kil.1,9 לרבא מתיב רב קטינא תיובתא ˚הטומן לפת וצנונות תחת הגפן
Fol.51 אם היה מקצת עליו מגולים אינו חושש ˚לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר [11]וניטלין בשבת תיובתא:

[ii.2] **א** כסהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך כסהו ונתגלה מותר לכסותו ממלא [12]את הקיתון ונותן לתחת הכר או תחת הכסת:

גמרא. אמר רב יהודה אמר שמואל מותר להטמין

96 M ר"נ בריה דר"י ‖ 97 P ליה ‖ 98 M ובחול מי התירו ‖ 99 P לקמיה
1 M — ס"ל ‖ 2 M [+עצמו] ‖ 3 B ואינהו ‖ 4 M בהן פיו"ר שנא' הכון לקר' אלהיך יש' ואם עשה כן עהכ"א כל פעל ‖ 5 M — בר...רב ‖ 6 B שפיר קא אמרי רבנן אלא ‖ 7 M — לא ‖ 8 M + הג' ‖ 9 M סליקותא ‖ 10 M האי ככינא בגרירתא ‖ 11 M ונוטלין אותה בש' ‖ 12 M אדם קי' של מים ונו' תחת.

Veilchen. R. Nehemja b. Joseph sagte: Wenn der grössere Teil nicht aus Aloe [illegible] ist es erlaubt. Man fragte R. Šešeth: Darf man am Sabbath Oliven aufspalten[1]? Er erwiderte: Hat man [illegible] am Wochentag erlaubt?! Er ist also der Ansicht, [illegible] dies nicht] wegen der Vernichtung von Speisen, [illegible] streitet er also gegen Šemuël, denn Šemuël sagte, dass man Brot zu jeglichem Gebrauch verwenden [illegible]. Man erwiderte: Brot ist nicht ekelhaft, [illegible] aber ekelhaft.

Amemar, Mar Zuṭra und R. Aši sassen beisammen, als man ihnen Barada brachte. Amemar und R. Aši wuschen sich damit, Mar Zutra wusch sich nicht. Da sprachen sie zu ihm: Hält denn der Herr nicht von dem, was R. Šešeth gesagt hat, dass es nämlich mit Barada erlaubt ist?! R. Mardekhaj erwiderte ihnen: Der Meister aber nicht, er ist nicht dieser Ansicht selbst bezüglich des Wochentags; er ist vielmehr der Ansicht folgender Lehre: Man darf von seinem Körper vertrockneten Schmutz oder vertrockneten Eiter abkratzen, wenn diese ihm lästig sind, schönheitshalber ist dies verboten. — Wessen Ansicht sind jene? — Der folgenden Lehre: Der Mensch wasche sich täglich Gesicht, Hände und Füsse zu Ehren seines Schöpfers, denn es heisst: [2]*Alles hat der Herr ihm zu Ehren erschaffen.*

R. Eleâzar b. Âzarja sagt: man beuge den ganzen Haufen seitwärts und nehme [die Speise] heraus; denn würde man heraus nehmen et. R. Abba sagte im Namen des R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs: Alle geben zu, dass es verboten ist, wieder hinzustellen, w[enn] die Vertiefung zusammengefallen ist. Es wird gelehrt: Die Weisen sagen, man nehme sie heraus und stelle sie wieder hinein: in welchem Fall, wollte man sagen, wo die Vertiefung nicht zusammengefallen ist, so ist dies ja selbstverständlich! wahrscheinlich doch, auch wo die Vertiefung zusammengefallen ist? — Nein, thatsächlich, wo sie nicht zusammengefallen ist, hier aber streiten sie, ob man befürchtet; jener ist der Ansicht, man befürchtet für den Fall, wo die Vertiefung zusammenfällt, diese sind der Ansicht, man befürchtet nicht für den Fall, wo die Vertiefung zusammenfällt.

R. Hona sagte: Eine Narcisse[3], die man [in einen Topf voll Erde] gesteckt, herausnimmt und wieder hineinsteckt, ist erlaubt[4], wenn aber nicht, so ist sie verboten. Šemuël sagte: Ein Messer, das man zwischen die Mauerschichten gesteckt, herausgenommen und wieder hereingesteckt hat, ist erlaubt, wenn nicht, so ist es verboten. Mar Zuṭra, nach Anderen R. Aši, sagte: In Strauch ist es erlaubt. R. Mardekhaj sprach zu Raba: R. Qaṭina erhob folgenden Einwand: Wenn jemand Rüben oder Rettig unter einem Weinstock versteckt, so hat er, falls ein Teil der Blätter unbedeckt bleibt, kein Bedenken zu tragen wegen Mischsaat, sowie wegen des Siebentjahrs und der Zehnte, auch darf man sie am Sabbath herausnehmen. — Dies ist ein Einwand.

HAT man [die Speisen] während des Tags nicht zugedeckt, so darf man dies nicht mehr, wenn es bereits dunkel ist. Hat man sie zugedeckt und wurden sie aufgedeckt, so darf man sie wieder zudecken. Man darf einen Krug füllen und ihn unter das Polster oder das Kissen setzen.

GEMARA. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Man darf [Speisen oder Getränke] kaltstellen. R. Joseph

1. Um die Herbigkeit zu entfernen. 2. Pr. 16,4. 3. So nach Arukh. 4. Am S[illegible] von S. eingedrückt wurde.

את הצונן אמר רב יוסף מאי קמשמע לן תנינא מביא אדם קיתון[13] ונותן תחת הכר או תחת הכסת אמר ליה אביי טובא קמשמע לן דאי ממתניתין הוה אמינא[14] הני מילי דבר שאין דרכו להטמין אבל דבר שדרכו להטמין לא קמשמע לן: אמר רב הונא אמר[1] רבי אסור להטמין את הצונן והתניא רבי התיר להטמין את הצונן לא קשיא הא מקמיה דלישמעיה מרבי ישמעאל[1] ברבי יוסי הא לבתר דלישמעיה[1] כי הא דיתיב רבי ואמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי אבא התיר להטמין את הצונן אמר כבר הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה שאילו[1] רבי יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי דהא רבי ישמעאל ברבי יוסי דממלא מקום אבותיו היה וכפוף ויושב לפני רבי וקאמר כבר הורה זקן: אמר ליה רב נחמן לדרי עבדיה אטמין לי צוני ואייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע רבי אמי ואיקפד אמר רב יוסף מאי טעמא איקפד[19] ברבותיה עביד חדא כרב וחדא כשמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר להטמין את הצונן כרב דאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל[20] שהוא נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי נכרים [21]והוא סבר אדם חשוב שאני: תנו רבנן אף על פי שאמרו אין טומנין[22] בדבר שאינו מוסיף הבל[23] משחשכה אם בא להוסיף מוסיף כיצד[24] רבן שמעון בן גמליאל אומר נוטל את הסדינין ומניח את הגלופקרין או נוטל את הגלופקרין ומניח את הסדינין וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר לא[25] אסרו אלא אותו מיחם אבל פינה ממיחם למיחם מותר [26]השתא אקורי קא מקיר לה ארתוחי קא מרתח[27] לה טמן וכיסה בדבר הניטל[28] בשבת או טמן בדבר שאינו ניטל בשבת וכיסה בדבר הניטל בשבת הרי זה נוטל ומחזיר טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל בשבת[29] או שטמן בדבר הניטל בשבת וכיסה בדבר שאינו ניטל בשבת[30] אם היה מגלה מקצתו נוטל ומחזיר ואם לאו אינו נוטל ומחזיר רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי היא כזבל מניחין מיחם על גבי מיחם[31] וקדירה על גבי

fort und lege eine Decke herauf, oder man nehme die

R. Šimón b. Gamaliël: Verboten haben sie nur denselben

absichtigt er denn [die Speisen] heiss zu machen, wo er sie selbst abkühlt? Hat man in einem Gegenstand

und mit einem solchen bedeckt, oder hat man in einem

קדרה אבל לא קדרה על גבי מיחם ומיחם על גבי קדרה[32]וטח את [33]פיה בבצק ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהיו משומרים וכשם שאין טומנין את החמין כך אין טומנין את הצונן [34]רבי התיר להטמין את הצונן ואין [35]מרסקין לא את השלג ולא את הברד [36]בשבת בשביל שיזובו מימיו אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש:

32 M [+וקדרה ע׳ ג׳ קדרה] 33 M פיהם 34 M - רבי...הצונן 35 M מרסקין 36 M — בש׳.

nicht aber einen Topf auf einen Kessel, oder einen Kessel auf einen Topf. auch darf man die Öffnung mit Teig verkleben, aber nicht damit er heiss werde, sondern damit [die Wärme] erhalten bleibe. Wie man nicht warmstellen darf, so darf man auch nicht kaltstellen. Rabbi erlaubte [Speisen oder Getränke] kaltzustellen. Man darf weder Schnee noch Hagel zerreiben, damit Wasser ausfliesse, wol aber darf man diese in ein Trinkgefäss oder in eine Schüssel thun, und hat nicht zu befürchten.

FÜNFTER ABSCHNITT.

Ned 2b Naz 2a

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה יוצא הגמל באפסר ונאקה בחטם ולובדקים בפרומביא וסוס בשיר וכל בעלי השיר יוצאין [1]בשיר ונמשכין בשיר ומזין עליהן [2]וטובלין במקומן:

גמרא. מאי נאקה בחטם אמר רבה בר בר חנה[3]נאקתא חיורתי בזממא דפרזלא: ולובדקים בפרומביא: אמר[4]רב הונא חמרא לובא בפגי דפרזלא: לוי שדר זוזי לבי חוזאי למיזבן ליה חמרא לובא צרו שדרו ליה[5]שערי למימר דניגרי דחמרא שערי: אמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין לפני רבי של זו בזו[6]מהו: נאקה באפסר לא תיבעי לך כיון דלא מינטרא ביה משאוי הוא כי תיבעי לך גמל בחטם מאי כיון דסגי ליה באפסר משאוי הוא או דילמא[7]נטירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא ארבע בהמות יוצאות באפסר הסוס והפרד והגמל והחמור למעוטי מאי לאו למעוטי גמל בחטם לא למעוטי נאקה באפסר במתניתא תנא לובדקים וגמל יוצאין באפסר כתנאי אין חיה יוצאה בסוגר חנניה אומר יוצאה בסוגר ובכל דבר[8]המשתמר במאי עסקינן

1 M — בשיר 2 B וטובלין 3 M + א״ר יוחנן 4 M רבה בב״ח 5 M+אינהו זוזי 6 M+ושל זו בזו 7 M+כל 8 M המשתמרת בו.

WOMIT darf man das Vieh austreiben und womit darf man es nicht austreiben? — Das Kamel darf man mit der Halfter, das Dromedar mit dem Nasenring, den Lybischen mit dem Zaum, das Pferd mit dem Halsgeschirr austreiben; und ebenso dürfen alle Tiere, die ein Halsgeschirr tragen, mit diesem ausgetrieben und daran geführt werden. Diese Dinge darf man besprengen[1] und untertauchen, während sie sich an ihrem Ort befinden[2]?

GEMARA. Was heisst „das Dromedar mit dem Nasenring“? Rabba b. Bar Ḥana erwiderte: Ein weisses Dromedar mit einem eisernen Nasenring.

Den Lybischen mit dem Zaum. R. Hona sagte: Einen lybischen Esel mit einem eisernen Gebiss. Levi sandte den Ḥozäern[3] Geld, dass sie für ihn einen lybischen Esel kaufen. Da wickelten sie ihm [das Geld] ein und schickten ihm Gerste. dies bedeutet, dass die Schritte des Esels von der Gerste abhängig sind. R. Jehuda erzählte im Namen Šemuëls: An Rabbi richtete man die Frage, ob man das eine [Tier] mit [dem Geschirr] des andern austreiben darf. Bezüglich des Dromedars mit einer Halfter ist es nicht fraglich, denn, da dasselbe dadurch nicht gezügelt wird, so wird sie als Last betrachtet. die Frage besteht nur bezüglich des Kamels mit einem Nasenring: wird dieser als Last betrachtet, da für dasselbe auch die Halfter ausreicht, oder wird dieser nicht als Last betrachtet, da er eine bessere Zügelung gewährt? Da erwiderte R. Jišmâêl b. R. Jose in seiner Gegenwart: Folgendes lehrte der Vater: Vier Tiere dürfen mit der Halfter ausgetrieben werden: das Pferd, das Maultier, das Kamel und der Esel. Was soll dies ausschliessen? — wahrscheinlich doch das Kamel mit einem Nasenring. — Nein, dies schliesst das Dromedar mit der Halfter aus. In einer Barajtha wird gelehrt: Der lybische Esel und das Kamel dürfen mit der Halfter ausgetrieben werden. — Hierüber streiten Tannaîm: Ein [wildes] Tier darf man nicht mit einem Halseisen austreiben; Ḥananja sagt: man darf es mit einem Halseisen, sowie mit jedem schutzgewährenden Gegenstand austreiben. Von welchem Tier handelt es? wollte man sagen, von einem grossen Tier? so ist ja

1. Wenn sie unrein werden. 2. Dh. während die Tiere sie anhaben. 3. Unter בי הוזאי ist nach Wiesner [illegible] ii 106) und Neubauer (Géogr. du T.) Chusistan od. Susiana zu verstehen; vgl. jedoch [illegible] stein] Šebâ-ḥokhmoth p. 69.

[illegible]

Schmuck, wie auch als Zügel ist es verboten, der Andere [illegible] austreiben darf; da erwiderte R. Jišmâël b. R. Jose in [illegible]

אילימא בחיה גדולה מי סגי לה סוגר אלא בחיה קטנה מי לא סגי לה סוגר אלא לאו התול איכא בינייהו תנא קמא סבר בין דסגי לה[9] במיתנא בעלמא משאוי הוא וחנניה סבר כל נטירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא אמר רב[10] הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה: לוי בריה דרב הונא בר חייא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא חליש דעתיה[12] דרבה בר רב הונא אמר איכא[13] ליה מילתא כי היכי[14] דאיתותב דעתיה אמר ליה חמור שעסקי Fol.52 רעים כגון זה מהו לצאת בפרומביא בשבת אמר ליה הכי אמר אבוך משמיה דשמואל הלכה כחנניה: תנא[15] רבי מנשיא עז שחקק לה בין קרניה יוצאה באפסר בשבת בעי רב יוסף תחב לה בזקנה מהו כיון דאי מנתח לה כאיב לה לא אתיא לנתוחה או דילמא זימנין דרפי ונפיל ואתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים תיקו: תנן התם ולא ברצועה שבין קרניה אמר ליה Sab 54b רבי ירמיה בר אבא פליגי בה רב ושמואל חד אמר בין לנוי בין לשמר אסור וחד אמר לנוי אסור ולשמר מותר אמר רב יוסף תסתיים דשמואל הוא דאמר לנוי אסור לשמר מותר דאמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה אמר ליה אביי אדרבה תסתיים דשמואל הוא דאמר בין לנוי בין לשמר אסור דאמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין לפני רבי ישל Sab 5 זו בזו מהו אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא ארבע בהמות יוצאות באפסר הסוס הפרד והגמל והחמור לאי למעוטי גמל בחטם[16] סמי הא מקמי הא ומאי חזית דמסמית הא מקמי הא סמי הא מקמי הא[17] דאשכחן שמואל הוא דאמר Sab 54 לנוי אסור לשמר מותר דאתמר רב חייא בר אשי אמר רב בין לנוי בין לשמר אסור[18] ורב חייא בר אבין אמר שמואל לנוי אסור לשמר מותר מיתיבי קשרה בעליה במוסרה כשרה ואי Nm.19 סלקא דעתך[19] משאוי הוא אשר לא עלה עליה על אמר רחמנא אמר אביי במוליכה מעיר לעיר רבא אמר שאני פרה דמיה יקרין רבינא אמר במורדת: הסוס בשיר: מאי נמשכין ומאי יוצאין אמר רב הונא[20] או יוצאין כרוכין או נמשכין

M 9 אלא לאו ‖ M 10 במיתנא ‖ M 11 יהודה א״ש ‖ M 12 דרבר ה ‖ M 13 – ליה ‖ V 14 ותיתי ‖ M דתייב ‖ M 15 רבי מנשה ‖ P 16 סמי הא מקמי הא ‖ M 17 שמעינן ליה לרב חייא בר יוסף דא בין לנוי בין לשמר אסור. כי חש״ד חב״ש. דאתמר ר״ח בר יוסף אמר ‖ V מאי הוה עלה אתמר ר״ח ‖ 18 ושמואל אמר ‖ M 19 + כל שמירה מעורה ‖ M 20 – או

[illegible] das Pferd, das Maultier, das Kamel und der Esel, wahr- [illegible] Jenes. — Was ver- [illegible] Dieses. — Weil wir finden, dass [illegible] denn es wurde gelehrt [illegible] ist es verboten. R. Ḥija [illegible] als Zügel ist es erlaubt. Man wandte ein: [illegible] wieso kannst du nun sagen, diese werde [illegible] *Auf welche noch nie ein Joch gekommen ist?* Abajje er- [illegible] Anders ist es bei der [roten] Kuh, die einen [illegible]

Das Pferd mit dem Halsgeschirr. [illegible]

ישמואל אמר [21]נמישכין [22]ואין יוצאין כרוכין במתניתא תנא יוצאין כרוכין לימשך אמר רב יוסף חזינא להו לעיגלי דבי רב הונא יוצאין באפסריהן כרוכין בשבת כי אתא רב דימי אמר רבי חנינא מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן בשבת איבעיא להו כרוכין או נמשכין תא שמע כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי [23]חנינא מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן כרוכים בשבת אמרוה רבנן קמיה דרב [24]אסי הא דרב שמואל בר יהודה לא צריכא מדרב דימי נפקא דאי סלקא דעתך דרב דימי נמשכין [25]מדרב יהודה אמר שמואל נפקא דאמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין [26]היו [27]של בית רבי זו בזו מהו אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא ארבע בהמות יוצאת באפסר הסוס והפרד והגמל והחמור אמר להו רב [24]אסי איצטריך [28]להו דאי מדרב יהודה [29]נפקא הוה אמינא אמר לפניו ולא קיבלה מיניה קמשמע לן דרב דימי ואי דרב דימי הוה אמינא הני מילי נמשכין אבל כרוכין לא קמשמע לן דרב [30]שמואל בר רב יהודה: ומזין עליהן וטובלין במקומן: למימרא דבני קבולי טומאה נינהו [31]והתנן

Ket vii,1 טבעת אדם טמאה טבעת בהמה וכלים [32]טהורה ושאר כל הטבעות טהורות אמר רבי יצחק [33]בבאין מנוי אדם לנוי בהמה ורב

Col. b יוסף אמר הואיל ואדם מושך בהם [34]את הבהמה מי לא תניא מקל של בהמה של מתכת [35]מקבל טומאה מה טעם הואיל ואדם רודה בהן הכי נמי הואיל ואדם מושך בהן: [36]וטובלין במקומן: והאיכא חציצה אמר רבי אמי בשריתכן לימא רבי אמי כרב יוסף סבירא ליה דאי כרבי יצחק נפחא דאמר בבאין מנוי אדם לנוי בהמה כיון [37]דריתכן עבד בהו מעשה ופרחה לה

Sab 58b, Suk 13b, Ḥul 25a, Men 69b טומאה מינייהו [38]דתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה [39]סבר לה כרבי יהודה

Kel. xxv,9 דאמר מעשה לתקן לאו מעשה הוא דתניא רבי יהודה אומר

21 B + יוצאין 22 M ואין יוצ׳ כרו׳ 23 M יוחנן 24 M אשי 25 B + קאמר 26 M היו 27 B לפני רבי של זב ז 28 M להו 29 P ליה + אמר שמואל 30 M יהודה אמר שמואל 31 M P והתניא 32 B טהורה 33 B + נפחא 34 M את הבה׳ 35 M טמאה ואמר עולא מ׳ מ׳ 36 P וטובלה 37 M דעבד להו מעשה פרחה 38 P ותנן 39 M + בש״מ מיהא עולין.

erwiderte: Sie dürfen mit [illegible] ausgetrieben werden, auch [illegible] sagt, sie laten daran geführt [illegible] mit diesem angeschirrt ausgetrieben [illegible] tha wird gelehrt: Sie dürfen [illegible] getrieben werden, um sie daran [illegible] R. [illegible] erzählte: Ich habe gesehen, wie [illegible] Haus R. Honas mit der Halfter [illegible] ausgetrieben worden sind. Als R. [illegible] zählte er im Namen R. Ḥanina[s]: Die Maultiere [illegible] dem Haus Rabbis wurden am Sabbath [illegible] Halftern ausgetrieben. Sie richteten die Frage: [illegible] diesen angeschirrt oder daran geführt? — Komme und höre: Als R. Semuel b. Jehuda kam, erzählte er im Namen R. Ḥaninas: Die Maultiere aus dem Haus Rabbis wurden am Sabbath, mit ihren Halftern angeschirrt, ausgetrieben. Die Schüler sprachen vor R. As.: Die Erzählung des R. Šemuel b. Jehuda ist ja gar nicht nötig, da dies schon aus der Erzählung R. Dimis hervorgeht, denn wollte man sagen, R. Dimi meine, daran geführt, so wäre dies ja aus der Erzählung des R. Jehuda im Namen Semuëls zu entnehmen, denn R. Jehuda erzählte im Namen Semuëls: Im Haus Rabbis fragte man, ob man das eine [Tier] mit [dem Geschirr] des andern austreiben darf. Da erwiderte R. Jismáel b. R. Jose in seiner Gegenwart: Folgendes lehrte der Vater: vier Tiere dürfen mit der Halfter ausgetrieben werden: das Pferd, das Maultier, das Kamel und der Esel. R. As. erwiderte ihnen: Diese Erzählungen sind nötig; würde man aus der Erzählung R. Jehudas entnehmen wollen, so könnte man einwenden, jener hat es zwar gesagt, dieser habe ihm aber nicht beigestimmt, daher lässt er uns die Erzählung R. Dimis hören; würde man es aus der Erzählung R. Dimis folgern wollen, so könnte man einwenden, nur sie daran zu führen, nicht aber daran angeschirrt, daher lässt er uns auch die Erzählung des R. Semuel b. R. Jehuda hören.

Diese Dinge darf man besprengen und untertauchen, während sie sich an ihrem Ort befinden. Hieraus zu entnehmen, dass diese für die Unreinheit empfänglich sind — es wird ja aber gelehrt: Ein Fingerring (für den Menschen) ist verunreinigungsfähig. Ringe für Tiere oder für Geräte sind rein, auch alle anderen Ringe sind rein!? — R. Jiçḥaq erwiderte: Wo sie zuerst als Schmuck für Menschen gedient haben und später für das Tier verwendet wurden. R. Joseph erwiderte: Da der Mensch das Tier daran führt; es wird ja auch gelehrt: Ein Metallstock für das Tier ist für die Unreinheit empfänglich; aus welchem Grund? — weil der Mensch es damit zähmt, ebenso auch hier: weil der Mensch es daran führt.

Man darf sie untertauchen, während sie sich an ihrem Ort befinden. Es ist ja aber eine Trennung[1] vorhanden?! R. Ami erwiderte: Wo man sie lose klopft. — Es ist anzunehmen, dass R. Ami der Ansicht R. Josephs ist, denn wollte man sagen, er sei der Ansicht R. Jiçḥaq des Schmieds, der nämlich sagt, wo sie zuerst als Schmuck für Menschen angefertigt waren und später als Schmuck für das Tier verwendet wurden, — sobald man sie zusammenschlägt, so hat man ja dabei eine Thätigkeit ausgeübt, somit schwindet ja von ihnen die Unreinheit! denn es wird gelehrt: Geräte werden mit dem blossen Beschluss[2] verunreinigungsfähig, von ihrer Unreinheit entlastet werden sie aber nur, wenn man eine thätliche Veränderung vorgenommen hat. Er ist der Ansicht R. Jehudas, welcher sagt, eine verbessernde Thätigkeit wird hierbei nicht als Thätigkeit

1. Beim Untertauchen darf keine Stelle vom Wasser [illegible] Gegenstand) macht das [illegible] Stelle [illegible] ist. Es [illegible] die Stelle [illegible] 2. [illegible]

לא[40] אמר שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל במתניתא תנא במהללין: שאל תלמיד אחד מגליל העליון את רבי אליעזר שמעתי שחולקין בין טבעת לטבעת אמר לו שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא אחת היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא דתנן טבעת אדם טמאה שבעת בהמה ושאר כל הטבעות טהורות כי קאמר ליה איהו נמי דאדם קאמר ליה והאדם דא ודא אחת היא ותניא טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו ולקשר בה בין כתפיו טהורה ולא אמרו טמאה אלא של אצבע בלבד כי קאמר ליה איהו נמי דאצבע קאמר ליה ודאצבע דא ודא אחת היא דתנן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה כי קאמר ליה איהו נמי בידה של מתכת קאמר ליה: ועוד שאל שמעתי שחולקין בין מחט למחט אמר ליה שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא אחת היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא דתנן מחט שניטל חורה או עוקצה טהורה כי קאמר ליה בשלימה ובשלימה דא ודא אחת היא דתנן מחט שהעלתה חלודה אם מעכב את התפירה טהורה ואם לאו טמאה ואמרי דבי רבי ינאי והוא שרישומה ניכר כי קאמר ליה בשיפא קאמר ליה ובשיפא דא ודא אחת היא ותניא מחט בין נקובה בין אינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד הא תינח אביי אליבא דרבא בגלמי:

[חמור] יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה לו זכרים יוצאין לבובין רחלות יוצאות שחוזות כבולות וכבונות העיזים יוצאות צרורות רבי יוסי אוסר בכולן חוץ מן הרחלין הכבונות רבי יהודה אומר עיזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב:

גמרא. אמר שמואל והוא[55] שקשורה לו מערב שבת אמר רב נחמן מתניתין נמי דיקא דקתני אין החמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו היכי דמי אילימא שאינה קשורה לו

hört, denn bezüglich der Unreinheit sind alle gleich. — Aber sind denn bezüglich der Unreinheit alle gleich?

unfertige bezogen.

DER Esel darf mit seiner Decke, wenn sie an ihm befestigt ist, ausgetrieben werden. Die Widder dürfen umbunden, die Schafe mit nach oben oder nach unten gebundenen Schwänzen, sowie umhüllt, und die Ziegen mit verbundenen Eutern ausgetrieben werden. R. Jose verbietet alles, ausser das Austreiben von umhüllten Schafen. R. Jehuda sagt: Ziegen dürfen mit verbundenen Eutern ausgetrieben werden, damit die Milch versiege, nicht aber, um die Milch zu erhalten.

GEMARA.

כלל פשיטא דילמא[59]נפלה ליה ואתי לאתויי אלא לאו שאינה קשורה[60]מערב שבת מכלל דרישא שקשורה[61]לו מערב שבת שמע מינה תניא נמי הכי °חמור יוצא במרדעת בזמן שקשורה[61]לו מערב שבת ולא באוכף אף על פי שקשורה[61]לו מערב שבת רבי שמעון בן גמליאל אומר אף באוכף בזמן שקשורה[61]לו מערב שבת ובלבד שלא יקשור[62]לו מסריכן ובלבד שלא יפשיל לו רצועה תחת זנבו בעא מיניה רב אסי בר נתן מרבי חייא בר[63]רב אשי מהו ליתן מרדעת על גבי חמור בשבת אמר ליה מותר אמר ליה ומה בין זה לאוכף אישתיק איתיביה אוכף שעל גבי חמור לא[64]יטלטלנה בידו אלא מוליכה ומביאה בחצר והוא נופל מאיליו השתא ליטול אמרת לא להניח מיבעיא אמר ליה רבי זירא שבקיה כרביה סבירא ליה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב תולין טרסקל לבהמה בשבת וקל וחומר למרדעת ומה התם דמשום תענוג שרי הכא דמשום צער לא כל שכן שמואל אמר מרדעת מותר טרסקל אסור אזל רבי[65]חייא בר יוסף אמרה לשמעתא דרב קמיה דשמואל אמר ליה אי הכי אמר אבא לא ידע במילי דשבתא[66]ולא כלום כי סליק רבי זירא אשכחיה לרבי בנימין בר יפת דיתיב וקאמר[67]ליה משמיה[68]דרבי יוחנן נותנין מרדעת על גבי חמור בשבת אמר ליה[69] ישר וכן תרגמה אריוך בבבל °אריוך מנו שמואל והא רב נמי אמרה אלא שמעיה[70]דהוה מסיים ביה ואין תולין טרסקל[71]בשבת אמר ליה[69]ישר וכן תרגמה אריוך בבבל[72]דכולי עלמא מיהת מרדעת מותר מאי שנא מאוכף שאני התם דאפשר דנפיל ממילא רב פפא אמר כאן לחממה כאן לצננה לחממה אית לה צערא לצננה לית לה צערא[73]והיינו דאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה מיתיבי °לא יצא הסוס בזנב שועל ולא בזהורית שבין עיניו °לא יצא הזב בכיס שלו ולא עזים בכיס שבדדיהן ולא פרה בחסום שבפיה ולא סייחים[74]בטרסקלין שבפיהם לרשות הרבים ולא בהמה בסנדל שברגליה ולא בקמיע אף על פי שהוא[75]מומחה וזו חומר בבהמה מבאדם אבל יוצא הוא באגד שעל גבי המכה[76]ובקשישין שעל גבי השבר ובשיליא המדולדלת בה

tSab.5 — vgl. Ber 52b — Hol 76b — tSab.5 — Sab.11b

59 M נפיל ואתי לאת׳ ד א ברה׳ ר אלא ‖ 60 M + לו ‖ 61 M בו ‖ 62 M בו במכרכו ולא יפשיל ‖ 63 M − רב ‖ 64 M יטלנו בידו אבל מביאו ומוליכו ‖ 65 M חסדא ב״ר יוסי ‖ 66 M − ולא ‖ 67 M − ליה ‖ 68 M דשמואל ‖ 69 B יישר ‖ 70 M דקמסיים בה ‖ 71 M + לבהמה ‖ 72 M + דאי כרב טרס׳ ישרי ‖ 73 M − והיינו ‖ 74 P בקרסטלין ‖ 75 M [+ מן] ‖ 76 M וכתיתין V ובקשקשין.

würde sie zu tragen verleitet werden. Wahrscheinlich, wenn sie nicht am Vorabend des Sabbaths befestigt war; wahrscheinlich spricht also der Anfangsatz von dem Fall, wo sie an ihm bereits am Vorabend des Sabbaths befestigt war. Schliesse hieraus. Ferner wird auch gelehrt: Der Esel darf mit seiner Decke, wenn sie an ihm bereits am Vorabend des Sabbaths befestigt war, ausgetrieben werden, nicht aber mit einem Sattel, auch wenn er an ihm bereits am Vorabend des Sabbaths befestigt war. R. Šimón b. Gamaliél sagt: auch mit einem Sattel, wenn er bereits am Vorabend des Sabbaths befestigt war, nur darf man ihm keinen Bauchriemen umbinden, auch keinen Hinterriemen anhängen. R. Asi b. Nathan fragte R. Ḥija b. R. Asi: Darf man auf den Esel am Sabbath eine Decke legen? Dieser erwiderte: Es ist erlaubt. Da sprach jener: Welchen Unterschied giebt es zwischen dieser und einem Sattel? Dieser schwieg. Jener wandte ein[1]: Den Sattel darf man nicht mit der Hand vom Esel herabnehmen, man führe ihn vielmehr im Hof umher, bis er von selber herabfällt. Wenn es nun heisst, dass man ihn nicht herabnehmen darf, um so weniger darf man ihn auflegen. Da sprach R. Zera zu ihm: Lass ihn, er ist der Ansicht seines Lehrers. R. Ḥija b. Asi sagte nämlich im Namen Rabhs: Man darf am Sabbath dem Vieh einen Futterkorb anhängen, um so mehr sollte man ihm nun eine Decke auflegen dürfen; wenn jenes, das ihm nur eine Annehmlichkeit gewährt, erlaubt ist, um so mehr dies, was ihn vor Qual schützt. Semuél sagt: eine Decke aufzulegen ist erlaubt, einen Futterkorb anzuhängen ist verboten. R. Ḥija b. Joseph ging hin und erzählte die Lehre Rabhs vor Semuél. Dieser sprach zu ihm: Wenn Abba[2] dies gesagt hat, so versteht er nichts von den Sabbathangelegenheiten. Als R. Zera hinaufzog, fand er R. Binjamin b. Jepheth sitzend und Folgendes im Namen R. Joḥanans lehrend: Man darf am Sabbath eine Decke auf den Esel legen. Da sprach er zu ihm: Recht so, so lehrte dies auch Arjokh in Babylonien. Wer ist Arjokh? — Das ist Semuél. Aber Rabh sagte ja dies ebenfalls?! — Vielmehr, er hörte ihn auch ausführen: Man darf ihm am Sabbath keinen Futterkorb anhängen. Darauf sprach er zu ihm: Recht so, so lehrte dies auch Arjokh in Babylonien. — Alle geben jedoch zu, dass eine Decke erlaubt ist. — Womit ist diese anders als ein Sattel?! — Dieser ist anders, weil er von selbst herunterfallen kann. R. Papa erwiderte: Das Eine geschieht, um ihn zu wärmen, das Andere geschieht, um ihn abzukühlen. Wol, um ihn zu wärmen, weil er sonst Qual haben würde, nicht aber, um ihn abzukühlen, weil er keine Qual hat. Das ist es, was die Leute sagen: Der Esel friert auch in der Jahreszeitwende des Tamuz. Man wandte ein: Das Pferd darf nicht mit einem Fuchsschwanz oder mit einem Stirnschmuck zwischen den Augen ausgetrieben werden; der Samenergussbehaftete darf nicht mit seinem Schutzbeutel ausgehen; ferner dürfen die Ziegen nicht mit einem Eutersack, die Kuh mit einem Zaum am Maul, die Füllen mit einem Futtersack am Maul nach öffentlichem Gebiet ausgetrieben werden, auch nicht das Vieh mit einem Hufschuh an den Füssen, oder mit einem Amulett, selbst, wenn es von einem Bewährten herrührt; hierin ist es beim Menschen strenger als beim Vieh. Das Vieh darf man aber mit einem Verband auf der Wunde, mit einer Schiene auf dem Bruch, oder

1. Er nahm dessen Schweigen für [illegible] 2. [illegible] Rabh genannt.

[illegible]

Sab 54b [77]ופוקקין לה זוג בצוארה ומטיילת עמי בחצר תני מיהת ולא סייחין[78]בטרסקלים שבפיהם לרשות הרבים [79]לרשות הרבים הוא דלא הא בחצר שפיר דמי מאי לאו בגדולים Col b ומשום תענוג לא בקטנים ומשום צער דיקא נמי דקתני דומיא דקמיע שמע מינה: אמר מר ולא בקמיע אף על פי שהוא Sab 61a [80]מומחה והא אנן תנן ולא בקמיע [81]שאינו מומחה הא מומחה שפיר דמי הכא נמי [82]שאינו מומחה והא אף על פי שהוא מומחה קתני מומחה לאדם ואינו מומחה לבהמה ומי איכא Bq 2b [83]מומחה לאדם ולא הוי מומחה לבהמה אין אדם דאית ליה מזלא מסייע ליה [83]בהמה דלית לה מזלא לא מסייע לה אי הכי מאי זה חומר בבהמה מבאדם [84]מי סברת אקמיע קאי אסנדל קאי תא שמע סכין [85]ומפרכין לאדם ואין סכין [84]ומפרכין לבהמה מאי לאו דאיכא מכה ומשום צער לא דליכא מכה ומשום תענוג תא שמע בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן [86]אדם שאחזו דם מעמידין [87]אותו במים בשביל שיצטנן אמר [88]עולא גזירה משום שחיקת [89]סממנין Be 18a אי הכי אדם נמי אדם נראה כמיקר אי הכי בהמה נמי [90]נראה Sab 151b; Sab 18 כמיקר אין מיקר לבהמה ולבהמה מי גזרינן [90]והתניא היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה ולא גזרינן דילמא אתי לאתויי אמר רבינא כגון שהיה תחום שלה מובלע בתוך תחום שלו רב נחמן [91]בר יצחק אמר שחיקת [89]סממנין גופה תנאי היא דתניא בהמה שאכלה כרשינין [92]לא יריצנה בחצר בשביל [93]שתתרפה ורבי [94]אושעיא [95]מתיר דריש רבא הלכה כרבי [94]אושעיא: אמר מר לא יצא הזב בכיס שלו ולא עזים בכיס שבדדיהן והתניא יוצאות העזים בכיס שבדדיהן אמר רב יהודה לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק רב יוסף אמר Er 37; Pes 4; Be n; Sur תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתנן העזים יוצאות צרורות רבי יוסי אוסר בכלן חוץ מן הרחלות הכבונות רבי יהודה

77 M ופוקק | 78 M) | 79 ר׳ לרה | M בזמן שאינו מן הבית | 80 M בזמן שא׳ מן המומ׳ קתני והא | 81 M + מידי דהוי | 82 M — | מזליה 83 M מי...קאי | 84 B ומפרכין | 85 M + אבל | 86 M אותו...שיצטנן | 87 M רבא | 88 B סממנין | 89 M נראה כמי | 90 P והתנן | 91 M — | 92 M ב׳ י׳ | + הרבה | 93 M שתתרפא | 94 M V יאשיה | 95 M מקיר

[illegible] bei einem Menschen [verboten] sein! — Beim Menschen hat es den Anschein, als wäre es ein Abkühlungsmittel! — Bei einem Tier wird [illegible] beim Tier, als wäre es ein Abkühlungsmittel! — [illegible] eines Tiers ein solches Verbot an? [illegible]

[illegible]

אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא ליחלב ואיבעית אימא הא והא רבי יהודה [99]ולא קשיא כאן ליבש כאן ליחלב תניא אמר רבי יהודה מעשה בעזים[97] בית אנטוכיא שהיו דדיהן גסין ועשו להן כיסין כדי שלא יסרטו דדיהן: תנו רבנן מעשה [98]באחד שמתה אשתו והניחה [99]בן לינק ולא היה לו שכר [1]מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו [2]דדין כשני דדי אשה והניק את בנו אמר רב יוסף [3]בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה [4]שנשתנו לו סדרי בראשית אמר רב יהודה בא וראה כמה קשים מזונותיו של אדם שנשתנו עליו סדרי בראשית אמר רב נחמן [5]תדע דמתרחיש ניסא ולא אברו מזוני: תנו רבנן מעשה באדם אחד שנשא אישה גידמת ולא הכיר בה עד יום מותה אמר [6]רב [7]בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא הכיר בה בעלה אמר לו רבי חייא זו דרכה בכך אלא כמה צנוע [8]אדם זה שלא הכיר באשתו: זכרים יוצאין לבובין: מאי לבובין אמר רב [9]הונא תותרי מאי משמע דהאי לבובין לישנא דקרובי הוא דכתיב לבבתני אחותי כלה עולא אמר עור [10]שקושרין Ct 4,9 להם כנגד לבם כדי שלא יפלו עליהן זאבים זאבים אזכרים נפלי אנקיבות לא נפלי משום [10]דמסגי בריש [11]ענא וזאבין ברייש עדרא נפלי בסוף עדרא לא נפלי אלא משום דשמני ובנקבות ליכא [12]שמני ותו מי ידעי בין הני להני אלא משום דזקפי חוטמייהו ומסגו כי הוו רב נחמן בר יצחק אמר עור שקושרין [13]להן תחת זכרותן [14]כדי שלא יעלו על הנקבות ממאי מדקתני סיפא והרחלים [15]יוצאות שחוזות [16]מאי שחוזות שאוחזין באליה שלהן למעלה כדי שיעלו עליהן זכרים [17]רישא כדי שלא יעלו על הנקבות וסיפא כדי שיעלו עליהן זכרים מאי משמע דהאי שחוזות לישנא דגלויי הוא דכתיב Prv 7,10 והנה אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב: הרחלים יוצאות כבולות: Fol. 54 מאי כבולות [18]שמכבלין אליה שלהן למטה כדי שלא יעלו

M 96 ול׳ ק׳ M 97 ‎− שׁל M 98 באדם א׳ M 99 ‎+ לו M 1 ליתן להניקו M 2 ‎+ שני | M 3 ‎− בא וראה | M 4 שהרי נשתנו על זה סדר׳ M 5 ‎+ בר יצחק M 6 V רבי | M 7 איש M 8 יהודה | M 9 שׁר קופר שקושׁ׳ להם תחת לבביהן M 10 ‎+ אלא B 11 עדרא M 12 דשמינן ועוד M 13 ‎− להן M 14 כדי P 15 יוצאין M 16 מאי שח׳ M 17 ומדסיפא כדי שיעלו רישא כדי שלא יעלו מאי M 18 שכובלין.

Schafen R Jehuda sagt Ziegen [illegible] Eutern ausgetrieben werden, [illegible] nicht aber um die Milch zu [illegible] willst, sage ich das Eine [illegible] Ansicht R. Jehudas [illegible] ander nicht, das Eine [illegible] das Andere, um die Milch [illegible] lehrt R Jehuda erzählte [illegible] Ziegen in Antiochia dass ihre Euter sehr [illegible] da brachte man ihnen Schutzbeutel [illegible] sich nicht abschürfen.

Die Rabbanan lehrten [illegible] Frau und hinterliess ihm einen säugenden K[illegible] besass aber nicht die Mittel [illegible] Amme zu zahlen [illegible] geschah ihm ein Wunder und es [illegible] die Brüste wie zwei Frauenbrüste und [illegible] Kind. R Joseph sagte: Komme und sieh [illegible] deutend dieser Mann war, dass ihm ein solches Wunder geschah! Abajj entgegnete ihm: Im Gegenteil, [illegible] gering war dieser Mann, dass sich [illegible] die Ordnungen der Schöpfung verändert haben. R [illegible] sagte: Komme und siehe, mit welchen Schwierigkeiten der Unterhalt des Menschen verbunden ist [illegible] um dessenwillen die Ordnungen der Schöpfung verändert haben. R Naḥman sagte: Es ereignen sich [illegible] Wunderthaten, doch wird keine Nahrung erschaffen.

Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich, dass jemand eine Frau ohne Arm geheiratet hat und er merkte dies nicht bis zum Tag ihres Todes. R[illegible] sagte: Komme und siehe, wie keusch diese Frau war, dass ihr Mann dies nicht bemerkt hat! Da sprach R. Ḥija [illegible]: Von ihr war es ja etwas Gewöhnliches [illegible], wie keusch dieser Mann war, dass er dies [illegible] seiner Frau nicht bemerkt hat.

Die Widder dürfen umbunden ausgetrieben werden. Was heisst umbunden? R Hona erwiderte: Paarweise zusammengebunden[1]. — Woher ist dies erwiesen? — Weil *Lebubin* [umbunden] die Bedeutung *anschliessen* hat, denn es heisst: [2]*Du hast dich an mich geschlossen, Schwester, Braut.* Ula erklärte: Man [illegible] ein Fell vor die Brust, damit Wölfe sie nicht [illegible] fallen[3]. — Ueberfallen denn die Wölfe nur die Widder und nicht die Schafe? — Weil [illegible] an der Spitze der Herde gehen. — Ueberfallen denn die Wölfe nur die Spitze der Herde und nicht das Ende der Herde?! — Vielmehr, weil diese fett sind. — Sind denn unter den Schafen keine fetten vorhanden? ferner, wissen sie denn zwischen diesen und jenen zu unterscheiden?! — Vielmehr, weil sie die Nasen hoch halten und beim Gehen hin und her schauen. R. Naḥman b. Jiçḥaq erklärte: Man bindet ihnen ein Fell über das Glied, damit sie die Weibchen nicht bespringen. — Woher dies? — Weil er im Schlussfatz lehrt: Die Schafe dürfen mit nach oben gebundenen Schwänzen ausgetrieben werden; was heisst „nach oben gebunden"? — man bindet ihnen den Schwanz nach oben, damit die Männchen sie bespringen. — der Anfangsatz: damit sie die Weibchen nicht bespringen, der Schlussfatz: damit die Männchen sie bespringen. — Woher ist dies erwiesen? — Weil *šeḥuzoth* die Bedeutung *entblössen* hat, denn es heisst: [4]*Da tritt ihm ein Weib entgegen im Hurenkleid[5] und mit heimtückischem Sinn.*

Schafe dürfen mit nach unten gebundenen Schwänzen ausgetrieben werden. Was heisst „gebunden"? —

1. So nach RSJ (wahrsch. תותרי = תרי + תות); nach R. Ḥananel heissen תותרי [illegible] die Tiere. 2. Cant. 4,9. 3. D. h. um ihnen [illegible] Wölfe geschützt zu sein. 4. Pr. 7,10. 5. RSJ [illegible] שית זונה [illegible] שחוזות.

Unhüll...

Ziegen dürfen mit verbundenen Eutern ausgetrieben werden.

Rabin kam, sagte er im Namen R. Johanans: die Halakha

[19]והכברים על הנקבית מאי משמע דהאי כבול דהיינא דלא עביד פירי הוא דכתיב מה הערים אשר נתת לי אחי ויקרא להן ארץ כבול עד היום הזה מאי ארץ כבול שהיו[20] בני אדם שמכובלין בכסף ובזהב אמר ליה רבא אי הכי היינו [21]דכתיב כי לא ישרו בעיניו מפני שמכובלין בכסף ובזהב לא ישרו בעיניו אמר ליה אין כיון דעתירי[22]לא עבדי עבידתא רב נחמן בר יצחק אמר ארץ חומטון היתה [23]ואמאי קרי לה כבול [24]דמשתרגא בה כרעא עד כבלא ואמרי אינשי ארעא כבולא דלא עבד פירי: כבונות: מאי כבונות שמכבנין אותן לצמרן כדתנן שאת בצמר לבן מאי צמר לבן אמר רב ביבי בר אביי [26]כצמר נקי בן יומו שמכבנין אותו למילת: והעיזים יוצאות צרורות: איתמר רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי יוסי ואיכא דמתני להא שמעתא באפי נפשה רב אמר ליבש מותר[27]ולא לחלב ושמואל אמר אחד זה ואחד זה אסור ואיכא דמתני לה[28]אהא עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב משום רבי יהודה בן בתירא אמרו כן הלכה אבל מי מפיס[29]אחד ליבש ואחד לחלב מתיר שאין מכירים אחד זה ואחד זה אסור אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן הלכה כתנא קמא:

[iii] **ובמה** אינה יוצאה לא יצא גמל במטוטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכניס חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך:

גמרא. [30]תנא לא יצא גמל במטוטלת הקשורה לו בזנבו אבל יוצא הוא במטוטלת הקשורה בזנבו ובחוטרתו אמר רבה בר רב הונא יוצא גמל במטוטלת הקשורה לו בשליתה: לא עקוד ולא רגול: אמר רב יהודה עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו [31]ויקשור מיתיבי עקוד [32]שתי ידים [33]רגלים רגל שלא

19 B עליהן הזכ מאי || 20 M + א"ר הונא B הונה V המנונא || 21 M — בה || 22 B + ומפנקי || M מפ ולא || 23 P אבי || 24 M דמשתכנא כרעה בגויה עד || 25 M B אביי || 26 M + א"ר אבי || 27 M להו אסור || 28 M + והא דשמו || 29 M שני לו וזו || 30 M ת"ר || 31 P ויקשור || 32 M + עקידת || 33 B ושתי רג || M אי ב

UND womit darf das Tier nicht ausgetrieben werden? Das Kamel darf nicht mit einer Satteldecke, auch nicht gefesselt und nicht gebunden ausgetrieben werden, ebenso alle anderen Tiere. Man darf die Kamele nicht aneinanderbinden und [das eine] führen, wol aber darf man mehrere Stricke in der Hand halten und [mehrere zusammen] führen, nur darf man sie nicht zusammendrehen.

GEMARA. ...

Auch nicht gefesselt und nicht gebunden. ...

beider Hände oder beider Füsse. „Binden", dass man den ...

יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור היא דאמר כי האי תנא דתניא עקוד עקידת יד ורגל או שתי ידים ושתי רגלים רגל שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור ואביי לא דמי[34]בשלמא רישא וסיפא ניחא מציעתא קשיא אלא הוא דאמר כי האי תנא [35]עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגל שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור: ולא יקשור גמלים: מאי טעמא אמר רב[36]אשי משום דמיחזי כמאן דאזיל להינגא: אבל מכנים: [Bc. 33a] אמר[37]רב אשי לא שנו אלא לענין כלאים כלאים דמאי אילימא כלאים דאדם והתנן אדם מותר עם כולם לחרוש [Kil. viii,6; Bq. 54b] ולמשוך אלא כלאים דחבלים [38]והתניא דתוכף תכיפה אחת [Er. ; Jab.] אינה חיבור[39]לעולם כלאים דחבלים והכי קאמר ובלבד שלא [Men. 39a] [40]יכרוך ויקשור אמר שמואל ובלבד שלא יצא [41]מתחת ידו טפח והא תנא דבי שמואל טפחים אמר אביי השתא דאמר [Bb. 20b] שמואל טפח ותנא דבי שמואל טפחים שמואל הלכה למעשה [Er. 24a] [42]אתא לאשמעינן והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח כי תניא ההיא בדבלא דבעי בינו:

[iv] אין החמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק ולא בסולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו ואין התרנגולים יוצאין בחוטין ולא ברצועה שברגליהם ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין העגל יוצא בגימון ולא פרה בעור[43]הקופד ולא ברצועה שבין קרניה °פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא[44]ברצון חכמים:

גמרא. [45]מאי טעמא כדאמרן: ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק: משום דמיחזי כמאן דאזיל להינגא: [Bc. 33a] ולא בסולם שבצוארו: אמר רב הונא[46]בי לועא למאי עבדי ליה לדיבא דאית ליה מכה דלא הדר חייך[47]בה: ולא ברצועה שברגלו: [48]דעבדי ליה לגיזרא: ואין התרנגולין יוצאין

M 34 בשלמא ‖ M 35 + דתניא ‖ M 36 מנשה ‖ M 37 רבה ‖ M 38 והתנן ‖ M 39 + לטומ׳ ואין בה משום כל׳ ‖ M 40 יכרוך ו ‖ B 41 + חבל ‖ M 42 קמ׳ ל׳ ‖ V 43 קופד, קיפוד ‖ M 44 כרצון ‖ M 45 אין המור וכ׳ כדאמ׳ ‖ M 46 בר ‖ M 47 ליה. P ביה ‖ P 48 דעבדו.

[illegible] 1. [illegible] Hand [illegible] und Fuss oder beide Hände [illegible] aufheben; [illegible] nicht zum Opferschemel [illegible] Vorn dies ist [illegible] bezüglich des Anfangsatzes und [illegible] der Mittelsatz ist ja dem widersprechend [illegible] ist des Ausdrucks [illegible] heisst Hand und Fuss zusammenbinden [illegible] dem Sohn Abrahams geschah [illegible] lass man den Unterschenkel nicht zum Oberschenkel biege und zusammenbinde.

Man darf keine Kamele aneinanderbinden. Aus welchem Grunde? R. Aši erwiderte: Weil dies den Anschein hat, als ginge man zum Markt.

Wol aber darf man halten. R. Aši sagte: Dies ist nur wegen des Gemisches verboten. Welches Gemisch wollte man sagen, des Menschen [mit dem Tier]? so wird ja gelehrt: Der Mensch darf mit allen [Tieren] zusammen pflügen und ziehen! Wenn aber die Stricke [zusammen] als Mischgewebe betrachtet werden, so wird ja gelehrt: Wenn jemand einen einzigen Nadelstich macht, so heisst dies kein Anheftung.

Thatsächlich wegen des Mischgewebes der Stricke, und zwar ist es folgendermassen gemeint: nur darf man sie nicht zusammenbinden und zusammenknüpfen. Semuel sagte: Auch darf [vom Strick] aus seiner Hand die Länge einer Handbreite nicht herabhangen. In der Schule Semuels wurde aber gelehrt: zwei Handbreiten. Abaje erwiderte: Da Semuel nun gelehrt hat eine Handbreite, während in seiner Schule gelehrt wurde zwei Handbreiten, so wollte er aus denen eine Lehre für die Ausübung [illegible] lassen. Es wird ja aber gelehrt: Nur muss man [den Strick] eine Handbreite von der Erde abheben! [illegible] Was dort gelehrt wird, bezieht sich auf den zwischenliegenden Teil des Stricks.

DER Esel darf nicht mit einer Satteldecke ausgetrieben werden, wenn sie an ihm nicht befestigt ist, nicht mit einer Glocke, auch wenn sie verstopft ist, nicht mit einem Leitergeflecht am Hals und nicht mit einem Riemen am Fuss. Hühner dürfen nicht mit Schnüren oder Riemen an den Füssen ausgetrieben werden. Widder dürfen nicht mit einem Wägelchen unter dem Schwanz ausgetrieben werden; Schafe dürfen nicht mit einem Schutzmittel versehen ausgetrieben werden; das Kalb darf nicht mit einem Binsenjoch ausgetrieben werden; die Kuh darf nicht mit einer Igelhaut und nicht mit einem Riemen an den Hörnern ausgetrieben werden. Die Kuh des R. Eleâzar b. Âzarja pflegte gegen den Wunsch der Weisen mit einem Riemen an den Hörnern ausgetrieben zu werden.

GEMARA. Aus welchem Grunde? — Wie wir bereits erklärt haben.

Nicht mit einer Glocke, auch wenn sie verstopft ist. Weil dies den Anschein hat, als ginge man zum Markt.

Nicht mit einem Leitergeflecht am Hals. R. Hona erklärte: [illegible] Wozu macht man dies? — Wenn es eine Wunde hat, damit es sich daran nicht stosse.

Nicht mit einem Riemen am Fuss. Den man ihm auf eine Schnittwunde bindet.

1. Dass von vornherein [illegible] zu verbinden ist [illegible] Zusammen [illegible] S. [illegible] Z. 1.

Hühner dürfen nicht mit Schnüren ausgetrieben werden. [illegible]

Oder Riemen. [illegible]

Widder dürfen nicht mit einem Wägelchen ausgetrieben werden. [illegible]

Schafe dürfen nicht mit einem Schutzmittel versehen ausgetrieben werden. [illegible]

Das Kalb darf nicht mit einem Binsenjoch ausgetrieben werden. [illegible]

Die Kuh nicht mit einer Igelhaut. [illegible]

Nicht mit einem Riemen an den Hörnern. [illegible]

als Zügel erlaubt.

Die Kuh des R. Eleázar b. Ázarja: [illegible] eine Kuh? Rabh, nach Anderen R. Jehuda im [illegible] Herde als Zehnt [illegible] Vorfahren jedoch, und sie [illegible]

בחוטין: דעבדי להו סימנא כי היכי דלא ליחלפו: ולא
ברצועה: דעבדי להו כי היכי דלא ליתבו מאני: ואין הזכרים
יוצאין בעגלה: כי היכי דלא לימטיין אליתייהו: ואין
הרחלים יוצאות חנונות: יתיב רב ארא בר עוירא קמיה
דרב חסדא ויתיב וקאמר משעה שגוזזין אותה טומנין לה עמר
בשמן ומניחין לה על פדחתה כדי שלא תצטנן אמר ליה רב
חסדא אם כן עשית מר עקבא אלא יתיב רב פפא בר שמואל
קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר בשעה שיולדת טומנין
לה שני עקצין של שמן ומניחין לה אחד על פדחתה ואחד
על הרחם כדי שתתחמם אמר ליה רב נחמן אם כן עשית
ילתא אלא אמר רב הונא עץ אחד יש בכרכי הים וחונן שמו
ומביאין קיסם ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו
דרני ראשה אי הכי זכרים נמי בזו דמנגחי זכרים בהדדי
ממילא נפלן שמעון נזירא אמר קיסמא דהיתמא בשרגא דרב
הונא היינו דקתני חנונות אלא לרבנן מאי חנונות דעבדין לה
מילתא דמרחמין עלייהו: ואין העגל יוצא בגימון: מאי
עגל בגימון אמר רב הונא בר גוריא אמר רבי אלעזר מאי
משמע דהאי גימון לישנא דמיכף דכתיב הלכף כאגמון ראשו:
ולא פרה בעור הקופד: דעבדי לה כי היכי דלא למיצו
יאלי: ולא ברצועה שבין קרניה: אי לרב דאמר בין
לנוי בין לשמר אסור אי לשמואל דאמר לנוי אסור לשמר
מותר: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: וחדא פרה הויא
ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר
אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל
שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה
ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: רב ורבי חנינא ורבי
יוחנן ורב חביבא מתני בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא
חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן כל מי שאפשר למחות
לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו
נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו
אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא

49 M דעבדו להו סימני [illegible]

Jes 3,14 [72]אמר רבי חנינא מאי דכתיב ה׳ במשפט יבוא עם זקני עמו
Fol. 55 ושריו אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא[73]אימא על זקנים
שלא מיחו בשרים: רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי
ההיא איתתא[74]קא צווחה קמיה ולא[75]הוה משגח בה אמר ליה
Pr 21,13 לא סבר ליה מר[76] אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא
vgl. Ber. 30a יענה אמר ליה שיננא רישך בקרירי רישא דרישך בחמימי
Jer 21,12 הא יתיב מר עוקבא אב בית דין דכתיב בית דוד כה אמר ה׳
דינו לבקר משפט והצילו וגו׳: אמר ליה רבי זירא לרבי סימון
לוכחינהו מר להני דבי ריש גלותא אמר ליה לא מקבלי מינאי
אמר ליה אף על גב דלא מקבלי לוכחינהו מר דאמר רבי אחא
בר חנינא מעולם לא יצתה[77]מדה טובה מפי הקדוש ברוך הוא
Ez 9,4 וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב ויאמר ה׳ אליו עבור
בתוך העיר והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים
על התועבות הנעשות וגו׳ אמר ליה הקדוש ברוך הוא לגבריאל
לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו
בהם מלאכי חבלה ועל[78]מצחם של רשעים תיו של דם כדי
שישלטו בהן מלאכי חבלה אמרה מדת הדין לפני הקדוש
ברוך הוא רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו אמר[79]לה
הללו צדיקים גמורים[80]והללו רשעים גמורים אמרה לפניו רבונו
של עולם היה בידם למחות ולא מיחו אמר[79]לה גלוי[81]וידוע
לפני שאם[82]מיחו בהם לא יקבלו מהם[83]אמר[84]לפניו רבונו
Ib. v. 6 של עולם אם לפניך גלוי[85]להם מי גלוי והיינו דכתיב זקן בחור
ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו
התו אל תגשו וממקדשי תחלו[86]וכתיב ויחלו באנשים הזקנים
Az. 4a אשר לפני הבית[87] תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקודשי
אלו בני אדם שקיימו[88]את התורה כולה מאלף ועד תיו ומיד
Ez 9,2 והנה ששה אנשים באים מדרך [שער] העליון אשר מפנה
צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש הבדים
וקסת הספר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחשת מזבח
הנחשת מי הוה[89]אמר להו הקדוש ברוך הוא התחילו ממקום
[90]שאומרים שירה לפני ומאן נינהו ששה אנשים אמר רב
חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומכלה[91]ומאי שנא תיו

72 B + כי הא ד׳ 73 M - אימא על 74 M — ק״צ 75 M אשגח 76 M + להא 77 M — מדה 78 M הרש׳ 79 P לו 80 M + הם. — והללו ר׳ ג׳ 81 M וידוע 82 B מיחו M מחו לא קבלו 83 V אמרה 84 M לו 85 M לפניהם 86 M — וכ׳ 87 M תר׳ י׳ 88 M כל 89 M אלא אמר להם 90 M שאמרו ש׳ לפני מאן 91 M + א״ד משח׳ ומשב׳ ומכ׳ קאו״ח

R. Ḥanina sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [1]*Der Herr kommt zum Gericht mit den Aeltesten seines Volks und mit seinen Fürsten*? [illegible] die Aeltesten, wenn die Fürsten [illegible] sage vielmehr: mit den Aeltesten, [illegible] nicht gewehrt haben.

R. Jehuda sass vor Semuel, da kam [illegible] klagte vor ihm, er aber beachtete sie nicht. [illegible] dieser: Hält denn der Herr nicht von [dem Vers]: [2]*Wer sein Ohr vor dem Schreien des Armen verstopft, der wird, wenn er ruft, ebenfalls kein Gehör finden.* Dieser erwiderte: Scharfsinniger, dein Haupt wird mit Kaltem begossen, das Haupt deines Haupts aber mit Heissem, da sitzt ja das Gerichtsoberhaupt Mar Uqba, denn es heisst: [3]*Ihr vom Haus Davids, so spricht der Herr, haltet alle Morgen gerechtes Gericht und rettet* &c.

R. Zera sprach zu R. Simon: Möge der Herr [illegible] die Leute beim Exiloberhaupt zurechtweisen. Dieser erwiderte: Sie werden mir nicht gehorchen. Da versetzte jener: Der Herr sollte sie dennoch zurechtweisen, auch wenn sie nicht gehorchen, denn R. Aḥa b. Ḥanina sagte: Nie ist aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, eine gute Verheissung hervorgegangen und zum Schlechten verwandelt worden, ausgenommen Folgendes, wo es heisst: [4]*Und der Herr sprach zu ihm: Ziehe durch die Stadt und zeichne ein Zeichen [Tav] auf die Stirne der Leute, welche über die Greuel, die da geschehen, seufzen und jammern* &c. Der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Gabriel: Gehe und zeichne mit Tinte ein *Tav* [Zeichen] auf die Stirne der Gerechten, damit die Würgengel über sie keine Gewalt haben, und mit Blut ein *Tav* [Zeichen] auf die Stirne der Frevler, damit die Würgengel über sie Gewalt haben. Da sprach die Eigenschaft des Rechts vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, womit sind diese anders als jene? Dieser erwiderte ihr: Diese sind vollkommene Gerechte, jene sind vollkommene Frevler. Diese sprach: Diese sollten ja jene zurechtweisen und haben es unterlassen! Er erwiderte ihr: Offenbar und bekannt ist es vor mir, dass jene nicht gehorchen würden, auch wenn diese sie zurechtweisen. Diese sprach vor ihm: Herr der Welt, wenn es dir auch offenbar ist, war es etwa ihnen offenbar? Deshalb heisst es: [5]*Greise, Jünglinge, Jungfrauen, Kinder und Frauen sollt ihr töten und vertilgen; tretet aber nicht demjenigen nahe, der ein Zeichen [Tav] hat, und bei meinem Heiligtum fanget an.* Darauf folgt: [6]*Und sie fingen bei den Aeltesten an, die vor dem Haus waren.* Hierüber lehrte R. Joseph: Lies nicht: *meinen Heiligtum*, sondern: *meinen Geheiligten*, das sind nämlich die Leute, welche die ganze Gesetzlehre, von Aleph bis Tav gehalten haben. Darauf: [7]*Und siehe, sechs Männer kamen vom Oberthor, welches gegen Norden gerichtet ist, ein jeder sein Schlagwerkzeug in der Hand; und ein Mann war in ihrer Mitte, in Linnen gekleidet und ein Schreibgriffel an den Lenden: Und sie kamen und traten vor den ehernen Altar.* War denn damals noch ein eherner Altar vorhanden? — der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach vielmehr zu ihnen: Fanget an dem Ort an, wo man mir Lieder zu singen pflegt[8]. Wer waren diese sechs Männer? R. Ḥisda erwiderte: Aufbrausen, Zorn, Grimm, Verderben, Zertrümmerer und Vertilger. [illegible]

1. Jes. 3,14. 2. Pr. 21,13. [illegible] Gesang [illegible] Instrumente [illegible]

[92]הוי תחית תוי תמות ושמואל אמר [93]תמה זכות אבות ורבי יוחנן אמר [94]תחון זכות אבות וריש לקיש אמר תוי סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא דאמר רבי חנינא חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת [95]אמר רבי שמואל בר נחמני אלו בני אדם שקיימו [96]את התורה [97]כולה מאלף ועד תוי מאימתי תמה זכות אבות אמר רב מימות [98]הושע בן בארי שנאמר ועתה אגלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי ושמואל אמר מימי חזאל שנאמר וחזאל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יהואחז וכתיב ויחן ה׳ אותם וירחמם ויפן אליהם למען בריתו את אברהם את יצחק את יעקב ולא אבה השחיתם ולא השליכם מעל פניו עד עתה ורבי יהושע בן לוי אמר מימי אליהו שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו ויאמר ה׳ אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע וגו׳ ורבי יוחנן אמר מימי חזקיהו שנאמר למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה׳ צבאות תעשה זאת וגו׳: אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון אין מיתה בלא חטא דכתיב הנפש החטאת היא תמות אין יסורין בלא עון דכתיב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם מיתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם [1]מצוה קלה צויתיו ועבר עליה [98]והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה [99]כולה ומתו אמר להם מקרה אחד לצדיק [ו]לרשע לטוב וגו׳ הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף משה ואהרן [1]בחטאם מתו שנאמר יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר [2]מן העולם מיתיבי ארבעה מתו בעטיו של נחש [3]ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא [4]דכתיב ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב שר הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב ואחיותיהן צרויה ואביגיל ואלא בת

92 B + אמר רב 93 M + תוי 94 M ורשב״נ אמר 95 M כולה 96 P יהוי 97 M + הקב״ה 98 B — א״ה M + אמ׳ לפני רבש״ע 99 מא ועד ת׳ א״ל 1 M ברשא 2 M מה ע׳ 3 M א״ה 4 M רב הצבא

Er erwiderte ihnen: Ich habe ihm ein geringes Gebot an- ... und Ahron, welche die ganze Gesetzlehre gehalten ... *Ein Geschick widerfährt dem Gerechten und dem Frevler.* ... R. Simeon b. Eleázar sagte ... *Dieweil ihr an mich nicht* ... Zeit ... Welt ... Benjamin ... Isaj ... Kaleb ... *Amasa zum Haupt des Heers ein; Amasa war der* ... *Abigajl, der Tochter des Nahaš, Schwester der Cerujah* ...

מי שמת בעטיו של נחש [5]מני אילימא תנא דמלאכי השרת
[6]והא איכא משה ואהרן אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר היא
ושמע מינה יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותיובתא
דרב אמי תיובתא: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר °ויהיו בני יעקב 35,22
שנים עשר מלמד שכולן שקולים [7]כאחת אלא מה אני מקיים
וישכב עם בלהה פילגש אביו מלמד שבלבל מצעו של אביו ib.
[8]ומעלה עליו הכתוב כאלו [9]שכב עמה תניא רבי שמעון בן
אלעזר אומר מוצל אותו צדיק [10]מאותו עון ולא בא מעשה
[11]לידו אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר ארור 27,20
שכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלא מה אני מקיים
וישכב את בלהה פילגש אביו עלבון אמו תבע [12]אם אחות אמי
[13]תהא צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמד
ובלבל [14]את מצעה אחרים אומרים שתי מצעות בלבל [15]אחת
של שכינה ואחת של אביו [16]והיינו דכתיב °אז חללת יצועי עלה 40,4
[17]אל תקרי יצועי אלא יצועי כתנאי °פחז כמים אל תותר רבי ib.
[18]אלעזר אומר פזתה חבתה זלתה רבי יהושע אומר פסעתה על
דת חטאת זנית רבן גמליאל אומר פיללתה הלתה זרחה תפלתך
אמר רבן גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי רבי אלעזר המודעי
אומר הפוך את התיבה והורשה זעזעתה [19]הרתעתה פרחה חטא
ממך [20]רבא אמר ואמרי לה [21]רבי ירמיה בר אבא זכרת עונשו של
דבר חלית עצמך הולי גדול פירשת מלחטוא: [22]ראובן בני עלי
בני שמואל דוד ושלמה ויואש סימן: °אמר רבי שמואל בר II 9a
נחמני אמר רבי יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא
טועה שנאמר ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים לה' סבר II 1,3
לה כרב דאמר [23]פנחס לא חטא מקיש חפני לפנחס מה פנחס
לא חטא אף חפני לא חטא אלא מה אני מקיים אשר ישכבון
את הנשים מתוך ששהו את קיניהן [24]שלא הלכו אצל בעליהן
מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום: גופא אמר רב פנחס לא
חטא שנאמר ואחיה בן אחטוב בן אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן 14,3

M 5 מנו הא אי׳ M 6 אפי׳ מו א נמי אלא M 7 כאחד M 8 ומתוך שקלקל מצעו של אביו מעלה M 9 שכבה תנ׳ M 10 מעון ולא בא חטא לי׳ B 11 + זה B 12 + אמר B 13 היתה M 14 את P 15 אחד M 16 שנא׳ M 17 - אל.. יצועי V M 18 אליעזר VP 19 הירת׳ M 20 ר׳ אבא M 21 אר׳ י זכרת M 22 — ראובן...סימן V M 23 + רב M 24 - שלא בעל׳

[Nahaš] gestorben ist. Nach [illegible] man sagen nach demjenigen, der [illegible] lehrte, so giebt es ja auch Moše[h] und Ahron! [illegible] scheinlich doch nach R. Šimôn b. Eleazar [illegible] hieraus, dass es einen Tod ohne Sünde und Züchtigung ohne Schuld giebt — dies ist eine Widerlegung gegen R. Ami. — Eine Widerlegung.

R. Šemuël b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Wer es glaubt, Reûben habe gesündigt, irrt sich nur, denn es heisst: [2]*Und die Söhne Jaqobs waren zwölf*; dies lehrt, dass sie alle gleichwertig waren. Wie halte ich aber aufrecht die Worte: [3]*Er beschlief die Bilha, das Kebsweib seines Vaters?* — dies lehrt, dass er das Lager seines Vaters verwirrt hat, was der Schriftvers ihm anrechnet, als hätte er jene beschlafen. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Dieser Gerechte ist von jener Sünde frei, er hat diese That nicht verübt, denn wie wäre es möglich, dass später seine Kinder auf dem Berg Êbal stehen werden und sprechen: [4]*Verflucht, wer das Weib seines Vaters beschläft*, wenn er jene That verübt hätte?! Wie aber halte ich aufrecht die Worte: *Er beschlief die Bilha, das Kebsweib seines Vaters?* — er ahndete die Kränkung seiner Mutter: wenn schon die Schwester meiner Mutter die Nebenfrau meiner Mutter ist, sollte dies auch die Magd der Schwester meiner Mutter sein?! da machte er sich auf und verwirrte ihr Lager. Manche sagen: Zwei Lager habe er verwirrt, das der Gottheit und das seines Vaters; daher heisst es: [5]*Damals verübtest du Entweihung* [illegible] *mein Lager zu besteigen*, [illegible] nicht *mein Lager*, sondern *die Lager*. Hierüber streiten Tannaîm: [6]*Durch die Uebereilung wie Wasser sollst du nicht den Vorzug haben.* R. Eleâzar erklärte: [6]Du warst voreilig, du hast verschuldet und hast geschändet. R. Jehošuâ erklärte: Du hast das Gesetz übertreten, du hast gesündigt und hast gebuhlt. R. Gamaliel erklärte: Du hast gebetet, du hast geflehet und dein Gebet hat geglänzt. R. Gamaliel sprach: Wir brauchen immer noch den Modaîer. R. Eleâzar aus Modaîm sagte nämlich: Versetze die Buchstaben[7] und erkläre es folgendermassen: Du warst erschüttert, du hast gezittert, und die Sünde ist von dir gewichen. Raba, nach Anderen, R. Jirmeja b. Abba, erklärte: Du hast an die Strafe der Sache gedacht, du hast dir [illegible] eine grosse Krankheit heraufbeschworen und du hast dich von der Sünde zurückgezogen.

R. Šemuël b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Wer es glaubt, die Söhne des Êli hätten gesündigt[8], irrt sich nur, denn es heisst: [9]*Dort waren die beiden Söhne des Eli, Hophni und Pinhas, Priester vor dem Herrn.* Er ist der Ansicht Rabhs, der nämlich sagt, dass Pinhas nicht gesündigt hat, und nun vergleiche man auch Hophni mit Pinhas: wie Pinhas nicht gesündigt hat, so hat auch Hophni nicht gesündigt. Wieso aber halte ich aufrecht die Worte: [10]*Dass sie bei den Weibern lagen?* — weil sie die Darbringung ihrer Vogelnestopfer[11] verzögerten, so dass sie zu ihren Männern nicht zurückkehren konnten, so rechnet es ihnen der Schriftvers an, als hätten sie sie beschlafen.

Der Text. Rabh sagte: Pinhas hat nicht gesündigt, denn es heisst: [12]*Ahija, Sohn Ahitobs, Sohn Ikabods, Sohn Pinhas', Sohn Êlis, des Priesters des Herrn* etc. Wie wäre es möglich, dass der Schriftvers seine vor-

1. [illegible] 2. Gen. 35,22. 3. Ib. 35,22. 4. Dt. [illegible] 5. [illegible] 49,4. 6. [illegible] Wort פחז [illegible] und [illegible] folgender Sätze [illegible] 7. Das Wort פחז [illegible]
[illegible]

[illegible]

geschenke mit Gewalt.

R. [illegible] b. Nahmani sagt im Namen R. Jonathans: [illegible] denn es heisst: [11]Und David war in allen seinen Wegen [illegible] und der Herr war mit ihm [illegible] die Gottheit mit ihm ware [illegible] [12]Warum hast du die Worte des Herrn verachtet, das Böse zu thun? [illegible] Rabbi, der von David abstammt, suchte dies zu Gunsten [illegible] Warum hast du die Worte des Herrn verachtet, das Böse zu thun? hierüber sagte [illegible] Gesetzlehre, überall, wo das Wort „Böse" in der [illegible] er wollte es thun, er hat [illegible] mit dem Schwert erschlagen; du solltest ihn durch [illegible] [13]Und sein Weib hast du dir geehelicht [illegible] denn [illegible] R. [illegible] Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Wer zum Krieg des Hauses [illegible]

[illegible]

ה' עמו אפשר חטא בא לידו והכתיב מיידי? והלא כבר נאמר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה לא יהיה לו ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות אם ישראל הוא לא יהיה לו [26]ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה אלא לאו שמע מינה פנחס לא חטא [27]אלא הא כתיב אשר ישכבון ישכבן כתיב וכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אמר רב נחמן [28]בר יצחק בני כתיב וכתיב מעבירים אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב וכתיב בני בליעל [29]מתוך שהיה לו לפנחס למחות[30] לחפני ולא מיחה [31]מעלה עליו הכתוב כאילו חטא: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנאמר ויהי כי זקן שמואל [32]ובניו לא הלכו בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו מיחטא נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל[33] הצדיק מחזר בכל[34] מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו[35] בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן כתנאי ויטו אחרי הבצע רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים רבי עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו [36]בזרוע רבי יוסי אומר[37] מתנות נטלו בזרוע: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר ויהי דוד בכל דרכו משכיל וה' עמו אפשר חטא[38] בא לידו[39] ושכינה עמו אלא מה אני מקיים מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע שביקש לעשות ולא עשה אמר רב רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד [40]מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע רבי אומר משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתב לעשות שביקש לעשות ולא עשה את אוריה החתי הכית בחרב שהיה [41]לך לדונו בסנהדרין ולא [42]דנת ואת אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה[43] דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל

M 25 והכת' בגדה יהודה ותועבה. אל נכר וכת' יכרת ה' M 26 בן ער בחכמה ועונה M 27 אלא והא M 28 ב"ר P ברבי M 29 על M 30 בה M 31 − לפיכך M 32 + וכתי' M 33 הצ' M 34 + המק ודן M 35 בבתיהם M 36 בזר' B 37 מתנות M 38 + זה M 39 וזה M 40 − דתניא M 41 לך M 42 דני M 43 +כדר' שב"נ א"ר י'

[illegible]

היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו שנאמר
ואת עשרה חריצי החלב האלה תתן לשר האלף ואת אחיך (ISam. 17,18)
תפקד לשלום ואת ערבתם תקח [44]מאי ערובתם תני רב יוסף
דברים המעורבים בינו לבינה ואתו הרגת בחרב בני עמון (IISam. 12,9)
[45]מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי (Qid. 43a)
אתה נענש עליו מאי [46]טעמא מורד במלכות הוה דאמר ליה
ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חנים: אמר רב כי (IISam. 11,11)
מעיינת ביה בדוד לא משכחת [47]ביה בר מדאוריה דכתיב רק (IReg. 15,5)
בדבר אוריה החתי אביי קשישא רמי דרב אדרב מי אמר רב
הכי והאמר רב קיבל דוד לשון הרע קשיא: גופא [48]רב אמר (Jom 22b)
קיבל דוד לשון הרע דכתיב ויאמר לו המלך איפה הוא ויאמר (IISam. 9,4)
ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל בלא דבר וכתיב
וישלח המלך ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל מלא דבר מבדי (ib v. 5)
[49]הוייה דישקרא הוא כי הדר אלישן עילויה מאי טעמא קיבלה
מיניה דכתיב ויאמר המלך אל ציבא איה בן אדניך ויאמר (ib 16,3)
ציבא אל המלך הנה הוא יושב בירושלם ומנא לן דקיבל
מיניה דכתיב ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבשת ויאמר (ib v. 4)
ציבא השתחויתי אמצא חן בעיני המלך ושמואל אמר לא
קיבל דוד לשון הרע[50]דברים הניכרים חזא ביה דכתיב
ומפיבשת בן שאול ירד לפני המלך לא עשה רגליו ולא (ib 19,25)
עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס וגו׳ וכתיב ויהי כי בא (ib v. 26)
ירושלם אל המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי
מפיבשת [וי]אמר לו אדני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך
אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך אל המלך כי פסח עבדך (Col. b)
וירגל בעבדך אל אדני המלך ואדני המלך כמלאך האלהים
ועשה הטוב בעיניך ויאמר לו המלך למה תדבר עוד דבריך (ib v. 30)
אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה ויאמר מפיבשת אל
המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדני המלך בשלום
אל ביתו[51]אמר לו אני אמרתי מתי תבא בשלום ואתה עושה
לי כך לא עליך יש לי תרעומות אלא על מי שהביאך בשלום
היינו דכתיב ובן יהונתן[52]מריב בעל ובי[52]מריב בעל שמו והלא (IChr. 9,40)
מפיבשת שמו אלא[53]מתוך שעשה מריבה עם בעליו יצתה בת

M 44 -- מאי ער׳ M 45 + הרי הוא לך כחרב ב״ע P 46 טעם M 47 ביה...דכ׳ M 48 + א״ר קבל דוד לה״ר וש״א ל״ק דוד לה״ר M 49 + כיון ד M 50 + אלא M 51 א״ל אני P 52 מרוב בעל M 53 למה נקרא שמו מ״ב שעשה.

David auszog [illegible] pflegte [illegible] zu geben[1], denn es heisst [illegible] bringe dem Hauptmann und [illegible] Frieden deiner Brüder und [illegible] Bürgschaft geben [illegible]

R. Joseph lehrte: [illegible] als Bürgschaft gilt. *Ihn [illegible] Schwert der Ammoniter [illegible]* Schwert der Ammoniter nicht [illegible] du auch für Urija den Hethiter nicht [illegible] welchem Grund [illegible] weil er Majestät[illegible], denn er sprach in seiner Gegenwart: *Mein Herr [illegible] und die Knechte meines Herrn lagern auf dem F[illegible]* Rabh sagte: Wenn du aber David [illegible] du an ihm nichts, ausser die Angelegenheit mit [illegible] wie es heisst: [4]*Ausser in der Sache Urijas des Hethi[illegible]* Abaje der Greis wies auf einen Widerspruch [illegible] zwei Aussprüchen Rabhs hin [illegible] Rabh [illegible] gesagt haben, Rabh sagte [illegible] David Verleumdung entgegengenommen hat! [illegible] Ein Widerspruch.

Der Text. Rabh sagte: David nahm Verleumdung entgegen, denn es heisst: *Und der König sprach zu ihm: Wo ist er? und Çiba sprach zum König: Er ist im Haus des Makhir, des Sohns Ámi[illegible], zu Lo[illegible]bar.* Darauf folgt: *Und der König sandte und liess ihn holen aus dem Haus des Makhir, des Sohns Ámiels in Lodebar.* [illegible] Lüge war, wieso hat er die Verleumdung [illegible] genommen, als jener ihn später verleumdete? [illegible] heisst: *Und der König sprach zu Çiba: Wo ist der Sohn deines Herrn? da sprach Çiba zum König: Sieh, er weilt in Jerusalem.* Woher [illegible] gegengenommen hat? Weil es heisst: *Und der König sprach: Dein sei Alles, was Mephiboseth gehört. Da sprach Çiba: Ich werfe mich nieder, m[illegible] ich Gunst in den Augen des Königs finden.* [illegible] sagte: David hat keine Verleumdung entgegengenommen, denn er bemerkte an ihm Dinge, die darauf hingedeutet haben, denn es heisst: *Und Mephiboseth, der Sohn Sauls, trat vor den König; er hatte seine Füsse nicht gepflegt, seinen Bart nicht geordnet und seine Kleider nicht gewaschen* [illegible] darauf heisst es: *Und als er aus Jerušalem zum König kam, fragte ihn der König: Warum bist du nicht mit mir ausgezogen, Mephibošeth? Er erwiderte: Mein Herr und König, mein Diener hat mich betrogen. Dein Knecht sagte: Ich will mir den Esel satteln lassen, dass ich ihn besteige und zum König komme, — dein Knecht ist ja lahm. Aber er hat deinen Knecht bei meinem Herrn und König verleumdet. Doch mein Herr und König gleicht dem Engel Gottes; so thu, was in deinen Augen als gut erscheint!* [12]*Der König erwiderte ihm: Wozu diese Worte; ich habe bestimmt, dass du und Çiba das Feld teilen. Da sprach Mephibošeth zum König: Er mag sogar das ganze haben, nachdem mein Herr und König wolbehalten heimgekehrt ist.* Er sprach nämlich zu ihm: Ich sagte: wann wirst du schon wolbehalten heimkehren, und du thust mir dies! ich habe mich nicht über dich zu beklagen, sondern über den, der dich wolbehalten heimgeführt hat. Deshalb heisst es: [13]*Und der Sohn Jehonathans war Meribaál,* [illegible] Mephibošeth[illegible] allein, weil er mit seinem Herrn Streit führte. Da ertönte ein Widerhall [illegible]

1. Dass sie von vornherein vom Tag des Auszugs geschieden [illegible] II Sam. [illegible] 11,11 [illegible] 5. לא דבר *ohne etwas,* d. h. er ist ein [illegible] Mensch. 6. II. Sam. [illegible] tete David als Zeichen dafür, dass er [illegible] Sieg [illegible]

קול ואמרה [54]לו נצא בר נצא. נצא הא דאמרן בר נצא דכתיב ויבא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל אמר רבי מני על עסקי נחל: *ISam. 15,5*

[55]אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר דוד למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה. אמר רב יהודה אמר רב [56]אילמלא לא קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל עבודה זרה ולא[57] גלינו מארצנו: *Jom 22a*

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר ולא היה לבבו שלם עם ה׳ אלהיו כלבב דוד אביו כלבב דוד אביו הוא דלא[58] הוה מיחטא נמי לא חטא אלא מה אני מקיים ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו ההיא כרבי נתן דרבי [59]נתן רמי [60]כתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו וכתיב כלבב דוד אביו כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מיחטא נמי לא חטא דכי קאמר ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו [61]ללכת אחרי אלהים אחרים ולא הלך והכתיב אז יבנה שלמה במה לכמוש שקוץ מואב שבקש לבנות ולא בנה אלא מעתה אז יבנה יהושע מזבח לה׳ [62]שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה אלא [63]כדתניא רבי יוסי אומר ואת הבמות אשר על פני ירושלם אשר מימין להר המשחה אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרת שקוץ צדונים וגו׳ אפשר בא אסא ולא ביערם [64]יהושפט ולא ביערם עד שבא יאשיה וביערם והלא כל עבודה זרה שבארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלה בהן [65]לשבח אף ראשונים לא עשו ותלה בהן [66]לגנאי והכתיב ויעש שלמה הרע בעיני ה׳ אלא [67]מפני שהיה לו למחות בנשיו [68]מעלה עליו הכתוב כאילו חטא אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לדבר אחר ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ה׳: [69]אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו אלף מיני זמר ואמרה לו כך עושין לעבודה זרה פלונית וכך עושים לעבודה זרה פלונית ולא מיחה בה: [70] אמר רב יהודה אמר *IReg. 11,4; ib.; ib. 11,7; Jos. 8,30; IIReg. 23,13; IReg. 11,6; Sun 21b*

54 M −לו. 55 M א״ר. 56 M בד׳ נכפל בטעות יהודה אמר רב. 57 M נגלינו מא׳ ואמר. 58 P היה. 59 M יונתן; V יוחנן. 60 M כת׳. 61 M שבקשו להטות ולא היה לבבו נמי שלם וכו׳ דוד אביו. הכת׳ אז. 62 M + ה׳ כ׳. 63 M כידא דתניא. 64 M + בא. 65 M הכתיב. 66 M מתוך. 67 B − ולא מידה. 68 M ואמר.

… fortgeschafft haben, als bis Jošija sie fortschaffte? … Vielmehr, er ver- … aus dem Land Jisraéls fortgeschafft? … zum Lob angerechnet wird, was sie nicht gethan haben. … Es heisst ja aber: Und Šelomoh … Vielmehr, da er seinen Frauen wehren sollte, so … R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Es … dass man über ihn nicht ge- … Er that, was in den Augen des Herrn übel war … Pharao geheiratet hat, brachte sie ihm … diesen Götzen und so … R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Als Šelomoh

שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים[69] ועלה[70] בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי במתניתא תנא אותו היום [71] שהכניס ירבעם [72] שני עגלי זהב אחד בבית אל ואחד בדן נבנה צריף [73] אחד והיו איטליא של יון: [68] אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר יאשיהו חטא אינו אלא טועה שנאמר ויעש הישר בעיני ה׳ וילך בכל דרך
II Reg. 22,2
דוד אביו אלא מה אני מקיים וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר
ib. 23,25
שב וגו׳ [74] שכל דין שדן מבן שמנה עד [75] שמנה [76] עשרה החזירן להן שמא תאמר נטל מזה ונתן לזה תלמוד לומר בכל מאודו [77] שנתן להם משלו ופליגא דרב דאמר רב אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד [78] בדורנו ומנו אבא [79] אבוה דרבי ירמיה בר אבא ואמרי לה אחא אחוה [80] דאבא אבוה דרב ירמיה בר אבא [81] דאמר מר רבי אבא ואחא אחי הוו אמר רב יוסף [82] ועוד [83] אחד בדורנו ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא והיינו נתן דצוציתא אמר רב יוסף הוה יתיבנא בפירקא [84] והוה קא [85] מנמנא וחזאי בחילמא דקא פשט ידיה וקבליה:

69 M ודעלה ‖ 70 P בה ‖ M בו ‖ 71 M שהעמיד ‖ 72 M + ב׳ ‖ 73 M באטליא ש׳ י׳ ‖ 74 M + כימיד ‖ 75 M בן י׳ ח׳ שנים ‖ 76 P עשר ‖ 77 M שהחזירם משלו ‖ 78 M + נמי ‖ 79 M O אבוה ‖ 80 M דאבוה ‖ 81 M והיינו דא״מ אבא ‖ 82 M ואחד נמי בד׳ ע׳ ב׳ נחמני ‖ 83 P אחר ‖ 84 M + וקמנמנא וח׳ דפשט ידא וקבלוה ‖ 85 B מנמנם.

die Tochter des Par'oh heiratete, stieg Gabriel herab und steckte ein Rohr ins Meer; dieses brachte eine Sandbank hervor, auf der die grosse Stadt Rom erbaut wurde. In einer Baraitha wird gelehrt: An dem Tag, da Jerabâm die beiden goldenen Kälber einführte, das eine in Beth-El und das andere in Dan, wurde eine Hütte erbaut; das ist das jonische Italien.

R. Šemuël b. Nahmani sagte im Namen R. Jonathans: Wer es glaubt, Josijahu habe gesündigt, irrt sich, denn es heisst: [1]*Und er that, was recht ist in den Augen des Herrn, und er wandelte im Weg seines Vaters David*. Wieso aber halte ich die Worte: [2]*Und seinesgleichen war vor ihm kein König, der Busse that* et aufrecht? – dass er jedem zurückerstattete, den er seit seinem achten bis zu seinem achtzehnten Lebensjahr verurteilt hat. Wolltest du vielleicht sagen, er habe von diesem zurückgenommen und jenem zurückgegeben? so heisst es: *mit seinem ganzen Vermögen*, dass er nämlich aus seinem Vermögen zurückerstattet hat. Er streitet somit gegen Rabh, denn Rabh sagte: Es giebt keinen grösseren Bussfertigen als Josijahu in seinem Zeitalter und einen in unserem Zeitalter. Wer ist es? — Abba, der Vater des R. Jirmeja b. Abba, nach Anderen, Aha, der Bruder des Abba, Vaters des R. Jirmeja b. Abba; denn der Meister sagte: R. Abba und Aha waren Brüder. R. Joseph sagte: Noch einen giebt es in unserem Zeitalter; wer ist es? — Ùqaban b. Nehemja, das Exiloberhaupt, das ist Nathan der Glänzende. R. Joseph erzählte: Ich sass bei der Vorlesung und schlummerte ein, da sah ich im Traum, dass [ein Engel] seine Hand ausstreckte und ihn aufnahm.

SECHSTER ABSCHNITT.

Fol. 57 Ned. 2b Naz. 2a

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בהן עד שתרפם ולא בטוטפת ולא [1] בסרביטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לרשות הרבים ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינה נקובה ואם יצאת אינה חייבת חטאת:

גמרא. טבילה מאן דכר שמה אמר רב נחמן בר יצחק [2] אמר רבה בר אבוה מה טעם קאמר מה טעם לא תצא אשה

1 M בסרבטין ‖ 2 M + אמר רמי בר חמא.

WOMIT darf eine Frau ausgehen und womit darf sie nicht ausgehen? – Eine Frau darf nicht mit einem wollenen, linnenen oder ledernen Haarband am Kopf ausgehen; sie darf mit diesem kein Reinigungsbad nehmen, ohne es gelöst zu haben. Ferner nicht mit einem Stirnschmuck oder Kopfschmuck, wenn sie nicht [an der Haube] angenäht sind; auch nicht mit einer Kopfbinde auf öffentliches Gebiet. Ferner nicht mit einer goldenen Stadt[3], nicht mit einer Halskette, nicht mit einem Nasenring, nicht mit einem Fingerring ohne Petschaft und nicht mit einer Nadel ohne Oehr; ist sie mit diesen ausgegangen, so braucht sie kein Schuldopfer darzubringen.

GEMARA. Wer spricht hier vom Reinigungsbad? R. Nahman b. Jiçhaq erwiderte im Namen des Rabba b. Abuha: Er giebt einen Grund an: aus welchem Grund darf die Frau mit einem wollenen oder linnenen

1. II Reg. 22,2. 2. Ib. 23,25. 3. Nach der Erkl. des Es eine Art Kranz od. Mehr..., auf dem die Ansicht einer Stadt (Jerusalem) eingraviert war.

[illegible]

לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן מפני שאמרו חכמים בזיר לא תטבול בהן עד שתרפם וכיון דבחול לא תטביל בהן עד שתרפם בשבת לא תצא [3]דילמא מיקרמי [4]טבילה של מצוה ושריא להו ואתי [5]לאתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים: בעא מיניה רב כהנא מרב [6]חוטי הלילתא מאי אמר ליה אריג קאמרת כל שהוא אריג לא גזרו איתמר נמי אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא אריג לא גזרו ואיכא דאמרי אמר רב הונא [7]חזינא [8]לאחותי דלא קפדן עלייהו [9]מאי איכא בין [10]הך לישנא ובין הך לישנא איכא בינייהו דשניפן להך לישנא דאמר כל שהוא אריג לא [11]הני נמי אריג [12]להך לישנא דאמרת משום קפידא [13]בהן [14]דשניפא מקפד קפדא עלייהו: [15]תנן התם ואלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן אמר רב הונא וכולן בראשי הבנות שנינו מתקיף לה רב יוסף למעוטי מאי אילימא למעוטי דצואר והמאי אילימא [16]למעוטי דצמר השתא רך על גבי קשה חוצץ רך על גבי רך מיבעיא ואלא למעוטי דחוטי פשתן השתא קשה על גבי קשה חוצץ קשה על גבי רך מיבעיא אלא אמר רב יוסף היינו טעמא דרב הונא לפי שאין אשה חונקת את עצמה איתיביה אביי הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהן אבל לא בחבקין שבצואריהן ואי אמרת אין אשה חונקת [17]עצמה חבקין שבצואריהן אמאי לא [18]אמר רבינא רבא [19]בקטלא עסקינן דאשה חונקת את עצמה דניחא לה שתראה בבעלת בשר: רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בחוטי שער° אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי וכי תימא אי לאו דשמעינן מתנא [20]קמא דאיירי בחוטי שער איהו נמי לא הוה מיירי ודילמא בשבם קאמר להו כי היכי דמודיתו לי בחוטי שער אודו לי נמי בחוטי צמר [21]איתמר [22]אמר רב נחמן אמר שמואל מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער תניא נמי הכי חוטי צמר חוצצין חוטי שער אין חוצצין רבי יהודה אומר של צמר [23]ושל שער אין חוצצין אמר רב נחמן

3 M | — בהן] 4 M ... 6 M ... [illegible] 7 B + בריה דרב יהושע [illegible]

[illegible]

Sab.64b בר יצחק מתניתין נמי דיקא[25]דקתני° יוצאה אשה בחוטי שער
בין משלה בין משל חברתה[26]מני אילימא רבי יהודה אפילו
[27]חוטי צמר נמי אלא לאו רבנן היא ושמע מינה בחוטי שער
לא פליגי שמע מינה: לא בטוטפת: מאי טוטפת אמר רב
יוסף חומרתא[28]דקטיפתא אמר ליה אביי ותהוי כקמיע מומחה
ותישתרי אלא אמר רב יהודה משמיה דאביי[29]איפדיינו תניא
נמי הכי יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין
הקבועין[30]איזו טוטפת ואיזו סרביטין אמר רבי אבהו טוטפת
המוקפת לה מאזן לאזן סרביטין המגיעין לה עד[31]לחיים אמר
רב הונא עניות עושין אותן של מיני צבעונין עשירות עושין
אותן של כסף ושל זהב: ולא בכבול: אמר רבי ינאי כבול
זה איני יודע מהו אי כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר
שפיר דמי אי דילמא כיפה של צמר[32]וכל שכן כבלא דעבדא
[33]אמר רבי אבהו מסתברא כמאן דאמר כיפה של צמר תנן
ותניא נמי הכי יוצאה אשה בכבול[34]ובאיסטמא לחצר רבי
שמעון[35]אומר[36]אף בכבול לרשות הרבים כלל אמר רבי שמעון
בן אלעזר כל שהוא למטה מן השבכה יוצאין[37]כל שהוא
למעלה מן השבכה אין יוצאין בו מאי איסטמא אמר רבי
אבהו בזיוני מאי בזיוני אמר אביי[38]אמר רב כליא פרוחי:
tSab.5 תנו רבנן שלשה דברים נאמרו באיסטמא אין בה משום כלאים
[39]ואין מטמא בנגעים ואין יוצאין בה לרשות הרבים משום
Fol.58 רבי שמעון[40]אמרו אף אין[41]בו משום עטרת כלות ושמואל
אמר כבלא דעבדא תנן ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל
יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו לא
קשיא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה במאי
אוקימתא להא דשמואל דעביד ליה רביה בחותם שבכסותו
אמאי לא דילמא מיפסק ומירתת ומיקפל ליה ומחית ליה
אכתפיה כדרב יצחק בר יוסף דאמר רב יצחק בר יוסף אמר
Sab.147a רבי יוחנן היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו בשבת
חייב חטאת וכי הא דאמר ליה[42]שמואל לרב[43]חיננא בר שילא
כולהו רבנן דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי[44]חתימי לבר

25 M דקי 26 M[+ בין משל בהמה חוטי שער אין חוטי צמר לא] 27 M של 28 P דקטפיתא 29 M אפוזייני. B אפוזיינו 30 B + בה 31 M הל׳. B להיות 32 B + תנן 33 V + אתמר רב אמר כש״צ תנן ושמו׳ אמר כד״ע תנן אבל כש״צ שפיר דמי 34 M ובאצטמא (וכן להלן) 35 B + בן אלעזר 36 M V בכ׳ אף ברה״ר 37 B + בו 38 M בלייא פריחי 39 B ואינה מטמאה 40 M + בן אלעזר 41 B בה 42 M +רב 43 M חנניה 44 P חתומה.

b. Jiçḥaq sagte: Dies ist [illegible] Mišnah [illegible] wiesen, es wird nämlich gelehrt: Die Frau darf mit einem härenen Band ausgehen [illegible] oder fremdem Haar gefertigt ist [illegible] wollte man sagen, nach der R. Jehuda [illegible] mit wollenen Bändern erlaubt[1] [illegible] der der Rabbanan, somit schliesse hieraus [illegible] züglich härener Bänder nicht streiten [illegible] hieraus.

Nicht mit einem Stirnschmuck. Was ist das für ein Stirnschmuck? R. Joseph erwiderte: eine Harzkapsel. Abajje sprach zu ihm: Diese sollte ja einem bewährten Amulett gleichkommen und erlaubt sein! Vielmehr sagte R. Jehuda im Namen Abajjes, ein Stirnband. Desgleichen wird auch gelehrt: Die Frau darf mit einem vergoldeten Haarnetz, einem Stirnschmuck, einem [an der Haube] befestigten Kopfschmuck ausgehen. — Was heisst Stirnschmuck und was heisst Kopfschmuck? R. Abahu erwiderte: Der Stirnschmuck reicht (ihr) von Ohr zu Ohr, der Kopfschmuck reicht bis zu den Wangen. R. Hona sagte: Die Armen fertigen dies aus bunten Gegenständen, die Reichen aus Silber und Gold.

Nicht mit einer Kopfbinde. R. Jannaj sagte: Ich weiss nicht, was unter dieser Kopfbinde zu verstehen ist, ist hier die Binde der Sklaven gemeint, ein Kopftuch ist aber erlaubt, oder ist darunter ein Kopftuch zu verstehen, und um so mehr ist die Binde der Sklaven verboten. R. Abahu erwiderte: Einleuchtend ist die Ansicht, dass hier ein Kopftuch gemeint ist, und ebenso wird auch gelehrt: Die Frau darf mit einer Kopfbinde oder einem Stemma im Hof gehen. R. Šimón sagt, mit einer Kopfbinde auch auf öffentlichem Gebiet. R. Šimón b. Eleázar sagte eine Regel: Was man unter dem Haarnetz trägt, damit darf man ausgehen, was man über dem Haarnetz trägt, damit darf man nicht ausgehen. — Was heisst Stemma? R. Abahu erwiderte: Ein Kopfband. — Was ist das für ein Kopfband? Abajje im Namen Rabhs erwiderte: Ein Haarhalter.

Die Rabbanan lehrten: Drei Dinge wurden vom Stemma gelehrt: Bei ihm hat das Gesetz vom Mischgewebe nicht statt, es ist durch Aussatz nicht verunreinigungsfähig und man darf mit ihm [am Sabbath] nicht auf öffentliches Gebiet gehen. Im Namen R. Šimôns sagten sie: Es wird auch nicht als Brautkranz[1] betrachtet. Šemuël aber sagt, dass hier die Binde der Sklaven gemeint ist. — Aber kann Šemuël denn dies gesagt haben? Šemuël sagte ja: Der Sklave darf mit einem Siegel am Hals ausgehen, nicht aber mit einem Siegel am Gewand! — Das ist kein Einwand; das Eine, wo ihm sein Herr diesen gemacht hat, das Andere, wo er ihn selbst gemacht hat. — Die Lehre Šemuëls spricht also von dem Fall, wo ihm sein Herr diesen gemacht hat, — warum darf er nun nicht mit einem Siegel am Gewand ausgehen?! — Vielleicht zerbricht er, und vor Furcht könnte er das Gewand zusammenwickeln und auf die Schulter legen. So nach R. Jiçḥaq b. Joseph; R. Jiçḥaq b. Joseph sagte nämlich im Namen R. Johanans: Wer am Šabbath ausgeht und ein zusammengewickeltes Gewand auf der Schulter trägt, muss ein Schuldopfer darbringen. So sagte auch Šemuël zu R. Ḥenana b. Šila: Sämtliche Rabbanan im Haus des Exiloberhaupts dürfen nicht mit gesiegelten Mänteln ausgehen, ausser dir, weil man bei dir darauf nicht achtet.

1. Vgl. hierüber S. [illegible]

[illegible]

Der Meister sagte: Nicht mit einer Glocke am Hals, wol aber darf er mit einer Glocke am Gewand aus-[illegible] ... Glocke am Hals? — [illegible]

מינך דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא: גופא אמר שמואל
יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו תניא
נמי הכי יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם
שבכסותו ורמינהי לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם
שבכסותו זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל
יוצא הוא בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה ולא תצא
בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג
שבכסותה ולא בזוג שבצוארה וזה וזה אין מקבלין טומאה לימא
הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי
דעבד ליה רביה[47] וכאן בשל מתכת וכאן בשל טיט כדרב נחמן
[46]אמר רבה בר [47]אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו
דבר שאין[48] מקפיד עליו יוצאין בו הכי נמי מסתברא מדקתני
זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני
הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא
אי אמרת בשל טיט [49]תנן הני הוא דלא[50] מקבלי טומאה הא
כלים דידהו מקבלי [51]טומאה והא[52]תנן כלי אבנים כלי גללים *Kel.x,1 Men.66*
וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי
סופרים [53]אלא שמע מינה של מתכת שמע מינה: אמר מר
ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו[54] זוג שבצוארו
אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי
[55]ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן
דמיחא [56]ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע [57]דאמר
רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: *Sab.57a*
[58]לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם
שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בזוג שבכסותה זה
וזה אין מקבלין טומאה וזוג דבהמה אין[59]מקבלין טומאה
ורמינהי זוג של בהמה טמאה ושל דלת טהורה של דלת *Col.b*
[60]ועשאו לבהמה טמאה של בהמה[60]ועשאו לדלת אף על פי
שחיברו לדלת וקבעו במסמרות טמא שכל הכלים יורדין לידי *Kel.xiv,[illegible] Sab.5[illegible] Suk.[illegible] Ord.5[illegible] Men.[illegible]*
טומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה
לא קשיא הא דאית ליה עינבל הא דלית ליה עינבל מה נפשך
אי מנא[61] אף על פי דלית ליה עינבל אי לאו מנא היא עינבל

M 45 [ול״ק] כאן M 46 + דאר״נ || P 47 אבהו M 48 [+ רבנו] M 49 תנן P 50 מקבלים M 51 —טומ׳ B 52 תניא M 53 לאו׳ V M 54 מ״ש בזוג שבצ דיל׳ M 55 — ליה M 56 ביה M 57 דאר״ה בדר״י B 58 + אמר מר M 59 מקבלת P 60 ועשאן B 61 | הוא

[illegible] ... man sie am Gewand angewebt hat, dies [illegible] ... bei Gewebtem nicht verboten hat [illegible] ... mit einem Siegel am Anzug noch mit einer Glocke [illegible] ... ist nicht verunreinigungsfähig [illegible] ... Widerspruch erheben: Die Glocke des [illegible] ... die man für das Vieh be- [illegible] ... bestimmt, selbst wenn man sie an [illegible] ... alle Geräte werden mit dem [illegible] ... entlastet werden sie aber nur, wenn man [illegible] ... Widerspruch: das Eine, wo die Glocke einen [illegible] ... ist sie ein Gerät, so sollte sie es auch [illegible] ... machen. — Gewiss, [illegible]

משוי ליה מנא אין כדרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
Sab.63b [62]דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין למשמיע
Nm.31,23 קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר° כל דבר אשר יבא באש
תעבירו באש אפילו דיבור יבא באש במאי אוקימתא בדלית
ליה עינבל אימא מציעתא ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא
בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה[63]אי דלית ליה עינבל
Kel.11 מי מקבלי טומאה ורמינהי העושה זגין למכתשת ולעריסה
ולמטפחות[64]ספרים ולמטפחות תינוקות יש להם עינבל טמאין
אין להם עינבל טהורין ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם
הני מילי בתינוק דלקלא עבידי ליה אבל גדול תכשיט הוא
ליה אף על גב דלית ליה עינבל: אמר מר נטלו עינבליהן
עדיין טומאתן עליהן למאי חזו אמר אביי הואיל שההדיוט
Par.xii,8 יכול להחזירו מתיב רבא הזוג והעינבל חיבור וכי תימא הכי
קאמר אף על גב דלא מחבר[65]כמאן דמחבר דמי והתניא
Sab.48b Kel.xiii מספורת של פרקים ואיזמל של רהטני חיבור לטומאה ואין
חיבור להזאה ואמרינן מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה
[66]ואי לא חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא[67]ואמר רבה דבר
תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה שלא
בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו על
טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה[68]שהיא בשעת
מלאכה ועל הזאה[68]שהיא בשעת מלאכה משום הזאה שלא
Fol.59 בשעת מלאכה אלא אמר רבא[69]הואיל וראוי להקישו על גבי
חרש[70]איתמר נמי אמר רבי יוסי ברבי חנינא הואיל וראוי
להקישו על גבי חרס רבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו
Hg.2b Nid.49b מים לתינוק ורבי יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה°והתניא
יכול כפה סאה וישב עליה כפה תרקב וישב עליה יהא טמא
Lv.15,6 תלמוד לומר אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא
זה שאומרים[71]לו עמוד ונעשה מלאכתנו רבי[72]אלעזר אומר
במדרסות אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא
מת עמוד ונעשה מלאכתנו ורבי יוחנן אמר אף אומרים בטמא

M 62 דארשב״נ אר״י — M 63 אי...טומאה — P 64 + ספרים — M 65 כמה׳ — M 66 + נמי — P 67 אמר רבא — M 68 שבשע׳ — M 69 + ואית׳ ר׳ יוסי בר׳ חנינא — M 70 אתמר..חרס — M 71 — לו — P 72 אליעזר.

dies nach R. Šemuél b. Naḥmani im Namen R. Jonathans: R. Šemuél b. Naḥmani sagte nämlich im Namen R. Jonathans: Woher, dass ein Gegenstand, der mit einem Metallgerät einen Ton hervorbringt, verunreinigungsfähig ist? — denn es heisst: [1]*Jeden Gegenstand, der Feuer verträgt, sollt ihr in Feuer thun*, selbst Toninstrumente[2]. — Du hast also erklärt, dass sie keinen Klöppel hat, — wie nun der Mittelsatz: nicht mit einer Glocke am Hals, wol aber darf er mit einer Glocke am Gewand ausgehen, diese wie jene ist verunreinigungsfähig. Ist sie denn verunreinigungsfähig, wenn sie keinen Klöppel hat? es wird ja im Gegenteil gelehrt: Glöckchen, die man für Mörser, Wiegen, Gesetzrollenmäntelchen, oder Kindertücher anfertigt, sind, wenn sie Klöppel haben, verunreinigungsfähig, wenn sie keine Klöppel haben, rein; wurden die Klöppel fortgenommen, so verbleiben sie im Zustand der Unreinheit. — Dies nur bei Glöckchen für Kinder, die des Schellens wegen angefertigt werden, für einen Erwachsenen aber werden sie als Schmuck betrachtet, auch wenn sie keine Klöppel haben.

Der Meister sagte: Wurden die Klöppel fortgenommen, so verbleiben sie im Zustand der Unreinheit. Wozu sind sie denn verwendbar? Abajje erwiderte: Weil der Laie [die Klöppel] wieder anbringen kann. Raba wandte ein: Die Schelle wird mit dem Klöppel als vereinigt betrachtet! wolltest du aber einwenden, er meine es folgendermassen: sie werden als vereinigt betrachtet, auch wenn sie nicht vereinigt sind, so wird ja gelehrt: Ein aus Schneiden zusammengesetztes Schermesser und ein Hobeleisen werden bezüglich der Unreinheit als vereinigt betrachtet, nicht aber bezüglich des Besprengens. Hierüber fragten wir: Welcher Ansicht bist du? werden sie als vereinigt betrachtet, so sollten sie es auch bezüglich des Besprengens sein, werden sie nicht als vereinigt betrachtet, so sollten sie es auch bezüglich der Unreinheit nicht sein?! und Rabba erwiderte: Nach der Gesetzlehre werden sie während der Benutzung sowol bezüglich der Unreinheit, als auch bezüglich des Besprengens und während der Nichtbenutzung weder bezüglich der Unreinheit, noch bezüglich des Besprengens als vereinigt betrachtet, die Rabbanan haben es aber bezüglich der Unreinheit während der Nichtbenutzung mit Rücksicht auf die Unreinheit während der Benutzung, und bezüglich des Besprengens während der Benutzung mit Rücksicht auf das Besprengen während der Nichtbenutzung angeordnet! — Vielmehr, erklärte Raba, weil man mit diesen an einem Thongefäss [einen Ton] anschlagen kann[3]. Es wurde auch gelehrt: R. Jose b. R. Ḥanina erklärte: Weil man mit diesen an einem Thongefäss [einen Ton] anschlagen kann; R. Joḥanan erklärte: Weil man einem Kind daraus zu trinken geben kann[3]. — Aber ist es denn nach R. Joḥanan nicht erforderlich, dass man es zum ursprünglichen Gebrauch verwenden können muss? es wird ja gelehrt: Man könnte glauben, dass, wenn er[4] eine Seäh oder einen Trikab[5] umgestülpt und sich darauf gesetzt hat, sie dadurch unrein werden, darum heisst es: [6]*Worauf der Samenergussbehaftete sich setzt*: nur was zum Sitzen bestimmt ist, ausgenommen diese, bei welchen man sagen kann: Stehe auf, wir wollen [das Gerät] zu seinem [gewöhnlichen] Gebrauch verwenden; R. Eleȧzar sagt: bezüglich der Unreinheit des Tretens[7] sagen wir: Stehe auf, wir wollen [das Gerät] zu seinem [gewöhnlichen] Gebrauch verwenden, bezüglich der Unreinheit des durch einen Leichnam Verunreinigten[8] sagen wir nicht: Stehe auf,

1. Num 31,23. 2. דבר *Wort, Gegenstand*. 3. Daher wird sie als Gefäss betrachtet. 4. [illegible] 5. [illegible] ein Mass von 3 Kab Inhalt. 6. Lev 15,6. 7. Die Verunreinigung des Samenflussbehafteten wird [illegible] selbe Alles durch treten u. berühren verunreinigt. 8. Vgl. oben S. [illegible] Note 4.

[illegible] Was heisst [illegible] [illegible] R. Johanan sagt [illegible] [illegible] [illegible] Was [illegible] [illegible] [illegible] Rabh sagte: Man [illegible] R. Hanina sagte: [illegible] R. Johanan [illegible] [illegible] Zwischen [illegible] [illegible] schwer ist [illegible]

Nicht mit einer goldenen Stadt. Was heisst eine goldene Stadt? [illegible] Jerusalem [illegible] [illegible]

Die Rabbanan lehrten: Die Frau darf nicht mit einer [illegible] Stadt ausgehen; ist sie ausgegangen, so ist [illegible] verpflichtet [illegible] R. Meir. Die Weisen sagen, sie darf damit nicht [illegible] ist sie ausgegangen, so ist sie frei. R. Eliezer [illegible] die Frau darf von vornherein mit einer [illegible] Stadt ausgehen. — Worin besteht ihr Streit? — R. Meir betrachtet sie als Last, die Rabbanan erachten sie als Schmuck; wenn sie diese nun abnimmt, [illegible] kann sie verleitet werden, sie zu [illegible] R. Eliezer ist der Ansicht, eine goldene Stadt [illegible] eine vornehme Frau und eine vornehme Frau nimmt sie nicht ab, um sie zu zeigen. Das Diadem [illegible] Rabh verboten, nach Šemuel erlaubt. Bezüglich eines metallenen streitet niemand, dass es verboten [illegible] ihr Streit besteht nur bezüglich eines aus Gewebe. [illegible] ist der Ansicht, das aus Metall ist der eigentliche [illegible] das aus Gewebe ist der eigentliche Schmuck. R. Aši erklärte [illegible] ist der Ansicht [illegible] das aus Gewebe ist der eigentliche [illegible] streitet niemand, dass es erlaubt ist, ihr Streit [illegible] Bezüglich eines aus Gewebe streitet niemand [illegible] Bezüglich eines aus Metall, der Eine ist der Ansicht, sie könnte es abnehmen, um es zu zeigen, und dadurch zum Tragen verleitet werden, der Andere ist der Ansicht, ein Diadem trägt nur eine vornehme Frau und eine vornehme Frau wird es nicht abnehmen, um es zu zeigen. R. Šemuel b. Bar Ḥana sprach zu R. Joseph: [illegible] im Namen Rabhs ausdrücklich gelehrt, dass ein Diadem erlaubt ist.

Man erzählte Rabh: [illegible] hochgewachsener, hinkender Mann nach Nehardeá gekommen [illegible] und vorgetragen hat, dass ein Diadem erlaubt ist. Da sprach dieser: Der [illegible] und hochgewachsene [illegible] Levi, wahrscheinlich ist R. Aphes verschieden und R. Ḥanina hat jetzt den Vorsitz, Levi der [illegible] ist deshalb hierher gekommen. — Vielleicht aber starb R. Ḥanina, [illegible] mit wem er zusammen sitzen könnte, ist [illegible] Amt und Levi [illegible] niemand hat mit wem er zusammen sitzen könnte [illegible] wurde Levi dem R. Aphes unterworfen geblieben [illegible] R. Ḥanina [illegible]

[illegible] R. Ḥanina [illegible] einzusetzen. Dieser [illegible] [illegible] diesen Vortrag nicht zu besuchen, er sass vielmehr ausser- [illegible] R. Aphes [illegible] nicht mehr RH verlassen hat [illegible] [illegible]

מה עמיר ונעשה מלאכתו: ⁷²איפוך קמייתא ומאי הוית ראפכת קמייתא איפוך בתרייתא הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעין מלאכה ראשונה דתניא סגיל של ברזל של מתכת טמא למאי הוי אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה רבי חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה רבי יוחנן אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו בין ירכותיו ⁷³על קוצין ועל דרדקים מאי בין רב לרבי חנינא איכא בינייהו דמאים בין רבי יוחנן לרבי חנינא איכא בינייהו דוקיר: ולא בעיר של זהב: מאי בעיר של זהב ⁷⁴רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן ירושלם דדהבא כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו: תנו רבנן לא תצא ⁷⁵אישה בעיר של זהב ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה רבי אליעזר אומר יוצאה ⁷⁶אישה בעיר של זהב לכתחלה במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר משוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא דילמא שלפא ומחויא ⁷⁷ליה ואתיא לאתויי ורבי אליעזר סבר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא משלפא ומחויא: כלילא רב אסר ושמואל שרי דאניסכא כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא ⁷⁸עיקר רב אשי מתני לקולא דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא אמר ליה ⁷⁹רב שמואל בר ⁸⁰בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה ⁸¹דרב כלילא שרי: אמרו ליה לרב אתא גברא רבה ⁸²אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא ⁸³רבה אריכא ⁸⁴לוי שמע מינה נח נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ⁸⁵ברישא ולא הוה ⁸⁶ליה איניש ללוי למיתב גביה ⁸⁷וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ורבי אפס ⁸⁸כדקאי קאי ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה וקאתי ⁸⁹להכא אם איתא

73 M + אלא 74 M בין הק ובין הב בין 75 M + אמר 76 M אשה בעש ז 77 M ליה 78 M מיקרי 79 M - רב 80 M - בר 81 M דרבא 82 M אר 83 M רבה 84 M + אתי לנהרדעא. B + דאיטלע 85 M + בר חמא 86 M ליה 87 V + וקם 88 M כדיתיב יתיב 89 M לנהר אמרי אב.

דרבי חנינא[°]שכיב לוי לרבי אפס מיכף[90]הוה כייף ליה[91]ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דבי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא ברבי חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיקים ותגזר *Ij.22,28* אמר ויקם לך וגו׳: דריש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי [92]מכולה נהרדעא דריש רבה בר אבוה במחוזא כלילא שרי ונפקו תמני סרי כלילי מחדא מבואה: אמר רב יהודה אמר רב [93]ששת קמרא שרי איכא דאמרי דארוקתא ואמר רב ספרא מידי דהוה אטלית מוזהבת ואיכא דאמרי דאניסכא [94]ואמר רב ספרא מידי דהוה אאבנט של מלכים אמר ליה רבינא לרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי אמר ליה תרי המייני קאמרת אמר רב אשי האי [95]רסוקא אי אית ליה מפרחייתא שרי ואי לא אסיר: ולא בקטלא: מאי קטלא מנקטא פארי: נזמים: [96]נזמי האף: ולא בטבעת שאין עליה חותם: הא יש עליה חותם חייבת אלמא לאו תכשיט הוא ורמינהי °תכשיטי נשים טמאים ואלו הן תכשיטי נשים *Kel.xi,8* קטלאות נזמים וטבעות וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם ונזמי האף אמר רבי זירא לא קשיא הא רבי נחמיה הא רבנן דתניא °היא של מתכת והותמה של אלמוג *Sab.52b Kel.xiii* טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה ורבי נחמיה מטמא שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך *Fol.60* אחר שליבותיו[97]בערסא הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים °הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני[98]יש עליה *Sab.15b* חותם[99]תכשיט דאיש אין עליה חותם[99]תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר °טומאה אשבת קרמית טומאה °כלי מעשה אמר *ib.123a Nm31,20* רחמנא וכלי הוא שבת משום[1]תכשיט[2]אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט[3]יש עליה חותם משוי[3]: ולא במחט שאינה: למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה[4]אוגרת בה שערה אמר ליה אביי ותהוי כבירית טהורה[5]ותשתרי אלא תרגמא רב[6]אדא

90 M — הוה 91 M ורחב׳ח 92 M בנהר׳ 93 B שמואל 94 M—ואר׳ס 95 M ריסקא 96 M+ מאי נז׳ 97 M בעדשה 98 M+ בזמן ש 99 P תכשיטין 1 B משוי 2 M הוא 3 M+ הוא 4 M חוגרת. V אוגדת 5 M+ ויוצאין בה בש׳ 6 M אחא בר שישא.

sen., ferner ist es [illegible] R. Ḥanina nicht zu Herrschaft [illegible] Rabbi sprach bei seinem H[illegible] [illegible] soll den Vorsitz haben und [illegible] es: [1]*Du befiehlst, und es kommt z*[illegible] Levi trug in Nehardeʿa [illegible] Da gingen aus ganz Nehardeʿa [illegible] mit Diademen aus. Rabba b. A[illegible] vor: Das Diadem ist erlaubt, und aus [illegible] gingen achtzehn Personen mit Diademen [illegible] R. Jehuda sagte im Namen des R. Šešeth: De[illegible] laubt. Manche sagen: D[illegible] Gewebe bezüglich dessen R. Saphra [illegible] dieser einem vergoldeten Gewand gl[illegible] sagen: Dies beziehe sich auf einen aus Metall, bezüglich dessen R. Saphra gesagt hat, dies [illegible] Gürtel der Könige gleiche. Rabina sprach [illegible] Wie ist es bezüglich eines [illegible] einem gewöhnlichen Gürtel [illegible] züglich zweier Gürtel fragst du [illegible] R. A[illegible] Zeugstreifen ist erlaubt, wenn er [illegible] boten, wenn er solche nicht hat.

Nicht mit einer Halskette. Was heisst Halsk[illegible] — Pichelhalter[3].

Ringe. Nasenringe.

Nicht mit einem Fingerring ohne Petschaft. Wenn er aber einen Petschaft hat, so ist sie [illegible] zu schliessen, dass er nicht als Schmuck [illegible] wird. [illegible] ich will Widerspruch erheben: Schm[illegible] der Frauen sind verunreinigungsfähig. [illegible] Gegenstände gehören zu den Schmucksachen der Frau: Halsketten, Ohrringe, Fingerringe [illegible] Ringe einen Petschaft haben oder einen [illegible] haben — und Nasenringe. R. Zera erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine vertritt die Ansicht R. Neḥemjas, das Andere vertritt die Ansicht der Rabbanan: es wird nämlich gelehrt: Ist der Ring aus Metall und der Petschaft aus Koralle, so ist er verunreinigungsfähig, ist er aus Koralle und der Petschaft aus Metall, so ist er rein, nach R. Neḥemja aber verunreinigungsfähig, denn R. Neḥemja sagte, man richte sich bei einem Ring nach dem Petschaft, bei einem Joch nach den Pflöcken, bei einem Ständer nach den Armen, bei einer Leiter nach den Sprossen und bei einer Wagschale nach den Ketten; die Weisen sagen: Alles richtet sich nach dem, was das Gerät erhält. Raba erklärte: Dies wird für verschiedene Fälle gelehrt: hat er einen Petschaft, so gilt er als Schmuck für den Mann, hat er keinen Petschaft, so gilt er als Schmuck für die Frau. R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Du weist auf einen Widerspruch zwischen dem Reinheitsgesetz und dem Šabbathgesetz hin?! — bezüglich der Unreinheit sagt ja der Allbarmherzige: [4]*Jedes gefertigte Gerät*, beim Šabbath aber ordnete es der Allbarmherzige bezüglich einer Schmucksache an; hat er keinen Petschaft, so wird er als Schmuck betrachtet, hat er einen Petschaft, so wird er als Last betrachtet.

Nicht mit einer Nadel ohne [Oehr]. Wozu sind diese verwendbar? R. Joseph erwiderte: Eine Frau befestigt mit dieser das Haar. Abajje sprach zu ihm: Sollte dies doch einem Schenkelband[5], welches nicht verunreinigungsfähig ist, gleichen und erlaubt sein! — Vielmehr, dies erklärte R. Ada Narsaënser vor R. Joseph:

1. Ij. 22,28. 2. Dies ist gewiss als Last zu betrachten, vgl. jedoch RŠI u. Tos. [illegible] Das Wort פארי [illegible] (zSt. sv. מנקטא) mit *Brotkrummen* übersetzt, nach der näheren Bezeichnung RŠIs [illegible] בקטלא [illegible] Art Pichel gemeint, was zugleich als Schmuck diente; diese Erkl. der Tos., übereinstimmend mit RŠI, w[illegible] iii p. 161) missverstanden. Der Vorschlag Kohuts (Ar. compl. v p. 181) מנקטא [illegible] בירי [illegible] *band*, zu lesen, ist ganz abenteuerlich. 4. Num. 31,20. 5. Das S[illegible] wird weder als Last [illegible]

DER Mann darf nicht mit benagelten Sandalen ausgehen, auch nicht mit einer einzelnen, falls er keine Wunde am Fuss hat; auch nicht mit Tephillin, noch mit einem Amulett, falls es nicht von einem Bewährten herrührt, noch mit einem Panzer, noch mit einem Helm, noch mit einem Beinpanzer; ist er mit diesen ausgegangen, so ist er zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet.

GEMARA.

weil dann eine Versammlung vorhanden ist, am Fest- ... Demnach sollte es auch an einem gemeinschaftlichen Fast- ...

zwischen Sabbath und Festtag giebt es nur bezüglich der Zubereitung von Speisen. ... Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wenn [die Nägel] sich daran wegen

נישאת הויה דרב יוסף דאמר ואשה הולכת בה עטרה בשבת לכאי הויא אמר רבא ... של רבה ... לה ... ואשה ... הולכת בה ... בשבת ... פרחתי:

ii לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת:

גמרא. סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלהי דשמד הוו ונחבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים. רבי אילעאי בר אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה סבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים. רמי בר יחזקאל אמר בבית הכנסת היו יושבין ושמעו קול מאחורי בית הכנסת כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר. אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן משלחין כלים ביום טוב בין תפורין בין שאינן תפורין אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור. ביום טוב מאי טעמא דאיכא כינופיא ביום טוב נמי איכא כינופיא תענית צבור איכא כינופיא ליתסר מעשה כי הוה בכינופיא דאיסורא הוא כינופיא דהתירא הוה ואפילו לרבי חנינא בן עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה הני מילי ירדן דשני משאר נהרות אבל יום טוב ושבת כי הדדי נינהו דתנן אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחזק אבל לנוי מותר וכמה לנוי רבי יוחנן אמר חמש בזה וחמש בזה ורבי חנינא אמר שבע בזה ושבע בזה אמר ליה רבי יוחנן

M 7 בניי ... P 8 בקפרא ... M 9 ... גזרו א״ר אבא B 10 במערה
M 11 ... P 12 ממני ... M 13 הוי בא עליהן M 14 את זה
M 15 ... יחזקאל B 16 כסב׳ היו שבאו עליהם אויבים M 17
בם אויבים ... B 18 שבאו ... M 19 ... בשבת ... M 20 שמות, היה
M 21 משלחין תפורין B 22 ... M 23 ... ביום ... M 24 ... ולא
M 25 הוה.

לרב שמן בר אבא אסבריא לך לדידי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת בתרסיותיו לרבי חנינא שליש מכאן ושליש מכאן ואחת בתרסיותיו מיתיבי סנדל הנוטה עושה לו שבע דברי רבי נתן ורבי מתיר [26]בשליש עשרה בשלמא לרבי חנינא הוא דאמר כרבי נתן אלא רבי יוחנן דאמר כמאן הוא דאמר כרבי נהוראי דתניא רבי נהוראי אומר חמש מותר ושבע אסור אמר ליה [27]איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי רבי יוחנן עבידו כרבי יוחנן אנן נעביד כרבי חנינא: בעא מיניה רב הונא מרב אשי חמש מהו אמר ליה אפילו שבע מותר תשע מאי אמר ליה אפילו שמונה אסור בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי תפרו מבפנים מהו אמר ליה מותר [28]ולא ידענא מאי טעמא אמר רב אשי [29]ולא ידע מר מאי טעמא כיון דתפרו מבפנים הוה ליה מנעל בסנדל גזרו ביה רבנן במנעל לא גזרו ביה רבנן: בעא מיניה רבי אבא בר זבדא מרבי אבא בר אבינא עשאו כמין [30]כלבוס מהו אמר ליה מותר איתמר נמי אמר רבי יוסי ברבי חנינא עשאו כמין [30]כלבוס מותר אמר רב ששת חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר תניא כוותיה דרב ששת לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל [31]מבית לבית אפילו ממטה למטה אבל מטלטלין אותו [32]לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה ורבי אלעזר ברבי שמעון אוסר נשרו רוב ממסמרותיו ונשתיירו בו ארבע או חמש מותר ורבי מתיר עד שבע חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה מותר עשאו [33]כמין כלבוס או כמין טס או כמין יתד או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר הא גופה קשיא אמרת נשרו רוב מסמרותיו אף על גב דנשתיירו ביה טובא והדר תני ארבע או חמש [34]אין טפי לא אמר רב ששת לא קשיא כאן שנגממו כאן שנעקרו: ארבע [או] חמש מותר: השתא חמש שרי ארבע מיבעיא אמר רב חסדא ארבע מסנדל קטן וחמש מסנדל גדול: ורבי מתיר עד שבע: והתניא רבי מתיר עד שליש עשרה נוטה שאני השתא דאתית להכי לרבי יוחנן נמי לא קשיא נוטה שאני אמר רב מתנה ואמרי לה [35]אמר רב אחדבוי בר [36]מתנה אמר רב מתנה אין הלכה כרבי אלעזר ברבי שמעון פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון

Jom. 5 — vgl. Ber. 37a

M 26 עד י ג ‏ M 27 אילפא ‏ M 28 - - ול י ‏ M 29 — ולא. . ‏ M 30 כלכום ‏ M 31 [+ בו] ‏ M 32 לכמוך ‏ M 33 V - טעמא ‏ M 34 - כמ כ או ‏ M 35 אין ‏ M 36 אמר מתנה אמר.

einen und sieben an der [illegible] R. J[illegible] zu R. Simon b. Abba [illegible] mir: zwei an der einen Seite [illegible] Seite und einen am Riemen; nach R. [illegible] der einen Seite, [illegible] der anderen [illegible] am Riemen. Man wandte ein: Wenn [illegible] sich [nach einer Seite] neigt, so schlage [illegible] Nägel ein — Worte R. Nathans. Rabbi erlaubt [illegible]zehn. Richtig ist es nun nach R. Ḥanina, [illegible] lich der Ansicht R. Nathans, wessen Ansicht [illegible] R. Joḥanan? — Er ist der Ansicht R. Nehorajs; es wird nämlich gelehrt: R. Nehoraj sagt: Fünf sind erlaubt, sieben sind verboten. Ipha sprach zu Rabba b. Bar Ḥana: Ihr, Schüler R. Joḥanans, verfahrt nach R. Joḥanan, wir aber verfahren nach R. Ḥanina. R. Hona fragte R. Asi: Sind fünf erlaubt? Dieser erwiderte: Sogar sieben sind erlaubt. — Sind neun erlaubt? Dieser erwiderte: Sogar acht sind verboten. Ein Schuster fragte R. Ami: Wie ist es, wenn man sie von innen ausgefüttert hat? Dieser erwiderte: So ist es erlaubt, ich weiss aber nicht weshalb. Da sprach R. Asi: Wieso kennt der Meister den Grund nicht? — sobald man sie von innen ausgefüttert hat, so wird sie als Schuh betrachtet, und die Rabbanan haben dieses Verbot nur bei einer Sandale, nicht aber bei einem Schuh angeordnet. R. Abba b. Zabhda fragte R. Abba b. Abina: Wie ist es, wenn man [den Nagel] nach Art einer Krampe gebogen hat? Dieser erwiderte: So ist es erlaubt. Es wurde auch gelehrt: R. Jose b. Ḥanina sagte: Hat man sie nach Art einer [Krampe] gebogen, so ist es erlaubt. R. Šešeth sagte: Hat man sie ganz mit Nägeln bedeckt, damit sie durch den Boden nicht beschädigt werde, so ist es erlaubt. Uebereinstimmend mit R. Šešeth wird auch gelehrt: Der Mann darf nicht mit einer benagelten Sandale ausgehen, er darf mit dieser nicht von Haus zu Haus gehen, auch nicht von Bett zu Bett, wol aber darf man sie fortbewegen, um mit ihr ein Gefäss zu bedecken, oder den Fuss einer Bettstelle zu stützen. R. Eleâzar b. R. Simôn verbietet dies. Sind die meisten Nägel ausgefallen und nur vier oder fünf zurückgeblieben, so ist es erlaubt. Rabbi erlaubt bis sieben. Hat man sie unten mit Leder überzogen und oben mit Nägeln beschlagen, so ist es erlaubt; hat man [die Nägel] krampenartig, platt oder spitz gemacht, oder hat man sie ganz mit Nägeln bedeckt, damit sie durch den Boden nicht beschädigt werden, so ist es erlaubt. — Dies widerspricht sich ja selbst; zuerst heisst es: «sind die meisten Nägel ausgefallen», also auch wenn viele zurückbleiben, später aber lehrt er: «vier oder fünf», also nur so viel, mehr aber nicht! R. Šešeth erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine, wo sie abgerieben, das Andere, wo sie ganz ausgefallen sind.

«Vier oder fünf, so ist es erlaubt.» Wenn fünf noch erlaubt sind, um so mehr vier! R. Ḥisda erwiderte: Vier bei einer kleinen Sandale, fünf bei einer grossen Sandale.

«Rabbi erlaubt bis sieben.» Es wird ja aber gelehrt: Rabbi erlaubt bis dreizehn! — Anders ist es, wo sie sich nach der Seite neigt. — Jetzt nun, da du zu dieser Erklärung gekommen bist, so giebt es auch gegen R. Joḥanan nichts einzuwenden, denn anders ist es, wo sie sich nach der Seite neigt. R. Matna, nach Anderen, R. Aḥadboj b. Matna im Namen R. Matnas, sagte: Die Halakha ist nicht wie R. Eleâzar b. R. Simôn. — Selbstredend! ein Einzelner gegen Viele — die Halakha wie die Vielen! — Man könnte glauben, [illegible]

בהא קמשמע לן אמר רבי חייא אי לאו דקדו לי בבלאי שרי איסורי[37] שרינא ביה טובא ובמה בפומבדיתא אמרין[38] עשרין וארבע בסורא אמרין[39] עשרין ותרתין אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך עד דאתא[40] מפומבדיתא לסורא חסר תרתין: ולא ביחיד בזמן שאין ברגליו מכה: הא יש[41] ברגליו מכה נפיק בהי מינייהו נפיק אמר רב הונא באותה שיש בה מכה אלמא קסבר[42] סנדל לשום צער עביד וחייא בר רב אמר באותה שאין בה מכה אלמא קסבר[43] לשום תענוג עביד וזו שיש בה מכה מכתה מוכחת עליה ואף רבי יוחנן סבר לה לדרב הונא דאמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הב לי מסנאי יהב ליה דימין אמר ליה עשיתו מכה ודילמא כחייא בר רב סבירא ליה ורבי קאמר עשית של שמאל מכה ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן כתפילין כך מנעלין מה תפילין[44] בשמאל אף מנעלין[45] בשמאל מיתיבי כשהוא נועל נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל אמר רב יוסף השתא[46] דתנן הכי ואמר רבי יוחנן הכי דעבד הכי עבד ודעבד הכי עבד[47] אמר ליה אביי דילמא רבי יוחנן הא מתניתא לא הוה שמיע ליה ואי הוה שמיע ליה הוה הדר ביה[48] ואי נמי שמיע ליה וקסבר אין הלכה כאותה משנה אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתיהן ומנו מר בריה[49] דרבינא היכי עביד סיים דימיניה ולא קטר וסיים דשמאליה וקטר והדר קטר דימיניה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דלא קפיד: תנו רבנן כשהוא נועל נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל כשהוא חולץ חולץ של שמאל ואחר כך חולץ של ימין כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואחר כך רוחץ של שמאל כשהוא סך סך של ימין ואחר כך של שמאל והרוצה לסוך כל גופו סך[50] ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו: ולא בתפילין: אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא אלא אפילו למאן דאמר שבת זמן תפילין הוא לא יצא דילמא[51] אתי לאיתויי ברשות הרבים[52] איכא דמתני לה אסיפא ואם יצא אינו חייב חטאת אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא אלא אפילו למאן

37 M + הוה. 38 M + עד. 39 M ארבע. 40 M לפ' מכ. 41 M בו. 42 M מנעל. 43 M + מנעל. 44 M משי. 45 M נועל. 46 B דתניא. 47 M ודילמא. 48 M ודילמא קסבר. 49 M דרבינא. 50 M הראש תח' מפ' שהראש מלך לכל. 51 M + מפסקא. 52 M + ד א.

Auch nicht mit einer einzelnen, falls er keine Wunde am Fuss hat.

... rechten an, schnürte ihn aber nicht zu, sodann zog er ... den rechten zu. R. Aši erzählte: Ich bemerkte, dass ...

... den linken. ... Beim Waschen wasche man zuerst ... Wer den ...

Nicht mit Tephillin. ...

דאמר שבת לאו זמן תפילין היא אינו חייב חטאת מאי טעמא דרך מלבוש עבידא: ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה: אמר רב [53]פפא לא תימא עד דמומחא גברא ומומחא קמיע אלא כיון דמומחא גברא אף על גב דלא מומחא קמיע דיקא נמי דקתני ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו מומחה שמע מינה: תנו רבנן איזהו קמיע מומחה כל שריפא ושנה ושילש אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה לא שנכפה אלא שלא יכפה וקושר ומתיר אפילו ברשות הרבים ובלבד שלא יקשרנו בשיר ובטבעת [54]ויצא בו ברשות הרבים משום מראית העין והתניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא שלשה בני אדם כאחד לא קשיא הא למחויי גברא הא למחויי קמיעא אמר רב פפא פשיטא לי תלת קמיעא לתלת גברי תלתא זימני אתמחי גברא ואתמחי קמיע תלתא קמיעי לתלתא גברי חד חד זימנא גברא איתמחי קמיעא לא איתמחי חד קמיעא לתלתא גברי קמיעא איתמחי גברא לא איתמחי בעי רב פפא תלתא קמיעי לחד גברא [56]מאי קמיעא ודאי לא איתמחי גברא איתמחי או לא איתמחי מי אמרינן [57]הא אסי ליה או דילמא מזלא [58]דהאי גברא הוא דקא מקבל כתבא תיקו: איבעיא להו קמיעין יש בהן משום קדושה או דילמא אין בהן משום קדושה למאי הילכתא אילימא לאצולינהו מפני הדליקה תא שמע הברכות והקמיעין אף על פי שיש בהן אותיות ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונשרפים במקומן אלא לענין גניזה תא שמע היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה יגוד [59]ויגנזנו אלא ליכנס [60]בהן בבית הכסא מאי יש בהן [61]קדושה ואסיר או דילמא אין בהן [61]קדושה ושרי תא שמע ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מן המומחה נפיק ואי אמרת [62]קמיעא יש בהן משום קדושה זמנין דמיצטריך לבית הכסא ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים הכא במאי עסקינן בקמיע של עיקרין והתניא אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אלא הכא במאי עסקינן בחולה שיש בו סכנה והתניא אחד חולה שיש בו סכנה ואחד

M 53 בפא ‖ P 54 ויצא ‖ M 55 לרה ר׳ ‖ M 56 ... מאי . ‖ M 57 גברא ג׳ זמני אסי ‖ P 58 דהאי ‖ M 59 ויגנו ‖ M 60 בבית ‖ M 61 + משום ‖ B 62 קמיעין.

[illegible]

Nicht mit einem Amulett, falls es nicht von einem Bewährten herrührt. R. P[apa] [illegible]

[illegible]

dasjenige, welches drei Menschen geheilt hat! — Das [illegible]

[illegible]

wollte man sagen, bezüglich des Rettens aus einer Feuersbrunst, so komme und höre: Segensprüche und Amulette darf man aus einer Feuersbrunst nicht retten, selbst wenn sie Gottesnamen und Sätze aus der Gesetzlehre enthalten, man lasse sie an ihrem Ort verbrennen; wollte man sagen, bezüglich des Verwahrens, so komme und höre: War [ein Gottesname] am Griff eines Geräts oder am Fuss einer Bettstelle eingeschrieben, so schneide man ihn aus und verwahre ihn. — Vielmehr bezüglich des Eintretens in einen Abtritt: haftet eine Heiligkeit an ihnen und ist es somit verboten, oder haftet an ihnen keine Heiligkeit und ist es somit erlaubt. — Komme und höre: Nicht mit einem Amulett, falls es nicht von einem Bewährten herrührt, falls es aber von einem Bewährten herrührt, so darf man damit [illegible] einem Wurzelamulett. — Es wird ja aber gelehrt: Einerlei, ob das Amulett eine Inschrift oder Wurzeln enthält! — Vielmehr, hier handelt es von einem gefährlich Kranken. — Es wird ja aber gelehrt: Einerlei, ob es [illegible]

[illegible]

Noch mit einem Panzer, noch mit einem Helm, noch mit einem Beinpanzer.

DIE Frau darf weder mit einer durchlochten Nadel, noch mit einem Fingerring, der einen Petschaft hat, noch mit einem Köcher, noch mit einer Muschel, noch mit einem Odeurfläschchen ausgehen; ist sie damit ausgegangen, so ist sie zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet — Worte R. Meirs, die Weisen befreien davon bei der Muschel und beim Odeurfläschchen.

GEMARA.

חולה שאין בו סכנה אלא מאי דמבי את עד גב הגרים ...
62 בידו ... שלא יאחזנו בידו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים הכא במאי עסקינן במריצה עד ... תפילין המריצים ... ותניא הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין בריחוק ארבע אמות ונכנס דתם משום שין. ואמר אביי שין של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר אביי דלת של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר אביי יוד של תפילין הלכה למשה מסיני. ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים: שריון זרדא קסדא אמר רב סנוארתא מגפיים אמר רב פזמקי:

לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ולא בכוליאר ולא בכובלת ולא בצלוחית של פלייטון ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פלייטון:

גמרא. אמר עולא ומחלוקת באיש אלמא קסבר עולא כל מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ודחזי לאשה לא חזי לאיש מתקיף לה רב יוסף הרועים יוצאין בשקין ולא הרועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכן של רועים לצאת בשקין אלא אמר רב יוסף קסבר עולא נשים עם בפני עצמן הן איתיביה אביי המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה ואי אמרת נשים עם בפני עצמן הן והא מצות עשה שהזמן גרמא היא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות התם קסבר רבי מאיר לילה זמן תפילין הוא ושבת זמן תפילין הוא והוה ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות ולא היוצאה בכליאר מאי היא אמר רבי ירמיה באשה גברית עסקינן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הרצה אשר איש מאי איכא למימר אלא אמר רבא פעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסא ומניחתה בידה עד שמגעת לקופסא ופעמים שאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל אומן לתקן ומניחה בידו עד שמגיע אצל אומן:

ולא [77]בכוליאר ולא בכובלת: מאי [77]כוליאר אמר רב [78]מכבנתא כובלת אמר רב [79]חומרתא דפילון [80]וכן אמר רב אסי חומרתא דפילון: תנו רבנן לא תצא [81]בכובלת ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בכובלת לכתחלה במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר משאוי הוא [82]ורבנן סברי תכשיט הוא ודילמא שלפא ומחויא ואתיא [83]לאיתויי ורבי אליעזר סבר מאן דרכה [84]למירמיה אשה שריחה רע לא [85]שלפא ומחויא [86]ולא [87]אתיא לאתוייה ארבע אמות ברשות *Sab 65a / Sab 5* הרבים והתניא °רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון לא קשיא הא כי קאי אדרבי מאיר הא כי קאי אדרבנן כי קאי אדרבי מאיר דאמר חייב חטאת אמר [88]ליה פטור כי קאי אדרבנן דאמרי פטור אבל אסור אמר איהו מותר *Col b / Sab 5* לכתחלה °ומאי רבי מאיר דתניא לא תצא אשה במפתח שבידה ואם יצאת חייבת חטאת דברי רבי מאיר רבי אליעזר פוטר *Sab 65a* °בכובלת [89]ובצלוחית של פלייטון כובלת מאן דכר [90]שמה חסורי מחסרא והכי קתני וכן בכובלת וכן בצלוחית של פלייטון לא תצא ואם יצאה חייבת חטאת דברי רבי מאיר *Sab* רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון במה דברים אמורים כשיש בהם בושם אבל אין בהם בושם חייבת [91]אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי חייב [92]דהא אין בה בושם כפחות מכשיעור בכלי דמי וקתני חייבת [1]רב אשי אמר בעלמא אימא לך פטור [93]ושאני *Am 6,6* הכא דליתיה [94]לממשא כלל: °ראשית שמנים ימשחו אמר *Sot 16* רב יהודה אמר [95]שמואל זה פלייטון מתיב רב יוסף אף על פלייטון גזר רבי יהודה [96]בן בבא ולא הודו לו ואי אמרת משום תענוג אמאי לא הודו לו אמר ליה אביי ולטעמיך הא דכתיב *Am 6,6* °השתים במזרקי יין רבי אמי ורבי אסי חד אמר קנישקנין *Am 2b* וחד אמר [97]שמזרקין כוסותיהן זה לזה הכי נמי דאסיר והא °רבה בר [98]רב הונא איקלע לבי ריש גלותא [99]ושתה בקנישקנין [1]ולא אמר ליה ולא מידי אלא כל מידי דאית ביה תענוג ואית ביה

77 M בכובליאר, כובלי 78 M + הונא 79 M + יוסף 80 M — וכן... דפילון 81 M + אשה 82 M וחכמים 83 P לאיתוי 84 M למיפק ביה 85 M אתיא 86 M — ולא...הרבים 87 P אתא 88 M איהו 89 P ובצלוחיות 90 P שמיה 91 M + חטאת 92 M + על הכלי 93 P ושני 94 M ○ לממשא 95 M רב 96 M — ב״ב 97 M שהיו מז׳ 98 P בר 99 M ואישתו 1 M ורא...מידי.

Noch mit einem Kolier, noch mit einer Muschel. Was heisst Kolier? Rabh erklärt: [illegible]. Was heisst Muschel? Rabh erklärte: [illegible] kapsel; ebenso erklärte R. Asi: eine [illegible].

Die Rabbanan lehrten: Die Frau darf nicht mit einer Muschel ausgehen, ist sie ausgegangen, [illegible] Darbringung eines Sündopfers verpflichtet — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen: sie darf nicht ausgehen, ist sie ausgegangen, so ist sie frei. R. Eliézer sagt: [illegible] Frau darf von vornherein mit einer Muschel ausgehen.

Worin besteht ihr Streit? — R. Meïr ist der Ansicht, diese werde als Last betrachtet; die Rabbanan sind der Ansicht, sie werde als Schmuck betrachtet. [illegible] sie könnte sie abnehmen, um sie zu zeigen und [illegible] tragen, R. Eliézer aber sagt, eine solche trägt ja nur eine Frau, die einen üblen Geruch hat, eine Frau [illegible] einen üblen Geruch hat, wird sie nicht abnehmen, um sie zu zeigen, und somit nicht verleitet werden, sie vier Ellen auf öffentlichem Gebiet zu tragen. — Es wird ja aber gelehrt: R. Eliézer befreit davon bei der Muschel und beim Odeurfläschchen! — Das ist kein Widerspruch; das Eine, wo er gegen R. Meïr streitet, das Andere, wo er gegen die Rabbanan streitet. Wenn er gegen R. Meïr streitet, welcher sagt, dass man zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet ist, sagt er, dass man frei ist; wenn er gegen die Rabbanan streitet, welche sagen, dass man zwar frei, dies aber verboten ist, sagt er, dass es von vornherein erlaubt ist. — Wo sagt R. Meïr dies? — Es wird gelehrt: Die Frau darf nicht mit einem Schlüssel in der Hand ausgehen; ist sie ausgegangen, so ist sie zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet — Worte R. Meïrs; R. Eliézer befreit sie bei einer Muschel und bei einem Odeurfläschchen. — Wer spricht hier von einer Muschel? — [Diese Barajtha] ist lückenhaft, sie muss, wie folgt, lauten: Ebenso darf sie nicht mit einer Muschel oder einem Odeurfläschchen ausgehen, ist sie ausgegangen, so ist sie zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet — Worte R. Meïrs. R. Eliézer befreit sie bei der Muschel und beim Odeurfläschchen. Diese Worte gelten nur, wenn Spezereien darin vorhanden sind, sind darin keine Spezereien vorhanden, so ist sie schuldig. R. Ada b. Ahaba sagte: Dies besagt, dass man schuldig ist, wenn man Speisen weniger als das festgesetzte Mass, in einem Gefäss herausträgt[1]; denn, wenn keine Specereien darin sind, gleicht es ja einem Gefäss mit [Speisen] weniger als das erforderliche Mass, und er lehrt, dass sie schuldig ist. R. Aši sagt: Ueberall kann man [in solchem Fall] frei sein, anders ist es aber hier, wo darin *nichts* vorhanden ist.

[2]*Sie versalben das beste Oel.* R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Hier ist das Nardenöl gemeint. R. Joseph wandte ein: Auch über das Nardenöl hat R. Jehuda b. Baba ein Verbot verhängt[3], man stimmte ihm aber nicht bei. Wenn du nun sagst, dass dies nur der Verweichlichung diene, warum stimmte man ihm nicht bei?! — Abajje sprach zu ihm: Es heisst ja auch: [2]*Die in Becken Wein trinken*, was R. Ami und R. Asi folgendermassen erklären: der Eine: [sie tranken aus] Dillenbechern[4], der Andere: sie warfen ihre Becher einander zu, — ist dies etwa verboten?! Rabba b. R. Hona war ja beim Exiloberhaupt, wo man aus Dillenbechern trank, und er sagte darüber nichts. Vielmehr, Alles, was Behagen und Heiterkeit verursacht, haben

1. Wegen des Gefässes. 2. Am 6,6. 3. Aus Anlass der Zerstörung des Tempels. 4. מזרק [illegible] זרק [illegible]

[illegible] Behagen [illegible] Hochzeit habe die Kalbannu [illegible]

Die auf Betten von Elfenbein liegen und sich auf ihrem Lager rekeln. R. Jose b. R. Ḥanina sagte: [illegible] Wasser [illegible] R. Abahu [illegible] *Darum sollen sie nun an der Spitze [illegible] in die Verbannung ziehen* [illegible] Verbannten in die [illegible] nackt vor ihrem Bett Harn [illegible] R. Abahu: es sind [illegible] trinken [illegible] Frauen unter [illegible] Betten [illegible] pflegten.

[illegible] nach Anderen wurde es in einer [illegible] Drei Dinge bringen den Menschen [illegible] wenn man nackt vor seinem [illegible] wenn man das Händewaschen geringschätzt, wenn jemanden seine Frau ins Gesicht schilt. [illegible] seinem Bett Harn lässt. Raba [illegible] man das Gesicht dem Bett zu[illegible] man es aber abwendet, so schadet es [illegible] man das Gesicht dem Bett zu[illegible] wenn man den Harn auf die Erde lässt [illegible] so schadet es nicht. Wenn man [illegible] waschen geringschätzt. Raba sagte: Dies [illegible] Hände überhaupt nicht wäscht, wenn [illegible] genügend wäscht, so schadet es nicht [illegible] R. Ḥisda sagte: Ich wasche [illegible] mit vollen Händen, und man gewährt mir [illegible] mit vollen Händen. Wenn jemanden seine [illegible] schilt. Raba sagte: Wegen ihrer [illegible] aber [illegible] hat und ihr [illegible]

[illegible] Was bedeutet der Schriftvers: *Und der Herr sprach: Weil die Töchter Çijons [illegible]* sie gingen nämlich mit empor[illegible] *Sie gingen mit gerecktem Hals* [illegible] Ferse an Zehe. *Und schauten [illegible] umher* [illegible] nämlich [illegible] *Tanzelnd ein-[illegible]* [illegible] *Und mit den Fusspangen klirrend.* R. [illegible] R. Ami sagte: Dies lehrt, dass sie Myrrhe und Balsam in die Schuhe legten und in [illegible] den Jünglingen Jisraëls begegneten, traten sie auf den [illegible] wie das Gift der Natter. Was [illegible] *Statt des Balsams giebt es Fäulnis* an den [illegible] Raba b. Ula vorgetragen hat: [illegible] Balsam zu salben pflegten, werden Faulnisflecken entstehen. *Statt der Gürtel* [illegible] pflegten, werden Wundstellen entstehen. *Statt des Ge-[illegible]* schmückten pflegten, werden Glatzen entstehen. *Statt [illegible]* zur Wollust anregen, werden mit einem Sackgewand [illegible] *ein Sackgewand* [illegible] was die Leute sagen: Beulen statt [illegible] *statt der Schönheit.* Raba sagte: Das ist es, was die Leute sagen: [illegible]

[illegible]

שמחה גורי רבנן אבל מידי דאית בית תענוג ולית בית שמחה לא גורו רבנן: השכבים על מטות שן וסרחים על ערשתם אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שהיו משתינין מים בפני מטותיהן ערומים מגדף בה רבי אבהו אי הכי היינו דכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינין מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא אמר רבי אבהו אלו בני אדם שהיו אוכלים ושותים זה עם זה ודובקין מטותיהן זו בזו ומחליפין נשותיהן זה עם זה ומסריחין ערסותם בשכבת זרע שאינו שלהן אמר רבי אבהו ואמרי לה במתניתא תנא שלשה דברים מביאין את האדם לידי עניות ואלו הן המשתין מים בפני מטתו ערום והמזלזל בנטילת ידים ושאשתו מקללתו בפניו המשתין מים בפני מטתו ערום אמר רבא לא אמרן אלא דמהדר אפיה לפורייה אבל לבראי לית לן בה ומהדר אפיה לפורייה נמי לא אמרן אלא לארעא אבל במנא לית לן בה ומזלזל בנטילת ידים אמר רבא לא אמרן אלא דלא משא ידיה כלל אבל משא ולא משא לית לן בה ולאו מלתא היא דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני ויהבי לי מלא חפני טיבותא ושאשתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה והני מילי היא דאית ליה ולא עביד: דריש רבא בריה דרב עילאי מאי דכתיב ויאמר ה׳ יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל ומשקרות עינים דהוה מלאן כוחלא לעינייהו ומרמזן הלוך וטפף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה וברגליהן תעכסנה אמר רב יצחק דבי רבי אמי מלמד שמטילות מור ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהן יצר הרע כארס בכעוס מאי פירענותיהן כדדריש רבה בר עולא והיה תחת בשם מק יהיה מקום שהיו מתבשמות בו נעשה נמקים ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות בצלצול נעשה נקפים ותחת מקשה קרחה מקום שהיו מתקשטות בו נעשה קרחים ותחת פתיגיל מחגורת שק פתחים המביאין לידי גילה יהיו למחגורת שק כי תחת יפי אמר רבא היינו

2 M ובל׳ 3 M — גופא השותים במזו׳ יין ר א זר א ה א קניש׳ וה״א שהיו מז׳ כוסותיהן זר׳ ז 4 M אלו ב א שהיו מש 5 M שאוכלין 6 M ומדבקין 7 M אמי 8 M [+ ושותקן 9 M + מהדר אפיה 10 M נמי 11 M א ר 12 M ידיה 13 M כדר ה 14 B מיא 15 M דאיפשר למיעבד להו׳ ע״ה 16 M רב עולא מאי 17 M דמליין כוח הרוך 18 M שהיו מט מור ואהלות ואפ 19 M [כאש בנעורת] 20 M חוגרות

דאמרי אינשי[21] חלופי שופרא כיבא. ושפח ה׳ קדקד בנות ציון אמר רבי [22] יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתיב התם לשאת ולספחת וה׳ פתהן יערה רב ושמואל חד אמר שנשפכו כקיתון וחד אמר שנעשו פתחיהן כיער: אמר רב יהודה אמר רב אנשי ירושלם אנשי שחין היו אדם אומר לחברו במה סעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה ביין גורדלי או ביין חרדלי במסב רחב או Fol 63 במסב קצר בחבר טוב או בחבר רע אמר רב חסדא וכולן לזנות אמר רחבה אמר רבי יהודה עצי ירושלם של קנמון היו ובשעה שהיו מסיקין[23] מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל ומשחרבה ירושלם נגנזו ולא נשתייר[24] אלא כשעורה ומשתכחת [25] בגנזי דצמצמאי מלכתא:

[iv] לא יצא[26] האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכמים אומרים [27] אינן אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה בירית טהורה ויוצאין בה בשבת כבלים טמאין ואין יוצאין בהן[28] בשבת:

גמרא. מאי באלה קולפא: רבי אליעזר אומר [29] תכשיטין הן לו: תניא אמרו לו לרבי אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה[30] הן בטלין לימות המשיח אמר להן לפי שאינן צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב ותהוי לנוי בעלמא אמר אביי מידי דהוה אשרגא בטיהרא ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דאמר רבי[31] חייא בר אבא כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך איכא דאמרי אמרו לו לרבי אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן אף[32] לימות המשיח אינן בטלין[33] היינו דשמואל ופליגא דרבי חייא בר אבא: אמר ליה אביי לרב

21 M הלף שו כיבא כיאורא 22 M אמי מר׳ 23 M אותן בתנור היה רו׳ 24 M + מהם 25 M כי גזא דצומי דמל׳ 26 M אדם 27 M ∖ אינן 28 M בש׳ 29 P תכשיט הוא 30 M - הן 31 M יוחנן בר הנ׳ בילן 32 M לעתיד לבא 33 M + אבל בזמ׳ הן לעתיד לבא

[illegible] *Schwert* [illegible] (*…machen* [illegible]) Dies [illegible] heisst es *gemeint machen* [illegible] *…der G…* [illegible] Rab und Šemuël [illegible] wie ein Wald [illegible] aus einem Krug [illegible]

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: [illegible] Jerusalem waren [illegible] Womit hast du heute Mahlzeit abgehalten, mit Brot aus gebeuteltem Mehl oder aus ungebeuteltem Mehl, mit [illegible] Wein, oder mit [illegible] Wein, auf einem breiten Polster [illegible] Polster, unter guter Gesellschaft oder [illegible] Gesellschaft. R. Ḥisda [illegible] Rehaba sagte im Namen R. Jehudas: Das Gehölz Jerusalems bestand aus Zimmtbäumen, [illegible] zu heizen pflegte [illegible] Land Jisraël. Als Jerusalem zerstört wurde, wurden sie verwahrt und es blieb ein Kern [illegible] unter den Schätzen der Königin [illegible]

DER Mann darf weder mit einem Degen, noch mit einem Bogen, noch mit einem Schild, noch mit einer Keule, noch mit einer Lanze ausgehen; ist er mit diesen ausgegangen, so ist er zur Darbringung eines Sündopfers verpflichtet. R. Eliézer sagt: diese gelten für ihn als Schmuckgegenstände, die Weisen sagen: diese sind eine Unzier für ihn; denn es heisst: *Und sie werden ihre Schwerter zu Karsten umschmieden und ihre Speere zu Winzermessern. Kein Volk wird mehr gegen das andere Schwert erheben und nicht mehr werden sie den Krieg lernen.* Das Knieband ist nicht verunreinigungsfähig und man darf mit ihm am Šabbath ausgehen. Fusskettchen sind verunreinigungsfähig und man darf mit ihnen am Šabbath nicht ausgehen.

GEMARA. (Was heisst Keule? — Keule.)

R. Eliëzer sagt: diese gelten für ihn als Schmuckgegenstände. Es wird gelehrt: Jene sprachen zu R. Eliëzer: Wenn diese für den Mann Schmuckgegenstände wären, weshalb werden sie in den messianischen Tagen abgeschafft werden?! Dieser erwiderte: Weil man ihrer nicht bedürfen wird, wie es heisst: *Kein Volk wird mehr gegen das andere Schwert erheben.* — Sollten sie doch aber als Schmuck beibehalten werden! Abajje erwiderte: Dies würde einer Leuchte am Mittag gleichen. Er streitet also gegen Šemuël; denn Šemuël sagte: Es giebt keinen anderen Unterschied zwischen dieser Welt und den messianischen Tagen [illegible] Knechtschaft der Regierungen, denn es heisst: *Nie wird der Dürftige im Land aufhören.* Auch ist dies eine Stütze für R. Ḥija b. Abba, denn R. Ḥija b. Abba sagte: Sämtliche Propheten haben über nichts Anderes geweissagt, als über die messianischen Tage, was aber die zukünftige Welt betrifft, *Es hat ausser dir, o Gott, kein Auge geschaut.* Manche sagen: Jene sprachen zu R. Eliëzer: Wenn sie für den Mann Schmuckgegenstände wären, weshalb werden sie in den messianischen Tagen abgeschafft werden? Dieser erwiderte: Auch in den messianischen Tagen werden sie nicht abgeschafft werden; dies stimmt mit Šemuël überein und widerspricht dem R. Ḥija b. Abba. [illegible]

[illegible] יערה [illegible] יער [illegible] ערה [illegible]
Dt [illegible]

[illegible]

רבי ואמרי לה לרב איקא ואמרי לה רב יוסף לרב הונא ואמרי לה לרב איקא ואמרי לה אביי לרב יוסף מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר תכשיטין הן לו דכתיב חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך אמר ליה רב כהנא למר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתיב אמר ליה אין מקרא יוצא מידי פשוטו אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי קמשמע לן דליגמר איניש והדר ליסבר: סימן זרית: אמר רבי ירמיה אמר רבי אלעזר שני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא מצליח להם שנאמר והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדדך ולא עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר צלח רכב יכול אפילו שלא לשמה תלמוד לומר על דבר אמת יכול אם הגיס דעתו תלמוד לומר וענוה צדק ואם עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמר ותורך נוראות ימינך רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה דאמר רבא בר רב שילא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת מאי דכתיב ארך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה ארך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינין בה ארך ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא ארך ימים ליכא: אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא מקשיב להן שנאמר אז נדברו יראי ה׳ וגו׳ אין דיבור אלא נחת שנאמר ידבר עמים תחתינו מאי ולחושבי שמו אמר רבי אמי אפילו חושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה: אמר רב חיננא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע אמר רבי אסי ואיתימא רבי חנינא אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה הוא מבטלה שנאמר באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה וסמיך ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע: אמר רבי אבא אמר רבי שמעון

34 M רב אדא ואב לרב [illegible] 35 [illegible] רב הונא 36 M אבא 37 M [illegible] 38 P דא 39 M שהן 40 M יכול לאמר 41 P אמר 42 M רב 43 M [illegible] 44 M הבדא 45 M והוא 46 M ארח 47 M [illegible] רב פפא אמר

[illegible]

בן לקיש שני תלמידי חכמים המקשיבים [זה] לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא שומע לקולן שנאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני ואם אין עושין כן גורמין לשכינה [48]שמסתלקת מישראל שנאמר ברח דודי ודמה וגו׳: אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים המדגילים זה [49]לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא אוהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה אמר רבא והוא דידעי צורתא דשמעתא והוא דלית להו רבה [50]במתא למיגמר מיניה: ואמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש גדול המלוה יותר מן העושה צדקה ומטיל בכיס יותר מכולן: [51]אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש אם תלמיד חכם [52]נוקם ונוטר כנחש הוא חגריהו על מתניך אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו: אמר רב כהנא [53]אמר רבי שמעון בן לקיש ואמרי [54]לה אמר רבי אסי אמר ריש לקיש ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש כל המגדל כלב [55]בתוך ביתו מונע חסד מתוך ביתו שנאמר למס מרעהו חסד שכן בלשון יונית קורין לכלב למס רב נחמן בר יצחק אמר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר ויראת שדי יעזוב ההיא איתתא [56]דעיילא להההוא ביתא למיפא נבח בה כלבא איתעקר ולדה אמר [57]לה מרי דביתא לא תידחלי דשקילי ניביה ושקילין טופריה אמרה ליה [58]שקילא טיבותיך ושדיא אהיזמי כבר נד ולד: אמר רב הונא מאי דכתיב שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט עד כאן דברי יצר הרע מכאן ואילך [59]דברי יצר טוב ריש לקיש אמר עד כאן[60]דברי תורה מכאן ואילך למעשים טובים: בירית טהורה: אמר רב יהודה[61]בירית זו אצעדה מתיב רב יוסף בירית טהורה [61]ויוצא בה בשבת ואלו אצעדה טמאה היא[62]הכי קאמר בירית תחת אצעדה עומדת יתיב רבין ורב הונא קמיה דרב ירמיה ויתיב רב ירמיה וקא מנמנם ויתיב רבין וקאמר בירית באחת כבלים בשתים אמר ליה רב הונא אלו ואלו בשתים ומטילין שלשלת ביניהן ונעשו כבלים ושלשלת [63]שבו משויא ליה מנא וכי תימא כרבי שמואל בר נחמני [64] דאמר רבי שמואל

M 48 שתסתלק. P שמסתלק 49 M עם זה 50 M במתא 51 V ואמר 52 M נוטר איבה כנחש חג׳ 53 M – ארשב ל׳...לקיש 54 B + רע 55 M דעלת 56 P לי׳ 57 P שקילה 58 M דברי 59 B לדברי 60 M + אמר רב 61 M ויוצאין 62 M + אלא א ר יוסף 63 M מי 64 M דארשב נ.

[beh]lauschen, so hört der Heilige, gebenedeiet sei er, auf ihre Stimme, denn es heisst: [1]*Die du in den Gärten wohnst, Freunde lauschen auf deine Stimme, lass mich hören.* Wenn sie dies aber nicht tun, so veranlassen sie, dass die Gottheit von Jisraél weicht, denn es heisst: [2]*Fliehe, mein Geliebter, und gleiche* [illegible]

R. Abba sagte im Namen des R. Simón b. Laqiš: Wenn zwei Schriftgelehrte sich gegenseitig in der Halakha (mit der Fahne) rüsten, so liebt sie der Heilige, gebenedeiet sei er, denn es heisst: [3]*Seine Fahne über mir ist Liebe.* Raba sagte: Dies nur, wenn sie die Form der Halakha kennen, auch nur, wenn sie keinen Lehrer in der Stadt haben, von dem sie lernen könnten.

Ferner sagte R. Abba im Namen des R. Simón b. Laqiš: Grösser handelt derjenige, welcher jemandem ein Darlehen gewährt, als derjenige, welcher ihm Almosen giebt, wer ihm aber zum Erwerbsbetrieb giebt, handelt von Allen am grössten.

[Ferner] sagte R. Abba im Namen des R. Simón b. Laqiš: Wenn ein Schriftgelehrter Rache und Groll hegt gleich einer Schlange, so gürte ihn um deine Lenden[4]. Wenn ein Mann aus dem gemeinen Volk fromm ist, so wohne nicht in seiner Nachbarschaft.

R. Kahana sagte im Namen des R. Simón b. Laqiš, nach Anderen sagte dies R. Asi im Namen des R. Simón b. Laqiš, nach Anderen sagte dies R. Abba im Namen des R. Simón b. Laqiš: Wer einen Hund in seinem Haus grosszieht, hält die Barmherzigkeit von seinem Haus ab, denn es heisst: [5]*Wer seinem Nächsten Barmherzigkeit verweigert [lamas],* der Hund wird im Griechischen Limos genannt. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagt: Er legt von sich auch die Gottesfurcht ab, denn es heisst: [6]*Die Furcht vor dem Allmächtigen verlässt er.* Eine Frau kam einmal in ein Haus, um zu backen, da bellte sie ein Hund an, und ihr Embryo löste sich von seiner Stelle. Darauf sprach der Hausherr zu ihr: Fürchte nicht, er hat weder Zähne noch Krallen. Sie erwiderte ihm: Deine Güte ist fortgenommen und auf Dornen geworfen, das Kind hat sich bereits bewegt.

R. Hona sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [7]*Freue dich, Jüngling, in deiner Jugend und lass dein Herz guter Dinge sein in deinen Jünglingstagen und wandle, wohin es dein Herz zieht und wonach deine Augen schauen, [aber wisse], dass dich Gott um dies Alles ins Gericht bringen wird.* So weit, die Worte des bösen Triebs, von hier ab und weiter, die Worte des guten Triebs. Reš Laqiš sagte: So weit bezieht es sich auf die Gesetzlehre, von da ab und weiter bezieht es sich auf die guten Werke.

Das Knieband ist nicht verunreinigungsfähig. R. Jehuda sagte: Unter Knieband ist das Schenkelband zu verstehen. R. Joseph wandte ein: Das Knieband ist nicht verunreinigungsfähig und man darf damit am Sabbath ausgehen, das Schenkelband ist ja wol verunreinigungsfähig!? — So meint er es: das Knieband befindet sich unter dem Schenkelband. Rabin und R. Hona sassen vor R. Jirmeja, und R. Jirmeja sass und schlummerte; da sprach Rabin: Das Knieband ist nur für einen Fuss, Hüftbänder werden um beide getragen. R. Hona sprach zu ihm: Beide werden an beiden getragen, wenn man sie durch eine Kette verbindet, so sind es Hüftbänder. — Macht sie denn die Kette zum Gerät?! wolltest du aber sagen, dies sei nach R. Šemuël b. Naḥmani, denn R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen R. Johanans: Woher, dass ein Gegenstand,

1. Cant. 8,13. 2. Ib. V. 14. 3. Ib. 2,4. [illegible]
7. Ecc. 11,9.

בר נחמני אמר רבי [65]יוחנן מנין למשמע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר כל דבר אשר [66]יבא באש אפילו דיבור [66]במשמע בשלמא התם קא בעי לה לקלא דעביד מעשה הכא מאי מעשה קעביד הכא נמי קא עביד מעשה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יונתן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתולותיהן [67]נושרות [68]עשו להן כבלים ותלו שלשלת בינתים שלא יהו פסיעותיהן גסות ולא היו בתולותיהן [67]נושרות איתער בהו רבי ירמיה אמר ליה [69]ישר וכן אמר רבי יונתן[70]: כי אתא רב דימי אמר רבי יונתן מנין לאריג כל שהוא שהוא טמא מציץ אמר ליה אביי וציץ אריג הוא והתניא ציץ [70]כמין טס של זהב [71]ורוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בשני שיטין יו"ד ה"א למעלה וקודש [72]למטה ואמר רבי אליעזר ברבי יוסי אני ראיתיו [73]ברומי וכתוב [74]קדש לה' בשיטה אחת כי סליק [75]רב דימי לנהרדעא שלח להו דברים שאמרתי [76]לכם טעות הם בידי [77]ברם כך אמרו משום רבי [78]יוחנן מנין לתכשיט כל שהוא [79]שהוא טמא מציץ [80]ומנין לאריג כל שהוא [79]שהוא טמא מאי בגד: תני רבנן אריג כל שהוא טמא ותכשיט כל שהוא טמא אריג ותכשיט כל שהוא טמא מוסף שק על הבגד שמטמא משום אריג אמר [81]רבא אריג כל שהוא טמא מאי בגד תכשיט כל שהוא טמא מציץ [1]ואריג ותכשיט כל שהוא טמא מכל כלי מעשה אמר ליה ההוא מרבנן לרבא ההוא במדין כתיב אמר ליה גמר כלי כלי מהתם: מוסף שק על הבגד שמטמא משום אריג: אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסף שק על הבגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי אמר רבי יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו: תני רבנן שק אין לי אלא שק מנין לרבות את הקילקלי ואת החבק תלמוד לומר או שק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות תלמוד לומר שק מה שק [82]טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אומר במת וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים תתחטאו [83]לרבות

65 M יוחנן 66 M יבא באש בש 67 M נושרין 68 M והיו 69 M + וישר 70 M + הוכה 71 M ורחב 72 M B + רבי ר 73 B בעיר רומי 74 M + עליו 75 M ר ד 76 M דפניכם 77 M ברם 78 P 79 M שהוא 80 M כי אתא רבין א"ר יוחנן כנ 81 M רבה 81 P − 82 M ארוין 83 M + מעיד רבב החבק.

הקילקלי ואת החבק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ודין הוא טמא בשרץ וטמא במת מה בשטמא בשרץ לא טמא אלא טווי וארוג אף בשטמא במת לא טמא אלא טווי וארוג הן אם הקל בטמא שרץ שהיא קלה נקל בטומאת המת שהיא חמורה תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ לא טמא אלא טווי וארוג אף בגד ועור האמור במת לא טמא אלא טווי וארוג ומה בגד ועור האמור במת טמא כל מעשה עזים אף בגד ועור האמור בשרץ טמא כל מעשה עזים אין לי אלא דבר הבא מן העזים מנין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה תלמוד לומר או שק והא אפיקתיה לקילקלי והחבק הני מילי מקמי דליתיה גזירה שוה השתא דאתי גזירה שוה אייתור ליה ואין לי אלא בשרץ בטומאת מת מנין ודין הוא טמא במת וטמא בשרץ מה בשטמא בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף בשטמא במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים הן אם הרבה בטומאת שרץ שהיא מרובה נרבה בטומאת שבעה שהיא מועטת תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף בגד ועור האמור במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים ומפני דאי לא מפני איכא למיפרך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה לאי אפנויי מפני מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע דכתיב איש כי תצא ממנו שכבת זרע וסמיך ליה איש אשר יגע בכל שרץ וכתיב ביה בשכבת זרע וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע בגד ועור דכתב רחמנא בשרץ למה לי שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא הניחא למאן דאמר מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין אלא למאן דאמר למידין ומשיבין

M 84 דתיתי ‖ M 85 אייתי ‖ M 86 במת ‖ B 87 ערב ‖ P 88 וכת׳ .

Stricke und Schnüre einschliessen, so ist das Entgegengesetzte zu folgern: es giebt Verunreinigung beim Kriechtier und es giebt Verunreinigung beim Leichnam, — wie die Unreinheit des Kriechtiers bei Gesponnenem und Gewebtem statt hat, so hat auch die Unreinheit des Leichnams nur bei Gesponnenem und Gewebtem statt. — Wieso? wenn es bei der vielfachen und für sich geringeren Unreinheit des Kriechtiers leichter genommen wird, soll es auch bei der strengeren Unreinheit des Leichnams leichter genommen werden?! — Daher heisst es: *Gewand und Leder*, dieses „Gewand und Leder" dient als Wortanalogie: bezüglich des Kriechtiers heisst es *Gewand und Leder*, ebenso heisst es bezüglich des Leichnams *Gewand und Leder*, — wie die Unreinheit des „Gewand und Leders" bezüglich des Kriechtiers nur bei Gesponnenem und Gewebtem statt hat, so hat die Unreinheit des „Gewand und Leders" bezüglich des Leichnams auch nur bei Gesponnenem und Gewebtem statt. Und wie ferner die Unreinheit des „Gewand und Leders" bezüglich des Leichnams bei allem aus Ziegenhaar Gefertigten statt hat, so hat die Unreinheit des „Gewand und Leders" bezüglich des Kriechtiers ebenfalls bei allem aus Ziegenhaar Gefertigten statt. Ich weiss dies also bezüglich des aus Ziegenhaar Gefertigten, woher aber, dass das aus Ross- und Kuhschwanzhaar Gefertigte einzuschliessen ist? — weil es heisst: *Oder ein Sack*.

Du hast ja aber kilikisches Zeug und Gurt ausgeschlossen? — Dies nur bevor es aus der Wortanalogie gefolgert wurde, jetzt aber, wo aus der Wortanalogie gefolgert wird, werden sie ebenfalls eingeschlossen. Ich weiss dies also bezüglich des Kriechtiers, woher bezüglich des Leichnams? — Dies ist einleuchtend: es giebt eine Unreinheit beim Leichnam und es giebt eine Unreinheit beim Kriechtier, wie bezüglich der Unreinheit des Kriechtiers das aus Ross- und Kuhschwanzhaar Gefertigte dem aus Ziegenhaar Gefertigten gleich ist, so ist bezüglich der Unreinheit des Leichnams das aus Ross- und Kuhschwanzhaar Gefertigte dem aus Ziegenhaar Gefertigten gleich. — Wieso? wenn dieses bezüglich der vielfachen[1] Unreinheit des Kriechtiers eingeschlossen ist, soll es auch bezüglich der vereinzelten siebentägigen Unreinheit einzuschliessen sein?! — Daher heisst es: *Gewand und Leder*, dieses „Gewand und Leder" dient als Wortanalogie: bezüglich des Kriechtiers heisst es *Gewand und Leder*, ebenso heisst es *Gewand und Leder* bezüglich des Leichnams, — wie bezüglich des „Gewand und Leders" beim Kriechtier das aus Ross- und Kuhschwanzhaar Gefertigte dem aus Ziegenhaar Gefertigten gleicht, so gleicht das aus Ross- und Kuhschwanzhaar Gefertigte dem aus Ziegenhaar Gefertigten auch bezüglich des „Gewand und Leders" beim Leichnam. Und es[2] ist entbehrlich; wäre es nicht entbehrlich, so könnte man einwenden: wol beim Kriechtier, weil es schon in Linsengrösse verunreinigend ist: — man wende aber nicht ein, weil es entbehrlich ist: merke, das Kriechtier ist ja dem Samenausfluss gleich: es heisst: [3]*Ein Mann, der Samen ausgestossen hat*, und darauf heisst es: [4]*Wer irgend ein Kriechtier berührt*, und da es bereits bezüglich des Samenflusses heisst: [5]*Und alles Gewand und alles Leder, an dem Samenausfluss sich befindet*, wozu braucht der Allbarmherzige *Gewand und Leder* bezüglich des Kriechtiers [illegible] heraus, dass es nur dafür verwendbar ist. — Es ist ja aber nur an der einen Stelle entbehrlich[6]! richtig ist es nun nach demjenigen, welcher sagt, dass man aus der an einer Stelle entbehrlichen Wortanalogie folgert, ohne einzuwenden, wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, dass man zwar folgern, aber [gegen eine

1. [illegible]

מאי איכא למימר דמית נמי אפגריי מפני מגדי מת איתרש
לשכבת זרע דכתיב והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא
ממנו שכבת זרע וכתיב בשכבת זרע וכל בגד וכל עור
בגד ועור דכתב רחמנא במת למה לי שמע מינה לאפנויי:
ונקרב את קרבן ה׳ איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד
טבעת עגיל וכומז אמר רבי אלעזר עגיל זה דפוס של דדין
כומז זה דפוס של בית הרחם אמר רב יוסף אי הכי היינו
דמתרגמינן מחוך דבר המביא לידי גיחוך אמר ליה רבה
מגופיה דקרא שמע מינה כומז כאן מקום זמה: ויקצף משה
על פקודי החיל אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר להן
משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו לא
נפקד ממנו איש אמר להן אם כן כפרה למה אמרו לו אם
מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו מיד ונקרב את קרבן
ה׳: תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו
הדור כפרה מפני שזנו עיניהם מן הערוה אמר רב ששת מפני
מה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר
לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום
התורפה:

ה **יוצאה** אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה
בין משל בהמה ובטוטפת ובסרביטין בזמן שהן
תפורין בכבול ובפאה נכרית לחצר במוך שבאזנה ובמוך
שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה בפלפל ובגלגל מלח
ובכל דבר שנותן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה
בשבת ואם נפל לא תחזיר שן תותבת שן של זהב רבי
מתיר וחכמים אוסרים:

גמרא. וצריכא דאי אשמעינן דידה משום דלא מאיס
אבל דחברתה דמאיס אימא לא ואי אשמעינן דחברתה דבר
מינה היא אבל דבהמה דלאו בר מינה היא אימא לא צריכא
תנא ובלבד שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה
בשלמא זקנה בשל ילדה שבח הוא לה אלא

DIE Frau darf mit einem härenen Band ausgehen, einerlei, ob es aus eigenem, aus fremdem, oder aus Tierhaar gefertigt ist; auch mit einem Stirnschmuck und einem Kopfschmuck, wenn sie [an der Haube] befestigt sind, im Hof auch mit einer Kopfbinde und einer Perrücke. Ferner mit Charpie im Ohr und in der Sandale, oder das sie wegen der Monatsblutung trägt; ferner mit einem Pfeffer- oder Salzkorn, und allem Anderen, was man in den Mund nimmt, jedoch darf man es von vornherein nicht in den Mund nehmen; auch wenn es herausfällt, darf man es nicht wieder nehmen. Ein eingesetzter Zahn oder ein goldener Zahn ist nach Rabbi erlaubt, nach den Weisen verboten.

GEMARA. ... nicht aber fremdes, das ja ekelhaft ist; hätte er uns nur bezüglich ... sagen,] weil es nicht ekelhaft ist, nicht aber das eines Tiers, das nicht zur ... weil es derselben Gattung ist, nicht aber das eines ...

ילדה בשל זקנה אמאי [6]גנאי הוא לה[7]אידי דתנא זקנה בשל
ילדה תני נמי ילדה בשל זקנה: בכבול ובפאה נכרית לחצר:
אמר רב כל שאסרו חכמים לצאת [8]בו לרשות הרבים אסור
לצאת [8]בו לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית רבי [9]ענני בר ששון
משמיה דרבי ישמעאל [10]אמר הכל ככבול תנן בכבול ופאה
נכרית לחצר בשלמא לרב ניחא אלא לרבי [9]ענני בר ששון
קשיא רבי [9]ענני בר ששון משמיה דמאן קאמר ליה משמיה
דרבי ישמעאל בר יוסי רבי ישמעאל [11]בר יוסי תנא הוא ופליג:
ורב מאי שנא הני אמר עולא כדי שלא תתגנה על בעלה
Lev. 15,33 [12]כדתניא והדוה בנדתה[13] זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול
[14]ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין עד שבא רבי עקיבא
ולימד אם כן [15]אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה אלא
מה תלמוד לומר והדוה בנדתה תהא עד שתבא במים:
Sab 140b Bec. 9a Az 12b אמר רב יהודה אמר רב כל [16]מקום שאסרו חכמים מפני
Sab 54b מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנן ולא בזוג אף על
Ib 53a פי שפקוק ותניא [17]אידך פוקק [18]לה זוג בצוארה ומטייל עמה
Fol. 65 בחצר תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי
[19]אליעזר ורבי שמעון אוסרין: ובמוך שבאזנה: תני רמי
בר יחזקאל והוא שקשור [20]באזנה: ובמוך שבסנדלה: תני
רמי בר יחזקאל והוא שקשור לה בסנדלה: ובמוך שהתקינה
[21]לה [22]לנדתה: סבר רמי בר חמא למימר והוא שקשור לה
בין ירכותיה אמר [23]רבא אף על פי שאינו קשור [21]לה כיון
דמאיס לא אתיא לאיתויי בעא מיניה רבי ירמיה מרבי [24]אבא
עשתה [25]לה בית יד מהו אמר ליה מותר איתמר [26]אמר רב
[27]נחמן בר אושעיא אמר רבי יוחנן עשתה [25]לה בית יד מותר
רבי יוחנן [28]נפיק בהו לבי מדרשא וחלוקין עליו חבריו רבי
ינאי [28]נפיק בהו לכרמלית וחלוקין עליו כל דורו והתני רמי
בר יחזקאל והוא שקשור לה באזנה לא קשיא הא דמיהדק
הא דלא מיהדק: בפלפל ובגלגל מלח: פלפל לריח הפה
גלגל מלח [29]לדורשיני: וכל דבר [30]שנותנת לתוך פיה:
זנגבילא אי נמי [31]דרצונא: שן תותבת שן של זהב רבי מתיר

6 M [והלא+] 7 M [אלא] כדי נסבה: בכב׳ 8 M —בו 9 M עינני 10 V +בר׳י 11 M- בר׳י 12 M +ונמצא בעלה מגרשה 13 M חסידים 14 M ושלא תתפרכס ושלא תקשט 15 M ננוצאת [אתה] 16 M— מקום 17 V עלה 18 M זוג שבצ׳ ומטיילת עמו 19 V אליעזר 20 M +לה 21 M— לה 22 P בגד׳ 23 M +ליה 24 M +יוחנן בר 25 M לו 26 B + נמי 27 M נתן 28 M + הוה 29 M לדורשני 30 P שנותן 31 M דורציני.

nicht eine Junge mit dem Haar einer Alten. [illegible] ja für sie nachteilig! — [illegible] mit dem Haar einer Junge[illegible] zugleich einer Jungen mit dem Haar [illegible].

Im Hof auch mit einer Kopfbinde und einer Perrucke. Rabh sagte: Alles, womit die Weisen auf [illegible] Gebiet auszugehen verboten haben, ist auch im Hof verboten, ausgenommen ist die Kopfbinde und die Perrücke. R. Ànani b. Sason sagte im Namen R. Jišmäëls: auch bei allem Anderen hat dasselbe Gesetz statt, wie bei der Kopfbinde. — Es wird gelehrt: Im Hof auch mit einer Kopfbinde und einer Perrücke[illegible]; ist dies nun nach Rabh, gegen R. Ànani b. Sason ist dies ja aber ein Einwand! — R. Ànani b. Sason sagte dies ja im Namen des R. Jišmäël b. Jose. — R. Jišmäël b. Jose ist ein Tanna und streitet [gegen die Mišnah]. — Womit sind diese nach Rabh anders? Ùla erwiderte: Damit sie ihrem Mann nicht verächtlich werde. Es wird nämlich gelehrt: [1]*Und die an ihrer Monatsblutung leidet*, hierüber sagten die früheren Gelehrten, dass sie sich weder schminken noch pudern, noch mit bunten Kleidern putzen darf. später trat R. Àqiba auf und lehrte: Dadurch machst du sie ja ihrem Mann verächtlich, woraus folgen kann, dass sich ihr Mann von ihr scheiden wird! Worauf deutet vielmehr der Schriftvers: *Und die an ihrer Monatsblutung leidet?* — sie werde solange als Monatsblutende betrachtet, bis sie im Wasser gebadet hat.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Alles, was die Rabbanan des Anscheins wegen verboten haben, ist selbst in Zimmer hinter Zimmer verboten. — Es wird gelehrt: Nicht mit einer Glocke, auch wenn sie verstopft ist, dagegen lehrt ein Anderes: Man verstopfte ihm die Glocke am Hals und führte es auf dem Hof umher! — Hierüber streiten Tannaim, es wird nämlich gelehrt: Man breite sie[2] vor der Sonne aus, nicht aber vor dem Publikum. R. Eliêzer und R. Šimôn verbieten dies.

Mit Charpie im Ohr. Rami b. Jeḥezqël lehrte: Nur wenn es am Ohr befestigt ist.

Mit Charpie in der Sandale. Rami b. Jeḥezqël lehrte: Nur, wenn es an der Sandale befestigt ist.

Das sie wegen der Monatsblutung trägt. Rami b. Ḥama wollte erklären, nur, wenn sie es an die Hüften befestigt hat, aber Raba sprach: Auch, wenn es nicht befestigt ist, da es ekelhaft ist, so wird sie nicht zum Tragen verleitet werden. R. Jirmeja fragte R. Abba: Wie ist es, wenn sie daran eine Handhabe gemacht hat? Dieser erwiderte: Es ist erlaubt. Es wird gelehrt: R. Naḥman b. Ošâja sagte im Namen R. Joḥanans: Auch wenn sie daran eine Handhabe gemacht hat, ist es erlaubt. R. Joḥanan pflegte damit[3] ins Lehrhaus zu gehen, und seine Genossen stritten hierin wider ihn. R. Jannaj pflegte damit[3] in einen Vorraum zu gehen, und das ganze Zeitalter stritt hierin gegen ihn. — Rami b. Jeḥezqël lehrte ja aber, dass es befestigt sein muss! — Das ist kein Einwand, das Eine, wo es fest sitzt, das Andere, wo es nicht fest sitzt.

Mit einem Pfeffer- oder Salzkorn. Pfeffer, wegen des üblen Geruchs, Salz, wegen der Zähne.

Und mit allem Anderen, was man in den Mund nimmt. Ingwer oder Zimmt.

Ein eingesetzter Zahn, oder ein goldener Zahn ist nach Rabbi erlaubt, nach den Weisen verboten.

6. Und in der Hand tragen. 1. Lev. 15,33. 2. Nassgewordene Kleidungsstücke. 3. Mit Charpie in den Ohren.

[illegible]

MAN darf mit einem Selástück auf der Fussschwellung ausgehen. Kleine Mädchen dürfen mit Schnurchen oder Hölzchen in den Ohren ausgehen. Die Araberinnen dürfen verschleiert und die Mederinnen verhüllt ausgehen, ebenso jeder Andere nur sprechen die Weisen vom Gewöhnlichen. Sie darf auch [die Kopfhülle] um einen Stein, eine Nuss, oder eine Münze wickeln[1], nur darf sie es am Sabbath nicht von vornherein thun.

GEMARA. Was heisst Fussschwellung [illegible]

Mädchen durfen mit Schnurchen ausgehen. [illegible]

Sie darf die [Kopfhulle] um einen Stein [etc.] wickeln. [illegible]

וחכמים אוסרין: אמר רבי זירא לא שנו אלא של זהב אבל בשל כסף דברי הכל מותר תניא נמי הכי בשל כסף דברי הכל מותר של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרין אמר אביי רבי ורבי [32]אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר כולהו סבירא להו דכל מידי דמיגניא ביה לא אתיא לאחויי רבי הא דאמרן רבי אליעזר דתניא רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון רבי שמעון בן אלעזר דתניא כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שהוא למטה מן הסבכה יוצאה בו [33]למעלה מן הסבכה [34]אינה יוצאה בו:

[vi] [35]יוצאה בסלע שעל [36]הצינית הבנות [37]קטנות יוצאות בחוטין ואפילו בקיסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: [vii] פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת:

גמרא. מאי צינית בת ארעא ומאי שנא סלע אילימא כל מידי דאקושא מעלי לה ליעבד לה חספא אלא משום שיכתא ליעבד לה טסא אלא משום צירתא ליעבד לה פילסא [38]אמר אביי שמע מינה כולהו מעלין לה: הבנות יוצאות בחוטין: אבוה דשמואל לא שביק [39]להו לבנתיה דנפקי בחוטין ולא שביק להו [40]גניאן גבי הדדי ועביד להו מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי לא שביק להו [41]יוצאות בחוטין והאנן תנן הבנות יוצאות בחוטין [42]בנתיה דאבוה דשמואל דצביעין הוו לא שביק להו [43]גניאן גבי הדדי לימא מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה לא [44]סבר כי היכי דלא לילפן גופא נוכראה ועביד להו מקוה ביומי ניסן [45]מסייע ליה לרב דאמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת סבר [46]שלא ירבו הנוטפין על הזוחלין ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד: פורפת על האבן: והאמרת רישא פורפת

32 P אליעזר 33 M למעלה — בו 34 P אין 35 M יוצאין בס׳ שע׳ ג׳ 36 V הציצית 37 M קטנות 38 M+ ארא 39 M להו 40 M דגניין 41 M דנפקי 42 M בנ׳ 43 M אלא 44 M ומפצי ביומי תש׳ 45 M שמא 46 P מבריך

[illegible]

אמר אביי סיפא אתאן למטבע בעי אביי אשה מהו שתערים ותפריס על האנקלי להוציא לבנה קטן בשבת תיבעי למאן דאמר מערימין[47] תיבעי למאן[48] דאמר אין מערימין תיבעי למאן דאמר מערימין בדליקה התם הוא דאי לא שרית ליה אתי לכבויי אבל הכא[49] אי לא שרית ליה לא אתי לאפוקי[50] או דילמא אפילו למאן דאמר אין מערימין[51] התם[52] דרך הוצאה בכך אבל הכא אין דרך הוצאה בכך אימא[53] שפיר דמי תיקו:

[viii]

Fol. 66

הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי אוסר ואם יש לו בית קיבול כתיתים טמא סמוכות שלו טמאין מדרס ויוצאין בהן בשבת ונכנסין בהן בעזרה[54] כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בעזרה[55] לוקטמין טהורין ואין יוצאין בהן:

גמרא. אמר ליה רבא לרב נחמן היכי תנן אמר ליה לא ידענא[56] הילכתא מאי אמר ליה לא ידענא איתמר אמר שמואל אין הקיטע וכן אמר רב הונא אין הקיטע אמר רב יוסף הואיל ואמר שמואל אין הקיטע ואמר רב הונא אין הקיטע[57] אנן נמי ניתני אין הקיטע מתקיף להו[58] רבא בר שירא לא שמיע להו הא דמתני ליה רב חנן[59] בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב בקיטענא דבי רב אין הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי מתיר ומחוי ליה רב איפוך אמר רב נחמן[60] בר יצחק וסימנא סמך סמך ואף שמואל הדר ביה דתנן[61] חלצה בסנדל שאינה שלו בסנדל של עץ או של שמאל בימין חליצה כשרה ואמרינן מאן תנא אמר שמואל רבי מאיר היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר רבי יוסי אוסר ואף רב הונא הדר ביה[62] דתניא סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת דברי רבי עקיבא ולא הודו לו והתניא הודו לו אמר רב הונא מאן הודו לו רבי מאיר ומאן לא הודו לו רבי יוסי[63] אמר רב יוסף מאן לא הודו

47 M + בדליקה 48 P – דא' 49 M דאי נמי לא 50 M + לא 51 B + בדריקה 52 M + הוא ד 53 M לא תי' 54 P בה 55 V אנקטמין 56 M הלכ' ידענא 57 M + אף 58 רבה בר שיאה ומי לא 59 M – ב' ר' לחייא 60 M וסימנך 61 B שאינו 62 M התנן 63 M רבא אמר

darf [illegible] demjenigen, der der Ansicht ist, dass man eine List gebrauchen [illegible] Frage besteht nach demjenigen, der der Ansicht ist, dass man bei einer Feuersbrunst eine List gebrauchen darf [illegible] dies nicht erlaubt ist, oder aber: selbst derjenige, der eine List zu gebrauchen nicht erlaubt, verbietet es nur dort, wo man [illegible] hinausgetragen [illegible] Die Frage bleibt dahingestellt.

DER Krüppel darf mit seiner Stelze ausgehen, Worte R. Meïrs, R. Jose verbietet dies. Wenn diese eine Höhlung für Fetzenpolsterung hat, so ist sie verunreinigungsfähig. Seine Fussstützen sind durch das Treten verunreinigungsfähig, er darf damit am Šabbath ausgehen und in die Tempelhalle eintreten[3]. Dessen Bänkchen[4] und Lederstützen sind durch das Treten verunreinigungsfähig, er darf mit diesen weder am Šabbath ausgehen, noch in die Tempelhalle eintreten. Lukaṭmin[5] sind nicht verunreinigungsfähig und man darf mit ihnen nicht ausgehen.

GEMARA. Raba sprach zu R. Naḥman: [illegible] diese Lehre? Dieser erwiderte: Ich weiss es nicht. Wie ist die Halakha? Dieser erwiderte: Ich weiss es nicht. Es wird gelehrt: Šemuël sagte: Der Krüppel darf nicht;» ebenso sagte R. Hona: «Der Krüppel darf nicht.» R. Joseph sprach: Da Šemuël liest: «Der Krüppel darf nicht», und auch R. Hona [illegible] Krüppel darf nicht [illegible] Der Krüppel darf nicht [illegible] denn nicht gehört, dass R. Ḥanan b. Raba dem Ḥija b. Rabh in Gegenwart Rabhs in einem [illegible] Schule Rabhs gelehrt hat: Der Krüppel darf mit seiner Stelze nicht ausgehen — Worte R. Meïrs, R. Jose erlaubt dies, da bemerkte ihm Rabh: Umgekehrt [illegible] R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: [illegible] diene dir [der Buchstabe] *Samakh*. Auch Šemuël ist davon abgekommen; es wird nämlich gelehrt: Hat sie[7] ihm eine Sandale abgezogen, die nicht ihm gehört, oder eine Holzsandale, oder die linke Sandale, die er am rechten Fuss anhatte, so ist die Ḥaliça[8] gültig; hierüber fragten wir: Wer lehrte dies? und Šemuël erwiderte: R. Meïr lehrte dies, denn es wird gelehrt: Der Krüppel darf mit seiner Stelze ausgehen — Worte R. Meïrs, R. Jose verbietet dies. Und auch R. Hona ist davon abgekommen [illegible] gelehrt: Die [Holz-]Sandale der Kalkanstreicher ist durch das Treten verunreinigungsfähig, eine Frau übt mit dieser die Ḥaliça aus und man darf mit dieser am Šabbath ausgehen — Worte R. Aqibas [illegible] dies aber nicht zu; es wird ja aber gelehrt, dass man es ihm zugegeben hat?! hierüber sagte R. Hana: Wer ihm zugegeben hat, das ist R. Meïr, wer ihm nicht zugegeben hat, das ist R. Jose. R. Joseph sagte: Wer

[illegible] הבירא דאבפא [illegible] אביי [illegible] אפיר [illegible]

[illegible] R. [illegible] Nun [illegible] aus Stroh [illegible] R. [illegible] R. [illegible] R. [illegible] Namen. [illegible] Sandale der Kalk- [illegible] verunreinigungsfähig [illegible] bestimmt? R. [illegible] geht er dieser. [illegible] R. [illegible]

Wenn diese eine Höhlung für Fetzenpolsterung hat, so ist sie verunreinigungsfähig. Abajje sagte [illegible] verunreinigungsfähig [illegible] Raba sagte: Sie ist auch [illegible] verunreinigungsfähig. Raba sprach [illegible] wird gelehrt [illegible] Abajje sprach [illegible] wird gelehrt [illegible] überhaupt nicht verunreinigungsfähig [illegible] Raba [illegible] ein [illegible] Hier dient er nur [illegible] dient sie ja auch zum [illegible] stützt sich ja auf diese.

Sind durch das Treten verunreinigungsfähig und er darf mit diesen weder am Šabbath ausgehen, noch in die Tempelhalle eintreten. [illegible] lehrte vor R. [illegible] man darf mit diesen in die Tempelhalle eintreten. [illegible] Ich lehre, dass eine Frau mit [illegible] und du sagst, dass man [illegible] Lehre, dass man mit diesen [illegible] Tempelhalle nicht eintreten darf.

Lukaṭmin sind nicht verunreinigungsfähig. Was heisst Lukaṭmin? R. Abahu erklärte: [illegible] R. [illegible] b. Papa erklärte: [illegible] Rabba b. R. Hona erklärte: [illegible]

KNABEN dürfen mit Binden und Fürstenkinder mit Glöckchen ausgehen, ebenso jeder Andere, nur sprechen die Weisen vom Gewöhnlichen.

GEMARA. Was [illegible] Binden? [illegible] R. Naḥman [illegible] R. [illegible] Krappgebinden. [illegible] fünf [illegible] Dreierlei bringen [die Krankheit] zum Stillstand, fünf heilen und sieben [illegible] R. [illegible] sagte: Dies nur, wo [der Kranke] weder Sonne und Mond, noch Regen gesehen, noch den Klang des Eisens noch [illegible] Schritten gehört hat. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Die Krapp- [illegible] warum gerade [illegible] Warum gerade Knaben und nicht Mädchen [illegible] Namen [illegible] Wenn ein Sohn Sehnsucht nach seinem Vater hat, so nehme [illegible] seinen linken. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: [illegible] R. [illegible] sagte im Namen des R. [illegible] am Šabbath zu legen.

לו רבי יוחנן בן נורי[64] תנן כוורת של קש ושפופרת של קנים רבי עקיבא מטמא ורבי יוחנן בן נורי מטהר: אמר מר סנדל של סיידין טמא מדרס הא לאו לדילגא עבדי אמר[65] רב אחא בר רב עולא שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו: ואם יש לו בית קיבול כתיתין טמא: אמר אביי טמא טמאת מת ואין[66] טמא[67] מדרס רבא אמר אף טמא[68] מדרס אמר רבא מנא אמינא לה דתנן עגלה של קטן טמאה מדרס ואביי[69] אמר התם סמיך עלויה הכא לא סמיך עלויה אמר אביי מנא אמינא לה[70] דתניא מקל של זקנים טהור מכלום ורבא[71] התם לתרוצי סמיא[72] עבידא הכא לסמוך עלויה הוא דעבידא[73] וסמיך עליה: טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן לעזרה: תני תנא קמיה דרבי יוחנן נכנסין בהן לעזרה אמר ליה אני שונה אשה חולצת בו ואת אמרת נכנסין[74] תני אין נכנסין בהן לעזרה: לוקטמין טהורין: מאי לוקטמין אמר רבי אבהו חמרא דאכפא[75] רבא[76] בר פפא אמר[77] קישרי[78] רבא בר רב הונא אמר פרמי:

[ח] **ה**בנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה:

גמרא. מאי קשרים אמר[77] ארא מרי אמר רב נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה קישרי פואה אמר אביי אמרה לי אם תלתא מוקמי חמשה מסי שבעה אפילו לכשפים מעלי אמר רב אחא בר יעקב והוא דלא חזי[78] ליה שמשא וסיהרא ולא חזי[79] מיטרא ולא שמיע ליה קל ברזלא וקל תרנגולתא וקל ניגרי אמר רב נחמן בר יצחק נפל פותא בבירא[80] מאי איריא בנים אפילו בנות נמי מאי איריא קטנים אפילו גדולים נמי אלא מאי קשרים כי הא[81] דאמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא[82] בן שיש[83] געגועין על אביו נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך תפילין וחילופא סכנתא:[84] דאמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא[82] סחופי כסא אטיבורי

M 64 דתניא כוורת הקש ר ע | 65 M רבא לפי שהסייד | 66 P מטמא | 67 M + טומאת | 68 M אמר | 69 M + אמר | 70 M הוא דעביד | 71 M וסח עליה | 72 M + בהם לעזרה | 73 V רפרם | 74 M בריה דר פ | 75 M קישורי | 76 B קשירי | 76 M רבה בר הונא אמר משמיה דעולא | 77 M ר פרנך א ר אידי בר אבין א ר הונא קישור פיאה | 78 M ליה | 79 M ליה מיא דביתו ולא שמע קל פרזלא ולא שמייע ליה קל תרנג ול יש ליה קל נגרי | 80 M מאי .. נמי | 81 M דר א א ר חנינא אר ח | 82 M + אמר רב | 83 M + רו | 84 M ואר א א ר חנינא אר ח.

[illegible] פראמי [illegible] Sampsuchum. [illegible]

בשבתא שפיר דמי: ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר
גוריא מותר לסוך שמן ומלח בשבת כי הא דרב הונא מבי
רב ורב מבי רבי חייא ורבי חייא מבי רבי כי הוו מיבסמי מייתי
משחא ומילחא ושייפי להו לגוייתא דידייהו וגוייתא דכרעייהו
ואמרי כי היכי דציל הא מישחא ליציל חמריה דפלניא בר
פלניתא ואי לא מייתי שיעא דדנא ושרי ליה במיא ואמרי
כי היכא דליציל האי שיעא ליציל חמריה דפלניא בר פלניתא:
ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא מותר לחנק בשבת:
ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא לפופי ינוקא
בשבתא שפיר דמי רב פפא מתני בנים רב זביד מתני בן רב
פפא מתני בנים ותרוייהו מתני להו באבין בר הונא רב זביד
מתני בן קמייתא מתני באבין בר הונא והאי מתני לה ברבה
בר בר חנה דאמר רבה בר בר חנה לפופי ינוקא בשבתא
שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא
וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי
כדמפרשי ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני: תנו רבנן יוצאין
באבן תקומה בשבת משום רבי מאיר אמרו אף במשקל אבן
תקומה ולא שהפילה אלא שמא תפיל ולא שעיברה אלא
שמא תתעבר ותפיל אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי
והוא דאיכוין ואיתקל בעי אביי משקל דמשקל מאי תיקו:
ואמר אביי אמרה לי אם לאשתא בת יומא לישקול זוזא חיורא
וליזיל למלחתא ולתקול מתקליה מילחא ולצייריה בחללא דבי
צואר בנירא בקא ואי לא ליתוב אפרשת דרכים וכי חזי
שומשמנא גמלא דדרי מידי לישקליה ולישדייה בגובתא דנחשא
וליסתמיה באברא וליחתמיה בשיתין גושפנקי וליברזליה
ולידרייה ולימא ליה טעניך עלי וטעני עלך אמר ליה רב אחא
בריה דרב הונא לרב אשי ודילמא איניש אשכחיה ואיפסק
ביה אלא לימא ליה טעני וטעניך עלך ואי לא לישקול
כוזא חדתא וליזיל לנהרא ולימא ליה נהרא נהרא אוזפן כוזא

M — כי הוה אתי M ושאפו להו לכרעייהו ולגו׳ דידהו ואמ׳
M ליתי שיעתא דד׳ וליתרו ליה במי׳ ולימא הכי כ׳ ה׳ דציל׳ דאי
שיעתא M ר׳ א׳ ב׳ ר׳ חנינא אר ח׳ P הונא בר אבוי M
רב בן M משמיה דר׳ א׳ ר׳ ז׳ M לית בר א׳ בר חנינא
M דארבב ה׳ [illegible] א׳ ר׳ יוחנן P אב הוא M ותקל [illegible]
דדרי M וליבזור M דרבינא M + אדרינא M דבי.

[illegible]

Oel und Salz, rieb ihnen die Innenseite der Hände und [illegible] worden.

Ferner sagte Abin b. Hona im Namen des R. Hama b. Gorja: Es ist erlaubt, am Sabbath eine Würgung vorzunehmen.

Ferner sagte Abin b. Hona im Namen des R. Hama b. Gorja: Das Wickeln des Säuglings ist am Sabbath erlaubt. R. Papa lehrte es bezüglich Kinder, R. Zebid lehrte es bezüglich eines Kinds. R. Papa lehrte es bezüglich Kinder, er lehrte nämlich beide[1] Lehren im Namen des Abin b. Hona. R. Zebid lehrte es bezüglich eines Kinds, er lehrte nämlich die erste im Namen des Abin b. Hona, die zweite im Namen des Rabba b. Bar Hona, denn Rabba b. Bar Hona sagte, dass das Wickeln der Säuglinge am Sabbath erlaubt ist. Abajje erzählte: Meine Amme sagte mir: Bei allen Heilformeln wird der Name der Mutter genannt, und alle Umbindungen werden mit der Linken gemacht. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Alle Heilformeln, bei denen [die Zahl der Wiederholungen] angegeben ist, werden nach Angabe wiederholt, diejenigen, bei denen nicht angegeben ist, werden einundvierzigmal wiederholt.

Die Rabbanan lehrten: Man darf am Sabbath mit einem Schutzstein[2] ausgehen, im Namen R. Meïrs sagte man, auch mit einem Gegenstand, der das Gewicht eines Schutzsteins hat, und zwar trägt man, wenn sie [illegible] einmal abortirt hat, sondern, damit sie nicht abortire, und auch braucht sie nicht schwanger zu sein, sondern, damit sie bei Schwangerschaft nicht abortire. R. Jemar b. Šalmaja sprach im Namen Abajjes: Dies nur, wenn der Gegenstand dieses Gewicht zufällig schon hatte. Abajje fragte: Wie ist es bezüglich eines Gegenstands, der das Gewicht dieses gleichwiegenden Gegenstands hat? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Gegen tägliches Fieber nehme man ein weisses[3] Zuz, gehe damit nach der Salzsiederei, wiege ebensoviel Salz ab und binde es [illegible] mit einer Haarsträhne. Wenn nicht dies, so setze man sich am Kreuzweg, und wenn man eine grosse Ameise etwas tragen sieht, so nehme man sie auf und werfe sie in ein kupfernes Rohr, das man mit Blei verschliesse und mit sechzig Siegeln versehe; sodann schüttle und trage man es und spreche: Deine Last auf mich und meine Last auf dich. R. Aha b. R. Hona sprach zu R. Aši: [illegible] die Krankheit aufgeladen haben! man spreche vielmehr: Meine und deine Last auf dich. Wenn nicht dies, so nehme man ein neues Krüglein, gehe an den Fluss und spreche: [illegible]

1. [illegible]
[illegible]
Fehlgeburt. 3. Dh. neues.

[illegible]

Aussehen, behalte dein Aussehen, behalte deinen Raum. dein Same sei eingezogen; und wie ein Maultier nicht [illegible] dich nicht und vergrössere dich nicht am Körper des so

[illegible]

1. Od. Haufen. 2. Ex. 3,2. 3. Ib. V. 3. 4. Ib. V. 4.

דמיא דאיכא [1]דורדינא וירדו שב זימני עד דישיף ולישקיה
לאדויה ולימא [2]ליה גרגא [3]שבוק מיא דיהבת לי דאיכא
67 ודאיקלע לי בייתיה אתא ויבייה אולי: אמר רב הונא דאישתא
תילתא לייתי שבע סרי משבע דיקלי ושבע צבי משבע
כשורי ושבע סיכי משבע גשרי ושבע קיטמי משבע
תנורי ושבע עפרי משבע סיני ושבע כופרי משבע ארבי
ושבע כוני כמונא ושבע מני מדיקנא דכלבא סבא
וליצרינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא: אמר רבי יוחנן
לאשתא צמירתא לישקל סכינא דכולה פרזלא וליזיל להיכא
דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא לחריץ
ביה פורתא ולימא וירא מלאך ה' אליו וגו' למחר לחריץ ביה
פורתא ולימא ויאמר משה אסורה נא ואראה למחר לחריץ
ביה פורתא ולימא וירא ה' כי סר לראות אמר ליה רב אחא
בריה דרבא לרב אשי ולימא ויאמר אל תקרב הלם וגו' אלא
[11]יומא קמא לימא וירא מלאך ה' ויאמר למחר לימא
(ויאמר משה) וירא ה' כי סר לראות ולמחר ויאמר ה' אל
תקרב הלם[12]וכי פסק ליה ליתיה ולפסקיה ולימא הכי [13]סנה
סנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקדוש ברוך הוא
[14]שכינתיה עלך אלא משום [15]דמייכת מכל אילני [16]אשרי
קודשא בריך הוא שכינתיה עלך וכי היכי דחזיתיה אישתא
לחנניה מישאל ועזריה [17]וערקת מן קדמיהון כן תחזינה אישתא
לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמיה: לסימטא לימא הכי
[18]בז בזיה מס מסיה כס כסיה שרלאי ואמרלאי אילין מלאכי
דאישתלחו מארעא דסדום [19]לאסאה שחנין [20]באיבין בזך בזיך
בזבזיך מסמסיך כמון כמיך עינך בך עינך בך אתריה בך
זרעיך בקליט ובפרדה דלא פרה ולא [21]רביא כך לא תפרה ולא
תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית: לכיפה לימא הכי חרב
שליפה וקלע נטישה לא [22]שמיה יוחב חולין מכאובין: לשידא
לימא הכי הוית דפקיק דפקיק הוית ליטא תבירא ומשמתא בר
טיט [23]בר טמא בר טינא [24]כשמגז מריגז [25]ואיסטמאי: לשידא
דבית הכסא לימא הכי אקרקפי דארי ואאוסי דגוריתא

1 B דאיקלע לי M דאיך לי בייתי [illegible] — 2 M [illegible] — 3 M נהרא — [illegible] — 10 M [illegible] — 12 M ולימא — [illegible] — 14 P שכינתך — [illegible] — 17 M ועקא [illegible] — 18 M בזבזיה מסמסיה כסכסיה שרלאי ואמרלאי — [illegible] — 20 M [illegible] — 24 M כשמגז [illegible] — 25 B ואיסטמאי

[26]אשבחתי לשידאי בר שיריקא פנדא במישרא דבירי הבטיה בלועא דחמרא הטרתיה: ובני מלכים בזוגין: מאן תנא אמר רבי אושעיא רבי שמעון היא דאמר כל ישראל בני מלכים הם רבא אמר באריג בכסותו ודברי הכל:

Sab 111b; 128a; Bm 113b

יוצאין בביצת החרגול ובשן[27] שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה דברי רבי מאיר וחכמים [28]אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי: [א]

גמרא. יוצאין בביצת החרגול: דעבדי [29]לשיחלא: ובשן של שועל: דעבדי [29]לשינתא דחייא למאן דניים דמיתא למאן דלא ניים: ובמסמר מן הצלוב: דעבדי [29]לזירפא: משום רפואה דברי רבי מאיר: אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי הא אין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן [30]שמשיר פירותיו סוקרו [31]וצובע אותו בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי כדתניא טמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסי בדיקלא [32]כי האי תנא תני תנא בפרק אמוראי קמיה דרבי חייא בר אבין אמר ליה כולהו אית בהו משום דרכי האמורי [33]לבר מהני [34]מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו המין ומניח לו על קדקדו ולימא הכי חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד [35]אין בו משום דרכי האמורי [36]לאדרא לימא הכי [37]ננעצתה כמחט ננעלתה כתרים [38]שיישא שיישא האומר גד גדי [39]וסנוק לא אשבי ובושבי יש בו משום דרכי האמורי רבי יהודה אומר גד אינו אלא לשון [40]עבודה זרה שנאמר העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי דני דני יש בו משום דרכי האמורי רבי יהודה אומר אין דן אלא לשון עבודה זרה שנאמר הנשבעים באשמת שמרון ואומרים חי אלהיך דן האומר לעורב [41]צרח ולעורבתא

Hol 77b; Lev 13,45; Mq 5a; Sot 32b; Hol 78a; Nid 66a

M 26 אשכחתיה לשידא ב״ש פניא בי מיש׳ דכותיה הבקיתיה בלועא דה׳ הבטתיה M 27 + יש׳ M 28 אומ׳ אף בחול אס׳ מפני M 29 + ליה M 30 שהוא מש M 31 וצו אותו M 32 + האידנא כמאן P 33 לבד M 34 + תרי M 35 — אין...האמורי M 36 לאורא V. לאדדא M 37 בגעצתה במחט מנעלתה בתרים M 38 שייה שייה B שייא שייא M 39 וציגוק לא אושקי ובושקי M 40 האמורי וכן ה א M 41 צווח.

habe ich den Dämon Bar-Siruqi [illegible] das Porreebeet habe ich ihn [illegible] mit dem Eselsamt habe ich ihn [illegible].

Fürstenkinder mit Glöckchen. W[illegible] R. Oŝaja erwiderte: R. Simo͑n lehrte [illegible] lich, alle Jisraeliten sind Fürstenkinder. R[illegible] sagte: Hier handelt es, wo sie am Gewand angewebt [illegible] demnach ist hier Aller Ansicht vertreten.

MAN darf mit einem Heuschreckenei, mit einem Fuchszahn und mit einem Nagel von einem Gehenkten, als Heilmittel, ausgehen — Worte R. Meïrs, die Weisen verbieten dies, als emoritische Sitte[1], selbst am Wochentag.

GEMARA. **Man darf mit einem Heuschreckenei ausgehen.** Dies ist ein Mittel gegen Ohrensausen.

Mit einem Fuchszahn. Dies ist ein Mittel für den Schlaf: [der Zahn] eines lebendigen für einen, der an Schlafsucht leidet, der eines toten, für einen der an Schlaflosigkeit leidet.

Mit einem Nagel von einem Gehenkten. Dies ist ein Mittel gegen Entzündung.

Als Heilmittel, ausgehen — Worte R. Meïrs. Abaje und Raba sagen beide: Alles, was als Heilmittel zu erkennen ist, wird nicht als emoritische Sitte betrachtet. — Wird denn aber das, was nicht als Heilmittel zu erkennen ist, als emoritische Sitte betrachtet? es wird ja gelehrt: Wenn ein Baum seine Früchte abwirft, so bestreiche (und färbe) man ihn mit Farbe und belaste ihn mit Steinen; einleuchtend ist es nun, dass man ihn mit Steinen belastet, damit seine Kraft abgeschwächt werde, was für ein Mittel ist aber das Anstreichen mit Farbe? — Damit die Leute ihn sehen und für ihn beten, es wird nämlich gelehrt: [2]*Unrein, unrein soll er rufen*, er muss sein Leid öffentlich kund thun, damit man für ihn bete. Rabina sagte: Nach wessen Ansicht hängen wir einen Dattelkamm in die Dattelpalme? — nach der des folgenden Schülers: ein Schüler lehrte so im Emoriterabschnitt[3] vor R. Ḥija, da sprach dieser zu ihm: Jene alle werden als emoritische Sitte betrachtet, mit Ausnahme der folgenden: Wenn jemandem ein Knochen im Hals stecken geblieben ist, so hole man etwas von derselben Speise, lege es ihm auf den Nacken und spreche Folgendes: Eins, eins, herabgesunken, verschluckt, verschluckt, herabgesunken, eins, eins; dies wird als emoritische Sitte nicht betrachtet. Wenn eine Gräte [im Hals stecken bleibt], spreche man Folgendes: Hineingesteckt, wie eine Nadel, eingeschlossen, wie mit einem Schild, steige herab, steige herab[4]. Sagt jemand: Auf, o Glück, ermüde nicht, Tag und Nacht, so ist dies eine emoritische Sitte; R. Jehuda sagt: Gad [Glück] ist überhaupt nur ein götzendienerischer Ausdruck, wie es heisst: [5]*Die ihr dem Glücksgott einen Tisch zurichtet.* Wenn er sich ihren Namen beilegt und sie sich den seinigen[6], so ist dies eine emoritische Sitte. Spricht jemand: Seid fest, o Fässer, so ist dies eine emoritische Sitte; R. Jehuda sagt: Dan [Fass] ist überhaupt nur ein götzendienerischer Ausdruck, wie es heisst: [7]*Die bei der Schuld Šomrons schwören und sprechen: So wahr dein Gott Dan lebt.* Spricht jemand zu einer Krähe: Kreische, zu einer Rabin: Zische und kehre mir deinen Schwanz zum Guten, so ist dies eine emoritische Sitte.

1. Heidnische Sitte, Aberglaube. 2. Lev. 13,45. 3. Die Abschnitte [illegible] Brauch [illegible] 4. Die Etymologie [illegible] W[illegible] שיישא (bzw. שייא) ist [illegible] RSJ. רד רד [illegible] רק רק [illegible] 6. Jes. 65,11. [illegible] Weib [illegible] Name [illegible] 7. Am. 8,14. [illegible]

[illegible] ... Du sollst nicht verderben. [Den Trunk-... [illegible] ... in den Mund der Gelehrten. [illegible] ... Sitte. R. Aqiba bereitete einst ein Festmahl für seinen Sohn, und über jeden Becher, ... sprach er: Wein und Leben in den Mund der Gelehrten, Leben und Wein in den Mund ... ihrer Schüler.

שריקין והחורי[42]לי ונבין[43]לשבה יש בו משום דרכי האמורי האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת[44]שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרכי האמורי המבקעת[45]ביצים בכותל ויטפד בפני האפרוחים יש בו משום דרכי האמורי ורמצים בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי המרדדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרכי האמורי המשתנת[46]בפני קדירה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי: [47]תנו רבנן נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין בשברי זכוכית מפני הסכנה: תנו רבנן נותנין כזל של מלח לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק אמר[48]מר זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי[49]נפטא קעבר משום בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרכי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום[51]רבנן ולפום תלמידיהון:

M 42 לי — M 43 לשיבה M 44 ה׳ שנקראת M 45 עצים M 46 והמגת. ימותו M 47 + מים B 48 אבר נות B 49 רב M 50 הנפ M 51 רב ולפום

SIEBENTER ABSCHNITT.

EINE allgemeine Regel sagten sie bezüglich des Sabbaths: Wer das Grundgesetz vom Sabbath vergessen, und mehrere Arbeiten an mehreren Sabbathen verrichtet hat, ist nur zur Darbringung eines einzigen Sündopfers verpflichtet. Wer das Grundgesetz vom Sabbath gekannt, und mehrere Arbeiten an mehreren Sabbathen verrichtet hat, ist für jeden Sabbath besonders schuldig. Wer an mehreren Sabbathen mehrere Arbeiten verrichtet, und gewusst hat, dass es Sabbath ist, ist wegen jeder Hauptarbeit besonders schuldig. Wer mehrere Arbeiten verrichtet, die unter eine Hauptarbeit fallen, ist nur zur Darbringung eines einzigen Sündopfers verpflichtet.

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת:

GEMARA. [illegible] ... allgemeine Regel ... würde man sagen ... diese ... eine Regel gibt, und dieses ... [illegible]

גמרא. מאי טעמא תנא כלל גדול אילימא משום דקבעי[1]למיתני עוד כלל אחר[2]תנא כלל גדול גבי שביעית נמי

P 1 למיתנא M 2 + אמרו.

משום דקבעי[1] למיתני עוד כלל אחר[2] תנא כלל גדול והא גבי
מעשר דקתני כלל אחר ולא תני כלל גדול אמר רבי יוסי בר
[3]אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא [4]גדול
מעשר דלית [5]ביה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא
דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא
אלא לאו היינו טעמא גדול ענשה של שבת יותר משל
שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו
שביעית בתלוש [6]ליתא במחובר [7]איתא וגדול ענשה של
שביעית [8]יותר מן המעשר דאילו שביעית [7]איתא בין במאכל
אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא
במאכל בהמה [6]ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר
גדול ענשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא
בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק דתנן כלל אמרו
בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו
באחת [9]ומכניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים
וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמהין
ופטריות ולקיטתו באחת למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי
ירק ואילו גבי מעשר תנן כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל
ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו [10]באחת
ומכניסו לקיום לא תנן[11]: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין
בתינוק שנשבה לבין הגוים וגר שנתגייר [12]לבין הגוים אבל
הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן [13]השוכח
עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל
השוכח עיקר שבת[14] שהיתה שכוחה ממנו עיקרה של שבת אבל
הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת [15]אדתני
היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב
על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכל שכן הא מאי
היודע עיקר שבת [16]מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה
אבל לא שכחה מאי חייב על כל[17] מלאכה ומלאכה [17]אדתני

3 M חנינא 4 M + כלל 5 M בה 6 M ליתיה P ליתה 7 M איתיה P אית 8 M מעונשה של מע' 9 P ומכניסן 10 P כאחד 11 M + ותנא דידי נ' ט' ר"א תני כלל גבי מע' שבת ושביעית דאיסורא דאור' תני גדול אבל מע' ותרומה דירק דחומרא דרבנן לא תני כלל גדול 12 M לבה"ג 13 M + כל 14 B דהי 15 M + אי הכי 16 M נמי 17 M + אב.

Siebentjahr eine allgemeine Regel [...] eine andere Regel lehrt, so lehrt er [...] Zehnt eine andere Regel, ohne sie [...] zu nennen? R. Jose b. Abin erwiderte: Beim Sabbath und beim Siebentjahr giebt es Haupt- und Nebenarten, daher nennt er sie allgemeine Regel; beim Zehnt giebt es aber keine Haupt- und Nebenarten, daher nennt er sie nicht eine allgemeine Regel. — Welche Hauptarten und welche Nebenarten giebt es beim Zehnt nach Bar Cappara, der auch bei diesem eine allgemeine Regel lehrt? — Vielmehr besteht der Grund in Folgendem: strenger ist das Gesetz vom Sabbath als das vom Siebentjahr, denn das Gesetz vom Sabbath hat sowol bei Gepflücktem als auch bei am Boden Haftendem statt, während das Gesetz vom Siebentjahr nur bei am Boden Haftendem, nicht aber bei Gepflücktem statt hat; strenger ist ferner das Gesetz vom Siebentjahr als das vom Zehnt, denn das Gesetz vom Siebentjahr hat sowol bei menschlicher Nahrung als auch bei Viehfutter statt, während das Gesetz vom Zehnt nur bei menschlicher Nahrung, nicht aber bei Viehfutter statt hat. Nach Bar Cappara aber, der auch beim Zehnt eine allgemeine Regel lehrt, ist das Gesetz vom Zehnt strenger als das vom Eckenlass, denn das Gesetz vom Zehnt hat auch bei Feigen und Kräutern statt, während das Gesetz vom Eckenlass bei Feigen und Kräutern nicht statt hat. Es wird nämlich gelehrt: Folgende Regel sagten sie beim Eckenlass: Alles, was eine Speise ist, was bewahrt wird, was seine Nahrung aus der Erde zieht, was mit einem Mal eingeerntet wird und was man zur Aufbewahrung einbringt, ist eckenlasspflichtig. Eine Speise, ausgenommen Nachwuchs von Waid und Krapp; was bewahrt wird, ausgenommen das Freigut; was seine Nahrung aus der Erde zieht, ausgenommen Schwämme und Pilze; was mit einem Mal eingeerntet wird, ausgenommen Feigen; was man zur Aufbewahrung einbringt, ausgenommen Kräuter. Bezüglich des Zehnts wird aber gelehrt: Eine Regel sagten sie hinsichtlich des Zehnts: Alles, was eine Speise ist, was bewahrt wird und seine Nahrung aus der Erde zieht, ist zehntpflichtig, — es wird aber nicht gelehrt, dass es mit einem Mal eingeerntet und zur Aufbewahrung eingebracht werden muss.

Rabh und Šemuël sagen beide, dass unsere Mišnah von einem solchen spricht, der als Kind von Nichtjuden gefangen wurde, oder von einem Neubekehrten, der sich unter Nichtjuden bekehrt hat; wer aber das Gesetz vom Šabbath einst gekannt und später vergessen hat, ist für jeden Šabbath besonders schuldig. — Es wird gelehrt: Wer das Grundgesetz vom Šabbath vergessen hat, wahrscheinlich kannte er es einst! — Nein, unter «wer das Grundgesetz vom Šabbath vergessen hat» ist zu verstehen, dass er das Grundgesetz vom Šabbath niemals gekannt hat. — Wenn er es aber einst gekannt und später vergessen hat, ist er also für jeden Šabbath besonders schuldig, — weshalb lehrt er demnach: Wer das Grundgesetz vom Sabbath gekannt, und mehrere Arbeiten an mehreren Šabbathen verrichtet hat, ist für jeden Šabbath besonders schuldig, — sollte er doch lehren: Wer es einst gekannt und später vergessen hat, und um so eher ist er im genannten Fall schuldig!? — [illegible] es einst gekannt und später vergessen hat. — Wenn er es aber nicht vergessen hat, ist er also für jede Arbeit besonders schuldig, — weshalb lehrt er demnach: Wer an mehreren Šabbathen mehrere Arbeiten

1. Vgl. oben [illegible]
7. [illegible]

היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה ליתני חייב על כל שבת ושבת אלא [18]מתניתין בשיטתיה ולבסוף שכח ורב ושמואל נמי [19]כדברי ולבסוף שכח [20]דתני איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו תינוק שנשבה בין הגוים וגר שנתגייר [21]לבין הגוים כדברי ולבסוף שכח דמי וחייב ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו דוקא דברי ולבסוף שכח אבל תינוק שנשבה בין הגוים וגר שנתגייר לבין הגוים פטור מיתיבי כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא [22]אחת כיצד תינוק שנשבה לבין הגוים וגר שנתגייר [23]בין הגוים ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת וחייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל עבודה זרה אחת ומונבז פוטר וכך היה מונבז דן לפני רבי עקיבא מזיד קרוי חוטא ושוגג קרוי חוטא מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה אמר לו רבי עקיבא הריני מוסיף על דבריך אי מה מזיד שהיתה [24]ידיעה בשעת מעשה אף שוגג שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה אמר לו הן וכל שכן שהוספת אמר לו לדבריך אין זה קרוי שוגג אלא מזיד קתני מיהא כיצד תינוק בשלמא לרב ושמואל ניחא אלא לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש קשיא אמר לך רבי יוחנן וריש לקיש לא מי איכא מונבז דפטר אנן דאמרינן כמונבז מאי טעמא דמונבז דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה [25]וסמיך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה הקיש שוגג למזיד מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה ורבנן [26]האי תורה אחת מאי [27]עבדי ליה מיבעי ליה לכדאמר ליה רבי יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה [28]וכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה [29]הוקשו כולם לעבודה זרה מה עבודה זרה דבר שחייבים על זדונו כרת [30]ושגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל

18 M מת' ‖ 19 M הכי איתמר אף תינוק ‖ 20 B כה ‖ 21 B ... ‖ 22 M ... לבה ‖ 23 M חטאת ‖ 24 M ... ‖ 25 M ... ‖ 26 M ... קתני תינוק ‖ 27 M ... ‖ 28 M החיא כדבריו ‖ 29 B עביד ‖ 30 M וכתיב ‖ 31 M הוקשה כל התורה כולה ‖ 32 M ועל שגגתו

... der vergessentlich ... wie der vorsätzlich Ausübende das Bewusst- gessentlich Ausübende mit dem vorsätzlich Ausübenden verglichen: wie der vorsätzlich Ausübende ... der vergessentlich Ausübende das Bewusstsein haben. — Welche Verwendung

שגגתו חטאת ואלא [33] מונבז שגגה במאי כגון ששגג בקרבן ורבנן שגגת קרבן לא שמה שגגה[34] ורבנן שגגה במאי רבי יוחנן אמר[35] כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו וריש לקיש אמר עד שישגג בלאו וכרת אמר[36] רבא מאי טעמא דרבי שמעון בן
Lv 4,27 לקיש אמר קרא אשר לא תעשינה (בשגגה) ואשם עד שישגג
Jom 80a בלאו[37] וכרת שבה[38] ורבי יוחנן האי קרא דרבי שמעון בן לקיש
Hor 2a מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא° מעם הארץ פרט למשומד
Hul 5a רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי שמעון אשר לא
Seb 26b תעשינה (בשגגה) ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו
Sab 68b לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו תנן° אבות מלאכות
Seb 33a 66b Ker 2b ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם[39] אחד חייב על כל אחת ואחת היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמא לרבי יוחנן דאמר[35] כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו משכחת לה כגון דידע לה[40] לשבת[41] בלאו אלא לרבי שמעון בן לקיש דאמר עד שישגג בלאו ובכרת דידע ליה [40] לשבת במאי [42] דידעה
ib 70a 73a Syn 26a °בתחומין ואליבא דרבי עקיבא מאן תנא להו דתנו רבנן שגג בזה ובזה זהו שוגג האמור בתורה[43] הזיד בזה ובזה זו היא מזיד האמור בתורה שגג בשבת והזיד במלאכות [44] או ששגג במלאכות והזיד בשבת או שאמר יודע אני שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע[45] שחייבין עליה קרבן או לא חייב כמאן כמונבז: אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד שישגג בלאו שבה הכל מודים מאן רבי יוחנן פשיטא כי קאמר רבי יוחנן היכא דאיכא כרת [46] אבל הכא דליכא כרת לא סלקא דעתך אמינא הואיל [47] וחייב [48] קרבן חידוש הוא דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי עליה קרבן והכא
Col. b Seb 26b [49] מייתי כי שגג בקרבן נמי ליחייב °קמשמע לן מיתיבי° [50] איזהו שגגת שבועת ביטוי לשעבר שאם אמר יודע אני ששבועה זו

M 33 למי' שוגג M 34 ולר' שוגג M 35 כגון M 36 רבה M 37 — וכרת M 38 - ור' י...אינו מביא...שגגתו P 39 אחת ובן בהרבה מקי) M 40 דרש' M 41 + במאי M 42 דידע לה M 43 ⊃ הזיד..בתורה M 44 ⊃ או..בשבת M 45 אם חייבי M 46 היכא דל"כ לא קאמר M 47 והדוש הוא P 48 קרבן חדוש M 49 + קא P 50 איזה.

man bei allen anderen bei Verge[illegible] Darbringung eines Sündopfer[illegible] durch Vorsatz sich der Ausrott[illegible] nennt nun Monobaz Vergessenheit [illegible] züglich des Opfers geirrt hat [illegible]

Durch das Vergessen, dass man zur D[illegible] eines Opfers verpflichtet war [illegible] gessentlich. — Was nennen die Rabbanan [illegible] lich? — R. Johanan sagt wenn man ve[illegible] man sich dadurch die Ausrottung zuzieht [illegible] man das Verbot vorsätzlich ausgeübt hat. R. [illegible] sagt: wenn man das Verbot selbst und die Z[illegible] der Ausrottung vergessen hat. Raba sagt: W[illegible] der Grund des R. Šimôn b. Laqiš? [illegible] Schrift [illegible] lautet: [1] *Die nicht ausgeübt werden dürfen, und (vergessentlich) sich vergeht*, er muss das Verbot [illegible] und die darauf gesetzte Ausrottung vergessen haben. — Welche Verwendung hat nun dieser von R. Šimôn b. Laqiš angezogene Vers nach R. Johanan? — Diesen verwendet er für die folgende Lehre: [1] *Vom gemeinen Volk*, ausgenommen der Abtrünnige. R. Šimôn b. Leâzar sagt im Namen R. Šimôns: *Die nicht ausgeübt werden dürfen, und (vergessentlich) sich vergeht*, wer aus eigenem Bewusstwerden Busse thut, bringt ein Opfer dar, wer nicht aus eigenem Bewusstwerden Busse thut, bringt kein Opfer dar. — Es wird gelehrt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine. Hierüber fragten wir: wozu denn die Zahl? und R. Johanan erwiderte, dass man wegen jeder einzelnen besonders schuldig ist, auch wenn man sie sämtlich durch einmaliges Versehen ausgeübt hat. dies kann also bei Vorsatz bezüglich des Šabbaths und Vergessenheit bezüglich der Arbeiten statt haben. — [R]ichtig ist dies nur nach R. Johanan, welcher sagt, wenn man vergessen hat, dass man sich dadurch die Ausrottung zuzieht, obgleich man das Verbot vorsätzlich ausgeübt hat. nach ihm kann dies stattfinden, wo man gewusst hat, dass [die Ausübung der Arbeit] am Šabbath ein Verbot ist. was aber kann man nach R. Šimôn b. Laqiš, welcher sagt, dass man nämlich das Verbot selbst und die Zuziehung der Ausrottung vergessen haben muss, vom Šabbath überhaupt gewusst haben?! — Wenn man die Grenzgesetze[2] kannte, und zwar nach der Ansicht R. Âqibas. — Wessen Ansicht vertritt Folgendes, das die Rabbanan gelehrt haben: Hat man beides vergessen, so ist dies ein vollständiges Vergessen, von dem in der Gesetzlehre gesprochen wird: hat man beides gekannt, so ist dies der richtige Vorsatz, von dem in der Gesetzlehre gesprochen wird: hat man aber vergessen, dass es Šabbath ist, kannte aber das Verbot der Arbeiten, oder hat man das Verbot der Arbeiten vergessen, wusste aber, dass es Šabbath ist, oder sagte man: ich weiss zwar, dass diese Arbeit verboten ist, weiss aber nicht, ob man deretwegen ein Opfer darbringen muss oder nicht, so ist man schuldig? — die Ansicht Monobaz'.

Abajje sagte: Alle geben zu, dass man wegen eines Gelöbniseids nicht zur Darbringung eines Opfers verpflichtet ist, als bis man das Verbot selbst vergessen hat. — Wer ist damit gemeint? — R. Johanan. — selbstverständlich! R. Johanan sagt es ja nur, wo [bei Vorsatz] die Ausrottung gesetzt wird, nicht aber hierbei, wo keine Ausrottung gesetzt wird! — Da die Verpflichtung zum Opfer bei diesem eine Ausnahme bildet — denn in der ganzen Gesetzlehre finden wir ausser diesem kein Verbot, das [bei Vorsatz] zur Darbringung eines Opfers verpflichtet — so könnte man glauben, man sei schuldig, auch wenn man nur bezüglich des Opfers geirrt hat, — so lässt er uns hören. Man wandte ein: Was heisst ein [falscher] assertorischer Gelöbniseid?

1. Lev. 4,27. 2. Wegen der Uebertretung der Grenzgesetze (vgl. oben S. 146 Note [illegible]) [illegible] diese Gesetze sind nach R.A. biblische.

[illegible]

es sollte ja heissen: er feiere einen und zähle darauf [illegible]

[illegible] Raba sagte [illegible] Vielleicht war [illegible] aber der Tag vorher [illegible]

[illegible] selbst an diesem Tag. — Wodurch zeichnet sich also dieser Tag aus? — Durch den Weihsegen und den [illegible] seit wieviel Tagen er seine Reise angetreten hat, so [illegible] er würde seine Reise ebensowenig am Vorabend des Sabbaths wie am Sabbath [illegible] haben [illegible] demnach sei es ihm erlaubt, an zwei Tagen unbeschränkte Arbeit zu verrichten, so [illegible] Reise antritt [illegible]

אמרת אמר איני יודע אם חייבין עליה קרבן אי לא חייב רב מני מנגבו היא לישנא אחרינא מני אילימא מנגבו פשיטא השתא כבר התירה דלאו חידוש היא אמר שגגת קרבן שגגה הבא חידוש היא לא בר שבן אלא ראי רבנן היא ותיובתא דאביי תיובתא: ואמר אביי הכל מודים בכרת שאין חייבין עליה חומש עד שישגג בלאו שבה הכל מודים מאן רבי יוחנן פשיטא כי אמר רבי יוחנן היכא דאיכא כרת היכא דליכא כרת לא מהו דתימא מיתה במקום כרת עומדת וכי שגג במיתה נמי ליחייב קמשמע לן רבא אמר מיתה במקום כרת עומדת וחומש במקום קרבן קאי: אמר רב הונא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה במאי קמיפלגי מר סבר כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון מיתיבי היה מהלך בדרך ואינו יודע אימתי שבת משמר יום אחד לששה מאי לאו מונה ששה ומשמר יום אחד לא משמר יום אחד ומונה ששה אי הכי משמר יום אחד לששה משמר יום אחד ומונה ששה מיבעי ליה ועוד תניא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ומשמר יום אחד תיובתא דחייא בר רב תיובתא אמר רבא בכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו ולהוא יומא לימות דעביד מאתמול שתי פרנסות דילמא מאתמול שבת הוא אלא כל יום ויום עושה לו פרנסתו אפילו ההוא יומא והיא יומא במאי מינכר ליה בקידושא ואבדלתא אמר רבא אם היה מכיר מקצת היום שיצא בו עושה מלאכה כל היום כולו פשיטא מהו דתימא כיון דשבת לא נפיק במעלי שבתא לא נפיק והאי נמי בחמישי בשבתא נפיק לישתרי ליה למיעבד מלאכה תרי יומי קא משמע לן זימנין דמשכח שיירתא ומקרי ונפיק: היודע עיקר

51 M היא ‖ 52 M הוא ‖ 53 M + מנו ‖ 54 M − וע׳ ב׳ ר״א פליגי רבנן עליה דמנ׳ אלא בכר התירה כולה דלאו חידוש הוא אבל הכא דהידוש הוא אפילו רבנן מודו ‖ 55 M מאן ר׳ י׳ ‖ 56 M מי שמעת ליה והכא ליכא כרת מהו ‖ 57 M כר או ‖ 58 M מ ‖ 59 M במדבר ‖ 60 M או בכד ‖ 61 M ∨ דהייא ‖ 62 M רבה ‖ 63 M [ברין] ‖ 64 M + חוץ מאותו היום B + כר מההוא יומא ‖ 65 M מאת ‖ 66 P ואלא ‖ 67 M לו ‖ 68 P פרנסה ‖ 69 P רבה ‖ 70 B + נמי ‖ 71 M א׳ נ׳ ‖ 72 P + נמי ‖ 73 M מלא

[illegible]

שבת: מנהני מילי אמר רב נחמן אמר רבה בר [74]אבוה תרי
Ex. 31,10 ib. v. 13 קראי כתיבי ושמרו בני ישראל את השבת וכתיב את שבתתי
תשמרו הא כיצד ושמרו בני ישראל את השבת שמירה[75]אחת
לשבתות הרבה ואת שבתתי תשמרו שמירה[75]אחת לכל שבת
ושבת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אדרבה איפכא מסתברא
ושמרו בני ישראל את השבת שמירה אחת לכל שבת ושבת
ואת שבתתי תשמרו שמירה אחת לשבתות הרבה: היודע
Fol. 70 שהוא [שבת]: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב
[76]ספרא כאן[77]מידיעת שבת הוא פורש וכאן[77]מידיעת מלאכה
הוא פורש אמר ליה רב נחמן כלום פריש משבת אלא משום
מלאכות וכלום פריש ממלאכות אלא משום שבת אלא אמר
רב נחמן[78]קרבן דחייב רחמנא אמאי אשגגה התם[79]חדא שגגה
הכא טובא שגגות הויין: (ו)חייב על כל מלאכה ומלאכה:
Ex. 31,14 חילוק מלאכות מנלן אמר שמואל אמר קרא מחלליה מות יומת
התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד האי במזיד כתיב
ib. 35,2 אם אינו ענין למזיד דכתיב כל העשה מלאכה יומת תנהו ענין
לשוגג ומאי יומת יומת בממון ותיפוק ליה חילוק מלאכות
ib. v. 3 מהיכא דנפקא ליה לרבי נתן דתניא רבי נתן אומר לא תבערו
אש בכל משבתיכם ביום השבת מה תלמוד לומר לפי שנאמר
ib. v. 1 ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת
Sab. 97b ימים תעשה מלאכה דברים הדברים אלה הדברים אלו שלשים
ותשע מלאכות שנאמרו[80]למשה בסיני יכול עשאן כולן בהעלם
Ex. 34,21 אחד אינו חייב אלא אחת תלמוד לומר בחריש ובקציר תשבת
ועדיין אני אומר על החרישה ועל הקצירה[81]חייב שתים ועל
כולן[82]אינו חייב אלא אחת תלמוד לומר לא תבערו אש הבערה
בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה הבערה
[83]שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהוא
אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה שמואל סבר לה כרבי
Jab. 6b 33b יוסי דאמר הבערה ללאו יצתה דתניא הבערה ללאו יצאת דברי
Sin. 35b 62a Ker. 20b רבי יוסי רבי נתן אומר לחלק יצאת ותיפוק ליה לחלוק

74 P אבהו 75 M — אחת 76 M נחמן. [הכדא] 77 M בידי 78 M + בר יצחק 79 M אחד הכא 80 M + לו 81 M + הוא 82 M לא יהא ח' 83 M + מיוחדת.

Wer das Grundgesetz des Sabbaths gekannt. Woher dies? R. Naḥman erwiderte im Namen des Rabba b. Abuha: Es finden sich zwei Schriftverse: [1]*Die Kinder Jisraël sollen den Sabbath beobachten*, dagegen: [2]*Meine Sabbathe sollt ihr beobachten*. Wie ist es nun in Übereinstimmung zu bringen? *Die Kinder Jisraël sollen den Sabbath beobachten*, nämlich eine allgemeine Beobachtung für viele Sabbathe; *meine Sabbathe sollt ihr beobachten*, nämlich eine Beobachtung für jeden Sabbath besonders. R. Naḥman b. Jiçḥaq wandte ein: Im Gegenteil, umgekehrt ist es ja einleuchtend: *Die Kinder Jisraël sollen den Sabbath beobachten*, nämlich eine Beobachtung für jeden Sabbath besonders; *meine Sabbathe sollt ihr beobachten*, nämlich eine allgemeine Beobachtung für viele Sabbathe.

Wer gewusst hat, dass es Šabbath ist. Womit ist es im Anfangsatz anders, als im Schlussatz? R. Saphra erwiderte: [Im Anfangsatz] zieht er sich durch die Erinnerung des Sabbaths zurück, [im Schlussatz] zieht er sich durch die Erinnerung der einzelnen Arbeiten zurück. R. Naḥman sprach zu ihm: Er zieht sich ja am Sabbath nur wegen der Arbeiten und von den Arbeiten wegen des Sabbaths zurück! Vielmehr, sagte R. Naḥman, das Opfer hat ihm ja die Gesetzlehre wegen des Versehens auferlegt; da giebt es ein Versehen, dort giebt es mehrere Versehen.

Ist wegen jeder Hauptarbeit besonders schuldig. Woher entnehmen wir die Teilung der Arbeiten[3]? Semuël erwiderte: Der Schriftvers lautet: [4]*Sterben soll, wer ihn entweiht, sterben*; die Gesetzlehre hat hier auf eine Entweihung mehrmals den Tod gesetzt. Dieser Schriftvers handelt ja aber von einer vorsätzlichen Entweihung! — Da er sich auf die vorsätzliche Entweihung nicht beziehen kann, weil es bereits heisst: [5]*Wer [am Sabbath] eine Arbeit verrichtet, soll getötet werden*, so beziehe ihn auf die unvorsätzliche Entweihung. Wie ist es aber gemeint: sterben? — er werde mit Geld[6] bestraft. — Die Teilung der Arbeiten ist ja aber auch aus dem Vers zu folgern, aus dem sie R. Nathan folgert! es wird nämlich gelehrt: R. Nathan sagt: [7]*Ihr sollt am Sabbath kein Feuer anzünden in allen euren Wohnungen*, wozu wird dies besonders wiederholt? Da es heisst: [8]*Und Moseh versammelte die ganze Gemeinde Jisraëls [und sprach:] diese sind die Worte* &c. *Sechs Tage sollt ihr Arbeit verrichten* — «*Worte*», «*die Worte*», «*diese Worte*», das sind die neununddreissig Arbeiten[9], die Mošeh am Sinaj verboten wurden, — so könnte man glauben, man sei nur ein [Opfer] schuldig, wenn man sie sämtlich infolge einer Vergessenheit ausübt, daher heisst es: [10]*Während des Pflügens und Erntens sollst du ruhen*. man könnte noch immer glauben, man sei nur wegen des Pflügens und Erntens zwei Opfer schuldig[11], wegen aller übrigen aber nur eines, daher heisst es: *Ihr sollt kein Feuer anzünden*: das Feueranzünden war ja einbegriffen, weshalb wird es besonders hervorgehoben? — um mit ihm andere zu vergleichen: wie man wegen des Feueranzündens, das eine Hauptarbeit ist, ein besonderes [Opfer] schuldig ist, ebenso ist man wegen jeder Hauptarbeit ein besonderes Opfer schuldig. — Šemuël ist der Ansicht R. Joses, dass das Feueranzünden nur als Verbot[12] hervorgehoben wird; es wird nämlich gelehrt: Das Feueranzünden wird als Verbot hervorgehoben — Worte R. Joses. R. Nathan sagt, das Feueranzünden wird hervorgehoben, um daraus die Teilung der Arbeiten zu

1. Ex. 31,16. 2. Ib. V. 13. 3. Dass man wegen jeder Arbeit besonders schuldig ist, auch wenn man sie infolge einer Vergessenheit ausübt. 4. Ex. 31,14. 5. Ib. 35,2. 6. Opfer. 7. Ib. V. 3. 8. Ib. V. 1. 9. Der Zahlenwert des Worts אלה *diese* beträgt 36, Worte (im Pl.) sind 2 und der Artikel ה als dritte Arbeit, zus. 39. 10. Ex. 34,21. 11. Da sie besonders genannt werden. 12. Dass diese Arbeit (bei Vorsatz) nicht mit dem Tod bestraft wird. (Das gew. Verbot wird mit Geisselhieben bestraft.)

מלאכות מהיכא תיפקא ליה לרבי יוסי דתניא רבי יוסי אומר [84] ועשה אחת ועשה הנה פעמים [85] שחייבים אחת על כולן ופעמים [86] שחייבין על כל אחת ואחת ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי טעמא דרבי יוסי אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה הנה שהיא אחת אחת שבעין מאחת שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת [87] מלאכות הנה שהיא אחת שגגת שבת וזדון מלאכות ושמואל אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת לא משמע ליה: בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו אמר ליה הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת אדרבה הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת אלא אמר רב אשי חזינן אי משום שבת קא פריש הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ואי משום מלאכה קפריש הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת [88] אמר ליה רבינא לרב אשי כלום פריש משבת אלא משום מלאכות כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת אלא לא שנא תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי אמר רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת אי אמרת בשלמא העלם זה וזה בידו חייב על כל אחת ואחת שפיר אלא אי אמרת העלם שבת בידו אינו חייב אלא אחת היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו משכחת לה אלא אי סבר לה כרבי שמעון בן לקיש דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע [89] לה בשבת בלאו אלא דאמר עד ששגג בלאו וכרת דידע [90] לה בשבת במאי דידע לה בתחומין ואליבא דרבי עקיבא: אמר רבא קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון [91] מלאכות וחזר [92] וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות ונודע לו על קצירה וטחינה

84 M + מאחת מהנה || 85 M שחייב || 86 B + הרי || 87 M + א׳ ... רבינא ... מי מודע ליה דשבת צריך לאודועיה מלאכה העלם בידו וחייב על ... כל או א׳ ... M זה וזה ... M לה ... B ליה שבת ... B ליה ... שב ... מלאכה ... ושחי יק

Sabbath überhaupt gewusst haben?! — Wenn man die Grenzgesetze kannte, und zwar nach der Ansicht R.

של שגגת שבת וזדון מלאכות וחזר ונודע לו על קצירה [93]ועל טחינה של זדון שבת ושגגת מלאכות קצירה גוררת קצירה Fol.71 וטחינה גוררת טחינה[94] אבל נודע לו על קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות קצירה גוררת קצירה וטחינה שעמה וטחינה שכנגדה במקומה עומדת אביי אמר טחינה נמי גוררת טחינה שם טחינה אחת היא ומי אית ליה לרבא גרירה והא איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני אמר רבא הביא קרבן על ראשון ראשון ושני מתכפרין שלישי אינו מתכפר הביא קרבן על השלישי שלישי ושני מתכפרין ראשון אינו מתכפר הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולן אביי אמר אפילו הביא קרבן על אחד מהן נתכפרו כולן בתר דשמעה מאביי סברה אי הכי טחינה נמי תגרר לטחינה גרירה אית ליה גרירה דגרירה לית ליה: מילתא דפשיטא להו לאביי ורבא מבעיא לרבי זירא דבעי רבי זירא [95]ואמרי לה בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא קצר וטחן חצי גרוגרת[96] בשגגת שבת וזדון[97] מלאכות וחזר וקצר וטחן חצי גרוגרת[98] בזדון שבת ושגגת מלאכות מהו שיצטרפו אמר ליה [99]חלוקין לחטאות[1] ולא מצטרפין[2] וכל היכא דחלוקין לחטאות לא מצטרפי והתנן אכל חלב וחלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אכל חלב ודם ונותר ופגול בהעלם אחד חייב על כל אחד ואחד זה חומר במינין הרבה ממין אחד[3] וזו חומר במין אחד ממינין הרבה שאם אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית ממין אחד חייב משני מינין פטור והוינן בה ממין אחד חייב צריכא למימר אמר ריש לקיש משום בר[4] תוטני הכא במאי עסקינן כגון שאכלו בשני תמחויין ורבי יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין מהו דתימא [5]אמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא קא משמע לן דלקולא לא אמר לחומרא קאמר והא הכא

93 P- ועל טח׳ 94 M — אבל 95 B + מרבי אכי 96 M בזד׳ ש׳ ושג׳ מלא׳ 97 P מלאכה 98 M בשג׳ ש׳ וזד׳ מלא׳ 99 M + הואיל ו 1 M לא 2 M + א״ל 3 M וחומר במ א [ממינין הרבה] 4 M תאמוני 5 M + כי

Šabbaths und Vorsatz im Betreff der Arbeiten darauf wieder bezüglich des Mähens und des Mahlens bei Vorsatz im Betreff des Šabbaths und Vergessenheit im Betreff der Arbeiten bewusst, so zieht das eine Mähen das andere, und das eine Mahlen das andere mit sich[1]; wenn er sich aber später nur bezüglich des Mähens bei Vorsatz im Betreff des Šabbaths und Vergessenheit im Betreff der Arbeiten bewusst wird, so zieht das [zweite] Mähen das [erste] Mähen nebst dem [ersten] Mahlen mit sich, während das zweite Mahlen zurückbleibt[2]. Abajje sagt, auch das Mahlen zieht das Mahlen mit sich, der Namen Mahlen bezeichnet ja dasselbe. — Aber erkennt denn Raba das Mitsichziehen an, es wird ja gelehrt: Hat jemand bei einmaliger Vergessenheit zwei olivengrosse Stücke Talg gegessen, wird sich dann bezüglich des einen bewusst und isst darauf wiederum, bei Vergessenheit des zweiten Stücks, ein weiteres olivengrosses Stück. — Raba sagt, bringt er ein Opfer wegen des ersten Stücks dar, so wird ihm das erste und das zweite vergeben, das dritte aber nicht, bringt er ein Opfer wegen des dritten Stücks dar, so wird ihm das dritte und das zweite vergeben, das erste aber nicht, bringt er ein Opfer wegen des mittleren Stücks dar, so werden ihm alle vergeben. Abajje aber sagt, selbst wenn er nur ein einziges Opfer darbringt, werden ihm alle vergeben. — Nachdem er dies von Abajje gehört hat, erkennt er es ebenfalls an. — Demnach sollte doch auch das [erste] Mahlen das [zweite] mit sich ziehen? — Das Mitsichziehen erkennt er an, das Mitsichziehen durch ein Mitgezogenes[3] erkennt er nicht an.

Das, was Abajje und Raba klar war, war R. Zera fraglich. R. Zera fragte nämlich, nach Anderen fragte es R. Jirmeja den R. Zera: Wie ist es, wenn jemand die Grösse einer halben getrockneten Feige bei Vergessenheit im Betreff des Šabbaths und Vorsatz im Betreff der Arbeiten und darauf wieder die Grösse einer halben getrockneten Feige bei Vorsatz im Betreff des Šabbaths und Vergessenheit im Betreff der Arbeiten gemähet oder gemahlen hat, werden sie vereinigt[4]? Dieser erwiderte: Sie gelten bezüglich der Sündopfer als getrennt[5], und werden daher nicht vereinigt. — Aber werden sie denn auch nicht vereinigt da, wo sie bezüglich der Sündopfer getrennt sind? es wird ja gelehrt: Hat jemand bei einmaliger Vergessenheit zweimal Talg gegessen, so ist er nur einmal schuldig; hat jemand bei einmaliger Vergessenheit Talg, Blut, Uebriggebliebenes[6] und Verworfenes[7] gegessen, so ist er wegen jedes [Essens] besonders schuldig; darin ist es bei mehreren Speisen strenger, als bei einer Speise; bei Folgendem ist es aber bei einer Speise strenger als bei mehreren Speisen: wenn jemand in Grösse einer halben Olive, dann wiederum in Grösse einer halben Olive gegessen hat, so ist er schuldig, wenn es von derselben Speise war, frei, wenn es von zwei Speisen war; hierüber fragten wir: ist es etwa zu lehren nötig, dass er bei einer und derselben Speise schuldig ist? und Reš Laqiš erwiderte im Namen Bar Totnis: hier handle es, wo er es in zwei verschiedenen Zubereitungen gegessen hat, und zwar wird hier die Ansicht R. Jehošuâs vertreten, dass nämlich verschiedene Zubereitungen [einer Speise] als getrennt gelten; man könnte glauben, R. Jehošuâ vertrete diese Ansicht sowol erleichternd[8] als auch erschwerend[9], so lässt er uns hören, dass er diese Ansicht nur erschwerend vertritt, nicht aber erleichternd. — hier nun gelten sie ja bezüglich des Opfers als getrennt, dennoch werden sie

1. Bez. der Sühne; man ist somit zur Darbringung [illegible] Opfers verpflichtet. [illegible] ein besonderes Opfer erfordert. [illegible] Vergebung des ersten Mahlens selbst ist [illegible] mitgezogen. [illegible] Darbringung [illegible] Opfers verpflichtet [illegible] jedes Mal das erforderliche Mass [illegible] Darbringung [illegible] Opfer verpflichtet [illegible] 7. Vgl. ob. [illegible] Dass man zur Darbringung [illegible] Opfers nicht verpflichtet ist, wenn man [illegible] gegessen hat. [illegible] Dass man [illegible] einem Opfer verpflichtet ist.

דחלוקין לחטאות וקא מצטרפי אמר ליה מר אשיא מתני לה [6]וקשיא ליה אנן אסיפא מתנינן לה [7]ולא קשיא לך משנה מיני פטור צריכא למימר ואמר ריש לקיש משום בר תוטני לעולם ממין אחד ואמאי קרי ליה שני מינין [8]שאכלו בשני תמחויין ורבי יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין והא לא משמע לן דאמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא [9]מדסיפא מין אחד ושני תמחויין מכלל דרישא מין אחד ותמחוי אחד מין אחד ותמחוי אחד צריכא למימר אמר[10]רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה לו ידיעה בינתיים ורבן גמליאל היא דאמר אין ידיעה לחצי שיעור: איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע[11]על השני רבי יוחנן אמר חייב [12]שתים וריש לקיש אמר[13]אינו חייב אלא אחת רבי יוחנן אמר חייב על חטאתו והביא וריש לקיש אמר פטור מחטאתו ונסלח לו וריש לקיש הכתיב על חטאתו יביא היא [14]לאחר כפרה ולרבי יוחנן נמי הכתיב מחטאתו ונסלח לו הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית ומחצה ונודע לו על כזית וחזר ואכל כחצי זית אחר בהעלמו של[15]שני מהו דתימא ליצטרפי קמשמע לן אמר ליה[16]רבינא לרב אשי דאיתידע ליה קודם הפרשה פליגי ובהא פליגי דמר סבר ידיעות מחלקות [17]ומר סבר הפרשות מחלקות אבל לאחר[18]הפרשות מודי ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתים או דילמא דאיתידע ליה לאחר הפרשה פליגי ובהא פליגי דמר סבר [19]הפרשות מחלקות ומר סבר כפרות מחלקות אבל קודם הפרשה מודי ליה רבי יוחנן לריש לקיש דאינו חייב אלא אחת או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת אמר ליה מסתברא בין בזו בין בזו מחלוקת דאי סלקא דעתך קודם הפרשה[20]פליגי אבל לאחר הפרשה מודי ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתים אדמוקים ליה קרא לאחר כפרה ליקמיה לאחר הפרשה ואי [21]אחר הפרשה פליגי אבל קודם הפרשה

6 M — וק׳ ל׳ 7 M ולק׳ ל׳ 8 M כגון שאכלו 9 M — מדסיפא . . . תמחויין 10 M רבינא 11 B + לו 12 M שתים 13 M פטור . . . 14 M + [דאיתידע ליה] 15 M ראשון 16 M — רבא בר . . . 17 M ומר . . . 18 B הפרשה 19 M . . . 20 M סבר . . . הפ . . . מחלוקת 21 M + כ״ד

מודה ליה רבי יוחנן לריש לקיש דאינו חייב אלא אחת אדמוקי ליה קרא בכזית ומחצה לוקמיה קודם הפרשה ודילמא ספוקי מספקא ליה ואם תימצי לומר[22]קאמר[23]אם תימצי לומר קודם הפרשה פליגי[24]בה רבי יוחנן היכי מוקים לה קרא בכזית ומחצה ואם תימצי לומר לאחר הפרשה פליגי ריש לקיש היכי מוקי[25]לקרא[26]לאחר כפרה: אמר עולא למאן דאמר אשם

Fol.72 ודאי לא בעיא ידיעה בתחילה בעל חמש בעילות בשפחה חרופה[27]אינו חייב אלא אחת מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול הכי נמי דאינו חייב אלא אחת אמר ליה מעשה דלאחר הפרשה קאמרת מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא כי אתא רב דימי אמר למאן דאמר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה בעל חמש בעילות בשפחה חרופה חייב על כל אחת ואחת אמר ליה[28]הרי חטאת דבעינן ידיעה בתחלה ופליגי רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש[29]אישתיק אמר ליה דילמא במעשה דלאחר הפרשה קאמרת וכדרב המנונא אמר ליה אין כי אתא רבין אמר הכל מודים בשפחה חרופה והכל מודים בשפחה חרופה ומחלוקת בשפחה חרופה הכל מודים בשפחה חרופה דאינו חייב אלא אחת כדעולא[30]והכל מודים בשפחה חרופה דחייב על כל אחת ואחת כרב המנונא ומחלוקת בשפחה חרופה למאן דאמר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה[31]מחלוקת דרבי יוחנן

Col.b Ker.19b ורבי שמעון בן לקיש: איתמר נתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור לחתוך את התלוש וחתך את המחובר רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא אמר פטור דהא לא נתכוון לחתיכה דאיסורא אביי אמר חייב דהא קמיכוין לחתיכה

Šev.02a בעלמא אמר רבא מנא אמינא לה דתניא חומר[32]שבת משאר מצות וחומר[32]שאר מצות משבת חומר[32]שבת[33]משאר מצות שהשבת עשה שתים בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת

22 M—קא׳...לומר | 23 P ואם | 24 M בה | 25 B+ליה | 26 B בלא׳ | 27 V+ונודע לו בין כל או״א | 28 B+אביי | 29 M—אישתיק | 30 P הכל | 31 M ובפלוגתא | 32 M+ב׳ | 33 M—מש׳מ.

so gebe R. Johanan dem Reš Laqiš zu, dass er [illegible] zur Darbringung eines Opfers verpflichtet [illegible], weshalb wurde der Vers auf den Fall bezogen, [illegible] die Grösse von anderthalb Oliven gegessen hat, sollte er doch auf den Fall bezogen werden, [illegible] dem Absondern bewusst wird[1]!? [illegible] es auch ihnen[2] fraglich, und zwar meinen [illegible] im gesetzten Fall: wenn du sagst, sie streiten, [illegible] sich vor dem Absondern bewusst wird, so wird R. Johanan den Schriftvers auf den Fall beziehen, wo er die Grösse von anderthalb Oliven gegessen hat; wenn du sagst, sie streiten, wo er sich nach dem Absondern bewusst wird, so wird Reš Laqiš den Schriftvers auf den Fall beziehen, wo er sich erst nach der Sündenvergebung bewusst wird.

Ûla sagte: Nach demjenigen, welcher sagt, dass man sich wegen eines Schuldopfers über ein gewissverübtes Vergehen nicht vorher bewusst zu werden braucht, ist derjenige, der an einer verlobten Sklavin fünfmal den Beischlaf vollzogen hat, nur einmal schuldig. R. Hamnuna wandte ein: Demnach sollte ja auch einer, der den Beischlaf vollzogen, denselben wiederholt und dann ein Opfer abgesondert hat, mit dem Bemerken: Wartet [mit der Darbringung], bis ich den Beischlaf wiederum vollziehen werde, ebenfalls nur einmal schuldig sein?! Dieser erwiderte: Du sprichst von der Ausübung nach dem Absondern! ich habe dies nicht bezüglich der Ausübung nach dem Absondern gesagt. Als R. Dimi kam, sagte er: Nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man sich wegen eines Schuldopfers über ein gewissverübtes Vergehen vorher bewusst werden muss, ist derjenige, welcher an einer verlobten Sklavin fünfmal den Beischlaf vollzogen hat, für jedes Mal besonders schuldig. Da sprach er zu ihm: Bei der Darbringung des Sündopfers muss man sich ja vorher bewusst werden, dennoch streiten R. Johanan und R. Šimôn b. Laqiš hierüber. Jener schwieg. Darauf sprach er zu ihm: Vielleicht sprichst du von dem Fall, wo die Ausübung nach dem Absondern geschehen ist, wie dies R. Hamnuna gesagt hat. Jener erwiderte: Jawol. Als Rabin kam, sagte er: Alle geben einerseits bezüglich einer verlobten Sklavin zu, alle geben andererseits bezüglich einer verlobten Sklavin zu und ein Streit besteht bezüglich einer verlobten Sklavin: Alle geben einerseits bezüglich einer verlobten Sklavin zu, dass man nämlich im von Ûla angezogenen Fall nur einmal schuldig ist; alle geben andererseits bezüglich einer verlobten Sklavin zu, dass man nämlich im von R. Hamnuna angezogenen Fall für jedes Mal besonders schuldig ist; und ein Streit besteht bezüglich einer verlobten Sklavin, nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man sich wegen eines Schuldopfers über ein gewissverübtes Vergehen vorher bewusst werden muss, hierbei hat nämlich der Streit zwischen R. Johanan und Reš Laqiš statt.

Es wurde gelehrt: Beabsichtigt jemand einen beweglichen Gegenstand aufzuheben, und schneidet [unabsichtlich] am Boden Haftendes, so ist er frei; beabsichtigt jemand einen beweglichen Gegenstand abzuschneiden, und schneidet am Boden Haftendes, so ist er, wie Raba sagt, frei, wie Abajje sagt, schuldig. Raba sagt, dass er frei ist, da er das Schneiden des Verbotenen nicht beabsichtigt hat; Abajje sagt, dass er schuldig ist, da er ein Schneiden beabsichtigt hat. Raba sprach: Woher entnehme ich dies? — es wird nämlich gelehrt: Strenger ist es beim Šabbath, als bei anderen Geboten[3], und strenger ist es bei anderen Geboten als beim Šabbath: strenger ist es beim Šabbath als bei anderen Geboten, indem man, wenn man am Šabbath zwei Arbeiten durch eine Vergessenheit ausgeübt hat, für jede besonders schuldig ist, was bei anderen Geboten nicht statt

1. Oben S. 485 Z. 16. 2. Den Disputierenden selbst. 3. Dh. Verboten.

[illegible] strenger ist es bei anderen Geboten als beim [illegible] wenn man bei anderen [illegible] unvorsätzlich und absichtslos ausgeübt hat [illegible] was beim Sabbath nicht statt hat [illegible] strenger ist es beim Sabbath. [illegible] Meister sagte [illegible] strenger ist es beim Sabbath [illegible] wenn man am [illegible] Vergessenheit [illegible] Arbeiten [illegible] Vergessenheit [illegible] besonders schuldig ist, was bei [illegible] nicht statt hat. In welchem Fall [illegible] genähet und gemahlen [illegible] wenn [illegible] entsprechend bei anderen Verboten: wenn [illegible] Blut gegessen hat, so ist man ja hier [illegible] ebenfalls zweimal schuldig [illegible] ist man bei anderen Verboten nur ein- [illegible] wo man zweimal Blut gegessen hat[1]. [illegible] beim Sabbath wenn man zweimal ge- [illegible] so ist man ja hier nur einmal schuldig und [illegible] nur einmal schuldig. Thatsächlich [illegible] Fall, wo man genähet und gemahlen hat, die [illegible] was bei anderen Verboten nicht statt hat be- [illegible] aber auf Götzendienst, so nach R. Ami R. [illegible] Wer durch eine Vergessenheit [illegible] das Fett aufdämpft und [Liba- [illegible]] ist nur einmal schuldig. Du hast es [illegible] Götzendienst bezogen, wie nun der Schluss- [illegible] strenger ist es bei anderen Verboten, indem man [illegible] wenn man bei anderen Verboten unvorsätzlich [illegible] ausgeübt hat schuldig ist, was beim Sabbath nicht statt hat. In welchem Fall kann beim [illegible] unvorsätzlich und absichts- [illegible] wollte man sagen, man habe sich [vor [illegible]] niedergeworfen im Glauben, es [illegible] Bethaus, so hat man ja das Herz zum Himmel [illegible] sollte man sagen, man habe sich vor einer [illegible] niedergeworfen, so heisst es ja, falls man [illegible] anerkennt, vorsätzlich, falls man sie [illegible] nicht als Gottheit anerkennt, so ist dies ja über- [illegible] Vergehen, lediglich ein Zeichen der Liebe [illegible] welcher [illegible] schuldig ist, wie ist es aber [illegible] dass man frei ist? Wollte man sagen, wo man geglaubt hat [diese Hand- [illegible]] beim Sabbath vollständig frei sein, Raba fragte ja R. [illegible] demnentsprechend [illegible] ganz frei ist man aber nicht! Vielmehr, der [illegible] einmal oder zweimal schuldig ist [illegible] unvorsätzlich [und absichtslos] [illegible] der Schlussatz von anderen Verboten [illegible] im Glauben, es sei Fett, dementsprechend beim Sabbath [illegible] Verboten, wenn man [Talg] isst im Glauben, es sei Fett [illegible] Gegenstand zu schneiden, am Boden Haftendes [illegible] diese unvorsätzliche und absichtslose [Handlung] [illegible] In welchem Fall kann aber [illegible] es sei Speichel [illegible] herunterschluckt, dement- [illegible] Wenn man [Talg] im Glauben, es sei [illegible] einen beweglichen Gegenstand aufzuheben, am [illegible] Sabbath ist man frei, wenn man aber in der Absicht, einen beweglichen Gegen- [illegible] hat, ist man schuldig.

[illegible] wie Raba sagt [illegible] Ellen] weit zu werfen und wirft vier, so ist er [illegible] da er nicht die Absicht hatte, vier Ellen weit zu [illegible] Raba sagt [illegible] Glaubt er, es sei ein privater [illegible] schuldig [illegible] beabsichtigt hat [illegible]

[illegible] wenn man vorher gewusst hat [illegible] Götzentempel.

[illegible] die Absicht zum Essen.

[illegible]

מה שאין כן בשאר מצות והומר[34] שאר מצות[35] משבת[36] ששגג בשאר מצות בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת: אמר מר חומר[36] בשבת[37] משאר מצות שהשבת עשה שתים בהעלם אחד[37] חייב[38] על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות היכי דמי אילימא דעבד קצירה וטחינה דבוותה גבי שאר מצות אכל חלב ודם הכא תרתי מיחייב והכא תרתי מיחייב אלא[39] שאר מצות[40] דלא מיחייב אלא חדא היכי דמי דאכל חלב וחלב דכוותה גבי שבת דעבד קצירה וקצירה הכא חדא מיחייב והכא חדא מיחייב לעולם דעבד קצירה וטחינה ומאי מה שאין כן בשאר מצות אעבודה זרה וכדרבי אמי דאמר רבי אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלמה אחת אינו חייב אלא אחת במאי אוקימתא בעבודה זרה אימא סיפא חומר בשאר מצות שבשאר מצות ששגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת האי ששגג בלא מתכוין דעבודה זרה היכי דמי אילימא[41] כסבור בית הכנסת[42] הוא והשתחוה[43] לה הרי לבו לשמים ואלא[44] דחזי[45] אנדרטא וסגיד לה[46] היכי דמי אי דקבלה עליה באלוה מזיד הוא ואי דלא קבלה עליה באלוה לאו כלום הוא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר ואלא באומר מותר מה שאין כן בשבת דפטור לגמרי עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן אלא אי לחיובי חדא אי לחיובי תרתי אבל[47] מפטרי לגמרי לא אלא[48] לאו רישא בעבודה זרה וסיפא בשאר מצות וששגג[49] בשאר מצות היכי דמי דסבור דשומן הוא ואכלו מה שאין כן בשבת דפטור דנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור[50] ואלא לאביי שגג בלא מתכוין היכי דמי דסבור רוק הוא ובלעו מה שאין כן בשבת דפטור דנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור אבל[51] נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר חייב: Fol. 73a

[52] איתמר נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא אמר פטור דלא קמיכוין לזריקה[53] דארבע אביי

M 34 משו׳ || B 35 שבשאר מצות שגג בלא || B 36 ש׳ || M 37 חייב || M 38 האי ב׳ בהעלם א׳ ה׳ ד׳ || M 39 + גבי || M 40 - דלא חדא || M 41 +[דהוא ע׳ ז׳ || M 42 הוא || M 43 - לה || P 44 דחזיא || M 45 אינדריטא || M 46 ה׳ ד׳ || M 47 פטור מכלום || M 48 לאו || B 49 + בלא מתכוין || M בש׳ מ׳ || B 50 ואביי. M וא׳ [אמר] לא שגג || P 51 + אסור || M 52 אתמר || B 53 דארבע.

אמר חייב דהא קמיכוין לזריקה בעלמא כסבור רשות היחיד ונמצאת רשות הרבים רבא אמר פטור ואביי אמר חייב רבא אמר פטור דהא לא מיכוין לזריקה דאיסורא ואביי אמר חייב דהא קא מיכוין לזריקה בעלמא וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההוא קאמר רבא [54]דהא לא קמיכוין לחתיכה דאיסורא אבל נתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע [53]דארבעי בלא תרתי לא [55]מיזרקא ליה אימא מודה ליה לאביי ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לזריקה [53]דארבעי אבל כסבור רשות היחיד ונמצאת רשות הרבים דמכוין לזריקה [53]דארבעי אימא מודי ליה לאביי [56]צריכא תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי אמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת בשלמא לאביי [57]כי האי גוונא חייב משכחת לה [58]דידע דאסור שבת וידע לה איסור מלאכות וקא טעה בשיעורין [59]אלא לרבא דאמר פטור [60]היכי משכחת לה [61]בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו משכחת לה דידע לה לשבת בלאו אלא אי סבר לה כרבי שמעון [בן לקיש] דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי דידע לה בתחומין ואליבא דרבי עקיבא:

Sab. 69a 70b

[ii] Sab. 49b 70b 96a 70b 96b Bq 2a Ker. 2b

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע והחורש [62]והקוצר [63]והמעמר הדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאורג שני חוטין [64]והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור [65]הצד [66]צבי השוחטו והמפשיטו המולחו [67]והמעבד את עורו [68]והמוחקו והמחתכו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

Sab. 104a ib. 2b Šeb. 5b

Col. b Sab. 69a

גמרא. מנינא למה לי אמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: הזורע והחורש: מכדי מכרב כרבי ברישא [69]ליתני חורש והדר ליתני זורע תנא

Git. 62b ib. 11a

M 54 משום דלא מיכ׳ M 55 V מיזדרקי אימא M 56 [+ ואי אתמר בהא בהא קא׳ אביי אבל בהנך תרתי אימא] B 57 + דאמר M 58 כגון דידע איכ׳ דש׳ וקא ידע איס׳ דמ׳ M 59 + כהאי גוונא. M 60 + הכא M 61 + מש׳ לה M 62 + אלו הן M 63 + והמנכש M 64 והפוצע ב׳ חו׳ B 65 + ב׳ תפירות M 66 + את ה M 67 והמעבדו המו׳ B 68 והממחקו M 69 [+ והדר זרעי].

Gebiet und stellt es sich als öffentliches Gebiet heraus, so ist er, wie Raba sagt, frei, wie Abajje sagt, schuldig; Raba sagt, dass er frei ist, da er das verbotene Werfen nicht beabsichtigt hat. Abajje sagt, dass er schuldig ist, da er ein Werfen beabsichtigt hat. Und alle Fälle sind nötig. Hätte er nur den ersten Fall[1] gelehrt, so könnte man sagen, nur hier vertritt Raba diese Ansicht, da er das verbotene Schneiden nicht beabsichtigt hat, wo man aber zwei [Ellen weit] zu werfen beabsichtigt und vier geworfen hat, gebe er Abajje zu, da man ja die vier ohne zwei nicht werfen kann. Hätte er auch dies gelehrt, so könnte man sagen: nur hier vertritt Raba diese Ansicht, da er nicht beabsichtigt hat, vier Ellen zu werfen, wo er aber gedacht hat, es sei ein privates Gebiet und es sich als öffentliches herausgestellt hat, gebe er Abajje zu, da er ja vier Ellen zu werfen beabsichtigt hat. — Daher lehrt er sie alle.

Es wird gelehrt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine; hierüber fragten wir: wozu denn die Zahl? und R. Johanan erwiderte, dass man wegen jeder einzelnen besonders schuldig ist, auch wenn man sie durch einmaliges Versehen ausgeübt hat. Richtig ist dies nun nach Abajje, [welcher sagt,] dass man nämlich im genannten Fall schuldig ist. dies kann statt haben, wo man sowol das Šabbathgesetz als auch das Verbot der Arbeiten kennt, und man nur bezüglich des erforderlichen Masses geirrt kat; nach Raba aber, welcher sagt, dass man im genannten Fall frei ist, kann dies ja nur bei Vorsatz bezüglich des Šabbaths und Vergessenheit bezüglich der Arbeiten statt haben. — Richtig ist es nun, wenn er der Ansicht R. Joḥanans ist, dass es nämlich genügt, wenn man die Ausrottungstrafe vergessen hat, obgleich man das Verbot gekannt hat, so kann dies stattfinden, wo man gewusst hat, dass [die Arbeit] am Šabbath verboten ist, was aber kann man vom Šabbath überhaupt gewusst haben, falls er der Ansicht des R. Šimôn b. Laqiš ist, dass man nämlich das Verbot selbst und die Ausrottungstrafe vergessen haben muss?! — Wenn man die Grenzgesetze kannte[2], und zwar nach der Ansicht R. Àqibas.

DER Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine: säen, pflügen, mähen, garben, dreschen, worfeln, klauben, mahlen, sieben, kneten, backen; Wolle scheren, bleichen, zupfen, färben, spinnen, anzetteln[3], zwei Litzen machen, zwei Fäden weben, zwei Fäden aufspalten, einen Knoten knüpfen, einen Knoten auflösen, zwei Stiche nähen, reissen um zu nähen; einen Hirsch fangen, schlachten, abschinden, die Haut salzen, bearbeiten, abschaben, zerschneiden; zwei Buchstaben schreiben, ausmerzen, um zwei Buchstaben zu schreiben; bauen, niederreissen, löschen, anzünden, hämmern[4] und von Gebiet zu Gebiet hinaustragen. Dies sind die Hauptarbeiten, vierzig weniger eine.

GEMARA. Wozu denn die Zahl? — R. Johanan erwiderte: Dass man wegen jeder besonders schuldig ist, auch wenn man sie bei einer Vergessenheit ausgeübt hat.

Säen, pflügen. Merke, zuerst pflügt man ja, so hätte er doch zuerst vom Pflügen, nachher vom Säen lehren sollen?!

1. Oben S. 486 Z. 22. 2. Vgl. oben S. 480 N. [illegible] 3. Der Fäden am Kettenbaum. 4. Den letzten Hammerschlag [illegible] die Arbeit vollenden, vgl. weiter S. 49[illegible] Z. 14

בארץ ישראל קאי דזרעי בדיישא יהדר נכבי תנא הזורע והזומר והנוטע והמבריך והמרכיב כולן מלאכה אחת הן למאי דמשמע לן[71] דהעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא[72] אחת אמר רב[73] אחא אמר רב חייא בר אשי אמר ר׳ אמי הזומר חייב משום נוטע והנוטע והמבריך והמרכיב חייב משום זורע משום זורע אין משום נוטע לא אימא אף משום זורע אמר רב כהנא הזומר וצריך לעצים[75] חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אמר רב יוסף האי מאן דקטל אספסתא חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע[76] אמר אביי האי מאן דקניב סילקא חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום[77] זורע: והחורש: תנא החורש והחופר והחורץ כולן מלאכה אחת הן אמר רב ששת היתה לו גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש[78] אמר רבא היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש אמר רבי אבא החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה ואפילו לרבי יהודה דאמר[79] מלאכה שאינה צריכה לגופה[80] חייב[81] עליה הני מילי מתקן[82] האי מקלקל הוא: והקוצר: תנא הקוצר הבוצר[83] והגודר והמוסק והאורה כולן מלאכה אחת אמר רב פפא האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי חייב שתים אחת משום תולש ואחת משום מפרק רב אשי אמר אין דרך תלישה בכך ואין דרך פריקה בכך: והמעמר: אמר רבא האי מאן דכניף מילחא ממלחתא חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע: והדש: תנא הדש והמנפץ והמנפט כולן מלאכה אחת הן: הזורה הבורר והטוחן והמרקד: היינו זורה היינו בורר היינו מרקד אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל מילתא דהויא במשכן

74a אף על גב דאיכא דדמיא לה חשיב לה וליחשב נמי בותש אמר אביי שבק עני אוכל פתו בלא כתישה רבא אמר הא מני רבי היא דאמר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואי חשיב בותש הויא ליה ארבעין וליפוק חדא מהנך ולעייל בותש אלא מחוורתא כדאביי: תנו רבנן היו לפניו[84] מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברור ואם בירר חייב חטאת מאי קאמר

70 M וקמי ל׳ ‖ 71 B + הא קמ״ל ‖ 72 M + חטאת ‖ 73 V M אבא ‖ 74 M אמי ‖ 75 M [+ והפקהן ‖ 76 M וא״ר יוסף ‖ 77 V M נוטע ‖ 78 M אמר. דורש ‖ 79 M מלאכה לגופה ‖ 80 M [חייבת ‖ 81 M עליה ‖ 82 M + אבל ‖ 83 V והגודד ‖ 84 M + שני

Pflugen. [illegible]

Mähen. [illegible]

Garben. [illegible]

Dreschen. [illegible] ... zu einer Hauptarbeit ... Abaje und Raba er-

Worfeln, klauben, mahlen, sieben. [illegible]

אמר עולא הכי קאמר בורר ואוכל לבו ביום ובורר ומניח[86]לבו ביום ולמחר לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב חסדא וכי מותר לאפות לבו ביום[86]וכי מותר לבשל לבו ביום אלא אמר רב[87]חסדא בורר ואוכל פחות מכשיעור בורר ומניח פחות מכשיעור וכשיעור לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור אלא אמר רב יוסף בורר ואוכל ביד בורר ומניח ביד בקנון ובתמחוי לא יברור ואם[88]בירר פטור אבל אסור ובנפה[89]לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב המנונא מידי קנון ותמחוי קתני אלא אמר רב המנונא בורר ואוכל אוכל מתוך הפסולת בורר ומניח אוכל מתוך הפסולת פסולת מתוך אוכל לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה אביי מידי אוכל מתוך פסולת[90]קאמר אלא אמר אביי בורר ואוכל לאלתר ובורר ומניח לאלתר[91]ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעשה כבורר לאוצר

Ved.54b וחייב חטאת אמרוה רבנן קמיה דרבא אמר להו °שפיר אמר נחמני: היו לפניו[92]שני מיני אוכלין[88]ובירר ואכל[88]ובירר והניח רב אשי מתני[93]פטור רב ירמיה מדיפתי מתני[94]חייב רב אשי מתני פטור והא תני חייב לא קשיא[95]הא בקנון ותמחוי[95]הא בנפה וכברה כי אתא רב דימי אמר שבתא דרב ביבי הואי ואיקלעו רבי אמי ורבי אסי[96]שדא קמייהו כלכלה דפירי ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור אי משום עין יפה הוא דמכוין[97]חזקיה אמר הבורר תורמוסים מתוך פסולת שלהן חייב לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת[98]אסור שאני

Col.b תורמוסים °דשלקי ליה שבעא זימני ואי לא[99]שקלי ליה מסרח וכי פסולת מתוך אוכל דמי: והטוחן: אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא חייב משום טוחן אמר רב[1]מנשה האי מאן דסלית סילתי חייב משום טוחן[2]אמר רב אשי אי קפיד אמשחתא חייב משום מחתך: והלש והאופה: אמר רב פפא שבק תנא דידן בישול[3]סמנין דהוה במשכן ונקט אופה[4]תנא

Az.38a דידן סידורא דפת נקט אמר רב אחא בר רב[5]עויא °האי מאן

M 85 [+ואוכל] P 86 וכי M 87 — חסדא P 88 בורר, ובורר B 89 +ובכברה ' B 90 קתני M 91 +לאכול M 92 —שני ' M 93 חייב M 94 פטור ר״י מתני M 95 כאן M 96 +שטח ו M 97 א׳ חז׳ M 98 חייב לא שאני תורמוסא דקא שלי׳ M 99 [שלקי] M 1 אשי M 2 — אר״א B 3 סממנין M 4 ותנא סיד׳ V 5 עוירא. M עוא.

Wie meint er das? Er erwiderte: So meint er es: er darf für denselben Tag klauben und essen, für denselben Tag klauben und zurücklassen, für den nächsten Tag darf er aber nicht klauben, hat er aber geklaubt, so ist er ein Sündopfer schuldig. R. Ḥisda wandte ein: Ist es etwa erlaubt für denselben Tag zu backen?! ist es etwa erlaubt, für denselben Tag zu kochen?! — Vielmehr, erklärte R. Ḥisda, er darf unter dem festgesetzten Mass klauben und essen, er darf unter dem festgesetzten Mass klauben und zurücklassen, das festgesetzte Mass darf er aber nicht klauben, hat er geklaubt, so ist er ein Sündopfer schuldig. R. Joseph wandte ein: Ist es denn etwa erlaubt unter dem festgesetzten Mass zu backen?! — Vielmehr, erklärte R. Joseph, er darf in der Hand klauben und essen, er darf in der Hand klauben und zurücklassen, er darf aber nicht in einer Schippe oder einer Schüssel klauben; dies ist von vornherein verboten, hat er es bereits gethan, so ist er frei; mittels eines Siebs darf er nicht klauben, hat er dies bereits gethan, so ist er ein Sündopfer schuldig. R. Hamnuna wandte ein: Wird etwa von einer Schippe oder einer Schüssel gelehrt?! — Vielmehr, erklärte R. Hamnuna, er darf das Essbare aus dem Abfall klauben und essen, er darf das Essbare ausklauben und den Abfall zurücklassen, den Abfall aus dem Essbaren darf er nicht ausklauben, hat er dies gethan, so ist er ein Sündopfer schuldig. Abajje wandte ein: Heisst es etwa: Das Essbare aus dem Abfall?! — Vielmehr, sagte Abajje, er darf klauben und sofort essen, er darf klauben und zurücklassen um sofort [zu essen], er darf aber nicht für später klauben, hat er dies gethan, so gleicht dies, als hätte er zum Aufbewahren geklaubt und er ist ein Sündopfer schuldig. Die Schüler sagten dies vor Raba, da sprach er zu ihnen: Naḥmani[1] hat recht.

Wenn jemand zwei verschiedene Speisen vor sich hat und die eine ausklaubt und isst, während er die andere zurücklässt, so ist er, wie R. Aši lehrt, frei, wie R. Jirmeja aus Diphte lehrt, schuldig. — Wieso aber lehrt R. Aši, dass er frei ist, es wird ja gelehrt, dass er schuldig ist?! Das ist kein Einwand, das Eine, in einer Schippe oder einer Schüssel, das Andere, mittels eines feinen oder groben Siebs. Als R. Dimi kam, erzählte er: Es war an einem Sabbath des R. Bebaj[2], als R. Ami und R. Asi eintraten, setzte er ihnen einen Korb mit Obst vor; ich weiss aber nicht, ob er dies[3] gethan hat, weil er der Ansicht war, dass man das Essbare vom Abfall nicht ausklauben darf, oder ob dies nur ein Zeichen der Geneigtheit war. Ḥizqija sagte: Wer Feigenbohnen aus der Schale klaubt, ist schuldig. — Ḥizqija ist also der Ansicht, dass man das Essbare aus dem Abfall nicht klauben darf! — Anders ist es bei Feigenbohnen, die man siebenmal brühen muss, wenn man sie nicht herausnimmt, verderben sie, somit gleicht dies, als klaube man den Abfall aus der Speise.

Mahlen. R. Papa sagte: Wer Mangold zerreibt, ist wegen Mahlens schuldig. R. Menase sagte: Wer Holzspäne zerkleinert, ist wegen Mahlens schuldig. R. Aši sagte: Wenn er sie aber nach Mass zerkleinert, so ist er wegen Schneidens schuldig.

Kneten, backen. R. Papa sagte: Unser Tanna hat das Einkochen von Spezereien fortgelassen, was bei der Errichtung der Stiftshütte zur Anwendung kam, und lehrt statt dessen das Backen! — Unser Tanna lehrt nach der Reihenfolge der Brotbereitung. R. Aḥa b. R. Ȧvija sagte: Wer einen Pflock in den Ofen [zum Trocknen]

1. Vgl. oben S. 395 N. 4. 2. Wo er den Schülern die Aufwartung zu machen hatte. 3. Dass er ihnen die Früchte samt den Blättern u. Stengeln vorsetzte.

[illegible] selbstverst[illegible] [illegible] Kochens [illegible] [illegible] Man [illegible] [illegible] Kochens [illegible] [illegible] Rabba sagte: W[illegible] [illegible] Sündopfer schuldig [illegible] unterliegt ist elf Sünd[illegible] [illegible] den Rand [illegible] so ist er dreizehn Sündopfer schuldig.

Wolle scheren, bleichen. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Wer die Wolle auf dem Vieh spinnt, ist drei Sündopfer schuldig: eines wegen Scherens, eines wegen Zupfens und eines wegen Spinnens. R. Kahana sagt: Weder ist dies die Art des Scherens, noch ist dies die Art des Zupfens, noch ist dies die Art des Spinnens. [illegible] im Namen R. Neḥemjas gelehrt: An den Ziegen abgespült und an den Ziegen gesponnen[1], hieraus, dass das Spinnen auf dem Vieh ein Spinnen heisst! — Eine besondere Kunstfertigkeit ist eine Ausnahme. Die Rabbanan lehrten: Wer eine Feder ausrupft, die Spitze abschneidet und die Fahnen schleisst, ist drei Sündopfer schuldig. R. Simon b. Laqiš erklärte: Das Rupfen ist wegen Scherens strafbar, das Abschneiden ist wegen Schneidens strafbar und das Schleissen der Fahnen ist wegen Abschabens strafbar.

Einen Knoten knupfen, einen Knoten auflösen. Wieso kam das Knüpfen bei der Errichtung der Stiftshütte zur Anwendung? Rabba erwiderte: Man knüpfte da [die Vorhänge] an die Pflöcke. — Dieses Anknüpfen geschah ja aber, um wieder aufzulösen[2]? Vielmehr, sagte Abaje, wenn den Webern der Vorhänge ein Faden zerriss, knüpften sie ihn zusammen. Raba sprach zu ihm: Allerdings hast du das Knüpfen erklärt, wie [illegible] das Auflösen zu erklären? [illegible] du sagen, dass man, wenn sich zwei Fäden verknüpften, nachher [illegible] und den anderen [illegible] wenn man vor einem König aus Fleisch und Blut solche Arbeit [illegible] würde man solches etwa für den König [illegible] der Heiligen, gebenedeiet sei er [illegible]. Vielmehr, sagte Raba, nach Anderen R. [illegible] die [illegible] [die Netze] zu knüpfen und aufzulösen.

Zwei Stiche nähen. Das hält [illegible] Rabba b. Bar Ḥana erwiderte im Namen R. Joḥanans: Wenn man sie zusammenknüpft.

Reissen, um zusammenzunähen. Wieso kam das Reissen bei der Errichtung der Stiftshütte zur Anwendung? [illegible] durchgefressen wurde, so hat [illegible] R. Zera erklärten beide: [illegible] R. Zutra b. Ṭobija sagte im Namen Rabhs: Wer eine Naht [illegible] zusammenziehen [illegible] einen Magier lernt, verdient den Tod. [illegible] versteht und dies nicht thut, von dem darf [illegible] Ziegen gesponnen [illegible]

דישרא[6]שיבתא לאתונא חייב משום מבשל פשיטא מהו דתימא לישרויי[7]מנא קא מיכוין קמשמע לן דמירפא רפי והדר קמיט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דארתח בירא חייב משום מבשל פשיטא מהו דתימא כיון דהדר[8]ואליש איכא רא קמשמע לן אמר[9]רבא האי מאן דעבד חביתא חייב[10]משום שבע חטאות תנורא חייב[11]משום שמונה[12]חטאות אמר אביי האי מאן דעבד חלתא חייב אחת עשרה חטאות ואי חייטיה לפומיה חייב שלש עשרה[12]חטאות: הגוזז את הצמר והמלבנו: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת משום גוזז ואחת משום מנפץ[13]ואחת משום טווה רב כהנא אמר אין דרך גזיזה בכך ואין דרך[14]מנפץ בכך ואין דרך[15]טווה בכך והא והתניא משמיה דרבי נחמיה שטוף בעזים וטוו[16]בעזים[17]אלמא טוויה על גבי בהמה שמה טוויה חכמה יתירה שאני: תנו רבנן התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב[18]שלש חטאות[19]ואמר רבי שמעון בן לקיש תולש חייב משום גוזז קוטם חייב משום מחתך ממרט חייב משום ממחק: הקושר והמתיר: קושר במשכן היכי הואי אמר[20]רבה שכן קושרין ביתדות אהלים[21]קושרים ההוא קושר על מנת להתיר הוא אלא אמר אביי שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים אותה אמר[22]ליה רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר וכי תימא דאי מתרמי ליה תרי[23]קיטרי בהדי הדדי שרי חד וקטר חד השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים[24]הקדוש ברוך הוא עושין אלא אמר רבא ואיתימא רבי[25]אלעא שכן צדי חלזון קושרין ומתירין: והתופר שתי תפירות: והא לא קיימא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא שקשרן: הקורע על מנת לתפור:[26]קריעה

Fol. 75 במשכן מי הוה[27]רבא ורבי זירא דאמרי תרוייהו שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה אמר[28]רב זוטרא בר טוביה אמר רב המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת והלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו[29]חושב אסור לספר הימנו[30]מגושתא רב ושמואל

6 B כיב ‖ 7 M מנא ‖ 8 B ואיקישא ‖ 9 M רבר ‖ 10 M משום ‖ 11 M [illegible] ‖ 12 M [illegible] א ‖ 13 M ומשום ‖ 14 M ניפין ‖ 15 B [illegible] מווה ‖ 16 M מן העז ‖ 17 M ארמא . טווה [ארמא טו שמה] ‖ 18 P שרשה ‖ 19 V אמר ‖ 20 B רבא ‖ 21 M V א״ר אביי ההוא ‖ 22 M ר׳ הנינא תר ‖ 23 M V הוטי ‖ 24 M עאבי׳ ב אלא ‖ 25 M אליעזר V אילעא ‖ 26 M קר היה ‖ 27 B רבה ‖ 28 M מר ‖ 29 M מחשב ‖ 30 M אמגי

[1] [illegible] מוו את העזים [illegible]
[2] [illegible] strafbar ist nur ein [illegible] Knoten [illegible]

חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתיים דרב[31]דאמר גדופי
דאמר רב[32] זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן
Dt 18,9 Rh.24b המגוש חייב מיתה דאי סלקא דעתך חרשי[32]הכתיב לא תלמד
Az.8a 43b לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות תסתיים: אמר רבי
Snh 68a שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל
היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר
Jes 5,12 ואת פעל ה׳ לא הביטו ומעשה ידיו לא ראו אמר רבי
שמואל בר נחמני אמר רבי[33] יוחנן מנין שמצוה על[34]האדם
Dt 4,6 לחשב תקופות ומזלות שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא
חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אי[35]חכמה ובינה שהיא
לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות: הצד
Sab 9 צבי וכו׳: תנו רבנן הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא
אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה רבי יהודה
אומר פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה
אמר רבא מאי טעמא דרבנן[36]אין דישה אלא לגדולי קרקע
וליחייב נמי משום נטילת נשמה אמר רבי יוחנן שפצעו מת
רבא אמר אפילו[37]תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת
Sab.103a 111b נשמה והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק
117a 120b 133a 143a רישיה[38] ולא ימות שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי
Bec.36a Ket.33b Ker.6b ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה: והשוחטו: שוחט משום
Bek 25a מאי חייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום נטילת
Col b נשמה[39] משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף
משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא
ליתו דרי בתראי ולחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא
[40]דליתווס בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו
ליזבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: היינו מולח והיינו
מעבד רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אפיק חד מינייהו
ועייל שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא
חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי
ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא
אבל לביתא לא משוי איניש מיכליה עין: והממחקו והמחתכו:

M 31 + היא P 32 הכי M 33 V יונתן P 34 אדם M 35 + היא B 36 + קסברי P 37 — תימא, B 38 רישא M 39 + ולרב M 40 דניתי.

man nicht sprechen. Ueber Magier[?] meinte Rabh und Šemuël, der eine sagt, darunter [seien] die Zauberer zu verstehen, der andere sagt, darunter [sei] die Gotteslästerung zu verstehen. Es ist zu schliessen, dass Rabh es ist, welcher darunter die Gotteslästerung versteht. R. Zuṭra b. Tobia sagte: Šemuël im Namen Rabhs: Wer etwas von einem Magier lernt, verdient den Tod. [illegible] so könnte man demnach sagen, darunter seien Zauberer zu verstehen, [diesbezüglich] heisst es ja nur: [1]*Du sollst dies nicht lernen um solches nachzuahmen*, [illegible] aber darfst du des Wissens wegen und des Lehrens wegen lernen. Schliesse dies hieraus.

R. Šimôn b. Pazi sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi im Namen Bar Cappara's: Ueber denjenigen, der die Sonnenwenden und den Planetenlauf zu berechnen versteht und dies nicht thut, spricht der Schriftvers: [2]*Auf das Werk Gottes blicken sie nicht und das Werk seiner Hände sehen sie nicht.* R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen R. Johanans: Woher, dass es dem Menschen obliegt, sich mit der Rechnungen der Sonnenwenden und des Planetenlaufs zu befassen? [illegible] denn es heisst: [3]*Beobachtet und befolgt sie, denn das ist* ***eure Weisheit und Klugheit in den Augen der Völker.*** Welche ist diejenige Weisheit und diejenige Klugheit, die als solche in den Augen der Völker gelten? [illegible] sage, das ist die Rechnung der Sonnenwenden und des Planetenlaufs.

Einen Hirsch fangen etc. Die Rabbanan lehrten: Wer eine Purpurschnecke fängt und sie ausdrückt, ist nur einmal schuldig. R. Jehuda sagt, er ist zweimal schuldig, denn R. Jehuda sagte, dass das Ausdrücken zur Hauptarbeit Dreschen gehört. diese erwiderten ihm: Das Ausdrücken gehört nicht zum Dreschen. Raba sagte: Was ist der Grund der Rabbanan? [illegible] ein Dreschen giebt es nur bei Bodengewächsen. [illegible] Sollte er doch auch wegen Tötens schuldig sein? — R. Johanan erwiderte: Wenn er sie tot ausgedrückt hat. Raba erwiderte: Man kann auch sagen, dass er sie lebendig ausgedrückt hat, denn das Töten ist ja hierbei Nebensache. — Aber Abajje und Raba sagen ja beide, dass R. Simôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[4]! — Anders ist es hier, je länger [sie] lebt, desto lieber ist es ihm, damit er eine klarere Farbe gewinne.

Schlachten. Weswegen ist das Schlachten strafbar? — Rabh sagte: Wegens Färbens, Semuël sagte: Wegen Tötens. — Nur wegen Färbens und nicht wegen Tötens?! — Sage, auch wegen Färbens. Rabh sagte: Zu dem, was ich gesagt habe, will ich eine Erklärung geben, damit nicht die späteren Geschlechter über mich lachen: Was beabsichtigt er mit dem Färben?! — es ist ihm lieb, dass die Schlachtstelle mit Blut befleckt wird, damit es die Leute bemerken und kaufen kommen.

Die Haut salzen, bearbeiten. Salzen und gerben sind ja ein und dasselbe! — R. Johanan und Reš Laqiš erklären beide, man lasse das eine fort und füge statt dessen das Liniiren hinzu. Rabba b. R. Hona sagte: Wer Fleisch einsalzt, ist wegen Bearbeitens strafbar. Raba sagt: Bei Speisen giebt es kein Bearbeiten. R. Aši sagte: Auch Rabba b. R. Hona sagte dies nur, wenn man es für eine Reise einsalzt, wenn aber für das Haus, so betrachtet niemand seine Speise als Stück Holz.

1 Dt. 18,9. 2 Jes. 5,12. 3 Dt. 4,6. 4 Auch nach RS. ist eine Thatigkeit erlaubt, durch die [illegible] verboten, [illegible] Zum [illegible]

Abkratzen, zerschneiden. R. Aha b. H[illegible] [illegible] Sabbath [illegible] wegen Hammerns strafbar [illegible]

Zwei Buchstaben schreiben. Die Rabbanan lehrten: [illegible] grossen Buchstaben [illegible] Buchstaben schreiben kann, ist frei. [illegible] grossen Buchstaben ausmerzt [illegible] schuldig. R. Menahem b. R. Jose sagte: [illegible] beim Ausmerzen [illegible] beim Schreiben.

Bauen, niederreissen, löschen, anzünden, hämmern. [illegible] R. Zera sagten beide: Alles, was eine Vollendung der Arbeit bildet, ist wegen Hammerns strafbar.

Dies sind die Hauptarbeiten. Dies [illegible] das schliesst die Ansicht R. Eleazars aus, [illegible] die Nebenarbeit [illegible] strafbar ist, wo man sie mit der Hauptarbeit [illegible]

Weniger eine. Dies schliesst die Ansicht R. Jehudas aus; es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda fügt noch das Ausgleichen der Kettenfäden und das Anschlagen mit dem Spatel hinzu. Diese erwiderten ihm: Das Ausgleichen gehört zum Anzetteln, das Anschlagen gehört zum Weben.

NOCH eine andere Regel sagten sie: Wegen eines Gegenstands, der sich zum Aufbewahren eignet, [in der Grösse,] die man gewöhnlich aufbewahrt, den man am Sabbath hinausträgt, ist man ein Sündopfer schuldig; wegen eines Gegenstands, der sich zum Aufbewahren nicht eignet, oder [in der Grösse], die man sonst nicht aufbewahrt, den man am Sabbath hinausträgt, ist nur derjenige schuldig, der ihn aufbewahrt.

אמר רבי אחא בר חנינא השף בין העמודים[41] בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייא בר אבא שלשה דברים סח לי רב אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי המגרר ראשי[42] כלונסות בשבת חייב משום מחתך המרח רטיה בשבת חייב משום ממחק והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר רבי שמעון בן[43] קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש הצר צורה בכלי והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש אמר רב יהודה האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש[44] והני מילי דקפיד עלייהו: והכותב שתי אותיות: תנו רבנן כתב אות[12] אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם ברבי יוסי וזה חומר במוחק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: [45]רבא ורבי זירא דאמרי תרוייהו כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: אלו אבות מלאכות: אלו לאפוקי[46] מדרבי אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב: חסר אחת: לאפוקי מדרבי יהודה דתניא רבי יהודה מוסיף[47] את השובט והמדקדק אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג:

[iii] **עוד** כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע[48] ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעים כמוהו[49] והוציאו בשבת אינו חייב[50] אלא[51] המצניעו:

גמרא. כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב[52] פפא אמר לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כל שכן עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך בין הכלישא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי[53] האי דלא כרבי שמעון דאי כרבי שמעון האמר לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע: אמר רבי אלעזר הא דלא כרבי שמעון בן אלעזר דתניא כלל אמר רבי שמעון[54] בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה:

41 M בשו, | 42 P קלונ׳ | 43 M יאסניה V ביסנא | 44 P + א״ר יהודה | 45 B רבה | 46 M + מאי לאפוקי] | 47 M אף | 48 M ומצ׳ להצניע | 49 M והוצי׳ | 50 M + עליו חט׳ | 51 P למצניעו | 52 M מתנה | 53 B + בר חנינא | M האי | 54 P ב״א.

GEMARA. Wegen eines Gegenstands, der sich zum Aufbewahren eignet, [illegible] was schliesst dies aus? R. Papa sagte: Dies schliesst Menstruationsblut aus. Mar ʿUqaba sagte: Dies schliesst Asera-Holz aus. Nach demjenigen, [illegible] Asera-Holz, nach demjenigen aber, welcher sagt: Asera-Holz, [illegible] und der Andere [illegible] Da dies [illegible] Katze aufbewahrt [illegible] R. Jose sagte: Hier ist die Ansicht R. Simons nicht [illegible] selbst festgesetzt worden [illegible]

Wegen eines Gegenstands, der sich zum Aufbewahren nicht eignet. R. Eleazar sagte: Hier ist die [illegible] R. Simon b. Eleazar sagte eine Regel: [illegible] nicht eignet, oder [in der Grösse], die man [illegible] hinausgetragen hat, ist der Andere [illegible]

[iv,1] המוציא תבן כמלא פי פרה עצה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת יבשים כמלא פי [55]גדי ואין מצטרפין [56]זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן:

גמרא. מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטנית כי אתא רב דימי אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל רבי יוחנן אמר חייב רבי שמעון בן לקיש [57]אמר פטור באורתא אמר רבי יוחנן הכי לצפרא הדר ביה אמר רב יוסף שפיר עבד דהדר [58]דהא לא חזי לגמל אמר ליה אביי אדרבה כדמעיקרא מסתברא דהא חזי לפרה אלא כי אתא רבין אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה ואיפכא איתמר רבי יוחנן אמר פטור [59]ריש לקיש אמר חייב רבי יוחנן אמר פטור אכילה על ידי הדחק לא שמיה אכילה [59]ריש לקיש אמר חייב אכילה על ידי הדחק שמה אכילה: עמיר כמלא פי טלה: והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא: עלי [60]שומים ועלי בצלים [61]לחים כגרוגרות ויבשים כמלא פי הגדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני [62]שלא שוו בשיעוריהן: אמר רבי [63]יוסי ברבי חנינא אין מצטרפין להחמיר שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן וכל [64]דלא שוו בשיעורייהו [65]מצטרפין והתנן הבגד שלשה על שלשה והשק ארבעה על ארבעה והעור חמשה על חמשה מפץ ששה על ששה ותני עלה הבגד והשק [66]העור והמפץ מצטרף זה עם זה אמר רבי שמעון מה טעם מפני שראוין ליטמא [67]מושב [68]טעמא דראוין ליטמא מושב אבל אין [69]ראוי ליטמא מושב לא אמר רבא הכא נמי חזיא לדוגמא:

Sab 79a
Hul 18a
Suk 17b
Kel. xxvii,2

Col. b

[iv,2] המוציא אוכלים כגרוגרת [70]ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפתן וגרעיניהן ועוקציהן וסובן ומורסנן רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשין שמתבשלות עמהן:

M 55 הגדי חייב וא׳ — M 56 זע״ז P 57 אומר | M 58 + ביה, M 59 V ר׳ אושעיא B 60 שום M 61 - להים...בשיעוריהן P 62 ששוו M 63 אכי אין M 64 היכא דל״ש שי׳ | M 65 + להדדי כי B + כי B 66 + השק והעור M 67 + משכב ו M 68 ○ טעמא ...מושב, M 69 מראוין רא, B 70 + חייב.

WENN jemand soviel Stroh hinausträgt, als eine Kuh das Maul voll hat, Strauch, als ein Kamel das Maul voll hat, Stoppeln, als ein Lamm das Maul voll hat, Gras, als eine Ziege das Maul voll hat, frische Knoblauch- und Zwiebelblätter, soviel, wie eine getrocknete Feige gross ist, trockne, als eine Ziege das Maul voll hat; sie werden aber mit einander nicht vereinigt, weil sie bezüglich des Masses nicht gleich sind.

GEMARA. Was ist unter Strauch zu verstehen? R. Jehuda erwiderte: Stengel von Leguminosen. Als R. Dimi kam, sagte er: Wer für ein Kamel soviel Stroh, als eine Kuh das Maul voll hat, hinausträgt, ist, nach R. Johanan, schuldig, wie R. Šimón b. Laqiš sagt, frei. So sagte R. Johanan abends, am nächsten Morgen aber ist er davon abgekommen. R. Joseph sprach: Er hat recht, dass er davon abgekommen ist, soviel ist ja für das Kamel nicht ausreichend. Da sprach Abajje zu ihm: Im Gegenteil, seine erste Ansicht ist einleuchtender, es ist ja für eine Kuh ausreichend. Vielmehr, als Rabin kam, sagte er: Niemand streitet, ob derjenige schuldig ist, der für ein Kamel soviel Stroh, als eine Kuh das Maul voll hat, hinausträgt, worüber aber streiten sie? — wenn jemand für eine Kuh soviel Strauch, als eine Kuh das Maul voll hat, hinausträgt, und zwar wurde es umgekehrt gelehrt: R. Johanan sagt, dass er frei ist, Reš Laqiš sagt, dass er schuldig ist; R. Johanan sagt, dass er frei ist, weil das Essen im Notfall[1] nicht als Essen betrachtet wird, Reš Laqiš sagt, dass er schuldig ist, weil das Essen im Notfall wol als Essen betrachtet wird.

Stoppeln, als ein Lamm das Maul voll hat. Es wird ja gelehrt, soviel, wie eine getrocknete Feige gross ist? — Beide haben dasselbe Mass.

Frische Knoblauch- und Zwiebelblätter, soviel wie eine getrocknete Feige gross ist, trockne, als eine Ziege das Maul voll hat; sie werden aber mit einander nicht vereinigt, weil sie bezüglich des Masses nicht gleich sind. R. Jose b. R. Ḥanina sagte: Sie werden nicht mit dem Strengern vereinigt, wol aber mit dem Leichtern[2]. — Aber werden denn Gegenstände, die bezüglich ihres Masses nicht gleich sind, überhaupt vereinigt? es wird ja gelehrt: Kleiderstoff in der Grösse von drei auf drei, Sackzeug, von vier auf vier, Leder, von fünf auf fünf, Matte, von sechs auf sechs [Handbreiten sind verunreinigungsfähig]; hierüber wird gelehrt: Kleiderstoff und Sackzeug, Leder und Matte werden mit einander vereinigt, und R. Šimón erklärte: aus welchem Grund? — weil sie gleich sind bezüglich der Verunreinigung durch Niedersetzen[3]; also nur, weil sie gleich sind bezüglich der Verunreinigung durch Niedersetzen, sonst aber nicht! Raba erwiderte: Hier ebenfalls, weil sie [zusammen] als Proben brauchbar sind.

WENN jemand Speisen hinausträgt, in der Grösse einer getrockneten Feige; alle werden mit einander vereinigt, weil sie bezüglich des Masses gleich sind. Ausgenommen sind die Schalen, die Kerne, die Stengel, die Grieskleie und die Schalenkleie; R. Jehuda sagt: eine Ausnahme bilden die Schalen von Linsen, die mitgekocht werden.

seinem Blut giebt. 1. Gewöhnlich isst eine Kuh kein Stroh. 2. Zb. Stroh mit Strauch, nicht umgekehrt. 3. Eines Samenergussbehafteten, so nach T[os]., vgl. jedoch RSJ.

GEMARA. [illegible]

R. Jehuda sagt, eine Ausnahme bilden die Schalen von Linsen, die mitgekocht werden. [illegible]

[illegible] Das ist kein Widerspruch, das [illegible] R. Abahu erwiderte: Weil sie im Teller [illegible] aussehe.

גמרא. וסובין ומורסן לא מצטרפי' ורמינהי חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובנן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא רבי יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מאי טעמא [לא] אמר רבי אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

ACHTER ABSCHNITT.

WENN jemand Wein hinausträgt, soviel als zur Mischung des Bechers ausreicht, Milch, in der Quantität eines Schlucks, Honig, als man auf eine Wunde legt, Oel, als man damit ein kleines Glied schmieren kann, Wasser, als zum Einrühren der Augensalbe nötig ist, alle anderen Flüssigkeiten, im Mass eines Viertellog und Ausgusswasser ebenfalls im Mass eines Viertellog. R. Simón sagt: bei diesen allen ist das Mass von einem Viertellog erforderlich, die genannten Masse sind nur für den Aufbewahrenden selbst festgesetzt.

GEMARA. [illegible]

המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה דבש כדי ליתן על[71]הכתית שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית רבי שמעון אומר כולן ברביעית ולא[72]אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן:

גמרא. תנא כדי מזיגת כוס יפה ומאי כוס יפה[73]כוס של ברכה אמר רב נחמן[74]אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמיד על רביעית אמר רבא אף אנן נמי תנינא המוציא יין כדי מזיגת כוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית[75]ורבא לטעמיה דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דתנן[76]והמזג שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני ועוד מים בכד ומצטרפין אמר ליה רבא[77]הא דקאמרת שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני יין השירוני להוי דרפי אי נמי[78]משום חזותא אבל לטעמא[79]בעי טפי ודקאמרת מים בכד ומצטרפין לענין שבת מידי דחשיב בעינן הא נמי הא

71 M + פי 72 B נאמרו 73 M + כדי מזיגת 74 M + בר יצחק 75 M + וכל השו ברבי 76 B והמזוג M ובמזג 77 M הא 78 B + התם 79 M בעינן

[illegible] geht es dagegen, erstens wird ge- [illegible] Wein, nämlich Saronwein, ferner soll da- [illegible] Raba erwiderte: Wenn [illegible] einen Wein, nämlich Saronwein, anders [illegible] zum Genusse aber ist mehr [Wasser] [illegible] im Krug, behandelt als bereits vermischt [illegible] festgesetzt, auch das ist er ja.

חשיב: תנא יביש בכזית דברי רבי נתן אמר רב יוסף רבי
נתן ורבי יוסי [80]בר יהודה אמרו דבר אחד רבי נתן הא דאמרן
רבי יוסי[80]בר יהודה[81]דתנן רבי[82](יוסי בר) יהודה אומר ששה
דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל דם נבלה בית
שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין אמר רבי יוסי ברבי יהודה
אף כשטמאו בית הלל לא טמאו אלא בדם שיש בו רביעית
הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אמר [83]אביי דילמא לא
היא עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא[84]דבעי רביעית אלא ביין
דקליש אבל בדם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי עד כאן
לא קאמר רבי יוסי ברבי יהודה התם דכזית סגי ליה ברביעית
אלא בדם דסמיך אבל יין דקליש כזית [85]הוי יותר מרביעית
וכי מפיק פחות מכזית ליחייב: חלב כדי גמיעה: איבעיא להו
Gn 24,17 כדי גמיאה או כדי גמיעה אמר רב נחמן בר יצחק °הגמיאיני
Col.b נא מעט מים מכדך איבעיא להו °גראינין או גרעינין אמר[86]רבא
Lv 27,18 בר עולא °ונגרע מערכך איבעיא להו אוממות[87]או עוממות[87]אמר
Ez 31,8 רב יצחק בר[88]אבדימי °ארזים לא עממוהו בגן אלהים איבעיא
להו מאמצין תנן או מעמצין [87]אמר רבי חייא בר אבא אמר
Jes 33,15 רבי יוחנן °עוצם עיניו מראות ברע: תנו רבנן המוציא חלב של
בהמה כדי גמיאה חלב של אשה ולובן של ביצה כדי
לסוך במשיפה [89](של) קילור [90]כדי לשוף במים בעי רב אשי
כדי שיפה או כדי אחיזה ושיפה תיקו: דבש כדי ליתן על
[91]פי הכתית: תנא כדי ליתן על פי כתית בעי רב אשי על
פי כתית אפומא[92]דכולה כתית או דילמא אמורשא קמא דכתית
לאפוקי [93]הודרנא דלא תיקו: אמר רב יהודה אמר רב כל
[94]שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה
ברא שבלול לכתית [95]ברא זבוב לצירעה יתוש לנחש ונחש
לחפפית וסממית לעקרב היכי עביד ליה מייתי חדא אוכמא
וחדא חיורא[96]ושלקי[97]ליה ושייפי ליה: תנו רבנן חמשה אימות
הן אימת חלש על גבור אימת מפגיע על ארי אימת יתוש על
הפיל אימת סממית על[98]העקרב אימת סנונית על הנשר אימת

80 B ברבי 81 B דתניא 82 B —יוסי בר | 83 M רב אסי 84 M דכזית
85 P בעי רבי 86 M הרי 87 M רבה + תנן 88 P אבוד׳
89 M —של 90 B +קילור 91 B —פי 92 M ○ דכ״כ 93 M V
+הדר 94 B +מה 95 M — ברא 96 M ושקלי להו וחייפי ת״ר
97 B להו 98 P עקי׳

Es wird gelehrt: Beim geronnenen Wein ist die Grösse einer Olive erforderlich — Worte R. Nathans. R. Joseph sprach: R. Nathan und R. Jose b. Jehuda lehrten ein und dasselbe; R. Nathan, das was wir eben gesagt haben, R. Jose b. Jehuda [lehrte Folgendes:] es wird nämlich gelehrt: R. Jose b. Jehuda zählte sechs Fälle von den Erleichterungen der Sammajschen Schule und den Erschwerungen der Hillelschen Schule; das Blut eines Ases ist nach der Sammajschen Schule rein, nach der Hillelschen Schule unrein. R. Jose b. R. Jehuda sagte: auch nach der Hillelschen Schule ist das Blut nur dann unrein, wenn es die Quantität eines Viertellog hat, da es, wenn man es gerinnen liesse, die Grösse einer Olive haben würde. Abajje erwiderte: Dem ist vielleicht nicht so; nur da, beim Wein, sagt R. Nathan, dass ein Viertellog erforderlich ist, weil er dünn ist, beim Blut aber, das dick ist, ist kein Viertellog erforderlich, um [Geronnenes] in der Grösse einer Olive zu erhalten; oder: nur da, beim Blut, sagt R. Jose b. R. Jehuda, dass ein Viertellog ausreicht, um [Geronnenes] in der Grösse einer Olive zu erhalten, weil es dick ist, beim Wein aber, der dünn ist, hat [das Geronnene] in der Grösse einer Olive mehr als ein Viertellog [flüssigen], man ist daher schuldig, auch wenn man weniger als in Grösse einer Olive hinausträgt.

Milch, in der Quantität eines Schlucks. Sie richteten die Frage: Heisst es *Gemiah* oder *Gemiâh*[1]? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: [2]*Lass mich doch ein wenig Wasser aus deinem Krug schlurfen [hagmiini]*. Sie fragten ferner: Heisst es *Garinin* oder *Garinin*? Raba b. Ùla erwiderte: [3]*Vom Schatzungswert abzuziehen [venigrà]*. Sie fragten ferner: Heisst es *Omemoth* oder *Òmemoth*? R. Jiçḥaq b. Evdämi erwiderte: [4]*Zedern verdunkeln [àmemuhu] ihn nicht im Garten Gottes*. Ferner fragten sie: Heisst es *meamçin* oder *meàmçin*? R. Ḥija b. Abba erwiderte im Namen R. Joḥanans: [5]*Er druckt [òçem] seine Augen zu, um das Böse nicht zu schauen*. Die Rabbanan lehrten: Wenn man Milch eines Tiers in der Quantität eines Schlucks hinausträgt, Frauenmilch oder Eiweiss als für eine Einreibung erforderlich ist, Augensalbe, als man [für beide Augen] mit Wasser durchrührt. R. Aši fragte: Nur soviel man einreibt, oder soviel man einreibt und [an den Fingern] kleben bleibt? Diese Frage bleibt dahingestellt.

Honig, als man auf eine Wunde legt. Es wird gelehrt: Soviel man auf die Oeffnung der Wunde legt. R. Aši fragte: Ist hier die ganze Wunde gemeint, oder nur die oberste Spitze der Wunde, mit Ausschluss der ganzen Schwellung. Diese Frage bleibt dahingestellt.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Von allem, was der Heilige, gebenedeiet sei er, in seiner Welt erschaffen hat, hat er nichts unnütz erschaffen; er erschuf die Schnecke gegen die Wunde, die Fliege gegen die Wespe, die Mücke gegen die Schlange, die Schlange gegen Krätze, die Spinne gegen das Skorpion. — Wie verfährt man dabei? Man nehme eine schwarze und eine weisse, koche sie zusammen ein und bestreiche damit.

Die Rabbanan lehrten: Es giebt fünf Fälle von Furcht des Stärkeren vor dem Schwächeren; die Furcht des Löwen vor dem Maphgiâ[6], die Furcht des Elefanten vor der Mücke, die Furcht des Skorpions vor der Spinne,

1. Diese Frage u. folgg. sind orthographische, ob die betreff. Worte mit א oder ע geschrieben werden; dies wird aus der Schreibart in den angezogenen Schriftversen entschieden. 2. Gen. 24,17. 3. Lev 27,18. 4. Ez 31,8. 5. Jes 33,15. 6. Nach AA äthiopische Mücke; vgl. Wiesner Scholien ii 164f.

[illegible]

[98]כולבית על לויתן אמר רב יהודה [99]אמר רב מאי קרא
[1]המבליג שד על עז: [1]רבי זירא אשכחיה לרב יהודה דהוה
קאי אפיתחא דבי חמוה [2]וחזייה דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי
מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה אמר ליה מאי טעמא
עיזי מסגן ברישא והדר אמרי [3]אמר ליה כברייתו של עולם
דברישא חשוכא והדר נהורא מאי טעמא הני מכסיין והני
מגליין הני דמכסינן מינייהו מכסיין והני דלא [4]מכסינן מינייהו
מגליין מאי טעמא גמלא זוטר גנובתיה משום דאכל [5]כיסי מאי
טעמא תורא אריכא גנובתיה משום דדייר באגמי ובעי
[7]לכרכושי בקי מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירא
בחילפי ואי קשיא נפיל ומתעוירא דאמר שמואל האי מאן
דבעי דליסמיה לקמצא לישליפינהו לקרניה מאי טעמא האי
תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא [9]דדיירי ארפי ואי עייל קטרא
מתעוירא דשא דרך שם דנא דרך גג מתגליתא אמתי תבלי
דא ביתא בא ואיתיב בר בוקתא בי עקתא ביפתא בזיז [10]ויתיב
לבני לבני [11]בני הוצא הציצה הצבא [12]שהוצב מים מן הנהר בזה
בזה שותיתא ששותא מישבלא מאשי בילי [13]מישבילתא מישיא
כלתא אסיתא [14]הסידתא בובנא בוא ואבנה לבישה לא בישה
גלימא [15]שנעשה כו בגלים גילתא גלי ואיתיב פוריא שפרין
ורבין עליה [16]בור זיקא בור זה נקי פוריא פרי ורבי ליראי
אפדנא אפיתחא דין: תנו רבנן שלשה כל זמן שמזקינין
מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר: שמן כדי לסוך
אבר קטן: אמרי דבי רבי ינאי שמן כדי לסוך אבר קטן של
קטן בן יומו מיתיבי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו
מאי לאו אבר קטן דגדול ואבר גדול של קטן בן יומו [17]אמר
לך רבי ינאי לא [18]דבי קאמר שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן
בן יומו לימא כתנאי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו
דברי רבי שמעון בן אלעזר רבי נתן אומר [19]כדי לסוך אבר

98 B כולבית 99 M א״ר | אמר ר״ז אשכחיה לר״י דקאי
אבבא דב״ח והוה בדיחא דע׳ ואי הוה בעי כל ח״ע הוא אמר ל׳
ואמרי ליה 2 P וחזיתי 3 P ואי 4 P מכסיין 5 M ובינייו | בוצי כי
היכא דלא ליתרכין 6 V כיסי 7 M לכשכושי 8 M משום 9 M ויעייל
בהו ק׳ 10 M בה 11 M + ויתיב 12 M + לבני 13 B מישבילתא 14 M שהוצבין
M 15 הסידתא בובנא בוא ואבנה 16 M שנעשית כנ׳ 17 M בורזיקנא 18 M ב״ה בר״י ובד״ו ובעינתו אמ׳ לי
[M]B אמרי לך דבי ר״י 19 M ה״ק + שמן

... nachdem man sich fortgepflanzt. Borzinka [leere Grube]: ... Apadna ... *Der Rat des Herrn ist seinen Frommen zuteil.* ... Die Rabbanan lehrten: Drei nehmen an Kraft zu, je älter sie werden: der Fisch, die Schlange und das Schwein.

Oel, als man damit ein kleines Glied schmieren kann. In der Schule R. Jannajs sagten sie: Oel, als man damit ein kleines [illegible] Tag alten Kinds schmieren kann. Man wandte ein: Oel, als man damit ein kleines [illegible], wahrscheinlich doch: ein kleines Glied eines Erwachsenen [illegible] Tag alten Kinds? — R. Jannaj kann dir erwidern: nein, so ist es ge-[illegible] einen Tag alten Kinds. [illegible] einen Tag alten Kinds schmieren kann. — Hierüber streiten [illegible] einen Tag alten Kinds schmieren kann [illegible] Glied das eines einen Tag alten Kinds [illegible] R. Nathan sagt: als man damit ein kleines Glied schmieren kann, wahr-

[illegible] Krokodil. 2. AA. Stachelfisch, Wiesel [illegible] Stechmücke [illegible] Decken gemeint, die man im Orient den Schafen auflegt [illegible] Augen das untere Lid. 6. Wörtl. mit Brettern.

קטן מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי שמעון בן אלעזר סבר אבר קטן של קטן [20]ורבי נתן סבר אבר קטן דגדול [21]או אבר גדול דקטן אבל [22]אבר קטן של קט[23]בן יומו לא לא דכולי עלמא אבר קטן דקטן בן יומו לא [24]וליתא דרבי ינאי והכא בהא Fol. 78 קמיפלגי רבי שמעון בן אלעזר סבר אבר קטן דגדול ואבר גדול דקטן בן יומו כי הדדי נינהו ורבי נתן סבר אבר קטן דגדול אין אבר גדול דקטן בן יומו לא מאי הוי עלה תא שמע [25]דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו: מים כדי לשוף בהן את הקילור: אמר אביי מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא שכיחא ושכיחא אזול רבנן בתר דשכיחא לחומרא יין שתייתו שכיחא רפואתו לא שכיחא אזול רבנן בתר שתייתו [26]דשכיחא לקולא חלב אכילתו שכיחא רפואתו לא שכיחא אזול רבנן בתר אכילתו לקולא דבש אכילתו שכיחא רפואתו שכיחא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא אלא מים מכדי [27]שתייתו שכיחא [27]רפואתו לא שכיחא מאי טעמא אזול רבנן Sab. 47a בתר [27]רפואתו לחומרא אמר אביי בגלילא שנו רבא אמר אפילו תימא בשאר מקומות כדשמואל דאמר שמואל כל [28]שקייני מסו ומטללי לבר [29]ממיא דמסו ולא מטללי: ושאר Sab. 70 כל המשקין ברביעית: תנו רבנן דם וכל מיני משקין ברביעית רבי שמעון בן אלעזר אומר דם כדי לכחול [30]בעין אחת שכן כוחלין [31]לברקית ומאי נינהו דמא [32]דתרנגולתא ברא רבן שמעון בן גמליאל אומר [33]דם כדי לכחול [34]בו עין אחת שכן כוחלין לירוד ומאי ניהו דמא דכרושתינא וסימניך גוא לגוא ברא לברא במה דברים אמורים במוציא אבל במצניע כל שהוא [35]חייב רבי שמעון אומר במה דברים אמורים במצניע Sab. 79a אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית ומודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין לרשות הרבים ששיעורן ברביעית: אמר מר במה דברים אמורים במוציא אבל במצניע כל שהוא אטו מצניע לאו מוציא הוא אמר אביי הכא במאי עסקינן

20 M +בן יומו 21 M — או...אבל 22 M +אין 23 M ב״י 24 M וליתא דר״י 25 M דתניא 26 M דשכ׳ 27 M שתייתן. רפואתן 28 M שתייתא מכן 29 P ממים 30 M את עין 31 P לבדקית 32 M דתרנגולא 33 M — דם 34 M — בו 35 M חייב.

[illegible] scheinlich besteht ein Streit [illegible] R. Šimón b. Eleâzar ist der Ansicht [illegible] Glied eines [illegible] Kinds. R. Nathan ist der Ansicht [illegible] eines Erwachsenen oder ein grosses [illegible] Kinds, nicht aber ein kleines Glied [illegible] Tag alten Kinds. — Nein, alle geben zu, dass [illegible] eines einen Tag alten Kinds [illegible] ist also der Ansicht R. Jannajs [illegible] in Folgendem: R. Šimón b. Eleâzar sagt [illegible] Glied eines Erwachsenen oder ein grosses Glied [illegible] einen Tag alten Kinds sind hierin einander gleich; R. Nathan ist der Ansicht, nur ein kleines Glied [illegible] wachsenen, nicht aber ein grosses Glied eines [illegible] Tag alten Kinds. — Wie bleibt es nun damit? — Komm und höre: es wird gelehrt: R. Šimón b. Eleâzar sagt: Oel, als man damit ein kleines Glied eines einen Tag alten Kinds schmieren kann.

Wasser, soviel als zum Einrühren der Augensalbe nötig ist. Abajje sagte: Merke, bei jeder Sache, die eine öftere und eine seltenere Verwendung hat, richten sich die Rabbanan[1] nach der öfteren, auch wenn dies erleichternd ist; wenn beide Verwendungen gleich oft sind, so richten sich die Rabbanan nach derjenigen öfteren Verwendung, die erschwerend ist. Wein wird oft als Getränk, selten als Heilmittel verwendet, so richten sich die Rabbanan nach seiner Verwendung als Getränk, erleichternd; Milch wird oft als Genussmittel, selten als Heilmittel verwendet, so richten sich die Rabbanan nach seiner Verwendung als Genussmittel, erleichternd; Honig wird oft als Genussmittel, oft auch als Heilmittel verwendet, so richten sich die Rabbanan nach seiner Verwendung als Heilmittel, erschwerend. — weshalb aber richten sich die Rabbanan beim Wasser nach seiner Verwendung als Heilmittel [illegible] als Getränk oft, als Heilmittel selten verwendet wird? — Abajje erwiderte: Dies wurde für Galiläa gelehrt[2]. Raba erwiderte: Dies kann auch von anderen Ortschaften gelten, und zwar nach dem Ausspruch Šemuéls. Šemuél sagte nämlich: Sämtliche Getränke heilen [das Auge], verdunkeln es aber, ausgenommen das Wasser, das heilt und verdunkelt es nicht.

Alle anderen Flüssigkeiten im Mass eines Viertellog. Die Rabbanan lehrten: Blut und alle anderen Flüssigkeiten im Mass eines Viertellog; R. Šimón b. Eleâzar sagt: Blut, soviel als man zum Pinseln eines Auges braucht, denn damit pinselt man gegen Augenflecken. — Welches [Blut] verwendet man dafür? das Blut der Auerhenne; R. Šimón b. Gamaliél sagt: Blut, soviel man zum Pinseln eines Auges braucht, denn damit pinselt man gegen Cataracta. — Welches [Blut] verwendet man dafür? — Das Blut der Fledermaus[3]. Als Merkzeichen: das Innere für Inneres, das Aeussere für Aeusseres[4]. Diese Worte gelten nur, wenn man es hinausträgt, wenn man es aber aufbewahrt hatte, ist man schuldig, wenn es auch nur etwas war. R. Šimón sagt: diese Worte gelten nur, wenn man es aufbewahrt hatte, wenn man es aber nur hinausgetragen hat, so ist man nur wegen eines Viertellog schuldig; die Weisen geben jedoch R. Šimón zu, dass beim Hinaustragen von Ausgusswasser nach öffentlichem Gebiet ein Viertellog erforderlich ist.

Der Meister sagte: Diese Worte gelten nur, wenn man es hinausträgt, wenn man es aber aufbewahrt hatte, ist man schuldig, wenn es auch nur etwas war. Ist denn aber der Aufbewahrende nicht zugleich Hinaus-

1. Bez. der Festsetzung der Masse für den S. 2. Im armen Galiläa pflegte man [illegible] Augensalbe [illegible] W[illegible] oder Milch zu verwenden, sondern Wasser. 3. Nach Lewysohn (Ozar hasipur [illegible]) [illegible] der Bekannte. 4. ברא *Aeusseres*; Augenflecken werden als auss. Krankheit, Kat[aracta] dagegen als inn[ere] betrachtet.

[illegible]

בתלמיד שאמר לו רבו[38] לך ופנה לי המקום לסעודה והלך ופנה לו דבר חשוב לכל חייב עליו דבר שאינו חשוב לכל אי אצנעיה רביה מיחייב עליה ואי לא[39] לא מיחייב: [illegible] אמר מי מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין רביעית שיעורן ברביעית: שופכין למאי חזי אמר רבי ירמיה לגבל בהן את הטיט והתניא טיט כדי לעשות[40] בהן פי כור לא קשיא הא דמיגבל הא דלא מיגבל לפי שאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור:

WER einen Strick hinaustragt, so gross, dass man eine Handhabe an einen Korb machen kann; Binsen, dass man einen Henkel an ein feines oder grobes Sieb machen kann, R. Jehuda sagt: dass man einem Kind das Mass zum Schuh nehmen kann; Papier, dass man darauf eine Zollmarke schreiben kann; wer eine Zollmarke hinaustragt, ist schuldig; radirtes Papier, als man die Mündung eines kleinen Fläschchens umwickeln kann. Haut, so gross, dass man daraus ein Amulett machen kann; Dixestos[1], dass man darauf eine Mezuza[2] schreiben kann; Qlaph, dass man darauf den kleinsten Abschnitt der Tephillin, nämlich „Höre Jisraél" schreiben kann; Tinte, dass man damit zwei Buchstaben schreiben kann, Stibium, dass man damit ein Auge schmieren kann. Leim, soviel, dass man ihn auf die Spitze der Leimrute streichen kann. Pech oder Schwefel, dass man darin ein Loch machen kann; Wachs, dass man damit ein kleines Loch verstopfen kann; Lehm, dass man daraus eine Mündung an den Schmelztiegel der Goldschmiede anbringen kann, R. Jehuda sagt: daraus man einen Dreifuss anfertigen kann. Kleie, soviel man auf die Mündung des Schmelztiegels der Goldschmiede legt; Kalk, dass man das Kleinste unter den Mädchen bestreichen kann[4]; R. Jehuda sagt: dass man den Haarwuchs entfernen kann, R. Neḥemja sagt: dass man die Schläfe bestreichen kann.

[i] המוציא חבל כדי לעשות אזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה רבי יהודה אומר כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן [41]נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין והמוציא קשר מוכסין חייב

[ii] נייר מחוק כדי לכרוך על [43]צלוחית קטנה של פלייטון: עור כדי לעשות קמיע [42]דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין [43]שהיא שמע ישראל דיו כדי לכתוב

[iv] שתי אותיות כחול כדי לכחול עין אחת: [44]דבק כדי ליתן בראש השפשף זפת וגפרית כדי לעשות נקב [45]שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן [46]חרסית כדי [47]לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פטפוט סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב סיד כדי לסוד [48]קטנה שבבנות רבי יהודה אומר כדי [49]לעשות כלכול רבי נחמיה אומר כדי לסוד אנדיפי:

גמרא. חבל נמי ליחייב כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה כיון [50]דהדיק במנא לא עבדי אינשי: תנו רבנן ריצין כדי לעשות [51]אזן [52]לסל כפיפה מצרית [53]סיב אחרים אומרים כדי ליתן על פי משפך קטן [54]לסנן את היין רבב כדי [55]לסוך תחת אספגין קטנה ובמה שיעורה כסלע והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא מוכין כדי לעשות כדור קטנה ובמה שיעורו

M 36 לך] M 37 + אצנעיה רביה M 38 + עלויה. P א ר M 39 בהן M 40 | + מוכין כדי לעשות כדור קטנה] M 41 + פי M 42 דוכ.. מזוזה M 43 שהיא M 44 דבק השפשף M 45 + קטן M 46 | + דבק וכו' השפ | M 47 ליתן על פי M 48 + אצבע M 49 לסוד כילכול M 50 דהדקי במנא B 51 אוזן M 52 לכפיפה M 53 סיב M 54 של יין M 55 לעשות תחת אספוגית

GEMARA. Man sollte wegen eines Strickes ebenfalls schuldig sein, wenn er so gross ist, dass man daraus [illegible] Sieb machen kann. — Da ein solcher das Gerät durchreibt, so wird er nicht [illegible]. [illegible] Palmblätter, soviel dass man daraus eine Handhabe an einen Korb aus [illegible] soviel, dass man auf die Mündung eines kleinen Trichters legen [illegible] kleinen Fladen streichen kann. Von welcher Grösse? [illegible] getrockneten Feige [illegible] Beide haben dasselbe Mass [illegible] Von der einer Nuss. [illegible] Ball machen kann. Von welcher Grösse? [illegible]

[illegible] 1. דיפתרא [illegible] Diptera, das [illegible] 3) קרם [illegible] קלף schälen, schaben) Qlaph [illegible] גויר [illegible] Seiten geglättet. 2. Vgl. [illegible] דוכסוסטוס [illegible] glätten) [illegible] 4. Als Enthaarungsmittel. [illegible] כדור [illegible]

באגן: נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין: תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות [56]של קשר מוכסין ורמינהי המוציא נייר חלק אם יש בו כדי לכתוב [57]שתי אותיות חייב ואם לאו פטור אמר רב ששת מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין רבא אמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין מיתיבי °המוציא נייר מחוק ושטר פרוע אם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות או בכולו כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון חייב ואם לאו פטור בשלמא לרב ששת דאמר מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין שפיר אלא לרבא דאמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין הכא בית אחיזה לא צריך קשיא: תנו רבנן המוציא קשר מוכסין עד שלא הראהו למוכס חייב משהראהו למוכס פטור רבי יהודה אומר אף[58] משהראהו למוכס חייב מפני שצריך לו מאי בינייהו אמר אביי איכא בינייהו דהיטי מוכסא רבא אמר מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו רב אשי אמר[59] חד מוכס[60] איכא בינייהו מפני שצריך לו להראות למוכס שני דאמר ליה הוי גברא דמוכס אנא: תנו רבנן המוציא שטר חוב עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך לו[61]מאי בינייהו אמר רב יוסף אסור לשהות שטר פרוע איכא בינייהו [62]רבנן סברי אסור לשהות שטר פרוע ורבי יהודה סבר מותר לשהות שטר פרוע [63]אביי אמר דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע והכא במודה בשטר שכתבו [64]שצריך לקיימו קמיפלגי תנא קמא סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ורבי יהודה סבר [65]מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ומאי עד שלא פרעו ומשפרעו °עד שיאמר [66]ליה פרעתי ולא פרעתי

Fol. 79 רבא אמר דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו והכא בכותבין שובר קמיפלגי תנא קמא סבר כותבין שובר °ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר רב אשי אמר מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני דאמר ליה הוי הגברא

M 56 של ק מ׳ M 57 + עליו P 58 כשי׳ M 59 -ן לעולם M 60 א ב M 61 במאי קמפלגי M 62 ת״ק סבר P 63 אמר אביי M 64 --שצ׳ לקיי M 65 מודה בש שכתבו M 66 יו.

Papier, dass man darauf eine Zollmarke schreiben kann. Es wird gelehrt: W[illegible] zwei Zollmarken[illegible] Widerspruch erheben. Wer [illegible] hinausträgt, ist schuldig, [illegible] staben schreiben kann; [illegible] Šešeth erwiderte: Unter zwei B[illegible] ebenfalls die einer Zollmarke gemeint. R[illegible] Thatsächlich zwei unserer Buchstaben [illegible] der Raum zum Anfassen, [illegible] also der Zollmarke. Man wandte ein: W[illegible] radirtes Papier oder einen bezahlten Sch[illegible] hinausträgt, ist schuldig, falls man [illegible] den R[illegible] zwei Buchstaben schreiben, oder [illegible] Oeffnung eines Ölkrugs [illegible] aber nicht, so ist er frei. Richtig [illegible] R. Šešeth, welcher sagt, dass mit zwei Buchstaben [illegible] Zollmarkenbuchstaben gemeint sind, [illegible] welcher sagt, dass die zwei unserer Buchstaben gemeint sind, nur dass dazu noch ein Raum zum Anfassen hinzukommt, was zusammen einer Zollmarke gleicht, hier ist ja kein Raum zum Anfassen erforderlich!? Eine Frage.

Die Rabbanan lehrten: Wer eine Zollmarke hinausträgt, die er dem Zollner noch nicht vorgezeigt hat, ist schuldig, die er dem Zollner bereits vorgezeigt hat, ist frei. R. Jehuda sagt: auch wenn er sie dem Zollner bereits gezeigt hat, ist er schuldig, weil er sie noch gebrauchen kann. — Worin besteht ihr Streit? Abajje erwiderte: Es besteht zwischen ihnen der Streit, [illegible] man sie wegen der umherstreifenden Zollwächter aufhebt. Raba erwiderte: Ein Streit besteht zwischen ihnen bezüglich des Oberzöllners und des Unterzöllners[3]. R. Aši erwiderte: Ein Streit besteht zwischen ihnen bezüglich eines [anderen] Zöllners, denn er zeigt sie auch einem zweiten Zöllner vor und spricht: Sieh, ich bin ein Mann, der den Zoll entrichtet.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand einen unbezahlten Schuldschein hinausträgt, so ist er schuldig, wenn einen bezahlten, so ist er frei; R. Jehuda sagt: auch wegen eines bezahlten ist er schuldig, weil er ihn noch gebrauchen kann. — Worin besteht ihr Streit? R. Joseph erwiderte: Ihr Streit besteht darin, ob es verboten ist, einen bezahlten Schuldschein aufzubewahren; die Rabbanan sind der Ansicht, dass es verboten ist, einen bezahlten Schuldschein aufzubewahren, R. Jehuda ist der Ansicht, dass es erlaubt ist (einen bezahlten Schuldschein aufzubewahren). Abajje sagte: Alle geben zu, dass es verboten ist, einen bezahlten Schuldschein aufzubewahren, hier aber besteht ihr Streit darin, ob derjenige, welcher zugiebt, den Schuldschein ausgestellt zu haben, [die Schuld] auch bestätigen muss; der erste Tanna ist der Ansicht, wer zugiebt, den Schuldschein ausgestellt zu haben, muss [die Schuld] auch bestätigen, R. Jehuda ist der Ansicht, wer zugiebt, den Schuldschein ausgestellt zu haben, braucht [die Schuld] nicht zu bestätigen. Wie aber sind die Worte «unbezahlt» und «bezahlt» zu erklären? [illegible] ob der Schuldner gesagt hat: ich habe ihn bezahlt, oder: ich habe ihn nicht bezahlt. Raba sagte: Alle geben zu, dass derjenige, welcher zugiebt, den Schuldschein ausgestellt zu haben, ihn auch bestätigen muss, hier aber streiten sie darüber, ob man eine Quittung schreibt: der erste Tanna ist der Ansicht, dass man eine Quittung schreibt, R. Jehuda ist der Ansicht, dass man keine Quittung schreibt. R. Aši sagte: [Der Schuldner] kann ihn einem anderen Gläubiger vorzeigen und sagen: Sieh, ich bin ein Mann, der Schulden bezahlt.

1. D. h. griechische Buchstaben, die grösser sind als die hebräischen. 2. D[illegible] nicht mitgerechnet wird. 3. Ob man sie, dem Unterzöllner vorzuzeigen, aufhebt.

Haut, so gross, dass man daraus ... machen kann. [illegible]

דפרע אגא: עד כדי לעשות [כו'] בעא מיניה רבא מרב
נחמן המוציא עור בכמה אמר ליה כדתנן עד כדי לעשות
קמיע לעבדו בכמה אמר ליה לא שנא ומנא תימרא דתנן
המלבן והמנפץ והצובע והטווה שיעורו כמלא רוחב הסיט כפול
והאורג שני חוטים כמלא רוחב הסיט כפול אלמא בין
לטווייה קאי שיעורו כמוהו הכא נמי בין דעבדי קאי שיעורו
כמעובד שאני מעובד משלא לעבדו בכמה אמר ליה לא שנא
ולא שני בין מעובד לשאינו מעובד איתיביה המוציא סמנין
שרוין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא ואילו בסמנין שאינן
שרוין תנן קליפי אגוזים וקליפי רמונין סטים ופואה כדי
לצבוע בהן בגד קטן לסבכה הא איתמר עלה אמר רב נחמן
אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע
בהן דוגמא לאירא והרי זרעוני גינה דמקמי דזרעינהו תנן
זרעוני גינה כגרוגרת רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה ואילו
בתר דזרעינהו תנן זבל וחול הדק כדי לזבל קלח של
כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישה הא
איתמר עלה אמר רב פפא הא דזרעינהו הא דלא זרעינהו לפי שאין
אדם טורח להוציא גומא אחת לזורעה והרי טיט דמקמי
דליגבליה תניא מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין
לרשות הרבים ששיעורן ברביעית ותנן שופכין למאי חזו
אמר רבי ירמיה לגבל בהן את הטיט ואילו בתר דגבליה תנן
טיט כדי לעשות בהן פי כור התם נמי כדאמרן לפי שאין
אדם טורח לגבל את הטיט לעשות בו פי כור תא שמע
דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא שלשה עורות הן מצה
וחיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא
אפיץ ובכמה שיעורו תני רב שמואל בר רב יהודה כדי
לצור בו משקולת קטנה ובכמה אמר אביי ריבעא
דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא אפיץ ובכמה שיעורו
כדתנן עד כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא
אפיץ ובכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט קתני מיהת כדי

[illegible]

... welche Verwendung hat ... bezüglich des ... Lehms ... Schmelztiegel machen kann ... bemüht sich soviel Lehm zu kneten ... R. Ḥija b. Ami sagte im Namen ... das Wort besagt eine solche, die weder ... Welches Mass giebt es bei dieser ... R. Se... Welches Gewicht ... mit Salz nicht aber mit Mehl ... Was gerbt wird Haut so gross, dass ... mit Salz und Mehl, aber nicht mit Gall... dass man darauf einen Scheidebrief schreiben ... [illegible]

לצור בו משקולת קטנה ואמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא
Sab.79a Suk.17b התם[90] בבישולא והתנן הבגד שלשה על שלשה[91] למדרס השק
Kel. xxvii,2 ארבעה על ארבעה העור חמשה על חמשה מפץ ששה על
ששה[92] בין למדרס בין למת ותאני עלה הבגד והשק והעור
Col.b כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה ההוא[93] בקרטובלא: קלף
כדי לכתוב עליו פרשה קטנה: ורמינהי קלף ודוכסוסטוס
כדי לכתוב עליו מזוזה מאי מזוזה מזוזה שבתפילין וקרי להו
Jad.iii,3 לתפילין מזוזה אין והתניא רצועות תפילין עם התפילין
מטמאות את הידים בפני עצמן אין מטמאות את הידים רבי
ib. שמעון בן[94] יהודה אומר[95] משום רבי שמעון הנוגע ברצועה
טהור עד[96] שיגע בקציצה רבי זכאי משמו אומר[97] טהור עד
[96] שיגע במזוזה עצמה והא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו
פרשה קטנה שבתפילין[98] שמע ישראל מכלל דרישא במזוזה
עצמה עסקינן[99] הכי קתני[1] קלף ודוכסוסטוס[2] שיעורן בכמה
דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה
קטנה שבתפילין[3] שהיא שמע ישראל: אמר רב דוכסוסטוס
הרי הוא כקלף מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס
כותבין עליו תפילין תנן קלף כדי לכתוב[4] פרשה קטנה
שבתפילין שהיא שמע ישראל קלף אין דוכסוסטוס לא למצוה
Men.32a תא שמע הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על
דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שיער למצוה
והתניא שינה פסול אמזוזה והתניא שינה בזה ובזה פסול אידי
ואידי אמזוזה והא דכתבינהו אקלף[5] במקום שיער אי נמי
אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא שינה בזה ובזה
תנאי היא דתניא שינה בזה ובזה פסול רבי[6] אחא מכשיר משום
רבי[7] אחי בר חנינא ואמרי לה[8] משום רבי יעקב ברבי חנינא
[9] רב פפא אמר רב דאמר כתנא דבי מנשה דתנא דבי מנשה
כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל
הדוכסוסטוס כשרה[10] כתבה מאי אילימא מזוזה מזוזה אקלף מי
כתבינן אלא[11] לאו תפילין ולטעמיך תפילין אגויל מי כתבינן

M 90 בכושולא והדתנן M 91 –למדר' M 92 בלמ"ד בל"מ M 93 בקורטבלא M 94 אלעזר M 95 משום ר"ש P 96 שיגיע M 97 +הנוגע בקציצה B 98 +שהיא M 99 +חסורא מחסרא ו M 1 –קלף M 2 שיעי' M 3 –שהיא (וכן להלן) M 4 V +עליו M 5 +אפי' M 6 אחאי M 7 יהודה בר' חנ' M 8 –משום M 9 –ר"פ א"ר M 10 –כתבה מאי M 11 אתפ'.

kann. Allenfalls lehrte er [illegible] als zum Einwickeln [illegible] kleinen Gewichts nötig ist, was [illegible] erklärt: ein Viertel eines pumbeditheinsischen Viertels! — Hier handelt es von einer feuchten Haut. — Es wird ja aber gelehrt: Ein Gewand von drei auf drei, [illegible] ist verunreinigungsfähig] durch das Treten, [illegible] mit vier auf vier, eine Haut mit fünf auf fünf, eine Matte mit sechs auf sechs, sowol durch das Treten als auch durch einen Leichnam. Und hierzu wird gelehrt: Das Mass beim Gewand, beim Sack und bei der Haut bezüglich der Unreinheit gilt auch bezüglich des Hinaustragens! — Hier handelt es von einem [illegible].

Qlaph, dass man darauf den kleinsten Abschnitt [der Tephillin] schreiben kann. Ich will Widerspruch erheben: Qlaph und Dixestos, dass man darauf eine Mezuza schreiben kann! — Unter Mezuza ist hier die Mezuza der Tephillin[3] zu verstehen. — Nennt man denn die Tephillin Mezuza? — Gewiss, es wird ja gelehrt: Die Riemen samt den Tephillin verunreinigen die Hände[4], diese allein verunreinigen die Hände nicht. R. Simôn b. Jehuda sagte im Namen R. Simôns: wer den Riemen berührt, ist rein, es sei denn, dass er die Kapsel selbst berührt hat; R. Zakkaj sagte in dessen Namen: man ist rein, ausser wenn man die Mezuza selbst berührt. — Da er aber im Schlussatz lehrt: Qlaph, dass man darauf den kleinsten Abschnitt der Tephillin, nämlich „Höre Jisraél“ schreiben kann, so spricht ja der Anfangsatz wahrscheinlich von einer wirklichen Mezuza!? — So meint er es: welches Mass haben Qlaph und Dixestos? — Dixestos, dass man darauf eine Mezuza schreiben kann, Qlaph, dass man darauf den kleinsten Abschnitt der Tephillin, nämlich „Höre Jisraél“, schreiben kann.

Rabh sagte: Dixestos ist dem Qlaph gleich; wie man auf Qlaph Tephillin schreibt, ebenso schreibt man Tephillin auf Dixestos. — Es wird gelehrt: Qlaph, so gross, dass man darauf den kleinsten Abschnitt der Tephillin, nämlich „Höre Jisraél“ schreiben kann, also nur Qlaph, nicht aber Dixestos! — Darauf ist es verdienstvoller. — Komme und höre: Es ist eine dem Moseh am Sinaj überlieferte Halakha, dass man Tephillin auf Qlaph und die Mezuza auf Dixestos schreibe; beim Qlaph schreibe man auf die Fleischseite, beim Dixestos schreibe man auf die Haarseite. — So ist es verdienstvoller. — Es wird ja aber gelehrt: Hat man es anders gemacht, so ist es unbrauchbar! — Dies nur bei der Mezuza. — Es wird ja aber gelehrt: Hat man es bei Einem oder beim Anderen anders gemacht, so ist es unbrauchbar! — Beide bezüglich der Mezuza: entweder, wo er beim Qlaph auf die Haarseite, oder beim Dixestos auf die Fleischseite geschrieben hat. Wenn du aber willst, sage ich: hierüber streiten Tannaím, es wird nämlich gelehrt: Hat man es bei dem Einen oder dem Anderen anders gemacht, so ist es unbrauchbar, R. Aḥa erklärt es im Namen des R. Aḥi b. Ḥanina, nach Anderen, im Namen des R. Jâqob b. Ḥanina, für brauchbar. R. Papa sagte: Rabh vertritt die Ansicht des folgenden Tanna, aus der Schule Menases; ein Tanna aus der Schule Menases lehrte nämlich: Hat man sie auf Papier oder auf einem Flicken geschrieben, so ist sie unbrauchbar; hat man sie auf Qlaph, auf Gevil oder auf Dixestos geschrieben, so ist sie brauchbar. Was hat man geschrieben? wollte man sagen, eine Mezuza? — darf man denn eine Mezuza auf Qlaph schreiben?! wahrscheinlich Tephillin! — Und nach deiner Erklärung — ist es denn erlaubt, Tephillin auf Gevil zu

1. Die zum Gerben noch nicht geeignet ist. 2. Das überhaupt nicht gegerbt wird. 3. Die Abschnitte der Mezuza befinden sich auch in den Tephillin. 4. Vgl. oben S. 339 Z. 14.

[illegible]

Tinte, dass man [illegible] schreiben kann. [illegible]

[12]בי תניא [13]ההיא בספר תורה ליטא מסייע ליה [illegible] בי
תפילין שבלו וספר תורה שבלה אין עושין מהן מזוזה לפי
שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין
מורידין הא מורידין עושין דכתיבא אמאי לאו דכתיבא
אדוכסוסטוס לא דכתיבא [14]על הקלף ומזוזה אקלף מי כתבינן
אין והתניא כתבה על הקלף על הנייר ועל המטלית פסולה
אמר רבי שמעון בן אלעזר רבי מאיר היה כותבה על הדוכסוסטוס מפני
שמשתמרת השתא דאתית להכי לרב נמי לא תימא דוכסוסטוס
כדי [15]תניא בקלף אלא אימא קלף כדי היא בדוכסוסטוס מה
דוכסוסטוס כותבין עליו מזוזה אף קלף כותבין עליו מזוזה: כדי
כדי לכתוב: תנא שתי אותיות [16]בדיו ושתי אותיות בקולמוס Fol. 80
שתי אותיות [17]בקלמרין בעי רבא אות אחת בדיו [18]ואות אחת
בקולמוס [19]ואות אחת [20]בקלמרים מהו תיקו [21]אמר רבא הוציא
שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב כתיבתן זו היא הנחתן
ואמר רבא הוציא אות אחת וכתבה וחזר והוציא אות [21]אחת
וכתבה פטור [22]מאי טעמא בעידנא דאפקא לבתרייתא חסר ליה
לשיעורא קמייתא ואמר רבא הוציא חצי גרוגרת [23]אחת והניחה
וחזר והוציא חצי גרוגרת [24]אחת והניחה ראשונה נעשית כמי
[25]שנקלטה או שנשרפה ופטור ואמאי הא מנחה הכי קאמר
ואם קדם והגביה [26]ראשונה קודם [27]הנחת שנייה נעשית ראשונה
כמי שנקלטה או שנשרפה ופטור ואמר רבא הוציא חצי
גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת והעבירה דרך עליה
חייב [28]ואמאי הא לא נח כגון שהעבירה תוך שלשה והאמר רבא
תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו לא קשיא כאן
בזורק כאן במעביר: תנו רבנן הוציא חצי גרוגרת וחזר
והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד חייב בשתי העלמות פטור רבי
יוסי אומר בהעלם אחד לרשות אחת חייב לשתי רשויות פטור
אמר [29]רבה והוא שיש חייב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא

B 12 + אלא B 13 ההיא M 14 אקלף P 15 הי M 16 בדיו וב M 17 אות M 18 בקומרין B 19 אות M 20 − בקלמרין P 21 שתי אותיות ואות אחת חצי P 21 אחר M 22 דבעידנא M 23 − אחת M 24 א והניחה B 25 שקלטה כלב M 26 + את ה 27 M הנחתה של שנ M 28 − חטאת P 29 רבא

[illegible] [etwas in der Grösse] einer halben getrockneten Feige hinaus- [illegible] als fortgenommen oder verbrannt betrachtet, und er ist [illegible] hat er das erste zurück aufgehoben [illegible] als fortgenommen oder verbrannt betrachtet, und er [illegible] [etwas in der Grösse] einer halben getrockneten Feige hinaus- [illegible] [etwas in der Grösse] einer halben getrockneten Feige hin- [illegible] Warum denn, es hat ja nicht geruht! [illegible] Aber Raba sagte ja, dass nach den [illegible] irgend etwas liegen muss! [illegible] Das ist kein [illegible]

[illegible] einer halben getrockneten Feige [illegible] Vergessenheit, so ist er frei. R. [illegible] in einem Gebiet trägt, wenn aber [illegible] zwischen ihnen ein Gebiet liegt, in welchem [illegible] Vorraum liegt. Abaje sagte [illegible]

[illegible] 2. Vgl. oben S. 324 N. [illegible] 6. [illegible]

אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא ורבא אמר אפילו פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין דמיא: כחול כדי לכחול עין אחת: עין אחת הא לא כחלי אמר רב הונא שבן צנועות כוחלות עין אחת מיתיבי רבי שמעון[30] בן אלעזר אומר כחול אם לרפואה כדי לכחול עין אחת אם לקשט בשתי עינים תרגמא הילל בריה דרבי שמואל בר נחמני כי תניא ההיא בעירניות: שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן: תנא כדי ליתן על [31]פי נקב קטן של יין: דבק כדי ליתן בראש השפשף: [32]תנא כדי ליתן בראש שפשף שבראש קנה של צידין: [33]זפת וגפרית כדי לעשות בו': תנא כדי[34] ליתן על פי נקב קטן של יין: חרסית כדי לעשות פי כור כו': למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש הא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש דתנן רבי יהודה אומר כדי ליטול הימנו מדת מנעל לקטן אימא כדי לסוד פיטפוט כירה קטנה: סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב: תנו רבנן המוציא שיער כדי לגבל בו את הטיט [35]לעשות פי כור של צורפי זהב: סיד כדי לסוד: תנא כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות: [36]אמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל שהגיעו [37]לפירקן ולא הגיעו [38]בנות עניים טופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים טופלות אותן בשמן המור [39]שנאמר ששה חדשים בשמן המור מאי שמן המור רב[40] הונא בר חייא אמר סטכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביאה שליש תניא רבי יהודה אומר אנפיקנון שמן זית שלא [41]הביאה שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן הבשר: רב ביבי הויא ליה [42]ברתא טפלה אבר אבר שקל בה ארבע מאות זוזי הוה ההוא גוי בשבבותיה הויא ליה ברתא טפלה בחד זימנא ומתה אמר קטלה [43]רב ביבי לברתי אמר רב נחמן רב ביבי דשתי שיכרא בעין

M 30 ב"א ‖ M 31 פי ‖ M 32 ⌒ תנא...שפשף ‖ M 33 זפת ‖ B 34 לעשות נקב קטן הרס' ‖ B 35 +טיט ‖ M 36 - אר י' ‖ M 37 ⌒ לפיר' ‖ B 38 +לשנים ‖ M 39 שנ'...המור ‖ M 40 - הונא ‖ P M 41 הביא ‖ M 42 +ההוא ‖ M 43 - רב ‖ בר

Selbst ein Vorraum [wird als Privatgebiet betrachtet], nicht aber eine hervorstehende Latte[1]. Raba sagt: Selbst eine hervorstehende Latte. Raba vertritt hierin seine Ansicht, denn Raba sagt: Das Privatgebiet bezüglich des Sabbaths gleicht dem Privatgebiet bezüglich der Scheidebriefe.

Stibium, dass man damit ein Auge schmieren kann. Man schminkt ja aber nicht ein Auge[2]!? R. Hona erwiderte: Die keuschen [Frauen] schminken sich nur ein Auge. Man wandte ein: R. Simon b. Eleazar sagt: Stibium als Heilmittel, soviel als man für ein Auge nötig hat, als Putzmittel, soviel man für beide Augen nötig hat!? Hillel b. R. Semuel b. Nahman erwiderte: Hier handelt es von Kleinstädterinnen[3].

Wachs, dass man damit ein kleines Loch verstopfen kann. Es wird gelehrt: Dass man damit ein kleines Loch eines Weingefässes[4] verstopfen kann.

Leim, soviel, dass man ihn auf die Spitze der Leimrute streichen kann. Es wird gelehrt: Soviel, dass man ihn auf die Spitze der Leimrute, die am Jägerrohr[5] angebracht ist, streichen kann.

Pech oder Schwefel, dass ⁊c. machen kann. Es wird gelehrt: Soviel, dass man damit ein kleines Loch eines Weingefässes verstopfen kann[6].

Lehm, dass man daraus eine Mündung an den Schmelztiegel [der Goldschmiede] anbringen kann ⁊c. Dies besagt, dass R. Jehuda ein grösseres Mass angiebt; wir wissen ja aber, dass die Rabbanan ein grösseres Mass angeben! wie gelehrt wird: R. Jehuda sagt, dass man einem Kind das Mass zum Schuh nehmen kann. — Sage: damit man [die Risse] des Gestells eines kleinen Herds überstreichen kann.

Kleie, soviel man auf die Mündung des Schmelztiegels der Goldschmiede legt. Die Rabbanan lehrten: Wenn man soviel Haar hinausträgt, dass man Lehm kneten kann, um aus demselben eine Mündung an den Schmelztiegel der Goldschmiede anbringen zu können.

Kalk, dass man ⁊c. bestreichen kann. Es wird gelehrt: Dass man den kleinen Finger eines Mädchens bestreichen kann. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wenn die jisraëlitischen Töchter halb herangewachsen sind[7], so bestreichen sie sich, wenn sie arm sind, mit Kalk, wenn sie reich sind, mit feinem Mehl, Fürstentöchter bestreichen sich mit Myrrhenöl, wie es heisst: [8]*Sechs Monate mit Myrrhenöl.* Was heisst Myrrhenöl? R. Hona b. Ḥija erwiderte: Stakte[9]. R. Jirmeja b. Abba sagte: Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. Es wird gelehrt: R. Jehuda sagt: Omphakinon[10] ist ein Oel aus Oliven, die noch nicht ein Drittel der Reife erlangt haben. — Weshalb schmiert man sich damit? — Weil es das Haar entfernt und die Haut geschmeidig macht.

R. Bebaj hatte eine Tochter; sie schmierte sich jedes Glied und er erhielt für sie vierhundert Zuz. In seiner Nachbarschaft wohnte ein Nichtjude, der eine Tochter hatte; diese schmierte sich einmal und starb. Da sprach jener: R. Bebaj hat meine Tochter getötet. R. Naḥman sprach: Die Töchter R. Bebajs, der berauschende Ge-

1. Eine solche wird bezüglich der Scheidebriefe (vgl. Git. 77b) als Gebiet für sich betrachtet. 2. Im Orient pflegen die Frauen das ganze Gesicht, mit Ausnahme eines Auges, zu verhüllen. 3. In den kl. Städten haben es auch die sittl. Frauen nicht nötig, das ganze Gesicht zu verhüllen. R. Ḥananel liest בעניות *arme Frauen*, solche gehen gewöhnlich nicht aus. 4. Durch welches Oel und Honig nicht durchfliessen. 5. Viell. in סיידין *Kalkanstreicher* zu verbessern. 6. Die La. unseres Textes ist offenbar eine falsche Dittographie des vorletzten Absatzes. 7. Wörtl. herangewachsen und nicht herangewachsen. לפירקן und (in B) לישנים dürften wol Glossen sein. Nach diesen Glossen (auch nach RSJ.) ist dieses Schmieren ein Enthaarungsmittel für minderjährige Mädchen, die frühzeitig einen Haarwuchs (Pubertätszeichen) bekommen, nach R. Ḥananël ist dies ein Kräftigungsmittel für Mädchen, die für ihr Alter nicht genug entwickelt sind. 8. Est. 2,12. 9. Στακτή *(das tropfelnde) Oel,* bes. aus Zimmt und Myrrhe gepresst. 10. Ὀμφάκινον *Oel für unreife Olifen*; vgl. Men. 85b.

R. Jehuda sagt: dass man den Haarwuchs entfernen kann.

בנתיה טפלא אנן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתן טפלא: רבי יהודה אומר כדי לסוד כלכול. מאי כלכול אנדיפי אמר רב צידעא ובת צידעא למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש הא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש טפי מדרבנן ונפיש מדרבי נחמיה מיתיבי אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בחבוט ודברי רבי נחמיה בביצת הסיד ואי סלקא דעתך צידעא ובת צידעא אידי ואידי חבוט [44] אלא אמר רבי יצחק [45] אמרי רבי אמי אאנדיפא מתקיף לה רב כהנא וכי אדם עושה מעיניו אנפרות אלא אמר רב כהנא שנתות כדתנן שנתות היו בחוץ עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש ואיבעית אימא מאי אנדיפא אפיתא וכי הא דההוא בר גלילא [46] דאמרי ליה קום דריש לנא במעשה מרכבה אמר להו אדריש לכו כדדריש [47] חבריה ונפקת ערעיתא מן כותלא מחתיה באנדיפי [48] אמרי [49] ליה מן דילית הא ליה:

THON, soviel zum Siegeln von Warensäcken erforderlich ist — Worte R. Áqibas, die Weisen sagen: soviel zum Siegeln eines Briefs erforderlich ist. Dung und feinen Sand, damit man einen Kohlstengel dungen kann — Worte R. Áqibas, die Weisen sagen: damit man einen Lauchstengel dungen kann. Groben Sand, soviel man auf die Mauerkelle legt. Rohr, dass man daraus einen Kalam machen kann; grobes oder zerplatztes, dass man damit ein leichtes, in der Pfanne bereits zerschlagenes Ei kochen kann.

אדמה כתוב המרציפין דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כתיב האיגרות זבל ודק חול כדי לזבל קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד קנה כדי לעשות קולמוס ואם היה עבה או מרוסס כדי לבשל [50] ביצה קלה [51] שבביצים טרופה ונתונה באילפס:

גמרא. על מלא כף סיד: תנא כדי ליתן על פי כף של סידין מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד אמר רב חסדא רבי יהודה היא דתניא לא יסוד אדם את ביתו בסיד אלא אם כן עירב בו תבן או חול רבי יהודה אומר תבן מותר חול אסור מפני שהוא [52] טרכסיד רבא אמר אפילו תימא רבנן קילקולו זהו תיקונו: קנה [כדי] לעשות קולמוס: תנא קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו בעי [53] רב אשי קשר העליון או קשר התחתון תיקו: ואם היה עבה כו׳: תנא טרופה בשמן ונתונה באילפס אמר ליה מר [54] בריה דרבינא לבריה מי שמיע לך ביצה קלה

44 M + הוא ‖ 45 M ארא ‖ 46 B אמרי + דאיקרי רבנן ‖ 47 B + רבי נחמיה ‖ 48 B + ומית ‖ 49 M ... ‖ 50 M ... ‖ 51 M שבב ‖ 52 M תרב ‖ 53 M אביי ‖ 54 M + זוטרא

GEMARA. Soviel man auf die Mauerkelle legt.

Rohr, dass man daraus einen Kalam machen kann.

Grobes

מאי היא אמר ליה ביעתא[1] דצילצלא מאי טעמא משום דזוטרא אימא דציפרתא אישתיק אמר ליה מידי שמיע לך בהא[56] אמר רב ששת ביצת תרנגולת ומאי קרו[57] לה ביצה קלה שיערו חכמים אין לך ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת ומאי שנא כל שיעורי שבת בגרוגרת והכא בביצה אמר ליה הכי אמר רב נחמן בגרוגרת מביצה קלה:

Fol. 81 [vi]

עצם כדי לעשות תרווד רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו הף [58] זכוכית כדי לגרור [59] בו ראש הכרכר [60] צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי [61] אלעזר בר יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה:

גמרא. למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש הא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש אמר עולא הפי פותחת: תני רבנן הפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין ושל גל אף על פי שחיברן בדלת[62] או קבען במסמרים טהורין שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: [58] זכוכית כדי לגרור בו: תנא סכוכית כדי לפצוע[63] בה שני נימין כאחת: צרור[64] או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אלעזר כו׳: אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן והוא שמרגשת בה וכמה [65] שיעורו תניא רבי [66] אליעזר בן יעקב אומר משקל עשרה זוז: זונין על לבי מדרשא אמר להו רבותי אבנים של בית הכסא שיעורן בכמה אמרו לו כזית כאגוז וכביצה אמר להו וכי טרטני יטלים נמנו וגמרו מלא היד תניא רבי יוסי אומר כזית כאגוז וכביצה [67] רבי שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו מלא היד: תנו רבנן בשבת שלשה אבנים מקורזלות מותר להכנים לבית הכסא וכמה שיעורן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה אמר רפרם בר פפא [68] אמר רב חסדא כמחלוקת כאן כך מחלוקת באתרוג [69] התם מתניתין הכא ברייתא אלא [70] כמחלוקת באתרוג כך מחלוקת כאן אמר רב יהודה אבל לא את [71] הפאיס מאי [71] פאיס אמר רבי זירא ברשני בבלייתא: אמר רבא אסור למשמש בצרור בשבת כדרך [72] שממשמש בחול מתקיף לה מר זוטרא ליסתכן [73] בלאחר יד אמר רבי ינאי אם יש מקום קבוע לבית

M 55 דצלצלתא ‖ B 56 + א״ר הכי ‖ M + הכי ‖ P 57 ליה ‖ M 58 סכוכית ‖ M 59 בה ‖ M 60 [צרורן — או ‖ M 61 אליעזר בן ‖ B 62 וקב ‖ M 63 שתי ‖ M 64 — או ‖ M 65 שיעורה ‖ B 66 אליעזר ‖ M 67 ר׳ ישמע׳ ‖ M 68 אר ה׳ [—א׳ ר׳ פפא] ‖ M 69 + אתרוג ‖ M 70 + אימא ‖ M 71 הפיאס. פיאס ‖ P 72 שמשתמש ‖ M 73 + אלא.

der Turteltaube. — Aus welchem Grunde? — Weil [illegible] klein ist. — Vielleicht gar das eines Singvogels [illegible] Er schwieg. — Hast du hierüber [illegible] R. Seseth erklärte: das Hühner[illegible] ein leichtes Ei [illegible] weil die Weisen [illegible] dass kein Ei schneller gar wird [illegible] Weshalb aber sind alle Masse bezüglich [illegible] auf die Grösse einer getrockneten Feige [illegible] die eines Eies festgesetzt worden? — R. Naḥman erwiderte: Die Grösse einer getrockneten Feige [illegible] leichten Ei.

KNOCHEN, dass man daraus einen Löffel machen kann, R. Jehuda sagt: dass man daraus einen Thürangelzapfen machen kann; Glas, dass man damit die Spitze des Webespatels abkratzen kann; eine Scholle oder einen Stein, dass man nach einem Vogel werfen kann. R. Eleâzar b. Jâqob sagt: dass man nach einem Tier werfen kann.

GEMARA. Dies besagt, dass R. Jehuda [illegible] Mass festsetzt [illegible] wir wissen ja aber, dass die Rabbanan ein grösseres festsetzen! [illegible] die Zapfen des Schlosses gemeint. Die Rabbanan lehrten: Die Zapfen des Schlosses [illegible] hat man sie aber am Schloss befestigt, so sind sie [illegible] reinigungsfähig [illegible] einer Pforte [illegible] wenn man sie an der Thür [illegible] mit Nägeln befestigt hat, denn Alles, was mit dem Grunde befestigt ist, gleicht dem Grundstück.

Glas, dass man damit etc. **abkratzen kann.** Es wird gelehrt: Glas, dass man damit zwei Fäden [illegible] durchschneiden kann.

Eine Scholle oder einen Stein, dass man nach einem Vogel werfen kann; R. Eleâzar etc. R. Jâqob sagte im Namen R. Joḥanans: [illegible] Wurf] spürt. — Welche Grösse ist es? [illegible] Es wird gelehrt: R. Eliêzer b. Jâqob sagt: [illegible] wicht von zehn Zuz.

Zonin kam einst ins Lehrhaus [illegible] Meine Lehrer, in welcher Grösse darf man Steine [am Sabbath] auf den Abort tragen? [illegible] einer Olive, einer Nuss oder eines Eies. [illegible] zu ihnen: Soll man etwa eine Wage mitnehmen! Darauf stimmten sie ab und setzten fest: [illegible] Hand voll. Es wird gelehrt: R. Jose sagt: In Grösse einer Olive, einer Nuss und eines Eies; R. Šimôn b. R. Jose sagt im Namen seines Vaters: eine Hand voll.

Die Rabbanan lehrten: Drei eckige Steine darf man am Sabbath auf den Abort tragen. [illegible] Grösse? R. Meír sagt: von der einer Nuss; R. Jehuda sagt: von der eines Eies. Rapram b. Papa sagte im Namen R. Ḥisdas: Den selben Streit, den sie hier führen, führen sie auch bezüglich des Ethrog. [illegible] da ist es ja eine Mišnah, während es hier nur eine Barajtha ist! — Vielmehr, den selben Streit, den sie bezüglich des Ethrog führen, führen sie auch hier. R. Jehuda sagte: Nicht aber eine Scholle. — Was für eine Scholle? R. Zera erwiderte: Die babylonische Erdscholle. Raba sagte: Man darf sich am Sabbath [beim Stuhlgang] nicht mit einer Scholle betasten, wie man dies am Wochentag thut. Mar Zutra wandte ein: Sollte man sich etwa der Gefahr aussetzen? — [Man thue dies] in ungewöhnlicher Weise. R. Jannaj sagte:

1. Vgl. oben S. 4[illegible] Z. 10. 2. Vgl. S. [illegible] 3. Vgl. oben S. 8[illegible] Z. [illegible]

[illegible] ... Gewürzmörsers. R. Šešeth sagte: Wenn sich daraus Schmutz befindet, so ist es erlaubt. ... [illegible]

vielleicht nimmt man eine Scholle aus einer Erhöhung [illegible] ... war ist dies nach der Lehre Rabas; Raba sagte nämlich: Wer ... [illegible] ... auf dem Feld befindet ist ... [illegible]

[illegible] ... R. Papa sagte: Aus der Lehre ... [illegible] ... R. Kahana wandte ein ... [illegible] ... einem notwendigen Behuf erlaubt ... [illegible] ... wollen wir bezüglich seiner etwas ... [illegible] ... so ist man wegen Pflanzens ... [illegible] ... auf den Boden, so ist man wegen Pflanzens ... [illegible] ... am Sabbath mit einer Scherbe zu reinigen. Aus welchem ... [illegible]

הכסא מלא היד אם לאו כהכרע מדובה [74]קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר מיתיבי[75] עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות ואלו הן האוכל עלי קנים ועלי גפנים[76]ולולבי גפנים ומוריגי בהמה בלא מלח ושדרו של דג ודג מליח[77]שלא בישל כל צרכו והשותה שמרי יין והמקנח בסיד ובחרסית [78]והמקנח בצרור שקינח בו חבירו ויש אומרים אף התולה עצמו בבית הכסא [79]לא קשיא הא בלח הא ביבש ואיבעית אימא כאן מצד אחד וכאן משני צדדין ואיבעית אימא הא דידיה הא דחבריה אמר ליה אביי לרב יוסף היו עליה גשמים ונשטשטשו מהו אמר ליה אם[80]היה רישומן ניכר מותר בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב חסדא מהו להעלותם אחריו לגג אמר ליה גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה: יתיב מרימר וקאמר[81]לה להא שמעתא איתיביה רבינא למרימר רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבוס של בהמה הכי השתא התם אדם קובע מקום לסעודה הכא[82]אדם קובע מקום לבית הכסא: אמר רב [83]הונא אסור לפנות בשדה ניר בשבת מאי טעמא אילימא משום הושא אפילו בחול [84]נמי ואלא משום עשבים והאמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח [85]בו והתולש ממנו בשבת חייב חטאת אלא דילמא [86]נקיט מעילאי [87]ושדא לתתאי ומיחייב משום [88]רבא דאמר [89]רבא היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש: גופא אמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח [89]בו והתולש ממנו בשבת חייב חטאת אמר רב פפי שמע מינה מדריש לקיש האי פרפיסא שרי לטלטוליה מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך אמר אביי [90]פרפיסא היאיל ואתא לידן [91]לימא ביה מילתא[92]היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות מיחייב משום תולש היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע חייב משום נוטע: אמר רבי יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת מאי

M 74 קטנה — 75 \ שמנה — M 76 ור׳ ג׳ — M 77 + והג׳ — B 78 והמקנה — 79 \ + יותר מדאי — M 80 היה — M 81 הא — M 82 + אין — M 83 זירא — M 84 אסור ארא — M 85 בו והתולש ממנו — M 86 שקיל — P 87 ושדאי תהתאי ומית — B 88 דרבה רבה — M 89 בו — M 90 + האי פרפיסא שרי לטלטולה מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך אמר אביי האי — M 91 \ נימא — M 92 היה מונח.

טעמא אילימא משום סכנה אפילו בחול נמי ואלא משום כשפים אפילו בחול נמי[93]לא ואלא משום השרת נימין דבר שאין מתכוין הוא אמר להו רב[94]נתן בר [95]הושעיא גברא רבה אמר מילתא[96]לימא בה טעמא לא מיבעיא[97]בחול דאסיר אבל בשבת הואיל ואיכא תורת [98]כלי עליו[99]שפיר דמי קמשמע לן רבא מתני לה משום השרת נימין וקשיא ליה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מי אמר רבי יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת אלמא דבר שאין מתכוין אסור והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלא מחוורתא כדרב נתן בר[1]אושעיא מאי כשפים כי הא דרב חסדא [2]ורבה בר רב הונא הוו קא אזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו ולא אותבוה אמרה איהי מילתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוהא אמרה להו מאי איעביד לכו דלא

Fol. 82

מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינא [3]אמנייכו ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה: אמר ליה רב הונא לרבה בריה מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא דמחדדן שמעתיה אמר ליה מאי איזיל לגביה דכי אזילנא [4]לגביה מותיב לי במילי דעלמא אמר לי מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב [5]בהדיא ולא [6]ליטרח טפי דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב דילמא מישתמטי שיני [7]דכרכשתא ואתי לידי סכנה אמר ליה הוא עסיק בחיי דברייתא ואת אמרת במילי דעלמא כל שכן זיל לגביה: היו לפניו צרור וחרס רב הונא אמר מקנח בצרור ואין מקנח בחרס ורב חסדא אמר מקנח בחרס ואין מקנח בצרור מיתיבי היו לפניו צרור וחרס מקנח בחרס ואין מקנח בצרור תיובתא דרב הונא תרגמא רפרם בר פפא קמיה דרב [8]חסדא אליבא דרב הונא באוגני כלים: היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב [9]המנונא חד אמר מקנח בצרור ואין מקנח בעשבים וחד אמר מקנח בעשבים ואין מקנח בצרור מיתיבי המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיני [10]התחתונות נישרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין הנצרך ליפנות ואינו נפנה רב חסדא [11]ורבינא חד אמר רוח רעה

93 M — לא 94 M — נתן בר 95 B אוש׳ 96 B נימא 97 P דחול 98 P כדיב עליה 99 M + אימא 1 M הוש׳ 2 P ורבא 3 M אמנא 4 M — לגביה 5 M להד׳ 6 M ליתהר. V ליטהר 7 P דכבר 8 M חס׳ אליבא דרב 9 M הונא 10 M — התח׳ 11 M ור׳ אבינא.

Grund? wollte man sagen, wegen der Gefahr[1], so ist ja dies am Wochentag ebenfalls verboten; wollte man sagen, wegen Zauberei, so sollte es am Wochentag ebenfalls verboten sein; wollte man aber wegen des Abkratzens von Haaren, so ist dies ja eine unbeabsichtigte Thätigkeit. — R. Nathan b. Hošája erwiderte: Ein grosser Mann hat etwas gesagt, so muss man einen Grund angeben. Am Wochentag ist es gewiss verboten; man könnte aber glauben, am Sabbath sei es erlaubt, da sie den Namen eines Geräts trägt[2], so lässt er es uns hören. Raba erklärte: wegen des Abkratzens von Haaren. Somit befindet sich nach ihm R. Johanan mit sich selbst im Widerspruch: kann R. Johanan gesagt haben, dass es [deswegen] verboten ist, sich am Sabbath mit einer Scherbe zu reinigen, hieraus, dass die unbeabsichtigte Thätigkeit verboten ist — er sagt ja, dass die Halakha wie die geschlossene[3] Mišnah ist, und eine solche lehrt: Der Naziräer darf sich das Haar reinigen und auseinanderteilen, nicht aber kämmen[4].

Das Richtigste ist, was R. Nathan b. Hošája erklärt hat. — Was für ein Bewandnis hat es hierbei mit der Zauberei? — Wie im folgenden Fall. R. Hisda und Rabba b. R. Hona fuhren einst auf einem Schiff, da sprach eine Matrone zu ihnen: Lasset mich zu euch setzen. Sie liessen sie aber nicht. Da sagte sie einen Spruch und bannte das Schiff fest; darauf sagten sie einen Spruch und lösten das Schiff. Alsdann sprach sie zu ihnen: Was kann ich gegen euch thun, da ihr euch nicht mit einer Scherbe reinigt, nicht ein Ungeziefer auf den Kleidern tötet und nicht Kräuter vom ganzen Bündel, wie es der Gärtner zusammengebunden hat, [zum Essen] herauszieht?!

R. Hona sprach zu seinem Sohn Rabbah: Weshalb befindest du dich nicht in der Umgebung R. Hisdas, dessen Lehren sind ja scharfsinnig. Dieser erwiderte: Warum soll ich zu ihm gehen? sooft ich zu ihm komme, erzählt er mir von weltlichen Dingen. So sprach er zu mir: Wer auf den Abort geht, setze sich nicht schnell und drücke sich nicht zu sehr, denn der Mastdarm mündet mit drei Zotten aus; diese Zotten könnten sich lösen, und man gerät in Gefahr. Da sprach dieser: Jener befasst sich mit der Gesundheit der Geschöpfe, und da sagst du: weltliche Dinge! um so eher musst du zu ihm gehen.

Hat jemand vor sich eine Scholle und eine Scherbe liegen, so reinige er sich, wie R. Hona sagt, mit der Scholle, nicht aber mit der Scherbe, wie R. Hisda sagt, mit der Scherbe, nicht aber mit der Scholle. Man wandte ein: Hat jemand vor sich eine Scholle und eine Scherbe liegen, so reinige er sich mit der Scherbe, nicht aber mit der Scholle; dies ist also ein Einwand gegen R. Hona. Raphram b. Papa erklärte dies vor R. Hisda nach R. Hona, es handle sich hier um Griffe von Gefässen[6].

Wo man vor sich eine Scholle und Gras hat, streiten R. Hisda und R. Hamnuna; der eine sagt, man reinige sich mit der Scholle, nicht aber mit dem Gras, der andere sagt, man reinige sich mit dem Gras, nicht aber mit der Scholle. Man wandte ein: Wenn sich jemand mit einem Gegenstand reinigt, über den das Feuer Gewalt hat, so lösen sich ihm die Zotten des Mastdarms. — Das ist kein Einwand; das Eine handelt von feuchten, das Andere von trocknen. Ueber den Fall, dass jemand seine Notdurft zu verrichten nötig hat und es unterlässt, streiten R. Hisda und Rabina; der eine sagt, er wird von üblem Geruch[7] heimgesucht, der andere sagt, er

1. Weil man sich damit schneiden kann. 2. Und einer Scholle vorzuziehen ist. 3. Vgl. [illegible] 4. Vgl. [illegible] N. 3. 5. Vgl. RSJ. Hol 105b. 6. Die glatt sind, da sie nicht schneiden. 7. Aus dem Mund.

שלשה בו וחד אמר רוח רעה וחמא שלשה בו תניא כמאן דאמר רוח רעה וחמא שלשה בו דתניא הנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו וזו היא תחלת ריח רעה וחמא[13] הצריך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רב חסדא יעמוד וישב יעמוד וישב רב חנן מנהרדעא אמר יסתלק לצדדין רב המנונא אמר[14] ימשמש בצרור באותו מקום ורבנן אמרי יסיח דעתו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל שכן דמסח דעתיה לא מפני אמר ליה יסיח דעתו מדברים אחרים אמר רב ירמיה מדיפתי לדידי הוי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דישפך כקדרה: תנו רבנן הנכנס לסעודת קבע יהלך עשרה פעמים של ארבע[16] אמות ואמרי לה ארבעה פעמים של עשר[17] אמות ונפנה ונכנס ויושב במקומו:

חרס כדי ליתן[18] בין פצים לחברו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר כדי לקבל[19] רביעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר לא ימצא במכתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר לו רבי יוסי משם ראיה להשות מים מגבא:

גמרא. [20]איבעיא להו שיעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש [21]מקרא שיעורא דרבי מאיר נפיש דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש ליתני[22] ליה במנא ונתרא ליתני[22] ליה במנא רבה אמר אביי[23] לחתות אש מיקוד גחלת:[24] שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר [25]רבי מאיר לא מבעיא קאמר לא מבעיא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתבח ליה אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי לא לישתבח ליה:

12 M תניא תחלת רוח וחמא 13 M הנצ 14 P ישתמש 15 M מדיפ 16 B ← ארבע. M פסיעות 17 M פסיעות 18 M [בין] פצים 19 B +בו 20 M איבעיא. דר׳ נפיש 21 B נפק 22 M ליה 23 B ← מתני נמי 24 B ← רי א משם ראיה 25 M ור מ.

EINE Scherbe in der Grösse, wie man sie zwischen Bretter legt, Worte R. Jehudas; R. Meïr sagt: dass man mit ihr Feuer scharren kann; R. Jose sagt: dass man mit ihr ein Viertellog aufnehmen kann. R. Meïr sagte: Obgleich es [für meine Ansicht] keinen Beweis giebt, so giebt es doch eine Andeutung: [illegible] Darauf sprach R. Jose zu ihm: Ist das ein Beweis? [es heisst ja weiter auch:] [illegible]

GEMARA. [illegible] Ist die Massangabe R. Meïrs oder die Massangabe R. Joses grösser? [illegible] Vers aber geht hervor, dass [illegible] ist aus dem angezogenen Vers [illegible] dass die Massangabe R. Joses grösser sei [illegible] wird [illegible] Gefäss sprechen [illegible] zu scharren. R. Jose hat ja R. Meïr zutreffend erwidert [illegible] Nicht nur Gegenstände welche für Menschen eine Verwendung [illegible] Menschen keine Verwendung haben, werden sich nicht [illegible]

NEUNTER ABSCHNITT.

Az.47b אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמטמאה
Jes.30,22 במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה צא תאמר לו
מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא:

Az.47b גמרא. תנן התם מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה
ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ארבע אמות
Col.b ובונה היה שלו ושל עבודה זרה נידון מחצה על מחצה אבניו
Dt.7,26 ועציו ועפריו מטמאים כשרץ שנאמר שקץ תשקצנו וגו׳ רבי
Jes.30,22 עקיבא אומר כנדה שנאמר תזרם כמו דוה מה נדה מטמאה
במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא[1] אמר רבה תזרם דאמר
קרא נכרינהו מינך כזר צא תאמר לו הכנס אל תאמר לו[2] ואמר
רבה במשא דכולי עלמא לא פליגי [3]דמטמיא דהא איתקש
לנדה כי פליגי באבן [4]מסמא רבי עקיבא סבר כנדה מה נדה
מטמאה באבן מסמא אף עבודה זרה מטמאה באבן מסמא
ורבנן סברי כשרץ מה שרץ לא מטמא באבן מסמא אף עבודה
זרה לא מטמאה באבן מסמא ולרבי עקיבא למאי הלכתא
איתקיש לשרץ למשמשיה ולרבנן למאי הלכתא [5]איתקיש
לנדה למשא [6]ולקישיה רחמנא לנבלה [7]אין הכי נמי אלא מה
נדה אינה [8]לאברין אף עבודה זרה אינה [9]לאברין ואלא הא
דבעי רב חמא בר גוריא עבודה זרה ישנה לאברין או אינה
לאברין תיפשוט ליה מהא דלרבנן אינה לאברין רב חמא בר
גוריא אליבא דרבי עקיבא בעי לה ורבי אלעזר אמר באבן
מסמא דכולי עלמא לא פליגי דלא מטמיא כי פליגי במשא
רבי עקיבא סבר כנדה מה נדה מטמאה במשא אף עבודה
זרה מטמאה במשא ורבנן סברי כשרץ מה שרץ לא מטמא

1 M ורבנן נכרינהו מיניה כזר שנ׳ תזרם כמו דוה צא תא׳ 2 M אמר רבא 3 B דמטמאה 4 M מוסמא, וכן בהרבה מק׳ 5 M אקשה רחמנא ל׳ 6 B ולוקשה 7 M – אין 8 M + מטמאה 9 M מינה דלר׳ מיהא אינה.

R. ÂQIBA sagte: Woher, dass ein Götze gleich einer Menstruirenden durch das Tragen verunreinigend ist? — denn es heisst:[1] *Wie eine Menstruirende wirst du sie von dir stossen, hinaus! wirst du zu ihnen sagen*; wie eine Menstruirende durch das Tragen verunreinigend ist, so ist auch der Götze durch das Tragen verunreinigend.

GEMARA. Dort wird gelehrt: Hat jemand in der Nähe eines Götzen ein Haus, welches einstürzt, so darf er es nicht wieder erbauen; wie mache er es? er ziehe in seinem Gebiet vier Ellen ein und baue. Gehört der Platz zur Hälfte ihm und zur Hälfte dem Götzen, so wird er geteilt[2]. Steine, Holz und Erde desselben sind wie ein Kriechtier verunreinigend, denn es heisst:[3] *Verabscheuen*[4] *sollst du es* etc. R. Âqiba sagt: wie eine Menstruirende, denn es heisst: *Wie eine Menstruirende wirst du sie von dir stossen*; wie eine Menstruirende durch Tragen verunreinigend ist, so ist auch der Götze durch Tragen verunreinigend. Rabba sagte: Mit *von dir stossen* meint der Schriftvers: entfremde ihn dir wie einen Fremdling[5]; *hinaus! wirst du zu ihm sagen*, herein sollst du ihnen nicht sagen. Auch sagte Rabba: Niemand streitet, ob er durch Tragen verunreinigend ist, da er ja mit einer Menstruirenden verglichen wird, ihr Streit besteht nur bezüglich einer Steinplatte[6]. R. Âqiba sagt: wie eine Menstruirende; wie die Menstruirende durch eine Steinplatte verunreinigend ist, so ist auch der Götze durch eine Steinplatte verunreinigend. Die Rabbanan sagen: wie ein Kriechtier; wie das Kriechtier durch eine Steinplatte nicht verunreinigend ist, so ist auch der Götze nicht durch eine Steinplatte verunreinigend. — Zwecks welcher Halakha wird der Götze nach R. Âqiba auch mit einem Kriechtier verglichen? — Wegen des Zubehörs[7]. — Zwecks welcher Halakha wird er nach den Rabbanan auch mit einer Menstruirenden verglichen? — Wegen des Tragens. — Sollte ihn der Allbarmherzige doch mit dem Aas vergleichen! — Dem ist wirklich so. — Demnach sollten doch einzelne Glieder des Götzen nicht [verunreinigend] sein, wie das einzelne Glied der Menstruirenden [als solches] nicht verunreinigend ist. — wieso fragte nun R. Ḥama b. Gorja, ob einzelne Glieder des Götzen verunreinigend sind oder nicht, es ist ja aus der Lehre der Rabbanan zu entscheiden, dass sie nicht verunreinigend sind! — R. Ḥama b. Gorja fragte nach der Ansicht R. Âqibas. R. Eleâzar aber sagte: Bezüglich einer Steinplatte streitet niemand, ob er nicht verunreinigend ist, ihr Streit besteht nur bezüglich des Tragens; R. Âqiba sagt: wie eine Menstruirende; wie die Menstruirende durch Tragen verunreinigend ist, so ist auch der Götze durch Tragen verunreinigend.

1. Jes. 30,22. 2. Der dem Götzen gehörige Platz wird nicht mitgerechnet. 3. Dt. 7,26. 4. שקץ [illegible] mit שרץ. 5. תזרם [illegible] זור *entfremden*. 6. Geräte, die sich unter einer Steinbank, auf der die M. sitzt, [illegible] Die Etym. des אבן מסמא ist dunkel, [illegible] aus dem Wort סום [illegible] 7. [illegible] erforderliche Geräts hatten.

[illegible]

wideln, [illegible]
ung — [verunreinigend sind] sie selbst nicht aber [illegible]

במשא אף עבודה זרה לא מטמאה במשא ורבי עקיבא למאי
הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה ורבנן למאי הלכתא איתקש
לנדה מה נדה אינה לאברים אף עבודה זרה אינה לאברים
ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא ולקישה 83
לנבלה הכי נמי מה נדה אינה לאברין אף עבודה זרה
אינה לאברין אלא הא דבעי רב חמא בר גוריא עבודה זרה
ישנה לאברים או אינה לאברים תיפשוט ליה דמיא בין לרבנן
בין לרבי עקיבא דאינה לאברים רב חמא בר גוריא כרבה מתני
ובעי לה אליבא דרבי עקיבא מיתיבי עבודה זרה כשרץ
ומשמשיה כשרץ רבי עקיבא אומר עבודה זרה כנדה
ומשמשיה כשרץ בשלמא לרבי אליעזר ניחא אלא לרבה
קשיא אמר לך רבה מי אילימא מטמאין דקתני עצים ואבנים
עצים מטמאין כשרץ ואילימא מאי כשרץ דלא מטמאה
באבן מסמא הכא נמי דלא מטמאה באבן מסמא מיתיבי נכרי
ונכרית עבודה זרה ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר
הן והיסטן בשלמא לרבי אליעזר ניחא אלא לרבה קשיא
אמר לך רבה ולטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן
והתניא דבר אל בני ישראל בני ישראל מטמאין בזיבה ואין
גוים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהיו כזבין לכל
דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן
ואבן מסמא שלהן עבודה זרה היא והיסטה אבל לא אבן
מסמא שלה רבי עקיבא אומר עבודה זרה היא והיסטה ואבן
מסמא שלה רבי אליעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן
והיסטן ואבן מסמא שלהן עבודה זרה היא ולא היסטה רבי
עקיבא אומר עבודה זרה היא והיסטה מתקיף לה רב אשי
מאי הן אלא אמר רב אשי רבי קאמר נכרי ונכרית בין הן
שרפשו את אחרים ובין אחרים שרפשו אותן טמאים עבודה
זרה שרפשה אחרים טהורין אחרים שרפשו אותה טמאים
משמשיה בין הן שרפשו את אחרים ובין אחרים שרפשו

10 [illegible] אי 11 P + [illegible] 12 P אלא [illegible] 13 M כרבא מתני [illegible] 14 M [illegible] 15 M מה שרץ [illegible] 16 M [illegible] 17 P [illegible] 18 P [illegible] 19 M [illegible] 20 M [illegible] 21 M [illegible] 22 M [illegible] 23 M [illegible] 24 M [illegible] 25 M [illegible] 26 M [illegible] 27 M [illegible] 28 M [illegible]

[illegible]

אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ועבודה זרה בין הן [31]שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו [32]אותן טמאים משמשיה בין [33]הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין עבודה זרה בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת [34]לה אמר רמי בריה דרב [35]ייבא כדתנן הזב בכף [36]מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה [37]כרעו הזב טמאין כרעו הן טהורין כמאן אזלא הא דתניא כל הטמאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה [38]לימא דלא כרבי עקיבא דאי כרבי עקיבא איכא נמי עבודה זרה אפילו תימא רבי עקיבא [39]תנא זב וכל דדמי ליה: בעי רב חמא בר גוריא עבודה זרה ישנה לאברים או אינה לאברים [40]היכא דהדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן [41]דמחברא [42]כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה מאי כיון דאין הדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי או דילמא הא לא מחסרה ואיכא דבעי [43]לה להך גיסא היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך [44]דכמאן דמתברא דמי כי תבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה [45]מאי כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן [41]דמחברא [42]או דילמא [46]השתא מיהת קשלפה ושריא תיקו: בעי רב אחדבוי בר אמי עבודה זרה פחותה מכזית מהו מתקיף לה רב יוסף למאי אילימא לענין איסורא לא יהא אלא [47]זבוב בעל עקרון דתניא ויעשו להן בעל ברית לאלהים זה [47]זבוב בעל עקרון מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה אלא לענין טומאה מאי כיון דאיתקיש לשרץ מה שרץ בכעדשה אף עבודה זרה [20]נמי בכעדשה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף עבודה זרה בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא תא שמע דתניא עבודה זרה פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר וישלך את עפרה אל קבר בני העם מה מת בכזית אף עבודה זרה בכזית ורבנן למאי הלכתא

[Margin: Zab.ii,6; Col.b; Zeb.37a, 57a; Men.61b; Bek.28a; Nid.43a; Sab.82b; Jud.8,33; Sanh.63b; II.Reg. 23,6]

31 P שהסיטה 32 P אותה 33 M הן 34 P ליה 35 M הכא 36 M אחת 37 M הכריע 38 M כמאן 39 M תנא 40 M +כי 41 M דלא מיתברא דמי 42 B +דמי 43 M יהאי 44 M דכמאן..לך 45 M מאי..להחזירה 46 M [השתא] הא מיה׳ מישלפא 47 M בעל זבוב אלהי עקרון.

sagt: Der Nichtjude, die Nichtjüdin und der Götze sind verunreinigend, einerlei ob sie Andere oder Andere sie geschüttelt haben; dessen Zubehör ist nicht verunreinigend, einerlei, ob es Anderes oder Anderes es geschüttelt hat. — Erklärlich ist es, dass Andere den Götzen schütteln, wie aber kann der Götze Andere schütteln? Rami b. R. Jeba erwiderte: Wie gelehrt wird: Wenn der Samenflussbehaftete sich auf einer Wagschale befindet, und Speisen oder Getränke sich auf der anderen Wagschale befinden, und der Samenflussbehaftete [seine Wagschale] herunterdrückt, so sind sie unrein, wenn diese herunterdrücken, so sind sie rein. Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre: Alle Unreinen, die [andere Gegenstände] schütteln, sind hierdurch nicht verunreinigend, ausgenommen ist das Schütteln des Samenflussbehafteten, der in der ganzen Gesetzlehre nicht seinesgleichen hat — es ist also anzunehmen, dass diese die Ansicht R. Äqibas nicht vertritt, denn nach R. Äqiba giebt es ja auch den Götzen. — Du kannst auch sagen, dass sie die Ansicht R. Äqibas vertritt; sie spricht vom Samenflussbehafteten und von dem, was ihm gleicht[1].

R. Ḥama b. Gorja fragte: Sind einzelne Glieder des Götzen verunreinigend oder nicht? Bezüglich eines solchen, den ein Laie zusammenstellen kann, besteht gar keine Frage; dieser wird als zusammengestellt betrachtet, die Frage besteht nur, wo ihn der Laie nicht zusammenstellen kann: wird ein solcher, da ihn ein Laie nicht zusammenstellen kann, als zerbrochen betrachtet, oder sagen wir, es fehlt ja nichts an ihm? Manche stellen diese Frage umgekehrt: Bezüglich eines solchen, den ein Laie nicht zusammenstellen kann, besteht gar keine Frage; dieser wird als zerbrochen betrachtet, die Frage besteht aber, wo ein Laie ihn zusammenstellen kann: wird ein solcher als zusammengestellt betrachtet, da ihn ja ein Laie zusammenstellen kann, oder sagen wir, einstweilen ist er ja auseinandergenommen? — Die Frage bleibt dahingestellt.

R. Aḥadboj b. Ami fragte: Wie ist es bezüglich eines Götzen, der kleiner ist, als eine Olive? R. Joseph bemerkte: In welcher Beziehung? wollte man sagen, ob [die Nutzniessung] eines solchen verboten ist, so ist ein solcher doch nicht geringer als die Fliege, der Schutzgott von Èqron; denn es wird gelehrt: [2]*Und sie nahmen sich den Bundesbaål zum Gott*, das ist nämlich die Fliege, der Schutzgott von Èqron; dies lehrt, dass ein jeder sich die Figur seiner Gottheit[3] angefertigt und in die Tasche gethan hat, und sobald er ihrer erwähnte, sie aus der Tasche nahm, sie liebkoste und küsste. — Vielmehr, bezüglich der Unreinheit: sagen wir, dass der Götze schon in Linsengrösse verunreinigend ist, da er mit dem Kriechtier verglichen wird, das ja in Linsengrösse verunreinigend ist, oder sagen wir, dass er nur in Olivengrösse verunreinigend ist, da er mit einem Leichnam verglichen wird, und dieser nur in Linsengrösse verunreinigend ist? R. Ivja, nach Anderen, Rabba b. Ùla erwiderte: Komme und höre: Es wird gelehrt: An einem Götzen, kleiner als eine Olive, haftet keine eigentliche Unreinheit, denn es heisst: [4]*Und er warf den Staub auf die Gräber der gemeinen Leute*: wie der Leichnam nur in Olivengrösse verunreinigend ist, so ist der Götze auch nur in Olivengrösse verunreinigend. — Zwecks welcher Halakha wird der Götze nach den Rabbanan auch mit einem Kriechtier verglichen? — dass er nicht durch Tragen verunreinige [illegible]

1. Die Unreinheit des Götzen, die von der Misna ihm gleichbed. mit Samen- u. Blutflussbehafteten gefolgert wird. 2. Jud. 8,33. 3. יראה *Furcht* übertragen für Gott. [illegible] *[illegible] heilig* [illegible] Veranlassung vor. 4. II. Reg. 23,6.

ist mit einer Menstruierenden, [illegible] dass er im einzelnen [illegible] nicht verunreinigend ist, mit einem Leichengliede [illegible] dass er nicht im Bergen [illegible] verunreinigend [illegible] ist. Vielleicht aber erschwerend [illegible] Halasha hat ihn der Allbarmherzige mit einem Kriechtier verglichen, [illegible] dass er auch [illegible] verunreinigend ist, mit einer Menstruierenden, [illegible] dass er durch [illegible] und ist, mit einem [illegible] Steinplatte verunreinigend ist, mit einem Leichnam [illegible] hat ihn der Allbarmherzige verglichen, [illegible] dass er auch Ueberzeltung verunreinigend ist. Die Unreinheit des Götzen ist nur eine rabbanitische Anordnung, und wo wir [ihn einem solchen] erleichternd und erschwerend vergleichen können, da vergleichen wir erleichternd und nicht erschwerend.

WOHER, dass ein Schiff nicht verunreinigungsfähig ist? — denn es heisst: [1]*Des Schiffs Weg inmitten des Meers*.

GEMARA. Selbstredend befindet sich ein Schiff inmitten des Meers! [illegible] soll vielmehr Folgendes gesagt werden: wie das Meer nicht verunreinigungsfähig ist, so ist auch das Schiff nicht verunreinigungsfähig. Es wird gelehrt: Hananja sagte: Dies ist aus dem Wort Sack[2] zu folgern; wie der Sack, gefüllt und leer, tragbar ist, so ist nur das, was gefüllt und leer tragbar ist, verunreinigungsfähig, ausgenommen das Schiff, das nicht gefüllt und leer tragbar ist. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich eines Schiffs aus Lehm: nach demjenigen, der aus dem Vers *Des Schiffs Weg inmitten des Meers* folgert, — dieses befindet sich ja ebenfalls inmitten des Meers; nach demjenigen aber, der aus dem Wort Sack folgert, — nur Dinge, die neben dem Sack aufgeführt werden[3], müssen gefüllt und leer tragbar sein, ein Schiff aus Lehm aber ist verunreinigungsfähig, auch wenn es gefüllt und leer nicht tragbar ist; oder bezüglich eines Jardenboots[4]: nach demjenigen, der aus dem Vers *Des Schiffs Weg inmitten des Meers* folgert, — dieses ist ja ebenfalls ein Schiff inmitten des Meers; nach demjenigen, welcher sagt: nur wenn es gefüllt und leer tragbar ist, — dieses ist ja gefüllt und leer tragbar. R. Hanina b. Áqiba sagte nämlich: Weshalb sagten sie, dass ein Jardenboot verunreinigungsfähig ist? — weil man es auf dem Land ladet und dann ins Wasser setzt.

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Nie ziehe sich der Mensch aus dem Lehrhaus zurück, selbst nur eine Stunde; denn viele Jahre wurde diese Misnah im Lehrhaus gelehrt, dennoch wurde sie nicht eher erklärt, als bis R. Hanina b. Áqiba kam und sie erklärte. R. Jonathan sagte: Nie ziehe sich der Mensch aus dem Lehrhaus und von den Worten der Gesetzlehre zurück, selbst in der Stunde seines Hinscheidens, denn es heisst: *Das ist das Gesetz: wenn ein Mensch im Zelt stirbt*, selbst in der Stunde des Sterbens befasse dich mit der Gesetzlehre. Res Laqis sagte: Die Worte der Gesetzlehre bleiben nur demjenigen erhalten, der sich für sie [illegible], denn es heisst: *Das ist das Gesetz: wenn ein Mensch im Zelt stirbt*.

Raba sagte: Nach Hananja [illegible] auch ein Tragen[5], denn es wird gelehrt: Dreierlei Wagen giebt es: einer, der die Form eines Betts hat, ist durch das Treten verunreinigungsfähig; einer, der [illegible] verunreinigungsfähig; einer [zum Fahren] von Steinen [illegible]

איתקש לישרין דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא [48]בבעדישה אימא לחומרא [49]למאי דלבתא אקשה רחמנא לישרין לטמויי בבעדישה [50]לנדה לטמויי באבן מסמא [51]אקשה רחמנא למת לטמויי באהל טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן:

מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים: [ii,1] *Pr 30,19*

גמרא. פשיטא אניה בלב ים היא הא קמשמע לן מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנניה אומר נלמדה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל [52]מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה [53]דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים הא נמי בלב ים היא [54]למאן דאמר משק הנך היא דכתיבי גבי שק דאי מיטלטל מלא וריקן אין אי לא לא אבל ספינה של חרס אף על גב [53]דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן [55]למאן דאמר אניה בלב ים היא הא נמי אניה בלב ים היא למאן דאמר [56]מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלא [57]מלא וריקן דאמר רבי חנינא בן [58]עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטוענין אותה ביבשה ומורידין אותה למים: *Sab 123b Hg 26b Men 66 Bek 38a*

Ber 24b אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל ימנע אדם [59]את עצמו מבית המדרש ואפילו שעה אחת ששהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן [58]עקביא ופירשה אמר רבי [60]יונתן לעולם אל ימנע אדם [59]את עצמו [61]מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה שנאמר *Nm. 19,14* זאת התורה אדם כי ימות באהל [62]אפילו בשעת מיתה [63]תהא *Ber 63b Git 57b* עוסק בתורה אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות *Fol. 84* באהל: [64]אמר רבא ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה *Kel. xxiv,2* טילטול אין דתנן שלש עגלות הן [65]העשויה כקתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום

M 48 כפחות מכזית ‖ M 49 C למאי הלי ‖ M 50 + אקשה רחמנא ‖ M 51 — אק' רח' ‖ M 52 שמיטלטל ‖ M 53 דלא מיטלטלא מליאה וריקנית ‖ M 54 + אלא ‖ M 55 [+ איכא בינייהו] ‖ M 56 דאי מיטלטל ‖ M 57 מליאה וריקנית ‖ M 58 עקיבא ‖ M 59 — את ‖ M 60 יוחנן ‖ M 61 מבה"מ ו ‖ M 62 — אפי' ‖ M 63 תהא עו' ב ‖ M 64 ולר' חנינא ‖ B 65 עשויה.

1. Pr. 30,19. [illegible] 4 [illegible] Num. 19,14. 6 Selbst ein grosses Schiff, das durch Ochsenkraft bewegt werden kann, wird [illegible] tragbar betrachtet. 7 D. nicht durch Treter

ואמר רבי יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה[66]טמא מת שלש תיבות הן תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת והבאה במדה טהורה מכלום: תנו רבנן מדרס כלי חרס[67]טהור רבי יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר[68]אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא[69]וספינה של חרס טמאה כחנניה רבי יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא[70]מאי אף אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן רבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו[20]נמי אית ליה טהרה במקוה[71]דבי רבי ישמעאל תנא במשכב נדתה תהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה מתיב רבי אילעא מפין במת מנין ודין הוא מה פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת מפין שטמא בזב אינו דין[72]שיהא טמא במת ואמאי הא לית ליה טהרה במקוה אמר ליה[73]רבי חנינא שאני התם הואיל ואיכא במינו אמר ליה רחמנא ליצלן מהאי דעתא[74]אדרבה רחמנא ליצלן מדעתא דידך וטעמא מאי תרי קראי כתיבי כתיב ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב וכל המשכב אשר ישב עליו הזב יטמא הא כיצד יש במינו אף על גב דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור:

Margin: Kel. xxiv,4 — Bek. 38a; Kel. 2 — Lv. 15,5 — ib. v. 26 — Er. 104b; Bq. 25b — Col. b — Ket. 45b; Bq. 65b — Lv. 15,5 — ib. v. 4 — Nm. 19,15; Hol. 25a

66 M — ט״מ ‖ 67 P טהורה ‖ 68 M — אר״ז ‖ 69 P טמאה ‖ 70 M [+ אם כן] ‖ 71 M + לאפוקי כלי חרס דל״ל טהרה במקוה ‖ 72 M שטמא ‖ 73 M רב חנניה הואיל ‖ 74 M + א״ל.

ist überhaupt nicht verunreinigungsfähig, hierüber sagte R. Johanan: Wenn er einen Behalter für Granatäpfel hat, ist er durch einen Leichnam verunreinigungsfähig. **Drei Kisten giebt es: eine Kiste, die die Oeffnung an der Seite hat, ist durch das Treten verunreinigungsfähig, die die Oeffnung oben hat, ist durch einen Leichnam verunreinigungsfähig, eine von grossem Umfang ist überhaupt nicht verunreinigungsfähig**

Die Rabbanan lehrten: **Das Treten bewirkt beim Lehmgefäss keine Verunreinigung, R. Jose sagt: auch beim Schiff.** — Wie meint er es? R. Zebid erwiderte: Folgendes will er sagen: Das Treten bewirkt beim Lehmgefäss keine Unreinheit, das Berühren [im Innenraum] bewirkt beim selben wol Unreinheit, ein Schiff aus Thon ist verunreinigungsfähig, wie dies Ḥananja erklärt. R. Jose sagt: auch das Schiff ist nicht verunreinigungsfähig, wie dies der Tanna unserer Mišnah erklärt. R. Papa wandte ein: Warum heisst es demnach «auch»? Vielmehr, sagte R. Papa, so meint er es: Das Treten bewirkt beim Thongefäss keine Unreinheit, das Berühren bewirkt beim selben wol Unreinheit; ein Holzgefäss ist sowol durch Treten, als auch durch Berühren verunreinigungsfähig, ein Jardenboot ist nicht verunreinigungsfähig, wie dies der Tanna unserer Mišnah erklärt. R. Jose sagt: auch das Schiff ist verunreinigungsfähig, wie dies Ḥananja erklärt. — Woher, dass das Treten beim Thongefäss keine Unreinheit bewirkt? Ḥizqija erwiderte: Der Schriftvers lautet: [1]*Wenn jemand sein Lager berührt*, das Lager wird also mit ihm selbst verglichen, wie er selbst sich durch ein Bad reinigen kann, so muss das Lager ebenfalls durch ein Bad gereinigt werden können. In der Schule R. Jišmâêls wurde gelehrt: [2]*Es gelte wie das Lager ihrer gewöhnlichen Menstruation*, das Lager wird also mit ihr selbst verglichen, wie sie selbst sich durch ein Bad reinigen kann, so muss auch das Lager durch ein Bad gereinigt werden können, ausgenommen Thongeräte, die durch das Bad nicht reinigungsfähig sind. R. Ileâ wandte ein: Woher, dass eine Matte durch einen Leichnam verunreinigungsfähig ist? — dies ist einleuchtend: wenn kleine Krüglein, die durch den Samenflussbehafteten nicht verunreinigungsfähig sind[3], dennoch durch einen Leichnam wol verunreinigungsfähig sind, um so eher ist die Matte, die durch den Samenflussbehafteten verunreinigungsfähig ist, durch einen Leichnam verunreinigungsfähig; — warum denn, diese ist ja durch das Bad nicht reinigungsfähig?! R. Ḥanina erwiderte ihm: Hierbei ist es anders, weil es andere Geräte aus demselben Stoff giebt [,die wol reinigungsfähig sind]. Dieser entgegnete: Behüte uns der Allbarmherzige vor solcher Meinung! — Im Gegenteil, der Allbarmherzige möge uns vor deiner Meinung behüten. — Was ist seine Begründung? — Es finden sich zwei Schriftverse, der eine lautet: ***Wenn jemand sein Lager berührt***, dagegen heisst es: ***[4]Und jedes Lager auf das der Samenflussbehaftete sich legt, soll unrein werden***; — wie sind sie beide in Uebereinstimmung zu bringen[5]? — giebt es von demselben Stoff [andere Geräte, die reinigungsfähig sind, so sind sie verunreinigungsfähig], auch wenn sie selbst nicht durch das Bad reinigungsfähig sind, giebt es nicht, so muss das Lager ihm selbst gleichen. Raba sagte: Dass das Treten bei Thongefässen keine Unreinheit bewirkt, ist aus Folgendem zu entnehmen: ***[6]Und jedes offene Gefäss, auf dem nicht ein mit einer Schnur befestigter Deckel liegt***; wenn aber auf ihm ein mit einer Schnur befestigter Deckel liegt, so ist es rein; der Schriftvers kann ja auch von einem solchen handeln, der für eine menstruirende Frau bestimmt ist, dennoch sagt der Allbarmherzige, dass ein solches rein bleibt.

1. Lev. 15,5. 2. Lev. 15,26. 3. Kl. Krüglein sind durch Treten (vgl. S. 454 N. 7) nicht verunreinigungsfähig, als „Lager“ gelten sie nicht, vgl. oben S. 454 Z. 27; durch Berührung ebenfalls nicht, da der Samenfl. in die schmale Oeffnung den Finger nicht herein bringen kann, durch „Schütteln“ wird nur dasjenige unrein, was durch Ber. verunreinigungsf. ist. 4. Lev. 15,4. 5. Aus dem ersten Vers wird gefolgert, dass das Lager dem Samenfl. selbst gleicht, aus dem zweiten geht das Entgegengesetzte hervor. 6. Num. 19,15.

WOHER, dass man auf einem Beet von sechs auf sechs Handbreiten fünf Arten von Saaten, nämlich vier an den vier Seiten des Beets und eine in der Mitte, saen darf[1]? — denn es heisst: [2]*Denn gleich der Erde, die ihr Gewächs hervorbringt, und gleich einem Garten, der seine Saaten sprossen lässt*; es heisst also nicht: seine Saat, sondern seine Saaten.

GEMARA. W[illegible] ist dies erwiesen? R. Jehuda erwiderte: *Denn gleich der Erde, die ihr Gewächs hervorbringt*, hervorbringt eins, *ihr Gewächs*, eins, [illegible] *ihre Saaten* zwei, zusammen vier, [illegible] *sprossen lässt*, eins, zusammen fünf; und den Rabbanan [illegible] bekannt, dass fünf [Saaten] auf [einem Raum von] sechs [Handbreiten] nicht von einander ihre Nahrung [illegible]. Woher, dass dies, was den Rabbanan bekannt war, eine [zuverlässige] Sache ist? — R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Was bedeutet der [illegible] *Verrücke nicht die Grenze deines Nachbarn [welche die Vorfahren gezogen haben]*[3] — die [illegible] die Vorfahren festgesetzt haben, sollst du [illegible]. Was haben die Vorfahren festge[illegible] R. Semuel b. Naḥmani erwiderte im Namen R. Jonathans: Es heisst [4]*Diese sind die Söhne Seirs, des Horiters, die Bewohner des Lands*. Sind denn alle Anderen Bewohner des Himmels? — vielmehr, sie waren in der Landwirtschaft kundig, sie wussten zu bestimmen: soviel Boden erfordert die Olive, soviel der Weinstock, soviel der Feigenbaum. Der Horiter: sie [illegible] die Erde, der Ḥivi, hierüber sagte R. Papa: [illegible] haben die Erde wie eine Schlange gekostet[6]. R. Aḥa b. Jaqob erklärte: der Horiter, sie wurden von ihren Gütern frei.

R. Asi sagte: Das Beet selbst muss sechs [Handbreiten] ausser dem Rain haben. Ebenso wird auch gelehrt: Das Beet selbst muss sechs [Handbreiten] haben. Wie breit muss der Rain sein? — Wie gelehrt wird: R. Jehuda sagt: eine Fussfohle breit. R. Zera, nach Anderen, R. Ḥanina b. Papa sagte: Was ist der Grund R. Jehudas? — weil es heisst [7]*Wie einen Gemüsegarten mit deinem Fuss bewässern musstest*; wie der Fuss eine Handbreite breit ist, so muss auch der Rain eine Handbreite messen. Rabh sagte: Unsere Mišnah handelt von einem vereinzelten Beet[8]. — Es giebt ja aber den Platz an den Winkeln[9]! In der Schule Rabhs sagten sie im Namen Rabhs: Wo man auch die Winkel bestellt[10]. — Sollte man aber an jeder Seite in der Mitte säen und sie nicht ganz ausfüllen?! — Dies ist [illegible] Anordnung, weil man bis an den Winkeln ausfüllen könnte. — Dies ist ja aber nur eine Winkel[illegible] und es wird gelehrt: Wenn die Winkelspitze eines Gemüsefelds an ein anderes Feld stosst, so ist [illegible], weil es den Anschein hat, als wäre es das Ende des Felds. — Bei einem [einzelnen] Beet hat die [illegible] Bedeutung. Semuel aber sagte: Die Mišnah handle von einem Beet zwischen vielen anderen [illegible]. — [illegible] verschlingen sich [illegible] mit einander[11]! — Wo man die eine Reihe nach hier und die [illegible] nach dort neigt.

[1] [illegible] 61,11. 3 Dt. 19,14. 4 Gn. 36,20. 5 חורי v. רוח *riechen*. 6 Dh. sie wussten, für welche Pflanzen der Boden geeignet ist [illegible] חויא *Schlange*. 7 Dt. 11,10. 8 Der Rain ist nur eine Handbreite, würde man zwei Beete neben einander in [illegible] einen Zwischenraum von 2 Hbn, während einer von 3 Hbn erforderlich [illegible] in der Mitte jeder Seite befinden, so können an den 4 Winkeln noch andere [illegible] Mitte [illegible] sind. 11 Die Pflanzen der nebeneinanderliegenden Beete. [illegible] werden. [illegible]

מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין [n,2] Kil.iii,1 Pes.39a
בתוכה חמשה זרעונין ארבעה על ארבע רוחות
הערוגה ואחת באמצע שנאמר כי כארץ תוציא צמחה Jes 61,11
וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה:

גמרא. מאי משמע אמר רב יהודה כי כארץ תוציא צמחה תוציא חד צמחה חד הרי תרי וזרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה וקים להו לרבנן דחמשא בשיתא לא ינקי מהדדי ומנלן דהא דקים להו לרבנן דחמשא בשיתא מילתא היא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב לא תסיג גבול רעך [אשר גבלו ראשונים] גבול שגבלו ראשונים לא תסיג מאי גבלו ראשונים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב אלה בני שעיר החרי ישבי הארץ אטו כולי עלמא יושבי רקיע נינהו אלא שהיו בקיאין בישובה של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזית מלא קנה זה לגפנים מלא קנה זה לתאנים והרי שמריחים את הארץ וחוי אמר רב פפא שהיו טועמין את הארץ כחויא רב אחא בר יעקב אמר הורי שנעשו בני חורין מנכסיהן: אמר רב אסי ערוגה תוכה ששה חוץ מגבוליה תניא נמי הכי ערוגה תוכה ששה גבוליה כמה כדתנן רבי יהודה אומר רוחב כמלא רוחב פיסה אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב והשקית ברגלך כגן הירק מה רגל טפח אף גבול נמי טפח אמר רב ערוגה בחורבה שנינו והאיכא מקום קרנות אמרי בי רב משמיה דרב בממלא את הקרנות וליזרע מאבראי ולא לימלי מגואי גזירה שמא ימלא את הקרנות ולא יהא אלא ראש תור ירק מי לא תנן היה ראש תור ירק נכנס לתוך שדה אחר מותר מפני שנראה סוף שדה אין ראש תור בערוגה ושמואל אמר ערוגה בין הערוגות שנינו והא קא מיתערבי בהדדי בנוטה שורה לכאן

(Margin: Fol.85 · Dt 19,14 · Gn 36,20 · Kil.iii · Dt 11,10 · Col. · Kil.i)

M 75 ארבעה...באמצע – M 76 דחמ׳ בשיתא – M 77 מ״ד – M 78 + גבול | V 79 יוחנן | M 80 [+ ישראל] – M 81 מלא... לזית M 82 לגפן M 83 לתאנה M 84 אר פ – M 85 בני – M 86 אשי ער׳ חוץ מג׳ M 87 חיננא M 88 דכ׳ M 89 מגואי – M 90 ירק, M 91 כסוף שדהו, M 92 [ירק] ליער׳ M 93 מערבי להדי הדדי.

וּשׁוּרָה לְכָאן: אמר עולא בעו במערבא הפקיע תלם אחד על פני כולה מהו אמר רב ששת בא ערבוב וביטל את השורה רב[94]אשי אמר אין[95]עירובו מבטל את השורה איתיביה[96]רבינא לרב אשי °הנוטע שתי שורות של קישואין [97]שתי שורות של *Kil iii,4* דילועין [97]שתי שורות של פול המצרי מותר [98]שורה אחת [99]קישואין [1]ושורה אחת של דילועין [1]ושורה אחת של פול המצרי אסור [2]שאני הכא דאיכא[3]שארבא אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן הרוצה למלאות כל גינתו ירק עושה ערוגה ששה [4]על ששה ועוגל בה חמשה וממלא קרנותיה כל מה שירצה והא איכא דביני וביני אמרי דבי רבי ינאי במחריב [5]בין הבינים רב אשי אמר [6]אם היו זרוען שתי זורען ערב זורען שתי *tKil.2* איתיביה רבינא לרב אשי °עבודת ירק בירק אחר ששה טפחים *Fol.86* וּרוֹאִין אוֹתָם °כטבלא מרובעת כטבלא[7]הוא דשרי הא לאו הכי אסור התם לאקולי בה קולא אחרינא להתיר ראש תור[8]היוצא הימנה:

[iii] מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי[9]שתהא טמאה שנאמר והיו נכונים לשלשת ימים °מנין שמרחיצין *Ex 19,15 Sab.134b* את המילה ביום השלישי [10]שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים °מנין שקושרין לשון *Gn 34,25 Jom.41b* של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר °אם יהיו חטאיכם *Jes.1,18* כשנים כשלג ילבינו: [iv] מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום *Jom 76b Nid 32a* הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר[11] °ותבא *Ps 109,18* כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

גמרא. רישא דלא כרבי אלעזר בן עזריה[12]סיפא כרבי אלעזר בן עזריה דאי כרבי אלעזר בן עזריה[13]רישא נמי טהורה שמענא ליה מאן דלא מוקי[14]כתנאי תנא רישא טהורה ומוקי לה לכולה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דמוקים[15]כתנאי[16]רישא רבנן וסיפא כרבי אלעזר בן עזריה: תנו רבנן °פולטת[17]שכבת *Miq. viii,3 tMiq 6* זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש עונות פעמים שהן שש עונות רבי עקיבא אומר לעולם

94 B אבי 95 M עירבוב מבט׳ השדה 96 M רבא 97 M+או. 98 M+אבל 99 B M+של 1 M או שו׳ 2 P שני 3 M שרכא. V שדכא 4 M — על ו׳ 5 M את 6 M — אם 7 M + מרו׳ 8 M+הנכנס בה ולהתיר ר ת 9 M שהיא 10 M — שחל להי׳ בש׳ 11 B+שנאמר 12 M — סיפא כראב ע 13 B — ר״נ 14 M + לה 15 M+לה 16 M+תנא 17 M שכ׳.

Ûla sagte: Im Westen fragten sie: wie ist es, wenn man eine Furche über das ganze Beet gezogen hat? R. Šešeth erwiderte: Die Verwirrung vernichtete die Reihe. R. Aši erwiderte: Diese Verwirrung vernichtet die Reihe nicht. Rabina wandte gegen R. Aši ein: Säet man zwei Reihen Gurken, zwei Reihen Kürbisse und zwei Reihen ägyptischer Bohnen, so ist es erlaubt, wenn aber eine Reihe Gurken, eine Reihe Kürbisse und eine Reihe ägyptischer Bohnen, so ist es verboten. — Hier ist es anders, weil sich [die Pflanzen] verschlingen.

R. Kahana sagte im Namen R. Johanans: Wer seinen ganzen Garten mit [verschiedenen] Gemüsearten bestellen will, mache Beete von sechs auf sechs [Handbreiten] und bestelle sie in einem Kreis von fünf [Handbreiten im Durchmesser,] sodann darf er die Winkel nach Belieben bestellen. — Aber es giebt ja noch zwischen den Beeten[1]?! — In der Schule R. Jannajs erklärten sie es, wo er dazwischen frei lässt. R. Aši sagte: Waren [die Beete] der Länge nach bestellt, so darf er [dazwischen] der Breite nach säen. Rabina wandte gegen R. Aši ein: Der Raum zur Bearbeitung zwischen zwei Gemüsefeldern muss sechs Handbreiten haben, und zwar werden sie als eine viereckige Tafel betrachtet; also nur in der Form einer viereckigen Tafel ist es erlaubt, sonst aber ist es verboten. — Da ist dies nur deswegen erforderlich, um eine andere Erleichterung zulässig zu machen, damit nämlich eine Winkelspitze erlaubt sei.

WOHER, dass eine Frau, die am dritten Tag[2] Samen ausgestossen hat, unrein ist? — denn es heisst: [3]*Seid zum dritten Tag bereit.* Woher, dass man ein Kind am dritten Tag der Beschneidung, wenn er mit einem Šabbath zusammentrifft, baden darf? — denn es heisst: [4]*Und es geschah am dritten Tag, als sie wundkrank waren.* Woher, dass man dem fortzuschickenden Bock[5] einen Streifen glänzender Wolle an den Kopf bindet? — denn es heisst: [6]*Wenn eure Sünden scharlachrot sind, sollen sie schneeweiss werden.* Woher, dass das Salben am Versöhnungstag dem Trinken gleich ist? — wenn es dafür auch keinen Beweis giebt, so doch eine Andeutung: [7]*Es kommt wie Wasser in sein Inneres und wie Oel in seine Gebeine.*

GEMARA. Der Anfangsatz vertritt nicht die Ansicht des R. Eleâzar b. Âzarja und der Schlussfatz vertritt wol die Ansicht des R. Eleâzar b. Âzarja, denn R. Eleâzar b. Âzarja ist ja der Ansicht, dass eine solche Frau rein ist! — Wer [diese Mišnah] nicht auf einen Streit von Tannaîm zurückführen will, lehrt im Anfangsatz, dass [eine solche Frau] rein ist, und führt sie ganz auf R. Eleâzar b. Âzarja zurück, und nach dem, der sie auf einen Streit von Tannaîm zurückführen will, wird der Anfangsatz die Ansicht der Rabbanan und der Schlussfatz die Ansicht des R. Eleâzar b. Âzarja vertreten.

Die Rabbanan lehrten: Eine, die am dritten Tag Samen ausstosst, ist rein — Worte des R. Eleâzar b. Âzarja; R. Jišmâël sagt: oft sind es vier, oft sind es fünf und oft sind es sechs Halbtage[6]; R. Âqiba sagt: es müssen

1. Wenn die Ecken der Beete bestellt werden, so verschlingen sie sich miteinander. 2. Nach dem Beischlaf; der mehr als drei Tage alte Samen ist nicht mehr zeugungsfähig. 3. Ex. 19,15; vgl. daselbst. 4. Gen. 34,25 5. Vgl. Lev. 16,8ff. 6. Jes. 1,18. 7 Ps. 109,18 8. Der Halbtag (עונה) hat 12 Stunden und umfasst nach Manchen einen halben Tag und eine halbe Nacht, nach Andern einen Tag oder eine Nacht. — Nach RJ. wird ein Teil des Tags als ganzer betrachtet.

immer [illegible] sein und falls [illegible] ersten Halbtag etwas [illegible] [illegible] vom sechsten [illegible] [illegible] Folgendes [illegible] R. Papa [illegible] R. Papa von Raba [illegible] ist die Ansicht [illegible] R. Eleazar b. Azarja [illegible] die Ansicht der Rabbanan, welche sagen, dass sie sich am Donnerstag [von den Frauen] [illegible] R. Jose [illegible] Ansicht R. Jose [illegible] dass sie sich am Mittwoch [illegible] Ansicht ist [illegible] R. Aqiba[illegible] [illegible] ist es die Ansicht R. Jose [illegible] Deutung des R. Aha b. [illegible] Mose am frühen Morgen aufgestiegen [illegible] am frühen Morgen herabgestiegen [illegible] am frühen Morgen aufgestiegen, wie es heisst: *Und Mose [illegible] am frühen Morgen auf und stieg auf den Berg Sinai*, er ist am frühen Morgen herabgestiegen, wie es heisst: *Steige hinab und komm dann in Begleitung Ahrons wieder herauf*. Man vergleicht nun das Herabsteigen mit dem Aufsteigen: wie das Aufsteigen am frühen Morgen geschah, so geschah auch das Herabsteigen am frühen Morgen. — Wozu aber brauchte er ihnen dies zu sagen? R. Hona sagt ja, die Jisraéliten seien heilig und [illegible] Bett [illegible] nicht am Tag — Raba sagte, [illegible] einer [illegible] Stube ist es erlaubt. Ferner sagte Raba, einem Schriftgelehrten ist es gestattet, wenn er mit seinem Gewand verdunkelt — Sie haben ja aber am selben Tag ein Reinigungsbad genommen?! — Abajje [illegible] Rabin und R. Hanina b. Abin sagen beide, dass die Gesetzlehre auch für denjenigen gegeben worden ist, der am selben Tag ein Reinigungsbad genommen hat. [illegible] Meremar [illegible] und lehrte diese Halakha [illegible] sprach Rabina zu ihm: Meinst du, dass sie gegeben worden ist, oder, dass sie gegeben werden kann? Dieser erwiderte: Ich meine, sie kann gegeben werden. — Demnach[8] sollten sie gegen Abend ein Reinigungsbad nehmen und die Gesetzlehre am Abend empfangen! R. Jichaq erwiderte: *Von Anfang an habe ich nicht im Verborgenen geredet*. — Sie sollten aber das Reinigungsbad am Sabbath morgens nehmen und die Gesetzlehre am Sabbath morgens empfangen sollen. R. Jichaq erwiderte: Diese würden [illegible] zum Baden und Andere wieder zum Empfang der Gesetzlehre gegangen sein! — R. Hija b. R. Abba sagte im Namen R. Johanans: Diese sind die Ansichten R. Jišmáels und R. Áqibas, die Weisen aber sagen: [illegible] sechs volle Halbtage erforderlich. R. Hisda sagte: Der Streit besteht nur, wenn [der Same] von der Frau ausgestossen wurde[10], wenn aber vom Mann, so ist er, solange er feucht ist, verunreinigend. R. [illegible] ein: [11]*Jedes Gewand und jedes Ledergerät, auf dem sich ein Same befindet*, ausgenommen [illegible] Same, der [illegible] wahrscheinlich doch, wo ihn der Mann ausgestossen [illegible] Frau ausgestossen hat. R. Papa fragte: Wie ist es bezüglich eines Samentropfens [illegible] dass nur der Körper der Jisraéliten wärmt, da [illegible] die um die Gebote nicht bemüht sind [illegible] der Körper der Nichtjuden, die [illegible] kriechende Tiere essen. Und falls du entgegnest [illegible] Körper [illegible]

חמש ואם יצאתה מקצת [19]עונה ראשונה נותנין לה מקצת עונה ששית אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא בשלמא רבי אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בחמישי עביד פרישה ורבי ישמעאל כרבי יוסי דאמר בארבעה עביד פרישה אלא רבי עקיבא כמאן לעולם כרבי יוסי[1?] כדאמר רב אחא בר

אהבה משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד בהשכמה עלה *Zeb. 102a*

דכתיב וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני בהשכמה ירד *Ex. 34,4*

דכתיב לך רד ועלית אתה ואהרן עמך מקיש ירידה לעלייה מה *Ex. 19,24*

עלייה בהשכמה אף ירידה בהשכמה למה ליה למימרא להו

[20]והא אמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין *Nid. 17a*

מטותיהן ביום הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר ואמר *Ket. 65b*

רבא ואיתימא רב פפא [21]תלמיד חכם מאפיל בטליתו ומותר

והא טבולי יום נינהו אביי בר [22]רבין ורב חנינא בר אבין *Col. b*

דאמרי תרוייהו ניתנה תורה [23]לטבול יום יתיב מרימר וקאמר

[24]לה להא שמעתא אמר ליה רבינא [25]למימר ניתנה קאמרת

או ראויה קאמרת אמר ליה ראויה קאמינא וליטבלו [26]בייני

[27]שימשי וליקבלו תורה [28]בייני שימשי אמר רבי יצחק לא *Jes. 48,16*

מראש בסתר דברתי וליטבלו בצפרא [29]דשבתא וליקבלו תורה

בצפרא דשבתא אמר רבי [29]יצחק [30]אומרין הללו הולכין לקבל

תורה והללו הולכין לטבילה אמר רבי חייא ברבי אבא אמר

רבי יוחנן זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אבל חכמים

אומרים שש עונות [31]שלמות בעינן אמר רב חסדא מחלוקת

שפירשה מן האשה אבל פירשה מן האיש טמאה כל זמן

שהיא לחה מתיב רב ששת וכל בגד וכל כלי עור אשר יהיה *Lev. 15,17*

עליו שכבת זרע פרט לשכבת זרע [32]שהיא סרוחה מאי לאו

שפירשה מן האיש לא שפירשה מן האשה בעי רב פפא

שכבת זרע של ישראל במעי נכרית מהו ישראל [33]דדאיגי *Nid. 34b*

במצות חביל גופייהו [34]גוים דלא [33]דאיגי במצות לא [35]או דילמא

כיון דאכלין שקצים ורמשים חביל גופייהו ואם תמצי לומר *Ab.z. 31b*

כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו במעי בהמה מהו

P 18 עונות ‖ 19 M אמר ‖ 20 M + שחרית ‖ 21 M ואם ת״ח הוא ‖ 22 M אבין ‖ 23 M רטבולי ‖ 24 M — יה ‖ 25 M למר ‖ 26 M בי ‖ 27 P שימשיה ‖ 28 M — דשי ‖ 29 M יצ׳ ‖ 30 B שרא יהא הריו ‖ 31 M ○ שלמו ‖ 32 M שהסריחה ‖ 33 M דדיגי ‖ 34 M + ומסרהא ‖ 35 M + חביל גופ ולא מסרחא.

[illegible] Tage. [illegible] morgen die Frauen [illegible] Halbtage [illegible] konnten [illegible] Wärme des Körpers [illegible] 11. Lev. 15,17. 12. Der Same der Nichtjuden ist nicht verunreinigend.

אשה היא דאית לה פרוזדור [36]מסרחא אבל בהמה דלית לה
Tan.28b Jom.4b פרוזדור לא או דילמא לא שנא תיקו: תנו רבנן ° בששי
בחדיש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה
בו אמר רבא דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני כתיב
Ex.19,1 ib.12,2 הכא ° ביום הזה באו מדבר סיני וכתיב[37]התם ° החדש הזה לכם
Pes.6b ראש חדשים ° מה להלן ראש חדש אף כאן ראש חדש ודכולי
Ex.20,8 עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל כתיב הכא ° זכור את יום
ib.13,3 השבת לקדשו וכתיב התם ° ויאמר משה אל העם זכור את היום
הזה מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום כי
פליגי בקביעא דירחא רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא
ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא
ib.19,6 Fol.87 בתרי בשבא אמר להו ° ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ° בתלתא
אמר להו מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי
בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי
משום חולשא דאורחא בתלתא אמר להו ואתם תהיו לי בארבעה
Ex.19,10 אמר להו מצות הגבלה בחמישה עבוד פרישה מיתיבי ° וקדשתם
היום ומחר[38]קשיא לרבי יוסי אמר לך רבי יוסי יום אחד הוסיף
Jab.62a משה מדעתו דתניא ° שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים
הקדוש ברוך הוא [39]עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן
האשה ושבר את הלוחות הוסיף יום אחד מדעתו מאי דרש
היום ומחר היום כמחר מה [40]למחר לילו עמו אף היום לילו
עמו ולילא דהאידנא נפק ליה שמע מינה תרי יומי לבר
מהאידנא[41]מנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא[42]על ידו דלא[43]על
שכינה עד צפרא דשבתא ופירש מן האשה מאי דרש[44]נשא
קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן
Ex.19,11 אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה ° והיו נכנים וגו'
אל תגשו אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי [45]ואינו
קובע לי זמן על אחת כמה[46]וכמה ומנלן דהסכים הקדוש ברוך
Dt.5,27 הוא על ידו דכתיב ° לך אמר להם שובו לכם לאהליכם וכתיב

36 M — מס׳ אבל ¦ 37 P התם · 38 M ◯קש׳ לר״י | 39 M על ידו 40 M מחר , 41 M[+הוו.] B ומנ׳ ¦ 42 P—על ¦| 43 B שריא שכ׳ , 44 M ◯ נשא...בעצמו ¦| 45 M ואין לי זמן קבוע | 46 P—וכמה.

scheidest, dass auch ihr Körper warmt, da sie ekelhafte und kriechende Tiere essen, so besteht noch eine Frage bezüglich eines solchen Samentropfens im Leib eines Tiers; sagen wir, dass der Same nur im Leib der Frau verwest, weil sie ein Ostium hat, bei einem Tier aber, welches kein Ostium hat, verwest der Same nicht, oder giebt es hierin keinen Unterschied. — Diese Frage bleibt dahingestellt.

Die Rabbanan lehrten: Am sechsten Tag des Monats wurden die Zehngebote den Jisraëliten gegeben. R. Jose sagt: am siebenten desselben. Raba sagte: Alle sind der Ansicht, dass sie am Neumondstag nach der Wüste Sinaj gekommen waren, denn hier[1] heisst es: *An diesen Tag kamen sie nach der Wüste Sinaj* und dort[2] heisst es: *Dieser Monat soll fur euch an der Spitze der Monate stehen*: wie es dort der Neumondstag ist, so war es auch hier der Neumondstag. Alle geben ferner zu, dass die Gesetzlehre den Jisraëliten am Šabbath gegeben wurde, denn da[3] heisst es: *Gedenke den Šabbath zu heiligen* und dort[4] heisst es: *Und Mošeh sprach zum Volk: Gedenkt an diesen Tag*: wie es dort derselbe Tag war, so war es auch da derselbe Tag. Worüber sie aber streiten, das ist die Festsetzung des Monats: R. Jose ist der Ansicht, dass der Neumondstag am Sonntag festgesetzt wurde, dass er jedoch mit ihnen am Sonntag, wegen der Reisemüdigkeit, nicht gesprochen hat; am Montag sprach er zu ihnen: [5]*Und ihr sollt mir ein Königreich von Priestern werden*, am Dienstag ordnete er ihnen das Gebot von der Abgrenzung an[6] und am Mittwoch zogen sie sich von ihren Frauen zurück. Die Rabbanan sind der Ansicht, dass der Neumondstag am Montag festgesetzt wurde, dass er jedoch mit ihnen am Montag wegen der Reisemüdigkeit nicht sprach; am Dienstag sprach er zu ihnen: *Und ihr sollt mir werden*, am Mittwoch ordnete er ihnen das Gebot von der Abgrenzung an und am Donnerstag zogen sie sich von ihren Frauen zurück. Man wandte ein: [7]*Ihr sollt euch heute und morgen heilig halten*, dies ist ja ein Einwand gegen R. Jose. — R. Jose kann dir Folgendes erwidern: Mošeh hat aus eigenem Ermessen einen Tag hinzugefügt. Es wird nämlich gelehrt: Drei Dinge hat Mošeh aus eignem Ermessen gethan, und der Heilige, gebenedeiet sei er, hat ihm beigestimmt; er fügte aus eignem Ermessen einen Tag hinzu, er zog sich von seiner Frau zurück und er zerbrach die Bundestafeln. — Woraus hat er gefolgert, einen Tag hinzuzufügen? — „Heute und morgen", also heute wie morgen: wie dem folgenden Tag eine Nacht vorangeht, so muss auch dem heutigen Tag eine Nacht vorangehen; die Nacht des laufenden Tags ist ja bereits vorbei, also zwei Tage ausser dem laufenden. — Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, ihm zugestimmt hat? — Die Gottheit liess sich erst am Šabbath morgens nieder. — Woraus hat er gefolgert, sich von einer Frau zurückzuziehen? — Er hat es als Wichtiges von Geringem gefolgert: er sprach nämlich, der Heilige, gebenedeiet sei er, hat ja mit den Jisraëliten nur *eine* Stunde gesprochen, auch hat er ihnen dafür eine Zeit festgesetzt, dennoch sagte die Gesetzlehre: *Bereitet euch vor* &c. *nähert euch nicht*, um wieviel mehr [muss ich dies thun], wo die Gottheit mit mir zu jeder Stunde spricht, und mir vorher keine Zeit festsetzt. — Woher, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, ihm zugestimmt hat? — Denn es heisst: [8]*Gehe, sprich zu ihnen: kehrt nach euren Zelten*[9] *zurück*, darauf folgt: *Du aber bleibe hier bei mir stehen.* Manche sagen [hieraus]:

1. Ex. 19,1. 2. Ib. 12,2. 3. Ib. 20,8 4 Ib 13,3. 5 Ib 19,6. 6. Vgl. Ex 19 12 7 Ex. 19,10 8 Ex 19,11 9 Worunter das Beiwohnen der Frauen verstanden wird.

[1] *Von Mund zu Mund rede ich mit ihm* — Woraus [illegible] hat er gefolgert, die Bundestafeln zu zerbrechen? [illegible] [illegible] Wenn [illegible] [illegible] des Pesachopfers, das nur [illegible] betrifft, [illegible] Gebote ist gesagt hat: [2] *Kein Fremder darf es essen*, um wieviel mehr ist [illegible] den Israëliten verboten, die alle abtrünnig geworden sind. [illegible] Woher, dass der Heilige, gebenedeit sei er, [illegible] [illegible] *Die du zerbrochen* [illegible] hast. [illegible] [illegible] Komme und höre: *Sie sollen zum dritten Tag bereit sein.* [illegible] Einwand gegen R. Jose! — Wir [illegible] bereits, dass Mošeh einen Tag aus eigenem Ermessen hinzugefügt hat. — Komme und höre: Der dritte. Der dritte im Monat und der dritte in der Woche. Dies ist ja ein Einwand gegen die Rabbanan! — Die Rabbanan [illegible] Hier ist die Ansicht R. Joses vertreten. — Der dritte, wovon? — Wie [illegible] [7] *Und Mošeh erwiderte dem Herrn die* [illegible] [8] *Und Mošeh erzählte dem Herrn die Worte des Volks.* Was sprach der Heilige, gebenedeit sei er, zu Mošeh, was sprach Mošeh zu Jisraél, was sprachen die Jisraéliten zu Mošeh? und was berichtete Mošeh dem Allmächtigen? — das ist nämlich das Gebot von der Abgrenzung — Worte des R. Jose b. Jehuda. Rabbi sagt: zuerst hatte [illegible] ihnen die Strafen erklärt, denn es heisst: *Und Mošeh erwiderte*, nämlich Dinge, die dem Gemüth des Menschen widrig sind, später erklärte er ihnen die Belohnungen, denn es heisst: *Und Mošeh erzählte*, nämlich Dinge, die das Herz des Menschen anziehen, wie eine Erzählung. Manche sagen: Zuerst erklärte er ihnen die Belohnungen, denn es heisst: *Und Mošeh erwiderte*, nämlich Dinge, die das Herz des Menschen beruhigen[9]; später erklärte er ihnen die Strafen, denn es heisst: *Und Mošeh erzählte*, nämlich Dinge, die für den Menschen bitter sind wie Wermut[10]. — Komme und höre: Der sechste, der sechste im Monat und der sechste in der Woche; dies ist ja ein Einwand gegen die Rabbanan![11] — Hier ist ebenfalls die Ansicht R. Joses vertreten. — Der sechste, wovon? — Raba sagte: der sechste ihrer Ruhetage. R. Aha b. Jâqob sagte: der sechste seit ihrem Reiseantritt. Sie streiten also über den Sabbath in Mara. Denn es heisst: [12] *Wie der Herr, dein Gott, dir befohlen hat*, hierüber sagte R. Jehuda im Namen Rabhs: Wie er dir bereits in Mara befohlen hat[13]; der eine ist der Ansicht, es wurde ihnen [illegible] der Sabbath geboten, nicht aber wurden ihnen die Grenzgesetze geboten[14], der andere ist der Ansicht, es wurden ihnen auch die Grenzgesetze geboten. — Komme und höre: Im Nisan, an dem die [illegible] aus Miçrajim zogen, [geschah] Folgendes]: am vierzehnten schlachteten sie ihre Opfer, am fünfzehnten [illegible] wurden die Erstgeborenen erschlagen — wie kann dies sein[15]? — vielleicht [illegible] am Abend wurden die Erstgeborenen erschlagen —, dieser Tag war nämlich ein Donnerstag [illegible] Neumondstag des Ijar mit [illegible] zusammentrifft, so muss ja der Neumondstag des Ijar mit [illegible] mit einem Sonntag zusammentreffen. — dies ist also ein [illegible] Neumondstag des Sivan mit einem Sonntag [illegible]

בתריה[47] ואתה פה עמד עמדי ואית דאמרי פה אל פה אדבר Nm 12,8
בו שבר את הלוחות מאי דריש [48]אמר ומה פסח שהוא אחד
מששה מאות ושלש עשרה מצות אמרה תורה כל בן נכר Ex 12,43
לא יאכל בו [49]התורה כולה [50]וישראל משומדין על אחת כמה
וכמה ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו שנאמר אשר ib 34,1
שברת ואמר ריש לקיש[51] יישר כחך ששברת תא שמע והיו Jab 62a Br 14b Men 99b
נכונים ליום השלישי קשיא לרבי יוסי הא אמרינן יום אחד Ex 19,11
הוסיף משה מדעתו תא שמע שלישי שלישי בחדש ושלישי
בשבת קשיא לרבנן אמרי לך רבנן הא מני רבי יוסי היא
שלישי למאי לכדתניא וישב משה את דברי העם אל ה׳ ib 19,8
וכתיב[52] ויגד משה את דברי העם אל ה׳ מה אמר לו הקדוש ib 19,9
ברוך הוא למשה ומה אמר להם משה לישראל ומה אמרו
ישראל[53] למשה ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה
דברי רבי יוסי[54] בר יהודה רבי אומר בתחילה פירש עונשה
דכתיב[55] וישב משה דברים שמשבבין[56] דעתו של אדם ולבסוף
פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים[57] שמושכין לבו He 14a
של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחילה פירש מתן שכרה
דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף
פירש עונשה[58] דכתיב ויגד משה דברים שקשין[59] לאדם כגידין
תא שמע ששי ששי בחודש וששי בשבת קשיא לרבנן הא
נמי[60] רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר לחנייתן רב אחא Col.b
בר יעקב אמר[61] למסען וקמיפלגי בשבת דמרה דכתיב כאשר Dt 5,16
צוך ה׳ אלהיך ואמר רב יהודה[62] אמר רב כאשר צוך במרה מר Sen 57b
סבר אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד ומר סבר אתחומין
נמי איפקיד תא שמע ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה
עשר שחטו[63] פסחיהם ובחמשה עשר יצאו ולערב לקו בכורות
לערב סלקא דעתך[64] אלא מבערב לקו בכורות ואותו היום
חמישי בשבת היה מדהמיסר בניסן חמשה בשבא ריש ירחא
דאייר שבתא וריש ירחא דסיון חד בשבא קשיא לרבנן אמרי

M 47 — בתי׳ | M 48 +] נשא ק״ו בעצמו] | M 49 + כל | B 50 + כאן | M 51 +] אמר הקב״ה למשה] | M 52 וכתיב...אל ה׳ | M 53 + לו | M 54 — בר י׳ | M 55 + ולבסוף פירש מתן שכרה בתחלה פירש עונשה | M 56 לבו | M 57 שמיישבין דעתו של | P 58 — דכ׳ ויגד משה | M 59 לגוף | M 60 מני | M 61 + אף | M 62 — א״ר | M 63 + את | M 64 אימא.

[illegible] אשר [illegible] אשר *stark sein*, im Piel [illegible] *loben, danken* abgeleitet. [illegible] Ib. 14,1. 4. [illegible] 7. Ex. 19,8. 8. Ib. V. 9. 9. שוב [illegible] mit einem Sonntag zusammentraf. [illegible] [illegible] verwandt mit גיד *bitteres Kraut*, wahrsch. Wermut. 11. Hieraus, [illegible] הגיד *erzählen* [illegible] [illegible] die 10 Gebote empfangen haben, wurde ihnen [illegible] 12. Dt. 5,16. 13. [illegible] im M. [illegible] die Erstgeburt traf [illegible] vor dem Auszug ein. [illegible] Ex. 15 [illegible]

לך רבנן אייר דההיא שתא עבורי עברוה תא שמע [65]דלא
עברוה ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו
[63]פסחיהם בחמשה עשר יצאו[66]ובערב לקו בכורות לערב סלקא
דעתך אלא אימא מבערב לקו בכורות ואותו היום חמישי
בשבת היה השלים ניסן[67]ואירע אייר להיות בשבת חסר אייר
[67]ואירע סיון להיות באחד בשבת קשיא לרבנן הא מני רבי
Ex 16,1 יוסי היא אמר רב פפא תא שמע °ויסעו מאלים ויבואו כל העדה
בחמשה עשר יום לחדש השני ואותו היום שבת היה דכתיב
ib v. 7, ib v. 26 °ובקר וראיתם את כבוד ה׳ וכתיב °ששת ימים תלקטהו
ומדחמיסר באייר שבתא ריש ירחא דסיון חד בשבא קשיא
לרבנן[68]אמרי לך רבנן אייר דההיא שתא עבורי עברוה אמר
ib 40,17 ליה רב[69]חבי מחוזנאה לרב אשי תא שמע °ויהי בחדש
הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן תנא אותו
היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון
לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לעבודה ראשון לירידת האש
ראשון לאכילת קדשים ראשון לשכון שכינה[70]ראשון[71]לברכת
ישראל ראשון לאיסור הבמות ראשון לחדשים ומדריש
ירחא דניסן דהא שתא הד בשבא דאשתקד [72]בשבת דתניא
Ar 9b, Suk 54b, Rh 20a, tAr 1 אחרים אומרים °אין בין עצרת ואין בין ראש השנה
לראש השנה אלא ארבעה ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת
[73]הוה ליה ריש[74]דירחא דאייר מעלי שבתא וריש ירחא דסיון
שבתא קשיא בין לרבי יוסי בין לרבנן לרבי יוסי שבעה חסרין
Fol. 88 עבוד °לרבנן שמונה חסרים עבוד[75]תא שמע דתניא בסדר עולם
ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו פסחיהן
בחמשה עשר יצאו ואותו היום ערב שבת היה ומדריש ירחא
דניסן ערב שבת ריש ירחא דאייר חד בשבא וסיון בתרי
בשבא קשיא לרבי יוסי[76]אמר לך רבי יוסי הא מני רבנן היא
תא שמע רבי יוסי אומר בשני עלה משה וירד בשלישי עלה
וירד ברביעי ירד ושוב לא עלה [77]ומאחר שלא עלה מהיכן
ירד אלא ברביעי עלה וירד בחמישי בנה מזבח והקריב עליו

65 M---דלא עב׳ || 66 B M ו׳ע׳ || 67 M ועירע || 68 M הא אמרינן אייר || 69 (P הכי) M—חבי. B חביבי || 70 M+בישראל || 71 B לברך את ישי׳ || 72 B+ בד׳ || 73 B+ה׳ || 74 B יר׳. M...דירחא...וריש || 75 M ◌ תא...היא 76 M—א״ר ר״י || 77 M וכי מאחר.

Einwand gegen die Rabbanan. — Die Rabbanan können dir erwidern: der Ijar dieses Jahrs wurde zum Schaltmonat eingesetzt. — Komme und höre, dass man ihn nicht als Schaltmonat eingesetzt hat: Im Nisan, in dem die Jisraëliten aus Miçrajim zogen, [geschah Folgendes:] am vierzehnten schlachteten sie das Pesahopfer, am fünfzehnten zogen sie aus und am Abend wurden die Erstgebornen erschlagen. — Wie kann dies sein?! — sage vielmehr: am Abend vorher wurden die Erstgebornen erschlagen —, dieser Tag war nämlich ein Donnerstag. Der Nisan lief ab und der Ijar begann mit einem Šabbath; der Ijar war unvollzählig[1] und der Sivan begann mit einem Sonntag, dies ist ja ein Einwand gegen die Rabbanan. — Hier ist die Ansicht R. Joses vertreten. R. Papa sagte: Komme und höre: [2]*Und sie zogen aus Elim und die ganze Gemeinde kam* ct. *am fünfzehnten Tag des zweiten Monats*; dieser Tag war ein Šabbath, denn es heisst: [3]*Morgen früh werdet ihr die Herrlichkeit des Herrn sehen*, darauf heisst es: [4]*Sechs Tage hindurch sollt ihr davon einsammeln*; wenn nun der fünfzehnte Ijar mit einem Šabbath zusammenfällt, so fällt der Neumondstag des Sivan mit einem Sonntag zusammen. — dies ist also ein Einwand gegen die Rabbanan. — Die Rabbanan können dir erwidern: der Ijar dieses Jahrs wurde als Schaltmonat eingesetzt. R. Habi Meḥoznaäh sprach zu R. Aši: Komme und höre: [5]*Am ersten Tag des ersten Monats im zweiten Jahr wurde die Stiftshütte errichtet.* Hierüber wurde gelehrt: Diesem Tag wurden zehn Kronen aufgesetzt: er ist der erste beim Schöpfungswerk, der erste der Fürstentage[6], der erste bei [der Einweihung zum] Priestertum[7], der erste beim Tempeldienst, der erste beim Herabsteigen des Feuers[8], der erste beim Verspeisen der Heiligtümer[9], der erste bei der Niederlassung der Gottheit[10], der erste beim Segnen der Jisraëliten[11], der erste beim Verbot der Privataltare und der erste aller Monate. Wenn nun der Neumondstag eines Jahrs mit einem Sonntag zusammentrifft, so muss er im vorigen Jahr mit einem Mittwoch zusammengetroffen sein, denn es wird gelehrt; Manche sagen: Zwischen einem Versammlungsfest und dem anderen, zwischen einem Neujahr und dem anderen giebt es nur eine Differenz von vier Tagen, in einem Schaltjahr, von fünf Tagen. Demnach traf der Neumondstag des Ijar mit einem Freitag und der Neumondstag des Sivan mit einem Šabbath zusammen; — dies ist also ein Einwand sowol gegen R. Jose als auch gegen die Rabbanan. — Nach R. Jose wurden sieben unvollzählige und nach den Rabbanan wurden acht unvollzählige Monate eingesetzt. — Komme und höre: Im „*Seder Ôlam*[12]" wird gelehrt: Im Nisan, an dem die Jisraëliten aus Miçrajim zogen, [geschah Folgendes], am vierzehnten schlachteten sie ihre Opfer, am fünfzehnten zogen sie aus; dieser Tag war ein Freitag. Wenn nun der Neumondstag des Nisan ein Freitag war, so war der Neumondstag des Ijar ein Sonntag und der des Sivan ein Montag; — dies ist ja also ein Einwand gegen R. Jose! — R. Jose kann dir erwidern: hier ist die Ansicht der Rabbanan vertreten. — Komme und höre: R. Jose sagt: Am Montag stieg Mošeh hinauf und kam wieder herunter; am Dienstag stieg er hinauf und kam wieder herunter; am Mittwoch stieg er herab ohne wiederum hinaufzusteigen; — wenn er aber nicht hinaufgestiegen war, wie konnte er herabkommen?! — vielmehr: am Mittwoch stieg er hinauf und kam wieder herab —; am Donnerstag baute er den Altar

1. Vgl. S. 112 N. 1. 2. Ex. 16,1. 3. Ib. V. 7. 4. Ib. V. 26. 5. Ib. 40,17. 6. Vgl. Num. Cap 7. 7. Vgl. Ex. Cap. 40. 8. Vgl Lev. 9,24. 9. Innerhalb des Vorhofs. 10. Vgl. Lev. 9,23. 11. Ibid. V. 22 12. Dh „*Weltordnung*", chronologisch-historisches Werk, welches dem Tanna R. Jose b Ḥalaphta zugeschrieben wird.

und brachte darauf ein Opfer dar, am Freitag hatte er keine Zeit mehr. Wahrscheinlich doch wegen [des Empfangs] der Gesetzlehre. [illegible] wegen der Last des Sabbaths. Ein Galiläer trug in Gegenwart R. Ḥisdas vor: Gebenedeiet sei der Allbarmherzige, der die dreifache Gesetzlehre dem dreifachen Volk durch einen Drittgeborenen am dritten Tag im dritten Monat verliehen hat. — Nach wessen Ansicht — nach der der Rabbanan.

[4]*Und sie stellten sich am Fuss des Bergs auf.* R. Evdami b. Ḥama b. Ḥasa sagte: Dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, über sie den Berg wie ein Kübel stülpte und zu ihnen sprach: Wenn ihr die Gesetzlehre empfanget, ist es gut, wenn aber nicht so ist hier euer Grab. R. Aḥa b. Jáqob sagte: Dies ist eine grosse Kundgebung bezüglich der Gesetzlehre[5]. Raba sagte: Dennoch nahmen sie sie wiederum in den Tagen des Aḥašveroš auf sich, wie es heisst: [6]*Die Juden bestätigten und nahmen es auf sich*, sie bestätigten, was sie bereits auf sich genommen hatten.

Ḥizqijah sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [7]*Vom Himmel liessest du das Urteil vernehmen; da erschrak die Erde und war still.* — wenn sie erschrak, warum war sie still? wenn sie still war, warum erschrak sie? — vielmehr, zuerst erschrak sie, nachher wurde sie still. — Weshalb erschrak sie? — Wie Reš Laqiš dies erklärte, Reš Laqiš sagte nämlich: Es heisst: [8]*Es ward Abend und es ward Morgen, der sechste Tag*, wozu ist das überflüssige *He* nötig[9]? — dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, mit dem Schöpfungswerk einen Vertrag geschlossen hat, er sprach nämlich zu ihm: Nehmen die Jisraeliten die Gesetzlehre an, so bleibt ihr bestehen, falls aber nicht, so verwandle ich euch wieder in Wüste und Leere.

R. Simaj trug vor: Zur Stunde, da die Jisraeliten zuerst gesagt haben: wir werden thun, und dann: wir werden horchen, kamen sechzig Myriaden Dienstengel und wanden jedem Jisraeliten zwei Kränze, einen wegen: wir werden thun und einen wegen: wir wollen horchen. Als die Jisraeliten später sündigten, stiegen hundertundzwanzig Myriaden Würgengel herunter und nahmen sie ihnen ab, wie es heisst: [10]*Da entledigten sich die Kinder Jisraël ihres Schmucks vom Berg Ḥoreb.* R. Ḥama b. Ḥanina sagte: Am Ḥoreb wurde er ihnen angelegt, wie wir bereits gesagt haben, am Ḥoreb entledigten sie sich seiner, am Ḥoreb wurde er ihnen angelegt, wie es heisst. *Da entledigten sich die Kinder Jisrael* [illegible] am Ḥoreb entledigten sie sich seiner, wie es heisst. R. Joḥanan sagte: Mošeh hatte das Verdienst sie alle zu bekommen, denn darauf heisst es: [11]*Und Mošeh nahm das Zelt.* Reš Laqiš sagte: Dereinst wird sie uns der Heilige, gebenedeiet sei er, wieder geben, wie es heisst: [12]*Die Befreiten des Herrn kehren heim und gelangen nach Çijon mit Jauchzen und ewiger Freude auf ihrem Haupt*, nämlich die ehemalige Freude auf ihrem Haupt.

R. Elˁazar sagte: Zur Stunde, da die Jisraeliten zuerst gesagt haben: wir wollen thun, und dann: wir wollen horchen, ertönte ein Widerhall und sprach (zu ihnen): Wer hat meinen Kindern das Geheimnis verraten, [illegible] die Dienstengel bedienen[?], wie es heisst: [13]*Preiset dem Herrn, ihr, seine Engel, starke* [illegible]

קרבן בשישי לא היה לו פנאי [78]מאי לאו משום טורח שבת דריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא [79]בריך רחמנא דיהב אוריאן תליתאי [80]לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי [81]בירחא תליתאי [82]כמאן כרבנן: ויתיצבו Ex 19,17
בתחתית ההר אמר רבי אבדימי בר חמא [83]בר חסא מלמד שכפה Az 2b
הקדוש ברוך הוא [84]עליהם את [85]ההר כגיגית ואמר להם אם
אתם מקבלים [86]התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר
רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא
אף על פי כן הדור קבלוה בימי [86]אחשורוש דכתיב קימו וקבלו Est 9,27
היהודים [87]קיימו מה שקיבלו כבר: אמר חזקיה מאי דכתיב Sch. 39a Az. 3a
משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה Ps 76,9
שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחילה יראה ולבסוף
שקטה [88]ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי Az. 3a,5a
דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי [89]ה״א יתירה למה לי Gn. 1,31
מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר
להם אם ישראל מקבלים [63]התורה [90]אתם מתקיימין ואם לאו
אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו: דריש רבי סימאי בשעה
שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי
השרת לכל אחד ואחד [91]מישראל קשרו לו שני כתרים אחד
כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו [92]ישראל ירדו
[93]מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר ויתנצלו Ex 33,6
בני ישראל את עדים מהר חורב [94]אמר רב חמא ברבי [95]חנינא
בחורב טענו בחורב פרקו בחורב טענו כדאמרן בחורב
פרקו דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו׳ [96]אמר רבי יוחנן
וכולן זכה [97]משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקח את האהל Ib 7
אמר ריש לקיש ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו
שנאמר ופדויי ה׳ ישבון ובאו ציון ברנה שמחת עולם על Jes 35,10
ראשם שמחה שמעולם על ראשם: אמר רבי אלעזר בשעה
שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן
מי גילה [98]לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב
ברכו ה׳ מלאכיו גברי כח עשה דברו לשמע בקול דברו Ps 103,20

M 78 מאי — M 79 בריך רח׳ — M 80 לעם תל׳ ע״י תל׳ M 81 (ביר׳ תל׳ M 82 — כמאן M 83 ב״ח — M 84 על ישי׳ P 85 הר M 86 מרדכי ואס׳ שנא׳ M 87 קיימו M 88 ולמה יראה M 89 ה א ל׳ M 90 מוטב וא״ל אחזיר M 91 מישי׳ M 92 ישי׳ M 93 ששים רבוא M 94 (אמר ..וגו׳ P 95 חנני M 96 [+ וינצלו לא נאמר אלא ויתנצלו] M 97 [+ כהן] M 98 לבני רז.

1. [illegible] und Hagiographen. 2. [illegible] und Jisraeliten. 3. Mošeh hatte 2 ältere Geschwister. 4. Ex 19,17. 5. [illegible] damit, dass sie ihnen aufgezwungen wurde. 6. Est 9,27. 7. Ps 76,9. 8. [illegible] 10. Ex 33,6. 11. Ib. V. 7. 12. Jes 35,10. 13. Ps 103,20.

בריש‌א עושה והדר לשמוע אמר רב [99]חמא בר חנינא מאי
Can 2,3 דכתיב כתפוח בעצי היער וגו׳ למה נמשלו ישראל לתפוח
[1]לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו
נעשה לנשמע: ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין
בשמעתא ויתבה אצבעתא דידיה תותי[2]כרעיה וקא [3]מייין בהו
Ket 112a וקא מבען אצבעתיה דמא אמר ליה עמא פוזא דקדמיתו[4]פומא
לאודניה אכתי [5]בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעיא לכו
למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו אמר ליה אנן
Col.b דסגינן בשלימותא כתיב בן תמת ישרים תנחם הנך אינשי
Pr 11,3 ib. דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בגדים ישדם: אמר רבי
Can.4,9 שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [6]מאי דכתיב לבבתני אחתי
כלה לבבתני באחת מעיניך בתחילה באחת מעיניך לכשתעשי
Git 36b בשתי עיניך אמר [7]עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה אמר
Can 1,12 רב מרי[8]ברה דבת שמואל מאי קרא עד שהמלך במסיבו נרדי
וגו׳ אמר [9]רב ועדיין חביבותא היא גבן דכתיב נתן ולא כתב
Git 36b Jom 23a הסריח: תנו רבנן [10]עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן
משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר
Jud 5,31 ואהביו כצאת השמש בגברתו: אמר רבי יוחנן מאי דכתיב
Ps 68,12 [ה׳] יתן אמר המבשרות צבא רב כל דיבור ודיבור שיצא
מפי [11]הגבורה נחלק לשבעים לשונות תנא דבי רבי ישמעאל
Jer 23,29 Syn.34a וכפטיש יפצץ סלע מה פטיש זה [12]נחלק לכמה ניצוצות אף
כל דיבור [13]שיצא מפי הקב״ש ברוך הוא [12]נחלק לשבעים
Pr.8,6 [14]לשונות: אמר רב[15]חננאל בר פפא מאי דכתיב שמעו כי
נגידים אדבר למה נמשלו דברי תורה[16]כנגיד לומר לך מה נגיד
זה יש בו [17]להמית ולהחיות אף דבר תורה יש [18]בו להמית
Jom.72b ולהחיות [19]היינו דאמר רבא למיימינים בה סמא דחיי
למשמאילים בה סמא דמותא דבר אחר נגידים כל דיבור
ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא קושרים לו שני כתרים:
Can.1,13 אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב צרור המר דודי לי בין
שדי ילין אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו

99 M אהא 1 M + היער׳ 2 B כרעא 3 M איין ליה וקא | 4 B
פומייכו לאודנייכו 5 M בפזיזייכו 6 P ומאי | 7 M ר׳ יצחק |
8 P ברי׳ | 9 M רבא עדין חביבותיה הוא 10 M V הנעלבין
11 M הקב״ה נתחלק לע׳ לשון 12 M נתחלק 13 B + ודיבור
14 M לשון | 15 M חיננא | 16 M לנגידים , 17 M + כדי 18 M
בהן כדי 19 M וכדר׳ דא״ר דאיימין ליה סד״ח דלא איימין ליה סמא.

Helden, die ihr seinen Befehl thut die Stimme seines Worts zu hören: zuerst das Thun, dann das Hören. R. Ḥama b. Ḥanina sagte: Es heisst: [1]*Wie ein Apfelbaum unter des Walds Bäumen* &c. weshalb werden die Jisraëliten mit einem Apfelbaum verglichen? dies besagt: wie der Apfelbaum die Frucht vor den Blättern hervorbringt, so haben die Jisraëliten auch zuerst gesagt: wir wollen thun, bevor sie gesagt haben: wir wollen hören.

Ein Minäer sah wie Raba, als er in einer Lehre vertieft war, die Finger der Hand unter dem Fuss hielt und sie so rieb, dass sie Blut spritzten. Da sprach er zu ihm: Voreiliges Volk, die ihr den Mund vor den Ohren vorangeschickt habt, noch immer beharrt ihr bei eurer Voreiligkeit; zuerst habt ihr hören sollen, ob ihr sie auf euch nehmen könnt oder nicht. Dieser erwiderte: Von uns, die wir in Aufrichtigkeit wandeln, heisst es: [2]*Die Rechtschaffenen leitet ihre Unschuld*, von jenen, die in Verdrehungen wandeln, heisst es: [2]*Die Treulosen richtet ihre Bosheit zugrunde*.

R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Was bedeutet der Schriftvers: [3]*Du hast mich des Verstands beraubt, meine Schwester Braut, du hast mich des Verstands beraubt durch eines deiner Augen?* — zuerst durch ein Auge, als du [die Gesetzlehre] auch ausgeübt hast, durch beide Augen. Ûla sagte: Schamlos ist die Braut, die in ihrem Hochzeitszimmer buhlt. R. Mari, Sohn der Tochter Šemuëls, sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — [4]*Während der König noch auf seinem Ruhepolster weilte, hat meine Narde* &c. Rabh sagte: Dies ist für uns noch wolwollend, denn es heisst ja *[den Geruch] fortgegeben*, nicht aber *verstunken*.

Die Rabbanan lehrten: Ueber diejenigen, die gedemütigt werden, ohne Andere zu demütigen, die ihre Schmähung anhören, ohne zu erwidern, die aus Liebe [die Gebote] ausüben und sich mit den Züchtigungen freuen, spricht der Schriftvers: [5]*Die ihn lieb haben, sind wie der Aufgang der Sonne in ihrer Pracht*. R. Joḥanan sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [6]*Der Herr liess einen Ruf erschallen, der Siegesbotinnen war ein grosses Heer?* — jedes Wort, das vom Mund des Allmächtigen hervorging, wurde in siebzig Sprachen geteilt. In der Schule R. Jišmâëls wurde gelehrt: [7]*Und wie ein Hammer, der Felsen zersplittert*: wie der [Stein durch den] Hammer in viele Splitter zerteilt wird, so wurde auch jedes Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorging, in siebzig Sprachen geteilt. R. Ḥananël b. Papa sagte: Es heisst: [8]*Höret zu, denn Fürstliches will ich reden*; weshalb werden die Worte der Gesetzlehre mit einem Fürsten verglichen? — dies besagt: wie es in der Macht des Fürsten liegt, zu töten und leben zu lassen, so hat auch ein Wort der Gesetzlehre die Macht, zu töten und leben zu lassen. Das ist es eben, was Raba sagte: Für diejenigen, die sich ihr rechts widmen, ist sie ein Gewürz des Lebens, für diejenigen, die sich ihr links widmen, ist sie ein Gewürz des Tods. Eine andere Erklärung: „Fürstliches", jedem Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorging, wurden zwei Kränze gewunden.

R. Jehošuâ b. Levi sagte: Was bedeutet der Schriftvers: [9]*Mein Geliebter ist mir ein Myrrhenbündel, zwischen meinen Brüsten weilt er*. Die Gemeinschaft Jisraël sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er:

1 Cant. 2,3. 2. Pr. 11,3 3 Cant. 4,9 4 Ib 1,12 5. Jud 5,31 6 Ps 68,12 7. Jer. 23,29. 8. Pr 8,6 9. Cant 1,13

[Herr] der Welt, obgleich mein Geliebter mich bedrängt [und] verbittert, dennoch weilt er zwischen meinen[1] Brüsten. [2]*Eine Cyprustraube in den Weinbergen Engedis ist mir mein Geliebter.* Derjenige, dem Alles gehört[3], vergiebt mir die Sünde mit dem Böcklein[4], die ich auf mich gehäuft habe. — Woher ist es erwiesen, dass *Kerem [Weinberg]* die Bedeutung *häufen* hat? — Mar Zutra b. R. Naḥman erwiderte: Was gleicht [illegible] ein Waschestuhl, auf dem man Geräte häuft [*kormim*].

Ferner sagte R. Jehošua b. Levi: Was bedeutet der Schriftvers: [5]*Seine Wangen wie Balsambeete*? — durch jedes einzelne Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorging, wurde die ganze Welt von Wohlgerüchen voll. — Wenn sie aber durch das erste Wort bereits voll war, wo kam dann das zweite Wort hin? — Der Heilige, gebenedeiet sei er, brachte aus seinen Vorräten einen Wind hervor, der das vorangehende einzeln fortwehte, denn es heisst: [6]*Seine Lippen wie Lilien, fliessende Myrrhe träufelnd*, lies nicht *Šošanim [Lilien]*, sondern *šešonim [welche sprechen]*.

Ferner sagte R. Jehošua b. Levi: Bei jedem einzelnen Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorging, hauchte Jisraél die Seele aus, wie es heisst: [7]*Bei seinem Sprechen hauchte ich meine Seele aus.* — Wenn sie aber beim ersten Wort die Seele ausgehaucht haben, wie konnten sie denn das nächste Wort hören? — Er liess einen Thau herabsteigen, mit dem er dereinst die Toten beleben wird, und belebte sie wieder, wie es heisst: [8]*Mit reichlichem Regen besprengtest du, o Gott, dein Erbtum, und was ermattet war, stelltest du her.*

Ferner sagte R. Jehošua b. Levi: Durch jedes Wort, das aus dem Mund des Heiligen, gebenedeiet sei er, hervorging, bebten die Jisraéliten zwölf Mil rückwärts zurück, da liessen sie die Dienstengel heranhüpfen, wie es heisst: [9]*Die Engel der Heerscharen hüpfen, hüpfen*, lies nicht *hüpfen*, sondern *sie liessen sie hüpfen*.

Ferner sagte R. Jehošua b. Levi: Zur Stunde, da Mošeh in die Höhe stieg, sprachen die Dienstengel vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! was soll ein Frauensohn unter uns? Er erwiderte ihnen: Er kam, die Gesetzlehre in Empfang zu nehmen. Da sprachen sie zu ihm: Die Köstliche und Verborgene, die du seit (den sechs Schöpfungstagen) neunhundertvierundsiebzig Zeitkreisen vor der Weltschöpfung verborgen gehalten hast, willst du einem Fleisch und Blut geben?! [10]*Was ist der Mensch, dass du seiner gedenkst, und das Menschenkind, dass du nach ihm schaust?* [11]*O Herr, unser Herrscher, wie herrlich ist dein Name auf der ganzen Erde, (welcher) verleihe deine Pracht auf dem Himmel.* Darauf sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh: Gieb ihnen Antwort! Dieser aber erwiderte: Herr der Welt! ich fürchte, sie könnten mich mit dem Hauch ihres Munds verbrennen. Da sprach er: Halte dich fest an meinem Thron, [illegible] und gieb ihnen Antwort, es heisst nämlich: [12]*Er erfasst den Anblick des Throns, er zieht seine Wolke über ihn*, hierzu sagte R. Naḥum: dies lehrt, dass der Allmächtige über ihn den Glanz seiner Gottheit ausgebreitet und ihn beschattet hat. Darauf sprach er vor ihm: Herr der Welt! was steht in der Gesetzlehre geschrieben, die du mir giebst? — [13]*Ich bin der Herr, dein Gott, der dich aus dem*

של עולם אף על פי שמיצר ומימר לי [illegible] בין שדי ילין
אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי מי שהכל שלי [21]מכפר (Can.1,14)
לי על עון גדי שכרמתי לי מאי משמע דהאי כרמי לישנא
[22]דמכביש הוא אמר מר זוטרא בריה דרב [23]נחמן כדתנן כסא (Kel. xxiii,4)
של כובס שכורמים עליו את הכלים: ואמר רבי יהושע בן
לוי מאי דכתיב לחיו כערוגת הבשם כל דיבור ודיבור שיצא (Can.5,13)
מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים [24]וכיון
שמדיבור ראשון נתמלא דיבור שני להיכן הלך הוציא הקדוש
ברוך הוא הרוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון שנאמר
שפתותיו שושנים נטפות מור עבר [25]אל תקרי שושנים אלא (ib. Sab.30a Pes.117a)
ששונים: ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי
הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי (Can.5,6)
יצאה בדברו [26]ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן [27]דיבור שני
היאך קיבלו הוריד [28]טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם (Hg.12b)
שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה: (Ps.68,10)
ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש
ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל והיו מלאכי
השרת מדדין אותן שנאמר מלאכי צבאות ידדון ידדון אל (ib. v.13)
תיקרי ידודון אלא ידדון: ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה
שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך
הוא רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו אמר להן לקבל
תורה בא אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך [29]משׁשת ימי
בראשית תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא (Hg.14a Zeb.116a)
העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם מה אנוש כי תזכרנו (Ps.8,5)
ובן אדם כי תפקדנו ה׳ אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ (ib. v.2)
אשר תנה הודך על השמים אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה
[30]החזר להן תשובה אמר לפניו רבונו של עולם מתיירא אני
שמא ישרפוני בהבל שבפיהם אמר לו אחוז בכסא כבודי
[31]וחזור להן תשובה שנאמר מאחז פני כסא פרשז עליו עננו (Ij.26,9 Suk.5a)
ואמר רבי נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו
אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה [32]כתיב

M 20 דודי ‖ M 21 הוא יכפר ‖ B 22 דמכבניש ‖ M 23 נתן ‖ M 24 וכי מאחר שד׳ אחד נתמ׳ ‖ M 25 ◌ אל...ששונים ‖ M 26 וכי מאחר שבד׳ ‖ P 27 וד׳ ‖ M 28 + הקב״ה ‖ B 29 · מששת ימי בר׳ ‖ B 30 החזיר ‖ M 31 [והחזיר להם מיד אחז בכסא הכבוד] שני ‖ M 32 כתוב עליה א״ל אנכי.

[illegible] in der Stiftshütte. 2 Cant. 1,14. 3 אשכל Notarikon איש הכל
[illegible] 5 Cant. 5,13. 6 Ib. 7 Ib. V. 6. 8 Ps. 68,10. 9 Ib. V. 13. 10 Ib. 8,5. 11 Ib. V. 2. 12 Ij. 26,9. 13 Ex. 20,2.
לי 4 [illegible]

Ex.20,2 בה°אנכי ה׳ אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים אמר להן
למצרים ירדתם לפרעה [33]השתעבדתם תורה למה תהא לכם
שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים [34]בין ערלים
Fol.89 אתם[35]שרויין שעובדין עבודה זרה שוב מה כתיב בה זכור את
יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין
שבות שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם שוב
מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם שוב
מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנב קנאה יש [36]ביניכם
יצר הרע יש ביניכם מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא שנאמר
Ps.8,10 °ה׳ אדנינו מה אדיר שמך וגו׳ ואילו תנה הודך על השמים
לא כתיב מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב [37]ומסר לו דבר
ib.68,19 שנאמר°עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות[38]באדם בשכר
שקראוך אדם לקחת מתנות אף מלאך המות מסר לו דבר
Nm17,12 שנאמר °ויתן את הקטרת ויכפר על העם[39]ואומר ויעמד בין
המתים ובין החיים וגו׳ אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע: ואמר
רבי יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך
הוא בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא
אמר לו נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא
Ij.28,23 אמרה לו °אלהים הבין דרכה וגו׳ הלך אצל ים ואמר לו אין
ib v.14 עמדי [40]הלך אצל תהום אמר לו אין בי שנאמר °תהום אמר
ib v.22 לא בי היא וים אמר אין עמדי °אבדון ומות אמרו באזנינו
שמענו שמעה חזר ואמר לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של
עולם חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה אמר לו לך אצל בן
עמרם הלך אצל משה ואמר לו תורה שנתן לך הקדוש ברוך
הוא היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקדוש ברוך הוא
תורה [41]אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה בדאי אתה
אמר לפניו רבונו של עולם [42]חמודה גנוזה יש לך שאתה
משתעשע בה בכל יום אני [43]אחזיק טובה לעצמי אמר לו
הקדוש ברוך הוא [44]למשה הואיל ומיעטת עצמך [45]תקרא על
Mal.3,22 שמך שנאמר°זכרו תורת משה עבדי וגו׳: [46]ואמר רבי יהושע
Men.29a בן לוי °בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא
שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו[47]משה אין שלום בעירך

M 33 נשת׳ תורה מה לכם ועוד מה ‖ M 34 +כלום ‖ M 35 יושבין ‖ M 36 בכם יצה״ר יש בכם גלוי עריות יש בכם [תורה למה לכם כיון ששמעו כך] חזרו והודו להקד׳ M 37 וכל או״א מסר לו דבר אחד שני׳ M 38 — באדם...מתנות M 39 — ואומר...וגו׳ P 40 — הלך M 41 + חזר ואמר לפני הקב״ה משה בדאי הוא M 42 חמדה גנוזה שלך ‖ M 43 מחז׳ ‖ M 44 —למשה P 45 תקרי P 46 אמר M 47 +הקב״ה למשה.

Land Miçrajim herausgeführt hat. Da fragte er jene: Seid ihr etwa nach Miçrajim gezogen? waret ihr dem Paroh dienstbar? was sollt ihr mit der Gesetzlehre? Ferner heisst es in derselben: *Ihr sollt keine fremden Götter haben*, weilet ihr etwa zwischen den Unbeschnittenen, die Götzendienst treiben? Ferner heisst es in derselben: *Gedenke den Šabbath zu heiligen*, thut ihr etwa Arbeit, dass ihr der Ruhe bedürfet? Ferner heisst es in derselben: *Du sollst nicht nennen*, giebt es etwa Handel unter euch? Ferner heisst es in derselben: *Ehre deinen Vater und deine Mutter*, habt ihr etwa Vater und Mutter? Ferner heisst es in derselben: *Du sollst nicht morden; du sollst nicht ehebrechen; du sollst nicht stehlen*; giebt es etwa Neid oder einen bösen Trieb unter euch? Da gaben sie dem Heiligen, gebenedeiet sei er, zu, denn es heisst: [1]*O Herr, unser Herrscher, wie herrlich ist dein Name* ct, es folgt aber nicht *Verleihe deine Herrlichkeit auf dem Himmel*. Darauf wurde ihm jeder ein Freund und übergab ihm etwas, wie es heisst: [2]*Du bist in die Höhe gestiegen, du hast Beute fortgeführt, du hast Geschenke von den Menschen empfangen*: als Belohnung dafür, dass sie dich einen Menschen genannt haben, hast du Geschenke erhalten. Und auch der Todesengel übergab ihm etwas, denn es heisst [3]*Da setzte er das Räucherwerk auf und schaffte dem Volk Sühne*; ferner heisst es: *Da stand er zwischen den Toten und den Lebendigen* ct, — wieso könnte er dies wissen, wenn ihm jener dies nicht gesagt haben würde?

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Zur Stunde, da Mošeh vom Heiligen, gebenedeiet sei er, fortgegangen war, kam der Satan und sprach vor ihm: Herr der Welt! wo ist die Gesetzlehre? Dieser erwiderte: Ich habe sie der Erde gegeben. Da ging er zur Erde und sprach zu ihr. Wo ist die Gesetzlehre? Diese erwiderte: [4]*Gott kennt ihren Weg* ct. Da ging er zum Meer; dieses erwiderte. Sie ist nicht bei mir. Da ging er zur Meerestiefe; diese erwiderte: Sie ist nicht in mir, wie es heisst: [5]*Die Meerestiefe spricht: in mir ist sie nicht; und das Meer spricht: sie ist nicht bei mir.* [6]*Abgrund und Tod sprechen: wir haben mit unseren Ohren ein Gerücht von ihr gehört.* Da kam er zurück und sprach vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt! ich habe sie auf der ganzen Erde gesucht, und nicht gefunden. Da erwiderte er: Gehe zum Sohn Âmrams. Darauf ging er zu Mošeh und sprach zu ihm: Wo ist die Gesetzlehre, die dir der Heilige, gebenedeiet sei er, gegeben hat? Dieser erwiderte: Wer bin ich denn, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, die Gesetzlehre mir gegeben haben soll?! Da sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh: Mošeh! Bist du ein Lügner? Dieser erwiderte: Herr der Welt! du hast eine Köstliche und Verborgene, an der du täglich deine Freude hast, soll ich mir dies zugute kommen lassen?! Da sprach der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Mošeh: Da du dich unterschätzest, so soll sie nach dir genannt werden, wie es heisst: [7]*Gedenket an die Gesetzlehre meines Dieners Mošeh* ct.

Ferner sagte R. Jehošuâ b. Levi: Zur Stunde, da Mošeh in die Höhe stieg, traf er den Heiligen, gebenedeiet sei er, für die Buchstaben Kränze windend. Da sprach er zu ihm: Kennt man in deiner Heimat keinen

1. Ps. 8,10. 2. Ib. 68,19. 3. Nm. 17,12. 4. Ij. 28,23. 5. Ib. V. 14. 6. Ib. V. 22. 7. Mal. 3,22.

Gruss? Da sprach dieser [illegible] Grüsst etwa ein Knecht seinen Herrn? Darauf sprach er zu ihm: Du hättest mir behilflich [illegible] sein sollen. Sogleich sprach jener: [1]*Möchte sich nun [illegible] Macht, o Herr, gross erweisen, wie du verheissen hast.*

Ferner sagte R. Jehošuá b. Levi: Es heisst: [2]*Und das Volk sah, dass sich Moše verzögerte,* lies nicht *boše* [verzögerte], sondern *ba’u šeš* [die sechs sind gekommen]. Als nämlich Moše in die Höhe stieg, sprach er zu den Jisraéliten: Nach Ablauf von vierzig Tagen, zu Anfang der [ersten] sechs Stunden komme ich zurück. Nach Ablauf der vierzig Tage kam der Satan und brachte Verwirrung in die Welt. Alsdann sprach er zu ihnen: Wo ist euer Meister Moše? Da erwiderten sie ihm: Er ist in die Höhe gestiegen. Darauf sprach er zu ihnen: Die sechs [Stunden] sind ja bereits verstrichen. Sie aber beachteten ihn nicht. Er ist gestorben. — Sie aber beachteten ihn nicht. Da zeigte er ihnen das Bild seiner Bahre. Das ist es eben, was sie zu Ahron sprachen: [3]*Dieser Mann Moše [illegible]*.

Einer von den Jüngern sprach zu R. Kahana: Hast du vielleicht gehört, warum er Berg Sinaj genannt wird? Dieser erwiderte: Ein Berg, auf dem sich für Jisraél Wunder ereignet haben. — Demnach sollte er ja Berg Nisaj[4] heissen! — Vielmehr, ein Berg, der ein gutes Zeichen für Jisraél geworden ist. — Demnach sollte er ja Berg Simnaj[5] heissen! Alsdann sprach er zu ihm: Weshalb befindest du dich nicht in der Umgebung von R. Papa und R. Hona b. R. Jehošuá, die in der Agada kundig sind: R. Hisda und Rabba b. R. Hona sagten beide: Weshalb wird er Berg Sinaj genannt? — ein Berg, auf den Hass[6] gegen die Völker der Welt herabgestiegen ist. Das ist es, was R. Jose b. R. Hanina gesagt hat: Fünf Namen hat er: Wüste [illegible], da ihnen Befehle erteilt worden sind; Wüste [illegible], da Jisraél geheiligt worden ist; Wüste [illegible], da [illegible] das Erhabene [illegible] worden ist; Wüste [illegible], [illegible] fortgepflanzt haben; Wüste Sinaj, da Hass gegen die Völker der Welt herabgestiegen ist. Wie heisst er in Wirklichkeit? — Horeb. Er [illegible] R. Abahu. R. Abahu sagte nämlich: [illegible] Name ist Berg Sinaj, Horeb wird er nur deswegen genannt, weil durch ihn über die Völker der Welt eine Verwüstung kam.

Woher dass man [illegible] einen Streifen glänzender Wolle bindet. Es heisst nicht *kašani* sondern *kašanim*[7], dies [illegible] R. [illegible] der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach zu Jisraél: sollten eure Sünden so zahlreich sein [illegible] bis jetzt, so werden sie dennoch weiss wie Schnee [illegible] *Geht doch, lasst wir miteinander rechten, wird der Herr sprechen.* [wieso] [illegible] *kommt doch* [wieso heisst es] *wird der Herr sprechen,* es [illegible] *geht doch* [illegible] der Heilige, gebenedeiet sei er, zu den Jisraéliten [illegible] *spricht der Herr.* [illegible] Darauf werden sie sprechen: Herr [illegible] gesprochen hast: [9]*Wissen sollst du,* [illegible] [10]*Wenn du dich anstrengst,* und [illegible]

אמר לפניו [48]כלום יש עבד שנותן שלום לרבו אמר לו [illegible] לך לעזרני מיד [50]אמר לו ˚ועתה יגדל נא כח ה׳ כאשר דברת: (Num 14,17)

[51]אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב ˚וירא העם כי בושש משה אל תקרי בושש אלא באו שש בשעה שעלה משה למרום אמר להן [52]לישראל לסוף ארבעים יום בתחלת שש אני בא לסוף ארבעים יום בא שטן ועירבב את העולם אמר להם משה רבכם היכן הוא אמרו לו עלה למרום [53]אמר להן באו שש ולא השגיחו עליו [54]מת ולא השגיחו עליו הראה להן דמות מטתו והיינו דקאמרי [55]ליה לאהרן כי זה משה האיש וגו׳: (Ex 32,1; Ib. 32,23)

אמר ליה ההוא מרבנן לרב כהנא מי שמיע לך מאי הר סיני אמר ליה הר שנעשו בו נסים לישראל הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר [56]שנעשה סימן טוב לישראל הר סימנאי מיבעי ליה אמר ליה מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא דרב חסדא [57]ורבה בריה דרב הונא דאמרי תרוייהו מאי הר סיני [58]הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא חמשה שמות יש לו מדבר צין שנצטוו ישראל עליו מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו מדבר קדמות שנתנה קדומה עליו מדבר פארן שפרו ורבו עליה ישראל מדבר סיני שירדה שנאה לאומות העולם עליו ומה שמו חורב שמו ופליגא דרבי אבהו דאמר רבי אבהו הר סיני שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה חורבה לאומות העולם עליו: (Col. b)

מנין שקושרין לשון של זהורית וכו׳: כשנים כשני מיבעי ליה אמר רבי יצחק אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו: דריש רבא מאי דכתיב ˚לכו נא ונוכחה יאמר ה׳ לכו נא [59]בואו נא מיבעי ליה [60]יאמר ה׳ אמר ה׳ מיבעי ליה לעתיד לבא יאמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל לכו [61]נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו לפניו רבונו של עולם אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו ˚[62]ידוע תדע ולא בקש רחמים עלינו אצל יצחק שבירך את עשו והיה כאשר תריד ולא בקש רחמים (Jes 1,18; Gn 15,13; Ib. 27,40)

M 48 + רבש״ע ‖ M 49 + אעפ״כ ‖ M 50 פתח ואמר ועי׳ ‖ V M 51 ואמר ‖ M 52 ליש׳ ‖ M 53 א״ל ‖ M 54 מת ..עליו ‖ M 55 ליה לאה׳ ‖ M 56 שנעשו בו ‖ P 57 ורבא. M ורב הונא בריה דרב יהושע דאמ׳ ‖ V 58 הר ‖ P 59 בא ‖ M 60 יאמר ..ליה ‖ M 61 נא ‖ M 62 כי גר יהיה זר.

[1] Num. 14,17. [2] Ex. 32,1. [3] Ib. 32,23. [4] נס Wunder. [5] סימן Zeichen. [6] סיני gleich mit שנאה Hass. [7] Pl. von שנה [illegible]

[illegible] Jes. 1,18. [illegible] Gn. 15,13. [illegible] Ib. 27,40. [illegible]

Gn.46,4 עלינו אצל יעקב שאמרת לו °אנכי ארד עמך מצרימה ולא
בקש רחמים עלינו אצל מי [63]נלך עכשיו יאמר ה׳ אמר להן
הקדוש ברוך הוא הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם
כשנים כשלג ילבינו: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
Jes 63,16 יונתן מאי דכתיב °כי אתה אבינו[64]כי אברהם לא ידענו וישראל
לא יכירנו אתה ה׳ [אבינו] גואלנו מעולם שמך לעתיד לבא
[65]אומר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי אמר
לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך אמר אימר ליה
ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים אפשר דבעי רחמי עלייהו
אמר [66]ליה בניך חטאו אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על
קדושת שמך אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה אמר לו
ליצחק בניך חטאו לי אמר לפניו רבונו של עולם בני ולא
Ex.4,22 בניך בשעה שהקדימו[67]לפניך נעשה לנשמע קראת להם °בני
בכורי עכשיו בני ולא בניך ועוד כמה חטאו כמה שנותיו של
אדם שבעים שנה[68]דל עשרין [69]דלא ענשת עלייהו פשו להו
חמשין דל חמשא ועשרין[70]דלילותא פשו להו חמשא ועשרין
דל תרתי סרי ופלגא דצלויי ומיכל ודבית הכסא פשו להו תרתי
סרי ופלגא אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו [71]פלגא
עלי ופלגא עלך ואם תמצא לומר כולם עלי הא קריבית נפשי
קמך [72]פתחו ואמרו כי אתה אבינו [73]ומחוי להו יצחק הקדוש
Jes.63.16 ברוך הוא בעינייהו[72]מיד נישאו עיניהם למרום ואומרים °(כי) אתה
ה׳ אבינו גואלנו מעולם שמך: אמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות
Hos.11,4 של ברזל אלא שזכותו גרמה[74]לו דכתיב °בחבלי אדם אמשכם
בעבתות אהבה ואהי להם כמרימי על על לחיהם ואט אליו
אוכיל:

[v] Bez.39a, Sab.79a המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה תבלין כדי
לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה °קליפי אגוזין
קליפי רמונים [75]סטים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן פי

63 M — נלך עכשיו 64 M — כי...לבא 65 B יאמר 66 M ליעקב בניך חטאו לי 67 M -- לפניך 68 M + שנא׳ ימי שנותינו בהם ע׳ שנה 69 M + שנה 70 M + שנין, 71 M + להוו; 72 M מיד פותחין ואומרין 73 B + א״ל יצחק עד שאתם מקלסים לי קלסו להקב״ה. M כי אבר׳ לא ידענו ויש׳ לא יכירנו אתה ה׳ אבינו מיד מחוי. 74 P — לו 75 B איסטים.

der für uns nicht gefleht hat: etwa zu Jâqob, zu dem du gesprochen hast: [1]*Ich will mit dir nach Miçrajim ziehen*, und der für uns nicht gefleht hat. An wen sollen wir uns jetzt wenden!? möge uns der Herr sagen! Alsdann wird der Heilige, gebenedeiet sei er, zu ihnen sprechen: Da ihr euch an mich wendet, so sollen eure Sünden schneeweiss werden, auch wenn sie scharlachrot sind.

R. Šemuël b. Naḥmani sagte im Namen R. Jonathans: Was bedeutet der Schriftvers: [2]*Fürwahr, du bist unser Vater, denn Abraham weiss nichts von uns, und Jisrael kennt uns nicht, du, o Herr, bist unser [Vater], unser Erlöser ist dein Name von Alters her?* dereinst wird der Heilige, gebenedeiet sei er, zu Abraham sprechen: Deine Kinder haben gegen mich gesündigt. Er aber wird erwidern: Herr der Welt! so mögen sie wegen der Heiligung deines Namens zugrunde gehen! Dann wird er sprechen: Ich werde es Jâqob sagen, er hat die Leiden der Kindererziehung gefühlt, vielleicht wird er für sie um Erbarmen flehen. Darauf wird er zu ihm sprechen: Deine Kinder haben gesündigt. Und auch er wird erwidern: Herr der Welt! so mögen sie wegen der Heiligung deines Namens zugrunde gehen. Da wird er sprechen: Weder ist bei den Alten Vernunft, noch bei den Jungen Rat zu finden. Alsdann wird er zu Jiçhaq sprechen: Deine Kinder haben gegen mich gesündigt. Und dieser wird erwidern: Herr der Welt! «meine Kinder», [sind sie denn] nicht auch deine Kinder?! Als sie vor dir gesprochen haben: „wir werden thun“, bevor sie noch gesprochen haben: „wir werden hören“, nanntest du sie: [3]„meinen erstgebornen Sohn“, jetzt aber sprichst du von meinen Kindern, nicht aber von deinen Kindern! Ferner, haben sie etwa viel gesündigt? siebzig Jahre hat das menschliche Leben, wenn man von diesen zwanzig abzieht, für die du nicht bestrafst, so bleiben fünfzig; wenn man von diesen wieder fünfundzwanzig für die Nächte abzieht, so bleiben fünfundzwanzig, von diesen ziehe ferner für das Beten, Essen und Verrichten der Notdurft zwölf und ein halbes ab, so bleiben zwölf und ein halbes; willst du Alles auf dich nehmen, so ist es recht, wo nicht, nehme ich die Hälfte auf mich und du nimmst die Hälfte auf dich; wenn du aber auch dies nicht thust, so nehme ich Alles auf mich, ich habe mich ja für dich opfern lassen! Sodann werden sie allesamt sprechen: Denn du bist unser Vater. Jiçhaq aber wird sie auf den Heiligen, gebenedeiet sei er, verweisen; alsdann werden sie die Augen in die Höhe richten und sprechen: *Du, o Herr, bist unser Vater, unser Erlöser ist dein Name von Alters her.*

R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Es war unserem Vater Jâqob bestimmt, mit eisernen Fesseln nach Miçrajim geführt zu werden, sein Verdienst hat ihm aber beigestanden, denn es heisst: [4]*Mit Seilen, wie ein Mensch sie braucht, zog ich sie, mit Banden der Liebe, und verhielt mich gegen sie wie einer, der das Joch an ihrem Kinnladen lüpft, und bot ihnen Nahrung dar.*

WENN man Holz hinausträgt, soviel, dass man damit ein leichtes[5] Ei kochen kann; Gewürze, dass man ein leichtes Ei würzen kann, und zwar werden diese mit einander vereinigt. Schalen von Nüssen und Granatäpfeln, Waid und Krapp, soviel, dass man ein kleines Kleidungstück, eine

1. Ib. 46,4. 2. Jes. 63,16. 3. Ex. 4,22. 4. Hos. 11,4. 5. Vgl. oben S. 506 Z. 1.

Haube, färben kann. Fusswasser, Natron, Borith, Kimolia-Kreide und Aslag, soviel, dass man damit ein kleines Kleidungstuck, eine Haube, waschen kann; R. Jehuda sagt: damit man einen Fleck beseitigen kann.

GEMARA. [illegible] kann [illegible] Rohr, dass man daraus einen Kasten machen kann [illegible] kann [illegible] Platten [illegible] kann.

Man [illegible] Man [illegible] von [illegible] Holz [illegible] Grösse schuldig, so [illegible] lasst er [illegible].

Gewurze, dass man ein leichtes Ei würzen kann [illegible] Art [illegible] Widerspruch erheben [illegible] Namen[1] oder dreier-[illegible] Namen [illegible] miteinander ver-[illegible] aber sagte [illegible] gelehrt wird. [illegible] kann also [illegible] Topf versüssen kann, sonst aber [illegible] einen Topf versüssen kann [illegible] Auch hier kann man damit einen Topf ver-[illegible].

Schalen von Nüssen und Granatäpfeln, Waid und Krapp, soviel, dass man ein kleines Kleidungstück färben kann. Ich will Widerspruch erheben: Wenn man eingeweichte Farbstoffe hinausträgt, soviel, dass man ein Stück Wolle zur Probe färben kann. — Hierüber wird ja bereits gelehrt: R. Nahman erklärte dies im Namen des Rabba b. Abuha: weil sich niemand bemüht, Farbstoffe einzuweichen, um ein Stückchen Wolle zur Probe zu färben.

Fusswasser. Es wird gelehrt: Fusswasser, bis vierzig Tage.

Natron. Es wird gelehrt: Nur alexandrinisches [illegible] antipatrisches Natron.

Borith. R. Jehuda erklärte: Sand. — Es wird ja [illegible] Borith und Sand! — Vielmehr, unter [illegible] Seifenkraut zu verstehen. Man wandte ein: Zu [illegible] noch Galbanum, Melde, Borith und Aloë [illegible] darunter sei [illegible] hat er das Ge-[illegible] nicht statt wie gelehrt wird: Das ist die Regel: Bei Allem, was eine Wurzel hat, hat das Gesetz vom Siebentjahr statt; bei dem, was keine Wurzel hat, hat das Gesetz vom Siebentjahr nicht statt. — Es wird ja aber gelehrt: Borith und Aloë! — Es giebt [illegible] Vielmehr, unter Borith ist Aloë zu verstehen [illegible] zwei Arten Aloë.

Kimolia-Kreide. R. Jehuda erklärte: Schloh-[illegible][2]

Aslag. [illegible] sagte: Ich fragte [illegible] und man sagte mir, dass es Šonana[3] genannt wird; dasselbe [illegible] in den [illegible] der Perle und wird mittels eines eisernen Nagels herausgeholt.

סבבה מי רגלים נתר ובורית⁷⁷קמוליא ואשלג ⁷⁸כדי לכבס בגד קטן פי סבכה רבי יהודה אומר כדי להעביר את הכתם:

גמרא. תנינא חדא זימנא קנה כדי לעשות קולמוס אם היה ⁷⁹עבה או מרוסס כדי לבשל ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה באילפס⁸⁰מהו דתימא התם הוא דלא חזי למידי אבל עצים דחזו לכבא⁸¹דאקלידא אפילו ⁸²כל שהוא קמשמע לן: תבלין כדי לתבל ביצה קלה: ורמינהי תבלין שנים ושלשה שמות ממין אחד או משלשה מינין ושם אחד⁸³אסורין ⁸⁴ומצטרפין זה עם זה ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו הואיל וראויין למתק ⁸⁵קדירה ⁸⁶טעמא דחזו ⁸⁷למתק את הקדירה הא לאו הכי לא הכא נמי חזו למתק: קליפי אגוזין וקליפי רמונים סטים ופואה כדי לצבוע בגד קטן: ורמינהי המוציא ⁸⁸סמנים שרויין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא ⁸⁹הא איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סממנין לצבוע בהן דוגמא לאירא: מי רגלים: ⁹⁰תנא מי רגלים עד⁹¹בן ארבעים יום: נתר: ⁹²תנא נתר אלכסנדרית ולא נתר⁹³אנפנטרין: בורית: אמר רב יהודה זה⁹⁴חול והתניא הבורית⁹⁴והחול אלא מאי בורית כבריתא מיתיבי הוסיפו עליהן ⁹⁵הכלבנן והלעינן והבורית והאהל ואי סלקא דעתך כבריתא ⁹⁶כבריתא מי איתא בשביעית⁹⁷והתנן⁹⁸ זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאין לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא ⁹⁹בורית ⁹⁴ואהלא אלא תרי גווני אהלא: קימוליא: אמר רב יהודה שלוף¹דוץ: אשלג: אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרי לי²שונאנא שמיה³ומשתכח בנוקבא דמרגניתא ומפקי ליה ברמצא דפרזלא:

[vi] **פלפלת** כל שהוא ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתכות כל שהן⁴מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מטפחותיהם כל⁵שהוא שמצניעין אותן לגונזן

76 V קמוניא. M קמונא 77 P - 78 M כדי 79 M + כהן 80 M עבה או [+ איצטריך ליה] 81 P דאקליזא 82 M במשהו 83 B אסורין 84 M + 85 M זין ז 86 M + את ה 87 P למתוק 88 M ממנין 89 M הא את עלה 90 M תנא מיר 91 M בן 92 M – תנא 93 M אנטיפטרית 94 M אהיל, והאהיל 95 B החלביצין. M החלבצין ודיעינן 96 M כבי 97 V והתניא 98 M זה כ 99 M זה כ 1 B והכ 1 M רוין 2 M שולגא P שונאגא 3 P ומשכה 4 P ומיא 5 M + שמצניעין אותן לרפואה M 5 שהן

PFEFFER in jedem Quantum; Teeröl in jedem Quantum; alle Wolgerüche in jedem Quantum; alle Arten Metall in jedem Quantum; Stucke von Altarsteinen und Altarerde, Zernagtes von Gesetzrollen und deren Mantelchen in jedem Quantum, weil man sie zur Verwahrung aufhebt. R. Jehuda

1 Vgl. [illegible] S. [illegible] N. 1. — 2 [illegible] ist, wie [illegible] RSI. bemerkt, ganz unklar. — 3 Eine Art Alkali, ar. pers. Uschnan.

רבי יהודה אומר אף המוציא[6]משמשי עבודה זרה כל
Dt.13,18 [5]שהוא שנאמר°לא ידבק בידך מאומה מן החרם:

גמרא. פילפלת כל שהוא: למאי הויא לריח הפה:
עיטרן כל שהוא: למאי הויא לצילחתא: מיני בשמים כל
שהן: תנו רבנן המוציא ריח רע כל שהוא שמן טוב
כל שהוא ארגמן כל שהוא ובתולת הוורד אחת: מיני
מתכות כל[7]שהן: למאי חזו תניא רבי שמעון בן אלעזר
Men.107a אומר שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן [8]תנו רבנן [9]°הרי עלי
ברזל אחרים אומרים לא יפחות מאמה על אמה למאי הויא
אמר רב יוסף[10]לכלייא עורב ואיכא דאמרי אחרים אומרים לא
ib.106b יפחות[10]מכלייא עורב וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה°נחשת
ib.107a לא יפחות ממעה כסף °תניא רבי אליעזר [11]אומר לא יפחות
מצינורא קטנה של נחשת למאי הויא אמר אביי שמחטטין
בה את הפתילות ומקנחין [12]הנרות: מקק ספרים ומקק
מטפחת: אמר רב[13]יהודה מקק דסיפרי תכך דשיראי ואילא
דעינבי ופה דתאני והה [14]דרומני כולהו סכנתא ההוא תלמידא
דהוה יתיב קמיה דרבי יוהנן[15]הוה קאכיל תאיני אמר ליה[16]רבי
קוצין יש בתאנים אמר[17]ליה קטליה פה לדין:

[vii] המוציא קופת הרוכלין אף על פי שיש בה
Sab.79a מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת °זרעוני
גינה פחות[18]מכגרוגרת רבי יהודה[19]בן בתירה אומר חמשה
Col. b °זרע קישואין שנים זרע דילועין שנים זרע פול המצרי
שנים חגב חי[20]טהור כל שהוא מת כגרוגרת צפורת כרמים
בין חיה בין מתה כל שהוא[21]שמצניעין אותה לרפואה רבי
יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא
[22]שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו:

Sab.79a,80b גמרא. ורמינהי °זבל וחול הדק כדי לזבל קלח של
ib. כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא°אמר
רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא
Sab.9 נימא אחת לזריעה: זרע קישואין: תנו רבנן °המוציא גרעינין

6 P ממשמ׳ 7 P שהוא 8 M תניא . 9 B M + האומר 10 M לכולי, מכולי 11 M + בן יעקב 12 M + בה את 13 M יוסף 14 B דרימוני 15 M ⊃ הוה קא׳ תאיני 16 M - רבי 17 M ר״י קט׳ 18 P מכגרוגרות 19 M — ב״ב 20 M - טהור 21 M [+ מפני] ⊃ שמצ׳ אותו לרפ׳ 22 M מפני שמצ׳ לקטן לצחק לו בו.

sagt: auch wenn man irgend ein Quantum vom Zubehör eines Götzen hinausträgt, denn es heisst: [1]*Von dem mit dem Bann Belegten soll nicht, an deiner Hand kleben bleiben.*

GEMARA. Welche Verwendung hat ein kleines Quantum Pfeffer? — Gegen üblen Mundgeruch.

Teeröl in jedem Quantum. Welche Verwendung hat dies? — Gegen Migräne.

Alle Arten Wolgerüche in jedem Quantum. Die Rabbanan lehrten: Wenn man Uebelriechendes in jedem Quantum, wolriechendes Oel in jedem Quantum, Purpurfarbe in jedem Quantum und eine einzelne Rosenknospe hinausträgt.

Alle Arten von Metall in jedem Quantum. Welche Verwendung hat dies? — Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: man kann daraus einen kleinen Stift machen. Die Rabbanan lehrten: [Spricht jemand:] „Ich spende Eisen“[2], so hat er, wie Manche sagen, nicht weniger als eine Elle in Quadrat zu spenden. — Welche Verwendung hat dies? R. Joseph erwiderte: Als Rabenscheuche[3]. Andere lesen: Manche sagen: er darf nicht weniger spenden, als zu einer Rabenscheuche ausreicht. — Wieviel ist dazu nötig? R. Joseph erwiderte: Eine Elle in Quadrat. „[Ich spende] Kupfer“, so darf er nicht weniger als im Wert einer Silbermaâh[4] spenden. Es wird gelehrt: R. Eliêzer sagt: er darf nicht weniger spenden, als zu einer kleinen Kupferzange ausreicht. — Welche Verwendung hat diese? Abajje erwiderte: Mit dieser wurden die Dochte geputzt und die Lampen gereinigt.

Zernagtes von Gesetzrollen und deren Mäntelchen. R. Jehuda sagte: Schaben, welche sich in Büchern Motten, welche sich in Seide, Maden, die sich in Weinbeeren, Gallwespen, die sich in Feigen und Würmer, die sich in Granatäpfeln befinden, sind sämtlich gefährlich. Ein Schüler sass einst vor R. Johanan und ass Feigen. plötzlich rief er: Meister, Dornen befinden sich in den Feigen! Da sprach er: Die Gallwespe hat diesen getötet.

WER einen Korb der Gewürzkrämer hinausträgt, ist nur ein Sündopfer schuldig, auch wenn sich in demselben mehrere Arten befinden. Gartensämereien, weniger als in der Quantität einer getrockneten Feige; R. Jehuda b. Bethera sagt: fünf [Samenkörner]. Vom Gurkensamen zwei, vom Kürbissamen zwei und vom Samen ägyptischer Bohnen zwei Körner. Eine reine lebendige Heuschrecke von irgend welcher Grösse, eine tote in Grösse einer getrockneten Feige. Ein Gartenvögelchen von irgend welcher Grösse, ob lebendig oder tot, da man ein solches zu Heilzwecken aufhebt. R. Jehuda sagt: auch wenn man eine lebendige unreine Heuschrecke hinausträgt, da man eine solche für ein Kind zum Spielen aufbewahrt.

GEMARA. Ich will Widerspruch erheben: Dung und feinen Sand, soviel zum Düngen eines Kohlstengels erforderlich ist — Worte R. Âqibas, die Weisen sagen: dass man einen Lauchschaft düngen kann. R. Papa erwiderte: Das Eine, wo man bereits gesäet, das Andere, wo man noch nicht gesäet hat, weil sich niemand bemüht, ein Korn zur Aussaat hinauszubringen.

1. Dt. 13,18. 2. Für den Reparaturfonds des Tempels. 3. Das Tempeldach war mit Metallplatten beschlagen, die mit Spitzen versehen waren, wodurch die Vögel abgehalten wurden, sich auf dasselbe niederzulassen und es zu beschmutzen. 4. Kleine Silbermünze.

Gurkensamen.

Ein Gartenvögelchen irgend welcher Grösse, ob lebendig oder tot.

אם לנטיעה שתים אם לאכילה כמלא פי הזיר [illegible] מרא פי הזיר אחת אם להסיק כדי לבשל ביצה קלה אם לישבין שתים אחרים אומרים חמש: תנו רבנן המוציא שני נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה חייב שמצניעים אותן לנישבין מרשי של הזיר אחת צירי דקל שתים תורי דקל אחת: ציפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא: מאי ציפורת כרמים אמר רב פליא ביארי אמר אביי ומשתכח בדיקלא [illegible] נבארא ועבדי לה להוכמא אכיל ליה לפלגא דימיניה ופלגא דשמאליה ורמי ליה בגובתא דנחשא וחתים לה בשיתין גושפנקי ותלי לה באיברא דשמאלא וסימניך לב חכם לימיני ולב כסיל לשמאלו וחכים כמה דבעי וגמר כמה דבעי ואכיל ליה לאידך פלגא דאי לא מיעקר תלמודו: רבי יהודה אומר אף המוציא כו׳: ותנא קמא סבר לא מאי טעמא דילמא אכיל ליה אי הכי טהור נמי דהא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב יהודה קמעבר שושיבא אפומיה אמר ליה שקליה דלא לימרו מיכל קאכיל ליה וקעבר משום בל תשקצו את נפשותיכם אלא דילמא מיית ואכיל ליה רבי יהודה אי מיית קמן מיספד ספיד ליה:

M 23 אם לנט׳ ב׳ — M 24 ובמית.. אחת — M 25 שני — M 26 צואהי דק — M 27 צפורתא דפיר בידי אמי — M 28 אי מש — M 29 בחד נבארא — P 30 ליה — M 31 לפל׳ אחרינא ואי — M 32 וקא בעי — M 33 אומר

R. Jehuda sagt: auch wenn man [es] hinausträgt.

ZEHNTER ABSCHNITT.

WER etwas zur Aussaat, zur Probe, oder zu Heilzwecken aufbewahrt hatte, und es am Sabbath hinausträgt, ist wegen jedes Quantums schuldig, jeder Andere nur, wenn er das festgesetzte Mass hinausträgt; hat er es zurück hereingebracht, so ist er nur wegen des festgesetzten Masses schuldig.

GEMARA.

המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו:

גמרא. למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהצניעו ושכח למה הצניעו והשתא קא

M 1 חייבין [עליו] — M 2 כש׳ — M 3 [illegible] — M 4 עליו — M 5 [illegible] — M 6 חייב בכ׳ ש׳ — M רבא

Fol. 91 מפיק ליה סתמא מהו דתימא בטולי [7]בטלה מחשבתו קמשמע לן כל העושה על [8]דעת ראשונה הוא עושה אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חטה אחת לזריעה פשיטא כל שהוא תנן מהו דתימא [9]כל שהוא לאפוקי מגרוגרת ולעולם עד דאיכא כזית קמשמע לן מתקיף לה רב יצחק בריה דרב יהודה אלא מעתה חישב להוציא כל ביתו הכי נמי דלא מיחייב עד דמפיק לכוליה [10]התם בטלה דעתו אצל כל אדם: וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו: מתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר (Sab. 76a, Zeb. 47a) דתניא °כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציא נתחייב זה במחשבתו של זה: [11]אמר רבא אמר רב נחמן הוציא כגרוגרת לאכילה ונמלך עליה לזריעה אי נמי לזריעה ונמלך עליה לאכילה חייב פשיטא ה״ל הכא איכא שיעורא וה״ל הכא איכא שיעורא מהו דתימא בעינן עקירה והנחה בחדא מחשבה [12]והא ליכא קמשמע לן: בעי רבא הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו אם תמצי לומר התם הוא דמיחייב [13]דה״ל הכא איכא שיעורא וה״ל הכא איכא שיעורא [14]הכא כיון דבעידנא דאפקה לא הוה ביה שיעור אכילה לא מיחייב או דילמא כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מיחייב אמחשבה דזריעה השתא נמי מיחייב ואם תמצי לומר כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מיחייב אמחשבה דזריעה השתא נמי מיחייב הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה מהו [15]הכא ודאי כי אישתיק אמחשבה קמייתא לא מיחייב או דילמא בתר השתא אזלינן ומיחייב ואם תמצי לומר בתר השתא אזלינן ומיחייב הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה מהו יש דיחוי [16]לענין שבת או אין דיחוי [16]לענין שבת תיקו: בעא מיניה רבא מרב נחמן זרק כזית תרומה לבית טמא מהו למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה אוכלין

M 7 בטליה למח׳ | M 8 + מחשבתו | M 9 כש״ה | M 10 + ביתיה | M 11 — א״ר | M 12 וליכא | M 13 + משום | M 14 + אבל | M 15 השתא ודאי א״נ אישתיק ולא חשיב ד״ה אמחש׳ | M 16 אצל.

herige Absicht habe keine Bedeutung mehr, so lässt er uns hören, dass, wenn jemand etwas thut, er dies auf Veranlassung seines ersten Vorhabens thut. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Nach R. Meir ist man schuldig, auch wenn man ein Weizenkorn zur Aussaat hinausträgt. — Selbstverständlich, es heisst ja: wegen jedes Quantums! — Man könnte glauben, jedes Quantums besage, dass die Grösse einer getrockneten Feige nicht erforderlich ist, wol aber sei die einer Olive erforderlich, so lässt er uns hören. R. Jiçḥaq b. R. Jehuda wandte ein: Demnach ist auch derjenige, der gedacht hat, sein ganzes Haus hinauszutragen, nur dann schuldig, bis er es ganz hinausträgt!? — Hier wird sein Denken gegenüber dem jedes anderen Menschen bedeutungslos.

Jeder Andere nur, wenn er das festgesetzte Mass hinausträgt. Unsere Mišnah vertritt nicht die Ansicht des R. Šimòn b. Eleàzar, es wird nämlich gelehrt: R. Šimòn b. Eleàzar sagte eine Regel: Wegen eines Gegenstands, der sich sonst zum Aufbewahren nicht eignet, oder [in der Grösse,] die man sonst nicht aufbewahrt, den aber jemand aufbewahrt und ein Anderer hinausgetragen hat, ist der Andere durch den Beschluss des Ersten schuldig.

Raba sagte im Namen R. Naḥmans: Trägt jemand etwas in Grösse einer getrockneten Feige zum Essen hinaus, und überlegt sich nachher, es zu säen, oder trägt er es zum Säen hinaus, und überlegt sich, es zu essen, so ist er schuldig. — Selbstverständlich, in beiden Fällen ist ja das festgesetzte Mass vorhanden!? — Man könnte glauben, das Fortbewegen und das Niederlegen[1] müssen beide bei einem Beschluss ausgeübt werden, was aber hier nicht der Fall ist, so lässt er uns hören. Raba fragte: Wie ist es, wenn jemand etwas in Grösse einer halben getrockneten Feige zur Aussaat hinausträgt, und es aufgedunsen wird, worauf er sich überlegt, es zu essen? sagen wir, dass man in dem vorhergenannten Fall nur deshalb schuldig ist, weil in beiden Fällen das erforderliche Mass vorhanden ist, hier aber sei er nicht schuldig, da beim Hinaustragen das bezüglich des Essens festgesetzte Mass nicht vorhanden war, oder ist er auch hier schuldig, da er auch schuldig wäre, wenn er bei seinem ersten Vorhaben, es zu säen, verblieben wäre. Und wenn du entscheidest, dass er schuldig ist, da er auch schuldig wäre, wenn er bei seinem ersten Vorhaben, es zu säen, verblieben wäre, so ist noch Folgendes fraglich: wie ist es, wenn jemand etwas in Grösse einer getrockneten Feige zum Essen hinausträgt, und es zusammenschrumpft, worauf er sich überlegt, es zu säen? würde er hier bei seinem ersten Vorhaben verblieben sein, wäre er ja nicht schuldig, oder ist er wol schuldig, da wir uns nach dem Gegenwärtigen richten? Und wenn du entscheidest, dass er schuldig ist, da wir uns nach dem Gegenwärtigen richten, so ist noch Folgendes fraglich: wie ist es, wenn jemand etwas in Grösse einer getrockneten Feige zum Essen hinausträgt, und es zusammenschrumpft und dann wieder aufgedunsen wird? giebt es einen Rückfall beim Šabbathgesetz, oder giebt es nicht? — Die Frage bleibt dahingestellt.

Raba fragte R. Naḥman: Wie ist es, wenn jemand Hebe in Grösse einer getrockneten Olive in ein unreines Haus geworfen hat? — In welcher Beziehung? wollte man sagen, bezüglich des Šabbaths, so ist ja die Grösse einer getrockneten Feige erforderlich, wollte man sagen, bezüglich der Unreinheit, so ist ja eine Speise in der Grösse eines Eies erforderlich! — Thatsächlich bezüglich des Šabbaths, und zwar besteht die Frage

1 Vgl. oben Seite 24 N. 5

bezüglich eines Falls, wo sich im Hause eine Speise [illegible] Herausgetragen [illegible] wegen [Tragens am] Sabbath [illegible] Vorhandenen [illegible] des Sabbaths die Grösse [illegible] erforderlich. [illegible] Abba Saul sagt: [illegible] Brote [illegible] ist das Mass [illegible] festgesetzt [illegible] bezüglich des Sabbaths auf die Grösse einer Olive festgesetzt werden, [illegible] diese Grösse bezüglich des Hinaustragens nach Ausserhalb[3] festgesetzt ist. — Ist [illegible] gleich [illegible] entweiht man durch das Hinaustragen nach Ausserhalb schon, wenn man sie ausser[illegible] des Vorhofs hinausträgt, dagegen ist man wegen [Tragens am] Sabbath erst dann schuldig, wenn man sie nach öffentlichem Gebiet hinausgetragen hat; da [illegible] die [Entweihung] des Sabbaths und die Verunreinigung zusammen.

Hat er es zurück hereingebracht, so ist er nur wegen des festgesetzten Masses schuldig. Selbstverständlich! Abaje erklärte: Hier handelt es, wo man es [illegible] den Speicher geworfen hat[4] und dessen Platz [illegible] erkennbar ist. Man könnte glauben, dass es beim ersten Beschluss stehen bleibt, da dessen Platz noch erkennbar ist, so lässt er uns hören, dass durch das Zurückwerfen in den Speicher der erste Beschluss aufgegeben ist.

WER Speisen auf die Schwelle hinausträgt, ist frei, auch wenn er selbst oder ein Anderer sie später völlig hinausträgt, weil da die ganze Arbeit nicht mit einem Mal geschieht. Wer einen Korb voll Früchte auf die äussere Schwelle setzt, ist, auch wenn sich die meisten Früchte aussen befinden, nicht eher schuldig, als bis er den ganzen Korb hinausträgt.

GEMARA. Was für eine Schwelle ist hier gemeint [illegible] wollte man sagen, eine Schwelle, die öffentliches Gebiet ist, wieso ist er frei, er trägt ja aus einem Privat[illegible] öffentliches Gebiet; wollte man sagen, eine Schwelle, die Privatgebiet ist, wieso ist er dann [illegible] Anderer später völlig hinausträgt, er trägt ja aus einem Privatgebiet in ein öffentliches [illegible] Vielmehr, hier ist eine Schwelle gemeint, die Vorraum ist, und zwar lehrt er uns Folgendes [illegible] — Unsere Mišnah [illegible] nur wo sie inzwischen in einem Vorraum geruht haben, wenn aber nicht, so ist er schuldig. [illegible] vertritt also nicht die Ansicht Ben Àzajs; denn es wird gelehrt: Wer etwas aus dem Laden durch die Säulen[illegible] nach der Strasse trägt, ist schuldig, nach Ben Àzaj frei.

Einen Korb voll Früchte [illegible] Hizqija sagte: Dies wurde nur bezüglich eines Korbs voll Gurken und Kü[illegible] gelehrt [illegible] voll Senf ist, so ist man schuldig. Hieraus lässt er der Ansicht ist, die Zusammenfassung [illegible] Auch wenn er voll Senf ist, ist man frei. [illegible] Zusammenfassung. R. Johanan sagte: [illegible] durch das Gefäss sei wol eine Zusammenfassung. R. [illegible] Zusammenfassung [illegible] die Ansicht R. Johanans [illegible] Mišnah [illegible] die Ansicht Hizqijas, [illegible] ganz die Ansicht R. Johanans [illegible] ganzen Korb hinausträgt, also nur den ganzen [illegible] dass die Zusammenfassung durch das Gefäss eine [illegible] entfernt werden. 4 Oder [illegible] ausserhalb befinden.

בעינן לעולם לענין שבת וכגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ותאי משלימו לכביצה מאי מהו מצטרפי לענין טומאה [17]מיחייב נמי לענין שבת או דילמא כל לענין שבת כגרוגרת בעינן אמר ליה תגיתוה אבא שאול אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן בגרוגרת ואמאי לימא מדלענין יוצא בבוית לענין שבת נמי בבוית[18]הכי השתא התם מדאפקיה חוץ לחומת העזרה איפסיל ליה ביוצא אשבת לא מיחייב עד דמפיק ליה לרשות הרבים הכא שבת וטומאה בהדי הדדי קאתיין: חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: פשיטא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שזרקו לאוצר ומקומו ניכר מהו דתימא כיון דמקומו ניכר במילתיה קמייתא קאי קמשמע לן [19]מהדרקיה לאוצר בטולי בטליה: (Fol. 91b)

[ii] **המוציא** אוכלין ונתנן על האיסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה אף על פי שרוב פירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה:

גמרא. האי איסקופה [20]מאי אילימא איסקופה רשות הרבים [21]פטור הא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא איסקופה רשות היחיד בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור הא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא איסקופה כרמלית והא קמשמע לן טעמא דנח בכרמלית הא לא נח בכרמלית מיחייב מתניתין דלא כבן עזאי דתניא המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר: קופה שהיא מליאה כו': אמר חזקיה לא שנו אלא בקופה מליאה קישואין ודילועין אבל מליאה חרדל חייב אלמא קסבר אגד כלי לא שמיה אגד ורבי יוחנן אמר אפילו מליאה חרדל פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיה אגד אמר רבי זירא מתניתין דלא כחזקיה [22]דיקא ודלא כרבי יוחנן [22]דיקא כחזקיה לא [22]דיקא דקתני עד שיוציא את כל הקופה טעמא דכל הקופה הא כל הפירות פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיה אגד כרבי יוחנן לא [22]דיקא דקתני את

M 17 מצטרף 18 M + א ל 19 M בין דמדורקיה בטולי בטליה 20 M היכי דמיא 21 M פטור הא 22 M דווקא

על פי שרוב פירות בחוץ טעמא דרוב פירות הא כל פירות
אף על גב דאגידא קופה מגואי חייב אלמא קסבר אגד כלי
לא שמיה אגד ואלא קשיא חזקיה מתרץ לטעמיה ורבי יוחנן
מתרץ לטעמיה חזקיה מתרץ לטעמיה [23]עד שיוציא את כל
הקופה במה דברים אמורים בקופה מליאה קישואין ודילועין
אבל מליאה חרדל נעשה כמי שהוציא את כל הקופה[24]וחייב
ורבי יוחנן מתרץ לטעמיה אף על פי שרוב פירות[25]בחוץ ולא
רוב פירות[26]בלבד אלא אפילו כל פירות פטור עד שיוציא[27]את
כל הקופה[24]מיתיבי המוציא קופת הרוכלין ונתנה על איסקופה
החיצונה אף על פי שרוב מינין בחוץ פטור עד שיוציא את
כל הקופה קא סלקא דעתך בצררי קשיא לחזקיה[28]אמר
לך חזקיה הכא במאי עסקינן[29]באורנסי מתיב רב ביבי בר
אביי הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם
שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהרי איסור
גנבה ואיסור שבת באין כאחד ואי סלקא דעתך אגד כלי
שמיה אגד קדים ליה איסור גנבה לאיסור שבת אי דאפקיה דרך
פיו הכי נמי הכא במאי עסקינן דאפקיה דרך שוליו והאיכא מקום
Fol. 92 חלמה דאי בעי מפקע ליה ושקיל בנסכא וכיון דאיכא ישנצין
[30]מפיק ליה עד פומיה ושרי ושקיל ושנצין אגידי מגואי דליכא
שנצין ואיבעית אימא דאית ליה ומכרכי עילויה וכן אמר רבא
לא שנו אלא בקופה מליאה קישואין ודילועין אבל מליאה חרדל
חייב אלמא קסבר אגד כלי לא שמיה אגד אביי אמר אפילו
מליאה חרדל פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיה אגד קם אביי
בשיטתיה דרבא קם רבא בשיטתיה דאביי ורמי דאביי אדאביי
ורמי דרבא אדרבא דאיתמר המוציא פירות לרשות הרבים אביי
אמר ביד חייב בכלי פטור ורבא אמר ביד פטור בכלי חייב איפוך
Sab. 21 ביד חייב והתנן פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני
מתוכה או שנתן לתוכה והכניס שניהן פטורין התם למעלה
משלשה הכא למטה משלשה:

23 M |+קופה מלאה פירות ונתנה על האיס׳ אע״פ שרוב פירות מבחוץ פטור] 24 M + כולה 25 M בחוץ, 26 M — בלבד 27 M — את 28 M —א״ל ח׳ 29 M באברנסי, 30 M — מפיק... ושנצין.

Zusammenfassung ist; nicht ganz wie R. Johanan, denn es heisst ja «auch wenn sich die meisten Früchte ausserhalb befinden», also nur die meisten Früchte, wenn aber sämtliche, ist man schuldig, auch wenn ein Teil des Korbs sich noch innerhalb befindet. Daraus, dass die Zusammenfassung durch das Gefäss keine Zusammenfassung ist. — Demnach ist dies ja ein Widerspruch! — Hizqija erklärt sie nach seiner Ansicht, und R. Johanan erklärt sie nach seiner Ansicht. Hizqija erklärt sie nach seiner Ansicht: «als bis man den ganzen Korb hinausträgt», dies nur bezüglich eines Korbs voll Gurken und Kürbisse, wenn er aber voll Senf ist, so ist es gleich, als hätte man den ganzen Korb hinausgetragen, und man ist schuldig. R. Johanan erklärt nach seiner Ansicht: «auch wenn die meisten Früchte sich ausserhalb befinden», und zwar nicht nur die meisten Früchte, sondern auch alle Früchte, man ist nicht eher schuldig, als bis man den ganzen Korb hinausträgt. Man wandte ein: Wer einen Korb der Gewürzkrämer auf die äussere Schwelle hinausträgt, ist, auch wenn die meisten Gewürzarten sich ausserhalb befinden, nicht eher schuldig, als bis er den ganzen Korb hinausträgt. Hier wird ja von kleinen Bündeln gesprochen, somit ist dies ja ein Einwand gegen Hizqija! — Hizqija kann dir erwidern: hier handelt es von langen Würzrohren. R. Bebaj b. Abajje wandte ein: Wer einen Geldbeutel[1] am Šabbath stiehlt, ist [zum Ersatz] verpflichtet, denn bevor er noch das Šabbathgesetz übertreten hat, war er bereits des Diebstahls schuldig[1]; hat er [den gestohlenen Gegenstand] scharrend herangezogen, so ist er frei, da der Diebstahl und die Uebertretung des Šabbathgesetzes zusammentreffen[2]. wenn du nun sagst, die Zusammenfassung durch das Gefäss sei eine Zusammenfassung, so tritt ja der Diebstahl früher ein als die Uebertretung des Šabbathgesetzes?! — In einem Fall, wo man [den Beutel] an der Oeffnung heranzieht, ist dies wirklich der Fall, hier aber handelt es, wo er ihn beim Zipfel heranzieht[3]. — Aber es giebt ja noch die Naht, die er öffnen kann, um [den Inhalt] herauszunehmen! — Wo sich ganze Barren darin befinden. — Wenn sich aber daran Bindeschleifen befinden, so kann er ihn ja bis zur Oeffnung heranziehen und fortnehmen, [was bezüglich des Šabbaths erlaubt ist,] da sich die Bindeschleifen innerhalb befinden. — Wo keine Bindeschleifen vorhanden sind; wenn du aber willst, sage ich: auch wo solche vorhanden, aber um denselben gewickelt sind. Ebenso sagte auch Raba: Dies wurde nur gelehrt, wo er voll Gurken oder Kürbisse ist, wenn aber voll Senf, so ist man schuldig; hieraus, dass er der Ansicht ist, die Zusammenfassung durch das Gefäss sei keine Zusammenfassung; Abajje aber sagte: Selbst wenn voll Senf, ist man frei, hieraus, dass er der Ansicht ist, die Zusammenfassung durch das Gefäss sei wol eine Zusammenfassung. — Demnach vertritt Abajje die Ansicht Rabas und Raba die Ansicht Abajjes, somit befinden sich ja sowol Abajje, als auch Raba mit sich selbst in Widerspruch! denn es wird gelehrt: Wer Früchte nach öffentlichem Gebiet hinausgebracht hat, ist, wie Abajje sagt, falls er sie in der Hand getragen hat, schuldig, falls in einem Gefäss, frei; wie Raba sagt, falls er sie in der Hand getragen hat, frei, falls in einem Gefäss, schuldig. — Kehre dies um. — Wenn in der Hand, ist er schuldig? es wird ja gelehrt: Wenn der Hausherr seine Hand nach aussen reicht und der Arme aus derselben etwas nimmt oder in dieselbe etwas legt, worauf es jener nach innen nimmt, so sind beide frei. — Dort handelt es oberhalb dreier, hier unterhalb dreier [Handbreiten].

1. Die Aneignung geschieht schon durch das Aufheben. 2 Vom 2 Stadium [illegible] statt. 3. Wo er das bereits Herausgezogene nicht aus dem Beutel nehmen kann.

WER etwas in der Rechten oder in der Linken oder im Busen oder auf der Schulter hinausträgt, ist schuldig, denn [auch in letzterer] Weise trugen die Söhne Qehaths. Wer etwas auf der Rückseite der Hand oder mit dem Fuss oder im Mund oder am Ellenbogen oder im Ohr oder im Haar oder im Gürtelbeutel mit der Oeffnung nach unten oder zwischen Gürtel und Kittel oder am Zipfel des Kittels oder im Schuh oder in der Sandale hinausträgt, ist frei, da er nicht in gewöhnlicher Weise hinausträgt.

[iii] המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שכן משא בני קהת כלאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו ובפונדתו ופיה למטה בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו במנעלו בסנדלו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין:

GEMARA. [illegible] ... *Rings um de*[illegible] ... *Zehn Ellen lang* ... [illegible]

sagte, dass die Gottheit nur auf demjenigen ruht, der [illegible]

גמ׳ אמר רבי אלעזר המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני קהת ומשא בני קהת מנלן דכתיב על המשכן ועל המזבח סביב מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות ומשכן גופיה מנלן דכתיב עשר אמות ארך הקרש וכתיב ויפרש את האהל על המשכן ואמר רב משה רבינו פירשו מכאן אתה למד גובהן של לויים עשר אמות וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת אישתכח דמידלי טובא ואיבעית אימא מארון דאמר מר ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלרע אישתכח דלמעלה מעשרה הוה קאי וליגמר ממשה דילמא משה שאני דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה: אמר רב משום רבי חייא המוציא משאוי בשבת על ראשו חייב חטאת שכן אנשי הוצל עושין כן ואנשי הוצל רובא דעלמא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב משום רבי חייא אחד מבני הוצל שהוציא משוי על ראשו בשבת חייב שכן בני עירו עושין כן ותיבטל דעתו אצל כל אדם אלא אי איתמר הכי איתמר המוציא משוי על ראשו פטור ואם תמצי לומר אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם:

[iv] המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור לאחריו ובא לו לפניו חייב באמת אמרו האשה החוגרת בסינר בין מלפניה ובין מלאחריה חייבת שכן

31 M ועל | 32 M + וביצרו | 33 M ובאפ | 34 M ובחפת | 35 M דמידרי | 36 M + דלמעלה מי היה קאי | 37 M + וכפורת | 38 M מלתחת | 39 M וכ׳ ק | 40 M − הוו | 41 M דעתן | 42 M + בני | 43 M + א״ר משום ר״ח | 44 M − בש׳ | 45 M תאמר | 46 M לו

[illegible] Gegenstand auf dem Kopf hinausträgt, ist [illegible] ... denn die Leute von [illegible] Huṣal ... so würde es folgendermassen lauten ... Huṣal am Sabbath einen Gegenstand auf dem Kopf ... seiner Stadt ... Aber ihr Brauch ... Bedeutung haben. Vielmehr ist dies gelehrt ... Gegenstand auf dem Kopf hinausträgt, ist frei; wenn ... ihr Brauch hat gegenüber dem aller anderen Menschen keine Bedeutung.

WER etwas vorn zu tragen beabsichtigt, und es verschiebt sich nach hinten, ist frei; wer etwas hinten zu tragen beabsichtigt, und es verschiebt sich nach vorn, ist schuldig. In Wirklichkeit sagten sie: wenn eine Frau etwas im Schurzgewand trägt, und es sich nach vorn oder hinten verschiebt,

[illegible]

ראוי להיות הווד רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין:

גמרא. מאי שנא לפניו ובא לו לאחריו דפטור דלא אתעביד מחשבתו לאחריו ובא לו לפניו נמי הא לא אתעביד מחשבתו אמר רבי אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא ומאי קושיא דילמא לפניו ובא לו לאחריו היינו טעמא דפטור דנתכוון לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה לאחריו ובא לו לפניו [47]היינו טעמא דחייב דנתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה אלא[48]מאי קושיא[49]דוקיא דמתניתין קשיא המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור הא לאחריו ובא לו לאחריו חייב אימא סיפא לאחריו ובא לו לפניו[50]הוא דחייב הא לאחריו ובא לו לאחריו פטור אמר רבי אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו אמר רב אשי מאי קושיא דילמא לא מיבעיא[51]קאמר לא מיבעיא לאחריו ובא לו לאחריו דחייב דאיתעבידא[52]מחשבתו[53]אלא אפילו לאחריו ובא לו לפניו [54]איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ולא איתעביד [52]מחשבתו לא ליחייב קמשמע לן דנתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה דחייב: [55]ולאחריו ובא לו לאחריו תנאי היא דתניא המוציא מעות בפונדתו ופיה למעלה חייב פיה למטה רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר להן רבי יהודה [56]אי אתם מודים בלאחריו ובא לו לאחריו שהוא חייב ואמרו לו ואי אתה מודה כלאחר ידו ורגלו שהוא פטור אמר רבי יהודה אני אמרתי דבר אחד והן אמרו דבר אחד אני לא מצאתי [57]תשובה לדבריהם והן לא מצאו תשובה לדברי מדקאמר להו אי אתם מודין לאו מכלל דפטרי[58]רבנן וליטעמיך דקאמרו ליה אי אתה מודה[59]מכלל דמחייב רבי יהודה [60]והתניא לאחר ידו [61]ורגלו [62]דברי הכל פטור אלא לאחריו ובא לו לאחריו דברי הכל חייב לאחר ידו[61]ורגלו דברי הכל פטור כי פליגי בפונדתו

Jab 13a, Ket. 75b, Bq 47b

M 47 + נמי M 48 אי קשיא הא קשיא המ׳ B 49 דיוקא M 50 הוא ד M 51 (קא׳ למ׳ ב M 52 + ליה M 53 — אלא אפ׳ M 54 — איצ׳ ליה V 55 לימא לאח׳ M 56 + לחכ׳ M 57 — תש׳ M 58 — רב׳ M 59 + לאו „ M 60 — והת׳ M 61 וברגלו M 62 — ד ה פטור.

so ist sie schuldig, weil sich Gegenstande in demselben gewöhnlich verschieben. R. Jehuda sagt: dies gilt auch von den Briefboten[1].

GEMARA. Weshalb ist er frei, wenn er beabsichtigt hat, etwas vorn zu tragen und es sich nach hinten verschiebt? — weil seine Absicht nicht vollzogen wurde; — dies ist ja auch der Fall, wo er beabsichtigt hat, es hinten zu tragen und es sich nach vorn verschiebt!? R. Eleâzar erwiderte: Geteilt[2] [ist die Mišnah]; wer das Eine gelehrt hat, lehrte das Andere nicht. Raba wandte ein: Was für eine Frage ist dies, vielleicht ist man, wo man beabsichtigt hat, es vorn zu tragen, und es sich nach hinten verschiebt, deshalb frei, weil der Gegenstand nicht sicher aufgehoben ist, während man beabsichtigt hatte, ihn sicher aufzuheben, wenn man beabsichtigt hat, es hinten zu tragen und es sich nach vorn verschiebt, ist man schuldig, weil der Gegenstand sicher aufgehoben wird, während man nicht beabsichtigt hatte, ihn sicher aufzuheben!? — Vielmehr, die Schlussfolgerungen, die man aus der Mišnah folgern kann, widersprechen einander: Wer etwas vorn zu tragen beabsichtigt, und es verschiebt sich nach hinten, ist frei, demnach ist derjenige, der etwas hinten zu tragen beabsichtigt und es sich nach hinten verschiebt, schuldig, wie nun der Schlussfatz: wer etwas hinten zu tragen beabsichtigt und es verschiebt sich nach vorn, ist schuldig, demnach ist derjenige der etwas hinten zu tragen beabsichtigt und es sich nach hinten schiebt, frei! Hierüber sagte R. Eleâzar: Geteilt, wer das Eine gelehrt hat, lehrte das Andere nicht. R. Aši wandte ein: Was für eine Frage ist dies, — vielleicht ist dies selbstredend, selbstredend ist derjenige schuldig der etwas hinten zu tragen beabsichtigt und es sich nach hinten schiebt, da ja seine Absicht vollzogen wurde, er lässt aber auch den Fall hören, wo man beabsichtigt hat, es hinten zu tragen und es sich nach vorn verschiebt: man könnte glauben, man sei nicht schuldig, da ja seine Absicht nicht vollzogen wurde, so lässt er uns hören, dass man wol schuldig ist, weil es sicher aufgehoben wurde, obgleich man nicht beabsichtigt hat, es sicher aufzuheben.

Ueber den Fall, wo man beabsichtigt hat, etwas hinten zu tragen und es sich nach hinten schiebt, streiten Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: Wer Geld in einem Gürtelbeutel mit der Oeffnung nach oben hinausträgt, ist schuldig, wenn mit der Oeffnung nach unten, so ist er nach R. Jehuda schuldig, nach den Weisen frei. R. Jehuda sprach zu ihnen: Gebt ihr etwa nicht zu, dass man schuldig ist, wo man etwas hinten tragen will und es sich nach hinten schiebt?! Darauf sprachen diese zu ihm: Giebst du etwa nicht zu, dass man frei ist, wenn man etwas auf der Rückseite der Hand oder am Fuss hinausträgt?! Alsdann sprach R. Jehuda: Ich habe an sie eine Frage gerichtet und sie haben an mich eine Frage gerichtet, ich habe keine Antwort auf ihre Frage gehabt und sie keine Antwort auf meine Frage. Wenn er nun zu ihnen gesprochen hat: «Gebt ihr etwa nicht zu», wahrscheinlich sind ja die Rabbanan der Ansicht, dass man frei ist! — Aber auch die Rabbanan sagten ja: «Giebst du etwa nicht zu», nach deiner Erklärung wäre also zu schliessen, dass man in diesem Fall nach R. Jehuda schuldig ist, während gelehrt wird: Alle geben zu, dass man frei ist, wenn man etwas auf der Rückseite der Hand oder am Fuss hinausträgt! Vielmehr, Alle geben zu, dass man schuldig ist, wenn man etwas hinten zu tragen beabsichtigt und es sich nach hinten schiebt, Alle geben ferner zu, dass man frei ist, wenn man etwas auf der Rückseite der Hand oder am Fuss hinausträgt, ihr Streit besteht nur

1. Deren Brieftaschen sich um den ganzen Körper zu schieben pflegten. 2. Die Erkl. bei Toss. Ket. 75b, תברא = Schwurfamel, ist nicht einleuchtend; dasselbe ist aus תבר *zerbrechen, zerteilen* abzuleiten.

ופיה למטה מר בדמי ליה לאחריו יבא לו לאחריו ושל מרפי ליה לאחר יהו[63]דגלו: באמת אמרו האשה כו׳: תנא שכן לבלרי מלכות עושין כן:

[x,iv] המוציא ככר לרשות הרבים חייב הוציאוהו שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר:

גמרא. אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר אביי ואמרי לה במתניתא תנא זה יכול וזה יכול רבי מאיר מחייב ורבי יהודה[64]ורבי שמעון פוטרים זה אינו יכול וזה אינו יכול רבי יהודה ורבי מאיר מחייבין ורבי שמעון פוטר זה יכול וזה אינו יכול דברי הכל חייב תניא נמי הכי המוציא ככר לרשות הרבים חייב הוציאו שנים רבי מאיר מחייב ורבי יהודה אומר אם לא יכול אחד להוציאו והוציאו שנים חייבין ואם לאו פטורים: [65]ורבי שמעון פוטר: מנא הני מילי דתנו רבנן בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה כיצד שנים [66]שהיו אוחזין במלגז ולוגין בכרכר ושובטין בקולמוס וכותבין בקנה והוציאו לרשות הרבים יכול יהו חייבין תלמוד לומר בעשותה העושה את כולה ולא העושה [67]מקצתה בעיגול של דבילה [68]והוציאו לרשות הרבים בקורה והוציאו לרשות הרבים רבי יהודה אומר אם לא יכול אחד להוציאו[69]והוציאו שנים חייבין אם לאו פטורין רבי שמעון אומר אף על פי שלא יכול אחד [70]להוציאו והוציאוהו שנים פטורים לכך נאמר בעשותה יחיד שעשאה חייב שנים שעשאוה פטורין במאי קמיפלגי בהאי קרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה רבי שמעון סבר תלתא מיעוטי כתיבי נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי זה אינו יכול וזה אינו יכול ורבי יהודה[71]חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת בית דין ורבי שמעון [72]יחיד שעשאה

Sab. ?? Lev. 4,2 — Fol. 93 — Lev. 4,2 — Hor. ?

63 B + תנא כל באמת הלכה היא: 64 M רי א אף מקבלי פתקין: 65 M פוטר זה רש א אע פ שלא יכול א׳ והוציאו והוציאוהו ב 66 M פטורין בנה״מ שהיו 67 M + את 68 M והיציאה 69 B וכן ככה ע בל נ והוציאוהו 70 P להוציאה 71 M + [סבר 72 M V לטעמיה דאמר יחיד שעשה

[illegible]

In Wirklichkeit sagten sie: wenn eine Frau [illegible]

WENN jemand einen Laib Brot nach öffentlichem Gebiet hinaustragt, so ist er schuldig, haben ihn Zwei hinausgetragen, so sind sie frei; haben ihn Zwei hinausgetragen, wo ihn Einer nicht hinaustragen kann, so sind sie schuldig, nach R. Simôn frei.

GEMARA. R. [illegible] Wenn jemand einen Laib [illegible]

Nach R. Simôn frei. [illegible] *und übertritt* [illegible] *und übertritt* [illegible] wenn man einen Teil derselben ausübt. [Wenn Zwei] [illegible] wenn man einen Balken halten und ihn [illegible] dem Gebiet hinaustragen, oder einen Balken [illegible] hinaustragen kann [und] [illegible] R. Jehuda sagt: falls ihn Einer hinaustragen kann [illegible] R. Simôn sagt: wenn Zwei etwas hinausgetragen [illegible] heisst es *und übertritt* [illegible] *Wenn aber eine Person aus dem gemeinen* [illegible] drei Ausschliessungen [illegible] Fortbewegung [illegible] [Zwei eine Uebertretung] [illegible] schliesst den Fall aus, wo [Zwei eine Uebertretung] [illegible] Und R. Jehuda [illegible] Die eine [illegible] das Niederlegen vollzieht, die andere [illegible] ausüben kann, und die [illegible] des Gerichtshofs ausübt [illegible]

בהוראת בית דין חייב ורבי מאיר מי כתיב נפש תחטא אחת תחטא בעשתה תחטא תרי מעוטי כתיבי [73]חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת בית דין[74]: אמר מר זה יכול וזה אינו יכול דברי הכל חייב הי מינייהו מיחייב אמר רב חסדא זה שיכול דאי זה שאינו יכול מאי קא עביד אמר ליה רב המנונא [75]דקא מסייע בהדיה אמר ליה מסייע אין בו ממש אמר רב זביד משמיה דרבא אף אנן נמי Bez 22a תנינא היה יושב על גבי המטה וארבע טליות תחת [76]רגלי Zab. iv,7 המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש ורבי שמעון מטהר היה רוכב על גבי בהמה וארבע טליות תחת ib. [76]רגלי הבהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על שלשה ואמאי הא קמסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב יהודה [77]מדיסקרתא לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש ושאני הכא דעקרה לה לגמרי וכיון דזימנין עקרה הא וזימנין עקרה הא ליהוי כזב המתהפך מי לא תני זב שהיה ib. 4 מוטל על חמשה ספסלין או על חמשה פונדאות לאורכן טמאים לרחבן טהורין ישן ספק מתהפך עליהן טמאין [78]אלא לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב פפי משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא רבי יוסי אומר הסוס מטמא [79]על Col. b Zab. iv,7 ידיו החמור על רגליו שמשענת הסוס על ידיו [80]והחמור על רגליו ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי [81]לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש [82]אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא רבי אליעזר אומר רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת Zeb 24a על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו ינטל הכלי ותינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו עבודתו פסולה ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש [82]אמר רבינא אף אנן נמי תנינא קיבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו Zeb. 1 כשרה [83]ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן

M 73 + נפש א׳ תחטא בעש׳ תחטא | M 74 [+ ור׳ ש יחיד שעשה בהור׳ ב״ד לא צריך קרא] M 75 +ודלמא. V הא קא M 76 +ד׳ M 77 מאיכ׳ M 78 + ואמאי קא מסייע בהדיה M 79 ביד׳ ותמ׳ בר׳ M 80 ומש׳ הח׳ M 81 +א״א M 82 + ש״מ M 83 - ואמאי...לאו.

R. Simôn aber ist der Ansicht, [illegible] Uebertretung durch Entscheidung [illegible] übt, schuldig ist. — Und R. Meír? — [illegible] etwa: *Eine sich vergeht, Person sich vergeht,* [illegible] *tritt [und] sich vergeht*; es sind [illegible] Ausschliessungen vorhanden[1], die eine [illegible] aus, wo der Eine die Fortbewegung und der Andere das Niederlegen vollzieht, die andere schliesst [illegible] aus, wo jemand eine Uebertretung durch Entscheidung des Gerichtshofs ausübt.

Der Meister sagte: Wenn der Eine [hinaustragen] kann, der Andere aber nicht, so geben Alle zu, dass er schuldig ist. Welcher von beiden ist schuldig? R. Hisda erwiderte: Derjenige, welcher [ihn hinaustragen] kann, denn derjenige, welcher es nicht kann, hat [ja] nichts ausgeübt. R. Hamnuna sprach zu ihm: Er hilft ja dem anderen mit! Dieser erwiderte: Das Mithelfen ist nicht von Belang. R. Zebid sagte im Namen Rabas: Auch wir haben derartiges gelernt: Sitzt [der Samenflussbehaftete] auf einem Lager und vier Gewänder befinden sich unter den [vier] Füssen desselben, so sind sie unrein, weil es auf drei Füssen nicht stehen kann; nach R. Simôn sind sie rein. Sitzt er auf einem Tier und vier Gewänder befinden sich unter den [vier] Füssen desselben, so sind sie rein, weil es auch auf drei Füssen stehen kann. Warum denn? [der vierte Fuss] hilft ja mit! — hieraus, dass das Mithelfen nicht von Belang ist. R. Jehuda aus Disqarta[2] sprach: Thatsächlich ist das Mithelfen wol von Belang, anders ist es aber hier, wo [das Tier] den Fuss ganz fortnehmen kann. — Da es aber einmal diesen Fuss und einmal jenen Fuss fortnehmen kann, so sollte doch dieser Fall [der Lehre vom] sich umdrehenden Samenflussbehafteten gleichen! es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Samenflussbehafteter auf fünf Bänken oder auf fünf Säcken liegt, so sind sie, wenn der Länge nach, unrein, wenn der Breite nach, rein[3]; hat er geschlafen so sind sie unrein, da hier ein Zweifel obwaltet, ob er sich nicht umgedreht hat. Wahrscheinlich ist der Grund vielmehr, weil (wir sagen, dass) das Mithelfen nicht von Belang ist. R. Papi sagte im Namen Rabas: Auch wir haben derartiges gelernt: R. Jose sagt: das Pferd vermittelt die Verunreinigung durch seine Vorderfüsse, der Esel durch seine Hinterfüsse, weil sich das Pferd auf den Vorderfüssen und der Esel auf den Hinterfüssen stützt. Warum denn? die anderen helfen ja mit! — hieraus, dass das Mithelfen nicht von Belang ist. R. Aši sagte: Auch wir haben derartiges gelernt: R. Eliêzer sagt: Hält er[4] den einen Fuss auf einem Gerät und den anderen auf dem Estrich, oder den einen Fuss auf einem Stein und den anderen auf dem Estrich, so ist sein Tempeldienst gültig[5], wenn er auf einem Fuss stehen bleiben kann, falls man das Gerät oder den Stein fortnimmt, sonst aber ungültig. Warum denn? [der andere Fuss] hilft ja mit! — hieraus, dass das Mithelfen nicht von Belang ist. Rabina sagte: Auch wir haben derartiges gelernt: Hat er [das Blut des Opfers] mit der Rechten aufgenommen und mit der Linken nachgeholfen[6], so ist sein Tempeldienst gültig. Warum denn? [die Linke] hilft ja mit! — hieraus, dass das Mithelfen nicht von Belang ist. Schliesse dies hieraus.

1. Die Worte *eine Person* enthalten nur eine Ausschliessung. 2. Die Bemerk. W[illegible] (Residenz der Sassanidenkönige) identisch, auch seine übr. Bemerkungen bez. dieses Namens sind [illegible] Levy ChWB. ii 477. 3. Weil sich der grössere Teil seines Körpers auf keinem [illegible] 4. [illegible] verrichtende Priester. 5. Zwischen den Füssen des Priesters und dem Estrich darf sich keine „Trennung“ befinden. 6. Der Tempeldienst muss mit der rechten Hand verrichtet werden.

einem solchen Rohr gesprochen], mit dem jeder be-

— Vielmehr, sage: sie sind schuldig, nach R. Šimón, frei.

מסייע אין בו ממש שמע מינה: אמר מר זה יכול וזה יכול חייב איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דילמא שיעור אחד לכולם רב חסדא ורב המנונא חד אמר שיעור לזה ושיעור לזה וחד אמר שיעור אחד לכולן אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא הזב שיושב על גבי מטה וארבע טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות מפני שאין יכולה לעמוד על שלש ואמאי ליבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבים ואמאי ליבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם אמר רבינא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו וטבחו חייבין ואמאי ליבעי שיעור טביחה לזה ושיעור טביחה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם ואמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין ואמאי ליבעי שיעור הוצאה לזה ושיעור הוצאה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דילמא דאית ביה כדי לבשל ביצה קלה לזה וביצה קלה לזה אם כן לישמעינן קנה דעלמא מאי שנא דגרדי דילמא דאית ביה כדי לארוג מפה לזה וכדי לארוג מפה לזה אלא מהא ליכא למשמע מינה תני תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ורבי שמעון מחייב כלפי ליא אלא אימא חייבין ורבי שמעון פוטר:

[x,2] המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב ורבי שמעון פוטר:

גמרא. תנו רבנן המוציא אוכלין כשיעור אם בכלי חייב

84 B + ר׳ מ׳ מ׳ 85 P את 86 M המטה 87 M + ומכתו | 88 M ומפה 89 M + מפני 90 M לו 91 + המוציא | 92 M + את על המטה | 93 M אם

WER Speisen, weniger als im festgesetzten Mass, in einem Gefass hinausträgt, ist auch wegen des Gefasses frei, denn das Gefass ist ja nur Nebensächliches. [Trägt jemand] einen Lebenden in einem Bett hinaus, so ist er auch wegen des Betts frei, denn das Bett ist ja nur Nebensächliches; [trägt jemand] einen Leichnam in einem Bett hinaus, so ist er schuldig. Ebenso ist man schuldig, wenn man ein olivengrosses Stück von einem Leichnam oder einem Aas, oder ein linsengrosses Stück von einem Kriechtier [hinausträgt], nach R. Šimón ist man deswegen frei.

GEMARA.

על האוכלין ופטור על הכלי ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי שמע מינה אכל שני זיתים חלב בהעלם אחד חייב שתים Fol. 94 אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון ששגג על האוכלין והזיד על הכלי [94]מתקיף לה רב אשי והא אף על הכלי קתני אלא אמר רב אשי[95]כגון ששגג בזה ובזה ונודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש: את החי במטה פטור אף על המטה: לימא מתניתין רבי נתן היא ולא רבנן דתניא המוציא בהמה חיה ועוף לרשות הרבים בין חיין ובין שחוטין חייב רבי נתן אומר על שחוטין חייב ועל חיין פטור שהחי נושא את עצמו אמר רבא אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף דמישרבטי נפשייהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפילו רבנן מודו: אמר ליה רב אדא בר [96]אהבה לרבא [97]והא דתנן בן בתירא מתיר בסוס[98]ותניא בן בתירא מתיר בסוס [99]שהוא עושה [100]מלאכה שאין חייבין עליו חטאת ואמר רבי יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד ואי אמרת דלא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף ומשום דמשרבטי נפשייהו מאי איריא בן בתירא ורבי נתן והאמרת אפילו רבנן מודו[1]כי אמר רבי יוחנן בסוס המיוחד לעופות ומי איכא סוס המיוחד לעופות אין איכא דבי [2]ווייארן אמר רבי יוחנן ומודה רבי נתן בכפות אמר ליה [3]רב אדא בר מתנה לאביי והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו ואמר רבי יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד התם רמות רוחא [4]הוא דנקיט להו דההוא פרדשכא דרתח מלכא עילויה ורהיט תלתא פרסי בכרעיה: וכן כזית מן המת וכו׳: אמר [5]רבה [6]אמר רבי יוחנן [7]ואמר רבי יוסף אמר רבי שמעון בן לקיש פוטר היה רבי שמעון אף במוציא את המת לקוברו אמר רבא ומודה רבי שמעון [8]במר להפור בו וספר תורה לקרות בו [9]דחייב פשיטא דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משכחת לה מהו דתימא עד דאיכא

M 94 +ומאי חייב דקתני חייב מיתה || M 95 [+ הכא במי ע] || M 96 אהא || M 97 והתנן || M 98 — ותניא. בבוס || B 99 + מפני || B 100 + בו || M 1 התם המיוחד || M 2 זירין V זייקן B ווייאדן || M 3 רבא || M 4 דנקיטא ליה דההוא פרשדכא || M 5 V רבא || B 6 + ב׳ ב הנה || M 7 V ור׳ י אר׳ ר׳ || M 8 [במוציא מר] || M 9 — דחייב.

so ist er wegen der Speise schuldig und wegen des Gefässes frei, hat er aber das Gefäss nötig, so ist er auch wegen des Gefässes schuldig. Hieraus ist zu entnehmen, dass man, wenn man in einer Vergessenheit zwei olivengrosse Stücke Talg gegessen hat, zweimal schuldig ist. — R. Šešeth erwiderte: Hier handelt es, wo es bezüglich der Speise Vergessenheit und bezüglich des Gefässes Vorsatz war. — R. Aši wandte ein: Es heisst ja: auch wegen des Gefässes! — Vielmehr, sagte R. Aši, hier handelt es sich, wo es bezüglich beider Vergessenheit war, und ihm dann bezüglich des einen, dann bezüglich des anderen bewusst wurde. Sie führen also den Streit von R. Johanan und R. Šimón b. Laqiš[1].

[Trägt jemand] einen Lebenden in einem Bett hinaus, so ist er auch wegen des Betts frei. Unsere Mišnah vertritt also die Ansicht R. Nathans und nicht die der Rabbanan, denn es wird gelehrt: Wer ein Vieh, ein Wild, oder ein Geflügel, ob lebendig oder geschlachtet, nach öffentlichem Gebiet hinausträgt, ist schuldig. R. Nathan sagt: wegen geschlachteter ist man schuldig, wegen lebendiger ist man frei, denn das Lebendige trägt sich selbst. Raba sagte: Du kannst auch sagen, dass sie die Ansicht der Rabbanan vertritt, denn die Rabbanan streiten gegen R. Nathan nur bezüglich des Viehs, Wilds und Geflügels, die sich sträuben, aber bezüglich eines Menschen, der sich selbst trägt, geben auch die Rabbanan zu. R. Ada b. Ahaba sprach zu Raba: Es wird ja gelehrt: Ben Bethera erlaubt es[2] bei einem Pferd, ferner wird auch gelehrt: Ben Bethera erlaubt es bei einem Pferd, weil es Arbeit verrichtet, wegen welcher man [am Sabbath] kein Sündopfer schuldig ist[3], und R. Johanan sagte hierüber: Ben Bethera und R. Nathan lehrten eine und dieselbe Lehre, wenn du nun sagst, dass die Rabbanan nur bezüglich des Viehs, Wilds und Geflügels gegen R. Nathan streiten, weil diese sich sträuben, [illegible] gerade R. Nathan, auch die Rabbanan geben es ja zu! — R. Johanan sagte dies bezüglich eines Pferds, das [zum Tragen] von Vögeln bestimmt ist. — Aber giebt es denn Pferde, die [zum Tragen] von Vögeln bestimmt sind? — Gewiss, die der Falkenjäger[4]. R. Johanan sagte: R. Nathan giebt bezüglich eines gebundenen [Tiers] zu. R. Ada b. Matna sprach zu Abajje: Die Perser selbst sind ja auch als gebunden zu betrachten[5], und dennoch sagte R. Johanan: Ben Bethera und R. Nathan lehrten eine und dieselbe Lehre! — Bei diesen ist es nur der Hochmut, der sie beherrscht, denn ein Beamter, dem der König zürnte, lief ja drei Parasangen zu Fuss.

Ebenso & ein olivengrosses Stück von einem Leichnam. Rabba sagte im Namen R. Johanans, und ebenso R. Joseph im Namen des R. Šimón b. Laqiš: Nach R. Šimón ist man frei, auch wenn man einen Leichnam zur Beerdigung hinausträgt. Raba sagte: R. Šimón giebt aber zu, dass man schuldig ist, wenn man eine Schaufel zum Graben oder eine Gesetzrolle zum Lesen [hinausträgt]. — Selbstverständlich, wenn dies noch eine Arbeit, die nicht um ihrer selbst ausgeübt wird, heissen sollte, wie könnte es nach R. Šimón überhaupt eine Arbeit geben, die um ihrer selbst willen ausgeübt wird! — Man könnte [illegible]

1. Vgl. oben S. 485 Z. 10 ff. — 2. Man darf einem Nichtjuden [illegible] — [illegible] zum Reiten bestimmt und wegen des Tragens eines lebenden Menschen am Sabbath [illegible] זיידן [illegible] Wiesner (Scholien ii 191) gleichbed. mit צײדן Jäger ist wahrscheinlich, ist בי ווייארן [illegible] בי זוארי [illegible] — 5. Sie sind sehr phlegmatisch und gehen nicht zu Fuss.

... zweien aus, so ist man schuldig, wenn eines von dreien, so ist man, wie R. Naḥman sagt, schuldig, wie ... [illegible] ... halben Olive von einem anderthalb Oliven grossen ... [illegible] ... R. Naḥman?

לגופי[10]ולגופה בנין מר לעשות[11]לו מס[12]ודרפי כפר תורה להוציא[13]ולקרות בי קא משמע לן דהיא שבבא ... [14]בדרוקרת שרא[15]רב נחמן בר יצחק לאפוקי לכרמלית אמר ליה רבי יונתן אחוה דמר בריה דרבנא לרב נחמן בר יצחק כמאן כרבי שמעון אימר דפטר רבי שמעון מחיוב חטאת איסורא [16]דרבנן מיהא איכא אמר ליה דאלהים [17]נשילתן[18]ביה את ואפילו לרבי יהודה[19]שרי דמי קאמינא לרשות הרבים לכרמלית דאמינא גזול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה: תני רבה תחליש סימני טומאה וכויה [illegible] עובר בלא תעשה איתמר אחת משתים חייב אחת משלש רב נחמן אמר חייב רב ששת אמר פטור רב נחמן אמר חייב אדני מעשה דאי משתקלא הדא אחריתי אזלי לה טומאה רב ששת אמר פטור השתא מיהת הא איתא לטומאה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה[20]רא חצי זית פטור ותניא חצי זית[21]חייב מאי לאו רא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית ורא[22]דתניא פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה ורב נחמן[23]אידי ואידי חייב ורא[22]דתניא פטור דאפיק חצי זית ממת גדול:

[vi 1] הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב[24]וחכמים אוסרין משום שבות:

גמרא. אמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי [25]חייב פשיטא זו בזו תנן מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי והא דקתני זו בזו להודיעך כחו דרבי אליעזר קא משמע לן ואמר רבי אלעזר מחלוקת לעצמו אבל לחברו[26]דברי הכל פטור פשיטא צפרניו תנן מהו דתימא רבי אליעזר לחברו נמי מחייב והאי דקתני צפרניו להודיעך כחן דרבנן קמשמע לן:

10 P ולגופיה || 11 M [illegible] || 12 M ודרפי — || 13 M ולקרות || 14 B בדרוקרא || 15 M + יה || 16 M דרב || 17 M ליה ואפי || 18 M שרי || 19 M + את || 20 B + חייב || 21 M + פטור ותניא || 22 B דתנן || 23 M + אמר || 24 M + משאת || 25 M V + ד ה || 26 M ד ה.

... wenn man die Grösse ... [illegible]

WER seine Nägel abkneift, einen mittels des anderen oder mit den Zähnen, oder wer sein Haar, seinen Schnurrbart, oder seinen Bart [in dieser Weise stutzt], ebenso Eine, die sich das Haar flicht, sich schminkt, oder kämmt, ist nach R. Eliézer schuldig; die Weisen verbieten dies nur wegen des Feierns[1].

GEMARA. ... [illegible] ... Selbstverständlich ... mittels des anderen ... R. Eliézers ... Selbstverständlich ... R. Eliézer schuldig, auch wenn man dies ... entgegengesetzte Ansicht der ...

Mak 2b וכן שערו כו׳: תנא הנוטל מלא פי הזוג[27]חייב וכמה מלא פי
הזוג אמר רב יהודה שתים והתניא ולקרחה שתים אימא וכן
Sab 10 לקרחה שתים תניא נמי הכי׳הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב
וכמה מלא פי הזוג שתים רבי אליעזר אומר אחת ומודים
חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות[28]שאפילו
Dt.22,5 אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום[29]שנאמר לא ילבש
Sab 10 גבר שמלת אשה: תניא׳רבי שמעון בן אלעזר אומר צפורן
שפירש רובה וציצין שפרשו רובן ביד מותר בכלי חייב חטאת
מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מותר לכתחלה הכי
קאמר פירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו
רובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת אמר רב יהודה
[30]הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אמר רבה בר בר חנה אמר
רבי יוחנן והוא שפרשו כלפי מעלה ומצערות אותו: וכן
הגודלת כו׳: גודלת כוחלת ופוקסת משום מאי מיחייבא אמר
רבי אבין[31]אמר רבי יוסי ברבי חנינא גודלת משום אורגת
כוחלת משום כותבת פוקסת משום טווה אמרו רבנן קמיה
דרבי אבהו וכי דרך אריגה בכך[32]וכי דרך כתיבה בכך[33]וכי דרך
טויה בכך אלא אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה[34]דרבי
Fol.95 יוסי ברבי חנינא׳כוחלת משום[35]צובעת גודלת ופוקסת משום
vgl. Ber 61a בונה וכי דרך בנין בכך אין כדדריש רבי שמעון בן מנסיא
Gn 2,22 ׳ויבן ה׳ אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקדוש ברוך הוא
לחוה והביאה אצל אדם שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא
Sab 10 תניא׳רבי שמעון בן אלעזר אומר גודלת כוחלת ופוקסת לעצמה
פטורה לחברתה חייבת וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר
משום רבי אליעזר אשה לא תעביר סרק על פניה מפני
ib. Pes 65a שצובעת: תנו רבנן׳החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת המכבד
והמרביץ והרודה חלת דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום
טוב לוקה[36]ארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אחד
זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב[37]נחמן בר גוריא איקלע
לנהרדעא בעו מיניה חולב משום מאי מיחייב אמר להו משום
חולב מחבץ משום מאי מיחייב אמר להו משום מחבץ מגבן

27 V M + בש׳ 28 M — שאפי׳ א׳ 29 M שני׳ 30 M + אמר רב
31 M משום 32 M — וכי ד׳כ בכך 33 M ודרך 34 M — דרב׳ ח
35 M כותבת 36 M + את ה 37 M הכה.

Oder wer sein Haar [illegible] eine Schere voll abnimmt [illegible] [Haare] heissen eine Schere voll? [illegible] erwiderte: Zwei [Haare]. [Daselbst] [illegible] zwei [Haare] bezüglich der Glatze [illegible] bezüglich der Glatze zwei [Haare]. [illegible] gelehrt: Wer eine Schere voll [Haare] [illegible] nimmt, ist schuldig. [illegible] wieviel [Haare] [illegible] Schere voll? [illegible] zwei. R. Eliëzer sagt [illegible] Rabbanan geben jedoch R. Eliëzer [illegible] wegen eines schuldig ist, wenn man schwarze [illegible] weissen herausliest. Dies ist selbst an Wochentagen verboten, weil es heisst: [2]*Der Mann soll kein Gewand des Weibs nicht anlegen*. Es wird gelehrt: R. Šimón b. Eleázar sagt: einen Nagel, der zur grösseren Hälfte abgetrennt ist, oder Nietnägel, die zur grösseren Hälfte abgetrennt sind, darf man mit der Hand entfernen, hat man sie aber mittels eines Geräts entfernt, so ist man ein Sündopfer schuldig. — Aber giebt es denn eine Arbeit, wegen der man ein Sündopfer schuldig ist, falls man sie mittels eines Geräts ausübt, die aber mit der Hand auszuüben, von vornherein erlaubt ist? — So meint er es: sind sie zur grösseren Hälfte abgetrennt, so ist es erlaubt, sie mit der Hand zu entfernen; mittels eines Geräts darf man dies aber nicht, hat man es aber gethan, so ist man frei; sind sie nicht zur grösseren Hälfte abgetrennt, so ist man frei, wenn man sie mit der Hand entfernt, jedoch darf man dies von vornherein nicht thun, hat man sie mittels eines Geräts entfernt, so ist man ein Sündopfer schuldig. R. Jehuda sagte: Die Halakha ist wie R. Šimón b. Eleázar. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Dies aber nur, wenn sie sich nach oben biegen und ihm Schmerzen verursachen.

Ebenso Eine, die ihr Haar flicht [illegible] Weswegen ist das Flechten, Schminken und Kämmen strafbar? R. Abin erwiderte im Namen des R. Jose b. Ḥanina: Das Flechten wegen Webens, das Schminken wegen Schreibens und das Kämmen wegen Spinnens. Die Schüler sprachen vor R. Abahu: Ist dies denn die Art des Webens? ist dies denn die Art des Schreibens? ist dies denn die Art des Spinnens? Vielmehr, sagte R. Abahu, mir wurde dies von R. Jose b. Ḥanina erklärt: das Schminken wegen Färbens, das Kämmen und das Flechten wegen Bauens. Aber ist dies denn die Art des Bauens? — Gewiss, wie R. Šimòn b.Menasja vorgetragen hat: [3]*Und der Herr, Gott, baute die Rippe*, dies lehrt, dass der Heilige, gebenedeiet sei er, die Ḥavah flocht und sie zu Adam [dem ersten] brachte, wie man auch in den überseeischen Städten das Geflecht „Gebäude" nennt. Es wird gelehrt: R. Šimón b. Eleâzar sagt: Wenn [eine Frau] sich selbst das Haar flicht, sich schminkt und kämmt, so ist sie frei, wenn aber einer andern, so ist sie schuldig, ebenso sagte R. Šimòn b. Eleâzar im Namen R. Eliêzers: Eine Frau darf kein Puder auf das Gesicht auftragen, weil sie dadurch färbt.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand am Šabbath versehentlich milkt, buttert, in Grösse einer getrockneten Feige käst, fegt, sprengt, oder eine Honigscheibe aus der Wabe nimmt, so ist er ein Sündopfer schuldig. Thut er dies am Festtag vorsätzlich, so erhält er die vierzig [Geisselhiebe] — Worte R. Eliêzers, die Weisen sagen: an beiden ist es nur des Feierns wegen verboten. R. Naḥman b. Jiçḥaq kam einst nach Nehardeâ, da fragte man ihn: Weswegen ist das Melken strafbar? Er erwiderte: Wegen Melkens. — Weswegen ist das Buttern strafbar? Er erwiderte: Wegen Butterns. — Weswegen ist das Käsen strafbar? Er [illegible]

1. Vgl. Dt. 14, 2. 2. Dt. 22,5. 3. Gn. 2,22.

Wegen Käsens. Da sprachen sie zu dem [illegible] Lehrer: [illegible] war wahrscheinlich ein Binsenschneider. Darauf kam er ins Lehrhaus und fragte. Da erwiderte man ihm: Das Melken ist wegen Abladens, das Buttern wegen Klaubens und das Käsen wegen Bauens strafbar.

Wer am Sabbath versehentlich [illegible] eine Honigscheibe aus der Wabe nimmt, ist ein Sündopfer schuldig. — Worte R. Eliezers. R. Eleazar sagte: Was ist der Grund R. Eliezers? — es heisst:[1] *Und er tauchte ihn in das Honiggestrauch* — welche Gemeinschaft hat das Gestrauch mit dem Honig? Dies besagt vielmehr: wie man ein Sündopfer schuldig ist, wenn man etwas vom Gestrauch reisst, ebenso ist man ein Sündopfer schuldig, wenn man eine Honigscheibe aus der Wabe nimmt.

Amemar erlaubte in Meḥoza das Sprengen. er sagte [illegible]: Die Rabbanan haben das Sprengen deshalb verboten, weil man Vertiefungen machen könnte — hier aber giebt es keine Vertiefungen. Raba Tosphaäh [illegible] auf Rabina, wie er durch die Schwüle gequält wurde. [illegible] Mar Qešiša b. Raba den R. Aši, wie er durch die Schwüle gequält wurde, da sprach er zu ihm: Hält der Meister denn nicht von folgender Lehre: Wer seine Stube am Šabbath sprengen will, hole eine Schüssel mit Wasser und wasche sich das Gesicht in dieser Ecke, die Hände in jener Ecke und die Füsse in einer dritten Ecke, und so wird die Stube von selbst gesprengt. Dieser erwiderte: Ich dachte nicht daran. Es wird gelehrt: Eine kundige Frau sprengt ihre Stube am Sabbath. Und jetzt, wo wir der Ansicht R. Šimôns[2] sind, ist dies sogar von vornherein erlaubt.

WENN jemand aus einem durchlochten Pflanzentopf pflückt, so ist er schuldig, wenn aus einem undurchlochten, so ist er frei; nach R. Šimôn ist man in beiden Fällen frei.

GEMARA. Abajje wies Raba, nach Anderen R. Ḥija b. Rabh den Rabh auf einen Widerspruch hin: Es wird gelehrt: nach R. Šimôn ist man in beiden Fällen frei; hieraus, dass nach R. Šimôn der durchlochte [Pflanzentopf] dem undurchlochten gleich ist. [illegible] ein Anderes: R. Šimôn sagt: Ein Unterschied zwischen einem durchlochten und einem undurchlochten [Pflanzentopf] besteht nur darin, dass der [durchlochte] die Pflanzen [verunreinigungsfähig] macht. [illegible] In jeder anderen Beziehung werden sie[3] als gepflückt betrachtet, anders aber ist es bezüglich [illegible] die Verunreinigungsunfähigkeit der Pflanzen hervorgehoben hat. [illegible] es heisst:[4] *auf irgend welche Sämereien, die ausgesäet werden.* Ein Greis fragte R. Zera: Wie ist es, [illegible] eine Wurzel sich am Loch befindet? Da schwieg er und antwortete nichts. Ein [illegible] R. Šimôn [illegible] dem Fall zu, wo [der Topf] bis zu Verunreinigungs- [illegible] Ich fragte dich bezüglich des Falls, wo sich am Loch eine [illegible] um so mehr, wo er bis zur Verunreinigungs- [illegible] Die Lehre R. Zeras wird folgendermassen lauten: R. Šimôn giebt [illegible] kein Viertellog mehr aufnehmen kann.

משום מאי מיחייב אמר להו משום מגבן אמרו ליה רבך קטיל קני באגמא הוה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה החולב[37] חייב משום מפרק מחבץ [38]חייב משום בורר מגבן [39]חייב משום בונה: המכבד המרבין והרודה חלת דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה [39]ארבעים דברי רבי אליעזר אמר רבי אלעזר מאי טעמא דרבי אליעזר דכתיב ויטבל [40]אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אצל דבש [40]אלא לומר לך מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף חלת דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת: אמימר שרא זילחא במחוזא אמר טעמא מאי [41]אמור רבנן דילמא אתי לאשויי גומות הכא ליכא גומות רבא תוספאה [42]אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבלא ואמרי לה מר קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דתניא הרוצה לרבץ את ביתו בשבת מביא עריבה מלאה מים ורוחץ פניו בזוית זו ידיו בזוית זו רגליו בזוית זו ונמצא הבית מתרבץ מאליו אמר ליה לאו אדעתאי תנא אשה חכמה מרבצת ביתה בשבת והאידנא דסבירא לן כרבי שמעון שרי אפילו לכתחלה:

[vi,2] **ה**תולש מעציץ נקוב חייב ושאינו נקוב פטור ורבי שמעון פוטר בזה ובזה:

גמרא. רמי ליה אביי לרבא ואמרי לה [43]רבי חייא בר רב [44]לרב תנן רבי שמעון פוטר [45]זה וזה אלמא נקוב לרבי שמעון כשאינו נקוב משוי ליה ורמינהי רבי שמעון אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב ˚אלא להכשיר זרעים בלבד אמר ליה לכל מילי רבי שמעון כתלוש משוי ליה ושאני לענין טומאה דהתורה ריבתה [46]טהרה אצל זרעים שנאמר על כל זרע זרוע אשר יזרע: בעא מיניה ההוא סבא מרבי זירא שורש כנגד נקב מה לי אמר רבי שמעון אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי [47]זימנא חדא אשכחיה דיתיב וקאמר ומודה רבי שמעון שאם ניקב בכדי טהרתו אמר ליה השתא שורש כנגד נקב בעאי מינך ולא אמרת לי ולא מידי ניקב בכדי טהרתו מיבעיא אמר אביי [48]ואם איתא להא דרבי זירא הכי הוא דאיתמר [49]ומודה

M 38 חייב ‖ P 39 אותב ‖ M 40 — אלא ‖ M 41 אמרי ‖ M 42 אשכח . דרבא ‖ M 43 ר' ‖ M 44 — ורב ‖ B 45 בזוב"ז ‖ M 46 טהרה...שני ‖ M 47 זימנין אשי ‖ B 48 ואי איתמר ‖ M 49 + א ר זירא.

1. I Sam. 14,27. 2. [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible]

רבי שמעון שאם ניקב למטה[50] מרביעית: אמר [51]רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא משקה טהור מלטמא גיסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת ניקב בכונס משקה טהור מלקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים ניקב בשורש קטן טהור מלהכשיר בו זרעים ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זיתים טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ניקב כמוציא רימונים טהור[52] מכלום ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו אמר רב אסי שמעתי כלי חרס שיעורו כמוציא רימון אמר ליה רבא שמא לא שמעת אלא במוקף צמיד פתיל והא רבא הוא דאמר מוקף צמיד פתיל Fol 96 Nid 49a עד שיפחת רובו לא קשיא הא ברברבי והא בזוטרי אמר רב אסי שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גיסטרא בלבד מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי ברבי אבין ורבי יוסי בר [53]זבדא חד אמר כמוציא רמון וחד אמר כשורש קטן Sgl. B.r. 5b וסימניך אחד המרבה ואחד הממעיט אמר רב הינגא בר כהנא משמיה דרבי אליעזר כלי חרס שיעורו כמוציא זיתים [54]ומר קשישא בריה דרבה מסיים בה משמיה דרבי אליעזר והרי הן ככלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו:

50 P ברבי ‖ 51 M רבה ‖ 52 V מכל ‖ 53 M זבידא ‖ 54 M ○ ומר ...אליעז׳.

Raba sagte: Fünf Zustände gibt es beim Thongefäss: hat es ein Loch bekommen, durch welches Flüssigkeiten durchsickern, so ist es als Bruchgefäss nicht mehr verunreinigungsfähig, als ganzes ist es aber noch Gefäss, so dass man darin sogar das Weihwasser[1] aufnehmen darf; hat es ein Loch bekommen, durch welches Flüssigkeiten eindringen, so ist es bezüglich der Aufnahme des Weihwassers kein Gefäss mehr, jedoch wird es insofern noch als Gefäss betrachtet, dass darin befindliche Pflanzen verunreinigungsfähig werden; hat es ein Loch in der Grösse einer kleinen Wurzel bekommen, so macht es auch darin befindliche Pflanzen nicht mehr verunreinigungsfähig, jedoch wird es noch als Gefäss für Oliven[2] betrachtet; hat es ein Loch bekommen, durch welches Oliven durchfallen, so ist es auch für Oliven nicht mehr verunreinigungsfähig, jedoch wird es als Gefäss für Granatäpfel betrachtet[3]; hat es ein Loch bekommen, durch welches auch Granatäpfel durchfallen, so ist es überhaupt nicht mehr verunreinigungsfähig. Ist es mit einem mittels Schnur befestigten Deckel versehen, so muss es mehr als zur Hälfte durchbrochen sein[4]. R. Aši sagte: Ich hörte, dass [für die Verunreinigungsunfähigkeit des] Thongefässes [ein Loch] erforderlich ist, durch welches ein Granatapfel durchfallen kann. Da sprach Raba zu ihm: Vielleicht hast du dies nur bezüglich desjenigen Falls gehört, wo von einem mittels Schnur befestigten Deckel die Rede ist[5]. — Aber Raba selbst sagte ja, dass es, wo es mit einem mittels Schnur befestigten Deckel versehen ist, mehr als zur Hälfte durchbrochen sein muss! — Das ist kein Einwand, das Eine bezüglich grosser, das Andere bezüglich kleiner [Gefässe]. R. Aši sagte: Gelehrt wurde, dass ein Thongefäss nicht mehr verunreinigungsfähig ist, wenn es ein Loch [hat,] durch welches Flüssigkeiten e i n d r i n g e n; das Durchsickern wurde nur bezüglich Bruchgefässe bestimmt. — Aus welchem Grund? Mar Zutra b. R. Naḥman erwiderte: Weil man nicht sagt: Setze ein Bruchgefäss unter ein Bruchgefäss[6]. Ùla sagte: Im Westen streiten hierüber zwei Emoraïm, nämlich R. Jose b. Abin und R. Jose b. Zabhda; der eine sagt: wenn durch das Loch ein Granatapfel fällt, der andere sagt: wenn es die Grösse einer kleinen Wurzel hat; als Merkmal: einer das grösste und einer das kleinste [Mass]. R. Ḥenana b. Kahana sagte im Namen R. Eliè̀zers: Das Thongefäss [ist nicht mehr verunreinigungsfähig, wenn es ein Loch hat,] durch welches Oliven fallen. Mar Qešiša b. Raba ergänzte noch im Namen R. Eliè̀zers: Es ist dann Mist-, Stein- und Erdgefässen gleich, die weder nach der Gesetzlehre, noch nach den Schriftkundigen verunreinigungsfähig sind; bezüglich des Falls, wo von einem mittels Schnur befestigten Deckel die Rede ist, muss es mehr als zur Hälfte durchbrochen sein.

1 Bezügl. dessen ausdrückl. „Gefäss“ hervorgehoben wird, vgl. Num. Kap. 19. 2 Dh. für trockne Speisen. 3 Hat man es für G. bestimmt, so ist es verunreinigungsfähig. 4. Das Gefäss, das sich in einem Zelt befindet, in dem ein Leichnam vorhanden ist, wird durch den Deckel vor Unreinheit geschützt, auch wenn es ein Loch hat, jedoch nur, wenn es nicht zur grösseren Hälfte durchlocht ist. Der Ausdruck „mittels einer Schnur“ ist Num. 19,15 entnommen. 5. Dh. bez. der Unreinheit im Zelt des Leichnams. 6 Wenn Flüssigkeiten aus einem Gefäss durchsickern, so wird darunter ein Bruchgefäss gesetzt, wenn aber aus einem Bruchgefäss, so wird dieses überhaupt nicht mehr benutzt.

ELFTER ABSCHNITT.

WENN jemand etwas aus einem Privatgebiet nach einem öffentlichen Gebiet, oder aus einem öffentlichen Gebiet in ein Privatgebiet wirft, so ist er schuldig; wenn aus einem Privatgebiet nach einem Privatgebiet, dazwischen sich ein öffentliches Gebiet befindet, so ist er nach R. Áqiba schuldig, nach den Weisen frei. Zum Beispiel: wenn zwei Altane an beiden Seiten des öffentlichen Gebiets sich gegenüberliegen, so ist derjenige, der etwas aus einem nach dem anderen hinüberreicht oder wirft, frei; befinden sich beide an einem Bau, so ist derjenige, der etwas hinüberreicht, schuldig, der etwas hinüberwirft, frei, denn in dieser Weise thaten auch die Leviten ihre Arbeit: aus zwei Wagen, die auf öffentlichem Gebiet gestanden haben, der eine hinter dem anderen, reichten sie sich gegenseitig die Bretter, warfen aber nicht.

GEMARA. Merke, das Werfen gehört ja zum [Hauptarbeit] Tragen, [illegible] wo befindet sich das Tragen [illegible] R. Johanan erwiderte: Der [illegible] heisst: [1]*Da liess Mosch im Lager den Befehl verbreiten.* Mosch sass ja im Levitenlager [illegible] öffentliches Gebiet war, und befahl den Jisraéliten [illegible] aus einem Privatgebiet nach einem öffentlichen Gebiet weder herausbringen noch hereinbringen [illegible] dass dies für den Sabbath [illegible] Wochentag [illegible] weil die Arbeit [illegible] wie es heisst: [2]*Die Arbeit war genug* [illegible] Dies ist aus dem Wort *verbreiten* [illegible] heisst es *im Lager verbreiten* und [illegible] *Du sollst einen Posaunen[illegible]* [illegible] Wir wissen dies also vom Hinaustragen, woher vom Hereinbringen [illegible] aus einem Gebiet in ein anderes, [illegible] was ist der Unterschied [illegible] das Hinausbringen Hauptarbeit und das Hereinbringen [illegible] schuldig ist. [illegible] Ein Unterschied besteht darin: wenn man [illegible] zwei [Sündopfer] schuldig, wenn [illegible] ist man nur ein [Sündopfer] [illegible] Nebenarbeit besonders strafbar ist, [illegible] Nebenarbeit? [illegible] Diejenige, die bei [illegible] heisst Hauptarbeit; diejenige, die bei [illegible] und heisst nicht Hauptarbeit.

הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חייב מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין׃ כיצד שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב והזורק פטור שכך היתה עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין [1]הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין׃

גמרא. מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה [2]גופה היכא כתיבא אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה משה היכן הוה יתיב במחנה לויה ומחנה לויה רשות הרבים הואי וקאמר להו לישראל לא תפיקו [3]ותיתו מרשות היחיד [4]לרשות הרבים וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה [5]מלאכה כדכתיב והמלאכה היתה דים וגו׳ גמר העברה העברה מיום הכפורים כתיב הכא ויעבירו קול במחנה וכתיב התם והעברת שופר תרועה מה להלן ביום אסור אף כאן ביום אסור אשכחן הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי ומה לי עיולי מיהו הוצאה אב הכנסה תולדה [6]ומכדי אהא מיחייב ואהא מיחייב אמאי קרי לה האי אב ואמאי קרי לה האי תולדה נפקא מינה דאי עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מיחייב תרתי [7]ואי עביד אב ותולדה דידיה לא מיחייב אלא חדא ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב מאי קרי ליה אב [8]ומאי קרו לה תולדה הך דהואי במשכן חשיבא [9]וקרי לה אב הך דלא הואי במשכן [10]לא חשיבא [11]ולא קרי

1 M + את 2 V מנין דהוה מראבה 3 M עוד 4 B + דידבי 5 V עבידתא 6 M ומכדי תולדה 7 M ואי עביד 8 B אבאי, ואמי 9 B קרי. M ק׳ אב 10 B לא 11 B לא M ולא ק׳ לאב

לה אב אי נמי הך דכתיבא קרי [12]אב והאי דלא כתיבא קרי
Sab 7b, Ie.ma [12]תולדה והא דתנן ˚הזורק ˉארבע אמות בכותל למעלה מעשרה
טפחים כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ והזורק
בארץ ארבע אמות חייב [13]זרק ארבע אמות ברשות הרבים מגלן
דמיחייב אמר רבי יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן
זה לזה אורגין [14]מחטיהן למה להו אלא שכן תופרי יריעות
זורקין מחטיהן זה לזה [15]ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי
במחטין דילמא בתוך ארבע הוו יתבי אלא אמר רב חסדא שכן
אורגי יריעות זורקין [16]בוכיאר ביריעה והלא אוגדו בידו [17]בניסכא
בתרא והא במקום פטור קאזלא אלא שכן אורגי יריעות זורקין
[18]בוכיאר לשואליהן ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי
[19]בחפא ודילמא שלהופי הוו משלחפי ותו מי שאילי מהדדי
Ex. 36,4 [20]והתניא לודא ˚איש איש ממלאכתו אשר המה עושים
ממלאכתו הוא עושה ואינו עושה ממלאכת חבירו ותו מעביר
ארבע אמות ברשות הרבים מגלן דמחייב ˉאלא כל ארבע אמות
ברשות הרבים גמרא גמירי לה: אמר רב יהודה אמר שמואל
מקושש מעביר ארבע אמות ברשות הרבים הוה במתניתא
תנא תולש הוה רב אחא ברבי יעקב אמר מעמר היה למאי נפקא
Sa' 6a מינה לכדרב ˉדאמר רב מצאתי מגלת סתרים בי רבי חייא
וכתוב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר
אחת ואם עשאן כולם בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת אחת
ib. ותו לא והתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה
מניינא למה לי ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד
חייב על כל אחת ואחת אימא אינו חייב על אחת מהם רב
יהודה פשיטא ליה דמעביר חייב ומתניתא פשיטא ליה
דתולש חייב ורב אחא בר יעקב פשיטא ליה דמעמר חייב
מר סבר הא מיהת לא מספקא ומר סבר הא מיהת לא מספקא:
Num 15,32 תנו רבנן מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל
ib. 27,3 במדבר וימצאו איש וגו׳ ולהלן [21]הוא אומר ˚אבינו מת במדבר
מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי רבי עקיבא אמר לו
רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן

M 12 + ליה, M 13 זורק; B 14 מהטין, M 15 – ודל׳ גבי הד׳, M 16 בוביאר || M 17 במסכא || M 18 בוביאר לשוליהם ודילמא שוליהן גבייהו הוו יתבי אלא שכן א״י זור׳ בוב׳ זל״ז ודילמא B 19 בחפת. M בחיפא M 20 והתני לודה. V והת׳ לוי, M 21 – הוא.

oder: diejenige, die in der Gesetzlehre erwähnt wird, heisst Hauptarbeit, diejenige, die in der Gesetzlehre nicht erwähnt wird, heisst Nebenarbeit. — Es wird ja gelehrt: Wenn jemand etwas vier Ellen wirft, und es an der Wand haften bleibt — wenn oberhalb der zehn Handbreiten, so ist es, als hätte er in die Luft geworfen, wenn unterhalb der zehn Handbreiten, als hätte er auf die Erde geworfen, und wer vier Ellen auf die Erde wirft, ist schuldig; — woher nun, dass man schuldig ist, wenn man vier Ellen auf die Erde wirft? R. Jošija erwiderte: Die Weber der Vorhänge warfen einander die Nadeln zu. — Wozu haben Weber Nadeln nötig? - Vielmehr, die Nähter der Vorhänge warfen einander die Nadeln zu. — Vielleicht aber sassen sie nebeneinander — so würden sie einander mit den Nadeln gestossen haben. — Vielleicht aber sass jeder innerhalb der vier Ellen [seines Nächsten]? Vielmehr, sagte R. Ḥisda, die Weber der Vorhänge warfen die Webeschiffchen in das Vorhanggewebe. — Dieses ist ja aber mit der Hand verbunden[1]! — Beim letzten Wurf. — Dieses fällt ja aber in einen Freiraum[2]? — Vielmehr, die Weber der Vorhänge warfen das Webeschiffchen ihren Lehrlingen zu. — Vielleicht sassen sie neben einander! — So würden sie einander mit dem Webekamm gestossen haben. — Vielleicht aber sassen sie im Zickzack! Ferner durften sie ja einander überhaupt nichts hinüberreichen, denn Luda lehrte: [3]*Mann für Mann die Arbeit, mit der er beschäftigt war*: er darf sich nur mit seiner Arbeit[4] beschäftigen, nicht aber mit der Arbeit seines Nächsten. Ferner, woher, dass man schuldig ist, wenn man vier Ellen auf öffentlichem Gebiet trägt? — Vielmehr, das Verbot des Tragens von vier Ellen auf öffentlichem Gebiet ist eine Ueberlieferung.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Der Sammler[5] trug sie nur vier Ellen auf öffentlichem Gebiet. In einer Barajtha wird gelehrt, er habe [das Holz] gefällt. R. Aḥa b. Jâqob sagte, er habe es zusammengebunden. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? - Bezüglich der Lehre Rabhs: Rabh erzählte nämlich: Ich fand eine Geheimrolle bei R. Ḥija, in der es heisst: Isi b. Jehuda sagt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine; hat man sie sämtlich bei einer Vergessenheit ausgeübt, so ist man nur einmal schuldig. Nicht mehr? es wird ja gelehrt: Der Hauptarbeiten giebt es vierzig weniger eine; hierüber fragten wir: wozu denn die Zahl? und R. Joḥanan erwiderte: dass man wegen jeder einzelnen besonders schuldig ist, auch wenn man sie durch einmaliges Versehen ausgeübt hat; — nun müssen wir sagen, man lese: man ist wegen einer von ihnen nicht schuldig; somit ist es nach R. Jehuda entschieden, dass das Tragen strafbar ist, nach der Barajtha, dass das Fällen strafbar ist, und nach R. Aḥa b. Jâqob, dass das Zusammenbinden strafbar ist. Nach dem einen waltet bezüglich dieses kein Zweifel ob, nach dem anderen waltet bezüglich jenes kein Zweifel ob.

Die Rabbanan lehrten: Der Sammler, das war nämlich Çelophḥad, denn an dieser Stelle[6] heisst es: *Während die Kinder Jisraël in der Wüste waren, ertappten sie einen Mann* &c. und dort[7] heisst es: *Unser Vater starb in der Wüste*, wie es dort Çelophḥad war, so war es auch hier Çelophḥad — Worte R. Âqibas. Da sprach R. Jehuda b. Bethera zu ihm: Âqiba, ob so oder so, wirst du einst Rechen-

1. Durch den Faden. 2. Der Raum zwischen den Vorhängen ist ja, da er keine 4 Ellen hat, kein öffentl. Gebiet; vgl. oben S. 330 N. 2. 3. Ex 36,4. 4. Eigentl. Handwerkszeug. 5. Der Mann, von dem Num 15,32 ff. erzählt wird, er habe am Š. Holz gesammelt. 6. Num 15,32. 7. Ib. 27,3.

[illegible]

… *Er zog sie aus seinem Busen* … *und siehe, sie war aussätzig und schneeweiss;* … *Er zog sie aus seinem Busen heraus, und siehe, sie war bereits seinem anderen Fleisch gleich geworden* … schon in seinem Busen war sie seinem anderen Fleisch gleich … *ihre Stäbe*. R. Eleázar sagte: Dies war ein Wunder im Wunder.

Aus Privatgebiet in Privatgebiet &c. Raba fragte: Handelt es hier innerhalb der zehn [Handbreiten] … der Eine ist der Ansicht, wir sagen, sobald es aufgefangen … während der Andere der Ansicht ist, wir sagen nicht sobald … oberhalb der zehn [Handbreiten] aber geben Alle zu, dass … oder handelt es hier oberhalb der zehn … der Eine ist der Ansicht, wir folgern das Werfen … aus dem Zureichen nicht, … ist wir folgern das Werfen … schuldig ist, weil wir sagen, sobald es aufgefangen … Dies war auch dem R. Ḥisda fraglich, und … R. Joseph sprach: … Aus einem Privatgebiet nach einem Privatgebiet durch ein … frei, da er nun sagt: durch … R. Aqiba schuldig, nach den Weisen frei, …

1. … 2. Num. 14,44. 3. Num. 12,9. 4. Num. 12,10. … Ex. 4,1. … Ib. V. 31. 7. … 12

Fol. 97 את הדין אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו
Mix 14b אתה מוציא לעז על אותו צדיק ואלא הא גמר גזירה שוה גזירה
Num. 14,44 שוה לא גמיר אלא [22]מהיכא הוה מויעפלו הוה ביוצא בדבר
Num 12,9 אתה אומר ויחר אף ה׳ בם וילך מלמד שאף אהרן נצטרע
דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יהודה [23]עקיבא בין כך ובין כך
אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה
אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ואלא הכתיב
בם ההוא בנזיפה בעלמא תניא כמאן דאמר אף אהרן נצטרע
Num 12,10 דכתיב ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת תנא שפנה מצרעתו
Joma 19b Ex 4,1 אמר ריש לקיש החושד בכשרים לוקה בגופו דכתיב והם לא
יאמינו לי וגו׳ וגליא קמי [24]קודשא בריך הוא דמהימני ישראל
אמר לו [25]הן מאמינים ובני מאמינים ואתה אין סופך להאמין
Ex 4,31 Gn 15,6 הן מאמינים דכתיב ויאמן העם בני מאמינים והאמין בה׳ אתה
Num 20,12 אין סופך להאמין שנאמר יען לא האמנתם בי וגו׳ ממאי דלקה
Ex 4,6 [26]דכתיב ויאמר ה׳ לו עוד הבא נא ידך בחיקך: אמר רבא
ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא מדה טובה ממהרת לבא [27]ממדת
פורענות דאילו במדת פורענות כתיב ויוצאה והנה ידו מצרעת
כשלג ואילו במדת טובה כתיב ויוצאה מחיקו והנה שבה
Ex 7,12 כבשרו מחיקו הוא דשבה כבשרו ויבלע מטה אהרן את מטתם
P. 118b Hor 12a אמר רבי אלעזר נס בתוך נס: מרשות היחיד לרשות היחיד
כו׳: בעי [28]רבא למטה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמר סבר
Sit 4b אמרינן קלוטה כמה שהונחה [29]ומר סבר לא אמרינן קלוטה
כמה שהונחה [29]אבל למעלה מעשרה דברי הכל פטור ולא
ילפינן זורק ממושיט או דילמא למעלה מעשרה פליגי ובהא
פליגי דמר סבר ילפינן זורק ממושיט ומר סבר לא ילפינן זורק
ממושיט אבל למטה מעשרה דברי הכל חייב [30]מאי טעמא
[31]קלוטה כמה שהונחה דמיא אמר רב יוסף הא מילתא איבעיא
ליה לרב חסדא ופשטה [32]ניהליה רב המנונא מהא [33]מרשות
היחיד לרשות היחיד ועבר [34]ברשות הרבים עצמה רבי עקיבא
מחייב וחכמים פוטרים מדקאמר ברשות הרבים עצמה פשיטא

M 22 + לר׳ יהודה B 23 + בן בתירא P 24 הק דמי M 25 הן...להאמין M 26 | בגופו M 27 + יותר B 28 רבא. P רב M 29 + דמיא M 30 מ מ M 31 + אמרינן M 32 גיה M 33 + מתניתא M 34 [+ ד א]

למטה מעשרה פליגי ובמאי אילימא במעביר למטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מעשרה לא מחייב והאמר רבי אלעזר
Sab.92a °המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת אלא לאו בזורק ולמטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מעשרה לא מחייב שמע מינה בקלוטה כמה שהונחה [29]פליגי [35]שמע מינה ופלינא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחייב היה רבי עקיבא אפילו למעלה מעשרה והאי דקתני רשות הרבים עצמה להודיעך כחן דרבנן ופליגא דרב חלקיה בר טובי דאמר רב חלקיה בר טובי תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מעשרה [36]דברי הכל פטור משלשה ועד עשרה באנו למחלוקת רבי עקיבא ורבנן תניא נמי הכי תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מעשרה אינו אלא משום שבות ואם היו רשויות שלו מותר משלשה ועד עשרה רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין: אמר מר אם היו רשויות שלו מותר לימא תהוי תיובתיה דרב
Er.85b דאיתמר °שני בתים בשני צדי רשות הרבים [37]רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה
ib. לזה ולאו °מי אוקימנא לההיא [38]כגון דמידלי חד ומתתי חד דזימנין נפל ואתי לאתויי אמר ליה רב חסדא לרב המנונא [39]ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא מנא הא מילתא דאמור רבנן כל פחות משלשה כלבוד דמי אמר ליה לפי שאי אפשר [40]לה לרשות הרבים שתילקט במלקט ובמהיטני אי הכי שלשה
ib.80b Suk.16a נמי ותו הדתנן °המשלשל דפנות מלמעלה למטה [41]אם הן גבוהין מן הארץ שלשה טפחים פסולה הא פחות משלשה כשרה [42]התם [43]היינו טעמא משום דהויא [40]לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה תינח למטה [44]למעלה מאי איכא למימר אלא כל
Sab.4b פחות משלשה כלבוד דמי הלכתא גמירי לה: °תנו רבנן מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרין רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמלי דמי אבל

M 35 —ש"מ ‖ M 36 —ד"ה ‖ P 37 רבא ‖ M 38 —כגון ‖ M 39 —ואי"ל ר"ה לר"ח ‖ M 40 —לה ‖ M 41 —אם...כשרה ‖ M 42 V —מאי איכא למימר ‖ M 43 —ה"ט ‖ M 44 מי' ותו הא דתנן הרחיק את הסיכוך מן הדפנות ג"ט פסולה הא פחות מג"ט כשרה תינח למטה מי' למעלה מי' מנלן אלא כל פחות.

ein eigentliches öffentliches Gebiet, so ist es ja gewiss, dass ihr Streit besteht, wo dies innerhalb der zehn [Handbreiten] geschieht. In welchem Fall? wollte man sagen, wo man den Gegenstand getragen hat, — wieso ist er nur innerhalb der zehn [Handbreiten] schuldig, oberhalb aber frei, R. Eleázar sagte ja: Wer einen Gegenstand oberhalb der zehn [Handbreiten] hinausträgt, ist schuldig, denn in dieser Weise trugen die Söhne Qehaths. Vielmehr handelt es hier, wo man ihn wirft; nur innerhalb der zehn [Handbreiten] ist er also schuldig, oberhalb aber nicht. Schliesse hieraus, dass ihr Streit darin besteht, ob das Aufgenommensein dem Liegen gleich ist. Schliesse dies hieraus. — Er streitet somit gegen R. Eleázar. R. Eleázar sagte nämlich, man sei nach R. Áqiba auch oberhalb zehn [Handbreiten] schuldig, eigentliches öffentliches Gebiet lehre er nur deshalb, um die entgegengesetzte Ansicht der Rabbanan hervorzuheben. Dieser aber streitet auch gegen R. Ḥilqija b. Tobi. R. Ḥilqija b. Tobi sagte nämlich: Innerhalb der drei [Handbreiten] geben Alle zu, dass man schuldig ist, oberhalb der zehn geben Alle zu, dass man frei ist, zwischen drei und zehn streiten R. Áqiba und die Rabbanan. Ebenso wird auch gelehrt: Innerhalb der drei [Handbreiten] geben Alle zu, dass man schuldig ist, oberhalb der zehn ist nur des Feierns wegen verboten; wenn aber beide Gebiete[1] Einem gehören, so ist das von vornherein erlaubt, zwischen drei und zehn ist man nach R. Áqiba schuldig, nach den Weisen frei.

Der Meister sagte: Wenn aber beide Gebiete Einem gehören, so ist es von vornherein erlaubt. Das ist also eine Widerlegung gegen Rabh, es wird nämlich gelehrt: Wenn sich zwei Häuser an beiden Seiten eines öffentlichen Gebiets befinden, so ist es, wie Rabba b. R. Hona im Namen Rabhs sagt, verboten, aus einem in das zweite zu werfen, Šemuél sagt, es ist erlaubt, aus einem in das zweite zu werfen. — Haben wir etwa nicht erklärt, es handle hier, wo das eine höher und das andere niedriger ist, und zwar, weil der Gegenstand herabfallen, und man zum Tragen verleitet werden kann?! R. Ḥisda sprach zu R. Hamnuna, nach Anderen R. Hamnuna zu R. Ḥisda: Woher entnehmen es die Rabbanan, dass Gegenstände in Entfernung von weniger als drei [Handbreiten] als vereinigt betrachtet werden? Dieser erwiderte: weil es nicht möglich ist, [den Boden] des öffentlichen Gebiets mit einer Zange oder einem Hobel zu glätten. — Demnach sollte dies doch auch von drei [Handbreiten gelten]! Ferner, [welchen Grund giebt es bei folgender] Lehre: Wenn Jemand die Wände [für die Festhütte] von oben nach unten herabhängen lässt, so ist sie, wenn sie drei Handbreiten von der Erde entfernt sind, unbrauchbar; wenn aber weniger als drei, ist sie also brauchbar?! — Da besteht der Grund in Folgendem: weil durch eine solche Wand Ziegen eindringen können. — Erklärlich ist dies bezüglich einer Entfernung, die sich unten befindet, wie ist es aber bezüglich einer Entfernung zu erklären, die sich oben befindet? — Vielmehr, dass [Gegenstände in Entfernung] von weniger als drei [Handbreiten] als vereinigt betrachtet werden, ist eine überlieferte Halakha.

Die Rabbanan lehrten: [Wirft man] etwas aus öffentlichem Gebiet nach öffentlichem Gebiet, dazwischen sich ein Privatgebiet befindet, so ist man nach Rabbi schuldig, nach den Weisen frei. Rabh und Šemuél sagen beide, dass man auch nach Rabbi nur dann schuldig ist, wenn das Privatgebiet eine Bedachung hat, weil wir sagen: das Haus werde als gefüllt betrachtet, nicht aber, wenn es keine Bedachung hat.

1. Die Privatgeb., dazwischen ein öffentl. Gebiet liegt.

R. Hana sagte im Namen R. Jehudas im Namen [illegible]: Nach Rabbi ist man zweimal schuldig, erstens wegen Hinaustragens, zweitens wegen Hereinbringens. Dies hat R. Hana folgende Schwierigkeit [illegible] heraus [illegible] sei nach Rabbi [illegible] schuldig [illegible] eine Hauptarbeit und eine Nebenarbeit zusammen ausübt, während gelehrt wird [illegible] Worte [illegible] Worte, dies[e] Worte [illegible]. Rabbi sagt [illegible] Arbeiten, die Mosch[e] [illegible]. Da sprach R. Joseph zu [illegible] [Rabbi], somit [illegible] Widerspruch. R. [illegible] R. Jehuda, somit [illegible] Widerspruch, es wird nämlich gelehrt [illegible] Privatgebiet nach einem [illegible] vier Ellen auf öffent[lichem] [illegible] ist man nach R. Jehuda [illegible] nach den Weisen frei. Hierüber sagte R. [illegible] Jehuda im Namen [illegible]: Nach R. Jehuda ist man [illegible] schuldig, erstens wegen Hinausbringens, [illegible] Tragens, denn wollte man sagen, man [illegible] schuldig, so wäre man demnach nach [illegible] Rabbanan [illegible], man hat ja den Gegen[stand] [illegible] Privatgebiet nach einem öffentlichen [illegible] vielleicht ist man that[sächlich] nach R. Jehuda nur einmal schuldig, und nach [illegible] Rabbanan [illegible], und zwar kann dies in dem [illegible] man gewünscht hat, der Gegen[stand] [illegible] sobald er in das öffent[liche] Gebiet kommt; ihr Streit besteht also in Folgendem: [illegible] R. Jehuda ist der Ansicht, wir sagen, sobald der Gegenstand aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge er, somit ist sein Wunsch erfüllt, die Rabbanan sind der Ansicht, wir sagen nicht, sobald der Gegenstand aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge er, somit ist sein Wunsch nicht erfüllt, nicht aber ist man nach R. Jehuda wegen der Nebenarbeit schuldig, wenn man sie mit der Hauptarbeit ausübt. — Dies ist nicht ein[leuchtend]: [illegible] denn es wird gelehrt: R. Jehuda fügt noch das Ausgleichen der Kettenfäden und das Anschlagen mit dem Spatel hinzu. Diese erwiderten ihm: Das [illegible] Anzetteln, das Anschlagen [illegible] gehört zum [illegible] — hieraus, dass man nach R. Jehuda wegen der Nebenarbeit schuldig ist, wo man sie beide zusammen ausgeübt hat. — Wahrscheinlich, wo man sie zusammen mit der Hauptarbeit ausübt. [illegible] handelt es hier, wo man sie besonders ausgeübt hat, nach R. Jehuda ist man also wegen [illegible] Nebenarbeit nicht schuldig, wo man sie mit der Hauptarbeit ausübt. Ihr Streit besteht aber in Folgendem: [illegible] R. Jehuda sind diese Hauptarbeiten, nach den Rabbanan sind sie Nebenarbeiten. Dies ist auch zu erhärten. [illegible] R. Jehuda fügt noch hinzu; richtig ist dies nun, wenn du sagst, sie seien Hauptarbeiten. [illegible] hinzugefügt, wieso aber heisst es «er fügt noch hinzu», falls du sagst [illegible] Hauptarbeiten [illegible] Rabba und R. Joseph sagen beide, dass man nach R. Jehuda [illegible] Nebenarbeiten [illegible] gelehrt [illegible] Rabina sprach zu R. Asi: Auch nach der Meinung, die zuerst vertreten wurde, [illegible] R. Jehuda zweimal schuldig ist, [ist man da nur einmal schuldig], denn wünscht man [illegible], so braucht man ihn hier nicht; [illegible] braucht man ihn dort nicht, wünscht man ihn dort, so braucht man ihn hier nicht [illegible] an jedem beliebigen Ort liegen bleiben.

[illegible] gesagt hat, er möge an jedem beliebigen Ort [illegible] wegen Hinaustragens schuldig, nicht aber wegen Werfens. [illegible]

[illegible]

שאינו מקורה לא אמר רב[45]חנא אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה יתיב רב[46]חנא וקא קשיא ליה למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני אמר ליה רב יוסף מר [47]אהא מתני לה וקשיא ליה [48]דרבי אדרבי [49]רב [50]יהודה מתני לה אדרבי יהודה ולא קשיא ליה דתניא מרשות היחיד לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברשות הרבים רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתים אחת משום הוצאה ואחת משום העברה דאי סלקא דעתך[51]חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי הא אפיק לה מרשות היחיד לרשות הרבים ממאי דילמא לעולם [52]אימא לך רבי יהודה חדא הוא דמחייב ורבנן פטרי לגמרי והיכי משכחת לה כגון דאמר [53]עד דנפקא ליה לרשות הרבים תנוח ובהא קמיפלגי דרבי יהודה סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה [29]ואיתעבידא ליה מחשבתו ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה [29]ולא איתעבידא ליה מחשבתו אבל אתולדה במקום אב לא מחייב רבי יהודה לא סלקא דעתך דתניא רבי יהודה מוסיף [54]את השובט והמדקדק אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג מאי לאו דעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי ושמע מינה מחייב היה רבי יהודה אתולדה במקום אב ממאי דילמא לעולם דעבדה להא לחודה והא לחודה ורבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב ובהא קמיפלגי דרבי יהודה סבר הני אבות נינהו ורבנן סברי הני תולדות נינהו תדע דקתני רבי יהודה מוסיף אי אמרת בשלמא אבות מאי מוסיף [55]מוסיף אבות אלא אי אמרת תולדות מאי מוסיף איתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לא חייב רבי יהודה אלא אחת אמר ליה רבינא לרב [56]אשי [57]ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא [58]מחייב היה רבי יהודה שתים [59]אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אמר ליה באומר כל מקום

Col. b; Sn. 70a; Ib. 56b; Bq. 26

45 V חסדא. M ור׳ יוסף אר״י 46 M חסדא 47 M אדרבי 48 M דרבי אדרבי 49 B אנן אדר״י מתנינן ול״ק לן 50 M — יהו׳ 51 M + ר״י 52 P אימר 53 M ,ארנפקא לר״ה 54 M את 55 M מו׳ 56 M יוסף 57 P ולמאן 58 B דמח׳ 59 M (אי...לא קב״ל).

שתרצה תנוה: פשיטא נתכוון לזרוק שמנה וזרק ארבע הרי
Bq 25b כתב שם משמעון °נתכוון לזרוק ארבע וזרק שמנה מהו מי
אמרינן הא אפיק ליה או דילמא היכא דבעי הא לא נח[60]ולאו
היינו דאמר ליה רבינא[61]לרב אשי ואמר ליה באומר כל מקום
שתרצה תנוה[62]ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם
כמה דלא כתיב שם לא מכתיב ליה שמעון הכא כמה דלא
זריק ארבע לא[63]מיזדרקי ליה תמני: תנו רבנן הזורק מרשות
הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע ארבע אמות חייב
Fol.98 פחות מארבע אמות פטור מאי קמשמע לן[64]הא קא משמע
לן רשויות מצטרפות[65]דלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה:
Sab.5a °אמר[66]רב שמואל בר יהודה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר
רב המעביר ארבע אמות ברשות הרבים מקורה פטור לפי
שאינו דומה לדגלי מדבר איני והא עגלות[67]דמקירות הוין
Ib.99a °ואמר רב משום רבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן
רשות הרבים כי קאמר רב[68]בדרא תתא מכדי אורכה דעגלה
כמה הואי חמש אמין פותיה דקרש כמה הואי אמתא ופלגא
כמה מותיב תלתא פשא ליה פלגא דאמתא כי ישדי ליה מר
ביני וביני כלבוד דמי מי סברת קרשים אפותייהו הוה מנח
להו אחודן מנח להו סוף סוף סומכא דקרש כמה הוי אמתא
כמה[69]הוה מותיב ארבעה פשא לה אמתא כי ישדי לה מר
ביני וביני כלבוד דמי הניחא למאן דאמר[70]קרשים מלמטן
עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע שפיר אלא למאן
דאמר כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה
מאי איכא למימר אמר רב[71]כהנא[72]באטבעי אטבעי היכא מנח
Col.1b להו אגבא דעגלה עגלה גופא מקורה הואי אמר שמואל
בירתות: תנו רבנן קרשים מלמטן עוביין אמה ומלמעלן כלין
Ex.26,24 והולכין עד כאצבע שנאמר °והיו תמים על ראשו יהלכן הוא
Jos.3,16 אומר °תמו נכרתו דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר כשם
שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה שנאמר יחדו
והכתיב תמים ההוא דליתו שלמין ולא ליתו דניסרא ואידך

60 M ולא נח] 61 M לרבא 62 M אמר בר כתב] ואמאי הרי כתב] 63 M מיזורקי תמני 64 M הא קמ״ל 65 M ולא. V ולא. B ודלא 66 M יהודה בר שמואל א״ר ה 67 M מק׳ הואי 68 M בי תתאה. 69 B בדראתא מכי 69 M הוה 70 M קר׳ 71 M נחמן 72 M בטבעי היכא. V אטבא.

Wenn man in der Absicht, etwa acht [Ellen] zu werfen, vier wirft, so ist man selbstverständlich [schuldig], dies ist gleich, als hätte man Sem aus Šimôn geschrieben[1]; wie ist es aber, wenn man in der Absicht, vier [Ellen] zu werfen, acht geworfen hat: sagen wir, er hat es ja fortgebracht, oder aber, es liegt ja nicht da, wo er es gewünscht hat? — Das ist ja dasselbe, bezüglich dessen Rabina an R. Aši die Frage gerichtet und dieser erwidert hat: wenn man gesagt hat, es möge an jedem beliebigen Ort liegen bleiben[2] und dein Vergleich mit dem Schreiben des Namens Sem aus Šimôn ist überhaupt nicht zutreffend; den Namen Šimôn kann man ja nicht schreiben, solange man den Namen Sem nicht geschrieben hat, acht [Ellen] werfen kann man ja aber auch, ohne vier geworfen zu haben.

Die Rabbanan lehrten: Wenn jemand vier Ellen aus öffentlichem Gebiet nach öffentlichem Gebiet wirft, dazwischen ein Privatgebiet liegt, so ist er schuldig; wenn weniger als vier Ellen, so ist er frei. — Was lässt er uns hören? — Folgendes lässt er uns hören, dass nämlich die Gebiete vereinigt werden, und dass wir nicht sagen, sobald der Gegenstand aufgenommen ist, so ist es gleich, als läge er.

R. Šemuel b. Jehuda sagte im Namen R. Abbas im Namen R. Honas im Namen Rabhs: Wer etwas vier Ellen in einem öffentlichen Gebiet, das eine Bedachung hat, trägt, ist frei, weil dergleichen bei den Scharen in der Wüste nicht vorgekommen ist. — Dem ist ja nicht so! die Wagen waren ja überdacht[3] und doch sagte Rabh im Namen R. Ḥijas, dass die Wagen, der Raum unter denselben, zwischen denselben und deren Seiten öffentliches Gebiet waren! — Was Rabh gesagt hat, bezieht sich auf die unterste Bretterschicht. — Merke, die Länge der Wagen mass ja fünf Ellen, die Breite der Bretter anderthalb Ellen, man konnte also drei Bretter aufladen und eine halbe Elle frei haben; wenn man sie nun auseinanderrückt, werden sie ja als vereinigt betrachtet[4]! — Glaubst du etwa, man legte die Bretter auf ihrer Fläche? man legte sie auf der Kante. — Schliesslich betrug ja auch die Stärke der Bretter eine Elle, man konnte also vier Bretter aufladen und eine Elle frei haben, und wenn man sie auseinanderrückt, werden sie ja auch noch als vereinigt betrachtet[4]! richtig ist es zwar nach demjenigen, welcher sagt, dass die Bretter unten eine Elle dick waren und allmählich dünner ausliefen, so dass sie oben einen Finger dick waren, wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, dass die Bretter auch oben, wie unten eine Elle dick waren?! R. Kahana erwiderte: Dies bezieht sich auf die Klammerstangen[5]. — Aber die Klammerstangen wurden ja ganz oben[6] befestigt, und da war ja schon der Wagen selbst überdacht! Šemuël erwiderte: Dies bezieht sich auf die Leiterbäume.

Die Rabbanan lehrten: Die Bretter waren unten eine Elle dick und liefen allmählich dünner aus, so dass sie oben einen Finger dick waren, denn es heisst: [7]*Sie sollen an der Spitze* ***vollständig*** [8]*sein*, und dort[9] heisst es: ***Vollständig*** *verschwunden* — Worte R. Jehudas; R. Neḥemja sagt: wie sie unten eine Elle dick waren, so waren sie auch oben eine Elle dick, denn es heisst: [7]*gleichmässig*. — Es heisst ja aber auch *vollständig*! — Dies besagt, dass nur vollständige, nicht aber zusammengesetzte brauchbar waren. — Und gegen den

1. Vgl. oben S. 453 N. 3. 2. D.h. ohne dass der Gegenstand am Ende der 4 Ell. liegen geblieben ist. 3. Durch die aufgeladenen Bretter. 4. Da sie weniger als 3 Hb. von einander entfernt waren. 5. Die die Leiterbäume des beladenen Wagens zusammenhalten. 6. Nachdem die Wagen bereits mit den Brettern beladen waren. 7. Ex. 26,24. 8. Eigentl. abnehmend. 9. Jos. 3,16.

Anderen [ist zu entnehmen] [illegible] es heisst [illegible] *gleichmässig* [illegible] dass man sie nicht ungleichmässig [illegible] Erklärlich ist es auch [illegible] welcher sagt, dass die Bretter auch oben [illegible] wie unten [illegible] dass es heisst: [1]*Für die nach Westen gerichtete Seite der Wohnung sollst du sechs Bretter anfertigen, und zwei Bretter sollst du* [illegible] [illegible] Breite [illegible] Elle [illegible] welcher sagt, dass die Bretter [illegible] Elle [illegible] Wand [illegible] [illegible] *Und der mittlere Riegel soll in der Mitte der Bretter* [illegible] [illegible] *Wohnung* [illegible] gestanden. [illegible] *Wohnung sollst du aus zehn Vorhängen anfertigen* [illegible] *Vorhang soll achtundzwanzig Ellen* [illegible] [illegible] Länge [illegible] Seite [illegible] Länge [illegible] Ellen [illegible] R. Jehuda eine Elle [illegible] R. Nehemja eine Elle [illegible] Bretter [illegible] Breite nach [illegible] Länge der Stiftshütte [illegible] [illegible] Ellen [illegible] R. Jehuda die Elle [illegible] Unterschwellen [illegible] R. Nehemja [illegible] *Und du sollst Vorhänge aus Ziegenhaar* [illegible] *zum Zelte* [illegible] *Vorhang soll dreissig Ellen lang sein* [illegible] Länge [illegible] Stiftshütte spannte, [illegible] Seite [illegible] Länge dreissig [illegible] Ellen [illegible] [illegible] R. [illegible] Elle der [illegible] nach R. Nehemja aber war sie unbedeckt. Ebenso wird [illegible] *Seite eine Elle Überschuss* [illegible] um die Elle der Unterschwellen zu bedecken — Worte R. Jehudas, R. Nehemja sagt: um die Elle der Bretter zu bedecken. Sie massen also zusammen vierundvierzig Ellen; da man sie der Breite nach über die Länge der Stiftshütte ausspannte, so nahm die [illegible] blieben zurück; von diesen gehen noch zwei ab, die [illegible] es heisst: [illegible] *den sechsten Vorhang sollst du an der Vorderseite des Zeltes* [illegible] Richtig ist es nach R. Jehuda, dass es heisst: [10]*Die Hälfte des* [illegible] *herabhängen* [illegible] aber konnte nach R. Nehemja soviel herabhängen? [illegible] R. Jismaéls wurde gelehrt: Die Stiftshütte hatte das Aussehen einer Frau, die auf der Strasse geht und hinten eine Schleppe nachhängen hat.

Die Rabbanan lehrten: Die Bretter hatten Zapfen und die Unterschwellen hatten Vertiefungen. Die Haken an den Schleifen sahen aus wie die Sterne am Himmel. Die Rabbanan lehrten: Die unteren Vorhänge [illegible] Purpur [illegible] Karmesin und aus Byssus, die oberen aus Ziegenhaar gefertigt [illegible] grösseren Kunst gesprochen, als bei der der unteren.

נמי הכתיב יחדו ההוא דלא לישלהיפינהו מהדדי בשלמא למאן דאמר כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה היינו דכתיב ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצעת דאתי פותיא דהני ממלי ליה לסומכא דהני אלא למאן דאמר מלמטן עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע האי עייל והאי נפיק דשפי להו כי [73]טורין: והבריח התיכן בתוך הקרשים תנא בנס היה עומד: ואת המשכן תעשה עשר יריעת ארך היריעה [ה]אחת שמנה ועשרים באמה שדי אורכייהו לפותיא דמשכן כמה הויא עשרין ותמני דל עשר לאיגרא פשא להו תשע להאי גיסא ותשע להאי גיסא לרבי יהודה מיגליא אמה דארנים לרבי נחמיה מיגליא אמה דקרשים שדי פותייהו לאורכה דמשכן כמה הויא ארבעין דל תלתין לאיגרא פשא להו עשר לרבי יהודה מכסיא אמה דאדנים לרבי נחמיה מיגליא אמה דאדנים ועשית יריעת עזים לאהל וגו' ארך היריעה האחת שלשים באמה וגו' שדי אורכייהו לפותיא דמשכן כמה הויא תלתין דל עשר לאיגרא פשא להו עשר להאי גיסא ועשר להאי גיסא לרבי יהודה מיכסיא אמה דאדנים לרבי נחמיה [74]מיגליא אמה דאדנים תניא נמי הכי והאמה מזה והאמה מזה בעדף לכסות אמה של אדנים דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר לכסות אמה של קרשים שדי פותייהו לאורכה דמשכן כמה הויא ארבעין וארבע דל תלתין לאיגרא פשא להו ארביסר דל תרתי לכפלא דכתיב וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל פשא להו תרתי סרי בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב חצי היריעה העדפת תסרח אלא לרבי נחמיה מאי תסרח תסרח מחברותיה תנא דבי רבי ישמעאל למה משכן דומה לאשה [75]שמהלכת בשוק ושפוליה [76]מהלכין אחריה: תנו רבנן הרצים

Fol. 99

היו קרשים והחלים היו [77]אדנים וקרסין בלולאות נראין ככוכבים ברקיע תנו רבנן [78]יריעות התחתונות של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש [79]והעליונות של מעשה עזים

73 V מריו || 74 M מיכסי אמה הקרש. תנ ה || 75 M השובה שהיתה מהל || 76 M + היו || 77 B האי || 78 M + ד || 79 M והע.

[illegible] Bretter hatten 9 Ellen, während die Wand 10 Ellen [illegible] aufgestellt war. [illegible] Ex 26, [illegible]

וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר [80]ממה שנאמרה
Ex 35,25 בתחתונות דאילו בתחתונות כתיב וכל אשה חכמת לב בידיה
ib.v 20 טוו ואילו בעליונות כתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה
Sab 74a בחכמה טוו את העזים ותנא [81]משום רבי נחמיה שטוף בעזים
Jt 98a וטווי[82]מן העזים: שתי[83]גווזטראות כו': אמר רב משום רבי
הייא עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן רשות הרבים אמר אביי
בין עגלה לעגלה כמלא ארך עגלה וכמה ארך עגלה חמש
אמות למה לי בארבע ופלגא סגי כי היכי דלא לידחקו קרשים
אמר רבא צידי עגלה כמלא רחב עגלה וכמה רחב עגלה שתי
אמות ומחצה למה לי באמתא ופלגא סגיא כי היכי דלא לדדו
Bb 99b קרשים אלא דקיימא לן דרך רשות הרבים שש עשרה אמה
[84]אנן דגמרינן לה ממשכן המשכן חמסרי הואי אמתא יתירא
הואי דהוה קאי בן לוי דכי משתלפי קרשים [85]נקיט להו:

[ii,2] חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה [86]ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור:

גמרא. למה לי למיתני חולית הבור והסלע ליתני
Er 78a 99b הבור והסלע מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן בור
וחוליתה מצטרפין לעשרה תניא נמי הכי בור ברשות הרבים
Col b עמוקה עשרה ורחבה ארבעה אין ממלאין הימנה בשבת אלא
אם כן עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחים ואין שותין הימנה
בשבת אלא אם כן הכניס לה ראשו ורובו ובור וחוליתה
מצטרפין לעשרה: בעא מיניה רב מרדכי [87]מרבא עמוד
ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה וזרק ונח על גביו
מהו מי אמרינן הרי עקירה באיסור [88]הרי הנחה באיסור או
דילמא כיון דממקום פטור קאתיא לא אמר ליה מתניתין היא
אתא שייליה לרב יוסף אמר ליה מתניתין היא אתא שייליה
Nid 42a לאביי אמר ליה מתניתין היא אמר להו כולכו [89]ברוקא דהדדי
תפיתו אמרו ליה ואת לא תסברא והתנן הנוטל מהן [90]ונתן על

M 80 מן התחתונה דאלו בתחתונה M 81 משמיה דר' M 82 בעזים P 83 גיזטראות M 84 —אנן B 85 +הוה M 86 +טפ' M 87 V מרבה M 88 והנחה M 89 בדוקא M 90 והנותן. B ונותן.

von den unteren heisst es: [1]*Und alle kunstfertigen Frauen spannen eigenhändig*, von den oberen heisst es aber: [2]*Und alle Frauen, die sich vermöge ihrer Kunstfertigkeit dazu getrieben fühlten, spannen das Ziegenhaar*[3], worüber im Namen R. Nehemjas gelehrt wird: An den Ziegen abgespült und an den Ziegen gesponnen.

Zwei Altane et. Rabh sagte im Namen R. Ḥijas: Die Wagen, der Raum unter denselben, zwischen denselben und an deren Seiten war öffentliches Gebiet. Abajje sagte: Der Raum zwischen zwei Wagen in Grösse der Wagenlänge. — Wieviel betrug die Wagenlänge? — Fünf Ellen. — Wozu [war eine solche Länge] nötig? viereinhalb Ellen wären ja ebenfalls ausreichend gewesen[4]! — Damit die Bretter einander nicht stossen. Raba sagte: Der Raum an der Seite des Wagens in Grösse der Wagenbreite. — Wie breit war der Wagen? — Zweieinhalb Ellen. — Wozu [war eine solche Breite] nötig? anderthalb Ellen wären ja ebenfalls ausreichend gewesen! — Damit die Bretter nicht wackeln. — Warum ist es festgesetzt worden, dass ein Weg, der öffentliches Gebiet ist, sechszehn Ellen breit sein muss, — wir folgern ja Alles vom Bau der Stiftshütte, und hier waren es ja nur fünfzehn Ellen[5]!? — Eine Elle kommt noch für den nebenhergehenden Leviten hinzu, der die herabgleitenden Bretter festhielt.

WER von einem Schuttwall neben einer Grube oder einem Felsen, die zehn [Handbreiten] hoch und vier breit sind, etwas nimmt, oder auf diese etwas legt, ist schuldig; sind sie kleiner, so ist er frei.

GEMARA. Da er von einem Schuttwall neben einer Grube und von einem Felsen lehrt, wo er ja von einer Grube und einem Felsen lehren könnte[6], so ist hieraus eine Stütze für R. Joḥanan zu entnehmen; R. Joḥanan sagte nämlich, dass die Grube mit dem Schuttwall zur Tiefe von zehn [Handbreiten] vereinigt wird. Ebenso wird auch gelehrt: Aus einer Grube auf öffentlichem Gebiet, die zehn [Handbreiten] tief und vier breit ist, darf man am Sabbath nicht schöpfen, es sei denn, dass man um sie eine zehn Handbreiten hohe Umzäunung gemacht hat; ferner darf man aus derselben am Sabbath nicht trinken, es sei denn, dass man den Kopf und den grösseren Teil des Körpers über sie geneigt hat; die Grube wird mit ihrem Schuttwall zur Tiefe von zehn [Handbreiten] vereinigt.

R. Mardekhaj fragte Raba: Wie ist es, wenn jemand etwas auf einen zehn [Handbreiten] hohen und vier breiten Pfeiler wirft, der sich auf öffentlichem Gebiet befindet, und es da liegen bleibt? sagen wir: die Fortbewegung und das Niederlassen haben ja bei Verbot stattgefunden, oder: es fiel ja aus einem Freiraum[7]? Dieser erwiderte: Dies wird ja in unserer Mišnah gelehrt. Darauf kam er zu R. Joseph und fragte es ihn. Dieser erwiderte: Dies wird ja in unserer Mišnah gelehrt. Darauf kam er zu Abajje und fragte es ihn. Dieser erwiderte: Dies wird ja in unserer Mišnah gelehrt. Da sprach er zu ihnen: Ihr habt Alle denselben Speichel gespieen. Sie aber sprachen zu ihm: Bist du denn nicht dieser Ansicht? es wird ja gelehrt: Wer [et] etwas nimmt, oder auf diese etwas legt, ist schuldig! Da erwiderte er: Die Mišnah kann ja von

1. Ib. 35,25. 2. Ib. V. 26. 3. Vgl. oben S. 491 N. 1. 4. Da man auch bei 5 Ell. nicht mehr als 3 Bretter aufladen konnte. 5. 2 nebeneinander stehende Wagen nahmen 15 Ellen ein. 6. Unter „Schuttwall neben einer Grube" ist das Hochgebiet zu verstehen, da für das Hochgebiet der Felsen genannt wird. 7. Wenn der Gegenstand auf einem 10 Hbb. hohen Pfeiler liegen bleibt, so muss er eine höhere Weite erreicht haben.

[illegible] einer Nadel handeln — Eine Nadel muss ja auch etwas höher geworfen werden! — Wo [der Felsen] eine kleine Vertiefung hat, oder wo [die Nadel] in einen Spalt fiel.

R. Minaša erzählte, dass R. Johanan gefragt hat: Wie ist es, wenn jemand etwas auf eine zehn [Handbreiten] hohe und weniger als vier breite Wand wirft, die sich auf öffentlichem Gebiet befindet und einen Vorraum, [illegible] umgiebt, wodurch dieser Privatgebiet wird, und es da liegen bleibt: sagen wir, sie ist Freiraum [illegible] sie keine vier [Handbreiten] breit ist, oder [illegible] den [Freiraum] zum Privatgebiet macht [illegible] betrachtet [illegible] Freiraum [illegible] als ausgedehnt betrachtet [illegible] Dies ist als Wohlgefühl von Gewird [illegible] Dies ist als Wohltuns von [illegible] Abgrenzung [illegible] wenn sie für Anderes Abgrenzung [illegible], um so mehr für sich selbst! Es wird auch gelehrt [illegible] im Namen Rabhs, ebenso R. Jichaq im Namen R. Johanans: Wirft jemand etwas auf eine zehn [Handbreiten] hohe und weniger als vier breite Wand, die sich auf öffentlichem Gebiet befindet und einen Vorraum umgiebt, wodurch dieser [illegible] Privatgebiet wird, so ist er schuldig, denn wenn sie für Anderes Abgrenzung [illegible] ist sie es für sich selbst.

R. Johanan fragte: Wie ist es, wenn man aus einer neun [Handbreiten] tiefen Grube ein Stück Erde nimmt, wodurch sie bis [illegible] ergänzt wird? ist man schuldig, da die Fortbewegung des Gegenstands mit der Entstehung des privaten Gebiets zusammentrifft, [illegible] dass [illegible] kein [illegible] Gebiet war. [illegible] zehn Handbreiten [illegible] Es besteht noch folgende Frage: wie ist es, wenn man in eine zehn [Handbreiten] tiefe Grube ein Stück Erde wirft, wodurch die Tiefe verringert wird? ist man schuldig, da das Niederlegen des Gegenstands mit der Aufhebung des Gebiets zusammentrifft, oder [illegible] Dies ist [illegible] seiner [illegible] es wird [illegible] gelehrt: Wenn jemand [illegible] vier Ellen wirft und es an einer Wand kleben bleibt — wenn oberhalb der zehn [Handbreiten], [illegible] als hätte er es in die Luft geworfen, wenn innerhalb der zehn [Handbreiten], [illegible] vier Ellen auf die Erde wirft ist schuldig; dagegen wandten wir [illegible] R. Johanan erklärte, es handle sich hier um ein klebriges Stück [illegible] dieses verringert ja die [Weite von] vier Ellen!? — Da wird [illegible] aufgehoben.

[illegible] haften bleibt! — Was ist dies [illegible] Brett wirft, und es an Pflöcken haften bleibt? — Was ist dies [illegible]

Raba fragte: Wie ist es, wenn man ein Brett wirft, und es an Pflöcken haften bleibt? [illegible] des Gegenstands und die Entstehung des Privatgebiets treffen ja zusammen [illegible] R. Johanan gefragt hat! — Raba fragt bezüglich des Falls, [illegible] dasselbe, was bereits R. Johanan gefragt hat! — Raba fragt bezüglich des Falls, [illegible] Gegenstand befindet, sagen wir, dass dies dem Niederlegen eines [illegible] gleicht, da beides ja zusammentrifft, oder ist es hierbei gleich, [illegible] und den Gegenstand erst dann niedergelegt, da es nicht [illegible] Brett [illegible] Gegenstand] nicht ein wenig erhoben wird. — Diese Frage bleibt dahingestellt.

Raba sagte: Es ist mir gewiss, dass es beim Wasser auf Wasser ein Ruhen giebt, und bei einer Nuss auf Wasser kein Ruhen giebt, aber Folgendes fragte Raba: Wie ist es, wenn eine Nuss in einem Gefäss [illegible]

גבן [91]חייב אמר להו דילמא [92]מתניתין כמחט מחט נמי אי אפשר דלא מדליא פורתא דאית ליה מורשא אי נמי דרמיא בחריצה: אמר רב [93]מיישא בעי רבי יוחנן כותל ברשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה ומוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד וזרק ונח על גביו מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ארבעה מקום פטור הוא או דילמא כיון דעשאו רשות היחיד כמאן דמליא דמיא אמר עולא קל וחומר לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן איתמר נמי אמר רב חייא בר אשי אמר רב וכן אמר רב יצחק אמר רבי [94]יוחנן כותל ברשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה ומוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד [95]הזורק ונח על גביו חייב לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן: בעי רבי יוחנן בור תשעה ועקר [96]ממנו חוליא והשלימה לעשרה מהו עקירת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתי [97]ומיחייב או [98]לא מיחייב ואם תימצי לומר כיון דלא הוי מחיצה [99]עשרה מעיקרא לא מיחייב בור עשרה ונתן לתוכה חוליא ומיעטה מהו [1]הנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדי הדדי [2]מיחייב או לא מיחייב תיפשוט ליה מדידיה דתנן הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר למטה מעשרה כזורק בארץ והזורק בארץ ארבע אמות חייב והוינן בה והא לא נח ואמר רבי יוחנן בדבילה שמינה שנינו ואמאי הא קא ממעט מארבע אמות [3]התם לא מבטל ליה [4]הכא מבטל ליה: בעי רבא זרק דף ונח על גבי יתידות מהו מאי קמיבעיא ליה הנחת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו היינו דרבי יוחנן כי קמיבעיא ליה לרבא כגון דזרק דף וחפץ על גביו מאי כיון דבהדי הדדי קאתו כהנחת חפץ ועשיית מחיצה דמי או דילמא כיון דלא אפשר דלא [5]מידלי פורתא והדר נייח בעשיית מחיצה והנחת חפץ דמי תיקו: אמר רבא פשיטא לי מים על גבי מים היינו הנחתן אגוז על גבי מים לאו היינו הנחתן Fol. 100

[91] M — חייב [92] M — מתי' [93] M מיישא [94] M יונתן [95] M וזרק [96] P ממנה [97] P מחייב [98] M דילמא כיון דלא [99] M עשי' [1] M מי אמרינן כיון דמעיקרא הואי מיחייב א ד הנחת הפין וסל' כוח' בהדה"ד קאתיין ופטור ותיפשוט [2] B + קאתו [3] M הכא [4] M התם [5] B מידלא.

(Sab. 5b) בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו[6]מי אמרינן בתר אגוז אזלינן והא נייח או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא נייח תיקו: שמן[7]על גבי יין מחלוקת רבי יוחנן בן נורי ורבנן דתנן (ib. Fr. 7b Tj ii,5) °שמן[8]שצף על גבי יין[8]ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן[9]רבי יוחנן בן נורי אומר שניהם חיבור זה לזה: אמר אביי בור ברשות הרבים עמוקה עשרה ורחבה שמנה וזרק לתוכה מחצלת חייב חילקה במחצלת פטור לאביי דפשיטא ליה[10]דמחצלת מבטלא מחיצה כל שכן חוליא[11]דמבטלה התם לרבי יוחנן דמיבעיא ליה חוליא מחצלת פשיטא[12]דלא מבטלא מחיצתא ואמר אביי בור ברשות הרבים עמוקה עשרה ורחבה ארבעה מלאה מים וזרק לתוכה חייב מלאה פירות[13]וזרק לתוכה פטור מאי טעמא מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא תניא נמי הכי הזורק מן הים[14]לאיסרטיא ומן האיסרטיא לים פטור רבי שמעון אומר אם יש במקום שזורק עמוק עשרה ורחב ארבעה חייב:

[iii,1] (Sab. 70b 96a) **ה**זורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ הזורק בארץ ארבע אמות חייב:

(ib.) **גמרא.** °והא לא נח אמר רבי יוחנן בדבילה שמינה (ib. 7b) שנינו: אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא °זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת רבי (ib. Jom. 11b 33b 101b) מאיר ורבנן[15]לרבי מאיר דאמר °חוקקין להשלים מיחייב לרבנן דאמרי אין חוקקין להשלים לא מיחייב תניא נמי הכי זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין: אמר רב יהודה אמר רב[16]תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב תניא נמי הכי מבוי שישוה לתוכו ונעשה מדרון לרשות הרבים או ישוה לרשות הרבים ונעשה[17]מדרון לתוכו אותו מבוי אינו צריך לא לחי ולא קורה רבי חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב:

6 M מי אמ׳ 7 M + שצף 8 M + של תרומה 9 M + בלבד 10 M במח׳שזקפם באמצע דהשתא סילק מחיצות האויר ואין האויר ד׳ רחב לא בזו ולא בזו פטור כ״ש חוליא 11 B דמבטלא מחיצה לר׳ 12 M + ליה 13 M — וזרק לתוכה 14 M יכר׳ ומן כר׳ 15 M — לר״מ...לא מיחייב 16 M + א ר חייא 17 M + רה ר.

liegt und das Gefäss auf dem Wasser herumschwimmt: richten wir uns hierbei nach der Nuss, und diese ruht ja, oder richten wir uns nach dem Gefäss und dieses ruht ja nicht? — Die Frage bleibt dahingestellt. Bezüglich Oels, das auf Wein schwimmt, streiten R. Johanan b. Nuri und die Rabbanan. Denn es wird gelehrt: Wenn jemand, der am selben Tag ein Reinigungsbad genommen hat[1], Oel, das auf Wein herumschwimmt, berührt, so hat er nur das Oel unbrauchbar gemacht; R. Johanan b. Nuri sagt: beide sind mit einander verbunden.

Abajje sagte: Wirft man eine Matte in eine zehn [Handbreiten] tiefe und acht breite Grube, die sich auf öffentlichem Gebiet befindet, so ist man schuldig, hat man sie durch eine Matte geteilt, so ist man frei. Nach Abajje, dem es gewiss ist, dass die Matte das **Privatgebiet aufhebt, hebt um so eher ein Stück Erde** das Privatgebiet auf, nach R. Johanan aber, dem es oben bezüglich eines Stücks Erde fraglich war, hebt die Matte das Privatgebiet gewiss nicht auf. Ferner sagte Abajje: Wirft man etwas in eine zehn [Hand**breiten] tiefe und vier breite Grube voll Wasser**, die sich auf öffentlichem Gebiet befindet, so ist man schuldig, ist sie voll Früchte, so ist man frei. — Aus welchem Grund? — Das Wasser hebt das Privatgebiet nicht auf, die Früchte aber heben das Privatgebiet wol auf. Ebenso wird auch gelehrt: Wer etwas vom Meer nach einem freien Platz oder von einem freien Platz ins Meer wirft, ist frei. R. Šimón sagt: ist die Stelle, da er geworfen hat, eine zehn [Handbreiten] tiefe und vier breite Vertiefung, so ist er schuldig.

WENN jemand etwas vier Ellen wirft und es an der Wand kleben bleibt — wenn oberhalb der zehn Handbreiten, so ist es gleich, als hätte er in die Luft geworfen, wenn innerhalb der zehn Handbreiten, so ist es gleich, als hätte er auf die Erde geworfen; wer etwas vier Ellen auf die Erde wirft, ist schuldig.

GEMARA. Es bleibt ja da nicht liegen? R. Johanan erwiderte: Hier handelt es von einem klebrigen Stück Feigenkuchen. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs im Namen R. Ḥijas: Wenn jemand etwas oberhalb den zehn [Handbreiten] wirft und es in einer Nische, *irgend wie gross*, liegen bleibt, so haben wir hierbei einen Streit zwischen R. Meïr und den Rabbanan; nach R. Meïr, der der Ansicht ist, man vertiefe, um zu ergänzen[2], ist er schuldig, nach den Rabbanan, die der Ansicht sind, man vertiefe nicht, um zu ergänzen, ist er nicht schuldig. Ebenso wird auch gelehrt: Wer etwas oberhalb der zehn [Handbreiten] wirft und es in einer Nische, *irgend wie gross*, liegen bleibt, ist nach R. Meïr schuldig, nach den Weisen frei. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wenn man etwas auf einen Haufen wirft, der auf einer Fläche von vier [Ellen] bis zu zehn [Handbreiten] ansteigt, und es da liegen bleibt, so ist man schuldig. Ebenso wird auch gelehrt: Wenn ein Durchgang nach innen gleich, nach dem öffentlichen Gebiet zu abschüssig ist, oder mit dem öffentlichen Gebiet gleich, nach innen aber abschüssig ist, so bedarf er keines Ständers und keines Balkens[3]; R. Ḥanina b. Gamaliël sagt: wenn man etwas auf einen Haufen wirft, der auf einer Fläche von vier [Ellen] bis zehn [Handbreiten] ansteigt, und es da liegen bleibt, so ist man schuldig.

1. Vor Sonnenuntergang. 2. Vgl. oben S. 334 N. 2. 3. Bei der Herstellung des Erubs. Diese sehr detaillierten Gesetze werden im nächsten Traktat ausführlich behandelt.

WENN man etwas innerhalb vier Ellen wirft, und es ausserhalb der vier Ellen weiterrollt, so ist man frei; wirft man ausserhalb der vier Ellen und es rollt nach innerhalb zuruck, so ist man schuldig.

GEMARA. [illegible] Rabba sagte [illegible] Mišnah [illegible] so lässt er uns hören [illegible]

[iii,2] זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב:

גמרא. והא לא נח אמר רבי יוחנן[18] והוא שנח על גבי משהו תניא נמי הכי זרק חוץ לארבע אמות ודחפתו רוח והכניסתו אף על פי שחזרה והוציאתו פטור אחזתו רוח משהו אף על פי שחזרה והכניסתו חייב אמר רבא תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו יתיב מרימר וקאמר[19] לה להא שמעתא אמר ליה רבינא למרימר לאו היינו מתניתין[20] ואמר רבי יוחנן[1] והוא שנח על גבי משהו אמר ליה מתגלגל קאמרת מתגלגל אין סופו לנוח[21] אבל האי כיון דסופו לנוח אף על גב דלא נח כמאן דנח דמי קמשמע לן:

WENN man vier Ellen auf dem Meer wirft, so ist man frei. Wenn man etwas vier Ellen in einen Sumpf wirft, durch den ein öffentlicher Weg geht, so ist man schuldig. Wie tief darf der Sumpf sein? weniger als zehn Handbreiten. Wenn man etwas vier Ellen auf einem Sumpf wirft, durch den ein öffentlicher Weg geht, so ist man schuldig.

GEMARA. [illegible] von den Jüngern sprach zu Raba [illegible] ist es dass er zweimal [durch [illegible] öffentlichen Weg] geht lehrt er lässt [illegible] dass das Gehen im Notfall Gehen [illegible] heisst die Benutzung im Notfall [illegible] weshalb lehrt er aber zweimal [illegible] vom Sommer das [illegible] Regenzeit [illegible] Beides ist [illegible] würde man [illegible] Regenzeit [illegible] würde man [illegible] kommt es da- [illegible] Abaje erklärte [illegible] glauben [illegible] wo er keine vier Ellen breit ist, wo er aber vier [illegible] R. Aši erklärte [Beides ist deswegen] nötig man könnte [illegible] wo er aber keine vier [Ellen breit] ist, kann man ja hinüberspringen. R. Aši [illegible] Wenn man etwas auf das hervorstehende Brett einer Brücke wirft, ist man schuldig, weil Viele auf dasselbe treten.

[iv] הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו ארבע אמות חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב:

גמרא. אמר ליה ההוא מרבנן לרבא בשלמא[22] הילוך הילוך תרי זימני הא קמשמע לן הילוך על ידי הדחק שמיה הילוך תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש אלא רקק רקק תרי זימני למה לי חד בימות החמה וחד בימות הגשמים וצריכי דאי תנא חדא הוה אמינא הני מילי בימות החמה דעבידי אינשי דמסגי לאקורי נפשייהו אבל בימות הגשמים לא ואי אשמעינן בימות הגשמים דכיון דמיטנפי לא איכפת להו אבל בימות החמה לא אביי אמר איצטריך סלקא דעתך אמינא[23] הני מילי היכא דלא הוי ארבע אמות אבל היכא דהוי ארבע אמות אקיפי מקפי ליה רב אשי אמר איצטריך סלקא דעתך אמינא[23] הני מילי היכא דהוה ארבע אבל היכא דלא הוי ארבע מיפסע פסעי ליה ואזדא רב אשי לטעמיה דאמר רב אשי האי מאן דזריק ונח אגודא דגמלא מיחייב שהרי רבים בוקעין בו:

WIRFT man aus dem Meer aufs Land, oder vom Land ins Meer, oder vom Meer in ein Schiff, oder von einem Schiff ins Meer, oder aus einem Schiff in ein anderes, so ist man frei.

[v] הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן הספינה לים ומן הספינה לחבירתה

M 18 והוא. P הוא 19 M לה 20 M + דתנן זרק חוץ לד א חייב והוינן בה והא לא נח 21 M אבל 22 M רקק רקק ב זימני חד ביה ה וחד ביה ג וצריכא דאי תנא הך ה א.. ביה ג לא א נ ביה ג כיון דמיטנפי [לא איכפית להו] אבל ביה ה לא צריכא אלא הילוך הילוך ב' זימני ל ל הא קמ"ל דהילוך ע"י ד שמיה הילוך תשמיש ע"י ד ר ש 23 M תש אביי אמר ה מ

[illegible]

פטור ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו[24]אם אינן
קשורות אף על פי שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו:

גמרא. איתמר ספינה רב הונא אמר[25]מוציאין הימנה
זיז כל שהוא וממלא רב חסדא[26]ורבה בר רב הונא אמרי עושה
מקום [27]ארבעה וממלא רב הונא אמר מוציא הימנה זיז כל
שהוא וממלא קסבר כרמלית מארעא משחינן ואוירא מקום
פטור הוא ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא כי היכי דליהוי
ליה היכרא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום
Git 8a [27]ארבעה[28]וממלא קסברי[29]כרמלית משפת מיא משחינן[30]מיא
ארעא סמיכתא [31]אי לא עביד מקום [27]ארבעה קא מטלטל
מכרמלית לרשות היחיד אמר ליה רב נחמן לרבה בר אבוה
ולרב הונא דאמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא זימנין
דליכא עשרה וקא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד אמר ליה
[32]גמרינן דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה [33]והא מורשא
אית לה אמר רב [34]ספרא גשושי אזלי קמה אמר ליה רב
נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין לרב חסדא ולרבה בר רב
הונא דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא ישופכין דידיה היכי
שדי להו וכי תימא[35]דשדי[36]להו באותו מקום מאיסי ליה דשדי
Sab 141a להו אדפנא דספינה והא איכא כחו °כחו בכרמלית לא גזרו
ומנא תימרא דתניא ספינה[37]אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא
Fol. 101 מן הים לתוכה °רבי יהודה אומר עמוקה עשרה ואין גבוהה
עשרה מטלטלין מתוכה לים אבל לא מן הים לתוכה מאי שנא
מן הים לתוכה דלא דקא מטלטלין מכרמלית לרשות היחיד
מתוכה לים נמי קמטלטל מרשות היחיד לכרמלית אלא לאו
Sab 141a אהודה ושמע מינה °כחו בכרמלית לא גזרו שמע מינה: אמר
Bb 73a רב הונא הני °בציאתא [38]דמישן אין מטלטלין בהן אלא
בארבעה[39]ולא אמרן אלא שאין בפחות משלשה ארבעה אבל
יש בפחות משלשה ארבעה לית לן בה ואי מלנהי קני
וארבני לית לן בה מתקיף לה רב נחמן ולימא גוד אחית
Sab 5a Er 33b מחיצתא מי לא °תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר נעין קנה

M 24 — אם..לזו M 25 מוציא P 26 ורבא (וכן בכל העמוד) M 27 +פחות מ M 28 —וממלא M 29 כרמי M 30 +לה ו M 31 +היא ו M 32 גמירי M 33 ודילמא M 34 אשי M 35 דשדי להו P 36 לה M 37 +ישבים M 38 דמישני [דמייאשן] M 39 +אמות.

Wenn mehrere Schiffe aneinander gebunden sind, so darf man aus einem in das andere tragen, wenn sie aber nicht zusammen gebunden sind, selbst wenn sie dicht nebeneinander stehen, darf man aus einem in das andere nicht tragen.

GEMARA. Es wurde gelehrt: [Reist man aus einem] Schiff, so lasse man, wie R. Hona sagt, eine Latte ein wenig hervorstehen, und man darf [aus dem Meer Wasser] schöpfen, R. Ḥisda und Rabba b. R. Hona sagen: man mache eine vier [Handbreiten] grosse Umzäunung[1], und darf daraus schöpfen. R. Hona sagt, dass man blos eine Latte ein wenig hervorstehen lasse, und alsdann schöpfen darf, er ist nämlich der Ansicht, dass der Vorraum am Grund beginnt, und die Luft ist ja ein Freiraum, demnach ist auch die hervorstehende Latte nicht nötig, jedoch liege sie als Kennzeichen. R. Ḥisda und Rabba b. R. Hona sagen, dass man eine vier [Handbreiten] grosse Umzäunung mache, und erst dann schöpfen darf, sie sind nämlich der Ansicht, dass der Vorraum am Wasserspiegel beginnt, denn auch das Wasser ist ja eine compacte Masse, und wenn man keine vier [Handbreiten] grosse Umzäunung machen würde, so würde man ja aus einem Vorraum nach einem Privatgebiet bringen. R. Naḥman sprach zu Rabba b. Abuha: Wieso sagt R. Hona, dass man nur eine Latte hervorstehen lasse, es kann ja vorkommen, dass auch vom Grund keine zehn [Handbreiten] vorhanden sind, somit würde man ja aus einem Vorraum nach einem Privatgebiet bringen! Dieser erwiderte: Wir wissen, dass ein Schiff nicht gehen kann, wenn es weniger als zehn [Handbreiten] im Wasser sitzt. — Vielleicht aber steht es auf einer Vertiefung?[2] R. Saphra erwiderte: Die Tiefenmesser untersuchen vorher. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach zu R. Ḥija b. Abin: Wie giesst man, nach R. Ḥisda und Rabba b. R. Hona, welche sagen, dass man eine vier [Handbreiten] grosse Umzäunung machen muss, das Ausgusswasser aus? wenn durch diese Umzäunung, so macht man sie ja schmutzig! — Man giesst es an den Wänden des Schiffs aus. — Aber auch dies kommt ja durch seine Kraft[3]! — Beim Vorraum wurde dies nicht verboten. — Woher entnimmst du dies? — Es wird gelehrt: Man darf nichts aus einem Schiff ins Meer oder aus dem Meer ins Schiff bringen; R. Jehuda sagt: ist es zehn [Handbreiten] tief, ragt aber keine zehn [Handbreiten] aus dem Wasser hervor, so darf man aus diesem ins Meer, nicht aber aus dem Meer in dieses bringen. Weshalb darf man nun aus dem Meer ins Schiff nicht bringen? — weil man aus einem Vorraum nach einem Privatgebiet bringt, — auch wenn man aus diesem ins Meer bringt, bringt man ja aus einem Privatgebiet nach einem Vorraum! — wahrscheinlich, wo man an der Wand giesst, hieraus, dass [die Thätigkeit durch] seine Kraft beim Vorraum nicht verboten ist. — Schliesse dies hieraus.

R. Hona sagte: In den Sumpfbooten von Mišan darf man nicht mehr als vier [Ellen] tragen; dies aber nur, wo sie in einer Höhe von weniger als drei [Handbreiten] keine vier breit sind, sind sie aber in einer Höhe von weniger als drei Handbreiten vier breit, oder hat man auf dem Boden Rohr und Weiden ausgelegt, so kommt es uns darauf nicht an. R. Naḥman wandte ein: Man kann ja sagen: Ziehe die Wand bis unten[4]! es wird ja auch gelehrt: R. Jose b. R. Jehuda sagte: wenn jemand auf öffentlichem Gebiet

1. An der Aussenseite der Wand. 2. An den Seiten aber sind keine 10 Hbb vorhanden. So nach R. Ḥananel, vgl. die LA des Cod. M. 3. כח *Kraft* ist im T. Terminus für die indirecte Thätigkeit. 4. Dh. man betrachte, als wäre das Boot unten ebenso breit wie oben.

ברשות הרבים ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב אלמא אמרינן גוד אחית מחיצתא הכא נמי נימא גוד אחית מחיצתא מתקיף לה רב יוסף ולא [40]שמיעא להו להא דאמר רב יהודה אמר רב ומטו בה[41]משום רבי חייא ותני עלה וחכמים פוטרין אמר ליה אביי ואת לא תסברא[42]והתניא עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ואין בעיקרו ארבעה ויש בקצר שלו שלשה וזרק ונח על גביו חייב אלמא אמרינן גוד אחית מחיצתא הכא נמי[43]גוד אחית מחיצתא[44]מידי איריא התם הויא ליה מחיצה שהגדיים בוקעין בה הכא הויא לה מחיצה שאין הגדיים בוקעין בה אמר ליה רב אחא בריה [45]דרב אחא לרב אשי גבי ספינה נמי הא איכא בקיעת דגים אמר ליה בקיעת דגים לא שמיה בקיעה ומנא תימרא °דבעא מיניה רבי טבלא Er. 12a 10a 48a 86a
[46]מרבין מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה [47]אמר ליה אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים Col. b
ואמאי הא איכא בקיעת דגים אלא [48]שמע מינה בקיעת דגים לא שמה בקיעה: ספינות קשורות כו': פשיטא אמר רבא לא נצרכא [50]אלא להתיר ביצית שביניהן אמר ליה רב ספרא °משה שפיר קאמרת [51]מיהו מטלטלין מזו לזו תנן אלא אמר רב ספרא[49]לא נצרכא אלא לערב ולטלטל מזו לזו וכדתניא ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגין ובין מזידין בין אנוסין בין מוטעין חזרו להיתרן הראשון וכן מחצלות הפרוסות[52]לרשות הרבים מערבין ומטלטלין מזו לזו נגללו נאסרו חזרו[53]ונפרשו[54]בין שוגגין בין מזידין בין אנוסין ובין מוטעין חזרו להיתרן הראשון שכל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה איני והאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר אמר שמואל ואפילו קשורות בחוט הסרבל היכי דמי אי דיכול להעמידן פשיטא אי דאין יכול[55]להעמידן אמאי לעולם דיכול להעמידן ושמואל לאפוקי מדנפשיה[56]קאתי[57]דתנן °קשרה בדבר המעמידה מביא Er. 20a 2.. Bez. 32a Suk. 30a Hol. 93a Ah. vii

M 40 שמיע ליה M 41 משמיה דר׳ P M 42 והתנן M 43 + נימא M 44 + ותו אפי׳ לרבנן דפטרי M 45 דרבא V M 46 מרב B 47 ואמר M 48 + לאו M 49 ל״נ M 50 אלא B 51 מיהו M 52 בר׳ M 53 ונתפרסו M 54 בין...מוטעין P 55 להעמידה M 56 קאתי P M 57 דתניא.

[illegible] [Stab in die Erde] steckt und oben einen Korb befestigt und man etwas wirft, das darin liegen bleibt, so ist man schuldig; [illegible] sagen wir also: ziehe die Wand bis unten, ebenso sollten wir ja auch hier sagen: ziehe die Wand bis unten. R. Joseph versetzte: Hat er denn nicht gehört, dass R. Jehuda hierüber im Namen Rabhs, nach Anderen, im Namen R. Ḥijas, gesagt hat: hierüber wird gelehrt: nach den Weisen ist man frei. Abaje sprach zu ihm: Bist du denn nicht dieser Ansicht? es wird ja gelehrt: Wirft jemand etwas auf einen Pfahl, der auf öffentlichem Gebiet steht, [illegible] [Handbreiten] hoch und [oben] vier [Handbreiten] breit, unten aber in [illegible] von drei [Handbreiten], und es da liegen bleibt, so ist er [illegible] sagen wir: ziehe die Wand bis unten [illegible] sollten wir auch hier sagen: ziehe die Wand bis unten. [illegible] ist es [illegible] gleich; dort heisst es ja [illegible] Wand, [illegible] Ziegen eindringen können [illegible] nicht als Wand betrachtet werden [illegible] Ziegen eindringen können. R. Aḥa b. R. [illegible] sprach zu R. Asi: Bei einem Schiff giebt es [illegible] das Eindringen der Fische. Dieser erwiderte: Das Eindringen der Fische wird nicht als Eindringen betrachtet. Woher entnimmst du dies? R. Ṭabla [illegible] Rabh, ob die schwebende Wand einem [illegible] zum Tragen erlaubten Gebiet [illegible] und dieser erwiderte, dass durch die schwebende Wand nur auf dem Wasser [das Tragen] erlaubt ist, weil die Rabbanan beim Wasser besonders erleichtert haben. [illegible] warum denn, es giebt ja das Eindringen der Fische. Hieraus, dass das Eindringen der Fische nicht als Eindringen betrachtet wird.

Wenn mehrere Schiffe aneinander gebunden sind etc. [illegible] selbstverständlich! Raba erwiderte: Dies lehrt, dass man auch [illegible] zwischen ihnen sich befindenden Kahn tragen darf. R. Saphra sprach zu ihm: Mošeh[1], du hast zwar recht; es heisst aber: aus dem einen in [illegible]. Vielmehr, sagte R. Saphra, dies lehrt, [illegible] durch einen Erub verbinden und aus [illegible] tragen darf, und zwar, wie in [illegible] Wenn Schiffe aneinander gebunden sind, so darf man sie durch einen Erub verbinden [illegible] werden sie von einander gelöst, so ist es verboten; werden sie [illegible] tragen; werden sie von einander gelöst, so ist es verboten; werden sie [illegible] ob unvorsätzlich oder vorsätzlich, ob unwillkürlich oder irrtümlich, so ist es [illegible] Matten auf der Strasse aufgeschlagen sind, so darf man [die zwischen liegenden] [illegible] und aus einem in das andere tragen; werden sie zusammengerollt, so ist [illegible] aufgeschlagen, ob unvorsätzlich oder vorsätzlich, ob unwillkürlich oder irrtümlich [illegible] Abgrenzung, die am Sabbath gemacht wird, ob unvorsätzlich oder vorsätzlich [illegible] Dem ist ja aber nicht so! R. Naḥman sagte ja: Dies wurde nur [illegible] ist aber verboten! Die Lehre R. Naḥmans bezieht sich nur auf [illegible] Semuel sagte: Selbst wenn sie nur durch ein Mantelbändchen verbunden [illegible] so ist es ja selbstredend; kann es sie nicht zusammenhalten [illegible] zusammenhalten kann, Semuel aber will damit seiner [illegible] Hat man es[4] mit einem Gegenstand angebunden, der [illegible]

[illegible] 4. Ein Schiff

[illegible]

להֿ טומאה בדבר שאין מעמידה אין מביא לה טומאה ואמר שמואל והוא שקשורה בשלשלת של ברזל לענין טומאה
Nm 19,18 Pes. 14b 19b 79a Naz. 53b Hol. 3a [58]הוא דכתיב °בחלל חרב[59]כחלל[60]חרב אין אבל לענין שבת כיון דיכול להעמידה[61]היכר בעלמא הוא אפילו בחוט הסרבל:

Fol. 102 [vi] הזורק ונזכר [62]מאחר שיצתה [63]מידו קלטה אחר [64]קלטה כלב או שנשרפה פטור [65]זורק לעשות חבורה בין באדם ובין בבהמה ונזכר עד שלא נעשת
Sab. 4a חבורה פטור זה הכלל °כל חייבי חטאות אינן חייבין עד [66]שתהא תחלתן וסופן שגגה תחלתן שגגה וסופן זדון תחילתן זדון וסופן שגגה פטורין עד [66]שתהא תחילתן וסופן שגגה:

גמרא. הא נחה חייב והלא נזכר ותנן [67]כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה אמר רב כהנא סיפא אתאן[68]ללבתא [68]לכתא ומתנא אוגדו בידו הוא כגון שנתכוון לעשות חבורה הא נמי תנינא הזורק לעשות חבורה בין באדם בין בבהמה ונזכר עד שלא נעשית חבורה פטור אלא אמר רבא במעביר והא זה הכלל דקתני אזריקה [69]קתני אלא אמר רבא תרתי קתני הזורק ונזכר[62]מאחר שיצתה מידו אי נמי לא נזכר וקלטה אחר או קלטה כלב או שנשרפה פטור רב אשי אמר חסורי מחסרא והכי קתני הזורק ונזכר [62]מאחר שיצתה מידו קלטה אחר או קלטה כלב או שנשרפה פטור הא נחה חייב במה דברים אמורים שחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה: [70]זה הכלל כל חייבי חטאות כו׳:
איתמר שתי אמות בשוגג שתי אמות במזיד שתי אמות בשוגג [71]רבה אמר פטור [72]רבא אמר חייב [71]רבה אמר פטור אפילו
ib. 17b 102a לרבן גמליאל °דאמר אין ידיעה לחצי שיעור התם הוא דבי קא גמר[73]שיעורא בשוגג קא גמר אבל הכא דבמזיד לא ובמאי

M 58 נמי מטמיא דכ׳ | B 59 + חרב הרי הוא | B 60 — חרב. M — חרב אין | M 61 ○ היכר בעל׳ הוא | M 62 לאחר | M 63 + אבן | M 64 + או | M 65 הזורק | M 66 שיהא | M 67 [+ זה״כ] | M 68 ללבתא | M 69 — קתי׳ | M 70 — זה...אתמר | M 71 רבא | M 72 רבה | P 73 שיעוריה | B 74 רבה. P רב׳.

es festhält, so vermittelt er die Unreinheit, hat man es mit einem Gegenstand angebunden, der es nicht festhält, so vermittelt er keine Unreinheit; hierüber sagte nun Šemuël, dass dies nur dann statt hat, wo man es mit einer eisernen Kette angebunden hat, dies gilt also nur bezüglich der Unreinheit, bei der es heisst: [1]*an einem Erschlagenen*, das Schwert gleicht also dem Erschlagenen, beim Šabbathgesetz aber genügt auch ein Mantelbändchen.

WENN jemand etwas wirft und, nachdem es aus seiner Hand geflogen, sich erinnert, [dass es Šabbath ist,] oder wenn es ein Andrer oder ein Hund auffängt, oder es verbrennt, so ist er frei. Wenn jemand etwas wirft, mit der Absicht einen Menschen oder ein Tier zu verwunden, und sich erinnert, [dass es Šabbath ist,] bevor die Verwundung geschieht, so ist er frei. Die Regel hierbei ist: Alle, die ein Sündopfer schuldig sind, sind es nur, wo der Anfang der Handlung, sowie das Ende derselben bei Vergessenheit ausgeübt wird; wurde der Anfang bei Vergessenheit und das Ende bei Vorsatz, oder der Anfang bei Vorsatz und das Ende bei Vergessenheit ausgeübt, so sind sie frei; der Anfang und das Ende müssen beide bei Vergessenheit ausgeübt werden.

GEMARA. Wenn es aber liegen bleibt, ist man also schuldig, — es wird ja gelehrt: Alle, die ein Sündopfer schuldig sind, sind es nur, wo der Anfang der Handlung, sowie das Ende derselben bei Versehen ausgeübt wird! R. Kahana erwiderte: Der Schlusssatz handelt von einer Holzklammer an einer Schnur. — Eine Holzklammer an einer Schnur ist ja mit seiner Hand verbunden! — Wo er beabsichtigt hat, jemand zu verwunden. — Aber darüber wird ja ebenfalls gelehrt: Wenn jemand etwas wirft, mit der Absicht einen Menschen oder ein Tier zu verwunden, und sich erinnert, [dass es Šabbath ist], bevor die Verwundung geschieht, so ist er frei! Vielmehr, sagte Raba, [dies bezieht sich auf den Fall,] wo man den Gegenstand trägt. — Aber die Regel bezieht sich ja auf das Werfen! — Vielmehr, sagte Raba, es werden da zwei Fälle gelehrt: wenn jemand etwas wirft, und sich [des Šabbaths] erinnert, nachdem es aus seiner Hand geflogen ist, oder wenn er sich nicht erinnert, aber ein Anderer oder ein Hund es auffängt, oder es verbrennt, so ist er frei. R. Aši erwiderte: [Die Mišnah] ist lückenhaft und muss wie folgt lauten: Wenn jemand etwas wirft und sich [des Šabbaths] erinnert, nachdem es aus seiner Hand geflogen ist, oder wenn es ein Anderer oder ein Hund auffängt, oder es verbrennt, so ist er frei, fällt es zur Erde, so ist er schuldig; diese Worte gelten nur, wo er darauf [des Šabbaths] wieder vergessen hat, hat er dies aber nicht wieder vergessen, so ist er frei; denn Alle, die ein Sündopfer schuldig sind, sind es nur, wo der Anfang der Handlung, sowie das Ende derselben bei Vergessenheit ausgeübt wird.

Die Regel hierbei ist: Alle, die ein Sündopfer schuldig sind &c. Es wurde gelehrt: Zwei Ellen bei Vergessenheit, zwei Ellen bei Vorsatz und zwei Ellen bei Vergessenheit, so ist man, wie Rabba sagt, frei, wie Raba sagt, schuldig. Rabba sagt, dass man frei ist, selbst nach R. Gamaliël, welcher sagt, dass es für die Hälfte des festgesetzten Masses kein Bewusstwerden giebt; denn nur da ist er dieser Ansicht, wo das festgesetzte Mass nur durch die Vergessenheit ergänzt wird, nicht aber hier, wo es schon durch Vorsatz ergänzt wird. — In welchem Fall? wollte man sagen, wo man es wirft, so ist es ja absichtslos[2]! — Nein,

1. Nm. 19,18. 2. Da man, als man sich erinnert, den Gegenstand nicht zum Halten bringen kann.

wo man es trägt. Raba sagt, dass man schuldig ist, selbst nach den Rabbanan, welche sagen, dass es für die Hälfte des festgesetzten Masses ein Bewusstwerden giebt; denn nur da sind sie dieser Ansicht, wo es in seiner Macht steht, nicht aber hier, wo es nicht in seiner Macht steht. — In welchem Fall wollte man sagen, wo man es trägt, so steht es ja in seiner Macht! — Nein, wo man es wirft. Raba sagte: Wirft man etwas, das im Munde eines Hundes oder in der Mündung eines Ofens liegen bleibt, so ist man schuldig. — Wir haben ja aber gelernt: wenn es ein Anderer oder ein Hund auffängt, oder es verbrennt, so ist er frei! — Da wo man dies nicht beabsichtigt, hier aber, wo man dies beabsichtigt hat. R. Bebai b. Abaje sagte: Auch wir haben derartiges gelernt: Es giebt einen Fall, wo jemand einmal [Verbotenes] isst, und deswegen zur Darbringung von vier Sündopfern und einem Schuldopfer verpflichtet wird: wenn ein Unreiner Talg, welcher Uebriggebliebenes von Heiligem ist, am Versöhnungstag isst. R. Meir sagte: Wenn es ein Šabbath ist, und er die Speisen [im Munde] hinausträgt, so ist er noch ausserdem schuldig. Da sprachen sie zu ihm: Dies trägt nicht denselben Namen[1]! — warum denn: dies ist ja nicht die Art des Tragens? — vielmehr, da er dies beabsichtigt, so erkennt er es als geeigneten Ort an, ebenso auch hier, da er es beabsichtigt, so erkennt er es als geeigneten Ort an.

אי בזורק שוגג הוא אלא במעביר[74] רבא אמר חייב ואפילו לרבנן דאמרי יש ידיעה לחצי שיעור התם הוא דבידו אבל הכא דאין בידו לא ובמאי אי במעביר הרי בידו: אלא בזורק: °אמר[75] רבא זרק ונחה בפי הכלב או בפי הכבשן חייב והאנן תנן קלטה אחר או קלטה[76] הכלב או שנשרפה פטור התם דלא מכוין הכא דקא מכוין אמר רב ביבי[77] בר אביי אף אנן °נמי תנינא °יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד הטמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביום הכפורים רבי מאיר אומר[78] אם היתה שבת[79] והוציאו[80] חייב אמרו לו אינו[81] מן השם ואמאי הא אין דרך הוצאה בכך אלא כיון דקא מיכוין מחשבתו משויא ליה מקום הכא נמי כיון דקא מיכוין מחשבתו משויא ליה מקום:

Er. 99a; Ker. 13b; Seb. 24b; Jab. 34a

M 75 רבא V רב ‖ M 76 כלב ‖ M 77 — בר אביי ‖ B 78 + אף ‖ B 79 והוציא ‖ B 80 + בפיו ‖ M 81 — מן.

ZWÖLFTER ABSCHNITT.

WIEVIEL muss man gebaut haben, um deswegen schuldig zu sein? — wenn man nur das Mindeste gebaut hat; ebenso ist das Behauen von Steinen, das Schlagen mit einem Hammer oder einer Axt und das Bohren beim Mindesten strafbar. Die Regel hierbei ist: wer am Šabbath **eine Arbeit verrichtet, die bestehen bleiben kann,** ist schuldig. R. Šimôn b. Gamaliel sagt: auch wer während der Arbeit mit dem Hammer auf den Ambos schlagt, ist schuldig, weil dies ebenfalls als Verrichtung einer Arbeit angesehen wird.

GEMARA. Welchen Wert hat das Mindeste beim Bauen? R. Jirmeja erwiderte: So gräbt der Arme ein Grübchen, um seine Kupfermünzen zu verwahren, ebenso geschah es bei der Errichtung der Stiftshütte, wo die Näher der Vorhänge Grübchen gruben, um die Nadeln zu verwahren. Abaje erwiderte: Diese haben es nicht gethan, [die Nadeln] würden ja verrosten; vielmehr: so macht der Arme einen kleinen Dreifuss, auf welchem er einen kleinen Topf [illegible], ebenso geschah es bei der Errichtung der Stiftshütte, wo die Leute, die die Spezereien zum Färben der Vorhänge zu kochen hatten, wenn ihnen ein wenig gefehlt hat, einen kleinen Dreifuss machten, um einen kleinen Kessel aufzustellen. R. Aha b. Jáqob sprach: Beim Reichtum giebt es keine Armut

הבונה כמה יבנה ויהא חייב[1] הבונה כל שהוא והמסתת והמכה בפטיש ובמעצד[2] הקודח כל שהוא חייב זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב[3] וכן רבן שמעון בן גמליאל אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב מפני שהוא כמתקן מלאכה:

גמרא. כל שהוא למאי חזיא אמר רבי ירמיה שכן עני חופר גומא להצניע בה פרוטותיו דכוותה גבי משכן שכן תופרי יריעות חופרין גומא להצניע בה מחטיהן אביי אמר כיון דמשתכי לא עבדי הכי אלא שכן עני עושה פיטפוטי בירה קטנה לשפות עליה[4] בירה קטנה דכוותה גבי משכן[5] מבשלי סמנין לצבוע יריעות שחסרה מלאכתן עושין פיטפוטי בירה קטנה לשפות עליה יורה קטנה רב אחא בר[6] יעקב אמר אין

Men.; Ket.; Zeb.; Men.; Jom.

M 1 הבונה ‖ M 2 V והק' ‖ M 3 — וכן ‖ B 4 קדירה ‖ M 5 + שכן ‖ M 6 — ב"י.

1 [illegible] Tragen, und deswegen [illegible] Essens schuldig.

עניות במקום עשירות אלא שכן בעל הבית שיש לו נקב [7]בבירתו[8]וסותמו דכוותה גבי משכן שכן קרש[9]שנפלה בו דרנא מטיף[10]לתוכה אבר וסותמו: אמר שמואל המצדד את האבן
Bez.10a חייב [11]משום מכה בפטיש מיתיבי °אחד נותן את האבן ואחד נותן את הטיט הנותן את הטיט חייב וליטעמיך אימא סיפא רבי יוסי אומר ואפילו העלה[12]והניח על גבי דימוס של אבנים חייב אלא תלתא בנייני הוו [23]תתא מציעא ועילא[14]תתאי בעי צדודי ועפרא מציעא בעי נמי טינא עילאי בהנחה בעלמא: והמסתת: מסתת משום מאי מיחייב רב אמר משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש [15]העושה נקב בלול של תרנגולים [16]חייב רב אמר משום בונה ושמואל אמר [17]משום מכה בפטיש עייל שופתא בקופינא דמרא רב אמר [17]משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר רב משום דדרך בנין בכך אבל [18]עושה נקב בלול של תרנגולים דאין דרך בנין בכך אימא מודה ליה לשמואל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דדמי לבנין
Sab.146a דעבדין [19]לאוירא אבל [20]שופתא בקופינא דמרא דאין דרך בנין בכך אימא מודה ליה לשמואל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר שמואל אבל בהנך תרתי אימא מודה ליה לרב צריכא: בעא מיניה רב נתן בר אושעיא מרבי יוחנן מסתת משום מאי מיחייב אחוי ליה [21]בידיה משום מכה בפטיש והאנן תנן המסתת והמכה בפטיש אימא המסתת המכה בפטיש תא שמע
Fol.103 °הקודח כל שהוא חייב בשלמא לרב מחוי כמאן דהר חורתא [22]לבניינא אלא לשמואל [23]לאו גמר מלאכה הוא הכא במאי עסקינן [24]דבזעיה ברמצא דפרזלא ושבקיה בגויה דהיינו גמר מלאכה: זה הכלל: זה הכלל לאתויי מאי לאתויי
Hol.25a °[25]דחקק קפיזא בקבא: רבן שמעון בן גמליאל אומר המכה בקורנס על הסדן כו': מאי קעביד רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [26]מפני שמאמן את ידו קישו בה בני רחבה אלא מעתה הוא אומנותא בשבתא וגמר [27]הכי נמי דמיחייב אלא אביי ורבא

M 7 בכירתו ‖ P 8 וסותמתו ‖ M 9 שנפל ‖ M 10 לתוכו ‖ B 11 — משום מב״פ ‖ M 12 והניחה ‖ M 13 תתאה מציעאה ועילאה תתאה וכ׳ מציעאה וכ׳ עילאה ‖ P 14 תתי ‖ M 15 + והא תנן המסתת והמב״פ אימא המסתת המב״פ ‖ B 16 — חייב ‖ M 17 + חייב ‖ M 18 — עושה ‖ M 19 + ליה ‖ M 20 + עייל ‖ M 21 ○ בידיה ‖ M 22 בבי׳ ‖ M 23 לאו ‖ M 24 דכרזיי בדומנא דפר׳ ‖ M 25 דחקק ‖ M 26 — מפני ‖ M 27 + לה.

vielmehr, wenn jemand in seinem Zimmer ein Loch bemerkt, so verstopft er es. ähnlich geschah es bei der Errichtung der Stiftshütte. wenn ein Brett wurmstichig wurde. so liess man darin Blei treten (und verstopfte es).

Šemuël sagte: Wer einen Baustein zurecht legt, ist wegen Hämmerns schuldig. Man wandte ein: Wenn Einer den Stein zurechtlegt und der Andere den Mörtel aufträgt. so ist derjenige schuldig der den Mörtel aufträgt. — Und auch nach deiner Ansicht: wie ist der Schlussfatz zu erklären: R. Jose sagt. selbst wenn er ihn auf eine Schicht von Steinen nur niedergelegt hat. ist er schuldig! Vielmehr wird von drei Teilen des Gebäudes gesprochen. vom unteren mittleren und oberen. beim unteren muss man ihn zurechtlegen und Erde unterlegen. beim mittleren ist ebenfalls Mörtel erforderlich. beim oberen genügt das Niederlegen.

Das Behauen von Steinen. Weswegen ist das Behauen strafbar? — Rabh sagt: wegen Bauens. Šemuël sagt: wegen Hämmerns. Wer ein Zugloch an einer Hühnersteige macht. ist. wie Rabh sagt. wegen Bauens. wie Šemuël sagt. wegen Hämmerns schuldig. Wer einen Stiel in das Loch einer Hacke einsetzt, ist. wie Rabh sagt. wegen Bauens. wie Šemuël sagt. wegen Hämmerns [schuldig]. Und [alle Fälle] sind nötig: hätte er uns den ersten Fall gelehrt. so könnte man sagen. nur da ist Rabh dieser Ansicht. weil dies die Art des Bauens ist. wo man aber ein Zugloch an einer Hühnersteige macht. was nicht die Art des Bauens ist. gebe er Šemuël zu. hätte er uns diesen Fall gelehrt. so könnte man sagen. nur da ist Rabh dieser Ansicht. weil dies dem Bauen gleicht. man macht es ja wegen der Luft. wenn man aber einen Stiel in das Loch einer Hacke einsetzt. was dem Bauen überhaupt nicht gleicht. gebe er Šemuël zu. hätte er uns diesen letzten Fall gelehrt. so könnte man sagen. nur da ist Šemuël dieser Ansicht. bei jenen zwei Fällen gebe er Rabh zu. daher [sind alle Fälle] nötig.

R. Nathan b. Ošâja fragte R. Johanan: Weswegen ist das Behauen von Steinen strafbar? Da zeigte er ihm mit der Hand: wegen Hämmerns. — Es wird ja aber gelehrt: das Behauen von Steinen [und] das Schlagen mit einem Hammer! — Sage: das Behauen von Steinen, also das Schlagen mit einem Hammer! — Komme und höre: Das Bohren ist beim Mindesten strafbar; einleuchtend ist dies also nach Rabh. denn dies hat den Anschein. als bohre man ein Zugloch in einem Bau. wieso aber ist man deswegen nach Šemuël schuldig, dies ist ja keine Vollendung der Arbeit[1]?! — Hier handelt es. wo man mit einem eisernen Nagel gebohrt und ihn stecken gelassen hat, was eine Vollendung der Arbeit ist.

Die Regel hierbei ist: Was schliesst diese Regel ein? Diese schliesst den Fall ein. wenn man ein Kapiz[2] an einem Kab zeichnet.

R. Simôn b. Gamaliël sagt: auch wer et. mit dem Hammer auf den Ambos schlägt. Was verrichtet man damit?! — Rabba und R. Joseph erklärten beide: man übt dadurch seine Hand. Die Söhne Rehabas wandten ein: ist man demnach etwa auch schuldig, wenn man der Ausübung eines Handwerks am Sabbath zusieht und es erlernt?! — Vielmehr, Abajje und Raba erklärten beide: so machten es die Arbeiter, die bei

1. Vgl. oben S. 493 Z. 14. 2. Hohlmass nach AA. 3 Log. ¼ Kab.

der Errichtung der Stiftshütte die Platten daraufschlugen. Ebenso wird auch gelehrt: R. Simôn b. Gamaliel sagt, auch wer während der Arbeit mit dem Hammer [illegible] auf den Amboss schlägt, ist schuldig, denn so machten es auch die Arbeiter beim [illegible] der Errichtung der Stiftshütte die Platten daraufschlugen.

WER nur das Mindeste pflugt, gätet, ausschneidet oder beschneidet, ist schuldig. Wer Holz aufliest, ist, wenn zum Nutzen[1], wegen des Mindesten, wenn zum Brennen, wegen des Quantums, mit welchem man ein leichtes Ei kochen kann, schuldig. Wer Gras aufliest, ist, wenn zum Nutzen, wegen des Mindesten, wenn als Viehfutter, wegen des Quantums, mit welchem eine Ziege das Maul voll hat, schuldig.

GEMARA. Welchen Nutzen hat [illegible] Man [illegible] desgleichen geschah [illegible] der Errichtung der Stiftshütte, wo man eine [illegible] gesaet hat.

Gätet, ausschneidet oder beschneidet. Die Rabbanan lehrten: Wer Endivien ausreisst oder Zeraḥin[2] [illegible], wenn zum Essen, wegen der Grösse [illegible] Feige, wenn als Viehfutter, wegen [illegible] mit welchem eine Ziege das Maul voll hat, wenn zum Brennen, wegen des Quantums, mit welchem man ein leichtes Ei kochen kann, wenn zum Nutzen des Bodens, wegen des Mindesten schuldig. [illegible] nicht auch in allen anderen [illegible] Rabba und R. Joseph [illegible] hier handelt es von einer Wiese [illegible] erklärte: Es kann auch von einem [illegible] Wiese [illegible] handeln, denn man beabsichtigt [illegible] Aber Abaje und Raba sagen [illegible] R. Simôn [bei jenem Fall, ähnlich] dem [illegible] ohne es zu töten. [illegible] für den Fall gelehrt, wo er dies [illegible] Nächsten thut.

חורש כל שהוא המנכש[29] והמקרסם והמזרד כל שהוא חייב המלקט עצים אם לתקן[30] כל שהן אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה המלקט עשבים אם לתקן[30] כל שהוא אם לבהמה כמלא פי הגדי: [ii]

גמרא. למאי חזי[31] חזי לבירא דקרא דכוותה גבי משכן שכן ראוי לקלח[32] אחד של סמנין: המנכש[29] והמקרסם והמזרד: תנו רבנן התולש עולשין והמזרד זרדים אם לאכילה כגרוגרת אם לבהמה כמלא פי הגדי אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה אם ליפות את הקרקע כל שהן אמו כולהו לא ליפות את הקרקע נינהו[33] רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו באגם שנו אביי אמר אפילו תימא בשדה דלאו אגם וכגון דלא קמיכוין והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לא צריכא דקעביד בארעא דחבריה: Sab. 75a

הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משתי שמות בין[34] משתי סמניות בכל לשון חייב אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזו[35] בן זוגו אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון[36] ומשמואל נח מנחור דן מדניאל[37] גד מגדיאל: [iii]

גמרא. בשלמא[38] אימין ליחייב[39] משום דדרך כתיבה בכך אלא[40] אשמאל אמאי[17] הא אין דרך כתיבה בכך אמר רבי ירמיה באיטר[41] שנו ותיהוי ישמאל דידיה כימין[42] דכולי עלמא ואשמאל ליחייב אימין לא ליחייב אלא אמר אביי בשולט בשתי ידיו[43] רב יעקב[44] בריה דבת יעקב אמר הא מני רבי יוסי היא דאמר לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם והא Bek. 45

28 M תניא...כן ‖ 29 P והמקרס ‖ 30 M + ומתקן ‖ 31 M רבירא דקירי׳. V לבורא ‖ 32 M -- א׳ ‖ 33 P רבא ‖ 34 P משני ‖ 35 M + היא ‖ 36 M ושם משי׳ ‖ 37 M — גד מגדי׳ ‖ 38 P אימיני לחי׳ ‖ 39 M משום...בכך ‖ 40 M בשל שמאלו ‖ 41 B + יד ‖ 42 M דעלמא ‖ 43 M ורב אחא ברי׳ ‖ 44 V ברה.

WER zwei Buchstaben schreibt, mit der Rechten oder mit der Linken, gleiche oder verschiedene, auch wenn mit zweierlei Tinte, aus jeder Sprache, ist schuldig. R. Jose sagte: Das Schreiben zweier Buchstaben ist nur wegen Zeichnens strafbar, denn in dieser Weise zeichnete man die Bretter bei der Errichtung der Stiftshütte, um die zusammengehörigen Paare zu erkennen. R. Jehuda sagte: Es giebt auch einen kleinen Namen, der einen Teil eines grossen Namens bildet, als Sem aus Simôn oder Semuël, Noaḥ aus Naḥor, Dan aus Daniel, Gad aus Gadiel.

GEMARA. [illegible] ist es, dass man schuldig ist, wenn man mit der Rechten schreibt, dies ist [illegible] weshalb aber ist man schuldig, wenn man mit der Linken schreibt, dies ist [illegible] des Schreibens. R. Jirmeja erwiderte: Dies wird bezüglich eines Linkhändigen gelehrt [illegible] ist, dann die Linke wie bei jedem Anderen die Rechte betrachtet werden, er sollte [illegible] des Schreibens mit der Linken schuldig sein, nicht aber wegen des Schreibens mit der Rechten. [illegible] [Hier handelt es] von einem, der seiner beiden Hände mächtig ist. R. Aha, Sohn der Tochter [illegible] Hier ist die Ansicht R. Joses vertreten, welcher sagt, das Schreiben sei überhaupt nur wegen [illegible] strafbar. Aber wenn im Schlusssatz die Ansicht R. Joses angeführt wird.

1 [illegible] 2 [illegible] 75 N. 4. 3 Vgl. [illegible] S. 49? N. 4.

מדסיפא רבי יוסי [45]היא ריישא לאו רבי יוסי כולה רבי יוסי
היא: אמר רבי יהודה מצינו: אלא רבי יהודה שתי אותיות
והן שני שמות הוא דמחייב שתי אותיות והן שם אחד לא
Lv.4,2 מחייב והתניא ועשה אחת[46]יכול עד שיכתוב [47]כל השם[48]ועד
שיארוג[47]כל הבגד ועד שיעשה[47]כל הנפה תלמוד לומר מאחת
אי מאחת יכול אפילו לא כתב אלא אות אחת ולא ארג אלא
Col.b חוט[49]אחד ולא עשה אלא בית[49]אחד בנפה תלמוד לומר[50]אחת
הא כיצד אינו חייב עד שיכתוב שם קטן משם גדול שם משמעון
ומשמואל[36] נח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל רבי יהודה אומר
אפילו לא כתב אלא שתי אותיות והן שם אחד חייב כגון שש
תת רר גג חח אמר רבי יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא
אינו חייב אלא משום רושם שכן רושמין על קרשי המשכן
לידע איזו היא בן זוגו לפיכך שרט שריטה אחת על שני
נסרין או שתי שריטות על נסר אחד חייב רבי שמעון אומר
Lv.4,2 ועשה אחת יכול עד שיכתוב את[51]כל השם עד שיארוג כל
הבגד עד שיעשה את כל הנפה תלמוד לומר מאחת אי מאחת
יכול אפילו לא כתב אלא אות אחת [52]ואפילו לא ארג אלא
חוט אחד[52]ואפילו לא עשה אלא בית אחד בנפה תלמוד לומר
אחת הא כיצד אינו חייב עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה
Sab.70a Syn.62a Ker.3a מתקיימת רבי יוסי אומר ועשה אחת ועשה הנה פעמים שחייב
אחת על כולן ופעמים שחייב על כל אחת ואחת קתני מיהא
רבי יהודה אומר אפילו לא כתב אלא שתי אותיות והן שם
אחד חייב לא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא רבי יהודה
אומר משום רבן [53]גמליאל אפילו לא כתב אלא שתי אותיות
והן שם אחד חייב כגון שש תת רר גג חח ורבי שמעון היינו
Jes.45,5 תנא קמא וכי תימא אלף אלף[54] דאאזרך איכא בינייהו[55]דתנא
קמא סבר אלף אלף [56]דאאזרך לא מיחייב ורבי שמעון סבר
כיון דאיתיה בגלטורי בעלמא חייב למימרא דרבי שמעון
tSab.12 לחומרא והתניא הקודח כל שהוא חייב המגרר כל שהוא
המעבד כל שהוא הצר בכלי צורה כל שהוא [17]רבי שמעון

M 45 הוי M 46 + ועשה הנה M 47 + את M 48 או עד
P 49 אחת M 50 מהנה M 51 השם כולו ועד שיא׳ את הב׳ כולו
ועד שי׳ את הנפה כולה M 52 ולא M 53 + שמעון בן P 54
דאאדרך P 55 ותנא M 56 — דאא׳. P אדרך.

vertritt ja der Anfangsatz wahrscheinlich nicht die Ansicht R. Joses! — [Die Mišnah] vertritt ganz die Ansicht R. Joses.

R. Jehuda sagte: Es giebt. Nach R. Jehuda ist man demnach nur wegen des Schreibens zweier verschiedenen Buchstaben, nicht aber wegen des Schreibens zweier gleichen Buchstaben schuldig. — es wird ja gelehrt: [1]*Und er wird eine [aus diesen] ausuben*, man könnte glauben, [man sei nur dann schuldig,] wenn man den ganzen Namen geschrieben, das ganze Gewand gewebt, oder das ganze Sieb angefertigt hat, —daher heisst es «aus einer»[2], man könnte aber glauben, der Ausdruck «aus einer» deute darauf hin, [dass man schuldig sei,] auch wenn man nur einen Buchstaben geschrieben, einen Faden gewebt, ein Loch in einem Sieb gefertigt hat, — daher heisst es «eine». Wie ist dies in Uebereinstimmung zu bringen? — man ist nur dann schuldig, wenn man einen kleinen Namen, der einen Teil eines grossen bildet, als Šem aus Šimôn oder Šemuël, Noaḥ aus Naḥor, Dan aus Daniël, Gad aus Gadiël geschrieben hat. R. Jehuda sagt: auch wenn man zwei gleiche Buchstaben[3], die aber ein Wort für sich bilden, als *šeš, tet, rir, gag, ḥaḥ*[4], geschrieben hat. R. Jose sprach: Ist man etwa wegen des Schreibens schuldig? man ist ja vielmehr wegen Zeichnens schuldig, denn so zeichnete man auch die Bretter bei der Errichtung der Stiftshütte, um die zusammengehörigen Paare zu erkennen, daher ist man auch schuldig, wenn man nur einen Einschnitt auf zwei Brettern, oder zwei Einschnitte auf einem Brett gemacht hat. R. Šimôn sagt: *Und er wird eine [aus diesen] ausuben*, man könnte glauben, [man sei nur dann schuldig,] wenn man den ganzen Namen geschrieben, das ganze Gewand gewebt, oder das ganze Sieb angefertigt hat, so heisst es «aus einer», man könnte aber glauben, der Ausdruck «aus einer» deute darauf hin, [dass man schuldig sei,] auch wenn man nur einen Buchstaben geschrieben, einen Faden gewebt oder ein Loch in einem Sieb gefertigt hat, — daher heisst es «eine». Wie ist dies in Uebereinstimmung zu bringen? — man ist nur dann schuldig, wenn man eine Arbeit gethan hat, dergleichen bestehen bleibt. R. Jose sagt: *Und er wird eine aus diesen ausuben:* oft ist man ein [Opfer] wegen aller [Arbeiten] schuldig und oft ist man wegen jeder besonders schuldig. Hier wird also gelehrt, dass man nach R. Jehuda schuldig ist, auch wenn man zwei gleiche Buchstaben geschrieben hat! — Das ist kein Widerspruch; das Eine lehrte er in seinem Namen, das Andere im Namen seines Lehrers. Es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda sagte im Namen R. Gamaliëls, auch wenn man nur zwei gleiche Buchstaben, als *šeš, tet, rir, gag, ḥaḥ* geschrieben hat, ist man schuldig. — R. Šimôn ist ja derselben Ansicht, wie der erste Tanna! wolltest du aber sagen, ein Unterschied bestehe zwischen ihnen, wo man *aa* aus dem Wort [5]*aazerkha [ich umgürte dich]* geschrieben hat, nach dem ersten Tanna sei man deswegen nicht schuldig, nach R. Šimôn aber sei man deswegen schuldig, da es in der Amulettenschrift [als Wort] vorkommt, — demnach verträte ja R. Šimôn die strengere Ansicht, während gelehrt wird: Wer das Mindeste bohrt, das Mindeste abkratzt, das Mindeste bearbeitet, das Mindeste auf einem Gerät malt, ist schuldig. R. Šimôn sagt: nur wenn man [den Gegen-

1. Lv. 4,2. 2. Vgl. oben S. 4[illegible] N. 2. 3. Aus einem vollst. Wort. 4. שש [illegible] aus ששבצר, תת [illegible] התראי [illegible] רר ist weder als Wort für sich noch als Abk. eines anderen Worts bekannt, vielleicht ist דד [illegible] (P hat דד [illegible]) [illegible] Diese beiden Buchstaben bilden kein Wort für sich, wol aber sind sie ein Teil eines [illegible]

[illegible] ganz durchbohrt, ganz abkratzt, ganz bearbeitet. [illegible] oder die ganze Figur macht? Wolltest du sagen, R. [illegible] lasse uns Folgendes lesen: man sei nur dann schuldig, wenn man den ganzen Namen geschrieben hat, [illegible] wie kannst du dies glauben, es wird ja gelehrt: R. Simòn sagt: *Und er wird eine [aus diesen] ausüben*, man könnte glauben, [man sei nur dann schuldig,] wenn man den ganzen Namen geschrieben hat, so heisst es [illegible] [illegible] und [illegible] hat, [illegible] man könnte glauben, man sei [illegible] wenn man den ganzen Vers geschrieben hat, so heisst es [illegible]

R. [illegible] sagt: *Und er wird eine von diesen ausüben*, [illegible] ist man ein [Opfer] wegen aller [Arbeiten] [illegible] ist man wegen jeder besonders [illegible] R. Jose b. R. Hanina sagte: Was ist der [illegible] R. Jose? [illegible] dieser [illegible] R. [illegible] wie eine [illegible] Haupt- [illegible] als Simòn [illegible] diese [illegible] Nebenarbeiten [illegible] wie diese [illegible] bezüglich des Sabbaths Vorsatz [illegible] bezüglich [illegible] Vergessenheit [illegible] wie eine [illegible] des Sabbaths Vergessenheit und bezüglich [illegible] Vorsatz [illegible]

[illegible] R. Jehuda sagte: es giebt auch einen kleinen Namen, der einen Teil eines grossen bildet. Stimmt dies denn, das Mem in [illegible] ist ja ein geschlossenes, während das Mem im Namen Simòn ein offenes ist? R. Ḥisda [illegible] Dies besagt eben, dass es zulässig ist, [illegible] statt eines geschlossenen ein offenes schreibt.

[illegible] wandte ein: *Du sollst sie schreiben*: die Schrift muss nämlich eine vollständige[1] sein; man soll nicht schreiben Aleph statt Àin oder Àin statt Aleph, Beth statt Kaph oder Kaph statt Beth, Gimel statt Çadi oder Çadi statt Gimel, Daleth statt Reš oder Reš statt Daleth, He statt Ḥeth oder Ḥeth statt He, Vav statt Jod oder Jod statt Vav, Zajin statt Nun oder Nun statt Zajin, Ṭeth statt Pe oder Pe statt Ṭeth, [illegible] Mem statt Samakh oder Samakh statt Mem, [illegible] statt gerader oder gerade statt gebogener [illegible], ferner darf man nicht statt eines offenen[7] Abschnitts [illegible] statt [illegible] geschlossener, [illegible] statt eines geschlossenen einen offenen machen. Hat man [eine gewöhnliche Stelle] [illegible] oder hat man sie[8] nicht mit Tinte [illegible] Art geschrieben [illegible] so muss man sie verstecken? — Er ist [illegible] mit Gold geschrieben [illegible] es wird nämlich gelehrt: R. Jehuda b. Bethera sagte: Beim zweiten Tag[9] [illegible] und beim siebenten *kemišpaṭam*, das sind also Mem, Jod [illegible] beim sechsten *unsakheha* [illegible] *Majim* [Wasser] [illegible] hieraus [illegible] das Wassergiessen[11] aus der Gesetzlehre zu [illegible] [Mem] ein geschlossenes zu gebrauchen[12]. [illegible] statt eines offenen [illegible] Mem zu schreiben? Ist es denn gleich? [illegible] statt eines geschlossenen ein offenes [illegible] zu seinem Vorteil, denn R. Ḥisda [illegible] geschlossenes [illegible] durch ein Wunder gestanden[13]; wenn man [illegible]

אומר[57] עד שיקדח את כולו עד שיגריר את כולו עד שיעבד את כולו עד שיצור[58] כולו אלא רבי שמעון הא אתא לאשמועינן עד שיכתוב את השם כולו ומי מצית אמרת הכי והתניא רבי שמעון אומר ועשה אחת יכול עד שיכתוב את השם כולו תלמוד לומר מאחת תריין ואימא הכי יכול עד שיכתוב את הפסוק כולו תלמוד לומר מאחת: רבי יוסי אומר ועשה אחת ועשה הנה פעמים שחייב אחת על כולן ופעמים שחייב על כל אחת ואחת אמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי טעמא דרבי יוסי אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת אחת שמעון מאחת שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת מלאכות הנה שהיא אחת שגגת שבת וזדון מלאכות: [59] אמר מר [60] אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול: מי דמי מ"ם דשם סתום מ"ם דשמעון פתוח אמר רב חסדא זאת אומרת [61] סתום ועשאו פתוח כשר מיתיבי וכתבתם [62] שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפין עיינין עיינין אלפין ביתין כפין כפין ביתין [63] גמין צדין צדין [63] גמין דלתין רישין רישין דלתין היהין חיתין חיתין היהין ווין יודין יודין ווין זיינין נונין נונין זיינין טיתין פיפין פיפין טיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מימין סמכין סמכין מימין סתימין פתוחין פתוחין סתומין פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם מים [64] מכאן רמז לניסוך מים מן התורה ומדפתיה ועשאו סתום כשר [65] סתום נמי סתום ועשאו פתוח כשר מי דמי פתוח ועשאו סתום עלוי קא מעלי לה דאמר [66] רב חסדא מ"ם וסמך שבלוחות בנס היו

Sab.104a Syn.?2a · Dt 6,9 · Men.31? · Lam.? · Fol.104 · Meg.?

M 57 + אינו חייב ‖ M 58 + את ‖ B 59 א"מ ‖ M 60 ... אר"י ‖ M 61 + פתוח ועשאו סתום ‖ P 62 שיהא כתי' תמ' ‖ M 63 גמלין ‖ M 64 · מכאן ‖ M 65 כתוב נמי ‖ M 66 ר"ח.

[illegible] 3. Dt 6,9. 4. וכתבתם [illegible] 2 [illegible] 6 Die Mehab- und Imal- [illegible] כתיבה תמה [illegible] Zwischenraum getrennt. [illegible] ונסכיהם, כמשפטם [illegible] ונסכה [illegible] in diesen 3 Stellen [illegible] 12 Wie [illegible] ונסכיה במשפטם [illegible] Opfer am Hüttenfest [illegible] ... durch und durch [illegible] ביים [illegible]

עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי[67] קא מגרע ליה דאמר
Meg.2b רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ״ך צופים אמרום
Lv 27,34 Meg.2b ותיסברא והכתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר
Jom.80a Tem.16b מעתה[68] מיהוה הואי מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי
Jom.80a בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו[69] ואכתי אלה המצות[70] שאין
הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום:
גופא[71] אמר רב חסדא מ״ם וסמ״ך שבלוחות בנס היו עומדין
ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ
[72]כגון נבוב בובן[73] רהב בהר סרו ורס: אמרי ליה רבנן לרבי
יהושע בן לוי אתו דרדקי[74] האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי
דאפילו[75] בימי יהושע בן נון לא איתמר כותייהו אל״ף בי״ת
אלף בינה גימ״ל דל״ת גמול דלים מאי טעמא פשוטה כרעיה
דגימ״ל לגבי דל״ת שכן[76] דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר
דלים ומאי טעמא פשוטה[77] כרעיה דדל״ת לגבי גימ״ל דלימציה
ליה נפשיה ומאי טעמא מהדר אפיה דדל״ת מגימ״ל דליתן
ליה בצינעה כי היכי דלא ליכסיף[78] מיניה ה״ו זה שמו של
הקדוש ברוך הוא ז״ח ט״י כ״ל ואם אתה עושה כן הקדוש
ברוך הוא זן אותך וחן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר
לך כתר לעולם הבא מ״ם פתוחה מ״ם סתומה מאמר פתוח
מאמר סתום נו״ן כפופה נון פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט
ס״ע[79] סמוך עניים לישנא אחרינא סימנין עשה[80] בתורה וקנה
אותה פ״י כפופה פ״י פשוטה פה פתוח פה סתום צד״י כפופה
וצד״י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן
פשוט הוסיף לך[81] הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה
בכובד ראש ק״ו קדוש רי״ש רשע מאי טעמא מהדר[82] אפיה
דקו״ף מרי״ש אמר הקדוש ברוך הוא אין אני יכול להסתכל
ברשע ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו״ף לגבי רי״ש אמר
הקדוש ברוך הוא אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ומאי
Men.29 טעמא כרעיה דקו״ף תלויה דאי הדר ביה ליעייל[83] וליעול בהך

67 M גריעה דא׳ 68 B + אלא. M אין מיהוה הוה אלא מידע הוא דלא ידעי הי בתחילת תיבה והי 69 M והא כתיב 70 P דאין 71 M — אר ח׳ 72 M כגון 73 M V בהר רבב 74 M האידי 75 M מימות יב״ן לא נאמרו כו׳ 76 M דרכן של גומלי 77 M תגיה 78 M נפשיה ה״ו הוא שמו 79 M סמוך עני׳ ל״א 80 M לך תורתך 81 M — הכת׳ 82 P תגיה 83 M — וליעול.

aber aus einem geschlossenen [illegible] offenes [illegible] geschieht dies ja zu seinem Nachteil [illegible]. R. Jirmeja, nach Anderen, R. Ḥija b. Abba sagte: [illegible] buchstaben] Mem, Nun, Çade, Pe und Kaph [illegible] Propheten eingeführt[1]. — Bist du [illegible] sicht? es heisst ja: [2]*Diese sind die Gebote*; [illegible] darf von nun ab nichts mehr neu einführen [illegible] vielmehr beide[3] vorhanden, man wusste [illegible] welche Mittel- und welche Schlussbuchstaben [illegible] darauf kamen die Propheten und führten sie [illegible] ein. — Aber auch gegen diese Einführung ist ja [illegible] zuwenden: *Diese sind die Gebote*; [illegible] von nun ab nichts neu einführen. [illegible] es vergessen, darauf kamen sie und stellten [illegible].

Der Text. R. Ḥisda sagt[e]: [illegible] Samakh haben auf den Bundestafeln [illegible] gestanden. Ferner sagte R. Ḥisda: Die Schrift auf den Bundestafeln konnte man [illegible] von der Rückseite lesen wie [illegible] statt *nebub* [hohl], *rahab* statt *behar* [*auf dem Berg*], *uras* statt *saru* [*sind zuru[illegible]*].

Die Schüler sprachen zu R. Jehošuă̈ b. Levi: [illegible] sind (jetzt) Knaben ins Lehrhaus gekommen und haben Dinge gesagt, dergleichen selbst [illegible] Tagen [illegible] nicht gesagt worden ist[4]. Aleph Beth: [illegible] Vernunft. Gimel Daleth: sei wohlthätig [illegible]. Weshalb ist das Füsschen des Gimel nach dem Daleth gerichtet? — weil es die Art des Wohlthätigen ist, [illegible] den Armen zu laufen. Weshalb ist das Füsschen des Daleth nach dem Gimel gerichtet? — [illegible] ihm zuzuwenden hat. Weshalb ist das Gesicht des Daleth vom Gimel abgewendet? — [illegible] lich zu geben hat, damit dieser nicht beschämt werde. He, Vav: das ist der Name des Heiligen, [illegible] sei er. Zajin, Ḥeth, Ṭeth, Jod, Kaph, Lamed: [illegible] du dies thust, so speist dich der Heilige, gebenedeiet sei er, er ist dir gnädig, thut dir Gutes, lässt dir ein Erbteil zuteil werden, windet dir einen Kranz für die zukünftige Welt. Offenes Mem und geschlossenes Mem: es giebt offene Lehren und verschlossene Lehren. Gebogenes Nun und gerades Nun: es giebt einen gebogenen Gläubigen und einen graden Gläubigen. Samakh, Ȧjin: unterstütze die Armen. Eine andere Erklärung: Merkzeichen hat er in der Gesetzlehre gemacht, erwerbe sie. Gebogenes Pe und grades Pe: Zuweilen thue man den Mund auf, zuweilen schliesse man ihn. Gebogenes Çade und grades Çade: es giebt einen gebogenen Gerechten und einen graden Gerechten. — Dies ist ja aber dasselbe, was ein gebogener Gläubiger und ein grader Gläubiger?! — Der Schriftvers hat dir noch ein wiederholtes Beugen hinzugefügt; hieraus, dass die Gesetzlehre bei gesenktem Haupt verliehen wurde. Qoph: Heiliger; Reš: Frevler. — Weshalb ist das Gesicht des Qoph vom Reš abgewendet? — der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: Ich kann den Frevler nicht schauen. Weshalb ist das Füsschen des Qoph nach dem Reš gerichtet? — der Heilige, gebenedeiet sei er, sprach nämlich: wenn er umkehrt, so winde ich ihm einen Kranz, wie ich ihn habe. Weshalb schwebt das Füsschen des Qoph? — wenn er umkehrt, so kann er durch diese [Oeffnung] eintreten. Dies ist also eine Stütze für Reš Laqiš; Reš Laqiš sagte nämlich:

gegraben war. Hieraus, dass das offene מ auf den Bundestafeln noch nicht vorhanden war. 1 Vorher war also bloss das geschlossene Mem vorhanden, vgl. jedoch Meq. 2b. 2 Lev. 27, 4. 3 Die Medial- und Finalbuchstaben. 4 Folgende Auslegungen [illegible] der hebr. Buchstaben, sowie der Combinationen des Alphabeths (אח״ס בט״ע, את״ב ש״ו [illegible]) sind nur im hebr. Text verständlich.

[illegible]

מסייע ליה לריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פתחין לו בא ליטהר מסייעים אותו שין קוף ריש שקר תיו אמת מאי טעמא שקר מקרבא מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומאי טעמא שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי א"ת ב"ש אותי תעב אתאוה לו ב"ש בי לא חשק שמי יחוד עלי ג"ר גופי טמא אהם עליו ד"ק דלתותי נעלתי דבבי לא אגיע עד כאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים א"ת ב"ש אם אתה בוש ג"ר ד"ק [illegible] הן אם תעשה כן יהיה בחלקך [illegible] ע"ה פ"ץ [illegible] ואין אתה מזדעזע מן השטן י"ם כ"ל אמר שר של גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם [illegible] אמר הקב"ה הם [illegible] אני חס עליהם מפני שעסקו [illegible] הם צדיקים הם [illegible] אין לך חלק בהן [illegible] אמר [illegible] לפני רבונו של עולם [illegible] אמר [illegible] רבונו של עולם [illegible] יש [illegible] בתים של אנשי העולם שאני נותן להן:

הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב כתב בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם על שני כותלי זויות ועל שני לוחי פנקס והן נהגין זה עם זה חייב הכותב על בשרו חייב המסרט על בשרו [iv]

[v] רבי אליעזר מחייב חטאת וחכמים פוטרין כתב במשקין במי פירות באבק דרכים באבק הסופרים ובכל דבר שאינו מתקיים פטור לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו כתב אות אחת סמוך לכתב וכתב על גבי כתב נתכוין לכתוב חית וכתב שני זייני"ן אחת בארץ ואחת בקורה כתב על

M 4 [illegible] שקר אחדא כרעיה [illegible] M את ב"ש ג"ר ד"ק אבל [illegible] אי אתה עושה כן [illegible] הציצר [illegible] אתה [illegible] אמר הקב"ה [illegible] M [illegible] להיכן [illegible] M המתן [illegible] בתים של אות [illegible] M 1 באה ב

[illegible] Welt, [illegible] geben will.

WER zwei Buchstaben bei einer Vergessenheit schreibt, ist schuldig. Wer mit Tinte, Pulver, Farbe, Gummi, Schwarze, oder mit sonst etwas, womit man zeichnen kann, auf zwei Winkelbretter, oder auf zwei Buchtafeln, die zusammengehören, zeichnet, ist schuldig. Wer auf seinen Körper schreibt, ist schuldig. Wer seinen Korper tattowirt, ist nach R. Eliézer ein Sundopfer schuldig, nach den Weisen frei. Wenn jemand mit Getranken, Fruchtsaft, oder in den Wegestaub, mit Schreiberstaub, oder mit sonst einem Gegenstand, bei welchem [die Schrift] nicht bestehen bleibt, so ist er frei. Wenn jemand mit der Ruckseite der Hand, mit dem Fuss, mit dem Mund, mit den Ellenbogen, oder wenn er an der Seite eines bereits vorhandenen Buchstaben [einen zweiten] schreibt, das bereits geschriebene uberzieht, in der Absicht ein Ḥeth zu machen, zwei Zajin schreibt[1], oder einen Buchstaben auf die Erde und einen zweiten auf den Balken schreibt, oder auf zwei Wande eines Hauses

[illegible]

שני כותלי הבית על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה
פטור כתב אות[2]אחת נוטריקון רבי[3]יהושע בן בתירה מחייב
וחכמים פוטרין:

Meg 18b Git 19a גמרא [4]דיו: דיותא: סם: סמא: סקרא: אמר רבה
בר בר חנה סקרתא שמה: קומוס: קומא: קנקנתום:
אמר רבה בר[5]בר חנה אמר שמואל חרתא דאושכפי: ובכל
דבר שהוא רושם: לאתויי מאי לאתויי הא דתני[6]רב חנניה
כתבו[7]במיטריא ואפצא כשר תני רבי חייא כתבו באבר בשחור
Tos 11,12 ובשיחור כשר: [8]המסרט על בשרו: תניא אמר להן רבי
אליעזר לחכמים והלא בן סטדא הוציא כשפים ממצרים
Hol 49b Nid 30b בסריטה שעל בשרו אמרו לו שוטה[9]היה ואין מביאין ראיה מן
השוטים בן סטדא בן פנדירא הוא אמר רב חסדא בעל סטדא
בועל פנדירא בעל פפוס בן יהודה הוא[10]אמו סטדא אמו מרים
מגדלא נשיא הואי[10]כדאמרי בפומבדיתא סטת דא מבעלה:
כתב[11]אות אחת סמוך לכתב: מאן תנא אמר[12]רבא בר רב
vgl. Sab 103a הונא דלא כרבי אליעזר דאי רבי אליעזר האמר[13]אחת על
הארוג חייב: כתב על גבי כתב: מאן תנא אמר רב חסדא
Git 20a דלא כרבי יהודה דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם
ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו
קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן
המובחר תנא כתב אות אחת[14]והשלימה לספר ארג חוט אחד
והשלימה לבגד חייב מאן תנא אמר[12]רבא בר רב הונא רבי
[15]אליעזר היא דאמר אחת על הארוג חייב רב אשי אמר אפילו
תימא רבנן להשלים שאני: אמר רב אמי כתב אות אחת
בטבריא ואחת בציפורי חייב כתיבה היא אלא שמחוסר קריבה
[16]והתנן כתב על שני כותלי הבית ועל שני דפי פינקס ואין
נהגין זה עם זה פטור התם מחוסר מעשה דקריבה הכא לא
מחוסר מעשה דקריבה תנא הגיה אות אחת חייב השתא כתב
אות אחת פטור הגיה אות אחת חייב אמר רב ששת הכא
במאי עסקינן כגון שנטלו[17]לגגו של ח״ת ועשאו שני זיינין
רבא אמר כגון שנטלו[18]לגגו של דל״ת ועשאו רי״ש[19]תנא

M 2 - א׳ M 3 יהודה M 4 — דיו דיותא M 5 — ב״ח אמר B 6 רבי B 7 במי טריא P 8 על ב׳ כותלי זויות: תניא P 9 הוה M 10 + אלא P 11 + במשקין M 12 רבה P 13 אחר M 14 והשלימו ארג P 15 אליעזר M 16 והאנן תנן על M 17 לתגו B 18 לתגו M 19 + והשלימו לספר.

oder auf zwei Buchtafeln, die nicht zusammengehören, ist frei. Wer einen Buchstaben als Abkürzung schreibt, ist nach R. Jehošuâ b. Bethera schuldig, nach den Weisen frei.

GEMARA. (**Tinte**: Tinte. **Pulver**: Pulver.) **Farbe.** Rabba b. Bar Ḥana sagte: Das wird Sekarta[1] genannt.

Gummi: Harz.

Schwärze. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen Šemuêls: Schusterschwärze.

Oder sonst etwas, womit man zeichnen kann. Was schliesst dies ein? Dies schliesst das ein, was R. Ḥananja gelehrt hat: Hat man [den Scheidebrief] mit Beerensaft oder Gallapfel geschrieben, so ist er tauglich. R. Ḥija lehrte: Hat man ihn mit Blei, Russ, Schwärze geschrieben, so ist er tauglich.

Wer seinen Körper tättowirt. Es wird gelehrt: R. Eliêzer sprach zu den Weisen: Der Sohn Satedas brachte ja Zauberkünste aus Miçrajim durch Tättowirungen auf seinem Leib! Diese erwiderten ihm: Dieser war ein Thor, und von Thoren ist kein Beweis zu erbringen. — Sohn Satedas? er war ja der Sohn Panderas! R. Ḥisda erwiderte: Der Mann [seiner Mutter hiess] Sateda, deren Buhle hiess Pandera. — Deren Mann war ja Papos b. Jehuda! — Seine Mutter hiess Sateda. — Seine Mutter war ja Mirjam, die Frauenhaarflechterin! — In Pumbadetha erklärte man [diesen Beinamen] wie folgt: [Saṭath-da] diese wurde ihrem Mann untreu.

Wenn er an der Seite eines bereits vorhandenen Buchstaben [einen zweiten] schreibt. Wer lehrte dies? Raba b. R. Hona erwiderte: Dies vertritt nicht die Ansicht R. Eliêzers, denn R. Eliêzer sagt ja, dass man schuldig ist, wenn man einen Faden neben einem anderen webt.

Das bereits geschriebene überzieht. Wer lehrte dies? R. Ḥisda erwiderte: Dies vertritt nicht die Ansicht R. Jehudas, denn es wird gelehrt: Wenn man den Gottesnamen zu schreiben nötig hatte, und man die Absicht hatte, J e h u d a zu schreiben, aber irrtümlich das Daleth übersprungen hat, so überziehe man es nochmals mit der Feder und heilige es — Worte R. Jehudas; die Weisen sagen: dieser Name gehört nicht zu den vorzüglichsten. Es wird gelehrt: Wer einen Buchstaben geschrieben hat, welcher das ganze Buch beendigt, oder einen Faden gewebt hat, mit dem das Gewand fertig wird, ist schuldig. Wer lehrte dies? Raba b. R. Hona erwiderte: R. Eliêzer, welcher sagt, dass man schuldig ist, wenn man einen Faden neben einen anderen webt. R. Aši erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass hier die Rabbanan vertreten sind, denn anders ist es, wo der Gegenstand damit fertig wird. R. Ami sagte: Wer einen Buchstaben in Ṭiberjas und einen zweiten in Sepphoris geschrieben hat, ist schuldig, denn dies ist ja ein Schreiben, nur fehlt die Nähe. — Es wird ja aber gelehrt: Wer auf zwei Wänden eines Hauses oder auf zwei Buchtafeln, die nicht zusammengehören, schreibt, ist frei! — Da fehlt das Nebeneinandersein, dort aber fehlt das Nebeneinandersein nicht. Es wird gelehrt: Wer einen Buchstaben corrigirt, ist schuldig. — Wieso ist man wegen des Corrigirens von einem Buchstaben schuldig, wo man doch frei ist, wenn man einen schreibt?! R. Šešeth erwiderte: Hier handelt es, wo man das Dach des Ḥeth entfernt, wodurch zwei Zajin entstehen. Raba erwiderte: [Sogar] wo man den Haken des Daleth entfernt, und daraus ein Reš macht[2]. Es wird gelehrt: Wenn jemand beabsichtigt hat, einen

1. Eine rote Farbe. 2. Wenn man einen Fehler corrigirt, so wird das Buch besser

Buchstaben zu schreiben, und es zwei geworden sind[1] [illegible] ist er schuldig. — Es wird ja aber gelehrt, dass [illegible] frei ist — Das ist kein Einwand: das Eine, wo man sie noch mit Strichlein versehen muss, das Andere, wo man sie nicht mehr mit Strichlein zu versehen braucht.

Wer einen Buchstaben als Abkurzung schreibt, ist nach R. Jehosuȧ b. Bethera schuldig, nach den Weisen frei. R. [illegible] sagte im Namen des R. [illegible] Woher wissen wir, dass [illegible] *Denn [illegible] zum Stammvater eines Haufens von Völkern mache [illegible]* [illegible] zum Stammvater von Völkern[4] [illegible] zum Auserwählten unter den Völkern [illegible] unter Völkern, ich [illegible] zum König über die Völker, ich mache [illegible] unter den Völkern und ich [illegible] zum Vertrauten unter den Völkern. R. [illegible] Namen. *Anokhi* [illegible] Ich selbst habe es geschrieben und gegeben. Die Rabbanan sagten [illegible] Angenehme Rede ge[illegible] Manche sagen: Anokhi [illegible] geschrieben. [illegible] Worte. In der Schule R. Nathans [illegible] *Denn der Weg ist fur mich verkehrt* [illegible] Dies ist eine Abkürzung von [illegible] Sie fürchtete [illegible] In der Schule R. Jišmȧéls wurde [illegible] *Karmel [zerstossene Korner]*, dies ist eine Abkürzung von [illegible] der Hauten voll ist. R. [illegible] sagte: *Einen bösen Fluch [nimreçeth]*, dies ist eine Abkürzung von: er ist ein Buhler, er ist [illegible] er ist ein Mörder, er ist ein Feind, er ist ein Scheusal. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: *Was sollen wir reden und wie sollen wir uns rechtfertigen [niçṭadaq]*, dies ist eine Abkürzung von: [illegible] wir sind gerecht, wir sind rein, wir sind verstossen, wir sind heilig.

Fol. 105 נתכוון לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב[20] והתנן פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני: כתב אות אחת[21] נוטריקון רבי יהושע בן בתירה מחייב וחכמים פוטרין: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא מנין ללשון נוטריקון מן התורה שנאמר °כי אב המון גוים נתתיך[22] אב נתתיך לאומות בחור נתתיך[23] באומות[24] המון חביב נתתיך באומות מלך נתתיך לאומות[25] ותיק נתתיך באומות נאמן נתתיך לאומות רבי יוחנן דידיה אמר °אנכי[26] נוטריקון אנא נפשי[27] כתיבת יהבית רבנן אמרי אמירה נעימה כתיבה יהיבה איכא דאמרי[28] אנכי למפרע יהיבה כתיבה[29] נאמנין אמריה דבי רבי נתן אמרי כי ירט הדרך לנגדי °יראה ראתה נטתה דבי רבי ישמעאל תנא °כרמל כר מלא רב אחא בר יעקב אמר °קללה נמרצת[29] נוטריקון נואף[30] הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה הוא רב נחמן בר יצחק אמר °מה נדבר ומה נצטדק נבונים אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו דבים אנחנו קדושים אנחנו:

Gn 17,5 — Ex 20,2 — Nm 22,32 — Men 66b — Lv 23,14 — IReg 2,8 — Gn 44,16

[vi] Ker 12b

WER zwei Buchstaben bei zwei Vergessenheiten, den einen morgens, den andern abends, schreibt, ist nach R. Gamaliel schuldig, nach den Weisen frei.

הכותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין:

GEMARA. Worin besteht ihr Streit? — R. Gamaliel ist der Ansicht, dass es für die Hälfte des festgesetzten Masses kein Bewusstwerden giebt, die Rabbanan sind der Ansicht, dass es für die Hälfte des festgesetzten Masses wol ein Bewusstwerden giebt.

Sab. 71b, 102a

גמרא. במאי קמיפלגי רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי יש ידיעה לחצי שיעור:

M 20 והתניא — P 21 נוטי' — P 22 נתתי אב — M 23 לא — M 24 המון...באומות — M 25 ותיק נת באו' — M 26 נוטי — M 27 כתבית — M 28 אנכי למפ' — M 29 נאמן אמרה דבי רב תנא כי — 30 מוא' רשע צורר תועבה ר נ

1 [illegible] 2 Zum [illegible] Hebr. 2 Die Buchstaben ג,ד,ה,ב,כ,ק,צ,ש,מ, [illegible] in den zum liturg. Gebrauch verwendeten Schriften [illegible] Kapitel. [illegible] Gen. 17,5. 4 אב המון ist Abbreviatur von אב, בחור, חביב, מלך, ותיק, נאמן, [illegible] 6 Num. 22,32. 7 Lev. 23,14. 8 I Reg. 2,8. 9 Gen. 44,16.

DREIZEHNTER ABSCHNITT.

Sab.104b Ker.17a 10b רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחת[1] על הארוג חייב וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שני חוטין: העושה שתי בתי [ii] Sab.73a נירין בנירין בקירוס בנפה בכברה ובסל חייב והתופר שתי תפירות[2] והקורע על מנת לתפור שתי תפירות:

גמרא. כי אתא רבי יצחק תני שתים והאנן תנן שלשה לא קשיא הא באלימי הא בקטיני אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא אלימי תלתא לא סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא סתרי ואמרי לה להאי גיסא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי ידיעי תניא[3] רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחד על הארוג חייב וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורן[4] שני חוטין[5] ובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין והאורג שלשה חוטין בתחלה ואחד על הארוג חייב סתמא כרבי אליעזר תניא אידך האורג שני חוטין על הגס ועל האימרא חייב רבי אליעזר אומר אפילו אחד ובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין[6] חייב[7] הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן שני חוטין על רוחב שלשה בתי נירין האורג שני חוטין על הגס ועל האימרא חייב סתמא כרבנן: העושה שני בתי נירין כו': מאי בנירין אמר אביי תרתי[8] בבי נירא וחדא בנירא: [9] בקירוס: מאי בקירוס אמר רב[10] מצומיתא: והתופר שתי תפירות: [11] הא תנינא באבות מלאכות[12] והתופר שתי תפירות משום דקבעי למיתנא סיפא והקורע על מנת לתפור שתי תפירות[13] קתני נמי התופר והקורע[14] הא נמי תנינא באבות

M 1 ואחד | M 2 +חייב | B 3 -רא א | P 4 ישתי | M 5] +ברוחב כמלא רוחב הסיט] | M 6 חייב | M 7 הא...נירין | M 8 V בבת. B בבתי | P 9 בקירוס | M 10 +יהודה. B מצוביתא | M 11 והתניא | M 12 - והת' ב' תפ' | M 13] קתני...תפירות | M 14 +[ע"מ לתפור].

R. ELIÈZER sagt: wer beim Anfang eines Gewebes drei Fäden webt, oder bei einem begonnenen Gewebe einen Faden einschlägt, ist schuldig; die Weisen sagen: sowol beim Anfang als auch bei der Fortsetzung gilt das Mass von zwei Fäden. Wer zwei Litzen macht, am Kettenbaum oder durch das Rietblatt, an einem feinen Sieb oder an einem groben Sieb, ist schuldig; ebenso, wer zwei Stiche näht, oder wer etwas reisst, um zwei Stiche zu nähen.

GEMARA. Als R. Jiçḥaq kam, lehrte er: Zwei. Wir haben ja aber gelernt: drei! — Das ist kein Einwand, das Eine bei starken Fäden, das Andere bei dünnen. Manche erklären es nach der einen Seite und manche erklären es nach der anderen Seite: manche erklären es nach der einen Seite: bei starken Fäden fallen drei nicht auseinander, wol aber zwei, bei dünnen Fäden fallen auch zwei nicht auseinander; manche erklären nach der anderen Seite: bei dünnen sind drei kenntlich, nicht aber zwei, bei starken aber sind auch zwei kenntlich. Es wird gelehrt: R. Eliézer sagt: Wer bei Anfang eines Gewebes drei Fäden webt, oder an einem bereits begonnenen Gewebe einen Faden einschlägt, ist schuldig; die Weisen sagen: sowol beim Anfang als auch bei der Fortsetzung gilt das Mass von zwei Fäden; an der Kante zwei Fäden in der Breite dreier Litzen, denn das gleicht dem Weben eines kleinen Gürtels, bei dem schon das Weben zweier Fäden in der Breite dreier Litzen [strafbar ist]. Die Lehre: «Wer beim Anfang eines Gewebes drei Fäden webt, oder an einem begonnenen Gewebe einen Faden einschlägt», vertritt also die Ansicht R. Eliézers. Ein Anderes lehrt: Wer zwei Fäden an der Borte oder am Saum webt, ist schuldig; R. Eliézer sagt, auch wegen eines ist er schuldig; an der Kante wegen zweier Fäden in der Breite dreier Litzen, denn das gleicht dem Weben eines kleinen Gürtels, bei dem schon das Weben zweier Fäden in der Breite dreier Litzen [strafbar ist]. Die Lehre: «Wer zwei Fäden an der Borte oder am Saum webt, ist schuldig», vertritt also die Ansicht der Rabbanan.

Wer zwei Litzen macht &c. Wie ist es gemeint: am Kettenbaum? Abajje erwiderte: Zweimal [dreht man den Faden] um den Kettenbaum und einmal um die Litze[1].

(**Durch das Rietblatt.** Was heisst Rietblatt? Rabh erwiderte: Rietblatt.)

Wer zwei Stiche näht. Das Nähen von zwei Stichen wurde ja bereits bei den Hauptarbeiten gelehrt! — Da er im Schlussfatz vom Reissen, um zwei Stiche zu nähen, lehren will, so lehrt er auch vom Nähen [illegible]

1. Levy (NHWB ii 309) u. Krieger (Versuch einer Technol. etc. [illegible] Misnah p. [illegible]) [illegible] בורא statt נירא; [illegible] כורא nur ein Schreibfehler ist, liegt [illegible] auf der Hand [illegible] vgl. [illegible] Kohut Ar. compl. [illegible]

[illegible]

Wer etwas reisst, um zwei Stiche zu nähen. [illegible]

[iii] [iv] **W**ER in seiner Wut oder wegen seines Toten die Kleider reisst, oder jeder Andre, der etwas verdirbt, ist frei. Beim Verderben, um besser zu machen, gilt das Mass des Bessermachens. Das Mass beim Bleichen, Zupfen, Färben und Spinnen ist die Breite eines Doppelsiṭ. Beim Weben von zwei Fäden gilt die Breite eines Siṭ.

GEMARA.

[illegible] entledigt er sich der Pflicht des Einreissens, obgleich [illegible] spruch, das Eine wegen seines Toten, das Andere, [illegible] wegen seines Toten. [illegible] Toten, jedoch wegen eines solchen, dessentwegen ihm [illegible] aber ein Gelehrter ist, so ist er ja verpflichtet; denn [illegible] offenem Platz einnehmen. — Hier handelt es, wo er [illegible] es wird gelehrt: Weshalb sterben die Söhne und die Töchter des Menschen in ihrer Jugend? — damit man über [den Tod] eines rechtschaffenen Manns weinen [illegible]

מלאכות אלא משום דקבעי למיתנא הקורע בחמתו ועל מתו
משום הכי קתני [17]התופר שתי תפירות: והקורע על מנת
לתפור שתי תפירות: היכי משכחת לה דעבדי לה כי כיסתא:

הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין
והמקלקל על מנת לתקן שיעורו כמתקן: שיעור
המלבן והמנפץ והצובע והטווה כמלא רחב הסיט כפול
והאורג שני חוטין שיעורו כמלא הסיט:

גמרא. ורמינהי הקורע באבלו ובחמתו ועל מתו חייב
אף על פי שמחלל את השבת יצא ידי קריעה לא קשיא הא
במת דידיה הא במת דעלמא והא מתו קתני לעולם במת דעלמא
ובהנך דלאו בני [21]אבלות נינהו ואי חכם הוא חייבי מיחייב
דתניא חכם שמת הכל קרוביו הכל קרוביו סלקא דעתך אלא
אימא הכל כקרוביו הכל קורעין עליו הכל חולצין עליו הכל
מברין עליו [22]ברחבה לא צריכא דלאו חכם הוא ואי אדם כשר
הוא חייבי מיחייב דתניא מפני מה מתים בניו ובנותיו של
אדם כשהן קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר
שיבכה ערבונא שקלי מיניה אלא מפני שלא בכה ויתאבל
על אדם כשר שכל הבוכה [24]על אדם כשר מוחלין לו על כל
עונותיו בשביל כבוד שעשה לא צריכא דלאו אדם כשר
הוא ואי דקאי בשעת יציאת נשמה חייבי מיחייב דתניא רבי
שמעון בן אלעזר אומר העומד על המת בשעת יציאת נשמה
חייב לקרוע [25]הא למה זה דומה לספר תורה [27]שנשרף לא
צריכא דלא קאי בשעת יציאת נשמה תינח מתו אלא חמתו
אחמתו קשיא חמתו אחמתו [28]נמי לא קשיא הא רבי יהודה הא
רבי שמעון הא רבי יהודה דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה חייב
עליה הא רבי שמעון דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור
עליה אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במתקן במקלקל מי שמעת
ליה אמר רבי אבין האי נמי מתקן הוא דקעביד נחת רוח ליצרו
וכהאי גוונא מי שרי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום

[illegible]

[illegible] Mensch weint und trauert, vergiebt man [illegible] Hier handelt es, wo es kein rechtschaffener [illegible] ist er ja verpflichtet, denn es wird gelehrt [illegible] ist zum Einreissen verpflichtet [illegible] Hier handelt es, wo er bei der Agonie nicht zu- [illegible] aber bezüglich des Zer- [illegible] bezüglich des Zerreissens in der Wut besteht kein [illegible] vertritt die Ansicht R. Simons, das Eine [illegible] einer nicht um ihrer selbst willen verrichteten [illegible] dass man nämlich wegen einer nicht um [illegible] R. Jehuda sagt dies ja nur bei einer verbessernden Ar- [illegible] einer verschlechternden Arbeit sagen gehört? R. Abin er- [illegible] man beruhigt ja dadurch sein Gemüt. Ist es [illegible]

[30]חילפא בר אגרא שאמר משום רבי יוחנן בן נורי [31]המקרע
בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא
Nid.13b בעיניך כעובד עבודה זרה °שכך אומנותו של יצר הרע היום
אומר לו עשה כך [32]עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך
Ps.81,10 ועובד אמר רבי [33]אבין מאי קראה °לא יהיה בך אל זר ולא
תשתחוה לאל נכר איזהו אל זר [34]שיש בגופו של אדם הוי
אומר זה יצר הרע לא צריכא דקא עביד למירמא אימתא
אאינשי ביתיה כי הא דרב יהודה שליף [35]מצבייתא רב אחא
בר יעקב תבר מאני תבירי רב ששת רמי לה לאמתיה מוניני
אריישא [36]רב אבא תבר נבתמא: אמר רבי שמעון בן פזי אמר
רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם
ib.56,9 כשר הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר °נדי
ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך: אמר רב
יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של [37]חכם ראוי [38]לקוברו
Jos24,30 בחייו שנאמר ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח [אשר]
בהר אפרים מצפון להר געש מלמד שרגש עליהן הר להורגן:
אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המתעצל בהספדו
Jes27,8 של חכם אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה [39]שנאמר °בסאסאה
Jud2,7 בשלחה תריבנה איתיביה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן °ויעבדו
העם את ה׳ כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים
[40]אחרי יהושע אמר ליה בבלאי ימים האריכו שנים לא
Dt11,21 האריכו אלא מעתה °למען ירבו ימיכם וימי בניכם ימים ולא
Bb116b שנים ברכה שאני: °ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
Fol 106 אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כולן אחד מבני חבורה
שמת תדאג כל החבורה כולה אמרי לה המת גדול ואמרי לה
Bq34b המת קטן: וכל המקלקלין פטורין: °תני רבי אבהו קמיה
דרבי יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר אמר ליה
Jab 77, Syn 62a פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואם תמצי לומר
משנה חובל בצריך לכלבו מבעיר בצריך לאפרו והאנן תנן כל
Sab 12a, 73b המקלקלין פטורין [41]°מתניתין רבי יהודה ברייתא רבי שמעון

M 30 ר׳ הליפא בן M 31 הקורע בג׳ והמפ׳ מעות בח׳ [והמש׳ כליו
בח] הרי זה כעובד B 32 + ולמחר אומר לו עשה כך. M ולמחר או׳
לך עבוד ע״ז M 33 יודנן M 34 שהוא M 35 מצובתא M 36
ר׳ [כהנא]...נב׳. P רב אבא מיתבר M 37 +תלמיד M 38 לקבור
אותו M 39 - שני תריבנה M 40 — אהרי יהו׳ M 41]+ ואפ׳
חובל ומבעיר ל׳ ק].

denn in dieser Weise erlaubt; es wird ja gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte im Namen des Ḥilpha b. Agra, der es im Namen des R. Joḥanan b. Nuri gesagt hat: Wer in seiner Wut Kleider zerreisst, Gefässe zerschlägt oder Geld wegstreut, sei dir gleich, als treibe er Götzendienst, denn das ist eben die Kunst des bösen Triebs: heute sagt er ihm: thue dies, [morgen: thue jenes,] bis er zu ihm sagt: gehe, treibe Götzendienst, dieser geht dann und thut dies. R. Abin sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? — [1]*Es soll in dir kein andrer Gott sein, und einen fremden Gott darfst du nicht anbeten*: was ist das für ein fremder Gott, der im Körper des Menschen wohnt? — sage, das ist der böse Trieb! — Hier handelt es, wo er dies thut, um seinen Hausleuten Angst einzujagen: so fuchtelte R. Jehuda mit dem Stab herum, R. Aḥa b. Jâqob zerschlug zerbrochene Gefässe, R. Šešeth goss seiner Magd Fischsauce auf den Kopf, R. Abba zerschlug einen Deckel.

R. Šimôn b. Pazi sagte im Namen des R. Jehošuâ b. Levi im Namen Bar Capparas: Wenn jemand über [den Tod] eines rechtschaffenen Manns Thränen vergiesst, so zählt sie der Heilige, gebenedeiet sei er, und thut sie in seine Schatzkammer, denn es heisst: [2]*Meine Klagen hast du gezählt, meine Thränen hast du in deinen Schlauch gethan; sie sind ja in deinem Buch [verzeichnet]*. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wer lässig ist, den Gelehrten zu betrauern, der ist es wert, dass man ihn bei Lebzeiten begrabe, denn es heisst: [3]*Und man begrub ihn im Bereich seines Erbbesitzes, zu Timnath Seraḥ, auf dem Gebirge Ephrajim nördlich vom Berg Gaáš*, dies lehrt, dass der Berg bebte, um sie zu erschlagen[4]. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Wer lässig ist, den Gelehrten zu betrauern, dessen Tage sind nicht lange, Mass für Mass, denn es heisst: [5]*Nach Mass richtest du sie, durch ihre Entlassung*. R. Ḥija b. Abba richtete an R. Joḥanan folgenden Einwand: [Es heisst ja:] [6]*Und das Volk diente dem Herrn, so lange Jehošuâ lebte und die Aeltesten, welche lange Tage nach Jehošuâ lebten*. Dieser erwiderte: Babylonier! ihre Tage waren lange, ihre Jahre aber nicht. — Demnach sind auch im Vers: [7]*Damit eure Tage und die Tage eurer Kinder lange werden*, nur Tage gemeint, nicht aber Jahre!? — Anders ist es bei einem Segen. Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Stirbt einer von den Brüdern, so müssen alle Brüder besorgt sein, stirbt einer aus der Gesellschaft, so muss die ganze Gesellschaft besorgt sein. Manche sagen: wenn der grösste stirbt, manche sagen: wenn der kleinste stirbt.

Jeder Andere, der etwas verdirbt, ist frei. R. Abahu lehrte vor R. Joḥanan: Jeder, der etwas verdirbt, ist frei, ausgenommen, wer jemand verwundet und etwas verbrennt. Dieser erwiderte: Gehe hinaus und lehre dies draussen; diese Lehre vom Verwunden und Verbrennen ist nicht gelehrt worden. Wenn du aber einwenden willst, dies sei wol gelehrt worden, so wird es von einem Verwunden handeln, wo man das Blut für seinen Hund nötig hat, und von einem Verbrennen, wo man die Asche nötig hat. — Wir haben ja aber gelernt, dass jeder, der etwas verdirbt, frei ist?! — Die Mišnah vertritt die Ansicht R. Jehudas, während die Barajtha die Ansicht R. Šimôns vertritt. — Was ist der Grund R. Šimôns? — Da ein besonderer

1. Ps. 81,10. 2. Ib. 56,9. 3. Jos. 24,30. 4. Weil sie Jehošuâ nicht gebührend betrauert haben; געש [illegible]. 6. Jud. 2,7. 7. Dt. 11,21.

Das Mass beim Bleichen

R. JEHUDA sagt: wer einen Vogel in den Schlag oder einen Hirsch in das Haus einfängt, ist schuldig; die Weisen sagen: wer einen Vogel in den Schlag oder einen Hirsch in ein Haus, in einen Hof, in einen Tierbehalter einfängt, ist schuldig. R. Simôn b. Gamaliel sagt: nicht alle Tierbehalter sind gleich; die Regel ist: wo noch ein abermaliges Jagen notig ist, ist man frei, wo ein abermaliges Jagen nicht notig ist, ist man schuldig.

GEMARA.

[42]מאי טעמא דרבי שמעון מדאיצטריך קרא למישרא מילה הא חובל בעלמא חייב מדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן [43]הא מבעיר בעלמא חייב ורבי יהודה דתם מתקן הוא כדרב אשי דאמר רב אשי מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סממנין: שיעור המלבן כו׳: רב יוסף מחוי כפול רב חייא בר אמי מחוי פשוט:

[v] *Bez 24a* *Col.b* *Bez 23b*

רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי[44]לבית ולחצר ולביברין רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל מחוסר צידה פטור [45]שאינו מחוסר צידה חייב:

גמרא. תנן התם אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף ונותנין לפניהם מזונות ורמינהי ביברין של חיות ושל עופות ושל דגים אין *Bez 3* צדין מהן ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא עופות אעופות נמי לא קשיא הא ביבר מקורה הא ביבר שאינו מקורה והא בית דמקורה הוא ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור עסקינן לפי שאינו[46]מקבלת מרות [47]תנא דבי רבי ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור מפני שדרה בבית כבשדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר גדול הא בביבר קטן היכי דמי ביבר גדול היכי דמי ביבר קטן אמר רב אשי כל היכא דרהיט בתריה ומטיא ליה בחד [48]שיחייה ביבר קטן ואידך ביבר גדול [49]אי נמי כל היכא דנפיל טולא [50]דכתלים אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול ואי נמי כל היכא [51]דליכא עוקצי עוקצי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רבן שמעון בן גמליאל אומר כו׳: אמר רב יוסף אמר רב *Bez 24a* *Sab 67* יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה

42 M+ היא 43 M [מכלל דמי] .B ש מ מב 44 B וגינה. V לבית ולגינה 45 M ושאין 46 P מקבלת 47 B דתנא 48 M שדייה V שיהיא 49 M ⊃ אי ..גדול 50 P כתר 51 M דאית ליה

... Behalter mit Bedachung und das Andere von ... das Haus hat ja Bedachung. ... Geflugel nur in einem Schlag

R. Simon b. Gamaliel sagt ... Die Halakha ist

אביי הלכה מכלל דפליגי אמר ליה מאי נפקא לך מינה[52]אמר ליה גמרא גמור וזמורתא תהא: °תנו רבנן הצד צבי סומא t.Sab.13 וישן חייב חיגר וזקן וחולה פטור אמר ליה אביי לרב יוסף מאי שנא [53]הני ומאי שנא הני הני עבידי לרבויי הני לא עבידי לרבויי והתניא חולה חייב אמר רב ששת לא קשיא הא בחולה מחמת אישתא [54]הא בחולה מחמת אובצנא: תנו רבנן הצד חגבין[55]גזין צרעין ויתושין בשבת חייב דברי רבי מאיר וחכמים Sab.107b Beç.36b אומרים כל שבמינו ניצוד חייב וכל °שאין במינו ניצוד פטור תניא אידך הצד חגבים בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אלעזר בן[56]מהבאי אומר אם היו מקלחות ובאות פטור[57]איבעיא להו אלעזר בן[56]מהבאי ארישא קאי או אסיפא קאי תא שמע t.Sab.13 הצד חגבין בשעת הטל פטור בשעת השרב [58]חייב [59]אלעזר בן מהבאי אומר אפילו בשעת השרב אם היו מקלחות ובאות פטור:

[vi] Sab.93b צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר:

גמרא. אמר רב ירמיה בר אבא אמר שמואל הצד ארי בשבת אינו חייב עד שיכניסנו[60]לגורזקי שלו:

[vii] ישב האחד על הפתח ולא מילאהו[61]ישב השני ומילאהו השני חייב ישב [62]הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו:

Col.b **גמרא.** אמר רבי אבא אמר רב [63]חייא בר אשי[64]אמר רב נכנסה לו צפור תחת כנפיו יושב ומשמרו עד שתחשך מתיב רב נחמן בר יצחק ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור מאי לאו פטור אבל אסור לא פטור ומותר הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא למה זה דומה לנועל את ביתו

M 52 - א ל׳ M 53 א ל׳ הני לא בעי רבויי והתניא P 54 כאן ; M 55 — גזין. P הגזין M 56 מחבאי P 57 איבעא M 58 — חייב ...השרב P 59 + רבי M 60 לגדודקרי. P לגזרקי M 61 ובא M 62 האחד M 63 — חייא בר M 64 א ר.

wie R. Simôn b. Gamaliel. Abaje sprach zu ihm: So ist die Halakha¹ — streitet etwa jemand dagegen. Dieser erwiderte: Was kommt dir darauf an. Da sprach jener: Also eine Lehre vortragen, um zu singen.' Die Rabbanan lehrten: Wer einen blinden oder schlafenden Hirsch fängt, ist schuldig, wer einen lahmen, alten oder kranken [fängt], ist frei. Abaje sprach zu R. Joseph: Womit sind diese anders als jene? — Diesen muss man auflauern,¹ jenen braucht man nicht aufzulauern. Es wird ja aber gelehrt, dass man wegen eines kranken schuldig ist. R. Šešeth erwiderte: Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo er durch Fieber krank ist, das Andere, wo er aus Müdigkeit krank ist.

Die Rabbanan lehrten: Wer am Šabbath Heuschrecken, Bienen, Wespen oder Mücken fängt, ist schuldig — Worte R. Meirs, die Weisen sagen: wegen solcher, die man sonst einfängt, ist man schuldig, wegen solcher, die man sonst nicht einfängt, ist man frei. Ein Anderes lehrt: Wer bei Tauwetter Heuschrecken fängt, ist frei, wenn bei klarem Wetter, so ist er schuldig; R. Eleâzar b. Mehabaj sagt: wenn sie in Schwärmen herankommen, so ist er frei. Sie richteten die Frage: Bezieht sich R. Eleâzar b. Mehabaj auf den Anfangsatz, oder bezieht er sich auf den Schlussfatz? — Komme und höre: Wer bei Tauwetter Heuschrecken fängt, ist frei, wenn bei klarem Wetter, so ist er schuldig. R. Eleâzar b. Mehabaj sagt: wenn sie in Schwärmen kommen, so ist er sogar bei klarem Wetter frei.

IST ein Hirsch in ein Haus geraten und jemand schliesst die Thür ab, so ist er schuldig, schliessen Zwei die Thür ab, so sind sie frei; wenn einer sie nicht abschliessen kann (und zwei sie abschliessen), so sind sie schuldig, nach R. Simôn frei.

GEMARA. R. Jirmeja b. Abba sagte im Namen Semuëls: Wer einen Löwen am Šabbath fängt, ist nicht eher schuldig, als bis er ihn in den Zwinger bringt.

SETZT sich einer in die Thüröffnung² und füllt sie nicht aus, worauf ein zweiter sich hinzusetzt und sie ausfüllt, so ist der zweite schuldig. Setzt sich einer in die Thüröffnung und füllt sie aus, worauf sich ein zweiter daneben setzt, so ist der erste schuldig, der zweite aber frei, selbst wenn der erste aufgestanden und fortgegangen ist. Denn dies ist ebenso, als wenn jemand sein Haus abschliesst, um das Innere zu sichern, wodurch ein sich darin befindender Hirsch gefangen gehalten wird.

GEMARA. R. Abba sagte im Namen des R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs: Ist ihm ein Vogel unter den Schlagfittig geraten, so darf er sich hinsetzen und ihn bewachen, bis es finster wird. R. Naḥman b. Jiçḥaq wandte ein: Setzt sich einer in die Thüröffnung und füllt sie nicht aus, worauf ein zweiter sich daneben setzt, so ist der erste schuldig, der zweite aber frei, selbst wenn der erste aufgestanden und fortgegangen ist; wahrscheinlich straffrei, von vornherein aber ist es verboten! — Nein, straffrei und von vornherein erlaubt. — Dies ist auch einleuchtend, denn es heisst ja im Schlussfatz: Das ist ebenso, als wenn jemand sein Haus abschliesst, um das Innere zu sichern, wodurch ein sich darin befindender Hirsch gefangen gehalten

1. So nach R. Hananel, nach RSJ: diese entwischen u. s. w. 2. Um ein im Haus befindliches Tier zu fangen.

[illegible] Woher, dass sie straf- [illegible] ... als wenn [illegible] das Innere zu [illegible] befindender Hirsch gelangen gehalten wird. — Zweitens, folgende: Wenn [illegible] um eine [stehenbleibende] Oeffnung zu machen, so ist er [illegible] ausfliessen zu lassen, so ist er frei. — Woher, dass dies straffrei und von vornherein erlaubt ist? — Es wird nämlich gelehrt: Eine Nähnadel, um einen Splitter herauszunehmen. — [illegible] Wenn jemand am Sabbath eine Schlange fängt, damit sie ihn nicht beisse, so ist er frei, wenn [illegible] so ist er schuldig. — Woher, dass dies straffrei und von vornherein erlaubt ist? — Es wird nämlich gelehrt: Man darf einen Teller über das Licht setzen, damit der Balken kein Feuer fange, [illegible] und über einen Skorpion stülpen, damit er nicht beisse.

לישמרו ונמצא צבי שמור בתוכו מכלל דפטור ומותר שמע מינה איכא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור מאי לאו פטור ומותר לא פטור אבל אסור הא מדקתני סיפא הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו מכלל דפטור ומותר שמע מינה: אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר חדא הא ומאי דפטור ומותר דקתני סיפא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו ואידך המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור ומאי דפטור ומותר דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ ואידך הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב ומאי דפטור ומותר דתנן כופין קערה על הנר בשביל שלא תאחז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך:

M 65 מכלל. מינה P 66 לישמור

VIERZEHNTER ABSCHNITT.

WER eines von den acht in der Gesetzlehre genannten Kriechtiere einfangt oder verwundet, ist schuldig; wer andere Ekel- oder Kriechtiere verwundet, ist frei, wer sie zum Gebrauch einfangt, ist schuldig, wenn nicht zum Gebrauch, so ist er frei. Wer ein in eignem Gebiet sich befindendes Wild oder Geflugel einfangt, ist frei, wer sie verwundet, ist schuldig.

GEMARA. Da er lehrt, dass man schuldig ist, [illegible] Hier ist die Ansicht des R. Johanan b. Nuri vertreten, es wird nämlich gelehrt: [illegible] Die acht Kriechtiere haben eine Haut. Rabba b. R. Hona sagte im Namen [illegible] Rabbanan vertreten sind, denn die Rabbanan streiten [illegible]

שמנה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל בהן חייב ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור חיה ועוף שברשותו הצדן פטור והחובל בהן חייב:

גמרא. מדקתני החובל בהן חייב מכלל דאית להו עור מאן תנא אמר שמואל רבי יוחנן בן נורי היא דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר שמנה שרצים יש להן עורות רבה בר רב הונא אמר [1]רב אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה

M 1 רב.

Lv 11,31 דרבי יוחנן בן נורי אלא לענין טומאה דכתיב °אלה הטמאים
Hol 122b (Hol 8) לכם °לרבות שעורותיהן כבשרן אבל לענין שבת אפילו רבנן
מודו ולענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד משמנה שרצים
[2]האמורים בתורה החובל בהן חייב דברי רבי יוחנן בן נורי
Col.b והכמים אומרים אין עור אלא °למה ששנו חכמים אדרבה למה
שמנו חכמים אין להם עור [3]ואמר אביי הכי קאמר אין עור
חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא[4]והא
למה שמנו חכמים קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור
מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן
נורי [5]הנך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני רבי יוחנן
בן נורי אומר שמנה שרצים יש להן עורות ולא מטמאין[6]אמר
רב אדא בר מתנה תריין [7]הכי והכמים אומרים לענין טומאה
אין עור למה שמנו הכמים ואכתי לענין שבת לא פליגי
והתניא הצד אחד משמנה שרצים האמורים בתורה החובל בהן
חייב בשרצים שיש להן עורות ואיזו היא חבורה שאינה חוזרת
Hol.46b °נצרר הדם אף על פי שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר
שמנה שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן תנא קמא
ib 122a רבי יהודה[8]דאזיל בתר גישתא °דתנן רבי יהודה אומר הלטאה
כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה לענין
שבת מודו ליה אי הכי האי [9]דברי רבי יוחנן בן נורי דברי רבי
יוחנן ומחלוקתו מבעי ליה תני דברי רבי יוחנן בן נורי
ומחלוקתו: בעא מיניה לוי מרבי מניין לחבורה שאינה חוזרת
Jer 13,23 דכתיב °היהפך כושי עורו ונמר חברברתיו מאי חברברתיו
אילימא דקאי ריקמי ריקמי האי [10]נמר גווניו [11]הוא אלא כבושי
מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבורה אינה חוזרת: ושאר
שקצים כו': הא הורגן חייב מאן תנא אמר רבי ירמיה רבי
Sab.12a אליעזר היא °דתניא רבי אליעזר אומר ההורג כינה בשבת
כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן
עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה אבל שאר
שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה
אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן

2 M + האלו 3 M אלא אמר 4 M [+ ותסברא] 5 M+סבר
6 V+אלא. P— א ר 7 M+ואימא 8 M+היא 9 P — דברי
10 B+ונמר חב' || 11 B מבעי ליה.

gegen R. Johanan b. Nuri nur bezüglich der Unreinheit, da es heisst: [1]*Diese sollen euch unrein sein*, was besagt, dass auch ihre Haut gleich ihrem Fleisch unrein ist, bezüglich des Sabbaths aber geben auch die Rabbanan zu. — Aber streiten sie etwa nicht auch bezüglich des Sabbaths? es wird ja gelehrt: Wer eines der acht in der Gesetzlehre genannten Kriechtiere fängt oder verwundet, ist schuldig — Worte des R. Johanan b. Nuri. die Weisen sagen: eine Haut haben nur diejenigen, welche die Weisen aufgezählt haben?. — Im Gegenteil, diejenigen, welche die Weisen aufgezählt haben, haben ja keine Haut! — Abajje erwiderte: So meint er es: eine vom Fleisch verschiedene Haut haben nur diejenigen, welche die Weisen [2]nicht aufgezählt haben. Raba sprach zu ihm: Es heisst ja aber: welche die Weisen aufgezählt haben! Vielmehr, sagte Raba, so meint er es: eine gleich ihrem Fleisch verunreinigende Haut haben nur diejenigen, welche die Weisen aufgezählt haben. — Hieraus also zu entnehmen, dass nach R. Johanan b. Nuri [auch die Haut] derjenigen verunreinigend ist, die die Weisen nicht aufgezählt haben — es wird ja aber gelehrt: R. Johanan b. Nuri sagt: Die acht Kriechtiere haben eine Haut, die nicht verunreinigend ist! R. Ada b. Mattana erwiderte: Erkläre wie folgt: die Weisen sagen: diejenigen, welche die Weisen aufgezählt haben, haben keine Haut. — Aber streiten sie etwa nicht auch bezüglich des Sabbaths? es wird ja gelehrt: Wer eines der acht in der Gesetzlehre genannten Kriechtiere einfängt oder solche, die eine Haut haben, verwundet, ist schuldig. welche Wunde wird als solche angesehen? — eine solche, die sich nicht verzieht, auch wenn das Blut nur zusammenläuft und nicht durchdringt. R. Johanan b. Nuri sagt: die acht Kriechtiere haben eine Haut. R. Aši erwiderte: Der erste Tanna [dieser Barajtha] ist R. Jehuda, der sich nach dem Befühlen richtet, wie gelehrt wird: R. Jehuda sagt: die Eidechse gleicht dem Wiesel, die Rabbanan aber geben R. Johanan bezüglich des Sabbaths zu, obgleich sie gegen ihn bezüglich der Unreinheit streiten. — Wieso aber heisst es demnach: «Worte des R. Johanan b. Nuri», es sollte doch heissen: Worte des R. Johanan b. Nuri und seiner Streitgenossen?! — Lies: Worte des R. Johanan b. Nuri und seiner Streitgenossen.

Levi fragte Rabbi: Woher, dass nur diejenige Wunde als solche betrachtet wird, die sich nicht verzieht? — Es heisst: [3]*Kann der Mohr seine Haut verwandeln, oder der Pardel seine Flecken?* welche Flecken sind hier gemeint? wollte man sagen, die bunten Streifen, so sollte es doch heissen: und der Pardel seine Buntfarbigkeit! vielmehr ist dies analog dem Mohren zu erklären: wie die Haut des Mohren sich nicht verwandelt, ebenso verzieht sich die Wunde nicht[4].

Wer andere Ekeltiere &c. Wenn man sie aber tötet, ist man also schuldig, — wessen Ansicht ist hier vertreten? R. Jirmeja erwiderte: Hier ist die Ansicht R. Eliêzers vertreten, es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer sagt: wenn man am Sabbath eine Laus tötet, so ist es ebenso, als hätte man ein Kamel getötet. R. Joseph wandte ein: die Rabbanan streiten ja gegen R. Eliêzer nur bezüglich einer Laus, die sich nicht fortpflanzt, nicht aber bezüglich anderer Ekel- und Kriechtiere, die sich wol fortpflanzen; beide folgern von den Widdern[5]: R. Eliêzer sagt nämlich, gleich den Widdern: wie es bei den Widdern ein Töten

1. Lev. 11,31. 2. Vgl. Hol. 122a. 3. Jer. 13,23. 4. חברברה aus חבורה *Wunde*, und נמר aus יבר [illegible]
5. Deren Häute bei der Errichtung der Stiftshütte verwendet wurden.

[illegible] Rabbanan [illegible]

[illegible]

Wer sie zum Gebrauch einfangt, ist schuldig. [illegible] Welche Ansicht ist hier vertreten? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Hier ist die Ansicht R. [illegible] vertreten, welcher sagt, dass man wegen einer [illegible] ausgeübten Arbeit frei ist. [illegible] Wenn [illegible] am Sabbath eine Pustel öffnet, um eine [illegible] zu machen, so ist er schuldig, [illegible] so ist er frei. [illegible] Ansicht ist hier vertreten? R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Hier ist die Ansicht R. [illegible] vertreten, welcher sagt, dass man wegen einer [illegible] Arbeit frei ist. [illegible] Wenn [illegible] am Sabbath eine Schlange einfängt, [illegible] so ist er frei, wenn aber zur Heilung, so ist er schuldig. [illegible] R. Jehuda erwiderte im Namen Rabhs: Hier ist die Ansicht R. [illegible] vertreten, welcher sagt, dass man wegen einer [illegible] geübten Arbeit frei ist.

נטילת נשמה את כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי
כאילים מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה אמר ליה
אביי וכינה [12]אין פרה ורבה[13] והאמר מר יושב הקדוש ברוך
הוא וזן [14]מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי
ביצי כינים [15]והתניא טפויי וביצי כינים [16]מינא הוא[17]דמיקרי
ביצי כינים והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת
רבי אליעזר מחייב [18]ורבי יהושע פוטר [19]אמר רב אשי צידה
אחרינה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע
אלא דמר סבר דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור
אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: הצדן לצורך
חייב וכו׳: מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון
היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא
דמתני לה אהא [20]המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה
חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רב יהודה
אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה
פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת אם
מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר
רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה
צריכה לגופה פטור עליה: אמר שמואל השולה דג מן הים
כיון שיבש בו כסלע חייב אמר רבי יוסי בר אבין ובין סנפיריו
אמר רב אשי לא תימא יבש [21]ממש אלא אפילו[22]דעבד רירי
אמר [23]מר בר המדורי אמר שמואל המושיט ידו למעי בהמה
ודלדל עובר שבמעיה חייב מאי טעמא אמר[24]רבא בר המדורי
אסברא לי לאו אמר רב ששת האי מאן [25]דתליש כשותא
מהיזמי והיגי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו [26]הכא נמי
מיחייב משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי האי מאן דתליש
פיטרא מאוגא דחצבא מיחייב משום עוקר דבר מגידולו מתיב
108
[27]רב אושעיא התולש מעציץ [28]נקוב חייב ושאינו נקוב פטור
התם לאו היינו רביתיה [29]הכא היינו רביתיה: חיה ועוף כו׳:
אמר רב הונא כותבין תפילין על גבי עור של עוף טהור אמר

12 M אינה 13 M והתנן 14 M + את העירב 15 M דתניא הנפויין 16 M — מינא ביצים 17 P המתקרי 18 M + דמאת 19 M + מ ט מחייב ר א לאו משום דפרין ורבין אר א 20 M דנפיס. אהא 21 M ממש 22 M דייב יהודה 23 M בר המדודי 24 M רב בר המדודי 25 P דתלה 26 M הכא. מגידולו א א... 27 M אושעה (רבא) 28 M נקוב חייב; 29 M הכא היינו רב

Wer einen [bereits gefangenen] Fisch aus dem Wasser zieht, ist schuldig, sobald dieser in [illegible] Grösse eines Sela trocken [illegible]. R. [illegible] sagte: und zwar zwischen den Flossen. R. Aši sagte: Mit „trocken“ ist nicht gemeint, dass er vollständig trocken sein muss, sondern sobald er nur zu geifern [illegible]. [illegible] Wer seine Hand in die Gebärmutter eines Tiers steckt [illegible] Aus welchem Grund? Raba erwiderte: [illegible] Wer Hopfen vom Dorn- und Distelgehege losreisst, [illegible] R. Šešet sagte: [illegible] ist wegen Entreissens eines Gegenstands von seinem Wachstum schuldig, ebenso ist man auch hier wegen Entreissens eines Gegenstands von seinem Wachstum schuldig. Abajje sagte: Wer Schwamm vom Rand [illegible] Gegenstands von seinem Wachstum schuldig. R. [illegible] ist er schuldig, wenn [illegible] sein natürliches Wachsen, hier aber ist dies [illegible]

Ein Wild oder ein Geflügel. [illegible] R. [illegible] Tephillin [illegible] schreiben. R. Joseph sprach: Was lässt er uns da hören.

רב יוסף מאי קמשמע לן דאית ליה עור תנינא החובל בקן הייב
[30]אמר ליה אביי טובא קמשמע לן דאי ממתניתין הוה אמינא
Hol.119b כיון דאית ביה ניקבי ניקבי לא קמשמע לן °כדאמרי במערבא
Lv.1,17 כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב מיתיב[31]רבי זירא °בכנפיו
[32]הכשיר את העור ואי סלקא דעתך עור הוא[33]אמאי מרבי ליה
קרא אמר ליה אביי עור הוא ורחמנא רבייה איכא דאמרי אמר
רבי זירא אף אנן נמי תנינא בכנפיו לרבות את העור אי אמרת
בשלמא עור הוא היינו דאיצטריך קרא לרבויה אלא אי אמרת
לאו עור הוא[34]אמאי איצטריך קרא לרבוייה אמר ליה אביי
לעולם אימא לך לאו עור הוא ואיצטריך סלקא דעתך אמינא
כיון דאית ביה פירצי[35]פירצי מאיס קמשמע לן: בעא מיניה
מר בריה דרבינא מרב נחמן בר יצחק מהו לכתוב תפילין על
גבי עור של דג טהור אמר ליה אם יבא אליהו ויאמר מאי אם
יבא אליהו ויאמר אילימא אי דאית ליה עור אי דלית ליה עור
Kel x,1 [36]הא חזינן דאית ליה[37]עור ועוד התנן °עצמות הדג ועורו
[38]מצילין באהל המת אלא אם יבא אליהו ויאמר אי פסקא
זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה: שמואל וקרנא הוו
יתבי אגודא דנהר מלכא חזינהו למיא דקא דלו ועכירי אמר
ליה שמואל לקרנא גברא[39]רבא קאתי[40]וחייש[41]במעיה וקא דלו
מיא לאקבולי[42]אפיה קמיה זיל תהי ליה אקנקניה אזל
אשכחיה לרב אמר ליה מניין שאין כותבין תפילין אלא על
Ex.13,9 [43]גבי[44]בהמה טהורה אמר ליה דכתיב °למען תהיה תורת ה׳
I Reg. 3,22 בפיך מן המותר בפיך מניין לדם שהוא אדום שנאמר °ויראו
Sab 16 מואב מנגד את המים אדמים כדם °מניין למילה[45]שבאותו
מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר
שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי אימא לבו דכתיב
Dt.10,16 Jer 6,10 °ומלתם את ערלת לבבכם אימא אזנו דכתיב °הנה ערלה אזנם
דנין ערלתו תמה מערלתו תמה ואין דנין ערלתו תמה מערלת
Bb.89a שאינה תמה אמר ליה[46]מאי שמך קרנא[47]אמר ליה יהא
רעוא דתיפוק ליה קרנא בעיניה לסוף עייליה שמואל לביתיה

M 30 +אלמא אית להו עור M 31 —ר״ז B 32 להכ׳ V. לרבות B 33 היכי M 34 ל״ל קרא M 35 — פירצי M 36 והא קא M 37 · עור M 38 · מצי באה״מ M 39 — רבא B 40 + ממערבא M 41 בעיניה M 42 לאפיה קום M 43 — גבי B 44 + עור M 45 שהוא באותו M 46 —מאי M 47 —א״ל.

ja bereits gelehrt: wer sie verwundet, ist schuldig[1]. Abajje sprach zu ihm: Er lässt uns Vieles hören; aus der Mišnah könnte man dies nicht wissen; da [die Haut des Vogels] gelöchert ist, so lässt er uns hören. So sagten sie auch im Westen: Ein Loch, bei welches man die Tinte ziehen kann, wird nicht als Loch betrachtet. R. Zera wandte ein: [1]Mit den Federn; dies schliesst auch die Haut ein. ... wenn du nun sagst, dass diese als wirkliche Haut betrachtet wird, wieso schliesst sie der Schriftvers ein? Abajje erwiderte: Sie wird als wirkliche Haut betrachtet, dennoch hat sie der Schriftvers eingeschlossen. Manche lesen: R. Zera sagte: Auch wir haben derartiges gelernt: Mit den Federn; Dies schliesst die Haut ein. richtig ist es nun, wenn du sagst, sie werde als wirkliche Haut betrachtet, deshalb muss sie der Schriftvers einschliessen, weshalb aber braucht sie der Schriftvers einzuschliessen, wenn du sagst, sie werde nicht als wirkliche Haut betrachtet? Abajje sprach zu ihm: Thatsächlich – kann man sagen – wird sie nicht als Haut betrachtet, dennoch ist der Schriftvers nötig, man könnte nämlich glauben, sie sei [für den Altar] verwerflich, da sie löchrig ist, so lässt er uns hören.

Mar b. Rabina fragte R. Naḥman b. Jiçḥaq: Darf man Tephillin auf die Haut eines reinen Fisches schreiben? Dieser erwiderte: Wenn Elijahu kommen wird, so wird er dies entscheiden. — Wie ist es gemeint: Wenn Elijahu kommen wird, so wird er dies entscheiden? wollte man sagen, ob dieser eine Haut hat oder nicht, so sehen wir ja, dass er eine Haut hat; ferner wird ja auch gelehrt: Die Gräten des Fisches und seine Haut sind durch Bezeltung des Leichnams nicht verunreinigungsfähig!? — Vielmehr: Wenn Elijahu kommen wird, so wird er entscheiden, ob die Unreinheit von ihm entfernt wurde oder nicht.

Šemuël und Qarna sassen am Ufer des Königsflusses und bemerkten, dass das Wasser hoch gestiegen und trübe war, da sprach Šemuël zu Qarna: Ein grosser Mann ist gekommen, der an Leibschmerzen leidet, das Wasser ist daher hoch gestiegen, um ihn zu empfangen[2], gehe, rieche ihn an den Krug. Da ging er hin und fand den Rabh. Da sprach er zu ihm: Woher, dass man Tephillin nur auf [die Haut] eines reinen Tiers schreibt? Dieser erwiderte: Es heisst: [3]*Damit die Lehre des Herrn in deinem Mund sei*: nur auf etwas, was in deinen Mund kommen darf. — Woher, dass das Blut[4] rot sein muss? — Es heisst: [5]*Und das Wasser erschien den Moabitern rot wie Blut*. — Woher, dass die Beschneidung an dieser Stelle vollzogen wird? — Hier[6] heisst es: *seine Vorhaut*, und dort[7] heisst es ebenfalls: *seine Vorhaut*, wie es dort ein Gegenstand ist, der Frucht trägt, so ist auch hier ein Glied gemeint, das Frucht bringt. — Vielleicht aber das Herz? denn es heisst ja: [8]*Ihr sollt die Vorhaut eures Herzens beschneiden*! oder vielleicht das Ohr, denn es heisst ja: [9]*Ihr Ohr ist mit einer Vorhaut versehen*! — Man folgert bezüglich des vollständigen „*seine Vorhaut*“ vom vollständigen „*seine Vorhaut*“, nicht aber folgert man bezüglich des vollständigen „*seine Vorhaut*“ vom unvollständigen „*Vorhaut*“. Alsdann sprach jener zu ihm: Wie heisst du? — Qarna [Horn]. Da sprach er: So möge ihm ein Horn im Auge wachsen[10]. Zuletzt brachte ihn Šemuël

1. Lev. 1,17. 2. Um Absurditäten auszuweichen, übersetzt Wiesner (Scholien II, 195): Das Wasser geht zu hoch, als dass ich (bei meinem vorgerückten Alter) es wagen dürfte, eine Ueberfahrt zu übernehmen, um ihn zu empfangen. Diese Lehrart ist aber ganz unzulässig. 3. Ex. 13,9. 4. Einer Menstruirenden ... um unrein zu sein. Vgl. Nid. 19a. 5. II Reg. 3,22. 6. Gen. 17,14. 7. Lev. 19,23. 8. Dt. 10,16. 9. Jer. 6,10. 10. Er merkte, dass er ihm blos auf den Zahn fühlen wollte.

[illegible]

Sehnen vernäht werden. Sie dürfen aber nicht auf die Haut eines unreinen Tiers oder auf die eines un-[illegible]

[illegible]

אוכליה נהמא דשערי בכסא דהרסנא ואשקייה שיכרא ולא אחוי ליה בית הכסא כי היכי דלישתלשל ליה רב אמר מאן דמצערן לא ליקמוה ליה בני ובן הוה: כתנאי מניין למילה שבאותו מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי דברי Gn 17,14 רבי יאשיה רבי נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו מקום שניכר בין זכרות לנקבות: תנו רבנן כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה ועל גבי עור חיה טהורה ועל גבי נבלות וטרפות שלהן ונכרכות Sab 28b בשערן ונתפרות בגידן והלכה למשה מסיני שהתפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טמאה ולא על גבי עור חיה טמאה ואינו צריך לומר על גבי נבלה וטרפה שלהן ואין נכרכין בשערן ואין נתפרות בגידן וזו Sf. 11,2 שאילה שאל ביתוסי אחד את רבי יהושע הגרסי מניין שאין Ex 13,9 כותבין תפילין על עור בהמה טמאה דכתיב למען תהיה תורת ה׳ בפיך מדבר המותר בפיך אלא מעתה על גבי נבלות וטרפות אל יכתבו אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו איספקליטור איזה מהן משובח הוי אומר זה שהרגו מלך Dt 14,21 אלא מעתה יאכלו אמר ליה התורה אמרה לא תאכלו כל נבלה ואת אמרת יאכלו אמר ליה קאלוס:

[ii] Col. b אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא את מי Ex 14 המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה בין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן לכתחלה לתוך המים או לתוך המלח:

גמרא. מאי קאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הכי קאמר אין עושין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין: אמר רבי יוסי והלא הוא הילמי בין מרובין בין מועטין: איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב יהודה להתיר מדלא קתני רבי יוסי אוסר אמר ליה [illegible]

M 48 בכסא ‖ 49 M + דהוגה ‖ 50 M + ספין ‖ 51 P ואמר רב M רב כל מאן דצער ליה לא ‖ 52 M שהוא עושה פירות ‖ 53 M יונתן ‖ 54 M אלא ע״ג עור בה׳ טהורה שנ׳ ‖ 55 M מן ‖ 56 M ע״ג ‖ 57 M — לומר ‖ 58 P איספקליטור ‖ 59 M בש׳ ‖ 60 M היא ‖ 61 M היא ‖ 62 M מי מלח ‖ 63 M לאיסור או להיתר ‖ 64 M + קאמר ‖ 65 M רבא.

[illegible] *Ihr dürft keinerlei* [illegible]

MAN darf am Sabbath keine Salztunke bereiten, wol aber darf man Salzwasser bereiten und sein Brot darin tunken oder es in eine Speise schütten. R. Jose sprach: Dies ist ja Salztunke, ob viel oder wenig! aber in folgender Weise ist die Bereitung von Salzwasser erlaubt: man schüttet zuerst in das Wasser oder in das Salz etwas Oel.

GEMARA. [illegible] R. Jehuda [illegible] Man darf nicht [illegible] wenig Salzwasser bereiten. [illegible] Sie richteten die Frage: Meint R. Jose [illegible] R. Jose sprach: Dies ist ja Salztunke, ob viel oder wenig! [illegible] R. Jehuda erwiderte: Dass beides er-[illegible] Es heisst ja im Schlusssatz [illegible] R. [illegible]

[illegible]

הא מדקתני סיפא ואלו הן מי מלח מותרין מכלל דרבי יוסי לאסור אלא אמר[66]רבה לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור תניא נמי הכי אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך גיסטרא אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי וכי מפני שהללו מרובין והללו מועטין הללו אסורין והללו מותרין יאמרו מלאכה מרובה אסורה מלאכה מועטת מותרת אלא אלו ואלו אסורין הן ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן ומלח או שמן ומים [67]ובלבד שלא יתן מים ומלח לכתחלה: עזין צנון ואתרוג סימן: תני [68]רבי יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין מאי [מי] מלח עזין [65]רבה ורב יוסף בר אבא דאמרי תרווייהו כל שהביצה צפה בהן וכמה אמר אביי תרי תילתי מילחא ותילתא מיא למאי עבדי לה אמר רבי אבהו למורייסא: תני [68]רבי יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה בשבת רב חזקיה משמיה דאביי אמר צנון אסור וביצה מותרת אמר רב נחמן מריש הוה מלחנא פוגלא אמינא אפסודי קא מפסידנא ליה דאמר שמואל פוגלא חורפיה מעלי כיון [69]דשמעתא להא דכי אתא עולא ואמר[70]במערבא מלחי[71]בישרי בישרי ממלח לא מלחנא טבולי ודאי מטבילנא: תני [72]יהודה בר חביבא אתרוג צנון וביצה אילמלא קליפתן החיצונה אינן יוצאין[73]מבני מעיים לעולם כי אתא רב דימי אמר [74]מעולם לא טבע גברא בימא דסדום אמר רב יוסף הפוכה סדום והפוכה מילה גברא הוא דלא טבע כשורא טבע אמר ליה אביי לא מיבעיא קאמר [75]לא מבעיא כשורא דאפילו בכל מימות שבעולם לא טבע אלא אפילו גברא דטבע בכל מימות שבעולם בימא דסדום לא טבע למאי נפקא מינה כי[76]הא דרבין הוה שקיל ואזיל אחוריה דרבי ירמיה אגודא דימא דסדום אמר[77]ליה מהו למימשי מהני מיא בשבת אמר ליה שפיר דמי מהו למימץ ולמיפתח אמר ליה זו לא שמעתי ביוצא בה שמעתי דאמר רבי זירא זימנין אמר לה משמיה דרב מתנה וזימנין אמר לה משמיה דמר עוקבא ותרווייהו משמיה דאבוה דשמואל ולוי אמרין חד אמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר וחד אמר רוק תפל[78]על גב העין אסור תסתיים דאבוה דשמואל[79]דאמר יין בתוך העין אסור על

66 M P רבא — 67 M אבל לא יתן מו מ בתחילה — 68 M — ר׳ — 69 M דשמיע לי דבי — 70 M + אמרי — 71 M בשורי בשורי — 72 B +ר׳ — 73 M מב״מ — 74 M · מעולם — 75 M + לך — 76 M הדא דר׳ אבין הוה שקלי ואזלי — 77 M להו — 78 B +אפילו — 79 B +הוא.

aber in folgender Weise ist das Bereiten von Salzwasser erlaubt, hieraus, dass beides nach R. Jose verboten ist? Vielmehr sagte Rabba, dass beides verboten ist; ebenso sagte R. Johanan, dass beides verboten ist. Ebenso wird auch gelehrt: Man darf kein Salzwasser in grösserer Menge bereiten, um es auf eingelegte Früchte, in ein Bruchgefäss zu schütten, wol aber darf man ein wenig Salzwasser bereiten und sein Brot darin tunken oder es in eine Speise schütten. R. Jose sprach: Sollte denn dieses verboten und jenes erlaubt sein, weil dieses in grosser und jenes in kleiner Quantität bereitet wird? man könnte ja glauben, die grössere Arbeit sei verboten und die kleinere erlaubt; vielmehr ist beides verboten, aber in folgender Weise ist die Bereitung von Salzwasser erlaubt: man vermische zuerst Oel und Salz oder Oel und Wasser, nur darf man nicht zuerst Wasser und Salz vermischen.

R. Jehuda b. Habiba lehrte: Man darf kein scharfes Salzwasser bereiten. — Was heisst scharfes Salzwasser? Rabba und R. Joseph b. Abba sagen beide: so dass ein Ei auf dem Wasser herumschwimmt. — Wieviel? Abajje erwiderte: zwei Drittel Salz und ein Drittel Wasser. — Zu welchem Zweck bereitet man solches? R. Abahu erwiderte: Zu Fischlake. R. Jehuda b. R. Habiba lehrte: Man darf am Sabbath weder Rettig, noch Ei salzen. R. Hizqija sagte im Namen Abajjes: Rettig ist verboten, Ei ist erlaubt. R. Nahman sprach: Anfangs pflegte ich Rettig zu salzen, ich glaubte nämlich, dass ich ihn dadurch verderbe, denn Semuël sagte, dass die Schärfe des Rettigs vorteilhaft ist; seitdem ich aber das gehört habe, was Ula, als er herkam, erzählt hat, dass man nämlich im Westen ganze Hauten salzt, salze ich nicht mehr, wol aber tunke ich [einzelne Stücke]. R. Jehuda b. Habiba lehrte: Der Ethrog, der Rettig und das Ei wären, wenn sie nicht ihre äussere Schale hätten[1], niemals aus den Gedärmen gekommen. Als R. Dimi kam, sagte er: Noch nie ist jemand in den Gewässern von Sedom ertrunken[2]. R. Joseph sagte: Umgekehrt wurde Sedom, und verkehrt sind seine Worte: ein Mensch ist nicht ertrunken, ein Balken aber ist untergegangen? Da sprach Abajje zu ihm: Dies ist selbstredend, selbstredend! ist ein Balken nicht untergegangen, der ja in keinem Gewässer, auf der ganzen Welt, untergeht, aber sogar ein Mensch, der ja in jedem anderen Wasser, auf der ganzen Welt, ertrinkt, ist in den Gewässern von Sedom noch nie ertrunken. — In welcher Hinsicht ist dies von Bedeutung? — Wie in folgendem Fall: Rabin ging hinter R. Jirmeja am Ufer des Gewässers von Sedom einher. Da fragte er ihn: Darf man aus diesem Wasser am Sabbath schöpfen[3]? Dieser erwiderte: Dies ist erlaubt! — Darf man [die Augen] schliessen und öffnen? Dieser erwiderte: Hierüber habe ich nichts gehört, aber Aehnliches habe ich gehört: R. Zera sagte nämlich, oftmals im Namen R. Matnas und oftmals im Namen Mar Uqabas, beide aber sagten es im Namen des Vaters Semuëls und des Levi: der eine sagt, dass man Wein nicht in das Auge [als Heilmittel] thun darf, wol aber auf das Auge, der andere sagt, dass man nüchternen Speichel [selbst] auf das Auge nicht thun darf. Es ist zu erweisen, dass der Vater Semuëls es ist, welcher sagt, dass man Wein in das Auge nicht

1. [illegible] das Wasser. 2. Wegen des starken Salzgehalts [illegible]
3. Dieses salzige Wasser wird als Augenmittel benutzt.

[illegible] auf das Auge. Semuel sagte [illegible] Wein [illegible] am Sabbath Brot mit Wein [illegible] [illegible] auf das Auge [illegible] von wem hat er dies [illegible] wahrscheinlich doch von seinem Vater [illegible] nach diesem Auslassung [illegible] Semuel sagte [illegible] [illegible] Auge [illegible] von wem hat er dies gehört [illegible] von seinem Vater [illegible] Levi [illegible] hat er von seinem [illegible] gelehrt [illegible] von Levi [illegible] von seinem Vater [illegible] Levi [illegible].

Mar Úqaba sagte im Namen Semuels: Man darf am [illegible] des Sabbaths [illegible] Augenpflaster [illegible] am Sabbath auf das Auge thun. Bar [illegible] Mar Úqabas und [illegible] Mar Úqaba [illegible] Auge [illegible] und öffnete [illegible] So weit hat es Mar Semuel ge[illegible] R. [illegible] Mar Úqaba bitten [illegible] etwas von der Augensalbe Mar [illegible] Meister etwas von der Augensalbe [illegible] Da erwiderte er: [illegible] will ich [illegible] ich sei engherzig, aber [illegible] sagte Semuel: Besser ist ein Tropfen kaltes Wasser am Morgen und ein warmes Hände- und Fuss[bad am Abend] als jede Salbe in der Welt. Ebenso [illegible] R. Mona sagte im Namen R. Je[huda]: Besser ist ein Tropfen kaltes Wasser am [Morgen] und ein Hände- und Fussbad am Abend als [jede] Salbe in der Welt. Derselbe pflegte zu sagen: Die Hand, die das Auge berührt[1], möge abgehauen werden, die Hand, die die Nase berührt, möge abgehauen werden, die Hand, die den Mund berührt, [möge abgehauen werden, die Hand, die das Ohr be]rührt, möge abgehauen werden, die Hand, die die [illegible] berührt, möge abgehauen werden, die Hand, die das Glied berührt, möge abgehauen werden, die Hand, die den Anus berührt, möge abgehauen werden; [die] Hand, die einen Kübel berührt, möge abgehauen werden. Die Hand macht blind, die Hand macht [illegible] die Hand [illegible] Polypen. Es wird gelehrt [illegible] lass man die Hände dreimal wasche. R. Johanan [illegible] R. Nathan sagte: [illegible] ist eigenwillig und besteht darauf, lass man die Hände dreimal wasche. R. Johanan sagte: Stibium entfernt diesen Prinzen[2], verhindert Thränen und befördert den Haarwuchs der Wimpern. [illegible] Stibium entfernt diesen Prinzen, verhindert Thränen und befördert den Haarwuchs der Wimpern.

[illegible] sagte Mar Úqaba im Namen Semuels: [illegible] sind kein Heilmittel[3]. R. Joseph sagte: Koriander ist sogar für [illegible] Heilmittel. R. Seseth sagte: Gurken[4] sind kein Heilmittel. R. Joseph sagte: Koriander ist sogar für mich dienlich. Ferner sagte Mar Úqaba im Namen [Semuels] [illegible] R. Seseth sagte: Die Kanse ist sogar für mich dienlich. Ferner sagte Mar Úqaba im Namen [Semuels]: Alle Arten von Gemüsen sind [am Sabbath][5] erlaubt, ausgenommen die Teriza[6]. R. Hisda sagte: [illegible] ist erlaubt, [illegible] umzurühren, ist verboten. Die Frau Zeïris machte es [illegible] deinen Meister machte man solches, und er [illegible] Da sprach sie zu ihm: [Für] deinen Meister machte man solches, und er [illegible]

גב העין מותר מדאמר שמואל שורה אדם פיתו ביין ונותנו על גב העין בשבת [80]דשמיעא ליה ממאן לאו דשמיעא ליה מאבוה וליטעמיך הא דאמר שמואל דיק תפל [81]אפילו על גב העין אסור דשמיעא ליה ממאן אילימא דשמיעא ליה מאבוה אלא לוי ולא חדא אמר אלא חדא שמיעא ליה מאבוה וחדא שמיעא ליה מלוי ולא ידעינן הי מאבוה הי מלוי: אמר מר עוקבא אמר שמואל שורה אדם קילורין מערב שבת ונותן על גבי [82]עיניו בשבת ואינו חושש בר לואי הוה קאי קמיה דמר עוקבא חזייה [83]דהוה מיין ופתח אמר ליה כולי האי ודאי לא שרא מר שמואל שלח ליה רבי [84]ינאי למר עוקבא לישדר לן מר מהנך קילורין דמר שמואל שלח ליה שדורי משדרנא לך דלא תימא צר עין [85]אנא אלא הכי אמר שמואל טובה טיפת צונן שחרית והחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית מכל קילורין שבעולם תניא נמי הכי [86]אמר רבי מונא משום רבי יהודה טובה טיפת צונן שחרית והחיצת ידים ורגלים ערבית מכל קילורין שבעולם הוא היה אומר יד לעין תיקצץ יד לחוטם תיקצץ יד לפה תיקצץ יד לאוזן תיקצץ יד להסודה תיקצץ [87]יד לאמה תיקצץ יד לפי טבעת תיקצץ יד לגיגית תקצץ יד מסמא יד מחרשת יד מעלה פוליפוס תניא [88]רבי נתן אומר בת חורין היא זו ומקפדת [89]עד שיתחוין ידיו שלש פעמים: אמר רבי יוחנן פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה ומרבה שיער בעפעפים תניא נמי הכי רבי יוסי אומר פוך מעביר בת מלך ופוסק [90]הדמעה ומרבה שיער בעפעפים: ואמר מר עוקבא אמר שמואל עלין אין בהן משום רפואה אמר רב יוסף [91]כוסבריתא אין בה משום רפואה אמר רב ששת כשות אין בהן משום רפואה אמר רב יוסף [91]כוסברתא אפילו לדידי קשי לי אמר רב ששת גרגירא אפילו לדידי מעלי: ואמר מר עוקבא אמר שמואל כל מיני בשות שרו לבר מטרוזא אמר רב חסדא שריקא טויא שרי פיעפועי ביעי אסור דביתהו דזעירי עבדא ליה [92]לחייא בר אשי ולא אכל אמרה ליה לרבך עבדי ליה ואכל ואת לא

Fol 109

80 M דשמי...לאו 81 M אפי 82 M העיי 83 M דקא אמיין ופ 84 M זכאי 85 M הוא 86 M ר מתיה אומר 87 M יד לאי הקין 88 M + נמי הכי רבי יוסי 89 M על שריפה 90 M V + את 91 P כוסברתא 92 M ירב חייא

[illegible] בת מלך Prinzessin [illegible] Geistes um Hilfe [illegible] Gegen Augen[illegible] בת חורין [illegible] 4 [illegible] 7 RS und RJ. [illegible]

Sab 139b אכלת זעירי לטעמיה דאמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמישתתי הכי לאו מידי קעביד הכא נמי כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד: אמר מר עוקבא מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין ואינו חושש איבעיא להו חלא מאי אמר [93]הילל לרב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמרינן חלא לא אמר רבא והני בני מחוזא כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי [94]מסי להו רבינא איקלע לבי רב אשי חזייה [95]דדריכבא ליה חמרא אגבא דכרעיה ויתיב קא צמית ליה בחלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הילל חלא לא אמר ליה גב היד וגב הרגל שאני איכא דאמרי חזייה דקא צמית ליה בחמרא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא הני בני מחוזא כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי [94]מסי להו ומר נמי הא מפנק אמר ליה גב Az 28a היד וגב הרגל שאני °דאמר רב אדא בר מתנה אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת: תנו רבנן רוחצים במי [96]גרר במי חמתן במי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ורמינהי רוחצים במי טבריא ובים הגדול אבל לא במי משרה ולא בימה של סדום קשיא ים הגדול אים הגדול אמר רבי יוחנן לא Par. viii.8 Miq. v,4 קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה °דתנן כל הימים במקוה Gn.1.10 שנאמר °ולמקוה המים קרא ימים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ים הגדול כמקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת מתקיף לה רב נחמן Col.b בר יצחק °אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה לענין שבת מי שמעת להו אלא אמר רב נחמן בר יצחק לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי במאי אוקימתה לבתרייתא דלא אישתהי אי דלא אישתהי אפילו במי משרה נמי דהתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סדום ואף על פי שיש לו חטטים בראשו במה דברים אמורים שלא נשתהא

93 M + ליה רב. B + רב | 94 P מסו | 95 M דדרכא | 96 M גדר.

ass wol, du aber issest nicht? Zeëri aber vertritt hierin seine Ansicht; Zeëri sagte nämlich, dass man am Sabbath klaren Wein und klares Wasser anstandslos in einen Seiher thun darf. Wenn es nun bei Getränken erlaubt ist, wo man sie auch ohnedem trinkt, ebenso ist es auch bei Speisen erlaubt, wo man sie ohnedem isst. Mar Úqaba sagte: Wer die Hand oder den Fuss abgeschlagen hat, darf [die Wunde] anstandslos mit Wein waschen. Sie richteten die Frage: Ist es mit Essig erlaubt? Da sprach Hillel zu R. Aši: Als wir bei R. Kahana anwesend waren, sagte er uns, dass es mit Essig nicht erlaubt ist. Raba sagte: Für die Leute in Meḥoza, die verweichlicht sind, ist sogar Wein ein Heilmittel. Rabina kam einst zu R. Aši und traf ihn, da ein Esel ihn auf den Fuss getreten hatte, die Wunde mit Essig waschend. Da sprach er zu ihm: Hält denn der Meister nicht von der Lehre R. Hillels, dass es nämlich mit Essig verboten ist? Dieser erwiderte: Anders ist es bei der Rückseite der Hand und des Fusses. Manche erzählen: Er traf ihn, [die Wunde] mit Wein waschend, da sprach er zu ihm: Hält denn der Meister nicht von dem, was Raba gesagt hat, dass für die Leute in Meḥoza, die verweichlicht sind, auch Wein als Heilmittel betrachtet wird? der Meister ist ja ebenfalls verweichlicht! Und dieser erwiderte: Anders ist es bei der Rückseite der Hand und des Fusses. R. Ada b. Matna sagte nämlich im Namen Rabhs: [Eine Wunde] auf der Rückseite der Hand oder des Fusses gleicht der Wunde eines Erschlagenen, derentwegen darf man den Sabbath entweihen.

Die Rabbanan lehrten: Man darf in den Gewässern von Gerer, Ḥamtan, Ásja und Ṭiberjas baden, nicht aber im grossen Meer, noch in Einweichwasser[1], noch in den Gewässern von Sedom. — Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Man darf in den Gewässern von Ṭiberjas, oder im grossen Meer baden, nicht aber in Einweichwasser und in den Gewässern von Sedom; hier giebt es ja einen Widerspruch bezüglich des grossen Meers! R. Joḥanan erwiderte: Das ist kein Widerspruch; das Eine vertritt die Ansicht R. Meïrs, das Andere vertritt die Ansicht R. Jehudas; es wird nämlich gelehrt: Alle Meere werden als Ansammlungswasser[2] betrachtet, denn es heisst: [3]*Und die Ansammlungen von Wassern nannte er Meere* — Worte R. Meïrs. R. Jehuda sagt: Nur das grosse Meer wird als Ansammlungswasser betrachtet; [der Schriftvers] spricht nur deshalb von „Meeren“, weil in diesem viele Meere vorhanden sind. R. Jose sagt: alle Meere sind im Strom reinigend, jedoch unbrauchbar für Samenflussbehaftete, Aussätzige und als Weihwasser zum Sündopfer. R. Naḥman b. Jiçḥaq wandte ein: Vielleicht streiten die Rabbanan nur bezüglich der Unreinheit und der Reinheit, — weisst du denn, dass sie auch bezüglich des Sabbaths streiten?! Vielmehr, sagte R. Naḥman b. Jiçḥaq, das ist kein Widerspruch, das Eine, wo man [im Wasser] verweilt, das Andere, wo man darin nicht verweilt. — Auf welchen Fall hast du also die zweite Barajtha bezogen? — wo man [im Wasser] nicht verweilt, — wo man nicht verweilt, ist es ja aber auch in Einweichwasser erlaubt! denn es wird gelehrt: Man darf in den Gewässern von Ṭiberjas, in Einweichwasser und in den Gewässern von Sedom baden, selbst wenn man Gerinde am Kopf hat. Diese Worte gelten nur, wo man [im Wasser] nicht verweilt, wenn man aber darin verweilt, so ist es ver-

1. Worin man Flachs udgl. eingeweicht, in solchem Wasser badet man nur zu Heilzwecken. 2. מקוה *Wasseransammlung* als Gegens. zu מעין *Wasserquelle*. Zu manchen Zwecken (Untertauchen von Aussätzigen etc.) ist durchaus Quellwasser erforderlich, zu manchen Ans.-Wasser. 3. Gen. 1,10.

אבל נשתהא אסור אלא ים הגדול[97]איכ הגדול לא קשיא הא בימין שבו הא ברעים שבו מי משרה[98] אמי משרה נמי לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי:

[iii] אין אוכלין איזוב יון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבוברואה כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין[99] שותה חוץ ממי דקלים וכוס עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן[1]עיקרין שלא לרפואה:

גמרא. אמר רב יוסף אזוב אברתה בר המג איזובין אברתה בר[2]הינג עולא אמר מרוא חוורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה אייתו לקמיה[3]מרוא חוורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק אמר רב יהודה מריפתי כוותיה דרב פפי מסתברא דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה[4]לקוקאיני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי[5](במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר[6]פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חוורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא[7]ומבישרא שמנא אליבא ריקנא[8]ומבישרא דתורא אליבא ריקנא[9]מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דריביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חוורתא ואי לא ליתיב בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא[10]ואי לא לייתי גירדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא[11]מתתאי לעילאי דילמא נפקא איידי פומיה ולישלקה בשיכרא[12]בי שיבבי ולמחר נסברינין לנקבין דידיה ולישתי וכי מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבוברואה: מאי אבוברואה הומטריא מאי הומטריא חוטרא[13]יחידאה למאי עבדי לה לגילויא[14]ואי לא ליתי חמשא [15]בלילי וחמשא[15]כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימי אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה

M 97 איכ ג׳ M 98 אמי מ׳ M 99 + הוא M 1 הקריב M 2 הנג ע״א מדוא M 3 מרוא M 4 לקורקנו M 5 דמנא M 6 פותנק M 7 - ומבישרא.. ריקנא M 8 ומבקרא M 9 ומאמגוגא M 10 אלא לייתי גירדא דאכניתא M 11 מעיראי לעי M 12 דשיבבי ולמחר נסברין M 13 דרעיא M 14 — וא ר M 15 + עשר

[illegible] Meers [illegible] Wasser [illegible] Wasser [illegible] Wasser [illegible]

MAN darf am Sabbath keinen griechischen Isop essen, weil er keine Speise für Gesunde ist, wol aber darf man Joëzer essen und Hirtenblute[1] trinken. Alle Speisen darf man auch als Heilmittel essen, ebenso alle Getränke trinken, ausgenommen Palmenwasser und den Unfruchtbarkeitstrank, weil sie gegen Gelbsucht eingenommen werden, jedoch darf man Palmenwasser trinken, um den Durst zu stillen, und sich mit Unfruchtbarkeitsol schmieren, wenn man dies nicht zu Heilzwecken thut.

GEMARA. R. Joseph sagt [illegible] Isop ist [illegible] griechischem Isop ist [illegible] Wasser [illegible] R. Semuel b. Jehuda und [illegible] Marva vor, da sprach er [illegible] in der Gesetzlehre genannt [illegible] R. Papa erklärte Sansaq[4]. R. Jehuda [illegible] R. Papa [illegible] Die Erklärung R. Papas ist [illegible] denn es wird gelehrt: Beim Gebot vom [illegible] dass er drei Stränge mit je [illegible] und dies findet sich beim [illegible] Wozu isst man ihn? — Gegen die Askariden. Womit isst man ihn? — Mit sieben schwarzen [illegible] Wovon kommen sie? — Von Gerstenmehl [illegible] als vierzig Tage.

Wol aber darf man Joëzer essen. Was ist Joëzer [illegible] Wozu isst man dies? — Gegen Leber[illegible] Womit isst man dies? — Mit sieben weissen Datteln. — Wovon kommen sie? — Wenn [illegible] Wasser nüchtern geniesst [illegible] wenn man [illegible] geniesst, wenn man [illegible] des Bocks[illegible] geniesst und darauf Wasser trinkt. [illegible] Wenn [illegible] verspeise man [illegible] Kresse. Wenn nicht dies, so faste man und nehme darauf fettes [illegible] und trinke darauf Essig. Manche sagen: Keinen Essig, [illegible] Wenn nicht dies, so hole man Dornborke, die man von oben nach unten [illegible] [die Würmer] könnten dann durch seinen Mund abgehen. [illegible] Tag verstopfe man sich die Oeffnungen und trinke dies. [illegible] thue man dies auf die astige Stelle einer Palme.

Und Hirtenblute trinken. Was ist Hirtenblute? — Homatria. Was ist Homatria? — Einzelner Stamm. [illegible] aufgedecktes Wasser getrunken hat[7]. Wenn nicht dies, [illegible] ein und [illegible] koche sie zusammen bis auf das Mass eines Anpaq ein [illegible] einen Mann eine Lahe mit einem Becher [illegible]

[illegible] ארובריאה [illegible] Wermut, Artemisia [illegible] Gelbsucht. 6 Vgl. bei [illegible]

ליה להוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא [16]שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגויה [17]ונפק [18]כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא [19]חיורתא רב הונא בר יהודה אמר לייתי[20]אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימלייה דובשא ולותבה בי מללי דנורא וליכלה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום ברזינא לזיבורא רביעתא לעקרבא פלגא ריבעא לגילויא ריבעא אפילו לכשפים מעלו: אמר רבי יוחנן אניגרון [21]ואבנגר[22]ותירייקה מעלו בין לגילויא בין לכשפים האי מאן דבלע חויא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה להוא גברא דבלע חויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי: האי מאן דטרקיה חויא ליתי עוברא דחמרא [19]חיורתא וליקרעיה ולותביה עליה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא °בר קשא דפומבדיתא דטרקיה Fol. 110 חויא הוה תליסרי חמרי חיורתא בפומבדיתא קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה הואי הדא בההוא גיסא [23]דפומבדיתא עד דאזלי [24]מייתי לה אכלה אריא אמר להו אביי דילמא °חויא Az 27b Ecc 10,8 דרבנן טרקיה [25]דכתיב °פורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין [26]רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטיה אסא [27]וגידמי לבי הלולא [28]וטבלא ואזל איהו אמטי אסא [27]וגידמי לבי הילולא [28]וטבלא טרקיה חויא ומית: האי מאן דכרכיה חויא לינחות למיא [29]וליסחוף דיקולא ארישיה ולהדקיה מיניה וכי סליק עילויה לישדיה למיא וליסלוק וליתי: האי מאן דמיקני ביה חויא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובליליא ליתביה [30]לפוריא אארבעה חביתא וניגני בי כיכבי ולייתי ארבעה שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפורייה ולייתי שחפי ולישדי התם דכי[31]שמעי קליה אכלי ליה: האי[32]מאן דרהיט אבתריה [33]לירהיט בי חלתא[34]: האי איתתא דחזיא חויא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא [35]יהיב דעתיה

P 19 מיניה + M 18 ואותבתיה עליה + M 17 אליק M 16 || היורתי M 20 אטרוגא הליתא וליחייקי בגויה וליממ' M 21 בנגד || סירקי אניגרון דחד סלקא מעלי P 22 ותירקי M 23 — דפומ' || M 24 מייתי לה B 25 + דלית ליה אסותא M 26 — רבי || M 27 — וגידמי B 28 בטבלא M 29 וליחסוף דיק' אר' וליהד' || P 30 אפ' ארבע B 31 שמע M 32 — מאן M 33 + הוויא || M 34 + הדא M 35 — יהיב דע' עילוה.

Met und gab es ihm zu trinken, alsdann heizte sie den Ofen, entfernte die Kohlen, legte einen Backstein unter und setzte ihn darauf, da ging ihm [das Gift] wie ein Gemüseblatt ab. R. Ivja sagte: [Man trinke] ein Viertellog Milch von einer weissen Ziege. R. Hona b. Jehuda sagte: Man hole einen süssen Ethrog, höhle ihn aus, fülle ihn mit Honig, lege ihn auf glühende Kohlen und esse ihn dann. R. Ḥanina sagte: [Man trinke] vierzigtägiges Fusswasser, eine Barzina[1] gegen Hornissstiche, ein Viertellog gegen Skorpionenstiche, die Hälfte eines Viertellog, wenn man aufgedecktes Wasser getrunken hat, ein Rib'a[2] hilft sogar gegen Hexerei. R. Johanan sagte: Inogaron[3], Koloquintenbrühe und Therjak helfen sowol gegen aufgedecktes Wasser, als auch gegen Hexerei. Wer eine Schlange verschluckt hat, esse Hopfen mit Salz und laufe drei Mil. R. Šimi b. Aši sah, wie ein Mann eine Schlange verschluckte, da verstellte er sich als Reiter, gab ihm Hopfen und Salz zu essen und liess ihn in seiner Gegenwart drei Mil laufen, da ging sie ihm stückweise ab. Manche erzählen: R. Šimi b. Aši verschluckte einst eine Schlange, da kam Elijahu, der sich als Reiter verstellt hatte, und gab ihm Hopfen mit Salz zu essen und liess ihn in seiner Gegenwart drei Mil laufen, da ging sie ihm stückweise ab. Wenn jemanden eine Schlange gebissen hat, so hole er das Embrio einer weissen Eselin, zerteile es und lege es auf die Wunde, dies aber nur, wenn sie keinen innern Fehler hat. Einen Beamten in Pumbeditha biss einst eine Schlange, da tötete man für ihn alle dreizehn weisse Eselinnen, die sich in Pumbeditha befunden haben, und sie waren alle mit einem inneren Fehler behaftet. Als man für ihn eine holen wollte, die noch in der Nähe von Pumbeditha zu haben war, frass sie währenddessen ein Löwe. Da sprach Abbajje zu ihnen: Vielleicht hat ihn die Schlange der Rabbanan[4] gebissen? wie es heisst: [5]*Wer den Zaun durchbricht, den beisst die Schlange.* Diese erwiderten: Jawol, Meister, als Rabh starb, ordnete R. Jiçḥaq b. Bisna an, dass niemand zu einer Hochzeit Myrten, Palmzweige oder eine Pauke bringen soll, dieser aber brachte Myrten, Palmzweige und eine Pauke zu einer Hochzeit, darauf biss ihn die Schlange, und der Mann starb. Wenn jemanden eine Schlange umringelt, so steige er ins Wasser, halte einen Korb über seinem Kopf, und entferne ihn allmählich; wenn sie sich schon ganz auf diesem befindet, werfe er ihn ins Wasser, steige hinaus und gehe fort. Wenn eine Schlange jemanden verfolgt, so reite er vier Ellen auf einem Genossen, wenn sich ein solcher bei ihm befindet[6], wenn aber nicht, so springe er über einen Graben, oder überschreite einen Fluss. Nachts stelle er sein Bett auf vier Fässer und schlafe unter freiem Himmel[7]. Alsdann binde er vier Katzen an die vier Füsse des Betts, und lege Holzspäne daneben, damit sie das Geräusch hören, und sie auffressen. Wenn jemandem eine Schlange nachläuft, so laufe er in Sand. Wenn eine Frau eine Schlange bemerkt, und nicht weiss, ob diese auf sie ein Auge geworfen hat, oder nicht, so nehme sie ihre Kleider ab, und werfe sie vor diese;

1. Flüssigkeitsmass ¼ Log. 2. Das babyl. Log. 3. Vgl. oben S. 135 Z. 1. 4. W[illegible] Anordnung [illegible] wird von einer Schlange gebissen. 5. Ecc. 10,8. 6. Damit die Schlange [illegible]. 7. Weit [illegible].

[illegible] wenn sie sich in diese wickelt, so hat sie auf sie ein Auge geworfen, wenn aber nicht, so hat sie kein Auge [illegible] geworfen. Welches Mittel giebt es da-gegen? — Sie [illegible] in ihrer Gegenwart den Beischlaf [illegible]. Manche sagen: Dadurch wird ja ihre Leidenschaft um so mehr gesteigert? vielmehr nehme sie etwas von ihrem Haar und ihren Nägeln, werfe es vor sie hin und spreche: Ich bin eine Menstruierende. Wenn eine Schlange in den Leib einer Frau gekommen ist, so [illegible] man sie mit auseinandergespreizten Beinen auf [illegible] Fässer, [illegible] lege man fettes [illegible] Kohlen ge-[illegible] [illegible], einen Korb mit Kresse und wohl-[illegible] Wein, mische Alles zusammen und setze [illegible] warte man mit einer Zange in [illegible] Hand, und wenn sie den Duft riecht und heraus-[illegible], fasse man sie und verbrenne sie im Feuer, [illegible] sonst kommt sie wieder hinein.

Alle Speisen [illegible] Was schliessen [die Worte] alle [illegible]? — Diese schliessen auch Milz [als Heil-mittel] [illegible] Zähne und Lauch für die Gedärme ein[1].

Was schliessen [die Worte] alle Getränke ein? — Diese schliessen Kapernsaft mit Essig ein. Ravina sprach zu Raba: Ist es erlaubt, Fasswasser am Sabbath zu trinken? Dieser erwiderte: Es wird ja gelehrt [illegible] trinken Fusswasser trinkt man ja nicht.

Ausgenommen Palmenwasser. Es wird gelehrt: Ausgenommen Bohrwasser. Der Eine liest Bohr-wasser, weil es die Galle durchbohrt, der Andere liest Palmenwasser, weil es aus zwei Palmen quillt. Was ist das für ein Palmenwasser? — Rabba b. Brona erwiderte: Im Westen giebt es zwei Palmen, zwischen welchen eine Wasserquelle liegt; der erste Becher [dieses Wassers] löst [den Kot] auf, der zweite verursacht den [illegible], der dritte geht so klar heraus, wie er her-[illegible] ist. Ula sagte: Ich habe babylonischen [illegible] getrunken, der noch wirksamer ist als dieses [illegible] ihn seit vierzig Tagen nicht [illegible]. R. Joseph erklärte: [Bohrwasser ist] [illegible] Ein Drittel Gerste [illegible] Drittel Salz. R. Papa sagte: Ein Drittel Weizen, ein Drittel Safflor und ein Drittel Salz und Kümmel. Als Merkmal diene dir [das [illegible]] [illegible] zwischen dem Pesah- und Versammlungsfest; wer an Verstopfung [illegible] Durchfall leidet, dem bewirkt es Verhärtung.

Unfruchtbarkeitstrank. Was ist [illegible] Unfruchtbarkeitstrank? R. Johanan erwiderte: Man nehme [illegible] im Gewicht eines Zuz [illegible] im Gewicht eines Zuz und Gartensafran im Gewicht [illegible] diese drei Gegenstände mit [illegible] Blutflussbehafteten giebt man diese drei Gegenstände mit [illegible] nehme man zwei von diesen Gegenständen [illegible] diese drei Gegenstände mit [illegible] Wenn nicht, so nehme man drei Kapiz[4] persischer [illegible] indem man zu ihr spreche: Thue deinem [illegible] Becher Wein in [illegible] Scheideweg hin und lasse sie einen Becher Wein in [illegible] spreche: Thue deinem Blutfluss [illegible] S. 161 Z. 24 ff. 2. [illegible]

עילוה תשלח מאנה[36] ונשדיה קמיה אי מבדך בהו יעתיר עילוה ואי לא לא[37] יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמש קמיה איכא דאמרי כל שכן דתקיף ליה[37] יצריה אלא תשקול ממזיה ומטופריה[38] ותשדי ביה[39] ותימא דישתנא אנא: האי איתתא דעייל בה חויא[40] ליפסעה ולתבוה אתרתי[41] חביתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתהלי וחמרא[42] ריחתנא וליתבו התם ולישרוקינהו בהדי הדדי ולינקוט צבתא[43] בידה דכי מירח[44] ריחא נפיק ואתי ולישקליה ולקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו׳: כל האוכלין לאיתויי מאי לאיתויי טחול לשינים וכרשינין לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי[45] מי צלפין בחומץ אמר ליה רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת אמר ליה[46] תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוץ ממי דקלים: תנא חוץ ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את[47] המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי[48] מאי מי דקלים אמר רבה בר[49] ברונה תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעייל הכי נפקי אמר עולא לדידי שתי שיכרא דבבלאי ומעלי מינייהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר ויתום המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא[50] רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא וכמונא וסימניך[51] פיסאני ושתי להו בין דבחא לעצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיט ליה: וכוס עיקרין: מאי כוס עיקרין אמר רבי יוחנן לייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא[52] גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישקא ולישחקינהו בהדדי הדדי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא[53] ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא לייתי תלתא[54] קפיזי שמכי פרסאי ונישליק בחמרא ונשקייה ונימא לה קום מזבך ואי לא ליתבה אפרישת דרכים ולינקטה כסא דחמרא בידה וליתי איניש מאחורה

M 36 ומשדי אי מיכרך בהו יהיב אדע׳ M 37 יצר הרע ואי לא תשקול P 38 תש׳ M 39 ונימא לך דשתנא M 40 דפסעיה ולות וליתבוה אתלתי P 41 חביות M 42 התרנא M 43 + דפרזלא M 44 + להד׳ מ׳ M 45 מי M 46 תניתה P 47 האשה P 48 + בר M 49 בר רנה M 50 רב ובמינא M 51 כיפני M 52 מגבי זוזא P 53 ולעקר M 54 כפוזי.

וליבעתה ולימא לה קום מזביך ואי לא ליתי [55]בונא דכמונא [56]ובונא דמוריקא [57]ובונא [58]דשבלילתא ונישלוק בחמרא ונשקייה ונימא לה קום מזביך [59]ואי לא ליתי שיתין שיעי דדנא ולשפיה ולימא לה קום מזביך ואי לא ליתי [60]פשיטנא [61]ולישלוק בחמרא ולשפיה ונימא לה קום מזביך ואי לא ליתי [62]הרנוגא דהיגתא רומיתא וליקלי [63]וליסבה בשחקי דכיתנא בקיטא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא ואי לא ליכרי שבע בירי וליקלי בהו שבישתא [64]ילדה דערלה ולינקטה כסא דחמרא בידיה [65]ולוקמה מהא ולותבה אהא ולוקמה מהא ולותבה אהא ואכל חדא והדא [66]לימא לה קום מזוביך ואי לא לייתי סמידא [67]וליסבה מפלגא לתתאי [68]ולימא [69]לה קום מזוביך ואי לא ליתי ביעתא דנעמיתא וליקלי וליסבה בשחקי דכיתנא בקייטא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא [70]ואי לא ליפתח [71]לה חביתא דחמרא [72]לישמה ואי לא לנקוט שערתא דמשתכחת בכפותא דכודנא חיורא אי נקטה חד יומא פסקה תרי יומי ואי נקטה תרי יומי פסקה תלתא יומי ואי נקטה תלתא יומי פסקה [73]לעולם: [74]לירוקנא תרין בשיכרא ומיעקר ואי לא לייתי [75]רישא דשיבוטא דמילחא ולישלוק בשיכרא ולישתי ואי לא לייתי מוניני [76]דקמצי ואי ליכא מוניני דקמצי לייתי מוניני [77]דנקירי ולייעיליה לבי בני ולישפייה ואי ליכא בי בני לוקמיה בין תנורא [78]לגודא אמר רבי יוחנן הרוצה שיחממנו [79]יקנחנו בסדינו רב אחא בר יוסף הש ביה עבד ליה רב כהנא ואיתסי ואי לא ליתי [80]תלתא קפיזי תמרי פרסייתא ותלתא קפיזי [81]דקירא דנישתרופי ותלתא [82]קפיזי אהלא תולענא ולישלוקינהו בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי [83]עילא בר חמרא וליגלח מציעתא דרישא ולישבוק ליה דמא מאפותיה ולותביה ארישיה [84]וליזהר מעיניה דלא ליסמי להו ואי לא ליתי ריישא דברחא דמנח בכיבשא ולישלוק בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי דבר אחר הוטרנא וליקרעיה ולותביה אליביה ואי לא ליתי כרתי [85]מכבתותא דמישרי ההוא טייעא דחש ביה אמר ליה לגינאה שקול גלימאי והב לי מישרא דכרתי יהב ליה ואכלה אמר ליה אושלן

55 M כינא 56 P — ובונא. M וכינה 57 M וכינה 58 M דשבלוליתא. P דשבל׳ 59 M ואי...מזביך 60 B פשטינא. V פשישנא 61 M ולישטרה ונימא 62 B הרנ׳. M הרגנא דהגתא 63 M ולותבה 64 M — ילדה 65 M — ולוקמה...אהא 66 M + דקיימא מינה 67 M וליסבא 68 M — ולימא...מזוביך 69 P לה 70 M + ול׳ל קום מזוביך 71 M — לה 72 M — לישמה. P בשמה 73 M + ממנה 74 M + ממנה, 75 M + דג בצירי תמרים על הגרד סימן ראש דבר אחר בכרישון ואי לא לייתי 76 M בקירי ולייעיי׳ לב״ב ולישייעיה ואי 77 P נקירי 78 M לנורא 79 M יקחנו 80 M תלתא 81 M קורא 82 M אהלא תילאנא 83 M ולישלוק בשכ׳ + חמרא 84 P וליזהרה׳ 85 M ממכתוותא דמשארי.

Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man eine Hand voll Kümmel, eine Hand voll Safran, eine Hand voll Fönnkraut, koche sie mit Wein, gebe es ihr zu trinken, und spreche: Thue deinem Blutfluss Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man sechzig Pfropfen, mische sie [im Wasser] um und spreche: Thue deinem Blutfluss Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man Pastina[1], koche es in Wein, rühre es durch und spreche: Thue deinem Blutfluss Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man die Distelpflanze[2] Romitha und verbrenne sie, [die Asche] thue man im Sommer in einen Linnenlappen, im Winter in einen Baumwolllappen. Wenn nicht dies, so grabe man sieben Grübchen und verbrenne da eine ungeweihte[3] Weinrebe, dann stehe sie auf und setze sich auf ein anderes, und jedesmal spreche man zu ihr: Thue deinem Blutfluss Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man feines Mehl, bestreiche ihr damit die untere Hälfte des Körpers und spreche: Thue deinem Blutfluss Einhalt. Wenn nicht dies, so hole man ein Straussei und verbrenne es; [die Asche] thue man im Sommer in einen Leinwandlappen, im Winter in einen Baumwolllappen. Wenn nicht dies, so öffne man für sie besonders ein Fass Wein. Wenn nicht dies, so nehme sie eine Gerste, die sich im Mist einer weissen Mauleselin befunden hat, wenn sie diese einen Tag hält, so hält [der Blutfluss] zwei Tage an, wenn sie diese zwei Tage hält, so hält er drei Tage an, und wenn sie diese drei Tage hält, so hält er für immer an.

Gegen Gelbsucht nehme man zwei von diesen Gegenständen mit Met, und man wird zeugungsunfähig. Wenn nicht dies, so hole man den Kopf einer gesalzenen Meerbutte[4], koche ihn mit Met, und trinke es. Wenn nicht dies, so hole man Tunke von Heuschrecken, wenn keine Tunke von Heuschrecken zu haben ist, so hole man Tunke kleiner Vögel, führe ihn in eine Badestube und reibe ihn damit ein; ist keine Badestube vorhanden, so stelle man ihn zwischen den Ofen und die Wand. R. Johanan sagte: Wenn man ihn erwärmen will, so reibe man ihn mit seinem Laken. R. Aḥa b. Joseph litt daran, da wendete R. Kahana dies bei ihm an, und er genas. Wenn nicht dies, so hole man drei Kapiz persischer Datteln, drei Kapiz Wachs [vom Bienenkorb] herabgetröpfelt, und drei Kapiz purpurrote Aloë, koche sie mit Met und trinke es. Wenn nicht dies, so hole man das Füllen eines Esels, und ziehe von dessen Stirn Blut ab, alsdann rasire man [dem Kranken] die Mitte des Kopfs und thue das auf diese Stelle; man beachte aber, dass ihm davon nichts in die Augen komme, er könnte erblinden. Wenn nicht dies, so hole man den eingelegten Kopf eines Ziegenbocks, koche ihn mit Met und trinke es. Wenn nicht dies, so hole man ein geflecktes[5] Schwein, zerteile es und lege es auf das Herz. Wenn nicht dies, so hole man Porree aus der Mitte eines Beets. Ein Araber litt einst daran; da sprach er zu einem Gärtner: Nimm mein Gewand und gieb mir ein Beet Porree; dieser gab es ihm, und er ass. Alsdann sprach er zu ihm: Borge mir dein Gewand, damit ich darin ein wenig schlafe. Darauf

1. Ein breitblättriges, plattwachsendes Kraut. 2. הרנוגא, viell. Lygeum [illegible] 3. Vgl. [illegible]
4. Vgl. Fleischer bei Levy NHWB. iv 678 f. 5. Nach AV. [illegible]

[illegible] Als er [illegible] war er [illegible] und [illegible] das Gewand] [illegible] von dem [illegible].

Gegen Gelbsucht [illegible] man [illegible] Gegenständen [illegible] und man wird [illegible] Ist dies denn erlaubt, es wird ja gelehrt [illegible] Weise, dass die Kastration [illegible] einem Menschen verboten ist? — es heisst: [1]*Ihr sollt dies in eurem Land nicht tun* [illegible] selbst nicht [illegible] Worte R. Hananjas [illegible] Dies nur [illegible] man [illegible] beabsichtigt, hier aber kommt es ja von selbst. — So sagte auch R. Johanan: Wenn man einen Hahn kastrieren will, so nehme man ihm den Kamm [illegible] selbst kastriert. — Aber R. Aši [illegible] sagte ja, dass man ihn dadurch nur seinen Mut [illegible]. — Vielmehr, hier handelt es von einem [illegible]. — Aber R. Ḥija b. Abba sagte ja im Namen R. Johanans: Alle geben zu, dass man schuldig ist, wenn man die gesäuerte [Opfergabe] säuert, denn es heisst einmal: *Sie darf aus Gesäuertem nicht [illegible] werden*, und wiederum: [2]*Sie darf aus Gesäuertem nicht bereitet werden*; [Alle geben zu], dass man schuldig ist, wenn man das bereits Kastrierte [illegible] kastriert, denn es heisst: [3]*Auch ein solches, dem die Hoden zerquetscht oder zerschlagen oder abgerissen oder ausgeschnitten sind*; wenn man schon wegen eines Ausgeschnittenen schuldig ist, um so eher wegen eines Abgerissenen! vielmehr lehrt dies, dass man auch schuldig ist, wenn man dem Verschnittenen [die Hoden] ganz ausreisst. — Wolltest du ferner sagen, es handle hier von einem Greis, so sagte ja R. Johanan: Diese [Mittel] gaben mir meine Jugend wieder. — Vielmehr, hier handelt es von einer Frau. — Wie ist es aber nach R. Johanan b. Beroqa zu erklären, welcher sagt, dass der Schriftvers: [4]*Und Gott segnete sie, indem er sprach: Seid fruchtbar und mehret euch* sich auf beide bezieht? — Hier handelt es von einer Greisin oder einer Zeugungsunfähigen.

גלימיך ואיגני ביה קלי איבדך גגא ביה [87]קם איחמם נפל פירתא
פורתא מיניה: [88]לייתקונא תרין בשיכרא ומייקר ומי ישרי
Lv 22,24 והתניא מנין לסירוס באדם שהוא אסור תלמוד לומר ובארצכם לא
תעשו בכם לא תעשו דברי רבי [89]חנינא הני מילי היכא דקא
מיכוין הכא [89]מעצמו הוא דאמר רבי יוחנן הרוצה שיסרס
תרנגול יטול כרבלתו ומסתרס מאליו והאמר רב אשי המית
רוחא הוא דנקיטא ליה אלא בסריס והאמר רבי חייא בר אבא
Fol. 111 אמר רבי יוחנן הכל מודים במחמין אחר מחמין שהוא חייב
Lv 6,10 ib 2,11 שנאמר לא תאפה [חמץ] ולא תעשה חמץ במסרס אחר מסרס
ib. 22,24 שהוא חייב שנאמר ומעוך וכתות ונתוק וכרות [90]על כרות חייב
על נתוק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב
Git 70a Jab 75b ואלא בזקן והאמר רבי יוחנן הן הן החזירוני לנערותי אלא
Git 43a Qid 35a באשה ולרבי יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהם הוא אומר
Gn 1,22 ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו מאי איכא למימר
בזקינה אי נמי בעקרה:

[iv] *Bec 18b Az 28a* **החושש** בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל
מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא החושש
Sab 128a Bm 113 במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא
שמן ורד בני מלכים סכין שמן ורד על [91]מכותיהן שכן דרכן
Sab 67a לסוך בחול רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים [92]:

גמרא. רמי ליה רב אחא אריכא דהוא רב אחא בר
פפא לרבי אבהו תנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ
Pr 10,26 למימרא דחומץ מעלי לשינים והכתיב כחמץ לשנים וכעשן
לעינים לא קשיא הא בקיוהא [93]דפרי הא בחלא ואיבעית
אימא הא והא בחלא הא דאיכא מכה הא דליכא מכה איכא
מכה מסי ליכא מכה מרפי: לא יגמע בהן את החומץ:
Bec 18b והתניא לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע אמר אביי כי תנן

86 M כי קם אחמם נפל. B כד איה וקם נפל 87 P' לירוקא 88 M רכינאי 89 M ממילא דא 90 +B אם 91 +M גבי 92 +B הם 93 M דפרי.

WER Zahnschmerzen hat, darf keinen Essig durch die Zähne schlürfen, wol aber darf er wie gewöhnlich [Speisen in Essig] tunken, und wenn er dadurch gesund wird, so ist nichts daran. Wer Lendenschmerzen hat, darf sich nicht mit Wein und Essig einreiben, wol aber darf er sich mit Oel schmieren, nur nicht mit Rosenöl. Fürstenkinder dürfen sich eine Wunde mit Rosenöl bestreichen, denn diese schmieren sich damit auch am Wochentag; R. Šimôn sagt: alle Jisraëliten sind Fürstenkinder.

GEMARA. R. Aha der Hohe, das ist nämlich R. Aha b. Papa, wies R. Abahu auf einen Widerspruch hin: [illegible] wird gelehrt, dass wer Zahnschmerzen hat, keinen Essig durch die Zähne schlürfen darf, hieraus [illegible] Essig sei gut für die Zähne, dagegen heisst es aber: [5]*Was der Essig für die Zähne und der Rauch für die Augen*! — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt von Essig aus unreifen Früchten, das Andere dagegen von gegorenem Essig. Wenn du aber willst, sage ich: beide handeln von gegorenem Essig, [illegible] das Eine, wo man eine Wunde hat, das Andere, wo man keine Wunde hat: hat man eine Wunde, so heilt er, hat man keine Wunde, so ist er schädlich.

Darf durch die Zähne keinen Essig schlürfen. Es wird ja aber gelehrt, dass man nicht schlürfen und [illegible] ausspeien darf, wol aber darf man schlürfen und herabschlucken! Abajje erwiderte: Unsere Mišnah [illegible]

[illegible] kastriert. 3. Lev. 6,10. 4. [illegible] 7. Pr. 10,26.

נמי מתניתין[94]מגמע ופולט תנן רבא אמר אפילו תימא · מגמע ובולע כאן לפני טיבול כאן לאחר טיבול ונימא מדלפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי דשמעינן ליה · לרבא דאית ליה הואיל דאמר רבא ליכא מידי[75]דבשבת שרי וביום הכפורים אסור הואיל דבשבת שרי ביום הכפורים[96]שרי הדר ביה רבא [97]מיהך ממאי דמהך הדר ביה דילמא ממהיא הדר ביה לא *B.q.18b Tan.13b* סלקא דעתך °דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים: החושש במתניו כו׳: אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב הלכה כרבי שמעון למימרא דרב *Bek.25a Ket.6a* כרבי שמעון סבירא ליה °והאמר רב שימי בר חייא משמיה *Col.b* דרב האי[98]מסובריא דנזייתא °אסור להדוקיה ביומא טבא *vgl. Sab.75a* בההיא אפילו רבי שמעון מודה[99] °דאביי ורבא דאמרי תרוייהו *Bek.34a* מודה רבי שמעון[1]בפסיק רישיה ולא ימות °והאמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יהודה ורב חנן בר[2]אמי אמר שמואל הלכה כרבי שמעון ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גברי רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא *Qid.48b Syn.86 B' 88a* אמר רבא °אני וארי שבחבורה תרגימנא ומנו רבי חייא בר אבין הלכה כרבי שמעון ולאו מטעמיה מאי הלכה כרבי שמעון ולאו מטעמיה אילימא הלכה כרבי שמעון דישרי ולאו מטעמיה דאילו רבי שמעון סבר מסי ורב סבר לא מסי וסבר רב לא מסי והא מדקתני בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד מכלל דמסי אלא הלכה כרבי שמעון דשרי ולאו מטעמיה דאילו רבי שמעון סבר אף על גב דלא שכיח שרי ורב סבר אי שכיח אין אי לא שכיח לא ובאתריה דרב שכיח משחא דוורדא:

94 M לא יגמע ויפלוט 95 P בשבת שרי ביום 96 B + נמי 97 M מהחיא ממאי דמהא 98 M V מסובריא 99 M דהא אביי 1 P באיפסי׳ ‖ 2 M חנן.

handelt ebenfalls, wo man schlürft und wieder ausspeit. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, wo man schlürft und herabschluckt, man handelt das Eine vor dem Eintunken, das Andere dagegen nach dem Eintunken. — Man sollte doch aber sagen, dass dies auch nach dem Eintunken erlaubt sei, da es vor dem Eintunken erlaubt ist, wir wissen ja von Raba, dass er der Ansicht ist, man wende die Begründung »da« an. Raba sagte nämlich, dass es nichts giebt, was am Sabbath erlaubt und am Versöhnungstag verboten ist, da es am Sabbath erlaubt ist, so ist es auch am Versöhnungstag erlaubt. — Raba ist davon abgekommen. — Woher aber, dass er von dieser Lehre abgekommen ist, vielleicht ist er von jener Lehre abgekommen? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es wird gelehrt: Alle, die ein Reinigungsbad nehmen müssen, baden wie gewöhnlich, sowol am neunten Ab[1], als auch am Versöhnungstag.

Wer Lendenschmerzen hat etc. R. Abba b. Zabda sagte im Namen Rabhs: Die Halakha ist wie R. Šimôn. — Hieraus, Rabh sei der Ansicht R. Šimôns. — R. Šimi b. Ḥija sagte ja im Namen Rabhs, dass es verboten ist, am Festtag den Stöpsel[2] in den Bottich zu stecken. — In diesem Fall giebt sogar R. Šimôn zu, denn Abajje und Raba sagen ja beide, dass R. Šimôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[3]. — Aber R. Ḥija b. Aši sagte ja im Namen Rabhs, die Halakha sei wie R. Jehuda, R. Ḥanan b. Ami im Namen Šemuëls, die Halakha sei wie R. Šimôn, und R. Ḥija b. Abin lehrte es ohne Nennung von [zweiten] Personen: Rabh sagt, die Halakha sei wie R. Jehuda, Šemuël sagt, die Halakha sei wie R. Šimôn! — Vielmehr, sagte Raba, ich und der Löwe der Genossenschaft, das ist nämlich R. Ḥija b. Abin, erklärten dies: [Rabh habe gesagt:] die Halakha ist wie R. Šimôn, nicht aber aus dem von ihm angegebenen Grund. — Wie ist es zu verstehen: «die Halakha ist wie R. Šimôn, nicht aber aus dem von ihm angegebenen Grund»? wollte man sagen: die Halakha sei wie R. Šimôn, dass es nämlich erlaubt ist, nicht aber aus dem von ihm angegebenen Grund, dass [das Rosenöl] heilend wirkt, während Rabh der Ansicht ist, dass es nicht heilend wirkt, — wieso kann Rabh der Ansicht sein, dass es nicht heilend wirkt, es wird ja gelehrt: Fürstenkinder dürfen eine Wunde mit Rosenöl bestreichen, wahrscheinlich wirkt es ja heilend! — Vielmehr: die Halakha ist wie R. Šimôn, dass es nämlich erlaubt ist, nicht aber aus dem von ihm angegebenen Grund: R. Šimôn ist der Ansicht, es sei erlaubt, auch an Orten, in denen [das Rosenöl] selten ist, Rabh aber ist der Ansicht, nur wo es nicht selten ist, wo es aber selten ist, ist es verboten; und in der Heimat Rabhs war das Rosenöl nicht selten.

1. Fasttag wegen der Zerstörung Jerusalems. 2. Aus einem Lappen, weil man daraus die Flüssigkeit auspresst. 3. Vgl. oben S. 492 N. 4.

FÜNFZEHNTER ABSCHNITT.

WEGEN des Knupfens folgender Knoten ist man schuldig: wegen des Knotens der Kameltreiber und wegen des Knotens der Schiffer; und wie man wegen des Knupfens schuldig ist, so ist man auch wegen des Auflosens schuldig. R. Meir sagt: wegen eines Knotens, den man mit einer Hand auflosen kann, ist man nicht schuldig.

GEMARA. [illegible] Vielmehr [illegible] der Knoten [illegible] des Mastseils selbst.

R. Meir sagt: wegen eines Knotens [illegible] R. Aha [illegible] Wie ist es nach R. [illegible] eine Schleife macht [illegible] ist der Grund [illegible] [den Knoten] mit einer Hand [illegible] kann man ja mit einer [illegible] der Grund R. Meirs [illegible] ist ja wol fest [illegible] Die Frage bleibt dahingestellt.

ES giebt Knoten, wegen welcher man nicht schuldig ist, wie man wegen der Knoten der Kameltreiber und wegen der Knoten der Schiffer schuldig ist. Die Frau darf den Verschluss des Hemds und die Bandchen der Haube und des Gurtels zusammenknupfen, ebenso die Riemen des Schuhs, der Sandale, des Wein- oder Oelschlauchs und des Fleischtopfs. R. Eliézer b. Jáqob sagt: man darf vor einem Vieh [einen Strick] vorbinden, damit es nicht hinausgehe.

GEMARA. [illegible] der Knoten der Schiffer [illegible] der Kameltreiber und wegen der Knoten der Schiffer [illegible] Die Frau darf den [illegible] es giebt Knoten [illegible] der Kameltreiber und der Schiffer schuldig [illegible] ein Knoten, den man am Mastseil [illegible] giebt es solche, die von vornherein [illegible] selbstverständlich! [illegible] Dies [illegible] der eine ist ja entbehrlich, so [illegible] wo sie weit genug ist, [illegible]

Die Bandchen der Haube. [illegible]

אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורו כך הוא חייב על היתרו רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו:

גמרא. מאי קשר הגמלין וקשר הספנין אילימא קיטרא דקטרי בזממא וקיטרא דקטרי באיסטריא האי קשר שאינו של קיימא הוא אלא קיטרא דזממא גופיה ודאיסטריא גופיה: רבי מאיר אומר כל קשר כו': בעי רבי [1]אחא [2]אחוי דמר אחא עניבה לרבי מאיר מהו טעמיה דרבי מאיר משום דיכול להתירו באחת מידיו הוא והא נמי יכול להתירו [3]או דילמא טעמא דרבי מאיר משום דלא מיהדק והא מיהדק תיקו:

[ii.1] יש לך קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין קושרת אשה מפתח [4]חלוקה וחוטי סבכה ושל פסקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדירה של בשר רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין [5]לפני הבהמה בשביל שלא תצא:

גמרא. הא גופה קשיא אמרת יש[6]קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנים חייבא הוא דליכא הא איסורא איכא והדר תני קושרת אשה מפתח[4]חלוקה אפילו לכתחילה הכי קאמר יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר Fol 112 הגמלין וכקשר הספנין ומאי נינהו קיטרא דקטרי בזממא וקיטרא דקטרי באיסטרידא חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ויש שמותרין לכתחילה ומאי נינהו [7]מפתחי [4]חלוקה: פשיטא לא צריכא דאית ליה תרי [8]רישי מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטיל קא משמע לן: וחוטי סבכה: פשיטא לא צריכא

1 B רב אחדבוי ‖ 2 M אחוי דמר א ‖ 3 V דמר ארא ‖ + באחת מידיו ‖ 4 P הלוק ‖ 5 M חבל בפני בהמה ‖ 6 M — לך ‖ 7 M — ‖ +B מפתחי חלוקה ‖ 8 M רשי, רישין]

דרויחא [9]לה מהו דתימא מישליף ישלפא [10]לה קא משמע לן דאשה חסה על שערה ומישרא שריא לה: ורצועות[11]מנעל וסנדל: [12]איתמר התיר רצועות מנעל וסנדל תני הדא חייב חטאת ותניא אידך פטור אבל אסור ותניא אידך מותר לכתחילה קשיא מנעל אמנעל קשיא סנדל אסנדל מנעל אמנעל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבל אסור בדרבנן מותר לכתחלה בדבני מחוזא סנדל אסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור[13]בדהוימרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה בי תרי כדרב יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא[14]זוגא דסנדלי זימנין דנפיק ביה איהו זימנין נפיק ביה ינוקיה אתא לקמיה דאביי אמר ליה כהאי גוונא מאי אמר ליה חייב חטאת אמר ליה[15]השתא פטור אבל אסור [16]קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת[17]לי מאי טעמא[18]אמר ליה מישום [19]דבחול נמי זימנין נפיקנא ביה אנא זימנין נפיק ביה ינוקא אמר ליה אי הכי מותר לכתחילה: רבי ירמיה הוה קאזיל בתריה דרבי אבהו בכרמלית איפסיק[20]רצועה דסנדליה אמר ליה מאי[21]ניעבד לה אמר ליה שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה וכרוך עילויה אביי הוה[22]קאי קמיה דרב יוסף[23]איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי איעביד [24]ליה אמר ליה שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוא דאי בעינא הפיכנא ליה מימין לשמאל אמר ליה מדקמתרין רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה שמע מינה הלכה כרבי יהודה מאי היא דתניא °סנדל שנפסקה אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו או שניטל רוב הכף[25]שלו טמא שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף[26]שלו טהור רבי יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא[27]לענין חליצה והוינן בה [28]רבא

Kel.4

M 9 —לה || P 10 ליה || P 11 ומני' || M 12 —אתמר...וסנדל || M 13 —בדהו' || M 14 זוזא || M 15 —השתא || M 16 —קא || M 17 —לי || M P 18 א"ל M 19 ◌ דבחול...אנא זימנין V 20 + ליה | M 21 אייבד ליה M 22 יתיב M 23 בחצר איפס' רצועה דסנדליה א"ל M 24 לך M 25 —שלו M 26 כולו M 27 לחליצה הוי בה רבא V 28 רבה. B ר' יוחנן.

man könnte glauben, sie kann [ihn] lose ja auch so abnehmen, so lässt er es uns hören, d. h. eine Frau, die ihr Haar schont und [den Knoten] auflöst.

Die Riemen des Schuhs und der Sandale. Es wird gelehrt: Wer die Riemen des Schuhs und der Sandale auflöst, ist, wie das Eine lehrt, ein Sündopfer schuldig, wie ein Anderes lehrt, frei, jedoch ist es von vornherein verboten, wie ein Drittes lehrt, ist dies von vornherein erlaubt. Hier besteht ja ein Widerspruch sowol bezüglich des Schuhs als auch bezüglich der Sandale! — Bezüglich des Schuhs besteht kein Widerspruch: welches lehrt, dass man ein Sündopfer schuldig ist, handelt von einem Schusterknoten; welches lehrt, dass man frei ist, dass es jedoch von vornherein verboten ist, handelt von Rabbanan[1] und welches lehrt, dass es von vornherein erlaubt ist, handelt von den Einwohnern von Meḥoza[2]. Bezüglich der Sandale besteht ebenfalls kein Widerspruch: welches lehrt, dass man ein Sündopfer schuldig ist, handelt von den Sandalen der Araber, an welchen die Schuster den Knoten machen; welches lehrt, dass man frei ist, dass es jedoch verboten ist, handelt von einem Knoten, den sie selbst gemacht haben, von vornherein erlaubt ist es bei einer Sandale, die zwei Personen abwechselnd tragen. So ereignete es sich bei R. Jehuda. R. Jehuda, der Bruder Sala des Frommen, hatte ein Paar Sandalen, die manchesmal er und manchesmal sein Sohn trug. Einst trat er vor Abajje und fragte ihn: Wie ist es damit? Dieser erwiderte: Man ist deswegen ein Sündopfer schuldig. Da sprach jener: Mir ist es sogar fraglich, ob bei diesen die Norm «straffrei, aber verboten» anwendbar ist, und du sagst mir, man sei ein Sündopfer schuldig! — Aus welchem Grund? Jener erwiderte: Weil sie auch am Wochentag manchesmal von mir, manchesmal von meinem Sohn benutzt werden. Darauf sprach dieser: Wenn dem so ist, so ist es sogar von vornherein erlaubt! R. Jirmeja ging hinter R. Abahu in einem Vorraum und es platzte ihm der Riemen seiner Sandale; da sprach er: Was mache ich nun?! Dieser erwiderte: Nimm feuchten Bast, den ein Vieh essen kann, und binde sie damit fest. Abajje befand sich in der Umgebung R. Josephs, und es platzte ihm ein Riemen [der Sandale]; da sprach er: Was mache ich nun?! Dieser erwiderte: Lass sie liegen. — Womit ist es hier anders, als bei R. Jirmeja? — Dort wären sie nicht in Sicherheit, hier aber sind sie in Sicherheit. — Diese ist ja aber noch ein Kleidungstück, da man die rechte am linken Fuss tragen kann[3]! Dieser erwiderte: Da R. Joḥanan [die Barajtha] nach der Ansicht R. Jehudas erklärt hat, so ist zu schliessen, dass die Halakha wie R. Jehuda ist. — Welche meint er damit? — Es wird nämlich gelehrt: Wenn an einer Sandale ein Oehr, ein Riemen oder der grössere Teil der Sohle fehlt, so ist sie noch verunreinigungsfähig; fehlen beide Oehre, beide Riemen oder die ganze Sohle, so ist sie nicht verunreinigungsfähig; R. Jehuda sagt: fehlt der innere [Riemen], so ist sie verunreinigungsfähig, fehlt der äussere, so ist sie nicht verunreinigungsfähig. Hierüber sagte Ûla, nach Anderen Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans: Denselben Streit, den sie bezüglich der Unreinheit führen, führen sie auch bezüglich des Šabbaths, nicht aber bezüglich der Ḥaliça[4]; Raba wandte nun ein: Wen meint er damit[5]? wollte man sagen, die Rabbanan: wie

1. Die an ihren Schuhen einen leichten, jedoch stets bleibenden Knoten machen. 2. Die den Knoten beim [illegible] Abziehen lösen. 3. Die Sandale verliert nur dann ihre Bedeutung als Kleidungstück, wo der äussere Riemen geplatzt ist. 4. Vgl. ob. S. 472 N. 8, dazu Deut. 25,5–10. 5. Dass bezüglich der H. ihm sein Contrahent [illegible] zustimmt.

[illegible] [illegible] ist ja zu [illegible] — [illegible] R. Jehuda [illegible] [illegible] nicht als [illegible] [illegible] Kleidungsstück [illegible] [illegible] Fuss [illegible] Sandale [illegible] [illegible] Kleidungsstück ist [illegible] R. [illegible] nicht mehr verunreinigungs- [illegible] [illegible] Riemen [illegible] [illegible] Hauptriemen [illegible] [illegible] da sagen [illegible] [illegible] dass sie die stärkere Sandale [illegible] Riemen angenommen hat, wo sie als [illegible] Kleidungsstück ist, nicht aber da wo [illegible] Kleidungsstück ist [illegible] Aber [illegible] denn gesagt haben: [illegible] er sagte [illegible] R. Johanan [illegible] die geschlossene Mišnah ist, [illegible] ja: Wenn an einer Sandale ein [illegible] abgeplatzt war und man es wieder befestigt hat, [illegible] verunreinigungsfähig durch das Treten[2] ist [illegible] anderes abgeplatzt und man hat ihn befestigt, [illegible] nicht mehr verunreinigungsfähig durch das Treten [des Samenflussbehafteten], wol aber durch dessen Berührung. [illegible] Ohr [illegible] Wenn aber der äussere Riemen abgeplatzt ist, so ist also [illegible] verunreinigungsfähig [illegible] weshalb lehrt er [illegible] ist auch der andere abgeplatzt, [illegible] befestigt, so ist sie nicht mehr verunreinigungsfähig durch das Treten [des Samenflussbehafteten], wol aber durch dessen Berührung. [illegible] diese Worte gelten nur, wo der innere [illegible] einen Unterschied machen [illegible] verunreinigungsfähig"? R. Jiṣḥaq b. Joseph erwiderte: [illegible] ist sie nicht mehr verunreinigungsfähig [illegible] Widerspruch bestehen zu lassen, wird unsere Mišnah auf eine San[dale] [illegible] Worte R. Johanans [illegible] und vier Riemen hat. Als Rabin kam, sagte er: R. Ḥanan b. Abba [illegible] dass die Halakha nicht wie [illegible] Halakha wie R. Jehuda ist. R. Johanan aber sagt, dass die Halakha nicht wie R. Jehuda ist. — Aber kann R. Johanan [illegible] gesagt haben, wenn er die Barajtha nach der Ansicht R. Jehudas erklärt, so ist ja zu schliessen, dass er der Ansicht R. Jehudas ist! — Emoraim streiten über die Ansicht R. Johanans.

[illegible] Das Mass aller Gefässe eines Hausbesitzers[3] ist die Grösse eines Granatapfels[4]. R. [illegible] [illegible] Loch, durch welches eine Olive durchfällt, bekommen und man es [illegible] Loch, durch welches eine Olive durchfällt, bekommen und man es [illegible] Loch, durch welches ein Granatapfel durchfallen konnte? Darauf sprach [illegible] Wenn an einer Sandale ein Ohr abgeplatzt ist, und man [illegible] ist auch das andere abgeplatzt, und man [illegible] durch das Treten [des Samenflussbehafteten] nicht verunreinigungsfähig, wol [illegible]

אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן מדלענין טמאה מנא הוי
לענין[29] שבת נמי מנא הוי אבל לא להליצה דלאו מנא הוא
והתנן הלצה של שמאל בימין הליצתה כשרה ואלא אליבא
דרבי יהודה מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי
לאו מנא הוא אבל לא להליצה דמנא הוא אימר דאמרי
חלצה[30] של שמאל בימין הליצתה כשרה היכא דלמילתיה
מנא הוא הכא למילתיה לאו מנא היא[31] דהא אמר רבי
יהודה נפסקה החיצונה טהור אלמא לאו מנא הוא לעולם
אליבא דרבי יהודה[32] אימא ובן להליצה והא קמשמע לן דכי
אמרינן חלצה[33] של שמאל בשל ימין הליצתה כשרה היכא
דלמילתיה מנא הוא[34] אבל הכא למילתיה לאו מנא הוא ומי
אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן
סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס[35] נפסקה
שניה ותיקנה טהור מלטמא מדרס אבל טמא מגע מדרס מאי
לאו לא שנא פנימית ולא שנא חיצונה לא פנימית היא אבל
חיצונה מאי טהור אי הכי אדתני נפסקה שניה ותיקנה טהור
מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ניפלוג[36] בדידה במה דברים
אמורים שנפסקה פנימית אבל חיצונה טהור אמר רב יצחק בן
יוסף תהא משנתנו בסנדל שיש לו ארבע אזנים וארבע
תרסיותים שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן כי אתא רבין
אמר רב[37] חנן בר אבא אמר רב הלכה כרבי יהודה ורבי יוחנן
אמר אין הלכה כרבי יהודה ומי אמר רבי יוחנן הכי והא
מדמתרין רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה שמע מינה כרבי יהודה
סבירא ליה[38] אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: תנן התם כל
כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים בעי[39] רבי חזקיה ניקב כמוציא
זית וסתמו והזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא
רימון מהו אמר ליה רבי יוחנן[40] רבי שנית לנו סנדל שנפסקה
אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן

29 M הליצה נמי מנא הוא דהתנן חלצה בשל | 30 M בשל | 31 M דהא..הוא | 32 M + ולא תימא אבל לא להליצה ארא | 33 M בשל שמי בימין | 34 M ' אבל...הוא | 35 M נפסקה. מגע מדרס | 36 V M + וניתני | 37 M יודן א ר יעקב א ר | 38 M + איב א מיתרין ולא סבירא ליה איב א | 39 V M – רבי | 40 M שניתין לני

Sab 90a; Jab 104a; Sab 123a; Col. b; Sab 47a; Kel. xxvi,4; Er 24a; Ber 41a; Er 4a; 24a; Suk 6a; Kel. xvii,1

[illegible]

המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרינן לך מאי שנא ראשונה
דהא קיימא שניה שניה נמי[41] מתקנה ראשונה ואמרת לן עליה
פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים הדישות באו לכאן
Az 10b Pes 34a קרי עליה לית דין בר אינש ואיכא דאמרי כגון דין בר אינש:
Seq 5b אמר רבי זירא אמר רבא בר[42] זימונא אם ראשונים[43] בני
מלאכים אנו בני[44] אנשים ואם ראשונים בני[44] אנשים אנו
[45] כחמורים ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי
פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים: ונודות יין ושמן:
פשיטא לא צריכא דאית ליה תרתי אוני מהו דתימא חדא
מינייהו בטולי מבטל לה קמשמע לן: קדירה של בשר:
פשיטא לא צריכא דאית לה[46] שלכא מהו דתימא בטולי
מבטל קמשמע לן: רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרה
כו': פשיטא לא צריכא דאית לה תרתי איסרי מהו
Fol 113 דתימא חדא מינייהו בטולי מבטיל קמשמע לן אמר רב יוסף
אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב
Sab. 57b אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי[47] אמר ליה מאי נפקא לך
מינה אמר ליה גמרא גמור ומורתא תהא:

[ii.2] Pes 11a קושרין דלי[48] בפסקיא אבל לא בחבל רבי יהודה
מתיר כלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של
קיימא אין חייבין עליו:

גמרא. חבל דמאי אי לימא חבל דעלמא ורבי יהודה
מתיר קשר של קיימא הוא אלא חבל[49] דגרדי למימרא דרבנן
סברי גזרינן חבל[49] דגרדי אטו הבל דעלמא ורבי יהודה סבר
ib. לא גזרינן ורמינהי חבל דלי שנפסק לא יקשרנו אלא
Er 97a 102b עונבו ורבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או[50] פסקיא ובלבד
Suk 33b שלא יעניבנו קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן
אדרבנן דרבנן אדרבנן לא קשיא חבל בחבל מיחלף עניבה
בקשירה לא מיחלפא דרבי יהודה[51] אדרבי יהודה לא קשיא
התם לא משום דמיחלפא עניבה בקשירה אלא עניבה גופה
קשירה היא אמר רבי אבא אמר רב חייא[52] אמר רבי יוחנן
מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבוס איתיביה

M 41 V + הא M 42 זימנא, M 43 - בני M 44 איש M 45 חמ', B 46 שלאכא. V שלבא M 47 למאי נ' מ, M 48 בפסקיא, M 49 דגרדאי, M 50 פסיקא, M 51 —אדר"י B 52 בר אשי אמר רב.

aber durch dessen Berührung Hierüber fragten wir dich: weshalb [ist sie verunreinigungsfähig beim Fehlen] des ersten? — weil das andere noch vorhanden ist, — auch beim [Fehlen des] anderen war ja das erste befestigt! du erwidertest uns: Da haben wir es mit einem neuen Gegenstand zu thun, — ebenso haben wir es ja auch hier mit einem neuen Gegenstand zu thun! Da rief er über ihn: Dieser ist ja gar kein Mensch! Manche sagen: Dieser da, der ist ein Mann!

R. Zera sagte im Namen des Raba b. Zimona: Waren die Alten Engel so sind wir Menschen, waren die Alten Menschen, so sind wir Esel, und zwar nicht solche Esel wie der des R. Ḥanina b. Dosa[1], oder der des R. Pinḥas b. Jaïr[2], sondern ganz gewöhnliche Esel.

Des Wein- oder Oelschlauchs. Selbstverständlich! — Dies lehrt er für den Fall, wo dieser zwei Oeffnungen hat, man könnte glauben, die eine macht ja die andere entbehrlich, so lässt er uns hören.

Des Fleischtopfs. Selbstverständlich! — Dies lehrt er für den Fall, wo dieser einen Krahn hat, man könnte glauben, dies sei entbehrlich, so lässt er uns hören.

R. Eliêzer b. Jâqob sagt: man &c. vorbinden. Selbstverständlich! — Dies lehrt er für den Fall, wo zwei Stricke vorhanden sind, man könnte glauben, der eine macht ja den anderen entbehrlich, so lässt er uns hören. R. Joseph sagte im Namen R. Jehudas im Namen Šemuëls: Die Halakha ist wie R. Eliêzer b. Jâqob. Abajje sprach zu ihm: So ist die Halakha! — streitet etwa jemand dagegen? Dieser erwiderte: Was kommt dir darauf an? Da sprach jener: Also eine Lehre vortragen, um zu singen!

MAN darf einen Eimer an einen Gurt binden, nicht aber an einen Strick, R. Jehuda erlaubt dies. Folgende Regel sagte R. Jehuda: Wegen eines Knotens, der nicht bestehen bleibt, ist man nicht schuldig.

GEMARA. Was für ein Strick ist hier gemeint? wollte man sagen, ein gewöhnlicher Strick, — wieso erlaubt es R. Jehuda? bei einem solchen ist es ja ein bestehenbleibender Knoten! — Vielmehr ein Weberstrick. — Hieraus, dass die Rabbanan der Ansicht sind, es sei bei einem Weberstrick verboten, mit Rücksicht auf einen gewöhnlichen Strick, während R. Jehuda der Ansicht ist, dass wir dies nicht berücksichtigen, — ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Wenn der Strick eines Eimers zerreisst, so darf man ihn nicht mittels eines Knotens festbinden, sondern nur mittels einer Schleife. R. Jehuda sagt: man bewickle ihn mit einem Gurt oder einem Band, nur mache man keine Schleife. — Hier befinden sich ja sowol R. Jehuda, als auch die Rabbanan mit sich selbst in Widerspruch. — Die Rabbanan befinden sich nicht in Widerspruch, denn wohl verwechselt man Stricke mit einander, nicht aber eine Schleife mit einem Knoten; R. Jehuda befindet sich ebenfalls nicht in Widerspruch, da ist es nicht deshalb verboten, weil man die Schleife mit einem Knoten verwechseln kann, sondern weil die Schleife selbst ein Knoten ist.

R. Abba sagte im Namen R. Ḥijas im Namen R. Joḥanans: Man darf einen Strick aus seiner Wohnung holen und mit demselben die Kuh an die Krippe binden. R. Aḥa der Hohe, das ist nämlich R. Aḥa

1. Der Esel des RḤ., der oft vermietet wurde, kam abends nicht eher nach Hause, als bis der Mieter [illegible] nach Verabredung gezahlt hatte; vgl. Tan. 24a. 2. Der Esel des RP. ass keine Gerste, von der der Zehnt nicht entrichtet war; vgl. Ḥol. 7a f.

b. Papa, wandte gegen R. Abba ein: Den Strick, der [an einem Ende] an der Krippe befestigt ist, darf man an die Kuh binden, der an der Kuh befestigt ist, darf man an die Krippe binden, nur darf man keinen Strick aus seiner Wohnung holen und mit demselben die Kuh an die Krippe binden! — Dort handelt es von einem gewöhnlichen Strick, hier aber von einem Weberstrick.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuels: Webegeräte darf man am Šabbath fortbewegen. Sie richteten an R. Jehuda die Frage: Gilt dies auch von der oberen und der unteren Walze [des Webestuhls]? — Ja und nein, er war nämlich schwankend. Es wird gelehrt: R. Naḥman sagte im Namen Šemuels: Webegeräte darf man am Šabbath fortbewegen, selbst die obere und die untere Walze, nicht aber die Zwerchbalken. Raba sprach zu R. Naḥman: weshalb nicht die Zwerchbalken? — weil man Vertiefungen macht. — diese beabsichtigt man ja nicht! es wird ja gelehrt: Wenn jemand Rüben oder Rettig unter einem Weinstock versteckt, so hat er, falls ein Teil der Blätter unbedeckt bleibt, kein Bedenken zu tragen wegen Mischsaat, sowie wegen des Siebentjahrs und der Zehnte, auch darf man sie am Šabbath herausnehmen. — Auf dem Feld kommt es ihm auf die Entstehung der Vertiefungen nicht an, im Haus aber kommt es ihm auf die Entstehung von Vertiefungen wol an. R. Joḥanan fragte R. Jehuda b. Levaj: Darf man Webegeräte, als die obere Walze oder die untere Walze, am Šabbath fortbewegen? Dieser erwiderte: Man darf sie nicht fortbewegen, da sie auch sonst nicht umher getragen werden.

רבי אחא אריכא דהוא רבי אחא בר פפא לרבי אבא חבל שבאיבוס קישרו בפרה ושבפרה קישרו באיבוס ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשיר בפרה ובאיבוס דתם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי: אמר רב יהודה אמר שמואל כלי קוואי מותר לטלטלן בשבת בעו מיניה מרב יהודה כובד העליון וכובד התחתון מהו[53] אין ולאו ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קוואי מותר לטלטלן בשבת אפילו כובד העליון וכובד התחתון אבל לא את העמודים אמר ליה רבא לרב נחמן מאי שנא עמודים דלא אילימא דקעביד גומות גומות ממילא קא הויין דתנן הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם[54] מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשבת בשדה לא אתי לאשויי גומות[55] הכא [בבית] אתי לאשויי גומות בעא מינה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי כלי קוואי כגון כובד העליון וכובד התחתון מהו לטלטלן בשבת אמר ליה אין מטלטלין[53] מה טעם לפי שאין ניטלין:

[iii] **מקפלין** את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת רבי ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכיפורים לשבת וחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים[56] רבי עקיבא אומר לא של שבת קריבין ביום הכיפורים ולא של יום הכיפורים קריבין בשבת:

MAN darf Kleidungstücke rollen, selbst vier oder funf Mal; ferner darf man das Lager am Šabbathabend fur den Šabbath betten, nicht aber am Šabbath für den Šabbathausgang. R. Jišmâël sagt: man darf am Versöhnungstag für den Šabbath Kleidungstücke rollen und das Lager betten; ferner wird das Fett des Šabbathopfers am Versöhnungstag dargebracht. R. Âqiba sagt: das des Šabbaths wird nicht am Versöhnungstag, und das des Versöhnungstags wird nicht am Šabbath dargebracht.

גמרא. אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא ובאדם אחד נמי לא אמרן[57] אלא בחדשים אבל בישנים לא וחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל[58] בצבועים לא ולא אמרן אלא שאין לו להחליף אבל יש לו להחליף לא תנא של בית רבן גמליאל לא היו מקפלים כלי לבן שלהן מפני שהיה להן להחליף אמר רב הונא[59] אם יש לו להחליף יחליף[59] ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא[59] כיון דכל יומא לא[60] קעביד והאידנא הוא דקא עביד לא מיתחזי כרמות רוחא: וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת

53 M + א״ל || 54 M היה מקצת עליו || 55 M — הכא...גומות || 56 B + אבל לא של יוה״כ בשבת || 57 M — ר׳ ע׳...ביוה״כ || 57 M אלא...אמרן || 58 M בצבועין || 59 M — אב, ואם || 60 M הוה

GEMARA. In der Schule R. Jannajs sagten sie: Dies wurde nur von einer Person gelehrt, zwei Personen [illegible] aber nicht, und auch bei einer Person wurde es nur bezüglich neuer [Kleidungstücke] gelehrt, [illegible] aber darf man nicht; und auch bei neuen wurde es nur bezüglich weisser [Wäsche] gelehrt, [illegible] darf man aber nicht; auch wurde dies nur für den Fall gelehrt, wo man keine anderen zum Wechseln hat, hat man aber andere zum Wechseln, so ist es verboten. Es wird gelehrt: Im Haus R. [illegible] pflegte man keine weisse Wäsche zu rollen, weil sie andere zum Wechseln hatten. R. Hona sagte: Hat man [andere Kleider] zum Wechseln, so wechsle man, wo nicht, so darf man seine Kleider herabwallen [illegible]. R. [illegible]: Das macht ja den Eindruck des Hochmuts! — Da man dies nur an [illegible] tut, so erscheint dies nicht als Hochmut. *Und du ehrst ihn [illegible]* Du ehrst ihn: Deine Kleidung am Šabbath sei nicht deiner [illegible] *ihn dass du an ihm nicht deine Wege gehst* [illegible]

[illegible]

Bq.91b Syn.94b כמלבושך של חול˚וכי הא דרבי יוחנן קרי[61]למאניה מכבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול Sab.150a ממצוא חפצך˚חפציך אסורין חפצי שמים מותרין ודבר דבר[62] שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול Col.b דבור אסור הרהור מותר בשלמא כולהו לחיי אלא שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול מאי היא כי הא דאמר רב[63]הונא אמר רב ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא[64]היה מהלך בשבת ופגע באמת המים אם יכול להניח את רגלו ראשונה קודם שתעקר שניה מותר ואם לאו אסור מתקיף לה רבא היכי ליעביד ליקיף קמפיש בהילוכא[65]ליעבר זימנין דמיתווסן מאניה מיא[66]ואתי לידי סחיטה אלא בהא כיון דלא אפשר שפיר דמי אלא כדבעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת אמר ליה וכי בחול מי[67]הותרה שאני אומר[68]פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור Ber.43b Tan.10b עיניו של אדם[69]˚ומהדר ליה בקידושא דבי שמשי: בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי מהו לאכול אדמה בשבת אמר ליה וכי בחול מי[67]הותרה שאני אומר אף בחול אסור מפני Keb.113b שהוא מלקה[70]˚אמר[71]רבי אמי כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל מבשר אבותיו ויש אומרים כאילו אוכל[72]שקצים Gn.7,23 ורמשים דכתיב˚וימח את כל היקום וגו׳ אמר ריש לקיש למה נקרא שמה שנער[73]שכל מתי מבול ננערו לשם אמר רבי יוחנן למה נקרא שמה מצולה שכל[74]מתי עולם נצטללו לשם[75]והא ודאי שקצים ורמשים איתמחויי איתמהו[76]אמרי כיון דמלקי גזרו ביה רבנן[77]דהא ההוא גברא דאכל גרגישתא ואכל תחלי Rt.3,3 וקדחו ליה תחלי בלביה ומית: ˚ורחצת וסכת ושמת Pr.9,9 שמלתיך אמר רבי[78]אלעזר[79]אלו בגדים של שבת˚תן לחכם ויחכם עוד אמר רבי אלעזר זו רות המואביה ושמואל הרמתי רות דאילו נעמי קאמרה לה ורחצת וסכת[80]ושמת שמלתיך Rt 3,6 עליך וירדת הגרן ואילו בדידה כתיב˚ותרד הגרן והדר ותעש 1Sam3,9 ככל אשר צותה חמותה שמואל דאילו עלי קאמר ליה˚שכב והיה כי יקרא אליך ואמרת דבר ה׳[81]כי שמע עבדך ואילו

M 61 +ליה || M 62 —שלא...חול || M 63 זירא || M 64 +אמר רב || M 65 +ליחות ו || P 66 ואתו || M 67 התירה || M 68 +אף בחול אסור מפני ש || M 69 מאי תקנתיה מהדר || M 70 +את עצמו || M 71 רב כל || M 72 +מבשר || M 73 לפי שכל מימי מב׳ || V 74 מימי. B מתי מבול || B 75 +וי״א כאלו אוכל. M שק׳ ורמש׳ אמר || V 76 אלא || M 77 —דהא || P 78 אליעזר || M 79 —אלו || M 80 אמרה לאו אורח ארעא למיזל בשוקא הכי ובדידה כת׳ ותרד הגורן ותעש || M 81 וכתיב ויבא.

Kleidung am Wochentag gleich: so nannte auch R. Johanan seine Kleider: „meine Würde". *Dass du an ihm nicht deine Wege gehst*: Dein Gang am Sabbath darf nicht deinem Gang am Wochentag gleichen. *Deinen Geschäften nachzugehen*: nur deine Geschäfte sind verboten, göttliche Angelegenheiten sind aber erlaubt. *Und Gespräche zu führen*: dein Gespräch am Šabbath gleiche nicht deinem Gespräch am Wochentag; aber nur das [geschäftliche] Sprechen ist verboten, das Denken aber ist erlaubt. — Erklärlich sind jene alle Verordnungen, weshalb aber darf das Gehen am Šabbath dem Gehen am Wochentag nicht gleichen?! — Wie diesbezüglich R. Hona im Namen Rabhs, nach Anderen R. Abba im Namen R. Honas gelehrt hat: Wenn jemand am Šabbath geht und auf einen Wassergraben stösst, so darf er [hinüberschreiten], falls er den zweiten Fuss setzen kann, bevor er noch den ersten aufgehoben hat, wenn aber nicht, so ist es verboten. Raba wandte ein: Was soll er denn thun? soll er etwa einen Umweg machen, so würde sich ja der Weg vergrössern, soll er etwa hinübergehen, so würden ja seine Kleider nass werden und er könnte verleitet werden, sie auszudrücken! — Vielmehr, da es nicht anders möglich ist, so ist das [Hinüberspringen] erlaubt. Vielmehr, wie diesbezüglich Rabbi den R. Jišmäël b. Jose gefragt hat: Ist es erlaubt, am Šabbath grosse Schritte zu machen? Dieser erwiderte: Ist dies etwa am Wochentag erlaubt?! ich sage, dass der grosse Schritt ein Fünfhundertstel vom Augenlicht des Menschen raubt; man erlangt es durch den Weihsegen am Šabbath-Abend wieder. Rabbi fragte R. Jišmäël b. R. Jose: Darf man am Šabbath Erde essen[1]? Dieser erwiderte: Ist dies etwa am Wochentag erlaubt? ich sage, dass das Erdessen auch am Wochentag verboten ist, weil dies auszehrt. R. Ami sagte: Wenn jemand von der Erde Babyloniens isst, so ist dies gleich, als ässe er vom Leib seiner Vorfahren; manche sagen, dies ist gleich, als ässe er Ekel- und Kriechtiere, denn es heisst [2]*Und er vertilgte alles Bestehende* et. Reš Laqiš sagte: Weshalb wird [Babylonien] Šinâr genannt? — weil Alle, die bei der Sintflut untergegangen, dorthin gespült wurden. R. Johanan sagte: Weshalb wird es Tiefe genannt? — weil alle Toten der Welt da versunken sind. — Aber die Kriechtiere sind ja längst in Verwesung übergegangen! Man erwiderte: Da [die Erde] auszehrt, so hat man [das Essen] verboten; so ass ein Mann einst eine Erdscholle, mit der er Kresse mitass, da wuchs diese [in seinem Leib] bis ans Herz heran, so dass er verstarb.

[3]*So wasche und salbe dich und lege deine Kleider an.* R. Eleâzar sagte: Das sind nämlich die Šabbath-Kleider. [4]*Gieb dem Weisen, so wird er noch weiser.* R. Eleâzar sagte: Darunter sind Rut, die Moabiterin, und Šemuël aus Rama zu verstehen. Ruth — Naâmi sprach nämlich zu ihr: *So wasche und salbe dich und lege deine Kleider an, und gehe zur Tenne hinunter;* jedoch heisst es von ihr: [5]*Da ging sie zur Tenne hinunter,* alsdann: *und sie that ganz, wie ihre Schwiegermutter sie geheissen hatte.* Šemuël — Êli sprach nämlich zu ihm: [6]*Lege dich schlafen; und wenn er dich etwa ruft, so spreche: Rede, Herr, dein Knecht hört*; jedoch heisst es von ihm: [7]*Da kam der Herr, stellte sich hin und rief wie die vorigen*

1. Als Heilmittel? 2. Gen. 7,23. 3. Ruth 3,3. 4. Pr. 9,9. 5. Ruth 3,6. 6. i Sam. 3,9. 7. Ib. V. 10

Mal: Šemuél, Šemuél! und Šemuél sprach: Rede, [illegible] *dein Knecht hört!* [illegible] sagte [illegible] Rede, Herr [illegible]
²*Da ging sie, kam hin und las auf dem Feld hinter* [illegible] [illegible] R. Eleázar sagte: [illegible] ging, [illegible] bis sie anständige Leute fand, [illegible] *Da sagte Boáz seinem Diener, der über den Schnittern gestanden hatte: Wem gehört das Mädchen da?* War es denn die Gewohnheit [illegible] Mädchen zu fragen? [illegible] R. Eleázar [illegible] merkte bei ihr Weisheit [illegible] [illegible] Ähren [illegible] zu lesen [illegible] Barajtha wird gelehrt [illegible] stehende [illegible] hockend [illegible]
⁴*Halte dich zu meinen Mädchen.* War es denn [illegible] [illegible] Mädchen [illegible] hatte, wie [illegible] R. Eleázar [illegible] *Orpa ihre Schwiegermutter küsste, Ruth sich aber an ihr hielt* [illegible] *Zur Essenszeit aber sagte Boáz zu ihr: Komm hierher.* R. Eleázar sagte: Er machte ihr die Andeutung, dass [illegible] das Königshaus Davids aus [illegible] werde, bei dem ebenfalls das Wort hierher gebraucht wird, wie es heisst: ⁷*Da kam der König David, setzte sich vor den Herrn und sprach: Wer bin ich, o Gott, mein Herr, und was ist mein Haus, dass du mich bis hierher gebracht hast?!* *Tunke dein Brot in den Essig.* R. Eleázar sagte: Hieraus, dass der Essig gegen Hitze gut ist. R. Šemuél b. Naḥmani sagte: Er machte ihr die Andeutung, dass aus ihr ein Sohn hervorgehen werde, dessen Thaten sauer wie Essig sein werden, das ist nämlich Menase. *Da setzte sie sich zur Seite der Schnitter.* R. Eleázar sagte: Zur Seite der Schnitter, nicht aber [illegible] der Schnitter; er machte ihr die Andeutung, [illegible] das Königreich Davids sich spalten wird. *Und er legte ihr geröstete Ähren vor, und sie ass.* R. Eleázar sagte: *Sie ass* in den Tagen Davids, *sie wurde satt* in den Tagen Šelomos, *sie liess übrig* [illegible] Hizqijas. Manche erklären: *Sie ass* in den Tagen Davids und in den Tagen Šelomos, *sie wurde satt* in den Tagen Hizqijas, *sie liess übrig* in den Tagen Rabbis [illegible] der Meister sagte nämlich, dass [illegible] Rabbis [illegible] als der König Šapor. In einer Barajtha wird gelehrt: *Sie ass*: auf [illegible] *sie wurde satt* [illegible] Tagen, *sie liess übrig*: in der zukünftigen Welt. [illegible] *Und unter seiner Herrlichkeit wird ein Brand entbrennen, wie Feuerbrand.* R. Johanan sagte: *Unter seiner Herrlichkeit*, [illegible] Herrlichkeit selbst. R. Johanan vertritt hiermit seine Ansicht, [illegible] Kleider [illegible] R. Eleázar sagte: *Unter seiner Herrlichkeit*, unter [illegible] R. Šemuél b. Naḥmani sagte: *Unter seiner Herrlichkeit*, wie es bei der Verbrennung [illegible] die Seele verbrannt wurde, während der Körper erhalten [illegible] gemeint, während der Körper erhalten bleibt. R. Aḥa [illegible] das Umkleiden[11] aus der Gesetzlehre zu entnehmen? [illegible] *Hierauf ziehe er seine Kleider aus und lege andere Kleider an*, hierüber wurde in der [illegible]

1Sam 3,10 בדידיה כתיב ביה ׳ויבא ה׳ ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל
שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמע עבדך ⁸²לא אמר דבר
Rt 2,3 ה׳: ׳ותלך ותבא ותלקט בשדה אחרי [הק׳] אמר רבי אלעזר
שהלכה ובאת ⁸³הלכה ובאת עד שמצאה בני אדם המהוגנין
ib. 2,5 לילך עמהם ׳ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה
הזאת וכי דרכו של בועז לשאול בנערה אמר ⁸⁴רבי אלעזר
⁸⁵דבר חכמה ראה בה ⁸⁶שני שבלין ⁸⁷לקט שלשה ⁸⁸שבלין
אינו ⁸⁹לקט במתניתא תנא דבר צניעות ראה בה עומדות מעומד
ib. 2,8 נופלות מיושב ׳וכה תדבקין עם נערתי וכי דרכו של בועז
ib. 1,14 ⁹⁰לדבק עם הנשים אמר רבי אלעזר כיון דהוא ׳ותשק ערפה
ib. 2,14 להמותה ורות דבקה בה אמר שרי לאידבוקי בה ׳ויאמר לה בעז
לעת האכל גשי הלם אמר רבי אלעזר רמז רמז לה עתידה
IISam 7,18 מלכות בית דוד לצאת ממך דכתיב ⁸⁹ביה הלום שנאמר ויבא
[המלך] דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני ה׳ ומי ביתי כי
Rt 2,14 הביאתני עד הלם ׳וטבלת פתך בחמץ אמר רבי אלעזר מכאן
שהחומץ יפה לשרב רבי שמואל ⁹⁰בר נחמני אמר רמז רמז
לה עתיד בן לצאת ממך שמעשיו קשין כחומץ ומנו מנשה
ib. ׳ותשב מצד הקצרים אמר רבי אלעזר מצד הקוצרים ולא בתוך
הקוצרים ⁹¹רמז רמז לה ⁹²עתידה מלכות בית דוד שתתחלק
ib. ׳ויצבט לה קלי ותאכל אמר רבי אלעזר ותאכל בימי דוד
ותשבע בימי שלמה ותותר בימי חזקיה ואיכא דאמרי ותאכל
בימי דוד ובימי שלמה ותשבע בימי חזקיה ותותר בימי רבי
Bm. דאמר מר ׳אחורייה דרבי הוה עתיר משבור מלכא במתניתא
תנא ותאכל בעולם הזה ותשבע לימות המשיח ותותר⁹³ לעתיד
Jes. לבא: ׳ותחת כבדו יקד יקד כיקוד איש אמר רבי יוחנן ותחת
כבודו ולא ⁹⁴כבודו ממש רבי יוחנן לטעמיה דרבי יוחנן קרי
למאניה מכבדותי רבי אלעזר אומר ותחת כבודו ⁹⁵תחת כבודו
ממש ⁹⁶רבי שמואל בר נחמני ⁹⁷אמר תחת כבודו כשריפת בני
אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת
Fol. נשמה וגוף קיים אמר רבי ⁹⁸אחא בר אבא אמר רבי יוחנן מנין
Lv. לשנוי בגדים מן התורה שנאמר ׳ופשט את בגדיו ולבש בגדים

M 82 ולא דבר ה׳ ‖ 83 M הלכה ובאת ‖ 84 M דבכמה יתירה ‖ 85 P שתי ‖ 86 B לקטה ‖ 87 M לא ליקטה ‖ 88 M ׳ לדבר עם האשה ‖ 89 M ביה ביתי ‖ 90 כ״נ ‖ 91 M + א״ר אלעזר ‖ 92 B שעתידה ‖ 93 M לעוה״ב ‖ 94 M + תחת ‖ 95 M — תחת כב׳ ‖ 96 M ר׳...כבודו ‖ 97 P א״ר (בדפוס ישנים : אמר רבי) ‖ 98 M היא.

1 [illegible] 5 Ib 1,14. 6 Ib 2,14. 7 II Sam 7,18. 8 Rabbi [R [illegible] 11 Lev 6,4.
[illegible]

Sab.110a Jom 23b אחרים ותנא דבי רבי ישמעאל⁹⁹לימדה תורה דרך ארץ בגדים
שבישל בהן קדירה [1]לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו [2]אמר רבי
Ber.43a חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא
במנעלים המטולאים לשוק והא רבי אחא בר חנינא נפיק אמר
רבי אחא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי[3]ואמר רבי חייא
בר אבא אמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו
Pr.8,36 חייב מיתה שנאמר °ולמשנאי אהבו מות אל תקרי למשנאי
Pr.7,16 אלא למשניאי רבינא אמר רבד[4]שנאמר מרבדים רבדתי ערשי
ולא פליגי הא בגלימא הא בלבושא [5]ואמר רבי חייא בר אבא
Jes.20,3 אמר רבי יוחנן מאי דכתיב °כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום
ויחף ערום בבגדים בלואים ויחף במנעלים המטולאים: תנן
Miq.ix,5 התם °רבב על [6]המרדע חוצץ רבן שמעון בן גמליאל אומר עד
כאיסר האיטלקי ועל הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני
צדדין חוצץ רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל אף מצד
אחד חוצץ בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי [7]חנינא
מרדעת מצד אחד או משני צדדין אמר ליה זו לא שמעתי
כיוצא בה שמעתי דתנן רבי יוסי אומר של בנאין מצד אחד
ושל בור משני צדדין ולא תהא מרדעת חשובה מבגדו של
עם הארץ מאי בנאין אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים
Tan.10b שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן: ואמר רבי יוחנן °איזהו
תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין זה המקפיד
על חלוקו להופכו: ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם [8]הממנין
Qid.49b אותו פרנס על הציבור °זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל
Jom.72b מקום [9]ואומר ואפילו במסכת כלה[10]: °ואמר רבי יוחנן איזהו
תלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו זה שמניח
חפצו ועוסק בחפצי שמים [11]והני מילי למיטרח בריפתיה:
ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו הלכה
בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה למנוייה פרנס על הציבור
אי בחדא מסכתא באתריה אי בכוליה תנויה בריש מתיבתא
Nid.20a רבי שמעון בן לקיש אומר °אלו כלים [12]האולירין הבאין

99 B לימדך. M] + מכאן] ○ לימדך...ארץ ‖ 1 M — לרבו ‖ 2 P אמר M ○ אמר...ע״ג טלאי ‖ 3 P אמר. V + וה״מ בפנדא אבל בגילדא לל״ב ‖ 4 B איתמר ול״פ ‖ 5 P אמר. M — ואמר...המטולאים ‖ 6 M המרדעת ‖ 7 M יוחנן ‖ 8 B שממי׳ ‖ 9 M — ואו׳ ‖ 10 M + למאי נ״מ למסיים במסכת אחריתא [ואי בכולי תל׳ בריש מתיבתא] ‖ 11 M — והני... מתיבתא] ‖ 12 M — האול׳.

Schule R. Jišmáëls gelehrt: Die Gesetzlehre lehrt hiermit eine Anstandsregel: In den Kleidern, in welchen man für seinen Herrn einen Topf gekocht hat, schenke man ihm keinen Becher ein. R. Ḥija b. Abba sagte [ferner] im Namen R. Johanans: Es ist für den Schriftgelehrten unpassend, mit geflickten Schuhen auf die Strasse zu gehen. Aber R. Aḥa b. Ḥanina ging ja so! R. Aḥa b. R. Naḥman erwiderte: Auf denen Flick auf Flick sitzt. Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Ein Schriftgelehrter, auf dessen Gewand sich ein Fettfleck befindet, verdient den Tod, denn es heisst: [1]*Die mich hassen, wollen den Tod*; lies nicht: *die mich hassen*, sondern: *die mich verhasst machen*. Rabina sagte: Dies wurde bezüglich eines Samenflecks gelehrt, wie es heisst: [2]*Mit Decken habe ich mein Bett bedeckt.* Sie streiten aber nicht, der Eine spricht von Oberkleidern, der Andere spricht von Unterkleidern. Ferner sagte R. Ḥija b. Abba im Namen R. Joḥanans: Es heisst: [3]*Gleich wie mein Knecht Ješája nackt und barfuss einhergegangen ist*, nackt: in zerrissenen Kleidern, barfuss: in geflickten Schuhen.

Dort wird gelehrt: Ein Fettfleck auf einer Eselsdecke bildet eine Trennung[4] beim Untertauchen, R. Šimôn b. Gamaliël sagt: nur in der Grösse eines italischen Assar; auf Kleidern bildet er an einer Seite keine Trennung, an beiden Seiten bildet er wol eine Trennung; R. Jehuda sagt im Namen R. Jišmáëls: auch an einer Seite bildet er eine Trennung. R. Šimôn b. Laqiš fragte R. Ḥanina: Bildet er auch bei einer Eselsdecke an einer Seite eine Trennung oder nur an beiden Seiten? Dieser erwiderte: Diesbezüglich habe ich nichts gehört, aber Aehnliches habe ich gehört: es wird gelehrt: R. Jose sagt: Bei [Gewändern von] Bauleuten bildet er auch an einer Seite eine Trennung, bei denen von Unwissenden, nur an beiden Seiten; die Eselsdecke wird ja nicht bedeutender sein, als das Gewand eines Manns aus dem gemeinen Volk. —. Wer sind diese Bauleute? R. Joḥanan erwiderte: Das sind die Schriftgelehrten, die sich ihr ganzes Leben lang mit dem Ausbau der Welt befassen.

Ferner sagte R. Joḥanan: Wer heisst ein Schriftgelehrter, dem man einen verlorenen Gegenstand infolge blossen Wiedererkennens zurückgiebt[5]? — derjenige, welcher bedacht ist, sein Gewand auf der rechten Seite zu tragen. Ferner sagte R. Joḥanan: Wer heisst ein Schriftgelehrter, den man zum Verwalter über die Gemeinde setzt? — derjenige, den man überall eine Halakha frägt und der zu antworten weiss, selbst aus dem Traktat Kallah[6]. Ferner sagte R. Joḥanan: Wer heisst ein Schriftgelehrter, dessen Arbeiten zu verrichten seinen Stadtleuten obliegt? — derjenige, der seine Angelegenheiten vernachlässigt und sich mit den göttlichen Angelegenheiten befasst. Dies erstreckt sich aber nur soweit, dass man für sein Brot sorgen muss. Ferner sagte R. Joḥanan: Wer heisst ein Schriftgelehrter? — den man überall eine Halakha frägt und der zu antworten weiss. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — Ob man ihn zum Verwalter über die Gemeinde setzen kann. Ist er in einem Traktat bewandert, so kann man ihn in seiner Heimatstadt zum solchen machen, ist er in der ganzen Lehre bewandert, so kann man ihn zum Schuloberhaupt machen. R. Šimôn b. Laqiš sagt:

1. Pr. 8,36. 2. Ib. 7,16. 3. Jes. 20,3. 4. Vgl. ob. S. 436 N. 1. 5. Ein Fund wird dem Verlierer sonst nur gegen Angabe eines bestimmten Zeichens ausgeliefert; vgl. Bm. 21a ff. 6. Apokrypher abgelegener Traktat über die Brautgesetze.

Darunter[1] sind die Obergewänder[2] zu verstehen, die aus den überseeischen Ländern kommen. [illegible] Hieraus zu entnehmen, dass diese Gewänder weiss seien. [illegible] R. Jannai sagte ja zu seinen Söhnen: Meine Kinder, bestattet mich weder in weissen Gewändern, noch in schwarzen Gewändern; nicht in weissen — vielleicht ist es mir nicht beschieden [das Paradies zu kommen], so würde ich wie ein Bräutigam zwischen den Leidtragenden aussehen; nicht in schwarzen — vielleicht ist es mir doch beschieden, so würde ich wie ein Leidtragender zwischen Bräutigamen aussehen; bestattet mich vielmehr in Obergewändern, die aus den überseeischen Ländern kommen. Hieraus, dass diese rot seien. — Das ist kein Widerspruch. Das Eine handelt [illegible], das Andere von Unterkleidern.

R. Jišmáel sagt: man darf [illegible] rollen. Die Rabbanan lehrten: *Ein Brandopfer für jeden Sabbath*[3]; [illegible] lehrt, dass das Fett des Sabbathopfers am Versöhnungstag dargebracht wird; man könnte glauben, [illegible] des Versöhnungstags am Sabbath dargebracht wird, so heisst es: *für den Sabbath*. Worte R. Jišmáels. R. Áqiba sagt: *Ein Brandopfer für den Sabbath*, [illegible] lehrt, dass das Fett des Sabbathopfers am Festtag dargebracht wird; man könnte glauben, [illegible] am Versöhnungstag, so heisst es: *für den Sabbath*. Nach R. Jišmáel werden Gelübden- und Spendopfer am Festtag dargebracht, der Schriftvers [illegible] ist nötig, [die Darbringung des Sabbathopfers] am Versöhnungstag zu erlauben; nach R. Áqiba werden Gelübden- und Spendopfer am Festtag nicht dargebracht, und der Schriftvers ist dazu nötig, [die Darbringung des Sabbathopfers] am Festtag zu erlauben. R. Zera sagte: Als wir in Babylonien waren, sagten wir: Was gelehrt wird, dass man an einem Sabbathvorabend, der mit dem Versöhnungstag zusammentrifft, [die] Posaunenstösse nicht bliest[4], und dass man an einem solchen Šabbathausgang den Unterscheidungsegen [illegible] nicht spricht, ist eine von Allen vertretene Ansicht. Als ich hinaufkam, traf ich den Jehuda, Sohn des R. Simón b. Pazi, welcher sagte, dass die [illegible] Lehre nur die Ansicht R. Áqibas vertritt[7]; denn nach R. Jišmáel, welcher der Ansicht ist, dass das Fett des Sabbathopfers am Versöhnungstag dargebracht wird, sollte man wol blasen, damit man wisse, dass das Fett des Sabbathopfers am Versöhnungstag dargebracht werden darf. Darauf erwiderte ich ihm: [illegible] Mar Qašiša, der Sohn R. Hasdas, sprach zu R. Aši: Wird denn der Grundsatz, die Priester seien eifrig, in Betracht gezogen? es wird ja gelehrt: Drei [Posaunenstösse], um die Leute [illegible] Arbeit [illegible], drei, um [illegible] zu unterscheiden! — Wie Abajje [illegible] erklärt hat, das Kennzeichen sei für das Volk Jerušalems bestimmt, ebenso [illegible]. — Man hätte aber dennoch blasen sollen, [illegible] Kennzeichen [illegible] für das Volk bestimmt, [illegible] von der Stunde des Nachmittaggebets ab, das Abrupfen von [illegible] R. Joseph erwiderte: Ein Verbot des Feierns wegen wird nicht verdrängt, um [illegible] R. Šiša b. R. Idi erwiderte: Wegen eines vorliegenden Falls hat man ein Verbot [illegible], wegen eines weitliegenden Falls hat man das Verbot des Feierns wegen nicht [illegible] Wenn ein Sabbathvorabend mit einem Festtag zusammentrifft, so [illegible] wenn ein Sabbathausgang mit [illegible] man spricht den Unterscheidungssegen nicht, [illegible]

ממדינת הים למימרא דחיורי נינהו ותאמר[13] להו רבי ינאי לבניו[14] בני אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין אבלים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין חתנים אלא בכלים האולייר׳ הבאין ממדינת הים אלמא סימקי נינהו לא קשיא הא בגלימי הא בלבושי: רבי ישמעאל אומר מקפלין כו׳: תנו רבנן עולת שבת לימד על חלבי שבת שקריבין ביום הכפורים יכול אף של יום הכפורים[15] בשבת תלמוד לומר בשבתו דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר עולת [שבת בשבתו] לימד על חלבי שבת שקרבים ביום טוב יכול אף ביום הכפורים תלמוד לומר בשבתו כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל נדרים ונדבות קרבין ביום טוב וכי איצטריך קרא ליום הכפורים לדברי רבי עקיבא נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב וכי איצטריך קרא למישרא ביום טוב אמר רבי זירא כי[16] הוינן בבבל הוה[17] אמרינן הא דתניא יום הכפורים שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין דברי הכל היא כי סליקנא[18] לדהם אשכחיתיה ליהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דיתיב וקאמר רבי עקיבא היא דאי רבי ישמעאל כיון דאמר חלבי שבת קריבין ביום הכפורים ליתקע כי היכי ליהוו[19] ידעי דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים ואמינא ליה אנא כהנים זריזין הן אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי מי אמרינן כהנים זריזין הן והתנן שלש להבטיל את העם ממלאכה שלש להבדיל בין קודש לחול כדאמר אביי לשאר עמא דבירושלם הכא נמי לשאר עמא דבירושלם וליתקע כי היכי דלידעי דשרי בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר ורב[20] ששא בריה דרב אידי אמר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ושבות קרובה התירו[21] והתנן יום טוב שחל להיות ערב שבת תוקעין ולא מבדילין מוצאי שבת מבדילין

M 13 יהו ‖ M 14 לבריה ‖ M 15 + קריבין ‖ B 16 הוינא ‖ B 17 אמרי. ‖ M אבינא ‖ P 18 כליקו ‖ M 19 דלידעי ‖ M 20 ששת ‖ P 21 והתני.

1. [illegible] 2. Wa[illegible] Kleidungsstücke [illegible] dem lat. [illegible]; nach Wiesner (Scholien II [illegible]) [illegible] Purpur [illegible] 3. Num. 28,10. 4. Vgl. oben S. 400 [illegible] 7. [illegible] dem der [illegible] Versöhnungstag gleich heilig sind.

ולא תוקעין ואמאי ליתקע כי היכי דלידעי דשרי בשחיטה לאלתר אלא מחוורתא כדרב יוסף: אמר רבי זירא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא יום הכיפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק אמר רב[22]מנא[32]תנא מנין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת
Ex.16,23 ירק תלמוד לומר שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתיב
Lv.23,3 כל מלאכה לא תעשו אלא לאו[24]אקניבת ירק שמע מינה: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יום הכיפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק מיתיבי מנין ליום הכיפורים [25]שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק תלמוד לומר שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתיב וכל מלאכה לא תעשו אלא לאו[24]בקניבת ירק [26]לא לעולם [27]למלאכה ולעבור עליה בעשה ולא תעשה תניא כוותיה דרבי יוחנן יום הכיפורים
Fol 115 שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק [28]ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יום כיפורים שחל להיות בחול מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש דבי רב יהודה מקנבי כרבא דבי [29]רבה גרדי קארי כיון [30]דחזא דהוו [31]קא מחיפי אמר להו אתא איגרתא [32]ממערבא משמיה דרבי יוחנן דאסיר:

M 22 הונא. V 23 תניא נ ה. M 24 לק. M 25 שחל לה בש. M 26 — לא. P 27 במל׳. M 28 ובן שחל לה׳. P 29 רבי M V רבא. P 30 דהוו M — ההוא. M 31 מח׳ אמרי. M 32 ממע׳.

einem solchen zusammentrifft, so spricht man den Unterscheidungsegen, und bläst nicht. — Warum denn, sollte man doch blasen, damit man wisse, dass das Schechten sofort erlaubt ist! — Vielmehr, am Richtigsten ist die Erwiderung R. Josephs. R. Zera im Namen R. Honas, nach Anderen R. Abba im Namen R. Honas sagte: An einem Versöhnungstag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, ist das Abrupfen von Kräuterblättern verboten. R. Mana sagte: Dies wird auch gelehrt: Woher, dass das Abrupfen von Kräuterblättern an einem Versöhnungstag, der mit einem Šabbathvorabend zusammentrifft, verboten ist? — weil es heisst: [1]*Ein Ruhetag*; was für ein Ruhetag? wollte man sagen, ein Ruhetag bezüglich der Verrichtung von Arbeiten, so heisst es ja bereits: [2]*Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*! vielmehr bezüglich des Abrupfens von Kräuterblättern. Schliesse dies hieraus. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: An einem Versöhnungstag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, ist das Abrupfen von Kräuterblättern erlaubt. Man wandte ein: Woher, dass das Abrupfen von Kräuterblättern an einem Versöhnungstag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, verboten ist? — denn es heisst: *Ein Ruhetag*; was für ein Ruhetag? wollte man sagen, bezüglich der Verrichtung von Arbeiten? so heisst es ja bereits: *Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*! vielmehr bezüglich des Abrupfens von Kräuterblättern. — Nein, thatsächlich bezüglich der Verrichtung von Arbeiten, [jedoch wird es deshalb wiederholt], dass man nämlich ein Gebot und ein Verbot übertritt. Uebereinstimmend mit R. Johanan wird auch gelehrt: An einem Versöhnungstag, der mit einem Šabbath zusammentrifft, ist das Abrupfen von Kräuterblättern erlaubt. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: An einem Versöhnungstag, der mit einem Wochentag zusammentrifft, darf man von der Stunde des Nachmittaggebets ab Nüsse knacken und Granatäpfel zerteilen, weil dies eine Pein ist[3]. Im Hause R. Jehudas pflegte man Kohlblätter abzurupfen; im Haus Rabbas pflegten sie Kürbisse abzuschälen; als er bemerkte, dass sie dies zu früh thaten, sprach er: Ein Brief traf aus dem Westen ein, in welchem R. Johanan dies verbietet.

SECHSZEHNTER ABSCHNITT.

כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן ואף על פי שכתובים בכל לשון טעונים גניזה ומפני מה אין קורין בהם מפני ביטול בית המדרש:

גמרא. איתמר היו כתובים תרגום [1]או בכל לשון רב

M 1 — או.

ALLE heiligen Schriften darf man bei einer Feuersbrunst retten, einerlei, ob man aus ihnen liest, oder nicht. Auch wenn sie in irgend einer anderen Sprache geschrieben sind, muss man sie verstecken[4]; weshalb darf man aus diesen nicht lesen? — wegen der Störung im Lehrhaus.

GEMARA. Es wurde gelehrt: Waren sie targumisch[5] geschrieben, oder in irgend einer anderen Sprache, so darf man sie, wie R. Hona sagt, bei einer

1. Ex. 16,23. 2. Lev. 23,3. 3. Da man davon nicht gemessen darf, vgl. Lev. 23,27. 4. Am Wochentag, damit sie nicht der Schändung ausgesetzt seien. 5. Targum wörtl. Uebersetzung, Benennung der aramäischen Bibelübersetzung.

[illegible] Feuersbrunst nicht retten; wie R. Ḥisda sagt, rette man sie wol. Nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man aus ihnen lesen darf, streitet niemand, [dass] man sie retten darf; der Streit besteht nur nach demjenigen, welcher sagt, dass man aus ihnen nicht lesen darf. R. Hona sagt, man rette sie nicht, da [man] aus ihnen nicht lesen darf. R. Ḥisda sagt, man rette sie wol, weil es sonst eine Missachtung der heiligen Schriften wäre. — Es wird gelehrt: Alle heiligen Schriften rette man bei einer Feuersbrunst retten, [illegible] aus ihnen liest oder nicht. Nach [illegible] in irgend einer anderen Sprache geschrieben [illegible]. Wahrscheinlich sind unter Büchern, aus denen man liest, die Propheten und unter Büchern, aus denen man nicht liest, die Hagiographen zu verstehen; [illegible] auch wenn sie in irgend einer anderen Sprache geschrieben sind, man darf aus ihnen also [nicht] lesen, dennoch lehrt er, dass man sie rette. [Dies] ist ja eine Widerlegung gegen R. Hona! — R. Hona kann dir erwidern: Glaubst du etwa [dies bezieht sich auf den Antragsatz]? wie wäre dann der Schlusssatz: muss man sie verstecken, zu erklären [illegible] sie sogar retten darf, um so mehr, dass [man sie] verstecken muss! Vielmehr erklärt R. Hona [die Mišnah] nach seiner Ansicht und R. Ḥisda erklärt sie nach seiner Ansicht. R. Hona erklärt sie nach seiner Ansicht: unter Büchern, aus denen man liest, sind die Propheten zu verstehen, unter Büchern, aus denen man nicht liest, sind die Hagiographen zu verstehen. [Diese rette man] nur, wo sie in der Heiligensprache geschrieben sind, wenn aber in irgend einer anderen Sprache, so rette man sie nicht, jedoch müssen sie versteckt werden. R. Ḥisda erklärt sie nach seiner Ansicht: unter Büchern, aus denen man liest, sind die Propheten zu verstehen, unter Büchern, aus denen man nicht liest, sind die Hagiographen zu verstehen; diese rette man auch wenn sie in irgend einer fremden Sprache geschrieben sind, (und so meint er:) das Vermoderte von denselben muss versteckt werden. Man wandte ein: Waren sie targumisch geschrieben, oder in irgend einer anderen Sprache, so darf man sie bei einer Feuersbrunst retten; dies ist ja eine Widerlegung gegen R. Hona! — R. Hona [kann dir] erwidern: dieser Tanna ist der Ansicht, dass man aus ihnen lesen darf. — Komme und höre: Waren sie [koptisch], medisch, ibrisch, elamisch oder griechisch geschrieben, so rette man sie bei einer Feuersbrunst, obgleich man aus ihnen nicht lesen darf; dies ist ja eine Widerlegung gegen R. Hona! — R. Hona [kann] dir erwidern: hierüber streiten Tannaim; es wird nämlich gelehrt: waren sie targumisch oder in irgend einer anderen Sprache geschrieben, so darf man sie bei einer Feuersbrunst retten. R. Jose sagt, man darf sie bei einer Feuersbrunst nicht retten. R. Jose erzählte: Einst kam [mein] Vater Ḥalaphta zu R. Gamliél Berabbi[7] in Tiberjas und traf ihn, wie er am Tisch Joḥanans, des [illegible] sass und ein targumisches Ijobbuch in der Hand hielt und las. Da sprach er zu ihm: [Ich erinnere mich], wie dein Grossvater R. Gamliél auf einer Stufe des Tempelbergs stand und man ihm [ein targumisches Ijobbuch] brachte, da sprach er zum Baumeister: Stecke es in eine Bauschicht, und auch [illegible] und er versteckte es. R. Jose b. Jehuda erzählte, man habe über dasselbe eine Mulde [mit] Lehm [gestülpt]. — Rabba sprach: Dagegen giebt es zwei Einwendungen: erstens, wie kommt Lehm auf [illegible]

SABBATH XVI,i

הונא אמר אין מצילין אותן מפני הדליקה ורב חסדא אמר מצילין אותן מפני הדליקה אליבא דמאן דאמר ניתנו לקרות בהן דכולי עלמא לא פליגי דמצילין כי פליגי אליבא דמאן דאמר לא ניתנו לקרות בהן רב הונא אמר אין מצילין דהא לא ניתנו לקרות בהן רב חסדא אמר מצילין משום בזיון כתבי הקדש תנן כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן [2]אף על פי שכתובין בכל לשון מאי לאו שקורין בהן נביאים ושאין קורין בהן כתובים אף על פי שכתובין בכל לשון [3]דלא ניתנו לקרות בהן וקתני מצילין ותיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא ותסברא אימא סיפא טעונין גניזה השתא אצולי מצילינן גניזה מיבעיא אלא רב הונא מתרץ לטעמיה ורב חסדא מתרץ לטעמיה רב הונא מתרץ לטעמיה בין שקורין בהם נביאים ובין שאין קורין בהם כתובים במה דברים אמורים שכתובין בלשון הקדש אבל בכל לשון אין מצילין ואפילו הכי גניזה בעו רב חסדא מתרץ לטעמיה בין שקורין בהן נביאים ובין שאין קורין בהן כתובים אף על פי שכתובין בכל לשון נמי מצילין [4]והכי קאמר ומקק שלהן טעונין גניזה מיתיבי היו כתובים תרגום [5]ובכל לשון מצילין אותן מפני הדליקה[6] תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא האי תנא סבר ניתנו לקרות בהן תא שמע היו כתובין גיפטית מדית עיברית עילמית יוונית אף על פי שלא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן מפני הדליקה תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא תנאי היא דתניא °היו כתובין תרגום בכל לשון מצילין אותן מפני הדליקה רבי יוסי אומר אין מצילין אותן מפני הדליקה אמר רבי יוסי מעשה באבא חלפתא שהלך אצל [7]רבן גמליאל בריבי לטבריא ומצאו שהיה יושב על שלחנו של [8]יוחנן הנזוף ובידו ספר איוב תרגום והוא קורא בו אמר לו זכור אני ברבן גמליאל אבי אביך שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית והביאו לפניו ספר איוב תרגום ואמר לבנאי שקעהו תחת הנדבך אף הוא צוה עליו וגנזו רבי יוסי בר יהודה אומר עריבה של טיט כפו עליו אמר

(Margin: tSab. 14; Sof. 5,15)

2 M V ואף ‖ 3 M — דלא...בהן ‖ 4 M ∩ וה ק ‖ 5 M בכל. V ובכל ‖ 6 M | + וגונזין אותן] ‖ 7 M רבי שמעון ברבי לטבריא ‖ 8 V ריב ן נזוף. M ר י ובידו ספר של תרג והיה.

[illegible] כתב שר עבר הנהר, ist dunkel [illegible] עברית [illegible] ist ebenfalls [illegible] zu denken. 3. [illegible] eines [illegible] בר רבי oder בי רבי. [illegible]

רבי שתי תשובות בדבר [9]חדא וכי טיט בהר הבית מנין [10]ועוד וכי מותר לאבדן ביד אלא מניחן במקום התורפה והן מרקיבין Col. b מאליהן מאן תנאי °אילימא תנא קמא [11]ורבי יוסי ודילמא בהא קמיפלגי מר סבר ניתנו לקרות בהן ומר סבר לא ניתנו לקרות Sab. 61b TSab 14 בהן אלא רבי יוסי ותנא דגיפטית: °תנו רבנן הברכות והקמיעין אף על פי שיש בהן אותיות של שם ומענינות הרבה [12]שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפים במקומן [13]מכאן אמרו כותבי ברכות כשורפי תורה מעשה באחד שהיה כותב [14]בצידן באו והודיעו את רבי ישמעאל והלך רבי ישמעאל לבודקו כשהיה עולה בסולם הרגיש בו נטל טומוס של ברכות ושקען בספל של מים ובלשון הזה אמר לו רבי ישמעאל גדול עונש האחרון מן הראשון: בעא מיניה ריש גלותא מרבה בר רב הונא היו כתובין בסם ובסיקרא בקומוס ובקנקנתום בלשון הקדש מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין תיבעי למאן דאמר מצילין תיבעי למאן דאמר אין מצילין תיבעי למאן דאמר אין מצילין הני מילי היכא דכתיבי תרגום ובכל לשון אבל הכא דכתיבי בלשון הקדש מצילין או דילמא אפילו למאן דאמר מצילין הני מילי היכא דכתיבי בדיו דמיקיים אבל הכא כיון דלא מיקיים לא אמר ליה אין Hg 19a Mg 8b מצילין והא [15]רב המנונא תנא מצילין אמר ליה °אי תניא תניא Jom. 31b Jab. 112b מאי תניא אמר רב אשי [16]כדתניא °אין בין ספרים למגילה אלא Ned. 19b Zeb. 15b שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה Git. 90b Men. אשורית על הספר ובדיו: בעא מיניה רב הונא [17]בר חלוב [18]מרב 107a Bek. 7a נחמן ספר [19]תורה שאין בו ללקט [20]שמונים וחמש אותיות כגון Hol. 93a Tem. 31a פרשת ויהי בנסע הארן מצילין אותה מפני הדליקה או אין Nid. 23b מצילין אמר ליה ותיבעי לך פרשת ויהי בנסע הארן גופה [21]היכא דחסר פרשת ויהי בנסע לא קמיבעיא לי דכיון דאית ביה הזכרות אף על גב דלית ביה שמונים וחמש אותיות מצילין כי קא מיבעיא לי ספר [19]תורה שאין בו ללקט [22]מאי אמר ליה אין מצילין איתיביה תרגום שכתבו מקרא ומקרא

M 9 חדא — M 10 ועוד — || M 11 ור׳ || M 12 של תורה, B 13 + הן ואזכרותיהן M 14 + ברכות M 15 אמר רב הונא תנא P 16 כדתנן M 17 ב״ח — M 18 מר׳ יוחנן M 19 תורה — M 20 + ממנו M 21 + היכא דחסרה פר׳ ויהי בנה א מצילין או אין מצ ותיבעי לך ויהי בנה״א גופה M 22 [+ פ״ה אותיות].

den Tempelberg? zweitens, darf man solche denn mit der Hand vernichten? man lege sie vielmehr an einen ungünstigen Ort, wo sie von selbst vermodern. — Wer sind die hierin streitenden Tannaïm? wollte man sagen, der erste Tanna und R. Jose, so kann ja ihr Streit in Folgendem bestehen: Der Eine ist der Ansicht, dass man aus ihnen lesen darf, während der Andere der Ansicht ist, dass man aus ihnen nicht lesen darf! — Vielmehr, R. Jose und der Autor der Lehre von den koptischen Büchern.

Die Rabbanan lehrten: Segensprüche und Amulette darf man aus einer Feuersbrunst nicht retten, selbst wenn sie Gottesnamen und Sätze aus der Gesetzlehre enthalten, man lasse sie vielmehr an ihrem Ort verbrennen. Hieraus folgerten sie, dass das Schreiben von Segensprüchen dem Verbrennen der Gesetzlehre gleicht. Einst war jemand in Çajdan, der solche zu schreiben pflegte, man erzählte dies R. Jišmâël, und dieser ging, es zu untersuchen. Als er die Treppe bestieg, bemerkte ihn jener, und steckte ein Bündel Segensprüche in ein Becken mit Wasser. Da sprach R. Jišmâël zu ihm folgendermassen: Grösser ist die Strafe der zweiten That, als die der ersten That.

Das Exiloberhaupt fragte Rabba b. R. Hona: Wie ist es, wenn sie in der Heiligensprache mit Pulver, Farbe, Gummi oder Schwärze geschrieben sind? Darf man sie bei einer Feuersbrunst retten oder nicht? Diese Frage besteht sowol nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man [fremdsprachige Bücher] retten darf, als auch nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man solche nicht retten darf: nach demjenigen, welcher sagt, dass man solche nicht retten darf: dies nur, wo sie targumisch oder in irgend einer anderen Sprache geschrieben sind, wo sie aber in der Heiligensprache geschrieben sind, darf man sie wol retten; oder aber ist selbst nach demjenigen, welcher der Ansicht ist, dass man solche retten darf, dies nur dann erlaubt, wo sie mit Tinte, die dauerhaft ist, geschrieben sind, nicht aber in diesem Fall, wo die Schrift nicht dauerhaft ist. Dieser erwiderte: Man darf sie nicht retten. — Aber R. Hamnuna lehrte ja, dass man sie wol retten darf! Da erwiderte er: Kennt jemand eine solche Lehre, so richte er sich nach dieser. — Welche Lehre meint er damit? R. Aši erwiderte: Folgende: Zwischen den Büchern [der heiligen Schrift] und der Esterrolle giebt es keinen anderen Unterschied, als dass diese Bücher in jeder Sprache geschrieben werden, während die Esterrolle nur in assyrischer Schrift[1], auf einer Rolle[2], und mit Tinte geschrieben werden muss.

R. Hona b. Ḥalob fragte R. Naḥman: Wie ist es bezüglich [eines Stücks aus] der Gesetzrolle, auf dem man keine fünfundachtzig Buchstaben zusammensuchen kann, beispielsweise der Abschnitt „Und als die Lade sich in Bewegung setzte“[3]? darf man es aus einer Feuersbrunst retten oder nicht? Dieser erwiderte: Du könntest doch bezüglich des Abschnitts „Und als die Lade sich in Bewegung setzte“ selbst, in dem [ein Buchstabe] fehlt, fragen! — Bezüglich des Abschnitts „Und als die Lade sich in Bewegung setzte“ selbst ist es mir überhaupt nicht fraglich, diesen darf man retten, wenn er auch keine fünfundachtzig Buchstaben hat, da er Gottesnamen enthält, fraglich ist es mir nur bezüglich [eines anderen Stücks aus] der Gesetzlehre, das keine fünfundachtzig Buchstaben hat. Dieser erwiderte: Man darf es nicht retten. Er wandte gegen ihn ein:

1. Dh. Quadratschrift, vgl. Syn. 21b. 2. Wörtl. Buch dh. in der damaligen Buchform. 3. Num. 10,35.

Das Targum in der Schriftsprache oder die Schrift in der Targumsprache in hebräischer Schrift, darf man bei einer Feuersbrunst retten, und selbstredend das Targum in den Büchern Daniel und Ezra. — Gibt es denn ein Targum in der Gesetzlehre? — die Worte [1] *Jegar Sahadutha*. — ...obgleich sie keine fünfundachtzig Buchstaben haben? — Hier handelt es, wo [diese Buchstabenzahl] durch diese ergänzt wird.

Sie richteten die Frage: Gilt dies nur, wenn diese fünfundachtzig Buchstaben nebeneinanderstehen, oder auch wenn sie zerstreut sind? — R. Hona sagt, sie müssen nebeneinanderstehen; R. Hisda sagt, auch wenn sie zerstreut sind. — Man wandte ein: [Ein Stück] von einer vermoderten Gesetzrolle, auf welchem man fünfundachtzig Buchstaben zusammensuchen kann, beispielsweise der Abschnitt ‚Und als die Lade sich in Bewegung setzte', darf man bei einer Feuersbrunst retten, sonst aber nicht; dies ist ja eine Widerlegung gegen R. Hona? — R. Hisda erklärte es nach R. Hona: wo zusammenhängende Worte vorhanden sind.

Die Rabbanan lehrten: *Und als die Lade sich in Bewegung setzte, da sprach Moseh*; bei diesem Abschnitt machte der Heilige, gebenedeiet sei er, am Anfang und am Schluss Zeichen[2], welche bedeuten, dass er sich nicht auf der richtigen Stelle befindet. Rabbi sagte: Nicht aus diesem Grund, sondern weil dieser Abschnitt ein bedeutendes Buch für sich bildet. — Wessen Ansicht vertritt folgende Lehre, die R. Semuél b. Nahmani im Namen R. Jonathans sagte: [3] *Sie hat ihre sieben Säulen ausgehauen*, das sind die sieben Bücher der Gesetzlehre? — die Ansicht Rabbis[4]. — Wer ist der Tanna, der gegen Rabbi streitet? — Das ist R. Simón b. Gamaliél. Es wird nämlich gelehrt: R. Simón b. Gamaliél sagte: Dieser Abschnitt wird dereinst aus dieser Stelle entfernt werden und an die richtige Stelle gesetzt werden. Weshalb aber steht er hier? — um zwischen dem ersten und dem zweiten Unglück eine Trennung zu machen. — Welches ist das zweite Unglück? — [5] *Und das Volk beklagte sich*. — Welches ist das erste Unglück? — [6] *Und sie zogen vom Berg des Herrn*, was R. Hama b. Hanina erklärte: sie zogen sich von Gott zurück. — Wo ist dessen richtige Stelle? R. Aši erklärte: im Abschnitt von den Bannern[7].

Sie richteten die Frage: Darf man die unbeschriebenen Ränder einer Gesetzrolle aus einer Feuersbrunst retten oder nicht? — Komme und höre: [Ein vermodertes Stück einer] Gesetzrolle, auf dem man fünfundachtzig Buchstaben zusammensuchen kann, beispielsweise der Abschnitt ‚Und als die Lade sich in Bewegung setzte', darf man [bei einer Feuersbrunst] retten, sonst aber nicht; warum denn? dieses sollte doch schon wegen des Rands gerettet werden. — Anders ist es beim Vermoderten. — Komme und höre: Ein verwischtes Stück einer Gesetzrolle darf man retten, wenn man auf diesem fünfundachtzig Buchstaben zusammensuchen kann, beispielsweise der Abschnitt ‚Und als die Lade sich in Bewegung setzte', sonst aber nicht; warum denn? dieses sollte doch schon wegen des Rands gerettet werden. — Bezüglich eines Pergamentstückes, auf dem sich einst eine Schrift befunden hat, ist mir überhaupt nicht fraglich: dieses ist ja nur durch die Schrift heilig, und sobald die Schrift fort ist, ist auch die Heiligkeit fort; ich frage

שבתבו תרגום וכתב עברית מצילין מפני הדליקה ואין צריך לומר תרגום שבעזרא[23] ושבדניאל[23] ושבתורה תרגום שבתורה Gn 31,47 מאי ניהו יגר שהדותא ואף על גב דלית בה שמונים וחמש אותיות[24] כי תניא ההיא להשלים: איבעיא להו הני שמונים וחמש אותיות[25] מכונסות או מפוזרות רב הונא אמר מכונסות רב חסדא אמר אפילו מפוזרות מיתיבי ספר תורה שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון[26] פרשת ויהי בנסע הארן מצילין[27] ואם לאו אין מצילין תיובתא דרב הונא תרגמה Nm 10,35 רב חסדא אליבא דרב הונא[28] בתיבות: תנו רבנן ויהי בנסע הארן ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא Fol. 116 סימניות מלמעלה[29] ומלמטה לומר שאין זה מקומה רבי אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו כמאן אזלא הא דאמר רבי שמואל בר[30] נחמן אמר רבי יונתן Pr 9,1 [31] חצבה עמודיה שבעה אלו[32] שבעה ספרי תורה כמאן כרבי מאן תנא דפליג עליה דרבי רבן שמעון בן גמליאל הוא דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות Nm 11,1 ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה[33] מאי היא ויהי העם ib 10,33 Tn 20a כמתאוננים פורענות ראשונה ויסעו מהר ה׳ ואמר רבי חמא ברבי חנינא שסרו מאחרי ה׳ והיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים: איבעיא להו[34] הגליונין של ספרי תורה מצילין[35] אותן מפני הדליקה או אין מצילין[35] אותן מפני הדליקה תא שמע ספר תורה שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון[36] פרשת ויהי בנסע הארן מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גליון דידיה בלה שאני תא שמע ספר תורה שנמחק אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסע הארן מצילין אם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גליון דידיה מקום הכתב לא קמיבעיא לי דכי קדיש אגב כתב הוא דקדיש אזלא כתב אזלא לה

23 M ותרגום שבי׳ 24 M +א״ל 25 M [+דקאמרי] 26 M – פר׳. P׳ פרשה 27 M +מן הדל׳ 28 M שעשוי תיבות תיבות 29 B ולמטה. M למטה 30 M V נדמני 31 M -[מ ד 32 M [שבעה] ספר תורה של חמשה חומשי תורה 33 M — מ ה 34 M הגליון (וכן להלן) 35 M אותן מה ד 36 M - פר׳.

1. Gen. 31,47. 2. In Form eines umgekehrten Nun. 3. Pr. 9,1. 4. Nach R. bildet der angezogene Abschnitt ein Buch für sich, somit wird Numeri in 3 Bücher geteilt. 5. Num. 11,1. 6. Ib. 10,33. 7. Num. Kap. 2.

קרושתיה כי קמיבעיא[37]לי של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר ותיפוק ליה משום דההוא דגיין ושדי תא שמע °הגליונין של מעלה (Jad. III,4) ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר מטמאין את הידים דילמא אגב ספר תורה שני תא שמע הגליונין וספרי מינין אין מצילין[44]אותן מפני הדליקה [38]אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מאי לאו גליונין דספר תורה לא גליונין דספרי מינין השתא ספרי מינין גופייהו אין מצילין גליונין מבעיא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונין[39]:

(TSab 14) גמ' °הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן והשאר (Sab 17a, Zeb 13a) שורפן אמר רבי טרפון °אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני [40]אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן שאפילו [41]רודף אחריו להורגו ונחש[42]רץ להכישו נכנס[43]לבית עבודה זרה ואין נכנס לבתיהן של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין (Jes. 57,8) וכופרין ועליהן הכתוב אומר °אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך (Suk 53b, Ned 66b) אמר רבי ישמעאל קל וחומר °ומה לעשות שלום בין איש (Mak 11a, Hol 141a) לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן (Ps 139,21) שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד °הלא משנאיך ה' אשנא ובמתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין [44]אותן לא[45]מן המפולת ולא [45]מן המים ולא[46]מדבר המאבדן:

בעי מיניה [47]יוסף בר[48]חנין מרבי אבהו הני ספרי דבי אבידן (Sab 113a) מצילין[44]אותן מפני הדליקה או אין מצילין אין ולאו ורפיא בידיה רב לא אזיל לבי אבידן וכל שכן לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל אמרו ליה [49]לרבא מאי טעמא לא אתית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ניעקריה [50]דוכתיה קשי לי [51]מר בר יוסף אמר אנא מינייהו אנא ולא מסתפינא מינייהו זימנא חדא אזל

37 P לך 38 M — אלא...ואזכרותיהן 39 M + ואין...הדליקה 40 M שורפן 41 B +אדם 42 M — רץ 43 M + אחריו 44 P אותה 45 M מפני 46 M מכל דבר 47 V M +רב 48 M חמא 49 M לרב 50 M [+א״ל] 51 M א״ר יוסף אנא.

aber bezüglich [des Rands] oben und unten, [des Raums] zwischen den Abschnitten, zwischen den Seiten und am Beginn und Schluss des Buchs. So sollte es doch wegen dieses [Rands] gerettet werden! — Wo man ihn abgeschnitten und fortgeworfen hat. Komme und höre: Der Rand oben und unten, [der Raum] zwischen den Abschnitten, zwischen den Seiten, am Anfang und am Schluss des Buchs machen die Hände unrein[1]. — Vielleicht wird dies hier durch die Gesetzrolle selbst bewirkt. Komme und höre: Unbeschriebene Ränder und Minäerbücher darf man aus einer Feuersbrunst nicht retten, man lasse sie vielmehr an ihrer Stelle verbrennen, sie selbst samt den Gottesnamen; wahrscheinlich doch die unbeschriebenen Ränder einer Gesetzrolle! — Nein, die unbeschriebenen Ränder der Minäerbücher. — Aber wenn man die Minäerbücher selbst nicht retten darf, wozu braucht er dies von deren Rändern zu lehren? — So meint er es: die Minäerbücher werden wie unbeschriebenes [Pergament] betrachtet.

Der Text. Die Ränder[2] und die Minäerbücher darf man bei einer Feuersbrunst nicht retten. R. Jose sagt: am Wochentag schneide man die darin enthaltenen Gottesnamen aus und verstecke sie, das Uebrige verbrenne man. R. Triphon sagte: Ich will meine Kinder verstümmeln, wenn ich sie nicht verbrannt hätte, samt den darin enthaltenen Gottesnamen, falls sie mir in die Hände gekommen wären. Selbst wenn man jemand verfolgt, um ihn zu töten, wenn eine Schlange jemand nachläuft, um ihn zu beissen, so flüchte er sich lieber in einen Götzentempel, nicht aber in einen Tempel dieser Leute, diese kennen und verläugnen, während jene verläugnen, ohne zu kennen. Ueber diese spricht der Schriftvers: [3]*Hinter Thür und Pfosten stellst du dein Gedächtnis auf.* R. Jišmåël sagte: Dies ist sogar als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn die Gesetzlehre gesagt hat, mein in Heiligkeit geschriebener Name werde durch das [Fluch]wasser ausgelöscht[4], um Frieden zwischen Mann und Frau herzustellen, um wieviel mehr diese, welche Neid, Hass und Streit zwischen den Jisraëliten und ihrem Vater im Himmel stiften! Ueber sie spricht David: [5]***Sollte ich nicht hassen, o Herr, die dich hassen, und nicht zanken mit denen, die sich gegen dich auflehnen? Mit vollendetem Hass hasse ich sie, als Feinde gelten sie mir.*** Und wie man diese [Schriften] bei einer Feuersbrunst nicht retten darf, so darf man sie weder vor Einsturz, noch vor Wasser noch vor sonst etwas, das sie vernichtet, retten.

R. Joseph b. Ḥanin fragte R. Abahu: Wie ist es bezüglich der Bücher des Abidanhauses[6]? darf man sie retten oder nicht? — Ja, und nein, er war nämlich schwankend. Rabh besuchte das Abidanhaus nicht, und um so weniger das Niçrephihaus[6]. Šemuel besuchte das Niçrephihaus nicht, wol aber das Abidanhaus. Einst sprachen sie zu Rabba: Weshalb bist du nicht in das Abidanhaus gekommen? Da erwiderte er: Jene Palme befindet sich auf dem Weg, die mir Schwierigkeiten bereitet. — Wir wollen sie entwurzeln! — Deren Platz bereitet mir Schwierigkeiten. Mar b. Joseph sprach: Ich gehöre auch zu dessen Besuchern

1. Vgl. oben S. 349 Z. 13 ff. 2. Unter גליונין ist hier zweifellos das Evangelium zu verstehen, die Talmudisten haben diese Baraitha missverstanden, vgl. auch Schorr, Heḥaluç i p. 57. 3. Jes 57,8. 4. Vgl. Num 5,23. 5. Ps 139,21. 6. בי אבידן ist nach den alten Comm. ein Versammlungsplatz für theologische und philosophische Discussionen. Joel (Heḥaluç i. p. 10) vermutet unter Abidan die Ebioniten, jedoch sehr unwahrscheinlich. Unter בי נצרפי wird allgem. ein Versammlungsort der Nazarener verstanden. Höchstwahrsch. waren die Besucher des erstern Anhänger des Parsismus, die des letztern Anhänger des Christentums.

[illegible] R. Meír nannte [das Evangelium] [illegible] R. Johanan nannte es [illegible] [Unheilsblätter] [illegible]

Imma Šalom, die Frau R. Eliezers und Schwester R. [illegible] Gamliels, hatte einen Philosophen[1] in der Nachbarschaft, [illegible] von dem [illegible] keine Bestechung [illegible] wollten sich über ihn lustig machen. Da brachte sie ihm eine goldene Lampe [illegible] und sprach [illegible] Vaters [illegible] Erbschaft [illegible] Da sprach [illegible] Es heisst ja [illegible] Tochter [illegible] Seit dem Tag, an dem [illegible] wurde das Gesetz [illegible] das Evangelium gegeben, [illegible] Sohn und Tochter erben beide [illegible] Am nächsten Tag schenkte er ihm einen [illegible] Esel. Da sprach dieser: Sehet eine weitere [illegible] (Evangelium) [illegible] das Gesetz (Mosis) zu ver- [illegible] in diesem aber [illegible] Sohn vorhanden ist, erbe die [illegible] Alsdann sprach sie: Lasse doch [illegible] Licht gleich einer Lampe leuchten. Da sprach R. Gamaliel: [illegible] Esel kam und stiess die Lampe um.

Weshalb liest man sie nicht [illegible] Rabh sagte [illegible] bezüglich der Zeit des Studiums gelehrt [illegible] ausserhalb der Studienzeit darf man sie wol [illegible] Šemuel aber sagt, selbst ausserhalb der Studienzeit darf man sie nicht lesen. — Dem ist ja aber nicht [illegible] Nehardeá, dem Heimatsort Šemuels, las man [illegible] beim Nachmittaggebet am Sabbath einen Abschnitt [illegible] Hagiographen. — Vielmehr, wenn dies wol [illegible] worden ist, so wird es folgendermassen lauten [illegible] sagte: Dies wurde nur bezüglich des Studien- [illegible] gelehrt, ausserhalb des Studienorts darf man sie [illegible] Šemuel aber sagt, sowol am Studienort als auch [illegible] darf man sie zur Zeit des [illegible] ausserhalb des Studienorts [illegible] nicht lesen, wol aber ausserhalb der Studien- [illegible] Šemuel vertritt also seine Ansicht, denn in Nehardeá [illegible] beim Nachmittaggebet am Sabbath [illegible] Hagiographen. R. Aši er- [illegible] Abschnitt [illegible] Hagiographen [illegible] zuerst gelesen haben. [illegible] vertritt die Ansicht R. Nehemjas, es wird nämlich gelehrt: obgleich man gesagt hat, dass man die [illegible] Schriften nicht lesen darf, so darf man sie dennoch studiren und auslegen; hat man einen Vers nötig, so [illegible] R. Nehemja sagt: Weshalb sagten sie, dass man die heiligen Schriften nicht lesen darf, um wieviel weniger profane Schriften [illegible] wenn man heilige Schriften nicht lesen darf, um wieviel weniger profane Schriften [illegible]

בעו לסבוגיה רבי מאיר קרי ליה און גליון רבי יוחנן קרי ליה עון גליון אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי[53] (Col. 1) הוה ההוא[54] פילוספא[55] בשבבותיה דהוה שקיל שמא דלא מקבל שוחדא בעו לאחוכי ביה אעיילא ליה[56] שרגא דדהבא ואזול לקמיה אמרה[57] ליה בעינא דניפלגי לי בנכסי דבי נשי[58] אמר להו פלוגו אמר ליה כתיב[59] לן במקום ברא ברתא לא תירות אמר להו מן יומא דגליתון מארעכון איתנטלית אורייתא דמשה ואיתיהיבת[60] עון גליון וכתיב ביה ברא וברתא כחדא ירתון למחר הדר עייל ליה[61] איהו חמרא לובא אמר להו[62] שפילית לסיפיה דעון גליון וכתיב ביה אנא עון גליון לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי[63] אלא לאוספי[64] על אורייתא דמשה אתיתי וכתיב ביה במקום ברא ברתא לא תירות אמרה ליה נהור נהוריך כשרגא אמר[57] ליה רבן גמליאל אתא חמרא ובטש לשרגא: ומפני מה אין קורין בהן: (*Mat 5,17*)

אמר רב לא שנו אלא בזמן בית המדרש אבל שלא בזמן בית המדרש קורין ושמואל אמר אפילו שלא בזמן בית המדרש אין קורין איני והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ובנהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא במקום בית המדרש אבל שלא במקום בית המדרש קורין ושמואל אמר בין במקום בית המדרש בין שלא במקום בית המדרש[65] בזמן בית המדרש אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין ואזדא שמואל לטעמיה דבנהרדעא פסקי סידרא דכתובים במנחתא דשבתא רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא ושמואל[66] כרבי נחמיה דתניא אף על פי שאמרו כתבי הקדש אין קורין בהן אבל שונין בהן ודורשין בהן נצרך[67] לפסוק מביא ורואה בו אמר רבי נחמיה מפני מה אמרו כתבי הקדש אין קורין בהן כדי שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין וכל שכן בשטרי הדיוטות: (*Sabb. / Sof.*)

[i.2] מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ואף על פי שיש בתוכן מעות ולהיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש בן בתירא אומר אף למפולש:

P 52 רבי — M 53 [illegible] — M 54 [illegible] בן [illegible] — M 55 פלנספא [illegible] פרוס [illegible] קבא [illegible] V פילא סבא — M 56 + קמיה — M 57 ליה — M 58 [illegible] א ל פלוג לה — M 59 באורייתא — M 60 + ביה — M 61 [ר"ג] — M 62 שפילי ליה — B 63 ולא — M 64 על אור' דמשה — M 65 בזמן בהמ"ד...בהמ"ד — M 66 + דאמר — M 67 [דו פסוק מביא ספר ורו'.

MAN darf das Futteral des Buchs mit dem Buch, das Futteral der Tephillin mit den Tephillin retten, obgleich in demselben sich Geld befindet. Wohin darf man sie retten? [illegible] nach einer nicht durchbrochenen Halle, Ben Bethera sagt: auch nach einer durchbrochenen.

[illegible] פילא סבא (vgl. [illegible]) [illegible] פילוסופא [illegible] Statt נשי ist nat נשיאה zu lesen. 4. Vgl. Num. Kap. 27. 5. Eine solche [illegible] gemeint sein, obgleich er, was das dem Ganzen zu [illegible] 7. Die Hagiographen [illegible]

Sab.133b Men 63b Pes.4 **גמרא.** תנו רבנן ארבעה עשר שחל להיות בשבת
מפשיטין את הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקה וחכמים אומרים מפשיטין את כולו בשלמא
לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דהא איתעביד
ליה צורך גבוה אלא לרבנן מאי טעמא אמר רבה בר בר חנה
Pr 16,4 אמר רבי יוחנן דאמר קרא °כל פעל ה׳ למענהו והכא מאי
Zeb.85b למענהו איכא רב יוסף אמר שלא יסריח רבא אמר °שלא יהו
קדשי שמים מוטלין כנבלה מאי בינייהו איכא בינייהו דמנח
אפתורא דדהבא אי נמי יומא דאסתנא ורבי ישמעאל בנו של
רבי יוחנן בן ברוקה האי פעל ה׳ למענהו מאי עביד ליה[68] שלא
יוציא[69] את האימורין קודם הפשטת העור מאי טעמא אמר רב
הונא בריה דרב[70] נתן משום נימין אמר רב חסדא אמר מר
עוקבא מאי אהדרו ליה חבריא לרבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקה הכי קאמרו ליה אם מצילין תיק הספר עם
הספר לא נפשיט את הפסח מעורו מי דמי[71] התם טלטול הכא
מלאכה אמר רב[72] אשי בתרתי פליגי בטלטול ופליגי
במלאכה והכי קאמרי ליה אם מצילין תיק הספר עם הספר
Fol 117 לא נטלטל עור אגב בשר מי דמי התם נעשה בסיס לדבר
המותר הכא נעשה בסיס לדבר האסור אלא הכי קאמרי ליה
אם מצילין תיק של ספר עם הספר ואף על פי שיש בתוכו
מעות לא נטלטל עור אגב בשר מי דמי התם נעשה בסיס
לדבר האסור ולדבר המותר הכא כולו נעשה בסיס לדבר האסור
אלא הכי קאמרי ליה אם מביאין תיק שיש בתוכו מעות
[73] מעלמא להציל [74] בו ספר תורה לא נטלטל עור אגב בשר
והיא גופה מנלן אילימא דמדהיכא דאית ביה [75] לא ישדו לדו
איתויי נמי מייתינן מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה
[76] הכא אדהכי והכי[77] לישדינן אלא אמר מר בר רב אשי לעולם
כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך הכא טלטול[78] והכא מלאכה
vgl. Sab.75b כגון דלא קבעי ליה לעור והא °אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה
רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות [79] דשקיל ליה בברזא:
להיכן מצילין אותן וכו׳: היכי דמי מפולש היכי דמי שאינו

68 M +מיבעי ליה 69 M — את 70 M נתן 71 M הכא טלי׳ התם מלי׳ היא 72 M ·אשי· + ר״י ורבנן 73 M — מעלמא 74 M —בו 75 M + מעות 76 M +עליה 77 M לישדינהו 78 M התם 79 M + לא צריכא

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wenn der vierzehnte[1] mit einem Šabbath zusammentrifft, so schinde man das Pesahopfer bis zur Brust[2] ab — Worte R. Jišmâëls, Sohns des R. Johanan b. Beroqa; die Weisen sagen: man schinde es ganz ab. — Einleuchtend ist die Ansicht R. Jišmâëls, des Sohnes des R. Johanan b. Beroqa, es ist also wegen des göttlichen Bedarfs erlaubt, was ist aber der Grund der Rabbanan? Rabba b. Bar Hana erwiderte im Namen R. Johanans: Der Schriftvers sagt: [3]*Alles hat der Herr um seinetwillen geschaffen*. — Wieso geschieht dies um seinetwillen? R. Joseph erklärte: Damit es nicht verderbe. Raba erklärte: Damit die Heiligtümer Gottes nicht wie ein Aas daliegen. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, wo es auf einem goldenen Tisch liegt, oder an einem Nordwindtag[4]. — Was folgert R. Jišmâël, der Sohn des R. Johanan b. Beroqa aus dem Schriftvers: *Alles hat der Herr um seinetwillen geschaffen!* — Dass man vor dem Abschinden der Haut das Eingeweide nicht herausnehme. — Aus welchem Grund? — R. Hona b. R. Nathan erwiderte: Wegen der Haare. R. Hisda sprach im Namen Mar Ûqabas: Was erwiderten die Genossen dem R. Jišmâël, Sohn des R. Johanan b. Beroqa? — Folgendes erwiderten sie ihm: Wenn es erlaubt ist, mit dem Buch auch das Futteral zu retten, sollte es nicht erlaubt sein, die Haut des Pesahopfers [vollständig] abzuschinden?! — Ist es denn gleich? dort ist es ja nur eine Fortbewegung, während es hier eine Arbeit ist! R. Aši erwiderte: Sie streiten eben bezüglich beider, bezüglich der Fortbewegung und bezüglich der Arbeit; sie erwiderten ihm folgendermassen: Wenn es erlaubt ist, mit dem Buch auch das Futteral zu retten, sollte es nicht erlaubt sein, wegen des Fleisches auch die Haut fortzubewegen?! — Ist es denn gleich? dort ist es ja eine Unterlage für einen erlaubten Gegenstand, während es hier eine Unterlage für einen verbotenen Gegenstand ist! — Vielmehr, folgendermassen sprachen sie zu ihm: Wenn es erlaubt ist, mit dem Buch auch das Futteral zu retten, selbst wenn sich in demselben Geld befindet, sollte es nicht erlaubt sein, wegen des Fleisches auch die Haut fortzubewegen?! — Ist es denn gleich? dort ist es ja eine Unterlage für einen verbotenen und einen erlaubten Gegenstand, während es hier nur eine Unterlage für einen verbotenen Gegenstand ist! — Vielmehr folgendermassen sprachen sie zu ihm: Wenn es erlaubt ist, ein Futteral, in dem sich Geld befindet, herbeizuholen, und dieses mit dem Gesetzbuch zu retten, sollte es nicht erlaubt sein, wegen des Fleisches auch die Haut fortzubewegen?! — Woher aber, dass dies erlaubt ist? wollte man sagen, da man es nicht fortzuwerfen braucht, wo es sich darin befindet, so sei es auch erlaubt, herbeizuholen — so ist es ja nicht dasselbe, da kann es während dessen vom Feuer erfasst werden, während man hier [das Geld] fortwerfen kann! Vielmehr, sagte Mar b. R. Aši: thatsächlich, wie wir zuerst gesagt haben, wenn du aber einwendest: dort ist es ja eine Fortbewegung, während es hier eine Arbeit ist, — hier handelt es, wo man die Haut nicht nötig hat. — Aber Abajje und Raba sagen ja beide, dass auch R. Šimôn in [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers] ohne es zu töten, zugiebt[5]! — Wenn er [die Haut] durchlöchert.

Wohin darf man sie retten etc. Was heisst durchbrochen und was heisst undurchbrochen? R. Hisda

1. Des Monats Nisan; Vorabend des Pesahfests. 2. Damit man das Eingeweide herausnehmen und opfern kann. 3. Pr. 16,4. 4. An welchem das Fleisch nicht verdirbt. 5. Vgl. oben S. 492 N. 4.

erwiderte: Drei Wände und zwei Seitenbretter bilden eine undurchbrochene Halle, drei Wände und ein Seitenbrett bilden eine durchbrochene Halle, und zwar vertreten beide die Ansicht R. Eliezers, denn es wird gelehrt: Die Durchgangshalle ist tauglich[1] wenn sie, wie die Schule Sammais sagt, ein Seitenbrett und einen Balken, wie die Schule Hillels sagt, entweder ein Seitenbrett oder einen Balken, wie R. Eliezer sagt, zwei Seitenbretter hat. Rabba sprach zu ihm: Wenn sie drei Wände und ein Seitenbrett hat, nennst du sie noch durchbrochen? Ferner sollte man doch in eine solche auch nach den Rabbanan Speisen und Getränke retten dürfen. Vielmehr, sagte Rabba, zwei Wände und zwei Seitenbretter bilden eine undurchbrochene Halle, zwei Wände und ein Seitenbrett bilden eine durchbrochene Halle, und zwar vertreten beide die Ansicht R. Jehudas, denn es wird gelehrt: Noch mehr sagte R. Jehuda: Wer zwei Häuser auf beiden Seiten der Strasse hat, darf ein Seitenbrett an der einen Seite und ein Seitenbrett an der anderen Seite, oder einen Balken an der einen Seite und einen Balken an der anderen Seite hinstellen und in der Mitte nehmen und geben. Jene sprachen zu ihm: dadurch kann man das öffentliche Gebiet nicht vereinigen. Abaje sprach zu ihm: Aber auch nach deiner Erklärung sollte es ja selbst nach den Rabbanan erlaubt sein, in diese Speisen und Getränke zu retten! Vielmehr, sagte R. Aši, drei Wände und ein Seitenbrett bilden eine undurchbrochene Halle, drei Wände ohne Seitenbrett bilden eine durchbrochene Halle, und selbst R. Eliezer, welcher der Ansicht ist, dass zwei Seitenbretter erforderlich sind, ist dieser Ansicht nur bezüglich Speisen und Getränke, zur Rettung einer Gesetzrolle aber genügt auch ein Seitenbrett.

מפוליש אמר[80] רב חסדא שליש מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפוליש שליש מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפוליש ותרוייהו אליבא דרבי אליעזר דתנן הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים או לחי או קורה רבי אליעזר אומר (או) שני לחיים אמר ליה[81] רבה שליש מחיצות ולחי אחד מפוליש קרית ליה ועוד לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין אלא אמר[81] רבה[82] שתי מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפוליש שתי מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפוליש ותרוייהו אליבא דרבי יהודה דתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים עושה לחי מיכן ולחי מיכן או קורה מיכן וקורה מיכן ונושא ונותן באמצע אמרו[83] לו אין מערבין רשות הרבים בכך אמר ליה אביי לדידך נמי לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין אלא אמר רב אשי שליש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפוליש שליש מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפוליש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן[84] לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה בחד לחי סגי:

Erub. — Sab. 61 — Er. 6a — 12b 22a — 59b 6:a — Col. b

MAN darf Speisen für drei Mahlzeiten retten: für Menschen, was sich für Menschen eignet, für Tiere, was sich für Tiere eignet. Und zwar: ist am Sabbathabend eine Feuersbrunst entstanden, so darf man Speise für drei Mahlzeiten retten, ist sie morgens entstanden, so darf man Speise für zwei Mahlzeiten retten, ist sie abends entstanden, so darf man Speise für eine Mahlzeit retten. R. Jose sagt: man darf immer Speise für drei Mahlzeiten retten.

[ii] Sb. 120a

מצילין מזון שלש סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות שחרית מצילין מזון[85] שתי סעודות במנחה מזון סעודה אחת רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות:

GEMARA. Merke, er bemüht sich ja bei Erlaubtem, so sollte er doch mehr retten dürfen! Raba erwiderte: Da ein Mensch wegen seines Gelds in Ueberstürzung gerät, so könnte er, falls man ihm mehr erlaubte, zum Löschen verleitet werden. Abaje sprach zu ihm: Welche Rücksicht giebt es bei folgender Lehre: Zerbricht ihm auf der Spitze seines Dachs ein Fass, so darf er ein Gefäss holen und darunter stellen, nur darf er kein Gefäss holen und [das Herabfliessende] auffangen, oder ein Gefäss an das Dach stützen. Da ist zu berücksichtigen, er könnte ein Gefäss durch die Strasse tragen.

Der Text: Zerbricht ihm auf der Spitze seines Dachs ein Fass, so darf er ein Gefäss holen und darunter stellen, nur darf er kein Gefäss holen und [das Herabfliessende] auffangen, oder ein Gefäss an das Dach stützen. Bekommt er Besuch, so darf er noch ein Gefäss holen und auffangen, oder noch ein Gefäss an das Dach stützen; man darf [das Herabfliessende] nicht zuerst auffangen und dann Gäste einladen, wol aber zuerst einladen und dann auffangen; man darf sich hierbei ferner keiner List[2] bedienen. Im Namen des R. Jose b. Jehuda sagten sie, dass man sich wol einer List bedienen darf. Es ist anzunehmen, dass sie den ... und ... Wein auffangen, denn sie ein wenig trinken und

גמרא. מכדי בהיתרא קטרח ניציל טפי אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי אמר ליה אביי אלא הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא הכא נמי גזירה שמא יביא כלי דרך רשות הרבים: גופא נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף נזדמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואחר כך יקלוט ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא

ib 120b — ib 42b — ib 121b

M 80 [illegible] ח ר — M 81 רבא — P 82 שני מה וש רווחין — P 83 ליה — M 84 +שני — P 85 שני.

1. Zur Vereinigung ... 2. Gäste ...

[illegible]

Bq 57a, 1Bq 3, Sal 124a בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע קמיפלגי דתניא °אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו [86]והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר [87]לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם [88]משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא: תנו רבנן °הציל פת נקיה (1Sab 14) אין מציל פת הדראה [89]פת הדראה מציל פת נקיה ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר [90]משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה: תנו רבנן °שכח פת בתנור וקידש עליו היום מצילין מזון שליש סעודות (ib) ואומר לאחרים בואו והצילו [91]לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין איני והא °תנא דבי רבי ישמעאל °לא (Sa 131b, Rh 29b, Ex 20,1) תעשו כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה [92]°כמה דאפשר לשנויי [93]משנינן: אמר רב (Sot 12b) חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר °והיה ביום (Ex 16,5) הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר °אמר רבי אבא בשבת (Ber 39b) חייב אדם לבצוע על שתי ככרות דכתיב °לחם משנה אמר רב (Ex 16,22) אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר לקטו כתיב רבי זירא הוה בצע אכולה שירותיה אמר ליה [94]רב [95]כהנא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא כיון דכל יומא לא עביד [96]והאידנא הוא דקעביד לא מחזי כרעבתנותא רבי אמי ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא דעירובא [97]שרו עילויה אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו': תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול (Ket 64b) בשבת שלש רבי חידקא אומר ארבע אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו °ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' (Ex 16,25) היום לא תמצאהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה

86 M + ושוחטו 87 M בפרנסה יא א נ עד 88 M + אלא 89 M הצ"ל + הציל 90 M ○ משבת...ולא 91 M עמי 92 M + אפי' הכי 93 B משנינן 94 B רבינא 95 B + א"ל 96 M והשתא עביד 97 M בריך עילויה המלמה"א.

Streit von R. Eliézer und R. Jehošuá haben; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Vieh und sein Junges in eine Grube gefallen sind[1], so hole man, wie R. Eliézer sagt, das Erste herauf, um es zu schlachten, und das Zweite aber bringe man Futter nach der betreffenden Stelle, damit es nicht verende. R. Jehošuá sagt: man bediene sich einer List: man hole das Erste herauf, um es zu schlachten, schlachte es aber nicht, sodann hole man das Zweite herauf und schlachte, welches man will. — Wieso? vielleicht ist R. Eliézer nur da dieser Ansicht, wo man ja [für das Vieh] Futter besorgen kann, nicht aber hier, wo es nicht anders möglich ist, und vielleicht ist R. Jehošuá nur da dieser Ansicht, weil es eine Tierquälerei wäre, nicht aber hier, wo keine Tierquälerei vorhanden ist.

Die Rabbanan lehrten: Hat man Feinbrot gerettet, so darf man kein Schrotbrot mehr retten, hat man Schrotbrot gerettet, so darf man noch Feinbrot retten; man darf ferner am Versöhnungstag für den Šabbath, nicht aber am Šabbath für den Versöhnungstag retten, und um so weniger am Šabbath für einen Festtag oder den nächsten Šabbath.

Die Rabbanan lehrten: Hat jemand Brot im Ofen vergessen, während die Heiligkeit des Tags begonnen hat, so darf er Speise für drei Mahlzeiten retten, auch zu Anderen sprechen: Kommt, rettet für euch. Man nehme aber das Brot nicht mit einer Brotschaufel, sondern mit einem Messer[2]. — Dem ist ja aber nicht so! In der Schule R. Jišmáéls wurde ja gelehrt: [3]*Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*, ausgenommen das Posaunenblasen und das Herausnehmen des Brots, die als Kunstfertigkeit und nicht als Arbeit betrachtet werden! — Wie weit es möglich ist, dies auf ungewöhnliche Weise zu verrichten, thut man dies.

R. Ḥisda sagte: Stets beeile sich der Mensch, das Nötige für den Šabbath zu besorgen, denn es heisst: [4]*Und am sechsten Tag sollen sie zubereiten, was sie heimbringen*, nämlich unverzüglich. R. Abba sagte: Am Šabbath ist man verpflichtet, zwei Brote anzubrechen, denn es heisst: [5]*Doppeltes Brot*. R. Aši erzählte: Ich sah, dass R. Kahana zwei hielt und eines anbrach; er sagte nämlich, es heisst ja nur: *sammelt*. R. Zera brach ein Brot an, das für die ganze Mahlzeit reichte. R. Kahana sprach zu R. Aši: Dies sieht ja wie Gefrässigkeit aus! — Da er dies nur an diesem, nicht aber an jedem anderen Tag thut, so sieht dies nicht wie Gefrässigkeit aus. Wenn sich R. Ami und R. Aši ein Érubbrot[6] darbot, leiteten sie mit diesem die Mahlzeit ein; sie sagten nämlich, da damit bereits ein Gebot ausgeübt wurde, so soll damit ein zweites Gebot ausgeübt werden.

Und zwar: ist &c. eine Feuersbrunst entstanden. Die Rabbanan lehrten: Wieviel Mahlzeiten abzuhalten ist man am Šabbath verpflichtet? — drei; R. Ḥidqa sagt: vier. R. Joḥanan sagte: Beide folgern dies aus ein und demselben Schriftvers: [7]*Und Mošeh sprach: Nahrt euch heute davon, denn heute ist der Šabbath des Herrn; heute werdet ihr draussen nichts finden*; R. Ḥidqa ist der Ansicht, man folgere aus der dreimaligen Wiederholung des Worts *heute*, und zwar mit Ausschluss des Šabbathabends, die Rabbanan sind der Ansicht, mit Einschluss des Šabbathabends. — Es wird gelehrt: Ist am Šabbathabend eine Feuersbrunst ent-

1. Am Festtag, an dem das Vieh nur zum Schlachten heraufgeholt werden darf. Es ist aber verboten, das Tier und sein Junges an einem Tag zu schlachten. Vgl. Lev. 22,28. 2. Das Brot wurde an die Wandung des Ofens geklebt. 3. Lev. 23,7. 4. Ex. 16,5. 5. Ib. V. 22. 6. Vgl. oben S. 146 N. 5. 7. Ex. 16,25.

Fol. 118 בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל שחרית מצילין מזון שתי סעודות [2]לאו דלא אכל לא דאכל במנחה מצילין מזון סעודה אחת [3]לאו דלא אכל לא דאכל והא מדקתני סיפא רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות מכלל דתנא קמא שלש סבירא ליה אלא מחוורתא מתניתין דלא כרבי חידקא והא דתנן מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי מזון ארבע עשרה [4]לא יטול מן הקופה מני לא רבנן ולא רבי חידקא אי רבנן תמסרי הויין אי רבי חידקא שית סרי הויין לעולם רבנן דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל באפיקי שבתא [1]אכליה בשבתא לימא רבנן היא ולא רבי חידקא אפילו תימא רבי חידקא דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל במעלי שבתא [1]אכליה לאורתא וכולי יומא דמעלי שבתא בתעניתא מיתבינן ליה אלא הא מני רבי עקיבא היא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והא דתנן אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה [5]שבת נותנין לו מזון שלש סעודות לימא רבנן היא ולא רבי חידקא [6]לעולם רבי חידקא כגון דאיכא סעודה בהדיה דאמרינן ליה הא דאיכא בהדך [1]אכליה [1]וכי אזיל בריקן אזיל דמלוינן [1]ליה סעודה בהדיה מאי פרנסת לינה [7]אמר רב פפא פוריא ובי סדיא: תנו רבנן קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח אבל כוסות [7]וקיתוניות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתיה: אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת [8]גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא יום וכתיב התם הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' Mal. 3 מדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם יום עברה היום Zph. 1 ההוא ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם ביום בוא Ez. 39

Pes. ...

B 1 + מאי ... M | ד + סעודות] P 1 אוכליה || B 2 + ואכ || M 3 אפילו תימא || M 4 + האידנא || M 5 ... ליה || M 6 ... אר פ || M 7 וקית || M 8 + שר

[illegible] Sollte er denn nachher ganz leer fortgehen! — Man giebt ihm dann für eine Mahlzeit mit. Was ist das Erforderliche zu einem Nacht[illegible] ... Bett und Polster.

[illegible] ... den ganzen Tag ausspülen ...

[illegible] Wer am Sabbath drei [illegible] von dem Höllen[illegible] ... denn jener heisst Tag ... *Siehe, ich schicke euch den Propheten Elijahu, bevor der Tag heran[kommt]* ... *Ein Tag* ... jener heisst Tag ... *An dem Tag, da Gog kommt.*

גוג: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת
Jes.58,14 נותנין לו נחלה בלא מצרים שנאמר °אז תתענג על ה׳ והרכבתיך
Col.b על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו׳ לא כאברהם
Gn.13,17 שכתוב בו °קום התהלך בארץ לארכה וגו׳ ולא כיצחק שכתוב
ib.26,3 בו °כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל אלא כיעקב
ib.28,14 שכתוב בו °ופרצת ימה וקדמה צפנה ונגבה רב נחמן בר יצחק
אמר ניצול משעבוד מלכיות כתיב הכא והרכבתיך על במתי
Dt.33,29 ארץ וכתיב התם °ואתה על במותימו תדרך: אמר רב יהודה
אמר רב כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר
Ps.37,4 °והתענג על ה׳ ויתן לך משאלת לבך ענג זה איני יודע מהו
Jes.58,13 כשהוא אומר וקראת לשבת ענג הוי אומר זה ענג שבת
במה מענגו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה
דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין רב
חייא בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו
הרי זה ענג מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא: אמר רבי
חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר [9]שבת כהלכתה
Jes.56,2 אפילו עובד עבודה זרה [10]כאנוש מוחלין לו שנאמר °אשרי
אנוש יעשה זאת וגו׳ מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו
אמר רב יהודה אמר רב אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה
Ex.16,27 לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר °ויהי ביום השביעי יצאו
ib.17,8 מן העם ללקט וכתיב [11]בתריה ויבא עמלק: אמר רבי יוחנן
משום רבי שמעון בן יוחי אלמלא משמרין ישראל שתי
Jes.56,4 שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנאמר °כה אמר ה׳ לסריסים
ib.56,7 אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה והביאותים אל הר
קדשי וגו׳: אמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות
בשבת אמר רבי יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום איני
והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף כי
[12]קאמרינן בפסוקי דזמרה אמר רבי יוסי יהא חלקי ממתפללים
Ber.29a עם דמדומי חמה [13]°אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
מצוה להתפלל עם דמדומי חמה אמר רבי זירא מאי קראה
Ps.72,5 °ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים ואמר רבי יוסי יהא

9 M + את ה׳ 10 B כדור אנוש 11 M — בתריה 12 M קאמר
כי 13 P אר״י ארחב״א. M דאר״א אר״י.

R. Johanan sagte im Namen R. Joses: Wer den Šabbath in Wonne feiert, dem wird ein grenzenloses Erbteil verliehen, denn es heisst: [1]*Alsdann wirst du deine Wonne an dem Herrn haben, und ich will dich auf die Höhen des Lands einherfahren lassen und ich will dich das Erbteil deines Vaters Jâqob geniessen lassen* &c. Weder das Erbteil Abrahams, von dem es heisst: [2]*Auf, durchwandle das Land in der Länge und in der Breite* &c., noch das Erbteil Jiçhaqs, von dem es heisst: [3]*Denn dir und deinen Kindern will ich all diese Länder geben*, sondern das Erbteil Jâqobs, von dem es heisst: [4]*Und du sollst dich ausbreiten nach West und Ost und Nord und Süd.* R. Nahman b. Jiçhaq sagte: Er wird auch vor der Knechtschaft der Regierungen bewahrt, denn hier heisst es: *Und ich will dich auf die Höhen des Lands einherfahren lassen*, und dort[5] heisst es ebenfalls: *Du wirst über ihre Höhen einherschreiten.*

R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wer den Šabbath in Wonne feiert, dem werden die Wünsche seines Herzens gewährt, denn es heisst: [6]*So wirst du an dem Herrn Wonne haben, und er wird dir geben was dein Herz wünscht.* Ich weiss nicht, was dies für eine Wonne ist; wenn es heisst: [7]*Du sollst den Šabbath eine Wonne nennen*, so ist ja gemeint, dass man am Šabbath in Wonne lebe. — Worin besteht diese Wonne? R. Jehuda, Sohn des R. Šemuél b. Šilath erwiderte im Namen Rabhs: In Mangoldspeisen, grossen Fischen und Knoblauchköpfen. R. Hija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Selbst das Wenige wird als Šabbathwonne betrachtet, wenn man es nur zu Ehren des Šabbaths bereitet. — Was ist damit gemeint? R. Papa erwiderte: Brattische.

R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Wer den Šabbath nach Vorschrift beachtet, dem wird, selbst wenn er wie Enoš[8] Götzendienst treibt, dies vergeben, denn es heisst: [9]*Heil dem Menschen, der dies thut* &c. *vor Entweihung bewahrt [mehalelo]*, lies nicht *mehalelo*, sondern *mahul lo [es sei ihm vergeben]*. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Hätten die Jisraëliten den ersten Šabbath beachtet, so hätte keine Nation und kein Sprachstamm über sie Gewalt gehabt, denn es heisst: [10]*Und es geschah am siebenten Tag, da gingen etliche Leute hinaus, um einzusammeln*, darauf folgt: [11]*Und Àmaleq kam.* R. Johanan sagte im Namen des R. Šimòn b. Johaj: Würden die Jisraëliten zwei Šabbathe nach Vorschrift beachten, so würden sie sofort erlöst werden, denn es heisst: [12]*So spricht der Herr: den Verschnittenen, die meine Šabbathe beachten*, darauf folgt: [13]*Ich will sie zu meinem heiligen Berg heimbringen* &c.

R. Jose sagte: Mein Teil möge unter denen sein, die am Šabbath drei Mahlzeiten halten. R. Jose sagte ferner: Mein Teil möge unter denen sein, die jeden Tag das Loblied[14] vollständig lesen. — Dem ist ja aber nicht so! der Meister sagte ja: Wer das Loblied täglich liest, der schmäht und lästert! — Unter dem Loblied, von dem wir sprechen, sind die Gesangabschnitte[15] zu verstehen. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die das Gebet bei Sonnenröte verrichten. R. Hija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Es ist Gebot, das Gebet bei Sonnenröte zu verrichten. R. Zera sagte: Welcher Schriftvers [deutet darauf hin]? [16]*Sie mögen dich mit der Sonne fürchten, und vor dem Mond, von*

1. Jes. 58,14. 2. Gen. 13,17. 3. Ib. 26,3. 4. Ib. 28,14. 5. Dt 33,29. 6. Ps. 37,4. 7. Jes. 58,13. 8. Vgl. Gen. 4,26. 9. [illegible] 10. Ex. 16,27. 11. Ib. 17,8. 12. Jes. 56,4. 13. Ib. V. 7. 14. Pss. 113–118, die nur an Festtagen gelesen werden. 15. Ps. [illegible]; diese werden täglich beim Morgengeb. gelesen. 16. Ps. 72,5.

Geschlecht zu Geschlecht. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die an Leibschmerzen sterben, der Meister sagte nämlich: Die meisten der Gerechten sterben an Leibschmerzen. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die auf der Reise zu Gebotszwecken sterben. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die den Sabbatheintritt in Tiberias und den Sabbathausgang in Sepphoris beobachten.[1] R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die zum Studium ins Lehrhaus rufen, nicht aber unter denen, die seine Abhaltung verhindern. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter den Almosennehmern sein, nicht aber unter den Almosenverteilern. R. Jose sagte ferner: Mein Anteil möge unter denen sein, die man unschuldig verdächtigt. R. Papa sagte: Ich wurde unschuldig verdächtigt.

R. Jose sagte: Fünfmal habe ich den Beischlaf ausgeübt und habe fünf Cedern in Jisrael gepflanzt. Wer sind es? — R. Jišmáél b. R. Jose, R. Eleázar b. R. Jose, R. Halaphta b. R. Jose, R. Evteles b. R. Jose und R. Menahem b. R. Jose. — Aber es giebt ja noch den Vardimos!? — Vardimos ist mit Menahem identisch; man nennt ihn aber Vardimos, weil sein Gesicht einer Rose [Vered] glich. — Hieraus zu entnehmen, dass R. Jose das Gebot der Begattung nicht pünktlich ausgeübt hat!? — Sage vielmehr so: fünfmal habe ich den Beischlaf ausgeübt und wiederholt[2]. R. Jose sagte ferner: Lebtags habe ich meine Frau nicht Frau und meinen Ochsen nicht Ochs genannt, meine Frau nannte ich vielmehr Haus und meinen Ochsen nannte ich Feld. R. Jose sagte ferner: Lebtags habe ich mein Glied nicht betrachtet. — Dem ist ja aber nicht so, man hat ja Rabbi gefragt, weshalb man ihn den heiligen Lehrer nennt, und er hat erwidert: Weil ich lebtags mein Glied nicht betrachtet habe!? — Bei Rabbi war noch etwas Anderes: er hat [seinen Körper] unterhalb des Gürtels nie mit der Hand berührt. R. Jose sagte ferner: Nie im Leben haben die Balken meines Hauses den Saum meines Hemdes gesehen. R. Jose sagte ferner: Lebtags habe ich die Worte meiner Genossen nicht übertreten; ich weiss, dass ich kein Priester bin, dennoch würde ich das Priesterpodium besteigen, sobald mir meine Genossen dies befehlen würden. R. Jose sagte ferner: Lebtags habe ich das von mir Gesagte nicht bestritten.

R. Naḥman sagte: Möge es mir beistehen, dass ich am Sabbath drei Mahlzeiten abhalte. R. Jehuda sagte: Möge es mir beistehen, dass ich die Andacht beim Gebet bewahrt habe. R. Hona b. Jehošuá sagte: Möge es mir beistehen, dass ich keine vier Ellen barhaupt gehe. R. Šešeth sagte: Möge es mir beistehen, dass ich das Tephillingebot ausübe. R. Naḥman sagte: Möge es mir beistehen, dass ich das Çiçithgebot ausübe. R. Joseph sprach zu R. Joseph b. Rabba: Was hat dein Vater am eifrigsten beachtet? Dieser erwiderte: Das Çiçithgebot; einst stieg er auf eine Treppe, als ihm ein Çiçithfaden abriss, da stieg er weder hinauf noch hinunter, bis man ihm einen anderen eingeknüpft hat. Abajje sagte: Möge es mir beistehen, dass ich, wenn ich einen Gelehrtenjünger einen Traktat beenden sehe, den Schülern einen Festtag bereite.

Ket.103b חלקי ממתי בחולי מעיים דאמר מר רובן של צדיקים מתים בחולי מעיים [14]ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בצפורי ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממושיבי בית המדרש ולא ממעמידי בית המדרש ואמר רבי יוסי יהא חלקי מגבאי
Mq.18b צדקה [15]ולא ממחלקי צדקה ° ואמר רבי יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו [16]ואין בו אמר רב [17]פפא לדידי חשדן ולא הוה בי: אמר רבי יוסי חמש בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארזים בישראל [18]ומאן אינון רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי [19]אליעזר ברבי יוסי ורבי חלפתא ברבי יוסי ורבי אבטילס ברבי יוסי ורבי מנחם ברבי יוסי והאיכא ורדימס [20]היינו ורדימס היינו
Sot.36b מנחם ואמאי קרי ליה ורדימס ° [21]שפניו דומין לורד למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים אלא אימא חמש בעילות
Git.52b בעלתי ושניתי ° אמר רבי יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי אמר רבי יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי איני והאמרו ליה לרבי מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש אמר להו מימי לא נסתכלתי במילה שלי ברבי מילתא אחריתי הויא ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו ואמר רבי יוסי מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי ואמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן [22]אם אומרים לי חברי עלה לדוכן
Ar.16a [23]אני עולה ° ואמר רבי יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי: [24]אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת אמר [25]רב יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה אמר רב [26]הונא בריה דרב יהושע תיתי לי דלא סגינא ארבע אמות [27]בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי [28]דקיימית מצות תפילין ואמר רב נחמן [29]תיתי לי דקיימית מצות ציצית אמר ליה רבי יוסף לרב יוסף בריה [30]דרבה אבוך במאי זהיר טפי אמר ליה [31]בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא [32]במה דלא רמיה [33]ואמר אביי תיתי
Fol.119 לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה ° עבידנא יומא

M 14 – ואמר . מצוה M 15 ולא ממח׳ צדקה M 16 + בדבר M 17 – פפא M 18 ואלו הן B 19 אליעזר M 20 היינו ליה M 21 + מפני M 22 ואם אמרו M 23 [הייתי] M 24 אמר . בשבת M 25 ר׳ יוחנן M 26 אבי תיתי M 27 בריא כיפי M 28 – דקיימית...לי M 29 + בר יצחק M 30 דרבא M 31 במצות צי P מציצי M 32 עד דרמיא M 33 ואמר דרבנן

1. [illegible]
2. [illegible] hat männl. Kinder zur Folge; vgl.

טבא לרבנן אמר רבא תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן
לקמאי לדינא לא מזיגנא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא
בזכותיה אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן
לדינא [34]מאי טעמא דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה Ket 105b
לעצמו: °רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר Bq 32a
בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש [35]מאניה
[36]מעלי שבת [37]ואמר בואי כלה בואי כלה רבה °בר רב הונא Hol.111a
איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי אמר
להו מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה
רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר טבחי
ומשלים להו אצינורא דדשא [38]ואמר להו אישור הייא אישור
הייא רבי אבהו הוה יתיב אתכתקא [39]דשינא ומושיף נורא רב
ענן לביש גונדא °דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן Sab.114a Jom 23b
קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו: רב ספרא מחריך רישא Qid.41a
[40]רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל
פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי
רבי זירא מצתת צתותי רב נחמן [41]בר יצחק מכתף ועייל מכתף
ונפיק אמר אילו מקלעין [42]לי רבי אמי ורבי אסי [43]מי לא
מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי רבי אמי ורבי אסי מכתפי
[44]ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו [45]מקלע [46]לן רבי יוחנן [47]מי
לא מכתפינן קמיה: יוסף מוקיר שבי הוה ההוא גוי
בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה [48]טובא אמרו ליה כלדאי כולהו
נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי
זבן בהו מרגניתא אותבה [49]בסייניה בהדי דקא עבר מברא
אפרחיה זיקא [50]שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה [51]אייתוה
אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו
אמטיוה לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה
זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא
דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף [52]שבתא
פרעיה שבתא: בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי
עשירים שבארץ ישראל במה הן זוכין אמר ליה [53]שמעשרין
שנאמר עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה Dt 14,22 Taan.9a

M 34 — מ״ט P 35 מאני M 36 V במעלי M 37 [+ומכסי] P 38 אמר M 39 דפילא. V דשאגא M 40 רבה M 41 — ב״י M 42 — לי P 43 — M מי P 44 עיילי B 45 איקלע M 46 לן M 47 מי M 48 טובא M 49 בכדיניה M 50 +לסדיניה M 51 [+ צוירי] M 52 לשבי שבי פרע ליה B 53 + בשביל.

bereite. Raba sagte: Möge es mir beschieden sein, dass ich, sobald ein Gelehrtenjünger bei mir vor das Gericht kommt, nicht eher den Kopf aufs Kissen lege, bis ich mich von seinem Recht überzeugt habe. Mar b. R. Aši sagte: Einen Gelehrtenjünger empfange ich nicht vor Gericht, weil ich ihn wie mich selbst liebe, und niemand seine eigne Schuld erkennt.

R. Ḥanina pflegte sich am Vorabend des Sabbaths anzuziehen und gegen Abend zu sprechen: Kommt, wir wollen gehen, die Königin Sabbath empfangen. R. Jannaj pflegte sich am Vorabend des Sabbaths seine Gewänder anzuziehen und zu sprechen: Komm, o Braut, komm, o Braut. Rabba b. R. Hona kam einst zu Rabba b. R. Naḥman, und man reichte ihm drei Schalen Kuchen. Da sprach er zu ihnen: Habt ihr denn gewusst, dass ich komme? Diese erwiderten: Bist du etwa bevorzugter als er[1]? R. Abba kaufte für dreizehn (gewöhnliche) Stater Fleisch von dreizehn Schlächtern, und legte es [eilig] vor die Thürschwelle, indem er sprach: Mutig heran, mutig heran. R. Abahu pflegte selbst, auf seinem Elfenbeinsessel sitzend, das Feuer anzufachen. R. Anan pflegte dabei einen Kaftan anzuziehen, denn in der Schule R. Jišmáéls wurde gelehrt: In den Kleidern, in denen man für seinen Herrn einen Topf gekocht hat, schenke man für ihn keinen Becher ein. R. Saphra pflegte selbst einen Kopf zu sengen. Raba pflegte selbst eine Meerbutte zu salzen. R. Hona pflegte selbst Lichter anzustecken. R. Papa pflegte selbst einen Docht zu flechten. R. Ḥisda pflegte selbst Mangold zu zerstückeln. Rabba und R. Joseph pflegten selbst Holz zu spalten. R. Zera pflegte selbst Feuer anzumachen. R. Naḥman b. Jiçḥaq pflegte selbst Gegenstände auf der Schulter herein- und hinauszutragen; er sprach nämlich: Würde ich diese Gegenstände nicht für R. Ami und R. Asi tragen, falls sie mich besuchen würden? Manche erzählen: R. Ami und R. Asi pflegten selbst Gegenstände auf der Schulter herein- und hinauszutragen; sie sprachen nämlich: Würden wir diese Gegenstände nicht für R. Johanan tragen, falls er uns besuchen würde?

Joseph der Šabbathverehrer hatte einen Nichtjuden in seiner Nachbarschaft, der viele Güter besass. Einst sprachen die Chaldäer zu ihm: Alle deine Güter wird Joseph der Šabbathverehrer verzehren. Da ging er und verkaufte alle seine Güter, kaufte dafür eine Perle und setzte sie in seine Mütze. Als er einst in einer Fähre fuhr, wehte sie ein Wind herunter und warf sie ins Wasser, und [die Perle] wurde von einem Fisch verschlungen. Dieser wurde gefangen, und als man ihn am Vorabend des Šabbaths [zum Verkauf] brachte, fragten [die Fischer], wer einen solchen kaufen wird, und man erwiderte ihnen: Geht, bringet ihn zu Joseph dem Šabbathverehrer hin, er pflegt solche zu kaufen. Sie brachten ihn zu ihm, und er kaufte ihn. Als dieser ihn aufschlitzte, fand er in ihm die Perle, die er für dreizehn Gemächer Golddenarien verkaufte. Einst begegnete ihm ein Greis und sprach zu ihm: Wer dem Šabbath leiht, den bezahlt der Šabbath.

Rabbi fragte R. Jišmáél b. R. Jose: Worin besteht das Verdienst der Reichen im Land Jisraëls? Dieser erwiderte: Sie verzehnten [ihr Einkommen], denn es heisst: [2]*Du sollst verzehnten*: verzehnte, damit du reich wirst[3]. — Worin besteht das Verdienst der Reichen in Babylonien? Dieser erwiderte: Sie ehren

1. Der S., für den Alles bereitet wurde. 2. Dt. 14,22. 3. תעשר Impert. Pi. 2 von עשר *reich sein*, constr. Inf. Pi. von עשר *verzehnten*.

[illegible]

הן זוכין אמר ליה בשביל שמכבדין את התורה שבשאר־
ארצות במה הן זוכין [54]אמר ליה בשביל שמכבדין את השבת
[55]דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל
הבית בלודקיא והביאו [56]לפניו שלחן של זהב משוי ששה
עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו
וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני
מאכל וכל מיני מגדים [57]ובשמים [58]וכשמניחים אותו אומרים
°לה׳ הארץ ומלואה וגו׳ [58]וכשמסלקין אותו אומרים השמים
שמים לה׳ והארץ נתן לבני האדם אמרתי לו בני במה זכית
לכך אמר לי קצב הייתי [59]ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי
זו תהא לשבת אמרתי לו [60]ברוך המקום שזיכך לכך: אמר
ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת
ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו
מטילין [61]לתוכו וריחו נודף אמר לו תן [62]לנו הימנו אמר לו כל
המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת [63]אין
מועיל לו: אמר ליה ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב
°ולקדוש ה׳ מכבד אמר ליה זה יום הכפורים [64]שאין בו לא
אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה °וכבדתו
רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרי ליה בני רב פפא
בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל
יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי
רגיליתו [65]לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב [66]להו לרבנן
היכא דמטיא שמשא בסיתוא [67]מותיב להו לרבנן היכא דמטיא
טולא כי היכי דליקומו הייא רבי זירא מהדר אזוזי זוזי דרבנן
אמר להו במטותא [68]מינייכו לא [69]תחללוה: אמר [70]רבא ואיתימא
רבי יהושע בן לוי אפילו יחיד המתפלל בערב שבת צריך
לומר ויכלו [71]דאמר רב המנונא כל המתפלל בערב שבת
ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש
ברוך הוא במעשה בראשית שנאמר °ויכלו אל תקרי ויכלו
אלא ויכלו אמר רבי אלעזר מנין שהדיבור [72]כמעשה שנאמר
°בדבר ה׳ שמים נעשו אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל
המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו שני מלאכי השרת [73]מלוין
לו לאדם ומניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו °וסר עונך

Ps. 24,1 / 115,16 — Jes. 58,13 — ib. — Gn 2,1 — Ps. 33,6 — Jes. 6,7

54 M א״ל || 55 M וא׳ || 56 M רפניו || 57 M ובש׳ || 58 M ובשהן מס׳ || 59 P מכל || M וכל || 60 B + אשריך שזכית ; || 61 M בו || 62 M לי || 63 B אינו || 64 M שאבור בש׳ ובאב וקאמרה || 65 P לאחוריה || 66 M להו || 67 M מי להו רבנ׳ || 68 M + || 69 B בעינא תהלוניה || 70 M V רב || 71 M וכל האומרו מעה ב׳ || 72 M + והוי || 73 B המר לו לאדם מניחין

[illegible] R. Jehošuá b. Levi sagte: Auch [illegible] *So wurden vollendet* lesen, denn R. Hamnuna [illegible] Abschnitt *So wurden vollendet* liest, dem rechnet [illegible] Wer am Sabbathabend betet und den Abschnitt *So wurden vollendet* liest, [illegible] beim Schöpfungswerk mitbeteiligt [illegible] mit dem Heiligen, gebenedeiet sei er, [illegible] nicht *so wurden vollendet*, sondern *so vollendeten sie*. R. [illegible] *So wurden vollendet* [illegible] es heisst: *Durch das Wort des Herrn* [illegible] Mar Úqaba: Wer am Sabbathabend betet [illegible] *Himmel gefertigt*. R. Hisda sagte im Namen [illegible] begleiten zwei Dienstengel, die ihre Hände auf sein [illegible] *So wurden vollendet* [illegible] *Deine Missethat ist geschwunden und deine Sünde gesühnt.*

[illegible]

והטאתך תכפר: תניא רבי יוסי בר יהודה אומר שני[74]מלאכי
השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו אחד
טוב ואחד רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו
מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון[75]שתהא לשבת[76]אחרת[77]כך
ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי
רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל
כרחו[78]: אמר רבי[79]אליעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בערב
שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית ואמר רבי חנינא
לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו
צריך אלא לכזית חמין במוצאי שבת מלוגמא פת חמה במוצאי
שבת מלוגמא רבי אבהו הוו עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא
תילתא הוה אכיל מיניה כולייתא כי גדל אבימי בריה אמר
ליה למה לך לאפסודי כולי האי נשבוק כולייתא ממעלי
שבתא שבקוה ואתא אריא אכליה: אמר רבי יהושע בן לוי
כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו
גזר דינו[80]שנאמר ° בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו Jud 5,2
ה' מאי טעמא בפרע פרעות משום דברכו ה' רבי חייא בר
[81]אבא אמר רבי יוחנן אפילו יש בו שמץ[82]של עבודה זרה
מוחלין לו כתיב הכא בפרע פרעות וכתיב התם ° כי פרע הוא: Ex 32,25
אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי
גן עדן שנאמר ° פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים ° אל Jes. 26,2 Syn. 110b
תיקרי שומר אמונים אלא[83]שאומרים אמן מאי אמן[84]אל מלך
נאמן[85]אמר רב יהודה בריה[86]דרב שמואל משמיה דרב אין
הדליקה מצויה אלא במקום שיש[87]חילול שבת שנאמר ° ואם Jer 17,27
לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת לבלתי הביא משא
[וגו'] והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם לא
תכבה מאי לא תכבה אמר רב נחמן[88]בר יצחק בשעה שאין
בני אדם מצויין לכבותה: אמר אביי[89]לא חרבה ירושלם
אלא בשביל שחללו בה את השבת שנאמר ° ומשבתותי העלימו Ez 22,26
עיניהם ואחל בתוכם: אמר רבי אבהו לא חרבה ירושלם
אלא[90]בשביל שביטלו קריית שמע שחרית וערבית שנאמר
° הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו' וכתיב ° והיה כנור ונבל Jes. 5,11 ib. v. 12

74 M מלאכים מלו' 75 M +מלפני השמים 76 M הבאה 77 B כך 78 M [+מאי תקנתיה ניקדום אקדומי] 79 B אלעזר 80 M [של שבעים שנה] 81 M אבין 82 M + פסול 83 M שאומר 84 B +א״ר חנינא 85 M +וא״ל אתה מלך נאמן 86 M דשמואל 87 M [+ בה] 88 M — ב״י 89 M ○לא...אבהו 90 M מפני שבטלו בה ק״ש.

Es wird gelehrt: R. Jose b. R. Jehuda sagt: Zwei Dienstengel begleiten den Menschen am Šabbathabend vom Bethaus nach seiner Wohnung, ein guter und ein böser. Wenn er nach Haus kommt und das Licht angezündet, den Tisch gedeckt und das Lager überzogen findet, so spricht der gute Engel: Möge es sein Wille sein, dass es so auch am folgenden Šabbath sei, und der böse Engel antwortet widerwillig: Amen. Wenn aber nicht, so spricht der böse Engel: Möge es sein Wille sein, dass es so auch am folgenden Šabbath sei, und der gute Engel antwortet widerwillig: Amen.

R. Eliézer sagte: Stets ordne der Mensch eine ganze Tafel für den Šabbathabend, wenn er auch nur ein Olivengrosses geniessen will. Auch sagte R. Ḥanina: Stets ordne der Mensch eine ganze Tafel zum Šabbathausgang, wenn er auch nur ein Olivengrosses geniessen will. Warmes [Wasser] am Šabbathausgang ist eine Labung, warmes Brot am Šabbathausgang ist eine Labung. Für R. Abahu pflegte man am Šabbathausgang ein dreijähriges Kalb zu bereiten, von dem er nur die Nieren zu essen pflegte. Als sein Sohn Abimi herangewachsen war, sprach er zu ihm: Wozu lässt du so viel zu Schaden gehen? du kannst ja Nieren vom Vorabend des Šabbaths zurücklassen! Darauf liessen sie einst zurück, da kam ein Löwe und frass sie.

R. Jehošuá b. Levi sagte: Wenn jemand „Amen, sein grosser Name sei gepriesen" mit seiner ganzen Kraft antwortet, so wird das über ihn gefällte [böse] Urteil zerrissen, denn es heisst: [1]*Als Risse in Jisraël waren, willig war das Volk, preiset den Herrn*; weshalb sind Risse vorhanden? — weil sie den Herrn preisen. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Selbst wenn ein Fleck vom Götzendienst an ihm haftet, so wird es ihm verziehen, denn da heisst es: *als Risse waren*, und hierbei heisst es ebenfalls [2]*Denn zerrissen ist es*. Reš Laqiš sagte: Wer Amen mit seiner ganzen Kraft antwortet, dem werden die Pforten des Paradieses geöffnet, denn es heisst: [3]*Oeffnet die Pforten, dass hineinziehe das rechtschaffene, Treue wahrende Volk*; lies nicht *Šomer emunim* [das Treue wahrende], sondern *Šeomrim Amenim* [das Amen antwortende]. Was heisst Amen? — El, melekh neëman [Gott ist ein treuer König]. R. Jehuda b. R. Šemuël sagte im Namen Rabhs: Eine Feuersbrunst pflegt nur da auszubrechen, wo der Šabbath entweiht wird, denn es heisst: [4]*Wenn ihr aber nicht auf mich hört, den Šabbath heilig zu halten und keine Last zu tragen* &c. *so will ich Feuer an seine Thore legen, das soll die Paläste Jerušalems verzehren und nicht erlöschen.* — Was heisst: *und nicht erlöschen*? R. Naḥman b. Jiçḥaq erwiderte: Zu einer Zeit, da es die Leute nicht löschen [dürfen].

Abajje sagte: Jerušalem wurde nur deshalb zerstört, weil man da den Šabbath entweiht hat, denn es heisst: [5]*Vor meinen Šabbathen verschliessen sie ihre Augen, und ich wurde in ihrer Mitte entweiht.* R. Abahu sagte: Jerušalem wurde nur deshalb zerstört, weil man da das Šemálesen morgens und abends unterlassen hat, denn es heisst: [6]*Wehe denen, die früh am morgen dem Rauschtrank nachgehen* &c.; ferner: [7]*Die Zither und Harfe, Pauke und Flöte und Wein zum Gelage vereinen, aber auf das Werk des Herrn*

1. Jud 5,2. 2. Ex. 32,25. 3. Jes. 26,2 4. Jer. 17,27. 5. Ez. 22,26. 6. Jes. 5,11. 7 Ib. V. 12

תף וחליל ויין משתיהם ואת פעל ה׳ לא יביטו וכתיב[91] לכן גלה עמי מבלי דעת: אמר רב המנונא לא חרבה ירושלם אלא בשביל שבטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר שפך על עולל בחוץ וגו׳ מה טעם שפך משום דעולל בחוץ: אמר עולא לא חרבה ירושלם אלא [92]מפני שלא היה להם בושת פנים [93]זה מזה שנאמר הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו׳: אמר רבי יצחק לא חרבה ירושלם אלא בשביל שהושוו [94]קטן וגדול שנאמר והיה כעם ככהן וכתיב בתריה הבוק תבוק הארץ: אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון ברבי אבא אמר רבי שמעון בר אבא אמר רבי חנינא [95]לא חרבה ירושלם אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנאמר היו שריה כאילים לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל [96]שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה: אמר רבי יהודה לא חרבה ירושלם אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה׳ בעמו עד אין מרפא מאי עד אין מרפא אמר רב יהודה אמר רב כל המבזה תלמיד חכם אין לו רפואה למכתו: אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אילו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים: אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן אמר ליה רב פפא לאביי דידי ודידך מאי אמר ליה אינו דומה הבל [97]שיש בו חטא [98]להבל שאין בו חטא: ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש: [99]ואמר (ליה) ריש לקיש לרבי יהודה נשיאה כך מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן [1]מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה: ואמר רבא לא חרבה ירושלם אלא בשביל [2]שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו [וגו׳] אם יש (איש) עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה איני והאמר רב קטינא אפילו בשעת כשלונה של ירושלם לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר כי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר)

91 M | + בתריה] 92 M משום [illegible] 93 M [illegible] 94 M בה בקטן בגדול | 95 M + בר אבא 96 M שהיו באותו 97 M + מי 98 M [illegible] למי | 99 B ואמר [illegible] 1 M מחריב את העולם רבינא אמר מחריבין אותה [העיר] אתמר א[illegible] לא חרבה 2 P שפסקה

[illegible] Schulkinder [vom Unterricht] selbst nicht zum [illegible] R. Jehudas des Fürsten: Es ist mir von meinen [illegible] überliefert, dass jede Stadt, in der keine Schulkinder [illegible] Raba sagte: Jerusalem wurde nur des[illegible] denn es heisst: *Durchstreift die* [illegible] *ob da ein Mann ist, der Recht übt, der* [illegible] R. Qattina sagte ja: Selbst [illegible] *Wenn einer seinen* [illegible] *du sollst unser Gebieter* [illegible]

ישמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין בהן כשמלה[3] ישנן[2] בידיך והמכשלה הזאת תחת ידיך °דברים שאין (Fol. 120) בני אדם עומדין[4] עליהם אלא אם כן נכשלים בהן ישנן תחת ידיך קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידיך °ישא ביום (Jes 3,7) ההוא לאמר לא אהיה חבש וגו' אין ישא אלא לשון שבועה וכן הוא אומר °לא תשא את שם ה' לא אהיה חבש לא (Ex 20,7) אהיה[5] מחובשי עצמן בבית המדרש ובידי אין לחם ולא שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד ממאי דילמא שאני התם דאי אמר להו[6] גמירנא אמרו ליה[7] אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חבש כלל לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במשא ומתן:

מצילין סל מלא ככרות ואף על פי שיש בו מאה [iii] סעודות ועיגול של דבילה[8] וחבית של יין ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פיקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מצילין[9] אותן לחצר המעורבת בן בתירה אומר אף[10] לשאינה מעורבת: ולשם[11] מוציא כל כליו [iv] ולובש כל[12] שיכול ללבוש ועוטף כל שיכול לעטוף רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר[13] לאחרים בואו והצילו עמי:

גמרא. והא תנא ליה רישא שלשה סעודות ותו לא אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל [14]בא להציל מציל את כולן בא לקפל אינו מקפל אלא מזון שלש סעודות °רבי אבא בר זבדא אמר רב אידי ואידי בבא לקפל ולא קשיא כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת: בעי רב הונא בריה דרב יהושע פירש טליתו וקיפל והניח[15] וקיפל והניח מאי כבא להציל דמי או כבא לקפל דמי[16] מדאמר רבא אטעיה רב שיזבי לרב חסדא ודרש ובלבד שלא יביא כלי שהוא מחזיק יותר משלש סעודות שמע מינה כבא להציל דמי ושפיר דמי אמר ליה רב נחמן[17] בר יצחק לרבא מאי[18] טעותא אמר ליה דקתני °ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל:

P 3 — בידיך והמכ' הזאת ‖ M 4 בהן אא"כ נכשלו בהם ישנו ‖ M 5 מחובשי בבית ‖ P 6 גמרינן ואמרו ‖ M 7 + תא ‖ M 8 וחמת ‖ P 9 אותו ‖ M 10 לחצר שאינה ‖ M 11 +הוא ‖ B 12 +מה ‖ M 13 + וחוזר ולובש ומוציא ‖ M 14 בא...סעודות — ‖ M 15 — וקיפיל והניח ‖ M 16 V+ת"ש ‖ M 17 — ב"י ‖ M 18 טעותיה.

sein: du hast Dinge [illegible] ein Gewand hüllt[1]. *Dieser Strauchelnde [illegible] unter deiner Hand*: du hast Dinge [illegible] Straucheln nicht erlangen kann. *[illegible] Gebieter sein, dieser Strauchelnde [illegible] Hand*; *so wird er an jenem Tag [illegible] mag nicht Bundesführer sein* [illegible] nur der Eid gemeint [illegible] *Du sollst den Namen des Herrn nicht [illegible] aussprechen*. *Ich will nicht Bundesführer sein*: [illegible] gehöre nicht zu denen, die ans Lehrhaus [illegible] sind. *Ich habe weder Brot noch Obergewand*: [illegible] bin weder in der Schrift, noch in der Mišnah [illegible] im Talmud kundig. — Wieso, hierbei ist es ja anders: würde er gesagt haben, er habe wol gelernt, so [illegible] man ihn vorzutragen auffordern. [illegible] Er konnte [illegible] sagen: Ich habe gelernt und vergessen, weshalb: ich gehöre überhaupt nicht zu denen, die am Lehrhaus gebunden sind? — Das ist kein Widerspruch [illegible] Eine spricht [von der Treue] bei Worten der Gesetzlehre, der Andere bei geschäftlichen Angelegenheiten.

MAN darf einen vollen Korb Brote retten, selbst wenn sie für hundert Mahlzeiten ausreichen; ebenso einen ganzen Feigenkuchen, oder ein ganzes Fass Wein. Ferner darf man auch zu Fremden sprechen: „Kommt, rettet für euch“; wenn sie aber vernünftig sind, so rechnen sie mit ihm nach Sabbath ab. Wohin darf man das Gerettete bringen? — nach einem mit einem Ėrub versehenen Hof; Ben Bethera sagt: auch nach einem Hof ohne Ėrub. Dahin darf man sein ganzes Geschirr bringen; ebenso darf man Alles anziehen, was man nur anziehen kann und sich in Alles hüllen, worin man sich hüllen kann. R. Jose sagt: es sind achtzehn Kleidungstücke [,die man retten darf]; sodann darf man zurückkehren und andere Kleidungstücke anziehen und hinausbringen, ebenso darf man zu Fremden sprechen: „Kommt, helfet mir retten“.

GEMARA. Vorher lehrte er ja aber, dass man nur für drei Mahlzeiten [retten] darf [illegible] R. Hona erwiderte: das ist kein Widerspruch: das Eine, wo man [einen Korb] zu retten hat, das Andere, wo man zusammenpacken muss; rettet man [einen Korb], so darf man alles [darin Befindliche] retten, packt man zusammen, so rette man nur für drei Mahlzeiten. R. Abba b. Zabhda erwiderte im Namen Rabhs: Beide handeln von dem Fall, wo man erst zusammenpacken muss, dennoch besteht kein Widerspruch: das Eine handelt, wo man das Gerettete nach demselben Hof, das Andere, wo man es nach einem anderen Hof bringt. R. Hona b. R. Jehošuá fragte: Wie ist es, wenn man das Gewand ausbreitet und darin [Speisen] zusammenpackt, gleicht es dem Retten [eines Korbs] oder dem Zusammenpacken? — Da Raba gesagt hat, dass R. Šezbi den R. Ḥisda getäuscht hat, indem er ihm vortrug, dass das Gefäss nicht mehr als drei Mahlzeiten enthalten darf, so ist ja zu entnehmen, dass dies dem Retten [eines Korbs] gleich ist, somit ist dies erlaubt. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach zu Raba: Wieso ist dies eine Täuschung? [illegible] Er lehrt ja, dass man nicht noch ein Gefäss zum Auffangen, oder es [an das Dach] stützen darf, also nur noch ein zweites Gefäss zu holen ist verboten, in demselben [illegible]

1. [illegible] man schämt sich, wenn man [illegible] das Gesetz [illegible] Flüssigkeiten unter ein zerbrochenes Fass setzt; vgl. oben S. 601 Z. 4.

Ebenso einen ganzen Feigenkuchen ...

... Leute etwa einen Lohn für Šabbatharbeit verlangen?! Vielmehr, erwiderte Raba, hier handelt es von einem ...

... später aber «helfet mir»? Man erwiderte: Bezüglich der Speisen lehrt er «für euch», weil man darin nur Speise für drei Mahlzeiten hat, bezüglich Kleidung- ... für jeden ...

Wohin darf man das Gerettete bringen ... Die Rabbanan lehrten: Man darf [Kleidungstücke] anziehen, hinausbringen und ausziehen, dann wiederum anziehen, hinaustragen und ausziehen, selbst den ganzen Tag — ...

... aus Linnen, Kamisol aus Wolle, Filz[4], Kopfhülle, zwei ...

R. Šimôn b. Nannos sagt: man darf eine Ziegenhaut über einen Schrein, eine Kiste oder eine Truhe, die vom Feuer erfasst worden sind, ausbreiten, weil sie nur ansengt. Man darf mittels allerhand Gefässe eine Wandung herstellen, damit das Feuer nicht durchdringe, einerlei, ob sie gefüllt oder leer sind. R. Jose verbietet dies mittels neuer, mit Wasser gefüllter Thongefässe, weil diese das Feuer nicht vertragen, sondern platzen und das Feuer löschen.

GEMARA. ... Wenn ein Gewand an einer Seite vom Feuer erfasst wird, so darf man die andere Seite mit Wasser tränken, und wenn es dadurch erlischt, so kann man nichts ...

... wenn dadurch das Feuer erlischt, so kann man ... Feuer erfasst wird, aufrollen und darin lesen. ... die Ansicht des R. Šimôn b. ... sagt er es etwa ... R. Jose verbietet dies mittels neuer, mit ... das Feuer löschen.

... so darf man die Platte schütteln. ... In der Schule R. Jannajs sagten ...

ועיגול של דבילה כו': השבון מאי עבידתיה מתפליא קתני
אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא חסידי אגרא
בשבתא[19] שקלי אלא אמר רבא רבא בירא שמים עסקינן
ולא ניחא ליה דליתהני מאחרים ובהנם נמי דא נידא דיד
דליטרח והכי קאמר ואם היו פקחין יודעין דבראי נייטא דאי
שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת: [20]מאי שנא
רישא דקתני לכם ומאי שנא סיפא דקתני עמי אמרי גבי מזונות
קתני לכם משום דלא קא הוי[21]אלא מזון שלש סעודות אבל
גבי לבושים קתני עמי משום דקחזי ליה לכולי יומא: ולהיכן
מצילה כו': תנו רבנן לובש מוציא ופושט[22] וחוזר ולובש ומוציא
ופושט ואפילו כל היום כולו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר
שמנה עשר כלים ואלו הם שמנה עשר כלים מקטורן אונקלי
ופונדא[23]קלבוס של פשתן וחלוק[24]אפיליון ומעפורת ושני
ספרקין ושני מנעלים ושני אנפילאות ושני [25]פרגוד וחגור
שבמתניו וכובע שבראשו וסודר שבצוארו:

[ו] רבי שמעון בן ננס אומר פורסין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל[26]שאחז בהן את האור מפני שהוא מחרך ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים[27]לפי שאין יכולין לקבל[28]את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה:

גמרא. אמר רב יהודה[29]אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה מיתיבי טלית שאחז בה האור מצד אחד פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ספר[30]תורה שאחז בו האור[31]פושטו וקורא בו ואם כבה כבה הוא דאמר כרבי שמעון בן ננס דאמר רבי שמעון בן ננס מפני שהוא מחרך גרם כיבוי מי אמר אין מדקתני סיפא רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאינן יכולים לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה מכלל דתנא קמא שרי: תנו רבנן נר שעל גבי טבלא מנער את הטבלא והיא נופלת ואם כבתה כבתה אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס

19 B דשבתא 20 M מאי. יומא 21 V + ליה 22 M וחוזר 23 M ופושט קנבוס 24 B ואפיריות 25 M פרגוד 26 M שלא תאחז 27 M רפי 28 M את 29 M א׳ ר׳ 30 M תורה 31 M + מצד אחד

לדבר האסור: תנא נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו ואם כבתה כבתה לייט עלה רב אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא [32]ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא לייט עלה [33]רב ° אילימא משום דרב סבר לה כרבי (Hol 15b) יהודה ותנא קתני[34]לה כרבי שמעון משום דרב סבר לה כרבי יהודה כל דתני כרבי שמעון מילט לייט ליה אמר ליה בהא אפילו רבי שמעון מודה ° דהא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה (vgl. Sab.75a) רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות: אמר רב יהודה[35]פותח אדם דלת כנגד מדורה בשבת לייט עלה אביי במאי עסקינן אילימא (Ber.18b 15a 22a Tan 29b Qid.33b 71b) ברוח מצויה מאי טעמיה דמאן דאסר[36]אי ברוח שאינה מצויה מאי טעמיה דמאן דישרי לעולם ברוח מצויה מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: עושין מחיצה כו': למימרא דרבנן סברי גרם כבוי מותר ורבי יוסי סבר [37]גרם כבוי אסור והא איפכא שמעינן להו דתניא עושין מחיצה בכלים ריקנין ובמלאין שאין דרכן להשתבר ואלו [38]מלאין שאין דרכן להשתבר כלי מתכות רבי יוסי אומר אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה [39]אין דרכן להשתבר וכי תימא איפוך מתניתין ורבי יוסי דברייתא לדבריהם [40]קאמר ומי מצית אפכת לה והאמר [41]רבה בר תחליפא משמיה דרב מאן תנא גרם כבוי אסור רבי יוסי אלא [42]לעולם לא תיפוך וברייתא כולה רבי יוסי היא וחסורי מחסרא והכי קתני עושין מחיצה בכלים ריקנין ובמלאים שאין דרכן להשתבר ואלו הן כלים שאין דרכן להשתבר כלי מתכות וכלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה נמי אין דרכן להשתבר שרבי יוסי אומר אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה אין דרכן להשתבר ורמי דרבנן אדרבנן ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דתניא ° הרי שהיה שם כתוב [43]לו על (Jom 8a 88a Sof.5,12) בשרו הרי זה לא ירחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך [44]עליה גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר לעולם יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשף (Dt 12,3) ש[ני] [45]דתם דאמר קרא ° ואבדתם את שמם מן המקום ההוא

M 32 – ואמרי...אשי M 33 רב M 34 – לה M 35 + אמר שמואל M 36 אלא M 37 – גרם כבוי M 38 + הן M 39 – אין דרכן להש׳ M 40 דרבנן קא׳ להו M 41 רבא M 42 – לעולם M 43 לו M 44 עליו גמי או סמרטוט M 45 הכא דכתיב.

sie [illegible] Dies wurde nun für [illegible] Fall [illegible] [das Licht] vergessen hat, hat man [illegible] lich stehen lassen, so wird [die Platte] [illegible] für einen verbotenen Gegenstand [illegible] Befindet sich ein Licht hinter einer [illegible] diese in gewöhnlicher Weise öffnen und schliessen, und wenn es auslischt, so kann man [illegible] Rabh fluchte darüber. Rabina sprach zu R. Aha [illegible] Raba [illegible] Andere [illegible] sprach es R. Aha b. Raba zu R. Asi: Weshalb fluchte Rabh darüber? wollte man sagen, weil Rabh der Ansicht R. Jehudas ist, während [illegible] die Ansicht R. Simôns vertreten wird [illegible] würde denn Rabh über jeden, der die Ansicht R. Simôns vertritt, fluchen, weil er selbst die Ansicht R. Jehudas vertritt? Dieser erwiderte: In diesem Fall giebt auch R. Simôn zu, denn Abajje und Raba sagten beide, dass R. Simôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[1]. R. Jehuda sagte: Man darf am Sabbath eine Thür gegenüber einer Flamme öffnen. Abajje fluchte darüber. — Von welchem Fall handelt es hier? wollte man sagen, wo dadurch nur ein gewöhnlicher Zug entsteht, — was ist der Grund desjenigen, welcher es verbietet? wollte man sagen, wo dadurch ein aussergewöhnlicher Zug entsteht, — was ist der Grund desjenigen, welcher es erlaubt? Thatsächlich, wo dadurch ein gewöhnlicher Zug entsteht; der Eine ist der Ansicht, man ordne hierbei ein Verbot an, der Andere ist der Ansicht, man ordne es hierbei nicht an.

Man darf [illegible] **eine Wandung herstellen.** Hieraus zu entnehmen, dass nach den Rabbanan die Veranlassung zum Auslöschen erlaubt ist, während nach R. Jose dies verboten ist. [illegible] uns ist ja das Entgegengesetzte bekannt! es wird nämlich gelehrt: man darf aus leeren oder gefüllten Gefässen, die gewöhnlich nicht zerbrechen, eine Wandung herstellen. (gefüllte) Gefässe, die gewöhnlich nicht zerbrechen, das sind nämlich solche aus Metall; R. Jose sagt: auch die in Kephar-Šiḥin und Kephar-Ḥananja gefertigten [thönernen] Gefässe zerbrechen gewöhnlich nicht. Wolltest du aber sagen, man wende die Mišnah um, und R. Jose spreche in der Barajtha auch nur nach der Ansicht der Rabbanan, so ist dies ja nicht möglich! denn Rabba b. Taḥlipha sagte ja im Namen Rabhs, dass R. Jose es ist, welcher lehrt, dass die Veranlassung zum Auslöschen verboten ist! — Thatsächlich brauchst du die Mišnah nicht umzuwenden, nur ist die Barajtha ganz auf R. Jose zurückzuführen, sie ist nämlich lückenhaft und muss wie folgt lauten: Man darf aus leeren und gefüllten Gefässen, die gewöhnlich nicht zerbrechen, eine Wandung herstellen. Gefässe, die gewöhnlich nicht zerbrechen, das sind nämlich solche, die aus Metall gefertigt sind, aber [auch thönerne], die in Kephar-Šiḥin und Kephar-Ḥananja gefertigt sind, zerbrechen gewöhnlich nicht, denn R. Jose ist der Ansicht, dass auch [thönerne] Gefässe, die in Kephar-Šiḥin und Kephar-Ḥananja gefertigt sind, gewöhnlich nicht zerbrechen. — Aber, sowol die Rabbanan als auch R. Jose befinden sich ja mit sich selbst in Widerspruch! es wird nämlich gelehrt: Wenn jemandem auf seinem Leib ein Gottesname geschrieben ist, so darf er weder baden, noch sich schmieren, noch an einem unreinen Ort stehen; ereignet es sich, dass er ein Pflichtbad nehmen muss, so umbinde er ihn mit Bast, steige sodann hinab und tauche unter. R. Jose sagt: er darf wie gewöhnlich hinabsteigen und untertauchen, nur darf er ihn nicht direkt abspülen. [illegible] ist es hierbei [illegible] der Schriftvers lautet[2]: *Ihr sollt ihren Namen*

1. Vgl. ob. S. 192 N. 4. 2. Dt. 12,3.

[illegible] sie sind der Ansicht, dass man vor dem Gottesnamen [illegible] man darnach nicht zu suchen. — Aber ist denn R. [illegible] die Blutflussbehaftete, der Aussätzige, [illegible] einen Leichnam verunreinigt hat, badet [illegible] Samenergussbehaftete badet im Lauf des [illegible] darf er nicht mehr baden. — Da ist [illegible] es genügt, wenn man das Bad zum Schluss nimmt.

לא תעשון כן לה׳ אלהיכם עשייה הוא דאסור גרמא שרי אי הכי הכא נמי כתיב לא תעשה [כל] מלאכה עשייה הוא דאסור גרמא שרי מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי 47לכבויי אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן מה התם דאדם בהול על ממונו שרי הכא לא כל שכן ותסברא האי נמי הוא דמי אי דמיהדק 48קא הוי חציצה אי לא מיהדק עיילי בהו מיא חציצה תיפוק ליה משום דיו בלחה דתניא הדם והדיו והדבש והחלב יבשין חוצצין לחין אין חוצצין 49מכל מקום קשיא אלא אמר 50רבא בר רב שילא היינו טעמייהו דרבנן דקסברי אסור לעמוד בפני השם ערום מכלל דרבי יוסי סבר מותר לעמוד בפני השם ערום דמנח ידיה עילויה לרבנן נמי דמנח ידיה עילויה זימנין דמשתלי ושקיל ליה לרבי יוסי נמי זימנין דמשתלי ושקיל ליה אלא אי דאיכא גמי הכא נמי הכא במאי עסקינן לאהדורי 51אגמי רבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה 52ומהדרינן ורבי יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה 53ולא מהדרינן וסבר רבי יוסי טבילה בזמנה מצוה והתניא הזב והזבה המצורע והמצורעת בועל נדה וטמא מת טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה בעל קרי טובל והולך כל היום כולו רבי יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך 53לטבול הניא רבי יוסי בר יהודה היא 54דאמר דיה טבילה באחרונה:

Fol. 121

[vi] נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו 55עליהן 56אבל קטן שבא לכבות 57אין שומעין 58לו מפני ששביתתו 55עליהן:

גמרא. אמר רבי 59אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד נימא מסייע ליה נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה 60ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהן כבה 61הוא 62דלא אמרינן ליה הא כל המכבה אינו מפסיד אמרינן

M 46 + הא   M 47 לידי כיבוי   M 48 הוי רצי אי דלא   M 49 מ״מ קשיא   M 50 רבה   M 51 − אגמי   M 52 + היא   M 53 לא התיא   M 54 דתניא ר׳ י׳ בר׳ י׳ אומר דייה דטב׳ שתהא באח׳   M 55 עלינו   M 56 [illegible] אבל   M 57 אומרים לו אל תכבה מפני   P 58 בו   M 59 [illegible] אמי   M 60 (ואל [illegible] עליהן   P 61 − היא   M 62 דאין אומ׳ לו.

WENN ein Nichtjude löschen will, so sagt man ihm weder: „Lösche", noch: „Lösche nicht", weil ihm dessen Feiern nicht obliegt; wenn aber ein Minderjähriger löschen will, so lässt man ihn nicht, weil ihm dessen Feiern obliegt.

GEMARA. [illegible] Wenn ein Nichtjude löschen will, so sagt [illegible] Feiern nicht obliegt, man darf ihm [illegible] Der Löschende hat nichts verloren. [illegible] Wie [illegible]

[illegible] Man braucht es [illegible]

ליה אימא סיפא אל תכבה לא אמרינן ליה[63]וכל המכבה אינו
vgl. Ber 25a מפסיד נמי לא אמרינן [64]ליה אלא מהא ליכא למשמע מינה:
1Sab.14 תנו רבנן מעשה ונפלה דליקה בחצירו של [65]יוסף בן סימאי
בשיחין ובאו אנשי גיסטרא של ציפורי לכבות מפני
שאפטרופוס של מלך הוה ולא הניחן מפני כבוד השבת
ונעשה לו נס וירדו גשמים [66]וכיבו לערב שיגר לכל אחד מהן
שתי סלעין ולאפרכוס שבהן חמשים וכששמעו חכמים בדבר
אמרו לא היה צריך לכך שהרי שנינו נכרי שבא לכבות אין
אומרים לו כבה ואל תכבה: אבל קטן שבא לכבות אין
Jab 114a Git 55a Nid 40b שומעין לו מפני ששביתתו [67]עליהן: שמעת מינה קטן
אוכל נבלות בית דין מצווין עליו להפרישו אמר רבי [68]יוחנן
בקטן העושה לדעת אביו דכוותה גבי נכרי דקא עביד[69]לדעתא
דישראל מי שרי נכרי[69]לדעתא דנפשיה עביד:

[vii] Sab 43a כופין[70] קערה על גבי הנר בשביל שלא [71]תאחוז
107b בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך
ib 140a אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי
בערב ואמר חוששני[72]לו מחטאת:

גמרא. רב יהודה ורב ירמיה בר אבא ורב חנן בר
רבא איקלעו לבי אבין[73]דמן [74]נשיקיא לרב יהודה ורב ירמיה
Col.b בר אבא אייתו [75]להו פורייתא לרב חנן בר [76]אבא לא אייתו
[77]ליה אשכחיה מתני ליה לבריה ועל צואה של קטן מפני
קטן אמר ליה אבין שטיא [78]מתני שטותא לבניה והלא היא
עצמה מוכנת לכלבים וכי תימא דלא [79]הוה ליה מאתמול
Er 40a Beç 39a ibid 4 והתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן[80]כרגל כל
אדם ואלא היכי[81]אתנייה אימא על צואה של תרנגולים מפני
קטן [82]ותיפוק ליה דהוי גרף של רעי וכי תימא גרף של רעי
Beç 36b [83]בכלי מטלטלן איהו גופיה לא והא ההוא עכבר דאישתכח
באיספרמקי דרב אשי ואמר להו [84]נקוטו בצוציתיה ואפקוה
[85]אלא [86]באשפה וקטן [86]באשפה מאי בעי[87]ליה בחצר חצר
נמי גרף של רעי הוא [86]באשפה שבחצר: ועל עקרב שלא

63 M —וכל המכ׳ 64 M -ליה- 65 M ר׳יוסי בן סימא במשיחין 66 M וכיבוה לערב ולכל או״א נתן ב׳ סלע׳ ולא׳ שלהן נ׳ סלעים 67 M עליו 68 M — יוחנן 69 B לדעתיה 70 M + את ה 71 M יאחז האור 72 M בו 73 M מנשיקאה 74 P נשיקרא 75 M — להו 76 B רבא 77 M שמיא קדים אשכחיה לר׳ אבין דקא מתני 78 M דקא מתני שטאתא לבריה צואה של קטן והלא מוכ׳ 79 M הוה מאת׳ 80 B כרגלי 81 M אתמר כו על צו׳ 82 M [+ שדרכו לפנותו] 83 B אגב מנא אין איהו. M אגב מנא אין בפני עצמו לא 84 M שקלוה 85 B אלא 86 P באישפה 87 M אלא בחצר סוף סוף ג״שר הוא לא צריכא באש׳.

nun der Schlusssatz „Lösche nicht“ man braucht ihm also nicht zu sagen: „Lösche nicht“, jedoch ist es zu bemerken verboten. „Der Löschende hat nichts verloren“! — Vielmehr, hieraus ist nichts zu entnehmen.

Die Rabbanan lehrten: Einst brach eine Feuersbrunst im Hof des Joseph b. Simaj zu Siḥin aus, und Leute aus dem Lager von Sepphoris waren gekommen, sie zu löschen, denn er war ein königlicher Beamter, allein, er liess es nicht zu, wegen der Ehre des Sabbaths. Da geschah ihm das Wunder, dass ein Regen niederschlug und das Feuer löschte. Abends schickte er einem jeden von ihnen zwei Selaîm und dem Eparch fünfzig. Als die Weisen davon hörten, sprachen sie: Dies war nicht nötig, es wird ja gelehrt: Wenn ein Nichtjude löschen will, so sagt man ihm weder: „Lösche“, noch: „Lösche nicht“.

Wenn aber ein Minderjähriger löschen will, so lässt man ihn nicht, weil ihm sein Feiern obliegt. Hieraus zu schliessen, dass, wenn ein Minderjähriger Aas isst, der Gerichtshof verpflichtet, ihn davon abzuhalten! R. Joḥanan erwiderte: Hier handelt es, wo der Minderjährige es im Interesse seines Vaters thut. — Dementsprechend handelt es also auch, wo der Nichtjude es im Interesse des Jisraëliten thut, — ist dies denn erlaubt?! — Der Nichtjude thut es auch in eigenem Interesse.

MAN darf einen Teller über das Licht setzen, damit der Balken kein Feuer fange, über den Kot eines Kinds stülpen und über einen Skorpion stülpen, damit er nicht beisse. R. Jehuda erzählte: Einst kam ein solcher Fall vor R. Joḥanan b. Zakkaj in Ârab, da sprach er: Ich befürchte, dass man deswegen ein Sündopfer schuldig ist.

GEMARA. R. Jehuda, R. Jirmeja b. Abba und R. Hanan b. Raba waren b. R. Abin aus Nešiqja anwesend, da brachte man für R. Jehuda und für R. Jirmeja b. Abba Ruhebetten, für R. Ḥanan b. Abba brachte man aber nicht. Darauf traf er jenen, wie er seinen Sohn lehrte: Ueber den Kot eines Kinds, nämlich wegen des Kinds. Da sprach er: Abin, der Thor, lehrt seinen Sohn Thorheit! den Kot selbst darf man ja wegen der Hunde fortschaffen; wolltest du aber sagen, es handle hier, wo er am Tag vorher noch nicht vorhanden war, so wird ja gelehrt: Fliessende Ströme und sprudelnde Quellen werden wie der Gang des Menschen betrachtet[1]. — Wie ist dies denn zu erklären? — Sage: über den Hühnerkot, wegen eines Kinds. — Aber dies sollte doch schon deswegen [erlaubt] sein, weil er als Steckbecken zu betrachten ist; wolltest du aber einwenden, das Steckbecken dürfe nur des Gefässes wegen fortgebracht werden, der Kot selbst aber nicht, so sagte ja R. Aši, als man eine Maus in seinem Gewürz fand: Fasst sie am Schwanz und bringt sie fort. — Vielmehr, hier handelt es, wo der Kot sich auf einem Misthaufen befindet. — Wie kommt ein Kind auf einen Misthaufen? — Wo er sich in einem Hof befindet. — Wenn im Hof, so ist er ja wiederum als Steckbecken zu betrachten! — Wo der Misthaufe sich auf einem Hof befindet.

1 D.h. man darf das Wasser fortbewegen, obgleich es sich am vorhergehenden Tag in einem anderen Gebiet befunden ha[illegible]

Und uber einen Skorpion stulpen, damit er nicht beisse. R [illegible] Joseph [illegible] am Sabbath [illegible] Palästina [illegible] R [illegible] R Simeon [illegible] R Jirmeja erwiderte [illegible] R Joseph erwiderte [illegible] ich habe sie vorgetragen [illegible] sie handelt [illegible] kann sie die Ansicht Aller vertreten.

[illegible] vor Raba b. R. Hona: Wer [illegible] Schlangen und Skorpione tötet [illegible] Da sprach dieser zu ihm [illegible] R Hona [illegible]

[illegible] Wenn jemand [illegible] Schlangen [illegible] Skorpione [illegible] so ist es sicher [illegible] R Johanan [illegible] R Abba b. Kahana [illegible] Raba [illegible] R Zera [illegible] R Jehuda [illegible]

תישך: אמר רבי יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין בשבת מתיב רב יוסף חמשה נהרגין בשבת ואלו הן זבוב [89]שבארץ מצרים וצירעה שבנינוה ועקרב [90]שבחדייב ונחש שבארץ ישראל וכלב שוטה בכל מקום מני אילימא רבי יהודה הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה אלא לאו רבי שמעון ותני הוא דשרי [91]אחריני לא אמר רבי ירמיה ומאן נימא לן דהא מתרצתא היא דילמא משבשתא היא אמר רב יוסף אנא מתנינא לה [91]ואותיבנא ואנא מתריצנא לה [92]ברצו אחריו ודברי הכל: תני תנא קמיה דרבא בר רב הונא ההורג נחשים ועקרבים בשבת אין רוח חסידים נוחה הימנו אמר ליה ואותן חסידים אין רוח [93]חכמים נוחה מהם ופליגא דרב הונא דרב הונא חזייה לההיא גברא דקא קטיל זיבורא אמר ליה שלימתינהו לכולהו: תנו רבנן נזדמנו לו נחשים ועקרבים הרגן בידוע שנזדמנו [94]להרגן לא הרגן בידוע שנזדמנו [95]להורגו ונעשה לו נס מן השמים אמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בנישופין בו אמר רבי אבא בר כהנא פעם אחת נפל [96]אחד בבית המדרש ועמד [97]גויתי אחד והרגו אמר רבי [98]פגע בו כיוצא בו איבעיא להו פגע בו כיוצא בו דשפיר עביד או לא תא שמע דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ורבי זירא הוו יתבי אקילעא דבי רבי ינאי נפק מילתא מבינייהו בעו מיניה מרבי [99]ינאי מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת אמר להו צירעה אני הורג נחש ועקרב לא כל שכן דילמא לפי תומו דאמר רב יהודה רוק דורסו לפי תומו [1]אמר רב [2]ששת נחש דורסו לפי תומו אמר רב קטינא עקרב דורסו לפי תומו: [3]אבא בר מרתא דהוא אבא [4]בר מניומי הוה [5]מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי [6]אייתיוהו קא מצערא ליה הוה שדי רוקא אמר להו ריש גלותא אייתו מאנא סחיפו עליה אמר להו לא צריכיתו הכי אמר רבי יהודה רוק דורסו לפי תומו אמר להו צורבא מרבנן הוא שבקוהו: אמר רבי אבא בר כהנא אמר רבי חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת אמר ליה רבי זירא כניטלין בידו אחת או בשתי ידים אמר ליה כאותן של בית אביך [7]ואמר רבי אבא בר כהנא אמר רבי חנינא קרונות של

89 P שבא׳ ‖ 90 M שבחדייב ‖ 91 M + בידי ‖ 91 M ואנא אותבינא ‖ 92 M ברציה ‖ 93 M חכמה נוחה הימנו ‖ 94 P + [illegible] ‖ 95 M + [illegible] ‖ 96 M נחש לבית ‖ 97 M כותי ‖ 98 M [illegible] ‖ 99 M אמי ‖ 1 M אמר תומו ‖ 2 M [ואשי] ‖ 3 M [illegible] ‖ 4 P בר ‖ 5 M מסיק ‖ 6 P אייתיוה קא מצערי ‖ 7 M ואמר אביך

[illegible] einen Skorpion. Vielleicht hat er dies nur im Vorübergehen [illegible] dass man Speichel im Vorübergehen zerscharren darf [illegible] R Qattina sagte: Man darf einen [illegible] im Vorübergehen zertreten. R [illegible] Abba b. Minjomi, hatten sie [illegible] Speichel [illegible] Gewand [illegible] R Jehuda sagte, dass man Speichel im Vorübergehen [illegible] Gelehrtenjünger, lasset von ihm ab. [illegible] im Haus Rabbis darf man am [illegible] mit einer Hand oder mit beiden [illegible] sagte R Abba b. Kahana

בית רבי מותר לטלטלן בשבת אמר ליה רבי זירא בניטלין
8באדם אחד או בשני בני אדם אמר ליה כאותן של בית
אביך ואמר רבי אבא בר כהנא התיר להם רבי חנינא לבית
רבי לשתות יין 9בקרונות של גוים בחותם אחד ולא ידענא אי
מישום דסבר לה כרבי אליעזר אי משום אימתא דבי נשיאה: Az. 31a

[viii] נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם
בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משקה
אחריו ישראל10 ואם בשביל ישראל אסור עשה11 כבש לירד
בו יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מעשה
ברבן גמליאל וזקנים שהיו 12באין בספינה ועשה גוי כבש
לירד בו וירדו13 בו14 זקנים:

גמרא. וצריכא דאי אשמעינן 15נר משום דנר לאחד
נר למאה אבל מים ליגזר דילמא אתי לאפושי בשביל ישראל
וכבש למה לי16 מעשה דרבן גמליאל וזקנים קמשמע לן:
תנו רבנן גוי שליקט עשבים17 מאכיל אחריו ישראל ואם
בשביל ישראל אסור 18מילא מים להשקות בהמתו משקה
אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור במה דברים אמורים
שאין מכירו אבל מכירו אסור איני והאמר רב הונא אמר רבי Er. 19?
חנינא מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת אבל לא על
גבי מוקצה בשבת דקאים לה באפה ואזלא היא ואכלה: אמר
מר במה דברים אמורים שאין מכירו אבל מכירו אסיר הא
רבן גמליאל מכירו הוה אמר אביי שלא בפניו הוה רבא אמר
אפילו תימא בפניו 19נר לאחד נר למאה מיתיבי אמר להן Sab. 14
רבן גמליאל הואיל ושלא בפנינו עשאו נרד בו אימא הואיל
ועשאו נרד בו תא שמע עיר שישראל וגוים דרין בתוכה Sab. 151, Mak. ii,5
והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת אם רוב גוים מותר לרחוץ
בה מיד אם רוב ישראל ימתין בכדי שיחמו20 התם21 כי מחממי
אדעתא דרובא מחממי תא שמע נר הדלוק במסיבה אם רוב

8 M [בידו אחת או בבי ידיו] 9 M + הבא 10 P אם 11 B + נכרי 12 M -באין 13 M| אחריו 14 B + ר"ג ו 15 M קמייתא 16 M | + משום דבעי למיתני] 17 M | + בשבת] 18 M - מילא ...אסור 19 M + משום ד 20 B + המין 21 M + נבי.

im Namen R. Ḥaninas. Die Handwagen im Haus Rabbis darf man am Šabbath fortbewegen. R. Zera sprach zu ihm: Sind es solche, die von einem Menschen, oder von zweien geführt werden? Dieser erwiderte: Solche, wie sie im Haus deines Vaters sind. Ferner sagte R. Abba b. Kahana: R. Ḥanina gestattete den Mitgliedern des Hauses Rabbis, Wein zu trinken, der nur mit einem Siegel versehen, in einem Handwagen von Nichtjuden geführt wurde, ich weiss aber nicht, ob er der Ansicht R. Eliëzers ist[1], oder ob er die Furcht vor dem fürstlichen Haus in Betracht gezogen hat.

WENN ein Nichtjude eine Leuchte ansteckt, so darf sich ein Jisraëlit ihres Lichts bedienen, hat er sie aber für den Jisraëliten angesteckt, so ist es verboten. Hat er Wasser zum Tränken seines Viehs geschöpft, so darf darauf ein Jisraëlit sein Vieh tränken, hat er dies aber für den Jisraëliten gethan, so ist es verboten. Hat er eine Landungsbrücke zum Absteigen gemacht, so darf darauf ein Jisraëlit absteigen, hat er sie für den Jisraëliten gemacht, so ist es verboten. Einst kamen R. Gamaliël und die Aeltesten mit einem Schiff an, und ein Nichtjude machte eine Landungsbrücke, um abzusteigen, da stiegen auch die Aeltesten ab.

GEMARA. Und alle Fälle sind nötig. hätte er uns nur von der Leuchte gelehrt, [so könnte man sagen,] dies sei nur bei einer Leuchte erlaubt, weil: ein Licht für Einen, ein Licht für Hundert“, beim Wasser sei es aber verboten, weil er vielleicht wegen des Jisraëliten mehr schöpfen könnte. — Wozu lehrte er von der Landungsbrücke? — Um uns die Geschichte von R. Gamaliël und den Aeltesten zu erzählen. Die Rabbanan lehrten: Wenn ein Nichtjude Gras aufliest, so darf ein Jisraëlit nachher von diesem sein Vieh füttern, hat er es aber für den Jisraëliten aufgelesen, so ist es verboten; wenn er Wasser zum Tränken seines Viehs schöpft, so darf ein Jisraëlit nachher sein Vieh tränken, hat er es aber für den Jisraëliten gethan, so ist es verboten; dies aber nur, wo es kein Bekannter ist, ist es aber ein Bekannter, so ist es verboten. — Dem ist ja aber nicht so! R. Hona sagte ja im Namen R. Ḥaninas, dass man das Vieh aufs Gras führen darf, nicht aber neben Abgesondertes[2]! — [Hier handelt es,] wo er nur daneben steht, das Vieh aber selbst weiter geht und isst.

Der Meister sagte: Dies aber nur, wo er ihn nicht kennt, wenn er ihn aber kennt, so ist es verboten. Bei R. Gamaliël war es ja ein Bekannter! Abajje erwiderte: Da geschah es in seiner Abwesenheit. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass es in seiner Gegenwart geschah, denn auch hierbei gilt die Regel: ein Licht für Einen, ein Licht für Hundert. Man wandte ein: R. Gamaliël sprach zu ihnen: Da er sie in unserer Abwesenheit gemacht hat, so wollen wir sie benutzen! — Lies: Da er sie bereits gemacht hat, so wollen wir sie benutzen. — Komme und höre: Wenn in einer Stadt, in der Jisraëliten und Nichtjuden wohnen, eine Badeanstalt vorhanden ist, die auch am Šabbath in Betrieb ist, so darf man da, falls die meisten Einwohner Nichtjuden sind, sofort [nach Ausgang des Šabbaths] baden, wenn aber die meisten Einwohner Jisraëliten sind, erst nach einem Zeitraum, in dem das Wasser heiss werden kann! — Da wird eben das Wasser für die Mehrheit aufgewärmt. — Komme und höre: Wenn eine Leuchte in einer Gesellschaft brennt, so ist es, wenn die Meisten Nichtjuden sind, erlaubt, sich ihres Lichts zu bedienen

1 Dass Wein überhaupt nur mit einem Siegel versehen zu werden braucht. — [illegible]

[illegible] wenn [illegible] Menschen [illegible] ist es [illegible] erlaubt [illegible] Da [illegible] ebenfalls für die Menschen [illegible] Samuel [illegible] als [illegible] Lampe [illegible], da wandte er das [illegible] einen Zettel [illegible] dem Licht [illegible] sprach: [illegible] hat sie ja für sich angesteckt.

נוים מותר להשתמש לאורה אם רוב ישראל אסיר מחצה על Col.b מחצה אסור התם נמי כי מדלקי ארעתא דרובא מדלקי: שמואל איקלע לבי[22]אבי תורן אתא ההוא גוי אדליק שרגא אהדרינהו שמואל לאפיה כיון דחזא דאייתי שטר וקא קרי אמר ארעתא דנפשיה הוא דאדליק[23]אהדרינהו איהו לאפיה גבי שרגא:

22 B אבין 23 M+הדר.

SIEBENZEHNTER ABSCHNITT.

ALLE Hausgeräte dürfen am Šabbath umhergetragen werden, ebenso deren Thüren, auch wenn sie ausgehoben sind; solche gleichen nicht den Stubenthüren, die nicht als Vorbereitetes betrachtet werden. Man darf einen Hammer nehmen, um Nüsse zu zerschlagen, ebenso eine Axt, um einen Feigenkuchen zu zerschneiden, eine Säge, um Käse zu zersägen, eine Schaufel, um getrocknete Feigen aufzuschaufeln, eine Schwinge, oder eine Heugabel, um mittels dieser einem Kind etwas zu reichen, eine Spindel, oder einen Webespatel, um etwas aufzuspiessen, eine Nähnadel, um einen Splitter zu entfernen und eine Packnadel, um eine Thür zu öffnen.

כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אף על פי שנתפרקו[1]שאינן דומין לדלתות הבית לפי [ii] שאינן מן המוכן: נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזין קרדום לחתוך בו את הדבילה מגירה לגור בה את הגבינה מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות את הרחת ואת[2]המלגז לתת עליו לקטן את הכוש ואת הכרכר לתחוב בו מחט של יד ליטול בו את הקוץ ושל סקאים לפתוח בו את הדלת:

GEMARA. Alle Hausgeräte dürfen umhergetragen [illegible] am Šabbath ausgehoben [illegible] wenn [illegible] bereits am [illegible] Im Gegenteil, wenn am [illegible] durch die Geräte als Vor[illegible] am Wochen[illegible] die Geräte als Vor[illegible] bereitetes betrachtet [illegible] Abaje erwiderte: So meint er es: alle Hausgeräte dürfen am Šabbath umhergetragen [illegible] Thüren am Šabbath um[illegible] am Wochentag [illegible]

גמרא. כל הכלים ניטלין ואף על פי שנתפרקו בשבת ולא מיבעיא בחול אדרבא בשבת מוכנין על גבי אביהן[3]בחול אין מוכנין על גבי אביהן אמר אביי הכי קאמר כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אף על פי שנתפרקו בחול ניטלין בשבת[4]: תנו רבנן דלת של שידה[5]ושל תיבה ושל מגדל[6]נוטלין אבל לא מחזירין ושל לול של תרנגולים לא[6]נוטלין ולא מחזירין בשלמא של לול של תרנגולים קסבר כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש סתירה בקרקע אלא של שידה[7]ושל תיבה ושל מגדל מאי קסבר אי קסבר יש בנין בכלים[8]יש סתירה בכלים ואי אין סתירה בכלים אין בנין בכלים אמר אביי לעולם קסבר יש בנין בכלים ויש סתירה

1 B+בשבת. M אינן 2 M V המזלג || 3 M—בחול...אביהן || 4 M + ואין דומין לדה״ב לפי שאינן מן המוכן || 5 P ושל || 6 M ניטלין ולא || 7 P — ושל תיבה. M תיבה ומגדל || 8 M [ויש סתי׳ בכלים] אמאי ניטלין אי קסבר אין בנ׳ בכלים אמאי לא מחזירין אמר.

Die Rabbanan lehrten: Man darf die Thür eines [illegible] nicht aber einheben; die Thür einer Hühnersteige darf man [illegible] ist es bezüglich der Hühnersteige, er ist nämlich der [illegible] ist, ein Bauen und ein Niederreissen giebt; [illegible] einer Kiste, oder einer Truhe? [illegible] sollte es bei ihnen auch ein Niederreissen geben, [illegible] sollte es bei ihnen auch kein Bauen [illegible] dass es bei Hausgeräten sowol ein Bauen als [illegible] die man ausgehoben hat. Raba sprach [illegible]

בכלים[9]והכי קאמר ישנטלו אין מחזירין אמר ליה רבא [10]חדא דנוטלין קתני ועוד מאי אבל לא מחזירין אלא אמר רבא
Er.35a Beç.10a 11b.22a [11]קסבר° אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים וגזירה שמא יתקע: נוטל אדם קורנס כו׳: אמר רב יהודה קורנס של אגוזין לפצע בו את האגוזין אבל[12]של נפחים לא קסבר דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו אסור אמר ליה [13]רבא אלא מעתה סיפא דקתני ואת הרחת ואת [2]המלגז לתת עליו לקטן רחת [14]ומלגז מי מייחדי ליה לקטן אלא אמר [13]רבא קורנס של
Fol.123 נפחין לפצע בו[15]האגוזין קסבר°דבר שמלאכתו לאיסור לצורך
Sab.124a Sab.14 גופו מותר איתיביה אביי [16]לרבא °מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה אמר ליה הא מני רבי נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו איתיביה בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו
Sab.124a Beç.11a בשר ובית הלל מתירין°ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו סבר לשנויי ליה כרבי נחמיה כיון [17]דשמעה להא דאמר רב[18]חיננא בר שלמיא משמיה דרב הכל מודים בסיכי זירי ומזורי דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום הכא נמי מייחד להו מקום: איתמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן קורנס של זהבים שנינו רב שמן בר אבא [19]אמר קורנס של בשמים שנינו מאן דאמר דבשמים כל שכן דזהבים מאן דאמר [20]של זהבים אבל דבשמים קפיד עלייהו: ואת הכוש
Er.77a ואת הכרכר כו׳: °תנו רבנן פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה[21]ואם לאו אסור לטלטלה רבי אלעזר בן תדאי אומר תוחבין בכוש או בכרכר והן [22]מנערות מאליהם אמר רב נחמן הלכה כרבי
Sab.43b 141a אלעזר בן תדאי למימרא דסבר רב נחמן °טלטול מן הצד לא שמיה טלטול והאמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר הדר ביה רב נחמן מההיא: מחט של יד ליטול בה כו׳: שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף

9 B וישניט״ו קאמר 10 B + שתי תשובות בדבר 11 M לעולם 12 P —של 13 B רבה 14 M ומזלג 15 M +את 16 B לרבה 17 P דשמעי׳ 18 M נחמיה 19 M [—א״ר יוחנן] 20 M דזהבים 21 M —ואם...לטל׳ 22 M ננערות.

zu ihm: Erstens heisst es ja. Man darf die Thür ausheben, ferner, wie wäre demnach das nicht aber einheben zu erklären?! Vielmehr, sagte Raba, er ist der Ansicht, dass es bei Hausgeräten weder ein Bauen, noch ein Niederreissen giebt. [Das Einheben] ist jedoch verboten, weil zu berücksichtigen ist, man könnte [einen Keil] einschlagen.

Man darf einen Hammer nehmen &c. R. Jehuda sagte: Nur einen Hammer, der zum Nussknacken bestimmt ist, nicht aber einen Schmiedehammer; er ist also der Ansicht, dass man einen Gegenstand, der für eine [am Šabbath] verbotene Arbeit bestimmt ist, auch um seiner selbst willen nicht fortbewegen darf. Raba sprach zu ihm: Wie ist demnach der Schlussatz zu erklären: eine Schwinge oder eine Heugabel, um mittels dieser einem Kind etwas zu reichen; sind denn Schwinge und Heugabel dazu bestimmt, mittels ihrer einem Kind etwas zu reichen?! Vielmehr, sagte Raba, selbst einen Schmiedehammer, um damit Nüsse zu knacken; er ist also der Ansicht, dass man einen Gegenstand, der für eine verbotene Arbeit bestimmt ist, um seiner selbst willen fortbewegen darf. Abajje wandte gegen Raba ein: Einen Mörser darf man, falls Knoblauch darin vorhanden ist, fortbewegen, sonst aber nicht. Dieser erwiderte: Hier ist die Ansicht R. Neḥemjas vertreten, welcher sagt, dass man ein Gerät nur zum Behuf seiner eigentlichen Verwendung fortbewegen darf. Er wandte gegen ihn ferner ein: Die Schule Šammajs sagt: man darf [am Festtag] keine Reibeplatte fortbewegen, um auf dieser Fleisch zu zerhacken, die Schule Hillels erlaubt dies, darin stimmen sie jedoch beide überein, dass man sie nicht fortbewegen darf, sobald man auf dieser das Fleisch bereits zerhackt hat. Anfangs wollte er ihm erwidern, hier sei die Ansicht R. Neḥemjas vertreten, als er aber das gehört, was R. Ḥenana b. Šalmija im Namen Rabhs gesagt hat, dass nämlich bezüglich der Schwing-, Press- und Klopfgeräte Alle zugeben, weil man mit diesen vorsichtig ist und für sie einen bestimmten Platz hat, so ist auch hierbei zu erwidern: weil man für diese einen bestimmten Platz hat. Es wird gelehrt: R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans, dass hier ein Hammer der Goldschmiede gemeint ist; R. Šamen b. Abba sagte, dass hier ein Hammer der Gewürzkrämer gemeint ist. Nach demjenigen, der dies auf einen Hammer der Gewürzkrämer bezieht, gilt dies um so eher von einem Hammer der Goldschmiede, nach demjenigen, der dies auf einen Hammer der Goldschmiede bezieht, gilt dies von einem Hammer der Gewürzkrämer nicht, mit dem man vorsichtig umgeht.

Eine Spindel oder einen Webespatel &c. Die Rabbanan lehrten: Eine unreife Feige, die man in Stroh gelegt hat, oder einen Fladen, den man auf Kohlen gelegt hat, darf man fortnehmen[1], wenn ein Teil unbedeckt geblieben ist, wenn aber nicht, so ist es verboten; R. Eleâzar b. Tedaj sagt: man spiesse sie mit einer Spindel oder einem Webespatel auf, wodurch sie von selbst abgeschüttelt werden. R. Naḥman sagte: die Halakha ist wie R. Eleâzar b. Tedaj. — Hieraus zu entnehmen, dass nach R. Naḥman das indirekte Fortbewegen kein Fortbewegen heisst, er sagte ja, dass man einen Rettig herausziehen darf, wenn er in der Erde mit dem Oberteil nach oben sitzt, nicht aber, wenn mit dem Oberteil nach unten[2]! — R. Naḥman ist davon abgekommen.

Eine Nähnadel, um einen Splitter zu entfernen &c. Raba b. Rabba richtete folgende Frage an R. Joseph:

1. Weil man das Stroh, bezw. die Kohle nicht berührt. 2. Weil man die Erde aufwühlt.

[illegible] Gerät machen kann, wenn ihr aber das Oehr oder die [illegible] Die Glieder [illegible] R. Nahman [illegible] sprach. [illegible] Lehre [illegible] Brechmittel bereiten — [illegible] Gewöhnliches. [illegible] sprach: [illegible] Lehre [illegible] separat². [illegible]

ילמדנו רבינו מחט שניטל [22]חררה או עוקצה מהו אמר ליה תניתוה מחט של יד ליטול בה את הקוץ וכי מה איכפת ליה לקוץ בין נקובה לבין שאינה נקובה איתיביה מחט שניטל [23]חררה או עוקצה טהורה אמר אביי טומאה אשבת קרמית טומאה [24]כלי מעשה בעינן לענין שבת מידי דחזי בעינן והא נמי הויא למשקלא בה קוץ אמר רבא מאן דקמותיב שפיר קמותיב מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא מיתיבי מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד תרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי עסקינן ומנין דמימלך עלייהו [25]ומישוי להו מנא אבל היכא דניטל [23]חררה או עוקצה אדם זורקה לבין גרוטאות: איבעיא להו מהו לטלטל אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן אין עושין אפיקטויזין בשבת ורב ששת [26]התם לאו אורחיה הוא אורחיה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ ורב נחמן [26]התם [27]פקיד הכא לא [27]פקיד:

[iii] **קנה** של זיתים אם יש קשר בראשו מקבל טומאה ואם לאו אין מקבל טומאה בין כך ובין כך ניטל בשבת:

גמרא. אמאי פשוטי כלי עץ הוא ופשוטי כלי עץ אינן מקבלין טומאה מאי טעמא דומיא דשק בעינן [28]תנא משמיה דרבי נחמיה בשעה שמהפך בזיתים הופכו ורואה בו:

[iv.1] **רבי** יוסי אומר כל הכלים ניטלין [29]חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה:

גמרא. אמר רב [30]נחמן האי אוכלא דקצרי כיתד של מחרישה דמיא אמר אביי [31]חרבא דאושכפי וסכינא דאשכבתא [32]וחצינא דנגרי כיתד של מחרישה דמי: תנו רבנן בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת מקצוע של דבילה [33]וזומא ליסטרון של קדרה וסכין קטנה שעל גבי שלחן התירו והתירו והתירו [34]והתירו והתירו עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה מאי התירו

M 23 חודה | M 24 + כל | M 25 + ולא נקוב להו | M 26 + אמר | M 27 קפיד | M 28 א״ר נחמן משמיה דרבי נחמיה בשעה שמה בו | M 29 + בשבת | M 30 נחמן | M 31 האי חרפא דא | P 32 וחצני | V 33 זומליסטרון; P וזוי גיסטין | M 34 ויתירו ותה.

EINE Olivenkeule ist verunreinigungsfähig, wenn sie am Ende einen Knoten hat, sonst aber nicht; ob so oder so, darf sie am Sabbath fortbewegt werden.

GEMARA. [illegible] R. Nehemias [illegible] kehrt man dieselbe um und sieht nach⁴.

R. Jose sagt: Alle Geräte dürfen fortbewegt werden, ausgenommen die grosse Säge und das Pflugmesser.

GEMARA. R. Nahman sagte: [illegible] gleicht hierin dem Pflugmesser. Abajje sagte: Das [illegible] gleichen hierin dem Pflugmesser. Die [illegible] am Sabbath fortbewegt werden dürfen. [illegible] darauf erlaubte man andere, nachher [illegible] Tafelmesser [illegible] dass alle Geräte am Sabbath fortbewegt [illegible] Wie ist es gemeint: darauf [illegible] Abajje erwiderte: Man erlaubte [illegible]

[illegible] Arbeit betrachtet. 3. Vgl. oben [illegible] betrachtet [illegible]

וחזרו והתירו [34]וחזרו והתירו אמר אביי התירו דבר שמלאכתו
להיתר[35]לצורך גופו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך
מקומו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין
לצורך מקומו לא ועדיין בידו [36]אחד אין בשתי ידיו לא עד
שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת ואפילו בשתי ידים אמר ליה
רבא מכדי התירו קתני מה לי לצורך גופו מה לי לצורך מקומו
אלא אמר[37]רבא התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו
ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מחמה לצל וחזרו והתירו דבר
שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל
לא ועדיין באדם אחד אין בשני בני אדם לא עד שאמרו כל
Sab 124a הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם °איתיביה אביי
מדוכה אם יש[38]בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין
Beç 11a / 1Beç.1 אותה הכא במאי עסקינן מחמה לצל איתיביה °ושוין שאם
קצב עליו בשר שאסור לטלטלו הכא נמי מחמה לצל אמר
רבי חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו דכתיב
Neh. 13,15 °בימים ההם ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים
להם ערמות אמר רבי אלעזר קנין ומקלות [39]גלוסטרא ומדוכה
Men.96a כולן קודם התרת כלים נשנו קנין דתנן °לא סידור הקנין ולא
Pes 64a נטילתן דוחה את השבת מקלות דתנן °מקלות דקין חלקין
היו שם [40]ומניחן על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט
Fol 124 [41]אמר רבי אלעזר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח °ידו
על כתף חבירו[42]ויד חבירו על כתיפו ותולה ומפשיט[39]גלוסטרא
Kel xi,4 דתנן[43]°נגר שיש בראשו גלוסטרא רבי יהושע אומר שומטה
מן זה ותולה [44]בחבירו בשבת רבי טרפון אומר הרי הוא ככל
הכלים ומיטלטל בחצר מדוכה הא דאמרן אמר [45]רבה ממאי
דילמא לעולם אימא לך לאחר התרת כלים נשנו קנים טעמא
מאי משום איעפושי בהאי פורתא לא מיעפש מקלות אפשר
כדרבי [46]אלעזר [39]גלוסטרא כדרבי ינאי דאמר רבי ינאי בחצר

35 M בין לצורך גופו בין לצורך מקומו | 36 M אחת ולא בשתי ידים || 37 P רבת 38 P — בה 39 M גלוסקרא | 40 M ומניחו | 41 ר׳ אליעזר אומר | 42 M—ויד...כתפו 43 M—נגר...גלוס׳ | 44 M על חב׳ | 45 M רבא | 46 P אליעזר.

ein Gerät, das für erlaubte Arbeit verwendet wird, um seiner selbst willen fortzubewegen, alsdann erlaubte man ein Gerät, das für eine erlaubte Arbeit verwendet wird, wegen seines Platzes fortzubewegen; darauf erlaubte man auch ein Gerät, das für eine verbotene Arbeit verwendet wird, nur um seiner selbst willen, nicht aber seines Platzes wegen fortzubewegen, noch aber war es nur mit einer Hand, nicht aber mit beiden Händen erlaubt, darauf ordneten sie an, dass alle Geräte am Šabbath fortbewegt werden dürfen, selbst mit beiden Händen. Raba sprach zu ihm: Er lehrt ja, dass man erlaubt hat, — welchen Unterschied giebt es denn, ob dies um seiner selbst willen, oder des Platzes wegen geschieht?! Vielmehr, erklärte Raba, man erlaubte das Gerät, welches für eine erlaubte Arbeit verwendet wird, fortzubewegen, einerlei, ob um seiner selbst willen, oder seines Platzes wegen, alsdann erlaubte man es, aus der Sonne in den Schatten zu bringen[1], später erlaubte man sogar ein Gerät, das zu verbotener Arbeit verwendet wird, um seiner selbst willen und seines Platzes wegen fortzubewegen, jedoch nicht aus der Sonne nach dem Schatten zu bringen, ebenso war es nur einer Person, nicht aber zweien Personen erlaubt, darauf ordneten sie an, dass alle Geräte am Šabbath fortbewegt werden dürfen, selbst durch zwei Personen. Abajje wandte gegen ihn ein: Einen Mörser darf man fortbewegen, wenn sich in ihm Knoblauch befindet, sonst aber nicht! — Hier handelt es, wo man es aus der Sonne nach dem Schatten bringen will. Er wandte gegen ihn ein: Darin stimmen sie überein, dass man sie nicht fortbewegen darf, wenn man auf dieser das Fleisch bereits zerhackt hat! — Hier handelt es ebenfalls, wo man sie aus der Sonne nach dem Schatten bringen will. R. Ḥanina sagte: Die vorher genannte Lehre wurde in den Tagen des Neḥemja des Sohns Ḥakaljas gelehrt, denn es heisst: [2]*Zu jener Zeit sah ich in Jehuda welche, die am Šabbath die Keltern traten und die Getreidehaufen einbrachten.* R. Eleâzar sagte: Die Lehre von den Rohrstäbchen, die von den Stäben, die von dem Riegelgriff und die von dem Mörser wurden sämtlich gelehrt, bevor man erlaubt hat, Geräte am Šabbath fortzubewegen. Die Lehre von den Rohrstäbchen ist folgende: Das Ordnen der Rohrstäbchen[3] verdrängt den Šabbath, nicht aber das Entfernen derselben. Die Lehre von den Stäben ist folgende: Man hatte da[4] dünne glatte Stäbe, die man auf die eigne Schulter und auf die seines Nächsten legte, an diese hängte man [das Pesaḥopfer] und schindete es ab. R. Eleâzar sagt: wenn der vierzehnte [Nisan] mit einem Šabbath zusammentrifft, so lege man seine Hand auf die Schulter seines Nächsten, ebenso lege dieser seine Hand auf die Schulter des Ersten, hänge [das Pesaḥopfer auf die Arme] und schinde es ab. Die Lehre vom Riegelgriff ist folgende: Einen Riegelgriff darf man, wie R. Jehošuâ sagt, von der einen Thür fortschieben und an der anderen hängen lassen; R. Triphon sagt: dieser gleicht jedem anderen Gerät, man darf ihn somit im Hof fortbewegen. Die Lehre vom Mörser ist die, welche wir angeführt haben. Rabba sprach: Wieso? vielleicht wurden sie thatsächlich gelehrt, nachdem man das Fortbewegen von Geräten erlaubt hat, der Grund bei den Rohrstäbchen ist ja der, damit [die Schaubrote] nicht schimmlig werden, — in dieser kurzen Zeit werden sie nicht schimmlig; bei den Stäben kann man ja nach R. Eleâzar verfahren; die Lehre vom Riegelgriff ist nach R. Jannaj zu erklären, welcher sagt,

1. Damit es durch die Sonne nicht leide, jedoch ohne es, bezw. dessen Platz nötig zu haben. 2. Neh. 13,15. 3. Welche zwischen die Schaubrote gelegt werden, damit diese nicht verschimmeln. 4. In der Vorhalle des Tempels, am Rüsttag des Pesafestes.

dass es hierbei von einem Hof handelt, der mit einem Erub nicht versehen wurde. R. Jehošuá ist der Ansicht, dass die Thürhöhlung zum Innenraum gehört, somit bringt man Stubengeräte nach dem Hof; R. Tryphon ist der Ansicht, dass die Thürhöhlung zum Aussenraum gehört, somit bringt man ein Hofgerät nach dem Hof; die Lehre vom Mörser vertritt die Ansicht R. Neḥemjas[1].

שאינה מעורבת עסקינן רבי יהושע סבר תוך הפתח כלפנים דמי וקמטלטל מנא דבתים בחצר[47]ורבי טרפון סבר תוך הפתח כלחוין דמי ומנא דחצר בחצר קא מטלטל מדוכה רבי נחמיה היא:

[iv.2] Sab 123a

SÄMTLICHE Geräte dürfen sowol zum Gebrauch als auch nicht zum Gebrauch fortbewegt werden; R. Neḥemja sagt: sie dürfen nur zum Gebrauch fortbewegt werden.

כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך °רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך:

GEMARA. Was heisst zum Gebrauch, und was heisst nicht zum Gebrauch? Rabba erwiderte: Zum Gebrauch heisst das Fortbewegen eines Geräts, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, um seiner selbst willen, nicht zum Gebrauch heisst das Fortbewegen eines Geräts, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, seines Platzes wegen, ein Gerät, mit dem man verbotene Arbeit verrichtet, darf man nur um seiner selbst willen, nicht seines Platzes wegen, fortbewegen; R. Neḥemja aber sagt: dass man selbst ein Gerät, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, nur um seiner selbst willen, nicht aber seines Platzes wegen, fortbewegen darf. Raba sprach zu ihm: Des Platzes wegen nennst du also „nicht zum Gebrauch?!“ Vielmehr, erklärte Raba, zum Gebrauch heisst das Fortbewegen eines Geräts, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, sowol um seiner selbst willen, als auch des Platzes wegen, nicht zum Gebrauch heisst, es sogar aus der Sonne nach dem Schatten bringen; ein Gerät, mit dem man verbotene Arbeit verrichtet, darf man um seiner selbst willen und auch des Platzes wegen fortbewegen, nicht aber aus der Sonne nach dem Schatten bringen. R. Neḥemja aber sagt: selbst ein Gerät, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, darf man nur um seiner selbst willen und seines Platzes wegen fortbewegen, nicht aber aus der Sonne nach dem Schatten bringen.

גמרא. מאי לצורך ומאי שלא לצורך אמר [48]רבה לצורך דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו שלא לצורך דבר שמלאכתו להיתר לצורך מקומו ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא ואתא רבי נחמיה למימר [49]ואפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו אין[50]לצורך מקומו לא אמר ליה רבא לצורך מקומו שלא לצורך קרית ליה אלא אמר רבא לצורך דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו שלא לצורך ואפילו מחמה לצל ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו[51]ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא ואתא רבי נחמיה למימר[49]ואפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו [51]ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא: יתיב רב ספרא ורב אחא בר[52]הונא ורב הונא בר [53]חנינא ויתבי וקאמרי לרבה אליבא דרבי נחמיה הני קערות היכי מטלטלינן[54]אמר להו רב ספרא מידי דהוה אנרף של רעי אמר ליה אביי לרבה למר אליבא דרבי נחמיה הני קערות היכי מטלטלינן להו אמר ליה [55]רב ספרא חברין תרגמה מידי דהוה אנרף של רעי איתיביה אביי לרבא °מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה הכא במאי עסקינן מחמה לצל איתיביה °ושוין שאם קיצב עליו בשר שאסור לטלטלו הכא נמי מחמה לצל והא[56]דתנן אין סומכין את הקדירה בבקעת וכן בדלת הא בקעת דביום טוב דבר שמלאכתו להיתר הוא אלמא דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אסור התם [57]מאי טעמא כיון דבשבת דבר שמלאכתו לאיסור הוא גזירה

ib 123a; ib. Beç 11a; Beç 32a

47 P ר׳ , 48 V אביי | 49 M דאפ׳ | 50 M שלא לצורך גופו לא אל״ר מלאכתו להיתר לצורך . 51 M ומקומו | 52 M כהנא | 53 M+רב | 54 M+להו | 55 M—רב . 56 M תנן. P דתניא | 57 M V [היינו].

R. Saphra, R. Aḥa b. Hona und R. Hona b. Ḥanina sassen beisammen, da sprachen sie: Wieso ist es nach der Erklärung Rabbas nach R. Neḥemja erlaubt, Teller fortzunehmen?! R. Saphra sprach zu ihnen: Hierbei gilt dasselbe, was vom Steckbecken[2]. Abajje sprach zu Rabba: Wieso ist es nach der Erklärung des Meisters nach R. Neḥemja erlaubt, Teller fortzunehmen?! Dieser erwiderte: Genosse R. Saphra erklärte bereits, dass hierbei dasselbe gilt, was vom Steckbecken. Abajje wandte gegen Raba ein: Einen Mörser darf man fortbewegen, wenn sich in ihm Knoblauch befindet, sonst aber nicht. — Hier handelt es, wo man ihn aus der Sonne nach dem Schatten bringen will. Er wandte gegen ihn ferner ein: Sie stimmen alle überein, dass man sie nicht fortbewegen darf, sobald man auf dieser das Fleisch bereits zerhackt hat. — Hier handelt es ebenfalls, wo man sie aus der Sonne nach dem Schatten bringen will. — Es wird ja aber gelehrt: Man darf [am Festtag] den Topf nicht mit einem Spahn stützen, ebenso auch nicht eine Thür, — ein Spahn ist ja ein Gegenstand, mit dem man am Festtag erlaubte Arbeit verrichtet, hieraus, dass das Fortbewegen eines Gegenstands, mit dem man erlaubte Arbeit verrichtet, sowol um seiner selbst willen als auch des Platzes wegen verboten ist! — Hier geschieht dies aus folgendem Grund: da er am Šabbath ein Gegenstand ist, mit dem man verbotene Arbeit verrichtet, so hat man auch beim Festtag, mit Rücksicht

1. Dass man ein Gerät nur zu seinem eigentlichen Gebrauch fortbewegen darf. 2. Da man nach Aller Ansicht fortbewegen darf.

יום טוב אטו שבת וכי תימא שבת גופיה תישתרי דהא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו שרי הני מילי היכא דאיכא תורת כלי עליו[58]היכא דליכא תורת כלי עליו לא ומי גזרינן [59]והתנן °משילין פירות דרך ארובה ביום טוב (Beç.35b 37a) אבל לא בשבת[60]ולא גזרינן והתנן °אין בין יום טוב לשבת אלא (Sab.137b Beç.28a 36b Meg.7b tMeg.1) אוכל נפש בלבד אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי [61]אליעזר הא רבי יהושע דתניא אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט °ממאי [62]עד (Beç.37a) כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דאפשר[63]לפרנסה אבל היכא דלא אפשר [63]לפרנסה לא אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם [64]דאפשר בהערמה אבל הכא דלא אפשר בהערמה לא [65]אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן בית שמאי אומרים °אין מוציאין [66]את הקטן (Col.b Beç.12a 37a) ואת הלולב ואת ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין [67]אימר דשמעת להו לבית שמאי הוצאה טלטול מי שמעת להו [68]וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא ואף רב סבר לה להא דרבא דאמר רב מר שלא יגנב זהו טלטול שלא לצורך [69]ואסור טעמא שלא יגנב אבל לצורך גופו ולצורך מקומו מותר איני והא רב כהנא איקלע לבי רב ואמר אייתו ליה שותא לכהנא ליתיב עליה לאו למימרא דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא הכי אמר להו שקולו [70]שותא מקמי כהנא ואי בעית אימא התם מחמה לצל הוה: רב מרי[71]בר רחל הוה ליה [72]ההוא בי סדיותא בשמשא אתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לטלטולינהו אמר ליה שרי[73]אית לי אחרינא חזו לאורחים אית לי נמי לאורחים אמר ליה גלית אדעתיך דכרבה סבירא לך °לכולי עלמא שרי לדידך אסיר (Az.28b) [74]אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אישי אמר רב מכבדות של

M 58 + אבל „ M 59 + יו״ט אטו שבת „ B 60 ומי לא „ P 61 אלעזר ‖ B 62 + דילמא ‖ M 63 בפ׳ ‖ M 64 + אלא ‖ B 65 + אלא
M 66 לא אה״ק ולא אה״ל ולא את הס״ת P 67 אימא V 68 אטו
טלטול לאו צורך הוצאה היא M 69 — ואסור P 70 שותי M 71
—ב״ר M 72 מסדייתא M 73 + א״ל M 74 ואמר רבא אר״ח.

auf den Šabbath Verbot angeordnet. Wenn du aber einwendest: dies sollte auch am Šabbath erlaubt sein, da man ja auch einen Gegenstand, mit dem man verbotene Arbeit verrichtet, um seiner selbst willen und des Platzes wegen fortbewegen darf, [so ist zu erwidern:] dies nur bei einem Gegenstand, der den Namen Gerät trägt, nicht aber bei einem Gegenstand, der den Namen Gerät nicht trägt. — Aber wird denn [beim Festtag mit Rücksicht auf den Šabbath] ein Verbot angeordnet? es wird ja gelehrt: Man darf am Festtag Früchte durch eine Luke [vom Dach] herabwerfen, nicht aber am Šabbath! — Ist ein solches Verbot etwa nicht angeordnet? es wird ja gelehrt: Einen Unterschied zwischen dem Festtag und dem Šabbath giebt es nur bezüglich der Bereitung von Speisen! R. Joseph erwiderte: Das ist kein Widerspruch: das Eine vertritt die Ansicht R. Eliêzers, das Andere die R. Jehošuâs; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Vieh und sein Junges in eine Grube gefallen sind[1], so hole man, wie R. Eliêzer sagt, das Erste herauf, um es zu schlachten, und schlachte es, für das Andere aber bringe man Futter nach der betreffenden Stelle, damit es nicht verende; R. Jehošuâ sagt: man bediene sich einer List: man hole das Erste herauf, um es zu schlachten, schlachte es aber nicht, alsdann hole man das Andere herauf und schlachte, welches man will. — Wieso? R. Eliêzer ist nur da dieser Ansicht, wo man ja [für das Vieh] Futter besorgen kann, nicht aber, wo man es nicht kann, oder vielleicht ist R. Jehošuâ nur da dieser Ansicht, wo man sich ja einer List bedienen kann, nicht aber, wo dies nicht möglich ist. R. Papa erwiderte: Das ist kein Widerspruch: das Eine vertritt die Ansicht der Schule Sammajs, das Andere vertritt die Ansicht der Schule Hillels; es wird nämlich gelehrt: die Schule Šammajs sagt: man darf ein Kind, einen Lulab oder eine Gesetzrolle nicht nach öffentlichem Gebiet tragen, die Schule Hillels erlaubt dies. — Vielleicht sagt die Schule Šammajs dies nur bezüglich des Hinaustragens, hast du sie dies auch bezüglich des Fortbewegens sagen gehört? — Das Fortbewegen selbst ist ja nur wegen Tragens verboten! Und auch Rabh ist der Ansicht Rabas, Rabh sagte nämlich, das Fortnehmen einer Axt, damit man sie nicht stehle, heisse ein Fortbewegen nicht zum Gebrauch, und ist somit verboten; dies also nur, damit man sie nicht stehle, um ihrer selbst willen und des Platzes wegen ist es aber erlaubt! — Dem ist ja aber nicht so! Als R. Kahana bei Rabh war, sprach dieser, bringet für Kahana einen Klotz zum Sitzen; dies hob er wahrscheinlich hervor, um zu sagen, dass man einen Gegenstand, mit dem man verbotene Arbeit verrichtet, nur um seiner selbst willen, nicht aber des Platzes wegen fortbewegen darf! — So sprach er zu ihnen: Nehmet den Klotz vor Kahana fort. Wenn du aber willst, sage ich: da war es aus der Sonne nach dem Schatten fortzubringen. R. Mari b. Raḥel hatte Kissen vor der Sonne liegen, da trat er vor Raba und sprach zu ihm: Darf man diese fortnehmen? Dieser erwiderte: Es ist erlaubt — Ich habe noch andere. — So sind sie für Gäste zu gebrauchen. — Ich habe noch andere auch für Gäste. Da erwiderte er: Du thust also kund, dass du der Ansicht Rabbas bist, somit ist es für alle Welt erlaubt, für dich aber verboten. R. Abba sagte im Namen des R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs: Tischfeger aus Wolle darf man am Sabbath fortbewegen, nicht aber Palmenwedel; R. Eleâzar sagt: auch Palmen-

1. Vgl. oben S. 602 N. 1.

Wedel. — In welchem Fall: wollte man sagen, um ihrer selbst willen, oder ihres Platzes wegen, wieso würde Rabh gesagt haben, dass es bei Palmenwedeln verboten ist, wo er ja der Ansicht Rabas ist; wollte man sagen, sie aus der Sonne in den Schatten zu bringen, — wieso könnte es R. Eleâzar auch bei einem Palmenwedel erlauben? — Thatsächlich um sie aus der Sonne nach dem Schatten zu bringen, dies aber ebenso sagt R. Eleâzar.

VON Gefassen, die man am Šabbath fortbewegen darf, darf man auch Bruchstucke fortbewegen, nur mussen diese irgend eine Verwendung haben: Bruchstucke einer Mulde, mit denen man ein Fass bedeckt, Glasscherben, mit denen man ein Krüglein bedeckt; R. Jehuda sagt: sie müssen eine ähnliche Verwendung haben: Bruchstücke einer Mulde, in die man Brei giesst, Glasscherben, in die man Oel giesst.

GEMARA. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Der Streit besteht nur, wo sie bereits am Vorabend des Šabbaths zerbrochen waren, da ist der Eine der Ansicht, nur wenn die Bruchstücke eine ähnliche Verwendung, nicht aber, wenn sie eine andere Verwendung haben, während der Andere der Ansicht ist, auch wenn sie eine andere Verwendung haben; sind sie aber erst am Šabbath entstanden, so geben Alle zu, dass man sie [fortbewegen] darf, da sie durch die ganzen Gefässe als Vorbereitetes betrachtet werden. Mar Zuṭra wandte ein: Man darf ganze Geräte, nicht aber Bruchstücke von Geräten [am Festtag] zum Brennen verwenden. Wann sollen die Geräte zerbrochen sein? wollte man sagen, bereits am Rüsttag des Festtags, so sind sie ja jetzt nichts mehr als Holzstücke! wahrscheinlich doch am Festtag selbst, und in diesem Fall lehrt er, dass man Geräte, nicht aber Bruchstücke von Geräten zum Brennen verwenden darf? — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Der Streit besteht nur, wo die Gefässe am Šabbath zerbrochen wurden, da ist Einer der Ansicht, dass sie als Vorbereitetes, während der Andere der Ansicht ist, dass sie als Neuentstandenes betrachtet werden; waren sie aber bereits am Vorabend des Šabbaths zerbrochen, so geben Alle zu, dass es erlaubt ist, da sie zu dieser Verwendung bereits am Tag [vorher] vorhanden waren. — Das Eine lehrt: Man darf ganze Geräte, nicht aber Bruchstücke von Geräten zum Brennen verwenden, ein Anderes lehrt: Wie man Geräte zum Brennen verwenden darf, so darf man auch Bruchstücke von Geräten zum Brennen verwenden, ein Drittes lehrt: Man darf weder Geräte, noch Bruchstücke von Geräten zum Brennen verwenden. — Das Eine vertritt die Ansicht R. Jehudas[1], das Andere vertritt die Ansicht R. Simôns[2], das Dritte vertritt die Ansicht R. Neḥemjas[3].

R. Naḥman sagte: Backsteine, die von einem Bau zurückgeblieben, darf man fortbewegen, weil man sich auf diese setzen kann; hat man sie aber aufeinander geschichtet, so sind sie dadurch abgesondert worden. R. Naḥman sagte im Namen Šemuëls: Eine kleine Scherbe darf man im Hof[4] fortbewegen, nicht aber in einem Vorraum; er selbst aber sagt: auch in einem Vorraum, nicht aber auf öffentlichem Gebiet; Raba

[illegible] Gesetz vom Neuentstandenen [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

⁷⁵מילתא מותר לטלטלן בשבת אבל של תמרה לא רבי אליעזר אומר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ולצורך מקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא סבירא ליה אלא מחמה לצל בהא לימא רבי אליעזר אף של תמרה לעולם מחמה לצל אימא וכן אמר רבי אליעזר:

[v] *Hol. 4b* כל הכלים הניטלין ⁷⁶בשבת שבריהן ניטלין ⁷⁷עמהן ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן את ⁷⁸החבית שברי זכוכית לכסות בהן את ⁷⁸הפך רבי יהודה אומר בלבד שיהו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן:

גמרא. אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו מערב השבת דמר סבר מעין מלאכתן אין מעין מלאכה אחרת לא ומר סבר אפילו מעין מלאכה אחרת אבל נשברו בשבת דברי הכל מותרין הואיל ומוכנין על גבי אביהן ⁷⁹מותיב ⁸⁰רב ⁸¹זוטרא *Sab. 28b, 29a 143a Beç. 32a* מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים הנשברו אימת אילימא דנשברו מערב יום טוב עצים בעלמא נינהו אלא ⁸²לאו ביום טוב וקתני מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו בשבת דמר סבר מוכן הוא ומר סבר נולד הוא אבל ⁸³מערב שבת דברי הכל מותרין הואיל והוכנו למלאכה ⁸⁴מבעוד יום תני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין *Beç. 32a* בשברי כלים ותניא אידך כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים ותניא אידך ⁸⁵אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי *Beç. 31a* כלים ⁸⁶הא רבי יהודה הא רבי שמעון הא רבי נחמיה: אמר רב נחמן הני ליבני דאישתיור מבניינא שרי לטלטלינהו ⁸⁷דחזו למיזגא עלייהו ⁸⁸סדרינהו ודאי אקצינהו אמר רב נחמן אמר שמואל חרס קטנה מותר לטלטל בחצר אבל בכרמלית לא ורב נחמן דידיה אמר אפילו בכרמלית אבל ברשות הרבים לא ורבא אמר אפילו ברשות הרבים ואזדא רבא לטעמיה דרבא

75 M מילת ‖ 76 M בשי׳ ‖ 77 M עמהן ‖ 78 B + פי׳ ‖ 79 M —מותר ‖ 80 M מר ‖ 81 B זוטראי ‖ 82 M דאי ‖ 83 M + נשברו ‖ 84 M + אחרת ‖ 85 M אין מסיק׳ ‖ 86 M + דה״ק ‖ 87 P — דחזו. M דהא חזו ‖ 88 P שארגי׳.

הוה קאזיל [89]בריתקא דמחוזא אתווסי מסניה טינא אתא
שמעיה[90]שקל חספא וקא מכפר ליה רמו ביה רבנן קלא אמר
[91]לא מיסתייא דלא גמירי מיגמר נמי מגמרי אלו בחצר הואי
מי לא [92]הוה חזיא לכסויי ביה מנא הכא נמי חזיא לדידי:
אמר רב יהודה אמר שמואל מגופת חבית [93]שנכתתה [94]מותר
tSab.15 לטלטל בשבת תניא נמי הכי°מגופה [95]שנכתתה היא ושבריה
מותר לטלטלה בשבת ולא יספות ממנה שבר לכסות בה את
הכלי ולסמוך בה כרעי המטה ואם זרקה [96]באשפה אסור
מתקיף לה רב פפא אלא מעתה זריק ליה לגלימיה הכי נמי
Fol. 125 דאסור אלא אמר רב פפא °אם זרקה מבעוד יום לאשפה
אסורה: [97]אמר בר המדורי אמר שמואל[98]קרומית של מחצלת
מותר לטלטלה בשבת מאי טעמא אמר רבא בר[99]המדורי אסברא
לי מחצלת גופא למאי חזיא לכסויי ביה עפרא הני נמי חזיין
לכסויי בהו [1]טינופא: אמר רבי זירא אמר רב שירי [2]פרזומיות
Suk 16a אסור לטלטלן בשבת°אמר אביי במטלניות שאין בהן שלש על
tSab.15 שלש דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים: תנו רבנן°שברי
תנור ישן הרי הן ככל הכלים [3]הניטלין בחצר דברי רבי מאיר
רבי יהודה אומר אין ניטלין העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר
בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלין בשבת ועל כיסויו שאינו
צריך בית יד במאי קמיפלגי אמר אביי בעושין מעין מלאכה
ואין עושין מעין[4]מלאכתה קמיפלגי ואזדא רבי יהודה לטעמיה
ורבי מאיר לטעמיה מתקיף לה רבא אי הכי אדמיפלגי בשברי
תנור ליפלגו בשברי כלים [5]בעלמא אלא אמר רבא בשברי
Kel v,6 דהאי תנור קמיפלגי °דתנן נתנו על פי הבור או על פי הדות
ונתן שם אבן רבי יהודה אומר אם מסיק מלמטה והוא נסוק
מלמעלה טמא ואם לאו טהור וחכמים אומרים הואיל והוסק
Lv 11,35 מכל מקום טמא ובמאי קמיפלגי בהאי קרא °תנור וכירים
יותץ טמאים הם רבי יהודה סבר מחוסר נתיצה טמא שאין
מחוסר נתיצה טהור ורבנן סברי טמאים יהיו לכם מכל מקום
[6]ורבנן נמי הכתיב יותץ ההוא לאידך גיסא דסלקא דעתך

M 89 בריסתקא ‖ M 90 נקט ‖ M 91 + להו ‖ M 92 — הוה ‖ M 93 שנשברה ‖ V 94 + היא ושבריה | M 95 שנשתברה ' M 96 לאש' אסורה | M 97 וא' רבא בר המרודא א״ש | B 98 קרומיות ש״מ מות' לטלטלם ; M 99 המרודי ‖ B 1 טינופת | E 2 פרוז'. M פרזמי' ; M 3 וניט' | B 4 מלאכתן | M 5 דיעל' M 6 והכתיב יותן טמאים ההוא.

dagegen sagt: sogar auf öffentlichem Gebiet. Raba vertritt somit seine Ansicht: Raba ging einst in der Umgebung von Meḥoza, und seine Schuhe wurden mit Lehm beschmutzt; als sein Diener herankam, eine Scherbe nahm und sie abwischte, schrieen ihn die Schüler an. Da sprach er: Nicht genug, dass sie selbst nichts gelernt haben, sie wollen noch Andere belehren! befände sich [die Scherbe] im Hof, so wäre sie ja verwendbar, um mit ihr ein Gefäss zu bedecken, ebenso ist sie auch hier für mich verwendbar. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Den Spund eines zerbrochenen Fasses darf man am Šabbath fortbewegen. Ebenso wird auch gelehrt: Den Spund eines zerbrochenen Fasses, sowie die Scherben desselben, darf man am Šabbath fortbewegen, nur darf man keine Scherbe glatt feilen, um mit ihr ein Gefäss zuzudecken; hat man ihn auf den Misthaufen geworfen, so ist es verboten. R. Papa wandte ein: Ist demnach etwa auch das Fortbewegen seines Gewands verboten, falls man es fortgeworfen hat?! Vielmehr, sagte R. Papa, hat man ihn bereits vorher auf den Misthaufen geworfen, so ist es verboten. Bar Hamduri sagte im Namen Šemuëls: Rohr aus einer Matte darf man am Šabbath fortbewegen. Aus welchem Grund? Raba erwiderte: Bar Hamduri erklärte mir dies: die Matte selbst wird ja verwendet, um die Erde zu bedecken, — das Rohr kann ebenfalls verwendet werden, um Schmutz zu bedecken. R. Zera sagte im Namen Rabhs: Fetzen von Gewändern darf man am Šabbath nicht fortbewegen. Abajje sagte: dies gilt nur von Lappen, die keine drei auf drei [Fingerbreiten haben] und somit weder für Reiche, noch für Arme irgend welche Verwendung haben.

Die Rabbanan lehrten: Bruchstücke eines alten Ofens gleichen solchen aller anderer Geräte, die im Hof umhergetragen werden dürfen — Worte R. Meïrs, R. Jehuda sagt: sie dürfen da nicht umhergetragen werden. R. Jose bezeugte im Namen des R. Eliëzer b. Jâqob, dass Bruchstücke eines alten Ofens am Šabbath umhergetragen werden dürfen und dass dessen Deckel keinen Griff nötig hat. — Worin besteht ihr Streit? Abajje erwiderte: Sie streiten über einen Fall, wo die Bruchstücke zwar eine Verwendung, aber keine ähnliche, haben; R. Jehuda vertritt hierin seine Ansicht und R. Meïr die seinige. Raba wandte ein: Weshalb streiten sie demnach bezüglich Bruchstücke eines Ofens, sollten sie doch bezüglich Bruchstücke im Allgemeinen streiten?! Vielmehr, erklärte Raba, sie streiten bezüglich Bruchstücke eines Ofens, wie in folgender Lehre: Hat man ihn[1] auf eine Grube oder eine Cisterne gesetzt und [den Boden] mit einem Stein gestützt, so ist er, wie R. Jehuda sagt, falls man das Feuer unten hineinthut und er oben geheizt wird, verunreinigungsfähig, sonst aber nicht; die Weisen sagen: wenn er nur einmal geheizt wurde, so ist er verunreinigungsfähig. Worin besteht ihr Streit? — In der Auslegung des folgenden Verses: [2]*Ofen und Kochherd müssen niedergerissen werden, unrein sind sie*; R. Jehuda erklärt: was niedergerissen werden muss[3], ist verunreinigungsfähig, was nicht niedergerissen zu werden braucht, ist nicht verunreinigungsfähig; die Rabbanan aber erklären: [2]*als unrein sollen sie euch gelten*, in jedem Fall. — Aber gegen die Rabbanan ist ja einzuwenden: es heisst ja: *müssen niedergerissen werden*! — Dies lehrt das Entgegengesetzte; man könnte glauben, ein solcher gleiche dem Boden,

1. Einen Ofen, der die Form eines Topfs hatte. 2. Lev. 11,35. 3. Dh. das unmittelbar am Boden Befestigte

[illegible]

und zwar spricht R. Meïr nach der Ansicht R. Jehudas:

[illegible]

WENN sich ein Stein in einem ausgehöhlten Kürbis befindet, so darf man mit diesem Wasser schöpfen, wenn er beim Schöpfen nicht herausfällt, sonst aber darf man mit diesem nicht schöpfen. Wenn eine Gerte an einer Kanne gebunden ist, so darf man mit dieser Wasser schöpfen. Die Klappe einer Luke darf man schliessen, wie R. Eliézer sagt, wenn sie beweglich angebracht ist, sonst aber nicht, die Weisen sagen: ob so oder so, darf man sie schliessen.

GEMARA. [illegible]

אמינא כיון דחבריה בארעא כגופא דארעא דמי קמשמע לן ואידך נמי הכתיב טמאים יהיו לכם [7]כדרב יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת בהיסק ראשון אבל בהיסק שני אפילו תלוי בצואר גמל אמר עולא והיסק ראשון לרבנן אפילו תלוי בצואר גמל מתקיף לה רב אשי אי דבי דמיפלגי בשברי תנור ליפלגו בתנור גופה השתא תנור גופיה לרבי יהודה לא הוי מנא שבריו מיבעיא אלא אמר רב אשי לעולם כדאמרן מעיקרא ובעושה מעשה טפקא ורבי מאיר לדבריו דרבי יהודה קאמר לדידי אפילו בעושין מעין מלאכה [8]אלא לדידך אודי לי [9]מיהא דבהאי נמנא מלאכתו ורבי יהודה לא דמי התם הסקו מבפנים הכא הסקו מבחוץ התם מעומד הכא לאו מעומד: העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלין בשבת ועל כיסויו שאינו צריך בית יד: אמר רבינא כמאן מטלטלין האידנא כיסוי דתנורי [10]במתא מחסיא דאין להם בית אחיזה כמאן כרבי אליעזר בן יעקב:

[vi] האבן שבקירויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה זמורה שהיא
Col. b
[vii] קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת: פקק החלון רבי אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו[11]:

Sab. 137b; Er. 44a; Suk. 27b

גמרא. תנן התם אבן שעל פי [12]הבית מטה על צידה והיא נופלת אמר [13]רבה אמר רב אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ורב יוסף אמר רב אסי [14]אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח [15]נעשית כיסוי לחבית אמר [16]רבה מיתבינן אשמעתין האבן שבקירויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ולא היא התם כיון [16]דהדקה שויא הופן [17]אמר רב יוסף [18]מותבינן אשמעתין אם לאו אין ממלאין בה ולא היא [19]התם כיון דלא [20]הדקה בטולי בטלה [21]במאי קמיפלגי מר סבר בעינן

Sab. 142b; ib. 120b, 142b; Qid. 50b

7 B + ההוא 8 M − אחרת 9 M איזי ואיזו מיהת 10 B דמתא 11 בד׳ : נכפלה פה המשנה הבאה 12 B הדב 13 M רבא 14 M − ארי 15 B נעשה כבוי דהדב 16 M ההדקה 17 M . קרויא 18 B ומות 19 M התם 20 M הדקה 21 M בבאי ל׳ ב מעשה.

מעשה ומר סבר לא בעינן מעשה ואזדו לטעמייהו דכי אתא
רב דימי אמר [22]רבי חנינא ואמרי לה אמר רבי [23]זעירא אמר
רבי חנינא פעם אחת הלך רבי למקום אחר ומצא [24]נדבך של
אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר
ולא הצריכן [25]למעשה ורבי יוחנן אמר הצריכן רבי למעשה
מאי אמר להו רב אמי אמר צאו ולמדום אמר להו רב אסי
אמר צאו ושפשפום אמר להו איתמר רבי יוסי בן שאול אמר
סואר של קורות הוה ורבי יוחנן בן שאול אמר [26]גשוש של
ספינה הוה מאן דאמר [26]גשוש כל שכן סואר ומאן דאמר
סואר [27]אבל [26]גשוש קפיד עליה: ומורה שהיתה קשורה כו׳:
קשורה אין [28]לא קשורה לא לימא מתניתין דלא כרבן שמעון
Sz 50b 126b בן גמליאל דתניא ° חריות של דקל [29]שגדרן לעצים ונמלך
עליהן לישיבה צריך לקשר רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו
צריך לקשר אמר רב ששת אפילו תימא רבן שמעון בן
גמליאל הכא במאי עסקינן במחוברת [30]באביה אי הכי קא
משתמיש במחובר [31]לקרקע למטה משלשה רב אשי אמר
אפילו תימא בתלושה גזירה שמא יקטום: פקק החלון כו׳:
Er 44a 80b Suk. 1 ° אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ° הכל מודים שאין עושין
אהל עראי בתחלה ביום טוב ואין צריך לומר בשבת לא
נחלקו אלא להוסיף שרבי אליעזר אומר אין מוסיפין ביום טוב
ואין צריך לומר בשבת וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואין
צריך לומר ביום טוב[32]: וחכמים אומרים בין כך ובין כך
פוקקין [33]בו: מאי בין כך ובין כך אמר רבי אבא [34]אמר רב
Fol. 126 כהנא ° בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן אמר ליה רבי
ירמיה ולימא מר בין תלוי ובין שאינו תלוי והוא שקשור
דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כמחלוקת כאן כך
Er 102a מחלוקת בנגר הנגרר דתנן ° נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל
לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור רבי יהודה אומר המונח
במקדש והנגרר במדינה ותניא [35]נגר הנגרר שנועלין בו במקדש
אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ רבי
יהודה אומר [36]זה אף במדינה מותר אלא איזהו שבמדינה אסור

M 22 — רבי...רבי M 23 זעירי. B זירא M 24 שם מדבך B 25
+ רבי M 26 אגושש M 27 + של קו׳ M 28 שאין M 29
שגרגרן M 30 באיביה M 31 — לקר׳ M 32 [+ תנ״ה מודים
חכמים לר״א שאין עושין אהל עראי ביו״ט ואצ״ל בשבת לא נחלקו אלא
להוסיף שר״א אומר אין מוסיפין ביו״ט ואצ״ל בש׳ וחכ״א מוסיפין בש׳
ואצ״ל ביו״ט] P 33 כו׳ M 34 בר כה׳ B 35 + איזהו M 36
○ זה.

thätliche Bestimmung erforderlich, der Andere ist der Ansicht, eine thätliche Bestimmung sei nicht erforderlich. Sie vertreten somit ihre Ansichten, als R. Dimi kam, erzählte er nämlich im Namen R. Ḥaninas, nach Anderen erzählte es R. Zeêri im Namen R. Ḥaninas: Einst kam Rabbi nach einem Ort, wo er eine Schicht Steine bemerkte; da sprach er zu seinen Schülern Gehet, denket daran, dass wir uns morgen darauf setzen, er beauftragte sie aber nicht, dabei etwas zu thun; **R. Joḥanan aber erzählte, Rabbi habe sie beauftragt, dabei etwas zu thun.** — Was sprach er zu ihnen? — R. Ami sagte, er habe zu ihnen gesprochen ‚Gehet, ordnet sie‘. R. Asi sagte, er habe zu ihnen gesprochen: ‚Gehet, spület sie ab‘. Es wurde gelehrt R. Jose b. Šaül erzählte, es sei eine Schicht Balken gewesen. R. Joḥanan b. Šaül erzählte, es sei eine Schiffstange gewesen. Nach demjenigen, der es von einer Schiffstange erzählt, ist es um so eher bei gewöhnlichen Balken erlaubt, nach demjenigen aber, der es von einem Balken erzählt, ist dies bei einer Schiffstange nicht erlaubt, da man diese sorgfältig aufbewahrt.

Wenn eine Gerte ćt. **gebunden ist.** Also nur, wenn sie festgebunden ist, sonst aber nicht. — unsere Mišnah vertritt also nicht die Ansicht des R. Šimȯn b. Gamaliël; es wird nämlich gelehrt: Wenn man getrocknete Palmzweige zum Brennen gesammelt, sich aber nachher überlegt, sie zum Sitzen zu benutzen, so muss man sie [noch vor Šabbath] zusammenbinden; R. Šimȯn b. Gamaliël sagt: man braucht sie nicht zusammen zu binden. R. Šešeth sagte: Du kannst sogar sagen, dass sie die Ansicht des R. Šimȯn b. Gamaliël vertritt, denn hier handelt es, wo die Gerte noch am Stamm haftet. — Demnach bedient man sich ja eines Gegenstands, der am Boden haftet?! — Innerhalb dreier [Handbreiten]. R. Aši sagte: Du kannst sogar sagen, es handle von einer losen Gerte, [und zwar ist es deshalb verboten], weil man sie abstutzen könnte

Die Klappe einer Luke ćt. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Alle geben zu, dass man eine vorübergehende Bezeltung am Festtag nicht errichten darf, und selbstredend nicht am Šabbath der Streit aber besteht, ob man eine solche vervollständigen darf; R. Eliêzer ist der Ansicht, dass man sie am Festtag nicht vervollständigen darf, und selbstredend nicht am Šabbath, die Weisen aber sagen, dass man sie am Šabbath vervollständigen darf, und selbstredend auch am Festtag.

Die Weisen sagen: ob so oder so, darf man sie schliessen. Was ist unter «ob so oder so» zu verstehen? R. Abba erwiderte im Namen R. Kahanas: Ob sie angebracht ist oder nicht, nur muss sie dazu bestimmt sein. R. Jirmeja sprach zu ihm: Sollte der Meister doch erklären: Ob sie beweglich ist oder nicht, nur muss sie angebracht sein! denn Rabba b. Bar Ḥana sagte ja im Namen R. Joḥanans: denselben Streit, den sie hierbei führen, führen sie auch bezüglich eines hängenden Riegels; es wird nämlich gelehrt: Einen hängenden Riegel darf man im Heiligtum schliessen, nicht aber im ganzen Land, einen abnehmbaren darf man weder da, noch dort schliessen; R. Jehuda sagt: [erlaubt ist es] bei einem abnehmbaren im Tempel und bei einem hängenden im ganzen Land. Auch wird gelehrt: Welcher heisst ein hängender Riegel, den man im Tempel schliessen darf, nicht aber im ganzen Land? — ein solcher, der an einem Ende befestigt und mit dem anderen Ende bis zum Boden herabhängt. R. Jehuda sagt bei diesem ist es

[illegible] im ganzen Land erlaubt, im ganzen Land verboten ist es bei einem solchen, der weder befestigt ist, noch herabhängt; den man vielmehr abnimmt und in einen Winkel stellt. Hierüber sagte R. Jehuda [illegible] b. Abba im Namen Úlas: Wer ist der Autor der Lehre vom hangenden Riegel? — das ist R. Eliézer. Dieser erwiderte: Ich bin der Ansicht des folgenden Tanna: es wird nämlich gelehrt: Mittels eines Stabs, den jemand zum Oeffnen und Schliessen der Thür bestimmt hat, darf man die Thür öffnen und schliessen, sobald er an dieser befestigt ist und herabhängt, falls er aber an dieser nicht befestigt und herabhangend ist, so darf man sie mittels seiner nicht öffnen und schliessen. R. Šimón b. Gamaliel sagt: wenn er nur dazu bestimmt ist, braucht er nicht befestigt zu sein. R. Jehuda b. Šilath sagte im Namen R. Asis im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Šimón b. Gamaliel. — Aber kann R. Johanan dies denn gesagt haben, es wird ja gelehrt: Deckel von Gefässen, die einen Griff haben, dürfen am Šabbath umhergetragen werden, und hierüber sagte R. Jehuda b. Šila im Namen R. Asis im Namen R. Johanans, dass dies nur dann der Fall ist, wo diese als Gefässe für sich dienen; [illegible] aber einwenden, dass auch dieser als Gefäss für sich betrachtet werde, [illegible] nach R. Šimón b. Gamaliel ist dies ja nicht erforderlich, wie gelehrt wird: **Wenn man getrocknete Palmzweige zum Brennen** gesammelt, sich aber nachher überlegt, sie zum Sitzen zu benutzen, so muss man sie [noch vor Šabbath] zusammenbinden. R. Šimón b. Gamaliel sagt, man braucht sie nicht zusammenzubinden. — R. Johanan ist in einem Fall seiner Ansicht, im zweiten Fall aber streitet er gegen ihn. R. Jishaq der Schmied trug an der Thür des Exilarchenhaupts vor: Die Halakha ist wie R. Eliézer. R. Ánan wandte ein: Aus ihren Worten lernen wir, dass man am Šabbath [eine Luke] verstopfen, messen[1] und einen Knoten machen darf! [Nun] sprach er zu ihm: Du denkst also, deshalb, weil dies eine abgeschlossene Halakha ist, — auch die Lehre vom hangenden Riegel ist ja eine abgeschlossene! — Dennoch ist eine Erzählung massgebender.

כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית ואמר רבי יהושע בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר רבי אליעזר היא אמר ליה אנא דאמרי כי האי תנא דתניא קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו בזמן שקשור ותלוי [37]בפתח פותח ונועל בו אין קשור ותלוי אין פותח ונועל בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מתוקן אף על פי שאינו קשור אמר רב יהודה בר [38]שילת אמר רב אסי אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ומי אמר רבי יוחנן הכי והתנן כל כסויי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי [39]עליהן ומי בעי רבן שמעון בן גמליאל תורת כלי עליהן והתניא חריות של דקל [40]שגדרן לשם עצים ונמלך עליהן לישיבה צריך לקשר רבן שמעון בן גמליאל אומר אין צריך לקשר רבי יוחנן [41]סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: דריש רבי יצחק נפחא אפתחא [42]דריש גלותא הלכה כרבי אליעזר מתיב רב [43]עמרם ומדבריהם למדנו [44]פוקקין ומודדין וקושרין בשבת אמר ליה [45]מאי דעתיך משום דקתני [46]סתמא נגר הנגרר נמי סתמא היא ואפילו הכי מעשה רב:

Sab. 75 — Col. b — Sab. 50a; 125b — Sab. 157 — Sab. 21a

[47] [viii]

כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בכיסוי קרקעות אבל בכיסוי הכלים [48]בין כך ובין כך ניטלין בשבת:

DECKEL von Gefassen, die einen Griff haben, darf man am Šabbath umhertragen. R. Jose sprach: Dies gilt nur von Fallthuren im Boden befindlicher Vertiefungen, Deckel von wirklichen Gefässen aber darf man auf jeden Fall am Šabbath umhertragen.

גמרא. אמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן דכולי עלמא כסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה [49]אין אי לא לא כסוי הכלים ואף על גב דאין להן בית אחיזה כי פליגי בכלים דחברינהו בארעא מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן לישנא אחרינא [50]כי פליגי בכיסוי תנור מר מדמי ליה לכיסוי קרקע ומר מדמי ליה לכיסוי כלים:

R. Jehuda b. Šila sagte im Namen R. Asis im Namen R. Johanans: Dies nur, wo sie auch als Gefässe für sich dienen. Alle sind der Ansicht, dass Fallthüren von Bodenvertiefungen nur wenn sie einen Griff haben, als Gefässe betrachtet werden, sonst aber nicht, Deckel von Gefässen, auch wenn sie keinen Griff haben; der Streit aber besteht bezüglich am Boden befestigter Geräte: der Eine ist der Ansicht, dass hierbei ein Verbot angeordnet wird, der Andere aber nicht. Eine andere Lesart: Ihr Streit besteht nur bezüglich eines Ofendeckels; nach dem Einen gleicht sie einem Deckel von Bodenvertiefungen, nach dem Anderen aber einem Deckel von Gefässen.

37 M — בפתח 38 M שילא 39 B עליה 40 M שגדרן לעצי 41 B כבירא 42 M רבי ריש 43 M עזירא 44 B שפוק 45 B + אביי 46 M + לה 47 V כל 48 M + ב כוב כ 49 M — אין...אחיזה 50 M + בכיסוי קרק׳ כ ע ל פ דשרי

1. Vgl. Sab. 157a.

ACHTZEHNTER ABSCHNITT.

B ç 35b ib 30a מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש אבל לא [1]האוצר מפנין תרומה טהורה ודמאי ומעשר ראשון שניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והתורמוס היבש מפני שהוא מאכל [2]לעניים אבל לא את הטבל ולא [3]את מעשר [4]שלא נטלה תרומתו ולא[3]את מעשר שני והקדש שלא נפדו ולא את הלוף ולא [1]החרדל רבי שמעון בן גמליאל מתיר [ii,1] Bm.113b בלוף מפני שהוא מאכל עורבין: חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן:

גמרא. השתא [5]חמש מפנין ארבע מיבעיא אמר רב חסדא ארבע מחמש [6]איכא דאמרי ארבע מאוצר קטן וחמש מאוצר גדול ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה ומני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה ושמואל אמר Fol.127 ארבע וחמש כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא [7]נמי מפנין Bez.36a [8]ומאי אבל לא את האוצר שלא יגמור [9]כולו [10]דילמא אתי לאישויי גומות אבל אתחולי מתחיל ומני רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה: תנו רבנן אין מתחילין באוצר תחילה אבל עושה [11]בו שביל כדי שיכנס ויצא [12]עושה בו שביל והא אמרת אין מתחילין הכי קאמר עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו: [13]תנו רבנן תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה מערב שבת מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי רבי שמעון רבי אחא מתיר כלפי ליא[14]אלא אימא דברי רבי אחא ורבי שמעון מתיר[15]תנא כמה שיעור תבואה צבורה לתך בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי שיעור תבואה צבורה בכמה אמר ליה הרי אמרו[16]שיעור תבואה צבורה לתך:

1 B+את 2 B לעזים 3 M—את 4 M+ראשון 5 P חמשה 6 M V—איכא...קטן 7 M—נמי מפני 8 P—ומאי 9 M+את האוצר 10 V—דילמא...גומות 11 P—בו 12 M○עושה בו שב׳ 13 M ותניא אידך תב׳ 14 M—אלא 15 M תניא שיעור התבואה 16 M+כמה.

MAN darf wegen der Gäste oder wegen der Störung des Studiums sogar vier oder fünf Haufen Stroh oder Getreide forträumen, nicht aber eine Tenne. Man darf reine Hebe, Demaj, ersten Zehnt, von dem die Hebe entrichtet wurde, zweiten Zehnt und Heiligengut, die ausgelöst wurden, eine trockne Feigenbohne, da sie den Armen als Speise dient, forträumen, nicht aber Unverzehntetes, noch [ersten] Zehnt, von dem die Hebe nicht entrichtet wurde, noch zweiten Zehnt und Heiligengut, die nicht ausgelöst wurden, noch Lauch oder Senf; R. Šimôn b. Gamaliël erlaubt es auch beim Lauch, weil er als Futter für Krähen dient. Gebunde Stroh, Holz und junge Reiser darf man fortbewegen, wenn man sie als Viehfutter bestimmt hat, sonst aber darf man sie nicht fortbewegen.

GEMARA. Wenn man fünf forträumen darf, um so mehr vier! R. Ḥisda erwiderte: Vier von fünf vorhandenen. Manche erklären: Vier von einer kleinen Tenne, fünf von einer grossen Tenne. — Wozu heisst es demnach: nicht aber eine ganze Tenne? — Dass man nicht bereits vorher davon gebraucht haben darf, und zwar ist hier die Ansicht R. Jehudas vertreten, der das Gesetz vom Abgesonderten anerkennt. Šemuël aber erklärt: «Vier oder fünf», wie Leute gewöhnlich sprechen, wenn man aber will, darf man auch mehr forträumen. — Wieso aber heisst es demnach: nicht aber die ganze Tenne? — Dass man sie nicht ganz forträumen darf, weil man Vertiefungen machen könnte, aber abzuräumen beginnen darf man, und zwar ist hier die Ansicht R. Šimôns vertreten, der das Gesetz vom Abgesonderten nicht anerkennt.

Die Rabbanan lehrten: Man darf nicht mit der Forträumung einer Tenne beginnen, wol darf man in ihrer Mitte einen Steg zum Hin- und Hergehen machen. — Man darf einen Steg machen? du sagst ja, dass man mit der Forträumung nicht beginnen darf! — So meint er es: man darf beim Hin- und Hergehen mit den Füssen einen Steg machen.

Die Rabbanan lehrten: Vom zusammengehäuften Getreide darf man brauchen, sobald man mit dem Gebrauch schon am Vorabend des Šabbaths begonnen hat, sonst aber darf man davon am Šabbath nichts brauchen — Worte R. Šimôns; R. Aḥa erlaubt es. — Wo denkst du hin?! — Sage vielmehr: Worte R. Aḥas, R. Šimôn erlaubt es. Es wird gelehrt: Das Mass des zusammengehäuften Getreides muss ein Lethekh[1] betragen. R. Niḥumi b. Zekharja fragte Abajje: Wieviel beträgt das Mass des zusammengehäuften Getreides? Dieser erwiderte: Sie sagten ja, dass das Mass des zusammengehäuften Getreides ein Lethekh betragen muss.

1. 15 Seah.

Sie richteten die Frage: Wie ist es gemeint ‚vier oder fünf Haufen‘? ist es gemeint, dass man es nur in vier oder fünf Haufen forträumen darf, nicht aber in mehr Haufen, demnach ist es besser, die Zahl der Gänge zu vermindern, oder ist es besser, das Gewicht der Last zu vermindern. — Komme und höre: Das Eine lehrt, dass man sogar vier oder fünf Haufen Oel- und Weinkrüge forträumen darf, während ein Anderes lehrt, dass man sie in zehn oder fünfzehn forträume, ihr Streit besteht also wahrscheinlich in Folgendem: das Eine ist der Ansicht, dass es besser ist, die Zahl der Gänge zu vermindern, das Andere ist der Ansicht, dass es besser ist, das Gewicht der Last zu vermindern. — Nein, beide sind der Ansicht, dass es besser ist, die Zahl der Gänge zu vermindern, die Bestimmung zehn oder fünfzehn bezieht sich nicht, wie du glaubst, auf die Haufen, sondern auf die Krüge, und sie befinden sich überhaupt nicht in Widerspruch: das Eine handelt, wo mit einem mal nur einer getragen werden kann, das Andere, wo je zwei oder drei getragen werden können, wie zum Beispiel die Krüge aus Harpanja.

Sie richteten die Frage: Ist die Zahl vier oder fünf auch für den Fall festgesetzt, wo viele Gäste vorhanden sind, oder richtet sie sich nach der Zahl der Gäste? und wenn du entscheidest, dass es auf die Zahl der Gäste ankommt, so besteht noch die Frage, ob dann einer für alle forträumen darf, oder jeder nur für sich selbst? — Komme und höre: Rabba erzählte im Namen R. Ḥijas: Einst kam Rabbi nach einem Ort und fand, dass dieser für die Schüler zu enge war; als er aufs Feld ging, fand er es voll Garben, da schaffte Rabbi die Garben vom ganzen Feld fort; hieraus, dass es auf die Zahl der Gäste ankommt. R. Joseph im Namen R. Hošäjas erzählte: Einst kam R. Ḥija nach einem Ort und fand, dass dieser für die Schüler zu enge war; als er aufs Feld ging, fand er es voll Garben, da schaffte R. Ḥija die Garben vom ganzen Feld fort; hieraus, dass es auf die Zahl der Gäste ankommt. — Aber noch bleibt ja die Frage bestehen, ob einer für Alle forträumt, oder jeder für sich! — Komme und höre: Da schaffte Rabbi fort. — Glaubst du etwa, Rabbi habe sie selbst fortgeschafft?! er befahl, und man schaffte sie fort, jeder schaffe also für sich selbst fort.

Wegen der Gäste &c. R. Johanan sagte: Gross ist die Gastfreundschaft wie das frühzeitige Besuchen des Lehrhauses, denn er lehrt ja: wegen der Gäste und wegen der Störung des Studiums. R. Dimi aus Nehardeá sagte: Sie ist noch grösser als das frühzeitige Besuchen des Lehrhauses, denn er lehrt ja zuerst: wegen der Gäste und nachher: wegen der Störung des Studiums. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Grösser ist die Gastfreundschaft als der Empfang der Gottheit, denn es heisst: [1]*Sodann sprach er: O Herr, wenn ich Gnade vor deinen Augen gefunden habe, so gehe doch nicht vorüber* &c. R. Eleázar sagte: Komme und siehe, dass das Verfahren des Heiligen, gebenedeiet sei er, nicht gleicht dem Verfahren des Fleisch und Blut: Bei einem Fleisch und Blut ist es nicht Sitte, dass der Kleinere zum Grösseren spricht: ‚Warte, bis ich zu dir komme‘, beim Heiligen, gebenedeiet sei er, heisst es aber: *Sodann sprach er: O Herr, wenn ich doch gefunden habe* &c.

איבעיא להו הני ארבע וחמש [17]קופות דקאמר בארבע וחמש קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף או דילמא למעוטי משוי עדיף תא שמע דתני הדא מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של כדי שמן ושל כדי יין ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מעוטי בהילוכא עדיף ומר סבר מעוטי במשוי עדיף לא דכולי עלמא מעוטי בהילוכא עדיף ומי סברת בעשר ובחמש עשרה [18]אקופות קאי אכדין קאי ולא קשיא הא דמישתקלי חד חד בקופה והא דמישתקלי תרי תרי והא דמישתקלי תלתא [19]תלתא וכדקורי דהרפניא: איבעיא להו הני ארבע וחמש[20]דקאמר אף על גב דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין ואם תמצי לומר הכל לפי האורחין חד גברא מפני לכולהו או דילמא [21]גברא גברא מפני לנפשיה תא שמע דאמר רבה [22]אמר רבי חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה [23]ומצא שדה מלאה עומרים ועמר רבי כל השדה כולה[24]שמע מינה הכל לפי האורחין ורב יוסף אמר רבי[25]הושעיא פעם אחת הלך רבי חייא למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה[23]ומצא שדה מלאה עומרים ועמר [26]רבי חייא כל השדה כולה שמע מינה הכל לפי האורחין ועדיין תבעי לך חד גברא מפני [27]ליה לכולא או דילמא כל גברא וגברא מפני לנפשיה תא שמע ועמר רבי [28]ולטעמיך רבי בדנפשיה עמר אלא צוה ועמר ולעולם כל חד וחד מפני לנפשיה: מפני האורחין וכו': אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת אורחין [29]כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין [30]והדר ומפני ביטול בית המדרש °אמר רב יהודה אמר רב גדולה Seb. הכנסת אורחין[31]מהקבלת פני שכינה דכתיב °ויאמר ה׳ אם נא Gn. מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו׳: אמר רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם אין קטן יכול לומר לגדול המתן[32]עד שאבא אצלך ואילו

M 17 דקאמרי ‖ M 18 קופות אכדי יין קאי הא ‖ M 19 בקופה כדקורי דהרדפנאי ‖ M 20 קופות דקאמרינן ‖ M 21 כל גו ג ‖ M 22 בר חייא ‖ M 23 —ומצא שדה ‖ M 24 V -שמע...האורחין ‖ M 25 אושי׳ ‖ M 26 — ר ח ‖ M 27 — ליה ‖ M 28 כל השדה כולה וליט׳ באפיה נפשיה ‖ M 29 — כהשכמת...יותר ‖ M 30 -והדר ‖ M 31 מקבלת ‖ M 32 +לי.

1. Gen. 18,3.

בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר ה׳ אם נא מצאתי וגו׳: אמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן [33]הכנסת אורחין וביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה והדן את חברו לכף זכות איני והא אנן תנן (Pea 1,1; Qid 39b) °אלו דברים שאדם עושה[34]אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת [35]לעולם הבא ואילו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם [36] (Col. b) הני נמי[37]בגמילות חסדים שייכי [38]לישנא אחרינא הני בהני שייכי: תנו רבנן הדן [39]חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שליש שנים ערב יום הכיפורים אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות [40]אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע [41]אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל [42]בעל הבית שכרו בידו ועמו משוי שלשה חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני [43]מגדים והלך [44]לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי [45]אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה[46]ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת[47]ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע[48]ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי [49]שמא מוחכרת[47]ביד אחרים[50]היא[51]ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה [52]שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים אמר לו העבודה כך היה [53]הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה [54]וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי[55]כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך [56]לזכות: תנו רבנן מעשה

33 M + כבוד אב ואם ו׳ ‖ 34 M — אותם ו׳ ‖ 35 B + לו׳
36 B + הני אין מידי אחרינא לא ‖ 37 V — בגמ׳...הני ‖ 38 M
—לישנא...שייכי ‖ 39 M + את ‖ 40 P אומר. M—אמר...אין לי ‖ 41 M
+א ל׳ ‖ 42 M בה״ב ‖ 43 M בגדים ‖ 44 M —לו ‖ 45 M + לך׳
46 M —ואמ׳ א״ל בהמה ‖ 47 M + הן ‖ 48 M —ואמ׳ לך א״ל קר׳
49 P מושכר ביד ‖ 50 M V היא ‖ 51 M ○ ובשעה...מעושרות
52 M שאמרת לי תן לי כו כ ואמרתי א״ל במה ‖ 53 M מעשה
הקדשתי ‖ 54 M כל ימיו עד שבאתי ‖ 55 M —כל ‖ 56 M לכף זכות

R. Jehuda b. Šila sagte im Namen R. Asis im Namen R. Johanans: Von folgenden sechs Dingen geniesst der Mensch die Früchte auf dieser Welt, während ihm das Kapital für die zukünftige Welt erhalten bleibt, diese sind: Gastfreundschaft, Krankenbesuch, Andacht beim Gebet, frühzeitiges Besuchen des Lehrhauses, die Erziehung der Kinder zum Studium der Gesetzlehre und die günstige Beurteilung seines Nächsten. — Dem ist ja aber nicht so! es wird ja gelehrt: Von folgenden Dingen geniesst der Mensch die Früchte in dieser Welt und das Kapital bleibt ihm für die zukünftige Welt erhalten; diese sind: Ehrerbietung gegen Vater und Mutter, die Wohltätigkeit und die Friedenstiftung unter den Menschen, das Studium der Gesetzlehre aber wiegt sie alle auf! — Auch jene gehören zur Wohltätigkeit. Eine andere Erklärung: Diese gehören zu jenen.

Die Rabbanan lehrten: Wer seinen Nächsten günstig beurteilt, über dem urteilt man ebenfalls günstig. Einst ging ein Mann aus Obergaliläa und vermietete sich bei einem Hauswirt im Süden[1] auf drei Jahre. Am Rüsttag des Versöhnungstags sprach jener zu ihm: Gieb mir meinen Lohn, ich will gehen und mein Weib und meine Kinder unterhalten. Dieser erwiderte: Ich habe kein Geld. Da sprach jener: So gieb mir Früchte. Dieser erwiderte: Ich habe nicht. — So gieb mir ein Stück Feld. — Ich habe nicht. — So gieb mir ein Vieh. — Ich habe nicht. — So gieb mir Polster und Kissen. — Ich habe nicht. Darauf nahm er seine Gerätschaften auf den Rücken und ging missmutig nach Haus. Nach dem Fest nahm der Hausherr den Lohn und eine Ladung für drei Esel, der eine mit Speisen, der andere mit Getränken und der dritte mit verschiedenen Kostbarkeiten beladen, mit sich und zog zu jenem. Nachdem sie gegessen und getrunken hatten, und er ihm seinen Lohn gezahlt hatte, sprach er zu ihm: In welchem Verdacht hattest du mich, als du zu mir gesprochen hast ,Gieb mir meinen Lohn‘ und ich dir erwidert habe, ,Ich habe kein Geld‘? — Ich dachte, du hättest Waren zu einem billigen Preis bekommen und das Geld dafür verwendet. — In welchem Verdacht hattest du mich, als du zu mir gesprochen hast ,Gieb mir ein Vieh‘ und ich dir erwidert habe ,Ich habe kein Vieh‘? — Ich dachte, es wäre bei Anderen vermietet. — In welchem Verdacht hattest du mich, als du zu mir gesprochen hast ,Gieb mir ein Stück Feld‘ und ich dir erwidert habe ,Ich habe kein Feld‘? — Ich dachte, es wäre bei Anderen verpachtet. — In welchem Verdacht hattest du mich, als ich dir erwidert habe ,Ich habe keine Früchte‘? — Ich dachte, sie wären nicht verzehntet. — In welchem Verdacht hattest du mich, als ich dir erwidert habe ,Ich habe keine Kissen und Polster‘? — Ich dachte, du hättest dein ganzes Vermögen dem Himmel geweiht. Da sprach dieser: Beim Kult! dies war auch der Fall, ich hatte mein ganzes Vermögen geweiht, weil mein Sohn Hyrqanos sich mit der Gesetzlehre nicht befasst hat. Und als ich zu meinen Genossen im Süden kam, lösten sie mir mein (ganzes) Gelübde. Und wie du über mich günstig geurteilt hast, so möge auch Gott über dich günstig urteilen.

1. דרום, viell. Ortsname, od. Benennung des südl. Judäas, wird stets im Gegensatz zu Galiläa erwähnt.

Die Rabbanan lehrten: Einst hatte ein Frommer ein israelitisches Mädchen ausgelöst, und als sie in die Herberge kamen, legte er sie zu seinen Füssen. Am folgenden Tag stieg er hinab, badete und lehrte seine Schüler; alsdann fragte er sie: In welchem Verdacht hattet ihr mich, als ich das Mädchen zu meinen Füssen gelegt hatte? — Wir dachten, es wäre ein Schüler unter uns, von dem der Meister nicht überzeugt ist. — In welchem Verdacht hattet ihr mich, als ich herabgestiegen bin und gebadet habe? — Wir dachten, der Meister hätte infolge der Beschwerlichkeit der Reise Samenerguss gehabt. Darauf sprach er zu ihnen: Beim Kult, so war es auch, und wie ihr über mich günstig geurteilt habt, so möge Gott über euch günstig urteilen.

Die Rabbanan lehrten: Einst hatten die Schriftgelehrten etwas bei einer Matrone nötig, bei der die Vornehmen Roms zu verkehren pflegten. Da sprachen sie: Wer geht hin? Darauf sprach R. Jehošuá: Ich gehe hin. Und R. Jehošuá ging in Begleitung seiner Schüler hin. Als sie sich dem Eingang ihres Hauses näherten, nahm er in einer Entfernung von vier Ellen die Tephillin ab, trat ein und schloss vor ihnen die Thür ab. Als er herauskam, stieg er hinab, badete und unterrichtete seine Schüler; alsdann sprach er zu ihnen: In welchem Verdacht hattet ihr mich, als ich meine Tephillin abnahm? — Wir sagten, der Meister hatte gedacht, Gegenstände der Heiligkeit sollen nicht an einen Ort der Unreinheit kommen. — In welchem Verdacht hattet ihr mich, als ich die Thür abgeschlossen habe? — Wir dachten, er hatte eine Staatsangelegenheit mit ihr zu besprechen. — In welchem Verdacht hattet ihr mich, als ich hinabgestiegen bin und gebadet habe? — Wir dachten, sie hatte die Kleider des Meisters mit dem Speichel ihres Mundes bespritzt. Darauf sprach er zu ihnen: Beim Kult, so war es auch, und wie ihr über mich günstig geurteilt habt, so möge Gott über euch günstig urteilen.

Man darf reine Hebe etc. forträumen. Selbstverständlich! — Dies ist für den Fall nötig, wo sie sich in der Hand eines Jisraéliten befindet; man könnte glauben, es sei verboten, da diese für ihn ja nicht geniessbar ist, so lässt er uns hören, dass es wol erlaubt ist, da sie für einen Kohen genussfähig ist.

Demaj etc. Demaj ist ja für ihn nicht genussfähig! — Wenn er wollte, könnte er ja sein Vermögen preisgeben und ein Armer werden, wodurch es für ihn genussfähig würde, so ist es auch jetzt genussfähig für ihn. Es wird nämlich gelehrt: Man darf den Armen und den einquartierten Truppen Demaj zu essen geben. R. Hona sagte: Es wird gelehrt: Die Schule Sammajs sagt, man darf den Armen und den einquartierten Truppen kein Demaj zu essen geben; die Schule Hillels sagt, man darf den Armen und den einquartierten Truppen Demaj zu essen geben.

Und ersten Zehnt, von dem die Hebe entrichtet wurde. Selbstverständlich! — Dies ist für den Fall nötig, wo er ihm zuvorgekommen ist, als er noch in den Ähren war, und von ihm nur die Zehnthebe, nicht aber die grosse Hebe abgesondert wurde. R. Abahu sagte nämlich im Namen des Reš Laqiš: Der erste Zehnt, den man von den Ähren entrichtet hat, ist von der grossen Hebe frei, denn es heisst: *Ihr sollt davon eine Hebe*

בחסיד אחד שפדה ריבה אחת [60]בת ישראל ולמלון השכיבה
תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו אמר להן
בשעה שהשכבתיה [61]תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא
יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי [60]בשעה שירדתי וטבלתי
במה חשדתוני אמרנו שמא [1]מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי
אמר להם העבודה כך היה ואתם [62]כשם שדנתוני [63]לכף זכות
המקום ידין אתכם [63]לכף זכות: תנו רבנן פעם אחת הוצרך
דבר [64]אחד לתלמידי חכמים אצל מטרונית [65]אחת שכל גדולי
רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר [66]להם רבי יהושע אני
אלך הלך רבי יהושע [67]ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ
[68]תפילין ברחוק ארבע אמות [69]ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר
שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר להן בשעה שחלצתי
תפילין במה חשדתוני אמרנו [70]כסבור רבי אל יכנסו דברי
קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי [71]במה חשדתוני אמרנו
שמא דבר מלכות [72]יש ביני לבינה בשעה שירדתי וטבלתי
במה חשדתוני אמרנו שמא ניתזה צינורא מפיה על [73]בגדיו
של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם [62]כשם שדנתוני
לזכות [74]המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה וכו':
פשיטא לא צריכא דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון [75]דלא
חזיא [76]ליה אסיר קמשמע לן כיון דחזיא לכהן שפיר דמי:
Vgl. Ber. ודמאי וכו': דמאי הא לא חזי ליה כיון דאי בעי מפקר
[77]ליה לנכסיה והוי עני [78]ואכיל לי השתא נמי חזי ליה
ib. דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב
הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי
ואת האכסניא דמאי [79]ובית הלל אומרים מאכילין את העניים
דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון (וכו') שניטלה
תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימה בשבלים ונטלה
הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא
ib. דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש מעשר ראשון שהקדימו
Num. בשבולין פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמתם ממנו תרומת

M 57 בדוק למרון || 58 M אצלי במה || 59 M אמרו לו שמא יש בינינו || M 60 כשירדתי || M 61 מטורח הדרך ראה קרי אמר || M 62 כשדנתוני || M 63 לזכות || M 64 לישאל לחכמים || M 65 שכל גדולי רומי || M 66 יהם. הלך || M 67 + בן חנניה || B 68 תפילין || M 69 + והשיבם לתלמידיו || M 70 סבר ר' אסור להכ דבר של קדושה לדבר טומאה || M 71 + דלת || M 72 – יש || M 73 בגדי רבי והוצרך רבי לטבילה || M 74 + כך || M 75 דמנחה ביד ישי אסיר קמ"ל || P 76 ליה || M 77 להו || B 78 והזיא. M ואכיל דמאי || M 79 ובית...האכ דמאי.

ה׳ מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה
Ber 47a Tem 5b גדולה ותרומת מעשר מן המעשר °אמר ליה רב פפא לאביי
אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי ליפטר אמר ליה עליך אמר
Num. 18,29 קרא °מכל מתנתיכם תרימו [וגו׳] ומה ראית האי אידגן והאי
לא אידגן: ומעשר שני וכו׳: פשיטא לא צריכא שנתן את
הקרן ולא נתן את החומש והא קמשמע לן דאין חומש מעכב:
והתורמס היבש וכו׳: דווקא יבש אבל לח לא מאי טעמא
Fol. 128 Ber. 47b כיון דמריר לא אכלה: °אבל לא את הטבל וכו׳: פשיטא
°לא צריכא בטבל טבול מדרבנן [80]בעציץ שאינו נקוב: ולא
מעשר ראשון וכו׳: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי
[81]שנטל ממנו מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו
דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמשמע לן כדשני ליה
[82]אביי: ולא את מעשר שני: פשיטא [83]לא צריכא דנפדו
ולא נפדו כהלכתן מעשר[84]שפדאו על גבי אסימון דרחמנא אמר
Dt 14,25 Bm 47b °וצרת הכסף בידך דבר שיש בו צורה הקדש שחיללו על גבי
Lv 27,19 קרקע דרחמנא אמר °ונתן הכסף וקם לו: ולא את הלוף:
1Sab 15 תנו רבנן °מטלטלין את ההצב מפני [85]שמאכל לצביים ואת
החרדל מפני[85]שמאכל ליונים רבן שמעון בן גמליאל אומר אף
מטלטלין שברי זכוכית מפני [85]שמאכל לנעמיות אמר לו רבי
נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני[85]שמאכל לפילין
[86]ורבן שמעון בן גמליאל נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי
אמר אמימר והוא דאית ליה נעמיות אמר [87]רב אשי לאמימר
אלא דקאמר ליה רבי נתן לרבן שמעון בן גמליאל חבילי
זמורות יטלטל מפני [85]שמאכל לפילין [88]אי אית ליה פילין
Bm 113b אמאי לא אלא ראוי הכא נמי ראוי: °אמר אביי רבן שמעון
בן גמליאל ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא
להו כל ישראל בני מלכים הם רבן שמעון בן גמליאל הא דאמרן
Sab. 111a רבי שמעון °דתנן[89]בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד
ib 67a שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול °רבי שמעון אומר כל
ישראל בני מלכים הם רבי ישמעאל ורבי עקיבא[90]דתניא הרי
שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש איצטלא בת מאה מנה

B 80 + שזרעו — M 81 שנטל. גדולה — M 32 אביי — M 83 לעולם דנפ׳ ‖ M 84 + שני ‖ B 85 שהוא מא׳ ‖ M 86 א״ל פילין ל״ש נע׳ ‖ M 87 ליה רב אידי ‖ M 88 + פילין ל״ש נעמ׳ שכיחי ‖ P 89 — בני מל׳ ‖ M 90 + מאי היא.

für den Herrn abheben, einen Zehnt vom Zehnt, einen Zehnt vom Zehnt habe ich dir geboten, nicht aber die grosse Hebe und die Zehnthebe vom Zehnt. R. Papa sprach zu Abajje: Demnach sollte er davon auch frei sein, wenn er ihm[1] beim Getreidehaufen zuvorgekommen ist! Dieser erwiderte: Deinetwegen spricht der Schriftvers: [2]*Von allen euren Gaben sollt ihr abheben* ꝛc. — Was aber ersiehst du daraus? — Dies ist bereits Getreide geworden, jenes aber nicht.

Zweiter Zehnt ꝛc. Selbstverständlich! — Dies ist für den Fall nötig, wo er den Grundwert, nicht aber das Fünftel entrichtet hat, und zwar lässt er uns hören, dass das Fünftel kein Hindernis ist.

Eine trockene Feigenbohne ꝛc. Nur eine trockene, aber keine feuchte, denn, da eine solche bitter ist, isst man sie nicht.

Nicht aber Unverzehntetes ꝛc. Selbstverständlich! Dies ist nur nötig bezüglich des Unverzehnteten nach Anordnung der Rabbanan, zum Beispiel bezüglich des in einem undurchlochten Pflanzentopf [Gezogenen].

Noch ersten Zehnt ꝛc. Selbstverständlich! — Dies ist für den Fall nötig, wo er ihm bereits beim Getreidehaufen zuvorgekommen war, es wurde davon also der Zehnt, nicht aber die grosse Hebe entrichtet, man könnte glauben, es sei, wie R. Papa zu Abajje gesagt hat, so lässt er uns hören, dass es so ist, wie Abajje ihm erwidert hat.

Noch zweiten Zehnt ꝛc. Selbstverständlich! — Dies ist für den Fall nötig, wo man sie zwar ausgelöst hat, nicht aber nach Vorschrift: wenn man den Zehnt durch ein ungemünztes Silberstück ausgelöst hat, während ja der Allbarmherzige sagt: [3]*Du sollst das Geld in deiner Hand binden*; ein Gegenstand, auf welchem sich eine Figur[4] befindet, oder wenn man Heiligengut in ein Grundstück eintauscht, während ja der Allbarmherzige spricht: [5]*Er gebe das Geld und soll es erstehen.*

Noch Lauch. Die Rabbanan lehrten: Man darf Epheu fortbewegen, weil es als Futter für die Gazellen dient, Senf, weil es als Futter für Tauben dient; R. Šimôn b. Gamaliël sagt: man darf auch Glasſplitter fortbewegen, weil sie als Futter für die Strausse dienen. R. Nathan sprach zu ihm: Demnach sollte man ja auch Bündel Reisig fortbewegen dürfen, weil sie für Elefanten als Futter dienen?! — Und R. Šimôn b. Gamaliël? — Strausse sind nicht selten, während Elefanten selten sind. Amemar sagte: Dies aber nur, wo er Strausse hat. R. Aši sprach zu Amemar: R. Nathan hat ja gegen R. Šimôn b. Gamaliël eingewendet: «Demnach sollte man ja auch Bündel Reisig fortbewegen dürfen, weil sie für Elefanten als Futter dienen», — wenn er Elefanten hat, warum denn nicht?! — vielmehr kommt es nur auf das Geeignetsein an, ebenso kommt es auch hier nur auf das Geeignetsein an. Abajje sagte: R. Šimôn b. Gamaliël, R. Šimôn, R. Jišmâêl und R. Âqiba sind sämtlich der Ansicht, dass alle Jisraëliten Fürstenkinder sind. R. Šimôn b. Gamaliël — aus dem, was eben gelehrt wurde. R. Šimôn — es wird nämlich gelehrt: Fürstenkinder dürfen sich eine Wunde mit Rosenöl bestreichen, denn diese schmieren sich damit auch am Wochentag; R. Šimôn sagt: alle Jisraëliten sind Fürstenkinder. R. Jišmâêl und R. Âqiba — es wird nämlich gelehrt: Wenn man an jemanden eine Forderung von tausend Minen hat, und er ein Gewand trägt, das hundert Minen wert ist, so zieht

1. Der Levi dem Kohen, welcher die „grosse Hebe“ vorher zu bekommen hat. 2. Num. 18,29. 3. Dt. 14,25. 4. Vgl. oben S. 170 N. 5. 5. Lev. 27,19.

man ... dieses ab und lässt das ein ... Gewand tragen; hierüber wird im Namen R. Jišmaéls ... und im Namen R. Áqibas gelehrt: Das Königsgewand gebührt jedem Jisraéliten.

Gebunde Stroh ‹etc.› Die Rabbanan lehrten: Gebunde Stroh, Holz und Reiser darf man fortbewegen, wenn man sie als Viehfutter bestimmt hat, sonst aber nicht. R. Šimón b. Gamaliél sagt: Gebunde, die man mit einer Hand tragen kann, darf man fortbewegen, die man mit beiden Händen tragen muss, darf man nicht fortbewegen. Von Bündeln Poleí, Ysop und Thymian darf man am Sabbath nicht brauchen, wenn man sie als Holz gesammelt hat, wenn aber als Viehfutter, so darf man davon wol brauchen. Man darf davon mit der Hand abschneiden und essen, nicht aber mit einem Gerät; man darf zerreiben und essen, nicht aber mit einem Gerät — Worte R. Jehudas; die Weisen sagen: man darf mit den Fingerspitzen zerreiben und essen, nicht aber eine grössere Menge mit der Hand, wie man es am Wochentag macht. Dasselbe gilt auch von Münze, Raute und anderen Gewürzkräutern. — Was heisst Münze? — Nanna[2]. — Poleí? R. Jehuda erwiderte: Satureia. — Ysop? — Abrota. — Thymian? — Dies wird Qornitha genannt. Aber einst rief ja jemand: Wer wünscht Qornitha, und es war Lattich! — Vielmehr: Poleí ist Satureja, Ysop ist Abrota und Qornitha ist Lattich.

Es wurde gelehrt: Gesalzenes Fleisch darf man am Sabbath fortbewegen, ungesalzenes darf man nach R. Hona wol fortbewegen, nach R. Hisda aber nicht. — Wieso aber ist R. Hona der Ansicht, dass man es fortbewegen darf, er war ja ein Schüler Rabhs, und Rabh ist ja der Ansicht R. Jehudas, nach dem das Gesetz vom Abgesonderten statt hat!? — Bezüglich des Essens gilt es nach ihm als Abgesondertes, nach der Ansicht R. Jehudas, bezüglich des Fortbewegens aber ist er der Ansicht R. Šimóns. — Wieso aber sagt R. Hisda, dass man es nicht fortbewegen darf, R. Jiçhaq b. Ami war ja bei R. Hisda anwesend und bemerkte, wie man eine [geschlachtete] Ente aus der Sonne nach dem Schatten trug, und R. Hisda begründete: weil hier ein Geldschaden vorliegt. — Anders ist es bei einer Ente, die man roh geniessen kann.

Die Rabbanan lehrten: Einen gesalzenen Fisch darf man fortbewegen, einen ungesalzenen Fisch darf man nicht fortbewegen. Fleisch darf man, ob gesalzen oder ungesalzen, fortbewegen. Diese [illegible] Lehre vertritt die Ansicht R. Šimóns.

Die Rabbanan lehrten: Man darf Knochen fortbewegen, weil sie für Hunde als Futter dienen, verdorbenes Fleisch, weil es für ein Tier als Futter dient, aufgedecktes Wasser, weil es für eine Katze brauchbar ist. R. Šimón b. Gamaliél sagt: [illegible] darf man überhaupt nicht aufbewahren, wegen der Gefahr[4].

מפשיטין[91] אותו ומלבישין אותו איצטלא דראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא: חבילי קש וחבילי זמורות: תנו רבנן חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין [92]אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רבן שמעון בן גמליאל אומר[93]חבילים הניטלים ביד אחת מותר לטלטלן בשתי ידים אסור[94]לטלטלן חבילי[95]סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי[96]דברי רבי יהודה וחכמים אומרים מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין מאי אמיתא נינייא[97]סיאה[98]אמר רב יהודה סיאה[99]צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה[1]צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח[2]מותר לטלטלו בשבת בשר תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו והא רב הונא [3]תלמידא דרב הוה ורב כרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה [4]באכילה סבר לה כרבי יהודה במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההיא בר אווזא דהוו[5]קא מטלטלי ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסורין כיס קא [6]חזינן הכא שני בר אווזא [7]דחזי לאומצא: תנו רבנן דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו בשר [8]בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו[9]סתמא כרבי שמעון: תנו רבנן מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר[10]תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראויין לחתול רבן שמעון בן גמליאל אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה:

[ii.] כופין את הסל לפני האפרוחים [11]כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדין עגלין וסייחין[12]ברשות הרבים[13]אשה מדדה את בנה אמר

91 P בו. M אותו ממנו 92 M אותה 93 M חבילה הניטל בידו 94 P לטלטלה M לטלטל 95 P פיאה או וקורנית 96 B + הרבה 97 P פיאה 98 M — או י סיאה 99 P עתרי M צתרי 1 M צרתי 2 M [+ דין] 3 M תרמידיה 4 B במוקצה ראבילה 5 M מטלטלי משמ 6 M רזינא 7 M דרביך 8 M + רי 9 M ... 10 M תפי 11 M שיעלו וישרדו 12 B ... 13 M והאשה

MAN darf für die Küchlein einen Korb hinstellen, damit sie auf- und absteigen. Wenn ein Huhn fortläuft, darf man es zurückjagen, bis es wieder [in die Stube] kommt. Man darf Kälber und Füllen auf öffentlichem Gebiet führen. Eine Frau darf ihr Kind führen. R. Jehuda sagte: Dies nur,

[illegible]

רבי יהודה איכתי בזמן [14]שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור:

גמרא. אמר רב יהודה [15]אמר רב בהמה שנפלה [16]לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתיבי בהמה שנפלה [17]לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא הא דאפשר [18]בפרנסה הא דאי אפשר [18]בפרנסה אפשר בפרנסה [19]אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא קא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן °צער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: (Bm. 32b) תרנגולת שברחה וכו׳: דוחין אין מדדין לא תנינא להא דתנו רבנן מדדין בהמה חיה ועוף [20]בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מאי טעמא לא [21]אמר אביי משום דמקיפא נפשה [22]תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא [23]ברשות הרבים והאשה מדדה את בנה ברשות הרבים [24]ואין צריך לומר בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן [25]שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין [26]אבל דדויי מדדין הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת [27]אמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולתא לכבישינהו לכרעיה בארעא אי נמי [28]נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים:

[iii] **אין** מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר אף חותכין וכל צרכי מילה עושין בשבת: (Sab. 133a)

גמרא. כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז [29]את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי [30]שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה °כיצד מסעדין [31]אוחזין את הולד שלא

14 M שנוטל 15 M — א״ר 16 M לתוך אה מ מביאין כו כ ומניחין 17 M לתוך אה מ עושין 18 M — בפר׳ 19 M פרנסה אי 20 M ברה ר 21 M א״א 22 M תניא אידך 23 P לרש׳ 24 M ולא מיבעיא בח׳ 25 P שיכנוס. M + עד 26 M הא דמ״ד והדר 27 M דאמר 28 M בדול להו דדילמא מקרעה ליה ל״א אמר אביי הלכך האי מאן דשחיט תרנגולא לא לירהוט כרעיה עלויה דדלמא מחזקי כרעיה עלויה לטופריה ועקר 29 M בולד כדי שלא 30 M שתלד 31 M אוחז בולד כדי שיא.

wo es einen [Fuss] aufhebt und den zweiten [auf die Erde] setzt, wenn es aber nachschleift, so ist es verboten.

GEMARA. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Wenn ein Vieh in einen Wassergraben fällt, so hole man Kissen und Polster und lege sie ihm unter, und wenn es dann heraufsteigt, so kommt es darauf nicht an. Man wandte ein: Wenn ein Vieh in einen Wassergraben fällt, so reicht man ihm Futter an Ort und Stelle, damit es nicht verende; also nur Futter darf man ihm reichen, Kissen und Polster aber nicht! — Das ist kein Einwand, das Eine, wo es möglich ist, ihm Futter zu reichen, das Andere, wo es nicht möglich ist, ihm Futter zu reichen; ist es möglich, ihm Futter zu reichen, so reiche man es ihm, ist es nicht möglich, ihm Futter zu reichen, so hole man Kissen und Polster und lege sie ihm unter. — Man entzieht doch aber einem Gegenstand seine Benutzbarkeit[1]! — Er sagt, die Entziehung der Benutzbarkeit eines Gegenstands ist ja nur ein rabbanitisches Verbot, die Tierquälerei dagegen ist ein biblisches Verbot, und das biblische Verbot verdrängt das rabbanitische

Wenn ein Huhn fortläuft &c. Also nur hineinjagen, nicht aber hineinführen, somit wird hier dasselbe gelehrt, was in folgender Lehre der Rabbanan: Man darf ein Vieh, ein Wild oder ein Geflügel im Hof umherführen, nicht aber ein Huhn — Weshalb nicht ein Huhn? Abajje erwiderte: Weil es sich emporhebt[2]. — Das Eine lehrt, man dürfe Vieh, Wild oder Geflügel im Hof umherführen, nicht aber auf öffentlichem Gebiet, jedoch dürfe eine Frau ihr Kind auf öffentlichem Gebiet führen, und um so eher im Hof, während ein Anderes lehrt, dass man Vieh, Wild oder Geflügel im Hof nicht fortziehen, wol aber treiben darf, damit sie eintreten! — Dies widerspricht sich ja selbst: zuerst heisst es, man darf sie nicht fortziehen, zu führen ist demnach erlaubt, nachher aber heisst es, dass man sie treiben darf, zu führen ist demnach verboten! Abajje erwiderte: Der Schlussfatz handelt von einem Huhn. Abajje sagte: Wer ein Huhn schlachtet, setze es auf die Erde mit untergeschlagenen Füssen, oder hebe es hoch, denn würde man es mit den Füssen auf die Erde setzen, so könnte es [durch das Zappeln] die Halsorgane[3] durchreissen.

MAN darf ein Tier am Festtag nicht entbinden, wol aber darf man ihm Hilfe leisten. Man darf eine Frau am Sabbath entbinden; ferner darf man für sie eine Hebamme von einem Ort nach einem anderen Ort holen, auch darf man ihretwegen den Sabbath entweihen und die Nabelschnur unterbinden. R. Jose sagt: auch durchschneiden. Alles was zur Beschneidung erforderlich ist, darf man am Sabbath verrichten.

GEMARA. Wie geschieht diese Hilfeleistung? R. Jehuda erklärte: Man erfasse die Frucht, damit sie nicht zur Erde falle. R. Naḥman erklärte: Man drücke den Leib [des Tiers], um die Frucht nach aussen zu befördern. Gleichlautend mit der Erklärung R. Jehudas wird auch gelehrt: Wie leistet man [dem Muttertier] Hilfe? — man erfasse die Frucht, damit sie nicht zur Erde falle, man blase ihr in die Nase und lege ihr

1. Vgl. ob. S. 416 N. 1. 2. Somit wird es getragen. 3. Luft- und Speiseröhre, wörtl. die Zeichen, da [illegible] das Durchschneiden dieser beiden Organe rituell geniessbar wird.

[illegible]

Man darf eine Frau [illegible] **entbinden.** [illegible]

[illegible]

sagt, es sei nötig, oder ob sie sagt, es sei nicht nötig; [illegible] **ihretwegen den Šabbath nicht mehr entweihen, einerlei,** [illegible]

יפיל לארץ ונופח [32]לו בחוטמו ונותן[33] לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רבן שמעון בן גמליאל מרחמין היינו על בהמה טהורה ביום טוב היכי עבדי[34] אמר אביי מביא כיס של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מאי טעמא[35] לא מרחקא [36]ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: [37]ומילדין את האשה וכו׳: מכדי תנא ליה מילדין את האשה [38]וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן אם היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חברתה מביאה לה שמן בידה ואם אינו ספק[39] בידה מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי[40]: אמר מר אם היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה את הנר פשיטא [41]לא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן[42] איתיבי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי [43]חזיא חברתי ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו׳ תיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין סחיטה בשער רב אשי אמר אפילו תימא יש סחיטה בשער מביאה לה בכלי דרך שערה [44]דכמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל היה כל זמן שהקבר פתוח[45] בין אמרה צריכה[46] בין אמרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת נסתם

Fol. 129 הקבר בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל היה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין[47] אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אמר ליה רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן אמר ליה הלכה כמר זוטרא ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה

M 32 [illegible] — M 33 + לה — B 34 + מביאה — M 35 דרא — M 36 ולדא — M 37 ומילד׳ ליה — M 38 + בשי — M 38 מביאה לה — M 39 בשע — M 40 + דרך [illegible] — M 41 א״ר אשי לא נצרכא אלא לסומא — M 42 דיתובי מייתבא — M 43 חזיין חברותאי ועבדן — M 44 + [illegible] — M 45 אמרה צריכה אני מחלל׳ — B 46 אני — בין לא אמרה צריכה אני מחלל׳ — M 47 לא אמרה.

באגפיה עד מתי פתיחת הקבר [48]אמר אביי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה שבעה ואמרי לה שלשים אמרי נהרדעי חיה שלשה שבעה ושלשים שלשה בין אמרה צריכה אני ובין [49]לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת[50]לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין על ידי ארמאי כדרב [51]עולא בריה דרב עלאי דאמר כל צרכי חולה נעשין על ידי ארמאי בשבת וכדרב המנונא דאמר רב המנונא דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה אמר רב[52]יהודה אמר שמואל לחיה שלשים יום [53]הלכתא למאי אמרי נהרדעי לטבילה אמר רבא לא אמרן [54]אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה[55]בעלה מחממה [56]כי הא דברתיה דרב חסדא טבלה בגו תלתין יומין שלא בפני בעלה[57]ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה דרבא [58]לפומבדיתא: אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת [59]בימות הגשמים סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא [60]ולא היא לא שנא חיה ולא שנא חולה לא שנא בימות הגשמים ולא שנא בימות החמה: אתמר אמר רבי חייא בר[61]אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז שמואל [62]צלחו ליה [63]תכתקא דישאגא רב יהודה צלחו ליה פתורא [64]דיונם לרבה צלחו ליה שרשיפא ואמר ליה אביי לרבה והא קעבר [65]משום בל תשחית אמר ליה בל תשחית [66]דגופאי עדיף לי אמר רב[67]יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעודה רב אמר בשר ושמואל אמר יין רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר יין סומקא[68]חלף סומקא: סימן שנמסר: שמואל ביומא דעבד מילתא[69]עבדי ליה תבשילא דטחלי רבי יוחנן שתי עד דנפיק[70]תיהיא מאוניה ורב נחמן שתי עד דקפי טחליה רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא רבא מהדר אחמרא בר תלתא טרפי אמר להו רב נחמן בר יצחק לרבנן

Dt. 20,19 Šab. 140b

Hol. 111a

48 M אביי משמ׳ דרב יהודה אמר ג׳ ורבא 49 B אמרה לא. M שאמרה איני צריכה 50 B אמרה לא. M — לא...השבת 51 M הונא בריה דר׳ עילאי דאר ה בריה דר״ע כי 52 M — יהודה א ש 53 M — הלכ׳ 54 M אלא 55 M + לל ב 56 M — כ״ה ד 57 M — ואצ׳ 58 P בפ׳ 59 M — ביה ג 60 M — ולא...החמה 61 M — אבין אמר 62 P צלחא 63 M תחתבא דתנא ר״י 64 B דיונה M דיינס רבא שרשפא א״ל אב׳ לרבא קעבר 65 B + מר 66 P דגופה עדיף ליה 67 M דייא בר אשי א ר 68 M ח״ס 69 M — עבד ... וחנן 70 M תיהא מאוזניה ר״נ.

mund offen ist? — Abajje sagte, drei Tage, Raba, im Namen R. Jehudas, sagte, sieben Tage; Manche sagen, dreissig Tage. In Nehardeȧ sagten sie: Bei einer Wöchnerin unterscheidet man drei, sieben, und dreissig [Tage]: in den drei Tagen entweiht man ihretwegen den Šabbath, einerlei, ob sie sagt, es sei nötig, oder sie es nicht sagt; in den sieben Tagen entweiht man für sie den Šabbath, falls sie sagt, es sei nötig, sonst aber nicht; in den dreissig Tagen darf man für sie den Šabbath nicht entweihen, auch wenn sie sagt, es sei nötig, wol aber darf man einen Aramäer [das Nötige] besorgen lassen. So nach R. Ula b. R. Ilaj, welcher sagt, dass man Alles, was der Kranke braucht, durch einen Aramäer verrichten lassen darf, so auch nach R. Hamnuna, welcher sagt, dass man dasjenige, [dessen Unterlassung] für den Kranken keine Gefahr zur Folge hat, durch einen Nichtjuden verrichten lasse. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Für eine Wöchnerin sind dreissig Tage festgesetzt. In welcher Beziehung? — In Nehardeȧ erklärten sie, bezüglich des Reinigungsbads[1]. Raba sagte: Dies nur, wo ihr Mann abwesend ist, ist aber ihr Mann bei ihr, so erwärmt er sie. So geschah es der Tochter R. Ḥisdas; sie badete innerhalb der dreissig Tage in der Abwesenheit ihres Manns, da erkältete sie sich, und man brachte ihr Bett zu Raba nach Pumbeditha. R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Man darf in der Regenzeit für eine Wöchnerin am Šabbath eine Flamme machen. Hieraus zu entnehmen, nur für eine Wöchnerin, nicht aber für einen anderen Kranken, nur in der Regenzeit, nicht aber im Sommer. Das ist aber nichts: es giebt keinen Unterschied zwischen einer Wöchnerin und einem anderen Kranken, zwischen der Regenzeit und dem Sommer.

Es wurde gelehrt: R. Ḥija b. Abin sagte im Namen Šemuëls: Wer sich zu Ader lässt und sich erkaltet, für den darf man selbst in der Jahreszeitwende des Tamuz eine Flamme machen. Für Šemuël zerspaltete man sogar einen Wacholderstuhl [zum Heizen]; für R. Jehuda zerspaltete man sogar einen Zederntisch; für Rabba zerspaltete man eine Bank. Abajje sprach zu Rabba: Du übertrittst ja das Verbot [2]*Du sollst nicht verderben*! Dieser erwiderte: Das Nichtverderben des Körpers ist mir lieber. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Der Mensch verkaufe sogar die Balken seines Hauses und kaufe Schuhe für seine Füsse; hat er sich zu Ader gelassen und hat nichts zum Essen, so verkaufe er die Schuhe (von seinen Füssen) und besorge sich das Nötige zu einer Mahlzeit — Was ist das Nötige zu einer Mahlzeit? — Rabh sagte, Fleisch, Šemuël sagte, Wein. Rabh sagte, Fleisch, Kraft ersetze die Kraft; Šemuël sagte, Wein, Rotes ersetze das Rote.

Für Šemuël pflegte man an einem Tag, an dem er sich zu Ader liess, eine Milzspeise zu bereiten; R. Johanan pflegte zu trinken, bis der Geruch aus seinen Ohren kam; R. Naḥman pflegte zu trinken, bis seine Milz schwamm; R. Joseph pflegte zu trinken, bis es aus den Wunden des Schröpfapparats hervorquoll; Raba pflegte nach dreijährigem Wein zu suchen. R. Naḥman b. Jiçḥaq sprach zu den Schülern: Ich bitte euch,

1. Das sie wegen der Kälte nicht zu nehmen braucht. 2. Dt 20,19

[illegible] wenn ihr euch zur Ader lasst [illegible] spricht zu einem [illegible] Jene List ist verboten [illegible] Wer sich an [illegible] List ist aber erlaubt. Wer sich zu [illegible] Ader gelassen hat [illegible] Vorsicht [illegible] kostet [illegible] Weisen [illegible] Schläfe [illegible] Sonne [illegible] Wesen der Juden [illegible] sprach er zu ihr [illegible] Diese erwiderte: Heute [illegible] Das ist aber nichts [illegible] nach zur Ader gelassen. [illegible] gibt auch einen Tag im Jahr, an dem die Sonne [illegible] das ist nämlich der Tag der Jahreszeitwende [illegible] Jener dachte aber, dies wäre ihm unbekannt [illegible]

Rabh und Šemuél sagten beide: Wer die Mahlzeit nach dem Aderlass leicht nimmt, mit dem nimmt man es im Himmel bezüglich seines Unterhalts leicht; man sagt nämlich: Soll ich ihn etwa schonen, wo er selbst sein Leben nicht schont? Rabh und Šemuél sagten beide: Wer sich zur Ader lässt, der setze sich nicht an einen Ort, an dem eine Zugluft weht, vielleicht zapft ihm der Bader [das Blut] bis auf ein Viertellog ab, und wenn die Zugluft noch mehr abziehen würde, könnte er in Gefahr geraten. Šemuél pflegte sich in einem Haus zur Ader zu lassen, das sieben Ziegel nebst einer Verblendung stark war; eines Tags liess er sich zur Ader und fühlte sich schwach, da untersuchte er [das Haus] und es fehlte ein Blendziegel. Rabh und Šemuél sagten beide: Wer sich zur Ader gelassen hat, geniesse etwas und gehe erst dann aus, wenn er nichts isst, so könnte, wenn er auf eine Leiche tritt, sein Gesicht gelb werden, wenn er auf einen Mörder tritt, könnte er sterben, wenn er etwas Anderes[2] tritt, könnte er etwas Anderes bekommen. Rabh und Šemuél sagten beide: Wer sich zur Ader gelassen hat, ruhe ein wenig aus und stehe dann auf, denn der Meister sagte: Wegen folgender fünf Dinge ist man dem Tod näher als dem Leben, nämlich: wenn man [illegible] wenn man getrunken [illegible] wenn man geschlafen hat und [illegible] wenn man sich zur Ader gelassen hat [illegible] wenn man den Beischlaf vollzogen hat und sofort aufsteht.

Šemuél sagte: Das Blutabzapfen soll alle dreissig Tage stattfinden; an einer Lebensperiode[4] angelangt, soll man es beschränken, an einer weiteren[5] angelangt, soll man es noch mehr beschränken. Ferner sagte Šemuél: Das Blutabzapfen soll am Sonntag, Mittwoch und Freitag vorgenommen werden, nicht aber am Montag und Donnerstag, denn der Meister sagte: Nur wer sich auf das Verdienst seiner Vorfahren verlassen kann, der lasse sich am Montag und Donnerstag zur Ader, weil an diesen Tagen sowol der Gerichtshof oben als auch der Gerichtshof hier unten tagt. Weshalb nicht am Dienstag? — Weil an diesem Tag der Mars zur [illegible] herrscht. Aber auch am Freitag herrscht er ja zweimal? — Da die Menge sich schon daran gewöhnt hat [so heisst es]: *Der Herr behütet die Einfältigen.* Šemuél sagte: An einem Mittwoch, welcher der vierte, der vierzehnte, der vierundzwanzigste des Monats ist, und an einem, dem keine [illegible]

1. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible] 4. Nach den 40 Lebensjahren[?] 5. Nach dem 60. Lebensjahr [illegible]

במטיתא [71]מניכי ביומא דתקוה אמי[72]לביתייהו נחמן אקלע לנבן ובולתי אערומי אסירי בר מהאי [73]עימא [74]דשרי [75]האי מאן דעביד מילתא ולא אפשר ליה לישקיל ויא מבא וליתיב לישב הנואתא עד דטעים ישעיר רביעתא יאי לא ליבול ישב תמרי אוכמתי ולישיף מישחא [76]בצירעיה ועני בשמשא אבלט אישכחיה לשמואל דגני בשמשא אמר ליה תכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא אמר ליה יומא דתקוה הוא ולא היא [77]אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בבליה שתא ויומא דנפלה ביה תקופת תמוז וסבר לא איגלי ליה: דיקיל בזה טעמא שהה סימן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל המקיל בסעודת [78]הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרין הוא על חייו לא חס [79]אני אחוס עליו רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דבריך זיקא דילמא ישפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי זיקא ושאיף מיניה ואתי לידי סכנה שמואל הוה רגיל יעביד מילתא בביתא דשב[80]לבני וארחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק [80]וחסר חד ארחא רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים [81]מידי אי[82]אפגע בשכבא ירקן אפוהי אי פגע במאן דקטל [83]נפשא מית אי פגע בדבר אחר קישה לדבר אחר רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לישהי פורתא והדר ליקום דאמר מר חמשה דברים קרובין למיתה יותר מן החיים ואלו הן אכל ועמד ושתה ועמד ישן ועמד הקיז דם ועמד שימש מטתו ועמד: אמר שמואל פירסא דדמא כל תלתין יומין ובין הפרקים ימעט ובין הפרקים יחזור וימעט ואמר שמואל פורסא דדמא חד בשבא ארבעה [84]ומעלי שבתא אבל שני וחמישי לא דאמר מר מי שיש לו זכות אבות יקיז דם בשני ובחמישי שבית דין של מעלה ושל מטה שוין כאחד בתלתא בשבא מאי טעמא לא משום דקיימא [85]מאדים בזווי מעלי שבתא נמי [86]קיימא בזווי כיון דדשו ביה רבים שמר פתאים ה': אמר שמואל ארבעה דהוא רביעאה ארבעה דהוא ארביסר ארבעה דהוא עשרים וארבע ארבעה [87]דליכא

M 71 + בעינא || M 72 לבית || B 73 עימה || M 74 דשרי || B 75 האי || M 76 בצירעיה בציארית ועגני || M 77 הקזה מזון מזונ || M 78 אנו נחוס || M 79 לבני || M 80 ובדק[?] והוהן חסר || M 81 ופגע || B 82 פגע ביה ירקא אפיה || M 83 נפשיא || M 84 + בשבתא || M 85 מזל מאדים בזויה || M 86 מישיב מאדים בזויה || M 87 וריבא ד בתריה כורתו כבי

ארבע בתריה סכנתא ראיש חדיש וישני לו חולישא שלישי לו
סכנה [88]מעלי יומא טבא חולישא מעלי יומא דעצרתא סכנתא
וגזרו רבנן אכולהו [89]יומא טבא משום [90]יומא טבא דעצרתא
[91]דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה
הוה טבח להו לבישרייהו ולדמייהו אמר שמואל אכל חטה
והקיז דם לא הקיז[92]אלא לאותה חטה והני מילי לרפואה אבל
לאוקולי מיקיל[93]המקיז דם שתייה לאלתר אכילה עד חצי מיל
איבעיא להו שתייה לאלתר מעלי אבל בתר הכי קשי או
דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו איבעיא להו אכילה עד חצי
מיל הוא דקמעלי הא בתר הכי ומקמי הכי קשי או דילמא לא
קשי ולא מעלי תיקו מכריז רב [94]מאה קרי בזוזא מאה רישי
בזוזא [95]מאה שפמי ולא כלום אמר רב יוסף [96]כי הוינן בי רב
הונא יומא [97]דמפגרי ביה רבנן אמרי האידנא יומא [98]דשפמי
הוא ולא[99]ידענא מאי קאמרי[1]: וקושרין הטיבור: תנו רבנן
(Ez. 16) °קושרין [2]הטיבור רבי יוסי אומר אף חותכין וטומנין [2]השליא
כדי שיחם הולד אמר רבן שמעון בן גמליאל בנות מלכים
[3]טומנות בספלים של שמן בנות עשירים בספוגים של צמר
בנות עניים במוכין: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר
רב[4]מודים חכמים[5]לרבי יוסי בטבור של שני תינוקות שחותכין
מאי טעמא דמנתחי אהדדי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
אמר רב כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת
(Ez. 16,4) [6]שנאמר ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים
לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת
ומולדותיך ביום הולדת מכאן שמיילדים את[7]הולד בשבת לא
כרת שרך מכאן שחותכין [2]הטיבור בשבת ובמים לא רחצת
למשעי מכאן[8]שרוחצין הולד בשבת והמלח לא המלחת מכאן
שמולחין[2]הולד בשבת והחתל לא חתלת מכאן שמלפפין[2]הולד
בשבת:

M 88 — מעלי יו״ט חולשא 89 B + מעלי 90 M — יו״ט 91 M
+ מ״ט 92 M דם אלא חטה אחת 93 M [אמר שמואל] הקיז
94 M מאה קרי בזוזא 95 M [מאה] כפמי בורא 96 M היינו
דכי הוינא 97 M דהוו מפגרו 98 M דספמי הוה 99 M + הוה
1 M + רבנן 2 M + את 3 P טומנין 4 B + הלכה כר״י וא״ר
נחמן אמר רבה בר אבוה א״ר 5 M — לר״י 6 M — שנ...חתלת
7 M החיה 8 M שמרחיצין את.

vier Tage [im Monat] folgen, ist [der Aderlass] gefährlich. An einem Neumondstag und dem folgenden verursacht er Schwäche, am dritten ist er gefährlich, am Vorabend des Festtags verursacht er Schwäche, am Vorabend des Versammlungsfests ist er gefährlich. die Rabbanan haben daher bezüglich aller anderen Festtage mit Rücksicht auf das Versammlungsfest Verbot angeordnet, denn an diesem Tag weht ein Wind, Tibbuah genannt, der, hätten die Jisraëliten die Gesetzlehre nicht in Empfang genommen, ihr Fleisch und Blut verzehrt haben würde. Šemuël sagte: Isst jemand nur ein Weizenkorn und lässt sich sofort zu Ader, so hat er es nur für dieses Weizenkorn gethan: dies aber nur, wo es zu Heilzwecken geschieht, wenn aber nur, um den Körper zu erleichtern, so erleichtert es auch. Wenn man sich zu Ader lässt, trinke man gleich darauf, esse aber erst nach einer Zeit, in der man ein halbes Mil gehen kann. Sie fragten: Meint er, das Trinken gleich darauf sei dienlich, später sei es aber schädlich, oder weder schädlich, noch dienlich? — Die Frage bleibt dahingestellt. Sie fragten: Meint er, das Essen nach einer Zeit, in der man ein halbes Mil gehen kann, sei dienlich, später oder früher sei es aber schädlich, oder weder schädlich noch dienlich? — Die Frage bleibt dahingestellt. Rabh riet aus: Hundert Schröpfköpfe um einen Zuz, hundert Köpfe[haarschneiden] um einen Zuz, hundert Schnurrbärte [stutzen] um nichts[1]. R. Joseph sagte: Als wir noch bei R. Hona waren, pflegte man da an einem Tag, an dem die Schüler frei hatten, zu sagen: ‚Heute ist ein Schnurrbarttag', und ich wusste nicht, was dies zu bedeuten hatte.

Die Nabelschnur unterbinden. Die Rabbanan lehrten: Man darf die Nabelschnur unterbinden, R. Jose sagt: auch durchschneiden und die Nachgeburt aufbewahren, um das Kind zu erwärmen. R. Šimòn b. Gamaliël sagte: Fürstentöchter verwahren sie in Becken Oel, die Reichen in Wollflocken, die Armen in Charpie. R. Naḥman sagte im Namen des Rabba b. Abuha im Namen Rabhs: die Weisen geben R. Jose zu, dass man die Nabelschnur eines Zwillings durchschneiden darf. — Aus welchem Grund? — Weil sie sich von einander losreissen. Ferner sagte R. Naḥman im Namen des Rabba b. Abuha im Namen Rabhs: Alles, was im Abschnitt der Zurechtweisung[2] aufgezählt wird, darf man für eine Wöchnerin am Šabbath thun, denn es heisst: [3]*Und was deine Geburt betrifft: am Tag, an dem du geboren wurdest, wurde weder deine Nabelschnur durchschnitten, noch wurdest du zur Reinigung mit Wasser gewaschen, noch mit Salz gerieben, noch in Windeln gewickelt. Und was deine Geburt betrifft: am Tag, an dem du geboren wurdest,* hieraus, dass man am Šabbath bei der Geburt eines Kinds Hilfe leisten darf; *wurde weder deine Nabelschnur durchschnitten,* hieraus, dass man am Šabbath die Nabelschnur durchschneiden darf; *noch wurdest du zur Reinigung mit Wasser gewaschen,* hieraus, dass man am Šabbath das Kind baden darf; *noch mit Salz gerieben,* hieraus, dass man am Šabbath das Kind mit Salz reiben darf; *noch in Windeln gewickelt,* hieraus, dass man am Šabbath das Kind wickeln darf.

1. Als unentgeltliche Zugabe zum Aderlass. So nach R. Ḥananel. Die Erkl. RSJ's ist unwahrscheinlich. 2. Ezechiel Kapitel 16. 3. Ez. 16,4.

NEUNZEHNTER ABSCHNITT.

R. ELIÈZER sagte: Hatte man am Vorabend des Ṡabbaths kein Gerät [zur Beschneidung] besorgt, so hole man es öffentlich am Ṡabbath; zur Zeit der Gefahr[1] verhülle man es vor Zeugen. Ferner sagte R. Eliêzer: Man darf Bäume fällen, um Kohlen zu bereiten und Eisen herzustellen[2]. R. Aqiba sagte eine Regel: Jede Arbeit, die man am Vorabend des Ṡabbaths verrichten kann, verdrängt den Ṡabbath nicht, die man aber am Vorabend des Ṡabbaths nicht verrichten kann, verdrängt wol den Ṡabbath.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Ist die Begründung R. Eliêzers [illegible] den Geboten, [illegible] wegen des Verdachts[4]? In welcher Beziehung [illegible] ob man es vor Zeugen [illegible] wenn du sagst wegen der Liebe zu [illegible] so darf man es nur offen tragen, nicht [illegible] wenn du aber sagst, wegen des Verdachts, so ist es [vor Zeugen] auch verhüllt erlaubt. Was ist es nun damit? Es wurde gelehrt: R. Levi [illegible] R. [illegible] sagt dies nur wegen der Liebe zu den Geboten. Ebenso wird auch gelehrt: Man trage [illegible] nicht verhüllt — Worte R. Eliêzers. R. Aši [illegible] Dies ist auch aus der Mišnah zu entnehmen [illegible] zur Zeit der Gefahr verhülle man es vor Zeugen [illegible] zur Zeit der Gefahr, nicht aber nicht [illegible] zur Zeit der Gefahr [illegible] Worte [illegible] R. Jehuda sagte im Namen R. Eliêzers [illegible] zur Zeit der Gefahr pflegte man es vor Zeugen verhüllt [illegible] Sie richteten die Frage: Genügt [illegible] Zeugen [illegible] zwei Zeugen [illegible] Komm und höre: Zur Zeit der Gefahr [illegible] Zeugen [illegible] Zeugen heissen, falls nur [illegible] zwei Leute gemeint,] die bei einer anderen [illegible] Zeugen [illegible]

Ferner sagte R. Eliêzer: Die Rabbanan lehrten: In der Ortschaft R. Eliêzers pflegte man am Ṡabbath [illegible] zu fällen, um Kohlen zu bereiten und Eisen herzustellen. In der Ortschaft R. Jose des Galiläers [illegible] und man setzte ihm [illegible] Levi [illegible] zu Joseph dem Vogelfänger [illegible] mit Milch [illegible] Als er vor R. Ami kam, sprach dieser zu ihm: Weshalb [illegible] in der Ortschaft des R. Jehuda b. [illegible]

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת מגולה ובסכנה מכסהו על פי עדים ועוד אמר רבי אליעזר כורתים עצים לעשות פחמין לעשות ¹ברזל כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ³ושאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת:

גמרא. איבעיא להו טעמא דרבי אליעזר משום חביבי מצוה או דילמא משום חשדא למאי נפקא מינה לאתויי מכוסה על פי עדים אי אמרת משום חביבי מצוה מגולה אין מכוסה לא ⁴אלא אי אמרת משום חשדא אפילו מכוסה שפיר דמי מאי איתמר ⁵אמר רבי לוי לא אמרה רבי אליעזר אלא דחביבי מצוה תניא נמי הכי מביאו מגולה ואין מביאו מכוסה דברי רבי אליעזר אמר רב אשי מתניתין ⁶נמי דיקא דקתני ⁷ובשעת הסכנה מכסהו על פי עדים בסכנה אין שלא בסכנה לא שמע מינה ⁸משום חביבי מצוה ⁹שמע מינה תניא אידך מביאו מגולה ואין מביאו מכוסה דברי רבי אליעזר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר נוהגין ¹⁰היו בשעת הסכנה ¹¹שהיו מביאין מכוסה על פי עדים איבעיא להו עדים דקאמר איתי וחד או ¹²דילמא תרי תא שמע ובסכנה מכסהו על פי עדים ¹³אי אמרת בשלמא תרי שפיר אלא אי אמרת חד מאי עדים שראוים להעיד במקום אחר: ועוד אמר רבי אליעזר: תנו רבנן במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב לוי איקלע לבי יוסף רישבא קריבו ליה רישא ¹⁴דטווסא בחלבא לא אכל כי אתא לקמיה דרבי ¹⁵אמי אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה

1 B + כלי ‖ 2 M הם לעשות ‖ 3 [illegible] ‖ 4 M ואי ‖ 5 M [illegible] ‖ 6 P [illegible] ‖ 7 M ובסכנה ‖ 8 M + טעמא דר"א ‖ 9 M + [illegible] ‖ 10 M היינו בסכנה שהיינו מב' [בר'] מב ‖ 11 P שהיינו ‖ 12 M עדים תרי ‖ 13 M — אי עדים ‖ 14 M דטווסא ‖ 15 B — אמי

1. [illegible] 2. [illegible]

4. [illegible]

אתריה דרבי יהודה בן בתירה הוה[16] אמינא דילמא דריש להו כרבי יוסי הגלילי[17] דתנן רבי יוסי הגלילי אומר נאמר °לא (Hol 113a; Dt. 14,21) תאכלו כל נבלה ונאמר[18] °לא תבשל גדי בחלב אמו (ib.) את שאסור[19] משום נבלה אסור לבשל בחלב עוף שאסור[20] משום נבלה יכול[21] יהא אסור לבשל בחלב תלמוד לומר בחלב אמו[22] יצא עוף שאין לו חלב אם אמר רבי יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר והיו[23] מתים בזמנן ולא עוד אלא[24] שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל[25] על המילה ועל אותה העיר לא גזרה: [26] תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקבלו עליהם[27] בשמחה כגון מילה דכתיב °שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב עדיין (Ps 119,162) עושין אותה בשמחה וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה כגון עריות דכתיב °וישמע משה [את] העם בוכה למשפחותיו °על (Nm 11,10; Jom 75a) עסקי משפחותיו עדיין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא: תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל מצוה שמסרו ישראל עצמן[28] עליה למיתה בשעת השמד כגון עבודה זרה[29] עדיין היא מוחזקת בידם וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן[30] עליה[31] למיתה בשעת השמד כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם[32] °דאמר רבי ינאי תפילין צריכין גוף נקי (Sab 49a) כאלישע בעל כנפים מאי[33] טעמא[34] שלא יפיח בהם רבא אמר שלא יישן בהם[35] ואמאי קרו ליה[36] אלישע בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו[37] יקרו את מוחו והיה אלישע מניח תפילין ויצא לשוק וראהו קסדור אחד ורץ מלפניו ורץ אחריו כיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה[38] בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו[39] ונמצאו בה כנפי יונה לפיכך[40] היו קוראין אותו[41] בעל כנפים °מאי שנא כנפי (Ber 53b) יונה דאמר ליה ולא אמר ליה שאר עופות משום[42] דדמיא כנסת ישראל ליונה שנאמר °כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה (Ps 68,14) בירקרק חרוץ מה יונה זו כנפיה מגינה עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: אמר[43] רבי אבא בר רב אדא אמר רבי

B 16 ואי. M ○ אמי || P 17 דתניא || M 18 + להלן || M 19 בנבלה || M 20 [לאכול בנבלה] || M 21 שאסור || M 22 + מי שיש לו חלב אמו || M 23 + מתיה, || M 24 שגזרה || M 25 שלא ימולו || P 26 ותניא || M 27 + ישראל || B 28 עליהם. M להשמד כגון ע״ז עדיין || B 29 + ומילה || P 30 — עליה || M 31 — למיתה בשה״ש || M 32 אמר || B 33 היא || B 34 + אמר אביי || M 35 מ״ט || M 36 — אלי׳ || M 37 ידקרו || M 38 + זה || M 39 ומצאו כנ׳ || M 40 — היו || M 41 + אלי׳ || M 42 דמתילא כ״י לכנפי יונה || M 43 רבין בר אדא.

Bethera, und ich sagte mir, dieser hat ihnen vielleicht nach der Lehre R. Jose des Galiläers vorgetragen; es wird nämlich gelehrt: R. Jose Galiläer sagte: Es heisst [1]*Ihr sollt keinerlei Aas essen*, darauf heisst es: [1]*Du sollst nicht ein Zicklein in der Milch seiner Mutter kochen*: Alles, was als Aas verboten ist, darf man also in Milch nicht kochen; man könnte nämlich glauben, dass man auch Geflügel nicht in Milch kochen darf, da es als Aas verboten ist, daher heisst es *in der Milch seiner Mutter*, ausgenommen ist also das Geflügel, das keine Muttermilch hat. R. Jiçḥaq erzählte: Im Land Jisraëls gab es eine Stadt, wo man nach der Ansicht R. Eliëzers zu verfahren pflegte, und man starb da nur im natürlichen Alter; und sogar, als die ruchlose Regierung einst über Jisraël Religionsverfolgung wegen der Beschneidung verhängt hatte, hat sie sie über diese Stadt nicht verhängt.

Es wird ferner gelehrt: R. Šimòn b. Gamaliél sagte: Jedes Gebot, das sie mit Freuden angenommen haben, als zum Beispiel die Beschneidung, wie es heisst: [2]*Ich freue mich über dein Wort wie einer, der grosse Beute fand*, üben sie jetzt noch mit Freuden aus und jedes Gebot, das sie in Gezänk angenommen haben, als zum Beispiel die Gesetze vom verbotenen geschlechtlichen Umgang, wie es heisst: [3]*Und Mošeh hörte das Volk familienweise weinen*, nämlich wegen der Familienangelegenheit, üben sie jetzt noch in Gezänk aus, denn es giebt nämlich keinen Ehevertrag ohne Streitigkeit.

Es wird gelehrt: R. Šimòn b. Eleàzar sagt: Jedes Gebot, um dessentwillen sich die Jisraëliten zur Zeit der Religionsverfolgung dem Tod preisgegeben haben, als zum Beispiel [die Unterlassung] des Götzendienstes [und die Beschneidung], wird von ihnen jetzt noch festgehalten; jedes Gebot aber, um dessentwillen die Jisraëliten zur Zeit der Religionsverfolgung sich dem Tod nicht preisgegeben haben, als zum Beispiel das Gebot der Tephillin, wird von ihnen jetzt noch vernachlässigt; R. Jannaj sagte nämlich, die Tephillin erfordern einen reinen Körper, wie Elišâ der Flügelmann. — Wie ist dies gemeint? — Dass man, während man sie anhat, keine Blähungen von sich gebe. Raba erklärte, dass man mit ihnen nicht schlafe. — Weshalb nennt man ihn Elišâ den Flügelmann? — Einst verhängte die ruchlose Regierung Religionsverfolgung über Jisraël, dass man nämlich demjenigen, der Tephillin auf sein Haupt anlegt, das Gehirn durchbohre; Elišâ aber legte die Tephillin an und ging auf die Strasse hinaus. Da bemerkte ihn ein Scherge und er lief fort. Als dieser ihm nachgesetzt und ihn ergriffen hatte, nahm er sie von seinem Haupt und hielt sie in der Hand. Dieser fragte ihn: Was hast du da in der Hand? Er erwiderte: Taubenflügel; darauf streckte er seine Hand aus, und es waren wirklich Taubenflügel. Deshalb nennt man ihn den Flügelmann. — Weshalb nannte er ihm Taubenflügel und nicht die anderer Vögel? — Weil die Gemeinschaft Jisraëls mit einer Taube verglichen wird, wie es heisst: [4]*Wie die Flügel einer Taube, mit Silber bedeckt, und ihre Fittige mit dem Rotgelb des Golds*, wie die Flügel die Taube beschützen, so beschützen Jisraël die Gebote.

R. Abba b. R. Ada erzählte im Namen R. Jiçḥaqs: Einst hatte man vergessen, am Vorabend des Šabbaths

1 Dt. 14,21. 2 Ps. 119,162. 3 Num. 11,10. 4 Ps. 68,14

das Beschneidungsmesser zu besorgen. Da holte man es am Sabbath. [Die Dächer und Gehöfte] gegen den Willen R. Eliezers. — R. Joseph wandte ein: Wissen gegen den Willen R. Eliezers? dieser erlaubt ja sogar durch öffentliches Gebiet! — Wolltest du aber erklären gegen den Willen R. Eliezers, der auch durch öffentliches Gebiet erlaubt, sondern gemäss dem Willen liches Gebiet erlaubt, sondern gemäss dem Willen der Rabbanan, die es durch öffentliches Gebiet verbieten, und nur über Dächer, Gehöfte und Umzäunungen erlauben, so ist dies nach ihnen ja ganz [nicht] erlaubt, es wird ja gelehrt: Wie man es durch das öffentliche Gebiet nicht bringen darf, so darf man es auch nicht über Dächer, Gehöfte und Umzäunungen bringen! Vielmehr erklärte R. Aši: gegen den Willen R. Eliezers und seiner Streitgenossen, aber gemäss dem Willen R. Šimóns, denn es wird gelehrt: R. Šimón sagt: Dächer, Umzäunungen und Gehöfte werden bezüglich Geräte, die sich am Sabbath in ihnen befinden, als ein Gebiet betrachtet, nicht aber bezüglich Geräte, die sich am Sabbath in der Wohnung befinden.

R. Zera fragte R. Asi: Darf man in einem [gemeinsamen] Durchgangsraum fortbewegen, wenn sich [die Nachbarn] durch einen Êrub] nicht vereinigt haben? gleicht ein solcher einem Gehöft: wie man in einem [gemeinsamen] Gehöft fortbewegen darf, auch wenn man sich durch einen Êrub nicht vereinigt hat, ebenso darf man auch in einem solchen fortbewegen, auch wenn man sich durch einen Êrub nicht vereinigt hat, oder gleicht er ihm nicht, da der Hof von vier Wänden umgeben ist, dieser aber nicht, oder, da man sich in einem Hof aufhält, in diesem aber nicht. Er schwieg und antwortete nichts. Einst traf ihn jener, als er [illegible] und erzählte: R. Šimón b. Laqiš erzählte im Namen R. Jehudas des Fürsten: Einst hatte man vergessen, das Beschneidungsmesser am Vorabend des Sabbaths zu besorgen, und man holte es am Sabbath. Da missfiel es den Gelehrten, dass man die Worte der Weisen unbeachtet liess und nach R. Eliezer verfuhr, denn erstens war ja R. Eliezer in den Bann gethan worden[1] und zweitens ist ja, wo einer gegen eine Mehrheit streitet, die Halakha wie die Mehrheit. Darauf sprach R. Ošája zu ihnen: Ich fragte diesbezüglich R. Jehuda den Beschneider, und er sagte mir, dass es in einem Durchgangsraum war, wo man sich durch einen Êrub nicht vereinigt hatte, man brachte da [das Messer] von der einen Seite nach der anderen Seite. Da sprach er zu ihm: Ist der Meister der Ansicht, dass man in einem Durchgangsraum fortbewegen darf, wo man sich durch einen Êrub nicht vereinigt hat? Dieser erwiderte: Gewiss. — Aber oft habe ich dich danach gefragt, und du hast mir nichts erwidert! wahrscheinlich hast du dich daran durch das häufige Studium erinnert. Dieser erwiderte: Freilich, durch das häufige Studium wurde ich an meine Lehre erinnert.

Es wurde gelehrt: R. Zera sagte im Namen Rabhs: In einem Durchgangsraum, da man sich durch einen Êrub nicht vereinigt hat, darf man nur vier Ellen fortbewegen. Abaje sprach: R. Zera sagte dies und erklärte es nicht, erst Rabba b. Abuha kam und erklärte es. R. Naḥman sagte nämlich im Namen des Rabba

יצחק פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת והביאוהו בשבת[44] שלא[45] כרצון רבי אליעזר מתקיף לה רב יוסף[46] שלא Col 1b
כרצון רבי אליעזר אדרבה רבי אליעזר הוא דשרי ובי תימא[45]
[47] שלא[45] כרצון רבי אליעזר[48] דשרי אפילו ברשות הרבים אלא
[45] כרצון רבנן דאסרו דרך רשות הרבים ושרו דרך גגות[49] דרך
חצירות[50] וקרפיפות ומי שרו[51] והתניא כשם שאין מביאין אותו Pes 92a
דרך רשות הרבים כך אין מביאין אותו[52] לא דרך גגות ולא דרך
קרפיפות ולא דרך חצירות אלא אמר רב אשי שלא[45] כרצון
רבי אליעזר ומחלוקתו אלא[45] כרצון רבי שמעון דתנן רבי Er 23b 35a 74a Suk 91a
שמעון אומר אחד גגות ואחד קרפיפות ואחד חצירות[53] רשות
אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית:
בעא מיניה רבי זירא מרבי אסי מבוי שלא נשתתפו בו מהו
לטלטל בכולו מי אמרינן כחצר דמי מה חצר אף על גב
דלא ערבו מותר לטלטל[54] בכולו האי נמי אף על גב דלא
נשתתפו בו מותר לטלטל בכולו או דילמא לא דמי לחצר
דחצר אית ליה[55] ארבע מחיצות האי לית ליה ארבע מחיצות
אי נמי חצר אי ליה דיורין האי לית ביה דיורין[56] שתיק ולא אמר
ליה ולא מידי זימנין אשכחיה דיתיב וקא אמר אמר רבי שמעון
בן לקיש משום רבי יהודה[57] הנשיא פעם אחת שכחו ולא
הביאו איזמל מערב שבת והביאוהו בשבת והיה הדבר קשה
לחכמים היאך מניחין[58] דברי חכמים ועושין כרבי אליעזר[59] חדא
דרבי אליעזר שמותי הוא ועוד יחיד ורבים הלכה כרבים ואמר Nid 7b vgl Ber 37a
רבי אושעיא שאילית את רבי יהודה[60] הגוזר ואמר לי מבוי שלא
נשתתפו בו היה[61] ואייתוהו מהאי[62] רישא להאי[62] רישא אמר
ליה סבירא ליה למר מבוי שלא נשתתפו[63] מותר לטלטל
[64] בכולו ואמר ליה אין[65] והא זימנין[66] בעאי מינך ולא אמרת
לי[67] הכי דילמא אגב שיטפך[68] רהיט לך[69] גמרך אמר ליה אין Nid
אגב שיטפאי רהיטא לי גמרי: [70] איתמר אמר רבי זירא אמר
רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בארבע
אמות אמר אביי הא מילתא אמרה רבי זירא ולא פירשה עד
דאתא רבה בר אבוה ופירשה דאמר[71] רב נחמן אמר רבה בר

44 B + דרך גגות ודרך חצירות 45 B ברצון 46 M שלא. אריע 47 M — שלא ברצ׳ 48 M + הוא 49 M והצ׳ 50 P קרפ 51 M והתנן 52 M דרך גג׳ חצר׳ וקרפ 53 B + כורן M רש א הן 54 M בכולה P בכולהו 55 M ארבע. ביה 56 M שתיק 57 M נשיאה 58 M רבנן ועוש 59 M דר״א הוא יחיד ויחיד ורבים 60 M הגוזרי 61 P ואתיו 62 M גיסא 63 VM + בו 64 P בכולן 65 B + א״ל 66 M + סגיאין 67 VM — הכי 68 M לדגמרך אין אגב שיטפאי לי דגמראי 69 P גמרא יא 70 M — איתי 71 M — ר״נ אמר.

[1] Vgl. [illegible] שמתי [illegible] Sammes.

אבוה אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו[72]עירבו הצירות עם בתים [73]אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו הצירות עם בתים מותר לטלטל בכולו אמר ליה רב [74]חנינא חוזאה לרבה מאי שנא כי עירבו [75]חצירות עם בתים דניתקו הצירות ונעשו Er.5b בתים ורב לטעמיה °דאמר רב אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד Fol.131 Er.5a.12b 73b.74a שיהו °בתים והצרות פתוחין לתוכו והכא בתים איכא חצרות ליכא כי לא עירבו נמי ליחזינהו להני בתים כמאן דסתימי דמן [76]והצר איכא ובית ליכא אפשר דמבטלי ליה רשותא דכולהו לגבי חד סוף סוף בית איכא בתים ליכא אפשר דמצפרא ועד פלגא דיומא לגבי חד מפלגיה דיומא ולפניא לגבי חד סוף סוף בעידנא דאיתיה להאי ליתיה להאי אלא אמר רב אשי מי גרם לחצרות שיאסרו בתים [77]וליכא: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן לא לכל אמר רבי אליעזר מכשירי מצוה דוחין[78]את השבת שהרי שתי הלחם חובת היום הן ולא למדן רבי אליעזר אלא מגזירה שוה דתניא רבי אליעזר אומר מניין למכשירי שתי הלחם שדוחין את השבת נאמרה הבאה בעומר ונאמרה הבאה בשתי הלחם מה הבאה האמורה בעומר מכשירין דוחין את השבת אף הבאה האמורה בשתי הלחם מכשירין דוחין את השבת[79]מפני דאי לא[79]מפני איכא למיפרך מה לעומר [80]שכן אם מצא קצור קוצר [81]תאמר בשתי הלחם שאם מצא קצור אינו קיצר לאי אפנויי [79]מפני מכדי כתיב Lv 23,10 ib v. 15 °והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן °ביום הביאכם למה לי שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמעינן ליה לרבי אליעזר[82]°דאמר מופנה מצד אחד למידין Jab 70b Lv 23,17 ומשיבין °תביאו רבויא הוא: למעוטי מאי אילימא למעוטי Suk 43a לולב °והתניא לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי רבי

72 P—עירבו 73 M אסור לטלטל אלא 74 M חיננא לרבא 75 M בבתים דנית׳ חצ׳ עם בתים 76 M הצר איכא בתים. B והצרות איכא ובתים 77 M ואין 78 P אין 79 B מופני 80 M אע״פ שמצא 81 M ○ תאמר...לאי || 82 M—דאי.

b. Abuha im Namen Rabhs: In einem Durchgangsraum, wo sich [die Nachbarn] durch einen Ěrub nicht vereinigt haben, darf man, falls man die Wohnhäuser mit den Gehöften durch einen Ěrub vereinigt hat, nur vier Ellen fortbewegen; falls man aber die Wohnhäuser mit den Gehöften nicht vereinigt hat, darf man in diesem unbeschränkt fortbewegen. R. Ḥanina Ḥozäa sprach zu Rabba: Womit ist es anders, wenn man die Gehöfte mit den Wohnhäusern vereinigt hat[1]? — weil dann die Gehöfte ihre Eigenheit als solche verloren haben und als Häuser betrachtet werden, und zwar vertritt Rabh hiermit seine Ansicht, denn er sagte nämlich, dass der Durchgangsraum nur dann durch Pfosten und Pfette ein [zum Tragen] erlaubter Raum wird, wenn die Häuser und die Gehöfte nach diesem offen sind, somit sind nur Häuser vorhanden, Gehöfte aber nicht. — ebenso sollten ja auch im Fall, wo man [die Wohnhäuser mit den Gehöften] durch einen Ěrub nicht vereinigt hat, die Häuser als nicht vorhanden betrachtet werden, somit sind ja nur Gehöfte vorhanden, Häuser aber nicht! — [Die Nachbarn] können ihre Rechte am Gehöft einem von ihnen überlassen[2]. Aber schliesslich ist es ja nur e i n Haus [,welches zum Hof gehört]'! — Man kann sie vom Morgen bis Mittag einem und vom Mittag bis zum Abend einem anderen überlassen. — Aber schliesslich hat sie doch dieser zu einer Zeit, wo sie jener nicht hat, und jener zu einer Zeit, wo sie dieser nicht hat! Vielmehr, erklärte R. Aši, dass man von den Gehöften nach dem Durchgangsraum nicht bringen darf, haben ja nur die Häuser verursacht[3]. – diese werden ja als nicht vorhanden betrachtet.

R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Johanans: Nicht bezüglich aller Gebote sagte R. Eliězer, dass die Erfordernisse zur Ausübung des Gebots den Šabbath verdrängen; die zwei Brote[4] sind ja ebenfalls eine Pflicht des Tags, dennoch muss R. Eliězer aus einer Wortanalogie folgern, [dass man sie am Šabbath bereiten darf]. Es wird nämlich gelehrt: R. Eliězer sagte: Woher, dass die Erfordernisse zur Bereitung der zwei Brote den Šabbath verdrängen? — das Wort *bringen* wird bei der Erstlingsgarbe, und ebenso bei den zwei Broten gebraucht: wie die Erfordernisse zur Darbringung der Erstlingsgarbe[5] den Šabbath verdrängt, so verdrängen auch die Erfordernisse zur Darbringung der zwei Brote den Šabbath. Und es[6] ist entbehrlich; wäre es nicht entbehrlich, so könnte man einwenden: wol bei der Erstlingsgarbe, die man direkt zu diesem Behuf mähen muss, auch wenn bereits Gemähtes vorhanden ist, bei den zwei Broten braucht man ja aber nicht direkt zu mähen, wo bereits Gemähtes vorhanden ist; man wende aber nicht ein, weil es entbehrlich ist: merke, es heisst ja bereits: [7]*Ihr sollt die Erstlingsgarbe von eurer Ernte zum Priester bringen*, wozu heisst es wiederum: [8]*Seit dem Tag eures Bringens*? — schliesse hieraus, dass es nur dafür verwendbar ist. — Es ist ja aber nur an der einen Stelle entbehrlich[9], und wir wissen ja, dass R. Eliězer der Ansicht ist, man könne zwar aus der nur an e i n e r Stelle entbehrlichen Wortanalogie folgern, aber [gegen eine solche Folgerung] auch einwenden! — [Die Worte] [10]*Ihr sollt darbringen* bilden eine Einschliessung. — Was schliesst dies[11] aus? wollte man sagen, das Gebot vom Lulab[12], so wird ja gelehrt, dass nach der Ansicht R. Eliězers der Lulab und alle seine Erfordernisse den Šabbath verdrängen; wollte man sagen, das Gebot von der Fest-

1. Wieso ist es demnach erlaubt, Gegenstände in einem solchen Durchgang umherzutragen? 2. Man darf Gegenstände aus s e i n e m Haus nach s e i n e m Hof bringen. 3. Gehöft und Durchgang werden sonst, nach Rabh, als ein Gebiet betrachtet. 4. Vgl. Lev. 23,17. 5. Vgl. ib. V. 10. 6. Das Wort „bringen“ ist nur als Wortanalogie zu verwenden, da es sonst ganz entbehrlich ist. 7. Lev 23,10. 8. Ib. V. 15. 9. Vgl. oben S. 468 N. 6. 10. Lev. 23,17. 11. Die Bemerkung RJ.s, dass RE. nicht bezüglich aller G[ebote] dieser Ansicht ist. 12. Palmenwedel; vgl. Lev 23,40

[illegible] so wird ja gelehrt, dass nach der Ansicht R. [illegible] die Festhütte und deren Erfordernisse den [illegible] verdrängen, wollte man sagen, das Gebot von [illegible] der Maçça[illegible], so wird ja gelehrt, dass nach der Ansicht R. Eliézers die Bereitung der Maçça und deren Erfordernisse den Sabbath verdrängen, wollte man sagen, das Gebot vom Blashorn, so wird ja gelehrt, dass nach der Ansicht R. Eliézers das Blashorn und alle seine Erfordernisse den Sabbath verdrängen! R. Ada [illegible] Ahaba erwiderte: Dies schliesst das Einknüpfen der Çiçith an das Gewand und das Anbringen der Mezuza an den Thürpfosten aus. Ebenso wird auch gelehrt: Darin stimmen sie überein, dass man schuldig ist, wenn man die Çiçith an das Gewand eingeknüpft, oder die Mezuza an den Thürpfosten angebracht hat. Aus welchem Grund? R. Joseph erwiderte: Weil diese keine festgesetzte Zeit haben. Abajje sprach zu ihm: Im Gegenteil, wenn sie keine festgesetzte Zeit haben, so ist ja für sie jede Zeit die geeignete! Vielmehr, sagte R. Naḥman im Namen R. Jiçḥaqs, nach Anderen R. Hona b. R. Jehošuá, weil es ihm frei steht, sie preiszugeben.

Der Meister sagte: Der Lulab und alle seine Erfordernisse verdrängen den Sabbath. — Worte R. Eliézers. Woher folgert R. Eliézer dies? wollte man sagen, von der Erstlingsgarbe und den zwei Broten, so werden diese ja für den Allerhöchsten verwendet! — Vielmehr, der Schriftvers lautet: [4]*Am Tag*, am Tag selbst an Sabbath. — In welcher Beziehung? wollte man sagen, bezüglich des Fortbewegens, so ist ja kein Schriftvers nötig, um das Fortbewegen zu erlauben! vielmehr, bezüglich der Erfordernisse. — Und die Rabbanan? — Dies deutet darauf hin, dass es tags, nicht nachts, geschehen muss. — Woher weiss R. Eliézer aber, dass dies nur tags, nicht nachts, geschehen muss? — Dies folgert er aus dem Vers: [5]*Und ihr sollt sieben Tage lang vor dem Herrn, eurem Gott fröhlich sein*, Tage, nicht Nächte. — Und die Rabbanan? — Auch dieser Vers ist nötig, man

אליעזר ואלא למעוטי סוכה והתניא סוכה וכל [83]מכשיריה הדוחין
את השבת דברי רבי אליעזר ואלא למעוטי מצה והתניא מצה
וכל מכשיריה [84]דוחין את השבת דברי רבי אליעזר ואלא
למעוטי שופר והתניא שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת
דברי רבי אליעזר [85]אמר רב אדא בר אהבה למעוטי ציצית
לטליתו ומזוזה לפתחו תניא נמי הכי ושוין [86]שאם צייץ טליתו
ועשה מזוזה לפתחו שהוא חייב מאי טעמא אמר רב יוסף
לפי שאין קבוע להם זמן אמר ליה אביי אדרבה מדאין קבוע
Col.b להם זמן כל שעתא ושעתא זמניה הוא אלא אמר רב נחמן [87]אמר
רבי יצחק ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע הואיל ובידו
להפקירן: אמר מר לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי
רבי אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר הא אי מעומר [88]ושתי הלחם
Lv 23,3 Suk 43a שכן צורך גבוה [89]אלא אמר קרא °ביום °ביום אפילו בשבת למאי
[90]הלכתא אילימא לטלטול איצטריך קרא למישרי טלטול אלא
למכשיריו ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום [91]ולא בלילה ורבי
Lv 23,40 אליעזר ביום ולא בלילה מנא ליה [92]נפקא ליה °מושמחתם
לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ימים ולא לילות ורבנן איצטריך
סלקא דעתך אמינא נילף שבעת ימים מסוכה מה להלן ימים
ואפילו לילות אף כאן ימים ואפילו לילות קמשמע לן וליכתוב
רחמנא בלולב וניתי הנך ונילפו מיניה משום דאיכא למיפרך
מה ללולב שכן טעון ארבעה מינים: סוכה וכל מכשיריה
דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר
הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה [93]הוא אי מלולב
שכן טעון ארבעה מינים אלא גמר [94]שבעת ימים מלולב מה
להלן מכשיריו דוחין את השבת אף כאן [95]נמי מכשירין דוחין
את השבת וליכתוב רחמנא בסוכה וניתי [96]הנך ונגמור מיניה
משום דאיכא למיפרך מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים:
מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא
ליה לרבי אליעזר הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה

83 P מכשירין ‖ 84 P דוחה ‖ 85 M + אלא ‖ 86 P צייץ. M עשה ציין לטליתו ומזוזה ‖ 87 M בר יצ' ‖ 88 M או משתי ‖ 89 M + הוא ‖ 90 M הלכ' ‖ 91 M + ביום ‖ 92 M — נ"ל ‖ 93 M — הוא ‖ 94 M שבעה שבעה מל' ‖ 95 M — נמי ‖ 96 M ∪ הנך וניג'.

Kalbatan? — Auch dieser Vers ist nötig, man [illegible] sieben Tage mit der Festhütte zu vergleichen: wie
könnte glauben, [der Lulab] sei aus [der Wortanalogie] sieben Tage mit der Festhütte zu vergleichen: wie [illegible] dieser tags und nachts statt, daher lässt er uns hören.
diese tags und nachts statt hat, ebenso habe auch dieser tags und nachts statt, daher lässt er uns hören.
Aber sollte der Allbarmherzige dies vom Lulab lehren, von dem man bezüglich jener folgern könnte?! —
Man könnte erwidern, anders ist es beim Lulab, bei dem vier Arten[7] erforderlich sind.

«Die Festhütte und ihre Erfordernisse verdrängen den Sabbath — Worte R. Eliézers.» Woher folgert R. Eliézer dies? wollte man sagen, von der Erstlingsgarbe und den zwei Broten, so sind diese ja Bedürfnisse des Allerhöchsten, wollte man sagen, vom Lulab, so sind ja bei diesem vier Arten erforderlich! — Vielmehr, aus den Worten *sieben Tage*, die auch beim Lulab gebraucht werden: wie bei diesem seine Erfordernisse den Sabbath verdrängen, so verdrängen auch die Erfordernisse dieser den Sabbath. — Aber sollte [illegible] dies von der Festhütte lehren, von der man bezüglich jener folgern könnte?! — Man [illegible] erwidern, anders ist es bei der Festhütte, die nachts wie tags statt hat.

«Die [Bereitung] der Maçça und deren Erfordernisse verdrängen den Sabbath — Worte R. Eliézers.» Woher folgert R. Eliézer dies? wollte man sagen, von der Erstlingsgarbe und den zwei Broten, so sind diese [illegible] des Allerhöchsten, wollte man sagen, vom Lulab, so sind ja bei diesem vier Arten erforder-[illegible]

[illegible] 2 [illegible] 3 [illegible] Num. 29,1. 5 Wörtl. [illegible] das bez. Gebot nicht mehr ob- [illegible] 4 Lev. 23,[illegible] 6 [illegible] diese Gebot den S. verdrängen. 7 Vgl. Lev. 23,40 [illegible]

אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נוהגת
בלילות כבימים אלא גמר חמשה עשר [97]חמשה עשר מחג
הסוכות מה להלן מכשיריה דוחין את השבת אף כאן
מכשיריה דוחין את השבת וליכתוב רחמנא במצה[98]וניתו הנך
ולינמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למצה שכן נוהגת
בנשים כבאנשים: שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת
דברי רבי אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר הא אי מעומר ושתי
הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי
מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים אי ממצה שכן נוהגת
Nm 29,1 בנשים כבאנשים אלא אמר קרא °יום תרועה יהיה לכם ביום
Sab 117b Rh 29b אפילו בשבת ולמאי אילימא לתקיעה הא °תנא דבי שמואל
Lv 23,25 °כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת
שהיא חכמה [99]ואינה מלאכה אלא למכשירין ורבנן ההוא
מיבעי ליה ביום ולא בלילה ורבי אליעזר ביום ולא בלילה
Lv.25,9 מנא ליה[1] נפקא ליה °מביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם
[2]ולינמרו מהדדי וליכתוב רחמנא בשופר וליתו [3]הנך ולינמרו
מיניה מתקיעת שופר דראש השנה ליכא למיגמר[4]שכן מכנסת
[5]זכרונות של ישראל לאביהן שבשמים מתקיעות [6]דיום
Rh 8b הכיפורים ליכא למיגמר °דאמר מר תקעו בית דין[7]שופר נפטרו
עבדים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן: [8]אמר מר מילה וכל
מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר
Fol 132 הא אי מכולהו [9]גמר כדאמרינן ועוד מה להנך °שכן אם [10]עבר
Lv.12,3 זמנה בטלה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא °וביום
השמיני ימול בשר ערלתו [11]ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא
במילה וליתו [12]הנך ולינמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה
למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות: עד כאן
לא פליגי רבנן עליה[13]אלא [14]במכשירי מילה אבל מילה גופה
דברי הכל[15]דוחה שבת מנלן אמר עולא הלכה [16]וכן אמר רבי
tSab.16 Jom 85b יצחק הלכה מיתיבי °מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת

97 P מח׳ ‖ 98 M ‥ וניתו הנך ‖ 99 P ואינו ‖ 1 M א״ר אדא בר אהבה מביום ‖ 2 B וגמרי ‖ 3 M אידך מינייהו מתק׳ דר״ה ‖ 4 M + דא׳ מר ‖ 5 M זכרון ‖ 6 B + שופר ‖ 7 M בשופר ‖ 8 M — א״מ ‖ 9 M איכא למיפרך כדפרכינן ועוד ‖ 10 M עובר זמנם כולם בטלים תאמר במילה שאינה בטלה אלא ‖ 11 M +ביום ‖ 12 M אידך [וליגמרו] מיניה ‖ 13 M + דר״א ‖ 14 P במכשירין ‖ 15 M דחיא מנ״ל ‖ 16 M + וכן א״ר אסי הלכה.

lich; wollte man sagen, von der Festhütte, so hat diese ja nachts wie tags statt! — Vielmehr, aus den Worten *fünfzehn*, die auch beim Hüttenfest gebraucht werden: wie da die Erfordernisse den Šabbath verdrängen, so verdrängen auch die Erfordernisse dieser den Šabbath. — Aber sollte der Allbarmherzige dies von der [Bereitung der] Maçça lehren, von der man bezüglich jener folgern könnte! — Man könnte einwenden: anders ist die Maçça, zu der Frauen wie Männer verpflichtet sind.

«Das Blashorn und dessen Bedürfnisse verdrängen den Šabbath — Worte R. Elièzers.» Woher folgert R. Elièzer dies? wollte man sagen, von der Erstlingsgarbe und den zwei Broten, so sind diese ja Bedürfnisse des Allerhöchsten; wollte man sagen, vom Lulab, so sind ja bei diesem vier Arten erforderlich; wollte man sagen, von der Festhütte, so hat diese ja nachts wie tags statt; wollte man sagen, von der Maçça, so sind ja zu dieser Frauen wie Männer verpflichtet! — Vielmehr, der Schriftvers lautet: [1]*Als Tag des Lärmblasens soll er euch gelten*: selbst am Šabbath. In welcher Beziehung? — wollte man sagen bezüglich des Blasens selbst, so wird ja in der Schule Šemuëls gelehrt: [2]*Ihr sollt keinerlei Arbeit verrichten*, ausgenommen das Posaunenblasen und das Herausnehmen des Brots, die als Kunstfertigkeiten und nicht als Arbeiten betrachtet werden. Und die Rabbanan? — Der Schriftvers deutet darauf hin, dass es tags, nicht nachts, geschehen muss. — Woher weiss R. Elièzer aber, dass dies tags und nicht nachts geschehen muss? — Dies folgert er von: [3]Am *Versöhnungstag sollt ihr in eurem ganzen Land die Posaune erschallen lassen*; sie sind also einander gleich. — Aber sollte der Allbarmherzige dies vom Blashorn lehren, von dem man bezüglich jener folgern könnte? Vom Posaunenblasen am Neujahrstag kann man bezüglich anderer Gebote nicht folgern, denn dieses bringt die Erinnerung an Jisraël vor ihren Vater im Himmel; vom Posaunenblasen am Versöhnungstag kann man bezüglich anderer Gebote nicht folgern, denn der Meister sagte: Sobald der Gerichtshof die Posaune gestossen hat, ziehen Sklaven frei nach ihrer Heimat, und Felder kehren in den Besitz ihrer [ersten] Eigentümer zurück.

(Der Meister sagte:) «Die Beschneidung und alle ihre Erfordernisse verdrängen den Šabbath — Worte R. Elièzers.» Woher folgert R. Elièzer dies? wollte man sagen, von [einer] jener anderen, [so kann man ja bei jeder einwenden,] wie wir bereits gesagt haben, ferner auch: anders sind jene, die beim Vorübergehen ihrer festgesetzten Zeit nicht mehr statt haben. — Vielmehr, Folgendes ist der Grund R. Elièzers: der Schriftvers lautet: [4]*Und am achten Tag soll seine Vorhaut beschnitten werden*: selbst am Šabbath. — Aber sollte der Allbarmherzige dies von der Beschneidung lehren, von der man bezüglich der anderen Gebote folgern könnte?! — Man könnte einwenden: anders ist die Beschneidung, wegen der dreizehn Bündnisse geschlossen wurden[5].

Die Rabbanan streiten [gegen R. Elièzer] nur bezüglich der Erfordernisse zur Beschneidung, dass aber die Beschneidung selbst den Šabbath verdrängt, geben Alle zu. — Woher [ist dies erwiesen]? Ùla erwiderte: Das ist eine überlieferte Halakha; ebenso sagte R. Jiçḥaq, dass es eine überlieferte Halakha ist. Man

1. Num. 29,1. 2. Lev. 23,25. 3. Lev. 25,9. 4. Ib. 12,3. 5. Vgl. oben S. 174 N. 11.

wandte ein: Woher, dass die Lebensrettung den Sabbath verdrängt? — dies erklärte R. Eleázar b. Ázarja: wenn die Beschneidung, die nur an einem Glied des Menschen vorgenommen wird, den Sabbath verdrängt, um wie viel mehr thut dies, was als Wichtiges von Geringem zu folgern ist, die Lebensrettung, wenn dies nun eine überlieferte Halakha wäre, — kann man denn etwas als Wichtiges von Geringem von einer Halakha folgern? Es wird ja gelehrt: R. Eleázar b. Ázarja sprach zu ihm: Áqiba, wieso willst du die Verunreinigung durch ein Viertellog Blut [eines Leichnams] aus der Verunreinigung durch einen Knochen desselben in Grösse einer Gerste folgern, diese ist ja eine überlieferte Halakha und man kann ja nichts als Wichtiges von Geringem aus einer Halakha folgern? Vielmehr, sagte R. Eleázar, man folgere dies aus dem Wort *Zeichen*[1]. — Demnach sollten ja auch die Tephillin den Sabbath verdrängen, bei denen ebenfalls das Wort *Zeichen* gebraucht wird? — Vielmehr, man folgere dies aus dem Wort *Bündnis*[2]. — Demnach sollte ja auch die Beschneidung eines Erwachsenen, bei der das Wort *Bündnis* ebenfalls gebraucht wird, den Sabbath verdrängen? — Vielmehr, man folgere dies aus dem Wort *Geschlecht*[3]. — Demnach sollte ja auch das Qaithgebot, bei der das Wort Geschlecht ebenfalls gebraucht wird, den Sabbath verdrängen? Vielmehr, erklärte R. Nahman b. Jiçhaq, man vergleiche ein Gebot, bei dem die Worte *Zeichen*, *Bündnis* und *Geschlecht* gebraucht werden, mit einem anderen Gebot, bei dem diese Worte ebenfalls gebraucht werden, nicht aber jene anderen Gebote, bei denen nur eines dieser Worte gebraucht wird. R. Johanan erklärte: Der Schriftvers lautet: *am [achten] Tag*, am Tag, selbst am Sabbath. Reš Laqiš sprach zu R. Johanan: Verdrängen etwa demnach auch [die Opfer] der Sühnebedürftigen[4], bei denen das Wort *Tag* ebenfalls gebraucht wird, den Sabbath? — Bei diesen weist das Wort *Tag* darauf hin, dass nur tags, nicht aber nachts [ihre Opfer dargebracht werden]. — Aber sollte es auch hier darauf hindeuten, dass nur tags, nicht aber nachts [die Beschneidung stattfinde]! — Dies geht schon aus den Worten *acht Tage alt* hervor. — Aber auch hierbei geht es ja aus den Worten *am Tag, da er ihm befohlen hat* hervor? — Obgleich dies aus den Worten *am Tag, da er ihm befohlen hat* hervorgeht, so ist es dennoch nötig [es nochmals hervorzuheben]; man könnte glauben, diese dürfen, auch nachts dargebracht werden, da die Gesetzlehre bei ihnen auch bezüglich der Armen schonend war; so lässt er uns hören. Rabina wandte ein: Demnach sollte bei diesen auch der Laie und der Trauernde zulässig sein? — Der Schriftvers hat diese ja ausgeschlossen. R. Aha b. Jáqob erklärte: Der Schriftvers lautet: *am achten*, am achten, selbst am Sabbath. — Aber die Worte *am achten* sind ja dazu erforderlich, den siebenten auszuschliessen? — Dies geht schon aus den Worten *acht Tage alt* hervor. — Aber immerhin ist ja noch das Eine nötig, um den siebenten Tag auszuschliessen, und das Andere, um den neunten auszuschliessen? wenn nur die eine Ausschliessung vorhanden wäre, so könnte man glauben, am siebenten sei noch die Zeit [der Beschneidung] nicht herangereicht, sie beginne mit dem achten Tag und weiter. — Vielmehr, am richtigsten ist die Erklärung R. Johanans.

Es wird auch gelehrt: Die Beschneidung übereinstimmend mit R. Johanan, im Gegensatz zu R. Aha b. Jáqob:

[17]רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת [18]מאיבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי [19]אתי והתניא אמר לו רבי אלעזר[20]בן עזריה [21]עקיבא עצם כשעורה [22]מטמא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא אות אות אלא מעתה [23]תפילין דכתיב בהן אות לידחי שבת אלא אתיא ברית ברית גדול דכתיב ביה ברית לידחי שבת אלא אתיא דורות דורות ציצית דכתיב ביה דורות לידחי שבת אלא[24]אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חד הוא [25]דכתיב בהן ורבי יוחנן אמר [26]אמר קרא ביום [27]ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהן ביום הכי נמי [28]דדחי שבת ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה האי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה ההוא מבן שמנת ימים נפקא האי נמי מביום צותו נפקא אף על גב דנפקא מביום צוותו איצטריכא סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה [29]לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמשמע לן מתקיף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונן כשר בהן[30]הא אהדריה קרא רב אחא בר יעקב אמר[26]אמר קרא שמיני[31]שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי דאי מחד הוה אמינא שביעי הוא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחוורתא כדרבי יוחנן: תניא כוותיה דרבי יוחנן דלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני

Syn 596

17 M [נענה ראב ע ואמר] ק ו ממילה ומה מילה || 18 M מרמ״ח אברים שבאדם דוחה שבת פ נ שהיא כל גופו של אדם לכ ש ואי ס ד || 19 M ילפינן || 20 V ב ע || 21 M + לר׳ || 22 M — מטמא || 23 M + גבי || 24 M ארנב י || 25 M דכ׳ בהן || 26 P — אמר || 27 M — ביום || 28 M לידחו שבת א ל ההוא || 29 M ◌ לאתי בדלי || 30 M הדר || 31 M — שמי׳

1. [illegible] Sabbathgesetz [illegible] und beim Beschneidungsgesetz (Gen. 17,11) gebraucht wird. 2. Vgl. Ex. 31,16 [illegible] Gen. 17,12. 4. Die Personen, welche [illegible] zur Darbringung eines Opfers verpflichtet sind. 5. Das für [illegible] Mehlopfer genügt; vgl. Lev. Kap. 1.

Ex.31,14 מקיים °מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו
אלא אפילו מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת
תלמוד לומר ביום אפילו בשבת[32]אמר רבא האי תנא מעיקרא
מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר
שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת
בשאר מלאכות חוץ ממילה אבל מילה[33]דחיא מאי טעמא
Col.b קל וחומר הוא ומה צרעת שדוחה את העבודה °ועבודה דוחה
את השבת מילה דוחה אותה שבת שנדחית מפני העבודה
אינו דין שתהא מילה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר הדר
אמר וממאי דצרעת חמורה[34]דילמא שבת חמורה[34]שכן יש
בה עונשין ואזהרות הרבה[35]אי נמי ממאי משום דחמירא
צרעת היא דילמא משום גברא הוא דלא חזי ומה אני מקיים
שמיני ימול חוץ משבת תלמוד לומר ביום אפילו בשבת:
תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה
[36]יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנהני מילי דתנו
Lv.12,3 רבנן °ימול בשר ערלתו[37]ואף על פי שיש שם בהרת[38]יקוץ
Dt.24,8 ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ
ממילה או אינו אלא אפילו[39]מילה ומה אני מקיים ימול בשר
ערלתו בזמן שאין[40]בה בהרת תלמוד לומר בשר ואף על פי
שיש[41]שם בהרת[42]אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי[43]ניחא
ליה ולבסוף מאי[43]קשיא ליה הכי קאמר ימול בשר ערלתו ואף
על פי שיש[44]בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת
בשאר[45]מקומות חוץ ממילה אבל מילה דוחה את הצרעת מאי
טעמא דאתיא מקל וחומר[46]ומה שבת חמורה[47]מילה דוחה
אותה צרעת לא כל שכן ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר
ממאי דשבת חמורה דילמא צרעת חמורה שכן דוחה את

M 32 — א״ר M 33 גופה דח׳ והאי מ״ט דאתיא בק״ו ומה M 34 + היא M 35 וממאי דחומרא דצרעת היא דיל׳ גב׳ דלא חזי הוא M 36 +רבי יוסי אומר M 37 אפילו שיש M 38 — יקוץ M 39 + במקום ‖ M 40 שם ‖ M 41 בהרי [ימול] ‖ M 42 ותנא מעיק׳ ‖ M 43 +קא ‖ M 44 +שם ‖ M 45 אברים ‖ M 46 +השתא ‖ M 47 — מילה.

finde am achten Tag statt, selbst am Šabbath, wie halte ich aber die Worte: [1]*Wer ihn entweiht, soll sterben*, aufrecht? — dies bezieht sich auf andere Arbeiten, mit Ausnahme der Beschneidung. Vielleicht aber umgekehrt: dies beziehe sich sogar auf die Beschneidung, sie finde am achten statt, nur mit Ausnahme des Šabbaths?! — so heisst es *am Tag*: selbst am Šabbath. Raba sprach: Was veranlasste anfangs diesen Tanna zu seiner Erklärung, und was veranlasste ihn später zu seinem Einwand? — So meint er es: Die Beschneidung finde am achten Tag statt, selbst am Šabbath; wie halte ich aber den Schriftvers: *Wer ihn entweiht, soll sterben* aufrecht? — dies bezieht sich auf alle anderen Arbeiten, mit Ausnahme der Beschneidung, diese verdrängt ihn. Aus welchem Grund? — Das ist als Wichtiges von Geringem zu folgern: das Gesetz vom Aussatz verdrängt ja den Tempeldienst[2] und der Tempeldienst den Šabbath, dennoch verdrängt die Beschneidung [das Gesetz vom Aussatz[3]], um wieviel mehr muss sie den Šabbath verdrängen, den sogar der Tempeldienst verdrängt! — Was meint er mit «Vielleicht aber umgekehrt»? — Darauf wandte er nämlich ein: Woher, dass das Gesetz vom Aussatz strenger ist, vielleicht ist das Gesetz vom Šabbath strenger, da es bei diesem ja viele Strafen und Anordnungen giebt; oder auch, woher, dass dies[4] deshalb geschieht, weil das Gesetz vom Aussatz strenger ist, vielleicht deshalb, weil die Person selbst eine unbrauchbare[5] ist?! die Beschneidung finde also am achten statt, jedoch mit Ausschluss des Šabbaths; — so heisst es *am Tag*: selbst am Šabbath.

Die Rabbanan lehrten: Die Beschneidung verdrängt das Gesetz vom Aussatz, einerlei, ob sie zur festgesetzten Zeit oder nicht festgesetzten Zeit[6] stattfindet; einen Festtag verdrängt sie nur, wenn sie zur festgesetzten Zeit stattfindet. — Woher ist dies zu entnehmen? — Die Rabbanan lehrten: [7]*Soll das Fleisch seiner Vorhaut beschnitten werden*: selbst ein an dieser Stelle befindlicher Aussatzfleck soll abgeschnitten werden; wieso aber halte ich den Schriftvers: [8]*Sei mit der Plage des Aussatzes behutsam* aufrecht? — dies nur, wenn er sich an anderen Stellen, nicht aber an der Stelle der Beschneidung befindet. — Vielleicht aber umgekehrt: dies beziehe sich sogar auf den Fall, wo er sich an der Stelle der Beschneidung befindet, den Vers: *Soll das Fleisch seiner Vorhaut beschnitten werden* halte ich nur aufrecht, wo sich an dieser Stelle kein Aussatzfleck befindet?! — so heisst es *Fleisch*: auch wenn sich da ein Aussatzfleck befindet. Raba sprach: Welche Veranlassung hatte dieser Tanna anfangs zu seiner Auslegung, und später zu seinem Einwand? — So meint er es: *Soll das Fleisch seiner Vorhaut beschnitten werden*: selbst wenn sich an dieser Stelle ein Aussatzfleck befindet; wieso aber halte ich den Schriftvers: *Sei mit der Plage des Aussatzes behutsam* aufrecht? — dies nur, wenn er sich an anderen Stellen, nicht aber, wenn er sich an der Stelle der Beschneidung befindet, diese verdrängt das Gesetz vom Aussatz. Aus welchem Grund? — dies ist als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn die Beschneidung das strenge Gesetz vom Šabbath verdrängt, um so eher verdrängt sie das Gesetz vom Aussatz. — Was meint er mit «Vielleicht aber umgekehrt»? — Darauf wandte er nämlich ein: Woher, dass das Gesetz vom Šabbath strenger ist, vielleicht ist das Gesetz vom Aussatz strenger, da ja dieser den

1. Ex. 31,14. 2. Es ist dem Priester verboten, den Aussatz (Geschwür, Ausschlag, vgl. Lev. Kap. 13) auf operativem Weg zu entfernen, um den Tempeldienst verrichten zu dürfen. 3. Die Beschn. darf stattfinden, auch wenn sich an der Vorhaut ein Aussatzmal befindet. 4. Dass der Priester das Aussatzmal nicht entfernen darf. 5. Da er das Reinigungsbad erst am Abend nehmen darf. 6. Wenn die Beschn. durch Krankheit od. Schwäche des Kinds verschoben wurde. 7. Lev. 12,3. 8. Dt. 24,8.

העבודה ועבודה דוחה את השבת[48] תלמוד לומר בשר ואף על פי שיש שם בהרת לישנא אחרינא מילה דוחה את הצרעת מאי טעמא דאתי עשה ודחי לא תעשה[49] ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי את לא תעשה לא תעשה גרידא[50] האי עשה ולא תעשה הוא ימה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין[51] בה בהרת תלמוד לומר בשר ואף על פי שיש שם בהרת תינח גדול דכתיב[51] בהו בשר קטן נמי כתיב[51] בהו בשר בינוני מנלן[52] אמר אביי אתיא[53] מבינייא מגדול לא אתיא שכן ענוש כרת מקטן לא אתיא שכן מילה בזמנה[54] הצד השוה שבהן שכן נימולין ודוחין את הצרעת אף כל שנימולין דוחין את הצרעת רבא אמר מילה בזמנה[55] דוחה לא צריכא קרא מקל וחומר אתיא[56] ומה שבת החמירא דוחה צרעת לא כל שכן אמר[57] ליה רב ספרא[58] לרבא ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת התם לאו משום דחמירא צרעת אלא משום דגברא[59] הוא דלא חזי אמאי ויקוץ בהרתו ויעביד מיחסר טבילה היא[60] תינח נגעים טמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר אלא אמר רב אשי היכא אמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה[61] בצרעת אי נמי[62] ציצית וכלאים דבעידנא דמתעקר לאו קא מוקים עשה הכא בעידנא דמתעקר ללאו לא קא מוקים עשה והא דרבא ודרב ספרא תנאי היא דתניא בשר ואף על פי שיש שם בהרת ימול דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך שבת חמורה דוחה צרעת לא כל שכן: אמר מר בשר אף על פי שיש שם בהרת ימול דברי רבי יאשיה הא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא ודבר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא[63] נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין

M 48 תלמוד. הצרעת ‖ 49 M — ומאי א א דקא ‖ M 50 עשה דדחי ל"ת ועשה לא אמרינן ומה ‖ M 51 ביה ‖ M 52 — א א ‖ M 53 מבניינא ‖ M 54 אלא אתיא מבניינא דבא ‖ M 55 דוחה ‖ M 56 השתא מה שבת דוחה ‖ M 57 — ליה ‖ M 58 — לרבא ‖ M 59 דלא קא חזי ליקוץ ‖ M 60 + הא ‖ P 61 צר׳ ‖ M 62 כגון כל׳ בציצ׳ דבעי׳ דקא מיעקר לאו מוקיים עשה אבל הכא בע׳ דקא מיעקר לאו לא מקיים ‖ M 63 צריכא ר"י.

Tempeldienst verdrängt! während der Tempeldienst
den Sabbath verdrängt — so heisst es *Fleisch*
selbst wenn sich an dieser Stelle ein Aussatzfleck be-
[illegible] Eine andere Lesart: Die Beschneidung ver-
drängt das Gesetz vom Aussatz; aus welchem Grund?
weil ein Gebot das Verbot verdrängt. — Was meint
er mit: Vielleicht aber umgekehrt? — Darauf wandte
er nämlich ein: Das Gebot verdrängt das Verbot nur
dann, wo sich das Verbot allein befindet, [beim Gesetz]
vom Aussatz aber giebt es ja ein Gebot und ein
Verbot! Man lehrte daher der Schriftvers: *Soll das*
Fleisch seiner Vorhaut beschnitten werden nur dann,
wenn sich an dieser Stelle kein Aussatzfleck
befindet, — so heisst es *Fleisch*, selbst wenn sich
da ein Aussatzfleck befindet. — Einleuchtend ist dies
bezüglich der Beschneidung eines Erwachsenen, bei
dem das Wort *Fleisch* gebraucht wird[1], ebenso be-
züglich der Beschneidung eines [achttägigen] Kinds,
bei dem das Wort *Fleisch* ebenfalls gebraucht wird[2],
woher aber bezüglich der Beschneidung eines
Mittelalterigen[3]? Abajje erwiderte: Man folgere sie
von diesen beiden. — Von der Beschneidung eines Er-
wachsenen allein ist dies nicht zu folgern, da ja auf
[deren Unterlassung] die Ausrottung gesetzt ist; von
der Beschneidung eines achttägigen] Kinds allein ist
es nicht zu folgern, da ja diese zur festgesetzten Zeit
stattfindet. Das Uebereinstimmende bei beiden ist,
dass sie beschnitten werden, und die Beschneidung
das Gesetz vom Aussatz verdrängt, ebenso verdrängt
auch jede andere Beschneidung das Gesetz vom Aus-
satz. Raba erklärte: Dafür, dass die Beschneidung
zur festgesetzten Zeit das Gesetz [vom Aussatz] ver-
drängt, ist überhaupt kein Schriftvers nötig; dies ist
als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn sie das
strenge Gesetz vom Sabbath verdrängt, um so eher
verdrängt sie das Gesetz vom Aussatz[4]. R. Saphra
sprach zu Raba: **Woher, dass das Gesetz vom Sab-**
bath strenger ist; vielleicht ist das Gesetz vom Aus-
satz strenger, da ja dieser den Tempeldienst verdrängt, während der Tempeldienst den Sabbath verdrängt?!
— Dies geschieht nicht, weil das Gesetz vom Aussatz strenger ist, sondern, weil die Person selbst eine un-
brauchbare ist. — Wieso, er kann ja den Aussatzfleck ausschneiden und den Tempeldienst verrichten!
— Ihm mangelt noch das Reinigungsbad beziehungsweise. — Erklärlich ist dies also bezüglich unreiner Aussatz-
male, wie ist dies aber bezüglich reiner Aussatzmale zu erklären? Vielmehr erklärte R. Aši, das Gebot
verdrängt das Verbot nur in einem Fall, wo das Verbot durch die Ausübung des Gebots ausgeübt wird,
wie zum Beispiel bei der Beschneidung des Aussatzes oder der Çiçith als Mischgewebe, hier aber wird ja
mit der Ausübung des Verbots das Gebot nicht ausgeübt. — Den Streit von Raba und R. Saphra führen be-
reits Tannaim, es wird nämlich gelehrt: *Fleisch* selbst, wenn sich ein Aussatzfleck an dieser Stelle be-
findet, muss die Beschneidung stattfinden — Worte R. Jošijas. R. Jonathan sagt: dies ist ja [für die zur
festgesetzten Zeit stattfindende Beschneidung] gar nicht nötig, wenn sie das strenge Gesetz vom Šabbath ver-
drängt, um so eher das Gesetz vom Aussatz.

Der Meister sagte: *Fleisch*, **selbst wenn sich ein Aussatzfleck auf dieser Stelle befindet, muss die Be-**
schneidung stattfinden — Worte R. Jošijas. Wozu ist denn hierfür der Schriftvers nötig? dies ist ja eine
[illegible] Handlung, und eine solche ist ja erlaubt! Abajje erwiderte: Dieser ist nur wegen der [illegible]

1 Vgl. Gen. 17,14. 2 Vgl. Lev. 12,3. 3 Dessen Beschneidung [illegible] Vater obliegt; vgl. Gen. 17,10. 4 Der Schriftvers bezieht [illegible] auf die [illegible]

מתכוין אסור רבא אמר אפילו תימא רבי שמעון מודה רבי שמעון [64]בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא °אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה רבי שמעון [64]בפסיק [vgl Sab 75a] רישיה ולא ימות בתר דשמעה מרבא סברה איכא דמתני להא דאביי ורבא אהא °השמר בנגע הצרעת לשמר מאד [Dt. 24,8] ולעשות °לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה[65]בסיב שעל [Neg. 3] גבי רגלו ובמוט שעל [66]גבי כתיפו ואם עברה והא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא[67]ודבר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא [63]נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ורבא אמר אפילו תימא רבי שמעון ומודה רבי שמעון [64]בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה רבי שמעון [64]בפסיק רישיה ולא ימות לבתר דשמעיה מרבא סברה ואביי אליבא דרבי שמעון האי בשר מאי עביד ליה אמר רב עמרם באומר לקוץ בהרתו הוא מתכוין תינח גדול קטן מאי איכא למימר אמר רב משרשיא באומר אבי הבן לקוץ בהרת[68]דבנו הוא קא מתכוין ואי איכא אחר ליעביד אחר °[69]דאמר רבי שמעון בן לקיש כל [Jeb 20b Naz. 41a 58a Men 40a] מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים [70]שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה[71]וידחה[70]לא תעשה דליכא אחר: [72]אמר מר יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנא הני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא °לא [Ex 12,10] תותירו ממנו עד בקר °שאין תלמוד לומר עד בקר מה תלמוד [Sab 24b Pes 83b Tam 4b] לומר עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני [73]על שריפתו [74]אביי אמר קרא °עלת שבת בשבתו ולא עולת חול [Nm 28,10] בשבת ולא עולת חול ביום טוב רבא אמר אמר קרא °הוא [Ex 12,16] לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה[75]דאתיא מקל וחומר רב אשי אמר °שבתון [76]עשה הוא [Lv 23,3] והוה ליה יום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא

64 M באיפסיק 65 V+אותו 66 M -גבי 67 M ומותר אמר 68 M בנו הוא מתכ׳ . 69 M+כדר״ל 70 M+את 71 P ודח׳ 72 M ○ א״מ 73 B לישר׳ 74 P אמ׳ אביי 75 M הבאה 76 M שבות הוי מילה עשה והוה.

Ansicht R. Jehudas nötig, welcher sagt, dass auch die unbeabsichtigte Thätigkeit verboten ist. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass dasselbe auch nach der Ansicht R. Šimôns nötig ist, da er ja bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt[1]. — Hält denn Abajje nicht von dieser Erklärung? Abajje und Raba sagen ja beide, dass R. Šimôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt! — Nachdem er sie von Raba gehört, hat er sie ebenfalls angenommen. Manche beziehen die Erklärungen Abajjes und Rabas auf folgende Lehre: [2]*Sei mit der Plage des Aussatzes behutsam, indem du Alles genau beobachtest und thust*: du darfst es nicht direkt thun, wol aber darf es durch die Schnur am Fuss oder die Tragstange an der Schulter veranlasst werden, und wenn durch diese [der Aussatzfleck] entfernt wird, so kommt es darauf nicht an. — Wozu ist denn hierfür ein Schriftvers nötig? dies ist ja eine unbeabsichtigte Thätigkeit, und eine solche ist ja erlaubt! Abajje erwiderte: Dieser ist nur wegen der Ansicht R. Jehudas nötig, welcher sagt, dass auch die unbeabsichtigte Thätigkeit verboten ist. Raba erwiderte: Du kannst sogar sagen, dass derselbe auch nach der Ansicht R. Šimôns nötig ist, da er ja bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt. — Hält denn Abajje nicht von dieser Erklärung? Abajje und Raba sagen ja beide, dass R. Šimôn bei [einem Fall ähnlich] dem Kopfabschlagen [des Tiers], ohne es zu töten, zugiebt! — Nachdem er sie von Raba gehört, hat er sie ebenfalls angenommen. — Welche Verwendung hat R. Šimôn nach der Erklärung Abajjes für das Wort *Fleisch*? R. Âmram erwiderte: Wo jemand ausdrücklich sagt, er beabsichtige den Aussatzfleck auszuschneiden. — Erklärlich ist dies bezüglich eines Erwachsenen, wie ist dies aber bezüglich eines Kinds zu erklären?! R. Mešaršija erwiderte: Wo der Vater des Kinds ausdrücklich sagt, er beabsichtige den Aussatzfleck seines Kinds auszuschneiden. — Wenn aber ein Anderer anwesend ist, so kann es ja dieser thun, R. Šimôn b. Laqiš sagte ja, dass man, wo [zwei Gesetze] ein Gebot und ein Verbot sich gegenüberstehen, beide ausübe, sobald es möglich ist, wenn nicht, so verdrängt das Gebot das Verbot! — Wo kein Anderer anwesend ist.

Der Meister sagte: Einen Festtag verdrängt sie nur, wenn sie zur festgesetzten Zeit stattfindet. Woher dies[3]? — Ḥizqija sagte, und ebenso wurde es auch in der Schule Ḥizqijas gelehrt: Der Schriftvers lautet: [4]*Auch sollt ihr nicht davon bis zum Morgen übrig lassen*; die Worte ***bis zum Morgen*** brauchten doch nicht wiederholt zu werden[5], warum werden sie dennoch wiederholt? — der Schriftvers giebt dir damit einen zweiten Morgen hinsichtlich des Verbrennens. Abajje erwiderte: Der Schriftvers lautet: [6]***Ein Brandopfer von Šabbath zu Šabbath***: weder ein Brandopfer des Wochentags am Šabbath, noch ein Brandopfer des Wochentags am Festtag. Raba erklärte: Der Schriftvers lautet: [7]***Nur das allein dürft ihr bereiten***: nur das, aber keine Werkzeuge; allein, aber keine nicht zur festgesetzten Zeit stattfindende Beschneidnng, die man sonst als Wichtiges von Geringem folgern würde. R. Aši erklärte: [8]***Ein Ruhetag***, das ist ein Gebot, — somit giebt es bezüglich des [Feierns am] Festtag ein Gebot und ein Verbot, und das Gebot kann nicht ein Verbot und ein Gebot zugleich verdrängen.

1 Vgl ob. S. 492 N. 4 2. Dt 24,8. 3. Zur Erkl dieses ganzen Discourses vgl. die Parallelst. auf S 372 Z. 21 ff und die bezügl Noten 4 Ex 12,10 5 Im 2 Absatz des Verses 6 Num 28,10 7 Ex 12,16 8. Lev. 23,3.

R. Áqiba sagte eine Regel [illegible] R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Die Halakha ist wie R. Áqiba. [illegible] lehrt: R. Áqiba sagte eine Regel: [illegible] am Vorabend des Sabbaths verrichten kann, [illegible] Sabbath nicht [illegible] am Vorabend des Sabbaths nicht [illegible] den Sabbath. [illegible] sagte R. Jehuda im Namen Rabhs, dass [illegible] die Halakha wie R. Áqiba ist. [illegible] beider Lehren [illegible] hatte er es [illegible] der Beschneidung gelehrt, [illegible] könnte man sagen [illegible] die Erfordernisse, [illegible] am Vorabend des Sabbaths verrichten [illegible] [illegible] Sabbath [illegible] die Ausrottung [illegible] die Ausrottung gesetzt ist [illegible] Uebertretung] [illegible] hatte er es aus [illegible] des Pesahopfers gelehrt, so könnte man sagen [deswegen] [illegible] dreizehn Bündnisse geschlossen worden [illegible] deswegen dreizehn Bündnisse geschlossen worden sind, verdrängen sie ihn [illegible] beider Lehren nötig.

תעשה ועשה: כלל אמר רבי עקיבא וכו׳: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי עקיבא יתנן נמי גבי פסח כי האי גוונא כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי עקיבא וצריכא דאי אשמעינן גבי מילה התם הוא דמכשירין אפשר לעשית מאתמול לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחו שבת ואי אשמעינן גבי פסח משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לידחי שבת צריכא:

MAN darf Alles, was zur Beschneidung gehört, verrichten: man darf die Vorhaut beschneiden, die Eichel entblössen, das Blut absaugen und [auf die Wunde] ein Pflaster und [eine Salbe aus] Kummel legen; hatte man ihn nicht am Vorabend des Sabbaths zerrieben, so zerkaue man ihn mit den Zähnen und lege ihn auf; hatte man den Wein und das Oel nicht vermengt, so benutze man jedes besonders. Man darf von vornherein keine Eichelhülle anfertigen, wol aber darf man ein Läppchen umbinden; hatte man ein solches nicht am Vorabend des Sabbaths besorgt, so umwickle man damit den Finger und bringe es selbst aus einem anderen Hof.

[ii] עושין כל צרכי מילה מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה איספלנית וכמון אם לא שחק מערב שבת לועס בשיניו ונותן אם לא טרף יין ושמן נותן זה בעצמו וזה בעצמו ואין עושין לה חלוק לכתחלה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מערב שבת כורך על אצבעו ומביא ואפילו מחצר אחרת:

GEMARA. Meinst [illegible] ja Alles auf, was [illegible] die Worte »Alles, was zur Beschneidung [illegible] Diese schliessen folgende Lehre [illegible] Solange man sich mit der Beschneidung [illegible] die Hautfasern, welche die Beschneidung ungültig machen, als auch solche, die [illegible] ist man mit der Beschneidung fertig, so darf man nur [illegible] Beschneidung nicht ungültig machen [illegible] die Beschneidung ungültig machen, nicht aber diejenigen die sie nicht ungültig machen, [illegible] Hautfasern, welche die Beschneidung ungültig machen, nicht aber diejenigen die sie nicht ungültig machen, [illegible] nicht ablösen darf, sobald man fertig ist? [illegible] Wer ist der Tanna, welcher lehrt, dass man sie nicht ablösen darf, sobald man fertig ist? [illegible] Das ist R. Jišmáel, Sohn des R. Johanan b. Beroqa. [illegible] Bar Hana erzählte im Namen R. Johanans: [illegible] Wenn der [illegible] mit einem Sabbath zusammentrifft, so schinde man das [illegible] R. Johanan b. Beroqa, die Weisen sagen. [illegible] Worte R. Jišmáels, Sohnes des R. Johanan b. Beroqa, nur da [illegible] Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen nicht zur Anwendung [illegible] Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen zur Anwendung [illegible] Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen, verherrliche ihn[3] bei der [illegible] Festhütte, einen schönen Lulab, ein schönes [illegible]

גמרא. מכדי קתני כל צרכי מילה לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר מאן תנא פירש אינו חוזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא דתניא ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט ארם הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וחכמים אומרים מפשיטין את כולו מאי עד כאן לא קאמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה התם משום דלא בעינן זה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי דתניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב

M 77 ‡ לה 78 M דאפשר מאתמ׳ 79 M ‡ משום 80 M ‡ גבי 81 M שבת 82 B ‡ בשבת 83 M אב 84 M מע׳ ש׳ 85 B ‡ מע׳ ש׳ M נותן 86 M ואם לא הביא 87 M ‡ ידו ועל 88 M להו לכולהו עושין כו׳ 89 M א׳ 90 M אר׳ י׳ 91 M את הפ׳ 92 M מפשיט 93 M ‡ דילמא 94 M V ‡ אלא

נאה ושופר נאה[95]ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן [96]וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו[97]מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום אלא אמר רב אשי [98]הא מני רבי יוסי *Rh 21b Men 64a* היא דתנן °בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר[99]אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם [94]דלא ניתנה שבת לידחות אבל הכא דניתנה [1]שבת לידחות הכי נמי אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא *Men 7a 99b* דתנן °ארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול[2](מהם) שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאים עומדים בדרום ופניהם לצפון אלו מושכים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה [3]משום *Ex.25,30* שנאמר °לפני תמיד רבי יוסי אומר אפילו [4]נוטלין ואפילו מניחין אף זה[5]היה תמיד: תנו רבנן מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת[6]מני אמר רב כהנא אומן מתקיף לה רב פפא אומן לימא להו אנא [7]עבדי פלגא דמצוה אתון עבידתו פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא גדול מתקיף לה רב אשי *Gn 17,14* גדול בהדיא כתיב ביה °וערל זכר אשר לא ימול אלא אמר רב אשי[8]לעולם אומן וכגון דאתא בין השמשות[9]דשבת ואמרו ליה לא מספקת ואמר להו[10]מספקינא ועבד ולא איסתפק ואישתכח חבורה הוא דעבד וענוש כרת: מוצצין וכו׳: אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה פישיטא[11]מדקא מחללי עליה שבתא [12]סכנה הוא מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמשמע לן חבורי מיחבר ודומיא דאיספלנית וכמון מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף הכא נמי כי לא *vgl. Sab 134a* עביד סכנה הוא: ונותנין עליה איספלנית: אמר אביי °אמרה

M 95 וכתוב לו ס״ת לשמו M 96 כרכיהו P 97 מהו חנ׳ M 98— ה״מ B 99—אם P 1 בש׳ B 2—מהם M 3—משום B 4 אלו נוט׳ ואלו מניח׳ M 5 —היה M 6 מני P 7 עבדא M 8 — לעו׳ M 9—דשבת M 10 אנא מספקא M 11 מדחללינן M 12 + ש״מ.

Blashorn, schöne Çiçith, eine schöne Gesetzrolle, schreibe sie seinetwegen, mit schöner Tinte, mit schöner Feder, durch einen geübten Schreiber und hülle sie in schöne Seide. Abba Šaul erklärte: *Er ist mein Gott, ich will ihn verherrlichen*, gleiche ihm[1] wie er liebevoll und barmherzig ist, so sei auch du liebevoll und barmherzig! Vielmehr, erklärte R. Aši, hier ist die Ansicht R. Joses vertreten, es wird nämlich gelehrt: [Man entweiht wegen der Heiligung des Monats] den Šabbath[2], einerlei, ob man den [Mond in] vollem Glanz, oder nicht in vollem Glanz gesehen hat. R. Jose sagt: hat man ihn im vollen Glanz gesehen, so darf man seinetwegen den Šabbath nicht entweihen[3]. — Wieso? vielleicht ist R. Jose nur da dieser Ansicht, wo ja der Šabbath überhaupt nicht verdrängt zu werden braucht, hier aber, wo der Šabbath bereits verdrängt wurde, giebt auch er zu. Vielmehr, erklärten die Nehardeänser, hier ist die Ansicht der Rabbanan, die gegen R. Jose streiten, vertreten; es wird nämlich gelehrt: Vier Priester traten [am Šabbath in den Tempel] ein, zwei hielten zwei Reihen [Schaubrote] in der Hand und zwei hielten zwei Schalen [Weihrauch] in der Hand; ihnen gingen vier [Priester] voran, zwei, um die [alten] zwei Reihen [Schaubrote] und zwei Schalen [Weihrauch] fortzunehmen. Die Hereinbringenden standen nördlich, das Gesicht nach Süden gewendet, und die Fortbringenden standen südlich, das Gesicht nach Norden gewendet, und während diese fortnahmen, setzten jene auf, die Faust des Einen an der Faust des anderen, denn es heisst: [4]*stets vor mir*. R. Jose sagt: auch wenn diese erst dann aufsetzen, als jene bereits fortgenommen haben, kann dies stets heissen.

Die Rabbanan lehrten: Man muss bei der Beschneidung die Hautfasern ablösen, hat man sie nicht abgelöst, so zieht man sich die Ausrottung[5] zu. — Wer? R. Kahana erwiderte: der Beschneidende. R. Papa wandte ein: Der Beschneidende kann ja sagen: Ich habe die Hälfte des Gebots ausgeübt, übt ihr die zweite Hälfte aus[6]! Vielmehr, erklärte R. Papa, der Erwachsene[7]. R. Aši wandte ein: Bezüglich eines Erwachsenen heisst es ja ausdrücklich: [8]*Ein unbeschnittener Mann aber, der nicht beschneidet*! Vielmehr, erklärte R. Aši, thatsächlich bezieht sich dies auf den Beschneidenden, und zwar, wo er die Beschneidung am Vorabend des Šabbaths bei Dämmerung begonnen, und man ihm gesagt hat: ‚Du wirst nicht fertig‘, worauf er erwidert hat: ‚Ich werde wol fertig‘, und er die Beschneidung ausübt und nicht fertig wird, somit hat er [am Šabbath] eine Wunde gemacht, und zieht sich die Ausrottung zu

Das Blut absaugen &c. R. Papa sagte: Ein Beschneidender, welcher das Blut nicht absaugt, veranlasst Lebensgefahr, und man entsetzt ihn. — Selbstverständlich, wenn man deswegen den Šabbath entweiht, so ist ja die Unterlassung wahrscheinlich lebensgefährlich! — Man könnte glauben, das Blut sei [an dieser Stelle] separirt, so lässt er uns hören, dass es [im Fleisch] verteilt ist; erlaubt ist es aus demselben Grund, wie das Pflaster und die Kümmelsalbe: wie bei der Unterlassung jener eine Gefahr entstehen kann, so kann auch bei der Unterlassung dieses eine Gefahr entstehen.

1. אנוהו gleich אני והוא *ich und er* [sc. *handeln gleich*]. 2. Ausserhalb des Sabbathgebiets befindliche Zeugen, die ihn sahen, dürfen das Šabbathgebiet überschreiten, um dem Gerichtshof Mitteilung zu machen. 3. Da man ihn in diesem Fall auch anderweitig beobachtet haben wird. 4. Ex. 25,30. 5. Wegen der Entweihung des Š.s, da diese Beschneidung ungiltig ist. 6. Die Entweihung des Š.s hat ja in der Ausübung eines Gebots bestanden. 7. Der sich beschneiden lässt, hier handelt es überhaupt nicht von der Entweihung des Š.s, sondern von der Ungiltigkeit der Beschneidung. 8. Gen. 17,14.

[Auf die Wunde] ein Pflaster legen. Abajje erzählte: Meine Amme sagte mir, dass gegen jedes Leiden das Pflaster aus sieben Teilen Talg und einem Teil Wachs bestehen muss. Raba sagte: Aus Wachs und Harz. Raba trug dies in Meḥoza vor, da zerrissen die Söhne des Arztes Minjamin ihre Kleider. Da sprach er zu ihnen: Ein [Heilmittel] habe ich noch für euch zurückgelassen. Semuel sagte nämlich: Wer sich das Gesicht gewaschen und nicht gut abgetrocknet hat, dem schlägt das Gesicht aus. Welches Mittel giebt es dagegen? [illegible] man wasche es viel mit Mangoldwasser.

Hatte man ihn nicht am Vorabend des Sabbaths zerrieben. Die Rabbanan lehrten: Was man bei der Beschneidung am Sabbath nicht thun darf, darf man am Festtag thun: man darf Kümmel zerreiben und man darf Wein mit Oel vermengen. Abajje sprach zu R. Joseph: Kümmel darf man ja am Festtag deshalb zerreiben, weil man ihn beim Kochen verwenden kann, somit sollte man auch Wein mit Oel am Sabbath vermengen dürfen, da man es für einen Kranken verwenden kann!? es wird ja gelehrt: Man darf am Sabbath Wein mit Oel für einen Kranken nicht vermengen. R. Simòn b. Eleàzar sagte im Namen R. Meïrs: man darf Wein mit Oel wol vermengen. R. Simòn b. Eleàzar erzählte: Einst hatte R. Meïr Leibschmerzen, und ich wollte für ihn Wein mit Oel vermengen, er aber liess es nicht. Wir sprachen zu ihm: Meister, sollen deine Worte noch während deines Lebens ohne Geltung bleiben!? Darauf erwiderte er uns: Obgleich ich anderer Ansicht bin, als meine Genossen, so liess mich noch lebtags mein Herz nicht die Worte meiner Genossen übertreten. Er hat es also nur mit sich selbst strenger genommen, für jeden Anderen aber ist es erlaubt! — Da[1] braucht man des Umrührens nicht, hier aber braucht man dessen wol. — Sollte man aber auch hier vermengen und nicht umrühren!? — Das ist es ja eben, was in der Mišnah gelehrt wird: so benutze man jedes besonders.

לי אם איספלניתא דכולהין כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא רבא אמר קירא[13] וקלבא[14] דרישה רבא במחוזא קרעינהו בני[15] מינימין אסיא למנייהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל האי מאן דמשי[16] אפיה ולא נגיב טבא נקטין ליה חספניתא מאי תקנתיה[17] לימשי טובא במיא דסילקא: לא שחק מערב שבת: תנו רבנן דברים שאין עושין למילה בשבת עושין[18] לה ביום טוב שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן אמר ליה אביי לרב יוסף מאי שנא כמון ביום טוב[19] דחזי לקדרה יין ושמן חזי[20] נמי בשבת לחולה דתניא אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר אף טורפין יין ושמן[21] אמר רבי שמעון בן אלעזר פעם אחת חש רבי מאיר במעיו[22] ובקשתנו לטרוף לו יין ושמן ולא[23] הנחנו אמרנו לו דבריך יבטלו בחייך אמר לנו אף על פי שאני אומר כך וחבירי אומרים כך מימי לא מלאני לבי לעבור על[24] דברי חבירי הוא ניהו[25] דהחמיר אנפשיה אבל לכולי עלמא שרי התם לא בעי ליבא הכא בעי ליבא הכא נמי ניעביד ולא לילך היינו דקתני נותן זה[26] בפני עצמו וזה[26] בפני עצמו: תנו רבנן אין מסננין את החרדל במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת אמר ליה אביי לרב יוסף מאי שנא מהא דתנן °נותנים ביצה במסננת של חרדל אמר ליה התם לא מיחזי כבורר הכא מיחזי כבורר ואין ממתקין אותו[27] בגחלת והתניא ממתקין[28] אותו בגחלת לא קשיא כאן בגחלת של מתכת כאן בגחלת של עץ אמר ליה אביי לרב יוסף מאי שנא מבישרא אגומרי אמר ליה התם לא אפשר הכא אפשר אמר ליה אביי[29] לרב יוסף מהו לגבן אמר ליה אסור מאי שנא מלישה אמר ליה התם לא אפשר הכא אפשר והא אמרי נהרדעי גבינה בת יומא מעליא הכי קאמר[30] דאפילו גבינה בת יומא מעליא: אין עושין לה חלוק וכו׳: אמר אביי אמרה לי אם האי חלוק דינוקא[31] לפניה לסיטריה לעילאי[32] אבראי

Fol. 134 — Sab 13 — Sab 130 — Bes 23

M 13 דחבלא (דקבלא) ל״א קירא וחבלא (וקבלא) [וקילבא] ‖ דרשה B 14 + רישינא ‖ M 15 בנימין. B מנימי ‖ M 16 ליה אפיה ולא מנגיב מנקטא להו הוספנתא ‖ M 17 לימשייה במיא ‖ M 18 - לה ‖ M 19 + משום ‖ M 20 נמי ‖ M 21 + לחולה בש׳ ‖ B 22 ובקשנו ‖ M 23 הניח לנו ‖ M 24 דעת חב׳ איהו דאחמיר ‖ B 25 דמחמיר ‖ M 26 לעצמו ‖ M 27 בגח ‖ M 28 אותו בג׳ ‖ M 29 לרבא ‖ M 30 אפ׳ גבינתא ‖ M 31 דרבינהו לסיטריה לאב ‖ B 32 אבר׳.

Die Rabbanan lehrten: Man darf [am Festtag] den Senf nicht durch einen Seiher durchseihen, auch darf man ihn nicht durch eine Kohle versüssen. Abajje sprach zu R. Joseph: Womit ist es hierbei anders, als bei folgender Lehre: Man darf ein Ei in einen Senfseiher thun!? Dieser erwiderte: Da hat es nicht den Anschein des Klaubens, hier aber hat es den Anschein des Klaubens. «Man darf ihn nicht durch eine Kohle versüssen»; es wird ja aber gelehrt, dass man ihn wol durch eine Kohle versüssen darf!? — Das ist kein Widerspruch; das eine handelt von einer Metallkohle, das Andere handelt von einer Holzkohle[2]. Abajje sprach zu R. Joseph: Womit ist dies anders, als das Braten von Fleisch auf Kohlen!? Dieser erwiderte: Da ist es ja nicht anders möglich, hier aber ist es wol möglich. Abajje fragte R. Joseph: Darf man [am Festtag] käsen? Dieser erwiderte: Das ist verboten. — Womit ist dies anders, als das Kneten!? Dieser erwiderte: Da ist es ja nicht anders möglich, hier aber ist es wol möglich. — Aber die Nehardeenser sagten ja, dass frischer Käse gut ist! — So ist es gemeint: selbst frischer Käse ist gut.

Man darf keine Eichelhülle anfertigen &c. Abajje erzählte: Meine Amme sagte mir: Den Saum dieser

1. [illegible] Wein [illegible] Kranken [illegible] 2. [illegible] man durch das Eintauchen. 3. [illegible]
Man kann [illegible]

דילמא מידביק [33]גרדא מיניה ואתי לידי כרות ישפכה אימיה דאביי עבדא [34]כיסתתא[35]ומיפלגא אמר אביי האי ינוקא דלית ליה הלוק לייתי בליתא דאית ליה [36]שיפתא [37]וליברכיה לשיפתיה לתתאי ועייפ[38]ליה לעילאי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא ידיע מפקתיה לשייפיה מישחא ולוקמוה להדי יומא והיכא דזיג ליקרעיה בשערתא שתי וערב אבל בכלי מתכות לא משום דזריף ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מיין מיקר [39]דקר פומיה מאי תקנתיה ליתו כסא [40]גומרי ולינקטיה ליה להדי פומיה דחיים ומיין ואמר אביי [41]אמרה לי אם האי ינוקא דלא[42]מנשתין [43]לינפפיה בנפוותא [42]ומנשתין ואמר אביי [41]אמרה לי אם האי ינוקא דלא מעוי ליתו סליתא דאימיה ולישרקיה עילויה ומעוי ואמר אביי [41]אמרה לי אם האי ינוקא דקטין לייתי לסילתא דאימיה ולישרקיה עילויה מקוטנא לאולמא ואי אלים מאולמא לקוטנא ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דסומק[44]דאכתי לא איבלע ביה דמא ליתרחו ליה עד דאיבלע ביה דמא ולימהלוה דירוק ואכתי לא נפל ביה דמיה [45]ליתרחו עד דנפל ביה דמיה Hol 47b / Sab 10 ולימהלוה[46]דתניא אמר רבי נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה [47]אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי [48]הביאתו לפני ראיתיו שהוא אדום [49]הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה[50]המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה [51]לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי שוב פעם אחת הלכתי למדינת [52]קפדקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהוא ירוק[53]הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתיני לו עד שיפול [54]בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין [55]שמו נתן הבבלי על שמי:

Col. b [iii] מרחיצין [56]את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי רבי אלעזר Sab. 56a בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל

P 33 גברא | M 34 עד פלגא כיסתא וא א אמרה לי אם האי
B 35 לפלגא | P 36 שיפשא M 37 [וליפכיה] לשיפוותיה M 38
יתיה M 39 V + הוא | M 40 דגו׳ ולוקמיה בהדי פו׳ דהייף פו׳
M 41 אל א | B 42 מנשתיה, ומ׳ M 43 ליכפפיה בנפפא ולינש׳
כיא M 44 ואכ׳ לא איב׳ דמיה ביה לישתיה עד דאיב׳ דמיה ביה ולימ׳
ואי ירוק אכתי M 45 לישתהי M 46 תניא B 47 — אחת M 48 +
ומת רביעי B 49 — הצצתי...ברית M 50 + בתי M 51 — לו...דמו
B 52 קפוטקיא M 53 ○ הצצתי.. ברית P 54 לו M 55 אותו
M 56 ○ אה״ק.

Eichelhülle wende man nach aussen, sonst könnten Fasern [an der Wunde] kleben bleiben und [durch das Abreissen dem Kind] die Harnröhre zerreissen. Die Amme Abajjes fütterte [die Eichelhülle] bis zur Mitte. Abajje sagte: Wenn man für ein Kind keine Eichelhülle hat, so nehme man ein Läppchen, weil es einen Saum hat, und wickle es [um das Glied] mit dem Saum nach unten, während man die obere Seite umkremple. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn bei einem Kind der Anus nicht kenntlich ist, so bestreiche man es mit Oel und halte es gegen die Sonne, und reisse die durchscheinende Stelle mit einer Gerste kreuz und quer auf, nicht aber mit einem Gerät aus Metall, weil dadurch eine Entzündung entstehen kann. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn ein Kind nicht saugt, so ist ihm der Mund erkältet; welches Mittel giebt es dagegen? — man hole ein Gefäss mit Kohlen, und halte es ihm neben dem Mund, bis er warm wird, sodann wird er saugen. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn ein Kind nicht atmet, so schwinge man es in einer Schwinge, und es wird atmen. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn ein Kind keinen Laut von sich giebt, so hole man seine Nachgeburt und streiche es damit, so wird es Laute von sich geben. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn ein Kind sehr mager ist, so hole man seine Nachgeburt und streiche sie über dasselbe von der schmalen nach der breiten Seite; wenn das Kind zu dick ist, so streiche man sie von der breiten nach der schmalen Seite. Ferner erzählte Abajje: Meine Amme sagte mir: Wenn ein Kind rot ist, so ist das Blut noch nicht in den Körper aufgenommen; man warte daher, bis das Blut aufgenommen ist, und beschneide es erst dann. Wenn es gelb ist, so hat es noch nicht [genügend] Blut, man warte daher bis es [genügend] Blut hat und beschneide es erst dann. Es wird nämlich gelehrt: R. Nathan erzählte: Als ich nach den überseeischen Städten reiste, kam einst eine Frau, deren erstes Kind durch die Beschneidung starb, deren zweites ebenfalls starb, und brachte das dritte zu mir. Als ich bemerkte, dass es rot war, (da betrachtete ich es und fand, dass es nicht [genügend] Blut hatte) und sprach zu ihr: Warte, bis das Blut im Körper aufgenommen ist. Da wartete sie, bis das Blut aufgenommen war und liess es dann beschneiden; es blieb am Leben, und man benannte es nach mir „Nathan Babylonier". Ferner kam einst, als ich in Kappadokien reiste, eine Frau, deren erstes Kind durch die Beschneidung starb, deren zweites ebenfalls starb, und brachte das dritte zu mir. Als ich bemerkte, dass es gelb war, betrachtete ich es und fand, dass es nicht [genügend] Blut hatte. Da sprach ich zu ihr: Warte, bis es [genügend] Blut hat. Sie wartete und liess es dann beschneiden; es blieb am Leben und man benannte es nach mir „Nathan Babylonier".

MAN darf [das Kind sowol vor, als nach der Beschneidung baden. Man darf das Kind mit Wasser bespritzen, mit der Hand, nicht aber mit einem Gefäss. R. Eleâzar b. Âzarja sagt: man darf das Kind am dritten Tag [nach der Beschneidung], wenn es ein Sabbath ist, baden, denn

es heisst: *Und es geschah am dritten Tag, als sie wundkrank waren.* Wegen eines Zweifelhaften und wegen eines Zwitters darf man den Sabbath nicht entweihen; R. Jehuda erlaubt es wegen eines Zwitters.

GEMARA. [illegible] ... *Und es geschah am dritten Tag, als sie wundkrank waren* [illegible] ... *Und es geschah am dritten Tag, als sie wundkrank waren.* [illegible]

להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס:

גמרא. והא אמרת רישא מרחיצין רב יהודה ורבה בר אבוה דאמרי תרוייהו כיצד קתני מרחיצין את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה כיצד מולפין עליו ביד אבל לא בכלי אמר רבא והא מרחיצין קתני אלא אמר רבא הכי קתני מרחיצין את הקטן בין [60]מלפני מילה בין לאחר המילה ביום הראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מולפין עליו ביד אבל לא בכלי רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים תניא כוותיה דרבא מרחיצין [61]הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום ראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מולפין עליו ביד [62]רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ושאין מולפין אין מולפין לא בכוס ולא בקערה [63]ולא בכלי אלא ביד אתאן לתנא קמא מאי אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר [64]משום דגדול לא סליק בישרא הויא קטן סליק ביה בישרא הויא: ההיא דאתא לקמיה דרבא אורי ליה כשמעתיה [65]איחליש רבא אמר אנא בהדי תרגימנא דסבי למה לי אמרי ליה [66]רבנן לרבא והתניא כוותיה דמר אמר להו מתניתין כוותייהו דיקא ממאי [67]מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה [68]אומר מרחיצין [69]את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת אי אמרת בשלמא תנא קמא מולפין [70]קאמר היינו דקאמר [71]ליה רבי אלעזר בן עזריה מרחיצין אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר ומולפין ביום השלישי האי רבי אלעזר בן עזריה [72]אומר מרחיצין אף מרחיצין מיבעי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה בעו בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה אמר להו ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה מסתברא הרחצת כל גופו דאי סלקא דעתך הרחצת

57 M + את המילה || 58 M עליהם || 59 M קאמר || 60 M דפני || 61 M + את || 62 M ואבל לא בכלי || 63 M ולא בכלי || 64 M זכר לד׳ || M דירמא שאני גדול דלא בר בשריה הוא אבל קטן בר בישריה הוא || 65 M לימדר אמר || 66 M רב לרבא || 67 M מדקתני || 68 P או || 69 M את ק׳ || 70 M + ביום הראשון || 71 M ליה

[illegible] ... es giebt ja auch eine Lehre, die mit deiner [illegible] ... Aus unserer Mišnah ist diese Ansicht zu entnehmen. [illegible] ... man darf das Kind am dritten Tag, wenn es ein Sabbath [illegible] ... vom Bespritzen, dass darauf [illegible] ... nach dem ersten Tanna das Baden [illegible] ... erlaubt ist, [illegible] ... R. Eleázar b. [illegible] ... baden! Als [illegible] ... Halakha wie R. Eleázar b. Àzarja ist. Im Westen [illegible] ... Da sprach einer von den [illegible] ... des ganzen Körpers ge- [illegible] ... ersten Tanna] hierbei [illegible]

[illegible]

מילה מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא ישני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מערב שבת מתקיף לה רב דימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו בערב שבת פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישני ליה וקדם ושני ליה רב יוסף מפני שסכנה הוא לו איתמר נמי כי אתא רבין אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה כרבי אלעזר בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מערב שבת בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה מפני שסכנה היא לו: גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד[72]למכה מיתיבי אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת התם משום סחיטה תא שמע אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת התם נמי משום סחיטה תניא כוותיה דשמואל אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת אבל נותנין חוין למכה ושותת ויורד למכה: תנו רבנן נותנין על גבי המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין קשיא כתיתין אכתיתין לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי שמע מינה הני כתיתין מסו: ספק ואנדרוגינוס וכו׳: תנו רבנן °ערלתו[73]ערלתו ודאי דוחה את Lv. 12,3
Fol. 135 השבת °ולא ספק דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוגינוס דוחה את השבת רבי יהודה אומר אנדרוגינוס דוחה את השבת וענוש כרת[74]ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אינו צריך °אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו [illegible] בית שמאי ובית הלל °על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף [illegible] ממנו דם ברית[75]מפני שערלה כבושה היא על מה נחלקו על

M 72 על המכה ‖ M 73 — ערלתו ודאי ‖ M 74 — ערלתו...נולד... השבת ‖ M 75 — מפני...היא.

nicht strenger sein, als beim Abwaschen einer Wunde mit warmem Wasser. denn Rabh sagte nämlich, dass man am Sabbath die Pflege einer Wunde mit warmem Wasser und Oel nicht zu unterlassen braucht. R. Joseph wandte ein: Giebt es denn nach Ihm keinen Unterschied zwischen warmem Wasser, das am Sabbath, und solchem, das am Vorabend des Šabbaths aufgewärmt wurde?! R. Dimi entgegnete: Woher, dass sie bezüglich Wassers, das am Šabbath aufgewärmt wurde, streiten, vielleicht streiten sie bezüglich solches, das am Vorabend des Šabbath aufgewärmt wurde?! Abajje sprach: Ich wollte zuerst antworten, R. Joseph aber kam mir zuvor; hier liegt ja eine Lebensgefahr vor. Ebenso wird auch gelehrt: Als Rabin kam, sagte er im Namen R. Abahus im Namen R. Eleâzars, nach Anderen, im Namen R. Abahus im Namen R. Joḥanans, dass die Halakha wie R. Eleâzar b. Âzarja ist, einerlei, ob man das Wasser am Vorabend des Šabbaths oder am Šabbath selbst aufgewärmt hat, einerlei, ob den ganzen Körper oder blos das Glied, weil hierbei eine Lebensgefahr vorliegt.

Der Text. Rabh sagt: man braucht am Šabbath die Pflege einer Wunde mit warmem Wasser und Oel nicht zu unterlassen, Šemuël sagt: man thue es auf eine andere Stelle und lasse es auf die Wunde herabfliessen. Man wandte ein: Man darf Oel und warmes Wasser nicht auf Charpie giessen, um sie auf eine Wunde zu legen! — Hierbei ist es wegen des Ausdrückens [verboten]. — Komme und höre: Man darf am Šabbath weder warmes Wasser, noch Oel auf Charpie giessen, die sich auf einer Wunde befindet! — Hierbei ist es ebenfalls wegen des Ausdrückens [verboten]. Uebereinstimmend mit Šemuël wird auch gelehrt: Man darf am Šabbath weder warmes Wasser, noch Oel auf eine Wunde thun, wol aber darf man es auf eine andere Stelle thun und auf die Wunde herabfliessen lassen.

Die Rabbanan lehrten: Man darf trockne Charpie und trocknen Schwamm auf eine Wunde legen, nicht aber trocknen Bast oder trockne Läppchen. — Bezüglich der Läppchen besteht ja ein Widerspruch[1]! — Das ist kein Widerspruch; das Eine handelt von neuen, das andere von alten. Abajje sprach: Hieraus zu entnehmen, dass Läppchen heilend wirken.

Wegen eines Zweifelhaften und wegen eines Zwitters &c. Die Rabbanan lehrten: [2]*Seine Vorhaut*: wegen der Vorhaut eines gewiss zur Beschneidung Verpflichteten wird der Šabbath verdrängt, nicht aber wegen der eines Zweifelhaften, nur wegen der Vorhaut eines gewiss zur Beschneidung Verpflichteten wird der Šabbath verdrängt, nicht aber wegen der eines Zwitters; R. Jehuda sagt: wegen der eines Zwitters wird der Šabbath verdrängt, auch ist bei diesem die Ausrottung gesetzt; nur wegen der Vorhaut eines gewiss zur Beschneidung Verpflichteten wird der Šabbath verdrängt, nicht aber wegen der eines Kinds, das bei Dämmerung geboren wurde[3]; nur wegen der Vorhaut eines gewiss zur Beschneidung Verpflichteten wird der Šabbath verdrängt, nicht aber wegen der eines Kinds, das ohne Vorhaut geboren wurde, bezüglich eines solchen sagt nämlich die Schule Šammajs, dass man ihm einen Tropfen Bündnisblut abziehen muss, die Schule Hillels, dass dies nicht nötig ist. R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Die Schule Šammajs und die Schule Hillels geben beide zu, dass man einem ohne Vorhaut gebornen Kind einen Tropfen Bündnisblut abziehen muss. denn es ist ja nur eine verwachsene Vorhaut, ihr Streit besteht nur bezüglich

1. Läppchen sind ja ebenfalls Charpie. 2. Lev. 12,3. 3. Von dem man nicht bestimmt weiss, ob die Beschn. am S. statt zufinden hat.

גר שנתגייר כשהוא מהול שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אין צריך[76] להטיף ממנו דם ברית: אמר מר ולא ספק הוהה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן (tSab.16) בן שבעה מחללין עליו את השבת ובן שמנה אין מחללין עליו את השבת ספק בן שבעה ספק בן (Jab.80a Bb.20a) שמנה אין מחללין עליו את השבת בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו[77] אבל אמו שוחה[78] ומניקתו מפני הסכנה: איתמר רב אמר הלכה כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר רב אדא[79] בר אהבה אתיליד ליה ההוא ינוקא כשהוא מהול אהדריה אתליסר מוהלאי עד דשוייה כרות שפכה אמר תיתי לי דעברי אדרב אמר ליה רב נחמן ואדשמואל לא עבר אימר דאמר שמואל בחול בשבת מי אמר[80] הוא סבר ודאי ערלה כבושה היא דאיתמר רבה אמר חיישינן שמא ערלה כבושה היא ורב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה היא אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא רבי [81] אליעזר הקפר אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו לחלל עליו את השבת בית שמאי אומרים מחללין עליו את השבת ובית הלל אומרים אין מחללין עליו את השבת לאו מכלל דתנא קמא סבר[82] מחללין עליו את השבת ודילמא תנא קמא[83] דברי הכל אין מחללין קאמר אם כן רבי[81] אליעזר הקפר טעמא דבית שמאי אתא לאשמעינן דילמא הכי קאמר (Sab.4.. Suk.. Jab.2.. Bq.04..) לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה: אמר[84] רבי אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמנה כל שאין אמו טמאה לידה אין נימול לשמנה שנאמר (Lv.12) אשה כי תזריע וילדה זכר [וטמאה וגו'] וביום השמיני ימול בשר ערלתו אמר ליה אביי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמנה (Bb.11.. Col..) אמר ליה נתנה תורה ונתחדשה הלכה איני והא איתמר (Jab.7..) יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורב חייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין עד כאן

M 76 להטיף. ברית ‖ M 77 + בש׳ ‖ M 78 | עליו ‖ M 79 ב׳ א ‖ M 80 V והוא ‖ P 81 אליעזר ‖ M 82 + דברי הכל ‖ M 83 סבר אין מחל׳ עליו ד׳ ה׳ אם ‖ M 84 V רבה א״ר יוסף

eines Beschnittenen, der sich bekehrt, [illegible] Schule Sammais sagt, man müsse ihm einen Tropfen Bundesblut abziehen, die Schule Hillels sagt, dies sei nicht nötig.

Der Meister sagte: Die Beschneidung eines Zweifelhaften verdrängt den Sabbath nicht. Was schliesst dies ein? — Dies schliesst folgende Lehre der Rabbanan ein: Wegen eines Siebenmonatskindes darf man den Sabbath entweihen, wegen eines Achtmonatskindes darf man den Sabbath nicht entweihen; ist es zweifelhaft, ob es ein Siebenmonats- oder Achtmonatskind ist, so darf man seinetwegen den Sabbath nicht entweihen. Ein Achtmonatskind gleicht einem Stein, man darf es nicht fortbewegen, wol aber darf die Mutter sich niederbeugen und es säugen, wegen der Gefahr[1]. Es wurde gelehrt: Rabh sagt, die Halakha sei wie der erste Tanna, Šemuel sagt, die Halakha sei wie R. Šimón b. Eleázar. Dem R. Ada b. Ahaba wurde ein Kind ohne Vorhaut geboren, und er trug es zu dreizehn Beschneidenden[2], bis er ihm schliesslich die Harnröhre durchschnitt. Da sprach er: Dies geschah mir, weil ich die Ansicht Rabhs übertreten habe. Darauf sprach R. Naḥman zu ihm: Hast du denn die Ansicht Šemuels nicht übertreten? Auch Šemuel sagt es ja nur bezüglich des Wochentags, sagt er es aber bezüglich des Sabbaths!? Er aber war der Ansicht, dass es entschieden eine verwachsene Vorhaut ist, es wird nämlich gelehrt: Rabba sagt: wir befürchten, es kann eine verwachsene Vorhaut sein, R. Joseph sagt, es ist ganz entschieden eine verwachsene Vorhaut. R. Joseph sprach: Woher entnehme ich dies? — es wird gelehrt: R. Eliézer ha-Qappar sagte: Die Schule Sammais und die Schule Hillels stimmen darin überein, dass man einem ohne Vorhaut geborenen Kind einen Tropfen Bundesblut abziehen muss, ihr Streit besteht nur, ob man deswegen den Sabbath entweiht: die Schule Sammais sagt, man entweihe ihn deshalb, die Schule Hillels sagt, man entweihe ihn deshalb nicht. Wahrscheinlich sind nach dem ersten Tanna [Alle] der Ansicht, dass man deswegen den Sabbath entweihe!? — Vielleicht aber sind nach dem ersten Tanna Alle der Ansicht, dass man ihn nicht entweihe!? — Sollte uns etwa R. Eliézer ha-Qappar den Grund der Sammaischen Schule angeben wollen!? — Vielleicht will er Folgendes sagen: [illegible] streiten die Schule Sammais und die Schule Hilleis überhaupt nicht.

R. Asi sagte: In einem Fall, wo die Mutter geburtsunrein ist, muss die Beschneidung am achten stattfinden, [illegible] die Mutter nicht geburtsunrein ist[4], braucht die Beschneidung nicht am achten stattzufinden, denn es heisst:[5] *Wenn ein Weib niederkommt und einen Knaben gebiert, so ist sie unrein* &c. *Am achten Tag ist seine Vorhaut zu beschneiden.* Abajje sprach zu ihm: Die ersten Geschlechter[6] beweisen ja, dass die Beschneidung am achten stattfinden muss, auch wo die Mutter nicht geburtsunrein ist!? Dieser erwiderte: [illegible] Gesetzgebung ist die Halakha erneuert worden. — Dem ist ja aber nicht so!? es wird ja gelehrt: [illegible] durch einen Kaiserschnitt herausbefördert wurde, oder das zwei Vorhäute hat, [illegible] R. Huna und R. Ḥija b. Rabh. Der Eine sagt, man entweiht seinetwegen den Sabbath, der Andere [illegible] sagt, man entweihe ihn nicht; sie streiten also nur, ob man seinetwegen den Sabbath entweiht, am achten [illegible]

[illegible] 2 Niemand [illegible] Stück [illegible], wodurch [illegible] 4 Wenn dies eine [illegible] 5 Lev. 12,2 [illegible] 6 Von Abraham [illegible]

לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת אבל לשמנה ודאי מהלינן ליה הא בהא תליא [85]כתנאי יש יליד בית שנימול לאחד ויש (Meg 6b; Nz 58b; Tem 18a) יליד בית שנימול לשמנה יש מקנת כסף שנימול לאחד ויש מקנת כסף שנימול לשמנה [86]ויש מקנת כסף שנימול לאחד ויש מקנת כסף שנימול[87]לשמנה כיצד לקח שפחה [88]מעוברת ואחר כך ילדה זהו מקנת כסף הנימול לשמנה לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד [89]ויש יליד בית שנימול לשמנה כיצד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה רבי [90]חמא אומר ילדה ואחר כך הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה [91]ותנא קמא לא שני ליה בין הטבילה ואחר כך ילדה בין ילדה ואחר כך הטבילה ואף על גב דאין אמו טמאה לידה נימול לשמנה[92]אמר רבא בשלמא לרבי[90]חמא משכחת[93]לה יליד בית נימול לאחד יליד בית נימול לשמנה מקנת כסף נימול לאחד ומקנת כסף נימול לשמנה ילדה ואחר הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית שנימול לשמנה מקנת כסף נימול לשמנה כגון שלקח[94]שפחה מעוברת והטבילה ואחר כך ילדה מקנת כסף נימול לאחד כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא לתנא קמא בשלמא כולהו משכחת להו אלא יליד בית נימול לאחד היכי משכחת לה אמר רבי ירמיה בלוקח שפחה לעוברה [95]הניחא למאן דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי (Jab 36b; Gi 47b; 48a; Bq 88b; 90a; Bm 96a; Bb 50a; 136b 137a) אלא למאן דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי מאי איכא למימר אמר רב משרשיא בלוקח שפחה על מנת שלא להטבילה: תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל ששהה (Ar 20a; Nd 44b) שלשים יום באדם אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה (Sab 16; Nm 18,16) שמנת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה (Lv. 22,27) ירצה לקרבן וגו' הא לא שהה ספיקא הוי מימהל היכי מהלינן (Fol. 136) ליה [77]אמר רב אדא בר אהבה מלין אותו ממה נפשך אם חי [96]שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא ואלא הא דתניא ספק [97]בן שבעה ספק בן שמנה אין מחללין עליו את השבת

M 85 + מילתא ‖ M 86 — יש...לשמנה ‖ P 87 לשמיני ‖ M 88 ועוברה עמה זהו ‖ M 89 — ויש...כיצד ‖ M 90 אבא ‖ M 91 — ותנא...לשמנה ‖ V 92 — א״ר ‖ M 93 כולהו ילדה ואח״כ ‖ P 94 שפחתו ‖ M 95 + דלא קני ליה ‖ B 96 + הוא ‖ P 97 — בן.

beschnitten wird es aber bestimmt! — Das Eine hängt vom Anderen ab. Hierüber streiten Tannaím: Es giebt einen im Haus geborenen Sklaven, der am ersten Tag beschnitten wird, und es giebt einen im Haus geborenen Sklaven, der am achten Tag beschnitten wird; es giebt einen für Geld erworbenen Sklaven, der am ersten Tag beschnitten wird, und es giebt einen für Geld erworbenen Sklaven, der am achten Tag beschnitten wird. In welchem Fall wird ein für Geld erworbener Sklave am ersten Tag beschnitten, und in welchem Fall am achten Tag? Kauft jemand eine schwangere Sklavin, die bei ihm gebiert, so wird das Kind am achten beschnitten, kauft jemand eine Sklavin mit ihrem Kind, so wird es am ersten Tag beschnitten. In welchem Fall wird ein im Haus geborener Sklave am achten beschnitten? — wenn jemand eine Sklavin kauft, die bei ihm schwanger wird und gebiert, so wird das Kind am achten Tag beschnitten. R. Ḥama sagt: Gebiert sie vor der Taufe, so wird das Kind am ersten beschnitten, gebiert sie nach der Taufe, so wird das Kind am achten beschnitten. Der erste Tanna macht also keinen Unterschied zwischen dem Gebären nach der Taufe und vor der Taufe, demnach wird er am achten beschnitten, auch wenn die Mutter nicht geburtsunrein ist. Raba sprach: Einleuchtend ist es nach R. Ḥama, dass oft ein im Haus geborener Sklave am ersten, oft ein im Haus geborener Sklave am achten, oft ein für Geld erworbener Sklave am ersten und oft ein für Geld erworbener Sklave am achten beschnitten wird: gebiert sie vor der Taufe, so wird das Kind am ersten beschnitten, gebiert sie nach der Taufe, so wird es am achten beschnitten; ein für Geld erworbener Sklave wird am achten beschnitten, wo jemand eine schwangere Sklavin kauft, und sie nach der Taufe gebiert; ein für Geld erworbener Sklave wird am ersten beschnitten, wo Einer die Sklavin, und ein Andrer das Kind kauft, — nach dem ersten Tanna aber können zwar alle anderen Fälle stattfinden, wieso kann der Fall stattfinden, dass ein im Haus geborener Sklave am ersten Tag beschnitten wird? R. Jirmeja erklärte: Wo jemand eine Sklavin wegen des Kinds kauft. — Einleuchtend ist dies nach demjenigen, welcher sagt, dass die Erwerbung der Früchte der Erwerbung des Kapitalkörpers nicht gleicht, wie ist es aber nach demjenigen zu erklären, welcher sagt, dass die Erwerbung der Früchte der Erwerbung des Kapitalkörpers gleich ist?! R. Mešaršeja erwiderte: Wo jemand eine Sklavin kauft, mit der Bedingung, sie nicht zu taufen.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliël sagte: Die Geburt des Menschen, die dreissig Tage lebt, ist keine Frühgeburt, denn es heisst: [1]*Und was seine Auslösung betrifft, so sollst du ihn einen Monat alt auslösen*; die Geburt des Tiers, die acht Tage lebt, ist keine Frühgeburt, denn es heist: [2]*Und vom achten Tag ab und weiter wird es als Opfer wohlgefällig* &c. — Wenn sie aber noch nicht so alt ist, so besteht bezüglich ihrer ein Zweifel, — wieso darf man [am Šabbath] beschneiden?! R. Ada b. Ahaba erwiderte: Die Beschneidung kann in jedem Fall stattfinden: ist sie lebensfähig, so findet ja die Beschneidung zu Recht statt, wenn aber nicht, so schneidet man ja nur ein Stück Fleisch. — Wieso wird aber demnach gelehrt, dass man wegen eines Kinds, bezüglich dessen ein Zweifel obwaltet, ob sie ein siebenmonatliches oder achtmonatliches ist, den Šabbath nicht entweihen darf, auch ein solches sollte man ja in jedem Fall

1. Num. 18,16. 2. Lev. 22,27.

beschneiden, ist es lebensfähig, so findet ja die Beschneidung zu Recht statt, wenn aber nicht, so schneidet man ja nur ein Stück Fleisch. — Mar b. Rabina erwiderte: [illegible] und R. Nahuman b. Zekharia haben es erklärt: beschneiden darf man es auch, hier aber handelt es von den Beschneidungsgeräten, und zwar nach der Ansicht R. Eliézers[1]. Abajje sagte: Hierüber streiten Tannaím. [2]*Und wenn eins von den Tieren verendet, die euch zum Essen dienen*, dies schliesst noch die Achtmonatsgeburt ein, die durch das Schlachten nicht rein wird. R. Jose b. R. Jehuda und R. Eleázar b. R. Simón sagen, eine solche wird durch das Schlachten rein. Wahrscheinlich streiten sie bezüglich des Folgenden: Diese sind der Ansicht, eine solche sei lebensfähig. Jene sind der Ansicht, eine solche sei nicht lebensfähig. Raba wandte ein: Weshalb streiten sie demnach bezüglich der Rein- und Unreinheit, sollten sie doch bezüglich der Geniessbarkeit streiten! Alle sind vielmehr der Ansicht, dass eine solche nicht lebensfähig ist, nur sagen R. Jose b. R. Jehuda und R. Eleázar b. R. Simón, dass sie einem innerlich fehlerhaften Tier gleich ist: wie das innerlich fehlerhafte Tier durch das Schlachten rein wird, obgleich es nicht lebensfähig ist, so auch diese, während die Rabbanan sagen, dass eine solche einem innerlich fehlerhaften Tier nicht gleicht: das innerlich fehlerhafte Tier hatte ja eine Zeit der Tauglichkeit, während diese keine Zeit der Tauglichkeit hatte. Wenn du aber von einem innerlich fehlerhaft geborenen Tier einwendest, [so ist zu erwidern:] bei dieser Klasse giebt es ein Schlachten, bei jener aber nicht.

Sie richteten die Frage: Streiten die Rabbanan gegen R. Simón b. Gamaliél oder nicht? und wenn du sagst, sie streiten wol, so besteht noch die Frage, ob die Halakha wie er ist oder nicht. — Komme und höre: Ein Kalb, das am Festtag geboren wurde, darf man am Festtag schlachten. — Hier handelt es, wo man weiss, dass es keine Frühgeburt ist. — Komme und höre: Sie geben beide zu, dass es als Vorbereitetes betrachtet wird, wo es mit dem Fehler geboren wurde[3]. — Hier handelt es ebenfalls, wo es keine Frühgeburt ist. — Komme und höre: R. Jehuda sagte im Namen Šemuels, dass die Halakha wie R. Simón b. Gamaliél ist; wenn er die Halakha entscheidet, wahrscheinlich streiten sie ja gegen ihn. **Schliesse dies hieraus.**

Abajje sagte: **Wo das Kind vom Dach herabfällt, oder von einem Löwen gefressen wird, geben Alle zu,** dass es als lebensfähiges betrachtet wird, der Streit besteht nur, wo es gähnte und verstarb: diese sagen, es sei als lebensfähig zu betrachten, jener sagt, es sei nicht als lebensfähig zu betrachten. — In welcher Beziehung ist dies von Bedeutung? — Ob es von der Schwagerehe[4] befreien kann. — «Wo das Kind vom Dach herabfällt oder von einem Löwen gefressen wird, geben Alle zu, dass es als lebensfähig betrachtet wird.» Aber R. Papa und R. Huna b. R. Jehošuá waren ja bei R. Idi b. Abin, und er bereitete für sie ein dreitägiges Kalb, das am siebenten Tag geschlachtet wurde, und sie sprachen: Würdest du bis zum Abend gewartet haben, so würden wir gegessen haben, jetzt aber essen wir nicht! — Vielmehr, wo es gähnte und verstarb, geben Alle zu, dass es nicht als lebensfähig zu betrachten ist, der Streit besteht nur, wo es vom Dach herabfällt oder von einem Löwen gefressen wird: dieser sagt, es sei nicht als lebensfähig zu betrachten, jener sagt, es sei als lebensfähig zu betrachten. Dem Sohn des R. Dimi b. Joseph wurde [illegible]

אמאי נימהליה ממה נפשך אם חי היא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא אמר מר בריה דרבינא אנא ורב נחומי בר זכריה תרגימנא מימהל הכי נמי מהלינן ליה לא נצרכה אלא לאכשירי מילה ואליבא דרבי אליעזר אמר אביי כתנאי °כי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא בן שמנה שאין שחיטתו מטהרתו רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא אמר רבא אי הכי אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה אלא דכולי עלמא מת הוא ורבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי [1]כטרפה טרפה לאו אף על גב דמתה היא שחיטתה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה טרפה היתה לה שעת הכושר האי לא היתה לה שעת הכושר וכי תימא טרפה מבטן מאי איכא למימר התם יש במינה שחיטה הכא אין במינה שחיטה: איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא אם תמצי לומר פליגי הלכה כמותו או אין הלכה כמותו תא שמע °עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו ביום טוב הכא במאי עסקינן [2]דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו תא שמע °ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן הכא נמי שכלו לו חדשיו תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל [3]הלכה מכלל דפליגי שמע מינה: אמר אביי נפל מן הגג [4]או אכלו ארי דברי הכל חי הוא כי פליגי שפיהק ומת מר סבר חי הוא ומר סבר מת היא [5]למאי נפקא מינה לפטור מן הייבום נפל מן הגג [4]או אכלו ארי דברי הכל חי הוא והא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי [6]בריה דרב אידי בר אבין ועביד [7]להו עיגלא תילתא בימא דשבעה ואמרי ליה אי איתרחית [8]ליה עד לאורתא הוה אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה אלא כשפיהק ומת דברי הכל מת הוא כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר מת הוא ומר סבר חי הוא בריה דרב דימי בר

Lev. 11,39

P 1 + 99 P 1 אריא | M 1 — כטרפה M 2 — דקים ליה בג׳ M 3 — הלכה M 4 ואב M 5 למאי הייבום M 6 — בריה ד׳ P 7 לי׳ M 8 ליה.

[illegible] dies kann nur ein [illegible] 4. Vgl. ob. S. [illegible]

[9]יוסף איתליד ליה ההוא ינוקא בגו תלתין יומין שכיב יתיב קמתאביל עילויה אמר ליה אבוה [10]צוורוניתא קבעית למיכל אמר ליה קים לי ביה שכלו לו חדשיו רב אשי איקלע בי רב כהנא איתרע ביה מילתא בגו תלתין יומין חזייה דיתיב וקא [11]מתאבל עילויה אמר ליה לא סבר ליה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה קים לי [12]בגויה שכלו לו חדשיו °איתמר מת בתוך שלשים
Jab 36b
ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא °אם אשת ישראל
Col. b
[13]חולצת אם אשת כהן[14]היא אינה חולצת ורב שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת אמר ליה רבינא לרב שרביא באורתא אמר רבא הכי לצפרא הדר ביה אמר ליה שריתוה יהא רעוא [15]דתישרו תרבא: רבי יהודה מתיר וכו׳: אמר רב שיזבי אמר [16]רב חסדא לא לכל אמר רבי יהודה אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ומנלן דלא מיערך °דתניא °הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה היא זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס
Bek 42a, Ar 4b, Nid 28b, Lv 27,3
[17]וסתם ספרא רבי יהודה אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא °הכל כשרים לקדש [18]חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוגינוס שמע מינה ומאי שנא [19]מילה משום דכתיב °המול לכם כל זכר:
Fol. 137, Er 96b, Jom 43a, Jab 72b, Ar 3a, Par 5,4, Gn 17,10

[iv] מי שהיו לו [20]שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת רבי [21]אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר:
Pes 72a, Ker 19b

גמרא. [22]רב הונא מתני חייב רב יהודה מתני פטור רב הונא מתני חייב [23]אמר רבי שמעון [24]בן אלעזר לא נחלקו רבי[21]אליעזר ורבי יהושע על [25]מי שהיו לו שני תינוקות אחד

---

9 M אסי 10 M צורנייתא 11 P מאביל 12 M ביה 13 B + היא 14 M - היא 15 M + ביומיכון 16 M ר׳ יוחנן 17 M - וסתם ...יהודה 18 M + מי חטאת 19 M גבי מי׳ דכת׳ 20 P שתי, וכן בכל הסוגיא. 21 P אלעזר 22 M + אתמר 23 B [M] + דתניא 24 M ב״א 25 M - מי, וכן בכל הסוגיא.

ein Kind geboren und es verstarb innerhalb dreissig Tage. Als dieser sich hinsetzte und nach ihm trauerte, sprach sein Vater zu ihm: Du willst wol das Trauermahl essen! Darauf erwiderte er: Es ist mir von ihm gewiss, dass es lebensfähig war. R. Aši kam zu R. Kahana, bei dem sich ein Todesfall innerhalb dreissig Tage zutrug. Als er diesen sich hinsetzen und trauern sah, sprach er zu ihm: Hält denn der Meister nicht von dem, was R. Jehuda im Namen Šemuëls gesagt hat, dass nämlich die Halakha wie R. Šimôn b. Gamaliël ist?! Da erwiderte dieser: Es ist mir von ihm gewiss, das es lebensfähig war.

Es wurde gelehrt: Stirbt das Kind innerhalb dreissig Tage[1], und die Mutter verlobt sich mit einem Anderen, so ist sie, wie Rabina im Namen Rabas sagt, falls der Verlobte ein Jisraélit ist, zur Ḥaliça verpflichtet, falls er aber ein Kohen ist, von der Ḥaliça frei[2], wie R. Šerabja im Namen Rabas sagt, in jedem Fall zur Ḥaliça verpflichtet. Rabina sprach zu R. Šerabja: So sagte Raba abends, am folgenden Tag ist er aber davon abgekommen. Dieser erwiderte: Ihr habt ihr [das Heiraten ohne Ḥaliça] erlaubt, es ist nur noch zu wünschen, dass ihr auch Talg erlaubt.

R. Jehuda erlaubt ct. R. Šezbi sagte im Namen R. Ḥisdas: Nicht in jeder Beziehung sagt R. Jehuda, dass der Zwitter als Mann zu betrachten ist, denn, wenn dies auch bezüglich der Schätzungen der Fall wäre, so sollte er ja geschätzt werden. — Woher, dass er nicht geschätzt wird? — Es wird nämlich gelehrt: [3]*Der Mann*, nicht aber der Geschlechtslose und der Zwitter; man könnte glauben, er werde nicht im Wert eines Manns geschätzt, wol aber im Wert einer Frau, so heisst es: *Der Mann*. [4]*Wenn es ein Weib ist*: nur wenn es gewiss ein Mann oder ein Weib ist, nicht aber der Geschlechtslose und der Zwitter; die anonyme Lehre im Siphra[5] rührt ja von R. Jehuda her. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Auch wir haben solches gelernt: Alle sind tauglich, [das Opferwasser] zu weihen, ausgenommen der Taube, der Blödsinnige und der Minderjährige, nach R. Jehuda ist der Minderjährige tauglich, nicht aber die Frau und der Zwitter. Schliesse dies hieraus. — Womit ist es aber bei der Beschneidung anders? — Weil es heisst: [6]*Alles, was männlich ist, soll beschnitten werden.*

WENN man von zwei Kindern, von denen das eine nach Šabbath, das andere am Šabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Šabbath beschnitten hat, das nach Šabbath zu beschneiden ist, so ist man schuldig; hat man [von zwei Kindern], von denen das eine am Vorabend des Šabbaths und das andere am Šabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Šabbath beschnitten, das am Vorabend des Šabbaths zu beschneiden war, so ist man nach R. Eliêzer ein Sündopfer schuldig, nach R. Jehošuâ frei.

GEMARA. R. Hona las [in der Mišnah] «so ist er schuldig», R. Jehuda las «so ist er frei». R. Hona las «so ist er schuldig», [denn es wird gelehrt:] R. Šimôn b. Eleâzar sagte: R. Eliêzer und R. Jehošuâ streiten nicht, ob man schuldig ist, wenn man von zwei Kindern, von denen das eine am Šabbath und

---

1. Wo der Vater vorher starb. 2. Eine Geschiedene, bezw. Haluça, darf von einem Kohen nicht geheiratet werden, mit Rücksicht darauf wird sie in diesem Fall von der Ḥ. befreit. 3. Lev. 27,3. 4. Ib. V. 4. 5. Vgl. ob. S. 170 N. 2. 6. Gen. 17,10.

das andere nach Sabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Sabbath beschnitten hat welches nach Sabbath zu beschneiden ist, im Streit besteht vielmehr, wo man von zwei Kindern, von denen das eine am Vorabend des Sabbaths und das andere am Sabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Sabbath beschnitten hat, welches am Vorabend des Sabbaths zu beschneiden war; in diesem Fall ist man nach R. Eliézer ein Sündopfer schuldig, nach R. Jehošuá frei. Beide folgern es vom Götzendienst: R. Eliézer ist der Ansicht, dies gleiche dem Götzendienst: wie man wegen des Götzendienstes, bezüglich dessen der Allbarmherzige gesagt hat, dass man es nicht thue, schuldig ist, wenn man es wol gethan hat, ebenso auch hier. R. Jehošuá aber erklärt, da übt man ja kein Gebot aus, während man hier ein Gebot ausübt. R. Jehuda liest: so ist er frei [denn es wird gelehrt]: R. Meír sagte: R. Eliézer und R. Jehošuá streiten nicht, ob man frei ist, wenn man von zwei Kindern, von denen das eine am Vorabend des Sabbaths und das andere am Śabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Sabbath beschnitten hat, welches am Vorabend des Sabbaths zu beschneiden war; der Streit besteht vielmehr, wo man von zwei Kindern, von denen das eine nach Sabbath und das andere am Sabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Śabbath beschnitten hat, welches nach Sabbath zu beschneiden ist; in diesem Fall ist man nach R. Eliézer ein Sündopfer schuldig, nach R. Jehošuá frei. Beide folgern es vom Götzendienst: R. Eliézer ist der Ansicht, dies gleiche dem Götzendienst: wie man wegen des Götzendienstes, bezüglich dessen der Allbarmherzige gesagt hat, dass man es nicht thue, schuldig ist, wenn man es wol gethan hat, ebenso auch hier. R. Jehošuá aber erklärt, da ist man ja nicht bestrebt, ein Gebot auszuüben, während man hier bestrebt ist, ein Gebot auszuüben.[1]

R. Ḥija lehrte: R. Meír sagte: R. Eliézer und R. Jehošuá streiten nicht, ob man schuldig ist, wenn man von zwei Kindern, von denen das eine am Vorabend des Sabbaths und das andere am Śabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Sabbath beschnitten hat, welches am Vorabend des Śabbaths zu beschneiden war; der Streit besteht vielmehr, wo man von zwei Kindern, von denen das eine nach Śabbath und das andere am Sabbath zu beschneiden ist, versehentlich dasjenige am Śabbath beschnitten hat, welches nach Sabbath zu beschneiden ist; in diesem Fall ist man nach R. Eliézer ein Sündopfer schuldig, nach R. Jehošuá frei. — Wenn man nach R. Jehošuá schon wegen des zweiten Falls, wo man kein Gebot ausgeübt hat, frei ist, wieso kann man wegen des ersten Falls, wo man ja ein Gebot ausgeübt hat, schuldig sein?! In der Schule R. Jannajs erklärten sie: Der erste Fall handelt, wo man dasjenige, welches am Śabbath zu beschneiden war, bereits am Vorabend beschnitten hat; in diesem Fall braucht der Sabbath nicht mehr verdrängt zu werden, während er im zweiten Fall noch verdrängt werden muss. R. Aši sprach zu R. Kahana: Im ersten Fall wird ja der Sabbath ebenfalls verdrängt wegen anderer Kinder. — Für diesen Mann aber nicht.

למול בשבת ואחד למול [25]אחר השבת ושכח ומל את של [26]אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול [27]בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת שרבי אליעזר מחייב [28]חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודה זרה רבי אליעזר סבר כעבודה זרה מה עבודה זרה אמר רחמנא לא תעבוד וכי עביד מיחייב הכא נמי [29]לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטיר [28]אמר רבי מאיר לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול [27]בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל [30]של ערב שבת בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודה זרה רבי אליעזר סבר כעבודה זרה [31]מה עבודה זרה אמר רחמנא לא תעבוד וכי עביד מיחייב הכא נמי לא שנא ורבי יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה:

Pes. 72a תני רבי חייא [32]אומר היה רבי מאיר לא נחלקו רבי [21]אליעזר ורבי יהושע על [33]שהיו לו שני תינוקות אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על [33]שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל [30]של אחר

Jab. 3 השבת בשבת שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פוטר רישא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי רבי ינאי רישא כגון שקדם ומל [30]של שבת בערב שבת דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות אמר ליה רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא [34]להאי גברא מיהא לא איתיהיב:

[v] Ar. קטן נימול לשמנה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות ולא יותר [35]הא כיצד כדרכו

M 26 באחד בש'א' בש || P 27 ערב || M 28 — || M 29 דמאת
מחייב ור' י' לא דמי התם לאו || M 30 + את || P 31 מה ע"ז || M 32 אמר
ר' מ' || B 33 + כי || M 34 א"ל להאי גבי לא || M 35 [כיצד]

EIN Kind kann am achten, am neunten, am zehnten, am elften und am zwölften Tag beschnitten werden, weder früher, noch später. Wieso? — Gewöhnlich wird es am achten beschnitten;

1 ... dem Götzendienst vergleicht; vgl. Num. 15,29

לשמנה נולד לבין השמשות נימול לתשעה בין השמשות של ערב שבת נימול לעשרה יום טוב לאחר השבת נימול לאחד עשר שני ימים[36]של ראש השנה נימול לשנים עשר קטן[37]החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא:

Jab.71b **גמרא.** °אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל שבעה להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת[38]תא שמע דתני ib. °לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת:

[vi] Jab.47b 71b **אלו** הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את[39]רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל Col.b בשר מתקנו מפני מראית העין °מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל:

Jab.47b 71b **גמרא.** °אמר רבי אבינא אמר רבי ירמיה בר אבא[40]אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה: ואם היה בעל בשר וכו׳: אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן שמתקשה ונראה מהול אינו צריך למול ואם לאו צריך למול במתניתא תנא 1Sab.16 °רבן שמעון בן גמליאל אומר קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן שמתקישה ואינו נראה מהול צריך למולו ואם לאו אינו צריך למולו מאי בינייהו איכא בינייהו נראה ואינו נראה: מל ולא פרע: Men.42a 1Ber o תנו רבנן °המל אומר[41]אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה אבי הבן אומר[42]אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדים אומרים כשם[43]שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים והמברך אומר אשר קידש ידיד מבטן חוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר[44]זאת אל חי חלקנו[45]צוה להציל ידידות שארינו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו ברוך אתה ה׳ כורת הברית המל את הגרים אומר ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם

M 36 טובים נימ׳ , M 37 חולה אין מולין עד | M 38 + או לא בעינן מעל״ע | M 39 — רוב | M 40 — א״ר M 41 + ברוך | M 42 אקב״ו M 43 V שהכנסתו בברית כך תכניסו לת׳ ולח׳ M 44 טוב , M 45 V + צורינו.

wurde es bei Dämmerung geboren, so wird es am neunten beschnitten; wurde es am Vorabend des Šabbaths bei Dämmerung geboren, so wird es am zehnten beschnitten; ist der Sonntag ein Festtag, so wird es am elften beschnitten; sind der Sonntag und der Montag Neujahrstage, so wird es am zwölften beschnitten. Ist das Kind krank, so beschneide man es erst, wenn es gesund wird.

GEMARA. Šemuël sagte: Hat das Fieber es verlassen, so lässt man ihm noch eine ganze Woche zur Stärkung. Sie fragten: Muss es genau von der gleichen Stunde bis zur gleichen Stunde sein? — Komme und höre: Luda lehrte: Der Tag seiner Genesung gleicht dem Tag seiner Geburt; wahrscheinlich braucht es bei der Genesung nicht genau von der gleichen Stunde bis zur gleichen Stunde zu sein, wie dies bei der Geburt nicht erforderlich ist. — Nein, bei der Genesung ist es genauer zu nehmen, als bei der Geburt: bei der Geburt braucht es nicht genau von der gleichen Stunde bis zur gleichen Stunde zu sein, bei der Genesung muss es aber genau von der gleichen Stunde bis zur gleichen Stunde sein.

ALS die Beschneidung ungültig machende Hautfasern wird das Fleisch angesehen, das den grösseren Teil der Eichel bedeckt; ferner darf er[1] keine Hebe essen. Ein Wolbeleibter schneide sie des Anscheins wegen fort. Hat man beschnitten und die Eichel nicht entblösst, so ist es gleich, als hätte man überhaupt nicht beschnitten.

GEMARA. R. Abina erklärte im Namen des R. Jirmeja b. Abba im Namen Rabhs. Das Fleisch, welches den grösseren Teil der Eichelerhöhung bedeckt. **Ein Wolbeleibter** etc. Šemuël sagte: Wenn ein Kind wolbeleibt ist, so untersuche man es: ist es bei Erektion als beschnitten zu erkennen, so braucht man es nicht nochmals zu beschneiden, sonst beschneide man es nochmals. In einer Barajtha wurde gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliël sagt: Wenn ein Kind wolbeleibt ist, so untersuche man es: ist es bei Erektion nicht als beschnitten zu erkennen, so muss man es nochmals beschneiden, sonst aber braucht man es nicht nochmals zu beschneiden. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied zwischen ihnen giebt es, wo man nicht gut erkennen kann.

Hat man beschnitten und die Eichel nicht entblösst. Die Rabbanan lehrten: Der Beschneidende spreche: „Der uns durch seine Gebote geheiligt und uns die Beschneidung befohlen hat." Der Vater des Kinds spreche: „Der uns durch seine Gebote geheiligt und uns befohlen hat, es in das Bündnis unseres Vaters Abraham aufzunehmen." Die Anwesenden sprechen: „Wie es in das Bündnis getreten ist, so trete es auch ins Studium der Gesetzlehre, unter den Hochzeitsbaldachin und zu guten Werken heran." Der den Segen liest, spreche: „Der den Liebling schon im Leib geheiligt hat, ein Gesetz setzte er an sein Fleisch und seine Nachfolger besiegelte er mit dem Zeichen des heiligen Bündnisses. Daher, um dieser verdienstvollen Handlung willen, o lebendiger Gott, unser Anteil, befiehl die Lieblichkeit unseres Fleisches vor der Hölle zu bewahren, deines Bündnisses wegen, das du auf unser Fleisch gedrückt hast; gebenedeiet seist du, o Herr, der das Bündnis schliesst." Wer Neubekehrte beschneidet, spreche: „Gebenedeiet seist du, o Herr, unser Gott, König der Welt, der uns durch seine Gebote geheiligt, und uns die Be-

1. Ein Kohen, dem solche Fasern nicht entfernt wurden.

schneidung befohlen hat.“ Der den Segen liest, spreche: „Der uns durch seine Gebote geheiligt und uns befohlen hat, die Neubekehrten zu beschneiden und von ihnen das Bundesblut abzuziehen; denn wenn nicht das Bundesblut, so würden Himmel und Erde nicht bestehen können, wie es heisst:[1] *Wenn nicht mein Bündnis Tag und Nacht, so würde ich die Ordnungen von Himmel und Erde nicht gesetzt haben*, gebenedeiet seist du, o Herr, der das Bündnis schliesst.“ Wer Sklaven beschneidet, spreche: „Der uns durch seine Gebote geheiligt, und uns befohlen hat, Sklaven zu beschneiden, und von ihnen das Bundesblut abzuziehen, denn, wenn nicht das Bundesblut, so würden Himmel und Erde nicht bestehen, wie es heisst: *Wenn nicht mein Bündnis, Tag und Nacht, so würde ich die Ordnungen von Himmel und Erde nicht gesetzt haben*, gebenedeiet seist du, o Herr, der das Bündnis schliesst.“

אישר קדישנו במצותיו וצונו על המילה והמברך אומר [אשר] קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטיף[46] מהם דם ברית שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ברוך אתה ה׳ כורת הברית המל את העבדים אומר[47] אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית [48]הוקות שמים וארץ לא נתקיימו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי [49]ברוך אתה ה׳ כורת הברית:

46 P ממנו ‖ 47 B + אקב ו על המילה והמברך אומר ‖ 48 M לא נתקיימו שו א ‖ 49 M – ברוך...הברית.

ZWANZIGSTER ABSCHNITT.

R. ELIÉZER sagt: man darf am Festtag einen Seiher aufspannen und am Sabbath in einen bereits aufgespannten [Wein] giessen; die Weisen sagen: man darf am Festtag keinen Seiher aufspannen und am Sabbath in einen bereits aufgespannten keinen [Wein] giessen, wol aber darf man am Festtag in einen bereits aufgespannten [Wein] giessen.

GEMARA. Wenn nach R. Eliézer schon die Vervollständigung einer vorübergehenden Bezeltung verboten ist, wieso kann es nach ihm erlaubt sein, eine solche von vornherein zu errichten?! — Was meint er damit? — Es wird nämlich gelehrt: Die Klappe einer Luke darf man schliessen, wie R. Eliézer sagt, wenn sie beweglich angebracht ist, sonst aber nicht. Die Weisen sagen: ob so oder so, darf man sie [schliessen]. Hierzu sagte Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans: Alle geben zu, dass man eine vorübergehende Bezeltung am Festtag nicht errichten [darf], und selbstredend nicht am Sabbath; der Streit [besteht nur], ob man eine solche vervollständigen [darf]: R. Eliézer ist der Ansicht, dass man sie am Festtag nicht vervollständigen darf, und selbstredend nicht am Sabbath, während die Weisen sagen, dass man sie am Sabbath vervollständigen darf, und selbstredend auch am Festtag. — R. Eliézer ist der Ansicht des R. Jehuda, denn es wird nämlich gelehrt: Einen Unterschied zwischen Sabbath und Festtag giebt es nur [bezüglich der] Zubereitung von Speisen; R. Jehuda erlaubt [am Festtag] auch, was zur Bereitung von Speisen [nötig ist]. — Vielleicht aber sagt es R. Jehuda nur bezüglich solcher Zubereitungen, die man ...

רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביום טוב ונותנין לתלויה בשבת וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה ביום טוב:

גמרא. השתא רבי אליעזר אוסופי[1] אאהלי עראי [2]לא מוספינן למיעבד לכתחלה ישרי מאי היא דתנן פקק החלון רבי אליעזר אומר בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים שאין עושין אהלי עראי בתחלה ביום טוב ואין צריך לומר בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שרבי אליעזר אומר אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת וחכמים אומרים מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום טוב רבי אליעזר סבר לה כרבי יהודה דתניא אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש אימר[3] דשמעינן ליה לרבי יהודה [4]במכשירין שאי אפשר [5]לעשותם מערב יום טוב [4]במכשירין

1 B אהל‎ | 2 M אמר לכת לא כיס למע שרי ‖ 3 M דשמעת ‖ 4 M מכשירי. P במכשירי ‖ 5 M יעשותו.

1. Jer. 33,25.

שאפשר[5]לעישותם מערב יום טוב מי שמעת ליה דרבי אליעזר
עדיפא מדרבי יהודה: וחכמים אומרים: איבעיא להו תלה
מאי אמר רב יוסף תלה חייב חטאת[6]אמר ליה אביי אלא
מעתה תלא כוזא בסיכתא הכי נמי דמחייב °אלא אמר אביי Fol.138
Sab.140a [7] מדרבנן היא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול מנקיט
אביי חומרי מתניתא ותני[8]הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין לא
יעשה ואם עשה פטור אבל אסור אהלי קבע לא יעשה ואם
עשה חייב חטאת אבל מטה וכסא טרסקל[9]ואסלא מותר
לנטותן לכתחלה: ואין נותנין לתלויה בשבת: איבעיא
להו שימר מאי אמר רב כהנא שימר חייב חטאת מתקיף לה
רב ששת מי איכא מידי דרבנן[10]מחייבי חטאת ורבי אליעזר
שרי[11]לכתחלה מתקיף לה רב יוסף אלמא לא הרי עיר של
זהב דרבי מאיר מחייב[12]ורבי אליעזר שרי לכתחילה[13]מאי
Sab.59b 1Sab.5 היא דתניא °לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצאה חייבת
חטאת[14]דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצאה
Ed.ii,7 פטורה °רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה
אמר ליה[15]אביי מי סברת רבי אליעזר[16]אדרבי מאיר קאי
דאמר[17]חייבת חטאת אדרבנן קאי דאמרי פטור אבל אסור
ואמר להו איהו מותר לכתחלה משום מאי מתרינן ביה[18]רבה
אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד אמר[18]רבה
כוותי דידי מסתברא מה דרכו של בורר נוטל[19]אוכל ומניח
הפסולת אף הכא נמי נוטל[19]את האוכל ומניח את הפסולת
אמר רבי זירא כוותי דידי מסתברא מה דרכו של מרקד פסולת
מלמעלה ואוכל מלמטה אף הכא[20]נמי פסולת מלמעלה ואוכל
מלמטה: תני רמי בר יחזקאל טלית כפולה לא יעשה ואם
עשה פטור אבל אסור היה כרוך עליה חוט או משיחה מותר
לנטותה לכתחלה בעא מיניה רב כהנא מרב כילה מהו אמר
ליה אף מטה אסורה מטה מהו אמר ליה אף כילה מותרת
כילה ומטה מהו אמר ליה כילה אסורה ומטה מותרת[21]ולא
קשיא הא דקאמר[22]אף מטה אסורה[23]בדקרמנאי הא דקאמר

M 6 — א״ל אביי ‖ M 7 — מדר׳ היא ‖ M 8 [הגוד] ‖ M 9 ועירסלא
P 10 מיחייב ‖ P 11 לגמרי ‖ B 12 + חטאת ‖ M 13 — מ״ה ‖
P 14 - דר״מ ‖ M 15 — אביי ‖ M 16 + דהתם ‖ M 17 משאוי
אדרב׳ ‖ M 18 רבא ‖ M 19 ואוכל ‖ M 20 - נמי ‖ P 21 לא ‖ M 22
+ ליה ‖ M 23 בדקמינאי.

am Vorabend des Festtags nicht bereiten kann, hast du ihn dies auch bezüglich solcher sagen gehört, die man am Vorabend des Festtags bereiten kann?! R. Eliêzer ist eben weitergehend als R. Jehuda.

Die Weisen sagen: Sie fragten: Wie ist es, wenn man ihn aufgespannt hat? R. Joseph erwiderte: Hat man ihn aufgespannt, so ist man ein Sündopfer schuldig. Abajje sprach zu ihm: Ist man demnach auch schuldig, wenn man ein Krüglein an einen Haken aufhängt?! Vielmehr, erklärte Abajje, dies ist ein rabbanitisches Verbot, man verfahre nicht in derselben Weise wie am Wochentag. Abajje fasste die Lehren zusammen und trug vor: Man darf einen Weinseiher, einen Schlauch, einen Baldachin oder einen Klappstuhl nicht aufspannen, hat man sie aufgespannt, so ist man frei, obgleich es von vornherein verboten ist. Stehenbleibende Bezeltungen darf man nicht aufspannen, hat man sie aufgespannt, so ist man ein Sündopfer schuldig. Ein gewöhnliches Bett, einen Lehnstuhl, oder einen Kissenstuhl darf man von vornherein aufschlagen.

Und am Šabbath in einen bereits aufgespannten keinen [Wein] giessen. Sie fragten: Wie ist es, wenn man gegossen hat? R. Kahana erwiderte: Hat man gegossen, so ist man ein Sündopfer schuldig. R. Šešeth wandte ein: Giebt es denn etwas, weswegen man nach den Rabbanan ein Sündopfer schuldig ist, und das nach R. Eliêzer von vornherein erlaubt ist?! R. Joseph entgegnete: Etwa nicht? wegen des Tragens einer goldenen Stadt[1] ist man ja nach R. Meïr schuldig, während dies nach R. Eliêzer von vornherein erlaubt ist. — Welche Lehre meint er? — Es wird nämlich gelehrt: Eine Frau darf nicht mit einer goldenen Stadt ausgehen, ist sie ausgegangen, so ist sie ein Sündopfer schuldig — Worte R. Meïrs; die Weisen sagen: sie darf mit einer solchen nicht ausgehen, ist sie ausgegangen, so ist sie frei; R. Eliêzer sagt: die Frau darf von vornherein mit einer goldenen Stadt ausgehen. Abajje sprach zu ihm: Glaubst du etwa, R. Eliêzer beziehe sich auf die Worte R. Meïrs, welcher sagt, dass sie ein Sündopfer schuldig ist?! er bezieht sich ja auf die Worte der Rabbanan, welche sagen, dass das Tragen straffrei, jedoch verboten ist, und hierauf sagte er, dass dies von vornherein erlaubt ist. — Wegen welcher Sünde wird er verwarnt? — Raba sagte, wegen Klaubens, R. Zera sagte, wegen Siebens. Raba sprach: Meine Ansicht ist einleuchtender: wie geschieht das Klauben? — man nimmt das Geniessbare und lässt den Abfall zurück, ebenso nimmt man auch hierbei das Geniessbare und lässt den Abfall zurück. R. Zera sprach: Meine Ansicht ist einleuchtender: wie geschieht das Sieben? — der Abfall bleibt oben, während das Geniessbare nach unten fällt, ebenso bleibt auch hierbei der Abfall oben zurück, während das Geniessbare nach unten fliesst.

Rami b. Jeḥezqeël lehrte: Man darf kein Zeltdach aufschlagen, hat man es aufgeschlagen, so ist man frei, von vornherein ist es jedoch verboten; war daran ein Faden oder eine Schnur befestigt, so darf man es von vornherein aufziehen. R. Kahana fragte Rabh: Darf man einen Baldachin aufschlagen? Dieser erwiderte: Selbst ein Bett darf man nicht. — Darf man ein Bett aufschlagen? Dieser erwiderte: Selbst einen Baldachin darf man. — Darf man Bett und Baldachin aufspannen? — Dieser erwiderte: Den Baldachin nicht, das Bett wol. Er widerspricht sich aber nicht: was er ihm gesagt hat, selbst ein Bett darf man nicht, handelt von einem karmanäischen, was er ihm gesagt hat, selbst einen Baldachin darf man, handelt von

1. Vgl. ob. S. 450 N. 3.

[illegible] einem, von welchem Rama b. Jeḥezqel spricht, was er ihm gesagt hat: einen Baldachin [illegible] ein Bett [illegible]. R. Joseph erzählte: Ich [illegible] sah, dass im Haus R. Josephs die Baldachindecken [illegible] abends aufgeschlagen und morgens wieder zusammengeschlagen waren. Rabh sagte im Namen R. Ḥijas: Einen Vorhang darf man aufschlagen und zusammenfalten. Ferner sagte Šemuél im Namen R. [illegible] Einen Baldachin des Brautpaars darf man aufschlagen und zusammenschlagen. R. Šešeth b. R. Idi sagte: Dies nur, wo die Dachspitze keine Handbreite hat, wenn sie aber eine Handbreite hat, so ist es verboten; und auch da, wo sie keine Handbreite hat, ist dies nur dann der Fall, wo in einer Entfernung von weniger als drei Handbreiten von der Spitze keine Handbreite vorhanden ist, ist aber eine Handbreite vorhanden, so ist es verboten. auch ist dies nur dann der Fall, wo die Projection keine Handbreite hat, hat sie aber eine Handbreite, so wird auch die Schiefe der Wand als Zelt betrachtet. auch ist dies nur der Fall, wo es über das Bett keine Handbreite herabhängt, wenn es aber eine Handbreite über das Bett herabhängt, so ist es verboten.

Ferner sagte R. Šešeth b. R. Idi: [Breite] Filzmützen darf man [tragen]. — Es wird ja aber gelehrt, dass es verboten ist! — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo [die Krämpe] eine Handbreite hat, das Andre, wo sie keine Handbreite hat. — Ist man etwa demnach auch schuldig, wenn man sein Gewand eine Handbreite [über dem Kopf] herabhängen lässt? — Vielmehr, das ist kein Widerspruch, das Eine, wo sie straff sitzt, das Andre, wo sie lose sitzt[1].

Rama b. Jeḥezqel liess R. Hona bitten: Sage uns doch die schönen Dinge, die du uns einst im Namen Rabhs gesagt hast, zwei bezüglich des Sabbaths und eines bezüglich der Gesetzlehre. Da liess er ihm antworten: Ueber die Lehre, dass man ein Lederlägel mit einem Riemen am Sabbath aufspannen darf, sagte Rabh, dass dies nur bezüglich zweier Personen gelehrt wird, eine Person darf es aber nicht. Abajje sagte: Einen Baldachin dürfen sogar zehn Personen nicht aufspannen, weil es nicht möglich ist, dass nicht etwas herabhängen soll. — Was ist das Zweite? — Es wird gelehrt: Wenn von einem Kochherd ein Fuss fehlt, so darf man ihn fortbewegen, wenn zwei fehlen, so darf man ihn nicht fortbewegen. Rabh sagte, selbst wenn einer fehlt, ist es ebenfalls verboten, weil zu berücksichtigen ist, er könnte ihn befestigen. — Bezüglich der Gesetzlehre? — Rabh sagte: Die Gesetzlehre wird einst bei Jisraél in Vergessenheit geraten, denn es heisst: [2]*Der Herr wird aber dich wunderbare Plagen verhängen*; ich wüsste nicht, was unter wunderbar zu verstehen sei, wenn es aber heisst: [3]*Darum handle ich noch einmal mit diesem Volk wunderbar, wunderbar und wundersam, dass die Weisheit seiner Weisen verloren geht*, so ist hieraus zu entnehmen, dass mit ‚wunderbar' die Gesetzlehre bezeichnet wird.

Die Rabbanan lehrten: Als unsere Lehrer in dem Weinberg[4] zu Jamnia zusammentraten, sprachen sie: Einst wird die Gesetzlehre bei Jisraél in Vergessenheit geraten, denn es heisst: [5]*Fürwahr, es sollen Tage kommen, spricht der Herr, da will ich einen Hunger in das Land senden, nicht Hunger nach Brot, nicht*

ליה אף כילה מותרת כדרמי בר יחזקאל [24]כילה אסורה ימטה מותרת כדדידן אמר רב יוסף חזינא[25]לה[26]לכילה דבי רב הונא דמאורתא נגידא ומצפרא חביטא יתמיא [27] אמר רב משום רבי חייא וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו [28]ואמר שמואל משום רבי חייא כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפורקה [28]אמר רב ששת בריה דרב אידי לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסורה וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגגה טפח אבל יש בפחות משלשה סמוך לגגה טפח [29]אסור ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח אבל יש בשיפועה טפח שפועי אהלים כאהלים דמו ולא אמרן אלא דלא נחית מפוריא טפח אבל נחית מפוריא טפח[29]אסור: ואמר רב ששת בריה דרב אידי האי[30]סיאנא שרי והאיתמר סיאנא אסור לא קשיא הא דאית ביה טפח הא דלית ביה טפח [31]אלא מעתה שרביב בגלימא טפח הכי נמי [32]דמיחייב אלא [33]לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק: שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב הונא אימא לן [34]איזי הנך מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה [35]דרב תרתי בשבת וחדא[36]בתורה שלח ליה הא דתניא[37]גוד בכיסנא מותר לנטותה בשבת אמר רב לא שנו אלא בשני בני אדם אבל באדם אחד אסור אמר אביי וכילה אפילו בעשרה בני אדם אסור אי אפשר דלא מימתחא פורתא אידך מאי היא דתניא כירה שנשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה [28]שתים אסור [38]רב אמר אפילו [39]חד נמי אסור גזירה שמא יתקע תורה [40]דאמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר והפלא ה' את מכתך הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו הוי אומר הפלאה זו תורה: תנו רבנן כשנכנסו רבותינו [41]לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם

Er.102a
Col.b
Er.102a
Suk.10a
Dt 28,59
Jes. 29,14
Ed. 1
Am 8,11

M 24 + הא דקא ל' M 25 ליה לכיליה דרב B 26 לכילי M 27 + א"ר כהנא חזינא להו לכילהו דבי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דמאורתא נגידא ומצפרא חביטא רמייאן M 28 + בשבת M 29 אסורה M 30 כיינא M 31 א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה אפיק גלימי V 32 דאסור M 33 + א"ר פפא M 34 ארי הנך מילי דאמ' [לן] P 35 דרבא M 36 באורייתא M 37 הגור בנכבא מו' לנטותו M 38 + לטלי' M 39 ניטל אחד M 40 + מאי היא M 41 לכרם.

1. [illegible] Zeltmachens verboten [illegible], weil der Wind sie herabwehen, und man [illegible] 2. Dt. 28,59. 3. Jes. 29,14. 4. Vgl. [illegible] S. 2?7 N. 2. 5. Am. 8,11

ולא צמא למים כי אם לשמע דברי ה׳ וכתיב °ונעו מים ועד Am 8,12
ים ממזרח וממערב ישוטטו לבקש את דבר ה׳ ולא ימצאו
[42]דבר ה׳ זו הלכה דבר ה׳ זה הקץ דבר ה׳ זו נבואה ומאי
ישוטטו לבקש את דבר ה׳ אמרו עתידה אשה שתטול ככר
של תרומה ותחזור [43]בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם
טמאה[44]היא ואם טהורה [45]היא ואין מבין אם טהורה היא ואם
טמאה היא [46]בהדיא כתיב ביה °מכל האכל אשר יאכל אלא Lv 11,34
לידע אם ראשונה היא ואם שניה היא ואין מבין הא נמי
מתניתין היא כדתנן °השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה Pes 20a Kel viii,5
שהתנור תחילה [47]מסתפקא להו הא דאמר ליה רב אדא בר
אהבה לרבא ליהוייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה ותיהוי
פת ראשונה אמר ליה לא אמרינן[48]ליהוייה האי תנורא כמאן
דמלי טומאה [49]°דתניא יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר Pes 20a
כלי חרס תלמוד לומר °כל אשר בתוכו יטמא מכל האכל אשר Lv 11,33
יאכל אוכלין[50]מטמאין באויר[51]כלי חרס ואין כלים מטמאין
באויר[51]כלי חרס: [52]תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום
[53]שתשתכח תורה מישראל שנאמר °כי לא תשכח מפי זרעו Dt 31,21
אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש [דבר] ה׳ ולא ימצאו שלא
[54]ימצאו °הלכה[55]ברורה ומשנה ברורה במקום אחד: תניא רבי Fol. 139
יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו
צא ובדוק בדייני ישראל [56]°שכל פורענות שבאה לעולם לא Jab 63a Bb 8a
באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר °שמעו נא זאת ראשי Mich. 3,9
בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה
יעקשו[57]וכתיב °בנה ציון בדמים [וירושלם בעולה] ראשיה בשחד ib. v. 10
ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיהם בקסם יקסמו ועל ה׳ ישענו וגו׳
°רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך Jom 9b
מביא הקדוש ברוך הוא עליהן שלש פורעניות כנגד שלש
עבירות שבידם שנאמר °לכן בגללכם ציון שדה תחרש Mich. 3,12
וירושלם עיים תהיה והר הבית לבמות יער ואין הקדוש ברוך
הוא משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים

42 M — דבר...אמרו ‖ 43 M על בתי כנ׳ ועל בתי | 44 M — היא | 45 M — היא...טמאה היא | 46 M + הא | 47 M משום דמספקא להו דראב״א דא״ר אב״א לרבה חזיה לתנורא כמאן דמלי טו׳ דמי | 48 M V חזויא להאי | 49 M + דמי כמאן כי האי תנא | 50 V ומשקין | 51 M — כ״ח | 52 M — תניא | 53 P שנשתכחה | 54 M תמצא | 55 M — ברורה | 56 שאין פור׳ באה לעולם אלא | 57 B — וכת׳.

Durst nach Wasser, sondern, die Worte des Herrn zu hören. Ferner heisst es: [1]*Sie werden von einem Meer zum anderen wanken, und von Ost und West umherschweifen, um das Wort des Herrn zu suchen; sie werden es aber nicht finden.* Das Wort des Herrn, das ist nämlich die Halakha, das Wort des Herrn, das ist nämlich das Ende[2], das Wort des Herrn, das ist nämlich die Prophetie. — Was meint er mit den Worten: sie werden umherschweifen, um das Wort des Herrn zu suchen? — Sie sagten: Einst wird eine Frau einen Laib Brot von Hebe nehmen, damit in die Bet- und Lehrhäuser umhergehen, um zu erfahren, ob er unrein oder rein ist, niemand aber wird es wissen. — Ob er rein oder unrein ist, steht ja ausdrücklich: [3]*Von jeder Art Speise, die gegessen zu werden pflegt!* — Vielmehr, um zu wissen, ob er erstgradig oder zweitgradig[4] verunreinigt ist, niemand wird es wissen. — Aber auch dies wird ja ausdrücklich in einer Mišnah gelehrt: Wenn sich ein Kriechtier in einem Ofen befindet, so ist das Brot, das sich darin befindet, zweitgradig [verunreinigt], weil der Ofen selbst erstgradig verunreinigt ist! — Sie werden über das, was R. Ada b. Ahaba zu Raba gesprochen hat, im Zweifel sein: Man sollte doch den Ofen als mit Unreinheit gefüllt betrachten, und das Brot sollte somit erstgradig unrein sein! Dieser erwiderte: Der Ofen wird nicht als mit Unreinheit gefüllt betrachtet, denn es wird gelehrt: Man könnte glauben, dass jedes Gefäss durch die [unreine] Luft eines Thongefässes unrein werde, so heisst es: [5]*Alles, was sich darin befindet, werde unrein. Von jeder Art Speise, die gegessen zu werden pflegt:* nur Speisen werden durch die [unreine] Luft des Thongefässes unrein, nicht aber werden Gefässe durch die Luft des Thongefässes unrein.

Es wird gelehrt: R. Šimȯn b. Joḥaj sagte: Behüte und bewahre, dass etwa die Gesetzlehre bei Jisraël in Vergessenheit geraten wird, es heisst ja: [6]*Es wird unvergessen im Mund seiner Nachkommen bleiben;* wieso aber halte ich aufrecht die Worte: *sie werden umherschweifen, um das Wort des Herrn zu suchen; sie werden es aber nicht finden?* — sie werden keine klare Halakha und keine klare Lehre an einer Stelle finden.

Es wird gelehrt: R. Jose b. Elišâ sagte: Siehst du ein Zeitalter, über das viele Leiden verhängt werden, so gehe und untersuche die Richter Jisraëls, denn jede Heimsuchung, die über die Welt kommt, kommt nur wegen der Richter Jisraëls, wie es heisst: [7]*Höret doch dies, Häupter des Hauses Jâqob, Gebieter des Hauses Jisraël, die ihr Recht verabscheut und alles Gerade krumm macht.* Ferner heisst es: [8]*Man baut Çijon mit Blut [und Jerušalem mit Frevel]. Seine Häupter sprechen Recht für Bestechung, und ihre Priester lehren für Lohn; ihre Propheten wahrsagen durch Zauberei und stützen sich auf den Herrn* &c. Sie sind Frevler, jedoch berufen sie sich auf denjenigen, der durch sein Wort die Welt erschaffen hat; entsprechend den drei Sünden, die sie verübten, brachte er über sie drei Heimsuchungen, wie es heisst: [9]*Darum soll euretwegen Çijon zum Feld umgepflügt und Jerušalem ein Trümmerhaufen und der Tempelberg zur bewaldeten Höhe werden.* Der Heilige, gebenedeiet sei er, lässt ferner seine Gottheit auf Jisraël nicht eher ruhen, als bis die schlechten Richter und Befehlshaber aus Jisraël

1 Am 8,12. 2. Die messianische Zeit. 3. Lev. 11,34. 4. Vgl. ob. S 301 N 4. 5. Lev. 11,33. 6 Dt 31,21 7 Mi 3,9 8. Ib. V. 10. 9 Ib. V. 12.

entfernt sind, wie es heisst: [1]*Ich will meine Hand wieder gegen dich kehren und will wie mit Lauge all dein unedles Metall läutern und all dein Blei ausscheiden; deine Richter will ich dir wieder einsetzen, wie dereinst, und deine Räte wie zuvor.* Ûla sagte: Jerušalem wird nur durch Gerechtigkeit erlöst werden, wie es heisst: [2]*Çijon soll durch Recht erlöst werden, und seine Heimkehrenden durch Gerechtigkeit.* R. Papa sagte: Wenn die Hochmütigen aufhören werden, so werden auch die Magier[3] aufhören; wenn die Richter aufhören, so werden auch die Zwangherren aufhören. Wenn die Hochmütigen aufhören, so werden auch die Magier aufhören, denn es heisst: *Ich will wie mit Lauge all dein unedles Metall[4] läutern*; wenn die Richter aufhören, so werden auch die Zwangherren aufhören, denn es heisst: [5]*Der Herr hat deine Richter entfernt, deinen Feind hinweggeräumt.*

R. Melaj sagte im Namen des R. Eleâzar b. R. Šimôn: Was bedeutet der Schriftvers: [6]*Zerbrochen hat der Herr den Stab der Frevler, den Stock der Gewaltherrscher*? — Zerbrochen hat der Herr den Stab der Frevler, das sind nämlich die Richter, die ihren Exekutionsbeamten als Stab dienen, den Stock der Gewaltherrscher, das sind nämlich die den Familien der Richter angehörenden Schriftgelehrten. Mar Zuṭra erklärte: Das sind nämlich die Schriftgelehrten, die unwissende Richter das bürgerliche Gesetz lehren.

R. Eleâzar b. Melaj sagte im Namen des Reš Laqiš: Was bedeutet der Schriftvers: [7]*Denn eure Hände sind mit Blut besudelt und eure Finger mit Sünde; eure Lippen haben Lüge geredet, eure Zunge spricht Frevel*? — eure Hände sind mit Blut besudelt, das sind die Richter, und eure Finger mit Sünde, das sind die Gerichtschreiber, eure Lippen haben Lüge geredet, das sind die Rechtsanwälte, eure Zunge spricht Frevel, das sind die Gerichtsparteien.

Ferner sagte R. Melaj im Namen des R. Jiçḥaq aus Magdela: Seit dem Tag, an dem sich Joseph von seinen Brüdern getrennt hat, hat er den Geschmack des Weins nicht gekostet, denn es heisst: [8]*Und auf den Scheitel des Geweihten unter seinen Brüdern.* R. Jose b. Ḥanina sagte: Auch diese haben den Geschmack des Weins nicht gekostet, denn es heisst: [9]*Und dann tranken sie und berauschten sich mit ihm*, wahrscheinlich hatten sie sich bis dahin nicht berauscht. — Und jene? — Berauscht hatten sie sich nicht, getrunken haben sie aber wol. Ferner sagte R. Melaj: Als Belohnung für: [10]*Er wird sich in seinem Herzen freuen, wenn er dich erblickt*, war es ihm beschieden, das Orakelschild auf seinem Herzen zu tragen.

Die Leute aus Baškar sandten an Levi die Fragen: Wie ist es bezüglich des Baldachins? wie ist es bezüglich Hopfens in einem Weinberg[11]? wie ist es bezüglich eines Leichnams am Festtag? Während [der Bote] ging, kehrte die Seele Levis zur Ruhe ein. Da sprach Semuël zu R. Menasja: Wenn du weise bist, so kannst du ihnen Antwort schicken. Darauf sandte er ihnen folgende Antwort: Bezüglich des Baldachins haben wir alle möglichen Fälle untersucht, und keinen Fall finden können, in welchem es erlaubt sein könnte. — Sollte er ihnen doch den Fall nennen, von dem Rami b. Jeḥezqêl spricht? — Weil diese keine gesetzeskundige Leute sind. — Hopfen im Weinberg ist eine Mischung. — Sollte er ihnen doch die Ansicht R. Triphons mitteilen? es wird nämlich gelehrt: Hopfen bildet, wie R. Triphon sagt, in einem Weinberg keine Mischsaat; die Weisen sagen: sie sind in einem Weinberg wol Mischsaat, und es steht ja fest, dass, wenn

[58]רעים מישראל שנאמר ׳ואשיבה ידי עליך[59]ואצרף כבר סגיך *Jes. 1,25*
ואסירה כל בדיליך ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעציך
כבתחלה וגו׳ ׳אמר עולא אין ירושלים נפדה אלא בצדקה *Syn. 98a*
שנאמר ׳ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי *Jes. 1,27*
בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי [60]גזירפטי אי
בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרף כבר סגיך אי בטלי
דייני בטלי גזירפטי דכתיב ׳הסיר ה׳ שופטיך פנה איבך: אמר *Zph. 3,15*
רבי מלאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון מאי דכתיב ׳שבר *Jes. 14,5*
ה׳ מטה רשעים שבט מושלים שבר ה׳ מטה רשעים אלו
הדיינין שנעשו מקל לחזניהם שבט מושלים אלו תלמידי
חכמים שבמשפחות הדיינין מר זוטרא אמר אלו תלמידי
חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור: אמר רבי אלעזר
בן מלאי משום ריש לקיש מאי דכתיב ׳כי כפיכם נגאלו בדם *ib. 59,3*
ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה
כי כפיכם נגאלו בדם אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו
סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין
ולשונכם עולה תהגה אלו בעלי דינין: ואמר רבי מלאי משום
רבי יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין
דכתיב ׳ולקדקד נזיר אחיו רבי יוסי בר חנינא אמר אף הן לא *Gn. 49,26*
טעמו טעם [61]יין דכתיב ׳וישתו וישכרו עמו מכלל דעד האידנא לא *ib. 43,34*
הוה שיכרות ואידך שיכרות הוא דלא הוה [62]שתיה [63]מיהוי הוה:
ואמר רבי מלאי בישכר ׳וראך ושמח בלבו זכה לחשן המשפט *Ex. 4,14*
על לבו: שלחו ליה בני בישכר ללוי כילה מהו כשותא
[64]בכרמא מהו מת ביום טוב מהו אדאזיל נח נפשיה דלוי אמר
[65]שמואל לרב מנשיא אי הכמת [66]שלח להו שלח להו כילה
חזרנו על כל צידי כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלח להו
כדרמי בר יחזקאל לפי שאינן בני תורה כשותא בכרמא
[67]עירובא ולישלח [68]להו כדרבי טרפון [69]דתניא ׳כישות רבי *Kil. 3*
טרפון אומר אין כלאים בכרם וחכמים אומרים כלאים בכרם

M 58 רעים — | M 59 + וכתיב | M 60 גיזרפי. P גירזפי. V גאז׳ דפאטי | M 61 — טעם יין | M 62 שת׳ מיה׳ הוה | B 63 מיהא | P 64 בכר | M 65 + ליה | M 66 שלחת | B 67 עירבובא | P 68 — להו | M 69 התנן. P דתנא.

1. Jes. 1,25. 2. Ib. V. 27. 3. [illegible] 4. סיגים [illegible] 5. Zeph. 3,15. 6. Jes. 14,5. 7. Ib. 59,3. 8. Gen. 49,26. 9. Ib. 43,34. 10. Ex. 4,14. 11. [illegible]

Ber 30a וקיימא לן ˚כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ לפי שאינן בני תורה מכריז רב האי מאן דבעי למיזרע בישותא בכרמא ליזרע רב עמרם חסידא מנגיד עילויה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתינוק גוי וזרע ליה וליתן ליה לתינוק ישראל אתי למיסרך וליתן ליה לגדול גוי אתי לאיחלופי בישראל מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני איני והאמר רבי יהודה בר[70]שילת אמר רבי אסי עובדא הוה בבי כנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת ˚ולא ידענא אי מלפניה אי Col.b מלאחריה ואתו לקמיה דרבי יוחנן ואמר להו יתעסקון ביה עממין ואמר רבא מת [71]ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין Bes 6a 22a ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו [72]בשני ימים טובים של ראש השנה מה שאין כן בביצה לפי שאינן בני תורה: אמר רבי אבין[73]בר רב הונא אמר רב חמא בר גוריא מתעטף אדם בכילה ובכסכסיה ויוצא [74]לרשות הרבים בשבת ואינו חושש מאי שנא מדרב הונא דאמר רב הונא[75]אמר רב היוצא Men 37a בטלית שאינה[76]מצויינת כהילכתה בשבת חייב חטאת ציצית לגבי טלית חשיבי ולא בטלי הני לא חשיבי ובטלי: אמר [77]רבה בר רב הונא מערים אדם על המשמרת ביום טוב לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים[78]אמר רב אשי והוא דתלה בה רמונים מאי שנא מהא דתניא מטילין שכר במועד לצורך המועד [79]שלא לצורך המועד אסור אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים [80]אף על פי שיש להן ישן מערים ושותה מן החדש התם לא מוכחא מילתא הכא מוכחא מילתא אמרו ליה רבנן לרב אשי חזי מר האי צורבא מרבנן ורב הונא ברבי [81]חיון שמיה ואמרי לה רב הונא ברבי[82]חלון שמיה דישקל ברא דתומא ומנח בברזא דדנא ואמר [83]לאצנועיה קמיכוינא ואזיל ונאים במברא ועבר להך גיסא וסייר פירי ואמר אנא למינם קמיכוינא אמר להו הערמה קאמרת הערמה [84]מדרבנן היא[85]צורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחלה:

[ii] ונותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית ונותנין ביצה Sab 34

P 70 שילה, M 71 — ביום...עממין, B 72 ביו״ט שני, M 73 — בר ר״ה || M 74 +בו || M 75 — א״ר || P 76 מצוינת || V 77 ר׳ אבין. P רבא || P 78 ואמ׳ M 79 ⊃ שלא...אסור M 80 {+אסור} M 81 חזיון M 82 חילן M 83 + אנא B 84 בדר׳ M 85 אתי והא צורבא מרב׳.

jemand es für innerhalb des Lands erleichtert, die Halakha wie er für ausserhalb des Lands ist? — Weil diese keine gesetzeskundige Leute sind. Rabh liess bekannt machen: Wer Hopfen in einen Weinberg säen will, der säe. R. Ȧmram der Fromme liess deswegen geisseln. R. Mešarŝeja gab einem nichtjüdischen Knaben eine Peruṭa, und er säete für ihn. — Sollte er doch einem jisraëlitischen Knaben geben! — Er könnte sich daran gewöhnen. — Sollte er einem erwachsenen Nichtjuden geben! — Er könnte ihn mit einem Jisraëliten verwechseln. — Bezüglich des Leichnams sandte er ihnen zur Antwort: Es dürfen sich mit ihm weder Judäer noch Aramäer beschäftigen, weder am ersten Festtag, noch am zweiten Festtag. — Dem ist ja aber nicht so! R. Jehuda b. Šilath erzählte ja im Namen R. Asis: Solches ereignete sich in einem Bethaus zu Maôn, an einem Festtag nächst einem Šabbath — ich weiss nicht, ob vor- oder nachher —; da kam man zu R. Joḥanan, und er sprach: Mögen sich Nichtjuden mit ihm befassen. Ferner sagte auch Raba, dass am ersten Festtag Nichtjuden, und am zweiten Festtag Jisraëliten sich mit einem Leichnam befassen dürfen, selbst am zweiten Tag des Neujahrsfestes, was bezüglich eines Eies nicht der Fall ist! — Weil sie keine gesetzeskundige Leute sind.

R. Abin b. R. Hona sagte im Namen des R. Ḥama b. Gorja: Man darf sich am Šabbath in eine Baldachindecke nebst den daran befestigten Riemen hüllen und ohne Bedenken auf öffentliches Gebiet hinausgehen. — Womit ist dies anders als die Lehre R. Honas? R. Hona sagte nämlich im Namen Rabhs: Wer am Šabbath mit einem Gewand hinausgeht, das keine Çiçith hat, ist ein Sündopfer schuldig. — Çiçith sind dem Gewand gegenüber etwas Wesentliches, und verlieren ihre Bedeutung nicht, diese aber sind nichts Wesentliches und verlieren ihre Bedeutung.

Rabba b. R. Hona sagte: Man darf am Festtag bei einem Seiher eine List anwenden, indem man ihn ausspannt, um Granatäpfel hineinzulegen, nachher aber Weinhefe hineinschüttet. R. Aši sagte: Dies aber nur, wo man in diesen thatsächlich Granatäpfel gelegt hat. — Womit ist es hierbei anders, als bei folgender Lehre? Man darf an den Zwischenfesttagen Met zum Gebrauch an den Zwischenfesttagen brauen, nicht zum Gebrauch an den Zwischenfesttagen ist es verboten, einerlei, ob Met aus Datteln oder Met aus Gerste, und obgleich er alten hat, darf er eine List anwenden und vom neuen trinken! — Da ist [das Verbot] nicht merklich, hier aber ist es merklich. Die Schüler sprachen zu R. Aši: Hat der Meister gesehen, wie ein Gelehrtenjünger Namens R. Hona b. Ḥivan, nach Anderen R. Hona b. R. Ḥilvan, einen Knoblauchkopf in den Spund eines Weinfasses gestopft und gesagt hat, er habe ihn nur verwahren wollen; und wie er sich einst auf eine Fähre schlafen legte, sich auf die zweite Seite hinüberfahren liess und da seine Früchte bewachte, indem er sagte, er habe nur schlafen wollen? Da erwiderte er ihnen: Ihr sprechet von einer List? die List ist nur ein rabbanitisches Verbot, und ein Gelehrtenjünger wird dieses Verbot nicht von vornherein übertreten.

MAN darf Wasser auf Weinhefe giessen, damit sie klar werde; ferner darf man Wein durch ein Tuch oder durch ein Rohrgeflecht seihen; ferner auch ein Ei in einen Senfseiher thun. Man

darf am Sabbath Honigwein bereiten; R. Jehuda sagt: am Sabbath nur in einem Becher, am Festtag auch in einem Krug und an den Zwischenfesttagen auch in einem Fass; R. Çadoq sagt: ganz nach Verhaltnis der Gaste.

GEMARA. Zeêri sagte: man darf am Sabbath ohne Bedenken klaren Wein und klares Wasser in einen Seiher giessen, trübes aber nicht. Man wandte ein: R. Šimôn b. Gamaliél sagt: Man darf am Sabbath ein Fass Wein mit der Hefe durchschütteln und ohne Bedenken in einen Seiher giessen. — Zeêri erklärte: In der Kelter selbst.

Ferner darf man Wein durch ein Tuch seihen. R. Šimi b. Ḥija sagte: Nur darf man keine Vertiefung erzeugen.

Oder durch ein Rohrgeflecht. R. Ḥija b. Asi sagte im Namen Rabhs: Nur darf man es keine Handbreite über dem Boden des Gefässes heben. Rabh sagte: Einen Lappen darf man über die Hälfte des Kübels ausbreiten, über die ganze Mündung nicht. R. Papa sagte: Man darf kein Gezweige auf die Mündung eines Kruges (vom Fass) thun, weil dies wie ein Seiher aussieht. Im Haus R. Papas gossen[1] sie Met aus einem Gefäss in das andere um. Da sprach R. Aḥa aus Diphte zu Rabina: Es bleibt ja ein wenig zurück! — Im Haus R. Papas wurden solche Tropfen nicht beachtet.

Auch ein Ei in einen Senfseiher thun. Jáqob Qarḥa lehrte: Weil dies nur wegen der Farbung geschieht. Es wurde gelehrt: Wenn man am Vorabend des Sabbaths Senf vermengt hat, so darf man ihn am nächsten Tag mit einem Gerät durchrühren, nicht aber mit der Hand. Šemuél sprach zu ihm: Rührt man ihn denn an jedem anderen Tag mit der Hand durch, das wäre ja eine Speise für Esel! Vielmehr, erklärte Šemuél, man darf ihn mit der Hand durchrühren, nicht aber mit einem Gerät. Es wurde gelehrt: R. Eleázar sagt: ob so oder so, ist es verboten; R. Johanan sagt: ob so oder so, ist es erlaubt. Abajje und Raba sagten beide, dass die Halakha nicht wie R. Johanan ist. Darauf nahm R. Johanan die Ansicht R. Eleázars an, und R. Eleázar die Ansicht Šemuéls. Abajje und Raba sagten dann beide, dass die Halakha wie R. Johanan ist. Die Amme Abajjes bereitete es für ihn, und er ass nicht. Die Frau Zeêris bereitete es für R. Ḥija b. Asi, und er ass nicht; da sprach sie zu ihm: Für deinen Meister habe ich solches bereitet, und er ass wohl, du aber issest nicht! Raba b. Šaba erzählte: Einst habe ich vor Rabina gestanden, als man ihm [den Senf] mit einem Knoblauchschaft umrührte, und er ass. Mar Zuṭra sagte: Die Halakha ist nicht wie alle diese Lehren, sondern wie die folgende; es wurde nämlich gelehrt: Wenn man am Vorabend des Sabbaths Senf vermengt hat, so darf man ihn am nächsten Tag sowohl mit der Hand als auch mit einem Gerät durchrühren, man darf ferner Honig hineinthun, und vermischen, nicht aber umrühren. Wenn man am Vorabend des Sabbaths Kresse zerrieben hat, so darf man am folgenden Tag Oel, Essig und Münze hineinthun, jedoch nur vermischen, nicht aber umrühren. Wenn man am Vorabend des Sabbaths Knoblauch zerrieben hat, so darf man am

בכסנגת של חרדל ועושין אנומלין בשבת רבי יהודה אומר בשבת בכוס ביום טוב בלגין ובמועד בחבית רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין:

גמרא. אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורין לא מיתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר טורד אדם הבית [86]של יין יינה ושמריה ונותן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש תרגמה זעירי בין הגיתות שנו: מסננין את היין בסודרין: אמר רב שימי בר חייא ובלבד שלא יעשה גומא: ובכפיפה מצרית: אמר רב חייא בר אשי [87]אמר רב ובלבד שלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפח אמר [88]רב האי סיפקא אפלגיה דכובא שרי אכוליה כובא אסיר אמר רב פפא לא נידדק איניש [89]ציבייתא בפומיה [90]דכוזי דחביתא משום דמיחזי כמשמרת דבי רב פפא שאפו שיכרא ממנא למנא [90]אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא האיכא ניצוצות [91]ניצוצות [92]לבי רב פפא [93]לא חשיבי: ונותנין ביצה במסננת: תני יעקב [94]קרחה לפי שאין עושין [95]אותה אלא [96]לגוון איתמר חרדל שלשו מערב שבת למחר אמר רב ממחו בכלי אבל [97]לא ביד אמר ליה [98]שמואל ביד אטו כל יומא ממחו ליה ביד מאכל חמורים הוא אלא אמר שמואל ממחו ביד ואינו ממחו בכלי [99]איתמר רבי אלעזר אמר אחד זה ואחד זה אסור ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה מותר אביי ורבא דאמרי תרוייהו אין הלכה כרבי יוחנן [1]קם רבי יוחנן בשיטתיה דרבי אלעזר [1]קם רבי אלעזר בשיטתיה דשמואל אביי ורבא דאמרי תרוייהו הלכה כרבי יוחנן אימיה דאביי עבדא ליה ולא אכל דביתהו [2]דזעירא עבדא ליה לרב חייא בר אשי ולא אכיל אמרה ליה לרבך עבידי [3]ליה ואכל ואת לא אכלת אמר [4]רבא בר שבא הוה קאימנא קמיה [5]דרבינא ובחשי [6]ליה בשופתא דתומא ואכל אמר מר זוטרא לית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאתמר חרדל שלשו מערב שבת למחר ממחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש ולא ישרוף אלא מערב [7]שחליים [8]ששחקן מערב שבת למחר נותן לתוכן שמן וחומץ וממשיך לתוכן אמיתא ולא ישרוף אלא מערב [7]שום שריסקו מערב שבת למחר נותן

Fol. 140

86 M ונותן לתוך המש׳ עם יינה ושמריה בשבת || 87 M V רבא || 88 P כוניית. V צבתא || 89 P דכוזי. M דביזנת משום || 90 M + ומשיירין]. V + בצבאתא || 91 M + א ל || 92 M לבי ר פ || 93 P ניצוצות לא חשיבא || 94 M + בן || 95 M אותה || 96 M רגיא || 97 M אין ממחו || 98 P רב יוסף || 99 M את || 1 P קסבר M קם...יוחנן || 2 P דזעירי || 3 M ליה || 4 M רב || 5 M דרבא || 6 M בשיפוותא || 7 M + שבת || 8 M שטרפם.

1 שאפו [illegible]

לתוכו פול וגריסין ולא ישחוק אלא מערב[7]וממישך את אמיתא לתוכן° מאי אמיתא[9]נינייא אמר אביי[10]שמע מינה האי[9]נינייא Sab.128a מעליא לתחלי: ועושין אנומלין בשבת:° תנו רבנן עושין אנומלין Az.30a [11]בשבת ואין עושין [12]אלונטית ואיזו היא אנומלין ואיזו היא אלונטית אנומלין יין[13]ודבש ופילפלין אלונטית יין [14]ישן ומים צלולין ואפרסמון[15]דעבדי לבי מסותא למיקר[16]אמר רב[17]יוסף זימנא חדא עלית בתר מר עוקבא לבי[18]באני כי [19]נפקי אתאי אשקיין חמרא חד כסא וחשי מבינתא דראשי ועד טופרא דכרעי ואי אשקיין כסא אחרינא [20]הואי מסתפינא דלמא מנכו לי [21]מזכותא דעלמא דאתי והא מר עוקבא דשתי כל יומא שאני מר עוקבא דרגיל ביה:

[iii] אין שורין את החילתית בפושרין אבל נותן לתוך החומץ ואין [22]שולין את הכרשינין ולא שפין אותן אבל נותן [23]לתוך הכברה או לתוך הכלכלה אין כוברין את התבן בכברה ולא יתננו על גבי מקום גבוה בשביל שירד המוץ אבל נוטל [24]הוא בכברה ונותן לתוך האבוס:

גמרא. איבעיא להו שרה מאי תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב[25]יוסף שרה חייב חטאת אמר ליה אביי אלא מעתה[26]שרה אומצא במיא הכי נמי דמיחייב[27]אלא אמר אביי° מדרבנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול Sab.138a בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי מהו לשרות את החלתית בצונן אמר ליה אסור והא אנן תנן אין שורין את החלתית בפושרין הא בצונן מותר אמר ליה° אם כן מה בין לי ולך Hol.134b מתניתין יחידאה היא דתניא° אין שורין את החלתית לא Sab.17 בחמין ולא בצונן רבי יוסי אומר בחמין אסור [28]בצונן מותר למאי עבדי ליה ליוקרא דליבא רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא אתא לקמיה דמר עוקבא אמר ליה זיל שתי תלתא תיקלי [29]חילתתא בתלתא יומי אזל אישתי חמשא [30]בשבת ומעלי שבת לצפרא[31]אזל שאיל בי מדרשא אמרו ליה תנא דבי רב אדא ואמרי ליה תנא דבי מר בר[32]רב אדא שותה אדם קב או קביים ואינו חושש אמר להו לשתות לא קמיבעיא לי כי [קא] מיבעיא לי לישרות מאי אמר להו רב[33]חייא בר אבין בדידי הוה עובדא ואתאי שאילתיה לרבך רב אדא בר אהבה ולא

M 9 נינא" M 10 —ש״מ" M 11 – בש׳ || V M 12 אלונתית, וכן להלן |
M 13 + ושמן M 14 + ושמן ודבש ¦ M 15 למאי עבדי ליה לבי ;
M 16 +כי נפיק מבי מסותא שתו | M 17 זירא M 18 מסותא M 19
נפיק אתאן אש׳ חד | M 20 – הואי M 21 מזכותא ד M 22
שורין M 23 אותם לתוך (הקערה) | M 24 —הוא , M 25 הונא |
M 26 שדא , P 27 אמ׳ ליה אביי M 28 + אבל | P 29 — חיל׳
M 30 — בש׳ , M 31 אתא , M 32 —רב M 33 — חייא [אחא]"

folgenden Tag Bohnen und Graupen hineinthun jedoch nur vermischen, nicht aber umrühren. — Und Minze hineinthun»; was ist Minze? — Nania. Abajje sagte: Hieraus zu entnehmen, dass Nanja für Kresse gut ist.

Man darf am Šabbath Honigwein bereiten. Die Rabbanan lehrten: Man darf am Šabbath Honigwein bereiten, nicht aber Oelwein. Was heisst Honigwein und was heisst Oelwein? — Honigwein wird aus Wein, Honig und Pfeffer. Oelwein wird aus altem Wein, klarem Wasser und Balsam bereitet, letzteren bereitet man als Abkühlungsmittel im Badehaus. R. Joseph erzählte: Einst folgte ich Mar Ûqaba ins Bad; als ich herauskam, reichte er mir einen Becher solchen Weins, und ich fühlte [die Kälte] von meinem Kopfhaar bis zu den Zehnägeln; würde man mir noch einen zweiten Becher zum Trinken gegeben haben, so würde ich gefürchtet haben, man werde mir dies in der zukünftigen Welt von meinem Verdienst abziehen. Aber Mar Ûqaba pflegte ihn ja täglich zu trinken! — Anders war es bei Mar Ûqaba, der damit gewöhnt war.

MAN darf keinen Asant in lauwarmes Wasser weichen, wol aber darf man ihn in Essig thun. Man darf ferner keine Wicken einweichen, noch abspülen, wol aber darf man sie in ein Sieb oder in einen Korb thun. Man darf kein Stroh in einen Korb, oder auf eine Anhöhe thun, damit die Spreu herabfalle, wol aber darf man es in einen Korb legen, um es in die Krippe zu thun.

GEMARA. Sie richteten die Frage: Wie ist es, wenn man eingeweicht hat? R. Ada aus Narsa beantwortete dies: Hat man eingeweicht, so ist man ein Sündopfer schuldig. Abajje sprach zu ihm: Ist man demnach etwa auch schuldig, wenn man ein Stückchen Fleisch in Wasser weicht?! Vielmehr, erklärte Abajje, dies ist nur ein rabbanitisches Verbot, man verfahre damit nicht, wie man am Wochentag verfährt. R. Johanan fragte R. Jannaj: Darf man Asant in kaltes Wasser weichen? Dieser erwiderte: Es ist verboten. — Wir haben ja aber gelernt, dass man Asant nicht in lauwarmes Wasser einweichen darf, in kaltes aber ist es also erlaubt! Dieser erwiderte: Welchen Unterschied giebt es also zwischen mir und dir?! unsere Mišnah vertritt die Ansicht eines Einzelnen; denn es wird gelehrt: Man darf Asant weder in warmes noch in kaltes Wasser einweichen. R. Jose sagt: in warmes ist es verboten, in kaltes ist es erlaubt. — Wozu macht man dies? — Gegen Herzbeschwerden. R. Aḥa b. Joseph litt an Herzbeschwerden, da kam er vor Mar Ûqaba, und dieser sprach zu ihm: Gehe, trinke drei Šeqel Asant in drei Tagen; darauf trank er am Donnerstag und am Freitag. Am folgenden Tag kam er ins Lehrhaus und fragte diesbezüglich. Da erwiderte man ihm: In der Schule R. Adas, nach Anderen, in der Schule des Mar b. Ada, wurde gelehrt: Man darf anstandslos einen Kab, oder zwei Kab trinken. Darauf sprach er: Ich frage nicht, ob man trinken darf, sondern, ob man einweichen darf. Da sprach R. Ḥija b. Abin: Bei mir kam so etwas vor und ich ging hin und fragte es R. Ada b. Ahaba, er wusste es aber nicht; darauf fragte ich es R. Hona

und dieser erwiderte: So sagte Rabh: Man weiche [sie] in kaltes Wasser und lasse es warm werden. — Also nach demjenigen, welcher es erlaubt! — Auch nach demjenigen, nach dem es verboten ist, ist dies nur, wo man [an den Tagen vorher] nicht getrunken hat; da aber, wo er am Donnerstag und am Freitag getrunken hat, könnte er, würde er am Sabbath nicht trinken, in Lebensgefahr geraten. R. Aḥa b. Joseph ging gestützt an der Schulter seines Neffen R. Naḥman b. Jiçḥaq, da sprach er zu ihm: Wenn wir zum Haus R. Saphras kommen werden, so führe mich zu ihm. Als sie an dasselbe herankamen, führte er ihn hinein. Da fragte er jenen: Darf man am Sabbath ein Hemd reiben: beabsichtigt man, es weich zu machen, und ist es somit erlaubt, oder beabsichtigt man es sauber zu machen, und ist es somit verboten? Dieser erwiderte: Man beabsichtigt es weich zu machen, somit ist es erlaubt. Als er herauskam, sprach [R. Naḥman] zu ihm: Was fragte ihn der Meister? Da erwiderte er: Ich fragte ihn, ob man am Sabbath ein Hemd reiben darf, und er erwiderte mir, dass es erlaubt ist. — Dem Meister könnte es ja auch bezüglich eines Obergewands fraglich sein! — Bezüglich eines Obergewands war es mir nicht fraglich, diesbezüglich fragte ich bereits R. Hona, und er entschied es mir, dass es verboten ist. — Sollte es doch der Meister vom Obergewand entscheiden! Dieser erwiderte: Da hat es das Aussehen, als wolle man es sauber machen, hierbei aber nicht. R. Ḥisda sagte: Das Hemd darf man vom Stock abziehen, den Stock vom Hemd herausziehen darf man nicht. Raba sagte: Wenn es aber ein Weberohr ist, so ist es erlaubt. R. Ḥisda sagte: Ein Gebund Kräuter darf man fortbewegen, wenn es als Viehfutter zu gebrauchen ist, sonst aber nicht. R. Ḥija b. Asi sagte im Namen Rabhs: Eine Räucherstange von Fleisch darf man fortbewegen, von Fischen darf man nicht fortbewegen. R. Qaṭṭina sagte: Wenn jemand in der Mitte des Betts steht, so ist es gleich, als stehe er auf dem Bauch einer Frau. Das ist aber nichts.

Ferner sagte R. Ḥisda: Wenn ein Jünger Kräuter kauft, so kaufe er längliches, denn Gebund wie Gebund, die Länge nebenbei. Ferner sagte R. Ḥisda: Wenn ein Jünger Rohr kauft, so kaufe er längliches, denn Bündel wie Bündel, die Länge nebenbei. Ferner sagte R. Ḥisda: Ein [armer] Jünger esse keine Kräuter, weil diese Appetit verursachen. Ferner sagte R. Ḥisda: Ich pflegte weder zur Zeit meiner Armut, noch zur Zeit meines Reichtums Kräuter zu essen; zur Zeit meiner Armut nicht, weil sie Appetit verursachen, zur Zeit meines Reichtums nicht, weil in die Stelle, da die Kräuter hineinkommen, Fleisch und Fische kommen könnten. Ferner sagte R. Ḥisda: Ein Jünger, der nicht ausreichend Brot hat, breche [bei Tafel] das Brot nicht an. — Aus welchem Grund? — Weil er es nicht mit wohlwollendem Auge thut. Ferner sagte R. Ḥisda: Ich pflegte damals nicht anzubrechen, als bis ich das Gefäss durchsucht und [das Nötige] gefunden habe. Ferner sagte R. Ḥisda: Wer Gerstenbrot vertragen kann und Weizenbrot isst, übertritt das Verbot:[1] *Du sollst nicht verderben*; auch sagte R. Papa: Wer Met vertragen kann und Wein trinkt,

1. Dt. 20,19.

הוה בידיה אתאי ישאילתיה לרב הונא ואמר [34]הכי קאמר רב שורה בצונן [35]ומניה בחמה כמאן דשרי אפילו למאן דאסר הני מילי היכא דלא אישתי כלל [36]אבל היכא כיון דאישתי חמישא ומעלי שבת אי לא שתי בשבת מיסתכן: מיסתמיך [37]ואזיל רב אחא בר יוסף אכתפיה דרב נחמן בר יצחק בר אחתיה אמר ליה כי מטינן לבי רב ספרא [38]עיילינא כי מטו [39]עייליה בעא מיניה מהו לכסכוסי [40]כיתניתא בשבתא [41]לרכובי כיתניתא קא מיכוין ושפיר דמי או דילמא לאולודי חיורא קמיכוין ואסור אמר ליה לרכובי [42]קא מיכוין ושפיר דמי כי נפק אתא אמר ליה מאי בעא מר מיניה אמר ליה [43]בעי מיניה מהו לכסכוסי [40]כיתניתא בשבתא ואמר לי שפיר דמי ותבעי ליה למר סודרא סודרא לא קא מיבעיא לי דבעאי מרב הונא ופשט לי [44]לאיסורא ותיפשוט ליה למר מסודרא אמר ליה התם מיחזי כי אולודי חיורא הכא לא מיחזי כאולודי חיורא אמר רב חסדא האי [40]כיתניתא משלפו לדידה מקניא שרי קניא ממנה אסור אמר רבא ואם כלי קיואי הוא מותר אמר רב חסדא האי [45]כישתא דירקא אי חזיא למאכל בהמה שרי לטלטולי ואי לא [46]אסיר אמר רב חייא בר אשי אמר רב [47]האי תליא דבישרא שרי לטולטולי דכוורי אסיר: אמר רב קטינא העומד באמצע המטה כאילו עומד בכריסה של אישה ולאו מילתא היא: ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין ירקא ליזבין אריכא [48]בישא [49]בי כישא ואורכא ממילא ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין קניא ליזבין אריכא טונא כי טונא ואורכא ממילא ואמר רב חסדא בר בי רב [50]לא ליכול ירקא משום [51]דגריר ואמר רב חסדא [52]אנא לא בעניותי אכלי ירקא [53]ולא בעתירותי אכלי ירקא בעניותי משום [51]דגריר בעתירותי דאמינא היכא דעייל ירקא ליעול בישרא וכוורי [54]ואמר רב חסדא בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא לא ליבצע [55]מאי טעמא דלא עביד בעין יפה ואמר רב חסדא [52]אנא מעיקרא לא [20]הואי בצענא עד דישדאי ידי בכולי מנא ואישכחי [56]ואמר רב חסדא האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי ואכל [57]דחיטי קעבר משום °בל תשחית ואמר רב פפא האי מאן דאפשר

Col.b Sab 113a Ber.40b Dt 20,19

M 34 לי הכי אמר M 35 ומניהו בחמין א״ר כמאן M 36 אבל — M 37 ואזי P 38 עיילינן M 39 + להתם M 40 כיתוניתא M 41 לרכוכי...ואסיר M 42 + כיתונ M 43 בעי...לכסכ B 44 לאיסורא M 45 בישא. V הוצא M 46 לא M 47 הלא M 48 דבי P 49 כבישא B 50 + דלא נפישא ליה ריפתא M 51 הגריד M 52 אנא M 53 ולא...בעניותי B 54 + ואר״ח בב״ר דלא נפ ליה ריפ׳ לא ליבצע בצועי M 55 — מאי...יפה B 56 + ביה כל צרכי P 57 חיטי.

למישתי שיכרא וישתי חמרא עובר משום בל תשחית ולאו מילתא היא° בל תשחית דגופא עדיף ואמר רב חסדא בר בי רב *Sab. 129a* דלית ליה משחא נימשי במיא דהריצי ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין אומצא ליזבין[58] אונקא דאית ביה תלתא מיני בישרא ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין כיתוניתא ליזבין מדנהר אבא וניחוורה כל תלתין יומין דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא ואנא ערבא מאי כיתוניתא כיתה נאה[59] ואמר רב חסדא בר בי רב לא ליתיב אציפתא חדתא דמכליא מאניה ואמר רב חסדא בר בי רב לא לישדר מאניה לאושפיזיה לחווריה ליה דלאו אורח ארעא[60] דילמא חזי ביה מידי ואתי למגניא: אמר להו רב חסדא לבנתיה תיהוי צניעתן באפי גברייכו לא תיכלון נהמא[61] באפי גברייכו לא תיכלון ירקא בליליא לא תיכלון תמרי בליליא ולא תשתון שיכרא בליליא ולא תיפנון היכא דמפני גברייכו[62] וכי קא קארי אבבא איניש לא תימרון מנו אלא מני נקיט מרגניתא בחדא ידיה וכורא בחדא ידיה מרגניתא אחוי להו וכורא לא אחוי להו ע־ דמיצטערן והדר אחוי להו: אין[63] שורין את הכרשינין: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר אין משגיחין בכברה כל עיקר:

[iv] גו־פין מלפני הפטם ומסלקין[64] לצדדין מפני הרעי דברי רבי דוסא וחכמים אוסרין נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת:

גמרא. איבעיא להו רבנן[65] ארישא[66] או אסיפא פליגי או אתרוייהו פליגי תא שמע דתניא וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה לא יסלקנו לצדדין אמר רב חסדא מחלוקת באבוס של קרקע אבל באיבוס של כלי דברי הכל מותר ואבוס של קרקע מי איכא למאן דשרי הא קא משוי גומות אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב חסדא מחלוקת באבוס של כלי אבל באיבוס של קרקע דברי הכל אסור: ונוטלין מלפני בהמה: תנא חדא נוטלין מלפני בהמה שפיה יפה ונותנין לפני בהמה שפיה[67] רע ותניא אידך נוטלין מלפני בהמה שפיה[67] רע ונותנין לפני בהמה שפיה יפה אמר אביי אידי ואידי מקמי חמרא לקמי תורא שקלינן מקמי תורא לקמי

M 58 עוזקא M 59 — ואמר...מאניה M 60 חזי ביה ואתי P 61 בהדי P 62 כי B 63 שולין M 64 מן הצד 65 אתרוייהו מיפלגי או אחדא מיפלגי B 66 + פליגי P 67 רעה.

übertritt das Verbot: *Du sollst nicht verderben*. Das ist aber nichts, das Nichtverderben des Körpers ist wichtiger. Ferner sagte R. Ḥisda: Ein Jünger der kein Oel [zum Händereinigen] hat, wasche [die Hände] mit Sumpfwasser. Ferner sagte R. Ḥisda: Wenn ein Jünger Fleisch kauft, so kaufe er vom Hals, da dieser Teil aus drei Fleischarten besteht. Ferner sagte R. Ḥisda: Wenn ein Jünger ein Untergewand kauft, so kaufe er ein in Nehar Abba gefertigtes, und wasche es einmal in dreissig Tagen, sodann wird es zwölf Monate, ein Jahr, halten; ich bürge dafür. — Was bedeutet das Wort Kitona [Untergewand]? — Kita naëh [schöne Klasse]. Ferner sagte R. Ḥisda: Ein Jünger setze sich nicht auf eine neue Matte, da diese die Kleider verdirbt. Ferner sagte R. Ḥisda: Ein Jünger gebe seine Kleider nicht seiner Wirtin zum Waschen; dies geziemt sich nicht, da sie darauf etwas bemerken könnte, was ihn verächtlich machen würde. R. Ḥisda sprach zu seinen Töchtern: Seid keusch in Gegenwart eurer Männer; esset kein Brot in Gegenwart eurer Männer; esset nachts keine Kräuter, und trinket nachts kein Met; verrichtet nicht eure Notdurft an derselben Stelle, wo eure Männer; wenn jemand an der Thür klopft, so fraget nicht: ‚wer da?' sondern: ‚wer da?'[1]; fasst euch [der Mann] mit der einen Hand am Busen und mit der anderen an der Scham, so lasset ihn den Busen anfassen, nicht aber die Scham, bis er ganz aufgeregt ist; sodann lasset ihn.

Man darf keine Wicken einweichen. Unsere Mišnah vertritt nicht die Ansicht des folgenden Tanna; es wird nämlich gelehrt: R. Elieżer b. Jâqob sagt: Man beachte das Sieb überhaupt nicht.

MAN darf die [Krippe] vor dem Mastochsen ausraffen, auch [das vor ihm liegende Futter] wegen des Mists nach der Seite schieben — Worte R. Dosas; die Weisen verbieten es; man darf am Šabbath [das Futter], das vor dem einen Vieh liegt, fortnehmen und vor das andere legen.

GEMARA. Sie fragten: Streiten die Rabbanan gegen den Anfangsatz, oder gegen den Schlussfatz, oder gegen beide? — Komme und höre: Es wird gelehrt: Die Weisen sagen: weder das Eine noch das Andere[2] darf man nach der Seite schieben. R. Ḥisda sagte: Der Streit besteht nur bezüglich einer am Boden angebrachten Krippe, bezüglich eines Trogs aber geben Alle zu, dass es erlaubt ist. — Giebt es denn aber jemand, der es bei einer am Boden angebrachten Krippe erlaubt? man ebnet ja die Vertiefungen! — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: R. Ḥisda sagte: der Streit besteht nur bezüglich eines Trogs, bezüglich einer am Boden befestigten Krippe aber geben Alle zu, dass es verboten ist.

Man darf &c. fortnehmen. Das Eine lehrt, dass man [das Futter], das vor einem Vieh liegt, dessen Maul sauber ist, fortnehmen und vor ein Vieh, dessen Maul schmutzig ist, legen darf, während ein Anderes lehrt, dass man [das Futter], das vor einem Vieh liegt, dessen Maul schmutzig ist, fortnehmen und vor ein Vieh, dessen Maul sauber ist, legen darf! Abajje erklärte: Beide geben zu, dass man [das Futter], das vor einem Esel liegt, vor einen Ochsen legen darf, und das vor einem Ochsen liegt, vor einen Esel nicht

1. מני mit weibl. Suffix, um anzudeuten, man erwarte nicht den Besuch eines Manns. 2. Weder das Ausgeraffte, noch das Futter.

legen darf, dasjenige aber, welches lehrt, dass man [das Futter], das vor einem Vieh liegt, dessen Maul sauber ist, fortnehmen darf, spricht von einem Esel, da er nicht gefrässig ist; man darf es vor ein Vieh legen, dessen Maul schmutzig ist, nämlich vor eine Kuh, die wol gefrässig ist; und dasjenige, welches lehrt, dass man [das Futter], das vor einem Vieh liegt, dessen Maul schmutzig ist, fortnehmen darf, handelt ebenfalls von einem Esel, da er beim Essen nicht wählerisch ist; man darf es vor ein Vieh legen, dessen Maul sauber ist, ebenfalls vor eine Kuh, die beim Essen wählerisch ist.

MAN darf das Stroh im Bett nicht mit der Hand aufschutteln, wol aber mit dem Körper; wenn es aber als Viehfutter bestimmt war, oder wenn ein Polster oder ein Laken sich daruber noch am Tag befunden hat, so darf man es auch mit der Hand aufschütteln. Die Walkpresse der Privatleute darf man lösen, nicht aber schliessen, die der Walker darf man uberhaupt nicht beruhren; R. Jehuda sagt: war sie bereits am Vorabend des Sabbaths lose, so darf man sie völlig lösen und [das Gewand] herausziehen.

GEMARA. R. Naḥman sagte: Man darf einen Rettig herausziehen, wenn er [in der Erde] mit dem Oberteil nach oben sitzt, nicht aber, wenn mit dem Oberteil nach unten. R. Ada b. Abba erzählte: In der Schule Rabhs sagte man, dass es eine Lehre giebt gegen die Ansicht R. Naḥmans: Man darf das Stroh im Bett nicht mit der Hand aufschutteln, wol aber mit seinem Körper; wenn es aber als Viehfutter bestimmt war, oder wenn ein Polster oder ein Laken sich darüber noch am Tag befunden hat, so darf man es auch mit der Hand aufschütteln; hieraus, dass das Fortbewegen auf ungewöhnliche Weise kein Fortbewegen heisst. Schliesse dies hieraus.

R. Jehuda sagte: Pfefferkörner darf man einzeln mit einem Messerstiel zerdrücken, zwei zusammen nicht. Raba sagte, dass man sogar viele zusammen darf, da dies auf ungewöhnliche Weise geschieht. R. Jehuda sagte: Wer im Wasser badet, trockne sich zuerst ab und steige dann herauf, denn er könnte [das Wasser] vier Ellen in einem Vorraum tragen. — Demnach sollte ja auch das Herabsteigen verboten sein, da man durch seine Kraft[1] das Wasser vier Ellen treiben kann! — Beim Vorraum wurde [die Thätigkeit durch] seine Kraft nicht verboten. Abajje, nach Anderen R. Jehuda, sagte: Den Schmutz an den Füssen darf man am Boden abwischen, nicht aber an der Wand. — Weshalb nicht an der Wand? — weil es den Anschein des Bauens hat. — Das wäre ja aber ein Bauen von Dorfleuten! Vielmehr, sagte Raba, man darf ihn an der Wand abwischen, nicht aber am Boden, weil man Vertiefungen ebnen könnte. Es wurde gelehrt: Mar b. Rabina sagte: es ist in jeder Weise verboten; R. Ḥisda sagte: es ist in jeder Weise erlaubt. — Woran darf man ihn nach Mar b. Rabina abwischen? — Man darf ihn an einem Balken abwischen. Raba sagte: Man darf sich nicht an den Pfosten eines Durchganges setzen, denn es könnte ihm ein Gegenstand fortrollen, und er zum Tragen verleitet werden. Ferner sagte Raba: Man darf keinen Eimer umherrollen, weil man Vertiefungen ebnen könnte. Ferner sagte Raba: Man darf die Mündung einer Flasche nicht mit Charpie verstopfen, weil man [illegible]

חמרא לא שקלינן והא דקתני[68] נוטל מלפני בהמה שפיה יפה
בחמור דלית ליה רירי ונותנין לפני בהמה שפיה[69] רע בפרה
Fol. 141 דאית לה רירי[70] והא דקתני נוטלין מלפני בהמה שפיה רע
בחמור דלא דייק ואכיל ונותנין לפני בהמה שפיה יפה בפרה
דדייקא ואכלה:

[V] Sn. 50a הקש שעל גבי המטה לא ינענענו בידו[71] אלא מנענעו
בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או
סדין מנענעו בידו מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא
כובשין ושל כובסין לא יגע בו רבי יהודה אומר אם היה
מותר מערב שבת[72] מתיר את כולו ושומטו:

ib. 21a **גמרא.** אמר רב נחמן האי[73] פוגלא מלמעלה למטה
ישרי מלמטה למעלה אסיר אמר רב אדא בר[74] אבא אמרי בי
רב תנינא דלא כרב נחמן הקש שעל גבי המטה לא ינענענו
בידו אבל מנענעו בגופו[75] ואם היה מאכל בהמה או[76] שהיה
ib. 43b, 123a עליו כר או סדין מנענעו בידו שמע מינה טלטול מן הצד לא
שמיה טלטול שמע מינה: אמר רב יהודה הני פלפלי מדיק
חדא חדא בקתא דסכינא ישרי תרתי אסיר רבא אמר כיון
דמשני אפילו טובא נמי: אמר רב יהודה מאן דסחי[77] במיא
ליינגיב נפשיה ברישא והדר ליסליק דילמא אתי[78] לאתויי
ארבע אמות בכרמלית אי הכי כי קא נחית נמי[79] קא דחי כחו
101a ארבע אמות ואסיר כחו בכרמלית לא גזרו[80]: אמר אביי
ואיתימא רב יהודה טיט שעל גבי רגליו מקנחו בקרקע ואין
מקנחו בכותל אמר רבא מאי טעמא בכותל לא משום דמיחזי
כבונה האי בנין חקלאה הוא אלא אמר רבא מקנחו בכותל
ואין מקנחו בקרקע דילמא אתי לאשויי גומות איתמר מר בריה
דרבינא[81] אמר אחד זה ואחד זה אסור רב[82] חסדא אמר אחד
זה ואחד זה מותר למר בריה[83] דרבינא במאי מקנחי ליה
ib. 43b, Bq. 30a מקנחי ליה בקורה: אמר רבא לא ליתיב איניש אפומיה
דליהייא דילמא מיגנדרא ליה חפץ ואתי לאתויי: ואמר רבא
לא[84] ליצדד איניש[85] כובא[86] דילמא אתי לאשויי גומות ואמר
רבא לא ליהדוק איניש[87] אודרא בפומא דשישא דילמא אתי

M 68 נוטלין ‖ P 69 בזמן ‖ P 70 הא דק נוטלית ‖ M 71 אבל ‖ M 72 למהר מתי את כריו ושוכבן ‖ M 73 פוגא ‖ M 74 אהבה ‖ P 75 אב ‖ P 76 שהית ‖ P 77 מיא ‖ M 78 לאפוקי מ"א ד א מבר ליהדר אי ‖ M 79 + בנהרא ‖ M 80 | רבנן ‖ P 81 דרבנא ‖ B 82 פפא ‖ M 83 דרבנא ‖ P 84 ליצד ‖ M 85 כובא ‖ M 86 + בארעא ‖ M 87 אודרא בפ' דאשישא.

1. Vgl. ob. S. 554 N. 3.

לידי סחיטה: אמר רב כהנא טיט שעל גבי בגדו מכסכסו
מבפנים ואין מכסכסו מבחוין מיתיבי טיט שעל גבי מנעלו
מגררו [88]בגב סכין ושעל [89]בגדו מגררו בצפורן ובלבד שלא
יכסכס מאי לאו שלא יכסכס כלל לא שלא יכסכס מבחוין
אלא מבפנים: [90]אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר אמר רבי
Col.b ינאי מגררין מנעל חדש אבל לא ישן °במה מגררו אמר רבי
אבהו בגב סכין אמר ליה ההוא סבא סמי דידך מקמי הא
tSab.4 דתני רבי חייא °אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן
ולא יסוך את רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל
אבל סך את רגלו שמן ומניח בתוך המנעל או בתוך הסנדל
וסך כל גופו שמן ומתעגל על גב קטבליא ואינו חושש אמר
רב חסדא לא שנו אלא לצחצחו אבל לעבדו אסור לעבדו
פשיטא ותו לצחצחו[91]מי איכא מאן דשרי אלא אי איתמר הכי
איתמר אמר רב חסדא לא שנו אלא שיעור לצחצחו אבל
שיעור לעבדו אסור: תנו רבנן לא יצא [92]קטן במנעל גדול
אבל יוצא [24]הוא בחלוק גדול ולא תצא אשה במנעל מרופט
ולא תחלוין בו ואם חלצה חליצתה כשרה[93]ואין יוצאין במנעל
חדש באיזה מנעל אמרו במנעל של אשה תני בר קפרא לא
שנו אלא שלא יצתה שעה אחת מבעוד יום אבל יצתה
[94]בו [95]מערב שבת מותר תני חדא שומטין מנעל [96]מעל גבי
אימוס ותניא אידך אין שומטין לא קשיא הא רבי אליעזר הא
רבנן דתנן מנעל שעל גבי[97]אימוס רבי אליעזר מטהר וחכמים
Sab 124a מטמאין הניחא לרבא °דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך
ib 123b גופו בין לצורך מקומו שפיר אלא לאביי דאמר °לצורך
גופו מותר לצורך מקומו אסור מאי איכא למימר הכא במאי
עסקינן ברפוי דתניא רבי יהודה אומר אם רפוי מותר
[98]טעמא דרפוי הא לא רפוי לא הניחא לאביי דאמר דבר
שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור שפיר
אלא לרבא דאמר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר מאי

88 M בסכין | 89 M + גבי, 90 M + אתמר נמי כי אתא רבין | 91 M בתחלה מי איכא למאן דאמר דשרי || 92 M + אדם | 93 M ת״ר אין יוצ׳ במ״ח לכתחלה באי׳ || 94 M שעה אחת מבעוד יום מו׳ || 95 P לע׳, 96 M שע״ג אימו׳ בשב׳ || 97 M V אימום | 98 M + אלא היינו.

zum Ausdrücken verleitet werden kann. R. Kahana sagte: Den Schmutz am Gewand darf man von der Innenseite abreiben, nicht aber von der Aussenseite. Man wandte ein: Schmutz, der sich auf einem Schuh befindet, darf man mit der Rückseite eines Messers, der sich auf einem Gewand befindet, nur mit dem Nagel abkratzen, nur darf man nicht reiben; wahrscheinlich darf man überhaupt nicht reiben! — Nein, man darf nicht von der Aussenseite reiben, wol aber von der Innenseite. R. Abahu sagte im Namen R. Eleâzars im Namen R. Jannajs: Man darf [den Schmutz von] einem neuen Schuh, nicht aber von einem alten, abkratzen. — Womit darf man ihn abkratzen? R. Abahu erwiderte: Mit der Rückseite eines Messers. Darauf sprach ein Greis zu ihm: Streiche deine Lehre vor der folgenden, die R. Ḥija lehrte: Man darf [den Schmutz] weder von einem neuen, noch von einem alten Schuh abkratzen; ferner darf man den Fuss nicht mit Oel bestreichen, während er im Schuh oder in der Sandale steckt, wol aber darf man den Fuss mit Oel bestreichen und ihn dann in den Schuh oder in die Sandale stecken; man darf auch den ganzen Körper mit Oel schmieren und sich dann ohne Bedenken auf einer gegerbten Haut wälzen[1]. R. Ḥisda sagte: Dies wurde für den Fall gelehrt, wo man sie nur blank machen will, wenn aber, um sie zu bearbeiten, so ist es verboten. — Selbstverständlich! ferner: giebt es denn jemand, welcher das Blankmachen erlaubt?! — Vielmehr, ist dies gelehrt worden, so wird es folgendermassen lauten: R. Ḥisda sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wenn man [soviel Oel verwendet], dass man sie blank machen könnte, dass man sie bearbeiten könnte, ist verboten.

Die Rabbanan lehrten: Ein Kleiner darf nicht mit dem Schuh eines Grossen ausgehen, wol aber darf er mit dem Gewand eines Grossen ausgehen; eine Frau darf nicht mit einem zerrissenen Schuh ausgehen, auch darf sie mit einem solchen den Ḥaliçaakt nicht ausüben, hat sie ihn ausgeübt, so ist er gültig; man darf ferner nicht mit einem neuen Schuh ausgehen; was für ein Schuh ist hier gemeint? — ein Frauenschuh. Bar Cappara lehrte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo sie mit diesem während des Tags nicht ausgegangen ist, ist sie mit ihm aber bereits am Vorabend des Šabbaths ausgegangen, so ist es erlaubt. Das Eine lehrt, dass man einen Schuh vom Leisten herabziehen darf, während ein Anderes lehrt, dass man nicht herabziehen darf! — Das ist kein Widerspruch; das Eine vertritt die Ansicht R. Eliêzers, während das Andere die Ansicht der Rabbanan vertritt. Es wird nämlich gelehrt: Der Schuh auf dem Leisten ist nach R. Eliêzer nicht verunreinigungsfähig, nach den Weisen wol. — Einleuchtend ist es nach Raba, welcher sagt, dass man einen Gegenstand, der für [am Šabbath] verbotene Arbeit bestimmt ist, sowol um seiner selbst willen, als auch seines Platzes wegen [fortbewegen] darf; wie ist es aber nach Abajje zu erklären, welcher sagt, dass man einen solchen Gegenstand nur um seiner selbst willen [fortbewegen] darf, nicht aber seines Platzes wegen?! — Hier handelt es, wo [der Schuh] lose sitzt; es wird nämlich gelehrt: Sitzt er lose, so ist es erlaubt. — Also nur, wo er lose sitzt, nicht aber, wo er straff sitzt, — einleuchtend ist es nach Abajje, welcher sagt, dass man einen Gegenstand, der für verbotene Arbeit bestimmt ist, wol um seiner selbst willen [fortbewegen] darf, nicht aber seines Platzes wegen; nach Raba aber, welcher sagt, dass man einen solchen Gegenstand sowol um seiner selbst willen, als

1. Obgleich dadurch die Haut mit Oel bestrichen wird.

[illegible] dart, [illegible] auch [illegible] wenn [illegible] weshalb [illegible] Diese Lehre R. Jehudas [illegible] segar nach ihm ist es erlaubt, wo er lose sitzt.

אירא רפוי אפילו לא רפוי נמי הניא רבי יהודה משום דרבי אליעזר הוא דתניא רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר אם היה רפוי מותר:

EINUNDZWANZIGSTER ABSCHNITT.

MAN darf sein Kind tragen, während es einen Stein in der Hand hält, einen Korb, in dem sich ein Stein befindet. Man darf mit der reinen Hebe auch unreine fortbewegen, ebenso mit Profanem; R. Jehuda sagt: man darf auch das Vermischte in Hundertundeinem aufgehen lassen[1].

GEMARA. Raba sagt: Trägt man ein lebendiges Kind hinaus, das einen Beutel am Hals hängen [illegible] des Beutels schuldig, wenn ein [illegible] Kind, das einen Beutel am Hals hängen hat, so ist man frei. [illegible] Ein lebendiges Kind, das einen [illegible] Hals hängen hat, so ist man wegen des [illegible] sollte man doch auch wegen des Kindes schuldig sein. — Raba ist der Ansicht R. Nathans, welcher sagt: das Lebende trägt sich selbst. — Sollte doch aber der Beutel gegenüber dem Kind [illegible] Bedeutung verlieren, es wird ja auch gelehrt: [Trägt jemand] einen Lebenden in einem Bett hinaus, [illegible] wegen des Betts frei, denn das Bett ist ja ein Nebensächliches. — Das Bett hat gegenüber dem [illegible] keine Bedeutung, der Beutel gegenüber dem Kind verliert aber seine Bedeutung nicht. — Wenn [illegible] ein totes Kind, das am Hals einen Beutel hängen hat, [illegible] frei, sollte man doch wegen des Kinds schuldig sein! — Raba ist der Ansicht R. Simôns, welcher sagt, dass man wegen einer nicht um ihrer selbst willen ausgeübten Arbeit frei ist. — Es wird gelehrt: Man darf sein Kind tragen, während es einen Stein in der Hand hält. In der Schule R. Jannajs erklärten sie: Wo das Kind nach seinem Vater Verlangen hat. — Demnach sollte es doch auch erlaubt sein, wenn es einen Denar in der Hand hält, weshalb gerade [illegible] Stein? [illegible] sagte Raba: Dies wurde nur bezüglich eines Steins gelehrt, wenn es aber einen Denar [illegible] so ist es verboten. — Wenn ein Stein herabfällt, so wird der Vater zum Aufheben nicht verleitet [illegible] wenn ein Denar herabfällt, kann der Vater zum Aufheben verleitet werden. Uebereinstimmend mit Raba wird auch gelehrt: Wer seine Kleider zusammengerollt auf seiner Schulter, seine Schuhe und seine Ringe in seinen Händen hinausträgt, ist schuldig; hat er sie angezogen, so ist er frei. Wer einen Menschen hinausträgt, der seine Kleider auf seinem Körper, seine Schuhe auf den Füssen und seine Ringe an den Händen hat, ist frei, während man schuldig ist, wenn man sie besonders hinausträgt.

Einen Korb, in dem sich ein Stein befindet. Warum denn? sollte der Korb doch als Unterlage [illegible]

Sab 47a נוטל אדם את בנו והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין רבי יהודה אומר[1] אף מעלין את המדומע באחד ומאה:

גמרא. אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי[2] בצוארו חייב משום כיס תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור תינוק חי וכיס תלוי לו בצוארו חייב משום כיס וליחייב[3] נמי משום תינוק[4] רבא כרבי נתן סבירא ליה דאמר חי נושא את עצמו — Sab 94a, Er 103a, Jom 66b

וליבטל כיס לגבי תינוק מי לא תנן את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו מטה לגבי חי[5] מבטיל[6] ליה כיס לגבי תינוק לא מבטיל ליה תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור — Sab 93b, Er 97b

וליחייב משום תינוק רבא כרבי שמעון סבירא ליה דאמר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה תנן נוטל אדם את בנו והאבן בידו אמרי דבי רבי ינאי בתינוק שיש לו געגועין — Sab 105b

על אביו[7] אי הכי מאי איריא אבן אפילו דינר נמי אלמא אמר רבא לא שנו אלא אבן אבל דינר אסור אבן אי נפלה[8] לה לא אתי אבוה לאתויי דינר אי נפיל אתי אבוה לאתויי תניא כוותיה דרבא המוציא כליו מקופלים ומונחים על כתפו וסנדליו וטבעותיו בידו חייב ואם היה מלובש בהן פטור המוציא אדם וכליו עליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו בידיו פטור[9] ושאילו הוציאן כמות שהן חייב: כלכלה והאבן בתוכה: ואמאי תיהוי — Fol. 142a

M 1 [illegible] אף || M 2 + לו || M 3 נמי || M 4 סבר כר׳ נ׳ דא׳ || B 5 מבטלי || M 6 — ליה || M 7 + עליקין || M 8 — לה || B 9 ואי.

[1] Vgl. [illegible]

 kkkk

כלכלה בסיס לדבר האסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכא בכלכלה מלאה פירות עסקינן [10]ולישדינהו לפירי ונישדי לאבן [11]ונינקטינהו [12]כדרבי אלעי אמר רב בפירות המיטנפין הכא נמי בפירות המיטנפין ולינערינהו נעורי [13]אלא אמר רב חייא בר אשי אמר[14]רב הכא בכלכלה פחותה עסקינן דאבן[15]גופה נעשית דופן לכלכלה: מטלטלין תרומה וכו': אמר רב חסדא לא שנו אלא שטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה וטמאה למטה שקיל ליה לטהורה ושביק ליה לטמאה וכי טהורה למטה נמי לישדינהו ולינקטינהו אמר רבי [16]אלעי אמר רב בפירות המיטנפין [17]עסקינן מיתיבי מטלטלין תרומה [18]טהורה עם הטמאה ועם החולין בין שטהורה למעלה וטמאה למטה בין שטמאה למעלה וטהורה למטה תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא מתניתין לצורך גופו ברייתא לצורך מקומו מאי דוחקיה דרב חסדא לאוקמי מתניתין לצורך גופו אמר [19]רבא [20]מתניתין כוותיה דייקא דקתני סיפא מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו [21]מטלטלו ועודן עליו ומדסיפא לצורך גופו רישא נמי לצורך גופו: רבי יהודה אומר[22]אף מעלין את וכו': ואמאי הא קא מתקן רבי יהודה כרבי אליעזר סבירא ליה דאמר תרומה בעינא מחתא דתנן °סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומת ודאי וחכמים אומרים אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון אימר דשמעת ליה [23]לחומרא לקולא מי שמעת ליה אלא הוא דאמר כרבי שמעון [24]כדתנן °סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה [25]אחרת הרי זו אסורה ורבי שמעון מתיר ומאי דילמא [26]התם בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אף על גב [27]דנפלו בזה אחר זה כמאן דנפל בבת אחת דמי [28]והא לחמשין נפלה והא לחמשין נפלה ורבי שמעון סבר קמייתא בטיל במאה [29]והא תיבטיל במאה וחד אלא הוא דאמר כרבי

Ter v.6 Tem.12a

Ter.v,8

M 10 ונשדייה לאבן ונינק' לפירי כדא״ר אלעזר א' רב || P 11 וניקט' || B 12 + בידים || B 13 — אלא || B 14 רבא || M 15 עצמה || M 16 אליעזר || M 17 — עסק' ; B 18 טמאה עם הטהורה || P 19 רב || M 20 —מת' כוותיה דייקא || P 21 מטלטלי || M 22 — אף || M 23 + לר״א || M 24 דת' || M 25 + בה || M 26 —התם || P 27 דנפלה || M 28 —והא לחמ' נפלה || P 29 הא.

eines verbotenen Gegenstands betrachtet werden! Rabba b. Bar Ḥana erwiderte im Namen R. Johanans: Hier handelt es von einem Korb, der voll Früchte ist. — Man könnte ja aber die Früchte samt dem Stein ausschütten und sie dann auflesen! — Wie R. Eleâj erklärt hat, es handle von Früchten, die leicht schmutzig werden, ebenso handelt es auch hier von Früchten, die leicht schmutzig werden. — Sollte man sie doch umherschütteln[1]! Vielmehr, erklärte R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs, hier handelt es von einem zerbrochenen Korb, wo der Stein selbst als Wandung desselben dient.

Man darf &c. Hebe fortbewegen. R. Ḥisda lehrte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo sich die reine unten und die unreine oben befindet, wenn sich aber die reine oben und die unreine unten befindet, so nehme man die reine und lasse die unreine liegen. — Aber wenn die reine auch unten ist, könnte man sie ja ganz ausschütten und [die reine] dann wieder auflesen! R. Eleâj erwiderte im Namen Rabhs: Hier handelt es von Früchten, die leicht schmutzig werden. Man wandte ein: Man darf mit der reinen Hebe auch die unreine fortbewegen, ebenso auch mit Profanem, einerlei, ob sich die reine oben und die unreine unten, oder die unreine oben und die reine unten befindet. Dies ist ja ein Einwand gegen R. Ḥisda! — R. Ḥisda kann dir erwidern: Unsre Mišnah handelt, wo man [die Hebe] selbst nötig hat, die Barajtha handelt, wo man nur den Platz nötig hat. — Was zwingt R. Ḥisda, unsere Mišnah auf den Fall zu beziehen, wo man [die Hebe] selbst nötig hat? Raba erwiderte: Dies geht aus der Mišnah hervor, da er im Schlusssatz lehrt. Wenn sich Geld auf einem Kissen befindet, so schüttle man dieses, damit es herunterfalle, worüber Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Johanans sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man es selbst nötig hat, wenn aber nur den Platz, so darf man es fortbewegen, auch wenn [das Geld] sich darauf befindet; da nun der Schlussfatz von dem Fall handelt, wo man [das Kissen] selbst nötig hat, so handelt der Anfangsatz ebenfalls, wo man [die Hebe] selbst nötig hat.

R. Jehuda sagt: man darf &c. aufgehen lassen. Warum denn? man macht es ja genussfähig! — R. Jehuda ist der Ansicht R. Elièzers, welcher sagt, die Hebe müsse abgesondert sein; es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Seah Hebe in weniger als hundert [Seah Profanes] gefallen war und eine Vermischung bewirkt hat, und von dem Vermischten wieder in andere Früchte gefallen ist, so bewirkt es Vermischung, wie R. Elièzer sagt, wie andere Hebe; die Weisen aber sagen: das Vermischte bewirkt Vermischung nur nach Verhältnis. — Vielleicht sagt er dies nur erschwerend, hast du ihn dies auch erleichternd sagen gehört?! — Vielmehr, er ist der Ansicht R. Šimôns; es wird nämlich gelehrt: Wenn eine Seah Hebe in hundert gefallen ist, und man brachte es nicht fertig, sie abzuheben, als bis eine zweite hineingefallen ist, so ist es verboten; R. Šimôn erlaubt es. — Wieso? vielleicht streiten sie da über Folgendes: der erste Tanna ist der Ansicht, dass es, obgleich sie in zwei Malen gefallen sind, gleich ist, als wären sie in einem Mal gefallen, demnach fiel das Eine unter fünfzig, und das Andere ebenfalls unter fünfzig; R. Šimôn aber ist der Ansicht, dass das Erste unter Hundert und das Andere unter Hundertundeinem aufgegangen ist. — Vielmehr,

1. Bis der Stein hinausfällt.

[illegible] er ist der Ansicht des R. Simon b. Eleazar, es wird [illegible] gelehrt: R. Simon b. Eleazar sagt: Man [illegible] [illegible] Seite[1] [als Hebe] und esse von der anderen Seite. — Wer ist er denn, dessen Ansicht [illegible] Seite [illegible] es wird [illegible] gelehrt: R. [illegible] das Vermischte in Hundert- [illegible] sagt man [illegible] [illegible] lassen. R. Simon b. Eleazar sagt: [illegible] die eine Seite [als Hebe] und esse von der anderen Seite. — Die Ansicht R. Jehudas ist noch [illegible] als die des R. Simon b. Eleazar[2].

שמעון בן אלעזר דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר ניתן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר ומי סבר ליה כוותיה והא מיפליג פליג עילויה דתניא רבי יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה רבי שמעון בן אלעזר אומר ניתן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר דרבי יהודה עדיפא מדרבי שמעון בן אלעזר: *Bek 50a* *Col.b* *tSab.15*

WENN sich ein Stein auf einem Fass befindet, so neige man es auf die Seite, damit er herunterfalle; befindet es sich zwischen anderen Fässern, so nehme man es fort und neige es auf die Seite, damit er herunterfalle. Wenn sich Geld auf einem Kissen befindet, so schuttle man es umher, damit es herunterfalle. Befindet sich auf demselben Kot, so wische man ihn mit einem Lappen fort; ist es aus Leder, so spule man es mit Wasser, bis er fort ist.

[ii] *Sab.125b* אבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת מעות שעל הכר[30] נוער את הכר והן נופלות היתה עליו[31] לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה: *Zeb.94a*

GEMARA. R. Hona sagte im Namen Rabhs: [illegible] für den Fall gelehrt, wo man ihn ver- [illegible], hat man ihn aber absichtlich liegen lassen, [illegible] [das Fass] als Unterlage für einen verbotenen [illegible] betrachtet. — Wer ist der Tanna, welcher lehrt, dass man, wo Verbotenes und Erlaubtes zu- [illegible] vorhanden sind, sich mit dem Erlaubten be- [illegible] darf, nicht aber mit dem Verbotenen selbst? Rabba b. Bar Hana erwiderte im Namen R. Johanans: Das ist R. Simon b. Gamaliel, es wird nämlich gelehrt: Wenn man am Festtag Erbsen klauben will, so klaube man, wie die Schule Sammajs sagt, das Essbare heraus und esse, wie die Schule Hillels sagt, wie gewöhnlich, in den Schoss oder in eine Schüssel, hierüber wird gelehrt: R. Simon b. Gamaliel sagt: diese Worte gelten nur, wo vom Essbaren mehr vorhanden ist, als vom Abfall, wo aber vom Abfall mehr vorhanden ist, als vom Essbaren, geben Alle zu, dass man das Essbare herausklauben darf. — Aber hier ist es ja gleich, als wäre vom Essbaren mehr vorhanden als vom Abfall! — Da man nicht eher zum Wein gelangen kann, als bis der Stein fortgenommen ist, so ist es gleich, als wäre vom Abfall mehr vorhanden als vom Essbaren.

Sab.125b גמרא. אמר רב הונא[32] אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח[33] נעשה בסיס לדבר האסור[34] מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי שמעון בן גמליאל היא דתנן הבורר קטנית ביום טוב בית שמאי אומרים בורר[35] אוכל ואוכל ובית הלל אומרים בורר כדרכו בחיקו[36] ובתמחוי ותניא אמר רבי שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים[37] שהאוכל מרובה על הפסולת אבל[38] פסולת מרובה על האוכל דברי הכל בורר[39] אוכל והא הכא דכי אוכל מרובה על הפסולת[40] דמי הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה[41] יין עד דשקיל לה[42] לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי: היתה בין החביות מגביה: תניא רבי יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה מגביה למקום אחר ומטה על צדה והיא נופלת ונוטל הימנה מה שצריך לו ומחזירה למקומה: מעות שעל[43] גבי הכר: אמר רב חייא בר אשי[32] אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו וכן תני[44] חייא בר רב מדיפתי לא *Bec 14b* *ib.*

30 B מנער ‖ 31 M בשלשה ‖ 32 M — א״ר ‖ 33 M + ד״ה ‖ 34 B + היתה בין החבי׳ כו׳ ‖ 35 M — אוכל ‖ 36 M [+ בקנון] ‖ 37 M + בזמן ‖ 38 M + אם ה׳ ‖ 39 M ואוכל והא הכא שהאוכל ‖ 40 M ופליגי ביה ה״נ ‖ 41 M — יין ‖ 42 V — לאבן ‖ 43 B — גבי ‖ 44 M רב אחא מדיי.

Befindet es sich zwischen anderen Fässern, so nehme man es fort. Es wird gelehrt: R. Jose sagt: Befindet sich das Fass im Keller, oder befinden sich Glasgefässe daneben, so trage man es nach einem anderen Ort, neige es auf die Seite, damit [der Stein] herabfalle, nehme aus demselben, was man nötig hat, und bringe es auf seinen Platz.

Wenn sich Geld auf einem Kissen befindet. R. Hija b. Aši sagte im Namen Rabhs: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man es vergessen hat, hat man es aber absichtlich liegen lassen, so wird es zur Unterlage für einen verbotenen Gegenstand. Rabba b. Bar Hana sagte im Namen R. Johanans: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo man es selbst nötig hat, wenn aber nur dessen Platz, so darf man es fortbewegen, auch wenn sich [das Geld] noch darauf befindet. Ebenso lehrte Hija b. Rabh aus Diphte: [illegible] für den Fall gelehrt, wo man es selbst nötig hat, wenn aber nur dessen Platz,

1. [illegible] von der anderen Seite essen, obwohl die Hebe nicht abgehoben wurde. 2. Das Vermischte ist nach R. J[illegible] [illegible] Ansicht [illegible].

שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו:
מעות שעל הכר[30] נוער וכו׳: אמר רבי אושעיא שכח ארנקי
בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר רב יצחק שכח
לבינה בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר[45] רבי יהודה
בר שילא אמר רבי אסי פעם אחת[46] שכחו דסקיא מלאה מעות
ברטיא ובאו ושאלו את רבי יוחנן ואמר להן הניחו עליה ככר
או תינוק וטלטלוה אמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא
Sab.30b 43b בשוכח רב אשי אמר אפילו[47] שכח נמי לא[48] ולא אמרו ככר או
תינוק אלא למת בלבד אביי מיח[49] כפא אכיפי רבא מנח סכינא
אבר יונה[50] ומטלטלה אמר רב יוסף כמה חריפא שמעתתא דדרדקי
אימר דאמור רבנן בשוכח [51] מתחילה מי אמור אמר אביי אי
Sab.51a לאו °דאדם חשוב אנא [52] כפא אכיפי למה לי הא חזו למיזגא
עלייהו אמר רבא[53] אנא אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר
יונה למה לי הא חזי[54] ליה לאומצא טעמא דחזי לאומצא הא
Beç 33a לא חזי לאומצא לא °למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה
והאמר[55] רבא לשמעיה טווי[56] לי בר אווזא ושדי מיעיה לשונרא
Fol 143 °התם כיון דמסרח דעתיה עילויה מאתמול הכי נמי מסתברא
Beç 33a דרבא כרבי יהודה סבירא ליה °דדריש רבא אשה לא תכנס
[57] לבית העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו
ib.32a Sab 28b 29a 142b ביום טוב לפי °שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים
[58] שמע מינה:

[iii] בית שמאי אומרים [59] מגביהין מן [60] השלחן עצמות
Sab.157a Beç 2a 1Sab 17 וקליפין ובית הלל אומרים [61] נוטל את הטבלא כולה
ומנערה מעבירין [62] מלפני השלחן פירורין פחות מכזית
ושער של[63] אפונין ושער עדשים מפני שהוא מאכל בהמה
ספוג אם יש לו [64] עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין
מקנחין[65] בו [66] וחכמים אומרים בין כך ובין כך ניטל בשבת
ואינו מקבל טומאה:

Sab.157a Beç 52a גמרא. °אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי
כרבי יהודה [67] ובית הלל כרבי שמעון: מעבירין [62] מלפני
Ber.52a השלחן פירורין: מסייע ליה לרבי יוחנן °דאמר רבי יוחנן
פירורין שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד: שער של[68] אפונין:

M 45 רב יה׳ אמר רבה ב״ש || M 46 מצאו דיס׳ מל׳ פירות בסטיו ובאו || M 47 בשוכח || P 48 — ולא || M 49 כיפא אכ׳ ומטלטל רבא || M 50 ומטלטל אמר רבא חריפא || M 51 + אבל || M 52 P כיפא || M53 — אנא || M 54 — ליה || M 55 + ליה || P 56 ליה || M 57 לבין. P לבי׳ || M 58 — ש״מ || B 59 מעבירין מעל || M 60 + גבי || B 61 מסלק || M 62 V מעל || M 63 עפונין [פולין] ושל עד׳ || M 64 — עור || P 65 — בו || M 66 — וחכמים...טומאה || P 67 בית || M 68 עפו׳.

so darf man es fortbewegen, auch wenn sich [das Geld] noch darauf befindet.

Wenn sich Geld auf einem Kissen befindet, so schüttle &c. R. Ošâja sagte: Hat man einen Lederbeutel im Hof vergessen, so lege man auf ihn einen Laib oder ein Kind und bewege ihn fort. R. Jiçḥaq sagte: Hat man einen Ziegel im Hof vergessen, so lege man auf ihn einen Laib oder ein Kind und bewege ihn fort. R. Jehuda b. Šila erzählte im Namen R. Asis: Einst hatte man einen Doppelsack voll Geld auf der Strasse vergessen, da kam man und fragte R. Johanan; dieser erwiderte: leget einen Laib oder ein Kind auf ihn, so dürft ihr ihn fortbewegen. Mar Zuṭra sagte: Die Halakha ist wie alle diese Lehren, wo man vergessen hat. R. Aši sagte: Auch, wo man vergessen hat, ist das Mittel, einen Laib oder ein Kind heraufzulegen nur bezüglich eines Leichnams erlaubt. Abajje legte einen Löffel auf die Garben; Raba legte ein Messer auf eine junge [geschlachtete] Taube und bewegte sie fort. R. Joseph sprach: Wie scharfsinnig sind die Lehren dieser Knaben! die Rabbanan sagten es ja nur, wo man vergessen hat. — sagten sie es etwa auch, wo man absichtlich liegen lässt?! Darauf sprach Abajje: Wäre ich kein angesehener Mann, so brauchte ich auch keinen Löffel auf die Garben zu legen, da man sich ja an diese anlehnen kann. Raba sprach: Wäre ich kein angesehener Mann, so brauchte ich auf die Taube auch kein Messer zu legen, da man sie ja auch roh essen kann. — Also nur, weil man sie auch roh essen kann, sonst aber wäre es verboten, demnach ist Raba also der Ansicht R. Jehudas[1], — Raba sagte ja [am Festtag] zu seinem Diener: Brate mir eine Ente, und wirf die Därme vor die Katze! — Hierbei hat er schon Tags vorher darauf gerechnet, da sie sonst verstinken würden. — Es leuchtet auch ein, dass Raba der Ansicht R. Jehudas ist, Raba trug nämlich vor: Eine Frau darf nicht in den Holzstall eintreten, um da ein Schürholz zu holen; wenn ein Schürholz am Festtag zerbrochen wird, so darf man ihn nicht zum Heizen verwenden, da man wol mit ganzen Geräten, nicht aber mit Bruchstücken von Geräten heizen darf. Schliesse dies hieraus.

DIE Schule Šammajs sagt: man darf Knochen und Nussschalen vom Tisch fortnehmen, die Schule Hillels sagt: man nehme die ganze Platte fort und schüttle sie ab. Man darf vom Tisch Brocken, selbst kleiner als eine Olive, und Stengel von Bohnen und Linsen fortnehmen, weil sie als Viehfutter dienen. Mit einem Schwamm, der eine lederne Handhabe hat, darf man sich abwischen, sonst aber nicht; die Weisen sagen: ob so oder so, darf man ihn am Šabbath fortbewegen, auch ist er nicht verunreinigungsfähig.

GEMARA. R. Naḥman sagte: Wir wissen nur, dass die Schule Šammajs der Ansicht R. Jehudas, und die Schule Hillels der Ansicht R. Šimôns ist.

Man darf Brocken fortnehmen. Dies ist eine Stütze für R. Joḥanan, er sagte nämlich, dass man keine Brocken, auch kleiner als eine Olive, mit Händen vernichten darf.

1. Man dürfe ein Aas vor die Hunde werfen, nur wenn es bereits vor Š. dazu bestimmt war.

Stengel von Bohnen. Hier ist also die Ansicht R. Simons vertreten, der das Gesetz vom Abgesonderten nicht anerkennt; wie ist demnach der Schlussatz zu erklären: Mit einem Schwamm, der einen Handgriff hat, darf man sich abwischen, sonst aber nicht; dieser vertritt ja also die Ansicht R. Jehudas, welcher sagt, dass ein unbeabsichtigtes Ereignis verboten sei!? — Hierbei giebt auch R. Simon zu, denn Abajje und Rabba sagten ja beide, dass R. Simon bei einem Fall zugebe, der dem Kopfabschlagen [eines Tieres, ohne es zu töten,] gleicht.[1] Die Kerne der aramäischen Datteln[2] darf man fortbewegen, weil sie wie die Datteln selbst [als Viehfutter] verwendbar sind; die der persischen darf man nicht fortbewegen. Semuel bewegte sie zusammen mit Brot fort. Semuel vertritt seine Ansicht, denn er sagte, dass man das Brot zu jedem Behuf benutzen darf. Rabba bewegte sie zusammen mit einem Wasserkrug fort. R. Henana b. R. Jehošuá behandelte sie wie einen Steinbecken. R. Aši sprach zu Amemar: Darf man denn etwas von vornherein zum Steinbecken machen! R. Šešeth stiess sie mit der Zunge fort. R. Papa warf sie hinter das Lager. Man erzählte von R. Zekharja b. Evkolos, dass er das Gesicht nach der Rückseite des Lagers umzuwenden und sie fortzuwerfen pflegte.

מני רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא ספוג אם
יש [69]לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו
אתאן לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הא אפילו
רבי שמעון מודה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון Col. Sab 75a
בפסיק רישיה ולא ימות הני גרעינין דתמרי ארמייתא שרי
לטלטולינהו הואיל וחזיין אגב אמן דפרסייתא אסיר שמואל
מטלטל להו אגב ריפתא: ש״ר ס״ש סימן: שמואל
לטעמיה °דאמר שמואל עושה אדם כל צרכו בפת [70]רבה Ber 50b Sab 50b Beç 21b
מטלטל להו אגב [71]לקנא רמיא רב הונא בריה דרב יהושע
עביד להו כנקת של ריעי אמר ליה רב אשי [72]לאמימר מי Beç 21b 30b
עושין נקת של ריעי לכתחילה רב ששת זריק להו בלישניה
רב פפא זריק להו אחורי המטה אמרו עליו על רבי זכריה בן Sab 17
[73]אבקולס שהיה מחזיר פניו אחורי המטה וזורק:

69 P להן; 70 V M רבא 71 M לגנא 72 M — לאמימר 73 P אבקוס.

ZWEIUNDZWANZIGSTER ABSCHNITT.

WENN ein Fass zerbricht, so darf man von seinem Inhalt für drei Mahlzeiten retten, auch darf man zu Anderen sprechen: ‚Kommt, rettet für euch', nur darf man [den Inhalt] nicht mittels Schwamms auffangen. Man darf keine Früchte ausdrücken, um Saft zu gewinnen, ist [Saft] von selbst ausgeflossen, so ist er verboten; R. Jehuda sagt: waren sie zum Essen bestimmt, so ist er erlaubt, waren sie zur Gewinnung von Saft bestimmt, so ist es verboten. Wenn man Honigwaben am Vorabend des Sabbaths ausschneidet und der Honig am [Sabbath] von selbst ausfliesst, so ist er verboten, nach R. Eliézer erlaubt.

חבית שנשברה מצילין הימנה מזון שלש סעודות Col.b
ואומר לאחרים באו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג
°אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו Beç 3a Ho 14a
מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן
מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור חלות דבש שריסקן Sab.19a
מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין ורבי אליעזר מתיר:

GEMARA. Es wird gelehrt: Man darf Wein nicht mit einem Schwamm, und Öl nicht mit der Hand aufnehmen, weil man nicht verfahren darf, wie am Wochentag. Die Rabbanan lehrten: Haben sich ihm Früchte auf dem Hof ausgestreut, so lese er sie einzeln auf und esse, nicht aber in einen Korb oder Hauten, weil man nicht verfahren darf, wie am Wochentag.

Man darf keine Früchte ausdrücken. R. Jehuda sagte im Namen Semuels, dass R. Jehuda den Weisen bezüglich Oliven und Weintrauben zugebe, da diese zum Auspressen bestimmt sind, so denkt man daran:

גמרא. תנא לא יספוג ביין ולא ישפה בשמן שלא
יעשה כדרך שהוא עושה בחול: תנו רבנן נתפזרו [1]לו פירות
בחצר מלקט על יד [2]על יד ואוכל אבל לא לתוך הסל ולא
לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: אין
סוחטין את הפירות: °אמר רב יהודה אמר שמואל מודה Hol.14b
היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים [3]מאי טעמא בין

1 פירותיו בחצרו ‖ 2 M — ע״י 3 M מ״ט.

1 Vgl. ob. S. 49[illegible] N. 4. 2 Die aram. Datteln waren minderwertig und wurden als Viehfutter verwendet.

[4]דלסחיטה נינהו יהיב דעתיה[5]ועולא אמר רב חלוק היה רבי יהודה[6]אף בזיתים וענבים ורבי יוחנן אמר הלכה כרבי יהודה בשאר פירות ואין הלכה[7]כרבי יהודה בזיתים וענבים אמר[8]רבה אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבא אלא במאי פליגי[9]אמר ליה לכי תשכח אמר רב נחמן[10]בר יצחק מסתברא בתותים ורמונים פליגי דתניא זיתים שמישך מהן שמן[11]וענבים שמשך מהן יין והכניסן בין[12]לאוכל בין למשקין היוצא מהן אסור תותים שמישך מהן מים ורמונים שמשך מהן יין והכניסן לאוכלין היוצא מהן מותר למשקין ולסתם היוצא מהן אסור דברי רבי יהודה וחכמים אומרים בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן

Mak. vi,8 אסור וסבר רבי יהודה סתם אסור והתנן °חלב האשה מטמא

Ker.13a לרצון ושלא לרצון[13]חלב בהמה אינו מטמא אלא לרצון אמר רבי עקיבא קל וחומר[14]הוא ומה חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים מטמא לרצון ושלא לרצון חלב הבהמה[15]שמיוחד בין לקטנים בין לגדולים אינו דין שיטמא[16]בין לרצון ובין שלא לרצון אמרו לו[17]אם טמא חלב האשה שלא לרצון שדם

Fol.144 מגפתה טמא יטמא חלב הבהמה °שלא לרצון שדם מגפתה טהור אמר להן מחמיר אני בחלב מבדם שהחולב לרפואה טמא והמקיז[18]לרפואה טהור אמרו לו[19]סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקין היוצאין מהן לרצון טמאין שלא לרצון טהורים מאי לאו לרצון דניחא ליה שלא לרצון בסתמא ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו[20]שלא לרצון[21]ולא כלום תותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כל שכן[22]לא לרצון בסתמא שלא לרצון דגלי אדעתיה דאמר לא ניחא לי ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים כיון דלאיבוד קיימי[23]מעיקרא אפקורי מפקרי להו[24]אשכחן רבי יהודה דמודי[25]לרבנן בזיתים

M 4 דבני סחי׳ | M 5 רב אמר חלי׳ | M 6 + אפילו בזו״ע ועולא אמר חלוק היה ר״י בזו״ע והלכתא כמותו | M 7 כמותו בזית׳ | M 8 ר׳ אבא | M 9 — א״ל | M 10 — ב״י | M 11 — וענ׳...יין | M 12 לאוכלין M 13 וחלב הב׳ || M 14 הדברים מה אם חלב | M 15 שהוא מיו׳ לקט׳ ולגד׳ | M 16 לרצון ושלא | M 17 לא יטמא || M 18 + דם | M 19 + לר״ע || M 20 + אמרת לרצון ו || M 21 לאו || M 22 — לא לרצ׳ בסתי | M 23 — מעיק׳ || P 24 אשכחת | M 25 + להו.

Ùla im Namen Rabhs sagte, dass R. Jehuda auch bezüglich Oliven und Weintrauben streite; R. Joḥanan sagte, dass die Halakha wie R. Jehuda ist bezüglich anderer Früchte, nicht aber bezüglich Oliven und Weintrauben. Rabba sagte im Namen R. Jehudas im Namen Šemuels: R. Jehuda giebt den Weisen bezüglich Oliven und Weintrauben zu, und die Weisen geben R. Jehuda bezüglich anderer Früchte zu. R. Jirmeja sprach zu R. Abba: Worin besteht demnach ihr Streit?! Dieser erwiderte: Wenn du es herausfinden wirst. R. Naḥman b. Jiçḥaq sagte: Es leuchtet ein, dass sie bezüglich Maulbeeren und Granatäpfel streiten; es wird nämlich gelehrt: Das Oel, das von Oliven, und der Wein, der von Weintrauben, die man sowol zum Speisen als auch zur Gewinnung von Getränken hereingebracht hat, ausfliesst, ist verboten die Flüssigkeit, die von Maulbeeren, und der Wein, der von Granatäpfeln ausfliesst, die man zum Speisen hereingebracht hat, ist erlaubt, die man zur Gewinnung von Getränken, oder ohne Bestimmung hereingebracht hat, ist verboten — Worte R. Jehudas; die Weisen sagen: es ist verboten, einerlei, ob man sie zum Speisen oder zur Gewinnung von Getränken hereingebracht hat. — R. Jehuda ist also der Ansicht, dass es verboten ist, wo man nicht bestimmt hat. — es wird ja gelehrt: Frauenmilch macht verunreinigungsfähig[1], einerlei, ob sie mit oder ohne Willen [auf den Gegenstand gekommen ist]. Milch eines Viehs macht nur dann verunreinigungsfähig, wo sie mit Willen heraufgekommen ist. R. Âqiba sprach: Das [Entgegengesetzte] ist ja als Wichtiges von Geringem zu folgern: wenn Frauenmilch, die nur für Säuglinge bestimmt ist, sowol mit als auch ohne Willen verunreinigungsfähig macht, um so eher sollte Milch eines Viehs, die ja für Säuglinge und für Erwachsene bestimmt ist, sowol mit als auch ohne Willen verunreinigungsfähig machen! Jene erwiderten ihm: Wenn die Milch einer Frau auch ohne Willen verunreinigungsfähig macht, von der das Blut aus einer Wunde ebenfalls verunreinigungsfähig macht, sollte es auch die Milch eines Viehs, dessen Blut aus einer Wunde **nicht** verunreinigungsfähig macht, bewirken?! Er entgegnete: Ich nehme es mit der Milch strenger, als mit dem Blut, denn die Milch, die [einem Vieh] zu seiner Genesung abgezogen wird, macht verunreinigungsfähig, während das Blut, das ihm zu seiner Genesung abgezogen wird, nicht verunreinigungsfähig macht. Darauf sprachen jene: Körbe Oliven und Weintrauben beweisen[2]: Flüssigkeiten, die aus ihnen mit Willen ausfliessen, machen verunreinigungsfähig, die aus ihnen ohne Willen ausfliessen, machen nicht verunreinigungsfähig. Wahrscheinlich ist ja unter Willen zu verstehen: wo man es wünscht, unter ohne Willen: wo man nicht bestimmt hat; — wenn nun Oliven und Weintrauben, die ja zum Pressen bestimmt sind, ohne Willen nicht verunreinigungsfähig machen, um so weniger sollten es Maulbeeren und Granatäpfel machen, die ja nicht zum Pressen bestimmt sind! — Nein, unter Willen ist zu verstehen: wo man nicht bestimmt hat, unter ohne Willen: wo man ausdrücklich kund thut und sagt, man wünsche dies nicht. Wenn du aber willst, sage ich: anders ist es bei Körben mit Oliven und Weintrauben, wo man das Ausfliessende überhaupt freigiebt, da es ja verloren geht. — Wir wissen also, dass R. Jehuda den Weisen bezüglich Oliven und Weintrauben zugiebt, woher aber wissen

1. Verunreinigungsfähig kann nur das werden, worauf Flüssigkeit gekommen ist; vgl. Lev. 11,38. 2. Dass es mit Willen anders ist, als ohne Willen.

wir, dass die Weisen R. Jehuda bezüglich anderer Früchte zugeben? — Es wird gelehrt: Man darf Pflaumen, Quitten und Speierlinge ausdrücken, nicht aber Granatäpfel; im Haus des Menasja b. Menahem pflegte man [am Wochentag] Granatäpfel auszudrücken. — Woher, dass hier die Ansicht der Rabbanan vertreten ist, vielleicht die R. Jehudas? — Auch nach R. Jehuda ist es ja nur erlaubt, wo sie von selbst ausfliessen, — hast du ihn denn sagen gehört, dass man sie von vornherein ausdrücken darf? — vielmehr musst du sagen, dass man diese sogar von vornherein ausdrücken darf, da sie zum Pressen nicht bestimmt sind, somit kann hier auch die Ansicht der Rabbanan vertreten sein, denn, da diese nicht zum Pressen bestimmt sind, so ist es sogar von vornherein erlaubt. Schliesse hieraus, dass hier auch die Ansicht der Rabbanan vertreten ist. Schliesse hieraus.

«Im Haus des Menasja b. Menahem pflegte man [am Wochentag] Granatäpfel auszudrücken.» R. Naḥman sagte: Die Halakha ist wie es im Haus des Menasja b. Menaḥem zu geschehen pflegte[1]. Raba sprach zu R. Naḥman: Ist etwa Menasja b. Menaḥem ein Tanna[2]! wolltest du indess sagen, die Halakha sei wie jener Tanna, weil er sich auf die Gepflogenheit im Haus des Menasja b. Menaḥem stützt, — kann denn die Halakha deswegen wie er sein, weil er sich auf die Gepflogenheit im Haus des Menasja b. Menaḥem stützt? ist er etwa die Mehrheit der Welt?! — Gewiss, es wird auch gelehrt: Wenn jemand in seinem Weinberg Disteln stehen lässt, so hat er, wie R. Eliézer sagt, [den Weinberg] genussunfähig gemacht. die Weisen sagen, genussunfähig macht nur das, was man gewöhnlich wachsen lässt. Und hierüber sagte R. Ḥanina: Was ist der Grund R. Eliézers? — weil man in Arabien ganze Felder Disteln für die Kamele stehen lässt. — Ist es denn gleich? Arabien ist ja eine ganze Landschaft, hier aber hat ja seine Meinung gegenüber der aller anderen Menschen keine Bedeutung! — Vielmehr, sein Grund besteht in folgender Lehre R. Ḥisdas, dieser lehrte nämlich: Wenn man Mangold ausdrückt und [die Flüssigkeit] in ein Reinigungsbad thut, so ist das Bad unbrauchbar, wenn das Wasser eine andere Farbe erhalten hat. Mangold ist ja nicht zum Pressen bestimmt! — vielmehr musst du sagen, dass die Flüssigkeit als Getränk betrachtet wird, sobald der Betreffende sie als solches betrachtet, ebenso wird sie auch hierbei als Getränk betrachtet, da er sie als solches betrachtet hat. R. Papa erklärte: Weil [Mangoldsaft] ein Getränk ist, aus dem man von vornherein kein Bad bereitet, und jedes Getränk, aus dem man von vornherein kein Bad bereitet, macht es unbrauchbar, wenn das Wasser eine andere Farbe erhalten hat.

Dort wird gelehrt: Wenn Wein oder Olivensaft[3] in das Bad gekommen ist, und das Wasser dadurch eine andere Farbe bekommen hat, so ist es unbrauchbar. — Welcher Tanna lehrt, dass Olivensaft als Getränk betrachtet wird? Abajje erwiderte: Das ist R. Jâqob, es wird nämlich gelehrt: R. Jâqob sagt: Olivensaft wird als Getränk betrachtet, weshalb aber sagten sie, dass der zuerst ausfliessende Olivensaft nicht verunreinigungsfähig macht? — weil man ihn nicht aufzubewahren wünscht. R. Šimôn sagt: Olivensaft wird nicht als Getränk betrachtet, weshalb aber sagten sie, dass der zuletzt aus der Kelterpresse ausfliessende Olivensaft verunreinigungsfähig macht? — weil es nicht möglich ist, dass sich nicht etwas

ובענבים רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות מנלן
Col.b דתניא סוחטין °בפגעין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים
ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים וממאי דרבנן
היא[26] דילמא רבי יהודה היא ותהוי נמי רבי יהודה אימר
דשמעת ליה לרבי יהודה יצאו מעצמן סוחטין לכתחילה מי
שמעת ליה אלא מאי אית לך למימר כיון דלאו בני סחיטה
נינהו אפילו לכתחילה[27] אפילו תימא רבנן כיון דלאו בני
סחיטה נינהו אפילו לכתחילה שמע מינה רבנן היא שמע
מינה: ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים אמר רב
נחמן הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם אמר ליה רבא לרב
נחמן מנשיא בן מנחם תנא הוא[28] וכי תימא הלכה כי האי תנא
דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם ומשום דסבר כמנשיא בן
מנחם הלכה כמותו מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא אין
Kil v,8 Bb.156b דתנן °המקיים קוצים בכרם רבי אליעזר אומר קדש והכמים
אומרים אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין[29] אמר רבי
חנינא מאי טעמא דרבי אליעזר שכן בערביא מקיימין[30] קוצי
שדות לגמליהם מידי איריא דערביא אתרא הכא בטלה דעתו
אצל כל אדם אלא היינו טעמא כדרב חסדא דאמר רב חסדא
תרדין שסחטן ונתנן במקוה[31] פוסלין את המקוה בשינוי מראה
והא[32] לאו בני סחיטה נינהו אלא מאי אית לך למימר כיון
דאחשבינהו הוה להו משקה הכא נמי כיון דאחשבינהו[33] הוה
להו משקה רב פפא אמר[34] משום דהוה דבר שאין עושין ממנו
מקוה לכתחילה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה פוסל
Miq. vii,4 את המקוה בשינוי מראה: °תנן התם נפל לתוכו יין[35] ומוחל
ושינה מראיו פסול מאן תנא דמוחל משקה הוא אמר אביי
tTah.10 רבי יעקב היא °דתניא רבי יעקב אומר מוחל הרי הוא[36] כמשקה
ומה טעם אמרו מוחל היוצא בתחלה טהור לפי שאינו רוצה
בקיומו רבי שמעון אומר מוחל אינו כמשקה ומה טעם אמרו
מוחל היוצא מעיקול בית הבד טמא לפי שאי אפשר לו בלא

26 P — היא ‖ 27 M + נמי. — אפילו...לכתחלה ‖ 28 M א״ל האי תנא סבר כוותיה דמנשיא ב״ר מנחם ועוד מב״מ הוי רובא דע׳ והתנן ‖ 29 B ואמר ‖ 30 M קוצים שדות שדות לגמ׳ מי דמי ער׳ אתרא הוא הכא ‖ 31 P פוסלת ‖ 32 M + תרדין ‖ 33 P הוו ‖ 34 M הוה להו דבי׳ ‖ 35 B + או חומץ ‖ 36 M מש׳ אלא מה.

1. D. h. dass [illegible] vertreten ist. 2. Die Gepflogenheit im Haus des M. wird ja nur als Stütze für die Ansicht des ersten Tanna angeführt. 3. Die Anwendung der Oliven vor dem Pressen [illegible]

ציחצוחי שמן מאי איכא בינייהו דאתי בתר[37]איצצתא
רבא אמר משום דהוה דבר שאין עושין הימנו מקוה[38]ופוסל
את המקוה בשינוי מראה: אמר רב יהודה אמר שמואל
סוחט אדם[39]אשכול של ענבים[40]לתוך הקדרה אבל לא לתוך
הקערה[41]אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד[42]חולב אדם עז
לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה אלמא קסבר משקה הבא
Tah.iii,3 לאוכל אוכל הוא מתיב רמי בר חמא °זב שחולב את העז
החלב טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכלין אוכל הוא במאי
Ker.13a איתכשר כדאמר רבי יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד הבא
Pes.33b Tah.iii,3 נמי בטיפה המלוכלכת על פי הדד מתיב רבינא °טמא מת
Fol.145 שסחט זיתים וענבים °כביצה מכוונת טהור הא יותר מכביצה
טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכל אוכל הוא במאי איתכשר
הוא מותיב לה והוא מפרק לה בסוחט לתוך הקערה אמר רבי
Mas.i,8 ירמיה כתנאי °המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר
הוכשר מאי לאו בהא קמיפלגי מר סבר משקה הבא לאוכל
אוכל הוא ומר סבר לאו אוכל הוא אמר רב פפא[43]דכולי עלמא
[44]משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא והכא במשקה[45]הבא
לאיבוד קמיפלגי מר סבר משקה[46]הוא ומר סבר לאו משקה
הוא וכפלוגתא דהני תנאי דתניא המפצע בזיתים בידים
מסואבות הוכשר לסופתן במלח לא הוכשר לידע אם הגיעו
זיתיו למסוק ואם לאו לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר מאי
לאו בהא קמיפלגי דמר סבר משקה העומד לאיבוד משקה
הוא ומר סבר לאו משקה הוא אמר רב הונא בריה דרב
יהושע הני תנאי במשקה העומד לאיבוד פליגי והנך תנאי
במשקה העומד לצחצוחי קמיפלגי: אמר רבי זירא אמר רב
חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך
הקדרה אבל לא לתוך הקערה ודג לצירו אפילו לתוך הקערה
יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי לרב
דימי אתון משמיה דרב מתניתון ולא קשיא לכו אנן משמיה
דשמואל מתנינן לה וקשיא לן מי אמר שמואל דג לצירו

M 37 איציצא רבה || M 38 לכתחלה וכל דבר שאין עושין ממנו מקי׳ לכתי׳ פוסל אה״מ || M 39 — אש׳ של || M 40 + לכתח׳ || M 41 — אמר...נלמד || M 42 ○ חולב...הקערה || M 43 + לא || M 44 + סברי || M 45 העומד | M 46 — הוא.

Oel beimischt. — Welchen Unterschied giebt es demnach zwischen ihnen? — Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen bezüglich [des Olivensafts], der nach dem Pressen ausfliesst. Raba erklärte: Da er ein Getränk ist, aus dem man kein Bad bereitet, so macht er das Bad unbrauchbar, sobald das Wasser eine andere Farbe erhalten hat.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuëls: Man darf eine Weinrebe direkt in den Speisetopf ausdrücken, nicht aber in einen Teller. R. Ḥisda sprach: Aus den Worten unseres Meisters lernen wir, dass man eine Ziege direkt in den Speisetopf melken darf, nicht aber in einen Teller. Hieraus zu entnehmen, dass ein Getränk, das direkt in eine Speise kommt, als Speise betrachtet wird, dagegen wandte Rami b. Ḥama ein: Wenn ein Samenflussbehafteter eine Ziege melkt, so ist die Milch unrein; wodurch wird nun [die Milch] für die Unreinheit empfänglich, wenn du sagst, dass ein Getränk, das in eine Speise kommt, als Speise betrachtet wird?! — Wie R. Joḥanan erklärt hat, durch den ersten Tropfen, mit dem man die Zitze anfeuchtet, ebenso auch hier, durch den ersten Tropfen, mit dem man die Zitze anfeuchtet. Rabina wandte ein: Wenn ein durch einen Leichnam Verunreinigter Oliven oder Weintrauben genau in der Grösse eines Eies ausdrückt, so ist [die Flüssigkeit] rein, aber mehr als in Eigrösse ist also unrein; wodurch wird nun [die Flüssigkeit] für die Unreinheit empfänglich, wenn du sagst, dass ein Getränk, das in eine Speise kommt, als Speise betrachtet wird?! — Er richtete den Einwand und erklärte es selbst: Wo er sie in einen Teller ausdrückt. R. Jirmeja sprach: Hierüber streiten bereits Tannaïm: Wenn man [einen Feigenkuchen] mit Weinbeersaft glättet, so wird er dadurch nicht verunreinigungsfähig, R. Jehuda sagt: er wird wol verunreinigungsfähig. Ihr Streit besteht wahrscheinlich in Folgendem: der Eine ist der Ansicht, dass ein Getränk, das in eine Speise kommt, als Speise betrachtet wird, während der Andere der Ansicht ist, dass es nicht als Speise betrachtet wird. R. Papa entgegnete: Alle sind der Ansicht, dass ein Getränk, das in eine Speise kommt, nicht als Speise betrachtet wird, hier aber streiten sie bezüglich eines Getränks, das vernichtet wird: der Eine ist der Ansicht, dass es ein Getränk ist, während der Andere der Ansicht ist, dass es kein Getränk ist, und zwar führen sie denselben Streit wie die folgenden Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: Wenn man Oliven mit feuchten Händen weichdrückt, so sind sie für die Unreinheit empfänglich; wenn nur, um sie in Salz zu tunken, so sind sie nicht für die Unreinheit empfänglich; wenn um zu untersuchen, ob sie schon zum Pressen reif sind oder nicht, so sind sie nicht für die Unreinheit empfänglich; R. Jehuda sagt: sie sind wol für die Unreinheit empfänglich; wahrscheinlich besteht ihr Streit in Folgendem: der Eine ist der Ansicht, dass das Getränk, welches vernichtet wird, ein Getränk ist, während der Andere der Ansicht ist, dass es kein Getränk ist. R. Hona b. R. Jehošuâ sprach: Diese Tannaïm streiten bezüglich eines Getränks, das vernichtet wird, jene Tannaïm aber streiten bezüglich eines Getränks, das zum Poliren bestimmt ist.

R. Zera sagte im Namen des R. Ḥija b. Aši im Namen Rabhs: Man darf eine Weinrebe in den Speisetopf auspressen, nicht aber in einen Teller, einen Fisch wegen seiner Lacke auch in einen Teller. R. Dimi sass und trug diese Lehre vor, da sprach Abajje zu ihm: Ihr lehrt dies im Namen Rabhs, und habt somit nichts einzuwenden, wir aber lehren dies im Namen Šemuëls und haben dagegen einzuwenden:

[illegible] … eingelegte Früchte aus- … Sabbath … Diese Worte … um ihrer selbst willen [illegible]

אפילו לתוך הקערה והאיתמר כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור אמר ליה [47]האלהים עיני ראי ילא זר[48]מפומיה דרבי ירמיה שמיע לי ורבי ירמיה מרבי זירא ורבי זירא מרב חייא בר אשי ורב חייא בר אשי מרב: גופא כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר אחד [49]זה ואחד זה לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור רבי יוחנן אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת מיתיבי סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצאי שבת וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת קשיא לרב קשיא לשמואל קשיא לרבי יוחנן רב מתרץ לטעמיה שמואל מתרץ לטעמיה רבי יוחנן מתרץ לטעמיה רב מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצאי שבת במה דברים אמורים לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחטן חייב חטאת שמואל מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת והוא הדין לשלקות במה דברים אמורים לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת רבי יוחנן מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים לצורך השבת אבל לא למוצאי שבת אחד כבשים ואחד שלקות במה דברים אמורים לגופן אבל למימיהן לא יסחוט ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת: אמר רב חייא בר אשי אמר רב דבר תורה אינו חייב אלא על[50]דריסת זיתים וענבים בלבד וכן תני דבי מנשה דבר תורה אינו חייב אלא על[50]דריסת זיתים וענבים בלבד ואין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד Col.b
איבעיא להו עד מפי עד[51]לעדות בכור מהו רב[52]איתי אסר Bek.36a

47 M האל׳ ‖ 48 M מרבי ‖ 49 M כבשים ואחד שלקות רגני ‖ 50 M דריכת ‖ 51 M לענין ‖ 52 M איתי. B אמי.

[illegible] … so ist es straffrei, jedoch verboten. gekochte Früchte darf man sowol [illegible] … wegen des Safts auspressen; Oliven und Weintrauben darf man überhaupt nicht [illegible] … so ist man ein Sündopfer schuldig. Semuel erklärt es nach seiner [illegible] … für den Sabbath eingelegte Früchte auspressen, ebenso auch gekochte [illegible] … um ihrer selbst willen geschieht. wenn aber wegen des Safts, [illegible] … Oliven und Weintrauben darf man überhaupt nicht auspressen. hat man [illegible] … R. Johanan erklärt es nach seiner Ansicht. Man darf [illegible] … eingelegte Früchte auspressen, nicht aber für nach Sabbath, einerlei, ob es [illegible] … Diese Worte gelten aber nur, wo es um ihrer selbst willen geschieht, [illegible] … hat man sie ausgepresst, so ist es gleich, als hätte [illegible] … ausgepresst und man ist deswegen ein Sündopfer schuldig.

R. [illegible] … Laut der Gesetzlehre ist man nur wegen des Pressens von [illegible] … lehrte man in der Schule Menases: Laut der Gesetzlehre ist [illegible] … und das Zeugnis eines Unterzeugen [illegible] … Hat das Zeugnis eines Unterzeugen bezüglich [illegible] … nach R. [illegible] ist es gültig. R. Ithi sprach [illegible]

[illegible] … bezeugt ist … Frau eine neue Ehe eingehen [illegible] … Zeugen hat, dass der Fehler von [illegible] … Frau gilt.

ורב [53]אסי ישרי אמר ליה רב [52]אתי לרב [53]אסי והא תנא דבי
[54]מנשיא אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד אימא
לעדות שהאשה כשרה לה [55]בלבד רב יימר אכשר עד מפי
עד לבכור קרי עליה מרימר יימר שרי בוכרא והלכתא עד מפי
עד [56]כשר לבכור: חלות דבש: כי אתא רב [57]הושעיא
Sab 19a מנהרדעא ˚אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן
מערב שבת [58]ויצאו מעצמן אסורין ורבי אליעזר ורבי שמעון
מתירין אמר רב יוסף גברא יתירא אתא לאשמועינן אמר ליה
אביי טובא [59]קמשמע לן דאי ממתניתין הוה אמינא התם הוא
דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא אבל הכא דמעיקרא אוכלא
ולבסוף משקה אימא לא קמשמע לן:

[ii] Sab 39a כל שבא בחמין [60]מערב שבת שורין אותו בחמין
בשבת וכל שלא בא בחמין [60]מערב שבת מדיחין
אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן [61]והגים מלוחין
קטנים וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן:

גמרא. כגון מאי [62]אמר רב ספרא כגון [63]תרנגולתיה
דרבי אבא [64]ואמר רב ספרא זימנא חדא איקלעית להתם
ואוכלן מיניה ואי לא [65]רבי [66]אבא דאשקיין חמרא בר תלתא
טרפי [67]איתנסי רבי יוחנן רייק מכותח דבבלאי אמר רב יוסף
[68]ולירוק אנן [69]מתרנגולתיה דרבי אבא ועוד אמר רב [70]גזא
זימנא הדא איקלעית להתם [71]ועברית כותח דבבלאי ישאילו
מיניה כל בריהי מערבא: כל שלא בא בחמין [וכו']: הדיח
מאי אמר רב [72]יוסף הדיח חייב חטאת אמר מר בריה [73]דרבנא
אף אנן נמי תנינא חוץ [74]ממליח ישן וקוליים האיספנין
שהדחתן זו היא גמר מלאכתן שמע מינה יתיב רבי חייא בר
אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב [75]רבי יוחנן וקא מנמנם
אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי מפני מה עופות
שבבבל שמנים אמר ליה [76]כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן
מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שהן עניים מפני מה
תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני תורה מפני מה
Ib 10b גוים מזוהמים מפני שאוכלין [77]שקצים ורמשים ˚[78]איתער בהו

M 53 אשי M 54 מנשה M 55 —בלבד M 56 ישרי M 57 אושי׳
אתא P 58 יצאו M 59 אתא לאשמועינין M 60 מלפני V M 61
וד״מ קטנים M 62 —אר״ס B 63 תרנגולתא M 64 דא׳ P 65
— רבי M 66 אבהו · M 67 איסנייס איתנייכי M 68 אדרייק
מכותחא דבבלאי ליריק אנא מתרנג׳ B 69 מתרנגולתא M 70 גדא
M 71 ועבדי כותחא ושאילי מינאי כל בר׳ דבמע׳ M 72 חייא חי״
B 73 דרבינא M 74 מן המ׳ M 75 — ר״י M 76 לך M 77
+ בשר M 78 + אדהכי והכי.

zu R. Asi: In der Schule R. Menasjas wurde ge- lehrt, dass das Zeugnis eines Unterzeugen nur in Frauenangelegenheiten Gültigkeit hat? — Lies wie folgt: In Angelegenheiten, bei denen das Zeugnis einer Frau Gültigkeit hat. R. Jemar erklärte das Zeugnis eines Unterzeugen bezüglich einer Erstgeburt für gültig. Da nannte ihn Meremar: Jemar, der die Erstgeburt erlaubt. Die Halakha ist, dass das Zeugnis eines Unterzeugen bezüglich einer Erstgeburt gültig ist

Honigwaben. Als R. Hošaja aus Nehardeâ kam, brachte er folgende Lehre mit: Wenn man Oliven und Weintrauben am Vorabend des Šabbaths zerdrückt und der Saft [am Šabbath] ausfliesst, so ist er verboten, nach R. Eliêzer und R. Šimôn erlaubt. R. Joseph sprach: Lässt er uns etwa [den Namen] einer anderen Person hören?! Da sprach Abajje zu ihm: Vieles lässt er uns hören: aus der Mišnah ist nur zu entnehmen, wo es zuerst eine Speise war und auch später eine Speise bleibt, nicht aber in diesem Fall, wo es zuerst eine Speise war und nachher ein Getränk wurde, so lässt er es uns hören.

ALLES, was noch vor Šabbath in warmes [Wasser] gethan wurde, darf man am Šabbath in warmem [Wasser] weichen und Alles, was vor Šabbath nicht in warmes Wasser gethan wurde, darf man am Šabbath mit warmem Wasser abspülen, ausser einem alten gesalzenen Fisch (kleinen gesalzenen Fischen) und einem spanischen Thunfisch, denn bei diesen ist das Abspülen die Vollendung ihrer Zubereitung.

GEMARA. Was zum Beispiel? R. Saphra erwiderte: Zum Beispiel Huhn nach R. Abba[1]. Ferner erzählte R. Saphra: Einst war ich dort[2], und man gab mir davon zum Essen, und wenn mir R. Abba nicht einen dreijährigen Wein zu trinken gegeben hätte, so würde ich mich übergeben haben. R. Johanan pflegte bei [der Erwähnung des] babylonischen Quarks auszuspucken. da sprach R. Joseph zu ihm: Wir sollten bei [Erwähnung von] Huhn nach R. Abba ausspucken: auch erzählte R. Gaza: Einst war ich dort und bereitete babylonischen Quark, da verlangten alle Kranken des Westens davon.

Alles, was in warmes [Wasser] nicht gethan wurde ct. Was geschieht, wenn man jene abgespült hat? R. Joseph erwiderte: Hat man sie abgespült, so ist man ein Sündopfer schuldig. Mar b. Rabana sprach: Gleichlautend haben wir auch gelernt: ausser einem gesalzenen Fisch und einem spanischen Thunfisch, denn bei diesen ist das Abspülen die Vollendung der Zubereitung. Schliesse hieraus. R. Ḥija b. Abba und R. Asi sassen vor R. Johanan, welcher schlummernd dasass. Da sprach R. Ḥija b. Abba zu R. Asi: Weshalb ist das babylonische Geflügel fetter [als das palästinensische]? Dieser erwiderte: Komme nach den Steppen von Âza, dort werde ich dir noch fettere zeigen. — Weshalb werden die Feste in Babylonien fröhlicher gefeiert? — Weil da die Leute arm sind. — Weshalb sind die Gelehrten in Babylonien [durch ihre Kleidung] ausgezeichnet? — Weil sie nicht gesetzeskundig sind. — Weshalb sind die Nichtjuden schmutzig[3]? — Weil sie Ekel- und Kriechtiere essen. Während dessen erwachte R. Johanan und sprach zu ihnen: Kinder, habe

1. Das Huhn wurde nach dem Kochen im Wasser geweicht. 2. In Palaestina, wo diese Zubereitung allgemein war ... Das W. „Schmutz" wird hier, wie an vielen anderen Stellen, tropisch gebraucht; vgl. weiter S. 683 Z. 24.

Pr 7,4 רבי יוחנן אמר להו הדרקי לא כך אמרתי לכם אמר לחכמה אחתי את Syn. אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרהו ואם לאו לא תאמרהו אמרו ליה וליתא לן מר [79]איזי מיתה מפני מה עופות שבבבל שמנים מפני שלא גלו שנאמר Jr 48,11 שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ובגולה לא הלך [80]והכא מנלן דגלו דתניא רבי יהודה אומר חמשים ושתים Jom 54a Jr 9,9 שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי וגו' מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ותרתין הוו אמר רבי יעקב [81]אמר רבי יוחנן כולן חזרו Bek. 44b חוץ מקולייס האיספנין דאמר רב הני [82]מדרי דבבל מדרי מיא לעין עיטם והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שלא היו באותה קללה Hos 2,13 דכתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה Jes. 1,14 Meg. 31a וכתיב חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח [83]מאי היו עלי לטרח אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי [84]לידע איזו גזירה קשה אביא עליהן אמר רבי יצחק אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי ואמר רבי חנינא אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריה אגמון [85]וקמטון ובעל זמורה מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן [86]בני מקומן Jes 27,6 דאמרי אינשי במתא שמאי [87]בלא מתא תותבאי הבאים ישריש יעקב יציץ ופרח ישראל תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה מפני מה גוים מזוהמין

Fol. 146 Az. 22b Jab. 103b [88]שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן גוים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי אמר ליה אף על גב דאינהו לא הוו Dt 29,14 מולייהו הוה דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד שנים עשר שבטים [89]שלא היה בהן שום דופי:

B 79 איזה מהן ‖ M 80 והכא ‖ M 81 אמר ‖ M 82 + בני ‖ M 83 מאי...למורה — ‖ M 84 — לידע ‖ M 85 וקמוסרי ובעלי ‖ M 86 V במקומן ‖ M 87 שרא במתא ‖ M 88 + מפני ‖ M 89 בלא שום

[illegible] etwas nicht gesagt: [1]*Sprich zur Weisheit: Du bist meine Schwester* [illegible] wenn es dir so gewiss ist, wie es gewiss ist, dass [illegible] [illegible] Weshalb [illegible] Weil sie nicht in die [illegible] Verbannung [illegible] denn es heisst: [2]*Von Jugend auf* [illegible] *Moab Ruhe und lag ungestört auf seinen Hefen* [illegible] *ist er nicht gewandert.* — Wo-[illegible] dass jene ins Exil gezogen wurden? — Es wird [illegible] R. Jehuda sagte: Zweiundfünfzig Jahre hat [illegible] denn es heisst: [3]*Auf den Bergen will ich Weinen und Klagen erheben* [illegible] *die Vögel unter dem Himmel und das Vieh sind* [illegible] Behema [Vieh] beträgt [illegible] zweiundfünfzig. R. Jâqob sagte im Namen R. Johanans: Sie kehrten alle heim mit Ausnahme [illegible] Rabh sagte [illegible] Babyloniens das Wasser nach [illegible] führen, und da [illegible] Fisch [illegible] nicht aufsteigen. — [illegible] werden die Feste in Babylonien fröhlicher [illegible] Weil [illegible] die Leute nicht einbegriffen [illegible] [4]*Und ich will aller ihrer Fröhlichkeit ein Ende machen, ihren Festen, ihren Neumonden, ihren Sabbathen und allen ihren Festlichkeiten.* Ferner heisst es: [5]*Eure Neumonde und Feste mag ich nicht; sie sind mir zur Last geworden.* — Was meint er [mit den Worten:] sie sind mir zur Last geworden. — R. Eleâzar erwiderte: Der Heilige [illegible] sprach: Nicht genug, dass die Jisraéliten gegen mich [illegible] belästigen mich [illegible] welches Verhängnis [illegible] R. Jiçhaq sagte: Du hast [illegible] Fest, an dem nicht [Plünderer-]Truppen [illegible] Ferner sagte auch R. Hanina [illegible] Fest, an dem nicht ein Hegemon [illegible] oder ein Rebenträger[6] nach Tiberias [illegible] Weshalb sind die Schriftgelehrten in Babylonien [durch ihre Kleidung] ausgezeichnet? — Weil [illegible] sagen auch [illegible] in der Heimat meinen Namen, in der Fremde meine Kleidung. [7]*Die aus Jâqob kommen,* [illegible] *Wurzel schlagen, Jisraél wird hervorsprossen und blühen;* hierüber lehrte R. Joseph: Das [illegible] Schriftgelehrten in Babylonien, die Sprossen und Blüten für die Gesetzlehre tragen. — [illegible] Weil sie am Berg Sinaj nicht gestanden haben; denn als die [illegible] kam, brachte [illegible] sie einen Schmutz. Bei den Jisraéliten verlor sich dieser [illegible] die am Berg Sinaj gestanden haben, bei den Nichtjuden aber, die am Berg Sinaj nicht gestanden [illegible] R. Aha, Sohn Rabas, sprach zu R. Aši: Wie ist es mit den Neubekehrten? — Dieser [illegible] waren, so war jedoch ihr Genius anwesend, denn es heisst: [8]*sowohl diejenigen, die jetzt mit uns vor dem Herrn, unserem Gott, hier stehen, als auch diejenigen, die hier nicht* [illegible] R. Abba b. Kahana, denn dieser sagte nämlich: Durch [illegible] Geschlechter hat sich der Schmutz noch erhalten: Abraham zeugte [illegible] Jâqob zeugte die zwölf Stämme, an denen kein Makel haftete.

1. Pr 7,4. 2. Jer 48,11. 3. Jer 9,9. 4. Hos 2,13. 5. Jes 1,14. 6. [illegible] Rebenstab [illegible] 7. Jes 27,6. 8. Dt 29,14.

[iii] שׁוֹבֵר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ואין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה[90] וחכמים מתירין ולא יקבנה מצדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה °מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר[91] חוששני לו מחטאת:

Beç.33b; Sab.121a

גמרא. אמר רבי אושעיא לא שנו אלא דרוסות אבל מפורדות לא[92] ומפורדות לא מיתיבי רבי[93] שמעון בן גמליאל אומר מביא אדם[94] את החבית של יין ומתיז[95] ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש ההיא רבנן[96] מתניתין רבי נחמיה היא ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה ובדרוסות לוקמה במפורדות ורבנן אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי[97] איריא דתני גרוגרות ליתני פירות אלא שמע מינה בדרוסות תניא חדא חותלת של גרוגרות ושל תמרים מתיר מפקיע וחותך ותניא אידך מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך לא קשיא הא רבנן הא רבי נחמיה °דתניא רבי נחמיה אומר אפילו תרווד ואפילו טלית[98] ואפילו סכין אין ניטלין אלא לצורך תשמישן[99] בעו מיניה מרב ששת מהו[1] למיברז חביתא בבורטיא בשבתא לפיתחא קמיכוין ואסיר או דילמא לעין יפה קמיכוין[2] ושרי אמר להו לפיתחא קמיכוין ואסיר מיתיבי רבן[3] שמעון בן גמליאל אומר מביא אדם חבית של יין ומתיז[4] ראשה בסייף[5] התם ודאי לעין יפה קמיכוין הכא אם איתא דלעין יפה קמיכוין לפתוחי מיפתח: אין נוקבין מגופה וכו׳: אמר רב הונא מחלוקת למעלה אבל מן הצד דברי הכל אסור והיינו דקתני לא יקבנה מצדה ורב חסדא אמר מחלוקת מן הצד אבל[6] על גבה דברי הכל מותר והא דקתני לא יקבנה מצדה התם בגופה[7] דחבית תנו רבנן אין נוקבין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף מוסיף ויש אומרים אין מוסיפין ושוין שנוקבין נקב ישן לכתחילה ותנא קמא מאי שנא מנקב חדש דלא דקא מתקן פיתחא אוסופי נמי קא

Er.35a; Beç.32a; Sab.15

90 M V ור׳ יוסי מתיר 91 M חוששין בו 92 M — ומפ׳ לא
93 M —שמ׳ בן 94 M— את ה 95 M+את 96 M V+היא ו׳
97 M שנא 98 M — ואפ׳ סכין 99 P בעי 1 M למיכרז בקורבוי׳ בשב׳
2 M ושפיר דמי 3 M - שמ׳ בן 4 M + את 5 M+ ומניחה לפני האורחין בש׳ ואינו חושש 6 M למעלה 7 M " של חב׳.

MAN darf das Fass zerbrechen, um von den getrockneten Feigen zu essen, nur darf man nicht beabsichtigen, es zum Gefäss zu machen[1]. Man darf den Spund eines Fasses nicht durchlochen Worte R. Jehudas, **die Weisen erlauben dies; ferner darf man es nicht an der Seite durchlochen; war es durchlocht, so darf man es nicht mit Wachs verstopfen, weil man zerreibt.** R. Jehuda erzählte: **Einst kam ein solcher Fall vor R. Johanan b. Zakkaj in Ârab, da sprach er: Ich befurchte, dass man deswegen ein Sündopfer schuldig ist.**

GEMARA. R. Ošâja sagte: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo [die Feigen] zusammengepresst sind, nicht aber, wenn sie lose sind[2]. Man wandte ein: R. Šimôn b. Gamaliël sagt: man darf am Šabbath ein Weinfass holen, den Hals mit einem Schwert abschlagen und es den Gästen ohne Bedenken vorsetzen. — Unsere Mišnah vertritt die Ansicht R. Neḥemjas. — Was zwingt R. Ošâja unsere Mišnah auf einen Fall zu beziehen, wo [die Feigen] zusammengepresst sind, und sie auf R. Neḥemja zurückzuführen, er kann sie doch auf einen Fall beziehen, wo sie lose sind, und sie auf die Rabbanan zurückführen!? — Rabba erwiderte: Unsere Mišnah war ihm schwierig, weshalb lehrt sie von getrockneten Feigen? sie könnte doch von Früchten im Allgemeinen lehren! — schliesse vielmehr hieraus, dass sie von zusammengepressten spricht. Das Eine lehrt, dass man die Matten der getrockneten Feigen und Datteln lösen, losflechten und durchschneiden darf, während ein Anderes lehrt, dass man sie lösen, nicht aber losflechten oder durchschneiden darf! — Das ist kein Widerspruch; das Eine vertritt die Ansicht der Rabbanan, das Andere die Ansicht R. Neḥemjas. Es wird nämlich gelehrt: R. Neḥemja sagt: selbst einen Löffel, selbst ein Gewand, selbst ein Messer darf man nur zu seinem eigentlichen Gebrauch fortbewegen. Man fragte R. Šešeth: Darf man am Šabbath ein Fass mit einem Spiess durchbohren — beabsichtigt man damit eine Oeffnung zu machen, somit ist es verboten, oder beabsichtigt man damit ein besseres Ausfliessen zu erzielen und somit ist es erlaubt? Dieser erwiderte: Man beabsichtigt damit eine Oeffnung zu machen, somit ist es verboten. Man wandte ein: R. Šimôn b. Gamaliël sagt: man darf ein Fass Wein holen und den Hals mit einem Schwert abschlagen! — Da beabsichtigt man ja entschieden ein besseres Ausfliessen zu erzielen, hier aber könnte man es doch, wollte man nur dies erzielen, öffnen.

Man darf den Spund nicht durchlochen &c. R. Hona sagte: Der Streit besteht nur, wo man ihn oben durchlocht, wenn aber an der Seite, so geben Alle zu, dass es erlaubt ist, und das ist es eben, was gelehrt wird: man darf es nicht an der Seite durchlochen. R. Ḥisda sagte: Der Streit besteht nur, wo man ihn an der Seite durchlocht, oben aber geben Alle zu, dass es erlaubt ist, was aber gelehrt wird: man darf es nicht an der Seite durchlochen, bezieht sich auf das Fass selbst. Die Rabbanan lehrten: Man darf am Šabbath kein neues Loch bohren, wenn man eines erweitern will, so ist es erlaubt, Andere sagen: man darf es nicht; darin aber stimmen Alle überein, dass man ein bereits vorhandenes Loch von vornherein öffnen darf. — Wieso darf man nach dem ersten Tanna ein Loch erweitern? man macht ja eine Oeffnung.

1. Dh. man darf die Oeffnung nicht accurat machen, um das Fass später als Gefäss zu benutzen. 2. Wenn man das Messer nur zum Schneiden der Früchte fortbewegen darf.

aus welchem Grund ja auch das Bohren eines neuen Lochs verboten ist? Rabba erwiderte: Nach der Gesetzlehre wird eine Oeffnung, die nicht zum Aufnehmen und Herausgeben bestimmt ist, nicht als Oeffnung betrachtet, nur haben die Rabbanan [jede Oeffnung] verboten, mit Rücksicht auf die Oeffnung einer Hühnersteige, die bestimmt ist, die frische Luft aufzunehmen und die Ausdünstung ausströmen zu lassen. eine Oeffnung zu erweitern ist aber erlaubt, weil man nicht verleitet werden kann, die Oeffnung einer Hühnersteige zu erweitern, da Kriechtiere eindringen könnten. Andere sagen: man darf es nicht, vielleicht war sie nicht genügend, und man könnte sie erweitern. R. Naḥman trug im Namen R. Joḥanans vor: Die Halakha ist wie die Anderen.

«Darin aber stimmen Alle überein, dass man ein bereits vorhandenes Loch von vornherein öffnen darf.» R. Jehuda sagte im Namen Šemuels: Dies wurde nur für den Fall gelehrt, wo [der Propfen] den Zweck hatte, [den Inhalt vor dem Schalwerden] zu bewahren, wenn aber, das Ausfliessen zu verhüten, so ist es verboten. — Was heisst „vor Schalwerden zu bewahren", und was heisst, „das Ausfliessen zu verhüten"? R. Hisda erwiderte: Ueber dem Wein ist er vorhanden, um vor Schalwerden zu bewahren, unter dem Wein, um das Ausfliessen zu verhüten. Raba sagte: Auch unter dem Wein ist er dazu vorhanden, um ihn vor Schalwerden zu bewahren, um das Ausfliessen zu verhüten, ist er nur dann vorhanden, wo die Oeffnung sich unter der Hefe befindet[1]. Abajje sprach zu Raba: Folgende Lehre ist eine Stütze für dich: Zur verrammelten Thür gehören vier Ellen [im Hof][2], hat man die Pfeiler niedergerissen[3], so verliert sie die vier Ellen. ein geschlossenes Haus[4] verunreinigt seine Umgebung nicht, hat man die Pfeiler niedergerissen, so verunreinigt es seine Umgebung.

מתקן פיתחא אמר

מתקן פיתחא אמר [8]רבה דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכנים ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא דגזרי [9]משום לול של Sab.102b תרנגולין דעביד לעיולי אוירא ולאפוקי הבלא ואם בא להוסיף מוסיף אוסופי ודאי בלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי Col.b משום ריחשא ויש אומרים אין מוסיפים זימנין דלא תקניה מעיקרא ואתי לארוחי ביה דריש רב נחמן [10]משום רבי יוחנן הלכה כיש אומרים: ושוין שנוקבין [11]נקב ישן לכתחלה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לשמר אבל לחזק אסור היכי דמי לשמר היכי דמי לחזק אמר רב חסדא למעלה מן היין זהו לשמר למטה מן היין זהו לחזק רבא אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר והיכי דמי לחזק כגון שניקבה למטה מן השמרים אמר ליה אביי לרבא Bb.12a תניא דמסייע לך בית סתום יש לו ארבע אמות פרין את פצימיו אין לו ארבע אמות בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרין את פצימיו מטמא כל סביביו: גובתא רב אסר ושמואל שרי מחתך לכתחילה דכולי עלמא לא פליגי דאסור אהדורי דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דחתיכה ולא מתקנא מאן דאסר גזרינן דילמא אתי למיחתך לכתחילה ומאן דשרי לא גזרינן כתנאי אין חותכין שפופרת ביום טוב ואין צריך לומר בשבת נפלה [12]מחזירין אותה בשבת ואין צריך לומר ביום טוב ורבי יאשיה מיקל רבי יאשיה אהייא אילימא ארישא הא קמתקן [13]מנא אלא אסיפא תנא קמא נמי מישרא קשרי אלא [14]דחתיכה ולא מתקנא איכא בינייהו מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן דריש רב ששא בריה דרב אידי משמיה דרבי יוחנן הלכה כרבי יאשיה: ואם היתה נקובה: [15]מישחא רב אסר ושמואל שרי מאן דאסר גזרינן משום שעוה ומאן דשרי לא גזרינן אמר ליה [16]רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף [17]בפירוש אמרת לן משמיה דרב [15]מישחא שרי אמר טבית

8 M רבא 9 M +גזירה 10 M בר רב חסדא משמיה דר׳ י׳ 11 P בנקב 12 B +אין 13 M פיתחא 14 M +לאו 15 M משיחא 16 M —רב 17 M —בפי׳.

Ein Rohr [in das Fass zu stecken] ist nach Rabh verboten, nach Šemuel erlaubt. Es von vornherein zurechtzuschneiden ist nach Aller Ansicht verboten, [ein herausgefallenes] wieder hineinzustecken ist nach Aller Ansicht erlaubt, der Streit besteht nur, wo es bereits zugeschnitten aber nicht angepasst war; wer es verbietet, berücksichtigt, man könnte verleitet werden, es von vornherein zuzuschneiden, wer es erlaubt, berücksichtigt dies nicht. Hierüber streiten bereits Tannaim: Man darf am Festtag kein Rohr zuschneiden und um so weniger am Šabbath; ist ein solches herausgefallen, so darf man es am Sabbath wieder in die Oeffnung stecken, und um so eher am Festtag. R. Jošija erleichtert hierbei. Worauf bezieht sich nun R. Jošija? wollte man sagen, auf den Anfangsatz, — man fertigt ja ein Gerät an. wollte man sagen, auf den Schlussatz, so ist es ja auch nach dem ersten Tanna erlaubt! wahrscheinlich streiten sie über den Fall, wo es bereits zugeschnitten und nicht angepasst war: der Eine ist der Ansicht, man berücksichtige, der Andere ist der Ansicht, man berücksichtige nicht. R. Šeša b. R. Idi trug im Namen R. Joḥanans vor: Die Halakha ist wie R. Jošija.

War es durchlocht. Mit Oel[5] [ein Loch zu verstopfen] ist nach Rabh verboten, nach Šemuel erlaubt; wer es verbietet, berücksichtigt, man könnte verleitet werden, es mit Wachs zu verstopfen, wer es erlaubt, berücksichtigt dies nicht. R. Šemuel b. Bar Ḥana sprach zu R. Joseph: Du hast uns ja ausdrücklich im Namen Rabhs gesagt, dass es mit Oel erlaubt ist! Ṭabuth der Vogelfänger sagte im Namen Šemuels.

1. [illegible] verkorkt [illegible] oberhalb des Weinniveaus [illegible] verkorkt (nur um den Inhalt vor Schalwerden zu bewahren) [illegible] unterhalb des Weinniveaus [illegible] verkorkt, am Boden des Fasses, dh. fest verkorkt [illegible] 2. Bei der Teilung des gemeinsamen Hofes; vgl. Bb. 12a. 3. Und die Wand von Neuem errichtet. 4. In dem sich ein Leichnam befindet. 5. Wachs [illegible]

ריישבא אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור מאי טעמא רב
[18]יימר מרפתי אמר [19]גזירה משום מרזב רב אשי אמר גזירה
שמא יקטום מאי בינייהו [20]איכא בינייהו דקטים [21]ומנחי: בי
סדיא רב אסר ושמואל שרי ברכין דכולי עלמא לא פליגי דישרי
בקשין דכולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי במיצעאי מאן
דאסר מיחזי כמישוי ומאן דישרי לא מיחזי כמישוי והא דרב
vgl. Sab 20a לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לההוא
אתרא [22]דלא הוה ליה רווחא נפק יתיב בכרמלית אייתו ליה
ביה סדיא לא יתיב מאן דחזא סבר משום דבי סדיא אסיר
ולא היא דרב אכרוזי מכריז בי סדיא [23]שרי ומשום כבוד
רבותינו לא יישב עליו [24]ומאן נינהו רב כהנא ורב אסי:

[iv] ותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת
Sab 39a המים היפים ברעים בשביל שיצנו ואת הצונן בחמה
בשביל שיחמו ° מי שנשרו כליו [25]בדרך במים מהלך בהן
Ber 35b ואינו חושש הגיע לחצר החיצונה שוטחן בחמה אבל לא
כנגד העם:

גמרא. פשיטא מהו דתימא [26]ניגזור משום אשוויי
גומות קא משמע לן: ואת המים היפים ברעים: פשיטא
סיפא איצטריכא ליה ואת הצונן בחמה [27]הא נמי פשיטא מהו
דתימא [28]ניגזור דילמא אתי לאטמוני ברמץ קמשמע לן: מי
Sab 64b שנשרו וכו׳: ° אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו
Bez 9a Az 12b חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנן
שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם תנאי היא דתניא ° שוטחן
Sab 65a בחמה אבל לא כנגד העם רבי [29]אלעזר ורבי שמעון אוסרין:
Fol.147 אמר רב הונא ° המנער טליתו בשבת חייב חטאת ולא אמרן
אלא בחדתי אבל בעתיקי לית לן בה ולא אמרן אלא
באוכמי אבל בחיורי [30]וסומקי לית לן בה [31]והוא דקפיד
עלייהו עולא איקלע לפומבדיתא חזא רבנן דקא מנפצי
גלימייהו אמר קמחללין [32]רבנן שבתא אמר [33]להו רב יהודה
נפוצי ליה באפיה אנן לא קפדינן מידי אביי הוה קאי קמיה
דרב יוסף אמר ליה הב לי כומתאי [34]הוה איכא טלא עליה הוה

18 M ירמיה ‖ 19 M — גזירה ‖ 20 M P — א״ב | 21 M ומנח | 22 M לא הו״ל רווחא למיתב נפק איתותב , 23 M + מישרא , 24 P ומנו ר״כ | 25 M — בדרך 26 M [ניגזר] דילמא אתי לאשוויי 27 M + בשב׳ שיחמו ‖ 28 M — ניג׳ 29 B אליעזר 30 M — וס׳ | 31 M — והוא דקפ׳ עליי׳ ‖ 32 M — רב׳ ‖ 33 M — להו 34 B חזא דאיכא.

Ein Myrtenblatt [als Rinne in das Fass zu stecken] ist verboten. — Aus welchem Grund? R. Jemai aus Diphte erklärte: Man könnte verleitet werden, eine Rinne zu machen. R. Aši erklärte: Man könnte verleitet werden, [ein Blatt] abzukneifen. — Welchen Unterschied giebt es zwischen ihnen? — Einen Unterschied zwischen ihnen giebt es, wo ein abgekniffenes Blatt vorhanden ist. Bettdecken [auf sich zu tragen], ist nach Rabh verboten, nach Šemuël erlaubt. Bezüglich weicher streitet niemand, dass es erlaubt ist, bezüglich harter streitet niemand, dass es verboten ist, der Streit besteht nur bezüglich mittelmässiger: nach demjenigen, der solche verbietet, haben sie den Anschein einer Last, nach demjenigen, der sie erlaubt, haben sie nicht den Anschein einer Last. Die Ansicht Rabhs wurde von ihm nicht ausdrücklich gelehrt, sondern nur aus dem Zusammenhang entnommen. Rabh befand sich nämlich einst an einem Ort, wo [für die Schüler] nicht genügend Raum war, da ging er hinaus und setzte sich in den Vorraum; als man ihm eine Bettdecke brachte, setzte er sich nicht auf diese. Der dies sah, glaubte, er thäte dies nicht, weil das Tragen einer Bettdecke verboten sei; das war es aber nicht, denn Rabh selbst liess bekannt machen, dass das Tragen einer Bettdecke erlaubt ist; er setzte sich auf diese nicht wegen der Ehre unserer Lehrer, das waren nämlich R. Kahana und R. Asi.

MAN darf gekochte Speisen in eine Grube stellen, damit sie aufbewahrt werden, ferner gutes Wasser in schlechtes, um es abzukühlen, ebenso kaltes in warmes, um es zu wärmen. Wenn jemandem seine Kleider auf dem Weg ins Wasser gefallen sind, so darf er mit ihnen ohne Bedenken gehen, sobald er aber den ersten Hof erreicht, so breite er sie vor der Sonne aus, nicht aber in Gegenwart des Publikums.

GEMARA. Selbstverständlich! — Man könnte glauben, man ordne hierbei Verbot an, weil man Vertiefungen ebnen könnte, so lässt er uns hören.

Gutes Wasser in schlechtes. Selbstverständlich! — Er will uns den Schlussfatz lehren: ebenso kaltes in warmes. — Aber auch dies ist ja selbstverständlich! — Man könnte glauben, man ordne hierbei Verbot an, weil man [auch Speisen] in heisse Asche stellen könnte, so lässt er uns hören.

Wenn jemandem et. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Alles, was die Rabbanan des Anscheins wegen verboten haben, ist auch in Zimmer hinter Zimmer verboten. — Es wird gelehrt: so breite er sie vor der Sonne aus, nicht aber in Gegenwart des Publikums. — Hierüber streiten Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: Man breite sie vor der Sonne aus, nicht aber in Gegenwart des Publikums, R. Eleâzar und R. Šimôn verbieten dies.

R. Hona sagte: Wenn man am Sabbath sein Gewand abstaubt, so ist man ein Sündopfer schuldig. Dies aber nur bei neuen Gewändern, bei alten kommt es darauf nicht an, auch nur bei schwarzen, bei weissen und farbigen kommt es darauf nicht an, und schliesslich nur, wo man darauf Gewicht legt. Ûla war in Pumbeditha und bemerkte da, wie die Jünger ihre Gewänder abstaubten; da sprach er: Die Jünger entweihen den Šabbath. Darauf sprach R. Jehuda zu ihnen: Staubt sie nur in seiner Gegenwart ab, wir legen darauf kein Gewicht. Abajje stand vor R. Joseph, da sprach dieser zu ihm: Reiche mir meine Mütze. Jener scheute sich aber, sie ihm aufzusetzen, da sie vom Tau benetzt war. Darauf sprach dieser: Schüttle sie

ab und wirft sie mir zu wir legen darauf kein Gewicht.

R. Jiṣḥaq b. Joseph sagte im Namen R. Joḥanans: Wer am Šabbath mit einem auf die Schultern zusammengeschlagenen Gewand ausgeht, ist ein Sündopfer schuldig. Ebenso wird auch gelehrt: Kleiderhändler, die am Šabbath mit zusammengeschlagenen, auf der Schulter liegenden Kleidern ausgehen, sind ein Sündopfer schuldig, und zwar sagten sie es nicht nur bezüglich Kleiderhändler, sondern auch bezüglich jedes andern Menschen, nur ist es die Gepflogenheit der Kleiderhändler, so auszugehen. Der Krämer, der mit seinem im Tuch eingebundenen Geld ausgeht, ist ein Sündopfer schuldig, und zwar sagten sie es nicht nur bezüglich eines Krämers, sondern auch bezüglich jedes anderen Menschen, nur ist es die Gepflogenheit der Krämer, so auszugehen. Die Lauter durfen mit ihrem Sudarium auf der Schulter ausgehen, und zwar sagten sie es nicht nur bezüglich der Lauter, sondern auch bezüglich jedes anderen Menschen, nur ist es die Gepflogenheit der Lauter so auszugehen. R. Jehuda erzählte: Einst ging Hyrkanos, Sohn des R. Eliézer b. Hyrkanos, am Šabbath mit einem Sudarium auf der Schulter aus, nur hatte er es mit einem Bändchen am Finger befestigt. Als die Sache vor die Weisen kam, sprachen sie: [Es ist erlaubt,] auch wenn es nicht mit einem Bändchen am Finger befestigt wird. R. Naḥman b. R. Ḥisda trug im Namen R. Ḥisdas vor: Die Halakha ist, [dass es erlaubt ist,] auch wenn es nicht mit einem Bändchen am Finger befestigt wird.

Úla war bei Asi b. Hini und man fragte ihn: Darf man am Šabbath ein Plissé machen? Dieser erwiderte: So sagte R. Eleáj: Man darf am Šabbath kein Plissé machen. — Was heisst Plissé? R. Zera erwiderte: Ein babylonisches Faltengewand. R. Jirmeja sass vor R. Zera und fragte ihn: Darf man es so[1] machen? Dieser erwiderte: Es ist verboten. — Darf man es so[1] machen? Dieser erwiderte: Es ist verboten. R. Papa sprach: Halte dich an folgende Regel: Wenn es in der Absicht geschieht, das Gewand [für die Dauer] zusammenzufalten, so ist es verboten, wenn aber des Putzes wegen, so ist es erlaubt. So pflegte auch R. Šiša b. R. Idi sein Gewand zu schmücken. Als R. Dimi kam, erzählte er: Einst ging Rabbi aufs Feld, während beide Enden seines Gewands auf seine Schultern zurückgeschlagen waren. Da sprach R. Jehošuá b. Zeruz, der Schwager R. Meírs, zu ihm: Hat R. Meír deswegen nicht zu einem Sündopfer verpflichtet? Jener erwiderte: Nahm es R. Meír hiermit so genau?! Darauf liess Rabbi das Gewand herabwallen. Als Rabin kam, sagte er: Es war nicht Jehošuá b. Zeruz, sondern Jehošuá b. Kapusaj, der Schwiegersohn R. Áqibas; und zwar rief dieser: Hat R. Áqiba deswegen etwa nicht zu einem Sündopfer verpflichtet? und jener sprach: Nahm es R. Áqiba hiermit so genau?! darauf liess Rabbi sein Gewand herabwallen. Als R. Šemuél b. R. Jehuda kam, sagte er: Dies wurde [an Rabbi] als Frage gerichtet.

קמהסם למיתבה ליה אמר ליה נפוין ישדי אנן לא קפדינן
Sab 58b [35]מידי°אמר רב[36]יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן היוצא בטלית
מקופלת מונחת לו על כתיפו בשבת חייב חטאת תניא נמי
הכי סוחרי כסות[37]היוצאים בטליתות מקופלות ומונחות על
כתיפן בשבת חייבין חטאת ולא סוחרי כסות בלבד אמרו אלא
כל אדם אלא שדרכן של מוכרין לצאת כך ותגרי היוצא
במעות הצרורין לו בסדינו חייב חטאת ולא תגרי בלבד אמרו
אלא כל אדם אלא שדרכו של תגרי לצאת כך והרטנין
Sab 6 [38]היוצאין בסודרין שעל כתיפן ולא רטנין בלבד אמרו אלא
כל אדם אלא שדרכן של רטנין לצאת בכך אמר רבי יהודה
מעשה בהורקנוס בנו של רבי אליעזר בן הורקנוס שיצא
בסודר שעל כתיפו בשבת אלא שנימא כרוכה לו באצבעו
[39]וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו אפילו אין נימא כרוכה לו
באצבעו דריש רב נחמן בר[40]רב חסדא משמיה[41]דרב חסדא
הלכה אף על פי שאין נימא כרוכה לו[42]באצבעותיו: עולא
איקלע לבי[43]אסי בר היני בעו מיניה מהו לעשות מרזב בשבת
אמר להו הכי אמר רבי[44]עלאי אסור[45]לעשות מרזב בשבת
מאי מרזב אמר רבי זירא[46]כיסי בבלייתא[47]רבי ירמיה הוה
יתיב קמיה דרבי זירא אמר ליה הכי מאי אמר ליה אסור
Jom 5a Meg 22b [48]והכי מאי אמר ליה אסור אמר רב פפא נקוט האי כללא
בידך כל אדעתא דלכנופי אסור כל[49]דלהתנאות[50]שרי כי הא
דרב[51]שישא בריה דרב אידי מתנאה בסדינו הוה כי אתא רב
דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והיו שני צידי טליתו
מונחין[52]לו על כתיפו אמר לפניו[53]יהושע בן זירוז בן חמיו של
רבי מאיר בזו לא חייב רבי מאיר חטאת אמר ליה דקדק רבי
רבי מאיר עד כאן שלשל רבי טליתו כי אתא רבין אמר לא
[53]יהושע בן זירוז[54]הוה אלא יהושע בן[55]כפוסאי הוה חתנו
של רבי עקיבא[56]אמר בזו לא חייב רבי עקיבא חטאת אמר
לו דקדק רבי עקיבא עד כאן שלשל רבי טליתו כי אתא רב
שמואל בר רב יהודה אמר נשאל איתמר:

[v] **ה**רוחץ במי מערה ובמי טבריא[57]ונסתפג אפילו
בעשר אלונטיאות[58]לא יביאם בידו אבל עשרה

P 35 שדי M 36 הייא M 37 היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו
בש חייב B 38 יוצאין M 39 — וכשבא .באצבעו M 40 יצחק
M 41 דר׳ יוחנן M 42 על אצבעו M 43 ר א ב הני M 44
אליעזר M 45 — לעי מר׳ בש M 46 כיסי M 47 + כגון כסכוסי
מאנא דמחזי במרזב M 48 והכי פפא M 49 + אדעתא M 50
שפיר דמי M 51 אידי בר ר ששא B 52 לו — M 53 רבי
M 54 + בן חמיו של ר״מ M 55 נפוצי M 56 ואמר לו M 57
ומסתפג M 58 ולא.

WER in Grundwasser, oder im ṭiberjanischen Gewässern gebadet und sich selbst mit zehn Handtüchern abgetrocknet hat, darf sie dennoch nicht in der Hand tragen. Zehn Leute aber

1. Er veranschaulichte am verschiedene Faltungen am Gewand.

בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם
ומביאין אותן בידן: °סכין[59]וממשמשין[60]בבני מעיין אבל [vi]
Sab 123a לא מתעמלין ולא מתגררין אין יורדין[61]לקורדימא°ואין עושין
אפיקטויזין[62]ואין מעצבין את הקטן ואין מחזירין את
השבר מי שנפרקה ידו ורגלו לא יטרפם בצונן אבל רוחץ
[63]הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא:

גמרא. קתני מי מערה דומיא דמי טבריא מה מי
טבריא חמין אף מי מערה חמין[64]הרוחץ דיעבד אין לכתחילה
Colb. לא מכלל°דלהשתטף כל גופו אפילו לכתחילה שפיר דמי מני
Sab.30b רבי שמעון היא°דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן
דברי רבי מאיר רבי שמעון מתיר רבי יהודה אומר בחמין
אסור בצונן מותר: [65]מסתפג אפילו בעשר אלונטיות:
רישא רבותא קמשמע לן וסיפא רבותא קמשמע לן רישא
רבותא קמשמע לן דאפילו הני דלא נפישי [66]מיא בהו כיון
דחד הוא אתי לידי סחיטה וסיפא רבותא קמשמע לן [67]אפילו
Er.88a הני דנפישי בהו מיא כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי: °תנו
רבנן [68]מסתפג אדם [69]באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה
לאוליירין מפני [70]שחשודים על אותו דבר רבי שמעון אומר
מסתפג [71]באלונטית אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אמר ליה
אביי לרב יוסף הלכתא מאי אמר ליה הא רבי שמעון הא רבי
ib.91a Men 72a הא שמואל הא רבי יוחנן רבי שמעון הא דאמרן רבי °דתניא
אמר רבי כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע היינו
מעלין שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפיף [72]עד שהיינו
מגיעין[73]אצל מעיין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה
אמר שמואל מסתפג אדם באלונטית ומביאה [74]בידו לתוך
ביתו רבי יוחנן דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה
מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו [75]לתוך ביתו ומי אמר
Sab.46a 81b 112b רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן °הלכה כסתם משנה ותנן
148b 156b Er 92a [65]מסתפג אפילו בעשר אלונטיות [76]ולא יביאם בידו [77]ההוא
Bec 37b Tan.18a כבן חכינאי מתני לה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
Jab.16b 42b האוליירין מביאין בלרי נשים [78]לבי בני ובלבד שיתכסה בהן
Git 81b Bq 20b ראשן ורובן סבניתא [79]צריך לקשר שני ראשיה למטה אמר

32b 69a 94b P 59 ומשמשמין B 60 — בבני מעיין M 61 לפילומא. V
Bm 33a לפלומא M 62 + בש׳ M 63 — הוא כד׳ M 64 + וקתני
Syn 34b Seb 3b B 65 ונסתפג B 66 בהו מיא M 67 דאפ׳ P 68 מספג M 69
Men 52b באלונתית, וכן להלן M 70 שחושׁ׳ אותו על דבר זה M 71 אדם
Hol 31b 43a באל׳ ומביאן M 72 + ומק׳ לק׳ אחר M 73 למעיין M 74 —
Nid.50a בידו M 75 —לתוך ביתו B 76 לא M 77 +ור״י M 78 לבנים
56b ובלבד שתכסה בהם ראשו ורובו M 79 + אמר רבין בר חייא א״ר
יוחנן. V +א״ר אבין בר רב חסדא אר״י.

dürfen Gesicht, Hände und Füsse mit einem Handtuch abtrocknen und es in der Hand tragen. Man darf sich mit Oel schmieren und (den Unterleib) massiren, nicht aber die Glieder recken, noch frottiren; ferner darf man nicht in eine Pfütze hinabsteigen, noch ein Brechmittel bereiten, noch einem Kind die Glieder einrenken, noch einen Bruch in die richtige Lage bringen. Wer sich die Hand oder den Fuss verrenkt, darf sie nicht in kaltem Wasser schwenken, wol aber darf er sie wie gewöhnlich waschen, und wenn dies heilend wirkt, so ist nichts daran.

GEMARA. Er lehrt vom Grundwasser gleichlautend wie vom tiberjanischen Gewässer: wie das tiberjanische Gewässer warm ist, so ist auch warmes Grundwasser gemeint; also nur bezüglich des Badens wird von Geschehenem gesprochen, von vornherein aber ist es verboten, den Körper abzuspülen ist jedoch von vornherein erlaubt; dies vertritt also die Ansicht R. Šimôns, denn es wird gelehrt: Man darf sich weder mit warmem noch mit kaltem Wasser abspülen — Worte R. Meïrs, R. Šimôn erlaubt es, R. Jehuda sagt: mit warmem ist es verboten, mit kaltem ist es erlaubt.

Und sich selbst mit zehn Handtüchern abgetrocknet hat. Der Anfangsatz hebt etwas hervor, und der Schlussfatz hebt etwas hervor; der Anfangsatz hebt hervor, dass einer es nicht darf, da er zum Ausdrücken verleitet werden könnte, obgleich [die Handtücher] nicht sehr feucht sind; der Schlussfatz hebt hervor, dass mehrere es dürfen, obgleich [das Handtuch] sehr feucht ist, weil sie einander aufmerksam machen.

Die Rabbanan lehrten: Man darf sich mit einem Handtuch abtrocknen und es aufs Fenster hinlegen, nur darf man es nicht den Badedienern geben, weil sie im Verdacht stehen [es auszudrücken]. R. Šimôn sagt: man darf sich mit einem Handtuch abtrocknen und es in der Hand nach Haus bringen. Abajje sprach zu R. Joseph: Wie ist die Halakha? Dieser erwiderte: Da ist ja R. Šimôn, da ist ja Rabbi, da ist ja Šemuël und da ist ja R. Joḥanan. R. Šimôn — wie wir bereits gesagt haben. Rabbi — es wird nämlich gelehrt: Rabbi erzählte: Als wir die Gesetzlehre b. R. Šimôn in Teqoâ studirten, pflegten wir da das Oel und das Handtuch vom Hof nach dem Dach und vom Dach nach der Umzäunung zu tragen, bis wir zur Quelle herankamen, wo wir zu baden pflegten. Šemuël — R. Jehuda sagte nämlich im Namen Šemuëls: Man darf sich mit einem Handtuch abwischen uud es in der Hand nach Haus tragen. R. Joḥanan — R. Ḥija b. Abba sagte nämlich im Namen R. Joḥanans: Die Halakha ist, dass man sich mit einem Handtuch abtrocknen und es nach Haus bringen darf. — Aber kann R. Joḥanan dies denn gesagt haben? er sagte ja, dass die Halakha wie die geschlossene Mišnah ist, und eine solche lehrt ja: Und sich selbst mit zehn Handtüchern abgetrocknet hat, darf sie dennoch nicht in der Hand tragen! — Dies ist nach Ben Ḥakhinaj gelehrt worden. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Die Badediener dürfen die Badewäsche der Frauen [auf sich] in das Bad bringen, nur müssen sie damit den Kopf und den grösseren Teil des Körpers bedecken. Beim Umschlagetuch muss man die beiden Enden unten festbinden. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Unterhalb der

Schulter. Raba sprach zu den Leuten in Meḥoza: Wenn ihr die Kleider für das Heer schleppt, so lasset sie unterhalb der Schulter herabhängen.

Mit Oel schmieren und massieren. Die Rabbanan lehrten: Man darf am Sabbath den Unterleib mit Oel schmieren und massieren, nur darf man dabei nicht wie am Wochentag verfahren. — Wie macht man das? R. Ḥama b. Ḥanina erwiderte: Zuerst schmiere man mit Oel, dann massiere man. R. Joḥanan erwiderte: Man schmiere und massiere zugleich.

Nicht aber die Glieder recken. R. Ḥija b. Abba sagte im Namen R. Joḥanans: Man darf auf dem Boden einer Therme nicht stehen, weil diese wärmend und heilend wirkt. R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Alle Tage der Therme sind einundzwanzig; der Versammlungsfesttag wird mitgezählt. Sie fragten: Ist der Versammlungsfesttag vorher oder nachher? — Komme und höre: Semuël sagte: Alle Getränke wirken vom Pesaḥfest bis zum Versammlungsfest. — Vielleicht wirken diese besser, je kälter es ist, hier aber liegt ja die Heilung in der Wärme, somit ist es wirksamer, je wärmer es ist.

R. Ḥelbo sagte: Der Wein aus Phrygien und das Thermenwasser haben die zehn Stämme Jisraëls zugrunde gerichtet. R. Eleázar b. Árakh war da und zog sich diesen hin, da vergass er sein Studium. Als er zurückkam und ein Buch lesen wollte, las er: [1]*Verstopft ist ihr Herz* statt: [2]*Dieser Monat sei für euch*. Da beteten die Rabbanan für ihn (um Erbarmen), und er kam zu seinem Wissen wieder. Das ist es eben, was gelehrt wird: R. Nehoraj sagte: Wandere aus nach einer Stätte der Gesetzlehre, und sage nicht, dass sie dir folgen wird, denn deine Genossen werden sie dir erhalten, verlasse dich auch nicht auf dein Wissen. Es wird gelehrt: Sein Name war nicht R. Nehoraj, sondern R. Neḥemja, nach Anderen R. Eleázar b. Árakh; weshalb aber wird er R. Nehoraj genannt? — weil er die Augen der Gelehrten in der Halakha erleuchtete[3].

Noch frottiren. Die Rabbanan lehrten: Man darf am Sabbath nicht mit einer Bürste frottiren; R. Simón b. Gamliel sagt, wenn er die Füsse mit Kot und Unrat beschmutzt hat, darf man sie ohne Bedenken gewöhnlich frottiren. Dem R. Semuel b. Jehuda machte seine Mutter eine Bürste aus Silber.

Ferner darf man nicht in eine Pfütze hinabsteigen etc. Aus welchem Grund? — Wegen des Ausgleitens.

Noch ein Brechmittel am Sabbath bereiten. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Dies wurde nur bezüglich eines Medicaments gelehrt, mit der Hand ist es jedoch erlaubt[4]. Es wird gelehrt: R. Neḥemja sagte: Dies ist auch am Wochentag verboten, wegen der Vernichtung der Speisen.

Noch einem Kind die Glieder einrenken. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Joḥanans: Das Wickeln des Kindes ist am Sabbath erlaubt. — Es wird ja aber gelehrt, dass man ihm nicht die Glieder einrenken darf! — Da handelt es von dem Einrenken der Wirbel des Rückgrats, weil dies den Anschein des Bauens hat.

רבי 80חייא בר אבא אמר רבי יוחנן למטה מכתפיים אמר להו
רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מאני 81לבני חילא שרביבו בדי
למטה מכתפיים: סכין 82וממשמשין: תנו רבנן סכין Syn 100a
82וממשמשין בבני מעיין בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך
שהוא עושה בחול היכי עביד רבי חמא בר חנינא אמר סך
ואחר כך ממשמש רבי יוחנן אמר סך וממשמש בבת אחת:
אבל לא מתעמלין: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן
אסור 83לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא
אמר רב יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשרים ואחד
יום ועצרת מן המנין איבעיא להו עצרת 84כתחלה להאי גיסא
או להאי גיסא תא שמע דאמר שמואל כולהו שקייני מפיסחא Pes 42
ועד עצרתא מעלו דילמא התם היא דכמה דקריר עלמא מעלי
אבל הכא משום הבלא הוא כיון דחמים עלמא טפי מעלי:
אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא ומיא 85דדיומסת קיפחו עשרת
השבטים מישראל רבי 86אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך
87בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא
בעא 88למיקרא החדש הזה לכם אמר החרש היה לבם Ex 12,2
רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן רבי נהוראי אומר Ab.iv,14
הוי גולה למקום תורה 89ואל תאמר שהיא תבא אחריך
90שחבריך יקיימוה בידך ועל בינתך אל תשען תנא לא 91רבי Er 13b
נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן
ערך שמו ולמה נקרא שמו 91רבי נהוראי שמנהיר עיני חכמים
בהלכה: אבל לא 92מתגררין: תנו רבנן אין גוררין במגררת 1Sab 17
בשבת רבי 93שמעון בן גמליאל אומר אם 93היו רגליו מלוכלכות
בטיט ובצואה 94גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה
עבדא ליה אימיה 95מגררתא דכספא: אין יורדין 96לקורדימא
וכו': 96מאי טעמא משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין
בשבת: אמר רבה בר בר חנה 97אמר רבי יוחנן לא שנו
אלא בסם אבל ביד מותר 98תניא רבי נחמיה אומר אף בחול
אסור מפני הפסד אוכלין: ואין מעצבין את הקטן: אמר
רבה בר בר חנה 97אמר רבי יוחנן לפופי ינוקא בשבת שפיר Sab 66b
דמי והאנן תנן אין מעצבין 99התם בחוליי שדרה דמיחזי

M 80 חסדא | M 81 דבני | P 82 וכישמי' | M 83 לארם לעמ' על הקרקע' | M 84 להאי גיסא בתחלה או בסוף ת"ש | P 85 דיומי | P 86 אליעזר | M 87 בהדייהו | M 88 למימר | M 89 ואל.. אחריך | P 90 ויקימוה | M 91 - ר' | M 92 מתגדרין: ת"ר אין גודרין במגדירה | M 93 —היו | M 94 גודר | M 95 מג' [מגרדא] | M 96 - מ"ט | M 97 —אר"י | M 98 תני ר"נ אף | M 99 + את הק'.

1. [illegible] 2. [illegible] 3. נהר leuchten. 4. Das Erbrechen herbeizuführen.

כבונה: ואין מחזירין את השבר: אמר רב חנה בגדתאה אמר שמואל °הלכה מחזירין את השבר רבה בר בר חנה איקלע Fol.148 לפומבדיתא לא על לפירקיה דרב יהודה[1] שדריה[2] לאדא דיילא אמר ליה[3] זיל גרביה[4] אזיל גרביה אתא אשכחיה דקא דריש אין מחזירין את השבר אמר ליה הכי אמר רב חנה בגדתאה אמר שמואל הלכה מחזירין את השבר אמר ליה הא חנה דידן והא שמואל דידן ולא שמיע לי [5] לאו בדינא גרבתיך: מי שנפרקה ידו וכו׳: רב[6] אויא הוה יתיב קמיה דרב יוסף שניא ליה ידיה אמר ליה הכי מאי[7] אסור[8] והכי מאי אמר ליה אסור אדהכי[9] איתפח ידיה אמר ליה מאי תיבעי לך הא תנן מי שנפרקה ידו או רגלו לא יטרפם בצונן אבל[10] רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא אמר ליה ולא תנן אין מחזירין את השבר ואמר רב חנה בגדתאה אמר שמואל הלכה מחזירין את השבר אמר ליה[11] °כולהו בחדא מחיתא מחיתנהו היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר:

Ber 24a Pes 42a Hol 58b

1 P + אזל גרביה 2 M + רב יהודה 3 M - זיל 4 P — אזי׳ גרביה 5 P + א״ל. M — לאו | 6 M אחא 7 M + [א״ל] 8 M והכי...אסור 9 M + והכי 10 V טובל | 11 M + אטו.

Noch einen Bruch in die richtige Lage bringen. R. Ḥana Bagdatenser sagte im Namen Šemuëls: Die Halakha ist, dass man einen Bruch in die richtige Lage bringen darf. Rabba b. R. Ḥana war in Pambeditha und besuchte da nicht den Vortrag des R. Jehuda. Da schickte dieser den Amtsdiener Ada zu ihm und beauftragte ihn, ihn zu pfänden. Dieser ging hin und pfändete ihn. Darauf kam jener, und hörte ihn vortragen: Man darf einen Bruch nicht in die richtige Lage bringen. Da sprach er: So sagte R. Ḥana Bagdatenser im Namen Šemuëls: Die Halakha ist, dass man einen Bruch nicht in die richtige Lage bringen darf. Dieser sprach: Ḥana ist ja [aus] unserer [Ortschaft], Šemuël ebenfalls, dennoch habe ich dies nicht gehört! habe ich dich also nicht mit Recht gepfändet?!

Wer sich die Hand ct. **verrenkt.** R. Ivja sass vor R. Joseph und verrenkte sich die Hand. Da sprach er zu ihm: Ist es so erlaubt? — Es ist verboten. — Ist es so erlaubt? Dieser erwiderte: Es ist verboten. Währenddessen wurde ihm die Hand eingerenkt. Alsdann sprach dieser: Was fragst du da, es wird ja gelehrt: Wer sich die Hand oder den Fuss verrenkt, darf sie nicht in kaltem Wasser schwenken, wol aber darf er sie wie gewöhnlich waschen, und wenn dies heilend wirkt, so ist nichts daran. Jener entgegnete: Wird etwa nicht gelehrt: Noch einen Bruch in die richtige Lage bringen? dennoch sagte R. Ḥana Bagdatenser im Namen Šemuëls, die Halakha sei, dass man einen Bruch in die richtige Lage bringen darf! Dieser erwiderte: Willst du etwa Alles in ein Gewebe zusammenweben?! wo dies gesagt wurde, ist es gesagt, wo dies nicht gesagt wurde, ist es nicht gesagt.

DREIUNDZWANZIGSTER ABSCHNITT.

שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר[1] לו הלויני וכן האשה מחבירתה ככרות ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון [2] לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלם שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועושה עמו חשבון [2] לאחר יום טוב:

גמרא. אמר ליה[3] רבא בר רב חנן לאביי מאי שנא השאילני ומאי שנא הלויני אמר ליה השאילני לא אתי למכתב הלויני אתי למכתב והא כיון דבחול זימנין דבעי למימר ליה הלויני ואמר ליה השאילני ולא קפיד עילויה ואתי

1 M — לו | 2 M אחר | 3 M רבה בר הנין.

MAN darf von seinem Nächsten Krüge Wein, oder Krüge Oel leihen, nur darf man nicht sagen: ‚Borge mir‘, ebenso darf eine Frau von ihrer Freundin Brot leihen; wenn dieser ihm nicht trauen will, so lasse er sein Gewand bei ihm zurück, und rechne mit ihm nach Šabbath ab. Ebenso am Rüsttag des Pesaḥs, der mit einem Šabbath zusammentrifft, in Jerušalem: man lasse sein Gewand [beim Viehhändler] und nehme ein Opferlamm, sodann rechne man mit ihm nach dem Fest ab.

GEMARA. Raba b. R. Ḥanan sprach zu Abaje: Womit ist das Leihen anders als das Borgen? Dieser erwiderte: Beim Leihen wird man nicht verleitet, es anzuschreiben, beim Borgen wird man verleitet, es anzuschreiben. — Da man aber auch am Wochentag oft ‚Leihe mir‘ statt ‚Borge mir‘ sagt, ohne es damit genau zu nehmen, wodurch man verleitet wird

so geschrieben; so könnte man ja am Sabbath ebenfalls verleitet werden, es anzuschreiben. Dieser erwiderte: Allerdings kann man am Wochentag, wo es keinen Unterschied giebt, ob man sagt ‹borge mir› oder ‹leihe mir›, und man es deshalb damit nicht genau nimmt, verleitet werden, es anzuschreiben, am Sabbath aber, wo die Rabbanan nur das Leihen, nicht aber das Borgen erlaubt haben, unterscheidet man es genau und man wird nicht verleitet, es anzuschreiben.

Raba b. R. Hanan sprach ferner zu Abajje: Merke, die Rabbanan sagten ja, dass man am Festtag jede Arbeit, soweit es möglich ist, auf ungewöhnliche Weise verrichte, weshalb thuen es nun die Frauen nicht, wenn sie Wasser mit ihren Krügen schöpfen? — Weil es nicht möglich ist; wie sollten sie es denn anders machen: sollten etwa diejenigen, die gewöhnlich mit einem grossen Krug schöpfen, es mit einem kleinen thun, so würden sie ja mehr zu gehen haben; sollten etwa diejenigen, die gewöhnlich mit einem kleinen Krug schöpfen, es mit einem grossen thun, so würden sie ja grössere Last zu tragen haben; sollten sie etwa [über den Krug] ein Tuch ausbreiten, so könnten sie ja verleitet werden, es auszudrücken; sollten sie auf diesen etwa einen Deckel legen, so könnten sie, wenn er sich ablöst, verleitet werden, ihn festzubinden; es ist daher nicht anders möglich.

Ferner sprach Raba b. R. Ḥanan zu Abajje: Es wird gelehrt: Man darf am Festtag weder in die Hände klatschen, noch in die Hüften schlagen, noch tanzen, und wir sehen ja, dass manche es thun und man sagt ihnen nichts. — Und auch nach deiner Ansicht — Raba sagte ja, dass man sich nicht an den Pfosten eines Eingangs setze, weil ihm ein Gegenstand fortrollen, und man zum Tragen verleitet werden könnte, und wir sehen ja, dass manche ihre Krüge niederstellen und sich an den Pfosten des Eingangs setzen, ohne dass man ihnen etwas sagt. — Lasse vielmehr Jisraél lieber unbewusst übertreten, nur sollen sie es nicht wissentlich thun. Er glaubte aus seinen Worten zu entnehmen, dass dies nur von einem rabbanitischen Verbot gelte, nicht aber von einem der Gesetzlehre, das ist aber nichts, es giebt hierin keinen Unterschied, ob es ein rabbanitisches, oder eines aus der Gesetzlehre ist; die Hinzufügung des Versöhnungstags[1] ist ja auch ein Gebot der Gesetzlehre, dennoch sehen wir, dass manche essen und trinken bis es finster wird, ohne dass man ihnen etwas sagt.

Ebenso darf eine Frau von ihrer Freundin Brote leihen. Dies ist also nur am Šabbath verboten, am Wochentag aber ist es erlaubt, somit vertritt unsere Mišnah nicht die Ansicht Hillels; es wird nämlich gelehrt: Ebenso sagte Hillel: Eine Frau darf ihrer Freundin keinen Laib Brot leihen, ohne ihn in Geld einzuschätzen, denn der Weizen könnte später im Preise steigen, und [bei der Rückgabe] würde dies in Zinsen auslaufen. — Du kannst sogar sagen, dass sie die Ansicht Hillels vertritt, denn das Eine handelt, wo sie den Preis geschätzt haben, das Andere, wo sie den Preis nicht geschätzt haben.

Wenn dieser ihm nicht trauen will. Es wurde gelehrt: Was man am Festtag verborgt, kann man, wie R. Joseph sagt, [gerichtlich] nicht einfordern, wie Rabba sagt, wol einfordern. R. Joseph sagt, dass

למיכתב בשבת נמי [4]אתי למיכתב אמר ליה בחול דלא ישנא כי אמר ליה הלויני לא ישנא כי אמר ליה השאילני לא קפדינן עילויה אתי למיכתב בשבת [5]דהשאילני הוא דשרו [6]ליה רבנן [7]הלויני לא שרו ליה מינכרא [8]מילתא ולא אתי למיכתב[9]: אמר ליה[10] רבא בר[11] רב חנן לאביי מכדי[12] אמרו רבנן Sn. 128 Bez. 30a כל מילי דיום טוב [13]כמה דאפשר לשנויי משנינן הני נשי דמליין [14]חצבייהו מיא מאי טעמא לא משנין [15]משום דלא אפשר היכי לעבדי דמליין בחצבא רבא [16]לימלו בחצבא זוטא הא קא [17]מפשו בהילוכא דמליין בחצבא זוטא [16]לימלו בחצבא רבא קא [17]מפשו במישוי [18]ניפרוס סודרא [19]אתי לידי סחיטה Col. b נכסיה בנכתמא זימנין [20]דמיפסק ואתי למקטריה הלכך לא אפשר: ואמר ליה [21]רבא בר [22]רב חנן לאביי תנן [23] לא מספקין [23]ולא Bez. 30a 36b מטפחין [23]ולא מרקדין ביום טוב [24]וקא חזינן דעבדין ולא אמרינן להו ולא מידי [25]ולטעמיך הא דאמר רבא לא ליתיב Sn. 148a Bez. 30a איניש אפומא דלחייא דילמא מיגנדר ליה חפץ ואתי לאיתויי והא קא חזינן [26]נמי [27]דמותבי חצבי ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח [28]לישראל [29]שיהו שוגגין ואל יהו מזידין סבור מינה והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא Bez. 30a ולא היא לא שנא בדרבנן ולא שנא [30]בדאורייתא דהא תוספת דיום הכיפורים דאורייתא היא וקא חזינן להו דקאכלי ושתו עד [31]שתחשך ולא אמרינן להו ולא מידי: וכן אשה מחבירתה ככרות: בשבת הוא דאסיר אבל בחול שפיר דמי לימא מתניתין דלא כהלל דתנן וכן היה הלל אומר לא תלוה Bm 75a אשה ככר לחבירתה עד שתעשינה דמים שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי ריבית אפילו תימא הלל הא באתרא דקיין דמיה הא באתרא דלא [32]קיין דמיה: ואם אינו מאמינו: איתמר הלוואת יום טוב רב יוסף אמר לא ניתנה ליתבע ורבה אמר ניתנה ליתבע רב יוסף אמר לא ניתנה ליתבע דאי אמרת

4 M [+ כי אמר השאילני] 5 B + כיון 6 M — ליה 7 M הלוי׳ ל׳ש ליה 8 M + ליה 9 M [+ אתקין רבא במחוזא דדרו בדוהקא לידרו בריגלא דדרו בריגלא לידרו באגרתא דדרו באגרתא לי רו באכתפא דדרו באכתפא ניפרוס סודרא עילויה 10 M רבה ב ב רנה 11 P רב 12 M — א ר 13 M כמה דאפ׳ לש׳ 14 M — חצב׳ 15 M +- א ל 16 P ליפלי 17 P מפשי 18 P ונפרים 19 M + עליה 20 M דרפי 21 P רבה 22 M הנין 23 M אין, ואין 24 M והאידנא דקא חזי׳ להו דעב׳ הכי ולא 25 M +א ל 26 M הני נשי דקמייתן הצבייהו ויתי אפומא דלחייא ומיגנדר ומייתין יהו ולא אמרינן 27 P דמותיב חצביה 28 M להם [ליש׳] 29 B M + מוטב 30 P דאו׳ 31 M שתח׳ 32 P קין.

1 Der Vorabend des Versöhnungstags.

mmmm*

ניתנה ליתבע אתי למיכתב רבה אמר ניתנה ליתבע דאי אמרת לא ניתנה [33]לא יהיב ליה ואתי לאימנועי משמחת יום טוב תנן אם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו [34]אי אמרת בשלמא לא ניתנה ליתבע משום הכי מניח טליתו אצלו [35]ועושה עמו חשבון לאחר השבת אלא אי אמרת ניתנה ליתבע אמאי מניח טליתו אצלו ליתן ליה ולתבעיה אמר לא בעינא[36]דליקים בדינא ודיינא מתיב רב אידי בר אבין (Seb x,1) °השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה[37]חדש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט[38]ואי לא ניתנה ליתבע מאי משמט שני התם דאיגלאי מילתא דחול הוא תא שמע מסיפא אם לאו אינו משמט אי אמרת בשלמא ניתנה ליתבע היינו דקתני אינו משמט אלא אי אמרת לא ניתנה ליתבע [39]ממאי אינו משמט דאי יהיב ליה שקיל מכלל דרישא אי יהיב ליה לא שקיל רישא [40]צריך למימר ליה משמט אני סיפא לא [40]צריך למימר ליה משמט אני כדתנן (Seb x,8; Git 37b; Dt 15,2) °המחזיר חוב [41]בשביעית יאמר לו משמט אני ואם אמר לו אף על פי כן יקבל ממנו משום שנאמר °וזה דבר השמטה רב אויא שקיל משכונא [42]רבה בר עולא מערים איערומי: וכן [43]ערבי פסחים: אמר רבי יוחנן מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביום טוב נימא מסייע ליה וכן [43]ערבי פסחים בירושלם שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב הבא במאי עסקינן במִמנה אחרים עמו על פסחו דמעיקרא מיקדש וקאי[44]והא אנן תנן (Bec 27b) °אין נמנין על הבהמה[45]בתחילה ביום טוב שאני[46]התם כיון דרגיל אצלו כמאן דאימני[47]ביה מעיקרא דמי והא תני רבי [48]הושעיא הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ונותן לו טלה לפסחו ומקדישו ויוצא בו התם נמי כיון דרגיל אצלו אקדושי[49]ליה מעיקרא והא מקדיש קתני[50]הקדש עילוי מדרבנן ומי אמר רבי יוחנן הכי (vgl. Sab. 147b) °והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן (Pes 66b; Bec. 30b) °[23]לא מקדישין[23]ולא מעריכין[23]ולא מחרימין [51]ולא מגביהין תרומות ומעשרות כל אלו ביום טוב אמרו קל

33 M + ליתבע ‖ 34 + ועושה עמו חש׳ לאה״ש ‖ 35 M — ועושה...השבת ‖ 36 M דאיקו ‖ 37 M אלול ‖ 38 M וקרינא ביה לא יגוש אא׳ ב ניתנה ליתבע היינו דמשמט אא׳ א לא ניתנה ‖ 39 B אמאי. M V מאי ‖ 40 M איצטרכא ‖ 41 M+לחבירו ‖ 42 V רבא ‖ 43 B ערב פסח ‖ 44 M [איני] והתנן ‖ 45 M—בתח׳ ‖ 46 B הכא ‖ 47 M — ביה ‖ 48 M אוש׳ ‖ 49 M V + מקדיש ‖ 50 M — הקדש ‖ 51 P לא.

man es nicht einfordern kann, denn wolltest du sagen, man könne es wol einfordern, so könnte man ja verleitet werden, es anzuschreiben. Rabba sagt, dass man es einfordern kann, denn wolltest du sagen, man könne es nicht einfordern, so würde man ja dem Anderen nichts borgen, wodurch dieser um die Festfreude käme. — Es wird gelehrt: Wenn er ihm nicht trauen will, so lasse er sein Gewand bei ihm zurück; einleuchtend ist es nun, dass er sein Gewand zurücklasse und mit ihm nach Šabbath abrechne, wenn du sagst, man könne es nicht einfordern; wozu braucht er aber sein Gewand zurückzulassen, falls du sagst, man könne es wol einfordern? jener könnte es ja [durch Gericht] einziehen! — Jener kann sagen, ich möchte mit ihm keine Processe führen. R. Idi b. Abin wandte ein: Wenn jemand eine Kuh schlachtet und sie am Neujahrstag aushöckert, so wird die Schuld erlassen, falls der [vorangehende] Monat voll war[1], wenn aber nicht, so wird die Schuld nicht erlassen, was könnte da denn erlassen werden, falls du sagst, man könne es überhaupt nicht einfordern?! — Anders ist es da, wo es sich herausstellt, dass dieser Tag ein Wochentag war. — Komme und höre: Aus dem Schlussfatz: wenn aber nicht, so wird die Schuld nicht erlassen; einleuchtend ist es nun, dass die Schuld nicht erlassen wird, wenn du sagst, man könnte sie wol einfordern; was aber könnte da nicht erlassen werden, falls du sagst, man könne es überhaupt nicht einfordern?! — Wenn er ihm bezahlt, darf er nehmen. — Demnach ist es also im Anfangsatz zu nehmen verboten, falls jener ihm bezahlen will?! — Im Anfangsatz muss er ihm sagen: ,ich erlasse sie dir'. im Schlussfatz braucht er ihm nicht zu sagen ,ich erlasse sie dir'; es wird nämlich gelehrt: Wenn jemand im Siebentjahr eine Schuld bezahlt, so sage jener: ,ich erlasse sie dir'; antwortet dieser: ,dennoch [bezahle ich sie]', so nehme er an, denn es heisst: [2]*Dieses ist das Wort des Erlasses*. R. Ivja nahm [in solchem Fall] ein Pfand. Rabba b. Ula forderte durch List ein.

Ebenso am Rüsttag des Pesahfestes. R. Johanan sagte: Man darf am Šabbath das Pesahopfer weihen, und am Festtag das Festopfer. — Man kann für ihn eine Stütze erbringen: **Ebenso am Rüsttag des Pesahfestes**, der mit einem Šabbath zusammentrifft, in Jerušalem: man lasse sein Gewand [beim Viehhändler] und nehme ein Opferlamm, sodann rechne man mit ihm nach dem Fest ab. — Hier handelt es, wo man noch Andere sich am Opferlamm beteiligen liess[3], in diesem Fall war es schon vorher geweiht. — Es wird ja aber gelehrt: Man darf von vornherein am Festtag über ein Tier nicht verhandeln! — Anders ist es da, wo er mit ihm bekannt ist, es ist gleich, als ob er mit ihm bereits vorher verhandelt hätte. — Aber R. Hošâja lehrte ja: Man darf zu einem bekannten Hirten gehen, von diesem ein Lamm zum Pesahopfer empfangen und es weihen, und man hat sich damit seiner Pflicht entledigt! — Hier wird es ebenfalls als bereits geweiht betrachtet, da er mit ihm bekannt ist. — Es heisst ja aber: und es weihen! — Das Weihen ist nur eine rabbanitische Verbesserung. — Aber kann denn R. Johanan dies gesagt haben? er sagte ja, dass die Halakha wie die geschlossene Mišnah ist, und eine solche lehrt ja: Man darf [das Opfer] weder weihen noch schätzen[4], noch durch den Bann weihen[5], noch Heben und Zehnte abheben, dies Alles

1. Vgl. oben S. 278 N. 4. 2. Dt 15,2. 3. Vgl. Ex 12,4. 4. Vgl. Lev. 27,2 ff. 5. Vgl. Lev. 27,28.

[illegible] bezüglich des Festtags gelehrt und als Wich-[illegible] bezüglich des Sabbaths zu [illegible] Geringern ist es bezüglich des Sabbaths zu [illegible] Das ist kein Widerspruch, das Eine handelt [illegible] Verpflichtungen, die eine festgesetzte Zeit haben, [illegible] Andere handelt von solchen, die keine festgesetzte Zeit haben

וחומר בשבת לא קשיא כאן בחובות שקבוע להן זמן כאן בחובות שאין קבוע להן זמן:

MAN darf seine Gaste und seine verschiedenen Gerichte mundlich aufzahlen, nicht aber aus einem Schriftstuck. Man darf unter seine Kinder und seine Familienangehörigen die Portionen bei Tafel verlosen, nur darf man nicht absichtlich eine grosse gegenuber einer kleinen setzen. Man darf am Festtag die Opferstucke [unter den Priestern] verlosen, nicht aber die einzelnen Portionen.

[ii] מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב[52] מפים[53] עם בניו ועם בני ביתו על השולחן ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה[54] ומטילין[55] חלשין על הקדשים ביום טוב אבל לא על המנות:

GEMARA. [illegible] welchem Grund? R. Bebaj er-[illegible] Dies ist eine Vorsichtsmassregel, da man aus-[illegible] könnte. Abajje erklärte: Dies ist eine Vor-[illegible] da man geschäftliche Schriftstucke [illegible] Welchen Unterschied giebt es zwischen [illegible] Einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, [illegible] es ganz hoch an der Wand geschrieben ist, hier [illegible] nach demjenigen, welcher erklärt, man könnte [illegible] nichts zu befürchten, nach demjenigen [illegible] welcher erklärt man könnte [geschäftliche Schrift-[illegible] lesen, ist auch hier zu befürchten. Aber [illegible] nach demjenigen, welcher erklärt, man könnte [illegible] sollte man befürchten, man könnte [ge-[illegible] Schriftstucke] lesen? Ferner, ist etwa hier [illegible] zu befürchten man könnte ausmerzen? es wird [illegible] gelehrt: Man darf bei Lampenlicht nicht lesen, und [illegible] sagte Rabba: selbst, wenn es sich zwei Mann [illegible] befindet, selbst wenn zwei Ochsenstecken hoch [illegible] selbst zehn Geschosse übereinander ist das Lesen verboten. [illegible] Vielmehr, einen Unterschied zwischen [illegible] giebt es, wo es ganz niedrig auf einer Wand [illegible] ist, hier ist nach demjenigen, welcher er-[illegible] man könnte ausmerzen, wol zu befürchten, nach [illegible] aber welcher erklärt man könnte [ge-[illegible] Schriftstücke] lesen, nicht zu befürchten, [illegible] Schriftstuck verwechseln wird. — Aber auch nach demjenigen, [illegible] eine Wand nicht mit einem Schriftstuck [illegible] erklärt man könnte [geschäftliche Schriftstucke] lesen, sollte man befürchten, man könnte aus-[illegible] Unterschied giebt es zwischen ihnen, wo es auf einer Schreibplatte oder [illegible] Vielmehr, einen Unterschied giebt es zwischen ihnen, welcher erklärt, man könnte ausmerzen, nichts [illegible] Notiztafel eingegraben ist, hier ist nach demjenigen, welcher erklärt, man könnte [geschäftliche Schriftstücke] lesen, wol [illegible] demjenigen aber, welcher erklärt, man könnte ausmerzen, sollte man befürchten, [illegible] Aber auch nach demjenigen, welcher erklärt, man könnte ausmerzen, sollte man befürchten, [illegible] [geschäftliche Schriftstücke] lesen, wolltest du indess einwenden, man werde eine Schreibplatte [illegible] Schriftstück nicht verwechseln, so wird ja gelehrt: Man darf aus einem an der Wand [illegible] Notiztafel mit einem Schriftstück nicht verwechseln, so wird ja gelehrt: Man darf aus einem an der Wand [illegible] wieviel [Gäste] man innerhalb und wieviel man ausserhalb [illegible] Vorzeichnis zusammenrechnen, wieviel Portionen man ihnen vorzusetzen hat, nicht aber aus einem auf einer Schreib-[illegible] In welchem Fall? wollte man sagen, wo es geschrieben ist, so ist ja [illegible] wahrscheinlich doch, wo es eingegraben ist, und dennoch lehrt er, [illegible] an der Wand, nicht aber wenn es sich auf einer Schreibplatte oder Notiztafel befindet! [illegible] wo es ganz hoch an der Wand geschrieben ist, jedoch ist von der Lehre [illegible] hierüber Tannaim streiten, es wird nämlich gelehrt: Man darf seine Kai[illegible] aufzählen: R. Aḥa erlaubt es aus [illegible] Gerichte mündlich, aber nicht aus einem Schriftstück aufzählen: R. Aḥa erlaubt es aus

Fol 149 **גמרא.** מאי טעמא רב ביבי אמר גזירה שמא ימחוק אביי אמר גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות מאי בינייהו[56] איכא בינייהו דכתב אכותל ומידלי למאן דאמר שמא ימחוק לא חיישינן למאן דאמר שמא יקרא[57] חיישינן ולמאן דאמר שמא ימחוק ניחוש שמא יקרא יתו לישמא ימחוק לא חיישינן[58] והתנן לא[59] יקרא לאור הנר ואמר[60] רבה אפילו גבוה שתי קומות אפילו[61] גבוה שתי מרדעות אפילו עשרה בתים זה על גב זה לא יקרא אלא איכא בינייהו דכתב אכותל ומיתתי למאן דאמר שמא ימחוק חיישינן למאן דאמר שמא יקרא לא חיישינן גודא בשטרא לא מחלף ולמאן דאמר שמא יקרא ליחוש שמא ימחוק אלא איכא בינייהו דחייק אטבלא ואפינקס למאן דאמר שמא ימחוק לא חיישינן למאן דאמר שמא יקרא חיישינן ולמאן דאמר שמא ימחוק ליחייש שמא יקרא וכי תימא טבלא ופינקס בשטרא לא מיחלף והתניא מונה אדם[62] כמה מבפנים וכמה מבחוץ וכמה מנות עתיד להניח לפניהם מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שעל גבי טבלא ופינקס היכי דמי אילימא דכתיב מיכתב מאי שנא הכא ומאי שנא הכא אלא לאו דחייק[63] וקתני מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שעל גבי טבלא ופינקס[64] לא לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקא קשיא לך[65] דרבה[65] דרבה תנאי היא דתניא מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב רבי אחא מתיר מכתב שעל גבי הכותל היכי דמי

Sab 11a; ib 12b

Sab 10

52 M מפי | 53 B + אדם | 54 B + מנה | 55 M + משום קוביא | 56 M ... א ב | 57 M + בשטרי הדיו' | 58 B P והתניא | 59 M + יפרה את כליו ולא | 60 M רבא | 61 M גבוה | 62 M + את אורחיו ואת פרפרותיו | 63 M + מיחק | 64 B אלא | 65 M דרבא.

אילימא דכתיב מתתא ליחוש שמא ימחוק אלא לאו דכתב
[66]ומידלי ושמע מינה [65]דרבה תנאי היא שמע מינה: והני
תנאי כהני תנאי דתניא אין רואין במראה בשבת רבי [67]מאיר Sab.14
מתיר במראה הקבועה בכותל מאי שנא [68]הקבועה בכותל
[69]אדהכי והכי מדכר [70]שאינו קבוע נמי אדהכי והכי מדכר הכא
במראה של מתכת עסקינן [71]וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה
דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מפני מה אמרו מראה של
מתכת אסורה מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלין:
תנו רבנן כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור ib.18
לקרותו בשבת [72]דיוקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה
משום שנאמר אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא אמר רבי Lv.19,4
חנין אל תפנו אל מדעתכם: מפיס אדם עם בניו כו׳:
עם בניו ועם בני ביתו אין [73]ועם אחר לא מאי טעמא כדרב
יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה Bm.75a
המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום
מנין ומשום לווין ופורעין ביום טוב ולדברי [74]בית הלל אף Col.b
משום ריבית אי הכי בניו ובני ביתו נמי בניו ובני ביתו היינו
טעמא כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מותר Bm.75a
[75]להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית אי
הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה נמי אין הכי נמי וחסורי
מיחסרא והכי קתני מפיס [53]עם בניו ועם בני ביתו על השלחן
אפילו מנה גדולה כנגד [54]קטנה מאי טעמא כדרב יהודה
אמר רב עם בניו ועם בני ביתו אין [76]עם אחרים לא [77]מאי
טעמא כדרב יהודה אמר שמואל מנה גדולה כנגד [54]קטנה
אף בחול לאחרים אסור מאי טעמא משום קוביא: מטילין
חלשין על כו׳: מאי אבל לא על המנות אמר רבי יעקב
בריה דבת יעקב אבל לא על המנות של חול ביום טוב פשיטא
מהו דתימא הואיל וכתיב ועמך כמריבי כהן אפילו מנות דחול Hos.4,4
נמי קמשמע לן: ואמר רבי יעקב בריה דבת יעקב כל
שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש

M 66 +אכותל M 67 V —מאיר . M 68 +במראה B 69 דאד׳
M 70 שאינה קבועה P 71 וכי דר׳ B 72 ודי׳ M 73 — ועם
V 74 —בית M 75 +לאדם M 76 אבל עם אחר M 77 —מאי... אסור.

einem an der Wand geschriebenen Verzeichnis. In welchem Fall? wollte man sagen, wo es niedrig geschrieben ist, so ist ja zu befürchten, man könnte ausmerzen; wahrscheinlich also, wo es hoch geschrieben ist, — hieraus, dass über die Lehre Rabbas Tannaím streiten. Schliesse dies hieraus. Diese Tannaïm führen denselben Streit, wie die folgenden Tannaim: es wird nämlich gelehrt: Man darf am Šabbath nicht in einen Spiegel schauen. R. Meïr erlaubt es, wenn der Spiegel an der Wand befestigt ist. — Womit ist ein an der Wand befestigter anders? — weil man sich währenddessen[1] erinnert, — auch wenn er nicht befestigt ist, erinnert man sich ja währenddessen! — Hier handelt es von einem Metallspiegel, und zwar ist es aus dem von R. Naḥman im Namen des Rabba b. Abuha [angegebenen Grund verboten]; R. Naḥman sagte nämlich im Namen des Rabba b. Abuha: Weshalb sagten sie, dass [die Benutzung] eines Metallspiegels verboten ist? — weil man mit einem solchen die losen Haare zu entfernen pflegt.

Die Rabbanan lehrten: Die Aufschriften unter den Figuren und unter den Gemälden darf man am Šabbath nicht lesen; das Gemälde selbst darf man sogar am Wochentag nicht betrachten, denn es heisst: [2]*Ihr sollt euch nicht den Götzen zuwenden.* — Wieso geht dies daraus hervor? R. Ḥanin erklärte: Ihr sollt euch nicht selbstgefertigten Göttern zuwenden.

Man darf unter seine Kinder &c. Portionen verlosen. Also nur unter seine Kinder und Familienangehörigen, nicht aber unter Fremde, — aus welchem Grund? — Dies ist nach einer Lehre R. Jehudas im Namen Šemuëls zu erklären; R. Jehuda sagte nämlich im Namen Šemuëls: Tischgesellschafter, die es mit einander genau nehmen, übertreten am Festtag die Gesetze bezüglich des Messens, des Wägens, des Zählens, des Leihens und Bezahlens, nach der Ansicht [der Schule] Hillels, auch des Zinsennehmens[3]. — Demnach sollte dies auch von eignen Kindern und Familienangehörigen gelten! — Bei eignen Kindern und Familienangehörigen findet die Lehre R. Jehudas im Namen Rabhs Anwendung; R. Jehuda sagte nämlich im Namen Rabhs: Man darf Kindern und Familienangehörigen gegen Zinsen leihen, um sie den Geschmack der Zinsen kosten zu lassen. — Demnach sollte doch auch eine grosse Portion gegenüber einer kleinen erlaubt sein! — So ist es auch, nur ist [unsere Mišnah] lückenhaft und muss wie folgt lauten: Man darf bei Tafel unter seine Kinder und Familienangehörigen Portionen verlosen, selbst eine grosse Portion gegenüber einer kleinen — wegen der Lehre R. Jehudas im Namen Rabhs —, aber nur unter seine Kinder und Familienangehörigen, nicht aber unter Fremde — wegen der Lehre R. Jehudas im Namen Šemuëls —, eine grosse Portion gegenüber einer kleinen an Fremde ist sogar am Wochentag verboten; aus welchem Grund? — wegen Glückspiels.

Man darf &c. verlosen. Was meint er mit: nicht aber die einzelnen Portionen? R. Jâqob, Sohn der Tochter Jâqobs erklärte: Nicht aber die einzelnen Portionen vom Wochentag am Festtag. — Selbstverständlich! — Man könnte glauben, man dürfe auch die Portionen vom Wochentag, da es ja heisst: [4]*Dein Volk ist wie die streitenden Priester*, so lässt er uns hören.

Ferner sagte R. Jâqob, Sohn der Tochter Jâqobs: Derjenige, durch den sein Nächster bestraft wird,

1. Während man Messer od. Schere holt, weswegen die Benutzung des Spiegels verboten ist. 2. Lev. 19,4. 3. Vgl. ob. S. 691 Z. 23. 4. Hos. 4,4.

kommt nicht in den Kreis des Heiligen, gebenedeiet sei er. — Woher dies? wollte man sagen, aus Folgendem, es heisst: [1]*Und der Herr sprach: Wer will den Ahab betören, dass er [zur Schlacht] ziehe und in Ramoth-Gilead falle? Und der eine sagte dies, der andere das. Da trat der Geist hervor, stellte sich vor den Herrn und sprach: Ich will ihn betören* &c. *Er antwortete: Ich will ausgehen und zum Lügengeist in aller seiner Propheten Mund werden. Er sprach zu ihm: Ja, du wirst die Bethörung vollbringen; gehe hinaus und tue also;* hierüber fragten wir: Was war das für ein Geist? und R. Johanan erwiderte, dass es der Geist Naboths war, und die Worte 'gehe hinaus' erklärte Rabh: gehe aus meinem Kreis hinaus. — Vielleicht kann da der Grund sein, weil es heisst: [2]*Wer Lügen redet, soll nicht vor meinen Augen bestehen.* — Vielmehr, sagen wir, aus folgendem Schriftvers: [3]*Du hast dich mehr an Schande gesättigt, als an Ehre; trinke nun auch du und werde vorhautig. Du hast dich mehr an Schande gesättigt, als an Ehre,* dies bezieht sich auf Nebukhadneçar; *trinke nun auch du und werde vorhautig,* dies bezieht sich auf Çidqeja. [Man könnte ja dagegen einwenden:] der ganze Schriftvers ist ja auf Nebukhadneçar beziehen, ferner war ja Çidqeja ein Rechtschaffener, was konnte er denn dafür? denn R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: Als dieser Frevler dies[4] an jenem Gerechten verüben wollte, dehnte sich sein Glied dreihundert Ellen lang aus. — Vielmehr, aus folgendem Schriftvers: [5]*Auch ist es dem Gerechten nicht gut, zu strafen;* 'nicht gut', das ist also 'schlecht', und es heisst: [6]*Denn du bist nicht ein Gott, der an Frevel Wohlgefallen hat; wer schlecht ist, darf bei dir nicht weilen:* du Herr bist ein Gerechter, in deiner Wohnung darf das Schlechte nicht weilen. — Woher ist es erwiesen, dass [ḥoleš] die Bedeutung *losen* hat? — Es heisst: [7]*Wie bist du vom Himmel gefallen, du strahlender Morgenstern; wie bist du zu Boden gehauen, der du die Völker niederstrecktest [holeš]* &c.; hierüber sagte Rabba b. R. Hona: dies lehrt, dass [Nebukhadneçar] zu losen pflegte, welcher von den Grossen des Reichs seinen Tag zum männlichen Beischlaf hatte. Es heisst: [8]*Alle Könige der Völker* &c., dies erklärte R. Johanan: Sie ruhten nämlich vom männlichen Beischlaf. Ferner sagte R. Johanan: Während aller Tage dieses Frevlers war kein Lachen im Munde irgend eines Geschöpfs, denn es heisst: [9]*Es ruht, es rastet die ganze Welt; sie brechen in Jubel aus,* bis dahin gab es also keinen Jubel. Ferner sagte R. Jiçḥaq im Namen R. Johanans: Es ist verboten, im Hause dieses Frevlers zu stehen, denn es heisst: [10]*Und Geister sollen dort umherspringen.* R. Jehuda sagte im Namen Rabhs: als dieser Frevler dies[4] an jenem Gerechten verüben wollte, dehnte sich sein Glied dreihundert Ellen lang aus und umringte die ganze Gesellschaft, denn es heisst: *Du hast dich mehr an Schande gesättigt als an Ehre, trinke nun auch du und werde vorhautig,* der Zahlenwert des Wortes *ʿarel [vorhautig]* beträgt dreihundert. Ferner sagte R. Jehuda im Namen Rabhs: Zur Stunde, da jener Frevler in die Hölle hinabgestiegen war, wurden alle Höllenbewohner erschüttert; sie sprachen: Ist er gekommen, um über uns zu herrschen, oder ebenso geschwächt zu werden, wie wir? denn es

[78]ברוך הוא מנלן אילימא משום דכתיב ויאמר ה' מי יפתה *IReg. 22,20.21.22*
את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה בכה וזה [אמר]
בכה ויצא הרוח[79]ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו וגו' ויאמר
אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל
צא ועשה כן ואמרינן מאי רוח אמר רבי יוחנן זה [80]רוחו של *Sn. 89a, 102b*
נבות [81]ומאי צא אמר רב [82]צא ממחיצתי ודלמא התם היינו
טעמא[83]דכתיב דבר שקרים לא יכון אלא מהכא שבעת קלון *Ps. 101,7* *Hab. 2,16*
מכבוד שתה גם אתה והערל שבעת קלון מכבוד זה נבוכד
נצר שתה גם אתה והערל זה צדקיה הרא דכוליה קרא בנבוכד
נצר כתיב ועוד צדקיה צדיקא מאי הוה ליה למיעבד [84]ליה
דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש אותו רשע לעשות
לאותו צדיק כך נמשכה ערלתו שלש מאות אמה[85]אלא מהכא *Pr. 17,26*
גם ענוש לצדיק לא טוב [86]אין [87]לא טוב אלא רע וכתיב כי *Ps. 5,5*
לא אל חפץ רשע אתה ולא יגורך רע (ו)צדיק אתה ה' ולא יגור *Hg. 12b* *Sot. 42a* *Syn. 103a*
במגורך רע מאי משמע דהאי חולש לישנא דפורא הוא
דכתיב איך נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש *Jes. 14,12*
על גוים וגו' [88]אמר רבה בר רב הונא [89]מלמד שהיה מטיל פור
על גדולי מלכות לידע איזה [90]בן יומו של משכב זכור[91]וכתיב
°כל מלכי גוים כלם וגו' [92]אמר רבי יוחנן שנהו ממשכב זכור: *ib. v. 18*
ואמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו רשע לא נמצא שחוק בפה
כל בריה שנאמר °נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה מכלל דעד *ib. v. 7*
השתא לא הוה רנה[93]: ואמר[94]רבי יצחק אמר רבי יוחנן
אסור לעמוד בביתו של אותו רשע שנאמר °ושעירים ירקדו *ib. 13,21*
שם: אמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש [95]אותו רשע
לעשות לאותו צדיק כך נמשכה ערלתו שלש מאות אמה
והיתה מחזרת על כל המסיבה כולה שנאמר שבעת קלון
מכבוד שתה גם אתה והערל ערל בגימטריא[96]שלש מאות הוי:
ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שירד אותו רשע לגיהנם
רעשו כל יורדי גיהנם אמרו שמא למשול[97]עלינו הוא בא או
[98]ליחליש[99]כמותם הוא בא שנאמר °גם אתה חלית כמונו אלינו *ib. 14,10*

P 78 – ב"ה ‖ 79 P ויאמר ‖ 80 P רוח ‖ 81 M + היזרעאלי ‖ 82 M + יהודה אמר רב א"ל הקב"ה ‖ 83 M משום שנא' ‖ 84 M ליה ‖ 85 M + והיתה מחז.. ג' מאות הוי ‖ 86 M – אין ר"מ ‖ 87 P לא ‖ 88 M + מאי חולש על גוים ‖ 89 P מל ‖ 90 M – בן ‖ 91 M – וכתי' ‖ 92 M מלמד שנתן משכב ‖ 93 M האידנא ‖ 94 M – ר"י א ‖ 95 P – אותו ‖ 96 M הכי הוו ‖ 97 B עליהם ‖ 98 B ליהרות ‖ 99 M כמותינו.

1. IReg. 22,20.21. 2. Ps. 101,7. 3. Hab. 2,16. 4. Päderastie. 5. Pr. 17,26. 6. Ps. 5,5. 7. Jes. 14,12. 8. Ib. V. 18. 9. Ib. V. 7. 10. Ib. 13,21.

נמישלת יצתה בת קול ואמרה [1] ממי נעמת רדה והשכבה את Ez.32,19
ערלים° איך שבת נגש שבתה מדהבה אמר [2] רב יהודה אמר רב Jes.14,4
שבתה אומה זו שאמרה° מדוד והבא ואיכא דאמרי [3] שאמרה Fol 150
מאד מאד הביא בלא מדה° ורבו יתירה הוספת לי [4] אמר רב Dan 4,33
יהודה אמר רב ירמיה בר אבא [5] מלמד שרכב על ארי זכר וקשר
[6] תנין בראשו לקיים מה שנאמר° וגם חית השדה נתתי לו Jer.27,6
לעבדו:

[iii] לא ישכור [7] אדם פועלים בשבת [8] ולא יאמר [9] אדם לחבירו לשכור לו פועלים אין מחשיכין [10] על התחום לשכור [11] פועלים [12] ולהביא פירות אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו כלל אמר אבא שאול כל שאני [13] זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו:

גמרא. פשיטא [14] מאי שנא הוא ומאי שנא חבירו
אמר רב פפא חבר גוי מתקיף לה רב אשי° אמירה לגוי שבות Er 67b Git 8b
אלא אמר רב אשי [15] אפילו תימא חבירו ישראל הא קמשמע Bq 80b Bm 90a
לן לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים אבל [16] יאמר [17] אדם
לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב ומתניתין מני [18] כרבי יהושע
בן קרחה [19] דתניא° לא יאמר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי Az 7a
לערב רבי יהושע בן קרחה אומר אומר אדם לחבירו הנראה (Sa 18)
שתעמוד עמי לערב אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
הלכה כרבי יהושע בן קרחה: ואמר רבה בר בר חנה אמר
רבי יוחנן מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה דכתיב° ממצוא Jes 58,13
חפצך ודבר דבר° דיבור אסור הרהור מותר רמי ליה רב אחא Sab.113b
[20] בר רב הונא לרבא מי אמר רבי יוחנן [21] דיבור אסור [22]° הרהור Ber 20b
לאו כדיבור דמי° והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בכל vgl. ib.24b
מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא שני התם
[23] דבעינן° והיה מחניך קדוש וליכא [24] הכא נמי כתיב° ולא יראה Dt.23,15 ib.
בך ערות דבר [25] ההוא מיבעי ליה לכדרב יהודה° דאמר רב יהודה Ber 25b
גוי ערום אסור לקרות קרית שמע כנגדו מאי איריא גוי אפילו

M 1 [+ לך רשע ב״ר בן בנו של נמרוד הרשע] M 2 ר׳ יוחנן || M 3 שבתה [שבתה אומה זו שהיתה אומרת] מאד || M 4 — אר״י || M 5 — מלמד || M 6 + לו || P 7 — אדם || M 8 [+ להביא פירות] || M 9 — אדם || M 10 — על הת׳ לשכ׳ || B 11 + לו || M 12 לה׳ || M 13 רשאי || M 14 מה לי הוא מ״ל חב׳ || M 15 — א״ת || P 16 אומר || M 17 לו הנר׳ || M 18 ר׳ || M 19 + היא || M 20 בריה דרב || M 21 + הכי ד || B 22 + הרהור מותר אלמא || P 23 דבעינא || M 24 התם || M 25 + דבור אס׳ הרהור מו׳.

heisst: [1] *Auch du bist schwach geworden wie wir, du bist uns gleich geworden.* Da ertönte ein Widerhall und sprach: [2] *Vor wem hast du an Annehmlichkeit voraus? fahre hinab und lass dir bei den Unbeschnittenen betten.* [Es heisst:] [3] *Wie hat der Bedrücker geendet, aufgehört hat Madheba.* R. Jehuda im Namen Rabhs erklärte: Aufgehört hat diese Nation, die zu sagen pflegte: „[Medod vehabe] miss und gieb her“; manche erklären: Die zu sagen pflegte: „[Meod, meod habe] sehr viel gieb her, ohne Mass“. [4] *Und noch grössere Macht als zuvor wurde mir verliehen.* R. Jehuda erklärte im Namen des R. Jirmeja b. Abba: Dies lehrt, dass er auf einem männlichen Löwen ritt und ihn mit einer Schlange (am Kopf) anschirrte, somit geht der Schriftvers in Erfüllung: [5] *Selbst die Tiere des Felds gebe ich ihm, dass sie ihm dienstbar seien.*

MAN darf am Šabbath keine Tagelöhner mieten, auch darf man seinen Nächsten nicht beauftragen, Tagelöhner zu miethen. Man darf den Eintritt der Dunkelheit nicht an der Grenze abwarten[6], um Tagelöhner zu mieten, oder Früchte zu holen; man darf aber an der Grenze die Dunkelheit abwarten, um da Früchte zu bewachen, sodann darf man sie mit der Hand holen. Abba Šaül sagte eine Regel: Wegen einer Arbeit, mit der ich jemanden beauftragen darf, darf ich die Dunkelheit [an der Grenze] abwarten.

GEMARA. Selbstverständlich! was für einen Unterschied giebt es, ob er es thut, oder sein Nächster?! — R. Papa erwiderte: Hier handelt es, wo sein Nächster ein Nichtjude ist. R. Aši wandte ein: Einen Nichtjuden zu beauftragen ist ja wegen des Feierns[7] [verboten]! — Du kannst sogar sagen, wo sein Nächster ein Jisraëlit ist, jedoch lässt er uns damit hören, dass man zu seinem Nächsten nicht sagen darf: ‚Miete für mich Tagelöhner‘, wol aber darf er zu seinem Nächsten sagen: ‚Wir wollen nun sehen, ob du dich abends hier einfinden wirst‘, und zwar vertritt die Mišnah die Ansicht des R. Jehošuâ b. Qorḥa; es wird nämlich gelehrt: Man darf nicht zu seinem Nächsten sprechen: ‚Wir wollen nun sehen, ob du dich abends hier einfinden wirst‘; R. Jehošuâ b. Qorḥa sagt: man darf zu seinem Nächsten wol sprechen: ‚Wir wollen nun sehen, ob du dich abends hier einfinden wirst‘. Rabba b. Bar Ḥana sagte im Namen R. Johanans: Die Halakha ist wie R. Jehošuâ b. Qorḥa.

Ferner sagte Rabba b. Bar Ḥana im Namen R. Joḥanans: Was ist der Grund des R. Jehošuâ b. Qorḥa? — es heisst: [8] *Deinen Geschäften nachzugehen und Gespräche zu führen*: das [geschäftliche] Sprechen ist verboten, das Denken aber erlaubt. R. Aḥa b. R. Hona wies Raba auf einen Widerspruch hin: Kann denn R. Joḥanan gesagt haben, dass nur das Sprechen verboten ist, das Denken gleiche aber dem Sprechen nicht, — Rabba b. Bar Ḥana sagte ja im Namen R. Joḥanans: überall darf man [über Worte der Lehre] nachdenken, ausser in der Badestube und im Abtritt! — Anders ist es da, wo es heisst: [9] *Dein Lager soll heilig sein*, was hier nicht der Fall ist. — Aber es heisst ja ebenso: [9] *Es soll bei dir kein schändliches Wort sein!* — Dies ist wegen der Lehre R. Jehudas nötig; R. Jehuda sagte nämlich: Es ist verboten, vor einem nackten Nichtjuden das Šemâ zu lesen. — Weshalb nur vor einem Nichtjuden, dies ist ja auch vor

1. Jes. 14,10. 2. Ez 32,19 3. Jes. 14,4. 4. Dan 4,33 5. Jer. 27,6. 6. Dh. man darf nicht den Ausgang [illegible] Šgrenze (vgl. ob. S. 146 N. 5) abwarten, um genannte Arbeiten sofort verrichten zu können. 7 Vgl. ob. S. 335 N. [illegible] 8. Jes. 58,13. 9 [illegible]

ישראל נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא ישראל דאסיר אבל גוי כיון דכתיב ביה אשר בשר חמורים בשרם אימא Ez 23,20
שפיר דמי קמשמע לן אימא הכי נמי אמר קרא ערות אביהם Gn 9,23
לא ראו ודיבור מי אסיר והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי Ket 5a
תרוייהו חישבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת ואמר רבי אלעזר פוסקים צדקה לעניים בשבת ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח [26]נפש ופיקוח רבים בשבת והולכין לבתי כנסיות [27]לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי [28]יונתן הולכין [29]לטרטיאות ולקרקסאות [30]ולבסילקאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקת ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אמר קרא ממצוא חפצך [31]ודבר
דבר חפצך אסור חפצי שמים מותרין: אמר רב יהודה Sab 113a
אמר שמואל חשבונות של [32]מה לך ושל מה בכך מותר
לחשבן בשבת תניא נמי הכי חשבונות שעברו ושעתידין להיות (Sab 18
אסור לחשבן [33]של [34]מה לך [35]ושל מלך ושל מה בכך מותר Col.b
לחושבן ורמינהי הושבין חשבונות שאינן צריכין ואין מחשבין חשבונות שצריכין [36]בשבת כיצד אומר אדם לחבירו כך וכך פועלים [37]הוצאתי על שדה זו כך וכך דינרין הוצאתי על [38]דירה זו אבל לא יאמר לו כך וכך הוצאתי וכך וכך אני עתיד להוציא וליטעמיך [39]קשיא לך היא גופא אלא [40]דא דאיכא [41]אגרא דאגירא גביה הא דליכא [41]אגרא דאגירא גביה: אין מחשיכין: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו [42]פרצה בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת [43]הוא ונמנע [44]אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת [45]אנשי ביתו: אמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש [46]בורגנין הולך תנן אין מחשיכין על התחום לשכור [47]פועלים ולהביא פירות בשלמא לשכור פועלים

M 26 — נפש ופקוח || M 27 + ולבתי מדרשות || B 28 יורדני || B 29 לטרטיאות || M 30 ולבס׳ || M 31 חפציך אסורין || B 32 מלך, V מידך || M 33 + בש׳ || B 34 — מה לך ושל || M 35 ושל מלך || M 36 בש׳ || V 37 השכרתי || M 38 שדה || M 39 תיקשי || M 40 + לא קשיא || M 41 איגרא דאגידא || M 42 פרצה || P 43 היתה || M 44 — אותו חס׳ || M 45 — אנשי || M 46 + שם || M 47 + לו.

einem Israeliten verboten? — Dies ist ja selbstredend, selbstredend ist es von einem Israeliten verboten; man könnte aber glauben, dass es von einem Nichtjuden erlaubt sei, da es von ihm heisst: [1]*Deren Fleisch dem Fleisch des Esels gleicht*, so lässt er es uns hören. — Vielleicht aber ist es thatsächlich so? — Der Schriftvers lautet: [2]*Und die Scham ihres Vaters sahen sie nicht*. — Aber ist denn das Sprechen verboten? R. Hisda und R. Hamnuna sagten ja beide, dass man Rechnungen der Gottesangelegenheiten am Sabbath führen darf. Ferner sagte auch R. Eleazar, dass man am Sabbath Almosengaben für die Armen bestimmen darf. Ferner sagte auch R. Jáqob b. Idi im Namen R. Johanans, dass man am Sabbath für die Lebensrettung eines Menschen und für öffentliche Interessen Sorge tragen darf, auch darf man Bethäuser besuchen, um für öffentliche Angelegenheiten Sorge zu tragen. Ferner sagte auch R. Šemuél b. Naḥmani im Namen R. Jonathans, dass man am Sabbath Theater, Circusse und Basiliken besuchen darf, um für öffentliche Interessen Sorge zu tragen. Ferner wurde in der Schule Menases gelehrt, dass man am Sabbath über die Verlobung eines Mädchens verhandeln darf, ebenso, um einen Knaben zum Unterricht oder zur Erlernung eines Handwerks zu verhelfen. — Der Schriftvers lautet: [3]*Deinen Geschäften nachzugehen und Gespräche zu führen*; deine Geschäfte sind verboten, göttliche Geschäfte sind erlaubt.

R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Berechnungen, bezüglich [welcher man sagen würde]: ‚was hast du davon', oder: ‚Was kommt darauf an', darf man am Sabbath machen. Ebenso wird auch gelehrt: Berechnungen über vergangene oder zukünftige Angelegenheiten darf man am Sabbath nicht machen; solche, bezüglich [welcher man sagen würde]: ‚Was hast du davon', oder: ‚was kommt darauf an', darf man machen. Ich will auf einen Widerspruch hinweisen: Man darf am Sabbath unnötige Berechnungen machen, jedoch keine nötigen, zum Beispiel: man darf zu seinem Nächsten sagen: ‚So und so viele Tagelöhner habe ich für dieses Feld gemietet', ‚So und so viele Denarien habe ich für diese Wohnung ausgegeben', man darf aber nicht sagen: ‚So und so viel habe ich bereits ausgegeben, so und so viel muss ich noch ausgeben'. — Auch nach deiner Auffassung widerspricht sich diese Lehre ja selbst! vielmehr handelt das Eine, wo man die Tagelöhner noch nicht bezahlt hat, das Andere handelt, wo man sie bereits bezahlt hat.

Man darf den Eintritt der Dunkelheit nicht [an der Grenze] abwarten. Die Rabbanan lehrten: Es ereignete sich einst einem Frommen, dass [der Zaun] seines Feldes einen Riss bekommen hat; als er beschlossen hatte ihn zu verrammeln, erinnerte er sich, dass es Sabbath ist, er unterliess es daher und verrammelte ihn nicht. Da geschah ihm ein Wunder, dass [an dieser Stelle] ein Kaperngesträuch hervorspross, aus dem er den Unterhalt für sich und für seine Familienangehörigen zog. R. Jehuda sagte im Namen Šemuéls: Man darf zu seinem Nächsten sprechen: ‚Morgen gehe ich nach jener Stadt', denn, befände sich dort ein Gebäude [auf dem Wege], so würde man sogar [am Sabbath] gehen dürfen. — Es wird gelehrt: Man darf nicht die Dunkelheit an der Grenze abwarten, um Tagelöhner zu mieten, oder Früchte zu holen; einleuchtend ist dies demnach bezüglich des Mietens von Tagelöhnern, da man dies am Sabbath

1. Ez. 23,20. 2. Gen. 9,23. 3. [illegible]

[48]דבשבת לא מצי[49]אגר אלא להביא פירות לימא שאם יש שם
מחיצות מביא משכחת לה בפירות המחוברים והתני רבי
אושעיא אין מחשיכין על התחום להביא תבן וקש בשלמא
קש משכחת לה במחובר אלא תבן היכי משכחת לה בתיבנא
Sab. 151a סריא תא שמע ° מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל
עסקי המת על עסקי כלה ומת אין על עסקי [50]אחר לא
בישלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה [51]למינקא ליה אסא
אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין [52]וקתני מת אין
אבל אחר לא ואמאי לימא שאם יש שם מחיצות מביא מת
Ber. 6a נמי משכחת לה[53]° למינקא ליה גלימא: אבל מחשיכין:
[54]אף על גב דלא אבדיל והאמר רבי [55]אלעזר בן אנטיגנוס
משום רבי אליעזר [56]בן יעקב אסור לו לאדם שיעשה חפציו
קודם שיבדיל וכי תימא דאבדיל בתפלה והאמר רב יהודה אמר
Ber. 33a Pes. 105b 107a שמואל ° המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וכי תימא
דאבדיל על הכוס כוס בשדה מי איכא תרגמא רבי נתן בר אמי
[57]קמיה דרבא בין הגיתות שנו אמר ליה רבי אבא לרב אשי
במערבא [58]אמרינן הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדינן
צורכין אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא[59]הוה אמר[60]המבדיל
בין קודש לחול ומסלתינן סילתי: כלל אמר אבא שאול כל
שאני וכו׳: איבעיא להו אבא שאול אהייא אילימא ארישא
קאי אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים להביא פירות
Fol. 151 ° האי[61]כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני בחשיכתו כל שאיני
זכאי[62]באמירתו איני רשאי בחשיכתו מיבעי ליה אלא אסיפא
קאי אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו האי כל
שאני [13]זכאי בחשיכתו רשאי אני באמירתו מיבעי ליה לעולם
אסיפא קאי ואבא שאול אהא קאי דאמר רב יהודה אמר
שמואל מותר לאדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך
ואני אשמור לך פירות שבתחומי וקאמר [63]אבא שאול לתנא
קמא מי לא מודית דמותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות

48 P דשבת דלא 49 M מיגר 50 M + דבר 51 M [במחובר] למיגז אסא 52 M ○ וקתני...ואמאי 53 M למיגז. V למיגד 54 B ואף 55 P אליעזר 56 M ב״ר ינאי 57 M משמיה 58 M אמרי המבד׳ 59 M אמרינן 60 P – המב׳ 61 M — כל...בחשיכתו 62 M בחשיכתי א״ר באמירתי | 63 M—אבא...ואימא.

nicht darf, weshalb aber [nicht], um Früchte zu holen, man kann ja sagen: wäre da eine Umzäunung vorhanden, so würde es ja [selbst am Šabbath] erlaubt sein! — Dies kann von Früchten handeln, die noch am Boden haften. — Aber R. Ošâja lehrte ja, dass man die Dunkelheit nicht an der Grenze abwarten darf, um Stoppeln und Stroh zu holen, allerdings kann es von Stoppeln handeln, die noch am Boden haften, wie kann das aber vom Stroh der Fall sein — Wenn das Stroh verfault ist[1]. — Komme und höre Man darf die Dunkelheit an der Grenze abwarten, um für die Interessen der Braut oder des Leichnams zu sorgen; also nur wegen der Interessen einer Braut, oder eines Leichnams, nicht aber wegen anderer Angelegenheiten. Einleuchtend ist dies bezüglich einer anderen Angelegenheit, ähnlich der einer Braut, zum Beispiel eine Myrte abschneiden; die Angelegenheit für einen Leichnam ist ja aber das Herbeiholen von Sarg und Totengewand, und auch diesbezüglich wird gelehrt, dass man es nur wegen eines Leichnams darf, nicht aber wegen einer anderen Angelegenheit, obgleich man sie holen dürfte, falls eine Umzäunung vorhanden wäre! — Auch beim Leichnam kann es vom Zuschneiden eines Totengewands handeln.

Man darf die Dunkelheit abwarten. [Man darf also Früchte sammeln], obgleich man den Unterscheidungsegen[2] noch nicht gelesen hat. — R. Eleâzar b. Antiganos sagte ja im Namen des R. Eliêzer b. Jâqob, dass es verboten ist, seine Arbeit zu verrichten, bevor man den Unterscheidungsegen gelesen hat! wolltest du aber einwenden: wo man den Unterscheidungsegen bereits im Gebet gelesen hat, so sagte ja R. Jehuda im Namen Šemuëls, dass auch derjenige, welcher den Unterscheidungsegen im Gebet gelesen hat, ihn über den Becher lesen muss! wolltest du aber einwenden: wo man ihn über den Becher gelesen hat, — wo giebt es denn einen Becher auf dem Feld?! R. Nathan b. Ami erklärte es vor Raba: Hier handelt es, wo man sich zwischen den Keltern befindet. R. Abba sprach zu R. Aši: Im Westen sagen wir nur: „Der zwischen Heilig und Profan unterscheidet" und verrichten dann unsere Arbeit. R. Aši erzählte: Als wir im Haus R. Kahanas waren, pflegte er zu sagen: „Der zwischen Heilig und Profan unterscheidet", alsdann spalteten wir Holz.

Abba Šaül sagte eine Regel: Wegen &c. Sie fragten: Worauf bezieht sich Abba Šaül? wollte man sagen, auf den Anfangsatz: Man darf die Dunkelheit nicht an der Grenze abwarten, um Tagelöhner zu mieten, oder Früchte zu holen, wieso sagt er demnach: Wegen einer Arbeit, mit der ich jemand beauftragen darf, darf ich die Dunkelheit abwarten, — er müsste ja sagen: wegen einer Arbeit, mit der ich jemand nicht beauftragen darf, darf ich die Dunkelheit nicht abwarten! wollte man sagen, auf den Schlusssatz: Man darf aber die Dunkelheit an der Grenze abwarten, um da Früchte zu bewachen, sodann darf man sie mit der Hand holen, so müsste er ja demnach sagen: Mit einer Arbeit, wegen der ich die Dunkelheit abwarten darf, darf ich jemand beauftragen! — Thatsächlich bezieht er sich auf den Schlusssatz, jedoch unter Berücksichtigung folgender Lehre: R. Jehuda sagte nämlich im Namen Šemuëls: Man darf zu seinem Nächsten sprechen: ‚Bewache du meine in deinem Gebiet befindlichen Früchte, und ich werde deine in meinem Gebiet befindlichen bewachen'; hierauf sprach Abba Šaül zum ersten Tanna: Giebst du etwa nicht

1. Solches darf man am Š. überhaupt nicht fortbewegen. 2. Vgl. oben S. [illegible] Z. 7.

[illegible] dass man zu seinem Nächsten sprechen darf: Bewache du meine in deinem Gebiet befindlichen Früchte, und ich werde deine in meinem Gebiet befindlichen bewachen? [illegible] Wegen einer Arbeit, mit der ich jemand beauftragen darf, darf ich auch die Dunkelheit abwarten. — Was schliesst diese Regel [illegible] Sie schliesst folgende Lehre der Rabbanan [illegible] Man darf die Dunkelheit nicht an der Grenze abwarten, um ein Tier heimzubringen; steht es ausserhalb des Gebiets, so ruft man es, damit es herankomme. Abba Šaül sagte eine Regel: Wegen einer Arbeit, mit der ich jemand beauftragen darf, darf ich die Dunkelheit abwarten; man darf die Dunkelheit abwarten, um für die Interessen der Braut zu sorgen oder für die eines Leichnams, um für den Sarg und Totengewand zu holen; man darf auch zu jemandem sprechen: [illegible] nach diesem Ort und, wenn du da nicht bekommst, so hole aus jenem Ort, bekommst du nicht für eine Mine, so hole für zweihundert [Denarien][1]. R. Jose b. R. Jehuda sagt: Nur darf man den [zu zahlenden] Preis nicht nennen.

MAN darf die Dunkelheit an der Grenze abwarten, um fur die Interessen der Braut zu sorgen, oder fur die eines Leichnams, um für ihn Sarg und Totengewand zu holen. Wenn ein Nichtjude am Sabbath Flöten geholt hat[2], so darf der Jisraëlit diese [niemals] zur Trauer benutzen, es sei denn, dass er sie aus einem nahen Ort gebracht hat. Hatte man [am Sabbath] einen Sarg gefertigt, oder ein Grab gegraben, so darf ein Jisraëlit darin beerdigt werden; wenn aber für den Jisraëliten, so darf er niemals darin beerdigt werden.

GEMARA. Wie ist es gemeint «aus einem nahen Ort»? Rabh erklärte: Aus einem nahen Ort, wörtlich[3]. Šemuël erklärte: Man nimmt an, dass sie sich über Nacht nur ausserhalb der Stadtmauer befunden haben[4]. — Aus der Mišnah ist die Ansicht Šemuëls zu entnehmen: er lehrt ja: Hatte man einen Sarg gefertigt, oder ein Grab gegraben, so darf ein Jisraëlit darin beerdigt werden; da ist es also bei einem Zweifel erlaubt, ebenso auch hier. Folgende Lehre vertritt aber die Ansicht Rabhs: Wenn in einer Stadt, in der Jisraëliten und Nichtjuden wohnen, eine Badeanstalt [illegible] ist, die auch am Sabbath in Betrieb ist, so darf man, falls die meisten Einwohner Nichtjuden sind, [illegible] baden, wenn aber die meisten Einwohner Jisraëliten sind, erst nach einem Zeitraum, in dem das Wasser heiss werden kann, und sie Hälfte gegen Hälfte, so ist es verboten, und man muss die Zeit abwarten, [illegible] heiss werden kann. R. Jehuda sagt: in einer kleinen Wanne darf man sofort [nach Ausgang des Sabbaths] baden, falls da ein Hochgestellter war. — Was heisst Hochgestellter? R. Jehuda erklärte im Namen des R. [illegible] R. Jehuda: Wenn da ein vornehmer Mann war, der zehn Sklaven hat, die ihm zehn Kessel [Wasser] mit einem Mal anwärmen, so ist es, wenn es eine kleine Wanne ist, erlaubt, darin sofort zu baden.

Hatte man am [Sabbath] einen Sarg gefertigt, oder ein Grab gegraben etc. Warum denn? sollte [illegible] die Zeit abwarten, in der man dies machen kann? Úla erwiderte: Wo [das Grab] sich auf offener Strasse befindet[5]. — Einleuchtend ist dies bezüglich des Grabs, wie ist es aber bezüglich des Sarges [illegible]? R. Abahu erwiderte: Wo sich [der Sarg] am Grab befindet.

שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי ׳אימא כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו כלל לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן °אין מחשיכין על התחום להביא בהמה (Sab.?.b) °היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה כלל אמר אבא (Sab.?.b) שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו ומחשיכין [64]לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין ואומרים לו לך למקום פלוני ואם לא מצאת במקום פלוני הבא ממקום פלוני לא מצאת במנה הבא במאתים רבי יוסי ברבי יהודה אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח:

[iv] Sab.150b מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכים גוי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב [65]עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית:

גמ׳א. מאי ממקום קרוב רב אמר ממקום קרוב ממש ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו [66]דיקא מתניתין כוותיה דשמואל דקתני עשה לו [67]ארון וחפר לו קבר יקבר בו ישראל אלמא מספיקא שרי הכא נמי מספיקא שרי [68]ותניא כוותיה דרב °עיר שישראל וגוים דרים בה והיתה [69]בה מרחץ (Ib 122a Mak ii,?) המרחצת בשבת אם רוב גוים [70]לערב רוחץ בה מיד אם רוב ישראל ימתין [71]עד כדי שיחמו חמין [72]מחצה על מחצה אסור וימתין עד כדי שיחמו חמין רבי יהודה אומר באמבטי קטנה אם יש בה רשות רוחץ [73]בה מיד מאי רשות [4]אמר רב יהודה אמר רב יצחק בריה דרב יהודה אם יש בה אדם חשוב שיש לו עשרה עבדים שחממין לו עשרה [74]קומקומין בבת אחת [75]באמבטי קטנה מותר לרחוץ [76]בה מיד: [77]עשו לו ארון וחפרו לו קבר וכו׳: אמאי הכי נמי ימתין בכדי שיעשו אמר עולא בעומד [78]באסרטא תינח קבר ארון מאי [79]איכא למימר אמר רבי אבהו במוטל על קברו:

M 64 + על התחום M 65 עשה גוי ארון וחפר לו את הקבר V 66 + אמר רבא M + תניא כוותיה דשמ׳ M 67 + גוי V 68 ותנן: M ת״ר עיר M 69 בתוכה M 70 ירחוץ מיד M 71 בכדי שיחמו מימיו M 72 (מחצה...חמין M 73 — בה M 74 קומקמוסין M 75 באמ׳ קטנה P 76 בו. M — בה M 77 עשה הגוי אר והפר B 78 באסרטיא P 79 - אל מ.

[illegible] ist, bei etwaigem Zweifel ist es verboten [illegible] für den Jisr. bereitet wurde [illegible] Zweifel [illegible]

עושין כל צרכי המת[80]סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא [v,1]
יזיזו בו אבר שומטין את הכר מתחתיו ומטילין
אותו על [81]החול בשביל° שימתין קושרין את הלחי לא Col.b
[82]שיעלה אלא[82]שלא יוסיף וכן קורה שנשברה סומכין Sab.43a
אותה בספסל[83]או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא
תוסיף:

גמרא. °והאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה ib 40b
בתלמידו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ביקש
להדיח [47]קרקע אמר לו אין מדיחין לסוף קרקע אמר לו אין
סכין קרקע בקרקע מחלפא מת בקרקע לא מיחלף כל לאתויי
מאי לאתויי הא דתנו רבנן מביאין כלי מיקר וכלי מתכות
ומניחין [47]על כריסו כדי שלא [84]תפוח ופוקקין את נקביו כדי
שלא תיכנס בהן הרוח [85]ואף שלמה אמר[86]בחכמתו°עד שלא Ecc 12,6
ירתק חבל הכסף זה [87]חוט השדרה ותרוץ גלת הזהב זה אמה
ותשבר כד על המבוע זה הכרס ונרוץ הגלגל אל הבור זה פרש
[80]וכן הוא אומר °וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם אמר רב Mal.2,3
הונא ואמרי לה [89]אמר רב חגא אלו בני אדם שמניחין דברי
תורה ועושין כל ימיהם כחגים אמר רבי לוי אמר רב פפי
[90]אמר רבי יהושע לאחר שלשה ימים כריסו[91]נבקעת ונופלת
[92]לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי:

אין [93]מעצמין את המת בשבת ולא בחול[94]עם יציאת [v,2]
נפש [95]והמעצים עם יציאת נפש הרי זה שופך
דמים:

גמרא. תנו רבנן [96]המעמין עם יציאת [97]הנפש הרי
זה שופך דמים משל לנר [98]שכבה והולכת אדם מניח אצבעו
עליה מיד כבתה תניא רבי שמעון בן[99]אלעזר אומר הרוצה
[1]שיתעמצו עיניו של מת נופח לו יין בחוטמו ונותן [47]שמן בין
ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי[2]אצבעותיו והן[3]מתעצמין מאליהן:
תניא רבי שמעון [4]בן גמליאל אומר תינוק בן יומו חי מחללין
עליו את השבת[5]דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את
השבת תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת°אמרה תורה Jom.85b

M 80 [+בש׳], M 81 +גבי; M 82 + בשביל M 83 ובאר׳ | V 84 + יהא, P 85 אף, P 86 — בהכ׳, M 87 — חוט, M 88 שנאמר׳ M 89 רב חנא | M 90 משום ר״י דסיכני לאחר || M 91 + של אדם | 92 -- לו׳ M 93 מעמצין M 94 ○ עם יצ׳ הנפש | M 95 והמעמין עם יצ׳ נפשו M 96 המאמין. B המעצמו, M 97 נשמה. M 98 שהיתה כבה B 99 גמליאל || M 1 שתאמין. B שיתעצמו | B 2 רגליו | M 3 מתעמצין M 4—ב״ג M 5 — דוד... תינוק...השבת.

MAN darf Alles, was für den Leichnam erforderlich ist, thun: ihn mit Oel schmieren und abspülen, nur darf man an ihm kein Glied bewegen; man darf ferner das unter ihm befindliche Kissen herausziehen und ihn auf dem Sand liegen lassen, damit er unversehrt bleibe. Man darf ihm das Kinn festbinden, und zwar nicht, um ihm [den Mund] ganz zu schliessen, sondern, damit er sich nicht weiter öffne. Ebenso darf man einen eingebrochenen Balken mit einer Bank oder einem Seitenbrett eines Betts stützen, nicht um ihn zu heben, sondern, damit er nicht weiter breche.

GEMARA. Aber R. Jehuda erzählte ja im Namen Šemuëls: Einst folgte ein Schüler R. Meïr in die Badestube und wollte für ihn den Boden abspülen, da sprach dieser: Man darf nicht abspülen; da wollte jener den Boden mit Oel bestreichen, dieser aber sprach: Man darf nicht bestreichen[1] — Einen Boden kann man mit einem Boden verwechseln, einen Leichnam mit einem Boden kann man nicht verwechseln. — Was schliesst das Wort ‚Alles' ein? — Dies schliesst folgende Lehre der Rabbanan ein: Man darf kühlende Geräte und Metallgeräte holen und ihm auf den Bauch legen, damit er nicht anschwelle; ferner darf man ihm die Oeffnungen verstopfen, damit die Luft nicht eindringe. Und auch Šelomoh sprach in seiner Weisheit: [1]*Ehe noch der silberne Strick zerreisst*, das ist das Rückenmark; *und die goldene Schale zerbricht*, das ist das Zeugungsglied; *und der Eimer am Born zertrümmert*, das ist der Bauch; *und das Rad am Brunnen zerbricht*, das ist der Mist, und ebenso heisst es: [2]*Und ich werde euch den Mist ins Gesicht streuen, den Mist eurer Feste*. Hierüber sagte R. Hona, nach Anderen, R. Ḥaga: Da sind nämlich die Leute gemeint, welche die Gesetzlehre vernachlässigen und ihre Tage zu Festen machen. R. Levi sagte im Namen R. Papis im Namen R. Jehošuâs: Nach drei Tagen platzt ihm der Bauch und wirft ihm [den Mist] aufs Gesicht, indem er spricht: Nimm, was du in mich hinein gethan hast.

MAN darf einem Toten am Šabbath nicht die Augen schliessen; einem Sterbenden auch nicht am Wochentag, und wer dies thut, ist ein Mörder.

GEMARA. Die Rabbanan lehrten: Wer einem Sterbenden die Augen schliesst, ist ein Mörder, dies ist gleich, als wenn jemand seinen Finger auf ein ausgehendes Licht legte, wodurch es sofort erlöschen würde. Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Wenn man einem Toten die Augen schliessen will, so blase man ihm Wein in die Nase, thue etwas Oel zwischen seine Augenbrauen und fasse ihn an den grossen Zehen, sodann schliessen sie sich von selbst.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Gamaliël sagte: Wegen eines einen Tag alten lebendigen Kinds darf man den Šabbath entweihen, wegen des toten Davids, des Königs Jisraëls, darf man den Šabbath nicht entweihen[3]. Wegen eines einen Tag alten, lebendigen Kinds darf man den Šabbath entweihen, denn die Gesetzlehre sagte: entweihe seinetwegen einen Šabbath, damit es viele Šabbathe beobachte; wegen des

1. Ecc. 12,6. 2. Mal. 2,3. 3 Vgl. ob. S. 585 Z. 8 ff.

toten Davids, des Königs Jisraels darf man den Sabbath nicht entweihen, denn sobald der Mensch tot ist, ist er von den Geboten frei. Das ist es eben, was R. Johanan gesagt hat: [1]*Mit den Toten frei* sobald der Mensch gestorben ist, ist er von den Geboten frei. Es wird ferner auch gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Ein einen Tag altes, lebendiges Kind braucht man vor Maulwürfen und Mäusen nicht zu bewachen, den toten Og, König von Bašan[2], musste man vor Maulwürfen und Mäusen wol bewachen, denn es heisst: [3]*Und Furcht und Schrecken vor euch soll kommen über Alle* etc. Solange der Mensch lebt, fürchten die Tiere vor ihm, sobald er stirbt, hört die Furcht auf. R. Papa sagte: Es ist uns überliefert, dass ein Löwe zwei Personen nicht überfällt. — Wir sehen ja aber, dass er wol überfällt. — Das ist nach Rami b. Abba zu erklären, Rami b. Abba sagte nämlich: Ein Tier gewinnt nicht eher Macht über den Menschen, als bis er ihm wie ein Vieh erscheint, wie es heisst: [4]*Und der Mensch in Herrlichkeit hat nicht Bestand; er wird beherrscht, wenn er als Vieh erscheint.* R. Hanina sagte: Es ist verboten, in einem Haus allein zu schlafen, und wer in einem Haus allein schläft, der wird von der Lilith[5] überfallen.

Ferner wird gelehrt: R. Šimôn b. Eleâzar sagte: Uebe [Wolthat], so lange du Gelegenheit und Mittel hast und es noch in deiner Macht steht. Und auch Selomoh spricht in seiner Weisheit: [6]*Und gedenke deines Schöpfers in deiner Jugend ehe denn die bösen Tage kommen*, das sind die Tage des Greisenalters, *und die Jahre herannahen, von denen du sagen wirst: sie gefallen mir nicht*, das sind die messjanischen Tage, in denen es weder [Gelegenheit zum] Verdienst, noch zur Verschuldung giebt. Er streitet somit gegen Šemuël. Šemuël sagte nämlich: Es giebt keinen anderen Unterschied zwischen dieser Welt und den messjanischen Tagen, als die Knechtschaft der Regierungen, denn es heisst: [7]*Nie wird der Dürftige im Land aufhören.* Es wird gelehrt: R. Eleâzar ha-Qappar sagte: Stets flehe der Mensch um Erbarmen ob dieser Angelegenheit[8]; ist er selbst nicht [in diese Lage] gekommen, so kommt sein Sohn, ist sein Sohn nicht gekommen, so kommt sein Enkelkind, denn es heisst: [9]*Wegen dieser That*, worüber in der Schule R. Jišmâëls gelehrt wurde: Das ist ein sich um die Welt drehendes Rad[10]. R. Joseph sagte: Es ist uns überliefert, dass ein Gelehrter nicht arm wird. — Wir sehen ja aber, dass er wol arm wird! — Wenn er auch arm wird, betteln geht er aber nicht. R. Hija sprach zu seiner Frau: Wenn ein Armer kommt, so bring ihm Brot entgegen, damit man auch deinen Kindern Brot entgegenbringe. Da sprach sie zu ihm: Du verfluchst sie! Darauf erwiderte er: Der Schriftvers sagte es ja: *Wegen dieser That*, hierüber wurde in der Schule R. Jišmâëls gelehrt: Das ist ein sich um die Welt drehendes Rad.

Es wird gelehrt: R. Gamaliel Berabbi[11] sagte: [12]*Und er wird dir Erbarmen geben, und dich in seinem Erbarmen vermehren*, wer sich seiner Mitmenschen erbarmt, dessen erbarmt man sich im Himmel, wer

חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך
ישראל מת אין מחללין עליו [6]כיון שמת אדם בטל מן המצות
Sab 30a Nid 61a Ps 88,6 והיינו [7]דאמר רבי יוחנן במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה
חפשי מן המצות ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן
יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים [8]אבל
עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים
Gn 9,2 שנאמר ומוראכם וחתכם יהיה כל זמן שאדם חי אימתו
מוטלת על הבריות כיון שמת בטלה אימתו אמר רב פפא
[9]נקיטינן אריא אבי תרי לא נפיל הא קא חזינן דנפיל ההוא
Syn 38b כדרמי בר[10]אבא דאמר רמי בר[10]אבא אין חיה שולטת באדם
Ps 49,13 עד שנדמה לו כבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל
כבהמה נדמה: אמר רבי [11]חנינא אסור לישן בבית יחידי
[12]וכל הישן בבית יחידי אחזתו לילית: ותניא רבי שמעון בן
אלעזר אומר עשה [13]עד שאתה מוצא ומצוי לך [14]ועוד בידך
Ecc 12,1 ואף שלמה אמר בחכמתו זכר את בוראיך בימי בחורתיך עד
שלא יבאו ימי הרעה אלו ימי הזקנה והגיעו שנים אשר תאמר
אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא
vgl. Ber 34b חובה ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה
Dt 15,11 לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד [15]שנאמר כי לא
יחדל אביון מקרב הארץ: תניא רבי אלעזר הקפר [16]אומר
לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בא
ib.v.10 בנו ואם בנו לא בא בן בנו בא שנאמר כי בגלל הדבר הזה
תנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם אמר רב יוסף
נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני [17]והא קא חזינן דמיעני
אם איתא דמיעני אהדורי [18]אפתחא לא מיהדר אמר לה רבי
חייא לדביתהו כי אתי עניא [19]אקדימי ליה ריפתא כי היכי
דלקדמו לבניך אמרה ליה מילט [20]קא לייטת להו אמר [21]לה
קרא [22]קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי רבי ישמעאל
1Bq 9 Dt 13,18 גלגל הוא שחוזר בעולם: תניא רבי גמליאל ברבי אומר ונתן
Ber 32b לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן

6 M את השי שביום שמת בטל הוא בין 7 M + מ ד ר M — אבל 9 M ○ נקיט׳ 10 M חמא 11 M חנין 12 M וא״ר חנין כל 13 M + צדקה. P מה 14 B ועודך 15 M + אבל ענייי הוו 16 M + בריבי 17 M — והא ..איתא דמיעני 18 P פתחא 19 M + אבבא. P אקדים 20 M הוא דקא מלטית 21 P להו 22 M — קא.

1. Ps. 88,6. 2. Nach der Sage hatte dieser König eine fabelhaft riesige Grösse; vgl. ob. S. 195 Z. 20 ff. 3. Gen. 9,2. 4. Ps. 49,13. 5. Nachtgespenst; לילה Nacht, ähnlich den Harpyien in der altgriechischen Sage. 6. Ecc. 12,1. 7. Dt. 15,11. 8. Der Armut. 9. Dt. 15,10. 10. גלל wenden, gl. גלגל *Rad, Kreis*. 11. Vgl. ob. S. 796 N. 3. 12. Dt. 13,18.

השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים °עד שלא תחשך השמש[23]והאור זו פדחת והחוטם Ecc 12,2 והירח זו נשמה והכוכבים אלו הלסתות ושבו העבים אחר הגשם [24]זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי: אמר שמואל האי דמעתא עד ארבעין שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא [25]ואמר רב נחמן האי כוחלא עד ארבעין שנין מרוח מכאן ואילך אפילו[26]מליא כאביסנא דגירדאי אוקומי מוקים ארוחי לא מרוח מאי קא משמע לן דכמה דאלים מכוחלא טפי מעלי רבי חנינא שכיבא ליה ברתיה לא הוה קא בכי [27]עלה אמרה ליה דביתהו תרנגולתא אפיקת מביתך אמר [28]לה תרתי תכלא ועיורא סבר לה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות[29]הן שלש יפות ושלש רעות של עשן ושל בכי °ושל בית הכסא רעות של סם ושל שחוק ושל פירות Fol 152 יפות °ביום שיזעו שמרי הבית והתעותו וגו׳ ביום שיזעו שמרי Ecc.12.3 הבית אלו הכסלים והצלעות והתעותו אנשי החיל אלו שוקים ובטלו הטחנות אלו שינים וחשכו הראות בארבות אלו עינים: אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה מאי טעמא לא אתית לבי אבידן אמר ליה [30]טור תלג[31]סחרונהי גלידין כלבוהי לא נבחין טחנוהי לא טוחנין בי רב אמרי אדלא אבידנא בחישנא °תניא רבי יוסי [32]בר קיסמא אומר טבא תרי מתלת ווי לה Dez x לחדא דאזלא ולא אתיא מאי היא אמר רב חסדא ינקותא כי אתא רב דימי אמר ינקותא כלילא דוורדא סבותא כלילא דחילפי תנא משמיה דרבי מאיר דוק בככי ותשכח בניגרי שנאמר °ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו אמר ליה Jer 44,17 שמואל לרב יהודה °שיננא שרי שקיך ועייל [33]לחמך עד vgl. Ber 36a ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי: אמר ליה ההוא גוזאה לרבי יהושע בן קרחה מהכא לקרחינא כמה הוי [34]כמהכא[35]לגוזניא אמר ליה מינא ברחא קרחא בארבעא [36]אמר ליה עיקרא שליפא[37]בתמניא חזייה דלא סיים מסאניה אמר ליה דעל סוס מלך דעל חמור בן חורין ודמנעלי בריגלוהי בר איניש [38]דלא הא [39]ולא הא דחפיר וקביר טב מיניה אמר

M 23 זו פדחת והאור זו החוטם | P 24 — זו ; M 25 אמר | M 26 מלי אכסניא וגרדאי, P 27 עליה, P 28 ליה | P 29 —הן, M 30 טול סח׳ B 31 סחרוני, M 32 בן M 33 ביה נהמא, B 34 + א״ל M 35 לגוזאה ברחא, M 36 — א״ל M 37 בזוזא, P 38 לא, M 39 בידיה דחפ׳.

sich seiner Mitmenschen nicht erbarmt, dessen erbarmt man sich auch nicht im Himmel. [1]*Ehe sich noch die Sonne verfinstert und das Licht*, das sind nämlich die Stirn und die Nase; *und der Mond*, das ist die Seele; *und die Sterne*, das sind die Wangen, *und die Wolken nach dem Regen wiederkehren*, das ist nämlich das Augenlicht des Menschen, das infolge des Weinens schwindet.

Šemuël sagte: Bis zu vierzig Jahren kommt die Thräne wieder, später nicht mehr. R. Naḥman sagte: Bis zu vierzig Jahren schärft das Stibium [das Augenlicht], später aber erhält es dasselbe nur, erweitert es aber nicht, selbst wenn [der Spritzenkolben] dick ist wie ein Weberrohr. — Was lässt er uns damit hören? — Je weiter die Spritze ist, desto wirksamer ist es. Dem R. Ḥanina starb eine Tochter, und er weinte über sie nicht. Da sprach seine Frau zu ihm: Du scheinst eine Henne aus deinem Haus fortgebracht zu haben?! Darauf erwiderte er: Beides noch, Kinderlosigkeit und Blindheit?! Er hält also mit dem, was R. Joḥanan im Namen des R. Jose b. Qaçarta gesagt hat: Sechs [Arten] Thränen giebt es, von denen drei gut und drei schlecht sind: vom Rauch, vom Weinen und vom [schmerzhaften] Stuhlgang sind sie schlecht; von Gewürzen, vom Lachen und von [scharfen] Früchten sind sie gut. [2]*Zur Zeit, wo die Hüter des Hauses zittern, und krümmen* ct. *Zur Zeit, wo die Hüter des Hauses zittern*, das sind nämlich die Flanken und die Rippen; *und die starken Männer sich krümmen*, das sind die Schenkel; *und die Müllerinnen müssig stehen*, das sind die Zähne, *und finster werden, die durch die Fenster sehen*, das sind die Augen.

Der Kaiser sprach zu R. Jehošuâ b. Ḥananja: Weshalb bist du nicht in das Abidanhaus[3] gekommen? Dieser erwiderte: Der Berg ist mit Schnee bedeckt, seine Umgebung voll Reif, seine Hunde bellen nicht mehr, und seine Müller mahlen nicht mehr[4]. In der Schule Rabhs sagten sie: Ich suche bereits, was ich nicht verloren habe[5]. Es wird gelehrt: R. Jose b. Qisma sagte: Besser sind zwei als drei[6]; wehe, dass das eine fortgeht, und nie wiederkehrt. — Was ist das? R. Ḥisda erwiderte: die Jugend. Als R. Dimi kam, sagte er: Die Jugend ist ein Rosenkranz, das Alter ist ein Distelkranz. Im Namen R. Meïrs wurde gelehrt: Mahle mit den Zähnen, so wirst du es in den Schritten finden, denn es heisst: [7]*Da hatten wir Brot genug, und befanden uns wol und erlebten kein Unheil.* Šemuël sprach zu R. Jehuda: Scharfsinniger, öffne deinen Sack und thue Brot hinein: Bis vierzig Jahren ist das Essen gut, von da ab ist das Trinken gut.

Ein Eunuch sprach einst zu R. Jehošuâ b. Qorḥa: Wie weit ist es von hier nach Qorḥina[8]! — Wie von hier bis Gozneja[9]. Der Minäer sprach ferner: Einen kahlen Bock um vier [Geldstücke]. Dieser erwiderte: Ein kastrirtes Schaf um acht. Als jener bemerkte, dass er keine Schuhe an hatte, sprach er: Zu Pferd der König, auf einem Esel der Edelherr, mit Schuhen an den Füssen der gewöhnliche Mensch, besser als einer, welcher weder das eine, noch das andere hat, ist derjenige, welcher verscharrt und begraben ist.

1. Ecc. 12,2. 2. Ib. V. 3. 3. Vgl. ob S. 598 N. 6. 4. Anspielung auf seine Altersschwäche. 5. Der Gebrechliche geht so, als suche er etwas. 6 Im Alter muss man einen Stab als Stütze haben. 7. Jer. 44,17. 8 Zu Deutsch ungefähr Glatzberg. Anspielung auf den Namen Qorḥa, dh. Glatze. 9. Ungefähr. Eunuchia, ein solcher Ortsname ist sonst unbekannt, wahrscheinlich erdichtet.

ליה גוזא [40]גוזא תלת אמרת [41]לי תלת [42]שמעת הדרת פנים
זקן ושמחת לב אישה נחלת ה׳ בנים ברוך המקום [43]שמנע׳ Ps 127,3
[44]לאותו האיש מכולם אמר ליה קרחא [45]מציינא אמר ליה
עיקרא שליפא תוכחא: אמר ליה רבי לרבי שמעון בן חלפתא
מפני מה לא [46]הקבלנו פניך [47]ברגל כדרך [48]שהקבלו אביתי
לאבותיך אמר ליה סלעים נעשו גבוהים קרובים נעשו רחוקים
[49]משתים נעשו שלש משים שלום בבית בטל: ״וסגרו Ecc 12,4
דלתים בשוק וגו׳ אלו נקביו של אדם בשפל קול הטחנה
בשביל קורקבן שאינו טוחן ויקום לקול הצפור שאפילו צפור
מנערתו משנתו וישחו כל בנות השיר שאפילו קול [50]שרים
ושרות דומות עליו [51]כשוחה [52]ואף ברזילי הגלעדי אמר לדוד
״בן שמנים שנה אנכי היום האדע בין טוב לרע מכאן שדעתן II Sam. 19,36
של זקנים משתנות אם יטעם עבדך את אשר אכל ואת אשר
אשתה מכאן ששפתותיהן של זקנים מתרפטות ואם אשמע
עוד קול שרים ושרות מכאן שאזניהם של זקנים מתכבדות
אמר רב ברזילי הגלעדי שקרא היה דההיא [53]אמתא דהואי
[54]בי רבי בת תשעין ותרתין שנין והות טעמא קידרא רבא
אמר ברזילי הגלעדי שטוף בזמה הוה [55]וכל השטוף בזמה
״זקנה קופצת עליו: תניא רבי [56]ישמעאל ברבי יוסי אומר Tan 5? Qin ni
תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין [57]חכמה נתוספת בהם
שנאמר ״בישישים חכמה וארך ימים תבונה ועמי הארץ כל Ij 12,12
זמן שמזקינין [58]טפשות נתוספת בהן שנאמר ״מסיר שפה ib v 20
לנאמנים וטעם זקנים יקח: ״גם מגבה ייראו שאפילו גבשושית Ecc.12,5
קטנה דומה עליו כהרי הרים וחתחתים בדרך [59]בשעה שמהלך
בדרך נעשו [60]לו תוהים וינאץ השקד זו קליבוסת ויסתבל
החגב [61]אלו עגבות ותפר האביונה זו חמדה רב כהנא הוה פסיק
סידרא קמיה דרב כי מטא [62]להאי קרא נגיד ואיתנח אמר
[63]שמע מינה בטיל ליה חמדיה דרב אמר רב כהנא מאי
דכתיב ״כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמד אלו בנים Ps 33,9
תנא אשה המת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה:
״כי הלך [ה]אדם אל בית עלמו אמר רבי יצחק ״מלמד שכל Ecc.12,5 Bm 83b

M 40 — גוזא ‖ M 41 - לי ‖ M 42 את שמע ‖ B 43 שמנעך ‖ B 44 - M (לאותו האיש ‖ M 45 מציא ‖ P 46 דוקבי ‖ M 47 — ברגל ‖ B 48 שהקבילו ‖ M 49 שתים ‖ P 50 שירים ‖ M 51 כשיחה ‖ P 52 אף ‖ M 53 איתתא ‖ P 54 בית ‖ M 55 לפיכך זקנה ‖ M 56 שמעון ‖ M 57 דכתיב מתוספת עליהן ‖ M 58 מפשותן מתוספת ‖ M 59 + שאפילו ‖ M 60 לבו תווהים ‖ P 61 + ההגב ‖ P 62 האי ‖ M 63 בטל חמדיה אר״כ.

Dieser erwiderte: Freilich, Rabbi, [illegible] Dinge sagtest du mir [illegible] Dinge selbst [illegible] Zierde des [illegible] ist [illegible] Bart, die Freude des Herzens ist die Frau, ¹ein vom Herrn verliehener Besitz und Kinder; gebenedeiet sei Gott, dass er diesem Manne [illegible] des Alles vorenthalten hat. Jener sprach: [illegible] das ist ja mit Gesang! Dieser erwiderte: Kastrater [illegible] es ist eine Zurechtweisung. Rabbi sprach zu R. Šimon b. Ḥalaphta: Weshalb [illegible], wie dich am Festtag nicht empfangen, wie [illegible] Vorfahren von meinen Vorfahren empfangen zu werden pflegten. Dieser erwiderte: Die [kleinen] Felsen wurden hoch, die nahe gelegenen wurden von einander entfernt, aus zweien sind drei geworden und der Friedenstifter² des Hauses hat seine Thätigkeit eingestellt.

³*Und die Thür nach der Strasse verschlossen wird* [illegible], das sind nämlich die Oeffnungen im [Körper des] Menschen. *indem das Geräusch der Mühle abnimmt*, [illegible] der Magen nicht mehr verdaut, *und man aufsteht beim Laut eines Vogels*, wo selbst ein Vögelchen ihn aus dem Schlaf weckt, *und alle Sängerinnen niedergebeugt sind*, wo ihn selbst die Töne der Sänger und Sängerinnen niederdrücken⁴. ⁵*Achtzig* [illegible] Barzilaj aus Gilâd sprach zu David: *Jahre bin ich jetzt alt; konnte ich da noch Gutes und Schlechtes unterscheiden?* hieraus, dass sich bei den Greisen die Sinne verändern. *oder würde dein Knecht einen Geschmack von dem haben, was ich esse und trinke?* hieraus, dass bei den Greisen die Lippen zittern. *oder konnte ich noch der Stimme der Sänger und der Sängerinnen lauschen?* hieraus, dass bei den Greisen die Ohren abgestumpft werden. Rabh sagte: Barzilaj aus Gilâd war ein Lügner. im Hause Rabbis war ja eine zweiundneunzigjährige Magd, die noch den Topf zu kosten pflegte. Raba sagte: Barzilaj aus Gilâd frönte der Wollust, und wer der Wollust frönt, den überfällt [frühzeitiges] Alter. Es wird gelehrt: R. Jišmâél b. R. Jose sagte: Die Schriftgelehrten nehmen, je älter sie werden, an Weisheit zu, wie es heisst: ⁶*Bei Greisen ist Weisheit, langes Leben ist Einsicht*. die Leute aus dem gemeinen Volk nehmen, je älter sie werden, an Thorheit zu, wie es heisst: ⁷*Entzieht Wohlbewährten die Rede und beraubt Greisen des gesunden Verstands*.

⁸*Auch fürchtet man sich vor Anhöhen*, selbst ein kleines Hügelchen erscheint ihm als gewaltiger Berg; *und Schrecknisse auf dem Weg*, wenn er auf dem Weg geht, ist er voller Beunruhigung; *und es blüht der Mandelbaum*, das ist nämlich das Hüftbein, *und es schleppt sich die Heuschrecke*, das sind die Hinterbacken, *und es versagt der Reiz*, das ist die Leidenschaft. R. Kahana las Bibelabschnitte vor Rabh vor; als er zum genannten Vers kam, seufzte dieser und stöhnte, da sprach er: Es ist zu schliessen, dass bei Rabh die Leidenschaft aufgehört hat. R. Kahana sagte: Es heisst: ⁹*Denn er gebot, da geschah es*, das ist nämlich die Frau, *er befahl, da stand es da*, das sind die Kinder. Es wird gelehrt: Das Weib ist ein Schlauch voll Unrat, ihr Mund ist voll Blut, dennoch laufen ihm Alle nach.

¹*Denn der Mensch geht zu seinem ewigen Haus hin*. R. Jiçḥaq sagte: Dies lehrt, dass man jedem

[illegible] 2 [illegible] Darstellung von der Gebrechlichkeit des Körpers. [illegible] Sam 19,36. 6 Ij 12,12. 7 Ib V 20. 8 Ec. [illegible] 12,5 [illegible]

[64]צדיק וצדיק[65]עושין לו מדור לפי כבודו מישל למלך [66]בשר
ודם שנכנס הוא ועבדיו לעיר כשהן נכנסין כולן בשער אחד
[67]נכנסין כשהן לנין כל אחד ואחד נותנין [68]לו מדור לפי
כבודו ואמר רבי יצחק מאי דכתיב °כי הילדות והשחרות הבל Ecc.11,10
דברים שאדם עושה בילדותו [69]משחירים פניו [70]לעת זקנתו
°ואמר רבי יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר Ber.18b Sab.13b
°אך בשרו עליו יכאב אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת Ij 14,22
עליו כל שבעה [71]שנאמר ונפשו עליו תאבל [72]וכתיב °ויעש Gn.50,10
לאביו אבל שבעת ימים: אמר רב [73]יהודה מת שאין לו
מנחמין הולכין עשרה בני אדם ויושבין במקומו ההוא דשכיב
בשבבותיה דרב יהודה[74]לא היו לו מנחמין °כל יומא הוה דבר Col b
רב יהודה בי עשרה ויתבי[75]בדוכתיה[76]איתחזי ליה [77]בחילמיה
דרב יהודה ואמר ליה °תנוח דעתך שהנחת את דעתי אמר רבי Pes.32b Jom 66b
אבהו כל שאומרים [78]בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי Syn 30b Men 45a 100a
בה רבי חייא ורבי שמעון [79]ברבי חד אמר עד שיסתם הגולל
וחד אמר עד שיתעכל הבשר מאן דאמר עד שיתעכל הבשר
דכתיב °אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל מאן דאמר עד Ij.14,22
שיסתם הגולל דכתיב °וישב העפר אל הארץ כשהיה: Ecc 12,7
תנו רבנן °והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה תנה לו כמו ib.
[80]שנתנה לך [81]בטהרה אף אתה בטהרה מישל למלך בשר
ודם שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהן קיפלום והניחום
[82]בקופסא טפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה לימים ביקש
המלך את כליו פקחין שבהן החזירום לו כשהן מגוהצין טפשין
שבהן החזירום לו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פקחין
וכעס לקראת טפשין[83]על פקחין אמר ינתנו [84]כלי לאוצר והם
ילכו לבתיהם לשלום [85]על טפשין אמר כלי ינתנו [86]לכובס
והן [87]יתחבשו בבית האסורים אף [88]הקדוש [89]ברוך הוא על
גופן של צדיקים אומר °יבא שלום ינוחו על משכבותם ועל Jes 57,2
נשמתן הוא אומר °והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים על I Sam 25,29
גופן של רשעים הוא אומר °אין שלום אמר ה׳ לרשעים ועל Jes 48,22
[90]נשמתן הוא אומר °ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע: I Sam. 25,29

M 64 אחד ואחד צדיק עושה | B 65 נותנין B 66 — ב״ו · M 67 — נכנ׳ P 68 — לו ׳ P 69 משחירו | M 70 בזקנ׳ M 71 + ימים M 72 — וכת׳...ימים M 73 חסדא M 74 ולא | M 75 + ליה | B 76 + לאחר שבעה ימים | M 77 לר״י בחיל׳ תנוח · P 78 + להם | P 79 בר חייא P 80 שנתנו M 81 + מה הוא | M 82 באוצר | P 83 ועל | M 84 כליו | B 85 ועל | P 86 לכובסה ; M 87 ילכו ויחבשו | M 88 + כך ; P 89 — ב״ה ; M 90 נפשן.

Gerechten besonders eine seiner Ehre gebührende Wohnung bereitet. Dies ist gleich, wie wenn ein König [aus Fleisch und Blut] nebst seiner Dienerschaft in die Stadt kommt: beim Hereinkommen passiren alle ein Thor, beim Uebernachten aber giebt man jedem eine seiner Ehre gebührende Wohnung. Ferner sagte R. Jiçḥaq: Was bedeutet der Schriftvers: [1]*Denn die Jugend und die Schwarze des Haars sind eitel*? — das, was der Mensch in seiner Jugend thut[2], verschwärzt ihm das Gesicht im Greisenalter. Ferner sagte R. Jiçḥaq: Schmerzhaft ist der Wurm im Fleisch des Toten, wie eine Nadel im Fleisch des Lebenden, denn es heisst: [3]*So lange sein Fleisch auf ihm, schmerzt ihn*. R. Ḥisda sagte: Die Seele des Menschen trauert sieben Tage nach ihm, denn es heisst: [3]*Und seine Seele trauert über ihn*, und ferner heisst es: [4]*Und er veranstaltete für seinen Vater eine siebentägige Trauer*.

R. Jehuda sagte: Wenn ein Toter keine Trauernden hinterlässt, so setzen sich zehn Leute auf den Ort [, an dem er starb]. Einst starb jemand in der Nachbarschaft R. Jehudas und hinterliess keine Trauernden; da brachte R. Jehuda an jedem [der sieben] Tage je zehn Leute, die auf seinem Sterbeort sassen. Darauf erschien er R. Jehuda im Traum und sprach zu ihm: Mögest du Ruhe finden, wie du mir Ruhe verschafft hast. R. Abahu sagte: Alles, was man vor dem Toten spricht, bevor der Sarg[5] geschlossen ist, weiss er. Hierüber streiten R. Ḥija und R. Simôn b. Rabbi: Einer sagt: bis der Sarg geschlossen ist, der Andere sagt: bis das Fleisch verwest ist. Einer sagt: bis das Fleisch verwest ist, denn es heisst: [3]*Solange sein Fleisch auf ihm, schmerzt ihn, und seine Seele trauert über ihn;* der Andere sagt: bis der Sarg geschlossen ist, denn es heisst: [6]*Und der Staub zur Erde zurückkehrt, wie er gewesen* ct.

Die Rabbanan lehrten: [6]*Und der Geist kehrt zu Gott zurück, der ihn gegeben hat*: gieb ihn in Reinheit ab, wie er ihn dir in Reinheit gegeben hat. Dies gleicht Folgendem: Ein König aus Fleisch und Blut verteilte unter seine Diener königliche Gewänder; die Klugen wickelten sie zusammen und legten sie in die Truhe, die Thoren aber verrichteten in diesen ihre Arbeit. Im Verlauf von Tagen verlangte der König nach seinen Gewändern; die Klugen gaben sie ihm sauber zurück, die Thoren dagegen gaben sie ihm schmutzig zurück. Da freute sich der König über die Klugen, über die Thoren aber zürnte er; darauf ordnete er bezüglich der Klugen an: Die Gewänder sollen nach der Schatzkammer kommen, und diese mögen in Frieden nach Haus gehen; bezüglich der Thoren aber ordnete er an: Die Gewänder sollen zum Reinigen gebracht werden, und diese sollen ins Gefängnis kommen. Ebenso spricht auch der Heilige, gebenedeiet sei er, über den Leib der Gerechten: [7]*Er komme in Frieden, sie mögen auf ihren Lagerstätten ruhen;* über ihre Seele spricht er: [8]*So möge die Seele meines Herrn in das Bündel des Lebens eingebunden sein.* Ueber den Leib der Frevler spricht er: [9]*Keinen Frieden, spricht der Herr, giebt es für die Frevler;* über ihre Seele spricht er: [8]*Und die Seele deiner Feinde möge er in der Schleuderpfanne fortschleudern.*

1. Ecc. 11,10. 2. Die Ausschweifung. 3. Ij. 14,22. 4. Gen. 50,10. 5. גולל heisst nach RSJ. der Deckel des Sargs, nach den Toss. der Grabstein. 6. Ecc. 12,7. 7. Jes. 57,2. 8. i Sam. 25,29. 9. Jes. 48,22.

[illegible] R [illegible] sagte [illegible] Seelen der [illegible] Herrlichkeit [illegible] denn es heisst: *So möge die Seele meines Herrn in der Bündel des Lebens eingebunden sein* [illegible] es heisst: *und die Seele deiner Feinde möge er [illegible] Schleuderpfanne fortschleudern*. Rabba sprach [illegible] R. Nahman: [illegible] Mittelmässigen? [illegible] Kenne ich nicht [illegible] sagte [illegible] dem Dumaʰ [illegible] nicht. [illegible] werden [illegible] R. Mari sagte [illegible] es heisst: *Und der Staub zur Erde zurückkehrt, wie er gewesen*. [illegible] Grabstück R. Nahmans [illegible] R. Aḥa b. Joŝija[1] gegen sie, da [illegible] R. Nahman und sprachen zu ihm [illegible] Da ging er hin und [illegible] Mann [illegible] gegen [illegible] Da ging er hin und [illegible] sprach: Wer ist der Herr? Jener erwiderte: Ich bin [illegible] b. Joŝija. Dieser sprach: Sagte denn R. Mari [illegible] dass auch die Gerechten einst zu Staub [illegible] werden? Jener erwiderte: Wer ist das Mari? Ich kenne ihn nicht! Da sprach dieser [illegible] Schriftvers sagt ja: *Und der Staub zur Erde zurückkehrt, wie er gewesen*. Darauf erwiderte jener: Wer dich das Buch Qoheleth lehrte, hat dich das Buch der Sprüche nicht gelehrt, da es heisst: *Der Neid ist ein Fäulnis der Knochen*: wer Neid in seinem Herzen trägt, dessen Knochen verfaulen, wer keinen Neid in seinem Herzen trägt, dessen Knochen verfaulen nicht. Darauf betastete ihn dieser und bemerkte etwas Fassbares an ihm. Da sprach er: möge doch der Herr ins Haus kommen. Jener sprach: Du verrätst [illegible], dass du sogar die Propheten nicht gelesen hast, denn es heisst: *Damit ihr erkennet, dass ich der Herr bin, wenn ich eure Gräber öffne*. [illegible] *Denn Erde bist du, und zu Erde musst du wieder werden*. Jener erwiderte: Dies [illegible] eine Stunde vor der Auferstehung der Toten ein.

[illegible] sprach zu R. Abahu: Ihr sagt ja, dass [illegible] Seelen der Gerechten unter dem Throne der Herrlichkeit [illegible] verwahrt werden, wieso konnte die Totenbeschwörerin [illegible] Samuel durch Beschwörung [illegible]? Dieser erwiderte: Da war es innerhalb der zwölf Monate, es wird nämlich gelehrt: [illegible] Zwölf Monate bleibt der Körper erhalten, und die Seele steigt auf und ab, nach zwölf Monaten verwest der Körper, und die Seele steigt hinauf, um nie wieder herabzusteigen.

R. [illegible] Samuel [illegible] im Namen Rabhs: Aus der Trauerrede über einen Menschen [illegible] Welt ist oder nicht. — Dem ist ja aber nicht so! Rabh [illegible] der Trauerrede [über mich], denn ich werde anwesend sein [illegible] das Andere, wo sie nicht [illegible] mit Wärme betrauern, wo ihn ja [illegible] Rabba: [illegible]

תניא רבי אליעזר אומר נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא
הכבוד שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל
רשעים זוממות והולכות[91] שנאמר ואת נפש איביך יקלענה
בתוך כף הקלע אמר ליה [92]רבה לרב נחמן של בינונים מאי
אמר ליה איכא שכיבנא לא אמרי לכו האי מילתא הכי אמר (Az 55a)
שמואל אלו ואלו לדומה נמסרין הללו יש להן [93]מנוח והללו
אין להן[93] מנוח אמר[94] ליה רב מרי [95]עתידים צדיקי דהוו עפרא
דכתיב וישוב העפר אל הארץ כשהיה הנהו קפולאי דהוו קפלי (Ec 12,7)
בארעא דרב נחמן [96]נהר בהו רבי אחאי בר יאשיה אתו ואמרי
ליה לרב נחמן [97]נהר בן גברא אתא ואמר ליה [98]מאן ניהו מר
אמר ליה אנא אחי בר יאשיה אמר ליה ולאו אמר רב מרי
עתידי צדיקי דהוו עפרא אמר ליה ומנו מרי דלא ידענא ליה
[99]והא קרא כתיב וישוב העפר אל הארץ כשהיה אמר ליה
[1]דקריך קהלת לא אקריך משלי דכתיב ורקב עצמות קנאה (Pr 14,30)
כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים כל שאין לו
קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים גששיה חזיה דאית ביה
מששא אמר ליה [2]ליקום מר לגויה דביתא אמר ליה גלית
אדעתך דאפילו[3] נביאי לא קרית דכתיב וידעתם כי אני ה (Ez 37,13)
בפתחי את קברותיכם [4]והכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב (Gn 3,19)
אמר ליה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים: אמר ליה
ההוא מינא לרבי אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים גנוזות
תחת כסא הכבוד אובא טמיא היכא אסקיה לשמואל בנגידא
אמר ליה התם בתוך שנים עשר חדש [5]הוה דתניא כל שנים
עשר חדש גופו קיים [6]ונשמתו עולה ויורדת לאחר שנים עשר
חדש הגוף בטל ונשמתו עולה[7] ושוב אינה יורדת: אמר רב Fol.153
יהודה בריה דרב שמואל בר[8] שילא משמיה דרב מהספדו של
אדם ניכר אם [9]בן העולם [הבא] הוא אם לאו איני והאמר ליה
רב[10] לרב שמואל בר [8]שילא אחים[11] בהספידא דהתם קאימנא
לא קשיא הא דמחמו ליה[12] ואחים הא דמחמו ליה ולא[12] אחים
אמר ליה אביי[13] לרבה כגון מר דסנו ליה כולהו [14]פומבדיתאי

91 B + ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה 92 M רבא 93 M מנוחה 94 M [illegible] ליה 95 M עתידי 96 M + בר יצחק 97 M קנהים בק גבי [illegible] 98 P [illegible] מאי 99 B + א ל 1 M דאק 2 M קאי מר וניתי לבי מדרשא א ר 3 M בר בי רב לא 4 B + א ל. M + כי פתח לן הקב ה אית רן רשותא השתא לית לן רשותא 5 P [illegible] הוה. הדש 6 M ונשמה 7 M ואינה 8 B שילת 9 M ת ח הוא 10 M רישמי בר שילת אחים מר אהספ דאנא קאימנא 11 P הספי 12 M ודאיב 13 M [illegible] לרבא 14 M פומי.

[illegible] Samuel [illegible] bestattet war. 5. Pr 14,30 [illegible] איבי [illegible] איבא [illegible] נגירא [illegible] (arab.) [illegible] צדיקי [illegible] MHWH in Zion, das unser [illegible] Vgl. [illegible] Sam [illegible] נגר [illegible]

מאן[12]אחים דספידא אמר ליה[15]מיסתיא את[16]ורבה בר רב חנן בעא מיניה רבי[17]אלעזר מרב איזהו בן העולם הבא אמר ליה ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בה כי תאמינו כי[תשמאילו] רבי חנינא אמר כל שדעת[18]רבותינו נוחה הימנו: וסבבו בשוק הסופדים בני גלילא אמרי עשה דברים לפני[19]מטתך בני יהודה אמרי עשה דברים לאחר[19]מטתך ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה תנן התם רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות אמר להן וכל שכן[20]ישוב היום שמא ימות[21]למחר ונמצא כל ימיו בתשובה[22]ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר אמר רבן יוחנן[23]בן זכאי משל[24]למלך[25]שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פיקחין שבהן קישטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך[26]טיפשין שבהן הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח[27]בפתאום ביקש המלך את עבדיו פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין והטיפשים נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פיקחים וכעס לקראת טיפשים אמר הללו שקישטו[28]את עצמן[29]לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא קישטו[30]עצמן לסעודה יעמדו ויראו[31]התנו של רבי מאיר משום רבי מאיר אמר אף[32]הן נראין כמשמשין אלא אלו ואלו יושבין הללו אוכלין והללו רעבין הללו שותין והללו צמאים שנאמר כה אמר ה׳ הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו הנה עבדי ירנו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב דבר אחר בכל עת יהיו בגדיך לבנים[33]אלו ציצית ושמן על ראשך אל יחסר אלו תפילין:

Jes 30,21 — Ecc 12,5 — Pes 3a — Ab II,10 — Ecc 9,8 — Jes 65,13 — Ib 14

15 P מיסתאי ‎16 M ורבא בר חנין ‎17 P אליעזר ‎18 M חברו. V רבותיו ‎19 M מיתתך ‎20 P — ישוב ‎21 M — למחר...ימיו ‎22 M ועליו אמר שלמ׳ ‎23 M —ב ז ‎24 P לאדם ‎25 M + בו ד ‎26 M + כלום ‎27 M פתי ‎28 M — את ‎29 M — לסע׳ ‎30 M — עצמן ‎31 M זריזאי חשר״מ אמר משמיה דר׳ מ ‎32 M נרא׳ מיׄשמ׳ ‎33 M זה.

ganz Pumbeditha hasst. Dieser erwiderte: Es genügt, wenn du und Rabba b. R. Ḥanan es thun. R. Eleázar fragte Rabh: Wer ist ein Mann der zukünftigen Welt? Dieser erwiderte: [1]*Und deine Ohren werden hinter dir den Ruf vernehmen: Das ist der Weg, in dem ihr wandeln sollt! wenn ihr nach rechts oder nach links abbiegt.* R. Ḥanina sagte: Derjenige, mit dem unsere Lehrer zufrieden sind. [2]*Und auf der Strasse gehen die Klagenden umher;* hierüber sagen die Galiläer: Uebe Thaten aus, die man dir vor deiner Bahre nachsagen kann, die Judäer: Uebe Thaten, die man dir hinter deiner Bahre nachsagen kann; sie streiten aber nicht, diese nach ihrem Brauch, jene nach ihrem Brauch[3]. Dort wird gelehrt: R. Eliézer sagte: Thue Busse einen Tag vor deinem Tod. Die Schüler fragten R. Eliézer: Weiss denn der Mensch, an welchem Tag er sterben wird? Er erwiderte: Um so eher muss er heute Busse thun, vielleicht stirbt er morgen, so ergiebt es sich, dass er alle seine Tage in Busse verbringt. Ebenso sagte Selomoh in seiner Weisheit: [4]***Zu jeder Zeit mögen deine Kleider weiss sein, und deinem Haupte mangle es nie an Oel.*** R. Johanan b. Zakkaj sagte ein Gleichnis: Ein König lud einst seine Diener zur Mahlzeit und setzte ihnen keine Zeit fest. Die Klugen schmückten sich und setzten sich vor die Thür des Königs, indem sie sprachen: Fehlt denn etwas im Haus des Königs? Die Thoren dagegen gingen zur Arbeit fort, indem sie sprachen: Giebt es etwa eine Mahlzeit ohne Vorbereitung? Plötzlich verlangte der König nach seinen Dienern; die Klugen traten ein, wie sie geschmückt waren, die Thoren dagegen traten in ihrem Schmutz ein. Da freute sich der König über die Klugen und zürnte über die Thoren und sprach: Die sich zur Mahlzeit schmückten, mögen sich setzen und essen und trinken; die sich zur Mahlzeit nicht geschmückt, mögen stehen bleiben und zuschauen. Der Schwiegersohn R. Meïrs sagte im Namen R. Meïrs: Demnach würden sie ja noch wie Dienstthuende aussehen; vielmehr, diese sowol als auch jene werden sich setzen, diese werden essen, jene werden hungern, diese werden trinken, jene aber dürsten, wie es heisst: [5]***Der Herr spricht also: Siehe, meine Knechte werden essen, ihr aber sollt hungern; siehe, meine Knechte werden trinken, ihr aber sollt dürsten;*** [6]***siehe, meine Knechte werden vor Fröhlichkeit jubeln, ihr aber sollt vor Herzensweh aufschreien.*** Eine andere Erklärung: ***Zu jeder Zeit mögen deine Kleider weiss sein,*** das ist nämlich das Çiçithgewand; ***und deinem Haupt mangle es nie an Oel,*** das sind nämlich die Tephillin.

1. Jes. 30,21. 2. Ecc. 12,5. 3. In G pflegten die Trauerredner vor, in J dagegen hinter der Bahre zu gehen. 4. Ecc. 9,8. 5. Jes. 65,13. 6. Ib. V. 14.

VIERUNDZWANZIGSTER ABSCHNITT.

מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ¹אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינן ניטלין בשבת מתיר ²החבלים והשקין נופלין מאיליהם:

גמרא. מאי טעמא שרו ליה רבנן ³למיתב כיסיה לנכרי קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא שרית ליה אתי לאיתויי ארבע אמות ברשות הרבים אמר ⁴רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא פשיטא כיסו תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו מציאה והאי דקתני כיסו אורחא דמילתא קתני קמשמע לן ולא אמרן אלא דלא אתי לידיה אבל אתי לידיה בכיסיה דמי איכא דאמרי בעי רבא מציאה הבאה לידו מהו כיון דאתא לידיה בכיסיה דמי או דילמא כיון דלא טרח בה ⁵לאו בכיסיה דמי תיקו: אין עמו נכרי: טעמא דאין עמו נכרי הא יש עמו נכרי לנכרי יהיב ליה מאי טעמא חמור אתה מצווה על שביתתו נכרי אי אתה מצווה על שביתתו חמור ⁶וחרש שוטה וקטן אחמור מנח ליה לחרש שוטה וקטן לא יהיב ליה מאי טעמא הני אדם האי לאו אדם ⁷חרש ושוטה לשוטה שוטה וקטן לשוטה איבעיא להו חרש וקטן מאי אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך דתניא רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק כי תיבעי לך אליבא דרבנן דתנן חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה אלו הן חרש שוטה וקטן ⁸והתורם את שאינו שלו ונכרי ⁹שתרם את של ישראל אפילו ברשותו אין ¹⁰תרומתו תרומה מאי לחרש יהיב ליה ¹¹דקטן אתי לכלל דעת

1 B + ואם 2 M מאיר 3 P למיתיהב 4 M אביי 5 M לא אתי לאתויה ד״א ברה״ר תיקו 6 P חרש 7 M + הוא 8 P הת 9 M התורם 10 P תרומ׳ 11 M לקטן לא יהיב ליה דאתי.

Jeb. 113b

Git. [illegible]

WENN sich jemand auf dem Weg befindet, während es dunkel wird, so reiche er seinen Geldbeutel einem Nichtjuden zu, ist ein Nichtjude nicht zugegen, so lege er ihn auf den Esel; erreicht er den ersten Hof [der Stadt], so lade er die Gegenstände ab, die man am Šabbath fortbewegen darf, sodann löse er die Stricke, wodurch die Gegenstände, die man am Šabbath nicht fortbewegen darf, von selbst herabfallen.

GEMARA. [illegible] nicht erlaubt haben, verleitet werden, vier Ellen auf [illegible] zu tragen. Raba sagte: Dies [illegible] seinen Geldbeutel, nicht aber von [illegible] es heisst ja seinen Geldbeutel. — Man könnte glauben, dies gelte auch von einem Fund, er lehre aber deshalb: seinen Geld[beutel] [illegible] nicht in seinen Besitz gekommen ist, ist er aber bereits in seinen Besitz gekommen, so gleicht er seinem [illegible] eine Frage gerichtet hat: Wie ist es bezüglich eines [illegible] gestellt.

Ist ein Nichtjude nicht zugegen. [illegible] aus welchem Grund? [illegible] ist, so gebe er ihn diesem. [illegible] Ist ein Esel [illegible] lege er [den Geldbeutel] auf den Esel. [illegible] Aus welchem Grund? — Diese sind [illegible] so gebe er ihn dem Blödsinnigen. [illegible] dem Blödsinnigen. Sie fragten: Wie [illegible] Nach R. Eliezer besteht diesbezüglich [illegible] R. Eliezers: Die Hebe, die ein Tauber [illegible] Zweifel. Die Frage besteht vielmehr nach [illegible] haben sie bereits ab[illegible] den Blödsinnigen, der Minderjährige, weil [illegible] absondert, selbst wenn er [illegible] dem Tauben, da der Minder[jährige] [illegible]

או דילמא לקטן יהיב ליה דחריש אתי לאחלופי בגדול פיקח
[12]איכא דאמרי לחריש יהיב ליה איכא דאמרי לקטן יהיב ליה
אין שם לא נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן
מאי אמר רבי יצחק עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה
Az 70a [13]מאי עוד אחרת היתה °מוליכו פחות פחות מארבע אמות
Pr. 25,2 אמאי לא רצו חכמים לגלותה משום[14] °כבד אלהים הסתר דבר
וכבד מלכים חקר דבר והכא מאי כבד אלהים איכא דילמא
Sab. 1 אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים תניא °רבי אליעזר
אומר בו ביום גדשו סאה רבי יהושע אומר בו ביום מחקו
סאה [15]תניא משל דרבי אליעזר למה הדבר דומה לקופה מלאה
קישואין ודילועין אדם נותן לתוכה חרדל והיא מחזקת משל
[16]דרבי יהושע למה הדבר דומה לעריבה מלאה דבש נותן
לתוכה רימונים [17]ואגוזים [18]והיא מקיאה: אמר מר אין עמו
Ex. 20,10 נכרי מניחו על החמור והלא מחמר ורחמנא אמר °לא תעשה
כל מלאכה [19]אמר רב אדא בר אהבה מניחו עליה כשהיא
מהלכת והא [20]אי אפשר דלא קיימא להשתין מים ולהטיל
גללים ואיכא עקירה והנחה [21]תנא כשהיא מהלכת מניחו עליה
כשהיא עומדת נוטלו הימנה אי הכי אפילו [22]בחברו נמי [23]אמר
רב פפא כל [24]שבגופו חייב חטאת בחברו פטור אבל אסור כל
[25]שחברו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה: אמר רב
אדא בר אהבה היתה חבילתו מונחת לו על כתיפו רץ תחתיה
עד שמגיע לביתו דוקא רץ אבל קלי קלי לא מאי טעמא
כיון דלית ליה היכירא אתי למיעבד עקירה והנחה סוף סוף
כי מטי לביתיה אי אפשר דלא קאי [26]פורתא וקמעייל מרשות
הרבים לרשות היחיד דזריק ליה כלאחר יד: אמר רמי בר
Az 15a חמא °המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד
חייב סקילה מאי טעמא [27]אמר [28]רבא דאמר קרא לא תעשה
כל מלאכה אתה ובהמתך [29]בהמתו דומיא דידיה מה הוא
בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אף בהמתו נמי בשוגג

M 12 + תיקו ‖ M 13 — מאי...היתה | M 14 + דכתי' ‖ M 15 — תניא ‖ P 16 לר' ‖ M 17 — ואג' ‖ P 18 — והיא ‖ M 19 + לרבות את המחמר ‖ M 20 לא אפ' דל ק פורתא וקא אתי למעבד עקירה ‖ B 21 — M ◌ תנא ‖ B 22 חב' ‖ M 23 אמרי כל ‖ P 24 שבגוי ‖ M 25 שבח' ‖ M 26 וקאתי למיעל ‖ M 27 דכתי' לא ‖ V 28 רבה ‖ M 29 בהמתך דומיא דידך מה דידך במז' בסק' בשו' חייב חט' אף בה' נמי במז' בס' בש' חייב חט'.

jährige ja einst zum Verstand heranwächst, oder gebe man ihn dem Minderjährigen, weil man den Tauben mit einem normalen Erwachsenen verwechseln könnte. — Manche sagen, man gebe ihn dem Tauben, manche sagen, man gebe ihn dem Minderjährigen. — Wie ist es, wenn weder ein Nichtjude, noch ein Esel, noch ein Tauber, noch ein Blödsinniger, noch ein Minderjähriger zugegen ist? R. Jiçhaq erwiderte: Es giebt noch ein anderes [Mittel], die Weisen wollten es aber nicht verraten. — Was ist das aber für ein anderes [Mittel]? — Man trage ihn je weniger vier Ellen. — Weshalb wollten es die Weisen nicht verraten? — Weil es heisst: [1]*Es ist Gottes Ruhm, eine Sache zu verbergen, der Könige Ruhm ist es, eine Sache zu erforschen.* — Wieso wird hier der Ruhm Gottes berücksichtigt? — Man könnte verleitet werden, vier Ellen auf öffentlichem Gebiet zu tragen. Es wird gelehrt: R. Eliëzer sagte, an diesem Tag[2] haben sie das Mass stark gehäuft, R. Jehošuâ sagte, an diesem Tag haben sie das Mass stark gestrichen. Es wird gelehrt: Nach R. Eliëzer war es gleich, als wenn man in einen Korb voll Gurken und Kürbisse Senfkörner thut, wodurch sie noch fester zu liegen kommen; nach R. Jehošuâ war es gleich, als wenn man in einen Trog voll Honig Granatäpfel und Nüsse thut, wodurch er überläuft.

Der Meister sagte: Ist ein Nichtjude nicht zugegen, so lege er ihn auf den Esel. — Man treibt ihn ja an, und der Allbarmherzige sagt ja: [3]*Du sollst keinerlei Arbeit verrichten!* — R. Ada b. Ahaba erwiderte: Man lege ihn auf, während [der Esel] im Gehen ist. — Da es aber nicht möglich ist, dass er nicht wegen des Wasserlassens und Mistens stehen bleibt, so verursacht man ja ein Fortbewegen und Niederlegen[4]! — Es wird gelehrt: Man lege ihn auf, während er im Gehen ist, und nehme ihn ab, wenn er stehen bleibt. — In dieser Weise sollte man ihn ja auch auf seinen Nächsten legen dürfen! R. Papa erwiderte: Die Arbeit, wegen der man, wenn man sie selbst ausübt, ein Sündopfer schuldig ist, ist, wenn man sie einen anderen ausüben lässt, straffrei, jedoch verboten; und die Arbeit, die, wenn man sie einen anderen ausüben lässt, straffrei, jedoch verboten ist, darf man seinen Esel von vornherein ausüben lassen.

R. Ada b. Ahaba sagte: Hat jemand sein Bündel auf der Schulter liegen, so darf er damit laufen, bis er nach Haus kommt. — Nur laufen, aber nicht langsam gehen, aus welchem Grund? — [Würde man den Gang] ohne Veränderung fortsetzen, so könnte man verleitet werden, ein Fortbewegen und Niederlegen zu machen. — Aber, wenn man nach Haus kommt, ist es ja schliesslich nicht anders möglich, ohne ein wenig stehen zu bleiben, bevor man aus dem öffentlichen in das private Gebiet tritt?! — Man werfe es auf ungewöhnliche Weise herunter.

Rama b. Ḥama sagte: Wenn jemand am Šabbath vergessentlich sein [beladenes] Vieh antreibt, so ist er ein Sündopfer schuldig, wenn vorsätzlich, so wird er mit Steinigung bestraft. — Aus welchem Grund? — Raba erwiderte: Der Schriftvers lautet: [3]*Du sollst keinerlei Arbeit verrichten, weder du noch dein Vieh*, [die Ausübung durch] das Vieh gleicht der eignen: wie man wegen der eignen Arbeit bei Vergessenheit ein Sündopfer schuldig ist, und bei Vorsatz mit Steinigung bestraft wird, ebenso ist man auch wegen der [Ausübung durch]

1. Pr. 25,2. 2. An dem man die 18 Verordnungen beschlossen hat (vgl. ob. S. 348 Z. 1ff.), zu deren ... diese ... ob. S. 355 Z. 11). 3. Ex. 20,10. 4. Vgl. ob. S. 324 N. 3.

das Vieh [illegible] Vergessenheit [illegible] Steinigung bestraft [illegible] [illegible] [illegible] wenn jemand [illegible] wenn jemand aber [illegible] [illegible] jener selbst ausgeübt [illegible] selbst ausgeübt hat, nur [illegible] schuldig [illegible] Sabbath durch [illegible] bei Vergessenheit [illegible] bei Vorsatz [illegible] Steinigung bestraft [illegible] gilt es also [illegible] bei Vergessenheit ein Sündopfer, [illegible] Steinigung zur Folge haben, [illegible] wahrscheinlich das Antreiben eines [illegible] das ist [das Uebertreten] der Grenz- [illegible] nach der Ansicht R. Aqibas[2], und das Feuer- [illegible] nach der Ansicht R. Joses[3].

R. Zebid lehrte es folgendermassen. Rami b. Ḥama sagte: Wenn jemand am Šabbath vergessentlich ein [beladenes] Vieh antreibt, so ist er kein Sündopfer schuldig, wenn vorsätzlich, so wird er mit Steinigung bestraft. Raba wandte ein: Wegen einer Arbeit, durch welche man den Šabbath entweiht, wegen der man bei Vergessenheit ein Sündopfer schuldig ist, wird man bei Vorsatz mit Steinigung bestraft; wegen einer Arbeit aber, wegen der man bei Vergessenheit kein Sündopfer schuldig ist, wird man demnach bei Vorsatz nicht mit Steinigung bestraft! — Lehrt er etwa ausdrücklich 'wegen der man kein etc.'? er meint es wie folgt: wegen einer Arbeit, wegen der man bei Vergessenheit ein Sündopfer schuldig ist, wird man bei Vorsatz mit Steinigung bestraft, es giebt aber auch eine Arbeit, wegen der man bei Vorsatz mit Steinigung bestraft wird, obgleich man derentwegen bei Vergessenheit kein Sündopfer schuldig ist, das ist nämlich das Antreiben eines [beladenen] Esels.

חייב חטאת במזיד חייב סקילה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה מה עבודה זרה דעביד מעשה בגופיה הכא נמי עד דעביד מעשה בגופיה ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת[40]ועל זדונו סקילה[31]לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו[32]לאו מחמר לאו[33] תהומין ואליבא דרבי עקיבא והבערה אליבא דרבי יוסי: *Num 15,29* *Snh 65a* *Mak 13b* *Snh 66a* *Sab 69a*

רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר[34]בהמה בשבת בשוגג אינו חייב חטאת במזיד[35]חייב סקילה מתיב רבא המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת[36]חייבין על זדונו סקילה[37]הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה מי קתני[38]הא אין חייבין כי הכי קאמר[39]דבר שחייבין על שגגתו חטאת[36]חייבין על זדונו סקילה ויש דבר שאין חייבין על שגגתו חטאת[36]וחייבין על זדונו סקילה ומאי[40]ניהו מחמר: *Fol. 154*

רבא אחוה דרב מרי בר רחל[41][42]ואמרי לה אבוה דרב מרי בר רחל ללישנא בתרא קשיא הא דרב אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפריסיה דבבל דילמא תרי מרי בר רחל[43]הוו הוה מתני לה להא[44]שמעתא משמיה[45]דרבי יוחנן לפטור אמר רבי יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום בשוגג לא מיחייב חטאת דהוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה במזיד נמי לא מיחייב דתנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מיחייב דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו ואפילו למאן דאמר לוקין ליכתוב רחמנא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך אתה למה לי הוא ניהו דמיחייב[46]בהמתו לא *Jab 45b* *Snh 66a* *Er 17b* *Bq 74b* *Snh 65b* *Mak 13b* *Seb 4a* *Col. b*

M 30 חייבין על || B 31 לאי || M 32 —לאו || M 33 +איכא || M 34 בהמתו || M 35 + אינו || M 36 ועל || M 37 - הא. סקילה || M 38 - הא || M 39 +ויש || P 40 ניהו || M 41 יחזקאל || M 42 V—ואמרי. || P 43 —הוו הוה || B 44 שמעתיה || M 45 דשמואל || M 46 אבהמ.

Raba, der Bruder des R. Mari b. Raḥel (Manche sagen: der Vater des R. Mari b. Raḥel, nach dieser zweiten Lesart ist aber einzuwenden: wozu hatte es Rabh nötig gehabt, den R. Mari b. Raḥel als legitimen [Jisraeliten] zu erklären[4] um ihn als Ephoren einsetzen zu können? — Es hat vielleicht zwei Männer Namens Mari b. Raḥel gegeben) lehrte diese Lehre im Namen R. Joḥanans und zwar, dass man frei ist: R. Joḥanan sagte: Wer am Šabbath ein [beladenes] Vieh antreibt, ist vollständig frei. Bei Vergessenheit ist er kein Sündopfer schuldig, da die Uebertretungen der [ganzen] Gesetzlehre dem Götzendienst gleichen; bei Vorsatz ist er [illegible] Wer den Sabbath durch eine Arbeit entweiht, wegen der man bei [illegible] bei Vorsatz mit Steinigung bestraft wird, — wenn man aber bei Vergessenheit [illegible] bei Vorsatz auch nicht mit Steinigung bestraft; wegen [illegible] weil dies ein Verbot ist, auf welches die Verwarnung [illegible] und wegen eines Verbots, auf welches die Ver- [illegible] gesetzt ist, wird man nicht gegeisselt, und selbst [illegible] gegeisselt wird, — sollte der Allbarmherzige [illegible] wozu [die Wiederholung] weder du [illegible] Du [illegible] keinerlei Arbeit verrichten, auch nicht dein Vieh [illegible]

[illegible] Vater des Mari b. R. [illegible] der Proselyt [illegible] des Mari zum Judentum, demnach [illegible] Verbots wird mit [illegible]

מיחייב: הגיע לחצר החיצונה: אמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית[47] מביא כרים וכסתות ומניח[48] תחתיה ומתיר[49] חבלים והשקין נופלים והאנן תנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת כי קאמר רב הונא בקרני דאומנא דלא חזיא ליה והא קא מבטל כלי מהיכנו בשליפי וטרי מיתיבי היתה בהמתו טעונה טבל ועששיות מתיר את החבלים והשקין נופלין ואף על פי שמשתברין התם בכולסא דיקא נמי דקתני דומיא דטבל מה טבל דלא חזי ליה אף[50] הכא נמי לא חזי ליה ומאי אף על פי שמשתברין מהו דתימא להפסד מועט נמי חיישו קמשמע לן: תניא רבי שמעון בן יוחי אומר היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה[51] מניח ראשו תחתיה ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו חמורו של רבן גמליאל היתה טעונה דבש ולא רצה לפורקה עד מוצאי שבת למוצאי שבת מתה והאנן תנן נוטל[52] כלים הניטלין בשהדביש הדביש למאי חזי לכתיתא דגמלי ויתיר חבלים ויפלו שקין מיצטרו ויקי ויביא כרים וכסתות ויניח תחתיהן מטנפי וקמבטל כלי מהיכנו והאיכא צער בעלי חיים קסבר צער בעלי חיים דרבנן: אביי אשכחיה ליה[53] לרבא דקא[54] משפשף ליה לבריה אגבא דחמרא אמר ליה קא משתמש מר בבעלי חיים אמר ליה צדדין הן וצדדין[55] לא גזרו בהו רבנן מנא תימרא דתנן מתיר חבלים והשקין נופלין מאי לאו[56] בחבר גוולקי דהוו להו צדדין וצדדין לא גזרו בהו רבנן לא[57] בחבר אגלווקי דלא הוו צדדין אי נמי בלבתא איתיביה שתים בידי אדם ואחת באילן כשרה ואין עולין לה ביום טוב מאי לאו דחקק[58] בית באילן דהוו להו צדדין וצדדין אסירין לא[59] דכפייה לאילן ואנח סיכך עילויה[60] דקמישמש באילן אי הכי אימא סיפא שליש בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביום טוב ואי[59] דכפייה לאילן

(Margin: Sab 43a, 47b, 128b, Ḥul 7a; Pes 15b, 20b, 55b, Bez 30a, Bq 117a, Bm 38b; Sab 43a; Em 32b; Suk 22b; Er 33a)

47 M נוטל 48 M תחתיהן 49 B החבי 50 M האי נמי דלא 51 M מכניס 52 M + את ה 53 B לרבה 54 M מפשפש 55 M + מותרין ו 56 M באבר גזול 57 M בגאלקי מפייהו א״נ בלקתא 58 M באילן וסכיך ביה והו״ל צד׳ וש״מ צדדין ‖ 59 M דכייפיה ‖ 60 M דקמשתמש בא׳ גופיה אי.

man ist nur wegen eigener Arbeit schuldig, nicht aber wegen der seines Viehs.

Erreicht er den ersten Hof. R. Hona sagte: Ist ein Vieh mit Glasgefässen beladen, so hole man Kissen und Polster herbei und lege sie unter, sodann löse man die Stricke und die Ladung fällt von selber herunter. — Es wird ja aber gelehrt, dass man Gegenstände, die man am Šabbath fortbewegen darf, abladen darf! — R. Hona sagt dies von Schröpfköpfen, die [am Šabbath] zu nichts zu gebrauchen sind. — Man entzieht ja aber einem Gegenstand seine Benutzbarkeit[1]! — Wenn es kleine Säcke sind[2]. Man wandte ein: War sein Vieh mit Unverzehntetem oder mit Glaswaren beladen, so löse man die Stricke und lasse die Ladung herabgleiten, und wenn sie auch zerbrechen! — Da handelt es von Glasscheiben[3]. Dies ist hieraus auch zu entnehmen: er lehrt ja davon gleichlautend wie vom Unverzehnteten, wie das Unverzehntete für ihn nicht verwendbar ist, ebenso, wo diese nicht verwendbar sind. — Wieso heisst es demnach: und wenn sie auch zerbrechen? — Man könnte glauben, sie hätten auch für einen unerheblichen Schaden Sorge getragen, so lässt er uns hören.

Es wird gelehrt: R. Šimôn b. Johaj sagte: War sein Vieh mit einem Sack Getreide beladen, so stecke er seinen Kopf unter diesen, schiebe ihn nach der anderen Seite, so dass er von selber herunterfällt. Ein Esel R. Gamaliêls war einst mit Honig beladen, und er wollte ihn nicht vor Ausgang des Šabbaths abladen; bis zum Ausgang des Šabbaths aber verendete dieser. — Es wird ja gelehrt, dass man Gegenstände, die man fortbewegen darf, abladen darf! — [Der Honig] war verdorben. — Wozu ist der verdorbene Honig zu gebrauchen? — Als Wundpflaster für Kamele. — Er könnte doch die Stricke lösen und das Gepäck herabfallen lassen! — Die Schläuche könnten platzen. — Sollte er Kissen und Polster holen und unterlegen! — Sie könnten schmutzig werden und somit würde man einem Gegenstand seine Benutzbarkeit entzogen haben. — Das war ja aber eine Tierquälerei! — Er war der Ansicht, die Tierquälerei sei nur [ein Verbot] der Rabbanan.

Abajje traf Raba, seinen Sohn auf einen Esel schiebend; da sprach er zu ihm: Der Meister bedient sich [am Šabbath] eines lebendigen Tiers! Dieser erwiderte: Nur seitlich, und seitlich haben es die Rabbanan nicht verboten. — Woher dies? — Es wird gelehrt: Man löse die Stricke und das Gepäck fällt herunter, wahrscheinlich doch, wo die Säcke zusammengebunden sind und seitlich herabhängen, die Rabbanan haben es also seitlich nicht verboten. — Nein, wo die Säcke nur zusammengeschnallt sind[4], oder, wo sie an einem Hebel hängen. Er wandte ein: Sind [von den Wänden der Festhütte] zwei durch einen Menschen erbaut, und eine entsteht durch einen Baum, so ist sie tauglich, jedoch darf man in diese am Festtag [von vornherein] nicht eintreten; wahrscheinlich doch, wo man in den Baum Löcher gemacht und die Wand seitlich befestigt hat, seitlich ist also verboten! — Nein, wo man den Baum niedergebogen und die Bedachung oben gelegt hat, somit bedient man sich des Baums selbst. — Wie ist demnach der Schlussfatz zu erklären: Sind drei durch einen Menschen erbaut, und eine entsteht durch einen Baum, so ist sie tauglich, und man darf in diese am Festtag [von vornherein] eintreten; wieso darf man in diese am Festtag ein-

1. Die Polster u. Kissen dürfen ja nicht mehr fortbewegt werden. 2. Man kann die Polster abnehmen [illegible] ohne die Säcke zu berühren. 3. Die grossen Glastafeln werden ja ohnehin nachher in kleine Scheiben geschnitten, demnach hat ja das Zerbrechen keinen erheblichen Schaden zur Folge. 4. Wo man die Schnalle nur zu lösen braucht, ohne die Säcke zu berühren.

[illegible] man den Baum selbst [illegible] hat?
— Wie [illegible] man [illegible] [illegible] sagt, dass es [illegible] verboten ist [illegible] [illegible] Baum selbst [illegible] Regel [illegible] ist [illegible] so [illegible] am Festtag [illegible].

Man [illegible] sagen, dass [illegible] Tannaim streiten: [illegible] R. Meir [illegible] am Festtag [illegible] erstreten. R. [illegible] sagt im Namen R. Meirs, man darf [illegible]. Ihr Streit besteht [illegible] am Festtag [illegible] der Eine sagt, dass es [illegible] verboten ist, der Andere sagt, dass es seitlich [illegible] ist. Abajje sprach: Nein, Alle sind der Ansicht, dass es seitlich verboten ist, hier aber streiten sie [illegible] Seitlichen vom Seitlichen; nach dem [illegible] ist es seitlich vom Seitlichen verboten, nach dem Anderen ist es seitlich vom Seitlichen erlaubt. Raba sagt: Wer seitlich verbietet, verbietet auch seitlich vom Seitlichen, und wer seitlich vom Seitlichen erlaubt, [illegible] auch seitlich. R. Mešaršeja wandte gegen Raba ein: Wenn man einen Pflock in einen Baum [illegible] und [illegible] oberhalb der zehn Handbreiten daran einen Korb hängt[1], so ist sein Erub nicht gültig, wenn innerhalb zehn Handbreiten, so ist sein Erub gültig; also nur wenn man einen Pflock in den Baum gesteckt hat, wenn aber nicht[2], so ist er auch innerhalb zehn Handbreiten nicht gültig; dieser Tanna verbietet also seitlich und erlaubt seitlich vom Seitlichen! R. Papa erwiderte: Hier handelt es, wo der Korb ganz eng [illegible] den Baum gepresst ist, dadurch schüttelt man beim Herausnehmen des Erubs den Baum und bedient [illegible] des Baums selbst. Die Halakha ist: seitlich [illegible] ist es verboten, seitlich des Seitlichen ist es erlaubt. R. Aši sprach: Da du nun sagst, dass es seitlich verboten ist, so stütze man eine Leiter nicht [illegible] Baum, da man sich der Seite des Baums [illegible], man stütze sie vielmehr an einen [illegible] Pflock, beim Aufsteigen setze man den Fuss nicht auf den Pflock, sondern auf die Leiter [illegible].

אמאי עולין לה ביום טוב ואלא מאי צדדין אסורין מיה מיה אמאי עולין לה ביום טוב אלא דתם [61]בגואא [62]יפרסנא [63]דאילן גופיה דיפן בעלמא הוא דשויה ריקא נמי דקתני זה הכלל כל [64]אילו ישנטל האילן ויכולה לעמוד [65]עולין לה ביום טוב [66]שמע מינה: לימא כתנאי אין עולין לה ביום טוב רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר עולין לה ביום טוב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר צדדין אסורין ומר סבר [67]מותרין אמר אביי [68]לא דכולי עלמא צדדין אסורין והכא בצדי צדדין קמיפלגי מר סבר צדי צדדין אסירין ומר סבר צדי צדדין מותרין רבא אמר מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין מאן דשרי בצדי צדדין שרי נמי בצדדין איתיביה רב משרשיא לרבא נעץ יתד באילן ותלה בה כלכלה למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב טעמא דנעץ [69]יתד באילן הא לא נעץ אפילו למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב [70]ואי תנא דקאסר בצדדין וקשרי בצדי צדדין אמר רב פפא הכא בכלכלה [71]הדוקה [72]באילן עסקינן דכדי דשקיל ליה לעירוב קמניד ליה לאילן וקמשמש באילן גופיה והלכתא צדדין אסורין צדי צדדין מותרין אמר רב אשי השתא דאמרת צדדין אסורין האי [73]דרגא דמדלא לא לינחיה איניש אדיקלא דהוי להו צדדין אלא לינחיה [74]אגואזי לבר מדיקלא וכי סליק לא [75]נח כרעיה אגואזי אלא [76]ליתנח אקנין:

Suk. 1 Fol. 155 Hg. 18b

[ii] מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין אבל לא את [77]הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה:

גמרא. אמר רב הונא הן הן פקיעין הן הן כיפין פקיעין תרי כיפין תלתא זירין [78]דארזי והכי קאמר מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין והוא הדין לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר אמר רב חסדא מאי טעמא דרב הונא קא סבר למטה באבלא טרחינן לישוי אובלא לא

61 M בגווזא || 62 B פרס׳ || 63 M — דאילן...דשוויה || 64 M אילו" || 65 M + בפני עצמו || 66 M וא״ר אין עולין לה ביו״ט [לימא כתנאי אין עולין לה ביו״ט בן רבי || 67 M + צדדין || 68 M [illegible] || 69 M בה יתד הא || 70 M האי || 71 M + דבוקה לישנא אחרינא || 72 B באי || 73 M תרגא דאמידלא || 74 M אגוזי דכי סליק || 75 B לינח || 76 M ליתי || 77 P זוזין V זירין (וכי פעמים הוא כן בד״ו) || 78 M כיפין

MAN darf Bundel Stroh fur das Vieh lösen, ebenso Gebunde aufschütteln, jedoch keine Reiser. Man darf kein Futtergras oder Johannisbrot fur das Vieh zerschneiden, weder für das Kleinvieh, noch fur das Grossvieh, R. Jehuda erlaubt [das Zerschneiden von] Johannisbrot für das Kleinvieh.

GEMARA. R. Hona sagte: [illegible] sind [illegible] dasselbe, nur sind die Bündel zweifach und [illegible] nämlich die der Cedern, er meint es folgendermassen: [illegible] ebenso auch Gebunde, jedoch keine [illegible] Bündel Stroh [illegible] Vieh [illegible] aufschütteln [illegible]. R. Ḥisda sagte: Was ist der Grund R. Honas? [illegible] er ist der [illegible] R. Jehuda sagte: Bündel [illegible]

1 [illegible] 2 [illegible] wenn man den Korb an den [illegible]

מישוינן רב יהודה אמר הן הן פקיען הן הן זירין פקיען תרי זירין תלתא כיפין דארזי והכי קאמר מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספוסי לא וכיפין פספוסי נמי מפספסינן אבל לא [79]הזירין לפספס אלא להתיר אמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה קסבר ישווי אוכלא מישוינן מטרח באוכלא לא טרחינן תנן אין מרסקין את השחת ואת החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה מאי לאו חרובין דומיא דישחת מה שחת דרכיכא אף חרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ותיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא לא שחת דומיא דחרובין מה חרובין[80]דאקושי אף שחת דאקושי היכי משכחת לה בעילי זוטרי תא שמע רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה אין לגסה לא אי אמרת בשלמא תנא קמא סבר מיטרח באוכלא לא טרחינן ישווי[81]משוינן היינו דקא אמר [82]רבי יהודה החרובין לדקה נמי ישווי אוכלא הוא אלא אי אמרת תנא קמא סבר ישווי אוכלא לא משוינן מיטרח באוכלא מטרחינן רבי יהודה דמתיר בחרובין לדקה כל שכן לגסה [83]מי סברת דקה דקה ממש [84]מאי דקה גסה [85]ומאי קרי לה דקה דדייקה [86]באוכלא הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה מכלל דרבי יהודה [87]דקה דקה ממש [88]קאמר קשיא תא

Sab 156b Col. b

שמע °מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים מאי לאו דלועין דומיא דנבלה מה נבלה דרכיכא אף דלועין דרכיכי [89]אלמא טרחינן באוכלא ותיובתא דרב יהודה [90]אמר לך רב יהודה לא נבלה דומיא דדלועין מה דלועין דאשוני אף נבלה דאשונא והיכי משכחת לה בבשר פילי אי נמי בגורייאתא זוטרי תא שמע דתני רב [91]חנן מנהרדעא [92]מפרכינן תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא תבן בתיבנא סריא אספסתא בעילי זוטרי:

[iii] אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין [93]ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין

79 M + את | 80 M דאשוני | 81 M + אוכלא | 82 M ליה ר״י חרו׳ לדק׳ משווי אוכל הוא | 83 M + מיבעי ליה | 84 M B + לא | 85 V M ואמאי | 86 M ואכלה | 87 M — דקה | 88 M — קא׳ | 89 M- אלמא טרח׳ באוכלא | 90 M- א״ל ר״י | 91 M עינן | 92 M V מפרכין | 93 M מהל׳ את התרנגולת.

und Reiser sind ein und dasselbe, nur sind die Bündel zweifach und die Reiser dreifach zusammengebunden. Gebunde sind die der Cedern. er meint es folgendermassen: man darf Bündel Stroh für das Vieh auflösen, jedoch nicht aufschütteln, Gebunde darf man auch aufschütteln, Reiser aber darf man nur auflösen, nicht aber aufschütteln. Raba sprach: was ist der Grund R. Jehudas? — er ist der Ansicht, man dürfe wol das Futter zubereiten, jedoch sich damit nicht befassen. — Es wird gelehrt: Man darf kein Futtergras oder Johannisbrot für das Vieh zerschneiden, weder für das Kleinvieh noch für das Grossvieh; wahrscheinlich handelt es hier vom Johannisbrot, ähnlich dem Futtergras: wie das Futtergras weich ist, ebenso, wo das Johannisbrot weich ist, hieraus, dass man sich mit dem Futter nicht befassen darf[1]! dies ist ja eine Widerlegung R. Honas. — R. Hona kann dir erwidern: nein, hier handelt es von Futtergras ähnlich dem Johannisbrot: wie das Johannisbrot hart ist, ebenso wo das Gras hart ist. — Wie kann dies sein? Wenn es für junge Füllen nötig ist. — Komme und höre: R. Jehuda erlaubt [das Zerschneiden von] Johannisbrot für das Kleinvieh; also nur für das Kleinvieh, nicht aber für das Grossvieh; einleuchtend ist es nun, wenn du sagst, der erste Tanna sei der Ansicht, man dürfe sich mit dem Futter nicht befassen, wol aber es bereiten, dass R. Jehuda sagt, das [Zerschneiden von] Johannisbrot für das Kleinvieh sei ebenfalls eine Bereitung des Futters; wenn du aber sagst, der erste Tanna sei der Ansicht, man dürfe kein Futter bereiten, wol aber dürfe man sich damit befassen, wieso erlaubt R. Jehuda demnach das [Zerschneiden von] Johannisbrot nur für das Kleinvieh, für das Grossvieh sollte es doch um so eher erlaubt sein! — Glaubst du etwa, dass unter Kleinvieh wirklich das Kleinvieh zu verstehen ist? — mit Kleinvieh ist ein grosses Vieh gemeint, er nennt es jedoch Kleinvieh, weil es das Futter klein kaut. — Wenn er aber vorher lehrt: weder für Kleinvieh noch für Grossvieh, wahrscheinlich spricht ja R. Jehuda von wirklichem Kleinvieh! — Das ist auch eine Frage. — Komme und höre: Man darf Kürbisse für das Vieh zerschneiden, ebenso ein Aas für die Hunde; wahrscheinlich handelt es ja hier von Kürbissen, ähnlich dem Aas: wie das Aas weich ist, ebenso von weichen Kürbissen; hieraus, dass man sich mit dem Futter wol befassen darf! dies ist nun eine Widerlegung der Ansicht R. Jehudas. — R. Jehuda kann dir erwidern: nein, es handelt von einem Aas, ähnlich den Kürbissen: wie Kürbisse hart sind, ebenso von einem harten Aas. — Wie kann dies sein? — Bei einem Elefantenkadaver oder wenn man es für junge Tiere nötig hat. — Komme und höre: R. Ḥanan aus Nehardeâ lehrte: Man darf Stroh und Futtergras zerreiben und durcheinandermischen; hieraus, dass man sich mit dem Futter wol befassen darf! — Das Stroh, wo es verdorben ist[2]; das Futtergras, wo man es für junge Füllen nötig hat.

MAN darf das Kamel nicht mästen, noch ihm das Futter in das Maul stopfen, wol aber darf man es füttern; ferner darf man keine Kälber mästen, wol aber füttern. Man darf Hühner stopfen und für sie Wasser in die Kleie thun, jedoch nicht durchrühren. Man darf den Bienen

1. Weiches Johannisbrot kann ja auch unzerschnitten gegessen werden, das Zerschneiden ist somit keine Zubereitung des Futters. 2. Und allein als Futter nicht zu gebrauchen ist.

oder den Tauben im Schlag kein Wasser reichen, wol aber den Gänsen, Hühnern und Herodestauben.

GEMARA. [illegible]

Man darf nicht masten. [illegible]

Futter geben, nicht aber einem Schwein; welchen Unter- [illegible]

gelten! — Anders ist das Wasser, da sie es auch im Bach finden. R. Jona trug an der Thür des Fürsten [illegible] *Der Gerechte kennt den Rechtshandel der Armen*? — Der Heilige, gebenedeiet sei er, weiss, dass die Nahrung des [illegible] gering ist, deshalb bleibt die Nahrung drei Tage in seinen Gedärmen erhalten. Dementsprechend wird gelehrt: Wie lange ist der [von einem Tier verzehrte Leichnam] verunreinigend? [illegible] von Stunde zu Stunde gezählte Tage, bei Fischen und Vögeln, solange das Verbrennen, wenn er ins Feuer fällt, dauert. R. Hamnuna sagte: Hieraus ist eine [illegible] Stück Fleisch zuwerfe. — Wie gross? R. Mari [illegible] Dies aber nur im Feld, in der Stadt aber [illegible] R. Papa [illegible] als der Hund und keinen [illegible]

מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדיסיות:

גמרא. מאי אין אובסין אמר רב יהודה אין עושין לה אבוס בתוך מעיה מי איכא כי האי גוונא אין דאמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי דהוא טייעא דאכלא גריא ואטעינא גריא: אין מאמירין: איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה אמר רב יהודה המראה למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה למקום שיכולה להחזיר רב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר והמראה בכלי הלעטה ביד מתיב רב יוסף מהלעטין לתרנגולין ואין צריך לומר שמלקטין ואין מלקטין ליוני שובך וליוני עלייה ואין צריך לומר שאין מהלקטין מאי מהלקטי ומאי מלקטין אילימא מהלקטין דספי ליה בידים מלקטין דשדי ליה קמיה מכלל דיוני שובך ויוני עלייה מישדא קמייהו נמי לא אלא לאו מהלקטין למקום שאינה יכולה להחזיר מלקטין למקום שיכולה להחזיר מכלל דהמראה בכלי ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לעולם מהלקטין דספי ליה בידים מלקטין דשדי ליה קמיה ודקא קשיא לך יוני שובך ויוני עלייה למישדא קמייהו נמי לא תני מזונותן עליך ותני אין מזונותן עליך כדתניא נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה זה מזונותו עליך וזה אין מזונותו עליך אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ולפני תרנגולין ולפני יוני הרדיסיות מאי טעמא לאו משום דהני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך ולטעמיך מאי איריא מיא אפילו חיטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי באגמא: דרש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב יודע צדיק דין דלים יודע הקדוש ברוך הוא בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך משהא אכילתו במעיו שלשה ימים כדתנן כמה תשהא אכילתו במעיו ויהא טמא בכלב שלשה ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אמר רב המנונא שמע מינה אורח ארעא למישדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משהו אודניה ותיטרא אבתריה תני מילי בדברא אבל במתא לא דאתא למסרך אמר רב פפא לית דעני מכלבא ולית דעתיר

[illegible]

מהזירא תנא בוותיה דרב יהודה איזו היא המראה ואיזו היא (Sab. 18) הלעטה המראה מרביצה[14] ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין [15] ומים בבת אחת הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד [16] ונותנין כרשינין בפני עצמן [17] ומים בפני עצמן: מהלקטין לתרנגולין [וכו']: אמר אביי אמרית קמיה דמר מתניתין מני [18] ואמר לי רבי יוסי בר יהודה היא דתניא אחד נותן את (Sab. 18a) הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי בר יהודה אומר [19] אינו חייב עד שיגבל [20] דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם אלא קמח דבר גיבול הוא אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה לא סלקא דעתך דתניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי רבי רבי יוסי בר יהודה אומר נותנין מים למורסן: תנו רבנן אין גובלין את הקלי ויש אומרים גובלין מאן יש אומרים אמר רב חסדא רבי יוסי בר יהודה היא והני מילי הוא [21] דמשני (Fol 156) היכי משני אמר רב [22] חסדא על יד [23] על יד ושוין שבוחשין את (Ber. 38a) השתית בשבת ושותים זיתום המצרי והאמרת אין גובלין לא קשיא הא בעבה הא ברכה והני מילי הוא [21] דמשני היכי משני אמר רב יוסף בחול נותן את החומץ ואחר כך נותן את [24] השתית בשבת נותן את [24] השתית ואחר כך נותן את החומץ לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי [25] נשיה דקא גביל וספי [26] ליה לתוריה בטיש ביה אתא אבוה אשכחיה אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב ומנו רבי ירמיה [27] בר אבא [28] גובלין [29] ולא מספין ודלא לקיט בלישניה [30] מלקיטין ליה והני מילי הוא [21] דמשני היכי משני אמר רב יימר בר שלמיא משמיה [31] דאביי ישתי וערב והא לא מערב שפיר אמר רב יהודה מנערו לכלי: [32] כתיב אפינקסיה דזעירי אמרית קדם רבי ומנו רבי [33] חייא מהו לגבל אמר [34] אסור מהו לפרק אמר [34] מותר אמר רב [35] מנישי הד קמי הד תרי קמי תרי שפיר דמי תלתא קמי תרי אסיר רב יוסף אמר [36] קב ואפילו קביים [37] עולא אמר [36] כור ואפילו כוריים: כתיב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבי ומנו רבינו הקדוש על דהוו גבלין שתיתא

M 14 ופוקק ‖ M 15 — ומים ‖ M 16 ונותן כר׳ בפני עצמה. ‖ M 17) ומים בפ״ע ‖ M 18 + א״ל קמי דרב יוס׳ ‖ M 19 א ח ‖ M 20 + ממאי ‖ M 21 דמשנה והיכי משנה ‖ M 22 יהודה ‖ M 23 — ע׳ י ‖ M 24 השתית ‖ M 25 נשיאה ‖ M 26 — ליה ‖ M 27 — ב״א ‖ B 28 גובלין ‖ M 29 ואין מוסיפין ‖ B 30 מהלק׳ ‖ M 31 דרב ‖ M 32 + סי׳ זל״ש מס ע ‖ M 33 חנינא ‖ 34 + ליה ‖ P 35 משני. B מנשיא. V מנשה ‖ M 36 + אפילו ‖ M 37 שמואל.

Reicheren als das Schwein[1]. Gleichlautend mit R. Jehuda wird auch gelehrt: Was heisst mästen und was heisst füttern? — Beim Mästen legt man das Tier hin, sperrt ihm das Maul auf und füttert es mit Wicken und Wasser zusammen, beim Füttern wird es stehend gefüttert, stehend getränkt und man giebt ihm Wicken besonders und Wasser besonders.

Man darf Hühner stopfen &c. Abajje sagte: Ich fragte den Meister, wer der Autor unserer Mišnah ist, und er erwiderte mir, dass es R. Jose b. Jehuda ist; es wird nämlich gelehrt: Wenn einer das Mehl und ein anderer das Wasser hineinthut, so ist der Letztere schuldig — Worte Rabbis; R. Jose b. Jehuda sagt, man ist nicht eher schuldig, als bis man geknetet hat. — Vielleicht sagt R. Jose b. Jehuda dies nur bezüglich des Mehls, das ja geknetet wird, bezüglich der Kleie aber, die nicht geknetet wird, giebt auch er zu? — Dies ist nicht einleuchtend, denn es wird ja ausdrücklich gelehrt: Man darf kein Wasser in die Kleie thun — Worte Rabbis, R. Jose b. Jehuda sagt, man darf Wasser in Kleie thun.

Die Rabbanan lehrten: Man darf kein [Mehl aus] gerösteten Aehren kneten, Manche sagen, man darf es wol kneten. — Wer sind die Manchen? R. Ḥisda erwiderte: Das ist R. Jose b. Jehuda. — Dies aber nur auf ungewöhnliche Weise. — Wie macht man dies? R. Ḥisda erwiderte: Haufenweise. Hierin stimmen sie überein, dass man Šetita[2] am Šabbath umrühren und ägyptisches Bier[3] trinken darf[4]. — Du sagst ja aber, dass man nicht umrühren darf? — Das ist kein Widerspruch, das Eine, wo es dick ist, das Andere, wo es dünn ist. — Dies aber nur auf ungewöhnliche Weise. — Wie macht man es? R. Joseph erwiderte: Am Wochentag legt man die Šetita in den Essig, am Šabbath giesse man den Essig in die Šetita. Levi, der Sohn des R. Hona b. Ḥija, trat den Futterkneter seiner Eltern, wie er [das Futter] durchrührte und den Ochsen stopfte, da versetzte er ihm einen Fusstritt. Darauf kam sein Vater und bemerkte dies, da sprach er: So sagte der Vater deiner Mutter, das ist nämlich R. Jirmeja b. Abba, im Namen Rabhs: man darf durchrühren, nicht aber stopfen, ein [junges Tier] aber das selbst mit der Zunge noch nicht auflesen kann, darf man füttern, jedoch nur auf ungewöhnliche Weise. — Wie macht man dies? R. Jemar b. Šalmija erwiderte im Namen Abajjes: [Man mische] kreuz und quer. — So wird es ja aber nicht gut durchgerührt! R. Jehuda erwiderte: Man schüttle das Gefäss.

Im Notizbuch Zeëris war geschrieben: Ich fragte meinen Lehrer, das ist nämlich R. Ḥija, ob man [das Futter] durchrühren darf, und er erwiderte, dass es verboten ist, ob man es umschütteln darf, und er erwiderte, dass es erlaubt ist. R. Menasi sagte: Eine [Portion] vor ein [Tier] oder zwei vor zwei Tiere zu setzen ist erlaubt, drei vor zwei Tiere ist verboten; R. Joseph sagte: Selbst ein Kab und selbst zwei Kab; Ûla sagte: Selbst ein Kor oder sogar zwei Kor.

Im Notizbuch Levis war geschrieben: Ich sprach mit meinem Lehrer, das ist nämlich unser heiliger Meister[5], über diejenigen, die in Babylonien Šetita umzurühren pflegen; da schalt der Lehrer, das ist nämlich unser

1. Da es seine Nahrung überall findet. 2. Vgl. ob. S. 142 N. 2. 3. Richt. זיתום [illegible] 4. [illegible] es als Arznei verwendet; vgl. ob. S. 579 Z. 6. 5. Vgl. ob. S. 5 N. 11.

[illegible] heiliger Meister [illegible] Sota [illegible] [illegible] Sabbath [illegible] sagte dies [illegible] wegen der Ansicht des R. [illegible].

[illegible] R. [illegible] Wer am Sonntag geboren wurde, wird ein Mann sein [illegible] ein [illegible] ist. — Wer [illegible] R. Aši [illegible] wurde [illegible] am Sonntag geboren [illegible] Schlechtes [illegible] ich und [illegible] waren [illegible] Schelderer [illegible] Vielmeht [illegible] schlecht [illegible] Weil an diesem Tag Licht [illegible] erschaffen wurden. Wer am Montag [illegible] sein. — Aus welchem [illegible] Weil an diesem Tag das Wasser geteilt [illegible]. Wer am Dienstag geboren wurde, wird reich [illegible] sein. — Aus welchem Grund? — Weil [illegible] Tag das Gras erschaffen wurde. Wer am Mittwoch geboren wurde, wird weise und gedächtnis[illegible] sein. — Aus welchem Grund? — Weil an [illegible] Tag die Lichter angehängt wurden. Wer am Donnerstag geboren wurde, wird wohltätig sein. — Aus welchem Grund? — Weil an diesem Tag die Fische und die Geflügel erschaffen wurden. Wer am Freitag geboren wurde, wird ein strebsamer Mann sein. R. Naḥman b. Jiçḥaq erklärte: Strebsam nach [illegible]. Wer am Sabbath geboren wurde, wird am Sabbath sterben, weil man seinetwegen den grossen [illegible] Sabbath entweiht hat. Raba b. R. Šila sagte: Er wird auch ein grosser Heiliger genannt werden. R. [illegible] sprach zu ihnen: Gehet, saget dem [illegible] Levi, dass nicht der Glücksstern des Tags [illegible], sondern der Glücksstern der Stunde. Wer unter der Herrschaft der Sonne geboren wurde, wird ein [illegible] Mann sein, er wird das seinige essen [illegible] trinken, seine Geheimnisse werden [illegible] und beim Stehlen wird er kein Glück haben. Wer unter der Herrschaft der Venus geboren [illegible] sein. Aus welchem [illegible] — Weil [illegible] Feuer hängt. Wer unter der Herrschaft des Merkur geboren wurde, wird ge[illegible] weise sein, weil dieser der Schreiber der Sonne ist. Wer unter der Herrschaft [illegible] Mondes geboren wurde, wird Leiden ausgesetzt sein, er wird bauen und niederreissen, niederreissen [illegible] trinken, seine Geheimnisse bleiben verborgen und beim Stehlen wird [illegible]. Wer unter der Herrschaft des Saturn geboren wurde, wird ein Mann sein, dessen Pläne [illegible], was man gegen ihn plant, wird vereitelt werden. Wer unter der [illegible] wird ein rechtschaffener Mann sein. R. Naḥman b. Jiçḥaq erklärte: [illegible]. Wer unter der Herrschaft des Mars geboren wurde, wird [illegible]. R. [illegible] sagte: Entweder ein Bader, oder ein Räuber, oder ein Be[illegible] Mann [illegible] der Herrschaft des Mars geboren. Abajje sprach zu ihm: Der [illegible].

[illegible] R. Ḥanina [illegible] Glücksstern [illegible] die Weisheit ab und vom Glücksstern [illegible]. R. Joḥanan aber sagte, dass [illegible] dem Glücksstern.

בבבל והוה צוח רבי[38] ומנו רבינו הקדוש על דהוי גברין שתיתא ולית דשמיע ליה ולית חילא בידיה למיסר[39] מרבי יוסי בר יהודה: כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד[40] בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מאי[41] אילימא ולא חד לטיבו והאמר רב אשי אנא בחד בשבא הואי אלא לאו חדא לבישו והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקוזתא הויין בחד בשבא אנא מלך והוא הוה רייש גנבי אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו[42] מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגזן[43] מאי טעמא משום דאיפליגו ביה מיא האי מאן דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא מאי טעמא משום דאיברו ביה עשבים האי מאן דבארבעא בשבא יהי גבר חכים ונהיר[43] מאי טעמא משום דאיתלו ביה מאורות האי מאן דבחמישא בשבא יהי גבר גומל חסדים[43] מאי טעמא משום דאיברו ביה דגים ועופות האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזרן[43] אמר רב נחמן[44] בר יצחק חזרן במצות האי מאן דבשבתא יהי בשבתא ימות על דאחילו עליהי יומא רבא דשבתא אמר רבא בר רב[45] שילא וקדישא רבא[46] יתקרי אמר להו רבי[47] פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן[48] דבחמה יהי גבר זיותן יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורזוהי[49] גליין אם גניב לא מצלח האי מאן[50] דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מאי טעמא משום[51] דאיתיליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים[43] משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין[43] בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורזוהי[52] כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתאי יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עלוהי בטלין האי מאן דבצדק יהא גבר צדקן[43] אמר רב נחמן[44] בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא[53] אמר רב אשי אי אומנא אי גנבא[54] אי טבחא אי מוהלא אמר[55] רבה אנא במאדים הואי[56] אמר אביי מר נמי עניש וקטיל: איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל רבי יוחנן

M 38 ומנו. שתיתא || 39 M משום דפליג עליה ר' יוסי בר י' || M 40 בשבתא. וכן להלן || 41 B ולא הדא ביה || 42 M א' מאי והושך || 43 M יהא || 44 M בר י' || 45 M שירא || 46 P תקרי || 47 B חנינא || 48 P החמה || 49 P גרן || 50 M דבנגה || 51 B דאיתיליד || 52 P בכן || 53 B אי טבחא || 54 M רב || 55 M ולא גנבא ולא אומנא ולא טבחא ולא מהולא אנא || 56 M ליה מר.

אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה °דאמר רבי יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר °כה אמר ה׳ אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה גוים °יחתו ולא ישראל ואף רב[57]סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר °ויוצא אותם החוצה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם °בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו כי אם אשר יצא ממעיך אמר לפניו רבונו של עולם נסתכלתי [58]באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא [58]מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך °דקאי צדק במערב[59]מהדרנא [60]ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתיב °מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו: ומדשמואל נמי אין מזל לישראל דשמואל ואבלט הוו יתבי והוו קאזלי הנך אינשי לאגמא אמר ליה אבלט לשמואל האי גברא אזיל ולא אתי טריק ליה חויא ומיית אמר ליה שמואל[61]אי בר ישראל הוא אזיל ואתי אדיתבי אזל ואתי קם [62]שדיה לטוניה אישכח ביה חויא דפסיק ושדי בתרתי גובי אמר ליה שמואל מאי עבדת אמר ליה כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידנא הוה איכא חד מינן[63]דלא הוה [64]ליה ריפתא הוה קא מכסף אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף אמר ליה[65]מצוה עבדת[66]נפק שמואל ודריש °וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה: ומדרבי עקיבא נמי אין מזל לישראל דרבי עקיבא הוה ליה ברתא אמרי[26]ליה כלדאי ההוא יומא דעיילא לבי גננא טריק לה חויא ומיתא הוה דאיגא אמילתא טובא ההוא יומא[67]שקלתה למכבנתא[68]רצתא[69]בגודא איתרמי איתיב בעיניה דחויא לצפרא כי קא שקלא לה הוה קא סריך ואתי חויא בתרה אמר לה אבוה מאי עבדת אמרה ליה בפניא אתא עניא קרא אבבא[70]והוו טרידי כולי עלמא בסעודתא וליכא דשמעיה קאימנא[71]שקלתי ריסתנאי דיהבית לי יהבתיה ניהליה אמר לה מצוה עבדת נפק רבי עקיבא ודריש

57 P — סבר 58 M באסט׳, מאסט׳ 59 M + וקריר 60 P ומוקמינן 61 M — אי.. הוא 62 B + אבלט 63 M ולא הוה דיפ׳ בהדיה הוה 64 P — ליה 65 M צדקה 66 M — נפק שמו ודריש 67 M + דאינסיבה 68 P רצרתא 69 M בגיהא 70 P והוה כריך 71 M אנא שקלת ריסתנא דיהבו לי ויהיבתא ניהלא.

die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen. R. Johanan vertritt damit seine Ansicht; R. Johanan sagte nämlich: Woher, dass die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen? denn es heisst: [1]*So spricht der Herr: An die Handlungsweise der Völker gewöhnt euch nicht, noch zittert vor den Zeichen des Himmels, sollen die Völker vor ihnen zittern:* jene mögen zittern, Jisraël aber nicht. Und auch Rabh ist der Ansicht, dass die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen, denn R. Jehuda sagte nämlich im Namen Rabhs: Woher, dass die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen? denn es heisst: [2]*Und er führte ihn hinaus ins Freie*; Abraham sprach nämlich vor dem Heiligen, gebenedeiet sei er: Herr der Welt, [3]*ein Leibeigener meines Hauses wird mich beerben!* Da sprach er zu ihm: [4]*Nein, sondern einer, der von deinem Leib kommen wird, der wird dich beerben.* Darauf sprach jener: Herr der Welt! ich habe durch die Astrologie geschaut, und gesehen, dass ich nicht fähig bin, einen Sohn zu zeugen. Alsdann sprach er: Hinaus aus deiner Astrologie, die Jisraëliten unterliegen nicht dem Glücksstern; du meinst es wol deshalb, weil der Jupiter im Westen steht, ich will ihn umdrehen und im Osten stehen lassen. Daher heisst es: [5]*Wer hat Gerechtigkeit*[6] *vom Osten erweckt, ihn seinetwegen gerufen?*

Und auch aus [einer Aeusserung] Šemuëls ist zu entnehmen, dass die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen. Šemuël und Evlat sassen beisammen, während an ihnen Leute nach dem Binsicht vorübergingen. Da sprach Evlat zu Šemuël: Dieser Mann geht und kommt nicht wieder, ihn beisst eine Schlange und er stirbt. Da sprach Šemuël zu ihm: Wenn er Jisraëlit ist, so geht er und kommt wieder. Während sie dasassen, ging der Mann und kam wieder; als er seine Bürde ablegte, fand er darin eine in zwei Hälften durchschnittene Schlange. Da sprach Šemuël zu ihm: Was hast du gethan? Dieser erwiderte: Jeden Tag sammelten wir unter uns das Brot und assen zusammen; jetzt war einer unter uns, der kein Brot hatte und sich deshalb schämte. Da sprach ich: Ich werde sammeln gehen. Als ich an diesen herankam, that ich so, als hätte ich auch von ihm erhalten, damit er nicht beschämt werde. Da sprach er: Du hast Woltätigkeit ausgeübt! Darauf ging Šemuël hinaus und trug vor: [7]*Die Wolthat errettet vom Tod*; und zwar nicht nur von einem unnatürlichen, sondern auch vom natürlichen Tod.

Und auch aus [einer Aeusserung] R. Âqibas ist zu entnehmen, dass die Jisraëliten dem Glücksstern nicht unterliegen. R. Âqiba hatte eine Tochter, über welche die Chaldäer ihm prophezeiht hatten, dass am Tag, da sie unter den Traubaldachin treten wird, eine Schlange sie beissen werde, wodurch sie sterben wird; und er war deswegen sehr bekümmert. An diesem Tag nahm sie eine Haarnadel und steckte sie in die Wand, da ereignete es sich, dass diese in das Auge einer Schlange drang; als sie am folgenden Tag dieselbe herausziehen wollte, schleppte sich die Schlange nach. Da sprach ihr Vater zu ihr: Was hast du gethan? Da erwiderte sie: Abends kam ein Armer und klopfte an der Thür, die Leute waren aber alle mit der Mahlzeit beschäftigt und niemand hörte ihn; da nahm ich meine Portion, die du mir gegeben hast, und gab sie ihm. Da sprach er zu ihr: Du hast eine Wolthat ausgeübt! Darauf ging R. Âqiba hinaus und

1. Jer 10,2. 2. Gen 15,5. 3. Ib V. 3. 4. Ib. V. 4. 5. Jes 41,2. 6. צדקliebt Benennung des Jupiters. 7. Pr 10,2.

[illegible] *Die Wohltat errettet vom Tod* [illegible] [illegible]

[illegible] R. Naḥman [illegible] [illegible] zu [illegible] Die Chaldäer sprachen nämlich zur Mutter des R. Naḥman b. Jiçḥaq: Dein Sohn wird ein Dieb sein. Da liess sie ihn nicht [überhaupt] gehen [illegible] sprach zu ihm: Bedecke dein Haupt, damit du [illegible] Gottesfurcht [illegible] und flehe um Erbarmen. Er wusste [illegible] weshalb sie ihm das geboten hat. Einst sass er [illegible] unter einer Dattelpalme und studirte, als ihm das Gewand vom Haupt herabglitt; er hob er die Augen [illegible] erblickte die Palme. Da [illegible] regte sich in ihm der [illegible] Trieb, und er kletterte hinauf und biss eine Traube mit den Zähnen ab.

MAN darf Kürbisse für das Vieh zerschneiden, ebenso ein Aas für die Hunde. R. Jehuda sagt: wenn das Aas am Vorabend des Sabbaths noch nicht vorhanden war, ist es verboten, weil es kein Vorhandenes ist.

GEMARA. Es wurde gelehrt: Úla sagte, die Halakha sei wie R. Jehuda. Šemuel sagte, die Halakha sei wie R. Šimón. Auch Rabh ist der Ansicht, dass die Halakha wie R. Jehuda ist, denn [das Fortbewegen der] Schiffsmatten ist nach Rabh verboten, nach Šemuel erlaubt. Und auch Levi ist der Ansicht, dass die Halakha wie R. Jehuda ist: denn wenn man zu ihm am Festtag ein innerlich fehlerhaftes Tier brachte[1], besah er es nur auf dem Misthaufen sitzend[2]; er sagte nämlich: vielleicht ist es nicht rituell geniessbar, dann kann man es auch für die Hunde nicht gebrauchen. Šemuel sagt, dass die Halakha wie R. Šimón sei. Auch Zeïri ist der Ansicht, dass die Halakha wie R. Šimón ist, es wird nämlich gelehrt: Wenn ein Tier [am Festtag] verendet, so darf man [illegible] von der Stelle fortschaffen, und Zeïri erklärte: Es handle von einem Opfertier[3], ein profanes [illegible] fortschaffen. Und auch R. Johanan ist der Ansicht, dass die Halakha wie R. Šimón ist. — [illegible] R. Johanan [illegible] denn gesagt haben er [illegible] die Halakha [illegible] die geschlossene Mišnah [illegible] Man darf [am Festtag] kein Holz vom Balken abspalten auch nicht von einem [illegible], der am Festtag zerbrochen wurde. — R. Johanan führt dies auf R. Jose b. Jehuda zurück. — [illegible] Man darf [zum Heizen] einen Strohhaufen anfangen, nicht aber Holz aus der Ba[illegible]. — [illegible] es von Cedern und Cypressen, bezüglich deren auch R. Šimón zugiebt, da sie wegen des Geldschadens als Abgesondertes gelten. — Komme und höre: Man darf nicht die wilden Tiere tränken und schlachten, wol aber darf man Haustiere tränken und schlachten. — R. Johanan hat für seine Ansicht eine andere geschlossene Mišnah[illegible]: Die Schule Šammajs sagt, man darf Knochen und Nussschalen vom Tisch entfernen; die Schule Hillels sagt, man nehme die ganze Platte fort und schüttle sie ab. und [illegible] R. Naḥman [illegible], dass die Schule Šammajs der Ansicht R. Jehudas und die Schule Hillels der Ansicht R. Šimóns [illegible]. Hierüber streiten R. Aḥa und Rabina. Der Eine sagt, die Halakha

וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה: ומדרב נחמן בר יצחק נמי אין מזל לישראל דאימיה דרב נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא[72]הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילויה רישיה[73]דלי עיניה[74]חזא לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה[75]לקיבורא בשיניה:

[iv] מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן:

גמרא. איתמר (ער ל[76]יש"ה ז סימן) אמר עולא הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון ואף רב סבר הלכה כרבי יהודה מדרבי הוזי דרב אסר ושמואל שרי ואף לוי סבר הלכה כרבי יהודה כי הא דלוי כי[77]הוו מייתי טריפתא לקמיה ביומא טבא לא הוה חזי[78]לה אלא כי יתיב אקילקליתא דאמר דילמא לא מתכשרא ואפילו לכלבים לא חזיא ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון ואף זעירי סבר הלכה כרבי שמעון דתנן בהמה שמתה[79]לא[80]יזיזנה ממקומה ותרגמה זעירי בבהמת קדשים אבל[81]בחולין שפיר דמי ואף רבי יוחנן[82]אמר הלכה כרבי שמעון ומי אמר רבי יוחנן הכי והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין עצים מן[83]הקורה ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב רבי יוחנן ההוא כרבי יוסי בר יהודה מתני לה תא שמע מתחילין בעיימת התבן אבל לא בעצים[84]שבמוקצה התם בארזי ואשוחי דמוקצה מחמת חסרון כיס אפילו רבי שמעון מודה תא שמע אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח בית שמאי אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלה כולה ומנערה ואמר[85]רב נחמן אני אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כרבי שמעון פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כרבי שמעון

Fol. 157

P 72 הואי || M 73 — דלי עיני || P 74 הזאר || M 75 לקיבורא || M 76 דר' ישה ז דר ש אמר || P 77 הוה || P 78 ליה אלא יתיב אקיקלית || M 79 אין מזיזין אותה ממ' || P 80 יזיז || M 81 דרורי || M 82 כבר || B 83 הרורות || M 84 שבאוצר התם בארזי ושיחי || P 85 ר' יוחנן.

1. Zur Untersuchung [illegible] 2. Um es event. da liegen zu lassen, da dann das Fortbewegen [illegible] 3. [illegible] Verwendung hat. 4. Wo man das Holz für den Winter [illegible] — Die Ansicht [illegible] hat [illegible] Geltung wie eine geschl. Mišnah.

[86]לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו °נר ישן והד אמר Bez. 30a
[87]במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כרבי שמעון[86]לבר[88]במוקצה
מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בה באותה שבת אבל
מוקצה מחמת חסרון כיס אפילו רבי שמעון מודה דתנן °כל Sab. 123b Fr. 35
הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה:

מפירין נדרים בשבת [89]ונשאלין לנדרים שהן לצורך [v]
השבת פוקקין את המאור ומודדין את המטלית Sab. 40a Ned. 77a
[90]ומודדין את המקוה ומעשה בימי אביו של רבי צדוק
ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח
וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח
אם לאו °ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין Sab. 126b
בשבת:

גמרא. °איבעיא להו הפרה בין לצורך ובין שלא Ned. 77a
לצורך ושאלה לצורך אין שלא לצורך לא ומשום הכי
[91]קפלגינהו מהדדי או דילמא הפרה נמי לצורך אין שלא
לצורך לא והא דקא פליג להו[92]מהדדי משום דהפרה אין צריך
בית דין ושאלה צריכה בית דין תא שמע דתני [93]זוטי דבי רב
פפא מפירין נדרים בשבת לצורך השבת [94]לצורך השבת אין
שלא לצורך השבת לא לישנא אחרינא איבעיא להו לצורך
אתרוייהו קתני ושלא לצורך לא אלמא הפרת נדרים מעת
לעת או דילמא כי קתני לצורך אשאלה הוא דקתני אבל
הפרת נדרים אפילו שלא לצורך אלמא הפרת נדרים כל היום
תא שמע דתני רב זוטי דבי רב פפי מפירין נדרים בשבת
לצורך השבת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא
אלמא הפרת נדרים מעת לעת אמר רב אשי והאנן [95]תנן Ned. 76b
הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה
[96]לילי שבת מיפר [96]לילי שבת ויום השבת עד שתחשך
נדרה עם חשכה מיפר עד שלא תחשך שאם לא הפר
משחשכה אינו יכול להפר תנאי היא דתניא °הפרת נדרים כל

B 86 לבר — M 87 במוק׳...נמי B 88 ממי M 89 ושואלין M 90 וקושרין את המקדה בגמי ומעשה M 91 פליג לה מהד׳ M 92 — מהדדי M 93 רב זוטרי דב״ר פפי M 94 — לצורך...תא שמע...לעת M 95 לא תנן הכי הפ׳ M 96 בלילי.

ist wie R. Šimôn bezüglich sämtlicher Šabbathgesetze, ausgenommen das Gesetz vom Abgesonderten wegen des Ekels, das ist nämlich die gebrauchte Lampe[1]; der Andere sagt: auch bezüglich des Abgesonderten wegen des Ekels ist die Halakha wie R. Šimôn, nur nicht bezüglich des Abgesonderten wegen des Verbots, das ist nämlich ein Licht, das man am betreffenden Šabbath selbst angezündet hat; aber bezüglich des Abgesonderten wegen des Geldschadens giebt auch R. Šimôn zu, denn es wird gelehrt: Alle Geräte dürfen fortbewegt werden, ausgenommen die grosse Säge und das Pflugmesser.

MAN darf am Šabbath im Interesse des Šabbaths Gelübden auflösen[2], und um die Auflösung von Gelübden nachsuchen. Man darf ferner die Luke verstopfen, das Lappen messen[3] und das Bad messen[4]. In den Tagen des Vaters R. Çadoqs und des Abba Šaûl b. Boṭnith ereignete es sich, dass sie eine Luke mit einer Kanne verstopften, sodann an ein Thongefäss ein Bast banden, um zu untersuchen, ob die Spalte des Kübels eine Handbreite hat oder nicht. Aus ihren Worten lernen wir, dass man am Šabbath [eine Luke] verstopfen, messen und einen Knoten machen darf.

GEMARA. Sie fragten: Darf man Auflösen, sowol im Interesse [des Šabbaths] als auch nicht im Interesse [des Šabbaths][5], um Auflösung nachsuchen aber nur im Interesse des Šabbaths, nicht aber nicht im Interesse des Šabbaths, und deshalb werden sie besonders gelehrt, oder ist auch das Auflösen nur im Interesse [des Šabbaths] erlaubt, nicht aber nicht im Interesse [des Šabbaths], und zwar werden sie nur deshalb besonders gelehrt, weil zum Auflösen der Gerichtshof[6] nicht nötig ist, zum Nachsuchen aber wol? — Komme und höre: Zuṭi aus der Schule R. Papas lehrte: Man darf am Šabbath im Interesse des Šabbaths Gelübden auflösen, also nur im Interesse des Šabbaths, nicht aber nicht im Interesse des Šabbaths. Eine andere Lesart: Sie fragten: Bezieht sich das im «Interesse [des Šabbaths]» auf Beides, nicht aber, nicht im Interesse [des Šabbaths], demnach hat die Auflösung von Gelübden einen von Stunde zur Stunde zählenden Tag zeit oder bezieht sich das «im Interesse [des Šabbaths]» nur auf das Nachsuchen, die Auflösung von Gelübden aber ist auch nicht im Interesse [des Šabbaths] erlaubt, demnach hat die Auflösung den ganzen Tag zeit? — Komme und höre: R. Zuṭi aus der Schule R. Papis lehrte: Man darf am Šabbath im Interesse des Šabbaths Gelübden auflösen, also nur im Interesse des Šabbaths, nicht aber nicht im Interesse des Šabbaths, demnach hat die Auflösung von Gelübden einen von Stunde zur Stunde zählenden Tag zeit. R. Aši sprach: Es wird ja aber gelehrt: Die Auflösung von Gelübden hat den ganzen Tag zeit, und zwar geschieht dies sowol erleichternd als auch erschwerend, zum Beispiel, gelobte sie am Šabbathabend, so kann er die Gelübden während der Šabbathnacht und des ganzen Šabbaths, bis es dunkel wird, auflösen, gelobte sie bei Einbruch der Dunkelheit, so kann er die Gelübden bis zur Dunkelheit auflösen, hat er sie bis zur Dunkelheit nicht aufgelöst, so kann er sie überhaupt nicht mehr auflösen. — Hierüber streiten Tannaïm; es wird nämlich gelehrt: Die Auflösung von

1. Vgl. ob. S. 418 Z. 31. 2. Vgl. ob. S. 423 N. 6. 3. Falls ein unreines Lappen reine Gegenstände berührt, darf man es messen, ob es die zur Verunreinigungsfähigkeit erford. Grösse hat. 4. Ob es die genügende Weite u. Tiefe hat. 5. Der Mann kann die Gelübden seiner Frau nur am selben Tag auflösen, dies kann daher auf den folgenden Tag nicht verschoben werden, wol aber kann das Nachsuchen um Auflösung bei einem Gelehrten verschoben werden. 6. Dh. ein Gelehrter.

[illegible] R. Joseph b. Jehuda und R. [illegible] einen von Stunde zu Stunde [illegible]

Um deren Auflösung nachsuchen. Sie fragten: [illegible] Die Rabbanan [illegible] aufgelöst, [illegible] Sabbath [illegible] hatte.

Dass sie eine Luke mit einer Kanne verstopften, sodann an ein Thongefäss ein Bast banden. R. [illegible] Kabbs: Eine kleine Kohlen[illegible] zwei Häusern, über der ein [illegible] Kübel gestülpt war; da verstopften sie [illegible] und banden ein Thongefäss an ein Bast, um [illegible] die Spalte im Kübel eine Handbreite [illegible].

Aus ihren Worten lernen wir, dass man am Sabbath [eine Luke] verstopfen, messen und einen Knoten machen darf. Úla war beim Exilsoberhaupt und sah, da Rabba b. R. Hona in einer Wanne sitzen und sie messen. Da sprach er zu ihm: Die Rabbanan erlaubten ja nur das Messen zu Gebotszwecken, haben sie es etwa auch nicht zu Gebotszwecken erlaubt!? Dieser erwiderte: Ich suche mich nur zu beschäftigen.

היום רבי יוסי בר יהודה ורבי אלעזר בר שמעון אמרו מעת לעת: ונשאלים לנדרים: איבעיא להו בשלא היה לו פנאי או דילמא אפילו היה לו פנאי תא שמע דאיזדקיקו ליה רבנן לרב זוטרא בריה דרב זירא ושרו ליה נדריה יאה על גב דהוה ליה פנאי: ושפקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי: אמר רב יהודה אמר רב הילקטי קטנה היתה בין שני בתים וגיגית סרוקה מונחת על גבן ופקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש שם בגיגית פותח טפח אם לאו: ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת: עולא איקלע לבי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב הונא דיתיב באוונא דמיא וקא מישח ליה אמר ליה אימר דאמרי רבנן מדידה דמצוה דלאו מצוה מי אמור אמר ליה מתעסק בעלמא אנא:

M [illegible] למר [illegible] פוקקין: M פוקקין: אמר רב הילקה קטנה [illegible] B ‖ 1 M וטומאה היתה שם ‖ 2 M היתה ‖ 3 M שם ‖ — בר ה ‖ 4 M ארנא וקא ‖ 5 M מידי.

[illegible] Nach der Erkl. des RH. befand sich ein Leichnam in einem der beiden Häuser, u. falls die Spalte des Kübels, der eine Art [illegible] keine Hb. hatte, würde sich die Unreinheit nicht auf das andere übertragen haben.

נשלמה המסכת שבת
י א מנחם אב
ה תרנ ז

I.

Register

der sich oft wiederholenden erklärten Worte und Termini.

(Die Ziffern bedeuten die Zahl der Seite und der Note.)

אונן 250,4
איסר (Münze) 191,3
אמורא 79,5
אתרג 292,5
בית הפרס 70,6
בן, בר 2,9
בעל הבית 152,8
ברבי (Ehrentitel) . . . 595,3
ברזינא (Flüssigkeitsmass) 580,1
ברכת עבודה 107,2
בת קול 4,6
גאולה (Benediktion) . . 9,1
גזרה שוה (herm. Regel) 29,4
גידין (Sehnen der Tephillin) 379,4
גיהנם 27,6
דופה 67,3
דינר 66,7
דמאי 250,1
דרום (Ortsname) . . 630,1
הבדלה 96,1,7
הגדה 78,4
הגמון 122,4
הלל (Loblied) . 49,4; 604,14
הפטרה 371,6
זוגות (Gelehrtenpaare) 242,7
זוהמא 682,3
זוז 67,2
חכמים 1,5
חלה (Teighebe) . . 253,8
חליצה 287,1
חציצה 436,1
טבל 133,9
טומאה 301,4; 375,3; 468,1; 678,1
יציאה (Tragen am Sabbath) 323,1
יראה (Gott, Götz) . . 512,3
כהן 71,5
כה 554,3
כלה (Vorlesung) . . . 15,4
כלה (talm. Traktat) . 592,6
כרם (Akademie) . . 237,2
כרמלית 325,5
לאו 709,5
לולב 110,8; 401,9
ליטרא 284,1
לשכת הגזית 242,6
מגילת סתרים 331,3
מדרס 454,7
מדרש 40,9
מזוזה 64,2
מיאון 79,4
מיל 53,2
מין (Minäer) 20,9
מלא וחסר 112,1
מלקות 413,2
מנה 699,1
מעין 578,1
מערבא 2,10
מקוה 578,1
מעשה מרכבה 76,8
מעשר 253,8
מקום פטור 325,7
מר (Prädikat) 2,1
מר (Benennung Rabbas) 366,6
משה 555,1
נגידא 705,1
נחמני 395,4
ניסן 35,16
נעילה 372,2
נשיא R. Jehuda der Fürst 5,11
סוכה 39,2
סיני (Ehrentitel) . . . 234,10
ספרא 170,2
ספרי 170,2
סתם משנה 91,3
עונה 516,8
עקירה והנחה 324,3
ערוב 146,5
ערלה (Unreifes) . . . 136,2
פסוקי דזמרה 604,15
פסח 28,5
פרס (Mass) 141,4
פרסה 53,1
ציצית 44,10
קב 63,4
קדוש (Weihsegen) . . 73,4
קדושה 76,3
קל וחומר 12,5
קפיז 558,2
קריעה 155,3
קשר (Knoten der Teph.) 21,14
רב 438,2
רוח הקדש 10,7
רשות (Gebiet) 242,2
שבות 335,6
שמע 1,1
שתוף (Vereinigung der Gebiete) 250,12
תברא 534,2
תיקו 26,6
תנא 1,9
תניא 2,3
תפילין 16,2
תרגום 594,5
תרומה 253,8
תרקב 454,5
תשעה באב 63,7; 584,1

II.

Register der biblischen Citate.

Genesis.

1,5 . . . 95. 338
1,10 . . 578
1,15 . . 1
1,22 . . 583
1,31 . . 521
2,1 . . 607
2,7 . . 225
2,10 . . 130
2,21 . . 226
2,22 . 226. 227. 540
3,7 . . 148
3,19 . . . 211. 705
4,1 . . 545
4,7 . . 228
5,2 . . 226
7,23 . . . 226. 590
9,2 . . 701
9,6 . . 226
9,21 . . 148
9,23 . . . 92. 697
12,3 . . 198
13,17 . . 604
14,4 . . 341
15,3 . . 716
15,4 . . 716
15,5 . . 716
15,6 . . 545
15,8 . . 22
15,13 . . . 30. 525
15,15 . . 240
17,5 . . 45. ib. 565
17,10 . . 658
17,14 . . . 575. 650
17,15 . . 46
18,1 . . 98
18,3 . . 629
19,20 . . 340. 341
19,26 . . 196
19,27 . . 17. 96
19,29 . . 196
22,8 . . 233
22,14 . . 233. ib.
23,3 . . 64
24,17 . . 496
24,61 . . 227
24,63 . . 96
25,23 . . 211
25,24 . . 14
25,33 . . 22
26,3 . . 604
26,19 . . 205
27,36 . . 22
27,40 . . 525
27,41 . . 22
28,11 . . 96
28,14 . . 604
29,35 . . 22
30,21 . . 221
30,27 . . 154
31,4 . . 27
31,47 . . 597
32,3 . . 233
32,11 . . 391
33,18 . . 397. ib.
34,25 . . 516. 653
35,10 . . 45
35,22 . . 446, ib.
36,20 . . 515
37,2 . . 199
37,9 . . 199
37,10 . . 128
37,21 . . 22
37,24 . . 366
38,25 . . 158
39,5 . . 154
39,11 . . 429
40,16 . . 201
41,14 . . 206
41,12 . . 201
41,13 . . 201
41,32 . . 202
41,46 . . 199
43,34 . . 665
44,16 . . 565
46,2 . . 46
46,4 . . 207. 526
47,6 . . 239
48,16 . . 72. 201
49,4 . . 446. ib.
49,11 . . 208
49,22 . . 72. 201
49,26 . . 665
50,10 . . 704

Exodus.

1,7 . . 22
3,2 . . 475
3,3 . . 475
3,4 . . 475
3,5 . . 234. 475
3,6 . . 21
3,14 . . 30. ib.
4,6 . . 545. ib.
4,14 . . 665
4,18 . . 240
4,22 . . 388. 526
4,31 . . 545
6,7 . . 142 ib.
7,12 . . 545
9,33 . . 195
11,2 . . 30
11,4 . . 6
11,7 . . 206
12,2 . 35. 518. 689
12,8 . . 29
12,10 . . 372. 648
12,11 . . 29
12,12 . . 29
12,16 . . 372. 648
12,36 . . 30. ib.
12,43 . . 519
13,3 . . 518
13,9 . 379. 574. 575
13,22 . . 370
14,22 . . 195
14,31 . . 214
15,2 . . 649
15,16 . . 8
15,17 . . 123
15,26 . . 11. 148
16,1 . . 520
16,5 . . 602
16,7 . . 520

16,8 73
16,21 . . 98. ib.
16,22 . . . 146. 602
16,23 594
16,25 602
16,26 520
16,27 604
17,8 604
17,12 195
17,16 . . . 215
18,10 194
18,12 239
18,13 338
19,1 518
19,6 . . . 518
19,8 . . 519
19,9 . . . 519
19,10 . . 518
19,11 . . 518. 519
19,15 516
19,16 18
19,17 521
19,19 163
19,24 . . . 517
20,2 . . . 524. 565
20,7 . . . 125. 610
20,8 . . . 73. 518
20,10 . 602. 613. 708
20,15 18
20,21 15
21,19 223
21,28 207
23,8 249
23,13 356
23,16 . . . 310. 315
23,19 . . . 315. 316
23,25 173
24,11 62
24,12 174
25,30 650
26,2 549
26,7 549
26,9 549
26,12 549
26,13 549
26,15 378
26,16 533
26,22 549
26,24 548
26,28 549
27,20 . . . 208. 364
28,1 549
28,4 388
28,38 . . . 343
30,12 233
30,16 . . . 233
31,1 198
31,6 199
31,13 . . 340. 482
31,14 . 394. 482 646
31,16 . . 482
32,1 . . 525
32,2 . . . 525
32,7 . . . 118
32,10 . . . 118. ib.
32,11 . . . 111. 119
32,13 . 36 119. ib.
383
32,25 . . . 608
32,32 . . 119
33,6 521
33,7 . 237. ib. 521
33,11 . . . 237. ib.
33,13 21
33,14 . . . 19. 22
33,16 . . . 20. ib.
33,19 . . . 21. ib.
33,20 21
33,23 21
34,1 519
34,4 517
34,7 21
34,12 10
34,21 . . . 268. 482
34,29 340
34,30 21
35,1 482
35,2 482
35,3 . . . 361. 482
35,25 550
35,26 550
35,31 198
36,4 544
36,6 543
36,7 . . . 429. 543
40,17 520
40,19 . . . 377. 533

Leviticus.

1,5 116
1,17 574
2,11 583
2,13 12
4,2 . 483. 560. ib.
4,26 485
4.27 . 324 480. 535.
ib.
4,28 485
6,4 . . . 591
6,10 583
10,12 . . . 226
11,31 572
11,32 376. 378. 467.
ib. 468
11,33 664
11,34 . . . 349. 664
11,35 624
11,37 541
11,39 657
11,43 529
11,44 193
12,2 . . . 222. 655
12,3 . 644. 646. 654.
655
13,45 476
13,46 90
13,47 376
13,48 378
13,58 . . . 375. ib.
14,56 . . . 464
15,2 511
15,4 514
15,5 . . . 514. ib.
15,6 454
15,8 350
15,17 . . . 468. 517
15,26 514
15,33 470
17,13 . . . 366
18,6 347
18,19 . . 347
18,25 394
18,27 394
18,28 394
19,4 694
19,9 . . . 369. ib.
19,10 248
19,12 . . . 394
19,23 . . 137. 138
19,24 . . . 131
19,25 131
19,26 37
22,4 . . 468. 469
22,7 . . . 2. 349
22,12 376
22,14 286
22,24 . . . 583. ib.
22,27 656
22,32 . . . 76. 394
23,3 . 372. 594. 648
23,10 642
23,14 . . . 565
23,15 642
23,17 642
23,25 644
23,32 26
23,35 643
23,40 . . . 208. 643
24,3 367
25,9 . . . 543 644
25,46 171
26,16 393
26,22 394
26,23 . . . 394
26,25 393
26,26 . . . 394
26,30 394
26,31 394
26,33 394
26,34 394
26,35 394
26,43 394
27,3 658
27,18 . . 496

27,19 . . . 170. 632
27,31 . . . 562

Numeri.

1,15 . . . 388
3,26 . . . 533
4,25 . . . 378
5,10 . . . 235. 236
5,23 . . . 56
5,28 . . . 115
6,7 . . . 71
6,26 . . . 74
9,18 . . . 390
10,23 . . . 597
10,35 . . . 597
11,1 . . . 597
11,2 . . . 117
11,16 . . . 640
12,3 . . . 195
12,6 . . . 201
12,8 . . . 21. 519
12,9 . . . 545
12,10 . . . 545
12,11 . . . 238
12,13 . . . 128. 130
14,16 . . . 119
14,17 . . . 525
14,20 . . . 119
14,21 . . . 120
14,44 . . . 545
15,22 . . . 479
15,29 . . . 479. 709
15,30 . . . 479. 709
15,31 . . . 89
15,32 . . . 544
15,38 . . . 44. 377
15,39 . . . 44
15,41 . . . 44
16,21 . . . 76
17,12 . . . 524
18,8 . . . 373. 374
18,16 . . . 656
18,26 . . . 169
18,29 . . . 169. 632
19,2 . . . 435
19,14 . . . 238. 377. 513
19,15 . . . 514
19,18 . . . 556
20,12 . . . 145. 545
21,14 . . . 195. 214
21,15 . . . 195
22,32 . . . 565
23,3 . . . 29
23,8 . . . 20
23,22 . . . 44. 142
24,6 . . . 56
24,9 . . . 41
24,16 . . . 19
27,3 . . . 544
27,18 . . . 195
28,10 . . . 372. 593. 648
29,1 . . . 644
30,3 . . . 119
31,14 . . . 469
31,20 . . . 456. 467. ib. 468
31,22 . . . 353
31,23 . . . 454. 467
31,50 . . . 469
32,3 . . . 26
33,3 . . . 30
35,33 . . . 394
35,34 . . . 394

Deuteronomium.

1,1 . . . 117
3,23 . . . 111. 120
3,25 . . . 173
3,26 . . . 120
4,6 . . . 492
4,7 . . . 16
4,8 . . . 16
4,9 . . . 76. 77. 122
4,10 . . . 76
4,15 . . . 122
4,34 . . . 16
5,12 . . . 73
5,16 . . . 519
5,27 . . . 518
6,4 . . . 16. 48
6,5 . . . 193
6,6 . . . 47
6,7 . . . 1. 9. 38. 75.
6,9 . . . 561
7,9 . . . 339
7,13 . . . 183
7,26 . . . 510
8,5 . . . 12
8,8 . . . 152. 160
8,9 . . . 138. 160
8,10 . . . 71. 75. 160. 173. 174
8,14 . . . 118
8,15 . . . 142
9,14 . . . 21. 118
9,25 . . . 128
9,26 . . . 120
10,10 . . . 120
10,12 . . . 126. 389
10,16 . . . 574
10,17 . . . 74
11,10 . . . 515
11,12 . . . 198
11,14 . . . 193
11,15 . . . 174
11,20 . . . 392
11,21 . . . 24. 392. 568
12,3 . . . 612
13,14 . . . 115
13,18 . . . 528. 701
14,21 . . . 575. 640. ib.
14,22 . . . 606
14,25 . . . 170. 632
15,2 . . . 279. 692
15,10 . . . 701
15,11 . . . 129. 464. 701
16,1 . . . 29. 30
16,3 . . . 45. 141. 146
16,6 . . . 29
16,20 . . . 249
17,6 . . . 66
17,11 . . . 71. 368
18,4 . . . 373
18,9 . . . 492
19,4 . . . 279
19,14 . . . 515
20,19 . . . 636. 669
20,20 . . . 359
22,1 . . . 71
22,5 . . . 540
22,8 . . . 391
22,11 . . . 267. 376. ib.
22,17 . . . 77
23,1 . . . 77
23,4 . . . 101
23,6 . . . 200
23,8 . . . 239
23,13 . . . 90
23,14 . . . 90
23,15 . . . 90. 92. 369. 696
24,8 . . . 646. 648
24,16 . . . 21
24,19 . . . 246
24,21 . . . 248
26,3 . . . 315. 318
26,10 . . . 315
26,12 . . . 134
26,13 . . . 134. 149. 305 ib.
26,14 . . . 305. 373
26,15 . . . 305
26,17 . . . 16
26,19 . . . 16
27,9 . . . 55. 57. 131. 237.
27,20 . . . 446
28,5 . . . 663
28,10 . . . 16. 203. 207
28,31 . . . 202
28,32 . . . 202
28,38 . . . 203
28,40 . . . 203
28,41 . . . 202
28,48 . . . 133
28,66 . . . 87
28,69 . . . 12
29,14 . . . 683
30,2 . . . 229
30,20 . . . 198. 347
31,20 . . . 118
31,21 . . . 664

32,3 75. 163
32,6 133
32,7 368
32,15 118
32,18 15
32,24 11
32,32 206
32,47 89
33,2 16. 124. 230
33,4 208
33,17 207
33,23 182
33,29 16. 604
34,4 68

Josua.

1,7 121
1,8 133
2,6 157. 377
3,16 548
3,17 195
6,20 196. ib.
8,30 449
10,11 195
24,30 568

Richter.

2,7 568
5,2 608
5,20 214
5,31 522
6,12 194. 235
6,24 339
7,19 5
8,33 44. 512
9,13 131
13,11 227
14,3 44
15,5 132
16,17 206

I. Samuelis.

1,3 446
1,10 117
1,11 115. ib. 116
1,13 114. ib. 117
1,17 115. ib.
1,25 116
1,26 116
1,27 116
2,2 34
2,3 123
2,22 447
2,24 447
3,9 590
3,10 591
6,14 115
6,15 115. ib.
6,16 115
7,16 447
7,17 36
8,1 447
8,3 447
9,2 174
9,13 173
10,1 112
12,23 43
14,3 446
14,27 541
14,45 200
15,5 449
15,6 238
17,12 213
17,18 448
18,14 447
22,8 43
24,4 233
24,5 233
24,11 232
25,6 200
25,29 704. ib. 705
26,19 233
28,15 44
28,19 44
30,17 6

II. Samuelis.

6,11 239
7,10 23
7,18 591
7,29 178
9,4 448
9,5 448
10,12 121
11,11 448
12,9 447. ib. 448
12,11 23
12,13 207
15,9 240
16,3 448
16,4 448
16,23 7
17,25 445
19,25 448
19,26 448
19,30 448
19,36 703
20,23 7
21,6 44
23,20 65
24,1 233
24,15 233
24,16 233

I. Könige.

1,1 233
1,31 128
2,8 565
3,9 234
8,28 15. 114
8,35 110
8,44 109
8,48 109
8,54 128
8,66 384
9,12 441
9,13 441
11,4 449. ib.
11,6 449
11,7 449
14,9 37
15,5 448
18,2 34
18,36 18. 445
18,37 30 ib. 117
19,11 213
22,20 695
22,21 695
22,22 695

II. Könige.

3,11 24
3,15 386
3,22 574
4,9 36
4,10 36
4,27 37
4,30 227
8,1 198
13,22 445
22,2 450
23,6 512
23,13 449
23,25 450

I. Chronik.

1,27 45
2,16 445
5,1 22
9,40 448
12,19 200
16,22 609
17,21 16
21,1 233
21,15 233
23,15 21
26,5 239
26,8 239
27,34 7
29,11 214

II. Chronik.

6,32 110
6,34 110
6,42 384
36,16 609

Jesaja.

1,9 70. 223
1,11 120
1,14 683
1,15 120. ib.
1,18 516. 525

1,25 . . . 665
1,27 . 665
1,28 . . 26
1,31 . . . 362
2,3 . . . 237
2,4 . . 464. ib.
2,22 . . . 50
3,6 . 609
3,7 . . 610
3,14 . . 19. 444
3,16 . . 463. ib.
3,17 464
3,24 . . 463. ib.
5,9 . . 215
5,11 . . 608
5,12 . . 492. 608
5,13 . . . 609
5,16 . . 43
5,18 89
6,3 . . 159
6,6 10
6,7 . . 208. 607
9,6 445
9,16 . . . 394
9,19 393
10,13 . . 101. 214
10,16 591
13,3 27
13,21 . . . 695
14,4 . . . 696
14,5 . . . 665
14,7 . . 695
14,10 . 695
14,12 . . . 695
14,18 . . . 695
14,23 . 212 ib.
18,3 35
19,13 . . . 238
20,3 592
24,2 . 609
24,3 . . . 609
26,2 . . . 608
26,12 . 206
26,20 . . 20
27,6 . . 683
27,8 568
27,13 206
28,5 . . . 443
29,14 . 663
30,14 . 509
30,21 . . . 706
30,22 . 510 ib.
31,5 . . 206
32,9 . . 62
33,6 . 127. 388 ib.
33,14 . . 222
33,15 . 496
33,4 . . 232
35,10 . . . 200. 521
36,6 . 206
37,35 36
38,2 . . 14. 35
38,3 36
38,16 . . . 198 211
38,17 . . . 36
39,5 . 665
41,2 . . 716
42,3 . . 206
42,5 . . . 188
43,18 . . . 45
43,19 45
45,5 560
45,7 . . 40. ib. 188
46,12 . . . 62
47,2 . . 87
47,3 87
48,16 517
48,18 15
48,22 . 704
49,8 24
49,14 . 121
49,15 . . 121 ib.
50,2 . . 17
50,3 . . . 219
50,10 . . 17 ib.
51,14 . . 209. 211
52,7 . . . 206
53,10 . 12. ib. 211
54,1 . . . 32
54,13 . . 240
56,2 . . . 604
56,4 . . 604
56,7 . . 19. 604
56,11 . . . 206
57,2 . 704
57,8 . . . 598
57,19 . . 129. 200
58,13 589. 604 607.
ib. 696
58,14 604
59,19 . . 206
61,5 . . . 133
61,11 . . . 515
62,8 16
63,3 . . 214
63,16 . 526. ib.
64,3 . 129. 464
65,11 . . . 476
65,13 . 706
65,14 . 706
66,1 218
66,12 . . . 206

Jeremja.

2,6 114
2,30 . . . 392
2,34 392
4,7 206
4,19 . . . 35
5,1 609
6,7 . . 206
6,10 . . . 574
6,11 609
6,15 . . . 609
7,16 96
9,9 . . . 206. 683
10,2 . . . 716
10,10 51
10,13 218
11,16 . . . 208
12,14 . . 24. ib.
13,23 . . 572
17,7 . . . 249
17,27 . . 608
18,6 . . . 117
21,12 . . 444
23,7 . 45
23,25 . . 661
23,28 199
23,29 . . . 78. 522
25,30 . . 4. 218
27,6 . . . 696
27,22 . . . 88. 413
31,3 40
31,7 . . 386
31,13 . . . 200
32,18 13
33,11 . . 18. ib.
33,25 . 394
36,22 . . . 361
44,17 . . . 702
48,11 . . . 683
49,6 . . 101
50,12 . . . 212. 216
50,36 238
52,16 . . . 374

Ezechiel.

1,7 37
1,28 . . . 218
3,4 . . . 120
5,13 218
9,2 . . . 444
9,4 441
9,6 444
15,4 . . . 361
16,4 . . . 638
16,7 . . . 86
16,63 . . . 43
17,23 . . . 386
18,4 445
18,6 . . 347
18,24 105
20,25 . . 89
21,11 215
21,12 . . . 215
21,22 . . . 217
21,30 66
22,26 608
23,20 . 92. 214. 697
24,3 . . . 206
24,17 . . . 38. 58
31,8 191

32,19 696
36,26 117
36,27 . . . 117
36,29 198
37,13 705
38,3 . . . 215
38,18 603
41,22 . . . 197. ib.
44,30 393
46,9 234

Hosea.

2,9 20
2,11 133
2,12 445
2,13 683
4,4 694
5,8 . . . 206
6,3 17
6,4 . . . 218
9,10 206
11,4 526
11,10 17
13,6 . . . 118
14,7 157

Joel.

1,4 393

Amos.

2,5 10
3,8 . . . 206
4,1 . . . 393
4,9 393
4,12 . 82. 183. 338
4,13 188
5,8 217
5,9 497
6,4 463
6,6 462
6,7 463
7,14 130
8,10 58
8,11 663
8,12 664
8,14 476
9,14 101

Micha.

3,3 206
3,9 664
3,10 664
3,12 664
4,6 117
6,5 . . . 20. ib

Nahum.

1,9 218

Habakuk.

2,16 695

Zephanja.

1,15 603
3,9 212
3,15 665
3,18 103

Zecharja.

3,2 182
8,23 392
9,9 207
10,2 201

Maleachi.

2,3 700
2,5 43
2,12 447
3,10 393
3,16 . . 15. ib. 465
3,22 524
3,23 603

Psalmen.

1,1 32
2,1 22
2,11 112
2,12 32
3,1 . . 22. 23 32
3,2 22
3,8 . . . 195
4,5 10
5,4 18
5,5 695
5,8 112
7,12 19
8,2 523
8,5 523
8,10 524
10,5 . . . 23. ib.
10,17 114
12,9 . . . 17. 18
14,1 44
17,14 . . . 14. 229
19,15 9
20,2 239
24,1 . . . 132. 607
24,9 . . . 384. ib.
25,14 . . . 497
26,6 52
27,13 8
27,14 . . . 121
29,1 . . . 105
29,2 112
29,3 . . . 105
29,11 . . . 16. 240
30,2 318
30,6 20
30,12 200
31,6 10
31,13 . . . 216
32,1 130
32,6 25
33,6 607
33,9 703
34,4 . . . 163. 173
34,15 19
35,10 89
35,13 43
36,2 228
37,1 . . . 23
37,4 604
37,33 23
39,3 11
39,5 384
39,13 120
41,4 345
45,4 . . . 465
45,5 . . 465. ib.
46,9 22
47,4 . . . 465
49,13 701
49,14 389
51,17 9
55,18 . . . 73. 114
55,19 . . . 24. 200
56,9 568
56,11 225
57,1 32
57,9 7
63,5 59
63,6 . . . 59. ib.
63,12 395
66,12 18
66,20 12
68,10 523
68,12 522
68,13 . . . 30. 523
68,14 . 192. 428. 640
68,15 56
68,19 524
68,20 148
68,21 25
68,27 . . . 177. 178
69,14 24
69,32 379
71,8 181
72,5 . . . 31. 604
72,16 337
73,4 389
76,9 521
77,19 218
81,10 568
81,11 178
82,1 . . . 15. ib.

84,5 . . . 121
84,8 . . . 240
84,11 . . . 384
85,14 . . . 50
86,2 . . . 7
86,17 . . . 384
87,2 . . . 25
88,6 . . . 383. 701
89,33 . . . 145
91,10 . . . 199
92,3 . . . 43
94,1 . . . 124. 215
94,12 . . . 11. 12
99,6 . . . 116
101,1 . . . 225
101,7 . . . 695
102,1 . . . 37. 96
103,1 . . . 33 ib.
103,2 . . . 33
103,20 . . . 33. 521
104,1 . . . 33
104,15 . . . 134. 210
104,29 . . . 33
104,35 . . . 32. ib. 33
105,15 . . . 609
106,23 . . . 36
106,30 . . . 17. 96
107,23 . . . 196
107,30 . . . 209
109,18 . . . 516
109,22 . . . 228
109,31 . . . 228
111,8 . . . 33
111,10 . . . 62
112,1 . . . 26
112,7 . . . 222
115,16 . . . 132 607
115,17 . . . 383
116,6 . . . 637
116,13 . . . 183. 225
119,1 . . . 9
119,28 . . . 103
119,46 . . . 8
119,62 . . . 5. 7
119,126 . . . 194. 235
119,147 . . . 6
119,148 . . . 5
119,162 . . . 640
119,165 . . . 240
122,7 . . . 240
125,1 . . . 215
125,5 . . . 68
126,2 . . . 113
127,3 . . . 703
128,2 . . . 26
128,3 . . . 208. ib.
130,1 . . . 37
134,2 . . . 183
135,7 . . . 219
139,5 . . . 226
139,21 . . . 598
140,14 . . . 122
141,2 . . . 18
144,14 . . . 62
145,1 . . . 9
145,9 . . . 20
145,14 . . . 10
146,8 . . . 43
147,2 . . . 175
147,14 . . . 208
149,5 . . . 11
149,6 . . . 11
150,6 . . . 89. 157

Sprüche.

1,8 . . . 133
1,20 . . . 209
2,3 . . . 208
3,6 . . . 235
3,12 . . . 11. 12
3,16 . . . 465
3,19 . . . 199
3,20 . . . 199
3,34 . . . 563
4,2 . . . 11
4,5 . . . 206
4,7 . . . 206
4,8 . . . 172
6,23 . . . 12
7,4 . . . 208. 683
7,9 . . . 6
7,10 . . . 440
7,16 . . . 592
8,6 . . . 522
8,34 . . . 25
8,35 . . . 25. ib. 205
8,36 . . . 592
9,1 . . . 597
9,5 . . . 210
9,9 . . . 590
10,2 . . . 716. 717
10,26 . . . 583
11,3 . . . 522. ib.
11,21 . . . 227
11,24 . . . 235
12,21 . . . 23
13,12 . . . 120. ib. 197
14,23 . . . 112
14,28 . . . 190
14,30 . . . 705
14,31 . . . 65
15,25 . . . 215
16,4 . . . 432. 600
16,6 . . . 13
17,5 . . . 65
17,10 . . . 20
17,26 . . . 20. 695
18,22 . . . 25
18,24 . . . 235
19,17 . . . 65
19,23 . . . 50. 200
20,30 . . . 395. ib.
21,1 . . . 198
21,13 . . . 444
21,21 . . . 13
21,27 . . . 82
21,30 . . . 70
22,14 . . . 394. 395
22,27 . . . 392
22,28 . . . 245. 247
23,5 . . . 11
23,15 . . . 8. 350
23,17 . . . 23
23,22 . . . 194 235
23,23 . . . 13
23,25 . . . 69
24,10 . . . 236
24,17 . . . 201
25,2 . . . 708
25,3 . . . 341
26,4 . . . 386
26,5 . . . 386
27,8 . . . 206
27,11 . . . 8. 350
27,18 . . . 208
27,27 . . . 208
28,4 . . . 23
28,9 . . . 338
28,14 . . . 222
28,24 . . . 132
29,7 . . . 713
30,15 . . . 55
30,19 . . . 513
30,32 . . . 238
30,33 . . . 238
31,6 . . . 210
31,26 . . . 33

Ijob.

1,21 . . . 225
3 13 . . . 211
3,22 . . . 25
3,25 . . . 222
5,7 . . . 11
5,24 . . . 397
6,14 . . . 466. ib.
9,9 . . . 217
9,10 . . . 214
12,12 . . . 703
12,20 . . . 703
13,15 . . . 35
14,21 . . . 66
14,22 . . . 66. 348. 704. ib.
18,4 . . . 14. ib.
19,27 . . . 681
22,25 . . . 236
22,28 . . . 456
24,19 . . . 393
26,9 . . . 523
28,14 . . . 524
28,22 . . . 524

28,23 524
28,28 389
33,23 391
36,5 24
36,24 213
37,24 213
38,31 217
38,32 217
41,10 211

Lied der Lieder.

1,8 395
1,12 522
1,13 522
1,14 523
2,3 . . . 522
2,4 466
2,14 87
4,1 87
4,3 208
4,4 110
4,9 . . . 440. 522
4,15 206
5,6 523
5,13 . . . 386 523
8,2 208
8,13 466
8,14 . . . 466

Ruth

1,14 591
2,3 591
2,4 . . . 194
2,5 591
2,8 591
2,14 . . . 591. ib.
3,3 590
3,6 590

Klagelieder.

1,4 103
1,6 609
3,8 120
3,17 374
3,40 11
3,44 120
4,22 208

Prediger.

1,3 385
1,9 . . . 217. 386
1,15 95
2,2 . . . 385. ib.
3,11 . . . 157
3,14 . 199. 218 389
4,2 . . . 383

4,17 82
5,1 225
5,5 392
5,6 . . . 35
7,1 61
7,3 385
7,17 389
7,26 25
8,1 34
8,4 465
8,5 465
8,15 385
9,2 445
9,4 . . . 383
9,5 . . . 65. ib
9,7 202
9,8 706
10,1 227
10 2 . . . 228. 529
10,8 580
10,16 338
11,9 466
11,10 . . . 704
12,1 701
12,2 702
12,3 702
12,4 703
12,5 . 703. ib. 706
12,6 . . . 700
12 7 . . . 704. 705
12,13 . . 18. ib. 385

Esther.

2,12 504
4,2 234

Daniel.

2,21 199
2,29 202
2,30 202
4,33 696
6,11 . 114. ib. 130
9,17 22
9 21 10
10,13 10

Nehemja.

4,15 2
4,16 2
9,5 . . . 234. ib.
9,7 46
13,15 629

Matthäi.

5,17 599

Berichtigungen.

[illegible]

S. 4 [illegible]

S. 6 [illegible] Var. 11 [illegible] die darauf folgende, irrtüml. wiederholte Var. 12.

[illegible] Var. 17 M.

Dass. Uebers. Z. 33 lies: Raba.

S. 7: Var. 2 V.

S. 8 [illegible]

S. [illegible] Uebers.

S. 14 Var. 12 M.

S. [illegible] N. 9 [illegible]

Dass. Var. 17 M.

Dass. Var. 20: lies: ורבוותא.

Dass. Var. 24 ist eine Ranglosse.

S. 17 Var. 26 M.

S. 19 Var. 10 M.

S. 26 Var. 6 M.

Dass. Varr. 9 u. 11 lies: קרא st. מק׳.

S. 27 Z. [illegible] רב אדא.

Dass. Z. 24 [illegible] צייתי למקיימי [illegible].

S. 38 Var. 24 M.

S. 43 Z. 18: lies אליעזר, ebenso in der Uebers.

S. 44 Z. 24 [illegible].

S. 46 Z. [illegible] hat [illegible] Raschi (Dikduke I 59) als Druckfehler bezeichnet.

S. 47 ZZ. 18 u. 21 [illegible] S. 48 Z. 19 [illegible] lies רבי [illegible]

Dass. Var. 3 M.

S. 52 Var. 20 M.

S. 56 ZZ. 18 u. 47 lies Du sollst u. s. w.

S. 61 Var. 9 M.

S. 68 Var. 13 MP. (Das Wort אמר fehlt in der ersten Tal.ausgabe, ist aber in der ersten Ausg. des [illegible]

[illegible] Var. 16 M.

S. 72. N. 1. In der sogen. „Recension" des Herrn Dr. Hoffmann (Zeitschr. f. hbr. Bibl. I. 71) ist eine Stelle vorhanden, wo er im Recht ist. Demnach ist diese Note zu streichen; die Erkl. muss lauten: Die Unterlassung des Pesahopfers, od. der Beschneidung ist eine [illegible] Uebertretung ist, dh. das Verbot wird direkt ausgeübt.

S. 76 N. 8: lies Lik-Atkum fand ich merkaba.

S. 120 Z. 30: P hat מחלת st. מחלה, ebenso weiter S. 197 Z. 13 (vgl. dass. N. 2).

S. 131 Z. 1: lies כיצד.

S. 133 letzte Z. lies: Unverzehntetes.

S. 142 Z. 10 [illegible] vgl. weiter S. 714 N. 3.

Dass. N. 3: vgl. auch weiter S. 581 Z. 21 ff.

S. 147 [illegible] N. 5 ist hier nicht gut am Platz. מקום [illegible] ist [illegible] abschüssiger Ort, Abhang, ebenso weiter S. 416 Z. 36.

S. 203 Z. 17: פתא; in einer Parallelstelle (weiter S. 473 Z. 25) [illegible] פיתא [illegible] פיאתא Krapp, was an dieser Stelle keinen guten Sinn giebt.

S. 212 Z. 10: lies Babylon.

S. 249 Z. 34: lies zwei st. drei.

S. 274 Z. 40: lies Nachwuchs von Weidkraut.

S. 296 Z. 28: lies פטור.

SS. 325 [illegible] 455 lies überall: Standopfer st. Schuldopfer.

S. 335 Z. 46: lies auf einem st. in einen.

S. 343 N. 9: lies 73.

S. 344 Z. 9: es wird gelehrt: erg: R. Eliêzer sagt:

S. 355 Z. 4: רישבא die Erklärung, dieses Wort sei aus ריש-בית-אב (Familienoberhaupt) contrahirt, ist unwahrscheinlich.

S. 398 Z. 24 lies רבי st. רבי.

S. 416 Z. 39: gegen ihn ein; erg: Haben sie etwa für das Seltenere keine Schutzmassregel erlaubt.

S. 589 Z. 13: אשווי גומות kann auch heissen: Vertiefungen, Scharten ebnen, demnach wäre zu übersetzen: Auf dem Feld wird er nicht verleitet, Vertiefungen zu ebnen, im Haus aber wird er wol verleitet, Vertiefungen zu ebnen.

S. 599 N. 3: An בי נשא Schwiegereltern zu denken ist an dieser Stelle nicht angebracht, vgl. S. 714 Var. 25.

S. 668 Z. 26: lies: Man darf kein Stroh in einem Sieb sieben, oder u. s. w., wol aber darf man es mittels eines Siebs aufraffen, um u. s. w.

S. 673 Z. 4: R. Eliêzer; erg: es wird nämlich gelehrt: R. Eliêzer sagt:

Verzeichnis des Inhalts.

Hebräisches Vorwort . . . vii
Einleitung . . . ix
Einleitung in den Talmud von Samuel ibn Nagdila . . . xvii
Einleitung in die Misnah von Moses Maimonides . . . xix
Inhalt . . . xlii
Transscription. Signatur der Varianten. Abkürzungen . . . lxi
Berakhoth . . . 1
Peah . . . 241
Demaj . . . 250
Kilajim . . . 257
Sebiith . . . 267
Terumoth . . . 279
Maâsroth . . . 292
Maâser seni . . . 298
Halla . . . 306
Orla . . . 311
Bikkurim . . . 315
Sabbath . . . 323
Register der erklärten Wörter . . . 720
Register der biblischen Citate . . . 721
Berichtigungen . . . 729

Adolph Gertz, Charlottenburg.